

Nordiska rådet

37:e sessionen

1989

Stockholm

Del 1

Redaktion: Ingegerd Wahrgren
Viveca Wiklund

ISBN 91-38-12212-X

Norstedts Tryckeri Stockholm 1989

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	38
Översikt över sessionen	51
Protokoll	53
Saker m. m.	453
Medlemsförslag (A-saker)	455
Ministerrådsförslag (B-saker)	927

Del 2

Berättelser (C-saker)	1317
Meddelanden (D-saker)	2220
Frågor (E-saker)	2407
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2484
Dokument 2 (Regler för sessionens genomförande)	2608
Beslut	2611
Rekommendationer/Framställning	2614
Yttranden	2692
Övriga beslut	2708
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2717
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2727
Register	2737
Översikt över sakernas behandling	2739
Personregister	2762
Ämnesregister	2781
Plan över sessionssalen	2789

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Sedan Nordiska rådet den 11 mars 1988 fattat beslut om tidpunkten för rådets trettiosjunde session, får presidiet härmed meddela, att rådets trettiosjunde session kommer att inledas i Stockholm måndagen den 27 februari 1989 och avslutas fredagen den 3 mars 1989.

Stockholm den 19 maj 1988

Jan P. Syse
President

Gerhard af Schultén
Presidiesekreterare

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 27 februari 1989 med ändringar vid möten 27 och 28 februari samt 1, 2 och 3 mars 1989)

Regeringsrepresentanter m. fl.

Andersson, Georg	Jóhanna Sigurðardóttir (närv. 2/3–3/3)
Bakke, Hallvard (intog ej sin plats i rådet)	Johansson, Bengt K. Å.
Balstad, Jan (närv. 27/2–28/2)	Jón Sigurðsson
Bengtzt, Göran (närv. 1/3–2/3)	Kanerva, Ilkka (närv. 27/2–28/2)
Berge, Gunnar (närv. 27/2–1/3)	Kasurinen, Anna-Liisa (närv. 2/3)
Bilgrav-Nielsen, Jens (närv. 1/3)	Kristensen, Finn (närv. 1/3–2/3)
Borgen, Kjell (närv. 27/2–28/2)	Kvidal, Mary (närv. 1/3–2/3)
Brundtland, Gro Harlem (närv. 27/2–28/2)	Liikanen, Erkki (närv. 27/2–1/3)
Bärlund, Kaj (närv. 1/3)	Lindqvist, Bengt
Bøsterud, Helen (närv. 1/3–3/3)	Louekoski, Matti
Carlsson, Ingvar	Lundberg, Magnus (närv. 28/2–1/3)
Clausen, H. P. (närv. 2/3)	Lönnqvist, Ulf
Dahl, Birgitta (intog ej sin plats i rådet)	Lööw, Maj-Lis
Dybkjær, Lone (närv. 28/2)	Motzfeldt, Jonathan (närv. 27/2–2/3)
Egede, Kaj (närv. 27/2–2/3)	Nordberg, Ivar
Eidem, Bjarne Mørk	Ólafur Ragnar Grímsson (intog ej sin plats i rådet)
Engseth, William (närv. 2/3–3/3)	Olesen, Aase (närv. 3/3)
Engström, Odd	Paasio, Pertti (närv. 2/3)
Eriksson, Holger (närv. 28/2–2/3)	Pedersen, Thor
Eriksson, Karl-Göran (närv. 1/3–3/3)	Persson, Göran
Eriksson, Sune (närv. 27/2–1/3)	Pesola, Helena (närv. 3/3)
Feldt, Kjell-Olof	Puhakka, Matti (intog ej sin plats i rådet)
Flodin, May (närv. 1/3–3/3)	Salolainen, Pertti (närv. 27/2–1/3)
Freivalds, Laila	Schlüter, Poul (närv. 27/2–28/2)
Gammelgaard, Lars P.	Simonsen, Palle (närv. 28/2)
Gerhardsen, Tove Strand (närv. 3/3)	Steingrímur Hermannsson
Gradin, Anita	Steingrímur J. Sigfússon (närv. 2/3–3/3)
Göransson, Bengt	Sundstein, Jógvan (närv. 27/2–1/3)
Halldór Ásgrímsson (närv. 1/3–2/3)	Suominen, Ilkka (närv. 27/2–1/3)
Halonon, Tarja (närv. 2/3–3/3)	Svavar Gestsson
Halvorsen, Einfrid (närv. 2/3–3/3)	Taxell, Christoffer (närv. 27/2)
Hellström, Mats	Thalén, Ingela
Hjelm-Wallén, Lena	Wallström, Margot
Holkeri, Harri (närv. 27/2–28/2)	Vennamo, Pekka (närv. 2/3–3/3)
Hulterström, Sven	Øien, Arne (närv. 1/3)
Haarder, Bertel (närv. 2/3)	Østergaard, Knud (närv. 2/3)
Isakson, Finnbogi (närv. 27/2–1/3)	
Jensen, Ole Vig (närv. 1/3–2/3)	

Valda medlemmar

Aho, Esko
 Alsaker, Svein
 Andersson, Lennart
 André, Gunilla
 Annerstedt, Ylva
 Auken, Margrete
 Benkow, Jo
 Bennedsen, Dorte
 Bildt, Carl
 Björklund, Ilkka-Christian
 Björkstrand, Gustav
 Buttedahl, Johan
 Dam, Atli P.
 Eidoú Guðnason
 Elo, Mikko
 Engell, Hans
 Exner, Lahja
 Fagerholm, Karl-Gunnar
 Fredheim, Kjell Magne
 Førde, Einar
 Gadd, Arne
 Gustafsson, Hans
 Gyldenkilde, Lilli
 Hansen, Flemming
 Hansen, Ivar
 Hansen, J. K.
 Hansen-Krone, Margit
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Hilpelä, Liisa
 Hjörleifur Guttormsson
 Håkansson, Per Olof
 Iversen, Åsa Solberg
 Jakobsen, Johan J.
 Jansson, Olof
 Jelved, Marianne
 Jensen, Hans Jørgen
 Jonsson, Elver
 Järvisalo-Kanerva, Riitta
 Jääteenmäki, Anneli
 Jørgensen, Anker
 Jørgensen, Brit
 Jørgensen, Ragna Berget
 Keldu, Jógvan við
 Kempainen, Arvo
 Knutzen, Thea
 Knuutila, Sakari
 Komstedt, Wiggo
 Koritzinsky, Theo
 Lange, Preben
 Louvo, Anna-Kaarina
 Lundblad, Grethe
 Møller, Helge Adam
 Nyby, Mats
 Nyhage, Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Óli P. Guðbjartsson
 Oscarsson, Berit
 Paakkinen, Saara-Maria
 Páll Pétursson
 Pedersen, Inger Stilling
 Pettersen, Oddrunn
 Pietikäinen, Sirpa
 Pors, Jette (intog ej sin plats i rådet)
 Poulsen, Kaj
 Poulsgaard, Kristen
 Riihijärvi, Heikki
 Ryynänen, Mirja
 Samuelsson, Marianne
 Sasi, Kimmo
 Sjøthun, Asbjørn
 Skauge, Arne
 Steen, Reiulf
 Steenholdt, Otto
 Svartberg, Karl-Erik
 Svensson, Sten
 Synnes, Harald
 Syse, Jan P.
 Söder, Karin
 Sønderby, Peder
 Talleraas, Anders
 Valgerður, Sverrisdóttir
 Werner, Lars
 Väänänen, Marjatta
 Þorsteinn Pálsson
 Óhrsvik, Lena
 Östrand, Olle
 Øvregard, Kåre

Ändringar den 27 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Gustav Björkstrand av *Henrik Westerlund* samt för del av denna dag Gunilla André av *Olof Johansson* och Marjatta Väänänen av *Eeva-Liisa Moilanen*.

Ändringar den 28 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Sakari Knuutila av *Sinikka Hurskainen-Leppänen* och Karl-Erik Svartberg av *Birthe Sörestedt*.

Ändringar den 1 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Åsa Solberg Iversen av *Mary Eide*, Einar Førde av *Berit Brørby Larsen* och Reiulf Steen av *Thor-Eirik Gulbrandsen* och för del av denna dag Lennart Andersson av *Birthe Sörestedt*, Heikki Riihijärvi av *Eeva-Liisa Moilanen* och Marianne Samuelsson av *Birger Schlaug* samt för del av denna och del av nästa dag Elsi Hetemäki-Olander av *Riitta Saastamoinen*.

Ändringar den 2 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Esko Aho av *Eeva-Liisa Moilanen*, Carl Bildt av *Filip Fridolfsson* och Arvo Kempainen av *Claes Andersson*, för del av denna och del av nästa dag Marianne Samuelsson av *Birger Schlaug* och för del av denna dag Arne Gadd av *Birthe Sörestedt*, Hans Gustafsson av *Ulla Johansson*, Elsi Hetemäki-Olander av *Riitta Saastamoinen* och Mats Nyby av *Lauri Metsämäki*.

Ändringar den 3 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Dorte Benndsen av *Hanne Andersen*, Elsi Hetemäki-Olander av *Riitta Saastamoinen*, Per-Olof Håkansson av *Ulla Johansson*, Johan J. Jakobsen av *Ole Gabriel Ueland*, Saara-Maria Paakkinen av *Lauri Metsämäki*, Heikki Riihijärvi av *Urpo Leppänen* och Olle Östrand av *Birthe Sörestedt*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda av regeringen den 2 februari 1989)

<i>Schlüter, Poul</i> , f. 29. Statsminister (KF)	<i>Clausen, H.P.</i> , f. 28. Justitsminister (KF)
<i>Simonsen, Palle</i> , f. 33. Finansminister (KF)	<i>Bilgrav-Nielsen, Jens</i> , f. 36. Energiminister (RV)
<i>Haarder, Bertel</i> , f. 44. Undervisnings- og forskningsminister (V)	<i>Jensen, Ole Vig</i> , f. 36. Kulturminister (RV)
<i>Gammelgaard, Lars P.</i> , f. 45. Fiskeriminister (KF)	<i>Dybkjær, Lone</i> , f. 40. Miljøminister (RV)
<i>Pedersen, Thor</i> , f. 45. Indenrigsminister og minister for nordisk samarbejde (V)	<i>Olesen, Aase</i> , f. 34. Socialminister (RV)
	<i>Østergaard, Knud.</i> , f. 22. Trafikminister (KF)

(Utsedda av Føroya landsstyre den 9 februari 1989)

<i>Sundstein, Jógvan</i> , f. 33. Lagmand (Fkfl)	<i>Isakson, Finnbogi</i> , f. 43. Landsstyremand (Tvfl)
--	---

(Utsedda av Grønlands landsstyre den 7 februari 1989)

<i>Motzfeldt, Jonathan</i> , f. 38. Landsstyrefor- mand (Si)	<i>Egede, Kaj</i> , f. 51. Landsstyremedlem (Si)
--	--

Valda medlemmar

(Utsedda av Folketinget den 13 oktober 1988 med senare ändringar)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

<i>Bennedsen, Dorte</i> , f. 38. Fhv. minister (Förfall vid 37:e sessionen 3/3; ersatt av <i>Hanne Andersen</i> ; se under <i>Stedforträdere</i>)
<i>Hansen, J. K.</i> , f. 34. Fhv. minister, major
<i>Jørgensen, Anker</i> , f. 22. Fhv. statsminister
<i>Poulsen, Kaj</i> , f. 45. Maskinarbejder
<i>Weiss, Birte</i> , f. 41. Journalist (Förfall vid 37:e sessionen; ersatt av <i>Hans Jørgen Jensen</i> ; se under <i>Stedforträdere</i>)

Stedforträdere

<i>Andersen, Hanne</i> , f. 39. Kontorassistent
<i>Hansen, Søren</i> , f. 22. Sølvsmed
<i>Jensen, Hans Jørgen</i> , f. 29. Forbundsfor- mand
<i>Nielson, Poul</i> , f. 43. Fhv. minister
<i>Westh, Bjørn</i> , f. 44. Landinspektør

Det Konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Engell, Hans, f. 48. Fhv. minister
Hansen, Flemming, f. 39. Skohandler
Møller, Helge Adam, f. 42. Major

Stedfortrædere

Kirkegaard, Knud E., f. 42. Skolekonsulent
Kirk, Kent, f. 48. Fiskeskipper
Ahlmann-Ohlsen, Niels, f. 53. Landssekretær

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlemmer*

Auken, Margrete, f. 45. Præst
Gyldenkilde, Lilli, f. 36. Pensionist

Stedfortrædere

Husmark, Birgitte, f. 45. Cand. psych.
Harms, Inger, f. 42. Kontorassistent

Venstre (V)*Medlemmer*

Hansen, Ivar, f. 38. Fhv. minister, statsrevisor
Sønderby, Peder, f. 32. Gårdejer

Stedfortrædere

Jensen, Jens Peter, f. 22. Redaktør
Brøndsted, Povl, f. 24. Gårdejer

Fremskridtspartiet (FP)*Medlem*

Poulsgaard, Kristen, f. 35. Fodermester

Stedfortræder

Kjærsgaard, Pia, f. 47. Husmoder

Det Radikale Venstre (RV)*Medlem*

Jelved, Marianne, f. 43. Lærer

Stedfortræder

Arnold, Elisabeth, f. 41. Udviklingschef

Centrum-Demokraterne (CD)*Medlem*

Pors, Jette, f. 41. Overlærer

Stedfortræder

Holmberg, Lis Noer, f. 30. Sekretær

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem*

Glønborg, Knud, f. 30. Skolekonsulent
 (Førfall vid 37:e sessionen; ersatt av Inger Stilling Pedersen; se under Stedfortrædere)

Stedfortræder

Pedersen, Inger Stilling, f. 29. Overlærer

(Valda av Føroya lagting den 18 januari 1989)

Javnaðarflokkurin (Det socialdemokratiske parti) (Jvfl)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Dam, Aili P., f. 32. Direktør</i>	<i>Lindenskov, Jákup, f. 33. Forsikringsfunktionær</i>

Fólkaflokkurin (Folkeflokken) (Fkfl)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Keldu, Jógvan við, f. 44. Direktør</i>	<i>Ellefsen, Svend Aage, f. 41. Direktør</i>

(Valda av Grønlands landsting i oktober 1988)

Siumut (Si)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Lange, Preben, f. 48. Lærer</i>	<i>Johansen, Lars Emil, f. 46. Lærer</i>

Atassut (At)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer</i>	<i>Osterman, Peter, f. 39. Politiassistent</i>

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda av Finlands regering den 17 februari 1989)

<i>Holkeri, Harri, f. 37. Statsminister (Kok)</i>	<i>Salolainen, Pertti, f. 40. Utrikeshandelsminister (Kok)</i>
<i>Paasio, Pertti, f. 39. Utrikesminister (Sdp)</i>	<i>Liikanen, Erkki, f. 50. Finansminister (Kok)</i>
<i>Louekoski, Matti, f. 41. Justitieminister och nordisk samarbetsminister (Sdp)</i>	<i>Kanerva, Ilkka, f. 48. Kansliminister (Kok)</i>
<i>Taxell, Christoffer, f. 48. Undervisningsminister (Sfp)</i>	<i>Halonen, Tarja, f. 43. II social- och hälsovårdsminister (Sdp)</i>
<i>Puhakka, Matti, f. 45. Arbetskraftsminister (Sdp)</i>	<i>Pesola, Helena, f. 47. Social- och hälsovårdsminister (Kok)</i>
<i>Vennamo, Pekka, f. 44. Trafikminister (Smp)</i>	<i>Bärlund, Kaj, f. 45. Miljöminister (Sdp)</i>
<i>Suominen, Ilkka, f. 39. Handels- och industriminister (Kok)</i>	<i>Kasurinen, Anna-Liisa, f. 40. II undervisningsminister (Sdp)</i>

(Utsedda av Ålands landskapsstyrelse 25 januari 1989)

<i>Eriksson, Sune, f. 39. Lantråd (lib)</i>	<i>Eriksson, Karl-Göran, f. 43. Landskapsstyrelseledamot (FS)</i>
<i>Flodin, May, f. 34. Vicelantråd (FS)</i>	<i>Lundberg, Magnus, f. 52. Landskapsstyrelseledamot (ÅC)</i>
<i>Bengt, Göran, f. 41. Landskapsstyrelseledamot (ÅC)</i>	
<i>Eriksson, Holger, f. 31. Landskapsstyrelseledamot (lib)</i>	

Riksdagen

(Vald av riksdagen den 7 februari 1989 och den 19 februari 1989)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska Parti) (Sdp)

Medlemmar

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politices licentiat

Elo, Mikko, f. 43. Filosofie licentiat

Järvisalo-Kanerva, Riitta, f. 45. Ekonom

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör

(Förfall vid 37:e sessionen 28/2; ersatt av *Sinikka Hurskainen-Leppänen*; se under *Suppleanter*)

Nyby, Mats, f. 46. Studiehandledare

(Förfall vid 37:e sessionen 2/3; ersatt av *Lauri Metsämäki*; se under *Suppleanter*)

Paakkinen, Saara-Maria, f. 41. Redaktör

(Förfall vid 37:e sessionen 3/3; ersatt av *Lauri Metsämäki*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Skinnari, Jouko, f. 46. Juris kandidat

Alho, Arja, f. 54. Sjuksköterska

Hämäläinen, Tuulikki, f. 43. Ekonom

Kalliomäki, Antti, f. 47. Gymnastiklärare

Metsämäki, Lauri, f. 34. Försäkringsinspektör

Hurskainen-Leppänen, Sinikka, f. 51. Arbetskraftsplanerare

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 27. Lektor

(Förfall vid 37:e sessionen 1–3/3; ersatt av *Riitta Saastamoinen*, se under *Suppleanter*)

Hilpelä, Liisa, f. 28. Filosofie magister, lektor

Louvo, Anna-Kaarina, f. 37. Specialtandläkare

Pietikäinen, Sirpa, f. 59. Ekonomie magister

Sasi, Kimmo, f. 52. Juris kandidat

Suppleanter

Saastamoinen, Riitta, f. 40. Politices kandidat

Särkijärvi, Jouni J., f. 48. Arkitekt

Laitinen, Juhani, f. 39. Forstmästare

Turunen, Eeva, f. 33. Lärare

Järvenpää, Heikki, f. 33. Lärare

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (K)*Medlemmar*

Aho, Esko, f. 54. Näringsombudsman
(Förfall vid 37:e sessionen 2/3; ersatt av
Eeva-Liisa Moilanen; se under *Suppleanter*)

Jääteenmäki, Anneli, f. 55. Juris kandidat
Ryynänen, Mirja, f. 44. Filosofie magister

Väänänen, Marjatta, f. 23. Filosofie magister
(Förfall vid 37:e sessionen 27/2; ersatt av
Eeva-Liisa Moilanen, se under *Suppleant Skl*)

Suppleanter

Siuruainen, Eino, f. 43. Filosofie doktor, bitr. professor

Pelttari, Seppo, f. 41. Vicehäradshövding
Isohookana-Asunmaa, Tytti, f. 47. Politices doktor
(*Moilanen, Eeva-Liisa* (Skl))

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska Förbundet för Finlands Folk) (Skdl)*Medlem*

Kempainen, Arvo, f. 46. Medicine licentiat
(Förfall vid 37:e sessionen 2/3; ersatt av
Claes Andersson; se under *Suppleant*)

Suppleant

Andersson, Claes, f. 37. Psykiater, författare

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands landsbygdsparti) (Smp)*Medlem*

Riihijärvi, Heikki, f. 37. Kyrkoherde
(Förfall vid 37:e sessionen 3/3; ersatt av
Urpo Leppänen; se under *Suppleant*)

Suppleant

(*Leppänen, Urpo*, f. 45.* Politices magister
(Vade))

Svenska folkpartiet (Sfp)*Medlem*

Björkstrand, Gustav, f. 41. Teologie doktor
(Förfall vid 37:e sessionen 27/2; ersatt av
Henrik Westerlund; se under *Suppleant*)

Suppleant

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare

* Leppänen utgör sedan 5 februari 1989 en egen riksdagsgrupp under namnet Vapaat Demokraatit (Fria Demokraterna) (Vade)

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (SkI)*Suppleant**Moilanen, Eeva-Liisa, f. 43. Juris kandidat
(Suppleant för Marjatta Väänänen)**(Valda av Ålands landsting den 4 november 1989)***Åländsk center (ÅC)***Medlem**Jansson, Olof, f. 31. Landstingsman**Suppleant**(Jansson, Roger (FS))***Liberalerna på Åland (lib)***Medlem**Fagerholm, Karl-Gunnar, f. 30. Filosofie
magister**Suppleant**(Tuominen, Pekka (ÅSD))***Ålands socialdemokrater (ÅSD)***Suppleant**Tuominen, Pekka, f. 43. Landstingsman***Frisinnad Samverkan (FS)***Suppleant**Jansson, Roger, f. 43. Landstingsman***Islands delegation****Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda i februari 1989)**Steingrímur Hermannsson, f. 28. Statsminis-
ter (F)**Jón Sigurðsson, f. 41. Industri- og handelsmi-
nister samt nordisk samarbejdsminister (A)**Halldór Ásgrímsson, f. 47. Fiskeri-, justits-
og kirkeminister (F)**Svavar Gestsson, f. 44. Undervisnings- og
kulturminister (Ab)**Jóhanna Sigurðardóttir, f. 42. Socialminister
(A)**Ólafur Ragnar Grímsson, f. 43. Finansminis-
ter (Ab)**Steingrímur J. Sigfússon, f. 55. Kommunika-
tions- og landbrugsminister (Ab)*

Alþingi (altinget)*(Valda den 12 december 1988)*

Efri deild (første kammar) E; neðri deild (andet kammer), N

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)*Fulltrúar (medlemmer)**Ólafur G. Einarsson*, f. 32. Héraðsdómslögmaður, formaður þingflokks Sjálfstæðisflokksins (advokat, Selvstændighedspartiets gruppeleder), N*Þorsteinn Pálsson*, f. 47. Fyrrv. forsætisráðherra (Fhv. statsminister), E*Varafultrúar (stedfortrædere)**Friðrik Sophusson*, f. 43. Lögfræðingur (jurist), N*Friðjón Þórðarson*, f. 23. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), N**Framsóknarflokkurinn (Fremskridtpartiet) (F)***Fulltrúar (medlemmer)**Páll Pétursson*, f. 37. Bóndi, formaður þingflokks Framsóknarflokksins (landmand, Fremskridtpartiets gruppeleder), N*Valgerður Sverrisdóttir*, f. 50. Húsmóðir og kennari (husmor og lærer), E*Varafultrúar (stedfortrædere)**Guðni Ágústsson*, f. 49. Landbúnaðarráðunautur (landbrugskonsulent), N*Jón Kristjánsson*, f. 42. Viðskiptafræðimenntun (handelsutdannet), N**Alþýðubandalagið (Folkealliansen) (Ab)***Fulltrúi (medlem)**Hjörleifur Guttormsson*, f. 35. Fyrrv. ráðherra, líffræðingur (fhv. minister, biolog), N*Varafultrúi (stedfortræder)**Guðrún Helgadóttir*, f. 35. Rithöfundur (forfatter), N**Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)***Fulltrúi (medlem)**Eiður Guðnason*, f. 39. Fréttamaður (redaktør), E*Varafultrúi (stedfortræder)**Árni Gunnarsson*, f. 40. Ritstjóri (redaktør), N**Borgaraflokkurinn (Borgerpartiet) (B)***Fulltrúi (medlem)**Óli Þ. Guðbjartsson*, f. 35. Kennari (lærer), N*Varafultrúi (stedfortræder)**Guðrún Agnarsdóttir (K)*, f. 41. Læknir (læge), E

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen 3 februari 1989)

<i>Brundtland, Gro Harlem</i> , f. 39. Statsminister (A)	<i>Engseth, William</i> , f. 33. Samferdselsminister (A)
<i>Berge, Gunnar</i> , f. 40. Finansminister (A)	<i>Bøsterud, Helen</i> , f. 40. Justisminister (A)
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i> , f. 36. Fiskeriminister og nordisk samarbeidsminister (A)	<i>Halvorsen, Einfrid</i> , f. 37. Forbruker- og administrasjonsminister (A)
<i>Øien, Arne</i> , f. 28. Olje- og energiminister (A)	<i>Kvidal, Mary</i> , f. 43. Kirke- og undervisningsminister (A)
<i>Balstad, Jan</i> , f. 37. Handelsminister (A)	<i>Kristensen, Finn</i> , f. 36. Næringsminister (A)
<i>Gerhardsen, Tove Strand</i> , f. 46. Sosialminister (A)	<i>Borgen, Kjell</i> , f. 39. Kommunal- og arbeidsminister (A)
<i>Bakke, Hallvard</i> , f. 43. Kultur- og vitenskapsminister (A)	

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 26 oktober 1988)

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer

<i>Førde, Einar</i> , f. 43. Journalist (Förfall vid 37:e sessionen 1/3; ersatt av <i>Berit Brørby Larsen</i> ; se under <i>Varamedlemmer</i>)
<i>Pettersen, Oddrunn</i> , f. 37. Rektor
<i>Jørgensen, Ragna Berget</i> , f. 41. Forbrukerkonsulent
<i>Steen, Reiulf</i> , f. 33. Journalist (Förfall vid 37:e sessionen 1/3; ersatt av <i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i> ; se under <i>Varamedlemmer</i>)
<i>Øvregard, Kåre</i> , f. 33. Lærer
<i>Jørgensen, Brit</i> , f. 42. Kontormedarbeider
<i>Fredheim, Kjell Magne</i> , f. 28. Journalist
<i>Iversen, Åsa Solberg</i> , f. 29. Gruppeseekretær (Förfall under 37:e sessionen 1/3; ersatt av <i>Mary Eide</i> ; se under <i>Varamedlemmer</i>)
<i>Sjøthun, Asbjørn</i> , f. 27. Gårdbruker

Varamedlemmer

<i>Gulbrandsen, Thor-Eirik</i> , 40. Økonomisjef
<i>Wroldsen, Ernst</i> , f. 44. Markedskonsulent
<i>Frøiland, Ranveig</i> , f. 45. Fullmektig
<i>Blankenborg, Haakon</i> , f. 55. Student
<i>Rotnes, Marit</i> , 28. Sosialsjef
<i>Frette, Hans</i> , f. 27. Teleformann
<i>Gudmundseth, Roger</i> , f. 38. Kontorsjef
<i>Eide, Mary</i> , f. 24. Husmor
<i>Larsen, Berit Brørby</i> , f. 50. Personalsekretær

Høyre (H)*Medlemmer*

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester
Hansen-Krone, Margit, f. 25. Husstellærer
Syse, Jan P., f. 30. Advokat
Talleraas, Anders, f. 46. Sivilingeniør
Skauge, Arne, f. 48. Siviløkonom
Knutzen, Thea, f. 30. Sekretær

Varamedlemmer

Norwich, Arnljot, f. 22. Ingeniør
Lefdal, Lars, f. 39. Overingeniør
Foss, Per-Kristian, f. 50. Konsulent
Willoch, Ingrid I., f. 43. Husmor
Berg, Hallgrim, f. 45. Lektor
Borge, Brita, f. 31. Eksportsjef

Kristelig Folkeparti (KrF)*Medlemmer*

Synnes, Harald, f. 31. Lektor
Alsaker, Svein, f. 40. Byrettsdommer

Varamedlemmer

Furnes, Kjell, f. 36. Ingeniør
Røyseland, Borghild, f. 26. Husmor

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Buttedahl, Johan, f. 35. Distriktstannlege
Jakobsen, Johan J., f. 37. Avdelingsbestyrer
 (Förfall vid 37:e sessionen 3/3; ersatt av
Ole Gabriel Ueland; se under Varamed-
lemmer)

Varamedlemmer

Ueland, Ole Gabriel, f. 41. Fylkesagronom
Lahnstein, Anne Enger, f. 49. Gruppesekretær

Sosialistisk Venstreparti (SV)*Medlem*

Koritzinsky, Theo, f. 41. Lektor

Varamedlem

Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 23 februari 1989)

Carlsson, Ingvar, f. 34. Statsminister (s)
Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Finansminister (s)
Hjelm-Wallén, Lena, f. 43. Bistandsminister (s)
Göransson, Bengt, f. 32. Kulturminister (s)
Gradin, Anita, f. 33. Utrikeshandelsminister (s)
Dahl, Birgitta, f. 37. Miljö- och energiminister (s)
Hellström, Mats, f. 42. Jordbruksminister och nordisk samarbeidsminister (s)
Johansson, Bengt K. Å., f. 37. Civilminister (s)
Hulterström, Sven, f. 38. Socialminister (s)

Lindqvist, Bengt, f. 36. Bitr. socialminister (s)
Andersson, Georg, f. 36. Kommunikationsminister (s)
Lönnqvist, Ulf, f. 36. Bostadsminister (s)
Thalén, Ingela, f. 43. Arbetsmarknadsminister (s)
Nordberg, Ivar, f. 33. Industriminister (s)
Engström, Odd, f. 41. Bitr. finansminister (s)
Freivalds, Laila, f. 42. Justitieminister (s)
Wallström, Margot, f. 54. Bitr. civilminister (s)
Lööw, Maj-Lis, f. 36. Invandrarminister (s)
Persson, Göran, f. 49. Utbildningsminister (s)

Valda medlemmar*(Utsedda av riksdagen den 18 oktober 1989)***Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)***Medlemmar*

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör
Andersson, Lennart, f. 27. Studieombuds-
man

(Förfall vid 37:e session 1/3; ersatt av
Birthe Sörestedt; se under Suppleanter)

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör
(Förfall vid 37:e sessionen 2/3; ersatt av
Birthe Sörestedt; se under Suppleanter)

Exner, Lahja, f. 39. Textilarbetare
Håkansson, Per Olof, f. 41. Byggnadsingen-
jör

(Förfall vid 37:e sessionen 3/3; ersatt av
Ulla Johansson; se under Suppleanter)

Öhrsvik, Lena, f. 44. Kurator

Östrand, Olle, f. 29. Mättningsföreståndare
(Förfall vid 37:e sessionen 3/3; ersatt av
Birthe Sörestedt; se under Suppleanter)

Oscarsson, Berit, f. 40. Studiesekreterare
Leijon, Anna-Greta, f. 39. Riksdagsledamot
(Förfall vid 37:e sessionen; ersatt av
Karl-Erik Svartberg; se under Supplean-
ter)

Gustafsson, Hans, f. 23. Riksdagsledamot
(Förfall vid 37:e sessionen 2/3; ersatt av
Ulla Johansson; se under Suppleanter)

Suppleanter

Ulander, Lars, f. 34. Ombudsman
Sandberg-Fries, Yvonne, f. 50. Avdelnings-
chef

Svartberg, Karl-Erik, f. 30. Rektor
(Förfall vid 37:e sessionen 27/2; ersatt av
Birthe Sörestedt; se nedan)

Johansson, Anita, f. 44. Undersköterska
Sundström, Sten-Ove, f. 42. Järnverksarbe-
tare

Johansson, Ulla, f. 28. Lågstadielärare
Fransson, Jan, f. 39. Byrådirektör

Poromaa, Bruno, f. 36. Gruvarbetare
Sörestedt, Birthe, f. 43. Socionom

Svensson, Nils T., f. 40. Ombudsman

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Bildt, Carl, f. 49. Partiordförande
(Förfall vid 37:e sessionen 2/3; ersatt av
Filip Fridolfsson; se under Suppleanter)

Komstedt, Wiggo, f. 37. Försäljningschef
Nyhage, Hans, f. 24. Rektor
Svensson, Sten, f. 37. Informationschef

Suppleanter

Andersson, Arne, f. 28. Lantbrukare

Fridolfsson, Filip, f. 23. Fabrikör
Bohlin, Görel, f. 30. Fil. kand.
Koch, Inger, f. 34. Laboratorieassistent

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Westerberg, Bengt, f. 43. Partiordförande
Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon

Suppleanter

Annerstedt, Ylva, f. 39. Adjunkt, Fil. mag.
Bergdahl, Hugo, f. 28. Flottiljpolis

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Söder, Karin, f. 28. Yrkesvalslärare

Björk, Gunnar, f. 44. Bankkonsulent
 (Förfall vid 37:e sessionen; ersatt av
Olof Johansson; se under Suppleanter)

Suppleanter

André, Gunilla, f. 31. Riksdagsledamot
 (Förfall vid 37:e sessionen 27/2; ersatt av
Olof Johansson)
Johansson, Olof, f. 37. Partiordförande

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman

Suppleant

Samuelsson, Björn, f. 51. Riksdagsledamot

Miljöpartiet de Gröna (mp)*Medlem*

Samuelsson, Marianne, f. 45. Vårdare
 (Förfall vid 37:e sessionen 1–2/3; ersatt
 av *Birger Schlaug; se under Suppleant*)

Suppleant

Schlaug, Birger, f. 49.

Saklista

för 37:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 27 februari 1989 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 27 februari 1989 saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)

A. Medlemsförslag

- A 817/k Medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning (väckt av Esko Aho och Tytti Isohookana-Asunmaa samt Hugo Bergdahl, Gustav Björkstrand, Elisabeth Rehn, Eino Siuruainen och Otto Steenholdt)
- A 819/e Medlemsförslag om gemensam nordisk studie angående Europa-samarbetet (väckt av Gunnar Björk samt Johan Buttedahl, Olof Johansson, Gunnel Jonäng, Aase Olesen, Páll Pétursson och Karin Söder)
- A 820/t Medlemsförslag om gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank (väckt av Guðrún Helgadóttir och Óli P. Guðbjartsson)
- A 821/t Medlemsförslag om utvidgat Nordresekort (väckt av Karin Söder samt Gunnar Björk, Aase Olesen och Ole Gabriel Ueland)
- A 822/k Medlemsförslag om säkerställande av projekt Nordjobs fortsättning (väckt av Gunnar Björk samt Svein Alsaker, Johan Buttedahl, Gunnel Jonäng, Arvo Kempainen, Kjeld Rahbæk Møller, Aase Olesen och Karin Söder)
- A 823/k Medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land (väckt av Gunnar Björk samt Gunnel Jonäng, Aase Olesen och Karin Söder)
- A825/s Medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer (väckt av Grethe Lundblad samt Lilli Gyldenkilde, Ulla Johansson och Lena Öhrsvik)
- A 826/s Medlemsförslag om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet (väckt av Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde och Grethe Lundblad)
- A 827/t Medlemsförslag om nordisk järnvägstrafik i samverkan (väckt av Grethe Lundblad samt Lahja Exner och Lena Öhrsvik)
- A 828/s Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor (väckt av Per Olof Håkansson)
- A 829/j Medlemsförslag om projekt på flyktingområdet (väckt av Anker Jørgensen och Bernhardt Tastesen samt Lilli Gyldenkilde)
- A 830/k Medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinnska kulturen (väckt av Barbro Nilsson samt Gunnar Björk, Kjell Magne Fredheim, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Thea Knutzen, Mirja Ryyänen, Reulf Steen och Marjatta Väänänen)

- A 832/s Medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken (väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad och Lena Öhrsvik)
- A 833/t Medlemsförslag om utökat fordonstekniskt samarbete (väckt av Olle Östrand samt Lennart Andersson, Lahja Exner, Mats Nyby och Oddrunn Pettersen)
- A 834/k Medlemsförslag om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena (väckt av Jacob Lindenskov samt Gunnar Berge, Eiður Guðnason, Preben Lange, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson, Bernhardt Tastesen och Kåre Øvregard)
- A 835/k Medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa (väckt av Gustav Björkstrand samt Esko Aho, Anneli Jäätteenmäki och Mats Nyby)
- A 836/t Medlemsförslag om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden (väckt av Gustav Björkstrand och Elisabeth Rehn samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jäätteenmäki och Kimmo Sasi)
- A 837/k Medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker (väckt av Gustav Björkstrand samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jäätteenmäki och Kimmo Sasi)
- A 839/j Medlemsförslag om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden (väckt av Lahja Exner samt Dorte Bennedsen, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Åsa Solberg Iversen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Sakari Knuuttila, Kaj Poulsen och Bernhardt Tastesen)
- A 840/k Medlemsförslag om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet (väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Riitta Järvisalo-Kanerva, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)
- A 841/k Medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning (väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Riitta Järvisalo-Kanerva, Mirja Ryyänen, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)
- A 842/s Medlemsförslag om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare (väckt av Olof Jansson samt Ilkka-Christian Björklund, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Wiggo Komstedt och Ole Gabriel Ueland)
- A 844/e Medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad (väckt av Carl Bildt samt Hagen Hagensen, Thea Knutzen, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Kimmo Sasi, Sten Svensson, Sverrir Hermannsson och Anders Talleraas)

- A 845/s Medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden (väckt av Kimmo Sasi samt Gustav Björkstrand, Elsi Hetemäki-Olander, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Arne Skauge, Ingrid Sundberg, Sten Svensson och Marjatta Väänänen)
- A 846/s Medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden (väckt av Elver Jonsson samt Svein Alsaker, Margareta Andrén, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Knud Glønborg, Åsa Solberg Iversen, Sakari Knuuttilla, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Anna-Kaarina Louvo, Agnar Nielsen, Barbro Nilsson, Óli P. Guðbjartsson och Ernst Wroldsen)
- A 847/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade (väckt av Mikko Elo samt Margrete Auken, Knud Glønborg, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Barbro Nilsson, Jette Pors och Mirja Ryyänen)
- A 848/k Medlemsförslag om en nordisk bokserie (väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Eidur Guðnason, Anker Jørgensen, Ólafur G. Einarsson, Jan P. Syse och Karin Söder)
- A 849/k Medlemsförslag om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning (väckt av Mikko Elo samt Margrete Auken, Heikki Järvenpää, Arvo Kempainen, Anna-Kaarina Louvo, Seppo Pelttari, Jette Pors, Heikki Riihijärvi och Riitta Saastamoinen)
- A 850/s Medlemsförslag om nordiskt reumatikerår 1991 (väckt av Marjatta Väänänen samt Claes Andersson och Riitta Saastamoinen)
- A 850Ä/s Ändringsförslag om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik)
- A 852/j Medlemsförslag om begränsning av export av farliga varor (väckt av Eidur Guðnason samt Margrete Auken, Guðrún Helgadóttir, Lilli Gyldenkilde, Anker Jørgensen, Hans Pettersson, Asbjørn Sjøthun och Lars Werner)
- A 853/s Medlemsförslag om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (*Uuria aalge*) (väckt av Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde samt Arvo Kempainen, Jacob Lindenskov och Jette Pors)
- A 854/j Medlemsförslag om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika (väckt av Ilkka-Christian Björklund samt Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Lilli Gyldenkilde, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Páll Pétursson, Hans Pettersson, Jouko Skinnari, Harald Synnes och Karin Söder)

- A 855/s Medlemsförslag om nordiskt biologifår 1990 (väckt av Johan Buttedahl samt Esko Aho, Svein Alsaker, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Páll Pétursson, Hans Petersson, Mirja Ryyänen, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sønderby, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Bengt Westerberg och Marjatta Väänänen)
- A 855Ä/s Ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum (väckt av Lilli Gyldenkilde)
- A 856/t Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete inom turism (väckt av Ragna Berget Jørgensen, Peder Sønderby och Olle Östrand)
- A 857/e Medlemsförslag om koncernfackligt samarbete i Norden (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Anker Jørgensen och Grethe Lundblad)
- A 858/t Medlemsförslag om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport (väckt av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Birgitte Husmark, Arvo Kempainen och Kaj Poulsen)
- *A 859/s Medlemsförslag om export av avfall (väckt av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Theo Koritzinsky, Björn Samuelsson och Lars Werner)
- *A 860/s Medlemsförslag om åtgärder för främjande av oljetransporter med dubbelbottnade tankfartyg (väckt av Olof Jansson samt Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Johan J. Jakobsen, Anneli Jäätteenmäki, Sakari Knuuttila, Lilli Gyldenkilde, Mats Nyby, Sirpa Pietikäinen, Marjatta Väänänen och Olle Östrand)
- *A 861/s Medlemsförslag om ytterligare insatser för en aktiv miljöpolitik (väckt av Gunnar Björk och Olof Johansson)
- *A 862/j Medlemsförslag om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete (väckt av Gustav Björkstrand samt Ylva Annerstedt, Olof Jansson, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi och Eino Siurainen)
- A 863/t Medlemsförslag om en nordisk trafikläroshögskola (väckt av Ragna Berget Jørgensen samt Margrete Auken, Guðrún Helgadóttir, J. K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Johan J. Jakobsen, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Theo Koritzinsky, Kaj Poulsen, Valgerður Sverrisdóttir och Olle Östrand)
- *A 864/s Medlemsförslag om telekommunikationen för handikappade (väckt av Lena Öhrsvik samt Eiður Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Elver Jonsson, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuuttila, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Asbjörn Sjøthun, Bengt Westerberg och Olle Östrand)
- *A 865/k Medlemsförslag om förstärkt Nordplusprogram (väckt av Gunnar Björk samt Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Knud Glønborg, Anneli Jäätteenmäki, Páll Pétursson, Mirja Ryyänen och Valgerður Sverrisdóttir)

- *A 866/j Medlemsförslag om inrättande av ett internationellt utskott (väckt av Karin Söder samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Anker Jørgensen, Theo Koritzinsky, Ólafur G. Einarsson och Páll Pétursson)
- A 867/e Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor (väckt av Karin Söder samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Anker Jørgensen, Theo Koritzinsky, Ólafur G. Einarsson och Páll Pétursson)
- *A 868/s Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete rörande skaderisker av amalgam (väckt av Sten Svensson)
- A 869/s Medlemsförslag om gemensam nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen och därmed den s. k. växthuseffekten (väckt av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug samt Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde)
- A 870/j Medlemsförslag om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet (väckt av Kristen Poulsen)
- *A 871/k Medlemsförslag om konstnärernas ekonomiska situation (väckt av Bengt Westerberg samt Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Marianne Jelved och Elver Jonsson)
- *A 872/k Medlemsförslag om åtgärder för Nordplus-programmets genomförande (väckt av Bengt Westerberg samt Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Mirja Rynänen och Karin Söder)
- *A 873/s Medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar orsakade av fossil förbränning (väckt av Jo Benkow, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Hans Nyhage, Kimmo Sasi och Sten Svensson)
- *A 874/s Medlemsförslag om satsning på havsforskning (väckt av Jo Benkow, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Kimmo Sasi och Sten Svensson)
- A 875/j Medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet (väckt av Margrete Auken, Arvo Kempainen och Theo Koritzinsky)

B. Ministerrådsförslag

- B 88/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete på energiområdet
- B 89/e Ministerrådsförslag om ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992
- B 90/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på fiskeriområdet
- B 91/j Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet
- B 92/j Ministerrådsförslag om nordisk överenskommelse om folkregistrering
- B 93/t Ministerrådsförslag om nordiskt turistprogram
- B 94/j Ministerrådsförslag om handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för 1989–1993
- B 95/k Ministerrådsförslag om ändring av det nordiska kulturavtalet
- B 96/s Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer
- B 97/s Ministerrådsförslag om nordisk arbetsmiljökonvention

C. 1989 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- C 2 Redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1988)
- C 4/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1988)
- C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1987)
- C 11/j:2 Nordiska utlänningsutskottet
- 3 Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
- 5 Nordiska samerådet
- C 12/k:1 Nordens folkliga akademi
- 2 Nordisk journalistkursus
- 3 Nordiska språksekretariatet
- 4 Nordiska språk- och informationscentret
- 5 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 6 Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 7 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 8 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 9 Nordiska institutet för sjörätt
- 10 Nordiska geoexkursioner till Island
- 11 Nordiskt kollegium för ekologi
- 12 Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 13 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)
- 14 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)
- 15 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)
- 16 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 17 Nordiskt vulkanologiskt institut
- 18 Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)
- 19 Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDI-COM)
- 20 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 21 Nordens Hus i Reykjavík
- 22 Nordiska teaterkommittén
- 23 Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 24 Nordiskt samiskt institut
- 25 Nordiskt konstcentrum
- 26 Nordens Hus på Färöarna
- 27 Nordens institut på Åland
- 28 Nordens institut i Grönland
- 29 Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 30 Nordiska sommaruniversitetet
- 31 Nordiska samfundet för latinamerikaforskning
- 32 Nordiska kommittén för öststatsforskning
- 33 Nordiska amatörteaterrådet

- 34 Nordiska konstförbundet
- 35 Skandinavisk förening i Rom
- 36 Nordkalottmuseet
- C 13/s:1 Nordiska läkemedelsnämnden
- 2 Nordiska hälsovårdshögskolan
- 3 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
- C 13/s:4 Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
- 5 Nordiska nämnden för handikappfrågor
- 6 Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
- 7 Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- 8 Kommittén för Bottniska viken
- C 15/e:1 Nordiska ekonomiska forskningsrådet
- 2 Nordisk statistisk sekretariat
- 4 Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond
- 5 Samnordisk planteforædling (SNP)
- 6 Nordtest
- 7 Nordel
- 8 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- 10 Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORDREFO)
- 11 Nordiska kommittén för byggbestämmelser
- 12 Nordiska jordbruksforskarens förening
- 13 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
- 14 Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
- 15 Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer/framställningar

- *24/1974/j Meddelande om rekommendation angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- *18/1980/s Meddelande om rekommendation angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.
- *18/1981/t Meddelande om rekommendation angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
- 28/1981/s Meddelande om rekommendation angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
- 10/1982/s Meddelande om rekommendation angående barns miljö
- 11/1982/s Meddelande om rekommendation angående internationell konvention om barnens rättigheter
- 15/1982/s Meddelande om rekommendation angående epidemiologiskt bevakningssystem
- 3/1983/t Meddelande om rekommendation angående viltolyckor i vägtrafiken
- *13/1983/k Meddelande om rekommendation angående videoprogram med nordiska TV-program och filmer
- 23/1983/s Meddelande om rekommendation angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

- *24/1983/s Meddelande om rekommendation angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
- *25/1983/s Meddelande om rekommendation angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande
- *10/1984/s Meddelande om rekommendation angående beräkning av naturresurser
- 12/1984/s Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering
- 18/1984/j Meddelande om rekommendation angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter
- 19/1984/t Meddelande om rekommendation angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden
- 4/1985/e Meddelande om rekommendation angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa
- 9/1985/t Meddelande om rekommendation angående samarbete om handelssjöfarten
- *13/1985/k Meddelande om rekommendation angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner
- *14/1985/k Meddelande om rekommendation angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
- *21/1985/s Meddelande om rekommendation angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
- 22/1985/s Meddelande om rekommendation angående åtgärder mot drogmissbruk i trafiken
- *23/1985/s Meddelande om rekommendation angående handlingsplan mot narkotika
- 24/1985/s Meddelande om rekommendation angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden
- 1/1986/k Meddelande om framställning angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden
- *9/1986/s Meddelande om rekommendation angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
- 10/1986/s Meddelande om rekommendation angående nordbors rättigheter
- *11/1986/s Meddelande om rekommendation angående sysselsättning för ungdom i kultursektorn
- *13/1986/s Meddelande om rekommendation angående skydd för älvar på Nordkalotten
- 15/1986/s Meddelande om rekommendation angående center för handikappade på Nordkalotten
- *16/1986/t Meddelande om rekommendation angående blyfri bensin i Norden
- 17/1986/t Meddelande om rekommendation angående tilläggsbromsljus på bilar
- *18/1986/t Meddelande om rekommendation angående låsningsfria bromssystem i bilar
- 19/1986/t Meddelande om rekommendation angående ökad trygghet för cyklisterna i Norden

- 20/1986/t Meddelande om rekommendation angående datateknologin i regionalpolitiken
- 29/1986/e Meddelande om rekommendation angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn
- 30/1986/j Meddelande om rekommendation angående samarbete inom flyktingpolitiken
- *32/1986/j Meddelande om rekommendation angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse
- 33/1986/j Meddelande om rekommendation angående nordisk konvention om folkregistrering
- 34/1986/j Meddelande om rekommendation angående nordiska kvinnokonferenser 1988
- 1/1987/j Meddelande om rekommendation angående barns skydd i krig
- 2/1987/j Meddelande om rekommendation angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
- 3/1987/j Meddelande om rekommendation angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll
- *4/1987/k Meddelande om rekommendation angående nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram
- 5/1987/k Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram för den högre utbildningen
- 7/1987/k Meddelande om rekommendation angående vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer
- 8/1987/k Meddelande om rekommendation angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
- *10/1987/k Meddelande om rekommendation angående nordiska orkester- och ensemblerövlingar för musikelever i de nordiska länderna
- 11/1987/k Meddelande om rekommendation angående ökad satsning på polarforskningen i Norden
- 12/1987/k Meddelande om rekommendation angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer
- 14/1987/s Meddelande om rekommendation angående skydd för vatten- och havsmiljön
- *15/1987/s Meddelande om rekommendation angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
- 16/1987/s Meddelande om rekommendation angående samarbete kring högspecialiserad sjukvård
- 17/1987/s Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram mot AIDS
- *18/1987/s Meddelande om rekommendation angående internationell samverkan mot AIDS
- 19/1987/s Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram mot cancer
- 21/1987/s Meddelande om rekommendation angående ökat samarbete inom hälsopolitiken
- 22/1987/s Meddelande om rekommendation angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- *23/1987/s Meddelande om rekommendation angående ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden

- 24/1987/s Meddelande om rekommendation angående samarbete kring genteknologi
- 26/1987/e Meddelande om rekommendation angående exportsamarbete
- 29/1987/e Meddelande om rekommendation angående lättnader i beskattningen av ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land
- 31/1987/e Meddelande om rekommendation angående samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken
- 32/1987/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete på tjänstehandelsns område
- 38/1987/t Meddelande om rekommendation angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden
- 41/1987/t Meddelande om rekommendation angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
- 42/1987/t Meddelande om rekommendation angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet
- *43/1987/t Meddelande om rekommendation angående inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort
- *44/1987/t Meddelande om rekommendation angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
- 45/1987/b Meddelande om rekommendation angående finansieringen av det nordiska samarbetet
- 1/1988/k Meddelande om framställning angående radio- och TV-samarbetet i Norden
- 3/1988/b Meddelande om framställning angående nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90
- 4/1988/t Meddelande om rekommendation angående handlingsplan för säkrare trafik i Norden
- *5/1988/t Meddelande om rekommendation angående turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet
- 6/1988/t Meddelande om rekommendation angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet
- 7/1988/t Meddelande om rekommendation angående storstädernas trafik- och miljöproblem
- *8/1988/t Meddelande om rekommendation angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
- 9/1988/s Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn
- *10/1988/s Meddelande om rekommendation angående intensifierat behandlingsarbete mot missbruk
- *11/1988/s Meddelande om rekommendation angående rökfria miljöer m. m.
- *12/1988/s Meddelande om rekommendation angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
- 13/1988/s Meddelande om rekommendation angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen
- *14/1988/s Meddelande om rekommendation angående reduktion av svavel- och kväveutsläpp

- 15/1988/s Meddelande om rekommendation angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp
- *16/1988/s Meddelande om rekommendation angående miljövänlig avfallshantering
- 17/1988/s Meddelande om rekommendation angående handlingsplan mot havsförorening
- *18/1988/s Meddelande om rekommendation angående forskning kring sälbestånden
- 19/1988/s Meddelande om rekommendation angående decentraliserat miljösamarbete
- *20/1988/s Meddelande om rekommendation angående åtgärder för en bättre miljö
- 21/1988/s Meddelande om rekommendation angående utvecklingsbistånd och miljöproblem
- 22/1988/s Meddelande om rekommendation angående årlig lägesrapport om miljöpolitik
- 23/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt industriellt center i Oslo
- 24/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram
- *25/1988/e Meddelande om rekommendation angående program för nordiskt biståndssamarbete
- 26/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt biståndssamarbete
- 27/1988/e Meddelande om rekommendation angående upprättande av en nordisk utvecklingsfond
- 28/1988/e Meddelande om rekommendation angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning
- 29/1988/e Meddelande om rekommendation angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution
- *30/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas
- 31/1988/e Meddelande om rekommendation angående beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat
- *32/1988/e Meddelande om rekommendation angående avveckling av kärnkraften
- *33/1988/e Meddelande om rekommendation angående "frikommunförsök" över gränserna
- 34/1988/k Meddelande om rekommendation angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet
- *35/1988/k Meddelande om rekommendation angående program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet
- 36/1988/k Meddelande om rekommendation angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen
- *37/1988/k Meddelande om rekommendation angående förstärkt nordiskt ungdomssamarbete
- 38/1988/k Meddelande om rekommendation angående Nordiska rådets teknologipris
- *39/1988/k Meddelande om rekommendation angående nordiskt kommunalt skolsamarbete
- 40/1988/j Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet

- 41/1988/j Meddelande om rekommendation angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning
- 42/1988/j Meddelande om rekommendation angående likartade nordiska regler för samhällstjänst
- *43/1988/j Meddelande om rekommendation angående samarbete om kriminalitetsefterforskning
- 44/1988/j Meddelande om rekommendation angående reell likalön mellan kvinnor och män
- 45/1988/b Meddelande om rekommendation angående nordiskt skol-samarbete i Nordiska ministerrådets regi
- *46/1988/s Meddelanden om rekommendation angående nordiskt miljö-program
- *47/1988/s Meddelande om rekommendation angående internationell miljöpolitik
- *48/1988/s Meddelanden om rekommendation angående handlingsplan mot havsföroreningar
- 49/1988/b Meddelande om rekommendation angående Nordiska ministerrådets budget för 1989
- 1/1989/e Meddelande om framställning angående gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet

E. Frågor¹

- 1 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbanken (ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 2 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt godkännande av livsmedel till specialnäring (ställd av Dorte Bennedsen)
- 3 Skriftlig fråga till Norges regering angående godkännande av livsmedel till specialnäring i Norge (ställd av Dorte Bennedsen)
- 4 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående tvärgående förbindelser på Nordkalotten (ställd av Ragna Berget Jørgensen)
- 5 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheten av ett ECE-protokoll om reduktion av utsläpp av kväveoxider (ställd av Svein Alsaker)
- 6 Skriftlig fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående den öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne (ställd av Grethe Lundblad)
- 7 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbetsgruppen för AIDS-problem (ställd av Dorte Bennedsen) (D 1989/17/1987/s)
- 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska studenters tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemländer (ställd av Ólafur G. Einarsson)
- 9 Fråga till de nordiska regeringarna angående samarbete med de baltiska staterna (ställd av Kristen Poulsgaard)

¹ Nordiska rådet beslutade på 36:e sessionen i Oslo att genomföra en tvåårig försöksordning med skriftliga frågor mellan sessionerna. Frågorna 1–7 har kommit före den 20 september 1988 och har skriftligen besvarats av Nordiska ministerrådet eller regeringarna.

- 10 Fråga till Nordiska ministerrådet angående främjandet av ett nordiskt biståndsprojekt i Polen (ställd av Knud Glønborg)
- 11 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot rusmedelsmissbruk i trafiken (ställd av Svein Alsaker) (D 1989/22/1985/s)
- 12 Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftning på bioteknologins och genteknologins område (ställd av Margit Hansen-Krone)
- 13 Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av den nordiska miljöskyddslagstiftningen (ställd av Gunnar Björk) (D 1989/24/1985/s)
- 14 Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna (ställd av Anna-Kaarina Louvo)
- 15 Fråga till Nordiska ministerrådet angående räddandet av laxbeståndet i Torne och Muonio älvar (ställd av Anneli Jäätteenmäki)
- 16 Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående finska tidningars postbefordran i Nordnorge (ställd av Anneli Jäätteenmäki)
- 17 Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående tågförbindelse mellan Kemi–Torneå och Haparanda–Boden (ställd av Arvo Kempainen)
- 18 Fråga till Nordiska ministerrådet angående undervisning på eget språk för samer (ställd av Arvo Kempainen)
- 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående finska TV- och radiosändningar i Nordnorge (ställd av Marjatta Väänänen)
- 20 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordbors rättigheter (ställd av Marjatta Väänänen) (D 1989/10/1986/s)
- 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (ställd av Sakari Knuutila) (D 1989/22/1987/s)
- 22 Fråga till Sveriges regering angående finska språkets ställning i Sverige (ställd av Saara-Maria Paakkinen)
- 23 Fråga till Nordiska ministerrådet angående högspecialiserad sjukvård (ställd av Marjatta Väänänen) (D 1989/16/1987/s)
- 24 Fråga till Danmarks regering angående Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner (KFK) (ställd av Theo Koritzinsky)
- 25 Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av en nordisk professur i internationella transporter (ställd av Olof Jansson)
- 26 Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående färjeförbindelserna Skåne–Bornholm (ställd av Wiggo Komstedt)
- 27 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för ökad trafiksäkerhet (ställd av Olle Östrand)
- 28 Fråga till Nordiska ministerrådet angående årlig rapportering på miljöpolitikens område (ställd av Sten Svensson) (D 1989/22/1988/s)
- 29 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska vägmärken (ställd av Sten Svensson) (D 1989/41/1987/t och D 1989/42/1987/t)

- 30 Fråga till Nordiska ministerrådet angående statistik rörande njursjuka (ställd av Lena Öhrsvik)
- 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ekonomisk trygghet för Nordjobb (ställd av Ylva Annerstedt)
- 32 Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete rörande genteknologi (ställd av Lilli Gyldenkilde) (D 1989/24/1987/s)
- 33 Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående sjösäkerheten i Ålands hav (ställd av Olof Jansson)
- 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser (ställd av Margrete Auken)
- 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden (ställd av Margrete Auken)
- 36 Fråga till Nordiska ministerrådet angående en reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening (ställd av Margrete Auken)
- 37 Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till nordiskt folkulturellt samarbete (ställd av Karin Söder)
- 38 Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av fiskebestånden (ställd av Grethe Lundblad)
- 39 Fråga till Danmarks regering angående harmonisering av nordisk miljölagstiftning (ställd av Grethe Lundblad)
- 40 Fråga till Nordiska ministerrådet angående problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader (ställd av Ylva Annerstedt)
- 41 Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDSAMS budget (ställd av Berit Oscarsson)
- 42 Fråga till Sveriges regering angående ungas rese möjligheter i Norden (ställd av Kaj Poulsen)
- 43 Fråga till Nordiska ministerrådet angående kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet (ställd av Brit Jørgensen)
- 44 Fråga till Nordiska ministerrådet angående patentering av immateriella rättigheter på genteknologins område (ställd av Harald Synnes)
- 45 Fråga till Danmarks regering angående svensk tull- och passkontroll på Kastrup (ställd av Wiggo Komstedt)
- 46 Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna (ställd av Elver Jonsson)
- 47 Fråga till Islands och Norges regeringar angående tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet (ställd av Valgerdur Sverrisdóttir)
- 48 Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av avfall (ställd av Margrete Auken)
- 49 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus-avtalet (ställd av Otto Steenholdt)
- 50 Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående Öresundsförbindelsen (ställd av Marianne Samuelsson)
- 51 Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmiljö och EG-anpassning (ställd av Marianne Samuelsson)

- 52 Fråga till Sveriges regering angående Öresundsförbindelsen (ställd av Margrete Auken)
- 53 Fråga till Nordiska ministerrådet angående yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie (ställd av Birger Schlaug)
- 54 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt miljöprogram (ställd av Marjatta Väänänen)
- 55 Fråga till Nordiska ministerrådet angående miljö- och biologår 1990 (ställd av Svein Alsaker)
- 56 Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av nyfödda djur (ställd av Marianne Samuelsson)

Utanför saklistan förelägges för rådet:

- Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium
- Dokument 2 Regler för sessionens genomförande

Sakernas fördelning på utskott

Budget- och kontrollutskottet

C. 1989 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet
 C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1987)

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer/framställningar

- 45/1987/b Meddelande om rekommendation nr 45/1987 angående finansieringen av det nordiska samarbetet
 3/1988/b Meddelande om framställning nr 3/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90
 45/1988/b Meddelande om rekommendation angående nordiskt skol-samarbete i Nordiska ministerrådets regi
 49/1988/b Meddelande om rekommendation angående Nordiska ministerrådets budget för 1989

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 829/j Medlemsförslag om projekt på flyktingområdet
 A 839/j Medlemsförslag om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden
 A 852/j Medlemsförslag om begränsning av export av farliga varor
 A 854/j Medlemsförslag om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika
 *A 862/j Medlemsförslag om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete
 *A 866/j Medlemsförslag om inrättande av ett internationellt utskott
 A 870/j Medlemsförslag om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet
 A 875/j Medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet

B. Ministerrådsförslag

- B 91/j Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet
 B 92/j Ministerrådsförslag om nordisk överenskommelse om folkregistrering
 B 94/j Ministerrådsförslag om handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för 1989–1993

C. 1989 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet

C 11/j:2	Nordiska utlänningsutskottet
3	Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
5	Nordiska samrådet

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

*24/1974/j	Meddelande om rekommendation angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
18/1984/j	Meddelande om rekommendation angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuella mänskliga rättigheter
30/1986/j	Meddelande om rekommendation angående samarbete inom flyktingpolitiken
*32/1986/j	Meddelande om rekommendation angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse
33/1986/j	Meddelande om rekommendation angående nordisk konvention om folkregistrering
34/1986/j	Meddelande om rekommendation angående nordiska kvinnokonferenser 1988
1/1987/j	Meddelande om rekommendation angående barns skydd i krig
2/1987/j	Meddelande om rekommendation angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
3/1987/j	Meddelande om rekommendation angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll
40/1988/j	Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet
41/1988/j	Meddelande om rekommendation angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning
42/1988/j	Meddelande om rekommendation angående likartade nordiska regler för samhällstjänst
*43/1988/j	Meddelande om rekommendation angående samarbete om kriminalitetsefterforskning
44/1988/j	Meddelande om rekommendation angående reell likalön mellan kvinnor och män

E. Frågor

9	Fråga till de nordiska regeringarna angående samarbete med de baltiska staterna (ställd av Kristen Poulsgaard)
12	Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftning på bioteknologins och genteknologins område (ställd av Margit Hansen-Krone)
14	Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna (ställd av Anna-Kaarina Louvo)
44	Fråga till Nordiska ministerrådet angående patentering av immateriella rättigheter på genteknologins område (ställd av Harald Synnes)
45	Fråga till Danmarks regering angående svensk tull- och passkontroll på Kastrup (ställd av Wiggo Komstedt)
53	Fråga till Nordiska ministerrådet angående yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie (ställd av Birger Schlaug)

Kulturutskottet*A. Medlemsförslag*

- A 817/k Medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning
- A 822/k Medlemsförslag om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning
- A 823/k Medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land
- A 830/k Medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen
- A 834/k Medlemsförslag om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena
- A 835/k Medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa
- A 837/k Medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker
- A 840/k Medlemsförslag om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet
- A 841/k Medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning
- A 847/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade
- A 848/k Medlemsförslag om en nordisk bokserie
- A 849/k Medlemsförslag om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning
- *A 865/k Medlemsförslag om förstärkt Nordplusprogram
- *A 871/k Medlemsförslag om konstnärernas ekonomiska situation
- *A 872/k Medlemsförslag om åtgärder för Nordplus-programmets genomförande

B. Ministerrådsförslag

- B 95/k Ministerrådsförslag om ändring av det nordiska kulturavtalet

C. 1989 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet
- C 12/k: 1 Nordens folkliga akademi
- 2 Nordisk journalistkursus
- 3 Nordiska språksekretariatet
- 4 Nordiska språk- och informationscentret
- 5 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 6 Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 7 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 8 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 9 Nordiska institutet för sjörätt
- 10 Nordiska geoexkursioner till Island
- 11 Nordiskt kollegium för ekologi
- 12 Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 13 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)

- 14 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)
- 15 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)
- 16 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 17 Nordiskt vulkanologiskt institut
- 18 Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)
- 19 Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDI-COM)
- 20 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 21 Nordens Hus i Reykjavík
- 22 Nordiska teaterkommittén
- 23 Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 24 Nordiskt samiskt institut
- 25 Nordiskt konstcentrum
- 26 Nordens Hus på Färöarna
- 27 Nordens institut på Åland
- 28 Nordens institut i Grönland
- 29 Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 30 Nordiska sommaruniversitetet
- 31 Nordiska samfundet för latinamerikaforskning
- 32 Nordiska kommittén för öststatsforskning
- 33 Nordiska amatörteaterrådet
- 34 Nordiska konstförbundet
- 35 Skandinavisk förening i Rom
- 36 Nordkalottmuseet

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer/framställningar

*13/1983/k	Meddelande om rekommendation angående videoprogram med nordiska TV-program och filmer
*13/1985/k	Meddelande om rekommendation angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner
*14/1985/k	Meddelande om rekommendation angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
*4/1987/k	Meddelande om rekommendation angående nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram
5/1987/k	Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram för den högre utbildningen
7/1987/k	Meddelande om rekommendation angående vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer
8/1987/k	Meddelande om rekommendation angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
*10/1987/k	Meddelande om rekommendation angående nordiska orkester- och ensemblerövningar för musikelever i de nordiska länderna
11/1987/k	Meddelande om rekommendation angående ökad satsning på polarforskningen i Norden
12/1987/k	Meddelande om rekommendation angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer
1/1988/k	Meddelande om framställning angående radio- och TV-samarbetet i Norden

- 34/1988/k Meddelande om rekommendation angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet
- *35/1988/k Meddelande om rekommendation angående program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet
- 36/1988/k Meddelande om rekommendation angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen
- *37/1988/k Meddelande om rekommendation angående förstärkt nordiskt ungdomssamarbete
- 38/1988/k Meddelande om rekommendation angående Nordiska rådets teknologipris
- *39/1988/k Meddelande om rekommendation angående nordiskt kommunalt skolsamarbete

E. Frågor

- 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska studenter tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemländer (ställd av Ólafur G. Einarsson)
- 18 Fråga till Nordiska ministerrådet angående undervisning på eget språk för samer (ställd av Arvo Kempainen)
- 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående finska TV- och radiosändningar i Nordnorge (ställd av Marjatta Väänänen)
- 22 Fråga till Sveriges regering angående finska språkets ställning i Sverige (ställd av Saara-Maria Paakkinen)
- 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ekonomisk trygghet för Nordjobb (ställd av Ylva Annerstedt)
- 37 Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (ställd av Karin Söder)
- 41 Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDSAMS budget (ställd av Berit Oscarsson)
- 49 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus-avtalet (ställd av Otto Steenholdt)

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

- A 825/s Medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer
- A 826/s Medlemsförslag om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet
- A 828/s Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor
- A 832/s Medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken
- A 842/s Medlemsförslag om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare
- A 845/s Medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden
- A 846/s Medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden
- A 850/s Medlemsförslag om nordiskt reumatikerår 1991
- A 850Å/s Ändringsförslag om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

- A 853/s Medlemsförslag om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (*Uria aalge*)
- A 855/s Medlemsförslag om nordiskt biologår 1990
- A 855Ä/s Ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum
- *A 859/s Medlemsförslag om export av avfall
- *A 860/s Medlemsförslag om åtgärder för främjande av oljetransporter med dubbelbottnade tankfartyg
- *A 861/s Medlemsförslag om ytterligare insatser för en aktiv miljöpolitik
- *A 864/s Medlemsförslag om telekommunikationen för handikappade
- *A 868/s Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete rörande skaderisker av amalgam
- A 869/s Medlemsförslag om gemensam nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen och därmed den s. k. växthuseffekten
- *A 873/s Medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar orsakade av fossil förbränning
- *A 874/s Medlemsförslag om satsning på havsforskning

B. Ministerrådsförslag

- B 96/s Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer
- B 97/s Ministerrådsförslag om nordisk arbetsmiljökonvention

C. 1988 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet
- C 13/s:1 Nordiska läkemedelsnämnden
- 2 Nordiska hälsovårdshögskolan
- 3 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
- 4 Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
- 5 Nordiska nämnden för handikappfrågor
- 6 Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
- 7 Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- 8 Kommittén för Bottniska viken

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *18/1980/s Meddelande om rekommendation angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.
- 28/1981/s Meddelande om rekommendation angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
- 10/1982/s Meddelande om rekommendation angående barns miljö
- 11/1982/s Meddelande om rekommendation angående internationell konvention om barnens rättigheter
- 15/1982/s Meddelande om rekommendation angående epidemiologiskt bevakningssystem
- 23/1983/s Meddelande om rekommendation angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen
- *24/1983/s Meddelande om rekommendation angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården

- *25/1983/s Meddelande om rekommendation angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande
- *10/1984/s Meddelande om rekommendation angående beräkning av naturresurser
- 12/1984/s Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering
- *21/1985/s Meddelande om rekommendation angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
- 22/1985/s Meddelande om rekommendation angående åtgärder mot drogmissbruk i trafiken
- *23/1985/s Meddelande om rekommendation angående handlingsplan mot narkotika
- 24/1985/s Meddelande om rekommendation angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden
- *9/1986/s Meddelande om rekommendation angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
- 10/1986/s Meddelande om rekommendation angående nordbors rättigheter
- *11/1986/s Meddelande om rekommendation angående sysselsättning för ungdom i kultursektorn
- *13/1986/s Meddelande om rekommendation angående skydd för älvar på Nordkalotten
- 15/1986/s Meddelande om rekommendation angående center för handikappade på Nordkalotten
- 14/1987/s Meddelande om rekommendation angående skydd för vatten- och havsmiljön
- *15/1987/s Meddelande om rekommendation angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
- 16/1987/s Meddelande om rekommendation angående samarbete kring högspecialiserad sjukvård
- 17/1987/s Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram mot AIDS
- *18/1987/s Meddelande om rekommendation angående internationell samverkan mot AIDS
- 19/1987/s Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram mot cancer
- 21/1987/s Meddelande om rekommendation angående ökat samarbete inom hälsopolitiken
- 22/1987/s Meddelande om rekommendation angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- *23/1987/s Meddelande om rekommendation angående ökade flyttningssjansigheter för pensionärer i Norden
- 24/1987/s Meddelande om rekommendation angående samarbete kring genteknologi
- 9/1988/s Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn
- *10/1988/s Meddelande om rekommendation angående intensifierat behandlingsarbete mot missbruk
- *11/1988/s Meddelande om rekommendation angående rökfria miljöer m. m.
- *12/1988/s Meddelande om rekommendation angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion

- 13/1988/s Meddelande om rekommendation angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen
- *14/1988/s Meddelande om rekommendation angående reduktion av svavel- och kväveutsläpp
- 15/1988/s Meddelande om rekommendation angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp
- *16/1988/s Meddelande om rekommendation angående miljövänlig avfallshantering
- 17/1988/s Meddelande om rekommendation angående handlingsplan mot havsförorening
- *18/1988/s Meddelande om rekommendation angående forskning kring sälbestånden
- 19/1988/s Meddelande om rekommendation angående decentraliserat miljösamarbete
- *20/1988/s Meddelande om rekommendation angående åtgärder för en bättre miljö
- 21/1988/s Meddelande om rekommendation angående utvecklingsbistånd och miljöproblem
- 22/1988/s Meddelande om rekommendation angående årlig lägesrapport om miljöpolitik
- *46/1988/s Meddelanden om rekommendation angående nordiskt miljöprogram
- *47/1988/s Meddelande om rekommendation angående internationell miljöpolitik
- *48/1988/s Meddelanden om rekommendation angående handlingsplan mot havsföroreningar

E. Frågor¹

- 2 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt godkännande av livsmedel till specialnäring (ställd av Dorte Bennedsen)
- 3 Skriftlig fråga till Norges regering angående godkännande av livsmedel till specialnäring i Norge (ställd av Dorte Bennedsen)
- 5 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheten av ett ECE-protokoll om reduktion av utsläpp av kväveoxider (ställd av Svein Alsaker)
- 6 Skriftlig fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående den öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne (ställd av Grethe Lundblad)
- 7 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbetsgruppen för AIDS-problem (ställd av Dorte Bennedsen)
- 11 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot rusmedelsmissbruk i trafiken (ställd av Svein Alsaker)
- 13 Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av den nordiska miljöskyddslagstiftningen (ställd av Gunnar Björk)

¹ Nordiska rådet beslutade på 36:e sessionen i Oslo att genomföra en tvåårig försöksordning med skriftliga frågor mellan sessionerna. Frågorna 1–7 har kommit före den 20 september 1988 och har skriftligen besvarats av Nordiska ministerrådet eller regeringarna.

- 20 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordbors rättigheter (ställd av Marjatta Väänänen)
- 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (ställd av Sakari Knuutila)
- 23 Fråga till Nordiska ministerrådet angående högspecialiserad sjukvård (ställd av Marjatta Väänänen)
- 24 Fråga till Danmarks regering angående Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner (KFK) (ställd av Theo Koritzinsky)
- 28 Fråga till Nordiska ministerrådet angående årlig rapportering på miljöpolitikens område (ställd av Sten Svensson)
- 30 Fråga till Nordiska ministerrådet angående statistik rörande njursjuka (ställd av Lena Öhrsvik)
- 32 Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete rörande genteknologi (ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser (ställd av Margrete Auken)
- 36 Fråga till Nordiska ministerrådet angående en reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening (ställd av Margrete Auken)
- 39 Fråga till Danmarks regering angående harmonisering av nordisk miljölagstiftning (ställd av Grethe Lundblad)
- 47 Fråga till Islands och Norges regeringar angående tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet (ställd av Valgerður Sverrisdóttir)
- 48 Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av avfall (ställd av Margrete Auken)
- 51 Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmiljö och EG-anpassning (ställd av Marianne Samuelsson)
- 54 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt miljöprogram (ställd av Marjatta Väänänen)
- 55 Fråga till Nordiska ministerrådet angående miljö- och biologår 1990 (ställd av Svein Alsaker)
- 56 Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av nyfödda djur (ställd av Marianne Samuelsson)

Kommunikationsutskottet

A. Medlemsförslag

- A 820/t Medlemsförslag om gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank
- A 821/t Medlemsförslag om utvidgat Nordresekort
- A 827/t Medlemsförslag om nordisk järnvägstrafik i samverkan
- A 833/t Medlemsförslag om utökat fordonstekniskt samarbete
- A 836/t Medlemsförslag om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden
- A 856/t Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete inom turism
- A 858/t Medlemsförslag om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport
- A 863/t Medlemsförslag om en nordisk trafikläroarskola

B. Ministerrådsförslag

B 93/t   Ministerrådsförslag om nordiskt turistprogram

C. 1989 Berättelser

C 1   Berättelse rörande det nordiska samarbetet

C 2   Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *18/1981/t   Meddelande om rekommendation angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
- 3/1983/t   Meddelande om rekommendation angående viltolyckor i vägtrafiken
- 19/1984/t   Meddelande om rekommendation angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden
- 9/1985/t   Meddelande om rekommendation angående samarbete om handelssjöfarten
- *16/1986/t   Meddelande om rekommendation angående blyfri bensin i Norden
- 17/1986/t   Meddelande om rekommendation angående tilläggsbromsljus på bilar
- *18/1986/t   Meddelande om rekommendation angående låsningsfria bromssystem i bilar
- 19/1986/t   Meddelande om rekommendation angående ökad trygghet för cyklister i Norden
- 20/1986/t   Meddelande om rekommendation angående datateknologin i regionalpolitiken
- 38/1987/t   Meddelande om rekommendation angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden
- 41/1987/t   Meddelande om rekommendation angående förenkling och harmonisering av vägmärkesystemet i Norden
- 42/1987/t   Meddelande om rekommendation angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkesystemet
- *43/1987/t   Meddelande om rekommendation angående inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort
- *44/1987/t   Meddelande om rekommendation angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
- 4/1988/t   Meddelande om rekommendation angående handlingsplan för säkrare trafik i Norden
- *5/1988/t   Meddelande om rekommendation angående turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet
- 6/1988/t   Meddelande om rekommendation angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet
- 7/1988/t   Meddelande om rekommendation angående storstädernas trafik- och miljöproblem
- *8/1988/t   Meddelande om rekommendation angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna

E. Frågor¹

- 4 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående tvärgående förbindelser på Nordkalotten (ställd av Ragna Berget Jørgensen)
- 16 Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående finska tidningars postbefordran i Nordnorge (ställd av Anneli Jäätteenmäki)
- 17 Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående tågförbindelse mellan Kemi–Torneå och Haparanda–Boden (ställd av Arvo Kempainen)
- 25 Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av en nordisk professur i internationella transporter (ställd av Olof Jansson)
- 26 Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående färjeförbindelserna Skåne–Bornholm (ställd av Wiggo Komstedt)
- 27 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för ökad trafiksäkerhet (ställd av Olle Östrand)
- 29 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska vägmärken (ställd av Sten Svensson)
- 33 Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående sjösäkerheten i Ålands hav (ställd av Olof Jansson)
- 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden (ställd av Margrete Auken)
- 42 Fråga till Sveriges regering angående ungas rese möjligheter i Norden (ställd av Kaj Poulsen)
- 46 Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna (ställd av Elver Jonsson)
- 50 Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående Öresundsförbindelsen (ställd av Marianne Samuelsson)
- 52 Fråga till Sveriges regering angående Öresundsförbindelsen (ställd av Margrete Auken)

Ekonomiska utskottet*A. Medlemsförslag*

- A 819/e Medlemsförslag om gemensam nordisk studie angående Europa-samarbetet
- A 844/e Medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad
- A 857/e Medlemsförslag om koncernfackligt samarbete i Norden
- A 867/e Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor

¹ Nordiska rådet beslutade på 36:e sessionen i Oslo att genomföra en tvåårig försöksordning med skriftliga frågor mellan sessionerna. Frågorna 1–7 har kommit före den 20 september 1988 och har skriftligen besvarats av Nordiska ministerrådet eller regeringarna.

B. Ministerrådsförslag

- B 88/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete på energiområdet
- B 89/e Ministerrådsförslag om ett starkare Norden – Ekonomisk handlingsplan 1989–1992
- B 90/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på fiskeriområdet

C. 1989 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet
- C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1988)
- C 4/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1988)
- C 15/e:1 Nordiska ekonomiska forskningsrådet
- 2 Nordisk statistisk sekretariat
- 4 Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond
- 5 Samnordisk planteforädling (SNP)
- 6 Nordtest
- 7 Nordel
- 8 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- 10 Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORD-REFO)
- 11 Nordiska kommittén för byggbestämmelser
- 12 Nordiska jordbruksforskarens förening
- 13 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
- 14 Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
- 15 Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer/framställningar

- 4/1985/e Meddelande om rekommendation angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa
- 29/1986/e Meddelande om rekommendation angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn
- 26/1987/e Meddelande om rekommendation angående exportsamarbetet
- 29/1987/e Meddelande om rekommendation angående lättnader i beskattningen av ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land
- 31/1987/e Meddelande om rekommendation angående samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken
- 32/1987/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete på tjänstehandels område
- 23/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt industriellt center i Oslo
- 24/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram
- *25/1988/e Meddelande om rekommendation angående program för nordiskt biståndssamarbete

- 26/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt biståndssamarbete
- 27/1988/e Meddelande om rekommendation angående upprättande av en nordisk utvecklingsfond
- 28/1988/e Meddelande om rekommendation angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning
- 29/1988/e Meddelande om rekommendation angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution
- *30/1988/e Meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas
- 31/1988/e Meddelande om rekommendation angående beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat
- *32/1988/e Meddelande om rekommendation angående avveckling av kärnkraften
- *33/1988/e Meddelande om rekommendation angående "frikommunförsök" över gränserna
- 1/1989/e Meddelande om framställning angående gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet

E. Frågor¹

- 1 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbanken (ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 10 Fråga till Nordiska ministerrådet angående främjandet av ett nordiskt biståndsprojekt i Polen (ställd av Knud Glønborg)
- 15 Fråga till Nordiska ministerrådet angående räddandet av laxbeståndet i Torne och Muonio älvar (ställd av Anneli Jäätteenmäki)
- 38 Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av fiskbestånden (ställd av Grethe Lundblad)
- 40 Fråga till Nordiska ministerrådet angående problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader (ställd av Ylva Annerstedt)
- 43 Fråga till Nordiska ministerrådet angående kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet (ställd av Brit Jørgensen)

¹ Nordiska rådet beslutade på 36:e sessionen i Oslo att genomföra en tvåårig försöksordning med skriftliga frågor mellan sessionerna. Frågorna 1–7 har kommit före den 20 september 1988 och har skriftligen besvarats av Nordiska ministerrådet eller regeringarna.

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i riksdagens plenisal. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidietts sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete, m. m. disponerades olika lokaler i riksdagens östra och västra byggnader.

Plenarmöten

Måndagen den 27 februari kl. 12.00–18.10
 Tisdagen den 28 februari kl. 09.00–11.20 och 14.00–17.15
 Onsdagen den 1 mars kl. 09.00–10.45 och 14.00–19.00
 Torsdagen den 2 mars kl. 09.00–12.25 och 14.00–20.45
 Fredagen den 3 mars kl. 09.00–15.50

Utskottsmöten

Budget- och kontrollutskottet

Söndagen den 26 februari kl. 16.00–16.45 och 17.00–17.15
 Fredagen den 3 mars kl. 08.45–09.00

Juridiska utskottet

Söndagen den 26 februari kl. 17.00–19.00
 Måndagen den 27 februari kl. 09.30–10.30
 Torsdagen den 2 mars kl. 08.30–08.45

Kommunikationsutskottet

Söndagen den 26 februari kl. 17.00–19.00
 Måndagen den 27 februari kl. 09.30–12.00
 Fredagen den 3 mars kl. 08.30–09.00

Kulturutskottet

Söndagen den 26 februari kl. 17.00–19.00
 Måndagen den 27 februari kl. 09.30–10.30
 Fredagen den 3 mars kl. 08.30–08.45

Social- och miljöutskottet

Söndagen den 26 februari kl. 17.00–18.00
 Måndagen den 27 februari kl. 09.30–11.00
 Fredagen den 3 mars kl. 08.30–09.00

Ekonomiska utskottet

Söndagen den 26 februari kl. 17.00–19.00

Måndagen den 27 februari kl. 09.30–11.00

Fredagen den 3 mars kl. 08.45–09.00

Särskilda arrangemang

Måndagen den 27 februari: Kvällen reserverad för sammankomster i partiernas regi

Tisdagen den 28 februari: Mottagning i Stadshuset för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris (värd: Stockholms kommun)

Onsdagen den 1 mars: Mottagning på Grand Hotell Royal (värd: Sveriges regering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Måndagen den 27 februari 1989 kl. 12.00–18.10

Presidenter: Jan P. Syse (1–3), Karin Söder (4–15), Ólafur G. Einarsson (15), Anker Jørgensen (15) och Elsi Hetemäki-Olander (15)

Dagordning

1. Åpningsinlägg av Nordisk Råds president

2. Navneopprop og godkjennelse av medlemslisten

3. Valg av presidium

4. Innlegg av den nyvalgte presidenten

5. Utsendingen av materiale til sesjonen

6. Fastsettelse av sakliste for sesjonen

7. Meddelelse av avstemningsordning

8. Valgkomiteens innstilling

9. Valg av Redaksjonskomité

10. Valg av medlemmer til Den nordiske investeringsbanks kontrollkomité for perioden 1. mai 1989–30. april 1991

11. Suppleringsvalg av medlem til Nordisk Kulturfonds styre for perioden 27. februar 1989–31. desember 1990

12. Valg av revisorer og revisorsuppleanter for Nordisk Kulturfond for årene 1989–90

13. Bemyndigelse for utvalgene å ta til etterretning slike meddelelser som ikke er satt opp på saklisten for sesjonen eller som ikke sluttbehandles på sesjonen

14. Regler for sesjonens gjennomføring (Dokument 2)

15. Generaldebatten. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet, C 2: Nordisk Ministerråds redegjørelse om planene for det nordiske samarbeidet

samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ærede rådsmedlemmer! Før vi starter sesjonsarbeidet, la oss minnes, og la oss ære de av våre nordiske venner som er gått bort siden vi sist var samlet til sesjon.

Den 30. september i fjor døde folketingsmedlem, tidligere miljøminister og nordiske samarbeidsminister, Christian Christensen. Han var valgt medlem av Nordisk Råd fra 1973 til 1982, og møtte som regjeringsrepresentant fra 1982 til og med 1988. I mesteparten av sin tid som dansk minister var Christian Christensen også nordisk samarbeidsminister. I Nordisk Råd lærte vi Christian Christensen å kjenne som en engasjert personlighet og et varmt menneske. Han skapte respekt for sine meninger og holdninger som en smidig og dyktig forhandler, som en utrettelig talsmann for bevaringen av vårt miljø og for det nordiske samarbeidet. Det stod klart for oss at begge deler var blant hans fremste merkesaker.

Fra Sverige kom det i juleuken 1988 bud om at Leif Cassel var gått bort, 82 år gammel. Om Leif Cassel er det sagt at han ble mer en nordisk politiker enn en svensk. I ti år, hele 1960-tallet, deltok han med uvanlig stor interesse i Nordisk Råds arbeid, dels som leder av den svenske delegasjon, dels som president og medlem av Presidiet og dels som

medlem av Rådets trafikkomitee. De som opplevde Leif Cassel i denne perioden, taler gjerne om ham, om hans fascinerende forteller- og talekunst. Han var fortrolig med den nordiske tradisjon og historie, og overførte ofte ideer og tanker derfra til dagsaktuelle hendelser og nordiske samarbeidsinitiativ. Blant annet av denne grunn kom Leif Cassel til å bety mye for det personlige miljø i Rådets ledelse, både nasjonalt og nordisk.

Minnet om dem som er gått bort, forplikter oss til ytterligere anstrengelser i vårt arbeid.

La oss hedre deres minne med stillhet.

Vi gleder oss over igjen å få være i Stockholm, Sveriges vakre hovedstad, for å holde vår sesjon. En verdigere ramme enn denne riksdag kan ingen institusjon ønske seg, og at vårt møte dertil holdes i den gamle riksbanks bygning, bør gi den rette atmosfære for den som vil være kausjonist for nordisk fremtid. Vi takker Sveriges riksdag og dens president for at Riksdagen stilles til vår disposisjon, og ikke minst går vår takk til Riksdagens dyktige personell som har sagt seg villig til å bistå oss i vårt arbeid denne uken. Foran oss ligger noen intense og arbeidssomme dager. Vi gleder oss til uken i Stockholm, og vi håper at vi ytterligere skal flytte frem posisjonene i det nordiske samarbeidet.

Det har vært et spennende år i det nordiske samarbeidet. På mange måter har det fått ny vitalitet, men vi må erkjenne at igjen er det ytre foranledninger som setter fart i det nordiske samarbeidet. EFs sterke utvikling mot et indre marked og påtrengende miljøproblemer er nå drivkrefter for nordisk nytenkning, og er i ferd med å gi det nordiske samarbeidet en ny giv. Vi skal ikke være betenkte eller fryktsomme i forhold til dette europeiske perspektiv, eller den europeiske drivkraft vi nå møter. Vi er egentlig en del av den og må utnytte den positivt. Jeg vil tillate meg å sette håpet og visjonen i et relieff ved å minne om hva den politiske tenker, Arthur Koestler, skrev, etter at han i 1959 og 1960 hadde dratt til India og Japan som en tvilende europeer. Som han selv sier i sitt verk om reisen, *Lotusen og roboten*: "Han drog med en pilegrims sinnelag." Han slutter sitt verk med å skrive: "Jeg begynte min reise i sekk og aske, og kom tilbake temmelig stolt over å være europeer. Når jeg forsøker saklig å sammenligne Europa med andre kontinenter, og se hvor-

dan Europa har møtt farer og vanskeligheter i fortiden og hva vår verdensdel har ydet til menneskehetens historie, så får jeg allikevel ny tiltro til denne lille skikkelsen som rider på ryggen til den asiatiske okse."

Vel, Norden er en viktig del av denne skikkelse. Så må vi også gjøre vår del av jobben. Til den internasjonale dimensjon i vårt samarbeid hører de viktige beslutninger som må fattes, med utgangspunkt i innstillingen fra Rådets internasjonale utredningskomitee. De forslag som forelå innen den oppsatte frist ved årsskiftet, er av en slik karakter at de krever meget nøye vurdering. Det er derfor rimelig at disse spørsmål samles i en ekstraordinær sesjon til høsten, en ekstraordinær sesjon som Presidiet har fattet prinsippvedtak om.

Til høsten står Nordisk Råd også som vertskap for en internasjonal konferanse om havforurensning. Vi har innbudt parlamentarikere fra hele 17 land. Forberedelsesarbeidet går fremover som planlagt, og vi har all grunn til å tro at konferansen, akkurat som den tidligere konferanse om luftforurensninger, skal bli fremgangsrik og innebære nye internasjonale krafttak mot forurensningene i havet.

Det er mange av oss til stede her i Stockholm i forbindelse med denne sesjonen. Det i seg selv er en manifestasjon av vilje til fortsatt å utvikle vårt samarbeid. Men det er vi her i denne sal som skal peke ut fartsretningene og målene.

Jeg hilser Rådets medlemmer, parlamentarikere og regjeringsrepresentanter, Rådets funksjonærer, sakkyndige representanter fra massemedia og våre spesielt innbudte gjester varmt velkommen til Nordisk Råds 37. sesjon, som jeg herved erklærer for åpnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Andersson, Georg¹

Bakke, Hallvard¹

Balstad, Jan

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Bengtz, Göran¹
 Berge, Gunnar¹
 Bilgrav-Nielsen, Jens¹
 Borgen, Kjell¹
 Brundtland, Gro Harlem
 Bärlund, Kaj¹
 Bøsterud, Helen¹
 Carlsson, Ingvar
 Clausen, H.P.¹
 Dahl, Birgitta¹
 Dybkjær, Lone¹
 Egede, Kaj
 Eidem, Bjarne Mørk
 Engseth, William¹
 Engström, Odd
 Eriksson, Holger¹
 Eriksson, Karl-Göran¹
 Eriksson, Sune
 Feldt, Kjell-Olof
 Flodin, May¹
 Freivalds, Laila
 Gammelgaard, Lars P.
 Gerhardsen, Tove Strand¹
 Gradin, Anita
 Göransson, Bengt
 Halldór Ásgrímsson¹
 Halonen, Tarja¹
 Halvorsen, Einfrid¹
 Hellström, Mats
 Hjelm-Wallén, Lena¹
 Holkeri, Harri
 Hulterström, Sven
 Haarder, Bertel¹
 Isakson, Finnbogi
 Jensen, Ole Vig¹
 Jóhanna Sigurðardóttir¹
 Johansson, Bengt K. Å.
 Jón Sigurðsson
 Kanerva, Ilkka¹
 Kasurinen, Anna-Liisa¹
 Kristensen, Finn¹
 Kvidal, Mary¹
 Liikanen, Erkki
 Lindqvist, Bengt¹
 Louekoski, Matti
 Lundberg, Magnus¹
 Lönnqvist, Ulf¹
 Löow, Maj-Lis¹
 Motzfelt, Jonathan
 Nordberg, Ivar
 Ólafur Ragnar Grímsson¹
 Olesen, Aase¹
 Paasio, Pertti¹

Pedersen, Thor
 Persson, Göran
 Pesola, Helena¹
 Puhakka, Matti¹
 Salolainen, Pertti
 Schlüter, Poul
 Simonsen, Palle¹
 Steingrímur Hermannsson
 Steingrímur J. Sigfússon¹
 Sundstein Jógvan
 Suominen, Ilkka
 Svavar Gestsson
 Taxell, Christoffer
 Thalén, Ingela
 Wallström, Margot¹
 Vennamo, Pekka¹
 Øien, Arne¹
 Østergaard, Knud¹

Valda medlemmar
 Aho, Esko
 Alsaker, Svein
 Andersson, Lennart
 André, Gunilla
 Annerstedt, Ylva
 Auken, Margrete
 Benkow, Jo
 Bennedsen, Dorte
 Bildt, Carl
 Björklund, Ilkka-Christian
 Björkstrand, Gustav¹
 Buttedahl, Johan
 Dam, Atli P.
 Eiður Guðnason
 Elo, Mikko
 Engell, Hans
 Exner, Lahja¹
 Fagerholm, Karl-Gunnar
 Fredheim, Kjell Magne
 Førde, Einar
 Gadd, Arne
 Gustafsson, Hans
 Gyldenkilde, Lilli
 Hansen, Flemming¹
 Hansen, Ivar
 Hasnen, J.K.
 Hansen-Krone, Margit
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Hilpelä, Liisa
 Hjörleifur Guttormsson
 Håkansson, Per Olof¹

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Iversen, Åsa Solberg
 Jakobsen, Johan J.
 Jansson, Olof
 Jelved, Marianne
 Jensen, Hans Jørgen¹
 Jonsson, Elver
 Järvisalo-Kanerva, Riitta
 Jäätteenmäki, Anneli
 Jørgensen, Anker
 Jørgensen, Brit
 Jørgensen, Ragna Berget
 Keldu, Jógvan við
 Kempainen, Arvo
 Knutzen, Thea
 Knuutila, Sakari
 Komstedt, Wiggo
 Koritzinsky, Theo
 Lange, Preben
 Louvo, Anna-Kaarina
 Lundblad, Grethe
 Møller, Helge Adam
 Nyby, Mats
 Nyhage, Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Óli Þ. Guðbjartsson
 Oscarsson, Berit
 Paakkinen, Saara-Maria
 Páll Pétursson
 Pedersen, Inger Stilling
 Pettersen, Oddrunn
 Pietikäinen, Sirpa
 Pors, Jette¹
 Poulsen, Kaj
 Poulsgaard, Kristen
 Riihijärvi, Heikki
 Ryynänen, Mirja
 Samuelsson, Marianne
 Sasi, Kimmo
 Sjøthun, Asbjørn
 Skauge, Arne
 Steen, Reulf
 Steenholdt, Otto
 Svartberg, Karl-Erik
 Svensson, Sten
 Synnes, Harald
 Syse, Jan P.
 Söder, Karin
 Sønderby, Peder
 Talleraas, Anders
 Valgerður Sverrisdóttir
 Werner, Lars

Väänänen, Marjatta
 Þorsteinn Pálsson
 Öhrsvik, Lena
 Östrand, Olle
 Øvregard, Kåre

Medlemslistan godkändes.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Gustav Björkstrand för denna dag ersätts av Henrik Westerlund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

Val av presidium

Enligt § 32 i Nordiska rådets arbetsordning utgör presidiet valberedning för de val som företas av plenarförsamlingen, utskotten och redaktionskommittén.

Efter framställning från de nationella delegationerna hade presidiet föreslagit, att till president skulle väljas Karin Söder, Sverige, och till övriga medlemmar av presidiet Ivar Hansen, Danmark, Anker Jørgensen, Danmark, Ilkka-Christian Björklund, Finland, Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Ólafur G. Einarsson, Island, Páll Pétursson, Island, Kjell Magne Fredheim, Norge, Jan P. Syse, Norge och Grethe Lundblad, Sverige.

Werner: Herr president, valkommitténs förman! Jag förstår att jag delvis begår ett slags etiketsbrott, när jag begär ordet i samband med valet av presidium. Jag beklagar att vi inte i det vanliga nordiska glädjerus som brukar förekomma vid sådana här tillfällen enhälligt kan välja ett älskat presidium.

Det beror kanske inte på den vänstersocialistiska gruppen att den gamla monolitiska enigheten bryts i dag. Jag anser att det beror på ett mycket passivt presidium/valkommitté – ingen nämnd och ingen glömd. Det är huvudorsaken till att vi har hamnat i denna enligt min mening ganska onödiga formalia-diskussion.

I ett avseende har emellertid presidiet/valkommittén varit framgångsrik. Man lägger fram ett förslag, som innebär att dess ledamöter till nio tiondelar föreslår omval av sig

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

själva. Jag förstår att detta naturligtvis är en tillfällighet. Jag vill för er personliga del önska lycka till.

Men för rådets fortsatta arbete torde detta resultat inte vara så bra. Jag är inte övertygad om att ni ens själva tycker att resultatet är bra.

Vår utgångspunkt är och måste vara att man skall bejaka både de nationella intressena och de partipolitiska intressena i rådet. Men vi vet också alla att dessa två principer kommer i konflikt med varandra, när vi skall tillämpa dem i praktisk handling. Det var ännu svårare när vi hade ett presidium med bara fem ledamöter. När presidiet utökades till tio ledamöter, blev det dock möjligt att tillgodose både rent nationella intressen och den ökade partipolitiseringsen samt de partipolitiska intressena.

Detta har gällt under se senaste tre åren till nytta och gagn för rådets praktiska arbete. Nu vill ni i presidiet/valkommittén bryta denna praxis. Jag skall inte ta till så hårda ord som att tala om att ni begår ett politiskt övergrepp. Det gör ni naturligtvis inte. I första hand beror er dumhet inte på ond vilja gentemot den vänstersocialistiska gruppen utan mera på att ni inte visar särskilt god vilja gentemot oss.

Det dåliga förslag som ni nu framlägger är för det första opraktiskt för rådets fortsatta arbete, för det andra är det orättvist. Vilken beräkningsgrund ni än använder, om ni använder en jämkad uddatalsmetod, d'Hondtsmetod eller procentuell fördelning, skall eller bör den vänstersocialistiska gruppen ha en primärpost.

Jag kan inte de senaste turerna under de senaste minuterna, men jag vet att ni erbjuder något slags ordförandepost i budget- och kontrollutskottet eller en observatörspost i presidiet. Vi tackar för välviljan. Men vid denna session är vi vid vägens ände. För att visa att vi i vår grupp ändå är någorlunda konstruktiva skulle jag vilja ställa frågan: Kan man inte hitta någon bra form för att lösa sådana här problem? De nationella delegationerna kunde välja två medlemmar till valkommittén. Delegationerna utpekar samtidigt vilken medlem delegationen nominerar som nationell presidiemedlem. De andra fem får bli dem som man diskuterar utifrån partipolitiska förutsättningar.

Till sist, herr president! Ni, i presidiet, har presterat ett ganska dåligt arbete, som kommer att försvåra rådets verksamhet – i varje fall temporärt. Jag hoppas att det bara blir temporärt. Den vänstersocialistiska gruppen kommer därför inte att rösta på detta förslag. Vi kommer att ställa oss vid sidan om och avstå. Det är ingen anklagelse mot någon enskild ledamot men mot det dåliga arbete som presidiet har presterat.

Presidenten: Jeg takker Lars Werner for den elegante form han valgte på sitt innlegg. Han fikk jo endog begrepet og ordet "dumhet", som vel er et uparlamentarisk uttrykk, til å virke som en anerkjennelse. Jeg takker for det.

Det er vel slik at vi da ikke denne gang, som han sa, muligens enstemmig vil velge et elsket presidium, men får jo dog håpe at det er elsket.

Det er en meget alvorlig sak Lars Werner tar opp, og Presidiet har vært helt klar over hva som står i Helsingforsavtalen om at alle delegasjoner skal være representert i Presidiet med to medlemmer hver, og at så vidt mulig bør ulike retninger være representert i Presidiet. Vi har drøftet dette, men det er jo fast praksis at man er sterkt bundet til de nasjonale innstillinger, de innstillinger som kommer fra hvert land. Men vi har samtidig sett at det er upraktisk for Rådets arbeid – det kan i alle fall være det – når så vidt sterke grupperinger som etter en ren prosentuell beregning skulle tilkomme plass der, blir stående utenfor. Derfor vil vi under et senere punkt også foreslå at Juridisk utvalg i alle fall vurderer og kommer med en innstilling om hvordan man kan kombinere de forskjellige hensyn på en bedre måte. Så vi er innstilt på å medvirke til at man kan finne løsninger som gjør at Lars Werner ikke behøver å gripe ordet ved starten av neste sesjon.

Dette er det jeg kan si på vegne av Presidiet.

Jeg vil da spørre Lars Werner om han ønsker votering eller om det er nok med den markering han har gjort nå?

Werner: Jag har begärt voteringar många gånger i denna sal utan större framgång. Ef-

tersom ni nu är överens om den här ordningen avstår jag från att begära votering.

Det är klart att man kan säga att Lars Werner inte behöver ta till orda nästa gång, men det är inte så. Nu sitter jag i juridiska utskottet. Ni lägger på mig och mina vänner i utskottet att lösa en uppgift som ni inte har klarat.

Jag vill göra en markering, att vi icke står bakom detta dåliga förslag.

Presidenten: Det er greit, da er det ikke tatt opp forslag om votering. Jeg går ut fra at vi da kan slutte oss til den innstilling som Presidiet har lagt frem, med de merknader som også er kommet frem i møtet.

Presidiets förslag bifölls.

Karin Söder övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalda presidenten

Ärade rådsmedlemmar! På det nyvalda presidiet vägnar – om det är älskat eller oälskat må var och en själv avgöra – ber jag att få framföra ett stort tack för det förtroende som en bred majoritet av församlingen har visat oss. Jag försäkrar att vi kommer att göra vårt bästa för att fullgöra vårt uppdrag.

Jag vill också å hela rådets vägnar rikta ett tack till vår avgående president Jan P. Syse. Med stor auktoritet och effektivitet, men också med älskvärdhet och humor, har han lett vårt arbete under det gångna året. Det är ingen lätt uppgift att efterträda J.P. Syse.

Jag har också glädjen att hälsa er alla – rådsmedlemmar, såväl parlamentariker som ministrar, sekretariatspersonal, sakkunniga, särskilt inbjudna och representanter för massmedierna – välkomna till Stockholm. Det är andra gången som vi möts till en session i detta hus, som även i sin nya dräkt erinrar oss om den långa period av parlamentarisk demokrati som Sverige, liksom de nordiska brödras folk, fått uppleva. Det finns skäl för oss alla att begrunda detta i en värld som fortsatt präglas av politiska omvälvningar, av social oro och växande ekonomiska klyftor mellan länder och folk.

Samtidigt ger den pågående utvecklingen i världen i dag större anledning till optimism än på länge. Såväl i vårt nära grannskap som i andra världsdelar pågår just nu en utveckling som inger många lidande och förtryckta folk hopp om större rättvisa och en bättre framtid byggd på utveckling av den egna kulturen. Jag tänker särskilt på våra grannfolk i de baltiska länderna som efter femtio år får ta de första stegen mot ett ökat självbestämmande. I flera östeuropeiska stater äger förändringar som i ett längre perspektiv kan få positiva effekter på situationen i vår världsdelen.

Vi har i de nordiska länderna all anledning att hälsa dessa utvecklingstendenser med stor tillfredsställelse. All verksamhet i vår omvärld som syftar till att riva skrankor och barriärer mellan länder och folk rimmar väl med vad vi i Norden redan har uppnått och fortsatt bygger vidare på. Och det finns skäl att i dessa dagar, då den överstatliga integrationsmodellen i Västeuropa befinner sig i snabb utveckling, erinra om att det i vårt fall, i Nordiska rådet, har rört sig om enhälliga beslut mellan fem stater med bevarad självbestämmanderätt. Det finns anledning att säga detta till dem som hävdar – och i dessa dagar med större rätt än tidigare – att det nordiska integrationsarbetet går långsammare än EG:s. Så har inte fallet varit tidigare. Mycket har ju uppnåtts i Norden, som ännu saknas i EG. Mycket gäller detta den sociala dimensionen.

Priset för en bevarad självständighet kan bli ett något lägre tempo i beslutsfattandet än det som en ordning med majoritetsbeslut innebär, och vi har betalat det priset. En långsammare beslutsordning – med enhälliga beslut – kan och bör vägas upp med en effektivare beredning av frågorna och en förenklad beslutsordning, t.ex. genom delegering av vissa beslut till samarbetsministrarnas ställföreträdare. Många andra exempel finns. Vi behöver snabbare genomströmning av och beslut i frågor, som är av stor betydelse för de nordiska medborgarna. Efter beslut gäller att den nationella tillämpningen sker snabast möjligt. Vi väljer väg *nu*. Det är därför med stor tillfredsställelse vi kan notera att en bred översyn av det nordiska samarbetets organisation står för dörren.

Det bör givetvis finnas anledning för oss att kritiskt granska det nordiska samarbetets

landvinningar jämfört med vad som händer inom EG. Onekligen finns det områden där EG inom ramen för de s.k. fyra friheterna – arbetskraftens, kapitalets, varors och tjänsters fria rörlighet – är på snabb marsch. När det t.ex. gäller att godkänna betyg, examina och utbildningar mellan länderna förefaller det som om vi riskerar att hamna på efterkälken både inbördes mellan de nordiska länderna och i förhållandet Norden–Europa. Dessvärre ger rapporterna inom Norden om många ungdomars negativa erfarenheter intrycket av att överenskommelserna inte fått full effekt i praktiken. Här har vi ett område som bör utvecklas omgående.

Med samma uppmärksamhet bör vi följa utvecklingen av Nordplus-programmet. Det är ett gott om än senkommet försök att göra nordiska läroanstalter till ett alternativ till utomnordiska sådana. Med tanke på hur upptrampade och breda stigarna till de stora länderna i Europa och USA är i det här avseendet måste det stora ansträngningar till för att levandegöra alternativet Norden. Nordplus skall inte ersätta men bli ett lockande alternativ till ERASMUS.

Nordens ställning i Europa kommer att beröras i många inlägg under denna vecka. Såväl rådet – genom sin internationella kommitté – som ministerrådet har arbetat med frågan och ett omfattande utredningsmaterial har lagts på våra bord. Utan att föregripa rådets behandling av dessa frågor vill jag för egen del säga, att rådet bör ägna stor uppmärksamhet åt frågan hur en ändamålsenlig form för ökat internationellt samarbete skall kunna åstadkommas. I en situation där det internationella samarbetet utvecklas med snabbhet är det mycket viktigt att rådet håller åtminstone jämna steg med utvecklingen. Våra uppdragsgivare – de nordiska folken – ser helst att vi kunde ligga steget före. Vid en session i november i år har vi möjlighet att diskutera och förhoppningsvis nå fram till viktiga beslut för de nordiska medborgarna vilka också kommer att vara av stor betydelse för vårt arbete med integrationsfrågor i Europa.

Det nordiska kulturarvet och behovet av att förstärka den nordiska identiteten måste ständigt hållas levande. Det har sagts många gånger förut men tål att upprepas, att språkgemenskapen, den nordiska mångfasetterade

kulturen och våra gemensamma värderingar utgör det nordiska samarbetets starka plattform. Små folks särprägel sades länge vara hotad i den pågående utvecklingen av integration och överstatlighet. Utvecklingen har visat att detta inte är fallet. Pluralismen i Europa har sagts vara det som ger vår världsdelen attraktionskraft och konkurrensfördelar i det globala perspektivet. En förutsättning härför är givetvis att pluralismen bevaras i ett integrerat Europa och att den inte ställs upp som grund för nationell självhävdelse. Det förutsätter också att hela Europa samarbetar och att solidariteten med grupper av människor, som plågas både inom och utom Europa förstärks.

Den nordiska identiteten har också betydelse i detta sammanhang. Till dess främsta kännetecken hör respekten för människovärdet, yttrandefriheten, sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter – kort sagt allt det som kan inrymmas i begreppet Medborgarnas Norden. Men även här gäller att gjorda landvinningar inte är en gång för alla givna. Den snabba utvecklingen gör att målen ständigt bör byggas ut och medlen att nå dem förfinas. Detta är i sanning en stor uppgift för oss alla att verka för.

Inte minst viktigt är att ungdomens engagemang tas till vara. Vid många tillfällen har vi i Nordiska rådet fått prov på ungdomens starka engagemang i frågor som vi behandlar. Det har gällt u-landsfrågor, flyktingpolitiken och miljöfrågor, för att nämna några områden. Vi har kanske inte alltid på bästa sätt tagit vara på ungdomens intresse och svarat upp till deras förväntningar på det nordiska samarbetet. Vi har nyss mottagit ett värdefullt dokument från Ungdomens Nordiska Råd, som vi noggrant kommer att studera. En möjlighet att agera tillsammans kan vi ha i samband med firandet nästa år av det Nordiska Biologi- och miljöåret, som rådet förhoppningsvis kommer att fatta beslut om under veckan. Ungdomsorganisationerna bör inbjudas att delta i förberedelserna och genomförandet av miljöåret.

Miljöproblemen är akuta på många håll i vår värld. På ett eller annat sätt är vi alla ansvariga både som individer och grupper. Åtgärder måste till omgående och i samförstånd. Stora krav kommer att ställas på vår solidaritet med kommande generationer.

En svensk poet, Ingrid Sjöstrand, har i sin diktsamling "Acceptera ej" skrivit några rader som jag vill citera:

Trygga
som bladen
levde vi
på trädets grenar
Nu sliter vinden
vår lövtunna trygghet
från grenen
Nu hotas vår rot
Är vi bladen
som ska vända
vinden

Nordiska rådet är några av de blad som måste ta sitt ansvar för att vända vinden.

Vi måste återfå en resultatriktad politisk vilja och se till att våra beslut blir nationellt genomförda. Då kan vi förändra nordbornas verklighet i positiv riktning och i solidaritet med omvärlden – då har vi vänt vinden.

5

Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Det stadgar också, att utsändandet kan ske senare om särskilda skäl föreligger.

Presidiet hade föreslagit att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölles.

6

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet hade föreslagit att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med det utdelade tryckta förslaget med tillägg av A 855Å/s ändringsförslag om avhållande av ett grönt nordiskt forum samt A 875/j medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet.

Eventuella ytterligare frågor (E-saker) kan komma att ställas, med hänvisning till arbetsordningens § 15.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

7

Meddelande om voteringsordningen

I samsvar med § 11 i Rådets arbetsordning kan medlem votere "ja" eller "nei" eller avstå fra å votere.

Avstemningen skjer ved hjelp av voteringsapparat. Medlemmene har på sine plasser voteringsknapper med betegnelsen JA (grønn lampe), NEI (rød lampe) og AVSTÅR (hvit lampe).

Ved avstemningen må voteringsknappen holdes inntrykt inntil signallampen på plassen lyser.

Resultatet av avstemningen vises umiddelbart etter voteringen på teksttavler ovenfor presidentpodiet. På disse angis også antallet fraværende medlemmer.

En oversikt over avstemningsresultatet og hvordan hver enkelt medlem har votert, finnes tilgjengelig allerede noen minutter etter at voteringen er avsluttet.

Fungerende president kan stemme fra presidentpodiet. I avstemningsresultatet registreres presidentens stemme under benevnelsen "vice talman".

Medlemmene kalles til avstemning ved voterings signaler i riksdagens bygninger. Signalene lyder i fire minutter og deretter begynner avstemningen. Når siste påmeldte taler har fått ordet i en sak hvor avstemning forventes, gis det et særlig forvarselssignal. Dette består av tre korte tonestøt og sendes tre ganger med fem sekunders mellomrom.

Presidenten meddeler når voteringen begynner og når den avsluttes.

Et notat som forklarer bruken av voteringsapparatet er delt ut til medlemmene.

Presidenten viser til dette.

8

Valberedningens framstilling

Ifølge Rådets arbeidsordning § 32 utgjør presidiet valgkomité for de valg som foretas av plenarförsamlingen, utvalgene og redaksjonskomitéen. Presidenten viser til den omdelte innstilling som nærmere forklarer presidiets forslag til medlemmer av Den nordiske investeringsbanks kontrollkomité, til sammensetning av Redaksjonskomitéen, til revisorer og revisorsuppleanter for Nordisk Kulturfond samt til valg av fortroendeposter i utvalg og komité.

Kan meddelelsen om innstillingen tas til etterretning?

Presidenten meddeler, at presidiet har henstillet til Rådets utvalg, med henvisning til arbeidsordningens § 25, at valg av formann og nestformann først skal tre i kraft ved sesjonens avslutning.

Meddelandet lades till handlingarna.

9

Val av redaktionskommitté

Presidiet hade föreslagit att rådet till medlemmar i redaktionskommittén för tiden intill nästa session väljer:

från *Danmark*: Helge Adam Møller (KF) och Birte Weiss (S)

från *Finland*: Saara-Maria Paakinen (Sdp) och Heikki Riihijärvi (Smp)

från *Island*: Óli P. Guðbjartsson (B) och Hjörleifur Guttormsson (Ab)

från *Norge*: Thea Knutzen (H) och Reiufl Steen (A)

från *Sverige*: Per Olof Håkansson (s) och Hans Nyhage (m)

Presidiets förslag bifölles.

10

Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1989–30 april 1991

Presidiet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1989 – 30 april 1991 utse:

från *Danmark*: Ivar Nørgaard

från *Finland*: Ilkka-Christian Björklund

från *Island*: Ólafur G. Einarsson

från *Norge*: Håkon Kyllingmark

från *Sverige*: Arne Gadd

Presidiets förslag bifölles.

11

Suppleringsval av medlem i styrelsen för Nordiska kulturfonden

Presidiet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlem av Nordiska kulturfondens styrelse för perioden 27 februari 1989 – 31 december 1990 väljer Marianne Jelved (RV) i stället för Svend Jakobsen.

Presidiets förslag bifölles.

12

Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1989–90

Presidiet hade föreslagit, att Nordiska rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1989–90 väljer:

folketingsmedlem Jimmy Stahr med folketingsmedlem Jette Pors som suppleant och rigsrevisor Jørgen Mohr med afdelingschef Ib Gerner Hansen som suppleant.

Presidiets förslag bifölles.

13

Bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlas på sessionen

Presidiet hade föreslagit att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlas på sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

14

Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)

Presidenten: Enligt Dokument 2 föreslår presidiet vissa regler för sessionens genomförande.

I dokumentet föreslås tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten och i sakdebatterna.

Det föreslås också hur replikordningen skall genomföras.

Presidiets förslag bifölles.

15

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet samt Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Jordbruksminister **Hellström**: Fru president! 1988 har varit ett löftesrikt år, både i ett internationellt och i ett nordiskt perspektiv. Avspänningsprocessen mellan supermakterna fortsätter. På en rad krigsskådeplatser tystnar nu vapnen, och konstruktiva förhandlingar om fred är i gång eller redan avslutade. Nobels fredspris tilldelades 1988 FN:s fredsbevarande styrkor, som de nordiska länderna redan från början har bidragit till i stor omfattning.

Den dynamiska utvecklingen i vår omvärld kräver också att vi vidareutvecklar vårt samarbete och skapar ett starkare Norden.

Utvecklingen av EG:s inre marknad och den pågående västeuropeiska integrationen ställer stora krav på det nordiska samarbetet, om vi önskar att det skall vara i nivå med och på en rad områden även i fortsättningen ligga före den europeiska utvecklingen.

Den västeuropeiska integrationsprocessen och dess konsekvenser för det fortsatta nordiska samarbetet har därför haft en framträdande plats i ministerrådets arbete 1988 och bidragit till nya framsteg.

Rapporterna "Norden i Europa I och II" och den nya ekonomiska handlingsplanen, "Ett starkare Norden", innehåller tillsammans en ingående analys av utvecklingen av EG:s inre marknad och den europeiska integrationsprocessen å den ena sidan och det nordiska samarbetets resultat och framtida uppgifter å den andra. Utarbetandet av dessa dokument har gett arbetet i ministerrådet en europeisk dimension.

Låt mig slå fast att Finland, Island, Norge och Sverige är eniga om att förhandlingar med EG först och främst skall föras via EFTA eller eventuellt på bilateral väg, medan Danmark som medlem i EG tillvarar sina intressen direkt i EG-organen. Inför sådana förhandlingar har de nordiska länderna ett starkt intresse av att stämma av sina ståndpunkter.

I rapporten "Norden i Europa I och II" och i den nya ekonomiska handlingsplanen framhålls två grundläggande – och lika viktiga – uppgifter för det nordiska samarbetets förhållande till den europeiska integrationen:

för det första att stärka Norden *inåt*, så att nordiska företag, arbetstagare och medborgare får bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen,

för det andra att stärka de nordiska ländernas roll *utåt* i Europa – särskilt i förhållande till EG – på områden där de nordiska länderna ligger långt framme.

Inåt kommer ansträngningarna att koncentreras till följande områden:

Norden som hemmamarknad – nordisk transportmarknad – nordisk kultur- och utbildningsgemenskap – nordbors rättigheter.

Utåt kommer ansträngningarna att koncentreras på att säkra en hög nivå för medborgarnas säkerhet och hälsa, särskilt inom miljöpolitiken och på arbetsmiljöområdet och konsumentområdet.

Härtill kommer som en ny uppgift: information till det övriga Europa om det nordiska samarbetet, dess former och innehåll, mål och resultat.

Med utgångspunkt i de två rapporterna och den nya ekonomiska handlingsplanen har ministerrådet börjat upprätta en arbetsplan för de resultat som skall vara uppnådda inom det nordiska samarbetet under fyraårsperioden 1989–1992. Ministerrådet kommer att ta ställning till denna arbetsplan i juni 1989.

Nordiska rådets internationella kommitté har utarbetat en rapport inför sessionen. Rapporten presenterar ett omfattande arbete och rymmer intressanta idéer och förslag, som kommer att ingå i övervägandena om arbetsplanen som ministerrådet nu arbetar med.

Fru president! Att utveckla "Norden som hemmamarknad" är ett viktigt steg på de nordiska ländernas väg in i en gemensam europeisk marknad. Samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder i Norden från 1987 är därvid det mest betydelsefulla instrumentet. Som ett resultat av detta har ministerrådet 1988 offentliggjort den första publikationen i serien "Produktområden med likvärdiga regler i Norden".

Publikationen tar upp ca 80 produkter inom nio olika produktområden som, när de är godkända i ett noriskt land, kan säljas och användas utan ytterligare prövning och godkännande i de andra nordiska länderna.

En nordisk hemmamarknad ger större möjligheter att konkurrera på den stora gemensamma västeuropeiska marknad som utvecklas. För rivande av handelshinder ställs krav inte bara på arbetet i ministerrådsorganisationen utan också på nationella myndigheter,

som skall föra ministerrådets beslut vidare och implementera dem i varje nordiskt land.

Fru president! För medborgare i de nordiska länderna har det sedan länge varit en grundläggande rättighet att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land. Detta är en viktig tillgång i det nordiska samarbetet. Emellertid finns det fortfarande vissa hinder för denna rörlighet. Jag tänker på möjligheten att ytterligare underlätta för nordiska medborgare att utöva sitt yrke i andra nordiska länder. Detta är ett av förslagen på arbetsmarknadsområdet som tas upp i den nya ekonomiska handlingsplanen. Jag vill i sammanhanget också nämna att utbytesprogrammet för ungdomar – Nordjobb – kommer att fortsätta med stöd från ministerrådet.

Jag tänker inte här gå in på enskildheter i den nya ekonomiska handlingsplanen – den skall diskuteras senare – men i korthet framhålla, att man där ingående behandlar den europeiska integrationen och dess konsekvenser för de nordiska länderna och deras samarbete. Ministerrådet kommer inom handlingsplanens tidsram bl.a. att förbereda fri rörlighet för kapital och tjänster. Det är också, som det framgår av handlingsplanen enligt ministerrådets mening angeläget att frågan om koncernfackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk integration förs vidare, så att den snarast möjligt kan omsättas i praktiska resultat.

Fru president! Miljöfrågorna har haft en framträdande plats under 1988, och offentlighetens intresse för och förväntningar på det nordiska samarbetet på detta område har varit stort.

Miljöministrarna har efter Nordiska rådets extrasession i november 1988 fastställt samarbetsprogrammet på miljöområdet och handlingsprogrammet mot havsföroreningar. Det föreligger till denna session en rapport om de nationella åtgärder som de nordiska länderna har vidtagit eller kommer att vidta för att genomföra handlingsprogrammet.

Ministerrådet kommer under år 1989 att utarbeta en ny handlingsplan mot luftföroreningar. De nordiska ländernas samarbete i europeiska och världsomfattande organisationer som arbetar med miljöfrågor kommer att förstärkas i syfte att få en ytterligare sänkning av gränserna för tillåtna utsläpp av miljöskadliga ämnen i vatten och luft.

I enlighet med rekommendationer från Världskommissionen för miljö och utveckling, Brundtlandkommissionen, ingår miljöhänsyn nu i allt större omfattning på en rad andra samarbetsområden. Det gäller trafikområdet, jord- och skogsbrukssektorn, energisamarbetet, fiskerisektorn och industrisamarbetet. Som ett praktiskt exempel på nordiskt samarbete vill jag nämna att trafikföretagen i Helsingfors, Köpenhamn, Malmö, Oslo och Stockholm med stöd av bl.a. Nordiska industrifonden har ingått ett avtal med två svenska motortillverkare om utveckling av en mycket miljövänlig naturgasmotor för bussar.

Det kan i övrigt vara värt att uppmärksamma att den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller förslag om att Nordiska investeringsbanken skall få större möjligheter att ge lån till miljöinvesteringar. NoPEF föreslås få medel för ett program för främjande av miljöproduktexport.

Havs- och luftföroreningar låter sig ju inte hejdas av gränser mellan länder. Miljöinvesteringar kommer därför i investeringsbankernas verksamhet att betraktas som varande av "nordiskt intresse" enligt bankens stadgar, även om investeringen direkt berör enbart ett nordiskt land eller om leveransintresse endast föreligger från ett nordiskt land.

Fru president! De nordiska länderna lägger vikt vid en sund och säker arbetsmiljö. Detta har ministerrådet understrukit med det förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention som nu framläggs.

Konventionen skall *inåt* förpliktiga de nordiska länderna att verka för gemensamma mål för utvecklingen av arbetsmiljön samt att arbeta för fortsatta förbättringar på området.

Samtidigt syftar konventionen till att *utåt* markera de nordiska ländernas ståndpunkter på arbetsmiljöområdet, bl.a. i de överläggningar som skall föras om europeiska standarder och normer för maskiner, elektriska artiklar och byggmaterial.

Fru president! Det bioteknologiska samarbetsprogrammet, som fastställdes efter Nordiska rådets session 1988, är nu i gång. Ansvar för genomförandet vilar på en särskilt tillsatt programkommitté och ordinarie nordiska samarbetsorgan, i första hand Nordiska industrifonden och Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruk.

Ministerrådet har dessutom tillsatt ett utskott för etiska frågor inom bioteknologin. Den nya teknologin ger möjlighet till manipulationer med organiskt liv i en omfattning vars konsekvenser är svåra att överblicka. Det är därför klart att de nordiska länderna med utgångspunkt i sin kultur- och värdegemenskap också bör söka vinna gemensamma gränser för vad man får – och inte får – använda den nya teknologin till.

Fru president! Vid Nordiska rådets session 1988 behandlades kulturhandlingsplanen. Planen gäller från år 1989. Med en rad aktiviteter har man redan kommit långt. Det gäller särskilt utbytes- och samarbetsprogrammet för studerande, **NORDPLUS**. Ett stort antal ärenden om samarbetsavtal mellan nordiska högre utbildningsinstitutioner och stipendiöansökningar har redan beviljats, och 330 stipendier har hittills beviljats, på kort tid.

Det är intet tvivel om att **NORDPLUS**-programmet introducerats vid en tidpunkt, då det finns ett intresse av att på ett praktiskt sätt knyta närmare kontakter över gränserna. Man räknar nu med att minst 1 000 studenter kommer att påbörja en studieperiod i ett annat nordiskt land 1989.

Man kan också räkna med att uppbyggnaden av **NORDPLUS** kommer att ge de nordiska EFTA-länderna en fördelaktigare utgångspunkt vid en diskussion om deltagande i EG:s motsvarighet, **ERASMUS**-programmet.

Ministerrådet avser att till sessionen 1990 lämna förslag om att Nordiska rådets musikpris fortsättningsvis skall utdelas varje år samt att priset skall kunna tilldelas utövande musiker.

I enlighet med kulturhandlingsplanen kommer ministerrådet att utarbeta en plan för att främja nordisk språkförståelse och lämna förslag om detta till sessionen 1990.

Jag kan här också informera om att samarbetsministrarna i dag har beslutat att anslå 30 miljoner DKK för att upprätta en nordisk TV- och filmfond.

De nordiska kulturmanifestationerna i utlandet fortsätter. Under 1989 förbereds en stor utställning, "modernismen i nordisk mållarkonst", som kommer att täcka perioden 1910–1930. Utställningen kommer att visas i Moskva, i Leningrad och i de nordiska länderna. Det är första gången som ministerrå-

det genomför en sådan kulturmanifestation i ett östeuropeiskt land.

Fru president! Det nordiska samarbetet är enastående på så sätt, att det grundas på en djup folklig förankring och en nära kulturell och historisk samhörighet mellan våra länder. Det nordiska samarbetet lever i alla delar av samhället.

Nordisk Forum kom i somras att utgöra ett bra exempel på det aktiva folkliga engagemanget i det nordiska samarbetet. Nordisk Forum utgör också levande bakgrund till den handlingsplan på jämställdhetsområdet som ministerrådet nu lagt fram.

Under 1989 kommer en ny folklig manifestation att äga rum. Den nordiska vänskapsfestivalen i Thisted i Nordjylland skall under en vecka i juni markera att det är 50 år sedan Uddevallaborna besökte Thisted och därvid lade grunden till det nordiska vänskapsorts-nätverk som nu omfattar 650 orter.

Fru president! Det nordiska samarbetet kritiserats ibland för att inte vara tillräckligt tydligt eller tillräckligt profilerat. I själva verket handlar det, som min redovisning här förhoppningsvis har visat, om ett omfattande och starkt folkligt förankrat samarbete på de flesta samhällsområden. Det är ett nätverk som är finmaskigt nog för att vi skall kunna bidra till en spännande process som pågår för att riva hinder och gränser för att öppna Europa för dess medborgare.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Marjatta Väänänen för resten av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Eeva-Liisa Moilanen och att Gunilla André för resten av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Olof Johansson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Ólafur G. Einarsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Syse: Ærede president! 1988 var et bra år for det nordiske samarbeidet og for Nordisk Råd. Jeg tror at vi har plassert oss bra på kartet, og kanskje også i folks bevissthet –

skjønt vi vet at veien dit er meget lang.

Men vi bør også minne oss selv om at det er på to, jeg vil nesten si, nye områder vi har løftet oss opp på et høyere aktivitetsplan og gjort oss interessante. Det er i forhold til EF og til miljøvernet at vitaliteten har slått ut, mens de tradisjonelle områder har stått mer i stampe. Det siste er ikke noe nytt av året, men jeg synes ikke vi må la innøvet og profesjonell surhet over det skjule gleden over at de nye områder kan dra Nordisk Råd med seg i en ny giv.

1988 var også, som Ministerrådets formann nettopp nevnte, et løfterikt internasjonalt år. Avspenningsprosessen gikk videre og med god fart; kanonene tier én for én i konflikter mange steder i verden.

Både vi her i Norden og mennesker andre steder i verden har grunn til å se fremover med håp og optimisme.

Nordisk Råds internasjonale utredningskomite, Söderkomiteen, fremla i 1988 sin rapport. Komiteen har gjennomført et grundig arbeid og har fremmet flere forslag til hvordan Rådets internasjonale aktiviteter skal utvikles. Nå gjenstår Rådets behandling. Nå gjenstår beslutningene. Det er alltid den kritiske fase i Nordisk Råd. Av erfaring har vi lært oss å hyldes "de små skritt". Festina lente – il langsamt. Det høres ikke så fint ut på norsk, hvor det lyder: Me skal koma om inkje så brått – men det er blitt vårt kjennermerke. Ved én anledning siterte Anker Jørgensen en kjent dansk strofe: "Ved jorden at blive, det tjener os bedst." – og jeg vil føye til: Det er muligens trygt, men vi må vel også løfte blikket fra tid til annen.

Jeg håper vi i løpet av dette året skal finne en arbeidsmodell som gjør det mulig for både Norden som helhet og de enkelte land å bli deltagere i den europeiske og internasjonale dynamikk.

Miljøvernets plass i det nordiske samarbeidet ble manifestert i 1988, ikke minst gjennom Rådets andre ekstraordinære sesjon i Helsingør.

Det videre arbeidet med miljøvern i de nordiske samarbeidsorganer vil sette dette på en ny prøve. Vi i Norden stiller ofte krav til økt miljøinnsats fra andre land. I oktober vil dette komme klart frem. Da skal Nordisk Råd være vertskap for en konferanse om havforurensning med parlamentarikere fra hele 17

land som deltagere.

Ekstrasesjonen i Helsingør endte ganske bra. Etter en del forvirring og sendrektighet fra regjeringenes side lyktes det å komme frem til relativt klare avgjørelser i samarbeidet om et miljøprogram og en handlingsplan mot havforurensning.

Alt i alt fikk vi i Helsingør et resultat som tilsa at ekstraordinære sesjoner kan gi et puff fremover i helt spesielle situasjoner, og når det er spesielle saker. En slik spesiell situasjon har vi i forholdet mellom nordisk samarbeid og den europeiske integrasjon. Derfor legger Presidiet opp til en ekstraordinær sesjon for å drøfte nettopp den europeiske dimensjon i det nordiske samarbeidet. Vi har da fattet et prinsippvedtak om at dette skal gjøres. Vi vil altså videre. Det er vel mange av oss som har en viss forståelse for det som Storm P. har uttrykt under tegningen av to personer som står ved et vindu. Og så sier den ene: Hvor hyggelig det er at se gjennom ruden. Hvortil den annen svarer: Ja, når man står på den rigtige side.

Det er det vi skal finne ut: hvor *den* er.

Ministerrådets rapport "Norden i Europa II" og den økonomiske handlingsplanen "Et sterkere Norden" må ses i dette perspektivet.

Meningen med disse dokumenter er, som Ministerrådets formann uttrykte det, å styrke Norden innad og å styrke de nordiske landenes rolle ute i Europa. Her er vel avstanden mellom mål og virkelighet ennå meget stor.

Å styrke Norden innad betyr bl.a. å gjøre begrepet "Norden som hjemmemarked" til virkelighet. Jeg deler her den skuffelse som bl.a. økonomisk utvalg uttrykker. Dette utvalg har til dels krasse uttalelser om viktige spørsmål. Ikke minst bør det ryste noen og hver når man om energiproblemene f.eks. rett ut sier at "ingen av disse spørsmål er tilfredsstillende belyst" i Ministerrådets beretning.

Nå fikk vi jo høre fra Ministerrådets formann i dag et lite lyspunkt. Med 30 mill. kr til et TV- og filmfond skulle man i hvert fall være inne på den kulturelle bane.

Når det gjelder retten for nordiske medborgere til å utøve sitt yrke i andre nordiske land, er også hindrene fortsatt for mange. Så lenge vi ikke har fjernet disse hindrene for de nordiske medborgerne, kan vi grunnen ikke

tale om den grunnleggende rettighet til fritt å arbeide i et annet nordisk land.

Ministerrådets formann slo fast at dialogen med EF først og fremst skal føres via EFTA, "eller eventuelt på bilateral väg." Det har blitt sagt av andre tidligere. Særlig klart er det ikke, men det er for så vidt greit, og det er fremfor alt meget realistisk. For det første tror jeg ikke at noe nordisk land vil gi fra seg retten til bilaterale samtaler med EF. Det er det ene. Det andre er selvfølgelig den nordiske plattformen. Den skal vi bruke i fellesskap og til å styrke hverandre.

Men vi må også erkjenne virkeligheten rundt oss. Personlig mener jeg – og jeg understreker nå *personlig*, for ellers taler jeg på vegne av Presidiet – at det er en fordel for Norden at et av de nordiske land allerede er medlem av EF. Det både utvider vår kontaktflate og styrker vår realitetssans. Jeg vil tro at dette også ytterligere vil bli forsterket om nok et land blir medlem. Derfor er det realpolitisk viktig at Ministerrådets formann erkjenner at en bilateral vei også kan være tjenlig.

Vi må føre virkeligheten nærmere våre visjoner. Det er nå hensikten med vårt arbeid. Og vi må se hvor brukbart det nordiske verktøyet kan være.

Jeg er også helt enig med Ministerrådets formann når han sier:

"Att utveckla "Norden som hemmamarknad" är et viktigt steg på de nordiske ländernas väg in i en gemensam europeisk marknad."

En pleier å si om det nordiske samarbeidet at det er et utmerket eksempel på et regionalt samarbeid som gir gode resultater gjennom mange små skritt i riktig retning.

I det år som vi har bak oss, har Nordisk Råd tatt ganske store skritt på nye veier. Og som jeg tidligere har vært inne på: Jeg synes vi er i ferd med å nå bra resultater.

Men det er klart – for at samarbeidet skal bæres frem og bære frukter, må vi ha visjoner og vi må ha planer, som også kan trekke de tradisjonelle arbeidsområder frem i nye posisjoner.

Ministerrådets arbeid må effektivisere det nordiske samarbeidet og er derfor helt nødvendig. Den rapport eller det forprosjekt som allerede er lagt frem, setter lyset på flere av de forhold som svekker vår stilling utad.

Jeg vil gjengi et par av de kritiske synspunkter som tilsier at vi øver selvkritikk:

1. Det eksisterer uklare mål, og dermed mangler man et godt grunnlag for prioriteringer i det nordiske samarbeidet.

2. På tross av stor allmenn sympati, har nordisk samarbeid lav politisk status.

Når da dette er sagt og referert, synes jeg det er riktig å peke på at de enkelte partigrupper og dets medlemmer selv kan bidra til kanskje å skape større fremdrift i det nordiske samarbeidet. En viss tilbakeholdenhet når det gjelder å fremsette altfor mange forslag, som må utredes og dermed binder opp kapasitet, vil kanskje være et godt bidrag til å etablere et bedre og mer effektivt samarbeidsinstrument. Man må – hver og en – passe på at det ikke får utvikle seg til det publikum kan oppfatte som et slags nordisk "supperåd".

Vi merker at de partipolitiske grupperinger utgjør stadig sterkere organisatoriske enheter i det nordiske samarbeidet. Jeg tror *det* kan styrke den nordiske enheten, på samme måte som landsomfattende partier i de enkelte land jo bidrar til å styrke den nasjonale samhörighet, nettopp ved at de er landsomfattende. Slik tror jeg de politiske partigrupperingene også kan bidra til en sammensveising i nordisk perspektiv. Men vi må da finne en løsning på hvordan våre organer, og særlig Presidiet, kan bli et dekkende representativt organ, slik vi også har vært inne på tidligere i dette møtet.

"Kulturpolitikk på undantag". Slik lyder overskriften til et av kapitlene i Presidiets rapport til denne sesjonen. Virkeligheten bak denne kortfattede og hardhendte overskriften kan hver og en lese i rapporten.

Ministerrådets formann nevnte Nordplus-programmet og stipendievirksomhet og en kunstutstilling som et eksempel på hvordan kulturhandlingsplanens intensjoner nå settes ut i livet. Resten er handlingsplaner som Ministerrådet skal legge fram senere – noen i 1990.

Men hvordan kan det bli annet når kultursektoren får en reell reduksjon i bevilgninger dette året samtidig som Ministerrådets budsjett i sin helhet har en reell vekst på 3 pst.?

Rådet hilste i sin tid velkommen kulturhandlingsplanens intensjoner. Det er derfor ikke underlig at skuffelsen i Rådet nå er gan-

ske utbredt: Oppstilte mål for kultursamarbeidet ser ikke ut til å kunne nås.

Ikke minst i en situasjon da det nordiske kulturfellesskap og nordisk kultureksport har en viktigere rolle enn på lengre tid i forhold til den vesteuropeiske integrasjon og ikke-nordiske satellitter, skulle vi ha styrket og intensivert vårt kulturfellesskap og vårt kultursamarbeid. Nordisk Råd har for sin del ikke gitt opp dette mål, og vi regner med at Ministerrådet tar det til etterretning.

Norden har en egen politisk og kulturell profil i forholdet til omverdenen – en grunnleggende tro på demokrati og rettssikkerhet, en langt utviklet velferdspolitik og en vilje til å bidra til å utjevne internasjonale motsetninger.

Jeg har tidligere beskrevet denne nordiske profil som en kombinasjon av "demokratisk idealisme og pragmatisk holdning".

Denne profilen er bra å føre med seg i en tid da trykket fra våre medborgere og interessen utenfra øker år etter år.

Dette trykk er en utfordring til oss til å gå videre med både små og store skritt. Kan vi gi impulser til andre regioner til å samarbeide, må vi ikke nøle med å gjøre det. Kan vi bruke Norden som et begrep i kampen for fred og rettferd, må vi ikke nøle med å gjøre det. Kan vi anvende nordisk samarbeid og Nordisk Råd til å gi våre medborgere bedre muligheter, må vi ikke nøle med det.

Jeg tror egentlig vi er på rett veg. Samtidig nikker jeg gjenkjennende når jeg i Tage Erlanders selvbiografi leser om Nordisk Råd. Han skriver:

"Derimot var jeg, og er jeg, i tvil om de korte sesjonene i Nordisk Råd burde belemres med en mengde småsaker som andre organer, som arbeider hele året, var mer kompetente til å ta seg av.

Et forum for idéer i en tid da alle de nordiske land gjennomgår dyptgående endringer – det stiller store krav til politikerne. Helt har vi vel ikke greid å leve opp til disse forventninger."

Det var på dette punkt jeg var mest i stand til å uttrykke enighet med en sosialdemokratisk politiker.

Bildt: Herr president! Jag har sannerligen inte svårt att hålla med, när Jan P. Syse beskriver de fina punkter som har funnits i rådets arbete under det gångna året. Både Europafrågan och miljöfrågan har medfört att vårt arbete har hamnat i centrum också för den vidare politiska uppmärksamheten.

Samtidigt är det emellertid viktigt att man säger som det är. Och sanningen är, som vi alla vet, att det nordiska samarbetet i dag inte står särskilt starkt. Det som har uppnåtts i det nordiska samarbetet uppnåddes för åtskilliga år sedan. Under de senaste åren har tyvärr misslyckandena varit tydligare än framgångarna.

Att det nu går trögt i det nordiska samarbetet beror sannerligen inte på att det skulle råda brist på institutioner och organisationer. En rapport visar att vi i dag har 18 nordiska ministerråd, 19 ämbetsmannakommittéer, 18 fasta underutskott till dessa ämbetsmannakommittéer, 70 olika institutioner, varav 55 har fasta medarbetare, samt cirka 150 olika arbets- och projektgrupper.

Att det går trögt beror inte heller på att det råder brist på pengar. Samma rapport konstaterar att man två år i rad inte har lyckats att göra av med de pengar som finns i den nordiska budgeten.

Med rätta är vi stolta över det som har uppnåtts. Passunionen, den fria arbetsmarknaden och lagstiftningssamarbetet utgör föredömen och förebilder, när andra fria nationer i dag söker bygga ett samarbete utöver de gamla nationalstaterna.

Men i dagens Europa är det inte längre våra nordiska länder som står för de intressantaste samarbetsinitiativen. I en tid när de nordiska länderna inte ens kan komma överens om hur man skall använda en satellit, som man har betalat 1,8 miljarder svenska kronor för, tas i det övriga Västeuropa radikala och historiska steg mot ett ökat samarbete.

Bilden är klar: Det nordiska samarbetet riskerar att stagnera samtidigt som det västeuropeiska samarbetet accelererar. Detta har vi sett förr. I det accelererande västeuropeiska samarbetet ligger en möjlighet för Norden. Vid sessionen i Helsingfors för två år sedan började vi konservativa tala om Norden i Europa, om det nordiska samarbetet som en del av det europeiska samarbetet. Då var detta

kontroversiellt. I dag verkar det vara accepterat.

Men det räcker inte med ord. Vi vet att om det inte tas nya och radikala initiativ när det gäller de nordiska ländernas medverkan i den västeuropeiska integrationsprocessen kommer nya hinder att resas också i Norden.

Jag tycker att det borde vara en självklarhet att nordiska medborgare och företag i framtidens Europa skall ha minst samma möjligheter som medborgare och företag i det övriga Västeuropa. Det borde vara ett mål för vårt gemensamma arbete också här i Nordiska rådet. Att vara nordisk medborgare måste innebära att man har samma rätt att resa, leva, studera och arbeta i detta fria Europa som andra västeuropéer.

Det är ett ambitiöst mål. Det går att peka på massvis med både tekniska och politiska problem. Men ett borde vara klart: Vi kan inte ta på oss den skuld mot framtiden som det skulle innebära att sätta målet lägre än så.

Vi i Norden var en gång föregångare när det gällde samarbete över nationsgränserna. Låt oss nu se till att vi inte blir eftersläntrare.

Jag tror inte att det handlar om att här inrätta nya utskott eller nya organ. Bristen på sådana är ju, för att uttrycka saken försiktigt, inte det nordiska samarbetets mest utmärkande drag. En sådan diskussion riskerar dessutom att ta onödigt kraft från sakfrågorna. Det handlar i stället om politisk vilja hos regeringarna men också hos oss i rådet att göra det vi tidigare inte har förmått att göra.

Det talas i dessa dagar mycket om EFTA, det s.k. EFTA-spåret. Men förmår inte EFTA ganska snabbt ena sig om att söka ett brett deltagande i den nya europeiska inre marknaden med tullunionen såsom självklar grund, måste de nordiska stater som inte är medlemmar i EG vara redo att ta det steget själva. Gör vi det, kanske vi kan vinna tillbaka till det nordiska samarbetet det initiativ som vi annars riskerar att förlora. Annars riskerar vi att halka efter alltmer. Vi får inte bli ett samarbetsmuseum.

När vi talar om Norden i Europa, handlar det främst om våra nordiska länder i det västeuropeiska samarbetet. Men vi får inte glömma bort det viktiga som sker i det andra Europa.

Närmaste huvudstad geografiskt sett, till det Stockholm som vi nu befinner oss i, är

Tallin i Estland. Det sker i dag i de baltiska republikerna en frigörelseprocess, som öppnar nya möjligheter för samarbete, inte minst när det gäller värdet av vår gemensamma miljö i Östersjöområdet. Jag vet att det från deras sida finns en vilja till samarbete, och då måste den viljan finnas också hos oss.

Herr president! Ministerrådets ordförande Mats Hellström har visat på åtskilligt av det som faktiskt trots allt görs och som kommer att diskuteras under denna session: den ekonomiska handlingsplanen, frågan om avtal eller lagstiftning när det gäller koncernfackligt samarbete. Allt detta är viktigt, men över allt detta hänger den avgörande frågan: Skall vi med Europa såsom inspiration förmå att ta ett nytt steg i samarbetet eller skall vi låta det gå på som det har gjort hittills och acceptera att vi kommer alltmer på efterkälken? Jag tycker att svaret på den frågan borde vara självklart.

Anker Jørgensen: Aldrig har der i de nordiske lande og i Nordisk Råd været talt så meget om Europa, som der gøres nu.

I Socialdemokratierne i de nordiske lande hilser vi med tilfredshed den debat, der nu foregår. Det er klart, at der er forskellige synspunkter, men jeg vil gerne minde om, at den socialdemokratiske arbejdsrørelse i september 1986 holdt en nordisk kongres. Sådanne kongresser har vi holdt med års mellemrum siden 1886.

På denne kongres vedtog vi to resolutioner, der var udtryk for en åben og klart aktiv holdning til Europa.

Norden, sagde vi, er en del af Europa, og Norden må og skal samarbejde med hele Europa.

Og hvad så her i Nordisk Råd? Ja, i 1988 enedes vi jo endelig om at nedsætte en international komité bestående af 10 parlamentarikere fra de nordiske lande.

Jeg synes, det er en god rapport, som nu ligger på sessionens bord, og som komiteen bestemte fortjener tak for.

Vi må nok konstatere, at udviklingen i Europa og EF er løbet meget hurtigt. Der har ligefrem været tale om et kapløb imellem den parlamentariske komité's arbejde og den faktiske udvikling i EF.

Denne session i Nordisk Råd vil stå i den europæiske udviklings tegn. Men lad det

være sagt med det samme: der er ingen af de nordiske lande, der står uden for EF, der i dag ønsker at blive medlem. Det må vi alle tage til efterretning og fuldt ud respektere. Det glædelige er, at Norden mere end nogensinde ser sig selv som en del af Europa.

Det er klart, at bestræbelserne for at etablere et indre marked i EF også har fået Nordisk Råd til at sætte det gamle krav om Nordens om hjemmemarked på dagsordenen. Vi er nemlig også af den opfattelse, at det kan være en fordel for os alle, hvis vi kan enes om at udvikle ideen om et hjemmemarked på en socialt forsvarlig måde.

Socialdemokraterne i Danmark falder ikke om af begejstring over, at vi nu skal have et indre marked i EF, hvis dette indre marked ikke samtidig garanterer, at vi kan fastholde og udvikle et samfund af kvalitet og også i rimelig grad lighed.

Der er talt så meget om fri konkurrence på lige vilkår. Ja, netop. På lige vilkår. Det er også det, vi vil. Vi vil ikke konkurrere på social og lønmæssig dumping. Og når vi taler om erhvervslivet, ja, så betragter vi lønmodtagerne og lønmodtagergrupperne som den største og på mange måder mest afgørende faktor i det, man kalder erhvervslivet.

Med dette som baggrund mener jeg, og mener vi i Socialdemokraterne i Norden, at det er godt, at de nordiske lande i de kommende år vil arbejde seriøst med hele problematikken om EF's indre marked og om Nordens hjemmemarked. Det er jo to ideer, det med Norden og et nordisk hjemmemarked og så EF. Det er jo to ideer, der i deres udvikling har været parallelle, men som må koordineres. Det skal være muligt for Norden at samarbejde internt, men også at påvirke den udvikling, der sker i Europa, og det vil sige at give det store, mere åbne europæiske marked en tydeligere social og miljømæssig dimension.

Vi er naturligvis klar over, at de nordiske lande, der er medlem af EFTA, også tilkendegiver, at egentlige forhandlinger skal foregå mellem EFTA og EF. Men samtidig vil Norden og Nordisk Råd i stigende grad samarbejde om programmer, rekommandationer, konventioner og andre fælles vedtagelser. Og det er vigtigt, for det kan tydeligere markere Nordens holdninger i forholdet til den europæiske udvikling.

Socialdemokraterne i Norden betragter ikke Norden og EF som to systemer, der behøver at være i modsætning til hinanden. Men der er i høj grad tale om, at de to markeder udmærket kan og bør supplere hinanden. Det er et spørgsmål mest om politisk vilje.

Der er heldigvis også mange kræfter i EF, der ønsker at udvikle velfærd og miljø, og som ikke kun tænker på den frie bevægelighed som et middel til øget profit. Der er tale om positive kræfter, som netop mener, at et nordisk engagement i den europæiske udvikling vil være af betydning for denne holdning.

Den nye økonomiske handlingsplan fra Ministerrådet, der hedder "Et Stærkere Norden", og formålet med den, er ganske naturligt, at Norden vil styrke sin stilling i forhold til den forventede europæiske udvikling. Det hilser vi med tilfredshed.

Der er langt flere opgaver, der kunne koordineres, og langt flere nye nordiske initiativer, der kunne tages op, således at Norden i højere grad kunne blive et sidestykke til den europæiske udvikling og dermed også få reel mulighed for at påvirke den.

Den udvikling, der er sket med de økonomiske handlingsplaner er et udtryk for, at den mere markante partipolitiske opdeling, som vi kender her i Nordisk Råd, i virkeligheden har været inspirerende og har medført flere initiativer, og netop handlingsplanerne. Men den er også et udtryk for, at de nordiske lande og de nordiske partier har kunnet samarbejde netop med hensyn til fælles retningslinjer i den økonomiske politik.

Jeg håber, arbejdsmiljøplanerne vil blive en realitet, og at de vil være udtryk for reelt fremskridt. Jeg håber også meget, at det bliver muligt at få vedtaget forslaget om et koncernfagligt samarbejde i Norden. Der skal jo samarbejdes på arbejdspladser, og der skal slås broer over modsætninger, hvor det overhovedet er muligt. Der skal samarbejdes på gulvet, men der må også være mulighed for, at der kan samarbejdes i toppen, for de væsentlige problemer bliver jo ofte afgjort der. Derfor går vi ind for, at der også bliver et concern- og et branchemæssigt samarbejde på nordisk plan.

Det ville være for dårligt, hvis Norden ikke kunne enes om det, derfor håber jeg, at det sker, og det er jo også tanker og planer, som der arbejdes med i EF.

Socialdemokratiet i Norden er meget tilfreds med den udvikling, der er i gang både med NORDJOB og NORDPLUS. Men lad mig tilføje, at vi også mener, at uddannelserne bør udvides og komme i gang, når det gælder de folk, der står på arbejdspladserne og måske kun har fået 7–8 års skolegang. Denne del af undervisningen må styrkes i den kommende tid.

Det var et gode, at vi havde den ekstra session om miljøet i november. Årsagen var jo algerne i Kattegat, og sessionen havde især en debat om havforureningsplanen.

Det var parlamentarikerne, der hele tiden gik foran, regeringerne og Ministerrådet følger tøvende efter. Det var parlamentarikerne, der lavede antiluftforureningskonferencen i 1986, og det er parlamentarikerne, der laver havforureningskonferencen i 1989 i København.

Det var fremskridt, at vi fik havforureningsplanen, men der er ingen grund til ikke at være klar på, at den trænger til yderligere skærpelse i de kommende år.

Jeg har bemærket, at der er nordiske politikere, der mener, at vi sætter for mange penge af til det nordiske samarbejde. Dertil vil jeg sige: Det er der ingen nordiske socialdemokrater, der mener, tværtimod.

Lad mig slutte med at sige, at det nordiske samarbejde er inde i en helt ny og spændende, ja, næsten eksplosiv udvikling. Danmark kan ikke undvære dette samarbejde i Norden. Og Norden kan ikke undvære Europa.

Socialdemokraterne i Norden ser et stort og positivt perspektiv i den forestående udvikling. Et 18-landes-Europa i samarbejde er det nære mål, og vi ønsker også, at det kan få betydning for Øst–Vest-forholdet i Europa.

Den nordiske velfærdsmodel skal ikke afvikles, den skal udvikles i et europæisk samarbejde.

Med disse bemærkninger vil jeg udtrykke glæde over, at denne europæiske debat har så stærk en placering også her i Nordisk Råd.

Werner: Herr president! Det finns de som tycker att Nordiska rådet och hela det nordiska samarbetet inte är särskilt intressant längre. "Nordiskt samarbete inför nytt vägskal" hade Dagens Nyheter som rubrik över en

artikel om nordiskt samarbete för en vecka sedan. Det är ett riktigt konstaterande. Man skriver vidare i artikeln: "Bristerna i både organisation och politiska mål är alltför påtagliga. Kraven från omvärlden växer, skapandet av EG:s inre marknad och miljöhöjningen från länderna runt Norden ropar på modernisering, initiativ, anpassning och effektivitet i nordiskt samarbete, om det inte skall dö ut på 90-talet."

Att det nordiska samarbetet står inför ett vägskal framför också NFS – Nordens Fackliga Samorganisation – som uttrycker det så här: Om de nordiska länderna inte griper möjligheten till ett ordentligt utvecklat ekonomiskt och socialt samarbete utan vart för sig bilateralt anpassar sig till EG:s inre marknad, är det nog tyvärr fråga om att det nordiska samarbetet går in i en avvecklingsperiod. Ännu en gång, och förmodligen den sista, får inte möjligheten till ett effektivt samarbete misslyckas på grund av ensidiga blickar ner mot Västeuropa.

Det är hårda ord, men inte desto mindre är det ändå enligt min mening en riktig värdering. För en del i den här församlingen och i de nordiska parlamenten är huvudfrågan en harmonisering med, och för en del till och med fullt medlemskap i EG.

Självfallet står det här parlamentarikerna fritt att tycka så, men det finns ett skäl att påpeka vissa saker för dem som avfärdar det nordiska samarbetet på detta lättvindiga sätt.

Det nordiska samarbetet – det har sagts tidigare här i dag – har i vissa avseenden varit framgångsrikt. Det har avsatt en mängd konkreta resultat. Det har rivit ned onödiga byråkratiska hinder. Det har angripit och avskaffat missförhållanden, vilket har gynnat folken i de nordiska länderna.

Det var kanske under de första åren av rådets verksamhet som samarbetet var bäst inom arbetsmarknad och varuhandel. Vi skapade en passunion med passfrihet och en gemensam nordisk arbetsmarknad utan att den sociala lagstiftningen lagt hinder i vägen.

Det är naturligtvis sant att många projekt har havererat under resans gång. Det nordiska samarbetet kunde förvisso ha nått längre, och mycket kvarstår att göra. Jag tänker på miljöförstöringen, behovet av samlade åtgärder av de nordiska länderna gentemot varandra och gentemot länder utanför Nor-

den. på FoU-program, materialteknologi, bioteknologi och miljöteknologi, fortsatt satsning på att effektivisera den nordiska arbetsmarknaden. Satsningar på NORDPLUS-utbytesprogram och för att bättre utnyttja gemensamma utbildningsresurser.

Jag skulle kunna nämna utvecklandet av en nordisk gasmarknad, en gemensam nordisk strategi för kommunikationssektorn med inte minst tvärgående förbindelser i de nordiska landsändarna. Men framför allt handlar det om ett gemensamt nordiskt synsätt.

Jag tror att de som i dag tycker att det är viktigt att ägna nästan allt intresse åt EG begår ett ödesdigert misstag. De bortser från att det fortfarande, oavsett vilken form av samarbete med EG som enskilda nordiska länder kommer att välja, finns en rad frågor för de nordiska länderna att samarbeta kring.

I det sammanhanget frågar jag: Var finns det regionalpolitiska samarbetet i den nordiska handlingsplanen? Det kanske vi kan diskutera senare i veckan.

Det nordiska samarbetet saknar inte arbetsuppgifter, menar jag. Det saknar inte frågor att diskutera. Jag har nämnt en del. Men om det nordiska ekonomiska samarbetet begränsas till att skriva ekonomiska handlingsplaner, som är så urvattnade att den svenske finansministern håller det för meningslöst att fortsätta, då är det illa. Det saknas inte utmaningar och förhoppningar, men fråga är om det här bland oss parlamentariker finns ett intresse för att utveckla rådet och det nordiska samarbetet.

Till sessionen här i Stockholm skulle till exempel frågan om ett internationellt utskott ha diskuterats och möjligen ha avgjorts. Det har skjutits på framtiden – om på grund av feighet eller beslutsvända låter jag vara osagt. Men nog är det märkligt att företrädare för de nordiska regeringarna anses kompetenta nog att diskutera internationella frågor, medan rådets parlamentariker inte anses kunna få den rätten. Jag tycker det är att ringakta rådets parlamentariker, och det skadar rådet.

Jag finner det också märkligt att det finns en del som inte ser några problem alls i en långtgående harmonisering till EG men varnar på det bestämdaste att internationalisera rådets arbete och debatter för att det skulle anses farligare att diskutera till exempel de nordiska ländernas agerande gentemot apart-

heidregimen i Sydafrika än att underordnas politiska diktat från EG-högkvarteret i Bryssel.

Vad är ni egentligen rädda för, ni som hävdar detta? Är ni rädda för att diskutera internationella frågor? Ingen har föreslagit att rådet skall fatta bindande beslut i freds-, utrikes- eller säkerhetspolitiska frågor. Det enda som föreslagits i all blygsamhet är att de internationella frågorna skall kunna diskuteras i en vidare mening.

Till sist en mycket konkret aktuell fråga som har nämnts tidigare, det koncernfackliga samarbetet, som är en het potatis för en del av er.

Alla ni som talar så mycket om behovet av internationellt samarbete och som så okritiskt längtar till EG, varför vill ni inte befrämja ett bredare internationellt fackligt samarbete? Varför säger ni nej till att skapa lagliga förutsättningar för det? Ni kan ju rimligen inte vara okunniga om att till och med nordiska företag, verksamma i utlandet, motverkar ett sådant samarbete. När de fackliga organisationerna i Norden kräver ett avtal som på nordisk bas garanterar de fackliga organisationerna information och insyn i de nordiska koncernernas verksamhet och rätten till överläggningar med koncernföretagens ledningar, då ljuger verkligen inte intresset längre. Då samlas de borgerliga ledamöterna av alla kulörer bakom arbetsgivarorganisationerna och den danske arbetsmarknadsministern och yrkar avslag på detta självklara krav.

Jag vill fråga vad ni egentligen är ute efter för samarbete. Ni talar vackert om internationellt samarbete, men ni är inte ens beredda att skapa förutsättningar för de nordiska löntagarorganisationerna – arbetare och tjänstemän – till ett sådant samarbete.

Karin Söder: Herr president! Mittengruppen anser att Nordiska rådet måste bli tuffare och arbeta mer offensivt och målinriktat. Vi måste forma en strategi för Nordens framtid. De nordiska medborgarna har rätt att kräva det av oss. Det är faktiskt på oss det beror, om Nordiska rådet skall bli ett samlarbetsmuseum. För vår del menar vi att det skall vara ett utvecklingsmuseum för de nordiska medborgarna – ett museum behöver alls inte

ägna sig åt forntiden, utan det kan mycket väl handla om framtiden.

För 37 år sedan tillkom Nordiska rådet. Det har sagts flera gånger tidigare att en lång rad viktiga reformer har genomförts. Det nordiska samarbetet är mer än en vision – det är en konkret verklighet, där en lång rad av den tidiga samarbetsvisionens idéer och mål förverkligats. Nu måste vi utveckla detta samarbete. Alla tjänar vi på det.

Vi står nu inför en rad utmaningar. Nordens omgivning förändras ständigt. Det nordiska närområdet kommer med all säkerhet att se ut på ett helt annat sätt år 2000. Utvecklingen inom EG och i Europa som helhet är exempel på det. EG:s målsättning fram till 1992 har påtagligt påverkat det nordiska samarbetet och de nordiska ländernas verksamhet. Det är beklagligt att vi inte har gjort detta tidigare.

Ett annat exempel, som jag har nämnt tidigare i dag, är händelserna i Östeuropa, där en glädjande öppenhet har börjat råda. Om trenden fortsätter kommer vi att få ett bättre samarbetsklimat i hela Europa, och framför allt kan det vara av stor betydelse för norra Europa.

Vi måste i det nordiska samarbetet ta hänsyn till denna utveckling i omvärlden, samtidigt som vi utvecklar vår egen verksamhet.

En strategi formad av egna idéer, vår kultur och samarbetstradition gör att vi kan se utvecklingen an med tillförsikt. Det skall vara en del av ett internationellt samarbetsklimat som är till gagn för alla.

Målsättningen Norden som hemmamarknad och ett nordiskt medborgarskap lägger mittengruppen stor vikt vid. Underlag är framtaget, och en del saker har gjorts. Nu måste det till handling från ministerrådets sida så att dessa viktiga reformer omgående kan realiseras. Nordiskt medborgarskap är en fråga med en betydelsefull social dimension. Frågan måste lösas snabbt, och de initiativ ministerrådet tagit ger förhoppningar. Måtte nu dessa förhoppningar inte komma på skam!

Miljön är vår viktigaste överlevnadsfråga. Miljöförstöring känner inte av landgränser och måste därför bekämpas med internationella åtgärder såväl som nationella. Det största globala hotet mot mänskligheten är miljöförstöringen. För framtiden måste vi ge-

mensamt vidta åtgärder för att förbättra miljön. Vi har en skyldighet mot kommande generationer att lämna en renare jord till våra barn och barnbarn. Ett viktigt, om än otillräckligt steg togs vid miljösessionen i Helsingör.

Att 1990 kommer att utses till rådets biologi- och miljöår är bra. Det måste bli en manifestation för ökat miljöengagemang och konkreta åtgärder.

Nordiska rådets planerade havsmiljökonferens i oktober i år är viktig. Den kan ge ett aktivt bidrag i kampen för miljön i Norden och i vår omgivning. Det är viktigt att vi i miljöfrågan går från ord till handling och att vi är beredda i alla nordiska länder att tillämpa största gemensamma nämnaren i harmoniseringen av miljölagar och inte nöja oss med den minsta gemensamma nämnaren.

Det är nu fyra år sedan rådet genomförde en konferens med deltagare från hela norra Europa om luftföroreningar. Det finns anledning att rådet genomför en politisk utvärdering av konferensens beslut och deras efterlevnad.

Självfallet får inte en sådan utvärdering inskränka på satsningen på havsmiljökonferensen. Jag tror dock det är nödvändigt med en aktiv uppföljning av alla miljöbeslut och initiativ som tas av rådet.

Så vill jag, herr president, nämna något om barnens rätt i samhället. Det är en annan fråga där Nordiska rådet bör aktivera sig ytterligare. FN:s resolution om barnens rättigheter, som kommer att antas i år, bör aktivt följas upp av de nordiska parlamenten liksom av rådet. En nordisk ombudsman borde kunna fylla en viktig funktion i detta sammanhang och bevaka även övriga sociala rättigheter i Norden.

Herr president! Fem intensiva dagar med debatt och beslut, som förhoppningsvis kommer att utveckla det nordiska samarbetet, ligger framför oss. Alltför många förknippas det nordiska samarbetet med bara just denna vecka. Vi som arbetar med nordiska frågor vet att det nordiska samarbetet kräver mer arbete än under en vecka per år.

Det behövs en översyn av Nordiska rådets samarbetsformer. Rådet måste bli effektivare och mer målinriktat och får inte uppehålla sig vid detaljfrågor.

De internationella frågorna har uppmärk-

sammats inför denna session, och det är bra. Inom mittengruppen tror vi att det är nödvändigt med en extra session i höst för att behandla Europafrågorna. Utvecklingen går snabbt, och vi får inte komma på efterkälken. En del har trott att förbättrade internationella kontakter står och faller med införandet av ett utskott, men så är inte fallet. Dock kan ett sådant utskott bidra till att stärka det internationella samarbetet från Nordiska rådets sida, ett samarbete som är mycket efterfrågat.

Den utredning där jag har haft förmån att vara ordförande har lagt fram ett enigt förslag om målsättningen men har fått den största debatten kring vilka medel vi skall använda för att uppnå målsättningen. Nu föreslås att beslut i frågan om införandet av ett internationellt utskott skall fattas vid en extra session i höst, och det menar vi i mittengruppen är bra. Det ger alla tid att ytterligare sätta sig in i frågan och fundera på konstruktiva förslag.

Herr president! I mittengruppen ser vi framtiden som en tid fylld av möjligheter och utmaningar. Vi menar att Nordiska rådet inom den närmaste tiden måste prioritera miljöfrågorna, nordiskt medborgarskap och ett internationellt samarbete och göra en översyn av arbetssättet. Vi har en skyldighet att förvalta det förtroende som våra nordiska medborgare har gett oss.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: President! Grunnlaget for samarbeidet mellom de nordiske land ligger i stor grad i språklig fellesskap, i felles historie og i den geografiske nærhet. Det nordiske samarbeid har derfor en videre rekkevidde enn EFs arbeid med å gjennomføre det indre marked. Vi må ha dette utgangspunkt med oss når vi ved denne sesjonen skal føre videre debatten om Norden og Europa fra fjorårets sesjon i Oslo.

I dag er alle de nordiske land opptatt av Europa, av forholdet mellom EF og EFTA og av det videre europeiske perspektiv mot slutten av vårt århundre. Luxembourg-erklæringen fra 1984 gav oss et nytt og bedre grunnlag for å fortsette arbeidet med å bygge ned handelshindringer i det europeiske økonomiske rom. Dette er nå fem år siden, og EF er ved inngangen til 1989 kommet halvveis i

sitt program med gjennomføringen av det indre marked. Den dynamiske utviklingen i den europeiske integrasjonsprosessen stiller derfor nye krav også til EF/EFTA-samarbeidet.

Det var for å diskutere disse viktige politiske spørsmålene at jeg i fjor sommer inviterte regjeringssjefene i EFTA-landene til et møte i Oslo 14. og 15. mars i år. Der må vi legge et grunnlag for EFTAs aktive rolle i det jeg vil kalle et 18-lands-Europa. EF-kommisjonens president, Jaques Delors, understreket i sin tale i Europaparlamentet i januar i år behovet for et bredere samarbeid mellom EF og EFTA. Han nevnte bl.a. muligheten for et nytt og sterkere strukturert samarbeid med felles beslutningsorganer og felles administrative institusjoner som kan effektivisere et slikt arbeid. Vi må nå diskutere hvordan EFTA kan styrkes, slik at organisasjonen best mulig kan ivareta viktige interesser i vårt forhold til EF.

Vår målsetting må fortsatt være å unngå at det oppstår nye handelshindringer i det europeiske økonomiske rom. Samtidig ønsker jo vi samarbeid på nye felter. I den norske formannskapsperioden har vi lagt særlig vekt på områdene den sosiale dimensjon, miljøvern og utdanning, noe jeg tror det er bred enighet om i alle de nordiske land.

De nordiske EFTA-landene legger alle vekt på å kunne bruke EFTA som et sentralt forhandlingsverktøy i sitt forhold til EF. Derfor er det nordiske samarbeid også en styrke når vi diskuterer EFTAs videre forhold til EF. For oss vil alltid grunnfestede nordiske verdier ligge til grunn for den bredere europeiske integrasjon. Det nordiske samarbeid er i seg selv et viktig grunnlag for å få dette til. Miljøpolitikken viser kanskje bedre enn på noe annet område hvor nødvendig det er å kombinere politisk styring og forpliktende internasjonalt samarbeid med en innsats og holdning fra hver enkelt. Miljøvern er det klassiske eksempel på at hvis alle gjør som de ønsker, får ingen det som de vil.

Det nordiske samarbeidet om miljøvern er blitt ytterligere styrket i løpet av 1988. Miljøpolitikken må fortsatt stå i sentrum, både nasjonalt, nordisk og internasjonalt. Den nye innsikt vi får i miljøspørsmålene, må forandre vår måte å tenke på. Fortsetter utviklingen som nå, kan 1990-årene bli det tiåret da vi taper kampen for det globale miljø. Derfor

må vi greie å snu utviklingen og vinne kampen for fremtiden. Det sentrale budskap i rapporten fra Verdenskommisjonen er egentlig dette: Miljøhensynene må inn på alle plan. Ingen kan stenge seg ute fra miljøproblemer, og ingen nasjonale grenser kan verne oss. Vi hadde innsett dette i 1970-årene, da de nordiske land kjempet i første rekke for konvensjonen mot grenseoverskridende luftforurensning. Om vi noen gang skal komme i forkant av miljøproblemer, må vi ha sterkere internasjonale organisasjoner, og vi må være villig til å gi dem til dels overnasjonal myndighet. Uten en slik utvikling blir vi ikke i stand til å møte de stadig økende problemene. Det krever en ny forståelse av behovet for internasjonalt samarbeid.

I dag står vi overfor en rekke globale miljøtrusler. Kanskje er det trusselen mot atmosfæren som skal få oss til å ta konsekvensene av problemene – at de er blitt så store at de bare kan løses gjennom mer forpliktende internasjonalt samarbeid. Ut fra en slik målsetting har jeg sammen med den franske og den nederlandske statsminister innbudt et 20-talls stats- og regjeringssjefer til et møte i Haag den 11. mars for å utarbeide et nytt grunnlag for sterkere internasjonalt samarbeid for vern av atmosfæren. Initiativet har vært forberedt mellom en rekke statsministere, og det understreker at miljø og utvikling nå står øverst på den internasjonale dagsorden, på lik linje med spørsmål om sikkerhet, nedrustning og menneskerettigheter.

Miljøprogrammet som ble vedtatt på den ekstraordinære sesjonen, må vi nå utfylle med spesifikke handlingsplaner på områder der våre nasjonale tiltak kan støtte og forsterke hverandre. Den vedtatte handlingsplanen mot havforurensning er ett eksempel på dette.

I de siste par ukene har det i våre naboland kommet sterke reaksjoner etter visning av en film om selfangst. La meg med en gang understreke at norske myndigheter har tatt denne saken meget alvorlig. Filmen om selfangsten har gjort et sterkt inntrykk. Likevel er det – fordi det fortsatt er uklart i hvilken grad filmen gir et riktig bilde av fangstforholdene – et åpenbart behov for en nærmere avklaring slik at vi får et korrekt bilde av de faktiske forhold. Den norske regjering har oppnevnt en bredt sammensatt kommisjon,

også med svenske og danske eksperter, for å vurdere de påstander som er reist i fjernsynsfilmene, og om det er skjedd overtredelse av regelverket. Kommisjonen skal gå detaljert gjennom alle inspektørrapportene fra perioden 1982–88 og alt tilgjengelig materiale om selfangsten. Den skal også vurdere tiltak som måtte anses nødvendige for å håndheve fastsatte regler for selfangsten. I tillegg til denne kommisjonen skal en egen ekspertgruppe vurdere det eksisterende regelverk og dets praktiske gjennomføring som grunnlag for å ta standpunkt til behovet for eventuelle endringer i regelverket. Fiskeridepartementet har forbudt norsk fangst av selunger i 1989.

Nasjonalt er det fra før satt i gang et stort forskningsprogram i Norge over fem år for å sikre en bedre kunnskap om de kompliserte økonomiske forhold i havområdene. Den norske regjering legger til grunn prinsippet om at alle levende ressurser i havet skal kunne beskattes, men innenfor forsvarlige biologiske rammer. For kystnasjonen Norge er det av største betydning å bevare og verne de levende ressurser på en slik måte at både vi og framtidige generasjoner kan dra nytte av dem.

Økt bruk av naturgass i nordisk energiforsyning står også på rådets dagsorden. Naturgass er i dag det mest miljøvennlige fossile brensel vi har. Flere trekk ved energiutviklingen i de nordiske land taler også for at naturgass bør bli et viktig supplement til andre aktuelle energibærere. Vi har innenfor Norden betydelige gassreserver som representerer en langsiktig kilde til selvforsyning og leveringssikkerhet for energi i Norden. Et nordisk gassmarked må bygges opp gjennom nasjonale og bilaterale tiltak, slik det har skjedd i Finland, Danmark og Sverige. De kommersielle gassforhandlinger som pågår mellom norske gassledere og svenske og danske gasskjøpere kan bli et viktig incitament i utviklingen av et videre nordisk gassmarked. Et alternativ som nå vurderes, er bygging av en gassledning gjennom Norge som kan forsyne både et norsk og et svensk marked. Dette illustrerer hvordan vi etter hvert kan få en mer omfattende infrastruktur for et nordisk gassmarked. Det er gjennom slike konkrete prosjekter at vi skritt for skritt kan realisere felles mål om et nordisk samarbeid for økt utnyttning av naturgassen. Jeg vil der-

for oppfordre de berørte parter på både selvskaps- og myndighetsplanet om å gå aktivt inn for at vi i fellesskap søker å utnytte de reelle muligheter som foreligger på dette viktige området.

Olof Johansson: Herr president! Jag tycker att den här församlingen har varit lugn så här långt, men det finns anledning att ställa en fråga till den norska statsministern. Hon sade att man i Oslo skall diskutera hur EFTA skall utformas för att på bästa sätt ta tillvara medlemsländernas intressen.

Det här är ett gammalt problem. Det är riktigt att det återstår att stärka EFTA. Så långt håller jag med helt och hållet. Jag är medveten om kravet på samling mellan EFTA-länderna för att uppnå någonting gemensamt.

Däremot tycker jag att det är att ställa frågan på sin spets när man i den här församlingen inte säger *någonting* om vad man egentligen vill uppnå. Den här församlingen används för deklARATIONERNA, medan uppenbarligen EFTA-mötet i Oslo skall användas för konkretionerna. Då är frågan vad statsministrarna i Norden har kommit fram till och vad man tycker är lämpligt att den här församlingen får möjlighet att diskutera.

Jag tycker att Nordiska rådet bör ha möjlighet att vara med i den diskussionen och inte bara i efterhand få lyssna på vad som måhända blir resultatet.

Margrete Auken: Først af alt vil jeg lige understrege, at jeg ikke kommer til at sige noget om sæler. Det er en dyrplagerisag, og dér har vi så mange lig i lasten i Danmark, så det ville være upassende, om vi kritiserede nogen i hele verden for dyrplageri.

Så vidt jeg forstod fru Gro Harlem Brundtland, talte hun også om hvaler. Hun brugte ikke ordet hvaler, men talte om, at det var Norges holdning, at alle levende havressourcer skulle beskattes. Statsministeren kan ikke være ubekendt med, at i de internationale konventioner sonderer man imellem levende ressourcer. Der findes noget, der hedder Den Internationale Hvalkommission, og den har ganske klingende klart sagt, at det ikke er belæg for fangst til Norge. Den har aldrig sagt

god for det norske videnskabelige program i et omfang som gør, at det indebærer fangst.

Det er belastende, at Norge selv hele tiden blander hvalsagen sammen med alle de andre sager i stedet for at være et foregangsland med hensyn til at respektere de internationale miljøkonventioner. Det er yderst belastende for det fællesnordiske arbejde, vi gør for at oversætte bl.a. Brundtlandkommissionens anbefalinger, når Norge ikke vil rette sig efter den mindste lille bitte sag. For hvalsagen er en lille sag, hvis man ser på den økonomisk, for Norge.

Hvordan kunne man nogen sinde vente, at nogen i hele verden ville være i stand til at magte nogen af deres problemer, når Norge ikke kan løse det problem?

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Pre-sident! Jeg er ikke helt sikker på om jeg forstod hva representanten Johansson mente med det han sa, for vel kan man ta den innfallsvinkel at det er uinteressant at statsministre eller representanter i denne forsamling diskuterer Norden, Europa, EF, EFTA og det som skjer i verden omkring oss – og det har flere av dem som har hatt ordet her i dag, gjort – men hvis man derifra tror at denne forsamling skal bli en parlamentarisk forsamling for EFTA-landenes arbeid med møtet i Oslo, mener jeg man tar feil.

Når det gjelder sel og hval som Margrete Auken var inne på, vil jeg si at det utsagnet som jeg kom med med hensyn til Norges holdning til beskatning og forvaltning av alle levende ressourser, gjelder uansett hvilken art det dreier seg om. Men det betyr også at det kan være slik at det er forsvarlig og riktig å sette beskatningen av en levende ressurs til null. Det må være helt klart at det er ingen selvfølge at bestandsvurderinger og økologiske totalvurderinger innebærer at enhver bestand skal beskattes til enhver tid. Det er avhengig av konkrete vurderinger.

Men jeg benytter anledningen til å si at i de siste årene hvor debatten om bestanden når det gjelder hval, fortsatt har vært meget intens, har vi i Norge lagt om politikken ganske fundamentalt – fra et nivå på flere hundre dyr i den årlige kvote og til en forskningsfangst som ikke har noen ting med økonomisk utnyttelse av hval å gjøre på dette tids-

punkt, men som har sammenheng med det økonomiske ansvar vi også har for å drive omfattende og tilstrekkelig forskning til at Norge kan bidra til å bedømme ikke bare beskatningen av hval og sel, men også forholdet mellom ulike bestander i våre havområder. Bare for informasjon: Antallet dyr til forskning som nå tas ligger på under 30, men det har ren forskningsmessig motivasjon og intet annet.

Buttedahl: President! Norge sitter med formannskapet i EFTA dette halvåret, og det er en stor utfordring for Norge og for EFTA. Derfor er det av interesse å høre vår statsminister uttale seg om disse spørsmål både hjemme og ute.

Under denne samling i Nordisk Råd kommer hun med utsagn om de nordiske lands sentrale plass i EFTA som jeg helt ut deler. Men når vår statsminister her i Nordisk Råd sier at det må legges et grunnlag for EFTAs aktive rolle i et 18-lands-Europa, stiller jeg spørsmålet: Hva betyr dette? Dette er nye formuleringer. Og jeg spør: Hva legger statsministeren i denne formuleringen? Er det slik å forstå at den norske statsminister allerede nå gir signaler om at Delors fanke om en overnasjonal organisering i EFTA er aktuell? Jeg håper ikke at den norske statsminister mener det. Jeg ber derfor om en presisering fra statsministerens side.

Margrete Auken: Jeg takker for svaret og vil igen bede om, at man i den konkrete debat holder hvaler og sæler ude fra hinanden. Det er umådelig forvirrende, at de ustandselig blandes sammen. Det er to meget forskellige slags dyr, og situationen omkring hvaler og sæler er yderst forskellig.

Det, jeg forsøgte at sige noget om, var Norges utrolig pinlige situation, fordi man ikke har rettet sig efter IWC's anbefalinger – det ved statsminister Gro Harlem Brundtland naturligvis også godt – fordi hverken Norge eller Island kan komme rundt i verden uden at blive hangt ud for, at de ikke kan magte den situation. Og den omdefinering, man laver, ved at kalde det et forskningsprogram, ved Statsminister Gro Harlem Brundtland naturligvis også, at det er fup, og at det ald-

rig er blevet anerkendt som andet end fup i Den Internationale Hvalkommission, hvor man aldrig har medgivet at det var nødvendigt med fangst af hvaler for at udføre det forskningsprogram, der er lagt frem dér.

Jeg synes, det havde været herligt, om vi her havde kunnet få at vide, at nu skulle det være slut med den strid, at Norge, uanset om man var enig med IWC eller ej, selvfølgelig ville rette sig efter internationale konventioner. Alle små lande har brug for de internationale konventioner. Hvis vi tror, det gavner os at bryde de internationale konventioner, så tager vi fejl. Vi skal insistere på international ret.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: President! Jeg fikk et spørsmål fra representanten Buttedahl om hva jeg legger i 18-lands-Europa. For å forenkle det vil jeg si at det jeg legger i det, er at EF er 12 land og EFTA er seks land, og summen av dette er 18. Jeg er opptatt av at samarbeidet mellom EF og EFTA skal utvikles videre, og jeg tror vi alle med stor glede og stor frimodighet kan bruke uttrykket "18-lands-Europa."

Olof Johansson: Herr president! Jag skall hålla fast vid EFTA-debatten.

Det här är en viktig principfråga. Jag är helt överens med statsminister Gro Harlem Brundtland om att EFTA har sin parlamentariska bas. Men det har vi också i den här församlingen. Norden och Europa har varit ett stort projekt för Nordiska rådet och har diskuterats just från nordiska utgångspunkter.

Efter detta möte med Nordiska rådet hålls ett EFTA-möte i Oslo. Statsministrarna träffas och finner att de inte kan tala om detta i den nordiska församlingen, eftersom de senare skall uppträda i den större församlingen. Det är tur att den regeln inte gäller generellt på det internationella planet, för i så fall kunde man inte heller nationellt diskutera någonting i förväg.

Jag tycker att vi skall ha en sådan öppenhet i den här församlingen, som omfattar delar av EFTA, att vi kan diskutera viktiga beslut och riktlinjer som skall antas framöver i EFTA-församlingen utan att för den skull skapa

bindningar inför det möte som skall äga rum i Oslo. Men det kanske kommer i ytterligare anföranden från statsministergruppen.

Bildt: Herr president! Statsminister Gro Harlem Brundtland ville introducera begreppet 18-landseuropa. Jag vet inte om det är någonting som skall ersätta det begrepp som etablerades i samband med Luxemburgöverenskommelsen 1984, där man talade om ett gemensamt ekonomiskt utrymme – European economic space. Det var ett utrymme med ett konkret sakligt innehåll. 18-landseuropa som begrepp riskerar att bara bli ytterligare en av dessa sifferkombinationer som internationell politik är så fylld av: 7-grupper, 23-grupper, 18-grupper, 77-grupper och vad det nu är. Det är inte nummer, utan substans som är det viktiga.

Låt mig i sammanhanget ställa en fråga som inte bara är akademisk och som kanske ger litet märg åt det som Olof Johansson är ute efter.

Om den situationen skulle uppkomma inför EFTA:s statsministermöte i Oslo att de nordiska länderna är beredda att gå längre i samarbetet med EG-EF än vad ett annat EFTALAND – vilket det nu kan vara – skulle vara berett till, vad är det då som gäller: Är det Norden eller är det EFTA? Skall vi låta EFTA bli en bromskloss för Norden i en sådan situation?

Statsminister **Gro Harlem Brundtland:** President! Det var ikke jeg som introduserte i denne forsamlingen noen form for sperre for hva man skulle kunne diskutere. Det er mulig jeg misforstod Johansson, men jeg oppfattet det slik at han kom med en kritikk av at jeg ikke sa mer i mitt innlegg på 12 minutter enn det jeg fikk plass til når det gjaldt Europa, EFTA, Norden, miljøvern og en rekke andre temaer, bl.a. gass.

Jeg oppfatter at dette går på noe i retning av det Carl Bildt nå stilte spørsmål om, at om vi nå arbeider i EFTA, som er en etablert organisasjon hvor fire nordiske land er medlemmer og har et politisk møte med seks statsministre og det viser seg at ambisjonene hos de fire nordiske land er større enn hos ett eller to av de andre, vil dere gjerne her på

forhånd vite hvordan de nordiske regjeringer i samarbeid med sine parlamentariske forsamlinger har tenkt å forholde seg til det.

Jeg kommer til å velge og bruke den framgangsmåte som jeg mener er den korrekte i en slik sammenheng, og det er å gjøre jobben som EFTA-formannskap i samarbeid med vårt eget parlament. Det er slik det også gjøres på svensk side, hvor både Johansson og Bildt hører hjemme. Man forholder seg til vanlig demokratisk praksis i våre land, men vi har samtidig en Nordisk Råds sesjon som gjør det mulig for oss å møtes og diskutere og sette disse spørsmål inn i et videre perspektiv. Det har jeg forsøkt å gjøre, men jeg kommer som norsk statsminister og som formann i EFTA for tiden å holde meg til den arbeidsform som jeg mener er den eneste riktige.

Steenholdt: Jeg vil sige tak til den norske statsminister, fru Gro Harlem Brundtland, fordi Norge har stoppet denne sælfangst, der efter min mening var meget brutal og slem at se, også da det blev vist i Grønlands fjernsyn. Dette emne kan vist ikke ties ihjel. Jeg regner med, at også Landsstyrets formand i Grønland gerne vil sige noget om det, måske ikke i dag men så i de kommende dage.

Jeg har selv set denne fjernsynsudsendelse, og jeg, det er opvokset som søn af en sælfanger, har levet af sælkød, har brugt sælskind som tøj, fik nærmest kvalme af at se denne udsendelse.

Derfor har jeg igangsat en indsamling af underskrifter i Grønland, og det varer ikke længe, før alle disse protestunderskrifter gennem den danske udenrigsminister kommer til den norske regering.

Jeg synes, det er alt for ofte grønlandske sælfangere, hvis økonomi afhænger af sælerne, bliver opstyrret af de andre nationers, de såkaldte oplyste folks metoder til at slagte de dejlige dyr, som de fleste af vore sælfangere lever af.

Eiður Guðnason: Hr. præsident! Jeg vil som en, der bor i Vestnorden, gerne takke statsminister Gro Harlem Brundtland for det, hun sagde om udnyttelsen af alle levende ressourcer i havet. Det er jo grundlaget for eksistensen hos os som bor i Vestnorden. Når

det bliver sagt i denne forsamling, at Island og Norge ikke lever op til internationale konventioner i denne henseende, må jeg protestere, for det er simpelthen ikke sandt.

Bildt: Herr president! Statsminister Gro Harlem Brundtland antydede at det på något sätt skulle vara ett brott mot demokratisk praxis att ställa frågor om sådant som ännu inte är beslutat. Jag tycker det är en bra demokratisk praxis att ställa frågor innan *beslutet* är fattat – efteråt är det ofta för sent.

Men om här finns någon praxis, som är en följd av den tysta och dolda EFTA-diplomatins nödvändighet, att inte ge svar, så får vi väl acceptera det. Låt mig bara säga som en vädjan och en politisk meningsyttring: om det inför EFTA-mötet i Oslo visar sig att vi i Norden kan och vill gå längre än vad EFTA-kretsen i sin helhet i dag är beredd till, då får vi inte låta EFTA bli en bojsten. Då skall vi gå framåt med Norden och förverkliga Norden i Europa.

Buttedahl: President! Jeg tolket statsministerens svar til meg slik at det kun foreligger et summeringsregnestykke, nemlig at 12 pluss 6 er 18. Til og med en senterpartist fra Norge skjønner jo at det er tilfellet. Men det var det politiske innhold i dette regnestykket jeg etterlyste. Jeg spurte om Delors' tanker om overnasjonale elementer i EFTA allerede har fått gjennomslagskraft hos formannskapet. Det var det jeg etterlyste, og det er det jeg ber om svar på eller en presisering av.

Statsminister **Gro Harlem Brundtland:** President! Jeg har som min prinsipielle holdning gitt uttrykk for at verden ikke kommer til å gå framover – og jeg bruker eksemplet miljøvern – hvis vi ikke er villig til å gi sterkere internasjonale organisasjoner innslag av overnasjonal myndighet. Dette er min prinsipielle holdning når jeg ser hvordan verden ser ut, og når jeg ser på hvilke muligheter vi har for å komme framover.

Derifra og til å fortelle hvilke samarbeidsformer og hvilket innhold som det er mulig å få til innenfor EFTA-familien, kan jeg ikke gjøre her og nå fordi det ikke er klart, fordi

det er avhengig av seks lands intensjoner, og fordi det er slik i internasjonalt samarbeid at for å oppnå maksimale resultater kan ikke alltid den som sitter som oppmann og skal forsøke å trekke seks parter sammen, komme ut med erklæringer og svar på et tidspunkt før man har hatt muligheter til å møtes og til å snakke om saken.

Når det gjelder begrepene, vil jeg si at det europeiske økonomiske rom, som ble et begrep etter Luxembourg-erklæringen, er et meget godt begrep. Vi bygger vårt arbeid også i EFTA på det som ligger i Luxembourg-erklæringen. At man introduserer begreper som 18-lands-Europa for å illustrere for mennesker i vår del av verden at det er et Vest-Europa som nå består av to sammenlutninger av land, EF og EFTA, som bør komme fram til et sterkere og bedre samarbeid enn det vi hittil har greid, uansett form, tror jeg er en god ide. Jeg tror det er mange mennesker både i EFTA- og EF-landene som er opptatt av et utvidet samarbeid på tvers av alle landene i Europa. Jeg tror at det – heldigvis – også går utover det perspektiv at mange har håp om og tro på at vi skal få et samarbeid over landegrensene i Europa som også går utover de 18. Det tror jeg det er svært mange i denne forsamling som er opptatt av, og jeg tror at vi skal tenke framover når det gjelder Europa, også i øst/vest-perspektivet.

Statsminister **Schlüter:** Hr. præsident! Det var gennem Nordisk Råds første årtier, vi skabte de virkelig store gennembrud i det nordiske samarbejde. Da blev der truffet beslutninger, som fik væsentlig betydning for vore befolkninger. Jeg tænker især på det frie arbejdsmarked, den nordiske socialkonvention og pasunionen. Der blev opbygget institutioner og tilrettelagt samarbejds mønstre. Alt sammen udsprang det af en ægte folkelig fælleskabsfølelse. Den er der stadig, og den vil næppe nogen sinde gå itu.

Men det ville være dumt at forsøge at skjule, at det nordiske samarbejde gennem de senere år ikke har været præget af samme dynamik og heller ikke af nye, store resultater og landvindinger. Maskinen kører naturligtvis, men produktionen fænger ikke vore

befolkninger ret meget. Vi har 70 institutioner, vi har ca. 150 arbejds- og udredningsgrupper, og vi har omkring 1.000 personer knyttet til de utallige projekter.

Det kan være kvælende. Bureaukrati, møde- og rejseaktivitet, som ikke fører til virkelige resultater, der kan ses og mærkes, kan få enhver god sag til at forvitne i kedsommelighed og rutine.

Derfor er det godt, at vi har fået den omfattende rapport om effektivisering af det nordiske samarbejde, og vi må ikke være langsomme til at behandle den. Det er vigtigt, at vores samarbejdsformer ikke stivner. De skal omformes, og de skal gøres tidssvarende og helt fremadrettede.

Men jeg tror, det vil blive helt afgørende for, om det nordiske samarbejde vil kunne fastholde en plads i vore befolkningers hjerter og hjerner, om regeringerne og parlamentarerne finder behov for og har vilje til at forme nye betydningsfulde, meningsfulde mål.

Det er gået for langsomt i mange år. Den politiske vilje har været lammet. Vi burde for længst have løst de enkle spørgsmål om afviklingen af de tekniske og bureaukratiske handelshindringer i Norden. Vi skulle i tide have skabt et ægte, frit nordisk hjemmemarked. Det har jeg talt for på Nordisk Råds møder gennem 10 år. Vi burde for mange år siden have skabt fuldstændig fri etableringsret i Norden, gensidig anerkendelse af faglig uddannelse og eksamensbeviser, fuldstændig kapitalliberalisering, åbning af markederne for offentlige indkøb, afvikling af handelsforvridende subsidier og liberalisering på transportområder – for blot at nævne en række vigtige eksempler.

Men Norden kendte ikke rigtig sin besøgestid. Det gik og det går for langsomt. Og det er lidt sørgerligt, selv om det måske også er lidt af en trøst, at det så blev dynamikken i de politiske beslutninger uden for Norden, der satte ny gang også i arbejdet for at gøre Norden til et frit fællesområde for nordiske statsborgere og nordiske virksomheders udfoldelsestrang.

Den besluttsomhed og det tempo, som præger både det politiske, det økonomiske eller det forskningsmæssige samarbejde i Det Europæiske Fællesmarked, har den største betydning for os alle i Norden, uanset om man

så er medlem eller ej. Danmark er medlem begge steder – det har vi selv valgt – og det vil fortsætte. Jeg ser intet modsætningsforhold i det dobbelte medlemskab, og jeg mener, vi er et aktivt og loyalt medlem i både det nordiske og det europæiske samarbejde.

Hvert nordisk land bestemmer selv sin fremtid, og det skal andre ikke blande sig i. Men jeg vil ikke skjule, at det er min personlige vurdering af fremtiden, at om et antal år vil flere nordiske lande slutte med at vælge medlemskab i EF, fordi deres egne interesser vil føre dertil. Jeg tænker ikke mindst på Norge og Island.

Men så vil jeg sige, at også til den tid – hvis det går sådan – vil Nordisk Råd og nordisk regeringssamarbejde have sin dybe berettigelse og nødvendighed. Derom kan der ikke herske nogen tvivl.

Under alle omstændigheder er det vigtigt – og nu er vi inde i en meget aktuel fase her – at vi tilrettelægger kontakterne mellem de nordiske lande og EF og mellem EFTA og EF tæt og effektivt.

Der er spændende momenter i Söder-rapporten, som blev resultatet af Den Internationale Udredningskomité's arbejde. Jeg mener også, at Økonomisk Udvalg er nået til en klog konklusion, når man siger, at "Det Økonomiske Udvalg støtter den opfattelse, som er udtrykt af såvel Det Internationale Samarbejdsudvalg som Ministerrådet, at det nordiske samarbejde ikke er velegnet til forhandlinger med EF, og at sådanne forhandlinger primært bør ske gennem EFTA."

Udviklingen af EF's indre marked og i det hele taget det tættere og tættere europæiske samarbejde mener jeg også bliver en drivkraft for nytænkning og fremskridt i det nordiske samvirke. Men jeg mener, vi i Norden skal undlade at begå den fejltagelse, at vi så prøver at kopiere EF-samarbejdet i vore nordiske organer. Vi skal ikke – mener jeg – modellere vort samarbejde efter EF's, for grundlaget for det nordiske er og forbliver noget andet. Lad os endelig undgå at opbygge nye bureaukratiske konstruktioner. Vi skal styrke det nordiske samarbejde på dets egne præmisser. Der er fortsat behov for pragmatisme og nordisk realisme.

Det er helt naturligt – og jeg ved, det er værdsat i de øvrige nordiske lande – at Danmark fortsat fungerer som et bindeled mellem

Norden og Kontinentet. Så meget vigtigere er det, fordi man jo ikke kommer uden om, at direkte indflydelse på beslutningsprocessen i EF nødvendigvis må være begrænset til kredsen af direkte medlemslande. Heller ikke i de kommende år kan man forvente, at beslutningsprocessen som sådan bliver åbnet for ikke medlemmer.

På den anden side er det vigtigt at forstå, at det indre marked ikke bygges op som noget, der er rettet mod omverden. Det er ikke en fæstning; det vender heller ikke ryggen til Norden. Det er et forsøg på at skabe ét stort indre marked, som i virkeligheden også kan blive til gavn for EF's handelspartnere. Og det er mange: EF er det område, der har den største handel med omverdenen.

Jeg mener, der er en kolossal dynamik i udviklingen mod det indre marked netop nu, og det kan vi kun alle i Norden glæde os over. Og det nordiske erhvervsliv har forstået, at man ikke kan stå uden for dette, og forbereder sig med stor dygtighed på de nye vilkår og muligheder. Det politiske miljø må følge dette op og tage de skridt, som er nødvendige for, at hele Norden i realiteten bliver en del af det store, frie marked.

To af det vigtigste diskussionsemner på EF-topmødet på Rhodos i december havde et klart videre europæisk perspektiv. Det gælder tanken om at følge det forskningsmæssige EUREKA op med et audio-visuelt EUREKA og den erklæring, der blev vedtaget om Det Europæiske Fællesskabs internationale rolle. Baggrunden for det audio-visuelle Eureka er en fælles erkendelse af vigtigheden af, at Europa tager fat på det her spørgsmål både teknologisk og kulturelt, det er de store muligheder, informationsteknologien stiller til rådighed, og som bl.a. kommer til udtryk ved de fremskridt, der er sket på området med højoplysnings-tv, der er en vigtig drivkraft.

Som det også fremgår af den tekst, som Det Europæiske Råd vedtog, forventes dette arbejde at være åbent for andre europæiske nationer, naturligvis de nordiske, men også f.eks. landene i Østeuropa. Det er en udvikling, som jeg tror politisk giver store visioner, og vi hilser den med tilfredshed naturligvis også af hensyn til den nære kulturelle samhørighed med vore nordiske frænder.

Også erklæringen om EF's internationale rolle har interesse i en nordisk sammenhæng.

EF ønsker navnlig at styrke og udbygge forbindelserne med EFTA-landene og andre europæiske nationer. Det er ganske naturligt dels af økonomiske grunde, men ikke mindst fordi vi jo har de samme idealer og mål.

Det understreges så af de udtalelser, formanden for EF-Kommissionen, Jacques Delors, kom med i januar om samarbejdet mellem EF og EFTA. Her omtalte han muligheden for en rammekonvention for EF- og EFTA-landene. Den danske regering har med tilfredshed noteret sig, at vore nordiske venner også opfatter Jacques Delors udspil som udtryk for et positivt og konstruktivt udspil til, hvad der forhåbentlig bliver et intensiveret samarbejde mellem EF og EFTA.

Et vigtigt spørgsmål gælder grænselettelser for personer og lad os ikke glemme også grænselettelse for varetransport. I den forbindelse vil jeg gerne udtrykke min tilfredshed med, at Søder-komiteen foreslår, at de nordiske lande i et samarbejde med EF stræber mod sådanne løsninger, som betyder, at nordiske borgere og EF-borgere kan have samme stilling ved rejser i Vesteuropa og samme muligheder for at bevæge sig frit og søge arbejde i hele dette område. Den nordiske pasunionen er og forbliver en landvinding, som den danske regering ønsker af fastholde.

Jeg har følt, at den aktuelle interesse for Nordens placering i hele den europæiske udvikling har gjort det naturligt for mig at koncentrere mit indlæg om dette, som så mange andre også allerede har talt om. Men selv om det nu er et hovedemne også på nordiske møder, så har vi bestemt også et vigtigt mere snævert samarbejde. De nordiske samarbejdsministre vil komme nærmere ind på dette. Lad mig blot nøjes med at nævne nogle enkelte punkter.

Den nye økonomiske handlingsplan illustrerer Ministerrådets ønske om at styrke integrationen også indadtil i Norden. Ved siden af de store europæiske bestræbelser har der unægtelig i mange år været arbejdet med at etablere Norden som hjemmemarked. Lidt for mange år egentlig eller for langsomt, som jeg før var inde på. Hvis vi ser selvkritisk på det, må vi nok sige, at den nye dynamik har rusket op i os. Lad os nu benytte chancen, mens vi er vågne. Det kan blive en vældig inspiration også for vores eget nordiske samarbejde.

Det er også et godt tegn, at Nordisk Ministerråd til sommer vil fremlægge et 4-årigt arbejdsprogram, og jeg vil igen pege på det forstudie om effektiviteten i ministerrådsorganerne, som er udført. Det er vigtigt, at vi er opmærksom på mulighederne for mere effektiv udnyttelse af vore ressourcer, hvis samarbejdet ikke skal stivne i bureaukrati, og det må det ikke, det nordiske samarbejde skal være resultatorienteret.

Anker Jørgensen overtog herefter ledningen af forhandlingarna.

Dorte Bennedsen. Hr. præsident! Statsminister Schlüter talte meget energisk om at tilføre ny dynamik til det nordiske samarbejde, en tanke, vel alle i denne sal kan være enige med ham i. Jeg vil godt i den forbindelse spørge statsministeren, om han kan bekræfte respektive afkræfte det svar, som den danske udenrigsminister for nogen tid siden har givet i det danske Folketing, nemlig at den danske regering prioriterer et udenrigssamarbejde med EF som nr. 1, NATO som nr. 2, FN som nr. 3 og derefter Nordisk Råd som den fjerde partner.

Når jeg stiller spørgsmålet her i dag, er det, fordi svaret har interesse for vores vurdering af, hvilken vægt vi skal tillægge statsminister Schlüters tale.

Poulsen: Hr. præsident! Statsminister Schlüter sagde: "mens vi nu er vågne". Ja, somme tider kniber man sig i armen, når man sidder og hører disse debatter: Sover jeg, eller er jeg vågen? For det er jo mange fine ord om et forfærdelig lille resultat, der kommer ud af det. Det vil jeg vende tilbage til, når jeg får ordet i morgen.

Men statsministeren remser en lang, lang række punkter op, hvor der ikke er sket ret meget, ja, næsten ingenting. I den forbindelse kunne jeg have lyst til at spørge statsministeren: Hvor meget har statsministeren gjort? Nu har statsministeren siddet ved roret i Danmark i 6 år. Hvad har statsministeren og hans partifæller gjort for at fremme alle de tanker, som statsministeren var inde på?

Det skal ses i relation til, at jeg tror, vi er

enige om, at vi ikke kan bruge flere penge, end vi gør.

Så sidder man jo hernede og bliver en slags dobbeltmenneske. Man har en forhenværende dansk statsminister, der vil have flere penge til nordisk samarbejde, og en statsminister, der ikke vil bruge flere penge, men som alligevel har en ønskeliste så lang som et ondt år. Så det ville være rart at få at vide, hvad man egentlig tænker sig der skal gøres fremover.

Hjørleifur Guttormsson: Hr. præsident! Jeg har lagt mærke til, at statsminister Schlüter har givet os islændinge det gode råd, at vi i den nærmeste fremtid skulle ansøge om medlemskab i EF, og han har sagt det samme angående Norge.

Jeg tror, statsministeren godt ved, f.eks. hvilken fiskeripolitik EF fører: at åbne sine vande for fiskefangst op til 12-mile-grænsen for EF's medlemslande. Jeg tror ikke, det er særlig interessant for os islændinge at overveje at følge statsministerens råd, så længe denne politik føres af EF. Men jeg takker for rådet, som han har givet os, og anledningen jeg får til at pege på dette her.

Jeg tror heller ikke, at demokratiet, som det praktiseres i EF med EF-Kommission og Ministerrådet, er noget særlig tiltrækkende for islændinge til at gå ind på, og jeg tror, det ville være godt for denne forsamling at tænke over disse ting, når man drøfter samarbejdet imellem EFTA og EF.

Endelig vil jeg spørge statsminister Schlüter, hvorfor han vælger Island og Norge som særligt potentielle ansøgere for et EF-medlemskab. Er det måske, fordi statsministeren tænker, at EF vil udvikle sig fra den toldunion, som det nu er, til en politisk union, dvs. et statsforbund? Jeg venter på svar.

Statsminister Schlüter: Det spørgsmål, fru Dorte Bennedsen rejste over for mig, synes jeg egentlig er mere egnet for en debat på hjemlig dansk grund.

Jeg tør ikke sige, at jeg kan mindes den udtalelse, som blev refereret, men jeg håber, det var et ordret citat. Jeg har ikke hæftet mig ved den.

Det er sådan i dansk udenrigspolitik, at vi

altid fremhæver, at vi bygger på 4 søjler: FN-medlemskabet, NATO-medlemskabet, EF-medlemskabet og så naturligvis det nordiske samarbejde. Det er jo velkendt, at på trods af de nordiske landes forskellige sikkerhedspolitiske placering har vi et overordentligt tæt samarbejde også om udenrigspolitiske emner, ikke mindst i FN-regi.

På den anden side kommer man ikke uden om, at der er en forskel på de forskellige former for internationale organisationer, vi alle helt eller delvist er medlem af. For så vidt angår FN, EF og NATO er der tale om organisationer, der har en form for overstatslig karakter, men når vi taler om det udenrigspolitiske samarbejde i nordisk regi, forholder det sig jo anderledes. Jeg synes i og for sig, at det er lidt af en smagssag, om man vil driste sig til at nummerere betydningen af deltagelse i de forskellige internationale organisationer. Jeg mener, at de alle 4 er vigtige, og jeg mener, at de alle 4 er nødvendige søjler i dansk udenrigspolitik.

Hr. Kristen Poulsgaard bad mig gennemgå væsentligere resultater af det nordiske samarbejde gennem de senere år. Det mener jeg nok at jeg af tidsmæssige grunde bør afholde mig fra – ingen kender jo dette bedre end hr. Kristen Poulsgaard, som i så lang tid har været et energisk og flittigt medlem af den nordiske parlamentarikerforsamling – men jeg fremhævede i min tale – med rette mener jeg – at Nordisk Råd i de senere år ikke har truffet så epokegørende, historiske beslutninger, som vore forgængere evnede i de første år fra 1950'erne og fremefter.

Må jeg sige til min islandske kollega, at jeg giver mig ikke af med at give Island eller andre råd. Jeg sagde udtrykkeligt i min tale, at hvert land bestemmer for sig, og så fjøede jeg endog til: og det skal ingen andre blande sig i. Det mener jeg fortsat, men når jeg forestiller mig, hvordan verden mon ser ud om et antal år, er det, jeg anser det for højst sandsynligt, at EF har flere medlemmer end nu. Nogle kan synes, det er ønskværdigt, andre kan være imod. Nogle kan mene, at hvis man må lægge megen vægt på sin fiskeripolitik, skal man af hensyn til reglerne om fælles fangstmuligheder være imod et medlemskab af EF. Andre kan mene, at for at sikre sig en god afsætning til gode priser er det vigtigt at have fuldt medlemskab af EF på plads, fordi

det giver fiskeriindustrien og fiskerne større indtægter. Men dette har min islandske kollega gudskelov langt mere forstand på end jeg, og derfor vil jeg fortsat vægre mig ved at give ham råd. Jeg fastholder dog, at det er min ret og min pligt at forsøge at forestille mig, hvordan Europa og verden mon ser ud om et antal år, og om et antal år forestiller jeg mig, at EF's medlemskreds er udvidet væsentligt i forhold til i dag.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Jeg kan jo godt forestille mig, at Danmark befinder sig lidt ensomt som nordisk land i Bruxellesklubben – EF-landene – men jeg er lidt forbavset over, at den danske statsminister tager den sag op, som jeg fulgte op her, i sammenhæng med at få en god afsætning af fiskevarer og fiskeprodukter til gode priser og spørgsmålet om at råde over sine fiskestammer inden for sit territorium.

Vi mener ikke, det er rimeligt at blande det sammen at værne om landenes naturlige ressourcer og det at få gode priser for de produkter, som føres på det internationale marked.

Jeg vil lægge vægt på – jeg siger det til alle her – at vi i Island lægger særlig vægt på, at fiskeprodukter handles i free trade på det internationale marked, såvel inden for EFTA som inden for EF, og vi behøver efter min mening ikke søge om medlemskab af EF for at få gode priser for vore fiskeprodukter eller vor eksport. Det har intet med det at gøre efter min mening.

Marianne Samuelsson: Herr president! Statsministern tog upp fördelarna med EG och pekade på att man vill att hela Norden skall gå med i EG. Samtidigt går man från danskt håll ut i stora annonser i svensk press och framhåller att det är förmånligt att flytta svenska företag till Danmark. Jag undrar om det verkligen är så bra att vara med i EG och varifrån våra pengar skall tas när våra företag så småningom har flyttat ner till Danmark. Varifrån skall vi hämta våra företag? Borde man inte tänka i nordiskt perspektiv även i de här sammanhangen?

Statsminister **Schlüter**: Hr. Hjørleifur Gutormssons andet indlæg var jo en statement, og den kræver, synes jeg, ikke noget svar.

Hvis jeg forstod fru Marianne Samuelssons spørgsmål ret, gik det på, om der er noget kritisabelt eller ejendommeligt forbundet med, at nogle danske virksomheder eller organisationer nu og da har annoncer i svenske aviser med henblik på at søge svenske virksomheders investeringer placeret i Danmark. Det synes jeg er ganske naturligt. Det går mange veje. Jeg synes, det er fortræffeligt, at vore virksomheder bliver mere og mere internationalt orienteret, det gælder de finske, det gælder de norske, det gælder de svenske, og det gælder også de danske. Og det tror jeg vi skal lade virksomhederne selv beslutte, således at virksomhedernes beslutninger bliver taget på et ikke politisk, men økonomisk rigtig grundlag.

Buttedahl: Hr. president! Debatten så langt i Nordisk Råd har været en klar opfølgning av Oslo-sesjonen, nemlig EF-debatt. Jeg er innforstått med at den danske statsminister taler varmt om EF – det skjønner jeg godt – men la meg få lov til å si at Delors' utspill overfor EFTA forsøker vi nå på hver vår måte å forklare og fortolke. Er det slik at også de enkelte EF-statsministre må fortolke Delors' utspill, eller var hans utspill klarert på forhånd?

Jeg vil gjerne be hr. Schlüter, som er den eneste statsminister i Norden som er knyttet til EF, forklare meg hva Delors mente om en såkalt overnasjonal struktur i EFTA.

Og til slutt: En av målsetningene i EF er åpne grenser. Har den danske statsminister gjort seg noen tanker om hva dette betyr for narkotikaproblemet? Kan det innrømmes fra dansk side at åpne grenser i den sammenheng er et problem for Danmark og dermed også for Norden?

Statsminister **Schlüter**: Det udspil, EF-Kommissionens formand, Jacques Delors, fremkom med i januar måned, er afgivet på hans og Kommissionens vegne, og det synes jeg også er ganske naturligt. Det er et oplæg til en forhandling mellem EF og EFTA, som kan føre til et tættere samarbejde, som kan

afstedkomme, at landene i EFTA får større fordel af opbygningen af det frie indre marked end ellers. Men det rejser naturligvis en lang række problemer, som nu må analyseres grundigt, og det går jeg ud fra at EFTA vil forberede sig på, når nu EFTA holder statsministermøde om et par ugers tid i Oslo.

Der melder sig problemer om toldunion, der melder sig problemer om et tættere samvirke om harmonisering af tekniske standarder og meget, meget andet. Der melder sig problemet om organer, som kan sætte ind over for konkurrenceforvridning, uønskelige statssubsidier, tilskud og meget andet. Det er alt dette, som nu skal kortlægges, og jeg hører til dem, som nærer et inderligt håb om, at arbejdet må lykkes, således at EFTA og EF i fællesskab bygger på den filosofi, at jo friere muligheder, vi har vor vareudveksling og for personudveksling i vores store del af verden, jo bedre for alle.

Det er klart, at i forbindelse med arbejdet for at reducere grænsernes betydning og gøre det lettere at placere vore europæiske grænser rejser der sig problemer om f.eks. narkosmugling og andet, men det er problemer, som både EF og EFTA studerer for tiden, og vi skal ikke på forhånd sige nej til nemmere grænsepassage, blot fordi der er problemer. Det er problemerne, vi skal have løst. Den friere grænsepassage, vi har i Norden, ser jeg gerne kopieret også i det sydligere Europa.

Statsminister **Ingvar Carlsson**: Herr president! Det var vid Nordsjöns och Östersjöns stränder som industrialismen växte fram. Östersjöländernas råvaror omvandlades till varor i Nordsjöländernas fabriker.

Här formulerades de tre stora politiska ideologier som sedan präglat Västerlandet: konservatismen, liberalismen och den demokratiska socialismen.

Här skapades visionen av att statens – samhällets – uppgift inte bara är att värna de välbeställda utan alla. Här växte välfärdsstaten fram.

Nordsjöns och Östersjöns länder har hela tiden lärt av varandra. Framsteg i ett land har snabbt tagits över av andra. Öppenhet för handel och kontakter har präglat utvecklingen. Här tar utrikeshandeln en unikt stor andel av den totala produktionen.

Norden har nått långt. Här har människor en trygghet som inte många andra folk har. Vi strävar efter att förena ekonomisk utveckling med social rättvisa.

Nu ställs kraven att gå vidare. Krav som – på samma sätt som tidigare – ytterst är ett tecken på människors förtroende för demokratin och folkstyret.

Vi, som lever här, måste visa att ekonomisk utveckling kan förenas med en god miljö.

Östersjön och Nordsjön tar emot vatten från ett område som rymmer kanske halva Europas befolkning. Stora floder – Seine, Themsen, Maas, Rhen, Elbe, Oder, Visla och Neva – mynnar ut här. Ingen annanstans i världen tar så grunda hav emot en så stor industrialiserad regions vatten. Ingen annanstans i världen finns en sådan koncentration av befolkning och hög industrialisering på en liten landyta. Kraven på oss som lever här är mycket stora.

Herr president! Många förtvivlar – också i våra länder – i arbetet för en bättre miljö. Rapporterna duggar tätt om problem, oroande mätningar och illavarslande konsekvenser.

Jag är ändå optimist – efter närmare 20 års arbete och erfarenheter av insatser på miljöns område. Låt mig ta ett exempel. Den svenska massa- och pappersindustrins produktion har mer än fördubblats sedan 1960. Ändå har på tjugo år:

- klorförbrukningen halverats
- utsläppen av syreförbrukande ämnen skurits ned med två tredjedelar
- svavelutsläppen skurits ned med fyra femtedelar

Före sekelskiftet skall alla utsläpp vara nere på oskadliga nivåer.

Andra branscher kan ge liknande exempel. De gångna tjugo åren visar klart att det *går* att minska föroreningar och utsläpp mycket kraftigt. Vi vet också vilka förutsättningarna är:

- ju högre investeringsnivå, desto snabbare kan ny teknik tas i bruk
- ju högre sysselsättning, desto mindre oro för förändringar
- ju bättre miljöforskning, desto hårdare och tydligare tryck på åtgärder

Gradvis märker vi också att industrins inställning svänger. Miljövård ses inte bara

som en kostnad. God miljö skapar också möjligheter. Renare anläggningar är ofta effektivare anläggningar. Rena produkter har en växande marknad. Efterfrågan på ny, effektiv och miljövänlig teknik växer snabbt.

Ett industrisamhälle utan skadliga utsläpp är ingen utopi. Ingen naturlag säger att ekonomisk och social utveckling står i strid med en god miljö.

Det är snarare motsatsen som gäller: ekonomisk stagnation är ett hot mot miljön.

Herr president! de nordiska länderna har en begränsad del av norra Europas befolkning. Men också våra länder tar på miljön. Det märks inte minst i våra kustvatten. Algbloomingen ökar och fisket i våra kustvatten minskar. Orsaken är klar: för höga utsläpp från bland annat vårt eget jordbruk och vår egen trafik.

Därför är det så viktigt att ministerrådet har fastställt långtgående mål för bl.a. jordbruket – totalt sett en halvering av utsläppen i haven till 1995. Därför måste också den handlingsplan mot luftföroreningar som skall revideras nästa år leda till kraftiga utsläppsminskningar.

Men Nordens miljöproblem är i allt större utsträckning internationella miljöproblem.

Det gäller trafiken. Där måste Västeuropas länder samlas kring en gemensam politik för en ren bilism.

Det gäller jordbruket. Där måste Östersjöns och Nordsjöns länder samlas kring en jordbrukspolitik som inte förstör haven och vattnen.

Det gäller industrin. Där måste kraven skärpas.

Vi strävar efter att agera gemensamt internationellt. Överenskommelser har slutits om Nordsjön, Östersjön, liksom om reduktion av svavel och kväveoxider, freoner och mycket annat. Vi har en stor uppgift framför oss att driva dessa åtaganden.

Detta visar det internationella samarbetets möjligheter. Men kraven på en ren miljö ökar också på andra håll. Miljöproblemen i Östersjöns och Nordsjöns länder kommer i allt högre grad att vara Östeuropas miljöproblem. Där är tekniken äldre, där är de ekonomiska möjligheterna mindre.

Kolahalvöns industrialisering märks alltmör i norra Skandinavien. Tjeckoslovakiens och DDR:s industri och jordbruk har en stor

betydelse för Elbes och därmed Nordsjöns vatten. Polen och Sovjetunionen har stor betydelse för Östersjöns vatten.

Västeuropas – och särskilt Nordens – miljöproblem kan inte lösas utan att Östeuropa och Sovjet löser sina miljöproblem. Och detta kan inte ske förrän den ekonomiska utvecklingen tar fart öster om Travemünde.

Så knyts Europas tre ödesfrågor – delningen, avspänningen och miljön – ihop.

Herr president! Vid seklets början fanns inga pass eller visa. De, som reste, reste obehindrat. För sjuttiofem år sedan började första världskriget. När freden slöts för sjuttio år sedan restes barriärer mellan Europas folk. Städer som Odessa och Petersburg, som tidigare varit mötesplatser för Europas olika kulturer, stängdes.

För femtio år sedan startade det andra världskriget. Tio år senare delades Europa. Ytterligare mötesplatser stängdes: Danzig, Krakow, Prag, Budapest.

Ur katastrofen föddes också impulsen till det fredliga samarbetet i Västeuropa. Först trevande, sedan med allt större målmedvetenhet.

Öppenheten mellan Västeuropas folk, viligheten att lära, intresset för kontakter – allt har hjälpt och hjälper fortfarande till att utveckla dessa länder. Också på miljöområdet lär länder och folk av varandra – både att ställa krav och att det finns lösningar.

Mot dynamiken i Västeuropa har stått stagnationen i Östeuropa. Begränsade mänskliga, kulturella och ekonomiska kontakter har sluttit Östeuropas länder inne i en social och ekonomisk stagnation, som nu hotar att leda rätt in i en ekologisk katastrof.

Öppenheten inom och mellan länder är en förutsättning för en miljömässigt uthållig ekonomisk utveckling. Det visar inte minst det nordiska exemplet.

Därför är den ökande debatten, det allt tydligare ifrågasättandet, de allt kraftfullare kraven på demokrati i öst så hoppningivande. På de gamla mötesplatserna spirar nya möten.

Endast ökade kontakter mellan öst och väst i Europa kan skapa förutsättningar för en fortsatt avspänning, en ekonomisk utveckling och en renare miljö.

Här har alla Europas länder en uppgift. Särskilt vi, som lever i norra Europa.

Vi ligger nära länderna i öst. Vi har gamla, historiska förbindelser. Östersjön har förenat öst och väst i hundratal år. I dag växer intresset i öst för de nordiska samhällenas erfarenheter. Hur vi har lyckats kombinera en dynamisk ekonomi med trygghet och välfärd och nu också med strävanden mot en allt renare miljö. Hur öppenhet mellan länder bidrar till fred, stabilitet och välfärd.

Vår viktigaste uppgift de närmaste åren är att finna nya former för ett fördjupat samarbete mellan Europas länder. Endast så kan Europas tre ödesfrågor – delningen, avspänningen och miljön – lösas.

Herr president! I den här processen är det nordiska samarbetet alltjämt centralt. Men det får inte ses som ett alternativ till ett vidare europeiskt samarbete utan som ett komplement. De ekonomiska banden mellan våra länder är starka. Men förbindelserna med omvärlden – och då i första hand Västeuropa – är också mycket betydande. Detta gäller alla de nordiska länderna. Denna utåtvändhet, denna öppenhet mot omvärlden, är något positivt, något att vara stolt över.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har under det gångna året lagt ned ett betydande arbete på att utreda frågan om "Norden i Europa". Man kan konstatera, att nästan alla våra nordiska samarbetsområden nu också står på dagordningen i EG. Dialogen mellan EFTA och EG befinner sig nu i ett mycket dynamiskt skede. EG-kommissionens ordförande Jacques Delors, som nämnts här för en stund sedan, har för en dryg månad sedan presenterat ett brett upplagt samarbetsperspektiv, som vi bör ta fasta på. Det nordiska samarbetet kan inte – och får inte – bli opåverkat av detta.

Jag ser därför ett antal riktlinjer utkristallisera sig för de närmaste årens nordiska samarbete:

- För det första bör de nordiska länderna samverka för att gynna sådana lösningar på de europeiska integrationsfrågorna som inte splittrar Norden.
- För det andra måste Norden fortsätta att hävda gemensamma värderingar när det gäller det som inom EG brukar kallas den sociala dimensionen – kampen för full samsättning och social rättvisa.
- För det tredje bör integrationen i Norden gå minst lika snabbt som inom EG.

- För det fjärde måste det informella nordiska samarbetet – mellan myndigheter, organisationer och folkrörelser – ges fortsatt stöd.

Herr president! Sammanhållningen de nordiska länderna emellan är en källa till styrka inför framtiden. Jag är övertygad om att det pågående integrationsarbetet kommer att bekräfta detta. Den naturliga regionala sammanhållningen i olika delar av Europa kommer att fortleva.

Vi tror, med rätta, på det nordiska samarbetet. Detta förbinder inte bara regeringarna utan våra folk på otaliga plan och i otaliga former. Samarbetet bygger på fritt samtycke och drivs med full respekt för folkviljans suveränitet. Detta samarbete mellan våra fem demokratier i norr, som har en sådan hävd och ett sådant djup, väcker berättigat intresse i många delar av världen.

Vi kan vara stolta över Norden!

Koritzinsky: President! Det var et spennende innlegg statsminister Carlsson holdt, med historiske perspektiver og beskrivelse av konkrete utfordringer. Han la stor vekt på å åpne Norden mot omverdenen, og han la stor vekt på de demokratiske tradisjonene innad i de nordiske land. Nå er jo den internasjonale samarbeidskomiteen under ledelse av Karin Söder kommet med en utredning der det blir foreslått at Nordisk Råd bør ha et eget internasjonalt utvalg. Vi mener at det er viktig at nordiske parlamentarikere deltar aktivt i debatten om internasjonale spørsmål, på samme måte som det skjer kontakt og samordning på regjeringsplan om internasjonale spørsmål – innenfor FN-systemet, GATT, OECD, Europarådet osv.

Forslaget fra Söder-komiteen om at Nordisk Råd oppretter et internasjonalt utvalg er enstemmig, men med en svensk reservasjon. Reservasjonen knytter seg dels til praktiske argumenter mot å ha et slikt utvalg, dels til mer politiske argumenter.

Det har vært spekulert på om det er slik at den svenske regjering har noe prinsipielt imot at Nordisk Råd som parlamentarikerforsamling skulle ha et eget internasjonalt utvalg. Etter å ha hørt Sveriges statsminister nå, kan jeg ikke skjønne at hans regjering skulle kunne ha slike innvendinger. Men jeg vil gjerne

ha det bekreftet fra statsministeren selv. Mitt spørsmål til ham er altså: Er det slik at statsminister Carlsson er åpen for, synes det er en interessant og mulig tanke at Nordisk Råd som et parlamentarikerorgan får et internasjonalt utvalg? Jeg ber altså ikke om en anbefaling av et slikt utvalg. Jeg ber om at statsminister Carlsson uttrykker en åpen holdning overfor en slik mulighet, uttrykker at han ikke har prinsipielle innvendinger mot det. Jeg synes det er viktig å få klarhet i dette.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag delar inte statministerns optimism när det gäller miljöfrågorna. Det är beklämmande att höra hur statsministern här talar om att vi inte skall behöva vara bekymrade för hur det ser ut på miljöområdet. Vi vet att man i dag i Nordiska rådets samarbete planerar bl.a. för ökad bil- och flygtrafik, vilket påverkar miljön i negativ riktning. Vi vet också att man vissa dagar inte bör släppa ut sina barn i våra storstäder, eftersom luften är så dålig att astmatiker inte klarar den.

Ändå är statsministern optimistisk. Jag tycker att det är märkligt att höra. Samtidigt tar han inte med ett ord upp situationen i tredje världen och vår fixering vid tillväxten, som naturligtvis måste tas någonstans ifrån.

Meddelande

Det meddelades, att finansminister Gunnar Berge och kansliminister Ilkka Kanerva intagit sina platser i rådet.

Alsaker: Hr. president! Statsministeren tok på en meget engasjert måte opp øst/vest-dimensjonen i Europa når det gjelder miljøsamarbeid. Det er dessverre et faktum at de øst-europeiske landene ikke har tilstrekkelig økonomisk evne til å løse sine miljøproblemer, f.eks. muligheter for å anvende moderne miljøteknologi, og spørsmålet til oss er: Hva kan vi gjøre med dette? Må vi for å løse våre miljøproblemer modifisere våre prinsipper om at forurenseren skal betale? Blir dette nødvendig for å løse våre egne miljøproblemer i Europa? Og i tilfelle: Har statsministeren tanker om hvorledes et slikt samarbeid skal organiseres, f.eks. ved et europeisk

miljöfond med sikte på å hjälpe land i Øst-Europa, forskningssamarbeid, direkte økonomisk støtte til pilotprosjekter, som vi nå ser at Vest-Tyskland yter overfor Øst-Europa?

Statsminister Ingvar Carlsson: Herr president! Statsministrarna lyssnade i går till presidentens redovisning från den s.k. Söderkommittén, inkl. förslaget om ett internationellt utskott. Vi lyssnade med stort interesse till detta, men statsministrarna har av naturliga skäl inte uttalat en egen mening i frågan. Jag tycker att det är principiellt viktigt att statsministrarna icke lägger sig i rådets organisation i en stridsfråga av det här slaget. Jag har fullt förtroende för att man kommer att handlägga den frågan på bästa sätt i fortsättningen, och jag kommer därför inte nu att från denna talarstol uttala en egen mening i den speciella frågan.

Till Marianne Samuelsson kan jag bara säga att jag tror att det är viktigt att vara optimist på miljöområdet, även om problemen är stora. Det är viktigt att, som jag gjorde i mitt tal, visa att det går att genom målmedvetna insatser vända utvecklingen. Sprider man alltför mycket pessimism och elände omkring sig säger människor: Det är hopplöst, det går inte att göra någonting åt problemen – och då blir pessimismen självuppfyllande.

Socialdemokrater är i grunden optimistiska människor, och det är nog en förklaring till att vi kunnat förändra verkligheten i så stor utsträckning som vi har lyckats göra. Jag kommer alltså att fortsätta att vara optimist, även om jag av det skälet blir angripen av miljöpartister.

Svein Alsaker tog upp samarbetet med Östeuropa, och det är förvisso en fråga som man har anledning att ägna stor uppmärksamhet åt. Jag har i dag inget besked om någon lämplig organisation för detta, t.ex. om det skall inrättas en särskild fond för finansiering av investeringar. Jag kan nämna att vi t.ex. har i gång en dialog med ett av våra grannländer, Polen, som har oerhörda ekonomiska problem och enorma miljöproblem, för att se om vi ändå inte tillsammans skulle kunna åstadkomma något.

Jag kan också nämna att vi i Sverige skall

inrätta ett internationellt miljöinstitut. En av tankarna bakom detta är att för andra länder ställa till förfogande kunskap om ny teknik för att de skall kunna bekämpa sina egna miljöproblem och därmed underlätta för oss alla att tillsammans skapa en bättre miljö.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Dagens värld präglas av ömsesidighet och samarbete eller borde i alla fall göra det. De nordiska länderna har aktivt lärt sig detta sätt att arbeta sedan 1952, visserligen bara inom några begränsade områden.

Vi har två uppgifter som går före allt annat:

För det första måste vi stärka de nordiska ländernas roll och inflytande utåt, speciellt i förhållande till Europeiska gemenskaperna och särskilt inom sådana områden där de nordiska länderna är starka.

För det andra måste vi stärka Norden inbördes så att nordiska medborgare och företag får ett utgångsläge som är så bra som möjligt för att kunna delta i och utnyttja den europeiska integrationsprocessen.

Vi alla väntar oss naturligtvis ökade möjligheter att agera via EFTA som en tullunion eller på annat sätt i de ekonomiska frågorna. Vi har stora förväntningar på konferensen i Oslo 14–15 mars: Jag önskar all framgång med konferensen. Vi når dock inga framgångar utan aktiva nordiska grepp, som vi klart måste visa. Det gångna året har varit ovanligt aktivt. Rädsla för EG har varit en bra drivfjäder för de nordiska samarbetsministrarna.

Samarbetet gentemot Europeiska gemenskapen har dock haft andra utgångspunkter än vi har i Norden. Det har framför allt inneburit ekonomisk integration, där medborgarnas dimension inte alltid haft någon synlig roll. På 80-talet har man inom EG – för att inte tala om Europarådet – försökt ta detta nya "medborgarnas Europa" och "den sociala dimensionen" med i debatten. I enlighet med vår tradition får vi inte glömma människan, miljön och den kulturella gemenskapen i Norden.

De nordiska länderna har sin egen samhällsmodell. Strävanden efter nordiskt medborgarskap är bekanta för oss alla, de uppnådda resultaten är trots sina brister väsentliga. De har gjort oss starka. Även tillsammans utgör vi bara en liten del av Europa. Som ett

starkt, kunnigt og empatisk område kan vi påverka utvecklingen i Europa, som jag hoppas starkt, kunnigt og empatisk.

Det nordiska maskineriet växer och förstelnar under åren, men farten ökar i världen. Vi kan inte och vi får inte vara nöjda med vårt arbete.

Den fina tanken om nordisk hemmamarknad har man inte kunnat fullborda. I nordiskt medlemskap finns det brister, examensgiltighet och tillräckligt elevutbyte har vi inte fått till stånd. Det finns många andra brister.

Jag ser med glädje på ministerrådets rapport över hur arbetet skall intensifieras. Utgångspunkterna i rapporten är mycket materialistiska: gemensamma lösningar blir billigare än nationella, gemensamma lösningar är nödvändiga då de påverkar andra, till exempel miljöproblem och standardisering av produkter och tjänster, gemensamma lösningar blir bättre och effektivare, när befolkningsunderlaget är större och vi kan söka kompetenta personer inom ett större område när det gäller forskning, kultur och konst. Konkretiseringen av allt detta måste präglade även ministerrådets arbete. Där vill vi parlamentariker vara aktiva deltagare.

Till slut vill jag gratulera inte bara ministerrådet utan oss alla, att vi äntligen fått den gemensamma TV- och filmfonden till stånd.

Talleraas: Nordisk samarbete må inrettes på hva som best tjener enkeltindividene som bor og arbeider i Norden. Det er grunnlaget for all gjerning i Nordisk Råd, og dette hensynet til enkeltmennesker må veie tungt når oppgavene som Nordisk Råd skal engasjere seg i, blir valgt:

Og det er viktig at vi av og til retter kritiske blikk mot vårt eget arbeid:

- Fungerer det nordiske samarbeidet godt nok?
- Arbeides det med de riktige sakene?
- Er vi effektive nok?
- Ser Nordens folk resultater av de anstrengelser som Nordisk Råd gjør?

Det er altfor åpenbart at vår samlede effektivitet kan bli bedre. Vi kan bli dyktigere når det gjelder å velge de riktige sakene. Som nordiske politikere bør vi kanskje i større grad konsentrere oss om de viktige sakene som kan gi resultater, framfor alle mindre

viktige ting som en i forkant kan se er dødfødt. Et slikt kritisk blikk på vårt eget arbeid tror jeg for min del er viktig og helt nødvendig.

Særlig er det viktig for oss som tror at det nordiske samarbeidet også i framtiden vil være fruktbart for enkeltmenneskene og det enkelte land.

– Vi har behov for økonomisk vekst i Norden. Veksten blir større gjennom samarbeidet.

– Vi har behov for kulturell vekst og utvikling i Norden. Verdien av dette blir større, om vi kan utvikle våre kulturelle spesialiteter gjennom samarbeid.

– Vi har behov for sterkere samhandel i Norden. Det blir bedre med mer samarbeid.

– Vi har behov for å åpne oss mer mot Europa og EF i årene som kommer. Jeg tror et nordisk samarbeid på de forskjelligste områdene vil virke stimulerende på både viljen og evnen til å søke åpninger mot Europa og mot EF.

– Og vi har ikke minst behov for en betydelig sterkere miljøsatsing, både nasjonalt og internasjonalt. Der er vi tvunget til å samarbeide, om vi vil finne varige løsninger. Der kan nordisk samarbeid være en god plattform.

Økonomisk politikk med utgangspunkt i den økonomiske handlingsplanen vil prege deler av denne sesjonen i Nordisk Råd.

Norden som helhet har behov for en sterkere økonomisk vekst for å løse framtidens utfordringer. Veksten stimuleres best ved vektlegging av:

- Individets frihet
- Privat eiendomsrett
- Et fritt næringsliv i en markedsøkonomi som er rettet inn mot vekst og mot det å fungere best mulig.

Dette er viktige motorer for å stimulere den økonomiske veksten. Men innenfor rammen av en fri markedsøkonomi skal det også garanteres en sosial trygghet for alle innbyggere. Dette er jo selve merkelappen vi ønsker å sette på Norden som velferdssamfunn.

For å løse framtidens utfordringer, må det nordiske samarbeidsinstitutt skifte karakter. Det må bort fra den gamle tanken om at det skal skapes nye institusjoner og nye arbeidsgrupper for å løse oppgavene.

Hovedvekten må for framtiden bli lagt på

det å skape bedre konkurransebetingelser, økt mulighet for fri konkurranse innenfor Norden, nedbygging av tekniske og økonomiske handelshindringer. Kort sagt må det i tiden framover legges enda mer vekt på å få til frihet innenfor Norden på alle områder. Det er det som i siste runde vil gi et sterkere Norden. Og det er jo det vi alle i siste instans ønsker.

Steingrímur Hermannsson: Hr. præsident! På denne session af Nordisk Råd vil jeg som de fleste andre koncentrere mig om to vigtige sager: Vores stilling til Fællesmarkedet og de mangeartede problemer i forbindelse med vores miljø. I begge disse sager kan de nordiske lande i fællesskab få stor indflydelse. Ikke mindst er en indsats påkrævet på miljøområdet.

I flere decennier har vi i Norden haft et godt og nært samarbejde om først og fremmest velfærds- og kultursager. Netop på disse områder har de nordiske lande været banebrydende. Vores fælles kulturarv har dannet grundlaget for den levevis, som har udviklet sig i Norden.

De nordiske velfærdssamfund og de humane synspunkter, de bygger på, har dannet forbillede i den vide verden, som mange nationer misunder os. For mig at se er det nordiske samarbejde ikke mindst vigtigt for at styrke de nordiske landes sammenhold og velfærdssystemer, nordisk kultur og bevaring af den nordiske identitet.

I løbet af de sidste år har mønsteret ændret sig. I sin stræben efter bedre materielle kår og større politisk indflydelse stævner de vesteuropæiske nationer mod forøget samarbejde. Der tales endda om de vesteuropæiske nationers sammenslutning til Europas Forenede Nationer. Disse strømninger og diskussioner kommer tilmed at karakterisere vores møde.

Det er langt fra, at jeg vil bagatellisere denne udvikling. Jeg vil endda hævde, at et nært samarbejde mellem de vesteuropæiske nationer er uhyre vigtigt for at opnå bedre balance i verdenspolitikken.

Derimod står det mig ikke helt klart, hvilke fordele de nordiske lande mener at kunne hente i et sådant samarbejde, i særdeleshed hvis der er tale om fuldt medlemskab. Hvilke

gevinster kan der være tale om? Hvad sætter vi på spil? Hvad ofrer vi?

Selvfølgerlig må de nordiske lande bestemme hver for sig, hvilken slags tilknytning de ønsker til Fællesmarkedet. Jeg vil gøre rede for Islands standpunkt i denne sag.

I løbet af de senere år er det lykkedes i Island at skabe et velfærdssamfund med gode levevilkår. Først og fremmest kan vi takke dette for, at vi råder over store naturressourcer, nemlig havets fiskerigdomme. I denne sammenhæng spiller udenlandske markeder bl.a. i Vesteuropa en uhyre stor rolle. Velfærdssamfundet bygger selvfølgelig på nationens indtægter, og rigets selvstændighed er afhængig af den økonomiske stilling.

De islandske karakteristika, sagaer, sproget og kulturen er ikke mindre vigtige for selvstændighedens bevarelse. Uden bevarelsen af vor identitet tvivler jeg på, at vi ville være blevet boende på vores nordiske øer.

På grund af vor særstilling vil vi begrænse vores samarbejde med Fællesmarkedet til først og fremmest et frit marked for begge parter, desuden samarbejde inden for viden-skab, inden for forsvar og sikkerhed og siden gradvis inden for økonomi, kapital og tjenester.

For at fremme et sådant samarbejde vil vi tilpasse det islandske forvaltningssystem til de ændringer, som er ved at finde sted i Vesteuropa. Med henblik på det lægger vi hovedvægt på et nært samarbejde mellem de nordiske lande og EFTA-landene. På den anden side vil vi ikke give afkald på vores rådgivning over vores naturressourcer, vores bopæl eller det humane velfærdssamfund, vi har skabt.

EFTA-landene arbejder nu på at samordne deres synspunkter, forberede og tilpasse sig Europas fælles indre marked og andre ændringer, som er nødvendige i denne sammenhæng. Det er uhyre vigtigt, idet EFTA-landene på denne måde vil stå stærkere i deres forhandlinger med Fællesmarkedet.

Somme tider har jeg på fornemmelsen, at mange lider af et mindreværds-kompleks over for Fællesmarkedet. Det synes jeg er aldeles unødvendigt. Lad os ikke glemme, at samhandelen mellem EFTA-landene og Fællesmarkedet er en af de mest omfattende, som kendes mellem handelsområder. Denne samhandel er ikke mindre vigtig for Fællesmarke-

det end for EFTA-landene, og det samme gælder mellem disse pagter på mange andre områder.

Det vigtigste i denne sammenhæng er EFTA-landenes sammenhold og ikke mindst de nordiske landes sammenhold. Til dette formål er det meget vigtigt, at EFTA-landene indfører den handelsfrihed inden for EFTA, som de ønsker at få indført på et integreret fælleseuropæisk marked.

For Island har det afgørende betydning, at det bliver et fuldkommen frit marked for fisk og fiskeriprodukter. Hvis vi ikke opnår dette, har vi intet at gøre i det vesteuropæiske markedsfællesskab, og i så fald kan vi lige så godt henvende os et andet sted.

Desværre støder vi på en vis træghed i denne sammenhæng nu, nemlig fra finsk side. Det ser ud til, at forholdvis små fordele ofte er bestemmende for enkelte nationers holdninger.

Jeg vil benytte den lejlighed, der bydes mig her, til at opfordre vores venner fra Finland til at tilslutte sig fuld handelsfrihed for fisk og fiskeriprodukter. Dette vil i høj grad smidiggøre samhørigheden mellem de nordiske lande og de øvrige EFTA-lande.

Jeg kan ikke afslutte min tale uden at nævne det vigtige samarbejde, som finder sted mellem de nordiske lande angående miljøbeskyttelse.

Hvis vi forudsætter, at vi vil blive skånet for en atomkrig, vil den største fare, der truer menneskeheden i fremtiden, ligge i ødelæggelsen af det miljø, som er betingelsen for, at livet kan eksistere her på kloden.

Faresignalerne tager til år for år. Et af de mest alvorlige faresignaler set på længere sigt er den nedbrydning af ozonlaget, man har opdaget. I nogen tid har man kendt til nedbrydningen af ozonlaget over Sydpolområdet, og for nylig har man konstateret, at der også er opstået et hul i ozonlaget over Nordpolregionen.

Den meget omtalte drivhuseffekt på klimaet er mere problematisk. Det er uomtvisteligt, at når organiske stoffer brænder, opstår der en uhyre mængde af kulstofholdige luftarter i atmosfæren, hvilket uden tvivl vil kunne få alvorlige konsekvenser for klimaet på længere sigt.

Skovens udryddelse kan også få katastrofale følger, ikke mindst i tropenerne.

I havet har der samlet sig skadelige giftstoffer sådan som algeplagen ved Norges og Sveriges og Danmarks kyster vidnede om sidste år. Og desuden har havets forurening bevirket ukendte sygdomme på både fisk og sæler i Nordsøen.

Sådan kunne jeg blive ved, men det burde være nok til at påpege den store fare for menneskeheden på grund af miljøforurening, idet både planter og dyr mange steder er i fare for udryddelse.

Menneskeheden er efterhånden ved at vågne til bevidsthed om den store fare, som miljøets forurening skaber for alt liv på Jorden. I denne sammenhæng vil jeg fremhæve den vigtige rapport om dette emne, som De Forenede Nationer lod udfærdige under nuværende statsminister Gro Harlem Brundtlands formandskab.

Det er dog endnu langt i, at landenes fælles bestræbelser og ændrede levevaner kan standse de fortsatte miljøødelæggelser. Der mangler førerskab i dette vigtige arbejde. Dette førerskab kan de nordiske lande påtage sig.

For denne vigtige opgave bør de nordiske lande samordne love og regler, som har til formål at forhindre en hvilken som helst ødelæggelse af miljøet.

Norden bør være forbillede for andre, hvad miljøvern angår. De nordiske lande burde også gå ind for denne sag i det internationale forum og foreslå andre nationer at lave lignende regler om miljøbeskyttelse.

De nordiske lande bør sørge for, at deres repræsentanter i internationale organisationer arbejder i overensstemmelse med disse direktiver.

I denne forbindelse falder det mig ind at nævne den idé, man har fået om et gigantisk kraftværk ved Amazonfloden, der vil kræve en opdæmning af et skovbevokset areal dobbelt så stort som Island. Til opførelse af dette kraftværk har man søgt om lån hos Verdensbanken. Fra Islands side har man allerede anmodet den nordiske repræsentant i bankens styrelse om at gå imod lån til dette foretagende. Jeg foreslår, at de andre nordiske lande indtager det samme standpunkt.

I Island har vi igennem tiderne altid levet i et nært forhold til vores omgivelser og de dyr og den vegetation, som findes i landet og i havet omkring os.

Vi har måttet udnytte disse naturressourcer til livets ophold. Vi er på den anden side bedre end de fleste klar over, at dette må ske på en fornuftig måde, uden at den naturlige balance ændres.

Vi er blevet stærkt kritiseret for vores hvalfangst. Alligevel var Island den første nation, om ikke den eneste, der ved lov forbød hvalfangst i 20 år, da det var klart, at der var tale om større fangst, end bestanden kunne bære.

Vi er ikke mindre end andre interesseret i at beskytte og bevare hvalbestanden såvel som sælbestanden. På den anden side har den ene dyreart ikke større ret end andre. Der må opretholdes balance i naturen, ellers kan det gå ilde.

Jeg opfordrer de nordiske lande til at se realistisk på disse problemer og i forening prøve på at beskytte alle dyrearter, men samtidigt sikre en fornuftig udnyttelse af alle naturressourcer, således at den naturlige ligevægt i naturen bevares.

Hr. præsident! Sådan som jeg erklærede i begyndelsen, har jeg valgt kun at berøre to problemer. Jeg er sikker på, at de nordiske lande kan få stor indflydelse både på de vest-europæiske landes forøgede samarbejde og på miljøbeskyttelse, hvis de får held til at stå sammen. Dette skyldes de nordiske landes høje kulturstandard og velfærdssamfund, som har vakt respekt over hele verden.

Jeg vil fremsætte det håb, at de gode resultater af samarbejdet inden for Norden aldrig bliver prisgivet, selv om de enkelte lande eventuelt vælger forskellige veje til at opnå de tilsigtede fordele i forbindelse med de store ændringer, vi står over for i Europa.

Finansminister **Feldt**: Fru president! Den gynnsamme udviklingen i verdensøkonomi fortsatte under förra året och tillväxten i vår omvärld blev klart högre än vi väntade för ett år sedan. Detta har också gällt de nordiska länderna, även om deras tillväxt låg på en klart lägre nivå än i de övriga industriländerna sammantagna.

Det mesta talar för en god utveckling i världsekonomin också i år. Men horisonten är inte helt fri från orosmoln. Flertalet av de nordiska länderna har att räkna med en lägre tillväxt 1989 än 1988. Samtidigt är inflationen i de nordiska länderna högre än genomsnittet

för OECD-länderna. Alla de nordiska länderna har också underskott i sina bytesbalanser, underskott som i flera fall förväntas öka de närmaste åren. Detta är förhållanden som, om de inte rättas till, försämrar den ekonomiska utvecklingen och minskar handlingsutrymmet i den ekonomiska politiken. För att vi skall kunna försvara sysselsättningen och utveckla välfärden i Norden är det avgörande att den internationella konkurrenskraften upprätthålls och externbalansen förbättras.

Förslaget till en ny nordisk ekonomisk handlingsplan skall ses mot denna bakgrund. Den tar sikte på att främja en ökad ekonomisk integration i Norden och att stärka Nordens ställning i omvärlden.

Den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller en rad förslag till konkreta åtgärder för att uppnå dessa målsättningar. Jag vill nämna några. Här effektiviserar vi den nordiska arbetsförmedlingen och genomför andra åtgärder för att få den nordiska arbetsmarknaden att fungera bättre. Vi ökar ansträngningarna att undanröja kvarvarande handelshinder. Vi förstärker satsningarna på forskning och utveckling. Vi inför ökade lånemöjligheter för miljöinvesteringar i och utanför Norden. Vi tar nu gemensamt viktiga steg mot en avveckling av kvarvarande hinder för kapitalrörelser och för en ökad finansiell integration både mellan våra länder och gentemot den övriga världen. Detta bör kunna få stor betydelse för att förbättra ett växande industriellt samarbete mellan våra länder.

Mot denna bakgrund inger det desto större bekymmer att inga framsteg gjorts när det gäller frågan om koncernfackligt samarbete. Företag i de nordiska länderna har i betydande utsträckning utnyttjat den nordiska hemmamarknaden genom att etablera sig i, eller köpa in sig i företag i andra nordiska länder. Denna utveckling – som förstärkts de senaste åren – är gynnsam för våra ekonomier. För att ett industriellt samarbete över gränserna i Norden skall kunna ske i konstruktiva former och utvecklas under största möjliga medverkan av de anställda, behövs ett vidgat fackligt samarbete inom de företag och koncerner som berörs. Det är därför angeläget att de praktiska förutsättningarna för koncernfackligt samarbete inom Norden snarast möjligt skapas. De nordiska regeringarna har va-

rit överens om att den bästa vägen vore att parterna genom avtal löste denna fråga. Arbetsgivarna har emellertid avvisat denna väg, vilket jag djupt beklagar. Som den svenska arbetsmarknadsministern senare kommer att utveckla, är den svenska regeringen beredd att, i kontakt med andra nordiska regeringar, överväga lämpliga åtgärder – däribland lagstiftning – för att skapa förutsättningar för reella framsteg på det här området.

Arbetet med handlingsplanerna har gett oss värdefulla erfarenheter som vi bör ta tillvara i det fortsatta nordiska samarbetet. I framtiden bör all verksamhet inlemmas i det ordinarie nordiska samarbetet – alltså även sådan verksamhet som i dag bedrivs och finansieras inom ramen för handlingsplanen. Den ökade målmedvetenhet och den kraftsamling på vissa centrala områden som utmärkt handlingsplanerna kan enligt min mening med fördel få tjäna som modell även för delar av det ordinarie nordiska samarbetet. Frågan är nämligen om det nordiska samarbetets potential fullt utnyttjas i dag. Allt oftare hörs kritik som går ut på att samarbetet saknar fokus och att det förlorar sig i omständlig byråkrati. Vi måste ta denna kritik på stort allvar. Vi måste i ökad utsträckning diskutera prioriteringar i vårt samarbete för att åstadkomma en koncentration av våra insatser på de verkligt viktiga frågorna. Det faktum att medel ofta står kvar outtagna och att överskott uppkommer i den nordiska budgeten tyder på att åtskilligt bör kunna göras när det gäller att effektivisera det nordiska samarbetet.

Jag har tidigare i Nordiska rådet pekat på behovet av en ordning, som medger en långsiktigt säkrare finansiering av vårt samarbete. Möjligheten har undersökts att finna en ordning, som knyter an till våra mervärdes-skattesystem, men detta har visat sig stöta på stora tekniska svårigheter. Det återstår således att finna en mer tillfredsställande finansieringsordning för vårt samarbete än den nuvarande – en ordning som kan ingjuta stabilitet och långsiktighet i det nordiska samarbetet. Den svenska regeringen är för sin del beredd att aktivt medverka till att en sådan ordning kan nås.

Margrete Auken: Hr. præsident! I Danmark, hvor vi siger vittigheder om vores katastrofer i stedet for at gøre noget ved dem, har vi fundet den formulering: Man ser først skriften på væggen, når man står med ryggen mod muren.

Det er ikke til at blive klar over, om det også gælder os i Nordisk Råd. Endnu står vi ikke helt med ryggen mod muren, men har vi for alvor set skriften på væggen? Når man hører de mange taler, lyder det som om vi har.

Nu er det tredje session, hvor den europæiske integration er hovedtema. Vi har holdt mange taler – i den venstresocialistiske gruppe helt tilbage fra 1986 – om, at det ikke bare var en proces, vi behøvede at frygte, men at vi i nok så høj grad havde noget at give, at vi kunne være med til at forme udviklingen i Europa med de nordiske værdier, hvis vi vil.

Vi kan vel også rose os af, at vi har fået nogle resultater frem – rapporter i hvert fald. Rapporten fra Den Internationale Komité synes jeg vi har grund til at være stolte af, og Ministerrådet sidste udspil: Norden i Europa II, har faktisk et meget højt ambitionsniveau i sin problemopstilling.

Men når vi kommer over til handlingerne, ser det ganske anderledes ud. Den nye økonomiske handlingsplan viser desværre alt for klart, at vi i virkeligheden ikke regner det nordiske arbejde, at det er for valent, ikke mindst i regeringerne. Denne plan skulle være rullende. De, der har læst den, vil opdage, at den simpelthen er gået i spin.

Statsministrene er vældig nordiske, når de står og taler i denne forsamling, men hvis I tror, at vore regeringer også tænker og handler nordisk, så må I tro om igen. Det er lidt groft at sige det, men alligevel: Det falder dem nærmest ikke ind. Til daglig agerer de helt traditionelt bilateralt. Det hedder Sverige–EG, det hedder Norge–EF osv. Aldrig Norden–EF. Jo, når man spørger, uha så forsikrer de, at de skam står bag f. eks. Norden i Europa II. Og sådan går det galt igen: Det nordiske kvæles i velvillige bekendelser. Velviljen er lige ved at blive giftig.

I den revisionsrapport om arbejdet i Nordisk Ministerråd, der kom for nylig, siges det gribende klart, hvad der er galt. Jeg vil citere den anden af de 3 hovedkonklusioner: "På

trods af stor almen sympati har nordisk samarbejde lav politisk status. Dette viser sig ved, at der er et meget lidt samarbejde om væsentlige sager og svag national implementering af nordiske beslutninger.”

Men hvordan går det til? Sidder vi ikke her et bredt udsnit af fremtrædende parlamentarikere, der vel skulle have mandsmod og kvindehjerte nok til at holde vore regeringer til ilden! Ja, god morgen! Da rapporten kom, for den danske næstformand for delegationen og den konservative gruppeformand ud med en meget pompøs udtalelse – det er Hans Engell, hvis der er nogen, der ikke er klar over det: Nu må der ske noget, nu må vi se at komme i gang – med nedskæringer i personale og penge.

De danske borgerlige er dog – eller i hvert fald de danske konservative – så ærlige, at de siger, hvad de mener. De synes åbenlyst, at det er passé med det der nordiske. Det er ikke så checket som EF-samarbejdet, og det mærker man på dem. Det er linjen hos dem, og den er selvfølgelig ikke tiltalende men dog priselig ved sin ærlighed. Men hvad gør resten af Rådet?

Jeg sad lige før og overvejede at spørge Carl Bildt, hvad han gjorde her i Riksdagen til daglig for at styrke det nordiske samarbejde og få brudt med det indtryk, vi har andre steder, at ikke mindst Sverige – men det gælder nu også de andre lande – kun tænker svensk i forhold til integrationen. Sverige har f. eks. sin største ambassade overhovedet i Bruxelles, og det er sjældent man kommer i tanker om att rette henvendelser til os.

Og hvad med Rådets valenhed over for Den Internationale Komité? Det var åbenlyst alligevel for stærkt med den komité. Det meste af vores arbejde har haft det med især at udmønte sig i belevne festtaler, og indimellem har man det indtryk, at det fineste, der kan siges om et initiativ, er, at det kan der ikke ske noget ved.

Hvordan skulle vore regeringer dog gøre noget effektivt for at virkeliggøre alle vore visioner om det nordiske, når Rådet ikke selv tager det syndelig alvorligt? Selvfølgelig er der undtagelser men det er stort set sådan, at folk glemmer det, når de kommer tilbage og skal arbejde i andre sammenhænge.

Om ikke vi driver det nordiske samarbejde, når vi kommer hjem, og gør det til daglig, så

bliver det ikke, og så splittes vi op, og det bliver integration på EF's betingelser. Skriften står på væggen og har gjort det længe, og nu står vi også snart nærmest mast op ad den.

Bildt: Herr president! Jag har förstått att det har pågått en intern dansk debatt med anledning av revisionsgranskningen av det nordiska samarbetet. Jag skall självfallet inte lägga mig i denna debatt.

När vi såsom parlamentariker i denna församling får del av ett dokument såsom den rationaliserings- och revisionsrapport som vi nu talar om, är det fullständigt självklart att vi måste diskutera vad som skall göras. Vi har ju gentemot skattebetalare och medborgare ett ansvar för att det nordiska samarbetet sker effektivt och rationellt och producerar någon typ av resultat. Denna rapport antyder att det är litet dåligt med den saken. Därför måste vi vara beredda till omprövning.

Så till den fråga om samarbetet som riktdes till mig. Vad gör jag i denna riksdag för att få till stånd ett bättre samarbete? Sanningen är ju den att den utmaning som vi står inför är att förhindra att samarbetet går bakåt. Får vi inte med t. ex. Sverige – men också de andra nordiska länderna, hoppas jag – i så mycket som möjligt av arbetet med EG:s inre marknad, kommer Norden att splittras och nya hinder att resas till förfång för våra länder individuellt och även för Nordens möjligheter att hävda sig i en värld, som alltmer präglas av samarbete och dynamik. Genom att diskutera Norden i Europa kan vi skapa nya möjligheter för Norden, aldrig genom att ställa Norden såsom ett alternativ till Europa.

Margrete Auken: Jeg vil gerne sige tak for, at Carl Bildt kom op og fortalte, hvad han gjorde i denne rigsdag for at fremme den nordiske strategi i forhold til EG.

Her er jo ikke tale om et enten-eller, og det har heller ikke været linjen, heller ikke fra den venstresocialistiske gruppe, i de taler, vi har holdt tilbage fra 1986. Det har været: Hvordan kommer vi i Norden til at påvirke udviklingen i Europa?

Så vidt jeg kunne forstå på Carl Bildt, var det svar, jeg fik, alligevel, at det bare drejer

sig om at komme med – i hvert fald for Sverige. Det går også fint, kan jeg fortælle. Sverige har et kæmpe integrationsprogram kørende – stort set uden politisk debat – men det går fint. Norge har et stort integrationsprogram kørende, det går fint.

Det, som skulle være det rigtige, var at man siger: Hvordan kommer vi frem til at præsentere os nordisk og på den måde være med til at påvirke udviklingen? Det forstod jeg faktisk på Carl Bildts første indlæg i dag, at han og jeg havde en fælles interesse, og derfor spørger jeg: På hvilken måde driver Carl Bildt dette her i Riksdagen? Sådant at jeg kan genere de danske konservative derhjemme og andre – nej, jeg skal nok lade være at genere – men henvise til de svenske konservative og få de danske til at interessere sig en lille smule for det nordiske.

Og så lige kort om revisionsrapporten. Vi kan bygge vores samarbejde om 20 gange, men hvis ingen vil bo i huset, bliver det ved med at være dårligt. Problemet er ikke, at det er ineffektivt; problemet er, at vi er for sløve.

Bildt: Herr president! Jag brukar faktiskt med en viss envishet försöka diskutera sakfrågorna i denna församling och i den andra församling som ibland sammanträder i denna lokal. Det som har varit besvärligt i Nordiska rådet under den senaste tiden är att vi har ägnat en förfärlig mängd energi åt olika typer av form- och organisationsfrågor. Vi har ägnat stor energi åt att diskutera om vi skall inrätta ett utskott för att debattera det som jag tycker är ganska självklart, nämligen att det internationella samarbetet skär in i hela vårt arbete.

Vi har också ägnat mycken tid i korridorer och på möten åt att diskutera hur vi skall fördela presidieposter och utskottsposter med anledning av att den vänstersocialistiska gruppen har känt sig överkörd av den nationella nomineringsprocessen.

Allt sådant här kan möjligen vara viktigt för oss internt, men vi spiller för mycken tid åt den typen av diskussioner. Vi diskuterar sakfrågorna för litet. Kan vi från konservativ sida ge ett bidrag vore det att föra in verkligheten i de nordiska samarbetsorganisationerna. Vi skall mindre diskutera samarbetsproblemens organisation och mera diskutera

samarbetets substans i en tid, när så oerhört mycket händer runt omkring oss. Detta har mycket litet med presidie- och utskottssammansättning att göra.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna

Margrete Auken: Desværre var det en skuffelse, fordi Carl Bildt her bekræftede, hvad jeg frygtede. Han er ikke interesseret i at spørge, hvordan vi fører det nordiske samarbejde ind i virkeligheden. Jeg er da ganske enig i, at vi skal have virkeligheden ind i det nordiske samarbejde. Det meste af debatten her på sessionen kommer da også til at handle om det. Givetvis! Meget lidt handler om organisatoriske spørgsmål, og det er en forflygtigelse af problemstillingen at påstå det.

Problemet ligger i, at når vi kommer hjem og skal føre det nordiske samarbejde ind i den faktiske virkelighed, som vi har indflydelse på, så er alt glemt om det; også hos Carl Bildt, frygter jeg.

Statsminister Harri Holkeri: Fru president! Med jämna mellanrum aktualiseras frågor om det nordiska samarbetets former och innehåll. Vi har redan fått goda exempel på detta i den pågående debatten, inte minst för en stund sedan! Jag ser detta som ett tecken på vitaliteten och öppenheten i det nordiska samarbetet. Det är naturligt att internationella utvecklingstrender ger impulser inom de enskilda länderna och inom samarbetsapparaten till en dialog om dessa trenders inverkan på det nordiska samarbetet.

En vidsträckt harmonisering inom Norden har skapat ett regionalt samarbete som fått internationell tyngd. Den gemensamma arbetsmarknaden, passunionen, socialskyddskonventionen och en långtgående harmonisering av lagstiftningen utgör grunderna för detta.

Det nordiska samarbetet i FN och i andra internationella organ är naturligt och okonstlat. Vid sidan av våra gemensamma nordiska institutioner har det uppstått en brett förankrad konsultationsapparat av informell karaktär som fungerar snabbt och smidigt.

Fru president! Redan under två sessioner

har Europa-frågorna stått i förgrunden i våra diskussioner. Sedan sessionen i Oslo för ett år sedan har dessa frågor fått ännu större aktualitet. Processen mot den inre marknaden inom Europeiska gemenskapen är långt framskriden. Bilden av hur Gemenskapen kommer att ta sig ut efter 1992 är skarpare än tidigare.

För Finland är Europa en stor kulturkrets. Vi har som nation utvecklats i växelverkan mellan öst och väst. Vi finner det därför naturligt att Europa är större än Västeuropa och mer än ett ekonomisk-geografiskt område.

För oss är det viktigt att uppnå handelspolitiska arrangemang som motsvarar tidens krav, som är förenliga med vår internationella ställning och som säkerställer våra möjligheter att utvecklas och konkurrera på olika marknadsområden. Våra handelspolitiska lösningar på 1960- och 1970-talet uppfyllde dessa krav.

För att Finlands neutralitetspolitik skall kunna genomföras måste beslutsfattandet bibehållas i våra egna händer. Detta är enligt vår syn inte förenligt med fullt medlemskap i EG. Vi ämnar med handelspolitiska medel trygga de ekonomiska kommersiella intressen som är livsviktiga för vårt nationella välstånd och vår samhällliga utveckling. Vi strävar efter att förbättra vår konkurrensställning genom att utnyttja den utveckling som äger rum inom den internationella handeln, vetenskapen och teknologin.

Finlands riksdag har gett sitt stöd för dessa målsättningar och vi kan på basen av ett brett nationellt samförstånd bevaka våra intressen i den nuvarande utvecklingen.

Samarbetsområdet med Gemenskapen vidgas och frågorna får både större spännvidd och djupare innebörd. Redan innan programmet för den inre marknaden godkändes, beslöt EFTA- och EG-länderna i Luxemburg 1984 att skapa ett europeiskt ekonomiskt område. Finland verkar i enlighet med den gemensamt godkända Luxemburg-deklarationen. Behovet av att se över EFTA som organisation, effektivisera dess arbete och utveckla EFTA som förhandlingspartner blir allt större.

Rouva puheenjohtaja! Oslossa ensi kuussa pidettävästä pääministerien kokouksesta tulee varsin tärkeä. Meidän on tuolloin EFTA-maiden suunnalta annettava signaali valmiu-

destamme osallistua aktiivisesti taloudellisesti yhtenäisen Länsi-Euroopan – eurooppalaisen talousalueen – luomiseen. Meidän on myös voitava ilmoittaa valmiutemme EC-kommission puheenjohtajan Jaques Delors'in ajatusten mukaisesti aloittaa epäviralliset keskustelut EFTA-maiden ja EC:n yhteistyömuotojen lujittamisesta. Hyvä lähtökohta on, että Pohjoismailla on yhteinen näkemys tästä kysymyksestä.

Statsministermötet i Oslo nästa månad blir av den orsaken viktigt. Vi bör då från EFTA-ländernas sida ge en signal om vår beredskap att aktivt delta i skapandet av ett enhetligt ekonomiskt Västeuropa – ett europeiskt ekonomiskt område. Vi bör också kunna meddela vår beredskap att i enlighet med EG-kommissionens ordförande Jaques Delors' tankar inleda informella diskussioner om stärkandet av samarbetsformerna mellan EFTA-länderna och EG. Det är en god utgångspunkt att de nordiska länderna har en gemensam syn på denna fråga.

Utvecklingen får inte leda till att vi enbart fixerar oss vid en passiv anpassning för att bemöta den västeuropeiska integrationen. Det är viktigare att vi uppställer mål, där Norden kan bevara och utveckla sin dynamiska roll i ett större europeiskt sammanhang.

Nordiska ministerrådet har i sin rapport "Norden i Europa" gjort en förtjänstfull kartläggning. Ministerrådet har också beslutat utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för tiden 1989–1992. Finlands regering stöder strävandena om att dra upp konkreta planer för den interna nordiska integrationen och att man anger tidsfrister för olika åtgärder.

Den europeiska integrationen manar oss att värna om våra ekonomiska intressen, men den manar oss också att värna våra kulturella intressen och att bevara den värdefulla pluralismen i Europa.

Fru president! Gemensamma kulturella värderingar är en av grundvalarna för Norden som begrepp. Genom åtgärder på kulturens område fördjupar vi bilden av oss utåt, samtidigt som vi stärker den inre nordiska gemenskapen. Med kulturens hjälp sprider vi kunskap om varandra i grannländerna och ökar förståelsen för och bevarandet av våra egna kulturella särdrag.

En viktig förutsättning för att vi skall bi-

bringa våra medborgare en levande bild av våra nordiska grannländer, är att inspirera till rörlighet inom Norden. I kultursamarbetet har vi redan inlett åtgärder för att förbättra språkförståelsen, men fortfarande finns det mycket att göra för de språkliga minoriteterna på bland annat kulturservicens område.

Mediapolitiska frågor har alltid väckt en berättigad uppmärksamhet under Nordiska rådets sessioner, och knappast bör vi undvika dem den här gången heller. Dagens situation är såtillvida annorlunda att stora samnordiska satellitsatsningar har följts av de små men säkra stegens politik i samnordiska och bilaterala mediafrågor.

Det stegvis utbyggda bilaterala TV-samarbetet mellan Sverige och Finland är ett utmärkt konkret exempel på denna modell, som så ofta på olika områden visat sig vara den mest framkomliga vägen för nordiskt samarbete inom olika områden.

De nordiska ländernas samarbete på miljöskyddets område fördjupas på ett glädjande sätt kontinuerligt, trots att det då och då hettar till i debatten när vi trampar på varandras ömma tår. I vårt miljöpolitiska tänkande står vi varandra nära och det är viktigt att vi bevarar detta värde för att med tyngd kunna ge våra bidrag till lösningen av stora miljöpolitiska problem i internationella sammanhang.

Vi står verkligen inför flera stora problem. Försurningen håller på att förstöra våra sjöar och skogar samtidigt som våra kulturminnesmärken förvittrar. Ozonskiktet i atmosfären håller på att förtunnas i en snabbare takt än vad vi tidigare trodde. Det står klart att denna fråga måste lösas efter en annan tidtabell än den man har överenskommit om vid mötet i Montreal.

Miljöproblemen är globala. Man erkänner också allmänt idag att de är en följd av vår ekonomiska kultur och ett pris för våra samhällens materiella välstånd.

Fru president! Ingen stat förmår ensam välja den rätta vägen för att få bukt med dessa problem. Det krävs insikt, forskning, resurser, tid och ett intensivt internationellt samarbete.

Hjörleifur Guttormsson: Statsminister Holkeri talte om nødvendigheden af at sikre fri

handel nationerne imellem for at sikre velstanden i vore lande. Jeg ved ikke, om jeg gik tabt af noget af statsministerens tale, da jeg stillede om på mit apparat til tolkning, men jeg hørte ikke, at han kom ind på de hindringer, der er for handel med fiskeriprodukter inden for EFTA-landene, hvor Island med støtte fra andre nordiske lande har bragt sagen op og krævet fri handel med fiskeriprodukter.

Jeg håber, at statsminister Holkeri har hørt, hvad den islandske statsminister sagde her for en lille time siden om vigtigheden af denne sag for Island. Han sagde, at fra finsk side er man stødt på modstand imod Islands krav om fri handel med fisk. Den islandske statsminister sagde i sin tale:

”Hvis vi ikke opnår dette, har vi intet at gøre i det vesteuropæiske markedsfællesskab, og i så fald kan vi lige så godt henvende os et andet sted.”

Jeg håber, at dette siger alt, som bør siges om vigtigheden af denne sag, og jeg spørger statsminister Holkeri: Hvorfor går man fra finsk side ikke ind for vort synspunkt om fri handel med fisk? Hvorfor sætter Finland sig til en vis grad imod Islands krav på dette vigtige område?

Statsminister **Harri Holkeri:** Jag erkänner gärna att det finns brister i mina kunskaper i isländska eller skandinaviska, men jag förstod mycket väl vad den isländske statsministern sade. Den här frågan har ställts så ofta till de finländska representanterna i nordiska sammanhang så jag tror att var och en vet vad det handlar om: Det är bara frågan om ganska små detaljer när det gäller frihandeln av fisk. Den frågan är redan långt avgjord i nordiska sammanhang, Finland har gjort två marginella reservationer i överläggningarna, nämligen beträffande lax och strömming. ”Fiskevaror”, som uttrycket lydde, kommer inte att möta några begränsningar. När det gäller de två reservationerna som framställdes från finländsk sida och av Finlands regering är det inte fråga om ekonomiskt stora ärenden utan det är fråga om vissa kulturella frågor. Havsfisket i Finland är i kustbefolkningens händer, som mest hör till den svenskspråkiga minoriteten, och för att bibehålla näringen på kustområdena som nu, som sagt, representer-

ras av en svenskspråkig minoritet, och det kulturarv som befinner sig i den finländska skärgården, måste Finlands regering kräva extra tid för att fundera ut hur dessa saker kan skötas på längre sikt. Men, som sagt, inga stora ekonomiska värden står på spel mellan Island och Finland i den här frågan utan det är mera fråga om principiella frågor, nämligen en mycket viktig kulturfråga för Finlands svenskspråkiga minoritet.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Jeg skal være den sidste til at modsætte mig, at man ser med velvilje på kulturarv og ting, som knytter sig til kultur og visse egne særlige forhold. Men det handler her om ganske vigtige principspørgsmål.

Jeg håber, at diskussionen på denne samling og det, statsminister Holkeri har sagt, snart fører os videre til at løse det principielle spørgsmål. Jeg har forstået, at statsministeren ganske godt forstår, hvor vigtigt det er for os som folk med 75 pct. af vor totale eksport som fiskeriprodukter, at man løser dette problem inden for Norden, inden for EFTA, at vi, hvad disse handelshindringer angår, kan sætte det ind i en større sammenhæng.

Statsminister Harri Holkeri: Fru president! Den här principfrågan är inte så stor om vi inte lägger alltför stor vikt vid detaljfrågorna. Men det är en nog så viktig fråga för en liten grupp av människor, en lika viktig livsfråga, ja kanske ännu viktigare än för islänningarna själva, som vet vad havet betyder.

Olof Johansson: Fru president! Det nordiska samarbetet är ingen vision. Det är konkret verklighet. Samtidigt önskar allt flera att samarbetet blir mera visionärt. Det sägs ofta att det nordiska samarbetet har valt de små stegens väg. Men om man tar små steg, är det viktigt att de inte blir så små att man inte längre vet om man är på väg framåt eller bakåt. Det har sagts förr, men det tål just nu att upprepas.

Ministerrådets, dvs. de nordiska regeringarnas, samlade ambitioner är på många områden alltför blygsamma. Det framgår mycker tydligt av materialet. Intresset förs mer och

mer över på Europafrågorna, men utan att man från regeringshåll aktivt prövar möjligheterna att driva en nordisk profil i närmandet till det övriga Europa.

Den tidigare debatten här har i mycket handlat just om detta. Det tidigare meningsutbytet visar enligt min mening att det tyvärr spelar en liten roll vad Nordiska rådet säger i rapporter sådana som "Norden och den europeiska integrationen" så länge den nordiska ländergruppens roll i beslutsprocessen inte är definierad eller preciserad. Det framgår mycket tydligt av dokumentationen till rådets möte, dokument C2, och vad ministerrarna själva säger där. Om man inte går vidare i detta avseende, blir Nordiska rådet platsen för deklarationer, medan EFTA blir platsen för konkretioner.

Samtidigt är det glädjande att se det ökade parlamentariska och, vill jag också säga, ökade folkliga intresset för nordiskt samarbete. Vi har under det senaste året kunnat se detta speciellt inom miljöområdet, manifesterat bl. a. i den extra rådsessionen i Helsingör, som kom till på mittengruppens initiativ. Där förmådde rådet att driva ministerrådesförslagen mot ett mera ambitiöst och samarbetsinriktat miljöansvar. Nästa steg måste bli en samordnad miljölagstiftning enligt principen "högsta ambitionsnivå". Tyvärr har detta alternativ skrivits bort av ministrarna. Samma synsätt borde ha präglat ministerrådets förslag om en arbetsmiljökonvention med högsta ambitionsnivå. Så är det tyvärr inte.

Men på andra områden har det gått än trögare. Vid förra sessionen var vi flera som varnade för att Tele-X-samarbetet skulle bli en gravsten i det nordiska samarbetet om inte regeringarna tog sig samman. Allt tyder nu på att detta samarbete blir en gravsten, åtminstone från en nordisk samarbetssynpunkt.

Inom EG talar man nu mer och mer om den sociala dimensionen i Europasamarbetet. Den frågan aktualiserades i Nordiska rådet av Marjatta Väänänen, då hon i början av 1980-talet föreslog en Codex Nordica för de nordiska medborgarna, ett arbete med sikte på att förbättra de nordiska medborgarnas gemensamma sociala och juridiska rättigheter. Förslaget väckte rådets bifall, men ministerrådets arbete går långsamt och utan mål och entusiasm.

Jag vill trots dessa något nedslående erfa-

renheter föreslå ett nytt nordiskt insatsområde. Det gäller kravet på etiska principer och regler i samband med användningen av bioteknik.

Den nya biotekniken ger stora möjligheter på många områden inom hälso- och sjukvård, industri samt jord- och skogsbruk. Men den ställer oss samtidigt alla inför de svåraste frågeställningar som människan någonsin har mött. Vi har i dag kunskap och teknik för att ta arvsanlag från växt- eller djurlivet och plantera in i det i människors anlag eller vice versa. På vissa håll i världen accepterar man nu att företag får patent på nya organismer, på nya former av liv.

Det är nödvändigt att biotekniken ges en etisk förankring för att upprätthålla respekten för mänskligt liv och en ekologiskt riktig utveckling av samhälle och ekonomi. Det samarbete på bioteknikens område som i dag sker inom Norden behandlar inte i första hand de etiska frågeställningarna. Vi kommer därför inom kort att framlägga ett medlemsförslag från centerpartiet på detta område.

Fru president! Det som händer i dag både i Väst- och Östeuropa, inte minst Baltikum, är av största intresse för Norden. Vi behöver nog följa denna utveckling och fördjupa diskussionen om rådets medverkan i Europasamarbetet.

Det är viktigt för de nordiska länderna att se Europa som en helhet. Det som sker just nu öppnar för en ökad stabilitet och säkerhet i Norden, för en gynnsammare ekonomisk utveckling och inte minst för ett ökat miljö-samarbete mellan de europeiska länderna. Vi har ingen anledning att medverka till en ökad slutenhet inom någon del av Europa. Just därför bör de nordiska länderna samarbeta i europafrågorna.

Jordbruksminister **Hellström**: Fru president! Jag vet inte riktigt varför Olof Johansson, som ju är en genuin nordist, spelar ner betydelsen av vad Norden kan göra i Europa. Jag har inte hört centerpartiet hävda att Norden skall förhandla med EG. Jag trodde att vi var överens om att det är EFTA som är förhandlingspart. Vi samarbetsministrar har i vår rapport Norden i Europa visat hur Norden ändå kan påverka utvecklingen just på

det område som Olof Johansson nämnde, men där han glömde att tala om att det också har en utåtriktad dimension.

När det gäller den arbetsmiljökonvention som rådet skall diskutera här i veckan är ju meningen att vi i de europeiska samarbetsorganen just skall driva en nordisk profil, där vi menar att vi realistiskt har möjlighet att påverka utvecklingen i Europa. På motsvarande sätt kan vi tala om miljöpolitiken, om konsumentpolitiken och om andra områden.

Det är bra att Olof Johansson har ambitionen att de etiska frågorna skall behandlas i biotekniksamarbete. Ministerrådet har redan tillsatt ett etiskt utskott i samband med att vi antog programmet för bioteknik. Det utskottet skall kunna ge oss underlag för en samlad nordisk hållning när det gäller de viktiga frågor som Olof Johansson tog upp om genmanipulation och förändringar av livsbehandlingarna.

Olof Johansson: Fru president! I debatten tidigare i dag med bl a. statsminister Gro Harlem Brundtland tyckte jag att det blev väldigt tydligt att så länge den nordiska ländergruppen inte har en definierad roll inom ramen för EFTA-samarbetet står vi offside inför de stora och avgörande saker som diskuteras inom EFTA och helt rätt sker inom EFTA.

Det gäller just definitionen och preciseringen av det nordiska samarbetet, något som ministerrådet mycket riktigt är inne på. I dokumentet står:

”Att stärka de nordiska ländernas position och inflytande i samband med att den Europeiska gemenskapen fram till 1992 skapar en gemensam inre marknad”.

Det är ju ett av ministerrådets uttalanden till denna session. Då frågar jag: Hur? Det är viktigt att man definierar vilken roll den nordiska ländergruppen skall spela i det sammanhanget. Annars ställs vi offside.

Jordbruksminister **Hellström**: Fru president! Jag är glad över att Olof Johansson läser ur ministerrådets rapport. Jag vill dock uppmana honom att läsa också de avsnitt som handlar om arbetsmarknadsfrågorna och transportmarknaden utöver det som jag redan har sagt om konsumentpolitiken och ar-

betsmiljøen. Där visar vi konkret hur vi skall formulera nordiska positioner. Vi är uppenbarligen överens om hur arbetet i ett vidare europeiskt perspektiv skall bedrivas. Jag tror att det är realistiskt möjligt på dessa områden i den harmonisering som slutligen skall bli en större västeuropeisk gemenskap.

Olof Johansson: Fru president! Jag påstår alltså inte att ministerrådet negligerer att ta upp områden där nordiskt samarbete skall förekomma. Men just beslutsrollen för de nordiska länderna – och det märks så tydligt i den diskussion som vi för här i dag – är enligt min mening inte definierad. På den punkten har jag varit kritisk.

Områdesvis har däremot ministerrådet talar om att man på vissa områden kan tänka sig att försöka samordna, men man talar inte tydligt om på vilket sätt dessa beslut skall föras in i EFTA-processen via de nordiska länderna. Jag fick inte heller tidigare i dag i debatten svar på frågan vad som skall hända på EFTA-mötet från denna synpunkt.

Fredheim: Fru president! Statsminister Schlüter sa i dag at det nordiske samarbeidet gikk og går for sakte. Hans politiske motstykke, Margrete Auken, var også utålmodig, men med motsatt fortegn. Hun snakket om at vi så ikke skriften på veggen.

Vel kan noen hver av oss være enige om at det nordiske samarbeidet skrider litt langsomt fremover. Men det er kanskje ikke grunn for oss å male en viss mann på veggen når det gjelder det nordiske samarbeidet.

Det er jo faktisk slik også at vi som nordister har registrert at dette samarbeidet, som bedrives i Nordisk Råd, har vakt interesse langt utover Nordens grenser. Ja, faktisk er det slik at Presidiet har fått flere henvendelser som bestyrker oss i at det nordiske samarbeidet faktisk er litt unikt, og er i ferd med å kunne danne mønster for liknende samarbeidsordninger mellom flere land i andre deler av verden.

Nå er det selvfølgelig slik at ethvert samarbeid kan bli bedre. Og det synes jeg denne ministerrådsrapporten, som har vært nevnt her, taler sitt tydelige språk om. Det vil si: Jeg har bare lest om den i avisene. For når jeg

har spurt om hvorfor jeg ikke har fått den, har svaret vært at det tar slik tid å få sendt den opp fra København til Norge på grunn av tollbestemmelser og tollbehandling. Det er jo i seg selv et tankekors for oss nordister, og som jeg skulle tro Ministerrådet kunne ta fatt i og gjøre noe med.

I den rapporten, som jeg altså bare har lest om i avisene, står det også at av de ca. 600 mill. kr som var bevilget i 1987, stod ca. 100 mill. kr ubrukt. Altså 1/6 av det som var bevilget, var ikke brukt det året det var bevilget for. Det synes jeg gir grunn til at man kritisk går etter i sømmene og ser hvorfor det er slik.

Jeg tror for øvrig ikke at det at det står ubrukte penger, skal tas som bevis for at det er mer enn nok penger for det nordiske samarbeidet. I overkant av 600 mill. kr fordelt på fem land kan vel ikke sies å være noen stor satsing. Det trengs mer penger – vesentlig mer – om man skal følge opp de planer som allerede er lagt. Og jeg tror faktisk at det ville være lønnsomt – også i kroner og øre – å gjøre felles satsing på en rekke felter. For alle de nordiske land er små land og har små ressurser. Og det å gjøre ting felles istedenfor hver for seg, kan gi både bedre resultater og mindre utgifter.

I tillegg – og det er vel så viktig, synes jeg – det nordiske fellesskapet og den nordiske samhörigheten utvikles gjennom et stadig nærmere samarbeid. Og det gjelder samarbeid på alle områder – ikke minst det kulturelle området. Jeg må si at jeg er svært glad for den meldingen vi fikk av Ministerrådets formann her i dag, at man har besluttet å bevilge 30 mill. kr til et TV/film-fond. Arbeidet med og for Nordens ungdom – Nordjob – og nå Nordplus er slike tiltak som også vil sette varige positive spor i den nye generasjonen. Og det at man skulle komme frem til at eksamen i ett nordisk land, godtas i et annet nordisk land – tenk på hva det ville ha å si for å kunne nyttiggjøre seg det felles nordiske arbeidsmarkedet vi har.

Her oppe i nord samarbeider vi ufortrødent videre, tross ulikt syn og forskjellig forankring på viktige felter som forsvars- og sikkerhetspolitikk og til tross for at ett land er medlem av EF. Og nå skal vi altså utvide eller formalisere et samarbeid om internasjonale spørsmål. Jeg tror det blir et meget viktig

saksfelt. Men la meg si at det at vi retter blikket ut mot verden, ikke må få oss til å glemme det nære, hverdagslige nordiske samarbeidet.

Páll Pétursson: Fru præsident! Siden vi mødtes sidste år til sessionen i Oslo, har man i det nordiske samarbejde oplevet et spændende år, et år med vanskeligheder, men også et lærerigt år.

Når man tænker på vort miljø, har man ikke oplevet store sejre. Endnu et år med forurening af luft, jord og hav.

Vi fra midterpartierne fremsatte på sessionen i Oslo et ønske til præsidiet om en ekstrasession i Helsingør om miljøspørgsmål og stillede et krav til Ministerrådet om effektive handlingsplaner. I sommer blev en del af Norden ramt af en algekatastrofe, en anden del af sældød, og man gik ind for ideen.

Præsidiat indkaldte til en ekstrasession i Helsingør sidste efterår. Der behandlede man én handlingsplan fra Ministerrådet på miljøområdet og én på havforureningsområdet. Desværre synes jeg, at handlingsplanen på havforureningsområdet ikke strækker sig langt nok, men majoriteten af repræsentanterne på ekstrasessionen var ikke villige til at tage et større skridt. Jeg synes, at det er meget magtpåliggende, at Ministerrådet enes om en revidering af handlingsplanen og tilråder mere ambitiøse foranstaltninger, som man kan enes om på sessionen i Reykjavik i 1990. Der må man absolut ikke nøjes med "status quo", ligesom man gjorde i Helsingør.

Nordisk Råd har inviteret til en international parlamentarisk konference om havforurening næste efterår i København. Jeg stiller store forventninger til denne konference og håber, at nogle øjne åbnes for alvoren, for nødvendigheden af at bekæmpe havforureningen.

I de islandske farvande er man i den lykkelige situation, at man ikke har konstateret forurening af nogen art, men vi lever i stadig fare, og det islandske samfund er baseret på det, vi kan fange i havet.

Derfor er det i endnu højere grad nødvendigt for os islændinge at værne om vore farvande og om havets ressourcer. Jeg hilser med glæde samarbejdsprogrammet på fiskeriområdet velkomment.

I det sidste år har vi diskuteret meget om udviklingen i Europa og Nordens fremtid i Europa. Jeg gør opmærksom på, at når jeg siger Europa, taler jeg ikke kun om de 12 lande, som danner EF. Jeg taler også om de lande, som er medlemmer af EFTA.

De 12 EF-lande har besluttet at danne et "indre marked" før år 1992. Jeg tror, at vi i EFTA-landene overdimensionerer betydningen af denne sag. Selv om regeringerne i EF prøver at bygge en "kinesisk mur" omkring sine selskaber, for at de ikke udkonkurreres af foretagender, som står udenfor, tvivler jeg på, at det lykkes på en så grundig måde, som man i dag tror.

EF er dannet af regeringer, som vil værne om deres fælles erhvervsliv ved at lukke andre ude. EF er ikke dannet af folket i de 12 lande, og derfor tror jeg ikke på, at de drømme, som man har i Bruxelles, går fuldstændig i opfyldelse. Jeg tror ikke, at supernationaliteten i EF bliver ført helt ud i livet. Jeg tror ikke, at briterne er villige til at holde op med at være briter, jeg tror ikke, at franskmænd vil nøjes med at være medborgere i et vesteuropæisk tomrum, og jeg håber inderligt, at danskere bliver danskere til tid og evighed. Det er på grund af den følelsesmæssige faktor, den kulturelle faktor, min overbevisning, at folket ikke er rede til at give afkald på sin nationalitet, sin suverænitet og blive medborgere i en "superstat" i Sydvesteuropa uden indre grænser. Derfor tror jeg, at vi i Norden i de sidste år har overdimensioneret betydningen af integrationen i Sydvesteuropa.

Efter min mening vil man i EF lægge stadig større vægt på den militære faktor, den forsvarsmæssige faktor. Derfor kan jeg ikke se, at man i nær fremtid vil hilse lande uden for NATO velkomne i EF. Det er min overbevisning, at vi inden for EFTA bør styrke vort samarbejde og bevare troen på EFTA's muligheder. Vi har højere levestandard end de fleste lande i verden. Konstant arbejdsløshed i EF på 15 millioner mennesker frister ikke mig, og hvad har vi så at hente i EF?

Vi kan, hvis vi vil og står sammen, igennem EFTA forhandle os frem til et "hyggeligt samvær" med EF. Det kræver, at man inden for Norden og inden for EFTA ikke spænder ben for hinanden; f. eks. må man ikke længere nægte frihandel med fisk og fiskeprodukter.

Jeg er overbevist om, at vi i Norden har udviklet velfærdsstater som det ville være forkert at ofre. Derfor bør vi værne om dem og huske, at der også findes en verden uden for EF.

Undervisningsminister **Taxell**: Fru president! Ett av de dominerande ämnena under rådssessionen i fjol var den nordiska satelliten Tele-X. Jag hörde till dem som – på den finländska regeringens vägnar – uttalade förhoppningen att vi kunde nå fram till någon form av överenskommelse. Ett par, tre månader senare nödgades vi konstatera att det inget blev av det samnordiska satellitprojektet.

Även om det nordiska TV-samarbetet i sig under de senaste månaderna tagit steg framåt, var Tele-X också ur nordisk synvinkel ett misslyckande.

Lärde det oss något alls, eller fogar vi endast Tele-X till den vid det här laget långa listan av oförverkligade stora nordiska projekt?

Vi *borde* ha lärt oss något.

Framför allt avslöjar Tele-X – och andra stora planer som förblivit just planer – en strukturell svaghet i det nordiska samarbetet: Det är svårt att åstadkomma de stora besluten.

I många år ledde de små stegens politik det nordiska samarbetet framåt. Vi var jämfört med andra unika, samarbetsnivån var hög. I dag kan man snarare instämma i en bedömning i ett Stockholmsblad härförleden: "Medan Europa vitaliseras riskerar Norden att stagnera."

Det är mot den bakgrunden den politiska rörelse jag representerar lagt fram förslag om en "Norden-kommission" om vilken också ett medlemsförslag har inlämnats. Det avser ingenting annat än att stärka samarbetet, att ge det tillräcklig målmedvetenhet, att visa att det nordiska samarbetet inte står det europeiska efter. Däremot är avsikten *inte* att den här vägen skapa ett nytt organ för samarbete med t. ex. Gemenskapen.

Det vore fel att påstå att förslaget har fått ett entusiastiskt mottagande. Jag kan förstå tveksamheten beträffande övernationella befogenheter. Förslaget syftar emellertid inte till det.

Ändå är inte förslagets primära avsikt att

påverka det nordiska samarbetets organisation, utan dess innehåll. Form och innehåll kan inte skiljas från varandra. Det är ytterst en fråga om politisk vilja. Finns den?

Det mesta som görs i dag i ministerrådet och dess sekretariat sker med sidoblickar på den europeiska integrationen. Det är viktigt. Har vi tappat vår egentliga utgångspunkt, den nordiska samarbetsmodellen som värde i sig? Har den minskat i värde, borde då inte samarbetet trappas ner? Men om tron på det nordiska samarbetet består – en åsikt som jag tror har åtminstone ett starkt folkligt stöd – borde då inte samarbetets förutsättningar stärkas? I en europeisk utveckling präglad av expansion innebär stillastående just stagnation.

Men också om mera långtgående krav på t. ex. en nordisk kommission avvisas, vilket jag hoppas inte skall ske utan en fördomsfri prövning, finns det rum för reformer – kanske av mera praktisk natur.

Den nya budgetproceduren har inte visat sig lyckad.

Den nordiska samarbetsmodellens styrka har varit, att enskilda ministerier i de olika länderna kunnat samarbeta direkt. Denna praxis håller allt mer på att urvattnas. Vi får ett byråkratiskt system där frågorna tuggas på en mängd nivåer innan något praktiskt kan ske. Den rapport om effektivisering i Nordiska ministerrådet som föreligger innehåller tankar i rätt riktning. Jag tror inte det vore någon katastrof om miljöministrarna, fiskeriministrarna eller trafikministrarna själva fick ange ramarna för sin samnordiska verksamhet.

Vi behöver ett större nationellt och nordiskt politiskt ansvar för samarbetsprocessen och samarbetsåtagandena.

Fru president! Vad jag alltså tror på är avbyråkratisering och decentraliserat beslutsfattande i det vardagliga nordiska samarbetet. I toppen på den nordiska organisationen behövs ett organ starkt nog att bereda de stora frågorna och att driva dem till beslut – inte till nedläggning efter år av ändlösa diskussioner. Att föreslå detta är inte att göra organisationen tyngre. Tvärtom är målet att nå resultat.

Men igen en gång verkar det som om vi i Nordiska rådet är benägna att låta den nordiska utredningsapparaten långsamt mala ned

också tankar på hur vi kan bli starkare. Europa vitaliseras, Norden stagnerar. Är de verkligen så vi vill ha det? Det kan, och vill, jag inte tro.

Lagmand Sundstein: Fru præsident! I november 1988 var der lagtingsvalg på Færøerne, idet lagtingets 4-års-periode var udløbet. Valget resulterede i, at der i januar blev dannet et nyt landsstyre.

Færøernes største økonomiske problem er det store betalningsbalanceunderskud og den deraf følgende store udenlandsgæld. Det nye landsstyres største og første opgave er derfor at få nedbragt underskuddet.

Landsstyrets politik vil derfor være præget af offentlige besparelser og lovgivningsinitiativer med henblik på at forøge opsparingen i den private sektor.

Den i flere år store aktivitet, særlig inden for byggeriet, søges også neddæmpet ved at gøre det mere besværligt at låne i udlandet. Det er desuden af største betydning for konkurrenceevnen hos de færøske eksportterhverv, at lønudgifterne ikke forøges i forbindelse med de kommende lønforhandlinger i maj-juni.

Den færøske økonomi er ikke bare afhængig af interne økonomiske hændelser. Markedsudsigterne er også af allerstørste betydning.

Næsten 100 pct. af den færøske eksport består af fiskeprodukter, delvis fisket i fremmede farvande, men for en meget stor del fisket i eget farvand og forarbejdet i den færøske fiskeindustri. Desuden forøges eksportandelen, der hinrører fra fiskeopdrætsanlæggene.

Færøernes største handelspartner er EF. En væsentlig del af vores import kommer fra Fællesskabet, og for eksportens vedkommende går omkring de 75 pct. til EF.

Vores relationer til EF har derfor stor betydning for os. Da Danmark, som vi er i rigsfællesskab med, i 1973 blev medlem af Fællesskabet, besluttede det færøske lagting, at Færøerne ikke skulle følge med ind, men forblive udenfor. Denne beslutning står stadig væk ved magt og ændres næppe inden for en overskuelig tid.

Vores handelsaftale med EF fra 1974 skal nu genforhandles, og vi forventer i løbet af

1989 at få en ny aftale, som forhåbentlig giver større toldfritagelse for de af vore eksportprodukter, som i øjeblikket er undergivet toldbehandling.

På grund af vores rigsfællesskab med Danmark måtte vi i 1973 også udtræde af EFTA; derfor har vi heller ikke noget formaliseret samarbejde med EFTA-landene. Vores eksport til disse lande behandles til en vis grad forskelligt fra land til land. Vi har påviselige problemer i nogle af landene og må beklage, at nordiske lande som Sverige og Norge ikke har vist fleksibilitet i handelssamarbejdet.

Som allerede sagt, og som alle ved, er Færøerne totalt afhængige af fiskerierhvervet, men vi lider meget under store ressourceproblemer. Vores effektive fiskerflåde er for stor til bestanden inden for egen fiskerigrænse. Mulighederne for at fiske andre steder formindskes mere og mere. Fiskeriaftalerne med EF, med Norge og med Sovjetunionen får mindre og mindre indhold, selv om man fra færøsk side har søgt at opretholde dem på et mere rimeligt niveau.

Det skal dog endnu en gang siges, at Island har vist forståelse for vores problemer, og desuden håber vi igen at kunne indlede et fiskerisamarbejde med Grønland.

I det hele taget håber jeg, at vi i de vestnordiske lande i fællesskab kan finde løsninger på nogle af de problemer, som vi er fælles om.

Apropos Vestnorden er det et problem, som med visse mellemrum synes at aktualiseres. Det er spørgsmålet om en rationel udnyttelse af havets pattedyr.

Der er ikke nogen af de nordiske lande, der ønsker at udrydde hvaler og sæler, og der er heller ikke nogen, der ønsker eller finder fornøjelse i at aflive dem på anden måde end så human som muligt.

På den anden side er fangsten af disse dyr en del af vor tilværelses grundlag.

Vi har mere og mindre og fra tid til anden mærket hetzen mod den naturlige og rimelige udnyttelse af ressourcerne. For Færøernes vedkommende har vi strammet fangstreglementerne og indledt internationalt samarbejde og kontrol med bestanden.

I januar 1988 blev der i Reykjavik afholdt den første internationale konference om behandling og rationel udnyttelse af havets pattedyr. Konferencen var vellykket og viste

stor förståelse för alle sider af problemstillingerne.

För yderligere at vinde forståelse for dette problem har der været fremsat ønske om, at der holdes en ny konference. Færøernes landsstyre har derfor vedtaget, at det vil være vært for en sådan konference i Tórshavn så hurtigt som muligt.

Derimod truer foreningen fra de store industrilande bestanden af både havpattedyr og havfugle.

Der er derfor med stor interesse og forventning fra færøsk side, at vi imødeser den konference om havmiljøet, som Nordisk Råd arrangerer til efteråret.

Tak fru præsident!

Handels- och industriminister Jón Sigurðsson: Fru president! Frågan vi ställer oss idag är vilken inriktning det nordiska samarbetet skall ges med hänsyn till den pågående integrationsprocessen i Västeuropa. Samarbetet mellan de nordiska länderna får inte längre vara enbart inåtvänt, det måste också tjäna Norden i ett vidare internationellt sammanhang. Det är glädjande att denna uppgift har blivit en uppmuntran till förnyelse inom det nordiska samarbetet. I detta sammanhang vill jag särskilt nämna ministerrådets nya ekonomiska handlingsplan "Ett starkare Norden", de två rapporterna om Norden i Europa och Söderkommitténs rapport.

Den nya ekonomiska handlingsplanen har som sin ledstjärna att de nordiska länderna kan öka samarbetet inbördes och samtidigt anpassa sig till och påverka de förändringar som äger rum i världen omkring oss. I handlingsplanen understryker man bland annat hur viktigt det är för nordiska företag att ha samma konkurrensvillkor på kapitalmarknaden som andra europeiska företag. Detta innebär att en ökad frihet när det gäller kapitalrörelser länder emellan måste eftersträvas de närmaste åren.

Islands regering har nyligen beslutat att revidera regelverket angående kapitalrörelser och utväxling av finansiella tjänster mellan Island och andra länder. Dessa regler kommer att liberaliseras i etapper bland annat på grundval av den nordiska handlingsplanens målsättningar med hänsyn till Islands ekonomiska struktur. De första stegen med liberali-

sering av kortfristiga kommersiella krediter har redan tagits.

Nästan 60 % av Islands utrikeshandel består av import av industri- och konsumtionsvaror från EG-länderna och export dit av fiskeriprodukter. För oss är det en självklar fråga om rättvisa att frihandel i Europa även skall omfatta fiskeriprodukter, men för närvarande är detta tyvärr inte fallet. Det första steget är naturligtvis att få frihandel med fisk inom EFTA. Tyvärr måste det sägas att i denna fråga har våra grannar i Norden hittills varit ett hinder i vägen. Ännu en gång vill vi betona hur betydelsefullt det är för oss att vi får fritt tillträde till marknaderna i EFTA och EG för våra viktigaste exportprodukter. För detta behöver vi nordiskt stöd. Detta är i själva verket förutsättningen för att vi på lika villkor kan delta i de nordiska ländernas ekonomiska samarbete.

Island har en särställning i Europa genom att det där finns betydande outnyttjad vattenkraft- och jordvärmeresurser. Vi ser Islands energiresurser som underlag för framtida tillväxt och industriell utveckling. Vi är intresserade av industriellt samarbete med andra nordiska länder som befinner sig i en annan energipolitisk situation. För närvarande pågår undersökningar och diskussioner med några europeiska företag om att bygga ett nytt aluminiumverk på Island med tillhörande kraftverk. Det svenska företaget Gränges Aluminium deltar i detta samarbete.

Nordiskt samarbete har dock aldrig varit begränsat till ekonomiska frågor och bör naturligtvis inte vara det. Kraven på harmonisering och ett närmare samarbete mellan Norden och EG, till exempel inom någon form av tullunion mellan EG och EFTA, får inte leda till en nivåsenkning på viktiga områden såsom miljövård, arbetsmiljö och konsumentskydd. Frihandel inom Europa får heller aldrig hindra frihandel internationellt. En samordning av skattesystemen mellan Norden och EG får inte heller leda till att den höga nordiska standarden för samhällsservice sänks. Vi måste värna om den nordiska samhällsmodellen, som har sina rötter i vårt gemensamma kulturarv, vår demokratiska tradition och omsorg om de sämst lottade i livet.

Samtidigt som vi effektiviserar det nordiska samarbetets organisation för att kunna bättre hantera våra relationer med EG måste

vi höja ambitionsgraden på andra områden såsom miljö och kultur. Vi måste fortsätta att utveckla det vittförgrenade kultursamarbetet. Det bör förstärkas och ges en ännu djupare folklig förankring. Jag vill här särskilt nämna idrottssamarbetet, med hänvisning till rapporten om idrottens framtida roll i det nordiska samarbetet, som bland annat bygger på en nordisk konferens som hölls av De nordiska idrottsförbundens fælleskommitté på Bosön i Sverige förra året. Nordiskt idrottssamarbete bör ges ökat ekonomiskt stöd och även stödjas på annat sätt. Detta gäller gemensamt agerande i idrottspolitiska sammanhang på det internationella planet och inte minst ökat samarbete för att främja ungdoms- och handikappidrottens utveckling.

Fru president! Det nordiska samarbetet står inför krävande uppgifter på det internationella ekonomiska planet. Ministerrådet förbereder nu en arbetsplan för att lösa dessa viktiga uppgifter – men hur viktiga de än är måste vi alltid ta fasta på de värderingar som utgör själva grundvalen för samhörigheten i Norden.

Salolainen: Fru president! Vi har för vana att granska utvecklingen utgående från vår nordiska horisont. Det är en naturlig utgångspunkt, men frågan är om den alltid är den bästa. Då världshandelns utveckling diskuteras i en ny global förhandlingsrunda, då nya regionala mönster uppstår och då integrationssträvandena har allt högre fart är det kanske på sin plats att som utgångspunkt se på våra länder och på Norden utifrån.

GATT-förhandlingsrundan kommer att ha stora återverkningar på de nordiska länderna. Handeln med industriprodukter liberaliseras ytterligare. Handeln med tjänster är för första gången med i förhandlingarna, och för första gången är också jordbruket föremål för diskussion. När förhandlingarna nu har nått halvvägs, och trots att det är svårt att uttala sig om slutresultaten ännu, står det klart att konsekvenserna för de nordiska länderna kommer att vara långtgående. Vi står inför en period som kommer att ställa stora krav på oss och som kommer att betyda stora omställningar. Integrationsprocessen i Västeuropa är i ett mycket aktivt skede. En genomgripande utveckling har skett inom EG. För-

utsättningarna att förverkliga den inre marknaden har väsentligt förbättrats, och processen är nu oåterkallelig.

Samarbetet mellan EFTA-länderna och EG har också utvecklats snabbt. Förutom handeln med industrivaror gäller samarbetet nu också handeln med tjänster och den fria rörligheten för produktionsfaktorer. Arbetet för att skapa ett europeiskt ekonomiskt område har blivit mera konkret och fått mera substans. Man har i olika sammanhang uttryckt tvivel över våra möjligheter att via EFTA-EG-samarbetet effektivt bevaka våra intressen. Jag delar inte denna skepticism. Jag tror tvärtom att vi genom ett nära samarbete med EG effektivt kan nå våra mål i den nu pågående processen.

Mot bakgrund av de tankar EG-kommisionens ordförande Jacques Delors framförde i mitten av januari är det ännu mera uppenbart än tidigare att vi bör stärka EFTA som organisation, effektivisera dess arbete och göra den till en trovärdig förhandlingspartner med EG. Vi vill fortfarande förverkliga det som sattes som mål i Luxemburgdeklarationen år 1984. Jacques Delors talade emellertid om en samarbetsmodell som både till sitt innehåll och till sin form skulle gå längre än det nuvarande samarbetet. Samtidigt hänvisade han vad gäller substansen, till de ekonomiska, sociala, finansiella och kulturella områdena.

EFTAs statsministermöte i Oslo i mars ger oss ett välkommet tillfälle att ta ställning till dessa frågor. Ett positivt svar från EFTA-ländernas sida skulle tjäna våra intressen i den nu pågående processen och bereda vägen för ett närmare samarbete med EG.

För Finlands del anser vi det angeläget att informella diskussioner mellan EFTA och EG om alla aspekter av Delors initiativ inleds så snart som möjligt. Samtidigt anser vi det viktigt att man i EFTA-kretsen utan dröjsmål överväger olika alternativ att stärka EFTA.

Det arbete som nu pågått under ett och ett halvt år inom Nordiska ministerrådet bör ses i relation till den allmänna utvecklingen. Utredningen inom ministerrådet har utmynnat i en värdefull utvärdering av läget. Utredningen visar att vi inom det nordiska samarbetet nu står bättre rustade än tidigare att möta den västeuropeiska integrationsprocessen. Ändå bör vi ytterligare stärka integrationen inom Norden för att effektivt kunna bevaka

våra intressen under åren framöver. Det nordiska samarbetet bör vara än mera pådrivande än tidigare. Vi bör effektivt ta fram de resurser som vi skapat oss. Vi skall utan fördröjningar omvandla våra idéer till politiska målsättningar. Vi skall mycket mera effektivt än hittills kunna omsätta våra gemensamma beslut till konkret handling.

Det är här vi kan hämta styrkan för att välrustade möta den nya utvecklingen. Det är i den nya ekonomiska handlingsplanen och i strävandena att förverkliga Norden som hemmamarknad som vi finner byggmaterialet. Det kräver samtidigt att vi tar vara på våra möjligheter. Avvecklingen av handelshindren utgör ett gott exempel. Genom att driva på arbetet för att nå konkreta resultat skapar vi oss själva en bättre utgångspunkt för en vidare europeisk integration. Vi har kommit dithän att det är dags att överväga om vi bör göra våra handelspolitiska beslut bindande både nordiskt och nationellt. Ifall vi inte tar ställning till denna fråga riskerar vi att bli efter i den nuvarande utvecklingen. Samtidigt riskerar vi att minska de trots allt stora möjligheter som vi har att genom nordiskt samarbete driva på skeendet. Det måste anses vara ologiskt att vi på det handelspolitiska området fortfarande saknar ett officiellt ministerråd trots att de handelspolitiska frågorna har blivit alltmer centrala i det nordiska samarbetet.

Indenrigsminister och minister for nordisk samarbete **Thor Pedersen**: Tiden er inde til at gøre ting bedre. Set med danske øjne er det positivt, at den igangværende dynamik i samarbejdet i De Europæiske Fællesskaber er blevet en drivkraft for nytænkning og fremskridt i det nordiske samarbejde. Det nordiske samarbejde er nu inde i en ganske dynamisk fase, og som man siger: Bedre sent end aldrig.

Men lad os ikke styre ind på et sidespor i vor begejstring over udviklingen af EF's indre marked. Vi skal med største opmærksomhed følge den proces, der er i gang i EF, og tage hensyn til den i vort nordiske samarbejde. Men vi skal ikke begå den fejltagelse at prøve at kopiere EF-samarbejdet i Norden, for grundlaget for det nordiske samarbejde er et andet. Vi skal undgå nye bureaukratiske

konstruktioner. Vi har et solidt fundament af historisk, politisk, kulturelt, socialt og økonomisk fællesskab, der er resultatet af flere århundreders samkvem i krig som i fred. Vi kæmper for de samme principper om demokrati og lighed. Helt naturligt er vi derfor at finde på samme front i internationale forhandlinger, hvad enten det gælder politiske spørgsmål eller f.eks. spørgsmål om menneskerettigheder.

Dette fælles fundament gør – helt i overensstemmelse med de bedste nordiske traditioner – at vi kan følges ad uden at marchere i takt. Det giver os også et bredt arbejdsfelt at bygge på, og vi er godt i gang. Men vi skal ikke slendre. Det har der nok været en tendens til, men det tillader udviklingen ikke i dag. Vi skal gennemføre en modernisering, vi skal sikre en strømning i det nordiske samarbejde. Vi skal organisere os og gøre vort samarbejde mere målbevidst for at sikre en bedre ressourceudnyttelse, og der skal sikres større harmoni mellem ambitioner og de faktisk mulige mål.

Vi vil nu kræve realisme også i det nordiske samarbejde. Vi skal gøre os klart, hvad vi vil, og vi skal ikke spille tid på det, vi ikke vil. Vi skal arbejde målrettet og vise politisk handlekraft. Vi skal ikke spille god arbejds-kraft på at diskutere ændrede strukturer og samarbejdsformer. Sådanne diskussioner er endeløse. Det nordiske samarbejde har en udmærket grundstruktur. Spørgsmålet er alene, om vi vil, og det vil vi.

Fru præsident! Den danske regering ønsker, at det nordiske samarbejde udbygges, fungerer og giver helt konkrete resultater. Vi ønsker et åbent og inspirerende samarbejde på alle niveauer. Vi vil sikre størst mulig nordisk gennemslagskraft i internationale organisationer uden nye bureaukratiske strukturer. Vi bør nu have lært af fortidens fejltagelser og skal styrke det nordiske samarbejde på dets egne præmisser. Målet skal være at sikre, at nordiske virksomheder og borgere i Norden får de bedste muligheder for at tage del i og drage nytte af den europæiske integration. Vi skal opnå en frugtbar vekselvirkning mellem det nordiske samarbejde og EF-samarbejdet. Vi har noget at give her i Norden, og hvis vi vil, kan vi sikre væksten i vores del af Europa i den internationale udvikling – og det vil vi. Men det kræver vilje og ubetinget politisk

handlekraft. Det er i dette lys, man skal se samarbejdsministrenes beslutning om det 4-årige arbejdsprogram.

Gadd: Fru president! Det talas så ofta om allt som "vi" i de nordiska länderna har gemensamt. Speciellt talas det om detta under Nordiska rådets sessioner.

Den europeiska gemenskapen har skapat sitt begrepp "Europa utan gränser", och därför har det också blivit naturligt att de nordiska ländernas relationer till Västeuropa blivit mer aktuella än tidigare.

"Vi" får inte missa "tåget" brukar det sägas. Frågan är bara vad som läggs in i ordet "vi" och i ordet "tåget". Finns det ett "vi" när det gäller de nordiska ländernas relationer till Västeuropa?

Är det arbete som pågår inom EG möjligt att likna vid ett "tåg" som nu obönhörligt sätter upp farten för att aldrig mer stanna och ge någon någonsin chansen att stiga på och åka med vid en kommande anhalt?

Ser man först på "tåget" – som alltså anses vara fram utan att mer stanna – så finns det åtskilliga anledningar att erinra om fakta.

Så sent som på hösten 1987 framstod den europeiska gemenskapen som ytterst splittad, intill och över gränsen till handlingsförlamad.

Då förmådde man inte lösa sina mest centrala interna problem. Ett exempel var den europeiska jordbrukspolitiken. Ett annat var EG-kommissionens våldsamma kostnadsökningar. Ett tredje var frågan om att bygga upp infrastrukturen i EG:s fattigare områden. Ett fjärde exempel var Englands ovilja att bidra till EG:s budget.

Inget av dessa problem är för dagen närmare sin lösning än de var i slutet av 1987.

"Europa utan gränser 1992" präglades och gjordes känt över hela världen inte så litet för att dölja det som man då inte förmådde finna någon lösning på.

Den välrenommerade engelska tidskriften "The Economist" formulerade i somras saken så här:

"1992, det är ett europeiskt fenomen under våren 1988; sommaren 1988 kommer vi förmodligen att minnas för de obesvarade förhoppningarna om ett Europa utan gränser."

Vi vet alla att ett Europa utan gränser till-

låter varor, tjänster och arbetskraft att röra sig fritt mellan länderna.

Skall det ligga någon som helst mening i ett "Europa utan gränser" måste beskattningen av varor, av tjänster och av arbetskraft vara tämligen lika i Europas länder – den måste harmoniseras. Annars saknar "Europa utan gränser" alldeles mening.

Men det stannar inte med det.

Skall det vara meningsfullt att göra skattesystemen lika varandra i de europeiska länderna, måste reglerna i övrigt för kapitalbildningen vara likartade.

Tar man ett sådant steg ställs det så småningom krav på att arvs- och familjerättsliga regler harmoniseras.

Gör man inte det upphör effekterna av en harmonisering av lagstiftningen kring förmögenhetsbildningen och av harmoniseringen av skattelagstiftningen.

Ett Europa utan gränser måste med närmast en naturlags nödvändighet till sist harmonisera familjerätten även i EG:s olika länder. Danmark måste hamonisera sig med Italien, Spanien och Portugal.

Det behövs ingen fantasi alls för att inse hur lång vägen är innan ett "Europa utan gränser" nått något som ens tillnärmelsevis kan ses som ett förverkligande. Kulturella, religiösa, språkliga och politiska fakta finns där. Vi har "historien emot oss". Det är ingen slump att Europa ser ut som det gör i dag.

Det finns en mängd olika krafter bakom strävandena till ett Europa utan gränser. Vissa vill i strävandena se något som gör det omöjligt i framtiden med krig mellan Västeuropas länder. De strävandena borde vi i Norden verkligen ta del av.

Men det finns också andra, som ser dessa strävanden som ett första steg till en militär och utrikespolitisk enhet i den här världen. I varje fall är det helt otänkbart att Sverige kan samarbeta med sådana strävanden.

Det finns ledande politiker inom EG som aldrig kan acceptera en överstatlighet på bekostnad av de enskilda ländernas suveränitet. Men det finns också nog så många - inte minst inom EG-byråkratin – som gör vad de kan för att skapa en västeuropeisk federation.

Finns det då ett "vi" bland de nordiska länderna när det gäller relationerna till vår omvärld?

Jag tror det inte.

Vi vet alla att våra nordiska länder valt helt olika vägar för att lösa sina militära säkerhetsproblem. Vi vet också att de politiska krafter som i dag har inflytande i våra länder utgår från värderingar som i långa stycken har mycket litet gemensamt.

Vi har senast upplevt ett exempel på denna felaktiga diskussion när Nordiska rådets ekonomiska utskottet nyligen kategoriskt avvisade de fackliga organisationernas vädjan om lagstiftarnas stöd för att klara de fackliga uppgifterna i stora internationella koncerner.

Diskussionen i ekonomiska utskottet avslöjade hur litet vi i Norden i vissa grundläggande frågor har gemensamt.

I den situationen är det, fru president, en uppgift stor nog att hålla reda på var vi har varandra här i Norden i relationerna till Europa. Det är också en uppgift för Nordiska rådet. Det är inte alls någon liten uppgift.

Kemppainen: Rouva puheenjohtaja! Jotta tulkintalaitteille tulisi jotain käyttöä, aion sanoa pari sanaa suomeksi. Ensinnäkin Arne Gadd näkyi puhuvan Euroopasta ilman rajoja, silloin kun hän puhuu Länsi-Euroopasta. On erittäin valitettavaa, että Ruotsin sosiaalidemokraattien varsin merkittävä valtiopäivämies puhuu tällä tavalla. Mielestäni meidän pitäisi todellakin puhua koko Euroopasta ja Euroopasta ilman rajoja, ja silloin pitää puhua koko Euroopasta, joka utlottuu Atlantilta Uralille. Sama on valitettavasti näkyvissä kaikissa ministerineuvoston päätösesityksissäkin sekä taloudellisen kehityksen ohjelmassa ja raporteissa Pohjola Euroopassa. Niissä ei puhuta ollenkaan tästä toisesta osasta Eurooppaa, ja siitä ei myöskään edustaja Arne Gadd puhunut. Muutoin olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä siitä, että on erittäin valitettavaa havaita se, että miellä on Pohjoismaiden neuvostossakin olemassa sellainen osa, joka haluaa kylläkin sallia pääomien vapaan liikkumisen, mutta ei työläisten yhteistyön kehittymistä, niin kuin ammattillista yhteistyötä konsernikohtaisesti tarkoittava esitys ohö merkinnyt. Siitähän me talousvaliokunnassa olemme juuri äänestäneet, tosin äänin 10–10. Eli Arne Gaddille haluaisin todeta vain sen, että kun puhutaan

Euroopasta ilman rajoja, niin poistetaan kaikki rajat Euroopasta.

Kemppainenns anförande i svensk översättning: Fru president! För att tolkningsutrustningen inte skall stå oanvänd, säger jag några ord på finska. För det första hörde jag Arne Gadd tala om ett gränslöst Europa, när han avser Västeuropa. Det är mycket tråkigt, att en synnerligen betydelsefull riksdagsman från Sveriges socialdemokratiska parti talar på detta sätt. Jag anser att vi verkligen borde tala om hela Europa och ett Europa utan gränser, och då måste man tala om hela Europa, som sträcker sig från Atlanten till Uralbergen. Detta gäller tyvärr även alla ministerrådsförslag samt nya ekonomiska handlingsplanen samt rapporten "Norden i Europa". Där talas det inte om den andra delen av Europa. Det talade inte heller Arne Gadd om. Annars håller jag helt med honom om att det är mycket tråkigt att upptäcka att vi även här i Nordiska rådet har dem, som visserligen vill tillåta fri rörlighet av kapital, men inte tillåter utvecklingen av arbetarnas samarbete så som man avser i medlemsförslaget om koncernfackligt samarbete. Det är just det vi nysar om i ekonomiska utskottet, visserligen med resultatet 10–10. Alltså vill jag till Arne Gadd påpeka, att när vi talar om ett gränslöst Europa, då skall vi avskaffa alla gränser i Europa.

Skauge: Ærede president! Jeg har notert meg at flere av statsministrene, og også formannen for de nordiske samarbeidsministrene, sterkt har understreket at når det gjelder forhandlinger og fremskritt overfor EF, går veien gjennom EFTA – det har vært understreket ganske kraftig. Nå er jeg ikke uenig i at én av veiene går gjennom EFTA – når det gjelder handelspolitiske forhandlinger og spørsmålet om tekniske handelshindre i vid forstand, er det riktig. Men når det gjelder å føre frem det nordiske samfunnssyn, det som vi i Nordisk Råd ynder å kalle de nordiske fellesverdier, må vi spørre oss om EFTA kan være kanalen for dette. Her må vel svaret være nei. Det er de nordiske land, bilateralt og i nordisk samarbeid, som må være kanalen for disse synspunkter.

Det betyr at vi i nordisk sammenheng må drive en aktiv nordisk tilpasning, f. eks. i arbeidet med Norden som hjemmemarked. Men det er ikke tilstrekkelig. Det er en viktig oppgave for oss å ivareta nordiske interesser.

Det er også et annet aspekt ved det nordiske samarbeidet som vi må være klar over, og som vi må ta vare på i de nordiske organer, og det er hvorledes vi skal drive nordisk samarbeid i en fremtid hvor de nordiske land har forskjellig status i forhold til EF. Etter hvert som harmoniseringsarbeidet i EF går fremover, hvorledes vil det påvirke det nordiske fellesskapet? I den grad det fra tid til annen vil dukke opp tanker om overnasjonale konstruksjoner, enten det måtte være i EFTA eller i Nordisk Råd, hvorledes vil det kunne fungere i et nordisk samarbeid hvor vi har forskjellig tilknytningsform til EF? Dette er temaer som vi bør tenke igjennom, og som vi bør ta vare på.

Integrasjonsprosessen i Europa stiller nye krav til beslutningsevnen og beslutningstempoet i Nordisk Råd. Söder-komiteen har i sin første innstilling selvfølgelig kommet med forslag som i stor utstrekning peker på temaer i internasjonalt politikk, men kanskje først og fremst på en organisatorisk ramme for arbeidet med disse spørsmålene. Det neste skrittet er faktisk politiske utspill på saksområder som gjelder valget i forhold til EF – og det er kanskje den mest spennende utfordringen vi står overfor i neste omgang.

Før jeg runder av vil jeg gjerne understreke at vi som parlamentarikere føler behov for å være pådriverne. Selv om ministrene finner det tilfredsstillende å kanalisere sin virksomhet gjennom EFTA, er ikke det en kanal som er tilgjengelig for parlamentarikerne i Nordisk Råd. Vi må bruke de vanlige nordiske kanaler.

Det er selvfølgelig interessant for Nordisk Råd å se at det også i Ministerrådet gjøres fremskritt. Jeg har med en viss glede notert meg det humoristiske i at rapporten "Norden og Europa I" resulterte i et stort fremskritt ved at den neste som kom, het "Norden i Europa" – så også Ministerrådet gjør fremskritt.

Aho: Fru president! För att använda ett känt talesätt är det skäl att fråga sig här i Nordiska rådet "Where is the beef?". Var är själva substansen i dagens nordiska samarbete? Vilka är alltså de stora frågorna och visionerna framöver? Vilket budskap vill vi förmedla genom denna session?

Det nordiska samarbetets historia är ståtlig. De uppnådda resultaten och hela den nordiska samarbetsapparaten är enastående i hela världen. Vi har uppnått sådana samarbetsformer, som man först nu eftersträvar t. ex. i EG. Prestationernas värde ökar ytterligare därför att de skapats utan övernationellt beslutsfattande.

Trots detta ser det ut som det nordiska samarbetet håller på att hamna i en återvändsgränd. Den omgivning som vi verkar i förändras snabbt. Speciellt berör den europeiska integrationen Norden. Den teknologiska utvecklingen samt de snabba ekonomiska förändringarna – med ett ord sagt informationssamhället – gör historia av en del av det nordiska samarbetets utmärkta resultat. Det nordiska samarbetets stagnation innebär en tillbakagång.

Försök att befrämja och förnya samarbetet har kontinuerligt gjorts. Den vid sessionen 1985 godkända ekonomiska handlingsplanen, satellitsamarbetsprojektet, de godkända programmen om datateknologi eller bioteknologi eller de omfattande och noggranna utredningar om det interationella samarbetet är bra exempel på detta.

Tyvärr förefaller det som om det ena goda försöket efter det andra skulle rinna ut i sanden eller urvattnas. Så håller på att ske också med den ekonomiska handlingsplanen som godkändes under stora förväntningar.

Fru president! Det nordiska samarbetet dras enligt min uppfattning med två allvarliga problem: långsamhet och avsaknad av strategi.

Det nordiska samarbetets långsamhet och stelhet har lett till att vi fortfarande diskuterar om behovet av förändringar då vi redan borde göra beslut och sätta dem i verket.

Vi behöver en strategi för det nordiska samarbetet för att inte slösa energin på att försöka göra allt. Genom brett europeiskt samarbete eller genom integrationen i Västeuropa kommer även många behov av samarbete mellan de nordiska länderna att till-

fredsställas. Egna, nordiska lösningar får inte vara något självändamål.

Integrationen i Europa kommer inte att utplåna nationalstaterna. Den kommer inte att avskaffa behovet av vårt nordiska samarbete. Tvärtom kommer det att öka på många områden. Därför måste vi effektivisera vårt samarbete och koncentrera våra internationellt sätt knappa resurser på områden och frågor vilka är livsviktiga för Nordens framtid.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident og ærede udholdende medlemmer af Rådet! De nordiske lande bindes jo sammen af stærke historiske, kulturelle og til en vis grad økonomiske bånd. I et internationalt perspektiv fremstår de nordiske lande som en homogen gruppe med i stor udstrækning sammenfaldende mål for samfundsudviklingen. Vi har nogenlunde ens sociale strukturer, og i efterkrigstiden har vi jo bygget velfærdssamfund op med bl. a. følgende centrale indslag:

Vi har en høj sysselsætning, altså en forholdsvis lav arbejdsløshed – lige med undtagelse af Danmark. Vi har en relativt jævn indkomstfordeling og en nogenlunde levestandard – med hensyn til indkomstfordelingen må jeg dog sige undtagen for kvinder.

Vi har en nogenlunde stærk offentlig sektor som garant for velfærden i vores samfund. Den er nu under angreb for nedbrydning.

Vi har internationalt set en ambitiøs miljøpolitik, som burde være bedre, og som desværre ikke blev så udbygget, som den kunne være blevet på vores ekstrasession.

Vi har stærke demokratiske politiske systemer, hvori de faglige organisationer spiller en aktiv rolle.

Og hvad er det så, vi oplever nu? Jeg har i nogle sidebemærkninger nævnt de hovedområder, hvor jeg synes det er ved at se galt ud. Med hensyn til det overordnede – det, jeg sagde om, hvordan vi bindes sammen i Norden historisk, kulturelt og økonomisk – har vi i dag hørt endeløse taler om, hvor smukt det går. Ja, en af vore ministre, hr. Thor Pedersen, formåede endda at sige: Alt er godt i Norden, som det går. Vi skal ikke marchere i takt, men vi skal være dynamiske. Hvordan han fik det til at hænge sammen inde i sit hoved, må jeg prøve at samtale med ham om, når vi kommer hjem, for alle tre dele lader sig

jo ikke gøre samtidig.

Men hvad er det så, vi står over for? Vi står over for, at man nu blokerer for et koncernfagligt samarbejde. Hvad er det, de vil, de der ønsker lagstiftning om et koncernfagligt samarbejde? Jo, de ønsker såmænd bare, at tillidsmændene i de virksomheder, som har afdelinger i forskellige lande, en gang imellem kan mødes, drøfte fælles problemer, og finde ud af; Hvordan går det egentlig med vores koncern? Kan vi komme med nogle gode ideer til, hvordan det kan komme til at gå bedre? Hvorfor har vi ingen ordentlige husaftaler her, når de har det i det andet land? De ønsker kort sagt at tale sammen.

Så ønsker de naturligvis at få betalt frihed til det også, og det manglede vel også bare. Der er jo ikke grænser for, hvor ofte direktørerne kan tage deres fine mapper med metal-spænderne på under armen og rejse på 1. klasse med gratis drinks for at tale med hinanden om alvorlige problemer i koncernen. Men at tillidsmændene for lønmodtagerne vil driste sig til at stille krav om at måtte gøre noget, der blot ligner dette, skal sandelig trynes.

Og her skal jeg ikke klandre nogen anden regering end den danske. Jeg synes, det er en katastrofe, at den danske regering med sine ministre kan stå her og holde den ene svulmende tale efter den anden – hr. Thor Pedersen har jeg kommenteret – og så blokerer de, lige så snart det overhovedet skal ske noget, der peger blot en smule fremad.

Dette her – både det koncernfaglige samarbejde og det, der meget gerne skulle ske på arbejdsmiljøområdet, hvor det også er lykkedes at få de bedste tænder trukket ud af forslaget – handler om den sociale dimension i det nordiske samarbejde. Og hvad oplever vi? Vi oplever desværre, at Danmark siger nej.

Jeg har siddet her i dag og tænkt: Ja, ja, jeg vil nu ikke flytte til Sverige, men jeg ville nu ønske, at vi havde en socialdemokratisk statsminister, der hed Carlsson – ja, for min skyld må han også godt hedde Auken eller hvad som helst andet, hvis han bare vil gå ind for, at man dog i det mindste måtte lave et koncernfagligt samarbejde og ordentlige arbejdsmiljøkonventioner.

Jeg ville også ønske at, vi havde en finansminister, der kunne lignedes med Kjell-Olof

Feldt, som holdt en fremragende tale her i dag, hvor i han endda tilbød, at vi nu kunne gå ind og lave lagstiftning på disse områder. Men hvad oplever vi? Det behøver jeg ikke at sige. Enhver kan se sig om: Man er såmænd gået, inden debatten her er slut.

Arbetsmarknadsminister **Ingela Thalén**: Fru president! 1988 kan i stort betecknas som ett framgångsrikt år i det nordiska samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet. Samarbetet på arbetsmarknadsområdet sker inom ramen för samarbetsprogrammet från 1985.

På såväl arbetsmarknads- som arbetsmiljöområdet har vi i Norden nära följt integrationsarbetet inom EG. Också under 1989 kommer vi att nära följa utvecklingen och med nordiskt samarbete som utgångspunkt närma oss omvärlden.

En viktig del av vår politik är regionalpolitiken. I flera av de nordiska länderna är regionalpolitiken för närvarande föremål för översyn, och förslag till inriktning och utformning av politiken kommer att redovisas under det närmaste året.

Vid de regionalpolitiskt ansvariga ministrarnas möte i morgon kommer dessa frågor att diskuteras. Då kommer också inriktningen av ett nytt nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram att behandlas. Jag vill understryka vikten av att ur både ekonomisk och fördelningspolitisk utgångspunkt politiken kan utvecklas för att bättre ta till vara resurserna i alla regioner i våra länder.

De nordiska länderna har spelat en framträdande roll i den internationella utvecklingen på arbetsmiljöområdet. Detta gäller särskilt tiden sedan början av 1970-talet. Det är ingen överdrift att påstå att vi i Norden i många avseenden varit banbrytande.

Ministerrådets förslag om en nordisk arbetsmiljökonvention förväntas bli ett övergripande instrument för den nordiska arbetsmiljöpolitiken. De aktiviteter det genererar bör kunna bidra till att ytterligare fördjupa och effektivisera det nordiska samarbetet. En konvention som slår fast de nordiska ländernas gemensamma mål och strävanden på arbetsmiljöområdet blir en god hjälp för att i omvärlden hävda den nordiska arbetsmiljöpolitiken.

Det är därför med särskild tillfredsställelse jag noterar den positiva inställningen hos social- och miljöutskottet till ministerrådsförslaget. Endast på en punkt – artikel 4 – förorddar utskottet en annan skrivning, som enligt utskottets mening skulle ge artikeln ett starkare innehåll.

Jag vill framhålla att ministerrådet med sin föreslagna text vill markera de nordiska ländernas gemensamma strävan att fortlöpande arbeta för en förbättrad arbetsmiljö. Vår strävan bör vara att med nordiskt synsätt som grund söka ge impulser till utvecklingen inom övriga Europa och därigenom påverka denna till en hög ambitionsnivå. Den föreslagna texten täcker väl synsättet, samtidigt som en upplutning från samtliga länder är möjlig.

Nordens fackliga samorganisation, NFS, har framfört krav på att ett trepartiskt nordiskt organ skall inrättas för att bereda arbetsmiljöfrågor. Samma krav har framförts om arbetslivs- och arbetsrättsfrågorna. Detta bereds för närvarande. Jag har stora förhoppningar om att vi skall komma fram till en gemensam och bra lösning för hela arbetsmarknadssektorn.

Fru president! Det nordiska industrisamarbetet utvecklas snabbt. Detta samarbete är av stor betydelse för att de nordiska ländernas ekonomier skall kunna utvecklas positivt. Utvecklingen har främjats genom det stöd den fått av arbetstagarerna och deras organisationer.

Det råder en bred enighet om att de anställdas medverkan i och inflytande över företagens beslut och inriktning skapar ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv med bättre arbetsförhållanden, bättre arbetsmiljö och ökad arbetstillfredsställelse. När nu företagen i rask takt internationaliseras är det därför av största betydelse att det goda samarbetet mellan parterna på den nordiska arbetsmarknaden inte hindras eller försvåras.

Efter ett nordiskt utredningsarbete avvisade de nordiska arbetsgivarna den 2 december förra året att medverka till en avtalslösning av den koncernfackliga frågan. Frågan har därefter diskuterats mellan arbetsministrarna. Nordiska ministerrådet har enats om att vi inte kan bli eniga. Jag beklagar att den danska arbetsministern inte ansett sig kunna biträda förslag som skulle kunna föra frågan framåt.

Fru president! Den svenska regeringen är angelägen om att fackligt samarbete kan utvecklas och fördjupas i de företag som berörs av den industriella integrationen i Norden. Vi är beredda att ta upp diskussioner med andra regeringar i Norden om att på bilateral basis, med hjälp av lagstiftning om det behövs, utveckla formerna för koncernfackligt samarbete. Under detta rådsmöte kommer ett medlemsförslag om denna fråga att behandlas. I samband därmed kommer jag att närmare redogöra för den svenska regeringens inställning.

Olof Jansson: Fru president! De självstyrda områdena Färöarna, Grönland och Åland är redan i nordiska sammanhang små. Inför den europeiska integreringen föreligger risken att dessa områden blir ännu mindre i betydelse och kan få svårt att hävda sig. Detta bör beaktas, då vi nu står inför de stora organisationsfrågorna kring ett förstärkt Norden i Europa.

Visserligen ligger de mera övergripande frågorna i internationellt avseende mera på det nationella planet. Men på de enskilda sakområdena, exempelvis kultur, näringar, arbetsmarknad m. m., är det för de självstyrande områdena av mycket väsentlig betydelse, att dessa för bevakandet av sin självbestämmanderätt ges tillräckligt medinflytande i integreringsprocessen. De självstyrande områdena har på basen av 1983 års samarbetsavtal, dvs. Helsingforsavtalet, en respekterad ställning som minoriteter i det nordiska samarbetet. Utgående från denna bas bör således även Färöarna, Grönland och Åland kunna beredas plats i det utökade internationella samarbetet. Jag vill här i korthet beröra detta förhållande organisationsmässigt i samband med de stora organisationsfrågor som nu föreligger vid denna session – inte mindre än tre medlemsförslag är för närvarande aktualiserade på området.

Medlemsförslaget A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor kan från åländsk sida väl omfattas. Ett nytt ministerråd för utrikeshandeln liksom en förstärkt funktion för samarbetsministrarna och ställföreträdarfunktionen bör kunna vara även oss till fördel.

Inom denna organisationsram har Åland

liksom Färöarna och Grönland enligt Helsingforsavtalet formaliserad rätt att delta.

Beträffande medlemsförslag A 862/j om upprättandet av en nordisk kommission måste den anmärkningen göras, att de självstyrande områdena ej beaktats i förslaget. Skulle sålunda en sådan kommission ersätta den nuvarande samarbetsminister- och ställföreträdarfunktionen, kunde detta innebära en tillbakagång för de självstyrande områdena i jämförelse med deras nuvarande formaliserade rätt enligt Helsingforsavtalet. Denna brist var uppenbarligen ett förbiseende i medlemsförslaget, och skulle vid ett förverkligande givetvis måst rättas till.

Beträffande medlemsförslag A 866/j om upprättande av ett internationellt utskott finns från åländsk sida heller intet att anmärka mot ett utskott som sådant.

Även härvid kunde vi med nuvarande samarbetsformer ha möjlighet att delta. Om däremot detta utskott ersätts med en kommitté i anknytning till presidiet, blir förhållandet för oss ett annat. I en sådan kommitté har vi från de självstyrande områdenas sida ingen formaliserad rätt att delta, om inte detta särskilt separat beslutas, oaktat arbetsfältet kan beröra en hel del frågor, som är angelägna även för oss. Förverkligas en sådan kommitté, får de självstyrande områdena inte glömmas. Åtminstone någon form av arbetskontakt borde skapas. Jag ber att juridiska utskottet beaktar dessa aspekter i de fortsatta diskussionerna liksom även den nuvarande internationella samarbetskommittén i sitt förlängda mandat.

Till sist, fru president, då jag för tio år sedan för första gången deltog i Nordiska rådets session – det var i Reykjavík – var den generella tiden för talen tio minuter. För några år sedan blev den nedbantad till 7 minuter. Nu är den nere i 5 minuter. Man frågar sig: Är sessionernas generaldebatter på väg att förlora i betydelse.

Handelsminister Balstad: Ærede president! Europa er i forandring. Den positive udvikling i øst/vest-forholdet, reformene i Øst-Europa og et europeisk fellesskap i dynamisk forandring er i ferd med å skape en helt ny samarbeidsrelasjon i vår verdensdel. Særlig er styrkeforholdene på det økonomiske plan i ferd med å forskyves, med Fellesskapet som det

ubestridte midtpunkt.

I EFTA har det utløst en betydelig aktivitet, på toppen av det samarbeid som har utviklet seg på grunnlag av Luxemburg-erklæringen. Hvor dette til slutt kommer til å lede oss, er det vanskelig å spå om i dag. Likevel tyder det på at samarbeidet mellom EFTA og EF bare vil gripe om seg og omslutte stadig flere områder av det nordiske samarbeid.

Nordisk Råd og Ministerrådet har siden Nordisk Råds forrige sesjon konsentrert mye av sitt arbeid om Nordens forhold til EF, og ikke minst om de muligheter EFs indre marked skaper for de nordiske land.

Situasjonen stiller det nordiske samarbeidsmaskineri overfor særlige utfordringer. Det er gledelig at så mange er opptatt av dette og legger vekt på at vi setter ressurser inn på å møte utfordringene. Skal vi imidlertid i Norden kunne øve innflytelse på de europeiske prosesser, må vi anvende våre ressurser riktig.

På mange felt vil tidligere nordiske landvinninger og svært mye av det pågående nordiske samarbeid gå inn i et bredere europeisk samarbeid. Dette gjelder ikke minst for arbeidet med å fjerne handelshindringer. Der vi taler om "Norden som hjemmemarked", vil vi på brede felter kunne oppleve skapelsen av et vesteuropeisk hjemmemarked. Dette er en positiv utvikling.

Vi har f. eks. lykkes bra med å bygge ned stengslene for økonomisk og menneskelig samkvem innen Norden, og vi har i mange ting vært foregangsland i Europa. Hvordan vil imidlertid resultatene fortone seg om noen år, stilt i relieff mot et Fellesskap uten indre grenser? Det er neppe noen tvil om at de gjenværende barrierer i Norden vil kunne fortone seg høyere både for næringsdrivende og den enkelte borger enn det de gjør i dag. Derfor er det åpenbart at samarbeidet innen Norden må utvikle seg parallelt med den bredere europeiske utviklingen.

Det ligger i de europeiske prosesser også en annen og kanskje enda større utfordring for de nordiske land. Gjennomføringen av de fire friheter som EFs indre marked skal bygge på, innebærer et friere spill for markeds-kreftene. Næringsvirksomheter blir riktignok fortsatt underlagt regler, fastsatt på felles grunnlag, som skal ta vare på hensynene til helse, sikkerhet og miljø. Samordningen av

disse reglene innenfor den store europeiske rammen krever derfor et sterkt engasjement fra de nordiske land.

En fransk industriherre har nylig utgitt en bok om det han kaller "Den store illusjonen", som beskriver EFs indre marked som et potensielt darwinistisk mareritt. Han angriper det, etter hans mening, forfengelige håp om at økonomisk liberalisering alene vil skape sosial vekst og politisk enhet. Han etterlyser en sann sosial dimensjon og en europeisk fagbevegelse som har styrke nok til å hamle opp med kapitalkrefter som har fått frie tøyler.

Skal vi unngå at Europa, slik denne forfatter uttrykker det, blir et Hongkong i større skala, må den sosiale dimensjon ved europeisk samarbeid opprustes. President Delors har ikke minst innsett dette. Men den sosiale dimensjon i EFs markedspolitikk er ennå et diffust begrep.

Under det norske formannskap i EFTA har vi foreslått at samarbeidet fremover med EF skal intensiveres på områder som er særlig representative for den nordiske modell, nemlig miljøvern, utdanning og områder innenfor den sosiale dimensjon. De nordiske land bør ha forutsetning for å påvirke utformingen av Europa på disse områdene, særlig ved å legge vekt på sysselsettingsspørsmål, arbeidsmiljø, bedriftsdemokrati og samarbeid mellom partene i arbeidslivet.

Det gleder meg derfor at Nordens faglige samorganisasjon har tatt initiativet overfor samarbeidsministrene til at felles nordiske forslag kan utarbeides i den hensikt å påvirke EF-utviklingen i retning av en nordisk modell for et mer menneskelig og sosialt Europa.

Det er imidlertid ikke bare overfor EF og i europeisk sammenheng vi nordiske land tjener på å stå sammen og fremme våre felles interesser. Forhandlingene i Uruguay-runden i GATT utgjør den globale økonomiske utfordring de nordiske land står overfor.

De nordiske land har engasjert seg sterkt i runden, og har av den grunn kunnet påvirke prosessen langt utover det vår relative størrelse skulle tilsi. Derfor kreves det av oss at vi holder sammen og arbeider intenst for å få flere og bedre globale løsninger.

Undervisnings- og kulturminister **Svavar Gestsson**: Fru præsident! Først nogle vigtige kulturspørgsmål. Det er meget vigtigt, at man nu efter Nordsat's skibbrud søger efter andre midler, som kan bremse en udvikling mod, at stærkt påvirkende massemedier i overvældende grad bliver kanaler for udenlandsk og især angelsaksisk materiale.

Ideen om Nordisk Film- og TV-fond, som oprindelig er en islandsk idé fra Eiður Guðnason, ser efter Ministerrådets beslutning i dag ud til at blive realiseret. Den sigter mod at skabe et sikrere grundlag for produktion af nordisk film til biografier og fjernsyn.

Fra islandsk side hilser vi beslutningen om sådan en fond velkommen. Denne beslutning skal ses i sammenhæng med den handlingsplan for nordisk kultursamarbejde, som Ministerrådet vedtog i fjor.

En af de opgaver, der blev lagt mest vægt på i handlingsplanens afsnit om uddannelse, er allerede godt i gang. Her tænker jeg på såkaldte Nordplus-plan. Hvad angår studerende sigter Nordplusplanen især mod kortere studieophold i begyndelsen af universitetsuddannelsen. Men for os er det af afgørende betydning, at adgangen til fuldstændig højere uddannelse ikke lukkes i de lande, som islandske studerende især har søgt til, og det gælder ikke mindst de nordiske lande. Der har man længe vist stor gæstfrihed, og sådan er det stadig. det siges imidlertid, at det i de senere år nogle steder er blevet vanskeligere at blive optaget end tidligere. Men dette ville være i direkte modstrid imod handlingsplanen om nordisk kultursamarbejde, som tværtimod tager sigte på, at man arbejder henimod, at hele Norden med en regulær traktat bliver et "uddannelsesfællesskab".

Under Ministerrådet arbejder man nu på at udarbejde en ny handlingsplan til styrkelse af den indbyrdes sprogforståelse mellem folk i Norden. Som eksempel på vor holdning i denne sammenhæng kan bl. a. nævnes, at faget dansk er obligatorisk i 5–6 år i den islandske grundskole og yderligere i de første år af forsættelsesskolen. I visse tilfælde kan norsk eller svensk erstatte dansk. Faget dansk tager ca. 5 pct. af undervisningstimerne i grundskolen i Island hvert år. Den idé er nu blevet udkastet, at man til støtte for dette arbejde skulle oprette et lille informationscenter for nordiske sprog i Nordens Hus i Reykjavik og

ansætte en særlig medarbejder ved det.

Det bør også nævnes i denne sammenhæng, at der i fjor for første gang fra Ministerrådet blev ydet en særlig bevilling til elevudveksling mellem skoler i hvad man kalder Vestnorden og Østnorden. Denne ordning har været af stor betydning for islandske elevers mulighed for at deltage i nordiske skolebesøg.

Fru præsident! I august sidste år fik kvinder i Norden lejlighed til at udveksle erfaringer, skabe nye kontakter, fokusere på kvinders styrke og sætte nye visioner om kvindernes fremtid under en uge i Oslo – på Nordisk Forum.

Det var Nordisk Råd, der på sin 33. session i 1986 vedtog at rekommanderer til Nordisk Ministerråd i fællesskab med Nordisk Råds præsidium at arrangere en nordisk kvindekonference, Nordisk Forum. Det blev lagt vægt på, at hovedansvaret for gennemførelsen af Nordisk Forum skulle ligge hos kvindeorganisationerne selv.

Nordisk Forum blev en stor succes, måske akkurat på grund af den vigtige beslutning om at lade gennemførelsen ligge hos kvindeorganisationerne selv.

Nu har juridisk udvalg og ligestillingsministrene besluttet, at der skal holdes et nyt Nordisk Forum. Dette er både positiv og nødvendigt.

Fru præsident! Der er voksende forståelse for, at de nordiske lande har meget fælles udenrigspolitisk set, og i fællesskab har vi arrangeret mange forskellige former for præsentationer imod udlandet. Nu arbejdes der med et stort kulturprojekt på dette felt i Sovjetunionen byggende på erfaringer fra vores samarbejde i USA og Japan. Jeg er overbevist om, at vi nu mere end nogen sinde før vil blive godt modtaget i Sovjetunionen, ikke mindst i de republikker, der ligger os nærmest.

Det er bedre for os at nærme os omverdenen som en helhed end som en spredt flok. Det ses bedst af alt af et nyt eksempel fra Island. Der er der sket det, at den amerikanske militærledelse for Nordatlanten vil lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at bygge en reserveflyveplads på Island. Man fortæller islændinge, at man allerede i Færøerne og på Grønland har godkendt, at sådan en undersøgelse foretages. Det har vi der-

imod ikke. Man regner med, at denne flyveplads koster ca. 11 mia. islandske kroner, hvad der omregnet svarer til omkring 30 mia. danske kroner i en dansk økonomisk sammenhæng eller 45 mia. svenske kroner i en svensk økonomisk sammenhæng.

Der er således tale om et enormt beløb, som en stormagt vifter de små nationer om næsen med. Det er bestemt ikke sympatiske metoder, og det viser os, at vi må stå sammen over for omverdenens konflikter, også nu da afspændingen vokser i verden, for vi må aldrig overlade det til andre at bestemme vores skæbne. Heller ikke i Bruxelles.

Saara-Maria Paakkinen: Ärade ordförande, fru president! Under hela den gångna sessionsperioden har den europeiska integrationen varit ett centralt tema i den nordiska diskussionen. Internationella samarbetskommitténs arbete har påskyndat detta för sin del. Kommitténs slutsatser tvingar oss att ingående dryfta vår egen verksamhet. Finlands ståndpunkt har redan kommit fram. Det är skäl att behandla förslagen under en tillräckligt lång tid. Det sägs att vi reagerar för långsamt på utvecklingen i omvärlden. Det är skäl att hålla i minnet att internationella frågor har behandlats i Nordiska rådet sedan rådet grundades. Den nuvarande strukturen har gjort detta möjligt och ger oss tillfälle att ingående göra oss förtrogna med de många intressanta och goda förslag som internationella kommittén har lämnat till följande session. På detta sätt kunde de behandlas enligt rådets sedvanliga procedur.

EFTA ger oss ett forum för samarbete med parterna i den europeiska integrationen. Man har även här talat om förstärkandet av EFTA. Under tiden fram till följande session finns det en möjlighet till detta även i praktiken.

Det internationella samarbetet är allt viktigare i framtiden. Världen blir mindre och samarbetet mer omfattande. Dess inverkan gör sig allt djupare gällande även i våra samhällen och i våra nationers liv. Möjligast enhetliga nordiska synpunkter ger oss krafter att klara utmaningar framför oss.

Den pågående integrationsprocessen ställer allt större krav på internationalisering av

företagen. Det är mycket fråga om att utnyttja fördelarna med stor produktion: den förväntade tillväxten uteblir, om inte företagen växer samtidigt som totalantalet företag minskar. Större produktionsenheter kan bildas enbart genom flera fusioner och företagsköp över nationsgränserna.

De senaste årens utveckling har präglats av att kapital och produktion snabbt koncentrerar sig genom företagsköp både nationellt och internationellt. Som följd därav har antalet koncerner växt i accelererande takt med internationaliseringen av företagsvärlden. Denna oundvikliga utveckling togs upp i en utredning som ingick i den s. k. Cecchinirapporten om EG:s ekonomiska tillväxt och arbetslöshet. I utredningen påpekas bl. a., att i EG:s större enstaka medlemsländer kan högst fyra företag av effektiv storlek fungera inom de flesta branscher. Inom hela EG:s 12 stater kan antalet sådana företag vara bara 20.

För arbetstagarna uppstår problem i och med att inflytandeprocessen, löntagarrepresentationen i företagsledningen och medbestämmandet har reglerats i de enskilda länderna med utgångspunkt från nationella företag. När företaget blir multinationellt, kan inte det nationellt uppbyggda systemet längre garantera löntagarnas rätt till information och samverkan. För löntagarna betyder denna utveckling större osäkerhet och sämre anställningstrygghet i och med att de faktiska besluten över arbetsplatsernas existens flyttas till ett annat företag eller till och med till ett annat land.

Från Nordiska rådets sida kan konstateras att rådet år 1985 antog de nordiska finansministrarnas rapport "Norden i växt". Enligt denna rapport borde företagets internationaliseringsprocess balanseras genom samarbete mellan arbetstagarna i nordiska koncerner. I syfte att utreda och bereda frågan tillsattes senare en nordisk trepartsarbetsgrupp, som överlämnade sin rapport senaste år. I rapporten konstateras att det för koncernfackligt samarbete i Norden inte finns några som helst praktiska eller juridiska hinder.

Eftersom arbetsmarknadsparterna trots förhandlingarna inte har kunnat komma överens om formerna för koncernfackligt samarbete i Norden, anser jag att det är nödvändigt att de nordiska ländernas regeringar börjar bereda interna nationella lagar och koordine-

ra lagstiftning angående koncernfackligt samarbete.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet klockan 18.10.

Protokoll

2:a mötet

Tisdagen den 28 februari 1989 kl. 09.00–11.20

Presidenter: Kjell-Magne Fredheim och Páll Pétursson

Dagordning

Fortsatt generaldebatt. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet, C 2: Nordisk Ministerråds redegjørelse om planene for det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Olof Johansson lämnat sessionen och att Gunilla André återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Det meddelades, att komunal- och arbetsminister Kjell Borgen intagit sin plats i rådet.

Björklund: Herr president! Att det finns en viss, om man så vill fruktbar spänning mellan ord och handling i politiken är inte nytt. Att spänningen mellan den nordiska samarbetsretoriken och praxis ibland närmar sig bristningsgränsen har vi också upplevt. Men det är väl så med denna företeelse som med dubbelmoralen i allmänhet: hellre dubbelmoral än ingen moral alls.

Presidenten får dock förlåta om jag efter 17 år i Nordiska rådet försöker undvika alltför storlagen retorik och nöjer mig med några konstateranden och ett anspråkslöst men konkret förslag.

Debatten i Nordiska rådet genomsyras i dag av en glädjande medvetenhet om de dynamiska förändringarna i våra europeiska närmiljöer. Självfallet är det förverkligandet av den inre marknaden i väst som präglar de flesta praktiska frågeställningarna. Men det historiska perspektiv som reformprocessen i öst håller på att öppna för ett allsidigt samarbete kring Östersjön börjar också tränga in i den nordiska sinnevärlden. Tyvärr har vi för vår egen del bara ännu inte kläckt den nordiska Single Act och inte inlett den nordiska perestrojka som skulle ge oss den kraft som behövs för att omsätta orden i handling. Vi saknar helt enkelt redskapen.

Anpassningen av det nordiska samarbetsmaskineriet till de nya realiteterna sker alltför trögt. Det illustreras bäst av att vi skall behöva vänta till en extra session i höst för att ens kunna förorda något så självklart som ett nordiskt ministerråd för utrikeshandelsministrarna eller för att bilda ett motsvarande parlamentarikerorgan inom rådet. Det verkar som om det nordiska samarbetsmaskineriet ibland skulle lida av realitetsbrist eller i varje fall av tillräcklig direkt kontakt med omvärlden.

Mitt anspråkslösa förslag, herr president, vilket jag närmare har motiverat i det formella medlemsförslag som jag inlämnat idag, är att Nordiska ministerrådet upprättar två informationskontor utanför Norden – ett i Bryssel och ett i Moskva. Ett nordiskt informationskontor skall naturligtvis först och främst informera omvärlden om det nordiska samarbetet och den nordiska modellen. Jag är övertygad om att vi har ett gemensamt

intresse att samnordiskt, på ort och ställe, bidra till den debatt som förs om den sociala dimensionen inom EG, för att nu nämna ett konkret exempel för ett informationskontor i Bryssel. Men vi verkar också behöva mera direkta impulser från dagens dynamiska europeiska centra till det nordiska samarbetsmaskineriet, ett early warning system som skulle göra det möjligt för de nordiska institutionerna att reagera snabbare på förändringarna i våra europeiska närmiljöer. Omvägen över de nationella administrationerna har visat sig vara alltför lång.

Elver Jonsson: Herr president! Under snart fyra decennier har det nordiska samarbetet varit organiserat inom Nordiska rådets ram. Man har talat om de många små stegens framgång. Det har kunnat pekas på flera hundra reformer till medborgarnas glädje, såväl enkla och nära ting som stora och epokgörande. Men det har också talats om de få – men stora bakslagen för nordiskt samarbete.

Under senare år har ett genomgående tema varit att få Norden som hemmamarknad. Det har gällt områden som valuta, handel, arbetskraftens rörlighet, trafikföring, infrastrukturer eller en enhetlig och dämpad taxipolitik. Men byråkratiskt krångel och politisk oförmåga har lett till att det återstår mycket av hinder och svårigheter när det gäller praktiskt nordiskt samarbete. De som särskilt känner av det är gränsgångare eller kunder och köpmän utmed våra långa inomnordiska gränser. Men nordiskt samarbete gäller inte bara mellan och inom de fem länderna eller de tre självstyrande områdena. Senare tiders frågor har rört vårt samarbete med utomnordiska länder, främst då i Västeuropa.

Ett modernt samhälle kräver internationellt, för att inte säga globalt, samarbete. Inget problem har som miljöförstöringen illustrerat behovet av en sådan samverkan. Hotet om att bl.a. koloxidutsläpp skall skapa en växthuseffekt som driver upp temperaturen på jorden kan ingen av oss fly bort ifrån. Det måste vi möta med gemensamma åtgärder och ansträngningar.

Den snabba skövlingen av de tropiska regnskogarna är inte de berörda ländernas ensak. När växt- och djurarter utplånas är det mänsklighetens gemensamma arv som förslö-

sas och förskingras.

Därför kan inte heller vi i de nordiska länderna hävda att vårt sätt att hantera värdefull natur – älvar, urskogar, våtmarker, sälar, havsörnar – enbart är en nationell angelägenhet. Det krav på naturskydd som vi ställer på andra, ofta fattigare, länder måste vi också ställa på oss själva. Låt mig i det här sammanhanget säga att det naturligtvis är ett hälsotecken när många människor reagerar mot brutala metoder mot flora och fauna. Men det krävs också åtgärder mot den miljöförstöring som t.ex. sälarna drabbas av – inte minst utsläppen av miljögiften PCB. PCB bör därför snarast förbjudas.

Inga gränskontroller i världen kan hejda de försurande svavel- och kväveoxiderna att röra sig fritt mellan länderna, att försvaga och döda våra träd varhelst de råkar växa. Lika litet kan Östersjön och Västerhavet räddas genom isolerade insatser. Hur värdefull en effektiv nationell miljöpolitik än är kan den aldrig bli tillräcklig utan att kompletteras med åtgärder på internationell nivå. Den bistra sanningen är att vi inte bestämmer om vår egen miljö. I hög grad gör andra det åt oss. Vi har ändå som människor ett moraliskt ansvar att bruka både vårt förnuft och vår fantasi för att skapa goda livsvillkor inte bara för oss själva utan också för alla andra organismer som lever på vår jord. Folkpartiet i Sverige har i sin stora miljömotion till årets riksdag pläderat för ett mänskligt förhållande till natur och miljö som brukar kallas förvaltarekapstanken och som har sina rötter i kristen och humanistisk idétradition.

Förvaltarekapstanken låter sig väl förenas med det som ofta kallas "ekologisk grundsyn". Miljöpolitiken ansluter sig också naturligt till en positiv värdering av människans egen förmåga och möjlighet.

Med förvaltarekapstanken som utgångspunkt är det naturligt att folkpartiet sätter miljöarbetet i ett globalt utvecklingsperspektiv. Vi tror inte att den som misstror ekonomisk och teknisk utveckling kan åstadkomma det internationella samarbete som är nödvändigt för att klara en världsvid god miljöpolitik. Därför avvisar vi från liberalt håll de tankar om isolationism som dyker upp inom vissa miljöriktningar.

Tiden är nu mogen för att dra några slutsatser.

För det första: Internationellt samarbete och nationellt självbestämmande är inte varandras motpoler. Inte sällan – som på miljöområdet – *förutsätter* de varandra.

För det andra: Det som har gjorts räcker inte. Vi skulle behöva en internationell luftvårdsfond som kunde göra insatser i länder som Polen t.ex., där utsläppen är enorma. Den fonden finns inte. Vi skulle behöva en fungerande Nordsjökommision som skulle kunna ta krafttag mot havsföroreningar. Vi skulle också behöva effektivare åtgärder på nordisk nivå – framför allt mot havsdöden – t.o.m. effektivare än dem som beslutades i Helsingör i höstas.

För det tredje: Vi skall eftersträva men får inte vänta på allomfattande internationella överenskommelser. Insatser mot miljöförstöringen i Östeuropa kan t.ex. göras här och nu.

Herr president! En sådan framförhållning ligger väl i linje med en högre ambitionsnivå på miljövårdsområdet, för visst behöver vi en högre ambition, ett högre tempo och en rejäl portion handlingskraft.

Nordiska rådet ser över sina arbetsformer. Det är bra. Också den översyn och effektivisering som Nordiska ministerrådet gör av sitt funktionssätt är högst angelägen. Från liberala och mänskliga utgångspunkter är det viktigt att allt vårt arbete har sin utgångspunkt i den enskilda människans situation och vardag. Lyckas vi med det har vi fått ett folkligt förankrat nordiskt samarbete.

J. K. Hansen: Hr. præsident! Et gennemgående tema i generaldebatten har været Norden i Europa og et samarbejde vore nordiske lande og EF imellem og herunder også Norden som hjemmemarked.

For at denne integrationsproces skal give et godt resultat, er det tvungende nødvendigt, at vi i de nordiske lande er stærke indadtil, og her vil jeg så godt drage det kulturelle samarbejde og det kulturelle fællesskab med ind i debatten.

Vi fik ved Nordisk Råds session i 1988 et godt redskab i hænde ved vedtagelsen af handlingsplanen for det nordiske kulturelle samarbejde, og jeg kan ikke nok appellere til Nordisk Ministerråd om at give dette kultursamarbejde en meget høj prioritet. Det gæl-

der såvel på kulturområdet som på medieområdet og på forskningsområdet og ikke mindst på hele uddannelsesområdet.

På forskningsområdet må jeg pege på vigtigheden af, at de nordiske lande og nordiske forskere får mulighed for at deltage i europæisk forskningsarbejde. På uddannelsesområdet er det meget vigtigt – og det hilser vi med stor tilfredshed – at vi har fået igangsat NORDPLUS-projektet, udveksling af lærere og elever på de højere uddannelsesområder.

Og jeg minder her om, at vi har en stor mulighed for at udvide samarbejde i NORDPLUS-programmet med EF-programmet ERASMUS. NORDPLUS-programmet synes i øjeblikket at blive en succes. Det vil efter al sandsynlighed kunne give os nogle erfaringer på det nordiske samarbejdsområde, og på hele dette område vil det give os en stor chance for at komme godt igennem integrationsprocessen.

Når det er sagt, vil jeg gerne tilføje, at selv om NORDPLUS-programmet, som jeg har nævnt, allerede er ved at blive en succes, må vi ikke glemme de mange andre områder inden for hele uddannelsessektoren. De trænger sig naturligvis på. Jeg tænker her på hele erhvervsuddannelsesområdet, ungdomsuddannelserne. Det er en ting, som vi må tage meget alvorligt og tage meget stærkt fat på i den kommende tid.

Vi må snarest i Nordisk Råds regi, men også i Ministerrådet, bede om, at der snarest bliver taget fat på dette område, så at vi får en art NORDPLUS også ungdomsuddannelsesområdet.

Endelig skal jeg fremhæve nødvendigheden af, at vi får – det ligger også i Ministerrådets forslag – en egentlig handlingsplan for det, vi kalder en bedre sprogforståelse vore nordiske lande imellem. Ikke mindst for de unge gælder det om, at vi får en handlingsplan her, at vi tager fat allerede i vore grundskoler, at de unge får en orientering her om vore nordiske sprog, således at vi lærer at tale bedre sammen på de nordiske sprog.

Men jeg har som sagt forstået, at Ministerrådet snarest kommer med en sådan handlingsplan.

Så skal jeg slutte med at sige tak for, at Nordisk Ministerråd så sent som i går har besluttet at overføre 30 mio. kr. fra 1987 til Nordisk Mediefond. Det vil være et vældigt

plus for for at få løftet dette område, også vedrørende sprogforståelsen.

Hr. præsident! Jeg har følt, det var nødvendigt også her under generaldebatten, at disse ting blev sagt fra denne talerstol.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Karl-Erik Svartberg för detta möte lämnat sessionen och ersatts av Birthe Sörestedt samt att Marjatta Väänänen återtagit sin plats i rådet och att Eeva-Liisa Moilanen lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att Flemming Hansen tagit sin plats i rådet.

Statsråd **Mørk Eidem**: President! Formannen i Ministerrådet, Mats Hellström gav i går dagens møte en bred redegjørelse for Ministerrådets arbeid. Jeg har ikke noe å tilføye til det, men finner å ville kommentere enkelte hovedpunkter fra debatten i går.

Enkelte talere har pekt på tregheten i det nordiske samarbeidet. Ja, det går langsomt, men det ligger i samarbeidets natur, basert som det er på konsensus mellom fem land. Men la oss ikke bli motløse av den grunn. Vi beveger oss i rett retning – skritt for skritt langs en vei som vi kan karakterisere som brolegging med resultater på alle samarbeidets områder. Jeg er enig med dem som etterlyser større tempo. Vi er inne i en fase som krever fornyet og forsterket innsats, ikke bare et krafttak her og der, men et kontinuerlig arbeid for å være på høyde med utviklingen både innad i Norden og i forhold til den europeiske integrasjonsprosessen. Stikkordet for denne innsatsen er: Bedre samordning, klarere prioritering og et større tempo.

Både Rådet og Ministerrådet har i det året som er gått, tatt konsekvensen av dette. De utredninger som er utarbeidet av begge parter om Nordens forhold til Europa – et arbeid som fortsetter med uforminset kraft, den nye økonomiske handlingsplanen og et arbeidsprogram for tiden fram til 1992 – vitner

om en betydelig laginnsats og et tempo som lover godt for fremtiden.

Norden i Europa beskriver arbeidet med Europa-spørsmålene innenfor rammen av Nordisk Ministerråd og behovet for å ta opp den europeiske utfordring og mulighetene i nordisk samarbeid i denne sammenheng.

Vi konsentrerer oss på den ene side om å styrke Norden slik at nordiske virksomheter og borgere får det best mulige utgangspunkt for å delta i og dra nytte av den europeiske integrasjonsprosess, og på den annen side å styrke de nordiske lands rolle og innflytelse i Europa, især i forholdet til EF på områder hvor de nordiske land er sterke.

Arbeidet med et arbeidsprogram for 1989-92 baserer seg på Norden/Europa-rapportene. Jeg legger vekt på at det skal være konkret, og for å holde tempo skal det angis tidsfrister for de tiltak og initiativ som regjeringene ønsker å vedta i fellesskap i perioden, og som relaterer det nordiske samarbeidet til det videre europeiske. Arbeidsprogrammet er basert på embetsmannskomiteens virksomhet, og disse vil også være ansvarlig for å gjennomføre programmet. Arbeidsprogrammet ventes å kunne godkjennes av Ministerrådet i juni 1989 og deretter overgis til behandling i Nordisk Råd.

Som bl.a. statsminister Schlüter og en rekke andre talere var inne på i går, er det viktig å arbeide for en effektiv og resultatorientert organisasjon.

For at vi skal kunne gjøre det best mulig, er det viktig at vi foruten gode arbeidsprogram også har et apparat som er toptrimmet. Jeg har derfor forventninger til det oversyn og den gjennomgang som vi har satt i gang når det gjelder vår egen organisasjon.

De statlige rasjonaliseringsorganer har utarbeidet en forstudie med en overordnet analyse av ministerrådsorganisasjonen, herunder sekretariatets rolle og funksjon med hensyn til ressursutnyttelse, arbeidsfordeling og organisatorisk oppbygging. Rapporten inneholder en rad forslag som vi snarest mulig vil arbeide videre med.

Miljøvernsspørsmålene har hatt en framtreddende plass i debatten så langt. Dette er naturlig på bakgrunn av den offentlige interesse og forventninger som folk flest har til et utvidet samarbeid nasjonalt, nordisk og internasjonalt. De aktuelle elementer i det nordiske

miljøsamarbejdet er opfølgningen av miljøministrenes samarbeidsprogram fra november 1988 på miljøområdet og når det gjelder havforurensning. Debatten har gledelig nok vist en positiv vilje til økt nordisk og nasjonal innsats.

Miljøprogrammet gir en langsiktig målsetting for miljøsamarbeidet og er bygd på verdenskommisjonens prinsipper om tverrfaglighet, langsiktighet, miljøspørsmålenes integrering i de ulike samfunnssektorer og et internasjonalt syn på miljøspørsmålene.

Internasjonalt samarbeid for et bedre miljø er en forutsetning for å nå effektive tiltak mot forurensning som ikke kjenner grenser.

Som debatten i går og i dag har vist, er det delte meninger om mangt. Men én ting synes alle å være enige om, og det er ønsket om å styrke det nordiske samarbeidet. Dette er viktig ikke minst i dagens situasjon med de utfordringer vi står overfor i forholdet til Europa og de økende miljøproblemer. Vi går inn i et spennende nytt arbeidsår for nordisk samarbeid. Og dette er gledelig og gir inspirasjon til ytterligere innsats for de mange som gjør en jobb for det nordiske hver dag. Jeg nytter derfor anledningen til å takke de mange som gjør den daglige jobben.

Þorsteinn Pálsson: Hr. præsident! Vi lever i en tid med store forandringer i de europæiske nationers indbyrdes forhold. Det mest påfaldende er på den ene side den målbevidste udvikling i retning af et fælles indre marked blandt medlemsstaterne i EF. På den anden side omvæltninger i Østeuropa og Sovjetunionen.

Nu står det klart, at Fællesmarkedets indre marked i hovedtrækkene bliver til virkelighed før udgangen af år 1992. Vi, som står uden for EF, men som handler meget med EF og har mange relationer til medlemslandene, må finde en fornuftig måde at tilpasse os de ændringer, som dette medfører for os.

På den anden side står det ikke klart, hvad omskiftelserne i Sovjetunionen og Østeuropa vil føre til. Det kunne blive en tilbagegang. Men der er dog meget, der tyder på, at resultatet bliver en langsom tilpasning fra disse staters side til de frie nationers økonomiske system. Det vil skabe nye muligheder for handel og samarbejde blandt Europas stater

og nationer.

Island overvejer nu nøje, hvordan man skal reagere på udviklingen inden for EF. Jeg tror, at det synspunkt, at vi efter bedste evne forsøger at samarbejde med de nordiske lande og inden for EFTA, har vundet megen genklang i Island.

Til sidst må aftaler med EF trods alt blive tosidige. I den forbindelse vil jeg pointere Islands særstilling, idet landet i så høj grad bygger sin eksistens på fiskefangst og fiskeindustri.

Man er i Island skuffet over, at det har været så vanskeligt at nå til enighed mellem EFTA og de nordiske lande om frihandel med fisk. En sådan aftale er en vigtig forudsætning fra islandsk side for samarbejde inden for EFTA i forhandlinger med EF.

En meget vigtig faktor i tilpasningen til de nye omstændigheder er de ændringer, som vi nødvendigvis må foretage i vort økonomiske system i harmoni med de ordninger, som tages op i EF-landene, såsom frit kapitalmarked. Jeg er overbevist om, at i den stærkt forøgede frihed, som på grund af dette vil finde sted i erhvervs- og handelslivet, til sidst vil forbedre levevilkårene i vore lande og styrke hele Europa.

Samtidigt med at vi islændinge erkender betydningen af statsforbund, hvor handels- og erhvervshindringer er afskaffet, lægger vi vægt på betydningen af nationalt særpræg. Vi er ikke interesserede i at blive suget ind i "overnationale" statsforbund, hvor de små nationers sprog, historie og kultur bliver tilside.

Det er vor nationalitet og kultur, som giver vort liv mening, og man må passe på ikke at undervurdere den nationale og kulturelle faktor, når man planlægger ændringer i statsrelationer.

Hr. præsident! Blandt de sager, som tages op på denne session, er forslaget om et nordisk samarbejdsprogram på fiskeriområdet. Vi islændinge er meget interesserede i dets gennemførelse, og hele vor økonomi er da også afhængig af en fornuftig udnyttelse af fiskestammerne i Nordatlanten.

Noget, som også er fremme i mine tanker, er miljøspørgsmålene, og det er glædeligt at se, at overalt i nabolandene er man opmærksom på, at naturværn er en af de vigtigste politiske opgaver. Set fra islandsk side er

havforureningen det viktigste at kæmpe mod. Vi er nødt til at nå til internationalt sammenhold og enighed for at undgå en fortsat dumpning af farligt affald i havområderne omkring vore lande.

Jeg nævnte før omvæltningerne i den kommunistiske verden, som bl.a. viser sig ved de baltiske staters friheds- og kulturkamp. Når vi diskuterer Europas fremtid, skal vi ikke begrænse os til at tænke på de 18 lande inden for EFTA og EF. Som ny Europatænkning på længere sigt skal man have hele Europa fri som målsætning.

Til slut lægger jeg vægt på nordisk samarbejdes betydning på et tidspunkt med større forandringer i internationale relationer, som nu finder sted. Vort samarbejde bygger på historisk og kulturel tradition og fælles livsanskuelse.

Det skal man styrke endnu mere og frem for alt gøre det mere effektivt.

Lantrådet Sune Eriksson: Herr president! Den europeiska integrationen och frågorna kring denna har såväl nationellt som på nordisk nivå varit föremål för mycken diskussion och debatt under loppet av det år som gått sedan senaste Nordiska råds session.

Man måste konstatera att frågorna väckt berättigat stort intresse och inom ramen för det nordiska samarbetet har rapporten Norden i Europa utarbetats.

Denna rapport beskriver riktlinjerna för hur det nordiska samarbetet och samarbetet mellan EFTA och EF skall kunna utvecklas. Då man följt arbetet för att möta situationen med ett gemensamt Europa kan man konstatera att debatten i dag hålls på två huvudsakliga plan.

Dels förs debatten på ett politiskt plan som konkret resulterat i den förutnämnda rapporten och dels på ett handels- och industripolitiskt plan. I de senare nämnda diskussionerna kan tydligt märkas en sådan inriktning att integrationsnivån förutsätts bli verkligt långtgående samt att snabba åtgärder måste vidtas för att utvecklingen inte skall rusa iväg. Man har synbarligen en något annan inriktning på diskussionen än den som förs på det politiska planet.

En allmän uppfattning tycks vara att ett mycket nära och långtgående samarbete med

EG är oundvikligt och nödvändigt och om så inte kunde ske skulle detta medföra stora svårigheter på handels- och industripolitikens område samt därav följande ekonomiska problem.

Besluten om samverkan måste tas på nationell nivå, och där utgör den uppgjorda rapporten en bra grund.

Enligt ett av ordföranden i EG-kommisionen Jacques Delors nyligen gjort uttalande finns alternativ för samverkan mellan EFTA och EG. Ett alternativ skulle vara en fortsättning av det pragmatiska steg-för-steg-närmandet mellan EFTA och EG eller ett mera strukturerat samarbete med någon form av gemensamt beslutsfattande och administrativa institutioner. Med de riktlinjer rapporten anger torde åtminstone den förstnämnda lösningen vara ett genomförbart alternativ.

Mot bakgrund av situationen i dag och den beskrivna bakgrunden vill jag som företrädare för ett av de självstyrda områdena beröra några frågor som vi kan komma att ställas inför beroende av hur integrationsfrågan utvecklas till 1992 och därefter.

För ett litet självstyrkt område som Åland kan förändringar, som i ett större sammanhang kan verka ändamålsenliga och nödvändiga, vara av avgörande betydelse för hur den lilla minoriteten skall kunna sköta sina angelägenheter så att befolkningens verksamhetsförutsättningar inte försämras.

Som vi vet kan ingen minoritet existera eller verka ändamålsenligt och samtidigt garantera minoritetens speciella förutsättningar utan att vissa skyddsmekanismer finns och bibehålls. Integrationsfrågan bygger på reciprocitet, alltså en ömsesidighet i all verksamhet. Det beror naturligtvis helt på graden av integrationssamverkan hur långtgående problemen blir och av vilken art, men om vi antar att ett närmande inom vissa områden på sikt kommer att förverkligas ser jag att vissa problem för Åland kan komma att uppstå.

Det är således inte enbart de suveräna staterna som ställs inför problem, utan det finns också inom vissa stater minoriteter med speciella garantier vilka kan naggas i kanterna eller sättas ur spel vid en långtgående integration.

Det kan bli en svår balansgång att fortsättningsvis garantera ett självstyrkt område de sär rättigheter som är förutsättningarna för att

samhällets fortbestånd på orubbad eller vidareutvecklad nivå och samtidigt tillåta den ömsesidighet som eftersträvas inom alla områden som integrationen berör.

Det är onekligen till nytta med en utveckling av t.ex. ett friare utbyte av varor och tjänster samt en friare kapitalmarknad, men jag ser med en viss oro att det även kan uppstå negativa följder i ett vidare perspektiv av utvecklingen på dessa områden.

Med ett fritt och ömsesidigt utbyte av arbetskraft och tjänster och med krav på fri etableringsrätt för företag och verksamheter kommer flera av de garantier som ligger till grund för det åländska samhällets status att beröras.

Det är med tanke på vissa av dessa garantier således inte enbart positivt för vårt självstyrda område med en långtgående integritet. Skyddet för näringsverksamheten och skyddet för den fasta egendomen är också i fara om den situationen uppstår att krav på rätt för ömsesidig etablering ställs.

Jag vill med det sagda peka på några av de problem en liten minoritet kan ställas inför i det stora sammanhang som planerna på en långtgående integration kan framkalla.

Därtill kan nämnas att det inom jordbruksnäringen kan uppstå stora svårigheter med åtföljande anpassningsproblem om den situationen uppstår att krav ställs på en fri marknad med jordbruksprodukter.

Till den delen det gäller jordbrukspolitiken vill jag också något beröra den ekonomiska handlingsplanens avsnitt om jordbrukspolitik.

För Åland utgör jordbruket fortfarande en mycket viktig del av näringslivet. Förutom den totala näringspolitiska betydelsen utgör näringen ett mycket viktigt inslag i regionalpolitiken där landstingets målsättning är helt klar att bibehålla alla regioner levande, landsbygd såväl som skärgård.

Då nu arbetet i ämbetsmannakommittéerna föreslås fortsätta enligt de principer och riktlinjer handlingsplanen ställer upp kan det vara på sin plats att beröra den åländska jordbrukspolitikens inriktning.

Landskapets jordbrukspolitik har sedan länge varit inriktad på att styra in produktionen på nya grödor som inte belastar den totala överproduktionen, och som är intressanta för konsumenterna. En medveten styrning in

på produktion av grönsaker har därför skett och därför skulle det vara ödesdigert för den åländska jordbruksnäringen om man tvingades styra bort från den linjen.

Vi är dock alltid beredda att syna och diskutera näringen så att långsiktig anpassning och förbättringar kan göras. Vi kommer att noga studera och utvärdera det fortsatta arbetet på detta område för att kunna möta eventuella förändringar som kan beröra det åländska jordbruket.

Herr president! Från åländsk sida är vi också helt naturligt intresserade av om och hur det gränsregionala samarbetet kan fortsätta att verka och utvecklas.

En tendens, att det läggs mindre vikt vid denna samarbetsform, tycks kunna märkas med tanke på tilldelningen av budgetmedel för denna verksamhet. Det är från vår sida angeläget att verksamheten kan hållas åtminstone på den nivå den har haft hittills och att den inte tillåts få lägre prioritet.

Den utredning som gjorts inom NÄRP visar att den ideologi som legat till grund för det gränsregionala samarbetet, alltså den regionalpolitiska synen, åtminstone delvis bör omvärderas och att arbetet skulle styras in på andra samarbetsformer.

En ny sådan samarbetsform skulle vara att lägga större vikt vid ett gränsupplösande arbete inom ramen för de olika projekten och således inte enbart arbeta med de traditionella regionalpolitiska frågorna.

Detta, för att gränsregionalprojektens verksamhetsförutsättningar tunnas ut i takt med att kontakterna länderna emellan sker på ett högre plan, alltså mellan de större metropolerna, huvudstäderna och andra viktiga centra.

För samarbetsområdena skulle det därför vara viktigt att få igång ett gränsnedbrytande arbete som mellan regionerna kunde avskaffa främst handelshinder just på den speciella nivå samarbetsprojekten befinner sig.

Ett arbete med sådan inriktning skulle inte heller på något sätt stå i strid med de nationella målsättningarna på detta område. Inom Skärgårdsprojektets område kan jag visa på ett mycket konkret exempel på vad vi menar; den under senaste sommar hållna helt tullfria skärgårdsmarknaden i Stockholm.

Denna satsning gick att genomföra tack vare ett praktiskt myndighetssamarbete över

gränserna som kan tjäna som modell för den nyinriktning jag från åländsk sida talar för.

Det gränsregionala samarbetet är ett viktigt konkret nordiskt samarbete som sker över gränserna på en praktisk nivå och på så kallad gräsrotsnivå och därför är det angeläget att arbetet inom samarbetsområdena inte nedprioriteras utan finner andra arbetsformer som kan komplettera nationella strävanden.

Ett byte av inriktning i arbetet i linje med vad jag skisserat torde dock vara nödvändigt för att stärka det gränsregionala samarbetets betydelse. På så sätt kunde man få igång projekt i syfte att bryta ned handelshinder som kunde resultera i ett naturligt ekonomiskt samarbete inom gränsregionerna. Detta skulle samtidigt stöda det mera övergripande arbetet med att avlägsna olika hinder för ett smidigare handelsutbyte länderna emellan.

Till sist, herr president, kan jag inte underlåta att beröra frågorna kring miljön och då främst den marina miljön. För Åland, som ligger i Östersjöområdet, är det av livsviktig betydelse att konkreta åtgärder vidtas för att förbättra vattenkvaliteten i detta hav.

Den åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön som antagits är bra och vi stöder den helt. Angeläget är att planen också följs upp och revideras.

Vi sätter stort värde på det anslag av nordiska pengar vi fått för undersökning av eventuella skadliga ämnen i fisken. Genom den undersökningen kan man få en delinformation om hur tillståndet är i det så kallade Skärgårdshavet som också inbegrips i Östersjöområdet. Det är angeläget att Nordiska rådet tar initiativ till att påverka även andra Östersjöstater till åtgärder för förbättring av havsmiljön.

Ett förslag värt att vidare utveckla är förslaget om att söka medel från Nordiska investeringsbanken att utges som stöd för miljöförbättrande satsningar i utomnordiska Östersjöländer. Jag tror att man med sadana åtgärder snabbare och med större effekt kan nå resultat. Det är de länder som har den sämst utvecklade reningstekniken som först och främst bör stödas för att positiva resultat snabbt skall uppnås.

Det nationella arbetet med miljöförbättrande åtgärder fortsätter inom de nordiska Östersjöstaterna men att enbart lägga det nationella näringslivet restriktioner och pålagor

för förbättring av havsmiljön löser inte problemen i dess helhet.

Effekten kunde bli mycket större om man fann möjligheter att stöda miljöförbättrande åtgärder i de länder där problemen är större än i de nordiska länderna.

Som en liten parentes i den stora miljöfrågan kan jag nämna att vi också på Åland är i färd med att för vårt område uppgöra en miljöhandlingsplan. Denna skall göras klar under detta år så att också vi på ett aktivt och konkret sätt skall kunna ta vår del av ansvaret för förbättring av miljön.

Dessutom har Ålands landskapsstyrelse den 23 februari beslutat om anslutning till Nordiska rådets miljöprogram och åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag vill ställa en fråga om det marina havsmiljöprogram som antogs av Nordiska rådets extrasession. När det programmet kom upp till behandling i Sveriges riksdag, förkastades det därför att det inte var tillräckligt långtgående. Anser Åland att det är tillräckligt för att klara problemen med havsmiljön?

Utbildningsminister Bengt Göransson: Herr president! Låt mig ta upp ett resonemang om kultur, kulturintresse och kulturverksamhet i våra nordiska länder. Vi kan i dag glädja oss åt en mycket intensiv kulturverksamhet och ett starkt kulturintresse. Samtidigt är det många som ser ett hot i de stora möjligheterna, inte minst de nya mediateknologierna, som kan skapa vad som kan kallas ett "kulturbrus", dvs en situation där man ägnar sig åt både TV-tittande och kulturverksamheter utan att egentligen vara djupare berörd.

Kultur har i dag blivit ett positivt värdeord. Det kan vi se bl.a. av det förhållandet att i dag atskilliga företag gärna uppträder som sponsorer av kulturevenemang, där de bara för några få år sedan konsekvent föredrog idrottsevenemang. Det kan vi också se under de många musikveckor och andra kulturevenemang som ordnas. Vi kan överallt notera detta växande kulturintresse.

Det är då inte konstigt att kulturfrågorna diskuteras också i ett Europaperspektiv. En

nyentusiastisk yra hos många har emellertid lagt till en viss begreppsförvirring. Man har i debatten infört både begrepp som EG-kultur, vilken de länder som står utanför EG förutses komma utanför, och begrepp som en framgångsrik kulturindustri, vilken beräknas i pengar omsätta mer än andra statistiskt redovisade industrigrenar.

På båda punkterna tycker jag det finns anledning att iaktta en viss nykter balans. Det förhållandet att vissa av Europas länder valt ett formaliserat nära ekonomiskt samarbete, ett samarbete vilket de länder som nu står utanför EG har all anledning att söka nära kontakt med, innebär naturligtvis inte att det inom de berörda länderna uppstår en entydig eller enhetlig EG-kultur. Danmark står sannolikt närmare Sverige än Danmark står Grekland, oavsett vilka handelspolitiska omväxlingsformer som tillämpas mellan de berörda länderna. Styrkan i den europeiska kulturen är naturligtvis inte dess enhetlighet utan dess stora mångfald. En föreställning att det viktiga nu är att odla kulturen som bransch eller som näringsgren kan leda till utslätning, till en översättning på ett allmänskulturellt område av det sämsta i massmedievärlden, där vi kan se de många identiskt lika såpopporerna med begränsad lönsamhet flöda över våra länder.

För oss blir det tvärtom viktigt att upprätthålla och utveckla mångfalden, variationen. Vi måste ge åt kulturen dess många uttrycks- och uttrycksformer i vetskap om att kulturen aldrig primärt får vara näringsgren utan alltid är en fråga om möte mellan människor, möten mellan tankar, föreställningar, idéer och upplevelser.

Våra gemensamma kulturansträngningar måste syfta till just detta – att möjliggöra gränsoverskridanden, snarare än att exportera produkter. Först i en värld där kulturen utgör denna bas, kan man med verklig framgång också etablera goda och bestående ekonomiska relationer.

I detta perspektiv tycker jag att det är särskilt glädjande att Nordiska ministerrådet till denna session har kommit överens om att bilda en nordisk film- och TV-fond. En sådan fond bör enligt min mening kunna spela en stor roll för att vidmakthålla och ytterligare stärka filmsamarbetet i Norden. Detta är självfallet av stor betydelse för att ge nordis-

ka filmare ekonomiska möjligheter att skapa filmer, som också kan nå en publik utanför Norden.

Den nordiska filmfonden är tänkt att byggas upp med bidrag från de nordiska länderna, de nordiska filminstituten och de nordiska TV-företagen. Genom TV-företagens medverkan nås också den fördelen att filmerna – antingen det rör sig om spelfilmer, dokumentärer eller kortfilmer – inom en ganska kort period blir tillgängliga också för den breda TV-publiken.

Låt mig slutligen med anledning av förslaget om bildande av en filmfond göra några mer allmänna reflexioner om finansieringen av nordiskt kultursamarbete. Vi har denna gång kunnat utnyttja ett överskott i vår budget. Det är den möjliga lösningen. Men samtidigt är det naturligtvis inte alltid den bästa lösningen. Ofta föreställer vi oss att vi finansierar vårt nordiska samarbete med andra pengar än de som finns i våra nationella budgetar, att det finns någon form av nordiskt sedeltryckeri vars sedlar aldrig behöver lösas in i nationella valutor. Har man den synen blir det nordiska samarbetet alltid perifert, något som vi sysslar med när vi hittar pengar på gatan eller vinner på lotteri.

Även om vi nu är glada över att detta överskott ger oss möjlighet att komma i gång med samarbetet, måste vi inse att skall detta samarbete kunna utvecklas krävs det att vi tar ansvar för detsamma inom ramen för våra länders resurser, inom ramen för våra budgetar och inom ramen för den ordinarie budget som vi upprättar.

Jag är mycket glad över att denna filmfond kommer till stånd. Jag vill uttala ett stort tack till mina kolleger i ministerrådet som har medverkat till att denna nordiska film- och TV-fond äntligen blir verklighet.

Kemppainen: Herr president! Ministerrådets förslag till en ny ekonomisk handlingsplan – såsom även ministerrådets utredningar över Norden i Europa – är tyvärr alltför totalt underställda den västeuropeiska integrationen. Integrationen, som oundvikligen kommer att förstärkas nästa decennium inom EG, är inte nödvändigtvis någon positiv sak.

EG vill förstärka sitt konkurrensläge gentemot de stora ekonomiska makterna USA

och Japan. Samtidigt utgör EGs integrationsprocess även ett hot mot EFTA-länderna och till den del av Europa som tillhör SEV-samarbetet. EGs integration kommer alltså att djupare dela Europa i två, till och med tre, delar. Denna utveckling bör inte de nordiska länderna vara med om att befrämja utan tvärtom motverka den och i stället vara med om att på alla sätt befrämja det allmän-europeiska samarbetet samt umgänget mellan olika länder och folk. Detta berör också förverkligandet av en ny internationell ekonomisk ordning, som alla de nordiska länderna fortsättningsvis borde stöda. Vid de hot som integrationen förorsakar fäster ministerrådet inte uppmärksamhet. Ser ministerrådet dem inte, eller vill ministerrådet inte se dem? Redan utvecklingen hittills inom EG ger en viss uppfattning om i vilken riktning man är på väg.

Skillnaderna i den regionala utvecklingen kommer att förstärkas, produktionen och servicen kommer att koncentrera sig till allt färre centra. Regionalpolitiken kastas, jäms med de små medel som den nu har, i papperskorgen. Marknadskrafterna kommer att vara den enda godkända faktorn som styr samhällets utveckling. Detta innebär, förutom att skillnaderna i den regionala utvecklingen tillspetsas, att hela socialstaten skrotas.

Socialskyddet kommer att skrotas, nivån kommer att sättas högst på de svagaste ländernas nivå. I stället för att utveckla den offentliga servicen låter man den falla ner och ersätter den med privat service som också blir dyrare för samhället. Utnyttjandet av service kommer därefter i allt högre grad att bero på förmögenhet och bostadsort, och åter en gång får sig stråvan till social jämställdhet en hård törn. Servicesektorerna kommer att råka ut för inskränkningar och t.ex. stråvan att minska löneskillnaderna mellan könen kommer att råka ut för svårigheter. På servicesektorerna torde deltidarbetet komma att öka, och den vägen kommer kvinnorna i allt högre grad att bli en dåligt avlönad del av arbetsmarknaden. Är det detta kvinnorna vill?

Hur är det med miljöskyddet och arbetarskyddet? Den ekonomiska konkurrensen ser fortfarande ut att grunda sig på kortsiktighet, kortsiktig profitstråvan, vilket hindrar ett effektivt miljöskydd liksom arbetarskydd. Den

borgerliga delen av ekonomiska utskottet visade klart när den förkastade medlemsförslaget om koncernfackligt samarbete vart vi är på väg: Kapitalets fria rörlighet, operering och manipulering godkänns nog, men arbetstagarnas och tjänstemännens lagtima samarbete godkänns inte – det skulle ju alldeles uppenbart komma att röra sig just om miljöskydd, arbetarskydd och produktsäkerhetsfrågor. Varför är man rädd för detta, då man i stället på alla sätt borde befrämja det?

Herr president! De nordiska länderna bör inte lyfta händerna i vädret inför den europeiska integrationen. Man måste förstärka samarbetet på så sätt att Norden och EFTA-länderna tillsammans verkar för ett allmäneuropeiskt samarbete på människans och naturens villkor, för en bättre livsmiljö, en hälsosammare arbets- och bostadsmiljö, samt hindra centraliseringen av produktion och service och ökningen av regionala skillnader i utvecklingen samt sociala inkomstskillnader. Vi vill i alla fall inte att Finland skall bli en periferi till Europa, utan vi vill trygga landets balanserade utveckling också i framtiden som en del av ett relativt välbärgat Europa.

Ivar Hansen: Selvfølgelig har vi også op til Nordisk Råds session i år haft den sædvanlige diskussion hovedsagelig i medierne om Rådets betydning eller mangel på samme. Vi har haft diskussionen om for meget papir, om for meget snak og for få resultater. Det er helt sædvanligt, sådan er det hvert år.

Og sandt er det da også, at vi skal passe meget på, at der ikke bliver for meget administration i vort samarbejde, at bureaukratiet og administrationen ikke får lov at svulme op i forhold til de konkrete resultater. Selvfølgelig, det skal vi jo være opmærksom på. Vi skal også være opmærksom på, at der ikke bliver for meget snak og for få konkrete tiltag, klart.

Det er også sandt, at der for et par år siden blev offentliggjort en undersøgelse, som viste, at befolkningerne i de nordiske lande har meget lidt kendskab til, hvad der foregår, og hvad som besluttes, når Nordisk Råd holder møde. Jeg mener, at det er klogt, at vi tager disse kendsgerninger ad notam.

Det er også sandt, at der har været perioder med stilstand i Nordisk Råds arbejde. Det har

der, det er ikke usædvanligt, sådan vil internationalt arbejde i reglen altid forløbe. Men resultaterne er da store. De er måske ikke så synlige, og de bliver efterhånden opfattet som en selvfølge af borgerne i de nordiske lande, for vi kan da sige: Hvor finder vi et andet område i verden, hvor friheden for borgerne i vores medlemslande er så store, som tilfældet er i Skandinavien? Hvor finder vi et andet område, hvor freden og friheden er så grundfæstet som hos os? Jeg tror bare, der er sket det, at det er blevet til selvfølgeheder for os.

Så tror jeg, der er en anden fejl i vort arbejde. Succes i Nordisk Råd, i nordisk samarbejde er hidtil i alt for høj grad blevet målt på størrelsen af budgetterne. Det er i for høj grad blevet gjort til et spørgsmål om penge, om fælles projekter. Det tror jeg har været en fejl, fordi det, borgerne i vores medlemslande i første række lægger vægt på, det er netop at kunne færdes frit, at der er så få restriktioner som muligt, og det behøver ikke absolut at koste penge.

Men nu ligger der en udfordring lige uden for vores dør. Der er en udfordring, som vi må forholde os til konkret. Det er den europæiske udfordring. Det er integrationen, det er det, der sker i EF, og det må vi forholde os til, enten vi kan lide det eller ej.

Spørgsmålet i denne sag er for mig at se perspektivet, om vi, om Vesteuropa i fremtiden fortsat i verdenssamfundet skal høre til A-holdet, eller om vi skal på lidt længere sigt komme til at høre til B-holdet i verdenssamfundet, forstået på den måde, at hvis vi skubber udfordringen fra os, så mener jeg, der er en overhængende risiko for, at vores del af verden, den skandinaviske, bliver et lavvækstområde. Det perspektiv må vi afvise.

Der blæser i øjeblikket en vind ude over Europa med krav om frihed, krav om at kunne bevæge sig frit, krav om at kunne handle og producere og dygtiggøre sig frit og blive anerkendt også på tværs af landegrænserne. Udviklingen går stærkt, det er min opfattelse, at alle her har indset det, det synes jeg er godt. Derfor står vi med denne udfordring, som vi må forholde os til konkret, som jeg allerede har sagt.

I EF-samarbejdet har vi som bekendt for nylig budt velkommen til nye medlemslande

som Grækenland og Spanien, sydeuropæiske lande, men de udfylder deres plads. Jeg vil godt sige i den forbindelse at det ville glæde mig som dansk parlamentariker ganske meget, om vi snart til gengæld kunne byde velkommen til nye medlemslande fra Skandinavien, fra vort område. Jeg siger det som dansk parlamentariker, og jeg mener det, og jeg mener, det er det eneste realistiske perspektiv.

Nordisk Råd vil ikke gå sin opløsning i møde af den grund. Det kulturelle og historiske fællesskab mellem de nordiske lande betyder, at der altid vil være vigtige sager på vores dagsorden. Det bliver en anden prioritering af sagerne, men det jo også i sig selv en udfordring.

Koritzinsky: Herr president! Jeg er helt enig med Ivar Hansen i at penger ikke er alt i det nordiske samarbeidet. Men det må være like klart at hvis det relativt sett skal bli mindre papir, snakk og byråkrati i forhold til resultatene, må det relativt sett bli flere vedtak og mer penger i forhold til snakk, byråkrati og papir.

Det er ofte litt merkelig å høre en konservativ politiker snakke om forholdet mellom bruk av økonomiske midler og resultater. Når det gjelder det nasjonale nivå, legges det voldsom vekt på den økonomiske veksten. Ja, Ivar Hansen advarte mot at Norden og Vest-Europa skulle bli et B-lag globalt når det gjaldt økonomisk vekst. Når han derimot snakket om Nordisk Råds budsjetter, er det typisk konservativt og ikke nettop venstrevidd å minimalisere betydningen av å satse økte offentlige midler. Da er det borgernes følelse av frihet som blir viktig – en frihet som ikke nødvendigvis skal koste noe over de offentlige budsjetter. Ivar Hansen burde brukt den samme modellen på det nasjonale plan som han bruker på de offentlige budsjetter.

Den viktigste frihet for Nordens og Vest-Europas borgere er frihet til sysselsetting, det er frihet til renhet i miljøet, det er frihet til sosial trygghet. Slik sett representerer EF ikke bare muligheter for oss, men også farer.

Helt til slutt et spørsmål, om det tillates. Det kunne vært interessant om avgående formann for budsjett- og kontrollutvalget ville si

noe om sin vurdering av hvorfor det blir for mye snakk og for få konkrete resultater i Nordisk Råd. Dette er ikke et polemisk ment spørsmål. Det er et ærlig ment spørsmål, ut fra erfaringene fra arbeidet i budsjett- og kontrollutvalget.

Ivar Hansen: Hr. præsident! Jeg vil for det første gerne rette en misforståelse: Jeg er ikke konservativ politiker, jeg er liberal. Men i Danmark har vi forstået den kunst også på regeringsniveau at have et godt samarbejde mellem konservative og liberale, og det har ført til ganske betydelige resultater.

Så vil jeg gerne sige til Koritzinsky: Jeg siger ikke nødvendigvis, at der er for meget papir, for meget snak, for mange tomme ord. Det, jeg siger, er, at vi har haft den sædvanlige diskussion om disse påstande. Noget er der om snakken, det ved vi. Det er vigtigt, at vi er opmærksom på disse ting, for det er også et spørgsmål om at have en opinion, som har forståelse og interesse for det arbejde, der udføres her.

Det andet, jeg gerne vil sige, er: Jeg siger ikke, at økonomisk vækst er det vigtigste mål, jeg siger, og det, mener jeg: økonomisk vækst er det redskab, som vi i fællesskab skal bruge for at skabe en rigere tilværelse for borgerne i vore lande kulturelt, uddannelsesmæssigt, i fritiden, at kunne vælge mellem jobmuligheder osv. Og derfor er det nødvendigt, at vi har det økonomiske vækstperspektiv som prioritet nr. 1.

Koritzinsky: President! Jeg vet selvfølgelig at kollega Ivar Hansen er fra partiet Venstre. Jeg hevde ikke at han formelt er konservativ partipolitisk sett. Det jeg prøvde å gi uttrykk for, var at hans bagatellisering av å bruke penger over offentlige budsjetter i Nordisk Råd, er typisk konservativt.

Når han analyserer hva som må til på det nasjonale nivå for å få til noe, er det altså den økonomiske veksten det legges veldig vekt på. For meg er dette typisk for en relativt høyrevridd politisk tenkning.

Debatten om vekst eller nullvekst er en dum debatt. Jeg er enig i at vi på mange vis trenger vekst for å skape sysselsetting og for å kunne satse mer på sosial trygghet og

miljøvern. Men både Ivar Hansen og jeg vet jo at det er mange problematiske sider ved veksten som undergraver de mål som veksten skulle brukes til å skape. Vi vet at mye av veksten er sterkt energikrevende. Vi vet at mye av veksten kan være sterkt forurensende. Vi vet at mye av veksten kan bety automatisering og rasjonalisering, som igjen medfører arbeidsledighet.

Hovedgrunnen til at jeg bad om ordet til replikk, er at Ivar Hansen i sitt eget innlegg advarte mot for mye snakk, for mye papir, for mye byråkrati og for lite resultater. Jeg ville gjerne at han ut fra sitt arbeid i budsjett- og kontrollutvalget sier noe om hva slags forslag han har for å få til nettopp flere resultater og mindre snakk og mindre byråkrati. For den type utsagn han nettopp har kommet med – om snakket og papirene og byråkratiet – kan jo føles ganske urimelig ikke minst for dem som produserer papir, og som jobber i sekretariatet. Jeg synes dette var en litt urimelig måte å formulere problemstillingen på.

Ivar Hansen: Hr. præsident! Jeg vil gerne videre sige til Koritzinsky, at min opfattelse af papir og administration i vort samarbejde er, at ansvaret for dette i det omfang, det er for stort, er let at placere: Det er mit, det er hr Koritzinskys, det er samtlige parlamentarikeres. Der bliver ikke produceret ét stykke papir mere, end parlamentarikerne har besluttet. Det er sagen. Derfor er ansvaret vort.

Jeg er helt bekendt med, at der er en række problemstillinger forbundet med økonomisk vækst, klart. Men det er efter min opfattelse for intet at regne i forhold til de problemer, der ville opstå, hvis vi valgte et perspektiv, som førte til lavvækst og stagnation i vore samfund. Jeg kunne eksempelvis spørge: Hvordan skulle vi løse miljøproblemerne i det internationale samarbejde med baggrund i et samfund i lavvækst eller stagnation? Det ville blive vanskeligt for ikke at sige umuligt.

Buttedahl: President! Ivar Hansen var så opptatt av at flere nordiske land burde bli medlemmer av EF. Det står ham naturligvis fritt å ønske det og jeg forstår hans gode vilje i så måte.

Han var opptatt av alle de gode målsettinger og fordelene ved EF-samarbeidet, spesielt de økonomiske og den økonomiske vekst. Men jeg regner med at det også er problemer i forbindelse med målsettingene i EF-samarbeidet.

Jeg spurte i går den danske statsminister om danskene hadde gjort seg noen tanker om de åpne grensers problemer, bl.a. hva dette betyr for narkotikasørsmålet – om det kan innrømmes fra dansk side at åpne grenser i den sammenheng er et problem for Danmark og dermed også et problem for Norden. Og nå spør jeg Ivar Hansen, som en fremtredende parlamentariker i det danske Folketing, om han ser noen problemer, og om dette problem – med åpne grenser og narkotika – bekymrer ham?

Ivar Hansen: Hr. præsident! Jeg vil gerne sige til hr. Buttedahl, at jeg har masser af bekymringer, men jeg vil gerne tilføje en advarsel mod, at vi lader os standse af bekymringer. Åbne grænser eller ikke åbne grænser, det internationale narkotikaproblem vil være der under alle omstændigheder og høre til et af de emner eller problemer, landene under alle omstændigheder må bekæmpe i fælleskab.

Det, jeg sagte i mit indlæg, hr. Buttedahl, det var, og det tror jeg næsten alle her er enige om, at der er sat en bevægelse i gang i vor del af verden, som er et krav om frihed, om fri bevæglighed, et krav om, at markedskræfterne skal kunne fungere, at hr. Buttedahl og hr. Hansen skal kunne bosætte sig og have job og kunne flytte deres uddannelse med sig fra det ene land til det andet og få godskrevet det, de kan i forvejen.

Det er et krav, som vokser om, at der skal være fri bevæglighed på tværs af landegrænserne med varer og tjenesteydelser, og det vil næsten helt af sig selv også stille krav om, at alle de snørklede og udviklede procedurer, der er ved landegrænserne, mere eller mindre fjernes. Det er jo i øvrigt et område, hvor vi i de nordiske lande er foran EF med den pasfrihed, vi i mange år har haft.

Det er et krav, der helt klart vil smitte af også i forhold til at kunne bevæge sig frit fra det ene land til det andet med minimale krav om kontrolprocedurer ved grænserne.

Jeg tror ikke, det er noget, der kommer fra det ene år til det andet, men det er en udvikling, der er sat i værk og som vi må forholde os til, og som jeg i øvrigt mener, vi må glæde os til på mange måder.

Margrete Auken: Det her er lige ved at blive mobning. Hr. Ivar Hansen brugte meget af sin tale på at sige, at nu måtte vi passe på alt det indholdsløse. Der var ikke så grueligt meget konkret i det, hr. Ivar Hansen sagde i sin tale overhovedet.

Nu har to medlemmer været oppe fra hver sin side og bedt om at få noget konkret ind i den tale, og hr. Ivar Hansen har produceret en ny stak papirer med tomme ord og ikke noget indhold.

Sandheden er, at vi i Danmark nu står med den største udlandsgæld. Vi står uden nogen konkrete løsninger på noget som helst. Vi står i den fuldstændige afmagt. Løsningen er naturligvis ikke at gøre det, at man så bare lukker sig ude, deri er jeg enig med hr. Ivar Hansen, men det ville være godt, om et fremtrædende medlem af det danske Folketing, af denne her forsamling, kom op og fortalte os, hvad det var for nogle konkrete forslag, han kunne komme med såvel til det nordiske samarbejde som til kolleger fra andre nordiske lande, om, hvordan man gebærder sig i forhold til integrationsprocessen i EF.

Knuutila: Herra presidentti! Pääomaliikkeiden vapautuessa yhä enemmän eletään myös kasinotalouden kulta-aikaa. Arvopaperikaupalla ja rahan sijoittamisella luodaan pääomakasaumia, joilla ei välttämättä ole katetta reaalityöeloudessa. Toistaiseksi ainakaan pääomaliikkeiden vapauttaminen yli kansallisten rajojen ei ole tavalliselle kansalaiselle alentanut rahan hintaa eli korkotasoa. Kuitenkin yksi keskeinen tavoite tulee olla, että välttämättömät tarpeet voivat toteutua jokaisen kohdalla etenkin täällä vauraassa Pohjolassa, myös tarvittavien lainojen kohdalla, esim. asuntolainojen koron on oltava kohtuullinen.

Me haluamme yleisesti kehittää koko Pohjolaa – Euroopan osana – monin toimenpitein myös yhteisesti paremmaksi, niin kuin

taloudellinen toimintasuunnitelma "Vahvempi Pohjola" osoittaa. Taustalla on pidettävä mielessä myös päätavoitteet – sekin, että YK:n ihmisoikeuksista yksi, oikeus työhön, ei ole toteutunut kaikkien kohdalla, vaikka se on myös jo vuonna 1954 ensi kerran hyväksytyn pohjoismaisen työmarkkinasopimuksen yksi edellytys. Sen takia myös moni suomalainen on joutunut muuttamaan toiseen Pohjoismaahan. Kun pakkomuutto ei mahdu pohjoismaiseen ajatteluun, on kaikissa tilanteissa Pohjolan kaikille asukkaille taattava myös tarvittaessa takaisinmuuton oikeus.

Pohjoismaiset tull- ym. määräykset, lasten kouluolosuhteet ym. on tehtävä sellaisiksi, että tällaiset seikat eivät ihmisiä estä palaamasta niin halutessaan kotimaahansa.

Monissa puheenvuoroissa on korostettu taloudellista kasvua. Se on tärkeä tekijä, mutta muistakaamme, vain väline hyvinvoinnin tiellä ja sisältää ristiriitaisia seurauksia hallitsemattomana. Edellisessä debatissa erityisesti Koritzinskyn puheenvuorossa tuli näitä ongelmia esille. Kasvu voi heikentää ympäristöämme, edistää luonnonvarojen tuhlausta jne. Taloudellisen kasvun ensisijainen tarve on köyhässä etelässä. Muistutan Brandtin komitean mietinnöstä ja sen ehdotuksista.

Lopuksi yhdyin niihin, joiden puheissa on ollut esillä EY:n lisäksi ajatus myös laajemmasta yhteistyöstä koko Euroopan puitteissa, myös sosialististen maiden kanssa. Jos puhutaan neljästä jalasta kunkin kansakunnan, Pohjolankin kohdalla, niin ne voisivat olla Suomeen sovellettuina: Pohjola, YK, ETYK ja yhteinen Euroopa – YE. Eurooppa omine kansallisine rajoineen, mutta yhteinen Eurooppa, jossa "nordborna kan säga: det är bra att leva här": Suomeksi sanottuna: Yhteinen Eurooppa, jossa pohjoismaalaiset voivat sanoa: täällä on hyvä elää".

Knuutilas anförande i svensk översättning: Herr president! I och med att kapitalrörelserna mer och mer liberaliseras har även kasinoekonomin sin gyllene tid. Genom värdepappershandel och investeringar av pengar skapas anhopningar av kapital, som inte nödvändigtvis har täckning i realekonomin. Ätminstone tills vidare har inte liberalisering av kapitalrörelserna över de nationella gränserna minskat det pris som vanliga medborgare

betalar för sina pengar, dvs. räntenivån. En central målsättning bör dock vara att nödvändiga behov kan förverkligas för alla medborgare i synnerhet här i det rika Norden. Rättan för behövliga lån, exempelvis för bostadslån, bör vara rimlig.

Vi vill i allmänhet gemensamt utveckla hela Norden – som en del av Europa – med flera åtgärder även till ett bättre Norden, såsom ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" visar. I bakgrunden bör även huvudmålsättningarna hållas i minnet – som att en av FN:s mänskliga rättigheter, rätten till arbete, inte har förverkligats för alla nordbor, trots att den är en förutsättning i den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen, som första gången godkändes redan år 1954. Därför har många finländare varit tvungna att flytta till ett annat nordiskt land. Då tvångsflyttning inte inryms i nordiskt tänkande, bör Nordens alla innevånare i alla situationer garanteras rätt att vid behov återflytta till sitt land.

De nordiska tull- o. dyl. bestämmelser, barns skolförhållanden osv. bör göras sådana att dessa inte förhindrar folk att återflytta till hemlandet.

I flera inlägg har den ekonomiska tillväxten betonats. Den är en viktig faktor, men vi skall komma ihåg att den inte är mer än ett medel för välfärden och får kontroversiella följder om den inte bemästras. I den föregående debatten kom sådana problem speciellt fram i Koritzinskys tal. Tillväxten kan försvaga vår miljö, befrämja slöseriet med naturresurser osv. De fattiga sydliga länderna har ett primärt behov av ekonomisk tillväxt. Jag påminner om Brandtkommitténs betänkande.

Avslutningsvis ansluter jag mig till dem som framfört förutom EG även idén om ett vidare samarbete inom ramen för hela Europa, även med de socialistiska länderna. Om man talar om varje nations och även Nordens fyra fötter, så kunde de i Finlands fall vara följande: Norden, FN, ESKK och ett gemensamt Europa; GE. Europa med sina egna nationella gränser, men ett gemensamt Europa, där "nordborna kan säga: Det är bra att leva här".

Jógvan við Keldu: Hr. præsident! Det blev oplyst her af præsidenten, at jeg skulle erstatte hr. Atli Dam.

For at gøre det helt klart: Jeg kommer med et eget indlæg.

Vi har byttet taletid. Jeg er ikke nogen erstatning for det færøske Socialdemokrati!!!

Ud af 20 millioner mennesker i de nordiske lande tæller Færøerne kun 47.000.

Gør vi en oversigt over kortet, ligger Færøerne nogenlunde i Nordens centrum.

Sædvanligvis har en central beliggenhed en vis fordel. Derfor skulle man tro, at landet i det geografiske centrum skulle være et, der kom de fleste ved, og som havde de fleste fordele.

Færøerne er i dag et isoleret land med kun 0,2 pct. af det nordiske folk.

Kampen, som vort forsømte land tog op for over 100 år siden, efter at den Danske Kongelige Monopolhandel blev ophævet, har været hård, til tider bitter, men den har givet resultater.

Udviklingen, som det færøske folk har gennemgået i dette relativt korte tidsinterval op til vore dage, er skabt af vore dygtige søfolk samt vore initiativrige skibsredere.

Jeg vil ikke her i Nordisk Råd bebrejde de nordiske lande, at da vi trængte til støtte, stod vi oftest alene. Da vi ønskede udvidelser i forbindelse med fiskerierhvervet, blev vi standset.

Jeg ønsker i dette nordiske forum at minde ærede Nordisk Råds-medlemmer om, at det færøske folk ønsker en fremtid; vi har derfor behov for lande, der står solidarisk med os.

Endnu har Færøerne en veludviklet og kompetent ungdom.

Endnu har Færøerne dygtige og initiativrige søfolk og skibsredere.

Endnu har Færøerne en god del intellektuelle.

Men hvor længe vil det vare ved?

Tiden er inde, hvis ikke noget radikalt sker, hvor vore bedste folk inden for fiskerierhvervet, som er vort hovedhverv, søger andre lande.

Bliver denne flugt en realitet og efterfulgt af andre, ved vi, hvad enden vil blive.

I dag taler man om "et stærkere Norden", et Norden, der "bedre kan tale sammen" og et "bedre udbygget nordisk samarbejde".

Vor "humane" vestlige verden og i særde-

leshed de nordiske lande har et hjerte, der brænder for mennesker langt borte, og man bruger milliarder på bistand til disse mennesker.

Men hvor står vi, når vore små nationer skal komme til orde?

Husk, vi får ikke i realiteten "et stærkere Norden" uden at også Færøerne får en selvstændig status i det nordiske samarbejde.

Vi kommer ikke til "at tale bedre sammen", før vi forstår hinanden bedre, og vi får ikke et "bedre udbygget nordisk samarbejde", uden at også vor nation – i særdeleshed de unge – får fuld status i nordisk regi.

Vor nation kæmpede oftest alene i fiskerispørgsmålet.

Vor nation stod fast gennem 100 år med hensyn til eget sprog i eget land.

Når det gjaldt vort flag, stod vi fast.

Men uden storladne personligheder i de nordiske lande, parlamentarikere og embedsmænd, som havde evner til at forstå de færøske visioner, havde vi ikke kæmpet os frem til denne sejr.

Hr. præsident! Vor nation har også i dag fremtidsvisioner – vi har brug for støtte.

Vor ungdom har i Nordisk Råd rejst spørgsmålet om fuld status i Nordplus-samarbejdet. De får opbakning fra deres nordiske kollegaer.

Det kan ikke være rigtigt, at de danske udenrigsministerium skal afgøre, hvilke nordiske lande vore unge skal arbejde sammen med i Nordplus-samarbejdet.

Undervisningen er et færøskt anliggende.

Jeg vil endnu en gang rejse dette spørgsmål i Nordisk Råd, og jeg ved også, at det bliver rejst i Kulturudvalget.

Jeg får ikke tid til at berøre andre emner, men henviser til, at på kommunalt plan i forbindelse med nordisk venskabsbysamarbejde har Færøerne en fuld status, og det fungerer perfekt.

John F. Kennedy citerede ofte den vise kong Salomon: "Uden syner forvildes et folk".

Det færøske folk har visioner, vi har en drøm, der ikke dør.

Ved hjælp af Nordisk Råd kan disse visioner blive virkelighed på samme måde som legaliseringen af vort sprog, flaget og vort frie erhverv.

Husk – just det, at vi kun tæller 0,2 pct. af

Norden, og at vi ligger isoleret, kræver, at andre står sammen med os i denne hårde kamp.

Meddelande

Det meddelades att landskapsstyrelseledamöterna Holger Eriksson och Magnus Lundberg intagit sina platser i rådet.

Årsaker: Hr. president! Miljøerkjennelsen i folket og i det politiske miljø i Norden er økende. Mange varselklokker har ringt. Spørsmålet til oss er om vi har den tilstrekkelige vilje og handlekraft til å trekke de praktiske konsekvenser av vår miljøerkjennelse og vår faktiske kunnskap. Det trengs krafttak for at kommende generasjoner i Norden skal vokse opp og leve i et godt miljø. Dette er dypst sett et moralsk spørsmål, nemlig vårt ansvar for å bringe videre til kommende generasjoner en bærekraftig natur.

Den nordiske miljøplan og aksjonsplanen mot havforurensninger kan bli viktige steg i riktig retning. Svaret på om det virkelig blir slik, vil bl.a. avhenge av den løpende behandlingen av havforurensningsplanen og også senere den fremtidige handlingsplanen mot luftforurensninger. Dette vil bli viktige prøvestener for vår vilje og evne til samarbeid.

Aksjonsplanen mot havforurensninger fastsetter f.eks. nasjonale handlingsplaner, innen 31/12 1989, på en rekke områder, med klare krav om reduserte utslipp av bl.a. tungmetaller og næringsstoffer innenfor fastsatte tidsgrenser fra både industri, landbruk og kommunale kloakkanlegg.

I miljøpolitikken er det de praktiske resultater som teller. Derfor er det viktig å etablere samarbeidsformer som er egnet til å oppnå politisk flertall for viktige reformer.

Regjeringene i Norden bør invitere opposisjonen til en mest mulig åpen drøftelse av forutsetningene for gjennomføring av planene, hva det vil koste og en prioritering innenfor planens rammer.

En mer eller mindre consensuslinje i miljøpolitikken vil i dagens politiske klima med en våknende og sterk folkeopinion i ryggen kunne bidra til å realisere viktige steg fremover i miljøpolitikken.

For konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa regner man med at miljøvern vil få en stadig mer sentral plass. Warszawa-pakten bad i fjor om et slikt samarbeid.

I glasnostpolitikkenes kjølvann erobrer miljøvern en stadig mer dominerende plass i det samarbeidet som bygges ut mellom øst og vest.

Makter vi å fange opp denne nye åpenhet og samarbeidsvilje og omsette det til praktisk handling i miljøpolitikken? Vi har grunn til uro over miljøproblemer i vest. I øst ser man en kommende miljøkrise i øynene som de ikke selv makter å løse på grunn av svak økonomi, noe som bl.a. forhindrer nødvendige investeringer og innkjøp av moderne miljøteknologi.

Må vi i Norden og i Vest-Europa modifisere noe på prinsippet om at forurenseren skal betale fullt og helt? Jeg tror rett og slett at vi må det for å løse våre egne miljøproblemer.

Sosial- og miljøutvalget i Nordisk Råd har foreslått opprettelse av et europeisk miljøfond for å gjøre moderne miljøteknologi tilgjengelig for enkelte land i Øst-Europa som står for store grenseoverskridende forurensninger. EF-kommisjonens president Jacques Delors foreslo i forrige måned et bredt europeisk miljødirektorat som skal måle, informere og alarmere om miljøskader i Europa. Landene i Europa – både i øst og vest – er bokstavelig talt i samme båt. Det er derfor behov for felles institusjoner til å ta hånd om miljøproblemer. De nordiske landene bør her gå i spissen for å få etablert samarbeidstiltak og samarbeidsinstitusjoner mellom Øst- og Vest-Europa. For Norges vedkommende er f.eks. forurensningene på Kolahalvøya, særlig i Nikkeli, et påtrengende problem.

Det er viktig at miljøspørsmål ikke bare angår en liten del av befolkningen som f.eks. forskere og politikere. Miljøspørsmål må brytes ned og møtes med engasjement av alle nordiske innbyggere. Dette er tankegangen bak et forslag fra sentrumspartiene i Nordisk Råd, om å utlyse 1990 til et miljø- og biologisk år. Forslaget omfatter et vidt spektrum av tiltak som kort kan inndeles i tre kategorier:

- 1) tiltak for å øke folks bevissthet og engasjement,
- 2) tiltak for å øke kunnskapen om biologiske problemer,
- 3) tiltak for en bedret kontroll/et bedre re-

gelverk innen forvaltning av biologiske resurser.

Hva angår det sistnevnte punkt, vet vi at bioteknologi ventes å få dyptgripende betydning for utviklingen av human- og veterinærmedisin, landbruks- og havbruksindustri og miljøvern.

De kristdemokratiske partiene i Norden har i en egen uttalelse forut for denne sesjonen bl.a. understreket behovet for et felles nordisk samarbeid og en strategi når det gjelder regelverk innen dette området, både innen forskning og praktisk anvendelse, og når det gjelder etiske problemer, miljøvernproblemer og sikkerhet.

Páll Pétursson overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Handels- og industriminister **Suominen**:
Herr president! Nordisk industrifond utsattes seneste sommar for en hård kritik av de nordiska finansministerierna. Kritiken gällde såväl de administrativa rutinerna som fondens sätt att använda sina resurser för nordisk teknisk forskning och utvecklings-samarbete. En översyn gjordes omedelbart och därmed torde den frågan vara ur världen.

Betydligt allvarligare var kritiken mot fondens sätt att dela ut sina medel i form av lån och understöd. Enligt min mening var kritiken inte speciellt konstruktiv. Kritikerna jämförde aldrig fondens villkor för lån och stöd med motsvarande nationella och europeiska ordningar. Kritikerna märkte inte heller att både de nationella och de europeiska ordningarna håller på att bli mer attraktiva än Nordisk industrifonds.

Enligt min mening är det av fundamental betydelse att Nordiskt industriellt center och Nordiska industrifonden utvecklas så att de utgör ett komplement till nationella institutioner och ett medel även i det europeiska samarbetet. Jag är övertygad om att det finns en nisch för nordiskt forsknings- och utvecklings-samarbete, en nisch som är av konkret betydelse och inte bara en symbol för samarbetet. Visserligen har vi också symboler för nordiskt samarbete; det kan till och med vara fråga om institutioner som någon gång behövts och som ännu utvecklas på basen av

sitt ursprungliga mandat. Jag vill bara nämna en: Nordiska investeringsbanken. Banken växer och utvecklas, den planerar nya kontorsutrymmen och personalen närmar sig ett hundratal anställda. Nyligen etablerades en filial i Köpenhamn, en filial vars främsta marknadsområde skall vara Mellaneuropa. Samtidigt är i varje fall just nu nya finansierade projekt med reell nordisk anknytning rätt få. Men, som sagt, NIB kanske behövs som ett flaggskepp för nordiskt samarbete trots att det skett en hel del på kapitalmarknaden i Norden sedan banken grundades.

Herr president! Det nordiska industriella centret håller på att ta sina första steg. Fusionen av Nordisk industrifond och NORD-FORSK skapade goda förutsättningar för ett koordinerat och effektivt samarbete på både gällande tillämpad teknisk forskning och industriellt produktutvecklingsarbete. Verksamheten i centret och fonden då det gäller teknisk tillämpad forskning motsvarar på nordisk nivå i stort sett EG:s forskningsprogram och på det industriella planet industriprojekten inom EUREKA-samarbetet.

Det är av central betydelse att initiera nordiskt samarbete och åstadkomma ett nordiskt kunnande på båda områden. Av det nya centret, där fonden spelar en central roll, krävs effektivitet, smidighet och anpassningsförmåga. Centret bör även till sitt förfogande ha sådana verktyg som gör det möjligt att nå uppställda mål.

Det är av yttersta vikt att avtals- och finansieringsvillkoren både i fråga om den tillämpade tekniska forskningen och det industriella samarbetet motsvarar de europeiska projekten och programmen. Forskningsinstitutionerna och industrin planerar och förbereder nya projekt och program som bygger på målsättningarna om ett kraftigt industriellt center i Norden. Jag hoppas innerligen att dessa förhoppningar och löften kan infrias; planerna för centret och fondens budget för nästa år tyder på det. Om så inte sker, kan detta ha en ytterst negativ inverkan på den nordiska tekniska forsknings- och utvecklingsmiljöns tro på behovet av nordiskt samarbete nu och också i framtiden.

Vi som arbetar med konkret samarbete är inte betjänta av symboler, vi behöver reella insatser.

Ylva Annerstedt: Herr president! De nordiska ländernas relationer till EG har upptagit en stor del av den här debatten och kommer att bli en av 1990-talets största frågor, inte bara eller ens i första hand av ekonomiska skäl, även om de är handfasta nog. Skulle de nordiska företagen bli diskriminerade på sina viktigaste utlandsmarknader, står stora värden på spel.

Nej framför allt handlar det om internationalism. Om att Norden har starka geografiska, historiska och kulturella band till de länder som utgör EG. Om att många ungdomar, inte minst i tågfluffandets tidevarv känner sig nästan lika hemmastadda i Rom, Paris och London som i Stockholm och Oslo. Om att vi inte får hamna vid sidan av det dynamiska och mångsidiga samarbete mellan tolv av Europas viktigaste demokratier som växer fram inom ramen för EG och som ytterligare fördjupas i arbetet med de fyra friheterna på den s.k. inre marknaden.

I detta sammanhang är det viktigt att hävda att den bild som en del EG-motståndare söker skapa av EG som en intresseorganisation för penninghungriga företag är falsk. Visst finns det fortfarande otillräckligt medborgarinflytande över EG:s institutioner och visst har man gjort dyrbara misstag, men det som växer fram är framför allt en medborgares gemenskap.

Här öppnas möjligheter för ungdomar att på förmånliga villkor studera vid främmande länders universitet. Här undanröjer man byråkratiska hinder för människor att bosätta sig och arbeta var de själva vill, och här knyts forskarkontakter som kan ge Europa nya utvecklingsmöjligheter och en ny dynamik. Ett nära nordiskt samarbete med EG är särskilt viktigt för de många människorna.

Vidare bör man komma i håg att vi inte står inför valet mellan oberoende och underkastelse, utan mellan samarbete och isolering.

Något totalt oberoende finns inte, och därför måste vi komma bort från det ensidiga s.k. ostkupertänkande som innebär att vi stänger in oss här hemma och bestämmer våra nationella normer och gränsvärden. Vi skall vara medvetna om att ett sådant handlande får två klara konsekvenser: ingen tar intryck av vad vi säger, och vi är fortfarande lika beroende t.ex. av andras miljöpolitik.

Det är dock viktigt att inse att Danmarks

medlemskap kan komma att innebära påfrestningar i det nordiska samarbetet. De senaste dagarnas diskussion om passunionen i Norden contra passfriheten mellan EG-länderna är ett exempel. Men man får inte glömma att Danmarks medlemskap också kan fungera som en kanal för Nordens dialog med EG.

Europa är mer än EG, och EG är något annat än Europa. Rollen som samarbetspartners till EG är inte den enda vid har att spela i vår världsdal. Vi ingår i en nordisk gemenskap med harmoniseringssträvanden som är angelägna och betydelsefulla för invånarna i våra länder.

Jag tycker att vi skall se med stor respekt på de målmedvetna samarbetssträvanden som inom EG snabbt ger konkreta resultat. Med tanke på att Nordiska rådet varje år riktar kritik mot ministerrådet för de halvhjärtade ansträngningarna att avveckla handelshinder i Norden är det uppenbart att vi har en hel del att lära av EG. Också när det gäller EG:s mycket stora satsning på utbildning och forskning. Där har man insett att vägen till fortsatt utveckling för människorna i medlemsländerna bygger på tillgång till god utbildning. Det är mot den bakgrunden svårt att förstå att ministerrådet i den ekonomiska handlingsplanen minskar eller helt tar bort anslagen till de utbytesprogram som finns i Norden – **NORDPLUS** och **NORDJOB**.

Men slutligen, herr president; det viktigaste av allt är att alla som har synpunkter eller som deltar direkt i överläggningarna såväl mellan de nordiska länderna som i samarbetet med EG inser att *annorlunda* inte är det samma som *sämre*.

Anker Jørgensen: Jeg mener, at udenrigspolitik bør være en integreret del af Nordisk Råds arbejde. Man taler jo så meget om integration i øjeblikket, og der er ingen tvivl om, at vi ikke i det lange løb kan leve med, at parlamentarikerne på nordisk niveau ligesom er sat ud af funktion, mens det derimod er tilladt – naturligtvis – vores udenrigsministre at træde sammen og træffe beslutninger om mange fælles synspunkter med hensyn til udenrigspolitik.

På den anden side skal man være opmærksom på, at hele debatten om Norden og EF også er en form for udenrigspolitik, og man

burde principielt tage konsekvensen af dette.

Jeg er derfor også af den opfattelse, at forslaget om, at man skulle etablere et internationalt udvalg, her i Rådet, er en rigtig og naturlig ting. Jeg har forstået, det har mødt modstand. Det får vi tid til senere på en forhåbentlig ekstra session også at diskutere.

Men det er glædeligt, at udenrigspolitik på den ene eller den anden måde alligevel diskuteres i generaldebatten, og jeg mener som sagt ikke bare, når det gælder EF men også når det gælder mange andre ting.

Jeg gør opmærksom på, at der jo også ligger et forslag om Sydafrika, og jeg håber, at det vil resultere i en fornuftig beslutning, ikke nødvendigvis i forslaget som det ligger, men en markering af, at Nordisk Råd ønsker endnu en gang at understrege, at vi er modstandere af apartheid. Vi støtter de nordiske regeringer og de nordiske udenrigsministre i det, de har besluttet netop på dette område indtil flere gange. Det arbejde bør intensiveres.

Jeg har også tidligere på Nordisk Råd, og senest på sessionen for et år siden, talt om det nødvendige i, at der gøres noget i de utroligt vanskelige problemer, der er i Mellemøsten. Jeg opfordrede dengang de nordiske udenrigsministre til at tage et fælles initiativ. Det var ikke megen venlighed, der mødte mig på den tidspunkt, og pressen skrev mange steder, at dette skabte splittelse i Nordisk Råd. Mærkeligt, at dette at omtale og markere et synspunkt om Mellemøsten skulle skabe splittelse, måske ikke enighed, men det er jo ikke det samme som splittelse.

2-3 uger efter sidste års nordiske råd holdt de nordiske udenrigsministre et møde i Tromsø, jeg tror det var den 24.-25. marts, og dér besluttede de meget klare og rigtige punkter omkring Mellemøstpolitikken, men som altså bare blev til en udtalelse, som jo allerede er glemt. Derfor håber jeg, at Mellemøstspørgsmålet kan blive taget op igen af de nordiske udenrigsministre.

Jeg mener altså, at der skal et konkret initiativ til, ikke bare en udtalelse, det bør være en politisk markering og et initiativ, som selvfølgelig bakker op om De Forenede Nationers rolle i retning af og forslag om, at man skal lave en international conference. Det er et amerikansk initiativ. I øjeblikket ser det ud, som om dette initiativ er gået i stå. Derfor er

der meget mere grund til at bakke det op og måske give sit særlige nordiske bidrag til det.

På denne baggrund beder jeg altså om, at de nordiske udenrigsministre, dels i forhold til De Forenede Nationer og det amerikanske forslag, dels ved direkte henvendelse til Mellemøstens stridsparter, dvs. Israel og palæstinsenerne, gør et forsøg på, at Norden ikke bare vedtager en resolution, men også kan gøre noget konkret, der sætter forhandlinger i gang i Mellemøsten.

Hjörleifur Guttormsson: Ærede præsident!

Når man ser på Nordisk Råds virksomhed i det forløbne år, er der 3 områder, som træder særligt frem: Diskussionen om europæiske spørgsmål, både angående EFTA og EF, og de nordiske landes stilling til denne udvikling, Nordisk Råds internationale komités betænkning og Nordisk Råds ekstrasession i Helsingør om et nordisk miljøprogram og en handlingsplan mod havforurening.

Forureningen af luft og hav fanger nu offentlighedens og myndighedernes opmærksomhed.

Det må især være til glæde for os islændinge, som bygger vor eksistens på havets ressourcer, når Nordisk Råd tager et initiativ mod havforurening. Den uenighed, der herskede om behandlingen af dette spørgsmål og miljøprogrammet på ekstrasessionen i Helsingør, bestod i, at mange mente, at Nordisk Ministerråd ikke gik langt nok i sine forslag.

Det er godt, så længe kritikken går i den retning.

Vore nationer må i fælleskab og hver for sig beskytte Nordens natur og udnytte den fordelagtigt. Det gælder marine pattedyr som hvaler og sæl såvel som fiskestammer, skove og søer. Forskning og kendskab må her være grundlæggende, også for at vi opnår forståelse for naturens mangfoldighed og de nordiske landes forskellige situation og hævde i forholdet til miljøet omkring os.

En af truslerne mod nordisk miljø stammer fra atomkraften. Det faktum, at forhandlinger om nedrustning på ingen måde omfatter militære flåder, skaber forøget fare for Norden og nordiske farvande. Dette spørgsmål blev taget op på et møde i Den Parlamentariske Komité for Norden som atomvåbenfri zone i København for en uge siden. Komiteen konkludere-

de på dette møde, at der er et stadigt større behov for atomvåbenfri zone i Norden, og opfordrede til, at oprustningen til søs snarest muligt tages med i stormagternes nedrustningsforhandlinger. Denne vurdering har også fået støtte fra 6 af 7 politiske samarbejdsorganisationer i Ungdommens Nordiske Råd på disses 25. session i sidste uge.

Jeg nævner også her planer om transport af højradioaktiv plutonium med fly fra Europa til Japan over Vestnorden og Nordpolen. Man må sætte sig kraftigt imod sådanne trusler mod vort miljø og livsgrundlag.

De europæiske spørgsmål er nu i brændpunktet for diskussionerne. Det skyldes EF's planer om et indre marked og demokratiseringsprocessen i Østeuropa. Begge dele er endnu på tegnebrættet, og der hersker tvivl om udfaldet. Inden for EF og EFTA tales der om "europæisk økonomisk område" og østpå i Moskva om "europæisk hus". Det nyeste er ideer om toldunion, som bl.a. har været fremlagt i denne generaldebat, uden at man klarlægger, hvad dette konkret kunne indebære. "Gud alene råde", siger et gammelt ordsprog, som godt kan tolke offentlighedens reaktioner på disse ideer, på én gang håb og tvivl

Vi bør dog spørge os selv om indholdet bag ved disse uklare begreber, værdier. Der er ingen tvivl om, at det er kapitalens og de store foretagenders interesser, som er drivkraften bag udviklingen til EF's indre marked. Sociale aspekter, den såkaldte "sociale dimension" kommer dér i anden række. Den samme rækkefølge synes at være fremherskende hos de kræfter i EFTA og her i Nordisk Råd, som vil en hurtig tilpasning til EF og kan tænke sig at søge om medlemskab. Den modtagelse, som forslaget om koncernfagligt samarbejde har fået her i Nordisk Råd fra de borgerlige partiers side, skulle være en advarsel.

Vi skulle sætte klare spørgsmålstejn ved, hvor udviklingen er ved at føre vore folk hen, samtidig med at vi forsøger at være realister. Jeg spørger bl.a. om hvor integrationsprocessen fører hen. Svækker eller styrker den demokratiet? Og vi må se på, hvordan tingene foregår sydpå i Bruxelles.

Island forsøger nu, hr. præsident, som medlem af EFTA at følge med og tage del i frihandel og det, der sker i Europa. Det er for

os af den største betydning, at frihandel med fisk bliver accepteret inden for EFTA på det nordiske felt, og også at vi kan fremføre dette krav andetsteds.

Hr. præsident! Det må være en af Nordisk Råds hovedopgaver at stå vagt om den nordiske velfærdsmodel og uddybe, men ikke svække vore demokratiske gevinster.

Anna-Kaarina Louvo: Herr president! I Nordiska rådets arbete under hela året 1988 betonades vid sidan av diskussionen om den europeiska integrationen speciellt miljöfrågorna, som blev ännu aktuella på grund av säldöden och den giftiga algbloomingen. Efter färgrika och delvis beklagliga skeden kunde man slutligen åstadkomma ett gemensamt miljöprogram och även ett program för skyddet av den marina miljön vid den extra miljösessionen. Lyckligtvis fortsätter diskussionen nu om miljöfrågor och dess program vidareutvecklas.

Även tidigare har jag konstaterat här att de nordiska länderna av någon anledning inte förhåller sig tillräckligt allvarliga till det största miljöproblemet, s. k. drivhuseffekten, även om vi hela tiden får nya bevis på klimatförändringar. Gemensamma beslut om konkreta förebyggande åtgärder fattas fortfarande uttryckligen vad beträffar koldioxid, som är den viktigaste av de s. k. drivhusgaserna.

När det gäller koldioxid har endast Sverige officiellt beslutat att koldioxidmängden skall bevaras på den nuvarande nivån. De nordiska länderna saknar ett gemensamt realistiskt program för reducering av koldioxidmängden. Däremot finns det rekommendationer om energilösningar, som i praktiken ökar koldioxidmängden, till exempel rekommendationen om avveckling av kärnenergin i Norden.

Jag tycker att de nordiska länderna i fortsättningen borde besluta att åtminstone iaktta Förenta Nationernas miljöprogram UNEPS:s rekommendation om att reducera koldioxidutsläppen med 20 % fram till år 2005.

Här i Nordiska rådet borde vi ha krafter att medge att varje nordiskt lands fördelar och möjligheter när det gäller att välja energiformerna och utveckla besparingsåtgärder är helt olika. Gemensamt för oss är emellertid vårt bekymmer för den gemensamma miljön och vår vilja att bibehålla en god miljö med

nationella åtgärder och att vi gemensamt verkar för åstadkommandet av internationella överenskommelser även med tanke på att förebygga drivhuseffekten. Miljöfrågorna är inte och får inte heller vara partipolitiska saker. Jag hoppas att deras resultatrika behandling fortsätter i Nordiska rådet med allt större pondus.

Däremot borde arbetsmarknadsorganisationernas tvistefrågor inte upptas på Nordiska rådets dagordning. Med anledning av val och dagspolitiken i varje enskilt land är rådsmedlemmarnas ställningstaganden förstäligt nog ofta bundna, och därför är det svårt att finna någon gemensam nordisk linje. Våra relationer bara tillspetsas och vår gemensamma front försvagas i relation till EG och andra länder. Jag tycker att koncernfackligt samarbete i Norden, som i och för sig är ett viktigt och aktuellt ämne, inte är lämpligt att upptas till behandling i Nordiska rådet förrän en gemensam linje har funnits i förhandlingar mellan arbetsmarknadsorganisationerna.

Därefter skulle Nordiska rådets beslut vara ett sigill och bevis för omvärlden på vår gemensamma linje även i denna fråga. Jag tycker att hela nordiska samarbetet saboteras genom att saken i en så halvfärdig form upptas på Nordiska rådets dagordning.

Herr president! Det nordiska samarbetets utveckling i positiv anda är en så värdefull sak att jag hoppas att man i framtiden undviker att välja Nordiska rådet till ett forum där partipolitiska slag ges på båda sidor såväl i miljöärenden som i arbetslivets frågor. Med god vilja kan vi nog finna en gemensam linje i dessa frågor.

Førde: President! For tredje året på rad blir generaldebatten i Nordisk Råd nå dominant av vårt forhold til utanverda. I dag kjennes det nesten sjølvsagt at det må vere slik. Eg har lyst til å minne om at det ikkje er sjølv-sagt, at dette rådets historie når det gjeld å diskutere forholdet til utanverda gjer det til eit forunderleg fenomen at det i dag er hovudtemaet.

Eg vil minne om at det så seint som på rådsesjonen i Helsingfors for to år sida framstod som ein radikal tanke at internasjonale spørsmål og vårt forhold til utanverda skulle bli Rådets viktigaste emne. Eg meiner at i

ettertid vil denne prosessen vi nå har vore igjennom i noen år, framstå som eit svært viktig tidskille i Nordisk Råds historie. Söder-komiteens innstilling kjem til å bli eit viktig dokument, fordi det er eit steg i ei retning som eg for min del ser som heilt avgjerande for at det samarbeidet som går føre seg i Nordisk Råd skal ha ei trygg framtid. Eg meiner at ei vitalisering av Nordisk Råd er heilt avhengig av at dei nordiske landas forhold til utanverda blir ein normal del av Rådets dagsorden.

Det nordiske samarbeidet om forholdet til utanverda lar seg ikkje stanse. Den nordiske koordineringa av synspunkt kjem til å gå sin gang, heilt uavhengig av kva ein gjer eller ikkje gjer i Nordisk Råd. Men dersom Nordisk Råd ikkje vil vere med på denne prosessen, kjem vi til å finne andre organ og andre utvegar til nordisk koordinering utanom dette rådet. Dette dilemmaet er vakkert illustrert gjennom debatten om forholdet til EFTA i går, der det brått er slik at EFTA-strategien nå får eit reelt innhald. Norge, Sverige og Finland stiller seg alle bak det viktige politiske steget det er, at EFTA blir vår viktigaste felles koordinator. Da er det sjølvsagt sympatisk å registrere f.eks. danske røyster som ønskjer at dei nordiske landa, og særleg Norge og Island, skal gå på eiga hand. Men det er altså ikkje aktuell politikk. Det vi nå sier om EFTA, meiner vi, og da oppstår det jo naturlegvis eit dilemma i Nordisk Råd: Brått oppdagrar mange delegatar i Nordisk Råd at nå går det føre seg ei svært viktig nordisk samordning når det gjeld vårt forhold og syn på utanverda. Og så får vi det demonstrert gjennom debatten i går, anten det er gjennom Carl Bildts innlegg eller det er presereaksjonane i dag, der ein anklagar Nordisk Råd for at Nordisk Råd ikkje er eit sentralt organ når det gjeld denne samordninga av nordiske synspunkt. Det er ein totalt urimeleg anklage. Det er nesten ei historielaus anklage å skulde dette rådet for at det ikkje har vore ei drivande kraft i vårt forhold til utanverda. Men dersom ein er opptatt av Nordisk Råds ve og vel, ser ein også kor viktig det er at Nordisk Råd kjem med i dette. Og eg vil få legge til, utan å foregripe debatten om Söder-komiteen: For meg er det ein heilt nødvendig konsekvens dersom ein skal henge med, at ein institusjonaliserer det interna-

sjonale samarbeidet, at Nordisk Råd skaffer seg arbeidsorgan som gjer det mogleg med ei heilt anna tyngd å føre inn internasjonale spørsmål.

Får eg legge til berre eit poeng til: For meg er det som nå har skjedd med Söder-komiteen og gjennom generaldebattane dei siste åra, berre eit steg i ei retning. Nå er altså begrensninga vi legg på oss sjølve ei begrensning til Europa-spørsmål eller til miljøspørsmål o.l. tilsynelatande opplagte internasjonale samarbeidsspørsmål. Eg er nokså trygg på at dersom dette rådet skal ha ei framtid, må denne internasjonale dagsordenen stadig utvidast. Andre sider ved forholdet mellom Norden og utanverda kjem til å spele ei sterkare og sterkare rolle i Nordisk Råds forhandlingar. Og eg seier: Det er bra slik.

Eg har lyst til å avslutte med å nemne eit eksempel. Dersom vi tar den nordiske retorikken, slik den også vakkert har kome til uttrykk i denne generaldebatten, og spør: Kva er det dei nordiske landa bestemt står for når det gjeld verdiar, kva er det vi i internasjonal samanheng har å tilføre? Så kunne ein tenkje seg at det er ein bestemt internasjonal begivenhet som har skjedd dei seinaste dagane og vekene, som Nordisk Råd skulle kunne seie noe om. Eg tenkjer på ayatollah Khomeinys dødsdom over ein europeisk forfattar. Ein utanlandsk statssjef som forfølgjer kjettarar med mordtruslar på andre lands territorium. Ikkje berre er det brot på folkerett, ikkje berre er det brot på FN-charteret, men det er altså ei sterk utfordring till alle dei verdiane som dette rådet har samla seg om, og som vi har utvikla. Og så kunne ein tenkje seg frå denne talarstolen at det vart spurt: Kva gjer dei nordiske landa med det? Kva gjer vi dersom dødsdommen frå ein utanlandsk statssjef ikkje blir trekt tilbake? Går vi da til økonomisk boikott av Iran? Sluttar vi å kjøpe olje? Stansar vi flytrafikken? Set vi stopp for viseringar? – Kva felles handling kan dei nordiske landa gjere overfor eit fenomen som det i internasjonal samanheng er nødvendig at dei nordiske landa har ei haldning til?

Slike spørsmål ønskjer eg meg i Nordisk Råd i tida som kjem, og eg håpar at framtidige rådssesjonar får dette sterke innslaget av internasjonale spørsmål som dei siste har hatt.

Anker Jørgensen: Hr. Einar Førde klagede lidt over, at det havde lydt røster, vistnok fra dansk side, det vil sige fra den danske statsministers side, om, at Norge og Island ligesom skulle skille sig ud og selv gå til EF.

Jeg tror, man kan tolke statsministerens udtalelser på den måde, men jeg vil gerne sige, at det ikke er en almindelig opfattelse i det danske Folketing. Vi mener ubetinget – naturligvis – at det er de enkelte nordiske lande, der selv bestemmer, hvad de vil, og vi har kun én opgave som danske, nemlig at hilse med tilfredshed, at de nordiske lande i fælleskab prøver på at formulere en politik i forhold til den europæiske udvikling. Jeg vil gerne sige, at jeg tror, der er meget stor tilslutning i Danmark til, at vi respekterer og på det grundlag støtter en europæisk udvikling, hvor Norden markerer sig selv, men også går ind i et fornuftigt samarbejde med det øvrige Europa. Det tror jeg faktisk er den politik, der er overvejende tilslutning til i det land, hvor jeg kommer fra.

Førde: President! Eg har ikkje noe behov for å polimisere mot det Anker Jørgensen sa, eg trur det er ei svært nyttig oppklaring, eg hadde nærmest tenkt å seie takk for dei orda, kamerat! Det var ei svært nyttig oppklaring i forhold til det vi har diskutert.

Men lat meg også kanskje kome danske synsmåtar i møte på eitt punkt. Det er klart at dei nordiske landa og EFTA-landa også kontinuerleg framover vil måtte føre ein diskusjon om kva slags institusjonalisert forhold dei skal ha til EF. Eg vil gi danskane rett i at medlemskapsdiskusjonen vil kome opp og truleg kome opp forskjellig i dei ulike EFTA-land. Det som er viktig å slå fast nå, er at dette er ikkje det temaet som for Norge eller noen av dei andre EFTA-land har den mest umiddelbare aktualitet. Nå har vi valt ein strategi, og eg synest det ikkje minst i det nordiske samarbeidets interesse skulle vere ønske om frå alle nordiske land å stø opp om den strategi at tre nordiske land – eller for den saks skuld fire – kan gå i takt i det viktige arbeidet vi no gjer. For det nordiske samarbeidets betydning framover meiner eg EFTA-strategien og den linja vi har valt, er eit vesentleg bidrag til å styrkje det nordiske samarbeidet. Alle krav om at dei nordiske

land skal gå aleine og kvar for seg er med å underminere det nordiske samarbeidet.

Steen: Hr. president! Også jeg kunne føle meg fristet til å benytte tiltaleordet "kamerat", for jeg bad ikke om ordet for å protestere mot noe av det Einar Førde sa. Men jeg synes det han reflekterte omkring mot slutten av sitt innlegg, er såpass viktig at vi bør stanse opp ved det – problemstillingen fortjener at vi stanser litt opp ved den.

Etter hva jeg kunne forstå, gav Førde uttrykk for at dersom Nordisk Råd skal kunne bli vitalisert, og de politiske debattene her skal få mer mening og innhold enn hva de har hatt en tendens til gjennom de senere år, kommer vi ikke utenom å bringe vesentlige internasjonale spørsmål inn i våre debatter. Det er ikke mer enn et par år siden vi hadde en ganske dramatisk debatt om dette, og jeg for min del gav den gang uttrykk for stor forståelse for de grenser som eksisterer for at vi i Nordisk Råd kan ta opp til dels kontroversielle spørsmål av sikkerhetspolitisk karakter, av hensyn til det generelle samhold i Nordisk Råd.

Imidlertid har det i løpet av disse årene skjedd en dramatisk internasjonal utvikling som gjør at vi må ta dette generelle standpunkt opp til revurdering – der deler jeg Einar Førdes syn. Dette handler bl.a. om den tilnærming som har funnet sted mellom øst og vest, men det handler også om den ideologiske nyorientering som finner sted på mange kanter av verden, og som i Nordisk Råd-sammenheng burde gi oss et utgangspunkt for å ta opp diskusjonen om i hvilken utstrekning vi er nødt til å trekke hele den internasjonale utvikling inn i våre debatter, for simpelthen å gjøre våre debatter om det framtidige nordiske samarbeid mer meningsfylt.

For å si det med et paradoks, tror jeg at i den utstrekning nordisk samarbeid skal kunne revitaliseres, må vi i mye større grad plassere Norden inn i en internasjonal sammenheng. Det kan i dagens internasjonale situasjon utmerket godt skje uten at man bringer fram den mer tradisjonelle splittelse som kan oppstå på grunn av ulike sikkerhetspolitiske orienteringer i de nordiske land.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Jeg tror, det er viktig for os her – de nordiske lande, som ikke er i EF, og EFTA-landene som helhed – at se på det, som jeg tror er en kendsgerning: at medlemskab for flere end de 12, som nu er i EF, ikke vil blive behandlet i de kommende år, så længe det indre marked er ved at stabilisere sig.

Jeg tror også, det er vigtigt at se i øjnene, at EF nu ganske klart bevæger sig i retning af en politisk union. Det viser samarbejdet på sikkerhedsområdet, på det militære område, det viser EPS-samrådet af udenrigsministre; og den udvikling er ved at styrkes, der er mange tegn på det. Dette vil betyde at 12-lands-klubben i EF ikke vil blive større i de kommende år.

Der er nogle her, som nævner, at de to nordiske lande, som er i NATO og ikke er medlemmer af EF, kunne få en særbehandling. Jeg tror ikke, at det vil betyde noget for Island, at man vil overveje et medlemskab. Medlemskab af EF er ikke på tale i Island, selv om vi søger en vis tilpasning.

Førde: Det siste skal eg avstå frå å kommentere. Eg har berre til våre islandske vener lyst til å streke under at vi er klar over at det nordiske samarbeidet og den nordiske debatten på dette punktet også i høg grad må omfatte Island: Eg er redd vi av og til gløymer det, og vi skal prøve å forbetre oss på det punktet.

Eg har lyst til også å stanse ved eit punkt i det eg var inne på, som for så vidt Reiulf Steen nå utfordra meg til å stanse ved, og det er: Kva status har dette tradisjonelle atterholdet som Nordisk Råd har pålagt seg i forsvars- og tryggingsspørsmål? Kva status må det ha i dag?

La meg streke under at eg har stor forståing for denne tradisjonen. Og eg vil streke under at Nordisk Råds historie tilseier varsemnd på dette området, slik at ein ikkje gjer noe som gjer at noen får alvorlege problem. På dette punktet må alle dei nordiske landa og alle dei nordiske partia vere samde om ei utviding av vår dagsorden.

Men eg må jo seie at dersom ein ser dette i lys av kva som nå har skjedd i Europa gjennom noen år, og særleg i den siste tida, blir det vanskelegare og vanskelegare for meg å

skjønne kva det tradisjonelle atterhaldet på dette punktet skulle ha for meining i dag. Situasjonen kan jo fort bli den at vi som nordiske politikarar reiser rundt og diskuterer nordiske og europeiske tryggingsspørsmål alle andre stader enn her.

I neste månad reiser det norske stortings forsvarskomite til Sovjetunionen for aktivt å drøfte med sovjetiske styresmakter og sovjetiske kollegaer situasjonen m.a. i nordområda. Det synast eg er ein illustrasjon på kva slags utvikling vi her står overfor.

Eg vil streke under: Eg ber ikkje om dei uansvarlege lange steg frå Nordisk Råds side. Det ville vere stikk i strid med Rådets djupare natur å gå til slike lange uansvarlege steg. Men vi har altså varsamt starta på ein prosess som eg for min del hadde lyst til å uttrykkje ønsket om må fortsette, også fordi det er min siste Nordisk Råd-sesjon.

Nyby: Herr president! Vid Nordiska rådets session i Oslo i fjol antogs en rekommendation om en snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna. Det är en rekommendation som mycket handfast rör nordborna i deras vardag. På basen av rekommendationen meddelar Nordiska ministerrådet i sin berättelse att rekommendationen behandlats av den nordiska postföreningen NORDPOST som har slagit fast en viss, mycket kortfattad, servicenivå. Servicenivån anges enbart för 1 klass brev och s.k. EMS-brev. Ministerrådets meddelande till sessionen andas en förnöjsamhet som inte delas av många nordbor. Kanske förnöjsamheten delvis beror på att NORDPOST inte slagit fast någon servicenivå för postpaket och ännu mindre för tidningar. Jag har nämligen till mitt förfogande en lång korrespondens mellan Nordnorsk finskförbund och postmyndigheterna. Finskförbundet påstår, och myndigheterna medger, att finska tidningar är 5-6 dagar gamla då de når prenumeranten i Nordnorge. Ofta kommer fyra tidningar i en bunt samma dag. I det sista brevet från Nordnorsk finskförbund till postens distriktskontor i Tromsø konsta-

terar förbundet med harm att de nu sett att ingen bättring är i sikte och att huvudproblemet också framdeles kommer att vara olöst. Men det är inte bara Nordnorsk finskförbund som gripits av frustration. Nyligen såg jag en tidningsinsändare där skribenten frågade sig varför ett viktigt brev som poststämplats i Stockholm den 28 november poststämplades nästa gång först den 23 januari följande år i Helsingfors. Den finländska regeringen besvarade i januari ett spørgsmål med frågan vad den finländska regeringen vidtagit för åtgärder på basen av Nordiska rådets rekommendation. Regeringen medger, "att en tillfredsställande servicenivå och befordingssnabbhet inte nåtts inom postpaket-tjänsten". Sedan hänvisar man till en nordisk undersökning som visar att ett flygpaket som avgår från Finland når mottagaren på i genomsnitt 2,7–5,2 arbetsdagar. Mätningens noggrannhet kan man verkligen inte klaga över. 2,7 arbetsdagar är nämligen 2 dagar, 5 timmar och 36 minuter. Maximtiden man uppmätt är å sin sida 5 dagar, 1 timme och 36 minuter. Med all respekt för våra postväsendens mätmetoder är det något som får tvivlaren inom mig att vakna inför det där sista 36 minuterna. Ambitionen att skapa en hemmamarknad av Norden är höga i det nordiska samarbetet. En effektiv postgång är en väsentlig del av denna målsättning. Jag föreslår därför att kommunikationsutskottet snarast inbjuder postens generaldirektörer till ett gemensamt möte, där man i grunden diskuterar hur postgången i Norden fungerar, respektive borde fungera. Postverkets chefer sammanträder nog redan nu, men på det här sättet skulle också parlamentarikerna få sitt ord med i laget.

Med anledning av Anna-Kaarina Luovos inlägg om koncernfackligt samarbete vill jag tillägga att det faktiskt är därför att arbetsmarknadens parter inte kommit överens som denna fråga aktualiserats från parlamentarikerna. Då avtalsvägen inte är framkomlig måste man utnyttja lagstiftningsvägen.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 11.20.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 28 februari 1989 kl. 14.00–17.15

Presidenter: Ilkka-Christian Björklund och Grethe Lundblad

Dagordning

Fortsatt generaldebatt. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet, C 2: Nordisk Ministerråds redegjørelse om planene for det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

Meddelanden

Det meddelades, att miljøminister Lone Dybkjær och finansminister Palle Simonsen intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunilla André återtagit sin plats i rådet och att Olof Johansson lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Engell: Ärede præsident! Intet sted tales der så meget om EF og EF's indre marked som i Nordisk Råd. Denne session er også i vid udstrækning blevet en gentagelse af sidste års debat, og det er efterhånden utroligt svært at se, hvordan en ekstrasession til efteråret med EF og Norden som hovedtema overhovedet skal kunne tilføre debatten om EF og Norden noget nyt, nogen nye argumenter.

Den europæiske integrationsproces er af utrolig stor betydning for alle nordiske lande, uanset om man er med eller står uden for EF.

Vi må naturligvis enkeltvis og i fællesskab søge at forholde os til den udvikling, der er i gang. Men vi skal også i Nordisk Råd passe alvorlig på, at vi ikke kommer til at lide af et Europa-syndrom, hvor alt står stille i det nordiske samarbejde, eller tingene bare kører i ring, og det er der desværre en klar tendens til i dag.

Vi skal bruge mange, men ikke alle kræfter på at snakke om Europa og EF-samarbejdet, men indtil videre er det jo alene Danmark, som har gjort noget ved tingene, og desværre tyder intet vel umiddelbart på, at der inden for meget kort tid vil ske drastiske nye udviklinger i andre nordiske lande. Vi må med andre ord indstille os på, at Europa-toget kører. Men det bør ikke føre til lammelse af det nordiske samarbejde, for der er mange både vigtige og uløste opgaver at tage fat på.

Det gælder f.eks. afviklingen af handelshindringer imellem vores lande, den frie etablering, åbning af markederne for offentlige indkøb, afvikling af handelsforvridende subsidier og liberalisering af transportområdet, og her er rigelig at gøre.

Det er f.eks. svært at forklare danske vognmænd, at de skal betale kilometerafgift for at køre i Norge, mens tyske vognmænd går fri. Et lille, men illustrerende eksempel på de mange urimelige forskellige metoder, vi anvender for at lægge hindringer i vejen for hinanden i Norden, som jo også betyder, at begrebet nordisk fællesskab af mange opfattes som hult. Vi må også fra dansk side som medlemmer af EF gøre det klart for andre

nordiske lande, at uden tilstrækkelig villighed fra deres side til at åbne deres markeder og nedbryde restriktioner og handelshindringer skal man ikke forvente at kunne høste af de fordele, som EF's marked vil give.

Jeg er glad for, at en række talere – også fra Ministerrådet – har fremhævet den rapport, vi for nylig modtog fra de nordiske rationaliseringsmyndigheder med konkrete forslag om effektivisering ganske på linje med de krav, som vi stiller nationalt i vores hjemlande. Den borgerlige danske regering har igennem de sidste 6–7 år gennemført reelle, omfattende besparelser på vores nationale budget, og derfor er det ikke muligt for os at forklare vores baglande, de danske vælgere, at de nordiske budgetter pludselig skulle være hævet over samme besparelser, som vi må gennemføre nationalt.

Den rapport, vi har fået, vedrører jo først og fremmest Ministerrådet, men vi burde også fra Nordisk Råds parlamentarikerforsamling opfordre præsidiet til at gennemføre en nøjagtig tilsvarende undersøgelse med konkrete krav om effektiviseringer og moderniseringer for så vidt angår rådets virksomhed. Det er en kendsgerning, at Ministerrådets budget er vokset klart hurtigere end de nationale budgetter, og at Ministerrådet ikke formår at forbruge de tildelte midler. Man peger også på, at der går for lang tid, fra projekter beslattes iværksat, og til de kommer i gang, og på at budgetstyringen ikke er effektiv nok. Det kunne tyde på, at der er et stort behov for en gennemgang ikke bare af projekterne, men af de økonomiske ressourcer, som indgår i de nordiske budgetter.

I hvert fald taler efter konservativ opfattelse intet for helt automatiske årlige stigninger på 3 pct., som jo hidtil har været målet, og som man jo for en dels vedkommende her i salen gerne så yderligere sat i vejret. Efter vores opfattelse kan der aldrig være nogen sammenhæng imellem kvaliteten af det nordiske samarbejde og så antallet af millioner kroner, man binder i halen på dette samarbejde.

Med andre ord – selv om udviklingen i EF er en påtrængende udfordring for os alle, er der ingen grund til at slække på indsatsen i udviklingen, fornyelsen og effektiviseringen af det nordiske samarbejde. Der er opgaver nok at tage fat på.

Margrete Auken: Her fik Nordisk Råd en klar demonstration af, hvad det er for problemer, vi har i Danmark med at få gjort noget ved det nordiske samarbejde.

Hans Engell, der talte nu, er næstformand i vores delegation og gruppeformand i Det Konservative Folkeparti, og hans eneste konstruktive bidrag til at forbedre det nordiske samarbejde var nedskæringer.

Så var der to andre konkrete punkter. Det var et forslag om, at danske vognmænd skulle slide frit på norske veje, og så var der vistnok én ting til. Derudover var det en gang skønsnak, som der har været meget af, hvor alle kommer med læbe bekendelser til det nordiske samarbejde.

I den revisionsrapport, Hans Engell henviste til, understreges det, at præcis Hans Engell er problemet. Der står ganske vist ikke "Hans Engell" i den, men om man læser den, kan man se, at den handler om manglende politisk vilje, manglende politisk opbakning, en giftig dyne af velvillighed, som ingen vil tage alvorligt, og derefter: alt totalt glemt, når man tager hjem. Der var intet konkret i Hans Engells indlæg, ud over forslag om nedskæringer.

Det nordiske budget er så lille, at hvis vi begynder at skære i det, bliver det nonsens. Men det er klart, at vi kan skære det helt væk, om ikke der kommer lidt mere interesse for at få det nordiske samarbejde ført over i virkeligheden og få det til at gælde, også når vi laver vores arbejde til daglig.

Anker Jørgensen: Når Engell siger, at man ikke bruger det, der er sat af på Nordisk Råds budget, så tror jeg ganske enkelt det hører sammen med, at der ikke fra alle sider i Ministerrådet er vilje til at følge de ting og de forslag og de ideer op, som rent faktisk ligger bl.a. i handlingsplanerne. Derfor er det bare en smart måde at kritisere den økonomiske stigning i budgettet på. Det er næsten at sabotere det, der er hensigten, og som er vedtaget her på Nordisk Råds sessioner.

Når det siges fra Engells side, at der ikke er nogen rimelig grund til automatiske årlige stigninger på 3 pct., så kan han ikke være sikker på, at det står i så stor kontrast til de nationale budgetters stigninger. Det er det ene. Men endnu mere afgørende er det, at

med den integration, som alle snakker om, og som Engell jo også er en ubetinget tilhænger af, når det bare er vendt den anden vej, kan man ikke komme uden om, at det er nødvendigt med øgede budgetter også i Nordisk Råd, for at denne integration kan lykkes.

Derfor vil jeg tillade mig at sige, som jeg sagde det i går: Der er nogle i Nordisk Råd, der simpelt hen vil afmontere Nordisk Råd og den indsats, der øves her. Vi vil supplere den, vi vil gøre den koordineret med det, der foregår bl.a. i EF. Det er forskellen.

Poulsgaard: Kønne ord! Meget af det, Hans Engell sagde, kan jeg erklære mig enig i, specielt med hensyn til nedskæringer for Nordisk Råd. De, der har set deltagerlisten til denne session, må jo simpelt hen sige: Det her er vanvittigt! Der findes kun ét ord, det er vanvid.

Se alle de sagkyndige, der er med. F.eks. har Amtsrådsforeningen i Danmark en repræsentant med. Hvad i himlens navn skal Amtsrådsforeningen med en repræsentant her? Man kunne blive ved.

Men nu er det her en replik – jeg vender tilbage siden – så jeg må hellere stille et spørgsmål til hr. Hans Engell. I den danske delegation havde vi et møde forud for denne session. Der var røster fremme om, at vi skulle skrive til ministrene, at de skulle prøve at begrænse antallet af sagkyndige deltagere – et fornuftigt forslag. Men hvem modsatte sig? Ja, det gjorde hr. Engell: Det tilkom ikke parlamentet at skrive til ministrene om det. All right, det kan man have lidt forskellige opfattelser af. Jeg har jo den opfattelse, at ingen er over og ingen ved siden af Folketinget, så jeg mente nok, at vi kunne skrive til ministrene, at vi skulle spare.

Men nu spørger jeg så hr. Engell: Nu fik vi at vide, at der skulle laves nedskæringer. Er hr. Engell parat til til næste session at være med til at få skåret ned på den alt for store embedsmandsstab, vi har med herop?

Engell: Hr. Anker Jørgensen og fru Margrete Auken vil jo gerne både i Folketinget i Danmark og her i Nordisk Råd tage patent på at være mere nordiske end nogen andre. Et sådant patent kan ikke udstedes hverken til

hr. Anker Jørgensen eller fru Margrete Auken. Jeg vil gøre opmærksom på, at en lang række konservative politikere igennem alle de år, Nordisk Råd har eksisteret, har været med til at udvikle denne organisation og har været med til at tilføre samarbejdet mange værdifulde elementer. Så derfor synes jeg ærlig talt, især fru Margrete Auken skulle holde sig for god til at komme med den slags beskyldninger.

Det betyder ikke, at vi er ukritiske over for den måde, hvorpå samarbejdet udvikler sig. Det betyder heller ikke, at vi er ukritiske over for den økonomiske side af sagen. Der er jo ikke noget nyt i, at socialistiske partier hverken i deres hjemland eller i nordisk sammenhæng føler noget større ansvar over for de penge, som andre mennesker først skal tjene, og som vi giver ud.

For mig er det ikke interessant, om Nordisk Råds budget er på 600 mio. eller på 500 mio. kr. Det, der er interessant, er, at vi taler om andre menneskers penge, som vi har et ansvar til at forvalte på en ordentlig måde. Og når der er 100 mio. kr. ud af 600, man ikke har været i stand til at absorbere, så er det tegn på, at der er noget galt. Jeg kan godt forstå, at både hr. Anker Jørgensen og fru Margrete Auken er kedede af den rapport, der er gennemført. Det er jo aldrig fra de socialistiske partiers side, der kommer den slags initiativer. Nu ligger den der, og derfor må vi forholde os til den.

Lad mig så minde om, at man jo netop i rapporten peger på én af de ting, som jeg også har ønsket bliver fremhævet, nemlig at man ikke i tilstrækkeligt omfang ser på den virksomhed, der gennemføres, at der ikke er nogen evaluering i forhold til de forskellige projekter, at der i det nordiske samarbejde er en tendens til en knopskydning, en ukritisk knopskydning, hvor der hele tiden udvikler sig nye projektgrupper, nye organisatoriske dele, uden at man forholder sig til det samlede billede.

Til Poulsgaard kun dette: Jer er ganske enig med Ministerrådet i det, man har formuleret i den plan, vi skal diskutere i morgen, nemlig at man naturligvis må tage stilling til de enkelte projekter og på den baggrund vurdere, hvor stort Nordisk Råds ministerrådsbudget skal være. Sagt med andre ord: Man har ikke låst sig fast på den automatiske

3-pct.s stigning, som andre har ønsket. Det er vi fra konservativ side godt tilfreds med, og det synes vi er en god begyndelse.

Margrete Auken: Mit indlæg var ikke ment som en generel kritik af De Konservative. Der er mange udmærkede konservative i Nordisk Råd. Det var heller ikke ment som en kritik af Hans Engells forgængere blandt De Konservative i Danmark. Der har været fremragende konstruktive nordiske konservative politikere i Danmark.

Det var en beskrivelse af Hans Engell, og den blev jo yderligere bekræftet af, at han kom op her én gang til uden at have andet at sige end "nedskæringer".

Den rapport, der er lavet, er vi lykkelige for. Jeg har rost den, hver eneste gang jeg har haft lejlighed til det. Jeg synes, det er flot, at Ministerrådet fremlægger en kritik, som viser, at Ministerrådet ikke fungerer, at regeringen ikke fungerer. Den eneste instans, man kunne rette kritikken mod parlamentarisk – men det burde Hans Engell ikke gøre – var Budget- og Kontroludvalget, som heller ikke har fungeret: det er det eneste sted, vi parlamentarisk har haft en mulighed for at komme ind i disse sager.

Men det er en fremragende rapport, og det, den understreger, er, at fejlen i det nordiske samarbejde er, at der ikke er politisk interesse bag det. Hvis Hans Engell havde læst den – hvad jeg efterhånden tvivler på at han har – ville han have set, at der på side 3 er en sammenfatning af kritikpunkterne i 3 hovedpunkter, og i disse 3 hovedpunkter står der omtrent det modsatte af, hvad Hans Engell siger. Så tak for rapporten og tak for den klare demonstration heroppe, der fik alle andre i Nordisk Råd til at forstå, hvorfor vi faktisk i øjeblikket har det hårdt i Danmark med det nordiske samarbejde, og hvorfor det er en smal sag at blive mere nordisk end De Konservative.

Anker Jørgensen: Det er ganske misvisende, når Hans Engell vil påstå, at bl. a. jeg skulle forsøge at tage patent på det nordiske. Det, jeg har påpeget, er, at De Konservative i Danmark meget demonstrativt ønsker at begrænse og beskære samarbejdet i Norden.

Det er altså dem, der ikke vil være med til, om jeg så må sige, at gå tilstrækkeligt ind for det nordiske. Det er det, jeg gerne vil påpege.

Når man taler om væksten, skal jeg minde om at både Engell og jeg er enige i at budgetterne i EF skal have lov at stige i et vist mål, for at EF effektivt skal kunne gennemføre sit arbejde. EF budgetter er steget *stærkere* end de nordiske, og det er en relativ afmontering, svækkelse, af det nordiske samarbejde i forhold til den europæiske udvikling. Det er det, jeg gerne vil påpege. De Konservative i Danmark vil åbenbart ikke være med til at styrke Norden.

Og så vil jeg sige til Poulsgaard, at jeg for en gangs skyld er enig i det, han sagde, nemlig at når man siger til dem, der fremfører kritik af, at der er alt for mange embedsmænd med i Nordisk Råd – og det gør bl.a. visse borgerlige partier i Danmark – så vil de alligevel ikke være med til, som hr. Poulsgaard ganske rigtigt påpegede, at rette henvendelse til instanserne om det. Det kan være, det er rigtigt, at disse instanser selv skal have lov at bestemme, men så har det bare ikke noget at gøre med selve Nordisk Råds budgetter. Derfor: Hr. Engell vil afmontere, svække, det Nordiske Råds arbejde. Han vil alene – alene – satse på EF.

Engell: Både Anker Jørgensen og Margrete Auken forsøger krampagtigt at blive ved med at foregive, at De Konservative i Danmark og jeg selv i særdeleshed skulle være negativ over for udviklingen af det nordiske samarbejde. Det har jeg ikke på noget tidspunkt givet udtryk for. Jeg har tværtimod forsøgt i mit andet indlæg at tydeliggøre, at for mig er der en forskel på bevillinger og så på kvaliteten af samarbejdet. Vi er på alle områder positive over for udviklingen af samarbejdet, og det var rent faktisk også, hvad jeg gav udtryk for i mit første indlæg.

Hr. Anker Jørgensen taler om at afmontere og sabotere. Må jeg gøre hr. Anker Jørgensen opmærksom på, at hvis der er nogen, der forsøger at afmontere eller sabotere eller skabe splittelse i det nordiske samarbejde, så er det hr. Anker Jørgensen selv, som for et par timer siden her fra talerstolen bragte udenrigspolitik, sikkerhedspolitik, ind i den nordiske debat, vel vidende at det er et tema, der

ikke er omfattet af Helsingforsaftalen. Det kalder jeg at afmontere og sabotere den nordiske debat, fordi hr. Anker Jørgensen herved bringer emner ind, som han ved ikke er på agendaen for Nordisk Råds virksomhed. Så hvis der er nogen, der kan beskyldes for at sabotere, så mener jeg, hr. Anker Jørgensen må tage den pris hjem efter sit indlæg tidligere i dag.

Jeg vil ikke tages til indtægt for, som hr. Anker Jørgensen gerne ville gøre det, at vi absolut vil nedskære, vi vil beskære og vi vil spare det hele væk osv. Det, jeg opfordrer til, er en større økonomisk ansvarlighed, og derfor siger vi, at det ikke kun er Ministerrådets økonomi, vi bør se på, men også Nordisk Råds, altså parlamentarikerdelen.

Og hvis vi så endelig skal rode videre i vores hjemlige andedam om, hvor mange embedsmænd der skal med osv., er det, jeg har givet udtryk for for det første, at jeg synes, at delegationerne, herunder ministrene, bør være så små som muligt, for det andet, at det er noget, ministrene selv må tage stilling til. Det kan ikke være et parlamentarikeranliggende. Men vi kan kritisere ministrene, og den lejlighed benytter både hr. Anker Jørgensen, hr. Poulsgaard og fru Margrete Auker sig jo i rigt mål af.

Grethe Lundblad: Herr president! Med hensyn till den debat som just har förts här vill jag med en gång deklarerat att jag tillhör den förhoppningsvis största del av Nordiska rådet som tycker att vi skall fördjupa, förstärka och utvidga det samarbete som bedrivs i Nordiska rådet. Om man vill framåt och utöka verksamheten och om man vill komma förbi svårigheter bör man göra som en ansvarsfull bilförare, som vill ha en säkrare färd framåt, nämligen först se i backspegeln. Och den backspegel som jag gärna ser i är Helsingforsavtalet.

Jag tycker att Helsingforsavtalet, som ingicks mellan de nordiska regeringarna 1962, fortfarande är en rik källa till sprudlande initiativ i det nordiska samarbetet. Det är ännu intressant att läsa detta avtal. Alla de nordiska regeringarna var faktiskt ense om att det som står i detta avtal skall genomföras i en samordning av lagstiftning och olika regler mellan de nordiska länderna.

Jag skall ge ett par exempel som visar att vi bara har hunnit halvvägs. Jag skulle därför också vilja säga att det förhållandet att man eventuellt håller igen på pengarna inte innebär att man skulle visa ett större ekonomiskt ansvar. Det ekonomiska ansvaret kommer till uttryck när man får goda och viktiga resultat för de pengar som man satsar, och det är det som vi skall eftersträva.

I Helsingforsavtalet vill man bl.a. främja både produktions- och investeringssamarbetet mellan länderna och företagen i de nordiska länderna, så att man skulle samarbeta mera direkt. Det bör ske, och det sker också, men jag frågar mig: Hur kan vi uppfylla sådana krav, om vi hindrar eller försenar concernfackligt samarbete och får alla de anställda emot oss, både arbetare och tjänstemän? Därför vill jag varna för en så negativ inställning just på denna punkt.

Det heter också i Helsingforsavtalet att man skall skapa en harmonisering av miljöskyddsregler för att få överensstämmelse mellan normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar och användning av miljögifter. Jag måste då ställa frågan: Kan vi förvänta oss att ministerrådets kommande samarbetsprogram på miljöskyddsområdet och det handlingsprogram för luftföroreningar som man lovat oss verkligen lever upp till de löften som Helsingforsavtalet ger, om att det skall ske en nära harmonisering och samordning av regler?

När vi ser på vad som framhålls just beträffande de sociala frågorna, som vi här i debatten har kallat den sociala dimensionen, finner vi att det heter att man skall ytterligare utveckla samarbetet inom arbetsförmedling, beträffande hälso- och sjukvård och beträffande sociala förmåner. Det sade man alltså redan 1962. Men fortfarande, 1989, har man svårigheter att få arbetsförmedlingen att fungera, när man i södra Sverige har massvis med lediga jobb och i Danmark mängder av arbetslösa. Då fungerar arbetsförmedlingen inte ordentligt, p.g.a. byråkratiska hinder.

Och fortfarande, 1989, utgår stödet till barnfamiljerna vid ett barns födelse i ett land under 6 månader medan det i ett annat snart utgår under 18 månader. Tror mina åhörare här i salen att det av föräldrarna känns som nordisk samordning av den sociala tryggheten när skillnaderna är så stora?

Trots dessa brister är jag både positiv och förväntansfull inför nordiskt samarbeite, spesielt nu når ministerrådet vill ta nye tag genom arbeidsprogram og prioriterade insatser på viktige områdene. Men jag förväntar mig att det sker med Helsingforsavtalets ambisjoner beträffande harmonisering og samordning, inte endast genom att varje land tar ett litet steg mot mera nordiskt samarbeite. Såväl för medborgarna i Norden som för att visa Europa modeller för samarbeitslösningar är det viktig, tycker jag, att man höjer nivån till mera av samordning og mera av harmonisering.

Jag förutsätter också att det arbeidsprogram som har nämns från ministerrådets sida är ett ministerrådsforslag som också vi parlamentariker i rådet får bedöma og ta ställning till.

Till slut, herr president, vill jag säga att det är vilja, uthållighet og nytänkande som behövs i nordiskt samarbeite, inte nedskärningar og väntan på Europa. Därför kräver jag att vi tillsammans skall göra Norden starkare. Låt det vara en röd tråd genom det nydannelsararbeite som både Söderkommittén og ministerrådet för närvarande bedriver. Då tror jag att Nordens medborgare og Nordens barn kommer att tacka dagens politiker i Nordiska rådet.

Buttedahl: Ærede president! EFs beslutning om å etablere det indre marked har preget arbeidet og debatten i Nordisk Råd også i år.

Enkelte har hevdet at EF-saken har bidratt til å løfte frem det nordiske samarbeidet. Det er blitt uttrykt håp om at de nordiske land vil arbeide felles for å oppnå best mulig kontakt og resultater vis-à-vis EF-landene. Jeg har i den hjemlige debatt i Norge flere ganger uttalt at jeg savner det nordiske perspektiv i EF-debatten.

De nordiske land utgjør en kjerne i EFTA-samarbeidet. Det bør derfor være i Nordens interesse at denne sentrale posisjon utdypes og aktiveres. Vi bør følge "EFTA- og Norden-sporet", slik dette har kommet frem i debatten både i Finland og i Sverige. Klarer vi å følge et slikt spor, da klarer vi å løfte frem de nordiske land i forholdet til EF. Da har vi en styrke i dette samholdet som EF-

landene ikke kan overse.

EF-kommisjonens president Jacques Delors har blitt en sentral person i Nordisk Råds debatt denne gang. Hans utspill i januar i år har bidratt til utallige spekulasjoner. Hans tale fortolkes på ulike måter. Men det er klart, ut fra statsminister Schlüters innlegg i går, at hr. Delors uttalte seg på egne vegne, og at hans tale ikke var klart med de ulike EF-land.

Likevel er hans syn på at EFTA bør utvikle visse former for overnasjonale strukturer en holdning som meget kritisk må følges. Dette er et utspill som vil føre til betydelig turbulens og debatt i EFTA-landene. Jeg regner med at en på EFTAs statsministermøte i Oslo 14. og 15. mars vil avklare nettopp dette forhold. Likeledes regner jeg med at den norske statsminister vil presisere hva hun mente med det nye begrepet som ble lansert av henne i går, nemlig "et 18-lands-Europa".

Sett i sammenheng med Delors' tale og hans syn på overnasjonale strukturer i EFTA, blir statsminister Harlem Brundtlands nye formulering uklar, ja, jeg mener den er forvirrende. Her må det en avklaring til. Spesielt blir en avklaring viktig etter den lekkasje fra et hemmelig erklæringsdokument som i dag offentliggjøres i den norske avisen Dagbladet. Her omtales EFTA som et mini-EF, og dermed kommer begrepet et 18-lands-Europa i et helt spesielt lys.

Det tegner til å bli et dramatisk statsministermøte i Oslo 14. og 15. mars. Dette er bekymringsfullt, spesielt for de av oss som er motstandere av EF-medlemskap og som vil løfte frem det nordiske samarbeid i EFTA-sammenheng. En splittelse i EFTA kan bli resultatet. Og det er kritikkverdig.

Så litt om det nordiske samarbeidet generelt. Mange har hatt en tendens til mer å fokusere på hva det nordiske samarbeidet ikke er blitt, enn på hva som virkelig er skapt gjennom felles nordiske anstrengelser. Selvfølgelig vil det nordiske samarbeidet alltid være utsatt for kritiske vurderinger. Resultatene kan ofte la vente på seg. Vi er i Nordisk Råd ikke kjent for å foreta de store og uventede skritt. Vi vil ha trygghet for at våre vedtak får tilslutning i våre nasjonale parlamenter.

Det nordiske samarbeidet glir sakte, men trygt og godt fremover i fredelig sameksistens. Det nordiske samarbeidet må sees å

være unikt i international sammenheng. Det har vært snakk om å eksportere den nordiske samarbeidsmodell til land i det sørlige Afrika og til land i Latin-Amerika. I FN-sammenheng er Norden et positivt og etablert begrep.

Jeg vet at en skal være forsiktig med å trekke inn internasjonale/utenrikspolitiske elementer i Nordisk Råd-sammenheng. Men når det f.eks. kommer anmodninger fra land i Mellom-Amerika om at de søker råd og assistanse for å kunne legge frem forslag og planer om et felles forum à la Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, da ser jeg muligheten for å kunne være med og bygge opp et forum for disse land som vil kunne fremme demokratiseringsprosessen i en region som er meget utsatt.

Det nordiske samarbeidet er derfor – tross sine svakheter og mangler – et samarbeid som vil måtte videreføres og som må stimuleres i de enkelte nordiske land. Det internasjonale politiske miljø forventer det av oss.

Landsstyresformand Motzfeldt: Ærede præsident! I år fejrer Grønland 10-året for hjemmestyrets indførelse. I nordisk sammenheng er der virkelig grund til at standse op og se lidt tilbage.

I de 10 år har der været en dynamisk udvikling af vores samfund, som vel bedst viser sig i det faktum, at hjemmestyret allerede nu har overtaget alle statsområder på nær sundhedssektoren.

Det er også karakterisk for denne hurtige udvikling, at hjemmestyreordningen er blevet justeret flere gange, senest således at landsstyre- og landstingsformandsposten er blevet adskilt. Fra 1. november 1988 har Landstinget således valgt Lars Chemnitz til formand.

Hermed er de nordiske demokratiske traditioner blevet fuldt udfoldet også i hjemmestyresammenheng.

Gennem årene har vi afprøvet adskillige partisamarbejder i forbindelse med landsstyredannelserne og har siden sommeren 1988 haft en Siumut-mindretalslandsstyre støttet af det andet store parti, Atassut. Hermed er de socialdemokratiske og borgerlige politiske kræfter gået sammen om at løse vores største akutte problem, nemlig genopretningen af landets økonomi. Det var efter nogle år med for store investeringer kommet ud af balance.

Det var således nødvendig for første gang at optage udlandslån på godt 1 mia. kr. Den nuværende koalition er enig om at føre en økonomisk politik baseret på årlige overskud på 250 mio. danske kroner, så udlandsgælden er afviklet på højst 10 år.

Der er således bred enighed i Landstinget om, at den kommende tid skal være en konsolideringsperiode, hvor udviklingen skal afbalanceres efter vores økonomiske formåen. Det vil gøre ondt, men er nødvendigt, hvis vi skal undgå den gældsælde, som plager andre af vore venner.

I denne situation er det for os mere vigtigt end nogensinde, at vi prioriterer og udnytter vores ressourcer bedst mulig.

Udviklingen inden for vores hovederhverv – fiskeriet – er tilfredsstillende. Specielt inden for det økonomisk vigtige rejerifiskeri er vore egne fartøjers kapacitet så stor, at de fuldt ud er i stand til at udnytte mulighederne.

Vi står nu over for at skulle genforhandle den del af vores fiskeriaftale med EF, som drejer sig om fiskerirettigheder til EF og økonomisk godtgørelse til Grønland. Denne aftale er vigtig for os.

Vi er klar over, at der er fiskere i vore nabolande, som er interesserede i at hjælpe os med at fange de fisk, vi endnu ikke selv har kapacitet til at fange. Men vi håber, at alle kan se, at vi i Grønland – netop fordi vores økonomiske grundlag i usædvanlig høj grad er afhængig af havets ressourcer – er nødt til at disponere over disse ressourcer på den måde, der er bedst for os.

Selv om vi har en aftale med EF, er der plads til et samarbejde om fiskeri med vore nabolande. Som eksempel kan jeg nævne, at vi sammen med Norge og Island er ved at nærme os en aftale om loddefiskeriet. Et meget vanskeligt forhandlingsspørgsmål er her ved at finde en løsning, netop, fordi nødvendigheden af et samvirke alligevel til sidst vejede tungere end kortsigtede individuelle gevinster.

Et erhverv, der også har relation til havet, er vores traditionelle fangst af havpattedyr. Den er livsnerven i den grønlandske fangerkultur, som vi ønsker at bevare og styrke.

Uvidenhed internationalt om sælfangst har kostet de grønlandske fangere dyrt. Først var der de blodige drab på sælunger ved New Foundland, og nu viser det sig, at norske

firmaer har anvendt lignende fangstmetoder ved Jan Mayen.

Intet af dette har noget som helst med Grønland at gøre, og vi har aldrig selv haft fangst på sælunger. Alligevel kommer Grønland desværre i fokus. Uvidenheden om geografien og de faktiske forhold mod nord er enorm i de industrialiserede lande – desværre også i de nordiske.

I Grønland fanger vi kun de sæler, vi kan spise. Vi lever af sælerne, og så sælger vi de skind, vi ikke bruger til beklædning. Vores fangst er reguleret og biologisk styret via lovgivningen. Derfor støttede Grønland også i sin tid EF's importforbud mod skind fra sælunger, og vi vil i dag støtte, at det bliver forlænget.

Vi har i Grønland oplevet, hvordan en international kampagne kan få både uretfærdige og utilsigtede følgevirkninger. Vore fangere blev uskyldige ofre for modstanden mod andre folks fangst. I dag oplever Norge det.

Jeg er glad for, at den norske regering vil undersøge sagen nærmere, og at man har indført totalforbud mod fangst af sælunger i 1989. Ingen af os kan leve af, at havets pattedyr misbruges.

Grønland er også et højteknologisk samfund, og et af midlerne til at fastholde og videreudvikle dette ligger potentielt i de mange mineralske råstoffer, vi ved er til stede.

At mineraludvinding – selv i vort fjerne område – kan betale sig, viser erfaringerne fra minedriften i "Den Sorte Engel", hvor et svensk firma i disse år med succes udvinder zink.

Vi ser gerne en forstærket efterforskning og udvinding af råstoffer hos os, specielt nu, hvor vi har opnået en ny og mere positiv aftale med Danmark om fordelingen af indtægterne. Vi vil søge at styrke dette område – men under størst muligt hensyntagen til vores sarte arktiske miljø.

Som det vil være bekendt, har hjemmestyret pr. 1. januar 1989 overtaget miljøområdet, og vi har i Landstinget vedtaget en miljølov, der fungerer som rammelov for de fremtidigt initiativer, vi vil tage på området. Det er vores overbevisning, at jo mere vi ved om naturen og miljøet, jo større muligheder har vi for at beskytte det bedst muligt.

Vi har derfor iværksat en række forsk-

ningsprojekter omkring de levende ressourcer i vores land. Vi er således i gang med at forske i hvalerne, i hvalrosserne, i isbjørnene, og i moskusokserne, og vi arbejder intetst med oparbejdelse af en database over samtlige levende ressourcer og brugen af disse.

I denne forbindelse vil jeg gerne henlede opmærksomheden på, at Danmark nu har etableret et Polarcenter. Hjemmestyret er gået positivt ind i arbejdet omkring dette center, og vi ser gerne, at det samarbejder med andre lignende institutioner både i Norden og i andre lande, fordi der forestår meget store forskningsopgaver i det arktiske område, som kun kan klares ved internationalt samarbejde. Jeg tænker her specielt på truslen mod ozonlaget og virkningerne af drivhuseffekten.

Vi er ligeledes gået positivt ind i såvel udformningen af Det Nordiske Miljøprogram som den danske regerings handlingsplan efter Brundtland-rapporten, og vi har gennem lang tid arbejdet sammen med vore naboer i Canada og Alaska på etablering af en fælles Arktisk Miljøstrategi under Inuitsamarbejdet i Inuit Circumpolar Conference.

Vi har nu igennem 5 år deltaget aktivt i det nordiske samarbejde og kan kun udtrykke vores tilfredshed med den status, vi har opnået, og den lydhørhed, vi har mødt her i dette forum.

Vi tror, at vi selv har to helt særlige vinkler at tilføre det nordiske samarbejde. Den ene er, at vi her kan være talerør ikke kun for Grønland, men også for de oprindelige folk, som findes både i Norden og andre steder i verden. Vi så i forbindelse med miljøprogrammet, at vi kan henlede Nordens og dermed også andre landes opmærksomhed på vigtigheden af, at de oprindelige folk sidder med ved bordet, når deres særlig landområder forhandles og diskuteres.

Det andet er, at vi kan binde Nordens ideer og tanker om udvikling og livskvaliteter sammen med de samarbejdspartnere, som vi har i Canada og Alaska og snart også i arktisk Sovjet.

For 1.000 år siden og til den dag i dag har vejen for de nordiske folk til Amerika været den nordatlantiske. Som sten i et vadeded ligger Færøerne, Island og Grønland – det, vi kalder Vestnorden.

Denne overgang skaber sammenhæng i

Norden, men muliggjør også fastholdelse og overførsel av nordisk kultur.

I Grønland har vi et Nordens Institut, som gjør en stor innsats, og som vi alle er glade for. Men Norden mangler det sidste led i den kæde, der kan holde Norden samlet, som også kan forbinde Norden med Amerika. En styrkelse af det nordiske samarbejde i Grønland vil kunne forbinde os til resten af Norden og samtidig være inngangen til det amerikanske kontinent.

Hr. præsident, jeg slutter her. I denne sommer afholder vi en Inuit Circumpolar Conference, som er sammenslutningen af vore folk fra Alaska, Canada og Grønland, og hvortil Sovjetunionerne også er inviteret. Dette samarbejde er basert på Nordisk Råds prinsipper.

Steen: Hr. president! Da jeg hørte min gode venn Buttedahl, kom jeg til å huske på at det parti han tilhører, i sin tid også stilte seg skeptisk til Nordisk Råd, og jeg tenkte med glede på at hans parti nå så sterkt slutter opp om samarbeidet innenfor rammen av Nordisk Råd.

Når det ellers gjelder de kommentarer som han og flere andre har kommet med når det gjelder bestrebelsene på å få til en koordinering av EFTA-landenes opptreden overfor EF i forbindelse med utviklingen av det indre marked fra 1992, skulle jeg ønske at han, som en av de mest ivrige kritikere av enhver aktivitet med henblikk på en utvidelse av det europeiske samarbeid – i hvert fall norsk deltakelse i det – kunne vie noe av all den energi han vier til sin motstand mot et utvidet europeisk samarbeid, til å presentere alternativer. For det skjer en faktisk, ganske dramatisk utvikling i verden omkring oss, hvor vi andre er opptatt av hvordan vi både nasjonalt og i nordisk sammenheng skal plassere oss innenfor rammen av denne dynamiske utvikling som ikke vi har det vesentlige herredømme over, men som vi under alle omstendigheter må forholde oss til.

Revolusjoner lar seg som kjent ikke forbedre på lang sikt. Revolusjoner skjer når de historiske betingelser er til stede. Jeg hadde tidligere i dag følelsen av at vi opplevde en liten, uforberedt revolusjon i Nordisk Råd. Denne generaldebatten har i all hovedsak

faktisk vært preget av internasjonale spørsmål – spørsmål utenfor Norden, utviklingen i Europa og i verden. Den ene etter den andre av talerne i debatten har søkt å analysere denne utviklingen og finne ut hvordan vi kan plassere Norden inn i dette internasjonale bildet som er under stadig forandring. Dersom generaldebatten i Nordisk Råd for ikke mer enn to–tre år siden hadde vært så sterkt dominert av internasjonale og utenrikspolitiske spørsmål, ville det fra mange hold ha reist seg et ramaskrik, for det er et faktum at generell internasjonal debatt av de fleste har vært betraktet som et tabuområde for våre debatter.

Dette sier jeg ikke som kritikk av fortiden. Jeg synes det har vært klokt at man ikke har drevet dette fram på en måte som har kunnet virke splittende på Nordisk Råd. Men jeg sier det fordi det er en illustrasjon på hvor hurtig verden forandrer seg, og fordi vi meget raskt risikerer å bli akterutseilt hvis vi ikke bringer vårt arbeid, våre diskusjoner, våre overveielser, våre refleksjoner i pakt med de hurtige forandringer som finner sted i verden omkring oss.

Vi har siden den andre verdenskrigen hatt én hovedmotsetning i internasjonal politikk – en hovedmotsetning som har hatt innflytelse på de internasjonale forhold overalt – i Midt-Østen og i Sør-Afrika, i Peru, Chile og Mellom-Amerika, i Indonesia og Kambodja, og selvfølgelig i Europa. Denne hovedmotsetning i internasjonal politikk har også satt sitt preg på det nordiske samarbeid, og har i stor utstrekning vært avgjørende for i hvilken grad vi har kunnet engasjere oss i utenrikspolitiske, sikkerhetspolitiske og internasjonale spørsmål. Hele denne situasjonen er under forandring, og jeg synes det mest karakteristiske trekk ved generaldebatten under denne sesjon har vært hvordan denne forandring også setter sitt preg på våre debatter.

Jeg vil slutte som jeg begynte, med hr. Johan Buttedahl, og gi min varme tilslutning til det han sa om Nordens engasjement overfor Mellom-Amerika. Det er en region med om lag 25 mill. innbyggere, som strever etter å finne nye samarbeidsformer og måter å løse konflikter på, uten ved å bruke vold. De har selv blitt enige om, så ulike som de er på alle mulige andre områder, å søke mot Norden fordi de ser på det samarbeid vi har etablert

mellom de nordiske land, som et forbilde. Jeg vil for min del slutte med å rette en henstilling til presidiet om at man tar positivt imot det initiativ som er kommet fra de mellomamerikanske land, med sikte på et engasjement for å hente kunnskap derfra – for det har vi også behov for - og dessuten gi impulser til den meget vanskelige utvikling ut av terror, undertrykkelse, konflikter, ufred og krig som de har befunnet seg i gjennom 15–20 år, og over i demokratiske styringsformer og samarbeidsformer.

Buttedahl: Ærede president! Jeg ber om forståelse i rådet for at jeg tillater meg å ta replikk til min norske kollega, hr. Steen, og hans betraktninger om en del av de utsagn jeg kom med i mitt innlegg nyss.

Hr. Steen presiserte igjen at han ser viktigheten av den dynamiske utvikling i EF og i Europa for øvrig. Jeg kjenner hr. Steen som en meget varm europeer, og jeg respekterer hans syn og hans engasjement i så måte. Men jeg vil gjerne spørre hr. Steen om han ikke ser et problem hvis det er riktig det som står i den norske avisen Dagbladet, at det fra norsk side utarbeides et sluttdokument for statsministermøtet som egentlig kan resultere i splittelse i EFTA-samarbeidet. Eller er det slik at hr. Steen ikke bryr seg så mye om hvordan det går med EFTA? Han er som kjent en meget varm EF-tilhenger, og legger heller ikke skjul på det. Jeg respekterer det, men er han ikke bekymret for utviklingen i EFTA og for EFTAs framtid?

Steen: Hr. president! Jeg har tidligere i dag registrert at hr. Buttedahl har karakterisert seg selv som EF-motstander. Jeg går ut fra at det er en litt upresis karakteristikk av hr. Buttedahl, for i andre sammenhenger sier han at han ikke er motstander av den integrasjonsprosess som har funnet sted innenfor EF. Jeg går derfor ut fra at det ikke er EF han er motstander av, men at han er motstander av at Norge skal slutte seg til De europeiske fellesskap.

Med motsatt fortegn brukte han en tilsvarende upresis betegnelse på meg. Han karakteriserte meg som EF-tilhenger. Jeg slutter opp om den linje for norsk tilnærming til den

europeiske integrasjonsprosessen som den norske regjering står for og representerer. Det jeg er tilhenger av, er en europeisk integrasjonsprosess som har som sin målsetting å omfatte større deler av Europa. Det er etter min oppfatning et av de mest oppmuntrende trekk ved den europeiske utvikling gjennom de senere år, at det har vært mulig å etablere helt andre og langt mer positive og konstruktive forbindelser mellom øst og vest i Europa, bl.a. gjennom kontakten mellom Comecon og EF. Det er perspektivet for mitt syn på utviklingen i Europa, og i denne prosessen har jeg ment at landene på kontinentet har tatt et viktig første skritt som jeg studerer med positiv interesse. Og jeg er tilhenger av norsk og nordisk deltakelse i denne integrasjonsprosessen, men selvsagt uten at det skal skje gjennom en splittelse verken nasjonalt, nordisk eller i EFTA. Jeg føler meg ganske trygg på at med det formannskap som EFTA har nå, behøver heller ikke hr. Buttedahl å føle noen særlig bekymring i den sakens anledning. Som kjent er det en regjering som hr. Buttedahl i sin alminnelighet har stor tillit til, som nå har det formannskapet.

Marjatta Väänänen: Herr president! Nordiska rådet ägnade sin extra session förra hösten åt miljöfrågorna. När rådet då godkände både ett miljöprogram och ett havsmiljöprogram, är det förstäeligt att i denna session riktas uppmärksamheten huvudsakligen på andra aktuella och centrala frågor i rådet, t.ex. hur och i vilka former Nordiska rådet skall driva det ökade samarbetet i internationella sammanhang.

Det finns dock skäl att fästa uppmärksamheten på några miljöfrågor även i denna generaldebatt, särskilt som miljöutskottets saker behandlas först på sessionens sista dag. Förresten är jag glad över att så många redan vid det här laget har tagit upp miljöproblemen här. Jag vill poängtera att handlingsprogrammet som antogs vid höstsessionen i den del som avser just internationellt samarbete är viktigt.

Rådet ansåg, att de nordiska länderna borde genom sina delegationer verka för att miljöfrågorna skulle i Förenta Nationerna få samma status som nedrustningsfrågorna redan har. Dessutom antog sessionen en viktig

rekommendation om att de nordiska länderna i Förenta Nationerna skall föreslå, att de industrialiserade länderna skulle anslå en viss del av bruttonationalprodukten till globalt miljösamarbete. I FAO och UNEP skall de nordiska länderna framföra en global strategi för skogsvård. Dessutom skall de nordiska länderna framföra ett förslag om en europeisk miljöfond, en viktig sak den också. Fonden behöver vi för att modern miljöteknik skall bli tillgänglig även för sådana länder som producerar gränsöverskridande föroreningar vilka speciellt drabbar Nordens ömtaliga natur. Detta är rentav en nyckelfråga. Av samma anledning skall Nordiska investeringsbanken enligt rekommendationen utöka stödordningarna så att export av miljöteknologi utanför de nordiska länderna blir möjlig. Detta har redan börjat förverkligas. Tack för det!

Jag har betonat dessa beslut därför att den enda möjligheten de nordiska länderna har att inverka på Europas s.k. fattiga länder för att få dem att minska sina utsläpp till de nordiska länderna, är just denna väg. Man kan nog sammanträda till konferenser och förhandlingar och sköta miljövärderna på verbal nivå från ett möte till ett annat och från år till år. Tyvärr leder detta dock inte till några resultat. Det är önskvärt att denna sak även behandlas i den rapport om miljövärderna som ministerrådet kommer att ge till rådet.

Vi bör påskynda regeringarna att agera i detta hänseende vid sidan av miljövärdens inrikespolitik.

Ett annat centralt problem är energin. I miljövärdprogrammet i höstas godkändes principen att man bör utarbeta en nordisk energibudget, som innehåller existerande och potentiella energiresurser, kartlägger det nuvarande och kommande energibehovet i de nordiska länderna och utarbetar en plan om hur energibehovet kan tillgodoseas med minsta möjliga miljöbelastning.

Jag vill även påminna om detta beslut.

Till slut vill jag ta fram finansieringen av Nordiska rådets verksamhet. Rådsmedlemmarna har varit ganska överraskade över att rådets bokslut för 1987 visade ett överskott på 35 miljoner danska kronor. Detta överskott har verkligen varit överraskande, eftersom man har varit tvungen att inskränka flera speciellt nyttiga och aktuella planer, såsom finansieringen av den nordiska skogsforsk-

ningsverksamheten.

Vid budget- och kontrollutskottets senaste möte behandlades överskottet, och jag betraktade det som viktigt att överskottet skall komma till nytta för rådets egentliga verksamhet. Jag har nu hört, att ministerrådet har beslutat om merparten av dessa medel, men jag önskar att miljövärlden, speciellt den nordiska skogsforskningen, blir väl omhändertagen då man delar ut resten av dessa överskottspengar.

Industriminister Nordberg: Herr president! på mina egna och mina nordiska kollegers vägnar kan jag konstatera att näringslivet i våra nordiska länder nu rustar för att möta en friare västeuropeisk marknad med en skarp internationell konkurrens. Detta innebär också att det finns ett antal viktiga områden för industripolitiken i de nordiska länderna. Låt mig nämna några exempel:

- Främjandet av den nya tekniken. Här gäller det både att främja teknikutvecklingen genom forsknings- och utvecklingsinsatser och stimulera användningen av den nya tekniken för att få fram konkurrensdugliga produkter, processer och tjänster.

- Tekniska standarder och kontrollordningar får en alltmer framträdande roll i takt med integreringen av marknaderna. I likhet med teknisk FoU är detta ett område, där en nära samverkan mellan industrin och samhället är nödvändig.

- Den hårdnande internationella konkurrensen ställer stora krav på omställningar i näringslivet. Industripolitiken kan här medverka till att främja nyskapande genom att exempelvis stimulera till samarbete mellan offentliga och privata intressenter på basis av den nya teknikens möjligheter. Inte minst gäller det att skapa gynnsamma betingelser för småföretagens utvecklings- och expansionsmöjligheter.

Herr president! I det perspektivet finns det anledning erinra om att det gångna året var ett nordiskt teknologiår, ett initiativ från denna församling. Vi från ministerrådets sida har gjort vad vi kunnat för att det skulle bli ett seriöst och uppmärksammat temaår. Med teknologiåret bakom oss kan vi enkelt konstatera att dessa målsättningar snarast har överträffats.

Teknologiåret har också spelat en inspirerande roll som idégivare åt det nordiska industriella centret i Oslo. Även detta center är ett resultat av Nordiska rådets arbete.

De åtgärder som vi nu arbetar med i industriministerkretsen skulle jag vilja gruppera kring tre tema.

För det första gäller det att stärka den nordiska hemmamarknaden i syfte att underlätta näringslivets vidare expansion på de internationella marknaderna. Detta tema vill jag kalla UTNYTTJA NORDEN SOM RESURSBAS. Nyckelordet för dessa åtgärder är teknikutveckling med hjälp av samverkan mellan nordiska industrifonden, nationella forskningsfrämjande organ, forskningsinstitutioner och – inte minst – näringslivet självt när det gäller tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete på tvärs över gränserna mellan våra länder. Jag tänker då på:

att med hjälp av gemensamma långsiktiga utvecklingsprojekt på strategiska teknikområden bidra till att få fram nya produkter, tjänster och processer, liksom

att utnyttja gemensamma nordiska utvecklingskontrakt eller, som vi på svenska säger, teknikupphandling för att främja teknikutvecklingen på områden som bedöms angelägna utifrån samhällets behov och för vilka en framtida internationell marknad kan skönjas.

För det andra gäller det att tillförsäkra det nordiska näringslivet en så smidig integrering i det "europeiska ekonomiska området" som möjligt. Detta kallar vi en AKTIV EUROPA-POLITIK, och här blir det fråga om en rad olika åtgärder där nyckelorden blir informationsutbyte, rådgivning, påverkan och anpassning. Målsättningen måste bli att tillse att det nordiska näringslivet kan delta i EG:s inre marknad – och här inkluderar jag EG:s program för utbildning, forskning och industriprojekt – på så gynnsamma villkor som möjligt.

För det tredje gäller det att värna om kompetensen hos de anställda i näringslivet på alla nivåer och områden. Detta vill vi kalla SE PÅ NORDEN SOM ETT KOMPETENS-CENTRA. Här gäller det att undvika att splittra nationella resurser och i stället ha modet att medverka till att den utbildnings- och forskarinstitution som besitter den högsta kompetensen också får chansen att utveck-

la en hög internationell kompetens och samtidigt kunna tillvarata de specifika traditioner och behov som finns i de nordiska länderna.

Herr president! Detta var en mycket grov skiss till det som vi föresatt oss inom det nordiska industripolitiska samarbetet. Även om alla de åtgärder jag redogjort för ännu inte är helt klara och andra – åter – kanske måste mogna ytterligare, så hoppas jag och mina industriministerkolleger att vi tillsammans med våra ämbetsmän och det nya industriella centret skall kunna peka på de första framstegen av vår programförklaring, tills vi möts om ett år i Reykjavik.

Flemming Hansen: Hr. præsident! Det er nu på høje tid, at man fra norsk side tager sig sammen og får sendt en ansøgning om norsk EF-medlemskab till Bruxelles!

EF-landene har gentagne gange tilkendegivet, at Norge er velkommen i Fællesskabet, når nordmændene selv finder, at tiden er moden. Og det tror jeg at hovedparten af den norske befolkning finder den er nu.

Jeg er bekendt med, at en stigende strøm af repræsentanter for norske og svenske virksomheder, organisationer og politiske partier passerer Bruxelles i disse år for at hente informationer og for at etablere kontakter som led i norske og svenske forberedelser til det indre marked. Antallet af henvendelser ved den norske og svenske EF-Repræsentation i Bruxelles er endda så stort og forespørgslerne så mangeartede, at ikke kun Kommissionen, men også medarbejderne ved den danske EF-Repræsentation må rykke ud med svar og oplysninger om det indre marked – og vi gør det gerne.

Af den norske EF-debat fremgår det da også tydeligt, at norsk erhvervsliv ikke føler, at EFTA-samarbejdet er nok på en række centrale handelsområder. Jeg tænker her navnlig på den norske skibsfart, på Norges eksport af olie og naturgas og på fiskeeksporten.

Man har også erkendt, at hvis man virkelig vil påvirke de politiske beslutninger vedrørende miljøbeskyttelse og forureningsbekæmpelse i vor del af verden, så er det i EF, tingene foregår.

Norges EF-ambassadør gennem 6 1/2 år, hr. Christian Berg-Nielsen, tog for nylig bla-

det fra munden og indstillede til den norske regering, at Norge bør ansøge om medlemskab endnu i 1989! Ifølge den norske presse har Christian Berg-Nielsen peget på, at EF-landene har svært ved at forstå, at Norge endnu ikke har taget konsekvensen af sine interesser for det europæiske samarbejde. Og det giver jeg gerne hr. Christian Berg-Nielsen ret i, vel vidende naturligvis, at det er det enkelte lands suveræne afgørelse at beslutte, om det vil søge optagelse.

Men når man tager i betragtning, at Kommissionen over for mig har oplyst, at der vil gå mindst 5 år fra det tidspunkt, Norge søger om medlemskab af EF, til en optagelse kan finde sted, er det meget snart, at man skal træffe sin beslutning. Ellers risikerer man, at Norge ikke bliver medlem i dette århundrede, og det ville være en ulykke for Norge og for Danmark.

Vi har længe, meget længe, diskuteret, hvordan den nordiske dimension kan styrkes i EF. Svaret er, at vejen til øget nordisk indflydelse i De Europæiske Fællesskaber går over en udvidelse af antallet af nordiske EF-lande, hr. præsident.

Anker Jørgensen: Jeg vil ikke argumentere imod hr. Flemming Hansen men kun sige, at det forekommer mig ligefrem uanstændig, at man i denne debat og med den sammenhæng, der har været i den nordiske holdning til Norden, Europa og EF kommer og siger: Nu må Norge tage sig sammen! Det er en fantastisk overlegen stil. Jeg synes slet ikke, man kan være bekendt at sige det i en nordisk forsamling, ja, måske slet ikke. Men slet ikke i en nordisk forsamling.

Jeg kan ikke forestille mig, hvordan en sådan udtalelse vil virke hos vores norske venner. Mon ikke vi skulle sige – både hr. Flemming Hansen og jeg og mange andre: Norge bestemmer selv, og så er den ikke længere. Det er det grundlag, vi nu skal søge at udbygge samarbejdet på.

Steen: President! Jeg må si at et øyeblikk følte jeg meg hensatt til tiden før 1814 da jeg hørte Flemming Hansen tale, særlig hans innledende merknader, hvor han i en meget paternalistisk form og tone fortalte Norge hva

som ville være fornuftig for landet. Og ikke nok med det, men han fortalte også hva flertallet av det norske folk måtte mene i sakens anledning. Han har åpenbart ifølge seg selv langt større innsikt i det enn noen av oss som kommer fra Norge. Vi har i Norge en interessant debatt om hvordan vi skal tilpasse oss den nye utvikling i EF, hvordan vi skal delta i det nordiske samarbeid og i EFTA med henblikk på utviklingen av det indre marked i 1992. Hvis Flemming Hansens synspunkter skulle bli tatt alvorlig i Norge, ville de bidra til en eneste ting, og det var å forstyrre den utviklingen, skape vanskeligheter, problemer, men jeg tror faktisk ikke at hans ytring her vil bli tatt så alvorlig at den kommer til å ha slike uheldige virkninger.

Flemming Hansen: Hr. præsident! Til hr. Anker Jørgensen vil jeg gerne sige, at jeg udtrykkeligt understregede i min tale – hvilket er så naturligt, som noget kan være – at det er hvert lands suveræne og egen beslutning. Men det forhindrer jo ikke, at vi andre kan have en mening om sagen, som jeg gav udtryk for her.

Jeg vil gerne sige til hr. Anker Jørgensen, at da vi havde session i Helsingfors for 2 år siden, tror jeg, at 20 pct. af debatten gik på EF og Norden. I Oslo sidste år tror jeg, det var 80 pct. Og man kan vel roligt sige, at det er mere end 80 pct. i år; det bliver måske 90 eller næsten 100 pct., der drejer sig om EF og Norden.

Derfor var det naturligt, at jeg i min slutning sagde: Når vi diskuterer, hvordan den nordiske dimension kan styrkes, så er svaret, at øget nordisk indflydelse i De Europæiske Fællesskaber går over en udvidelse af antallet af nordiske EF-lande.

Elo: Herr president! Europeiska gemenskapen är dagens diskussionsämne också i nordiskt samarbete. På grund av skapandet av EG:s interna marknad har även de nordiska länderna hamnat inför en ny situation. Förhållandet till och samarbetet med EG har blivit allt viktigare för de nordiska länder som inte är medlemmar i EG, det vill säga Sverige, Norge, Finland och Island, som alla betonar EFTAs betydelse. Man betraktar EFTA

som den viktigaste kanalen då man närmar sig EG. Nordiskt samarbeite ser man endast som en nødutgang om EFTA-kanalen av en eller annan orsak stängs.

Man kan ställa frågan, om denna strategi är riktig. Hur mycket kan man lita på EFTA i en situation, då några av dess medlemmar strävar efter ett fullt medlemskap i EG. Utvecklingen i EG är i alla fall nyttig för nordiskt samarbeite. EG har varit en pådrivande faktor, då det gäller intensiferingen av nordiskt samarbeite. Man har märkt, att EG-länderna i många hänseenden avancerat i raskare takt än de nordiska länderna. Till exempel har EG avvecklat de tekniska handelshindren i snabb takt. Först efter det att det intensiva arbetet med avvecklingen av handelshindren började inom EG, kom också de nordiska länderna att undersöka situationen i Norden.

Som bekant rapporterade næringslivet om 84 besværlige problem, som hindrar den samnordiska handelen. Man märkte, att det inom så gott som varje produktområde finns ulike standarder, som förhindrar handelen. Man har också ræknat, at enbart tullprocedurer vid de nordiske grænserne kostar 23 miljarder SEK.

Man kan også frage sig, varfor de nordiske lænderne inte har inført en allmæn examensgiltighet. Varfor varierer till exempel utbildningen så mycket från ett nordiskt land till ett annat?

Det är ett obestridligt faktum at de nordiske lænderne også nått gode resultat i sitt samarbeite. Då man taler om høgt utvecklede lændere i værliden, næmner man ofta de nordiske lænderne som ett eksempel. Vi har inført passfrihet, gemensam arbeidsmarknad, vi har en hög social standard och en høgt utvecklet demokrati, men man kan med skål ställa frågan, varfor vi først nu, då EG intensifierer sitt samarbeite, har kommet at mærke, at vi kunde ha nått meget bættere resultat i vårt samarbeite.

Det är naturligtvis lætt at ställa fråger, men det är sværare at ge svar. Men en sak er klar, om vi tænker fortsætta at utveckle nordiskt samarbeite, måste vi høje ambitionsnivåen betydligt. Det gæller at utveckle nordiskt samarbeite på alle områder, inom handel, teknik, utbildning, kultur, skattepolitik, miljøpolitik osv. Jag er sækere på at vi nordbor har tillræckligt med initiativrikedom, men man kan ställa frågan, om vi også har en tillræckligt

stærk vilje at utveckle vårt samarbeite så meget som det skulle behøves i dagens læge.

President! Till sist vill jag här peka på en idé, som dåvarande utrikesministern, numera riksdagens talman Kalevi Sorsa, lanserade vid ett offisiellt besøk i Danmark den 13 december 1988. Sorsa talade om behovet av at snabbt forværlige den nordiske hemmamarknaden och foreslog till övervægende tilsætting av en kommission eller kommitté, som skulle gøre opp ett arbeidsprogram som de nordiske regeringerne kunde ta stællning till. Kommissionen skulle i så fall även ansvarere for at programmet gennemførs. Jag vill for tydelighetens skull understryke at man inte här tænker på en kommission av typ EG, utan på at knytte på ad hoc basis några eminente personer med gedigen handelspolitisk erfaring til det nordiske samarbeitemaskineriet for at fullgøre en central oppgift i ett tidsbegrænset utvecklingsarbeite.

Margit Hansen-Krone: Ærede president! Det var algeinvasjonen og seldøden som brakte miljøvern for alvor inn på Nordisk Råds dagsorden. Da fikk toppolitikerne i Norden miljøkatastrofen inn i sin egen skjærgård. Resultatet ble Nordisk Råds miljømøte i november og en forsterket handlingsplan fra Ministerrådet.

Jeg er meget tilfreds med det initiativ og den handlingskraft som da ble utøvd i Nordisk Råd.

Algeinvasjonen og seldøden var akutte tilfeller forvoldt av giftige, dødelige stoffer. Dette rammet Syd-Skandinavia. Jeg stiller spørsmålsteget ved hvorfor det har vært så læber interesse fra Nordisk Råds side når det gjelder forurenningene i Nord-Skandinavia.

Jeg hadde sannsynligvis altfor store forventninger til det felles nordiske forskningspolitiske råd som ble opprettet i 1982. Jeg satte lit til Ministerrådets anbefaling om at dette ville bli et meget viktig organ som også ville få innflytelse i forskningspolitiske spørsmål og prioriteringer som Ministerrådet ønsket å foreta. I debatten poengterte jeg stærkt behovet for omfattende forskning og ansvarlig ressursforvaltning i de polare områder.

Fra Syd-Skandinavia og Mellom-Europa fikk vi stadig signaler som avslørte manglen-

de forståelse for og kjennskap til de fjerne nordlige områder.

For menneskene som lever i de arktiske områdene er det en livsnødvendighet også å kunne nyttiggjøre seg ressursene der. "Men skal konflikten mellom dyr og mennesker i Arktis opphøre, haster det med å bygge ut den arktisk-biologiske forskning på Nordkalotten. Den fine balansen i arktisk økologi er forstyrret, og det haster med å rette den opp." Dette sa jeg i 1982 i Nordisk Råd. I generaldebatten i fjor gav jeg uttrykk for tilfredshet med at Ministerrådet hadde brakt de nordiske land nærmere hverandre når det gjelder den arktiske forskning. Men hittil har dette for det meste vært begrenset til planleggingsgrupper.

Jeg påpekte nødvendigheten av å gi hovedfagstudenter skikkelige stipend, for derved å rekruttere arktisk-biologiske forskere som vil bruke sin kompetanse i de polare områder. Og nå er det virkelig miljøkrise flere steder på Nordkalotten. Sovjetunionen er den store forurensner. Kola ble så vidt nevnt i denne forbindelse i debatten i går av Sveriges statsminister. Her er det ikke snakk om akutte tilfeller, men giftige utslipp som har pågått i 70–80 år. Konsekvensene er skremmende, ifølge en russisk og en finsk rapport og flere norske rapporter.

Luften i Pasvik – på norsk side – inneholder til eksempel 50–100 ganger mer nikkell, krom og arsen enn hva man ellers finner i Norge, og svoveldioksidinnholdet i enkelte områder i Finnmark er åtte–ti ganger høyere enn i sentrum av Oslo. I nordre Finland er situasjonen den samme, og enda verre i områder ved Enare-sjøen. Store arealer i Norge og Finland er ødelagt som reinbeiter. Elver og vann er forurenset. I Anarjok – på norsk side – er 200–300 reinsdyr døde på beite, uten at forskerne har funnet årsaken. Den mystiske død, blir det kalt.

Fra Sovjets side blir det nå innrømmet at store deler av naturen på Kola og i Karelen er ødelagt på grunn av industriutslipp. Samtidig planlegger Sovjet å utvide gruvedriften på Kola.

Det bør inngås kontraktfestet rett til å foreta gjensidige besøk i bedrifter o.l., for å kontrollere at miljøvernavtaler som inngås, følges opp.

Mikhail Gorbatsjov, som i sin berømmelige

tale i Murmansk 1. oktober 1987 avslørte fakta om sovjetiske forurensinger, må være den rette for Ministerrådet å innlede direkte forhandlinger med. Men det haster meget! For Nord-områdene er dette sannelig av like stor viktighet som avtalen om gjensidig våpenkontroll mellom øst og vest. For verken NATO eller Warszawa-styrker kan forhindre de grenseoverskridende, drepene forurensninger fra øst.

Dette må være en konkret sak og et felles mål for det nordiske samarbeidet. For øvrig ville det være nærliggende for lederen av FNs miljølutvalg, vår egen statsminister Gro Harlem Brundtland, å bruke en del av sin energi til å få stoppet den miljødrepene invasjonen vi har fra øst, og som rammer Nord-Norge og Nordkalotten. Men kanskje området er for nærliggende til å få besøk fra FNs miljøleder?

Sten Svensson: Herr president! Miljöfrågorna är i grunden en moralisk fråga. Vi skall vårda arvet från gången tid och – helst i förädlad skick – överlämna detta till kommande generationer. Det är därför som de enskilda individernas inställning och agerande är grunden för en framgångsrik miljöpolitik.

Det är därför som vi konservativa/moderata rådsmedlemmar är övertygade om att individer som har goda kunskaper också är beredda att göra de uppoffringar som krävs för att förbättra miljön. Den enskilda människans handlande och ansvarstagande är mycket viktigt.

Det kan gälla att som konsument välja miljövänliga produkter.

Det kan också gälla ansvaret hos enskilda markägare att medverka till att bevara värdefulla naturområden.

Åtgärder mot miljöförstöring är resurskrävande. Det går inte att klara problemen genom att minska den ekonomiska tillväxten. Länder med en stagnerad ekonomi saknar nästan helt möjligheten att bemästra sina miljöproblem.

De nordiska länderna borde enligt min mening i FN ta initiativ till en världsklimatkonferens om växthuseffekten.

Ett globalt problem som växthuseffekten kan bara angripas genom att alla länder förenas i arbetet att motverka både dess orsaker

och skadeverkningar. Koldioxidutsläpp är den helt dominerande faktorn bakom växthuseffekten.

De nordiska länderna bör för egen del sätta ett tak för koldioxidutsläppen för att också visa att man är beredd att föregå med goda exempel.

Föreningen av kustområden och hav är ett allvarligt problem. Tillförsel av kväve till haven måste minska. Det kräver bl.a. andra metoder att nyttja konstgödsel inom jordbruket. Kunskaperna om hur de marina ekosystemen fungerar är dock ännu förhållandevis ofullständiga. Ökade resurser måste satsas på forskning.

Det beslut som efter den dramatiska voteringen togs av rådet vid extrasessionen i Helsingör är otillräcklig. Som vi reserverar i social- och miljöutskottet gång på gång påpekar, saknas ministerrådets reaktioner på en rad väsentliga punkter. I det av den svenska riksdagen godkända betänkandet från jordbruksutskottet (JoU 1988/89:6) anför majoriteten bl.a. följande:

”Den överenskommelse om en åtgärdsplan för den marina miljön som efter långa förhandlingar träffats inom Nordiska rådet uppfyller enligt utskottets mening knappast de krav som bör ställas inom den nordiska kretsen. Som framgår av redogörelsen i det föregående synes man ännu icke ha accepterat nödvändigheten att brådska vidta sådana miljöskyddsåtgärder som behövs för att förbättra miljösituationen i gränsvattnen mot Sverige. Ställningstagandena i Nordiska rådet bör således kompletteras med mer långtgående åtgärder än vad som blir följden av de beslut som fattades vid rådets möte i Helsingör.”

Vi konservativa/moderata rådsmedlemmar vill gå längre. Det framgår bl.a. av de två medlemsförslag som vi väckt inför årets session. Det gäller dels förslag om bekämpning av luftföroreningar orsakade av fossil förbränning, dels ett förslag om en ökad satsning på havsforskning. I det förstnämnda förslaget påpekar vi att utsläppen av koldioxid numera är av en sådan omfattning att rening av utsläppen inte är en tillräcklig åtgärd för att undvika den ”växthuseffekt” som hotar vår planet. Förbränningen av fossila bränslen måste därför minska.

Koncentrationen av koldioxid hotar på ett

sekels sikt att leda till en världsomfattande temperaturhöjning på mellan 1,5 och 4,5 grader celsius. Följden blir stora klimatförändringar. Havsytan kan höjas med 25–140 cm som ett resultat av att havens vattenmassor kommer att öka i volym och polarisarna börjar smälta. I FN:s regi har initierats ett globalt program för att kartlägga hur den höjda havsnivån kommer att påverka världen.

De slutliga framtida följdverkningarna av den förhöjda temperaturen hotar att bli katastrofala. En politik mot ökade utsläpp måste genomföras från nu och framgent.

I förslaget rekommenderar vi de nordiska ländernas regeringar att föra en energipolitik som syftar till att minska användningen av fossil förbränning bl.a. genom att effektivisera användningen av och forskningen om nya energikällor. Och att arbeta för att nå målsättningen att koldioxidutsläppen inte skall öka under resten av detta sekel.

I det andra förslaget anför vi att större insatser måste göras för att kartlägga den marina miljön i *samtliga* nordiska farvatten. Detta bör ske i ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt med syfte att öka förmågan att förutse och förebygga miljökatastrofer liknande algbloomingen och säldöden. I detta uppdrag skall även ingå att analysera vattenföroreningar och olika utsläpp.

För att stimulera forskningen runt havsmiljön bör forskarutbytet på detta område utökas mellan de nordiska länderna.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Den europeiska integrationen, som koncentrerar sig i EG och Bryssel, utgår i mycket från ekonomiska intressen. Vi måste dock komma ihåg, att de utmaningar som vi möter i Europa och Norden inte gäller enbart ekonomi och handel utan också samhällsförhållanden, folks värderingar, rubbningar av den ekologiska balansen samt förhållanden mellan Europa och den övriga världen.

Ett solidariskt Europa med regionalbalans som skulle ha anpassat sig till de ekologiska villkoren är inte någon verklighet ännu i dagens läge. Det blir inte heller verklighet i samband med integrationen i EG.

Därför borde de nordiska länderna försöka med ökad kraft påverka så att det fria kapitalet i ett integrerat Europa även skulle ha en

regionalpolitisk, social och miljöpolitisk dimension.

1980-talets integrationsstrategi utgår ifrån att konkurrensen och marknadskrafterna ensamma får bestämma inriktningen av den ekonomiska utvecklingen. Kan de nordiska länderna då utöva sin egen nationella regionalpolitik eller blir de tvungna att tillämpa enbart sådana stödformer som EG godkänner? Om vi tillämpar EG:s kriterier i Norden innebär detta, att endast de nordligaste delarna av Sverige och Finland kan betraktas som utvecklingsområden.

Alla nordiska länder har en egen regionalpolitisk modell, som de utvecklat under förlopp av decennier. Kartan över Nordens befolkning skulle säkert se annorlunda ut utan regionalpolitiskt stöd eller utan utlokalisering av företag på andra grunder än enbart dem som marknadskrafterna skulle förutsätta. Ändå har vi riktat alltför litet uppmärksamhet på, hur den europeiska integrationsprocessen påverkar de nordiska ländernas regionalpolitik. I NR:s regionalpolitiska utredningsarbete har vi i alla fall inte haft någon brådska. Jag hoppas att såländet inte beror på någon nedvärdering av de regionalpolitiska frågorna i det nordiska samarbetet. Eller är det så att vi är intresserade enbart av Europas stora marknadsområden och stora pengar och vill glömma bort våra egna utvecklingsområden?

Jag hoppas att då den europeiska integrationen fortgår behöver ingen av de nordiska länderna konkurrera om att urvattna regionalpolitiken.

Herr president! Till sist skulle jag vilja ta upp den politiska alienationen. Den kommer säkert att öka i ett integrerat Europa. Alla nordiska länder är små. Ingen av våra centrala delar är särskilt rik eller mäktig, inte heller är de avlägsna områdena särskilt fattiga eller maktlösa. Att människorna till exempel i Italien, Frankrike eller Tyskland ser makten koncentreras i Bryssel, innebär för dem att den avlägsna makten hamnar ännu längre bort ifrån dem. Detta är något helt nytt för oss nordbor. Avståndet mellan vanliga människor och maktcentra blir ännu större. Vilka möjligheter har nordiska medborgare att inverka på utvecklingen i sitt eget land eller sin region i ett integrerat Europa? Det här borde vi också tänka på i Nordiska rådet.

Fiskeriminister **Gammelgaard**: Hr. præsident! Få er i tvivl om betydningen af miljøpolitikken og forureningsbekæmpelsen. Dette emne har også indtaget en central plads i denne generaldebat. Der er tale om betydelige udgifter for landene. Vi har i Danmark afsat mere end 12 mia. kr. til en havmiljøplan, til virksomhedernes og det offentliges miljøforberedende investeringer. Når vi sammenholder det med, hvad andre lande gør på dette område, bliver det i alt brugt uhyre milliardbeløb. Derfor må der være sikkerhed for, at pengene ikke bliver spildt, og derfor er det nødvendigt at udveksle viden og gøre arbejdet i fællesskab. Vi må sikre den tilstrækkelige effekt af de mange penge. Ret beset mangler vi en prioritering af, hvad der er de vigtigste spørgsmål. Det er en opgave at analysere ud fra tilgængelig viden, hvilken grad af fare eller risiko de enkelte forureninger og miljøproblemer udgør for mennesker og natur.

På den baggrund kan der så foretages den koordinerede miljøindsats og forureningsbekæmpelse på såvel nationalt som internationalt plan.

Inden for EF kan der i form af direktiver eller rådsforordninger gives medlemsstaterne bindende påbud om at træffe foranstaltninger til at beskytte miljøet. I det omfang EF opbygger en miljøindsats må det være naturligt, at EF's naboer inddrages i et miljø samarbejde med EF, idet en række forureninger jo er grænseoverskridende.

Et nordisk samarbejde om grænseoverskridende forureninger kan ikke stå alene, og det er derfor også i Nordens interesse at fremme bredere internationale løsninger i et samarbejde mellem EF og de nordiske lande, naturligvis også i et samarbejde inden for Østersøkommissionen og Nordsøkonferencen.

Som dansk fiskeriminister ser jeg en afgørende opgave i at forene den konstruktive indsats, der gøres i det nordiske miljøpolitiske samarbejde med EF's forpligtende beslutninger, så vi har en effektiv miljøpolitik i vores del af verden, der kan være et eksempel til efterfølgelse.

Jeg lyttede med interesse til statsminister Gro Harlem Brundtlands synspunkter om overstatslighed i miljøpolitikken. Hun sagde, at hvis vi ikke er villige til at give stærkere internationale organisationer islet af overna-

tional myndighed, så kommer det ikke til at gå fremover. Jeg er enig med statsminister Brundtland i, at det er nødvendigt med en vis overstatslighed inden for og hvad angår miljøbeslutningerne.

Hr. præsident! Problemet i Kattegat og visse andre områder er en for stor algeproduktion forårsaget af næringsstofftilførsler fra land. Man kan sammenligne situationen med en motor, der konstant kører med lidt for store omdrejninger. Det går godt ganske længe, men en dag bryder motoren totalt sammen.

I Kattegat er det gået godt i mange år, men vi er nu fremme ved et punkt, hvor vi må indse, at hvis vi ikke gør noget tilstrækkeligt målrettet inden 5 år, så risikerer vi det, der kan betegnes som et økologisk sammenbrud i Kattegat inden år 2000. Det vil sige f.eks., at fiskene fortrænges af andre organismer.

Det kan nytte noget at gøre en fælles indsats. Helt aktuelt kan vi, hvad angår resultatet af vore fælles bestræbelser, glæde os over, at i Østersøen, hvor der har været problemer hermed, er pesticidindholdet i de fødevarer, vi får fra havet, gennem de sidste 10 år faldet. Det drejer sig om en betydelig nedgang i indholdet af DDT og andre pesticider, ligesom også indholdet af PCB i havets fødevarer er faldet. Tungmetallindholdet i havets fødevarer er stort set overalt i de fællesnordiske farvande stabilt og betydeligt under et niveau, hvor det kan give anledning til nogen som helst bekymring.

Det, det gælder om nu, er at få den positive udvikling med hensyn til pesticider gentaget på andre forureningsområder. Det nordiske miljøsamarbejde må tages meget alvorligt, og det program, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har vedtaget, må være et udgangspunkt for hvert enkelt nordisk lands videre miljøarbejde, og intet land er forhindret i at gøre en endnu større indsats på dette område, men det skal ske koordineret, sammen med andre, det skal gennemføres i et forpligtende fællesskab. Og vi kender jo et forpligtende fællesskab inden for EF.

Eiður Guðnason: Herr president! Vi har nu suttit här drygt en och en halv dag och fört en allmän debatt om vårt nordiska samarbete. Det är som det brukar vara. Men för en som

rätt länge har varit med i det nordiska samarbetet är det ganska intressant att notera hur generaldebattens karaktär har ändrats med tidens lopp.

För några år sedan talade vi om satelliter. Först gällde det NORDSAT och senare Tele-X. Men nu nämner man inte satelliterna i generaldebatten. Vi har missat tåget. Vårt misslyckande på detta område var en stor besvikelse för många av oss. Nu har vi många satelliter över oss, men ingen nordisk, tyvärr. Men *en* viktig milstolpe har vi nu nått, och det är samarbetsministrarnas beslut att etablera en nordisk mediafond för film och TV om 30 miljoner DKK. Det är ett oerhört viktigt steg i vårt kultursamarbete, något som vi inte skall underskatta. I dag präglas debatten av vår hållning mot det övriga Europa och det som händer inom EG. Det är ju viktiga saker för oss alla här i Norden. Debatten präglas också, och inte minst, av de enorma miljöproblem som vi står inför. Dessa problem respekterar inga landsgränser, och de måste lösas i gemenskap, och inte bara i nordisk gemenskap.

Vi islänningar, som är totalt beroende av att utnyttja alla levande resurser i havet, stöttar helhjärtat alla strävanden att bekämpa förorening av miljön, både på land och, inte minst, i havet. Hela vår existens vilar på att havsmiljön hålls ren och att vi i fortsättningen som hittills på ett förnuftigt sätt kan utnyttja havets resurser och med bibehållande av en ekologisk och biologisk balans i havsmiljön.

Vi lever på fisket, och det är därför som alla islänningar i generaldebatten har nämnt hur viktigt det är för oss att få frihandel med fisk och fiskeprodukter.

Här i generaldebatten har några nämnt språkgemenskapen, och den vill jag gärna säga några ord om.

Vi talar om den nordiska språkgemenskapen. I verkligheten gäller det bara norska, danska och svenska. Det måste vi erkänna. Isländska och finska står utanför liksom färöiska, grönländska och samiska.

Visserligen finns det en nordisk språkkonvention, som har varit i kraft under ett och ett halvt år. Genom antagande av denna har man försökt att skapa en viss jämställdhet mellan de olika språken i Norden. Självfallet är detta bra, så långt som det räcker, men denna konvention har inte varit i kraft så

länge att man faktisk kan bedöma dess betydelse.

En isländsk politiker som vill vara aktiv i det nordiska samarbetet måste behärska ett av de tre skandinaviska språken eller finska. Det är en förutsättning för deltagandet i det nordiska samarbetet. Detta är enligt min mening helt felaktigt. Det är ingen jämställdhet. I debatter i Nordiska rådet kan man visserligen hålla sina tal på skandinaviska, eller med en nordisk språkblandning, som jag gör nu i dag, men om man inte helt behärskar ett av de tre stora språken, springer man inte så lätt upp i talarstolen med en replik när det behövs.

Det är nu faktisk så att våra finska vänner kan tala sitt modersmål både här på Nordiska rådets session och på utskottsmöten och samtidigt få anförandena översatta. Det är enligt min mening på tiden att islänningarna får samma rätt, rätten att om de så önskar använda sitt modersmål i det nordiska samarbetet. Det är på tiden att vi får jämställdhet på detta område. Visserligen kommer det helt klart att kosta något. Det kostar pengar att samarbeta, och visst blir det på det sättet dyrare, men det är en kostnad som vi måste betala.

I detta sammanhang kan jag påminna om att i Europaparlamentet, såvitt jag vet, alla deltagare kan använda sitt modersmål och om att alla dokument utges på minst sex olika språk. Det är jämställdhet, och det skall vi också ha i vårt nordiska samarbete. Jag understryker också att detsamma så småningom måste gälla för färöiska, grönländska och samiska. Vi måste alla vara på jämställd fot.

Meddelanden

Det meddelades att statsråden Georg Andersson och Lena Hjelm-Wallén intagit sina platser i rådet.

Koritzinsky: Först en ros till Ungdommens Nordiske Råd som har utgitt et sluttokument fullt av spennende perspektiver og konkrete forslag og krav. Ikke minst setter jeg pris på at det internasjonale er så sterkt fremme hos Ungdommens Nordiske Råd.

Samtlige nordiske land kjører nå på Europa-veier. Spørsmålet for oss som parlamenta-

rikere blir om vi bare er passasjerer, eller om vi er med og styrer. Hvis EFTA nå skal omformes til en overnasjonal forhandlingsblokk overfor EF, og hvis EFTA i realiteten får et EF-innhold, betyr det for Norge en økonomisk-politisk snikinnføring av EF-medlemskap i en EFTA-ramme.

Hvis vi i EFTA f.eks. skal få såkalt fri kapitalbevegelse, innebærer det så store farer for demokratisk styring av kapital, så store vanskeligheter for en aktiv distriktpolitikk, sysselsettingspolitikk og miljøpolitikk at vi i realiteten langt på vei er blitt EF-medlem, men altså i en EFTA-ramme.

Det er svært viktig at nordiske parlamentariker nå ser at hvis EFTA utvikles som en forhandlingsblokk overfor EF, og hvis EFTA utvikles økonomisk-politisk med det samme grunnleggende innhold som EF, settes parlamentarikerne på gangen i den politiske beslutningsprosessen omkring Europas økonomisk-politiske framtid.

Vi har sett klare tendenser til det i Norge. Det er en manglende informasjon fra Regjeringen overfor parlamentarikerne når det gjelder EF-tilpasninger. Det er også manglende vilje fra stortingsflertallets side til å kreve informasjon og innflytelse – kreve å komme fra gangen og inn i beslutningsrommet når det gjelder forholdet til EF-tilpasningen.

Også venstresosialister sier ja til Europa. Vi ligger i Europa. Det er ikke snakk om Norden og Europa, der er snakk om Norden i Europa. Og det er snakk om hva slags tilpasninger vi skal ha til et Vest-Europa og et Øst-Europa i nær utvikling og i nær kontakt utover i 1990-årene.

Det jeg savner ved denne debatten, er at den i større grad går inn i innholdet i et EFTA som skal utvikles etter EFs økonomisk-politiske modell. Fri kapitalbevegelse f.eks. betyr jo alvorlige utfordringer for muligheten til en demokratisk styring av kapitalen. Og det er en helt annen type frihet det her er snakk om enn den som gjelder f.eks. passfrihet eller bevegelsesfrihet for personer. Frihet for kapitalen, et Europa uten grenser, uten begrensninger og politisk styring av kapital – et slikt Europa er et Europa med svak frihet for sysselsettingsverdier og miljøverdier. Det kan bety tvang til å finne seg i storkapitalens prioriteringer når det gjelder investeringer og geografisk etablering.

Er jeg så imot overnasjonale løsninger? Nei. Jeg synes det er utmerket med overnasjonale regler som er mest mulig liberale når det gjelder enkeltmenneskers bevegelsesfrihet. Men det er altså noe helt annet med overnasjonale regler som gir frihet til den maktkonsentrasjon som storkapitalen og de store industrikonsernene representerer.

Selvfølgelig må vi ha overnasjonale løsninger til å løse de overnasjonale problemer og utfordringer vi står overfor når det gjelder sikkerhet og miljøproblem. Men å si ja eller nei til overnasjonale løsninger generelt er for meg helt meningsløst.

Til slutt: Vi har de siste årene sett en stadig sterkere samordning av nordisk internasjonal politikk på regjeringsplan. Parlamentarikerne kan godt velge å sette seg selv på gangen i den samordningsprosessen. Men hvis vi vil inn og være med å påvirke den samordningsprosessen, trenger vi et felles nordisk parlamentarikerutvalg til å ta seg av dette. Og det er det som er en av konklusjonene i Karin Söder-rapporten. Det er interessant å lese den finske utenrikskomites innstilling om Karin Söder-rapporten. Den viser jo at også i den finske riksdagen er utenrikskomiteen positiv til at Nordisk Råds parlamentarikere kan gi internasjonale spørsmål en så sentral vekt at en oppretter et eget internasjonalt utvalg.

Margrete Auken: Hr. præsident! Det var, så vidt jeg kunne høre, det første innlæg, der kom fra norsk side om, hvordan situationen rent faktisk er i øjeblikket: at Norge såvel som Sverige for full speed er på vej ind i EF-systemet, at det foregår uden politisk debat, at det foregår på det tekniske plan, at det foregår på det økonomiske plan, og at norske og svenske politikere sidder, ikke i sovevognen og sover, for de kører ikke særlig fint ind i det, men på klapsæder med ryggen til i bageste vogn uden overhovedet at følge med i, hvad der foregår. De lader det hele handle om medlemskab eller ikke-medlemskab, som om det var det, debatten drejede sig om.

Men jeg vil godt spørge Theo Koritzinsky, hvordan han forestiller sig at denne forsamling, som har været så uvillig til på denne session at diskutere konkret, hvordan vi sik-

rede en fællesnordisk strategi i forhold til de 2 næste, vigtige år, skulle være i stand til at sammensætte et internationalt udvalg, der ville diskutere andet end sig selv. For vi har jo under denne generaldebat næsten ikke snakket om andet end "sig selv" og så at sige ikke spor om faktiske, konkrete ting. Man kan blive helt fortvivlet over, hvordan dette her skal gå, men der var en vis optimisme at spore hos Theo Koritzinsky, og jeg vil derfor gerne spørge, om han har noget bud på, hvad der skal ske med forsamlingen, så den kommer ud af dødvandet?

Koritzinsky: President! La oss legge merke til forskjellen i miljødebattene vi har hatt i Nordisk Råd og Europa-debattene. I miljødebattene har folk med innsikt, med engasjement gått inn i sakene. De har konfrontert andre partier med hva de har ment i Nordisk Råd i forhold til oppfølgingen i nasjonale parlamenter. Det har vært en debatt slik konkrete politiske debatter skal være blant parlamentarikere. Og for en fallhøyde det er fra dette konkretiseringsnivået og ned til den Europa-debatt vi har hatt i dag. Vi har hatt en Europa-debatt med slagord for og imot overnasjonalitet på et helt abstrakt nivå, en Europa-debatt som nesten ikke går inn på hva integrasjonsprosessen i EF dreier seg om. Vi vet alle formelen. Det dreier seg om i det indre marked å avskaffe alle fysiske, tekniske og handelsmessige hindringer slik at det kan bli flyt – grenseløs flyt – av mennesker, av arbeidskraft, av kapital, av varer og tjenester. Men hva betyr dette for den nordiske samfunnsmodellen? Hvilke dilemmaer står vi overfor, hvilke problemer og muligheter står vi overfor? – Nesten ingen innlegg har handlet om det. Jeg prøvde å si noe om hva frie kapitalbevegelser, enten det er innenfor EFTA eller EF, kan bety for en del helt sentrale verdier for arbeiderbevegelsen.

Mitt svar til Margrete Auken er derfor: Punkt 1: Vi må prøve å være mer saks- og innholdsorientert, mindre form- og taktikkorientert, både i miljødebatten – der har vi klart det langt på vei – og i Europa-debatten. Punkt 2: Vi må få et internasjonalt utvalg i Nordisk Råd som gis en posisjon som er sterk, som rekrutterer personer som har innsikt og interesse i å prioritere arbeid med

internasjonale spørsmål. Og så må vi prøve å bruke muligheter for en aktiv internasjonal medinnflytelse fra parlamentarikeres side, hvis vi ikke skal overlate alt med utenrikspolitikk til regjeringene. Det er regjeringene som skal utføre utenrikspolitikk – det er ingen som setter spørsmålstegn ved det. Men i demokratiske land må vi da jammen på nordisk plan også være med og diskutere utenrikspolitikk på et felles parlamentarisk grunnlag.

Poulsgaard: Hr. præsident! Vor norske ven startede så flot med at rose de nordiske ungdomsorganisationer, men jeg ved ikke rigtigt, hvordan den ros skal tages. Jeg ved godt, hvordan reglen er: at der skal være enighed om noget, og det, man så er blevet enige om nu, er flytningepolitikken, og det er Sydafrikapolitikken.

Men jeg vil da ikke undlade at minde om, at når vi snakker nordisk samarbejde, hører vi aldrig noget om, hvilken flytningepolitik f.eks. Finland fører. Er det den, de nordiske ungdommer går ind for, så er jeg med på vognen hos dem, der roser dem. Men er det den flytningepolitik, som de danske går ind for, hvor vi har set i Københavns gader, at folk misbruger vor gæstfrihed ved at demonstrere mod den ytringsfrihed, vi har haft siden den første grundlov, er jeg ikke med.

Det er gæster, der kommer herop til Norden, og så misbruger de friheden på den måde. Er det dem, man holder med? Det var egentlig sjovt at få et svar på det spørgsmål.

Jeg får gåsehud, når venstrefløyen snakker om frihed, og det må simpelt hen være forferdeligt at være venstreorienteret i disse år, for Gorbatsjov – han, der skulle være lokomotivet i socialismen – er jo på vej væk fra den lige så stærkt som en hest kan rende. Han er jo også talsmand for økonomisk ansvarlighed, netop det, som vi er nogle stykker, der forsøger at bibringe Nordiske Råd, men venstrefløyen lever stadig i de glade 1960'erne. 1968-oprøret er slut!

Bildt: Herr president! Det var sannerligen inte min avsikt att ingripa i vad som höll på att utvecklas till en vänstersocialistisk duett om EF-politiken i framför allt Norge. Men jag

reagerade när Theo Koritzinsky började recensera EG-debatten i Sverige i nedsättande termer. Det är möjligt att det finns ett behov av att ventilera inrikespolitisk norsk frustration här, men dra inte in Sverige i detta!

Vi har en levande Europadebatt som pågår i Sveriges riksdag. Anklagelsen att det skulle pågå någon sorts Europaintegrationsprocess bortom folkets debatt och bortom folkets insyn är litet oförsynt.

I förra veckan, när inte Nordiska rådet sammanträdde i denna lokal, diskuterade vi Europapolitik intensivt. Vi hade på måndagen utrikesnämnd, icke i denna lokal utan på Stockholms slott. Där diskuterade företrädare för regering och opposition Europapolitik i någon eller några timmar. På onsdagen hade vi en utrikesdebatt. Vi diskuterade Europapolitik under nästan ett helt dygn. På fredagen hade vi en stor interpellationsdebatt mellan företrädare för regeringen och oppositionen som gällde Europapolitiken.

Har ni problem i Norge, så lös dem i Norge, men dra inte in Sverige!

Flemming Hansen: Hr. præsident! Hr. Koritzinsky udtrykte en stærkt ideologisk betinget frygt for frihed både i EF og i EFTA. Når vi taler om de frie kapitalbevægelser, som hr. Koritzinsky gjorde mest ud af, så kan jeg da sige, at Danmark var det første land i EF, der ratificerede aftalen om de frie kapitalbevægelser – det var den 1. juli 1988 – og jeg kan da kun sige, at det har været en overordentlig stor succes i Danmark, som jeg også undrer mig over at fru Margrete Auken kan have noget imod.

Det reelle resultat, der er kommet ud af det, er, at renten i Danmark er faldet, den lange rente fra 14 pct. til 10 pct., og det er da vel ingen ulykke. Det ville det vel heller ikke være i Norge?

Koritzinsky: President! Først til Poulsgaard: Han etterlyste hva Ungdommens Nordiske Råd hadde sagt om asylsøkere. Det gir meg anledning til å lese opp en del utmerkede formuleringer fra Ungdommens Nordiske Råd – formuleringer som jeg er helt enig i, og som Poulsgaard kanskje ikke er så enig i:

– Ungdommens Nordiske Råd vil bl.a. ha en generøs holdning til asylsøkere,

– de vil at mottaking av kvoteflyktninger økes i hvert av de nordiske land,

– de vil at flyktningene skal forsikres rett til familieforening,

– de vil at hver flyktning eller asylsøker skal ha rett til å bli i mottakerlandet til søknaden er sluttbehandlet – altså også i løpet av en ankeprosess,

– de vil at behandlingstiden skal være høyst seks måneder.

Det er langt fra slik at de nordiske land oppfyller disse kravene fra Ungdommens Nordiske Råd. Her er derfor utfordringer som jeg er glad er kommet på trykk.

Så til Carl Bildt. Han må nok egentlig ha tatt en replikk til Margrete Auken, for jeg hadde overhodet ingen karakteristikk av den svenske EF-debatten i mitt hovedinnlegg. Jeg karakteriserte den norske EF-debatten. Jeg må si at mine mest konkrete informasjoner om temaet når det gjelder EFs indre marked og når det gjelder hva som er på gang i de nordiske regjeringer i forhold til tilpasningsutfordringer, har jeg fått som medlem av Karin Söder-komiteen og medlem av Nordisk Råd, ikke som medlem i det norske Stortings utenrikskomite. Det er et tankekors for meg.

Vi skal ikke i detalj her ha et norsk indrepolitisk oppgjør. Men generelt er det klart at hvis parlamentarikere i hvert enkelt land og på nordisk basis skal kunne ha større innflytelse over typen tilpasning og omfanget av tilpasning, ja så må en få forutsigbar, regelmessig kontakt og gjensidig påvirkningsmulighet mellom regjeringene på den ene side og parlamentene på den annen side. Slik jeg vurderer det, er ikke det tilfelle i mitt eget land. Nordisk Råd er på mange vis kommet lenger gjennom Norden i Europa-utredningene fra Nordisk Ministerråd. De gir oss som nordiske parlamentarikere anledning til å forholde oss til konkrete opplysninger og problemstillinger.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sakari Knuutila för resen av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Sinikka Hurskainen-Leppänen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Grethe Lundblad övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Riitta Järvisalo-Kanerva: Rouva presidentti! En sano mitään kuolematonta, mutta hukkaille kuulijoille tarjoan mahdollisuuden kuulokkeiden kytkemiseen. Pahoittelen samalla, ettei koneiden kytkemiseen käytettyä aikaa voi puheenvuoron lopussa lukea hyväksi.

Rouva presidentti, hyvät ystävät, jotka olette kanssani tässä samassa iltajunassa!

Olen hämmentyneenä kuunnellut tätä yleiskeskustelua erityisesti Euroopan yhdentymistä koskevalta osalta. Täällä me käymme lähes näköalaton, samoissa ympyröissä pyörivää ja ilmeisesti tällä kertaa johtopäätöksetöntä keskustelua samanaikaisesti, kun pohjoismaisilla taistelukykyisillä ja taisteluapua tarvitsevilla tuotannonaloilla eletään kiihkeää toimeenpanovaihetta. Tuotannossa on kapasiteettia, hallinnon päätöksenteosta tuntuu henkinen kapasiteetti ehtyvän, puhumattakaan että olemme startanneet myöhään.

Jos Euroopan yhdentymiskysymyksessä haluaa löytää pettymyksen aiheita jo tässä vaiheessa, niitä löytyy erityisesti ammattiyhdistysliikkeen toimeettomuudesta. Se juna tuntuu kulkevan vielä meidänkin junamme jälkeen.

Presidentti! Täällä on ehdotettu, että Euroopan yhdentymistä käsiteltäisiin päätöstoella syysistunnossa. Kun ministerineuvoston käynnistämä projektityö on niinkin pahasti kesken kuin on, ymmärrän, ettei tässä kokouksessa ole valmiutta juuri muusta päättääkään kuin seuraavan kokouksen ajankohdasta. Siis me käymme kaiketi tämän keskustelun uudelleen ehkä jo marraskuussa.

Toivon, että presidiumissa pohdittaisiin vaihtoehtoa, että tuossa istunnossa pidettäisiin pääpuheenvuorot mahtain tai puolueittain tai miten hyvänsä, jotta vältyisimme toistuvilta kliseiltä ja samanlaiselta kaaokselta, joka vallitsi viime syksyn ympäristökeskustelussa.

Lisäksi toivon, että nyt voitaisiin sopia siitä, mikä elin valmistelee tehtävien päätösten sisältöä, ja siitä, millä kiirehdytyllä aika-aululla ministerineuvoston käynnistämän suunnittelutyön tulee valmistua, ja näiden lisäksi siitä, miten Pohjoismaiden neuvosto

seuraa sitä jatkuvaa prosessia, joka Euroopan yhdentymisellä tulevilla vuosikymmenillä tulee olemaan.

Euroopan yhentyminen on paitsi kilpailukysymys, myös työllisyys- ja solidaarisuuskysymys ja pahimmassa tapauksessa kysymys vahvemman oikeuden automaattisesta toteuttamisesta. Näitä asioita joudutaan ratkomaan kansallisesti ja niihin voidaan vaikuttaa Pohjoismaiden neuvoston päätöksillä, jos tahdotaan. Euroopan yhentyminen jatkuu rajuilman tavoin, päätämme me täällä mitä tahansa. Sisältöön voimme vaikuttaa.

Euroopan yhentyessä tulonjako muuttuu. Jos olemme samaan tapaan toimettomina kuin tähän asti ja tuijotamme vain kansantalouksiin ja yritystalouksiin, kilpailukyyn, markkinaosuuksiin, myös pohjoismainen ja Pohjoismaitten kansalliset kulttuurit muuttuvat. Murehdin sitä, että ns. "suurten", kaikkien huulilla nyt olevien yhdentymisasioiden tieltä joutuvat ennen pitkää väistymään ne perusasiat, joille pohjoismainen yhteistyö on tähän asti paljolti rakentunut. Yhdentymistä meillä tuntuu olevan aikaa pyörittellä kaksi päivää, mutta kun tulee kysymys kulttuurista, iskee tässäkin kokouksessa varmasti hoppu päälle.

Rouva presidentti! Hankkiuduun alunperin tänne mikrofonien ääreen oikeastaan siksi, että kulttuuri tulisi tässä yleiskeskustelussa myös Suomen suulla mainituksi muutoinkin kuin silakan kalastuksen yhteydessä. Kulttuurikato on pohjoismaisen elämälaadun kannalta lähes nykytason otsonikadon veroinen.

Tästä on Euroopan yhdentymisessä kysymys.

Minun puheenvuoroni suomen kielellä kuunnelleet ymmärtänevät Eíður Guðnasonin toivomusta Islannin edustajien tulkkauksen järjestämisestä. Tuen sitä lämpimästi.

Riitta Järvisalo-Kanervas anförande i svensk översättning:

Fru president! Jag kommer inte att säga något odödligt, men för dem som vill ger jag tillfälle att utnyttja hörlurarna. Samtidigt beklagar jag, att man inte får utnyttja tiden, som går åt att sätta på apparaten, i slutet av sitt tal.

Fru president, kära vänner, som är med

mig på detta kvällståg! Jag har konfunderad lyssnat på denna generaldebatt speciellt då det gäller den europeiska integrationen. Här för vi en mer eller mindre utsiktslös debatt som cirkulerar kring samma saker och som uppenbarligen inte kommer att leda till några slutsatser samtidigt som man inom de slagkraftiga nordiska produktionssektorerna som samtidigt behöver stöd, är inne i en intensiv period av produktion. Inom produktionen finns kapacitet, men i det administrativa beslutsfattandet förefaller det som om den andliga kapaciteten håller på att sina.

Om man i EG-frågan vill finna saker som ger anledning till besvikelse redan i detta skede, finner man sådana i fackföreningsrörelsens passivitet. Det tåget förefaller att till och med komma efter vårt eget.

President! Man har redan föreslagit här att beslut om EG-frågan skall tas på höstsessionen. Då ministerrådets projektarbete fortfarande pågår, förstår jag att det inte är möjligt att under detta möte besluta om något annat än om tidpunkten för följande möte. Alltså kommer vi förmodligen att föra denna diskussion på nytt i november.

Jag önskar att man inom presidiet skulle överväga det alternativet att man på sessionerna skulle hålla huvudanförandena landsvis eller partivis eller hur som helst bara vi kan slippa upprepning av klichéer och ett liknande kaos som rådde vid miljödiskussionerna förra hösten.

Dessutom önskar jag att vi här kunde komma överens om, vilket organ som skall bereda innehållet av besluten samt om snabbare tidtabell för ministerrådets planeringsarbete. Ytterligare borde vi besluta om att Nordiska rådet skall följa upp den kontinuerligt pågående process som integrationen i EG under kommande årtionden innebär.

Integrationen i Europa är förutom en konkurrensfråga också en sysselsättnings- och solidaritetsfråga, vad ännu värre är; en fråga om att automatiskt förverkliga den starkares rätt. Dessa frågor måste lösas nationellt och man kan påverka dem genom NR:s beslut, om vi så vill. Integrationen i Europa fortskrider som ett stormväder, oavsett vad vi beslutar här. Innehållet kan vi påverka.

Då Europa integreras, förändras inkomstfördelningen. Om vi är passiva på samma sätt som hittills och bara stirrar på nationalekono-

mi, företagsekonomi, konkurrenskraft och marknadsandelar förändras också den nordiska och de nordiska ländernas nationella kultur. Jag bekymrar mig över att de grundprinciper som det nordiska samarbetet i mångt och mycket bygger på, får vika för de "stora" integrationsfrågor, som nu är på allas läppar. Det finns tid att diskutera integrationen i två dagar, men när det blir dags att diskutera kulturen, får vi bråttom även i detta möte.

Fru president! Jag tog mig hit upp till mikrofonerna egentligen bara för att kulturen skulle bli omnämnd också från finskt håll i denna generaldebatt även i annat sammanhang än i samband med strömmingsfiske. Nordbornas livskvalitet blir lika lidande av kulturnedbrytningen som av ozonnedbrytningen.

Det är detta som den europeiska integrationen handlar om. De som lyssnat på mig på finska förstår kanske Eirður Guðnasons önskan om att ordna tolkning av isländska inlägg. Det stöder jag varmt.

Biståndsminister **Lena Hjelm-Wallén**: Fru president! En fråga som har uppmärksamats mycket hittills under den här sessionen har varit rådets förhållande till internationella frågor. Jag vill något kommentera den del av det internationella samarbetet som särskilt avser biståndet till u-länder.

Detta samarbete har en lång tradition. Det har, sedan det inleddes i början av 1960-talet, resulterat i flera framgångsrika nordiska biståndsprojekt. Tyngdpunkten har kommit att förskjutas från de traditionella samfinansierade projekten mot ett mer flexibelt samarbete, såväl till formen som till valet av projekt.

Det nuvarande samarbetet utgår från det särskilda nordiska program för biståndsfrågor som antogs 1988. Vägledande är att samarbetet skall leda till enklare administration – inte minst för mottagarländerna – och att det skall medföra att u-länderna tillförs extra resurser.

Det finns i dag många exempel på fungerande nordiskt biståndssamarbete. Ett gott exempel är Nordiska utvecklingsfonden, som upprättats just i dagarna. Dess tillkomst är ett resultat av ett medlemsförslag till Nordiska rådet. Jag tror att utvecklingsfonden kommer

att bli ett värdefullt komplement till det hittillsvarande nordiska biståndssamarbetet. Den understryker våra länders ambitioner att gemensamt bidra till finansieringen av angelägna projekt i u-länderna.

Av samma skäl är det glädjande att också NORSAD-fonden nu etablerats. Genom denna skapas möjligheter att genom samarbetsföretag mellan Norden och SADCC-länderna stimulera industriproduktionen och därmed minska beroendet av Sydafrika.

Namibia är ett annat närliggande exempel på ett positivt samarbete mellan de nordiska länderna. Norden har en central roll i förberedelserna för ett fritt och självständigt Namibia, både i FN och bilateralt. Genom våra länders tidigare kontakt med det namibiska folket och vårt stöd till dess befrielsekamp har de nordiska länderna goda förutsättningar att spela en positiv roll i Namibias övergång till självständighet.

Namibia är också ett exempel på en delvis annorlunda situation för biståndet; att stödja återuppbyggnad och utveckling i ett läge man kan beteckna som "mellan krig och fred". Under 1988 har vi kunnat skönja politiska öppningar och fredliga lösningar i ett flertal långvariga konflikter i tredje världen. Ett generöst utvecklingsbistånd är ofta avgörande för att krigshärjade länder skall få möjlighet att bygga upp sitt land i fred.

De nordiska länderna har en gemensam och stark tilltro till FN. Det nordiska samarbetet spelar också en viktig roll för biståndet genom FN och andra multilaterala organ.

Genom ett samfällt agerande och regelbundna överläggningar i anslutning till internationella möten, genom vår gemensamma representation i Världsbanken liksom i andra utvecklingsbanker och fonder har vi gemensamt kunnat spela en aktiv roll och driva sakfrågor vi anser viktiga i det internationella samarbetet. Samma syfte har också det pågående nordiska analysarbetet om FN:s roll i utvecklingssamarbetet.

Bakom det nordiska samarbetet inom biståndet ligger en betydande samsyn. Det gäller områden som t.ex. södra Afrika och vårt gemensamma stöd till SADCC, det gäller skuldskrisen, där vi tillsammans agerar för skuldlättnad för de fattigaste u-länderna, det gäller miljön där vi – bl.a. utifrån det arbete som bedrivits inom Brundtlandkommis-

sionen – har en grund för ett gemensamt internationellt agerande.

Vi arbetar internationellt för ett bättre och ökat bistånd till tredje världen. Detta arbete måste nu intensifieras i ljuset av den nuvarande situationen med minskade finansiella flöden till u-länderna.

Totalsiffrorna för biståndet visar att flera av världens rikaste länder ännu inte ens nått halvvägs mot FN:s mål, 0,7 % av bruttonationalprodukten i bistånd.

Än mer negativt är att i flera av de största länderna går utvecklingen i fel riktning. Både t.ex. USA och Storbritannien avsätter i dag en avsevärt mindre andel av sina resp. BNP än de gjorde för 20 år sedan.

Det finns dock länder som ökar sitt bistånd. Italien, Japan och Finland är sådana exempel. Som ett resultat av Finlands mycket imponerande biståndstillväxt får gruppen av länder som uppnått FN:s mål på 0,7 % av BNP snart en femte medlem. Fyra av dessa fem länder blir därmed nordiska.

Internationella samarbetskommittén har överlämnat sitt betänkande till Nordiska rådet.

Jag har med stort intresse tagit del av de förslag som presenteras i rapporten. Kommittén anser bl.a. att ett formellt fackministerråd för bistandsfrågor bör upprättas. Jag välkomnar detta förslag.

Det nordiska samarbetet är mycket värdefullt för våra respektive länders utvecklingsbistånd. Jag är övertygad om att ett särskilt ministerråd för bistandsfrågor ytterligare skulle stärka detta samarbete.

Poulsgaard: Fru præsident! 10 år af de 53 jeg har levet, har jeg tilbragt i andre nordiske lande – 7 i Norge, 3 i Sverige. Jeg vil starte mit indlæg med at fortælle dette, fordi jeg har sympati for det nordiske samarbejde.

Derefter vil jeg læse op fra B.T., der er Danmarks største avis, fra fredag den 24. februar i år, og det lyder som følger:

”Det hævdes, at delegaterne, som på mandag fra hele Norden drager til den årlige session i Nordisk Råd kan deles i tre grupper. Den første, og største er *rådsrævene*, der kender alle sagsbehandlings labyrinter. De mødes året rundt i udvalg og komiteer. De kender hinanden og hygger sig og eksper-

ter i at opfinde nye komiteer.

Anden gruppe er *ideologerne*. De lever på den nordiske drøm og betragter det nordiske samarbejde som en frihedskamp mod EF og andet djævelskab.

Tredje gruppe er *geledpolitikkerne* af første og andet geled, partiledere, tidligere og nuværende ministre og gruppeformænd, som er med, ikke så meget af lyst, men fordi de andre er med.”

Lederen slutter med:

”Nordisk Råd blev etableret i 1952 før Romtraktaten, og før Danmark blev medlem af EF. Tiden er løbet fra Nordisk Råd, der efterhånden er vokset ud af virkelighedens verden. Den klogeste beslutning, Rådet kunne træffe, var at nedlægge sig selv.

Til gavn for det egentlige nordiske samarbejde.”

Det vil jeg gerne skrive under på. Man sidder og kniber sig selv i armen og spørger: Drømmer jeg eller er jeg vågen? Det er jo en virkelighedsfjern debat.

Statsminister Poul Schlüter var inde på det i går: Jamen der sker ingenting på Nordisk Råd! Intet sker! Der skete en hel del i begyndelsen, men i de sidste mange år har der været en masse møder og komiteer og en vis mand og hans pumpestok, men resultatet, kære venner!

Præsidenten sagde i går, at vi skulle have resultater til gavn for de nordiske medborgere. Ja, til gavn for de nordiske medborgere. Men hvilken gavn har de nordiske medborgere af Nordisk Råd i dag? Jeg tror, at de, der byggede Nordisk Råd op, havde en drøm om det nordiske fælleskab, det nordiske genskab, måske noget, der kunne udvikle sig til en slags statsdannelse i Norden, men den drøm brast i 1948–1949. Nu er Danmark med i EF, Danmark og Norge er med i NATO, og vi har forskellige syn på udenrigspolitikken.

Vi kan diskutere ligestilling for kvinder i Norden; vi slæber stribevis af ministre og embedsmænd med, og så sidder vi og diskuterer ligestilling. Vi havde betydeligt mere gavn af ligestilling i Norden, hvis disse ministre, disse embedsmænd og også vi politikere var blevet hjemme. Så skulle vi ikke have været af med så meget i skat. Det tror jeg vi havde gavnnet med.

Vi skal til at tage det her alvorligt. 87 parlamentarikere! Men se nu Nordisk Råds 37 ses-

sion, hvilket digert værk det er, og det er jo stort set dem, der deltager her. Er det virkelig meningen, at det skal blive ved at udvikle sig sådan? Og nu skal man også til at have EF med i billedet. Vi har jo i Juridisk Udvalg besluttet, at vi skal have møde med de EF-sagkundige.

Jamen hvad skal vi så i det hele taget med ministre efterhånden, må jeg spørge? Det samarbejde, der skal foregå mellem Norden og EF, kan roligt foregå på ministerplan. Det er ikke noget for Nordisk Råd, og vi skal ikke nedsætte store udvalg, der skal beskæftige sig med det.

Vi diskuterer og diskuterer, og vi snakker og snakker men hvad har vi fået ud af disse sidste 2 dage og i morgen med? Ja, alt det sludder, der er blevet sagt, kunne være blevet trykt, og så kunne vi have sendt det rundt til hinanden, men der var ikke en kæft, der ville have læst det, for så dødkedeligt er det jo.

Pressen vil heller ikke interessere sig for det. Det er ikke bare B.T., Danmarks største avis, der har det syn på Nordisk Råd. Det er også store aviser i Norge, i Sverige, i Finland og i de andre lande. Disse aviser taler på en stor gruppe menneskers vegne, men når man hører debatten her, er der ikke én eneste kritisk røst mod Nordisk Råd, for vi er jo åh så vigtige. Vi kan da ikke nedlægge os selv.

Jeg kunne ikke drømme om at skyde skylde på nogle embedsmænd, for de gør det arbejde, de får besked på, og gør det faktisk godt. Det er os, som hr. Ivar Hansen sagde i formiddag, der skaber de dynger af papir, som embedsmændene producerer, men vi skulle nok til at betænke os på, hvad det egentlig er for ting, vi producerer, og til hvilken nytte vi producerer dem. Vi producerer til ingen verdens nytte. De få og små ting, der er kommet ud af nordisk samarbejde i den seneste tid, kunne udmærket have været klarret på ministerplan. Så fik vi ikke denne her årlige skovtur til de nordiske hovedstæder, det ved jeg godt, men jeg tror, at skatteydere ville prise os, hvis vi ville se lidt anderledes på det.

Nu ligger der et medlemsforslag på bordet om direkte valg til Nordisk Råd, som vi forhåbentlig skal drøfte. Jeg ønsker faktisk ikke Nordisk Råd helt afskaffet, så meget nordisk er jeg. Jeg foreslog sidste år, at vi ved direkte valg skulle vælge 5 fra hvert af de nordiske

lande. Det var der ingen, der gad diskutere, men nu ligger der altså et andet medlemsforslag om direkte valg til Nordisk Råd. Hvis Nordisk Råd skal overleve, så skal vi i hvert fald have direkte valg.

På torsdag kan man diskutere én vigtig ting, nemlig om de baltiske stater skal have status i Nordisk Råd. Dér var noget vigtigt at diskutere.

Inger Stilling Pedersen: Hr. præsident! Hvad skal vi med Nordisk Råd? Ja, Nordisk Råd er vigtig. Det er ikke bare eksperter, der sidder her, det er ikke bare parlamentarikere, nogle, der ved det hele. I Norden kommer vi hinanden ved, vi er som en søskendeflok, der har en fælles baggrund; men vi er vidt forskellige, vi tilslutter os forskellige ting, ligesom en søskendeflok kan gøre. Vi har forskellige synspunkter, men vi er fælles om en kultur, om så utroligt mange ting.

Det søskendskab bliver ikke mindre, fordi én part er med i EF, nogle er med i EFTA, og nogle er med andre steder. Jeg synes, at hr. Poulsgaard undervurderer Nordens befolkning i de forskellige lande. Jeg synes, man skulle prøve at forstå, at det er uhyre vigtigt, at vi står sammen, uanset at vi er placeret på forskellige steder. Jeg tillægger det nordiske samarbejde umådelig stor betydning, også på det jævne plan, blandt børn, blandt unge, blandt husmødre, blandt forskellige mennesker, der mødes, og for vores turisme. Det gør, at vi får kendskab til hinanden, og Nordisk Råd og samlingen her er med til at udbygge kendskabet og dermed kærligheden til og forståelsen for hinanden.

Vi er forskellige, og det må vi gerne være, men vi har et fælles mål: Vi vil gerne gøre det så godt som mulig at leve i vore forskellige lande og i Europa, og det må vi tro at vi alle er fælles om. Tak.

Marianne Samuelsson: Fru president! jag vill kommentera vad Kristen Poulsgaard sade om direktval till Nordiska rådet, eftersom det är miljöpartiet de gröna som har lagt fram detta medlemsförslag. Vi tror på nordiskt samarbete, och vi tror att man skulle kunna göra något bra av Norden. Vi tycker emellertid att det saknas engagemang och informa-

tion. Ett sätt att åstadkomma ett större engagemang och en bättre information vore direktval. Då måste man profilera de olika frågorna bland människorna på torgmöten och på annat sätt. Vi kan då få den fokusering på Norden som vi behöver för att klara oss gentemot den fokusering som nu sker på EG. Hade vi från början engagerat oss i de nordiska frågorna med samma entusiasm som här har visats för EG, hade vi idag kommit mycket längre i det nordiska samarbeidet.

Poulsgaard: Fru præsident! Fru Inger Stilling Pedersen, det er jo netop af kærlighed til det nordiske samarbejde, at jeg kommer med det her. Det er jo disse parlamentarikere her, der siger at de repræsenterer det nordiske folk, og det gør I. Vi er jo bredt sammensat, og vi må da i hvert fald sige, at Norden har demokrati.

Jeg citerede fra én stor avis, men denne store avis står ikke ene, den har over halvdel af den danske befolkning bag sig i synet på Nordisk Råd. Derfor er det, jeg siger, at det er virkelighedsfjernt, det, vi diskuterer her. Der er ikke én eneste kritisk røst, og det minder mig om, dengang vi besluttede, at vi skulle afskaffe Landstinget i 1953. Alle de, der sad i landstinget, ville overhovedet ikke høre snak om det. Man ville ikke afskaffe sig selv.

Jeg har ikke foreslået Nordisk Råd afskaffet, jeg har foreslået Nordisk Råd skåret ned til et minimum af personer, sådan at man kunne begynde at overskue det igen og så lade være med at bruge det som påskud til en ferietur til en hel masse mennesker, der godt kunne blive hjemme. F.eks. sagde jeg under min replik før, at der er ikke 10 vilde heste, der kan fortælle mig – sådan at jeg kan forstå det i hvert fald – hvorfor Amtsrådsforeningen skal have en repræsentant med herop. Den har mig bekendt ingen som helst besluttede myndighed, men alligevel sender den en repræsentant med herop. Og prøv at se på sammensætningen i det her blad. Rådets 37. session må da være en eller anden, der kan se, at det er galmandsværk, og at vi ikke gavner Nordisk Råd ved at fortsætte det.

Fredheim: Fru president! Det var med stor interesse jeg satt og lyttet til hr. Poulsgaards hovedinnlegg, og også til hans svar på replikkene. Jeg tror han fikk fram sitt budskap klart og tydelig – og med engasjement.

Jeg har bare ett eneste spørsmål etter å ha hørt hans hovedinnlegg og hans replikk, og det er: Hvorfor i all verden spiller hr. Poulsgaard sin tid ved å delta i Nordisk Råd?

Poulsgaard: Det er simpelt hen den største nedvurdering af demokrati, jeg har hørt. Jeg går ud fra, at vi alle sammen tit deltager i forsamlinger, hvor vi bliver stemt ned. Det tror jeg da overgår enhver politiker. Det gør det i demokratiske forsamlinger.

Fremskridtspartiet i Danmark er et stort parti. Og i Norge på vej til at blive et stort parti.

Skulle kritikerne holde sig borte, så ville der aldrig ske ændringer. Det er vel ikke ved rygklapperi og medsnak, man kommer videre? Skal der ske fornyelse i nordisk samarbejde, så må der være nogen som tør vove at kritisere det nordiske samarbejde, vel at mærke kritisere i en positiv ånd, for jeg har virkelig en positiv indstilling til nordisk samarbejde.

Jeg synes, at det her simpelt hen var under lavmådet, og man kan jo heller ikke kritisere noget, hvis ikke man ved, hvad der foregår.

Koritzinsky: President! Jeg skal ikke be representanten Poulsgaard reise hjem. Men han er ingen kritiker av Nordisk Råd, han er en bøddel i forhold til Nordisk Råd. Han kommer med sterke ord om dokumenter – "galmannsverk" snakker han om. Enhver som mener å delta i et slags galehus, burde jo prøve å komme seg vekk derfra så fort som mulig, for ikke å ta skade på sin egen sjel.

Dette minner meg om hans partifelle fra Fremskrittspartiet i Norge, som kom med sterk kritikk av parlamentarikerens lange opphold ved FN. Når fremskrittspartipolitikere ikke synes de får noe særlig ut av – verken som kritikere eller som aktive medarbeidere – å delta i Nordisk Råd, i FN eller i andre forsamlinger, og når de påberoper seg massemedias eller velgerflertallets støtte til en slik holdning, synes jeg den mest naturlige kon-

klusjonen må være ikke å delta.

Poulsgaard har her vært en bøddel i sin ordbruk overfor Nordisk Råd. Han har ikke kommet med konstruktiv kritikk.

Fredheim: Fru president! Det er selvsagt en demokratisk rettighet å ha rett til sin egen oppfatning, og jeg benekter ikke at hr. Poulsgaard skal ha den retten. Det var ikke dét mitt spørsmål gikk på.

Hr. Poulsgaard snakker om demokratiske rettigheter – og det skal selvfølgelig han, som alle andre i de nordiske land, ha – men det er da vel ikke en demokratisk plikt for ham å motta valg til Nordisk Råd, hvis han mener at virksomheten i denne forsamling er fullstendig bortkastet! Da er det vel hans demokratiske rett å si nei til å bli valgt inn i denne forsamling.

Poulsgaard: Fru præsident! Det påstås stadig væk, at Fremskridtspartiet skal holde sig væk, men en anden Fremskridtsmand eller kvinde havde været lige så negativ eller positiv – gør som De vil.

Det er muligt, at jeg er bøddel, men jeg vil hellere være bøddel over for velbjærgede politikere end jeg vil være bøddel over for syge og gamle, enlige. Vi er nogle lande i Norden, der stander i økonomiske vanskeligheder, og vi skal til at finde besparelser. Så kommer visse velbjærgede politikere her og siger, at 3 pct. er for lidt, vi skal have 5 pct. øgning. Hvad får vi ud af disse øgninger? Større dynger papir. Jeg vil gerne være bøddel mod de papirdynger, hvis det er det, der lå i det.

Mirja Ryynänen: Fru president! Den internationaliserende og overnationaliserende verden berør spesielt små nasjoner og ställer dem samtidigt inför nya utmaningar. Den starka övernationalella mediaindustrin, som inte sällan struntar i nationella drag, uppmäter den nordiska civilisationens och kulturens livskraft. De nordiska länderna kan inte fullödiget delta i den berikande internationella växelverkan och integrationsprocessen, om de inte är medvetna om sin egen kulturidentitet.

Den integrerande rundradioverksamheten i

Västeuropa på 1980-talet har bl.a. kännetecknats av teknologi- och industripolitikens ökande inflytande på mediautvecklingen samt av marknadskrafternas och kommersialiseringens ökande inverkan. Rundradioverksamheten har internationaliserats och samtidigt i många länder har radioverksamheten privatiserats. I flera västeuropeiska länder har de nationella rundradiobolagens monopolställning brutits. I samband med denna teknisk-ekonomiska utveckling har man samtidigt känt ökande bekymmer för befrämjandet av den europeiska programproduktionen och strävat efter reglering av övernational programförmedling.

Skychannels och kabelsystems triumftåg har dock inte varit utan problem. I många fall har kommersiella satelliter råkat i ekonomiska svårigheter och den ökande distributionen genom kabel har skett långsammare än vad man väntat sig. En orsak torde vara att det kommersiella och till innehållet tomma programutbudet sist och slutligen inte intresserat upplysta europeiska TV-tittare eller lyssnare. Illustrerande i detta sammanhang är att de två nya nordiska kanalerna, nämligen TV2 i Danmark och TV4 i Finland som påbörjade sin verksamhet under 1988, är båda offentliga. De nationella rundradiobolagen har fortfarande en orubblig ställning, som de kommersiella kanalerna inte kan ersätta. På ett handgripligt sätt kunde detta konstateras exempelvis i Finland i samband med journaliststrejken senaste december.

Efter uppgörelsen med Tele-X har nya samarbetsformer utvecklats, bl.a. började Finland och Sverige utveckla ett bilateralt programsamarbete. I första skedet beslutade Finland att under åren 1988-90 bygga ett nät av fyra TV-stationer för sändningar av svenska program från Sveriges television. Sändningarna startade i början av december 1988. Program från Finlands television har sånts redan från och med 1986 inom Stockholmsområdet via Nackamasten.

Jag anser att nätet borde ytterligare byggas ut i Finland. Jag tycker att det är viktigt, att distributionen av program ur finska televisionens utbud i Sverige byggs ut av vad den är i dag.

Viktigare än de tekniska lösningarna är dock programsamarbetet. Genom att utveckla innehållet och det kulturella inslaget i pro-

grammen kan vi styrke vår nordiske identitet og delta i det økende kuturutbyttet som jåmbordiga parter i ett integrerat Europa.

Det finns dock många problem som måste lösas med upphovsråtsråttningar av reprissändningar i ett annat nordiskt land. Lösningen skulle vara till nytta både för konstnärerna och för mediasamarbetet i Norden.

Till slut, fru president, vill jag säga att jag också är mycket glad över ministerrådets beslut igår att åntligen ge resurser till en nordisk TV- och filmfond.

Brit Jørgensen: Fru president! Det som kanskje særpreges det nordiske samarbeid, dersom en sammenlikner det med tilsvarende samarbeid i andre regioner, er de store folkeorganisasjonenes medvirkning, engasjement og innflytelse.

Dette har gitt som resultat at de handlingsprogram og de vedtak som er utarbeidet og fattet på ulike områder i Nordisk Råd, har gitt oss et internasjonalt omdømme som vi kan være bekjent av: Overalt blir Norden sett på som en region der arbeidet for demokratiske rettigheter, menneskelig likeverd, sosiale rettigheter og medinnflytelse for innbyggerne er stilt i forgrunnen. Mange steder i verden snakker man om "den nordiske modell" som et forbilde for egen utvikling.

Det er de store og små vedtak og gjennomføring av disse som har gitt dette resultat. Vi har i praksis vist at det er en nær sammenheng mellom sosial trygghet og demokratisk stabilitet. Som sosialdemokrat konstaterer jeg at det er sosialdemokratiet som har spilt en nøkkelrolle i denne utviklingen, som ville vært utenkelig uten en sterk demokratisk arbeiderbevegelse i de nordiske land.

Det som i den siste tiden har demonstrert vårt skjebnefellesskap, er miljøproblemene. Et enkelt lands målsettinger kan bare gjennomføres gjennom mellomfolkelig samarbeid. Også fordi vår eneste mulighet for internasjonalt gjennomslag er gjennom felles opptreden og felles mål, var det et svært viktig ekstraordinært møte i Helsingør i fjor, hvor vi vedtok handlingsplanen mot havforurensning. Det er til dels industriens prosesser som har skapt de fleste av våre miljøproblemer. Jeg kunne nå tenkt meg et samarbeid og en stor fellesnordisk satsing for å få denne tek-

nologien til å løse miljøproblemene.

Også ved denne sesjonen skal det behandles store og viktige saker. Den økonomiske handlingsplanen bør bli et viktig redskap i det økonomiske og politiske samarbeidet som nå blir mer påkrevd, med tilnærmingen til det europeiske marked, OECD-landenes nedbygging av kapitalhindrende ordninger og – ikke minst – få til en vekst som tar hensyn til miljøet.

Både integrasjonen av landenes økonomier og den øvrige politiske utvikling har helt naturlig ført til at Nordens felles utenrikspolitikk må omfatte flere områder. Jeg slutter meg i denne forbindelse helt og fullt til det Einar Førde sa tidligere i dag, og det er interessant at han i hvert fall ikke så langt i debatten har møtt noen motsigelser.

Det finnes ingen vei utenom et utvidet utenrikspolitisk engasjement dersom vi ikke skal bli navlebeskuende og dobbeltmorske. Til tross for at vi er så vidt forskjellige og består av både nøytrale land og land tilsluttet NATO, kan vi sammen utvide vårt felles utenrikspolitiske engasjement. Vi deltar på forskjellig måte og fra forskjellig utgangspunkt både når det gjelder planlegging og posisjonering i forhold til Europa. Denne ulikheten skriver seg jo først og fremst fra våre ulike sikkerhetspolitiske tradisjoner. På mange måter er derfor vårt nye utenrikspolitiske engasjement svært viktig for at vi fortsatt skal være en region med internasjonal innflytelse. Med de store endringer som foregår i Europa og mellom supermaktene er dette en ytterst påkrevd modernisering av vårt arbeid, og forhåpentlig en påkrevd vitalisering av Nordisk Råd. Det blir lett noe uvirkelig over en debatt som ikke behandler de viktigste spørsmål i internasjonal politikk – spørsmål som i høy grad også har innflytelse på den nordiske situasjon.

Uansett ulike utenrikspolitiske bindinger kan Norden også i sikkerhetspolitikken i enda høyere grad være pådrivere. Våre tradisjoner i fredsbevarende aksjoner og i vårt internasjonale arbeid for å skape forutsetninger for sikkerhet og fred, gjør at vi har en stemme som blir lyttet til. Det er som pådrivere i disse spørsmålene jeg ser muligheter til å kunne øve innflytelse i samsvar med de demokratiske og sosiale idealer vi så ofte framholder at vi har felles.

Öli P. Guðbjartsson: Fru præsident! Skøvt de fleste indrømmer, at nordisk samarbejde i tidens løb har ført til mange gode resultater, så kender de fleste af os påstanden om, at resultaterne ikke står mål med besværet. Det har vi for resten også hørt i denne generaldebat.

To gange er der opstået planer om nærmere økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande, dog med undtagelse af Island. Første gang omkring det tidspunkt, da Det europæiske Fællesmarked blev grundlagt – men den plan mandede ud, da EFTA opstod. Og igen 10 år senere, da man planlagde en nordisk toldunion, Nordek.

Men selv om de nordiske lande aldrig dannede nogen økonomisk union, findes der dog økonomiske bindeled i visse dele af det nordiske samarbejde. Det vigtigste i den forbindelse er arbejdsmarkedsoverenskomsten mellem landene, som på det nærmeste gør Norden til ét fælles arbejdsmarked.

Her på denne session fremlægges også en ny økonomisk handlingsplan for tidsrummet 1989-1992. Man arbejder således konstant mod et nærmere samarbejde inden for disse spørgsmål.

Men man må dog ikke glemme, at baggrunden for alt nordisk samarbejde først og fremmest er kulturområdet. Det bygger på en fælles kulturarv og en fælles historie.

Selv om de økonomiske spørgsmål naturligvis er betydningsfulde – og som oftest gnisten i samtidens politik – så hviler enhver nations økonomiske system på et grundlag, som har en endnu større betydning, og det er det økologiske system i nationernes miljø. Dette faktum anerkendes og respekteres nu af flere og flere både enkeltpersoner og nationer.

Samarbejdsopgaverne øges således stadig. Her på sessionen fremlægges f.eks. et nordisk samarbejdsprogram på fiskeriområdet. I dette samarbejdsprogram er de vigtigste opgaveforslag følgende:

- at virke for forøget forskning af det marine økologiske system,
- at bevare fiskestammernes karakteristika og redde truede fiskebestande fra at uddø,
- at øge kvaliteten af fiskeprodukter,
- at udvikle samarbejdet inden for markedsforskning.

Fru præsident! Jeg vil tillade mig her til slut

at pointere betydningen af disse opgaver. Det er yderst nødvendigt, at dette arbejde bliver fremskyndet, og at man gør det koncentreret og af fuld kraft.

Selv om de fleste nordiske lande har betydningsfulde interesser at beskytte, vejer de vestnordiske landes interesser dog tungest i denne forbindelse. Disse landes økologiske system, deres økonomiske system og nationernes ve og vel står og falder hermed.

Jeg håber derfor, fru præsident, at det nordiske samarbejdsprogram på fiskeriområdet møder forståelse hos så stor del af parlamentarikerne som muligt på denne session.

Marianne Samuelsson: Fru president! Ministerrådet skriver i "Norden i Europa" att det nordiska miljöarbetet skall kunna vara pådrivande i det internationella miljöarbetet. Det stämmer dåligt med att Greenpeace efter Helsingörmötet skrev att det nordiska miljöarbetet nått botten.

Och det finns skäl att fundera över denna beskrivning.

Norden är den region i världen som per capita släpper ut mest föroreningar: vi ligger i tätklungan när det gäller utsläpp av koldioxid, kväveoxider, lösningsmedel, tungmetaller och kväveläckage. – Det är enkla, konkreta fakta.

Haven runt omkring oss håller på att sargas till döds. Och detta beror inte minst på de klorhaltiga utsläppen från massaindustrin, kväveläckaget från jordbruket och kvävenedfallet från bilismen.

Förra sommaren dog 17 000 sälar en långsam och plågsam död i Västerhavet. Det är rimligt att vi inser att denna plågsamma död är ännu vidrigare än den sälslakt som vi nu upprörs av. Och sälarerna kommer fortsätta att dö i våra hav på grund av nedsatt motståndskraft genom dålig miljö. Som alltså bland annat beror på övergödningen av haven.

Trots detta finns det politiker i Sverige och Danmark som på fullt allvar arbetar för att få bilförbindelse genom en bro över Öresund – en bilförbindelse som leder till ökad bilism, ökade kväveoxidutsläpp, ökad övergödning av de redan övergödda haven och därmed till ökad fiskdöd och sargade sälstammar.

Hur kommer det sig att politiker ingenting lär? Ministerrådet måste ta sitt ansvar och

stoppa Öresundsbron. Satsa endast på en järnvägstunnel under Sundet!

Sveriges statsminister sade i går att han var optimistisk när det gäller miljöfrågorna. Det kan också den säga som med full fart kör rakt ut i havet, men det hjälper inte om man inte ändrar kurs. Man hamnar i havet om man inte förändrar sin kursinriktning, och motsvarande gäller också beträffande miljöfrågorna.

Fru president! Som en blå tråd genom allt det skriftliga material som tillsänts oss inför denna session löper tanken på underkastelse under EG. Det verkar som om ministerrådet och också åtskilliga andra politiker i Norden tappat tror på den nordiska idén. Var är självtilliten? Var finns idéerna? Var finns viljan till självstyre?

Mellan raderna hör man hur EG-älskarna anser att de nordiska parlamenten skall förvandlas till tandlösa ja-sägare, som lämnar ifrån sig självbestämmanderätten när det gäller lagstiftning, miljöpolitik, arbetsmiljöpolitik och regionalpolitik till ett överstatligt organ i Bryssel.

EG:s vitbok anses vara så obegriplig att den inte ens är värd att översättas till svenska. Jag undrar just vad som är gömt i den!

Min fråga blir nu: Är det verkligen detta de nordiska folken vill? Vill vi verkligen ingå i en militär union med en egen valuta och egen centralbank? Har vi inte sett nog av dessa unioner? Vi har en i öster, och när det gäller den talar samma politiker som vill ha in oss i EG-unionen om rätten till självbestämmande, egen valuta och kontroll över sin egen utveckling.

Skall Nordiska rådet anta utmaningen, ta på sig rollen att hävda den nordiska regionens funktion och betydelse i regionernas Europa och i världen?

Miljöpartiet de gröna kräver i ett medlemsförslag direktval till Nordiska rådet. Syftet är att öka status och engagemang i Nordiska rådet samt att fokusera debatten mer på det nordiska alternativet. Vi måste bygga upp en egen självtillit i Norden – vi måste tro på den nordiska idén, vi måste tro på regionens självbestämmande.

Avslutningsvis: Den gröna rörelsen i Europa säger ja till ett utvidgat europeiskt samarbete. Vi säger ja till att människorna får röra sig fritt mellan länderna och lära sig av varandras kulturer. Men vi säger nej till en euro-

peisk supermakt, där ekonomin blir viktigare än ekologin och människor.

Fru president! Vi har jorden till låns från kommande generationer. Låt oss här bidra till denna förvaltning genom goda beslut och överläggningar.

Sasi: Fru president! Jag tror att vi är eniga om att vissa särdrag av den nordiska samhällsmodellen bör bevaras i den europeiska integrationsprocessen. Ett särdrag som vi enligt min mening måste avstå från är den höga skattenivån vi har i alla nordiska länder. Sverige, Danmark och Norge toppar ju den världsomfattande skattestatistiken och om man för Finlands del medräknar pensionsavgifterna till pensionsförsäkringsbolag är Finland inte mycket efter.

Då rörligheten av människor och kapital ökas kan skattedifferenserna inte vara stora i det gemensamma ekonomiska utrymmet. Redan i dag kan det observeras att de mest kompetenta människor ser hela världen som sin arbetsmarknad och söker sig dit där de förutom att de mest effektivt kan utnyttja sin kompetens också får den största ekonomiska belöning inte i brutto utan efter skatt. För oss nordbor är det ju ytterst viktigt att kunna behålla det andliga kapital som vårt mycket avancerade skolningssystem har gett oss. Det är klart att arbetstagarna i sin bedömning uppskattar den höga sociala servicenivån som vi har och detta kan försvara en aning högre skattenivå än i de andra europeiska länderna, men skillnaden kan inte vara så hög som den är idag.

För att kunna anpassa oss till den kommande utvecklingen bör vi redan nu sätta en lägre skattenivå som ett klart mål. En klar och konsekvent handlingsplan är viktig för att vi inte skall bli överraskade och tvungna till drastiska åtgärder i ett senare skede. I Finland har vi med intresse följt de skatteplaner som finansminister Feldt har publicerat. Klart sänkt inkomstskattenivå är någonting att sträva efter även för oss andra. I Finland kunde man i totalskattereformens första skede sänka högsta marginalskatten med 7% till 64% men Sveriges mål, ca 30% för 90% av befolkningen, är någonting som visar att skattereformen också i Finland bör fortsätta.

Men för att kunna komma ner tillräckligt

förutsätter det också en minskning av offentliga utgifter och en effektivisering av statens och kommunernas verksamhet. Därför borde vi i alla nordiska länder gå igenom och pröva behovet av alla offentliga funktioner för att kunna bevara det som vi anser viktigast.

En positiv attityd för effektivt arbete och sparande borde genomföras också i det nordiska samarbetets institutionella former. Både Jan P. Syse och Carl Bildt visade mycket förtråffligt i sina inlägg att bristen på kommittéer och samlingsfora här inte är något hinder för resultatbringande arbete. Därför förvånas man när det hela tiden föreslås nya organ som t.ex. ett gemensamt nordiskt EG-kontor i tillägg till de 2-3 ambassader som alla nordiska länder redan har i Bryssel. Att grunda någon organisation är inte samma sak som att göra någonting seriöst åt saken. Fru president! Det nordiska samarbetet behöver raskare tag och konkreta resultat.

Dam: Fru præsident! Der er søsat mange flagskibe i Nordisk Råd. Nogle af disse har udført bedrifter for folkene i Norden, medens andre blev liggende ved værft. Derimod har næsten alle mindre skibe som flittige slæbere opfyldt nordiske folks materielle og kulturelle behov.

Færing har nydt godt af dette, specielt de initiativer, der er udsprunget af det sproglige, historiske og kulturelle fællesskab. Nordens hus i Tørshavn er så langt det væsentligste aktiv, der er tilført os som resultat af nordisk samarbejde, men også sager som Vestnordensamarbejdet og Vestnordenfonden er initiativer fra dette Råd.

Vi vil fortsat trække på muligheder, der ligger på spredte felter i samarbejdet om specifikke spørgsmål, herunder nyskabelserne Nordplus og Nordjob, hvor vi dog har ønske om små justeringer af administrativ karakter.

Vi anerkender og bifalder, at Nordisk Råd har struktureret arbejdet således, at der opstilles handlingsplaner for enkelte sagsområder. Alene studiet af disse er inspirerende og pådrivende, og man stiller store forventninger til nogle af planerne. For tiden specielt til miljøbeskyttelsen og den ekstraordinære konference om havsmiljø.

Til gengæld må vi erkende, at manglende resultater i flere år for store projekter frustrere-

rer. "Norden som hjemmemarked" kom f.eks. ikke videre, og det mindsker troen på, at de nordiske lande hver for sig vil afskaffe national protektionisme til fordel for et andet nordisk lands behov eller til fordel for bestemte medborgergrupper i et andet land. Den nationale gevinst skal være åbenbar, før vi indrømmer andre fordele.

I denne forbindelse kom man som tilhører til debatten i går i den paradoksale situation at måtte give både Margrete Auken og statsminister Schlüter delvis ret, når de i uenighed om årsag og virkning kom til den fælles konklusion, at de store skridt tog vi ikke fremad det sidste årti. Snarere tripper vi på stedet, og toget er ved at køre fra en nordisk løsning p. g. a. udviklingen nede i Europa.

Dette hovedemne, "Norden i Europa", efterlader os med delte sind. Vi må anerkende det saglige og interessante arbejde, Præsidiensekretariatet præsenterer i sine rapporter, men samtidig erkende, at alle synes slået af beundring over de store resultater, som EEC har opnået, og den dynamik og fart, hvormed disse formaliseres, således at man har opgivet at opfylde de nordiske målsætninger først.

Det ser ud til, at der håbes på, at nogle nordiske lande via EFTA eller i kraft af andre fælles initiativer kan fjerne så mange handelsmæssige og andre hindringer, at den nordiske målsætning om et fællesmarked opfyldes som en slags bifangst.

Såfremt handlingsplanen fra 1985 afskrives, kan vi, der ikke medlemmer af EFTA, kun med bange anelser følge udviklingen fra sidelinjen.

Det er for os skræmmende, at ikke engang de små justeringer i toldarrangementet vedrørende forarbejdede fiskeprodukter, der var helt naturlige mellem de tidligere EFTA-partnere Sverige, Finland og Færøerne, har kunnet gennemføres, fordi en eller anden national prestige eller hensyntagen stod i vejen. Dog sker der en ændring her nu den 6. marts mellem Finland og Færøerne.

Færing ønsker som bekendt ikke medlemskab af EEC, men vil gerne tilforhandle sig nødvendige frihandelsindrømmelser. Vi må så håbe på, at disse kan accepteres af alle 18, hvis I går hen og bliver 18.

Da misinformerede og misinformerende miljøorganisationer op til denne session har

försøgt at oppiske en stemning mod norske fangere, vil jeg gerne bevidne Norge færøsk sympati og takke statsminister Brundtland for det klare og konsekvente svar, hun gav vedrørende de fornybare havressourcer. De skal udnyttes rationelt og hensigtsmæssigt under iagttagelse af en økologisk balance.

Vi færinger betragter denne koncession som gudgiven og føler naturligtvis en forpligtelse til hele tiden at overveje fangstmetoderne, så disse er så humane som menneskeligt muligt, og international opmærksomhed er kun en ansporing i dette arbejde.

Bilaterale uoverensstemmelser to nordiske lande imellem skal ikke indbringes for dette forum, men jeg kan ikke lade være med at nævne den nyligt indgåede fiskeriaftale mellem Norge og Færøerne som et eksempel på, at små nationale hensyn nedbryder et samarbejde, som man i kraft af nordisk solidaritet havde en ekstra forpligtelse til at værne om.

Biologisk begrundede nedskæringer accepter vi – det er en selvfølgelig livsbetingelse – men når man kommer dertil, at en fisk, som vi alligevel har købt af Norge og Sovjetunionen i fælleskab, ikke må gå i et færøsk trawl i norsk zone, men gerne i et sovjetisk småmasket trawl i norsk zone, så har man ladet indre politiske hensyn få for stor vægt, specielt når vi så må fange tre småfisk i stedet for længere øst i Barentshavet.

Fru præsident! Tiden tillader kun strejfnng af andre emner, så jeg må nøjes med at nævne vor store interesse i etableringen af de atomvåbenfrie zoner og efterlyse en opfølgning af de positive signaler, som Anker Jørgensen-komiteen fik i Moskva vedrørende Østersøen og Nordsøen, samt at vi undrer os over de sparsomme reaktioner på Gorbatjovs Murmansk-tale, der dog indeholdt både økonomiske, strategiske og miljømæssige perspektiver. Kort sagt, vi er optaget af, at en militærbygning hindres i Nordområderne nu der nedbygges i Europa.

Sinikka Hurskainen-Leppänen: Fru præsident! Under den diskussion som nu förts har man i en stor utsträckning behandlat olika delområden inom det nordiska samarbetet. Den omänskliga behandlingen av sälar har upprört oss alla. Samtidigt är det skäl att hålla i minnet att det på många nivåer finns mänsklig nöd.

Social- och miljöutskottet har behandlat bl.a. barnens ställning vid utvecklandet av det nordiska samarbetet. Personligen anser jag att samarbetet är av stor vikt. I verksamheten av Finlands förbund för första hem och skyddshem har jag kunnat på nära håll följa familjer med en förälder samt det mänskliga lidandet som de har. Familjer som hamnar mellan olika system i dag är ofta skuldsatta offer för konsumtions- och konkurrenssamhället. Flera familjer har gjort s.k. familjekonkurs. Av detta följer att familjen börjar må illa och problemen börjar kulminera.

Mer och mer behövs i samhället sådana åtgärder som förbättrar förutom hela familjens även, och framför allt, barnens ställning. Förebyggande åtgärder är viktiga, men även konkret hjälp borde stå till förfogande då det behövs. Därför vore det viktigt att det nordiska samarbetet skulle effektiviseras även inom barnskyddet så att misshandel av barn, barnincest samt våld bland barn kunde förebyggas så långt som möjligt. Jag hoppas att det lidande som barn utsätts för någon gång i detta forum kunde tilldra sig lika stor uppmärksamhet som sälarna i Norge i dag.

Norden är bland toppländerna i världen i arbetsmiljöfrågor och när det gäller att kvalitativt utveckla arbetslivet. Därför har Norden goda förutsättningar för att till andra länder utföra erfarenheter, kunnande och även apparatur. I detta sammanhang bör utvecklingsländerna vara med som centrala parter.

Det hela tiden föränderliga arbetslivet förutsätter kontinuerlig verksamhet för utvecklande av arbetsmiljöerna. Initiativet som togs inom ramen för Nordiska rådet behandlas nu i form av en överenskommelse. Under beredningen har arbetsmiljöbegreppets innehåll utvidgats till att omfatta även arbetslivets fysiska och psykiska faktorer.

De fem nordiska länderna har fortfarande möjligheter att i samarbete inrikta sina resurser på att kvalitativt utveckla arbetslivet. Arbetsmiljöavtalet förstärker samarbetets förutsättningar. De fem nordiska ländernas gemensamma avtal är betydande även med tanke på den europeiska integrationsprocessen. De nordiska länderna har lättare att tillsammans på europeisk nivå påverka proceduren att normera arbetsmiljön. I detta hänseende har avtalet även en vidare internationell betydelse.

Fru president! Det är skäl att undersöka och utveckla korrelationerna mellan sysselsättningen och arbetsmiljön. Norden borde kunna gå i spetsen för en sådan utveckling.

Landstyremedlem **Finnbogi Ísakson**: Fru president! Som repræsentant for Nordatlantens mest ensomme land – beliggende hundrede, og i nogle tilfælde tusinde mil fra andre lande, fritaget for aggressive fjender og med torsk som nærmeste naboer – som repræsentant for dette land, Færøerne, kan jeg ikke undgå at nævne noget om saltvand og fisk. Men i erkendelse af, at mennesket ikke lever af fisk alene, vil jeg også bevæge mig ind på det kulturelle område.

Det forekommer mig, at der foregår et ret intensivt og i visse henseender forbilledligt nordisk samarbejde på fiskeriområdet og i havspørgsmål i øvrigt.

Den forøgede mængde midler, der er stillet til rådighed for projektaktiviteter inden for akvakultur- og fiskeriområdet, bør nævnes specielt. I den oversigt, der er givet om Nordisk Samarbejdsprogram på Fiskeriområdet, gives der en række eksempler på dette, og der er eksempler, som vi færinger har støttet kraftigt. Jeg vil særlig nævne samarbejdet om det marine økologiske system, herunder udforskningen af havpattedyrene sælers og hvalers rolle. Færøerne har deltaget i et par af disse projekter og har fået sin del af støtten.

For de områder i Norden, der kun har mulighed for at dyrke havet, er forståelse for sammenhængene i havet af livsafgørende betydning – herunder også den rationelle udnyttelse af havpattedyrene. Denne udnyttelse er i øjeblikket og har i de seneste år været under meget stærk kritik fra visse kredse, også i Norden. Det er ret uforståeligt for os, der kun overlever i kraft af havet, at vi ikke må gribe ind over for det højere dyreliv i havet. Specielt er det vanskeligt for forstå denne kritik, når den kommer fra kredse, der bor i områder, hvor man har anset det for fuldstændig legitimt at gribe ind over for naturen og det dyreliv for at kunne udnytte landjorden til agerbrug, skovbrug etc.

Den øjeblikkelige kritik af de nordatlantiske kyststaters udnyttelse af havpattedyr har konkretiseret sig i en TV-udsendelse om norsk sælfangst. Jeg har set dette program,

og jeg skal erkende at visse scener synes uacceptable. Men samtidig med at jeg siger dette, vil jeg dog tillade mig at udtrykke håbet om, at den nævnte udsendelse ikke har sin styrke i den specielle, i nogen grad forfalskede, sammensætning af billedet og lyd, som lignende udsendelser om grindedrab på Færøerne har været plaget af.

Det kan måske lyde lidt usammenhængende, når jeg nu bevæger mig fra udnyttelsen af havpattedyr i Nordatlanten til kulturelle aktiviteter. Der er dog den sammenhæng, at jeg fortsat vil beskæftige mig med TV og TV-programmer.

Ministerrådet har forelagt Nordisk Råd forslag om udvidet samarbejde om radio, TV, video osv. – sandsynligvis som en følge af, at TELE-X-samarbejdet ikke blev til noget.

Færøerne er det land i Norden – måske i hele verden – som blev det sidste tv-land. For 10 år siden fik et par private foreninger tilladelse til at sende nogle udsendelser, og for knap 5 år siden fik Færøerne et offentligt tv. Det har udsendelser lørdag og søndag eftermiddag og har desuden udsendelse om aftenen. Dog er mandag og onsdag helt tv-fri dage. Ca. 25 pct. af udsendelserne er egenproduktion, resten er hovedsagelig fra dansk tv.

Færøsk tv har et udmærket samarbejde med dansk tv. Men alligevel vil jeg tillade mig at fremsætte den tanke, at måske kunne alle de selvstændige nordiske nationer ved indkøb af programmer uden for Norden samtidig sikre rettigheder til oversættelse og udsendelse af disse programmer på Færøerne og i de andre små sprogområder, som har tv. Det ville være et gavnligt initiativ i god nordisk ånd.

Ligeledes vil jeg foreslå, at Færøerne og andre små sprogområder vil blive taget i betragtning, når de selvstændige nordiske lande køber sig rettigheder til at sende tv-programmer over satellit. Dette skal forstås således, at f. eks. Færøerne uden nogen ekstra afgift af betydning kunne få ret til at videretransmittere nordiske satellitprogrammer. Det er mit ønske, at kulturministrene og Kulturudvalget også behandler denne side af sagen.

Og så gætter jeg mig til, fru president, at Nordisk Råd begynder at blive træt af at høre på de små områders økonomiske ønsker. For ikke at forblive i ønskepositionen som modta-

ger vil jeg derfor foreslå på vegne af det færøske Landsstyre, at Nordisk Råd viser de selvstyrende områder den gestus at give os tilladelse til at betale vores eget kontingent i Nordisk Råd efter samme kriterier, som de selvstyrende lande betaler deres kontingent.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Det anmäldes, att behandlingen av ministerrådets berättelser C 1 och C 2 fortsätter i utskotten.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 17.15.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 1 mars 1989 kl. 09.00–10.45

Presidenter: Anker Jørgensen (1–5) och Páll Pétursson (5–6)

Dagordning

1. C 1/1989: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet, herunder betenkning om Kontrolloppgavene 1988

2. C 2/1989: Redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet (*Budsjett- og kontrollutvalgets betenkning*)

3. Bilag til C 2/1989 – Norden i Europa II

4. C 5/1989: Beretning fra Nordisk Kulturfond (*Budsjett- og kontrollutvalgets betenkning*)

5. Meddelelse om rekommandasjon nr. 45/1987 om finansieringen av det nordiske samarbeidet

6. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

3/1988 om Nordisk Ministerråds budsjett for 1988 samt preliminaire rammer for 1989-90

45/1988 om Nordisk skolesamarbeid i Nordisk Ministerråds regi

49/1988 om Nordisk Ministerråds budsjett for 1989

Meddelanden

Det meddelades, att Gustav Björkstrand och Hans Jørgen Jensen samt energiminister Jens Bilgrav, Nielsen, vicelanrådet May Flodin, kulturminister Ole Vig Jensen och kirke- og undervisningsminister Mary Kvidal intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Sakari Knuuttilla återtagit sin plats i rådet och att Sinikka Hurskai-

nen-Leppänen lämnat sessionen, att Karl-Erik Svartberg återtagit sin plats i rådet och att Birthe Sörestedt lämnat sessionen, att Åsa Solberg Iversen lämnat sessionen och ersatts av Mary Eide samt att för del av denna dag Lennart Andersson ersatts av Birthe Sörestedt, Heikki Riihijärvi av Eeva-Liisa Moilanen och Marianne Samuelsson av Birger Schlaug.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter 1988 (budget- och kontrollutskottets betänkande)

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av berättelsen C 1/1989 beslutar om följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att ministerrådet tar ansvar för, att nationella myndigheter, som skall verkställa av Nordiska ministerrådet fattade beslut, snarast möjligt får klara direktiv om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av besluten

2. att lägga de synpunkter, som fackutskottet framfört, till grund för det fortsatta arbetet

3. att ministerrådet beaktar de synpunkter och förslag som budget- och kontrollutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1988 samt att ministerrådet rapporterar till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits.

B. att Nordiska rådet lägger C 1/1989 till handlingarna.

Ivar Hansen (budget- och kontrollutskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal indledningsvis takke det tidligere præsidium, fordi man har disponeret således, at budgetdrøftelserne bliver det første punkt efter generaldebatten. Vi mener i Budget- og Kontrolkomitéen, at det er naturligt, at vi drøfter det samlede budget og redogørelsen for årets arbejde, inden vi taget fat på de forskellige fagområder, og derfor skal Budget- og Kontrolkomitéen i overensstemmelse med præsidiets beslutning afgive en samlet betænkning over Ministerrådets beretning om samarbejdet i 1988.

Kontroludvalget skal indledningsvis konstatere, at C 1 i år er en ren virksomhedsberetning, hvori det rapporteres om det forløbne års begivenheder og aktiviteter.

Et af de store spørgsmål i det forløbne år har været, hvordan Norden og det nordiske samarbejde skal kunne tilpasse sig den europæiske integrationsproces, og som alle ved, har både Rådet og Ministerrådet været engageret i et omfattende analyse- og udredningsarbejde. Det gælder rapporten fra Den Internationale Komité, og det gælder rapporten fra Ministerrådet, "Norden i Europa".

Budget- og Kontrolkomiteens synpunkter på rapporten "Norden i Europa II" foreligger i en separat betænkning til C 2, 1989. Jeg skal dog på udvalgets vegne også her fremhæve betydningen af, at Ministerrådet tager hensyn til de synpunkter, som Rådet giver udtryk for.

Jeg skal her nævne, at der om Budget- og Kontrolkomiteens granskning af virksomheden inden for prøvning og standardisering ved NORDTEST, Nordisk Industrifond – det er hele kontrolvirksomheden i det forløbne år – foreligger til underretning og læsning rapporter, som Rådets medlemmer kan studere.

Jeg skal blot her gøre opmærksom på, at Industrifonden har lagt speciel vægt på afvik-

lingen af tekniske handelshindringer i Norden og Nordens tilpasning til EF's indre marked. Vi har haft en ekspert, civilingeniør Ivar Foss til at gennemføre undersøgelsen og vurdere disse ting, og på grundlag af denne rapport har Budget- og Kontroludvalget foreslået, at Ministerrådet vedtager visse dispositioner, af hvilke jeg skal nævne et par stykker:

Vedrørende Nordisk Industrifonds støtte til standardiseringsprojektet at opprioritere standardiseringsarbejdet i den kommende 5-årige periode og vedrørende NORDTEST af opfordre NORDTEST til at fortsætte med ændringen af arbejdsformerne med henblik på at introducere europæiske metoder i Norden og at tilpasse eksisterende nordiske metoder til europæisk niveau.

Når det drejer sig om afvikling af handelshindringer, har Ministerrådet afgivet en rapport om dette arbejde i form af bilag 2 til C 1. Af denne rapport fremgår det, at man bl.a. har arbejdet med at opbygge et system med lister over produktområder med ligeværdige regler i de nordiske lande. Man har også arbejdet med at udbygge mod handelshindringer nordisk og nationalt.

Det bliver imidlertid sagt ligeud, at arbejdet går for langsomt, og at det største problem ligger i at få gennemført programmet nationalt. Programmet har ikke tilstrækkelig tyngde i det daglige arbejde og får derfor ikke tilstrækkelig gennemslagskraft.

Budget- og Kontrolkomitéen mener, at dette ikke på nogen måde er typisk alene for samarbejdet mod handelshindringer. Erfaringen viser, at den nationale realisering af nordiske beslutninger tager unødigt lang tid. I mange tilfælde beror det ganske enkelt på, at de, der skal gennemføre en beslutning, hverken får information om beslutningen eller klare direktiver for, hvad der skal sættes i værk. Udvalget finder, at Ministerrådet bør påtage sig ansvaret for, at beslutningerne træffes inden for rammerne for det nordiske samarbejde og også bliver gennemført nationalt.

Budget- og Kontrolkomiteen kan med tilfredshed konstatere, at et af udvalgets prioriterede områder, nemlig miljøpolitikken, har været højaktuelt i 1988. Det blev jo til og med afholdt en ekstra session om miljøspørgsmål den 16. november, som jeg derfor ikke skal komme nærmere ind på.

Vi noterer også med tilfredshed det arbej-

de, der har været gjort med gennemførelse af forslaget til en egentlig arbejdsmiljøkonvention.

En anden af Budget- og Kontroludvalgets kontrolopgaver i 1988 har været granskning af virksomheden ved Nordisk Institut for Odontologisk Materialeprøvning, forkortet til NIOM. NIOM er beliggende i Oslo, dens virksomhed består for størstedelens vedkommende af afprøvning af dentalmaterialer, bl.a. amalgam, som jo ud fra et miljøsynspunkt er et problematisk materiale. Derfor kan jeg roligt sige, at denne forsøgsvirksomhed og kontrol med odontologisk materiale finder sted på et meget højt fagligt niveau.

Undersøgelsen er gennemført af udvalgets sekretær, og der foreligger også en rapport om denne undersøgelse på Rådets bord.

NIOM har haft udsendt et spørgeskema med henblik på at få at vide, hvordan brugerne ser på NIOM's virksomhed. På baggrund af svarene i dette skema har udvalget foreslået Ministerrådet at stille midler til rådighed for NIOM, fortsat at undersøge mulighederne for at øge NIOM's forskningsvirksomhed, at opfordre NIOM til at øge sin informationsvirksomhed og at vurdere spørgsmålet om afgiftsfinansiering af NIOM's materialeprøvning, hvis der indføres krav fra myndighederne om registrering af odontologisk material. Det er altså hele spørgsmålet om i fremtiden at have en mulighed for i højere grad at finansiere denne type virksomheder ved en form for brugerbetaling.

Som bilag 1 til C 1 har Ministerrådet præsenteret en oversigt over forsknings- og udviklingsvirksomheden inden for rammerne af Ministerrådets budget. Budget- og Kontroludvalget ser dette som en interessant information og er positiv over for, at Ministerrådet efter at forsætte dette arbejde og videreudvikle analysemetoderne.

I 1988 er der også gennemført en kontrolvirksomhed af Nordens Hus i Reykjavik og Nordens Hus på Færøerne. Jeg gør kort opmærksom på, at der også, for så vidt angår disse to kulturhuse, ligger en rapport på Rådets bord, som jeg vil opfordre til, at man studerer.

Der gøres også i disse to rapporter opmærksom på de forslag til tiltag, som undersøgelsen har ført med sig i henseende til mulighederne for at få disse to kulturhuse til at

fungere bedre, end det allerede er tilfældet, og for at få dem til at fungere i alle nordiske landes interesse.

Hr. præsident! Med disse bemærkninger skal jeg hermed give anledning til en mulig debat om C 1.

Industri- og handelsminister samt nordisk samarbejtsminister **Jön Sigurðsson**: Herr president! Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet visar att år 1988 kommer att gå till historien som det år då grunden lades för en förnyelse av det nordiska samarbetet. Internationella aspekter, särskilt integrationsprocessen i Västeuropa men även miljöfrågor med en internationell dimension, har varit föremål för noggranna studier. Jag vill här också nämna inrättandet av den Nordiska utvecklingsfonden och att Nordiska projektexportfonden under året har gjorts till en permanent institution. Båda är exempel på arbetets internationella inriktning.

Samtidigt med denna internationella tendens har evalueringen och effektiviseringen av samarbetets organisation haft en framskjuten plats på dagordningen. Vid sidan av förberedelserna för denna nyinriktning har det rotfasta och fruktbara samarbetet inom snart sagt alla samhällssektorer fortsatt.

Efter att ha studerat budget- och kontrollutskottets betänkande och lyssnat till utskottets talesman Ivar Hansen kan man notera att en bred enighet råder om huvudlinjerna i det nordiska samarbetet såsom det har beskrivits i ministerrådets verksamhetsberättelse för år 1988. Jag kommer här att beröra endast ett fåtal punkter, främst de tre klämmförslagen i betänkandet.

Herr president! Budget- och kontrollutskottet har i sitt betänkande om C 1 föreslagit att ministerrådet tar ansvar för att nationella myndigheter, som skall verkställa av ministerrådet fastställda beslut, snarast möjligt får klara direktiv om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av besluten. Utskottet nämner arbetet med en avveckling av handelshinder i Norden såsom ett exempel på att genomförandet av ministerrådets beslut tar onödigt lång tid. Den norske samarbejtsministern kommer senare under debatten att redogöra för det mer detaljerade arbetet kring avvecklingen av

handelshinder.

Men allmänt vill jag säga i detta sammanhang att ministerrådet redan förra sommaren startade ett utvecklingsarbete gällande beslutsprocessen i ministerrådet. Jag anser att utskottets kritiska kommentarer på sätt och vis inte är utan fog. Den nationella implementeringen av besluten är naturligtvis utslagsgivande, och ministerrådet måste överväga utskottets synpunkter i den pågående översynen av beslutsprocessen.

Jag vill dock ta fasta på att i enlighet med Helsingforsavtalet övervakas efterlevnaden av besluten av länderna själva. Som ett led i uppstramningen av genomförandet av ministerrådets beslut har samarbetsministrarna givit ställföreträdarkontoren i alla länderna i uppgift att kartlägga den nationella beredningen och uppföljningen av nordiska program.

Herr president! Ministerrådet noterar att en stor del av de synpunkter som rådets fackutskott har lämnat utgör snarare önskemål om framtiden än synpunkter på året som har gått. Budget- och kontrollutskottet har i sitt samlade betänkande föreslagit att fackutskottets synpunkter läggs till grund för det fortsatta arbetet. Ministerrådet antar att fackutskottets synpunkter eventuellt blir föremål för diskussion under den debatt som förs om ministerrådets kommande verksamhet i samband med behandlingen av C 2-dokumentet och de olika utskottens saker. Ministerrådet kommer givetvis att beakta fackutskottets synpunkter i samband med styrningen av det framtida samarbetet. Som ett exempel vill jag nämna att ministerrådet har tagit ad notam att budget- och kontrollutskottet berörde frågan om finansieringen av kulturhandlingsplanen. I själva planen har ministerrådet meddelat att aktiviteterna i handlingsplanen framför allt kommer att finansieras med medel som frigörs inom sektorn och via den generella höjningen av den nordiska budgeten. Ministerrådet har meddelat att man avser att öka kultursektorns del av budgeten så att kulturbudgeten år 1991 kommer att ligga 35 miljoner danska kronor över 1987 års nivå. Ministerrådet avser givetvis att följa denna finansieringsplan. Men det är på sin plats och ett nyttigt påpekande att ministerrådet kommer att utreda saken och presentera detta närmare för rådet.

Redovisningen av utskottets kontrolluppgifter gällande de fem nordiska institutioner som berörs i betänkandet avser mer synpunkter på den framtida verksamhetens inriktning än på det gångna året. Många av dessa påpekanden bygger på kloka och insiktsfulla bedömningar. Ministerrådet kommer naturligtvis att överväga dem i samband med planeringen av det kommande arbetet. Detta gäller alla fem institutionerna som granskas, såväl de kulturella som de tekniska.

Herr president! Till slut vill jag konstatera att ministerrådet delar budget- och kontrollutskottets åsikt att en effektiv information om det offentliga nordiska samarbetet är av allra största vikt. De olika fackutskotten har med tillfredsställelse noterat sig många av ministerrådets åtgärder till kännedom. Jag kommer inte här att markera dessa frågor, men de positiva signalerna från rådet beaktas naturligtvis minst lika uppmärksam som den kritik som har framförts. Berömmen bör styra oss i minst lika hög grad som kritiken.

Fiskeriminister og nordisk samarbeidsminister **Mørk Eidem**: President! Det nordiske samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre fyller i disse dager to år. Det ville være feil å si at programmet hadde en trang fødsel. Forventningene og oppbakkingen fra bl.a. parlamentarikerne i denne sal var for sterk til det. Imidlertid har den tidlige barndom ikke vært lett, og har bydd på både overraskende motstand og motvilje fra ulike hold og problemstillinger som har vanskeliggjort vekstbetingelsene for barnet som man kanskje ikke hadde forventet på forhånd.

Arbeidet for å virkeliggjøre intensjonene i programmet føres i hovedsak langs to linjer:

For det første – å søke og løse registrerte, konkrete tilfeller av alle såkalte ikke-tariffære handelshindre.

Og for det andre – å medvirke til at samarbeidsprogrammets retningslinjer om tekniske handelshindre gjennomføres i nasjonale forvaltninger.

Da programmet ble satt ut i livet, hadde vi en beholdning på ca. 80 forskjellige handelshindersproblemer. I dag er ca. halvparten av disse ryddet av bordet, og arbeid pågår i berørte embetsmannskomiteer og arbeidsgrupper med å nedbygge virkningene av de reste-

rende 40. Det har imidlertid vist seg at et antall av disse problemområder er særdeles komplisert. Eksempelvis er et antall tilfeller flersektorielle, eller en løsning henger på tåtak i bare ett land. Ikke minst er man blitt klar over den fare for lojalitetskonflikt som kan oppstå i dette arbeidet. På visse sektorer er målsettingen med samarbeidet primært å beskytte liv og helse, og det kan derfor ikke undre noen at det kan oppstå problemer når dette settes opp mot ønsket om et åpnere handelssamkvem i Norden

Når vi imidlertid kommer inn på området tekniske handelshindre, er det med forventning vi registrerer den stadig voksende oppmerksomhet og interesse som hefter seg ved publikasjonen "Produktområder med likeverdige regler i de nordiske land." Publikasjonen inneholder lister over ni produktområder som er undergitt likeverdige regler i minst to nordiske land. Med andre ord: Produkter oppgitt i disse lister skal uten ytterligere krav om kontroll og godkjenning kunne passere uhindret over grensene i Norden. Slik gis begrepet "Norden som hjemmemarked" et reelt innhold!

Samarbeidsprogrammet innførte som noe helt nytt i nordisk samarbeid prinsippet om gjensidig anerkjennelse av prøvingsresultat og aksept av varer. Dette har vakt en viss bekymring i ulike leirer. Prinsippet bærer i seg visse elementer som kan assosieres med overstaltighet og fraskrivelse av suverenitet, slik man kjenner det fra EF. Den særlige Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindre er derfor i ferd med å kartlegge de juridiske og forvaltningsmessige implikasjoner for landene ved å gjennomføre samarbeidsprogrammet. Det er fastslått at det ikke i noe land foreligger grunnlovsmessige hindringer mot å gjennomføre programmet, men at det er nødvendig å foreta visse forvaltningsmessige tiltak.

Jeg finner videre grunn til å nevne, at ved siden av dette meget kompliserte utredningsarbeid, er den nasjonale gjennomføring av programmet i ferd med å nedfelle seg i den forvaltningsmessige prosess. Således er eksempelvis den omtalte publikasjon blitt distribuert av respektive utenrikshandelsministre til et stort antall brukere. I flere land er det tatt initiativ for å forankre programmet i nasjonalforsamlingene, samt å holde mulighe-

ten åpen for å anvende lovgivning hvis gjennomføringen ikke går som forutsatt.

Jeg er kjent med at det under budsjett- og kontrollutvalgets arbeid med Ministerrådets årsberetning er framkommet synspunkter på at det synes å være visse problemer i forbindelse med den nasjonale gjennomføringen av samarbeidsprogrammet. Jeg kan her opplyse at utenrikshandelsministrene gjorde seg de samme refleksjoner da de møttes ved utgangen av november forrige år. I rapporten fra handelsembetsmennene var det gjort rede for at samarbeidsprogrammets prinsipper ikke i tilstrekkelig grad får gjennomslag i nasjonale forvaltninger. Årsakene til dette kan søkes på ulike hold. Programmet er uten videre i henhold til Helsingfors-avtalen bindende for landene. For at det skal få full gjennomslagskraft hos berørte myndigheter, er det imidlertid nødvendig at de enkelte regjeringer foretar nødvendige nasjonale tiltak.

Utenrikshandelsministrene tok som en følge av det en rekke initiativ under møtet som sikter mot å effektivisere den nasjonale gjennomføringen. Man påtok seg eksempelvis ansvaret for, ved siden av å sørge for at programmet gjennomføres etter intensjonene, samt at de publiserte lister over likeverdige regler operasjonaliseres, gjennom direkte kontakt med sine respektive regjeringsskoleger å se til at problemer vedrørende tredjelandstrafikk og veiavgifter, byggprodukter og behovsprøving ved registrering av legemidler kan nedbygges, eventuelt fjernes. Dessuten gav man embetsmannskomiteen i oppdrag å gå videre i arbeidet med å avvikle toll- og postprosedyremessige problem, samt – med tanke på utviklingen i EF – å skape forutsetninger for å forenkle grensekontrollene i Norden.

De økonomiske fordeler med nedbygging av handelshindre var – og er – åpenbare, både i et nasjonaløkonomisk perspektiv og med henblikk på produsenters og eksportørers framgang på internasjonale markeder.

I en tid med sterk fokusering på de nordiske lands framtidige relasjoner til De europeiske fellesskap, er det godt å kunne konstatere, at til tross for at vi ikke disponerer over overstaltlige instrumenter for å gjennomføre fattede vedtak i medlemslandene, viser den aktuelle utvikling at det er mulig å realisere en så ambisiøs målsetting som samarbeids-

programmet utgör, hvis den politiske vilje er til stede – og Norden vil!

Elver Jonsson: Herr president! Samarbetsminister Jón Sigurðsson sade att man måste se det som står i C1 mera som önskemål än som kritik. Jag försäkrar att mitt inlägg kommer att ge vid handen att jag inte är lika tillfredsställd som ministerrådets talesmän.

Det är första gången som budget- och kontrollutskottet avlägger ett betänkande över C1, medan andra utskott yttrar sig till detta utskott. Det är därför som jag från kommunikationsutskottets horisont skall anföra några synpunkter.

Bland de frågor som vi har behandlat har kommunikationsutskottet lagt särskild vikt vid ett par frågor: trafiksäkerheten i Norden och hur den nordiska transportmarknaden skall anpassas till det som nu sker i EG. En liberalisering och harmonisering av transportpolitiken inom EG kan ha stora och oönskade konsekvenser för oss i Norden. Därför eftersträvar vi att följa denna och påverka den i en för Norden gynnsam riktning.

Vidare konstaterar kommunikationsutskottet att det i nuvarande läge knappast finns förutsättningar för ett nordiskt sjöfartspolitiskt samarbete. Samtidigt menar vi att ministerrådet på sikt skall verka för en gemensam sjöfartspolitik och upprättande av ett samarbete där de sjöfartstekniska frågorna skall behandlas. Åtgärder måste vidtas för att tillförsäkra att den nordiska sjöfarten inte riskerar att bli utslagen.

Vi har länge arbetat för förbättrade tvärgående kommunikationer inom Norden. Det gäller transporter både till lands och i luften. Det har visat sig att speciellt de tvärgående flygförbindelserna har varit bristfälliga och inte kunnat utvecklas på ett gynnsamt sätt på grund av internationella regler. Enligt dessa regler får inte ett flygbolag driva inrikestrafik i ett land där bolaget inte är registrerat. Detta har t.ex. hindrat ett norskt bolag att på ett ekonomiskt sätt driva tvärgående trafik från Norge med mellanlandning i Sverige.

Utskottet betonar vikten av att de internationella reglerna om flygtrafik inte får stå i vägen för en gynnsam regional utveckling i Norden. Det här för med sig problem inte bara på persontrafikens område, utan också

när det gäller godstrafik och – som vi hörde i går – postgången. Två nära orter i norra Norden kan få sin post sänd hundratals mil med flera omsorterings och stor försening som följd. Kommunikationsutskottet förväntar sig att ministerrådet hittar en lösning på dessa problem.

Nordiska resenärer har också kunnat lägga märke till att flygbiljetterna blir dyrare om man flyger över en gräns inom Norden. Om man exempelvis reser från Stockholm till Köpenhamn blir det billigare att flyga till Malmö och sedan ta färjan till Köpenhamn. Utskottet anser det angeläget att Norden prismässigt klassificeras som inrikesreseområde. Utskottet anser att en sådan ordning skulle öka resandet inom Norden och därmed stärka den nordiska gemenskapen.

De nordiska transportministrarna beslutade i december 1987 att hindren mellan våra länder på landtransportområdet skall avvecklas parallellt med motsvarande utveckling inom EG. Vi bör observera de olika villkor som nu finns för åkerinäringen i de skilda länderna. Exempelvis för åkerinäringen i Sverige kan det bli mycket kännbart om man inte får en positiv anpassning. Vi menar att man måste prioritera det arbetet. Vi hänvisar till vårt tilläggsbetänkande över C2 "Norden i Europa II" och förutsätter att man utarbetar en särskild strategi för detta.

Av ministerrådets kommentarer om ett permanent ungdomsresekort framgår att man har slutat marknadsföra ungdomsresekortet men i stället kommit med en ny reseprodukt, "Nordturist för unga", som marknadsförs under 1988 och 1989. Om efterfrågan inte blir tillfredsställande skall det övervägas om marknadsföringen skall avslutas 1990 eller om produkten skall ersättas med en annan produkt.

Vi upprepar vår mening att ett ungdomsresekort inte enbart skall bedömas utifrån ekonomiska överväganden. Ett attraktivt nordiskt ungdomsresekort anses långsiktigt kunna öka turismen inom Norden, öka kunskapen och förståelsen de nordiska länderna emellan samt främja intresset för nordiskt samarbete. Vi menar att de kommersiella hänsynen måste bli sekundära. Vi tror också att det måste bli en effektiv marknadsföring under en längre period för att reseprodukten skall bli attraktiv. I det sammanhanget erin-

ras om erfarenheterna av marknadsföringen av Interrailkortet.

När utskottet på sin tid föreslog att Nordiska rådet skulle anta den nordiska handlingsplanen för trafiksäkerhet förutsatte vi att verksamheten enligt planen skulle komma som tillägg till ett redan etablerat samarbete inom sektorn. Det är därför med stor besvikelse utskottet noterar att ministerrådet i sin budget för 1989 har minskat anslagsbeviljningarna till trafiksäkerheten. I dag anslår ministerrådet enstaka miljoner till trafiksäkerhetsarbetet i Norden, så små belopp att de motsvarar konstnaderna för ett par-tre trafikolyckor. Det finns anledning till omprövning på den punkten. Därför anmodar vi ministrarna att i den fortsatta verksamheten prioritera trafiksäkerheten högre och visa att de nordiska länderna även i fortsättningen kan vara en förebild för övriga länder.

Herr president! Låt mig avsluta med att säga att den inre förnyelse som budgetkommitténs ordförande Ivar Hansen talade om är ytterst angelägen – Jón Sigurðsson och Bjarne Mørk Eidem instämde i detta. Jag tror det är viktigt att vi nu går från ord till handling, för den starkaste kritiken mot det nordiska samarbetet är att vi har många handlingsplaner – mer planer än handling. Låt oss få en bättre tingens ordning till stånd!

Saara-Maria Paakkinen: Ärade president! I dokumentet C 2 berörs planerna för det nordiska samarbetet. Ministerrådet avser att under det närmaste året koordinera samarbetet i internationella fora, framförallt i FN. Som mål för samarbetet nämns SADCC-länderna, ett självständigt Namibia, Mellan-Amerika och stöd åt planerna inom FN beträffande biståndsarbetet för folken i Afghanistan. Jag tycker att de nordiska länderna borde ta en aktiv ställning också i syfte att åstadkomma en fredlig lösning av krisen i Mellanöstern.

Budget- och kontrollutskottet föreslår att man under planeringsperioden fortfarande borde satsa på utvecklingsarbetet. Jag ger mitt stöd åt denna synpunkt, och bland de uppräknade objekten ville jag tillfoga Mellanöstern och Västsahara.

Finland har givit sitt stöd åt palestinier genom FN:s flyktingorganisation UNWRA liksom de andra nordiska länderna. Efter en

folkresning som nu har varat mer än ett år finns det ett mycket stort behov av detta bistånd. Man har föreslagit att FN:s fredsstyrkor borde sändas till de bemannade områdena på Jordanflodens västbank och Gazaområdet. Ett bevis på de nordiska ländernas ökade aktivitet inom FN kunde vara att detta förslag utreds och bringas till ett positivt slutresultat.

Fredsprocessen inom det västliga Sahara har satts igång på basen av ett förslag från FN:s generalsekreterare. Det långdragna kriget i området har fösvagat landets ekonomi. Behovet av humanitärt bistånd är stort. Därför ville jag foga denna del av världen till objekten för det nordiska biståndsarbetet.

Samtidigt vill jag framhålla att biståndet bör organiseras så att det ger medborgarna och folkrörelserna ännu bättre förutsättningar att agera inom ramen för solidaritetsprojekt.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Jeg vil under dette dagsordenspunkt tage sager op, som angår ungdommen i Norden og mulighederne for at gøre det muligt for de ungdomsorganisationer, som danner Ungdommens Nordiske Råd, at øge deres aktiviteter og deltage i det nordiske samarbejde på en måde, der kan fremme dette.

Der er på Ungdommens Nordiske Råds 25. session, som afholdtes den 24.–26. februar dette år, fremlagt nogle ønskemål om støtte fra Nordisk Ministerråd, og jeg nævner her særligt et ønske om, at tilskud til Den Nordiske Ungdomskomite til internationalt samarbejde øges med 1 mio. kr. Jeg håber, at Ministerrådet ser på disse sager, når budgettet for næste år planlægges.

Der er også her i rapporten fra den 25. session nævnt ønsket om, at rejser på fly såvel inden for Vestnorden som mellem Vestnorden og det øvrige Norden gøres billigere, end det er tilfældet i dag. Det er ganske vigtigt at gøre det nemmere for ungdommen i Norden at træffes, og ikke mindst for de mennesker, der står for de enkelte organisationer. Dette angår såvel kulturelle som andre sager, der drøftes af ungdomsorganisationerne, ikke mindst de internationale sager, som har fået så stor en opmærksomhed her på denne session.

Elver Jonsson: Herr president! Det är kanske litet förmätet av mig att ta till orda nu. Jag hade förväntat mig att ministerrådets talesmän skulle kommentera de synpunkter som här har framförts, inte minst nu senast.

Låt mig för kommunikationsutskottet och de parlamentariska ledamöterna säga att vi har försökt driva på frågan om turism i Västnorden. En del av det jag sade berör det som Hjørleifur efterlyste, nämligen hur man skall klara turism i Västnorden, särskilt för ungdom. Då vill jag återigen säga att det är oerhört angeläget att vi får en prissättning som blir attraktiv och som omfattar Island, Färöarna och Grönland. Då tror jag att vi behöver en mer långsiktig marknadsföring och en generös prissättning som gör det möjligt för nordiska ungdomar att resa just i Norden!

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande budget- och kontrollutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade: Esko Aho, Svein Alsaker, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjørleifur Gutormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Birthe Sørestedt, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Dorte Bennedsen, Carl Bildt, Atli P. Dam, Lahja Exner, Einar Førde, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Marianne Jelved, Anneli Jäätteenmäki, Arvo Kempainen, Helge Adam Møller, Óli P. Guðbjartsson, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Arne Skauge, Karin Söder och Þorsteinn Pálsson.

Yttrandet hade sålunda antagits med 70 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölles.

2

C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottets betänkande 1)

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1989, antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att nya aktiviteter av större dimension tillföres nya medel eller att ministerrådet på annat sätt säkrar genomförandet av dessa aktiviteter
  - att ministerrådet beslutar att överskottet från 1987 års verksamhet överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten
  - att i kommande planeringsdokument ge en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna för olika aktiviteter samt att ange preliminära sektorramar
  - att vid eventuella omprioriteringar inom planeringsperioden ta hänsyn till rådets synpunkter och prioriteringar
  - att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller kostnads- och finansieringsplaner
  - att under planeringsperioden fortsatt satsa på allmänskultur, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse och trafiksäkerhet samt att verka för att lagstiftningsarbetet får en egen budget för projektverksamhet.
- B. att Nordiska rådet lägger C 2/1989 till handlingarna.

Ivar Hansen (budget- og kontrollutskottets talesman):

Hr. præsident! Vi skal herefter tale om det fremtidige arbejde, og det er måske mere interessant, hvordan midlerne skal disponeres fremtidigt i det nordiske samarbejde.

Nordisk Ministerråd har her til session fremlagt en redegørelse for planerne for det nordiske samarbejde, C2, for 1989, og deraf fremgår det, at de vigtigste mål de kommende år skal være at styrke og udvikle de nordiske landes kulturelle fællesskab, at forbedre miljøbeskyttelsen, at styrke de nordiske landes position og indflydelse i forbindelse med den europæiske integration – det går igen hele tiden – at videreudvikle samarbejdet om arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik samt forbrugerbeskyttelse, at videreudvikle det social- og sundhedspolitiske samarbejde, at udvikle Norden som hjemmemarked og at udvikle de nordiske landes konkurrenceevne. Gode formål alt sammen.

I Budget- og Kontroludvalget kan vi med tilfredshed notere, at Ministerrådets prioriteringer faktisk stemmer godt overens med de prioriteringer, som Nordisk Råd har foretaget.

Det er også positivt, at Ministerrådet har tilgodeset Rådets ønske om en overordnet bedømmelse af de forskellige sektorer. Derimod savner vi en vurdering af omkostninger og rammer for de forskellige sektorer. Vi mener, dette er en mangel, som, efter hvad udvalget har forstået, må vanskeliggøre embedsmandskomiteernes muligheder for at prioritere inden for deres respektive sektorer.

Vi ved, der i dag stilles store krav til det nordiske samarbejde. Nye handlingsplaner og programmer, som fordrer både økonomiske og menneskelige ressourcer, bliver udarbejdet osv., men det giver klart en række problemer i forhold til den budgetramme, vi har. Ministerrådets planeringsforudsætning på 3 pct. realvækst pr. år for 1990 og 1991 giver en øgning på ca. 18 mio. kr. pr. år

Ministerrådet fremhæver imidlertid samtidig, at denne planeringsforudsætning på ingen måde skal tolkes som en stillingstagen for en automatisk årlig stigning i det nordiske budget. Heri er jeg enig. Hvis regnestykket skal gå op, bliver det efter Budgetudvalgets mening nødvendig med en bedre planlægning

og en hårdere prioritering af det nordiske samarbejde.

Hvis man skal kunne planlægge og prioritere inden for en sektor, er det imidlertid nødvendigt, at man i det mindste i store træk ved, hvilke forudsætninger der gælder. Vi vil derfor opfordre Ministerrådet til i kommende plandokumenter at angive i det mindste præliminære rammer for de enkelte sektorer.

Men det hører selvfølgelig også med til billedet, at der i ny og næ bliver frigjort midler, således at der på denne måde bliver plads til nye aktiviteter. Som et eksempel herpå skal jeg nævne datahandlingsplanen, som for sidste gang er på budgetten i 1989 med 39 mio. kr., og dvs. at for 1990 er der her et beløb, som kan frigøres til andre gode formål i det omfang, sådanne findes, og det gør de selvfølgelig.

Når det drejer sig om finansieringen af det nordiske samarbejde, har udvalget tidligere fremført, at Ministerrådet bør undersøge muligheden for at finde alternative finansieringsformer for samarbejdet. Ministerrådet har i forbindelse med forberedelsen af den nye økonomiske handlingsplan udredt muligheden for at knytte det nordiske budget til merværdiafgiftsystemerne. NOMS'en, indførelse af en nordisk NOMS er vist det populære udtryk.

Vi har imidlertid forstået, at Ministerrådet har fundet, at de tekniske problemer med at indføre en nordisk omsætningsafgift er så store, at man ikke nu vil foreslå nogen ændring af formen for finansiering af det nordiske arbejde. Der har dog i Budget- og Kontroludvalget været en interesse for at opfordre Ministerrådet til fortsat at overveje nye finansieringsmuligheder.

Ministerrådets forslag til en ny økonomisk handlingsplan skal behandles på sessionen her. Den omfatter årene 1989–92, og den beregnes at koste i alt 250 mio. kr. Budget- og Kontroludvalget har udtalt sig om den nye handlingsplan til Økonomisk Udvalg, og derfor skal jeg ikke her fremføre særlige synspunkter desangående.

Den nye økonomiske handlingsplan har jo en tidsmæssig begrænsning, og de projekter, som indgår i planen, regner man med vil ophøre med udgangen af 1992 eller i visse tilfælde blive videreført inden for det ordinære budget. Udvalget stiller sig tvivlende over

for det rimelige i. at et projekt som Nordplus indgår i en tidsmæssigt afgrænset handlingsplan, og vi forudsætter, at dette er et af de projekter, som vil blive videreført inden for det ordinære budget.

Til slut skal jeg påpege, at der er områder, hvor man – bare som et eksempel – ved et nordisk samarbejde kan udnytte midlerne bedre og mere effektivt, end tilfældet er. Det gælder især inden for de såkaldte smalle områder, og jeg skal i den forbindelse nævne en af de kontrolopgaver, vi løste i 1988, og som vi også berørte under det foregående punkt, nemlig materialeafprøvningsinstituttet NIOM i Oslo. En koncentration af forskning og testing af odontologiske materialer til ét sted i Norden bliver billigere og mere effektivt, end hvis hvert land skulle opbygge sin egen kompetence og sine egne laboratorier inden for dette område. Det samme gælder hele forskningssiden.

Jeg siger det som et godt eksempel på, at vi må være opmærksom på, at før der iværksættes nye projekter og forskningsopgaver så bør det meget nøje undersøges, hvorvidt disse projekter og forskningsopgaver løses i forvejen i et af de nordiske lande. I så tilfælde bør en ny fællesnordisk aktivitet ikke sættes i gang. I det omfang, det sker, kommer vi jo her til at opleve et dobbeltforbrug og et unødigt forbrug af midler.

At der er problemer med at disponere midlerne på en tilstrækkelig effektiv måde også tidsmæssigt, kan vi aflæse i den rapport om effektivisering i Nordisk Ministerråd, Projekt rapport fra de 4 nordiske rationaliseringsorganer, som er kommet her for nylig. Jeg har her et spørgsmål til samarbejdsministeren, Mats Hellström. Det fremgår nemlig af denne rapport: "...at af et samlet budget på ca. 600 mio. kr. for 1987 var ca. 100 mio. kr. ikke disponeret ved budgetårets udgang. I 1986 udgjorde de udisponerede midler ca. 60 mio. kr."

I tillæg kommer så, at sekretariatet i 1987 havde et overskud på ca. 35 mio. kr.: det har en særlig forklaring, det ved jeg godt, det har vi diskuteret tidligere.

Jeg finder det usædvanligt, at der ud af et budget på 600 mio. kr. for et enkelt år, 1987, kan optræde ca. 100 mio. kr. ved budgetårets afslutning, der ikke er disponerede. Jeg håber, at Ministerrådet har en ganske god for-

klaring op, hvordan noget sådant kan finde sted.

Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister **Hellström**: Herr president! I december förra året överlämnade ministerrådet redogörelsen för planerna på nordiskt samarbete. Vi redovisade i dokumentet vilka områden som bör prioriteras de närmaste åren. Med utgångspunkt i det betänkande från budget- och kontrollutskottet som Ivar Hansen just har redovisat kan jag konstatera att utskottets och ministerrådets syn på framtidsplanerna sammanfaller i sina vitala delar, och som Ivar Hansen uttryckte det är det bra.

När ministerrådet beslutade om planerna för det nordiska samarbetet angav vi också riktlinjerna för utvecklingen av ministerrådets budget de närmaste åren. Som en utgångspunkt för planeringen bör tills vidare gälla en real tillväxt på 3% per år från 1990/91. Jag vill betona – som också Ivar Hansen gjorde – att detta inte innebär ett ställningstagande för en årlig automatisk ökning av den nordiska budgeten.

Ett sätt att skapa utrymme för nya projekt med hög prioritering är en nedtrappning eller t.o.m. avveckling av gamla verksamheter. För att man skall få till stånd en ökad dynamik i den nordiska budgetprocessen och medelsanvändningen kommer därför pågående verksamhet att kritiskt granskas som underlag för våra överväganden angående omprioriteringar inom sektorerna och mellan sektorerna. Det är min uppfattning att budgetarbetet de kommande åren skall bedrivas med den inriktningen, och det tror jag är bra.

Det är naturligtvis med tillfredsställelse som jag kan konstatera att utskottet delar ministerrådets åsikt att samtliga nya handlingsplaner och handlingsprogram bör innehålla en redovisning av kostnaderna. Ministerrådet har också framhållit att inga nya utgiftsättaganden kan göras utan att finansieringen är säkrad.

Ministerrådet har därför tagit de initiativ som behövs för att detta också fortsättningsvis skall genomföras inom ministerrådets organisation. Det innebär att de berörda samsamarbetssektorerna på ett tidigt stadium skall ta kontakt med samsamarbetsministrarna innan ställning kan tas för nya konstnadskrävande

åtgärder.

Jag vill passa på att påminna om att i ministerrådets förslag till ny ekonomisk handlingsplan – Ett starkare Norden – redovisas utförligt kostnaderna för hela planen. Finansieringen av samtliga aktiviteter är säkrad under hela den aktuella perioden. Det är ett exempel på ett samarbetsprogram som tillförs betydande medel under ett begränsat antal år.

Som jag tidigare sade överensstämmer till största delen utskottets och ministerrådets prioriteringar. De sektorer som under 1989 särskilt prioriteras, bl.a. kultursektorn och miljöområdet, kommer enligt min bedömning också i fortsättningen att vara högt prioriterade områden i ministerrådets arbete.

I ministerrådets bokslut över 1987 års räkenskaper redovisas finansiella merintäkter på ca 35 miljoner danska kronor. Ministerrådets grundläggande uppfattning när det gäller intäkter av denna karaktär är att medlen skall återbetalas till länderna. Budget- och kontrollutskottet framhåller i sitt betänkande att medlen bör överföras till den nordiska budgeten för att användas i den nordiska verksamheten.

Jag vill ta tillfället i akt att påminna om att ministerrådet i måndags beslutade att satsa 30 miljoner danska kronor av dessa medel i en nordisk TV- och filmfond. Det utgör en del av uppbyggnaden av en sådan fond, eftersom även andra intressenter förutsätts bidra med insatser. De återstående 5 miljonerna av de finansiella intäkterna kommer att återföras till länderna.

Det har under sessionsdebatten sagts – Ivar Hansen gjorde det nyss av i form av en fråga – att det skulle finnas 100 miljoner danska kronor av odisponerade medel på den nordiska budgeten. Detta är inte korrekt. Det finns en *likviditet* om 100 miljoner. De medlen är redan anvisade för olika samnordiska aktiviteter. Att de inte förbrukats beror inte på att ministerrådet inte skulle ha avsett att genomföra de berörda projekten. Förklaringen är helt enkelt att det tar tid att sätta igång nordiska projekt samt att utbetalningarna av effektivitetsskäl skall ske löpande under projektets gång.

Slutligen vill jag säga att den diskussion som har tagits upp om sektorsramar naturligtvis är intressant. Jag vill påminna om att vi

har inlett ett arbete med att klarare peka ut prioriterade sektorer och arbetsuppgifter. Vi har inför det arbetsprogram som vi lägger fram till rådet i sommar pekat ut åtta sektorer som är prioriterade i olika avseende och där tidsfrister och tidsramar skall ställas upp i arbetsprogrammet. Det är klart att det ger nya möjligheter för framtida prioriteringsdebatter i budgetarbetet. I det sammanhanget bör det också vara möjligt att förutsättningslöst pröva frågan om sektorsramar.

Schlaug: Herr president! Den här debatten handlar ju om planerna för det nordiska samarbetet, och vi från den gröna rörelsen i Norden saknar där åtskilliga målsättningar. Samarbetet bör egentligen inriktas på att bygga våra nordiska samhällen inom ekologiska ramar, dvs. de ramar som naturen sätter upp. Vi anser också att samarbetet bör inriktas på att få till stånd en solidarisk världsordning, inte bara på solidaritet med den rika delen av världen utan också med den fattiga. Vi saknar naturligtvis också självtillitstanken.

Det är också mycket allvarligt att ett annat område inte tas upp. Nordiska rådet satsar ju pengar på bioteknik. En hel del medel går till detta ändamål. Gentekniken är ju en teknik under mycket snabb utveckling. För varje dag utvecklas gentekniken i ett tempo som politikerna inte hänger med i. Man räknar med att år 2000 hela genomet, dvs. arvsmassan, skall vara kartlagd. Detta innebär att de tankar som fanns under 30- och 40-talen, under nazismens tid, nu kan genomföras med den nya gentekniken. Detta är oroande. Rashygienen kan åter igen spira, också i Norden.

För att visa hur allvarligt läget är skall jag citera några av de forskare som har fått Nobelpris på detta område. De galna människorna på detta område, Hitler och andra, fanns inte bara i en svunnen tid, utan de finns mitt ibland oss.

År 1962 gick Nobelpriset till herrarna Watson och Crick för deras modell över DNA-molekylens uppbyggnad. Crick har uttalat följande som jag tycker att det är viktigt att ha klart för sig:

”Inget nyfött barn borde få kallas människa förrän det har genomgått vissa tester när det gäller arvsanlag. Om det inte klarar dessa prov har det förverkligat sin rätt att leva”.

Och James Watson, Nobelpristagare och gentekniker, tillfogar:

”Om barnet inte levnadsförklaras inom tre dagar efter det att förlossningen skett, kan man låta barnet dö om föräldrarna så vill”.

Detta, herr president, kan genomföras betydligt mer sofistikerat med hjälp av den nya gentekniken. Bortsållandet av människor som inte passar in i modellen kan bli en del av vårt framtida samhälle.

Detta förekommer redan i dag i Norden med hjälp av genteknikens landvinningar; sålunda sorteras t.ex. foster som bär anlag för Huntingtons Chorea bort. Huntingtons Chorea är en sjukdom som kan uppträda i 40–50-årsåldern. Man har för denna åtgärd rent rasygieniska motiv. Med vilken rätt sållas dessa individer bort? Jag är själv 40 år, och jag tycker att mina 40 år har varit mycket bra. Skall verkligen människor som kan få 40–50 bra år sållas bort i Norden i fortsättningen p.g.a. att de har fel arvsanlag?

Joshua Lederberg fick Nobelpriset 1958, också han för gentekniska framsteg. Han menar att man när man hittat en lämplig mänsklig typ med goda arvsanlag skall föröka denna individ med hjälp av kloning, dvs. massupplaga av denna lämpliga individ. Detta finns mitt ibland oss i dag hos våra forskare. Jag tycker att Nordiska rådet måste ta tag i dessa frågor.

År 1978 – dvs. för inte många år sedan – gick Nobelpriset i medicin till Burnett. Han uttrycker sig så här:

Vi måste se till att alla barn faller inom ramen för de accepterade gränserna. För att gå rakt på sak: det innebär att ta död på havandeskapets produkt så snart som man konstaterar att den inte är tillräckligt välutrustad.

Är det inte dags för ett samarbete i Norden för att stoppa dessa rasygieniska tankar? Det är viktigt speciellt nu när det går pengar till bioteknik och genteknik.

Herr president! Vi har i dag lagt fram ett medlemsförslag där vi utvecklar dessa tankar. Den gröna rörelsen kan inte ta ansvar för ministerrådsförslaget, eftersom vi där saknar målsättningar när det gäller bioteknik, miljöproblemen och solidariteten i tredje världen.

Jordbruksminister **Hellström**: Herr president! Jag vill till Birger Schlaug egentligen bara säga att de frågor som han tog upp i högsta grad är föremål för ministerrådets arbete och prioriteringar. Samarbetsministrarna kommer under denna session tillsammans med miljöministrarna att diskutera hur ministerrådet skall kunna i Brundtlandkommissionens anda bidra till att miljödimensionen kommer in också i fackministerrådets ämbetsmannakommittéer och deras arbete. Jag tror att detta är i den anda som Birger Schlaug gav uttryck för.

När det gäller de utomordentligt viktiga frågorna om gränserna för gentekniken och biotekniken är det ingalunda så att ministerrådet inte skulle ha tagit upp de etiska aspekterna av bioteknikprogrammet. Vi har samtidigt som vi beslutat om bioteknikprogrammet beslutat att tillsätta ett etiskt utskott för bioteknologin. Där finns representanter för många olika fält: politiker, forskare inom olika specialiteter, både medicin och veterinärmedicin, kontrollerande myndigheter, praktisk filosofi och etik. Det är alltså förvisso vår avsikt att dessa frågor skall få en ordentlig behandling på det nordiska planet, så att vi kan få ett underlag för en gemensam nordisk hållning i de mycket viktiga frågorna om vilka gränser som skall gälla för gentekniken.

Meddelanden

Det meddelades, att landskapsstyrelseledamot Göran Bengtz, miljöminister Kaj Bärnlund, landskapsstyrelseledamot Karl-Göran Eriksson och näringsminister Finn Kristensen intagit sina platser i rådet.

Schlaug: Herr president! Målet måste ändå vara att vi bygger de nordiska samhällena inom de ekologiska ramarna. Det är ju endast inom dessa ramar som vi på sikt kan upprätthålla välstånd och välfärd. Går man utanför de ekologiska ramarna, de ramar som naturen sätter upp, slår man undan förutsättningarna för välstånd och välfärd. Det måste klart understrykas att vi måste bygga våra samhällen inom dessa ramar.

Dessutom saknas solidaritetsaspekten helt och hållet. Skall vi arbeta för en ny solidarisk världsordning, eller skall vår solidaritet avse

marknadsliberalerna i EG?

Vad gäller rashygienen kan jag nämna att politiker i Norden i dag, exempelvis landstingspolitiker i Sverige, gör upp kalkyler för hur mycket man skulle kunna spara, om fosterdiagnostiken tillämpas fullt ut och oönskade individer kunde plockas bort. Det är den verklighet som vi lever i i dag.

Marjatta Väänänen Herr president! Det är en sak som jag vill fästa uppmärksamheten vid, och det gäller överskottet på 36 milj. DKK från 1987. Ministerrådet har nu beslutat att 30 miljoner av dessa medel skall gå till en nordisk filmfond. Idén som sådan är acceptabel. Jag har ingenting emot kulturen, tvärtom, men jag kritiserar sättet på vilket beslutet har fattats. Rent av kan man säga att makten har gått från Nordiska rådet till Nordiska ministerrådet. Enligt min mening skall rådet få påverka besluten när det gäller så stora anslag som det här är fråga om.

Jag anser att det är angeläget att saken kommer upp till rådet för beslut. Alla rådets utskott har ju gjort prioriteringar i sin verksamhet som de vill försvara.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande budget- och kontrollutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Carl Bildt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Olafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Péturs-

son, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Peder Sønderby, Birthe Sørestedt, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Marjatta Väänänen avstod från att rösta.

Mot yttrandet röstade: Kristen Poulsgaard och Birger Schlaug.

Frånvarande var:

Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Atli P. Dam, Einar Førde, Lilli Gyldenkilde, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Arvo Kempainen, Theo Koritzinsky, Helge Adam Møller, Óli P. Guðbjartsson, Jette Pors, Arne Skauge, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Lars Werner, Þorsteinn Pálsson och Olle Östrand.

Yttrandet hade sålunda antagits med 64 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

3

Bilaga till C 2 – Norden i Europa II (budget- och kontrollutskottets betänkande 2)

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit.

A. att Nordiska rådet med anledning av rapporten Norden i Europa II beslutar om följande uttalande:

- att vid utarbetande av det nordiska arbetsprogrammet för perioden 1989–1992 ange klara mål och tidsfrister samt kostnads- och finansieringsplaner för föreslagna åtgärder och initiativ
- att vid utarbetandet av arbetsprogrammet beakta Nordiska rådets synpunkter.
- att bereda Nordiska rådet tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det slutligen fastställs.

B. att Nordiska rådet i avvaktan på ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992 lägger Norden i Europa II till handlingarna.

Komstedt (budget- och kontrollutskottets talesman): Herr president! Norden och den europeiska integrationsprocessen har under senare tid starkt dominerat arbetet i Nordiska rådet. Nordiska ministerrådet överlämnade den 19 maj 1988 till Nordiska rådet rapporten "Norden i Europa". Med anledning av denna framhöll presidiet, efter hörande av rådets utskott, att det nordiska samarbetet borde vara mer pådrivande i förhållande till EG och anmodade därför ministerrådet att organisera sitt arbete så, att det bättre svarar till den arbetsrytm som finns inom EG. Presidiet framhöll även att Nordiska rådets organ, i överensstämmelse med Helsingforsavtalets regler, var beredda att snabbt ta ställning till av ministerrådet framlagda saker.

Till denna session föreligger nu en ny rapport "Norden i Europa II", som behandlats av budget- och kontrollutskottet.

I rapporten ges dels en redogörelse för resultaten från det nordiska samarbetet 1988 inom en del viktiga områden, dels för de organisatoriska anpassningar som skett i ministerrådets arbete med EG-frågorna. I rapporten sammanfattas även ministerrådets syn på behovet av att möta den europeiska utmaningen och på möjligheterna i det nordiska samarbetet.

I "Norden i Europa II" understryks att de generella riktlinjerna för det nordiska samarbetet, såsom centrala ekonomisk-politiska målsättningar om social välfärd, full sysselsättning och regional balans fortsatt har full giltighet. Ministerrådet pekar på två centrala uppgifter för det nordiska samarbetet, nämligen:

- att styrka Norden inåt, så att nordiska medborgare och företag får bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen,
- att styrka de nordiska ländernas roll och inflytande utåt, i synnerhet i förhållande till EG.

Budget- och kontrollutskottet kan för sin del instämma i att detta är centrala uppgifter. Norden är, med sina små, öppna ekonomier, starkt beroende av den internationella utvecklingen. Kan vi genom nordiskt samarbete skapa ett bättre utgångsläge inför den europeiska integrationsprocessen är det till fördel för samtliga länder i Norden.

Såvitt gäller uppgiften att stärka Norden

inåt, gäller det enligt ministerrådet primärt att ytterligare bygga ut integrationen i Norden på de "tunga" ekonomiska områdena. Ministerrådet menar att det finns behov av att konkretisera arbetet med att undersöka tidsplanen för när olika rättsakter kommer att träda i kraft inom EG och med beaktande av detta om nordiska åtgärder som kan vara mer långtgående än EG-besluten.

Beträffande uppgiften att stärka de nordiska ländernas inflytande och roll i förhållande till EG vill ministerrådet särskilt arbeta för att den sociala dimensionen får en ökad betydelse. Ministerrådet menar, att det är nödvändigt att förbättra villkoren och den sociala säkerheten för samtliga invånare i respektive länder.

Herr president! Budget- och kontrollutskottet har med glädje konstaterat, att de områden som ministerrådet avser att koncentrera sina insatser kring, stämmer väl överens med de prioriteringar som gjorts av rådets organ. Utskottet kan här bl.a. hänvisa till den internationella samarbetskommitténs rapport, där det föreslås att det nordiska samarbetet effektiviseras och att nya initiativ bl.a. bör tas för

- att avveckla handelshinder och etablera Norden som en hemmamarknad
- att utforma en gemensam nordisk transportmarknad och att härvid även skapa ett forum för luftfartsfrågor
- att göra Norden till ett gemensamt utbildningsområde, införa en gemensam examensgiltighet och bygga ut det nordiska forskningsarbetet
- att upprätta ett nordiskt ungdomsutbytesprogram
- att ingå bindande konventioner på så många sektorer som möjligt inom miljöområdet
- att snabbt ingå en bindande konvention som syftar till att höja nivån på arbetsmiljön i Norden.

Beträffande Nordens möjligheter att påverka utvecklingen inom den europeiska marknaden framhöll budget- och kontrollutskottet redan i sitt yttrande till "Norden i Europa I", att det är viktigt, att analysera inom vilka områden i de nordiska länderna som det finns en gemensam strategi och hur man genom ett intensifierat samarbete på dessa områden kan skapa möjligheter att påverka de lösningar

som utarbetas inom EG.

Ministerrådet framhåller att en förutsättning, för att det nordiska samarbetet på allvar skall kunna utnyttjas för närmandet av Norden till Europa, är att de prioriteringar som görs i det nationella EG-arbetet måste återfinnas på nordiskt plan. Det krävs alltså först och främst en nationell koordinering, men det krävs också en förstärkning av koordineringen på nordiskt plan.

Budget- och kontrollutskottet anser att en mer målmedveten styrning och samordning av det nordiska samarbetet borde kunna öka effektiviteten och ge ett bättre utnyttjande av de nordiska resurserna. Den mycket strikt sektorindelade strukturen, där man inom en sektor ofta inte vet vad som görs inom andra sektorer, som hittills präglat arbetet inom ministerrådet, kan vara en av orsakerna till den långsamma takten i det nordiska samarbetet. Dessutom är det ofta så att många frågor berör flera sektorer. För att dessa frågor skall få en allsidig belysning krävs ett ökat samarbete mellan sektorerna. Det är i första hand samarbetsministrarna som har att svara för denna koordinering. En första åtgärd borde därför vara att förstärka samarbetsministerorganisationen.

Beträffande eventuella organisatoriska förändringar i det nordiska samarbetet med anledning av den europeiska integrationsprocessen har budget- och kontrollutskottet med tillfredsställelse noterat, att de nordiska utrikeshandelsministrarna på möte den 30 november 1988 har anmodat ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor, att diskutera möjligheterna för att presentera ett förslag till formalisering av utrikeshandelsministrarnas arbete inom ministerrådsorganisationen.

Ministerrådet har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp, som skall utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992. Programmet skall underställas samarbetsministrarna för godkännande på möte i juni 1989. Programmet, som skall omfatta de viktigaste samarbetsområdena, skall vara konkret och ange tidsfrister för åtgärder och initiativ riktade mot den inre marknad, som de nordiska regeringarna önskar genomföra gemensamt under perioden.

Budget- och kontrollutskottet har med tillfredsställelse noterat att rådets synpunkter

kommer att beaktas vid utarbetandet av programmet. Utöver de synpunkter som jag här redan framfört önskar utskottet understryka följande:

”Norden i Europa II” ger en bild av det arbete som bedrivs inom det nordiska samarbetet i ministerrådets regi med anledning av den europeiska integrationsprocessen. Rapporten är emellertid inte problemorienterad och innehåller endast ett fåtal politiska ståndpunkter. För att ge en helhetsbild av det nordiska samarbetet i förhållande till den europeiska integrationsprocessen borde ministerrådet även ha belyst de målkonflikter och problem som finns i förhållandet Norden–Europa. Som exempel kan nämnas Grönlands och Färöarnas ställning gentemot EG. Man kan också peka på konsumentområdet, där EG och Norden arbetar med olika filosofier. Budget- och kontrollutskottet förutsätter att ministerrådet i arbetsprogrammet kommer att ta upp en del av dessa problem och även ge förslag till möjliga lösningar.

Utskottet vill också betona vikten av att arbetsprogrammet innehåller beräknade kostnader för föreslagna aktiviteter och en plan för hur de skall finansieras.

Utskottet vill till slut peka på den betydelse arbetsprogrammet kommer att få för behandlingen av det europeiska perspektivet i det nordiska samarbetet. Nordiska rådets presidium har för att diskutera Nordens förhållande till den europeiska integrationsprocessen fattat ett principbeslut om att inkalla till en extraordinär session hösten detta år. Mot denna bakgrund förutsätter utskottet att Nordiska rådet får tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det blir slutligt fastställt.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets yttrande.

Jordbruksminister **Hellström**: Herr president! Låt mig tacka för det positiva mottagande som ministerrådets rapport ”Norden i Europa II” har fått. Det nordiska samarbetet har definitivt en plats i den västeuropeiska integrationsprocessen. Mycket av det traditionella samarbetet passar väl in i det integrationsmönster som nu utvecklas inom EG. På många områden ger det arbete som nu sker inom EFTA och EG en stimulans åt det nor-

diska samarbetet. På andra områden har vi i Norden etablerat ett samarbete som EG ännu saknar motsvarighet till.

Låt mig också understryka vad som sagts många gånger förr, inte minst här i debatten: Det är inte tal om att ersätta EFTA som förhandlingskanal med de europeiska gemenskaperna. Det önskar varken EFTA-länderna eller EG. Den nordiska samarbetsapparaten är för övrigt inte byggd för det.

De nordiska regeringarna vill däremot dra nytta av de verktyg och den sakkunskap som finns i den nordiska samarbetsapparaten i det vidare europeiska sammanhanget. Den kan utnyttjas bl.a. för att förbereda ett förhandlingsunderlag, vilket redan skett t.ex. beträffande landsvägstransporter. Det kommer också att kunna ske på andra områden som tas upp i vår rapport.

Rapporten har vidare angett den roll som vårt samarbete bör ha i förhållande till den större europeiska integrationen. Den konkretiserar också de ämnesområden som arbetet särskilt skall riktas mot. Det gäller två roller: för det första att internt stärka det nordiska samarbetet beträffande frågor som Norden som hemmarknad, nordisk transportmarknad, nordisk kultur- och utbildningsgemenskap samt nordbors rättigheter, för det andra att påverka den europeiska utvecklingen på områden där Norden är starkt. Det gäller främst miljöskydd, arbetsmiljöområdet samt konsumentpolitiken.

Det är intressant att konstatera att inriktningen av det nordiska samarbetet och EG-arbetet nu börjar konvergera. EG:s arbete har hittills handlat om fri rörlighet för varor, tjänster och kapital. Dessa frågor får en allt större vikt i det nordiska samarbetet. Det nordiska samarbetet har till stor del haft sin utgångspunkt i frågor som rör den enskilda människan. Nu börjar EG ägna sig mer åt dessa frågor. Man talar i EG om den sociala dimensionen och om medborgarnas Europa.

Från nordisk sida kommer vi att arbeta för att en bred tolkning av den sociala dimensionen skall komma att gälla i det västeuropeiska samarbetet. Det gäller frågor som alltid haft en central plats i de nordiska länderna. Vi har att lära ut på många punkter, och EG har visat intresse för nordiska lösningar i olika sammanhang.

Rapporten "Norden i Europa II" är resul-

tat av ett omfattande arbete i ministerrådet under det senaste året. Vi har också lagt om arbetsformerna i ministerrådet. Jag anser därför att vi är väl förberedda att möta den "europeiska utmaningen".

Nu gäller det att se till att våra beslut också förverkligas. Det är därför som ministerrådet har beslutat att utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992. Arbetsprogrammet skall vara konkret och skall omfatta de viktigaste nordiska samarbetsområdena. Det skall bygga på prioriteringarna i den rapport som vi diskuterar just nu.

Programmet skall ange tidsfrister för de åtgärder och initiativ som regeringar gemensamt tänker vidta under perioden i ett vidare europeiskt perspektiv.

Ministerrådet kommer att låta de synpunkter och idéer som framförts under denna session ingå i övervägandena om arbetsprogrammets utformning, och naturligtvis skall Nordiska rådet ta ställning till det.

Jag noterar med tillfredsställelse att uppläggningsen fått stöd i debatten här. Detta stöd är viktigt. Målet bör vara att på väsentliga punkter, t.ex. när det gäller utbildningsgemenskapen och transportmarknaden, ligga minst lika långt framme som i EG. På andra områden bör målet vara att ligga före.

Avslutningsvis bara några korta kommentarer till det som har sagts här från utskottets sida. Utskottet menar att rapporten "Norden i Europa II" inte är problemorienterad. Jag delar inte denna uppfattning. Det var inte avsikten att dubblera problemdiskussionen. Vi har tidigare lagt fram rapporten "Norden i Europa I" och där tar vi upp flera av de problem som finns i den nordiska samarbetsstrukturen, bl.a. den långsamma rytmen, som bestäms av Nordiska rådets sessioner.

Utskottet betonar också vikten av att arbetsprogrammet behandlar finansieringen av de olika åtgärderna. Till en del är detta tillgodosett genom den ekonomiska handlingsplanen, som bl.a. avsätter medel för samordning i de europeiska standardiseringsorganen, något som också berörs i utskottets betänkande. Finansieringsfrågan kommer självfallet att tas upp i programmet.

Det som vi nu skall göra är ett arbetsprogram. Det är därför en central uppgift för oss samarbetsministrar att programmet sedan också genomförs.

Björkstrand: Herr president! Ministerrådet framhåller i anslutning till rapporten Norden i Europa II att en förutsättning för att det nordiska samarbetet på allvar skall kunna utnyttjas för närmande av Norden till Europa är att de prioriteringar som görs i det nationella EG-arbetet måste återfinnas på ett nordiskt plan. Det kräver alltså först och främst en nationell koordinering men också en förstärkning av koordineringen på nordiskt plan. När budget- och kontrollutskottet har kommit in på de här frågorna har man konstaterat att en mer målmedveten styrning och en samordning av det nordiska samarbetet bör kunna öka effektiviteten och ge ett bättre utnyttjande av de nordiska resurserna. Man påtalar också samma problematik som ministerrådet att samarbetet ofta bedrivs sektorsvis och att det kan vara en av orsakerna till den långsamma takten i det nordiska samarbetet. På vilket sätt skall man då förändra den här situationen? Det råd som budget- och kontrollutskottet ger och som ofta ges i detta sammanhang är att samarbetsministerorganisationen skall förstärkas.

Det är lätt att förena sig om en sådan uppfattning, men samtidigt inser man svagheter i med det. Jag har själv fyraårig erfarenhet av att fungera som nordisk samarbetsminister och jag konstaterar att den försiktighet som präglar nordiskt samarbete har direkt att göra med den strukturella uppläggnings av arbetet. En samarbetsminister måste för att kunna driva frågorna effektivt gå in på områden som han inte har ansvar för i den nationella regeringen, t.ex. juridiska frågor, kommunikationsfrågor, miljöfrågor osv., och då måste han agera försiktigt för att inte komma i konflikt med ministern på hemmaplan. På samma sätt kommer ministrarna för olika specialområden som sitter i olika ministerråd att agera försiktigt för att de har en relation till samarbetsministern, som har ett övergripande ansvar. Det finns enligt min mening och enligt de erfarenheter som jag själv har gjort i nordiskt samarbete bara ett sätt att komma ifrån den här strukturella problematiken som föreligger och som uppenbart försvagar det nordiska samarbetet och det är att inrätta en kommission som på hög nivå kan ta direkt kontakt med olika ministerier i de nordiska länderna och framlägga konkreta förslag som

Nordiska rådet sedan kan ta ställning till. Allt annat leder bara delvis och halvt till resultat.

Björklund: Herr president! Jag skulle vilja fråga Gustav Björkstrand var han placerar den kommission han talar om. Är det möjligt det alternativet att de nuvarande ställföreträdarna får ett starkare uppdrag under samarbetsministrarna eller är det så att Gustav Björkstrand är ute efter ett organ som ställs ovanför Nordiska rådet, ovanför ministerrådet och får en klar övernationell inriktning?

Jordbruksminister **Hellström:** Herr president! De frågor som Gustav Björkstrand tar upp är viktiga. Det är angeläget att få en effektivare samordning av det nordiska arbetet. Dessa frågor behandlas också i denna rapport. Vi stärker både ställföreträdarnas ställning, när det gäller att gå in i de olika ämbetsmannakommittéerna i frågor som har Europarelevans, och vi stärker samarbetsministrarnas ställning i samma avseende. Vi säger också att vi skall överväga ytterligare sekretariatsförstärkningar. Detta är en rapport som alla regeringar står bakom.

Som Gustav Björkstrand säger kan en minister i nationella sammanhang ha svårt att ta upp en sak med en annan minister. Det må vara olika i olika länder. Jag vill dock betona att alla regeringar står bakom denna förstärkning av samarbetsministrarnas och ställföreträdarnas ställning. Därmed har alla regeringar accepterat att ställföreträdarna nu får gå in i Europarelevanta saker också på andra områden än de områden där samarbetsministern eventuellt kan ha någon sorts kompetens. Jag tror alltså att en del av Gustav Björkstrands bekymmer är eliminerade genom den förstärkning av samarbetsministerorganisationen som vi nu bygger upp.

Att inrätta en kommission, som på något sätt skulle stå över beslutsapparaten, tror jag personligen vore fel. Det är tvärtom viktigt att snabbare få in de nordiska harmoniseringsbesluten i linjearbetet i de olika regeringarna och departementen. Detta sker bäst genom att vi stärker samarbetsministrarnas och ställföreträdarnas ställning.

Komstedt: Herr president! För att kunna få ett effektivare arbete till stånd har budget- och kontrollutskottet i sitt yttrande över rapporten Norden i Europa II talat om en samordning – något som vi ibland saknar och därför efterlyser. Av den orsaken förstår jag inte riktigt Gustav Björkstrands inlägg.

Om en samarbetsminister representerar sitt land och sin regering, kan han inte hela tiden skjuta ifrån sig alla frågor, där han inte besitter den kompetens som han har på sitt specialområde. Skulle en minister, t.ex. så fort det rör trafikfrågor, säga att detta kan jag inte ta ställning till, eftersom jag normalt på hemmaplan inte sysslar med sådana frågor, då kommer vi sannerligen inte långt.

Jag förutsätter att den samarbetsminister som inte kan ett visst fackområde tar kontakt med sina kolleger i regeringen och sedan kan ta ställning och fatta beslut i ministerrådet. Med Gustav Björkstrands argumentering kommer vi sannerligen inte långt.

Björkstrand: Herr president! Med en kommission tänker jag självfallet inte på ett organ som skulle stå ovanför Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet, utan det skall vara ett beredande organ. Helt klart är – och där tänker jag också på de gemensamma erfarenheter som Mats Hellström och jag har – att den nuvarande strukturen inte fungerar. Jag hoppas att en förstärkning av samarbetsministrarnas ställning och framför allt ställföreträdarnas ställning, som det ju är fråga om när man talar om en kommission, leder till önskat resultat. Jag tror att också den här reformen är alltför försiktig för att ge det nordiska samarbetet den vitalisering som är en nödvändighet för att vi inte skall bli ett stagnerande område i europeiskt perspektiv.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande budget- och kontrollutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Svein Alsaker, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Carl Bildt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-

Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Birthe Sørestedt, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Porsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Mot yttrandet röstade: Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Dorte Ben-nedsen, Atli P. Dam, Einar Førde, Lilli Gyl-denkilde, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Theo Koritzinsky, Pre-ben Lange, Helge Adam Møller, Mats Nyby, ður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Porsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Yttrandet hade sålunda antagits med 64 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

4

C 5: Berättelse från Nordiska kulturfonden (budget- och kontrollutskottets betänkande)

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1987 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1987 samt

2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om

Nordiska kulturfondens verksamhet 1987 till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1 och 2 biföljs.

5

D 1989/45/1987/b: Meddelande om rekommendation nr 45/1987 angående finansieringen av det nordiska samarbetet

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Fredheim (budget- och kontrollutskottets talesman): Hr. president! Verken størrelsen eller formene for finansieringen av det nordiske samarbeidet er noen ny sak i denne sal. Det førte bl.a. til at rådet i 1987 ba Ministerrådet om å utrede alternative former for å finansiere dette arbeidet. En av de formene som var med i diskusjonen på det tidspunktet, var et nordisk merverdiavgiftssystem, den såkalte nomsen.

Nå har altså Ministerrådet utredet dette med noms og funnet ut at det medfører så vidt store praktiske problemer at man ikke vil anbefale det. Dermed har Ministerrådet ansett at de har gjort det som Nordisk Råd har bedt dem om å gjøre. Det er budsjett- og kontrollkomiteen ikke enig i. Det er bare det nordiske merverdiavgiftssystemet som er utredet. Man har ikke sett på andre alternative former som Nordisk Råd bad om. Derfor går

vår innstilling ut på at vi ikke anser oss ferdig med rekommendasjonen, men ber om – som presidenten nå refererte – at Ministerrådet arbeider videre med saken, og rådet – dersom det er enig med budsjett- og kontrollkomiteen – avventer en ny melding til neste sesjon.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *biföljs utskottets förslag.*

Páll Pétursson overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

6

D 1989/3/1988/b: Meddelande om framställning nr 3/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90; D 1989/45/1988/b: Meddelande om rekommendation nr 45/1988 angående nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi; D 1989/49/1988/b: Meddelande om rekommendation nr 49/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1989

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag biföljs.

Mötet avslutades kl. 10.45.

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 1 mars 1989 kl. 14.00–19.00 och torsdagen den 2 mars 1989 kl. 09.00–10.10

Presidenter: Grethe Lundblad (1–3), Elsi Hetemäki-Olander (3–4), Jan P. Syse (4–6) och Ilkka-Christian Björklund (7–12)

Dagordning

1. C 2/1989: Redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet (*Økonomisk utvalgs betenkning*)

2. B 88/e: Ministerrådsforslag om en plan for nordisk samarbeid på energiområdet

3. B 89/e: Ministerrådsforslag om et sterkere Norden – Økonomisk handlingsplan for 1989–92

4. B 90/e: Ministerrådsforslag om nordisk samarbeid på fiskeriområdet

5. A 844/e: Medlemsforslag om det nordiske samarbeidet og EF's indre marked og

Meddelelse om framstilling nr. 1/1989 (A 819/e) om felles nordisk studie om Europasamarbeidet

6. A 857/e: Medlemsforslag om konsernfaglig samarbeid i Norden

7. A 867/e: Medlemsforslag om øket nordisk samarbeid i internasjonale spørsmål

8. C 3/e: Beretning fra Nordisk investeringsbank (1988)

9. C 4/e: Beretning fra Nordisk prosjekt-eksportfond (1988)

10. C 15/e: Beretninger for 1987 vedrørende Økonomisk utvalgs saksområde (*Økonomisk utvalgs betenkning*)

11. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Økonomisk utvalgs saksområde:

E 10: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om fremme av et nordisk bistandsprosjekt i Polen

E 15: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om redning av laksebestanden i Torneelva og Muonioelva

E 38: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om vern av fiskebestanden

E 43: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om kvinneretta tiltak innen fiskeriområdet

E 40: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om problem med mangelfullt indre klima i bygninger

12. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

4/1985 om forhøyede og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk ved reise

29/1986 om forskningsinnsatser innen den kooperative sektoren

26/1987 om eksportsamarbeide

29/1987 om lettelser i beskatningen av ungdom i forbindelse med feriearbeid i annet nordisk land

31/1987 om samnordisk prosjekt for å fremme vandrefiskbestanden i Østersjøen og Bottenviken

32/1987 om nordisk samarbeid på tjenestehandelens område

23/1988 om nordisk industrielt senter i Oslo

24/1988 om nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram

26/1988 om nordisk bistandssamarbeid

27/1988 om opprettelse av et nordisk utviklingsfond

28/1988 om å gjøre Nordisk investeringsbanks regionallåneordning permanent

29/1988 om Nordisk prosjektsportfond som permanent institusjon

31/1988 om beskatning av personer med fast bosted i ett nordisk land og arbeid i ett annet

Meddelanden

Det meddelades, att fiskeri-, justits- og kirkeminister Halldór Ásgrímsson, justitsminister Helen Bøsterud och olje- og energiminister Arne Øien intagit sina plasser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Reulf Steen lämnat sessionen och ersatts av Thor-Eirik Gulbrandsen samt att Lennart Andersson återtagit sin plats i rådet och att Birthe Sörestedt lämnat sessionen samt att Heikki Riihijärvi återtagit sin plats i rådet och att Eeva-Liisa Moilanen lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I

C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande)

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd tager til efterretning, de til økonomisk udvalg henviste dele af ministerrådets redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde C 2:

- del 2: En balanceret økonomisk vækst
- del 3: Afvikling av handelshindringer
- del 11: Næringslivspolitik og
- del 14: Bistandssamarbejde

II. at Nordisk Råd i forbindelse hermed vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at eventuelle budgetudvidelser for 1990 og 1991 drøftes ud fra en nøje prioritering af virksomheden og ud fra en konkret bedømmelse af aktiviteterne i økonomisk handlingsplan og på andre højt prioriterede samarbejdsområder.

2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de enkelte nationale regeringer at efterleve egne erklærede målsætninger vedr. politisk beslutsomhed og styring af de normgivende myndigheder, således at der kan opnås en hurtig afvikling af tekniske handelshindringer.

3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at et ministerrådsforslag om et nyt regionalpolitisk samarbejdsprogram forelægges rådet til sessionen i 1990, og at forslaget kommer til at bygge på en grundig evaluering af den hidtidige virksomhed.

4. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de nationale regeringer at der snarest nedsættes et formelt fagministerråd på bistandsområdet samt at der gennemføres et tæt koordineret nordisk bistandsarbejde i relation til et frit Namibia.

Talleraas (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Vi lever i en spennende tid for det nordiske samarbeid. Denne spenning uttrykkes ikke minst gjennom de saker som Økonomisk utvalg arbeider med, og som Nordisk Råd i ettermiddag får muligheten til å drøfte.

Nordens forhold til Europa og de store utfordringer for Norden som ligger i utviklingen av den økonomiske integrasjon i Europa, er et viktig arbeidstema for Økonomisk utvalg. Et annet er tiltak for å skape økonomisk vekst i Norden, og et tredje er de anbefalinger som Verdenskommissjonen for miljø og utvikling har rettet til alle verdens regjeringer og folk om å tilpasse seg en bæredyktig utvikling.

Ministerrådet har i årets C2-dokument forsøkt å omsette en rekke av disse utfordringene til konkrete målsettinger for det nordiske samarbeid. Det er grunn til å rette en takk til Ministerrådet for det omfattende materialet som er utarbeidet, og som gir Nordisk Råd en mulighet til en bred drøfting av disse område-

ne som er så viktige for utviklingen i Norden. Det kan likevel sies at jeg og Økonomisk utvalg mener at denne konkretiseringen av målsettingene er for svak; framdriften går for smått. Spørsmålet kan stilles om feltet er for bredt og midlene for små til å få en utvikling som virkelig merkes av Nordens folk. Men samtidig er det klart at Økonomisk utvalg støtter hovedmålsettingene.

Kanskje styrker det samholdet i Norden å formulere slike generelle målsettinger som staker ut en felles kurs alle kan være enige om. Men er det så sikkert at det bringer oss hurtig nok videre?

For vi vet jo at bak de pene, generelle målsettingene – og det er det ikke noen grunn til å stikke under en stol – skjuler det seg motsetninger som har sin bakgrunn i de nordiske lands forskjellige økonomiske og politiske forhold og muligheter. Men utfordringene i et aktivt samarbeid må gå ut på å samarbeide seg fram til felles resultater, selv om utgangspunktet er forskjellig. Og det er viktig at vi er oss bevisst at selve utfordringen framover er å finne løsninger som bringer framgang for Nordens folk.

Økonomisk utvalg har til sesjonen behandlet tre viktige ministerrådsforslag. Det er forslag til ny økonomisk handlingsplan, forslag til plan for det nordiske samarbeid på energiområdet og en plan for samarbeidet på fiskeriområdet. Disse forslag vil bli behandlet senere på dagsordenen, men jeg vil gjerne allerede her peke på at utvalget har en del kritiske bemerkninger til særlig de to førstnevnte planer. Utgangspunktet for utvalgets bemerkninger er nettopp at planene i for liten grad peker på løsninger av de vesentlige problemer som de omhandler. Planene er uttrykk for den minste fellesnevner, og tiltakene spres for jevnt utover. Dermed mister vi kanskje noen muligheter for sterkere framdrift på en del sentrale hovedfelt i det nordiske samarbeid.

Den nye økonomiske handlingsplan er et av flaggskipene for det nordiske økonomiske samarbeid i årene framover. Handlingsplanens resultater vil imidlertid avhenge av at det kan tilføres nok økonomiske ressurser, samtidig som bruken av midlene må prioriteres hardt.

Arbeidet med avvikling av handelshindringer i Norden er så vidt kommet i gang,

men Ministerrådets dokumenter viser at det ennå står mye igjen å gjøre. Utvalget har særlig merket seg problemene omkring de nasjonale normgivende myndigheters medvirkning til gjennomføring av programmet for avvikling av handelshindringer. Og vi ber om at regjeringene må leve opp til sitt politiske og styringsmessige ansvar. Det er naturligvis uakseptabelt hvis ikke nordiske beslutninger og arbeidsprogrammer gjennomføres lojalt av de nasjonale regjeringer og myndigheter.

Arbeidet med avvikling av handelshindringer blir stadig viktigere. Spesielt er dette viktig nå, når de nordiske land nødvendigvis må ruste seg til en sterkere konkurranse på et stort felles marked i Europa. Avvikling av handelshindringer mellom de nordiske land har imidlertid også en selvstendig betydning, idet et nordisk hjemmemarked gir store fordeler for en rekke av de små og mellomstore virksomheter, som er det hovedgrunnlag som preger de nordiske lands næringsliv. Disse fordeler kan oppnås uansett hvordan forholdet til det europeiske marked for øvrig blir løst.

Økonomisk utvalg har til sesjonen behandlet medlemsforslag om økt internasjonalt samarbeid og om konsernfaglig samarbeid. Forslagene vil bli behandlet senere på dagsordenen, men la meg her si at utvalget har funnet det særlig viktig at arbeidet med de internasjonale spørsmål blir videreført etter den lagte tidsplan. Betenkingen fra den internasjonale samarbeidskomite er et særlig viktig og konstruktivt bidrag til dette arbeidet, liksom de to redegjørelser fra Ministerrådet om "Norden i Europa" I og II.

Økonomisk utvalg tillegger det nordiske regionalpolitiske samarbeid stor vekt og henstiller derfor til Ministerrådet at det nye regionalpolitiske program blir forelagt Nordisk Råd i form av et ministerrådsforslag til sesjonen 1990. Jeg vil gjerne også understreke at utvalget ønsker tid til en grundig diskusjon av programmet, og vi håper derfor at et slikt program kan framlegges i god tid før novembermøtet.

På siste sesjon framla Ministerrådet et forslag til program for nordisk samarbeid på bistandsområdet. Forslaget fikk mange kritiske merknader fra Økonomisk utvalg med på veien. Likevel er det senere vedtatt av Ministerrådet, stort sett uten at disse kommentarer

fra utvalget er tatt til følge. Et viktig forslag var at bistandsministrene burde danne et formelt ministerråd.

Økonomisk utvalg har hatt mulighet til å drøfte dette med representanter for bistandsministrene. Jeg går ut fra at arbeidet med å etablere et slikt formelt ministerråd for bistandsministrene vil fortsette, med sikte på en snarlig gjennomføring.

Utvalget drøftet også felles nordisk bistand til Namibia etter selvstendigjørelsen. Her har de nordiske land en fin mulighet til å vise at de mener noe med bistandspolitisk samarbeid.

La meg avslutte mitt innlegg med å henvise til utvalgets synspunkter på forslaget til ny økonomisk handlingsplan. Til tross for enkelte kritiske bemerkninger finner utvalget at det i planen er trukket opp retningslinjer som peker framover for Norden. Det er tatt fatt i å finne løsninger på viktige problemer som på lengre sikt vil styrke de nordiske lands økonomiske utvikling, både innad og i forhold til Europa. Viktigst i denne forbindelsen er å få til en utvikling der en sørger for fri bevegelse over de nordiske grensene – av mennesker, kapital, varer og tjenester. Dette er områder det må jobbes hardt med. Vi må videre på denne veien i Norden. Vi må finne fram til nye virkemidler og nye løsninger for å virkeliggjøre ønsket om et sterkere og bedre Norden, til beste for dem som bor og arbeider her.

Jógvan við Keldu: Fru præsident! Henviende til "Ministerrådets redegørelse for planerne for det nordiske samarbeidet, (C2/1989), samt "Norden i Europa II" har jeg på Økonomisk Udvalgs møde i Helsingfors den 14. februar i år gjort udvalget bekendt med, at jeg "mildest talt" var forundret over, at det færøske samfund – vort specielle erhverv – samt vor meget isolerede beliggenhed i rapporten "Norden i Europa II" ikke er nævnt med et ord, ikke engang i opsummeringen af de nordiske lande sidst i denne 120 siders rapport.

Det er min hensigt her endnu en gang at gøre Nordisk Råds medlemmer bekendt med, at vi 47.000 færingers også er en del af Norden.

I lighed med de nordiske lande – undtagen Danmark og Grønland – vedtog det færøske

Lagting – med velovervejede begrundelser – at vi skulle stå uden for Det Europæiske Fællesmarked. Grønland har senere meldt sig ud.

De nordiske lande står i dag over for en ny, interessant og mere udviklet situation med hensyn til EF-samarbejdet – nemlig det "indre marked" med dets 320 mio. mennesker, hvor de fleste nordiske lande allerede har en god samhandel.

Det færøske samfund står i dag i en ejendommelig situation.

Vort land er i rigsfællesskab med Danmark – et EF-land – Færøerne står uden for EF.

Vor situation er endda mere ejendommelig og uoverskuelig, da vi ser, at medens de skandinaviske lande har en fiskeeksport, der andrager mellem 5 og 15 pct. af deres totalt eksport, udgør fiskeprodukter næsten 100 pct. af vor totale eksport.

Det er derfor meget vigtigt for os, at vor nordiske brødre fordyber sig mere i vore forhold.

Hvis Færøernes fiskeri ændres, har dette en langt alvorligere finansiel karakter samfundsøkonomisk, end hvis de skandinaviske lande med deres 5–15 pct. af den samlede eksport er nødsaget til at gøre det samme.

De nordiske lande taler i dag med megen omhu for menneskerettigheder og yder bistand til lande tusinder af kilometer væk.

Man insisterer på boykot af Namibia og Sydafrika, fordi man ikke accepterer, at alle mennesker ikke står lige.

De ærede Nordisk Råd-medlemmer vil give mig ret, når jeg som færøsk medlem insisterer på, at de færøske forhold kommer med i det nordiske samarbejdsgrundlag over for EF, som jeg har fået lovet protokollert i udvalget.

På den anden side foreslog jeg, at Færøerne – med deres særlige struktur – får deres repræsentanter i mulige samarbejdsudvalg med tilknytning til EF. Dette blev ikke taget til følge, men jeg ønsker, at det kan blive taget op til ny vurdering i Nordisk Råd, specielt når man i dag taler om et "forstærket" og "mere udbygget" nordisk samarbejde i forhold til EF.

Nordiske landes parlamentarikere står i dag i kø for at invitere PLO-lederen Yassir Arafat, hvis organisation har haft til hensigt at tilintetgøre Israel. Dette skal være humant!

Fru præsident! Vor lille isolerede øgruppe – Færøerne – med store ressourceproblemer er et af de nordiske lande. Vi ønsker at blive behandlet som et sådant. Det er årsagen til, at jeg drager disse sammenligninger.

Grunden, til, at vi i dag er kastet i armene på Moskva – erhversmæssigt – er, at de nordiske lande ikke har vist os solidaritet.

Bortset fra Island har de nordiske lande vendt os ryggen.

Det er med stor harme, jeg ser mig nødsaget til specielt at nævne Norge i dette forum.

Efter at vi har bygget for milliarder skibe i Norge, været med til at opretholde beskæftigelsen, samt at sømænd sejlede alle krigsårene, hvor man modtog en stor kvota norske flygtninge på Færøerne, stiller Norge sig i dag modvilligt til, at vi får lov til at fiske en kvota, som Norge har givet til Sovjet, og som Sovjet ønsker at bytte med os. Dette er ufatteligt.

Til sidst, fru præsident, vil jeg endnu en gang bede de ærede Nordisk Råd-medlemmer om at have i tankerne, at færøerne er et nordisk land. Vi beder ikke om finansiel bistand, men om at blive forstået, om at vi bliver taget i betragtning bl.a. i det nordiske EF-samarbejde og det "indre marked" – vores særlige erhvervsbetingelser og beliggenhed taget i betragtning.

Sedan diskussionen forklarats avslutad företogs votering beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eišur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Gutormsson, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Grethe

Lundblad, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänänen, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot yttrandet röstade: Kristen Poulsgaard.

Arvo Kemppainen, Birger Schlaug och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Carl Bildt, Gustav Björkstrand, Atli P. Dam, Arne Gadd, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Jette Pors och Kimmo Sasi.

Yttrandet hade sålunda antagits med 71 röster mot 1. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt 1, bifölls.

2

B 88/e: Ministerrådsförslag om en plan för nordiskt samarbete på energiområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1) at vedtage en samarbejdsplan på energiområdet efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 88/e og særlig indarbejde følgende:

- stillingtagen til finansieringen af det nye NKA-sikkerhedsprogram,
- en fælles nordisk holdning til problemerne omkring transport og bortskaffelse af højradioaktivt materiale.

- planer for hvordan de nordiske regeringer vil intensivere det energipolitiske samarbejde for at lægge forholdene tilrette for en ønskelig afvikling af kernekraft
  - planer for hvordan ministerrådet vil arbejde videre med sårbarhedsspørgsmålene i energiforsyningen.
- 2) at i løbet af 1989 forelægge Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:
- regeringernes tilrettelæggelse af rammerne for udviklingen af det nordiske samarbejde om udnyttelse af naturgassen,
  - det nye energiforskningsprogram
  - opfølgning af Brundtlandkommissionens anbefalinger, idet dette arbejde gives den højeste politiske og budgetmæssige prioritet.

Anker Jørgensen (ekonomiska utskottets talesman): Nordisk Ministerråd har fremlagt forslaget om nordisk samarbejde på energiområdet for perioden 1989 til 1992. Dette forslag har været behandlet i Økonomiske Udvalg og har været til høring i Social- og Miljøudvalget, og jeg skal på Økonomisk Udvalgs vegne forelægge betænkningen om forslaget.

Der er tale om et omfattende forslag, som behandler 4 hovedområder i det energipolitiske samarbejde i Norden. Det er områderne energi og miljø, nordisk energimarked, forskning og udvikling og energiøkonomisering. Desuden indgår jo eksport, Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål og elsamarbejdet. Det er altså et meget bredt samarbejdsfelt, der her er tale om.

I Økonomisk Udvalg finder vi, at Ministerrådets forslag til samarbejdsprogram kun er delvis tilfredsstillende. Efter vor opfattelse bør energisektoren fremstå som et af de vigtigste områder i det politiske samarbejde i de kommende år. Dette synspunkt underbygges af, at der f.eks. på naturgasområdet nu har åbnet sig helt nye perspektiver og muligheder for et omfattende og langsigtet samarbejde. I en sådan situation mener udvalget, at det er nødvendigt, at de politiske instanser – og det vil først og fremmest sige regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige – definerer målsætningen og de virkemidler, de vil sætte i gang. Derfor havde vi forventet, at Ministerrådet i samarbejdsprogrammet ville fremlægge mere konkrete forslag, som bygger på en

politisk stillingtagen til de energipolitiske problemer.

Jeg vil godt knytte nogle bemærkninger til sider af det foreliggende forslag.

Når det drejer sig om naturgas, har vi i udvalget tidligere udtalt os, bl.a. i betænkning A 777/e, om øget samarbejde og udnyttelse af naturgas i energiforsyningen, og i betænkningen om Ministerrådets forslag til ny økonomisk handlingsplan. De synspunkter gentager vi i den skriftlige betænkning om energiplanen.

Her skal jeg blot nøjes med at pege på, at det er naturgassens økonomiske fordele og ikke mindst hensynet til miljøkravene, der er med til at afgøre naturgassens rolle i vort fremtidige energisystem.

Det er nu, det politiske grundlag skal lægges for de kommende forhandlinger og især de kommende kommercielle forhandlinger, sådan at vi fremmer brug af naturgas i energiforsyningen. Det drejer sig derfor om energipolitiske principper, om harmonisering af lovregler og om beskatning. Det er nødvendigt med et nært samarbejde om disse forhold.

Fra udvalgets side vil vi derfor henstille, at Nordisk Ministerråd forelægger konkrete forslag til, hvordan regeringerne vil tilrettelægge rammerne for udviklingen på dette vigtige område.

Når det drejer sig om energiforskning, har vi fået oplyst, at ministrene i løbet af i år vil tage stilling til et nyt flerårigt program.

I udvalget mener vi, at forsknings- og udviklingsvirksomhed har stor betydning for Nordens fremtidige energimarkeder, først og fremmest for en effektiv udnyttelse af energiresourcerne og ikke mindst for mulighederne for at finde miljømæssig og økologisk forsvarlig produktion. Det gælder også anvendelsesmetoder. I udvalget vil vi gerne se forskningsprogrammet, når det foreligger – ikke når det er mere eller mindre officielt vedtaget.

Det tredje område, jeg skal sige lidt om, er forholdet mellem energi og miljø. Som bekendt bliver det behandlet grundigt i Brundtland-rapporten.

Økonomisk Udvalg finder det positivt, at der nu er nedsat en egen faggruppe for energi og miljø, som skal have ansvaret for, at rapportens anbefalinger virkelig følges op. På

dette punkt finder vi imidlertid forslaget til samarbejdsprogram meget lidt konkret. Vi vil derfor bede Ministerrådet specificere, hvilke konkrete målsætninger man har, og hvilke samarbejdsprojekter der er aktuelle. Vi vil i den forbindelse henvise til det miljøprogram, der blev behandlet på vor ekstrasession i november 1988.

Dette program er lidt mere konkret, når det drejer sig om energi og miljø, end den samarbejdsplan, vi nu behandler. Arbejdet med energi og miljø bør derfor have højeste politiske prioritet og virkelig få de nødvendige ressourcer.

Virksomheden i Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål og dens finansiering over det nordiske budget har Økonomisk Udvalg kommenteret ved flere lejligheder, og Nordisk Råd vedtog sidste år en henstilling til Ministerrådet om, at forslag om eventuelle bevillinger til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål efter udløbet af det nuværende sikkerhedsprogram i 1989 forelægges Nordisk Råd i et særligt ministerrådsforslag. Det minder vi om.

Vi har ligeledes tidligere bedt om, at størelsen af bevillinger over det nordiske budget til NKA, altså det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål, vurderes nøje og i forhold til alternative anvendelser inden for energisektoren.

Vi har noteret os, at Ministerrådet ikke har taget stilling til spørgsmålet om eventuel nordisk finansiering af et nyt sikkerhedsprogram. Vi vil vende tilbage til sagen i forbindelse med budgetbehandlingen, men vi understreger, at vi finder det helt nødvendigt, at finansieringen vurderes i forhold til alternative muligheder for anvendelse af ressourcerne.

Endelig skal jeg pege på de alvorlige problemer og farer, der er knyttet til sikkerheden ved transport og ved fjernelse af højradioaktivt affald, ikke mindst når transporterne sker over Arktis. De problemer forventer vi inddraget i det videre sikkerhedsarbejde.

Med disse ord skal jeg henvise til den skriftlige betænkning og på Økonomisk Udvalgs vegne foreslå, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd følgende:

For det første at vedtage en samarbejdsplan på energiområdet efter de retningslinjer, som fremgår af ministerrådsforslag

B 88/e og særlig indarbejde følgende:

Stillingen til finansieringen af det nye NKA sik kerhedsprogram, en fælles nordisk holdning til problemerne omkring transport og bortskaffelse af det radioaktive materiale, planer for, hvordan de nordiske regeringer vil intensivere det energipolitiske samarbejde for at lægge forholdene til rette for en ønskelig afvikling af kernekraft, og planer for, hvordan Ministerrådet vil arbejde videre med sårbarhedsspørgsmålene i energiforsyningen.

Det andet punkt er, at i løbet af 1989 forelægges Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:

Regeringernes tilrettelæggelse af rammerne for udviklingen af det nordiske samarbejde og om udnyttelse af naturgas, for det andet det nye energiforskningsprogram, og for det tredje opfølgning af Brundtland-kommissionens anbefalinger, idet dette arbejde gives den højeste politiske og budgetmæssige prioritet.

Margrete Auken: Fru præsident! Da vi sidste år i Nordisk Råd diskuterede medlemsforslaget om et kernekraftfrit Norden, var jeg i den uheldige situation, at jeg sad i præsidentstolen og derfor var ude af stand til at blande mig i debatten. Situationen har ændret sig. Det vil vi herefter vide at udnytte.

Der skete det i fjor, at ingen i debatten kom ind på spørgsmålet om energibesparelse, ingen i fjor kom ind på spørgsmålet om energiplanlægning. Ved et besøg i december i Finland forstod jeg også efter en samtale med Ilkka Suominen, at ordene "energibesparelse" og "energiplanlægning" er fremmedord i Finland; man har aldrig hørt om det. Det eneste, man interesserede sig for sidste år, og som fremdeles er det, man interesserer sig for, når alle læbebekendelserne til Brundtlandkommissionen er overstået, er, hvordan man kan købe billig naturgas i Norge og Danmark.

Jeg vil gerne spørge Anker Jørgensen som talsmand for udvalget, i hvilket omfang man har inddraget seriøse krav til Nordisk Ministerråd om at pålægge de lande, der endnu ikke er begyndt at arbejde med grundig energiplanlægning, at udvikle den slags, i hvilket omfang man er begyndt at arbejde med energibesparelser, og endelig om man har taget en grundig debat af, at Nordisk

Kontaktorgan for Atomenergifrågar stadig væk spørger i det nordiske budget, skønt det bliver mere og mere lysende klart, at dér har de intet at gøre.

Hvis Finland og Sverige vil køre videre med deres kernekraftprogrammer, kan de minsandten betale det selv. Det kan ikke være rigtigt, at disse programmer skal legitimeres nordisk gennem at få nordiske penge, og jeg vil gerne spørge – det må blive Anker Jørgensen – i hvilket omfang disse sager har fået en stærk placering i Økonomisk Udvalgs behandling.

Anker Jørgensen: Det er bestemt vores opfattelse i Økonomisk Udvalg, at alle de spørgsmål, som fru Margrete Auken har stillet, er dækket ind på en stort set tilfredsstillende måde, og vi vil følge hele udviklingen op på dette område, efterhånden som vi får nyt at melde eller får meldinger fra Ministerrådet om, hvad der faktisk sker. Og vi vil naturligvis sørge for også at stille de nødvendige spørgsmål.

Jeg mener altså kort og godt, at vores betretning er udtryk for, at vi har dækket det ind, som også Margrete Auken tænker på.

Olje- og energiminister **Øien:** Fru president! De nordiske energiministerne har i lang tid understreket vigtigheden av det nordiske energipolitiske samarbeidet. Siste år feiret Nordel sitt 25-årsjubileum. Norden er i ordets rette forstand et hjemmemarked for elektrisitetsproduksjon. I en ikke altfor fjern framtid bør en trolig ta mål av seg til å begynne med faste leveranser av elektrisitet mellom landene, og ikke bare utveksle over- og underskuddskraft, slik tilfellet er i dag.

Men et nordisk energimarked er ikke bare kommersielle avtaler. Vel så viktig er metodeutvikling, utdanning og samarbeid om kunnskaps- og kompetanseoppbygging på energiområdet. En bred belysning av ulike energipolitiske problemstillinger er også av stor interesse. Prissettings- og beskatningsprinsippene på energimarkedet har bl.a. betydning for mulighetene til å få til en effektiv utnyttelse av ressursene.

Det nordiske energiministerrådet legger nå fram sin tredje samarbeidsplan. Det er grunn til å understreke at det er en samarbeidsplan og ikke en handlingsplan som her legges

fram. Gjennom et samarbeid blir våre respektive land sterkere enn hva som ville vært tilfellet uten et felles grunnsyn og gjensidig samarbeid.

Ministerrådet har tidligere i dag diskutert et første utkast til rapporten "Energi og miljø i Norden – På vei mot en bærekraftig utvikling?" Jeg mener oppfølgingen av Verdenskommisjonens rapport bør tilføres de nødvendige ressurser for å nå målene. Konkrete forslag til samarbeidsprosjekt vil fortløpende bli satt fram.

De viktigste miljøproblemene henger sammen med at bruken av kull, olje og gass medfører utslipp av svoveldioksid, nitrogenoksider og karbondioksid. Skadevirkningene av svoveldioksid og nitrogenoksider har vært erkjent lenge. Det synes også å være enighet om at en fortsatt økning av karbondioksid i atmosfæren kan bidra mye til drivhuseffekten. Det kan gi betydelige miljøforstyrrelser. Det er imidlertid noen usikkerhet om hvor store virkningene kan bli og om hvor raskt de vil komme. Det er i gang et omfattende arbeid om klimaendringer, og internasjonale avtaler er under forberedelse.

Det er sannsynlig at konsekvensene av slike avtaler blir at energiforbruket må stabiliseres og kanskje reduseres på lang sikt.

Norden har videre en felles interesse i naturgass. I rapporten "Et integrert gassmarked i Norden", som er utarbeidet av en arbeidsgruppe under Nordisk Ministerråd, belyses naturgassens stilling i Norden i dag og fram til år 2010. Det er gledelig å konstatere at rapporten fastslår at det ikke er noen institusjonelle hindre for kjøp og salg av naturgass innen Norden.

Det har vært et utstrakt samarbeid mellom de nordiske land gjennom mange år. Innenfor Nordisk Ministerråd er det bl.a. etablert en fast gruppe for informasjonsutveksling om gasspørsmål. Her sitter de statlige gasselskaper sammen med myndighetsrepresentanter. Det er denne gruppen som har fått utarbeidet rapporten "Et integrert gassmarked i Norden". Videre foregår det en utstrakt bilateral kontakt mellom landene både på selskaps- og myndighetsplan. Norske myndigheter har bl.a. god kontakt med svenske myndigheter gjennom en felles arbeidsgruppe på embetsplan. Denne gruppen sikrer nødvendig kontakt og utveksling av informasjon. Det må

dessuten understrekes at det forekommer et godt og bredt samarbeid på kommersiell basis mellom de berørte selskaper i de nordiske land.

Pr. i dag foregår en rekke kommersielle forhandlinger på naturgassområdet i Norden. Disse vil kunne gi grunnlag for ytterligere bruk av naturgass i de nordiske land og en videre integrasjon av det nordiske naturgassmarkedet. Økt bruk av naturgass i de nordiske land vil bidra til å oppfylle sentrale energi- og miljøpolitiske målsettinger. Både ut fra ønsket om å diversifisere energiforsyningene og ut fra miljøhensyn bør forholdene ligge godt til rette for naturgassen.

Det økonomiske grunnlag for økt samarbeid på naturgassområdet vil bli avklart gjennom konkrete forhandlinger mellom kommersielle selskaper.

De kommersielle forhandlingene har god framdrift, og det er derfor liten grunn til å anta at myndighetene nå bør engasjere seg direkte i dem. Myndighetenes rolle vil være å legge forholdene til rette for økt naturgassanvendelse i sin energiplanlegging, og dette er i alle aktuelle land en sentral oppgave som gis høy prioritet. Hvis det imidlertid skulle bli identifisert hindringer av en slik karakter at det synes naturlig at myndighetene griper inn, vil vi selvfølgelig engasjere oss i det videre arbeidet. Hittil er det ikke påvist slike hindringer.

For å manifestere vårt felles arbeid for utnyttelse av naturgass har Sveriges energiminister og jeg utarbeidet en felles uttalelse om svenske kjøp av norsk gass. Den vil bli meddelt pressen i dag. Vi ser det som ønskelig at gassforhandlingene mellom de to land leder til en prinsippavtale i løpet av første halvår 1989. Forhandlingene har som utgangspunkt et beregnet marked på til sammen 5 milliarder m³ pr. år ved sekelskiftet.

I Økonomisk Utvalgs uttalelse om samarbeidsplanen på energiområdet rettes en viss oppmerksomhet mot mangelen på konkretiseringer. Det gjelder for eksempel innen gass, forsknings- og miljøområdet.

For tiden pågår et femårig forskningssamarbeid som vil løpe ut i 1990. Dette samarbeidet finansieres utenfor det nordiske ministerråds budsjett og omfatter ikke Finland. Forsknings-samarbeidet skal vurderes innen beslutning tas om videre omfang og innret-

ning. Finlands engasjement vil også bli diskutert.

I det økonomiske utvalgets uttalelse tas spørsmålet om samarbeid innen NKA opp på nytt. Dette samarbeidet har vært oppe til diskusjon en rekke ganger.

I Verdenskommisjonens rapport, underkapitlet om kjernekraftens uløste problemer, tas det opp en rekke punkter der det vurderes som viktig at regjeringene samarbeider for å oppnå internasjonal enighet. Dette gjelder bl.a. arbeidet for økt sikkerhet og effektiv beskyttelse mot stråling i forbindelse med utnyttelse av kjernekraft, samt forbedring av beredskapen overfor eventuelle ulykker. Det er også på linje med hovedmålene for den sikkerhetsforskning som pågår innen rammen for atomenergispørsmål, NKA. Etter min mening er samarbeidet innenfor NKA nyttig, særlig fordi samarbeidet gir oss mer igjen for innsatsen enn om vi skulle ha behandlet disse spørsmålene på egenhånd. Norge har således god erfaring med det nordiske samarbeidet hittil, og stiller seg derfor positiv til fortsatt samnordisk sikkerhetsforskning i forbindelse med kjernekraft. Det er derfor beklagelig at det har vært så mye uenighet om dette samarbeidet. Jeg har fått opplyst at Sverige under enhver omstendighet vil fortsette dette arbeidet på egen hånd. I så fall vil vi være interessert i å delta i et fortsatt samarbeid utenom Nordisk Ministerråd.

Det er min oppfatning at flere års vurderinger og debatter om NKAs forskningsprogram bør avsluttes i 1989. Det gagnar ikke den nordiske samarbeidsideen å la disse til tider opprivende diskusjonene fortsette.

Når det gjelder transport og håndtering av radioaktivt avfall som det økonomiske utvalget har tatt opp til diskusjon, vil jeg fremholde at det ikke bare er avfall fra kjerneteknisk virksomhet som kan tenkes å utgjøre et problem i denne sammenhengen. De som mener at det er problemer her, må innse at dette i så fall gjelder all øvrig håndtering av radioaktivt avfall i samfunnet. Jeg tenker da ikke bare på kjernekraftanleggene, men også på f.eks. forskningsreaktorene og på håndteringen av radioaktivt materiale på sjukehus, i industri- en m.v.

Jeg vil bare avslutningsvis gi min tilslutning til en videre debatt om gass- og forsknings-samarbeidet, samt miljøspørsmålene, og jeg

vil meddele at ministrene i dag hadde et møte der vi diskuterte hvordan vi best kan følge opp tilrådingene fra Økonomisk Utvalg. Det vil sikkert fortsatt være grunnlag for diskusjon om disse feltene. Men høsten 1989 vil vi forhåpentligvis være kommet enda et skritt på veien.

Margrete Auken: Fru præsident! Nu, har vi hørt statsråd Arne Øien, og så blev det jo helt klart, hvad det var, jeg spurgte om før, for nu kommer statsråden her og siger, at det drejer sig om øget anvendelse af naturgas, og ikke om at afvikle kernekraft. Det var, hvad der blev sagt.

Howdan skal vi her i Rådet kunne få nogen til at tro, at man tager Brundtland-kommisjonens anbefalinger alvorligt, når det, når det kommer til stykket, udelukkende bliver et spørsmål om at fremme de forskellige landes økonomiske interesser i at kunne handle billigt, og at man derefter stadig væk støtter NKA's program.

Ifølge hr. Arne Øien havde vi brug for at opretholde hele dette NKA, som i mange år har haft det største budget i Norden til sin kernekraftpropaganda, og det *har* drejet sig om kernekraftpropaganda, om håndtering af radioaktivt affald fra radiumstationer, som man skulle tro ved at høre på hr. Arne Øien nu. Det behøver man ikke dette store apparat til. Det er udelukkende indrettet på at legitimere kernekraften i Norden, og hvis nogen er i tvivl, er det, fordi, de ikke har læst NKA's handlingsplaner.

Jeg ved ikke, om det er hr. Arne Øien, eller det igen er hr. Anker Jørgensen, eller det er udvalgets formand, man skal spørge, om dette her er noget, som Nordisk Råd har tænkt sig at tage alvorligt. Vil man gøre noget ved energiplanlægningen? Vil man gøre noget ved energipolitikken? Eller er det, som I siger i Norge, bare tull?

Schlaug: Fru president! Det var kloke ord som Margrete Auken yttrede!

De grønne i Norden anser att energisamarbetsplanen som framlagts är otillfredsställande. På energiområdet har faktiskt Norden unika möjligheter, eftersom vi dels har tillgång till utbyggd vattenkraft, dels har stora mängder bioenergi och dessutom långa kuster för vind- och så småningom också väg-

kraft. Ändå talas det om ökad användning av fossila bränslen – i det här fallet naturgas. Då är det viktigt att komma ihåg att också naturgas släpper ifrån sig koldioxid, även om det är mindre dåligt bränsle än olja och kol.

Vi i de nordiska länderna bör naturligtvis inte satsa storskaligt på naturgas. Dels är den sårbar, dels leder den till miljöförstöring. Vi har andra sätt att klara energiförsörjningen i Norden. Naturgasen behövs i andra länder, t.ex. Polen, men inte i Norden. Vi talar ju vitt och brett om internationell solidaritet, och det är i andra länder naturgasen behövs, inte här.

De nordiska gröna anser att fossila bränslen skall avvecklas till 75 % inom en tjugo-femårsperiod – då ingår självfallet också naturgas. Vi har under denna vecka lagt fram ett medlemsförslag om det.

Energisamarbetsprogrammet nämner knappast någonting om kärnkraft. Det är märkligt – kanske har Birgitta Dahl haft ett stort inflytande här. Inte med ett ord nämns Barsebäck, och det tycker jag är märkligt, för Barsebäck gynnar definitivt inte det nordiska samarbetet.

Statens energiråd i Sverige har slagit fast att en större olycka än den i Tjernobyl kan inträffa i alla svenska reaktorer, även Barsebäck, och Köpenhamn ligger lika långt från Barsebäck som byn Tjernobyl låg från reaktorn i Tjernobyl. Vi kan alltså radera ut stora delar av Köpenhamn vid en olycka i Barsebäck. Är det nordiskt samarbete? Jag skulle vilja ställa den frågan till den svenska miljöministern, men hon är tyvärr inte här.

Vad gör ministrarna, som inte vill avveckla kärnkraften, om olyckan händer? Tar de då sitt personliga ansvar? Avgår de som ministrar för att bli ambassadörer någonstans?

Kärnkraften måste avvecklas. Kärnkraften, och speciellt reaktorn i Barsebäck, gynnar definitivt inte nordiskt samarbete.

Självfallet måste ett handlingsprogram för energin beskriva vilken målsättning man har för rening av kolkondensverk och annat. Jag stöder alltså i stort sett grundtanken att det behövs ett program, men kanske med en annan inriktning.

Sedan vill jag fråga hur ministerrådet tror att man kan producera energi. Ni talar om att producera energi i form av naturgas, kol och olja. Det stider mot alla naturvetenskapliga

grunder. Det vore bra om ni i nästa energi-program kunde komma fram till att energi kan man inte producera, den kan man bara konsumera.

Energiminister **Jens Bilgrav-Nielsen**: Fru præsident! Jeg ønsker at knytte et par bemærkninger til den energisamarbejdsplan, som vi nu har til behandling, og som Økonomisk Udvalg har udtalt sig om, sidst ved talsmand Anker Jørgensen. Jeg tror, vi nordiske energiministre må konstatere, at vi har været meget tæt på at få forkastet oplægget til en ny samarbejdsplan. Det skal jeg sådan set ikke beklage, for jeg mener ikke, at denne samarbejdsplan er god nok. Jeg synes ikke, det er lykkedes for os konkret at fokusere på det, som er det vigtigste i det nordiske energipolitiske samarbejde.

Vi har fra dansk side modsat os, at NKA-programmet fortsat skulle have mere end halvdelen af det samlede budget for samarbejdet på energiområdet, 10 mio. kr. pr. år, og jeg vil gerne her meddele, at det er årsagen til, at der endnu ikke er opnået enighed på dette område.

Når vi ikke fortsat ønsker at støtte NKA-programmet med så stort et beløb, er det fordi kernekraften er under afvikling i Norden, fordi vi mener, at der er andre områder, der kræver den højeste økonomiske prioritet. Det, jeg her tænker på, er samarbejdet omkring de emner, som Brundtlandkommissionen så stærkt fremhæver i sin rapport.

I Danmark har vi fremlagt en handlingsplan for opfølgning af Brundtlandrapporten. Man siger, at vi er det første land i verden, som fulgte op konkret på denne handlingsplan. Jeg siger det så stærkt, fordi Norden var i front, da arbejdet med Brundtlandkommissionen blev sat i gang. Det var de nordiske lande, der fik denne sag sat på skinner i FN. Det var Norden, der leverede formanden for Kommissionen, Gro Harlem Brundtland.

Hvis Danmark er et af de første lande i verden, der nu har en konkret plan, så synes jeg, at Norden burde være den første region, som har en konkret plan, så meget mere som der er planlagt en regional opfølgingskonference næste sommer i Bergen. Uanset det norske stortingsvalg vil Gro Harlem Brundtland være den mest interessante person på denne konference, og jeg mener, at vi skal

sikre, at hun ved den lejlighed kan fremlægge en konkret energihandlingsplan for det nordiske område, som viser vejen mod en bæredygtig udvikling. Men det kræver, at vi afsætter ressourcer til arbejdet. Det kræver, at vi sætter arbejdet i gang. Desværre er det ikke sket endnu.

Fordi det ikke er sket, fordi vi ikke har kunnet enes om det på nordisk plan, har vi selv i Danmark bedt Forskningscenter Risø om at gå i gang med at bearbejde emner, som kan være vigtige i et nordisk samarbejdsprogram. Jeg vil gerne nævne 4 af dem:

Forbrændingsteknik med reduceret miljøbelastning til følge bør der forskes i i samarbejde mellem de nordiske lande. Vi vil også samarbejde om udvikling af forgasningsteknologi. Vi bør samarbejde om elfremstillings-teknologi, som reducerer CO₂-udslippet. Vi bør samarbejde om at gennemføre betydelige reduktioner i det samlede energiforbrug, og vi bør samarbejde om at udnytte vedvarende energikilder.

Jeg håber, at disse emner kan indgå i det fortsatte arbejde med at finde frem til en egentlig og konkret energihandlingsplan for det nordiske område. Det er faktisk sådan, at hver for sig kan vi kun lidt, men sammen kan vi næsten alt.

Om naturgasspørgsmålet, som også er et emne, Økonomisk Udvalg har taget op, vil jeg gerne sige, at jeg helt og fuldt deler de synspunkter, som kommer fra Økonomisk Udvalg. Jeg forstår næppe det sidste svenske synspunkt, som her er præsenteret, men det kan være, at man har et trumfkort i baghånden, som gør det muligt for Sverige at afvikle a-kraften uden at bruge naturgas. Jeg lytter spændt til, hvad det skulle være for et forslag.

Jeg mener indtil videre, vi må anerkende, at dette produkt, naturgas, det reneste af de fossile brændsler, må have en stadig større vækst i det nordiske energisamarbejde, og jeg ønsker tillykke til Norge og Sverige med, at man er nået så langt, at der nu er principiel enighed om, at der skal leveres norsk gas til Sverige. Jeg tror, at det kan udvikles til at blive et omfattende nordisk samarbejde om gas, som her er startet, og det er lykkedes – gas er et miljøvenligt produkt – bedre end de andre, olie og kul.

Til slut vil jeg ønske for os i energiminister-rådet, at vi er stand til at leve op til de krav,

som Økonomisk Udvalg har stillet til os. Jeg takker Økonomisk Udvalg for, at man har været så konkret og præcis i sine krav til os.

Riihijärvi: Rouva presidentti! Pohjoismaat muodostavat taloudellisesti ehjän ja maantieteellisesti, Islantia lukuunottamatta, tiiviin kokonaisuuden. Tämän tähden kaikenlainen energiayhteistyö on varsin helposti ja pienin kustannuksin järjestettävissä. Parhaana esimerkkinä Pohjoismaiden välillä tapahtuvasta energiayhteistyöstä voidaan pitää muun muassa yhteispohjoismaista energiayhtiötä, jonka nimi on Nordel. Varsinkin Pohjoiskalotin alueella sähkön molempiin suuntiin tapahtuva vaihtaminen on varsin järkevää kulutushuippujen tasaamiseksi. Tätä voidaan pitää parhaana mahdollisena pohjoismaisena talousyhteistyönä.

Tämän lisäksi tulisi mielestäni lisätä energiayhteistyötä myös muissa energiamuodoissa kuin sähkössä. Tällöin tulisivat kysymyseen lähinnä maakaasun hyödyntäminen ja uudet energiamuodot. Norjassa on löytynyt varsin mittavia maakaasuesiintymiä, joita tulisi nykyistä enemmän hyödyntää myös muiden Pohjoismaiden energiatuotannossa. Tämä olisi huomattavasti järkevämpää kuin tuoda energiaa kaukaisemmista maista. Lisäksi luonnonkaasu on ympäristölle kaikkein puhtaimpia energian tuotantomuotoja. Pohjoismaiden tulisi pikaisesti tehostaa yhteistyötään maakaasun käytön osalta niin, että norjalaista maakaasua voitaisiin käyttää kaikkialla Pohjoismaissa.

On välttämätöntä jatkaa ponnisteluja Pohjoismaitten energiaomavaraisuuden lisäämiseksi. Nythän energiaomavaraisuus on Pohjoismaissa niin kuin kaikissa kehittyneissä maissa muuallakin äärettömän alhaalla. Esimerkiksi Suomessa maatalouden omavaraisuus on enää vain 17 %, kun se vielä 1950-luvulla oli 70 %. Energiakysymys on myös ympäristökysymys. Tuontienergialla me saastutamme ympäristöämme: ilmaa, maata ja vettä.

Missään tapauksessa Pohjoismaitten ei pidä jäädä arabikansojen öljyn varaan. Irakin ja Iranin sota osoitti, kuinka muhamettilaisten keskinäiset uskonsodat voivat pahasti horjuttaa Pohjoismaitten öljyn saannin, puhumattakaan nyt sitten Khomeinista, jonka saarnat ovat huomattavasti järjestyttävämpiä

kuin Pohjoismaitten pappien saarnat.

Kaikkein tärkeimpänä energiayhteistyössä pidän pitkällä tähtäimellä sitä, että Pohjoismaat tehostavat merkittävästi yhteistyötään uusien ja vaihtoehtoisten energiamuotojen tutkimisessa ja hyödyntämisessä. Tällä hetkellä liian suuri osa energian tuotannosta tapahtuu joko öljyllä tai kivihiihellä. Nämä molemmat energian lähteet ovat ympäristöä pahasti saastuttavia ja lisäksi riittävyydeltään rajallisia. Tämän lisäksi Ruotsissa ja Suomessa on ydinvoimaloita, joista tosin Ruotsin voimalat on jo päätetty sulkea. Puolueeni Suomen maaseudun puolue on tehnyt Suomessa saman esityksen siitä, että myös Suomessa toimivat ydinvoimalat suljettaisiin vuoteen 2000 mennessä. Mikäli tämä saadaan toteutettua, silloin on Pohjola hyvä esimerkki maailmalle kuolemanvaarallisesta ydinvoimasta luopumisesta.

Edellä mainitsemieni energiamuotojen tilalle ollaan kaikkialla maailmassa kehittämässä ja koekäyttämässä muun muassa vuorovesi-, tuuli- ja aurinkoenergiaa sekä bioenergia-vaihtoehtoja. Valitettavasti näiden energiamuotojen hyödyntämiseen liittyvä tutkimus on vielä pahasti kesken ja lapsenkengissä. Tutkimus vaatisi runsaasti lisää määrärahoja ja päteviä tutkijavoimia. Lisäksi haittaa hajautuneisuus ja kansainvälisen yhteistyön puute. Tämän tähden Pohjoismaiden tulisivat tehostaa pikaisesti yhteistyötään tällä alalla niin, että ne perustavat yhdessä vaihtoehtoisten ja uusien energiamuotojen tutkimuskeskuksen. Tämän tulisi saada riittävästi määrärahoja ja tutkijavoimia käyttöönsä. Meillä on varsin hyvä tulevaisuus, kunhan vain energiakysymyksessä alamme avata todella uusia uria.

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Fru president! De nordiska länderna bildar en ekonomiskt enhetlig och geografiskt, utom Island, sammanbunden enhet. Därför kan energisamarbete av alla de slag genomföras ganska lätt och med små kostnader. Det bästa exemplet på nordiskt energisamarbete kan sägas vara bland annat det samnordiska energibolaget, som heter Nordel. Speciellt inom Nordkalotten är det förnufdigt att byta el i båda riktningarna för att jämna ut förbrukningstopparna. Det kan man

se som det bästa möjliga sättet för ekonomiskt samarbete i Norden.

Enligt min mening borde man öka energisamarbetet även inom andra energiformer än el. Det skulle gälla framför allt utnyttjandet av naturgas och utveckling av nya energiformer. I Norge har man hittat ganska betydande naturgaskällor, som borde exploateras bättre i energiproduktionen för de andra nordiska länderna. Det vore betydligt klokare än att importera energi mycket längre ifrån. Dessutom är naturgas ett av de minst förorenande sätten att producera energi. De nordiska länderna borde snabbt intensifiera sitt samarbete vad gäller naturgas så att den norska naturgasen kunde utnyttjas överallt i Norden.

Det är nödvändigt att fortsätta med ansträngningarna för att höja självförsörjningen beträffande energi i Norden. I dag ligger ju självförsörjningen i de nordiska länderna liksom i andra utvecklade länder oerhört lågt. Till exempel Finlands självförsörjande inom jordbruket är numera bara 17 %, medan det så sent som på 1950-talet var 70 %. Frågan om energi är också en fråga om miljö. Med importerad energi förorenar vi vår miljö, vår luft, mark och vatten.

I vilket fall som helst skall de nordiska länderna inte bli beroende av olja från arabstaterna. Kriget mellan Irak och Iran visade, hur religionskrig mellan muhammedanerna kan rubba tillgången på olja mycket svårt för de nordiska länderna. Att inte tala om Khomeini, vars predikningar är oerhört mycket värre än de nordiska prästernas.

Det viktigaste i energisamarbetet på längre sikt är enligt min mening att de nordiska länderna intensifierar starkt sitt samarbete för att forska i och utnyttja nya alternativa energiformer. I dag sker en för stor del av energiproduktionen med hjälp av olja eller stenkol. Båda dessa energikällor förorenar miljön och dessutom är tillgången på dem begränsad. Dessutom har både Sverige och Finland kärnkraftverk. Visserligen har man i Sverige beslutat avveckla kraftverken. Mitt parti, Finlands landsbygdsparti, har gjort en framställning med samma inriktning om att man även i Finland skulle avveckla kärnkraftverken senast år 2000. Ifall detta genomförs, blir Norden ett bra exempel för hela världen hur man avvecklar den dödsfarliga kärnkraften.

I stället för ovan nämnda energiformer håller man överallt i världen på att utveckla och prova bl. a. tidvatten-, vind- och solenergi samt olika alternativ av bioenergi.

Tyvärr är forskningen i användning av dessa energiformer fortfarande mycket ofullständig. Forskningsarbetet kräver ökade resurser och kompetenta forskare. Dessutom lider den av splittring och brist på internationellt samarbete. Därför borde de nordiska länderna snarast intensifiera samarbetet inom detta område genom att inrätta ett gemensamt forskningsinstitut för alternativa och nya energiformer. För detta borde reserveras tillräckligt med ekonomiska resurser och forskarkrafter. Vi har en tämligen bra framtid framför oss bara vi inriktar oss på nya banor i energifrågorna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Carl Bildt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten

Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønnderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsgaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

J.K. Hansen, Marianne Jelved, Theo Kowitzinsky, Jette Pors, Otto Steenholdt och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 80 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

3

B 89/e: Ministerrådsförslag om ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta og gjenneomføre en ny nordisk økonomisk handlingsplan i samsvar med ministerrådsfor­slag B 89/e og Økonomisk utvalgs synspunkter, herunder særskilt at Ministerrådet i forbindelse med handlingsplanen:

1. kartlegger i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkninger av eventuelle ulikheter

2. konkretiserer og spesifiserer hvordan myndighetene tar sikte på å medvirke for å tilrettelegge og kontrollere utviklingen av det nordiske gassamarbeidet

3. fastsetter konkrete tiltak med sikte på å øke muligheten for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område

4. iverksetter tiltak som vil effektivisere arbeidet med å avvikle handelshindringer, herunder en rask vurdering av spørsmålet om å opprette en særlig ombudsmannsfunksjon for å intensivere arbeidet

5. følger opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkre-

dittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning

6. tar opp spørsmålet om subvensjonering av miljølån i den foreslåtte NIB-miljølåneordningen

7. foretar en grundig evaluering av "Norden i vekst" og en løpende evaluering av den nye planen slik at en senest innen 1991 kan få grunnlag til å vurdere hvordan disse to handlingsplaner best mulig kan følges opp, og vurdere spørsmålet om hensigtsmæssigheten av rullende økonomiske handlingsplaner og en finansieringsreform for det nordiske samarbeide.

8. foretager omprioriteringer i planen, således at turistikampagnen i USA, vejrradar-projektet og den skattevidenskabelige forskning overføres til vurdering i de respektive sektorbudgetter og der i stedet satses på øget utbygning og langtidssikring af de nordiske forskerstipendier, Nordplus og Nordjobb.

Gadd (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Vid den förra sessionen här i Stockholm 1984 hände det märkliga att ett enigt ekonomiskt utskott gav ministerrådet bakläxa på ett förslag om ekonomiskt samarbete i Norden. Den gången var uppemot 1 miljon nordbor arbetslösa och det var naturligt att parlamentarikerna den gången såg förhoppningsfullt på möjligheterna att via ett samarbete mellan Finland, Sverige, Norge, Danmark och Island utvidga möjligheterna att genom ekonomisk politik återgå till en full sysselsättning i alla våra länder.

Uppenbarligen var det inte så lätt för ministerrådet att enas om konkreta åtgärder. Resultatet blev magert.

Genom Nordiska Rådets enighet blev det dock en helt annan fart på ministerrådet. Ett tag.

Den gången leddes utskottet av svenska LO:s förra ordförande Gunnar Nilsson. Nu leds utskottet av ordföranden i norska stortingets finanskommitté höjremannen Anders Talleraas.

Den svenske statssekreteraren Erik Åsbrink fick till uppgift att leda en grupp – den s.k. Åsbrinkkommittén, som till sessionen i Reykjavik 1985 presenterade den första planen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Ministerrådets förslag fick ett positivt mottagande av rådet 1985, och vid upprepade tillfällen har sedan det ekonomiska utskottet för ministerrådet också uttryckt sin uppskattning av det som ändå efter hand utträttats.

Arbetet med de två handlingsplanerna illustrerar på ett alldeles uppenbart sätt såväl styrkan som svagheten i det nordiska samarbete som det äger rum i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet.

Svårigheterna 1983–1984 gick tillbaka på att regeringarna i Norden den gången hade så helt olika politiska grunduppfattningar. När kommer de förresten inte ha det, fru president!

Självfallet så strävade och strävar en socialdemokratisk regering i Sverige mot alldeles andra mål än de som en konservativ regering i Danmark gjorde och gör.

Detta till trots gick det att mellan 1984 och 1985 ändå få till något av ett konkret samarbete. Det var Nordiska rådets enhällighet vid sessionen i Stockholm som var drivkraften den gången.

Vi fick en handlingsplan den gången som omfattade en samordning som omfattade:

1. Norden som hemmamarknad
2. Exportfrämjande åtgärder
3. Industripolitik
4. Arbetsmarknads- och utbildningspolitik
5. Västnordenfond och regionalpolitik
6. Investeringar på infrastrukturområdet
7. En viss grad av samarbete inom den ekonomiska politiken och ett nordiskt samarbete i internationella fora.

Kritikerna till handlingsplanen 1985 menade att det som skett var att gruppen kring Erik Åsbrink presterat en sammanlänkning av de nordiska ländernas budgetposter – ingenting annat. Det fanns inte mycket reellt i planläggningen som inte skett denna plan förutan, menade kritikerna.

Synar man 1985 års plan närmare så finns det givetvis mycket sanning i de mer reserverade tolkningarna. Kvar står att 1985 års plan var ett försök med goda syften.

Vid olika tillfällen har därefter det ekonomiska utskottet hävdats att dessa handlingsplaner skulle göras "rullande". Så har inte skett. Inte heller förelåg någon plan färdig till sessionen i Oslo förra året då den första planen hade verkat färdig.

Det ekonomiska utskottet framhöll förra

året att en ny plan måste fram, och det är den planen som Nordiska rådet nu tar ställning till.

För åren 1989–1992 har tre huvudmålsättningar angetts. Dessa är:

1. Utveckla och förbättra den "nordiska modellen"
2. Fortsätta att utveckla "Norden som hemmamarknad"
3. Söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad.

Som en konsekvens av detta lägger ministerrådet förslag på en rad områden.

Det ekonomiska utskottet lämnar även denna gången ett enigt betänkande i vilket utskottet framhåller vissa punkter som särdeles väsentliga i ministerrådets förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och gör det genom att understryka det som sägs i utlåtandet strax före klämmarna:

"Utskottet är kritiskt mot att ministerrådet inte vill utarbeta rullande handlingsplaner på det ekonomiska området.

Utskottet finner, att genom ekonomiska handlingsplaner så fokuseras på ett fruktbart sätt intresset till utvecklingen på det ekonomiska området.

I den mån som ministerrådet inte utarbetar några ytterligare handlingsplaner, blir det nödvändigt, som utskottet ser det, att andra metoder utvecklas för att främja det nordiska samarbetet."

Så långt sträckte sig enigheten i ekonomiska utskottet 1989 när det gäller nordiskt samarbete fram över tiden.

All respekt för Anders Talleraas eminenta förmåga att leda utskottet. Men det är en eminens som skiljer sig betydligt i sin inriktning mot det som det svenska LO:s ordförande gav utskottsarbetet förra gången här i Stockholm.

Men vem vet – det kanske kommer en session 1994 också. Då kan vi bättre bedöma om det bästa för det nordiska samarbetet låg i Gunnar Nilssons aktiva nordism eller i Anders Talleraas konservativa.

Till dess ligger initiativet i ministerrådet också på utskottets förslag.

Finansminister **Feldt**: Fru president! "Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992" är ett ovanligt omfattande ministerrådsförslag. Det berör de flesta delar av

det nordiska samarbetet. Förslaget har föregåtts av ett brett upplagt förberedelsearbete, där många nordiska och nationella organ har tagit del. I flera avseenden markerar handlingsplanen viktiga framsteg i det nordiska samarbetet.

Ekonomiska utskottet och de övriga utskotten i Nordiska rådet har lagt ned ett betydande arbete på att granska ministerrådsförslaget. Jag är självfallet glad på ministerrådets vägnar att handlingsplanen överlag tycks ha fått ett positivt mottagande. På några punkter framför utskottet kritik. En del av de punkterna skall jag kommentera, då jag nu går igenom några av handlingsplanens viktigaste inslag.

”Norden som hemmamarknad” är en av tre målsättningar för handlingsplanen. Här har utvecklingen gått raskt under 1980-talet. Det nordiska företagssamarbetet har expanderat mycket kraftigt. Tiotusentals nordbor arbetar nu i företag som kommer från ett annat nordiskt land. Företagssamarbetet är viktigt för det rationella utnyttjandet av våra ekonomiska resurser, och det innebär också ökat medvetande hos många människor om banden mellan våra länder. Samtidigt har den nordiska samhandeln hävdats väl.

Men detta är inte nog. Fortfarande finns det många hinder för varuhandeln och annat ekonomiskt utbyte. Det är viktigt att handels- hinderarbetet drivs vidare och snabbt ger konkreta resultat. Ministerrådet skall värdera om inrättandet av en ombudsmannafunktion är ett sätt att effektivisera detta arbete.

Den dynamiska utvecklingen inom EG är en utmaning för de nordiska länderna. Den ekonomiska handlingsplanen innehåller flera konkreta åtgärder som svar på utvecklingen av den inre marknaden.

På kapitalmarknadsområdet har vi satt upp gemensamma mål för att liberalisera valuta- regleringen. Vi tar gemensamt sikte på att öppna de finansiella marknaderna för konkurrens utifrån. Vi skall skyndsamt undersöka hur en fri etableringsrätt kan införas. Ett förstärkt samråd och informationsutbyte i kapitalmarknadsfrågor har redan inletts.

Några av handlingsplanens budgetmässigt största projekt är uttryck för de nordiska ländernas vilja och förmåga att samverka utåt, i andra delar av världen. En turistkampanj håller på att genomföras i USA och skall för-

hoppningsvis ge resultat redan i sommar. Betydande satsningar på främjande av projektexport, särskilt på miljöområdet, föreslås. En utredning för att anvisa vägar att utvidga det exportfrämjande samarbetet föreslås.

Ekonomiska utskottet har efterlyst konkreta åtgärder som tar sikte på tjänstehandeln. Jag vill påpeka att ministerrådet faktiskt lägger fram konkreta förslag på detta område — om turism och projektexport och dessutom om finansiella tjänster.

En viktig målsättning för handlingsplanen är att utveckla och förbättra den nordiska modellen. Denna samhällsmodell ger oss en gemensam värdebas, men den ställer oss också inför en del gemensamma, stora utmaningar. Ett exempel är den offentliga sektorn, där det finns ett stort behov av utveckling, förnyelse och effektivisering.

En annan stor och viktig fråga är skatterna. Skattereformer har genomförts, eller övervägs, i samtliga nordiska länder. Huvudproblemen är påfallande lika i de nordiska länderna: höga marginalsatser, brist på över-skådlighet bl. a. till följd av de många avdragsmöjligheterna samt skillnader i beskattning av arbets- och kapitalinkomster. Huvudproblemen får alltså anses vara kända, men ministerrådet har konstaterat att det finns brister i kunskap om effekter av skattesystemet och av olika övervägda skattereformer. Ministerrådet förväntar att det program för stöd till skattevetenskaplig forskning, som Nordiska ekonomiska forskningsrådet föreslås genomföra, skall kunna tillföra viktig kunskap och bredda forskningen på detta område.

Ministerrådet är enigt i ekonomiska utskottets bedömning att det är viktigt att studera skatterna i internationell belysning. Handlingsplanen innehåller ett särskilt projekt om skatter och avgifter och EG:s inre marknad. Vidare håller en jämförelse av de nordiska ländernas skattesystem och skattereformer på att avslutas, och vi räknar med att offentliggöra en rapport i ämnet i vår.

Ett nytt samarbetsområde i denna handlingsplan är miljön. Sambandet mellan miljö och ekonomisk utveckling har i olika sammanhang tydliggjorts. Det är därför naturligt att i en ekonomisk handlingsplan ta upp miljö. Satsningarna på miljöteknologi genom-

Nordiska industrifonden och på miljöprojektexport genom Nopef är viktiga led för att stärka de delar av näringslivet som levererar miljöskyddsutrustning. Vid Nordiska investeringsbanken inrättas nya låneformer för finansiering av miljöinvesteringar i Norden och vissa andra länder. Detta innebär en intressant utveckling av bankens verksamhet. Ekonomiska utskottet tar upp frågan om subventionering av miljöinvesteringar. Ministerrådet ställer sig avvisande till detta, då det skulle stå i strid med investeringsbankens syfte och roll som en sund och effektiv kapitalförmedlare.

Genom "Norden i växt" och denna ekonomiska handlingsplan har det nordiska ekonomiska samarbetet tagit viktiga steg framåt. Det har skett en breddning och en nivåhöjning.

Den handlingsplan som diskuteras i dag skall gälla för en fyraårsperiod fram till och med år 1992. Det kan tas som ett uttryck för planens betydelse att man redan nu är engagerad i vad som skall ske när planen löper ut.

Det är ministerrådets mening att detta bör vara den sista ekonomiska handlingsplanen. Arbetet framgent kommer att inriktas på att inlemma de aktiviteter som initieras i handlingsplanen i det ordinarie nordiska samarbetet. Samarbetsministrarna och finansministrarna avser att redan nästa år börja diskutera hur projekt i handlingsplanen kan föras vidare i den reguljära verksamheten.

Engell: Det nordiske samarbejde har alt for ofte bestået i, at nye institutioner blev skabt, nye arbejdsgrupper nedsat og nyt bureaukrati udviklet. Virkningen har været, at vi bruger stadig flere af skatteydernes penge på en vifte af forskellige områder.

Efter den konservative partigruppens opfattelse er der grund til at udtrykke tvivl over for denne type af samarbejde. Når man hører Sveriges finansminister tale varmt om behovet for at ofre penge på skattevidenskabelig forskning, må vi naturligvis spørge, hvorfor man ikke er i stand til – med de bataljoner af embedsmænd, der findes i landenes skatteministerier og finansministerier – at betale et samarbejde, uden at det skal finansieres af Nordens skatteydere.

Det nordiske fælleskab bør efter vores opfattelse gives en mere effektiv indretning.

Der er et stærkt behov for en modernisering og effektivisering af Nordisk Råd og dets organer og også fordelingen af de forskellige projekter og initiativer. En slankekur for det nordiske samarbejdes institutioner og organer går udmærket hånd i hånd med en tæt nordisk dialog.

Målet med nordisk samarbejde må være at skabe bedre konkurrencebetingelser, muligheder for initiativ for de enkelte mennesker, forbrugere og erhvervslivet i Norden.

Udviklingen mod et indre marked inden for EF indebærer en særlig udfordring for de nordiske lande. EF's program for fri bevægelse af varer, tjenester, personer og kapital indebærer store muligheder for de nordiske lande, deres næringsliv og indbyggere.

Danmark er som medlem af EF direkte involveret i udviklingen af det indre marked. Finland, Norge og Sverige stræber på dette tidspunkt mod en tættere tilknytning til det indre marked.

Halvdelen af Nordens eksport og import sker i forhold til EF. Dette er vigtigt og et åbenbart grundlag for at bevare og udvikle åbenheden mellem EF og de nordiske lande, som endnu ikke er medlemmer af EF. Norden som hjemmemarked kan aldrig blive et alternativ til EF.

Den nordiske model blev omtalt, og også Ministerrådets talsmand var inde på den nordiske del. Den nordiske model er mange forskellige ting. Det er social tryghed, det er en indsats i forhold til beskæftigelse og på mange andre felter, men det er også et højt skattetryk i alle de nordiske lande. I flere af de nordiske lande er det samlede skattetryk i forhold til produktionen blandt de højeste i verden. Høje skatter gør det mindre lønsomt og ind imellem direkte ulønsomt at arbejde, at spare op og at starte ny virksomhed.

I de seneste år har skattedebatten i de forskellige lande resulteret i, at der er gennemført, eller man diskuterer eller forbereder omfattende skattereformer. I første omgang indrettes reformerne på at sænke indkomstskatterne. Men samtidig er det vigtigt, at også politikken bliver udformet på en måde, så det samlede skattetryk sænkes. Hensynet til betalingsbalancen kræver, at en sænkning af det totale skattetryk kombineres med mindske, med reducerede offentlige udgifter.

Harmoniseringen i forhold til EF kommer

også til at stille krav i forhold til den fremtidige skattepolitik, sådan at den i de nordiske lande indrettes, så man på langt sigt har mulighed for at tilpasse sig det, der gælder inden for EF.

Arbejdet med at skabe åbne markeder for varer og tjenester i Norden og mellem Norden og den øvrige verden behøver også at intensiveres. Bedre fungerende markeder for varer og tjenester i Norden øger konkurrencen og bidrager til at dæmpe inflationen. Den dynamiske udvikling i EF er et yderligere motiv til at øge anstrengelserne for at afvikle barriererne for handel i Norden.

Det er vigtigt, at det europæiske standardiseringsarbejde, som kommer til at intensiveres i de kommende år i takt med udviklingen af EF's indre marked, følges med særlig stor opmærksomhed. Støtten til kriseramte foretagender, handelsforvridende statslig kreditstøtte bør også efter vor opfattelse afvikles.

Inden for den offentlige sektor er der behov for betydelige reformer. Dagens produktionsmonopoler inden for vigtige områder i flere af de nordiske lande må ændres. Det er vigtigt, at både de ansatte og forbrugerne får øget valgfrihed, og det kan ske gennem alternative finansieringssystemer og produktionsformer, der i et vist omfang sker gradvist.

Gennem øget konkurrence på disse områder tilgodeses borgernes berettigede krav om god kvalitet, f.eks. inden for omsorgsarbejdet, behandlingen af børn og uddannelsessystemet, samtidig med at skattebetalernes penge anvendes på effektiv måde.

Det er også nødvendigt at se på arbejdsmarkedet som et marked for selvstændige beslutningstagere, arbejdssøgende og arbejdsgivere, hvor de kan mødes. Hvis det skal kunne ske så effektivt som muligt, bør markedernes funktion ikke indskrænkes gennem forskellige typer af forhindringer, hvilket der findes adskillige eksempler på inden for de nordiske lande. Sådanne forhindringer i form af love, regler og offentlige monopoler bør derfor i størst mulig udstrækning ophæves.

Vi kan tiltræde det, der ligger, med de bemærkninger, jeg har gjort, og som udvalget har gjort.

Op så kun til udvalgets næstformand, hr. Arne Gadd: Vi kan fra den konservative gruppes side ikke erklære os enige i de bemærkninger, hr. Gadd gjorde vedrørende for-

mandskabet i Det Økonomiske Udvalg. Vi har alle henseender været tilfreds med den ledelse og den dynamik, som udvalgets nuværende formand har tilført det.

Gadd: Fru president! Jeg gav Anders Talleraas en eloge för hans eminens. Jag beklagar att hans partikamrat tog avstånd från detta.

Jag begärde emellertid ordet för en annan sak. Såsom representant för den konservativa gruppen uttalade sig Hans Engell såsom motståndare till inrättandet av nordiska institutioner. Kan Hans Engell ge oss ett exempel på en nordisk institution, som har tillkommit med anledning av handlingsplanen?

Koritzinsky: President! Skatt er velgerne opptatt av. Det var siste taler også. Jeg tror velgere i samtlige nordiske land er interessert i at skattesystemet blir forbedret, at det blir mer rettferdig, at skatteunndragelser og skattesnyteri unngås. Noen av oss vil også bruke skattesystemet til utjevning.

De nordiske land kan lære av hverandres skattesystemer. Flere av de nordiske land har et stort arbeidspress på de få byråkrater som har oversikt over egne skattesystemer. Derfor er det ikke noen god idé, slik Engell foreslo, at de samme byråkrater skal gjøre det meget viktige og tidkrevende forskningsarbeid som skal til for å få til en effektiv erfaringsoverføring mellom de nordiske land.

Alle er vi interessert i rasjonalisering og effektivisering av det nordiske samarbeidet. Ingen ønsker å sløse bort penger. Men å la pengebruken i Nordisk Råd bli et hovedproblem i en slik debatt, når vi vet at Danmark og Norge bruker ca. 100 mill. kr i året til det nordiske samarbeidet, det synes jeg er uttrykk for en konservativ tafatthet og nordisk viljesvikt fra Engells side.

Førde: Fru president! Eg har også ein merknad til Engells bekymring over at nordiske skatteytarar skal vere med å betale dei skatteutgreiingane som finansminister Feldt nå nemnte.

La meg først slå fast at frå min synsstad vil dei skatteutgreiingane og dei skattesamanlikningane som Feldt nemnte at ein ville gjere, vere ytterst interessant for debatten i alle

nordiske land. Eg har behov for å distansere meg frå eit syn som kan ligge under det Engell nå sa, nemleg at ein tener det nordiske samarbeidet best ved å flytte mest mogleg vekk frå det nordiske samarbeidet. Det er ei stor mistyding.

Vi hadde for så vidt den same problemstillinga i den forrige saka, der vi diskuterte spørsmålet om NKA-programmet skulle vere med på det nordiske budsjettet eller ikkje. Eg vil gjerne slå fast som mi oppfatning at eit av dei store problema i det nordiske samarbeidet er at så mye av det som skjer av nordisk samarbeid, nå skjer bilateralt. Det har ein eigenverdi å behalde mest mogleg av det som skjer i nordisk samanheng innanfor vår felles ramme, eller løfte det opp til rådsnivå og til fellesinstitusjonane. Da forekommer det meg at det er ein ytterst bisarr tanke at akkurat skattespørsmål, som vi nå arbeider så hardt med i alle land, både nasjonalt og i høve til Europa, skulle vere noe av det ein skulle slanke det nordiske samarbeidet med. Det ville vere å gje det nordiske samarbeidet nærrest eit ulivssår, om Engell skulle kome fram med sin tanke på dette punktet.

Engell: Hr. Arne Gadd fra det svenske Sosialdemokrati bad om et eksempel på, hvor der i den plan, som nu er lagt frem, ligger nye initiativer. Jeg må jo pege på det punkt, der hedder turistkampagnen, som er en ny udgift, som følger sig smukt til listen af striben af mange andre projekter. Jeg nævnte projekter, organisationer, undergrupper osv.

Hr. Koritzinsky og også hr. Einar Førde var inde på spørsmålet om skattevidenskabelig forskning. Det, der er mit hovedsynspunkt, er, at der ikke findes mange i de nordiske lande, som er i tvivl om, at det, der er det skattemæssige problem, er, at skattetrykket er for højt, og hvis man har behov for at få drøftet detaljer i skattepolitikkenes kringelkroge, tekniske spørgsmål osv., burde det efter min opfattelse være muligt at etablere et samarbejde herom, der omfattede alle landene, uden at man nødvendigvis skulle hente penge over de centralt finansierede budgetter. Sagt med andre ord findes der et hav af embedsmænd i ministerierne, som i rigt mål kunne evaluere og studere disse spørgsmål, uden at man behøvede at tage penge ud af det nordiske budget till dette formål.

Jeg skal ikke kunne analysere, hvor stort behovet er for, at man ser på dette spørgsmål – det kan ministrene bedre – men jeg mener i hvert fald ikke, at der er behov for en budgetmæssig udvidelse alene på det grundlag. Det, vi oplever på så mange områder i det nordiske samarbejde, er jo netop, at man lægger nye projekter frem, nedsætter nye grupper og tager nye ideer op, mens man knapt nok ser på resultaterne af det arbejde, der er foregået, men konsekvensen er en samlet stigning, der ligger langt ud over den, som sker på de nationale budgetter. Det er den linje, som vi mener skal brydes.

Margrete Auken: Det er snart ikke til at høre, hvem der er mest tosset, Einar Førde eller Hans Engell.

Einar Førde siger, at alt, hvad der er nordisk, er godt. Det er jo noget vrøvl! Det er ikke en måde at lave Nordisk Råd arbejde på at sige, at bare fordi det er nordisk, skal vi støtte det. Vi skal aldeles ikke støtte kernekraftens fremme, bare fordi det er nordisk.

Hans Engell siger, at vi ikke skal finde på noget nyt i nordisk regi, fordi vi lige så godt kan lave det selv, og han har lige så lidt som Einar Førde sat sig ind i, hvad det drejer sig om.

Turistprogrammet, Hans Engell, er faktisk et af de mest økonomisk givtige programmer, vi har haft. I Sønderjylland har der måske været problemer med udbyttet af det, og da Sønderby ikke i Kommunikationsudvalget kunne komme igennem med at tage afstand fra det, er Hans Engell blevet sendt herop for at sige, at turistprogrammet er dumt. Det siger bare noget om Hans Engells forberedelsegrad. Faktisk er det sådan, at turistprogrammet er et af de mest effektive programmer, vi har haft, og noget af det klogeste, vi kan gøre samnordisk, er at føre os frem i en fælles turistkampagne. Men Hans Engell har bare fundet ud af, at hans største indsats i det nordiske arbejde er at nedlægge Rådet.

Gadd: Fru president! Hans Engells första påstående var att det byggs upp nordiska institutioner på skattebetalarnas bekostnad. Hans exempel var en budgetpost. Så mycket låg det i det som den konservative representanten hängde upp sin kritik mot handlingsplanerna på!

Till sist en mycket intressant sak: När vi försöker satsa på skattepolitisk forskning hänvisar den konservativa representanten till ämbetsmännen i våra ämbetsverk. Så det var intresset för den framtida fria forskningen hos dansk konservatism?

Koritzinsky: President! Engell fortalte oss nettopp at han ikke synes det er verdt å bruke mer av skattebetalernes penger i de nordiske budsjetter til skatteforskning. Mitt første spørsmål til Engell blir: Har han noe forslag på noe område innenfor Nordisk Råd der han synes det er verdt å bruke mer av skattebetalernes penger?

Det andre spørsmålet er knyttet til hva han sa er hovedproblemet i nordisk skattepolitikk, nemlig et for høyt skattenivå. Det er avdekket gjennom en rekke galluper både i Norge og i andre nordiske land at skattebetalerne gjerne betalte mer skatt hvis de visste at den gikk til miljøvern, barneomsorg eller eldreomsorg. Det er den faktiske situasjon, Engell.

Det er uenighet mellom de politiske partier i de nordiske land om skattenivået – selvfølgelig er det det. Hvorfor snakker en del av dere som om vi er en eneste stor nordisk familie, et slags ettpartisystem – det er vi da ikke. Selvfølgelig er det partipolitiske skiller i synet på nordisk budsjettpolitikk og nasjonal budsjettpolitikk her som i våre parlamenter. Det er bare konservativ avpolitisering og harmonisering å påstå noe annet, slik Engell prøvde på.

Det jeg derimot tror vi er enige om, er at vi må forsøke å skape et rettferdig skattesystem, et skattesystem som folk opplever som rettferdig, og bl.a. få vekk skattesnyteri og skatteunndragelser. Hvordan lærer vi av hverandres systemer for å unngå det? Det er ikke ved å sette overarbeidede skattebyråkrater til forsknings- og utviklingsarbeid. Det er ikke så mange av dem som har full oversikt over skattesystemene, og nettopp de jobber nå hardt for å innføre nye skattesystemer i sine egne land. Vi må få ressurser til erfaringsoverføring på nordisk plan. Men når man prioriterer Nordisk Råds arbeid så lavt som jeg har mistanke om at Engell gjør, ser man kanskje ikke dette som en nordisk utfordring. Det beklager jeg i likhet med Einar Førde.

Anker Jørgensen: Det hele er jo egentlig ganske enkelt og ikke spor indviklet, når det drejer sig om Hans Engell: Alt skal fjernes fra Nordisk Råd og nordisk samarbejde. Undskyld, at jeg må gentage det, jeg sagde før: at det, Engell taler for, er en afvikling, en afmontering, af det nordiske samarbejde.

Derimod skal alt flyttes over til EF. Jeg er også tilhænger af EF, men det betyder ikke, at jeg er så enøjet, at jeg ikke kan se det nyttige i, at vi også samarbejder med de andre nordiske lande, som vi har så meget tilfælles med, også som et led i en udvikling af det samlede europæiske samarbejde.

Så er der disse nye udtryk, som Hans Engell brugte: "Nordisk Råds arbejde skal slankes." Hvad så med EF? Skal det fedes? Bruger man den terminologi, garanterer jeg for, at man med større ret kunne sige: Nordisk Råd er ikke fed, men meget slank. Det nordiske samarbejde er, uanset hvor meget man kan stå og remse op, i forhold til de utrolig mange opgaver, i høj grad et slankt samarbejde, også selv om der er tale om en beskeden udvikling af det. Og stadig væk er – hvis man bruger det samme ordforråd – EF utroligt fed. Men jeg kan nu ikke lide, at man bruger disse udtryk; man skal alene snakke om, hvad der er nyttigt, og jeg mener, at der også i det nordiske samarbejde er meget, det kunne være særdeles nyttigt at udvikle.

Så er der det med embedsmændene. Der er jo i tusindvis af embedsmænd, siger Hans Engell. Nu er det jo sådan, at i EF-samarbejdet anvender man også i stor stil de embedsmænd, der findes i landene, men man etablerer også i EF i høj grad det bureaukrati, som Hans Engell taler så afskrækkende om.

Jeg vil sige, at bureaukrati kan være nyttigt, rigtigt og nødvendigt, og derfor er det en helt urimelig måde, man diskuterer det på fra Hans Engells side.

Hans Engell siger til Norge – og hvis ikke Hans Engell gør det, bliver det sagt af andre konservative i denne sal: Se nu at stramme jer op, kære venner rundt omkring i de nordiske lande, og smæk jer ind i EF! Vi må altså være lidt mere nænsomme, når vi samarbejder med de andre nordiske lande, og erkende, at de har selvbestemmelsesret. Den respekterer vi, og derefter deltager vi så godt som overhovedet muligt i samarbejdet.

Engell: Da Anker Jørgensen forlod posten som Danmarks statsminister i 1982, var der et underskud på 80 mia. kr. i den danske samfundshusholdning. Derfor tror jeg ikke, at hr. Anker Jørgensen er den rigtige til at give gode råd om, hvordan man indretter den økonomiske politik.

Det kan ikke undre, at repræsentanter for de socialistiske partier, Socialdemokratiet og SF, har den opfattelse, at alle projekter, der har offentlig interesse, skal finansieres via de offentlige kasser. Her er vi jo netop ved et af de punkter, hvorved den borgerlige holdning adskiller sig fra den socialdemokratiske, socialistiske holdning. Vi har den opfattelse, at hovedvægten skal ligge på det private initiativ, på offentlig sparsommelighed og selvfølgelig også på social trykthed. Vi behøver ikke at tage den store ideologiske debat her, den kender vi, men vi ved også, at når vi diskuterer forholdet til de offentlige ressourcer, er der forskel i vore opfattelser.

Jeg mener ganske klart, som jeg har givet udtryk for, at med det skattevidenskabelige forskningsprojekt – vi støtter jo planen, og det vil sige, at vi stemmer for de penge, der ligger i det, men derfor kan vi jo godt diskutere det – bevæger vi os ud på det tvivlsomme.

Når hr. Koritzinsky siger, at det er hans opfattelse, at der er mange mennesker, der gerne vil betale mere i skat, afhængigt af hvilke projekter pengene går til, må jeg sige, at det er ikke just den opfattelse, jeg har med hensyn til de nordiske skatteydere i disse år. Det er i hvert fald ikke en opfattelse, der er blevet bestyret gennem de sidste folketingsvalg i Danmark og heller ikke af nogen meningsmålinger. Tværtimod er de høje offentlige udgifter og det høje skattetryk et problem ikke bare i Danmark, men også i de andre nordiske lande.

Hr. Anker Jørgensen gentog jo stort set sin tale fra i går, og den kommenterede jeg i går, men jeg vil gerne endnu en gang til hr. Anker Jørgensen sige, at vi lægger ikke fra konservativ side op til nogen afmontering af Nordisk Råd. Vi støtter den handlingsplan, der foreligger, men vi føler også en forpligtelse til at diskutere og analysere de projekter, som er indeholdt i planen. Og i betragtning af, at det er et samlet økonomisk udvalg, som afgiver betænkning og herunder også udtrykker de synspunkter, der foreligger om 3 af de projek-

ter, vi har diskuteret her, bl.a. skattevidenskabelig forskning, forstår jeg i virkeligheden ikke, at det giver anledning til denne så intense debat.

Hr. Arne Gadd vil jeg bare give ét råd. Prøv at tage budgettet for Nordisk Ministerråd og slå op en af de første sider, hvor der er en indholdfortegnelse over alle de områder, hvor der er sat penge af til forskellige projekter! Prøv engang at gå den liste igennem, og prøv så at sammenholde den med den rationaliseringsrapport, vi fik i hænde for kort tid siden. Hvis man på den baggrund mener, at der ikke er noget som helst grundlag for at rationalisere og effektivisere den nordiske virksomhed, siger det mere om de nordiske socialdemokrater og SF'ere, end det siger om Nordisk Råd.

Anker Jørgensen: Allerførst synes jeg der er grund til at sige, at der ikke er nogen, der har noget imod at vi også rationaliserer det nordiske samarbejde – tværtimod er man positiv. Men i virkeligheden, som jeg før sagde det, er det et slankt samarbejde vi har i Norden.

Der næst om dette, at jeg har gentaget. Det er jo ikke så mærkeligt, at man kommer til at gentage et svar, når de synspunkter, man skal replicere på, er præcis de samme, og Hans Engell har jo gentaget dem indtil flere gange i debatten.

For det tredje synes jeg ikke, det er helt pænt af Hans Engell at begynde at blande så specielle danske forhold ind i debatten. Nu skal jeg ikke trætte forsamlingen, men når nu Hans Engell er så interesseret i at påpege, at der var et underskud på 80 mia. kr. på finansloven, da vi for 7 år siden fik en borgerlig, konservativ regering, så vil jeg gøre opmærksom på at det simpelt hen er usandhed; det var betydelig mindre.

Derimod havde Danmark en udlandsgæld efter oliekrisen på et meget stort beløb, nemlig 123 mia. kr. I dag er den gæld på over 300 mia. kr. efter snart 7 års borgerlig regering. Hvem er det så, der ikke forstår at føre økonomisk politik?

Utrikeshandelsminister **Anita Gradin:** Fru president! Våra diskussioner under denna sessionsvecka domineras i hög grad av frågan

om hur det nordiska samarbetet skall förhålla sig till det vidare europeiska perspektivet.

Den tid är förbi, om den någonsin funnits, då det nordiska samarbetet kunde bedrivas avskilt ifrån allt det som händer i vår omvärld. Den tid är förbi, då Norden kunde ses som ett alternativ till Europa.

Detta Europa står just nu för en förändring, utveckling och dynamik. Det gäller, om än på olika sätt, både för Västeuropa och för Östeuropa. De förändringsprocesser som nu pågår bör också kunna leda till nya samarbetsmönster för Europa som helhet.

Det är genom ett stärkt och vidareutvecklat nordiskt samarbete som vi kan bidra till ett förnyat och bättre Europa. Och det är så vi kan ta tillvara våra intressen på det internationella planet. I GATT, exempelvis har vi genom ett samordnat nordiskt agerande kunnat få större tyngd. När Uruguay-rundan nu går vidare mot alltmer betydelsefulla avgöranden är det en styrka om vi kan fortsätta hålla ihop.

Vi har en stark värdegemenskap inom Norden, där vi sätter full sysselsättning, social välfärd, jämställdhet mellan kvinnor och män, omsorg om miljö och arbetsmiljö i centrum. Här kan vi bidra med våra erfarenheter – det finns ett ökande intresse i det övriga Europa för "den nordiska modellen".

Vi måste också stärka Norden inåt, så att nordiska medborgare och företag får bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen.

Där är en av de primära uppgifterna att genomföra den nordiska hemmamarknaden. Den kan inte skapas med åtgärder som skulle strida mot EG:s planer för sin inre marknad. Det följer redan av Danmarks EG-medlemskap, men också för oss andra är det ju ett uttalat intresse att ingå i en marknad omfattande hela Västeuropa.

Det nordiska samarbetet på handelsområdet måste vara ett komplement till det västeuropeiska, en plattform för våra strävanden därvidlag. Men den nordiska hemmamarknaden har också ett egenvärde, som kan mätas också i andra termer än rent ekonomiska.

När jag mötte mina nordiska kolleger i Malmö för tre månader sedan kunde vi konstatera att vi kommit långt i förhållande till övriga Europa när det gäller att undanröja

handelshindren mellan våra länder. Det är mindre än två år sedan samarbetsprogrammet trädde i kraft. Av de 85 konkreta punkter vi då hade på vår lista återstår 40.

Lika viktigt som att undanröja existerande handelshinder är att se till att inte nya uppstår genom t.ex. ändrade nationella bestämmelser. Det är legitimt att regler skapas som skydd mot hälso- eller miljörisker. Vår uppgift är att göra våra myndigheter medvetna om att detta varken får eller behöver medföra nya handelshinder i Norden. Jag vågar påstå att vi lyckats ganska bra också med det.

Men även om det går åt rätt håll kan vi inte vara nöjda. Arbetet med att avskaffa handelshindren går långsammare än vi skulle önska. Till stor del är det de svåraste problemen som återstår.

Vi har information som tyder på att många mindre företag uppfattar gräns- och tullformaliteter inom Norden som så besvärande att de ibland avstår från utbyte med grannländerna.

Detta är naturligtvis inte rimligt. Vi måste hålla fast vid målet att fullt ut skapa en nordisk hemmamarknad, där handeln kan flyta fritt mellan länderna.

Många av de handelshinder som återstår på vår lista är sådana, där förändringar i ett enda av våra länder är tillräckliga. Det pekar på behovet av uppföljning nationellt.

Den svenska regeringen avser föreslå riksdagen att allt byggmaterial som är godkänt i något nordiskt land skall vara godkänt även i Sverige. På så vis hoppas vi dämpa prishöjningarna på de svenska fabrikanternas produkter, men det är också ett bra exempel på hur vi kan avskaffa handelshindren i Norden.

Fru president! Det nordiska samarbetet bygger på frivillighet och konsensus. Vi har avstått från överstatliga arrangemang som skulle kunna tvinga fram ändrade regler.

Sist och slutligen handlar det alltså om politisk vilja att genomföra nordiska lösningar i de nationella regelverken. Vilja att söka konstruktiva lösningar inom de ramar våra internationella åtaganden ställer upp. Vilja att ge den nordiska hemmamarknaden företräde framför krav på särregler.

På handelsområdet gäller detsamma som för det nordiska samarbetet som helhet. Det har ett värde i sig, men det är också basen för de kontakter med omvärlden som blir allt mer

nödvändiga. Vår genomslagskraft internationellt hänger på att vi ligger långt framme på nordiskt och nationellt plan.

Därför blir vårt arbete på "Norden som hemmamarknad" än viktigare, när vi nu går mot ett "Norden i Europa".

Elsi Hetemäki-Olander övertog här efter ledningen av förhandlingarna.

Utrikeshandelsminister **Salolainen**: Fru president! Eftersom det är tidsbrist talar jag endast om handelshinderarbetet som jag tycker är i ett viktigt skede nu.

Det är naturligtvis sant att handelshinderarbetet gett resultat, till och med viktiga resultat som underlättar varuströmmen över de nordiska gränserna. Publiceringen av de första listorna över produktområden med likvärdiga regler är ett viktigt framsteg, trots att antalet produktområden tills vidare är tämligen begränsat. Den praktiska nyttan av listorna är givetvis helt beroende av att dom görs kända ute på fältet, d.v.s. bland exportörer och importörer.

Å andra sidan håller jag nog också med de mera kritiska rösterna som inte är tillfreds med den hastighet med vilken resultaten har nåtts. Det är möjligt att förväntningarna har varit för högt uppsatta, men någon särskilt smickrande bild av de nordiska myndigheternas förmåga till samverkan och flexibilitet ger de uppvisade resultaten inte.

Vid sessionen senaste år talade jag om behovet av en attitydförändring, en större öppenhet och en starkare vilja till förändringar. Jag tror fortfarande att en orsak till problemen står att finna i ett utbrett revirtänkande. Även med hänsyn till vår beredskap att delta i den bredare västeuropeiska harmoniseringsprocessen vore en omprövning av positionerna säkert på sin plats.

Jag är övertygad om att det också med tanke på de utmaningar som utgår från EG:s inre marknad skulle vara till avsevärd nytta för nordiskt näringsliv att avveckla våra inbördes handelshinder så snabbt som möjligt och utan att invänta resultaten av EFTA-EG-samarbetet. Samtidigt är det klart, att vi inte skall gripa till lösningar som står i strid med bredare europeiska modeller.

Ett pragmatiskt samarbete som inte grundar sig på juridiskt bindande beslut kan i

många fall innebära fördelar, men det har också visat sig att genomslagskraften inte alltid blir tillräcklig.

I mitt inlägg i måndags konstaterade jag att det nu är hög tid att överväga hur vi kan göra våra handelspolitiska beslut bindande på det nationella planet. Vad implementeringen av samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder beträffar, är vi i Finland beredda till åtgärder för att göra programmet juridiskt bindande för berörda instanser. Det är klart att motsvarande åtgärder skall vidtas parallellt i alla nordiska länder.

I mitt tidigare inlägg fäste jag också uppmärksamhet vid det faktum, att vi fortfarande saknar ett officiellt ministerråd på det handelspolitiska området, trots att frågorna med handelspolitisk anknytning fått en allt mera framträdande roll i det nordiska samarbetet. Jag är övertygad om att ett dylikt ministerråd skulle tillföra det handelspolitiska samarbetet ökad styrka och samtidigt höja dess status.

Jag anser det därför viktigt att dessa centrala frågor så snart som möjligt blir föremål för en ingående behandling såväl i Nordiska ministerrådet som i Nordiska rådet.

Fru president! I Finland anser man allmänt att det nordiska samarbetet har ett betydande egenvärde. Det anser jag också. Men vi måste se till att samarbetets trovärdighet inte går förlorad. Det bästa sättet att motarbeta en sådan utveckling är att uppvisa konkreta resultat inom en rimlig tid. Detta gäller också handelshinderarbetet.

Östrand: Fru president! Kommunikationsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över den ekonomiska handlingsplanen. Jag skall begränsa mig till att något redogöra för utskottets uppfattning i avsnittet som gäller transporter och värdet av en väl fungerande infrastruktur inom denna sektor.

Med hänsyn till det stora handelsutbyte vi har inom Norden och mellan Norden och övriga Europa är det av största betydelse att hela Norden är väl ihopknutet genom ett effektivt transportsystem. Det gäller både vägar, järnvägar, sjöfart och luftfart. Vid Nordiska rådets 35:e session 1987 antogs en rekommendation som i slutändan gick ut på att Nordiska ministerrådet skulle presentera en samlad plan för infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn i Norden. Detta är

viktigt, eftersom transporterna mer och mer har kommit att betraktas som ett konkurrensmedel och därigenom fått mycket stor betydelse för olika regioners förutsättningar att långsiktigt behålla ett livskraftigt näringsliv. Därför är det mycket viktigt att man ser dessa frågor i ett gemensamt nordiskt perspektiv. Det är inte minst viktigt för de regioner som har en svag näringslivsutveckling. Dessa har vi framför allt i de norra delarna av Skandinavien – det gäller både Norge, Sverige och Finland.

Ministerrådet presenterar inte vid detta tillfälle någon samlad plan för infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn, men man prioriterar ändå några områden, nämligen:

Nordkalotten

Oslo, västra Sverige

södra delen av svenska Västkusten

förbindelserna i Danmark

Stockholm–Helsingfors

förbindelserna med kontinenten

Här föreslår man ett antal infrastrukturprojekt. Det är glädjande för oss i utskottet att man nu har tagit med Nordkalotten som ett prioriterat område. Man framhåller särskilt flyg- och busstrafikens mycket betydelsefulla roll i den regionala utvecklingen inom Nordkalotten.

I handlingsplanen framhåller man också vikten av att de regionala obalanserna måste minska: "Transportsystemet måste byggas upp så att det främjar en balanserad regional utveckling inom hela Norden samtidigt som de transportmässiga olägenheterna av Nordens geografiska läge i förhållande till övriga Europa minimeras".

Man framhåller också i avsnittet som gäller Nordkalotten: "En fortsatt utbyggnad av transportsystemet på Nordkalotten är av gemensamt intresse för Norge, Sverige och Finland och är av stor regionalpolitisk betydelse för de berörda ländernas norra delar".

Mot denna bakgrund anser vi också i utskottet att det hade varit på sin plats att man i den nordiska handlingsplanen den här gången även hade lagt fram förslag om konkreta åtgärder för att förbättra kommunikationerna på Nordkalotten, och inte bara på Nordkalotten, utan i hela norra delen av de tre berörda nordiska länderna. Så är tyvärr inte fallet.

De konkreta investeringsplanerna finns i de södra delarna av Skandinavien, i huvud-

sak nedanför en linje Helsingfors–Stockholm–Oslo. Detta stämmer inte alls överens med kraven på att de regionala obalanserna måste minska. I stället är risken mycket stor – och det varnar utskottet för – att de infrastrukturinvesteringar som nu föreslås i ministerrådsförslaget i stället ökar de regionala obalanserna i Norden. Det får aldrig bli så att infrastrukturinvesteringarna begränsar sig till de södra delarna av Skandinavien. Detta är för oss i kommunikationsutskottet helt oacceptabelt.

Vi utgår också från att man tar hänsyn till detta när ministerrådet presenterar en samlad plan över infrastrukturinvesteringarna inom transportsektorn som vi tidigare krävt i Nordiska rådet. Den planen vill vi heller inte vänta alltför länge på.

Till slut, fru president: eftersom turistfrågorna tidigare har varit uppe i debatten vill jag upplysa om att den turistkampanj som vi genomförde i Västtyskland kostade den nordiska budgeten 30 miljoner kronor, men den medförde ökade turistintäkter på ca 700 miljoner. Det var alltså mycket väl använda pengar.

Meddelande

Det meddelades, att bostadsminister Ulf Lönnqvist intagit sin plats i rådet.

Ylva Annerstedt: Fru president! I flera anföranden under de gångna dagarna har vi hört ministerrådets företrädare tala positivt om NORDPLUS – det nordiska programmet för utbyte över gränserna för studerande, lärare och utbildningssökande. Ja, man har t.o.m. jämfört det med EG:s ERASMUS.

Tanken är att programmet skall bidra till en ökad förståelse och ett ökat samarbete mellan de nordiska ländernas utbildningsinstitutioner. Jag tror verkligen att ett sådant utbyte bidrar till detta. Det finns emellertid en rad praktiska problem som helt eller delvis förbisetts och ännu är olösta trots att de första stipendiaterna snart kommer att utväxlas.

Språkförståelse är en viktig del i den nordiska samhörigheten och bidrar till att skapa en fast grund för det nordiska samarbetet på alla plan. Detta har också särskilt stor betydelse i NORDPLUS. I programmet saknas

dock förslag om någon form av språkförberedelse för de studenter och lärare som får stipendium. Island, Färöarna, Grönland och Finland befinner sig i detta sammanhang i en speciellt svår situation. Någon form av förberedande språkkurs redan i hemlandet, kanske i form av distansundervisning, skulle göra vistelsen meningsfull på ett annat sätt.

År 1975 fastställde Nordiska ministerrådet de överordnade reglerna för examensgiltighet i Norden. Emellertid har detta inte fungerat i praktiken annat än i de områden där det finns ett fast etablerat samarbete mellan högskolorna, t.ex. på Nordkalotten.

En förutsättning för att NORDPLUS skall fungera effektivt är att ansvaret för bedömningen av studieperiodernas meriterande värde innehas av hem-institutionen. För att fullgöra denna uppgift behövs resurser.

En nyckelgrupp att satsa på i detta sammanhang är de lärare vid universitet och högskolor som skall göra bedömningen av värdet av studier i annat nordiskt land. Om också de har erfarenheter från vistelse vid annat nordiskt universitet, kommer säkert problemen med betygsekvivaleringen att lösas snabbare.

Bostadssituationen på de olika studieorterna är ofta ansträngd och att komma till ett främmande land utan att få hjälp med bostaden ter sig säkert avskräckande och hindrar intresserade från att söka stipendium. En modell kan vara att låta NORDPLUS-stipendiet inkludera också en studentbostad.

För de första fem åren av NORDPLUS skall ett ökande antal stipendier ställas till förfogande. 1989 blir det 600, därefter 900 och sedan 1200 stipendier de tre sista åren.

Enligt den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" bidrar NORDPLUS till att öka förståelsen, samhörigheten och integrationen i Norden. Dessutom befrämjar NORDPLUS personkontakter mellan de nordiska länderna och bidrar till ett bättre utnyttjande av utbildningsresurserna. Mot den bakgrunden förutsätter man en successiv utbyggnad av programmet. Det är vad som står i handlingprogrammet.

Men den här utbyggnaden återspeglas då inte i budgeten. Här föreslås ett belopp på 5,4 miljoner kronor för 1989, vilket skall räcka till 600 stipendier för att därefter trappas ned till 1,8 miljoner 1992. Och då skall det räcka till det dubbla antalet stipendier.

Jag skulle vilja fråga ministerrådets representant vad man egentligen menar när man i ena ögonblicket talar om en successiv utbyggnad av "vår motsvarighet till ERASMUS" och i andra ögonblicket drar ner anslaget från 5,4 miljoner kronor till 1,8 miljoner.

Schlaug: Fru president! EG går som en blå tråd genom allt det material som vi har fått i dag – alltså inte som en röd tråd utan som en blå eller snarare mörkblå.

I flera nordiska länder talas det nu om att lämna självbestämmandet, underordna sig överstatliga organ och släppa kapitalet fritt. Det är väl bra med EG-anpassning – att människor får resa fritt, får studera fritt i hela Europa osv. Men det talas inte mycket – inte heller i den ekonomiska handlingsplanen – om vad kapitalets frihet kommer att leda till. Det blir naturligtvis värre maktkoncentration, värre centralisering och värre storskalighet. Det är så det fungerar.

Vi kommer att få se en kapitalistisk planekonomi växa fram, en blå planekonomi, som är lika dålig som den röda. Denna blå planekonomi består helt enkelt av att allt fler beslut kommer att tas i allt färre styrelserum hos allt större multinationella bolag. Detta strider egentligen mot marknadsekonomins grundläggande värderingar, enligt vilka konsument och producent faktiskt skall träffas och där anonymiteten inte finns. Vi har sett nog av den röda planekonomin i öst. Den blå planekonomin är lika förödande för den lilla människan som den röda.

De gröna tror på regionernas Europa, på självtillit och självbestämmande. Jag tycker att man bör diskutera vad kapitalets frihet egentligen kan leda till i form av storskalighet och den nya, blå planekonomin. Som grön politiker och grön representant i Nordiska rådet vill jag säga att vi tror på regionernas Europa, på självtillit och självbestämmande. Vi kan aldrig acceptera den underkastelse till EG som går som en blå tråd genom många anföranden här.

I handlingsprogrammet hävdas beträffande välfärden att de nordiska länderna ligger bland de främsta när det gäller välfärd. Det är sant om man med välfärd menar materiellt välstånd, men det är inte sant om man med välfärd menar ekologisk och social välfärd. I

Sverige görs t.ex. var tjugonde minut ett självmordsförsök. Det är inte ett uttryck för social välfärd. Vi har en hög materiell välfärd, men i andra avseenden är välfärden ganska tunn. När det gäller miljöförstöringen är Norden en av världens värsta regioner, räknat per capita. Vi i Norden släpper ut mer koldioxid, mer kväveoxider, mer tungmetaller och mer lösningsmedel per capita än de flesta andra folk. Vi kan inte jämföra föroreningarna från vår lilla befolkning om cirka 20 miljoner med Englands eller Polens, med 60 miljoner invånare. Räknat per person ligger vi faktiskt sämst till i hela världen, och det är viktigt att ha detta klart för sig.

Skulle världens övriga befolkning släppa ifrån sig så mycket skit – per capita som vi gör, hade vi gått mot ekologisk kollaps kanske inom loppet av ett halvår. Detta är den bittra verkligheten. Vi släpper t.ex. ut mer av kväveoxider per capita än vad man gör i Polen och i England.

Ett ekonomiskt handlingsprogram som inte diskuterar dessa grundläggande ekonomiska fakta – ekonomi betyder ju faktiskt hushållning med jordens knappa resurser – är inte värt namnet. Vi måste ha vissa klara mål för ett sådant här handlingsprogram: att samhället måste byggas inom de ekologiska ramar, dvs. de ramar som naturen sätter upp, att vi måste visa solidaritet också med kommande generationer – det skyttar inte mycket av sådant i detta ekonomiska handlingsprogram – och att vi måste visa solidaritet med missgynnade grupper inom vår region men också med u-länderna. Var finns en ny ekonomisk världsordning i detta ekonomiska program?

Självfallet är det ekonomiska handlingsprogrammet ett steg framåt jämfört med exempelvis vad Kjell-Olof Feldt sade på 70-talet. Han talade då inte om en balanserad tillväxt, som det nu talas om, utan om att man kunde offra några mil av Västkusten och om att man i stället kunde bada i Medelhavet. Det var 70-talets Kjell-Olof Feldt. Hans inställning är nu litet bättre. Men vi kan som gröna politiker inte ta ansvar för detta ekonomiska handlingsprogram.

Buttedahl: Fru president! Den ekonomiska handlingsplanen viser at de nordiske land fortsatt er preget av relativt høy inflasjon, for

lav sparing, og den økonomiske vekst kunne vært større. Skal vi konkurrere med omverdenen, ligger utfordringen i å rette opp disse skjeve tall. En sunn innenriksøkonomi vil være det beste virkemiddel for å kunne hevde seg i konkurransen med omverdenen.

Den "nordiske modellen" er godt kjent i utlandet. Sentralt i denne modellen står målsettingen om full sysselsetting. Det er positivt å registrere at alle de nordiske land fortsatt har en mindre arbeidsledighet enn de fleste vesteuropeiske land.

Sentrale deler av denne nordiske modellen er også målsettingen om geografisk og sosial utjamning. For å oppnå dette har det vært nødvendig med en sterk offentlig sektor, der ikke minst organisasjonene tas med i beslutningsprosessen.

Men jeg synes det er viktig at man gjennom denne økonomiske handlingsplanen ser nærmere på den offentlige sektor i de nordiske land, analyserer behovet for en effektivisering og ser på hvilke oppgaver som med fordel kan overføres til den private sektor.

La meg videre få nevne den skatte- og avgiftsharmonisering som skal foregå i EF, og som de nordiske myndigheter ifølge handlingsplanen skal undersøke. Jeg vil understreke at en aktiv sosialpolitikk og fordelingspolitikk, og også en aktiv regionalpolitikk, vil kreve en effektiv offentlig sektor.

Jeg kan vanskelig se hvordan dette kan komme istand gjennom de forslag til skatte- og avgiftsharmonisering som er lagt fram i EF. Rapporten som danske departementer publiserte i slutten av januar om "dansk avgiftspolitik og det indre marked" viser dette. Her ble det antydnet en inntektssvikt på nærmere 40 milliarder danske kroner. Dette er en rapport som har gjort betydelig inntrykk i Norge.

Miljøpolitikken blir tillagt stor vekt i denne handlingsplanen. Det er viktig at miljøpolitikken og miljøperspektivet inkluderes i den økonomiske politikk bl.a når det gjelder den fremtidige utvikling av avgiftssystemet.

Miljøpolitikk er hovedsakelig blitt en form for opprydding, og det er viktig nok. Men vi trenger også en kursendring på andre områder, bl.a. innen den økonomiske politikk og i samferdselspolitikken, dersom vi skal kunne skape et mer miljøvennlig samfunn.

La meg avslutningsvis komme med noen

kommentarer til avsnittet om jordbrukspolitikken i den økonomiske handlingsplanen. Ministerrådet uttaler at en omprøving av jordbrukspolitikken i Norden er motivert, og at de prinsipper som er trukket opp, skal bygge på de uttalelser som er gjort i GATT og i OECD-sammenheng.

Jeg vil her understreke at den norske regjering i Stortinget har gitt uttrykk for at det felles nordiske forslaget som ble lagt fram i GATT-forhandlingene i slutten av desember 1987, ikke var i strid med de retningslinjer som i dag gjelder for norsk jordbrukspolitik. Jeg går ut fra at den norske regjering ikke har et annet syn i Nordisk Råd enn det som det er gitt uttrykk for i Stortinget. I dette ligger det at det fortsatt er behov for et sterkt importvern for norsk jordbruk, men at det kan åpnes for import av enkelte jordbruksvarer fra utviklingsland. Jeg tolker Ministerrådets uttalelse på den måten.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Mange af de mål, som er blevet fremsat i handlingsplanen, finder jeg mig enig i, og nogle af de forslag, som er fremsat for at nå disse mål. Jeg nævner f.eks. det mål at udvikle og forbedre den nordiske model og fortsat at udvikle Norden som hjemmemarked. Det gælder også målet at søge løsninger som svar på udviklingen af EF's indre marked.

Jeg kan også støtte mange af de tiltag, som er opført i handlingsplanen for at vinde frem til disse mål. Det gælder f.eks. tiltag på områder som forskningssamarbejde og miljø.

Men der er andre forslag, som jeg står kritisk overfor, og det gælder ikke mindst kapitel 5 med overskriften: "Mere effektive kapitalmarkeder".

Angående dette kapitel i handlingsplanen har den islandske finansminister fremlagt en reservation fra Islands side, som man kan læse på side 62 i handlingsplanen, hvor der står:

"Islands økonomiske struktur er på en række områder anderledes end i de øvrige nordiske lande. De i dette kapitel opstillede mål og forslag vedrørende kapitalbevægelser og finansielle tjenester giver derfor anledning til særlig overvejelse for Islands vedkommende."

I Det Økonomiske Udvalgs betænkning er der henvist til den reservation, hvor der står:

"Udvalget tager til efterretning, at de opstillede mål og forslag vedrørende kapitalbevægelser må vurderes nærmere for Islands vedkommende."

På Økonomisk Udvalgs møde her i Stockholm den 31. januar 1989 gav jeg udtryk for mit syn på disse forslag og henviste til den fremkomne reservation fra Islands side.

Jeg var ikke på mødet i Helsingfors den 14. februar 1989, hvor handlingsplanen blev slutbehandlet, og kunne derfor ikke fremlægge en formel reservation. Jeg vil her klarlægge min stilling til denne handlingsplan, og at jeg ved voteringen vil afstå.

Fru præsident! Jeg finder det nødvendigt at gøre opmærksom på, at mange af de forslag, som foreligger i denne handlingsplan, kan have stor indflydelse på de enkelte landes økonomi.

Det er betænkeligt - i det mindste hvad angår Island - at denne handlingsplan, som vi skal tage stilling til i dag i Nordisk Råd, ikke er blevet fremlagt eller diskuteret særligt i Islands Alting. Den findes, så vidt jeg ved, ikke engang på islandsk, og jeg tvivler på, at mange af mine kolleger i Altinget har læst handlingsplanen igennem.

Jeg synes, at dette er en kritisabel fremgangsmåde og et af mange tegn på, at de enkelte landes parlamenter er ved at miste indflydelse på udviklingen, selv på så vigtige områder som det, vi drøfter her nu.

Men der er andre og større tegn på væggen. De oplysninger, som fremkommer i aviserne i Norden i disse dage angående forberedelser til EFTA-topmødet i Oslo i midten af marts, er ikke mindre bekymringsvækkende. Der har man på den norske regerings vegne forberedt et papir, udkast til en deklARATION, som bl.a. indebærer, for at bruge Dagens Nyheters ord med tilladelse:

"...att EFTA eftersträvar opprättande av en gemensam marknad med fri rörlighet av varor inom ramen för en tullunion, fri rörlighet för tjänster och kapital samt ett utvidgat og fördjupat samarbete med EG när det gäller fri rörlighet för människor.

Förslaget till slutdeklaration går också långt vad gäller samordning av lagstiftningen mellem EFTA og EG. För att garantera full ömsesidighet och balanserade lösningar siktar vi till en likartad lagstiftning, heter det i udkastet."

Dette er et citat fra Dagens Nyheter.

Jeg synes, at det, som fremkommer her, understreger det, som jeg har sagt: Det er nødvendigt for os parlamentarikere at følge bedre med og ikke at stemme for forslag, som ikke er blevet diskuteret og drøftet i vore parlamenter.

Dorte Bennedsen: Fru præsident! Jeg skal på Social- og Miljøudvalgets vegne knytte nogle få kommentarer til handlingsplanen.

Vi kan støtte de 3 målsætninger, der stilles op, nemlig at udvide og forbedre den nordiske model, fortsat at udvikle Norden som hjemmemarked og søge løsninger som svar på udviklingen af EFs indre marked. Jeg skal dog på udvalgets vegne fremhæve, at vi finder, at der burde indgå et afsnit om fordelingspolitik i den økonomiske handlingsplan.

Udvalget kan støtte arbejdet med en effektivisering af den offentlige sektor, men vil dog gerne fremhæve, at ensidige økonomiske hensyn ikke må prioriteres til skade for velfærden i bred forstand.

Det er væsentligt for udvalget, at miljøet i den nye handlingsplan er trukket frem og har fået sit eget afsnit. Dette ser vi som en naturlig konsekvens af det gennembrud, som miljøspørgsmålene har fået i det nordiske samarbejde i de senere år både i forbindelse med luftforureningskonferencen, med miljø-sessionen og med den kommende havforureningskonference.

Jeg vil nævne det program for udvikling af miljøteknologi, som skal gennemføres af Nordisk Industrifond. De særlige indsatsområder, som nævnes i programmet, f.eks. reduktion af udslippet af næringssalte i vore have, reduktion af miljøgifte fra industrien og sikrere affaldshåndtering, ser udvalget som et bidrag til at opfylde rekommendationen om et nordisk miljøprogram, som vi vedtog i Helsingør.

Jeg skal minde om miljøprojekternes arbejdskraftintensive karakter. Det var jo netop en af årsagerne til, at Social- og Miljøudvalget var utilfreds med, at miljøet ikke var med i den første handlingsplan, hvis formål jo bl.a. var at skabe fuld sysselsætning.

Også forslaget om gennem Nordisk Investeringsbank at etablere muligheder for lån til miljøinvesteringer i Norden og i visse lande uden for Norden støtter vi i Social- og Miljø-

udvalget ud fra den erkendelse, at forureningen er grænseoverskridende både i forholdet mellem de enkelte nordiske lande og i forholdet til lande uden for Norden. Og vi ser med stor interesse på disse forslag om at yde projektinvesteringer til miljøinvesteringer i statshandelsslande og andre mellemindkomstlande.

Jeg skal i den forbindelse henvise til Miljøudvalgets forslag om en europæisk miljøfond.

Ministerrådets beslutning om at ændre kriterierne for Nordisk Investeringsbanks udlån, således at udlån til miljøtiltag får bedre vilkår, er i overensstemmelse med udvalgets synspunkter, en sådan ordning er vi naturligtvis meget tilfredse med, og vi håber, at den vil kunne videreudvikles med årene.

Endelig finder vi det tilfredsstillende, at Ministerrådet tager anvendelsen af økonomiske styringsmidler på miljøområdet op i den økonomiske handlingsplan. Vi mener ligesom Ministerrådet, at en omvurdering af landbrugspolitikken er velmotiveret. De nordiske lande bør, såsom vi også fremhævede det i forbindelse med miljøprogrammets behandling i Helsingør, i deres landbrugspolitik i højere grad tilgodese behovet for et miljøvenligt landbrug, som bygger på begrænset anvendelse af handelsgødning og kemikalier. Derfor mener vi også, at økonomiske landbrug bør opmuntres og støttes.

Hvad angår energiområdet kan vi tilslutte os Økonomisk Udvalgs synspunkter, og jeg skal blot henvise til Social- og Miljøudvalgets forslag om et nordisk energibudget, hvor mulighederne for øget anvendelse af naturgas tages op.

En af invendingerne imod den tidligere økonomiske handlingsplan var, at der manglede forslag til indsats over for kvindearbejdsløsheden, og i det hele taget planens manglende fokusering på de svage grupper på arbejdsmarkedet. Vi er derfor tilfredse med, at den nye plan har fået forslag om at gennemføre projekter om årsagerne til den manglende ligeløn mellem kvinder og mænd på arbejdsmarkedet og om kvindernes deltagelse i arbejdslivet. I forbindelse med paraplyprojektet om arbejdsmarkeds udvikling på baggrund af forandringer i befolkningens alderssammensætning og den teknologiske udvikling skal vi påpege de svage gruppers fortsatte problemer på arbejdsmarkedet. Mi-

nisterrådets projekt om en effektivisering af de nordiske arbejdsformidlinger bør også øge mulighederne for arbejdssøgende for at få arbejde.

Når det gælder ungdommens muligheder for at få arbejde i et andet nordisk land end deres eget er udvalget overordentlig tilfredse med, at der også i 1989 og i 1990 er afsat midler til en fortsættelse af NORDJOB-ordningen. Også Ministerrådets gennemgang af forskellige erhvervsgruppers manglede adgang til det fællesnordiske arbejdsmarked, bl.a. i lyset af et nyt EF-direktiv om fælles anerkendelse af postgymnasiale uddannelser af længere varighed end 3 år, ser vi frem til. Hvis resultatet bliver en tilsvarende nordisk overenskomst, har vi taget et meget væsentligt skridt i retning af et helt frit nordisk arbejdsmarked.

Finansminister Feldt: Fru president! Ylva Annerstedt ställde en fråga till ministerrådet beträffande anslaget till NORDPLUS. Hon ville veta varför beloppen från att 1989 har varit 5,4 miljoner i handlingsplanen sjunker till 1,8 miljoner 1992. Svaret är att handlingsprogrammets anvisningar av medel är ett extra tillskott till de ordinarie anslagen i den nordiska budgeten. Syftet är således att sätta större fart på NORDPLUS.

Redan nästa år skall, som jag sade i mitt anförande, samarbetsministrarna och finansministrarna bedöma hur stort det totala anslaget för NORDPLUS skall vara i den ordinarie budgeten 1991 och framöver utifrån det behov som då föreligger. Det här är ett exempel på hur vi vill inlemma handlingsplanen i det ordinarie arbetet med den nordiska budgeten. Jag hoppas att detta besked i någon mån dämpar Ylva Annerstedts oro för NORDPLUS framtida utveckling. Från regeringarnas sida vill vi göra NORDPLUS till ett bättre och starkare instrument för nordisk gemenskap.

Margrete Auken: I betænkningen til Økonomisk Udvalg er det aftrykt en reservation, som jeg har lavet på transportafsnittet, hvor jeg har beskrevet min forbløffelse over, at man i disse økonomisk stramme tider fremlægger en økonomisk handlingsplan, hvor næsten samtlige de vej- og broinvesteringer, der fables om i Norden er taget med.

Den plan minder om, at man ikke tager det her alvorligt, når man på den måde kan remse alt muligt op, og meget tyder også på, at det, der skulle være rullende i planen, nu har mistet så meget greb i virkeligheden, at planen simpelt hen er gået i spin.

Bortset fra forslaget om Nordisk Investeringsskats lån til statshandelslandene er det svært rigtigt at finde noget, der peger i nye retninger og på konkrete initiativer i denne her plan. Og derfor mener jeg faktisk, at reservationen ikke bare burde gælde transportafsnittet, men det meste af, hvad der ligger i den økonomiske handlingsplan, som er ualmindelig slatten.

Men retter kritikken sig alene mod Ministerrådet? Før denne her session var der vel grund til at mene det. Det var en skuffelse, at Ministerrådet kunne fremlægge så dårlig en plan efter alle de flotte tilsagn, vi havde fået, om, hvordan man nu ville forstærke det nordiske arbejde over for den kæmpeudfordring, vi står med i EF's integration.

Efter at have hørt generaldebatten på den her session mener jeg ikke, vi kan bebrejde Ministerrådet noget, for vi kan ikke forlange af vores regeringer, at de skal være bedre, end vi er med hensyn til den nordiske interesse. Debatten på denne session har været den ringeste, vi har haft i mange år. For 2 år siden og for 1 år siden krævede Nordisk Råd med megen styrke og rimelig god konkretisering, at vi skulle forlange af Ministerrådet at få klare tilkendegivelser om, at man var villig til at fremlægge konkrete planer for, hvordan vi ville komme videre over for den udfordring, vi står med.

Og det lovede Ministerrådet. Norden i Europa II er en god begyndelse til det her, og man kunne så velvilligt have set bort fra den økonomiske handlingsplan, glemt den og sagt: O.K., nu bruger vi så de løfter, der er i Norden i Europa II. Men så skulle hele den debat, vi har haft på den her session, have drejet sig om, hvordan vi ville komme videre.

Nu blev debatten stort set spin – lige så meget spin som der er i den økonomiske handlingsplan: nordisk velvilje uden nogen forpligtigende konkretisering.

På den baggrund har i hvert fald jeg ligesom Hjørleifur Guttormsson besluttet at afstå fra at stemme til planen. Jeg er ikke i uoverensstemmelse med Arvo Kempainen, fordi

Arvo Kempainen jo skrev under på planen på det tidspunkt, hvor man stadigvæk kunne have forventninger til, at der var en vis dynamik i denne her forsamling, og på det tidspunkt, hvor vi stadigvæk havde en vis tiltro til, at den venstresocialistiske gruppe kunne komme til at arbejde ordentligt inden for de konsensusrammer, vi prøver at tilstræbe i det her Råd.

Efter at det har vist sig, at Rådets ambitionsniveau er i bund og at dets interesse i at få det fællesparlamentariske til at fungere, er det nu selvfølgelig klogest at afstå, og jeg vil naturligvis anbefale resten af gruppen at gøre det sammen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Carl Bildt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Rynänen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Pors-

teinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Arvo Kempainen, Theo Koritzinsky och Birger Schlaug *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Atli P. Dam, Hans Gustafsson, Anneli Jäätteenmäki, Preben Lange, Jette Pors och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 75 röster. 6 medlemmar avstod från att rösta.

4

B 90/e: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på fiskeriområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at vedtage et samarbejdsprogram på fiskeriområdet med udgangspunkt i ministerrådsforslag B 90/e og under hensyntagen til de synspunkter som fremgår af Økonomisk Udvalgs betænkning.

Buttedahl (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Økonomisk udvalg kan med tilfredshet konstatere at Ministerrådet har fulgt opp Nordisk Råds uttalelse nr. 4/1987 om å fremlegge et ministerrådsforslag om et samarbejdsprogram for fiskerisektoren.

Det nordiske samarbeidet på dette området har tidligere skjedd via tilfeldige kontakter mellom fiskeriadministrasjonene og fiskerieringene i de enkelte land. Siden 1986 har man imidlertid etablert en nordisk embetsmannskomite for fiskerispørsmål, og gjennom dette arbeidet har det blitt tatt initiativ til en fordypning av samarbeidet.

Det program som nå foreligger, er et ytterligere steg fremover for det nordiske samarbeidet på fiskeriområdet. For fiskerieringen finnes det flere områder der det nordiske samarbeidet kan spille en viktig rolle. De områder som prioriteres i samarbeidsprogrammet er følgende:

- Det marinøkologiske system
- Genbanksamarbeidet for fisk i Norden
- Akvakultur
- Fangst og behandlingsteknologi
- Markedsforskning
- Generelt forskningssamarbeid.

Når det gjelder det marinøkologiske system, tas det sikte på å belyse de økologiske konsekvenser av forurensning og konsekvensene i forbindelse med forvaltning av havets levende ressurser. Arbeidet skal gjennomføres i et tett samarbeid med internasjonale organer, f.eks. Det internasjonale havforskningsrådet. Det henvises i programmet særlig til den nordiske plan mot havforurensning som ble behandlet av Nordisk Råds ekstreksjon i Helsingør.

Når det gjelder fangst og behandlingsteknologi, ser Ministerrådet denne aktiviteten som ledd i en mer rasjonell utnyttelse av havets ressurser og ønsker disse aktiviteter fremmet. Ministerrådet ønsker også at Nordisk industrifond skal dras inn i utviklingsaktiviteter på dette området.

Økonomisk utvalg støtter opp under programmets generelle utgangspunkter, dvs. at havets ressurser skal utnyttes på en bæredyktig måte, og at innsatsen vedrørende forskning og markedsutvikling skal fremmes.

Økonomisk utvalg peker videre på at de økonomiske forhold i fiskerinæringene best vil kunne fremmes ved å utvikle nye produkter med en høyere grad av foredling. Samtidig er det viktig at en rekke miljøproblemer i foredlingsindustrien løses.

Når det gjelder akvakultur, har Økonomisk utvalg tidligere pekt på viktigheten av at mulighetene ved akvakultur utvikles, og man støtter derfor at programmet inneholder en rekke aktiviteter på dette området.

Det er viktig at fiskerinæringen ses i et regionalt perspektiv, og at dette avspeiles ved den kommende oppfølging av det regionalpolitiske program.

De forskningsmessige prioriteringer som fremlegges i programmet, støttes. Men det bør være grunn til å etterlyse en mer konkret nordisk forskningsplan hvor det bl.a. må tas stilling til om de nordiske land kan etablere en arbeidsdeling på forskningsområdet.

Det som imidlertid savnes i det fremlagte ministerrådsforslaget, er de mer politiske og handelspolitiske problemstillinger, særlig sli-

ke som er knyttet til bruken av næringsstøtte, avvikling av handelshindringer og for øvrig forholdet til den europeiske utvikling. Jeg forutsetter at Ministerrådet vil prioritere slike spørsmål, selv om vi alle vet at en da må ta vanskelige politiske avgjørelser.

Jeg ber om tilslutning til den innstilling om nordisk samarbeid på fiskeriområdet som her foreligger.

Fiskeriminister **Gammelgaard**: Fru præsident! Fiskerierhvervet har i flere af de nordiske lande og områder en større betydning for beskæftigelsen og repræsenterer en større del af de samlede eksportindtægter end nogen anden erhvervsgren. Samme centrale plads har fiskerierhvervet også for lokalsamfund og regioner i de øvrige lande.

Som et erhverv baseret på udnyttelsen af genoprettelige ressourcer er også fiskerierhvervet en sektor, som kan give et varigt økonomisk udbytte for de enkelte erhvervsudøvere og være en langsigtet bidragsyder til den enkelte landes og områders økonomi. Dette stiller imidlertid store krav til, hvordan de enkelte lande og hvordan vi i fællesskab forvalter fiskeriresourcerne og det naturmiljø, ressourcerne er afhængige af. Flere af de vigtigste fiskearter er fællesbestande delt mellem et eller flere af de nordiske lande og områder og i tillæg også med tredjelande, EF og Øststaterne. Dette stiller specielle krav til samarbejdet og også til et udvidet samarbejde.

De seneste års udvikling inden for fiskeriet giver anledning til bekymring. Ubalance mellem ressourcestørrelse og fangstindsats samt forurening af havsmiljøet har resulteret i pres på flere af de vigtigste fiskeressourcer og nære kystområder, som har bragt fiskerierhvervet og fiskernes fremtid i fare.

Ministerrådets forslag til samarbejdsprogram for fiskeriområdet er første skridt til at organisere samarbejdet mellem de nordiske lande og områder for sammen med tiltagene inden for havsmiljøetsamarbejdet at skabe grundlag for forståelse for de fælles tiltag, som vil være nødvendige for at sikre de marine ressourcer og den enkelte erhvervsudøvers fremtid. Samarbejdsprogrammet lægger således stor vægt på tiltag inden for det marine økologiske system, bl.a. for at belyse konsekvenserne for fiskeressourcerne af for-

urening og andre miljøforstyrrelser, samt på samarbejde om ressourceovervågning. Herunder vil flerartsforskningsprogrammet under økonomisk handlingsplan være et vigtigt element for at udvide kundskaberne om sammenhænge mellem de forskellige fiskebestande og sammenhængen mellem fiskebestande og de marine pattedyr.

Udvidet nordisk samarbejde om akvakultur, specielt på områder som havopdræt, og udsættelse af yngel for at styrke svækkende gydebestande kan få stor betydning for områder, hvor miljøforstyrrelser har skadet de naturlige gydeområder. Specielt er dette i øjeblikket aktuelt i Østersøen.

Øget forskning på det fiskeritekniske område kan fremme fangsteknikker, som er mindre skadelige for ungfisk og gydebestande, samt forædlingsmetoder, som kan øge andelen af konsumproduktion fra den fisk som fiskes. Dette sammen med øget markedsforståelse vil skabe et grundlag for at øge det økonomiske udbytte fra fiskeriet, uden at fangstmængden øges.

Med hensyn til Økonomisk Udvalgs bemærkninger er Ministerrådet glad for den generelle støtte til at styrke samarbejdsområdet og til den budgetmæssige udvikling som en gennemførelse forudsætter.

Ministerrådet vil på baggrund af bemærkningerne fra Økonomisk Udvalg og fra den øvrige debat på sessionen fastsætte samarbejdsprogrammet til gennemførelse af Embedsmandskomiteen. En treårig handlingsplan for 1990 til 1992 vil blive udarbejdet. I denne handlingsplan vil det blive taget specielt hensyn til ønsket om at etablere et udvidet samarbejde for at styrke bestandene af laks og anden fisk i Botniske Bugt og Østesøen.

Nordisk Ministerråd finansierede i 1987 en kortlægning af fiskeriforskningen i Norden. Med denne opdaterede oversigt over nordisk fiskeriforskning vil ministerrådet drøfte det videre nordiske samarbejde på fiskeforskningsområdet. Gennem det løbende arbejde i sektorministerrådene og sekretariatet vil en arbejdsdeling mellem regionsprogrammerne og samarbejdsprogrammet for fiskeriområdet blive organiseret. På samme måde vil det blive nødvendigt at foretage koordinering med de øvrige sektorsprogrammer, som arbejder med tiltag inden for fiskeriområdet,

bl.a. miljø, undervisning, arbejdsmiljø, ligestilling og bioteknologi. Samarbejdet med Nordisk Industrifond for finansiering af erhvervsudvikling, bl.a. inden for akvakultur og industri, vil blive videreudviklet.

Opsummeret vil dette sige, at Ministerrådet ved gennemførelsen af samarbejdsprogrammet vil søge at koordinere de forskellige nordiske programmer, som finansierer tiltag inden for fiskeriområdet.

Ministerrådet vil drøfte på hvilken måde, man gennem det nordiske samarbejde kan organisere løbende drøftelser af politiske spørgsmål omkring erhvervsstøtte, handelshindringer og forholdet til udviklingen inden for EF. Der kan peges på, at Ministerrådet løbende arbejder med handelshindringsspørgsmålet, og at en undergruppe for fiskeriområdet er etableret. Det er nødvendigt med afgrænsninger mod de drøftelser, som føres for EFTA-samarbejdet vedrørende disse spørgsmål. På samme måde er Ministerrådets engagement vedrørende den europæiske integration stadig stigende. På fiskeriområdet er det et særligt spørgsmål, som vedrører fiskekvoter og fiskeeksport, som står centralt i samarbejdet mellem de nordiske lande og EF.

Ministerrådet vil på Rådets opfordring drøfte, i hvilken grad disse spørgsmål skal tages op i Ministerrådets arbejde.

Afslutningsvis vil jeg gentage påpegningen af fiskeriområdets specielle behov og forudsætninger for samarbejdstiltag mellem landene om de fælles ressourcer og det fælles havmiljø, som erhvervets udøvere i dag lever af, men hvorfra de også i morgen skal have det fremtidige levebrød.

Det er kun gennem et udvidet nordisk samarbejde og et udvidet samarbejde mellem Norden og bl.a. EF, at fiskeriets fremtid kan sikres. Det er vort fælles ansvar, at dette bliver gjort, og det haster at få samarbejdet i gang, bl.a. for at redde Østersøen, Kattegat, Skagerrak. Nordsøen som ressourcer også for fremtidige generationer.

Det er Ministerrådets håb og opfattelse, at det fremlagte samarbejdsprogram for fiskeriområdet sammen med havmiljøplanen kan bidrage til at fremme disse mål.

Landstyremedlem **Egede**: Fru præsident! Det er med særlig glæde, at jeg taget ordet under dette dagsordenspunkt. Ordføreren for de nordiske fiskeriministerier har netop i sit indlæg nævnt, at fiskerinæringen for flere af de nordiske lande er af større betydning for det enkelte land end nogen anden næring. Dette gælder i højeste grad for Grønland.

I mit land forventes eksporten af fiskeprodukter i indeværende år at blive på over 90 pct. af værdien af den samlede eksport.

Grønland deltager som de øvrige nordiske lande i internationalt samarbejde inden for fiskeriet. Dette sker både i kraft af fiskeaftaler og gennem det videnskabelige samarbejde i Nordatlanten blandt naboer inden for ICES. Vi har i Grønland med tilfredshed konstateret, at det nordiske samarbejde er udformet således, at det aktivt understøtter både nationale og internationale aktiviteter. Der er med andre ord sat penge bag ved områder såsom forskning i flerbestandsmodeller, akvakultur markedsforskning osv.

Det er nu en gang sådan, at man ikke har megen fornøjelse af at mødes i f.eks. ICES og diskutere det marine økosystem, hvis der ikke er nogen, der har lavet konkrete studier i marken, eller jeg skulle måske hellere sige: Søen, således at der er friske informationer at vurdere. Derfor lægger vi stor vægt på, at flest mulige af de penge, der er til rådighed, anvendes til sådanne projekter, som skaber ny viden.

Jeg har noteret mig, at Økonomisk Udvalg i sine bemærkninger til det foreliggende samarbejdsprogram har ønsket et egentligt forskningsprogram. Fra Grønlands side finder vi, at det foreliggende samarbejdsprogram er en udmærket ramme for prioriteringer af forskningsprojekter. Der er allerede indledningsvis foretaget en kortlægning af forskningssektoren, og vi kan ikke se, at der er behov for yderligere papir på dette område på nuværende tidspunkt. Nu må det handle om at få samarbejdsprogrammet til at fungere.

Fra Grønlands side håber vi, at denne sektor i det nordiske samarbejde fremover må få en økonomisk prioritering, der i højere grad afspejler, at der er flere samfund i det nordiske samarbejde, som er totalt afhængige i deres dagligdag af de fisk og dyr, man fanger i havet.

Jeg vil med disse ord udtrykke mit ønske

om, at dette samarbejdsprogram må blive vel modtaget af Nordisk Råd, og jeg lover, at Grønland aktivt vil deltage i dette program.

Lange: Fru præsident Vi har i Økonomisk Udvalg haft en grundig drøftelse af dette samarbejdsprogram. Som grønlands parlamentarikere er jeg meget tilfreds med, at der nu endelig bliver et egentligt samarbejdsprogram, som kan danne grundlag for en økonomisk indsats fra Nordisk Ministerråd.

For hele det vestnordiske område er fiskeriet hovederhvervet. Set ud fra dette, er de 3,3 mio. kr., som er afsat på Ministerrådets budget for 1989, kun en beskednen begyndelse, håber vi.

Det forelagte samarbejdsprogram spænder vidt. Forsat og forøget forskningsindsats for at belyse sammenhængen mellem de forskellige arter, der lever i have, er nødvendig. Men jeg synes også, vi bør se op, hvad der sker, når vi har fået fisken op af havet. Samarbejdsprogrammet omhandler markedsforskning, og det synes jeg er på høje tid.

Det nordatlantiske område har i dag et enestående aktiv i form af farvande, som ikke er belastet af forurening. Vi konkurrerer i dag på verdensmarkedet for fiskeprodukter, men jeg mener, at der også bør være plads til samarbejde.

Vi så i Grønland, hvordan burlaksens indtog på markedet stærkt påvirkede prisen på den vilde laks, og kun en aktiv markedsføring kunne rette op på dette. I dag står vi i den situation, at vi i rejefiskeriet kan se, at opdrætsrejer fra De fjerne Østen trænger frem. Dette vil give problemer for både grønlandske, islandske, norske, færøske og danske rejefiskere, hvis ikke vi kan gøre fælles front på markedsføringsområdet, således at vi kan få udvidet det samlede rejemarked.

Jeg vil foreslå, fru præsident, at de nordiske ministre i deres videre arbejde med dette samarbejdsprogram sætter større fokus på dette problem. Det må være mulig med fælles indsats at markedsføre fisk og rejer fra de rene nordatlantiske havområder.

Sammen med markedsføring er det naturligt at nævne produktudvikling. Projekter inden for dette område har ikke hidtil været prioriteret. Dette må Ministerrådet alvorligt overveje om man kan gøre noget ved. Vi har rent vand og friske fisk, men vi skal have

disse ressourcer af høj kvalitet frem til forbrugerne på den måde, som den moderne forbruger ønsker.

Fru præsident! Gennem Økonimisk Udvalg vil vi i Nordisk Råd meget nøje følge, hvorledes arbejdsprogrammet bliver fulgt op af Ministerrådet.

Schlaug: Fru president! Detta samarbetsprogram på fiskeriområdet är egentligen ganska harmlöst och oskyldigt. Det innehåller inga konkreta mål. Ett grundläggande mål borde emellertid vara att vi skall ha ett hav, som fisken kan leva i. Därför bör man i ett samarbetsprogram för fiskeriområdet också ta med grundläggande miljöfrågor.

Självklart måste man då skriva in att kväveläckaget från jordbruket skall minska, att de radioaktiva transporterna över havet skall stoppas och att de klorhaltiga ämnena från massaindustrin reduceras. Detta är förutsättningen för hela fisket. När det gäller Västerhavet är det naturligtvis nödvändigt att bilismen stoppas så att man kan minska den övergödning som sker genom kväveutsläppen.

De gröna i Norden anser att vi måste slå fast att det viktigaste är att säkra de naturliga bestånden av fisk. Detta är viktigare än att satsa på t.ex. fiskodling. I Norge har man t.o.m. börjat föda upp torsk i fiskodling.

Det är farligt att se en ökande fiskodling såsom en naturlig utvecklingsväg. Man skall tydligen göra husdjur av fisken. Vi har sett dessa avigsidor tidigare när det gäller jordbruket. Det leder bl.a. till övergödning även detta.

Ett samarbetsprogram bör alltså slå fast att de nordiska länderna gemensamt skall agera internationellt för att begränsa fisket till det biologiskt möjliga, t.ex. i Barents hav och i Östersjön. I vissa lägen får man tänka sig att förbjuda trålfiske. Vi kan komma dithän.

De gröna kommer att framlägga medlemsförslag i denna riktning och verka för att detta skall arbetas in i ett samarbetsprogram inför nästa år. Miljön är väldigt viktig. Vi måste slå fast att vi utan ett levande hav inte heller har någon fisk.

Fiskeri-, justits- og kirkeminister **Haldór Ásgrímsson:** For Island, som bygger sin tilværelse på havets ressourcer, er det en stor

glæde, at man er kommet frem til et nordisk samarbejdsprogram på fiskeriområdet.

Som en fiskerination har Island og vore naboer ved Nordatlantehavet måttet indstille økonomien til naturlige svingninger i havets ressourcer i tillæg til svingninger forårsaget af vore egne aktiviteter.

Samtidig med at man blevet klar over, at fiskebestandene kun tåler en begrænset beskatning, har vi nogle helt nye opgaver foran os, som kræver nye samarbejdsformer og ny tænkemåde ved forvaltningen af ressourcerne. I stedet for den konventionelle en-artsreguleringen af fangster behøver man nemlig i fremtiden forvalte ressourcerne med hensyn til flerartsudbytte af økosystemet. Bortset fra at dette er et interessant akademisk spørgsmål, må man også være klar over, at fremtidens regulering bør tage hensyn til arternes samspil og det totale udbytte af havets økosystem.

I fremtiden behøver man tage hensyn til beskatningen af enhver ressource og indflydelsen af denne på de andre dele af økosystemet. Med andre ord kommer man til at tage hensyn til det maksimale udbytte for hele økosystemet enten i økonomisk, biologisk eller anden målestok i stedet for bare at se på det maksimale udbytte for en enkelt bestand uden hensyn til konsekvenserne for resten af systemet. Naturligvis kommer dette ikke til at udelukke, at man tager hensyn til sociale faktorer, f.eks. ligestillingsspørgsmål og specielle behov af visse bebyggelser.

Som et eksempel på et kommercielt vigtige arter, som er stærkt afhængig af hinanden, kan man nævne torsk og lodde. I fremtiden kommer man alvorligt til at overveje større fredning af loddebestanden for at opnå højest muligt afkast i torskebestanden. Eller man kunne tænke sig at ønske at opretholde begge bestande på et optimalt niveau med hensyn til maksimal kombineret afkast.

En anden type problem, som forvaltningen i dag leder efter svar til er samspillet mellem bestande af havpattedyr og fiskeriet.

Aktuelt i denne sammenhæng er det såkaldte kveisproblem, som til en vis grad har været kontroversielt, men som det uden tvivl er af stor betydning for flere fiskerier og at finde en løsning på. Som bekendt er sæl et nødvendigt mellemled i distribution af kveis til fisk. Infestation med indvoldsorm i fisk er

et alvorligt økonomisk problem i fiskeindustrien såvel som på salgsmarkedene. Så spørsmålet er: Vil man kunne løse det problem ved at redusere sælbestanden, eller hvilket tiltag kunne man vente sig ville forbedre situationen?

Men sælerne, og måske i større grad hvalerne, udgør også en ikke så lille del af økosystemet i havområdene i Nordatlanten som betydelige konsumenter. Selv om man ikke har pålidelige opgørelser over den årlige konsumering hos disse dyrearter i Nordatlanten, mener man, at den ligger i størrelseordenen millioner af tons pr. år. Dette medfører ikke, at man ønsker at redusere søpattedyrsbestandens rolle i økosystemet. Vi må altid huske, at vort hovedansvar er at sikre rational forvaltning og bevaring af alle dele i økosystemet. Det kan man bedst gøre med fælles forskningsindsats fra flere nationer. Det nordiske samarbejdsprogram på fiskeriområdet skaber et grundlag for sådan et samarbejde og øget forståelse inden for Norden for hinandens livsgrundlag.

Jan P. Syse overtog härefter ledningen av förhandlingarna.

Fiskeriminister **Bjarne Mørk Eidem**: President! Det nordiske samarbeidet i fiskerisektoren har kommet i stadig mer ordnede former de senere år. Selv om fiskerinæringen har ulik betydning for de enkelte land, har vi i stigende grad skjönt, og tatt konsekvensen av, at vi også på dette feltet står sterkere sammen enn hver for oss. Nettopp de ulike utgangspunktene gir oss muligheten for å utfylle hverandre på en konstruktiv måte.

Når det nå foreligger et forslag til samarbejdsprogram på fiskeriområdet, er vi i ferd med å runde en ny milepæl. Dette programmet omfatter de viktigste områdene der nordisk samarbeid kan spille en viktig rolle. Hovedstikkordene er ansvarlig ressursutnyttelse og økonomisk vekst, samtidig som hensynet til miljøet ivaretas – slik det er formulert i rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling i 1987. Det er derfor helt naturlig at forskning er det sentrale temaet i forslaget til samarbejdsprogram. Solid viten er den viktigste forutsetning for at vi skal kunne handle riktig. På tross av at vi aldri har

hatt så mye kunnskap som nå om ressursene i havet, ser vi stadig klarere hvor mye vi ennå trenger å vite.

Jeg er glad for at Økonomisk utvalg har støttet det generelle utgangspunktet for programmet, at havets ressurser skal utnyttes på en bærekraftig måte. Spesielt for de land hvor fiske er en vesentlig næring, er det viktig at det ikke reises tvil om dette. Jeg er også glad for at utvalget er enig i at forskningsinnsatsen vedrørende forskning og markedsutvikling skal fremmes.

Økonomisk utvalg har for øvrig lagt vekt på at man i det nordiske fiskerisamarbeid løpende behandler politisk pregede problemer, såsom avvikling av handelshindere og forholdet til den europeiske utvikling. Utvalget forutsetter at arbeidet med slike problemer tas opp av Ministerrådet. Det har Ministerrådet gjort, og det vil vi fortsette med. Selv i Norden har vi fortsatt handelshindere som burde vært avvirket innenfor fiskerisektoren.

Jeg vil framheve et meget viktig element i forslaget til et samarbejdsprogram. Det gjelder betydningen av at de nordiske landene samarbeider i internasjonale sammenhenger. Vi har dessverre i enkelte situasjoner opplevd at de nordiske land har opptrådt sterkt splittet. Dette er beklagelig hver gang det skjer, og det svekker vår troverdighet i resten av verden som nasjoner i nært og godt samarbeid. Vi bør derfor diskutere oss gjennom problemene og våre ulike syn på forskjellige ting innenfor fiskerisektoren, slik at vi i størst mulig grad unngår uenighet i internasjonale fora. Et godt utgangspunkt i så måte er etter min mening det at Økonomisk utvalg har sluttet seg til at havets ressurser skal utnyttes til menneskenes beste. Så lenge vi er enige om at dette skal gjøres på en måte som ikke truer ressursene, bør vi også kunne bli enige om den praktiske forvaltningen.

Jógvan við Keldu hadde tidligere på dette møtet et innlegg jeg finner grunn til å bemerke følgende til: Etter meget lange og vanskelige forhandlinger kom Norge og Færøyene fram til en fiskeriantale for inneværende år. Det var altså en inngått avtale Jógvan við Keldu ikke var fornøyd med. Det kan opplyses at det også fra norsk side blir stilt spørsmål ved avtalen. Dette skulle kanskje tyde på at avtalen er til å leve med for begge parter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Carl Bildt, Iikka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eišur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelled, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Rynänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Dorte Bennedsen, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Jette Pors och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 81 röster.

5

A 844/e: Medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad och D 1989/1/1989/e: Meddelande om framställning nr 1/1989 angående gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet (A 819/e)

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade i ett betänkande 2 föreslagit,

1. att Nordiska rådet mot bakgrund av de omfattande aktiviteter som är på gång kring Norden och Europa icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget och

2. att Nordiska rådet lägger meddelandet om framställning 1/1989 till handlingarna i avvaktn på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Bildt (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Det nordiska samarbetet är icke utan sina ironier. En av dessa är att jag har utsetts till ekonomiska utskottets talesman över ett medlemsförslag som bl. a. jag själv har väckt.

Bakgrunden till förslaget, som väcktes i samband med sessionen i Oslo förra året, var den mycket snabba utvecklingen av EG:s inre marknad och nödvändigheten av ett det nordiska samarbetet i allmänhet och Nordiska rådet i synnerhet snabbt tog sig an de frågor som detta ställde.

Vi vet alla i grova drag vad det handlar om. Det handlar om ett försök att ge de västeuropeiska ekonomierna en ny möjlighet i den allt hårdare globala konkurrensen med Amerika och Fjärran Östern genom att frigöra ekonomin genom att ta bort återstående hinder för varor, tjänster, kapital och personer.

Sedan vi träffades i Oslo har det publicerats en del studier om vad genomförandet av den inre marknaden skulle innebära för de 320 miljoner européer som tillhör EG-marknaden. Det skulle innebära något av vad man kallar en utbudsschock för de västeuropeiska ekonomierna.

Man kan först och främst säga att de stora vinnarna blir konsumenterna. De blir de stora vinnarna genom att priserna pressas nedåt, genom att utbudet ökar, genom att konkurrenstrycket blir större. Man räknar med en prispress motsvarande 6% av konsumentprisnivån.

På företagssidan är bilden av lätt insedda skäl litet mer splittrad. Det kommer att finnas både vinnare och förlorare. Vinstmarginalerna kommer att krympa i samband med att konkurrenstrycket ökar. Strukturförnyelsen påskyndas. De företag som är innovativa kommer att ha större möjlighet till framgång.

Summan av detta blir att den europeiska tillväxten ökar, och tillskapandet av nya arbetsplatser går snabbare. Man har räknat med 4–7% ökning av BNP och möjlighet till 2 miljoner nya jobb.

Allt detta gäller i princip även Norden i sina effekter, om än inte vad gäller kvantiteten. Det är speciellt viktigt mot bakgrunden av ett konstaterande i den ekonomiska handlingsplanen: "Basen för välfärd i Norden utvecklas sämre än i vår omvärld. Norden är en lågtillväxt- och en höginflationszon i västekonomierna."

Mot denna bakgrund var medlemsförslagets syfte att man snabbt skulle ta fram en nordisk vitbok som skulle kunna ligga till grund för en behandling redan vid Stockholmsessionen. Medlemsförslaget har varit uppe till behandling både i presidiet och i ekonomiska utskottet vid ett flertal tillfällen. I samband med detta har utskottet redogjort för de mer eller mindre koordinerade aktiviteter som satts i gång på det europapolitiska området. De två viktigaste av dessa är ett nytt mandat till den internationella kommittén att nu lägga fram ett konkret material i den här frågan och dessutom ett principbeslut som presidiet har fattat att hålla en extra session om Norden i Europa 1989. Det är utskottets mening att man på detta sätt skall kunna gå vidare med en fråga som utan tvekan hör till de allra viktigaste för Norden i dess helhet under de kommande åren: Hur skall vi undvika att Norden isoleras från denna nya välfärdsutveckling i Västeuropa? Hur skall vi se till att vi får vara med om att dela vinsterna? Hur skall vi undvika att den ekonomiska utvecklingen accelererar som beskrivs i handlingsplanen, att basen för vår välfärd utvecklas långsammare än i omvärlden? Det är detta som det handlar om. Det ekonomiska utskottet har föreslagit en handlingsväg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag, punkterna 1 och 2.*

6

A 857/e: Medlemsförslag om koncernfackligt samarbete i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at videreføre dialogen med arbeidsmarkeds parter med henblik på at finde en praktisk løsning, som bygger på aftaler omkring øget koncernfagligt samarbejde.

Till utskottets betänkande hade fogats två reservationer.

I reservation 1 av Ilkka-Christian Björklund, Lahja Exner, Einar Førde, Arne Gadd, Hjörleifur Guttormsson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen och Oddrunn Pettersen hade föreslagits, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast utarbeta ett förslag till samordnad nordisk lagstiftning, som försäkrar löntagarnas organisationer rätt till koncernfackligt samarbete i enlighet med de principer som angetts ovan.

I reservation 2 av Esko Aho, Ylva Annerstedt och Karin Söder hade föreslagits, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

– at videreføre dialogen med arbeidsmarkeds parter med henblik på at finde en praktisk løsning, som bygger på aftaler omkring øget koncernfagligt samarbejde i Norden

– att Nordiska ministerrådet inför 1991 års session rapporterar om vilka resultat som uppnåtts.

Talleraas (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Jeg får starte med å justere grunnlaget for innlegget, og så får vi se om presidenten som trøst for det, gir meg et par sekunder ekstra.

Spørsmålet om konsernfaglig samarbeid i Norden er blitt utredet som en følge av opplegget i den nordiske handlingsplanen for

økonomisk utvikling og full sysselsetting, den som kalles for "Norden i vekst".

Bakgrunnen for dette var igjen det hurtig økende industrisamarbeidet i Norden. Fra mange hold ble det hevdet at den hurtige utviklingen i retning av konsern innenfor Norden, og som er gunstig for utviklingen i Nordens økonomi, også burde omfatte et betydelig samarbeid med de ansatte. Og for å unngå enhver misforståelse: Jeg tror ikke det er noen her i Nordisk Råds plenum som er uenig i at det bør være et nært samarbeid mellom ansatte og ledelse i næringslivet.

Derfor er det gjennom initiativ fra Nordisk Ministerråd gjennomført en utredning som i september 1988 endte med en rapport om konsernfaglig samarbeid i Norden. Og på bakgrunn av de partssynspunkter som framkom i rapporten, konstaterte prosjektgruppen at det ikke synes å foreligge noe grunnlag for et nordisk konsernfaglig samarbeid. Senere har arbeidsmarkedsministrene invitert ledelsene for de nasjonale hovedorganisasjonene på det private arbeidsmarked til drøftinger om spørsmålet. Ministerrådet sier til slutt i planen at det hadde vært ønskelig om spørsmålet om konsernfaglig samarbeid innenfor rammen for økt nordisk integrasjon ble ført videre slik at det kan omsettes i praktisk resultat.

Om dette er det forbausende nok bred enighet i Økonomisk utvalg. Jeg sier at det er forbausende, ut fra at vi i innstillingen har hele tre forskjellige forslag.

Det er også sendt ut pressemeldinger etter behandlingen i Økonomisk utvalg som kan tyde på at enkelte er for og andre mot former for konsernfaglig samarbeid. Jeg vil bare understreke at det ikke er langs denne grense uenigheten går. Uenigheten oppstår når en skal se på hvordan et samarbeid mellom ulike parter på arbeidsmarkedet skal gjennomføres i praksis. Og der går det også en viktig prinsipiell skillelinje mellom oss som mener at dette får partene i arbeidslivet selv finne ut av, og de på den sosialdemokratiske siden som mener at her må lovgivning brukes for å tvinge gjennom en bestemt form for konsernfaglig samarbeid. Mottoet for sosialdemokratene ser ut til å være at når partene ikke vil gi seg inn på avtaler frivillig, skal dette tvinges fram lovveien.

Fra konservativt og øvrig borgelig hold er

vi uenig i en slik linje. Vi som står bak utvalgets innstilling, avviser å bruke lovveien. Vi mener oppriktig at arbeidslivets parter får finne ut av dette selv, gjennom forhandlingsveien. På denne måten er en rekke problemer i næringslivet ryddet opp i gjennom årene som er gått. Slik må det være også på dette feltet. Og det er det som ligger i flertallets anbefaling til plenarforsamlingen – eller rettere sagt i den største fraksjons anbefaling til plenarforsamlingen.

På bakgrunn av de siste dagers diskusjon skulle en tro at samarbeid mellom bedrift og ansatte i konsernforhold var noe helt nytt og fullstendig uten regelverk. Slik er det dog ikke.

OECD og ILO har vedtatt visse retningslinjer for hvordan samarbeidsforholdene innenfor konserner skal ordnes, og disse går jeg også ut fra blir fulgt opp i Norden – så langt jeg kjenner til.

For egen del ville jeg kunne tenke meg helt å avvise forslaget fra sosialdemokratene. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har så store og viktige saker å konsentrere sin oppmerksomhet om, at denne saken, som er en sak for partene i arbeidslivet, burde vi ikke lenger ha på dagsordenen i Nordisk Råd.

Men i samarbeidets og fordragelighetens ånd har vi blitt enige med store deler av Midtengruppen om et forslag til rekommandasjon, som ber Ministerrådet og regjeringene om å videreføre dialogen med arbeidslivets parter for å få i stand en praktisk løsning som bygger på avtaler.

Jeg skal ikke si mer om denne saken nå, bortsett fra noen ord om voteringen. Mye tyder på at det under voteringen over disse forslag, kan bli små marginer, og det er derfor viktig at plenarforsamlingen er fulltallig når det skal voteres ved slutten av debatten.

Björklund: Herr president! Arbetarrörelsens vision om morgondagens Europa präglas av värderingar som vi ofta uppfattar som nordiska särdrag, en demokrati som inte stannar utanför fabriksportarna och en välfärd som omfattar folkets alla lager. Skeptikerna befarar att dessa värderingar skulle vara hotade i integrationsprocessen. Det har talats om risken för social dumpning, en utförsäljning av allt som den nordiska välfärdsstaten lyckats åstadkomma.

Frågan om koncernfackligt samarbete är ett testfall. Det är ingen detaljfråga. Det är den första konkreta frågan där generaldebattens ord om att slå vakt om den nordiska välfärdsstaten testas. Det är ett testfall som visar om vi är beredda att slå vakt om de nordiska demokratiidealerna i arbetslivets internationalisering. Arbetstagarernas rättigheter har i våra länder fastställts med tanke på nationella företag. Men den fackliga insyn och medverkan som nationellt är naturlig och odiskutabel, den existerar idag enbart i en bråkdel av de företag som bedriver sin verksamhet på ett samnordiskt eller bredare internationellt plan.

Frågan om koncernfackligt samarbete syftar till att garantera dessa nationellt sett självklara rättigheter även när företagen överskrider landgränserna.

Tyvärr, och till de socialdemokratiska och vänstersocialistiska reservanternas stora besvikelse visar den konkreta behandlingen av det koncernfackliga samarbetet hittills att rädslan för social dumpning inte är obefogad. De centrala arbetsgivarorganisationerna och – det måste väl sägas klart ut – en del borgerliga politiker har med en oförsonlig eller hycklande inställning visat varför de viftar med Europafanan. De tycks tro att Europafanan är en bekvämlighetsflagg som skall hissas över det nordiska arbetslivet och hela den nordiska välfärdsstaten.

Som det redan framgått har frågan om koncernfackligt samarbete utretts i ministerrådets regi sedan 1985. Uppdraget slutfördes nyligen. Slutsatserna av utredningen är, "att det inte finns några avgörande hinder mot att finna rättsligt fungerande och praktiska lösningar på frågorna kring ökat koncernfackligt samarbete". Konkret handlar det för det första om fackliga företrädares rätt och möjligheter till inbördes överläggningar inom övernationella företag i Norden och för det andra gäller det den lika självklara rätten till direkt förhandlingskontakt med koncernledningen i relevanta frågor.

Utskottsmajoritetens fromma uppmaning till arbetsmarknadens parter är till intet förpliktande. Det är möjligt att oenigheten i utskottet inte gäller orden, men det är helt klart att oenigheten gäller den konkreta handlingen. De nordiska arbetsgivarorganisationerna har redan under en längre tid avvisat alla

förhandlingar och frivilliga lösningar. Arbetsgivare som självmant ingått frivilliga avtal har hotats med repressalier från organisationernas sida. Det är därför det inte räcker med teoretiska ställningstaganden. Det är därför lagstiftningsvägen blivit aktuell. Det är därför vi politiker nu måste ta itu med saken och därför är en rekommendation om samordnad lagstiftning nödvändig.

Jag yrkar bifall till den första reservationen som bifogats utskottets betänkande.

Ylva Annerstedt: Herr president! Av den diskussion som har förts under den senaste tiden om koncernfackligt samarbete får man lätt intrycket att koncernfackligt samarbete inte existerar och att det motarbetas på alla områden. Men så är inte alls fallet. Tvärtom fungerar det koncernfackliga samarbetet alldeles utmärkt i flera företag. Framför allt i de modernt drivna koncernerna har man för länge sedan insett att samarbetet mellan fack och arbetsgivare är ett självklart led i företagets verksamhet och ett viktigt stöd i t. ex. produkt- och marknadsutveckling.

Det är mot den bakgrunden som vi i vår reservation till ekonomiska utskottets beslut angående koncernfackligt samarbete anser att man bör göra ytterligare försök att få ett avtal till stånd innan behovet av lagstiftning på nytt tas upp till behandling vid 1991 års session.

Vi uttrycker också i reservationen att vi anser att det är en uppgift för Nordiska rådet, ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar att i en löpande dialog mellan parterna pressa på så att ett avtal snarast blir en realitet. Vi har också i vår reservation ställt kravet att ministerrådet före 1991 års session rapporterar om vilka resultat som uppnåtts. I vår reservation har vi skrivit mycket positivt om det koncernfackliga samarbetet. Vi ser nämligen ett sådant som ett naturligt led i arbetet med att främja den ekonomiska integrationen i Norden.

Därmed yrkar jag bifall till den reservation som är undertecknad av Karin Söder, Esko Aho och mig.

Sten Svensson: Herr president! Social- och miljöutskottet har i sitt yttrande avstyrkt medlemsförslaget. Av principiella skäl anser majoriteten att fackligt samarbete skall regleras praktiskt genom avtal. Därmed avvisar vi minoritetens uppfattning om att byråkratisera verksamheten genom påtvingad lagstiftning. En nordisk lagreglering skulle – om den över huvud taget är möjlig – ha motsatt effekt, dvs. den kan riskera att blockera ansträngningarna att organisera det europeiska medinflytandet och de nordiska ländernas möjlighet att påverka denna process.

Vad utskottsminoriteten föreslår är i flera avseenden omvälvande. Inget nordiskt land har över huvud taget lagstiftning om "koncernfackligt samarbete" ens inom det egna landet. Danmark och Norge har inte ens lagstiftat om samråd i enkla företag. Inte heller existerar tvingande avtalsregler om koncernfackligt samarbete inom något enda av de nordiska länderna.

Det är t. o. m. mycket delade meningar om hur tvingande nordiska regler skulle påverka nordiskt industriellt samarbete. De fackliga organisationerna säger att detta kommer att underlättas. Arbetsgivarföreningarna däremot påstår att effekterna blir att det industriella samarbetet kommer att hämmas och minska bl. a. genom utflyttning av ägar- och ledningsfunktioner i nordiska koncerner som har utomnordiska ägare. Någon av parterna oberoende analys har inte förekommit.

Ministerrådets utredning har ålagt sig ytterligare en avgörande inskränkning. Den har över huvud inte berört vilka konsekvenser en nordisk samlösning skulle få för internationella koncerner som har sitt huvudkontor i Norden.

Jag vill erinra om att flertalet av t. ex. de svenska koncernerna har sin verksamhet helt inriktad på länder och världsdelar utanför Norden. Kan en sådan koncern inrätta en internationell koncernnämnd som behandlar frågor om koncernen i dess helhet, men bara består av fackliga representanter från länder där koncernen har mindre än en procent av sina anställda? En sådan brist på likabehandling håller inte.

Nåväl, säger någon, gör koncernnämnden europeisk eller global till sin sammansättning! Men vilka blir i så fall konsekvenserna? Skulle t. ex. de små nordiska facken över hu-

vud bli representerade? Eller blir de bara drabbade av den centralisering som ett sådant samrådssystem framtvingar?

En annan grundläggande fråga är hur en "nordisk samlösning" skulle förhålla sig till vad som kan komma ut av den sedan länge pågående europeiska diskussionen om bl. a. det s. k. Vredelingsdirektivet. Vad EG diskuterat är en helt annan modell för koncernfackligt arbete, nämligen information och samråd i varje dotterbolag för sig om koncernen i dess helhet. De två modellerna går knappast att förena.

Det skulle vara anmärkningsvärt om ett par av de nordiska länderna nu lagstiftar på ett sätt som för det första försvårar anpassningen till EG och för det andra ställer deras egna företag inför motstridiga krav.

Av principiella skäl skall, som jag redan inledningsvis påpekade, relationsfrågorna hanteras av parterna på arbetsmarknaden. Detta har också hittills varit den rådande principen inom EG och den s. k. dialogen mellan parterna.

När jag lyssnade till Ilkka-Christian Björklund fann jag att han hemföll åt gammal klasskamp retorik. Om hans linje vinner bifall, betyder det att Nordiska rådet överger sin traditionella hållning till parterna på arbetsmarknaden. Herr Björklund vill att rådet skall ingripa i processen och låta den ena partens vilja upphöjas till lagstiftning. Ett sådant handlande kan jag icke acceptera.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till ekonomiska utskottets hemställan och avslag på de två reservationerna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Elsi Hetemäki-Olander för del av denna dag och del av nästa dag ersatts av Riitta Saastamoinen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Björklund: Herr president! Sten Svensson har rätt i att det som på europeisk esperanto, rikssvensk dialekt, heter social dialog på ålderdomlig finlandssvenska skulle kunna kallas klasskamp. Innehållet är faktiskt det samma, även om metoderna idag är stiligare och

finkänsligare. Själva sakfrågan gäller ju om politikerna här i en viktig fråga som har att göra med grundkaraktären i den nordiska demokratin och nordiska välfärdsstaten ställer sig som åskådare och följer med hur denna process klaras av med djungelns lagar, eller om politikerna tar sitt ansvar och ser till att parterna tvingas till förhandlingsbordet. Jag tycker att lagstiftning är ett rimligt tvång efter dessa fyra år som gått utan resultat.

Lilli Gyldenkilde: Det er bare for, at ikke en misforståelse skal få lov til at cykle videre i systemet. Det er sådan, at det, der pågår i EF i øjeblikket, ikke, som hr. Sten Svensson her refererede, er, at man arbejder videre med Vredeling-direktivet. Vredelingdirektivet har ikke kunnet give resultater. Derfor er EF-Kommissionen nu kommet med et nyt forslag, og det er det nye forslag, som vi alle ved ligger på bordet og vil blive en realitet inden for kort tid.

Så spørgsmålet er, om vi her vil gå foran og være med til at lave noget, der er fornuftigt, eller om landene blot skal sidde og se på, at man nu laver det her efter EF-Kommissionens forslag. Jeg beder hr. Svensson være klar over, at det ikke er Vredelingdirektivet, der mere er på tale. Der ligger et forslag fra EF-Kommissionen, og foreløbig er det kun Margaret Thatcher- og Poul Schlüterregeringerne, som går imod det i EF.

Det er baggrunden for, at den danske arbejdsminister går imod det her, skal jeg hilse og sige.

Sten Svensson: Herr president! När jag hörde Ilkka-Christian Björklunds replik fann jag ytterligare anledning att understryka vad jag sade i mitt anförande.

Vad saken gäller är att Nordiska rådet uppmanas av minoriteten att gå ifrån sin traditionella hållning till parterna. Herr Björklund säger att i och med att de inte har lyckats uppnå något avtal skall vi ingripa i processen och upphöja den ena partens uppfattning till lag.

Vad är anledningen till att man inte har uppnått något avtal? Jo, det beror på att man inte vill ha en nordisk särlösning. Denna hållning betingas i sin tur av att vi har en annan struktur på arbetsmarknaden.

Jag kan som exempel peka på att SKF-koncernen har 0,2 % av sina anställda i Finland, Danmark och Norge – tillsammans 0,6 % – och 10 % i Sverige, medan resten, ca 89 %, är anställda av koncernen i länder utanför Norden.

Samtidigt har jag noterat att socialdemokrater, bl. a. arbetsmarknadsminister Thalén i olika sammanhang har sagt att man skall hävda likaberättigande och att man skall göra det även globalt. Då vill jag fråga om verkligen den konstruktion är möjlig som herr Björklund pläderar för i syfte att åstadkomma ett lika inflytande för alla fack i en sådan koncern som jag har givit exempel på.

Björklund: Herr president! Herr Svensson frågar om det concernfackliga samarbetet är genomförbart. Den utredning som gjorts i ministerrådets regi visar med all önskvärd tydlighet att det varken finns praktiska eller juridiska hinder. Vad gäller statens roll måste jag säga att jag har uppfattat det så att grundtanken i den nordiska demokratin och välfärdsstaten är en parlamentarisk demokrati som ställer sig på de svagas sida.

Jag tror att den utmaning som integrationsprocessen ger oss, innebär att politikererna måste ha råd i ryggen och ställa sig på de svagas sida, slå vakt och värna om det som traditionellt har uppfattats som en naturlig del i den nordiska demokratin, demokratin inom fabriksportarna.

Sten Svensson: Herr president! Jag tilltror verkligen parterna att kunna finna lösningar. Men lösningarna måste vara praktiska och kunna fungera med hänsyn till att många koncerner i Norden har en stor och omfattande verksamhet i andra länder och på andra kontinenter.

Jag anser det fel att vi skall överge den principiella hållning som vi har i rådet, att det här är en fråga för arbetsmarknadens parter.

Vidare vill jag inte att vi skall ingripa till förmån för en av de två parterna, när vi samtidigt talar om att de bör fortsätta dialogen.

Sedan finns ju möjligheten för de koncerner som så vill, liksom för de fackliga organisationerna, att ta egna initiativ. Vi har t. ex. den svenska koncernen Kooperativa

förbundet, som driver en omfattande industriell verksamhet med drygt 100 dotterbolag, varav 25 i övriga nordiska länder och 25 i Europa. Här finns det möjlighet exempelvis för Landsorganisationens ordförande Stig Malm, som sitter i styrelsen för KF:s industriaktiebolag, att ta initiativ och visa exempel på hur det kan fungera. Men det har icke tagits sådana initiativ, och det sammanhänger säkert med de praktiska svårigheter som jag har pekat på här.

Anker Jørgensen: Det, det drejer sig om, er det samarbejde, der foregår på de fleste virksomheder rundt omkring i de nordiske lande. Det er et samarbejde, som fungerer godt dér, men i realiteten bliver sat helt ud af spillet, efterhånden som de multinationale selskaber griber om sig, og efterhånden som integrationen på mange forskellige måder udvikles.

Og med en sådan tiltagende integration vil flere og flere afgørelser ude i de enkelte virksomheder, fabrikker og industrier blive truffet totalt hen over hovedet på lønmodtagerne. Det er det, der er problemet.

Man vil flytte virksomheder, man vil nedlægge virksomheder uden hensyntagen til de synspunkter og meningar, som lønmodtagerne har. Og det vil i virkeligheden sige, at vi efterhånden får en situation, hvor det begrænsede demokrati, vi har på arbejdspladserne, bliver fuldstændig sat ud af funktion, og vi får, hvad jeg vil kalde en slags industriell eller virksomhedsenevælde på det nordiske arbejdsmarked.

Derfor er det så vigtigt, at vi får gjort noget ved dette her. Det er jo også noget, der behandles og dröftes meget i EF. Og der skal begyndes et sted. Man skal ikke gå og vente, til alle hele verden över har löst problemet. Man skal begynde det sted, hvor man har tradition för att være längst fremme i arbetet för att lönmottagare och arbetsgivare har et förnuftigt samarbejde, ikke blot på gulvet, men også længere op i hierarkiet.

Derfor er det et samarbejdsspörsmål mere end noget andet. Vi må ikke forlade samarbejdsprincippet i de nordiske landes virksomhedspolitik. Vi skal före den ajour, så den kan följ med hele udviklingen.

Arbetsmarknadsminister **Ingela Thalén:** Fackligt samarbete över gränserna har fått stor och berättigad uppmärksamhet vid detta rådsmöte. Som jag redogjorde för i måndagens generaldebatt har frågan utretts av en särskild projektgrupp, som tillsatts av Nordiska ministerrådet.

Gruppen överlämnade i höstas sin rapport, Koncernfackligt samarbete i Norden. Där redovisas utförligt arbetsmarknadsparternas ståndpunkter i frågan. Med hänvisning till dessa dras slutsatsen att det åtminstone för närvarande inte tycks föreligga förutsättningar för ett koncernfackligt avtalsarbete i Norden. Från mera allmänna utgångspunkter konstaterar emellertid gruppens majoritet att det inte finns några vare sig rättsliga eller andra särskilda hinder mot ett sådant samarbete. Detta hänger samman med att grunddragen i de nordiska rättsordningarna är likartade. Mot denna senare slutsats reserverar sig arbetsgivaridans företrädare.

Vi de överläggningar som Nordiska ministerrådet i december förra året höll med huvudorganisationerna i Norden avvisade arbetsgivarorganisationerna mycket klart en avtalslösning.

Det uppkomna läget har diskuterats inom ministerrådet. Den danske arbetsministern har därvid förklarat att Danmark inte är berett att verka för en nordisk lösning av frågan så länge arbetsmarknadens parter inte gemensamt önskar en sådan. Övriga ministrar är emellertid angelägna att främja en utveckling av det koncernfackliga arbetet, trots arbetsgivarorganisationernas nuvarande ståndpunkt för närvarande. Det finns alltså inte något enighet inom ministerrådet om att driva frågan vidare.

Herr president. I Norden har vi länge arbetat för en ökad ekonomisk integration i syfte att ge det nordiska näringslivet en stark ställning i omvärlden. På många områden har de nordiska regeringarna tagit initiativ för att främja det nordiska industrisamarbetet. För att detta arbete skall förbli framgångsrikt måste det hittills goda samarbetet mellan parterna på den nordiska arbetsmarknaden fördjupas och vidareutvecklas. De anställdas medinflytande i företagen är av avgörande betydelse för att vi skall få ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv.

I Sverige har det under ett par års tid nu

förts diskussioner om hur de fackliga organisationerna skall kunna utveckla ett inflytande i koncerner där ledningen finns i ett annat nordiskt land. Den svenska regeringen anser att arbetstagarnas krav på nya samarbetsformer är berättigade och måste tillgodoses i takt med att företagen integreras och internationaliseras. I första hand anser vi att frågor om samarbete och inflytande i arbetslivet bör lösas genom avtal mellan parterna. Erfarenheten visar att avtalslösningar är bäst ägnade att främja goda förhållanden i arbetslivet. De nordiska länderna har så mycket gemensamt att redan detta borde utgöra en tillräcklig förutsättning för att finna samarbetsformer på detta område.

Mot denna bakgrund är den svenska regeringen mycket oroad över de nordiska arbetsgivarnas ovilja att medverka till en utveckling av det koncernfackliga avtalsarbetet över gränserna i Norden. Om den gemensamma utgångspunkten är att ett väl fungerande samarbete mellan parterna är till nytta för företagen, har jag svårt att förstå de skäl som arbetsgivarna åberopar mot ett nordiskt avtalsarbete.

Flera av arbetsgivarnas argument mot samarbete i nordiska koncerner riktar sig ju också mot rent nationella koncernförhållanden. Och där finns redan avtalslösningar i Danmark, Norge och Sverige. Enligt min mening skulle en nordisk utveckling på detta område inte bara stärka vårt eget näringsliv. Med nordiska erfarenheter som grund skulle vi även kunna bidra till goda samarbetsformer i ett vidare internationellt perspektiv. Inte minst med tanke på den europeiska integrationen är detta ett viktigt ställningstagande.

Om nu vägen till ett brett nordiskt avtalsarbete på det här området tills vidare inte är framkomlig, är den svenska regeringen beredd att i kontakt med andra regeringar i Norden överväga lämpliga åtgärder, inräknat lagstiftning, i syfte att främja ett samarbete över gränserna i berörda nordiska företag. Jag anser att det därför är mycket positivt att mina kolleger i Finland, Island och Norge gett uttryck för samma önskan att ta upp överläggningar i dessa frågor i syfte att nå en lösning som främjar koncernfackligt samarbete över gränserna.

Indenrigsminister Thor Pedersen: Hr. præsident! I Danmark er der en lang og god tradition for samarbejde mellem arbejdstagere og arbejdsgivere i den enkelte virksomhed. Samarbejdet bygger på kollektive overenskomster, og den seneste er fra 1986. I denne er der også en bemærkning om samarbejdet i koncerner.

På enkelte punkter har det været nødvendigt at tage bestemmelser om samarbejde med i lovgivningen, men – og det er værd at bemærke – hver gang er det sket i forståelse med begge arbejdsmarkedets parter. Det gælder f. eks. medarbejderrepræsentation i bestyrelser for aktieselskaber, og det gælder sikkerhedsarbejdet efter arbejdsmiljøloven.

Men ellers er det den almindelige opfattelse, at det bedste samarbejde får man ved at lade parterne selv udvikle retningslinierne og bestemme tempoet.

Og derfor vil jeg gerne sige til statsråd Ingela Thalén, at dette er også den danske regerings helt klare holdning, når det drejer sig om koncernfagligt samarbejde i Norden. Det er vigtigt med samarbejde mellem ledelsen og de ansatte i koncerner, men det bør overlades til parterne selv at komme overens om spørgsmålet. Kan de ikke nå frem til en aftale, gør vi som politikere mere skade end gavn ved at søge at forcere løsninger frem på en måde, der ikke er tilslutning til fra begge sider af arbejdsmarkedet.

Den danske regering kan derfor ikke støtte medlemsforslaget om koncernfagligt samarbejde i Norden gennem samordnet nordisk lovgivning.

Sten Svensson: Herr president! Jag noterade att fru Thalén i sitt anförande bekände sig till huvudprincipen att avtalsvägen är den bästa. Den ger också de bästa lösningarna. Varför då inte ge den vägen en chans? Genom att mer eller mindre hota med att man skall överväga lagstiftning eller andra åtgärder av tvingande karaktär åstadkommer man snarare en blockering av den vägen. Det anser jag vara mycket olyckligt.

Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. Jag har noterat att fru Thalén i andra sammanhang har sagt att man skall behandla alla anställda i internationella koncerner lika. Det skall vara ett globalt likabe-

rättigande. Hur skall man kunna uppnå detta, när man enligt medlemsförslaget här går in för en helt annan modell, som – vilket jag påvisade i mitt tidigare anförande – går på tvärs mot de modeller som nu diskuteras inom den europeiska gemenskapen? Hur skall ett sådant exempel som jag anförde i det tidigare replikskiftet och som gällde koncernen SKF kunna organiseras enligt medlemsförslaget så att man åstadkommer ett likaberrättigande för alla anställda i koncernen totalt?

Lilli Gyldenkilde: Jeg bliver desværre nødt til at tage ordet igen, jeg er også ked af at forlænge debatten. Men det kan jo ikke nytte, når vi får forkerte oplysninger, at de så får lov at køre videre.

Sandheden omkring dette er, at vi i Danmark fik indført regler omkring medarbejderrepræsentanter i bestyrelserne i aktieselskaberne på baggrund af et EF-direktiv, og når jeg ved det så præcist, så er det, fordi jeg selv var ordfører på sagen. Så kan det godt være, at det har været i forståelse med aftaleparterne, men ikke desto mindre var det altså tilsvarende en lovgivning. Det er det, når vi godkender direktiver i det danske Folketing, så der var ikke noget at gøre; vi var nødt til at tilslutte os det, fordi det var et EF-direktiv.

Problemet er, at vi her skal høre det – og det er jeg meget ked af – af en Venstreminister, som vel frem for nogen, da Venstre jo har været med til at starte andelsbevægelsen i sin tid, burde have forståelse for, at man giver muligheder for medarbejderne til at få indflydelse også i det koncernfaglige.

Men få nu lidt bedre besked hjemmefra næste gang, så håber jeg, vi kan få en noget bedre diskussion end det her!

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Også jeg så mig nødsaget til at tage ordet, fordi en dansk regeringsrepræsentant følte det fornødent at give forkerte oplysninger til Rådet her.

I de tilfælde, som regeringsrepræsentanten her nævnde – det, som fru Lilli Gyldenkilde var inde på, nemlig spørgsmålet om repræsentation i bestyrelser og arbejdsmiljøspørgsmål – er det rigtigt, at man forhandlede det igennem med organisationerne, men på bag-

grund af, at der var udtrykt et klart politisk ønske om, at man ville gå den vej. Det er det, denne sag drejer sig om. Der kommer et politisk ønske til organisationerne om, at man ønsker et samarbejde inden for de multinationale selskaber.

Derfor er det, den danske minister sagde, forkert, og derfor er det også en forkert beslutning, flertallet i udvalget er kommet til, hvis man virkelig mener det, man siger, at man ønsker det koncernfaglige samarbejde på baggrund af organisationernes aftaler.

Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén: Herr president! Det är riktigt att vi i ministerrådet hade en utomordentligt lång diskussion om det koncernfackliga samarbetet. Det är också riktigt att den danska ministern fört fram att Danmark i och för sig var intresserat av att få ett koncernfackligt inflytande men bara under förutsättning att båda parterna gemensamt framfört detta önskemål.

I den projektgrupp som arbetade har emellertid frågan blockerats utomordentligt effektivt av arbetsgivarföreträdarna. Jag vidhåller att ett ramavtal eller en ramlag, som skapar förutsättningar för koncernfackligt samarbete i Norden, är den enda möjliga vägen att gå fram i dag, om inte arbetsgivarorganisationerna är beredda att gå arbetstagarorganisationerna till mötes.

Det finns inte, Sten Svensson, någon motsättning mellan att ge inflytande i Norden och i Europa och att med detta såsom bas skapa ett koncernfackligt inflytande i internationella sammanhang och i internationella koncerner. Detta är en fråga som praktiskt kan lösas mellan företag och arbetstagarorganisationer. Man behöver inte alls ställa detta i motsats till varandra.

Indenrigsminister Thor Pedersen: Hr. præsident! Jeg er nødt til at fastholde over for Lilli Gyldenkilde og Kaj Poulsen, at det er rigtigt, hvad jeg siger, og beskeden, jeg har med hjemmefra, er rigtig, som al anden besked, jeg har med hjemmefra. Den lovgivning, der har fundet sted i Danmark også på dette område om repræsentanter i bestyrelserne i aktieselskaber, fandt sted efter forståelse med begge parter på arbejdsmarkedet,

både lönmodtagerside och arbetsgivarside. Og det, der er det principielle danske standpunkt også i sagen om koncernfagligt samarbejde, er, at vi er tilhængere af, at arbejdsmarkedets parter frit indgår aftaler.

Östrand: Herr president! Jag tycker också att det är riktigt att man ser på frågan om ett koncernfackligt samarbete även ur en europeisk synvinkel. Därför är det lite märkligt att de politiska krafter i de nordiska EFTA-länderna som i mer eller mindre förtäckta ordalag efterlyser medlemskap i EG, väljer att gå i spetsen för motståndet mot ett fackligt koncernsamarbete. Då bortser man samtidigt helt från utvecklingen inom EG.

Så sent som i förra veckan tog den ekonomiska och sociala kommittén inom EG nya initiativ för att främja en gemensam lagstiftning om bl. a. fackliga rättigheter. Vi vet också att i diskussionen om Europabolag framhålls samarbetet i företagen mycket starkt, och koncernfackliga rättigheter framstår som någonting självklart. Därigenom håller EG på att placera sig som en förebild för oss i Norden i dessa frågor.

När nu starka EG-anhängare går emot medlemsförslaget, framstår de i mitt tycke som mycket motsägelsefulla. Samtidigt uppvisar de då en demonstrativ ovilja mot att tillvarata våra positiva erfarenheter av medbestämmandet i arbetslivet. Den märkliga situationen förstärks av att det i sak egentligen handlar om att inte urholka rättigheter som i dag är allmänt erkända när kapitlet interntionaliseras.

De fackliga organisationerna i Norden har otvivelaktigt var för sig på det nationella planet verkat för att underlätta Norden som hemmamarknad. Det har man kunnat göra därför att man på det nationella planet har en ställning och status som respekterad avtalspart på arbetsmarknaden. Genom avtal och i viss mån lagstiftning har man kunnat bevaka grundläggande fackliga krav på information och medbestämmande.

Denna möjlighet saknas ju då koncernföretag övergår till att verka i två eller flera nordiska länder. Det är inte rimligt att begära att de anställda och deras organisationer skall uppge sina nationella rättigheter beträffande insyn och medbestämmande så fort ett före-

tag övergår från nationellt plan till nordisk koncernverksamhet. Detta kan jag som byggnadsarbetare aldrig acceptera.

Alla känner ju också till att det är arbetsgivarna som vägrar att t o m förhandla om fackets elementära krav på nordisk koncernfacklig samverkan. Det är alltså bara den ena av två parter som blockerar en uppgörelse. Mot den här bakgrunden framstår mittenpartiernas förslag på utökad tidsfrist fram till 1991 som fullständigt orimligt.

Centerledaren Olof Johansson har ju en helt annan uppfattning. Det framgår av en intervju i Dagens Nyheter i maj 1988, där han säger: "De fackliga organisationerna ligger förvånansvärt lågt i kravet på inflytande och insyn när storbolagen köper upp varandra. De anställdas inflytande måste garanteras i lag och internationella överenskommelser."

Jag frågar mig: Hur skall man kunna förhandla när den ena parten vägrar att sätta sig vid förhandlingsbordet? Förslaget kan vinna trovärdighet endast om mittengruppen har sådan information som kan tyda på att arbetsgivarsidan ändrat uppfattning och alltså skulle vara beredd att förhandla i frågan. I så fall är det en attitydförändring, som inte nått fram till de fackliga organisationerna.

Spelar mitten i det här avseendet ett dubbelspel, där man försöker stryka alla medhårs eller har man verkligen sådana kontakter med arbetsgivarna att man kan medverka till frågans lösning? Vid ett sådant här tillfälle kan det vara dags att bekänna färg och inte bara fly undan och hemfalla till läpparnas bekänneelse. Det vore dåligt om vi inte vid denna session i den här frågan skulle kunna nå ett tillfredsställande resultat, som tillgodoser grundläggande fackliga krav.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Einar Førde lämnat sessionen och ersatts av Berit Brørby Larsen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Karin Söder: Herr president! Eftersom centerpartiet i Sverige apostroferades vill jag till Olle Östrand säga att centerpartiet icke har ändrat uppfattning. Vi står bakom det

som Olof Johansson har sagt. Men vårt ställningstagande här bygger på ungefär samma grunder som det tal som Ingela Thalén höll här alldeles nyss. Det var en mycket god plädering för vår reservation. Hon säger att man skall undersöka om ministerrådet kan finna en lösning. Det är också precis vad vi säger i vår reservation. Ministerrådet skall till 1991 års session komma med en rapport om hur man ser på dessa frågor och redovisa de resultat som man då har uppnått! Det är i linje med vad ministerrådet självt tycker, och det stämmer också väl överens med centerpartiets uppfattning. Vi är inte främmande för lagstiftning.

Björklund: Herr president! Den fråga som kanske bör ställas här är: De som nu vill förlänga behandlingen och återkomma till frågan om två år, vad har de för belägg för att arbetsgivarsidan under de kommande två åren skulle vara mera förhandlingsvillig än under de gångna fyra åren?

Östrand: Herr president! Karin Söder säger att centerpartiet inte har ändrat uppfattning i denna fråga. Men faktum är att Karin Söder som medlem i Nordiska rådet har en helt annan uppfattning än sin egen partiledare. Centerledaren Olof Johansson krävde redan förra året en lagstiftning om koncernfackligt samarbete, såsom framgår av den artikel i Dagens Nyheter som jag citerade. Därför är den inställning som Karin Söder här redovisade och som innebär att ni vill skjuta upp frågans behandling märklig.

I och med att arbetsgivarna vägrar att förhandla om koncernfackligt samarbete finns det enligt min uppfattning ingen anledning att skjuta upp denna fråga. Vi skall fortsätta att arbeta ungefär på det sätt som bl. a. de fackliga organisationerna i Sverige alltid har gjort. De har försökt gå fram avtalsvägen med arbetsgivarna, och när det inte har gått har man krävt lagstiftning. Det är ett naturligt arbets sätt för svensk fackföreningsrörelse, och jag förutsätter att det är lika naturligt för fackföreningsrörelsen i de övriga nordiska länderna. I det läget finns det enligt min uppfattning ingen annan väg att gå heller denna gång. Vi måste ha en lagstiftning, och det är min för-

hoppning att vi skall få majoritet i Nordiska rådet för den linjen.

Engell: Hr. præsident! De Konservative afviser klart det medlemsforslag fra de nordiske socialdemokrater, som lægger op til, at spørgsmålet om koncernfagligt samarbejde i Norden skal løses ved fælles nordisk lovgivning.

Efter vores opfattelse er det her utvetydigt tale om et spørgsmål, som arbejdsmarkedets parter selv bør forhandle og i givet fald finde løsninger for, og ikke en sag, vi bør løse i Nordisk Råd.

Koncernfagligt samarbejde skal reguleres gennem aftaler og ikke bureaukratiseres gennem tvangslovgivning. Socialdemokratiet har i denne sag valgt en konfrontationslinje. Det er deres valg. Men Nordisk Råd og nordisk samarbejde, som det fremstår i dag, er jo afhængig af konsensusløsninger. Vi må alle arbejde under og indordne os under disse arbejdsbetingelser.

Fra konservativ side har vi strakt os langt for at finde et kompromis, mens Socialdemokratiet ikke har flyttet sig overhovedet.

Når det gælder selve spørgsmålet, så er samarbejde og information mellem ledelse og medarbejdere i Danmark reguleret direkte gennem aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, nemlig i samarbejdsaftalen. Efter den aftale er de ingen direkte pligt til at etablere koncernfagligt samarbejde i danske koncerner. Der er i dag helt forskellige regler i de nordiske lande. Fælles er jo, at de ikke i noget land bygger på tvang og påbud. Det mener vi også fra konservativ side er rigtigt, og derfor skal Nordisk Råd heller ikke af de nordiske socialdemokrater bruges som brækjern til at forsøge at påtvinge regeringerne en lovgivning, som der ikke er grundlag for. Det ville betyde, at vi i Danmark skulle til at lovgive på et område, der hidtil udelukkende har været reguleret ved aftaler.

Efter vores opfattelse tjener forslaget heller ikke til at styrke det nordiske samarbejde; man kan sige tværtimod. Man siger, at forslaget vil kunne fremme den industrielle integration i Norden. Men det behøver slet ikke at blive tilfældet, for man kan nemt forestille sig, at en nordisk særordning vil medføre, at nordiske koncerner bliver mere tilbagehol-

dende med etablering i andre nordiske lande på grund af et bureaukratisk, stift samarbejdssystem. Det samme vil i øvrigt gælde for udenlandske koncerner. I det hele taget er det alt for snævert at diskutere dette spørgsmål i en nordisk sammenhæng. Det er svært at forestille sig, hvordan nordiske koncerner skulle kunne leve både med nationale regler, nordiske regler, eventuelle EF-regler samt måske globale regler i OECD- eller i LO-regi.

Vi må kort sagt afvise dette forslag, og vi opfordrer regeringerne til ikke at følge det forslag om lovgivning, som forhåbentlig heller ikke her i salen opnår noget flertal.

Oddrunn Pettersen: President! I Nordisk Råd har vi i flere år vært opptatt av vår tilnærming til Europa og resten av verden. Vi har vært av den oppfatning at i denne tilnærming er det viktig å ta vare på de nordiske tradisjoner, ikke minst slik de kommer til uttrykk når det gjelder spørsmål som er knyttet til arbeidslivet, både når det gjelder arbeidsmiljø og de ordnede forhold vi stort sett har mellom partene i arbeidslivet.

Det er et uomtvistelig faktum at en av grunnene til at vi har kunnet bygge opp de nordiske velferdssamfunn, har vært fagbevegelsens samfunnsengasjement og store ansvarsbevissthet overfor en samfunnsutvikling som har gagnet befolkningen.

En annen grunn er selvsagt at en sterk og samlet fagbevegelse har medført at vi i de nordiske land stort sett har unngått de mange ødeleggende storkonflikter på arbeidsmarkedet som har rammet mange andre land, og som ville ha tappet både bedriftslivet og samfunnene for betydelige ressurser.

En del av de reformer som er med og danner fundamentet i de nordiske velferdssamfunn, har kommet gjennom avtaler mellom partene i arbeidslivet eller gjennom lovgivning gjennomført av politiske organer. Vårt forslag er derfor i beste tradisjon.

I Europa diskuteres dette tema livlig, og partene i arbeidslivet diskuterer selvsagt også et konsernfaglig samarbeid over landegrensene.

I Norden er det slik at arbeidsgiverne ikke bare motsetter seg lovgivning på området, men også avtaler.

Det er min oppfatning at arbeidsgivernes

holdning, som får støtte hos de konservative partier og mellompartiene i de nordiske land, bryter med den nordiske tradisjon på dette området, og dermed underkjenner et av de viktigste elementer som kjennetegner de nordiske samfunn. Gjennom en slik standpunkt-tagen vil vi ha mindre å tilføre det samarbeid vi legger opp til med Europa og resten av verden. Hvis denne rekommendasjonen skulle få flertall, synes jeg det ville være et dårlig resultat.

Grethe Lundblad: Herr president! Bakgrunden till det medlemsförslag som vi nu behandlar var att de nordiska arbetsgivarna i utredningen i nordisk regi om koncernfackligt samarbete angav att deras grundläggande princip var "att moderbolagen aldrig själva bör ingå avtal eller förhandla med fackliga organisationer vid dotterbolag i annat land". Man fortsatte: "Moderbolagen bör icke genom avtal eller på annat sätt göra utfästelser om institutionaliserade sammanträden med fackliga företrädare från annat nordiskt land för förhandlingar, samråd eller information."

Arbetsgivarna har alltså stängt dörren för förhandlingar, men ändå kommer konservativa, folktoppartister och centerpartister här och säger att vi skall föra dialogen vidare. Kära ledamöter i Nordiska rådet! Dialogen är slut, eftersom arbetsgivarorganisationerna har stängt dörren. Det har faktiskt också Sten Svensson och folktoppartister och centerpartister i social- och miljöutskottet förstått. De har i sitt yttrande skrivit att de instämmer i motionärernas bedömning att det med all önskvärd tydlighet framgått att det saknas förutsättningar för avtal mellan arbetsmarknadens parter. Hur kan dessa personer sedan yrka bifall till de förslag som här föreligger från utskottet, i vilka det framhålls att man skall vidareföra dialogen för att få till stånd ett avtal?

Herr president! Den enda möjligheten att få ett eventuellt avtal mellan arbetsmarknadens parter är att man lägger fram ett förslag till lagstiftning. Då kan man kanske tvinga arbetsgivarorganisationerna tillbaka till förhandlingsbordet. Annars måste man tillgripa en lagstiftning – för tjänstemän, anställda akademiker i Norden, alla som står bakom arbetstagarorganisationerna, önskar få till

stånd ett koncernfackligt samarbete. Därför har det nu aktuella medlemsförslaget väckts.

Jag tycker att det är ynkligt att man här går emot ett nordiskt samarbete på ett så betydande område och att man inte vågar sätta punkt för det årslånga utredningsarbete som inte har lett till någonting därför att den ena organisationen har stängt dörren.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Sten Svensson: Herr president! Det är en felaktig beskrivning som presidieledamoten Grethe Lundblad gör av majoritetsskrivningen i social- och miljöutskottets betänkande. Vi har för det första konstaterat att det här är en fråga för arbetsmarknadens parter. För det andra vill vi inte ingripa till förmån för enbart den ena parten och upphöja medlemsförslagets intentioner till lag. För det tredje har vi konstaterat att man inte uppnått några avtal om en nordisk särlösning. Däremot har man från arbetsgivarsidan hållit alla tänkbara dörrar öppna för att finna lösningar som passar i det vidgade Europa. Man är ute efter att finna praktiska arbetsformer som inte hindrar den europeiska integrationen.

Det har tidigare ställts frågor till andra socialdemokratiska företrädare, och jag vill nu upprepa följande till Grethe Lundblad: Hur skall man exempelvis i det statliga företaget Procordia, som har bortåt 200 dotterföretag inom och utom Norden lösa detta?

Ylva Annerstedt: Herr president! I vår reservation, som ju innehåller ett kompromissförslag, har vi valt att inte i första hand söka konfrontation. Vi har velat visa en möjlig väg för Nordiska rådet att utöva press på parterna att göra ytterligare ett seriöst försök att åstadkomma ett avtal. Det var precis den tanken som arbetsmarknadsminister Ingela Thalen uttryckte i sitt anförande. Hon gjorde en alldeles utmärkt plädering för den reservationen. Det är bara att beklaga att inte fler har varit villiga att välja den vägen.

Vi nöjer oss inte med att bara kräva avtal. Vi kräver också något mera: att ministerrådet skall redovisa sina försök att öppna och stimulera dialogen mellan parterna. Om man efter dessa försök misslyckas vill vi att man tar upp frågan om lagstiftning på nytt.

Grethe Lundblad: Herr president! Ytterst kort till herr Sten Svensson: Jag har inte talat för någon internationell lösning i 22 länder, utan jag har talat för en nordisk lösning i detta nordiska parlament. Jag anser att det skulle vara genant för parlamentarikerna i Nordiska rådet, om tre nordiska regeringar skulle stifta lagar som vi inte kan bli överens om i vårt nordiska parlament. Jag håller Nordiska rådet så högt att jag alltid önskar att parlamentarikerna i rådet skall gå före ministerrådet. Det önskar jag också att vi skall göra nu. Jag vill vädja till de ledamöter som antagligen i många fall tidigare har tillhört de olika fackliga organisationerna: Lyssna till dessa organisationer och medverka till att vi får en nordisk lösning av det koncernfackliga samarbetet!

Saara-Maria Paakkinen: Ärade president! Jag har redan sagt i generaldebatten att i den nuvarande situationen anser jag att de nordiska ländernas regeringar raskt borde börja bereda lagstiftning angående nordiskt koncernfackligt samarbete. Jag har fortfarande samma åsikt. Eftersom det är brist på tid vid detta möte avstår jag från ytterligare motivationer, men om någon skulle vara intresserad går det att få en skriftlig redogörelse av mig.

Schlaug: Herr president! Carl Bildt och andra EG-förespråkare har här talat mycket vackert om internationell samverkan, om öppna gränser för kapitalet och för de multinationella företagen. Samma individer som talar som varmast för frihet för kapitalet säger nu nej till något så självklart som lagstiftning om koncernfackligt samarbete. Det är mycket avslöjande, för det visar exakt vad det handlar om: det som de vill komma fram till är ett ganska vulgärt marknadsinriktat samhälle – någon har kallat det krämarliberalt – där kapitalet skall få flöda fritt. Det som de inte vill få igenom nationellt vill de få igenom bakvägen genom EG osv. Det går en fusionsvåg över Europa i dag, och det är mycket märkligt att så många av rådets ledamöter inte vill ställa sig bakom reservation 1, men det gör självfallet de gröna. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Eiður Guðnason: Herr president! Sedan mitten av 80-talet har arbetsgivarsidan uppmanats att uppta förhandlingar med löntagarnas organisationer och ingå avtal om koncernfackligt samarbete över gränserna. Arbetsgivarorganisationerna har framhårdat i sin vägran att börja förhandla. Man har vidhållit förbuden för medlemsföretagen att på egen hand ingå avtal.

Under debatten idag har inte framkommit något som visar att arbetsgivarsidan under de kommande åren skulle vara beredd att uppta förhandlingar.

Som debatten här visat kan de två borgerliga förslag som presenterats omöjligt ses som alternativ till varandra. Mittenreservationen är, med en smärre utvikning, en variation på samma tema som huvudförslaget.

Vi i den socialdemokratiska gruppen kommer att följa vårt medlemsförslag och rösta för den reservation som lämnats i ekonomiska utskottet av Anker Jørgensen m.fl.

Om vårt förslag faller, återkommer vi inom kort med ett nytt medlemsförslag i frågan.

Lilli Gyldekilde: Jeg tror ikke, at nogen her har sagt det tydeligere, end hr. Sten Svensson kom til det på et tidspunkt, og jeg tror, at det endda var uforvarende.

Det er helt tydeligt, at De Konservative, altså det traditionelle højre, har besluttet, at nu skal der intet foregå på det koncernfaglige område i de nordiske lande, nu skal de nordiske lande blot tilslutte sig det. Det var tydeligt, at det var det, der trængte igennem det, Sten Svensson sagde.

Spørgsmålet er: Er det også midtergruppens synspunkt, at det er det, man skal gøre? Det tror jeg egentlig ikke. Jeg tror endda ikke, at det er Radikale Venstres mening i Danmark eller for den sags skyld Folkpartiets i Sverige eller de kristelige partiers; jeg tror, det er ren højrepolitik.

Jeg vil godt prøve at appellere til de øvrige medlemmer af midtergruppen, som ikke har skrevet under på det, som vi jo tydelig kan se er et forsøg på ikke at komme til at følge højre i denne sag. Prøv nu at tænke jer om! Er det virkelig jeres mening, at EF skal bestemme det her, eller skal vi komme først for en gangs skyld i de nordiske lande på et område, hvor vi traditionelt gennem årene har kunnet sam-

arbejde, også med de partier, der i sin tid var de fremmeste for andelsbevægelsen, de partier, som i sin tid løsrev sig fra højre, fordi højre var bagstræberiske? Kan man ikke appellere til disse? Det håber jeg til det sidste, og jeg skal anbefalde, at man støtter det ændringsforslag, som bl.a. er fremsat af Anker Jørgensen og Arvo Kempainen.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Også jeg skal korte godt ned på mit indlæg. Men jeg vil godt sige, at det selvfølgelig er skuffende, hvad vi ser fra den konservative gruppe, at de på dette område forsøger at efterligne EF, som har prøvet at undgå den sociale dimension i sin lovgivning.

Nu skal det altså føres over til Nordisk Råd, og det er vi skuffede over, fordi den nordiske dimension faktisk trængte til at komme ind i den europæiske dimension. Det er da også baggrunden for i mange af de debatter, vi har haft i Nordisk Råd, at vi bør være foran på en række områder, således at vi kan præge udviklingen inden for EF og de direktiver, der kommer herfra. Her foretrækker man altså fra de borgerliges side at gøre det omvendt. Det er skuffende. Den nordiske samfundsmodel bygger nemlig på, at borgerne har medindflydelse.

Og må jeg så godt sige, at når vi ser på den lovgivning, som er her, og som i 1985 blev nævnt i økonomisk handlingsplan, så er det selvfølgelig skuffende, at vi i dag skal se, at man ønsker, at den sociale dimension ikke skal indgå i udviklingen af den økonomiske handlingsplan.

Det er der selvfølgelig også en baggrund for, og nu er vi så nogle, der må overveje, om vi kan se de enkelte tiltag her i Nordisk Råd inden for så snæve rammer, som man gør her, når den sociale dimension udelades. Og det vil altså sige, at vi i fremtiden faktisk må til at overveje, om der skal være sammenhæng i de ting, der bliver gennemført, for at den sociale dimension ikke glemmes i Nordisk Råd.

Aho: Herr president! Jag frågade i generaldebatten i går "where is the beef" i det nordiska samarbetet. Jag vill ställa samma fråga gällande det koncernfackliga samarbetet. Beklagligtvis håller det nu på att gå så att en god

avsikt att utveckla koncernfackligt samarbete i Norden drunknar i politiska lidelser. Om Nordiska rådet vill verka för att saken går framåt borde målet vara att försöka finna bredast möjliga samförstånd i denna fråga. Nu har det gått tvärtom. Både socialdemokraterna, som kräver en gemensam lagstiftning och konservativa, som starkt motsätter sig detta, har funnit det politiskt fördelaktigt för dem själva att driva frågan till djupast möjliga konfrontation, som vi ser också i denna diskussion.

Enligt min uppfattning borde det vara möjligt, på basis av förslag från mittenrepresentanterna i ekonomiska utskottet, att vinna brett samförstånd så att Nordiska rådet skulle kunna stödja utvecklingen av koncernfackligt samarbete.

Herr president! De politiska lidelserna har förhindrat enighet i ekonomiska utskottet. Jag önskar att rådet finner sådan nu.

Elo: Herr president! Min partikollega Olle Östrand har redan tidigare hänvisat till svenska centerledaren Olof Johanssons talreferat i Dagens Nyheter från maj i fjol, där han säger: "De fackliga organisationerna ligger förvånansvärt lågt i kraven på inflytande och insyn när storbolagen köper upp varandra. De anställdas inflytande måste garanteras i lag och internationella överenskommelser. Varför tiger Malm?" frågar Olof Johansson. Nu känner jag mig frestad att fråga Olof Johansson: Varför tiger Olof Johansson här?

Sasi: Herr president! Ilkka-Christian Björklund påstår här att om hans medlemsförslag inte godkänns leder det till att den nordiska demokratin och den nordiska välfärdsstaten är i fara och jag har ganska svårt att inbilla mig att det skulle stämma. Om två-tre år så är de säkert inte i sämre skick fast hans medlemsförslag inte skulle godkännas. När man talar om internationalisering så påstår man här att det är någon konservativ sak; kanhända att det är en konservativ sak men vi vill ju internationalisera därför att effektiviteten i det ekonomiska livet skulle ökas för att konsumenterna skulle dra nytta av en större effektivitet och lägre konsumentpriser. Det här är idén och man skall inte

försöka köpa någonting på den. Jag tror att den debatt som förs här nu visar på en viss frustration inom det socialdemokratiska lägre utskottet då utvecklingen går framåt och de inte har några visioner för framtiden i den här situationen, så därför måste man komma med små och enkla frågor i en gammal klasskampsanvända. Får jag vädja till att de socialdemokrater som är nationalekonomiskt tänkande skulle kunna stöda den borgerliga fronten här i salen och rikta sig mot framtiden?

Vad jag har förstått om den nordiska traditionen så är det väl samarbete och inte tvång det är frågan om och så är det även i Finland. I regeringsprogrammets tilläggsprotokoll konstateras det alldeles tydligt i Finland att regeringen tillsammans med arbetsmarknadens parter utreder den här frågan. Även om det skulle bli någon lagstiftning i Finland förutsätts det att arbetsmarknadens parter är eniga om den här frågan. Det är ju en gammal ILO-princip att arbetsmarknadens parter borde vara eniga och för att få ett fungerande system förutsätts ju detta. Man skall inte heller bagatellisera de tekniska problemen i den här frågan. När man diskuterar den här frågan i EG så talar man också om ett Europabolag; här talar vi inte alls om ett skandinaviskt eller nordiskt bolag, i vilket sammanhang till exempel, ganska lätt, tekniskt sett, en sådan här fråga skulle kunna behandlas. Om vi går framåt med en sådan fråga så är det ju klart att den här frågan aktualiseras också i det här sammanhanget.

Ett företagsekonomiskt faktum är, att alla viktiga beslut i dag fattas i företagsenhet. Det är ju klart att om enheten går bra så har koncernledningen ingen orsak att försöka ingripa i dess verksamhet. Det är ju viktigt att samarbetet i dessa små enheter fungerar bra och den nuvarande lagstiftningen garanterar redan nu detta.

Björklund: Herr president! Det som jag vill säga till Kimmo Sasi är att det ingalunda är så att de socialdemokratiska politikerna här skulle representera ett gammalmodigt tänkande, utan de som står för det gammalmodiga tänkandet är arbetsgivarorganisationerna och tydligen en del borgerliga politiker i denna församling.

Vad gäller företagsledarna måste vi konsta-

tera att en del klyftiga företagsledare har insett att ett fackligt medinflytande över gränserna gagnar företagets internationalisering. Även om man skulle resonera i de strikt ekonomiska termer som Sasi efterlyser, måste vi inse att de företag som förstår att ta alla sina kunskapsresurser i bruk genom löntagarinflytande måste klara sig bättre i den allt kärvare konkurrensen än de företag som leds med gammelkapitalistiska metoder.

Sasi: Jag vill bara kort påpeka till Björklund att den viktiga diskussionen mellan parterna förs i olika enheter där alla är medvetna om vad som händer och kan påverka beslut och omständigheter som är viktiga för en enskild arbetstagar. Vad gäller koncernledningens och enhetsarbetstagarernas samarbete är det klart att en diskussion alltid är nyttig, men det är ingenting att jämföra med de diskussioner som förs i dessa små enheter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande rekommendationsförslagen i reservation 1 och reservation 2.

För reservation 1 röstade:

Lennart Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Lars Werner, Lena Øhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

För reservation 2 röstade:

Esko Aho, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gustav Björkstrand, Olof Jansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Mirja Rynnänen, Karin Söder och Valgerður Sverrisdóttir.

Svein Alsaker, Jo Benkow, Carl Bildt, Johan Buttedahl, Hans Engell, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Riitta Järvisalo-Kanerva, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kristen Poulsgaard, Kimmo Sasi, Riitta Saastamoinen, Arne Skauge, Otto Steenhold, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Þorsteinn Pálsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Karl-Gunnar Fagerholm, Jette Pors och Marjatta Väänänen.

Förslaget i reservation 2 hade sålunda förkastats med 39 röster mot 12. 33 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering medelst voteringsapparat utskottets förslag till rekommendation mot förslaget i reservation 1.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Svein Alsaker, Jo Benkow, Carl Bildt, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Hans Engell, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Kimmo Sasi, Riitta Saastamoinen, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Þorsteinn Pálsson.

För förslaget i reservation 1 röstade:

Lennart Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Riitta Järvi-

salo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Oddrun Pettersen, Kaj Poulsen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Lars Werner, Lena Øhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Esko Aho, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Öli P. Guðbjartsson, Páll Pétursson, Mirja Ryyänen, Karin Söder, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:
Karl-Gunnar Fagerholm och Jette Pors.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 40 röster mot 34. 11 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande förslaget till rekommendation i reservation 1.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Atli P. Dam, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Öli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Oddrun Pettersen, Kaj Poulsen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Lars Werner, Lena Øhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Jo Benkow, Carl Bildt, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Hans Engell, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Johan

J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kristen Poulsen, Heikki Riihijärvi, Kimmo Sasi, Riitta Saastamoinen, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Þorsteinn Pálsson.

Esko Aho, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Páll Pétursson, Mirja Ryyänen, Karin Söder, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:
Karl-Gunnar Fagerholm och Jette Pors.

För förslaget till rekommendation i reservation 1 röstade 41 medlemmar och 34 medlemmar röstade mot. 10 medlemmar avstod från att rösta.

För att ett förslag skall antas, krävs att minst hälften av de närvarande medlemmarna röstar för förslaget.

Reservation 1 hade sålunda förkastats.

Medlemsförslaget lades härefter till handlingarna.

Mötet avbröts kl. 19.00 och återupptogs torsdagen den 2 mars kl. 09.00.

Ilkka-Christian Björklund övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Oddrun Pettersen lämnat sessionen, att Carl Bildt lämnat sessionen och ersatts av Filip Fridolfsson, att Arvo Kempainen lämnat sessionen och ersatts av Claes Andersson, att Marjatta Väänänen för del av denna dag ersatts av Eeva-Liisa Moilanen samt att Elsi Hetemäki-Olander återtagit sin plats i rådet och att Riitta Saastamoinen lämnat sessionen och att Marianne Samuelsson återtagit sin plats i rådet och att Birger Schlaug lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att social- och hälsovårdsminister Tarja Halonen, undervisnings- och forskningsminister Bertel Haarder och II:a undervisningsminister Anna-Liisa Kasurinen intagit sina platser i rådet.

7

A 867/e: Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

a) att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (*NU 1988:4*) samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, och

b) att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovan nämnda utredning ger anledning till.

2. Nordiska rådet ålägger presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet ger anledning till.

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder, som utredningen (*NU 1988:4*) för regeringarnas del ger anledning till.

Karin Söder (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Under den här sessionen har man inte minst under generaldebatten men också under andra dagordningspunkter kunnat konstatera ett ökat intresse för nordiskt samarbete på internationella områden. Vi har också kunnat konstatera att det ställs krav från i stort sett hela den parlamentariska församlingen på effektivitet och dynamik i det nordiska arbetet, och vi har slutligen kunnat konstatera att vi för framtiden måste inrikta oss med stor bestämdhet på att – samtidigt som vi hävdar vår nationella och

vår nordiska identitet – också utveckla samarbetet med omvärlden utifrån de här förutskattningarna.

Utskottet, som nu avger en rekommendation med anledning av ett medlemsförslag som i huvudsak bygger på internationella samarbetskommitténs betänkande, tar upp alla de frågor som har diskuterats så intensivt under de här dagarna. Utskottet ansluter sig till uppfattningen att vi måste utveckla samarbetsformerna och göra dem effektivare, att vi måste få en ökad dynamik i arbetet och att vi måste bli bättre på att prioritera ämnesråden och – det gäller både rådet och ministerrådet – ägna de väsentliga frågorna stor uppmärksamhet.

Utskottet betonar med anledning av medlemsförslaget att vi måste finna bättre former för att tillsammans verka inom de internationella organen – utskottet nämner särskilt OECD, EF, SEV och Europarådet, men samtidigt hänvisar man till kapitel 5 och 6 i samarbetskommitténs förslag, där olika internationella organisationer tas upp till behandling.

Utskottet säger också i anknytning till det principförslag som presidiet har fattat om en extra session, att man önskar att arbetet i kommittén skall gå vidare med snabbhet vad gäller Norden och förhållandet till EG – de s.k. Europafrågorna. Ministerrådet arbetar ju med de här frågorna och har nyligen avgivit ett betänkande. Vi har med glädje kunnat konstatera att man i betänkandet Norden i Europa II har tagit upp en del av den internationella samarbetskommitténs förslag.

Arbetet i kommittén går nu vidare. Vi tänker leverera en första rapport i slutet av maj och en slutrapport i september så att det blir möjligt för utskotten att behandla rapporten i tid till den session i november som i princip har beslutats. Ett slutgiltigt beslut kommer presidiet att fatta inom den närmaste framtiden.

Det är viktigt, understryker utskottet, att vi i det här arbetet har en dialog mellan rådet och ministerrådet. Jag tycker att det som har hänt under den senaste tiden – jag syftar inte minst på det senaste betänkandet, som jag nyss nämnde – visar att detta är någonting som fungerar väl. Ministerrådet har lovat att leverera sitt arbetsprogram i början av juni, så här finns goda möjligheter att en session

som ägnas åt Europafrågorna kan avhållas under hösten.

Jag vill tillägga, herr president, att utskottet understryker att viktiga områden, som fanns med redan i Helsingforsavtalet måste vi arbeta betydligt effektivare med. De ingår också i de prioriterade områdena. Det gäller sådana frågor som Norden som hemmamarknad, den sociala dimensionen och tillskapandet av lättnader för de nordiska medborgarna.

Jag skall inte ta upp tiden längre, eftersom utskottet är enigt. Då jag varit ordförande i internationella kommittén kan jag med glädje hänvisa till betänkanudet, och jag yrkar bifall till den rekommendation som utskottet har framställt.

Buttedahl: Dette medlemsforslaget peker fremover for det nordiske samarbeidet. Det angir en ramme for drøfting av de internasjonale spørsmål for kommende sesjoner i Nordisk Råd. Bakgrunnen for forslaget er det arbeidet som Söder-komiteen har utført, og jeg vil benytte anledningen til å berømme Karin Söder og hennes komite for det arbeid som er gjort. Det er nå viktig at vi både på nasjonalt og nordisk plan går igjennom de mange enkeltforslag som komiteen har lagt fram, og at vi drøfter om og hvordan disse forslag best kan settes ut i livet.

Medlemsforslaget gir også en viktig bakgrunn for en ekstra sesjon om europeiske spørsmål til høsten. Forslaget gir da mulighet for at visse internasjonale spørsmål kan stå på dagsordenen for de kommende sesjoner.

Når det gjelder de konkrete forslag, vil jeg særlig peke på betydningen av et utvidet samarbeid mellom Norden og FN's økonomiske kommisjon for Europa – ECE. Jeg vil også nevne punktet om økt samarbeid mellom parlamentarikerne i Europa og at dette skjer gjennom møter og konferanser som gjelder aktuelle saker, og ved at parlamentarikere både fra Vest- og Øst-Europa kan delta. Jeg synes at erfaringene fra konferansen om luftforurensninger i Stockholm i september 1986 var svært gode, og jeg håper at vi får disse erfaringene bekreftet gjennom konferansen om havforurensning i København til høsten.

Når jeg spesielt trekker fram FN's økonomiske kommisjon for Europa – ECE – er det

fordi den kan være et viktig virkemiddel i nye miljøspørsmål, da EFs miljøpolitikk jo i stor grad har preg av et såkalt minste felles multiplum, og langt fra er noen spydspiss i miljøpolitikken.

Under den bebudede ekstraordinære sesjonen til høsten får vi anledning til å drøfte spørsmålet om å opprette et permanent internasjonalt utvalg. Dette forslaget har både fordele og ulemper, men jeg mener at mye taler for at vi oppretter et slikt internasjonalt utvalg fordi vi må se i øyene at internasjonale spørsmål kommer til å bli en viktig del av Nordisk Råds sesjoner i tiden fremover. Det synes som om tiden er moden for det.

Jeg tror også at mye taler for å opprette et eget ministerråd for utenrikshandelsministrene. Nå finnes det ikke egne utenrikshandelsministre i alle nordiske land, og det er klart at handelspolitikken også har visse sikkerhetspolitiske implikasjoner. Mye av arbeidet i forbindelse med EFs indre marked vil imidlertid skje med utenrikshandelsministrene som de ansvarlige statsråder, og dette taler for et slikt ministerråd i Nordisk Rådssammenheng. Men som sagt, dette får vi mulighet til å komme tilbake til ved en senere anledning sannsynligvis ved en ekstra sesjon til høsten.

Skauge: Det er verdt å merke seg at innstillingen fra utvalget er en enstemmig innstilling. I motsetning til vårt litt harde politiske oppgjør på tampen i går kveld, er dette et uttrykk for nordisk konsensuspolitikk, og styrken i det vi uttaler, bør være betydelig større overfor de ministre som skal høre på hva vi stiller med. Her er det et enstemmig utvalg som i stor utstrekning bygger sine anbefalinger på Söder-komiteens første innstilling. Da finner jeg det på sin plass å minne om at statsministrene og enkelte av ministerrådernes representanter her første dag la så ensidig vekt på EFTA som kanal til EF. I Söder-komiteens innstilling, og med den utvalgsinnstilling som foreligger, gis Nordisk Råd og de nordiske politiske organene en klar plass i arbeidet med kontakten overfor EF. Man bør merke seg at det er et sterkt "yttrande" fra Nordisk Råd at den nordiske kanalen hører med. Det vises i utvalgets betenkning helt klart til kapittel 5 og kapittel 6 i Söder-komi-

teens innstilling. Den går både på organisering av det nordiske samarbeidet, og også på politisk substans innenfor viktige politiske saksfelt.

Når det gjelder organiseringen, har jeg berørt det temaet tidligere. Det er behov for endringer som gir en raskere arbeidsrytme og en raskere beslutningsprosess i Nordisk Råd. Jeg vil tro at vi i Nordisk Råd hyppigere må ta i bruk den adgang som artikkel 56 i Helsingfors-avtalen gir oss til å uttrykke Rådets mening gjennom Presidiet for å få til beslutninger. Jeg vil gjerne peke på at det vil også understreke betydningen av at vi får ordnet opp i de problemene vi har når det gjelder balanse i Presidiets sammensetning.

Det ble også pekt på samarbeidsministrenes og stedfortrederens arbeidsforhold. Jeg vil gjerne understreke – også basert på egne erfaringer fra tidligere arbeidsoppgaver på ministersiden – at det er vesentlig, ikke bare å styrke stedfortrederne og deres posisjon i apparatet og deres beslutningsfullmakter, men at det også må arbeides slik at samarbeidsministrene får en større del av sin arbeidstid belagt til felles nordiske oppgaver. – Ikke bare en liten brøkdelen av arbeidstiden, slik som i dag, for det gjør at det nesten er tungt å ta seg inn igjen kompetansemessig fra møte til møte.

Videre peker Söder-komiteen på en del politiske saker, og de understreker veldig klart at Nordisk Råd er tiltenkt en rolle i forhold til EF. Hvis man leser kapittel 6 – og det vil jeg faktisk anmode ministrene om å gjøre nøye – står det her klart at de nordiske landene sammen skal gjøre overlegninger med EF på forskjellige områder, f.eks. når det gjelder forskningsprogram og student- og ungdomsutbytteprogram. Men der står også at de nordiske landene, når det anses lämpligt før gemen-samma diskussioner med EG om økonomisk-politiska frågor. Dette er en sterk understrekning av disse forhold, og jeg vil gjerne føye til at vi må se i øyene at EFTA-veien på en del områder vil ha en mangel ved seg. Det er ikke bare det at det er fire nordiske land, og at vi mangler ett av de nordiske land i EFTA-veien, men vi har faktisk områder i Norden som verken er i EF eller i EFTA. Og deres ekspansjonsvei vil selvfølgelig i den nordiske sammenheng være via de nordiske politiske organene. Det synes jeg vi også

må ha klart for oss. Jeg vil med andre ord bare understreke at jeg synes denne delen av det politiske håndverket i Nordisk Råd er bra. Når utvalget enstemmig kan gi sin tilslutning til dette, er det et håndverk som ministrene bør sette seg inn i og følge opp. Ellers vil det nok bli sagt mer om dette opp gjennom årene fra denne talerstol.

Margrete Auken: Jeg er fullstendig enig, hr. Præsident, med Arne Skauge i det, han sier om alt det, vi skulle bruke Nordisk Råd og det internasjonale samarbejde til, og jeg har jo selv været med til at fremme forslaget, men jeg kunne egentlig godt tænke mig at spørge, om Arne Skauge selv tror på, at det kan lade sig gøre?

Denne forsamling har diskutert de her spørsmål nu i 3 dage, næsten uden at der har været ét eneste konkret forslag til, hvordan man skulle få indflydelse på EF-samarbejdet f.eks.

Nu skal vi så først til næste år have en melding om, hvordan man kunne tænke sig at komme videre i al forsigtighed, og imedens fungerer jo EFTA-modellen. Jeg er fullstendig enig også i, at den har meget store mangler. EFTA-modellen har hverken det kulturpolitiske, det miljøpolitiske og for den sags skyld heller ikke det industripolitiske i sig, så det er en ren tilpasningsstrategi; men den kører jo effektivt og hurtigt. Den nordiske model, som vi har råbt på i 3 år, 4 år, skulle have været vitaliseret ved denne session, men det eneste, der i hvert fald ikke har været i debatten er liv, hvis man tænker på konkrete forslag til, hvordan det skulle gøres. Hvem tror, at nogen vil være effektiv med dette her, når vi kommer hjem, følge det op i de lokale parlamenter og gå hårdt på vores regeringer for at dette skal blive til noget? Tror Arne Skauge på det?

Skauge: Ærede president! Det kunne være mange interessante innfallsvinkler på dette. Men la meg først få understreke at man egentlig er litt på villspor når man sammenlikner EFTA-samarbeidet med det parlamentariske arbeidet i Norden. EFTA-samarbeidet er mer enn noe annet et ministersamarbeid hvor parlamentarisk virksomheten er av

en helt annen beskjeden karakter. Og derfor ville det være riktigere å sammenlikne EFTA-samarbeidet med ministrenes samarbeid, beslutningsevne og arbeidsformer.

Vår oppgave i Nordisk Råd er å være en del av den parlamentariske pådrivervirksomheten. Men vi må jo være oppmerksom på at i Nordisk Råd – og det vet selvfølgelig også representanten Margrete Auken – treffer vi ikke beslutninger. Vi uttrykker meninger. Og i den grad vi har konsensusmeninger, legger det et trykk på ministrene. I så henseende vil jeg i og for seg si at Margrete Auken godt kunne bidra i Nordisk Råd med litt oftere å være konsensuspolitiker, så ville hun være med å drive det fremover.

Karin Söder: Herr president! Jag kan försäkra Margrete Auken – och jag tror att hon vet det – att vi i denna kommitté kommer att arbeta med samma skyndsamhet som tidigare. Jag har också fått sådana utfästelser beträffande det arbete som pågår inom ministerrådet att vi kommer att ha en mycket god möjlighet att behandla dessa Europafrågor inom rådet vid en session i november, om vi så önskar. Det är att arbeta med skyndsamhet! Vi kommer att kunna fatta konkreta beslut under detta år.

Jag vill även understryka vad Margrete Auken sade. Vi har en mycket stor förpliktelse, som jag inte är säker på att alla av oss – inklusive mig själv – fullföljer, nämligen att i våra nationella parlament tillräckligt ofta ta upp nordiska aspekter på de nationella besluten. Det är ju det bästa sättet att följa upp intentionerna.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg kender naturligvis godt Nordisk Råds rolle. Det er ikke et spørgsmål om, hvilke formelle rettigheder denne forsamling har, og jeg er ikke ret meget i tvivl om, at Karin Söder har ret i, at vi også får bygget et nyt godt lille hus til det internationale arbejde, hvor vi også kan arbejde med integrationspolitikken, men hvad hjælper det, hvis der ikke er nogen, der vil flytte ind i huset?

Arne Skauge talte om en pådrivende rolle. Ja, driv stedet for at holde balforeninger og så komme hjem og glemme det hele igen! Dette var ikke specielt rettet mod Arne Skauge, for

det ved jeg jo ikke noget om; jeg er ikke klar over, i hvilket omfang Arne Skauge slår igenem i norsk presse med krav en ordentlig nordisk strategi fra norsk side. Det kunne ikke høres på hans statsminister, men det kan jo være politiske modsætningers skyld, hvad ved jeg. Men der er meget lidt debat i Norge om en nordisk strategi over for denne her integrationsproces, ligesom vi forleden dag kunne høre fra Sveriges side, at en af de mest optagede og engagerede politikere, Carl Bildt, nok var interesseret i at få flyttet virkeligheden ind i det nordiske arbejde, men fuldstændig kold over for, at man skulle flytte det nordiske ind i virkeligheden.

Når han kom tilbage til virkeligheden, var alt glemt om det igen, og hvis vi glemmer alt om det, så kommer regeringerne heller ikke til at foretage sig det bitterste. Det var og er jo pointen i den revisionskritik, der er kommet fra revisionsmyndighederne, at der ikke er noget politisk engagement, og det er denne forsamlings skyld.

Skauge: Ærede president! Slik vi kjenner det fra Stortinget, ville jeg sagt at jeg hadde begjært ordet for å gi svar på replikk.

Margrete Auken er opptatt av virkeligheten. Den er selvfølgelig også jeg opptatt av.

Nå er det slik at virkeligheten jo er et subjektivt begrep. Det er ikke sikkert at Margrete Aukens virkelighet er nøyaktig lik min. I hvert fall er det svært mye av virksomheten i Nordisk Råd som tyder på det.

Det er viktig at vi vet hvilken rolle Rådet spiller i det nordiske samarbeidet. Og da må vi forholde oss i forhold til det og vite at de beslutningene vi gjør i Rådet, ikke er eksekutivbeslutninger. Så kan en jo spørre: Hvorledes skal vi få regjeringene til å følge dette opp? Selvfølgelig står regjeringene på sin egen basis. Men hvis vi tror at det vi stiller med her, ikke har noen som helst innflytelse i forhold til det regjeringene mener, har Margrete Auken satt seg i samme skuffen som hr. Poulsgaard fra Fremskrittspartiet. Han gav uttrykk for det på en litt mer vulgær måte fra talerstolen. Men han mente også at Nordisk Råd ikke betydde noe som helst.

Og jeg vil gjerne si, siden det ble spurt om jeg tror på at her kan gjøres noe: Jeg har hatt fornøyelsen av å være nordisk samarbeidsminister og norsk EFTA-minister samtidig og

sett hvorledes disse organene fungerer i forhold til hverandre. Og det er min oppfatning at det er klare begrensninger ved EFTA-samarbeidets struktur og innhold som gir rom for de nordiske regjeringer til også å bruke de nordiske organer for å påvirke prosessene i Europa og å påvirke våre egne land i forhold til det som skjer i Europa, og fremfor alt å sørge for at vi har en struktur som gjør at det nordiske samarbeidet kan fortsette på en positiv måte, selv om vi har forskjellig status i forhold til EF.

Sedan diskussionen forklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Jo Benkow, Atli P. Dam, Thor-Eirik Gulbrandsen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Óli Þ. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Lars Werner och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 76 röster.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till internt beslut, punkten 2.

För utskottets förslag röstade:

Esko Aho, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand,

Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Dorte Bennedsen, Atli P. Dam, Thor-Eirik Gulbrandsen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Óli Þ. Guðbjarts-

son, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Lars Werner och Olle Östrand.

Utskottets förslag till internt beslut hade sålunda antagits med 75 röster.

Härefter företogs votering medelst voteeringsapparat beträffande utskottets andra förslag till rekommendation, punkten 3.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eidiur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønnerby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kimmo Sasi avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Jo Benkow, Atli P. Dam, Thor-Eirik Gulbrandsen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Lars Werner och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 73 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

8

C 3/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1988 och kontrollkommitténs betänkande till handlingarna.

Sasi (ekonomiska utskottets talesman): –

Herr president! Ekonomiska utskottet noterar att Nordiska investeringsbanken under år 1988 utbetalade nya lån till ett sammanlagt värde av 535 milj. SDR motsvarande ca 3 mrd FIM d.v.s. något mindre än året innan. I fråga om investeringslån i Norden var utbetalningarna 434 milj. SDR, eller ca 2,4 mrd FIM, vilket innebär en minskning i jämförelse med föregående år då motsvarande siffra var 508 milj. SDR eller ca 2,8 mrd FIM.

Bankens regionallåneordning blev permanent från den 1 februari 1989. Under 1988 beviljades 3 lån på sammanlagt 20 milj. SDR eller ca 112 milj. FIM från låneordningen.

Utbetalningarna av internationella lån ökade under 1988 och sammanlagt uppgick de till ett värde av 101 milj SDR eller ca 567 milj. FIM. Största delen av lånen gick till statshandels- och utvecklingsländer. Sovjetunionen, DDR, Indonesien och Indien var de viktigaste låntagarna.

Den Nordiska utvecklingsfonden (NDF) står i beråd att börja sin verksamhet. NDF skall bevilja räntefria krediter med tillbakabetalningstider upp till 35–40 år till låg- och medelinkomstländer. Grundkapitalet är 100 milj. SDR eller ca 560 milj. FIM och beviljas till projekt med nordiskt intresse. Fonden skall bedriva sin verksamhet i nära samarbete med NIB. Ekonomiska utskottet har stött förslaget om fonden och hälsar starten med tillfredsställelse.

I den nya ekonomiska handlingsplanen har ministerrådet, som vi vet, föreslagit en utvidgad lånemöjlighet för NIB för miljöprojekt. Begreppet nordiskt intresse skulle fastslås sålunda att det omfattar miljöinvesteringar i ett

enskiilt nordiskt land där investeringen reducerar gränsöverskridande luft- och vattenförureningar. Vid miljöinvesteringar i Nordens grannländer skulle det räcka med leveransintresse för endast ett nordiskt land. De nordiska miljöministrarna har därtill beslutat att kartlägga möjligheterna för en ny, samnordisk miljöfond för miljöinvesteringar av nordiskt intresse i statshandelsländer i Nordens närområden.

Ekonomiska utskottet ser positivt på de initiativ som miljöministrarna lagt fram och inväntar resultatet av utredningen innan utskottet tar slutgiltig ställning till frågan.

Utskottet tar till efterrättning upplysningarna om att NIB:s ordinära resultat uppvisar en genomsnittlig förräntning av det egna kapitalet på 8,6% under perioden mot 10,9% 1987 och 12,4% 1986.

Sammanfattningsvis finner utskottet att periodens aktiviteter avspeglar ett behov för en fortsatt utbyggnad av banken särskilt på det internationella området. Vidare bör samarbetet mellan NIB, NOPEF, NDF och Nordiska industrifonden fortsatt utbyggas så att dessa viktiga institutioners roll i en dynamisk ekonomisk utveckling i Norden ytterligare befrämjas.

Härmed anmodar jag på ekonomiska utskottets vägnar att Nordiska rådet lägger berättelsen C 3 om Nordiska investeringsbanken till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Meddelande

Det meddelades, att utrikesminister Pertti Paasio intagit sin plats i rådet.

9

C 4/e: Berättelse från Nordiska projektexportfonden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska projektexportfondens verksamhet 1988 till handlingarna.

Marianne Jelved (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! På Økonomisk

Udvalgs vegne skal jeg forlægge udvalgets betænkning om beretningen om Nordisk Projektexportfonds virksomhed i 1988.

Nordisk Projektexportfond har til opgave at støtte nordiske virksomheder og institutioner i forbindelse med forberedelsen af konkrete projekter, der kan føre til kontrakter om eksport af varer eller tjenester til udviklingslande og statshandelslande.

Støtten gives i form af lån, som normalt skal tilbagebetales, når projektet realiseres. Fondens budget lå i 1988 på ca. 10 mio. FIM.

Sidste år besluttede Nordisk Ministerråd, at fonden fra 1. januar i år skulle være en permanent institution. Det skete på baggrund af erfaringerne i forsøgsperioden, som havde løbet siden 1982. I forsøgsperioden har der været en stærk vækst i aktiviteterne og en stigende efterspørgsel efter fondens tjenester. Økonomisk Udvalg udtalte derfor ved sidste års session, at fonden må indtage en central rolle i det fremtidige nordiske projektexportarbejde.

I beretningen fra fondens virksomhed i 1988 udtaler styrelsen bl.a., at man også i fremtiden vil beholde fonden som en lille og fleksibel organisation, og at eventuelle nye opgaver, f.eks. gennem den nye økonomiske handlingsplan, må løses ved hjælp af konsulenter eller lignende.

Det anslås, at 13 pct. af de projekter, der hidtil har fået støtte fra fonden, har ført til kontrakter på et beløb, som svarer til ca. 1 mia. FIM.

Også i 1988 har en stor del af fondens virksomhed været rettet mod punktindsatser som følge af den økonomiske handlingsplan. En del af dem har drejet sig om projekter i SADCC-landene. Også i den nye økonomiske handlingsplan er der forslag om opgaver og bevillinger til fonden til dette formål. Det finder vi i udvalget værdifuldt, og vi vil gerne informeres om dette arbejde.

I forbindelse med den nye økonomiske handlingsplan skal fonden gennemføre særlige indsatser på miljøområdet. I den forbindelse vil vi fra udvalgets side understrege betydningen af, at netop de nordiske lande markerer miljøinteresserne i alle de projekter, man medvirker til at gennemføre, og i samarbejde med de internationale udviklingsbanker.

Med disse ord skal jeg henvise til den skriftlige betænkning af på Økonomisk

Udvalgs vegne foreslå, at Nordisk Råd tager beretningen C 4/e om Nordisk Projektek-sportfonds virksomhed i 1988 til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

10

C 15/e: Berättelser rörande ekonomiska utskottets verksamhetsområde 1987

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag biföljs.

11

E-saker

E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet angående främjandet av ett nordiskt bistandsprojekt i Polen¹

Inger Stilling Pedersen: Hr. præsident! Mit spørgsmål stilles til Nordisk Ministerråd og lyder således:

”Vil Nordisk Ministerråd kunne medvirke til at fremme et nordisk bistandsprojekt i Polen med landbrugstekniske, handelspolitiske, sociale og sundhedsmæssige samt ikke mindst kulturelle, miljømæssige og humanitære aspekter?”

Bistandsminister **Lena Hjelm-Wallén:** Herr president! Som fragestallaren påpekar koncentreras det nordiska biståndssamarbetet utslutande till egentliga utvecklingsländer – dvs. länder som internationellt erkänns som utvecklingsländer t.ex. enligt OECD:s eller Världsbankens definitioner.

Programmet för det nordiska biståndssamarbetet, som antogs förra året, erbjuder givetvis möjligheter till nya samarbetsområden inklusive nya länder, regioner och fackområden där förhållanden så kräver.

Varje nordiskt land värderar självt löpande vilka länder eller områden man önskar prioritera. Men för samtliga nordiska länder gäller att biståndet kanaliseras till internationellt er-

kända utvecklingsländer och i så hög grad som möjligt till projekt, program eller andra aktiviteter med en fattigdomsprofil som förbättrar förhållandena för de fattigaste befolkningsgrupperna.

Ministerrådet kan inte medverka till att biståndsmedel används för att främja projekt i länder, som t.ex. Polen, vilka ej är egentliga utvecklingsländer.

Inger Stilling Pedersen: Hr. præsident! Jeg takker ministeren for svaret, men jeg kan just ikke sige, at jeg er tilfreds med indholdet, og derfor vil jeg gerne kommentere det.

Polen er jo et land, som på grund af sin beliggenhed og mange kontakter til Norden stadig har været genstand for stor opmærksomhed fra de nordiske lande, både hvad gælder politisk og økonomisk og almindelig samfundsmæssig udvikling. Landets beliggenhed mellem Øst og Vest har også i tiden medført store problemer for Polen.

Baggrunden for spørgsmålet er den stærkt stigende interesse for en nordisk indsats på det internationale plan og ønskerne om nordisk markering og påvirkning af verden uden for Norden, ikke mindst hvad angår Europa, der som Den Internationale Komité har fremhævet, omfatter flere lande end de traditionelle samarbejdspartnere i Vest.

Jeg finder, at Nordisk Ministerråd burde være åben for tanken om en håndsrækning til et naboland til Norden i form af et bistandslignende projekt.

Jeg vil gerne henstille til Ministerrådet i det fremtidige arbejde med hjælpeprojekter over for omverdenen at overveje, om den nordiske samarbejdsindsats over for andre lande nødvendigvis altid skal være kopier af enkeltlandenes aktiviteter, eller om det ikke i højere grad skulle være muligt i det humanitære og miljømæssige hjælpearbejde undertiden at fokusere på lande, hvor der er behov for hjælp til de fattigste befolkningsgrupper, og som er beliggende nærmere Norden end de fjerntliggende traditionelle udviklings- og bistandsmodtagerlande.

Det tror jeg ofte vil være i overensstemmelse med nordiske interesser og med mange nordboeres opfattelse og ønsker. Jeg tror og er helt overbevist om, at mange har taget private initiativer for at hjælpe Polen, og jeg

¹ Frågan tryckt s. 2433.

synes, det er et land, som vi i høj grad burde være med til at hjælpe.

Biståndsminister **Lena Hjelm-Wallén**: Herr president! I svaret från ministerrådet ligger ett intresse av att ha ett internationellt samarbete med Polen, inte minst i miljöfrågor. Det finns också olika möjligheter att bedriva ett sådant samarbete, men vi bör inte låta det samarbetet finansieras med biståndsanslagen. Det anslaget är riktat till de fattigaste länderna, u-länderna. Om vi tar av det anslaget, som är ett ramat anslag i alla länderna, innebär det att det är de fattigaste länderna som får betala samarbetet med Polen, och det vill vi inte vara med om.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående räddandet av laxbeståndet i Torne och Muonio älvar¹

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag vill ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet: Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta för att reglera laxfångsten inom Östersjöområdet och Torneälvsmyningen, och för att laxen skall kunna återställas i gränsälvarna mellan Sverige och Finland?

Jordbruksminister **Hellström**: Herr president! Nordiska ministerrådet har ingen regleringsmyndighet över fisket i Östersjön eller över fisket i Torneälvens mynning.

Fisket i Torneälvens mynning regleras i särskilda bestämmelser som är utfärdade av en för Finland och Sverige gemensam kommission. Dess arbete grundar sig på en konvention som de båda ländernas parlament har antagit.

Fisket i Östersjön regleras av varje enskilt land efter rekommendationer från Internationella Fiskerikommissionen för Östersjön och genom förhandlingar mellan Östersjöländerna. Nordiska ministerrådet tar ingen direkt del i dessa förhandlingar.

Nordiska ministerrådet medverkar i finansieringen av projekt som skall lösa problem som berör bevarandet av de naturliga laxstammarna samt öka effekterna av laxutsättning och därigenom öka antalet laxar som kommer tillbaka till älvarna för att leka.

Som exempel kan jag nämna att Nordiska ministerrådet finansierar ett projekt rörande fiskeribiologiskt samarbete i Bottniska viken, vidare ett projekt för att stärka havsöringsstammen i Torneälven samt genom bidrag inom ramen för genbankssamarbetet pågår arbetet med att bevara det naturliga genmaterialet för hotade fiskstammar.

Dessa ministerrådsfinansierade åtgärder kommer att fortsätta och delvis få utvidgade finansiella ramar. Vidare planeras det en utvidgning av det nordiska samarbetet om fiskeriproblemen i Östersjön vid genomförandet av det nordiska samarbetsprogram för fiskeriområdet, som diskuterades här i går.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag tackar Mats Hellström för svaret. Samtidigt vill jag fråga närmare om de finansiella ramar som ministerrådet tänker utvidga. I vilken form tänker ministerrådet öka samarbetet vad gäller fisket i Östersjön?

Jordbruksminister **Hellström**: Jag har räknat upp en rad åtgärder som ministerrådet finansierar. De åtgärderna kommer att fortsätta inför nästa år inom vidgade finansiella ramar.

Dessutom vill jag säga att vi i går antog ett samarbetsprogram som är viktigt för att vi skall kunna bevara de fiskarter vilkas bestånd hotas av utarmning. Det är i själva verket en huvudpunkt i det fiskerisamarbetsprogram som vi antog.

Samtidigt vill jag säga att det inte räcker med åtgärder som är begränsade till älvarna eller deras mynningar. Det gäller också havsfisket. Där har skett någonting väsentligt när vi kommit överens om uppdelningen av Östersjön. Vi får större möjligheter till helhetslösningar som kommer att trygga laxens fortbestånd. Frågor om laxens överlevnad kommer också att tas upp i år i Östersjökommissionen.

Vad gäller Finland och Sverige har båda

¹ Frågan tryckt s. 2439.

länderna börjat vidta åtgärder för att skärpa regleringen av kustfisket och fisket i älvmyningarna. På svensk sida har en arbetsgrupp i fiskeristyrelsen så sent som i förra veckan presenterat förslag till samlade åtgärder för att rädda Östersjöaxen.

Det krävs alltså insatser både för havsfisket och för fisket i älvmyningarna. Speciellt för Torne älv gäller att gränsälvscommissionen kommer att ta tillvara de erfarenheter som man gör i Finland och Sverige när commissionen skall utforma regleringen av fisket inom sitt ansvarsområde. Det är jag övertygad om att den kommer att göra.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 38: Fråga till Nordiska ministerrådet om skydd av fiskbestånden¹

Grethe Lundblad: Herr president! Numera är fisket mestadels reglerat genom internationellt fastställda kvoter som dels skall säkra fiskbestånd för framtiden dels garantera en rimlig nationell fördelning med hänsyn till fiskezoner och fiskbestånd.

Tyvårr bedrivs det inom vissa zoner ett rovfiske där man överskrider vad naturen tål och på andra håll ett tjuvfiske från andra nationers fiskezoner som rubbar ingångna avtal och hotar fiskbestånden samt skadar det naturliga kretsloppet i havsmiljön. Det finns flera exempel på att detta sker i nordiska innanhav och fiskezoner.

Det nu lagda avtalet om fiskesamarbete har inte några förslag om sanktioner och åtgärder vid brott mot ingångna fiskeavtal.

Kan Nordiska ministerrådet medverka till att skapa större respekt för ingångna fiskekvotavtal och gränser för fiskezoner till gagn för laglydiga fiskare och för havsmiljön?

Fiskeri-, justits- och kirkeminister **Halldór Ásgrímsson:** President! Å unngå overbeskatning och å hindre ulovlig fiske er spørsmål av vital betydning for alle land og områder, særlig hvor fisket har stor økonomisk betydning.

Overbeskatningsspørsmålet må løses gjennom økt forskning og økt kunnskap om fiskebestandene for å kunne fastsette kvoter og

fangstmetoder som kan sikre et varig langtidsutbytte fra våre marine bestander.

Nordisk Ministerråd bidrar gjennom sine samarbeidsprosjekter aktivt til økt forskning og samarbeid om bestandsundersøkelser og ressursforvaltning. Dette vil fortsatt være et høyt prioritert område i Ministerrådet arbeid.

Når det gjelder overvåking og kontroll av fisket innenfor de enkelte nordiske lands fiskezoner eller økonomiske soner, utøves dette i henhold til nasjonal jurisdiksjon. Ettersom naturforutsetningene og således også reguleringene er ulike fra land til land, er det også forskjeller mellom de enkelte lands utøvelse av fiskekontrollen.

Det har derfor ikke vært hensiktsmessig å behandle dette som et særskilt område for fellesnordiske tiltak, og det er således ikke berørt i forslaget til samarbeidsprogram for fiskeriområdet.

Gjennom det nordiske samarbeidet, gjennom felles nordisk opptreden i internasjonale organisasjoner og ved at de nordiske land er førende innenfor forskning og viten om ressurs- og havmiljøspørsmål vil vi fortsette å informere og påvirke våre egne fiskere og andre lands regjeringer og fiskere. Gjennom dette vil vi øke forståelsen for at kun ved at alle følger de avtaler og regler som er fastsatt for beskytningen av våre marine ressurser, kan vi sikre den gjenvekst som er nødvendig for å bevare fiskebestandene som økonomisk viktige ressurser for våre land.

Ministerrådet vil i tiden fremover nøye følge utviklingen innenfor ressurs- og miljøområdet og løpende drøfte disse spørsmålene i det nordiske samarbeidet.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag är tacksam över att ministerrådet anser att man skall fastställa sådana fiskekvoter att man säkrar ett långtidsutbytte från bestånden i havet.

Problemet är bara – och det antyder man själv – att man accepterar att regleringarna och fiskekontrollen varierar oerhört mycket från land till land, också på grund av naturförutsättningarna. Bakom dessa ord tycker jag mig se ett accepterande av visst tjuvfiske – eller rovfiske, som vi kallar det – bara det finns tillräckligt med fisk eller om det inte

¹ Frågan tryckt s. 2465.

finns så stora möjligheter att kontrollera. Det är just där problemet ligger.

Jag kommer själv från en del av Sverige där det pågår ett utbrett tjuvfiske. I Öresund trålar man fastän det inte är tillåtet. Gång på gång tas garn och fångster i beslag, men det är ändå lönsamt att fortsätta, och man försöker undvika att bli upptäckt.

Jag menar att det är en strutspolitik, som att sticka huvudet i sanden, att inte erkänna att detta är ett problem och att dessa fiskare är osolidariska mot sina nordiska kolleger när de fortsätter en sådan verksamhet.

Jag tror alltså inte mycket på att man bara genom forskning och kunskaper kan göra någonting åt problemet. Jag tror att det måste till bestämda sanktioner. Jag ser gärna att man genom samtal och överenskommelser mellan ministerrådet och de nordiska fiskarorganisationerna försöker få fram ett sådant system att fiskarna själv hjälper till att upprätthålla viss jurisdiktion på haven. Jag tror det är nödvändigt dels för att skapa rättvisa mellan olika fiskelag och fiskare, dels också för att se till att det inte sker en överbeskattnings av fiskbestånden som kan leda till att vi får en debatt liknande den vi fått om sälarna, därför att en hel del av havets liv slås ut när fiskmängden minskar.

Det är ett stort problem, och jag hoppas att ministerrådet i fortsättningen kan göra större insatser. Jag skulle gärna vilja fråga fiskeriministern om det inte finns möjlighet att ta ett hårdare tag om frågan. Det upprör oss mycket att denna verksamhet kan fortsätta t.ex. i Öresund på grund av att det är ett annat lands fiskare som begår överträdelserna.

Fiskeri-, justits- och kirkeminister **Halldór Ásgrímsson**: Hr. president! Jeg tror ikke Ministerrådet har større muligheter enn det som jeg har sagt. Jeg tror vi må bygge på hvert enkelt lands kontroll i denne sak. Selvfølgelig kan vi øke samarbeidet mellom våre land, men vi må til sist alltid bygge på vår egen kontroll og vårt samarbeid med fiskerne. Jeg tror ikke man kan innføre felles nordiske sanksjoner.

Så må man jo spørre hvem disse sanksjonene skal gjelde. Skal de rettes mot fiskeren, eller hva er det Grethe Lundblad mener? Jeg kan ikke helt forstå hvordan hun tenker seg å

løse disse problemer med sanksjoner.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 43: Fråga till Nordiska ministerrådet angående kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet¹

Brit Jørgensen: President! Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål:

Vil ministerrådet støtte tiltak som kan sette kvinner i kystdistriktene bedre i stand til å skaffe seg utdanning og arbeid innen fiskerisektoren, og foreligger det nå noen konkrete prosjekter som man kunne tenke seg å støtte?

Fiskeriminister **Mørk Eidem**: President! Ministerrådet skal etter Nordisk Råds behandling fastsette samarbeidsprogrammet for fiskeriområdet. Vi vil da sørge for at kvinnetilretteleggingen i programmet blir styrket.

Alle nordiske fiskeriministre er fullt klar over at framtidig økonomisk vekst innenfor fiskerinæringen avhenger av at levevilkårene for kvinnene i våre kystdistrikter blir forbedret. Disse levekårene er – sysselsatt i fiskerinæringen eller ikke – spesielle og må derfor søkes utviklet med spesielle tiltak.

Ministerrådet vil innarbeide tiltak rettet mot kvinner i kystdistrikter og fiskerinæring i den handlingsplan som skal legges for å gjennomføre samarbeidsprogrammet.

Det er tatt initiativ fra fiskerikvinneorganisasjoner om å etablere et nordisk samarbeidsorgan mellom kvinner i kystdistriktene og fiskerinæringen. Å få etablert dette samarbeidsorganet vil være det første skritt som kan legge grunnlaget for å konkretisere kvinnerettede prosjekter som kan inkluderes i handlingsplanen.

Fiskeriministrene vil derfor støtte dette initiativet.

Brit Jørgensen: President! Det var et meget betryggende svar, for forslaget til samarbeidsprogram på fiskeriområdet nevnte ikke et ord om behovet for spesielle tiltak for kvinner i kystdistriktene.

¹ *Frågan tryckt s. 2470.*

Under Nordisk Forum i sommer kom det fram ønsker om større innsats i kvinnevernede tiltak innenfor fiskeriområdet, ut fra ulike argumenter. Et argument er at det er en fraflytting og et kvinneunderskudd i kystdistriktene våre. Et annet er at arbeid og utdanning innen fiskerinæringen er svært mannsdominert. Jeg tillater meg derfor å sitere ordrett fra fiskeriminister Mørk Eridems svar:

”Alle nordiske fiskeriministre er fullt klar over at framtidig økonomisk vekst innenfor fiskerinæringen avhenger av at levevilkårene for kvinnene i våre kystdistrikter blir forbedret.”

Jeg synes dette er et godt svar, som kan være det siste ordet når det gjelder fiskeriplanen.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 40: Fråga till Nordiska ministerrådet angående problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader¹

Ylva Annerstedt: Herr president! Min fråga är följande: Vilka åtgärder kan ministerrådet vidta för att underlätta ett gemensamt samarbete i syfte att komma till rätta med problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader?

Indenrigsminister **Thor Pedersen:** Hr. præsident! Det fremgår af spørgerens indledende kommentarer, at Nordiska Komiteen for byggebestemmelser allerede har være opmærksom på problemområdet, og i slutning af 1987 blev der nedsat et særligt udvalg til at behandle indeklimaspørgsmål. Samarbejdet er vigtigt og kan sikre en god anvendelse af nordiske ressourcer på området.

I de nordiske lande gennemføres for tiden omfattende arbejder på indeklimaområdet med ganske betydelige nationale midler og omfattende programmer. På boligminister-mødet i august 1988 blev indeklimaproblematikken diskuteret, og det blev påpeget, at der forelå et åbenbart behov for en nordisk samordning. Området er aktuelt i de nordiske lande, og med en nordisk samordning bør vi kunne undgå dobbeltarbejde samt opnå for-

dele ved komplementerende kundskaber landene imellem. Særligt blev områdets tværsektorielle karakter understreget.

Traditionelt har myndighederne forsøgt at tilgode et godt indemiljø i bygninger gennem regler på bygge- og boligområdet. I dag må det konstateres, at dette ikke er tilstrækkeligt, men at også love og regler på andre områder må involveres. Det er myndighedernes opgave at formidle information til alle i byggeprocessen og dermed sikre, at indeklimamæssige forhold i konkrete byggeprojekter afklares. For at kunne håndtere indeklimaområdet hensigtsmæssigt er det nødvendigt med en bedre samordning mellem forskningen og myndighederne. Desuden er det nødvendigt med et mere konstruktivt samspil mellem den tekniske og den humanbiologiske indeklimaforskning.

Inden for det nordiske byggeforsknings-samarbejde har en arbejdsgruppe på indeklimaområdet for nylig indledt sit arbejde. I overensstemmelse med boligministrenes initiativ har Ministerrådet således indbudt til et kontaktmøde i maj 1989 om indeklimaspørgsmål, hvor myndighedsrepræsentanter for bygge- og boligområdet sammen med repræsentanter fra arbejdsmiljø-, social- og sundheds-, miljø- og konsumentområdet nærmere skal behandle, hvorledes Ministerrådet yderligere kan hjælpe og tilskynde det Nordiske samarbejde på området. Her bør det desuden undersøges, i hvilket omfang nordiske initiativer kan supplere eksisterende nationale foranstaltninger.

Jeg kan således oplyse, at indeklimamiljøet får en udvidet nordisk behandling i nær fremtid, og Ministerrådet vil løbende redegøre for de ting, som man sætter i værk.

Ylva Annerstedt: Herr president! Jag vill tacka samarbetsministern så mycket för svaret på min fråga. Jag tycker att det är ganska uppmuntrande. Det visar att man tar allvarligt på de mycket svåra problem i inomhusklimat som man på senare tid har konstaterat. Med tanke på att vi här i Norden vistas ungefär 65 % av vår tid inomhus finns det all anledning att vara uppmärksam.

Den kunskap som finns på det här området är tyvärr ganska dålig. Nordiska forskare och myndighetsrepræsentanter har nu vid flera

¹ Frågan tryckt s. 2466.

nordiska seminarier och i nordiska samarbeidsgrupper utarbetat förslag till hur inneklimatproblemen skall utredas och åtgärdas och även till hur man skall kunna öka kunskapen om dem. Jag förutsätter att ministerrådet vid genomförandet av dessa åtgärder tar till sig de kunskaper och de förslag som forskarna faktiskt har kommit fram till.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

12

D 1989/4/1985/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa; D 1989/29/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn; D 1989/26/1987/e: Meddelande om rekommendation nr 26/1987 angående export-samarbete; D 1989/29/1987/e: Meddelande om rekommendation nr 29/1987 angående lättnader i beskattningen av ungdom i samband med feriarbete i annat nordiskt land; D 1989/31/1987/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1987 angående samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken; D 1989/32/1987/e: Meddelande om rekommendation nr 32/1987 angående nordiskt samarbete på tjänstehandelns område; D 1989/ 23/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1988 angående nordiskt industriellt center i Oslo; D 1989/24/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 24/1988 angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram; D 1989/26/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 26/1988 angående nordiskt biståndssamarbete; D 1989/27/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 27/1988 angående upprättande av en nordisk utvecklingsfond; D 1989/28/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 28/1988 angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning; D 1989/29/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 29/1988 angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution; D 1989/31/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1988 angående beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Ragna Berget Jørgensen: President! Det gjelder rekommandasjon nr. 29/1986.

Jeg finner grunn til å akseptere at medlemsforslaget avskrives, og da med følgende kommentar: I dette tilfellet må jeg bare konstatere at det er gjort det som er mulig utifra den vinkling forslaget har. Jeg vil allikevel understreke betydningen av at kooperative løsninger gis stor plass i vår streben etter løsningsmodeller – det være seg bygging av boliger, barnehageutbygging, landbruks- og fiskerivirksomheter, ivaretagelsen av forbrukerinteresser og på kommunikasjonsområdet. Å la samarbeidstanken være retningsgivende for vårt arbeid bør søkes utnyttet.

Det forslag som nå foreslås lagt til side, tar dels utgangspunkt i landbrukskooperasjonen, men også i forbrukerkooperasjonen og produsentsamvirket generelt. Videre tas både forskning og utdanning med.

Den norske regjering har markert positive holdninger og fremmet forslag til tiltak hvor samvirkemodellen har fått gjennomslag for nye områder. Siktemålet med den politikk er dels å mobilisere nye krefter og nye løsninger innen omsorgssektoren, men også for å fremme samvirke som ide. Disse holdningene kommer til uttrykk både gjennom stortingsmeldinger og vårt langtidsprogram, hvor ideen om å starte opp et utrednings- og kompetansesenter for å stimulere samvirke på nye områder utredes nærmere.

Nordisk Råd bør etter min mening fremme samvirketanken, ikke bare innen forskning, men over et bredt felt, og dette bør danne grunnlaget for et nytt medlemsforslag som inneholder argumenter og premisser for å sette samvirkeideen ut i livet. Det kan enten gjøres ved

1) å stimulere forsøk og kompetanseoppbygging på feltet, eller

2) å endre rammebetingelser i form av lover og regler som måtte virke hindrende på samvirketiltakene.

Jeg aksepterer, som sagt, i dette tilfellet at rekommandasjonen avskrives, men anbefaler at man ser på et nytt forslag ut fra det jeg har nevnt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 10.10.

Protokoll

6:e mötet

Torsdagen den 2 mars 1989 kl. 10.10–12.25 och 14.00–15.10

Presidenter: Ilkka-Christian Björklund (1), Ivar Hansen (1–15) och Karin Söder (15-16)

Dagordning

1. C 2/1989: Redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet (*Kulturutvalgets betenkning*)

2. B 95/k: Ministerrådsforslag om endring av den nordiske kulturavtalen

3. A 817/k: Medlemsforslag om omdannelse av Nordisk samarbeidskomité for arktisk medisinsk forskning (NoSAMF) til et Nordisk institutt for arktisk medisinsk forskning

4. A 822/k: Medlemsforslag om sikring av prosjektet Nordjobbs fortsettelse

5. A 823/k: Medlemsforslag om bidrag til leirskoler i annet nordisk land

6. A 830/k: Medlemsforslag om støtte til forskning om den skogsfinske kulturen

7. A 834/k: Medlemsforslag om opprettelse av et barneboks-institutt for de små språkområdene

8. A 837/k: Medlemsforslag om utvikling av datastøttet utdanning av ingeniører og teknikere

9. A 840/k: Medlemsforslag om tiltak for å forbedre samarbeidet om utdannings- og praktikantutveksling

10. A 849/k: Medlemsforslag om utviklingen av et nordisk tidsskrift om idrettsvitenskapelig og idrettsmedisinsk forskning

11. A 835/k: Medlemsforslag om å etablere et nordisk oversettelsesentrum i Vasa

og A 841/k: Medlemsforslag om nordisk stipendieordning for skjønnlitterær oversetting

12. A 847/k: Medlemsforslag om nordisk samarbeid i produksjon av lettlesete bøker for lesehandikappede

13. A 848/k: Medlemsforslag om en nordisk bokserie

14. C 12/k: Beretninger for 1987 vedrørende Kulturutvalgets saksområde (*Kulturutvalgets betenkning*)

15. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Kulturutvalgets saksområde:

E 8: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om nordiske studenters adgang til utdanningsinstitusjoner i andre nordiske land enn hjemlandet

E 18: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om undervisning på eget språk for samer

E 19: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om finske TV- og radiosendinger i Nord-Norge

E 22: Spørsmål til Sveriges regjering om det finske språks stilling i Sverige

E 31: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om økonomisk trygghet for prosjektet NORD-JOBB

E 37: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om støtte til nordisk folkekulturelt samarbeide

E 41: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om NORDSAMs budsjett

E 49: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om Nordplus-avtalen

16. Avskrivning av følgende rekommandasjoner og fremstillinger:

1/1986 om øket radio- og TV-samarbeide i Norden

5/1987 om samarbeidsprogram for høyere utdanning

7/1987 om vennskolevirksomhet med skoler i europeiske naboland

8/1987 om utvikling av idrettssamarbeidet innen Norden

11/1987 om økt satsing på polarforskningen i Norden

12/1987 om nordisk utvekslingsordning for tolker og transløtører

1/1988 om radio- og TV-samarbeidet i Norden

34/1988 om handlingsplan for det nordiske kultursamarbeidet

36/1988 om økt samarbeide innen voksenundervisningen

38/1988 om Nordisk Råds teknologipris

I

C 2: Nordiska ministerrådets redogørelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att rådet med anledning av kulturutskottets betänkande antar följande yttrande:

– att ministerrådet i fortsättningen avger en mera konkret plan för det nordiska samarbetet (C 2) med angivande av tidsramar

– att kulturhandlingsplanen tillförs erforderliga resurser för dess genomförande och att medel till den Nordiska kulturfonden kraftigt utökas

– att Nordiska ministerrådet framlägger förslag för att få till stånd ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet i Norden

– att Nordiska ministerrådet i god tid före den 38:e sessionen lägger fram en handlingsplan för språkområdet

– att Nordiska ministerrådet utarbetar och avger nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet före den 38:e sessionen.

B. att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade kapitlen av ministerrådets redogørelse C 2 till handlingarna

J. K. Hansen (kulturutskottets talesman): Hr. Præsident! Udvalget hilser med tilfredshed de nye forslag, som præsenteres i plandokumentet, men det er vor opfattelse, at en redegørelse for planerne for det nordiske samarbejde burde være mere målrettede og i højere grad redegøre for bestemte initiativer i fremtiden, bl.a. med tidsrammer for projekterne.

I dokumentet fastslås, at ingen nye udgiftskrævende indsætter kan iværksættes, før finansiering er sikret. Udvalget skal erindre om handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde, hvor aktiviteter blev besluttet

uden samtidig finansiering. Udvalget venter fortsat på en konkret finansieringsplan for kulturhandlingsplanen, og vi må bede Ministerrådet sørge for, at bevillinger er til stede, når aktiviteterne besluttet og præsenteres, ligesom handlingsplanen bør kompletteres med en oversigt, som viser, hvilke aktivitetsøgninger Ministerrådet hvert år agter at gennemføre for de institutioner, støtteordninger og andre samarbejdsaktiviteter, som medtages i handlingsplanen.

Det nordiske kulturfællesskab er noget enestående i verden og et stort aktiv i en tid, som præges af øget internationalisering. Det blev gentaget mange gange under generaldebatten, at den nordiske kultur og vore fælles vurderinger udgør det nordiske samarbejdes stærke platform.

I det kulturelle samarbejde i Norden må man være åben for udviklingen i det øvrige Europa. Vi finder det positivt, at Ministerrådet har forstærket opfølgning af spørgsmål, som angår integrationen i Europa, specielt på kulturområdet, og vi har noteret, at Ministerrådet i sin rapport: Norden i Europa II, finder, at grundlaget for det nordiske samarbejde er sprogligt fællesskab, fælles historie, geografisk nærhed samt den nordiske samfundsmode, og betragter det derfor helt naturligt, at det kulturelle samarbejde har spillet en central rolle i det nordiske samarbejde. Vi må understrege nødvendigheden af, at dette samarbejde udvikles og styrkes.

Nordisk kultur- og uddannelsesfællesskab nævnes i rapporten som et eksempel på, at man vil gøre Norden stærkere indadtil. Desværre er det almenkulturelle område kommet mere i baggrunden i den senere tid, både nationalt og i det nordiske samarbejde, og hvis denne udvikling fortsætter, kan der blive fare for det nordiske samarbejde. De nordiske lande må derfor, såvel sammen som hver for sig, arbejde for at sikre den nordiske og europæiske kulturs centrale rolle i den samfundsmæssige udviklingsproces, som er i gang. Forskning er et eksempel på, at de nordiske lande i fællesskab kan påvirke udviklingen udadtil i de projekter, de deltager i.

Vi må med stor tilfredshed komme med denne udtalelse, at Nordisk Ministerråd i efteråret 1988 iværksatte NORDPLUS-programmet, som i sin opbygning og målsætning minder om EF's program ERASMUS. Erfa-

ringer med NORDPLUS har bevist, at det nordiske samarbejde har større chance i integrationsprocessen, når der er tale om konkrete projekter og tilstrækkelige ressourcer.

UNESCO har proklameret perioden 1988-1997 som et verdens-kultur-tiår med de kulturelle dimensioner i udviklingen som et gennemgående tema. De kulturelle og humanistiske værdiers centrale stilling i den økonomiske og teknologiske udvikling skal understreges. Ministerrådet bør gøre en indsats for, at de nordiske lande aktivt støtter tiårets gennemførelse.

Vi har bemærket, at Ministerrådet fra 1989 har til hensigt at effektivisere og rationalisere det nordiske samarbejde inden for kunstens område ved at oprette 4 af de 5 foreslåede komiteer. Der er behov for et mere tværgående og overgribende syn på kultursamarbejdet, som det kan blive svært at gennemføre i den foreslåede organisation. Vi forudsætter derfor, at Ministerrådet løser problemet, så at også amatører og andre organisationer bliver repræsenteret.

Vi har arbejdet med mediespørgsmålet i længere tid og henviser til de foreliggende forslag om et udvidet samarbejde herom. Udvalget er særdeles tilfreds med samarbejdsministrenes beslutning om at bevilge de 30 mio. danske kr. til oprettelse af et nordisk film- og tv-fond, hvis formål er at styrke det nordiske kulturelle hjemmemarked hvad angår produktion af film og tv. Og jeg må sige, at udveksling af tv-programmer og mediesamarbejde er vigtigt for at nå de kulturpolitiske mål; at styrke den nordiske samhørighedsfølelse og øge sprogforståelsen i Norden.

Vi må konstatere, at Ministerrådet vil prioritere arbejdet med øget sprogforståelse og fremme den kulturelle og sociale forståelse Norden imellem, og det vil det gøre især gennem undervisning, undervisningsplaner, lærerkursus og øget udveksling af elever og lærere. Det er vi vældig tilfredse med.

Det er så også vigtigt, at man i alle Nordens grundskoler, børneskolerne, orienteres om alle nordiske sprog. Vi betragter en ny handlingsplan for det sproglige samarbejde på dette område også som værende særdeles aktuell.

Handlingsplanen for forslag om stipendier til gymnasieelever gennemføres i 1990. Det vil altså sige, at her bliver der tale om et

udvidet NORDPLUS. Vi må da foreslå, at vi finder et nyt navn til dette stipendiesystem, fordi begrebet NORDPLUS hænger sammen med de højere uddannelser også uden for Norden.

Internationalt forskningsarbejde er et af de centrale spørgsmål inden for nordisk forskning. Vi må stærkt understrege, at en aktiv nordisk deltagelse i international forskning og en stærk støtte til forskningen i Norden er af overordentlig central betydning for de nordiske landes rolle i fremtiden. Det er derfor vigtigt at prioritere forskningsarbejdet i en tid, hvor store anstrengelser gøres i Vesteuropa, i øvrigt for at indhente de forspring, Japan og USA har nået inden for udviklingen af ny teknologi.

Til slut skal jeg fremføre, at samarbejdet mellem universiteter og erhvervsliv som foreslået i plandokumentet er af stor betydning, og vi henviser til et forslag fra EF-Kommissionen om forlængelse af COMETT-programmet, der skal give de studerende mulighed for praktik- og studieperioder i virksomheder i andre medlemslande. De nordiske lande må tage initiativer i dette spørgsmål, og det er særdeles vigtigt, at samarbejdet mellem universiteter og erhvervsliv på forskningsområdet fremskyndes og gennemføres hurtigst muligt, og vi må pege på, at ambitionerne i plandokumentet vedrørende forskningen ikke modsvares af konkrete poster i budgettet, og vi må forudsætte, at det sker i 1990-budgettet på dette område.

Kulturminister Bengt Göransson: Herr president! Den nordiska handlingsplan som antogs vid 1988 års session i Nordiska rådet skall nu förverkligas. Att den måste genomföras i den takt som de ekonomiska resurserna tillåter är naturligt, men jag vill understryka att ministerrådet strävar efter att hålla den ambitionsnivå som har fastlagts.

Jag vill i detta sammanhang gärna till kulturutskottets synpunkter framföra att 30 miljoner till en filmfond faktiskt också är pengar, som tillförs handlingsplanen och ingår i dess genomförande.

En viktig grundtanke i handlingsplanen var att de direkta kontakterna mellan människor i Norden skulle öka. Det är därför extra glädjande att se att NORDPLUS-programmet har

kommit i gång och att närmare fyra hundra utbytesstipendier på kort tid har beviljats. NORDPLUS-programmet är välförankrat vid universiteten, hos studenterna och inom deras organisationer. Denna förankring och entusiasm bådär gott för programmets fortsatta utveckling.

Allt tyder på att minst ett tusen studenter kommer att studera i ett annat nordiskt grannland i år. För dem kommer nordiskt samarbete inte att vara något som fladdrar förbi i en kort nyhetsnotis i tidningen eller i TV, när Nordiska rådet sammanträder. För oss som är här är det gott att veta att deras studier i grannlandet är ett resultat av ansträngningarna från dem som sitter här eller har suttit i Nordiska rådets plenisalar under gångna perioder.

Utöver NORDPLUS kommer också utbyte att ske i form av ökat lärar- och elevutbyte, som också skall stimuleras genom ökad information bland annat i broschyrform med praktiska upplysningar för lärare och elever som är intresserade av utbytesresor.

När det gäller Grönland, Island och Färöarna har de stora resekostnaderna inneburit ett hinder för elevutbyte. Därför har ministerrådet beviljat årliga medel för resestipendier till elever som deltar i utbytesresor.

Universiteten i Norden är principiellt nordiska institutioner. Allt mitt är ditt. De studerande skall stimuleras att göra verklighet av denna goda princip.

På motsvarande sätt bör vi arbeta för att universitetens resurser för forskning och forskarutbildning utnyttjas samnordiskt. Indirekt leder detta till att vi inom varje land för sig bättre kan utnyttja de konstnadskrävande internationella forskningsanläggningarna. Nivån blir högre för oss alla.

För att underlätta utbytet på kulturavtalets alla områden måste vi nu med självkritik och uppfinningsrikedom se till att få bort onödiga och hindrande bestämmelser som finns kvar och hämmar samarbetet.

I handlingsplanen betonas också massmediområdet som en viktig del i det nordiska kultursamarbetet. Detta är naturligtvis ett uttryck för samma synsätt, att det är viktigt att samarbetet sker på områden som berör så många som möjligt. Ett konkret uttryck för detta är den vid denna session så många gånger nämnda nordiska filmfonden.

Listan på projekt och samarbetsplaner kan göras lång. Låt mig bara nämna ytterligare några områden.

Ett handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden, som skall presenteras för Nordiska rådet nästa år, förbereds nu inom ministerrådet.

Andra viktiga samarbetsområden rör skolan – t.ex. i fråga om miljöundervisning, folkbildning och vuxenutbildning. Stödet till samiska kulturprojekt har permanentats, och jag är glad att nordiska samrådet genom ett samiskt kulturutskott kommer att handlägga dessa projekt.

Här skulle jag vilja göra en reflektion som gäller den lilla folkgruppens, minoritetens, möjlighet att i vår tid hävda sin särart, och det gör jag mot bakgrunden av ett arrangemang jag hade tillfälle att delta i häromdagen. Det var de svenska esterna som i Göteborg firade sin nationaldag. Bland talarna fanns såväl den moderate partiledaren Carl Bildt som den från Estland till Sverige inflyttade Heiki Ahonen. När Carl Bildt i sitt tal såg esternas frigörelsesträvanden just nu som en ytterligare möjlighet för dem att vinna inträde i ett gränslöst Europa, kom han emellertid att starkt polemisera mot vad Ahonen tidigare hade sagt i sitt tal. Ahonen sade bl.a. följande:

”Hittills är nationen människans högsta form av sammanslutning. En del påstår att en gång i framtiden smälter de olika nationerna samman, finner ett gemensamt språk och nya kvaliteter som skänker gemenskap. Nu för tiden framhålls alltmera att världens kulturella rikedom till stor del är en avspegling av de olika nationella kulturerna.”

Och han tillade att ”ett folks främsta självförverkligande trots allt sker i nationalstatens form”.

Det var intressant att höra spänningen mellan de båda talarna. Det representerar naturligtvis i sina generaliseringar ytterligheter. Också här är det som jag ser det viktigare att inse och erkänna spänningar och motsättningar än att söka finna synteser och kompromisser till varje pris. Menar vi allvar med vår vilja att medverka till att den lilla folkgruppen eller det lilla kulturområdet skall kunna överleva, kan vi aldrig nöja oss med att stödja dem som ett exotiskt inslag i ett samhälle, där majoriteten avstår från sina kulturella sär-

drag. Först om varje medborgare är bärare av en stark kulturell identitet, förmår han medverka till att andras identitet kan stärkas.

I dagens Europadebatt tycker jag att detta är värt att komma ihåg. Det räcker inte för oss såsom svenskar – och jag talar i detta sammanhang som svensk – att i Europaperspektivet lyfta fram ett antal kulturens tio-i-toppar, som vi tror skall erövra den europeiska marknaden. Vi måste dessutom se till att också de kulturella uttrycksformer som aldrig kan bli annat än våra egna personliga och nationella, får en chans att bli synliga för oss själva, i de små sammanhangen.

Det jag säger strider inte på något sätt mot en strävan efter internationalism i umgänget mellan folk – det är som bekant skillnad mellan internationell och övernationell. Bara den som har en stark förankring i den egna nationen kan möta andra nationers företrädare i fruktbara möten.

Låt mig i anslutning till detta också nämna den stora gemensamma nordiska kulturmanifestation i utlandet som planeras under 1989. Det är en utställning om modernism i nordisk målar Konst från perioden 1910 till 1930. Den kommer att visas i Moskva, i Leningrad och i de nordiska länderna. Det kommer att bli första gången ministerrådet genomför ett sådant projekt.

Låt mig återigen få understryka att den nordiska kulturgemenskapen och de uttryck den fått i praktiskt samarbete är unik i världen. Det är med stor tillfredsställelse som jag kan konstatera att kulturfrågorna under de närmast gångna åren fått en allt starkare ställning i det nordiska samarbetet. Kulturens ställning har stärkts. Vi har kunnat både koncentrera och konkretisera vårt nordiska samarbete. Kulturhandlingsplanen är ett uttryck för detta. Vi har hittat naturliga kopplingar över våra traditionella gränser – det gäller utbildning liksom populärkultur. Ministerrådet för kultur kan därför se framtiden an med betydande tillförsikt.

Herr president! Låt mig till sist mycket personligt konstatera: Nog finns det hopp om livet!

Kulturminister Ole Vig Jensen: Hr. präsi- dent! Den foreliggende redegørelse om idræt- tens rolle i det fremtidige nordiske samarbej-

de er forudsat i Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde, hvor det i forbindelse med Ministerrådets støtte til en nordisk idrætssamarbejde i Sverige i sommeren 1988 siges:

”Ministerrådet er positivt over for dette initiativ. Det bør tjene som udgangspunkt for en særlig redegørelse for idrætssamarbejdets organisation og finansiering, som kan forelægges ved Nordisk Råds session i 1989.”

I den forbindelse vil jeg også minde om, at Nordisk Råds rekommandation nr. 8 fra 1987 anbefaler Ministerrådet at forbedre mulighederne for det nordiske idrætssamarbejde med særlig vægt på handicapidræt og ungdoms-udveksling. Rekommandationen anbefaler også et aktivt nordisk samarbejde ved behandlingen af idrætspolitiske spørgsmål på internationalt plan.

Den foreliggende redegørelse kortlægger alle de områder inden for idrætsbevægelsen, hvor et nordisk samarbejde bør være særlig aktuelt. Det præciseres, at idrætssamarbejde i Norden ofte sker ved, at de enkelte særforbund og klubber samarbejder om arrangementer. Det nordiske samarbejde på rigs- idrætsniveau, sådan som det er behandlet i redegørelsen, er derfor koncentreret om mere overordnede spørgsmål.

Det nordiske idrætssamarbejde på rigs- idrætsniveau sker i dag hovedsagelig gennem Nordisk Fælleskomité som er et rådgivende organ for rigsidrætsforbundene i de nordiske lande. Komiteen har sine møder hvert andet år og har ingen formel myndighed. Der arbejdes imidlertid for, at mødevirksomheden skal få større betydning for det nordiske idrætssamarbejde i Norden og i international sammenhæng.

De departementer, som har ansvar for idrætsspørgsmål har to samarbejds- møder om året, hvor idrætsorganisationerne også deltag- er. Man har på disse møder været specielt optaget af at finde frem til en fælles nordisk optræden i internationale sammenhænge.

De nordiske rigs- idrætssamfund har siden 1980 kunnet give råd om fordeling af de årlige støttebevillinger fra Nordisk Ministerråd. Den foreløbige redegørelse har i sin konklusion optrukket følgende retningslinjer i et forslag til den fremtidige organisering af det nordiske idrætssamarbejde. Som det fremgår af redegørelsen, er det Ministerrådets opfattelse,

at det ikke er hensigtsmæssigt at oprette et nyt forum for det nordiske idrætssamarbejde. Det vil imidlertid være god praktisk politik at udvikle den eksisterende samrådsvirksomhed til at omfatte alle Ministerrådets fagområder, som vi være aktuelle i idrætspolitisk sammenhæng.

De nordiske rigsidrætsorganisationer støtter i øvrigt fuldt ud Ministerrådets syn i denne sag.

I overensstemmelse med redegørelsen vil Ministerrådet i sit kommende arbejde specielt overveje at udvikle samarbejdet på følgende hovedområder, som jeg skal nævne:

For det første samarbejde mellem regeringerne og organisationerne for at reducere rejseomkostningerne i Norden og mellem Norden og det øvrige Europa.

For det andet samarbejde omkring breddeidrætten, den folkelige idræt, således at fysisk aktivitet i stigende grad vil præge kommende generationers livsstil.

For det tredje arbejde for oprettelse af et antal nordiske idrætsstipendier med særlig vægt på aktiviteter og studier, som tilgodeser børn og unge og de handicappede.

For det fjerde udvidelse af det nordiske idrætssamarbejde på forsknings- og uddannelsesiden.

For det femte styrkelse af det nordiske idrætssamarbejde i international sammenhæng.

Og endelig som det sjette samarbejde på andre områder, hvor et nordisk initiativ skønnes hensigtsmæssigt.

Hr. præsident! Ministerrådet vil positivt overveje de nævnte hovedområder for et styrket nordisk samarbejde på idrætsområdet. Disse overvejelser må selvsagt ske i lyset af de bevillingsmæssige muligheder inden for de kommende års nordiske budgetter. Ministerrådet vil senere orientere Nordisk Råd om resultatet af disse overvejelser.

Valgerður Sværriðóttir: Hr. præsident! Jeg vil med nogle ord udtrykke min tilfredshed med den redegørelse, som Nordisk Ministerråd har fremlagt for Nordisk Råd om det fremtidige idrætssamarbejde i Norden, og med, at Ministerrådet stiller sig så positivt over for samarbejdet på idrætsområdet.

I redegørelsen foreslås det at udarbejde en

handlingsplan på idrætsområdet. Med hensyn til dette har Kulturudvalget nu besluttet at foreslå plenumforsamlingen, at rekommandation nr. 8, 1987, om udvikling af idrætssamarbejde i Norden, afskrives.

Jeg udtrykker min forhåbning om, at denne handlingsplan forelægges i god tid før næste session i Reykjavík.

Redegørelsen om idrættens fremtidige rolle i det nordiske samarbejde er for en stor dels vedkommende bygget på diskussioner og indlæg fra den nordiske idrættskonference, som Nordisk Fælleskomité afholdt på Bosön i juni sidste år. Jeg havde den glæde at repræsentere Nordisk Råds Kulturudvalg på konferencen, hvilket både var fornøjeligt og informerende.

Man kan roligt påstå, at idrætsorganisationerne i de nordiske lande og politikerne bedre har kunnet blive enige om idrætsspørgsmål i de senere år, men de har mere eller mindre været på dagsordenen i de sidste 10 år.

I idrætsforbundene i de nordiske lande er der tilmeldt omkring 7 mio. idrætsudøvere, og foruden disse dyrker mange mennesker idræts- og friluftsliv uden at være registrerede medlemmer. Det står derfor klart, at idrætsbevægelsen er den talrigeste folkebevægelse i Norden, og inden for den mødes det største antal nordiske indbyggere.

I Island er det ikke ualmindeligt, at unge menneskers første kendskab til andre nordiske indbyggere finder sted inden for idrætsbevægelsen.

Det står klart, at forudsætningen for, at samarbejdet mellem de nordiske lande på idrætsområdet kan udvikles og styrkes, er at nordiske finansielle bidrag til dette samarbejde forhøjes. Sidste år bevilgedes fra det nordiske budget knapt 1 mio. kr. til idrætsspørgsmål. Bidraget er beregnet til at dække rejseomkostninger, men ikke arrangement. Der har været fuldstændig enighed blandt de nordiske idrætsbevægelser om, at pengene først og fremmest bruges til samarbejde mellem de nordatlantiske områder – Island, Færøerne og Grønland – og de andre nordiske lande samt mellem de nordatlantiske områder indbyrdes.

Dette er vi meget taknemmelige for, men jeg pointerer behovet for, at disse bevillinger forhøjes betydeligt.

Hr. præsident! Jeg vil gentage min tak til

Ministerrådet for velviljen til det nordiske idrætsamarbejde og glæder mig til at følge med i arbejdet med den handlingsplan på idrætsområdet som jeg forudsætter forelægges ved den næste session i Nordisk Råd i Reykjavik.

Bostadsminister **Lönnqvist**: Herr president! Jag vill först uttrycka min tillfredsställelse över den roll som idrotten genom denna redovisning får i Nordiska rådets arbete.

Ibland ställs frågan varför idrotten i det nordiska samarbetet behandlas såsom en kulturfråga. Svaret är enkelt. Idrott är en form av kultur, även om det från många håll ibland förnekas. Idrott är kultur, inte p.g.a. dess ursprung i antikens Grekland utan p.g.a. dess verksamhet i nuet.

I antikens Grekland stod uttrycket "themis" för moral eller lag. Under detta begrepp förenades i de antika olympiska spelen religionen och idrotten. Vare sig det kallades fysisk fostran eller idrott, så utgjorde det en naturlig del i ungdomens fostran. Samtidigt var folkens kamp och prestationslekar ett uttryck för gemenskap och fest.

Gemenskap och samvaro är ett viktigt signum för dagens idrott. På idrottsbanan samlas man kring något som engagerar och stimulerar. Just detta är grundvalen för en folkrörelse. Där samlas man kring det gemensamma intresset, utvecklar det, beslutar och bestämmer. Så kommer man nära varandra. Så utvecklas gemenskap och samvaro. Så bryts främlingskapets skrankor. Så blir idrotten viktig också för dagens kultursamhälle, såväl nationellt som internationellt. Också i dag är idrott för många något som skänker spänning, upplevelse och feststämning.

När världens idrottsutövare samlas till olympiska spel, till världsmästerskap eller andra internationella kraftmätningar, engagerar det som inget annat människor över hela världen. Prestationerna väcker beundran och stimulerar till egna aktiviteter. Men de väcker också engagemang och debatt, skapar samtalsämnen och ger utrymme för spekulation, förväntningar och förhoppningar, ger upplevelser och spänning.

Så blir idrotten en del av kulturen med det engagemang och den upplevelse som är så kännetecknande för olika kulturföreteelser.

Mycket förenar idrott och det som mera traditionellt brukar falla inom kulturbegreppet. Visst är gränserna vaga mellan den moderna gymnastikens piruetter och den klassiska balettföreställningen. I båda fallen rör det sig om artisteri, om hårt arbete och stor koncentrationsförmåga. Båda ger oss som åskådare inspiration och känsloupplevelser, väcker eftertanke och debatt.

Liksom inom andra kulturformer, dröjde det länge innan idrotten öppnades för de breda massorna i våra länder, blev en folkrörelse.

Vi här i Norden vet vad det betyder att ha oberoende folkrörelser där idealiteten och gemenskapen är ledstjärnor. 7 miljoner medlemmar i Nordens största folkrörelse – idrotten – ägnar miljoner och åter miljoner timmar av sin fritid åt att träna, tävla, vara tillsammans och som ledare se till att barn och ungdom får chansen att idrotta.

I den redovisning av det nordiska idrottsarbetet som lämnats till Nordiska rådet har idrottsrörelsens prioriteringar för vad man vill göra i Norden angetts. Hit hör givetvis frågan om underlättande av kommunikationer. Resekonstnaderna gör att det ofta i praktiken blir omöjligt med ett idrottsutbyte mellan t.ex. Island och övriga Norden. Idrottsrörelsen vill satsa mer på breddidrotten för att möjliggöra för alla att delta i de idrottsliga kulturupplevelserna. Forskning och utveckling är ett annat område som idrotten prioriterar och där idrotten och våra samhällen i övrigt har mycket att vinna på om man satsar nordiskt. Slutligen nderstryks vikten av ett närmande – och om möjligt ett enhetligt nordiskt agerande – i internationella sammanhang när det gäller arrangemang och betydelsefulla förtroendeuppdrag, men även i försvaret av den "nordiska modellen" med idrotten som verklig folkrörelse, öppen för alla. Redan i dag beskrivs Norden som ett föredöme för andra länder när det gäller bekämpningen av doping inom idrotten liksom i värnet om en idrott fri från apartheid och andra former för rasism.

Det är min förhoppning att vi även i framtiden skall finna vägar för att öka anslaget till idrotten. Detta förutsätter givetvis att konkreta projekt kan framläggas som bidrar till att utveckla idrotten inom vår kulturgemenskap. Jag är övertygad om att idrotten kom-

mer att lyckas med detta. Då har vi i det nordiska samarbetet helt enkelt inte råd att ta till vara idrottens engagemang och idealitet i vårt samhälle.

Ivar Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Thea Knutzen: Hr president! Nordisk samarbete og Nordens forhold til det øvrige Europa var et hovedtrekk i generaldebatten. Jeg hører til dem som synes det er viktig å styrke og underbygge vår rolle som en del av Europa. Her vil jeg særlig betone det kulturelle og demokratiske fellesskap. Nettopp derfor legger jeg vekt på at det nordiske samarbeid på kultur- og utdanningsområdet må fortsette og videreutvikles. Vi har klare utsagn om at også de små land får spille med i det europeiske fellesskap. Men det må klart ha større virkning om 22 millioner i Norden står sammen om fremstøt, enn om vi forsøker hver for oss. Og vi har gode tradisjoner å bygge på nettopp når det gjelder kultursamarbeid – tradisjoner som vi må ta vare på og videreutvikle, selv om vi stadig får nye områder å samarbeide på. I dette korte innlegget vil jeg bare nevne et par områder hvor jeg finner grunn til å skyve på for å få fart på utviklingen.

Vi har nylig opplevd at samarbeidet om fellesnordiske sendinger over TELE-X havarerte. Det var et alvorlig tilbakeslag. Men så fikk vi i stedet gleden over at Ministerrådet vil bruke 30 mill. kr som stod igjen fra 1987, til et film- og mediefond. Da vil jeg nytte anledningen til å foreslå at midler fra dette fond settes inn i Nordvisjonssamarbeidet. Skal det brukes til spillefilmer, forslår 30 mill. kr likevel lite, men i Nordvisjonssamarbeidet kan det bety mye. Vi har mange fristende oppgaver for programmedarbeidere i våre lands klassiske litteratur. Vi har erfaring for at disse seriene, som er bygget på norske, danske og svenske forfattere, også er populære i nabolandene.

Jeg vil også nevne andre naturlige oppgaver for Nordvisjonen. Det er barne- og ungdomsprogrammer. Programmer som viser den virkelighet vi omgir oss med, har stor betydning som motvekt mot mye av det and-

re stoffet som barn og unge ser på fra satellittfjernsyn f.eks.

Forholdet er at den totale utveksling av programmer fra ett til andre nordiske land ikke har økt siden begynnelsen av 1980-tallet. Antall program sendt i reprise i andre nordiske land har faktisk sunket. Det har klar sammenheng med opphavsrettskostninger. Etter hva jeg forstår, er det i dag billigere for kringkastingselskapet i Norge å sende repliser til land innenfor Den europeiske kringkastingunion enn til andre nordiske land. Det bør ministrene få gjort noe med. Jeg har forhåpninger om at det kan bli resultater når det utredningsutvalg som nå er i gang, har avsluttet sitt arbeid.

Nordvisjonsprogrammene har økt noe i antall, og på den måten opprettholdt status quo for nordisk programutveksling det siste tiår. Men midler fra mediefondet bør kunne øke antall fellesnordiske produksjoner.

Det er viktig at vi øker mediasamarbeidet. Det bilaterale samarbeid mellom Sverige og Finland er et steg på veien, men perspektivet bør utvides! Språkforståelsen, som er en så avgjørende forutsetning for vår felles kulturidentitet, fremmes gjennom TV- og radioprogrammer – paradoksalt nok kanskje mest gjennom TV, fordi bildene er til hjelp.

Utover det gir nasjonale programmer sendt i andre land, viktig informasjon og kunnskap, og de fremmer fellesskapsfølelsen.

Så jeg vil fortsatt mase på ministrene: Gjør anstrengelser for å utvide og utbedre TV- og radiosamarbeidet i samsvar med den endringen som man gjorde i kulturavtalen nettopp!

Det andre tema jeg vil omtale, er Kulturfondet. En klar forutsetning i forbindelse med kulturhandlingsplanen var at Kulturfondet skulle styrkes vesentlig. Det har ikke skjedd på budsjettet for 1989. Kulturfondet betyr en viktig overrissling av midler til små og store fellesnordiske kulturtiltak, tiltak der man med beskjedne administrative utgifter får utrettet noe. Jeg synes derfor Ministerrådet bør gjøre særlige anstrengelser for å styrke fondet. Bryter man med den nevnte forutsetning om å øke Kulturfondets disposisjonsmidler, kan man komme til å svekke nordisk samarbeid i en hektisk omstillingstid, når man nettopp trenger kulturfellesskap og kulturarbeid.

Till slutt: Andre medlemmer av kulturutvalget vil ta opp tilfeller der poster på bud-

sjettet er blitt drastisk redusert, delvis på bakgrunn av den administrative omorganiseringen, så vidt jeg forstår.

Jeg synes det bør være en klar plikt for Ministerrådet å orientere Kulturutvalget om slike endringer på et så tidlig tidspunkt at utvalget kan få mulighet til eventuelle omprioriteringer.

Steenholdt: Hr. præsident! ajornanngippat kalaallisut oqalukkusukkaluarpunga

Hr. præsident! De forstår vist ikke, hvad jeg siger, men hvis det kan lade sig gøre, så vil jeg gerne tale på grønlandsk, men der er vist ikke så mange, der forstår det. Det må De undskylde.

De er støtteværdige alle de initiativer, der er blevet igangsat inden for den tidligere Nabolandslitteraturkomité, nu Norbok. Derfor kan vi selvfølgelig også støtte initiativet om et børnebogsinstitut for de små sprogområder, ligesom en stipendieordning eller lign. for skønlitterær oversættelse har vores varme støtte.

Internordisk udveksling som f.eks. Nordjob er et meget vigtigt instrument i ungdomsarbejdet. Men også her bør man tænke på, at Grønland er placeret trafikalt særdeles omkostningskrævende. Hvis ikke der gennem de budgetter, der afsættes til ungdomsudveksling, sports- og elevrejser tages hensyn til disse ubehagelige kendsgerninger og sørges for skævdeling til fordel for yderområderne, herunder Grønland, vil kun børn og unge på den skandinaviske halvø få glæde af disse udmærkede arrangementer. Vi har bemærket, at udvalget og forslagsstillerne vil skabe sikkerhed for projektet med betryggende økonomisk grundlag.

I den forbindelse kan jeg fortælle, at Grønland allerede på nuværende tidspunkt ingen mulighed har for at være modtagerland for projektets arbejdskraft på grund af landets økonomiske afmatning og den voksende ungdomsarbejdsløshed på verdens største ø, men mit parti vil arbejde for, at dørene geåbnes snarest muligt, hvis og når økonomiske problemer er overstået.

Som bekendt hører Grønland geografisk til det amerikanske kontinent; at vi kulturelt, følelsesmæssigt og økonomisk hører til Euro-

pa og specielt Norden, er lige så sikkert. På grund af den geografiske og oprindeligt også den etniske placering har man i Grønland gennem nogle år haft et kultursamarbejde med eskimoer i andre verdensdele.

Som deltager i nordisk samarbejde gennem Nordisk Råd har Grønland således enestående mulighed for at være et bindeled mellem de nordiske lande og andre folkeslag i Nordkalotten.

Derfor skal jeg her bede om Rådets tilslutning til gennemførelse af de tanker, der er fremme om et nordisk kunst- og kulturcenter i Grønland. Vi i Grønland vil være med, så nu håber vi på en virkelig støtte gennem nordisk samarbejde.

Jeg har tidligere i denne forsamling gjort mig til talsmand for videreudveksling og mere kontant udmøntning af Rådets tanker om kulturelt samarbejde mellem de nordiske lande.

Det er jo meget nærliggende, at der mellem de skandinaviske lande foregår intenst samarbejde også inden for de kulturelle områder. En fælles kulturarv, næsten identiske sprog og ikke mindst landenes indbyrdes placering giver fortræffelige betingelser for godt samarbejde.

Uden at ville give udtryk for, at jeg er misundelig, vi jeg sige: Hvor kan I sagtens!

Det siger jeg, fordi det er min opfattelse, at Rådets muligheder for at bane vejen for bedre samarbejde også inden for det kulturelle område flader ud, jo længere væk man kommer fra Skandinavien, og når man så langt som til Grønland, synes mulighederne at være så flade som en pandekage.

Det er selvfølgelig økonomien, der skorter på. Det er dyrt at have samkvem og samarbejde med Grønland.

Jeg siger det, fordi jeg er overbevist om, at der udmærket kan skabes gensidig kulturel inspiration også med Grønland som deltager, hvis der bare skabes økonomiske rammer for et sådant samarbejde. Min kæphest er stadig den grønlandske ungdom. Hvilken inspiration og kontant viden ville de unge grønlandere ikke kunne hente fra Norden? Hvad vil det ikke betyde for Grønlands hjemmestyre, som i år fejrer 10-året for sin formelle tilværelse?

Det er jo heller ikke udelukket, at unge fra de andre nordiske lande kunne blive inspireret til at se og værdsætte livsformer og værdi-

er, som måske kunne være fremmede for dem.

Hr. præsident! Qujanaq.

Undervisningsminister **Haarder**: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke Kulturudvalget for den beretning, som vi har fået skriftligt og gennem J.K. Hansens indlæg i dag, og jeg vil også takke Bengt Jørgensen for de principielle betragtninger, han gjorde om forholdet mellem det folkelige og det mellemfolkelige.

I mit indlæg vil jeg tage tråden op fra den generelle debat, der var i de første dage, i mandags og i tirsdags, og hvor der blev talt om det nordiske samarbejdes træghed og problemet med de mange papirer og møder og de få resultater.

Jeg mener, vi må erkende, at vi har det problem inden for kultur- og undervisningsområdet. Vi har for mange møder og papirer om alt for mange små ting, som vi enten skulle opgive eller lade vores dygtige embedsmænd klare.

Og jeg mener, det er vigtigt, at vi politikere gør os selv ansvarlige. Det gælder Ministerrådet, men det gælder sandelig også Kulturudvalget. Vi skal f.eks. alle sammen holde op med at betragte de nordiske bevillingers størrelse og antallet af nordiske institutter som et mål i sig selv. Det, der skal være vores mål, er at gøre Norden til en fælles kulturel hjemmebase for dem, der bor i Norden, nedbryde skranker, få unge til at betragte uddannelsesmuligheder i andre nordiske lande som en del af deres egne muligheder og ikke noget, der ligger på linie med, at man kan tage til USA og England osv.

Vi skal måske også til at være lidt mindre høflige over for hinandens forslag. Vi er så høflige i Ministerrådet over for hinanden – jeg er sikker på, at man er lige så høflig i Kulturudvalget – og derfor er der for mange dårlige forslag, som passerer og bruger vores tid, fører til store rapporter, og som bagefter skaber irritation over, at vi skal bruge så meget tid på så mange små ting.

Vi må have lov at sige til hinanden: Det forslag er for lille til, at vi vil beskæftige os med det. Vi må bekæmpe den del af denne særlige nordiske høflighed, for ellers får vi aldrig rigtig gang i den proces, vi må have, hvor vi bekæmper de dårlige forslag med nog-

le bedre forslag, bekæmper de små ting med nogle store ting, og dette siger jeg ud fra et ægte engagement i det nordiske samarbejde.

Jeg vil gerne give et eksempel på, hvordan vi kan give det nordiske samarbejde en ekstra dimension. Vi har i Danmark netop nedlagt Sociologisk Institut på Københavns Universitet. Det blev nedlagt, fordi en international evaluering ikke havde fundet nævneværdige værdier på instituttet, og derfor er det nu blevet nedlagt. Spørgsmålet er så: Hvad gør Danmark, kan Danmark leve i en periode uden et Sociologisk Institut, uden sociologiske kandidatuddannelser? Svaret er, at det kan vi for det første nemt, fordi vi har 20 pct. arbejdsløshed blandt sociologer, men det vigtigste er, at der i Lund, lige på den anden side af Øresund, ligger et fremragende Sociologisk Institut. Hvorfor betragter Danmark ikke instituttet i Lund som vort institut, som det sted, også danskere tager hen, hvis de vil være kandidater i sociologi? Det er den måde, vi gør hele Norden til hjemmebase for forskere og for uddannelsessøgende. Hvis man har et godt institut i Lund hvorfor skal man så have et tilsvarende i København?

Jeg mener, vi i Ministerråd skal overveje at satse bevidst på en nordisk arbejdsdeling inden for de mere specielle specialer. Når det gælder vore små universitetsinstitutter, kan det være, at vi skulle samle vore anstrengelser i et enkelt eller to af de nordiske lande, i stedet for at hvert nordisk land vil dække alting.

Hvis vi inden for højere uddannelse og forskning for indført en nordisk arbejdsdeling, vil vi for det første vænne både ministre og embedsmænd og studerende og videnskabsfolk til at tænke nordisk; når de skal overveje, hvor de vil studere, vil de derved blive tvunget til at tage muligheder i andre nordiske lande med i betragtning. I virkeligheden kan vi i Danmark, Norge, Sverige og Finland lære af islændinge, af færinger og grønlændere, for de er meget bedre end os til at betragte hele Norden som hjemmebase. Men vi andre, de fire store lande, er også små i international sammenhæng: vi har brug for på samme måde at sige til vores studerende: Hele Norden er hjemmebase.

Hvis vi på den måde i Norden samler kræfterne om færre og til gengæld bedre institutter, bliver vi også mere interessante for andre

europæiske lande at samarbejde med, og så styrker vi os derved også i det europæiske forskningssamarbejde.

J.K. Hansen: Jeg vil gerne sige til den danske undervisningsminister, som i begyndelsen af sit tale kom ind på, at vi måske i Nordisk Råd, og nu er det jo her Kulturudvalget, det drejer sig om, arbejdede med små og ubetydelige ting, at det er godt, at vi kan arbejde med sådanne små og ubetydelige ting.

To eller tre ministre har i dag fremhævet idrætssamarbejdet i Norden. Budgetmæssigt drejer det sig om ca. 1 mio. danske kr. til fordeling mellem 7 mio. nordiske idrætsudøvere. Jeg synes hverken, det er for stort eller for småt, men jeg synes, det er rart, at vi også kan arbejde med den slags ting.

Et andet område er hele ungdomssamarbejdet i Norden, som har et budget på omkring 3 mio. danske kr., for ikke at tage Nordjob, som sidste år – i 1988 – havde et dispositionsbeløb på 950.000 kr. Nu kommer det med i den nye handlingsplan med 1 mio. danske kr. Jeg siger ikke, det er nok, men her kan vi altså få en række unge med i det nordiske samarbejde.

Så jeg synes, vi skal blive ved med at arbejde også i småtingsafdelingen.

Undervisningsminister Taxell: Herr president! Jag tog i generaldebatten på måndagen upp frågan om hur vi arbetar och sade att vi har en alltför byråkratisk process när det gäller de små frågorna och vi har inte tillräcklig fasthet och målmedvetenhet i processen när det gäller de stora frågorna.

För kulturutskottets ordförande ville jag gärna upprepa, att detta inte är förakt för de små frågorna, men det är ett förakt för de små frågorna att de skall ägnas en förfärlig mängd byråkratiskt intresse när de kan skötas enkelt och utan att vi behöver skapa en invecklad procedur. Denna invecklade procedur leder i dag till att det inte finns tillräcklig fasthet på nordiskt plan för att sköta de stora strategiska frågorna.

Låt oss ta Nordplus som ett exempel, som vi framhåller som ett gott resultat. Det är ett gott resultat men trots det är Nordplus till sin

omfattning ett ganska anspråklöst projekt som vi borde försöka utveckla mycket vidare. Vi skall samarbeta i små frågor, men ju effektivare vi kan samarbeta i små frågor desto flera frågor kan vi sköta och nå enighet i de stora linjerna, som i dag lämnas utanför, vilket också denna debatt visar.

Undervisningsminister Haarder: Hr. præsident! Det sidste kan jeg ganske tilslutte mig. Jeg kan også godt forstå hr. J.K. Hansen, når han siger, at vi også skal tænke på de små ting, men dels skal vi, som Taxell siger, vælge enkle måder at støtte de små ting på, og så skal vi jo også huske, at de, som nu får den støtte, som J.K. Hansen peger på, lige så gerne ville have haft den af deres egne regeringer. Derfor er det måske også en løsning, at vi klarer lidt flere problemer derhjemme og ikke løfter dem op på nordisk plan.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Marjatta Väänänen återtagit sin plats i rådet och att Eeva-Liisa Moilanen lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Mirja Ryyänen: Herr president! Utbildningsinstitutionerna i Norden står inför nya stora utmaningar. Nordiskt program för lärare, utbildningssökande och studerande. Nordplus har en mycket viktig uppgift att öka samarbetet och höja kunskapsnivån inför internationaliseringen och den snabba tekniska utvecklingen. Jag kan med tillfredsställelse notera att projektet har kommit väl igång. Trots en del praktiska problem med bostäder och dylikt har projektet väckt ett stort intresse.

Enligt vad jag fått veta har ministerrådet i mitten av januari fördelat 330 stipendier av 860 ansökningar mellan 94 olika nätverk. Antalet nätverksansökningar var 195, vilket innebär att vartannat nätverk beviljades stöd.

Glädjande för mig som språklärare och medlem i kulturutskottet är att det utbildningsområde som väckt det största intresset var området språk och litteratur med 30 an-

sökningar. Glädjande är även det att intresset för Nordplus-projektet är stort i Finland trots smärre språksvårigheter. Det procentuella antalet ansökningar inlämnade från Finland blev 30 %. Vi kom då på andra plats efter Sverige som stod för 41 % av ansökningarna. Positivt är även att högskolorna i östra Finland får motta stipendiat från både Sverige och Danmark.

När portarna nu öppnats mellan östra Finland och det övriga Norden kan vi se fram emot att innovationen sprider budskapet vidare och ett allt större antal nätverk och stipendiatplatser kan etableras med hjälp av Nordplus-projektet.

Språksvårigheterna får inte förhindra studentutbytet mellan Finland, Island, Grönland och den övriga Norden. Därför borde studenterna få en förberedande språkkurs redan i hemlandet eller en möjlighet att delta i intensivkurser i värdlandets språk i mottagande universitet.

En mycket viktig sak för Nordplus framgång som snabbt borde lösas är också frågan om betygs och examinas värde och giltighet vid hemkomsten. Stipendiaterna måste redan på förhand få veta vilket värde deras studier kommer att få.

Det största av de praktiska problemen är säkert den svåra bostadssituationen på många studieorter. En lösning kunde vara att Nordplus-stipendiet också skulle inkludera en studentbostad.

Denna modell kunde då bidra till att ge stipendiaterna en större möjlighet till ett socialt och kulturellt student- och samhällsliv i det mottagande landet. Fritidsaktiviteter är en viktig del av studietiden och stipendiaterna borde inte isoleras från de andra studenterna. Studentorganisationerna behöver extra resurser och stöd från ministerrådet för att kunna ta hand om saken. De gästande studenterna bör också få samma studiesociala förmåner och rabatter som de lokala studenterna. Studenterna behöver dessutom mera information om projektet och kursutbudet i Norden. Ett uppföljningsseminarium efter ett par år skulle säkert hjälpa till att utveckla Nordplus-programmet och ge det en hög ambitionsnivå och resurser samt öka kontakterna och samarbetet med Erasmus- och Comettprogrammen.

Øvregard: Eg vil òg få lov å seia nokre ord om visse sider ved det kulturelle samarbeidet i Norden og knyter det til arbeidet med kulturhandlingsplanen. Arbeidet med kulturhandlingsplanen var interessant og inspirerende. Sjølv om mange tiltak sjølvstakt kan karakteriserast som små tiltak, vart det på område etter område registrert felles arbeidsoppgåver. Det gjeld spesielt innan utdanning, kunst og diktning, innan idrett og ungdomsarbeid og – ikkje minst – innan den delen av allmennkulturen som knyter seg til dei mange amatørtiltaka.

På grunnlag av omtale i kulturhandlingsplanen har Ministerrådet starta ei effektivisering når det gjeld organiseringa av kunstnarleg samarbeid. Eg vil be både kulturutvalget og Ministerrådet fylgja nøye med for å sjå om nyordninga svarar til forventningane. Dette fordi det er ei utbreidd oppfatning mellom amatørørsla sine organisasjonar at deira spesielle interesser kan koma svekte ut av nyordninga. Eg peikar spesielt på at NORDLEK ser ut til å falla heilt utanfor dei planlagde komiteane sine ansvarsområde.

Dei av oss som ser kulturelt samarbeid som både det naturlegaste og viktigaste samarbeidsområdet i Norden, hadde rekna med at intensjonane i handlingsplanen ville bli fylgt opp med auka løyvingar. Diverre må me konstatere at løyvingane ikkje er i samsvar med intensjonane og forventningane. Dette må rettast opp med større løyvingar dei komande åra.

Eg vil likevel seia meg nøgd med og glad for meldinga om løyvinga på 30 mill. kr. til eit film- og mediefond. Dette er eit område som får mykje å seia for konkret nordisk samarbeid generelt, og det vil spesielt på ein positiv måte fremja kunnskap om og forståing av kvarandre sine språk. Og nettopp forståing av kvarandre sine språk er det viktigaste grunnlaget for reelt samarbeid også på alle andre område. Dette synest eg bør kunne gjere grunnlag for eit sterkare nordisk TV-samarbeid, og her bør barne- og ungdomsprogram prioriterast.

Eg vil òg minna om, sjølv om det er ei lita sak, at for å sikra NORDJOBBS økonomi for 1989 er det nødvendig med eit tilskott på 1,5 mill. kr frå Ministerrådet, det vil med andre ord seia 0,5 mill. kr utover det som er føreslege i budsjettet.

Eit betre og nærare samarbeid innan idrettssektoren var det sentrale temaet på den store nordiske idrettskonferansen på Bosön våren 1988. Der vart det peika på samarbeid for å fremja eit positivt idrettsmiljø mellom born og ungdom, samarbeid for å hindra bruk av dopingmidlar, og det gjeld samarbeid om konkrete forskningsoppgåver innan fysisk fostring. Men samarbeid er òg naudsynt for å leggja tilhøva til rette for å kunna driva idrett i eit nordisk fellesskap.

Diverre har ein ikkje funne fram til gode nok økonomiske rammer og løysingar som sikrar eit reelt samarbeid mellom alle delar av Norden.

Eg vil be om at Nordisk Råd tek initiativ til eit samarbeid med dei store transportselskapa for å redusera dei store reisekostnadene for deltakarar, særleg då frå Vest-Norden. Dette bør kanskje bli eit viktig element i den framtidige handlingsplanen for idrettssamarbeid i Norden.

Til slutt vil eg etterlysa kor langt planane om kunstnarsentrum i Vest-Noreg no er komne – den såkalla Fagerheim-stiftinga. Så vidt eg har kunna registrera, har det i Nordisk Råd-samanheng ikkje skjedd nokon ting med denne saka sidan Nordisk Råd samrøystes vedtok å oppretta denne institusjonen. Det er no kanskje på tide at denne saka òg kjem ut or daudvatnet og blir realisert i samsvar med dei vedtekne planane.

Fagerholm: Herr president! Det nordiska samarbetet på kulturens område är för de suveräna nordiska staterna av mycket stor betydelse. För de självstyrda områdena är kulturfrågorna och kultursamarbetet av livsviktigt intresse. Det skall också framhållas att det under årens lopp inom ramen för det nordiska kultursamarbetet åstadkommit mycket som vi inom de självstyrda områdena har all anledning att vara glada och tacksamma för.

När den nordiska kulturhandlingsplanen för nästan exakt ett år sedan presenterades, mottogs den från åländsk sida med stort intresse och stora förväntningar. Nu efter ett år kan vi konstatera att en hel del av handlingsplanens löften har infriats, andra inte.

Ministerrådets beslut att de självstyrda områdena enligt ett rotationssystem skall få

bli representerade i styrningsgruppen för Nordiskt folkupplysnings- och vuxenutbildningssamarbete och i Nordiska teater- och danskommittén hälsar vi med tillfredsställelse. Med tanke på kultursamarbetets betydelse för de självstyrda områdena vill vi dock framhålla att vi strävar till och förväntar oss en sådan utveckling att varje självstyrt område skall få en egen representation i de aktuella kulturella samarbetsorganen i framtiden.

Vi har i olika sammanhang, i ämbetsmannakommittén, vid ministerrådsmöten och vid rådssessionen i Oslo 1988 tagit upp frågan om de självstyrda områdenas representation i styrelsen för Nordisk kulturfond. Vid sessionen i Oslo uttryckte vi vår glädje över handlingsplanens löfte om denna representation och bad om snabba åtgärder i syfte att ändra stadgarna beträffande antalet styrelseplatser och andra formella hinder för de självstyrda områdenas deltagande i kulturfondens arbete. Såvitt bekant har ännu inga åtgärder vidtagits, varför jag uttryckligen vill påminna om vår uttalade önskan från i fjol och hänvisar igen till kulturhandlingsplanens givna löften i frågan. Om och när löftet förverkligas kommer vi på Åland att på nytt överväga frågan om att ansluta oss till kulturhandlingsplanen.

Vi ser också fram emot att löfterna om förstärkning av de nordiska kulturinstitutionerna skall infrias. De nordiska instituten på Grönland och på Åland har visat sig kunna leva upp till handlingsplanens tal om att "vitalisera och stärka" den nordiska kulturgemenskapen. Ett utomordentligt exempel på liv och styrka som initierats av Nordens institut på Grönland är det som vi upplever just nu på olika platser här i Stockholm. För en fortsatt utveckling av liknande kulturutbyte behövs utökade resurser. Vi hoppas därför att sådana resurser skall ställas till vårt förfogande.

Nyhage: Herr president! Vid sessionen i Oslo förra året antogs handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete. Samtidigt förelåg och behandlades ett medlemsförslag angående stöd till nordiska samarbetsorganisationer inom folkbildningen, i vilket föreslogs att stödordningen skulle kompletteras så, att medel även utgick till den administration som är nödvändig för att kunna förbereda och ge-

nomföra de skilda projekten.

Kulturutskottet ansåg inte skäl föreligga att föreslå en särskild rekommendation med anledning av medlemsförslaget under hänvisning till att utskottet redan hade aktualiserat en höjning av stödet till folkrörelsesamarbetet i budgeten för 1988. Enligt utskottets mening kunde därför syftet med förslaget uppnås på annat sätt.

I enlighet med handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete har Nordiska ministerrådet fastställt nya statuter för styrningsgruppen för nordiskt samarbete om folkupplysning och vuxenutbildning, förkortat FOVU.

FOVU har utvidgats med en representant för folkbildningens samarbetsorganisationer jämte en suppleant. Det finns tre sådana samarbetsorganisationer, nämligen Arbetarnas bildningsförbund i Norden, Förbundet Nordisk Vuxenupplysning och Nordisk Konservativ Studienämnd. Genom den av ministerrådet fastställda ordningen ställs en av dessa organisationer helt utanför FOVU, vilket gäller för Nordisk Konservativ Studienämnd för den nu påbörjade fyraårsperioden. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande.

Enligt min mening är det en självklarhet att samtliga tre samarbetsorganisationer på lika villkor skall ingå i FOVU. Det är givetvis bättre med en representant än ingen alls, men det är ju ingen tillfällighet att det är tre skilda organisationer. De verkar var och en utifrån sin ideologiska grundsyn och arbetar under skilda förutsättningar och betingelser. De genomför projekt som till sin karaktär är olika och som i form och innehåll skiljer sig åt. Sammantaget innebär deras verksamhet att en betydande bredd åstadkoms i det internordiska folkbildningsarbetet, vilket givetvis är önskvärt. Det är således starka skäl som talar för att de alla tre är representerade i just den grupp som granskar och bedömer samarbetsprojekten och som handlägger anslagsfrågorna, dvs. FOVU. Det är min förhoppning att ministerrådet snarast tillser att en ändring kommer till stånd i enlighet med vad jag har anfört.

Herr president! Budgeten för nordiskt folkbildningssamarbete har för 1989 fastställts till 2 606 000 danska kronor. Detta är en uppräkningsmedel med ca 13 % i jämförelse med föregående år, vilket kan synas mycket med hänsyn

till normen om 3 %. Det föreligger emellertid ansökningar om projektstöd till närmast det dubbla beloppet, vilket enligt min mening vittnar om behov av ytterligare medel. Detta behov bör kunna tillgodoses genom en omprioritering inom det totala kulturanslagets ram, vilket ministerrådet således bör föranstalta om.

Slutligen konstaterar jag med tillfredsställelse att det förslag om stöd till administrativa åtgärder som framfördes i det tidigare nämnda medlemsförslaget, så till vida har tillgodosetts, att det nu är möjligt att använda en del av beviljade projektmedel också till administration.

Kulturminister Bengt Göransson: Herr president! En mycket kort replik till Hans Nyhage, eftersom det bakom den diskussion som vi för om representationen för olika organ och organisationer ofta finns ett slags strävan att nå status genom att upprätthålla den egna representationen. Den tanke som i varje fall den svenska regeringen har haft när vi har sökt nya strukturer är att möjliggöra för fria och folkliga organisationer att inte var och en för sig sys in i de organ som finns i Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

Att sedan också nya organisationsformer med jämna mellanrum måste prövas är självklart, och ministerrådet kommer att följa den nya organisationen med mycket stor uppmärksamhet; det kan jag försäkra Hans Nyhage.

Nyhage: Herr president! Jag vill bara kort säga att samtliga de tre berörda organisationerna är helt inställda på att de bör vara representerade. Det är inte tillfredsställande att en ständigt måste ställas utanför. Normalt är därtill bara en representant närvarande, den ordinarie eller suppleanten. Jag tackar statsrådet Göransson för löftet att detta kan komma att omprövas.

Saara-Maria Paakkinen: Ärade president! Många av de praktiska verksamhetsformerna inom det nordiska samarbetet hör till kultursektorn. Utbildning, forskning, vetenskap och konst, folkrörelserna och bland dem ung-

domsorganisationerna är något av det viktigaste.

Några samnordiska institutioner och kommittéer på kulturområdet har nyligen fått veta om så stora minskningar av anslag att det rentav paralyserar deras verksamhet.

Jag accepterar att dubbla organisationer avvecklas, jag accepterar att alltför stor byråkrati avvecklas och jag accepterar även att gemensamma resurser används sparsamt.

Men jag frågar om det vore möjligt i det här fallet att göra detta i större samråd med kulturutskottet. Jag är säker på att många av lösningarna skulle ha varit parallella. Nordplus till exempel skulle säkert ha prioriterats högst osv.

Nu har man känslan av att det mellan utskottet och ministerrådet finns en liten förtroendekris som kan försvåra samarbetet. Framdeles bör man handla så att man på kulturområdet inom det nordiska samarbetet tillsammans kan hitta bästa möjliga lösningar.

Kulturutskottet framhåller i sitt betänkande att ministerrådet borde utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin fortsatta verksamhet. Detta är viktigt för att inte stjälpa en verksamhet som ungdomarna väl tagit emot.

Samma uttalande kunde även gälla Nordplus-projektet. I Nordplus finns i år 600 stipendier att söka. Det verkar dock som anslagen inte skulle räcka till. Enligt uppgifter som jag har fått här under sessionen saknas ca. 500 000 DKK.

Därför föreslår jag att man undersöker om det är möjligt att från överskottet från 1987 lämnas en halv miljon DKK till Nordplus-stipendier 1989. På det sättet får vi denna nya samnordiska verksamhet väl igång. Under 1989 måste vi också utarbeta en hållbar plan för finansieringen av projektet nästa år och de kommande åren.

Ärade president! Jag vill i detta sammanhang också säga några ord om en fråga som kunde tas upp även på många andra ställen men som också hör till kulturområdet, nämligen konventionen om barns rättigheter, som är ett viktigt dokument för barnen i hela världen, även i Norden.

Lätt utpekar vi länder med hög barndödlighet eller länder som tillåter användning av barnarbetskraft i industrin. Välfärdsstaternas problem får som konsekvens till exempel fa-

miljevåld riktat mot barn. Under de senaste tiderna har vi även i våra egna länder varit upprörda över den utsträckning i vilken incest förekommer. Inte heller mot detta har vi kunnat skydda våra barn.

I Finland och Danmark är bojkotten av McDonald's ett aktuellt diskussionsämne. I tillägg till det problem med arbetsvillkoren som detta företag har är företaget problematiskt också därför att det ofta använder barnarbetskraft i kvällsarbete – förstås med låga löner.

Välfärdssamhällets konsumtionshysteri driver barn till arbete efter skoldagen och vi fullvuxna accepterar detta, fullvuxna arrangerar sådana arbetstillfällen för barn. Jag tror att många barns skolgång störs av sådant arbete. Jag tror att detta strider mot deklarationen om barns rättigheter och den förestående konventionen.

Krigsleksaker lär barn våldsamma medel att lösa konflikter. Inte heller detta är förenligt med skyddet av barn mot allt ont och våld. Jag tycker att varje nordiskt land bör stanna upp inför barns rättigheter och granska den verklighet vi lever i. Samnordiska strävanden för barnens rättigheter är nödvändiga inom alla områden.

Marianne Samuelsson: Herr president! I ett samhälle som vill överleva och där medborgarna vill ge uttryck för långsiktigt tänkande måste vi bejaka och uppmuntra inlevelseförmåga och konstruktiv fantasi. Där behöver kulturen rikligt med utrymme. Kulturen skulle kunna medverka till en inriktning som skapar tid och rum för besinning och eftertanke. Med en sådan hållning till tillvaron skulle människorna få mycket lättare att ta itu med de stora problemen: miljöförstörelsen och resursuttömningen.

I dag lägger emellertid de kommersiella drivkrafterna beslag på en alltför stor del av människors tid och energi. I detta samhälle kommer kulturen i kläm. Miljöpartiet de gröna vill stärka kulturens ställning och möjligheter i samhället.

Här har under debatten talats om kulturens värden som stora eller små – stora kulturvärden skulle då vara sådant som kostar mycket pengar. Jag vill vända mig mot detta och säga att vi här i Norden bör värna om och ta vara

på även de små kulturvärdena, exempelvis den energi som ligger bakom det jobb de ideella organisationerna lägger ner. Stiftelsen NORDJOBBS har fått 1 miljon i budgeten. Det kan jämföras med att Filmfond har fått 30 miljoner. Det är värden som inte kan mätas parallellt, och man kan heller inte säga att det ena är värt 30 miljoner och det andra 1 miljon – så kan man inte räkna kulturvärden.

Kulturen måste få kosta, och vi måste värna om den. Jag tror att det kulturella samarbetet i Norden kommer att ge oss styrka och kraft att ta itu med de stora frågorna, som exempelvis miljöproblemen.

Elo: Herr president! Det är positivt att ministerrådet enligt rådets önskan har berett en redogörelse för utvecklandet av det nordiska samarbetet inom idrotten. Av redogörelsen framgår tydligt att motion är en viktig fritidsverksamhet i Norden och att idrottsrörelsen samtidigt är den bäst organiserade nordiska folkrörelsen. Motion intresserar och tilldrar sig i synnerhet barn och unga och är därför av särskild samhälls- och betydelse.

Ett positivt drag i redogörelsen är att man, trots att man mångsidigt beskriver det nordiska idrottsarbetets omfattning från toppidrott till motionsidrott för handikappade, från forskningsarbete till utbildning osv., vad beträffar tyngdpunkterna gjort ett klart val för barn, unga, handikappade och dem som motionerar för sin konditions skull. Det är också positivt att man nu inte föreslår nya nordiska organisationsstrukturer utan istället menar att de nuvarande strukturerna skall utnyttjas bättre i framtiden.

Jag hoppas att ministerrådet i sinom tid till rådet överlämnar en redovisning för hur de i utredningen presenterade åtgärderna har förverkligats. Samtidigt är det nödvändigt att man anvisar tillräckligt med pengar för genomförandet av de föreslagna åtgärderna. Det är också viktigt att åtgärderna genomförs i nära samarbete med de nordiska idrottsorganisationerna och myndigheterna. Det är nyttigt att samarbete utvecklas med övriga sektorer då detta är motiverat med tanke på utvecklandet av samarbete inom idrotten.

Till slut vill jag beröra ett område där de nordiska länderna redan samarbetat i många år, nämligen bekämpning av doping. Med

tanke på idrottens framtid är det dock nödvändigt att de nordiska länderna intensifierar sitt samarbete för att bekämpa bruket av dopingmedel. Idrottens renhet, fair-play, är av avgörande betydelse då det gäller idrottens trovärdighet som folkrörelse. Men det är av stor vikt att man utvecklar det nordiska samarbetet också på internationell nivå när det gäller bekämpandet av doping och "apart-heit" inom idrott. Tillsammans får de nordiska länderna större betydelse på internationella fora.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Rynänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønnerby, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot yttrandet röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Margrete Auken, Mary Eide, Hans Engell, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Marianne Jelved, Elver Jonsson, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Jan P. Syse, Karin Söder, Anders Talleraas och Lars Werner.

Yttrandet hade sålunda antagits med 65 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

2-

B 95/k: Ministerrådsförslag om ändring av det nordiska kulturavtalet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ändringar i Artikel 5, litra d i avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete i enlighet med ministerrådsförslag B 95/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

Saara-Maria Paakkinen (kulturutskottets talesman): Ärade president! Kulturutskottet har behandlat ett ministerrådsförslag, i vilket det föreslås en ändring av det avtal om nordiskt kulturellt samarbete, som trädde i kraft i början av år 1972.

I ministerrådets förslag föreslås en ändring beträffande mediaområdet i kulturavtalet. Som en förklaring till detta vill ministerrådet hänvisa till den handlingsplan för nordiskt samarbete som rådet godkände vid sessionen i fjol i Oslo. I denna handlingsplan fick det nordiska mediasamarbetet en mycket undanskymd placering. Detta skall nu rättas till med en justering av själva kulturavtalet.

Ändringen föreslås ske i Artikel 5 litra d, där det nu stadgas att det nordiska samarbetet skall omfatta annan kulturell verksamhet i vid bemärkelse och inriktas på "virksomhe-

ten innenfor arkiver, biblioteker, museer, radio, fjernsyn og film samt annen kulturell formidlingsvirksomhet". I ändringsförslaget står bl.a. att samarbetet skall omfatta "virksomheten på medieområdet, som omfatter radio, TV, film, videogrammer og andre elektroniske medier".

Kulturutskottet uttalar tillfredsställelse över det erhållna ministerrådsförslaget. Dessutom ser man förslaget om ändringen som ett led i utbyggnaden av ett starkare samarbete på massmediaområdet. Kulturavtalet är det grundläggande elementet och en nödvändig förutsättning för att samarbetet skall kunna utvecklas. Därför anser utskottet att det är ytterst viktigt att den föreslagna ändringen skall kunna träda i kraft så fort som möjligt.

Ärade president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Johan J. Jacobsen, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sørderby, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta

Väänänen, Porsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Margrete Auken, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Gutormsson, Marianne Jelved, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster mot 1.

3

A 817/k: Medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

4

A 822/k: Medlemsförslag om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden.

Marianne Samuelsson (kulturutskottets talesman): Herr president! I detta medlemsförslag föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden:

Bakgrunden härför är att det krävs en ekonomisk grundtrygghet för att projektet Nordjobb skall kunna fortsätta och ytterligare utvecklas. De officiella samarbetsorganens medverkan måste därför säkras nu. Nordjobb har funnits i tre år, och ca 2700 ungdomar mellan 18 och 25 år från samtliga nordiska länder har under denna tid haft möjlighet att delta i projektet. Stiftelsen Nordjobb är som flertalet redan vet stiftad av Föreningen Norden och Stiftelsen för industriutveckling i Norden med en observatör från Nordiska ministerrådet. Det är emellertid Föreningarna Norden som administrerat projektet nationellt. Arbetsplatser har anordnats, bostäder anskaffats och ambitiösa fritidsprogram har arrangerats. Nordjobbs styrka är att olika parter i god växelverkan garanterar projektet. En svaghet är dock bristen på kontinuitet i bidragsgivningen från såväl näringslivet som det officiella nordiska samarbetet.

Kulturutskottet anser i likhet med flertalet remissinstanser att det är mycket positivt att ungdomar bereds tillfälle att vistas i ett annat nordiskt land och därigenom inhämta sociala och kulturella impulser. Inte minst torde det vara viktigt att ungdomar lär sig förstå och även tala ett annat nordiskt språk. För framtiden kan detta verka för ett öppnare Norden och en ökad samhörighet. I handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete, som antogs vid sessionen i Oslo 1988, konstaterades att Norden erfar en växande internationalisering både på globalt och europeiskt plan. Utskottet anser att Norden i sina strävanden att bygga ut det kulturella samarbetet måste vara öppet inför utvecklingen i Europa men att förutsättningen för att det nordiska samspelet skall kunna fortsätta och utvecklas ytterligare är att Norden lyckas bevara samhörigheten.

Herr president! Nordjobb är unikt och har ingen motsvarighet i Europa. Utvecklingen av Nordjobb till Vänortsjobb och Nordpraktik, som nu planeras, bidrar till ännu större möjligheter för ungdomar att utvidga sina erfarenheter inom Norden. För att säkerställa projektet för framtida generationer krävs tryggande ekonomiska resurser som grund.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Under denne session har en række ministre og mange medlemmer i Rådet talt varm om Nordjob. Og de har gjort det med overordentlig god grund, fordi Nordjob er et godt og meget vellykket projekt.

I den rekommandation, som vi nu skal stemme om om lidt, står der, at Nordjob skal garanteres en økonomisk grundtryghed for sin virksomhed og udvikling i fremtiden. Nu forholder det sig jo sådan, at det er ikke nok at vedtage noget her. Der skal også handles til. Og det er sådan, at Nordjob's økonomi ikke er sikret for 1989, tværtimod er Nordjob i store økonomiske problemer. Godt nok er der sat en million kroner af på den økonomiske handlingsplan, men til gengæld er Nordjob gledet ud på kulturbudgettet.

Skal Nordjob sikres for 1989, så er behovet et tilskud på 1 1/2 million danske kroner. Derfor vil jeg gerne spørge Ministerrådet, om de vil sikre, at Nordjob, – jeg håber, Ministerrådet hører efter, men det vil jo vise sig – får dette helt nødvendige tilskud i indeværende år. Det drejer sig om 1/2 million. Vi kan se, hvad der andre steder i verden bruges på ungdomsudvikling. EF har sat astronomiske beløb af.

Her drejer det sig altså om, hvorvidt vi på et vellykket og godt projekt vil ofre 1 1/2 mio. kr. Gør vi det ikke, frygter jeg alvorligt, at vi, når vi mødes i Reykjavik i 1990, må konstatere, at Nordjob ikke længere eksisterer.

Ylva Annerstedt: Herr president! Jag kommer senare under behandlingen av kulturutskottets saker att få svar på ett spørgsmål som gäller just Nordjobb. vi får alltså ytterligare en debatt i frågan.

Till dess vill jag bara instämma i vad Dorte Bennedsen har sagt tidigare om behovet av satsningar på Nordjobb och på ungdomarna. Efter det att Nordjobb har kommit i gång har nämligen intresset ökat bland de nordiska ungdomarna för att engagera sig i t.ex. Föreningen Norden. Aldrig så aktiva pensionärsföreningar inom Norden kan inte föra den nordiska tanken vidare för evigt. Därför är det särskilt viktigt att satsa på Nordjobb.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jørgensen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Peder Sønderby, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Margrete Auken, Ilka-Christian Björklund, Mary Eide, Hans Engell, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hjörleifur Guttormsson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Riitta Järvisalo-Kanerva, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Preben Lange, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Harald Synnes, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster mot 1.

5

A 823/k: Medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inleda ett arbete med ett statsbidragssystem till Föreningarna Norden för att öka och intensiviera arbetet med nordiska lägerskolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta avseende.

Berit Oscarsson: (kulturutskottets talesman): Herr president! Även det här ärendet gäller ungdomen i Norden. I medlemsförslaget föreslås att man skall införa ett statsbidrag i de nordiska länderna för lägerskolor i ett annat nordiskt land.

Kulturutskottet anser att nordiskt ungdomsutbyte har ett stort värde och främjar ömsesidig nordisk kännedom om länderna och kulturen. Nordiskt ungdomsutbyte bäddar också för framtida samarbete.

Det är vidare utskottets uppfattning att nordiska lägerskolor utgör en värdefull form av skolutbyte. Lägerskolor varar normalt en vecka. Man ersätter då den traditionella teoretiska undervisningen med praktiska studier på fältet, där eleverna får lära känna det andra landets natur, språk och historia.

Utskottet har vid flera tillfällen understrukt betydelsen av ett nordiskt ungdomsutbyte, inte minst i samband med medlemsförslaget om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden.

Utskottet konstaterade då att skolutbytet inom Norden är en av de högst prioriterade verksamheterna inom kulturutskottets område och att man bör inrikta det nordiska samarbetet på att åstadkomma ett omfattande elevutbyte inom Norden.

Vidare framhöll utskottet att Nordiska rådet under en följd av år arbetat för att få till stånd ett omfattande elevutbyte inom Norden, och även om lärar- och elevutbytet är ett traditionellt inslag i kulturutbytet mellan de nordiska länderna har det ännu inte varit möjligt att uppnå ett utbyte i den omfattning som vore önskvärd ur kulturpolitisk synpunkt och

naturlig med tanke på bredden i det nordiska samarbetet.

Även i betänkandet över ministerrådets förslag till handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet prioriterar utskottet speciellt en utbyggnad av studentutbyte och lärar- och elevutbyte vid genomförandet av handlingsplanen under perioden 1989–1991.

Utskottet framhöll att en brist i planen var att den inte innehöll åtgärder som väsentligt ökar lärar- och elevutbytet i Norden. En målsättning för elevutbytet på sikt borde vara att man en gång under sin skoltid får besöka en skola i ett annat nordiskt land.

Utskottet underströk därför att ytterligare åtgärder skyndsamt bör vidtas för att förbättra förutsättningarna för elevutbytet och att ansvaret för arbetet med frågor som berör lärar- och elevutbyte bör preciseras inom ministerrådsorganisationen.

Samtliga remissinstanser som har yttrat sig över medlemsförslaget om statsbidrag till lägerskolor i annat nordiskt land tillstyrker förslaget syfte. I en del remissvar har en kritisk inställning till förslaget om statsbidrag uttalats, och man har påpekat Västnordens speciella ekonomiska svårigheter när det gäller nordiska lägerskolor. Föreningen Norden har traditionellt administrerat och organiserat nordiskt elevutbyte och lägerskolor med knappa resurser. Erfarenheterna från detta är värdefulla och den dyrbara sakkunskapen förtjänar att användas vidare.

Utskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inleda arbetet med ett statsbidragssystem till Föreningarna Norden för att öka och intensiviera arbetet med nordiska lägerskolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta avseende.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Butte-

dahl, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jääteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sønderby, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Margrete Auken, Mary Eide, Hans Engell, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Lars Werner och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster mot 1.

6

A 830/k: Medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast stödja den pågående försöksverksamheten angående forskning om

den skogsfinska kulturen som bedrivs i samarbete med berörda intressegrupper.

Thea Knutzen (kulturutskottets talesman): Hr. president! Det föreliggande medlemsförslag foreslår stötta till forskning om den skogsfinska kulturen. Det gjelder et femårs prøveprosjekt knyttet til høyskolen i Örebro. Prosjektet skal ha sentrum i et Finnskogenes forsknings- og utdanningssentrum i Hällefors, som har stort innslag av finsk innvandring både i eldre og nyere tid.

Når medlemsforslaget er underskrevet av representanter for tre land og tre av parti-gruppene i Nordisk Råd, er ikke dette tilfeldig. Det har sammenheng med at forslaget gjelder forskning på et felt som var fellesnordisk flere hundre år før Nordisk Råd ble etablert. Utvandringen fra de finske skogsområdene til Sverige og Norge fra 1500-tallet hadde stort omfang og store virkninger i alle tre land. Det er karakteristisk at et stort område i Norge kalles Finnskogen, og området strekker seg også inn i Sverige. Det er områder med rike finske tradisjoner med spesielle særtrekk som er enestående, bl.a. den skogsfinske næringen med avsviing av skog.

Kunnskapene utenfor de skogsfinske områdene om de kulturelle, næringsmessige og etnografiske særtrekkene er imidlertid små og tilfeldige. Både utvalget og høringsinstansene slutter derfor opp om hovedhensikten i medlemsforslaget, nemlig at det bør gis nordisk støtte til økt og samordnet forskning om den skogsfinske kulturen. Det fremheves at slik forskning i tillegg til den historiske interesse den vil ha, også vil bidra til å styrke identiteten hos dagens innvandrere. Utvalget peker på at det er viktig å forske i de nordiske minoritetenes kultur og klarlegge og bevare minnet om de kulturtrekk som fantes og fortsatt finnes i Norden. Forskningen kan også danne grunnlag for fremtidig næringsvirksomhet, bl.a. kulturturisme, der man f.eks. kan følge de stiene der innvandrerne gikk på sine ben.

Utvalget og også noen av høringsinstansene understreker at medlemsforslaget ikke innebærer opprettelse av en ny institusjon. Det dreier seg om å gi støtte til forsøksvirksomhet som alt pågår ved en eksisterende institusjon.

Utvalget mener det er viktig at prosjektet

tar sikte på å samle og samordne forskning som gjøres både av profesjonelle og amatører. Enkelt personer har hittil gjort en stor innsats. Fra norsk side vil jeg gjerne nevne forfatteren Åsta Holth, som har store kunnskaper om sin hjemtrakt Finnskogen, og som også har anvendt dem i sine bøker. Nordiska Muséet sier i sin høringsuttalelse at det håper at et utviklet samarbeid mellom profesjonelle og amatører kan få frem nye perspektiver i det eldre materialet om emnet som finnes i muséet.

Utvalget finner at Finnskogarnas forsknings- og utdanningscentrum i Hällefors bør kunne fungere som forskningsbase for alle de berørte interessegrupper, og har tatt disse gruppenes medvirkning i forskningsprosjektet med i sin konklusjon.

Jeg anbefaler med dette Rådet å vedta utvalgets innstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Fleming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Karin Söder, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Margrete Auken, Mary Eide, Hans Engell, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Hjørleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelled, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Lars Werner, Lena Øhrsvik och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 1.

7

A 834/k: Medlemsförslag om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att medverka till att vid ett befintligt institut på Färöarna sätta igång verksamhet, t.ex. i form av en tjänst, med syfte att stärka de små språkområdena i Norden såvitt gäller barn- och ungdomsböcker på färöiska, grönländska och samiska.

Dam (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Det skal være ganske kort. Jeg er glad for den anerkendelse af relevansen i det oprindelige forslag om oprettelsen af et børnebogsinstitut for de små sprogområder, som ligger i udvalgsbehandlingen og i de indhente- de udtalelser. Det er en anerkendelse af, hvor vigtigt det er at styrke adgangen for børn og unge til litteratur på modersmålet. Og det er selvkært, at de små sprogområder ikke har ressourcer til den samme produktion, om man så må sige, af litteratur på modersmålet som de større områder.

Jeg har også forståelse for, at Kulturudvalget ikke anser det for hensigtsmæssigt – netop nu i hvert fald – at oprette et helt institut,

men i stedet anbefaler oprettelsen af en stilling ved en værende institution i Tórshavn, f.eks. Landsbiblioteket eller inden for undervisningsadministrationen.

Så jeg vil gerne anbefale den rekommendation, som præsidenten lige har læst op.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Margrete Auken, Mary Eide, Hans Engell, Kjell Magne Fredheim, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hjörleifur Gutormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Anneli Jäätteenmäki, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Helge Adam Møller, Páll Pétursson, Oddrunn Petersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Lars

Werner, Porsteinn Pálsson och Lena Öhrsvik.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 1.

8

A 837/k: Medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att under medverkan av bl.a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

Mirja Ryyänen (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har behandlat ett medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker.

I medlemsförslaget konstateras att inom undervisningen används datorer i allt större utsträckning som ett medel att höja undervisningens kvalitet och förbättra dess resultat. Detta gäller i synnerhet den tekniska utbildningen där man på senare år har börjat använda databaserade arbetsstationer för att effektivt göra de teknologiska undervisningen i allmänhet, och i synnerhet för att göra de studerande förtrogna med den CAD/CAM-teknik som blivit mycket allmän inom industrin.

Enligt förslagsställarna har det emellertid visat sig svårt att utnyttja dessa arbetsstationer tillräckligt effektivt till följd av problem med att få fram tillräckliga dataprogram lämpade för undervisningsändamål. En orsak härtill är att de nationella resurserna i de enskilda nordiska länderna är otillräckliga.

I medlemsförslaget föreslås dessutom att den sakkunskap och erfarenhet som fås av framställning av dataprogramvara för grund-

och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden sedan mycket väl kunde användas för framställning av dataprogramvara för andra lämpliga utbildningsområden.

I de flesta remissyttranden som avgivits med anledning av medlemsförslaget förordas att man tar fram den föreslagna dataprogramvaran. Eftersom programvara är ekonomiskt och arbetsmässigt resurskrävande anses nordiskt samarbete på detta område vara mycket lämpligt och positivt. Man borde relativt snabbt kunna få fram resultat som kan vara till nytta för alla nordiska länders utbildningsinstitutioner och näringsliv.

Några remissorgan anser emellertid att den i medlemsförslaget nämnda CAD/CAM-tekniken som blivit mycket allmän inom industrin, inte är relevant för undervisningsprogram. Det framhålls att sådana program är mycket dyra och eftersom utvecklingen inom området sker mycket snabbt anses det olämpligt att använda den.

I likhet med remissinstanserna ser utskottet positivt på initiativ ägnat att spara ekonomiska resurser och arbete. Samordning och samarbete mellan de nordiska länderna på det föreslagna området är mycket viktigt, inte minst med tanke på den framtida utvecklingen på området.

Kulturutskottet konstaterar dessutom att medlemsförslaget har ett mycket viktigt syfte, nämligen att ta fram den dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

Utskottet understryker dock betydelsen av att man inom Norden använder den nya teknologin i utbildningen för att kunna delta i "internationaliseringen" som nu pågår och föreslår därför igångsättandet av ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Björkstrand: Herr president! Det är med tillfredsställelse jag noterar att utskottet enhälligt ställt sig bakom initiativet om att utveckla data-assisterad utbildning av ingenjörer

och tekniker. Ett nordiskt samarbete på detta område är, som utskottet också framhåller, viktigt, lämpligt och dessutom ekonomiskt fördelaktigt. Det är min förhoppning att nordiska ministerrådet omedelbart sätter i gång projektet. Det här är viktigt med tanke på den snabba utvecklingen på detta område i USA och inom EG och att man senare utvidgar arbetet på att ta fram dataprogramvara också på andra utbildningsområden. Här har vi ett samarbetsområde där vi har mycket att vinna på nordiskt samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Margrete Auken, Mary Eide, Hans Engell, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Hjørleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge

Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Arne Skauge, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Lars Werner, Porsteinn Pálsson och Lena Öhrsvik.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

9

A 840/k: Medlemsförslag om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Valgerður Sverrisdóttir (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Som kulturudvalgets talsmand for betænkningen over medlemsforslaget om koordinerede foranstaltninger til at forbedre uddannelses- og praktikantudvekslingssamarbejdet vil jeg fremføre følgende:

Der er et vigtigt formål med medlemsforlaget, nemlig at påvirke de nordiske lande til i samarbejde med interesseorganisationer at virke for i fællesskab at forcere uddannelses- og praktikantudvekslingssamarbejdet med EF.

Den europæiske integration og den deraf følgende internationalisering har været et aktuelt emne i Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds arbejde. I handlingplanen for det nordiske kulturelle samarbejde konstateres, at Norden ikke kan stå uden for denne igangværende internationalisering, og at åbenhed inden for udviklingen i det øvrige Europa er uundgåelig.

På udvalgets seminar om "Den europæiske integration i nordisk samarbejde og højere uddannelse" den 26.–28. september 1988 diskuteredes de nordiske indbyggerses uddannelsesmuligheder i det øvrige Europa. Der

kom det frem, at det er yderst nødvendigt, at de nordiske universiteter og højere læreanstalter kan deltage på et eller andet niveau i EF's netværk på uddannelsesområdet, f.eks. ERASMUS og COMETT, og at et fælles europæisk uddannelsesområde er det mest ønskværdige for fremtiden, ikke mindst under hensyn til at styrke Europa konkurrencemæssigt over for Japan og USA.

Det er meget vigtigt, at et vesteuropæisk samarbejde i uddannelses-, forsknings- og udvekslingsspørgsmål videreudvikles. NORDPLUS-programmet, som påbegyndtes 1988, er et vigtigt udgangspunkt for nordens eventuelle deltagelse i ERASMUS-programmet. Ledelsesgruppen for nordisk samarbejde inden for de højere uddannelser har haft diskussioner med EF om samarbejde om de to programmer. Det er blevet konstateret, at man inden for EF er interesseret i NORDPLUS, og at der findes muligheder for deltagelse for de nordiske lande i ERASMUS om nogle år, eventuelt på programniveau.

COMETT-programmet, som er samarbejde mellem næringsliv og højere læreanstalter for udvikling af teknologiudvikling, påbegyndtes inden for EF i 1987, og EF-Kommissionen har for nylig præsenteret et forslag om mulighed for de enkelte EFTA-lande for aftaler om deltagelse i COMETT II.

Inden for EF har man afsat ressourcer, så mellem 25.000 og 30.000 unge under en 3-årig periode kan få mulighed for at tilbringe en uge i et andet EF-land inden for rammen af YES-programmet. Kulturudvalget har pointeret det vigtige i, at de nordiske lande iværksætter et arbejde om deltagelse heri.

Det er yderst vigtigt, at de nordiske lande gennem de nordiske offentlige organer vedtager de nødvendige foranstaltninger for at få et vesteuropæisk samarbejde om uddannelses-, forsknings- og udvekslingsprogram.

Hr. præsident! Med disse ord foreslår jeg godkendelse af udvalgets forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till votering.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Gustav Björk-

strand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Rynnänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Þorsteinn Pálsson, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Mary Eide, Hans Engell, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Oddrun Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Lars Werner, Marjatta Väänänen och Lena Öhrsvik.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

10

A 849/k: Medlemsförslag om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

11

A 835/k: Medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k: Medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något med anledning av medlemsförslagen.

Björkstrand (kulturutskottets talesman): Herr president! Utskottet har kommit fram till att ett nordiskt översättarcentrum i Vasa i Finland inte kan upprättas vid nuvarande tidpunkt. Man hänvisar framför allt till de antagna höga byråkratiska kostnader ett sådant projekt kunde föra med sig. Men utskottet betonar att man skulle ge den nya bok- och bibliotekskommittén tillfälle att se över verksamheten på området innan Nordiska rådet är berett att ta ställning till större ändringar i det nuvarande systemet. Det är min förhoppning att man i det sammanhanget också ser närmare på kostnadsfrågorna och utreder i vilken utsträckning översättningscentrets verksamhet kan finansieras över den finska budgeten och hur stor del av kostnaderna som de facto skulle falla på den nordiska budgeten. Efter den här utredningen kan det bli aktuellt och angeläget att återkomma till denna fråga, som tveklöst är viktig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

12

A 847/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

13

A 848/k: Medlemsförslag om en nordisk bokserie

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie upptagande god nordisk litteratur.

Elsi Hetemäki-Olander (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har behandlat ett medlemsförslag om en nordisk bokserie, vars syfte är att utveckla den kulturella gemenskapen i Norden. Detta syfte skall enligt medlemsförslaget uppnås genom att man stärker den nordiska litteraturens ställning i Norden. Jag vill dock påpeka betydelsen av den önskan som kulturutskottet har gett följande lydelse: Utskottet understryker att den nya bok- och bibliotekskommittén inom Nordiska ministerrådet bör ges tillfälle att se över verksamheten på litteraturområdet inom Norden och evaluera de erfarenheter som har uppnåtts och de stödordningar som nu gäller.

Utskottet anser i likhet med förslagsställarna att den nordiska litteraturens ställning bör stärkas med alla tillbudsstående medel. Det är nödvändigt att värna om den nordiska kulturen i en tid av ökande internationalisering. Med tanke på detta tror utskottet att upprättandet av en nordisk bokserie stimulerar det nordiska litteraturintresset. Medlemsförslaget väntas även bidra till att öka språkförståelsen i Norden. Med publicering av böcker på originalspråk kan man inom Norden öka förståelsen för de övriga nordiska ländernas språk.

Bokserien kan vidare bidra till att aktivera översättningsverksamheten när det gäller de nordiska språken och därmed hjälpa till att sprida den nordiska litteraturen till ett större antal människor inom Norden.

Att boken har en stor betydelse för den nordiska gemenskapen visar också litteraturpriset som vi delar ut årligen. Men vi måste se till att de fina nordiska böckerna når sina läsare. Man kan utgå från att en nordisk bokserie kan bidra till att stimulera och förbättra den nordiska bokdistributionen i och med att

500 exemplar, så som man nu har tänkt, av varje titel distribueras till grannländernas bibliotek.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Esko Aho, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eido Guðnason, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Fleming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Thea Knutzen, Sakari Knuuttilla, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Atli P. Dam, Mary Eide, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelled, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Theo Kortzinsky, Preben Lange, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Lars Werner, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

14

C 12/k: Berättelser rörande kulturutskottets verksamhetsområde 1987

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga de till kulturutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avbröts härefter kl. 12.25 och återupptogs kl. 14.00

15

E-saker

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska studenters tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemlandet¹

Ólafur G. Einarsson: Hr. præsident! Jeg har stillet følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd: Vil Nordisk Ministerråd arbejde for, at nordiske studenter får samme ret som de egne landes medborgere til optagelse på uddannelsesinstitutioner i andre nordiske lande end hjemlandene, eller vil Nordisk Ministerråd arbejde for, at nordiske studenter får samme ret til optagelse på uddannelsesinstitutioner som de udenlandske studenter, som ifølge allerede indgåede aftaler har de bedste vilkår?

Undervisningsminister **Haarder:** Hr. præsident! I 1977 traf Ministerrådet principbeslutningen om adgang til videregående uddannelser i de nordiske lande. Det anbefalede, at det optages et antal kvalificerede udenlandske, herunder også nordiske, studerende, på videregående uddannelser med adgangsbegrænsning. Kvoten eller andelen af studiepladser bør ikke overstige 10 pct. af det totale antal studiepladser.

Det var altså principbeslutningen fra 1977.

Ifølge den nye kulturhandlingsplan skal der udarbejdes en overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab eller Fællesnordisk

Netværk, og denne overenskomst skal omhandle følgende foranstaltninger:

For det første: Det enkelte land forpligter sig til at kortlægge og fjerne juridiske og økonomiske hindringer for, at andre nordiske landes borgere kan optaget ved kompetencegivende uddannelser.

For det andet: Revision af eksisterende særlige kvoter for nordiske studerende ved uddannelser, hvortil adgangen er begrænset.

For det tredje: Ydelse af normal studiestøtte fra hjemlandet til alle studerende, der uddanner sig i et andet nordisk land.

For det fjerde: Hurtig gensidig orientering om uddannelser, hvor optagelsekapaciteten ikke er udnyttet, således at ledige pladser kan blive stillet til rådighed for uddannelsessøgende fra de andre nordiske lande.

Det var altså de fire punkter i kulturhandlingsplanen, og det er dem, hvorom der skal udarbejdes en overenskomst. Der arbejdes i Ministerrådet i øjeblikket med en kortlægning af disse hindringer. I sommeren 1989 – altså nu til sommer – vil rapporten være færdig, derefter skal regeringene tage stilling til den og stille forslag om nødvendige foranstaltninger. Jeg håber, at jeg dermed har dels givet en status, dels givet svar på både første og anden del af spørgsmålet.

Der er i forudsætningerne for spørgsmålet ganske rigtigt peget på danske optagelsesregler og herunder også reglerne i de europæiske traktater, hvorefter børn af en statsborger fra et EF-land kan optages på de videregående uddannelser, hvis forældrene har været beskæftiget ved en anden medlemsstats område og børnene er bosat i landet på ansøgnings-tidspunktet.

Hvis vi ønsker at anvende en tilsvarende regel i Norden, er det en forudsætning, at landene i fællesskab finder en løsning på adgangsbegrænsningsproblemet, ellers vil et stort antal studerende selvfølgelig søge til det land, hvor der på et eller flere områder er de lempeligste adgangskriterier.

Med hensyn til kravene i Danmark kan jeg oplyse, at der i tilfælde af adgangsbegrænsning i Danmark kan optages 10 pct. med udenlandsk statsborgerskab. Det betyder, at der ved uddannelser med fri adgang ikke er en kvote på maksimum 10 pct. til ansøgere med udenlandske statsborgerskab. Dog gælder der et krav om dansk kundskaber, som for

¹ Frågan tryckt s. 2431.

de fleste ikkenordiske udlændinges vedkommende medfører, at de ikke kan optages. Men det gælder jo ikke nordiske studerende, for nordiske studerende vil opfylde kravet om danskundskaber og er altså derigennem bedre stillet end andre udlændinge.

Så vidt status og fremtidsplaner på dette felt.

Jeg vil gerne forsikre Ólafur Einarsson om at det, han her spørger om, er noget af det allervæsentligste, for mig at se, på kultur- og undervisningsområdet og på forskningsområdet, for det drejer sig om, at de studerende skal opfatte hele Norden som deres hjemmebase, og at de derfor, når de søger uddannelse, skal huske at se, også hvad der er af tilbud i andre nordiske lande: derfor skal vi fjerne hindringer for vandring over grænsen, når det gælder uddannelse. Hensigten med dette svar var derfor at være så positiv som overhovedet muligt.

Ólafur G. Einarsson: Hr. præsident! Jeg vil takke Ministerrådet for svaret på mit spørgsmål. Den overenskomst, som ifølge kulturhandlingsplanen skal udarbejdes om nordisk uddannelsesfællesskab, kommer uden tvivl til at gøre det lettere for nordiske studenter at studere i Norden uden for deres hjemland.

Jeg vil henvise til det slutdokument, som Ungdommens Nordiske Råd antog enstemmigt ved sin session for nogle dage siden. Der er ønsket om forbedringer på uddannelsesområdet et af hovedpunkterne. Ungdommen kræver, at de nordiske studerende, som søger optagelse på uddannelsesinstitutioner i Norden, skal søge inden for den samme kvote som indenlandske studenter og ikke indgå i gæstestudentkvoten.

Dette krav mener jeg at Nordisk Ministerråd snarest bør arbejde for at imødekomme. I lyset af den integration på uddannelsesområdet, som vi stræber efter, anser jeg det for at være helt naturligt. Men som præliminær forbedring henstiller jeg, at Danmark snarest giver nordiske studenter de samme rettigheder, som studenter fra EF-landene allerede har, og jeg forstod ministerens ord således, at det vil Danmark gøre. Jeg takker ministeren for svaret.

Diskussionen forklarades herefter avsluttet.

E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet angående undervisning på eget språk för samer¹

Claes Andersson: Herr president! Med hänvisning till Arvo Kempainens skriftliga motivering vill jag ställa följande spørgsmål till Nordiska ministerrådet: Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att samerna skall kunna få undervisning på eget språk på alla utbildningsnivåer i de enskilda nordiska länderna?

Undervisningsminister Taxell: Herr president! Det är ett nationellt ansvar i de nordiska länderna att sörja för medborgarnas rätt till utbildning. Det gäller alla nivåer i utbildningssystemet och alla befolkningsgrupper. Nordiska ministerrådets insatser på utbildningsområdet blir därför i första hand av samordnande slag – att uppmuntra och stödja samarbetet på olika utbildningsområden och också att vara pådrivande. I vissa fall ger ministerrådet också stöd till särskilda samsamarbetsorgan. Nordiska ministerrådet ger stöd till två organ som inrättats till stöd för den samiska kulturen, nämligen till Nordiska samerådet och Nordisk samiskt institut. I stadgarna heter det:

”Instituttet skall tjäna det samiska folket genom att skapa förståelse för, befästa och föra vidare samiskt språk och kulturliv, byggt på samiska traditioner och värderingar.”

I de nordiska länderna med samisk befolkning utgår man från att samiska barn bereds möjlighet att få undervisning på eget språk i grundskolan. I Sverige utreds för närvarande hur det samiska språkets ställning ytterligare skall kunna stärkas.

För Finlands del vill jag nämna att om min elev bor i samernas hemspråksområde och måste studera både på finska och samiska får elevens vårdnadshavare välja undervisningsspråket. Omfånget är beroende på elevunderlaget. Under de senaste åren har vi i Finland ökat satsningarna på utveckling av läromedel på samiska. För arbetet med utformningen av den samiska undervisningen har vi tillsatt ett särskilt samiskt utbildningsråd. Jag vill ytterligare nämna att samiska parlamentet i Finland har lämnat ett förslag till samisk språklag, som det hänvisas till i frågan, som skulle

¹ Frågan tryckt s. 2442.

stödja det samiska språket och undervisning på samiska.

I Norge har en samisk högskola grundats och börjar sin verksamhet från och med studieåret 1989-90. Den kommer att kunna ta studerande också från Finland och Sverige och anställa lärare från dessa länder.

Slutligen är det viktigt att framhålla att samerna själva använder sitt språk och också kan välja samisk utbildning.

Claes Andersson: Herr president! Jag tackar minister Taxell för hans i positiv ton hållna svar på mitt spørsmål: Samerna är trots alla hittillsvarande åtgärder en ytterst underprivilegerad minoritet i Norden. Samerna är vana vid löften om utredningar och förbättringar, men åtgärderna har tillsvidare varit ganska blygsamma.

Jag skulle vilja fråga minister Taxell om han kunde specificera vilka åtgärder man planerar för att garantera att högre undervisning kan ges på samiska. Finns det planer på att utvidga radio- och TV-tider för den samiska minoriteten? Finns det konkreta planer på att förbättra utgivningen av läroböcker och annan litteratur på samiska? Finns det någon tidtabell för dessa åtgärder?

Undervisningsminister **Taxell:** Herr president! Claes Andersson sade här att åtgärder har varit blygsamma, vilket säkert delvis stämmer. En ännu viktigare iakttagelse är att åtgärderna borde ha satts in betydligt tidigare och att vi idag är mer medvetna om problematiken än vi var för 10–20 år sedan.

När det gäller de olika frågor Claes Andersson ställde vill jag upprepa vad jag sade: Den samiska högskolan som grundats och som börjar sin verksamhet från och med läsåret 1989–90 i Kautokeino, om jag är rätt underrättad, kommer att öka förutsättningarna för högre utbildning på samiska. Från finsk sida är vi intresserade av att för vår del medverka till att det ges möjlighet för samerna i vårt land att delta i denna undervisning.

Vad gäller frågan om läroböcker kan jag bara nämna vad som har gjorts i Finland. Vi har både i fjol och i år kraftigt höjt anslagen till läromedelsproduktionen på samiska. Det finns ett helt program som utbildningsrådet för samerna som finns i Finland har gjort upp. Avsikten är att i görligaste mån försöka för-

verkliga planerna, kanske inte exakt enligt den tidtabell som faststälts men i varje fall i stort.

När det gäller radio- och TV-tiderna måste jag säga att arbetsfördelningen i Finland är sådan att det är trafikministern som skall svara på den frågan, trots att det skulle vara motiverat att diskutera detta här. Jag känner inte till vilka utvecklingsprojekt som finns på gång, men vi kan säkert diskutera det med Claes Andersson i samma vänliga anda i riksdagen i Finland.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående finska TV- och radiosändningar i Nordnorge¹

Marjatta Väänänen: Herr president! En betydande del av befolkningen i Nordnorge är av finskt ursprung, de vill följa radio- och TV-sändningarna från Finland för att bibehålla sitt modersmål. Min fråga lyder: Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att finska radio- och TV-sändningar skall kunna nås i Nordnorge?

Fiskeriminister **Mørk Eidem:** President! Nordisk Ministerråd er enig i de grunner spørsmålsstilleren, Marjatta Väänänen, anfører for å gi finsktalende i Norge adgang til radio- og TV-sendinger på sitt eget språk. Språket er grunnlaget for et folks kultur og identitet. Fra norsk side ser man det som prinsipielt viktig at også språklige minoriteter får adgang til å bruke sitt morsmål og får anledning til å motta kulturimpulser på sitt eget språk. I den forbindelse er radio og fjernsyn en viktig faktor som kan bidra til å opprettholde et minoritetsspråks status og gi det økt bruksfrekvens.

I dag har den finsktalende befolkning i Nord-Norge bare begrensede muligheter for å motta finskspråklige radio- og fjernsyns-sendinger. Norske myndigheter har mottatt flere henvendelser fra foreninger og andre i Nord-Norge om at det må bli åpnet adgang til å spre finsk fjernsyn til finskspråklige grup-

¹ *Frågan tryckt s. 2443.*

per i Norge, først og fremst i Finnmark.

Nordisk Ministerråd mener slik spredning mest hensiktsmessig bør skje ved å bruke satellitt. Dette er teknisk sett den enkleste måten å gjennomføre slik spredning på, og kan kanskje realiseres dersom et finsk program spres med henblikk på fmskpråklige bosatt i Sverige. Dette ser imidlertid ut til å være en usikker mulighet.

Norske myndigheter er derfor nå innstilt på å imøtekomme søknader om konsesjon til å opprette frekvensomformere for spredning av finsk radio og fjernsyn i Nord-Norge, finansiert privat.

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag tackar minister Mørk Eidem för hans svar, men tyvärr måste jag konstatera att jag är besviken på hans svar. Det avviker från den nordiska linjen. Man kan knappast ens formellt tänka sig att man skulle sända program inom den offentliga servicen med hjälp av privat finansiering.

Saken borde skötas, enligt min mening, mellan regeringarna som man gjort mellan Finland och Sverige. Man skulle inte tro att det finns stora hinder för att förverkliga saken.

Konstnaderna för det välfungerande radio- och TV-samarbetet mellan Finland och Sverige är av en helt annan, mycket större klass, ekonomiskt sett, än det skulle bli fråga om i ett samarbetet på detta område mellan Norge och Finland. Därför tänker jag ställa en tilläggsfråga: Har den norska regeringen inte planer i detta avseende?

Björkstrand: Herr president! När Tele-X-projektet inte förverkligades konstaterade man i det sammanhanget att det är väldigt viktigt att man utökar möjligheterna att kunna följa med i radio- och TV-program över nationsgränserna. I samarbetet mellan Finlands och Sveriges regeringar har man genom insatser via de nationella budgeterna nått utmärkta resultat, och jag tycker att den vägen borde man också använda när det gäller kvenerna i Norge. Man borde från den norska och finska regeringens sida visa beredskap att tillmötesgå detta behov. Så dyrt kan det inte vara! Jag har i den finska riksdagen ställt

en fråga till trafikminister Pekka Vennamo, och han har förklarat att det finns beredskap från finländsk sida att tillmötesgå de här behoven.

Fiskeriminister Mørk Eidem: President! Til representanten Björkstrand vil jeg gjerne si at vi hadde håpet dette skulle skje gjennom samarbeidet om Tele-X, men der var det som kjent finnene som trakk seg først.

Til representanten Marjatta Väänänen må jeg få lov til å si at jeg synes hun forenkler problemstillingen betydelig når hun i sin skuffelse over mitt svar antyder at spørsmålet om spredning av finske program til Nordland, Tromsø og Finnmark er et lite problem teknisk og økonomisk.

Bortsett fra satellittspredning taler vi her om fjernsynsdekning over et område som er dobbelt så stort som Danmark, med avstander som svarer til avstanden fra Stockholm til Paris. Det er åpenbart at radio- og fjernsynsdekning over et slikt område vil kreve nøye tekniske utredninger og betydelige investeringer. Derfor må Norge ha lov til å fastholde at vi ikke er beredt til å love slike investeringer som det her vil være tale om, og slett ikke på et så sviktende grunnlag som det vi har i dag. Det kan kanskje videre opplyses at for spredning av norsk radio og fjernsyn i det aktuelle området, kreves det ca. 15 hovedsendere og 300 omformere. Dette skulle kanskje sette problemet litt i forhold til den virkelighet som gjelder.

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag sade inte att kostnaderna för att genomföra radio- och TV-förbindelserna mellan Finland och Norge är små, utan vill påpeka att de inte är av samma storlek som mellan Sverige och Finland. Jag hoppas att man i alla fall kunde få till stånd en utredning huruvida detta skulle vara möjligt. Jag tänker nu närmast på radiosändningar. De 5 500 finnar som har underskrivit en enkät gällande denna sak väntar på något svar.

Björkstrand: Herr president! Jag vill bara kort och bestämt säga att statsrådet Bjarne Mørk Eidems historieskrivning om orsakerna till Tele-X-haveriet inte är korrekta.

Fiskeriminister **Mørk Eidem**: President! Til Gustav Bjørkstrand vil jeg gjerne innrømme at jeg beskrev ikke hele historien, men jeg berettet en del av den. Det er vel kanskje verken hans eller min sak å skrive den hele historie.

La meg til Marjatta Väänänen få lov til å si at vi selvsagt skal undersøke spørsmålet, og det har vi egentlig gjort i og med at vi har gitt muligheter for å la private gå inn. Kanskje det kan åpne for at man i de spesielle områdene hvor den gamle finske bosetting er forholdtvis konsentrert, nemlig i bygdene i Sør-Varanger og i Vadsø, blir gitt muligheter. Saken vil bli videre vurdert, men i dag å kunne gi et generelt svar når det gjelder deknningen av hele Nord-Norge fra Nordland i sør til Finnmark i nord, er å gå et stykke for langt.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 22: Fråga till Sveriges regering angående finska språkets ställning i Sverige¹

Saara-Maria Paakkinen: Ärade president! Med hänvisning till vad jag har sagt i min skriftliga fråga önskar jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

Avser Sveriges regering att vidta konkreta åtgärder för att lösa frågan om finska språkets ställning inom skolundervisningen i Sverige i enlighet med den nordiska konventionens och andra bilaterala överenskommelsers anda?

Utbildningsminister **Göran Persson**: Herr president! Saara-Maria Paakkinen har frågat om Sveriges regering avser vidta konkreta åtgärder för att lösa frågan om finska språkets ställning inom skolundervisningen i Sverige i enlighet med den nordiska språkonventionens och andra bilaterala överenskommelsers anda.

Bakgrunden till frågan är att Saara-Maria Paakkinen liksom Riksförbundet Finska föreningar i Sverige uppfattat det som att den svenska regeringen skulle ha föreslagit att hemspråksundervisningen skall förläggas utanför skolschemat.

¹ Frågan tryckt s. 2446.

Detta är en missuppfattning. Statsrådet Bengt Göransson förde i 1988 års budgetproposition, liksom tidigare skett år 1985, ett resonemang om det problem som ligger i att hemspråksundervisning ofta ersätter undervisning i andra ämnen. Utgångspunkten för resonemanget var att också invandrarelever har behov av och rätt till samma undervisning i olika ämnen som svenskspråkiga elever. Statsrådet Göransson menade därför att det så långt det är praktiskt möjligt är önskvärt att hemspråksundervisning inte ersätter undervisning enligt den för alla elever fastställda timplanen, utan i stället förläggs till s.k. håltimmar och tid för fria aktiviteter som finns inlagda i schemat.

Detta borde inte rimligen kunna uppfattas som ett "ifrågasättande av det finska språkets ställning som ett nordiskt språk", och som något som på sikt skulle vara "ett hot mot hela den sverigefinska minoritetens existens". Tvärtom är det ett värnande om invandrarelevers rätt till såväl hemspråksundervisning som undervisning i andra ämnen.

Sverige har en generös politik när det gäller invandrarelever i skolan. Alla elever har en garanterad rätt att få hemspråksundervisning. Statsbidraget till kommunerna för de särskilda insatserna för invandrarelever i skolan kostar närmare en miljard kronor per år. I kommuner som har tillräckligt elevunderlag finns möjlighet att inrätta s.k. hemspråksklasser på låg- och mellanstadiet. För finsktalande elever bedrivs dessutom i ett antal kommuner utvecklingsarbete med hemspråksklasser också på högstadiet. I grundskolan kan finska studeras som s.k. lokalt tillvalsämne om tillräckligt underlag finns. I gymnasieskolan kan finska studeras som s.k. C-språk.

Dessa insatser uppfyller väl kraven enligt den nordiska språkonventionen och de andra förpliktelser Sverige har på skolområdet.

Saara-Maria Paakkinen: Herra presidentti! Kun puhutaan äidinkielen asemasta erityisesti täällä naapurimaassamme Ruotsissa, on tietysti merkittävää, sanotaanko lainsäädännössä taikka hallinnollisissa määräyksissä "opetusta annetaan äidinkielellä" vai "...äidinkielessä".

Kulttuurivaliokunta järjesti viime vuonna

Sönderborgissa Tanskassa koulutusta koskevan seminaarin, jossa professori Erik Allardt totesi, että on kunkin ihmisen itsensä ja hänen identiteettinsä kannalta tärkeää, että hän voi oppia perusasiat ja perusterminologian omalla äidinkielellään.

Minä haluan uskoa, että Ruotsissa vallitsevalla järjelmällä turvataan nyt suomen kielen opetus, mutta toivon edelleenkin, että suomalaisille perheille voitaisiin tiedottaa hyvin tehokkaasti niistä mahdollisuuksista, joita heillä on paikallisella tasolla lastensa äidinkielisessä opetuksessa.

Saara-Maria Paakkinen anförande i svensk översättning: Herr president! När vi talar om modersmålets ställning speciellt här i vårt grannland Sverige, måste man naturligtvis beakta, om det i lagstiftningen eller föreskrifter står "undervisning skall ges på modersmålet" eller "...i modersmålet".

Kulturutskottet hade i fjol i Sönderborg i Danmark ett seminarium om utbildningsfrågorna, där professor Erik Allardt konstaterade, att för varje människa och hennes identitet är det viktigt, att hon får lära sig baskunskaperna och grundläggande terminologin på sitt eget modersmål.

Jag vill tro, att man med det svenska systemet garanterar undervisning i finska, men jag hoppas fortfarande, att man kunde informera finska familjer effektivt om de möjligheter, som de har på lokal nivå vad gäller barnens undervisning på sitt modersmål.

Utbildningsminister **Göran Persson**: Herr president! Saara-Maria Paakkinens argumentation är i långa stycken en beskrivning av de motiv som har legat bakom den svenska regeringens handlande vad gäller utvecklingen av hemspråksundervisningen i den svenska skolan. Många av de argument som hon har anfört har också varit våra. Vad gäller bristen på information eller möjligheten att ytterligare förbättra informationen skall jag ta hennes synpunkter till mig och undersöka vilka åtgärder vi kan vidta för att ytterligare sprida ljus över den möjlighet som vi redan har i den svenska grundskolan att ge de elever som kommer från andra nationer än Sverige undervisning på sitt hemspråk.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Meddelanden

Det meddelades, att justitsminister H.P. Clausen, forbruker- og administrasjonsminister Einfrid Halvorsen, invandrarminister Maj-Lis Lööv och biträdande civilminister Margot Wallström intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att för resten av denna dag Hans Gustafsson ersatts av Ulla Johansson, Elsi Hetemäki-Olander av Riitta Saastamoinen och Mats Nyby av Lauri Metsämäki samt att Marjatta Väänänen återtagit sin plats i rådet och att Eeva-Liisa Moilanen lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ekonomisk trygghet för Nordjobb¹

Ylva Annerstedt: Herr president! Mot bakgrund av att ministerrådet, som vi tidigare har hört, i sin ekonomiska handlingsplan har tagit upp medel för Nordjobb endast för två år vill jag fråga ministerrådet: Vilka åtgärder tänker man vidta för att trygga Nordjobbs fortsatta utveckling?

Industri- och handelsminister **Jón Sigurðsson**: Herr president! Stiftelsen Nordjobb är enligt min mening ett bra och konkret exempel på gott nordiskt samarbete som sker mellan Föreningarna Norden, myndigheter och näringsliv. Verksamheten har varit mycket framgångsrik. Precis som frågeställaren, fru Annerstedt, vill jag understryka att Nordjobb förankrar det nordiska samarbetet bland dagens ungdom, vilket är mycket viktigt. Därför är det ministerrådets avsikt att också i fortsättningen ge den sitt stöd. Finansieringen för åren 1989 och 1990 är fastlagd i den ekonomiska handlingsplanen, som också fru Annerstedt nämnde.

¹ Frågan tryckt s. 2456.

Jag är emellertid inte beredd att här och nu redovisa för hur lång tid och i vilken omfattning ministerrådets stöd kommer att ges i fortsättningen. Jag vill påminna om att även det nordiska näringslivet är med om att finansiera verksamheten, men vi kommer naturligtvis i framtiden att bedöma den efterfrågan av denna förmedling som finns på grundval av de valda parternas intresse. Det gäller inte minst näringslivets intresse som det uppvisas i dess vilja att lämna bidrag till verksamheten. Vi ämnar återkomma till Nordjobbs finansiering i samband med fastställandet av budget för år 1991.

Ylva Annerstedt: Herr president! Jag får tacka samarbetsministern för svaret på min fråga. Jag tycker faktiskt att det var mycket nedslående och att det bekräftar precis det som elaka tungor säger om Nordiska rådet: Prata kan man, men när det kommer till handling är resultaten skäligen magra. För att illustrera det behöver jag bara hänvisa till vad ministern sade: Detta är ett mycket bra projekt, och verksamheten har varit framgångsrik. I den ekonomiska handlingsplanen skriver man att Nordjobb blivit mycket uppskattat, och det framhålls att Nordjobbverksamheten får fortsatt finansiering.

Hur kan man säga något sådant samtidigt som man drar in bidraget för halva den tid som planen omfattar?

Minister Jón Sigurðsson säger i sitt svar att ministerrådets stöd i fortsättningen är beroende av det framtida behovet samt av de berörda parternas intresse. Jag vill fråga: Vilka indikationer har ministern på att intresset för Nordjobb håller på att svalna?

Dorte Bennedsen: Ministeren stod her før og sagde, at tilskuddet til Nordjob var lagt fast 1989 og 1990. Jeg forsøgte tidligere på dagen at stille et spørgsmål til kulturministrene. De var optaget af andre ting, og jeg tror ikke rigtigt, de hørte mit spørgsmål. Jeg fik i hvert fald ikke noget svar på det.

Sagen er den, at hvis man kun giver et tilskud på 1 mio. danske kroner, så er det, i forhold til hvad Kulturudvalgets ordfører oplyste tidligere på dagen, en forhøjelse på 50.000 kr. Behovet for Nordjob for tilskud for

1989 ligger på 1,5 mio. danske kroner. Der er sket det, at man nok har fået det ind på den økonomiske handlingsplan, men de er til gengæld gået ud på kulturbudgettet. Og vi må se i øjnene, at hvis de ikke får dette tilskud, så kan de ikke klare hele 1989, og det vil sige, at når vi mødes igen næste år i Reykjavik, så eksisterer Nordjob ikke. Derfor vil jeg spørge ministren, om han ikke vil revudere sin bemærkning om, at tilskuddet for i år er fastlagt.

Industri- og handelsminister Jón Sigurðsson: Herr president! Jag kan försäkra fru Annerstedt att stödet till Nordjobb under de senaste två åren i den ekonomiska handlingsplanen inte alls har indragits, som fru Annerstedt formulerade det. Det har vi inte gjort och det har vi heller inte sagt att vi planerar att göra. Vi i ministerrådet är mycket positivt inställda till Nordjobbverksamheten, men förutsätter att vi får deltagande i finansieringen från näringslivet, som jag också var inne på i mitt svar på fru Annerstedts fråga.

Jag vill också beröra det som fru Bennedsen nyss nämnde. Jag hörde hennes fråga framställas under morgonens debatt. Jag ville inte besvara den då, eftersom det var kulturministrarnas uppgift.

Jag kan beträffande denna fråga – och önskemålet om att få ett extra tillskott om 500 000 kronor för Nordjobb 1989 – säga att det faktum att Nordjobb finns med i den ekonomiska handlingsplanen visar att ministerrådet och i synnerhet samarbetsministrarna högt prioriterar denna verksamhet. Jag vill också påminna om att samarbetsministrarna tidigare har skaffat fram extra bidrag till Nordjobb där det har behövts under åren 1986–1988. Vi har samma inställning nu, men jag upprepar att vi förutsätter att också näringslivet bidrar. Vi är villiga att behandla frågan om extra bevilningar 1989 i en positiv anda.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 37: Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete¹

Karin Söder: Herr president! Nordiska rådet antog vid sin 34:e session en rekommendation (*rek nr 7/1986*) att Nordiska ministerrådet anvisar medel på den nordiska budgeten för NORDLEK från och med 1987.

Rådet avskrev rekommendationen 1987 då ministerrådet hade via sina dispositionsmedel anvisat medel till NORDLEK.

Både vid kulturutskottets behandling inför rekommendationen och vid behandling av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet framhöll utskottet vikten av ökat stöd till folkrörelsesamarbetet.

I och med handlingsplanens genomförande bildades det fem kommittéer, var och en med sitt sakområde. NORDLEK skulle enligt ministerrådets budgetförslag för 1989 överflyttas till teater- och danskommittén.

Vid ingången av 1989 återfinns NORDLEK varken i ministerrådets dispositionsmedel ej heller i teater- och danskommitténs budgetanslag.

NORDLEK kan inte helt hänföras till en kommitté, då verksamheten omfattar hela det folkkulturella området (folkdans, folkmusik, dräkt, slöjd och seder och bruk). Med utgångspunkt från detta föreslog också kulturutskottet vid sin behandling att NORDLEK får särskilda medel i form av ett fast anslag på budgeten. Detta förslag omfattades även av budgetkommittén.

I och med att medel till NORDLEK för 1989 uteblivit har förutsättningarna för fortsatt verksamhet till stora delar undanryckts, något som inte stämmer överens med Nordiska rådets rekommendation.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att trygga NORDLEK och dess verksamhet från och med 1989 och framåt?

Kulturminister Ole Vig Jensen: Hr. præsident! Nordisk Ministerråd anser den folkelige kultur i de nordiske lande for at være en vigtig del af det nordiske kulturliv og en levende del af det, man kunne kalde "kultur-

rødderne" i Norden. Nordlek består af 23 nationale organisationer fra alle de fem nordiske lande og fra de tre selvstyrende områder, og disse 23 organisationer har bl.a. koncentreret sig om folkemusik, folkedans, folkedragtskultur og sløjd af forskellig art. Til sammen repræsenterer disse organisationer omkring 215.000 medlemmer.

En af Nordlek's vigtigste opgaver er at sørge for uddannelse og information inden for nordisk folkekultur, og for at nå sine mål på dette område har organisationen holdt kurser for børn, unge og voksne.

Nordisk Ministerråd har over sine dispositionsmidler for året 1987 og 88 bevilget midler til Nordlek i en forsøgsperiode i overensstemmelse med rekommendation nr. 7 af 1986. Efter denne forsøgsperiode skulle Ministerrådet tage op til revurdering, på hvilken måde Rådet skulle styrke den nordiske folkekultur.

Fra 1. januar i år har Ministerrådet oprettet fire nye samarbejdsorganer på kulturområdet, de såkaldte "kunstkomiteer", og næste år bliver den femte kunstkomité nedsat.

Disse fem komiteer skal dække kultursamarbejdets fem hovedområder. Det drejer sig om litteratur og sprog, om teater og dans, om musik, om bildende kunst og kunstindustri og endelig om film- og videoområdet.

Hver af de fem nye kunstkomiteer skal have det overordnede faglige ansvar inden for sit område. For at styrke samarbejdet på disse områder har komiteerne fået deres egne midler til disposition. Nordlek kan søge om projektmidler over kultursektorens dispositionsmidler hos Nordisk Kulturfond eller hos en eller flere af de fem nye kunstkomiteer.

Nordisk Ministerråd har støttet oprettelsen af frie samarbejdsorganisationer som Nordlek. Efter at samarbejdet er blevet oprettet, er det derimod vigtigt, at samarbejdets administration bliver selvberende, sådan at Ministerrådets midler kan gå til nordiske projekter, bl.a. – som jeg tidligere har nævnt – til uddannelse og til information.

Karin Söder: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Jensen för svaret. Det sägs i svaret många vackra ord om NORDLEK. Början av ministerrådets engagemang var också mycket bra, och jag tycker det var rätt

¹ Frågan tryckt s. 2463.

som det sågs i svaret här att dessa kommittéer upprättades enligt handlingsplanen.

Men NORDLEK täcker nästan alla de områden som kommittéerna ägnar sig åt. I NORDLEK ägnar man sig åt folkdans, folkmusik, dräkter och slöjd. Vi vet alla att det är den smala kultursektorn som behöver stöd från det offentliga. Utövarna av de här kulturarterna vidmakthåller – ofta, för att inte säga till nästan 100 %, på frivillig basis – ett kulturarv som är oerhört viktigt för oss. Många får betala för att delta i verksamheten.

Att vi då skulle komma i denna situation att man får mindre än tidigare är mycket olyckligt. Faktum är, som jag framhåller i min fråga, att vid ingången av 1989 förekommer inte NORDLEK vare sig i ministerrådets dispositionsmedel eller i dans- och teaterkommitténs budgetanslag.

Mot bakgrund av att man inte direkt kan hänvisa till någon kommitté behövs en omfattande byråkrati inom NORDLEK för att täcka in ansökningar till alla projekt som man driver. Eftersom man nu sköter all sekretariatverksamhet på frivillig grund är det nästan omöjligt för NORDLEK att fortsätta sitt uppskattade och viktiga arbete.

Jag vill till sist ställa en tilläggsfråga: kan verkligen ministerrådet i dag säga – för så måste jag tyda svaret – att NORDLEK är självbärande? I så fall tror jag att ministerrådet har blivit misslett och bör ompröva sin inställning till NORDLEK.

Kulturminister Ole Vig Jensen: Hr. præsident! Jeg kan sige til spørgeren, fru Karin Söder, og jeg mener, jeg kan sige det med stor sikkerhed, at Ministerrådet på ingen måde vil nedprioritere den aktivitet, der knytter sig til Nordleks virksomhed. Vi har samme opfattelse, at det er overordentlig betydningsfuldt, at dette arbejde kan baseres på en frivillig indsats. Der er heller ingen tvivl om, at vi overalt må bestræbe os på, at der ikke bliver tale om et bureaukratisk system. Det er der under alle omstændigheder god grund til at undgå. Der er endnu mere grund til at gøre det over for netop de folkelige organisationer, som arbejder på frivillig basis.

Karin Söder siger, at Nordleks virksomhed jo går på tværs af de kunstkomiteer, som er

oprettet, og det er jo ganske rigtigt. Man kan også sige, at det er deres kvalitet, vil jeg tillade mig at hævde, men man kunne også sige, det er deres styrke og deres mulighed for at søge alle kunstkomiteer om projektmidler ud over, at man kan søge dispositionsmidlerne hos Nordisk Kulturfond.

Jeg vil godt afsluttende sige, at Nordisk Ministerråd i denne første forsøgsperiode, som Nordlek endnu befinder sig i – og det medgiver vi – fortsat vil bevilge et bestemt beløb over kultursektorens dispositionsmidler for netop at sikre, at der er et fast, selv bærende samarbejdssystem inden for den nordiske folkekultur.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 41: Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDSAM:s budget¹

Berit Oscarsson: Herr president! Nordiska samarbetskommittén för internationell politik har till uppgift att främja nordisk forskning och nordiskt forskningssamarbete på sitt område. I verksamheten ingår bl.a. en vetenskaplig tidskrift, en skriftserie, en informationsskrift samt seminarier. Vidare delar NORDSAM ut forskningsanslag.

Sedan NORDSAM bildades för mer än 20 år sedan har vid flera tillfällen önskemål framförts att det nordiska samarbetet på området skall ökas. Så sent som 1985, i samband med att ett fredscenter på Åland diskuterades, rekommenderade Nordiska kulturutskottet förstärkta resurser för NORDSAM.

Det är med förvåning som jag konstaterat att NORDSAM:s projektmedel i år blivit kraftigt nedskurna, från SEK 513 000 år 1988 till ca SEK 270 000 för år 1989, alltså en minskning med ca 45 %.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till ministerrådet:

Vad är orsakerna till att denna mycket drastiska nedskärning gjorts?

Det är också anmärkningsvärt att meddelandet om beslutet först nådde NORDSAM den 20 februari innevarande anslagsår. Är det rimligt att en institution får meddelande om

¹ Frågan tryckt s. 2468.

en så drastisk beskärning av tillgängliga medel på så sen tidpunkt?

Undervisningsminister **Taxell**: Herr president! Nordiska samarbetskommittén för internationell politik är ett av flera samarbetsorgan som fått reducerad budget för i år. Reduktionerna är dels ett uttryck för strävan till större flexibilitet, dels en nödvändig omprioritering för att kunna realisera kulturhandlingsplanens mål.

När samarbetskommittén för internationell politik upprättades i slutet av 1960-talet var verksamheten på detta forskningsområde relativt begränsad och svagt utvecklad i Norden. Samarbetskommittén fick därför i uppgift att stärka forskningen på området genom stöd till seminarier, konferenser, resestipendier och informationsverksamhet.

I dag är internationell politik samt freds- och konfliktforskning en reguljär universitetsdisciplin och ett väletablerat forskningsområde i de nordiska länderna. Vidare finns i flera av de nordiska länderna särskilda fredsforskningsinstitut, utrikespolitiska institut m.m. som bedriver forskning på området. Behovet av en separat nordisk stödordning för seminarier och stipendier m.m. på detta område har således klart minskat.

Herr president! Den nordiska budgeten på områdena forskning och högre utbildning måste ses som en helhet. Budgeten för 1989 innehåller såväl nya satsningar som flera omprioriteringar, dvs. både ökning och minskningar. Budgeten upptar exempelvis förstärkningar när det gäller det generella stödet till nordiska forskarkurser, forskarsymposier och forskarstipendier. Jag vill också framhäva satsningarna på Nordplus. Dessa medel skall självfallet kunna ansökas även av forskare och studerande inom området internationell politik.

När det gäller frågan om det sena budgetbeskedet till samarbetskommittén delar ministerrådet frågeställarens bekymmer. Förseeningen beror i huvudsak på inkörningssvårigheter med den nya budgetproceduren. För framtiden vill ministerrådet göra sitt yttersta för att det slutliga budgetbeslutet skall föreligga före det år budgeten avser.

Jag vill gärna påminna om vad jag sade i generaldebatten på måndagen, då jag föreslog

en ändring i hela budgetprocessen för att vi skall kunna undvika förhållandet att beskedet kommer i mycket sent skede.

Karin Söder övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Berit Oscarsson: Fru president! Jag tackar för svaret.

Jag förstår att bristen på resurser kan medföra nedskärningar och även omprioriteringar, men jag ställer mig ändå tveksam till den stora nedskärning som har gjorts av projektmedel till NORDSAM.

I svaret motiveras nedskärningen med att ett omfattande nationellt arbete bedrivs kring internationell politik och freds- och konfliktforskning och att behovet därför skulle vara mindre av en separat stödordning. Den uppfattningen delar jag inte.

NORDSAM fungerar ju som ett kontaktskapande organ. Man uppmanar till att tänka nordiskt, man bidrar till att skapa närkontakt med den forskning som pågår, och man riktar sig också till personer utanför forskarnas krets. Man ger vidare ut ett mycket viktigt nyhetsbrev om vad som är på kommande i de olika nordiska länderna. Dessutom bidrar man till att de nordiska länderna får en gemensam profil internationellt.

Får jag också påminna om, så sent som 1985 i samband med att ett fredscenter på Åland diskuterades rekommendade kulturutskottet förstärkta resurser till NORDSAM. I kulturutskottets betänkande över berättelserna på utskottets verksamhetsområde har utskottet också uttalat sin tillfredsställelse över hur verksamheten av NORDSAM utvecklats. Därför har jag svårt att förstå den stora neddragning som har gjorts.

Vi har kommit två månader in på det verksamhetsår som pågår, och hela 45 % av projektmedlen har föreslagits indragna. Jag funderar då på hur ni tror att den verksamhet som man ändå måste planera på ett tidigt stadium skall kunna genomföras. Jag ställer den frågan som en tilläggsfråga.

J.K. Hansen: Fru præsident! Måske hører dette til småtingsafdelingen, det gør det i

hvert fald rent beløbsmæssigt, men for NORDSAM er det meget alvorligt problem.

Mit spørgsmål går i en lidt anden retning. Hvis jeg læser Ministerrådets budget for 1989 ret, ser jeg, at der skulle være afsat et beløb til NORDSAM på 539.000 danske kroner, og så oplever vi nu, at NORDSAM kan komme til Kulturudvalget og meddele, at dette beløb er skåret ned til 270.000 kr.

Jeg synes nok, vi må sige til Ministerrådet, at vi må tro på, at de beløb, der er sat af til bl.a. NORDSAM på et budget, som jo da også medlemmer af Kulturudvalget har været med til at godkende i Helsingør i efteråret 1988, er de rigtige, og jeg synes, det tyder på en manglende respekt for de rådsmedlemmer, der sidder og arbejder med disse ting og også godkender budgettet, at man uden videre kan skære halvdelen af NORDSAM's budget væk.

Jeg vil gerne spørge Ministerrådet, om denne manglende respekt er til stede. Jeg synes, det er trist, at vi sidder i udvalgene og arbejder seriøst med disse ting, og så kommer man blot og skærer beløbet ned. Tak fru præsident!

Undervisningsminister **Taxell**: Fru president! Jag vill gärna säga att ministerrådet självfallet svarar för allt det har gjort och lämnat ogjort. Det är en god parlamentarisk princip. En annan princip som är lika god är att de parlamentariska församlingarna svarar för de beslut de har fattat. Vi har slagit fast under denna session den handlingsplan som gäller för kultursamarbetet, inom ramen för vilken vi, med beaktande av budgetresurserna, skall kunna förverkliga de mål som vi satt upp. Det betyder att vi måste göra en prioritering. Om frågeställaren kan medverka till att samtliga nordiska länder får större beredskap att öka kulturbudgetar kan jag försäkra att Finlands regering kommer att ge sådana försök sitt stöd.

Vad gäller frågan huruvida vi kan göra omprioriteringar eller inte måste jag säga att om resurserna är begränsade och om man samtidigt vill göra satsningar, måste det ske en omprioritering. Då tycker jag för min del att det inte är någon dålig filosofi att pengarna primärt används för att stimulera till och initiera nya idéer och nytt samarbete. Det har väl

varit tanken med pengarna till Nordsat.

Mot denna bakgrund är det ganska klart att när olika organisationer har blivit en normal del av den reguljära budgetmekanismen i respektive land, bör respektive land också bära ansvaret för det nordiska samarbetet. Vad är det som säger att det nordiska samarbetet icke bör finansieras via respektive lands budget? Detta tycker jag är en fråga som vi tillsammans ur lite filosofisk synvinkel skall söka svar på.

Vad sedan gäller kulturutskottets ordförandes hänvisning till efterlevnanden av kulturbudgeten blir min bedömning att budgeten nog har följts. När det gäller de projektmedel som tas från så kallade fellesbudget på 4,94 miljoner DKK har vi levt enligt budgeten. Jag skall omedelbart börja studera frågan. Om det är så att budgeten inte efterlevts, finns det anledning till anmärkning från kulturutskottets sida. Vi får se om vi har anledning att buga oss djupt och erkänna att vi har gjort ett misstag.

Berit Oscarsson: Fru president! I mitt förra inlägg sade jag att jag känner förståelse för att man, när man har små resurser, vill göra omprioriteringar. Jag känner också förståelse för att man vill göra satsningar på nya områden.

Jag känner ändå stark oro inför vad som händer med NORDSAM under 1989. De anslag som NORDSAM har till sitt förfogande är 45 % mindre än under 1988. Skall verksamheten kunna bedrivas med kvalitet, måste det finnas resurser för den verksamhet som man är ålagd att genomföra.

Jag delar alltså inte ministerrådets syn. NORDSAM har stor betydelse som kontaktorgan mellan nordiska forskare men även mellan nordiska och internationella forskare. Jag hoppas emellertid att det går att ordna situationen på något sätt. Om det kan lösas på ett nationellt plan har jag ingenting emot det.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 49: Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus-avtalen¹

Steenholdt: Fru præsident! Ved Iisimatuarfik, Grønlands Universitet, som har samarbejdsaftaler med danske universiteter, var det tanken at få konkrete udvekslinger af lærere, studerende, censorer m.m. finansieret af Nordplus. Dette er blevet vanskeligt, ja, helt håbløst, ved at man i sekretariatet hævder, at man ikke kan bruge Nordplus-programmet mellem Grønland og Danmark, fordi det drejer sig om det samme rige.

Det viser sig i Grønland, at der er en del penge, som ikke kan bruges i forbindelse med Grønlands hyppigste nordiske samarbejdspartnere. Vi har nu fra Grønlands side et forslag om lignende samarbejdsaftaler med norske institutioner.

Jeg vil gerne stille følgende spørgsmål, for det første:

Er der mulighed for at præcisere politisk, hvornår Grønland er i rigsfællesskab med Danmark, og hvornår det er et udland i forhold til samme?

Og for det andre:

Er der mulighed for at få definitionen "udland" hæftet på vore samarbejdsaftaler?

Undervisningsminister **Haarder:** Jeg tror at spørgeren har forståelse for, at jeg ikke i dag på Ministerrådets vegne kan afgøre denne sag, for man må jo erkende, at der foreligger et juridisk spørgsmål, som skal afklares, nemlig spørgsmålet: Kan Nordplus-stipendier bruges i en situation, hvor det drejer sig om to medlemmer af Nordisk Råd, som befinder sig inden for det samme rigsfællesskab?

Jeg vil ønske for spørgeren, at det lykkes ham at få ret, men jeg kan ikke her stå på Ministerrådets vegne og afgøre sagen. Jeg har nemlig fået den samme besked som Otto Steenholdt fra sekretariatet, at det antagelig strider mod de regler, vi må underkaste os på dette felt.

Men netop for ikke at afgøre sagen i dag med et nej, så vil jeg hellere sige: Lad os undersøge den grundigt, for at enhver mulighed for at imødekomme spørgeren kan blive udnyttet.

Steenholdt: Fru præsident! Nu er jeg sikker på, at det spørgsmål, jeg stillede til Ministerrådet om Nordplus-aftalen, tages, skal vi sige alvorligt og vil blive løst på en tilfredsstillende måde. For mig og måske for de andre nordiske venner her i salen ser det ud til, at man havde overset det problem, da man udformede Nordplus. Jeg tænker på, at afstanden mellem Danmark og Grønland, som har rigsfællesskab, er 4.000 km. Tak for svaret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

16

D 1989/1/1986/k: Meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden; **D 1989/5/1987/k:** Meddelande om rekommendation nr 5/1987 angående samarbetsprogram för den högre utbildningen, **D 1989/7/1987/k:** Meddelande om rekommendation nr 7/1987 angående vänskolleversamhet med skolor i europeiska grannländer; **D 1989/8/1987/k:** Meddelande om rekommendation nr 8/1987 angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden; **D 1989/11/1987/k:** Meddelande om rekommendation nr 11/1987 angående ökad satsning på polarforskningen i Norden; **D 1989/12/1987/k:** Meddelande om rekommendation nr 12/1987 angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer; **D 1989/1/1988/k:** Meddelande om framställning nr 1/1988 angående radio- och TV-samarbetet i Norden; **D 1989/34/1988/k:** Meddelande om rekommendation nr 34/1988 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet; **D 1989/36/1988/k:** Meddelande om rekommendation nr 36/1988 angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen; **D 1989/38/1988/k:** Meddelande om rekommendation nr 38/1988 angående Nordiska rådets teknologipris

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 15.10.

¹ Frågan tryckt s. 2476.

Protokoll

7:e mötet

Torsdagen den 2 mars 1989 kl. 15.10–20.45 och fredagen den 3 mars kl. 09.00–11.00

Presidenter: Karin Söder (1–2), Anker Jørgensen (2–5), Ólafur G. Einarsson (5–14), Jan P. Syse (14–17) och Ivar Hansen (18–25)

Dagordning

1. C 2/1989: Redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet (*Juridisk utvalgs betenkning*)

2. B 91/j: Ministerrådsforslag om nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet

3. B 92/j: Ministerrådsforslag om nordisk overenskomst om folkeregistrering

4. B 94/j: Ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske likestillingssamarbeidet for 1989–93

Meddelelse om rekommandasjon nr 44/1988 om reell likelønn mellom kvinner og menn og

Meddelelse om rekommandasjon nr 34/1986 om nordiske kvinnekongresser 1988

5. A 829/j: Medlemsforslag om prosjekt på flyktningeområdet og

Meddelelse om rekommandasjon nr 30/1986 om samarbeid om flyktningepolitikken

6. A 839/j: Medlemsforslag om økt viseringsfrihet for utenlandske statsborgere som er bosatte i Norden

7. A 852/j: Medlemsforslag om begrensning av eksport av farlige varer

8. A 854/j: Medlemsforslag om å opprette en fellesnordisk utredningsenhet med oppgave å følge og granske hvordan lovgivningen mot Syd-Afrika blir etterlevd

9. A 870/j: Medlemsforslag om å åpne adgang for de baltiske statene i Nordisk Råd

10. A 875/j: Medlemsforslag om økonomisk støtte til partigruppene i Nordisk Råd

11. C 11/j: Beretninger for 1987 vedrørende Juridisk utvalgs saksområde (*Juridisk utvalgs betenkning*)

12. Meddelelse om rekommandasjon nr 18/1984 om samarbeid innen FN og andre internasjonale organ om homoseksuelles menneskerettigheter

13. Meddelelse om rekommandasjon nr 2/1987 om nordisk komparativt prosjekt om narkotika og kontrollpolitikk

14. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Juridisk utvalgs saksområde:

E 9: Spørsmål til de nordiske lands regjeringer om samarbeid med de baltiske statene

E 12: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om lovgivning på bioteknologiens og genteknologiens område

E 44: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om patentering av immaterielle rettigheter på genteknologiens område

E 14: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om harmonisering av lovbestemmelsene om helsekostprodukter i de nordiske land

E 45: Spørsmål til Danmarks regjering om svensk toll- og passkontroll i Kastrup

E 53: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om ytringsfrihet og mordtrusselen mot Salman Rushdie

15. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

33/1986 om nordisk konvensjon om folkeregistrering

1/1987 om barns vern i krig. Avskrivning av pkt 2. og 3.

3/1987 om økt behandlingsinnsats for narkotikamisbrukere som alternativ til fengselsopphold

40/1988 om samarbeidsprogram på livsmiddelsområdet

41/1988 om livsmiddelspolitikk og livsmiddelslovgivning

42/1988 om likeartede nordiske regler for samfunnstjeneste

16. C 2/1989: Redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet (*Kommunikasjonsutvalgets betenkning*)

17. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Kommunikasjonsutvalgets saksområde

E 16: Spørsmål til Norges og Finlands regjeringer om postfrakt av finske aviser i Nord-Norge

E 17: Spørsmål til Sveriges og Finlands regjeringer om togforbindelsene mellom Kemi–Torneå og Haparanda–Boden

E 25: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om etablering av et nordisk professorat innen internasjonale transport

E 26: Spørsmål til Danmarks og Sveriges regjeringer om ferjeforbindelsene Skåne–Bornholm

E 27: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om tiltak for økt trafikksikkerhet

E 29: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om nordiske veiskilt

E 33: Spørsmål til Finlands og Sveriges regjeringer om sjøsikkerheten i Ålands hav

E 35: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om et effektivt og miljøvennlig jernbanetransportsystem i Norden

E 42: Spørsmål til Sveriges regjering om unges reisemuligheter i Norden

E 46: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om grensebefolkningens problem med å kjøre utenlandsregistrerte biler over grensene

E 50: Spørsmål til Sveriges og Danmarks regjering om Øresundsforbindelsen

E 52: Spørsmål til Sveriges regjering om Øresundsforbindelsen

18. B 93/t: Ministerrådsforslag om nordisk turistprogram og

A 856/t: Medlemsforslag om økt nordisk samarbeid om turisme

19. A 820/t: Medlemsforslag om felles nordisk informasjonssystem og felles nordisk databank

20. A 821/t: Medlemsforslag om utvidet Nordreisekort

21. A 827/t: Medlemsforslag om nordisk jernbanetrafikk i samarbeid

og

A 858/t: Medlemsforslag om nordisk integrert jernbanesamarbeid om godstransport

22. A 833/t: Medlemsforslag om økt biltek-nisk samarbeid

23. A 836/t: Medlemsforslag om skattefritt salg for flypassasjerer ved reiser innen Norden

24. A 863/t: Medlemsforslag om en nordisk trafikk-lærerhøgskole

25. Melding om rekommandasjon nr 7/1988 om storbyenes trafikk- og miljøproblem

26. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

3/1983 om viltulykker i veitrafikken

19/1984 om økt harmonisering av transportpolitikken i Norden

9/1985 om samarbeid om handelssjøfarten. Avskrivning av pkt. 2 og 3

17/1986 om tilleggsbremselys på biler

19/1986 om økt trygghet for syklister i Norden

20/1986 om datateknologien i regionalpolitikken

38/1987 om plan for økt trafikksikkerhet i Norden

4/1988 om handlingsplan for sikrere trafikk i Norden

6/1988 om kommunikasjonsutrustning i biler og trafikksikkerhet

1

C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande)

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet med anledning av juridiska utskottets betänkande antar följande yttrande:

– Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i den videre planlægning også at være opmærksom på samarbejdet i forbindelse med områder som f.eks. menneskerettigheder og samernes stilling.

– Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i forbindelse med det videre arbejde med reglerne om forældremyndighed o.lign. at undersøge mulighederne for økonomisk hjælp fra samfundets side til de forældre og børn, der efter en skilsmisse bor så langt fra hinanden, at udøvelsen af samværesretten bliver en økonomisk byrde.

- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i lovgivningssamarbejdet dels at prioritere et projekt om økonomisk kriminalitet i forbindelse med miljøforbrydelser, og dels at intensivere arbejdet med regler om erstatning for miljøskader.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der på konsumentområdet gives høj prioritet til et projekt om frivillig miljømærkning.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at overveje at omorganisere Det Permanente Nordiske Udvalg for Levnedsmiddelspørgsmål – PNUN – således, at det får status som en nordisk embedsmandskomite med direkte reference til Nordisk Ministerråd.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der som en opfølgning af Nordisk Forum 1988 til Nordisk Råds session i 1990 fremlægges et konkret forslag til et nyt nordisk Forum.

I Punkt II foreslås at Nordisk Råd tar kapitlene 7, 9, 13, 15 og berørte deler av kapittel 1 til etterretning.

Kristen Poulsgaard hade i en reservation fogad till utskottet betänkande yttrat följande:

”Jeg er modstander af offentlig indblanding på en række af de nævnte områder, særlig hvad angår konsument-, levnedsmiddel-, ligestillings- samt flygtninge- og indvandrerpolitik og kan derfor ikke tilslutte mig udvalgsflertallets forslag.

Eidur Guðnason (juridiska utskottets talesman): Fru præsident! Igennem de seneste par år har Juridisk Udvalg lagt hovedvægten af sit arbejde på 3 områder: flygtningespørgsmål, et moderniseret lovgivningsprogram og ligestilling.

Udvalget har været ganske tilfreds med responsen og det samarbejde, man har haft med Ministerrådet på disse tre områder.

Samarbejdet om flygningspørgsmål og et moderniseret nordisk lovgivningsprogram vil jeg fremhæve som eksempler på nordisk samarbejde, der ikke bare drejer sig om bevilling af penge.

Vi har på flygtningeområdet opnået mærkbare resultater uden projektmidler af betydning. Derfor synes vi i udvalget, at det er

rimeligt, at vi nu kommer med et forslag om gennemførelse af tre projekter på flygtningeområdet, men det vil udvalgets talsmand i sagen, Mikko Elo, redegøre nærmere for.

Et moderniseret nordisk lovgivningsprogram er også et samarbejdsområde, der kun kræver små ressourcer. Der gennemføres naturligvis nordiske udredninger og projekter for nationale midler, men der har også været anvendt nordiske midler til enkelte projekter. Udvalget har imidlertid drøftet med justitsministrene ved tidligere lejligheder, at det er uhensigtsmæssigt, at der på så stort et område, som lovgivningssamarbejdet virkelig er, at der ikke findes et fast nordisk projektbudget. Vi tror, at det er vigtigt, at der ved siden af de løbende forhandlinger om lovharmonisering også afsættes nordiske projektmidler bl.a. til nogle af de områder, der nævnes i Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram.

Justitsministrene har erklæret sig positive over for denne tanke, så vi håber at se et mere kontant resultat af dette forslag i forbindelse med Ministerrådets fremlæggelse af budgetforslag for 1990.

Aktiviteterne på ligestillingsområdet har ikke kunnet gennemføres uden bevillinger. Til gengæld kan man så sige, at det har været store og utraditionelle ting, man har kastet sig ud i.

Nordisk Forum er vel det største arrangement, som Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd nogensinde har gennemført med deltagelse af ca. 8.000 personer, fortrinsvis kvinder, men faktisk også nogle mænd. Det vil udvalgets talsmand Arne Skaug sige noget mere om.

Også det såkaldte BRYT-projekt – projekt for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked – har været en stor satsning, der nu snart nærmer sig sin afslutning. Udvalget har fulgt dette med stor interesse og vil se frem til de afsluttende rapporter og evalueringer.

På levnedsmiddelområdet blev der sidste år vedtaget et nyt samarbejdsprogram, medens der på konsumentområdet er lagt et ministerrådsforslag frem på indeværende session med forslag til et revideret samarbejdsprogram.

Det er betydningsfulde samarbejdsområder – specielt i EF-sammenhæng – hvor vi i det nordiske samarbejde må bestræbe os på at

fastholde det høje beskyttelsesniveau og forsøge at være et skridt foran EF. Men jeg vil i øvrigt henvide til udvalgets talsmand på konumentprogrammet, Lennart Andersson.

C 2-dokumentet er blevet strammet op i forhold til tidligere år. Det synes Juridisk Udvalg er en forbedring, men samtidig er vi lidt bange for, at betydningsfulde områder, der ikke er med i planlægningsdokumentet, usynliggøres eller glemmes.

Jeg tænker her f.eks. på samarbejdet om menneskerettigheder og samernes stilling.

Med hensyn til samernes stilling kom der jo en rapport her i efteråret om samarbejdet mellem sameudredningerne i Finland, Norge og Sverige. Der er en række meget omfattende forslag i denne rapport, bl.a. om samernes repræsentation i Nordisk Råd og en speciel nordisk konvention om samernes rettigheder. Det er noget, som vi i Juridisk Udvalg vil skulle diskutere i det kommende år, men vi går ud fra, at også Ministerrådet arbejder med disse spørgsmål.

Samarbejdet om menneskerettigheder siges der ikke noget om, hverken i C 1 eller C 2.

I december 1988 var det 40 år siden menneskerettighedskonventionen blev vedtaget, og det fortjener vel at blive nævnt her.

Jeg vil også nævne her over for Ministerrådet, at Juridisk Udvalg i sin afskrivningsbetænkning til 36. session over rekommandation 19/1985 pegede på, at Ministerrådet burde tage spørgsmålet om menneskerettighedskonventionens inkorporering i national ret op til nærmere undersøgelse.

På Nordisk Råds 36. session sidste år anbefalede Juridisk Udvalg, at den interne behandling i Rådets organer af C 1 og C 2-dokumenterne blev ændret.

Udvalgets tanke var, at fagudvalgene ved deres behandling af disse to store årlige redegørelser fra Ministerrådet, der jo ligger til grund for generaldebatten, skulle lægge mest vægt på det fremadrettede samarbejde. Ændringen er nu gennemført, og erfaringerne må så vise, om der er behov for yderligere ændringer.

Jeg vil dog gerne understrege, at årsberetningen fra Ministerrådet stadig væk er et vigtigt dokument, og det er vigtigt, at vi får en redegørelse og en oversigt over, hvilke resultater der er opnået i det nordiske samarbejde.

Men jeg tror ikke, at Ministerrådet altid får det frem i sine beretninger, som vi nordiske parlamentarikere er mest interesseret i, nemlig hvilke konkrete resultater, der er gennemført, som kan gøre det lettere at være borger i et nordisk land.

Juridisk Udvalg har i sin udtalelse over C 1 nævnt dette i forbindelse med konsumentpolitik, men det gælder faktisk for alle de nordiske samarbejdsområder.

Som Grethe Lundblad sagde i generaldebatten, er det afgørende ikke alene budgettets størrelse, men i høj grad hvad vi får ud af pengene – de konkrete resultater.

Jeg vil til slut sige lidt om arbejdet i Nordisk Råd i det kommende år.

Ligesom generaldebatten vil det nordiske samarbejde også i de kommende år være præget af diskussionen om samarbejdet med andre internationale organisationer – specielt det øvrige Europa. Det gælder for arbejdet i alle udvalgene, men for Juridisk Udvalg bliver det ikke kun et spørgsmål om, hvilke faglige områder det vil være relevant eller nødvendigt, at Nordisk Råd beskæftiger sig med for at følge udviklingen. Det er også et spørgsmål om, hvilke organisatoriske ændringer vi skal foreslå gennemført for på bedste måde at kunne følge med og også gerne effektivisere vort arbejde. Der har allerede været en del synspunkter på dette i generaldebatten. Det har været nævnt, at Nordisk Råds egen organisation burde gennemgås kritisk, på samme måde som Ministerrådets organisation er blevet.

Til behandling i det kommende år har Juridisk Udvalg nu liggende på bordet et forslag om nedsættelse af en nordisk kommission, et forslag om oprettelse af et internationalt udvalg, et forslag om opdeling af Social- og Miljøudvalget og et forslag om direkte valg til Nordisk Råd.

I betænkningen fra Den Internationale Samarbejdskomité ligger også en lang række forslag, og flere kommer til i løbet af sommeren både fra Ministerrådet og fra "Söder-Komiteen".

Det er ganske mange store og forskelligartede problemer, vi som konstitutionsudvalg skal tage stilling til og lægge frem for plenarforsamlingen.

Vi vil nu gå i gang med dette arbejde i Juridisk Udvalg med energi, og vi håber, at vi

når frem til nogle gode og tilfredsstillende resultater.

Justitieminister **Laila Freivalds**: Fru president! Det är en stor glädje för mig att på de nordiska justitieministrarnas vägnar få bidra till diskussionerna kring den fråga som står först på dagordningen vid behandlingen av juridiska utskottets saker – betänkandet över redogörelsen i C2 för framtidsplanerna inom lagstiftningssektorn.

Man kan med tillfredsställelse konstatera att ministerrådets redovisning av arbetet har mottagits positivt av utskottet. Det råder alltså enighet om vikten av att prioritera bl.a. sådana frågor som förra året togs upp i juridiska utskottets förslag till ett moderniserat lagstiftningsprogram. Denna enighet är en viktig förutsättning för ett fortsatt framgångsrikt samarbete på lagstiftningsområdet, ett samarbete som ju har långa och stolta traditioner.

Jag skall nu inte gå närmare in på de frågor som utskottet har berört i sitt betänkande eller som har tagits upp av dess ordförande i hans anförande. Jag vill i stället allmänt informera om några av de viktigare frågor som vi under senare tid har arbetat med eller som vi kommer att ta upp inom den närmaste framtiden. Jag avser då sådana frågor som är gemensamma för justitiedepartementen i de olika länderna. Flyktingfrågorna och jämställdhetsfrågorna tas däremot upp i andra sammanhang under sessionen.

De nordiska justitieministrarna har sedan länge varit ense om att det skall finnas en god framförhållning i lagstiftningsarbetet. Det gäller att i tid söka fånga upp de problem som finns eller kan väntas innan de har blivit akuta.

Ett exempel på ett framåtsyftande nordiskt projekt rör personskaderrättens framtida funktion och dess förhållande till andra ersättningsanordningar, t.ex. socialförsäkring, arbetsskadeförsäkring m.m. Som jag hade tillfälle att informera utskottet om i samband med höstens gemensamma möte, planerar vi ett nordiskt symposium för att belysa olika problem på detta område. Tidpunkten för detta symposium har preliminärt fastställts till november 1989, och då kommer förhoppningsvis även företrädare för parlamenten att delta.

Ytterligare ett exempel från det civilrättsliga fältet gäller aktiebolagsrätten. Det finns mycket som talar för att tiden nu är mogen för en översyn av de aktiebolagslagar som tillkom i nordiskt samarbete under 1970-talet. Det gäller inte att i grunden reformera aktiebolagsrätten. I stället är det fråga om att behandla ett antal särskilda frågor med anknytning till den utveckling inom näringslivet som har skett under senare år och att samtidigt utvärdera vilken betydelse utvecklingen av bolagsrätten inom EG skall ha för den nordiska aktiebolagslagstiftningen.

Den framtida utformningen av konsumentlagstiftningen tilldrar sig för närvarande stort intresse i alla våra länder. Ambitionen är här som annars att pröva förutsättningarna för en så långtgående nordisk rättslikhet som möjligt. Nordiska överläggningar har hållits i januari månad och fortsätter i mars i år. Då står bl.a. lagstiftningen om konsumentköp av lös egendom, småhusköp och konsumenttjänster på dagordningen. Nordiska överläggningar har också nyligen hållits rörande det dokumentlösa värdepapperssystemet (VPC).

I enlighet med Helsingforsavtalet är samarbetet som mest intensivt på privaträttens område. Men vi skall ju också sträva efter att samarbeta inom andra sektorer, t.ex. inom straffrätten och den offentliga rätten.

När det gäller det sistnämnda rättsområdet har justitieministrarna beslutat att höja ambitionsnivån i lagstiftningsarbetet. Vi har nämligen haft intrycket att det inte uppmärksamrats tillräckligt under senare år. Förvaltningsrättsliga ämnen och olika aspekter inom datalagstiftningsens område är exempel på ämnen som man därför har tagit upp till närmare diskussion för att se vad som kan göras för att öka den nordiska rättslikheten.

Nordiska överläggningar har också hållits i januari 1989 i Helsingfors om den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Från finländsk sida redogjordes för den kartläggning av förhållandet mellan konventionen och den finska lagstiftningen som gjorts med anledning av att Finland ansluter sig till Europarådet under våren. Redogörelsen är en viktig grund för en fortsatt diskussion om de erfarenheter som finns i de nordiska länderna om konventionen och Europadomstolens praxis.

En annan fråga med en särskild nordisk

dimension och som vi ägnar stor uppmärksamhet rör samernas framtida situation. Det torde finnas få frågor som kan te sig så väl lämpade för nordiskt samarbete. Och det bör finnas goda möjligheter att skapa nordisk samsyn i centrala frågor som rör samerna.

Om jag slutligen skulle säga något om det straffrättsliga arbetet så kan jag kanske nämna tanken att åstadkomma mer likartade regler om samhällstjänst som en straffrättslig reaktionsform. Det är ju en fråga som tilldragit sig särskilt intresse i Nordiska rådet och som föranledde en rekommendation till ministerrådet vid den förra sessionen i Oslo. Danmark och Norge har ju varit föregångsländer i Norden på detta område. Det vi har fått veta om erfarenheterna i Danmark och Norge har gjort att även vi i Sverige skall pröva en försöksverksamhet med samhällstjänst.

Fru president, kära vänner! Den utmätta tiden medger inte ytterligare kommentarer från min sida och jag får därför sluta här.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Esko Aho, Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson,

Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot yttrandet röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Ylva Annerstedt, Dorte Bennedsen, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Ivar Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Johan J. Jakobsen, Anker Jørgensen, Wiggo Komstedt, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Harald Synnes och Anders Talleraas.

Yttrandet hade sålunda antagits med 70 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

2

B 91/j: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

Juridiska utskottet hade förslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et samarbejdsprogram på konsumentområdet i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 91/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Fru president! De konsumentpolitiska frågorna är ett ämnesområde, som vinner allt större intresse och engagemang hos stora grupper av människor i alla de nordiska länderna. Efter förslag från ministerrådet antog Nordiska rådet redan 1984 ett samarbetsprogram på konsumentområdet. Det programmet har haft stor betydelse och fyllt en viktig funktion. Vi kan i dag konstatera att det nordiska samarbetet har medverkat till att det i Norden finns en klar prioritering av konsumentintressena på flera centrala områden. Vårt gemensamma arbete har i hög grad bidragit till att skapa den höga ambitionsnivå

som i dag finns beträffande konsumenternas rättigheter på flera områden. Det gäller exempelvis konsumenternas ekonomiska trygghet. Det gäller produktsäkerheten samt det konsumenträttsliga skyddet.

Men den snabba utvecklingen inom flera områden har skapat behov av en revidering av programmet. Den ökade internationaliseringen av handeln med varor och tjänster är en starkt bidragande faktor bakom kravet på ett reviderat program. Andra orsaker är den teknologiska och ekonomiska utvecklingen. Sammantaget har det skapat nya förutsättningar för konsumentpolitiken, men samtidigt har behovet av nya prioriteringar inträtt.

Juridiska utskottet noterar det som mycket positivt att ministerrådet nu lägger fram ett reviderat program, som är i takt med den utveckling som äger rum i våra respektive länder. Utskottet tillstyrker att det är lagt speciell vikt på utvecklingen i relation till EG:s inre marknad, tjänsters säkerhet, standardisering, finansiella tjänster samt ny teknologi och mediautveckling.

Inom delområdet konsumenternas säkerhet har arbetet sin naturliga utgångspunkt i de säkerhetsproblem som varor och tjänster i hem och på fritid orsakar i form av skador av olika slag. Målet är att varor och tjänster inte skall vara skadliga för konsumenternas hälsa, deras egendom eller för miljön.

Inom detta område har provningsverksamheten en utomordentligt stor betydelse både för produktsäkerhetsarbetet och som underlag för produktinformation men även för produktutvecklingen när det gäller sådant som funktion, energiförbrukning och miljövänlighet. Utskottet tillstyrker de prioriteringar som ministerrådet gör inom detta delområde.

När det gäller konsumenternas ekonomiska och rättsliga ställning framhåller utskottet särskilt betydelsen av åtgärder för att komma till rätta med problem som har samband med ökade utbud av finansiella tjänster. Alla konsumentrådgivare och konsumentnämnder behöver göra stora insatser för att utveckla och effektivisera sin rådgivning vad gäller den enskildes eller familjens budget och kredit. Vi har i våra respektive länder otaliga rapporter om hur lättillgängliga kontokort och andra krediter hjälper till att undergräva många familjers ekonomi. Dessa familjer befinner sig i

dag i en mycket svår situation.

En aktiv konsumentpolitik och en effektiv rådgivning har här en stor uppgift att fylla. Troligen behövs det flera åtgärder från samhällets sida för att komma till rätta med dessa förhållanden helt och fullt.

En annan aktuell uppgift inom konsumentpolitiken som i dag engagerar praktiskt taget varje människa är butikernas sätt att prismärka sina varor. Kunderna kan i dag på butikshyllan eller på själva varan inte få uppgift om varans pris. Nästan alla varor har endast datamärkning, som kräver elektronisk avläsning. Detta system gagnar inte konsumenterna. Utskottet understryker nödvändigheten av att ministerrådet i det fortsatta arbetet uppmärksammar detta problem.

Av tidsskäl hinner jag inte presentera mera av själva innehållet i det konsumentpolitiska samarbetsprogrammet, utan jag får avsluta med att på utskottets vägnar kraftigt framhäva hur viktigt det är att vi i respektive land aktivt följer upp och genomför de förslag som finns i detta nordiska samarbetsprogram. Här finns ett stor fält för aktiva insatser, både i parlament och i kommuner.

Dessutom måste ministerrådet i fortsättningen noga överväga om det är möjligt att genomföra detta aktuella program inom en nordisk budget som realt ökar med 3% per år. Det är inte otänkbart att det konsumentpolitiska området kommer att behöva en särskild förstärkning.

Herr president! Jag yrkar bifall till juridiska utskottets hemställan.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelande

Det meddelades, att socialminister Johanna Sigurðardóttir intagit sin plats i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Esko Aho lämnat sessionen och ersatts av Eeva-Liisa Moilanen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Forbruker- og administrasjonsminister **Einfrid Halvorsen:** Hr. president! Ministerrådet har funnet det ønskelig å revidere sitt samarbeidsprogram på forbrukerområdet for å tilpasse virksomheten til delvis endrede forutsetninger i de nordiske land.

Utgangspunktet for det reviderte samarbeidsprogrammet er de temaer som forbrukerministrene prioriterte høyt under sitt møte i 1988:

- finansielle tjenester
- produktsikkerhet
- ny teknologi
- standardisering og
- utvikling i forhold til EFs indre marked

Ministerrådet er glad for at Juridisk utvalg støtter disse prioriteringer.

I de seneste årene er det blitt mye lettere for forbrukerne å få tilgang til kreditt, i takt med liberaliseringen på kredittmarkedet. Dette har hatt både positive og negative virkninger.

Tidligere kunne det være vanskelig for forbrukerne å få nødvendig kreditt. I løpet av noen få år er situasjonen blitt radikalt endret. Nå markedsføres kreditt intensivt, og ofte med svært begrenset prøving av forbrukernes kredittverdighet. Dette har ført til at mange forbrukere har havnet i store betalingsvanskeligheter.

Økt bruk av ny teknologi kan også gjøre det vanskelig å opptre som en rasjonell forbruker. Dette kan øke forbrukernes økonomiske problemer.

På dette området vil det derfor bli stilt større krav til forbrukerpolitikken. I samsvar med synspunktene fra Juridisk utvalg vil Ministerrådet derfor være særlig oppmerksom på disse spørsmålene.

TV-reklame er blitt en realitet i alle de nordiske land gjennom satellittsendinger. Det gjør det påkrevd for forbrukermyndighetene å ta stilling til hvordan regler for kontroll med reklame er i forhold til TV-reklame generelt. Spesielt må man se på den TV-reklamen som kommer fra land utenfor Norden.

Ministerrådet vil fortsette drøftinger av de krav som man bør og kan stille til reklamesendinger i TV. Spesielt bør man være oppmerksom på den virkning slik reklame har på barn.

Målet for arbeidet for forbrukernes sikkerhet er at produktene ikke skal være skadelige

for forbrukernes helse, eiendom eller for miljøet. For å nå dette målet er produktsikkerhetsarbeidet høyt prioritert i alle de nordiske land. Produktsikkerhet har også vært sentralt i det nordiske samarbeidet. Også i tiden framover vil Ministerrådet legge vekt på produkters sikkerhet.

I Ministerrådets regi vil man f.eks. allerede i år drøfte spørsmålet om tilbakekallelse av farlige varer. I denne sammenheng vil det også være naturlig å behandle spørsmålet om eksportforbud mot farlige varer, en sak som er tatt opp i et medlemsforslag her i Nordisk Råd.

Miljø og forbruk blir stadig mer sentralt, ikke minst i lys av Brundtland-kommisjonens rapport. I samsvar med forslag fra Juridisk utvalg vil Ministerrådet prioritere arbeidet med å få fram et enhetlig nordisk system for frivillig miljømerking.

Ministerrådet ser det slik at en ordning med miljømerking i de nordiske land vil gi muligheter for store forbrukergrupper til å delta konkret og praktisk i et viktig miljøarbeid. Ministerrådet legger vekt på at et slikt system for miljømerking bør være felles i hele Norden.

Ministerrådet vil vise særlig interesse for utviklingen av EFs indre marked på områder som angår forbrukerpolitikken. Ministerrådet vil medvirke til at harmoniseringsarbeidet på forbrukerområdet er i samklang med tilsvarende arbeid i EF og EFTA.

Ministerrådet vil understreke at tilpasningen til EFs indre marked ikke bør føre til at det høye nivået vi har i Norden for forbrukerbeskyttelse, blir senket.

For de nordiske landene vil det dessuten være et sentralt mål å styrke medvirkningen fra forbrukerorganisasjonene i det europeiske forbrukerarbeidet.

Juridisk utvalg understreker nødvendigheten av at man nasjonalt følger opp samarbeidsprogrammet, slik at det får gjennomslagskraft i de enkelte nordiske land. Ministerrådet støtter dette, og vil komme tilbake til det i den årlige beretningen om virksomheten.

I det nordiske samarbeidet på forbrukerområdet, som gjennomføres med en begrenset budsjettamme, er det viktig at man tar opp spørsmål som særlig kan gi effekt gjennom samordnet innsats i de nordiske land, og

som kan gi gode resultater for forbrukerne i Norden.

Ministerrådets mål for samarbeidsprogrammet er at det skal komplettere det nasjonale forbrukerpolitiske arbeidet. Det skal styrke den nordiske forbrukerpolitikken i samsvar med den internasjonale utviklingen.

Vi ser fram til et godt samarbeid med Nordisk Råd ved gjennomføring av programmet.

Marianne Samuelsson: Herr president! Ja, så är vi där igen. Vi har ett program, som säger ett men menar något helt annat. I ministerrådsförslaget står:

”Inom ministerrådets fortsatta arbete kommer utvecklingen av EG:s inre marknad att tillmätas särskilt intresse. Det nordiska harmoniseringsarbetet på konsumentområdet måste stå i samklang med motsvarande arbete i EG och EFTA.”

Samtidigt talar man om att man vill ha en miljömärkning. Miljömärkning är inte tillåten inom EG-området, eftersom den anses vara ett handelshinder. Det är också problem med cancermärkningen. Det finns fler olika saker som inte längre stämmer. Det går inte att stå med ena foten i ett område och med den andra i ett annat område och tro att man skall kunna utforma bra program.

Många saker i detta program är bra. Men om man inte stryker punkten att man skall anpassa allting efter EG, är programmet ingenting värt. Jag anser att punkten om harmonisering bör tas bort ur programmet. Gör man inte så, kan jag inte stödja programmet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen

Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryynänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väinänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Marianne Samuelsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Claes Andersson, Ylva Annerstedt, Dorte Bennedsen, Atli P. Dam, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Ivar Hansen, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Wiggo Komstedt, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Otto Stenholdt, Jan P. Syse, Karin Söder och Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

3

B 92/j: Ministerrådsförslag om nordisk överenskommelse om folkregistrering

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage den nordiske overenskomst om folkeregistrering i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 92/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Den nu gällande överenskommelsen mellan de nordiska länderna om folkregistrering/folkbokföring är från den 5 december 1968. Med anledning av ett medlemsförslag beslutade Nordiska rådet på sessionen 1986 att ge ministerrådet i uppdrag att låta utarbeta förslag till en ny konvention med målsättning att bättre samordna och förenkla reglerna. Reglerna skulle gälla både vid flyttning, tidsbegränsat uppehåll och vid fast bosättning så att Norden blir en helhet i nu angivna hänseenden.

Ministerrådet handlade snabbt och tillsatte omgående en arbetsgrupp, i vilken ingick företrädare från de olika ländernas folkbokföringsmyndigheter. Arbetsgruppen har i sitt arbete haft att välja mellan två arbetsmetoder. Antingen att arbeta snabbt med målsättningen att till denna session kunna framlägga ett förslag, även om vissa delfrågor återstår att utreda, eller att utsträcka utredningsarbetet med resultat att kunna framlägga sina förslag först om ett eller två år. Arbetsgruppen har valt det förstnämnda alternativet. Utskottet har inget att erinra häremot och uttalar sig positivt även om den snabba handläggningen.

Behövde den gamla överenskommelsen moderniseras? Utskottet svarar utan tvekan ja på denna fråga. Redan 1986 skrev juridiska utskottet följande:

”Utskottet är enigt med förslagsställarna i att en av Nordiska rådets huvuduppgifter är att säkra alla nordiska medborgares sociala och kulturella trygghet, juridiska jämställdhet och största möjliga frihet i deras dagliga liv, oavsett var i Norden de slår sig ned.

Utskottet är likaså enigt i att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör arbeta så fort som möjligt för att avlägsna flest möjliga hinder och den olika behandling som nordiska statsborgare kan bli utsatta för när de tar ett tidsbegränsat uppehåll eller fast bosättning i ett annat nordiskt land.”

Resultatet av arbetsgruppens arbete kan anges i tre rubriker:

1. Förslag till konkreta ändringar i den tidigare överenskommelsen. Dessa förslag ligger till grund för konventionstexten.

2. Utredningsarbetet har redan medfört ändringar i de enskilda ländernas praktisering av de grundläggande reglerna i överenskommelsen, vilket är en framgång.

3. Arbetsgruppen anger vilka delområden som bör få bli föremål för ytterligare utredning.

Det är inte möjligt att här i detalj gå igenom varje paragraf i förslaget till ny överenskommelse. Jag nämner endast rubrikerna för att på det sättet ge ledamöterna en överblick av konventionen.

Artikel 1 anger vem överenskommelsen omfattar.

Artikel 2 rör den praktiska handläggningen av internordiskt flyttningsbevis.

Artikel 3 innehåller regler för hur tvister mellan lokala myndigheter skall avgöras.

Artikel 4 rör omfattningen av ömsesidig information mellan länderna.

Artikel 5 upplyser vem som är den lokala registreringsmyndigheten.

Artikel 6 anger innehållet i ett flyttningsbevis, och

Artikel 7–10 rör datum för ikraftträdande m.m.

I arbetsgruppens rapport finns som jag redan nämnt ett avslutande kapitel, där arbetsgruppen anger vilka delområden som bör få bli föremål för ytterligare utredningar och överväganden. Det gäller för det första vissa problem i förbindelse med gemensamma nordiska regler om fast bosättning. Arbetsgruppen har inte inom ramen för sitt mandat och sin tidplan haft möjlighet att utreda alla detaljer, varför den för fram tanken på en fortsatt utredning.

För det andra menar arbetsgruppen att det bör övervägas om man på nordiskt plan skall gå igenom de nationella regler som finns om utväxling av upplysningar om ländernas egna medborgare som är bosatta i ett annat nordiskt land.

För det tredje, säger arbetsgruppen, är det viktigt att de olika ländernas centrala myndigheter som är berörda tillsammans överväger hur de föreslagna ändringarna skall tolkas och praktiseras i de enskilda länderna – detta mot bakgrund av de senaste 20 årens erfarenhet av brist på samordning. Det måste nu skapas en fortlöpande övervakning av hur överenskommelsen genomförs och praktiseras.

Juridiska utskottet har ingående diskuterat dessa synpunkter, och när det gäller punkterna 1 och 2 hemställer utskottet till ministerrådet om att närmare överväga vad arbetsgrup-

pen har framfört.

När det gäller punkten 3 ansluter sig utskottet helt till de synpunkter som arbetsgruppen framfört.

Med hänsyn till att vissa delar av ärendet behöver övervägas ytterligare av ministerrådet ber utskottet ministerrådet att till nästa års session lämna en reodgörelse för sina överväganden och resultatet härav.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Indenrigsminister **Thor Pedersen:** Hr. Præsident! Nordisk Råd anbefalede i rekommendation nr. 33/1986 Nordisk Ministerråd at udarbejde en nordisk konvention om folkeregistrering, der skulle afløse og udvide overenskomsten af 5. december 1968.

Ønsket var at samordne og forenkle reglerne med hensyn til flytning, midlertidigt ophold og fast bopæl mellem de nordiske lande, således at Norden opfattes som en enhed i så henseende. Dette er baggrunden for Ministerrådets forslag om en nordisk overenskomst om folkeregistrering.

Ministerrådet nedsatte en arbejdsgruppe for at udarbejde et nyt forslag til overenskomst. Arbejdsgruppen har i sin rapport som grundlag for forslaget gennemgået erfaringerne fra den gældende overenskomst og udarbejdet en oversigt over nationale bestemmelser, det har betydning for praktisering af overenskomsten. Samtidig er udarbejdet ny formular til internordisk flytteattest.

Forslaget til ny overenskomst indebærer en samordning og forenkling af reglerne på en række punkter. Samtidig er nogle af de problemer, som bl.a. Nordisk Råd har peget på, blevet løst ved nationale tilpasninger, medens arbejdsgruppen har fungeret. Eksempelvis er man blevet enige om ensartede regler for, hvor længe en person midlertidigt kan opholde sig i et andet nordisk land uden at skulle meddele flytning.

Af andre eksempler kan nævnes samordning af reglerne for, på hvilket tidspunkt til- og fraflytningsregistrering skal ske hos de lokale registreringsmyndigheder. Eksemplerne kan måske opfattes som små tekniske detaljer, men detaljer der har praktisk betydning for den nordboer, som flytter.

Juridisk Udvalg har i sin betænkning spe-

cielt bemærket, at arbejdsgruppen i sin rapport har peget på, at den med den tid, der har været til rådighed, ikke har haft mulighed for at diskutere, hvilket indhold fællesnordiske bopælsregler bør have, og heller ikke spørgsmålet om regelmæssig udveksling af oplysninger om landets egne borgere, der er bosat i et andet nordisk land, men Ministerrådet vil efter overenskomstens vedtagelse nærmere overveje hvordan disse problemer kan løses, og Ministerrådet har noteret sig Juridisk Udvalgs ønske om tilbagerapportering angående resultatet.

Hr. Præsident, Ministerrådet er endvidere helt indstillet på at følge arbejdsgruppens forslag om, at landenes centrale registreringsmyndigheder sammen regelmæssigt skal overvåge, hvordan overenskomstens ændringer fortolkes og praktiseres i de enkelte nordiske lande, et forslag, som også Juridisk Udvalg i sin betænkning lægger stor vægt på.

I Ministerrådet finder vi det positivt, at Juridisk Udvalg bifalder det foreliggende forslag til en ny nordisk overenskomst om folkeregistrering. Med forslaget er vi nået så langt, som det på nuværende tidspunkt er muligt mod den målsætning, der var opstillet for arbejdet, nemlig at sikre, at alle nordiske borgere får social og kulturel tryghed, juridisk ligestilling og størst mulig frihed i deres daglige liv, uanset hvor i Norden de måtte vælge at bosætte sig.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. Præsident! Jeg vil benytte lejligheden under dette punkt på dagsordenen til at takke Juridisk Udvalg og Nordisk Ministerråd for den behandling, som denne sag har fået.

Det medlemsforslag, som ligger bag den overenskomst, som foreligger her om folkeregistrering, blev fremsat af rådsmedlem Guðrún Helgadóttir samt nogle andre medlemmer af Nordisk Råd for ikke lang tid siden. Jeg synes, man her har arbejdet ganske hurtigt og målrettet, og resultatet, som foreligger her, er et godt eksempel på, hvordan man kan tage fat på vigtige sager på en saglig og hurtig måde inden for Nordisk Råds rammer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat be-

träffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Clas Andersson, Lennart Andersson, Gunnilla André, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Flemming Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Gutormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Peder Sønderby, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Atli P. Dam, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Wiggo Komstedt, Grethe Lundblad, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Riitta Saastamoinen, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

4

B 94/j: Ministerrådsförslag om handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för 1989–1993, D 1989/44/1988/j: Meddelande om rekommendation nr 44/1988 angående reell likalön mellan kvinnor och män och D 1989/34/1986/j: Meddelande om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnokonferenser 1988

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage en handlingsplan for det nordiske ligestillings samarbejde i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 94/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

Kristen Poulsgaard hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

B. Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 44/1988 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

C. Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 34/1986 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Anneli Jäätteenmäki (juridiska utskottets talesman): Herr president! Det är glädjande för mig att få presentera den nordiska jämställdhetsplanen.

Det nordiska jämställdhetssamarbetet inleddes 1974. Ett program för nordiskt jämställdhetsarbete fastställdes av ministerrådet 1978. Det reviderades 1982. Det nordiska jämställdhetssamarbetet skall enligt programmet omfatta områdena: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet. Som ett komplement till programmet har jämställdhetsministrarna nu lagt fram ett förslag till handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för åren 1989–1993.

Enligt planen skall verksamheten koncentreras till kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen och kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv. Det måste finnas reella möjligheter för bägge könen till utbildning, till att kombinera yrkes- och familjeliv samt till engagemang och inflytande i samhällsfrågor, heter det i handlingsplanen.

I slutet av planen finns en förteckning över förslag till tidsplan för olika projekt och åtgärder samt beräknad budget där det finns ett antal projekt som kommer att pågå under hela programperioden, nämligen stöd till kvinnoforskning, utveckling av jämställdhetsstatistik. Av andra projekt kan nämnas seminarium om och för kvinnor i glesbygd och studie om kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper.

Juridiska utskottet är tillfreds med den handlingsplan som ministerrådet nu har presenterat. Planen förefaller väl övervägd och genomarbetad med 22 konkreta förslag och med ett konkret förslag till budget- och tidsplan. Juridiska utskottet har observerat att flera av de föreslagna projekten kommer att bli genomförda av andra samarbetssektorer inom ministerrådet. Utskottet har också observerat att verksamheten kommer att bli finansierad över ministerrådets budget för det nordiska jämställdhetssamarbetet, medan den i de fall, då projektet hör under en annan sektor, finansieras via denna sektors ordinarie projektbudget samt inom ramen för den nya ekonomiska handlingsplanen. Detta är i överensstämmelse med vad juridiska utskottet har uttaltat i samband med ministerrådsbudgeten.

Juridiska utskottet anser det viktigt, att jämställdhetsministrarna följer upp att även övriga sektorer beaktar jämställdhetssynpunkterna. Detta gäller främst jämställdhet vid utbildning, i lantbruket, inom åldringsvården och i fråga om handikappade kvinnor.

Utskottet har också noterat, att det från ministerrådets sida har meddelats, att avsikten är att handlingsplanen en gång om året skall avstämmas för att få en överblick över hur långt man har kommit eller om man inte alls har framskridit, såsom jag tror. Utskottet utgår ifrån att det blir underrättat om resultatet av en sådan genomgång. Med dessa kommentarer har juridiska utskottet förordat an-

tagandet av en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet i överensstämmelse med ministerrådets förslag.

En medlem i utskottet föreslår i en till betänkandet fogad reservation att rådet ej måtte företa sig något i anledning av förslaget.

Herr president! Jag får yrka bifall till juridiska utskottets förslag.

Meddelanden

Det meddelades, att samferdselsminister William Engseth, kommunikations- og landbruksminister Steingrímur J. Sigfússon och trafikminister Pekka Vennamo intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Gadd för resten av denna dag ersatts av Birthe Sörestedt.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Bitr. civilminister **Margot Wallström**: Herr president! Det råder en stor enighet i de nordiska länderna om att jämställdhet mellan kvinnor och män är ett viktigt politiskt mål. Och visst är vi på rätt väg.

En hög sysselsättning är viktig. Både kvinnor och män skall självklart ha rätt till arbete. Men mycket återstår innan kvinnor och män i Norden har lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter. Könsuppdelad statistik och jämställdhetsforskning är viktiga bidrag till den kunskap vi behöver för att kunna avskaffa orättvisor. Som utskottets ordförande sade har planen koncentrerats till två områden. Kring dessa två teman läggs 22 olika förslag som skall genomföras antingen av de nordiska jämställdhetsministrarna eller andra samarbetssektorer.

Målen för jämställdhet är samstämmiga, men de olika länderna kan ha valt olika lösningar. Handlingsplanen har koncentrerats till det som det är möjligt och fördelaktigt att samarbeta om och där de nordiska länderna har nytta av en gemensam kunskapsbas. Låt mig nämna några speciellt viktiga frågor.

Arbetsmarknaden i alla de nordiska länderna är starkt könsuppdelad på branscher och yrken. Även när kvinnor och män finns på samma arbetsplatser har kvinnorna under-

ordnade oppgifter, medan chefer og arbeidsledare oftare er m n.

Kvinner i Norden arbeitar ofta deltid og f r därför lägre inkomst og mindre pensjon. De tar själva privat konsekvenserna av att barnomsorgen inte räcker till eller att arbeidet  r så tungt att de inte orkar arbeita heltid eller att de inte kan få heltidsarbeite.

I takt med att välfärdssamhället byggs ut har alltm r av det tradisjonella kvinnoarbeidet flyttats från den informella, oavl nadede ekonomin in i den formella avl nadede. Fortfarande svarar dock kvinner för omfattande oavl nadede arbeidsinnsatser, t. ex. vård av äldre anhörige.

Utöver åtgärder riktadede till individer måste vi f r ndre f ruts tningarna i arbeidsliv og samhälle för att kunna bryta den k nsuppdeladede arbeidsmarknaden. Arbeidspl tser måste konstrueras med st rre hänsyn till människors f ruts tninger og inte endast utifrån maskinerna. Arbeidsmilj er måste passa både kvinner og m n. Genomgripandede f r ndringer krävs – inte minst när det gäller arbeidsorganisasjon.

De anst lleda måste f a utvekkelas som människor i stället för att slitast ut. Människor har ogs a fler roller än att enbart vara arbeidskraft.

M n skall inte bara oppmuntras med att vara pappor, de måste ges verkkelige f ruts tninger att arbeita deltid eller att vara helt ledige under en tid när barnen  r små.

Kvinner skall inte tvingas att v lge bort arbeidet. M n skall inte behøve v lge bort barnen. F r att göra dette m jligst krävs givetvis attitydf r ndringer, men det  r ikke tillräckelig. Genom politiske beslut kan vi skapa bättre f ruts tninger f r jämställdhet, t. ex. barnomsorg, rett till ledighet när barnen  r sjuka. Med en aktiv f rdelningspolitikk kan jämställdhet bli en virkelighet f r alle kvinner og m n, ikke bara f r några f a.

Jämställdhet  r provoserandede. Det handlar ju om att f r ndre såväl attityder som maktstrukturer.

Kunnskap  r makt! N r handlingsplanens förslag gjennomf rs f r vi betydelig bättre kunnskap, bättre underlag för beslut og mer br nse i debatten. Så kan positionerna gemenstamt flyttas fram og Norden även i f ruts tningen vara ett f red me i j mst lldhetsarbeidet.

Skauge: Ærede president! Nordisk Forum og den offisielle nordiske likestillingskonferansen ble arrangert i et samarbeid mellom Nordisk R d og Nordisk Ministerråd. Poenget med denne konferansen var att det skulle være en bred manifestering av kvinnepolitiske saker og kvinnekultur.

Arbeidet ble forberedt av en planleggingsgruppe, og jeg tror det må være riktig, nå  ttertid i Nordisk Råd,   nevne denne gruppen, som gjorde et meget stort arbeid f r   f a arrangert og gjennomført konferansen. Gjennom halvannet  r la de ned en stor innsats, og fra juridisk utvalgs side synes vi det er riktig   peke på dette.

Nå kan man spørre: Hva har hensikten og erfaringene med dette vært, som en del av og et ledd i det nordiske likestillingsarbeidet? Jeg skal ikke bli altfor dyptpløyende og altfor filosofisk, men jeg tror vi kan si det slik att når vi skal arbeide med   endre de mer personlige rammebetingelsene f r menneskenes deltakelse i samfunnet, kan vi ikke bare snakke om politiske tiltak, og vi kan ikke bare snakke om lovgivningsarbeid, men vi må snakke om holdningsskapede arbeid. Vi må med andre ord gjennom aktivitet skape grunnlag f r   endre de holdningene vi har til hverandre – med et politisk siktemål, naturligvis.

Det er ogs a helt klart att i et slikt politisk arbeid og et slikt holdningsskapede arbeid er det viktig   f a frem meningsskilnadene på dette område. Jeg mener   ha registrert att den svenske kulturministeren under kulturdebatten tidligere her i dag gav uttrykk för att kulturrikdom ikke bare er   finne frem til de kulturområdene man synes er viktigst. Det dreier seg egentlig om   gi rom f r mangfoldet i kulturen. Ogs a de områdene som f a er opptatt av, men som er en del av kulturbildet, må komme frem. Vi kan vel egentlig si att det på likestillingsomr de ogs a er viktig   f a frem mangfoldet. Det er viktig   f a frem att kvinnepolitikk ikke er entydig – som i all annen politikk er det konfliktlinjer og interessekonflikter, og de skal frem, får bedre   beskrive dette bildet. I så henseende har jeg særlig lyst til   peke på noe meget interessant – og jeg vil gjerne si nyttig og positivt – nemlig den plutselige og voldsomme debatten som dukket opp under Nordisk Forum, og representasjonen til det norske Kvinners Frivillige Beredskap. Det brakte en dimen-

sjon inn i likestillingsdebatten som gav den en bredde som var interessant, og jeg mener også nyttig. Jeg hadde lyst til å trekke frem akkurat dette som en del av bildet fra Nordisk Forum, selv om jeg nok også må si at de over 8 000 kvinnene som deltok i Nordisk Forum, markerte seg over et langt bredere spekter enn bare dette.

Hva er så oppfølgingen fra Nordisk Råd og fra juridisk utvalgs side? Den viktigste oppfølgingen er naturligvis den handlingsplanen som allerede er presentert, og som er gitt gode ord fra utvalgets side. Når det gjelder den mer konkrete oppfølging av Nordisk Forum, har juridisk utvalg i møte med likestillingsministrene fått opplyst at det er en positiv stemning for forslaget om avholdelse av et nytt Nordisk Forum ved en senere anledning. Jeg må gjerne si at den erfaring som Nordisk Forum gav oss som kunne være i Oslo og oppleve hvorledes det preget bybildet, gjør at vi ser dette som nok et interessant tiltak å gjennomføre som en del av det holdningsskapende arbeid som kreves i likestillingsarbeidet. Fra juridisk utvalgs side ser vi frem til at Ministerrådet på Nordisk Råds sesjon i 1990 vil legge frem konkrete forslag om et nytt Nordisk Forum, og at vi da også kan få med oss en del av de spørsmålene som ligger i handlingsplanen.

På bakgrunn av dette har vi fra juridisk utvalgs side anbefalt rådet å betrakte arbeidet i forbindelse med rekommandasjon 34/1986 som avsluttet.

Forbruker- og administrasjonsminister **Einfrid Halvorsen:** Hr. president! Juridisk utvalg foreslår i sin betenkning over planene for det nordiske samarbeidet at Ministerrådet skal legge fram et konkret forslag til et nytt Nordisk Forum.

Som vertskap for den nordiske kvinnekongressen Nordisk Forum 1988 vil jeg gjerne på Ministerrådets vegne få lov til å komme med noen betraktninger rundt denne begivenhet. Det var vel egentlig få som kunne forestille seg hvordan en slik konferanse ville bli da Nordisk Råd i 1986 vedtok at konferansen skulle arrangeres.

Det ble en hektisk og arbeidskrevende planleggingsperiode. Og det skulle vise seg at den interesse og det mangfold som utviklet

seg underveis, gav resultater.

Nordisk Forum ble nemlig etter de fleste mening en stor suksess. Det styrket samarbeidet på grasrotplan – ikke minst fikk kvinnene kontakt på tvers av grensene landene imellom – politisk og kulturelt. Det er viktig å møtes for arbeid mot felles målsettinger. Det er en del barrierer og stengsler som må ryddes av veien, selv i Norden.

Konferansen i Oslo førte til at den nordiske kvinnebevegelse gav og fikk inspirasjon og ny giv, og det meldes om at den kvinnepolitiske aktiviteten har steget i de enkelte land. Særlig gledelig var det at representanter fra Grønland, Færøyene og Åland deltok så aktivt. Men de islandske kvinnene satte også sitt preg på Forum. De mobiliserte både fra fagbevegelsen og andre, slik at de fylte opp flere fly ned til Oslo.

Nordisk Forum ble en stor konferanse om det meste som i dag berører kvinne- og likestillingssspørsmål. Det var ingen begrensninger i temaene så lenge de var knyttet til disse spørsmålene. Mangfoldet og spennvidden var således stor, og gjorde konferansen unik.

Konferansen ble som kjent arrangert av kvinneorganisasjonene og hovedsakelig finansiert av Nordisk Ministerråd, med stort bidrag fra vertslandet. I åtte dager deltok mellom 8 000 og 10 000 kvinner og noen menn med 1000 forskjellige aktiviteter, og i alt var 3 000 kvinner arrangører, foredragsholdere eller innledere – til en pris av ca. 10 mill. norske kroner. I tillegg kommer alt det frivillige, ulønnete arbeidet som organisasjonene la ned både før og under konferansen. Sammenlignet med andre prosjekter fikk Nordisk Råd, Ministerrådet og den norske regjering mye igjen for pengene. Sjelden har vel en nordisk konferanse fått så stor dekning i massemedia som Nordisk Forum fikk.

Også for politikere, departementsfolk og andre likestillingsansvarlige kvinner og menn var Forum en fantastisk inspirasjonskilde, samtidig som det ble en fin ramme rundt diskusjonen om den nordiske handlingsplan for likestilling som Nordisk Råd nå har til behandling.

Deltakere og arrangører av Forum 1988 har henstilt til de nordiske likestillingsministrene å vedta at det skal avholdes et nytt Forum i 1993 etter mønster fra Oslo.

Debatten under den officiella del av konferansen tok opp spørsmålet om målgruppen ble nådd under Nordisk Forum. Konferansen var åpen for både kvinner og menn, men som det allerede er gjort rede for, var bare et fåtall menn registrert som deltakere på konferansen.

Menn er en viktig målgruppe for likestillingsarbeidet. Det innebærer et opplegg for forberedelse og informasjon, om en skal oppnå en større andel menn på en framtidig konferanse enn det som ble tilfellet på Nordisk Forum.

Likestillingsministrene er positive til et nytt Nordisk Forum. Men vi mener det er en rekke spørsmål som bør belyses nærmere før den endelige beslutning kan tas. Det gjelder f.eks. tidspunkt, innhold, organisering av forberedelsesarbeidet og økonomi. En må også tidsmessig se en ny konferanse i sammenheng med større internasjonale konferanser, f.eks. i regi av FN.

Det er også viktig å undersøke i hvilken grad det er ønske om og vilje til å satse på frivillig arbeid for dem som eventuelt blir deltakere på et nytt Forum.

Vi har derfor allerede gitt embetsmannskomiteen for likestillingsspørsmål i oppdrag å utarbeide forslag til et nytt forum for likestillingsspørsmål i Norden. Forslaget skal legges fram innen ett år, og bør kunne behandles under Nordisk Råds sesjon i 1990.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! I forslaget till handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet ingår ett särskilt avsnitt om kvinnors löner. Ministerrådet planerar att under år 1989 göra en förstudie om likalön mellan kvinnor och män, vars syfte är att utarbeta ett projekt i linje med Nordiska rådets rekommendation. Från och med 1990 kommer projektet att ingå i den nya ekonomiska handlingsplanen.

Juridiska utskottet har noterat, att alla remissinstanser har en positiv inställning till tanken att göra något på nordiskt plan för att lösa problemen med att det inte finns likalön för kvinnor och män i Norden.

Arbetslivet genomgår ständiga förändringar. I denna process uppstår nya yrken och många gamla försvinner. Det finns dock någonting som inte förändras: Olikheten mellan

könen vid avlöningen inte bara består utan till och med fördjupas.

Flera undersökningar visar att orsaken till löneskillnader mellan kvinnor och män beror på att arbetsmarknaden fortfarande är könsuppdelad. Kvinnojobb förblir kvinnojobb. Det är fortfarande så, att kvinnor står vid maskinerna och män är maskinmontörer, kvinnorna i monotona rutinuppgifter och männen i omväxlande och kvalificerade arbeten.

Jag anser att jämställdhetsfrågan bör beaktas inom alla områden i det nordiska samarbetet. Att kvinnorna inte har lika lön för lika arbete med män är inte bara en jämställdhetsfråga utan i högsta grad en rättfärdighetsfråga.

Bitr. civilminister Margot Wallström: Herr president! Frågan om lika lön för kvinnor och män blir en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna i det nordiska samarbetet under de närmaste åren. Det ligger väl i linje med Nordiska rådets reommendation nr 44 från 1988 om lika lön.

I jämförelse med andra länder har Norden kommit ganska långt när det gäller löneutjämning mellan olika arbetsgrupper. Men ingen av oss har lyckats lösa själva kärnfrågan, nämligen att kvinnors arbeten generellt sett är lägre värderade än mäns. Låt oss jämföra – något förenklat, naturligtvis – en verkstadsarbetare och ett sjukvårdsbiträde! Hur ser vi i allmänhet på deras jobb?

Jag tror att vi föreställer oss att en manlig verkstadsarbetare har en arbetsmiljö som i allmänhet är smutsig, bullrig och farlig. Och hur ser vår föreställning om sjukvårdsbiträdes arbetsmiljö ut? Jo, vi ser en ren och fräsch kvinna som hjälper till med matning och tvättning och ger ett tröstande ord. Vad vi inte gärna tänker på är att hon får göra rent efter urin, blod och avföring – jag behöver inte gå in på detaljer. Det är arbetsuppgifter som de flesta av oss vill slippa. Även hon har alltså en tung och svår arbetsmiljö. Men männens dåliga arbetsmiljö har uppmärksamats och värderats annorlunda än kvinnornas. Är det rimligt?

Det får inte betala sig bättre att sköta maskiner än att sköta människor. Men det räcker inte. Det finns löneskillnader som inte

bara kan förklaras med att kvinnor och män arbetar i olika branscher och har olika arbetstid. Denna skillnad, som vi kan kalla könsdiskriminering, förekommer inom både privat och offentlig sektor. Även inom den offentliga sektorn ser vi en tendens till större lönedifferentiering. Det förstärker skillnaderna mellan kvinnors och mäns löner.

I dag saknar vi instrument för att kunna göra systematiska jämförelser mellan kvinnors och mäns arbeten, men all lönesättning sker efter en viss arbetsvärdering. I de flesta fall är det inte några fastställda normer som avgjort värdesättningen. Trots det är arbetena värderade och prismetkta efter ett kulturellt värdesystem som säger oss vad som betalas bra eller mindre bra. Det systemet förändras ständigt för att anpassas till ny teknologi och nya värden.

Herr president! Det gemensamma nordiska BRYT-projektet kommer att avslutas under 1989. Nu går vi samman om ett flerårigt projekt om lika lön för kvinnor och män. Detta projekt, som leds av Finland, är det största och utan tvekan det viktigaste enskilda projektet i den nordiska handlingsplanen för jämställdhet. Ett av syftena är att utge en periodisk publikation om likalöneutvecklingen i Norden. Men projektet skall också föreslå åtgärder eller ta upp frågor på flera områden, t.ex. lagstiftning, arbetsvärdering och olika förhandlingssystem.

Även om våra samhällen har många gemensamma drag – det gäller särskilt kvinnornas ställning på arbetsmarknaden – så finns också skillnader som måste beaktas. I den praktiska strategin för att förverkliga likalöneprincipen kan länderna komma att betona olika frågor. I den förstudie som redan är på gång kommer därför de aktuella uppfattningarna i varje land att speglas noga.

Samtliga nordiska länder har ratificerat ILO-konventionen 100 om lika lön för kvinnor och män, dvs. lika lön för arbete av lika värde. Detta till trots återstår mycket att göra i praktiken. Likalöneprojektet kommer att ge oss möjlighet att gå från ord till handling i denna fråga.

Gunilla André: Herr president! Den handlingsplan som de nordiska jämställdhetsministrarna har föreslagit är en viktig uppfölj-

ning av de två nordiska kvinnokonferenser som genomfördes under 1988. Jämställdhetsarbetet behöver nu en samlad bild av hur jämställdheten fungerar mellan kvinnor och män i alla de nordiska länderna för att kunna ta ytterligare steg framåt.

Några viktiga utgångsfrågor för jämställdhetssamarbetet och när det gäller kvinnors arbete är:

Kvinnor har rätt till arbete var de än bor.

Flyttstudier visar att det är de unga och välutbildade kvinnorna som lämnar glesbygden först. Det behövs därför en ny regionalpolitik inriktad på kvinnor, en politik som tar till vara kvinnors kunskaper och erfarenheter och som kan stå för den förnyelse och förändring som så väl behövs för att bygderna skall överleva och utvecklas.

Kvinnor måste kunna leva på sin lön.

Som påpekas i handlingsplanen råder fortfarande stora löneskillnader mellan kvinnor och män som utför samma arbete. Utvecklingen mot individuell lönesättning som tillämpas även inom offentlig sektor kommer ytterligare att förstärka skillnaderna mellan mans- och kvinnolöner. Det är viktigt att man hittar nya kriterier för lönesättningen men också tar hänsyn till jämställdheten. Att många kvinnor arbetar deltid och inom typiska kvinnoyrken gör att de är sämst betalda. Låga löner och deltidsarbete innebär också försämrade ekonomiska villkor på ålderdomen. Det vore därför intressant att göra en studie över de nordiska ländernas olika socialförsäkringssystem och se hur de "drabbar" kvinnor.

Att kvinnor skall kunna utföra sitt arbete utan att slita ut sina kroppar är en annan självklar rättighet. Det är viktigt att uppmärksamma förslitningsskador som drabbar kvinnor, t.ex. i omsorgsarbetet, i hemmet och i vården. En bra arbetsmiljö hör framför allt ihop med att kunna påverka sin egen arbetssituation och arbetstid. Kvinnornas inträde på arbetsmarknaden har knappast alls fått påverka arbetets organisation trots att familjernas livsmönster har förändrats radikalt.

Den kanske viktigaste skillnaden mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden är skillnaderna i arbetstidens längd. Kvinnor i Sverige förvärvsarbetar i genomsnitt 30 timmar i veckan. De har i praktiken redan sex timmars arbetsdag för att kunna utföra annat,

obetalt arbete. Kvinnorna i Sverige använder mycket tid till att ta hand om sina barn och anhöriga och sköta om hemmet, precis som kvinnor gör i alla andra länder.

Jag önskar att man i utredningar kring arbetstidsfrågan studerar sambanden mellan en generell förkortning av arbetstiden och förutsättningarna att ge både kvinnor och män ökad möjlighet att dela ansvaret för barnen och hemarbetet, liksom att delta mer i gemensamt arbete i grannskapet, i föreningslivet och i politiken.

En utjämning av arbetstidens längd mellan kvinnor och män är nödvändig för att öka jämställdheten när det gäller kvinnors ekonomiska grundtrygghet och möjligheten att öka kvinnors samhällsengagemang och dela ansvaret för hem och barn med männen.

I ministerrådsförslaget om handlingsplan nämns bl.a. kvinno- och jämställdhetsforskningen i Norden. Jag vill understryka vikten av denna forskning. Den är grundläggande för det fortsatta jämställdhetsarbetet. För att på bästa sätt kunna utnyttja de olika resultaten från undersökningar och forskning tror jag att det behövs en koordinator – en person som har överblick över den samlade forskningen inom detta område.

I arbetet för ett jämställt samhälle mellan män och kvinnor måste alla resurser tas tillvara. Jag tänker främst på den samlade resurs som kvinnoorganisationerna utgör i Norden. Vi behöver vara många i jämställdhetsarbetet, för vi har många fler steg att ta.

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Som deltagare i det nordiske forum er det med stor interesse, jeg kan hæfte mig ved, at handlingsplanen for det nordiske ligestillingsarbejde i den nærmeste 5-års-periode vil koncentrere sig om kvindernes rolle i den økonomiske udvikling og kvinders og mænds muligheder for at kombinere familielivet med arbejdslivet.

At der også i løbet af denne periode kan tages andre spørgsmål op efter behov, ser jeg som et udtryk for, at planen er "åben" for en løbende drøftelse med Nordisk Råd, Nordisk Råds Juridiske Udvalg og også Social- og Miljøudvalget, hvis der opstår behov herfor.

Der er specielt 2 områder, jeg vil knytte kommentarer til, og det er spørgsmålet om

ligeløn mellem kvinder og mænd og spørgsmålet om kvinder og arbejdsmiljø. Jeg skal hæfte mig først ved arbejdsmiljøet.

Jeg kan se, at i arbejdsmiljøkonventionen, som vi ganske vist først skal diskutere i morgen, står der i artikel 2, at udviklingen af arbejdsmiljøet skal ske efter et princip om, at udformningen skal sikre muligheder for, at mænd og kvinder kan deltage i arbejdslivet på lige vilkår. Det er meget vigtigt at få fastslået sådan et princip. Som sagt ved jeg godt, det hører til diskussionen i morgen, men det er dog et princip, som også kommer denne her diskussion ved.

Og så kan jeg konstatere, at oven i, at det princip bliver fastslået, er der også i planen sat midler af til 3 konkrete projekter, og det vil jeg gerne sige at jeg synes er glimrende.

Med hensyn til kvinders ligeløn med mænd er det jo i en ILO-konvention fastslået, at ligestillingsmålet er, at arbejde af samme værdi, skal være aflønnet på samme måde. Alle de nordiske lande har ratificeret ILO-konventionen om ligeløn, men til trods herfor er det altså ikke i praksis gennemført, og undersøgelser i Danmark og formentlig, vil jeg tro, også i de øvrige nordiske lande viser, at forskellene faktisk vokser i øjeblikket; det vil sige, at de bliver ikke mindre, de bliver større, og det siger jo noget om, hvordan ligestillingen fungerer i praksis. Den fungerer ikke! Derfor er det utrolig vigtigt, at vi fokuserer på disse ting og siger fra, når vi møder forskelsbehandling. Det synes jeg vi er ved at komme i gang med nu, og det er udmærket.

Nordisk Råd vedtog jo ved sidste session i Oslo en rekommandation om udredning af årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og jeg har bemærket mig, at der dels gennemføres et forprojekt her i 1989, dels i den kommende økonomiske handlingsplan er afsat 750.000 kr. om året i en 3-års-periode og 1 mio. kr. i 1993. Det glæder mig meget at konstatere, at vi nu kommer ordentligt i gang på dette område.

Nu har man vist ikke været forvænt med, at nogen fra den socialistiske gruppe er gået op og kommet med rosende ord på denne session, men de skal da lyde her fra mig. Jeg synes godt, der kunne have været gjort mere, der vil fortsat være brug for, at vi gør mere, men jeg vi godt rose at vi med den rullende plan her dog er kommet i gang med sådan et

viktigt spørgsmål her i det nordiske samarbejde. Det synes jeg lover godt.

Og så vil jeg heller ikke undlade at sige, at jeg jo er særdeles glad selv, fordi jeg tog initiativ for to år siden til det første ligelønsforslag, som senere Juridisk Udvalg skrev ind, og det er nu det, der er kommet ind i denne plan. Det viser, at selv om det går langsomt, så går det, når bare man stædigt bliver ved med at hage sig fast i tingene, og det skal vi nok vide at gøre.

Til allersidst skal jeg sige: Jeg tror, at det nordiske kvindeforum er noget af det, der har givet Nordisk Råd den bedste PR i de sidste mange år. Jeg er sikker på, at de midler, der blev sat af til det, og de midler, der bliver sat af i dette program, samt de midler der vil blive sat af til en ny konference, vil komme mange, mange gange tilbage, derfor er der god grund til at arbejde videre med disse sager.

Lahja Exner: Herr president! Når de nordiska kvinnorna samlades till Nordiskt Forum i Oslo var Nordens invandrarkvinnor också med, inte som passiva åskådare, utan som aktiva deltagare. När det dokument som diskuterades vid den officiella konferensen lades fram framförde invandrarkvinnorna stark kritik mot att invandrarkvinnornas situation och särskilda behov inte alls var upptagna i dokumentet.

Det är hoppgivande att ministerrådet nu i sitt förslag till handlingsplan för det nordiska jämställdhetsarbetet skriver:

”Invandrare har i hög grad bidragit till den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. Invandrarkvinnor delar i detta sammanhang många av de nordiska kvinnornas problem men har utöver dessa en hel del speciella utmaningar.

Mot denna bakgrund ämnar jämställdhetsministrarna fortsätta samarbetet med arbetsmarknadssektorn och dess migrationsgrupp med utgångspunkt från de nordiska seminarier som hölls 1987–1990, framför allt då frågorna har relevans för handlingsplanens teman.”

Det är viktigt att invandrarkvinnornas speciella situation på arbetsmarknaden, deras behov av utbildningsinsatser och deras möjligheter till demokratiskt inflytande över sina egna livsvillkor och i samhällsutvecklingen

beaktas i jämställdhetsarbetet. Vi måste inse behovet av positiv särbehandling om vi vill motverka segregation och polarisering på detta område.

Vi får inte heller glömma att invandrarkvinnorna inte är en homogen grupp. Det krävs inlevelseförmåga för att vi skall lyckas i jämställdhetsarbetet. Vi måste använda invandrarkvinnorna som resurser och arbeta tillsammans med dem.

J.K. Hansen: Hr. præsident! Til indledning skal jeg udtrykke tilfredshed med forslaget til handlingsplan for det nordiske samarbejde på ligestillingsområdet, som gælder for årene 1989–1993.

Det er ikke mindst positivt at se på det forslag til budget og tidsplan for handlingsplanen, som er med. Alle handlingsplaner burde have sådanne rammer, og jeg skal da ikke undlade at henvise til kulturhandlingsplanen, for hvilken Kulturudvalget gentagne gange har ønsket både tids- og budgetrammer.

Ligestillingsspørgsmålet skal forekomme på alle samarbejdsområder, og i handlingsplanen fremhæves, at det frem for alt gælder ligestilling i uddannelse, og desuden nævnes forskning på ligestillingsområdet som et vigtigt område inden for ligestillingsarbejdet.

Jeg skal bemærke, at en del projekter i denne handlingsplan handler om uddannelse og forskning, og specielt skal nævnes projektet angående støtte til kvindeforskning, hvor man skal undersøge mulighederne for at øge koordineringen inden for ligestillingsområdet.

Interessante projekter, som er meget aktuelle i dagens samfund, er desuden en idékonkurrence for skoleelever, studenter og folk som arbejder inden for databranchen, samt studier om kvinders uddannelses- og karrieremuligheder inden for databranchen.

Til sidst, men ikke derfor mindst, vil jeg gerne nævne projektet om, hvilken rolle folkeskolens organisation skal have i et samfund med gennemført ligestilling.

Jeg mener, vi har et problem i alle de nordiske lande, et problem, der opstår, når forældre, der er beskæftiget i arbejdslivet, står for vanskeligheder med at kombinere skoletider og arbejdstider. Det er vigtigt, at dette problem bliver løst så hurtigt som muligt.

Der er også vigtigt at få revideret det pæda-

gogiske indhold i folkeskolen eftersom jo en stor del af børnenes opdragelse idag foregår i skolen. Dette projekt virker, som om det kunne bidrage til at løse dette problem.

Ligestillingshandlingsplanens tema om kvinders og mænds muligheder for at kombinere familieliv og arbejdsliv er da også yderst interessant. Den høje grad af erhvervsarbejdende kvinder i Norden har til følge, at et særskilt hensyn må tages til forældrenes rettigheder som arbejdstagere, og derfor er det da også en stor glæde at kunne notere, at man i handlingsplanen har til hensigt at udforske dette emne specielt.

Socialminister Jóhanna Sigurðardóttir: Ærede president! Ærede forsamling! Jeg utrykker glede over at det nå er lagt fram for Nordisk Råds sesjon en femårig likestillingsplan som understreker likestillingens betydning i det nordiske samarbeid. De nordiske nasjoner står i mangt i spissen på likestillingsområdet. Derfor er det en plikt for oss å legge stor ærgjerrighet i denne planen, slik at den blir progressiv og målbevisst og innleder noe nytt som fører oss betydelig videre i kampen for likestilling. Et målbevisst og resultatrikt samarbeid oss imellom kan sikkert bli et forbilde for andre nasjoner på det internasjonale plan.

Myndighetene i Norden må gå foran med et godt forbilde og respektere de lover som er vedtatt i likestillingspørsmålene og de vedtak landene har sluttet seg til. Det har manglet noe på dette, og det bør vi innrømme.

Fra Islands side har det fra begynnelsen vært lagt vekt på følgende punkter:

- At handlingsplanen er målbevisst og først og fremst omfatter gjennomføring av bestemte og veldefinerte oppgaver.
- At tradisjonelle kvinneyrker på arbeidsmarkedet blir revurdert, slik at de får sin naturlige andel i inntektsfordelingen.
- At det sikres at hjemmearbeidendes erfaring blir vurdert på samme måte som yrkeserfaring på arbeidsmarkedet. Hvis hjemmearbeidendes arbeid ble mer vurdert og yrkeserfaringen i hjemmene kom til nytte i form av høyere lønn på arbeidsmarkedet, ville det utvilsomt være et ledd i utjevningen av de lønnsmessige misforhold på arbeidsmarkedet mellom kvinner og menn og i at arbeid i tradisjonelle kvin-

nefag ble vurdert etter fortjeneste.

- At det tas med i handlingsplanen en undersøkelse angående forskjellige ekstrabetalinger og begunstigelser som finner sted ute på det allmenne arbeidsmarked og snarere tilfaller menn enn kvinner.
- At det gjøres en innsats for å støtte kvinnene i lønnskampen.
- At det skapes betingelser for foreldrene til å være på arbeidsmarkedet.

Etter to år må gjennomføringen av planen drøftes med henblikk på nødvendig revisjon.

Jeg har til slutt lyst til med få ord å komme inn på noe annet som har tilknytning til de nordiske lands samarbeid i likestillingsspørsmålene på det internasjonale plan.

I Wien har det siden 1946 på vegne av ECOSOC arbeidet en særlig komité som har til oppgave å samle rapporter om kvinnes rettigheter på forskjellige områder. Komiteens utstyr og finanser har fra begynnelsen av vært svært dårlige. Det er tenkelig at de nordiske land vil gå inn for at bidraget til kvinnekomiteen i Wien blir økt, slik at den energisk kan fylle den oppgave den var tiltenkt i begynnelsen, og enn videre kan ha oppsyn med gjennomføringen av sluttvedtaket på Nairobi-konferansen. På den måten kunne kvinnekomiteen utvikle seg til å bli en særlig institusjon innen De forente nasjoner som utelukkende tok seg av likestillingspørsmål.

En slik institusjon skulle følge med kvinnes stilling på alle områder, søke årsakene til både tradisjonell og ny forskjellsbehandling og bistå ved utformingen av en ny politikk. Den kunne gi verdens nasjoner den nødvendige kontroll for å fremskynde gjennomføringen av en reell likestilling mellom kjønnene.

Margrete Auken: Hr. præsident! Sådan som vi har det nu, mænd, kvinder og børn, er den helt gal. Mænd går alene rundt i et arbejdsliv og en økonomisk virkelighed, der tit er så enkønnet, at den er blevet kønsløs. Kvinderne knokler med dobbeltarbejde; de har lav anseelse for deres indsats og tit en følelse af afmagt og afstand til steder og forsamlinger, hvor magten er.

Selv de af os, der er forkælet uddannelsesmæssigt og arbejdsmæssigt, føler sig jo tit fremmede dér.

Men værst er det vel med børnene. De er vores problem, vores besvær, vores udgift, vores bekymring – de skulle jo især være vores glæde og virkelighed. Hvad var vi, vi mødre og fædre, uden dem?

Nordisk Ministerråd foreslår mange projekter og konferencer for at gøre noget ved det her, og jeg har bestemt ikke i sinde at kritisere. Det meste er godt, noget meget godt endda. Men tænk, om man også kiggede på, hvad der har skabt denne situation og hvad vi kunne ændre dér.

En afgørende faktor er her trafikken, og derfor var det vel fejl af os i Kommunikationsudvalget, at vi afstod fra at udtale os. Den moderne trafik, der af nogle opfattes som frigørende, har låst kvinder og børn så fast, at det næsten ikke er til at begribe – de fleste begriber det så heller ikke og tror, at trafik og ligestilling ikke har noget med hinanden at gøre.

Men prøv nu at se, hvad der er sket! Da vi var børn var der ikke livsfarligt i vores nærmiljø, og de farer, der var, kunne vi stort set lære at tage os i agt for, så vi kunne færdes frit på vores territorium, vores revir. Efterhånden som vi blev større, voksede reviret, men vi kunne stadig selv frit komme omkring; vi fik cykler og bevarede fuld auto-mobilitet. Ingen voksen var fuldtidsbeskæftigede med at passe børn, der var mere end et par år eller 4 gamle; de passede sig selv, og vi har alle vore herligste barndomserindringer fra den verden, hvor vi var i fred, hvor vi var os selv.

I dag skal børn være under konstant opsyn, til de er 6–8 år gamle, der er jo blevet livsfarligt, hvor de skulle have haft deres revir. Nu må de spærres inde – de heldigste kommer på daginstitution, hvor der er lidt plads og andre børn, men mange er lukket inde i lejlighed eller parcelhus.

Og når de bliver større, skal de transporteres. Det er blevet for farligt med cyklen, den kollektive trafik er ofte for ringe, og børnene har fået pålagt et stort transportarbejde på grund af den moderne trafik.

Til det arbejde oplever kvinderne – for det er jo i reglen dem, der hænger på opgaven – naturligvis, at bilen bliver deres ven. Ak ja, så ironisk kan det gå.

Overgrebet på kvinderne, børnene og vel også de mænd, der stadig har hjerte i livet, er

voldsomt. Arbejde, angst, isolering, stress. Vi arbejder jo mere nu end nogen sinde, men biler er også dyre; der skal tjenes mange penge til dem.

Jeg ved godt, at dette ikke er hele grunden, men den fylder nu betragteligt.

I Kommunikationsudvalget har vi fået ind såvel i vores transportpolitik som i færdsels-sikkerhedsprogrammet, at trafikken skal indrettes, så alle trafikantgrupper har deres mobilitet, og vi definerer mobilitet som tryghed, sikkerhed og fremkommelighed. Hvis det bliver opfyldt, så sker der noget, det kan I være forvisede om. Børn og gamle får gengivet deres auto-mobilitet, og det er vel en grundbetingelse for et værdigt liv. Kvinderne får frigjort store ressourcer, og mon ikke også det vil hjælpe på mændene, selv om det måske i første omgang af mange af dem vil blive oplevet som en begrænsning? Vi må håbe, og jeg tror, vi har grund til at tro, at det også kan lade sig gøre, at de både bliver kønnere – mændene – og sjovere, når de tvinges til at indordne sig under et "vi" der ikke bare er dem selv, men hvor også børn og gamle hører med.

Tænk, om de kunne komme i tanke om, at de er fædre, kærestes, sønner og ægtemænd hele dagen, også når de er væk fra hjemmet. Tænk, om det en dag blev mærkbart, at det er en far, der er ingeniør, økonom, politiker. Så gætter jeg på, at mor får lyst til at være med også.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jämställhetsfrågor är viktiga men inte så enkla. Jämställhetsprogrammet är ganska mycket koncentrerat på ekonomi och den ekonomiska situationen. Jag tror att man tyvärr inte löser jämställhetsfrågorna genom att skapa jämställdhet bara på det ekonomiska planet. Det är fråga om attitydförändringar och om möjligheter att arbeta på lika villkor.

I detta sammanhang är arbetstiden oerhört viktig. Skall kvinnor blir jämställda män måste de ha möjlighet att få tid till både politik och familj, och detsamma gäller för män. Något som är mycket betydelsefullt är att vi politiker går före med gott exempel. Det gäller att fördela arbetsuppgifter på ett jämställt sätt i beslutande församlingar.

För att målet jämställdhet mellan kvinnor

och män skall kunna uppfyllas krävs att jämställdhetsfrågorna ingår som en naturlig del i den demokratiska processen. Det är viktigt att de politiska partierna, som alla driver jämställdhetsfrågor eller åtminstone säger sig verka för dem, föregår med gott exempel. Kvinnor och män bör vara lika representerade i alla beslutande församlingar. Ett sätt att påskynda en sådan utveckling är att införa kvotering, så att inget kön får lägre representation än 40 %. Detta bör tas med i jämställdhetsprogrammet. I så fall skulle vi gå före med gott exempel.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mary Eide, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Marianne Samuelsson, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sønderby, Birthe Sörestedt, Anders Taleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Thor-Eirik Gulbrandsen, Johan J. Jakobsen, Preben Lange, Óli P. Guðbjartsson, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kimmo Sasi, Jan P. Syse, Lars Werner och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 73 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkterna B och C, bifölls.

5

A 829/j: Medlemsförslag om projekt på flyktingområdet och D 1989/30/1986/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken

Rådet företog båda dessa saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer;

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevendende (repatriering)
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

Kristen Poulsgaard hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

B. Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 30/1986 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets vidkommande slutbehandlat.

Elo (juridiska utskottets talesman): Herr president! Det förevarande medlemsförslaget ligger centralt i flyktingproblematiken, som

under de senaste åren i så hög grad har samsatt juridiska utskottet och nordiska politiker överhuvud. Vi minns alla flyktingrekommendationen från år 1986 i Köpenhamn, som tog sikte på ett utbyggt samarbete i flyktingfrågor. I den rekommendationen pekades på en rad områden, som skulle vara av betydelse för en human nordisk flyktingpolitik. Ett sådant var gemensamma insatser för att hjälpa utomeuropeiska länder, som utgör första asylland för ett stort antal flyktingar, förmedlade genom FN:s högkommissarie för flyktingfrågor.

I det nu aktuella förslaget föreslås en ännu mera målinriktad insats så, att de nordiska länderna skulle gå i spetsen för en hjälpinsats som är mera perspektivrik och exempelvis går ut på att sammankoppla u-landsbistånd med hjälp till flyktingar i första asylland. Ett mera konkret resultat än hittills skulle kunna uppnås om de nordiska ländernas regeringar skulle samarbeta med UNHCR och de berörda ländernas regeringar om gemensamt upprättade biståndsprojekt, som skulle vara i samtliga parterns intresse.

Utskottet har konstaterat, att största delen av de organisationer som arbetar inte bara teoretiskt utan också praktiskt med flyktingfrågor, såsom UNHCR och frivilliga, humanitära organisationer, mycket varmt anbefaller förslaget. Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att projekten bör genomföras i samarbete med UNHCR. Samtidigt pekar utskottet på möjligheten att utnyttja den sakkunskap på området, som humanitära organisationer har skaffat sig i sitt arbete för att hjälpa flyktingarna.

Juridiska utskottet understryker också, att det bör förutsättas att anslagen för dessa projekt inte tas från de ordinarie biståndsmedlen, utan att ministerrådet och regeringarna anvisar särskilda medel för ändamålet.

Juridiska utskottet tillstyrker på dessa grunder medlemsförslaget. Till utskottets betänkande har fogats en reservation, i vilken en medlem av utskottet föreslår att rådet ej måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Herr president! Jag yrkar bifall till juridiska utskottets förslag.

Ólafur G. Einarsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Invandrarminister **Maj-Lis Lööv**: Herr president! Det nordiska samarbetet i flykting- och invandrarfrågor finner successivt sina former. Det har med tiden fått en bra förankring och stadga. Om detta verkar nordiska parlamentariker och regeringsföreträdare vara helt överens. Jag noterar, som företrädare för de nordiska ministrar som ansvarar för flyktingpolitiken, att rådets rekommendation från 1986 föreslås bli avskrivnen. Jag kan försäkra att Nordiska rådet, även utan den rekommendationen, kommer att få den information som man behöver för sin del av samarbetet.

Det flyktingpolitiska samarbetet har alltså konsoliderats under det arbetsår som gått sedan sessionen i Oslo. Den nordiska samrådsgruppen i flyktingfrågor har fått förnyat och breddat mandat.

Den samverkan som förekommer länderna emellan i flyktingpolitiska frågor har haft och har stor betydelse för uppträdandet i internationella sammanhang. De nordiska regeringarnas kontakter med FN:s flyktingkommissarie är ett viktigt uttryck för detta. Vi är här eniga om att ge starkt stöd till de s.k. tolvlandskonsultationerna inom ramen för UNHCR:s verksamhet. Till nästa möte i Wien i juni kommer – utöver de tolv – också Finland och USA att bjudas in.

Om någon månad kommer vidare den nordiska samrådsgruppen att ha en överläggning med företrädare för UNHCR om frågor med anknytning till de s.k. flyktingkvoterna.

Ett annat högt prioriterat område för samråd gäller etableringen av en inre marknad inom EG. En ökad frihet för människor att röra sig över gränserna inom Europeiska gemenskapen får inte leda till att den nordiska passfriheten offrar. Den klara nordiska hållningen härvidlag har gjorts känd i Bryssel. Vi som inte är medlemmar i EG noterar här med tillfredsställelse Poul Schlüters tydliga markering i samband med stadsministermötet i söndags.

Men den förändring som är på gång i EG kräver av oss i Norden att vi förbereder oss noga, att vi analyserar konsekvenserna för gränskontrollen, för visumregler och för asyl-

politiken. Det gör vi bäst tillsammans – med en nordisk utgångspunkt, som kanske ger oss möjligheter att påverka utvecklingen mot det öppna Europa som nu håller på att ta form. Ett sådant arbete pågår också inom samrådsgruppen. I det sammanhanget får vi bedöma i vilken mån EFTA kan utgöra en bas för kontakterna med EG.

Herr president! Jag har med intresse tagit del av de medlemsförslag om projektverksamhet på flyktingområdet som nu står på rådets dagordning. Alla aspekter på invandrar- och flyktingpolitiken, som de föreslagna projekten tar sikte på, diskuteras inom ramen för det nordiska samarbetet, men kanske inte på det mycket påtagliga sätt som gemensamma projekt skulle innebära. Konkreta insatser görs på nationell basis. Några upplysningar vill jag gärna lämna:

- repatrieringsfrågorna diskuteras, från delvis olika utgångspunkter, i både flyktingsamrådsgruppen och i Nordiska migrationsgruppen, närmast under ett nordiskt seminarium om återvandring i Åbo om två veckor;
- i dialogen mellan de nordiska regeringarna och UNHCR ger vi starkt stöd till organisationens insatser i första asylländer,
- den tidigare redovisade gemensamma kvoten för flyktingar som befinner sig i Turkiet är ett exempel på konkret kvotsamarbete.

Jag har förstått att olika synpunkter framförts av remissinstanserna under medlemsförslagets väg till beslut under den här sessionen. Vi skall från regeringarnas sida följa debatten och, om rådet beslutar om en rekommendation, göra vad vi kan för att förvalta och förverkliga de intentioner som ligger bakom förslaget.

Jag vill avslutningsvis kort uppmärksamma och välkomna det initiativ inom flyktingpolitiken som häromdagen togs i samband med Ungdomens Nordiska Råd. Förslagen och önskemålen vittnar om ett starkt engagemang. Som ansvarig på regeringssidan är det väsentligt mer positivt och konstruktivt att få krav om förstärkta insatser för flyktingar och invandrare. Vi tar mycket hellre sådan kritik än från motsatt håll, som tar som mål för sig att försäkra villkoren för flyktingar och invandrare i våra länder.

Riihijärvi: Herr president! Pohjoismaiden neuvoston kokouksissa on viime vuosina vilkkaasti keskusteltu pakolaispolitiikasta. Muiden Pohjoismaiden taholta on löytynyt useita kansanedustajia, jotka ovat katsoneet tehtäväkseen neuvoa Suomea sen pakolaispolitiikan hoitamisessa. Lähinnä näiden arvostelijoiden tavoitteena on ollut se, että Suomi korottaisi tuntuvasti vuosittaista pakolaiskiintiötään tai jopa avaisi rajansa kansainväliselle mittavalle pakolaistulvalle. Onneksi Suomessa on tässä asiassa edetty harkitsevasti ja järkevästi, ja niinpä maahamme tulleet pakolaiset on pystytty sijoittamaan ja kouluttamaan tehokkaasti ja onnistuneesti.

Valitettavasti kuitenkin monissa Euroopan maissa on syntynyt pakolaisvihaa. Muukalaisviha, rasismi, syntyy vain silloin, kun pakolaisille ei kyetä järjestämään yhtä hyviä elämän olosuhteita kuin oman maan kansalaisille. Siksi on välttämätöntä, ettei synnytetä rotuvihalle suotuisia olosuhteita löysäämällä jäntevää otetta pakolaispolitiikassa.

Mielestäni Suomen tulee edelleenkin jatkaa nykyisen kaltaisella varovaisella ja harkitsevalla linjalla pakolaiskysymyksessä. Tältä pohjalta myös pohjoismainen yhteistyö onnistuu parhaiten. Olen vakaasti sitä mieltä, että jokaisen maan tulee päättää omien näkökohtiensa perusteella omasta pakolaispolitiikastaan. Suomen ei tule kallistaa korviaan niille vaatimuksille, jotka haluaisivat muuttaa radikaalisti maamme harjoittamaa linjaa. Emme halua olla neuvomassa mitään muuta maata sen pakolaispolitiikassa ja samaa toivomme myös muilta mailta itseämme kohtaan.

Pohjoismaisen yhteistyön foorumina voidaan paremminkin pitää sitä työtä, jota tehdään kansainvälisten järjestöjen kautta pakolaisia tuottavissa maissa ja niillä alueilla. Vetoankin vakavasti Pohjoismaihin, että myös yhdessä otamme kovat otteet käyttöön niitä maita kohtaan, jotka synnyttävät pakolaisuutta.

Toinen puoli tietenkin yhteistyössämme on sitten avustus kansainvälisten järjestöjen kautta. Yhden maan mahdollisuudet saada aikaan suuria muutoksia tai taloudellista helpotusta pakolaistulva-alueella ovat varsin rajalliset. Suurten kansainvälisten järjestöjen kautta tämä on kuitenkin mahdollista ja siinä

on jopa usein onnistuttukin. Yhdistyneiden kansakuntien rauhanturvajoukkojen avulla Suomi on kantanut oman vastuunsa pakolaiskysymyksessä ja tulee edelleenkin näin tekemään. YK:n rauhanturvajoukkojen kautta voivat Pohjoismaat myös yhdessä tehokkaasti estää pakolaisuuden syntymistä. En voi missään tapauksessa yhtyä Kristen Poulsgaardin kielteiseen näkemykseen pakolaisasiassa, vaan päinvastoin näen, että nyt ollaan oikealla tiellä vahvistamassa pohjoismaista yhteistyötä myös tämän vaikean ongelman ratkaisemiseksi.

Riihijärvis anförande i svensk översättning:

Herr president! Vid Nordiska rådets sessioner har man de senaste åren diskuterat flyktingpolitiken mycket. I de andra nordiska länderna finns det flera riksdagsmän, som anser sig ha uppgiften att ge råd, hur Finland skall sköta sin flyktingpolitik. Dessa kritiker har närmast strävat efter, att Finland skulle höja sin årliga flyktingkvot eller till och med öppna sina gränser för en omfattande internationell flyktingström. Lyckligtvis har Finland handlat omtänksamt och förnuftigt så att flyktingarna som kommit till vårt land har kunnat placeras och utbildas effektivt och med god framgång.

Tyvärr har det dock i många europeiska länder uppstått främlingshat. Främlingshat, rasism, uppstår bara, när flyktingarna inte kan beredas lika goda levnadsförhållanden som landets egna medborgare. Därför är det nödvändigt, att man inte främjar förhållanden som skulle gynna uppkomsten av främlingshat genom att släppa det kraftfulla greppet om flyktingpolitiken.

Jag anser att Finland bör hålla sig på den nuvarande försiktiga och övervägande linjen i flyktingfrågan. Med utgångspunkt från detta lyckas även det nordiska samarbetet bättre. Jag är helt övertygad om att varje land skall besluta om sin egen flyktingpolitik med utgångspunkt från sina egna synpunkter. Finland skall inte lyssna till de krav, som syftar till radikal ändring av linjen i vårt land. Vi vill inte råda något annat land, hur det skall sköta sin flyktingpolitik och detsamma väntar vi oss av andra.

Som forum för nordiskt samarbete kan

hellre betraktas det arbete, som bedrivs via internationella organisationer i de länder och områden, som flyktingarna kommer ifrån. Jag väddar allvarligt till de andra nordiska länderna att vi tillsammans skulle ta i med hårdhandskarna mot de länder som människorna måste fly ifrån.

En sida av vårt samarbete utgörs naturligtvis av vårt bistånd via internationella organisationer. Ett enskilt land har synnerligen begränsade möjligheter att åstadkomma stora förändringar eller ekonomiska lättnader inom flyktingområden. Via de stora internationella organisationerna är detta dock möjligt, och det har man ofta till och med lyckats med. Genom sina fredstrupper i Förenta Nationerna har Finland tagit sitt ansvar i flyktingfrågan och kommer att fortsätta med detta. Genom sina fredsbevarande styrkor i Förenta Nationerna kan de nordiska länderna också tillsammans effektivt förhindra uppkomsten av flyktingar. Jag kan inte i något fall hålla med Kristen Poulsgaards negativa inställning i flyktingfrågan, utan tvärtom anser jag, att vi nu är på rätt väg i våra strävanden att stärka det nordiska samarbetet för att lösa även detta svåra problem.

Poulsgaard: Man skal jo ikke kaste med sten, når man bor i glashus. Hvis jeg havde være Finlandsrepræsentant her, så havde jeg heller ikke taget reservationer, for jeg synes, det er en meget, meget fornuftig politik, Finland fører på flygtningområdet. Men jeg ved ikke, om min finske kollega er bekendt med, hvilke demonstrationer der har været i København, hvor gæster, der kommer til vort hjem, demonstrerer mod ytringsfrihed.

Der bliver sagt heroppefra af samarbejdsministeren, at vi skal behandle flygtninge godt, og at hun var glad for, at vi kunne det. Jamen så tager man altså de penge fra skandinaviske medborgere. Hvis man virkelig ønsker at tage imod mange flygtninge, så skal man jo netop bare lige give dem det nødvendige til husbehov.

Og det med at diskutere, at man skal integrere flygtninge, hvad er det for noget tull? En flygtning skal opbevares og returneres så hurtigt, som overhovedet muligt. Man skal overhovedet ikke begynde at integrere flygtninge og give dem undervisning og hvad ved jeg.

Jeg har holdt meg tilbake i diskussionen fra mit udvalgs side, for jeg ønsker ikke at forlænge debatten, men når min finske kollega således håner mig for at have et fornuftigt standpunkt, er jeg nødt til at svare.

Elo: President! När den flyktingpolitiska diskussionen kom igång här i Nordiska rådet var vi finländare, som jag sade i mitt anförande 1986 i Köpenhamn, litet oförberedda på diskussionen därför att vi inte hade fört någon intern flyktingpolitisk diskussion i Finland. Men nu när vi har fört den flyktingpolitiska diskussionen i Finland har denna diskussion för sin del säkert bidragit till att också den allmänna opinionen blivit mer positiv till flyktingarna. Gallupundersökningar visar klart att den finländska allmänheten ställer sig alltmer positiv till flyktingarna och också den finska regeringen har höjt antalet kvotflyktingar nästan varje år, så jag tycker att den allmänna linje som den finska regeringen har följt nog har varit helt konsekvent och mycket flyktingvänlig. Den åsikt som Heikki Riihijärvi representerar, representerar nog en mycket liten minoritet i Finland.

Benkow: Ærede president! Jeg hadde tenkt at jeg skulle opptre som en gammel soldat som har vært med i Rådet i 20 år, og bare bli stille borte fra scenen. Men det finnes jo tross alt grenser for provokasjoner også for de gamle krigere. Aller tristest synes jeg det er at man skal bli provosert av hr. Poulsgaard, hvis eneste målestokk later til å være penger. For det er jo begrunnelsen for at man ikke skulle slippe inn flyktninger, slik den kom til uttrykk herfra. Man skulle sende dem hjem hurtigst.

Personlig er jeg jo glad for at jeg ikke har vokst opp i hr. Poulsgaards bilde, fordi jeg er flyktning i annen generasjon. Og jeg er takknemlig fordi jeg kommer fra et land hvor mine foreldre ble ønsket velkommen og tatt vare på.

Nå er det ganske klart at det er ikke så vanskelig å unngå rasisme og fremmedhat hvis man lukker sine grenser. Hvis man bare har flyktninger og annerledes folk på lang avstand, kan man saktens være elskverdig. Så sånn sett er hr. Poulsgaards oppskrift

glimrende.

Det er jo egentlig pakistanernes skyld i Norge at det er fremmedhat. Vi hadde jo ikke det før de kom. Sånn kan det også sies – nemlig.

Men vi er nok nødt til, kjære nordiske venner, alle sammen å sette våre tilvante forstillinger en smule på prøve. Selvfølgelig blir vi i vår egen bekvemmelighet provosert. Selvfølgelig gjør vi det. Når det er sagt, må man selvfølgelig forstå at det ikke er noe alternativ til det en ekte konservativ må kalle en restriktiv innvandringspolitikk i dag, fordi vi er vitne til vårt århundres svar på de gamle folkevandringer. For så store ukontrollerte mengder medmennesker er på vandring over landegrensene, at vi, for ikke å bli en slags frihetens øy i en verden med stengte grenser, også er nødt til å ha en restriktiv innvandringspolitikk.

Men det er ikke noe vi skal være stolte av, det er noe vi skal beklage. Og det er det eneste menneskesyn vi kan være bekjent av – hvis vi altså er konservative, for den delens skyld, eller sosialdemokrat, om man så ønsker det. For når det gjelder det grunnleggende synet på mennesket, har vi jo alle sammen stått her og lagt de mest fantastiske, deklamatoriske, verbale bravadenumre alle sammen, og snakket om den fine demokratiske velferdsmodellen og jeg vet ikke hva. Og da trodde jeg liksom ikke at grensen for medmenneskelighet gikk ved Öresund eller et annet sted. Så om ikke annet, kan man vel tilbakeholde sin uvilje mot dem som ikke er fullt så storartet som en selv – i hvert fall avstå fra å gi uttrykk for denslags synspunkter fra en talerstol i Nordisk Råd.

Poulsgaard: Hr. Benkow sagde, at han hadde vært 20 år i Nordisk Råd. Det har jeg ikke, jeg har haft 15 år i politik og 2 år i Nordisk Råd. Men nu er det anden gang, jeg er blevet bedt om at holde min bønne, og man må ikke sige sin mening. Hvad er det for en demokratisk forsamling? Har I hørt de folkerøster, der har været, har i set de galluptal, der har været – store dele af befolkningen holder med mig og det jeg siger, når vi snakker flygtninge.

Jeg har aldrig sagt, at jeg ikke vil have flygtninge. Hvis Norge og Sverige kom i krig,

så ville jeg tage alle de flygtninge, der kunne være her. Hvis England og Tyskland kom i krig, ville det være det samme. Jeg vil tage imod vore naboer, men de der kommer fra en helt anden kultur, der sætter sig i en flyvemaskine, de er ikke naturlige flygtninge.

Og så er jeg også valgt til Nordisk Råd, ligesom jeg er valgt til det danske Folketing, for en anden ting. Jeg er også valgt til at varetage skatteydernes interesser, og jeg tror nok, at de fleste nordiske lande må erkende, at skattetrykket er højt nok. Vi kan ikke bare sidde her og svømme over i velvilje og kønne ord og sige, at vi vil have skatten ned, og hver evige gang der er chance for at sætte skatterne ned, så siger vi bare ja til alle de forslag, der kommer.

Det kan også være menneskekærlighed over for indbyggerne i de lande, der ligger i Norden.

Benkow: Ærede president! Jeg går ut fra at det ikke var noen villet misforståelse. Jeg er da den siste som vil frata hr. Poulsgaard muligheten for å komme opp her og gi uttrykk for sine meninger, men vi som hører på, er ikke forpliktet til å like det vi hører. Vi har en like selvfølgelig rett til å kritisere hans uttalelser. Det er denne demokratiske rett jeg nå har benyttet meg av.

For øvrig ønsker ikke jeg å gi hr. Poulsgaard noe råd. Hva i all verden skulle det tjene til?

Eiður Guðnason: Herr president! Jag vill säga några ord bara för att det inte skall uppstå några missförstånd. Jag tror att jag talar för alla i juridiska utskottet när jag tar ett mycket klart och stort avstånd från det som Kristen Poulsgaard har sagt här i debatten. Det har icke varit något positivt inlägg i rådets debatt, för att uttrycka det alltför mildt.

Werner: Herr president! Det är möjligt att Kristen Poulsgaard inte har varit med så länge i Nordiska rådet, men han har i alla fall varit med två år i juridiska utskottet, och jag måste säga att det är två år för mycket. Vi har ofta svåra frågor att behandla, och vi är ofta oense, men det som framfördes nyss från denna talarstol är kanske det grövsta som jag

någon gång hört, och jag har ändå hört många grovheter uttalas.

Visst skall Kristen Poulsgaard ha rätt att ta till orda och säga allt vad han tycker, men uttalanden på gränsen till rasism, för att inte tala om någonting ännu värre är vi inte be-tjänta av, Kristen. Du må ha vilken uppfattning du vill, men det var ett dålig inlägg, och Jo Benkow har talat om för dig att även om vi inte alla har rätt hudfärg, så har vi ändå fak-tiskt rätt att leva.

Jag tror inte att vi skall ha flera sådana inlägg som Kristen Poulsgaards här i Nordiska rådet.

Margrete Auken: Man bør naturligvis ikke lade sig provokere, hr. præsident, af mennesker som Kristen Poulsgaard. Der er grænser for, hvilket niveau man bør komme på; men da mennesker som han har været i verden før og indimellem har kunnet få magt, bør vi nok – og derfor er det godt – tage klart afstand alle sammen og gøre det tydeligt.

Men på ét punkt til er Poulsgaard livsfarlig, også for dette Råd, og det er at vi står i fare for at komme til at trække grænsen for anstændighed dér og at tro, at alle andre så har en god flygtningepolitik. Og det er ikke rigtigt. Sagen er nemlig, at vi i alle de nordiske lande, med Finland vistnok som det værste, og Sverige vistnok som det bedste, og Danmark ikke særlig smukt placeret heller, har forbløffende få fremmede hos os. Og vi har meget få flygtninge; vi tager meget få flygtninge fra de store flygtningelejre. Vi er ikke spor søde!

Vi står dårligt i Europa på det punkt, og hvad der måske er det allerværste i denne selvtilstrækkelige politik, som vi fører, er, at vi betragter alle fremmede som stakler, som nogle, der belaster os.

De mennesker, der kommer til os som flygtninge, er meget ofte stakler. De er utrolig mishandlet, og det er ikke helt rigtigt, som Jo Benkow sagde før, at der er en folkevandring i gang, for man kan ikke kalde det en folkevandring, når folk flygter i det omfang, der er med alle de krige. Det er én ting. Noget andet er, at når de så er hos os, og det ved vi da – jeg ved det i hvert fald fra Danmark, og jeg håber da også, at I andre har oplevet det – så er det en rigdom for vores kultur at få andre ind i den. København er blevet en dejli-

gere by af, at vi har fået de fremmede hos os. Vi har meget at lære, og vi har meget at udveksle og udvikle os selv med.

Jeg vil oven i købet påstå, at Norge er blevet bedre af at have Jo Benkow, og jeg synes egentlig, at Jo Benkow skulle sige noget tilsvarende, at det også er en gave til os, at de kommer, så vi ikke trækker grænsen for debatten ved et sådant væsen som Poulsgaard – det kan vi jo ikke være bekendt – men begynder at diskutere ærligt med hinanden om, hvad de fremmede er hos os, og hvad de betyder.

Det er bestemt ikke nogen fordel for en kultur at lukke sig fuldstændig af. Hvis man går den danske historie igennem, som er den, jeg selv kender bedst, så er det sådan, at store, vigtige kulturpåvirkninger, store, nye ting der er sket i den danske kultur, har vi fået fra fremmede, der har boet hos os. Et så dansk værk som "Elverhøj" står der navne som Heiberg og Kuhlau bag ved; det er ikke danske navne, skulle jeg hilse og sige. Det vrimler med fremmede navne i vores kultur; de har spillet en meget stor rolle.

Jeg synes, vi skal være taknemmelige over, at andre vil dele deres liv med os, i stedet for at tro at vi er de bedste i hele verden, at vi ikke kan lære noget, at vi oven i købet er de ældste, fordi vi tager imod. Sandheden er, at vi tit er for selvoptagne, for selvtilstrækkelige, og at vi ikke tager imod dem, som vi burde tage imod, vores rigdom og det tyndtbefolkede grundlag taget i betragtning.

Nyhage: Herr president! Det känns också för mig mycket angeläget att ta bestämt avstånd från det som Kristen Poulsgaard här har vräkt ur sig. Det är beklämmande att en ledamot av Nordiska rådet använder denna talarstol till att uttrycka sig på detta sätt och att framföra ett sådant budskap som Kristen Poulsgaard gör. Jag tar bestämt avstånd från detta.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Birthe Sørestedt, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Gustav Björkstrand, Atli P. Dam, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hjörleifur Guttormsson, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Oddrunn Pettersen, Jette Pors och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 75 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

6

A 839/j: Medlemsförslag om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Eiður Guðnason (juridiska utskottets talesman): I medlemsförslag A 839/j föreslås en utvidad viseringsfrihet för en grupp personer, der ikke er statsborgere i noget nordisk land, men som har fået permanent opholdstilladelse i et af landene. Forslagsstillerne mener bl.a., at det er meget besværligt for den gruppe personer at gennemføre studier eller mødebesøg eller besøg hos slægtninge i et andet nordisk land.

Förslaget har været remissbehandlet. I denne forbindelse har Juridisk Udvalg specielt hæftet sig ved udtalelsen fra Nordisk Udlændingeudvalg. Dette udvalgs opgave er netop at samordne kontrollen med udlændinge i de nordiske lande og i øvrigt at drøfte spørgsmål, som er af betydning for det fælles paskontrolområde i de nordiske lande. Juridisk Udvalg har derfor lagt afgørende vægt på udtalelsen fra dette udvalg.

Udlændingeudvalget har bl.a. oplyst, at der allerede er indført lettelse ved rejser inden for Norden for en del kategorier af ikke nordiske statsborgere, der har fast bopæl i de nordiske lande. F.eks. kræves der ikke visum for personer, der er indehavere af rejsebevis for flygtninge, og normalt heller ikke for indehavere af fremmedpas, der er udstedt af en nordisk myndighed.

Der er også allerede indført viserings- og pasfrihed for mindreårige udenlandske borgere, der er bosat i et nordisk land, hvis de rejser i forbindelse med en grupperejse som f.eks. skolerejser eller idrætsarrangementer. Det gav jo, som nogle vil huske, anledning til et spørgsmål her i Rådet for et par år siden.

Nordisk Udlændingeudvalg har peget på, at der knytter sig visse sikkerhedsmæssige betænkeligheder til at indføre yderligere lettelse på nuværende tidspunkt. Da Nordisk Udlændingeudvalg også har oplyst, at man løbende vil vurdere spørgsmålet om øget viseringsfrihed, er Juridisk Udvalg nået frem til, at man ikke kan støtte medlemsförslaget.

Hr. præsident! På denne baggrund skal jeg anbefale Juridisk Udvalgs forslag.

Lahja Exner: Herr president! När jag för ett år sedan skrev medlemsförslaget om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är fast bosatta i Norden, ville jag aktualisera en fråga som så många i Norden fast bosatta invandrare i många år har upplevt som en mycket negativ särbehandling.

I många sammanhang betonar vi att invandrare har samma rättigheter och samma skyldigheter. Vi ställer samma krav på våra invandrare i arbetsliv, i utbildning, som skattebetalare osv. De nordiska länderna har dessutom beslutat om kommunal rösträtt och valbarhet för utländska medborgare efter en viss tids bosättning i landet.

Jag måste ärligt erkänna min besvikelse över utskottets behandling av detta medlemsförslag. Jag var nämligen medveten om de lättnader från viseringsplikt som redan gäller för skolbarn på gruppresor eller på idrottsresor och för flyktingar med främlingspass eller andra liknande dokument.

De invandrare som förslaget avsåg är de som har kommit som arbetskraftsinvandrare eller på familjeanknytning och som har bott så länge i ett nordiskt land att de har permanent uppehållstillstånd eller motsvarande. Många av dem har bott 15–20 år legalt i ett nordiskt land, de fullgör sina skyldigheter, de har rösträtt i kommunala val och de kan ha flera tunga kommunala och fackliga förtroendeuppdrag. Det är orimligt att de automatiskt betraktas som säkerhetsrisker i samband med resor mellan nordiska länder. Även deras minderåriga barn som är födda i Norden och som har en nordisk mor betraktas som säkerhetsrisker, så snart modern reser med barnet till ett annat nordiskt land.

Ärade president! Detta sätt att betrakta våra nya nordbor främjar inte integreringen av dessa människor i det medborgarnas Norden som vi i övrigt är så ivriga förespråkare för. Därför yrkar jag bifall till medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

7

A 852/j: Medlemsförslag om begränsning av export av farliga varor

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangspunktet bør være, at sådanne produkter kun må sælges dér under forudsætning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om sikkerhedsmanglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen. For sådanne produkter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør eksport overhovedet ikke tilledes.

Werner: (juridiska utskottets talesman): Herr president! Diskussionen under denna session har i stora delar präglats av frågor med europeiska och andra internationella aspekter. Den internationella solidaritetskänslan har kanske inte fått någon speciellt framskjuten plats. Dess bättre tror jag ändå att vi har visat att vi är beredda att spontant reagera emot rasistiska och andra liknande uttryck, vilken skepnad de än tar sig. Jag är därför glad att som utskottets talesman få presentera ett förslag som i hög grad är uttryck för internationell solidaritet.

Förslaget går ut på en begränsning av exporten av farliga varor till andra länder, till skydd för befolkningen i dessa länder.

Produktsäkerheten och kontrollen av denna är förhållandevis högre utvecklad i alla de nordiska länderna än i många andra länder, för att på bästa sätt ge skydd åt konsumenterna. Samtidigt finns det i dag en risk för att kontrollen av produktsäkerheten på den inhemska markanden medför att varor som inte får säljas inom de nordiska länderna når ut till utländska marknader, inte minst i tredje världen, där produktsäkerheten av olika skäl är mindre effektiv eller inte finns.

Dessa synpunkter framförs i det medlemsförslag som utskottet nu har behandlat och som utskottet liksom flertalet remissorgan helhjärtat ställer sig bakom.

Vi finner från utskottets sida det både oetiskt och omoraliskt att varor som man inte får sälja här i Norden, på grund av risk för vår hälsa och säkerhet, skall få exporteras till andra länder. Det är inte acceptabelt att varor som av dessa anledningar är förbjudna här kan säljas till u-länderna.

Vi anser också från utskottets sida att ett nordiskt initiativ på detta område kan påskynda utvecklingen i andra industrialiserade länder, särskilt inom EG. Konsumentområdet är just ett av de områden där vi anser att vi har möjligheter att påverka intergrationsresonemangen – oavsett om vi vill ha en integration i Europa eller inte – i för oss önskvärd riktning.

Även om vi i utskottet nu tillstyrker förslagens intentioner pekar vi också på att förslaget på flera punkter bör göras mera klart och avgränsat i vissa avseenden. Bland annat gäller det vilka varor och/eller föreskriftsområden som skall omfattas, när export är helt förbjuden eller tillåts under vissa omständigheter samt när en vara är förbjuden för export i ett av våra länder men tillåten i ett annat. Med detta, herr president, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Tyngdpunkten i konsumentpolitiken håller på att ändras. Konsumenten är inte längre enbart ett föremål för skydd utan subjekt, som genom sitt eget agerande påverkar sin miljö. Därför är två centrala frågor inom konsumentpolitiken ansvaret för konsumenterna i utvecklingsländerna samt ansvaret för miljön.

De utvecklade länderna kan skydda sina konsumenter och vägra att motta farliga varor. Det finns inte många utvecklingsländer som har sådan lagstiftning att myndigheterna kan vägra att motta farliga varor. Men mottagarländernas uttryckliga medgivande gör inte export av farliga varor berättigad. Utvecklingsländerna är beroende av den andra handelsparten och har svårt att ställa villkor för stora företag. Farliga varor har exporterats till och med som utvecklingshjälp från Europa till utvecklingsländerna. Efter reaktorolyckan i Tjernobyl exporterades till Latinamerika livsmedel, vars försäljning förbjudits i exportlandet på grund av för höga strål-

ningsvärden.

Jag anser att export av varor, vars försäljning förbjudits i något land på grund av deras farlighet, borde stoppas helt och hållet. Jag hoppas att de nordiska länderna verkligen uppmärksammar detta.

Mottagarlandets tillstånd att ta in någon vara gör inte export av farliga varor berättigad oavsett vad som är praxis i dagens läge.

Herr president! Medlemsförslaget har rätt inriktning men är inte tillräckligt skarpt för att förhindra marknadsföring av farliga varor i utvecklingsländerna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Birthe Sörestedt, Karin Söder, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Mikko Elo, Thor-Eirik Gulbrandsen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelled, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu,

Preben Lange, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Riitta Saastamoinen, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

8

A 854/j: Medlemsförslag om inrättande av en sammordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer at intensivere arbejdet med overvågning af boycottlovgivningen mod Sydafrika både nationalt og nordisk.

Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Kristen Poulsgaard och Arne Skauge hade i en reservation I, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lars Werner hade i en reservation II, fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at oprette en uafhænging udredningsenhed med de opgave kontinuerligt at følge, hvorledes de nordiske landes boycottlovgivning mod Sydafrika efterleves.

Sjøthun (juridiska utskottets talesman): Ærede president! Juridisk utvalg har hatt til behandling medlemsforslag A 854/j. Forslaget går ut på at det opprettes en uavhenging utredningsenhet, som det heter, med oppgave kontinuerlig å følge med i hvorledes de nordiske lands boikottlovgivning mot Sør-Afrika etterleves.

Når forslaget av et flertall i juridisk utvalg bestående av de sosialdemokratiske representanter samt hele den finske delegasjons

representanter blir avvist, må det være riktig å si at grunnen til dette ikke er at dette flertall ikke vil ha en streng etterleving av boikottlovgivningen som er vedtatt mot Sør-Afrika. Flertallet vil, som det går fram av rekommandasjonen, at de nordiske lands regjeringer intensiverer arbeidet med boikottlovgivningen mot Sør-Afrika, både nasjonalt og internasjonalt. Det må være klart at det ønskes en streng oppfølging av de bestemmelser som er vedtatt i boikottlovgivningen, men det må være like klart at denne strenge oppfølging bør ivaretas av de offentlige myndigheter i de respektive nordiske land og ikke av uavhengige utredningsenheter. Det er dessuten viktig å legge til at det så vel fra det norske utenriksdepartement som fra sekretariatet for den danske minister for nordisk samarbeid i remissuttalelsene er pekt på at de nordiske lands Sør-Afrika-politikk jevnlig følges opp på embetsmannsplan i Den nordiske arbeidsgruppe for tiltak mot apartheid.

Juridisk utvalgs flertall som jeg har referert til, vil – som jeg allerede har uttalt – at arbeidet med overvåking av boikottlovgivningen intensiveres innenfor de offentlige organer som allerede har dette ansvar.

Det må mot denne bakgrunn være tillatt for egen regning å uttrykke forbauselse over at et mindretall i utvalget bestående av representanter fra det danske fremskrittsparti og de konservative representanter i juridisk utvalg ikke kan være med på et forslag som ber om at dette viktige arbeidet intensiveres, og reserverer seg mot dette. Det kommer etter min mening gjennom dette fram en passiv holdning i forholdet til de sanksjoner de nordiske land har vedtatt overfor Sør-Afrika. Dette standpunkt får man da bare ta til etterretning.

Representanten Lars Werner har for sin del gått inn for opprettelse av en egen uavhengig utredningsgruppe. Jeg går ikke nærmere inn på innholdet i de to reservasjoner, da det er særskilte talsmenn for dem begge.

For min del vil jeg da bare på vegne av juridisk utvalg nøye meg med å anbefale den rekommandasjon flertallet står bakom.

Møller: Hr. præsident! Vi er tre konservative, som har taget en reservation mod udvalgets flertal. Det kan synes mærkeligt, når vi alle konservative i vores respektive parla-

menter har stemt for og går ind for en streng boykot af Sydafrika. Men når vi reserverer os, så er det fordi forslaget efter vores bedste overbevisning er overflødig, og det kan ikke være Nordisk Råds opgave at skabe øget bureaukrati, når vi ikke får nogen effekt ud af det.

Det er bemærkelsesværdigt, at Juridisk Udvalg i sin betænkning fremhæver tre ting.

Man siger, at man er helt enig i at håndhævelse af lovgivningen er et nationalt anliggende. Man siger også, at man er imod at oprette overflødige organer, både nationalt og nordisk. Endelig bemærker man i Juridisk Udvalg, at de nordiske landes Sydafrikapolitik jævnlige følges op i den embedsmandskomite, som er dannet.

Flertallet siger altså kort og godt, at forslaget er overflødig. Boykotten overvåges tilstrækkeligt og nødvendigt. Den naturlige konklusion burde så efter vores mening være, at man afviste forslaget. Men så laver man i stedet for et overflødig kompromis. Man siger, at når man ikke kan følge forslaget, så vil man godt anbefale, rekommandere, at man intensiverer overvågningen både nationalt og nordisk.

Men hvad betyder nu det? Ja, det betyder at man direkte kritiserer de 5 nordiske landes regeringer. Man siger: I gør det ikke godt nok endnu. Jeg vil så godt spørge svenskere, nordmænd og islændinge:

Er det virkelig rigtigt, at de socialdemokratiske regeringer i Sverige og Norge ikke følger lovgivningen? Jeg mener ikke, det er korrekt, og jeg ved i hvert fald, at i Danmark griber vi ind. Så sent som i går greb regeringen ind og fik stoppet en ulovlig import af frugt fra Sydafrika.

Flertallet kritiserer også den embedsmandsgruppe, vi alle sammen har erkendt gør et stort og grundigt arbejde, ved at sige, at den skal intensivere sit arbejde.

Lad mig som det næstsidste sige, at da vi havde en debat i det danske Folketing for 9 måneder siden om et forslag nøjagtig magen til dette, fremhævede den socialdemokratiske ordfører, at Socialdemokratiet i Danmark havde særdeles stor tillid til den nordiske embedsmandsgruppe, som overvågede boykotlovgivningen. Lad mig så spørge: Har man da ikke stadig væk denne tillid?

Konklusionen af mit indlæg på vegne af de

tre nordiske konservative, der har reserveret sig i Juridisk Udvalg, er: Da dette forslag kom frem, troede mange i dette Råd, at det var et godt forslag, og at der var behov for det. Nu har arbejdet i Juridisk Udvalg vist, at det er overflødigt. Så bør vi ikke foretage videre. Det kan ikke være vores opgave at skabe unødigt bureaukrati.

Jeg vil derfor godt anbefale alle, uanset hvilket parti eller hvilken nation man nu kommer fra, at man henlægger forslaget uden at foretage sig videre. Det vil nemlig ikke medføre nogen som helt styrkelse af den boykotpolitik vi alle sammen er enige om. Forslaget er overflødigt!

Werner: Herr president! Jag är i vissa avseenden överens med Helge Adam Møller om att det vi skall rösta om borde vara medlemsförslaget. Nu är det emellertid så för Helge Adam Møller och de andra två konservativa ledamöterna att de inte själva väljer sitt sällskap i utskottet. Det är de kanske sorgsna för i dag.

När det gäller detta medlemsförslag rekommenderar ministerrådet att man inrättar en oavhängig utredningsenhet med uppgift att kontinuerligt följa hur de nordiska ländernas bojkottlagstiftning mot Sydafrika efterlevs. Förslagsställarna hänvisar till att det i de nordiska länderna har stiftats lagar, som man på olika sätt går förbi. Man driver fortfarande handel med Sydafrika och Namibia genom att utnyttja dispensmöjligheter men även genom att gå förbi lagarna.

I utskottet finns en mycket klar majoritet för intentionerna i medlemsförslaget. Men det som fick mig att reagera var den här mannen som var uppe i talarstolen för en stund sedan och som gick i spetsen för att man skulle gå emot medlemsförslaget. Då hamnar man i en situation där det är ganska meningslöst att syssla med konsensuspolitik för att till varje pris bli överens här i rådet.

Det är rimligt att de som har ställt detta förslag, som vi trots allt i stort sett är överens om med vissa undantag, får tillfälla att rösta på sitt ursprungliga medlemsförslag. Därför rekommenderar jag att man ställer sig bakom det ursprungliga medlemsförslaget.

Møller: Ærede præsident! En enkelt kommentar til Lars Werner. Selv om det blev sagt rimeligt hensynsfuldt, var meningen jo klar nok. Det blev sagt, at de konservative ikke selv valgte deres selskab. Det blev sagt, at Poulsgaard gik i spidsen, og vi andre sluttede os til.

Da vi behandlede dette forslag første gang i Juridisk Udvalg – det var i slutningen af januar – var jeg den første i udvalget, der sagde, at jeg syntes, det på baggrund af de remissudtalelser, vi havde fået fra Norge, Sverige og Danmark, var overflødigt. Jeg kunne ikke deltage i det næste møde. Vi afviser det fortsat fordi det er overflødigt.

Lad mig så sige med hensyn til hr. Poulsgaard, at hvis man går afstemningerne fra dette Råd de sidste to år igennem, så tror jeg, at man vil se, at der ikke er ét eneste parti, der ikke på et eller andet tidspunkt har stemt for det samme som hr. Poulsgaard. Eller måske snarere modsat: Han har stemt for noget sammen med nogle andre partier: Det skal vel ikke afholde os fra at træffe den rigtige beslutning, uanset hvem der stemmer for eller imod.

Werner: Herr president! Helge Adam Møller skulle bara veta vad jag hade tänkt säga om sällskapet före den föregående debatten. Men jag avstod, därför att jag tycker att de konservativa i vissa avgörande frågor trots allt har markerat var de står. Jag skall inte dra detta längre, men jag är överens med de konservativa om att det vore bättre om vi fick rösta om medlemsförslaget. Därför yrkar jag bifall till min reservation.

Sjøthun: Ærede president! Jeg har ingen grunn til å dra i tvil Helge Adam Møllers edle motiver når det gjelder det forslag som de konservative står bak.

Jeg forlangte ordet for å si at når sosialdemokratene har funnet ut at det er riktig å be de nordiske lands regjeringer om å intensivere arbeidet med boikottlovgivningen mot Sør-Afrika, er ikke det noen kritikk av regjeringene fra vår side. Jeg tror regjeringene ville være takknemlige om Nordisk Råd kunne få anledning til å bifalle dette.

Det som er merkelig, som jeg også sa i mitt

förste inlägg, er at de konservative, med sine gode hensikter, ikke finner det formålstjenlig å støtte et forslag om å intensivere arbeidet med boikottlovgevingen mot Sør-Afrika. Det er jo der det ligger.

Jeg er enig med Lars Werner i at intensjonene til forslagstilleren langt på vei er imøtekommet av Juridisk utvalg. Forskjellen er bare at sosialdemokratene vil at disse intensjoner skal tas vare på av de offentlige organer som allerede er i de respektive land – regjeringene.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag vill mycket kort uttala min åsikt i denna viktiga fråga, som också angår de nordiska ländernas etik och moral. I de nordiska länderna har stiftats lagar som förbjuder kommersiella relationer med Sydafrika och Namibia. Dessa lagar överträds och kringgås. Mot denna bakgrund känns det berättigat att kunna påverka saken genom att intensifiera det nordiska samarbetet.

Jag hoppas att den av rådet antagna rekommendationen leder till en verklig kontroll samt att handeln med Sydafrika upphör. Om så inte sker, bör saken tas upp på nytt och sådan självständig utredningsenhet som nu föreslagits inrättas. I detta skede tror jag dock att det nordiska samarbetet – utan att dess byråkrati ökar – kommer att ge önskat resultat i frågan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande rekommendationsförslaget i reservation I.

För reservation I röstade:

Jo Benkow, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Inger Stilling Pedersen, Riitta Saastamoinen, Arne Skauge, Sten Svensson, Peder Sønderby och Anders Talleraas.

Mot reservation I röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund,

Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Hjørleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Grethe Lundblad, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Birthe Sörestedt, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Heikki Riihijärvi avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ylva Annerstedt, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Thor-Eirik Gulbrandsen, Johan J. Jakobsen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Mirja Ryyänen, Jan P. Syse, Karin Söder och Þorsteinn Pálsson.

Förslaget i reservation I hade sålunda förkastats med 53 röster mot 17. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering medelst voteringsapparat utskottets förslag till rekommendation mot förslaget i reservation II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Dorte Bennedsen, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky,

Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Birthe Sörestedt, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

För förslaget i reservation II röstade:

Claes Andersson, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Hjörleifur Guttormsson, Saara-Maria Paakkinen, Kristen Poulsgaard, Marianne Samuelsson och Lars Werner.

Jo Benkow, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Inger Stilling Pedersen, Heikki Riihijärvi, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Jan P. Syse, Peder Sønderby och Anders Talleraas *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Ylva Annerstedt, Thor-Eirik Gulbrandsen, Johan J. Jakobsen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Mirja Ryyänen och Þorsteinn Pálsson.

Förslaget i reservation II hade sålunda förkastats med 47 röster mot 8. 20 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering medelst votersapparat utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen,

Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Riitta Saastamoinen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Jo Benkow, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Inger Stilling Pedersen, Kristen Poulsgaard, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Jan P. Syse, Peder Sønderby och Anders Talleraas.

Heikki Riihijärvi avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ylva Annerstedt, Thor-Eirik Gulbrandsen, Johan J. Jakobsen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Mirja Ryyänen och Þorsteinn Pálsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 18. 1 medlem avstod från att rösta.

9

A 870/j: Medlemsförslag om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Kristen Poulsgaard hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att

Nordisk Råd vedtager en intern beslutning med en oppfordring til Rådets præsidium om

at lade foretage en undersøgelse som anført i medlemsforslag A 870/j.

Nyhage: (juridiska utskottets talesman): Herr president! Kristen Poulsgaard har foreslågt, att Nordiska rådets presidium skall undersöka om gällande lagar och bestämmelser kan ändras så, att möjligheterna uppstår att kunna ta in de baltiska staterna som medlemmar i Nordiska rådet.

Förslagsställaren påtalar den process för ökad frihet på skilda områden – politiska, ekonomiska och kulturella – som nu pågår i Baltikum. Han framhåller att detta förhållande bör utnyttjas till att på bred front utvidga kontakterna mellan Norden och de baltiska länderna för att öka kunskaperna folken emellan och vidga samarbetet. Norden kan medverka till en ekonomisk, kulturell och social utveckling under fredliga och demokratiska former.

Herr president! Självfallet gläder vi oss alla mycket åt den förnyelseprocess, som alldeles påtagligt är på gång. Det är viktigt att denna förnyelsepolitik kan fortsätta – inte enbart för de baltiska folken utan också för oss här i Norden. Nya förutsättningar skapas för det fredliga samarbetet i Europa som helhet.

Många positiva uttalanden har gjorts om detta från skilda håll såväl här vid sessionen som i en rad andra sammanhang. Det finns således ingen anledning att ifrågasätta själva anslaget i medlemsförslaget. Däremot har juridiska utskottet inte ansett sig kunna biträda det yrkande som ställs och som tvivelsutan är inriktat mot ett upptagande av de baltiska staterna i Nordiska rådet. Utskottet konstaterar att det inte föreligger någon ansökan om detta från de angivna staterna, vilket givetvis är en förutsättning.

Utskottet föreslår därför att Nordiska rådet inte skall företaga sig någonting med anledning av medlemsförslaget och jag hemställer om att detta måtte bli rådets beslut.

Poulsgaard: Hr. præsident! Jeg vil starte med at læse lidt op fra Jyllands-Posten den 28. februar 1989:

''Poulsgaards forslag, det blot for et år siden ville have været utænkeligt, er i dag både realistisk og rigtigt. Det er en håndsrækning

til de små nordeuropæiske folk på den anden side af Østersøen, som efter mange års undertrykkelse og angreb på deres kultur og hele nationale eksistens er i færd med at udvikle og befæste de rettigheder, den sovjetiske forfatning allerede i dag giver dem.''

Videre hedder det:

''Man skal efterhånden have ualmindeligt store skyklapper og ørerne stoppet solidt til for ikke at fornemme en stor og stigende baltisk interesse for nærkontakt med de nordiske lande.

En lettisk delegation, der for nylig besøgte Danmark, erklærede, at balterne ønsker at vende tilbage til Europa med de skandinaviske landes hjælp''.

Se, hr. Nyhage, det er jo netop det, vi skal hjælpe dem med, og derfor har jeg lidt svært ved at forstå de forskellige udtalelser, der er kommet. Hr. Anker Jørgensen har udtalt til en eller anden avis, at det her forslag ikke er seriøst, og det er ikke alvorligt ment.

Ja, jeg ved ikke, jeg står med Information også fra den 28. februar, og dér står, at den sovjetiske forfatning siger udtrykkeligt, at de er selvstændige stater; det er bare, de siger til, så skulle det være i orden.

Jeg forstår heller ikke, når der har været avisforlydender fremme om, at jeg står fuldstændig ene med det her forslag. Jeg har en motion her, der er stillet i Rigsdagen her af Erling Bager og Lars Leijonborg fra folkpartiet, hvor de har anbefalet, at de baltiske stater får observatørplads i Nordisk Råd, så i alt fald må de da kunne stemme for dette medlemsforslag.

Endvidere så har jeg et medlemsforslag fra de grønne vagter, Marianne Samuelsson, der siger:

''Kanske vi i fremtiden også kan se et samarbejde med de baltiske stater''.

Nordisk Råd trænger til at få noget at beskæftige sig med, noget konkret og noget fornuftigt. Vi har diskuteret europæisk politik. Her ligger der nu et medlemsforslag, og den eneste fejl ved det medlemsforslag er, at det er rejst af Fremskridtspartiet, rejst af Kristen Poulsgaard. Hvis det nu havde været socialdemokrater eller en højremand, der fik den idé, så havde det fået et helt andet udfald. Men kan I da ikke se bort fra, at I ikke kan lide fjæset på mig! Det skal de baltiske stater da vel ikke lide under?

Jeg synes, at vi her fra dette forum skulle give de baltiske folk et håndslag på, at vi ønsker dem velkommen. Så fremt de ansøger om det, så er de velkomne i det nordiske samarbejde. Det er gamle nordiske områder, vi snakker om, derfor kan jeg selvfølgelig varmt anbefale, at man støtter medlemsforbundet.

Liisa Hilpelä: Herr president! Finland och de baltiska länderna har historiskt sett haft nära förhållanden. Av de baltiska staterna har Estland alltid haft en särställning i sina förhållanden med Finland därför, att finskan och estniskan är nära besläktade språk. Det vardagliga umgänget har därför varit lätt och naturligt.

En institution, som skapat god grund för goda förhållanden mellan Finland och de baltiska länderna, är vänortsverksamheten. I dag har redan tio finska städer en vänort i de baltiska länderna. Denna vänortsverksamhet har stor betydelse för kultur- och ungdomsutbytet samt kontakterna genom idrott. I framtiden kommer den ekonomiska integrationen att framhävas ytterligare.

Besöksutbytet mellan Finland och Estland är livligt. Besök på ministernivå sker i samband med samarbete angående ekonomi och handel. I Estland har genomförts flera betydelsefulla finska byggnadsprojekt. Estland är också ett betydande föremål för samägda företag. Ett viktigt område för samarbetet mellan Finland och de baltiska länderna utgörs också av gränshandeln.

I kultursamarbetet har Finland och Estland gamla traditioner. På grund av språkens släktskap har det filologiska forskningssamarbetet varit av central betydelse. Kulturkontakter upprätthålls även inom litteratur, musik, teater och film. Från Estlands sida har man fört fram tanken om att grunda ett särskilt estniskt kulturinstitut i Finland.

Turistsamarbetet har varit en naturlig samsarbetsform mellan Finland och Estland. Över 100 000 finländare besöker Tallinn årligen.

Förhållandet mellan Finland och Estland är med västerländska mått mätt mycket omfattande och mångsidigt. Finland strävar efter att vidmakthålla denna nivå och utveckla förhållanden med alla baltiska stater.

Det finns ingen anledning att tvivla på att

kontakterna med Baltikum inte skulle ökas parallellt med den utveckling som pågår för tillfället överallt i Sovjetunionen.

Herr president! Att utnyttja nya möjligheter och idéer är öppet för alla skandinaviska länder, men en organisation som Nordiska rådet kan enligt mitt sätt att se verka enbart i den roll som hittills utformats för rådet: ett nordiskt samsarbetsorgan och ett organ för att bevaka gemensamma intressen i andra internationella organisationer.

Elo: Herr president! Det pågår en intressant och positiv utveckling i hela Sovjetunionen. Glasnost och perestrojka har öppnat helt nya möjligheter för utveckling av politisk demokrati i de enskilda republikerna. Det är viktigt att på alla möjliga sätt främja och understödja den pågående processen i de baltiska staterna. Jag är dock inte säker på att man främjar de baltiska ländernas sak med sådana förslag som nu behandlas. Det förevarande medlemsförbundet kan göra mera skada än nytta för de baltiska staterna. Personligen beklagar jag att den positiva utvecklingen i de baltiska länderna har gjorts mera till politisk propaganda här i Nordiska rådet. Jag är säker på att de baltiska staterna själva tar kontakt med Nordiska rådet då de anser att tiden är mogen för det. För samarbetet behövs, som vi vet, båda parter intresse och vilja. I nuvarande läge har förbundet ingen som helst förankring i den politiska verkligheten.

Samtidigt vill jag betona vikten av att alla de nordiska länderna utvecklar sitt samarbete med de baltiska staterna liksom med hela Sovjetunionen. Det är skäl att påpeka att den karelska sovjetunionen hör till Norden åtminstone lika intimt som de baltiska staterna.

För Finlands del kan jag, precis som Liisa Hilpelä, konstatera att vårt samarbete med de baltiska länderna utvecklats positivt på alla områden, såsom kultur, ekonomi och turism.

Jag vill här också betona betydelsen av den omfattande vänortsverksamheten mellan finska och baltiska kommuner. Den pågående processen, herr president, ger Finland, och jag hoppas alla andra nordiska länder, goda möjligheter till ökat samarbete i framtiden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag mot reservantens förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Benned- sen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fred- heim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Han- sen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jøn- son, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jør- gensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Kom- stedt, Theo Koritzinsky, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pe- dersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Heik- ki Riihijärvi, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svens- son, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Sö- der, Peder Sønnerby, Birthe Sörestedt, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

För reservantens förslag röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Atli P. Dam, Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hjörleifur Guttormsson, Johan J. Jakobsen, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jør- gensen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Mirja Rynänen, Marianne Samu- elsson, Anders Talleraas, Valgerður Sverris- dóttir och Þorsteinn Pálsson.

Reservantens förslag hade sålunda förkas- tats med 69 röster mot 1.

Utskottets förslag bifölls.

10

A 875/j: Medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet

Juridiska utskottets hade föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lars Werner hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nor- diska rådet med anledning av medlemsförsla- get fattar följande interna beslut:

1. *at* den økonomiske støtte til partigruppe- ne i Nordisk Råd for 1989 og indtil videre fordeles med 30 % af totalbeløbet i grund- tilskud til ligelig fordeling mellem partigrup- perne og 70 % til fordeling forholdsmæssigt; de medlemmer af Nordisk Råd, som står uden for partigrupperne, indgår i fordelingen af det forholdsmæssigt fordelte beløb som hidtil.

2. *at* denne fordeling tages op til vurdering på Nordisk Råds session i 1991.

Lennart Andersson (juridiska utskottets ta- lesman): Herr president! I november månad 1988 beslutade presidiet att höja det samlade partistödet från 900 000 till 2 miljoner kronor. Det tycker jag var ett mycket framsynt be- slut.

I januari månad återkom presidiet för att behandla frågan hur pengarna skulle fördelas. Presidiet beslutade att 20% skulle delas ut som ett fast bidrag till varje partigrupp, och 80% skulle fördelas på partigrupperna efter antalet mandat. En av presidiets ledamöter kunde inte instämma i det förslaget utan läm- nade en reservation – det var en represen- tant för de vänstersocialistiska partierna. Re- servanten föreslog att i fast bidrag till parti- grupperna skulle utgå 30%. – Detta var i januari.

Den 17 februari återkom några ledamöter från de vänstersocialistiska partierna med ett medlemsförslag där man tog upp reservan- tens förslag på nytt. Presidiet har remitterat detta förslag till juridiska utskottet.

I juridiska utskottet har vi mycket noga prövat de olika alternativen och begrundat deras konsekvenser, men när det gäller pro- centsatsen har vi i juridiska utskottet inte bli- vit övertygade om att det förslaget som med- lemsförslaget innehåller ger den största rätt- visan. Det är inte alls säkert att det är den

procentsatsen som är den bästa och den slutgiltiga.

Jag vill bara tillägga att om fördelningsgrunderna någon gång i framtiden eventuellt skall förändras i någon riktning, behövs det mera tid för att räkna på olika alternativ. Det behövs tid till samtal mellan partigrupperna och för interna diskussioner i partigrupperna. Till allt detta har det vid det här tillfället inte funnits tid.

Efter de mycket ingående diskussioner vi har haft i utskottet har vi, så när som på en ledamot, kommit fram till det enhälliga förslaget att rådet nu inte vidtar någon ytterligare åtgärd med anledning av förslaget, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Werner: Herr president! I enlighet med vad jag anförde i tidigare frågor om umgänget mellan partigrupperna i Nordiska rådet beklagar jag att vi skall rösta om hur vi skall använda pengarna som partigrupperna skall ha. Det gör jag delvis mot bakgrund av hur vi har det i den svenska riksdagen. Nu är det inget förödöme för alla av er, men vi har vissa bra ordningar. Där blir vi överens om hur vi skall använda pengarna mellan partigrupperna, och jag tycker att det är en bra ordning.

Då kanske ni invänder: "Det kan ni säga, som är ett Kungl. Maj:ts parti." Det känns skönt att vara det, för annars skulle vi inte klara den politiska verksamheten.

Nu har vi föreslagit att i stället för 20 % i grundbidrag skall det vara 30. Det gör vi huvudsakligen därför att man har vissa grundkostnader oavsett om man är en grupp på 6–7 personer eller på 30–35. Man behöver framförallt ha en sekreterare och i viss mån ett kansli. Det är därför att vi har lagt fram det här förslaget, som man inte har blivit överens om.

Detta är kanske sista gången under den här sessionen som jag får anledning att säga att det här förslaget ligger helt i linje med den inställning som de tre partigrupperna i presidentiet och i andra sammanhang har visat om hur man skall ha det mellan partierna i Nordiska rådet under den här sessionen. Det är full konsekvens i handlandet. Men jag tycker det hade varit bättre att vi hade kunnat ordna det här i enighet. Det är vissa saker vi är överens om, men det är i formalistiska frågor

som jag tycker det är bra med konsensus – i politiska frågor är jag inte så angelägen om att bli överens med alla i den här församlingen.

Jag yrkar bifall till min reservation.

Nyhage: Herr president! När Nordiska rådet på sessionen i Reykjavík 1985 stödde ett medlemsförslag om att ett särskilt partistöd skulle införas förelåg en reservation mot förslaget, vilken stöddes av ett antal ledamöter, däribland mig själv.

Frågan blev föremål för en ganska omfattande debatt, och en rad skäl för och emot införandet av partistödet framfördes. Det är verkligen inte min mening att här åter ta upp den debatten, men jag anser mig ha anledning att belysa en aspekt i detta sammanhang.

I debatten vid sessionen i Reykjavík yttrade jag bl.a. följande:

"Ett bifall till det föreliggande förslaget innebär att vi tar på oss en ny kostnad om vars utveckling vi ingenting vet. Man kan emellertid ha sina aningar med anledning av vad som hänt i Sverige. Där höjdes partistödet i december 1984 med 16 miljoner kronor till 95,5 miljoner kronor. Detta innebär en höjning med 20 procent i en tid då det är helt nödvändigt med största återhållsamhet med samhällets kostnader. Risken är påtaglig att en likartad utveckling av ett partistöd inom Nordiska rådet kan äga rum. Aptiten växer under resans gång, brukar man säga. Det föreliggande förslaget bäddar onekligen för många resor med växande aptit."

Även om jag redan från början var tämligen övertygad om att mina aningar skulle bli verklighet, kunde jag likväl då inte ens i min vildaste fantasi föreställa mig att detta skulle ske så snart och i en sådan omfattning.

Partistödet utgick under de första två åren med 800 000 kronor och höjdes för 1988 till 900 000 kronor. För innevarande år har det höjts till 2 000 000, dvs. med mer än det dubbla eller med 122 procent!

När det gäller oss själva i stödet till partigrupperna är det sannerligen inte tal om några tre procent. Då är det ingen hejd på generositeten. Det torde inte vara särskilt många områden där anslagen har höjts med en tiondelen i procent räknat i jämförelse med den 122-procentiga höjningen av partistödet. Hur ofta anser vi oss inte vara tvingade att säga

nej till i sig mycket måttliga anslagshöjningar på nog så viktiga områden?

Herr president! Med bästa vilja i världen kan jag inte tycka att det finns något berättigande med en sådan anslagshöjning som det här är fråga om. Och nog vore det frestande att fråga Karin Söder, som i debatten 1985 talade om att det rörde sig om blygsamma belopp, var gränsen för blygsamhet går enligt hennes mening. Med hänsyn till den hårt ansträngda tiden tar jag nu alla i denna kammarre som vittnen på att jag inte ställde frågan.

Werner: Herr president! Nu skall jag inte argumentera mer för de 30 procenten, utan nu skall jag ta J.P. Syses uppmaning på allvar och tala för historien.

År 1965 införde vi i Sverige partistöd. Vet ni vilket parti som gick hårdast emot? Jo, det var Hans Nyhages parti. Det skulle knappt ta emot pengarna. Men de första att hämta ut dem i sällskap med oss och andra var moderata samlingspartiet. Så är det nu också: ni kommer att ta ut även de här pengarna.

Jag vill säga till moderaterna som Trompe-terstråle sade i Peer Gynt: "Vi protesterer för all verden, men vi følger med på ferden". Gratulerar!

Nyhage: Herr president! Jag förutsätter att även Lars Werner förstår att det hör till ordningen i en demokrati att man respekterar de beslut som fattas. Det gör vi självfallet. Det finns inte någon enda vettig anledning varför vi på den konservativa sidan skulle placera oss i en annan ställning än de övriga partierna i det här avseendet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag mot reservantens förslag.

För utskottets förslag röstade:

Lennart Andersson, Gunilla André, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen,

J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson och Lena Öhrsvik.

För reservantens förslag röstade:

Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Theo Koritzinsky, Marianne Samuelsson och Lars Werner.

Heikki Riihijärvi *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Mary Eide, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hjörleifur Guttormsson, Johan J. Jakobsen, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Mirja Rynänen, Arne Skauge, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 61 röster mot 6. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag bifölls.

11

C 11/j: Berättelser på juridiska utskottets verksamhetsområde 1987

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1989/18/1984/j: Meddelande om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Werner: (juridiska utskottets talesman): Herr president! I den nu aktuella rekommendationen anmodar Nordiska rådet Nordens regeringar att inom FN och andra internationella organ samarbeta i frågor som rör homosexuellas mänskliga rättigheter i syfte att hindra diskriminering.

Av meddelandet till årets session framgår att regeringarna anser att rekommendationen kan avskrivras. Enligt regeringarnas uppfattning är det inte möjligt att isolerat föra upp frågan om de homosexuellas rätt på internationella organs dagordningar. Att nå en överenskommelse som specifikt tar sikte på homosexuellas lika rättigheter anser man lika omöjligt. Regeringarna hänvisar bl.a. till att respektive regering är beredd att ta upp de här frågorna i tal och inlägg och ta initiativ när man bedömer när det är aktuellt.

Juridiska utskottet är inte berett att avskrivra ärendet utan anser att ytterligare initiativ bör tas med anledning av rekommendationen.

Nordiska rådet för homosexuella har för vårt utskott understrukit betydelsen av dels att den internationella organisationen för homosexuella – ILGA – får konsultativ status i Europarådet, dels att Europarådets konvention om mänskliga rättigheter revideras i syfte att ge skydd åt de här grupperna. Konsultativ status i Europarådet skulle innebära bl.a. att ILGA kunde bli remissinstans i Europarådet i frågor som rör homosexuellas förhållanden och kontinuerligt få information om Europarådet och dess arbete.

Den norska regeringen har enligt de uppgifter vi har fått till utskottet inte någon invändning mot en sådan observatörsstatus inom organ som Europarådet. Juridiska utskottet anser att de övriga nordiska länderna borde kunna inta samma hållning.

Utskottet ställer sig bakom tanken att Europarådets konvention om mänskliga rättigheter bör ge skydd åt även de homosexuella. De nordiska länderna har en lång tradition av gemensam, mycket positiv hållning till mänskliga rättigheter – det har vi demonstrerat i olika sammanhang – och av att främja olika gruppers internationella och nationella skydd.

Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringarnas arbete bör utgå från att de nämnda två förslagen i Europarådet förs fram. Utskottet ser med intresse fram mot nästa meddelande i den här saken.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag om att lägga meddelandet om rekommendation nr 18/1984 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Riihijärvi: Herr president! Jag föreslår att juridiska utskottets betänkande skall förkastas därför att det inte finns en smula vett att man här från år till år behandlar de egoistiska krav som homosexuella ställer. Europarådet, FN och andra internationella samsamarbetsorgan har inrättats för lösandet av helt andra frågor. Där löses framtidsfrågor, våra barns och barnbarns frågor, inte alls homosexuellas flyktiga frågor. Homosexuella behöver framför allt medicinsk hjälp, inte alls juridisk. Lika väl kunde pyromaner och kleptomaner begära observatörs status i internationella organisationer. Hur långt kan man gå i denna sak, Margrete Auken, hur långt kan man gå? I en tidning läste jag en vanvetting nyhet från Danmark, där två Jørgen har ingått äktenskap. Om vi inte i Norden förmår våra samhällen att tillfriskna från ett sådant förfall, är även alla internationella strävanden alldeles onödiga och grundlösa. Vi får inte ge efter för förfallet i Norden. Nedsmutsning av intellektet är ändå mycket farligare än naturens förorening.

Claes Andersson: Herr president! Det tycks bli en tradition att ställa upp och besvara Riihijärvis uttalande om de homosexuella. Det är alldeles klart att de åsikter han här för fram är mycket litet representativa för de åsikter om homosexuella människor som vi har i Finland. Och hans sätt att tala om de

homosexuella människorna och dessa människors rättigheter som egoistiska rättigheter, hans sätt att tala om de homosexuella som en försvinnande människospillra, hans sätt att säga att de behöver medicinsk hjälp, inte juridisk hjälp, hans sätt att jämföra de homosexuella med pyromaner och kleptomaner är helt enkelt djupt oetiskt och dessutom falskt. Hans sätt att tala om homosexualiteten som en degeneration tyder på total brist på förståelse och insikt och på ett stort människoförakt.

Jag tycker att den resolution som Lars Werner talar om är värd allt stöd, och Riihijärvis inlägg – om man får psykologisera – är ett flagrant exempel på homofobi och kontrafobi.

Margrete Auken: Man kan næsten blive lesbisk af at høre på Riihijärvi. Da han denne gang ikke rodede kirken ind i det, så vi slap fra det blasfemiske, vil jeg blot referere, at det er fuldstændig korrekt, at vi i Danmark nu sørger for, at også homoseksuelle har mulighed for at få registreret deres parforhold på en sådan måde, at de får den retsbeskyttelse, andre har i deres kærlighedsliv. Og det er vi meget stolte af.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag*.

13

D 1989/2/1987/j: Meddelande om rekommendation nr 2/1987 angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Møller (juridiska utskottets talesman): Hr. Præsident! Denne gang er jeg talsmand for hele udvalget og der foreligger ingen reservation, så jeg tror, det bliver meget kort.

For 2 år siden anmodede Nordisk Råd Ministerrådet om at gennemføre et nordisk projekt om narkotika og kontrolpolitik. Vi ved, at projektet kommer til at bestå af 2 dele, og

at Ministerrådet forventer, at projektet finansieres af nationale og nordiske midler. Det er godt, at der nu foreligger konkrete planer, så projektet kan sættes i gang.

Jeg vil dog henvide til, at vi i Juridisk Udvalg har peget på, at der tilsyneladende mangler midler til projektet. Juridisk Udvalg har derfor i sin betænkning bedt Ministerrådet oplyse, hvornår projektet starter, og hvorledes det tænkes finansieret. Jeg håber, vi kan få disse oplysninger her på sessionen.

I øvrigt vil jeg på hele udvalgets vegne henstille, at man tilslutter sig udvalgets forslag.

Justitsminister Halldór Ásgrímsson: Hr. præsident! Nordisk Ministerråds sekretariat har modtaget en plan til et forskningsprojekt vedrørende narkotika- og kontrolpolitik, som er udarbejdet af en arbejdsgruppe under Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning. Formålet med undersøgelsen er at beskrive, hvorledes narkotikapolitikken udformes i samspil med kulturelle og moralske forestillinger i de respektive lande, hvordan denne politik påvirker kontrolinstansernes og aktørernes virksomhed samt hvilken betydning dette har for brug og misbrug af rusmidler og for misbrugernes situation.

Samspillet mellem narkotikapolitikken, kontrolsystemets virksomhed og misbrugernes situation er sat i fokus. Undersøgelsen har to angrebsvinkler. På den ene side analyseres AIDS-problematikkens betydning. På den anden side granskes de forhold, som gør sig gældende i forbindelse med starten af den offentlige debat, hvordan denne modtages og hvilken betydning den har for udformningen af kontrolpolitikken.

Som sagt har Nordisk Ministerråds sekretariat først for nylig modtaget forskningsplanen. Projektet skal nu drøftes på Nordisk socialpolitisk komité's forårsmøde. Herunder vil man tage spørgsmålet op om prioritering og finansiering. Desuden vil de nordiske justitsministre tage spørgsmålet op på næste nordiske justitsministermøde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag*.

14

E-saker

E 9: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående samarbetet med de baltiska staterna¹

Poulsgaard: Det var jo et meget skuffende resultat ved afstemningen lige før. På den baggrund vil jeg da gerne stille følgende spørgsmål til de nordiske landes regeringer: Vil regeringen arbejde for at udvikle kontakten til de baltiske stater, og kan regeringen give oplysninger om rammer og planer for et samarbejde mellem de nordiske lande og Estland, Letland og Litauen?

Jordbruksminister **Mats Hellström:** Herr president! Såsom svar på Kristen Poulsgaards fråga vill jag på Danmarks, Islands, Norges och Sveriges vägnar anföra följande:

Samhällsutvecklingen i Sovjetunionen har lett till att det också från de baltiska republikernas sida har uttryckts önskemål om utökade kontakter med omvärlden, däribland de nordiska länderna.

Ländernas inställning till den pågående utvecklingen i Baltikum får betecknas som entydig. Vi välkomnar alla en process, som syftar till ekonomisk och social utveckling och till större öppenhet. Vi har vid olika tillfällen gett uttryck för vår vilja och avsikt att utöka och utvidga kontakterna där detta är möjligt.

Vi önskar alla en positiv utveckling på exempelvis områden som kultur, handel, miljö-samarbete, kommunikation och turism, där just ett direkt samarbete mellan företag, organisation, föreningar och privatpersoner kan knyta närmare band.

Social- och hälsovårdsminister **Tarja Halonen:** Herr president! På Finlands vägnar önskar jag anföra följande. Relationerna mellan Finland och Sovjetunionens baltiska republiker har traditionellt varit goda och de har ytterligare aktiverats under reformpolitiken. Umgänget mellan Finland och de baltiska rådsrepublikerna är livligt såväl mellan myndigheter och medborgarorganisationer som företag och enskilda medborgare. Tack vare språkens släktskap, historiska traditio-

ner och geografiska närhet är de kulturella kontakterna aktiva i synnerhet med Estland. 60 000 finländare besöker årligen Estland och den estländska turismen i Finland har snabbt ökat. Detta har ytterligare förstärkt de mänskliga kontakterna. Det ekonomiska samarbetet har i och med den pågående ekonomiska förnyelsen fått nya impulser och man har till exempel ingått ett tiotal nya avtal om samarbete, "joint venture", med estniska företag. Vid sidan av de traditionella samarbetsområdena har samarbetet utvidgats till nya aktuella sektorer. Miljöskyddet utgör ett av dem. De livliga kontakterna och den i synnerhet på senare tid ökade turismen har också gjort det nödvändigt att förbättra tillgången på konsulära tjänster. Finland håller som bäst på att förstärka Leningrad-generalkonsulatets filial i Tallinn.

Poulsgaard: Hr. præsident! Jeg vil gerne starte med at takke de to ministre. Jeg har ladet mig fortælle, at det er ret usædvanligt, at der er to ministre, der gå op og svarer. Det kunne jo tyde på, at den enighed, som tilsyneladende var ved afstemningen nys, ikke er så stor, når det kommer op på ministerplan, og det kan jeg kun hilse med tilfredshed. Man har lov til at håbe på, at der virkelig kommer til at ske noget, så Norden ikke bliver ved med at sove tornerosesøvn på det område, men vi får en udvikling til gavn for samarbejdet med de lande, der ligger omkring Østersøen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 12:

Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftning på bioteknologins och genteknologins område¹

Margit Hansen-Krone: Ærede president! Mitt spørsmål til Ministerrådet er følgende:

Vil Ministerrådet medvirke til at lovarbejdet omkring bio- og genteknologi blir fremskyndet og samordnet i de nordiske land, og i den sammenheng også ta initiativ til at befolkningen i Norden får en saklig og forståelig informasjon?

¹ Frågan tryckt s. 2432.

¹ Frågan tryckt s. 2436.

Industri- och handelsminister Jón Sigurðsson: Herr president! Det bioteknologiska samarbetsprogrammet, som fastställdes efter Nordiska rådets session 1988, är nu i gång. Ansvar för genomförandet vilar på en särskilt tillsatt programkommitté och ordinarie nordiska samarbetsorgan, i första hand Nordiska industrifonden och Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruk.

Den nya bioteknologin ger möjlighet till manipulationer med organiskt liv i en omfattning, vars konsekvenser är svåra att överblicka. Det är därför klart att de nordiska länderna med utgångspunkt i sin kultur- och värdegemenskap också bör söka finna gemensamma gränser för vad man får – och inte får – använda den nya teknologin till. I konsekvens härmed har ministerrådet därför tillsatt ett utskott för etiska frågor inom teknologin.

I anslutning till det nordiska samarbetet om bioteknologi har en nordisk expertgrupp nyligen avlämnat en rapport med titeln "Bioteknologiska uppfinningar och immaterialrätten i Norden".

Expertgruppen har bl.a. föreslagit att det etableras ett nordiskt samråd inför internationella möten i dessa frågor. Expertgruppen har vidare kunnat konstatera att kunskaperna härom är för bristfälliga och har därför efterlyst ökade informationsinsatser i syfte att främja en mer nyanserad och konstruktiv debatt, precis som fru Margit Hansen-Krone har påpekat.

Ministerrådet har erfarit att expertgruppens rapport har sänts på remiss till olika intressenter i de nordiska länderna med begäran om synpunkter under våren.

Ministerrådet kommer därefter att ta ställning till expertgruppens förslag och de inkomna synpunkterna. Det är vår förhoppning att vi då skall kunna finna tillfredsställande lösningar på bl.a. de två viktiga frågor som fru Hansen-Krone har tagit upp, nämligen att påskynda och samordna lagstiftningsarbetet i Norden på detta område och att främja en saklig och begriplig debatt.

Margit Hansen-Krone: Hr. president! Jeg vil takke statsråden for svaret, og registrerer med tilfredshet at Ministerrådet har nedsatt et utvalg som skal vurdere også de etiske sider ved bioteknologien.

Etter at EF fremmet forslag om patent på liv, er de etiske spørsmål kommet i fokus i den offentlige debatt, og det er sannelig på tide. Det er også bra at ministeren sa at vi skal få en saklig informasjon, for det mangler.

Det som skjer innenfor forskningen på dette området innen EF og i verden for øvrig, inkludert de nordiske land, vil få konsekvenser også for Norden. Behovet for samordning av lovverket er absolutt blitt aktualisert. Likesom forskningen innen bioteknologien og genteknologien er og kan bli ennå mer av positiv karakter, kan den føre til skremmende resultater som ingen aner konsekvensene av. Allerede vet vi nok om eksperimenter som endrer gener hos mennesker, dyr og planter til at etiske grenser lovfestes. Derfor haster det med å få en internasjonal lovgivning, hvor Norden får medinnflytelse på utformingen. Det er derfor betryggende at Ministerrådet har igangsatt dette arbeid.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 44: Fråga till Nordiska ministerrådet angående patentering av immateriella rättigheter på genteknologis område¹

Synnes: Hr. president! Idet jeg viser til det nordiske samarbeid som er etablert i den såkalte TRIPS-gruppen under de pågående GATT-forhandlinger, skal jeg få stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

"Vil Ministerrådet legge vekt på at nasjonalforsamlingene i de enkelte nordiske land får høve til å drøfte de ulike sider ved utvidelse av patentrettigheter på genteknologiens område før en gjennom et koordinert nordisk forhandlingsopplegg i praksis aksepterer begrensninger i de unntak som kan gjøres på nasjonal basis?"

Industri- och handelsminister Jón Sigurðsson: Herr president! I de nordiska länderna finns som bekant en lång tradition när det gäller att koordinera förhandlingspositionerna i internationella organisationer. Detta sker också i samband med de pågående Gatt-förhandlingarna i den s.k. Uruguayrundan. Des-

¹ Frågan tryckt s. 2471.

sa förhandlingar — dvs. på genteknologins och immaterialrättens område — är dock inte nära något slutresultat. Norden har ännu inte lagt fram något gemensamt förhandlingsmandat. Det är de enskilda ländernas regeringar som har ansvaret för att utformningen av förhandlingsmandaten har den nödvändiga förankringen på det nationella planet.

I den utsträckning ministerrådet blir indraget i en sådan koordinering av internationella förhandlingsmandat — vilket i detta fall inte har skett — måste det även vara en uppgift för varje lands regering att föra erforderliga diskussioner med de nationella lagstiftande instanserna. Denna procedur framgår också av Helsingforsavtalets artikel 63, som uttryckligen säger att ministerrådsbeslut inte blir bindande för ett land, om det enligt landets författning krävs parlamentariskt samtycke, förrän sådant samtycke föreligger. Det åvilar naturligtvis varje lands regering att se till att denna princip efterlevs.

Synnes: Hr. president! Jeg takker for svaret. Jeg fastslår samtidig at det allerede er etablert et nordisk samarbeid, slik at det blir en formalbetragtning hvis dette skulle anses å være Ministerrådet uvedkommende. Det har i hvert fall opptatt interessen her i Nordisk Råd.

Jeg vil peke på at det er to vesentlige sider som kommer igjen her. Det ene er de etiske avveininger. Det andre er den situasjon u-land kommer i. Jeg vil minne om at det foreligger en resolusjon fra Verdens Matvareorganisasjon — nr. 3 fra 1983 — som fastslår at genressurser er å betrakte som menneskehetens felles arv. Det går rykter om at de nordiske land er med og presser utviklingsland til standpunkter som helt klart ikke er i utviklingslandenes interesse. En slik påvirkning fra nordiske land er lite i tråd med det nordiske land har stått for generelt i u-hjelp-sammenheng.

Jeg vil anbefale at man i Ministerrådet ser på disse spørsmål, ser på det nordiske samarbeid i denne sammenheng og inntar holdninger som vi kan være bekjent av i det videre forløp.

Industri- og handelsminister Jón Sigurðsson: Herr president! Frågan är naturligtvis inte ministerrådet ovidkommande såsom Harald Synnes tycks tro. Som jag hoppas framgick av mitt tidigare svar till fru Hansen-Krone har ministerrådet visat sitt intresse, inte minst för de etiska aspekterna på dessa mycket komplicerade frågor, genom att tillsätta en speciell kommitté för att försöka utreda de etiska frågor som ställs, när man börjar fundera på konsekvenserna av den nya bioteknologin och den genmanipulation som den kan ge upphov till. Jag vill därför upprepa att mina påpekanden om de nationella regeringarnas ansvar flyter direkt från artikel 63 i Helsingfors-avtalet och icke är ett tecken på att ministerrådet icke intresserar sig för frågan.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna¹

Anna-Kaarina Louvo: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att harmonisera lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna och för att harmonisera bestämmelserna om tillåtna tillsatssämnen i och tillverkningen av hälsoprodukter samt läkemedelsaktigt bruk av dem i de nordiska länderna?

Jan P. Syse övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Jordbruksminister Mats Hellström: Herr president! Till hälsokostprodukter räknas olika typer av produkter från vanliga livsmedel till läkemedelsliknande produkter. Livsmedels- och läkemedelslagstiftningen i de nordiska länderna ställer höga krav på säkerhet och pålitlighet vid försäljning av livs- och läkemedel. Hälsokostbranschen opererar i

¹ Frågan tryckt s. 2438.

gränslandet mellan livs- och läkemedel, där försäljningsargumentationen ofta är knuten till hälsobegreppet. Hälsokostprodukterna fångas i varierande grad av läkemedels- respektive livsmedelslagstiftningen i de olika nordiska länderna. I Danmark, Finland och Sverige har man dessutom egna bestämmelser för produkter i den s.k. gråa zonen mellan läke- och livsmedel.

Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor, PNUN, har – såsom konstateras i frågan – utarbetat en rapport om värdering och reglering av hälsokostprodukter i Norden. En del av rapportens rekommendationer har genomförts. Bl.a. har man förbättrat lagstiftning om kosttillskott i alla nordiska länder utom Island. Det pågår också samarbete om toxikologiska värderingar av vissa typer av hälsokostprodukter. Ministerrådet syftar till att följa upp och bygga vidare på de förslag till enhetlig reglering som har framlagts i rapporten. I detta arbete tas speciellt hänsyn till och man försöker att påverka existerande och föreslagna EG-regler på området. Arbetet kommer att förutsätta ett nära samarbete med läkemedelsmyndigheterna och ett klagörande av bl.a. definitioner, liksom vilken myndighet som skall ha ansvar för förvaltningen av produktområdet.

En annan projektgrupp inom det nordiska livsmedelsutskottet kommer inom kort att lägga fram ett förslag till gemensamma nordiska märkningsbestämmelser, som även omfattar alla hälsokostprodukter som definieras som livsmedel. Nordiska livsmedelsutskottet har även slutfört en rapport om harmonisering av nordiska bestämmelser för tillsatsämnen. I rapporten har man inte gått in på hälsokostprodukter. Ministerrådet kommer att överväga om dessa skall tas upp i en senare fas för att bygga vidare på de nordiska översikterna över tillåtna tillsatsämnen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 45: Fråga till Danmarks regering om svensk tull- och passkontroll på Kastrup¹

Komstedt: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen vill jag fråga

den danska regeringen om den är positiv till att pröva förslaget om att förlägga svensk tull- och passkontroll till Kastrup för resande från de mindre flygplatserna i Sydsverige såsom Kristianstad, Ronneby och Halmstad.

Indenrigsminister Thor Pedersen: Hr. præsident! Jeg kan oplyse til hr. Wiggo Komstedt, at der allerede i dag foregår et uformelt samarbejde mellem de svenske og danske myndigheder, således at de svenske myndigheder i et vist omfang foretager paskontrol i Kastrup.

Men jeg vil gerne sige, at såfremt der fra den svenske regerings side fremsættes et ønske om en aftale i overensstemmelse med de af hr. Wiggo Komstedt fremsatte tanker, så ville den danske regering selvfølgelig være positivt indstillet over for en sådan aftale.

Komstedt: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Thor Pedersen för svaret. Det är ett mycket positivt svar, som visar på konkreta resultat i det nordiska samarbetet. Jag hoppas nu att den svenska regeringen tar upp formella förhandlingar med sina danska kolleger så att man inte får bara en informell överenskommelse utan även en formell, en överenskommelse som förhoppningsvis kan bli bäst och billigast både för Sverige och för Danmark.

Än en gång ett stort tack till den danska regeringen för ett positivt svar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 53: Fråga till Nordiska ministerrådet angående yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie¹

Marianne Samuelsson: Herr president! I dagens Välfärdsnorden har vi kanske lätt för att glömma bort att vi ständigt måste kämpa för det fria ordet. När då någon hotas till livet på grund av vad personen i fråga har skrivit, står många i dag handfallna. Ett hot har plötsligt riktats mot våra fri- och rättighetsbegrepp.

¹ Frågan tryckt s. 2472.

¹ Frågan tryckt s. 2480.

Detta gäller den nu aktuella boken "The Satanic Verses", som åtskilliga nordiska bokhandlare nu har plockat bort och vissa bibliotek stoppat utlåningen av. Denna undfallenhet för hot kan inte accepteras. Med anledning härav vill jag fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att i samband med Nordiska rådets möte uttala sig i den aktuella frågan och förelägga Nordiska rådet ett förslag till gemensamt uttalande?

Minister **Mørk Eidem**: Som spörren sikert vet, har alle nordiske land reagert sterkt på den mordtrussel som Iran har sendt ut mot forfatteren Salman Rushdie.

Den iranske trussel er helt uakseptabel og et klart brudd på folkeretten. Den strider også mot alle prinsipper om trosfrihet, meningsfrihet og ytringsfrihet som vi i de nordiske land bekjenner oss til, og som vi verner om.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag tackar för svaret, som jag uppfattar såsom ministerrådets uttalande i frågan. Jag hoppas att svaret blir allmänt känt så att alla får veta det.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

15

D 1989/33/1986/j: Meddelande om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering; **D 1989/1/1987/j**: Meddelande om rekommendation nr 1/1987 angående barns skydd i krig; **D 1989/3/1987/j**: Meddelande om rekommendation nr 3/1987 angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll; **D 1989/40/1988**: Meddelande om rekommendation nr 40/1988 angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet; **D 1989/41/1988/j**: Meddelande om rekommendation nr 41/1988 angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning; **D 1989/42/1988/j**: Meddelande om rekommendation nr 42/1988 angående likartade nordiska regler för samhällstjänst

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

16

C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottets betänkande)

Kommunikationsutskottet hade föreslagit,

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets redogörelse som kommunikationsutskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att i sitt planeringsdokument, C 2, visa sektorernas budgetramar, samt visa i dokumentet vilka åtgärder som planeras för att nå ministerrådets målsättningar.
- att i fortsättningen prioritera högt arbetet inom trafiksäkerhetssektorn,
- att verka för en gynnsam utveckling av den nordiska transportmarknaden i förhållande till den europeiska utvecklingen,
- att när den nordiska datahandlingsplanen upphör, avsätta ett belopp i sin budget som motsvarar beviljningarna till handlingsplanen till datarelaterade projekt som främjar den mänskliga sidan i data- och informationstekniken,
- att en nödvändig höjning av den nordiska turistbudgeten inte får förorsaka en minskning av budgetbeviljningar till andra sektorer inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde,
- att verka för en fri Nordisk transportmarknad, som också kan påverka den europeiska transportmarknaden i en riktning svarende till nordiska målsättningar där miljö och trafiksäkerhet ges hög prioritet,
- att i sitt planerade arbetsprogram för perioden 1989–1992 beakta kommunikationsutskottets synpunkter som framförs i utskottets betänkande 2.

B. att rådet lägger kapitel 12 i Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2/1989) samt berörda delar av bilagan "Norden i Europa II" till handlingarna.

Elver Jonsson (kommunikationsutskottets talesman): Herr president! Kommunikationsutskottet har kunnat konstatera att årets C 2 utgör ett underlag för planeringen av det nordiska samarbetet under de närmaste åren och inte som tidigare enbart det närmaste året. Utskottet finner det positivt att Nordiska ministerrådet nu har inlett en planering av samarbetet på längre sikt. Vi är naturligtvis medvetna om att det i den begränsade nordiska budgeten måste göras prioriteringar. Vi vänder oss dock mot att anslagen till t.ex. transportsektorn minskas, samtidigt som ministerrådet i nästa andetag anger hur viktig denna sektor är.

Jag vill erinra om vad som sades i budgetförslaget 1989. Där skulle transportsektorn hjälpa till att lösa i stort sett alla samhällsproblem. Jag vill också påminna om vad den svenske samarbetsministern uttalade i ett pressmeddelande inför denna session, nämligen: "Vi bör nu koncentrera våra insatser till områden som en nordisk hemmamarknad, transporter, kultur och utbildning samt nordbors rättigheter." Jag trodde nog att ordet koncentration betydde kraftsamling och ökad satsning. Men beträffande transportområdet har det visat sig att det står för en smalare budget och lägre anslag!

I årets C 2-dokument redovisar ministerrådet att man kommer att utveckla nya nordiska initiativ, som kan utnyttjas för att påverka utvecklingen inom EG och EG/EFTA. Två av de fyra exempel som därvid nämnts gäller en samnordisk transportmarknad och utvecklingen av turismen i de nordiska länderna.

Vi i utskottet kan instämma i detta, men vi anser att det rimmar illa med de nedskärningar av budgeten som det nordiska transportsamarbetet har fått vidkännas. Vi förutsätter att det blir en ändring till 1990 års budget.

Utskottet har vid flera tillfällen påpekat att arbetet med en samnordisk transportmarknad karakteriseras av en för låg ambitionsnivå. Vi har tidigare kritiserat att ministerrådet har inväntat utvecklingen inom EG utan att eftersträva att söka påverka denna utveckling i en för Norden gynnsam riktning. Utskottet har ansett att detta arbete borde bedrivas betydligt mer aktivt än vad som har skett.

Det är mot denna bakgrund positivt att ministerrådet nu i rapporten "Norden i Europa

II" bl.a. framhäver uppgiften att stärka Norden inåt och utåt. Vi har konstaterat att denna rapport ligger på en betydligt högre ambitionsnivå än tidigare rapporter. Utskottet ser i denna del av rapporten inga konflikter mellan ministerrådets och utskottets målsättningar.

I det nordiska arbetsprogram för perioden 1989–1992 som ministerrådet skall utarbeta anser kommunikationsutskottet det viktigt att man på skilda områden tar in konkreta förslag för hur vi skall kunna påverka utvecklingen inom EG i en för Norden gynnsam riktning. Det bör också av handlingsprogrammet framgå vad ministerrådet gör för att säkra verkställandet av sina mål på varje delområde.

Trafikens inverkan på miljön är av den dimensionen att omedelbara åtgärder behövs. Ministerrådets ambition, att de nordiska länderna kommer att arbeta för att avgaskraven skärps ytterligare i det internationella samarbetet, finns det anledning att understryka och önska framgång.

Kommunikationsutskottet uppmanar ministerrådet att verka för att de s.k. USA-kraven skall införas så snart som möjligt. Målsättningen bör vara att alla typer av nya motorfordon i Europa uppfyller dessa krav senast år 1995. I detta sammanhang erinras om sambandet mellan transportsektorns energiförbrukning och miljöeffekterna. Samtidigt som det arbetas för att få igenom dessa krav, bör de nordiska länderna verka för ett intensifierat arbete med utvecklingen av alternativa och miljövänliga energikällor för transportsektorn samt miljövänligare och energisnålare motorer.

En del av arbetet med att värna vår yttre miljö är att sträva efter att främja järnvägens roll i transporterna. Utskottet noterar ministerrådets överväganden av att ta initiativ på detta område och uppmanar till snabba ställningstaganden. Vi har påpekat att snabbgående tåg kan ersätta flyget på korta och medellånga distanser. Utskottet har även påpekat vikten av att handikappttransporterna beaktas vid utarbetandet av arbetsprogrammet.

När det gäller EG:s arbete med standarder för fordons mått och vikt pekar utskottet på faran i att Norden kan komma att trafikeras av lastbilar av sådana dimensioner att det redan överbelastade vägnätet försämras yt-

terligare. Nedslitna och överbelastade vägar är oacceptabla ur både trafiksäkerhets- och miljösynpunkt. Därför hälsar vi med tillfredsställelse den översyn som nu sker bl.a. av järnvägssträckan Oslo–Köpenhamn för att nå fram till snabba dubbelspår för en säker och miljövänlig trafikföring.

Herr president! Med detta korta inlägg yrkar jag bifall till kommunikationsutskottets hemställan under punkten C 2.

Ragna Berget Jørgensen: President! I tillegg til det Kommunikasjonsutvalgets formann Elver Jonsson har redegjort for, vil jeg kort kommentere og utdype noen av områdene – spesielt transport, trafiksikkerhet, turisme og den nordiske datahandlingsplan. Utvalget uttrykker tilfredshet med at Ministerrådet i sin framtidige virksomhet på kommunikasjonssektoren vil ta hensyn til den regionale utvikling i Norden. I C 2 heter det bl.a. at Ministerrådet vil medvirke til at transportbrukerne kan få allsidige og effektive transporttilbud.

Et av de mest sentrale arbeidsområder er arbeidet for å etablere et system av nordiske hovedtrafikkområder som gjennom de ulike transportformer kan tilstrebe et godt tilbud til de forskjellige regioner i Norden. Det er ambisiøst, men viktig at det står på dagsordenen.

Når det gjelder de tverrgående flyforbindelsene, som allerede er omtalt av flere representanter tidligere i møtet, har Kommunikasjonsutvalget nedlagt et stort arbeid. Gode kommunikasjoner er viktig for å fremme samhandel landene imellom. Tverrgående flyforbindelser reduserer den tid det tar å sende f.eks. gods og post landene imellom på Nordkalotten. Slik det er i dag, sendes nesten alt via Stockholm, Oslo og Helsingfors før det sendes nordover igjen. Dette er fordyrende og tar lang tid.

Ministerrådet bør nedlegge et aktivt engasjement for å finne løsninger på dette for Nordkalotten så viktige spørsmål. Fra den norske samferdselsminister har vi fått brev hvor det fremgår at man ser positivt på mulighetene for å opprette tverrgående flyforbindelser på Nordkalotten, men at det for tiden ikke kan gis statsstøtte til internasjonale ruter. Jeg føler at det på tross av dette økono-

miske problem er grunnlag for å arbeide videre med spørsmålet.

Arbeidet med trafiksikkerhet er en av de høyest prioriterte oppgaver for Kommunikasjonsutvalgets arbeid. Derfor er det naturlig å gi uttrykk for tilfredshet med at Ministerrådet i arbeidet framover vil vektlegge trafiksikkerhet og miljø. Utvalget har kontinuerlig arbeidet for at trafikkregler og -lover blir harmonisert i Norden. På mange områder har dette arbeidet lyktes, men fortsatt gjenstår mye. Men utvalget vil fortsatt arbeide innenfor dette feltet.

Å nedlegge et stort arbeid innenfor trafiksikkerhetsarbeidet vil selvsagt kreve en økonomisk satsing, men jeg vil gjerne konstatere at det over tid er god samfunnsøkonomi i et slikt arbeid. Jeg tror det er viktig at vi som politikere er villig til å sette trafiksikkerhetsarbeidet inn i et helhetlig samfunnsøkonomisk perspektiv. Da først får vi et korrekt bilde av dette arbeidet, og forhåpentligvis får vi øynene opp for at et godt trafiksikkerhetsarbeid handler om å redde liv.

Turismen har en stor økonomisk, regional og sosial betydning for de nordiske landene. Jeg kan her bare understreke at det er viktig at samarbeidet på transport- og kommunikasjonsområdet også inkluderer tiltak som har som målsetting å støtte opp om den internordiske turismen og bidra til en økning av antallet utenlandske turister til Norden. Turistsektoren omfatter også flere ulike sektorer, som regionalpolitikk, kultur, miljø og landbruk, og turismens samarbeid med disse andre sektorene må styrkes.

Helt til slutt: Den nordiske datahandlingsplanen utløper i 1989, og dette vil frigjøre ca. 40 mill. danske kroner pr. år. Utvalget forutsetter at dette eller et tilsvarende beløp kommer inn i budsjettene for 1990 og 1991 som bevilgning til datarelaterte prosjekter innenfor en felles koordinert nordisk ramme. Utvalget mener at man innenfor denne rammen bør prioritere en utvikling av teknologien der de menneskelige vurderinger settes i sentrum istedenfor de teknologiske.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Marianne Samuelsson för resten av denna dag och del av nästa dag ersatts av Birger Schlaug.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Trafikminister **Vennamo**: Ärade herr president, ärade Nordiska rådets ledamöter! Ministerrådet har tagit del av kommunikationsutskottets kommentarer i anledning av de rapporter som ministerrådet har lagt fram angående dels verksamheten under det gångna arbetsåret, dels planerna för fortsatt samarbete. Ministerrådet konstaterar med tillfredsställelse att utskottets kommentarer i stort sett är positiva.

Ministerrådets arbete har präglats och kommer också i fortsättningen att präglas av det beslut som ministerrådet fattade i november 1987, nämligen att en nordisk transportmarknad successivt skall byggas upp genom samordnade harmoniserings- och liberaliseringsåtgärder som också är avsedda att ligga väl i fas med utvecklingen i det övriga Europa. Avsikten är att när EG:s fria interna transportmarknad har införts i början av 90-talet, ett motsvarande transportområde skall existera också här i Norden, varigenom det blir lättare att åstadkomma gemensamma arrangemang mellan Norden och EG.

Under detta år kommer en rad betydelsefulla händelser att kunna förväntas på detta område. För det första är det ministerrådets önskemål att de förhandlingar med EG om samarbete i landtransportfrågor som Norge, Sverige och Finland under förra årets lopp har förberett sig för skall kunna inledas. Dessa förhandlingar anses vara ett ytterst viktigt steg och en av de mest betydelsefulla delar i ministerrådets strävanden att tillvarata våra länders intressen i den utveckling som transportererna i Europa har blivit föremål för.

Av likaledes stor betydelse är det beslut som ministerrådet fattade i dag, nämligen att förhandlingar nu skall upptas mellan Danmark, Norge, Sverige och Finland i syfte att successivt avreglera tredjelandstrafiken med lastbil dels mellan dessa länder, så att inga restriktioner mera skall finnas kvar i början av 1993. Genom detta hoppas ministerrådet att våra länder inte tappar tempo i jämförelse med utvecklingen i EG-området. För det andra innebär dessa åtgärder också ett viktigt steg mot förverkligandet av den nordiska hemmamarknaden på transportområdet. Mi-

nisterrådet räknar med att motsvarande åtgärder senare under året skall kunna föreslås i busstrafikens område.

För det tredje pågår inom ministerrådet arbete med syfte att ta fram enhetliga regler för tillstånd till åkaryrket. Ministerrådet anser nämligen att allt eftersom vägtransportmarknaderna liberaliseras bör de som får tillstånd till åkaryrket fylla vissa rätt högt ställda krav, dels för att inte onödiga störningar skulle uppstå på den kommande fria marknaden och dels för att åkarna också internationellt sett skulle ha likartade utgångspunkter. För detta arbete finns det ett stor intresse på västeuropeiskt plan, och ministerrådet arbetar därför genom samlade insatser för att en resolution eller om möjligt ett avtal skall kunna ingås på detta område inom den Europeiska transportministerkonferensen CEMT enligt de riktlinjer som kommer att beslutas av EG. I detta sammanhang beräknar ministerrådet i någon mån också att kunna påverka den allmänna europeiska utvecklingen, något som efterlyses även av Nordiska rådet.

Ministerrådet har också inlett arbete på järnvägs- och kombitrafikens område, men eftersom en särskild dagordningspunkt har planerats för dessa frågor skall jag återkomma till dem i ett senare inlägg.

I sitt yttrande har kommunikationsutskottet efterlyst mera konkreta frågeställningar och arbetsplaner. Med anledning av detta vill jag konstatera att ministerrådet på den ena sidan driver en synnerligen omfattande projektverksamhet som till övervägande del består av utredningar om rätt konkreta frågor. Å andra sidan kan man väl få det intrycket att de stora övergripande frågorna, som jag just talade om, åtminstone inte för ögonblicket innehåller så mycket konkret. Av det som jag sade borde dock framgå att ministerrådets arbete här är mera långsiktigt och förväntas i ett senare skede resultera i en djupgående ändring av hela den nordiska transportmarknaden. Jag är övertygad om att kommunikationsutskottet insett betydelsen av detta arbete samt att visst tålamod behövs för att de mål som ställts också skall kunna uppnås.

I sitt yttrande beklagar kommunikationsutskottet vidare de nedskärningar som har skett i ministerrådsbudgeten när det gäller transportkapital. Vi transportministrar förstår ut-

skottets synpunkter – det här är sådant som vi måste leva med.

Samferdselsminister **Engseth**: President! Noen ord om trafikksikkerhetsspørsmålene.

Den nordiske handlingsplanen for sikrere trafikk i Norden uttrykker den nødvendige målsetning at antall drepte og skadde i trafikken i det enkelte land og i Norden som helhet skal reduseres. Videre skal risikoen for å bli drept eller skadd reduseres fortløpende for de enkelte trafikkategorier, med særlig henblikk på de myke trafikantene.

Det er i denne sammenheng viktig å ha klart for seg at handlingsplanen startet for ett år siden, og at det vil ta noen tid før vi kan se resultater av de trafikksikkerhetstiltak og prosjekter som nå er igangsatt.

I tilknytning til satsingsområdet *hastighetsovertredelser* vil det bli søkt utarbeidet fellesnordiske kriterier for fastsettelse av fartsgrenser. I desember i fjor ble det arrangert et seminar om fart i Finland, med bred deltakelse fra alle de nordiske land. Seminaret gir et godt grunnlag for å følge opp denne delen av handlingsplanen.

Når det gjelder promillekjørere, legges det vekt på å undersøke promillegrensenes betydning for de alkoholrelaterte ulykkene og på å rehabilitere promillekjørere. Overvåkingsstrategi er et annet stikkord.

På satsingsområdet *nyutdannede førere* søker vi å redusere den høye ulykkesrisikoen for denne kategorien gjennom en forbedret førerkortutdanning og førerkorteksamen.

De ubeskyttede trafikanters ulykkesrisiko vil bli redusert gjennom en mer effektiv bruk av fysiske vegmiljøtiltak og en høyere prioritering av det lokale trafikksikkerhetsarbeidet. Aktivitetene på dette området skal innrettes mot å gi de ubeskyttede trafikantene – i høyere grad enn nå – en sikrere plass i trafikkbildet.

Handlingsplanens prioriteringsområder vil også påvirke de frivillige organisasjoners innsats. Gjennom handlingsplanen er det tatt initiativ til et nært samspill mellom disse organisasjonene og de nordiske trafikksikkerhetsorganer. Vi regner med at koordinerte tiltak på disse områdene vil få store virkninger, både nasjonalt og nordisk.

For perioden 1988–1991 har Ministerrådet

lagt opp til at det skal kunne brukes 11 mill. danske kroner til oppfølging av planen. Dette innebærer en klar budsjettmessig økning for det nordiske trafikksikkerhetsarbeidet i forhold til tidligere år og er et uttrykk for den opprioritering som arbeidet med trafikksikkerhetsspørsmål har fått.

Jeg vil avslutningsvis gi en kommentar til Kommunikasjonsutvalgets merknader til C 2.

Trafikksikkerhetsarbeidet omfatter mange sektorer og ulike tiltak. Handlingsplanens prioriterte områder favner også svært vidt. Det er derfor naturlig at aktivitet i samsvar med handlingsplanen skjer som en integrert og samordnet del av det etablerte trafikksikkerhetsarbeidet. Den bevilgningsøkning som planen innebærer, vil bli opprettholdt. En målrettet orientering av de øvrige prosjektmidler mot handlingsplanens hovedområder gjør at innsatsen er blitt ytterligere forsterket. Dette styrker også Nordens internasjonalt ledende posisjon.

For at samordningen av virkemidler og koordinering av trafikksikkerhetsinnsatsen skal kunne bli enda bedre er Nordisk trafikksikkerhetsråd i gang med å vurdere sin organisasjons- og arbeidsform. Særlig viktig er det å sikre en struktur som er mest mulig tilpasset en effektiv oppfølging av handlingsplanen.

Elver Jonsson: Herr president! "Rationaliseringen" vet inga gränser, men jag tackar för detta repliktillfälle. Jag skall säga ett par ord om trafikminister Vennamos inlägg. Det gäller de nuvarande inskränkningarna i rätten att bedriva s.k. tredjelandstrafik från, till, och mellan de nordiska länderna med lastfordon. Avvecklingen av dessa inskränningar skall ske stegvis. Jag tror i och för sig att det är riktigt med en nedtrappning. Trafikministern nämnde att det var viktigt att inte tappa tempot. Ja, det är riktigt. Men jag tror att det också är viktigt att inte tappa konkurrensvillkor som blir ogynnsamma för något enstaka land. Jag har tidigare från denna talarstol nämnt den svenska åkerinäringens situation, som det finns anledning att uppmärksamma.

När det gäller projektverksamheten och konkretiseringen av frågorna där vill jag säga att vi har efterlyst större konkretisering av svar och slutsatser. Trafikministern hoppa-

des att vi skulle ha tålamod. Jag tycker nog att utskottet har haft tålamod. Nu känner vi det som vår uppgift att driva på.

Meddelande

Det meddelades, att trafikminister Knud Østergaard intagit sin plats i rådet.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag vill ta upp en viktig regionalpolitisk trafikfråga.

Tvärflygets betydelse och nödvändighet framhävs i Finlands, Sveriges och Norges regionalpolitiska program. Även rådets session 1988 uttalade sig kraftigt för offensiva insatser i syfte att förbättra förutsättningarna för nordiskt tvärflyg.

Konkreta insatser krävs. Det behövs samordnade insatser i flera länder för minskning av offentliga avgifter, integrering av olika bolags tidtabeller och bokningssystem, produktutveckling, undanröjande av administrativa hinder samt offensivare marknadsföringsinsatser. Mindre regionala flygbolag lämpar sig väl som operatörer på dylika tvärflygrutter.

Beträffande de åtgärder som jag föreslog vill jag speciellt påpeka att när det gäller undanröjandet av administrativa hinder, borde nordiska tvärflyg vara jämställda med inrikesflyg. Eller är det rimligt att tjugo minuters flygtur mellan Vasa–Umeå hanteras av samma bestämmelser som Atlantflyget? I produktutvecklingen gäller det att skapa olika produkter kring flygresan, till exempel konferens, turism, samarbete med rederier och så vidare.

För att dessa initiativ skall kunna förverkligas, har en arbetsgrupp kring Nya Kvarkenflyget beslutat initiera ett projektarbete, som avses pågå från 1989 till 1991. Det operativa ansvaret för projektet åläggs en projektgrupp, som företräder Kvarkenområdet, Mittnordenskommittén och kommunerna Vasa, Umeå och Sundsvall.

Utgångspunkten för ekonomin i projektet är att en betydande andel åläggs de berörda kommunerna. Dessutom förväntas insatser från Nordiska ministerrådet antingen i form av arbetsinsatser eller finansiering.

Herr president! Det viktiga tvärflyget i

Kvarkenområdet förtjänar allt stöd det kan få.

Sønderby: Hr. Præsident! Jeg kan tilslutte mig ordføreren, hr. Elver Jonssons synspunkter, men der blev ikke plads til mange bemærkninger om turisterhvervet, og derfor vil jeg godt sige et par ting. Vi drøftede sidste år på Osломødet det nordiske samarbejde på turistområdet, og de kommentarer, der kom dengang, er ikke blevet mindre relevante i år. Som Elver Jonsson sagde, så er turistpolitik også regionalpolitik, og derfor hænger disse ting sammen.

I første omgang har vi nok fokuseret for meget på at få turister til Norden og mindre på at sammensætte en vifte af tilbud til turisterne, således at de kommer igen. Vi lancerede jo det turistslogan, at vi i de nordiske lande kunne tilbyde det, der hedder aktiv ferie. Vi mener i udvalget, at både Nordisk Råd og Nordisk Råds Kommunikationsudvalg har en vigtig opgave med at prøve på at formulere en fælles nordisk turistpolitik. Men der kommer nogle medlemsforslag i morgen, og dér vil vi så komme nærmere ind på selve problemet.

I ministrenes handlingsplan og i "Norden i Europa II" har man peget på den EF-gruppe, som turistudvalget nu har nedsat. Kommunikationsudvalget ser frem til den rapport, som kommer til oktober 1989 om konsekvenserne for den nordiske turisme i EF's indre marked, bl.a. vedrørende udvikling af tax free-marked og effekterne for billetpriser, turistvalutabestemmelser, sygehjælpsaftaler osv.

Kommunikationsudvalget mener, som jeg sagde, at vi her i Norden må satse mere på turisme, end vi hidtil har gjort. Vi skal nok ikke, som vi har gjort før, satse på de nære markeder, men mere satse på de fjerne markeder. Den undersøgelse, der blev lavet, viste, at det tyske marked ikke var en succes for det danske område, men for det nordiske. De 30 mio. kr., som Nordisk Råd gav til turistfremstødet, gav 700 mio. kr.

Vi har bemærket os, at Ministerrådet har et almindeligt ønske om at intensivere og effektivisere det nordiske samarbejde inden for turistsektoren på følgende 3 punkter: at øge turismen imellem de nordiske lande, at få

turister uden for Norden til at komme til Skandinavien – som man måske lettere kan sælge i de planer, der kører i USA og i Japan – og at udvikle turisterhvervet. Det bliver nok noget af det, vi skal satse på.

Disse tilkendegivelser er vi naturligvis tilfredse med. Til gengæld er vi måske knapt så tilfredse med, at samarbejdsprogrammet ikke rigtig indeholder konkrete tiltag, men dem har vi forventninger til vil komme – også på baggrund af de medlemsforslag, der skal behandles i morgen.

Jeg vil slutte med at udtale håbet, at Nordisk Ministerråd vil stille økonomiske midler til rådighed for turistprogrammets gennemførelse, fordi turismen i de nordiske lande i dag er en stor indtægtskilde og måske bliver den tredjestørste eksportindtægt i nogle af landene, og også fordi vi på det europæiske område nu tager fat, idet EF har erklæret, at 1990 skal være et europæisk turistår.

Vi har på denne session drøftet ressourcer til Nordisk Råd. Vi har også diskuteret Nordisk Råd kontra EF. Jeg vil da godt rette en misforståelse og sige, at Nordisk Råd og EF ikke er et enten-eller, men et både-og. Vi skal sætte nogle ting i gang her i Nordisk Råd, men vi skal ikke betale det hele. Med hensyn til de millioner, der som nævnt er brugt til markederne, er det jo også således, at halvdel af pengene skal komme fra private sponsorer. Det er altså ikke noget staten skal betale; den skal kun sætte det i gang.

Hr. præsident, med disse ord vil også jeg gerne anbefale udvalgets betænkning om C 2.

Margrete Auken: Hr. præsident! Vi er faktisk glade for Ministerrådets udspil "Norden i Europa II". Jeg personligen havde måske håbet, at vi også ved de svar, vi har fået nu, havde fået lidt mere af en konkretisering af, hvordan man vil håndtere problemerne, for udviklingen går faktisk ganske stærkt i EF. Men jeg regner med, at når handlingsplanen i sin konkretion lægges frem, får vi virkelig nogle meget konkrete, begribelige forslag til, hvordan man har tænkt sig at sikre, først og fremmest at nordisk trafikikkerhed bliver den tankegang, der kommer til at præge den europæiske integrations transportmarked. For sker det ikke, sker det modsatte. Det er jo sådan, at man kører i hinandens lande, og

har vi for lave krav til vejtransporter i Europa, har vi for lave krav til anden adfærd i trafikken, kommer det til at ramme de nordiske lande hårdt.

Tilsvarende er det ønskeligt, at afgiftspolitikken ganske hurtigt bliver taget alvorligt. Det er glædeligt at høre, at transportministrene er opmærksomme på, at afgiftspolitikken er et transportpolitisk og ikke et fiskalt middel. Men man kan så være bekymret for, om det er lykkedes transportministrene også at overtale de andre, finansministrene først og fremmest, til at forstå dette punkt. Ellers må vi jo sende dem på kursus, hvis de bliver ved med at tro, at det blot er en fiskal sag.

Endelig vil jeg nævne jernbanesamarbejdet.

Den økonomiske handlingsplan var på dette punkt ganske rædselsfuld. Der var overhovedet ingen prioriteringer, og man kunne ikke se, at Ministerrådet havde gjort sig klart, at vi nu stod over for nogle ganske store beslutninger, om det skulle lykkes at få et nordisk jernbanesystem, der var på så højt et niveau, at også nordisk industri vil få et jernbanealternativ i forhold til EG.

Sagen er jo den, at de fleste nordiske lande vil blive ramt ganske hårdt af EG's køre/hviletidsbestemmelser, som vi naturligvis støtter, men som blir dyrt. Der bliver derfor behov for, at man har et alternativ.

Dertil kommer, at om ikke der satses stort og temmelig målrettet, så får vi præcis den situation, som næstformanden i Gyllenhammargruppen, Ulf Sundqvist omtalte over for præsidiat, da vi i oktober havde et fællesmøde med Gyllenhammargruppen, hvor gruppen frygtede, at man i stedet for at få et godt jernbanesystem ville havne i det sædvanlige nordiske: fragmentariske anlæg og brist på investeringer!

Desværre ser vi stadig væk en dobbeltstrategi, for så vidt som man overhovedet kan bruge så flot et ord som strategi om det, der foregår på transportpolitikens område i Norden. Man satser på veje, man satser på broer, og man satser på jernbaner. Men vi har ikke råd til at lave store dobbelte anlæg. Skal der laves konkurrence, må det ske på spedtørsiden. Det kan ikke ligge på anlægssiden. Der er imidlertid ikke noget, der tyder på, at der er kommet en så målrettet strategi i gang fra de nordiske lande, men kommer den ikke

nu inden for de allernærmeste år, bliver det definitivt for sent; så kommer vi til at hænge som en motorvejsblindtarm på det europæiske jernbanesystem, og det er en miljømæssig, en energipolitisk og en trafikikkerhedsmæssig katastrofe.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande kommunikationsutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För rekommendationen röstade:

Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunnilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auker, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Birthe Sörestedt, Valgerður Sverrisdóttir, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Dorte Bennedsen, Atli P. Dam, Thor-Eirik Gulbrandsen, Liisa Hilpelä, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Rynänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Anders Talleraas, Lars Werner och Marjatta Väanänen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 62 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

17

E-saker

E 16: Fråga till Norges och Finlands regeringar angående finska tidningars postbefordran i Nordnorge¹

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag vill ställa följande spörsmål till statsrådet William Engseth: Vilka åtgärder ämnar Norge och Finlands regeringar vidta för att finska tidningars postbefordran till Nordnorge skall förbättras?

Samferdselsminister Engseth: President! For tiden arbeides det med å få opprettet helårsforbindelse Neiden–Kirkenes og Rovaniemi–Karesuando–Kilpisjärvi–Skibotn–Tromsø. Postverkene er imidlertid avhengig av at rutegående transportmidler kan benyttes. Det er ikke økonomisk grunnlag for å opprette slike helårsruter utelukkende for å forbedre postservicen eller postgangen over landegrensene.

Flyruten som fram til 1985 var i drift mellom Rovaniemi og Tromsø, gav en meget god postservice. Dersom det på nytt foreligger trafikkgrunnlag for en flyrute, vil posten bli sendt med denne.

Det behov lokalbefolkningen i grenseområdene har for god postkommunikasjon, kan etter vår vurdering lettere finne sin løsning dersom det følges opp med bedre persontransporttilbud som gir mulighet for samtransport av personer, post og gods. Samtidig vil jeg peke på at internordisk postutveksling via Helsingfors, Stockholm og Oslo til nordkalottområdet har en meget høy standard, og at dette fortsatt vil være raskeste formlingsveg når det gjelder hovedstadsavisene ut til distriktene.

¹ *Frågan tryckt s. 2440.*

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Samtidigt vill jag ställa en tilläggsfråga: Vilka åtgärder tänker ministerrådet vidta för att förbättra persontrafiken?

Samferdselsminister Engseth: President! Nå kjenner ikke jeg til problemene og alle de detaljerte problemstillinger i våre naboland, men jeg kan fra norsk side si at noe av problemet når det gjelder lønnsomheten og lønnsomhetsbetraktninger for dagens transport-systemer, er at man i altfor stor grad kjører med for store kjøretøyer, og isolert enten persontransport eller godstransport i grisgrendte strøk hvor det bor lite folk.

En løsning vil være å gå over til lettere kjøretøyer eller kombinasjonskjøretøyer, som jeg her har nevnt på vegne av Ministerrådet, og se på hvordan man kan kombinere person- og godstransport og også se på kjøretøybruken, størrelsen på kjøretøyene, kapasiteten og på om det er nødvendig å kjøre med så stor kapasitet – dette kort sagt for å få til en mer rasjonell og rimelig drift og gi de grisgrendte områder muligheter til å få avise-ne raskere.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 17: Fråga till Sveriges och Finlands regeringar angående tågförbindelse mellan Kemi–Torneå och Haparanda–Boden¹

Claes Andersson: Herr president! Jag hänvisar till Arvo Kempainens skriftliga motivering och ställer följande två frågor till Finlands och Sveriges regeringar: Vilka åtgärder avser Finlands och Sveriges regeringar vidta för att persontågstrafiken skall kunna bibehållas och påbörjas på nytt mellan Kemi–Torneå och Haparanda–Boden?

Vilka åtgärder avser Finlands och Sveriges regeringar vidta för att ett järnvägsspår med svensk spårvidd skall byggas till Outokumpu Oys Torneåverk?

Kommunikationsminister Georg Andersson: Herr president! Inledningsvis vill jag framhålla vikten av att våra nordiska länder knyts samman med bra kommunikationer. Utvecklingen under de senaste åren, som innebär utbyggd flygtrafik, nya färjeförbindelser, upprustad järnvägstrafik och utbyggt vägnät, har också förstärkt det nordiska samarbetet.

Som svar på den första frågan vill jag framhålla att en grundtanke i den förda trafikpolitiken är att det är trafikföretagen själva med sin kunskap om resenärernas önskemål som i första hand bestämmer över trafikens struktur. Uppgiften för de nordiska regeringarna är i stället att utforma de allmänna förutsättningarna så att en från samhällsekonomisk utgångspunkt riktig utveckling främjas. När det gäller trafiken på den svenska sidan mellan Haparanda och Boden vill jag vidare tillägga att resandet till helt övervägande del är lokalt och regionalt. Banan ingår därmed bland länsjärnvägarna, vilket betyder att trafikhuvudmannen i länet senast den 1 juli 1990 skall bestämma om trafiken skall ske med buss eller tåg. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att vidta någon åtgärd med anledning av frågan.

Vad gäller den andra frågan om utbyggnad av ett järnvägsspår med normalspårvidd i Finland vill jag hänvisa till de studier som tidigare gjorts i nordisk regi. Projektet har därvid inte bedömts vara lämpligt att genomföra. De svenska och finska regeringarna vill vidare i sammanhanget hänvisa till den pågående tekniska utveckling som sker för att få till stånd smidiga överföringar av transporter mellan dels länder med olika spårvidd, dels olika transportmedel. Därmed kan en önskvärd ytterligare integrering av det nordiska transportsystemet främjas.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av en nordisk professur i internationella transporter¹

Olof Jansson: Herr president! Från ministerrådets sida betonades förra sessionen be-

¹ Frågan tryckt s. 2441.

¹ Frågan tryckt s. 2450.

tydelsen av en nordisk professur i internationella transporter. Under sessionen nu har ingenting nämnts om detta, varför jag önskar ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Innebär denna tystnad att ministerrådet funnit att det inte finns behov för en nordisk professur i internationella transporter? Om svaret är nej, vilket är planeringsläget för inrättande av en sådan professur?

Kommunikationsminister Georg Andersson: Herr president! Ministerrådet anser att det med hänsyn till den snabba utvecklingen på transportområdet både i Norden och Europa finns goda skäl att inrätta en nordisk professur i internationella transporter.

Inrättandet under en försöksperiod på tre år av en sådan professur var ett av de förslag som fördes fram från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor under förarbetet till den nya ekonomiska handlingsplanen. Tyvärr rymdes denna professur ej i det slutliga ministerrådsförslaget.

På uppdrag av ämbetsmannakommittén utreder för närvarande Handelshögskolan i Göteborg möjligheterna att likaledes under en provperiod på tre år upprätta en nordisk professur på högskolan. Tanken är att finansieringen skall ske med en tredjedel nordiska medel, en tredjedel från högskolan samt med en tredjedel från utomstående bidragsgivare.

Olof Jansson: Herr president! Jag tackar statsrådet Andersson för svaret. Inledningen, deklARATIONEN att det finns goda skäl för inrättandet av en nordisk professur i internationella transporter, gläder mig. Det som däremot är mindre glädjande i svaret gäller prioriteringen i fråga om de praktiska åtgärderna, som kunde ha varit bättre. Tyvärr kom detta inte med i den ekonomiska handlingsplanen. Den utredning som för närvarande pågår vid handelshögskolan i Göteborg är beroende även av utomstående bidragsgivare.

Därför vill jag ställa en tilläggsfråga till statsrådet Georg Andersson:

Om utredningen i Göteborg utfaller negativt, faller då hela tanken om denna professur?

Kommunikationsminister Georg Andersson: Herr president! På den frågan vill jag helt kort svara att detta inte behöver innebära att frågan faller. Med den ordning som jag nu har redovisat behöver det i och för sig inte bli förseningar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 26: Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående färjeförbindelserna Skåne–Bornholm¹

Komstedt: Herr president! Frågan om klassificering av färjeförbindelser mellan Skåne och Bornholm som s.k. lång rutt har diskuterats i Nordiska rådet vid ett par tidigare tillfällen. Något beslut har emellertid inte fattats ännu, och därför blir min fråga: När kommer beslut att fattas i detta ärende?

Indenrigsminister Thor Pedersen: Hr. præsident! I henhold til den nordiske provianteringsoverenskomst skal spørgsmål om færgeruters status eller ændring af status afgøres ved forhandling mellem de berørte lande. Jeg kan oplyse hr. Wiggo Komstedt om, at der i øjeblikket foregår forhandlinger mellem den danske skatteminister og den svenske finansminister om en mulig ændring af de bornholmsk–svenske færgeruters status.

Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at sige, hvornår en endelig beslutning træffes, men jeg kan oplyse, at vi fra regeringernes side er opmærksom på den interesse, der knytter sig til en afgørelse, og også til en hurtig afgørelse.

Komstedt: Herr president! Jag hade anledning att tidigare i dag framföra ett stort tack till Thor Pedersen och den danska regeringen när det gällde flygplatsproblemet i södra Sverige. Tyvärr kan jag inte känna samma glädje över svaret på denna fråga. Förhandlingar har pågått länge, och redan vid Nordiska rådets session i Köpenhamn 1986 var detta ärende föremål för behandling.

¹ Frågan tryckt s. 2451.

Att klassificera färjeförbindelserna mellan Ystad och Rønne och mellan Simrishamn och Allinge som lång rutt har stor betydelse för både sydöstra Skåne och Bornholm. I de berörda svenska och danska områdena är turismen en stor inkomstkälla, och därför är det utomordentligt värdefullt att få till stånd en klassificering av färjeförbindelserna som lång rutt. För att förberedelser skall kunna göras inför kommande turistsäsong brådskar det med ett sådant beslut. Finns det ingen möjlighet att i dag säga något om tidpunkten för ett sådant beslut, och vari ligger problemet?

Indenrigsminister **Thor Pedersen**: Jeg kan konkret oplyse, at der har været en henvendelse fra den danske skatteminister til den svenske finansminister i slutningen af januar måned i år, og vi kan formode at have en endelig behandling inden for 1–2 måneder. Problemet ligger bl.a. fra dansk side i et tabt skatteprovenu ved afgiftsfrit salg, men det er klart, at det kan modsvares af større indtægter ved, at ruterne får større belægning og går bedre.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 27: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för ökad trafiksäkerhet¹

Östrand: Herr president! Även om trafiksäkerheten i Norden i ett internationellt perspektiv är hög, är antalet dödade och skadade i trafiken för högt. Nyligen presenterade beräkningar i Norge och Sverige visar att trafikolyckorna förutom det enorma mänskliga lidandet varje år kostar de inblandade och samhället åtskilliga miljarder kronor.

Vid Nordiska rådets 36:e session i Oslo 1988 antogs en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden. Målsättningen för denna handlingsplan är att den skall kunna verka som en förtärkande och kompletterande faktor i det nationella trafiksäkerhetsarbetet. Det är också en målsättning att de åtgärder som startas skall vara harmoniserade på nordiskt plan. Inom handlingsplanen

skall konkreta åtgärder genomföras för att nå dessa målsättningar.

I den nordiska budgeten för 1988 ansåg ministerrådet att trafiksäkerheten skulle vara ett prioriterat område för nordiskt samarbete. I sitt betänkande över handlingsplanen ansåg kommunikationsutskottet att anslagen för handlingsplanen låg på ett minimum om åtgärderna verkligen skulle kunna medverka till en ökad trafiksäkerhet. Mot denna bakgrund är det med förvåning vi tvingas konstatera att ministerrådet i 1989 års budget inte längre anser att trafiksäkerhetsarbetet skall vara ett prioriterat område och att man faktiskt på de redan små belopp som anslagits har gjort nedskärningar.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor:

1. Hur har den nordiska trafiksäkerhets-handlingsplanen passats in i det nationella trafiksäkerhetsarbetet i de olika länderna?

2. Av vilken anledning anser ministerrådet att trafiksäkerhetsarbetet inte längre bör vara ett prioriterat samarbetsområde?

3. Anser ministerrådet att de mycket små belopp som anslås till nordiskt trafiksäkerhetsarbete på något avgörande sätt kan bidra till att minska antalet skadade och dödade i trafiken?

Samferdselsminister **Engseth**: Jeg har med tilfredshet registrert den store interesse som spørsmålsstilleren og kommunikasjonsutvalget viser Ministerrådets oppfølging av den nordiske handlingsplanen. Som jeg har redegjort for tidligere, er arbeidet nå kommet godt i gang, og jeg viser her til mitt tidligere innlegg.

Jeg vil imidlertid gi følgende svar på hr. Östrands spørsmål:

Oppfølgingen av den nordiske handlingsplanen er i en tidlig fase, men flere av hovedemnene er allerede under behandling i forbindelse med det nasjonale trafiksikkerhetsarbeidet. Gjennom arbeidet med sentrale dokumenter – i Sverige bl.a. i "trafiksäkerhetsrådets" program, i Norge bl.a. gjennom Norsk veg- og vegtrafikkplan for 1990–1993, som skal legges frem for Stortinget før påske – er emnene viet oppmerksomhet, og resultatene fra de mange nordiske prosjekter vil støtte opp om den nasjonale innsatsen utover i 1990-årene.

¹ Frågan tryckt s. 2452.

Jeg velger å besvare spørsmål 2 og 3 under ett, ettersom de begge retter seg mot Ministerrådets prioritering og satsing på trafikksikkerhetssektoren.

Ministerrådet anser det for svært viktig at det foretas en bred nordisk satsing med det siktemål å redusere antall drepte og skadde i trafikken i de nordiske land. Dette standpunktet er tatt inn som overordnet mål i handlingsplanen.

Ministerrådets bevilgninger til trafikksikkerhetssektoren har siden handlingsplanens vedtakelse årlig vært økende, og er for 1989 3,9 mill. DKK. Det er imidlertid viktig å være klar over at det aldri har vært forutsetningen at handlingsplanen skulle stå for den vesentligste del av den samlede nordiske trafikksikkerhetsinnsats. Det er gjennom en økt innsats på nasjonalt plan at handlingsplanens mål kan virkeliggjøres. De nordiske midlene har det hovedformål, gjennom forskningsprosjekter og harmoniseringsarbeider, å legge forholdene til rette, slik at de nasjonale bidragene får størst mulig effekt.

På denne bakgrunn mener Ministerrådet at handlingsplanen blir fulgt opp ved at den rydder grunnen for et fellesnordisk krafttak for økt trafikksikkerhet i Norden.

Östrand: Herr president! Det är naturligtvis viktigt att få in de nordiska aspekterna i det nationella trafiksäkerhetsarbetet. Nu säger statsrådet att detta följs upp av trafiksäkerhetsråden i Sverige och Norge genom den norska väg- och vägtrafikplanen. Då vore det av intresse att också veta hur planen följs upp i de andra nordiska länderna.

Vad gäller viljan att i nordiskt arbete satsa på trafiksäkerhet är det riktigt att de ekonomiska resurserna i huvudsak skall satsas över de nationella budgetarna. Men det måste också finnas en vilja att satsa över en nordisk budget, och jag oppfattar att den viljan saknas nu. Visserligen har anslaget ökat i löpande priser, men inte reallt. Man har i stället skurit ned verksamheten med 60.000 kronor i 1989 års budget.

I det läget kan jag inte med bästa vilja i världen hålla med om att ambitionsnivån är särskilt hög. Att det skulle göras någon bred satsning, som det talas om, har jag svært att forstå. Därför är jag fortfarande av den upp-

fattningen att de små belopp som anslagits till det nordiska trafiksäkerhetsarbetet inte på något avgörande sätt kan bidra till att minska antalet dödade och skadade i trafiken.

Till sist: Trafiksäkerhetsarbetet är inte längre ett prioritert område.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 29: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska vägmärken¹

Sten Svensson: Med hänvisning till de skriftliga motiveringarna vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

1. Vilka tidsramar gäller för de projekt som startas i anledning av rekommendation nr 41/1987?

2. På vilket sätt menar ministerrådet att de nordiska ländernas regeringar *gemensamt driver* frågor om förenklingar och harmonisering i ECE genom att NTR *följer arbetet och har anmodat NKV att föreslå koordinering* av de nordiska synpunkterna?

Samferdselsminister Engseth: President! Jeg har på vegne av Ministerrådet følgende svar på de to spørsmål:

Med utgangspunkt i rekommandasjon nr. 41/1987 har Nordisk Ministerråd/NTR satt i gang to prosjekter. Det ene er "Forståelsen av vegmerker", og det andre er "Revidering av daværende NVK's vegmerkebetenkning fra 1965". Prosjektene, som begge omhandler forståelsen av vegmerker, skal gå parallelt i 1989, og ventes sluttført i 1990.

Til det andre spørsmålet: NTR er de nordiske lands kontakt- og samarbeidsorgan på trafikksikkerhetssektoren. NTR følger i sine møter kontinuerlig de pågående revisjonsarbeidene av Wienerkonvensjonene og Europavtalene. Som det fremgår av årsberetningen C I for NTRs virksomhet i 1988, har NKV foretatt en sammenstilling og vurdering av foreliggende forslag i ECE, samt arbeidet for å oppnå fellesnordiske standpunkt i forhold til de forslagene som tas opp i CEMT. Derved er fremskaffet ett av flere underlag for Nordisk Trafikksikkerhetsråds arbeid

¹ *Frågan tryckt s. 2454.*

med internationala regelverk og for å sikre at forenkling- og harmoniseringsprosessen er i samsvar med de nordiske regjeringers synspunkter.

Karin Söder overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Sten Svensson: Fru president! Jag ber att få tacka samferdselsminister William Engseth för svaret på min fråga.

Det arbete som sålunda pågår med avsikt att harmonisera Europaavtalens regelverk för att underlätta integrationssträvandena är det angeläget att påskynda. I samband med denna revidering finns möjligheter, samtidigt som man tillvaratar behoven av tydlighet och komplett information till trafikanterna, att driva frågan om förenklingar i vägmärkessystemet. Ett gemensamt nordiskt agerande torde därvid öka möjligheterna att få gehör för synpunkterna.

Jag utgår därför från att statsrådets svar indikerar att man målmedvetet och snabbt vill driva frågan till konkreta resultat, och jag hoppas att ministern vill bekräfta att detta är en korrekt bedömning.

Diskussionen förklarades herefter avslutad.

E 33: Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående sjösäkerheten i Ålands hav¹

Olof Jansson: Fru president! Med hänvisning till de skriftliga motiveringarna önskar jag ställa följande fråga till Sveriges och Finlands regeringar:

Vilka åtgärder har från Sveriges och Finlands sida gemensamt vidtagits efter 1983 för ökad sjösäkerhet i Ålands hav och vad återstår eventuellt ytterligare i ett dylikt åtgärdsprogram?

Kommunikationsminister Georg Andersson: Fru president! Överläggningar inleddes år 1982 mellan sjöfartsstyrelsen i Finland och sjöfartsverket i Sverige med sikte på att kun-

na vidta åtgärder för att förbättra sjösäkerheten i Ålands hav.

Arbetet har resulterat i att en ny djupled tagits i bruk år 1986. Erforderliga sjömätningar har genomförts. Sjöfartsverket har byggt två fyror i Södra Kvarken och sjöfartsstyrelsen en. I Tröskelområdet har sjöfartsstyrelsen byggt tre fyror. Med den nya leden bedöms sjösäkerheten ha ökat väsentligt, varför några ytterligare åtgärder för närvarande inte planeras.

Olof Jansson: Fru president! Jag vill tacka statsrådet Andersson för svaret och också för innehållet i svaret. Det påvisar en del konkreta åtgärder som vidtagits och konstaterar att icke några vidare åtgärder planeras. Denna trafikförbättring som skett syftar uppenbarligen till den genomgående internationella handelstrafiken i Ålands hav, den går i sydnordlig riktning. För varje år har vi fått en tilltagande tvärgående trafik över Ålands hav med allt större och allt snabbare bilfärjor. Är den tvärgående, korsgående trafiken genom Ålands hav och dess trafiksäkerhet också beaktad i de åtgärder som har vidtagits.

Kommunikationsminister Georg Andersson: Fru president! Jag utgår från att de myndigheter som har att bevaka de här frågorna gör det på ett betryggande sätt och att Olof Janssons kompletteringsfråga kan besvaras med ja.

Men frågorna får naturligtvis följas kontinuerligt. Här finns ju myndigheter med stor kompetens, och jag utgår från att de kan uppfylla de krav som vi ställer.

Diskussionen förklarades herefter avslutad.

E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden¹

Margrete Auken: Under hänvisning til den begrundelse, jeg har anført, vil jeg gerne spørge Ministerrådet om følgende: Hvad vil Ministerrådet gøre på kort og på lang sigt for

¹ Frågan tryckt s. 2458.

¹ Frågan tryckt s. 2461.

at etablere et effektivt og miljøvenligt jernbanetransportsystem mellem de nordiske lande og mellem Norden og det øvrige Europa, og hvordan sikrer man sig, at nationale lønsomhedsbetragtninger ikke kommer til at ødelægge denne samlede strategi, sådan som det f.eks. var ved at ske på forbindelsen mellem Norge og Sverige?

Trafikminister Pekka Vennamo: Fru president! Først vill jag säga att hela området beträffande järnvägsproblematiken är så stort och viktigt att jag inte har tid att säga allt som jag vill om det samma, men några särskilda punkter vill jag i alla fall anföra.

Järnvägarnas ekonomiska problem och förändrade marknadssituation är ett problem som inte enbart drabbar de nordiska järnvägarna utan är gemensamt för stora delar av Europa. Ministerrådet har därför stött det internationella järnvägssamarbete som försiggår dels på det fackmässiga planet inom den Internationella järnvägsunionen (UIC), dels på det transportpolitiska planet inom den Europeiska transportministerkonferensen (CEMT).

Mycket av utvecklingen kan ses som en naturlig förändring till följd av ändrad struktur på transportmarknaden. Man har också ökat och ökar självständigheten av järnvägsföretagen och de menar att de själva får besluta om sina angelägenheter och då är det klart att statsmakternas roll kommer att begränsa sig till skapande och upprätthållande av de allmänna transportpolitiska förutsättningarna.

När det sedan gäller frågan om ett nordiskt järnvägstransportsystem har järnvägsföretagen menat att ett dylikt system lämpligast byggs upp genom att i första hand välja vissa huvudlänkar och utveckla dem. Som ett första resultat av detta utvecklingsarbete startar nu under våren heltågstrafiken mellan Skandinavien och Ruhrområdet i Ryska Förbundsrepubliken. Nya länkar kommer därefter att successivt byggas upp. Ministerrådet anser att detta är ett steg i rätt riktning och kommer att stödja järnvägsföretagens strävanden på detta område.

Det kan i denna förbindelse talas om att järnvägsföretagen i Tyska Förbundsrepubliken, Danmark och Sverige har kommit över-

ens om att sätta igång ett gemensamt analysarbete kring detta problem. Härvid kommer bl.a. att läggas vikt vid att utarbeta en strategi för en effektiv kombigodsutveckling. Ministerrådet kommer att följa järnvägsfrågorna med särskild uppmärksamhet och till Nordiska rådet rapportera om den utveckling som sker inom området.

Margrete Auken: Jeg vil takke minister Vennamo for svaret og beklage, at festivitats har nedsat taletiderne i aften, så vi ikke får så omfattende svar, som jeg ellers har været orienteret om at der ville komme. Det var et godt svar, vi fik nu, men jeg ved jo, jeg kunne have fået ét, der var endnu bedre og mere konkret.

Jeg vil blot sige, at jeg stadigvæk håber, at også det samlede Ministerråd står bag det skriftlige svar, for der var mange positive tilkendegivelser. Dem får vi brug for i den situation, vi nu står i, hvor vi nok kan vedtage mange gode erklæringer, men hvor der gang på gang er lige ved at ske det, at man får indtryk af, at landenes jernbaneorganisationer lukker sig om sig selv, og at landene endnu ikke på trods af udviklingen i hele Europa har lært at tænke sammen med hinanden, tænke både regionalt og i forbindelse med det internationale system.

Men med en samlet Ministerrådsopbakning til en kraftig satsning her skulle der være en chance for, at vi kunne komme videre med det, og jeg har da tænkt mig at gøre anvendelse af dette gode svar i den debat, vi i Danmark inden for 1 måneds tid skal have om jernbanernes fremtid og hvordan den skal se ud. Jeg vil her gøre opmærksom på, at om ikke både Sverige og Vesttyskland og Danmark tænker godt sammen, så får Norge og Finland heller ikke et godt kombijernbanesystem til Europa.

Trafikminister Vennamo: Fru president! Ministerrådet diskuterade vid sitt möte i dag denna fråga. Vi beslutade att frågan som helhet skall tas upp vid något av rådets kommande möten. Europeiska trafikministrarna diskuterade vid ett speciellt CEMT-möte förra året järnvägsproblemen. De europeiska länderna är eniga om att man bör höja järnvä-

garnas andel av speciellt godstransporterna men också av persontransporterna.

För ett par år sedan hade vi ett möte i Tammerfors i Finland där vi diskuterade frågan. Ministerrådet godkände detta mötes konklusion vid sitt möte i dag. Så jag kan säga att ministerrådet noggrant följer frågan och är berett att ta upp den som helhet i ett kommande rådsmöte, då Nordiska rådet så önskar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 42: Fråga till Sveriges regering angående ungas rese möjligheter i Norden¹

Kaj Poulsen: Fru Præsident! På baggrund af den fortid, ungdomsrejsekortet og ungdommens rejsemuligheder i Norden har haft her i Rådet, ønsker jeg at stille følgende spørgsmål til den svenske regering:

Hvad agter den svenske regering at foretage sig for at give unge i de nordiske lande bedre muligheder for at rejse i Norden, når man ikke agter at opfylde rek. nr. 43/1987 om etablering af et permanent ungdomsrejsekort, og når man nu også har opgivet det såkaldte "point-to-point" billetter for unge?

Kommunikationsminister Georg Andersson: Fru president! Jag anser det viktigt att bra rese möjligheter erbjuds mellan våra grannländer. Detta är en viktig förutsättning för att det nordiska samarbetet skall kunna utvecklas och förankras vidare på olika nivåer i samhället. Jag kan därmed ansluta mig till syftet bakom Kaj Poulsens fråga om goda möjligheter för ungdomsresandet i Norden.

För att genomföra denna målsättning på ett riktigt sätt krävs dock en ändamålsenlig arbetsfördelning. På statsmakterna ankommer det att ange de allmänna förutsättningarna för transportföretagen, så att vi får en samhälls-ekonomiskt önskad utveckling. Transportföretagens uppgift är sedan att inom dessa ramar ta de konkreta trafikbesluten om tidtabeller, taxor och rabatter. Transportföretagen med sin strävan att öka kundanpassningen bör alltså vara bäst skickade att be-

stämma en lämplig rabattpolitik. På järnvägsområdet har också utvecklats olika rabattformer för att främja ett ökat tågresande, rabattformer som även tar sikte på ungdomsresandet och ett ökat resande i Norden.

Som ett aktuellt exempel på vad den svenska regeringen har gjort på järnvägsområdet vill jag vidare hänvisa till reformeringen av SJ och bildandet av banverket. Järnvägen rätt utnyttjad kan därmed utvecklas till ett konkurrenskraftigt, miljövänligt och energisnålt transportmedel. Ett transportmedel som därmed främjar också ungdomsresandet i Norden.

Mitt svar på frågan är alltså att regeringen har vidtagit en rad åtgärder som ger förutsättningar för att främja det nordiska resandet. Biljettpriser och rabattregler bör dock även fortsättningsvis utformas av transportföretagen själva för att nå kundanpassade lösningar.

Kaj Poulsen: Jeg vil gerne takke den svenske regering for svaret. Det lå på linje med det svar, vi har fået tidligere, nemlig på erklæringsniveau. Der er man så ungdomsvenlig, som man overhovedet kan være. Men når det kommer til realiteterne og vi skal se, hvad der gennemføres i de enkelte lande, specielt i Sverige, ser vi, at initiativet mangler.

I 1988 fik man et ungdomsrejsesystem, som skulle erstatte det ungdomsrejsekort, som svenske Statens Järnvägar ikke ville indføre. Det hed "point-to-point" rejser for unge mennesker. I dette system var det tydeligt, at de nordiske jernbaner var gået ind for at udveksle unge mennesker i Norden. Men da vi får brochuren for 1989, mangler Stockholm og Göteborg på baggrund af, at svenske Statens Järnvägar nu ikke mere ønsker nordiske unge i "point-to-point" systemet. I stedet har man lavet aftaler med et privat selskab i Belgien, Transalpino, som man nu har givet rabat ikke på 26 pct., som "point-to-point" har givet de unge i Norden, men på 55 pct., for at unge uden for Norden skal kunne rejse i Sverige. Derudover tager det belgiske rejsebureau 20 pct. i provision. Svenske Statens Järnvägar giver således rabatter for, at et privat selskab skal kunne tjene penge, ikke for at de unge mennesker skal kunne rejse billigt.

¹ Frågan tryckt s. 2469.

Agter den svenske regering efter de flotte erklæringer at tage fat på svenske Statens Järnvägar, således at de nordiske tanker omkring ungdomsrejser kan blive ført ud i livet?

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 46: Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna¹

Elver Jonsson: Fru president! Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att lösa problemen för gränsbefolkningen när det gäller rätten att köra utlandsregistrerade fordon över gränsen.

Trafikminister Østergaard: Fru præsident! Elver Jonsson har spurgt Ministerrådet, hvilke foranstaltninger Ministerrådet agter at iværksætte for at løse problemerne for grænsebefolkningen, når det gælder retten til at køre udlandsregistrerede køretøjer over grænsen.

Alle de nordiske lande stiller som krav for brug af udlandsregistrerede køretøjer på deres territorium, at brugeren er bosat i udlandet. Denne betingelse kan føre til problemer for personer, som bor i ét land og arbejder i et andet nordisk land og ønsker at have deres bil registreret i arbejdslandet. Disse personer kan da ikke frit benytte deres bil i bopælslandet.

Spørgsmålet er udførligt behandlet af en ekspertgruppe, som ikke fandt, at det var muligt at liberalisere reglerne på området. De nordiske finansministre var enige i dette, da spørgsmålet blev behandlet i november 1986.

Baggrunden for problemerne er de meget store uligheder i beskatningsniveauet for biler i de nordiske lande. Det ville i flere tilfælde være en økonomisk fordel at have bilen registreret i et andet land end bopælslandet, og så længe disse uligheder i beskatningen består, er det ikke muligt at komme videre med sagen.

Elver Jonsson: Fru president! Medan trafikministern tågar ned till sin bänk vill jag skicka med den här frågan: Skulle det inte i en sådan här situation vara möjligt att under en övergångstid ha en frizon där gränsbor får framföra sin bil även om den är registrerad i landet på andra sidan gränsen? Det blir min tilläggsfråga.

Vi hör ofta fältropet: "Norden är ett. Vi skall underlätta gränssamarbetet, det får inte vara några hinder!" Ändå möter nordbor dagligen sådana här svårigheter. Nu svarar trafikministern med att uppgivet upprepa det svar som en annan minister gav för ett år sedan. Svaren är så likartade att de verkar framställda med blåpapper emellan. Jag uppfattar det så, att Nordiska ministerrådet under de senaste åren inte har bekymrat sig över det här problemet.

Det talas mycket om att vidga samarbetet, och varje samarbetsminister öppnar rådssessionen med att säga att det inte får finnas några hinder. Det känns då besvärande att människor som bor i gränsområdena stöter på problem dagligen. Här borde finnas möjlighet att hjälpa människorna genom ett konstruktivt samarbete över landgränserna.

Trafikminister Østergaard: Fru præsident! Jeg kan kun henholde mig til det svar, jeg allerede har givet.

Elver Jonsson: Fru president! Jag konstaterar bristen på fantasi hos ministerrådet.

Jag vill göra Nordiska rådet uppmärksamt på en sak i svaret. Trafikministern talar om bruk av utländska registrerade fordon på andras territorium när brukaren är bosatt i utlandet. Man talar alltså om territorium och utlandet. Är det detta som är gränssamarbete, fru president?

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 50: Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående Öresundsförbindelsen¹

Schlaug: Fru president! Är förbindelsen mellan Danmark och Sverige för biltrafik fortfarande aktuell eller är idén avskriften?

¹ Frågan tryckt s. 2473.

¹ Frågan tryckt s. 2477.

Trafikminister Østergaard: Fru præsident! Som det formentlig er spørgeren eller stedfortræderen for spørgeren bekendt, har det danske og det svenske Øresundsudvalg så sent som den 20. februar 1989 afgivet en supplerende udredning som grundlag for videre overvejelser om etablering af faste forbindelser over Øresund. Spørgsmålet om etablering af sådanne forbindelser vil nu forud for senere forhandlinger blive overvejet i de respektive lande.

Schlaug: Fru president! Det var et meget interessant svar. Flera utredningar har slagit fast att en järnvägstunnel är bättre ur miljösynvinkel än en bro med bilförbindelse – såväl en utredning av naturskyddsföreningarna i de här länderna som Øresundsdelegationsutredningen har visat det.

Den svenska miljöministern har klart deklarerat att miljöaspekterna skall avgöra valet av förbindelse – miljöaspekterna blott och bart, enbart och allena. Delar ministerrådet och trafikministern denna principiella uppfattning eller är Birgitta Dahls löften och principer ingenting värda?

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 52: Fråga till Sveriges regering angående Øresundsförbindelsen¹

Margrete Auken: Fru præsident! Jeg vil gerne spørge den svenske regering og håber, at den svenske trafikminister tager Nordisk Råd en anelse mere alvorligt end den danske:

Hvordan kan den svenske regering lade være med at støtte en jernbaneforbindelse mellem Malmö og København, når den i øvrigt entusiastisk og miljørigtigt går ind for en overflytning af transporter fra vej til bane? Jeg gør opmærksom på, at jeg har ikke sagt, at den svenske regering har taget stilling til noget som helst. Men jeg spørger, hvordan den kan undlade at gå aktivt ind for jernbanen.

Kommunikationsminister Georg Andersson: Fru president! I det förra frågesvaret nämndes den rapport som nyligen avlämnats till mig och min danska kollega och som har utarbetats av en dansk och en svensk ämbetsmannakommitté. De bedömningar och slutsatser som görs i rapporten är kommittéernas – inte regeringarnas.

I Sverige kommer nu rapporten att remissbehandlas på sedvanligt sätt. Ett 70-tal myndigheter och organisationer bereds i dagarna tillfälle att senast den 31 maj 1989 inkomma med yttranden. Vidare kommer rapporten att behandlas i en särskild studiegrupp inom det socialdemokratiska partiet. Studiegruppens arbete kommer sedan att bli föremål för ett rådslag inom partiet. Först när remissinstanserna, studiegruppen och rådslaget sagt sitt kommer den svenska regeringen att ta ställning i frågan.

Saken förhåller sig alltså inte alls så som Margrete Auken antyder. Den svenska regeringen har inte tagit ställning i frågan om fasta förbindelser över Øresund.

Margrete Auken: Fru præsident! Vi har åbenlyst sprogproblemer også i Nordisk Råd. Vi har etiketteproblemer fra den danske regering og sprogproblemer fra den svenske. Jeg understregede, at jeg ikke havde sagt, at den svenske regering havde taget stilling.

Jeg kan godt sagen, ligesom Birger Schlaug kan, men nu får vi et svar her, som er nogenlunde sådan her: Nu er klokken 20.40, og om 20 minutter er den 21.00.

Det er ikke nogen særlig opklarende indsats i denne debat, og det er egentlig ganske rystende i betragtning af, at netop inden for jernbane- og godstransport og transportsiden i det hele taget har både Sverige og Danmark – når den danske trafikminister har fået skrevet sine taler af mennesker, der kan tænke indenad – understreget betydningen af at satse ordentligt på jernbanerne, og at vi skulle have overflyttet trafikken fra vej til bane med combitransporter naturligvis, og det så viser sig, at så snart det kommer til stykket, så snart vi står over for virkelig konkrete opgaver, så er det slet ikke til at høre, at noget af det betyder noget som helst.

Så nu vil jeg da igen prøve at spørge: Indgår det nordiske miljøprogram i den svenske regerings overvejelser? Jeg har ikke tænkt

¹ Frågan tryckt s. 2479.

mig at råbe den danske op. Indgår det, som Birgitta Dahl har sagt gentagne gange, med en sådan alvor, at man nu vil komme i gang med en jernbanesatsning? Får vi ikke den hurtigt, så får vi ikke et velfungerende jernbanesystem i Norden, og så er det næsten at gøre grin med os hele vejen rundt at komme med alle de kønne ord. Jeg har lige stået og takket statsråd Vennamo, og så hører jeg, at den svenske regering næppe kan have stået bag – den danske åbenlyst heller ikke.

Kommunikationsminister Georg Andersson: Fru president! Jag vädjrar till Margrete Auken att försöka respektera den demokratiska processen i regeringspartiet i Sverige.

Jag är värnare av demokratin. Vi har sagt att den här frågan skall remissbehandlas. Vi skall inhämta yttranden över det material som har presenterats. Vi skall sedan ha ett särskilt rådslag i Sverige. Jag hoppas att det blir ett brett rådslag, där alla de tekniska lösningarna för en förbindelse mellan Sverige och Danmark diskuteras. Då är det väl riktigt och faktiskt också viktigt att jag inte här talar om vilken lösning som skall genomföras?

När det gäller satsningen på järnväg är beslutsamheten stark: Vi skall satsa på en utveckling av järnvägen i Sverige. Men det är en bred satsning. När vi tar ställning till hur förbindelserna över Öresund skall utformas kommer självfallet miljöaspekterna att väga tungt. Längre än så kan vi i dag inte gå i diskussionen. Det måste jag be Margrete Auken respektera.

Margrete Auken: Jeg har ikke tænkt mig at fratage den svenske regering beslutningsretten. Jeg har stillet et spørgsmål, og det indgår i den demokratiske proces, vel også i Sverige, at spørgsmål har man lov til at stille og måske endda forvente et svar. Det indgår i hvert fald, på trods af vores trafikminister, i den demokratiske proces i Danmark, så jeg føler ikke, at jeg har trådt på demokratiet.

Nu er trafikministre jo noget, der skifter i en rablende fart, men denne debat er altså betragteligt ældre. Vi har længe i Danmark ventet på en tilkendegivelse fra Sverige, ikke officielt fra dansk regeringshold, men fra det demokratiske Danmark, hvor diskussionen

foregår, og hvor der flere gange har været tilkendegivet et flertal i det danske Folketing for en jernbaneforbindelse mellem Malmø og København. Svenskerne bliver ved og bliver ved med at skubbe beslutningen foran sig. Det havde jo været spændende, hvis den svenske regering havde sagt: Nu er vi snart klar med en beslutning. Men tværtimod dukker den sig, og det er på den baggrund, man bliver meget mistillidsfuld over for de mange kønne løfter, der løber i en lind strøm ud af mundvigene, hver gang der er blevet talt miljø.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, avbröts mötet kl. 20.45 och återupptogs fredagen den 3 mars kl. 09.00.

Ivar Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelanden

Det meddelades, att socialminister Tove Strand Gerhardsen och biträdande socialminister Bengt Lindqvist intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Gadd återtagit sin plats i rådet och att Birthe Sörestedt lämnat sessionen, att Hans Gustafsson återtagit sin plats i rådet och att Ulla Johansson lämnat sessionen, att Elsi Hetemäki-Olander återtagit sin plats i rådet och att Riitta Saastamoinen lämnat sessionen, att Mats Nyby återtagit sin plats i rådet och att Lauri Metsämäki lämnat sessionen samt att Dorte Bennedsen lämnat sessionen och ersatts av Hanne Andersen, att Per Olof Håkansson lämnat sessionen och ersatts av Ulla Johansson, att Johan J. Jakobsen lämnat sessionen och ersatts av Ole Gabriel Ueland och att Olle Östrand lämnat sessionen och ersatts av Birthe Sörestedt.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

18

B 93/t: Ministerrådsförslag om nordiskt turistprogram och A 856/t: Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete inom turism

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget och medlemsförslaget antar följande rekommendationer:

A. att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet,
- att initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränsen barn/vuxna i offentliga kollektiva transportmedel,
- att samordna turistprojekt i det Nordiska regionala samarbetet och verka för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosedda,
- att särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden,
- att utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen, värdera hur man skall gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser,
- att utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna,
- att på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildningen inom turistsektorn,
- att verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

B. att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att anta ett nordiskt turistprogram i enlighet med ministerrådets förslag *B 93/t*, och vad kommunikationsutskottet anfört,
- att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av programmet i sin verksamhetsberättelse, *C 1*.

Margit Hansen-Krone (kommunikationsutskottets talesman): Ærede president! Kommunikationsutvalget har behandlet minister-

rådsförslaget om nordiskt turistprogram *B 93/t* och medlemsförslaget *A 856/t* om ökt nordisk turisme parallellt fordi forslagene griper inn i hverandre og målsettingene er sammenfallende på omtrent alle områder.

Som det fremgikk av presidentens referat av rekommendasjonen har utvalget påpekt viktige tiltak som må gjennomføres for å nå målet om økt turisme i Norden.

Ministerrådets turistprogram bygger på et langvarig nordisk turistsamarbeid. Siden turistnæringen fra et samfunnsøkonomisk synspunkt stadig blir viktigere, er det helt nødvendig at Norden mest mulig profesjonelt kan konkurrere på verdens turistmarked. At EF-landene satser stort på fremtidig turisme vil skjerpe konkurransen i Europa. Det er derfor prisverdig at Ministerrådet har nedsatt utvalg som skal utrede nordisk turisme i forhold til EF, og at programmet er preget av at Norden må skue utover for å hente turister også fra fjernområder, hvor Japan synes å være spesielt interessant. Turistkampanjen i Vest-Tyskland bekrefter at det gir gode økonomiske resultater å satse på markedsføring. Evalueringen viser imidlertid at satsingen gav langt bedre resultat for Norge, Sverige og Finland enn for Danmark. Det virker som om satsingsområdet lå for nær Danmark. Derfor har utvalget store forventninger til at den nye treårige markedsføringskampanjen i USA som Ministerrådet har tatt initiativ til, ikke alene skal gi stor økning i antall turister til Norden, men at landene får omtrent lik vekst i reiselivsnæringen, også i Vest-Norden.

Turistprogrammet er imidlertid basert på de rike muligheter som finnes til å øke turismen i de nordiske land. Programmet har derfor tre klare hovedpunkter for målsettingen: å øke den internordiske turisttrafikken, å få flere utenomnordiske turister til å velge Norden som reisemål, og utvikling av turistnæringen. Skal målsettingen nås, må tilbudene gjøres mer attraktive og lettere tilgjengelig, og ressursene må utnyttes bedre bl.a. ved å forlenge sesongen.

Kommunikasjonsutvalget gir i hovedsak turistprogrammet sin tilslutning, men har også tilføyelser. Utvalget viser til at Nordisk Råds trafikkutvalg allerede i 1978 foreslo at Ministerrådets turistutvalg burde omorganiseres til en embetsmannskomite direkte underlagt Ministerrådet. Utvalget mener det

samme i dag, og tror at turistsamarbeidet derved vil bli mer effektivt og klarere markert. Utvalget har ved flere anledninger øvet press på Ministerrådet for å få gjennomført tiltak som beskrives i programmet som forutsetninger for å øke den internordiske turisme. Dette gjelder samordning av transporttilbudet, tverrgående flyforbindelser, ungdomsreisekort, avgifter m.m., som er tiltak som utvalget mener må gjennomføres. Nordkalotten f.eks. er innen kommunikasjonsnettene i Norden som et dårlig behandlet stebarn. Og dette er i et etnisk område hvor tre kulturer har særpreg som andre områder mangler. Her kan utvikles spennende reisetilbud, tilbud som kan gi basis for økt turisme i hele Norden, like meget for København som for Rovaniemi.

Turisme er også en viktig, til tider den viktigste faktor i regionalt samarbeid. Det blir bevilget nesten dobbelt så meget til turistprosjekter innen den regionalpolitiske sektor i 1988 enn den totale bevilgning til turistsektoren i 1989. Utvalget anser det som nødvendig med en bedre samordning på dette området også i Nordisk Råd for at ressursene kan bli maksimalt forsvarlig forvaltet.

Selv om Norden er det viktigste turistmarked for de nordiske land, bruker vi mer penger utenom Norden enn hva ikke-nordiske turister bruker i Norden. Dette gir et kraftig underskudd i de nordiske lands turisthandelsbalanse. Turistprogrammet som skal gjennomføres i tiden 1990–93, legger opp til at turisthandelsbalansen skal snus til fordel for de nordiske land. Men dette innebærer at også turiststrømmen mellom de nordiske land må økes betraktelig, og det ligger til Nordisk Råd effektivt å medvirke til dette.

På kommunikasjonsutvalgets vegne tilrår jeg rådet å vedta de to foreliggende rekommendasjoner.

Kommunikasjons- og landbruksminister **Steingrímur J. Sigfússon**: Herr president! De tio år som gått sedan 1978 års nordiska turistsamarbetsprogram fastställdes präglas av en snabb utveckling av turismen med ett kraftigt ökat resande både internationellt och vad gäller de nordiska länderna. Flertalet prognoser förutspår en fortsatt ökning av resandet, vilket kan antas medföra goda utvecklingsmöj-

ligheter för turistnäringen. Detta är viktigt inte minst mot bakgrund av att turistnäringen ur samhällsekonomisk synpunkt blir allt viktigare. Den är i dag i storlek och betydelse fullt jämförbar med traditionella basnäringar i flera nordiska länder.

Det är bl.a. mot denna bakgrund som ministerrådet funnit det behövligt att se över 1978 års turistprogram. Konkurrenten på den internationella marknaden har ökat, och turistnäringen i de nordiska länderna måste klara denna utveckling. I detta sammanhang bör strävandena i EG mot en gemensam turistpolitik följas. Ministerrådets turistutskott har tillsatt en arbetsgrupp, som skall rapportera till i höst om de förväntade konsekvenserna av införandet av en fri marknad i EG 1993.

Gemensamma nordiska turistkampanjer anser ministerrådet vara ett värdefullt medel för att öka turismen i Norden. I sitt yttrande över den ekonomiska handlingsplanen framhåller ekonomiska utskottet att man är skeptisk till effekterna av en samnordisk turistkampanj i USA och anser inte att projektet hör hemma i planen. Jag vill anmäla en avvikande mening. Kampanjen i Västtyskland visar sig ha haft en god effekt trots begränsningar beträffande marknadsföringsområdet för kampanjen. Situationen i USA med en vikande marknad bör bemötas med en kraftfull kampanj. En sådan åtgärd passar enligt min mening mycket väl in i en ekonomisk handlingsplan.

Men det finns också andra aspekter på turismen som är viktiga ur nordisk synpunkt. En sådan är den ökande betydelsen som den inomnordiska turismen har fått för bibehållandet av det gemensamma nordiska kulturarvet. Det är angeläget att breda medborgargrupper ges möjlighet att resa i Norden, så att den nordiska samhörigheten stärks. Inte minst bör vi säkra att Norden är ett attraktivt resmål för ungdomen.

Ytterligare en viktig aspekt är den betydelse turismen har ur ett välfärdspolitiskt perspektiv. Det finns fortfarande befolkningsgrupper som av olika skäl har små möjligheter att resa på semester eller använda sin fritid till rekreation av olika slag. Ett viktigt mål är därför att ytterligare öka möjligheterna för alla medborgare till semesterresande och turism i olika former.

Det nya turistprogrammet har koncentre-

rats kring tre huvudmålsättningar:

- Att utveckla turistnäringen
- Att öka det inomnordiska resandet
- Att förmå fler utomnordiska turister att välja Norden som resmål.

Dessa målsättningar skiljer sig ytligt sett inte så mycket från de målsättningar som anges i 1978 års program. Det som ändrats är snarare förutsättningarna för samarbetet. Såsom kommunikationsutskottet har uppmärksammat kommer en mängd åtgärder och satsningar att krävas för genomförandet av programmet. Dessa har ej angivits i programmet, utan avsikten har varit att konkretiseringen skall ske genom det löpande arbetet i ministerrådets turistutskott och genom samarbete med olika intressenter såväl inom ministerrådsorganisationen som från t.ex. näringen.

I medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism ges en rad goda och nyttiga förslag till konkretisering av turist-samarbetet. Det bör dock framhållas att fler av förslagen ej ingår i de för turismen ansvariga ministrarnas myndighetsområde, varför ett genomförande av dem kräver ett tvärsektoriellt samarbete. Det kan också konstateras att vissa av förslagen kan vara ur berörda sektors synpunkt kontroversiella, exempelvis samordnade åldersgränser för barnrabatter. En harmonisering uppåt till den svenska gränsen på 6 år skulle kosta tiotals miljoner kronor.

Vad gäller organisationen av turistfrågorna avser ministerrådet att ta upp frågan i samband med den översyn av den totala organisationen som planeras.

För att lägga en grund till ett så långtgående tvärsektoriellt samarbete som möjligt avser ministerrådet att inbjuda ett antal tänkta samarbetspartner till en konferens i september angående konkretiseringen och genomförandet av programmet.

Turistprogrammet avses genomföras under perioden 1990–1993. Eventuella justeringar av programmet kommer att göras i samband med de årliga budget- och arbetsprogrammen.

Avslutningsvis vill jag tacka kommunikationsutskottet för det intresse utskottet visar turistfrågorna. Ministerrådet ser fram mot ett gott samarbete under kommande år.

Ragna Berget Jørgensen: President! Nordisk Råds kommuniksjonsutvalg har satt turisme på sitt kart. Og det er bra. Jeg tror vi her har et felt hvor Norden kan finne felles løsninger. Som medlemsforslagsstiller synes jeg det er viktig at vi tenker gjennom en del problemstillinger, og at vi stiller oss selv en del spørsmål. Hva vil vi egentlig med reiselivet? Næringen er beregnet til å bli verdens desidert største innen år 2000. Dette forplikter. Det handler om arbeidsplasser, om økonomi, om bosetting, om opplevelser, om kompetanse, og sist – men ikke minst – om kulturformidling. Og da til hvilken pris?

Det sier seg selv at utviklingen må styres. Skal turismen bli en næring slik vi ønsker det, må det understrekes at det offentlige har et ansvar – ikke bare gjennom handlingsplaner på nordisk og nasjonalt plan, men også lokalt: Reiselivsplanleggingen må bli en del av det lokale planverk. Det stilles store krav til forvaltningsapparatet, idet enkelte barrierer må brytes ned. For det første må næringen tas på alvor, så å si løftes, for å sikre en viss kontroll med etablering og tilrettelegging av tilbud. For det andre må utviklingen funderes på lokalsamfunnets premisser og særegenheter. Og for det tredje må totalitetshensynet presiseres – reiselivet som en del av det totale samfunn, ikke som en påklistret merkelapp.

Kommunikasjon og samhandel mennesker imellom er sentrale elementer i forklaringen på hvorfor vi reiser. Når vi velger å prioritere turisme, er det også viktig at vi er oppmerksom på konflikter som kan oppstå mellom turistnæringen og natur og miljø, og at dette problem må tas på alvor og omhandles med omhu.

Videre må vi konstatere at utdanningsnivået og variasjonene i utdanningstilbudet innen turistsektoren er for dårlig. Det gjelder både turistlederopplæringen, guider, reisebyråpersonell, produktutviklere og ikke minst informatørene.

Samarbeidet mellom myndighetene og turistorganisasjonene bør bli bedre, så vel på transport- som på innkvarterings- og aktivitetssiden. Greier vi det, vil vi styrke de nordiske lands muligheter på det internasjonale turistmarked.

I forbindelse med OL–1994 i Lillehammer ville det også være nyttig dersom det ble opp-

rettet et nordisk informasjonskontor i Lillehammer, på samme nivå og etter samme mønster som de andre informasjonskontorene, eksempelvis det i Alta. Jeg ber Ministerrådet arbeide med det.

Helt til slutt, og siden tiden ikke tillater annet, vil jeg bare nevne prosjektet "UT I NORDEN", et ungdomsturismeprojekt som jeg synes er fint, og som bør gis oppmerksomhet også i tida framover.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Lepänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Porsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Jo Benkow, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Anneli Jäätteenmäki, An-

ker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Asbjørn Sjøthun, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Lepänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Birger Schlaug, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Porsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Jo Benkow, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Jette

Pors, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

19

A 820/t: Medlemsförslag om gemensamt informationssystem och gemensam nordisk databank

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker,

att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t.ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet,

att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.

Sirpa Pietikäinen (kommunikationsutskottets talesman): Herr president, ärade rådsmedlemmar! I medlemsförslaget i fråga föreslås att man borde undersöka möjligheterna att upprätta ett samnordiskt informationssystem och en samnordisk databank. Förslagsställarna anser att eftersom uppbyggnaden av informationssystem och databanker i statsförvaltningen ännu inte hunnit långt i de enskilda nordiska länderna, skulle goda möjligheter finnas för att bygga upp sådana på en samnordisk bas.

Utskottet noterar att ungefär hälften av remissinstanserna tillstyrker förslaget som sådant, medan de övriga är mer eller mindre kritiska eller helt skeptiska.

Utskottet anser att det finns två huvudskäl för att inte godkänna initiativet i dess ursprungliga form. Dels skulle kostnaderna för skapandet och upprätthållandet av ett enda informationssystem och en enda databank bli oerhört höga. Dels skulle olikheterna i län-

dernas lagstiftning, speciellt integritets- och sekretessreglerna, t.ex. inom hälsovårdssektorn, försvåra upprättandet av ett sådant internationellt system, respektive bank inom dataområdet.

Utskottet anser att det skulle bli billigare att utveckla branschvisa kontakter mellan datasystemen i de enskilda nordiska länderna och att föra initiativet vidare förvaltningsområdesvis. De nuvarande nationella systemen och bankerna på dataområdet borde utnyttjas bättre genom sammankoppling och nya sådana kunde övervägas t.ex. för miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet. Härvid borde beaktas kraven på nordisk harmonisering och standardisering.

För min del önskar jag framhäva inte enbart vikten av nordisk harmonisering och standardisering utan även det faktum att Norden inte heller i detta avseende borde isolera sig från omvärlden. Därför borde utredas hur de nordiska standarderna på dataområdet förhåller sig till de standarder som tillämpas inom EG. På detta sätt skulle de nordiska länderna bereda sig på ett bredare samarbete i framtiden.

Herr president! Med dessa ord önskar jag bifall till utskottets förslag att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker,

att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t.ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet,

att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.

Ylva Annerstedt: Herr president! Först vill jag säga att jag tycker det är ett utomordentligt bra förslag som utskottet har kommit med. Det är bra att utskottet yrkar avslag på förslaget om stora övergripande system.

Vi vet att stora databanker är oerhört sårbara. Var och en som är det minsta hemmastadd med en dator vet att man med målmedvetenheten och litet fingerfärdighet kan ta sig in i precis vilket system som helst. I dag är t.ex. tidningarna fulla av rubriker om hur man i Västtyskland har tagit sig in i en mängd

datasystem.

Jag vill samtidigt säga att jag inte på något sätt är motståndare till datorn som arbetsredskap. Tvärtom – jag tycker den är ett utomordentligt verktyg, men det är viktigt att man i alla sammanhang bevakar sekretess- och integritetsfrågorna och bevakar dem från första början. Därför tycker jag det är skrämmande att bara 4 remissinstanser av 28 tar upp frågan om sekretess och personlig integritet.

I Sverige har vi oerhört negativa erfarenheter. Härområdet avslöjades det att samvetslösa forskare inom medicin och socialvetenskap samlat uppgifter om tusentals människor utan att dessa människor ens visste om det.

Jag tycker det är viktigt att utskottet föreslår att vi inte skall ha några gemensamma nordiska databaker. Redan ett nationellt system med uppgifter om personliga förhållanden är för stort. Jag blev verkligen skrämmd av yttrandet från datainspektionen i Sverige, som kommer till konklusionen att dataflödet av personuppgifter mellan de nordiska länderna snart torde vara fritt och att någon harmonisering av dataskyddslagar inte skulle behövas. Vad grundar man ett sådant uttalande på? Har ni parlamentariker som sitter här givit tillstånd till att personuppgifter skulle flöda fritt över de nordiska länderna? Jag tror inte att någon av oss vill ställa upp på sådana premisser.

Jag hade tänkt ställa ett tilläggsyttrande till utskottets betänkande, men jag har fått upplysning om att det inte är möjligt att göra det här under sessionen. Jag vill i alla fall att ministerrådet skall ta med sig på vägen att man vid överväganden om på vilka områden de databanker som finns skall kunna utnyttjas bättre alltid gör en ingående analys av datasäkerhets- och sekretessfrågorna, så att man innan några som helst kommunikationssystem tas i bruk har tillgång till en ingående analys av de här frågorna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Lennart

Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Berit Brørby Larsen, Urpo Lepänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Óli P. Guðbjartsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörested, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen och Lena Öhrsvik.

Frånvarande var:

Claes Andersson, Jo Benkow, Atli P. Dam, Hans Engell, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Oddrunn Petersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Lars Werner, Þorsteinn Pálsson och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

20

A 821/t: Medlemsförslag om utvidgat Nordresekort

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt undersöka förutsättningen för ett bibehållande av en generös prisnivå på "Nordturist för unga" även efter en breddning.

att inleda förhandlingar med järnvägsföretag, flygbolag, bussbolag och aktuella rederiföretag för att kortet fr.o.m. 1990 skall omfattas även Västnordens färje-, flyg-, och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer, samt

att med särskild betoning av tidsaspekterna beakta vad kommunikationsutskottet anfört i sitt yttrande över dokument C1/1989.

Margrete Auken (kommunikationsutskottets talesman): Hr. præsident! Det skal ingen hemmelighed være, at dette ungdomsrejsekort har været et af Kommunikationsudvalgets mærkesager, og at udvalget ved mange lejligheder har udtrykt stor utilfredshed med den måde, Nordisk Ministerråd har håndteret denne sagen på, idet man alene har lagt vægt på de kommercielle hensyn: at kortet driftsmæssigt skal kunne køre rundt.

Jeg har forstået, at Ministerrådet fortsætter den ordning, som blev indført i 1988, med et særligt tilbud til de unge inden for Nordturistkortet, som har en kortere gyldighed og en højere pris end foreslået i rekommandationen fra 1987.

Lad nu dette spørgsmål ligge. En gang imellem må vi jo konstatere, at Ministerrådet ikke vil, som vi vil, heller ikke selv om der står et enigt Nordisk Råd bag. Det kan man så måske nøjes med at andre sig over.

Jeg har hæftet mig ved, at Nordisk Ministerråd i sin meddelelse om rekommandation nr. 43/1987 siger, at jernbanerne har taget kontakt med en række transportselskaber med henblik på at øge kortets markedsmæssige værdi. Ministerrådet siger endvidere, at andre selskaber i Vestnorden om nødvendigt vil blive inddraget i forhandlingerne. Ved en gennemførelse af dette medlemsforslag om udvidelse af Nordrejsekortet er jeg helt sikker på, at dette bliver nødvendigt, og så er det i øvrigt spændende at se, hvad man vil gøre fra svensk side.

Det må være billigt for unge mennesker at rejse i Norden, og vi er derfor enige i, at andre må hjælpe til, eventuelt Nordisk Ministerråd, hvis jernbaneforvaltningerne ikke vil. Det fremgår ikke nærmere af forslaget, hvem

der eventuelt skal skyde et beløb ind for at bevare ungdomsrejsekortets nuværende prisniveau, også efter en udvidelse af kortets anvendelsesområde. Det fremgår heller ikke, hvordan det praktisk kan ske, eller hvor meget det vil komme til at koste.

Vi kan ikke i udvalget uden videre anbefale en sådan finansieringsform uden at vide, hvad det kommer til at koste at gøre ungdomsrejsekortet til den succes, udvalget håber på. Vi finder derfor, at dette spørgsmål må "snabbdredes."

Et attraktivt nordisk ungdomsrejsekort vil på lang sigt øge den internordiske turisme, og dermed øge kendskabet til og forståelsen for de nordiske lande og fremme interessen for det nordiske samarbejde. Det bør vel i øvrigt også tænkes sammen med det, som måske er endnu vigtigere: en ordentlig udvidelse af og satsning på familieturismen i Norden.

Rejser i Norden i barndommen og i de unge år lægger grunden til en nordisk interesse senere hen. Derfor bør i øvrigt også Nordjob- og Nordplus-programmet have fordel af billigere rejsemuligheder.

Ungdommen må være en prioriteret målgruppe i det nordiske samarbejde, og eftersom rejsemulighederne i Vestnorden og Nordkalotten er så meget dyrere og dårligere end i det øvrige Norden, er det en god idé at forsøge at inkludere både fly, bus og færger i denne ordning.

Udvalget mener derfor, at man for at øge ungdomsrejserne i Norden må skabe en kombination af billige rejser, billige, attraktive ophold og kulturelle aktiviteter, der har ungdommens interesse. Dette er et kulturpolitisk initiativ, som vi håber Ministerrådet vil informere aktivt og målrettet om.

Med disse ord skal jeg, idet jeg i øvrigt henviser til udvalgsbetænkningen, henstille, at Nordisk Råd i anledning af udvalgsbetænkningen vedtager denne rekommandation til Nordisk Ministerråd, som udvalget enstemmigt har foreslået.

Trafikminister Vennamo: Herr president! Frågan om ett nordisk ungdomsresekort eller det utvidgade Nordresekortet, som det nu är frågan om, har stått på dagordningen här i Nordiska rådet i över tio års tid, så inte är det någon ny sak!

Ministerrådet håller med utskottet att det är värdefullt att förmå ungdomen att välja Norden som sitt rese-mål och att lämpligt incitament behövs för detta. Å andra sidan har man från ministerrådshåll upprepade gånger pekat på hur begränsade ministerrådets möjligheter är att agera på detta område.

Järnvägarna i våra länder har omorganiserats och bör i fortsättningen själva kunna finansiera sin verksamhet som affärsdrivande verk. Detta har krävts i våra länder både på regeringshåll och på parlamentarikersidan. Sålunda är det inte logiskt om ministerierna nu på järnvägsföretagen ställer krav som står i strid med allmänt godtagna principer. Mot detta kan naturligtvis alltid invändas att det är möjligt att från järnvägarna köpa vissa tjänster mot betalning av den extra summa pengar som behövs. Ja, det är möjligt, men hur och varifrån får man ihop de pengar som behövs i detta fall?

Både de nordiska samarbetsministrarna och finansministrarna har bekräftat att nordiska pengar inte finns och inte kommer att finnas för detta ändamål. Huruvida det i de nationella budgetarna finns möjligheter att ta ut sådana pengar är en sak som ministrarna som står bakom lönsamhetsprincipen inte kan kräva, men som enskilda parlamentarer givetvis är berättigade att ta initiativ till. I alla fall bör det vara klart att det inom Nordiska ministerrådets ram definitivt inte föreligger några möjligheter till vare sig ungdoms- eller det utvidgade Nordresekortets finansiering.

När det sedan gäller andra transportformers eventuella deltagande i det av kommunikationsutskottet föreslagna arrangemanget kan jag informera om att vissa preliminära kontakter som tagits underhand tyder på att något större intresse inte finns för detta bland de övriga transportbolagen. Att fackministerierna och de enskilda ministerierna kan påbjuda detta borde vara självklart. Det är ministerrådets önskemål att frågan, herr president härmed kan anses slutbehandlad.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg finder anledning til at takke Ministerrådet for omsider at tale klart sprog i denne sag.

Vi er blevet hyllet ind i underlige, valne formuleringer igennem årene, men nu blev

det sagt tydeligt, at Ministerrådet i hvert fald ikke vil skaffe pengene, og så vidt jeg kan høre, har også den sidste gnist af velvilje forladt Ministerrådet i denne sag.

Det er lidt svært at finde ud af, hvordan vi reagerer på det. Vi bør naturligvis gennemføre vores rekommandation alligevel og så prøve at overveje, når vi kommer hjem, hvordan vi vil håndtere sagen. Men det er en ganske sjælden situation at være i, og det er i grunden slet ikke så tosset, at vi en gang imellem får dem til at sige, at dette her vil de ikke, i stedet for at give det en stille kvælningsdød bagefter i al ubemærkethed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunnilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eïður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Gutormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Berit Brørby Larsen, Urpo Lepänen, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sværissdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Óhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Atli P. Dam, Hans Engell, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Anneli Jäät-

teenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsen, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

Meddelande

Det meddelades, att social- och hälsovårdsminister Helena Pesola intagit sin plats i rådet.

21

A 827/t: Medlemsförslag om nordisk järnvägstrafik i samverkan och A 858/t: Medlemsförslag om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslagen antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidtaga åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investeringssamarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden, samt

att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna att skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av godstransportsystemen.

Knuutila (kommunikationsutskottets talesman): Herr president! Vi behandlar två medlemsförslag som berör statens järnvägar. Utskottet avvisar förslaget om Nordtrain som oralistiskt, vilket också är remissinstansernas ståndpunkt. Däremot tillstyrker utskottet den första att-satsen i förslaget A 827/t samt klämman i A 858/t.

Utskottet är medvetet om att det sedan länge idkas samarbete i fråga om statsjärnvä-

garna i Norden. Det är dock skäl att öka detta samarbete.

Ett obestriddigt faktum är att järnvägstrafiken är miljövänlig, energisnål och trafiksäker – kort sagt överlägsen de andra transportformerna när det gäller att transportera bl.a. stora volymer. Därför är det viktigt att järnvägstrafiken utvecklas och görs konkurrenskraftig, och här är det nordiska samarbetet av stor vikt. Järnvägen kan på sikt bli en företagsekonomiskt lönsam transportform speciellt ur samhällsekonomisk synvinkel, och är det redan idag – beroende på hur man räknar.

Statsjärnvägarna i Norden bör effektivisera sitt samarbete när det gäller att utbyta erfarenheter, planera verksamheten samt tillverka och anskaffa speciellt rullande järnvägsmaterial. Betydande inbesparingar kan uppnås genom att tillverkningen standardiseras och även i övrigt rationaliseras. Sålunda kan de nordiska järnvägarna sänka sina kostnader och förbättra sin konkurrenskraft.

I detta samarbete vill jag för min del speciellt lyfta fram den samnordiska produktutvecklingen. Det behövs bl.a. nya vagn typer: t.ex. affärsvagnar, sovvagnar, familjevagnar. Även utvecklandet av s.k. höghastighetståg kunde med fördel ske i nordiskt samarbete. Samarbetet borde även omfatta harmoniserade pris- och rabattsystem.

Det är viktigt att i nordiskt samarbete organisera de nordiska järnvägarnas internationella marknadsföring.

Kombinerade transporter är av avgörande betydelse, och samarbetet gällande olika transportformer är ägnat att skapa sådana snabba, säkra och frekventa transporter som även näringslivet i Norden kräver.

Herr president! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Margrete Auken: Hr. præsident! Det er ikke så tit, at miljøorganisationer og storindustri har sag fælles og oven i købet er villig til at gøre fælles sag. Men i dette tilfælde er det faktisk sådan, at det, som er det bedste ud fra et miljøsynspunkt, ud fra et energipolitisk synspunkt og ud fra et bredt socialt synspunkt, også er det, industrien frem for noget har brug for, nemlig at vi i Norden får skabt et effektivt jernbanealternativ til motor-

vejstransporterne, både internt regionalt i Norden og i forhold til EF.

Problemet er bare, at hele denne efterhånden meget store bevidsthed om nødvendigheden af at satse på jernbanerne og på kombinerede transporter har det ligesom det nordiske arbejde i øvrigt, at det drukner i velvilje.

Vi har hørt mange gode erklæringer, og Ministerrådet har sagt, at det er fuldstændig på det rene med, at vi skal have jernbanerne til at fungere bedre. Vores lande siger det, og i Sverige siges det så tit, at nogle svenskere er lige ved at tro, at de har fået et godt jernbanesystem, hvilket man kan forvisse sig om ikke er tilfældet ved at prøve at anvende det.

Men bag alt dette ligger jo, at vi også har store problemer; bl.a. har jernbaneselskaberne traditionelt meget vanskeligt ved at samarbejde. De har nu i 100 år ageret som små pavedømmer og er helt ude af stand til at tage telefonen og ringe til hinanden, når noget skal planlægges, og derfor er det glædeligt, at vi har fået så god en støtte fra jernbaneselskaberne til forslaget om et samarbejde om godstransporterne.

Det er imidlertid ikke nok. Der skal også være en politisk vilje til at sørge for, at der kommer nogle velfungerende skinner at køre på, og at jernbanerne konkurrencemæssigt stilles sådan, at de kan få økonomi til at satse på et moderne og effektivt kombinationssystem.

Her tror jeg også, at vi skal understrege over for hinanden, at det ikke blot er et spørgsmål af dansk interesse, hvordan vi laver en forbindelse over Storebælt, og at det ikke bare er et spørgsmål for en dansk-svensk debat, hvordan vi laver en forbindelse over Øresund. Det kommer til at angå hele det nordiske samarbejde, for vores område og især vores godsmængder og det, vi skal transportere, er ikke af en sådan størrelse for nogen af os, at vi er i stand til selvstændigt at opbygge et så kostbart system, at det også kan blive effektivt i forhold til resten af Europa. Kun hvis vi laver det sammen og sammen satser på en overflytning fra vej til bane, kan vi gøre os håb om at få et jernbanesystem, der er godt nok til, at det kan blive hægtet på det, som sandsynligvis kommer i Vesttyskland, Frankrig, Holland og Storbritannien.

Det vil kræve, at vi skal satse lige så meget

på jernbanerne, som man gjorde for 100 år siden. Fra dengang og til nu har man aldrig taget det alvorligt, det er jo grunden til, at vi står med de svage jernbaner, vi gør i dag. Men det er spændende, om det vil lykkes.

Vi havde i går aftes en temmelig ubehagelig debat om, hvornår den svenske regering kommer med en melding om, hvad de vil gøre ved Øresund. I Danmark er vi lammet i den debat, fordi vi ikke kan få klare svar fra Sverigerne på, om man stadig væk vil ødelægge jernbanen ved at hænge en dyr motorvejsbro oven på den, som fjerner konkurrencefordelene fra jernbanen. Vi har problemet i Danmark, hvor der stadig væk er partier, der mener, at de uden argumenter skal hænge en motorvej til 10 mia. kr. oven på en velfungerende jernbaneforbindelse og dermed ødelægge den. Men det er noget, der angår alle i det nordiske, for hvis ikke vi i Danmark bygger et godt jernbanesystem op, får I andre det heller ikke. Så kommer Norge, Sverige og Finland til at hænge udenfor.

Så tal med hinanden og læg pres på de regeringer som skal vækkes i denne sag!

Grethe Lundblad: Herr president! Som grund för det här betänkandet ligger två medlemsförslag, ett framställt av svenska ledamöter i februari 1988 och ett som framlades i oktober med Margrete Auken som första namn.

Det är viktigt att påpeka att utskottet här har uttalat sig för ökad samplanering och ökat investeringssamarbete mellan de statliga järnvägsföretagen. Det är just där skon klämmer: det är svårt att få de statliga järnvägsföretagen att tänka annat än nationellt. Det är alltså viktigt att vi får dem att tänka nordiskt och inse att det ligger ekonomiska fördelar i att samarbeta över gränserna. Jag tycker att detta samarbete inte bara skall gälla gods-transporter utan också persontransporter, vilket framgår av vårt medlemsförslag.

Jag vill säga till Margrete Auken att vi svenskar inte alls tror att vi har ett särskilt bra järnvägssystem. Vi är kritiska mot det. Men vi har fått ett regeringsförslag om trafikpolitiken inför 90-talet, där det föreslås att man skall satsa över 1 miljard kronor på att förstärka järnvägen. Vi arbetar alltså verkligen på att förstärka järnvägen. Vi arbetar alltså verkligen med dessa frågor.

Vårt parti är starkt engagerat i partiarbetet och i riksdagsarbetet för att få en bra Öresundsförbindelse, men partidemokratin måste arbeta. Vi får inte handla över huvudet på människorna.

Däremot vill jag uttrycka förtrytelse över att kommunikationsutskottet inte har vågat lyfta vingarna och begära den utredning om ett eventuellt samgående mellan de nordiska järnvägsbolagen som skulle vara det enda rätta. Det är naturligtvis svårt för många att smälta den radikala tanken att skapa ett Nordtrain, men genom SAS har vi visat att det går att samarbeta. Jag hoppas att tiden om ett par år är mogen för en utredning om Nordtrain.

Margrete Auken: Hr. præsident! Det er ikke for at kritisere Grethe Lundblad, for jeg er selvfølgelig, som mange andre i Danmark, glad for, at der er aktive kræfter i Sverige til at sørge for, at vi får den gode forbindelse.

Det eneste punkt, hvor jeg måske har en anden opfattelse af demokrati – det viste sig også i debatten i går – er, at jeg ikke mener, at partiet – selv om det er Socialdemokratiet – er på niveau med en rigsdag, men her kan jeg forstå at vi er uenige. Man mener, det er et brud på demokratiet, at man ikke afventer, hvad partiet siger, hvor jeg måske synes, at man skulle tage sig selv som valgt medlem af en rigsdag en anelse mere alvorligt.

Men o.k. Det, som er problemet, vil jeg godt sige til Grethe Lundblad, er, at den flotte trafikpolitik, Sverige har lagt frem, ikke vil komme til at fungere, hvis ikke der kommer en tilsvarende entydig satsning på jernbanerne. Jernbanerne taber i øjeblikket i alle vore lande markedsandele. Der er ikke noget fysisk pres med trafiktæthed, som der er i Vesttyskland, i Holland og i Frankrig, for at lave et alternativ til vejene. Hos os kræves derfor en hurtig, klar og politisk entydig stillingtagen. Derfor er det et problem, at vi skal vente så længe. Jeg sætter ikke demokratiet til side, men appellerer til de valgte om at handle relevant og hurtigt.

Grethe Lundblad: Herr president! Det stora problemet med järnvägen, Margrete Auken, är inte att vi politiker inte vill stödja

järnvägsföretagen. Det vill vi sannerligen. Problemet är att befolkningen i våra länder inte använder järnvägen. Vi måste därför förbättra den service som järnvägsföretagen ger. Det var inför dessa frågor som jag tyckte att vi borde åstadkomma ett bättre nordiskt samarbete.

När det gäller Öresundsbron vill jag framhålla att jag väl är en av dem som allra mest har hävdad att en Öresundsförbindelse främst skulle förbättra järnvägsförbindelserna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eíður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Hjørleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Mirja Rynnänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsgaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Claes Andersson, Jo Benkow, Atli P. Dam, Hans Engell, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Anneli Jäätteenmäki,

Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Peder Sønderby och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster. 1 medlem avstod fråna tt röstta.

22

A 833/t: Medlemsförslag om utökat fordons-tekniskt samarbete

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft, samt

att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktningen av fordon.

Sakari Knuutila hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit följande:

Med hänvisning till de omständigheter som trafikministeriet och miljöministeriet i Finland har framfört i sina yttranden föreslår jag att den andra att-satsen i betänkandets kläm utgår.

Ueland (kommunikationsutskottets talesman): Hr. president! Eg vil berre visa til kommunikasjonsutvalets innstilling, der det m.a. er vist til at dei aller fleste av remissinstansane har støtta tanken om eit auka bilteknisk samarbeid i Norden. Det er særleg tekniske krav til køyretya som det vert aktuelt å samordna reglane for, men òg miljøkrav og kanskje ikkje minst krav som gjeld auka sikkerheit kan med stor fordel harmoniserast og gjerast meir like i dei forskjellige nordiske land. Det er opplagt store trafikksikkerheitsmessige fordelar, og alle er jo kjent med at problema omkring trafikksikkerheita har høg prioritet i samtlige nordiske land.

Det må sjølv sagt vera ein føresetnad for ei slik harmonisering at ein stiller høge krav,

slik at nye felles reglar ikkje betyr eit dårlegare krav enn det som allereie no eksisterer i nokre av dei aktuelle landa.

Det er som nemnt av presidenten, ein dissens i innstillinga, og eg går ut frå at komiteens nestleiar vil gjera greie for årsaka til den. Eg vil elles berre kort få lov til å tilrå kommunikasjonsutvalets innstilling.

Samferdselsminister Engseth: President! Ministerrådet finner at forslaget inneholder positive målsettinger om nordisk harmoniserte kjøretøybestemmelser og typegodkjenning. Ministerrådet vil likevel knytte enkelte kommentarer til forslaget.

Som kjent er Ministerrådet i gang med å rasjonalisere og effektivisere det nordiske samarbeidet. Dette gjelder også trafikksikkerhetssektoren. Nordisk trafikksikkerhetsråd foretar nå en gjennomgang av trafikksikkerhetsorganisasjonen bl.a. for å få en bedre oppfølging av den nordiske handlingsplan for økt trafikksikkerhet. Dette innebærer at en eventuell oppfølging av forslaget kan måtte skje f.eks. gjennom ad hoc-grupper under Nordisk trafikksikkerhetsråd.

Avslutningsvis vil jeg framholde at utformingen av kjøretøybestemmelser har svært nær sammenheng med arbeidet innen EECs kjøretekniske komite. Alt slikt arbeid, både nasjonalt og nordisk, må derfor ta utgangspunkt i denne aktivitet og tilsier varsomhet i utarbeidelsen av egne nordiske bestemmelser. Jeg antyder altså her at dette forslaget ikke fører til at Nordisk trafikksikkerhetsråd ikke får mulighet til å endre sin organisasjonsform, at vi i større grad når det gjelder slike spørsmål, kan rette det mot effektive ad hoc-grupper under Nordisk trafikksikkerhetsråd. Jeg går ut fra at forslagsstilleren kan akseptere det; jeg tror det er en nyttig arbeidsform.

Knuutila: Herr president! Med hänvisning till de omständigheter som trafik- och miljöministeriet påpekat i sitt yttrande föreslår jag att den andra att-satsen i klämman skall utgå. Som motivering ber jag att få hänvisa till yttrandet från trafik- och miljöministeriet i Finland.

Ueland: President! Eg kan ikkje sjå at det er nokon motsetnad mellom dei bemerkningar samferdselsminister Engseth kom med, og komiteens syn på dette spørsmål. Det synest å vera greit.

Til Knuutilas bemerkning vil eg seia at eg for min del synest det er liten realitet i hans reservasjon, men eg synest likevel ein må koma i gang med dette, for det trengst undersøkinger på mange hald, og det er ikkje noko grunnlag for ikkje å vedta rekommandasjonen, slik den ligg føre i dag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation mot reservantens förslag.

För rekommendationen röstade:

Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunnilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auker, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Berit Brørby Larsen, Grethe Lundblad, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Birthe Sørestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

För reservantens förslag till rekommendation röstade:

Sakari Knuutila, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Mats Nyby, Saara-Maria Paakkinen, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen och Kimmo Sasi.

Gustav Björkstrand *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Jo Ben-

kow, Ilkka-Christian Björklund, Mikko Elo, Hans Engell, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Marianne Jelve, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Berit Oscarsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Peder Sønderby och Lars Werner.

Reservantens förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 50 röster mot 8. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering medelst voteringsapparat utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunnilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auker, Ilkka-Christian Björklund, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Birthe Sørestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Gustav Björkstrand, Sakari Knuutila och Kimmo Sasi *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Jo Ben-

Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Marianne Jelved, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Berit Oscarsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Meddelande

Det meddelades, att socialminister Aase Olesen intagit sin plats i rådet.

23

A 836/t: Medlemsförslag om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Björkstrand: Herr president! De som känner mig vet att jag snarare tillhör den grupp som verkar för minskad alkoholkonsumtion än för ökad. För mig är inte denna fråga alkoholpolitisk utan trafiksäkerhetspolitisk. SAS, Finnair, Iceland Air, British Airways, ja alla de stora flygbolagen har enhälligt ställt sig bakom förslaget. Det förvånar mig mycket att det inte funnits någon i trafikutskottet som gett de trafiksäkerhetspolitiska synpunkterna så stor vikt att de skulle ha övervägt de alkoholpolitiska. Det avgörande för hur mycket sprit som förs in i respektive land är ju beroende av tullbestämmelserna, inte av om man har lättantändligt material i flygkabinerna eller inte.

Olof Jansson: Herr president! Man kan ha förstäelse för vissa praktiska synpunkter i det här medlemsförslaget, men de är nog inte särskilt starkt grundade. Kanske bekvämlighetsfaktorer kommer in i bilden och trafiksä-

kerheten, som tidigare nämndes. En del anser att de skulle befrämja flygsäkerheten, medan andra förnekar och säger att det inte har någon betydelse, man har inte kunnat på något vis bevisa det. Oberoende av åtgärder enligt förslaget skulle ändå alltid inköpta varor medfölja på utresan.

Jag kan tillägga att det nuvarande systemet, som utskottet stannat för, praktiskt bygger på exportprincipen, det vill säga köp vid resan till utlandet enligt internationella tullavtal. Det är ett länge praktiserat system, ett hållbart system. Att man blott därför att man har gjort en utlandsresa skulle få rätt att köpa tax-free-varor i hemlandet vid återkomsten har utskottet funnit som ohållbart. Då är det bättre att helt slopa detta, enligt finansministeriets i Finland förslag.

Utskottet har hänvisat till tidigare behandling, det vill säga rekommendationen 26 från 1981 som går ut på att de nordiska länderna skall följa den internationella utvecklingen. För två år sedan behandlades ett liknande förslag, A 691/t. Rådet lämnade förslaget utan åtgärd. Utskottet har inte funnit att någonting i sak skulle ha inträffat sedan dess som skulle motivera en ändring i frågan.

Björkstrand: Herr president! Jag betonar än en gång att denna fråga inte är alkoholpolitisk utan trafiksäkerhetspolitisk. Alla de stora flygbolagen har entydigt betonat de trafiksäkerhetspolitiska aspekterna. Mängden sprit som förs in i ett land är beroende av tullbestämmelserna, inte av om man köper den vid utresan från eller inresan till ett land.

Jag förutsätter, herr president, att vi kan ha en omröstning i denna fråga. Då får vi se vad Nordiska rådets plenarförsamling har för åsikt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs på hemställan av Gustav Björkstrand votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

För utskottets förslag röstade:

Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunnilla André, Margrete Auken, Mary Eide, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Lilli Gyldenkilde, Ivar

Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelve, Hans Jørgen Jensen. Ulla Johansson, Elver Jonsson, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

För Björkstrands förslag röstade:

Svein Alsaker. Ylva Annerstedt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Atli P. Dam, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Eeva-Liisa Moilanen, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Kimmo Sasi, Karin Söder och Marjatta Väänänen.

Óli P. Guðjartsson, Mirja Ryyänen och Arne Skauge *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Claes Andersson, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Hans Engell, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Ólafur G. Einarsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Lars Werner.

Björkstrands förslag hade sålunda förkastats med 46 röster mot 13. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget, bifölls.

24

A 863/t: Medlemsförslag om en nordisk trafiklärarhögskola

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden,

att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt

att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna.

Sakari Knuuttila och Sirpa Pietikäinen hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit följande lydelse i den andra att-satsen:

att utreda möjligheterna att samordiskt utveckla trafiklärarnas fortbildningsmöjligheter på högskolenivå.

Óli P. Guðjartsson: Hr. præsident! 12 medlemmer af forsamlingen har fremsat dette medlemsforslag om en Nordisk Trafiklærerhøjskole.

I sine motiveringer erindrer forslagsstillerne om den nordiske handlingsplan på trafiksikkerhedsområdet, og det fremgår af den, at målsætningen med handlingsplanen er at reducere ulykkesrisikoen hos nye motorførere samt på længere sigt at opnå et fælles kundskabsniveau hos dem, der får kørekort i Norden.

Forslagsstillerne pointerer vigtigheden af, at uddannelsen af trafiklærerne bliver på højeste niveau, og man gør opmærksom på trafiklærerhøjskolen i Stjørdal i Norge og den uddannelse, som gives dér.

Medlemsforslaget har været sendt på remiss til de berørte myndigheder og organisationer, og der er indkommet et ret omfattende remissmateriale. Af 13 indkomne remissinstanser støtter 8 medlemsforslaget, og der er desuden 3, som støtter det delvist. Og jeg vil gerne nævne en særlig støtte fra færøsk side til dette forslag med hensyn til skolen i Stjørdal. Kun 2 remissinstanser stiller sig negative over for forslaget.

Indledningsvis konstaterer Kommunikationsudvalget, at trafikikkerheden er det område, som udvalget prioriterer højest af sine virksomhedsområder. I sin bestræbelse på at forbedre trafikikkerheden har udvalget bl.a. virket for at harmonisere trafikregler og love inden for Norden. I mange henseender er dette arbejde lykkedes, men på mange andre områder mangler der meget endnu.

Et af disse områder er trafikuddannelsen. I dag er det sådan, at trafiklærernes grunduddannelse er så forskelligartet, at man ikke godkender trafiklæreruddannelsen over landegrænserne. Det er heller ikke lykkedes at nå til enighed om grundkravene for kørekortuddannelsen. Kommunikationsudvalget mener, at denne brist i harmonisering i Norden kan på virke trafikikkerheden i negativ retning.

Udvalget pointerer, at en harmoniseret nordisk uddannelsesplan for nye motorførere og trafiklærere må ligge på højest mulige niveau. Jeg må dog i denne forbindelse gøre opmærksom på, at 2 medlemmer af udvalget ikke er enige med flertallet angående dette punkt. Og disse 2 medlemmer fremlægger derfor en reservation vedrørende punkt 2 i udvalgets rekommandation.

Men flertallet af Kommunikationsudvalget deler forslagsstillernes opfattelse af, at en højskoleuddannelse er fornøden og fremlægger det forslag, som her allerede er blevet oplæst.

Hr. præsident! Jeg foreslår, at forslaget bliver vedtaget.

Samferdselsminister Engseth: Ærede præsident! I alle de nordiske land pågår arbeidet med å utvikle effektive og gode undervisningsprogram for førerkortskandidater. Det kan nevnes at det som del av den nordiske handlingplan for trafikksikkerhet i 1989 vil bli gjennomført et utredningsprosjekt under ledelse av Nordisk komite for trafikksikkerhetsforskning. Hensikten er å kartlegge problemområder i føreropplæringen i Norden og beskrive muligheten for en nordisk utvikling av undervisningsprogram og nordiske forsøk med alternative undervisningsplaner. Dette arbeidet er et ledd i å skape en best mulig førerutdanning i Norden, og danner således et godt utgangspunkt for arbeidet med å samordne trafikklærerutdannelsen i de ulike nor-

diske land.

Trafikkopplæringen i kjøreskolene er en meget viktig del av trafikksikkerhetsarbeidet. Det vil være en viktig oppgave å sørge for at kvaliteten på denne opplæringen er størst mulig. Forslaget om en nordisk trafikklærerhøgskole er derfor interessant og bør vurderes nærmere. En forutsetning for oppfølgingen er at det oppnås en større harmonisering av trafikklærerutdannelsen i Norden.

Dam: Hr. præsident! Jeg kan på vegne af hr. Jógvan við Keldu og mig selv varmt anbefale, at Stjørðal for fremtiden bliver nordisk trafikkhøjskole.

Vi kender denne skole. Vi har i nogle år haft en speciel aftale med det norske kirke- og undervisningsministerium og på den måde fået trafiklærere ind på højskolen. Den har et godt renommé, og den ligger forskningsmæssigt på et højt niveau.

På Færøerne har vi efterhånden fået et godt udbygget vejnet, men dermed også desværre et voksende antal trafikskader med mange dødsfald og invaliderede. De menneskelige tragedier og de store udgifter, vi herved stilles over for, tilsiger, at vi skal og bør ofre, hvad der er menneskeligt muligt for at bedre kørefærdigheden og trafikikkerheden.

Vi kan som sagt derfor varmt anbefale forslaget.

Sirpa Pietikäinen: Herr president! Först vill jag konstatera att förarutbildningen i de nordiska länderna ur internationell synpunkt är mycket högklassig. Detta är naturligtvis mycket viktigt med tanke på trafiksäkerheten och därför måste vi noggrant undersöka alla möjligheter att lyfta fram trafiklärarutbildningen och därmed förarutbildningen. Men vi finländare i kommunikationsutskottet anser att detta medlemsförslag om införande av en enda nordisk trafiklärarhögskola inte nödvändigtvis skulle ha någon omedelbar inverkan på förarutbildningen och att förslaget inte har undergått en tillräckligt grundlig behandling; t.ex. finns det inte remisser från undervisningsministerierna och kostnaderna för en sådan högskola har inte analyserats. Dessutom pågår det just nu utredningar och diskussioner om fackhögskolorna i Finland. Därför bör

denna fråga först beredas grundligt och alla olika alternativ utredas, hur trafiklärarutbildningen kan arrangeras både nationellt och samnordiskt.

Med hänvisning till detta föreslår jag att den andra att-satsen skulle få följande lydelse:

att utreda möjligheterna att samnordiskt utveckla trafiklärarnas fortbildningsmöjligheter på högskolenivå.

Ragna Berget Jørgensen: President! Trafikkopplæringen i Norden nyter stor anerkjennelse, og etablering av en nordisk trafikklærerhøgskole vil bidra ytterligere til å befeste Nordens ledende posisjon. Jeg vil fremholde at særlig er føreropplæringen i to faser i Norge blitt omfattet med stor interesse.

Veksten i kjøretøyparken har vokst sterkt opp gjennom 1980-årene, og vi står i dag overfor en annen og mer komplisert trafikksituasjon enn tidligere.

Gjennom arbeidet med handlingplanen for trafikksikkerhet ble Kommunikasjonsutvalget gjort oppmerksom på hvor vesentlig føreropplæringen er, og hvor uensartet den er i Norden.

I Norge har vi sett kritisk på vår egen føreropplæring, evaluert bl.a. fase to og tilført nye viktige komponenter i opplæringen. I dette arbeidet har trafikklærerskolen i Stjørdal spilt en viktig rolle. Skolen, som ble etablert i 1970, innehar i dag anerkjennelse langt utover Norges grenser.

Det er i de senere år utviklet et godt og nært samarbeid mellom trafikklærerskolen i Stjørdal og forskningsmiljøene ved SINTEF i Trondheim. Byggingen av øvingsbanen i Lånke like ved Stjørdal gjør det mulig både å utprøve og teste praktiske øvelser i føreropplæringen. Det er etablert også et utstrakt samarbeid mellom skolen og forskning for å forbedre de pedagogiske og praktiske opplegg. Jeg kan bl.a. nevne at en også har fått øvelsesbane for 16-åringar.

La meg også nevne at Regionsykehuset i Trondheim har utviklet en stor kompetanse på trafikksikkerhetsområdet. Regionsykehuset driver forskning som er av stor verdi for trafikksikkerheten, bl.a. økt kunnskapen om konsekvensene av ulykker og dermed bidratt

når det gjelder holdninger og risikoforståelse.

Ut fra dette anbefaler også jeg medlemsforslaget, og anbefaler at trafikklærerhøgskolen legges til Stjørdal.

La meg også få lov å legge til at jeg begriper ikke helt logikken i Sirpa Pietikäinens argumentasjon. Vi har allerede undersøkt mulighetene; saken har vært på remiss, og svarene er positive, selv om det mangler svar fra undervisningsinstitusjonen i Finland. Jeg føler at det Finland her peker på, vil bli gjort med det flertallet i utvalget foreslår. Jeg for mitt vedkommende oppfatter det nesten sånn at det fra Finlands side handler om å slå igjen åpne dører.

Björkstrand: Herr president! Jag är lite bekymrad över att jag är tvungen att gå motströms när det gäller trafikutskottet upprepade gånger. På denna punkt är jag ytterst förvånad. Man föreslår som beslut att man skall etablera en nordisk trafiklärarhögskola utan att man har kontaktat något som helst utbildningsdepartement i något som helst nordiskt land enligt de sammanställda remissvaren som finns här. Man har inte utrett kostnadsfrågan. Man har inte frågat sig hur trafiklärarhögskolan kan anpassas till utbildningssystemen i de respektive nordiska länderna.

För Finlands del kan jag säga att vi för det första inte har fackhögskolor överhuvudtaget av den typ som man här tänker sig, för det andra att vi har yrkeslärarutbildningen ordnad på universitetsnivå på ett sätt som gör att detta skulle innebära en lägre nivå på utbildningen. Jag är allvarligt oroad för trovärdigheten i Nordiska rådets beslut allmänt taget, om man på såhär vaga grunder fattar beslut om att upprätta en hel högskola när man på nordisk nivå inte ens fått fram pengar för att bekosta en enda professur på området i fråga.

Ragna Berget Jørgensen: President! Det siste innlegget bekrefter jo akkurat det jeg var inne på, at her er det åpenbart en misforståelse ute og går. Finland har tydeligvis misforstått hva det dreier seg om. Vi ber Ministerrådet ta initiativ og på den bakgrunn også undersøke bl.a. hva det vil koste å få en trafikklærerhøgskole. Det handler aldeles ikke om å bygge en ny, men om å samordne de

allerede eksisterende institusjoner, samordne forskningsinstitusjonene som har med dette å gjøre, og ta i bruk de institusjonene vi allerede har. Det handler altså ikke om å bygge en ny høyskole, men vi ber kort og godt om at Ministerrådet skal ta et initiativ.

Björkstrand: Herr president! Det är en väsentlig skillnad mellan att föreslå att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att ta initiativ till att etablera en nordisk lärarygskola – det handlar om att grunda – och det finländska förslaget: "att utreda möjligheterna att grunda". Jag menar att man inte kan fatta beslut om att etablera innan man har utrett, innan man åtminstone har hört utbildningsdepartementen i de olika nordiska länderna. Det har man alltså inte gjort.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation mot reservanternas förslag.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunnilla André, Margrete Auken, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

För reservanternas förslag till rekommendation röstade:

Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Thor-Eirik Gulbrandsen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Sakari Knuutti-

la, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Saara-Maria Paakkinen, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Marjatta Väänänen och Porsteinn Pálsson.

Ylva Annerstedt, Olof Jansson och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Jo Benkow, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes och Peder Sønderby.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 47 röster mot 16. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering medelst voteringsapparat utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunnilla André, Margrete Auken, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Birthe Sörestedt, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björk-

strand, Mikko Elo, Liisa Hilpelä, Sakari Knuutila, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug och Marjatta Väänänen.

Ylva Annerstedt, Þorsteinn Pálsson och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Jo Benkow, Eiður Guðnason, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Thor-Eirik Gulbrandsen, Fleming Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Helge Adam Møller, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Karin Söder och Peder Sønderby.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster mot 15. 3 medlemmar avstod från att rösta.

25

D 1989/7/1988/t: Meddelande om rekommendation nr 7/1988 angående storstädernas trafik- och miljöproblem

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och avvaktar nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Margrete Auken (kommunikationsutskottets talesman): Hr. præsident! I sin meddelelse om rekommendation nr. 7/1988 om storbyernes trafik- og miljøproblemer siger Ministerrådet, at man har besluttet at indlede projektarbejdet med, at Transportøkonomisk Institut i løbet af 1989 laver en sammenstilling af eksisterende data om de nordiske storbyers trafik- og miljøpolitik og erfaringerne inden for området.

Kommunikationsudvalget har et par ting at gøre opmærksom på.

For det første er det, vi har ønsket, ikke en sammenstilling af storbyernes trafik- og miljøpolitik, men af problemerne, og vi vil

derfor bede om, at det også er det, vi får, og at den foreslåede sammenstilling ændres til at omfatte storbyernes trafik- og miljøproblemer.

Kommunikationsudvalgets overordnede målsætning med den foreslåede udredning var – som vi sagde i vores betænkning over medlemsforslaget – at skabe et storbymiljø, som er tilpasset alle slags mennesker. Derfor skal de forskellige trafikantgruppers – og ikke kun bilernes – mobilitet sikres ved gennemførelse af projektarbejdet.

Udvalget gjorde opmærksom på, at de miljø- og infrastrukturproblemer, der forårsages af den øgede bilisme, ikke alene løses ved katalytisk efterbrænding. Det er heller ikke tilstrækkeligt med forbud mod anvendelse af biler i visse byområder. For at løse problemerne kræves der også forbedrede og mere attraktive kollektive transporter, og endelig fandt udvalget, at cyklisterne, bl.a. i kombinationstransporter med den kollektive trafik, skulle have en særlig plads i undersøgelsen.

Vi havde med andre ord lagt ganske mange konkrete retningslinier ind i vores betænkning.

Endvidere gjorde vi opmærksom på dengang, at projektarbejdet kan blive et nordisk demonstrationsprojekt i den internationale opfølgning af Brundtland-kommissionens rapport, så at Norden kan fremstå som et inspirerende eksempel på, hvordan man løser eller forebygger storbyernes trafik- og miljøproblemer.

Det var med andre ord et ret ambitiøst oplæg, vi havde lavet.

Vi var godt opmærksomme på, at det ikke kunne klares med enkelte greb, og vi vidste godt, at der skulle en mere kompleks tankegang til, men det er jo ikke noget argument for overhovedet ikke at gå i gang.

I betragtning af, at storbyernes trafik- og miljøproblemer ikke er blevet mindre, siden vi i marts 1988 vedtog rekommendationen, forekommer det heller ikke rimeligt, at Ministerrådet tilsyneladende ikke har foretaget sig noget som helst i det forløbne år.

I fortsættelse af den debat, der har været om en effektivisering af det nordiske samarbejde, er Ministerrådets opfølgning – eller rettere sagt manglende opfølgning – at denne rekommendation et sørgeligt eksempel på langsomhed og manglende effektivitet.

Fra marts 1988 til marts 1989 er der intet sket. Og der var også i denne situation et enstemmigt Nordisk Råd, der stod bag.

Det betyder så selvfølgelig også, at der må være et klart flertal i parlamenterne, og jeg vil, som jeg har gjort de andre gange, gøre opmærksom på, at det naturligvis også er parlamenternes og parlamentarikerens opgave at sørge for, at der kommer lidt fut i foretagendet, når vi kommer hjem, og at regeringerne hjemme tager alvorligt, hvad vi har vedtaget her.

Lad mig så til slut sige, at Kommunikationsudvalget pegede på Transportøkonomisk Institut i Norge som et eksempel på en institution, som havde de nødvendige erfaringer og kompetencen til at gennemføre det projekt, som vi foreslog. Men udvalget har hermed ikke ønsket at binde Ministerrådet til at vælge Transportøkonomisk Institut. Projektet kan efter udvalgets opfattelse udmærket gives til en anden institution i Norden, som måske har større kompetence til at lave det arbejde, som rekommandationen sigter imod.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

kommendation nr 6/1988 angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölles.

Mötet avslutades kl. 11.00.

26

D 1989/3/1983/t: Meddelande om rekommandation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken; D 1989/19/1984/t: Meddelande om rekommandation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden; D 1989/9/1985/t: Meddelande om rekommandation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten (punkterna 2 och 3); D 1989/17/1986/t: Meddelande om rekommandation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar; D 1989/19/1986/t: Meddelande om rekommandation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden; D 1989/20/1986/t: Meddelande om rekommandation nr 20/1986 angående datateknologin i regionalpolitiken; D 1989/38/1987/t: Meddelande om rekommandation nr 38/1987 angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden; D 1989/4/1988/t: Meddelande om rekommandation nr 4/1988 angående handlingsplan för säkrare trafik i Norden; D 1989/6/1988/t: Meddelande om re-

Protokoll

8:e mötet

Fredagen den 3 mars 1989 kl. 11.00–15.50

Presidenter: Ivar Hansen (1–2), Ólafur G. Einarsson (2–4), Kjell Magne Fredheim (5–17), Páll Pétursson (17) och Karin Söder (17–22)

Dagordning

1. Meddelelse om utvalgenes sammensetning og valg av formenn og nestformenn samt meddelelse om valg av formann og nestformann i Redaksjonskomitéen

2. C 2/1989: Redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet (*Sosial- og miljøutvalgets betenkning*)

3. B 96/s: Ministerrådsforslag om handlingsplan mot kreft (cancer) og

Meddelelse om rekommendasjon nr 19/1987 om handlingsplan mot kreft (cancer)

4. B 97/s: Ministerrådsforslag om en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon

5. A 825/s: Medlemsforslag om samnordisk utdanning og legitimasjon av kiropraktorer

6. A 826/s: Medlemsforslag om samnordisk modell for hjelpemiddelservice på handikappområdet

7. A 828/s: Medlemsforslag om et nordisk samarbeidsorgan for spørsmål vedrørende redningstjeneste

8. A 832/s: Medlemsforslag om økt nordisk innsats innen barne- og familiepolitikken

9. A 842/s: Medlemsforslag om et felles, fritt nordisk arbeidsmarked for landmalere

10. A 845/s: Medlemsforslag om felles tiltak for å øke fleksibiliteten på det nordiske arbeidsmarkedet

11. A 846/s: Medlemsforslag om samordnet innsats for å minske alkoholbruken i Norden

12. A 850/s: Medlemsforslag om nordisk reumatikerår 1991 og

A 850Ä/s: Endringsforslag om en plan for forsterket tiltak mot reumatiske sykdommer i Norden

13. A 853/s: Medlemsforslag om vern av den nordiske havsfuglfaunaen – spesielt lomvien

14. A 855/s: Medlemsforslag om nordisk biologisk år 1990

A 855Ä/s: Endringsforslag om å arrangere et Grønt Nordisk Forum

15. A 869/s: Medlemsforslag om felles nordisk plan for å redusere karbondioksidutslippet og dermed den s.k. veksthouseffekten

16. C 13/s: Beretninger for 1987 vedrørende Sosial- og miljøutvalgets saksområde (*Sosial- og miljøutvalgets beretning*)

17. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Sosial- og miljøutvalgets saksområde:

E 11: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om tiltak mot rusmiddelsmisbruk i trafikken

E 13: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om harmonisering av den nordiske lovgivningen om miljøvern

E 39: Spørsmål til Danmarks regjering om harmonisering av nordisk miljølovgivning

E 20: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om nordbors rettigheter

E 21: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om støtteordning for handikaporganisasjonenes nordiske samarbeid

E 23: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om høgspesialisert sykepleie

E 24: Spørsmål til Danmarks regjering om Danmarks holdning til stans i bruk av klorfluorkarboner (KFK)

E 34: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om felles nordisk holdning til ozonnedbrytende kjemikalier/drivhusgasser

E 28: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om årlig rapportering på miljøpolitikens område

E 30: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om statistikk vedrørende nyresyke

E 32: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om samarbeid om genteknologi

E 36: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om en revidert nordisk handlingsplan mot havforurensning

E 47: Spørsmål til Norges og Islands regjeringer om tillempling av nordiske konvensjonen om sosial trygghet

E 48: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om eksport av avfall

E 51: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om arbeidsmiljø og EG-tilpasning

E 54: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om nordisk miljøprogram

E 55: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om miljø- og biologiar 1990

E 56: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om vern av nyfødde dyr

18. Avskrivning av følgende rekommendasjoner:

28/1981 om tiltak for å minske ungdomsarbeidsløsheten

10/1982 om barns miljø

11/1982 om internasjonal konvensjon om barns rettigheter

15/1982 om epidemiologisk overvåknings-system

23/1983 om å bevare naturmiljøet i de arktiske områdene

12/1984 om handlingsprogram for legemid-
delsregistrering

15/1986 om senter for handikappede på Nordkalotten

14/1987 om vern av natur- og havsmiljø

21/1987 om økt samarbeid innen helsepoli-
tikken

9/1988 om samarbeidsprogram innen helse-
og sosialsektoren

13/1988 om miljøaspekter i den nordiske
økonomiske handlingsplan

15/1988 om ECE protokoll vedrørende
svovl og kvelstoffutslipp

17/1988 om handlingsplan mot havforu-
rensning

19/1988 om desentralisert miljøsamarbeid

21/1988 om utviklingsbistand og miljøpro-
blem

19. Bemyndigelse for presidiet til å opp-
nevne komitéer

20. Bemyndigelse for presidiet til å beslutte
om fordelingen av fellesutgiftene mellom de-
legasjonene for 1990

21. Fastsettelse av tid og sted for neste
sesjon

22. Sesjonens avslutning

1

**Anmälan om utskottens sammansättning och
val av förmän och vice förmän samt anmälan
om val av förman och vice förman i redak-
tionskommittén**

Anmäldes att delegationerna till medlem-
mar av utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Danmark med Färöarna och Grönland:

Helge Adam Møller (KF)

Kristen Poulsgaard (FP)

Birte Weiss (S)

Finland med Åland:

Mikko Elo (Sdp)

Liisa Hilpelä (Kok)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Island:

Eiður Guðnason (A)

Norge:

Åsa Solberg Iversen (A)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Sverige:

Lennart Andersson (s)

Hans Nyhage (m)

Lars Werner (vpk)

Kulturutskottet

Danmark med Färöarna och Grönland:

J.K. Hansen (S)

Jette Pors (CD)

Atli P. Dam (Jvfl)

Otto Steenholdt (At)

Finland med Åland:

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Island:

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Norge:

Thea Knutzen (H)

Reiulf Steen (A)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Sverige:

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Marianne Samuelsson (mp)

*Social- och miljöutskottet**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Finland med Åland:

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Marjatta Väänänen (K)

Island:

Páll Pétursson (F)

Norge:

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Brit Jørgensen (A)

Sverige:

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

*Kommunikationsutskottet**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Margrete Auken (SF)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Finland med Åland:

Olof Jansson (ÅC)

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Island:

Óli P. Guðbjartsson (B)

Norge:

Margit Hansen-Krone (H)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Sverige:

Elver Jonsson (fp)

Anna-Greta Leijon (s)

Olle Östrand (s)

*Ekonomiska utskottet**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Hans Engell (KF)

Anker Jørgensen (S)

Marianne Jelved (RV)

Preben Lange (Si)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Finland med Åland:

Esko Aho (K)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Arvo Kempainen (Skdl)

Kimmo Sasi (Kok)

Island:

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Norge:

Johan Buttedahl (Sp)

Einar Førde (A)

Oddrunn Pettersen (A)

Harald Synnes (KrF)

Anders Talleraas (H)

Sverige:

Carl Bildt (m)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Karin Söder (c)

Bengt Westerberg (fp)

*Budget- och kontrollutskottet**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Ivar Hansen (V)

Flemming Hansen (KF)

J.K. Hansen (S)

Finland med Åland:

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)
Karl-Gunnar Fagerholm (lib)
Marjatta Väänänen (K)

Island:

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Norge:

Kjell Magne Fredheim (A)
Theo Koritzinsky (SV)
Anders Talleraas (H)

Sverige:

Per Olof Håkansson (s)
Wiggo Komstedt (m)
Elver Jonsson (fp)

*Redaktionskommittén**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Helge Adam Møller (KF)
Birte Weiss (S)

Finland med Åland:

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)
Heikki Riihijärvi (Smp)

Island:

Óli P. Guðbjartsson (B)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Norge:

Thea Knutzen (H)
Reiulf Steen (A)

Sverige:

Per Olof Håkansson
Hans Nyhage (m)

Fackutskotten och redaktionskommittén hade vid konstituerande möten den 3 mars till förmån och vice förmån valt följande:

Juridiska utskottet:

Förman: Eiður Guðnason
Vice förman: Helge Adam Møller

Kulturutskottet:

Förman: J.K. Hansen
Vice förman: Valgerður Sverrisdóttir

Social- och miljöutskottet:

Förman: Marjatta Väänänen
Vice förman: Svein Alsaker

Kommunikationsutskottet:

Förman: Elver Jonsson
Vice förman: Sakari Knuuttila

Ekonomiska utskottet:

Förman: Anders Talleraas
Vice förman: Arne Gadd

Budget- och kontrollutskottet:

Förman: Wiggo Komstedt
Vice förman: Per Olof Håkansson

Redaktionskommittén:

Förman: Helge Adam Møller
Vice förman: Reiulf Steen

2**C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, A. att Nordiska rådet med anledning av de till social- och miljöutskottet hänvisade avsnitten av ministerrådets plandokument C 2 antar följande yttrande (ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen prioritering).

1. De nordiska länderna bör inom FN föreslå att de industrialiserade länderna inriktar en viss del av sin BNP till globalt miljösamarbete.

2. I den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar bör åtgärder inom energi- och trafikpolitiken för att minska utsläppen av koldioxid ingå.

3. Mot bakgrund av utvecklingen mot en inre marknad inom EG måste bevarande och vidareutveckling av den nordiska modellen inom de socialpolitiska, arbetsmarknads-, arbetsmiljö- och miljöområdena ges hög prioritet.

4. Ministerrådets plandokument bör innehålla en klarare uppställning av prioriteringar och kompletteras med budgetsiffror.

B. att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hänvisade delarna av C 2 till handlingarna.

Marjatta Väänänen (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Social- och miljöutskottet tar som sin första punkt i förslaget till rådets yttrande över C 2 upp de globala miljöfrågorna. Utskottet framhåller, att de nordiska länderna bör föreslå inom FN att de industrialiserade länderna inriktar en viss del av sin BNP till globalt miljösamarbete. Utskottet är nöjt med att de nordiska regeringarna beslutat att så högt prioritera uppföljningen av Brundtlandkommissionens rapport, både i de nordiska länderna och på internationellt plan. Vi återkommer därför till vårt yrkande från betänkandet över ministerrådsförslaget om nordiskt miljöprogram som var framme vid rådets extrasession i november. Det är en logisk konsekvens av de nordiska ländernas starka intresse för miljöfrågor att dessa tas upp i FN med samma dignitet som nedrustningsfrågorna. Därför bör de nordiska länderna framföra förslag att en viss andel av BNP i de industrialiserade länderna borde anslås till internationellt miljöarbete. I konsekvens härmed bör också en global strategi för skogsvård som innefattar både avveckling och skogsplantering föras fram på internationellt plan. På så sätt kan jordytans uppvärmning genom koldioxid i atmosfären förebyggas.

I samband med förra årets plandokument framhöll utskottet att ministerrådets planer för de närmaste åren bl.a. borde innehålla insatser för miljövänlig produktionsteknik samt ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar. Vi kan nu notera att ministerrådet föreslår detta inom ramen för Nordisk industrifond.

Vi noterar även med tillfredsställelse att finansministrarna föreslår en utvidgning av begreppet "nordiskt intresse". Således är investeringen möjlig i ett land om den minskar luft- och vattenföroreningar inom Norden. Detta står väl i överensstämmelse med utskottets synpunkter i anledning av det nordiska miljöprogrammet.

Vi noterar också att ministerrådet i C 2 gör utfästelsen, att miljöprogrammet kommer att kompletteras med gemensamma handlingsplaner på områden där de nationella åtgärderna kan stödja och förstärka varandra. I vissa särskilt utsatta områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor, t.ex. genom en samlad insats från industri, jordbruk och

kommuner, kommer särskilda områdesplaner att utarbetas. Vi har emottagit ett tilläggsmeddelande om handlingsplanen mot havsförorening. Det innehåller upplysningar om nationella planer för att, som vi hoppas, uppfylla de åtaganden ministerrådet presenterade i sista stund och som torde ha utgjort förutsättningen för att rådets majoritet godkände förslaget till åtgärdsplan. Detta gällde bl.a. att varje nordiskt land före den 31 december detta år skulle lägga fram en nationell åtgärdsplan för att reducera utsläppen av tungmetaller och stabila organiska föroreningar med 50 % före 1995, räknat från 1985 års utsläppsnivå. Utskottet anser, att dessa åtaganden måste ges högsta möjliga prioritet och att de också måste präglade de nationella prioriteringarna. Meddelandet ger vid handen att man är medveten härom.

Ministerrådet pekar på det ansvar för miljön som de olika myndigheterna har inom sina verksamhetsområden. Utskottets uppfattning är att miljön bör inarbetas i alla sektorer i det nordiska samarbetet och att alla ämbetsmannakommittéer årligen bör rapportera om, hur de integrerar miljöhänsyn i sitt arbete.

För att ytterligare understryka miljöns vikt presenterar utskottet också ett annat yrkande. Vi förutsätter att den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar innehåller åtgärder inom energi- och trafikpolitiken för att minska utsläppen av koldioxid.

Utskottet skriver i sitt betänkande att arbetsmarknaden är det kanske mest strategiska avsnittet för att i europeiskt sammanhang försvara den välfärd som går under begreppet "den nordiska modellen". Detta innebär att sysselsättning, social välfärd och arbetslivet måste spela en stor roll i utformningen av den övergripande ekonomiska politiken.

En av de största vinningar i vårt samarbete är den fria nordiska arbetsmarknaden. Den är mer långtgående än den fria rörligheten över gränserna som nu diskuteras inom EG. Den aktiva arbetsmarknaden är en viktig del av den ekonomiska politiken i Norden. Detta viktiga element i den nordiska modellen bör lyftas fram i det europeiska samarbetet.

Även den föreslagna arbetsmiljökonventionen är ett led i stärkandet av den nordiska modellen i ett europeiskt perspektiv.

Slutligen föreslår vi, att rådet uttalar, att

ministerrådets plandokument bör innehålla en klarare uppställning av prioriteringar och kompletteras med budgetsiffror. Detta för att vi lättare skall kunna se vilka prioriteringar – och omprioriteringar – ministerrådet tänker och kommer att vidta under året.

Herr president! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag till yttrande.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Elsi Hetemäki-Olander lämnat sessionen och ersatts av Riitta Saastamoinen, att Saara-Maria Paakkinen lämnat sessionen och ersatts av Lauri Metsämäki och att Heikki Riihijärvi lämnat sessionen och ersatts av Urpo Leppänen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Det meddelades, att socialminister Sven Hulterström intagit sin plats i rådet.

Ólafur G. Einarsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Herra presidentti! Ihminen on asetettu viljelemään ja varjelemaan maata niin, että elinympäristö säilyy puhtaana ja elinkelpoisena myös tuleville sukupolville. Tekniikan ja kultuksen kasvaessa elinympäristön varjeleminen merkitsee meille kuitenkin yhä suuressa haastetta.

Suuria ympäristöongelmia ei enää pystytä ratkaisemaan ilman kansainvälistä yhteistyötä. Nyt Euroopan yhdentymiskehityksessä Pohjoismaiden tulee erityisesti nostaa esille ympäristökysymykset ja omalta osaltaan estää se, että taloudelliset näkökohdat sivuuttavat ympäristöarvot, kuten on vaarassa käydä mm. henkisille arvoille. Aktiivisella ja yksimielisellä Pohjolalla on painoarvoa ympäristökysymyksissä niin koko Euroopassa kuin maailmanlaajuisestikin unohtamatta kehitysmaiden yhä kasvavaa merkitystä ympäristöuhkia tarkasteltaessa mm. YK:ssa. Tämän vuoksi suositus, että tietty osa teolli-

suusmaiden bruttokansantuotteesta ohjataan maailmanlaajuisen ympäristyöhön, on myönteinen.

Pohjoismaiden neuvostossa on syytä nopeuttaa suunnitelmien ja ohjelmien täytäntöönpanoa ja ympäristökysymykset on otettava alkuperäistä voimakkaammin painopistealueeksi. Jo nyt on syntynyt korjaamattomia ympäristövaurioita ja koko ajan niitä tulee lisää. Ilmakehän otsonikerros tuhoutuu arvioitua nopeammin, happamoitumiskehitys on jo nyt uhka metsien ja järvien elinkyvyille.

Pohjoismaiden neuvoston viime syksynä hyväksymän ympäristönsuojelu- ja merien-suojeluohjelman täytäntöönpanoa tulee nopeuttaa ja ministerineuvoston viedä sen edellyttämiä toimia pikaisesti eteenpäin. Asia on erityisen kiireellinen Itämeren ja Suomenlahden osalta, missä uhka jo nyt on niin suuri, että yksikin uusi katastrofi on liikaa. Tässä yhteydessä ei pidä myöskään unohtaa Itä-Euroopan maiden ympäristöongelmia.

Päästöjä niin ilmaan kuin vesiinkin on vähennettävä. Samoin on päästävä nykyistä ympäristöystävällisempään jätteiden käsitteilyyn ja jätteiden uudelleen käyttöön, mitä aluetta voitaisiin edistää muun muassa täällä Pohjoismaiden neuvoston työssä käyttämällä täällä uusiopaperia. Myös yhteistä tutkimusta tarvitaan ajan tasalla olevan tiedon saamiseksi.

Nämä edellä mainitut toimet eivät yksin riitä. Tarvitaan myös yhtenäistä ja yhteistä, nykyistä tiukempaa lainsäädäntöä sekä sanktiota ympäristösäännösten rikkomisesta. Ollisikin syytä vakavasti harkita pohjoismaisen ympäristötuomioistuimen perustamista. Yhteisen tuomioistuimen ratkaistavaksi alistetaisiin ne rikkomukset, jotka koskettavat useampaa kuin yhtä Pohjoismaata. Yhteistä ympäristötuomioistuinta tarvitaan, koska käytäntö on jo nyt osoittanut, että ehkäisevien toimien ja selkeiden säännösten lisäksi tarvitaan myös rangaistusuhka, jotta ympäristönsuojeluun suostutaan panostamaan taloudellisia voimavaroja ja siten turvaamaan ympäristömme elinkelpoisuus myös jälkipolville.

Herra presidentti! Taistelussa ympäristöuhkia vastaan meillä on oivallinen tilaisuus osoittaa turhiksi puheet Pohjoismaiden neuvoston tehottomuudesta ja toimintakyvyttömyydestä ja vahvistaa neuvoston asemaa

edelleenkin yhteistyökehityksen edelläkävijänä.

Eeva-Liisa Moilanens anförande i svensk översättning: Herr president! Människan skall bruka och skydda jorden så, att miljön skulle förbli ren och livsduglig även för kommande generationer. I och med att teknik och konsumtion bara ökar, innebär skyddandet av miljön ännu större utmaningar.

Stora miljöproblem kan inte längre lösas utan internationellt samarbete. I samband med integrationsutvecklingen i Europa skall de nordiska länderna lyfta fram speciellt miljöfrågorna och för sin del försöka förhindra, att de ekonomiska aspekterna går före miljövärden såsom det är risk kommer att hända med bl.a. andliga värden. Ett aktivt och enigt Norden väger tyngre i miljöfrågorna både i Europa och globalt, utan att glömma bort u-ländernas ökade betydelse när man behandlar miljöfrågorna bl.a. i FN. Därför är rekommendationen om att en viss del av bruttonationalprodukten reserveras för globalt miljöarbete positiv.

Det är inte alls för tidigt att stärka det nordiska samarbetet, snarare tvärtom. Vi har anledning att påskynda genomförandet av olika planer och överenskommelser samt prioriteringen av miljöfrågorna. Redan nu har det uppstått miljöskador vars verkningar inte går att återställa, och de blir ännu flera. Atmosfärens ozonskikt håller på att förtunnas snabbare än vi trott, försurningen är redan nu ett hot mot våra skogar och sjöar.

Genomförandet av miljö- och havsprogrammet som Nordiska rådet antog förra hösten, bör påskyndas, och ministerrådet bör föra framåt åtgärder som programmen påkallar. Det brådskar med att skydda Östersjön och Finska viken, där hoten är så överhängande att varje ny katastrof är en för mycket. Vi får inte heller glömma bort problemen i Östeuropa.

Utsläppen både i luft och vatten måste dras ner. Vi måste sträva efter miljövänligare avfallshantering och återanvändning vilket även Nordiska rådet kunde gynna bl.a. genom att använda återvinningspapper. Vi behöver också gemensam forskning för att få fram aktuell information.

Dessa åtgärder räcker dock inte. Vi behö-

ver enhetlig och gemensam, strängare lagstiftning samt sanktioner mot överträdelse av föreskrifterna. Därför borde vi överväga att inrätta en nordisk miljödomstol. Den skulle få avgöra sådana överträdelser, som gäller flera än ett av de nordiska länderna. En internationell miljödomstol behövs för att det har redan visat sig i praktiken att utöver förebyggande åtgärder och klara regler behövs straffhot för att ekonomiska resurser skall satsas på miljöskydd och för att därigenom garantera livsdugligheten av vår miljö till kommande generationer.

Herr president! I vår kamp mot miljöförstöring har vi nu ypperligt tillfälle att bevisa uttalanden om Nordiska rådets ineffektivitet och brist på handlingskraft som osanna och stärka rådets roll som banbrytare inom samarbetsutvecklingen.

Riitta Järvisalo-Kanerva: Herr president! Naturen känner varken politiska eller statliga gränser. Därför skall vi också se över gränserna, och åt alla håll. På Högsta Sovjets inbjudan hölls för en månad sedan i Moskva en parlamentarisk ekologikonferens om de arktiska områdena. I denna konferens deltog förutom Sovjetunionen och Canada även alla de nordiska länderna. Några av oss som deltog i konferensen är också med vid denna session.

I Moskva nämndes miljöplanerna och inrättandet av miljöfonden, som varit aktuella inom Nordiska rådet under den senaste tiden.

Danmarks representant Ahlmann-Ohlsen berättade att Danmark har krävt strängare skyddsåtgärder inom EG. Islands representant Valgerður Sverrisdóttir var speciellt bekymrad för havsföreningar samt ratificeringen av den internationella havsrättskonventionen i signatarstaterna och tog fram Nordiska investeringsbankens möjligheter för finansieringen av utvecklandet av miljövänliga produktionsmetoder utanför Norden. Norges representant Bondevik gav löften om att det år 1990 arrangeras ett möte för uppföljning av Brundtlandrapporten. Karl Erik Olsson från Sverige lovade i sitt tal att man skulle i synnerhet koncentrera sig på växelverkan mellan klimatet och miljöfaktorerna. Och något sade naturligtvis också jag.

Bakgrunden till konferensen var general-

sekreterare Mihail Gorbatjovs tal i Murmansk och hans bekymmer och intresse för utnyttjandet av naturresurserna i de nordliga arktiska områdena samt ett förslag till att man skulle utarbeta en helhetsbetonad miljöskyddsplan för de nordliga områdena.

Vid årsskiftet diskuterade man inom Finlands regering ett initiativ, som går ut på att regeringsrepresentanter från de nordliga områdena borde sammankallas för att fortsätta den diskussion som kommit i gång.

I anslutning till social- och miljöutskottets betänkande och planer vill jag framhålla att det är viktigt att utskottet nogga följer den diskussion som förs om utarbetandet av ett miljöprogram för det arktiska området. Helst vill jag se att Nordiska rådet skulle vara aktivt i denna fråga. Det skulle vara bäst om vi i Norden kunde komma fram till en gemensam ståndpunkt i fråga om ett miljöskyddsprogram för det arktiska området.

Det är alltid människan som fördärvar, och även skyddar, miljön. Utsläppskällorna finns inte i skorstenar eller avgasrör, de finns mellan öronen. Och de finns i ekonomiska beräkningar.

I Moskvakonferensen hade de nordiska länderna en väl synlig plats. För att våra löften skall få täckning och för att miljöutskottet skall kunna avstämma sitt arbete även till nya utmaningar, bör utskottet ha tillräckliga resurser.

Jag förutsätter att ministerrådet vid utarbetandet av sitt följande budgetförslag beaktar även dessa nya utmaningar. Dessa utmaningar kräver vaksamhet av utskottet redan i år.

Schlaug: Herr president! Det är bra att utskottet ställer sig bakom medlemsförslaget om minskning av koldioxidutsläpp från trafiken. Det innebär nämligen att det omöjliga kan bli någon Öresundsbro för biltrafik, eftersom den katalytiska avgasreningen inte påverkar koldioxidutsläppen.

Jag vill ställa en konkret fråga till utskottet: Var skall den begränsade naturgasen användas – i Norden, där vi har tillgång till bioenergi och mycken vattenkraft, eller i öststaterna, som t.ex. Polen, där man bara har brunkol? Var skall vi internationellt sett ha naturgasen?

I planerna för det nordiska samarbetet går

EG-anpassningen som en blå tråd genom hela dokumentet. Jag saknar reflexioner över detta i utskottets betänkande. Våldigt mycket av EG-anpassningen berör faktiskt utskottet. Låt mig börja med narkotikafrågan.

I EG:s vitbok talas det i paragraf 55 om narkotikalagstiftningen och det faktum att gränskontrollerna skall avskaffas vid införandet av den inre marknaden och den anpassning som då sker. Det betyder att den som tar in narkotika i Marseille därefter inte skulle ha några gränser att passera på vägen till knarkhandeln i Helsingfors eller Stockholm. Varför kan inte social- och miljöutskottet klart slå fast att EG-anpassning inte får medföra försvagning av narkotikabekämpningen?

När det gäller alkohol har TCO-ekonomen Stig Tegle tagit reda på vad som händer om t.ex. svenska spritpriser EG-anpassas. TCO-tidningen, som utges av Sveriges näst största fackförbund, skriver att man får räkna med att konsumtionen av sprit ökar med 16% och fortsätter på följande sätt: "Alkoholpolitiken ser ut att gå mot sitt slut i EG-harmoniseringens namn." Det är alltså inte miljöpartiet som skriver detta utan ett av Sveriges största fackförbund. Då frågar jag: Varför kan inte social- och miljöutskottet klart slå fast att anpassningen till EG inte får innebära lägre alkoholskatter eller stopp för andra åtgärder, t.ex. totalt reklamförbud, i de enskilda nordiska länderna?

När det gäller produktkontrollen: Varför kan inte social- och miljöutskottet klart och entydigt slå fast att produktkontrollen och konsumentskyddet inte får försämrats vid en anpassning till EG?

När det gäller arbetsmiljön: Varför kan inte social- och miljöutskottet slå fast att försäkringar i arbetsmiljönormerna inte får ske som en del av EG-anpassningen? Vi vet att såväl arbetarskyddsstyrelsen som kemikalieinspektionen i Sverige hävdar att det blir försäringar vid en EG-anpassning. I Danmark har ju bl.a. cancermärkningen klart försämrats. Hur ställer sig social- och miljöutskottet till detta? Kan vi acceptera några försäringar eller inte?

När det gäller genmanipulation har vi i Norden andra uppfattningar än man har i EG. Jag frågar: Varför kan inte social- och miljöutskottet klart och entydigt slå fast att EG-anpassning inte får leda till att patentsök-

ning av genmanipulerade djur eller växter eller av genmanipulerad mänsklig vävnad tillåts i de nordiska länderna? Eller skall EG-anpassningen innebära också detta?

När det gäller kemikalier hävdar kemikalieinspektionen att EG har betydligt sämre krav. Varför kan inte social- och miljöutskottet slå fast att kemikaliekontrollen och cancermärkningsen inte får försämrats vid en anpassning till EG?

När det gäller livsmedel är det samma sak. Varför kan inte social- och miljöutskottet slå fast att livsmedelshandlingen inte får försämrats vid en anpassning till EG?

Jag skall också avslutningsvis mycket kort citera ur det som den svenske statsministern sade i riksdagens allmänpolitiska debatt för några veckor sedan i det här huset. Han beskrev då EG-länderna i Syd- och Mellaneuropa och framhöll:

”I västvärlden blommar kapitalismen. Men inte för alla. Stora öar av ofärd breder ut sig i framför allt de stora länderna. Arbetslösheten är hög, de sociala klyftorna ökar och stora stadsdelar förslummas. I vissa länder verkar det som om man inte bryr sig om de arbetslösa, de hemlösa, de allra svagaste.”

Jag frågar: Tror social- och miljöutskottet att en fri marknad för kapital och de transnationella företagen hjälper upp situationen, eller är det så att den nordiska modellen är ”körd” i och med EG-anpassningen?

Vicelantrådet **May Flodin**: Herr president! Ålands landskapsstyrelse hälsar med tillfredsställelse förslaget till handlingsplan mot cancer. Det har redan i andra sammanhang konstaterats att man med tillämpande av nuvarande kunskap kan minska cancerincidensen betydligt. Tobaksrökning, överdrivet bruk av alkohol och brister i livsmedelskvaliteten beräknas stå för 2/3 av alla cancerfall. Problemet att överföra epidemiologiska data till praktisk handling hos den enskilde individen i hälsofrämjande syfte är ett av hälso- och sjukvårdens största problem. Programmet understryker förebyggande åtgärder som lika viktiga som diagnostikbehandling och rehabilitering. På detta sätt länkas de samman med de allmänna principerna för WHO:s program Hälsa för alla år 2000. En förutsättning för att det aktuella programmet skall ha fram-

gång är att också andra samhällssektorer än hälso- och sjukvården involveras. I synnerhet bör de företeelser som i samhället är livsstilsskapande genomsyras av ett hälsobefrämjande tänkande och handlande. Härvid kommer centrala sektorer inom näringslivet i en nyckelsställning. Åland kommer troligtvis i ett senare skede att ansluta sig till handlingsplanen mot cancer.

I Norden står vi inför en vändpunkt när det gäller rekrytering av hälso- och sjukvårdspersonal. Detta gäller även på Åland.

I dag är man medveten om att intresset för yrkesval av studier inom hälso- och sjukvården sjunkit markant. Detta gäller även inom socialvården. Studierna väljs vanligen som ett andra alternativ på grund av att yrkena upplevs som tunga, lågavlönade och bindande. Ungdomar söker sig hellre till yrken som upplevs som intressanta och som erbjuder möjligheter till karriär samt en bättre lön. Därför måste man inom såväl social- som hälsovården finna medel för att göra områdena attraktiva. Man bör tillerkänna dessa yrkesgrupper professionalitet, delaktighet och utvidgat ansvar och samtidigt skapa möjligheter för en god utbildning, vidareutbildning och handledning. Detta skulle med all sannolikhet öka trivselen, och jag dristar mig tro att vi politiker vill understöda möjligheten att bidra till en professionell, högt kvalificerad vård och omsorg för våra nordiska medborgares bästa.

Herr president! Jag vill ännu med några ord beröra överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal i Norden som i korthet innebär att nordiska medborgare, som i något av de fördragslutande länderna har legitimation, auktorisation eller annat rättsligt godkännande att utöva ett yrke inom något av de 18 yrkesgrupperna som omfattas av avtalet, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga länderna.

För Åland har tillämpningen av överenskommelsen inneburit vissa svårigheter på grund av kravet på nöjaktiga kunskaper i det finska språket, vilket står i strid med de internationella garantierna för ett självstyrkt, enspråkigt Åland, med svenska som enda språk. Denna omständighet omöjliggör således förverkligandet av överenskommelsen på Åland. Jag kan dock i sammanhanget nämna

att Ålands landsskapsstyrelse med anledning härav underhandlar med vederbörande myndighet. Jag ser således med tillförsikt fram emot en snar lösning av frågan.

Gunilla André: Herr president! Miljöförstöringen är en överlevnadsfråga. Det är vi nog alla överens om. Vi vet att människorna har stora förväntningar på oss politiker. De kräver snabba och resoluta insatser.

Eftersom miljöförstöringen inte känner av nationella gränser måste miljöarbetet vara globalt. Ett aktivt nordiskt agerande skall ses som en förebild i strävandena att på internationellt plan få ett långtgående ansvarstagande för miljön.

De nordiska länderna måste gå längre i sina miljöambitioner än vad vi hittills lyckats med. Det gäller såväl i programarbete som i lagstiftning och konkreta insatser. Den nordiska miljöplanen och havsmiljöplanen som antogs 1988 var helt otillräckliga.

Vi måste få till stånd en gemensam nordisk miljölagstiftning som utgår från den högsta ambitionsnivån i något enskilt nordiskt land på varje område.

Det blir alltmer uppenbart att ekonomisk utveckling och välfärd förutsätter en framtynt resurspolitik och miljöpolitik. Om inte träden kan växa, fiskarna fortplantas eller skördarna mogna, raseras ekonomin. Enda vägen är att människans ekonomi bringas i harmoni med naturen.

I det övergripande förändringsarbete som ligger framför oss får vi inte glömma bort den enskilda människan. Alla måste ta eget ansvar för miljön genom att leva och handla så miljömedvetet som möjligt. Flera exempel visar att människor är beredda att ta detta ansvar om de får tillräcklig kunskap om sammanhangen. Då kan det gå mycket snabbt. Därför är kunskapsspridning en viktig del av miljöarbetet.

Slutligen: Med optimism och framtidstro måste nu miljöarbetet drivas vidare.

Grethe Lundblad: Herr president! I diskussionerna om EG och det nordiska samarbetet nämns ofta som en viktig nordisk fördel att vi länge och väl har utvecklat den s.k. sociala dimensionen. Med det uttrycket menar de

flesta av oss både hälso- och socialpolitiken, goda förhållanden på arbetsmarknaden; vad gäller arbetsmiljö och stöd vid arbetslöshet, samt en miljö som befrämjar sundhet och goda livsvillkor.

Det är just de arbetsområden som social- och miljöutskottet har att bevaka. Därför bör från utskottets sida med stort eftertryck krävas att ministerrådet vid val av prioriteringar i sitt nya arbetsprogram tar hänsyn till utvecklingen på detta utskotts område.

Den sociala sidan av nordiskt samarbete har i flera år legat i skuggan av samarbetet kring teknik, data och kommunikation i handlingsplaner m.m. Nu är det dags att ge arbetet för människans vardagsvillkor högre status och också ge mera till forskning och informationsutbyte på detta område.

Det har här i debatten talats om harmonisering av miljölagstiftningen och om hur vi skall förhålla oss till EG när det gäller miljölagstiftningen. Också det är naturligtvis en viktig punkt. Jag vill påminna om att man i EG:s enhetsakt har gjort ett undantag för att majoritetsbeslut skall kunna fräntas i sådana sammanhang. Länderna kan alltså ibland gå sin egen väg när det gäller hälsofrågor, miljöfrågor och liknande. Det är också den vägen som bl.a. Danmark har gått när det gäller bilavgaserna.

Låt mig som en kommentar till utskottets punkt 3 i detta betänkande få säga: Det nuvarande nordiska samarbetet inom socialpolitiska och miljöpolitiska områden bör inte bara smitta av sig till EG – det bör också i kamp med de nedbrytande krafterna i tiden utvecklas och fördjupas till gagn främst för nordiska medborgare – och också för de i Europa som vill lära av Norden.

Schlaug: Herr president! Grethe Lundblad talade om EG-anpassning och möjligheten att påverka. Jag skall än en gång läsa upp vad statsministern, Grethe Lundblads partikamrat, sade för ett litet tag sedan: "I västvärlden blommar kapitalismen. Men inte för alla. Stora öar av ofärd breder ut sig i framför allt de stora städerna. Arbetslösheten är hög, de sociala klyftorna ökar och stora stadsdelar förslummas. I vissa länder verkar det som om man inte bryr sig om de arbetslösa, de hemlösa, de allra svagaste."

Ingvar Carlsson talar om nyliberalism, som inte klarar av problemen. Hur kan man anpassa sig till detta system utan att själv förlora på det? Jag frågar Grethe Lundblad och vill sedan också ha svar från social- och miljöutskottet på alla mina tidigare frågor.

Grethe Lundblad: Herr president! Ja, det är riktigt, Birger Schlaug, att det i många EG-länder råder en mycket större arbetslöshet än i t ex Sverige. Men jag tror trots allt att den sociala dimensionen så småningom kommer att utvecklas mera inom EG. Det är vår förhoppning.

Jag anser inte att den nordiska modellen är körd i EG-samarbetet. Tvärtom tror jag att den på många områden kommer att gå sin segergång också i EG.

Birger Schlaug frågade om en del saker. Han är rätt ny här i rådet. När det gäller livsmedel, konsumentskydd och patentlagstiftning t.ex. är det faktiskt juridiska utskottet som skall yttra sig. Sådana frågor får vi inte gå in på. Men frågor om socialpolitik och miljöpolitik skall social- och miljöutskottet behandla. Vi kommer att kämpa för att den sociala trygghet som råder i Norden och den ständigt bättre miljöpolitik som trots allt förs i Norden skall prägla integrationsprocessen med avseende på EG.

Schlaug: Herr president! Det var en oerhört märklig kommentar. Vi skall snart utarbeta en plan mot cancer. Det har med livsmedel att göra i allra högsta grad. Dessutom har vi alltså hört en socialdemokratisk företrädare säga att en fri marknad för kapitalet gör att vi får det bättre socialt. Detta är mycket märkligt.

Grethe Lundblad: Herr president! Överallt i de nordiska länderna har vi en marknadshushållning men med sociala förtecken – även med mer och mer miljöpolitiska förtecken. Den modellen tror jag att vi fortfarande vill hålla fast vid. Vi skall ta itu med marknadshushållningens avigsidor på det sociala området och på miljöområdet. Det vill vi göra i nordiskt samarbete. Jag hoppas att Birger Schlaug inte har en sådan bindel för ögonen

att han inte kan arbeta konstruktivt utan bara kan kritisera.

Social- och hälsovårdsminister **Helena Persola:** Herr president! De nordiska länderna står inför likartade problem då det gäller att förebygga och bekämpa cancer. Genom erfarenhetsutbyte och samarbete är det möjligt att uppnå allt bättre resultat. Sålunda är det nödvändigt att med kraft gå in för att förverkliga de förslag som ingår i handlingsplanen mot cancer.

De största möjligheterna då det gäller att bekämpa cancer står att finna i arbetet för att reducera rökningen i våra samhällen. Redan en skäligen framgång på detta område skulle ge bättre resultat än vad som enligt nu tillgänglig kunskap är möjlig att nå genom andra verksamhetsformer.

För närvarande används enorma resurser för att marknadsföra tobaken och man använder sig av allt mera sofistikerade metoder för att uppnå resultat. Det är också en fråga om en allt mera utbredd internationell verksamhet. Denna internationella marknadsföring hotar att spolia alla det arbete som nationellt läggs ner för att möta hoten. I Finland t.ex. kringgås bestämmelserna om förbud mot tobaksreklam via internationella kanaler.

Internationellt marknadsföringsarbete kan motarbetas enbart med hjälp av internationellt samarbete. Finland har strävat efter att i detta avseende kraftigt stöda WHO:s åtgärder på området. Det är också möjligt att uppnå resultat med nordiskt samarbete och detta arbete bör ytterligare effektiviseras. Verksamheten för att reducera rökningen utgör en central del av det arbete som det nya sekretariatet skall ta itu med.

Från finsk sida är vi beredda att påta oss ansvaret för ordnande av sekretariatsföresättningar i Finland för genomförandet av handlingsplanen.

Utan att för den skull vara pessimister kan vi konstatera att ändringar i åldersstrukturen och förbättrade vårdresultat ökar behovet av service inom hälsovårdssektorn. De begränsade möjligheterna att utbygga vårdutbudet ställer servicekapaciteten inför svåra påfrestningar. Under dessa förhållanden bör man fästa särskild uppmärksamhet vid utvecklandet av vårdpraxis.

I hithörande frågor kan de nordiska länderna säkert lära av varandra. Det kommer också att finnas möjligheter att gå in för arbetsfördelning vid värden av de mest sällsynta och de mest krävande fallen.

Screening i syfte att i ett så tidigt skede som möjligt konstatera förekomsten av cancer utgör en verksamhetsform som man ställer stora förväntningar på. Omfattande verksamhetsformer kan tillämpas först sedan man erhållit vetenskapligt bindande bevis för nytan med dessa. Systematisk försöksverksamhet och därtill knuten vetenskaplig evaluering vore också de uppgifter för det samnordiska sekretariat som föreslagits att förverkliga de intentioner som inrymts i handlingsplanen.

Leppänen: Herra presidentti! Puhun suomeksi, koska tulkit osaavat kääntää paljon paremmin kuin minä.

Pohjoismaissa on pystytty luomaan hyvin korkea tavaroiden ja palvelusten kulutukseen perustava elintaso. Sosiaaliturvajärjestelmät ovat muodollisesti kattavat. Kaikille on periaatteessa turvattu elämisen aineelliset edellytykset.

Kuitenkin monenlaista hätää ja puutetta esiintyy edelleen. Ns. väliinpuotoajien auttamiseksi näyttäväst hyvätkin kokonaisvaltaiset järjestelmät olevan aika tehottomia. Viittaan vaikkapa Suomen osalta asunnottomien tilanteeseen: vuosien suunnittelun ja puhumisen jälkeen tilanne on edelleen lähes alkutilassa, konkreettisia ratkaisuja ei ole saatu aikaan.

Toinen suuri ongelma on siinä, että kollektiiviseen tasa-arvoajatteluun perustuva lainsäädäntö ja puhtaaseen virkamiestoimenpäänoon perustuva käytännön toteutus eivät jätä paljonkaan tilaa yksilön omille vapaille valinnoille.

Hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa näen kaksi olennaista lähtökohtaa:

1. Lainsäädäntö on uudistettava perusteiltaan niin, että lähtökohtana on sosiaalisten ja taloudellisten perusoikeuksien toteuttaminen. Yksilöllä on subjektiivisia oikeuksia yhteiskuntaa kohtaan. Esimerkkeinä keskeisistä oikeuksista mainittakoon:

- oikeus työhön
- oikeus kotiin
- oikeus perustoimeentuloturvaan

2. Hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita on

muutettava niin, että yksilö voi tehdä elämänsä koskevilla ratkaisuilla vapaita, aitoja valintoja. Yksilöllä tulee olla todellinen itsemääräämisoikeus. Tämä muutos lähtee pääasiassa ihmisistä itsestään. Todellinen vallankumous lähtee aina liikkelle yksilöiden pystyttyä tiedostamaan todellisen vaihtoehdon paremmuuden.

Hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa en näe mitään muuta parempaa vaihtoehtoa kuin yksilön vapaan valinnan toteutumisen elämänsä koskevilla ratkaisuilla.

Kasvavan tiedon ja reaaliajassa tapahtuvan tiedonvälityksen maailmassa poliitikoilla ja suunnittelijoilla ei ole sen syvempää viisautta kuin ihmisellä itsellään.

Pohjoismaisen yhteistyön tehtävänä tulee olla edistää uusien mahdollisuuksien luomista yksilöille parempaan elämään. Tässä työssä tarvitaan uusia ajatuksia. Pelkät selvitykset ja tutkimukset sekä komiteat eivät riitä

Leppänens anförande i svensk översättning:

Herr president! Jag talar finska eftersom tolkarna kan översätta mycket bättre än jag.

I Norden har man kunnat skapa en mycket hög levnadsstandard, som bygger på konsumtion av varor och tjänster. Socialskyddssystemet är formellt täckande. I princip har alla garanterats livets materiella förutsättningar.

Dock finns det fortfarande nöd och brist av många slag. För att man skall kunna hjälpa dem som hamnar mellan olika system, förefaller till och med goda övergripande system vara tämligen ineffektiva. Jag vill hänvisa exempelvis för Finlands vidkommande till den situation som de bostadslösa lever i. Efter att man i årtal har planerat och talat om saken är situationen fortfarande nästan densamma som i utgångsläget, några konkreta lösningar har man inte åstadkommit.

Ett annat stort problem är att lagstiftning som grundar sig på kollektivt jämlikhetstänkande, och det praktiska genomförandet på basen av renodlad verkställighet genom myndigheter ger inte speciellt mycket utrymme för individens egna fria val.

När det gäller att reformera välfärdssamhället kan jag se två väsentliga utgångspunkter:

1. Lagstiftningens grunder bör reformeras så att utgångspunkten är förverkligandet av de sociala och ekonomiska grundrättigheterna. Individerna har subjektiva rättigheter gentemot samhället. Som exempel på de centrala rättigheterna skall följande nämnas:

- rätt till arbete
- rätt till hem
- rätt till grundläggande utkomstskydd.

2. Välfärdssamhällets strukturer bör ändras så att individerna kan göra fria, äkta val i avgöranden beträffande sitt liv. Individerna bör ha en verklig självbestämmanderätt. Denna förändring utgår i huvudsak från människorna själva. En verklig revolution har alltid sin utgångspunkt i att individerna kunnat bli medvetna om att ett verkligt alternativ är bättre än något annat.

När det gäller att reformera välfärdssamhället kan jag inte se något annat bättre alternativ än att individens fria valmöjligheter förverkligas i avgöranden beträffande hennes eget liv.

I en värld där kunskapen ökar och där informationsförmedlingen sker i realtiden har varken politikerna eller planerarna en djupare insikt än de vanliga människorna själva.

Det nordiska samarbetet bör ha till uppgift att medverka till att det skapas nya möjligheter till ett bättre liv för individerna. I detta arbete behövs nya idéer. Det räcker inte enbart med utredningar och undersökningar eller kommittéer.

Social- och hälsovårdsminister **Tarja Halonen**: Herr president! Samtliga nordiska länder har varit med om att antaga WHO:s långsiktiga program Hälsa för alla år 2000. Ett av målen är att medlemsländerna går in för att eftersträva att minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000. Målsättningen är ambitiös och utgör en klar utmaning för samtliga nordiska länder då det gäller att ta ställning till de nationella åtgärder som krävs för att tillmötesgå målsättningen. För Finlands vidkommande kan noteras att regeringen redan vidtagit en rad åtgärder för att möjliggöra en mera långsiktig politik för att minimera de skador som förorsakas av alkohol, såväl sociala, medicinska som ekonomiska skador som registreras i våra samhällen. Regeringen har nyligen avgivit sin berättelse till riksdagen

angående utvecklingen på rusmedelsområdet. Berättelsen tar upp alla relevanta aspekter av alkoholmissbruket i Finland och medel för att reducera missbruket. Härigenom bereds riksdagen tillfälle att ta ställning till alkoholpolitiken i hela dess vidd, åtminstone en gång varje år.

Herr president! Det statliga alkohol- och narkotikarådet inledde sitt arbete senaste år under mitt ordförandeskap. Rådet är till sin karaktär ett rådgivande organ som skall ta ställning till planering samt utvecklande och förverkligande av rusmedelspolitiken. Rådet fungerar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. Något nationellt aktionsprogram har ännu inte antagits av den finska regeringen. Däremot har en statlig kommitté, den så kallade 1987-års alkoholkommitté i slutet av januari detta år avgivit ett omfattande betänkande om samhällsförändringen och alkoholpolitiken. Kommittén hade i uppdrag att utreda den förda alkoholpolitikens samhällskonsekvenser samt att bedöma konsumtionsvarornas utveckling och effekterna av olika samhällsfaktorer och förändringar såväl på alkoholbruket som på uppkomsten av alkoholrelaterade skador och problem. Kommittén ålades även att utarbeta ett förslag till hur den finska alkoholpolitiken skall utvecklas. Betänkandet har sänts ut på remiss till en rad centrala organ. Regeringen själv har ännu inte tagit ställning till de frågor som tagits upp av 1987-års alkoholkommitté men kommer att göra det så snart remissorganen avgivit sina yttranden och regeringen beretts tillfälle att dryfta hithörande frågor ur ett helhetsperspektiv. Vi har redan kunnat notera att man i vissa nordiska länder lyckats med uppgiften av stävja konsumtionsökningen och i ett av länderna har man till och med lyckats minska alkoholkonsumtionen från ett år till ett annat. Detta är en utmaning som seriöst bör mötas av andra nordiska länder.

Herr president! Några ord också om handikappolitiken. Social- och hälsovårdsministeriet i Finland har i ett utlåtande angående möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade hänvisat till det nya samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, som ger antydningar om på vilket sätt samarbetet på handikappområdet kunde utvecklas ytterligare. Det nordiska samarbetet på hjälpm-

delsområdet har följt två huvudlinjer. Den ena går ut på att förbättra hjälpmedelskvaliteten genom testnings- och informationssamarbete, förhindra orimliga priser och sprida kunskap om utbudet. Den andra huvudlinjen går ut på att tillvarata tekniken, speciellt data- och informationsteknologins möjligheter vid utvecklandet av nya hjälpmedel. I det aktuella förslaget presenteras en tredje verksamhetslinje som syftar till att skapa ett gott nordiskt system för hjälpmedelsförsörjning. Förslaget är intressant och värt att utredas närmare. Från finsk sida har vi varit beredda att kraftigt stödja ett förslag som behandlats inom socialpolitiska kommittén och som går ut på att man inrättar en enhet inom nordiska nämnden för handikappfrågor som får till uppgift att befrämja nordiskt utvecklingsarbete för de handikapphjälpmedel som grundar sig på utnyttjande av högteknologi samt att utveckla samarbetet och arbetsfördelningen i de nordiska länderna på området.

Finland har också ställt nationella resurser till förfogande för ett dylikt projekt.

Herr president! Ganska många har vidrört frågan om EG och också den sociala dimensionen. Eftersom diskussionerna inom EG:s ram ännu inte slutförts angående den sociala dimensionen bör frågeställningen aktualiseras i olika sammanhang i syfte att föra fram de nordiska dimensionerna av socialpolitiken. Från finsk sida har vi velat vara talesmän för utvecklandet av välfärdssamhället i samband med integrationsutvecklingen. Vi anser att man också bör agera just på nordisk basis för att dra nytta av erfarenheterna man vunnit för att påverka utvecklingen i Europa. Vi har inte enbart att göra med ekonomisk-politiska realiteter utan även med andra samhällssektorer, som bör beaktas i lika hög grad.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För rekommendationen röstade:

Hanne Andersen, Claes Andersson, Len-nart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fa-

gerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Gut-tormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moila-nen, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Be-rit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svens-son, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Por-teinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Birger Schlaug avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Jo Ben-kow, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Mary Eide, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Lauri Metsämäki, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Harald Syn-nes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland och Lars Wer-ner.

Yttrandet hade sålunda antagits med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

3

B 96/s: Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer och D 1989/19/1987/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1987/s: angående handlingsprogram mot cancer

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit,

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan mot cancer i enlighet med ministerrådsförslag B 96/s och med hänsyn tagen till social- och miljöutskottets synpunkter.

2. Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 19/1987 till handlingarna och anser att rekommendationen för rådets del är slutbehandlad.

Anna-Kaarina Louvo (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Ministerrådsförslaget om en nordisk handlingsplan mot cancer syftar till att stödja nationella insatser för att minska den väntade dödligheten i cancer med 15 % fram till år 2000 samt att förbättra livskvaliteten för dem som drabbas av cancer. Detta betyder att man med massiva insatser kan rädda 8000 människors liv i Norden fram till år 2000. Därför bör insatserna mot cancer ges högsta prioritet i Norden och i hela världen.

Jag vill i detta sammanhang betona att det är viktigt att patientorganisationerna ges en aktiv roll i arbetet.

Ministerrådsförslaget ger hög prioritet åt förebyggande insatser. Detta stämmer ju också väl med WHO:s program "Hälsa för alla år 2000" som betonar miljöns och livsstilens betydelse som orsaksfaktorer. Jag vill i detta sammanhang ta upp i synnerhet tobaksrökningen bland de främsta orsaksfaktorerna. Och då menar jag också den passiva rökningen. Jag konstaterar med tillfredsställelse att handlingsplanen uppräknar flera åtgärder för att minska tobaksbruk. Tobaksrökningen får en särställning som en påverkbar faktor, där orsakssambandet med cancer anses ha helt klarlagts, även om annars endast ett fåtal orsaksfaktorer kan identifieras med säkerhet.

Tobaksrökningen har ökat enormt bland flickor och kvinnor, vilket är oroväckande med tanke på bröst- och livmodercancer. Likaså har användningen av snus och tuggtobak ökat oroväckande bland unga och idrottsmän. En omfattande informationskampanj om tobaksrökningens risker måste sättas i gång. Rådet har redan flera gånger tidigare tagit upp dessa frågor t.ex. i samband med rekommendationen nr 11/1988 om rökfrä-

miljöer. Likaså har man dokumenterat att alkoholkonsumtionen ökar risken för cancer i munhåla, svalg, matstrupe och lever. Här vill jag hänvisa till medlemsförslaget om minskad alkoholkonsumtion, som snart behandlas här. Däremot har man inte lika bra dokumenterat sambandet mellan kosthåll och cancer, men man vill rekommendera minskning av fettintaget och ökad konsumtion av fiber, grönsaker och frukter.

Handlingsplanen tar upp olika slag av joniserande och annan strålning, t.ex. radon, som orsakar cancer. Anmärkningsvärt är att ministerrådet inte nämner uttunnningen av ozonskiktet som cancerogen faktor.

Herr president! Jag vill i detta sammanhang understryka insatser för att bevara ozonskiktet genom att vi minskar användningen av freoner och andra ozonnedbrytande ämnen.

Herr president! Social- och miljöutskottet hemställer att ministerrådet antar handlingsplanen mot cancer med hänsyn tagen till social- och miljöutskottets synpunkter. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Socialminister Hultström: Herr president! Statistiken säger att var fjärde nordisk medborgare insjuknar i cancer någon gång under sitt liv. Om det inte tas nya initiativ för att bekämpa cancersjukdomarna, så kommer de att fortsätta öka. Prognoser tyder på att år 2000 kommer detta att gälla var tredje nordbo. Detta betyder att den enskilde medborgaren blir utsatt för ökade risker att få cancer någon gång under sin livstid.

Som ett led i att hejda denna utveckling har det utarbetats en nordisk handlingsplan mot cancer. Det har kommit på min lott att i korthet presentera de planer som Nordiska ministerrådet godkänt för att förstärka insatserna mot cancersjukdomarna i Norden.

Handlingsplanens huvudsyfte är att minska överdödligheten i cancer i Norden och skapa bättre livskvalitet för dem som inte kan botas. Man anser det möjligt att genom ökade preventiva insatser, screening och tidig diagnostik och behandling samt ökad utbildning och forskning minska dödligheten i cancer i de nordiska länderna med 15 procent före år 2000.

Utformningen av handlingsplanen präglas

något av den korta tid som stått till förfogande för att ta fram den. Ministerrådet valde att i planen redovisa läget på cancerområdet i Norden och avgränsa de områden som särskilt lämpar sig för gemensamma insatser. Det är sedan en uppgift för den kommande styrgruppen för handlingsplanen att under det första av de fyra åren som planen är tänkt löpa ge den en mera konkret utformning. I handlingsplanen läggs huvudvikten vid att utveckla cancerepidemiologi som underlag för förebyggande arbete och utbildning. I dag finns det redan många gemensamma nordiska aktiviteter inom området. Handlingsplanen skall dels stödja dessa, dels ta fram nya initiativ.

Det förebyggande arbetet skall främst inriktas på att få ner bruket av tobak, vilket anses vara den viktigaste vägen att få ner cancer. Andra områden för att minska cancer är bättre kostvanor, minskat bruk av alkohol, undvikande av kraftigt solande samt att få bort cancerframkallande ämnen i miljön och på arbetsplatserna.

Forskningen kring prevention av cancer och behandling av cancersjukdomar står på en hög nivå i de nordiska länderna. Då varje land emellertid har begränsade resurser och begränsat befolkningsunderlag, kan ett nordiskt forskningssamarbete på dessa områden med fördel komplettera nationella insatser.

Ministerrådet vill också peka på de positiva resultat man får genom screening för livmodercancer och bröstcancer. För dessa cancerformer framstår det klart att väl genomförda screening-program kan medföra lägre dödlighet i cancer i vissa åldersgrupper. Det är för närvarande oklart i vilken utsträckning detta gäller för andra typer av cancer. Förbättrade möjligheter till tidig diagnostik och behandling är emellertid en av förutsättningarna för att få ner den förväntade dödligheten i cancer.

På utbildningsområdet vill ministerrådet initiera kunskapsutbyte och förstärka utbildningen av personal inom cancervården, bl.a. med samarbete om specialkurser för läkare, sjuksköterskor, psykologer och psykiatrer. Detta anses viktigt eftersom bristen på specialiserad personal har varit ett allvarligt hinder för utvecklingen av cancervården i Norden.

Ministerrådet planerar att upprätta ett sekretariat för att koordinera det praktiska ge-

nomförandet av handlingsplanen. Det är dock inte tänkt som någon självständig institution. Man vill endast lägga sekretariatsfunktionen vid någon befintlig statlig myndighet eller institution. Vid genomförandet av planen skall man också i största möjliga utsträckning utnyttja befintliga institutioner inom cancerområdet i Norden.

Handlingsplanen kommer att genomföras i en aktiv samverkan med Nordisk cancerunion och de nationella cancerföreningarna. Nordisk cancerunion kommer också att bistå med sekretariatshjälp vad gäller de delar av planen som rör cancerföreningarna.

Ministerrådet har avsatt 700 000 danska kronor till handlingsplanen 1989 och skisserat budgetramar för 1990–92. Medelsbehovet kommer däremot att prövas på nytt för de återstående åren. Dessutom är det öppet för finansiering från andra håll av enskilda arbetsuppgifter.

Herr president! Det är ministerrådets förhoppning att med denna gemensamma insats kunna bidra till att minska dödligheten i cancer i Norden. Dessutom är det inte mindre viktigt att tillförsäkra de patienter, som inte kan botas, bättre livskvalitet under deras återstående liv. Låt oss hoppas att vi därigenom kan komma några steg närmare WHO:s målsättning, "Hälsa för alla år 2000"!

Schlaug: Herr president! Det vi skall behandla är en handlingsplan mot cancer. En handlingsplan måste naturligtvis gälla hur man skall göra för att folk skall undgå att få cancer, men vad ministerrådet nu har redogjort för är hur man skall få dem som får cancer att inte dö i den. Då är det inget handlingsprogram mot cancer. Man inriktar sig liksom på fel plan. En handlingsplan mot cancer måste vara en plan för hur man skall undvika att få cancer.

Detta är viktigt, eftersom vartannat barn i våra storstäder beräknas få cancer under sin livstid och 1,5 miljoner människor i Norden kommer att få cancer de närmaste tio åren.

Det är då viktigt att tala om vilka åtgärder man skall vidta för att minska cancerutvecklingen och inte bara för att minska antalet dödsfall. Att få cancer är att mista en stor del av livet, även om man överlever.

Ministerrådet säger att tobaksrökning ger

cancer och att vi skall minska på rökningen. Det har vi hört i 10–20 år. Det vore bra om ministerrådet lade fram åtminstone elementära förslag, t.ex. om förbud mot tobaksreklam i Norden eller stopp för skattefri tobak på färjorna mellan de nordiska länderna och kanske en gemensam nordisk lagstiftning om rökfri barnomsorg. Vi vet ju att barn drabbas hårt av passiv rökning. Detta är elementära krav som vi borde kunna enas om.

När det gäller kosten får vi veta att vi bör äta mindre fet mat. Det är ingen nyhet. Det vore bättre att man klart sade att vi skall ha ett gemensamt nordiskt förbud mot nitrat- och nitrittillsatser i livsmedel. Debatten om det har pågått i snart 20 år, och ännu har vi inte ett sådant förbud. Man kan införa nollgräns för bekämpningsmedel i livsmedel, dvs. lägga om jordbruket radikalt mot ett biologiskt jordbruk så att man inte får i sig pesticider, som förmodligen ger mycket cancer.

Här kan alltså samhället lagstifta så att människor slipper få cancer. Det är det som en plan mot cancer skall innehålla.

Vi vet att mellan 1 000–2 000 – det är lite variation mellan åren – nya kemikalier kommer ut i Norden. De flesta är fullständigt otestade. Man vet ingenting om de enskilda ämnena och naturligtvis inte heller om kombinationseffekter. Om detta säger ministerrådet ingenting, för det är känsligt för vårt kemikaliesamhälle eftersom det kan leda till att den ekonomiska tillväxten möjligtvis avtar.

Vad gäller strålning är det bra att man tar upp riskerna med radon. Men dem har vi också diskuterat i snart 15 år. Ministerrådet kan inte ens lägga fram ett förslag om vilka gränsvärden som skall gälla i Norden. Varje år dör 1 000 människor bara i Sverige på grund av radon. Det har varit känt i 15 år.

Att vartannat barn i storstäderna kommer att få cancer under sin livstid beror framförallt på bilismen. Ministrarna borde ha lagt fram ett kvalitetskrav på luften i storstäderna. Om vi får mer luftföroreningar än normerna säger, måste man minska bilismen och stänga tillfarter. En halv miljon människor i Norden arbetar eller bor i miljöer som har större föroreningar än vad WHO anser acceptabelt. Det här borde framgå av ministerplanen.

Som grön politiker kan jag inte acceptera att det som föreslås skulle vara en handlings-

plan mot cancer, för det är det inte. Det är möjligen en handlingsplan för hur man skall slippa dö i cancer. Men att få cancer är också att dö litet, och därför tänker jag inte rösta ja till planen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Hanne Andersen, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelled, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsaard och Birger Schlaug *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Claes Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Atli P. Dam, Mary Eide, Eiður Guðnason, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Lars Werner och Þorsteinn Pálsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt B, bifölles.

4

B 97/s: Ministerrådesförslag om nordisk arbetsmiljökonvention

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta en nordisk arbetsmiljökonvention i enlighet med ministerrådsförslag B 97/s samt med beaktande av social- och miljöutskottets synpunkter.

Lilli Gyldenkilde: (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Jeg vil gerne sige tak til Nordisk Ministerråd for det fremlagte ministerrådsforslag om en nordisk arbejdsmiljøkonvention. Hermed imødekommes et længe næret ønske fra Nordisk Råd. Allerede i midten af 1970'erne fremførtes forslaget om en arbejdsmiljøkonvention over for Ministerrådet, som dengang afviste tanken.

Social- og Miljøudvalget fandt, at der var og er mange grunde, der taler for en konvention, ikke mindst det fællesnordiske arbejdsmarked, hvor det forekommer naturligt, at arbejdstagerne møder samme bestemmelser og regler om arbejdsmiljøet overalt i Norden.

Også konkurrencemæssige grunde taler for, at der gælder strenge regler for arbejdsmiljøet i Norden.

Målet for harmoniseringsbestrebelserne må være at skabe positive forbedringer for arbejdstagerne. Herudover har Social- og Miljøudvalget peget på betydningen af en ensartet arbejdsmiljølovgivning for at opnå balance på arbejdsmarkedet, og sidst, men ikke mindst, har vi lagt vægt på, at med en arbejdsmiljøkonvention i hånden står vi stærkere i Norden, når vi optræder i internationale sammenhænge.

Når vi betragter den europæiske udvikling henimod det indre marked i 1991 og på bestrebelsene på europæisk, men efterhånden

også på nordisk plan at afskaffe tekniske handelshindringer, er det meget vigtigt, at vi her i Norden manifesterer en enighed om at ville fremhæve de nordiske landes ambitioner om et godt og sikkert arbejdsmiljø. Frygten for, at de europæiske harmoniseringsbestrebelses skal føre til lavere arbejdsmiljøkrav end tidligere, er der, og her er det uhyre vigtigt, at vi står stærkest i Norden, hvor vi så vil få mulighed for aktivt at påvirke de europæiske bestrebelses i positiv retning.

Vi har hæftet os ved, at gennemførelsen af det indre marked i EF med den tekniske harmonisering skal ske ved en passende afvejning af økonomiske hensyn og hensynet til arbejdstageres sikkerhed og sundhed – den såkaldte sociale dimension – og at kravene til arbejdstageres sikkerhed og sundhed skal harmoniseres på et stadigt stigende niveau og ske i form af minimumsdirektiver – jeg gentager: i form af minimumsdirektiver.

Der er god grund til at understrege betydningen af den sociale dimension. Derfor havde vi også i udvalget gerne set, at konventionsudkastets oprindelige formulering i artikel 4 om at tilpasse arbejdsmiljøkravene til det, der gælder i de lande i Norden, der stiller de højeste krav til arbejdsmiljøet på forskellige områder, var blevet fastholdt. Den nuværende formulering om, at målsætningen med samarbejdet skal være løbende at forbedre arbejdsmiljøet og at harmonisere reglerne på et kvalitativt højt niveau, finder vi indebærer en svækkelse. Vi skal derfor foreslå, at Ministerrådet vender tilbage til den oprindelige formulering af artikel 4. Vi finder, at dette principielle spørgsmål har betydning både for de videre drøftelser om samarbejdet i Europa og for bedømmelsen af spørgsmålet om grænseværdier i det kommende miljøarbejde.

Med disse ord, hr. præsident, skal jeg i øvrigt henvise til Social- og Miljøudvalgets betænkning og henstille, at man vedtager den foreslåede rekommandationstekst om at antage arbejdsmiljøkonventionen i overensstemmelse med ministerrådsforslaget og Social- og Miljøudvalgets bemærkninger hertil.

Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén: Herr president! De nordiska länderna har spelat en framträdande roll i den internationella arbetsmiljöpolitiska utvecklingen.

Det finns flera skäl varför vi haft en gynnsam utveckling i de nordiska länderna. Forskningen har legat långt framme och har tillmätts stor betydelse vid värderingen av hälsoriskerna. Den politiska enigheten om att slå vakt om arbetsmiljön har varit stor.

Samspelet mellan arbetsmarknadens parter har varit gott och fruktbarande. Allmänhetens växande medvetenhet om arbetsmiljöns betydelse har skyndat på och främjat utvecklingen.

I alla de nordiska länderna lägger vi stor vikt vid en sund och säker arbetsmiljö. Reforminsatser från samhällets och arbetsmarknadsparternas sida har också fört med sig att förhållandena i dag ur många synpunkter är vida bättre än för några decennier sedan. Samtidigt kan man emellertid konstatera att forskningen och den ökande vakenheten gör att det ständigt avslöjas nya eller tidigare icke kända samband mellan förhållandena i arbetslivet och ohälsa.

Diskussionerna om avskaffande av tekniska handelshinder berör i hög grad också arbetsmiljöområdet. Frågeställningen är inte ny men har aktualiserats genom de målinriktade ansträngningarna inom EG och EFTA att undanröja sådana hinder.

Ett fortsatt nära och vidare utvecklat samarbete mellan de nordiska länderna framstår därför i dag som mer önskvärt och nödvändigt än någonsin.

Herr president! En nordisk konvention, som slår fast de gemensamma målen och strävandena på arbetsmiljöområdet, blir en god hjälp när det gäller att gentemot omvärlden hävda den nordiska synen i arbetsmiljösammanhang, bl.a. i det framtida normerings- och standardiseringsarbetet.

Det känns mycket tillfredsställande att kunna konstatera att det varit möjligt för regeringarna i de nordiska länderna att ena sig om det förslag till nordisk arbetsmiljökonvention som nu föreligger. Jag beklagar att förslaget har presenterats så sent att social- och miljöutskottet tvingats att arbeta under tidspress. Vi har emellertid inom ministerrådet varit ytterst angelägna om att förslaget skulle föreläggas årets session. Utskottet har, liksom arbetsmarknadens parter, aktivt följt arbetet med att ta fram konventionen.

Partsamverkan är av stor betydelse för en gynnsam utveckling av arbetsmiljön. Minis-

terrådet har därför i en särskild artikel slagit fast dess betydelse.

En av parterna, Nordens fackliga samorganisation, har därefter i en skrivelse till ministerrådet begärt att detta samarbete ytterligare skall konkretiseras i ett formellt trepartsorgan på nordisk nivå. En liknande begäran har också framförts vad gäller samråd på arbetslivs- och arbetsrättsområdet inom arbetsmarknadspolitiken.

Ministerrådet ser positivt på möjligheterna att ytterligare fördjupa det samarbete som redan i dag finns mellan arbetsministrarna och arbetsmarknadens parter. Denna fråga bereds nu.

Jag är övertygad om att formerna för detta samarbete skall kunna utvecklas, förenklas och effektiviseras för arbetsmarknadsområdet i sin helhet.

Nordiska rådet har under en följd av år varit pådrivande i konventionsfrågan. Det är därför med särskild tillfredsställelse jag noterar den positiva inställningen till ministerrådsförslaget från social- och miljöutskottets sida. Endast på en punkt – artikel 4 – förordar utskottet en skrivning som enligt utskottets mening ger artikeln ett starkare innehåll.

Utskottets uttalande ligger i linje med de påpekanden som gjorts från fackligt håll om den oro man känner för att en harmonisering lätt skulle kunna leda till en koordinering på lägsta gemensamma nivå.

Jag vill framhålla att ministerrådet med den föreslagna texten avsett att klart markera de nordiska regeringarnas gemensamma strävanden att fortlöpande arbeta för en förbättrad arbetsmiljö. Som i flera sammanhang berörts under konventionsarbetet skall det inte handla om att det land som har de lägsta kraven. Att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna i Norden på en kvalitativt hög nivå lämnar, enligt mitt förmenande, inget utrymme för kompromisser eller för försämrade och dåliga lösningar.

Jag hoppas att vi omgående efter Nordiska rådets möte kan påbörja ratifikationsarbetet i våra länder.

Schlaug: Herr president! Det står i artikel 4: "Målsättningen med samarbetet skall vara att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna på en kvalitativt hög

nivå. I regelsamarbetet skall hänsyn tas till nordiska och andra internationella strävanden att undgå handelshinder.”

Jag skulle vilja ha ett klart besked – ja eller nej – om detta innebär att ministerrådet anser att man vid en harmonisering t.ex. med EG kan acceptera att arbetsmiljöregler i något nordiskt land blir lägre än i dag.

Grethe Lundblad: Herr president! Nordiska rådets beslut om en nordisk arbetsmiljökonvention är ett viktigt och framtidsinriktat beslut, en milstolpe i arbetet på en helt gemensam arbetsmarknad.

Tanken på gemensamma nordiska krav på arbetsmiljö och en likartad arbetsmiljökontroll väcktes av den nordiske byggnadsarbetarbasen Knut Johansson på 1970-talet. Han var en mångårig och intresserad medlem av Nordiska rådet, och jag vet att han gläds över dagens beslut. Byggnadsarbetarna flyttar ju ofta sina arbetsplatser över gränserna, och deras arbetsmiljö hör till de mest riskfyllda.

I Sverige har vi just nu en intensiv debatt om arbetsmiljön, eftersom långtidssjukskrivningen till följd av arbetsskador och arbetsjukdomar ökar starkt. Socialdemokraterna håller på att infria sitt vallöfte om att sanera arbetsförhållandena för de 400 000 farligaste jobben. Därför hälsar vi med glädje ministerrådets förslag till arbetsmiljökonvention. Dess artikel 2 ger en fyllig bild av de många målsättningar man nu skall infria.

Trots att man i artikel 4 inte nått upp till principen att följa det bästa landets policy – jag hoppas det kan bli verklighet snart – vill jag tacka den ämbetsmannagrupp som i ett fint samarbete med utskottets medlemmar har arbetat hårt på att få fram en god konvention och få regeringarna att samlat ställa upp bakom den. De har gjort ett bra jobb trots ofta svåra arbetsförhållanden och motstånd från vissa arbetsgivare.

Jag tackar alltså regeringarna och ämbetsmännen för denna konvention.

Social- och hälsovårdsminister **Tarja Halonen:** Jag kommer att tala å arbetskraftsminister Puhakkas vägnar, eftersom han tyvärr är förhindrad. Jag är tacksam för denna möjlighet, eftersom jag helt delar min kollegas

synpunkter.

Kun konserniyhteistyöhön liittyvät vaikeudet ovat synkentäneet pohjoismaisen työelämäkeskustelun kuvaa, on aihetta erityisellä tyydytyksellä panna merkille työympäristösopimuksen valmistelussa saavutetut tulokset. Se seikka, että pohjoismaisten työministerien välillä nyt vallitsee Pohjoismaiden neuvoston käsiteltäväksi jätetystä työympäristöehdotuksesta yksimielisyys, antaa aiheen uskoa pohjoismaisen työelämäyhteistyön merkitykseen, ja tulevaisuuteen tästä edeskin päin.

On syytä korostaa, että sopimusehdotus nykyisessä asussaan ei ole ristiriidassa Euroopan yhdentymisen tähtävien pyrkimysten kanssa. Se on kuitenkin omiaan vahvistamaan Pohjoismaiden asemaa, kun pyritään puolustamaan ja edistämään niitä tavoitteita jotka Pohjolassa koetaan yhteisesti tärkeiksi. Se pyrkii yhdistämään voimavaroja ja saattamaan tämän yhteisen panoksen laajempaan käyttöön.

Sopimusehdotuksen 3. artiklaan sisältyvä periaate, jonka mukaan työympäristöä tulee kehittää samassa tahdissa muun yhteiskunnassa tapahtuvan teknisen ja sosiaalisen kehityksen kanssa, muodostaa samalla tukevan perustan tulevaisuuden työympäristötyölle. Tämän työn tulee sisältää fyysisen työsuojelun ohella psyykkistä työsuojelua ja työviihtyvyyttä, johon liittyy läheisesti myös työnteekijöiden oikeudet työpaikoilla ja työn pysyvyys.

Työympäristön kehittämiseen kuuluu lisäksi oleellisesti myös voimassa olevien säännösten noudattaminen ja niiden valvonta sekä niiden pitäminen ajan tasalla nopeistakin kehityksen tuomista muutoksista huolimatta.

On myös aihetta alleviivata sopimuksen johdantoon sisältyvää lähtökohtaa, jonka mukaan työ- ja elinympäristön läheiset liittymät tässä yhteydessä selvästi tunnustetaan.

Pohjoismaiden työelämässä ja työympäristössä on myös paljon sellaisia erityispiirteitä, jotka poikkeavat EY-maiden oloista. Esimerkiksi rakennus-, metsä- ja maataloustoihin sekä kuljetus- ja liikennetyöhön liittyy ongelmia, joita ei ole ollut tärkeätä ratkaista eteläisemmissä maissa. Pohjoismaiden asiantuntemus ja siihen perustuvat työsuojelustandardit tulee näissä kysymyksissä ylläpitää sillä

korkealla tasolla, joka on jo saavutettu. On syytä muistuttaa siitä, ettei Euroopan yhdenmisyteen tähtääviin suunnitelmiin sisälly mitään sellaisia vaatimuksia, jotka pakottaisivat meidät alistumaan huonompiin kompromisseihin työsuojelussa. Olen päinvastoin vakuuttunut siitä, että Euroopan yhteisön piirissä on valmiutta hyväksyä sellaisia korkeaan turvallisuustasoon perustuvia ratkaisuja, joita Pohjoismaissa on perinteisesti ylläpidetty. Työympäristösopimus luo osaltaan edellytyksiä tällaisen tavoitteen toteuttamiselle tarjoamalla pohjoismaisen mallin EY-yhteistyökeskusteluihin. Pohjoismainen yhteistyö työympäristön kehittämisen hyväksi voi myös parhaiten turvata sen, ettei meillä hyväksi koettuja työsuojeluratkaisuja ymmärretä muualla väärin kansallisiin näkökohtiin perustuviksi kaupanesteiksi.

Herr president! Det är också skäl att säga att man måste ge tillräckliga resurser till nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet.

Social- och miljöminister **Tarja Halonens** anförande i svensk översättning:

Jag kommer att tala å arbetskraftsminister Puhakkas vägnar, eftersom han tyvärr är förhindrad. Jag är tacksam för denna möjlighet, eftersom jag helt delar min kollegas synpunkter.

Eftersom svårigheterna med koncernfackligt samarbete har gjort bilden av den nordiska diskussionen om arbetslivet dystrare, är det skäl att med särskild tillfredsställelse notera de resultat som uppnåtts vid beredningen av den nordiska arbetsmiljökonventionen. Att de nordiska arbetsministrarna är eniga om förslaget till konventionen, som lämnats till Nordiska rådet för behandling, ger anledning att även framöver tro på vårt arbetslivssamarbete och dess framtid.

Det skall poängteras, att konventionsförslaget i sin nuvarande form inte står i strid med integrationssträvandena i Europa. Det bidrar till att stärka Nordens ställning när vi försöker försvara och främja de målsättningar som vi här i Norden anser vara viktiga. Dess syfte är att slå samman våra resurser och utnyttja denna gemensamma insats även för en bredare krets.

I förslagets 3:e artikel uttalas principen om att arbetsmiljön skall utvecklas i samma takt

som annan teknisk och social utveckling i samhället. Konventionen utgör också en stabil grund för framtidens arbetsmiljöarbete. I det skall utöver fysiskt arbetarskydd ingå också psykiskt arbetarskydd samt trivselfrågor, vilka även inbegriper arbetstagarnas rättigheter på arbetsplatsen och frågor angående arbetsplatsernas bestånd.

En väsentlig del av utvecklingen av arbetsmiljön är dessutom att man följer gällande föreskrifter och övervakar dem samt att man håller dem à jour även i samband med snabba förändringar.

Det är också skäl att understryka utgångspunkten i överenskommelsens inledning, som innebär att man i detta sammanhang klart medgett det nära sambandet mellan arbets- och levnadsmiljön.

Nordiskt arbetsliv och arbetsmiljö har också många specialdrag, som avviker från förhållanden inom EG. Inom t.ex. byggnadsbranschen, skogs- och jordbruk, transport och trafik ingår arbeten som är förknippade med sådana problem, som man inte behövt lösa i sydligare länder. Den nordiska sakkunskapen och de höga arbetarskyddsstandarderna skall i dessa frågor behållas på den höga nivå som vi redan nått. Det skall påpekas att i planerna om ett integrerat Europa ingår inte några som helst krav på att vi skulle behöva underkasta oss sämre kompromisser i arbetarskydd. Tvärtom är jag övertygad om att man inom EG är beredd att godta lösningar som bygger på en hög ambitionsnivå och som vi i de nordiska länderna traditionellt upprätthållit. Arbetsmiljökonventionen skapar förutsättningar för detta mål genom att ge en nordisk modell för samarbetsdiskussionerna med EG. Nordiskt samarbete i arbetsmiljöfrågorna kan bäst garantera att våra lösningar inom arbetarskyddet, som vi funnit fungera bra, inte på andra håll kommer att misstolkas som av nationella intressen påkallade handelshinder.

Herr president! Det är också skäl att säga att man måste ge tillräckliga resurser till nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet.

Schlaug: Herr president! Jag ställde en fråga till den svenska arbetsmarknadsministern. Eftersom jag inte fick något svar skall jag ställa samma fråga till dig.

I artikkel 4 står det: "Målsättningen med samarbeidet skall vara att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna på en kvalitativt hög nivå. I regelsamarbetet skall hänsyn tas till nordiska och andra internationella strävanden att undgå handelshinder."

Innebär detta att ministrarna anser att man vid en harmonisering t.ex. med EG kan acceptera att arbetsmiljöreglerna i något nordiskt land kan bli lägre än i dag?

Socialminister Jóhanna Sigurðardóttir: Hr. president! Ærede forsamling! Det nordiske arbeidsmarked er en av hjørnesteinene i det nordiske samarbeid. Island sluttet seg til det fellesnordiske arbeidsmarked i 1982, og en stor mengde islendinger har benyttet seg av muligheten for å bo og arbeide i grannelandene. Folk fra de andre nordiske land har også i stadig større grad søkt arbeid på Island. Sysesettingsstuasjonen på Island har inntil nylig vært den beste i Norden, med nærmest ingen arbeidsledighet.

En endret situasjon hersker nå på arbeidsmarkedet på Island, sammenholdt med de siste årene. Nå har vi en synbar arbeidsløshet som vi ikke har hatt lenge. Regjeringen har måttet ty til mange forskjellige tiltak for å forhindre stans av eksportbedrifter og for å forhindre ytterligere arbeidsledighet. Vanskelighetene har mange årsaker, og det kan nevnes at fiskefangsten er blitt mindre, samtidig som det har funnet sted prisfall på fiskeprodukter på islendingenes viktigste markeder.

Den endrede situasjon krever tiltak av myndighetene. Blant annet er det klart at de kommunale arbeidsformidlinger må styrkes, og i den forbindelse er det positivt å rette blikket mot den erfaring de andre nordiske land har gjort med slike institusjoners virksomhet.

Arbeidervern er nært tilknyttet arbeidsmarkedsspørsmålene, og her har vi islendinger nytt godt av det store pionerarbeid som er gjort i de andre nordiske land. Vi tar avgjort sikte på at arbeidervern og arbeidsmiljø ikke skal være dårligere på Island enn i de andre nordiske land.

Den nordiske arbeidsmiljøkonvensjon som foreligger under denne sesjon, understreker

ytterligere samarbeidet mellom de nordiske land på arbeidervernområdet. Den er egnet til å styrke arbeidervernet, og med samarbeid landene imellom på dette felt er vi bedre i stand til å bidra til utviklingen i arbeidervernsspørsmålene i verden. Avtalen vil bidra til samordning og hensiktsmessighet i undersøkelser og forskning.

Samarbeidsprogrammet som bygger på denne avtalen, skal så bidra til å styrke arbeidet med arbeidervernsakene, både i hvert enkelt land og på det nordiske plan.

Det har vært meget positivt under arbeidet hvor enige de nordiske regjeringene har vært om å oppnå et godt resultat på arbeidsmiljøområdet. Jeg vil her spesielt takke den svenske arbeidsministeren, Ingela Thalén, for hennes ledende rolle for å oppnå høy standard på det nordiske arbeidsmiljøet, og for at vi nå har en arbeidsmiljøkonvensjon som forutsetter et høyt nivå på dette området. Denne konvensjonen er så viktig ettersom andre land, f.eks. EF-land, har mindre krav til arbeidsmiljøområdet. Her har vi et bevis for at de nordiske land setter større krav til arbeidsmiljøet enn andre land.

Retten til arbeid og et godt arbeidsmiljø er grunnleggende rettigheter for ethvert individ. Det er mitt håp at de nordiske land vil ha den lykke å utrydde arbeidsløshet og utbygge ytterligere sunne arbeidsforhold og sikkerhet på arbeidsplassene.

Schlaug: Herr president! Ja, tredje gangen gillt då. Få se om den tredje ministern kan svara på samma enkla fråga. Jag har frågat en svensk minister, en finsk minister och frågar nu en isländsk. I artikkel 4 i arbetsmiljökonventionsförslaget står:

"I regelsamarbetet skall hänsyn tas till nordiska och andra internationella strävanden att undgå handelshinder."

Innebär detta att ministerrådet anser att man vid en harmonisering med t.ex. EG kan acceptera att arbetsmiljöregler i något nordiskt land kan bli mjukare än i dag?

Socialminister Jóhanna Sigurðardóttir: Den ordlyden som artikkel 4 har i dag, markerer de nordiske landenes felles anstrengelser for fortløpende å arbeide for et forbedret

arbetsmiljø.

Det er allerede sagt i dag at dette ikke handler om å følge de land som har de laveste kravene. Å oppnå en absolutt likeverdig arbeidsmiljøstandard med like bestemmelser forekommer vel optimistisk. Reglene gir i seg selv ikke noen garanti for et godt arbeidsmiljø. Mye skjer gjennom avtaler mellom partene. De historiske og samfunnsøkonomiske forholdene kan være ulike, og det fins også skilnader i tilsynspraksis. Dette gjør at de formelle reglene bare er én av de faktorer som innvirker på arbeidsmiljøet. Selv med en harmonisering av reglene i overensstemmelse med det som gjelder i de land som stiller de høyeste kravene, kommer skilnader til å bestå mellom landene. Å harmonisere på et høyt nivå må derfor være et dekkende uttrykk.

Schlaug: Herr president! Om jag tolkar detta svar rätt innebär det alltså att ministerrådet anser att man i vissa fall skall kunna sänka arbetsmiljökraven. Är detta rätt uppfattat?

I den gröna rörelsen i Norden är vi väldigt förvånade över att ministerrådet har framlagt detta förslag till nordisk arbetsmiljökonvention, eftersom fackets nordiska samarbetsorganisation inte tycker att förslaget är riktigt bra. Jag förstår inte hur socialdemokraterna och vänstersocialisterna kan acceptera detta förslag. Det fattas ju väldigt många grundläggande saker. Det kanske mest elementära kravet är att man i ett arbetsmiljöprogram måste slå fast att alla gränsvärden inom arbetsmiljön skall bli juridiskt bindande. Men detta slås inte fast.

Det borde även slås fast att anställda vid företag såsom enskilda individer alltid skall ha en rätt att veta vad de sysslar med, dvs. vad produkterna innehåller. Inte heller detta slås fast. Men det är ju faktiskt människor som det handlar om. Jag tror att det var Brecht som skrev: "De ropade efter arbetskraft, men det kom människor." Det är väldigt viktigt att komma i håg att det handlar om människor och inte bara om arbetskraft eller en produktionsfaktor.

Förhållandet till EG är mycket viktigt. Vi får inte sälja ut oss för det ensidiga kapitalets intressen. En fri kapitalmarknad leder till ökad storskalighet, ökad centralisering och

ökad anonymitet. Då blir det ännu viktigare att inte sälja ut människor genom dåliga arbetsmiljöregler.

Den svenska arbetarskyddsstyrelsen har förklarat att en anpassning till EG:s regler för arbetsmiljön medför kraftiga försämringar inom flera olika områden. Den svenska kemikalieinspektionen skriver: "EG-reglerna innebär t.ex. att flera lösningsmedel som kan medföra klar hälsorisk vid användningen inte bedöms såsom hälsofarliga."

I Danmark har cancermärkningen försämrats. Den har tagits bort beträffande t.ex. styren. Så får det inte vara.

Jag upprepar vad Brecht sade, och jag vänder mig då framför allt till socialdemokraterna och vänstersocialisterna: "De ropade efter arbetskraft, men det kom människor."

Jag yrkar avslag på arbetsmiljöprogrammet och hoppas att vi får se ett mycket bättre förslag till nästa år, där högsta standard i något land skall vara normgivande. Jag undrar vad Anker och Lilli och alla andra socialdemokrater egentligen gör. Genom att acceptera det nu föreliggande förslaget till arbetsmiljökonvention, som egentligen är till intet förpliktande, accepterar man fortsatt mord med statligt tillstånd.

Lilli Gyldenkilde: Jeg skal sige tak til Birger Schlaug for de gentagne spørgsmål, og nu lykkedes det endelig at stille et spørgsmål, så jeg fik lejlighed til at komme tilbage på talerstolen.

Det er jo rigtigt, at arbejdsmiljøkonventionen ikke er god nok. Jeg er fuldstændig enig. Der kan være masser af ting, som man kan kritisere i den, men det er et skridt på vejen. Der skal så udarbejdes handlingsplaner efterfølgende, og der skal være tale om, at parterne skal ind. Det vil sige, at løntagerne selv skal være med til at påvirke denne udvikling til det bedre, og jeg vil ikke stemme imod noget, hvor løntagerne siger, at de meget gerne vil med ind. Vi har i dag fået et svar her fra ministeren, Ingela Thalén, om at parterne i meget høj grad skal med ind her, og så ser man altså ikke, at venstresocialisterne går imod.

Vi har overvejet, om vi skulle afstå fra dette, fordi det ikke er godt nok, men er blevet enige om, at man ikke kan lade det

ligge, fordi det ikke er godt nok, men må arbejde aktivt for at gøre det bedre. Jeg glæder mig til et godt samarbejde med hr. Birger Schlaug. Jeg har indtil videre ikke rigtig hørt forslagene, men jeg er sikker på, at de kommer.

Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén: Herr president! Jag skall inte upprepa vad Lilli Gyldenkilde sade. Jag tror att den nordiska fackföreningsrörelsen skulle bli utomordentligt förskräckt om Nordiska rådet följde Birger Schlaugs uppmaning, nämligen att avvisa Nordiska ministerrådets förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention – speciellt med tanke på att Nordiska rådets parlament under så många år har drivit frågan om en arbetsmiljökonvention.

Denna konvention är principiellt inriktad och skall följas av ett samarbetsprogram. I detta samarbetsprogram kommer det att föreslås ett mycket nära samarbete, inte minst med den fackliga rörelsen.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det inte finns många områden i Norden som vi har kommit så långt på som just arbetsmiljöområdet, när det gäller att fastställa gemensamma kriterier för bedömningar inom t.ex. de områden som Birger Schlaug berörde.

Schlaug: Herr president! Vad innehåller denna arbetsmiljökonvention konkret? Jag hittar inte mycket. Det står emellertid t.o.m. att man kan tänka sig att minska kraven vid en EG-anpassning. Så står det faktiskt, och jag förstår fortfarande inte hur vänstern kan acceptera detta. Det är nödvändigt att ta i litet hårdare. Vi accepterar inte någon minskning av arbetsmiljökraven på grund av EG-anpassningen.

Miljöcentrum i Sverige har räknat ut att 50 % av alla för tidiga dödsfall i åldersgruppen 45–69 år orsakas av arbetsmiljön. Då kan man inte ta så lättvindigt på detta.

Alsaker: Hr. president! En arbetsmiljökonvensjon legger grunn for fremtidige felles bestrebelser på dette området. Og målsettingene for regelsamarbeidet er selvfølgelig at man fortløpende skal forbedre arbeidsmiljø-

et. Det legges jo i bunnen i dette at man skal utarbeide samarbeidsprogrammer og handlingsprogrammer når det gjelder arbeidsmiljøet. Så jeg kan ikke skjønne den enorme pessimismen til Birger Schlaug. Det må jo være fint at man nå har fått en arbeidsmiljøkonvensjon. Så har man en grunn å stå på, og så skal man fortsatt arbeide videre med dette.

Schlaug: Herr president! Problemet är ju att detta inte är någon grund att stå på. Det sägs ju t.o.m. att man kan tänka sig att acceptera försämrade villkor vid en EG-anpassning.

Kaj Poulsen: Fru præsident! Jeg synes, at det skal noteres, at ikke mindst fra Danmarks side har vi haft et ønske om at få den her konvention gennemført, fordi vi fra danske parlamentarikers side har ønske om at få bundet os op på en konvention, der traditionelt miljømæssigt ligger på et betydelig højere niveau, end man kan se i EG.

Vi har tradition for, og vi har erfaring for, når reglerne skal udfyldes i EG, så tager man hensyn til, at der er indgået internationale aftaler, som ligger på et betydelig højere niveau i de nordiske lande.

Derfor må jeg sige: De grønne politikere i Sverige løfter nu den grønne fane så højt, at benene absolut ikke kan nå jorden. Men det er måske derfor, man konstaterer at der i forslaget ikke er nogen grund at stå på.

Brit Jørgensen: President! Først et par ord til det replikkordskiftet som nå har foregået, og Birger Schlaugs stadige gjentatte spørgsmål.

Vi skal nå vedta en arbeidsmiljökonvensjon med de betenkninger som utvalget har.

Hvis Birger Schlaug slår opp i betenkningen til utskottet på side sju, vil han finne at vår tilråding nettopp når det gjelder spørsmål om en målsetting for regelsamarbeidet, og at en så langt som mulig skal tilpasse nivåene til det landet som har det strengeste kravet til arbeidsmiljøspørsmål, som prinsipp skal følges. Og vi regner med fra utskottets side at dette blir til grunn for det videre arbeidet.

Utvalget har ellers til dels en lang rekke

betenkningar till arbetsmiljökonvensjonen, hvor vi på flere viktige punkter ønsker presiseringer og forsterkninger til Ministerrådets forslag.

Dette har imidlertid utvalgets talskvinner redegjort godt for. Jeg går ikke inn på de konkrete områdene nå. Men selv om en ikke på alle områder fullt ut finner konvensjonen tilfredsstillende, skal nå samarbeidsprogrammet lages. Og her må en foreta en del ytterst nødvendige presiseringer.

Jeg vil, president, spesielt peke på ett område som de faglige arbeidstakerorganisasjonene har lagt veldig stor vekt på, nemlig det faktum at partssamarbeidet har gamle tradisjoner i de nordiske landene. Og utvalget sier at samarbeidet ikke bare bør skje gjennom remisser, men gjennom aktivt partssamvirke på en formalisert måte der så vel arbeidstaker som arbeidsgiverrepresentanter får delta.

Jeg vil understreke at dette er sagt som en forutsetning, og jeg er fornøyd med Ingela Thaléns understreking av dette punktet i sin tale i dag.

Schlaug: Herr president! Når det gäller miljøpolitikken har vi sagt att högsta krav skall vara norm. Varför kan vi inte säga detsamma när det gäller arbetsmiljön? Jag förstår fortfarande inte hur man kan tycka att en arbetsmiljökonvention är bra som innebär att man måste sänka kraven.

Brit Jørgensen: President! Jeg viste til det utskottet sier i sin betenkning. Og der står det veldig klart når det gjelder dette området:

''Utskottet anser att denna principfråga har betydelse både för de vidare diskussionerna om samarbetet i Europa och för bedömning av gränsvärdesfrågor i det kommande arbetsmiljöarbetet.''

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Johan Buttedahl, Eidur Guðnason, Mikko

Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Lilli Gyldekenilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Berit Brørby Larsen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Birger Schlaug.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Atli P. Dam, Mary Eide, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Elver Jónsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Urpo Leppänen, Helge Adam Møller, Óli P. Guðbjartsson, Oddrun Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Kimmo Sasi, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 1.

Kjell Magne Fredheim övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

A 825/s: Medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Brit Jørgensen (social- och miljöutskottets talesman): President! Sosial- og miljøutvalget har enstemmig foreslått å be Ministerrådet snarest mulig utrede mulighetene for en felles nordisk utdanning av kiropraktorer, og desuten bedt om at vi får felles nordiske regler for godkjenning og yrkesutøvelse for kiropraktorer.

Utvalget har notert seg at de skandinaviske kiropraktorforeningene har gjennomført en utredning om de kriterier en fellesnordisk utdanning bør ha, og dermed tatt hensyn til de kritiske synspunkter som tidligere ble framført angående kiropraktors utdannelsesmessige bakgrunn.

Vi betaler i dag alle de nordiske land store summer i låneordninger og stipend til kiropraktorstuderende i USA, Canada og England. Disse utgiftene ville kunne reduseres dersom vi fikk denne utdannelsen i Norden. Utvalget har videre notert seg at det ved universitetet i Odense i Danmark drives både grunnutdanning og forskning innen dette fagområdet. Det medisinske fakultet der er rede til å opprette en fullstendig kiropraktorutdanning. Jeg vil legge vekt på at et framtidig studium legges til et universitet. Det sikrer et internasjonalt høyt utdannelsesnivå.

Til slutt: Jeg regner med at en felles nordisk utdanning vil minske motstanden og øke samarbeidsviljen hos de respektive etablerte helseprofesjoner med hensyn til kiropraktikk. Presset i helsevesenet bl.a. gjør det helt nødvendig å få til et godt samarbeid mellom de forskjellige aktører.

Ulla Johansson: Herr president! Jag vill bara tala om varför detta förslag har kommit till Nordiska rådet. Det beror på att vi har noterat en ökad efterfrågan på alternativ behandling på grund av att sjukdomstillånden i t.ex. rörelseorganen har ökat så kraftigt. Vi måste se till att patienterna med större säker-

het får den vård som de söker. Därför är jag tacksam över vad social- och miljöutskottet säger och vädjar om en snar utredning för en gemensam utbildning till patienternas bästa.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Eidiur Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Brit Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Hanne Andersen, Claes Andersson, Jo Benkow, Atli P. Dam, Mary Eide, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Óli P. Guðbjartsson, Páll Pétursson, Oddrun Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peter Sønderby och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

6

A 826/s: Medlemsförslag om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Lena Öhrsvik (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Grundvalen för våra länders hälso- och socialpolitik är världshälsoorganisationens handlingsplan "Hälsa för alla år 2000". I denna plan anges som delmål att personer med handikapp skall ha fysiska, sociala och ekonomiska möjligheter att leva ett kreativt, socialt och ekonomiskt tillfredsställande liv. Det nordiska samarbetet på handikappområdet är omfattande och många konkreta resultat har uppnåtts bl.a. på hjälpmedelsområdet.

I samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn konstateras att såväl handikappolitiska som samhällsekonomiska skäl talar för att samarbetet kring hjälpmedel vidareutvecklas och fördjupas. Social- och miljöutskottet instämmer i medlemsförslagets uppfattning att en naturlig fortsättning på samarbetet inom Nordiska nämnden för handikappfrågor är att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen.

Vi är i Norden duktiga på att skapa säkra och ändamålsenliga hjälpmedel, och vi ligger långt framme när det gäller att utnyttja ny teknik. Effekten uteblir dock, om inte reella utnyttjandemöjligheter finns. Varken gränser, ekonomi eller svårtillgängligt boende får hindra att personer med handikapp får tillgång till i Norden befintliga hjälpmedel. Ett fördjupat samarbete på detta område skulle kunna bidra till att vi kommer närmare de mål vi satt upp.

Utskottet är medvetet om att frågan om optimal hjälpmedelsförsörjning för alla handikappade ytterst är en resursfråga, men vi an-

ser att man genom ett nordiskt system skulle kunna åstadkomma också ett ekonomiskt optimalt utnyttjande av de stora tekniska framsteg som gjorts och görs inte minst på det datatekniska området.

Jag vill återigen framhålla att många goda resultat uppnåtts i det nordiska samarbetet beträffande handikapphjälpmedel. Utskottets förslag till rekommendation gäller en vidareutveckling av verksamheten.

Jag yrkar bifall till social- och miljöutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Eißur Guðnason, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Mats Nyby, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Frånvarande var:

Hanne Andersen, Claes Andersson, Jo Benkow, Atli P. Dam, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Jógvan við Keldu, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Urpo Lepänen, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam

Møller, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Birger Schlaug, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Lars Werner och Þorsteinn Pálsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

7

A 828/s: Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

Anna-Kaarina Louvo: (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Dagens samhälle är mycket sårbart. Trots säkerhetsarbetet drabbas våra kommunikationsmedel av allvarliga olyckshändelser. Utsläppen av olja och andra skadliga ämnen till sjöss leder till långtgående konsekvenser för miljön. Kemikalieolyckor kan leda till allvarliga följder. Kostnaderna för brandskador, förebyggande åtgärder och brandbekämpning är mycket höga. Därför är det, herr president, mycket angeläget att insatser görs för att i ökad utsträckning förebygga olyckorna och begränsa konsekvenserna av dem.

Räddningstjänstområdet är mycket lämpligt för nordiskt samarbete. Mellan de nordiska länderna förekommer redan ett visst samarbete. Inom ramen för Köpenhamnavtalet samarbetar man i fråga om oljebekämpning till sjöss. Vi har ett nordiskt avtal avseende radioaktiva utsläpp. Och arbete pågår med ett nordiskt ramavtal om samarbete över riksgrensarna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skadorna.

Trots det samarbete som redan pågår finns det behov att effektivisera och skapa regler för beredningen och behandlingen av de gemensamma ärendena och kontakterna mellan

myndigheter. Enligt social- och miljöutskottets mening kunde en ämbetsmannakommitté eller samarbetsorgan i anslutning till Nordiska ministerrådet ge en stabilare grund för samarbetet och de beredande organen. Samarbetet kunde enligt min mening till en början inriktas på att undanröja hinder för samarbete över riksgrensarna.

Herr president! Mot bakgrund härav hemställer social- och miljöutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Forslagsstillerne henstiller i dette medlemsforslag, som Kommunikationsudvalget har fået på underremiss, at der oprettes en embedsmandskomité eller et samarbejdsorgan for redningstjenesteområdet.

Vi er i udvalget helt enige om, at redningstjenesteområdet er et område, hvis effektivitet og pålidelighed er af den største betydning, og vil derfor støtte alle bestræbelser, der sigter mod en forbedring af det nordiske samarbejde på dette område.

Jeg vil i den forbindelse gerne nævne den aftale mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om samarbejde over grænserne med henblik på at hindre eller begrænse skader på mennesker, ejendom eller miljø, som netop er blevet undertegnet i Stockholm i januar måned. Udvalget ser frem til en snarlig ikrafttræden af denne aftale. Rammeaftalen er jo netop et udtryk for, at vi i de nordiske lande har erkendt nødvendigheden af et samarbejdet på dette område.

Kommunikationsudvalget kan tilslutte sig de synspunkter, som Social- og Miljøudvalget har fremsat i betænkningen over medlemsforslaget. Jeg skal derfor kun komme med et par supplerende bemærkninger til de dele af medlemsforslaget, der berører Kommunikationsudvalgets område, nemlig redningstjenesten, når det gælder trafikulykker, transport af farligt gods samt søfart og fly.

For sidstnævnte områdes vedkommende vil jeg understrege, at udvalget finder det vigtigt, at helikopterberedskabet i forbindelse med redningstjeneste og sygetransport er udbygget i hele Norden og er velfungerende i et

nordisk samarbete.

Udvalget ønsker også at understrege behovet for en effektiv og sikker ambulancetjeneste i sammenhæng med den øgede bilisme og turisme i Norden. Her tænker jeg specielt på en ensartet udvikling af ambulanceudrustningen og personalets uddannelse.

Et samarbejde omkring uddannelse og beredskab samt arbejdsmiljøspørgsmål og forebyggende indsats er ligeledes af den største betydning, når vi taler om transporter af farligt gods på vore veje.

Til sidst skal jeg henlede opmærksomheden på et forslag, som en af remissinstanserene – den finske medicinalvagtmaster- og ambulanceførerforening – har fremsat, nemlig forslaget om at oprette en nordisk informationscentral, hvor de redningstjenesteenheder, der er interesseret heri, kan få rapporter om forskellige ulykker og katastrofer og således drage nytte af de erfaringer, der er gjort. Kommunikationsudvalget finder, at det er et forslag, der er værdt at overveje.

Kommunikationsudvalget kan støtte Social- og Miljøudvalgets henstilling om, at Nordisk Råd rekommanderer Ministerrådet at udrede forudsætningerne for et samarbejdsorgan for redningstjenesteområdet, men stiller sig ligesom Social- og Miljøudvalget tvivlende over for, at det bliver på niveau af en embedsmandskomiteé, som er direkte underlagt Nordisk Ministerråd.

Med disse ord skal jeg anbefale forsamlingen at stemme for rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Mary Eide, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Urpo Leppänen, Anna

Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Hanne Andersen, Claes Andersson, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Hjörleifur Guttormsson, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Sakari Knuutila, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Helge Adam Møller, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Oddrun Pettersen, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Lars Werner och Porsteinn Pálsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

8

A 832/s: Medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet

1) att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar.

2) att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser.

3) att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av

psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

Grethe Lundblad (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Friska och lyckliga barn är en lycka för Norden. Många otrygga och socialt skadade barn är en fara för Nordens utveckling.

Vi är flera ledamöter som nu i några år i social- och miljöutskottet enträget har påpekat bristen på gemensamma nordiska insatser för att förbättra barn- och familjepolitiken. Därför skrevs ett medlemsförslag av socialdemokratiska ledamöter som på ett brett sätt tog upp svårigheterna för de nordiska samhällena att ta itu med de problem som möter barn och barnfamiljer.

Vid utskottets behandling har en helt övervägande del av remissinstanserna varit positiva till förslaget beskrivning och slutsatser, ja, flera remissinstanser har t.o.m. kommit med egna idéer till nordiska samarbetsinsatser.

Mera kunskap behövs om hur småbarnsfamiljerna egentligen har det i de nordiska länderna och hur det ser ut med familjestödet i jämförelse mellan länderna. Det har ju också betydelse för substansvärdet av den sociala trygghetskonventionen när det gäller barnfamiljerna och barnen.

På de senaste åren har det i ett par av de nordiska länderna växt fram särskilda forskningscentra för barnforskning. Under FN:s barnår visade det sig att forskningen kring barn ofta var mycket splittrad och att stora brister fanns speciellt i den sociala forskningen kring barn och deras uppväxtvillkor. Därför begär utskottet ett ökat utbyte och samarbete mellan forskningscentra för att gemensamt fördela de många forskningsuppgifterna.

Vi har inte gjort någon insats för Nordens barn, förrän vi har hjälpt just de barn som är mest utsatta och i behov av vårt stöd. Jag har ett par år följt ett utvecklingsarbete kring hjälp till spädbarn och deras familjer, och det är fantastiskt hur tidigt man kan upptäcka och avhjälpa relationsstörningar i barnfamiljer till nytta för både barn och familj.

Det behövs ett mera intensivt samarbete kring hur vi hjälper barn med behov av särskilt stöd av psykiska eller sociala skäl. Det

behövs främst för barnens – människans – positiva utveckling, men också för att dessa barn ofta i tonåren och ungdomsåren förorsakar samhället många bekymmer och kostar mycket pengar.

Utskottet har inte velat tillstyrka den sista punkten i medlemsförslaget utan avvaktar kartläggningen och utvärderingarna, som de tre punkterna i medlemsförslaget kräver, innan man kan utforma en gemensam strategi för barn- och familjepolitiken i Norden.

Personligen hoppas jag att den ökade effektiviteten i Nordiska rådet inte dröjer för länge. Vi vet att man i år i FN tänker antaga en konvention om barnens rättigheter. Det är viktigt att vi i Norden söker genom forskning och politiska insatser sätta mera kött på de magra ben som en sådan internationell konvention utgör. Därmed kan vi också på barn- och familjepolitikens område visa att Norden är ett välfärdsområde också för barnen.

Till slut, herr president! Medborgarnas Norden bör också bli barnens Norden. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Karin Söder: Herr president! Jag kan i huvudsak instämma i Grethe Lundblads anförande. Jag vill emellertid göra några tillägg. Det som utskottet här har föreslagit är mycket glädjande. Vi behöver en mycket intensivare forskning om barn och då speciellt om barn i riskzonen. Många barn i våra nordiska länder befinner sig i riskzonen på grund av den utveckling som har ägt rum. Som utskottet skriver förekommer det nu färre varaktiga djupa relationer. De ersätts ofta av TV- och videospel. Vi vet också att barn i olika sammanhang utsätts för våldspåverkan, vilket är en fara för deras framtida utveckling. Jag delar Grethe Lundblads uppfattning att det gäller att i tidiga år upptäcka om något barn är inne på fel väg. Då har man möjlighet att rädda ett människoliv till ett värdigt liv i förhållande till vad som annars skulle kunna bli fallet.

Jag har också på många sätt erfarit – inte minst genom mitt arbete i Rädde Barnen – hur oerhört stort behovet är bland dem som arbetar med barn, fritidspedagoger, lärare och många andra, att få fortbildning när det gäller barn som befinner sig i riskzonen. Därför ser jag utskottets förslag om fortbildning

om barn i riskzonen förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan såsom ett första steg. Det som uttrycks i remissyttrandet från Rädå Barnen om en nordisk socialhögskola för fortbildning skulle därför vara ett utomordentligt viktigt inslag i fortbildningen av alla dem som tar hand om våra barn, när dessa inte tas om hand av sina föräldrar. Det skulle i sin tur utgöra ett stöd för föräldrarna i vårt samhälle om en sådan utveckling kunde komma till stånd.

Sedermera kan man också tänka sig en vidare utveckling. Men jag är tills vidare nöjd med vad utskottet föreslår. Jag ser det också såsom ett viktigt inslag i samband med att man i år antar konventionen om barnens rättigheter. Barn har rätt till en bra uppväxttid. Vi skall medverka till detta i Nordiska rådet.

Jag yrkar bifall till utskottets rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Mary Eide, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Urpo Lepänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Hanne Andersen, Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eidur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Karl-Gunnar Fagerholm, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Berit Brørby Larsen, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønnderby, Anders Talleraas, Lars Werner och Þorsteinn Pálsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

9

A 842/s: Medlemsförslag om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast möjligt skapa en fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Sten Svensson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Social- och miljöutskottet föreslår rådet att rekommendera ministerrådet att snarast skapa en fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare. Utskottet noterar vidare att ministerrådet avser att göra en översyn av vissa yrkesgruppers hinder för fri rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden i ljuset av direktiv inom EG. De problem för lantmätare som tas upp i medlemsförslaget skulle enligt utskottets uppfattning kunna ingå som en naturlig del i en sådan översyn. Principiellt anser utskottet att den fria rörligheten i Norden bör kunna utnyttjas av alla arbetstagare, att man sålunda bör tillse att den utbildning som genomförs i ett land kan utnyttjas genom arbete i ett annat.

Utskottet framhåller att även remissinstanser som företräder säkerhetsintressen och höga sekretesskrav ej vill motsätta sig med-

lemsförslaget med hänsyn till de från arbetsmarknadssynpunkt positiva effekterna av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Social- och miljöutskottet har i sammanhanget även behandlat ett förslag som tas upp under nästa dagordningspunkt, om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden. Förslagsställarna vill att det görs en nordiskt studie, i vilken det utreds möjligheterna för att omforma sådan lagstiftningsnormering, som omotiverat försvårar nödvändig flexibilitet på arbetsmarknaden, och sporrar i detta sammanhang berörda intressegrupper till en dialog i frågan på nordisk nivå.

Den hårdnande internationella konkurrensen och den tekniska utvecklingen medför bl.a. ökade ansträngningar för ekonomisk integration, ett ökat behov av internationalisering och strukturförändringar inom näringslivet. För att garantera en behärskad strukturomvandling och för att säkra en bestående konkurrenskraft måste de nordiska länderna ytterligare vinnlagga sig om värdet av en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden i Norden.

Utskottets ställningstagande i den förstnämnda frågan kan därför utgöra ett exempel på vad man kan åstadkomma mera generellt sett, och därmed kan medlemsförslaget som behandlas under nästa punkt anses besvarat av rådet. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan på båda dessa dagordningspunkter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Lep-

pänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Marianne Jelved, Riitta Järvisalo-Kanerva, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønnderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner och Þorsteinn Pálsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

10

A 845/s: Medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

11

A 846/s: Medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

Alsaker (social- och miljöutskottets talesman): De nordiske land har som kjent godtatt Verdens Helseorganisasjons målsetting om å redusere alkoholforbruket med 25 pst. fram mot år 2000. Det er alminnelig akseptert, basert på sosiologisk forskning, at det er en sammenheng mellom totalforbruket av alkohol i et samfunn og de totale skadevirkningene. Det er selvfølgelig ikke snakk om noen matematisk sammenheng. Man må også rette søkelyset mot alkoholbruk i risikofylte type-situasjoner og alkoholbruk blant barn og ungdom.

Medlemsforslaget har nettopp gjort dette. Man har også vist til at skadevirkningene av alkohol er formidable, og til at særlig innsats må settes inn for å hindre alkoholbruk f.eks. i arbeidslivet, i trafikken både til lands og til sjøs og mot alkoholbruk blant gravide for å hindre skader på fostret.

Utvalget har også i sine premisser vist til betydningen av en restriktiv alkoholpolitikk både hva gjelder tilgjengelighet og prissetting. Skattefri omsetning av alkohol i samband med reiser er et tankekors, og burde vel ideelt sett vært avskaffet. Det er jo også litt usosialt. Alkoholens skadevirkninger er så store at man også ut fra rent økonomiske betraktninger må sette alle krefter inn for å redusere forbruket.

Den svenske riksdagen har eksempelvis anslått de samlede årlige utgiftene på grunn av alkoholmisbruk i Sverige til et beløp på over 50 milliarder kr. Tilsvarende tall for et samlet Norden blir selvfølgelig tresifrede milliardbeløp.

Man regner med ca. 600 trafikkdrepte i Norden hvert år som en følge av alkoholbruk, og videre at hver fjerde til femte sykeseng er opptatt av personer med alkoholrelaterte skader.

Sett i relasjon til alkoholens andre skadevirkninger er utvalgets forslag til rekommandasjon om et tidsbestemt aksjonsprogram for å redusere forbruket med 25 pst. meget beskjedent – ja, det bør etter min oppfatning være å anse som en minimumsmålsetting.

Holdningene til alkohol og alkoholbruk er forskjellig i Norden. Dette må vi akseptere og også ta som et utgangspunkt i et nordisk samarbeid. Men dette forhindrer selvfølgelig ikke de enkelte land i å legge opp sine egne programmer.

I det videre arbeid for å bygge opp gode og ansvarlige holdninger til alkohol bør styrket undervisning i grunn- og videregående skole være aktuelt.

Felles promillegrenser i trafikken både på land og til sjøs i Norden bør også være et tema – felles regler i den retning at det land som har den strengeste promillelovgivning, bør være retningsgivende.

Alkoholfrie fritidstilbud for barn og unge er et annet viktig område.

Folkebevegelsene i Norden, som særskilt er opptatt av alkohol og alkoholens skadevirkninger, må også sikres støtte og deltakelse i bredt anlagte holdningskampanjer. Det er viktig at slike kampanjer legges opp profesjonelt mediemessig sett, slik at man ikke forarger folk, men får dem til å stoppe opp og tenke seg om.

Medlemsforslaget og utvalgets innstilling har også vist til behovet for sterkere innsats internasjonalt gjennom FN, slik at alkoholspørsmålet blir et eget innsatsområde i FN – på linje med narkotika.

Alkoholproblemets dimensjon, også i utviklingslandene, burde tilsi en styrket innsats i FN, og Ministerrådet bør arbeide videre med dette spørsmålet.

Med dette vil jeg anbefale utvalgets forslag til rekommandasjon.

Elver Jonsson: Herr president! Nordiska ministerrådet står förmodligen inför sin största utmaning. Medlemsförslaget om en samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden har fått en positiv och uppfordrande behandling i social- och miljöutskottet. De problem som medlemsförslaget aktualiserat – de höga dödstaten, de många trafikolyckorna, det höga antalet våldsbrott, för att nämna tre områden som har mycket höga samband med alkoholbruket – har utskottet ansett vara tillräcklig grund för att nu gå från ord till handling.

Utskottet anser att de kunskaper om skador och olycksrisker till följd av alkohol som

redan finns är mer än tillräckliga för att ett program med konkreta åtgärder i enlighet med WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000" och medlemsförslaget bör sättas i gång snarast. WHO har genom ett omfattande forskningsarbete påvisat att det föreligger ett klart samband mellan totalkonsumtionen och alkoholrelaterad sjuklighet och dödlighet, att alkoholkonsumtionen ökat markant i de flesta europeiska länder de senaste 25–30 åren samt att en restriktiv alkoholpolitik har en betydande positiv effekt på folkhälsan, på den alkoholrelaterade brottsligheten m.m.

Mot denna bakgrund har t.ex. socialstyrelsen i Sverige presenterat ett idéprogram, där man pekar på en rad åtgärder som behöver genomföras för att uppfylla WHO-målet. Till dessa hör bl.a. att begränsa tillgången på alkohol genom att utveckla prisinstrument och effektivisera lagtillämpning och tillsyn, att verka för att ingen alkohol konsumeras i situationer som ställer särskilda krav på reaktionsförmåga och omdöme, att verka för att alkoholkonsumtion inte bör förekomma under uppväxttiden, att införa en aktivare tillsyn och en striktare lagtillämpning av serveringstillstånd, helt alkoholfri fordonstrafik samt konsekventare lagstiftning där trafikonykterhet till lands och sjöss blir jämställda. Denna synpunkt har utskottets vice ordförande redan framfört.

Utskottets slutsats att det utarbetas ett tidsbestämt aktionsprogram ger vid handen att utskottet gör samma bedömning som vi motionärer, nämligen att ärendet brådskar. De särskilda områden som vi ytterligare aktualiserat har inte lett till rekommendation, men den som läser utskottets betänkande ser att det på praktiskt taget varje punkt innebär ett instämmande i motionärernas önskemål. Det må vara de s.k. alkoholfria zonerna i samhället, den drogfria trafiken eller att anta en konsekvent lagstiftning för trafikonykterhet också på sjön. Om utskottets förslag får Nordiska rådets stöd, har ett viktigt steg tagits. Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Mitt budskap till ministerrådet blir: För att nå WHO-målet har vi drygt tio år på oss. Här behövs både handlingskraft och ett högt tempo. Det brådskar!

Inger Stilling Pedersen: Hr. præsident! Vi foreslår, at forbruget skal mindskes med ca. 25 pct. Når man så lægger den store stigning til, burde vi jo egentlig have en langt større begrænsning i forbruget.

Vi skal passe på, at vi ikke lukker øjnene – ligesom strudsen der stikker hovedet i busken og tror, at man ikke kan se den – og siger, at der egentlig ikke er noget problem eller kun et lille problem. Det er et meget, meget stort problem.

Næsten alle voldshandlinger og megen kriminalitet – og vi kunne blive ved og blive ved – skyldes misbrug af alkohol, altså ikke brug af alkohol, men misbrug af alkohol. Derfor burde man egentlig klart stå på, at alkohol er et farligt opløsningsmiddel, der bør bruges med megen omtanke. Det er altså misbruget, vi skal bekæmpe, og indsatsen skal særlig sættes ind over for børn og unge. Det er vigtigt, at vi hindrer dem i at komme ind i et misbrug, og mange kommer jo meget tidligt ind i det.

Vi voksne skal huske, at vi er forbillede. Hvis vi ikke kan feste uden alkohol, hvordan skal ungdommen så tro, at den kan?

Vi havde før et forslag om salg på fly af afgiftsfrie ting. Jeg vil meget hellere tale om skibsruterne, der er en langt større fare, ikke mindst ud fra et trafiksynspunkt. Her bør der sættes ind, også mod at man skænker for yngre personer.

I det hele taget må vi i Norden kæmpe for en trafik uden alkohol. Hvert eneste alkoholdødsfald i trafikken er noget, der kunne undgås. Vi går ind for og håber, at vi kan få en alkoholpromille, der helst skulle være 0, men i hvert fald skal den ned på 0,5. Det nytter noget at gøre en indsats, og derfor mener vi også, at vi skal sætte ind med hårdere straffe, men også med en behandling af de mennesker, der har et problem. Alkohol er for mange en sygdom, og det må vi lære at anerkende. Lad os arbejde for at formindske misbruget af alkohol.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes

Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johanson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerava, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Pors-teinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Frånvarande var:

Ylva Annerstedt, Jo Benkow, Atli P. Dam, Eišður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

12

A 850/s: Medlemsförslag om nordiskt reumatikerår 1991 och A 850Ä/s: Ändringsförslag om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av med-

lemsförslaget och ändringsförslaget anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991,

att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

Marjatta Väänänen (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Reumatismen är den största folksjukdomen i Norden. Man räknar med att var femte människa under sitt liv drabbas av någon form av reumatism. Sjukdomens utbredning är också samhällsekonomiskt mycket negativ. Att få reumatism innebär för många människor i Norden att resten av livet präglas av problem med hur man skall bemästra de smärtor och den invalidisering som sjukdomen medför.

Trots detta möter de flesta reumatiker liten förståelse för sin situation. Orsaken kan vara att de flesta reumatiska symptom är osynliga. Människor med deformerade leder utgör bara en liten grupp av den stora skaran människor med reumatiska sjukdomar.

I och med att medelåldern stiger i Norden och de stora generationerna blir äldre kommer dessa sjukdomar att bli vanliga. Därför borde man redan nu ge ökad information om dessa sjukdomar samt stärka forsknings- och utbildningsresurserna inom denna sjukdomsgrupp.

Herr president! Ett gemensamt reumatikerår på nordiskt plan skulle ge de bästa förutsättningarna att sprida information om reumatism och därigenom förbättra förhållandena för de reumasjuka. Mycket angeläget är härvid förebyggande åtgärder, vård av reumatiska sjukdomar och ökad utbildning av vårdpersonalen samt ökade forskningsresurser.

Herr president! Jag yrkar bifall till social- och miljöutskottets hemställan.

Lena Öhrsvik: Herr president! Det är oerhört viktigt att uppmärksamma reumatiker-nas situation.

Detta kan givetvis göras på olika sätt. Ett är att anordna ett reumatikerår.

I ändringsförslaget har vi velat komplettera med en plan för förstärkta insatser som bör omfatta såväl det förebyggande arbetet som vården.

Ökad utbildning behövs både för att få ökad kunskap hos hälsovårdspersonal i allmänhet och för att få tillräckligt antal läkare till detta område.

Ökad forskning bör stimuleras så att vi får svar på frågorna om uppkomst, förlopp och behandlingsmetoder inom de delar av området där vi fortfarande saknar kunskap.

Varför har denna forskning en så förhållandevis svag ställning? Kan det möjligen bero på att de reumatiska sjukdomarna i stor utsträckning är en kvinnofråga?

Herr president! Jag har egen erfarenhet av hälsovårdspersonals bristande förståelse och svårighet att ställa rätt diagnos eller för att uttrycka sig rakt på sak – nonchalans. Detta var faktiskt värre än själva beskedet om en kronisk sjukdom som för närvarande saknar botemedel.

Genom det nordiska reumatikeråret kan reumatikernas situation belysas och genom en plan för förstärkta insatser kan brister åtgärdas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Marianne Jelved, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pederesen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja

Ryynänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Lennart Andersson, Jo Benkow, Atli P. Dam, Eður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Filip Fridolfsson, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Margit Hansen-Krone, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Mats Nyby, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Kristen Poulsgaard, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

13

A 853/s: Medlemsförslag om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (Uuria aalge)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

Grethe Lundblad (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Det finns många utrotningshotade arter av fåglar och andra djur i vår nordiska natur, och det pågår ett stort arbete på att rädda och skydda dessa arter. Här har vi ett exempel på ännu en art som utsätts för hot.

Utskottet har skickat medlemsförslaget på remiss. Större delen av remissinstanserna har tillstyrkt det, medan några få remissinstanser starkt har motsatt sig förslaget, naturligtvis därför att de representerar grupper som i sin yrkesutövning är starkt berörda av medlemsförslaget.

Man är litet osäker om de egentliga orsaksförhållandena – åtminstone finns det olika uppfattningar om dem. Eftersom rätt många osäkerhetsfaktorer försvårar bedömningen av orsaksförhållandena, har vi i utskottet blivit överens om att det viktigaste är att få till stånd en ökad forskning om de ekologiska sammanhangen vad gäller sillgrisslan och andra, liknande havsfåglar.

Man har pekat på fisket och oljeutvinningen som sannolika orsaker till utrotningshotet, men helt säker kan man inte vara. Vi menar därför att orsaksfaktorerna måste undersökas och att man skulle kunna utarbeta ett fågelskyddsprogram mot bakgrund av sådana undersökningar. Vi tycker att det skall omfatta inte bara sillgrisslan utan också andra sjöfåglar som finns inom dess geografiska område, t.ex. lunnefågel, tordmule, tobisgrissla och spetsbergsgriissla, som lever under samma förhållanden. Vi tycker också att ett fågelskyddsprogram måste innehålla ett övervakningssystem, så att man i god tid kan upptäcka när en djurart minskar kraftigt i beståndet eller när det blir förändringar i häckningsmönstren som kan tyda på att det finns en allvarlig obalans i det ekologiska systemet.

Mot denna bakgrund, herr president, hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att det utarbetas ett gemensamt fågelskyddsprogram för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

Jag yrkar bifall till detta utskottsförslag.

Margrete Auken: Dette her forslag og behandling af det vil i hvert fald for mit vedkommende blive et af eksemplerne på, hvordan vi ikke længere kan arbejde med konsensuslinjen i samme grad, som vi hidtil har gjort i Nordisk Råd.

Den betænkning og det forslag til rekommandation, som Social- og Miljøudvalget

lægger frem foran os, er så udvandet, så tyndt, at man næsten ikke kan være det bekendt. Det er på nippet til at være værre end ingenting. Og når man oven i købet skriver, at man må sætte overvågningsprogrammer i gang, så man i tide kan opdage, hvis der er ved at ske noget med fuglebestandene, så bliver det altså for hyklerisk.

Sagen er jo, at man ved, at der er noget galt. Man ved, det er voldsomt, og næsten alle remissinstanserne har peget på, hvor gal den sag er, og at forslaget, som det blev fremlagt af os, var et godt forslag. Om vi i denne situation, hvor vi ikke længere er forpligtede af konsensuslinjen, støtter en så blød formulering, kommer vi til at tage modet fra de grønne organisationer, som har haft en forventning til Nordisk Råd.

Derfor vil jeg meget anbefale, at man undlader at stemme. Det forslag, der er lagt frem, er ikke så dårligt, at man skal stemme imod det, men man bør undlade at stemme, og jeg vil i hvert fald gøre det for mit eget vedkommende.

Hvis vi stadig væk havde været inden for den nordiske konsensusstrategi, kunne man have gjort sig håb om at kunne have sat drøn på arbejdet. Nu synes jeg, det er mest klar tale at sige, at dette her er utilfredsstillende, og derfor vil jeg altså for mit vedkommende ikke være med til at sende det videre. Jeg synes ikke, vi kan være det bekendt.

Olof Jansson: Herr president! Jag stöder personligen mycket väl utskottets förslag. Det handlar om en angelägen fråga, och jag vill här fästa uppmärksamheten på åtgärder för att reducera katastrofer för havsfåglarna. Det rör sig om två områden. Det ena är miljökatastroferna, oljeutsläppen. Det är en fråga som vi måste rikta all uppmärksamhet på. Den tas också upp i ett annat medlemsförslag som nu ligger i social- och miljöutskottet. Det gäller dubbelbottnade tankfartyg.

En sak som vi hittills inte alls fäst någon uppmärksamhet vid är obalansen i naturen genom människans inverkan, nämligen import av rovdjur. Vi har i Östersjöområdet fått ett mycket farligt rovdjur, vildminken. Man började på 40-talet odla mink vid Bottenhavets kuster. Det har visat sig att sillgrisslan och tordmulen är nästan helt utrotade som en

direkt följd av detta rovdjurs härjande. Vildminken nöjesdödar allt den kommer över. Dess revir och sjöfåglarnas revir sammanfaller ofta.

Vi måste få till stånd nordiskt samarbete, för det lönar sig inte att bara en stat vidtar åtgärder. Om minken finns vid en stats kuster sprider den sig mycket snabbt till det andra landets kuster. Nordiska länder är ju klimatologiskt helt jämförbara med Canada, varifrån minken är importerad.

Vi måste alltså fästa uppmärksamhet på denna fråga för att få balans i naturen.

Brit Jørgensen: President! Jeg kan godt være enig med Margrete Auken i at dette forslaget fra utvalget kanskje verken er så spenstig eller så fullt av "åtgjerdere" som en kunne ønske når en tenker på det problemet som forslagsstillerne her tar opp. Bortsett fra det har det skjedd en del ting etter at forslaget ble fremsatt. Jeg har lyst til å peke på bl.a. følgende:

Vi har i Norge iverksatt forbud mot drivgarnsfiske etter laks. Det var en meget vanskelig avgjørelse. Dette er noe som har betydning for tre fylker i landet vårt, som tilsvarende to ganger Danmarks størrelse.

Når det gjelder årsaksforholdene, kan en være enig om at de både er rovfiske, mangel på ressurser og garnfisket – vi vet det. Det har også i forbindelse med oljeleting i Barentshavet blitt anbefalt en rekke aktivitetsbegrensninger som er viktig, men jeg tror heller ikke at det kan være nok til å kunne redde de fuglebestandene som nå er alvorlig truet.

Jeg har bare lyst til – fordi jeg ikke vil slippe denne saken – å vise til en konferanse som ble holdt i Hammerfest i Norge den 30. januar. Den gjaldt Barentshavet, økologi og ressurser. Der ble det bl.a. holdt et foredrag av Rob Barrett fra Norsk institutt for naturforskning ved Universitetet i Tromsø, som gjennomgikk denne problematikken ikke bare med lomvien, men ikke minst lundefuglen, som er enda mer alvorlig truet. Han hadde en gjennomgang av tilstanden for disse hekkende artene, og konkluderte med – i likhet med forslagsstilleren – at garnfisket har hatt en stor del av skylden, likedan mangelen på lodde. Konklusjonen var altså at i Finnmark har det vært hekkesuksess hos

alle artene gjennom 1988. Det er altså et lite håp at det blir en framgang, og at lodda er på rask vei tilbake igjen. Men det kan ta mange tiår før lomvibestanden kan komme opp på det den var på 1960-tallet.

Jeg støtter forslaget fra Sosial- og miljøutvalget, fordi jeg føler at "åtgjerdene", de konkrete punktene i forslaget ikke dekker det som kanskje må til i framtida for å redde truede sjøfuglarter.

Margrete Auken: Jeg vil blot sige til Brit Jørgensen, at jeg var meget glad for de opplysninger, hun kom med, og det synes jeg er opmuntrende for lomvien. Det siger så noget om, at Nordisk Råd efterhånden har lagt sig på "komme sidst-strategi": Vi skal lige bagest med alt. Sådan som betænkningen er lavet, kan der næsten ikke en gang blive plads til de oplysninger, som Brit Jørgensen kommer med her. Så jeg vil sige tak til Brit Jørgensen, men fastholde at undlade at stemme til det, som udviklingen åbenbart har passeret langt forbi, hvis Brit Jørgensen har ret.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag vill bara säga till Margrete Auken att hon har fel, om hon anser att utskottets skrivning innebär ett avstyrkande av hennes medlemsförslag. Tvärtom anser vi bestämt att det finns bekymmer på detta område. Men eftersom en del av orsaksfaktorerna är mycket oklara och eftersom vi också måste få med andra hotade arter, som lever inom samma områden, i förslagen, menar vi att vi inte utan vidare kan tillstyrka förslagen.

Det allra bästa vore att det utarbetades en gemensam nordisk handlingsplan på detta område. Jag kan också mycket väl från denna talarstol framhålla för våra fiske- och miljöministrar vikten av att de utför ett snabbt och effektivt arbete för att göra något åt förhållandena och av att de inte lyssnar alltför mycket på fiskets och oljeletarnas intressen – här gäller det faktiskt att rädda utrotningshotade djur. Det är oerhört viktigt att miljöskydds- och djurskyddsintressena får överväga i denna fråga. Jag hoppas också att så blir fallet vid utarbetandet av de fågelskyddsprogram som vi förespråkar.

Jag yrkar återigen bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Inger Stilling Pedersen, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Karin Söder, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Claes Andersson, Margrete Auken, Hjörleifur Guttormsson, Kristen Poulsgaard och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Margit Hansen-Krone, Anneli Jäätteenmäki, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Preben Lange, Lauri Metsämäki, Helge Adam Møller, Óli P. Guðbjartsson, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Mirja Ryyänen, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby och Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster. 5 medlemmar avstod från att rösta.

14

A 855/s: Medlemsförslag om nordiskt biologiår 1990 och A 855Å/s: Ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade med anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget föreslagit

A. *att* Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utlyser 1990 som ett nordiskt miljö- och biologiår samt utser en beredningsgrupp med bred representation av bl.a. nordiska folkrörelser och organisationer för att planlägga genomförandet av miljö- och biologiåret.

B. *att* Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp miljö- och biologiåret.

C. *att* Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av ändringsförslaget.

Alsaker (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president! De nordiske land har de senere år tatt en rekke miljøinitiativ. Blant annet kan nevnes den nordiske miljøkonvensjonen i 1976 og den internasjonale luftforurensningskonferansen i 1986. Nordisk Råd planlegger nå en havmiljøkonferanse som skal avholdes i oktober måned i København.

Den 17. november 1988 vedtok som kjent Nordisk Råd en generell miljøplan og en aksjonsplan mot havforurensninger. Den løpende behandling av disse planene vil avgjøre om de gode intensjonene blir oppfylt.

Nettopp derfor er det viktig å understreke at miljøspørsmål ikke bare angår en liten del av befolkningen, som f.eks. forskere og politikere. Miljøspørsmål må brytes ned og møtes med engasjement fra alle nordiske innbyggere.

Dette er tankegangen bak forslaget om å utlyse 1990 til et miljø- og biologiår. Kunnskap og informasjon i brede lag av folket om havforurensninger i enkelte av våre kyst- og havområder, om skogskader, luftforurensninger og om eneregipolitikkens betydning vil

kunne skape det nødvendige engasjement i opinionen som senere kan gi politisk grunnlag for nødvendige tiltak.

Medlemsforslaget omfatter et vidt spekter av tiltak, som kort kan inndeles i tre kategorier, nemlig:

- tiltak for å øke folks bevissthet og engasjement
- tiltak for å øke kunnskapene om biologiske emner
- tiltak for bedret kontroll/bedret regelverk innen forvaltning av biologiske ressurser.

Hva angår sistnevnte punkt, vet vi at bioteknologi ventes å få dyptgripende betydning for utviklingen i human- og veterinærmedisin, land- og havbruksindustri og miljøvern.

Det er behov for felles nordisk samarbeid og strategi når det gjelder regelverk på dette området, både innen forskning og praktiske anvendelser og når det gjelder etiske problemer, miljøvernproblemer og sikkerhetsproblemer.

Av andre tiltak som kan komme på tale, er i medlemsforslaget og i premissene nevnt en årlig utdeling av en nordisk miljøpris og økt satsing på biologi og miljøvern i grunnskole og videregående skole.

Et nordisk miljø- og biologiår må også gi muligheter for folkebevegelser og organisasjoner i Norden til å øke sitt engasjement for et bedre miljø. Konferanser og møter både på nasjonalt og internasjonalt nivå er her aktuelle. Således kan nevnes at det er planer om en kjempemønstring utenfor Oslo, hvor 5 000 ungdommer skal delta. Arrangør for dette møtet vil bli Foreningen Norden. Nettopp denne folkebevegelsen på nordisk plan bør være en sentral organisasjon i denne sammenheng. I et endringsforslag har Lilli Gyldenkilde m.fl. foreslått at det i forbindelse med biologi- og miljøåret arrangeres et Grønt Nordisk Forum etter modell av kvinnekonferansen Nordisk Forum, som ble avholdt i Oslo sommeren 1988.

I utvalgets innstilling til dette tilleggsforslaget er det foreslått en arbeidsgruppe med bl.a. deltagelse fra nordiske folkebevegelser og organisasjoner for å forberede miljø- og biologiåret. Forhåpentligvis vil det bli en lang rekke arrangementer. Det er derfor unaturlig her og nå å gi helt konkrete tilrådinger om hvorledes arbeidet skal legges an. Et grønt forum – – –

Presidenten: Tiden er ute. Presidenten beklager å måtte utøve så stram myndighet, men minner om at klokken nå er 13.45.

Buttedahl: President! Som forslagsstiller til dette medlemsforslaget er jeg svært glad for den innstilling som foreligger fra sosial- og miljøutvalget, der en enstemmig foreslår å utlyse 1990 til et Nordisk miljø- og biologiår.

Jeg er positiv til utvidingen av tittelen til å omfatte både miljø og biologi, da dette illustrerer at en ikke kan se miljøproblemene isolert fra de grunnleggende biologiske sammenhenger. Bios betyr jo liv, og miljøkampen må ta utgangspunkt i hvordan vi kan skape en alternativ utvikling for å kunne bevare livsgrunnlaget og liv best mulig.

For å kunne løse de miljøproblemer en står overfor i dag, kreves en sterkere satsing på utdanning innenfor biologifagene. Dagens ungdom er helt opplagt opptatt av miljøproblemene, og ser disse som vår fremtids viktigste overlevelsesspørsmål. Men vi ser dessverre at utdanning innenfor biologifagene får redusert status. Det er færre elever og studenter som velger disse studieretningene.

For å komme videre er det derfor helt nødvendig at det blir satt inn sterke virkemidler fra hvert land – også i Norden samlet – på økt vektlegging av kompetanse innenfor disse fagene.

Det er også helt nødvendig at forskningen på disse feltene blir intensivert. De enkelte land i Norden er små når det gjelder forskning innen disse fagene. Det er derfor nødvendig at forskningsarbeidet på tvers av landegrensene i Norden blir styrket, slik at en med samarbeid og felles anstrengelser kan stå sterkere rustet overfor miljøproblemene og ta vår del av de internasjonale forpliktelser.

En sterkere vektlegging av utdanningen innenfor biologifagene, koordinering og utvikling av forskningen mellom de nordiske land i disse spørsmål, samt mulighetene til å slippe til et bredt folkelig engasjement, gjør et Nordisk miljø- og biologiår til et fremtidsrettet prosjekt. Jeg vil vise til det forberedelsesarbeid som er utført i Norge, og det initiativ som Norsk Naturforvalterforbund har tatt i dette arbeidet.

Jeg vil også fremheve det arbeid som er gjort av den norske Foreningen Norden i

samarbeid med Foreningen Nordens Forbund for å spre dette i de andre nordiske land. Ved hjelp av Foreningen Nordens Forbunds apparat og ressurser vil en kunne utarbeide og gjennomføre tilnærmet samme modell i de andre nordiske land.

For å kunne gjennomføre et Nordisk miljø- og biologiar 1990, er det klart at det kreves økonomiske ressurser, og dermed bevilgninger fra Nordisk Ministerråd og det enkelte lands regjering. Tiden fram til 1990 er kort, og det krever at en raskt får tilstrekkelige økonomiske midler for igangsetting av det nødvendige forprosjekt. En slik satsing er i dagens situasjon både nødvendig og framtidstrettet.

Lilli Gyldenkilde: En tak til hr. Buttedahl, fordi forslaget er fremsat. Jeg synes, at takken skal gå tilbake, når nu takken kom fra hr. Buttedahl, til udvalget.

Desværre er ændringsforslaget om at lave Det Grønne Forum kommet så sent, at vi ikke har haft så meget tid til at arbejde med det, men jeg skal gøre opmærksom på, at når udvalgsindstillingen er, at man ikke skal foretage sig mere i anledning af 855 Å/s, er det, fordi hele udvalget går ud fra, at de forslag og synspunkter, som findes i dette ændringsforslag, inklusive muligheden for at holde et Grønt Nordisk Forum, overvejes i den forbedringsgruppe, som skal arbejde videre med det, og hermed er jeg godt tilfreds.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till internt beslut.

För utskottets förslag röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Elver Jønsen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen,

Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Birthe Sørenstedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot utskottets förslag röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Margit Hansen-Krone, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Lauri Metsämäki, Helge Adam Møller, Inger Stilling Pedersen, Oddrun Pettersen, Jette Pors, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby och Anders Talleraas.

Utskottets förslag hade sålunda antagits med 61 röster mot 1.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Lou-

vo. Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Margit Hansen-Krone, Marianne Jelved, Elver Jonsen, Jógvan við Keldu, Thea Knutzen, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby och Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt C, bifölls.

15

A 869/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen och därmed den s.k. växthuseffekten

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i sitt arbete med en ny handlingsplan mot luftföroreningar inkludera förslag till åtgärder mot utsläpp av koldioxid, både vad gäller energisektorns och trafiksektorns andelar därav.

Sten Svensson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Dessa frågor är

bland dem som social- och miljöutskottet prioriterar som mest angelägna för oss i rådet att syssla med. Det är därför som ett enhälligt utskott bifaller förslagsställarens önskan om att medlemsförslaget skall tas upp i samma behandling som nu pågår av alla de medlemsförslag som har väckts sedan föregående session i Oslo. Det innebär att de kommer att bli föremål för samma rigorösa genomlysning och remissbehandling i ett sammanhang som övriga förslag.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Margrete Auken: Hr. Præsident! Dette forslag er blevet fejlanbragt. Det kan jo ske for enhver, og det er altså åbenlyst sket, for dette forslag burde ikke have været i Social- og Miljøudvalget, men i Kommunikationsudvalget.

Jeg skal beklage, at det kom galt af sted, og jeg har ingen anden kommentar til det, end at vi i præsidiets – i en eller anden slags konsensus – opgav at komme videre med det, men jeg vil opfordre forslagsstillerne, hvortil jeg selv hører, at komme med et nyt forslag, som vi så kan sikre kommer til at ligge, hvor det hører hjemme. Det er jo lidt ærgerligt, at det endnu ikke er trængt rigtigt igennem i det nordiske system, at miljøpolitik ikke er noget, der er forbeholdt miljødepartementer, men at det skal integreres i de forskellige sektorpolitikker. Det står meget klart i Brundtlandtkekommissionens rapport og i alle vores erklæringer, og det ville være prægtigt, hvis det også kom til at fremgå af sagsbehandlingen her.

Men jeg vil støtte udvalgets forslag i erkendelse af, at det står der ikke noget i, og så foreslå mig selv og andre, at vi kommer med et forslag, der kan blive anbragt, hvor det hører hjemme. Det var i øvrigt også Kommunikationsudvalgets indstilling til sagen, så det skulle der være gode muligheder for at vi kunne arbejde videre med.

Sten Svensson: Herr president! Jag vill bara påpeka att det aktuella medlemsförslaget tar upp samma ämnesområde. Vi har den uppfattningen i social- och miljöutskottet att det borde ha varit möjligt för kommunikationsut-

skottet att yttra sig, men med hänsyn till den korta tid som förflutit sedan medlemsförslaget väcktes har det inte varit praktiskt möjligt att arrangera det till denna session. Men i och med att medlemsförslaget kommit med tillsammans med de övriga förslagen som har väckts inom övriga partigrupper ges det tillfälle till en grundlig behandling fram till nästa session, och det är självklart för oss i social- och miljöutskottet att vi skall inhämta de synpunkter som under hand kommer från kommunikationsutskottet.

Margrete Auken: Jeg synes naturligvis, det er glimrende, hr. præsident, at Sten Svensson og Social- og Miljøudvalget pænt vil lytte til os, men vi må altså lære, at det ikke er sådan, at bare fordi der står miljø i et forslag, så skal det automatisk havne i Social- og Miljøudvalget. Det vil jo betyde, at de får alt for meget at bestille, og at de andre sektorer aldrig vil opdage, hvad det drejer sig om. Derfor havde det været praktisk, om Social- og Miljøudvalget havde givet det fra sig og havde rettet fejlen i præsidiasekretariatet, og at præsidiet havde ageret hensigtsmæssigt, men det kan nogle gange være meget svært for folk at indrømme, at de har lavet en fejl, og det må man også have overbærenhed med. Det kan ikke nytte noget, at vi kritiserer alt i denne forsamling.

Jeg vil så blot sige, at vi bliver nødt til at komme med et nyt forslag, for det skal behandles trafikpolitisk og ikke miljøpolitisk, ellers kommer der aldrig noget rigtig spændende ud af dette her.

Sten Svensson: Herr president! Jag vill bara påpeka att social- och miljöutskottet ansåg att förslaget skulle remitteras till kommunikationsutskottet, men vi fick inte göra det för præsidiat. Det borde ledamoten av præsidiat Margrete Auken känna till.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Hanne Andersen, Claes Andersson, Lennart Andersson, Gunilla

André, Ylva Annerstedt, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Mary Eide, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J.K. Hansen, Liisa Hilpelä, Hjörleifur Guttormsson, Olof Jansson, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Ulla Johansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Berit Brørby Larsen, Urpo Leppänen, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Kaj Poulsen, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Birthe Sörestedt, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Lars Werner, Marjatta Väänänen, Þorsteinn Pálsson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Kristen Poulsgaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Atli P. Dam, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Hans Gustafsson, Flemming Hansen, Margit Hansen-Krone, Elver Jonsson, Jógvan við Keldu, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Eeva-Liisa Moilanen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Óli Þ. Guðbjartsson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen, Jette Pors, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Harald Synnes, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby och Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

16

C 13/s: Berättelser på social- och miljöutskottets verksamhetsområde 1987

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

17

E-saker**E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot rusmedelsmissbruk i trafiken¹**

Alsaker: Jeg skal få stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

Hva er årsaken til at Nordiske nemnden for alkohol og drogforskning (eller andre organer) ikke har kommet igang med forskningsoppgaver angående tiltak mot rusmiddebruk i trafikken, og dermed følger opp de intensjoner som er skisseret i rekommandasjon nr 22/1985?

Social- og helsevårdsminister **Tarja Halonen:** Herr president! Frågan är viktig, men koncentrationsbestämmelser för andra rusmedel är analytiskt mera komplicerade och krävande än den för alkohol. Det krävs generellt tyngre instrumentering och mera metodutveckling, och det krävs antagligen mera av emballagen och av lagringskontrollen.

Koncentrationsgränser i blod för legala medel som används som läkemedel bjuder på stora praktiska problem. Varje fall borde underkastas en sakkunnig värdering där analysresultatet, utfallet av den kliniska undersökningen och övriga upplysningar bl.a. om intag betraktas som en helhet. För de illegala medlen rådde det skillnader mellan forskarnas synpunkter. En del menar att man kunde införa gränser som kunde vara lägre, närmast på politisk grund. Andra menade att ifall sådana gränser skulle införas, bör dessa vara på en nivå där det förelåg en viss riskökning för påverkan. I så fall föreligger det behov för flera forskningsresultat än idag. I det fall att man inför gränser, skulle detta komma att innebära en formidabel uppbyggnad av analyskapaciteten och kontrollrutinerna för de aktuella analyserna. Man bör vidare utföra flera parallella analyser, beräkna säkerhetsmarginaler m m.

Herr president! Såsom framgår av det föregående är det inte någon enkel sak att gå in för ett forskningsprojekt på området, på ett sådant sätt att man kan utveckla metoder för rutinmässiga analyser av förekomsten av narkotika i organismen. Det pågår en del natio-

nell forskning av mera grundläggande karaktär, och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har varit i kontakt med Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning. Denna har förbindelse med andra forskningsinstitutioner än den Nordiska nämnden för alkohol- och narkotikaforskning normalt har kontakter med. De har visat intresse för området, men det kräver en hel del förberedelsearbete.

Då dessa har avslutats, kan man i förbindelse med att man överväger nya forskningsprojekt, ta upp detta område. Ett projekt av denna art kommer att kosta oss tämligen mycket, både i nordiska och internationella medel, något som bör beaktas vid budgetplaneringen.

Páll Pétursson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Alsaker: President! Jeg takker statsråden for svaret. Jeg merket meg statsrådets opplysning om at man savner tilstrekkelige data som belyser betydningen av andre rusmidler enn alkohol ved ulykker, til tross for at man jo vet at andre rusmidler spiller en betydelig rolle. Her har man et arbeidsfelt hvor det er uløste oppgaver.

Jeg tar til etterretning at det er et sammensatt og komplisert spørsmål å utprøve analysemetoder når det gjelder andre rusmidler enn alkohol. Jeg tar videre til etterretning at forskning foregår i de enkelte nordiske land, og at Ministerrådet har saken til observasjon, og sier meg etter omstendighetene fornøyd med det.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

Meddelande

Det meddelades, att Marjatta Väänänen för del av dagen lämnat sessionen.

E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av den nordiska miljöskyddslagstiftningen¹

¹ Frågan tryckt s. 2435.

¹ Frågan tryckt s. 2437.

Gunilla André: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen vill jag ställa följande fråga: Vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att vidta för att se till att harmoniseringsarbetet på miljöskyddsområdet påskyndas?

Miljöminister Lone Dybkjær: Hr. Præsident! Der er i Norden stor enighed om miljøspørgsmålenes vigtighed og centrale betydning for en fortsat bæredygtig udvikling. De nordiske lande er også enige om de overordnede miljøpolitiske mål, og dette er kommet til udtryk i det nordiske miljøprogram, hvor der opstilles et antal centrale målsætninger for de nordiske lande, og for det nordiske samarbejde fremover. Bl. a. skal man efterstræbe fælles mål for miljøkvaliteten.

Parallelt med dette foregår der et løbende samarbejde mellem landenes miljømyndigheder, hvor harmonisering af lovgivning og administrative forskrifter indgår som en vigtig del. Det er Ministerrådets opfattelse, at dette harmoniseringsarbejde skal udføres på de områder, hvor det kan give miljømæssige fordele, og at harmonisering af lovgivningen ikke er et mål i sig selv.

Inden for rammerne af miljøprogrammet skal der udarbejdes en række handlingsplaner på forskellige områder. En handlingsplan mod havforurening er vedtaget, og der er iværksat et arbejde for at revidere planen. En handlingsplan mod luftforurening inklusive tiltag mod klimaforandring skal fremlægges på Nordisk Råds session næste år. Der er endvidere iværksat arbejde om en plan for affaldsområdet.

Vi befinder os således midt i et intensivt arbejde, hvor vi går igennem område for område med henblik på at fastlægge fælles målsætninger og samordne vore miljøpolitiske handlinger. Efter Ministerrådets opfattelse er dette en pragmatisk vej at harmonisere vort miljøbeskyttelsesarbejde på med det mål at opnå konkrete forbedringer for vores miljø.

Gunilla André: Herr president! Jag vill tacka ministerrådet för svaret på frågan, som ställts av Gunnar Björk.

Bakgrunden till frågan är en rekommendation som antogs 1985 och i vilken det talas om

att genom en parlamentariskt förankrad kommitté utreda möjligheterna för en mer omfattande harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på miljöskyddsområdet.

Som stöd för det beslutet angavs bl. a. att de nordiska länderna genom Helsingforsavtalet och miljööverenskommelsen åtagit sig att verka för en harmonisering av miljöskyddslagstiftningen.

I en rekommendation till årets session anser ministerrådet att det antagna handlingsprogrammet på miljöområdet slagit fast så konkreta målsättningar att man nu kan avskrifta rekommendationen om harmonisering.

Jag delar inte den uppfattningen. I svaret har ministerrådet hävdad att det pågår ett löpande samarbete mellan ländernas miljömyndigheter, där harmonisering av lagstiftningen är en del. Sedan följer en mening som bör utvecklas närmare: "Ministerrådets uppfattning är att detta harmoniseringsarbete skall bedrivas på de områden där det kan ge miljömässiga fördelar och att harmonisering av lagstiftningen inte är ett mål i sig själv."

Min fråga är: tror ministerrådet att en parlamentariskt förankrad kommitté skulle bedriva arbetet på något annat sätt, och är det skälet till att man inte vill ha en sådan kommitté?

Jag vill också erinra om att vi diskuterar en rekommendation som faktiskt antagits av Nordiska rådet. Det borde normalt leda till att ministerrådet söker efterkomma rekommendationen. Det är förvånande att så inte har skett i det här fallet. Miljödebatten har snarare understrukt rekommendationens betydelse. Men ministerrådet säger endast att en harmonisering av lagstiftningen inte är ett mål i sig själv.

Ur centerpartiets synpunkt, som jag företräder, borde det i stället vara självklart att harmonisera lagstiftningen på miljöområdet enligt principen högsta möjliga ambitionsnivå. Då först svarar vi upp mot människornas berättigade krav på en ansvarsfull nordisk miljöpolitik.

Miljöminister Lone Dybkjær: Hr. præsident! Ja, det er naturligvis Ministerrådets opfattelse, at man skal efterkomme rekommendationer, men i modsætning til parlamentari-

kerne har Ministerrådet det ansvar, at det er nødt til at prioritere. Man er faktisk nødt til at prioritere arbejdet. Der kommer så mange forslag fra Nordisk Råd. De fleste viser sig at blive vedtaget med stort flertal, også fordi man er fritaget for det barske arbejde, der hedder prioritering.

Jeg ved ikke, om parlamentarisk forankrede komiteer ville gøre arbejdet anderledes. Det, der derimod ikke er nogen som helst tvivl om efter min opfattelse, er, at et ansvarligt arbejde ikke kan udføres meget anderledes end det, Ministerrådet gør. Jeg er enig i ambitionen om højest mulig miljøkvalitet, men jeg vil stadig væk sige, at der hverken i Danmark eller i de andre nordiske lande er ubegrænsede ressourcer til rådighed, og jeg vil fortsat vove at hævde, at det er vigtigere at tage hånd om miljøet end at tage hånd om lovgivningsharmoniseringsarbejdet.

Gunilla André: Herr president! Jag tackar för det kompletterande svaret. Vi kan då komma överens om att det skall vara högsta möjliga ambitionsnivå. Jag hoppas att ministerrådet i fortsättningen prioriterar det här området mycket högt.

Miljøminister Lone Dybkjær: Jeg skal bare bekræfte, at Ministerrådet prioriterer miljøarbejdet højt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 39: Fråga till Danmarks regering angående harmonisering av den nordiska miljölagstiftningen¹

Grethe Lundblad: Herr president! Eftersom den danske miljøministern inte var närvarande i Helsingør vid samtalen som ägde rum mellan social- och miljöutskottet och de nordiska miljöministrarna vill jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Vilken är Danmarks regerings syn på utvecklingen av det framtida nordiska samarbetet mot miljöförstöring samt inställning till ytterligare harmonisering av nordisk miljö-

lagstiftning och om miljöbestämmelser för industri och jordbruk?

Miljøminister Lone Dybkjær: Hr. præsident! Først vil jeg sige, at jeg undrer mig en lille smule over spørgsmålets begrundelse. Jeg har faktisk været til stede ved alle de samtaler, jeg er blevet indbudt til, men det er muligt, at der har været nogle samtaler mellem Nordisk Ministerråd og Social- og Miljøudvalget, som jeg ikke har været indbudt til, og så har jeg ikke været til stede.

Jeg var til stede ved ekstrasessionen i Helsingør i november 1988, men jeg er opmærksom på, at i et enkelt tilfælde havde man kun indbudt Ministerrådets formand, fru Birgitta Dahl, og der ville jeg så selvfølgelig ikke være til stede.

Med hensyn til fru Grethe Lundblads egentlig spørgsmål er det naturligvis sådan, at den danske regering også på miljøområdet går ind for det bredest mulige samarbejde mellem de nordiske lande, og med vedtagelsen i januar 1989 af det nordiske miljøprogram er der lagt en bred og fremadrettet ramme for det nordiske miljøsamarbejde i de kommende år. Programmet er udtryk for, at de nordiske lande på langt de fleste områder inden for miljøpolitikken er enige og har fælles mål.

Efter den danske regerings opfattelse er det meget positivt og udtryk for en aktiv samarbejdsvilje, at de nordiske regeringer trods forskellige politiske, geografiske og erhvervs-mæssige forudsætninger har kunnet blive enige om et så bredt og bæredygtigt program. Dette er et lyst tegn for det fremtidige nordiske samarbejde på miljøområdet.

For så vidt angår samordning af de nordiske landes lovgivninger på miljøområdet, er det den danske regerings holdning, at dette bør ske på de områder, hvor det kan give miljømæssige fordele, og hvor det samtidig er praktisk muligt.

Danmarks medlemskab af EF betyder som bekendt, at vi på nogle områder er forpligtet af de normer og standarder, som vi selv er med til at fastlægge i EF. Det indebærer, at Danmark på disse områder ikke kan indgå et tilsvarende forpligtende samarbejde med de nordiske lande.

Det er nu engang en kendsgerning, at væ-

¹ Frågan tryckt s. 2465.

sentlige erhvervspolitiske og miljøpolitiske beslutninger med rækkevidde for hele Europa nu og i fremtiden vil blive truffet i EF.

Det er imidlertid vigtigt at gøre sig klart, at de nordiske lande har en ikke uvæsentlig mulighed for at påvirke de beslutninger, der træffes i EF. Vi ved, at EF-Kommissionen i sit forberedende arbejde i vidt omfang lægger vægt på at inddrage den viden, som findes i de nordiske lande. Danmarks rolle er her eller kan i hvert fald være – at være brobyggeren, der formidler den viden og samtidig saglige argumentation, som er kendetegnende for det nordiske samarbejde. Danmark får herigennem en bredere basis. Om man vil: Danmark bliver herigennem "større".

De nordiske landes indflydelse på EF's beslutninger vil derfor også i fremtiden være mærkbar, såfremt de nordiske lande fastholder traditionen for fælles tilvejebringelse af saglig viden og udformning af konstruktive forslag.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag vill allra först säga att minister Dybkjær tyvärr inte var med vid de samtal som social- och miljöutskottet hade med Birgitta Dahl och den norska miljöministern om hur man skulle arbeta framåt. Det är därför jag ställer denna fråga.

Det finns några saker i statsrådets svar som ger mig anledning att fråga litet mer.

På tal om Danmarks medlemskap i EF säger man att Danmark inte kan gå in i ett motsvarande förpliktande samarbete. Men hur ställer man sig till undantagsregeln i paragraf 100 A, som gäller ländernas möjlighet att göra undantag när det gäller miljön?

För det andra står det att Danmark skall vara brobyggare. Det är bra att det gör Danmark större. Men blir Norden starkare genom det? Det måste ur nordisk synpunkt vara viktigare. Skall Danmark vara brobyggare, blir Danmark starkare också i förhållande till EG.

För det tredje står det någonting om de nordiska ländernas inflytande på EG:s beslut. Då vill jag fråga om Danmark vill acceptera Brundtlandprincipen att man skall följa det land som kommit längst. För man vidare den principen till EG, är vi tacksamma mot Danmark.

Miljöminister **Lone Dybkjær:** Først skal jeg understrege, at det er det danske folk, der har besluttet sig til at træde ind i EF. Det er en vigtig forudsætning også for arbejdet i Norden. Om vi vil anvende 100A, stk. 4, vil afhænge af den konkrete situation. I øjeblikket har vi anvendt 100A, stk. 4, i forbindelse med katalysatorer på biler, bare for at nævne ét eksempel – og vi får så se, hvad der sker.

Om Norden bliver stærkere miljømæssigt, ved at vi er i EF eller ej, ved jeg ikke. Det har jo i sig selv ikke været en speciel begrundelse for Danmark for at gå ind i EF, at man ville styrke Norden i EF-samarbejdet: det må de enkelte lande i Norden finde ud af selv. Hvis Sverige vil være medlem af EF, er det Sveriges egen sag, og tilsvarende med Norge. Det kan Danmark strengt taget ikke blande sig i, men vi kan sige, at for os er det en fordel, at vi har de nordiske lande bag os, når vi arbejder i EF.

Omkring Brundtland-tankegangen vil jeg sige, at den danske regering allerede har lavet en handlingsplan med 153 konkrete forslag om en bæredygtig udvikling, som nu oversættes til engelsk, tysk og fransk, med henblik på at kunne gå ind i EF-arbejdet. Danmark har rejst spørgsmålet om Brundtland-tankegangen i EF-samarbejdet, og der holdes på EF-plan i november 1989 en EF-konference i København med henblik på, at Fællesskabet konstruktivt kan bidrage til den regionale konference, der skal være i Bergen i foråret 1990.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag är tacksam för miljöministerns senaste kommentar. Jag tycker det är skönt att få veta att man är beredd att använda denna undantagsregel.

När Danmark säger att man vill vara brobyggare för det nordiska samarbetet är det viktigt för oss att man inte bara åberopar erfarenheterna från Danmark, utan erfarenheterna från det land som kommit längst i Norden på miljöområdet. Det är så vi har tänkt att bygga upp den nordiska miljöpolitiken, att vi skall sträva efter att komma upp till nivån i det land som har nått längst vad gäller både vetande och faktisk verksamhet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordbors rättigheter¹

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Jag hänvisar till frågans motiveringar och frågar:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit för att utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden och vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit för att utreda frågor i anslutning till den nordiska trygghetskonventionen när det gäller nordbors rättigheter?

Socialminister Hulterström: Herr president! I syfte att stärka rättsställningen för de nordiska medborgarna, som bor eller verkar i något annat nordiskt land än sitt eget, har Nordiska ministerrådet vidtagit en rad åtgärder de senaste åren. Bland annat har man utrett möjligheterna att ge nordiska medborgare möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden.

Det har visat sig att nordbors förvärv av fast egendom för helårsboende i ett annat nordiskt land i praktiken inte vållar några problem. Man anser också att det inte är något vunnet med att avskaffa de krav på förvärvstillstånd som uppställs för närvarande, då uppfyllelse av vissa kriterier, såsom viss tids bosättning, folkbokföring och liknande, under alla omständigheter skall kontrolleras. De nordiska departementen har emellertid tagit initiativ för att undersöka om tillståndsprövningen vid nordiska medborgares förvärv av helårsbostad kan förenklas ytterligare.

Den 1 januari 1982 blev den nordiska trygghetskonventionen satt i kraft, och den ersatte därmed konventionen om social trygghet från 1955. Målet har alltid varit att de medborgare, som vistas eller bor i något annat nordiskt land än sitt eget, skall uppnå största möjliga likställdhet med vistelselandets egna medborgare.

Den nordiska trygghetskonventionen bygger på de enskilda ländernas lagstiftning. Detta skapar i vissa fall skevheter, eftersom delar av ländernas socialförsäkringslagstiftning är mycket komplicerad. Det är självklart viktigt att analysera sådana skevheter för att

åstadkomma bättre lösningar där så är möjligt.

1986 behandlade Nordiska socialpolitiska kommittén en promemoria angående socialkonventionens behov av översyn. Man beslöt att ge en utredare i uppgift att kartlägga socialkonventionens funktionsduglighet, särskilt med hänsyn till social- och hälsovårdens tjänster.

En utredningsrapport från nämnda utredare lades fram vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte hösten 1988 efter att den hade remissbehandlats i länderna. För att gå vidare med saken beslöt kommittén sedan att be socialförsäkringsexperter i länderna om att se närmare på

- justering av socialkonventionen i förhållande till ändringar av de enskilda ländernas lagstiftning
- tolkningsproblem
- en ev. utvidgning av socialkonventionen
- vad kan ev. lösas via bilaterala överenskommelser.

Experterna möttes i februari 1989. Resultatet av det påbörjade arbetet beräknas på grund av de komplicerade frågeställningar som skall genomgå inte kunna föreligga förrän om ett par år.

Olika delförslag kan dock komma att läggas fram tidigare.

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Jag tackar ministern för svaret, vars anda är positiv. Jag vill dock påpeka att det fortfarande finns problem vid nordbors förvärv av fast egendom i annat nordiskt land. Åtminstone i Finland måste utlännningen, alltså även nordbor, söka tillstånd hos handels- och industriministeriet för köp av fast egendom i Finland.

Jag hoppas att problemen undanröjs i samband med revidering av den nordiska socialkonventionen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Marianne Samuelsson återtagit sin plats i rådet och att Birger Schlag lämnat sessionen.

¹ Frågan tryckt s. 2444.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete¹

Knuutila: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka förberedelser har Nordiska ministerrådet vidtagit för att möjliggöra inrättandet av en ekonomisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete i den nordiska budgeten för budgetåret 1990?

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Nordisk socialpolitisk komité har bedt Nordiska nämnden för handikappfrågor utrede formene for en støtteordning for handikapporganisasjonenes nordiske samarbeid. Denne utredningen er lovet ferdig i løpet av våren 1989.

Sosial- og miljøutvalget bemerker i sin uttalelse over forslag og høringer at man f.eks. kan prioritere handikapporganisasjonenes nordiske ungdomsvirksomhet, der handikappidretten utgjør en viktig del.

På denne bakgrunn besluttet Nordisk socialpolitisk komité å sende en anmodning til nordisk idrettsamarbeid og nordisk ungdomssamarbeid om å få de handikappede med i de generelle ordningene. Som svar på denne skrivelsen har de meddelt at det allerede er utarbeidet en redegjørelse om framtida for det nordiske samarbeidet på idrettsområdet. Denne har et eget avsnitt om handikappidrett, og hele redegjørelsen vil bli framlagt her på sesjonen.

De meddelte videre at arbeidet med en ny strukturering av det nordiske ungdomssamarbeidet er påbegynt og forventet avsluttet i løpet av 1989. Henvendelsen fra Nordisk socialpolitisk komité vil bli tatt med når embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid skal diskutere arbeidsmål og prioriteringer for framtida.

Nordiska nämnden för handikappfrågor har hatt møte med representanter for den nordiske handikapbevegelsen. Samtalene var

konstruktive og viste at det er mulig å finne fram til en løsning som både Nordiska nämnden för handikappfrågor og den nordiske handikapbevegelse kan stille seg bak. Men det krever overveielser av en del problemområder som sosial- og miljøutvalget også omtaler i sin uttalelse. Blant annet er problemet det store antall organisasjoner av forskjellige slag og de muligheter til rasjonalisering som kan finnes på nordisk plan, samt de prinsipper støtten i første omgang bør gis etter.

På grunn av dette har Nordisk socialpolitisk komité i første omgang bedt Nordiska nämnden för handikappfrågor om en utredning for å ta stilling til om det er mulig og ønskelig å innføre en slik støtteordning.

Da en støtteordning under alle omstendigheter krever ekstra bevilgning, er en nødt til å ha en slik utredning før en tar stilling til om, og i tilfellet beslutter hvor mye som skal bevilges.

Knuutila: Herr president! Jag tackar ministern för svaret men beklagar att utredningsarbetet tar så lång tid. Jag vill ställa en tilläggsfråga:

Har ministerrådet för avsikt att snart efter det att utredningen föreligger denna vår inrätta en stödordning på försöksbasis från och med nästa budgetperiod?

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Så snart utredningen foreligger skal den behandles i Nordisk socialpolitisk komité, som skal vurdere om det er mulig og ønskelig å innføre en slik støtteordning. Deretter vil den gå inn på vanlig måte i budsjettprosedyren og sannsynligvis bli behandlet med henblikk på budsjettet for 1991.

Diskussionen förklarades härefter avsluttad.

E 23: Fråga till Nordiska ministerrådet angående högspecialiserad sjukvård¹

Anna-Kaarina Louvo: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen vill

¹ Frågan tryckt s. 2445.

¹ Frågan tryckt s. 2448.

jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Ämnar Nordiska ministerrådet vidta åtgärder för att främja lösningen av frågan om praktiska, ekonomiska och juridiska problem i anslutning till patientutbyte i Norden?

Socialminister Hultström: Herr president! Frågan om praktiska, ekonomiska och juridiska problem i samband med patientutbyte i Norden har, som frågeställaren nämner, under 1988 inte kunnat bedrivas enligt tidigare uppgjorda planer. Det delprojekt som tar sin utgångspunkt i brännskadeområdet beräknas emellertid kunna komma igång inom kort.

Enligt planerna kommer man att koncentrera arbetet på följande:

- insamling och sammanställning av information om regler som gäller i respektive land i samband med högspecialiserad behandling av patienter utomlands
- lagar och metoder för beräkning av betalning för sjukhusbehandling, t.ex. utgifter per sängdag
- utarbetande av förslag till en nordisk överenskommelse angående regler, procedurer, ekonomi m.m. i samband med behandling av brännskadepatienter i ett annat nordiskt land.

Rapportering kommer att ske inför Nordiska rådets nästa ordinarie session i Reykjavík 1990.

Anna-Kaarina Louvo: Herr president! Jag tackar ministern för svaret, som visar att man börjat gripa sig an de konkreta problem som allttjämt står i vägen för nordiskt patientutbyte.

Hur kostnaderna skall beräknas och fördelas hör till sådant som måste utredas. Vi väntar med intresse på ministerrådets rapportering inför nästa session.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 24: Fråga till Danmarks regering angående Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner¹

Koritzinsky: Ødeleggelsen av jordens beskyttende ozonlag og varsel om klimaforandringer forårsaket av forurensende utslipp til luft, gjør det til en hastesak å stanse disse utslipp hurtigst mulig. Gjennom de neste 40 år vil forandringene bli større enn hva som har skjedd de siste 100 000 år.

De nordligste områder av de skandinaviske land vil bli mest berørt av disse klimaforandringer med en betydelig temperaturøkning. KFKer bidrar med ca. 25 pst. til denne oppvarming ifølge UNEP.

En av mulighetene til å forsinke denne prosessen, er å fjerne de ozonødeleggende gasser, bla KFKer. Både Norge og Sverige er gått meget langt i denne prosess, og har vedtatt at det skal være stans i forbruket av KFKer ved utgangen av 1994.

Det Nordiske Miljøprogram sier: "gjennom å stå sammen får de nordiske land en større gjennomslagskraft i det internasjonale samarbeidet. De nordiske land tar sikte på å spille en aktiv pådrivende rolle under forhandlingene av nye internasjonale avtaler og konvensjoner."

Med bakgrunn i det ovenstående vil jeg gjerne spørre den danske regering, om den etter EF-kommisjonens beslutning om ikke å føre sak mot Danmark angående anvendelse av freon i spraybokser, vil gå videre og følge Norge og Sverige i spørsmålet om en total reduksjon av freon, og dermed være villig til å følge prinsippet i det nordiske miljøprogram hvor det sies, at alle nordiske land skal følge de mest ambisiøse miljømål, som ett enkelt annet nordisk land har satt?

Miljøminister Lone Dybkjær: Hr. Præsident! Jeg har i oktober 1988 udarbejdet en handlingsplan for reduktion af forbruget af ozonnedbrydende stoffer, CFC, i Danmark. Målet for planen er, at CFC-forbruget i Danmark reduceres jævnt i perioden 1989–1999, således at forbruget i 1995 højst udgør halvdelen af forbruget i 1986, og således at forbruget i 1999 stort set ophører.

¹ *Frågan tryckt s. 2449.*

Danmark vil arbejde for, at Montrealprotokollen skærpes med tilsvarende målsætning.

Planens mål skal nås dels ved indførelse af en afgift på CFC og haloner på 30 kr. pr. kg, dels ved indførelse af forbud mod anvendelse af CFC til en række produkter i løbet af 1990'erne.

Som led i planen indgår, at Danmark sammen med de nordiske lande vil arbejde for, at anvendelsen af ozonnedbrydende stoffer globalt ophører så hurtigt som muligt.

Med hensyn til haloner har de nordiske lande et projekt i gang i Nordisk Ministerråds regi om mulighederne for at reducere udslippet af haloner. Den danske regering vil på baggrund af disse resultater beslutte, om der skal indføres særlige restriktioner for brugen af haloner.

Danmark følger således fuldt ud udtalelserne i det nordiske miljøprogram, hvad angår reduktion af ozonnedbrydende stoffer. Hvad angår målsætningen om, at landene bør følge det mest ambitiøse mål, et andet land har sat, fremgår det, at det er noget, landene skal stræbe efter. Heri ligger naturligvis, at dette ikke altid er hensigtsmæssigt eller muligt, fordi der i de forskellige nordiske lande kan være helt forskellige forudsætninger.

Reduktion i anvendelsen af CFC er efter den danske regerings opfattelse et godt eksempel på, at det trods meget forskellige forudsætninger i de nordiske lande er lykkedes at fastlægge forholdsvis overensstemmende reduktionsmål.

Jeg kan i øvrigt til spørgeren oplyse, at der netop i nat i EF er vedtaget en aftale om, at man skal reducere brugen af CFC i EF-landene 85 pct. så hurtigt som muligt, med den målsætning at nå tallet 0 eller 100 pct., hvordan man nu vil udtrykke det, dvs. med den målsætning at ophøre med brugen af CFC inden år 2000.

Koritzinsky: Hr. president! Takk til Lone Dybkjær for svaret.

Det sies i svaret at det er meget forskellige forutsetninger i de nordiske land for CFC-reduksjon. Hvilke forutsetninger fins i Danmark som gjør at Danmark ikke kan redusere CFC-bruk så langt som Sverige og Norge?

Ingen av de nordiske land har CFC-produksjon. Er det Danmarks binding til EF som

ligger i hennes formulering om at her dreier det seg om meget forskjellige forutsetninger?

Det er positivt at EFs ministerråd i går vedtok stopp i CFC-produksjonen innen år 2000. Det betyr at det blir Sverige og Norge alene som har mer vidtgående tiltak enn EF.

Man kan undre seg over at 12 EF-land med så forskjellige forutsetninger kan bli enige om en CFC-stopp i år 2000, mens altså de fem nordiske land med langt mer ensartede forutsetninger enn EF-landene, ikke kan enes om et nivå allerede vedtatt av to av landene, nemlig Sverige og Norge.

Det står i svaret at det har lykket å fastsette forholdsvis overensstemmende reduksjonsmål. Men det er det jo ikke! Sverige og Norge har vedtatt reduksjonsmål fullstendig stopp før 1995, Danmark før år 2000. Og disse ekstra fem årene betyr at det vil gå ytterligere 15–20 år til det tidspunkt hvor en kommer ned på dagens nivå i CFC-utslipp. Dette bekymrer miljøbevegelsen i de nordiske land. Det bekymrer Sverige og Norge. Bekymrer ikke det også Lone Dybkjær?

Miljøminister Lone Dybkjær: Hr. præsident! Jeg personligt synes det er ganske flot, at EF har vedtaget den målsætning, der er vedtaget; og den er i overensstemmelse med de danske mål.

Når der spørges, hvorfor vi ikke kan gå samme vej som Norge og Sverige, og det antydes, at det er fordi vi er medlemmer af EF, så er svaret nej. Det er ikke, fordi vi er medlemmer af EF. Vi har faktisk indtil i går gået en anden vej end EF, og bl. a. vores handlingsplan har været en medvirkende årsag til at trække EF i den rigtige retning.

Når vi ikke kan gå så langt som Sverige og Norge, eller gøre det så hurtigt som Sverige og Norge, er det, fordi vi anvender CFC i en række industrier. På de punkter, hvor Sverige og Norge har overensstemmelse med os med hensyn til CFC, er vi nøjagtig lige så restriktive som Norge og Sverige, men vi har nogle områder, hvor det ikke er så enkelt at lave substitutionsprodukter, og derfor har vi valgt den målsætning, der hedder: Total reduktion inden år 2000.

Koritzinsky: Hr. President! Lone Dybkjær sa at når hun skriver og snakker om meget forskjellige forutsetninger, så er det industriinteressene i Danmark som kommer inn i bildet. Her står vi nettopp overfor en avveining, der altså miljøhensynene har tapt overfor industrihensynene. Og her er det et stort tap. Det tar 15–20 år lenger å komme ned til det CFC-utslipp en har i dag, på grunn av dette svakere reduksjonsmål når det gjelder tiden, som Danmark nå har i forhold til Sverige og Norge. Det syns jeg burde bekymre Lone Dybkjær, selv om det altså ikke bekymrer dansk industri.

Bare et kort tillegsspørsmål: Vedtaket fra EFs ministerråd om stans i CFC-produksjonen i år 2000, dekker det utover produksjon også bruk og import, og eventuelt med hvilke tidsfrister?

Miljøminister Lone Dybkjær: Hr. præsident! Det dækker det hele, både ophør af forbrug og produktion. Man skal ophøre med anvendelse af CFC og dermed også med produktion af CFC inden år 2000.

Til det andet vil jeg godt sige, at den plan, vi har lagt frem – og så kan spørgeren jo kigge i den – er en plan, som følger Norge og Sverige, dér hvor forholdene er sammenlignelige. Vi har andre industrielle forudsætninger end Norge og Sverige, og jeg må sige, at hvis jeg havde oceaner af milliarder til rådighed til miljøområdet, anvendte jeg dem gerne. Men vi har i Danmark en situation, der gør, at vi er nødt til at prioritere. Det er jeg godt klar over at man måske ikke behøver i de andre nordiske lande.

Den danske situation er altså sådan, at vi selv inden for miljøområdet, er nødt til at prioritere, i den forstand at vi ikke er i stand til at sige ja til alt, hvad der er godt. Derfor er vi nødt til at fremlægge realistiske planer, naturligvis under hensyntagen til miljøet.

Den plan, vi har fremlagt, er en medvirkende årsag til, at hele EF nu får samme målsætning. Danmarks forbrug af CFC betyder absolut ingenting i den store sammenhæng. Det er en meget lille del, under 1 pct. Det, der derimod betyder noget, er, at hele EF nu går med, for det er en tredjedel af verdensforbruget.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser¹

Margrete Auken: Hr. præsident! Det er det samme område, det drejer sig om, som det foregående spørgsmål. Der er en konference i London, der begynder i overmorgen, hvor det er spændende, om der vil komme en fælles nordisk stilling, så Storbritannien ikke kan bruge denne sag til et propagandaudspil, som ikke får nogen virkning. Jeg vil derfor spørge Nordisk Ministerrådet, hvilken instruks de nordiske delegerede vil få til konferencen i London og de kommende forhandlinger i Wien-konventionen?

Miljøminister Lone Dybkjær: Hr. præsident! De nordiske lande hilser med tilfredshed, at Montreal-protokollen trådte i kraft den 1. januar 1989. Det er nu vigtigt, at vi arbejder for, at så mange lande som muligt uden unødigt forsinkelse tilslutter sig Wien-konventionen og Montreal-protokollen.

De nordiske lande vil arbejde for, at Montreal-protokollens enkeltbestemmelser af parterne tolkes og tilpasses under hensyn til det overordnede mål at reducere produktion og anvendelse af de kontrollerede emner på globalt plan så hurtigt og effektivt som muligt. Der skal herved tages særligt hensyn til udviklingslandenes behov for bistand med teknologioverføring m. v.

De nordiske lande vil desuden arbejde for, at Montrealprotokollens tilpasningsområde udvides til samtlige emner, som har et ozonnedbrydende potentiale af betydning.

Endvidere vil de nordiske lande arbejde for, at Montreal-protokollens kontrolbestemmelser skærpes så meget og så hurtigt som muligt.

De nordiske lande vil endelig, bl. a. på baggrund af de nationale handlingsplaner, som er udarbejdet i hvert af de nordiske lande, deklarere, at det er muligt at gennemføre en fuldstændig afvikling af de kontrollerede emner inden for en begrænset tidsperiode og på en kontrolleret måde.

¹ Frågorna tryckta s. 2459.

Den første officielle opfølgingskonference om Montreal-protokollen finder sted i maj 1989 i Helsingfors. De nordiske lande vil på denne konference fremlægge et forslag til en skærpelse af protokollens bestemmelser.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke den danske miljøminister for svaret. Det er jo underligt at få sådan et svar, lige efter at vi har hørt, at vi splittes i mange forskellige retninger.

Der bliver sagt, at man vil arbejde for, at Montrealprotokollens bestemmelser skærpes, og at det sker så hurtigt som muligt. Det er godt nok, men hvad er det konkrete i det, især på baggrund af, at vi jo ikke har tid til at vente? Hvis det, der kom fra Oslo her for nylig, er sandt, så er ozonnedbrydningen over Arktis 50 gange større, end man havde regnet med.

De fælles nordiske holdninger skal ifølge vores miljøprogram være, at vi skal være aktivt pådrivende under forhandlingerne i internationale sammenhænge. Derfor er det interessant at høre, om der er en fælles nordisk holdning med hensyn til specifikke krav, og om det er den svensk-norske holdning eller den dansk-finske.

Sagens globale alvor ses af, at der er indkaldt til endnu en CFC-konference i Haag den 11. marts. Der vil det også være ønskeligt, om de nordiske lande står samlet med højeste fællesnævner.

Det siges i svaret, at de nordiske lande vil gå ind for en skærpelse på opfølgingskonferencen i maj, men hvad går denne skærpelse ud på? Kunne der blive tale om, at vi ville begynde at arbejde for stop for produktion og brug inden 1. januar 1995?

Karin Söder övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Jeg kan til fru Margrete Auken oplyse, at den fællesnordiske holdning har været, at man skulle gå ind på reforhandlinger så hurtigt som muligt, men det er ikke aftalt detaljeret, hvordan man skal gå frem.

I denne sammenhæng vil jeg naturligvis tage kontakt til de nordiske kollegaer på basis

af det, der er sket i EF i nat med hensyn til en meget ændret målsætning vedrørende Montreal-protokollen, som jo går ind for 50 pct.'s reduktion, hvor der her nærmest er tale om 100 pct.'s reduktion inden år 2000, hvilket også er udgangspunktet for EF i forhandlingerne om Montreal-protokollen.

Meddelande

Det meddelades, att Marjatta Väanänen återtagit sin plats i rådet.

Margrete Auken: Fru præsident! Jeg vil blot spørge miljøministeren, om det så er ønsket, at Norge og Sverige skal ned på EF's niveau, for det er der jo stadig væk tale om, eller man er ved at indstille sig på, at vi har to forskellige holdninger, sådan at vi mister muligheden for at have den aktivt pådrivende rolle, som miljøprogrammet foreskriver.

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Jeg har allerede været inde på de meget forskellige forudsætninger, der er i Norge og Sverige sammenlignet med Danmark, hvilket man åbenbart ikke accepterer; men det kan faktisk klart dokumenteres.

Det andet er, at der jo har været tale om en aktivt pådrivende rolle fra Danmarks side f.eks. i EF-sammenhæng, naturligvis også styrket af det, der foregår i det nordiske samarbejde. Det afgørende er, at man nu i stedet for et mål på 50 pct. siger: 100 pct.

Så siger fru Margrete Auken indirekte: Jamen vi skal gå meget videre. Jeg synes ikke, at det vil være rimeligt på nuværende tidspunkt, for der er faktisk ikke for mig at se dukket nye målsætninger op. For mig har det været rimeligt, at man kunne sætte en målsætning, der hed tallet 0 til år 2000. Jeg er meget glad for, at f.eks. EF-landene vil tage det som udgangspunkt i Montreal-forhandlingerne. Det mener jeg er sagligt forsvarligt.

Det er også derfor, vi i Danmark har fremlagt vores handlingsplan. Der foreligger ikke nye oplysninger, der gør, at det vil være rimeligt at gå videre, bare fordi man nu har nået det mål. I glæde over, at man har nået det mål, skal man ikke sige: Så er det ikke længe godt nok. Nu har EF-landene accepteret

målet, og fordi de har accepteret målet, så er det åbenbart ikke godt nok, for et godt nok mål kan ikke accepteres.

Udgangspunktet for mig vil være den EF-målsætning, som vi netop har nået i nat, og som jeg synes er rimeligt realistisk og en ganske flot målsætning.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 28: Fråga till Nordiska ministerrådet angående årlig rapportering på miljöpolitikens område¹

Sten Svensson: Fru president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen ställer jag frågan: Av vilka skäl anser ministerrådet det inte möjligt att avge en sammanställning över nationella rapporter på miljöområdet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 22/1988?

Miljöminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Inden for miljøprogrammets rammer er der udarbejdet eller vil der blive udarbejdet handlingsplaner på en række områder. En revideret handlingsplan mod havforurening og en handlingsplan mod luftforurening vil foreligge til Nordisk Råds session 1990.

Planer på bl. a. affaldsområdet og naturbeskyttelsesområdet vil blive udarbejdet. I alle disse planer vil der indgå en udførlig miljøstatus, ligesom allerede foretagne og planlagte mål vil blive opregnet.

Ud over dette vil der ske en fortløbende rapportering om, hvorledes arbejdet med at mindske udledninger til havmiljøet forløber. En første rapport med nationale redegørelser er udarbejdet til denne session.

Såfremt der herudover er behov for fælles redegørelser om udviklingen i de nordiske lande på miljøområdet, vil Ministerrådet overveje at lade dette indgå i Ministerrådets beretning C 1.

Det er Ministerrådets opfattelse, at de planer, som jeg har redegjort for, vil indebære en omfattende og veldækkende rapportering til Nordisk Råd på miljøområdet.

Sten Svensson: Fru president! Jag ber att få tacka för svaret.

Inom social- och miljöutskottet anser vi att de nordiska regeringarna borde utarbeta en gemensam strategi för att effektivisera det internationella miljövårdsarbetet. För att parlamentariker i Norden skall kunna lyfta fram miljöfrågorna med hög prioritet ställs det ökade krav på rapporteringen som nu sker i ministerrådets berättelse C 1.

De nordiska regeringarna borde rapportera vad som på nationellt plan uppnåtts på miljöområdet under det verksamhetsår berättelsen avser. Varje rapport bör även innehålla upplysningar om läget för ratificering av internationella avtal. Rapporterna bör utformas så att det blir lätt att jämföra dem med varandra.

Sammanfattningsvis anser utskottet att ministerrådet varje år skall lägga fram miljövårdsrapporter vilka kan bilda grund för debatt och konkreta beslut.

Miljöminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Jeg vil gerne til spørgeren understrege, at rapporter i sig selv ikke løser miljøproblemerne, og vi skal passe på med at tro, at vi løser nogen som helst miljøproblemer, når vi vedtager nogle planer i Nordisk Råd eller andre steder. Det er kun den konkrete handling, der får indflydelse på miljøet, ikke den snak, der er her, og ikke de papirer, vi har her.

Men når det er sagt, vil jeg også sige, at vi naturligvis skal prøve at få nogle sammenligninger mellem de enkelte lande. Det er jo ikke noget problem at samle forskellige rapporter fra de enkelte lande til ét materiale. Problemet er, at det ikke er så nemt at sammenligne statistikkerne, fordi der er forskellige målemetoder de forskellige steder.

Så kan man spørge: Skal man ikke standardisere målemetoderne? Jo, det skal man, men man skal hele tiden huske på, at hver gang man koncentrerer arbejdet om målemetoderne og ikke om slutmålene, så gavner man strengt taget ikke miljøet.

Derfor synes jeg, det er ganske afgørende, at der foretages nogle handlinger, samtidig med at vi naturligvis skal udarbejde noget statistisk materiale. Men det er altså handlingerne, der er de afgørende.

¹ Frågan tryckt s. 2453.

Sten Svensson: Fru president! Det är självklart att vad som sker i sakfrågorna är det avgörande, men vad vi behöver är sådana hjälpmedel att vi kan effektivisera det arbete som vi bedriver i Nordiska rådet. Det är på den punkten som ett enigt utskott vill få det årliga material som jag har efterlyst.

Marjatta Väänänen: Fru president! Jag vill alldeles kort här stödja riksdagsledamot Svensson då han säger att de nordiska länderna och också Nordiska rådet och dess social- och miljöutskott årligen behöver en lägesrapport. Det är alldeles nödvändigt. Naturligtvis behöver vi handling och åtgärder. Det är på sin plats, det är mycket viktigt, men vi behöver som sagt också en lägesrapport för att veta vad man har gjort och var vi befinner oss.

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Jeg er den første til at understrege behovet for, at man effektiviserer arbejdet i Nordisk Råd, men jeg vil bare sige, at hver gang man effektiviserer papirarbejdet i Nordisk Råd, så betyder det ikke nødvendigvis, at man samtidig løser nogen miljøproblemer.

Hvis vi skal til at lave sammenligneligt statistikmateriale, vil det også kræve sammenlignelige målemetoder, og det vil sige, at alle lande skal til at interessere sig utrolig meget for at harmonisere målemetoderne for at skaffe sammenlignelige tal, og så vil de samtidig i mindre omfang være i stand til at koncentrere sig om det, det handler om, nemlig at skabe et ordentligt miljø.

Sten Svensson: Fru president! När man åstadkommit någonting i sak har man självfallet någonting konkret att rapportera.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet angående statistik rörande njursjuka¹

Lena Öhrsvik: Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att få till stånd tillförlit-

lig, tillgänglig, samordnad nordisk statistik för att underlätta forskning, erfarenhetsutbyte och eventuella gemensamma insatser för njursjuka?

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Innenfor det nordiske samarbeidsorganet for nyretransplantasjoner, Scandia-transplant, har en arbeidsgruppe utarbeidet forslag til et nytt informasjonssystem for dialyse- og transplantasjonsarbeidet i Norden. Dette systemet skal bygge på den nyeste informasjonsteknologien og knytte sammen berørte sykehusavdelinger og laboratorier i ett felles nettverk. Slik kan man sikre bedre utnyttelse av organer og bedre behandling. Systemet vil også sikre tilgjengelighet til pålitelig fellesnordisk materiale som kan lette forskning og erfaringsutveksling ikke bare når det gjelder eventuelle felles tiltak for nyretransplantasjoner, men også for andre transplantasjoner.

Systemet kan av naturlige årsaker bare gi opplysninger om dem som er innstilt på dialyse- eller transplantasjonsbehandling. Det er imidlertid mulig på sikt å knytte dette systemet sammen med ulike pasientdatabaser i de nordiske land. En videre utvikling av nasjonale databaser er derfor en forutsetning for at man skal kunne få fram den statistikk spørsmålsstilleren etterlyser. Det burde i første rekke være en oppgave for de respektive nordiske lands sosialstyrelser og tilsvarende myndigheter å vurdere mulighetene for dette.

Etter hvert som pasientdatabaser blir bygd ut i alle de nordiske land, vil mulighetene for utveksling av statistisk data med sikte på forskning, erfaringsutveksling og iverksettelse av felles aktiviteter øke. Det vil også bli mulig å utveksle statistiske data for stadig flere sykdomsgrupper, og det pågår allerede nå studier av regionale variasjoner i de nordiske lands helsevesen. Andre spredte samarbeidstiltak er også under utvikling, bl.a innenfor generell kirurgi.

Det betyr at spørsmålet om en standardisering av datagrunnlaget vil melde seg i stadig større grad, og det vil bli overveid å utrede forutsetningene for et nærmere samarbeid mellom de nordiske lands pasientdatabaser.

¹ *Frågan tryckt s. 2455.*

Lena Öhrsvik: Fru president! Jag får tacka för ett mycket bra svar. Anledningen till frågan är att jag av Riksförbundet för njursjuka i Sverige blivit uppmärksammad på att det råder stora olikheter i framtagande av statistik på uremiområdet i de nordiska länderna.

Gemensam statistik skapar möjligheter att föra jämförande studier ur ett stort befolkningsunderlag. Detta är väsentligt vid dimensionering av vårdresurserna. De nationella patientdatabaserna måste naturligtvis utvecklas, som det framhålls i svaret. Jag vädjar till ministerrådet att påskynda detta arbete och gärna rapportera fortlöpande om resultaten.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 32: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete rörande genteknologi¹

Det anmäldes, att Nordiska ministerrådet kommer att besvara frågan skriftligt.

E 36: Fråga till Nordiska ministerrådet angående en reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening²

Margrete Auken: Fru præsident! Den havsföroreningssplan, som blev vedtaget med et meget knebent flertal på vores ekstraordinære session, er ikke noget særlig godt udgangspunkt for Nordisk Råds konference om havmiljøet til oktober; dertil ligner den i alt for høj grad de planer, der allerede er vedtaget internationalt. Og på den baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil den reviderede handlingsplan imod havsföroreningen tage det mest ambitiøse miljømål i et enkelt nordisk land som udgangspunkt, og vil Ministerrådets forslag kunne foreligge i god tid inden Nordisk Råds konference til oktober?

Miljøminister **Lone Dybkjær:** Fru præsident! Den nu vedtagne handlingsplan mod förorening af det marine miljø indeholder am-

bitiøse målsætninger for mindsning af udledningerne af en række forurenende stoffer. Planen angiver f.eks. at udledningerne af tungmetaller og af stabile organiske stoffer skal halveres senest i 1995, og at udledningen af næringssalte inden for særlige områder skal mindskes med 50 pct. senest i 1995.

Opfyldelse af planens målsætninger vil kræve betydelige indsatser og en højning af ambitionsniveauet i miljøarbejdet i alle de nordiske lande. De offentlige og private miljøinvesteringer vil løbe op i milliardbeløb. For at nå målene må ny teknik udvikles, og den bedst tænkelige teknik tages i brug.

De nordiske lande vil i løbet af 1989 udarbejde nationale handlingsplaner, som konkret angiver, hvordan de fastsatte målsætninger for udledningsmindskelserne skal nås.

I den reviderede nordiske handlingsplan mod havsförorening vil der blive indarbejdet nye målsætninger på baggrund af föroreningssituationen i de berørte havområder og på baggrund af udviklingen af ny teknik.

Som det blev besluttet ved Nordisk Råds ekstrasession i efteråret 1988, vil den reviderede havföroreningssplan blive fremlagt på Nordisk Råds session i 1990, og dermed vil der kunne tages hensyn til resultaterne fra Nordisk Råds havföroreningsskonference i efteråret 1989.

Margrete Auken: Fru præsident! Det her bliver en historisk dag i Nordisk Råds historie. Selverkendelsen bliver større og større. Hidtil har vi ment, at vi i Norden skulle gå i spidsen og presse de andre, men nu viser det sig åbenbart – hvis Ministerrådet har gjort sig klart, hvad det er, de har skrevet i svaret til mig – at vi lægger os på en klar "komme-sidst"-strategi.

Det, ministeren sagde her – efter at hun stort set havde repeteret, hvor glimrende det var, vi vedtog i november, som stort set var i overensstemmelse med det, vi tidligere havde vedtaget sammen med de andre konventioner – var, at vi nu skulle afvente Nordisk Råds parlamentarikerkonference til oktober. Nu viser det sig altså, at vi skal have inspiration fra Polen, fra DDR, fra Sovjetunionen, fra Tjekkoslaviet, og først når vi har hørt, hvad de kan lære os, vil vi tage stilling til, hvordan vi på denne opklarende og oplyste baggrund kan lave et bedre miljøprogram.

¹ Frågan tryckt s. 2457.

² Frågan tryckt s. 2462.

Kære Nordisk Råd! Til lykke med sejren. Det var alligevel flottere, end jeg havde drømt om, at vi kunne nå frem til en åbenlyst erkendelse af, hvor vi var henne.

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Nu er det erfaringsmæssigt i hvert fald for mig vanskeligt at klare en debat med fru Margrete Auken, når fru Margrete Auken har den sarkastiske tone på, som fru Margrete Auken har haft nu. Men jeg vil alligevel prøve på at gå ind i en mere sagligt betonet diskussion.

Vi har jo besluttet, at der skal fremlægges en revideret havmiljøforureningsplan på Nordisk Råds session i 1990, og det må naturligvis ske i lyset af de erfaringer vi samler op frem til Nordisk Råds session i 1990.

Når der så er en konference i Nordisk Råds regi i efteråret 1989, mener jeg, det er anstændigt, at man også samler de resultater op, der er på den konference. Der deltager jo andre lande, fru Margrete Auken, end Tyskland, Polen og hvem man i øvrigt kan forestille sig at nævne. Der deltager mange lande, og man kan da ikke afvise, at der kan komme noget inspiration derfra. Det behøver ikke nødvendigvis at være inspiration til et dårligere miljø.

Det kan også godt være, at de nordiske lande gensidigt kan inspirere hinanden, gensidigt kan diskutere, om de målsætninger, de stiller sig, er rimelige i lyset af det, de i øvrigt hører andre steder fra, genvurdere, hvad de nordiske landes bidrag er til bl.a. forureningen af Østersøen. Man kan måske oven i købet nå til den konklusion, at en krone investeret i de nordiske lande er mindre værd end en krone investeret i nogle af de andre lande. Det kunne så være ét bidrag, man kunne forestille sig man tog med i den nordiske havmiljøplan.

Jeg har bare ikke villet udelukke nogen muligheder, for når mennesker samles, kan der ske noget, vi ikke nødvendigvis kender på forhånd.

Margrete Auken: Fru præsident! Det er bestemt ikke for at bringe miljøministeren i dårligt humør, at jeg tager ordet, og jeg vil meget undskylde, at jeg har et handicap her. Jeg vil bede ministeren se bort fra det.

Vi fik igen bekræftet, at det er en anden konference, vi står over for, end den, jeg som præsidiemedlem har været med til at indkalde. Da vi holdt konferencen om luftforurening for et par år siden her i Stockholm, var det vores helt klare opfattelse, at vi skulle være med til at få formidlet det, men vi havde da ikke troet, at vi skulle lægge os i bagsmækken på, hvad der foregik i de øvrige europæiske lande, selvfølgelig ikke kun de østeuropæiske.

Nu siger miljøministeren det og begrundet det med, at der altid kommer noget ud af at være sammen, og det kan jeg ikke bestride, det gør der da. Men vi skulle gerne have haft lidt mere ambitiøse mål og lidt mere ambitiøse positioner inden.

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Jeg kan berolige Margrete Auken med, at jeg ikke bliver i dårligt humør af at høre på Margrete Auken. Det er en vedtagelse, jeg for længst har truffet for ligesom at lægge et vist perspektiv for mit eget liv i hvert fald, så det kan Margrete Auken tage helt roligt.

Det, jeg sagde, var ikke, at vi skulle lægge os i baksækken på de andre lande. Jeg forstår også, at den konference, der bliver planlagt, er i overensstemmelse med de hidtidige vedtagelser. Jeg skal beklage, jeg har ikke været med i Nordisk Ministerråd så længe, at jeg personligt har fuldstændig check på det, men jeg har lige checket med embedsværket, at det er den konference, der hele tiden har været talt om.

Men lad os vende tilbage til det. Jeg kan ikke sige det personligt.

Det, jeg derimod kan sige, er, at der ikke af mine udsagn kan sluttes det, Margrete Auken siger, at fordi man har f.eks. Østtyskland og Polen med til en konference, så er det ensbetydende med, at de nordiske lande vil lægge sig i bagsmækken på dem. Det var overhovedet ikke det, jeg sagde, og det vil referaterne fra dette møde også vise.

Jeg siger bare, at man jo ikke kan afvise, at når man deltager i en international konference, så kan der komme nye oplysninger frem. Det mener jeg kan være et af formålene med internationale konferencer. Man kan finde frem til, at de nordiske landes havmiljøforureningsplaner skal justeres i lyset af, hvad der

foregår i de andre lande, i retning af, at vi måske kan opnå større miljømæssige resultater, hvis vi koncentrerer os lidt mere om en indsats i de lande, end hvis vi koncentrerer os om en indsats i vore egne lande. Det var mit helt enkle udsagn.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 47: Fråga till Norges och Islands regeringar angående tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet¹

Valgerður Sverrisdóttir: Fru præsident! Jeg stiller følgende spørgsmål:

Anser regeringerne, at det er i overensstemmelse med den nordiske konvention om social trygghed at nordiske medborgere, som flytter fra Island til Norge, mister retten til sociale bidrag i de første 3 år efter flytningen, og hvis det ikke er tilfældet, hvad agter regeringerne så at gøre for at ændre på dette?

Sosialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Jeg skal få besvare spørgsmålet på vegne av den islandske og den norske regering.

Det forhold som er reist i spørsmålet, ser man noe forskjellig på i de to land. Etter den islandske trygdlovens § 15 har mødre som er ugifte, fraskilte eller enker, rett til såkalt morslønn. De mødre som oppfyller et av tre kriterier i § 15, får altså slik lønn. Beløpet varierer avhengig av antall barn. De mødre som flytter til Island fra andre nordiske land, har de samme rettigheter til morslønn som islendinger dersom de har nordisk flyttebevis, dvs. dersom de er innført i det islandske folkeregistret.

Når det gjelder Norge, er det i vedlegg til nordisk konvensjon om sosial trygghet under bokstav D, nr. 4 uttrykkelig tatt forbehold når det gjelder ytelse til ugifte, skilte og separerte forsørgere etter lov om folketrygd. For dette stønadsområdet er statsborgere i et annet nordisk land likestilt med Norges egne statsborgere. Dette innebærer at den ugifte mor må ha vært trygdet, dvs. bosatt i Norge i

minst tre år før krav om ytelse kan settes fram.

Når en kvinne flytter fra et annet nordisk land til Norge, vil hun derimot ha rett til fødselspenger etter bestemmelsene i folketrygdloven. Ved vurderingen av om hun fyller vilkårene for fødselspenger for yrkesaktive vil hun få medregnet tidsrom hun har vært i arbeid i fraflyttingslandet. Ved tilståelse av fødselspenger i Norge skal det tas hensyn til ytelser som er mottatt i fraflyttingslandet. Dette innebærer at det tidsrom hun har mottatt ytelser for i fraflyttingslandet, kommer til fradrag i stønadsperioden i Norge. Dette følger av art. 12 i konvensjonen.

Jeg kan opplyse at stønadsperioden for fødselspenger i Norge nå er 24 uker med 100 pst. kompensasjon av inntektsbortfall. Stønadsperioden kan deles mellom foreldrene. Fra 1. april 1989 kan foreldre velge å ta ut fødselspenger med 80 pst. av full sats i 30 uker.

Når det gjelder barnetrygd, antas den nordiske konvensjonen å medføre at barnetrygd ytes fra første dag i Norge. Betingelsen er at vedkommende anses bosatt i konvensjonens forstand. Tilsvarende gjelder for bidragsforskott til barn av enslige forsørgere, men slik at forskott kan holdes tilbake dersom et annet nordisk land dekker samme perioden.

Jeg anser således at norske regler er i tråd med den nordiske konvensjonen om sosial trygghet, men samtidig er jeg enig i at de forhold som er reist i spørsmålet, kan gi grunn for å vurdere reglene på nytt.

Valgerður Sverrisdóttir: Fru præsident! Jeg vil takke minister Gerhardsen for svaret. Samtidig påpeger jeg igen det urimelige i, at de forsikringer, det her handler om, tempoært falder bort ved flytning inden for Norden. Jeg forstår svaret sådan, at minister Gerhardsen vil arbejde for, at man ændrer disse forhold.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2474.

E 48: Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av avfall¹

Margrete Auken: Fru præsident! Da Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg besluttede at udsætte et medlemsforslag om transport af farligt affald, på trods af at halvdelen af rekommandationen handlede om en konvention, der skal være færdig her i marts, har jeg fundet det nødvendigt at stille følgende spørgsmål til Ministerrådet:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for, at de nordiske delegationer til UNEP-forhandlingerne om en global konvention vedrørende transport af miljøfarligt affald over landegrænserne får instrukser til forhandlingerne i overensstemmelse med rekommandationen i A 859/s om eksport af affald?

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Finland, Norge, Sverige og Danmark har aktivt deltaget i UNEP's forhandlinger om konventionen. De nordiske lande har grundlæggende fastholdt princippet om, at intet affald bør eksporteres til et land, som ikke er i stand til at håndtere det på en miljømæssigt forsvarlig måde. Landene har herudover været enige om, at et land ikke må eksportere farligt affald, hvis der er grund til at tro, at affaldet ikke vil blive behandlet på en miljømæssigt forsvarlig måde. Det er endvidere ifølge konventionen en forudsætning, at importlandet explicit har givet tilsagn om at ville modtage det farlige affald.

Med disse principper som udgangspunkt finder de nordiske lande ikke, at der er grund til at gennemtrumfe et generelt forbud mod eksport af farligt affald. For lande, hvor der af forskellige årsager ikke er kapacitet til at håndtere farligt affald, er det af hensyn til helbred og miljø hensigtsmæssigt at eksportere affaldet til et andet land, hvor denne kapacitet findes.

Hvad angår eksport af affald til udviklingslande er det klart, at der her vil være problemer med at håndtere affaldet og derfor i praksis ikke ifølge konventionen vil kunne blive tale om eksport af farligt affald. Et generelt forbud mod eksport til udviklingslande skønnes imidlertid ikke hensigtsmæssigt. De nor-

diske lande er derimod gået ind for, at der i henhold til konventionen er forbud mod eksport af farligt affald til lande, der ikke har tiltrådt konventionen, og til lande, der har meddelt et konventionssekretariat, at man ikke ønsker at modtage affaldet. Eksport af farligt affald fra de nordiske lande til udviklingslande vil i praksis stride imod et for konventionen grundlæggende princip om, at affaldet skal behandles så nær kilden som muligt.

Der er blandt de nordiske lande fuld enighed om, at målet må være at reducere mængden af affald, og at landene som udgangspunkt skal bortskaffe deres eget affald.

De nordiske lande har under UNEP-forhandlingerne arbejdet tæt sammen, og Danmark har under forhandlingerne haft kontakt med EF, som i det store og hele er enig i de nævnte principper.

Margrete Auken: Fru præsident! Jeg vil gerne sige tak til miljøminister Lone Dybkjær. Jeg er i det store og hele glad for svaret. Det er underligt med formuleringer om lande, som af forskellige årsager ikke har kapacitet til at håndtere farligt affald. Så tænker man på, hvem det er, og det er jo desværre tit de rige lande, der eksporterer til de fattige lande. Men det er et fælles problem, som jeg ved, de nordiske lande er fuldt opmærksomme på og kritiske over for. Så det, jeg siger her, er ikke en kritisk kommentar til svaret, blot en opklarende sætning.

Det, jeg vil spørge ministeren om, er, om vi – selv om, og det er jeg enig i, det er urealistisk at forvente, at konventionen kan komme til at indeholde et generelt forbud – kan få bekræftet, at de nordiske lande aktivt støtter konventionsudkastets bestemmelser om, at medlemslandene har mulighed for en generel framelding med hensyn til modtagelse af miljøfarligt affald. Det vil jeg godt vide for det første.

Så vil jeg sige, at at dømme ud fra de svar, vi har fået i Folketinget, svarer rekommandationen meget godt til, hvad der i forvejen er nordisk politik. Jeg vil derfor blot bede Ministerrådet bekræfte dette og bekræfte, at man aktivt vil sørge for, at det også bliver den nordiske politik på konventionsmødet i denne måned, så der er sammenhæng mellem

¹ *Fragan tryckt s. 2475.*

det, der bliver sagt her, og det, embedsmændene faktisk foretager sig.

Miljøminister Lone Dybkjær: Fru præsident! Fru Margrete Auken stillede to spørgsmål, og til begge er svaret: Ja.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 51: Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmiljö och EG-anpassning¹

Marianne Samuelsson: Fru president! På avgörande områden vad gäller arbetsmiljön har de nordiska länderna mer långtgående krav än vad EG-länderna har. I Sverige har till exempel arbetarskyddsstyrelsen deklarerat att en EG-anpassning ger sämre skydd mot asbest och lösningsmedel. I Danmark har märkningen av t.ex. styrén upphört. Hur långt kommer nordiska länder att acceptera arbetsmiljöförsämringar inom olika områden för att vara EG till lags?

Jag vill ställa följande fråga till de nordiska regeringarna:

Kommer man att acceptera ett sämre arbetsmiljöskydd som ett led i EG-anpassningen, och i så fall på vilka områden?

Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén: Fru president! Vi har tidigare i dag behandlat frågan om arbetsmiljökonvention. Ett av motiven för denna konvention är just att ge omvärlden ett klart uttryck för de nordiska ländernas samlade syn på arbetsmiljön och att hävda den nordiska arbetsmiljöpolitiken i det internationella normerings- och standardiseringsarbetet. Jag menar, att vi med ett samlat nordiskt synsätt som grund kan ge impulser till utveckling inom EG och därigenom söka påverka denna i önskvärd riktning. Jag vill också erinra om, att Danmark genom sitt medlemskap i EG ofta framfört den nordiska arbetsmiljömodellen när det gällt att fastställa så kallade minimidirektiv inom EG och därigenom medverkat till en harmonisering på en stigande nivå inom EG.

I övriga nordiska länder pågår en genomgång av EG:s direktiv i syfte att klargöra hur de förhåller sig till motsvarande nationella bestämmelser. Detta görs inte i avsikt att acceptera sämre arbetsmiljöbestämmelser, utan tvärtom för att söka påverka utvecklingen i önskvärd riktning. Därför är svaret nej på Marianne Samuelssons fråga om man skall acceptera ett sämre arbetsmiljöskydd som ett led i EG-anpassningen.

Marianne Samuelsson: Fru president! Jag tackar för svaret och för att jag fick ett nej på min fråga. Ändå inrymmer svaret en mängd besked som gör att man blir mycket osäker.

Det var inte så länge sedan som man kunde läsa i danska tidningar om att Danmark stoppar arbetet med ett nordiskt arbetsmiljöprogram. Danmark har ofta framfört den nordiska arbetsmiljömodellen, säger statsrådet. Det är en sak att framföra något, en annan att få gehör för sina åsikter och krav. Danmark har fått acceptera försämringar på vissa områden, exempelvis vad avser cancermärkning av styrén. Med en ökad rörlighet för kapital och arbetskraft kommer naturligtvis situationen på arbetsmiljöområdet att försämrats, kanske framför allt vad gäller den sociala miljön.

Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén: Fru president! Vi har i Nordiska ministerrådet också förutom att vi lagt fram ett förslag till arbetsmiljökonvention också konkret avsatt budgetmedel för att kunna följa och arbeta tillsammans med standardiseringsorganen i EG, så att vi gemensamt skall kunna påverka resultatet i gynnsam riktning. Självfallet är arbetsmiljökonventionen och det samarbetsprogram som den skall följas av en bra grund för att påverka i gynnsam riktning.

Låt mig ge ett exempel från Sverige, när det gäller asbest. Vi har haft våra regler på det området sedan 1984. Vi har också följt Gatts regler om att man skall informera andra länder om sina ståndpunkter, och vi har hela tiden hävdat att vi inte skall använda asbest i nya produkter. Jag vet att man nu också arbetar på motsvarande sätt med detta i Danmark.

¹ Frågan tryckt s. 2478.

Marianne Samuelsson: Fru president! Jo tack, det låter nog så bra, men det är kanske trots allt inte genomförbart. Hur kommer det sig att Nordens fackliga samarbetsorgan särskilt behövt påpeka att de högsta kraven bör gälla?

Arbetsmarknadsminister **Ingela Thalén:** Fru president! Olika organisationer, fackliga, miljömässiga eller partipolitiska, kommer alltid – tack och lov – att jaga och söka påverka oss politiker för att vi skall göra mera och vara mer bestämda och skärpta i vårt arbete. Det tycker jag att de skall fortsätta med. Men när det gäller dessa frågor är det inget tvivel om att det finns en enighet mellan länderna om att arbetsmiljökonventionen skall vara riktgivande för det fortsatta fortlöpande arbetet får en bättre arbetsmiljö. På många områden gäller samma krav inom Norden och inom EG. Jag kan som exempel nämna två av dem: tryckkärl och skyddskläder.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 54: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt miljöprogram¹ och

E 55: Fråga till Nordiska ministerrådet angående miljö- och biologiår 1990²

Ovanstående två frågor besvarades samtidigt av Nordiska ministerrådet.

Marjatta Väänänen: Fru president! Med hänvisning till mina inlägg i generaldebatten och till social- och miljöutskottets betänkande över ministerrådsförslag B 85/s om Nordiskt miljöprogram som antogs av rådets extrasession den 17 november förra året där utskottet talade om att medel borde beviljas till nordiskt skogsvårdsprojekt, får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Kan ministerrådet tänka sig att ställa överskottsmedel som finns kvar från 1987 till förfogande för nordisk ur miljösynpunkt angelägen skogsforskning vars anslag reducerades i budgeten över 1 miljon DKK.

Alsaker: Ærede president! Under henvisning til den skriftlige begrunnelse skal jeg få lov til å stille følgende spørsmål:

Er Ministerrådet innstilt på å stille overskuddsmidler eller andre budsjettmidler til disposisjon for arbeidet med planlegging og gjennomføring av et miljø- og biologiår 1990?

Jordbruksminister **Hellström:** Fru president! Ministerrådet har når det gjelder dispositionen av 1987 års överskott beslutat att dels anvisa 30 miljoner DKK som delfinansiering av en nordisk film- och TV-fond, dels att återbetala resterande överskott till länderna. Några övriga medel står således inte till disposition under 1989. Medelsbehovet för kommande år får bedömas i det ordinarie budgetarbetet.

När det gäller rådets rekommendation om att planlägga och genomföra ett nordiskt miljö- och biologiår 1990, kommer ministerrådet att behandla denna efter sessionen.

Marjatta Väänänen: Fru president! Jag tackar minister Hellström för svaret, men jag måste konstatera att det finns i Nordiska rådets verksamhetsområden många objekt som behöver ekonomiskt stöd för sin verksamhet. Den nordiska skogsforskningen är en av dem. Man har reducerat deras anslag avsevärt. Det är beklagligt att resten av det stora överskottet från 1987 nu returneras till respektive länders statskassor. På så sätt stöder dessa medel inte Nordiska rådets verksamhet.

Alsaker: Æerede president! Jeg takker statsråden for et konsist svar, som likevel gir meg anledning til å minne om at Nordisk Råd nettopp har anbefalt at 1990 skal være et miljø- og biologiår, at en utredningsgruppe skal oppnevnes og at midler skal stilles til disposisjon.

Det vi først og fremst er opptatt av, er å få folkebevegelsene med. De mange arrangementene må etter min mening være økonomisk selvberende i utgangspunktet. Men det man først og fremst har behov for, er penger til forberedelser, til å få en igangsettende effekt. Der både håper og tror jeg at Ministerrådet vil medvirke positivt.

¹ *Frågan tryckt s. 2481.*

² *Frågan tryckt s. 2482.*

Jordbruksminister **Hellström**: Fru president! Jag vill säga till Svein Alsaker att det är bra med snabba medlemmar, men rådet beslutade om sin rekommendation i denna fråga enbart för några timmar sedan. Det är rimligt att ministerrådet behandlar rådets rekommendation så snart som den kan göra det, men det måste ändå definitionsmässigt bli efter denna session. Det är alldeles givet att vi då skall lyssna till vad rådet har sagt.

Marjatta Väänänen framhöll att det är många projekt som behöver stöd. Ja visst är det så, men det är då desto viktigare att vi så långt möjligt verkligen har en samlad budgetbehandling. Det är ett av skälen till att vi stärkt vår budgetdisciplin. Det är en viktig princip att överskott skall föras tillbaka till medlemsländerna och att man inte i stället tillfälligt prioriterar några områden som det just för ögonblicket finns yrkanden på. Vi har gjort ett undantag för de mycket speciella omständigheter som föreligger beträffande den nordiska film- och TV-fonden, men just därför att det finns så många angelägna projekt är det viktigt att så många som möjligt av dem kommer in i den ordinarie budgetprocessen. Det får gälla också beträffande de yrkandena som Marjatta Väänänen framförde.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 56: Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av nyfödda djur¹

Marianne Samuelsson: Fru president! Enligt etiska regler och lagar är de flesta djur skyddade för jakt under "barnkamarperioden". Denna regel gäller i dag inte för säljakt. Under många år har det pågått kampanjer för förbud mot slakt av nyfödda diande sälungar, dock utan resultat. Nu har debatten åter blossat upp. Norge har infört stopp för slakt på sälungar under 1989.

Jag vill mot denna bakgrund fråga: Är ministerrådet nu villigt att arbeta för ett förbud mot jakt på nyfödda sälungar?

Finansminister **Jón Sigurdsson**: Fru president! Norge har som bekant och som fråge-

ställaren nyss nämnde infört förbud mot sälungar för säsongen 1989.

Den norska regeringen har vidare upprättat en internationell kommission med deltagande från flera nordiska länder som skall utvärdera den norska sälfångsten från 1982 till 1988.

Dessutom skall en särskild expertgrupp tillsatt av det norska fiskeridepartementet värdera avlivningsmetoder och regler för fångsten. Det är naturligt att frågan om fortsatt fångst av sälungar blir värderad i samband med resultaten från dessa två utredningar.

När rapporten från dessa två expertgrupper föreligger kommer också dessa frågor att behandlas inom det nordiska samarbetet i ämbetsmannakommittén för fiskerifrågor, som redan allmänt behandlar frågor rörande forskning om och förvaltning av de marina däggdjursbestånden. Detta sker i samarbete med ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

Marianne Samuelsson: Fru president! Jag ber att få tacka för svaret, som egentligen inte var ett svar på min fråga utan en upprepning av det som sades i generaldebatten i måndags av Norges statsminister. Det var inte detta som jag var ute efter att få veta. Vad jag ville ha besked om var huruvida de etiska regler som i dag gäller för alla andra djur och som innebär skydd under den s.k. barnkamarperioden skall tillämpas också beträffande sälstammen. Man jagar inte älg eller rådjur när dessa har nyfödda ungar. Man förbjuder t.o.m. att hundar får springa fritt under den perioden. Man har nu kunnat göra avkall på slakten av små sälungar under 1989, och det måste innebära att denna inte är nödvändig, utan att man kan klara sig utan den. Man bör nu ta upp de etiska reglerna till övervägande och fundera över om inte även sälungarna bör vara skyddade under sin diperiod. De är dessutom mycket oskyddade genom att de inte kan fly undan från jägarna. Vidare kommer naturligtvis modern fram till ungens försvaret och hamnar i en situation där hon är lätt att komma åt. Detta förfarande är inte etiskt försvarbart.

Sjøthun: Fru president! Spørsmålsstilleren retter søkelyset mot slakt av unger til én be-

¹ Frågan tryckt s. 2483.

stemt pattedyrart, i dette tilfellet selunger. Det er det mest interessante ved hele spørsmålet.

Nå er jeg litt usikker på hvordan reglene for jakt på og slakt av unger til andre pattedyr er i de øvrige nordiske land, men jeg må dessverre inrømme at i Norge er det så at det heller ikke er forbud mot å felle elgkalver som følger moren – dette for å regulere bestanden. Det er heller ikke forbud mot å slakte lam som helt eller delvis nærer seg av morsmelk. Andre eksempler fra husdyrholdet kunne også nevnes.

Jeg skulle gjerne fått opplyst om man kan vente seg at Ministerrådet vil bli pålagt å arbeide for forbud mot f.eks. slaktning av lam som følger moren, og forbud mot felling av elgkalv. Parallellen er åpenbar – eller har man en eller annen form for unntaksbestemmelser i tankene?

Finansminister Jón Sigurðsson: Fru president! Som jag hoppas framgick av mitt svar kommer ämbetsmannakommittén för fiskeri-frågor att behandla alla aspekter på säl fångst, så väl de etiska som de ekonomiska. Jag kan försäkra fru Samuelsson att vi inte kommer att blunda för de etiska aspekterna. Jag kan också nämna att man i Island och på Grönland aldrig har haft jakt på diande sälungar.

Det är inbyggt i alla folk som lever av fångst att man måste värna om beståndens överlevnadsförmåga. Detta gäller säkerligen också i Norge. Men vi måste också se på de ekonomiska betingelser under vilka jakten ifråga bedrivs. Det kan man inte heller blunda för.

Också herr Sjøthuns anmärkningar var på sin plats i sammanhanget.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

18

D 1989/28/1981/s: Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten; D 1989/10/1982/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö; D 1989/11/1982/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention

om barnens rättigheter; D 1989/15/1982/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem; D 1989/23/1983/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen; D 1989/12/1984/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering; D 1989/15/1986/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten; D 1989/14/1987/s: Meddelande om rekommendation nr 14/1987 angående skydd för vatten- och havsmiljön; D 1989/21/1987/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1987 angående ökat samarbete inom hälsopolitiken; D 1989/9/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1988 angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn; D 1989/13/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 13/1988 angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen; D 1989/15/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1988 angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp; D 1989/17/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 17/1988 angående handlingsplan mot havsförorening; D 1989/19/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1988 angående decentraliserat miljösamarbete; D 1989/21/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1988 angående utvecklingsbistånd och miljöproblem

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser frågorna för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

19

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

20

Bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1990

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med artikel 58 i Helsingforsavtalet ger presidiet fullmakt att besluta om fördelningen av de gemensamma utgifterna mellan delegationerna för 1990

Presidiets förslag bifölles.

21

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Ólafur G. Einarsson: Fru præsident! Det er tilfældet mig den behagelige opgave på vegne af Islands delegation at indbyde til den 38. ordinære session i Reykjavik om et år.

Samtidig har jeg den ære og glæde på vegne af deltagerne i denne session at fremføre vor tak til arrangørerne. Ved denne sessions slutning er der mange, der fortjener at blive takket. Først vil vi takke for den enestående gæstfrihed, vi har nydt, og for alle de udmærkede arrangementer. Til den svenske delegation retter vi en særlig tak.

Først og fremmest takker jeg præsidenten for hendes smidige og bestemte ledelse af sessionen samt for hendes elskværdige måde. Der er ikke mange, der har bidraget lige så meget til det nordiske samarbejde som hun. For nogen tid siden så jeg et tv-program, i hvilket nogle nordiske politikere deltog. I programmet havde man bl.a. interview med folk på gaden i Stockholm. De blev spurgt, hvad de vidste om det nordiske samarbejde og Nordisk Råd. Blandt de interviewede var der mange, der knyttede Karin Söders navn direkte til Nordisk Råd og det nordiske samarbejde. Sådanne svar glæder, og de viser, hvilken indsats Karin har gjort for samarbejdet.

Vi takker den svenske delegations sekretariat og Riksdagens personale for den udmærkede arbejdsindsats, både før og under selve sessionen. Uden dem havde sessionen ikke kunnet gennemføres så effektivt og elegant, som tilfældet har været. Vi takker også Riksdagen og Riksdagens talsmand, det har stillet sine overordentlig smukke og hyggelige lokaler til rådighed for os.

Vor tak rettes også til repræsentanterne for massemedierne. De har fulgt vort arbejde og formidlet nyhederne om det, der har foregået her. Deres rolle: At oplyse vore folk om det, vi foretager os, er af stor betydning.

Videre vil jeg fremføre en særlig tak til Stockholms Kommune for al gæstfrihed i forbindelse med uddeling af litteraturprisen. Sveriges regering fortjener en varm tak for den storslåede fest, den holdt for os sessionsdeltagere.

Til slut vil jeg igen på vegne af Islands delegation og i overensstemmelse med Præsidiets beslutning fremføre, at det er mig en stor ære at indbyde til Rådets næste ordinære session i Reykjavik i perioden fra den 26. februar til den 2. marts 1990.

Jeg kan i lighed med det, Jo Benkow sagde, da han indbød til sessionen i Oslo, sige: Reykjavik er en lille by, men den er trods alt den største vi har. Vi har heller ikke de bedste faciliteter, men vi vil gøre alt for at opholdet i Reykjavik bliver så vellykket og arbejdet så effektivt som muligt.

Endnu en gang til slut en hjertelig tak for disse fine dage i Stockholm!

Præsidenten: Ett varmt tack för inbjudan till Reykjavík. Jag tror att vi alla glädjer oss när vi får besöka Island och inte minst när vi blir inbjudna till sessioner i Reykjavík. Varmt tack!

Presidiet föreslår, att rådets 38:e session hålles i Reykjavík den 26 februari – 2 mars 1990.

Presidiets förslag bifölles.

22

Sessionen avslutas

Karin Söder: Kära nordiska vänner! Denna råds-session, den 37:e i ordningen, har varit intensiv och givande. Vi har diskuterat många frågor, en del har varit mer engagerande, andra mindre. Debatten har – det tror jag vi alla är överens om – varit upprigtig och präglats av en vilja att stärka och utveckla det nordiska samarbetets roll i en tid av stora förändringar på många håll i världen, inte minst i den närmaste omvärlden. Självkritik är nyttig, men bara om de leder till handling.

Det ankommer på oss alla att se till att så omgående blir fallet.

På sedvanligt sätt har vi företagit val till rådets presidium och utskott. Av skilda skäl har vänstersocialisterna blivit utan plats i presidiet och har avvisat den utskottsordförandepost som valkommittén erbjudit gruppen. Detta har lett till en situation där den vänstersocialistiska gruppen inte innehar någon av de s.k. primärposterna eller sekundärposterna i rådet. Detta är beklagligt. Presidiet har av detta och även andra skäl beslutat uppdra åt juridiska utskottet att granska valproceduren i rådet, eftersom den upplevs som otidsenlig.

Ett bestående intryck från denna session är dess starka betoning av integrationssträvandena i Europa. Det nordiska samarbetet står inför ett vägval. Om fler länder än Danmark väljer att bli medlemmar i EG kommer givetvis förutsättningarna för det nordiska samarbetet att förändras. Nordiska rådet kommer dock alltid att ha en stor uppgift att fylla, inte minst mot bakgrund av det gemensamma kulturarvet som en gång svetsade oss samman.

Jag vill därför varna för pessimism för det nordiska samarbetets framtid i en sådan förändrad situation. Våra länder kan och skall fortsätta med sitt samarbete på en rad områden: arbetsmarknaden, den sociala tryggheten och passfriheten som alla är av så stor betydelse för gemene man i Norden. Danmarks fortsatta aktiva deltagande i det nordiska samarbetet är ett bevis på detta. Vi har under den här sessionen fått den danska regeringens ord på att man inte kommer att acceptera att den nordiska passfriheten avskaffas, och det uppskattar vi mycket.

Arbetet med programmet nordiskt medborgarskap är angeläget. Barriärer måste rivas. Ungdomen förväntar sig detta av oss. Vi bör uppmärksamt granska de förslag som Ungdomens Nordiska Råd överlämnat till oss under denna session. Presidiet har redan beslutat att ta upp dessa frågor till behandling och har överlämnat dem till de olika utskotten.

Det finns också anledning att särskilt framhålla det nordiska kultursamarbetet: det är vitalt och mångsidigt och engagerar mycket vida kretsar i Norden. Kulturen känner inga gränser och är allas egendom. Den kulturhandlingsplan som antogs i fjol är en god manifestation på viljan till samarbete. Från

rådets sida framhålls mycket bestämt att regeringarna snabbt bör ställa större ekonomiska resurser till förfogande för planens genomförande, annars kan viktiga uppnådda mål gå förlorade medan nya långsamt växer fram.

Ett tillfälle som detta ger oss anledning att fråga oss på vilket sätt vi gemensamt kan stärka våra positioner inför framtida förhandlingar med omvärlden. I samtliga situationer är det en styrka att kunna stå på den fasta grund som våra nordiska överenskommelser och åtaganden av skilda slag utgör. Denna nordiska öppenhet mot omvärlden är en god utgångspunkt även för våra internationella förhandlingar och kontakter i övrigt. Där har vi också ett ansvar gentemot små och kanske fattiga länder i vår omvärld som vill studera den nordiska modellen, för att stärka sin situation i förhållande till starka krafter.

Låt mig också säga något om den sociala dimensionen i Nordiska rådets arbete. Det har sagts att den sociala dimensionen i vårt nordiska samarbete är en viktig sak att hålla fram inför omvärlden även i förhandlings-sammanhang. Förvisso är det så. För egen del vill jag deklarerera att den här så intensivt diskuterade frågan om koncernfackligt samarbete hade varit ett viktigt nytt bidrag till den sociala dimensionen. Det sista ordet är säkert inte sagt i rådet i denna viktiga fråga.

Beslutet om en arbetsmiljökonvention är detta års bidrag till att förbättra förhållandena för medborgare i Norden. Miljöfrågorna har ägnats en omfattande debatt och viktiga beslut fattats. Vi står inför uppfordringar som gör att miljöfrågorna måste hållas levande och i stort sett räknas med i alla beslut, av vilken art de än vara må. Rolf Edberg, svensk miljökampe, författare, politiker och mycket annat, har sagt följande, som jag tycker att vi skall ta till våra hjärtan: "Det är ännu inte för sent på jorden, om vi lever på jordens villkor."

Jämställhetsfrågorna har fått större uppmärksamhet under denna session än som brukar vara fallet. Ministerrådets förslag till en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993 har tagits emot med stort intresse.

Vi kan också erinra oss Nordiskt Forum, som har anordnats under det gångna året och som var så intressant. Många kvinnor samlades i Oslo för att diskutera jämställdhetsfrå-

gorna. Det är glädjande att notera att jämställdhetsministrarna nu överväger att anordna ett nytt Nordiskt Forum av detta slag.

Vår session har utsatts för både saklig och osaklig kritik.

En stor och viktig uppgift för oss alla i rådet är nu att hålla de nordiska frågorna levande också i våra nationella parlament och där övervaka att rekommendationerna blir verklighet. Då först har vi egentligen fullföljt vårt uppdrag till fullo som medlemmar av Nordiska rådet.

Vi får inte ta av oss den nordiska kappan när vi återvänder till våra egna parlament. Låt den nordiska kappan värma och stimulera också i det nationella arbetet.

Till sist vill jag tacka er alla för en stimulerande vecka med livliga debatter och framför allt en klart uttryckt vilja att värna och utveckla det nordiska samarbetet.

Jag vill understryka det tack till vår personal liksom till riksdagens personal som Ólafur G. Einarsson nyss framförde. Personalen har

gjort ett outtröttligt arbete för att möjliggöra att denna session kunnat genomföras.

Jag vill också innan vi lämnar denna sal berätta för er att vår berömde vaktmästare Ingvar Sövgren, som är något av riksdagens ansikte utåt och som känner både svenska och andra politiker så väl, bett mig hälsa att ni från Nordiska rådet som har varit här från de övriga nordiska länderna alltid är välkomna till detta parlament och att han kommer att ta väl hand om er även i fortsättningen. Har ser med glädje nordiska parlamentariker här i huset. Det känns mycket fint att få framföra denna hälsning.

Den svenska delegationen önskar er alla en lycklig hemresa och välkomna tillbaka till Sverige och Stockholm igen. Vi ses kanske tidigare än i Reykjavík, men om inte förr ses vi där. Med dessa ord förklarar jag Nordiska rådets 37:e session avslutad.

Sessionen avslutades kl. 15.50.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 37:e session i Stockholm den 27 februari–3 mars 1989, har förts av huvudsekreteraren vid sessionen, kanslichefen vid den svenska delegationen Bert Isacson.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Karin Söder

Gerhard af Schultén

SAKER M. M.

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning

(Medlemsförslaget väckt av Esko Aho och Tytti Isohookana-Asunmaa m. fl., se s. 462

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 11 februari 1988 och den 15 november 1988.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta nödvändiga åtgärder för att ombilda Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning till nordisk institution för arktisk medicinsk forskning, samt att trygga verksamhetsmöjligheterna för den ombildade institutionen.

Som grund för tanken att ombilda sekretariatet till institut framför förslagsställarna motiven att institutionsformen möjliggör en effektivisering och utveckling av forsknings-, skolnings-, informations- och koordinationsverksamheten som nu utförs av NoSAMF. Institutet kan också bättre definiera och analysera problem av betydelse inom arktisk medicinsk forskning.

Det anförs också i medlemsförslaget att ett institut har bättre möjligheter att förverkliga större samarbetsprojekt, att forskningsresultat blir lättare erkända och framförda. Ett institut kan även bättre utveckla lösningar av arktiska problem samt initiera nya projekt och koordinera verksamheten mellan olika intressegrupper. Det kan också utveckla nya metoder specifika för arktiska frågeställningar samt utbilda personal för andra nordiska institutioner.

Som bakgrund till medlemsförslaget görs en redovisning av NoSAMFs drygt 15-åriga tillvaro. Nordiska samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna. Forskningen

omfattar undersökningar rörande människans fysiologiska och patologiska reaktioner under arktiska förhållanden samt i nordlig glesbygdsmiljö. Forskningen berör vidare prestationsförmåga, av miljön specifikt betingade sjukdomars epidemiologi och miljöhygienska problem samt förslag till skyddsåtgärder för verksamhet i arktisk miljö.

Förslagsställarna framhåller NoSAMFs betydelse för förebyggande, diagnostik och behandling av arktiska hälsoproblem. Samarbetskommittén har dels bedrivit och initierat forskning genom möten, via Report-serien "Arctic Medical Research" och genom personliga kontakter. Dels har man medelst symposium utbildat läkare och hälsovårdspersonal verksamma i arktisk och subarktisk miljö.

NoSAMF har genom åren utvidgat kontakterna med internordiska organisationer, och haft en livlig internationell kontakt inom området.

NoSAMFs verksamhet planeras fortsätta inom samma ramar som tidigare, dock med utveckling av sekretariatet till institution för arktisk medicinsk forskning.

Förslagsställarna framhåller avslutningsvis att NoSAMFs nuvarande personal utgör grundvalen för detta forskningsinstitut. Med något extra stöd kan verksamheten genast påbörjas genom att utnyttja de omfattande resurser som existerar vid Uleåborgs universitet, där sekretariatet är förlagt.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

Danmark

Undervisningsministeriet

Finland

Handels- och industriministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Länsstyrelsen i Uleåborgs län

Länsstyrelsen i Lapplands län

Uleåborgs universitet

Finlands Akademi

Statens tekniska forskningscentral

Institutet för arbetshygien

Ålands landskapsstyrelse

Island

Hälsa- och försäkringsministeriet
Medicinaldirektören

Norge

Kultur- och vetenskapsdepartementet
Universitetet i Oslo
Universitetet i Tromsø

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet
Medicinska forskningsrådet
Naturvetenskapliga forskningsrådet

Remissorganen har en något divergerande syn på medlemsförslaget. De nordiska, danska och svenska remissinstanserna intar en negativ hållning till medlemsförslaget. De finländska och den isländska ställer sig positiva, medan de norska är tveksamma. De flesta nöjer sig med att anlägga allmänna synpunkter på förslaget, medan några dessutom ger förslag angående verksamhet och nya forskningsprojekt.

I det följande redovisas remissinstansernas synpunkter på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) avslutade vid utgången av 1987 en forskningspolitisk granskning av verksamheten vid NoSAMF. Till denna rapport fogades ett yttrande där FPR konstaterar att det finns ett stigande internationellt intresse för arktisk medicinsk forskning, och att området därför fortsatt bör vara ett initiativområde inom det nordiska forsknings-samarbetet. Man anser att NoSAMF kan utvecklas till ett nordiskt centrum för ett forskningsbaserat kunskapsnät på området. Detta kräver emellertid att kommittén utarbetar en plan för sin verksamhet de närmaste 3 – 5 åren. FPR anser vidare att sekretariatet bör vara placerat vid Uleåborgs universitet tills vidare, och att det skall fortsätta arbetet med att planlägga och initiera forskningssamarbete, men inte självt vara ett forskningsbedrivande eller finansierande organ. FPR önskar också att NoSAMF i samarbete med Uleåborgs universitet utvecklar en plan för forskarutbildning och vägledning av medicinsk personal som arbetar med projekt inom arktisk medicin.

Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) förhåller sig själva negativa till en ombildning, med hänvisning till att man tror sig lösa nuvarande uppgifter bäst decentraliserat i alla de nordiska länderna. Man framhåller risken med en skev geografisk fördelning av forskningsaktiviteterna då t. ex. förhållandena på Nordkalotten skiljer sig starkt

från förhållandena på Grönland. Arktisk medicin är inte en särskild vetenskapsgren för vilket det kan upprättas ett vetenskapligt institut i traditionell mening. NoSAMF föreslår dock att benämningen av kommitténs "sekretariat" ändras till "institut" för att höja dess formella status.

Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning (NOS-M) är positiva till uppbyggnaden av ett nordiskt nätverk inom forskningen kring arktisk medicin och önskar själva en närmare kontakt med samarbetskommittén. Vad det gäller ombildandet till ett institut hänvisar man till de nationella medicinska forskningsrådets synpunkter.

2.2 Dansk remissyttrande

Undervisningsministeriet ansluter sig helt till FPRs rapport och utvärdering av NoSAMFs verksamhet. Man vill alltså inte förespråka en ombildning till institut av kommitténs sekretariat. Det kan utföras en viss forskningsverksamhet vid sekretariatet, men detta bör inte definieras som en forskningsutförande enhet, dvs ett institut.

2.3 Finländska remissyttranden

Handels- och industriministeriet anser sig sakna förutsättningar för att ta ställning till den medicinska betydelsen av det institut som medlemsförslaget avser, men att verksamheten vid institutet på ett viktigt sätt understöder dem som utvecklar och tillverkar produkter och produktionsmetoder avsedda för arktiskt bruk.

Social- och hälsovårdsministeriet är i princip positivt till förslaget, men framhåller behovet av ytterligare utredning innan definitivt beslut fattas. Man önskar klarläggande i vad ombildandet innebär i fråga om institutets uppgifter, karaktär och omfattning samt behovet av personalresurser och budgetmässiga konsekvenser.

Länsstyrelsen i Uleåborgs län anser det motiverat med ombildningen enligt medlemsförslaget. Det stöder speciellt strävandena att tillförsäkra den arktiska forskningen kunskapsmässiga och ekonomiska verksamhetsbetingelser. Länsstyrelsen anser att tyngdpunkten i den medicinska forskningen vid institutet bör inriktas på sociomedicinska, sociala- och folkhälsoskillnader som är förbundna med särdragen i samhällsstrukturen och miljön i det arktiska området.

Länsstyrelsen i Lapplands län omfattar de i förslaget framförda motiveringarna och tillstyrker ombildandet, och framhåller bl. a. vikten för hälsovården i Lapplands län.

Medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet förordar att initiativet snarast möjligt realiserar, då det överensstämmer med fakultetens egna planer i ärendet.

Finlands Akademi, som hänvisar till Statens medicinska kommission, anser att förslaget att åstadkomma ett nordiskt institut, är mycket väl begrundat. Dock anser man samtidigt att en nordisk samarbetskommitté

bör verka vid sidan om ett forskningsdrivande institut. Detta för att även i fortsättningen koordinera och vägleda den arktisk medicinska forskningen, och att upprätthålla tillräckliga kontakter med de enskilda nordiska forskningsorganisationerna. Akademien framhåller vidare att det arktisk medicinska institutet skall förfoga över tillräckliga forskningsresurser. Man anser Uleåborgs universitet speciellt lämpligt för ett sådant institut. En samnordisk finansiering av institutet och personalen förutses. Därutöver måste enskilda forskare och forskargrupper ansöka om forskningsfinansiering projektvis hos de medicinska kommissionerna i sina egna länder.

Statens tekniska forskningscentral (VTT) har på grund av att arktisk medicin inte hör till VTT:s verksamhetsfält inga speciella skäl att ta ställning till hur en sådan forskning bör organiseras. Dock stöder man medlemsförslaget om förutsättningarna därmed förbättras för verksamheten, och om institutet förläggas till Uleåborgs universitet skulle övergången inte föranleda betydande extrakostnader.

Institutet för arbetshygien anser att ombildandet av NoSAMF och dess sekretariat till ett samnordiskt institut, som skulle förläggas till Kastells forskningscentral, är ett förslag värt att tillstyrkas. Detta kan vara till mångsidig nytta för den medicinska forskningen på Kalottområdet och mer allmänt på Arktis/Antarktisområdet. Speciellt betydande är det för köldforskningen inom finländsk medicin och för forskningen av hälsan hos Lapplands befolkning.

Ålands landskapsstyrelse förordar förslaget under förutsättning att det sker inom ramen för ett redan existerande universitet, för att underlätta effektiviseringen och utökningen av den forsknings-, skolnings-, informations- och koordineringsverksamhet som redan utförs, samt att befordra tvärvetenskapliga forsknings- och tillämpningsprojekt.

2.4 Isländska remissyttranden

Hälso- och försäkringsministeriet hänvisar till professoren i sundhetslära vid Islands universitet, som följt NoSAMFs arbete, och intar en positiv hållning till medlemsförslaget.

Medicinaldirektøren, anser att på grund av det omfattande och betydelsefulla arbete som bedrivs i de arktiska områdena bör ett arktiskt medicinskt institut upprättas.

2.5 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet kan inte utan vidare tillråda en ombildning till ett nordiskt institut utan önskar en närmare utredning från Nordiska ministerrådet. I övrigt är man positiv till kontaktnätsutbyggnad som kan styrka arktisk medicinsk forskning.

Medicinska fakulteten vid Universitetet i Oslo anser det inte nödvändigt att uttala sig i saken.

Tromsø universitet förutsätter att etableringen av ett permanent nordiskt

institut i Uleåborg inte skall vara ett hinder för utbyggnaden av det egna arbetet inom arktisk medicinsk forskning. I övrigt kommenterar man inte förslaget.

2.6 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har inhämtat yttrande från Karolinska Institutet och Universiteten i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå. UHÄ är inte berett att tillstyrka förslaget utan ytterligare utredning vad det gäller dels målsättning, resurser och organisationsform för ett fristående nordiskt institut, dels konsekvenserna för den forskning om arktisk medicin som nu bedrivs vid de medicinska fakulteterna. Utbildning och forskning är universitetens uppgift.

Medicinska forskningsrådet (MFR) ifrågasätter allvarligt ombildandet till ett institut, utan vill istället stimulera till ökad forskning inom den befintliga universitetsmiljön. Man har uppfattningen att NoSAMF har en betydelsefull uppgift som knutpunkt i ett nätverk för initiering och koordinering av arktisk medicinsk forskning. MFR anser det tveksamt att kombinera denna funktion med en mer omfattande forskningsfunktion.

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) avstår från att yttra sig då frågan ligger utanför NFRs ansvars- och kompetensområde.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås att Samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning ombildas till ett Nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning samt att verksamheten ekonomiskt tryggas för detta.

Utskottet konstaterar också att Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) vid utgången av 1987 framlagt en utvärdering av verksamheten vid NoSAMF där man understryker att NoSAMFs tyngdpunkt bör vara dess nätverksfunktion och inte vara forskningsfinansierande eller verkställande organ, men ha tillräckliga medel för planläggning och initiering av nordiskt forskningssamarbete.

Remissorganen framför delade åsikter i linje med de två ovannämnda utgångspunkterna. Enighet råder om NoSAMFs betydelsefulla verksamhet samt att arktisk medicinsk forskning ådragit sig ett stigande internationellt intresse. Enighet föreligger också i fråga om verksamhetens placering vid Uleåborgs universitet tills vidare.

Utskottet omfattar den positiva inställningen till utveckling av forskningen inom arktisk medicinsk forskning som bedrivs i de nordiska länderna. Enär forskningsmiljön i arktiska och jämförbara klimatologiska förhållanden samt i övrig nordlig glesbygdsmiljö skiljer sig starkt, och ändå ingår under den sammanfattande beteckningen arktisk medicin, framhåller utskottet betydelsen av att ingen skev geografisk fördelning av forskningsaktiviteterna må förekomma.

Utskottet ansluter sig till vad som framgår av många uttalanden att ej inrätta fristående forskningsinstitut för specifika ändamål utan att istället, om ett område bedöms angeläget, stimulera till ökad forskning inom den befintliga universitetsmiljön.

I riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (*B 69/k*) anges att uppgifter är att med utgångspunkt i den nationella forskningspolitiken bidra till att förbättra forskningens villkor i de nordiska länderna. Samordning och synergieffekter av forskningsinsatserna bör därför skapas genom att forskningssamarbetet förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar. Detta anses öka möjligheten till samverkan metodologiskt inom de grundläggande medicinska disciplinerna i denna miljö och ger samtidigt en viss garanti för att kvalitetskraven forskningsmässigt upprätthålls. Arktisk medicin anses heller inte vara en särskild vetenskapsgren för vilken det naturligt bör upprättas ett vetenskapligt institut i traditionell mening.

I medlemsförslaget nämns en rad fördelar för verksamheten som förverkligas om sekretariatet ombildas till ett nordiskt institut. Såvitt utskottet kan bedöma av remissyttrandena och den forskningspolitiska utvärderingen av NoSAMFs verksamhet bör många av dessa fördelar kunna uppnås inom nuvarande organisationsform, om sekretariatet och den arktiska forskningen ges tillräckliga resurser.

Utskottet anser att Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning bör uppfattas som ett centrum för ett forskningsbaserat kunskapsnätverk, men önskar också för att utveckla verksamheten att NoSAMF utarbetar en plan för framtida samarbetsaktiviteter, samt att sekretariatet stärker kontakterna med relevanta nationella forskningsråd och andra organisationer med ansvar för de nationella forskningspolitiska prioriteringarna på fältet. Utskottet förutsätter att tillräcklig ekonomisk trygghet garanteras sekretariatet, som tills vidare bör vara placerat vid Uleåborgs universitet.

Med hänvisning till vad som ovan anförs föreslår utskottet
att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Helsingör den 15 november 1988

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jakob Lindenskov (Jvfl)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Ranveig Frøiland (A)

J.K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Mirja Ryyänen (K)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning

(Väckt av Esko Aho och Tytti Isohookana-Asunmaa samt Hugo Bergdahl, Gustav Björkstrand, Elisabeth Rehn, Eino Siuruainen och Otto Steenholdt)

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) bildades år 1969 efter beslut av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige för att underlätta samarbetet mellan de nordiska länderna i frågor som gäller arktisk medicinsk forskning. Island har haft medlemskap i kommittén alltsedan år 1977. Samarbetskommitténs sekretariat har förlagts till Uleåborg i Finland.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna. Denna forskning omfattar undersökningar rörande människans fysiologiska och patologiska reaktioner under arktiska eller jämförliga klimatologiska förhållanden samt i nordlig glesbygdsmiljö. Den berör vidare människans prestationsförmåga i sådan miljö, speciella av denna miljö betingade sjukdomars epidemiologi och miljöhygieniska problem samt förslag och genomförande av skyddsåtgärder för vistelse och verksamhet i sådan miljö.

NoSAMF har under sin drygt 15-åriga tillvaro bedrivit och initierat arktisk medicinsk forskning och medels symposier givit kompletterande utbildning åt läkare och hälsovårdspersonal som arbetar i arktisk och subarktisk miljö samt aktivt befrämjat den internationella cirkumpolära hälsovården. Genom forskningen och utbildningen har man kunnat ge råd och anvisningar åt människor bosatta i arktiska trakter samt nordliga glesbygder.

Forskningsverksamhet i de nordiska länderna har initierats och koordinerats av NoSAMF på många olika sätt; vid möten, via Reportserien "Arctic Medical Research" och genom personliga kontakter. Arbetet har framför allt varit inriktat på lösandet av medicinska problem i våra respektive länders nordliga trakter samt undervisning och initiering av forskning och uppföljning av patientmaterial därstädes. Detta har lett till resultat av

betydelse för förebyggande, diagnostik och behandling av arktiska hälso-
problem och ökat vår förståelse för omgivningens betydelse för levnads-
förhållandena i nordliga områden. Sekretariatets forskningsverksamhet
har möjliggjort undersökningar av specifika arktiska problem bl. a. ljus/
mörker, köld, diabetes, blodtryckssjukdomar och cancer, där resultaten
också har vidare tillämpningar men som inte annars tillfredsställs.

NoSAMF har genom åren utvidgat kontakterna med internordiska orga-
nisationer verkande inom den arktiska kulturfonden. Dessutom har kom-
mittén en livlig kontakt med motsvarande organisationer internationellt
framför allt i USA, Canada och Sovjetunionen.

NoSAMF:s verksamhet planeras fortsätta inom samma ramar som tidi-
gare dock med utveckling av sekretariatet till institution för arktisk medi-
cinsk forskning.

Som grund för tanken att utveckla sekretariatet till ett institut framföres
följande: Institutionsformen möjliggör en effektivisering och utveckling av
den forsknings-, skolnings-, informations- och koordinationsverksamhet
som utföres av NoSAMF. Som institut kan problem av betydelse och
intresse för befolkningen på kalottområdet bättre identifieras och analyse-
ras samt forskning för lösning av dessa problem utföras i större utsträck-
ning. Ett institut för arktisk medicinsk forskning existerar ej i Norden.
Arktiska medicinska problem är helt okända och existerande frågeställ-
ningar är därför obekanta för forskare i etablerade sydligare belägna insti-
tutioner där dessa problem har mindre betydelser.

Ett institut har dessutom bättre möjligheter att förverkliga större samar-
betsprojekt än vad en kommitté har. Arktiska forskningsresultat blir lättare
erkända och framförda i vetenskapliga och organisatoriska samman-
hang. Ett institut kan även bättre medverka vid utvecklingen av lösningar
av arktiska problem samt initiera nya projekt och koordinera verksamhet
mellan olika intressegrupper och specialiteter på området. Ett institut kan
också utveckla nya metoder nödvändiga för specifika arktiska frågeställ-
ningar samt utbilda personal med erfarenhet av arktisk forskning för andra
nordiska institutioner.

NoSAMF:s nuvarande personal utgör grundvalen för detta forskningsin-
stitut. Med något extra stöd kan verksamheten genast påbörjas genom att
utnyttja de omfattande resurser som existerar i Uleåborg. Forskningsinsti-
tutet kunde i början fungera i Uleåborgs universitets utrymmen och i
samband med därvarande institutioner i enlighet med Uleåborgs universi-
tets medicinska fakultets inlaga. Redan nu existerande arbetsmöjligheter
kunde därmed bättre utnyttjas för att främja verksamhet rörande arktiska
problem också inom andra nordiska länder.

Med hänvisning till vad som ovan anförs föreslås, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta nödvändiga åtgärder för att ombilda Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning till Nordisk institution för arktisk medicinsk forskning och att ekonomiskt trygga verksamhetsmöjligheterna för den ombildade institutionen.

Helsingfors, Stockholm och Köbenhavn den 6 november 1987

Esko Aho (K)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Hugo Bergdahl (fp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Elisabeth Rehn (Sfp)

Eino Siuruainen (K)

Otto Steenholdt (At)

Ekonomiska utskottets betänkande 1

över medlemsförslag A 819/e om gemensam nordisk studie angående Europa-samarbetet samt medlemsförslag A 844/e om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad

(Medlemsförslag A 819/e väckt av Gunnar Björk m. fl., se s. 475)

Remissyttranden, se supplement

Medlemsförslag A 844/e väckt av Carl Bildt m. fl., se 724

Ekonomiska utskottets betänkande 2, se A 844/e, s. 720)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsförslag for behandling. Utvalget behandlet medlemsforslagene på sitt møte 29. juni 1988.

1. Sammendrag av medlemsförslag A 819/e

I medlemsförslaget foreslås det at Nordisk Råd gir Nordisk Ministerråd i oppdrag å gjennomføre en nordisk studie angående Europasamarbeidet. Forslagsstillerne framholder at en felles nordisk studie på regjeringsnivå vil være en bra støtte for alle de nordiske land. Hensikten kan være å analysere de nordiske forutsetningene og ambisjonene i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid. Felles nordiske interesser, innenfor landenes ulike kontakter med EF, bør analyseres. Et slikt arbeid bør kunne ses som et komplement til samarbeidet omkring EF-spørsmål innen EFTA-gruppen.

Forslagsstillerne mener de nordiske land har mye å vinne på en felles opptreden i kontaktene med EF. Om landene derimot opptrer hver for seg uten innbyrdes samarbeid blir forhandlingsposisjonen av naturlige årsaker svakere enn ved en felles opptreden. I første hånd handler det dog om å analysere de felles forutsetninger innenfor de fortsatte kontakter med EF. Alle har mye å tjene på en avvikling av unødvendige hinder i et europeisk samarbeid. Norden kan med sin erfaring og ofte langtgående samarbeid være en spydspiss når det f. eks. gjelder miljøspørsmål, arbeidsmarkeds-spørsmål, sosiale spørsmål m. m. En nordisk studie av det slag som her skisseres bør ikke behandle de ulike sikkerhetspolitiske løsninger som de nordiske land har valgt.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om

at Nordisk Råd gir Nordisk Ministerråd i oppdrag å gjennomføre en nordisk studie angående Europasamarbeidet i samsvar med dette medlemsforslag.

2. Sammendrag av remissvar

Medlemsforslaget har vært sendt på en remisrunde samt oversendt Internasjonale samarbeidskomitéen til orientering. Remissvar er mottatt fra følgende myndigheter, institusjoner og organisasjoner:

Europeiske

Europa Parlamentets Informasjonskontor

Nordiske

Internasjonale samarbeidskomitéen

Nordisk Investeringsbank

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Nordens Faglige Samorganisasjon

Nordiske Akademikerrådet

Nordisk union for arbeidsledere, tekniske funksjonærer og andre sjefer

Danske

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde

Folkebevægelsen mod EF (parlamentsgruppen)

Den danske Europabevægelse

Finske

Handels- og industriministeriet

Utrikesministeriet

Arbetsgivarnas Centralförbund/Affärsarbetsgivarnas Centralförbund

Ålands landskapsstyrelse

Ålands handelskammare

Islandske

Handelskammeret

Eksportrådet

Norske

Næringsdepartementet

Arbeidsgiverforeningen

Svenske

Arbeidsgiverforeningen

I det følgende redegjøres for remissinstansenes synspunkter på medlemsforslaget.

Internasjonale

Europa-Parlamentets informasjonskontor kan forestille seg en styrkelse av de løpende kontakter med såvel embetsmenn som politikere. En permanent nordisk embetsmann, stasjonert i Brussel, vil kunne rapportere om de saker en arbeider med i Europa-Parlamentet. Foruten på utvalgsmøtene kunne vedkommende embetsmann være til stede på sesjonene i Strasbourg. På bakgrunn av de erfaringer som politikere i h. h. v. Nordisk Råd og Europa-Parlamentet har hatt når det gjelder kontaktene med Parlamentets delegasjon for forbindelsene med Sverige, Finland, Island og Nordisk Råd kan det være aktuelt å overveie nye tiltak eller endre på kontaktformene. Det er en egen delegasjon for forbindelsene med Norge. I uttalelsen blir også Europa-Parlamentets rolle og innflytelse omtalt.

Nordiske

Internasjonale samarbeidskomitéen viser til det arbeid som foregår innen Nordisk Ministerråd. Materialet som utarbeides vil bli nyttet av komitéen. Spørsmålet om Nordens rolle i den europeiske integrasjonen kommer til å bli viet stor oppmerksomhet i komitéens arbeid. Komitéen forutsetter at Ministerrådet rapporterer fortløpende til Nordisk Råd om det arbeid som utføres. Komitéen understreker at det utredningsarbeid som Ministerrådet har iverksatt bør gjøres raskt, slik at materialet skal kunne inngå som underlag for de vurderinger komitéen skal gjøre i løpet av dette året.

Nordisk Investeringsbank (NIB) merker allerede virkningene av at ambisjonsnivået for gjennomføringen av den økonomiske integrasjon innen EF har økt. Banken forventer at utviklingen innen EF og i samarbeidsformene mellom Norden og EF direkte vil påvirke hva slags investeringer banken vil være med på å finansiere og omfanget av investeringene. Utviklingen vil også påvirke rammebetingelsene for bankens virksomhet. Løsningen av nordiske miljøproblemer krever i en rekke tilfeller samarbeid med EF og med Øst-Europa. NIB regner med at miljøinvesteringene vil bli et stadig viktigere virkefelt for banken. Også på dette området vil NIBs marked bli påvirket av hva som skjer innen EF og av de samarbeidsformer de nordiske land utvikler med EF. Utviklingen mot helt frie kapitalbevegelser innen EF vil kunne påvirke de europeiske kapitalmarkedene og dermed viktige finansieringskilder for NIB. Om nedbyggingen av valutareguleringen også kommer til å influere de fire nordiske ikke-medlemslandenes politikk på dette område vil det få betydning for NIBs tilgang til de nordiske kapitalmarkedene. Å utvikle Europasamarbeidet best mulig vil være en sentral målsetting for alle de nordiske land. NIB merker allerede nå i sitt daglige arbeid at EF selv og tilknytningsformene til Norden er i ferd med å endres. På denne bakgrunn ønsker NIB å støtte medlemsforslaget om en felles nordisk studie av Europasamarbeidet.

De nordiske industriforbunds fellesorgan anser det hensiktsmessig med en egen nordisk studie av Europasamarbeidet. En nordisk studie bør rettes

mot mer langsiktige spørsmål, og da spesielt slike som har betydning for det nordiske lovgivningsarbeidet. På denne måten kan studien utgjøre et nyttig komplement til det utredningssamarbeid som dels gjøres i hvert enkelt land og dels innenfor EFTA-gruppen.

Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS) stiller seg positiv til formålet med nevnte studie og er enig i at en slik studie bør settes i gang. NFS vil poengtere at en slik studie må kobles til arbeid som er i gang eller som er utført angående harmonisering av forskrifter, standarder osv.. Studien bør ta utgangspunkt i de mål for samfunnsutviklingen som vi holder høyt i Norden, full sysselsetting, en rettferdig fordeling, sosial trygghet og et godt miljø. Nordisk fagbevegelse er spesielt opptatt av hvordan våre nordiske interesser i tilknytning til arbeidsmiljø, det ytre miljø, faglige rettigheter og forbrukerpolitikk kan ivaretas gjennom en eventuell nordisk harmonisering med EF og det indre marked. En studie av denne karakter bør spesielt være innrettet på å vurdere hvordan en samlet opptreden fra de nordiske land kan påvirke EF på disse områder, og hvordan iverksettelsen av det indre marked vil påvirke våre land.

Nordisk Akademikerråd (NAR) mener de nordiske land har mye å vinne på en felles opptreden i kontaktene med EF. NAR er dog av den oppfatning at denne analysen vil bli gjennomført av Internasjonale samarbeidskomitéen, mens Nordisk Ministerråd vil gjøre en teknisk kartlegging av hvilke konsekvenser forslagene i EFs hvitbok kan få for Norden. Medlemsforslaget er derfor aktuelt bare om forannevnte utredninger ikke leder til resultat.

Nordisk union for arbeidsledere, tekniske funksjonærer og andre sjefer (NAU) peker bl. a. på at det er vanskelig å finne den sosiale dimensjon i forslagene i EFs hvitbok. NAU mener forslaget om en nordisk studie kan spille en vesentlig rolle i denne sammenheng. Studien bør f. eks. ta opp spørsmål knyttet til full sysselsetting, rettferdig inntektsfordeling, sosial trygghet og miljø.

Danske

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbeid henviser i sin uttalelse til det arbeid som foregår i Internasjonale samarbeidskomitéen og til arbeid som er iverksatt av Nordisk Ministerråd under tittelen "Norden i Europa".

Folkebevægelsen mod EF (parlamentsgruppen) støtter forslaget og konkluderer i sin uttalelse med at det vil være viktig å få kartlagt EFs fremadskridende unionsutvikling og dens følger for de nordiske lands selvbestemmelsesrett samt frie og åpne samarbeid med alle andre land. Likeledes vil det være helt sentralt å få klarlagt de alternativer som finnes. I denne forbindelse framheves samarbeidet i Nordisk Råd, utvikle EFTA til en effektiv forhandlingsorganisasjon overfor EF, felles initiativ i OECD om avvikling av tekniske handelshindringer, felles initiativ i GATT om liberali-

sering av verdenshandelen, samarbeid i FN om avspenning, nedrustning og fred. Europarådet kan nyttes til samarbeid om rettsvern, kultur, kommunikasjon og utdanning og ECE til samarbeid om energi, forskning, teknologi og miljø. Forbindelser til COMECON blir også nevnt.

Den danske Europabevægelse støtter forslaget og framholder at all forskning om europeisk samarbeid er betydningsfullt.

Finske

Handels- og industriministeriet konstaterer at forslaget er meget aktuelt. Det vises til det arbeid som allerede pågår i nordiske organer. Etter ministeriets oppfatning har man allerede startet behandlingen av det spørsmål som reises i medlemsforslaget. En bør avvente resultatene av dette arbeidet innen nye tiltak iverksettes.

Utrikesministeriet viser til det arbeid som allerede er iverksatt og finner det ikke hensiktsmessig å framføre særskilte synspunkter på medlemsforslaget.

Arbetsgivarnas Centralförbund/Affärsarbetsgivarnas Centralförbund mener en særskilt samnordisk studie lett kan lede til forsinkelser i allerede pågående arbeid. Det er mulig det vil være mer effektivt om man systematisk og regelmessig behandler og tar hensyn til den europeiske integrasjonen innenfor rammen av det normale nordiske samarbeidet på minister- og tjenestemannsnivå. Arbeidet i Internasjonale samarbeidskomitéen bør kunne danne et godt grunnlag for nordisk samarbeid om Europaspørsmål. En bør vise forsiktighet m.h.t. tanken på Norden som spydspiss i Europa innen visse områder, da dette kan medføre mindre europeisk interesse for samarbeid med de nordiske land og deres næringsliv. Förbundene konkluderer med at en prioritering av disse spørsmål i det normale nordiske samarbeid og innenfor EFTA-samarbeidet vil gi det beste resultat.

Ålands landskapsstyrelse viser til pågående nordisk samarbeid og peker på at de nordiske land har ulike ambisjoner og politiske forutsetninger for samarbeid med EF. Landskapsstyrelsen anbefaler derfor istedet en sammenstilling av det arbeid som allerede pågår innen Nordisk Råd med sikte på å spre informasjon om anstrengelsene for et generelt utvidet europeisk samarbeid.

Ålands handelskammare støtter forslaget og mener en studie vil være et verdifulle komplement til samarbeidet innen EFTA-gruppen omkring EF-spørsmålene.

Islandske

Islands Handelskammare støtter forslaget og anser det nødvendig å utarbeide en kostnads- og tidsplan for studien.

Eksportrådet viser til at alle de nordiske land følger utviklingen innen EF, både hver for seg og gjennom EFTA, og ser ingen grunn til at arbeidet som foreslås gjennomføres av Nordisk Råd.

Norske

Næringsdepartementet viser til at alle de nordiske lands myndigheter er enige om å legge forholdene til rette for brede europeiske løsninger bl. a. ved å fjerne hindringer for økonomisk samkvem internt i Norden. Det er videre et felles ønske i Norden om en nær tilknytning til EF og det indre marked som nå er under utvikling.

Næringsdepartementet vil understreke at det allerede igangsatte arbeidet både nasjonalt og nordisk klart indikerer betydningen for det nordiske samarbeidet av europasamarbeidet. Det synes derfor naturlig at eventuelt ytterligere studie- og analysearbeid på nordisk plan bør skje innen rammen av det allerede eksisterende arbeidet.

Arbeidsgiverforeningen støtter forslaget.

Svenske

Arbetsgivareföreningen slutter seg til forslaget og mener arbeidet kan føre til at formene for samarbeidet mellom de nordiske land kan utvikles. En studie av dette slag må ikke forsinke pågående arbeid. Det vises i denne forbindelse til arbeidet som utføres av Internasjonale samarbeidskomitéen.

3. Sammendrag av medlemsforslag A 844/e

Det blir i medlemsforslaget framholdt at EFs arbeid med det indre marked innebærer både nye utfordringer og en risiko for det nordiske samarbeidet. Forslagsstillerne peker på at det utvidete vesteuropeiske samarbeidet allerede har satt sitt preg på det nordiske samarbeidet. Det vises i denne forbindelse til Ministerrådets arbeid med et forslag til en ny nordisk økonomisk handlingsplan og det arbeid som er iverksatt av samarbeidsministrene med henblikk på å redegjøre for hvordan det nordiske samarbeidet berøres av opprettelsen av det indre marked. Henvisninger gjøres også til Internasjonale samarbeidskomitéen som Nordisk Råds Presidium nedsatte i november 1987. Forslagsstillerne mener det allerede nå er klart at samordningen mellom det nordiske samarbeidet og EFs arbeid med det indre marked kommer til å kreve et omfattende arbeid. Presidiet bør omgående gi denne oppgaven til Internasjonale samarbeidskomitéen eller tilsette en parlamentarisk komité med oppgave å legge fram for Nordisk Råd konkrete forslag til samordning mellom det nordiske samarbeidet og EFs arbeid med det indre marked. Arbeidet bør innledes så snart som mulig. Det vil være naturlig om man i arbeidet benytter seg av det materialet som kommer fram både i ulike nasjonale utredninger og i det arbeid som initieres av samarbeidsministrene. Det foreslåtte arbeidet bør innrettes på at en første rapport kan diskuteres ved Nordisk Råds sesjon i Stockholm i 1989. Det kan da også tas stilling til fortsatt mandat for komitéen når det gjelder denne del, f. eks. fram t. o. m. 1992.

Forslagsstillerne mener ulike former for mekanismer for samordning mellom det nordiske samarbeidet og EFs arbeid med det indre marked bør vurderes i denne sammenheng. Det synes f. eks. hensiktsmessig at det i tilknytning til ministerrådsforslag blir gitt informasjon om de EF-bestemmelser eller direktiv som finnes på berørte områder.

Utviklingen av EF i sin helhet kommer til å stille Norden i en ny situasjon. Dette initiativ tar imidlertid sikte på den del av EF-arbeidet som omfatter realiseringen av det indre marked. Øvrige deler av forholdene mellom Norden og EF får vurderes såvel av de enkelte nordiske land som i andre former innen Nordisk Råd.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om

at Nordisk Råds Presidium tar ansvar for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet i forhold til EFs indre marked intensiveres i samsvar med dette medlemsforslag samt at dette arbeidet gjennomføres innen Internasjonale samarbeidskomitéen eller i en egen komité.

4. Merknad

Medlemsforslaget har vært oversendt Internasjonale samarbeidskomitéen til orientering. Komitéen framholder at spørsmål som berører utviklingen i det nordiske samarbeidet i forhold til EFs indre marked vil bli tatt opp som en del av komitéens arbeid. Komitéen anser det derfor ikke nødvendig å tilsette noen ny komité for å studere disse spørsmål. Samtidig blir det pekt på at komitéens arbeidsområde er omfattende sett i forhold til tiden som er avsatt for arbeidet. Det kan derfor foreligge behov for utrednings/oppfølgingsarbeid på dette området også etter at komitéen i 1988 har avsluttet sitt arbeid.

5. Utvalgets synspunkter

Alment

Den økte europeiske integrasjon kommer til syne på mange måter både hva gjelder samarbeid i allerede eksisterende organisasjoner og nye samarbeidsformer. Spesielt står utviklingen innen EF sentralt i debatten i de nordiske land. Det er et felles ønske i Norden om en nær tilknytning til EF og det indre marked som nå er under utvikling.

Hovedtyngden av de fleste nordiske lands kontakter med EF skjer via EFTA-samarbeidet og ved bilaterale avtaler. Økonomisk utvalg mener også det nordiske offisielle samarbeidsapparat i tiden som kommer må kunne forventes å spille en aktiv rolle m.h.t. å fremme felles nordiske interesser og samordne nordiske tiltak for å møte den utfordring den

europæiske integrasjon og spesielt EFs arbeid med det indre marked innebærer. Utvalget er derfor positiv til de to medlemsforslagene og motiveringen som ligger til grunn for disse. Det vil være en viktig oppgave i de nordiske lands handelspolitikk både på kort og lang sikt å sørge for at næringslivet får friest mulig adgang til det voksende og stadig mer integrerte EF-markedet. Dette er etter utvalgets oppfatning en sentral forutsetning for framtidig eksportvekst. Norden bør også med sin erfaring og ofte langtgående samarbeid ta sikte på å framstå som en spydspiss når det f. eks. gjelder miljøspørsmål, arbeidsmarkedsspørsmål, sosiale spørsmål m. m. Full sysselsetting, rettferdig fordeling, sosial trygghet og godt miljø er sentrale mål for samfunnsutviklingen i de nordiske land som må ivaretas.

Behandlingsmåte

Av hensyn til det arbeid som allerede pågår i nordiske samarbeidsorganer og den raske utviklingen innen EF mener utvalget at tiltak som følge av medlemsforslag A 819/e, bør vedtas før Nordisk Råds 37. sesjon i 1989. Utvalget foreslår derfor at Nordisk Råds Presidium under henvisning til Helsingforsavtalens artikkel 56, andre avsnitt, avgir en framstilling angående medlemsforslaget. Utvalget forutsetter at Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds sesjon i 1989 – i samsvar med Helsingforsavtalens artikkel 65 – gir Rådet melding om de tiltak som er truffet i anledning av framstillingen.

Når det gjelder medlemsforslag A 844/e vil utvalget, i likhet med forslagsstillerne, med anledning av forslaget rette en henstilling til Presidiet om raskt å virke for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet innen Rådets samarbeidsapparat intensiveres for å møte utfordringen fra EFs arbeid med det indre marked. Økonomisk utvalg forutsetter at Presidiet i god tid før 37. sesjon informerer utvalget om de tiltak som er iverksatt. Utvalget vil på bakgrunn av disse opplysninger avgi en betenkning til plenarforsamlingen ved Nordisk Råds 37. sesjon.

Medlemsforslag A 819/e

Økonomisk utvalg er enig med forslagsstillerne i at de nordiske land på en rekke områder har mye å vinne på en felles opptreden i kontaktene med EF. En felles nordisk studie på regjeringnivå som skal analysere de nordiske forutsetninger og ambisjoner i denne sammenheng vil etter utvalgets oppfatning være en naturlig oppfølging av den situasjonsrapport om EF's initiativer for gjennomføring av det indre marked sammenholdt med utviklingen av det nordiske samarbeidet som samarbeidsministrene presenterte for Nordisk Råds Presidium 19. mai 1988. Utvalget mener arbeidet bør gjennomføres raskt slik at materialet skal kunne inngå som under-

lag for de vurderinger den nordiske Internasjonale samarbeidskomitéen, nedsatt av Presidiet i november 1987, skal gjøre i løpet av 1988. Det vises i denne forbindelse til hva som er sagt foran om behandlingsmåten. I rapporten fra Ministerrådet blir det framholdt at arbeidsrytmen i det offisielle nordiske samarbeidet framstår som et problem sett i forhold til EFs beslutningsprosess hvor beslutninger ved kvalifisert flertall kan treffes året rundt. Utvalget er oppmerksom på dette og vil peke på at dette også setter store krav til effektivitet og fleksibilitet i det nordiske samarbeid. Grunnlaget og forutsetninger for et nært nordisk samarbeid er etter utvalgets oppfatning til stede.

Medlemsforslag A 844/e

Når det gjelder medlemsforslag A 844/e slutter utvalget seg til forslagsstillernes oppfatning om at det er nødvendig at også Nordisk Råd intensiverer sitt arbeid med å utvikle og styrke det nordiske samarbeidet i forhold til EFs arbeid med det indre marked. Utvalget anser det viktig å forankre dette arbeidet i Nordisk Råds organer. Debatten ved 1988 års sesjon ga også signaler om dette.

I november 1987 fastsatte Økonomisk utvalg mandatet for den nordiske Internasjonale samarbeidskomitéen. Spørsmål som berører utviklingen av det nordiske samarbeidet i forhold til EFs arbeid med det indre marked vil være et av de spørsmål som vil bli tatt opp av komitéen. Utvalget er klar over at komitéen har omfattende arbeidsoppgaver som skal være avsluttet i løpet av 1988. Det vil derfor være viktig at Presidiet virker aktivt for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet i forhold til EFs arbeid med det indre marked intensiveres.

Rapporten fra Internasjonale samarbeidskomitéen skal legges fram for Nordisk Råd til 37. sesjon. Utvalget konstaterer at komitéens mandat utløper etter at arbeidet er avsluttet. Utvalget er enig med forslagsstillerne i at det bør vurderes hvorvidt mandatet skal forlenges når det gjelder den del som berører forholdet til EFs indre marked. Etter utvalgets oppfatning bør dette skje så raskt som mulig.

Konklusjon

Under henvisning til hva som er nevnt foran om behandlingsmåte foreslår Økonomisk utvalg at

- I. Nordisk Råds Presidium anmoder Nordisk Ministerråd om raskt og med fastlagte tidsgrenser å analysere de nordiske forutsetninger, ambisjoner og problemer i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid, og at tilstrekkelige ressurser stilles til disposisjon.
- II. Nordisk Råds Presidium for sin del aktivt virker for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet i forhold til EFs arbeid med det indre

marked intensiveres og informerer Økonomisk utvalg om hvilke tiltak som er iverksatt i god tid før 37. sesjon.

Karasjok, 29. juni 1988

Esko Aho (K)

Hugo Bergdahl (fp)

Johan Buttedahl (Sp)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Flemming Hansen (KF)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Agnar Nielsen (Sb)

Poul Nielson (S)

Páll Pétursson (F)

Oddrunn Pettersen (A)

Hans Pettersson (s)

Birgitta Rydle (m)

Kimmo Sasi (Kok)

Jouko Skinnari (Sdp)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Formann

Medlemsförslag

om gemensam nordisk studie angående Europasamarbetet

(Väckt av Gunnar Björk samt Johan Buttedahl, Olof Johansson, Gunnel Jonäng, Aase Olesen, Páll Pétursson och Karin Söder)

Det nordiska samarbetet är internationellt sett unikt. Vi har i Norden skapat ett samarbete som bygger på ömsesidig respekt och förtroende, och detta trots att de nordiska länderna valt olika försvars-, säkerhets- och handelspolitiska lösningar.

Världen och vår omgivning förändras ständigt. Detta gör att det nordiska samarbetet måste följa med i utvecklingen och ta hänsyn till de förändringar som sker. Det som kommer att påverka Norden mest under de närmaste åren är det som sker inom EG. EG har satt som mål en integrering till år 1992, och ser man EG som ett organ för att gynna inåt och diskriminera utåt så kan det leda till att Norden, eller delar av Norden, blir ett isolerat hörn av Europa, där vi inte kan göra oss hörda.

Det pågår för närvarande diskussioner inom de nordiska länderna om hur respektive land skall ställa sig i frågan kring ett eventuellt utökat samarbete med EG eller om medlemskap är ett alternativ. För bland annat Sverige och Finland är medlemskap uteslutet på grund av neutralitetspolitiken.

En gemensam nordisk studie på regeringsnivå angående Europasamarbetet skulle vara ett bra stöd för alla nordiska länderna. Syftet med en studie kan vara att gemensamt analysera de nordiska förutsättningarna och ambitionerna i ett vidgat europeiskt integrationssamarbete. Norden med dess 22 miljoner invånare är tillsammans en stark grupp i resonemanget kring ett utvidgat samarbete. Vi bör därför, mellan de nordiska länderna, analysera gemensamma intressen inför respektive lands olika kontakter med EG. Ett sådant arbete kan ses som ett komplement till samarbetet kring EG-frågorna inom EFTA-gruppen.

De nordiska länderna har mycket att vinna på ett gemensamt uppträdande i kontakterna med EG. Om länderna däremot uppträder var för sig utan inbördes samarbete blir förhandlingspositionen av naturliga skäl svagare än vid ett gemensamt uppträdande. I första hand handlar det dock om att analysera de gemensamma förutsättningarna inför de fortsatta kontakterna med EG.

Vi har alla mycket att tjäna på en avveckling av onödiga hinder i ett europeiskt samarbete. Uppnådda resultat i den nordiska gemenskapen är

en styrka i detta sammanhang. Norden kan med sin erfarenhet och ofta långtgående samarbete vara en spjutspets när det gäller exempelvis miljöfrågor, arbetsmarknadsfrågor, sociala frågor m. m. Norden måste därför intensifiera detta arbete och ställa till förfogande de resurser som behövs i respektive regeringskanslier.

I en nordisk studie av det slag som här skisseras bör inte behandlas de olika säkerhetspolitiska lösningar, som de nordiska länderna valt.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet uppdrar till Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk studie angående europasamarbetet i enlighet med detta medlemsförslag.

Stockholm, Oslo, København och Reykjavík den 8 december 1987

Gunnar Björk (c)

Johan Buttedahl (Sp)

Olof Johansson (c)

Gunnel Jonäng (c)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F)

Karin Söder (c)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensamt informationssystem och gemensam nordisk databank

(Medlemsförslaget väckt av Óli P. Guðbjartsson och Guðrún Helgadóttir, se s. 486)

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 820/t om gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 11–12 februari 1988 i Stockholm, den 7–8 mars 1988 i Oslo, den 5 maj 1988 i Linköping, den 2–5 augusti 1988 i Tórshavn och den 15 november 1988 i Helsingør.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Óli P. Guðbjartsson samt Guðrún Helgadóttir, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna för upprättande av ett samnordiskt informationssystem och en samnordisk databank.

Förslagsställarna erinrar i sina motiveringar om Nordiska rådets kommunikationsutskotts seminarium om datapolitik, som hölls i Åbo den 20–23 september 1987, och om att det vid detta seminarium framgick att de nordiska länderna, var för sig, nu redan är i gång med att utveckla sina egna ADB-system i statsadministrationen.

Vidare påpekar förslagsställarna att när det gäller bruk av informationssystem och databanker för den offentliga förvaltningen har utvecklingen inte kommit så långt.

Förslagsställarna definierar "informationssystem" som en samling upplysningar, en beskrivning av dessa, deras inbördes sammanhang samt möjligheten att lagra och använda dessa upplysningar.

Med "databank" menas en samling upplysningar organiserade på det sättet att användaren av banken kan söka upplysningar därifrån.

Eftersom uppbyggnaden av informationssystem och databanker inte har kommit så långt inom Norden, menar förslagsställarna att goda möjligheter finns för en gemensam nordisk uppbyggnad av dessa. De menar att sådana informationssystem och databanker kan användas som riktlinjer vid plan-

läggningen av den offentliga administrationen liksom av övriga offentliga verksamheter i syfte att bättre kunna uppnå sina målsättningar.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 10–11 februari 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet och undergå remissbehandling samt att juridiska utskottet skulle få möjlighet att yttra sig över förslaget.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 juni 1988.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordiska rådets juridiska utskott
- Nordisk Industrifond
- Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
- Nordisk samarbetsnemnd för medisinsk forskning
- Nordiska akademikerrådet (NAR)

- Nordens fackliga samorganisation (NFS)
- Nordisk Statistisk Sekretariat (NSS)
- Nordisk utvalg for databaser og databehandlingsspørgsmål (NUDD)
- Nordiska teknologiåret 1988
- Nordisk dataunion

Danmark

- Finansministeriet
- Dansk Arbejdsgiverforening
- Dansk Dataforening

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Justitieministeriet
- Trafikministeriet
- Finansministeriet
- Post- och telestyrelsen
- Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Ålands handelskammare

Island

- Datatilsynet

Norge

- Forbruker- og administrasjonsdepartementet (FAD)
- Datatilsynet
- Norsk Arbeidsgiverforening

*2.1. Remissinstanser som stöder medlemsförslaget**Danmark*

- Dansk Dataforening

Finland

- Trafikministeriet
- Finansministeriet
- Post- och telestyrelsen

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Ålands handelskammare

Island

- Datatilsynet

Norge

- Forbruker- og administrasjonsdepartementet (FAD)

Dansk Dataforening instämmer i förslagsställarnas mening om fördelarna för den offentliga sektorn. Det påpekas att också privata företag genom det omtalade systemet skulle kunna uppnå både kvalitativa och kvantitativa fördelar. Vidare påpekas att om ett gemensamt medicinskt informationssystem och en gemensam databank kunde upprättas, skulle det uppstå en rad tekniska, administrativa, lagmässiga och ekonomiska problem. Detta måste inkluderas i den föreslagna utredningen. Slutligen föreslår Dataforeningen att den föreslagna utredningen också skall omfatta frågan om hur existerande system kan samarbeta.

Trafikministeriet i Finland är av den uppfattningen att det föreslagna systemet skulle förverkliga ökningen och förstärkandet av den nordiska administrationen, samtidigt som genomförandet av administrativa bestämmelser eller data skulle underlättas, vilket skulle främja bestämmelsernas samordning. Det erinras om att dataöverföringstjänsterna i Norden har kommit långt, vilket betyder att användningen av det föreslagna informationssystemet och databanken blir enkel överallt i Norden. Vidare erinras

om Nordforsks initiativ till en samnordisk databank för det vetenskapliga biblioteksväsendet, vilket har visat sig mycket givande.

Trafikministeriet föreslår att Nordiska rådet gör en rekommendation, enligt vilken de nordiska länderna skulle, vart för sig, ge någon organisation i uppdrag att påbörja ett sådant samarbete som kan utgöra grunden för en administrativ databank som den föreslagna. I Finland är en sådan lämplig organisation Statens Datacentral.

Finansministeriet i Finland anser att man med det föreslagna samarbetet skulle uppnå de fördelar som omnämns i förslaget. Det påpekas att det förutom att överväga gemensamma databanker vore skäl att undersöka möjligheterna att öka en nordisk användning av nationella databanker med hjälp av standarder för datakommunikation. Utöver de sektorer som nämns i förslaget menar finansministeriet att det finns skäl att undersöka bl. a. miljöskyddets och statistikproduktionens områden. Slutligen konstaterar ministeriet att undersökningen av samnordiska datasystem borde förverkligas efter det att utredningen om databanker har utförts.

Post- och telestyrelsen i Finland ställer sig positiv till alla försök att förbättra informationsförmedlingen och samarbetet i allmänhet de nordiska länderna emellan. Det är deras uppfattning att man branschvis bör utreda vilken efterfrågan som finns och vilka möjligheterna är att bygga och underhålla samnordiska databanker och datasystem. Vidare påpekas att internationella databanker kan stärka marknaderna på hemmaplan i Norden samt betjäna företag och privatpersoner vid sidan av den offentliga sektorn.

Ålands landskapsstyrelse anser att en harmonisering och standardisering av nordiska informationssystem och databanker bör eftersträvas så långt det är möjligt. Det betonas att speciell vikt bör fästas vid att de självstyrande områdena beaktas vid uppbyggnaden av informationssystem och databanker.

Ålands handelskammare har inget att invända mot medlemsförslaget och menar att ett nordiskt informationssystem och nordisk databank även kunde få betydelse för näringslivet.

Datatilsynet i Island anser att det finns skäl att undersöka fördelarna med ett upprättande av det föreslagna informationssystemet och databank. Det påpekas att man vid en sådan undersökning måste ta speciella hänsyn till lagbestämmelser i de enskilda nordiska länderna om registrering av individernas privata förhållanden samt internationella överenskommelser.

Forbruker- og administrasjonsdepartementet (FAD) i Norge anser att gemensamma nordiska informationssystem och databanker på vissa områden kan vara intressanta och föreslår att som första fas etableras ett förprojekt som kartlägger aktuella existerande informationssystem som kan ha relevans för gemensam nordisk användning samt att det undersöks vilka behov som föreligger för en gemensam användning.

2.2. Remissinstanser som delvis stöder medlemsförslaget

Norden

- Nordisk Statistisk Sekretariat (NSS)
- Nordisk utvalg for databaser og databehandlingsspørgsmål (NUDD)

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Justitieministeriet

Norge

- Norsk Arbeidsgiverforening

Sverige

- Statskontoret

Nordisk Statistisk Sekretariat (NSS) och *Nordisk utvalg for databaser og databehandlingsspørgsmål* (NUDD) svarar gemensamt men yttrar sig enbart om statistikrelaterade databanker. Vidare beskrivs de nationella statistiska databassystemen samt vilka möjligheter man har att förbättra tillgången till dessa. Som ett alternativ i den framtida utvecklingen anses en nordisk databank vara en möjlighet.

Handels- och industriministeriet i Finland förhåller sig i princip negativt till medlemsförslaget, men motsätter sig inte en utredning av vissa frågor gemensamt. Enligt ministeriet vore den nordiska arbetsmarknaden ett lämpligt objekt för sådan utredning. Angående en gemensam databank anser ministeriet att det vore mera ändamålsenligt att undersöka hur de befintliga databankerna i de nordiska länderna, och även utanför Norden, kunde kopplas samman.

Norsk Arbeidsgiverforening anser det viktigare att förenkla möjligheterna för tillgång till redan existerande informationssystem och databanker än att bilda gemensamma sådana. Det betonas att det är orationellt att upprätta dylika system/banker när det redan finns tillgänglig data. Däremot anses att sådana system/banker kan upprättas vid de tillfällen då det är särskilt resurskrävande för ett enskilt land att göra detta. Vidare poängteras att nordiska strävanden i detta syfte måste harmoniseras med EG-standarder och inte byggas som exklusivt nordiska.

Justitieministeriet i Finland förhåller sig i princip positivt till att utreda möjligheterna att i större utsträckning än tidigare utnyttja gemensamma nordiska datasystem och databanker. Dock anses att många problem då skulle uppstå (t. ex. sekretess), varför det vore ändamålsenligt att utreda varje förvaltningsområde separat. Justitieministeriet anser att initiativet bör utvecklas förvaltningsområdesvis, huvudsakligen genom att öka möjligheterna till sam användning av de nuvarande systemen utan att eftersträva en gemensam databank som täcker alla de nordiska länderna.

Statskontoret i Sverige delar förslagsställarnas bedömning att det finns möjligheter till nordiskt samarbete kring datasystemen i den offentliga förvaltningen. Detta anses dock inte leda till slutsatsen att det nordiska samarbetet skulle inriktas på *ett* informationssystem respektive *en* gemensam databank. Det anses att samordning och samverkan lättast kan förverkligas på enskilda verksamhetsområden, där likartade förhållanden råder i de olika nordiska länderna, och att det finns skäl att närmare analysera på vilka områden som insatser från Nordiska rådet kan vara aktuella. Statskontoret avstyrker förslaget om att utreda ett gemensamt nordiskt informationssystem och en gemensam databank. I stället förordas en översikt över pågående nordiskt samarbete rörande datasystem och -baser samt över tänkbara nya områden för sådan samverkan. Möjligheterna att nå tillräcklig jämförbarhet i dataunderlaget bör därvid särskilt uppmärksammas. Slutligen konstateras att översikten bör ge underlag för beslut om eventuella insatser från nordiska rådets sida.

2.3. Remissinstanser som ställer sig negativa mot medlemsförslaget

Norden

- Nordiska rådets juridiska utskott
- Nordiska akademikerrådet (NAR)
- Nordiska teknologiåret 1988
- Nordisk dataunion

Danmark

- Finansdepartementet

Finland

- Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)

Norge

- Datatilsynet

Sverige

- Svenska arbetsgivareföreningen
- Datainspektionen

Nordiska rådets juridiska utskott ställer sig tveksamt till förslaget och menar att det vore rimligare att använda de nordiska resurserna till projekt, där det mera klart föreligger behov för gemensamma nordiska satsningar.

Nordiska teknologiåret 1988 påpekar att inom Nordisk industrifond arbetas det redan med att göra existerande databaser mera tillgängliga. När fonden utvidgar sin verksamhet som ett nordiskt industriellt center, kommer en informationsfunktion att etableras för att täcka detta behov. Vidare

är man inom fonden redan i gång med att utreda möjligheterna för en nordisk gemensam användning av de system och databaser som redan förekommer i de nordiska länderna.

Nordisk dataunion menar att det inte föreligger behov för ett medlemsförslag men föreslår att man i stället arbetar för standardisering av informationsbehandlingen i Norden och förenklar kommunikationen där det föreligger behov.

Nordiska akademikerrådet (NAR) anser att medlemsförslaget tar fasta på en mycket omfattande problemställning och aktuella perspektiv, men ställer sig dock tvivlande till om man på grund av de olika ländernas integritets- och sekretessregler har möjlighet att upprätta gemensamma nordiska databaser. Däremot anses det viktigt att kunna kommunicera mellan redan existerande databaser och informationssystem. NAR anser därför att man i främsta hand borde stimulera arbetet med att utveckla kommunikationen mellan de databaser och informationssystem som redan finns inom olika sektorer i Norden.

Finansministeriet i Danmark har sänt ärendet på underremiss till fyra andra ministeriet, som alla anser att det inte finns något behov att ta nya initiativ mot upprättandet av en gemensam nordisk databank eller ett nordiskt informationssystem.

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund (AFC) anser att förslaget inte är väl motiverat. Det framhålls att behovet inte har dokumenterats på något sätt och inte heller kan vara särskilt stort. Dessutom menar AFC att kostnaderna för systemets skapande och framför allt dess upprätthållande skulle bli oerhört höga och knappast motivera nyttan. Olikheterna i ländernas lagstiftning anses ytterligare begränsa möjligheterna att förverkliga förslaget.

Datatilsynet i Norge uttalar skepsis mot medlemsförslaget, eftersom det enligt Datatilsynets mening skulle innebära etablering av personregister eller "on line"-tillgång till olika upplysningar om individer för hela Norden. Datatilsynet yttrar sig enbart om förslagets anknytning till lagstiftning om personalregister i de nordiska länderna.

Svenska arbetsgivareföreningen anser det vara av största vikt att respektive nordiskt land skall ha möjlighet att medverka i olika internationella informationssystem. Därmed menas att varje nordiskt samarbetsområde måste lägga en europeisk dimension på samarbetet och att det därför vore olyckligt att avgränsa ett mellanstatligt informationssystem med tillhörande databank till att endast avse de nordiska länderna.

Datainspektionen i Sverige yttrar sig enbart om i vad mån en harmonisering av lagstiftningen om registrering av uppgifter på datamedia är nödvändig för att realisera det i medlemsförslaget föreslagna datasamarbetet. I remissvaret redogörs för vilka lagar och internationella regler som gäller inom området. Datainspektionen kommer fram till den konklusionen att dataflödet av personuppgifter mellan de nordiska länderna snart torde vara

fritt och att en harmonisering av dataskyddslagarna i de nordiska länderna – för att möjliggöra en uppbyggnad av ett gemensamt nordiskt informationssystem och en gemensam databank – därmed inte skulle vara erforderlig.

2.4. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Norden

- Nordisk Industrifond
- Nordens fackliga samorganisation (NFS)
- Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
- Nordisk samarbetsnemnd för medicinsk forskning

Danmark

- Dansk Arbejdsgiverforening

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

Nordisk samarbetsnemnd för medicinsk forskning menar att förslaget ligger utanför dess kompetensområde och avstår därmed från att yttra sig över medlemsförslaget.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) avstår från att yttra sig över förslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening menar att det enligt den föreliggande grunden inte är möjligt att värdera om etablering av det föreslagna systemet är möjligt. Det anses att förutsättningen för upprättandet är att det är data som har gemensamt intresse samt att denna data är lättast tillgänglig för en bred användarkrets i en gemensam nordisk databank.

Nordisk Industrifond anser medlemsförslaget ligga utanför fondens verksamhetsområde och avstår därför från att yttra sig i frågan.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet menar att medlemsförslaget tar fasta på en mycket omfattande problematik och på aktuella perspektiv.

Efter genomgång av de inkomna remissvaren samt diskussion om medlemsförslaget har utskottet kommit till den slutsatsen att det inte föreligger ett behov för upprättande av ett gemensamt nordiskt informationssystem eller en gemensam nordisk databank.

Däremot anses behov föreligga för att verka för att befintliga databanker och informationssystem i Norden bättre kan kommunicera med varandra samt för standardisering av informationsbehandlingen i Norden.

Vidare menar utskottet att man måste undersöka om det föreligger behov för upprättande av nya nordiska register av någon typ. I tillägg till

behovet måste då också hänsyn tas till de ekonomiska förutsättningar som finns för upprättande av sådana register. Förslagställarna pekar på vissa områden: arbetsmarknad, utbildning m. m. Förutom dessa områden pekar utskottet också på turistinformation och service, medicin, miljöskydd och trafiksäkerhet.

Utskottet betonar också att när de ekonomiska förutsättningarna undersöks måste även alternativa lösningar värderas. Svar måste hittas t. ex. på frågan om nuvarande nationella system och befintliga databanker kan samarbeta och/eller sammankopplas på ett fördelaktigt sätt. Vidare måste man veta i vilken omfattning en harmonisering och standardisering av databanker och datakommunikationer kan uppnå samma resultat som medlemsförslaget bl. a syftar till. I detta sammanhang erinrar kommunikationsutskottet om det arbete som redan framförs eller planeras i Nordisk industrifond.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår:

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker

att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t. ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet

att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Forman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønnderby (V)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank

(Väckt av Óli P. Guðbjartsson och Guðrún Helgadóttir)

Nordisk Råds kommunikationsudvalg holdt et seminarium om datapolitik i Åbo 20.–23. september 1987. Hensigten med seminariet var bl. a. at finde ud af, på hvilke dele af dataområdet de nordiske lande burde koncentrere og prioritere nordisk samarbejde. Det fremgik på seminariet, at de nordiske lande allerede nu er i gang med at udvikle deres egne EDB-systemer i statsadministrationen indenfor den traditionelle brug af EDB. Disse systemer vil hvert land for sig formodentlig vedligeholde i henhold til lovændringer og tekniske ændringer. Derfor er det måske allerede nu for sent at indføre et fællesnordisk datasystem på det administrative område. Samarbejdet på dette område vil derfor sandsynligvis komme til at bestå i gensidige oplysningsstrømme om løsninger af forskellige problemer.

Når det derimod gælder brug af informationssystem og databank, er udviklingen ikke nået ligeså langt. Med informationssystem menes her en samling oplysninger med beskrivelse af dem, deres indbyrdes sammenhæng og af mulighederne for opbevaring og brug af dem. Med databank menes en samling oplysninger organiseret på en sådan måde, at brugeren kan søge oplysninger heri.

Da opbygningen af databanker og informationssystemer i den offentlige forvaltning i Norden befinder sig i en begyndelsesfase, burde der foreligge gode muligheder i de nordiske lande for en fælles opbygning af disse. Fællesnordisk informationssystem og databank kan bruges som instrument i en retningsgivende planlægning, for at såvel den offentlige administration som virksomheder generelt bedre skal kunne nå sine målsætninger.

Det er nødvendigt at undersøge, hvilke områder samarbejdet om opbygning af fællesnordisk informationssystem og databank kan omfatte, hvilke mål man ønsker at opnå, og efter hvilken målestok man skal vurdere resultaterne. Det vil så ligge til grund for, hvilke oplysninger man behøver for at realisere samarbejdet.

På grundlag af denne undersøgelse bør der så tages politisk beslutning om, hvilken slags informationssystem og informationsbank, der skal opbygges. Denne politiske vurdering må foretages i henhold til de bestående

systemer og den tekniske situation i de enkelte lande. Næste skridt må så være at afgøre, hvilke emner man skal indsamle data om, og hvilken relation, der skal være mellem de enkelte emner. Det er nødvendigt at fastslå, hvilken funktion systemerne skal have, og hvordan datamaterialet skal være struktureret.

Arbejdet bør rettes mod at afgøre, hvilken information man ønsker at overføre mellem landene, og hvilket grundlag der kræves for at kunne realisere dette. I alle de nordiske lande findes lovgivning for registrering af oplysninger i EDB-form. Man bør naturligvis undersøge, i hvilket omfang en harmonisering af denne lovgivning kan være en forudsætning for samarbejdet.

Forslagsstillerne anmoder om, at man snarest muligt undersøger mulighederne for oprettelsen af fællesnordisk informationssystem og databank indeholdende information f. eks. fra sektorer som sundheds- og medicinalvæsen, arbejdsmarkedet, uddannelse og politi. Dette skulle kunne forebygge en del dobbeltarbejde, øge det offentlige effektivitet og produktivitet, hjælpe til med at skabe muligheder og forståelse for at formindske handelshindringer indenfor Norden, og alment set forøge og forstærke det nordiske samarbejde og samhørighed.

Dette kunne være et skridt på vejen til en øget standardisering af datamateriale med det formål at effektivisere datakommunikation og endog forstærke det nordiske hjemmemarked for databaserede produkter.

Med henvisning til det ovenfor anførte henstilles derfor,

at Nordisk råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for oprettelsen af et fællesnordisk informationssystem og en fællesnordisk databank.

Reykjavík, den 7. december 1987

Óli Þ. Guðbjartsson (B)

Guðrún Helgadóttir (Ab)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om utvidgat Nordresekort

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder m. fl., se s. 501 Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 821/t om utvidgat Nordresekort. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Linköping den 5 maj 1988, Törshavn den 2–5 augusti 1988 och Helsingør den 15 november 1988.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Karin Söder samt Gunnar Björk, Aase Olesen och Ole Gabriel Ueland, föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inleda gemensamma förhandlingar med järnvägsföretag och aktuella rederiföretag för att kortet fr. o. m. 1989 skall omfatta även Västnordens färjelinjer och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer,

att tillskjuta den summa pengar som krävs för att kunna bibehålla nuvarande prisnivå på kortet även efter en breddning.

Förslagsställarna erinrar om att det nordiska ungdomsresekortet inte har haft någon större försäljningsframgång. Den dåliga försäljningen beror enligt förslagsställarna delvis på dålig marknadsföring, delvis på att varken färjelinjerna till Västnorden eller busslinjer på Island eller på Nordkalotten har omfattats av denna ordning. Det anses viktigt att kortet för ungdomar nu vidgas att gälla också i de nämnda områdena. Det anses finnas fler skäl för detta; bl. a. lägger resandet inom Norden i unga år grunden för ett nordiskt intresse senare i livet. Nordjobb- och Nordpulsprogrammen anses betjänta av billiga rese möjligheter för ungdomar och resor i Norden skall prismässigt vara billigare än resor till mera avlägsna resmål.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 10–11 februari 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att förslaget skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 juni 1988.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordiska ungdomskommittén
- Föreningarna Nordens Förbund
- SAS
- Pohjola-Nordens Ungdomsförbund
- Föreningen Nordens ungdomsförbund
- Föreningen för nordiska vandrarhemsorganisationer

Danmark

- Trafik- og kommunikationsministeriet
- Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)
- Landsforeningen Danmarks Bilruter
- Danske Statsbaner (DSB)
- Industriministeriet
- Undervisnings- og Forskningsministeriet
- Danmarks Turistråd
- Dansk Vandrelaug
- Danmarks rederiforening
- Amtsrådsforeningen i Danmark

Finland

- Trafikministeriet
- Finnair
- Finlands rederiförening
- Linja-autoliitto
- Centralen för turistfrämjande
- Vandrarhemsorganisationen

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Föreningen Norden på Åland
- AW Line
- Birka Line AB
- Ålands ungdomsförbund
- Viking Line

Island

- Norlandair Ltd.
- Föreningen Norges og Islands Ungdomsforbunds samarbejdsudvalg
- Föreningen Norden

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Norges rutebileierforbund (NRF)
- Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU)
- Foreningen Norden
- NORTRA (Norwegian Tourist Board)

Sverige

- Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU)
- Svenska busstrafikförbundet
- Statens järnvägar
- Statens ungdomsråd
- Sveriges redareförening
- Svenska lokaltrafikföreningen (SLTF)
- Länstrafiken i Norrbotten AB

*2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget**Norden*

- Nordiska ungdomskommittén
- Föreningarna Nordens Förbund
- Pohjola-Nordens Ungdomsförbund
- Föreningen Nordens Ungdomsförbund
- Föreningen för nordiska vandrarhemsorganisationer

Danmark

- Trafik- og Kommunikationsministeriet
- Landsforeningen Danmarks Bilruter
- Danske Statsbaner (DSB)
- Industriministeriet
- Undervisnings- og Forskningsministeriet
- Danmarks Turistråd
- Dansk Vandrelaug
- Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)
- Amtsrådsforeningen i Danmark

Finland

- Centralen för turistfrämjande
- Finlands rederiförening
- Linja-autoliitto
- Vandrarhemsorganisationen

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Föreningen Norden på Åland
- Ålands ungdomsförbund

Island

- Norlandair Ltd.
- Föreningen Nordens og Islands ungdomsforbunds samarbejdsudvalg
- Föreningen Norden

Norge

- Föreningen Norden
- Landsrådet for Norske ungdomsorganisasjoner
- NORTRA (Norwegian Tourist Board)

Sverige

- Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU)
- Svenska busstrafikförbundet
- Statens ungdomsråd
- Länstrafiken i Norrbotten AB

Föreningarna Nordens förbund konstaterar med tillfredsställelse att det nu har framlagts ett förslag med sikte på att öka det nordiska ungdomsresekortets omfattning samt göra detta permanent. Det erinras att förbundet de senaste 12 åren har arbetat för förverkligandet av en permanent rabattordning för unga som reser i Norden. Förbundet menar att trots den dåliga marknadsföringen har så många resekort sålts att det måste ses som ett bevis för ett stort intresse bland ungdomen. Det anses att en rabattordning av den omtalade karaktären måste ha en anpassningstid för att fastna i medvetandet hos målgruppen. Man erinrar om att detsamma var fallet vid införandet av det europeiska Interrail-kortet, som i början inte hade den spridning som det senare fick. Vikten av att Nordreskortet blir ett attraktivt alternativ till Interrail-kortet betonas, vilket det också kan bli om Nordreskortet kan marknadsföras till högst hälften av Interrail-kortets pris samt helt täcker transporten innanför det egna landets gränser.

Samtidigt understryker förbundet viktigheten av att det i samband med ett permanent Nordreskort utvärderas hur denna ordning kan utformas, så att Västnorden och Nordkalotten kan komma med och därmed säkra billiga rese möjligheter för ungdom i hela Norden.

Slutligen påpekas att förbundet anser det ytterst viktigt att ungdom kan anlita billiga rese möjligheter i samband med Nordjobb- och Nordplus-projekten. Det anses att dylika omständigheter ofta är helt avgörande för de ungas deltagande och vaknande intresse för nordiskt samarbete och nordisk gemenskap.

Föreningen Norden i Norge tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till Föreningarnas Norden förbund remissvar.

Nordiska ungdomskommittén delar förslagsställarnas uppfattning att resandet i unga år kan lägga grunden för ett nordiskt intresse senare i livet och att nordiska initiativ och projekt på ungdomsområdet även borde

kunna ha fördel av billiga rese­möjligheter. Det konstateras att enligt kommitténs erfarenhet utgör rese­kostnader största ut­gifts­posterna för sam­nor­diska projekt. Det anses att med för­bättrade rabatter kunde kommitténs stöd­möjligheter vara till gagn och glädje för flera samarbets­projekt och större ungdoms­grupper än i dag.

Trafik- og Kommunikationsministeriet i Danmark konstaterar att *Under­visnings- og Forskningsministeriet* tillstyrker medlems­förslaget och in­stämmer i de *Danske Statsbaners* (DSB) yttrande. DSB stödjer åsikterna om rese­kortet eftersom DSB av marknadsmässiga skäl gärna ser utar­be­ta­det av ett nordiskt "Interrail-kort" som ger obegränsade rese­möjligheter i en månad. DSB upp­lyser att för­hand­lingar med Icelandair och buss­företag på Island redan har på­börjats och att dessa i en eller annan form snarast möjligt kommer att delta i samarbetet.

Industriministeriet i Danmark instämmer i *Danmarks Turistråds* yttrande, vari konstateras att ungdomar är en prioriterad mål­grupp samt att rådet tillstyrker för­slags­ställarnas motiveringar om resor i det egna landet, mark­nads­fö­ringen av produkten samt att priset måste differentieras starkt i för­hållande till Interrail-kortet.

Landsforeningen Danmarks Bilruter ställer sig positiv till förslaget och till ungdomens rese­möjligheter i Norden, men påpekar att det är Amtsråds­föreningen i Danmark som för deras del behandlar sådana frågor.

Dansk Vandrelaug tillstyrker medlems­förslaget.

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) finner det nödvändigt att ungdomar har billiga rese­möjligheter inom Norden. DUF anser detta vara en kultur­politisk fråga, eftersom ungdomarna får möjlighet att uppleva den kulturella gemenskapen mellan de nordiska länderna. Det erinras om en undersökning – "Skall vi samarbeta?" – som gjordes i Nordiska rådets regi, som visar att ungdomarna själva prioriterar detta. DUF anser icke att man har uppfyllt syftet med rek. 43/1987 om nordiskt ungdoms­rese­kort med den nuvarande ordning som ingår i Nordturistarrangemanget. DUF tillstyrker därför inte medlems­förslaget, eftersom det bygger på det ungdomskort som från 1988 ingår i Nordturist. Däremot finner DUF det positivt att förslaget påpekar en rad lös­nings­modeller som kan uppfylla kraven från rek. 43/1987. Speciellt påpekas förslaget om att placera tillräckliga medel genom Nordiska ministerrådet för att tillmötesgå kravet på att se på ungdoms­rese­kortet som ett kulturpolitiskt initiativ.

Amtsrådsforeningen i Danmark påpekar att Nordturistkortet i Danmark enbart omfattar tågresor. Eftersom många orter i Danmark inte har tågför­bindelse, anser föreningen att ordningen också skulle gälla för resor med annan kollektiv landtrafik såsom bussar. På det sättet anses ordningen bli mera landsomfattande.

Ålands landskapsstyrelse och Ålands turistråd tillstyrker medlems­förslaget.

Föreningen Norden på Åland tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till yttrandet från Föreningens Norden Förbund.

Ålands ungdomsförbund ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Norlandair Ltd. i Island ställer sig positivt till förslaget och är villigt att ge betydande rabatter på sina ordinarie biljettpreiser.

Föreningen Nordens og Islands Ungdomsförbunds samarbudsudvalg stöder medlemsförslaget samtidigt som det påpekas att Västnorden, även om förslaget realiserats, har sämre rese-möjligheter än övriga Norden, eftersom färjorna enbart seglar under sommartid och ingen färjeförbindelse finns med Grönland. Det anses därför nödvändigt att försöka inkludera flyget i Västnorden i denna ordning.

Föreningen Norden i Island tillstyrker förslaget och hänvisar till remissvaret från Föreningens Norden Förbund. Ytterligare påpekas de svårigheter, enligt nuvarande rabattsystem, som skulle uppstå om Västnorden skulle omfattas av denna ordning. Slutligen erinras om de många rabattmöjligheter som redan nu finns för resor till och från samt inom Island.

NORTRA (Norwegian Tourist board) menar att billiga rese-möjligheter för nordisk ungdom skulle ha en positiv inverkan både på ungdomarnas och de respektive nordiska ländernas reseservice.

Vandrarhemsorganisationen i Finland och *Föreningen för nordiska vandrarhemsorganisationer* stöder förslaget, speciellt om även Island och Färöarna skulle omfattas av Nordresekortet. Det anses också nödvändigt och viktigt att sådana samarbetsformer utvecklas för att göra Nordresekortet känt och för att ge annan service avsedd för ungdomar.

Länstrafiken i Norrbotten AB i Sverige ställer sig positivt till att Nordresekortet även skulle omfatta Nordkalottens busslinjer. Framför allt anser man att det skulle hjälpa upp marknadsföringen av busslinjetrafiken i området och i respektive land. Länstrafiken förutsätter att eventuella inkomstbortfall till följd av rabatteringen finansieras av inblandade intressenter.

Landsorganisationen för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) framhåller att resor i ett annat nordiskt land ofta lägger grunden för ett intresse för nordiskt samarbete senare i livet. LSU har kartlagt ungdomsutbytet i organiserad form. Det visar sig att ungdomsutväxlingen mellan nordiska och andra länder har en stor betydelse för framtida mellanfolkligt samarbete. Detta gäller t. ex. politiskt och ekonomiskt samarbete. Beträffande de nuvarande villkoren för ungdomsresandet i Norden inom det s. k. Nordturistikortet påpekas att det europeiska Interrail-kortet med dagspriset som grund är billigare. Betydelsen av billiga resor i samband med Nordplus, vänortsjobb och Nordpraktik betonas. Man anser följaktligen att kortet bör stödjas av regeringarna eller direkt av ministerrådet, vilket är lika naturligt som att stödja projekt av typen Nordjobb och Nordplus med ekonomiska medel. Enligt LSU finns det flera avgörande argument för att subventioneringen sker via ministerrådet.

LSU understryker vikten av att kortet utvidgas såväl i tid som geografiskt, eftersom de områden inom Norden som är mest annorlunda och intressanta inte omfattas av Nordreskortet nu.

Slutligen konstateras att LSU har stor tilltro till ett utvidgat Nordreskort för ungdomar, men det förutsätter att fler än i dag ser kortet i ljuset av nordiskt samarbete i framtiden och att det inte göms undan innan det ens har fått en möjlighet att visa sin genomslagskraft.

Svenska busstrafikförbundet konstaterar inledningsvis att man med alla olika medel skall söka stimulera till ett ökat resande med allmänna färdmedel. Det anses av intresse inte bara av skäl som förslagsställarna har uppgivit utan också av driftsekonomiska skäl för trafikföretagen och trafikförsörjningsansvariga offentliga organ. Förbundet erinrar om de olika former av billiga färdbevis som tid efter annan har prövats av trafikföretag och trafikhuvudmän och som med få undantag har nått volymer som givit entydiga positiva bidrag till driftsörelsens resultat.

Förbundet pekar på vissa administrativa och ekonomiska svårigheter som ungdomsreskortet kan innebära för bussnäringen, men ställer sig dock berett att medverka i arbetet på att klarlägga hur ett system för vidgad giltighet bör vara utformat för att bäst tillgodose både förslagsställarnas skäl och krav på administrativ enkelhet.

Avslutningsvis menar man att det torde vara välbetänkt att uppdra åt något kompetent utvecklingsorgan i Norden att analysera de organisatoriska och marknadsmässiga problem och dessas ekonomiska konsekvenser som förslaget kan medföra samt framlägga förslag till deras lösningar.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund påpekar att Norden på sitt sätt är ett mycket exotiskt och intressant resmål. Det poängteras att ungdomsresandet i Norden har en stor betydelse när det gäller att öka förståelsen för och kunskapen om de övriga nordiska länderna. Det anses därför vara i alla nordiska länders och instansers intresse att främja ungdomsturismen i Norden. Det anses att ungdomsresandet i Norden även har en psykologisk betydelse i och med att den som lär sig resa i Norden som ung, och som lär sig förstå allt vad turistandet i Norden kan ge, fortsätter med det som äldre.

Förbundet erinrar också om utvecklandet av projekt som Nordjobb, Nordplus och Nordpraktik, vilka kräver billiga resmöjligheter i Norden, och önskar att Nordreskortet i fortsättningen skall vara samma skilda ungdomsprodukt som under åren 1985–1987 för att betona att detta är en specialförmån och en produkt för ungdomar.

Ytterligare påpekas att Nordreskortet för ungdomar är dyrare per dag räknat än Interrail-kortet. Vidare understryks av Västnorden måste vara med i detta arrangemang samt att bussresor i Västnorden och på Nordkalotten bör jämföras med järnvägsresor.

Föreningen Nordens ungdomsförbund finner det högst lovvärt att det i dag finns politiker med tillräckligt civilkurage som ids ta upp frågor som

Nordresekortet, då nordiskt ungdomsarbete inte anses ha tillräckligt hög prioritet i det politiska arbetet. Förbundet anser att kortet bör kunna anpassas till vars och ens behov, d. v. s. kortet skall kunna gälla kortare eller längre perioder än en månad för att nordjobbarna, som arbetar allt emellan sex veckor och tre månader, skall ha möjlighet att använda kortet. Vidare anses detta vara av största vikt för att underlätta ett genomförande av projektet Nordplus.

Slutligen kommenteras marknadsföringen av Nordresekortet, som man anser måste ges ökade resurser och högre kvalitet.

Centralen för turistfrämjande i Finland understödjer med det varmaste medlemsförslaget med de motiveringar som anges däri.

Finlands rederiförening understödjer förslaget och påpekar att passage-rarfartygen redan nu beviljar olika rabatter åt ungdomar.

Linja-Autoliitto i Finland omfattar de i medlemsförslaget anförda motiveringarna och vikten av att resorna för unga i Norden ligger på en moderat prisnivå. I princip motsätter sig Linja-Autoliitto inte att Nordreskortet utvidgas till att omfatta även busslinjer på Nordkalotten, men man påpekar att man måste komma fram till ett system som eliminerar svårigheterna med fördelningen av biljettintäkterna mellan olika transportformer och olika bussbolag.

Landsrådet för Norske ungdomsorganisationer stödjer medlemsförslaget och föreslår att en rekommendation till ministerrådet även måste omfatta att kortet ger 50 % rabatt på resor i det egna landet, att flyg till/från Västnorden inräknas, att priset inte skall överstiga 50 % av priset för Interrail-kortet samt att marknadsföringen ökas kraftigt.

Statens ungdomsråd i Sverige är positivt till en utvidgning av ungdomsresekortet så att det omfattar även Västnordens färjelinjer samt Nordkalottens busslinjer, men påpekar att någon ökad försäljning av kortet inte kan påräknas enbart genom en sådan utvidgning. Enligt ungdomsrådets uppfattning bör även en aktiv marknadsföring av kortet genomföras, så att ungdomsgrupperna får kännedom om kortets existens. Även en sänkning av priset och en anpassning av giltighetstiden anses nödvändig.

2.2 Remissinstanser som delvis stöder medlemsförslaget

Åland

– Birka Line AB

Birka Line AB på Åland delar förslagsställarnas åsikt om det önskvärda i att ge nordiska ungdomar möjligheter till billiga resor inom Norden och ser positivt på förslaget under förutsättning att full ekonomisk kompensation från de nordiska staterna erhålls.

2.3 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Finland

– Trafikministeriet

Åland

- AW Line

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Norges Rutebileierforbund

Sverige

- Svenska lokaltrafikföreningen (SLTF)

Trafikministeriet i Finland redogör i sitt remissvar för erfarenheterna av Nordiskt ungdomsresekort, Nordturist med tåg och Interrail. Det konstateras att den andel som Statsjärnvägarna erhåller av det som sålts i Finland och anskaffats genom resebyrå är mycket liten av den orsaken att biljetternas pris fördelas i relativa andelar mellan järnvägarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt rederibolagen Silja, Stena och KDS efter det att resebyrån först har fått sin försäljningsprovision. En sådan situation tillåter naturligtvis inte stora marknadsföringsinsatser. Det påpekas att man inom Statsjärnvägarna å sin sida anser att den nuvarande prisnivån för ungdomen redan är så låg att förhöjningar är nödvändiga redan för år 1989. Å andra sidan finns det inga anslag i statsanslaget som kan subventionera biljetter som Statsjärnvägarna sålt för ändamålet.

Slutligen erinras om mötet mellan NÅT och kommunikationsutskottet, där man från utskottets sida föreslog att ifrågavarande inkomstförluster skall definieras exaktare, så att utskottsmedlemmarna kan bidra till saken i sina nationella parlament.

AW Line på Åland konstaterar att rederiets uppläggning av sina trafikidéer inte medger kraftiga rabatteringar, alternativt fria resor.

Samferdselsdepartementet i Norge yttrar sig enbart om busstrafiken och anser det svårt att lägga nya rabatter på centralt håll utan motsvarande ökning av fylkeskommunernas tillskott till bussnäringen.

Norges Rutebileierforbund ser principiellt positivt på alla åtgärder som ger billigare resealternativ för ungdom. Det erinras om att man genom åren har prövat flera "system" både nationellt och internationellt utan större framgångar på grund av såväl marknadsmässiga som praktiska och ekonomiska problem. När det gäller Nordreskortet frågar man sig om det över huvud taget finns någon marknad för denna ordning eller motsvarande individuella ordningar. Enligt förbundets erfarenheter har individuella lösningar, där den enskilde kan resa som han vill, inte någon marknad längre. Det är paketresor som nu efterfrågas och säljs.

Vidare erinrar förbundet om att den målgrupp som man här riktar sig mot vill resa under högsäsongen, som är busstrafikens rusningstid och därmed den näringens dyraste trafik. En "specialbiljett" som skulle ge mindre inkomster på passagerarsidan skulle på en gång öka underskottet och därmed bidra till behovet för de fylkeskommunala myndigheterna eller alternativt minska den övriga busstrafiken.

Svenska lokaltrafikföreningen (SLTF) konstaterar att ett utvidgat Nordresekort inte saknar intresse, om det inte vore för kostnadsbilden. Det påpekas att enligt SJ täcker inte dagens pris på Nordresekortet tågstnaderna. Det anses därför orealistiskt att utsträcka giltigheten till att även omfatta busstrafik, försåvitt inte priset höjs väsentligt, vilket i sin tur skulle innebära att det inte torde finnas någon marknad mer.

2.4 Remissinstanser som inte yttrar sig över medlemsförslaget

Norden

– SAS

Danmark

– Danmarks rederiforening

Finland

– Finnair

Åland

– Viking Line

Sverige

– Statens järnvägar (SJ)

– Sveriges redareförening

SAS yttrar sig inte direkt över medlemsförslaget men anser det positivt att ungdomar kan resa billigt inom Norden. Av det skälet har SAS en rad ungdomsrabatter, som närmare beskrivs i remissvaret. Slutligen konstateras att SAS' prissystem för ungdomar gör det möjligt för samtliga under 26 år att erhålla rabatt utan att förköpa ett speciellt kort samt att det är SAS önskan att fortsatt behålla sitt nuvarande priskoncept.

Danmarks rederiforening yttrar sig inte direkt över medlemsförslaget utan påpekar att DFDS A/S – som enda medlem av föreningen som berörs av denna fråga – ger 50 % rabatt på billigaste kategori på Köpenhamn-Oslo-turen till innehavare av Nordturistkortet.

Finnair konstaterar att förslaget i sak inte berör bolaget men framhåller att Finnair redan i många år har erbjudit billiga ungdomspriser mellan Finland och Skandinavien.

Viking Line på Åland har ingenting att erinra mot medlemsförslaget.

Statens järnvägar (SJ) i Sverige yttrar sig inte över medlemsförslaget men ställer gärna upp till diskussion om förbättringar i produkten, under förutsättning att de är kommersiellt intressanta.

Sveriges redareförening avstår från att yttra sig över förslaget.

3. Utskottet

Inledningsvis vill kommunikationsutskottet erinra om rekommendation nr 43/1987 angående inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort. Denna rekommendation har följande lydelse

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra det nordiska ungdomsresekortet permanent.

att kortets pris utgör hälften av priset för Inter-Rail-kortet.

att kortet kan användas för resor i eget land, samt

att undersöka möjligheterna för att utvidga kortets användningsområde till de delar av Norden där kortet hittills inte har kunnat användas.

I ett meddelande om rekommendationen till den 36:e sessionen 1988 ansåg ministerrådet sig ha uppfyllt syftet med rekommendationen med följande åtgärder:

1. Ungdomskortet slopades. I stället bjöds nu på en rabattordning med 75 % av det ordinarie Nordturistpriset i 2:a klass. Denna ordning kallas "Nordturist för unga".
2. "Nordturist för unga" blev DKK 110 dyrare (DKK 1160) än ungdomsresekortet (DKK 1050) och gäller 21 dagar i stället för 30 dagar. Då kostade Inter-Rail-kortet Dkk 1950 och gällde i en månad
3. Den nya produkten "Nordturist för unga" kan användas inom det egna landet utan extra tillägg. Med Ungdomsresekortet kunde man inte detta.
4. Att utvidga kortets användningsområde ansåg ministerrådet inte realistiskt, åtminstone inte med dåvarande prisnivå.

Kommunikationsutskottet hänvisar till sitt yttrande över ministerrådets dokument C1/1989 där särskilt följande framhålls:

Av ministerrådet meddelande till denna session om rekommendation nr 43/1987 om etablering av ett permanent ungdomsresekort framgår att man inom Norden slutat marknadsföra ungdomsresekortet, men i stället utvecklade en ny ungdomsreseprodukt, "Nordturist för unga" som marknadsfördes under 1988 och också skall marknadsföras under 1989. I meddelandet konstateras vidare att om efterfrågan av denna nya reseprodukt inte blir tillfredsställande, skall det övervägas om marknadsföringen skall sluta eller under 1990 ersättas med en annan produkt.

Kommunikationsutskottet vill ännu en gång upprepa sin mening att en ungdomsreseprodukt inte enbart kan bedömas utifrån ekonomiska hänsyn. En attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt anses långsiktig kunna öka den internordiska turismen, öka kunskapen och förståelsen de nordiska folken emellan samt främja intresset för det nordiska samarbetet. Utskottet anser att kommersiell hänsyn måste vara sekundär.

Gällande ministerrådets konstaterande, att om efterfrågan av "Nordturist för unga" inte blir tillfredsställande, skall marknadsföringen sluta 1990 eller ersättas med en annan produkt, betonar utskottet sin mening att denna produkt effektivt måste marknadsföras under en längre period för att visa om den verkar attraktiv för nordisk ungdom eller ej. I det sammanhanget erinras det om erfarenheterna från "Interrail"-marknadsföringen. Samtidigt anses det sannolikt att en attraktiv ungdomsreseprodukt på sikt kan bli driftsmässigt attraktiv.

Kommunikationsutskottet anser att det ovan anförda måste tolkas så att det hos ministerrådet – och därmed hos de nordiska regeringarna – inte finns en vilja att följa upp rekommendationen. Här upprepas därför det som kom fram i utskottets betänkande över ministerrådets meddelande om rekommendationen till sessionen i Oslo 1988, att när ett enstämmigt Nordisk råd står bakom en rekommendation, får olika förvaltningsmodeller i enskilda nordiska länder inte förhindra den parlamentariska viljan.

Kommunikationsutskottet anser det uppenbart att ministerrådet inte kommer att realisera rekommendationens syfte trots Nordiska rådets yttranden i frågan. Utskottet anser därför att man nu måste bygga på den nuvarande ordningen för att göra Nordturistresemöjligheterna till en attraktiv reseprodukt.

Kommunikationsutskottet anser att medlemsförslaget bidrar till att öka ungdomsresandet i Norden. Ungdomarna måste vara en prioriterad målgrupp, som genom billiga resemöjligheter tillägnar sig det nordiska kulturarvet. Vidare anser utskottet, med hänsyn till att resemöjligheterna i Västnorden och på Nordkalotten är så mycket sämre och dyrare än i övriga Norden, att man i viss mån måste försöka inkludera både flyg och buss i denna ordning.

Utskottet påpekar att ungdomens efterfrågan på Interrail-kortet för resor i Norden inte enbart förorsakas av att Interrail-kortet är relativt sett billigare än Nordturist-kortet utan också av att man med Interrail-kortet kan resa till och i länder där prisnivån är avsevärt lägre än i Norden. Utskottet anser därför att man för att öka ungdomsresandet i Norden måste skapa en kombination av billiga resor och billiga attraktiva uppehåll och kulturella aktiviteter som intresserar ungdomen.

I medlemsförslaget föreslås att den summa pengar tillskjuts som krävs för att bibehålla nuvarande prisnivå på kortet även efter en breddning.

I förslaget framgår inte vilka som skall finansiera detta, hur det skall ske eller vilka belopp det är frågan om.

Utskottet anser att mycket talar för att finansieringen sker via ministerrådet. Samtidigt är utskottet medvetet om att det kan finnas vissa tekniska svårigheter med den föreslagna finansieringen och att man inte vidare direkt kan tillstyrka finansieringen utan att känna till vilken summa pengar det är eller kan bli frågan om, om reseprodukten blir den succé som utskottet hoppas på. Det anses därför att frågan måste snabbutredas, eftersom den är en del av de förhandlingar som föreslås i förslagets första att-sats, vars syfte utskottet tillstyrker.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt undersöka förutsättningen för ett bibehållande av en generös prisnivå på "Nordturist för unga" även efter en breddning.

att inleda förhandlingar med järnvägsföretag, flygbolag, bussbolag och aktuella rederiföretag för att kortet fr. o. m. 1990 skall omfatta även Västnordens färje-, flyg-, och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer, samt

att med särskild betoning av tidsaspekterna beakta vad kommunikationsutskottet anfört i sitt yttrande över dokument C1/1989 som framförs i det ovan anförda.

Stockholm den 27 februari 1989

Ragna Berget Jørgensen (A)   *Margit Hansen-Krone (H)*

Johan J. Jakobsen (Sp)   *Olof Jansson (ÅC)*

Elver Jonsson (fp)   *Sakari Knuuttila (Sdp)*

Förman

Óli Þ. Guðbjartsson (B)   *Karl-Erik Svartberg (s)*

Peder Sønderby (V)

Medlemsförslag om utvidgat Nordreskort

(Väckt av Karin Söder samt Gunnar Björk, Aase Olesen och Ole Gabriel Ueland)

Vikten av billiga resor för ungdomar i Norden har understrukits många gånger i det nordiska samarbetet. Som skäl för att framför allt ungdomar skall ha möjlighet att resa billigt har bl. a. angivits; 1) Resandet i unga år lägger grunden för ett nordiskt intresse senare i livet, 2) Nordjobb och Nordpuls-programmen är betjänta av billiga rese-möjligheter för ungdomar och 3) Resor i den nordiska regionen skall prismässigt vara billigare än resor till mer avlägsna resmål. Det är några av skälen till att billiga ungdomsresor betonats under senare år i det nordiska samarbetet.

Grunden för billiga ungdomsresor har hittills varit det s.k. Nordiska ungdomsreskortet, vilket inrättades efter ett beslut i Nordiska rådet på sessionen i Reykjavík 1985. I detta samarbete deltar i dag de nordiska järnvägsbolagen och några av redarföretagen. Det innebär att färjelinjerna till Västnorden i dag inte omfattas av ungdomsreskortet. Inte heller busslinjerna i Island eller på Nordkalotten ingår i ungdomsreskortet. Under de tre år ungdomsreskortet varit i funktion har det inte haft några stora försäljningssiffror. Man har t.ex. i Sverige som mest sålt knappt 200 kort. Ovan angivna begränsningar är troligen en av anledningarna till att man inte sålt fler kort. Andra anledningar kan vara att kortet hittills inte gett 100 procents rabatt i det egna landet och att marknadsföringen inte varit tillräckligt riktad. Frågan om 100 procent i det egna landet åtgärdas nu genom införande av Nordreskortet för ungdomar. Detta kommer att inlemmas i det stora "nordreskortpaketet".

Fortfarande kommer dock kortet att ha vissa begränsningar, vilka framför allt är relaterade till de ovan angivna hindren. Kortet gäller som ovan nämnts t. ex. fortfarande inte för färjetrafiken till Västnorden eller för busstrafiken där eller på Nordkalotten. Det är viktigt att kortet för ungdomar nu vidgas att gälla resor i dessa områden. Det är också viktigt att detta sker till ett rimligt pris. Om dessa villkor kan uppfyllas finns det stora möjligheter att försäljningen av kortet kan öka och bli den stimulans till ungdomsmobilitet i Norden som den var tänkt att bli.

Vi vill därför föreslå.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inleda gemensamma förhandlingar med järnvägsföretag och aktuella rederiföretag för att kortet fr. o. m. 1989 skall omfatta även

Västnordens färjelinjer och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer.

att tillskjuta den summa pengar som krävs för att kunna bibehålla nuvarande prisnivå på kortet även efter en breddning.

Stockholm den 3 februari 1988

Karin Söder (c)

Aase Olesen (RV)

Gunnar Björk (c)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning

(Medlemsförslaget väckt av Gunnar Björk m. fl., se s. 513

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 6 – 7 mars 1988, den 15 april 1988 och den 15 november 1988.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet.

I motiveringarna till medlemsförslaget framförs att det krävs en ekonomisk grundtrygghet för att kunna fortsätta och utveckla projektet Nordjobb och att de officiella samarbetsorganens permanenta medverkan därför måste säkras nu.

I medlemsförslaget konstateras att projektet Nordjobb hittills har finansierats huvudsakligen med medel från det nordiska näringslivet med hjälp av s. k. fundraising. För att säkerställa projektet för framtida generationer krävs betryggande ekonomiska resurser.

Ur motiveringarna för medlemsförslaget framgår att projekt Nordjobb har funnits i tre år och att cirka 2700 ungdomar mellan 18–25 år från samtliga nordiska länder under den tiden har fått möjlighet att delta i projektet. Stiftelsen Nordjobb, som har ansvaret för projektet sedan 1986, är stiftad av Föreningarna Norden och Stiftelsen för industriutveckling i Norden med en observatör från Nordiska ministerrådet. Föreningarna Norden har administrerat projektet nationellt, bl. a. med anskaffande av bostäder, ackvirering av arbetsplatser i samarbete med de nationella arbetsmarknadsmyndigheterna och arrangemang av fritidsprogram.

Nordjobbs styrka är enligt förslagsställarna att olika parter i god växelverkan garanterar projektet. En svaghet anses emellertid vara bristen på kontinuitet i bidragsgivningen från såväl näringslivet som det officiella nordiska samarbetet.

I medlemsförslaget konstateras att projektet Nordjobb skall utvecklas nästa år med Vänortsjobb och Nordpraktik, där ungdomar kan delta i Nordjobbprojekt inom vänortskedjorna respektive får möjlighet att göra sin obligatoriska praktik inom yrkesutbildningen i ett nordiskt grannland.

Av medlemsförslaget framgår slutligen att Nordjobb till stora delar fungerar tack vare ideellt arbete, men att en tryggad ekonomisk grund krävs om man vill möjliggöra för fler ungdomar att i framtiden delta i Nordjobb.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska ungdomskommittén
Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
Nordiska akademikerrådet (NAR)
Föreningarna Nordens förbund
Stiftelsen Nordjobb

Danmark

Undervisningsministeriet
Kulturministeriet
Arbudsministeriet
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen i Danmark
Københavns Magistrat
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Ungdoms fællesråd
Danske Studerendes fællesråd

Finland

Arbetskraftsministeriet
Yrkesutbildningsstyrelsen
Statens ungdomsråd
Suomen kunnallisliitto
Finlands stadsförbund
Finlands svenska kommunförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund (ACC)
Pohjola-Nordens ungdomsförbund
Finlands studentkårers förbund
Ålands landskapsstyrelse
Ålands arbetsförmedlingsbyrå

Island

Statens ungdomsråd

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Norsk arbeidsgiverforening

Foreningen Norden

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet

Skolöverstyrelsen

Statens ungdomsråd

Arbetsmarknadsstyrelsen

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Svenska arbetsgivarförbundet

Sveriges förenade studentkårer

Eleverorganisationen i Sverige

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisation (LSU)

Remissorganen ställer sig positiva till medlemsförslaget. Det anses viktigt att ungdomar i Norden kan vistas i ett annat nordiskt land och inhämta sociala och kulturella nordiska kontakter och erfarenheter. Det är därför nödvändigt att säkerställa en för projektet ekonomisk grundtrygghet. Arbetsgivarförbundena i Norge, Finland och Danmark anser emellertid att projektet huvudsakligen bör bygga på frivilliga insatser. Två remissinstanser avstår från att avge yttrande i saken.

2.1. Nordiska remissyttranden

Nordiska ungdomskommittén finner det viktigt att de positiva initiativ som Nordjobb skapat utvecklas till att också omfatta ett permanent praktikanutbyte. Kommittén understryker vikten av att utbytesordningarna byggs ut till att omfatta allt fler ungdomsgrupper, t. ex. skolbarn och icke organiserad ungdom. Vidare har kommittén noterat ett behov av att det nordiska samarbetet på ungdomsområdet får en mer internationell prägel. Den menar därför att det är viktigt att vid sidan av det nordiska intresset stödja initiativ som syftar till att förbättra ungdomens engagemang i internationellt samarbete.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) framhåller att projektet Nordjobb fyller en mycket viktig uppgift och att det bör utvecklas enligt de planer som finns. NFS instämmer också i att förutsättningen för att projektet skall kunna utvecklas är en ekonomisk grundtrygghet.

Nordiska akademikerrådet (NAR) anser att projektet Nordjobb innebär ett värdefullt inslag i det nordiska samarbetet och att de ungdomar som skaffat sig sociala och kulturella nordiska kontakter senare kan komma att ha en stark beredskap för studier i ett annat nordiskt land, t. ex. inom ramen för *NORDPLUS*-programmet. NAR konstaterar vidare att den som skaffat sig internordiska erfarenheter blir en framtida tillgång på den nordiska arbetsmarknaden och att detta talar för att Nordjobb har en så stor betydelse för det nordiska samarbetet att det måste få en kontinuerlig och stabil grund att utvecklas på.

Föreningarna Nordens förbund framhåller att projektet Nordjobb i alla dess versioner har upplevts som ett omfattande kulturprogram, där ungdomar får närkontakt med folk ute i förvärvslivet och upplever ett annat nordiskt land från ett flertal olika vinklar på en gång. Förbundet anser att en grundförutsättning för Nordjobbs framtida utveckling är att projektet vilar på en stabil ekonomisk grund och att Nordiska ministerrådet står för grundfinansieringen, även om förbundet med tillfredsställelse noterar att näringslivet under ett antal år har stött projektet ekonomiskt.

Stiftelsen Nordjobb påpekar att Nordjobb-projektet utvecklats hela tiden och att ökningen av ansökningar är markant. Organisationen är så liten som möjligt; en heltidsanställd projektledare och i princip en person i varje land som svarar för genomförandet av projektet. Nordjobb-projektet har fått en betydande mediabevakning. Projektet har under de senaste tre åren genomförts i nära samarbete mellan myndigheter, näringsliv och folkliga organisationer. Det är Stiftelsen Nordjobbs önskan att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ge Nordjobb-projektet en permanent placering inom Nordiska ministerrådets budget. Stiftelsen vill emellertid framföra följande synpunkter med hänsyn till Nordjobb-projektets säkerställande i framtiden:

1. Stiftelsen Nordjobb administrerar Nordjobb-projektet och den fortsatta utvecklingen på nordisk bas.
2. Näringslivet ordnar arbetsplatser för Nordjobb och andra former av projektet (ca. 2–3000 årligen).
3. Föreningen Norden eller en annan organisation utsedd av Stiftelsen Nordjobb administrerar projektet nationellt.
4. Den nationella arbetsförmedlingen medverkar till förmedlingen på egen bekostnad.
5. Nordiska ministerrådet står för projektets finansiella huvudansvar, dvs. ministerrådet täcker det underskott som Stiftelsen Nordjobb får på nordisk och nationell nivå (ca 2 miljoner DKK med det nuvarande utvecklingsprogrammet).

2.2. Danska remissyttranden

Kulturministeriet, Undervisningsministeriet och *Arbetsministeriet* finner att Nordjobb är ett bra och välfungerande projekt och stödjer att ett

belopp reserveras för Nordjobb inom Nordiska ministerrådets budgets totalramar, som tas upp till revidering varje år. Det påpekas dock att man finner det avgörande att den nuvarande finansieringsstrukturen bibehålls, så att andra finansieringskällor än de offentliga ingår och upptar en betydande del.

Kommunernes landsforening hälsar med tillfredsställelse förslaget om att ungdomar i fortsättningen kommer att delta i projektet Nordjobb, men hänvisar till Arbejdsministeriets värdering av Nordjobbs utvecklingsmöjligheter (Vänortsjobb och Nordpraktik).

Amtsrådsforeningen i Danmark tar inte ställning till förslaget.

Københavns Magistrat anser att den ekonomiska säkerheten för projektet Nordjobbs fortsättning måste komma från nationella källor.

Dansk Arbejdsgiverforening ser ur nordisk synvinkel positivt på att projektet Nordjobb utvecklas. Man anser det vara en styrka att projektet baseras på frivilliga bidrag och hyser en viss tvekan till offentlig finansiering, men vill inte ta avstånd från att Nordiska ministerrådet utarbetar ett förslag som kan utgöra basen för den fortsatta finansieringen av projektet.

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) konstaterar att ökad ungdomsmobilitet mellan de nordiska länderna är en väsentlig förutsättning för det nordiska samarbetet. Rådet finner det därför viktigt att en ekonomisk bas för Nordjobb säkerställs för framtiden. Slutligen uppmuntrar DUF Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet att intensifiera arbetet med nordisk ungdomsutväxling och att öka informationen till de unga om dessa möjligheter.

Danske Studerendes Fællesråd stödjer initiativet till utväxling av ungdomar mellan de nordiska länderna. Fællesrådet påpekar dock nödvändigheten av att näringslivet betalar löner, medan de officiella samarbetsorganen står för bostäder och andra sociala omständigheter.

2.3. Finländska remissyttranden

Arbetskraftsministeriet anser att projektet är viktigt i allmänhet och för Finland i synnerhet och därför skall göras permanent. Ministeriet föreslår att den samnordiska administrationen och koordineringen av projektet åläggs Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT), men att det praktiska genomförandet av projektet precis som nu skulle skötas av de nationella arbetsmarknadsmyndigheterna och Föreningarna Norden. Vidare föreslås rådgivande organ på nationellt plan med representanter för de centrala myndigheterna och organisationerna.

Yrkesutbildningsstyrelsen framhåller att garantier bör ges för att Nordjobb skall kunna fortsätta och utvecklas och att utländsk praktik i anslutning till mellanstadieutbildning bör främjas. Styrelsen redogör för brister i praktiksystemen, som inte får förbises när internordiska system utformas. Yrkesutbildningsstyrelsen konstaterar att näringslivet nu behöver betydligt mer personal med internationell erfarenhet än tidigare. Även

om man anser att verksamhetens huvudfinansiering bör vara nordisk, krävs nationella resurser där sådana anses kunna budgeteras. Kommunernas och arbetskraftsministeriets anslag och näringslivets roll är viktiga faktorer, eftersom utbildningens slutprodukter i första hand går till tjänster inom näringslivet.

Statens ungdomsråd redogör för erfarenheterna av projektet Nordjobb under dess treåriga verksamhet. Rådet anser att det visat sig nyttigt att ungdomar fått möjlighet till diverse inläring och att projektet haft en omfattande kulturell betydelse för det nordiska ungdomssamarbetet. Det är positivt att projektet blir utvidgat, och för att säkerställa fortsättningen måste verksamhetsförutsättningar skapas i form av ekonomiska planer enligt yrkandet i medlemsförslaget.

Suomen kunnallislitto och Finlands svenska kommunförbund konstaterar att projektet Nordjobb verkar ha vunnit uppskattning i vida kretsar och att ungdomar har haft möjlighet att vidga sin världsbild på ett mycket nyttigt sätt. Det redogörs för utvecklingen av projektet till Vänortsjobb och Nordpraktik, som anses väl motiverade. Stor vikt läggs vid att världen håller på att internationaliseras och att Nordjobb ger en chans att öka kunskaper, färdigheter och erfarenheter i en allt mer internationell värld. Det kan öka även kommunernas möjligheter att vara aktiva i förhållande till andra länder, där Vänortsjobb utgör en värdefull verksamhet för medlemskommunerna och Nordpraktik verkar vara ett verklighetsnära och intressant alternativ.

Finlands stadsförbund konstaterar att Nordjobb är ett aktivt och konkret projekt, som erbjuder ungdomar god fostran till internationalitet under trygga omständigheter. Finlands stadsförbund ser mycket allvarligt på hotet om att verksamheten läggs ner och stödjer därför varmt förslaget om att verksamhetens finansiering bör tryggas.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund ACC finner det angeläget att Nordiska ministerrådet ombesörjer projektet Nordjobs ekonomiska grundtrygghet, samtidigt som en fortsatt självständighet garanteras för att bevara särarten och utvecklingspotentialen. Ungdomar i Norden skall ha möjlighet att resa och bekanta sig med de andra länderna. Just nu försöker man både i Norden och i Europa att satsa mera för ungdomars samarbete över gränserna.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund menar att Nordjobb hör till de positivaste projekten för ungdomar, om man ser till de erfarenheter de skaffar sig i de andra nordiska länderna. Förbundet ser det som ett ytterst värdefullt tillskott att projektet utvecklas med Vänortsjobb och Nordpraktik, där förutsättningarna ökar för ungdomarna att i framtiden bli nordister.

Finlands studentkårers förbund anser att Nordjobb har visat på en ypperlig möjlighet för främjandet av de nordiska ungdomarnas mobilitet och redogör för utvecklandet av projektet Nordjobb till Vänortsjobb och Nordpraktik, som förbundet anser värt att understödja. Man har synpunk-

ter på utvecklandet och anser att arbetsplatser från flera olika områden bör erbjudas och att arbetet skall vara innehållsmässigt givande och ändamålsenligt. Antalet platser inom Nordjobb borde utökas, eftersom endast en del sökande erhåller Nordjobbplats.

Ålands landskapsstyrelse ser det som en viktig punkt att öka ungdomars möjligheter att studera och arbeta utanför hemlandet.

Ålands arbetsförmedlingsbyrå framhåller att Nordjobb-projektet har lyckats bra med sin marknadsföring och har vitaliserat det värdefulla utbytet av sommarjobbade ungdomar mellan de nordiska länderna, men en säkerställning av finansiell hjälp behövs dessutom.

2.5. Isländska remissyttranden

Statens ungdomsråd tillstyrker medlemsförslaget.

2.6. Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet ser Nordjobb som en bra metod för att främja det nordiska samarbetet. Departementet framhåller att informationen om de möjligheter som projektet erbjuder bör ökas, och man borde i högre grad använda sig av bl. a. ungdomsorganisationer och fritidssammanslutningar.

Kommunal- og arbeidsdepartementet ser Nordjobb-projektet primärt som en åtgärd för att främja en kulturell förståelse, varför en eventuell ekonomisk säkerhet bör vara kulturmyndigheternas ansvar. Departementet har inga fler kommentarer till förslaget.

Norsk arbeidsgiverforening anser det förnuftigt att verkställa den planerade decentraliseringen av Nordjobb till lokalavdelningarna i Föreningen Norden. Föreningen framhåller att projektet Nordjobb i allmänhet bör bygga på frivillig finansiering, men tillstyrker förslaget såvida man finner en trygg ekonomisk plattform för projektet.

Föreningen Norden hänvisar till yttrande över medlemsförslaget från Föreningarna Nordens förbund.

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU) tillstyrker förslaget till fullo men pekar på problemet med olika skatteregler i de nordiska länderna, vilka till en viss grad kan vara avgörande vid val av arbetsland.

2.7. Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHA) anser det positivt att ungdomar genom Nordjobb får möjligheter till en rikare erfarenhetsbakgrund inför högskolestudierna. Projektets dimensionering bör ökas och UHÄ välkomnar de tillkommande initiativen Vänortsjobb och Nordpraktik.

Skolöverstyrelsen fäster stort avseende vid den erfarenhet som ungdomar skaffar sig genom arbete i annat nordiskt land. Skolöverstyrelsen uppmärksammar särskilt projekten Vänortsjobb och Nordpraktik och anser att dessa är viktiga som motor för skolsamverkan i Norden.

Statens ungdomsråd är positivt till att Nordjobb garanteras en ekonomisk grundtrygghet. Rådet vill särskilt betona det viktiga i att arbetsmarknadslagar och gällande avtal följs.

Arbetsmarknadsstyrelsen menar att Nordjobb har uppskattats av deltagande ungdomar, arbetsgivare och förmedlare och är en bra inkörsport för svenska ungdomar att få lära känna det övriga Norden såväl socialt som kulturellt och ur arbetsgivarsynpunkt. Projektet har inneburit en ganska betungande arbetsbörda för arbetsmarknadsverket, vilket har hjälpt till med att skaffa fram arbeten till ungdomarna på olika orter i Sverige, eftersom speciella ekonomiska resurser hittills ej har funnits.

Svenska kommunförbundet avstår från att avge yttrande i ärendet.

Landstingsförbundet anser att projektet har en väsentlig roll att fylla när det gäller att utveckla den fria nordiska arbetsmarknaden och att det bidrar till att ge ungdomar kunskaper och erfarenheter av värde för deras yrkesval. Förbundet menar att projektet med sin breda förankring i nuvarande organisation bör kunna nå goda resultat och att det vore beklagligt om projektets fortsättning skulle äventyras.

Svenska arbetsgivareförbundet är positivt till projektet Nordjobb och dess kommande decentralisering och anser det värdefullt för ungdomarna. Det kan föra med sig att formerna för samverkan mellan de nordiska länderna utvecklas. Förbundets grundinställning är emellertid att projektet – och liknande initiativ – huvudsakligen bör bygga på frivilliga insatser, men det har ingenting att erinra mot förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet.

Sveriges förenade studentkårer ställer sig bakom medlemsförslaget och anser att möjligheter till utbyte skall uppmuntras. Man ser studie- och praktikutbyte som en viktig del i det nordiska samarbetet.

Elevorganisationen i Sverige anser att den gemensamma kulturella kärna som existerar i Norden bör framhävas och finner det särskilt viktigt att prioritera internordisk verksamhet bland ungdomar, eftersom den gruppen påverkas tydligt av den angloamerikanska kulturströmningen via film, video, television o. dyl. Organisationen ser mycket positivt på projektet Nordjobb och den planerade Nordpraktik och tror att deltagande ungdomar lärt sig förstå grundläggande sociala, nationellt kulturella och arbetsmarknadsmässiga strukturer i ett annat nordiskt land.

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) redogör för utvecklingen i Europa när det gäller internationell ungdomsutväxling: Erasmus, Comett och Yes for Europe, som planeras inom EG. LSU fäster stor vikt vid denna utveckling och anser Nordjobb, Vänortsjobb och Nordpraktik ha stor betydelse. Man menar också att den nuvarande organisationen är bra.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet snarast utarbetar ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet.

I samtliga yttranden som tar ställning till medlemsförslaget rekommenderas att den föreslagna ekonomiska grundtryggheten för Nordjobb blir säkrad. I likhet med många remissorgan har utskottet en positiv inställning till att projekt Nordjobb skall fortsätta och utvecklas.

Utskottet konstaterar att organisationen för Nordjobb, bestående av ett samarbete mellan Föreningarna Norden, nationella arbetsmarknadsmyndigheter och näringslivet, verkar ha fungerat bra hittills. Nordiska kulturfonden och Nordiska ministerrådet har bidragit med finansiellt stöd för ett år i taget. Det visar sig att projektet är föremål för ständig utveckling och ökande intresse bland ungdomar. Projektets framtid och omfattning är dock osäker i och med finansieringen på årsbasis.

Utskottet finner det ytterst positivt, i likhet med remissorganen, att ungdomar bereds tillfälle att vistas i ett annat nordiskt land och inhämta sociala och kulturella impulser. Inte minst torde det vara viktigt att ungdomar lär sig förstå och även tala ett annat nordiskt språk. För framtiden kan detta verka för ett öppnare Norden och ökande samhörighet.

Utskottet noterar att landsgränserna i Europa har börjat utsuddas och att en omfattande internationalisering pågår, huvudsakligen med inflytande från den angloamerikanska kulturen. Följaktligen är det av största vikt att bevara och sprida den gemensamma nordiska kulturen till Nordens ungdomar.

I handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete (*B 83/k*) konstateras att Norden erfar en växande internationalisering både på globalt och europeiskt plan. I sitt betänkande över ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet finner utskottet det positivt att ministerrådet i planen fäster uppmärksamhet vid den ökande internationaliseringen samt vid de konsekvenser som denna process har för det nordiska samarbetet och de möjligheter som Norden ges. Utskottet betonar argumentet att Norden måste vara öppet inför utvecklingen i Europa i strävandena att bygga ut det kulturella samarbetet i Norden, men att förutsättningen för att det nordiska samspelet kan fortsätta och utvecklas ytterligare är att Norden lyckas bevara samhörigheten. Denna samhörighet bygger bl. a. på den kulturella enighet som utgör grunden för nordborna att aktivt bidra till en positiv internationell utveckling och samtidigt bevara identiteten under främmande inflytande.

Utskottet har uppmärksammat att ett utbytesprogram för ungdomar förbereds inom den Europeiska Gemenskapen: Youth for Europe (YES), där ungdomar får möjlighet att tillbringa en vecka i ett annat EG-land. Utskottet menar att Nordjobb är unikt och inte har någon motsvarighet

inom den Europeiska gemenskapen. Dess utveckling till Vänortsjobb, speciellt till Nordpraktik, är enastående och i enlighet med utskottets prioritering av den utbyggnad av studentutbytet i Norden som framförs i det ovan anförda betänkandet över handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet konstaterar att den utveckling av projektet Nordjobb till Vänortsjobb och Nordpraktik som planeras bidrar till ännu större möjligheter för ungdomar att vidga sina erfarenheter inom Norden. Enligt utskottet har det synnerligen stor betydelse att dessa planerade aktiviteter kommer till stånd.

Utskottet finner att den nuvarande organisationen för projektet är lämplig (med olika parter arbete), men uppmärksammar problemet med finansiella svårigheter, genom bidrag från offentliga organ och s. k. fund-raising för ett år i taget. Utskottet är enigt med förslagsställarna i att för att säkerställa projektet för framtida generationer krävs betryggande ekonomiska resurser som grund. Även om det nordiska näringslivet bidrar med finansiering av projektet anser utskottet att för att säkerställa projektet krävs finansiell trygghet. Dessa betryggande ekonomiska resurser bör Nordiska ministerrådet ansvara för samtidigt som utskottet understryker vikten av att samtliga redan inblandade organ vidmakthåller sina roller som hittills. Utskottet anser det inte minst vara i det nordiska näringslivets intresse att projekt Nordjobb fortsätter och utvecklas och bidrar till mångsidiga mänskliga resurser på den framtida nordiska arbetsmarknaden.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden.

Helsingør den 15 november 1988

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jakob Lindenskov (Jvfl)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Otto Steenholdt (At)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Ranveig Frøiland (A)

J.K.Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Mirja Ryyänänen (K)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning

(Väckt av Gunnar Björk samt Svein Alsaker, Johan Buttedahl, Gunnel Jonäng, Arvo Kempainen, Kjeld Rahbæk Møller, Aase Olesen och Karin Söder)

Under de tre år som projekt Nordjobb har funnits har cirka 2 700 ungdomar, mellan 18 och 25 år, fått möjligheten att delta i projektet. Ungdomarna har kommit från samtliga nordiska länder. Stiftelsen Nordjobb har ansvaret för projektet sedan 1986.

Stiftelsen Nordjobb är stiftad av Föreningarna Norden och Stiftelsen för industriutveckling i Norden. I stiftelsen Nordjobbs styrelse finns också en observatör från Nordiska ministerrådet. Stiftelsen Nordjobbs uppgift är att förvalta och utveckla projekt Nordjobb.

Föreningarna Norden har administrerat projektet nationellt. Arbetsplatser har ackvirerats, bostäder anskaffats och ambitiösa fritidsprogram har arrangerats av Föreningarna Norden. Samarbetsavtal har funnits mellan de nationella arbetsmarknadsmyndigheterna och Föreningen Norden. Dessa har inneburit en arbetsfördelning när det gäller information till ungdomar, ackvisition samt vid tillsättande av platser.

Projekt Nordjobb skall utvecklas. Under 1988 startar Vänortsjobb. Ungdomar mellan 16 och 20 år får möjlighet att delta i ett Nordjobbprojekt som sker inom vänortskedjorna. Denna decentralisering medför att fler kommuner i Norden får möjlighet att arrangera Nordjobbprojekt. Entusiasmen för Vänortsjobb är stor hos Föreningarna Nordens lokalavdelningar. Under 1989 kommer Nordpraktik att introduceras. Detta Nordjobbprojekt riktar sig till ungdomar som studerar på yrkesutbildningar. Dessa ungdomar får möjlighet att göra sin obligatoriska praktik i ett nordiskt grannland.

Projekt Nordjobb har under de tre år projektet arrangerats testat den fria nordiska arbetsmarknaden och kunnat bidra till nödvändiga liberaliseringar.

Projektet har hittills finansierats huvudsakligen med medel från det nordiska näringslivet med hjälp av s. k. fundraising. För att säkerställa projektet för framtida generationer krävs betryggande ekonomiska resurser som grund.

En styrka med Nordjobb är att olika parter i god växelverkan garanterar projektet. De officiella samarbetsorganens permanenta medverkan måste nu säkras. Därför detta medlemsförslag.

Det är viktigt att ungdomar som deltar i Nordpraktik eller andra liknande projekt får möjlighet att tillgodoräkna sig den erhållna praktiken i sitt hemland.

En svaghet i nuvarande systemet med Nordjobb är bristen på kontinuitet i bidragsgivningen. Detta gäller både näringslivet och från det officiella nordiska samarbetet. För att kunna fortsätta och utveckla projektet krävs en ekonomisk grundtrygghet. Nordjobb fungerar för närvarande, till stora delar av ett ideellt arbete och det är bra. Detta arbete sköts till stora delar av Föreningarna Nordens lokalavdelningar. Men för att möjliggöra för fler ungdomar i framtiden att delta i Nordjobb och liknande utväxlingsprojekt, typ vänortsjobb och nordpraktik, krävs en tryggad ekonomisk grund att stå på.

Med hänvisning till ovan föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snart utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet.

Stockholm den 3 februari 1988

Gunnar Björk (c)

Svein Alsaker (KrF)

Johan Buttedahl (Sp)

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Kjeld Rahbæk Møller (SF)

Aase Olesen (RV)

Karin Söder (c)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land

(Medlemsförslaget väckt av Gunnar Björk m.fl., se s. 526
Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 6 mars, 15 april och 26 september 1988.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inleda arbetet med en rekommendation för statsbidrag i de nordiska länderna till lägerskolor i annat nordiskt land.

Enligt förslagsställarna är möjligheterna för ungdomar att resa i andra nordiska länder en av de viktigaste faktorerna för återväxten i det nordiska arbetet.

I medlemsförslaget framhålls vikten av ideellt nordiskt engagemang, där det mellanfolkliga samarbetet har haft stor betydelse inte minst genom Föreningen Norden, som anser att resandet inom Norden inspirerar aktiviteten i det nordiska samarbetet. Man konstaterar att deltagande i lägerskolor är ett sätt att resa.

I medlemsförslaget betonas att skolornas fördel – i likhet med Nordjobb – är att de ger flera moment än bara själva resandet, t. ex. tillfälle för deltagarna att träffa andra skolungdomar, undervisning om annat nordiskt land och introduktion till praktiskt samarbete.

Ur motiveringarna till medlemsförslaget framgår att den Europeiska gemenskapen satsar stora resurser för att öka ungdomsutväxlingen och att resurser krävs från de nordiska länderna för flera utbytesprogram än NORDPLUS, om det nordiska utväxlingsarbetet skall kunna utvecklas och inte försvinna i EG's satsning. Styrmedel, t. ex. statsbidrag, kan införas för att öka ungdomsutbytet i Norden och göra den nordiska lägerskolan till ett slagkraftigt alternativ till skolresor allmänt. De skulle kunna täcka extrakostnader för att arrangera lägerskolan utanför det egna landet, och lägerskolan skulle kunna ges den status den saknat under en längre tid.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeide
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Undervisnings- og forskningsministeriet
Direktoratet for Københavns kommunale skolevæsen
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes landsforening
Foreningen Norden
Gymnasieskolernes lærerforening
Danmarks lærerforening
Landsorganisation af Elever
Dansk ungdoms fællesråd

Finland

Skolstyrelsen
Statens ungdomsråd
Pohjola-Norden
Finlands stadsförbund
Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)
Finlands svenska kommunförbund
Lärarnas fackorganisation
Lägerskolföreningen i Finland
Vandrarhemsorganisationen i Finland
Ålands landskapsstyrelse
Ålands lärarförening
Kommunala samarbetsnämnden

Island

Undervisningsministeriet
Statens ungdomsråd
Islands lærerforbund

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Kultur- og vitenskapsdepartementet
Foreningen Norden
Norsk lærerlag
Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner

Sverige

Skolöverstyrelsen
Statens ungdomsråd
Svenska kommunförbundet
Sveriges lärarförbund
Svenska facklärarförbundet
Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer

Remissorganen har generellt en positiv inställning till medlemsförslagets syfte och förslaget om att stärka och intensifiera ungdomsutväxlingen i Norden via lägerskolor.

Flera av remissorganen, speciellt de offentliga, intar en något negativ ställning till förslaget om ett finansiellt bidrag från staten till lägerskolorna. Det framförs bl. a. att i Finland stöder staten lägerskolorna sedan 1985, och det anses viktigt att kommunerna bidrar med finansiellt stöd i ökat omfång. Vidare anses Västnorden ha ett något större behov av finansiellt stöd av andra i Norden.

Utöver förslaget om statsbidrag till lägerskolorna framförs i de inkomna yttrandena förslag om att Föreningarna Norden skulle tillföras ett statsbidrag, som de kunde förfoga över och dela ut till lägerskolor vid behov.

I det följande redogörs för de synpunkter remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

*2.1 Remissinstanser som helt stöder medlemsförslaget**2.1.1. Danmark*

Gymnasieskolornas lärerforening förutsätter att det danska undervisningsministeriet tillförs nödvändiga extra resurser.

Danmarks lærerforening finner att lägerskolorna är ett värdefullt bidrag till skolarbetet och att de kan öka både förståelsen för förhållandena i ett annat nordiskt land och ungdomarnas medvetande om det nordiska samarbetet. Föreningen understryker värdet av ett omfattande informationsarbete i lägerskoleverksamheten.

Landsorganisationen af elever ser positivt på förslaget ur internationella och klassamhälleliga synpunkter och anser det viktigt eftersom lägerskolorna råkat ut för ekonomiska nedskärningar.

Dansk ungdoms fællesråd finner det naturligt att lärare och ungdomar tidigt blir bekanta med den nordiska kulturella samhörigheten. Lägerskolorna anses vara utmärkta som introduktion till det praktiska nordiska samarbetet. Fællesrådet vill emellertid uppmärksamma den roll som det folkliga nordiska samarbetet spelar när det gäller att dela ut ekonomiskt stöd och sprida erfarenheter till lägerskolorna.

2.1.2. Finland

Skolstyrelsen redogör för lagregler i Finland om undervisning utanför skolan, dit även lägerskolor räknas. Kostnaderna kan följaktligen betraktas som för statsbidrag berättigade driftkostnader för grundskolan och gymnasiet, med vissa formella förutsättningar. Enligt reglerna, som trädde i kraft 1985, bör lägerskolor arrangeras främst i hemlandet. Men statsbidrag kan även beviljas till lägerskolor i andra nordiska länder eller i Sovjetunionen och för gymnasiet även i andra europeiska länder. Skolstyrelsen anser därför, att medlemsförslaget har börjat verkställas i Finland i samband med införandet av ovannämnda regler och finner det motiverat att utveckla lägerskolverksamheten i nordiskt samarbete.

Statens ungdomsråd redogör för förhållandena i Finland men anser att det stöd staten beviljar inte är tillräckligt. Lägerskolverksamheten är en viktig del av ungdomarnas fostran till internationalism, till vilken förutsättningarna ökar på en lägerskola där ungdomar kommer i kontakt med andra länders kultur och skapar personliga kontakter.

Finlands svenska kommunförbund hänvisar till de finska reglerna och anser att lägerskolor i Norden är ett viktigt alternativ till dessa i hemlandet och kan bidra till att stärka den nordiska gemenskapen.

Lägerskol föreningen i Finland välkomnar förslaget och anser det ytterst värdefullt. De nordiska lägerskolorna är en så viktig umgängesform att man bör ge dem ekonomiska möjligheter att utvecklas, men i nuläget måste lägerskolornas program ofta nedskäras på grund av att stödet är för litet.

Vandrarhemsorganisationen i Finland instämmer i förslaget och anser lägerskolverksamheten vara en viktig verksamhetsform som kan få stor betydelse för främjande av ungdomsresandet i Norden.

Ålands landskapsstyrelse framhåller att en del av momentet för nordiskt kulturutbyte har använts som stöd till lägerskolresor till de nordiska grannländerna. Förverkligande av medlemsförslaget skulle ge lägerskolverksamheten en ändå högre status än den för närvarande har.

Ålands lärarförening anser att förslaget kan bidra positivt till ökad nordisk kontakt och gemenskap för skolorna.

Kommunala samarbetsnämnden förordar medlemsförslaget.

2.1.3. Island

Undervisningsministeriet anser alla elevbesök mellan de nordiska länderna ytterst viktiga för nordiskt samförstånd och samarbete.

Statens ungdomsråd ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Islands lærerforbund finner det positivt och önskvärt att skolorna i Norden får tillfälle att bli bekanta med varandra och få insyn i varandras hemländers sociala och kulturella förhållanden.

2.1.4. Norge

Norsk lærerlag ser positivt på det ideella innehållet i förslaget och är enig i att ekonomiska styrmedel är nödvändiga. Det anses viktigt att kunna ha tillgång till nordiska lägerskolor och samtidigt behålla huvudstrukturen i det norska lägerskolutbudet.

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner har i samarbete med andra nordiska ungdomslandsråd och Föreningen Nordens ungdomsrepresentanter arbetat för att utvidga ungdomsutväxlingen i Norden. Vistelse på en lägerskola i ett nordiskt land kan ingå i skolans undervisning om Norden.

2.1.5. Sverige

Sveriges lärarförbund instämmer i att det nordiska samarbetet mellan ungdomar bör stödjas och stimuleras och att ett sätt att stärka och utveckla detta är att stödja den nordiska lägerskolverksamheten, som anses vara ett värdefullt komplement till det vanliga skolarbetet. Men nya medel bör ställas till lägerskolornas förfogande.

Svenska facklärarförbundets remissyttrande är överensstämmande med Sveriges lärarförbunds yttrande.

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) delar förslagsställarnas uppfattning om att resandet i andra nordiska länder är mycket betydelsefullt för att skapa ett engagemang för nordiskt samarbete och påpekar att Nordresekortet är ett sätt att uppmuntra detta. Landsrådet framhåller att nordiska lägerskolor är ett utmärkt sätt att lära känna Norden, särskilt för yngre ungdomar, eftersom Nordjobb finns som en möjlighet för ungdomar i åldrarna 16–26 år. Kontakter behövs både i nordisk och europeisk skala, och i Norden behövs alternativ till EG's olika utväxlingsprogram.

2.2. Remissyttranden som stödjer medlemsförslagets intentioner men anför nya förslag och kritiska synpunkter

2.2.1. Nordiska yttranden

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeide säger sig enig i de framförda synpunkterna om värdet av nordiska lägerskolor. Man finner det emellertid tveksamt att endast fokusera sig på lägerskolverksamheten, eftersom också andra former av utväxlingssamarbete är värdefulla. Styringsgruppen påpekar att i varje land avsätts ett statsbidrag till administrerande av Föreningen Norden för skolungdomars utbytesresor till nordiska länder. I handlingsplanen för nordiskt kultursamarbete har Nordiska ministerrådet beslutat anbefalla de lokala myndigheterna att inta en positiv syn på utväxlingsresor och avsätta resurser för dessa i den årliga budgeten. Styringsgruppen kommer att inleda arbetet med en informationsbroschyr om elevutväxling i Norden som skall vara klar i januari 1989 på alla nordiska

språk. Förutom praktisk information skall den innehålla motiven för att välja nordiska utväxlingsresor.

Föreningarna Nordens förbund framhåller att det nordiska samarbetet har sin breda bas i lärar- och elevutbytet, Nordjobb, vänortsutbytet och annan reseverksamhet med vilken Föreningarna Norden i årtionden har arbetat med knappa resurser. Detta ger personliga motivationer och kunskaper för aktiv medverkan i nordiskt samarbete. Genom lägerskolor kan man utnyttja existerande och naturliga kontakter inom skolan, som ger goda utsikter till kontinuitet. För att utveckla verksamheten i önskvärd riktning behövs bättre resurser, och Föreningarna Norden eftersträvar en nära kontakt via lokalavdelningarna med kommunernas skolförvaltning. Man anser att kommunernas vilja att satsa ekonomiskt bör uppmuntras och att lägerskolverksamheten bör ses som ett naturligt led i det normala skolarbetet och vänortskontakterna. I avvägningen mellan nordisk och nationell finansiering skall hänsyn tas till de hittills goda erfarenheter av nationell finansiering som möjliggör speciella nationella hänsyn i det nordiska utbytesprogrammet. För Västnorden, där reseutgifterna är speciellt höga, bör en särskild ordning skapas med tillägg från nordiska medel.

2.2.2. Danmark

Undervisningsministeriet kan generellt rekommendera initiativ som ökar antalet nordiska lägerskolor eller skolresor. Ministeriet framhåller emellertid att dylika aktiviteter är kommunalt finansierade och anser det inte lämpligt att införa speciella statsbidrag för dem.

Direktoratet för Københavns kommunale skolevæsen redogör för reglerna om lägerskolor i Københavns kommune och informerar om att varje enstaka skola beslutar huruvida en lägerskolresa skall förekomma i Danmark, Norge eller något annat nordiskt land. Initiativen till att resa till en nordisk lägerskola skulle emellertid bli fler, om sådana resor erhöll statsbidrag.

Foreningen Norden hänvisar till broschyren "Internordiske Lejrskoler", publicerad av vänskapskommuner inom Föreningen Norden. Föreningen anser att lägerskolornas möjligheter bör stärkas, men föreslår att man avsätter några platser för nordiska elever inom de nationella sommarhuskolonier där internordiska kontakter lätt uppstår.

2.2.3. Finland

Finlands stadsförbund redogör för finska regler för statligt bidrag till lägerskolor och finner inget speciellt behov av att utfärda någon särskild rekommendation om extra kostnader för lägerskolor utomlands. Problemet ligger i att kommunerna själva inte har ekonomiska resurser att finansiera lägerskolor. Statsförbundet betraktar dock förslaget utgångspunkt att utöka ungdomsutbytet i Norden som synnerligen viktigt i och för sig.

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet) ställer upp på målet

att öka samarbetet mellan ungdomar och anser att detta mål kan ges ett ökat stöd genom statsbidrag. Förbundet anser att genomförandet av lägerskolor också kunde ökas genom att det statliga lägerskoleutbudet, dvs programmen och marknadsföringen, utvecklas.

Pohjola-Norden hänvisar till Föreningarna Norden Förbunds yttrande och tillägger att Föreningarna Norden med stöd av statsbidrag länge har varit med om elevutväxlingar och lägerskolor. Erfarenheterna visar hur viktigt det är att denna verksamhet finansieras nationellt, så att man har möjlighet att beakta behov i ifrågavarande land som eljest lätt skulle förbigås. Föreningarna har efterlyst nordiska satsningar för att åstadkomma ett utbyte mellan Västnorden och det övriga Norden. För att ge en bild av utväxlingen kommer under år 1988 55 elevgrupper från Finland att resa till det övriga Norden, oftast med motsvarande återbesök från det övriga Norden i Finland under samma kalenderår eller året därpå.

Lärarnas fackorganisation (LFO) anser lägerskolverksamheten vara en beaktansvärd skolform som bör genomföras med offentliga medel, under förutsättning att den följer skolans pedagogiska mål och av lärarna uppfattas som nödvändig. LFO leder och övervakar lägerskolverksamheten, så att den genomförs på ett ändamålsenligt sätt och redovisas. Enligt LFO är det viktigaste i lägerskolan att undervisningen integreras med naturen, kulturen och näringslivet på den ort där lägerskolan hålls. LFO ser lägerskolorna som en svårhanterlig verksamhet, där kommunernas andel av budgeten har blivit obetydlig i förhållande till elevernas och deras föräldrars ekonomiska satsningar. LFO ställer sig positivt till medlemsförslagets mål och anser att de motiveringar som ges i förslaget är viktiga, men tror inte att man inom den närmaste tiden kan gå in för en samnordisk finansiering, så länge finansieringen inte är klar i hemlandet.

I genomsnitt utgör statsbidraget blott ca 25% av de faktiska kostnaderna per elev, och för återstoden svarar framförallt kommunerna, olika lokala sponsorer och föreningar, bl. a. Föreningarna Nordens lokalavdelningar, samt familjerna. De statsbidrag som förmedlas genom Föreningarna Norden innebär ett godkännande av projektet som bör uppfylla vissa kriterier, men synnerligen betydelsefullt är att kommunen påtar sig ett ekonomiskt ansvar som i regel är större än statsbidraget. Pohjola-Nordens förslag är att medlemsförslaget om ökade statsbidrag i varje nordiskt land för denna verksamhet skall kompletteras med att rekommendationen även riktas till kommunerna i Norden. I medlemsförslaget verkar begreppet lägerskola ha en vid tolkning, men på grund av det stora behovet av ökade bidrag till elevutväxlingar och av att dessa lättare går att genomföra önskar Pohjola-Norden till dess prioritera ökade statliga bidrag. Man anser att lägerskolorna främst bör vara föremål för kommunala medel.

2.2.4. Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet är enigt med förslagsställarna om att elev- och ungdomsutväxling verkar positivt på det nordiska samarbetet och kan stärka samhörigheten och grannskapsförståelsen. Ministeriet be-lyser elevutväxlingen och lägerskolverksamheten i Norge och anser att lägerskolresa till ett annat nordiskt land normalt blir dyrare än i Norge och ser därför positivt på statsbidrag till de senare. Bidraget skall emellertid endast beviljas som klass- eller elevstipendium men inte som bidrag till lägerskolor i ett annat nordiskt land, som sägs i medlemsförslaget. Ministe-riet föreslår att bidragen distribueras genom Föreningarna Norden på samma sätt som elevutväxlingarna.

Foreningen Norden hänvisar till Föreningarna Nordens Förbunds ytt-rande över medlemsförslaget och tillstyrker synpunkterna i medlemsför-slaget.

2.2.5. Sverige

Skolöverstyrelsen delar förslagsställarnas uppfattning att lägerskolor förlagda till andra länder än det egna är en värdefull tillgång för eleverna i deras studier och instämmer i önskvärdheten att stimulera detta. Förlagd till ett annat nordiskt land, t. ex. till vänorter, får lägerskolan tillfälle att studera naturen, människors liv och verksamhet i värdlandet och ger eleverna möjlighet att öva sig förstå och tala grannländernas språk och även länkas in i det nordiska samarbetet. Skolöverstyrelsen är av den uppfattningen att ett statsbidrag till lägerskola i ett annat nordiskt land kan stimulera till verksamheten men anser sig inte kunna tillstyrka medlems-förslaget, eftersom utvecklingen av formerna för statsbidrag har gått och går mot en ökad schablonisering.

Statens ungdomsråd är positivt till att barn och ungdomar ges möjlighet att resa på lägerskolor. Rådet är emellertid tveksamt till att statsbidrag enbart skall utgå vid resa till andra nordiska länder, eftersom barn och ungdomar i allmänhet har små ekonomiska möjligheter att resa någon-stans.

Svenska kommunförbundet ser positivt på det samarbete som förekom-mer inom Norden för barn och ungdomar, t. ex. Nordjobb, och menar att möjligheterna att öka detta bör stödjas. Förbundet ställer sig dock av principiella skäl tveksamt till specialdestinerat statsbidrag till skolväsendet för lägerskolor i annat nordiskt land. Förbundet föreslår som ett alternativ att de nordiska länderna lämnar bidrag till Föreningarna Norden, där de som är intresserade av lägerskolvistelse kan söka bidrag från Föreningarna Norden. På detta sätt kan Föreningarna Nordens arbete stödjas samtidigt som syftet med medlemsförslaget kan förverkligas.

2.3. Remissyttranden som inte tar ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Danmark

Kommunernes landsforening har inte några anmärkningar till medlemsförslaget.

Amtsrådsforeningen har inte anmärkningar till saken.

2.3.2. Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet har inte något att anföra till medlemsförslaget, eftersom det i liten grad berör departementets arbetsområde.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås en rekommendation för statsbidrag i de nordiska länderna till lägerskolor i annat nordiskt land. Lägerskolor anses kunna bidra till att ungdomar får undervisning om ett annat nordiskt land och introduktion till praktiskt samarbete.

Utskottet noterar att samtliga remissinstanser som tar ställning till medlemsförslaget tillstyrker förslagets syfte.

Utskottet är av den uppfattningen att nordiskt ungdomsutbyte är av stor betydelse för att främja ömsesidig nordisk kännedom om länderna och kulturen och verkar för framtida samarbete.

Utskottet har i betänkande över medlemsförslag A 749/k om samnordiskt utvecklande av vänskoleverksamhet med sovjetiska skolor samt ändringsförslag A 749 Ä/k om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden konstaterat att skolutbytet inom Norden är en av de högst prioriterade frågorna på kulturutskottets verksamhetsområde, och att utskottet anser att man inom det nordiska samarbetet bör inrikta arbetet på att åstadkomma ett omfattande elevutbyte inom Norden. I betänkandet framhåller utskottet dessutom att Nordiska rådet under en lång följd av år har arbetat för att få till stånd ett omfattande elevutbyte inom Norden, och även om lärar- och elevutbytet är ett traditionellt inslag i kulturutbytet mellan de nordiska länderna, har det ännu inte varit möjligt att uppnå ett utbyte i en omfattning som vore önskvärd ur kulturpolitisk synpunkt och naturlig med tanke på bredden i det nordiska samarbetet.

Det är utskottets uppfattning att nordiska lägerskolor utgör en värdefull form av skolutbyte. Lägerskolorna varar normalt en vecka och man ersätter regelbundet den traditionella teoretiska undervisningen med praktiska studier på fältet, där eleverna lär känna det andra landets natur, språk och historia.

Föreningarna Norden har i årtal administrerat och organiserat elevutväxling och lägerskolor mellan de nordiska länderna med stöd av statsbidrag. I broschyren "Internordiske Lejrskoler", som Föreningarna Nordens vänortskedja Bergen-Göteborg-Åbo-Århus publicerade år 1986, in-

formeras om att vänortskedjan har arrangerat internordiska lägerskolor där ca 480 niondeklassel elever från dessa städer bereds uppehåll en vecka om året. Från början har det varit initiativtagarnas mening att det inte fick kosta mer för en elev att resa till en internordisk lägerskola än att delta i en lägerskola i eget land, men man understryker att detta syfte tyvärr ännu inte uppnåtts.

Utskottet noterar att man inom den Europeiska gemenskapen nu har avsatt resurser för att mellan 25.000 och 30.000 ungdomar under en treårsperiod skall få möjlighet att tillbringa en vecka i ett annat EG-land inom ramen för programmet Youth for Europe (YES). Syftet med programmet är att stärka öppna attityder mellan ungdomar inom gemenskapen. Med hänsyn till detta anser utskottet det i nuläget vara mest ändamålsenligt att stärka det internordiska utbytet innan man möjligen ingångsätter arbetet med att få delta i de europeiska utväxlingsprogrammen för ungdomar. Nordiskt utbytesprogram för yngre ungdomsgrupper än dem som har Nordjobs möjligheter (16–25 år) är viktigt att fullfölja.

I betänkande över ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet har utskottet speciellt prioriterat utbyggnaden av studentutbytet, lärar- och elevutbytet, vid genomförandet av handlingsplanen under perioden 1989–1991. I betänkandet anser utskottet det därför vara en brist i planen att den inte innehåller åtgärder som väsentligt kan öka lärar- och elevutbytet i Norden. En målsättning för elevutbytet borde på sikt vara att varje elev skall ha möjlighet att en gång under sin skoltid besöka en skola i ett annat nordiskt land. Utskottet understryker därför att ytterligare åtgärder skyndsamt bör vidtas för att förbättra förutsättningarna för elevutbytet, och att ansvaret för arbetet med frågor som berör lärar- och elevutbytet bör preciseras inom ministerrådsorganisationen. I betänkandet tilläggs ytterligare att utskottet har noterat Föreningarna Nordens intresse för att på det nationella planet åta sig uppgiften som centralorgan för utbytesverksamhet och information om denna. Utskottet anser vidare att det finns ett behov av ytterligare ekonomiska och även andra organisatoriska resurser för att ett omfattande lärar- och elevutbyte av såväl allmän som mer facklig karaktär skall kunna uppnås.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse beskedet från Styringsgruppen för nordisk skolesamarbeide om deras beslut att publicera en samnordisk informationsbroschyr om elevutväxling i Norden på alla nordiska språk.

I en del remissvar som har avgivits med anledning av medlemsförslaget har en kritisk inställning uttalats till förslaget om statsbidrag och dessutom har Västnordens speciella ekonomiska svårigheter när det gäller nordiska lägerskolor påpekats.

Utskottet konstaterar att Föreningarna Norden traditionellt har administrerat och organiserat nordiska elevutbyten och lägerskolor med knappa resurser. Dessa erfarenheter är värdefulla och den dyrbara sakkunskapen förtjänar att användas vidare. Utskottet föreslår att statsbidrag till läger-

skolor i annat nordiskt land avsätts till Föreningarna Norden, som administrerar och distribuerar dessa med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning. På detta sätt håller man den nordiska folkliga traditionen levande, samtidigt som nordiska lägerskolor får extra bidrag för verksamheten på ett så effektivt sätt som möjligt.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inleda arbete med ett statsbidragssystem till Föreningarna Norden för att öka och intensifiera arbetet med nordiska lägerskolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta avseende.

Sønderborg den 26 september 1988

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Ulla Johansson (s)

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Barbro Nilsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Jette Pors (CD)

Mirja Ryyänen (K)

Riitta Saastamoinen (Kok)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land

(Väckt av Gunnar Björk samt Gunnel Jonäng, Aase Olesen och Karin Söder)

Vikten av idéellt nordiskt engagemang har understrukits många gånger. I det mellanfolkliga samarbetet har idéella organisationer traditionellt haft en stor betydelse, inte minst genom Föreningarna Norden. Av de som i dag är aktiva i Föreningarna Norden uppger många att det är resandet i andra nordiska länder, som fått dem att bli aktiva i det nordiska samarbetet. Möjligheterna för ungdomar att resa i andra nordiska länder är en av de viktigaste faktorerna för återväxten i det nordiska arbetet.

Ett sätt att resa i Norden är lägerskolorna. En fördel, som dessa har är att de i likhet med Nordjobb ger flera moment än bara själva resandet. T. ex. får deltagaren i en lägerskola ofta träffa andra skolungdomar, de får undervisning om ett annat nordiskt land och de får också en introduktion till praktiskt samarbete.

I dag är lägerskolan ett av många alternativ då en skolklass skall göra en resa under grundskoletiden.

Det finns all anledning att prioritera resandet bland ungdomar för att stärka den nordiska gemenskapen. Stora resurser läggs i dag ned inom den europeiska gemenskapen för att öka ungdomsutväxlingen. För att ett begynnande nordiskt utväxlingsarbete skall kunna utvecklas och inte försvinna i EG:s satsning krävs att de nordiska länderna tillskjuter resurser för att flera utbytesprogram än Nordjobb skall startas. Ett sätt att öka ungdomsutbytet i Norden är att införa styrmedel, som gör den nordiska lägerskolan till ett slagkraftigt alternativ till skolresor i det egna landet eller i ett icke-nordiskt land i Europa. En stimulans vi vill nämna är ett statsbidrag till lägerskolor i ett annat nordiskt land. Detta skulle kunna täcka extra kostnader för att arrangera lägerskolan utanför det egna landet. På så sätt skulle man ge lägerskolan den status den saknat under en längre tid.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast inleda arbete med en rekommendation för statsbidrag i de nordiska länderna till lägerskolor i annat nordiskt land.

Stockholm den 3 februari 1988

Gunnar Björk (c)

Aase Olesen (RV)

Gunnel Jonäng (c)

Karin Söder (c)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer

(Medlemsförslaget väckt av Grethe Lundblad m. fl., se s. 541

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 15 november 1988 och den 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Förslagsställarna hänvisar till att antalet kiropraktorer ökat starkt och även allmänhetens kännedom om kiropraktik som behandlingsform. För närvarande finns ingen kiropraktorutbildning i Norden. Sådan utbildning ges i stället vid universitet i främst USA, men också i England och Canada. Detta medför höga kostnader och andra olägenheter för de studerande, samtidigt som det är svårt för nordiska myndigheter att påverka – eller ens få tillräcklig kännedom om – utbildningens innehåll på de olika läroanstalterna för kiropraktorer.

Förslagsställarna hänvisar vidare till den svenska Alternativmedicinkommitten som i sitt betänkande anför att det finns behov av en kvalificerad utbildning för att fler patienter skall kunna behandlas. En av myndigheter godkänd utbildning vore också en naturlig grund för kiropraktors legitimation. Mot bakgrund av att det inte i något nordiskt land finns vare sig kiropraktorutbildning eller fastställda krav för legitimation, anser förslagsställarna det lämpligt att undersöka möjligheten till en nordisk samordning.

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg kunde vara en lämplig plats för en gemensam nordisk utbildning. Det är av flera skäl, varav tanken på

en gemensam utbildning är ett, angeläget att den lagstiftning rörande kiropraktik som nu tycks på väg att införas blir densamma i de olika nordiska länderna, liksom att kraven för legitimation av kiropraktorer blir likartade.

2. Remissyttranden

2.1. Remissinstanser som tillstyrker förslaget

Norden

De nordiska kiropraktorföreningarna

Danmark

Københavns magistrat, 2 afd.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Finlands stadsförbund
Hälsovårdens fackorganisation Tehy r.f.

Norge

Sosialdepartementet
Norsk Kiropraktor Forening

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Landstingsförbundet (med underremisser)
Universitetet i Linköping (Hälsouniversitetet)
Göteborgs och Bohus läns vårdskoleförbund
Sveriges allmänna patientförening

2.2. Remissinstanser som med vissa mindre reservationer är positiva till medlemsförslaget

Norden

Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark

Dansk sygeplejeråd
Frederiksbergs kommune

Finland

Helsingfors universitet
Finlands svenska kommunförbund
Finlands läkarförbund

Norge

Den norske lægeforening
Norske fysioterapeuters forbund

Sverige

Uppsala universitet

*2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget**Danmark*

Sundhedsministeriet
Den almindelige danske lægeforening
Danske fysioterapeuter

Finland

Finska kommunförbundet
Uleåborg universitet
Finlands fysioterapeutförbund r.y.

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet
Islands lægeforening
Islands universitet

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (med underremisser)
Svenska läkaresällskapet
Legitimerade sjukgymnasters riksförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

De nordiska kiropraktorforeningarna kan medverka till en etablerad utbildning under följande förutsättningar:

- att utbildningen är en universitetsutbildning och att utbildningens nivå motsvarar den nivå som gäller för de redan existerande utbildningarna i utlandet,
- att utbildningen leder till att kiropraktorn får primärkontraktstatus,
- att utredningen inte onödigt fördröjer legitimationsförhandlingar i Danmark, Sverige och Finland,
- att utredningen representeras med ledamöter från respektive lands förening.

Föreningarna hänvisar till en "betenkning om en nordisk uddannelse af kiropraktorer" som utarbetats av de nordiska kiropraktorforeningarna.

Københavns magistrat erinrar om att Odense universitet öppnat möjlighet för ett antal studerande att avlägga första året av en kiropraktorutbild-

ning i Danmark medan den resterande delen skall försiggå i USA, England eller Canada. Om det ordnas möjlighet att genomgå hela utbildningen inom Norden, vilket magistraten rekommenderar, anser man att både utbildning, examensbevis och legitimationskrav bör utarbetas nordiskt. På detta sätt kan de nordiska länderna öva inflytande på utbildningens innehåll på ett annat sätt än om utbildningen äger rum utomlands.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland pekar på att det i Finland inte finns någon utbildning av kiropraktorer. Enligt ministeriets uppfattning borde det finnas en läroinrättning eller studielinjer som övervakas av vederbörande myndigheter som kan ge den utbildning som erfordras för kiropraktorer och som kunde fungera som en institution som bedriver utvärdering av utbildning som erhållits utomlands och som vid behov kunde ge kompletterande utbildning. Det är därför ändamålsenligt att utreda möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer. En gemensam utbildning kunde komma att innebära att man får till stånd en samordnad grund för bedömning av legitimationsfrågor för kiropraktorer i de nordiska länderna och eventuellt också legitimation av naprapater, som också saknar dessa möjligheter.

Finlands stadsförbund erinrar om att Registreringskommissionen för sjukvårdsväsendet inte föreslog en legalisering och registrering av kiropraktorer eftersom kommissionen som fördelningsgrund tog bl. a. den omständigheten att utbildningen har arrangerats i Finland, i vilket fall själva undervisningsprogrammen kan övervakas av myndigheter. Förbundet finner dock att man i allt större utsträckning börjar erkänna kiropraktorer och även naprapaters möjligheter och att behovet av deras tjänster ökar. Därför tillstyrker stadsförbundets centralbyrå att man undersöker möjligheterna för en samnordisk utbildning och samnordisk arbetsmarknad. Samtidigt borde man även skapa enhetliga bestämmelser om övervakning. Legitimations- och registreringsförfarandet borde dock göra en klar skillnad mellan dels juridisk kompetens för yrkesutövning och dels de uppgifter och yrken som förutsätter endast övervakning.

Hälsovårdens fackorganisation Tehy r.f. understöder förslaget till utredning av utbildning, legitimation och yrkesutövning för kiropraktorer, och anser det mest ändamålsenligt att ordna utbildning för kiropraktorer samnordiskt som fortbildning för fysioterapeuter. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg skulle vara en mycket lämplig utbildningsplats.

Sosialdepartementet i Norge erinrar om att offentligt godkännande av kiropraktorer nyligen införts i Norge medan övriga länder arbetar med denna fråga. Från norsk sida har man intet att erinra mot en utredning av möjligheterna till gemensamma nordiska rättsregler förutsatt att den nyligen införda norska auktorisationsordningen upprätthålls.

Norsk Kiropraktor Forening hänvisar till den planerade utbildningen vid Odense universitet och menar att det är viktigt att utbildningen äger rum på universitetsnivå så att den fackliga nivån blir likadan över hela världen. På

européisk nivå finns ECCE (European Council of Chiropractic Education) som utarbetar krav angående europeisk kiropraktorutbildning. Norska myndigheter har varit inbjudna att delta i ECCE men avstått. Föreningen anser det viktigt att en nordisk utbildning godkänns av detta europeiska organ.

Socialstyrelsen i Sverige (byrån för personal- och utbildningsplanering) tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till delbetänkande av den s. k. Alternativmedicinkommitten 1987 om legitimation för vissa kiropraktorer. Socialstyrelsen har tillstyrkt utredningens förslag, främst med hänsyn till de vårdsökandes intressen. Styrelsen framhöll dock att ett förfarande med legitimation kräver att styrelsen har en egen kunskap om utbildningens innehåll och kvalitet, något som idag inte är fallet, eftersom utbildningen uteslutande anordnas i utomnordiska länder. Denna svaghet i den svenska utredningens förslag torde på sikt bäst kunna undanröjas genom en svensk eller samnordisk utbildning av kiropraktorer.

Riksförsäkringsverket konstaterade i sitt yttrande över den ovannämnda svenska utredningen att den internationella erfarenheten visat på relativt goda behandlingsresultat. Vidare har verket framhållit att sjukdomstillstånd i rörelseorganen ofta förekommer och att detta innebär höga kostnader för sjukvården och den allmänna försäkringen. Verket ansåg det därför rimligt att för Sveriges del utreda möjligheterna att inrätta statlig utbildning för kiropraktisk verksamhet. Verket har inget att invända mot att utredningen sker i nordiskt samarbete med inriktning på att åstadkomma en för de nordiska länderna gemensam utbildning. Verket anser det dock väsentligt att behovet av praktisk tjänstgöring inom offentlig sjukvård och utbildning i hälso- och sjukvårdslagstiftning inklusive socialförsäkringslagstiftning noga övervägs med hänsyn till förhållandena i de olika nordiska länderna.

En eventuell samnordisk utbildning bör få ett sådant innehåll att föreskrifter om erhållande av legitimation och behörighet att utöva yrket kan utformas så lika som möjligt för de nordiska ländera.

Landstingsförbundet tillstyrkte 1987 Alternativmedicinkommittens förslag om legitimation för kiropraktorer som har högskoleutbildning som Drs' of Chiropractic. En legitimation skulle enligt styrelsen kunna vara till vägledning för patienter och ge möjligheter att utöva kontroll av verksamheten och bidra till en ökad säkerhet i vården. Förbundet anser att möjligheten att lösa ett framtida utbildningsbehov av kiropraktorer i samnordisk regi som ett intressant förslag som bör utredas vidare. Alternativmedicinkommitten bör i sitt fortsatta arbete ta upp en sådan diskussion med berörda nordiska organ. Rättsreglerna rörande kiropraktorerens legitimation och yrkesutövning bör utformas så att de så långt som möjligt harmonierar mellan de nordiska länderna.

Landstingen i Norrbottens, Västerbottens, Uppsala och Östergötlands län tillstyrker medlemsförslaget. Utbildnings- och kultur nämnden vid

Norrbottnens läns landsting föreslår vidare att frågan utreds om genomförande av föreslagen kiropraktikerutbildning lokaliserad till Norrbotten för Norrbottens behov. Den kan med fördel placeras vid Vårdhögskolan i Boden. Nämnden är beredd att medverka i utredningen av denna fråga.

Östergötlands läns landsting ansluter sig till yttrande från *Hälsouniversitetets utbildnings- och forskningsnämnd* som stöder förslaget att en utredning tillsätts angående gemensam nordisk utbildning för kiropraktorer liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktorerers legitimation och yrkesutövning. En sådan utredning gör det möjligt att dels ge förslag till utbildning och dels ge direktiv för bedömning av kiropraktorerers kompetens. En nordisk utbildning för kiropraktorer krävs för att ge möjlighet till adekvat insyn och kontroll av framtida kunskaps- och kompetenskrav. Det är av stor vikt att utredningen tar hänsyn till kiropraktikens roll i ett helhetsperspektiv och att kompetens hos specialistutbildade läkare och sjukgymnaster beaktas.

Göteborgs och Bohus läns vårdskoleförbund konstaterar att vid dess behandling av Alternativmedicinkommittens förslag till legitimation för vissa kiropraktorer gick meningarna om kiropraktorer och deras verksamhet starkt isär men att styrelsen stödde kommittens förslag. Mot denna bakgrund vill förbundet tillstyrka att en utredning genomförs om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktorerers legitimation och yrkesutövning.

Sveriges allmänna patientförening anser att det är ett svenskt patientintresse att främja varje form av kvalificerad utbildning med tillhörande forskning, som kan höja den ortopediska standarden inom sjukvården. Företagshälsovård och ergonomi bör ingå i detta samnordiska projekt inom sjukvården, liksom även patientuppföljning i form av återbesök och information om patientens egna möjligheter till förebyggande.

Sålunda bör rådet i avvaktan på den samnordiska utbildningens fullständiga utbyggnad även främja studier i kvalificerad kiropraktik utomlands genom att svenska studenters studiemedelssituation för sådana studier höjs till minst motsvarande nuvarande norsk nivå. Vidare bör psykiska och somatiska samband uppmärksammas i den tilltänkta utbildningen. Forskning i fråga om manipulation av barn, särskilt handikappade barn, besvär i rygg och rörelseorgan, bör ges särskilt utrymme för ett undandräjande av nuvarande hinder för barn till lämplig sådan vård i Sverige och naturligtvis också till skydd mot eventuellt olämpliga ingrepp på barn i övriga nordiska länder. Vidare bör en eventuell legitimation inriktas på att ge den sålunda erkända kiropraktorn primärkontaktsträtt och rätt till sjukskrivning av patient. En nödvändig del av den samnordiska utbildningen måste därför utgöras av en allmänmedicinsk grundutbildning, som motsvarar den som ges i utbildningen till medicine kandidater. Med hänsyn till utvecklingen i Sverige hittills med tanke på utbredningen av icke kvalificerade manipula-

törer finns starka skäl att i anslutning till legitimering av kiropraktorer överse nuvarande straffskydd av de för legitimation godkända yrkesbeteckningarna inom sjukvården och att i anslutning härtill ge allmänordisk information på lika villkor i de nordiska länderna.

Beträffande den samnordiska utbildningens lokalisering bör man i första hand ta hänsyn till tillgången på en snabbt utvecklingsbar forskarmiljö och tillgången på ledig universitetskapacitet. Eventuellt har Danmark ett försprång i detta avseende i förhållande till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

2.2. Remissinstanser som med vissa reservationer är positiva till medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan anser att kiropraktorutbildningen på nordisk basis skulle ha sina fördelar men att dess resurser inte skulle räcka till härför då skolans verksamhet är inriktad på vidare- och efterutbildning och inte på någon form av yrkesutbildning.

Frederiksborgs Kommune i Danmark anser, att bestämda krav angående kvalitet på utbildning samt auktorisation för kiropraktorer skulle medverka till att öka säkerheten för patienterna.

Dansk Sygeplejeråd har inga invändningar mot inrättandet av nordisk kiropraktorutbildning, men skulle hellre se att resurserna användes till förebyggande insatser.

Helsingfors universitet gör en genomgång av kiropraktikens grunder och behandlingsresultat m. m. och anser sammanfattningsvis, att kiropraktiken erbjuder en lösning på det omfattande problemområde som rörelseapparatens sjukdomar utgör, men är bara ett snävt och begränsat synsätt på denna sjukdomsgrupp. Ifall man påbörjar föreslagen kiropraktorutbildning, känns det förnuftigast, att aspiranterna har genomgått fysioterapeututbildning tidigare. Det verkar inadekvat att starta utbildningen från basnivån. Fysioterapeuterna får redan i sin utbildning kunskaper i följande områden:

- Anatomi, fysiologi, patologi och biomekanik.
- Behandlingar av degenerativa sjukdomar i rörelseapparaten såsom rörelsebehandlingar, artikulation (mobilisering av leder) och manual traktion har central plats i deras utbildning.
- I utbildningen poängteras dessutom psykosociala faktorerens betydelse för den kliniska sjukdomsbilden och konvalescensen.
- I Finland finns redan sjukgymnaster som genom fortbildning skaffat sig kunskaper om manipulation.

Finlands svenska kommunförbund har ingenting emot att samnordisk utbildning av kiropraktorer utreds, även om detta ej togs upp när frågan om legitimering av nya yrkesgrupper inom hälsovården nyligen utreddes i Finland.

Finlands läkarförbund påpekar, att den utbildning som kiropraktorerna

skaffat sig utomlands växlar både till kvantiteten och kvaliteten. Den teoretiska grunden för kiropraktiken är också en kontroversiell fråga. Enligt en färsk enkätundersökning anser 28% av läkarna i Finland att de oftare kunde utnyttja kiropraktik i sitt arbete. Läkarförbundet anser att det kunde vara en god lösning att göra en samnordisk utredning av frågan. Däremot kan det först efter noggrannare utredningar bli aktuellt att i Finland ta ställning till frågan om legitimation av kiropraktorer och deras rättigheter i yrkesutövningen.

Den norske lægeforening gick på sin tid emot förslaget om norsk auktorisation av kiropraktorer bland annat då man ansåg att det redan fanns en yrkesgrupp som bedrev en liknande behandling, nämligen fysioterapeuterna. Föreningen erinrar om att "manipulationsbehandling" bara är ett element i en lång rad alternativa behandlingar av ryggglidande. Det är därför oförsvarligt att grunda en hel yrkesutövning på denna speciella behandlingsform. Föreningen vill därför avråda från att tillskapa utbildning av kiropraktorer efter amerikanskt mönster.

Emellertid kan lægeforeningen tänka sig stöda en utredning om möjligheten att inpassa och utbilda yrkesutövare i "manipulationsbehandling" som en del av den allmänna hälsovården. Den måste då grundas på samma vetenskapliga principer som hälsovården i övrigt. Detta innebär alltså att utbildningen förläggs till universitetsmiljö. Under dessa förutsättningar är föreningen intresserad av att delta i en sådan utredning.

Norske Fysioterapeuters Förbund finner det mot bakgrund av att Norge infört auktorisation naturligt att man går in för en nordisk auktorisationsordning grundad på motsvarande regler. Däremot vill man inte förorda en samnordisk utbildningsinstitution för kiropraktik då man anser att detta är en alltför snäv specialitet. Det är däremot naturligt att satsa på fortsatt uppbyggnad av nordisk utbildning i manuell terapi, grundad på de uppläggningar som redan finns. Denna vidareutbildning bör ges offentligt godkännande och etableras som vidareutbildning för fysioterapeuter i de nordiska länderna. I Norge bör den sålunda knytas till en av de norska fysioterapihögskolorna.

Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden anser att medlemsförslaget från Nordiska rådet icke är välmotiverat. Däremot är det värdefullt att utreda möjligheten att anordna utbildning inom det stora och styvmoderligt behandlade kliniska verksamhetsområdet rörelseorganens funktionsstörningar, varvid man inte bör begränsa sig till det snäva och huvudsakligen okända ämnet kiropraktik. Om en särskild nordisk utbildning skall utredas bör den sikta på ett bredare område inkluderande rehabiliterande åtgärder anpassade till framförallt öppenvård. Det är väsentligt att utbildningen fokuseras på rörelsestödjeapparaten så att helhetssynen på problemen kommer fram. En avedd utbildning skall givetvis vara anknuten till en medicinsk fakultet (vetenskapligt grundad kvalitet på utbildningen) och ett större sjukhus (tillräckligt patientmaterial).

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Sundhedsministeriet i Danmark erinrar om att det i Danmark ej existerar någon auktorisation för kiropraktorer. De auktorisationsregler som finns är betingade av de risker som hänger samman med en viss behandlingsform och därav betingade krav på utbildningens kvalitet. Dansk kiropraktorforening har träffat avtal med Sygesikringens Forhandlingsudvalg om bidrag till behandlingen. I överenskommelsen ingår inrättande av en nämnd som skall bedöma kiropraktorernas utbildningskvalifikationer, samt bestämmelse som ger amtskommunerna möjlighet att reglera antalet kiropraktorer. Ministeriet anser, att de utbildningssystem som för närvarande existerar ger tillräckliga möjligheter för vederbörande att verka som kiropraktor, och anser därför att det för närvarande inte finns behov av nordisk kiropraktorutbildning.

Den almindelige danske lægeforening ställer sig tveksam till förslaget då utbildning av kiropraktorer inte låter sig kontrollera i och med att den huvudsakligen äger rum utomlands. De behandlingstyper som kiropraktorerna erbjuder ingår redan i det etablerade hälsoväsendet, där resurserna kan användas bättre på traditionell medicin i stället för fysioterapi.

Danske fysioterapeuter är kritiska till kiropraktorutbildningen då den till skillnad från det etablerade hälsoväsendet, som har naturvetenskaplig grund, bygger på Palmers kvasifilosofiska system från 1890. Därför rekommenderar föreningen att man förstärker det nuvarande systemet och ger möjlighet för ökad utbildning och tvärfackligt samarbete mellan existerande auktoriserade behandlargrupper i stället för att inrätta en utbildning av en grupp med en så snäv specialitet.

Suomen kunnallislitto (Finska kommunförbundet) anser att man först bör utreda om kiropraktik ger medicinsk hjälp eller inskränker sig till eliminering av symptomen på subjektiv smärta, samt om utövningen av kiropraktik varit till förfång för patienter som för samma symptom sökt medicinsk vård. I dessa frågor borde utlåtanden inhämtas av specialister på ortopedi förrän man genomför en utredning om samnordisk utbildning och eventuell legitimation av kiropraktorer.

Uleåborgs universitet i Finland hemställer att Nordiska rådet inte vidtar åtgärder med anledning av förslaget. Universitetet påpekar att med kiropraktik behandlas närmast smärttillstånd hos rörelseapparaten, men metoden används även mot andra smärttillstånd; allergi och infektionssymtom och till och med diabetes. De diagnostiska metoder som används grundar sig delvis på skolmedicinska metoder såsom röntgen, men i kiropraktiken är grunderna för utvärdering av dem inte kritiskt utforskade och uppfyller därmed inte kraven på modern sjukvård. Universitetet anser, att man i de länder, speciellt i USA, där kiropraktik varit tillåten länge, inte kunnat bevisa något avgränsat område, där man med hjälp av kiropraktik skulle ha nått klart och väsentligt bättre resultat än med hjälp av skolmedicinska metoder. Sjukvården i Finland kan tillfredsställa vårdbehovet kvalitativt

mångsidigt och internationellt sett högklassigt inom alla de områden, där kiropraktik traditionellt används utomlands. Således är det inte sannolikt att man med hjälp av kiropraktik skulle nå bättre resultat än med skolmedicinens hjälp.

Finlands Fysioterapeutförbund r.f. konstaterar att kiropraktikutbildning inte bör ordnas som en ny grundyrkesutbildning. Hälsovårdssystemet är inte i behov av en så snäv grundutbildning. I kompletteringsutbildningarna i Finland för både läkare och fysioterapeuter ingår undervisning i den ifrågavarande ortopedisk-manuella terapin, som täcker de undersöknings- och behandlingsmetoder som används i kiropraktiken. Sådana är exempelvis undersökning och facilitering av muskelnervsystemet. Förbundet föreslår därför, att man utarbetar den ortopedisk-manuella terapiutbildningen till en officiell samnordisk fortbildning för fysioterapeuter.

Sundheds- och försikringsministeriet har inget intresse av att det uppstår en talrik grupp kiropraktorer i Island och vill därför inte tillstyrka förslaget.

Islands universitet, medicinska fakulteten, finner att det inte finns grundval för att inrätta en ny specialitet med kiropraktik inom hälsoväsendet. De områden där kiropraktik är berättigad ryms utmärkt inom de vetenskapliga gränser som redan finns.

Islands lægeforening ställer sig bakom ett yttrande av Foreningen för fysiurger og rehabiliteringslæger, som anser att kiropraktik inte kan erbjuda något som hälsovården inte redan är i stånd till. Förutom läkare använder även fysioterapeuter motsvarande behandlingsmetoder. Den del av behandlingen som används för ryggbesvär har dock varit övervärderad. Om kiropraktorer skulle få auktorisation skulle detta medföra allvarliga kostnadsförhöjningar inom hälsovården.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) i Sverige avstyrkte Alternativmedicinkommittens förslag 1987 om legitimation av vissa kiropraktorer och ser ingen anledning att ompröva sitt ställningstagande i frågan. Enligt vad UHÄ har erfarit saknas tillräckliga kunskaper om effekterna – positiva såväl som negativa – av den manipulationsteknik som tillämpas av t. ex. Dr's of Chiropractic, och ett flertal experter hävdar att det fortfarande inte finns forskningsresultat och empiriska undersökningar som ger belägg för att manipulationstekniken är effektiv och inte innebär ett oacceptabelt risktagande för patienten.

Så tillvida instämmer UHÄ med förslagsställarna att utbildning och legitimation är frågor som måste utredas i ett sammanhang. Om kraven för legitimation av kiropraktorer kan definieras bör det samtidigt vara möjligt att precisera behovet av utbildning. UHÄ utgår ifrån att den kompetens som kan komma att krävas redan nu kan uppnås inom läkar- eller sjukgymnastutbildningen och den vidareutbildning som anordnas i ortopedisk medicin. Manipulationstekniken tillämpas sedan länge inom svensk sjukvård som en alternativ behandlingsmetod av läkare och sjukgymnaster med vidareutbildning i ortopedisk medicin.

UHÄ anser det absolut nödvändigt att en vetenskaplig undersökning om manipulationsteknikens tillämpning i kiropraktorbehandling genomförs innan man tar ställning till frågan om utbildning och legitimation av kiropraktorer.

UHÄ bifogar remissyttranden och hänvisar i sakfrågor till dessa som stöd för sin avstyrkan av medlemsförslaget. Av universitetet och högskolorna delas denna kritiska hållning till medlemsförslaget av Karolinska institutet, Göteborgs universitet, Lunds universitet och Umeå universitet.

Karolinska institutet avråder i första hand från utbildning och legitimation av kiropraktorer och varnar i andra hand – om ett beslut ändå tages att man skall ha legitimerade kiropraktorer – för att göra utbildningen alltför ensidig. Det kommer att kunna innebära en fara för patienterna i framtiden om kiropraktorutbildningen blir undermålig och t. ex. alltför ensidigt inriktas enbart på utförandet av manipulation. Utbildningen bör i så fall inordnas på högskolenivå på så sätt att t. ex. denna behandlingsteknik kan utvärderas på ett vetenskapligt acceptabelt sätt och relateras till andra ryggvårdsformer. Utbildningen bör förläggas till en ort med god tillgång på lärare på akademisk nivå med hög kompetens inom rygg- sjukvårdens olika områden.

Lunds universitet hänvisar till sitt avstyrkande av Alternativmedicinkommittens förslag och *Göteborgs universitet* noterar, att sedan frågan om kiropraktorernas erkännande behandlats på 1970-talet har samhällets syn på alternativ medicin genom politiska värderingar i viss mån förändrats. Några undersökningar, som förändrar vetenskapssamhällets syn på behandlingsmetoderna har emellertid icke publicerats.

Universitetet instämmer i att det är beklagligt att man inte vet alla orsaker till symptomet ryggont. Det senaste decenniets systematiska forskning har emellertid visat att det är möjligt att med tillgängliga kunskaper om individens helhet komma bättre tillrätta med problemen. Inga forskningsrapporter föreligger som visar att den i själva verket passiviserande kiropraktorbehandlingen är ett medel att lösa ryggproblematiken. För att bli legitimerad läkare fordras att man besitter vissa kunskaper och kan passera examination. Detta fordras även av sådana läkare som är utbildade utomlands på välrenommerade universitet. Ett rimligt krav vore, om nu legitimation anses motiverat av politiska skäl, att alla även nu verkamma Doctors of Chiropractic måste genomgå adekvata av Socialstyrelsen uppställda prov. Patientens säkerhet måste sättas i främsta rummet. Kiropraktorernas differentialdiagnostiska kunskaper måste liksom läkarnas med examen vid utländska universitet prövas. Universitetet finner det betänkligt att man nu vill späda ut sjukvårdens redan knappa resurser med ytterligare företrädare för en handlingsmetod som är obevisad. Därigenom undandrages resurser från områden där vetenskapligt bevisade adekvata metoder finnes. Inom ryggområdet talar tillgängliga undersökningar inte alls för att kiropraktorer tillför något av väsentligt värde vare sig för den enskilde eller för samhället.

Om man i framtiden finner att den manuella behandlingen för viss specifik patientgrupp kan ge bättre resultat är gängse ortopedisk behandling kan kunskapen därom inläras av såväl sjukgymnaster som läkare under deras respektive utbildningsgång.

Svenska läkaresällskapet hänvisar till sitt yttrande över Alternativmedicinkommittens betänkande, där man särskilt framhållt tveksamheten till manipulationsbehandlingens medicinska värde, oron för komplikationer och inadekvat differentialdiagnostisk utredning samt bristen på möjlighet att kontrollera utbildningen. I den utsträckning manipulationsbehandling skall komma till användning handläggs den bäst och säkrast inom sjukvården.

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund (LSR) motsätter sig bestämt att en ny utbildningslinje för en ny yrkeskategori i vården inrättas. LSR är däremot mycket positiv till att en offentlig samnordisk utbildning inrättas, som en vidareutbildning för legitimerade sjukgymnaster/fysioterapeuter. Den utveckling som förekommit inom kunskapsområdet för ryggbehandling under senare år visar att manipulation har sin plats i behandlingen, men att den numera spelar en mer begränsad roll än tidigare. Nya behandlingstekniker som är mer skonsamma ger resultat under säkrare former.

Till detta kommer att de flesta ryggproblem måste behandlas med andra metoder allt efter vilken diagnos man kommer fram till vid den kliniska undersökningen. Således fordrar ex ett instabilt rörelsesegment i ryggen (ett tillstånd som förvärras av manipulation) en mer långvarig och konsekvent behandling som går ut på att lära patienten specifik koordinations- och styrketräning och därmed undvika belastning av nämnda segment. Andra smärttillstånd är hjälpta av metoder som traktion, muskeltöjning, TNS eller akupunktur, vilka metoder sjukgymnaster numera tillämpar. En stor del av ryggbehandlingen inriktar sig på att undvika/minska ryggbesvär genom ergonomisk information och instruktion och det måste med kraft betonas att modern ryggbehandling omfattar en mängd metoder varav manipulation endast är en. En ryggterapeut måste för varje patient välja den mest optimala och då är det otillräckligt att bara behärska manipulationsteknik.

2.4. Remissinstanser som inte tar ställning till förslaget

Amtsrådsforeningen i Danmark, Ålands landskapsstyrelse, Kultur- og vitenskapsdepartementet och Norges almenvitenskaplige forskningsråd samt Svenska kommunförbundet tar ej ställning till medlemsförslaget.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att remissinstanserna är delade. Mest positiva är, förutom kiropraktorforeningarna och en patientforening, myndigheter som ansvarar för sjukvården såsom landsting (resp kommunförbund m. fl.). Re-

missopinionen motsvarar således i stort sett de svar som givits agående tidigare medlemsförslag om auktorisation för kiropraktorer (A 467/s) och nordiska bestämmelser för naturläkemedel (A 441/s) vilka båda avvisades av Nordiska rådet vid sessionen 1976. Att utskottet nu beslutar att förorda att möjligheterna till nordisk utbildning av kiropraktorer utreds har samband med den bristsituation som råder vad gäller traditionella behandlingsresurser på motsvarande områden. Vidare har patientgrupper visat sin uppskattning av den kiropraktiska behandlingen. Kiropraktikens popularitet kan bl. a. ses mot bakgrund av att den traditionella medicinska behandlingen inte kunnat erbjuda tillräcklig lindring och bot för stora patientgrupper. Dessutom är kiropraktorerna tillgängliga när läkarmottagningarna har långa köer. Vid ortopediska kliniker kan väntetiderna räknas i månader och år.

Utskottet har också noterat att de skandinaviska kiropraktorföreningarna låtit utreda en nordisk kiropraktorutbildning och därvid tagit hänsyn till de kritiska synpunkter som tidigare framförts angående kiropraktorernas utbildning vad gäller vetenskaplig grund, diagnos m m. Sålunda innefattar utbildningen enligt förslaget ämnena anatomi, fysiologi, patologi, biokemi och bakteriologi. Den praktiska delen av utbildningen omfattar främst neurologisk och ortopedisk diagnostik, allmänmedicin, laboratorie- och röntgenundersökningar – förutom själva kiropraktiken (principer, undersökningsmetoder och behandlingsteknik).

Det noteras även i den företagna utredningen att forskning som hänger samman med kiropraktorutbildningen bedrivs både vid utomnordiska utbildningsinstitutioner och vid universitetet i Odense i anslutning till den grundutbildning för kiropraktik som redan bedrivs där. Utskottet finner detta tillfredsställande då även mera tveksamma remissinstanser anfört att kiropraktik kan erbjuda en lösning på det omfattande problemområde som rörelseapparatens sjukdomar utgör, men att den representerar ett begränsat synsätt på denna sjukdomsgrupp. Denna aspekt bör således utredas i samband med frågan om en nordisk kiropraktorutbildning. Vidare har framhållits att en nödvändig del av den samnordiska utbildningen utgörs av en allmänmedicinsk grundutbildning, som motsvarar den som ges i utbildningen till medicine kandidater. Utskottet anser, att dessa frågor tillhör dem som en kommande utredning bör ta ställning till.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom

till likalydande rättsregler rörande kiropraktorers legitimation och yrkesutövning.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (s)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer

(Väckt av Grethe Lundblad samt Lilli Gyldenkilde, Ulla Johansson och Lena Öhrsvik)

Under senare år har antalet kiropraktorer ökat starkt i bl. a. Västeuropa och Nordamerika. Detta är följden av en ökad kännedom hos allmänheten om kiropraktiken som behandlingsform och om de kompletterande möjligheter denna erbjuder.

Mot denna bakgrund är det också naturligt att en diskussion om legitimation av kiropraktorer uppkommit i flera nordiska länder, t. ex. inom ramen för den svenska Alternativmedicinkommittén (SOU 1987: 12).

Kommittén anför att det finns behov av en kvalificerad utbildning för att fler patienter skall kunna behandlas. En av myndigheter godkänd utbildning vore också en naturlig grund för den som skall avgöra frågan om enskilda kiropraktors ansökningar om legitimation. En sådan utbildningslinje har ibland ansetts vara en förutsättning för att en legitimation av kiropraktorer alls skall kunna införas.

För närvarande finns ingen kiropraktorutbildning i Norden. Sådan utbildning ges i stället vid universitet i främst USA, men också i England och Canada. Detta medför höga kostnader och andra olägenheter för de studerande, samtidigt som det är svårt för nordiska myndigheter att påverka – eller ens få tillräcklig kännedom om – utbildningens innehåll på de olika läroanstalterna för kiropraktorer.

Mot bakgrund av att det alltså för närvarande inte i något nordiskt land finns vare sig kiropraktorutbildning eller fastställda krav för legitimation tycks det lämpligt att undersöka möjligheten till en nordisk samordning i hithörande frågor.

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg kunde vara en lämplig plats för en gemensam nordisk utbildning, men även andra lokaliseringar är naturligtvis tänkbara. Det är av flera skäl, varav tanken på en gemensam utbildning är ett, angeläget att den lagstiftning rörande kiropraktik som nu tycks på väg att införas blir densamma i de olika nordiska länderna, liksom att kraven för legitimation av kiropraktorer blir likartade.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nor-

diska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Stockholm den 12 februari 1988

Grethe Lundblad (s)

Ulla Johansson (s)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Lena Öhrsvik (s)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik m. fl., se s. 553

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 15 november 1988 och 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Förslagsställarna hänvisar till att WHO:s handlingsplan "Hälsa för alla år 2000", som talar om handikappades möjligheter till ett tillfredsställande liv, utgör grundval för de nordiska ländernas hälso- och socialpolitik och även för det nordiska samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn. I programmet uttalas bl. a. att arbetet inom Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har visat att nordiskt samarbete ger såväl effektivitetsvinster som bättre kvalitet i nationella insatser. Samarbetet på hjälpmedelsområdet följer två linjer. Den ena går ut på att förbättra hjälpmedels kvaliteten, förhindra orimlig prissättning samt att sprida kunskap om vilka hjälpmedel som finns. Den andra går ut på att ta tillvara den nya teknikens möjligheter i utvecklingen av nya hjälpmedel, särskilt inom data- och informationstekniken och i synnerhet beträffande sådana hjälpmedel för vilka marknaden är för liten om man ser på varje land för sig. Förslagsställarna anser, att för att de tekniska landvinningarna i större utsträckning skall komma invånarna i de nordiska länderna till del fordras också en tredje handlingslinje, nämligen ett bra system för hjälpmedelsförsörjningen. För närvarande torde formerna för försörjningen med hjälpmedel till handikappade vara olika i de nordiska länderna och möjligheten för handi-

kappade att effektivt utnyttja tillgängliga hjälpmedel skiljer sig mellan länderna.

Sålunda synes ländera ha nått olika långt i sin måluppfyllelse av WHO:s handlingsplan och ett samnordiskt initiativ är angeläget. Varken gränser, ekonomi eller svårtillgängligt boende får hindra att personer med handikapp får tillgång till i Norden befintliga hjälpmedel. Att många fina hjälpmedel tillverkas får ingen effekt, om inte reella utnyttjandemöjligheter finns. Förslagsställarna anser att NNH har goda förutsättningar att visa hur en samnordisk modell för hjälpmedlesförsörjningen skulle kunna utformas.

2. Remissyttranden

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

De Samvirkede Invalideorganisationer
Dansk Blindesamfund
Dansk Teknologicenter for Handikappede

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Finlands stadsförbund
Handikapporganisationernas förhandlingskommitté
Ålands landskapsstyrelse
Ålands handikappförbund

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet
Kommunernes centralorganisation
Islands handicapförbund

Norge

Sosialdepartementet
Kommunenes Sentralforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Handikappinstitutet
Statens handikappråd

2.2. Remissinstanser som intar en reserverad ståndpunkt till medlemsförslaget

Nordiska

- Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)
- Nordiska handikappförbundet
- Nordisk Samarbejdskomité for de Nordiske Blindeorganisationer

Danmark

- Socialministeriet
- Amtsrådsforeningen

Finland

- Finska kommunförbundet
- Finlands svenska kommunförbund
- Invalidförbundet r.f.

Norge

- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Norges Handikappforbund

Sverige

- Landstingsförbundet
- Handikappförbundens centralkommitté

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Dansk Teknologicenter for Handikappede anser att en nordisk modell för hjälpmedelsförsörjning skulle innebära ett stort framsteg. För att tillse att resurserna utnyttjas på bästa sätt anför följande förslag:

- modellen bör anpassas till lokala förhållanden, t. ex. för glesbygder,
- förmedlingssystemet måste fungera tvärsektorielt, då frågan om hjälpmedel berör både sociala och undervisningsområden,
- modellen bör differentieras så att olika typer av hjälpmedel kan förmedlas på flera nivåer,
- en modell för återanvändning av hjälpmedel måste utformas,
- personal som bedömer behovet av hjälpmedel måste ge tillräcklig utbildning för att vägleda handikappade vid val av hjälpmedel,
- decentraliserade databaserade informationssystem bör finnas,
- ett försörjningssystem bör ha så kort väg som möjligt mellan ansökan och leverans av hjälpmedel.

De samvirkende invalideorganisationer tillstyrker förslaget men påpekar att det kräver ett omfattande utredningsarbete.

Bolig, Motor- og Hjælpemiddeludvalget (BMH), underremiss till ovanstående påpekar särskilt att det från organisationernas synpunkt bör skapas ett gemensamt språk och gemensamma begreppsdefinitioner beträffande hjälpmedel m. m.

Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) instämmer med förslagsställarna och har ett antal synpunkter på hur målsättningarna skall uppnås. För det första bör utredningstemat definieras mera precist. Synpunkter bör vidare inhämtas från handikapporganisationer och de professionellt verksamma på området för att utreda vilka brister som finns i varje land.

Foreningen påpekar att det saknas en oavhängig klagoinstans dit handikappade kan vända sig om de fått avslag på ansökan om hjälpmedel. Ett exempel är att biltelefon ej godkänts såsom handikapphjälpmedel i Danmark. Klagoinstansen bör vara uppbyggd och fungera som en domstol.

Foreningen anser vidare att en särskild användarvägledning bör utarbetas så att de handikappade får överblick över sina möjligheter och rättigheter. En sådan vägledning bör också ge riktlinjer för kommunerna vid beslut om beviljande av ansökningar om tilldelning av hjälpmedel. Till de rättigheter som bör anges i vägledningen hör rätt till reservhjälpmedel, rätt till utbyte av utslitna hjälpmedel rätt till lån av hjälpmedel för resor m. m., rätt till reservdelar och verktyg samt rätt till skriftligt svar om en ansökan avslås.

Foreningen understryker särskilt att hjälpmedelsförsörjningens svagaste punkt är underhåll och reparation. Därför bör inget hjälpmedel marknadsföras utan garanti för att ritningar och danskspråkig underhållsvägledning medföljer, samt att leverantören inrättat ett landstäckande nät av reparatörer med möjlighet till reparation varje dag.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland hänvisar till det nya nordiska samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn, där det konstateras att såväl handikappolitiska som socialekonomiska skäl talar för att samarbetet kring hjälpmedel för handikappade bör vidareutvecklas och fördjupas. Avsikten är att de nordiska länderna skall så långt som möjligt utgöra en gemensam hemmamarknad för handikapphjälpmedel. Detta anses även öppna nya möjligheter för export av hjälpmedel. Programmet följer två huvudlinjer på hjälpmedelsområdet. Den ena innehåller samarbetet kring testning och information, varigenom man försöker förbättra hjälpmedels kvalitet och förhindra en orimlig prissättning. Den andra huvudlinjen omfattar utnyttjandet av den nya teknologins möjligheter i utvecklandet av nya hjälpmedel, i synnerhet beträffande sådana hjälpmedel, vilkas marknad är otillräcklig i varje land skilt för sig. I medlemsförslaget föreslås en tredje handlingslinje, att skapa ett bra nordiskt system för hjälpmedelsförsörjningen. Formerna i hjälpmedelsförsörjningen är olika i de enskilda länderna och handikappades möjligheter att effektivt tillgodogöra sig de hjälpmedel som står till förfogande är således olika. Hjälpmedelsförsörjningen är en så omfattande helhet att de mål och modeller bör preciseras som man vill åstadkomma genom en samnordisk utredning. En beskrivning av nuläget och jämförelse av hjälpmedelsförsörjningen i de enskilda länderna, speciellt ur användarnas synvinkel, utgör en nyttig grund för

skapande av gemensamma kriterier, mätare och kännetecken för en bra hjälpmedelsförsörjning. Det kunde visa sig orealistiskt att på nordisk nivå åstadkomma en enhetlig modell, eftersom den skulle kräva avsevärt stora ändringar i nuvarande system. Trots detta anser ministeriet att det skulle vara på sin plats att utreda hur de olika systemen för närvarande fungerar och behov av förbättringar samt bedöma modellens ibruktagande i förhållande till dessa.

Folkpensionsanstalten anser att trots de höga kostnaderna och den snabba tekniska utvecklingen i fråga om detta slags apparatur har samarbetet mellan de nordiska länderna på handikappservicens område mycket stor betydelse. Folkpensionsanstalten ställer sig positiv till en utvidgning av det nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet exempelvis just genom utformning av en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen till handikappade.

Finlands stadsförbund tillstyrker förslaget om en samnordisk modell och anser att detta arbete kan utföras t. ex. i anslutning till arbetet med det nordiska hjälpmedelsregistret.

Handikapporganisationernas förhandlingskommitté anser det vara viktigt att skapa en samnordisk modell för service av handikapphjälpmedlen, så att handikappade kan utnyttja de redan befintliga hjälpmedlen. En undersökning av möjligheterna bör påbörjas snarast.

Ålands handikappförbund tillstyrker förslaget och vill även framhålla att de gränstekniska svårigheter som finns vid inköp av hjälpmedel i nordiskt land bör elimineras. Förbundet anser också att den ekonomiska ersättning som den handikappade erhåller för anskaffande av hjälpmedel inte skall vara beroende av från vilket nordiskt land som den handikappade köper sitt hjälpmedel.

Sundheds- och försikringsministeriet i Island anser att ökat arbete med försörjning och standardisering av hjälpmedel kan bli till stor nytta, då Island måste importera den övervägande delen av hjälpmedlen.

Islands handikappförbund tillstyrker starkt medlemsförslaget.

Sosialdepartementet i Norge har ingen erinran mot förslaget att utvidga samarbetet kring hjälpmedelsförmedling för optimalt resursutnyttjande och bästa möjliga utbud till användarna. *Kommunenes Sentralforbund* tillstyrker förslaget.

Socialstyrelsen i Sverige delar uppfattningen att de tekniska landvinningarna inom hjälpmedelsområdet för handikappade, i större utsträckning än för närvarande, skulle kunna komma invånarna i de nordiska länderna till del om man på nordisk nivå kunde skapa ett gemensamt bra system för hjälpmedelsförsörjningen. Detta skulle förbättra möjligheterna för handikappade att effektivare utnyttja tillgängliga hjälpmedel inom Norden, vilket i sin tur skulle ge stora positiva rehabiliteringseffekter.

Statens handikappråd anser det viktigt, att de som behöver hjälpmedlen får dem på ett enkelt sätt, utan väntetid och komplikationer. En smidig, väl

fungerande organisation kan dessutom spara medel, som kan användas för angelägna förbättringar av hjälpmedelsverksamheten. De verkliga svårigheterna inom hjälpmedelsområdet, vilka är genomgående i de nordiska länderna, är inte i första hand organisatoriska. De beror istället på att hjälpmedel inte tillhandahålls därför att samhället inte anser sig ha råd att göra det.

En statlig hjälpmedlesutredning i Sverige förväntas ha slutfört sitt arbete vid utgången av 1988 och resultaten av hjälpmedelsutredningen kommer att kunna beaktas, när man tar slutlig ställning till Nordiska rådets förslag. Rådet tillstyrker förslaget och fäster uppmärksamheten på de problem, som personer med ovanliga och mindre kända funktionsnedsättningar möter i sina kontakter med hjälpmedelsförsörjningen.

Handikappinstitutet har under 1987 yttrat sig över en utredning beträffande förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedlesinstitut inom handikappområdet. Här angavs institutets positiva inställning till nordiskt samarbete inom hjälpmedelsområdet. Mycket av det utvecklingsarbete som pågår är särskilt fokuserat mot de möjligheter som det nordiska hjälpmedelsregistret förväntas ge i framtiden. I praktiken pågår således ett arbete på nordiskt plan som syftar till mesta möjliga harmonisering av den nordiska hjälpmedelsverksamheten inom ramen för de olika ländernas lagstiftning inom området samt gällande organisation och system.

Institutet ser positivt på ytterligare undersökning rörande dessa möjligheter. I Sverige pågår en statlig hjälpmedelsutredning som beräknas avsluta sitt arbete 1988. Resultatet av den utredningen bör beaktas i det slutliga ställningstagandet till den föreslagna undersökningen av möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen.

2.2. Remissinstanser som intar en mer reserverad ståndpunkt till medlemsförslaget

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) påpekar, att huvudproblemet inom hjälpmedelsområdet – som är gemensamt för länderna – är att hjälpmedelsförsörjningen påverkas av ekonomiska prioriteringar. Enligt NNH:s uppfattning är hjälpmedelsverksamhet, färdtjänst och boendeservice grundvalarna för handikapppolitiken i alla nordiska länder. Politiska beslut måste tas om att dessa tre oundgängliga serviceformer skall tillhandahållas åt var och en efter behov. Det är också viktigt att hjälpmedlen tillhandahålls på ett enkelt sätt utan väntetid och komplikationer.

Beträffande försörjningsorganisationen anser NNH att erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna är ett naturligt komplement till det nuvarande hjälpmedelssamarbetet. En aktuell fråga för NNH är därför att pröva förutsättningarna för att etablera ett slags nordiskt forum, där företrädare för huvudmännen för de nationella försörjningssystemen fortlöpande ges möjlighet att informera varandra om aktuella utvecklingstendenser och problem samt att utbyta erfarenheter till gagn för respektive lands verksamhet.

Nordiska handikappförbundet anser, att en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning bör bedömas utifrån medlemsländernas egna arbeten på området och är, med hänsyn till de skillnader som finns mellan länderna, ej berett att tillstyrka förslaget i sin helhet. I det pågående nordiska projektet för små och mindre kända grupper av handikappade kan eventuellt möjligheterna för en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning undersökas. Dock är det viktigt att det arbete som NNH bedriver på hjälpmedelsområdet utvecklas och att man utvecklar erfarenhetsutbytet mellan länderna. NHF vill också framhålla vikten av att brukarna och brukarnas organisationer får delta i arbetet med utveckling och tillhandahållandet av tekniska hjälpmedel.

Nordisk Samarbejdskomité for De Nordiske Blindeorganisationer pekar på ett antal frågor som bör avklaras innan man beslutar om ett nordiskt försörjningssystem:

- Ett gemensamt initiativ förutsätter harmonisering av gällande regelsystem.
- Förslaget förutsätter viss gemenskap vad gäller utprovning av hjälpmedel och inköp. Här föreligger vissa skillnader då hjälpmedel för blinda i Finland, Norge och Sverige inköps genom privata organisationer, medan det i Danmark inköps av kommunerna.
- Det är redan möjligt att på nordisk bas utarbeta enhetligt informationsmaterial om tillgängliga hjälpmedel.
- Det är också möjligt att förstärka nuvarande insats på forsknings- och utvecklingsområdet.

Socialministeriet i Danmark anser att önskan om ett nordiskt försörjningssystem är förståelig, men att det knappast är organisatoriska förhållanden som är orsak till problemen för handikappade att få rätta hjälpmedel. Det största problemet för hjälpmedelsförsörjningen torde i alla nordiska länder vara ekonomin.

Amtsrådsforeningen anser att förslaget förefaller alltför ambitiöst, bl. a. på grund av olikartad lagstiftning i de nordiska länderna.

Finska kommunförbundet anser att förslaget inte preciserar vad som avses med en samnordisk modell. Avser man med en gemensam modell att man strävar till att i varje nordiskt land i praktiken organisera hjälpmedelsförsörjning enligt en samnordisk modell är förslaget inte möjligt att förverkliga. Hjälpmedelsförsörjning är sådan kundservice som bygger på de system för försörjning som antagits i varje land. I de enskilda nordiska länderna kan de praktiska arrangemangen och finansieringen vid hjälpmedelsförsörjning avvika från varandra t. o. m. betydligt. Det förefaller inte realistiskt att i praktiken tillämpa en samnordisk modell för denna service.

Finlands svenska kommunförbund anser att hjälpmedelsförsörjningen är en angelägen fråga som varje land bör sköta på bästa tänkbara sätt. Varje enskilt nordiskt land är dock en för liten enhet för att med framgång kunna sköta hjälpmedelsförsörjningen. Det samarbete som inletts ifråga om ge-

mensamt hjälpmedelsregister, information om kvalitet, prissättning m. m. bör därför enligt förbundets åsikt fortsätta och intensifieras. En gemensam samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen för handikappade kan däremot bli svår att genomföra med tanke på skiljaktigheter i lagstiftning och system mellan de nordiska länderna.

Invalidförbundet r.f. påpekar att hjälpmedelsförsörjningen omfattar frågor i anslutning till val och utprovning av hjälpmedel, beviljande av hjälpmedel samt service. Till hjälpmedelsförsörjningen hör även samhällets skyldighet att utan större dröjsmål garantera hjälpmedel för personer som behöver dem. Hjälpmedelsförsörjningen i Finland överfördes 1984 med några undantag till hälsovården och har utvecklats relativt tillfredsställande. De problem som uppstått beror närmast på att kommunerna har bristande ekonomiska resurser, inte på själva systemet. Enligt förbundets uppfattning behövs inte en nordisk centralisering av verksamheten. Man måste i stället fästa uppmärksamhet vid att garantera tillräcklig information i hjälpmedelsfrågor mellan länderna.

Norges handikappförbund pekar på att man gjort positiva erfarenheter vad gäller arbetet med kläder för handikappade, hjälpmedel i barnens miljö, hjälpmedel för små grupper av handikappade samt nordisk klassificering av tekniska hjälpmedel, särskilt det påbörjade arbetet med en nordisk databank. Emellertid anser förbundet att den primära uppgiften är att bygga upp ett nationellt försörjningssystem i Norge och att det nordiska samarbetet måste utgöra ett komplement till det nationella systemet. Annars skulle arbetet på ett nordiskt system kunna försena den positiva utvecklingen man nu är inne i. Det nationella systemet måste bygga på fylkesvisa hjälpmedelscentraler och en lokal hjälporganisation i kommunerna.

Nordiska nämnden för handikappfrågor kan utgöra ett lämpligt forum för erfarenhetsutbyte. Arbeta med utveckling och förmedling av tekniska hjälpmedel måste ske i nära samarbete med de handikappade och deras organisationer. Även vad gäller nordiska prioriteringar måste dessas inflytande tas till vara.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon påpekar att det för de flesta handikappade är svårt att få tag i rätt hjälpmedel. Därför har Nordiska rådet tagit ett viktigt initiativ. Främst bör man dock inrikta sig på att utreda de nationella systemen innan man igångsätter arbetet med ett nordiskt förmedlingssystem. De enskilda länderna måste bygga upp så effektiva system som möjligt och informationen mellan dem måste bli lätt tillgänglig.

FFO gick på sin tid emot inrättandet av ett nordiskt hjälpmedelsinstitut mot bakgrund av att de nationella förmedlingssystemen var baserade på olika socialpolitiska system, och att man för att införa ett nordiskt förmedlingssystem skulle behöva ändra ländernas socialpolitik på relativt bred bas.

Landstingsförbundet i Sverige ser positivt på ett ökat nordiskt samarbete inom hjälpmedelsområdet. Förbundet anser dock att resultaten av den

svenska statliga utredningen som väntas i slutet av 1988 bör avvaktas innan initiativ tas till ett vidgat nordiskt samarbete även inom hjälpmedelsförsörjningen.

Handikappförbundens centralkommitté (HCK) anser att man i nuläget inte bör binda sig för någon modell. I stället bör man avvakta resultatet av den statliga hjälpmedelsutredningen.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att ett flertal av remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget och att ingen av dem som ställer sig mer reserverade är direkt avvisande. I det nordiska samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn som ministerrådet fastställde i juni 1988 efter rekommendation av Nordiska rådet konstateras att såväl handikappolitiska som samhällsekonomiska skäl talar för att samarbetet kring hjälpmedel för handikappade vidareutvecklas och fördjupas. Avsikten är att de nordiska länderna så långt som möjligt skall utgöra en gemensam hemmamarknad för handikapphjälpmedel. Detta anses även öppna nya möjligheter för export av hjälpmedel, något som utskottet betonat i sina tidigare betänkanden över ministerrådets berättelse C 1.

Det nya samarbetsprogrammet följer två huvudlinjer på hjälpmedelsområdet. Den ena innehåller samarbetet kring testning och information, varigenom man försöker förbättra hjälpmedels kvalitet och förhindra en orimlig prissättning. Den andra huvudlinjen omfattar utnyttjandet av den nya teknologins möjligheter i utvecklandet av nya hjälpmedel, i synnerhet beträffande sådana hjälpmedel, vilkas marknad är otillräcklig i varje land skilt för sig. Dessa två principiella linjer har varit ett rättessnöre i Nordiska nämndens för handikappfrågor (NNH) arbete för att förbättra den nationella hjälpmedelsförsörjningen.

Nämnden samverkar med nationella organ om såväl provning av hjälpmedel som information och utveckling av nya hjälpmedel. Målet är att förbättra det totala hjälpmedelsutbudet i Norden och att utnyttja de samlade resurserna för detta på effektivast möjliga sätt. Utskottet noterar med tillfredsställelse att nämndens arbete resulterat i att ett enskilt hjälpmedel bara behöver testas på ett ställe i Norden, vilket ökar den totala provningskapaciteten avsevärt. Samarbetet innebär också en fortlöpande harmonisering av nationella krav inom hjälpmedelsområdet. För informationssamarbetet har NNH utvecklat Nordiskt hjälpmedelsregister, som är ett datorbaserat informationssystem med internationell räckvidd. Systemet som utvecklats och drivs i samarbete med de nationella hjälpmedelsinstituten består av nationella delregister, som färdigutbyggda skall innehålla information om de hjälpmedel som finns på marknaden i respektive land.

Nämnden har även utvecklat ett nordiskt klassificeringssystem för handikapphjälpmedel som gett Norden en gemensam indelning och terminologi

inom hjälpmedelsområdet. 1987 antog ISO (Internationella standardiseringsorganisationen) ett förslag till internationell standard baserad på det nordiska klassificeringssystemet. Nämnden har också arbetat för att ta tillvara den nya teknikens möjligheter när det gäller att utveckla nya hjälpmedel. Nordiska ministerrådets handlingsplan på datateknologiområdet har gett NNH möjlighet att sedan 1985 arbeta med samnordisk utveckling av datorbaserade handikapphjälpmedel. Ett 30-tal projekt har initierats under perioden 1985-1987, och flera av dem har redan lett till konkreta resultat i form av nya medel. Ett annat konkret resultat av arbetet med datahandlingsplanen är en nordisk programvarudatabas knuten till Nordiskt hjälpmedelsregister.

Utskottet konstaterar mot bakgrund av ovanstående att samarbetet inom hjälpmedelsområdet under senare år gjort stora framsteg. Tanken på att gå vidare och skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för att handikappade verkligen skall få nytta av de tekniska landvinningar som gjorts togs först upp av utskottet vid dess överläggning med social- och hälsovårdsministrarna i november 1987 och senare i betänkandet över ministerrådsförslag B 81/s om nytt samarbetsprogram för social- och hälsosektorn. Utskottet anser att en modell för hjälpmedelsförsörjning skulle utgöra en naturlig fortsättning på samarbetet inom Nordiska nämnden för handikappfrågor. Några remissinstanser som är mer reserverade anser att problemet mer är bristande ekonomiska resurser än bristen på organisation.

Utskottet är medvetet om att frågan om optimal hjälpmedelsförsörjning för alla handikappade ytterst är en resursfråga, men anser att man genom ett nordiskt system skulle kunna åstadkomma även ett ekonomiskt optimalt utnyttjande av de stora tekniska framsteg som gjorts och görs, inte minst på det datatekniska området. Utskottet anser därför att en modell bör kunna skisseras genom en samnordisk utredning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet

(Väckt av Lena Öhrsvik samt Lahja Exner, Lilli Gyldenkilde och Grethe Lundblad)

WHO:s handlingsplan "Hälsa för alla år 2000" utgör grundval för de nordiska ländernas hälso- och socialpolitik. I denna plan anges som delmål, att personer med handikapp skall ha fysiska, sociala och ekonomiska möjligheter att leva ett kreativt, socialt och ekonomiskt tillfredsställande liv. Det nordiska samarbetet syftar till att söka bidra till att realisera detta mål.

Det nordiska samarbetet på handikappområdet är omfattande och många konkreta resultat har uppnåtts, bl. a. på hjälpmedelsområdet.

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har här en central plats i sin egenskap av Nordiska ministerrådets samarbets- och exportorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska fältet. NNH skall främja hjälpmedelsförsörjningen i länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området och även verka för samarbete beträffande forskning, utveckling och utbildning inom sitt ansvarsområde.

I det i december 1987 väckta ministerrådsförslaget om nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialektorn (*B 81/s*) uttalas bl. a. att NNH:s verksamhet har visat att nordiskt samarbete ger såväl effektivitetsvinster som bättre kvalitet i nationella insatser.

I samarbetsprogrammet framhålls vidare, att samarbetet på hjälpmedelsområdet följer två linjer. Den ena går ut på att förbättra hjälpmedlens kvalitet, förhindra orimlig prissättning samt att sprida kunskap om vilka hjälpmedel som finns. Den andra går ut på att ta tillvara den nya teknikens möjligheter i utvecklingen av nya hjälpmedel, särskilt inom data- och informationstekniken och i synnerhet beträffande sådana hjälpmedel för vilken marknaden är för liten om man ser på varje land för sig.

Dessa två linjer – principer – är vägledande också för NNH:s arbete på hjälpmedelsområdet.

För att de tekniska landvinningarna i större utsträckning skall kunna komma invånarna i de nordiska länderna till del fordras emellertid också en tredje handlingslinje, nämligen att skapa ett bra system för hjälpmedelsförsörjningen. För närvarande torde formerna för försörjningen med hjälpmedel till handikappade vara olika i de nordiska länderna och möjligheten

för handikappade att effektivt utnyttja tillgängliga hjälpmedel slå olika vid jämförelse mellan länderna.

Länderna synes ha nått olika långt i sin måluppfyllelse av WHO:s inledningsvis nämnda handlingsplan. Ett samnordiskt initiativ är enligt vår mening angeläget. Varken gränser, ekonomi eller svårtillgängligt boende får hindra att personer med handikapp får tillgång till i Norden befintliga hjälpmedel. Att många fina hjälpmedel tillverkas får ingen effekt, om inte reella utnyttjandemöjligheter finns.

Vi utgår från att NNH i sin verksamhet har goda förutsättningar att, t. ex. i anslutning till arbetet med det Nordiska hjälpmedelsregistret, visa hur en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning till handikappade skulle kunna utformas.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Stockholm den 11 februari 1988

Lena Öhrsvik (s)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Lahja Exner (s)

Grethe Lundblad (s)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan samt medlemsförslag A 858/t om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport

(Medlemsförslag A 827/t väckt av Grethe Lundblad m. fl., se s. 570

Medlemsförslag A 858/t väckt av Margrete Auken m. fl., se s. 894

Remissyttranden, se resp. supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslagen A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan som utskottet har behandlat vid sina möten i Linköping den 5 maj 1988, Tórshavn den 2–5 augusti 1988, Helsingør den 15 november 1988 och Stockholm den 31 januari 1989, samt A 858/t som utskottet har behandlat vid sina möten i Helsingør den 15 november 1988 och Stockholm den 31 januari 1989.

1. Medlemsförslagen

1.1 Medlemsförslag A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan

I medlemsförslaget, som väckts av Grethe Lundblad samt Lahja Exner och Lena Öhrsvik, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investerings-samarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norge, Sverige och Finland, samt

att ta initiativet till en utredning om ett samgående mellan de nämnda ländernas järnvägsföretag med syfte att inrätta ett "Nord-train".

I sina motiveringar till förslaget erinrar förslagsställarna om att järnvägen är ett energisnålt transportmedel med stora miljöfördelar. Förslagsställarna menar också att järnvägen kommer att vara ett viktigt kommunikationsmedel inom Norden på 2000-talet, och att man med hänsyn härtill vid hela Nordens samhällsekonomiska och miljömässiga överväganden måste styra utvecklingen av järnvägstrafiken mer.

Det konstateras att järnvägstrafiken, trots uppenbara miljöfördelar, ändå synes arbeta i motvind i Norden på grund av den hårda konkurrensen

från tunga lastbilar, vad gäller godstransporterna, och från personbilar och flyg, när det gäller persontrafiken.

Vidare erinras om att nästan alla stora järnvägslinjer i de tre skandinaviska länderna går i riktningen nord-syd och att framtiden för närvarande är ovisst för en del linjer som går genom landsdelar med dåligt trafikunderlag.

I detta sammanhang ställer förslagsställarna två frågor:

- Är det rimligt att tre järnvägsbolag i de skandinaviska länderna arbetar med likartade problem på grund av sina internationellt sett begränsade befolkningsunderlag?
- Kan man inte vinna nya möjligheter för den miljövänliga järnvägstrafiken genom ökad samplanering, inköpsamarbete och eventuell samtrafik mellan Norges statsbaner, Statsjärnvägarna i Finland och Statens järnvägar i Sverige?

Förslagsställarna menar att svaret på dessa frågor är att man kanske bör skapa ett samarbete som ytterst syftar till ett järnvägens SAS; – "Nordtrain". Om man gjorde detta kunde man samordna den internationella marknadsföringen av godstransporter och turistresor i högre grad än nu.

Slutligen anser förslagsställarna att en förutsättningslös utredning om fördelar och nackdelar med en sådan samverkan snarast borde komma till stånd samt att ett försök med ökad samplanering, speciellt inom de norra delarna av Skandinavien, snarast bör ske för att undvika att stora delar av Norden blir järnväglösa.

1.2 Medlemsförslag A 858/t om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport

I medlemsförslaget som väckts av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde, J.K. Hansen, Birgitte Husmark, Arvo Kempainen och Kaj Poulen hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att de nordiska ländernas järnvägar skapar ett integrerat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av godstransportsystemen.

I sina motiveringar till medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om den nordiska samhandeln samt dess fördelning mellan transportgrenar. Enligt den statistik som visas har lastbilar de senaste tio åren vunnit en markant marknadsdel av järnvägen.

Denna utveckling anser förslagsställarna vara ogynnsam från samhällets synvinkel eftersom ökade lastbilstransporter markant skadar trafiksäkerheten samt belastar vår miljö i en grad och ett omfång som knappast kan övervärderas, samtidigt som ökade godstransporter med järnvägen kan avvecklas utan särskilda miljöbelastningar och har marginell påverkan på trafiksäkerheten.

Därför anses det att de nordiska järnvägsförvaltningarna utvecklar en transportprodukt som uppfyller transportförbrukarnas krav om snabba

och säkra transporter inom Norden samt mellan Norden och övriga Europa. För att uppfylla detta anser förslagsställarna att de nordiska järnvägsförvaltningarna bör förverkliga ett integrerat samarbete om godstransporterna.

2. Remissbehandlingen

2.1 Medlemsförslag A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan

Vid sitt möte den 6–7 mars 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 juni 1988.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordplan
- Nordisk komité for transportforskning (NKTF)

Danmark

- Trafik- og kommunikationsministeriet
- Miljøministeriet, Planstyrelsen
- Dansk Speditørforening
- Transportøkonomisk forening (TØF)
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Landbrugsrådet
- Industrirådet
- LO
- Dansk Jernbaneforbund
- Dansk arbejdsgiverforening
- Danske Vognmænd
- Danske Statsbaner (DSB)

Finland

- Miljöministeriet
- Trafikministeriet
- Industrins centralförbund
- Järnvägsstyrelsen
- Finlands lastbilsförbund

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Norges Statsbaner (NSB)

Sverige

- Svenska busstrafikförbundet
- Statens järnvägar (SJ)
- Svenska åkeriförbundet
- Industriförbundet
- Transportrådet

*2.1.1 Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget**Danmark*

- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Miljøministeriet, Planstyrelsen

Finland

- Miljöministeriet

Miljøministeriet, Planstyrelsen, i Danmark instämmer i NÄRP:s åsikter om tvärgående kommunikationer i Norden som anses särskilt viktiga och har för övrigt inga anmärkningar till medlemsförslaget.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark anser att det borde övervägas om inte Danmark skulle innefattas i det föreslagna samarbetet. Ytterligare menar rådet att när det gäller fast förbindelse över Öresund, måste särskild hänsyn tas till järnvägen.

Miljöministeriet i Finland konstaterar att järnvägen som transportform är energisnål samt att den är både vad trafiksäkerheten och de allmänna miljökonsekvenserna beträffar förmånlig jämfört med övriga transportformer. Det anses att genom den i medlemsförslaget anförda samverkan kunde de nordiska resurserna sammanslås och onödig överlappning undvikas. Särskilt anses samarbetet inom forskning och teknisk utveckling vara önskvärt.

*2.1.2 Remissinstanser som delvis stödjer medlemsförslaget**Norden*

- Nordisk komité for transportforskning (NKTF)
- Nordplan

Finland

- Trafikministeriet
- Industrins centralförbund
- Järnvägsstyrelsen
- Finlands lastbilsförbund

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Norges Statsbaner (NSB)

Sverige

– Industriförbundet

Nordplan tillstyrker förslaget, som syftar till ökad samplanering och ökat investerings-samarbete. Det konstateras att ett sådant samarbete redan har etablerats samtidigt som det finns uppenbart mycket mer att göra, särskilt i en tid med betydande omställningar i järnvägstrafiken.

I remissvaret uppräknas en rad exempel på var ett ökat samarbete anses vara särskilt fruktbart. Förslaget om ett fullständigt samgående av de nordiska järnvägsföretagen anses för tidigt väckt, om ett sådant samgående skall gälla såväl den nationella som internationella trafiken. Däremot anses en utredning om idén om ett "Nordtrain" i internationell trafik vara motiverad.

Nordisk komité för transportforskning (NKTF) menar att ökat samarbete mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna bör eftersträvas i den mån förvaltningarna är inställda därpå. Ytterligare erinras om en konferens om "Järnvägens framtid" som skall hållas i november 1988 i NKTF:s regi. Där skall bl. a. diskuteras järnvägsförvaltningarnas samarbetsmöjligheter.

Industrins Centralförbund i Finland yttrar sig enbart om medlemsförslagens första att-sats. Man påpekar att utvecklandet av konkurrenskraftiga och fungerande system i fråga om kombinerade transporter kräver nyplanering och investeringar samt att samarbete mellan de nordiska järnvägarna skulle förbättra möjligheterna att utveckla högklassiga system. Förbundet menar också att finansieringen av planerings- och utvecklingsarbetet torde kräva koordinerad anskaffningsverksamhet mellan de olika nordiska länderna. I det sammanhanget anses att man borde avtala om anskaffningar över gränserna i Norden samt om bransch-rationalisering mellan de få nordiska tillverkarna av järnvägs-material, eftersom standardiserad materiel och koordinerad anskaffningsverksamhet skapar förutsättningar för långa, ekonomiska serier.

Järnvägsstyrelsen i Finland ställer sig positiv till ökat samarbete men inte till ett samgående av de nordiska järnvägsföretagen. Styrelsen erinrar om det samarbete som järnvägsförvaltningarna har haft genom åren. Samtidigt påpekas att dessa inte i nämnvärd grad har kunnat konkretisera sitt samarbete i form av gemensamma investeringar i infrastruktur. Det anses att det är viktigt att ytterligare effektivisera det nordiska samarbetet inom järnvägssektorn. Speciellt viktigt är det att få till stånd ett nordiskt samarbete för tillverkning och anskaffning av järnvägs-material. Enligt järnvägsstyrelsens uppfattning kan man uppnå betydande inbesparingar genom att rationalisera tillverkningen av rullande materiel, genom standardisering, produktutveckling och internordisk specialisering. Frågan om ett gemensamt företag för internationell marknadsföring av de nordiska järnvägarnas person- och godstransporter anses intressant och kommer att tas upp vid ett kommande generaldirektörmöte. Syftet anses dock kunna uppnås inom ramen för nuvarande samarbete.

Trafikministeriet i Finland instämmer i Järnvägsstyrelsens uttalande och anser att förslaget om samarbete mellan de nordiska järnvägarna är positivt. Ministeriet vill därför stödja en dylik utveckling.

Finlands lastbilsförbund menar att de olika transportformerna bör utvecklas harmoniskt och ge transportkunderna möjlighet att välja den transportform som passar dem bäst till rimliga kostnader. Det anses inte motiverat att genom att vädja till energi-, miljö- eller motsvarande hänsyn lägga hinder i vägen för t. ex. lastbiltrafikens utveckling. Förbundet ser inga principiella hinder för att utveckla järnvägssamarbetet men betonar att utvecklingen inte får ske på bekostnad av landsvägstrafiken, genom tvångsmedel eller beskattningsåtgärder eller genom att man med trafikpolitiska åtgärder styr godstransporter från landsvägarna till järnvägarna.

Samferdselsdepartementet i Norge instämmer i *Norges Statsbaners* (NSB) yttrande, varav framgår att NSB anser det föreliggande potentiella möjligheter för ökat samarbete mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna på vissa delområden. Detta anses först och främst gälla godstrafiken mellan Norden och övriga europeiska länder.

Industriförbundet i Sverige konstaterar att när det gäller frågan om ökat samarbete finns inget att invända mot ur transportköparsynpunkt. Tvärtom anses det vara en stor fördel om ett nära samarbete kan etableras mellan de nämnda statsbanorna och även de danska statsbanorna. Frågan om sammanslagning anses mera svårbedömd. Det anses inte givet att organisationen genast skulle bli mera slagkraftig eller att järnvägstransporterna skulle bli effektivare och mera konkurrenskraftiga efter en sammanslagning.

2.1.3 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Danmark

- Dansk Jernbaneforbund
- Dansk Speditørforening
- Transportøkonomisk Forening (TØF)
- Landbrugsraadet
- Industrirådet
- Trafik- og kommunikationsministeriet
- Danske Statsbaner (DSB)
- Dansk arbejdsgiverforening
- LO

Dansk Speditørforening har inga åsikter om medlemsförslaget.

Dansk arbejdsgiverforening avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

Industrirådet i Danmark avstår från att yttra sig över medlemsförslaget med hänsyn till att det inte omfattar Danmark.

LO i Danmark instämmer i *Dansk Jernbaneforbunds* yttrande, som inte

tar ställning till medlemsförslaget utan ger en detaljerad beskrivning av DSB:s situation i det internationella järnvägssamarbetet.

Trafik- og kommunikationsministeriet i Danmark instämmer i *Danske Statsbaners* yttrande, som mot bakgrund i att förslaget inte omfattar Danmark inte yttrar sig över medlemsförslaget utan beskriver det nuvarande samarbetet mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna.

Transportøkonomisk Forening (TØF) i Danmark tar inte direkt ställning till medlemsförslaget men menar att om man vill stärka järnvägen och uppnå stora energi- och miljövinsten, måste den internationella kombitrafiken utbyggas. Då måste en (bil)tågtunnel snarast byggas under Stora Bält och Öresund, antikverade administrativa rutiner vid gränsövergångarna i Norden och till Kontinenten slopas, de nordiska järnvägsförvaltningarna måste göras kundorienterade och beskattningen på tunga lastbilar måste skärpas.

Landbrugsraadet i Danmark instämmer i *Erhvervenes Transportudvalgs* remissvar, som anser att förslaget inte är av något danskt intresse, och yttrar sig därför inte över förslaget.

2.1.4 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Danmark

– Danske Vognmænd

Sverige

- Svenska busstrafikförbundet
- Statens järnvägar (SJ)
- Svenska åkeriförbundet
- Transportrådet

Danske Vognmænd anser medlemsförslaget varken realistiskt eller fortsättningsmässigt förnuftigt.

Svenska busstrafikförbundet påpekar att kraftfulla och statsfinansiellt betungande åtgärder till stöd för järnvägstrafiken har förekommit genom åren, trots att det har varit uppenbart att stora delar av förekommande resor och godstransporter skulle kunna företas på för den offentliga ekonomin billigare sätt. Förbundet anser att särskilda motiv för satsningarna har anförts och vunnit parlamentariskt gehör. Till dessa har speciellt under senare år hört de av förslagsställarna nu åberopade; energi och miljö. Från förbundets sida finns endast påpekandet att de inte har generell giltighet för all järnvägstrafik i relation till alternativa transportsätt utan bara där de av järnvägstrafiken genererade trafikvolymerna är av den omfattningen, att energiförbrukningen och miljöeffekterna per transporterad enhet blir lägre än vid användning av varje annat transportsätt.

Det anses att i en samhällsekonomisk kalkyl måste även vägas in tidsstandard-, tillförlitlighets- och säkerhetsfaktorer, som det ytterst måste få

ankomma på resenärer/transportbrukare att avgöra betydelsen av vid sitt val av transportsätt. Vidare påpekas att ett motorvagnståg har betydligt sämre egenskaper i fråga om energiförbrukning och avgasutsläpp än den eller de bussar som kan utföra motsvarande trafikarbete.

Vidare menar förbundet att transportsättet inte är något självändamål för resenärer eller transportbrukare. I stället är det de samlade möjligheterna vid varje enskilt tillfälle eller fortlöpande behov som avgör valet.

Förbundet anser att för persontrafikens del skulle t. ex. en liberalare syn på etablering av ny busslinjetrafik kunna bidra till att vidmakthålla och t. o. m. förbättra det samlade utbudet av landbaserad kollektiv persontrafik för långväga resor på ett sätt som skulle motverka personbils- och flygtrafikens snabba expansion i Sverige. Det anses att det förhållandet att SJ har kunnat "skydda" egen tågtrafik med hjälp av egen dominans i långlinjetrafik med buss snarare har bidragit till att försämra det samlade utbudet än vad fallet kunde ha varit om ny busslinjetrafik fått etableras självständigt och med inriktning på att i likaberättigat avtalsmässigt samarbete kunna utveckla ett samlat nät av långväga förbindelser tillsammans med järnvägs- trafikens företrädare.

Enligt förbundets mening är det inte påkallat med några ytterligare politiska initiativ och utredningar beträffande järnvägsföretagens samverkan. Det anses dock att dessa företag bör ges möjlighet att med statsmakternas givna förutsättningar för sina affärsrörelser själva lägga upp och söka förverkliga strategier och långsiktiga planer för sin verksamhet samt överväga åtgärder i linje med förslagsställarnas önskemål.

Statens järnvägar (SJ) i Sverige anser det naturligt att det nordiska samarbetet på transportområdet inriktas på att i den mån så bedöms möjligt avlägsna hinder som kan finnas för rörligheten över gränserna för både allmänhet och näringsliv. Det påpekas att så länge de nordiska länderna inte har samma förutsättningar för samhällsutvecklingen i stort, måste det därför vara svårt att få till stånd en fullständig samordning av trafikpolitiken. Detta anses i hög grad gälla investeringssamarbetet mellan järnvägsföretagen, där investeringsobjektens prioritering har avgörande betydelse. Man erinrar om att vissa trafikpolitiska satsningar dock har gjorts, som kapacitetsutbyggnader på Västkustbanan, i enlighet med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Man visar också på det kontinuerliga samarbete som sedan länge pågått på det tekniska planet mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna. För närvarande arbetas t. ex. med en samordnad plan för infrastrukturförändringar och utveckling av rullande material för snabbare godstågstrafik.

Avslutningsvis framhåller SJ att mot bakgrund av den trafikpolitik som statsmakterna i Sverige har lagt fram inför 90-talet (prop. 1987/88:50) synes en utredning om att inrätta ett "Nordtrain" ej böra prioriteras.

Svenska åkeriförbundet har alltid ansett att de olika trafikmedlen skall

verka utifrån sina egna förutsättningar och under lika villkor i fråga om kostnadsansvar m. m. Förbundet menar att det inte är så i dag. Bl. a. anses att järnvägen gynnas i förhållande till landsvägen. Förbundet har inga skäl att invända mot att ländernas järnvägspolitik utvecklas i sunda former. Det anses dock att de erforderliga initiativen i första hand bör utgå från järnvägsföretagen själva i egenskap av företag, något som också bör gälla i avvecklingsfrågor och t. ex. i frågan om eventuellt samgående.

Transportrådet i Sverige ställer sig tveksamt till möjligheterna att inrätta ett "Nordtrain" och ifrågasätter att utredningen behövs för att öka samarbetet mellan de nordiska länderna på järnvägsområdet. Det anses att de samarbetsvägar som redan finns på olika nivåer bör vara tillräckliga för nya initiativ till samarbete.

2.2 Medlemsförslag A 858/t om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstranport

Vid sitt möte 21 oktober 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 januari 1989.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordiska transportarbetarfederationen (NTF)
- Nordisk komité for transportforskning (NKTF)
- Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)
- NordREFO

Danmark

- Dansk Arbejdsgiverforening (DA)
- Dansk Speditørforening
- LO
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Industrirådet
- Transportøkonomisk Forening
- Landbrugsraadet

Finland

- Järnvägsstyrelsen
- Miljöministeriet
- Trafikministeriet
- Finlands rederiförening
- Kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilsförening)
- Industrins centralförbund

Åland

- Ålands redarförening r.f.

Norge

- Miljøverndepartementet

Sverige

- Industriförbundet
- SJ Godstransportdivisionen
- Svenska åkeriförbundet
- Transportrådet

*2.2.1 Remissinstanser som stödjer remissförslaget**Norden*

- Nordiska transportarbetarfederationen
- Nordisk komité for transportforskning (NKTF)
- Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)
- NordREFO

Danmark

- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Transportøkonomisk Forening

Finland

- Järnvägsstyrelsen
- Miljöministeriet
- Trafikministeriet
- Finlands rederiförening
- Kuorma-autoliitto (Finlands lastbilsförbund)
- Industrins centralförbund

Åland

- Ålands redarförening

Norge

- Miljøverndepartementet

Sverige

- Industriförbundet
- SJ Godstransportdivisionen
- Svenska åkeriförbundet
- Transportrådet

Nordisk komité för transportforskning (NKTF) menar att det finns stor potential för ökat samarbete mellan de nordiska järnvägarna och all strävan för att öka detta samarbete bör tillstyrkas.

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) menar att med hänsyn till bl. a. miljö- och trafiksäkerhetsaspekter är det av stor betydelse att järnvägen kan hävda sig som godstransportör i framtiden såväl inom Norden som till övriga Europa. Det anses att alla samarbetsformer i syfte att öka marknadsandelarna för järnvägen bör stödjas från gemensamt nordiskt håll och att initiativ av det slag som tas i medlemsförslaget är utomordentligt angeläget.

Nordiska transportarbetarfederationen ger sitt tillstyrkande till medlemsförslaget.

NordREFO instämmer i förslagets konstaterande angående trafiksäkerhet, slitage på vägarna samt miljöeffekterna. NordREFO betonar den helt avgörande betydelsen som just vägtransporterna har för främst de mera glesa delarna av de nordiska länderna. Det konstateras att ett integrerat samarbete mellan de nordiska järnvägarna skulle bidra till att öka de skenbundna alternativens attraktivitet och därmed – indirekt – verka till förmån för en förbättrad regional balans.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till sitt uttalande över medlemsförslag A 827/t.

Transportøkonomisk Forening i Danmark instämmer i förslagets intentioner och påpekar att en förstärkning av järnvägens roll i godstransporterna över gränserna skulle vara av stor betydelse för handeln de nordiska länderna emellan samt mellan Norden och kontinenten.

Miljöministeriet i Finland tillstyrker medlemsförslaget samtidigt som det påpekas att samarbetet också skulle utvidgas till att gälla persontrafiken.

Trafikministeriet i Finland konstaterar att i sin helhet har internationella godstransporter en växande betydelse för statsjärnvägarna. Förbättring av servicenivå och trafikens smidighet i hela den internationella transportkedjan anses vara det primära medlet i utvecklingen av internationella järnvägstransporter.

Finlands rederiförening anser det föreslagna samarbetet vara helt naturligt och ändamålsenligt.

Kourma-autoliitto (Finlands lastbilsförbund) anser att all grund saknas för påståendet i medlemsförslaget att godstransport med lastbil är till skada för trafiksäkerheten samt att förslaget överhuvudtaget ger uttryck för en obefogad negativ inställning till vägtrafiken. Förbundet ser dock inte något principiellt hinder för att samarbetet mellan statsjärnvägarna utvecklas i den omfattning och i den form som trafikverken sinsemellan kommer överens om. Slutligen understryks att det anses viktigt att konsumenterna kan välja den transportform som bäst lämpar sig för deras behov eller produktionsprocess.

Industrins centralförbund i Finland hänvisar till sitt uttalande över med-

lemsförslag A 827/t och uppmanar Finlands delegation till Nordiska rådet att speciellt ge sitt stöd till tåg färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige.

Järnvägsstyrelsen i Finland anser att allmänt utbyte av information och standardisering är viktiga medel att effektivera järnvägarnas internationella samarbete, men det för tillfället effektivaste sättet är att organisera järnvägarnas internationella marknadsföring. Vidare påpekas att det är viktigt att man inte begränsar sig till lösningar som utnyttjar endast ett transportslag utan får ut all nytta av kombinerade transporter. Det kräver i sin tur samarbete mellan företag eller organisationer som representerar olika transportslag. Samarbetsavtal anses vara ett viktigt medel i marknadsföringen av internationell totalservice inom godstransportsektorn.

Slutligen påpekas att järnvägarnas generaldirektörer har beslutat att de nordiska järnvägarna effektiviserar sin internationella marknadsföring genom att i första hand koncentrera sig på den relation som skisseras upp mellan Norden och Kontinenten av Skandinavisk Link. Uppbyggandet av organisationen och produktutvecklingen är i gång. Under vårens lopp år 1989 startar de första heltågen som marknadsförs av de nordiska järnvägarnas gemensamma marknadsföringsorganisation NERU (Northern Europe Rail Unit).

Ålands redarförening konstaterar att ärendet inte direkt berör sjöfarten och rederinäringen, men menar att det uppenbarligen krävs omstrukturering av landtrafiken. Redarföreningen erinrar om att de nordiska ländernas transporter kan ske med fartyg, som i jämförelse med andra transportmedel har den överlägset bästa kostnadsekonomin och som även är tolerabla i miljöhänsyn.

Miljøverndepartementet i Norge anser att det borde vara en högt prioriterad uppgift att utveckla och förstärka miljövänliga transporter. Det konstateras att järnvägen har stora miljömässiga fördelar framför biltransporterna.

Industriförbundet i Sverige har inget att invända mot ett utökat samarbete mellan de nordiska statsjärnvägarna samtidigt som det anses att denna utveckling lämpligast kan fortsätta på frivillig och vanliga kommersiella villkor.

SJ Godstransportdivisionen i Sverige erinrar om att samarbete har inletts med heltågstransporter till kontinenten samt att en gemensamt nordiskt samordningscentral diskuteras med trolig placering i Helsingborg. Slutligen konstateras att SJ understöder alla krafter som kan verka för en ytterligare utveckling av järnvägstransporter.

Svenska åkeriförbundet har inget att erinra mot medlemsförslaget.

Transportrådet i Sverige (TPR) betonar att det är behovet av transporter som skall styra vilken typ av transportlösningar som är bäst i varje region. Vidare konstateras att utformningen av framtidens godstransportsystem i Norden i första hand är beroende av näringslivets efterfrågan på transport-

tjänster. Därmed anses att järnvägens framtida utvecklingsmöjligheter beror i första hand på hur näringslivets efterfrågan på effektiva transporttjänster kan mötas. Det påpekas att på längre transportsträckor har järnvägen goda konkurrensmöjligheter samt inom systemtransporterna och kombinerade transporter mellan väg och järnväg. TPR anser att generellt bör det finnas ytterligare samarbetsmöjligheter bl. a. i fråga om transportinfrastrukturens utbyggnad vad gäller väg och järnväg i Norden. Slutligen bedömer TPR att ökat järnvägssamarbete om vissa konkreta projekt för utbyggnad och förbättring av järnvägens infrastruktur är särskilt angeläget.

2.2.2 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Danmark

- Dansk Speditørforening
- LO

Dansk Speditørforening anser frågan vara av politisk natur och att föreningen därmed inte kan ta ställning till den.

LO i Danmark hänvisar till sin skrivelse av den 20 juni 1988 gällande medlemsförslag A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan och tar inte ställning till medlemsförslaget.

2.2.3 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Danmark

- Dansk Arbejderforening
- Industrirådet
- Landbruksraadet

Industrirådet i Danmark konstaterar att de nordiska järnvägarna redan har ett integrerat samarbete, också inom det föreslagna området. Det anses att järnvägens transporter över gränserna i dag sker någorlunda utan hinder samtidigt som lastbilstrafiken möter stora hinder av tull- och avgiftsmässig karaktär vid samma gränspassage. Det anses därför osannolikt att medlemsförslaget i sig självt skulle kunna öka järnvägens marknadsandel.

Landbruksraadet i Danmark instämmer i industrirådets mening i frågan.

Dansk Arbejdsgiverforening finner förslaget överflödigt och menar att de nordiska järnvägarna själva kan ta initiativet till det samarbete som anses vara nödvändigt.

3. Utskottet

Vid sitt möte i Helsingør den 15 november 1988 beslöt kommunikationsutskottet behandla medlemsförslagen A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan och A 858/t om ett nordiskt integrerat järnvägssamarbete om godstransport i ett gemensamt betänkande.

När det gäller medlemsförslag A 827/t, instämmer kommunikationsutskottet i den mening som framkommer i de flesta remissvaren att ett samgående mellan de nordiska järnvägsföretagen inte är en realistisk tanke. Utskottet avstyrker därför medlemsförslagets andra att-sats.

Medlemsförslagets första att-sats är i många hänseenden parallell med hemställan i medlemsförslag A 858/t dvs. att intensifiera järnvägssamarbetet i syfte att uppnå en större marknadsandel av de nordiska transporterna än det har för tillfället. I samsvar med det som framgår av medlemsförslaget A 858/t, menar utskottet att detta samarbete inte skall begränsas till en del av järnvägsbolagen i Norden utan att alla de nordiska ländernas järnvägsbolag skall inkluderas i det föreslagna samarbetet. Utskottet anser att med ett intensifierat samarbete kan stora ekonomiska och miljömässiga vinster uppnås.

Transportsektorn står nu framför stora förändringar eftersom modern transportefterfrågan kommer att kräva nya transportmetoder och ökat samarbete och samverkan mellan de skilda transportgrenarna. Samhället ställer nu allt större krav på transportkvaliteten än man tidigare har gjort. Detta gäller t. ex krav på ökade transportfrekvenser, punktlighet samt allt större krav på att inte förstöra vår miljö. Dessa krav anser man att man kan bidra till bl. a. med de så kallade kombinerade transporterna, dvs. med ett samspel mellan lastbilar, järnväg, sjöfart och flyg. Detta i sin tur kräver nytänkande, nyplanering och nya investeringar både i infrastruktur och i det rullande järnvägsmateriale.

Stor del av denna utveckling förutsätter en ökning av godstransporterna på tåg. Men för att järnvägen skall göras konkurrenskraftig mot andra transportgrenar måste järnvägstransporterna bli snabbare och tidtabeller mera pålitliga. En rad europeiska projekt har visat att snabbgående tåg kan vara ekonomiskt lönsamma och ekonomiskt konkurrenskraftiga mot andra transporter. I tillägg finns det knappast miljövänligare transportsätt bland de moderna transportgrenarna. Det har speciellt visats att järnvägen kan vara ekonomiskt fördelaktig i samband med kombitransporter. Med modern teknik och material samt modern planering kan man då svara upp mot de krav som ställs beträffande hastighet, frekvenser, pålitlighet och flexibilitet.

Även om järnvägsförvaltningarna i Norden redan nu har ett gott samarbete anser kommunikationsutskottet det uppenbart att mycket kan göras för att styrka denna transportgren. Detta gäller särskilt nu i en tid med betydande omställningar i såväl järnvägstrafiken som inom andra transportgrenar. Ökad samplanering, ökad produktutveckling samt utveckling av standardiserat nordiskt järnvägsmaterial samt koordinerad anskaffningsverksamhet skapar förutsättningarna för fördelaktiga investeringsmöjligheter och därmed billigare service. Utskottet anser att detta samt en gemensam marknadsföring kan leda till en ekonomisk och miljömässig sanering av den nordiska transportmarknaden och därmed bidra till

att göra nordiska transporter konkurrenskraftiga mot den transporttillgång som inom överskådlig framtid kommer från EG-länderna.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investeringssamarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden, samt

att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna att skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och markandsföring av godstransportsystemen.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønnerby (V)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om nordisk järnvägstrafik i samverkan

(Väckt av Grethe Lundblad samt Lahja Exner och Lena Öhrsvik)

Järnvägen är ett energisnålt transportmedel med stora miljöfördelar. Järnvägen kommer också på 2000-talet att vara ett viktigt kommunikationsmedel inom Norden. Därför måste inom hela Norden samhällsekonomiska och miljömässiga överväganden mera styra utvecklingen av järnvägstrafiken.

I Helsingforsavtalet är ett av de önskade samarbetsområdena just trafik och kommunikation. I den ekonomiska handlingsplanen från 1985 gjorde man därför ekonomiska satsningar på utbyggnad av internordiska vägförbindelser och viss utbyggnad av bannätet för att bättre förbinda Norge–Sverige–Danmark. Dessa arbeten är ännu ej slutförda.

Men trots uppenbara miljöfördelar synes ändå järnvägstrafiken i Norden arbeta i motvind på grund av den hårda konkurrensen från tung lastbilstrafik vad gäller godstransporter och från personbilstrafik och flygtrafik vad gäller persontransporter.

Goda trafikmöjligheter har stor betydelse för infrastrukturen, särskilt inom de områden i Norden som är glest befolkade och vill försvara sin industri eller andra näringar samt för utspridda tätorter.

I de tre skandinaviska länderna går nästan alla stora järnvägslinjer i riktning nord–syd och för närvarande är framtiden oviss för en del linjer som går genom landsdelar med dåligt trafikunderlag. För järnvägsbolagen – mest statliga – är anskaffande av ny materiel och underhåll en stor kostnad och trafikens planering ofta kontroversiell i förhållande till kundernas önskemål om flera tåg och bättre service.

Är det rimligt att i de skandinaviska länderna tre järnvägsbolag arbetar med likartade problem på grund av sina internationellt sett begränsade befolkningsunderlag? Kan man inte vinna nya möjligheter för den miljövänliga järnvägstrafiken genom ökad samplanering, inköpsarbete och eventuell samtrafik mellan Norges statsbanor, statsjärnvägarna i Finland och statens järnvägar i Sverige? Kanske bör man skapa ett samarbete som ytterst syftar till en samverkan som blir ett järnvägens SAS: Nordtrain. Då kunde man också samordna sin internationella marknadsföring av godstransporter och turistresor i högre grad än nu.

Vi anser att en förutsättningslös utredning om fördelar och nackdelar med en sådan samverkan snarast borde komma till stånd. Försök med

ökad samplanering, speciellt inom de norra delarna av Skandinavien, bör snarast ske för att undvika att stora delar av Norden blir järnvägslöst.

Därför hemställes, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investeringsarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norge, Sverige och Finland samt

att ta initiativet till en utredning om ett samgående mellan de nämnda ländernas järnvägsföretag med syfte att inrätta ett "Nordtrain".

Stockholm den 12 februari 1988

Grethe Lundblad (s)

Lahja Exner (s)

Lena Öhrsvik (s)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor

(Medlemsförslaget väckt av Per Olof Håkansson,
se s. 584

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har överlämnats ett medlemsförslag om nordiskt samarbetsprogram för räddningstjänstfrågor. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Helsingör den 15 november 1988 och i Stockholm den 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inom området inrätta en ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsprogram för räddningstjänstområdet.

Förslagsställarna hänvisar till det moderna samhällets sårbarhet och till att olyckshändelser med allvarliga konsekvenser trots säkerhetsinsatserna inträffar inom kommunikationer, vid utvinning och transport av olja, vid hantering av kemikalier m m. Kostnaderna för brandskador, förebyggande åtgärder och brandbekämpning beräknas enbart i Sverige uppgå till cirka 8 miljarder kronor om året. Vidare måste man upprätthålla en omfattande beredskap för en eventuell kärnkraftsolycka.

På räddningstjänstområdet fordras ett fortlöpande arbete för att anpassa verksamheten till den förändring av riskbilden som ständigt sker. Insatsstyrkornas effektivitet behöver förbättras genom metod- och teknikutveckling, vilket även kan ha betydelse för personalen från arbetarskyddssynpunkt. Räddningstjänstområdet är lämpligt för nordiskt samarbete, och samverkan med resurser bör kunna ske mellan länderna i mer allvarliga akuta situationer.

Förslagsställarna noterar, att ett visst samarbete redan förekommer och nämner Köpenhamnsavtalet om oljebekämpning till sjöss, ett nordiskt samarbetsavtal avseende radioaktiva utsläpp och forsknings- och utvecklingssamarbete i fråga om bekämpning av kemikalieolyckor. Arbeta pågår med ett nordiskt ramavtal om samarbete över riksgränserna i syfte att vid

olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön.

Enligt förslagsställarnas mening bör sålunda räddningstjänstfrågorna utgöra en del av verksamheten i Nordiska ministerrådet. Frågorna har stor betydelse för samhället och är mycket lämpliga för nordiskt samarbete. Vad som fordras är ett sammanhållande organ inom området.

2. Remissyttranden

2.1. Remissyttranden som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska

Nordiska rådets kommunikationsutskott

Nordiska ambulanssamarbetsgruppen (med nationella underremisser)

Danmark

Amtsrådsforeningen

Assurandør-societetet

Falcks Redningskorps A/S

Den almindelige danske lægeforening

Reddernes Landsklub

Reddernes Faglige klub

Finland

Finlands medicinalvaktmästares och ambulansföräres förening

Island

Naturvernerráðet

Norge

Forsvarsdepartementet

Norske Kommuners Sentralforbund

Sverige

Naturvårdsverket

Räddningsverket

Trafiksäkerhetsverket

Kustbevakningen

Svenska kommunförbundet

Svenska läkaresällskapet

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Svenska brandförsvarsföreningen

Svenska räddnings- och akutvårdsgruppen (SRAG)

2.2. Remissinstanser som med vissa reservationer är positiva till förslaget

Finland

Finska kommunförbundet

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
Norges forsikringsforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Landstingsförbundet

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Danmark

Indenrigsministeriet

Norge

Justis- og politidepartementet
Sosialdepartementet
Miljøverndepartementet
Helsedirektoratet

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska rådets kommunikationsutskott tillstyrker förslaget och föreslår ett samarbetsorgan snarare än en ämbetsmannakommitté.

Nordiska Ambulans Samarbets Gruppen (NASG) som hänvisar till yttranden av sina nationella organisationer ser mycket positivt på medlemsförslaget. NASG samarbetsområde omfattar flera delar av räddningstjänsten och är sålunda relevant i detta sammanhang. Det omfattar sålunda förutom egentlig ambulans- och räddningstjänst rutiner i anslutning till olyckor med farliga laster. Särskilt anser NASG att enhetligare utbildning och utrustning ligger nära till hands för samarbete över gränserna.

Amtsrådsforeningen i Danmark erinrar om att det redan förekommer ett visst nordiskt samarbete kring olyckor, t. ex. när det gäller oljeutsläpp. Föreningen har inget att erinra mot att man inrättar ett koordinerande organ inom ministerrådet. Vidare upplyses att Amtsrådsforeningen och Falcks Redningskorps A/S 1986 lämnat förslag till Justis- og Indenrigsministerierne att få klarlagt gränserna mellan olika myndigheters ansvar för räddningstjänst inklusive kostnaderna, då det ansågs föreligga en rad

ouppklarade frågor på detta område. Arbeta härmed pågår inom ministerierna.

Assurandør-Societetet som är näringsorganisation för praktiskt taget hela försäkringsväsendet anser att förslaget avser ett vittomfattande och mycket olikartat ämnesområde, från eldsläckning till vattenföroreningar och internationella katastrofer av betydelse för en hel region. Det är därför viktigt att ett eventuellt samnordiskt arbete tar sin utgångspunkt i de stora olikheter som finns så att de uppgifter som verkligen lämpar sig för en nordisk lösning får hög prioritet. Det är vidare lämpligt att inblandade företag och kommunala myndigheter tas in i arbetet.

Den Almindelige Danske Lægeforening har inga direkta kommentarer till förslaget om inrättandet av en ämbetsmannakommitté men ansluter sig till målsättningen att begränsa omfattningen av inträffade skador.

Reddernes Landsklub anser att det finns många likheter i anslutning till räddningsinsatser i de nordiska länderna, varför man kan dra nytta av varandras erfarenheter. Särskilt pekas på vikten av att utforma utbildningen på sådant sätt att den möjliggör arbete över gränserna, som redan är fallet beträffande läkare, sjuksköterskor m fl. Vad gäller transport av kemikalier kan olyckor lätt spridas över landgränserna. Därför bör utbildningen även på detta område vara på ungefär samma nivå och ett nordiskt samarbete inrättas. Samma sak gäller atomolyckor, som får stora konsekvenser även om de inträffar i utomnordiska länder.

Insatsstyrkornas effektivitet bör i god tid förberedas genom utveckling av bättre metoder och teknik. Alla de nordiska länderna måste upprätthålla en beredskap, då det vid stora katastrofer kan uppstå behov av bistånd över gränserna. I sådana fall är det en fördel om ett samarbete redan inrättats. Även utsläpp m. m. i miljön kan kräva stora insatser för att rädda befolkningen. Sista gången var det sälarna som drabbades. Även på detta område påpekas betydelsen av att utbildningsnivån är likartad och att ett samarbete etableras.

Reddernes Faglige Klub, København anser att det är en god idé att i förväg utarbeta planer och översikter över tillgängliga resurser i olika geografiska områden, utan hänsyn till landgränser, som finns med hänsyn till risken för större olyckor, föroreningsutsläpp m. m. Nordiska rådet bör därför göra en insats för att få till stånd samordning av lagstiftningen i de olika länderna om utbildning, materiel och beredskap vad gäller brandförsvars-, räddnings- och ambulanstjänst. Om det finns gemensamma riktlinjer för utbildning och material går det praktiska samarbetet i samband med skador smidigare.

Falcks redningskorps A/S anser att det finns realistisk möjlighet för utväxling av ömsesidig hjälp vid större olyckor. Falcks redningskorps anser att det finns behov av ett samarbetsorgan för räddningstjänst. Ett sådant samarbetsorgan bör samla och sprida aktuell information på området så att utveckling av metoder och förebyggande hålls på motsvarande

nivå i alla länderna. Samarbetsorganet bör samordna planläggningen för ömsesidigt bistånd och tillse att övning häri företas.

Enligt *Inrikesministeriet* i Finland är internordisk samverkan inom räddningstjänsten synnerligen viktig och ministeriet har för egen del strävat att befrämja samarbetet. Ledarna för de ansvariga myndigheterna för räddningsförvaltningen i de nordiska länderna möts årligen. Mötena är informella och tjänar i sin nuvarande form närmast ett allmänt utbyte av information och erfarenheter. På grund av behovet av samarbete och den nytta som uppstår finner inrikesministeriet det viktigt, att effektivisera och skapa regler för beredningen och behandlingen av de gemensamma ärendena och kontakterna mellan myndigheter som behandlar räddningstjänsten. Ministeriet understöder förslaget om grundande av en tjänstemannakommitté eller ett samarbetsorgan i anslutning till Nordiska ministerrådet.

Social- och hälsovårdsministeriet som stödjer sig på yttranden bl. a. av arbetarskyddsstyrelsen, institutet för arbetshygien, medicinalstyrelsen samt strålsäkerhetscentralen erinar om att samarbetsnämnder och forskningsprojekt som tangerar räddningstjänstområdet ingått även i de nordiska samarbetsprogrammen för arbetsmiljöfrågor, t. ex. beträffande bekämpningen av PCB-olyckor och storolyckor. Även reglerna för skydd på brandområdet har utarbetats i nordiskt samarbete. Delområden, i vilkas utvecklande det nordiska samarbetet är uppenbarligen nyttigt ansluter sig till exempel till strukturellt brandskydd, släckningsredskap, räddnings- och släckningsteknik samt -taktik.

I Finland är strålsäkerhetscentralen på räddningstjänstområdet överordnad sakkunnig i strålsäkerheten, medan inrikesministeriet svarar för koordineringen av strålningskontrollen med annan räddningsverksamhet. Strålsäkerhetscentralen anser att när det gäller strålsäkerhetsfrågor i anslutning till räddningstjänsten skulle inrättandet av det samarbetsorgan som avses i medlemsförslaget vara till nytta, bl. a. för att överenskomma om den praktiska tillämpningen av det år 1963 ingångna nordiska avtalet om inbördes nödhjälp vid fall av strålningsskador och de år 1987 ingångna bilaterala avtalen mellan de nordiska länderna om informationsutbyte och varsel rörande kärntekniska anläggningar m. m.

På kärnenergiområdet idkas samarbete i NKA (Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor). Ifall samarbetsorganet för räddningstjänstområdet inrättades, skulle en viss koordinering och uppgiftsfördelning med NKA vara nödvändiga. Det skulle kunna koncentrera sig på sådana projekt som tjänar till myndigheternas beredskap vid fall av kärnolyckor. Ministeriet hänvisar vidare till yttrande av *kommissionen för medicinalberedskap*. I gränsområden skulle enligt kommissionen närmast en stödverksamhet komma i fråga. I händelse av storolyckor skulle transport av brandskadade till vård (t. ex. med helikopter) komma ifråga. Kommissionen konstaterar vidare att det ankommer på räddningstjänstförvaltning-

en att kartlägga information och en snabb dataöverföring samt dejourssystem och bistånd.

Sammanfattningsvis konstaterar ministeriet, att erfarenheterna av det nordiska samarbetet är positiva. Även regionala omständigheter talar för att samarbetet bör utvecklas, även med tanke på dess inverkan på samarbetet mellan EG och EFTA. I detta skede vill ministeriet ännu inte ta ställning till frågan om nödvändigheten av den tjänstemannakommitté eller det samarbetsorgan som föreslagits, eftersom behovet av samarbete mest bör bedömas ur andra förvaltningsgrenars synvinkel. Samtidigt konstaterar ministeriet att man inom ministerrådet utreder frågan om ämbetsmanorganisationen.

Miljöministeriet ställer sig i princip positivt till förslaget. Tills vidare existerar det inte på brand- och räddningsområdet etablerade samarbetsformer med ämbetsmannakommittéer. I de flesta nordiska länderna, bland annat i Finland, faller bekämpningen av oljeskador i havsområdena inom miljöförvaltningens uppgiftsområde, men i Sverige hör detta till räddningstjänsten under kustbevakningen. Under de senaste åren har man börjat ägna större uppmärksamhet åt stora olyckor och miljökatastrofer. I olika länder har förebyggande och beredskap mot sådana anförts åt olika myndigheter. I fråga om övervakningen av brandfarliga ämnen existerar tills vidare inte något etablerat samarbete.

Ministeriet erinrar om att oljebekämpningsmyndigheterna har ett nära samarbete på basis av Köpenhamnsavtalet. Samarbetet gäller dock inte bekämpningen av oljeskador på land. Om en separat ämbetsmannakommitté inrättas för räddningstjänsten borde oljebekämpningssamarbetet i sin helhet sortera under den, och den borde också ha ansvaret för forskning och utvecklingsarbete om bekämpningen av kemikalieskador. I annat fall kunde detta samarbete alltjämt bibehållas under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

Finlands svenska kommunförbund anser att ett utvecklat nordiskt samarbete inom räddningstjänstens område kan vara en angelägen uppgift. Förbundet förordar för sin del att ett samarbetsorgan tillsätts för att samordna och utveckla det nordiska samarbetet inom räddningstjänstområdet.

Hälsovårdens fackorganisation (TEHY) anser att förslaget till inrättande av en tjänstemannakommitté är nödvändigt. Kommittén kan kartlägga problem i samband med samarbetet, utreda de befintliga resurserna och planlägga deras användning. I detaljerad planering bör man enligt TEHY:s uppfattning vid behov använda sig av den yrkeskunskap som olika yrkesgrupper inom hälsovården har.

Finlands medicinalvaktmästares och ambulansförarens förening anser, att då det gäller räddandet av människoliv, som alltid i något skede utföres av ambulans, är det av stor vikt att utrustningen och skickligheten är på högsta möjliga nivå. Därför kan man säga att en likartad utveckling av ambulansutrustning och -utbildning i de nordiska länderna befrämjar en

utveckling av räddningstjänsten. Då ett eventuellt samarbetsorgan bildas bör inte bara myndigheter utan också personer engagerade i den praktiska räddningstjänsten bli representerade. För att kunna dra nytta av de erfarenheter som räddningspersonal i de olika länderna får, och sammanställer i olika rapporter, från olika olyckor och katastrofer bör en nordisk informationscentral grundas.

Räddningsverket i Sverige erinrar om internationella konventioner och bilateralt samarbete inom flyg eller sjöräddning, samt bilaterala överenskommelser inom fjällräddningen. Inom området satellit-baserad övervakning av nödsändare förekommer samarbete mellan de nordiska länderna inom ramen för SARSAT/COSPAS, som utökas att omfatta bärbara landbaserade nödsändare. Vidare finns överenskommelser om sjuktransport med helikopter. Regional samverkan över riksgränsen förekommer också, ibland baserad på överenskommelser såsom den mellan Jämtlands län och Sör- och Nordtröndelags fylken.

De nordiska länderna har gemensamt utarbetat ett förslag till "Ramavtal om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön". Mot denna bakgrund anser Räddningsverket det angeläget att det inrättas ett sammanhållande organ för samverkan inom räddningstjänsten i Norden. Ett sådant organ skulle övergripande kunna verka för ett vidgat samarbete inom räddningstjänsten, initiera, stödja och följa utvecklingen inom aktuella verksamhetsområden samt verka för samordnade avvägningar av resursinsatser.

Frågor om räddningstjänst skulle normalt kunna hänföras till detta organ eller särskilda grupper. Viktigare och mer omfattande ärenden skulle kunna handläggas inom tillfälligt sammansatta grupper under samarbetsorganet. Samarbetsorganet bör även ha till uppgift att aktivt verka för en effektivisering och samordning av olycksförebyggande insatser.

Naturvårdsverket handlägger miljöolyckor genom utsläpp av kemikalier som har påverkan på den yttre miljön. Verket behandlar frågor om förebyggande åtgärder, rådgivning och undersökning under akutfara av olja eller kemikalieutsläpp till sjöss och rådgivning om uppföljning i miljö efter en olje- eller kemikalieolycka. Såsom framgår av förslaget förekommer redan ett visst samarbete, och verket tillstyrker förslaget om ett samarbetsorgan.

Trafiksäkerhetsverket påpekar, att fungerande räddningstjänst är till betydande del en fråga om transporter och kommunikationer. Härvid är bl. a. frågor som vägvisning/lokalisering och trafikreglering väsentliga. Till verkets ansvarsområde hör också vägvisning och vägvalsstyrning i samband med transporter av farligt gods. Inom trafiklagstiftningen har ett långtgående samarbete utvecklats i syfte att så långt som möjligt nå en harmonisering mellan de nordiska ländernas bestämmelser. Medlemsförslaget anses av verket vara i linje med samarbetssträvandena inom såväl nyssnämnda som alla samhällssektorer.

Kustbevakningen samverkar inom ramen för de olika samverkansavtalen Köpenhamnsavtalet, Bonnavalet och HELCOM-avtalet med ett stort antal länder, främst de nordiska. Arbetet har främst inriktats mot att erhålla operativa rutiner för larmning och direkt samarbete vid bekämpningsoperationer. Rutiner övas genom larmövningar och gemensamma bekämpningsövningar. Dessutom förekommer samverkan genom information om teknisk utveckling, materialanskaffning, forskning och utveckling mellan länderna. Kustbevakningen deltar även i det internordiska projektet om forskning och utveckling av materiel och metoder för bekämpning av löskommet farligt gods.

Kustbevakningens mångåriga erfarenhet av samarbete inom sjöräddning; miljö är mycket positiva. Kustbevakningen tillstyrker därför ett samarbetsorgan på ämbetsmannanivå, med representation från svenska räddningstjänstmyndigheter.

Svenska kommunförbundet erinrar om existerande samarbete om oljebekämpning till sjöss och vad beträffar radioaktiva utsläpp samt om det arbete som pågår med ett nordiskt ramavtal om samarbete över riksgränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön. Förbundet anser att det är viktigt att ett samarbete över gränserna i räddningstjänstfrågor möjliggörs och kan utvecklas. För att uppnå en sådan målsättning krävs bl. a. att i respektive stat eventuella formella hinder för samarbete över riksgränserna undanröjs. Mot denna bakgrund kan förbundet tillstyrka medlemsförslaget.

Svenska läkaresällskapet ger sitt stöd till inrättandet av föreslaget samarbetsorgan och föreslår en specificering och prioritering av inom vilka områden som samarbete är angelägnast samt var regionalt respektive nationellt samarbete bör etableras. Vidare föreslås att specifik kunskap och resurser inom Norden förtecknas. Sällskapet anser det angeläget att vid inrättandet av ett samarbetsorgan ad hoc-grupper bildas, som inkluderar personer med såväl teoretisk som praktiskt erfarenhet av katastrofmedicin. Även sakkunniga företrädare från medicinska discipliner som kan olika toxiska och radioaktiva substansers påverkan på människan bör i förekommande fall knytas till samarbetsorganet. Läkaresällskapet hjälper gärna till med att föreslå experter.

Svenska försäkringsbolags riksförbund hänvisar till yttrande från *Svenska brandförsvarsföreningen* som framhåller att det föreslagna samarbetet bör vara både tekniskt och taktiskt men framför allt informationsmässigt till olika målgrupper. Det sårbara samhället tvingar oss till att kanske mer betrakta konsekvenserna än frekvenserna inom vissa riskområden t. ex. brand i och i närheten av kemikalier, utflöden av olika typer och ämnen, störningar i energi-, vatten- och eldistribution. Allt detta påverkar befolkningen inom stora områden och en samverkan i dessa frågor har hög prioritet. Som exempel på bra form av samverkan nämner föreningen "RAM-risk- analys i Malmöhus län" som omfattar näringsliv, transporter

m. m., och mellan myndigheter och näringsliv i Sverige och Danmark.

Svenska räddnings- och akutvårdsgruppen (SRAG) anser att förslaget ligger helt inom ramen för de uttryckliga önskemål som SRAG arbetar utefter och dess förhoppning är att även stor vikt läggs kring samordning av akutsjukvårdsinsatser. Vad gäller "Farligt-gods-olyckor" är detta ett brett område att bearbeta, där spridande av kunskap om risker och insatsrutiner är av största vikt. Sjukvården är på många håll dåligt förberedd för att ta emot kontaminerade patienter. Brister finns i möjlighet till dekontaminering och skyddsutrustning för både patienter och personal. SRAG ställer sig därför positiva till medlemsförslaget med detta tillägg.

2.2. Remissinstanser som med vissa reservationer är positiva till medlemsförslaget

Finska kommunförbundet anser att även i räddningstjänstfrågor är det viktigt med ett tillräckligt samarbete mellan de nordiska länderna. Skulle de nuvarande fungerande och sådana samarbetsorgan eller samarbetsformer som eventuellt planeras inte vara tillräckliga skall förslaget till inrättande av en ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet anses vara begrundat och genomförbart.

Sundheds- og forsikringsministeriet i Island vill invänta rapport från ämbetsmannakommittén för miljöfrågor i liknande frågor. *Naturvernsvådet* ställer sig positiv till förslaget och anser att ett samarbetsprogram för räddningstjänst skulle bidra till bästa möjliga informationsutbyte om åtgärder för att hindra olyckor och minska konsekvenserna av dem.

Forsvarsdepartementet i Norge har inhämtat yttrande från *Luftforsvaret*, som har ett samarbete med Sverige och Danmark inom räddningshelikoptertjänsten. Erfarenheterna av detta samarbete anses mycket goda och departementet anser att det bör fortsätta. Eftersom inget officiellt avtal ingåtts om detta samarbete föreslås att frågan undersöks om det skall formaliseras genom avtal mellan länderna. Forsvarsdepartementet instämmer i att pågående samarbete skulle kunna bli grunden för ett samarbetsavtal om räddningshelikoptertjänst mellan de nordiska länderna.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har varit engagerat i arbete med ett nordiskt ramavtal om samarbete vid olyckor, som nu föreligger i utkast hos utrikesdepartementet. Departementet anser att man bör så långt det är möjligt få till stånd avtal som bygger på direkt samarbete mellan de olika organ som arbetar med räddningsfrågor. Man har lagt vikt vid att undvika att bygga upp en omfattande byråkratisk organisation kring avtalen. Departementet anser därför att man först bör inhämta erfarenheter från den samarbetsmodell som avtalen lägger upp till innan beslut kan fattas om inrättande av ämbetsmannakommitté eller annat formellt samarbetsorgan.

Norges forsikringsforbund tillstyrker nordiskt samarbete inom räddningstjänsten men anser att man, innan man beslutar om inrättande av ett permanent samarbetsorgan, bör utreda och närmare konkretisera behovet.

Socialstyrelsen i Sverige påpekar att vid olyckor då människor kommit eller kan komma till skada spelar hälso- och sjukvården men även socialtjänsten en framträdande roll i räddningsarbetet. Exempel på samarbete över gränserna inom sjukvårdsområdet är den överenskommelse som finns mellan Jämtlands läns landsting och Sör- och Nordtröndelags fylken. Vidare finns ett väl utvecklat samarbete i fråga om brännskadevård. Enligt ett nordiskt förslag till ramavtal skall ett nära samarbete ske också mellan de berörda myndigheterna i de olika nordiska länderna

Huruvida det för sådant samarbete krävs en särskild ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan är svårbedömt. *Socialstyrelsen* anser sig därför inte utan ytterligare analyser kunna ställa sig bakom medlemsförslaget. Om ett sådant samordningsorgan inrättas vill *socialstyrelsen* framhålla betydelsen av att detta inte blir ett hinder för av myndigheter och organisationer redan etablerat eller planerat direkt samarbete samt att man anger klara ansvarsgränser mellan vad myndigheterna skall göra och vad det särskilda samarbetsorganet skall göra.

Landstingsförbundet instämmer i att det är viktigt att räddningstjänsten vid behov kan fungera samordnat över de nordiska ländernas gränser. Det bör i första hand falla på räddningsverket att svara för ett löpande samråd och samordning med motsvarande myndigheter i andra länder. När det blir aktuellt att träffa nordiska regeringsöverenskommelser i räddningstjänstfrågor kan Nordiska rådet självfallet ha en viktig roll. Om detta kräver ett permanent samarbetsorgan inom Nordiska rådet är svårt att bedöma. I alla sammanhang bör ju också risken för onödig byråkrati beaktas.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Indenrigsministeriet i Danmark anser att det f. n. inte finns behov av att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan i enlighet med medlemsförslaget. Departementet pekar på pågående samarbete inom de internationella sjöfarts- och luftfartsorganisationerna IMO och ICAO, samarbetet mellan de nordiska järnvägsstyrelserna, Köpenhamnsavtalet om oljeskador och existerande samarbete inom Nordiska kontaktorganet för atomenergi (NKA). Vidare påpekas, att en nordisk överenskommelse om räddningssamarbete väntas träda i kraft vid årsskiftet. Det danska civilförsvaret kommer att kunna delta i nordiskt samarbete, när detta avtal trätt i kraft.

Justis- og politidepartementet i Norge påpekar att ett nordiskt samarbetsavtal om räddningstjänst är under utarbetande och väntas bli undertecknat före årsskiftet. Ett samarbetsorgan i enlighet med medlemsförslaget torde ha begränsat intresse för norsk räddningstjänst.

Sosialdepartementet har inte några direkta kommentarer till förslaget att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänsten, men anser att ett samarbetsorgan bör inrättas i Norge innan man övergår till att inrätta ett nordiskt organ. Det finns idag flera instanser med ansvar för olika typer av räddningstjänst. Ansvaret kan vara lokalt i kommuner och fylkeskommuner

eller centralt. Därför finns samarbetsavtal vad gäller räddningstjänstens helikoptrar, men dessa har ännu inte utvecklats för andra delar av räddningstjänsten.

Miljøverndepartementet anser att nordiskt samarbete bör begränsas till områden där det kan ge speciell nytta. Miljöföreningar antas i liten utsträckning bli berört av det nordiska ramavtalet om olyckor, på det sätt som det berörs av Köpenhamnsavtalet om oljeutsläpp. Miljöverndepartementet ser därför inget behov av ett särskilt samarbetsorgan för räddningstjänsten.

Helsedirektoratet hänvisar till arbetet med ett nordiskt ramavtal och anser att frågan om en ämbetsmannakommitté e. dyl. uppskjuts till dess avtalet föreligger.

3. Utskottet

Förslagsställaren noterar, att ett visst samarbete på katastrofområdet redan förekommer och nämner Köpenhamnsavtalet om oljebekämpning till sjöss, ett nordiskt samarbetsavtal avseende radioaktiva utsläpp och forsknings- och utvecklings-samarbete i fråga om bekämpning av kemikalieolyckor. I januari 1989 undertecknades ett avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete över riksgränserna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön. Samarbete förekommer både vad gäller miljökatastrofer och andra olyckor. Enligt förslagsställarens mening bör räddningstjänstfrågorna utgöra en del av verksamheten i Nordiska ministerrådet. Frågorna har stor betydelse för samhället och är mycket lämpliga för nordiskt samarbete. Vad som enligt förslagsställaren fordras är ett sammanhållande organ inom området. Remissinstanserna erinrar förutom om Köpenhamnsavtalet även om Bonnavalet och HELCOM-avtalet med ett stort antal länder. Arbetet har främst inriktats mot att erhålla operativa rutiner för larmning och direkt samarbete vid bekämpningsoperationer. Rutiner övas genom larmövningar och gemensamma bekämpningsövningar. Dessutom förekommer samverkan genom information om teknisk utveckling, materielanskaffning, forskning och utveckling mellan länderna. Mellan Danmark, Norge och Sverige har ett samarbete påbörjats inom räddningshelikoptertjänsten. Erfarenheterna av detta samarbete anses mycket goda. Förslag finns att detta samarbete skall formaliseras genom avtal mellan länderna.

Inom området satellit-baserad övervakning av nödsändare förekommer samarbete mellan de nordiska länderna inom ramen för SARSAT/COSPAS, vilket utökas att omfatta bärbara landbaserade nödsändare. Vidare finns särskilda överenskommelser om sjuktransport med helikopter. Regional samverkan över riksgränsen förekommer också, ibland baserad på överenskommelser såsom den mellan Jämtlands län och Sör och Nordtröndelags fylken.

Utskottet finner på grundval av dessa uppgifter att ett avsevärt samarbete redan förekommer mellan de nordiska länderna. Det kan finnas behov att effektivera och skapa regler för beredningen och behandlingen av de gemensamma ärendena och kontakterna mellan myndigheter m. fl. En ämbetsmannakommitté eller samarbetsorgan i anslutning till Nordiska ministerrådet kunde enligt utskottets uppfattning ge en stabilare grund för samarbetet och de beredande organen.

Utskottet noterar dock att ett antal remissinstanser ställer sig tveksamma till huruvida det för sådant samarbete krävs en särskild ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan. De anser sig därför inte utan ytterligare analyser kunna ställa sig bakom medlemsförslaget. För att ett samarbetsorgan inte skall bli ett hinder för av myndigheter och organisationer redan etablerat eller planerat direkt samarbete påpekar några remissinstanser klara ansvarsgränser mellan vad myndigheterna skall göra och vad det särskilda samarbetsorganet skall göra. Utskottet har förståelse för dessa synpunkter och anser att samarbetet till en början kunde inriktas på att undanröja eventuella formella hinder för samarbete över riksgränserna.

Det nordiska avtalet om gränskommunalt samarbete har i viss utsträckning uppfyllt dessa förutsättningar. Mot bakgrund härav och att ett nytt ramavtal om samarbete vid olyckshändelser nu föreligger föreslår utskottet att ett samarbetsorgan utreds.

Utskottet noterar, att rådets kommunikationsutskott tillstyrker inrättandet av ett sådant nordiskt samarbetsorgan men ställer sig tveksamt till att det blir på nivå med en ämbetsmannakommitté som är direkt underställd Nordiska ministerrådet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor

(Väckt av Per Olof Håkansson)

Det moderna samhället är sårbart. Våra kommunikationsmedel drabbas trots säkerhetsarbetet av allvarliga olyckshändelser. Utsläppen av olja och andra skadliga ämnen till sjöss leder till långtgående konsekvenser för miljön. En del av de olyckor med kemikalier, som inträffat under senare år både vid anläggningar och under transporter, har fått mycket allvarliga följder. De sammanlagda kostnaderna för brandskador, förebyggande åtgärder och brandbekämpning beräknas enbart i Sverige uppgå till cirka 8 miljarder kronor om året. Vi måste också upprätthålla en omfattande beredskap för det fall en kärnkraftsolycka skulle inträffa.

På räddningstjänstområdet fordras ett fortlöpande arbete för att anpassa verksamheten till den förändring av riskbilden som ständigt sker. Det är angeläget att insatser görs för att i ökad utsträckning förebygga olyckorna och begränsa konsekvenserna av de olyckor som ändå inträffar. Insatsstyrkornas effektivitet behöver förbättras genom metod- och teknikutveckling, vilket även kan ha betydelse för personalen från arbetarskyddssynpunkt. Räddningstjänstområdet är lämpligt för nordiskt samarbete, och samverkan med resurser bör kunna ske mellan länderna i mer allvarliga akuta situationer.

Ett visst samarbete förekommer redan mellan de nordiska länderna. Inom ramen för Köpenhamnsavtalet samarbetar man i fråga om oljebekämpning till sjöss. Det finns ett nordiskt samarbetsavtal avseende radioaktiva utsläpp. Med finansiering från Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövarsfrågor genomföres ett forsknings- och utvecklingssamarbete i fråga om bekämpning av kemikalieolyckor. Arbete pågår med ett nordiskt ramavtal om samarbete över riksgränserna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön. Även annat räddningstjänstssamarbete förekommer.

Enligt min mening bör räddningstjänstfrågorna utgöra en del av verksamheten i Nordiska ministerrådet. Frågorna har stor betydelse för samhället. Området är också mycket lämpligt för nordiskt samarbete. Vad som fordras är enligt min mening ett sammanhållande organ inom området.

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställer jag,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att
inom området inrätta en ämbetsmannakommitté eller ett samar-
betsorgan för räddningstjänstområdet.

Stockholm den 24 februari 1988

Per Olof Håkansson (s)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om projekt på flyktingområdet

(Medlemsförslaget väckt av Anker Jørgensen och Bernhardt Tastesen m. fl., se s. 600

Remissyttranden, se supplement)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 829/j om projekter på flygtningeområdet. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 15. november 1988 i Helsingør og den 31. januar 1989 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 1. februar 1988.

I medlemsforslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer:

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering).
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration.
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

Forslagsstillerne henviser indledningsvis til rekommandation nr. 30/1986 til de nordiske landes regeringer om et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningespørgsmål, der blev vedtaget på Nordisk Råds 35. session i København 1986.

Et af de områder for fællesnordisk samarbejde, som rekommandationen pegede på, var fælles indsatser til hjælp til lande uden for Europa, som er første asyllande for et stort antal flygtninge.

Forslagsstillerne mener, at de nordiske lande ved en mere målrettet indsats kunne gå i spidsen for en hjælpeindsats, der var mere perspektivrig, f. eks. ved at koble ulandsbistand sammen med hjælp til flygtninge i første asylland.

Forslagsstillerne nævner, at den danske regering på FN's 41. generalforsamling i efteråret 1986 rejste spørgsmålet om at give FN's flygtningehøjkommissær en mere fremskudt rolle i forbindelse med stillingtagen til, hvilke personer, der har behov for beskyttelse, og hvor disse personer bedst kan bosættes, at formå de enkelte FN-medlemslande til at stille genbosætningspladser til rådighed for UNHCR, således at der kan skabes et velfungerende grundlag for genbosættelse i tredielande af de flygtninge,

som af den ene eller anden grund ikke bør forblive i deres hjemregion, samt endelig at øge den finansielle bistand til de lande, der i særlig grad er bebyrdet med store indstrømninger af flygtninge.

Det nu fremsatte medlemsforslag bygger på den tankegang, at kun det internationale samfund i fælleskab vil være i stand til at bringe de store og uregulerede strømme af flygtninge ind i en mere kontrolleret proces til gavn for den enkelte flygtning selv. Det skal ses som et forsøg på at give hjælpeindsatsen i første asylland et mere konkret indhold, samtidig med at de nordiske lande placerer sig som klart medansvarlige i arbejdet for at give mennesker, der har måttet flygte, en bedre verden at leve i.

Det er tanken, at der ved et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer, UNHCR og de implicerede landes regeringer oprettes bistandsprojekter, der måtte være i alle parter interesse.

Som eksempel på sådanne projekter nævnes i medlemsforslaget tre muligheder:

For det første et projekt for at hjælpe en gruppe flygtninge tilbage til deres fædreland ved at igangsætte et bistandsprojekt, så de pågældende ved f. eks. landbrug, fiskeri eller håndværk vil kunne klare egen tilværelse. Som eksempel på et land, hvor et sådant projekt kunne afprøves nævnes Sri Lanka.

En anden mulighed kunne være et nordisk bistandsprojekt i et første asylland. Det kunne f. eks. være Pakistan i forhold til en gruppe afghanske flygtninge med sigte på regional integration.

En tredje mulighed er bosætning i tredieland. Selvom frivillig tilbagevenden eller regional integration er klart at foretrække, er verden ikke indrettet sådan, at dette altid er muligt. Derfor må de mest udviklede lande, herunder de nordiske lande, være indstillet på at modtage et stigende antal kvoteflygtninge. Der bør derfor gøres et forsøg med et projekt i et første asylland, hvor de pågældende orienteres om nordiske sprog- og samfundsforhold, således at de er velforbredte til en integrationsproces i et nordisk land. Her kunne tænkes oprettet et sådant projekt i Tyrkiet, der er overbebyrdet med flygtninge fra Iran og Irak.

Forslagsstillerne mener, at alle projekter skal være under UNHCRs regi, men betalt af de nordiske lande og med nordisk uddannet personale, i det omfang der er brug for ekspertbistand.

Forslagsstillerne understreger endelig, at alle bistandsprojekternes succes er klart afhængig af et godt samarbejde med stedlige myndigheder.

2. Remissinstanser

Der er kommet remissudtalelser fra følgende:

Nordiske

– UNHCRs Regionalkontor for Norden

Danmark

- Justitsministeriet
- Udenrigsministeriets Retsafdeling
- Direktoratet for Udlændinge
- Dansk Flygtningehjælp
- Mellemløst Samvirke
- Dansk Røde Kors
- Kommunernes Landsforening
- Rehabiliteringscenter for Torturofre

Finland

- Ministeriet för inrikesärendena
- Finlands Röda Kors
- Finlands Flyktinghjälp r. f.

Island

- Islands Røde Kors

Norge

- Kommunal- og Arbejdsdepartementet
- Departementet for utviklingshjelp
- Norsk Organisasjon for Asylsøkere
- Det norske Flyktningeråd

Sverige

- Styrelsen för Internationell Utveckling (SIDA)
- Statens invandrarverk
- Svenska Röda Korset
- Rädda Barnen

3. Remissudtalelser*3.1. Nordiske*

FNs flygtningekommissær for Norden mener, at udgangspunktet for rekommandationen er rigtigt: Presset på de fattige asyllande i den Tredje Verden er i dag så massivt, at der er behov for dels en større overførsel af ressourcer, dels en direkte sammenkobling af ulandsbistand og flygtningehjælp. Det er også klart, at en international byrdefordeling kræver, at de rige lande yder tilstrækkelige finansielle bidrag *både* direkte til flygtninge og til værtslandet (sammenkobling ulandsbistand/flygtningehjælp), men *også* stiller adækvate kvotepladser til disposition for de flygtninge, der hverken kan vende hjem eller blive i regionen (et forsvindende mindretal af dagens flygtninge). Flygtningekommissæren mener ligeledes, at det bedste er, at UNHCR placeres centralt i fordelingen af sådanne kvoter.

Der er ingen tvivl om, anføres det, at et fællesnordisk udspil – både finansielt og gennem kvoter – bakket op af konkret handling – ville have en betydelig effekt som igangsætter.

Det er også hensigtsmæssigt, at de tre projektforslag fokuserer på de tre varige løsninger, som UNHCR altid søger, nemlig frivillig repatriering, lokal bosætning i første asylland og genbosætning i tredjeland. Det er i dagens situation ofte en fleksibel kombination af disse tre muligheder, der kan afhjælpe et konkret flygtningeproblem.

Den internationale flygtningesituation er så dynamisk, at det er svært at kommentere de konkrete projektforslag. UNHCR vil imidlertid være meget interesseret i en diskussion med Nordisk Råd – og de nordiske lande – for at uddybe og eventuelt konkretisere forslaget.

3.2. Danmark

Justitsministeriet henholder sig til udtalelserne fra Udenrigsministeriets Retsafdeling og Direktoratet for Udlændinge, jfr. nedenfor.

Der oplyses i øvrigt, at de nordiske ministre med ansvar for flygtninge i november 1987 i Åbo besluttede, at de nordiske lande aktivt skal støtte UNHCR's bestræbelser på at etablere et egentligt repatrieringsprogram for tamilske flygtninge. Den nordiske samrådsgruppe på højt embedsmandsniveau har drøftet spørgsmålet og følger løbende UNHCR's bestræbelser i denne sag. Det oplyses endvidere, at ministrene også blev enige om, at de nordiske lande som en gruppe burde tilkendegive over for UNHCR, at man var villig til at tage en samlet nordisk kvote af iranske flygtninge fra Tyrkiet.

Samrådsgruppen har drøftet dette projekt på en række møder, og på initiativ af samrådsgruppen har Norge, Sverige og Danmark over for UNHCR tilkendegivet, at man kan tage 500 iranere fra Tyrkiet på en samlet skandinavisk kvote i indeværende kvoteperiode.

Endelig anføres det, at forholdene på asylområdet ikke er ens i de nordiske lande. Landene modtager f. eks. ikke lige mange flygtninge. Det er endvidere meget forskellige nationaliteter, der søger asyl i de tre skandinaviske lande. Danmark og Norge har relativt langt flere tamilske flygtninge og asylansøgere end Sverige, og disse to lande har derfor en langt større interesse i at etablere et repatrieringsprogram for tamilere.

Udenrigsministeriets Retsafdeling redegør bl. a. for UNHCRs program for frivillig tilbagevenden for tamiler fra Indien til Sri Lanka og Danmarks bidrag til dette repatrieringsprogram. Endvidere redegøres for den danske regerings humanitære bistand til forskellige hjælpeprogrammer bl. a. til afghanske flygtninge i Pakistan. Endelig redegøres for de skandinaviske landes engagement i at genbosætte UNHCR-godkendte iranske asylsøgere.

Direktoratet for Udlændinge antager, at forslaget bygger på den klare forudsætning, at der fortsat skal være en effektiv mulighed for at kontrolle-

re tilgangen af spontane asylansøgere, der ikke naturligt har Danmark som første asylland. Direktoratet understreger, at dette vil indebære, at den nugældende udlændingelovgivning og administrationen heraf ikke lempes. Til gengæld skal personer, der har forladt deres hjemland af grunde, der er relevante i en asylretlig sammenhæng, og som ikke frivilligt kan vende tilbage til hjemlandet, hjælpes, fortrinsvis i regionen, men ellers gennem genbosætning uden for regionen. Dette indebærer, at der samtidig skabes mulighed for en øgning af antallet af bl. a. danske kvotepladser til rådighed for UNHCR-flygtninge, hvilket i langt videre omfang end tidligere giver mulighed for en planlagt og koordineret flygtningemodtagelse i bl. a. Danmark. Direktoratet finder, at en udvikling i denne retning vil være ønskelig.

Hvad angår projektforslagene peger direktoratet på, at der allerede er igangsat et arbejde i en arbejdsgruppe med henblik på undersøgelse af mulighederne for at etablere et arrangement, hvorefter der fra dansk side vil kunne ydes bistand til flygtninge, der ønsker at vende tilbage fra Danmark til deres hjemland.

Vedrørende genbosætning i Danmark oplyses det, at direktoratet i samarbejde med Udenrigsministeriet og Dansk Flygtningehjælp foreløbig har planlagt at aflægge besøg i Tyrkiet i efteråret 1988 med henblik på at udvælge et større antal iranske flygtninge fra UNHCR's lejre i Tyrkiet til genbosætning i Danmark.

Dansk Flygtningehjælp støtter på det mest indtrængende, at Nordisk Råd tager et initiativ som det foreslåede eller et initiativ på linie med dette. Flygtningehjælpen mener bl. a., at fremdriften i det internationale flygtningearbejde er gået tabt, først og fremmest fordi den nødvendige opbakning fra verdens mere privilegerede lande ikke længere er til stede i samme omfang som tidligere.

Med hensyn til det førstnævnte projekt om repatriering kan Flygtningehjælpen helt tilslutte sig vigtigheden af, at sådanne projekter sættes i gang. Netop repatriering og støtte til dette er nok et område, der ikke i tilstrækkelig grad har nydt bevågenhed i hvert fald i dansk flygtningepolitik. Sri Lanka og Afghanistan kunne være gode eksempler på områder, hvor der efterhånden vil opstå behov for repatrieringsprogrammer under de udtrykkelige sikkerhedsmæssige rammer, som også er omtalt i projektforslaget, men et fællesnordisk repatrieringsprojekt til f. eks. Chile kunne også være et godt projektområde.

Med hensyn til det andet projektforslag om regional/midlertidig integration bemærkes, at Pakistan ville være et godt eksempel. Pakistan har båret enorme byrder i forbindelse med det afghanske flygtningeproblem, og en vigtig bieffekt kunne også være, at det vil kunne rumme opmuntring for andre 1. asyllande, der modtager store flygtningegrupper, at se solidaritet demonstreret fra de rige lande.

Med hensyn til det sidste projekt om genbosætning i 3. land er denne mulighed i en række tilfælde den eneste eksisterende, anføres det. Flygt-

ningehjælpen konstaterer derfor med stor tilfredshed medlemsforslagets indstilling om, at det må være rigtigt, at de nordiske lande i disse år forøger deres kvoter til modtagelse af flygtninge. Det konkrete foreslåede projekt – et introduktions- og integrationsprogram f. eks. i Tyrkiet – vil rumme nogle spændende muligheder og vil for nogle flygtninge kunne gøre den sidste periode af flygtningelejrtilværelsen til en mere konstruktiv venteperiode. Principielt bør man tilstræbe, at flygtninge overføres fra den belastende tilværelse i en lejr til genbosætningslandet, så snart der er truffet beslutning om, at de kan modtages. Et sådant introduktionsprogram bør derfor begrænses i tid til de nødvendige formaliteter og forberedelser er bragt i orden.

Endelig mener Flygtningehjælpen, at det for alle tre projekttyper vil være af afgørende betydning, om frivillige organisationer, herunder lokale organisationer og flygtningegruppernes egne strukturer, inddrages maksimalt i planlægningen og gennemførelsen, og at de koordineres og gennemføres i et samarbejde med UNHCR og de berørte landes myndigheder.

Mellemfolkeligt Samvirke henviser som en af de 12 medlemsorganisationer under Dansk Flygtningehjælp til denne organisations udtalelse.

Da forslaget går ud på at koble ulandsbistand sammen med hjælp til flygtninge i første asylland og således drejer sig om forbrug af ulandsbevilingerne, finder MS, at det må være en forudsætning, at principperne i loven om internationalt udviklings samarbejde overholdes. Det vil sige, at støtten bør ydes til egentlige udviklingsprojekter af varig karakter, og at projekterne er placeret i et uland. Endvidere bør det fattigdomskriterium, som gælder for det danske bistandsarbejde respekteres, hvilket næppe skulle skabe problemer, når det drejer sig om støtte til projekter til fordel for flygtninge.

Forslaget synes derfor efter MSs opfattelse at falde inden for lovens rammer, når der er tale om repatriering eller genbosætning af flygtninge i et uland. Derimod finder Mellemfolkeligt Samvirke det tvivlsomt, om et projekt om orientering om nordiske sprog og samfundsforhold, uanset hvor anbefalelsesværdigt det er, kan etableres for bistandsmidler i et land (ex. Tyrkiet), der ikke anses for at være et uland.

Dansk Røde Kors giver generelt sin fulde støtte til øget nordisk engagement til forbedring af flygtninges vilkår, og til at de nordiske lande går i spidsen og viser et eksempel.

Dansk Røde Kors finder det rimeligt, at ulandsbistandsmidler – statslige såvel som privat indsamlede – anvendes til langsigtede, udviklingsorienterede indsatser for flygtninge i udviklingslandene.

Vedr. det første forslag om støtte til repatriering, således at tilbagevendende flygtninge kan etablere sig og klare en egen tilværelse, finder Dansk Røde Kors, at dette forslag er særdeles velegnet som en udviklingsaktivitet, der bør kunne finansieres via ulandsbistanden. Dansk Røde Kors gør dog opmærksom på, at man finder det vigtigt at tilpasse de udviklingstil-

bud, der tilbydes tilbagevendende flygtninge, videst muligt til de forhold og tilbud, der er gældende i området for genbosætning. (Her tænkes bl. a. på landbrugs- og andre kreditorordninger). Hermed skulle det være muligt at undgå, at der opstår spændte forhold mellem de tilbagevendende flygtninge og de lokale folk, der oftest selv er fattige og med begrænsede muligheder.

Afghanistan kunne også komme på tale under første forslag.

Dansk Røde Kors finder ligeledes, at det andet forslag om støtte til midlertidig integrering af flygtninge i første asylland egner sig til finansiering over ulandsbistandsmidlerne. Også her – og måske endnu mere her – ønsker Dansk Røde Kors at gøre opmærksom på, at den støtte, der gives til flygtninge, ikke fører til, at flygtningene stilles bedre i forhold til de oftest fattige naboer, der har vanskeligt ved at opnå støtte. Målet må være den bedst mulige ligestilling.

Malawi kunne komme på tale sammen med Pakistan under det andet forslag.

Dansk Røde Kors kan tilslutte sig idéen, i det tredje forslag om støtte til bosætning i de nordiske lande. Dansk Røde Kors finder imidlertid, at dette forslag ikke med rimelighed bør støttes over ulandsbistanden. Derimod bør Nordisk Råd lægge pres på de nordiske regeringer for at øge flygtningebestillingerne i de nordiske lande og til UNHCR.

Dansk Røde Kors gør slutteligt opmærksom på, at Røde Kors allerede arbejder med langsigtede udviklingsorienterede aktiviteter for flygtninge (den Internationale Røde Kors Komité arbejder i særdeleshed med krigsflygtninge), og udmærket kunne være en egnet organisation til varetagelse af de anførte projekter.

Kommunernes Landsforening er som repræsentant for (nogle af) de udførende organer i den interne danske flygtningepolitik umiddelbart positivt indstillet over for de anbefalede projekter om forbedrede muligheder for repatriering og om en bedre orientering til asylsøgere om nordiske forhold i et første asylland, f. eks. Tyrkiet.

Rehabiliteringscenter for Torturofre (RCT) kan – ikke mindst med deres specielle baggrund – ikke varmt nok anbefale forslagets gennemførelse. Gang på gang konstaterer RCT det i alle henseender forkerte i, at først torturerer et givet regime nogle modstandere, derefter sendes de til rehabilitering i et fjernt land med en ganske anden kultur. Som regel lykkes rehabiliteringen, hvorefter den ønskede rejse til hjemlandet viser sig umulig. Og hele forløbet ender med, at den overlevende efter tortur har 80 % chance for at blive social taber i det land, hvor rehabiliteringen har fundet sted.

Med hensyn til det første forslag mener RCT, at den pågældende gruppe flygtninge med stor sandsynlighed vil møde en række overlevende efter tortur, når de vender tilbage til deres hjemland. RCT og/eller deres kolleger i det pågældende område vil i varierende omfang kunne forberede gruppen herpå med baggrund i deres erfaringer.

Om forslag 2 oplyser RCT, at de sammen med en pakistansk gruppe af sundhedspersonale og lægerne bag Mødrene på Plaza de Majo det sidste års tid har arbejdet på at få etableret et eller to rehabiliteringscentre i Pakistan. Dette arbejde kunne med stor fordel for begge aktiviteter integreres i forslag 2, mener RCT.

I forbindelse med forslag 3 oplyser RCT, at de i deres dagligdag mærker følgerne af, at et sådant introduktionsprogram ikke har været muligt at gennemføre. For RCT er der ikke tvivl om, at et sådant program ville tjene sig selv ind i form af sparet behandlingstid, social bistand etc. Også i relation til gennemførelsen af dette forslag vil RCT, Flygtningehjælpens sprogskoler samt rehabiliteringsmedarbejdere tættere på den pågældende kultur eller det pågældende land kunne medvirke i varierende omfang gennem at stille erfaring, viden og arbejdskraft til rådighed.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena oplyser bl.a., at ministeriet sammen med repræsentanter for utrikes- samt social- och hälsoförvaltningen deltager i udvælgelsen af de flygtninge, som UNHCR tilbyder via udenrigsministeriet.

De projekter, der er tale om i medlemsforslaget, har ikke direkte noget med ministeriets virksomhed at gøre. Ministeriet mener, at der i det mindste burde indhentes udtalelser fra utrikes- samt social- og hälsovårdsministeriet.

Finlands Röda Kors anfører, at medlemsforslaget svarer til de visioner Röda Kors har om flygtningepolitiken. Röda Kors tror også, at gennemførelsen af forslaget i praksis vil betyde, at man ser parallelt på u-landsbistand og flygtningehjælp, og at man i højere grad end tidligere kanalisere u-landsbistand til de lande, hvor der findes store og langvarige flygtningegrupper samt til projekter, som støtter flygtningenes og de tilbagevendende emigranternes bosætning og egen forsørgelse.

Nordisk samarbejde kan her få mangeartede muligheder for at drive fælles politik og gennemføre enten fælles projekter eller som et alternativ dele arbejdet imellem sig.

Röda Kors mener dog, at man åbent må indse, at der i praksis kan opstå problemer og til og med begås store fejtagelser. Af forskellige årsager er flygtningespørgsmål politisk meget omtålelige i mange lande. Man må bl. a. passe på, at flygtningene ikke får en særstilling i forhold til landets egen befolkning. Derfor kunne det ofte være ønskeligt, at projekter mere havde karakter af almen bistandshjælp, hvilket også ville komme flygtningene til gode, end at fremhæve flygtningeaspektet for meget.

Under alle omstændigheder mener Röda Kors, at det er vigtigt, at planlægning og gennemførelse af projekterne sker i et samarbejde med politiske, etniske og tekniske eksperter, og at arbejdet godkendes af alle parter. Röda Kors understreger specielt betydningen af, at befolkningen i projektområdet selv medvirker.

Röda Kors finder det naturligt, at man med de planlagte foranstaltninger fremfor alt forsøger at støtte UNHCRs virksomhed og programmer, og at UNHCR får en central ledende og koordinerende rolle. Samtidig understreger Röda Kors det arbejde, som frivillige organisationer allerede længe har udført og udtrykker i denne forbindelse ønske om, at disse organisationers store erfaringer udnyttes både i flygtninge- og bistandsarbejdet.

Finlands Flyktinghjälp r.f. støtter alle de projekter, der er nævnt i medlemsforslaget. I forbindelse med det første projekt (frivillig repatriering) foreslår flygtningehjælpen, at man også støtter flygtninge, som frivilligt vender tilbage til Chile.

Det projekt, som vedrører midlertidig integrering, vil også gøre det muligt for personer, som virker inden for flygtningearbejdet i Norden, at få erfaringer af arbejdet i praksis og drage nytte af disse, når de vender tilbage til det nordiske flygtningearbejde. Som virksomhedsområde er Pakistan udmærket på grund af det store antal afghanske flygtninge, anføres det.

Det tredje forslag om flygtninges bosætning i Norden og introduktionsuddannelse med henblik herpå i første asylland støttes varmt af flygtningehjælpen. For at flygtningene skal kunne tilpasse sig, er det vigtigt, at de har realistiske kundskaber om det kommende hjemland. Hvis man i fremtiden vil placere flygtninge også i svensksprogede kommuner i Finland kunne disse deltage i fælles sprogundervisning med dem, som tager til Sverige. Som projektland støtter flygtningehjælpen Tyrkiet, da UNHCR har bedt om hjælp til de iranske flygtninge, der befinder sig i Tyrkiet og Pakistan.

Herudover peger Finlands Flyktinghjälp på, at det nordiske samarbejde kunne intensiveres hvad angår rehabilitering af handicappede og torturede flygtninge.

Island

Islands Røde Kors mener, at de nordiske regeringer burde forøge sin støtte til UNHCR og de frivillige organisationer, som arbejder med flygtningesager.

Røde Kors mener ligeledes, at de tre punkter i forslaget alle vil gavne flygtningene, men at Nordisk Råd måske ikke er det rigtige organ til at gennemføre dem. Det er en opgave for de frivillige organisationer i samarbejde med UNHCR og de respektive regeringer.

Hvis det vedtages at yde bidrag til flygtningehjælp af de fælles nordiske midler, vil der ikke herske tvivl om, at de frivillige hjælpeorganisationer og UNHCR vil være villige til at sørge for den praktiske udførelse, mener Røde Kors.

Norge

Kommunal- og Arbejdsdepartementet finder det positivt, at Nordisk Råd følger sin rekommandation fra marts 1986 op, og synes at de tre problemområder, som skitseres i projektforslagene, er interessante.

Departementet har noteret sig, at projekterne foreslås udført i UNHCRs regi, betalt af de nordiske lande og med nordisk uddannet personale.

Departementet gør opmærksom på, at der her er mange parter, som skal samarbejde inden for et relativt arbejdskrævende felt, således som situationen er i dag på flygtninge- og asylfeltet i enkelte af de nordiske lande.

Departementet peger også på, at erfaringerne tidligere har vist, at det arbejde, man har gjort for at gennemføre nordiske projekter, på visse felter ikke altid har stået i et rimeligt forhold til resultaterne.

På baggrund af det ovenfor anførte anser departementet det for meget nødvendigt, at der gøres et grundigt forarbejde og planlægning for at vurdere gennemførligheden af de nævnte projektforslag. Departementet mener bl. a., at der bør tages kontakt med Nordisk Kontaktgruppe for Migrationsspørgsmål.

Departementet for udviklingshjælp mener, at det er vigtigt at se sammenhængen mellem humanitær indsats til flygtninge og en mere langsigtet udviklingshjælp.

Det oplyses, at den norske bistand til rehabilitering i Sri Lanka er et eksempel på en sådan brug af bistandsmidler. Et fællesnordisk projekt af den pågældende karakter i Sri Lanka vil kunne formidles gennem UNHCR, men det må ske på en måde, så det kommer flygtningene generelt til gode. Departementet mener ikke, det vil være rigtigt at indføre en særbehandling af personer, som har opholdt sig i Norden i forhold til projekter i Sri Lanka eller andet land.

Med hensyn til støtte til første asylland i form af integrationsprojekter rettet mod flygtninge nævnes en række projekter, som er gennemført i et samarbejde med norske private organisationer. Det er departementets opfattelse, at erfaringerne fra disse projekter vil kunne overføres til et eventuelt nordisk projekt af samme karakter.

Da projekterne også bør komme lokalbefolkningen til gode, bør det vurderes, om UNHCR er en naturlig samarbejdspartner ved gennemførelsen. Departementet mener, at andre internationale organisationer eller/og nordiske organisationer kan være lige så aktuelle partnere ved sådanne tiltag.

Departementet finder forslaget om fælles nordiske projekter om flygtninges tilbagevenden til hjemlandet positivt og værd at støtte. Det er dog opfattelsen, at det kan blive vanskeligt at finde situationer, som gør det naturligt med en sådan fælles indsats, med mindre støtten kan gives i form af fælles støtte til UNHCR-definerede projekter, hvor FN-organisationen selv er projektansvarlig. En tilsvarende fællesfinansiering af projekter i andre organisationers regi vil også kunne være en mulig vej at gå for et nordisk samarbejde.

Norsk Organisasjon for Asylsøkere har ingen indvendinger mod forslaget, forudsat at det ikke medfører tiltag på national basis. Organisationen er samtidig optaget af, at de nordiske lande til enhver tid opretholder en

kritisk vurdering af sin flygtningepolitik. Et flygtningeprojekt som det nævnte må ikke blive en begrundelse for en mere restriktiv modtagelsespolitik i de enkelte lande, understreges det.

Det Norske Flyktningeråd betragter forslaget som helhed som et vigtigt initiativ fra de nordiske landes side. Rådet deler det syn, der ligger til grund for forslaget, nemlig at hjælp til de store strømme af flygtninge må være et fælles ansvar for det internationale samfund.

Rådets generelle støtte forudsætter, at de skitserede projekter kommer i tillæg til allerede skitserede bevillinger og tiltag. Dette finder Rådet grund til at understrege, fordi der ikke er anført noget om finansieringen.

Forslaget om repatriering svarer til de mål, som Flyktningerådet har trukket op for sin egen virksomhed, og Rådet vil derfor støtte en konkretisering og udbygning af projekter for frivillig hjemsendelse af flygtninge, hvor det er muligt.

Den projekttype, som foreslås for regional integrering er i overensstemmelse med de synspunkter, som Rådet generelt har givet udtryk for om en mere perspektivrig hjælpeindsats, f. eks. ved at koble u-hjælp sammen med flygtningehjælp i første asylland. Man bør også lægge vægt på muligheden for en fleksibel overgang fra ren flygtningebistand til u-hjælp.

En forudsætning for et projekt om nordisk modtagestation i tredjeland må – efter Rådets opfattelse – være, at de nordiske lande øger antallet af kvoteflygtninge. En modtagestation med bl. a. indføring i nordiske sprog og kultur kræver et stort apparat og bør derfor også komme en større gruppe flygtninge til gode. Erfaringerne med et lignende projekt på Filippinerne viser, at et sådant tiltag giver en god forberedelse for bosætning i et af de nordiske lande.

Flyktningerådet er også inde på betydningen af et godt samarbejde med de stedlige myndigheder og med UNHCR, de frivillige organisationers ansvar, betydningen af brug af lokalt hjælpepersonale og en nøjere vurdering af brug af nordiske eksperter.

Sverige

Styrelsen för Internationell Utveckling (SIDA) finder det svært at gennemføre forslaget i den foreslåede form.

Erfaringer fra andre nordiske bistandsprojekter viser, at disse er svære at administrere. På det seneste har man diskuteret at koncentrere det konkrete nordiske bistandssamarbejde til fælles vurderinger og en vis samordning af uddannelsen af de udsendte. At starte nye fælles projekter på nuværende tidspunkt på det komplicerede flygtningeområde, vil efter SIDA's mening være svært at håndtere.

For SIDA's del er kapacitetsproblemet en anden restriktion. Arbejdet i marken må koncentreres til programlandene, for at SIDA via bistandskontorerne aktivt skal kunne engagere sig. Flere af de lande, som nævnes i det nordiske forslag falder uden for programlandekredsen, anfører SIDA.

Statens invandrarverk er enig i, at det kan være hensigtsmæssigt at sammenkoble bistandsprojekter og hjælp til repatriering. Verket støtter derfor forslaget om et repatrieringsprojekt.

Verket støtter ligeledes forslaget om, at de nordiske lande samarbejder om bistandsprojekter, der tager sigte på regional integration i første asyl-lande. Det bør kunne føre til, at det bliver lettere for flygtninge at få bosætningsstilladelse i de berørte lande og lede til forbedringer af flygtningenes vilkår, indtil de kan vende tilbage til deres hjemland.

Invandrerverket peger på, at det tredje projekt om mulighederne for bosætning i tredje land indeholder to forslag:

1. For at øge muligheden for bosætning i tredje land foreslås det, at de nordiske lande skal prøve at øge sine kvoter for organiseret overførsel af flygtninge.
2. Information til de kvoteudtagne flygtninge om forholdene i modtagerlandene skal forbedres væsentligt.

Invandrarverket anfører, at det vel er kendt, at visse første asyllande vedtager foranstaltninger for at afskrække fra asyldvandring, hvis der ikke kan påregnes tilladelse til genbosætning i tredje land i tilstrækkeligt omfang. Efter UNHCRs bedømmelse har foranstaltninger fra Thailands side siden januar 1988 kostet mindst 400 bådflygtninge livet. Der er risiko for, at yderligere kraftigt afskrækkende foranstaltninger vil blive vedtaget af første asyllande for at begrænse flygtningeindvandringen. En øgning af flygtningekvoterne er hensigtsmæssig for at modvirke, at dette sker.

Verket deler opfattelsen af, at informationen til kvoteflygtningene både kan og behøver at forbedres betydeligt. Dette uddybes nærmere i remissudtalelsen. Verket støtter forslaget om at øge informationen i opholdslandene.

Verket oplyser, at man vil oprette en langsigtet plan for delegationsudtagelse, hvilket vil lette gennemførelsen af det foreslåede projekt.

Invandrarverket anfører endelig, at man deler opfattelsen af, at projekterne bør gennemføres i samarbejde med UNHCR og betales af de nordiske lande. De behøver dog ikke gennemføres i UNHCRs regi.

Svenska Röda Korset anfører, at forslagsstillernes ønske om at støtte flygtningene gennem forskellige projekter i første asyllande sammenfalder med de målsætninger, som den internationale Røde Korsbevægelse har opstillet for sin virksomhed. De reelle muligheder for effektivt at realisere disse målsætninger varierer dog meget stærkt mellem forskellige lande og regioner.

SRK konstaterer, at der findes al anledning til at støtte de hensigter, som medlemsforslaget udtrykker. Inden for Røde Kors tilstræber man det samme. Også andre bistandsorganisationer giver indtryk af at arbejde i samme ånd. Det forekommer derfor SRK rimeligt at fortsætte med at støtte disse organisationers arbejde på forskellig måde i stedet for at starte specielle projekter i et samarbejde mellem UNHCR/Nordisk Råd og de berørte landes regeringer.

Rädda Barnens opgaver er at overvåge flygtningebørns rettigheder. Disse påvirkes i høj grad af den måde, voksne flygtninge behandles på.

På baggrund af den erfaring, at man i de nordiske lande ser forskelligt på flygtningespørgsmål, har *Rädda Barnen* på nuværende tidspunkt svært ved at tage stilling til, hvorledes et udvidet og fordybet samarbejde i overensstemmelse med forslaget skulle udformes, f. eks. når det gælder projekter, hvis hovedformål er bosætning i de nordiske lande, jfr. punkt 3 i forslaget.

Rädda Barnen byder derimod punkt 1 om repatriering velkommen, idet man mener, at repatriering må være det højeste mål for al flygtningepolitik. Ved repatriering bør man være opmærksom på børns behov for speciel beskyttelse og støtte. Mange børn har kun beskeden viden om det land, de skal vende tilbage til. Her vil *Rädda Barnen* betone vigtigheden af en samlet viden inden for flygtningeområdet, da børn i denne situation er ekstra udsatte, både som børn og som hjemvendende flygtninge.

Rädda Barnen mener således, at hvis forslaget har til hensigt at få gennemført en egentlig generøs og retssikker nordisk flygtningepolitik, hvor også flygtningebørns situation tages i betragtning, kan forslaget hilses med tilfredshed.

4. Juridisk Udvalg

For at undgå misforståelser, vil udvalget indledningsvis understrege, at forslaget vedrører en række *projekter* på flygtningeområdet, og at der ikke er tale om forsøg på at omorganisere den nordiske flygtningepolitik.

Udvalget har specielt lagt mærke til, at hovedparten af de organisationer, der ikke alene arbejder teoretisk, men også praktisk med flygtningeproblemer meget varmt anbefaler forslagene. Det gælder både FNs Højkommissær for Flygtninge (UNHCR) og en række frivillige, humanitære organisationer.

Udvalget er naturligvis enig med de remissinstanser, der peger på, at der bør gøres et grundigt forarbejde, og at det i planlægningsfasen nøje bør vurderes, hvordan de foreslåede projekter bedst kan gennemføres. Det er en forudsætning for, at der kan opnås et udbytterigt resultat.

Efter udvalgets opfattelse bør forberedelserne dog ikke være så langvarige, at iværksættelsen trækkes unødvendigt længe ud. Situationen i flygtningelejrene rundt omkring i verden er af en sådan karakter, at det haster med at få igangsat alle foranstaltninger, der kan lette bare lidt på situationen.

Udvalget støtter forslagsstillerne i, at projekterne bør gennemføres i et samarbejde med UNHCR.

Samtidig vil man pege på, at en lang række humanitære organisationer har udført et stort arbejde for at hjælpe flygtningene. Disse organisationer sidder inde med en megen stor viden på området, som efter udvalgets opfattelse også bør udnyttes i forbindelse med planlægningen og gennemførelsen af de projekter, der peges på i medlemsforslaget.

Endelig vil udvalget understrege, at det forudsættes, at bevillingerne til gennemførelse af de foreslåede projekter ikke tages fra de ordinære bi-standsmidler, men at Nordisk Ministerråd og de berørte landes regeringer afsætter særlige bevillinger til dette formål.

På baggrund af det ovenfor anførte skal Juridisk Udvalg indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer:

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering).
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration.
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

Stockholm, den 31. januar 1989

Lennart Andersson (s)

Eiður Guðnason (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Asbjørn Sjøthun (A)

Mikko Elo (Sdp)

Åsa Solberg Iversen (A)

Juhani Laitinen (Kok)

Arnljot Norwich (H)

Björn Samuelson (vpk)

Birte Weiss (S)

Reservation

Under henvisning til min reservation til Juridisk Udvalgs udtalelser angående C 1 og C 2 skal jeg henstille, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af forslaget.

Stockholm, den 31. januar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

Medlemsforslag om projekt på flyktingområdet

(Væckt av Anker Jørgensen och Bernhardt Tastesen samt Lilli Gyldenkilde)

Nordisk Råd vedtog på sin session i København i marts 1986 en rekommandation til de nordiske landes regeringer om at tage initiativ til et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningespørgsmål.

I rekommandationen peges der på samarbejde omkring 7 elementer, der alle vil være af stor betydning for en human nordisk flygtningepolitik.

På baggrund af rekommandationen er forskellige samarbejdsinitiativer igangsat af de nordiske landes regeringer. En foreløbig melding herom blev givet på fællesmødet mellem Nordisk Råds Juridiske Udvalg og de nordiske ministre, der er ansvarlige for flygtningespørgsmål, i Åbo den 10. november 1987. En udførlig beretning forventes til Nordisk Råds session i Oslo marts 1988.

Et af de syv elementer drejer sig om fælles indsats til hjælp til lande uden for Europa, som er første asyllande for et stort antal flygtninge. De nordiske lande yder alle bidrag til UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) og UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East) og det ville naturligvis være en god idé, hvis dette bidrag blev forøget som et eksempel for andre rige industrilande, der yder mere beskedne bidrag.

Men spørgsmålet er, om de nordiske lande ved en mere målrettet indsats kunne gå i spidsen for en hjælpeindsats, der var mere perspektivrig, f.eks. ved at koble ulandsbistand sammen med hjælp til flygtninge i første asylland.

På baggrund af det stigende flygtningepres imod de europæiske lande (ca. 200 000 i 1986), rejste den danske regering på FN's 41. generalforsamling i efteråret 1986 spørgsmålet om at give FN's flygtningehøjkommissær en mere fremskudt rolle i forbindelse med stillingtagen til, hvilke personer, der har behov for beskyttelse, og hvor disse personer bedst kan bosættes, at formå de enkelte FN-medlemslande til at stille genbosætningspladser til rådighed for UNHCR, således at der kan skabes et velfungerende grundlag for genbosættelse i tredielande af de flygtninge, som af den ene eller anden grund ikke bør forblive i deres hjemregion, samt endelig at øge den finansielle bistand til de lande, der i særlig grad er bebyrdet med store indstrømninger af flygtninge. Forslaget bygger på den tankegang, at kun det interna-

tionale samfund i fællesskab vil være i stand til at bringe de store og uregulerede strømme af flygtninge ind i en mere kontrolleret proces til gavn for den enkelte flygtning selv.

Det her fremsatte medlemsforslag er et forsøg på at give hjælpeindsatsen i første asylland et mere konkret indhold, samtidig med at de nordiske lande placerer sig som klart medansvarlige i arbejdet for at give mennesker, der har måttet flygte, en bedre verden at leve i.

Her er tanken, at der ved et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer, UNHCR og de implicerede landes regeringer oprettes bistandsprojekter, der måtte være i alle parter interesse.

Som eksempel på sådanne projekter skal her nævnes tre muligheder:

For det første kunne målsætning for et projekt være repatriering, at hjælpe en gruppe flygtninge tilbage til deres fædreland ved at igangsætte et bistandsprojekt, så de pågældende ved f.eks. landbrug, fiskeri eller håndværk vil kunne klare egen tilværelse. Projektet kunne starte ved et frivilligt tilbud i asyllandet om hjemsendelse uden frygt, idet de pågældende var sikret bolig, arbejde og undervisning i deres hjemland. Det er klart, at et sådant repatrieringsprogram kun kan gennemføres ved et samarbejde med det pågældende lands ansvarlige regering. Det må være en given ting, at de hjemvendte flygtninge er sikret de almene menneskerettigheder. Som eksempel på et land, hvor et sådant projekt kunne afprøves kan nævnes Sri Lanka.

En anden mulighed kunne være et nordisk bistandsprojekt i et første asylland. Det kunne f.eks. være Pakistan i forhold til en gruppe afghanske flygtninge med sigte på regional integration. Ved gennemførelse af et bistandsprojekt et sted i Pakistan kan dette i første omgang sigte på bolig, arbejde og uddannelse til afghanske flygtninge, men således, at projektet kan videreføres som en støtte til Pakistan, den dag flygtningene har mulighed for at vende tilbage til deres eget land.

En tredje mulighed er bosætning i tredjeland. Selvom frivillig tilbagevenden eller regional integration er klart at foretrække, er verden ikke indrettet sådan, at dette altid er muligt. Derfor må de mest udviklede lande, herunder de nordiske lande, være indstillet på at modtage et stigende antal kvota-flygtninge. Dette skal også vurderes ud fra de begrænsninger, der er for modtagelse af spontanflygtninge, der direkte kan nå frem til de nordiske lande. Der bør derfor gøres et forsøg med et projekt i et første asylland, hvor de pågældende orienteres om nordiske sprog- og samfundsforhold, således at de er velforberejdede til en integrationsproces i et nordisk land. Her kunne tænkes oprettet et sådant projekt i Tyrkiet, der er overbebyrdet med flygtninge fra Iran og Irak.

Forslagsstillerne mener, at alle projekter skal være under UNHCRs regi, men betalt af de nordiske lande og med nordisk uddannet personale, i det omfang der er brug for ekspertbistand.

Alle bistandsprojekternes succes er klart afhængig af et godt samarbejde med stedlige myndigheder.

I overensstemmelse med de synspunkter, som her er fremført og for at yde et konstruktivt nordisk bidrag til afhjælpning af flygtningenes problemer henstiller vi at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer:

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering).
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration.
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

København, den 1. februar 1988

Anker Jørgensen (S)

Bernhardt Tastesen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen

(Medlemsförslaget väckt av Barbro Nilsson m. fl., se s. 611

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 15 april och 15 november 1988 samt 30–31 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås ett stöd till försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen. Förslagsställarna konstaterar att utflyttningen från de finska centrala granskningsområdena till motsvarande delar i Sverige och Norge ägnas föga uppmärksamhet inom modern forskning även om amatörforskare har lagt ned mycket arbete på detta. Den skogsfinska kulturen har många särdrag som gör den unik t. ex. det genuina skogsfinska näringsfånget svedjebruket.

Enligt medlemsförslaget försiggår ett projektarbete vid högskolan i Örebro för att skapa ett Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors i Örebro län där 10% av kommunens invånare är finskspråkiga. Förutom forskning har centret ägnat sig åt forskningsinformation och utbildningsverksamhet i olika former, och på olika nivåer. I september 1988 arrangerades ett större nordiskt symposium i Hällefors, där utveckling av forskningsinformation mellan professionella- och amatörforskare diskuterades. Förhoppningen är att verksamheten i centret skall påbörjas 1989. Till en begränsad del kommer projektet att kunna bedrivas med lokalt och regionalt anskaffade medel.

Ett internordiskt engagemang framstår dock som avgörande för Finnskogsprojektets utvecklingsmöjligheter. Förslagsställarna framhåller att Finnskogsprojektet är en i grunden nordisk angelägenhet, därför att Finnskogen känner inga nationalitetsgränser, och en samordning av forsknings- och utbildningsinsatser mellan Finland, Norge och Sverige från ett centrum i Hällefors skulle otvivelaktigt ge projektet den styrka, bredd och kompetens som krävs.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning
Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Styringsgruppen för Arko-samarbetet

Danmark

Undervisnings- og Forskningsministeriet
Kulturministeriet

Finland

Helsingfors universitet
Jyväskylä universitet
Museiverket
Suomi-seura (Suomi-samfundet)
Migrationsinstitutet

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Norsk kulturråd
Norges almenvitenskapelige forskningsråd

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet
Statens kulturråd
Humanistisk samhällsvetenskapliga forskningsrådet
Stiftelsen Nordiska museet
Högskolan i Örebro
Uppsala universitet
Folkbildningsförbundet

Remissorganens inställning till förslaget är i största allmänhet positiv. I några remissvar uttalas emellertid en viss kritik för brist på konkretion hos förslaget och att tillgängliga resurser skall användas till forskning på existerande muséer men inte till uppbyggnad och administration av nya.

I det följande redogörs för särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning meddelar att den inte kan besvara remisskrivelsen på grund av att nämnden först sammanträder efter remisstidens utgång.

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning finner initiativet lovvärt och anser det angeläget att en kartläggning av forskningsbehovet inom den synbarligen föga undersökta internordiska migrationen och dess samhällseliga konsekvenser utförs. Den vill emellertid inte ta ställning till upprättandet av centret i Hällefors, för forskning inom en smalt avgränsad sektor av vetenskapen skall noga övervägas.

Nordiska institutet för folkdiktning anser Finnskogarna vara ett synnerligen intressant arbetsfält ur kulturvetenskaplig synvinkel i det nordiska forskningsområdet. Institutet konstaterar att det inte framgår av medlemsförslaget huruvida det planerade centret i Hällefors skall kunna koordinera och stimulera forskning också på den norska sidan av gränsen, och önskar en något mera detaljerad forskningsplan före ställningstagandet. Institutet framhåller att utan stark lojal finansiering kan ett forskningscentrum knappast motiveras. Det konstateras slutligen att Nordiska institutet för folkdiktning är berett att samarbeta om projektet om så önskas.

Styringsgruppen för Arko-samarbetet anser likt förslagsställarna att det finns ett stort behov av forskning kring den skogsfinska kulturen. Studienområdet är på många sätt unikt, och initiativet som tagits av Högskolan i Örebro mycket positivt. Styringsgruppen framhåller emellertid att forskningen inte kan drivas isolerat i Hällefors utan måste ske i decentraliserad form och i samarbete med andra regioner och nämner som exempel Finnskogen i Arko-området i Sverige och Norge. Detta område uppvisar enligt remissorganet andra drag och kännetecken än den skogsfinska kulturen i Hällefors. I Arko-regionen finns en mängd organisationer vilka i hög grad är beroende av förslaget. Styringsgruppen för Arko-samarbetet har därför inhämtat synpunkter från Gruetunet Museum, Föreningen Finnskogen, Högskolan i Karlstad, Regionalekonomiska enheten på Länsstyrelsen i Karlstad och Fylkeskonservatorn i Hedmark. Styringsgruppen nämner en rad lokala engagemang och arbete som lagts och läggs ner kring Finnskogen. "Finnetunet" är t. ex. ett specialmuseum för finnkultur, uppfört på lokalt initiativ. Föreningen Finnskogen, vilken arbetar för en levande Finnskog utan överexploatering har bl. a. producerat utställningen "En levande Finnskog". En grupp finska, svenska och norska forskare har på eget initiativ och med stöd av norsk-finsk och svensk-finsk kulturfond bedrivit forskning och fältarbete kring finnkulturen. Högskolan i Karlstad bedriver sedan hösten 1987 ett kontaktforskningsprojekt "Finnskogen som lokal och regional utvecklingsfaktor" inom ett större projekt. Förutom detta bör nämnas skolprojekt, kursverksamhet kring finnkulturen, byggvärnprojekt, och naturvård- och glesbygdstöd till Finnskogen. Inom Arko-samarbetet arbetas för närvarande med planering och projektering

av en vandringsled längs den norsk-svenska gränsen tvärs genom Finnskogen. Tio kommuner är engagerade i projektet som omfattar kultur-, turist-, friluft- och näringslivsmässiga intressen och kommer att slutföras 1991. Styringsgruppen kring Arko-samarbetet föreslår att arbetet vid Högskolan i Örebro bedrivs i samverkan med andra regioner samt att ekonomiska resurser även ges till lokala ideella organisationer i Finnskogen.

2.2 *Danska remissyttranden*

Undervisnings- og Forskningsministeriet og Kulturministeriet anser att medlemsförslaget i första hand har nationell och trilateral inriktning. Ministeriet hänvisar till handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete, där det konstateras att eventuell etablering av nya nordiska kulturinstitutioner måste invänta utbyggnaden av existerande nordiska kulturinstitutioner.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Helsingfors universitet anser det viktigt att klarlägga särdrag i den skogsfinansiella kulturen som bibehållits ända från 1500-talet samt de faktorer som format den skogsfinska kulturen. Universitetet framhåller att medlemsförslaget syftar först och främst till stöd av forskningsverksamhet som skall främja regionalpolitiska, turistmässiga, museala och kulturidentitetsintressen. Universitetet anser att den mångsidiga försöksverksamhet som igångsatts i Hällefors förtjänar stöd från alla nordiska länder, och anser det önskvärt att det eventuella stödet även kunde omfatta beredningsarbeten av en modern allmän framställning om den skogsfinska kulturens särdrag och dess uppkomst och betydelse.

Jyväskylä universitet finner Finnskogarna vara ett intressant historiskt fenomen, men anser emellertid att med tanke på forskningen innehåller medlemsförslaget inte några idéer om innehållet eller något konkret om kontakterna med "yrkesmässig forskning". Enligt universitetet verkar det centrala i förslaget vara informations- och utbildningsverksamhet samt centrets eventuella regional- och kulturpolitiska roll. Att centret skulle kunna ha betydelse som stimulerande och aktiverande faktor framför allt för befolkningen anses viktigt och positivt.

Museiverket understöder medlemsförslaget och åtgärderna som däri framställs. Det betonas att det är av största vikt att bevara de svenska och norska skogsfinnarnas i traditionellt skick kvarblivna byggnader, gårdstun och miljöer både som enskilda fredningsobjekt och som hembygdsmuseer. Museiverket föreslår att man för forskning rörande den skogsfinska kulturen kunde reservera anslag, av vilka stipendier skulle utdelas åt enskilda forskare eller forskargrupper, och inom ramen för dessa stipendier kunde svenska, norska och finska forskare utöva forskning i skogsfinnarnas kultur och historia.

Suomi-seura (Finland-samfundet) anser förslaget välmotiverat och om-

fattar dess synsätt. Det är viktigt att dagens generation som inte tillräckligt känner till Skogsfinnarnas betydelse som nybyggare i finnskogarna i Sverige och Norge får vetskap om Finnskogskulturen. Att man forskar i Skogsfinnarnas kultur och gör den mera känd kan också ha betydelse för dagsaktuella invandrarfrågor, särskilt angående det finska språket. Planerna på ett museum som en del av Finnskogsprojektet får sitt fulla stöd av Finland-Samfundet.

Migrationsinstitutet framhåller att medlemsförslaget är aktuellt och absolut nödvändigt. Hällefors är en lämplig plats för detta ändamål i och med att det är en av centralorterna för dagens invandrare, och där bor många med finskt ursprung. Migrationsinstitutet konstaterar att utvandringen från Finland på 1500-talet spridde sig även till områden som tillhör dagens Norge och anser det viktigt att alla dessa tre länder är med och samarbetar i projektet.

2.4 *Norska remissyttranden*

Kultur- og vitenskapsdepartementet ställer sig positivt till förslaget om ett nordiskt forskningssamarbete om den finnskogska kulturen. Forskning om Finnskogskulturen har speciellt intresse angående invandring och kulturell identitet. Det anses emellertid att medlemsförslaget är för litet konkret.

Norsk Kulturråd har från året 1973 stött "Finnskogsprojektet" som leddes av Museet Gruetunet. Kulturrådet är mycket intresserat i att också forskningen inom detta område stärks, men föreslår att tillgängliga resurser används till forskning i anslutning till existerande museer och forskningsinstitutioner och inte till uppbyggnad och administration av nya.

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd finner själva idén i medlemsförslaget värd att stödja, men anser att en konkretisering av forskningsinnehållet behövs för att kunna värdera projektet. Förslaget är i första hand av regionalt intresse, i alla fall när det gäller den kultur- och näringspolitiska målsättningen. Forskningsdelen har klart nordiskt sammanhang och ett gemensamt finskt-svenskt-norskt samarbete i eventuella forskningsprojekt skulle vara av stort intresse.

2.5 *Svenska remissyttranden*

Universitets- och högskoleämbetet framhåller att intresset för forskning och studier i lokalhistoria i allmänhet håller på att växa. Ett förverkligande av medlemsförslaget om Nordiska ministerrådets stöd för forskning om den skogsfinska kulturen skulle ligga i linje med den berörda allmänna tendensen. Den skogsfinska migrationen är ett väsentligt föremål för forskning och studier. Universitets- och högskoleämbetet finner att forskning och studier i den skogsfinska kulturen är ett fält som är väl lämpat att stödjas inom ramen för det särskilt organiserade nordiska forskningssamarbetet. Högskolan i Örebro är enligt UHÄ:s bedömning väl rustad att

fungera som replipunkt för vidare och fördjupade studier i den skogsfinnska kulturen och dess historia. UHÄ redogör för de direktiv som svenska regeringen har beslutat för utredning av vissa frågor rörande forskning vid mindre och medelstora högskolor. UHÄ anser emellertid det också vara rimligt att understödja en rekommendation till Nordiska ministerrådet, helt i enlighet med medlemsförslaget, som går ut på stöd till en "försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinnska kulturen". UHÄ har även bifogat yttranden från Högskolan i Örebro och Uppsala Universitet som stödjer medlemsförslaget.

Statens kulturråd finner det glädjande att finnskogskolonisationen och finnkulturen nu aktualiserats i universitetsvärlden eftersom kunskapen om den skogsfinnska kulturen är mycket liten utanför finnmarksområdet. Det är viktigt att samarbete mellan de nordiska länderna också kan utvecklas när det gäller kulturturismen. Finnskogsprojektet kan här vara en av bitarna i ett fortsatt utvecklat engagemang i de nordiska länderna. Kulturrådet ser emellertid tveksamt på om nya institutioner skall byggas med stöd från Nordiska ministerrådet. Ett sådant ekonomiskt huvudansvar bör ligga regionalt eller lokalt. Ett projektstöd för att pröva kontaktvägar och arbetsmodeller inom ramen för Finnskogsprojektet bör kunna ge värdefulla erfarenheter. Kulturrådet ställer sig därför bakom förslaget om att stödja en försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinnska kulturen.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anser att den skogsfinnska kulturen erbjuder forskningsuppgifter av intresse. Forskningsrådet stödjer förslaget om inrättande av ett Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum. HSNR menar att den skogsfinnska kulturen bör ses som en gemensam nordisk angelägenhet, och finner förslaget om ett internordiskt engagemang vara en god lösning.

Nordiska museet framhåller att aktualiserandet av de planer som utvecklats i förslaget om att Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors vara av en icke oväsentlig betydelse. I museet finns ett stort dokumentationsmaterial av ytterst hög kvalitet som berör skogsfinnarnas kultur som den tedde sig under 1800-talet. Bland museets tjänstemän fanns det tidigare flera forskare som har gjort betydande insatser vid utforskandet av skogsfinnarnas kultur. Inom museets förlagsverksamhet avspeglas också detta intresse med bl. a. utgivning av två vetenskapliga produkter ägnade helt åt skogsfinnarna. Nordiska museet ser mycket positivt på medlemsförslaget om stöd till forskning angående den skogsfinnska kulturen och ser fram emot utvecklandet av forskningsinformation mellan professionella och amatörforskare. Museet hoppas i sammanhanget få fram nya perspektiv på museets befintliga äldre material.

Folkbildningsförbundet tillstyrker förslaget och påpekar att amatörforskning och "gräv där du står-cirklar" inom studieförbunden kan vara värdefulla komplement till forskning inom detta område.

3. Utskottet

Medlemsförslaget om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen föreslår ett stöd till fem års försöksverksamhet. Denna försöksverksamhet skall omfatta forskning om den skogsfinska kulturen i Sverige och Norge. Denna kultur skapades vid utflyttning från de centrala granskogsområdena i Finland. Medlemsförslaget tar sin utgångspunkt i Nordiska rådets strävanden att trygga de nordiska etniska och språkliga minoriteternas ställning.

Kulturutskottet anser i likhet med förslagsställarna att den skogsfinska kulturen har speciella särdrag som gör den unik, bl. a. det skogsfinska näringsfånget, svedjebruket. I bergslagsorten Hällefors i Örebro län, där 10% av invånarna är finskspråkiga som en följd av modern arbetsinvandring, är många aktiva i lokala projekt som skall illustrera och bevara den skogsfinska kulturen. Projektarbetet att skapa ett Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors i anknytning till Institutionen för humaniora vid Högskolan i Örebro finner förslagsställarna vara en ytterst angelägen fråga och framhåller att projektet inte känner några nationalitetsgränser.

Utskottet stöder medlemsförslagets syfte i likhet med de flesta remissinstanser. Det är viktigt att forska i de nordiska minoriteternas kultur och klarlägga och bevara minnet av de kultursärdrag som funnits och fortfarande finns i Norden. Enligt remissinstanserna är projektet en naturlig nordisk samarbetsuppgift. Projektets tyngdpunkt skulle kunna ligga i Hällefors, där man redan har planerat centret.

Kritik har dock framförts av remissinstanserna angående medlemsförslagets presentation. Man efterlyser konkretion av forskningsinnehållet samt gör en viss skeptism gällande om att forskningen bedrivs isolerad i Hällefors och lämnar andra områden av intresse utanför.

Även kulturutskottet ser det föreslagna forskningsarbetet som en naturlig nordisk samarbetsuppgift. Det skulle också kunna förefalla naturligt att koncentrera detta samarbete till de berörda områdena, dvs. till Örebroområdet, vilket medlemsförslaget förutsätter. Den av remissyttrandena framförda informationen om att det finns ett omfattande forskningsarbete rörande skogsfinnarna på andra håll än vid det i förslaget nämnda centret i Hällefors, bl. a. vid Arko-området i Norge, måste emellertid beaktas. Det säger sig självt att forskning som blott tar hänsyn till en del av det tillbudsstående materialet aldrig kan ge helt tillförlitliga resultat. Utskottet finner därför att den tilltänkta kretsen av deltagare i forskningssamarbetet måste kunna utvidgas, så att alla intressenter får delta, t. ex. i Norge. Detta utesluter ingalunda att huvudansvaret för samarbetet läggs på vederbörande center, vilket utskottet anser vara helt naturligt.

Utskottet vill understryka att i sitt betänkande över ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k) ansåg utskottet att man borde närmare beakta sådana aktiviteter på kulturområ-

det, som är av betydelse för bl. a. regionalpolitiken i Norden och att man borde ta med projekt på detta område i handlingsplanen för kultursamarbetet. Utskottet finner att det forsknings-samarbete som föreslås i medlemsförslaget är av den natur att det kan ha betydelse för regionalpolitiken i de landsdelar projektet berör, t. ex. angående kulturturismen i de nordiska finnskogsregionerna.

Sedan medlemsförslaget väckts, har utskottet mottagit närmare information om det föreslagna forskningsprojektet. Där presenteras förslag till verksamhetsplan vid det planerade nordiska centret för forskning och utbildning kring den skogsfinska kulturen som inte framgår av själva medlemsförslaget. Dessutom presenteras planer på en koordinering av den skogsfinska kulturforskningen mellan berörda forskare och institutioner som har arbetat med olika uppgifter på olika håll inom området men varit ovetande om varandras existens.

Utskottet understryker att i medlemsförslaget är det inte fråga om att inrätta en ny institution. Däremot bör den befintliga institutionen, som redan har åtagit sig projektet, få medel till att fortsätta den försöksverksamhet som redan pågår.

Utskottet anser att när man på detta sätt både har konkretiserat forskningsuppgiften samt föresatt sig att koordinera och bedriva arbetet i samverkan med andra regioner är de villkor som utskottet finner nödvändiga för att rekommendera förslaget uppfyllda.

Även den senare framförda idén om att Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum kan vara en fungerande forskningsbas för såväl yrkes- som fritidsforskare i ämnet finner utskottet utmärkt. Där skulle forskare från de nordiska länderna kunna vistas för kortare eller längre perioder.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att snarast stödja den pågående försöksverksamheten angående
forskning om den skogsfinska kulturen som bedrivs i samarbete
med berörda intressegrupper.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryynänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen

(Väckt av Barbro Nilsson samt Gunnar Björk, Kjell Magne Fredheim, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Thea Knutzen, Mirja Ryyänen, Reulf Steen och Marjatta Väänänen)

Betraktat som migrationsfenomen har utflyttningen från de finska centrala granskogsområdena till motsvarande delar i Sverige och Norge ägnats föga uppmärksamhet inom modern forskning. Amatörforskare har ägnat stor möda åt att studera den skogsfinska kulturens specifika drag, men professionella forskare har med några få undantag undvikit denna nordiska migrationsform.

Den skogsfinska kulturen sådan den är känd sedan 1500-talet innesluter en mängd särdrag som gör den unik. Av särskilt intresse är det genuint skogsfinska näringsfånget – svedjebruket. Denna produktionsforms betydelse för gruppens etniska identitet liksom dess förhållande till andra former av näringsidkande innesluter generella problemkomplex, som är intressanta inte endast från inomvetenskapliga utgångspunkter utan även när det gäller dagsaktuella invandringsfrågor.

Sedan ett halvår tillbaka pågår ett projektarbete vid högskolan i Örebro för att skapa ett Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors i norra delen av Örebro län. Bergslagsorten Hällefors ligger centralt placerad i det nordiska finnskogsbältet. 10 procent av kommunens invånare är finskspråkiga som en följd av modern arbetsinvandring. Många av dessa är aktiva i lokala projekt, bl. a. uppbyggandet av ett ekomuseum, som skall illustrera och bevara den skogsfinska kulturen. Goda moderna forsknings- och undervisningslokaler står till Finnskogsprojektets förfogande.

Förutom att bedriva forskning avses centret ägna sig åt forskningsinformation och utbildningsverksamhet i olika former och på olika nivåer. I Hällefors pågår en högskolekurs om två terminer med ett 80-tal deltagare. Hösten 1988 startar en motsvarande kurs i Ludvika. Fortbildningskurser för lärare i det kommunala skolväsendet med finskspråkiga elever planeras.

I september 1988 arrangerades ett större nordiskt symposium i Hällefors. Förutom att presentera pågående forsknings- och utbildningsverksamhet och skissera kommande arbetsuppgifter kommer symposiet att diskutera en samordning av pågående och planerade möjligheter att utveckla forskningsinformation mellan professionella och amatörforskare. Dessutom kommer Finnskogsprojektets betydelse ur regionalpolitisk synvinkel att diskuteras, t. ex. dess roll för kulturturismens utveckling i de nordiska finnskogsregionerna.

Förhoppningen är att verksamheten vid centret skall kunna påbörjas hösten 1989. Tills vidare planerar projektledningen för en femårsperiod med därpå följande utvärdering av verksamheten. Till en begränsad del kommer projektet att kunna bedrivas med lokalt och regionalt anskaffade medel. Ett internordiskt engagemang framstår dock som avgörande för Finnskogsprojektets utvecklingsmöjligheter.

Finnskogsprojektet är en i grunden nordisk angelägenhet. Finnskogen känner inga nationalitetsgränser. Dess utbredning bestäms av naturgeografiska förhållanden, som samtidigt gett finnskogen dess unika livsbetingelser och kulturmönster.

En samordning av forsknings- och utbildningsinsatser mellan Finland, Norge och Sverige från ett centrum i Hällefors skulle otvivelaktigt ge projektet den styrka, bredd och kompetens som krävs.

Med hänvisning till ovanstående föreslår undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja en försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen.

Stockholm den 24 februari 1988

Barbro Nilsson (s)

Gunnar Björk (c)

Kjell Magne Fredheim (A)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Liisa Hilpelä (Kok)

Thea Knutzen (H)

Mirja Ryyänen (K)

Reiulf Steen (A)

Marjatta Väänänen (K)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken

(Medlemsförslaget väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila. Grethe Lundblad och Lena Öhrsvik, se s. 631)

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Helsingör den 15 november 1988 och i Stockholm den 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att göra en kartläggning av småbarnfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna,
- 2) att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
- 3) att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd samt
- 4) att därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service.

Förslagsställarna erinrar om, att familjens trygghet och samhällskontakt under barnens första år är av största betydelse och att man måste på ett bättre sätt ta med barns behov i all samhällelig planering och verksamhet. För att nå mera enhetliga rättigheter för barn och deras föräldrar i Norden är det angeläget att man kartlägger småbarnsfamiljernas förhållanden i de olika nordiska länderna och att man utarbetar en gemensam målsättning för hur man kan medverka till att stimulera barns utveckling.

Familjerna måste kunna känna ekonomisk trygghet under den tid omsorgen är som viktigast. De måste ha tillgång till god social service, och de måste få stöd och hjälp i föräldrarollen. Det är viktigt att man i samband med ett barns födsel samt under dess första levnadsår har rätt till ledighet från arbetet kombinerad med ersättning för större delen av inkomstbortfallet för den förälder som är ledig och med en reell möjlighet till god barnomsorg när tiden är kommen att återgå till yrkeslivet. Med statistik angående förvärvsfrekvensen illustrerar förslagsställarna att det i de allra flesta fallen blir kvinnan som tvingas offra sitt förvärvsarbete, om ersättningen för inkomstbortfall är låg och/ eller maximerad, om det inte går att ordna barnomsorgen etc. Vidare anser förslagsställarna, att forskningen om barns och ungdomars situation är ett relativt eftersatt forskningsområde och bör förstärkas. Forskning om denna typ av frågor skulle, via den offentliga debatten och genom undervisning, ge föräldrar en fastare grund att stå på när det gäller att välja vad som är bra eller mindre bra för deras barn. En sådan forskning är viktig också för att bättre kunna tillgodose barns behov i samhällelig planering och verksamhet, liksom vad gäller lagstiftning om barns rättigheter och skydd. Vidare behövs forskningen för att ge barns och barnfamiljers intressen tillräcklig tyngd i avvägningen mot andra intressen. Vidare behövs forskning om miljöns, inklusive lekmiljöns, TV/videotittande och familjemönstrets inverkan på barnen och risker för framtida missbruk, kriminalitet m. m., och för att få en djupare förståelse för hur barns förutsättningar och uppväxtvillkor skiljer sig. Likaså bör man söka metoder att utveckla sociala nätverk till stöd för barn som befinner sig i svåra stressituationer på grund av problem inom den egna familjen.

Forskningen kan ge svaret på frågor om hur barns miljö och samhället i stort borde vara beskaffat för att bäst främja barns och ungdomars utveckling och även visa på framkomliga vägar mot detta samhälle.

En nära samverkan mellan de nordiska forskningsmiljöer som finns eller byggs upp – kring frågor som rör barns och ungdomars situation i samhället – är angelägen. Aktiva insatser bör göras för att föra ut forskningsresultaten inte bara i den allmänna debatten utan också i utbildning och fortbildning av lärare, förskollärare och alla andra som yrkesmässigt sysslar med barn och barns villkor. Den nordiska hälsovårdshögskolan borde exempelvis kunna arrangera fortbildning kring "barn i riskzonen".

2. Remissyttranden

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Norden

Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark

Den Almindelige Danske Lægeforening

Kommunernes Landsforening

Skole og Samfund

Børnesagens Fællesråd

Pædagogisk Medhjælper Forbund

Finland

Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf.

Ålands landskapsstyrelse

Rädda Barnen rf.

Rädda Barnen, Åland

Finlands kommunförbund och Finlands svenska kommunförbund

Kommunala samarbetsnämnden

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) (med underremisser till universitet och högskolor)

Rädda Barnen

Svenska kommunförbundet (reservation av moderata ledamöter mot punkt 4)

Landstingsförbundet

Riksförbundet Hem och Skola

Riksförbundet BRIS – Barnens Rätt i Samhället

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget och dessutom anför egna idéer och synpunkter

Norden

Nordiske sacionomforbunds samarbejdskomité (NSK)

Danmark

Socialpolitisk Forening

De Danske Husmoderforeninger (DDH)

Finland

Statens ungdomsråd
Mannerheims barnskyddsförbund

Norge

Sosialdepartementet
Forbruker- og administrasjonsdepartementet

Sverige

Svenska läkaresällskapet
Svenska facklärarförbundet (SFL)

*2.3. Remissinstanser som ställer sig reserverade till vissa delar av medlemsförslaget**Danmark*

Socialministeriet

Finland

Finlands stadsförbund

*2.4. Remissinstanser som framför egna förslag**Danmark*

Familiens genforening og Foreningen for Ligestilling mellem Børnefamilierne

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) anser att den som samnordisk institution med ett redan aktivt engagemang på området kan komma att spela en viktig roll både som samordnare av nordiska projekt och som centrum för spridning av resultaten i sin utbildning av olika personalgrupper. Forskning pågår också på många håll i Norden, dock i huvudsak med begränsade målsättningar och populationer. Enstaka samnordiska projekt pågår, t. ex. BASUN-projektet och Nordiska hälsovårdshögskolans (NHV) projekt om barns hälsa.

Från det sistnämnda, som har en bred socialpolitisk infallsvinkel, har redan publicerats en rad rapporter, som jämför och analyserar förhållanden i de nordiska länderna, t. ex. om barns hälsa, om samhälleligt stöd åt handikappade barn, om familjen i välfärdsstaten (doktorsavhandling). Flera andra rapporter är på väg, t. ex. om barn och barnfamiljer i Norden, om handikappade barn i välfärdssamhället och om barn och livskvalitet i Norden.

Det finns således redan mycket kunskap om barn, t. ex. när det gäller

sjukdom och död, det sociala arbetet, lekmiljö, skolmiljö. Vad som saknas är framför allt samordning och därmed möjligheter att jämföra länderna samt forskning ur ett barn- och ett helhetsperspektiv. Det finns vidare anledning att skilja på kvantitativa och kvalitativa mått; det är inte självklart att barns välbefinnande stimuleras genom att ge föräldrarna bättre ekonomi och social service. En fortsättning av NHV:s projekt planeras därför att inriktas ännu mer på kvalitativa aspekter av välfärden samt på barn i vissa riskmiljöer.

Kunskaperna från projekten används redan i NHV:s reguljära undervisning, framför allt i kursen i socialpediatrik, som riktar sig till olika yrkeskategorier, som i de nordiska länderna sysslar med barn, t. ex. läkare, sjuksköterskor, psykologer, socialarbetare, lärare, tandläkare och lekterapeuter.

Den almindelige danske lægeforening erinrar om att det nyligen företagits en analys som visar att hälsoproblemen bland barn och ungdom främst förorsakas av psykosociala problem såsom bristande socialt nätverk och trivsel i skolor, institutioner och hem. Föreningen föreslår därför en utbyggd förebyggande insats. Barn och ungdom bör behandlas som hela människor med krav på ett meningsfullt och sammanhängande liv inom ramen för det vuxna samhället. Föreningen tillstyrker sålunda förslaget, särskilt tanken på socialmedicinsk kartläggning och erfarenhetsutbyte.

Kommunernes landsforening har inga erinringar mot förslaget och betonar särskilt förstärkt forskning om barnfamiljernas villkor och förstärkt erfarenhets- och informationsutbyte.

Skole og samfund tillstyrker förslaget och understryker dessutom att kartläggningar i syfte att minska olikheterna i barnens möjligheter till undervisning och utbildning ingår i uppdraget.

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund tillstyrker medlemsförslaget.

Pædagogisk Medhjælper Forbund, som organiserar medarbetare i daginstitutioner utan vidareutbildning, tillstyrker ökad forskning på området då man anser att det alltför ofta är politiska slagord som styr åsiktsbildningen om barn och familj. Särskilt viktigt är att barns och ungdomars fritidssituation behandlas. Det finns svenska undersökningar som tyder på att daginstitutioner har en positiv effekt på barns utveckling.

Børnesagens fællesråd tillstyrker hela förslaget.

Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf. instämmer i vikten av ökad forskning men vill fästa uppmärksamheten vid hur förefintliga forskningsresultat mera effektivt kunde beaktas, t. ex. i utbildningen av lärare, folkskollärare, hälsovårdspersonal inom skolor och barnrådgivning. Ett ökat tvärfackligt samarbete mellan pediatrik och ungdomsmedicinsk, barn- och ungdomspsykiatrisk, psykologisk, social och pedagogisk sakkunskap kunde underlätta möjligheterna att berika den egna verksamheten med kunskap och erfarenheter som forskningen inom ett annat närstående

område inhämtat. Likaså kunde tvärvetenskaplig forskning och också praktiskt samarbete mellan olika yrkesgrupper vara ägnade att berika och effektivera verksamheten.

Folkhälsan finner de rekommendationer förslaget ger rätt anspråkslösa – det är fråga om att kartlägga och utvärdera nu rådande situationer och ta initiativ till forskningssamarbete och bara i punkt 4) talas om att utarbeta en målsättning att stödja barnens utveckling genom ekonomisk trygghet och social service. Då man vet att otillfredsställda behov inom barn- och familjepolitiken finns, vore en hemställan om ökade resurser för hemvård och dagvård, forskning, utbildning, skolväsende samt social- och mentalvård nödvändig. En del kan säkert åstadkommas genom en effektivare planering och organisering av verksamheten, men utan ett kraftfullt uttryckande av resursbehov som finns, är risken stor för att inte heller denna framställning kommer att leda till konkreta förbättringar. Om däremot hemställan är avsedd att skapa en bas för en senare konkret och detaljerad framställning om behovet av tilläggsresurser, kan den ha betydelse för ett bättre nordiskt samhälle för barn, ungdomar och deras familjer.

Rädda Barnen rf. anser att det behövs en omfattande forskning inom familjepolitiken. Särskilt barnfamiljernas yttre förutsättningar att klara sig i dagens samhälle. I förslaget har anförts forskning om barnfamiljers bostadsförhållanden, föräldrarnas deltagande i arbetslivet och användande av fritiden och dessa förslag tillstyrks. Lagstiftningen i Finland har en tidsenlig målsättning men medlen för dess förverkligande är bristfälliga. Forskningsresultat skulle kunna ge nya samhälleliga lösningsmodeller.

Forskningsresultaten borde enligt förslaget föras vidare till de yrkesgrupper, som i sitt arbete kommer i direkt kontakt med barn och ungdomar. Forskningsresultaten borde enligt *Rädda Barnen* framställas på ett åskådligt sätt och också leda till konkreta åtgärdsmodeller. Nya resultat borde kontinuerligt förmedlas till ovannämnda yrkesgrupper. Samarbete kring skapandet av allmänna familjepolitiska riktlinjer i Norden är väl motiverat och möjliggör vitt omfattande forskning och utnyttjande av sakkunskap över riksgränserna.

Rädda Barnen, Ålands distrikt, ser fram mot kraftfulla initiativ för att föra in barns rättigheter och barns perspektiv i den politiska debatten.

Finlands kommunförbund och *Finlands svenska kommunförbund* anser att en utredning av de i medlemsförslaget nämnda frågorna och åtgärder för att förbättra och förenhetliga barnens och barnfamiljernas ställning är något att eftersträva. Mellan de nordiska länderna sker i allt större omfattning flyttningar. Redan anpassningen till nya levnadsförhållanden kan leda till problem av många slag. Ett barn utsätts för en ännu större påfrestning än en vuxen vid flyttning till en ny och språkligt annorlunda miljö. Sålunda är en strävan att skapa uppväxtförhållanden som motsvarar barnets och dess familjs behov att rekommendera. Många av de saker som nämns i medlemsförslaget har utretts i form av samnordiska projekt. Resultaten av

projekten måste sammanställas så att inte onödiga dubbla undersökningar görs. Dessutom torde det finnas utredningar som gjorts på försorg av Förenta Nationerna och som kan ha betydelse i sammanhanget.

Sundheds- og forsikringsministeriet i Island tillstyrker medlemsförslaget och medlemsförslaget.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) i Sverige tillstyrker medlemsförslaget och överlämnar yttranden från universiteten i Stockholm, Linköping, Göteborg, Umeå och Uppsala samt högskolorna i Örebro och Östersund. För egen del vill UHÄ särskilt understryka vikten av insatser för att samla och sprida redan tillgängliga forskningsresultat så att de därigenom kommer till nytta inom bl. a. de grundutbildningar som förbereder för arbete med barn och ungdom och inom samhällsplanerande verksamhet.

Bland dessa underremisser kan särskilt nämnas att *pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet* anser att förslagsställarna ser relativt begränsat på jämställdhetsproblematiken – även om de framhåller att "en dålig familjepolitik . . . . konserverar ojämlikheten mellan könen". Ur institutionens synvinkel är det dessutom angeläget att påpeka att en "föräldradighet" som kan, och bör, utnyttjas av de vuxna av bägge könen ger bättre betingelser för barnens utveckling i jämställdhetshänseende. Institutionen tillstyrker också förslaget att förstärka forskningen om barns och ungdomars situation och anser att samtliga, i förslaget nämnda, områden är väsentliga. Att forskningsresultaten är viktiga att "föra ut" påpekas också i förslaget. Därför hade det varit rimligt att även detta påpekande fått status av hemställansparagraf i förslaget till rekommendation. Universitetets *centrum för masskommunikationsforskning* understryker att betydelsen av de forskningsfrågor som omnämns i förslaget i vad avser barn, ungdomar och massmedier ökar i och med masskommunikationens spridning i samhället. Forskningen bör inte likriktas eller centraliseras utan i stället utveckla en mångfald och bredd, kompletterad av tvärvetenskapliga och internordiska jämförelser och en rik och öppen kommunikation mellan olika forskningsriktningar. Centret bejakar kravet på ökade forskningsresurser men ifrågasätter tendensen att ensidigt betona behoven av kartläggande forskning och av samordnad forskningsplanering.

Universitetet i Linköping tillstyrker i första hand punkt 2 i medlemsförslaget. Rektorsämbetet pekar särskilt på att Tema Barn som är i färd med att byggas upp vid universitetet med två nya professurer framstår som ett sådant centrum för forskning om barn som ett mera omfattande nordiskt samarbete kan baseras på.

Universitetets *temaråd* erinrar om en internationell konferens "Growing into a Modern World". Konferensen som hölls i Trondheim 1987 var i osedvanligt hög grad inriktad på barn i tredje världen. Det borde vara en angelägen uppgift för Nordiska rådet att medverka till att de kunskaper om barns villkor som samlas genom forskning bl. a. vid de nordiska "barnforskningsinstitutionerna" förs ut i världen genom att de nordiska länderna

ges möjlighet att ordna konferenser av samma slag som "Growing into a Modern World".

Universitetets *utbildnings- och forskningsnämnd* nämner som relevanta frågeställningar för forskning samhällsförändringarnas effekter på barn och familj. De framtida samhällsförändringarna och deras konsekvenser för familjeliv och barns villkor borde studeras bättre än vad som hittills skett i de nordiska länderna. Här kan förbättrade statistiksystem och longitudinella studier vara av stor betydelse. Vidare nämns barns hälsa och miljö. Psykisk och fysisk sjuklighet och dödlighet har nära samband med "social förankring" och tillgång till stödjande sociala nätverk, framförallt det känslomässiga stödet. Barns uppväxt i våra dagar utmärks av färre varaktiga och djupa relationer än tidigare. Hur påverkar detta våra barn? Barn påverkas via mediautbudet och får all världens katastrofer "rakt in i vardagsrummet" via TV. Hur påverkar detta barns värderingar och vuxenlivet? Slutligen nämns utvärdering av samhällets stödsystem. Systematisk utvärdering av socialpolitiska reformer har varit sparsamt förekommande. En utvärdering genom samverkan av de nordiska länderna föreslås.

Lunds universitet, institutet för barn- och ungdomspsykiatri finner de förslag som framförs viktiga. Man vet att ca 17% av barn och ungdomar i Sverige har olika typer av psykiska störningar och 2-3% mycket allvarliga störningar. Visserligen vet man mycket om barns uppväxtvillkor i Sverige men det är viktigt att fortlöpande följa utvecklingen. Särskilt bör beaktas ganska nya fenomen t. ex. det alltmer ökade videoutbudet, dataspelen och nya former av leksaker. Man har menat att ett intensivt och ensidigt lekande med dessa kommer att medföra en större inverkan på barns tillvänjning till våldsamma lösningar av konflikter och mellanmänskliga relationer än tidigare. Kunskapen är mycket liten på detta område. Barns förmåga att klara en skilsmässa, anpassningen hos barn i de allt större invandrargrupperna, den stora gruppen utländska adoptivbarns tonårsanpassning är andra ganska utforskade områden. Jämförande studier i Norden av olika sätt att bemöta barn med svåra sociala beteendevikelser saknas också, trots att man här skulle ha ett intressant fält för jämförelser då man satsar på olika typer av lösningar i de nordiska länderna.

Göteborgs universitet, institutionen för socialarbete anser att det mest konstruktiva skulle vara att prioritera punkt 2, dvs. erfarenhetsutbyte mellan nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor, och punkt 3 att utvärdera hur man i de nordiska länderna hjälper barn och familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd. Denna grupp bör stå i centrum med tanke på den starka och snabba sociala utslagning som blir resultatet för barnens del i ett samhälle som kräver allt mer av s. k. jagstyrka för att "överleva" i både skolsystemet och i arbetslivet. Därför stöds förslaget om fortbildning kring "barn i riskzonen" förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan. Det är oerhört betydelsefullt att

lyfta fram och sprida de viktiga erfarenheter som redan finns mellan de nordiska länderna. Det är opinionsbildning baserad på vetenskapliga rön mer än ny forskning som erfordras. Vad gäller barn och familjer i riskzonen finns en rad intressanta och mer eller mindre framgångsrika metodutvecklingsprojekt inom t. ex. barnpsykiatri och socialtjänsten. Problemet är i första hand att få den kunskap som redan finns överförd till praktiska verksamheter, bl. a. genom förstärkning av personalresurser etc. Samma gäller den offentliga barnomsorgen. Politisk vilja mer än forskning är vad som erfordras. Även ensamstående föräldrar är en speciellt psykosocialt sårbar grupp, vars behov är mycket viktigt att fokusera.

Uppsala universitet, centrum för barnkunskap pekar på några typer av insatser som kan vara värdefulla: (1) Nordiska forskarkurser beträffande bl. a. forskningsmetodiska problem. Ett redan nämnt exempel är metodik vid barnintervjuer. Ett annat är observationsmetoder vid studiet av barn. Någon modern litteratur inom dessa områden existerar inte. Forskarkurser i betydande grad kan bidra till tvär- eller mångvetenskapligt forskarsamarbete. (2) Internordiska symposier. Inom Nordisk förening för pedagogisk forskning – NFPF – som har ca 500 medlemmar och bl. a. utger tidskriften "Nordisk pedagogik" finns ett nätverk för barnforskare i pedagogik. Detta anordnar årligen minst ett internordiskt symposium i huvudsak om pedagogiska frågor. Nätverkets ambitioner på längre sikt är att söka skapa större forskningsprojekt och egna publiceringsfora. (Det finns ingen internordisk facktidsskrift inom området).

Högskolan i Örebro anser att de allt mer frekventa familjeformerna "styvfamiljer" och ensamförälderfamiljer – och deras konsekvenser för barns utveckling borde ägnas forskningsresurser. Vidare föreslås forskningsresurser för att utvärdera de krav ett flerkulturellt samhälle ställer på god social service och ekonomisk trygghet för samtliga familjer. För högskolans del känns det ytterst angeläget att resultatet av forskning inom föreslagna områden snabbt förs ut i grundutbildningen inte bara till blivande lärare utan kanske än mer till blivande socialarbetare.

Rädda Barnen välkomnar de fyra förslagen om ett utökat och fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna i barn- och familjefrågor. Förslaget har en god ambitionsnivå som borde kunna överföras till andra samhällsområden till stöd för barn och unga. Ett första krav som Rädda Barnen ställer är en utökning av den nordiska forskningskapaciteten på området, t. ex. en professur med familjepolitisk inriktning. Barnomsorgsforskningen är helt otillräckligt utvecklad i förhållande till den betydelse barnomsorgsfrågorna har för barnen, deras föräldrar, personal, den skattebetalande allmänheten och för politikerna. En nära samverkan mellan de nordiska länderna förutsätter dock gemensamma nordiska utbildningsinsatser. Den Nordiska hälsovårdshögskolan är ett utomordentligt exempel och Rädda Barnen anser att en nordisk socialhögskola skulle kunna inrättas för att på liknande sätt ge gemensam högre utbildning i nära kontakt med forskning

till Nordens socialarbetare. Att inom Nordiska hälsovårdshögskolans ram arrangera enstaka fortbildningskurser kring "barn i riskzonen" ser Rädda Barnen således som en otillräcklig insats.

Viss gemensam nordisk fortbildning och vidareutbildning för barnomsorgspersonal, i första hand förskollärare och fritidspedagoger skulle vara angelägen. På dessa områden har både Norge och Danmark hunnit betydligt längre än Sverige.

Barnens och de ungas situation behöver uppmärksammas i betydligt fler sammanhang än som sker idag. Till exempel i bostadspolitiken, arbetsmarknadspolitiken, miljöpolitiken, flyktingpolitiken.

Svenska kommunförbundet erinrar om en jämförande studie som visar på stora skillnader mellan länderna. (Barnomsorg i Norden – kostnader, kvalitet och styrning. Statskontoret 1987). Det finns områden där ett fördjupat erfarenhetsutbyte och samarbete kan ge många värdefulla bidrag till det fortsatta familjepolitiska reformarbetet. Samarbetet inom ramen för den nordiska kontaktkommittén inom barnomsorgsområdet är ett exempel på hur forskning och andra erfarenheter fått en bred spridning bland kommunala barnomsorgsarbetare i hela Norden. Kommunförbundets styrelse ser därför positivt på medlemsförslagets initiativ till ett ökat nordiskt samarbete inom barn- och familjepolitiken och förutsätter att eventuella förslag till åtgärder blir föremål för bred diskussion i särskild ordning. *Reservation* anfördes av de moderata ledamöterna, som ansåg att den fjärde punkten i förslaget "att därefter utarbeta en gemensam målsättning etc." gav intryck av att fungera som en beställning på slutsatser i forskningsprojektet. Deras uppfattning var att det borde vara upp till varje land att bestämma hur man skulle utveckla familjepolitiken för att stimulera barns utveckling. Rekommendationen borde därför inte omfatta en gemensam målsättning enligt punkt 4.

Landstingsförbundet anser att en jämförelse mellan ländernas system samt barns och ungas såväl fysiska som psykiska och sociala välbefinnande skulle kunna ge värdeullt underlag för bl. a. samhällsplanering och förebyggande arbete i de enskilda länderna och i ett gemensamt nordiskt arbete. Det är viktigt att ta vara på och använda den samlade kunskap som finns i Norden för att förbättra situationen och möjligheterna för barnen och deras föräldrar. En gemensam målsättning för arbetet med barns och föräldrars villkor i Norden skulle kunna lyfta fram och därmed också stimulera barns utveckling, situation och behov av social trygghet och omvårdnad. Landstingsförbundet ställer sig positivt till förslaget om en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden inklusive flyktingbarnen och deras familjer. Kartläggningen bör också omfatta den förebyggande verksamhetens organisation, uppbyggnad och innehåll i de olika länderna. Nordiska hälsovårdshögskolan bör kunna utgöra en viktig resurs i ett gemensamt nordiskt arbete för ökade insatser inom familjepolitiken.

Riksförbundet Hem och Skola (RHS) erinrar om att en rad intressanta

forskningsprojekt pågår. Det kanske allra viktigaste är att föra ut resultaten så att de blir tillgängliga för de breda grupperna, samtidigt som de ger underlag och stöd för politiska beslut.

I samband med att Nordiska ministerrådet utarbetade förslag till ny handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet, framförde de nordiska föräldraorganisationerna förslag om att elev- och föräldrainflytande i skolan skulle bli föremål för en studie. De nordiska länderna har olika tradition och styrsystem för skolan. Föräldrarnas möjlighet till engagemang och påverkan skiljer sig, dels beroende på organisatoriska skillnader, dels genom olika inställning till föräldrars roll i samarbetet om barns fostran och utbildning. RHS har inte kunnat återfinna sitt förslag i den kulturhandlingsplan som nyligen fastställts av Nordiska rådet.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget och anför egna idéer och synpunkter

Nordiske socionomforbunds samarbejdskomité (NSK) tillstyrker forskning om småbarnsfamiljernas villkor i Norden och anser att den bör omfatta både den faktiska vardagen och optimala förhållanden, lagstiftning och socialpolitiska insatser som ger möjlighet härför. Slutligen understryks betydelsen av att arbetsmarknadens och fackföreningsrörelsens roll för barnfamiljerna blir utredd. NSK rekommenderar erfarenhetsutbyte mellan de nordiska forskningscentra som behandlar barn och barns uppväxtvillkor men vill också föreslå att erfarenheter av praktiskt arbete tas in i forskningen. De praktiskt verksamma på området bör sålunda delta i forskningsplaneringen. Undersökningarna bör också omfatta exempel från barnfamiljernas vardag och det praktiska behandlingsarbetet för barn och barnfamiljer med särskilda behov. Vidare erfordras beskrivning av skillnader mellan lagens bostav och familjernas reella möjligheter. NSK är intresserat av att arbeta vidare med de problem som förslaget aktualiserar och man är villiga att ställa expertis och förslag till Nordiska rådets förfogande.

Socialpolitisk forening i Danmark pekar på ett antal ämnen som bör behandlas:

- Samhället måste sända klara signaler om sin inställning i barnpolitiska frågor
- Frågan om en barnombudsman eller liknande institution bör utredas
- Familjens isolering och ekonomiska bundenhet bör lösas på så sätt att den kan disponera sina resurser fritt och ge barnen mindre fastlåsta uppväxtvillkor
- Frågan om barnledighetens omfattning och fördelning bör tas upp. En väsentlig förlängning kan betyda en försvagning av kvinnans frigörelse. En annan möjlighet är "omsorgsdage" som kan fördelas på föräldrarna efter behov och över en längre tid
- Systemet med stora institutioner kan med nuvarande samhällsstruktur icke avskaffas. Det bör utvecklas till att bli "nätinstitutioner", som är öppna mot lokalsamfundet och samarbetar med föräldrarna m. fl.

- Problemen kring de arbetslösa barn på institutioner måste lösas flexibelt
- Föräldrar som har barnen hemma eller i familjevård skall avlastas t. ex. genom "avlastningsinstitutioner"
- Frågor kring barns sjukdom måste tas upp. Det har visat sig att barn på institutioner är sju gånger oftare sjuka än barn hemma
- Lokalmiljöernas yttre ramar bör utnyttjas bättre.

De danske husmoderforeninger (DDH) understryker nödvändigheten att erbjuda föräldrarna, i synnerhet mödrarna, trygghet vad gäller ekonomi, social service och stöd. För detta syfte har DDH liksom Norges Husmoderforening kämpat för förhandlingsrätt i många år. Detta är en demokratisk rättighet då DDH i sjuttio år kämpat för att förbättra kärnfamiljens villkor. Förhandlingsrätten bör gälla saker som gäller denna grupp som vårdar sina barn, handikappade och äldre utanför institutioner. Denna grupp kan få ett större inflytande bland annat genom att man skapar likställighet mellan barnfamiljerna oavsett val av vårdform (här framläggs detaljerade förslag innebärande bl. a. familjebidrag som 45 000 DKK för varje barn upp till 2 år och 30 000 DKK för barn mellan 2 och 6 år).

Vidare föreslås åtgärder för att garantera unga föräldrars återgång till arbetsmarknaden genom efterutbildning och särskilt stöd till nya föräldrar genom sjuksköterskor m. m.

Statens ungdomsråd i Finland finner förslagen om att utöka den barn- och familjepolitiska forskningen värda att understöda. Det är viktigt att effektivisera den gemensamma nordiska forskningen och att göra jämförelser mellan olika praxis i länderna t. ex. familjepolitiska intressen samt frågor i anknytning till det sociala skyddet för föräldrar som utför deltidsarbete och sammankopplingen mellan arbets- och familjeliv.

Innan man fattar beslut om nya undersökningar och utredningar bör man dock kartlägga de existerande projekten, t. ex. ministerrådets projekt med anknytning till omhändertagande av barn, och ett projekt som utrett barnens ställning i nusamhället. Även inom ungdomsforskningen är det nordiska samarbetet livligt: man ger ut publikationer, man arrangerar symposier och som bäst bygger man upp ett nordiskt nät av ungdomsforskare. Nyligen har föreslagits ett koordinerande organ inom ungdomsforskningen för att göra samarbetet permanent.

Förslaget att utarbeta en gemensam målsättning för att förbättra ställningen för barnfamiljer är som sådan värd att understöda, men torde vara svår att förverkliga. Däremot är det lättare och viktigare att skapa gemensamma normer i sådana vardagliga frågor som direkt anknyter till barnets väl, t. ex. frågorna om omhändertagande av barn.

Mannerheims barnskyddsförbund anser att förslagets motiveringar ger uttryck för att målet är att omedelbart igångsätta nya forskningsprojekt. Först borde man i varje nordiskt land skyndsamt samla ihop de redan befintliga forskningsresultaten. Situationen i Norden har kartlagts t. ex. i

BASUN-projektet och i jämförande akademiska studier om barnfamiljernas ställning, bl. a. bostadsförhållanden.

Man torde finna svar på flera frågor i punkterna 1–3 genom att sammanställa de redan befintliga forskningsresultaten. De luckor som kommer fram bör fyllas genom en kartläggning, vilken initieras snabbt efter basutredningen. Den i förslaget punkt 2 nämnda idén om en gemensam planering av forskningsinsatser är nödvändig. Som första steg kunde man genomföra ett samnordiskt seminarium för planering av barn- och familjeforskning.

Punkt 4 i förslaget avser utarbetandet av gemensamma målsättningar för att barnfamiljernas ställning skall kunna förbättras. Förbundet tillstyrker förslaget med anledning av den snabba strukturomvandling som alla nordiska länderna undergår. Fastställandet av gemensamma mål förutsätter dock en långsiktig och välplanerad beredningsprocess, där politiker, forskare och organisationer på området från alla nordiska länder deltar. Förbundets förhoppning är att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att påskynda och koordinera den tvärvetenskapliga forskningsverksamheten samt initiera samnordiska forskningsprojekt. Mannerheims barnskyddsförbund anser att man i fortsättningen borde inrätta en bestående sektion som ovannämnda uppdrag skulle åläggas. Innan sådan sektion inrättas borde man först åstadkomma en särskild arbetsgrupp. Den borde bestå av två representanter från varje nordiskt land och få i uppdrag att igångsätta samnordisk forskningsverksamhet.

Sosialdepartementet og Forbruker- og administrasjonsdepartementet i Norge som ser positivt på medlemsförslaget erinrar om att ett antal nordiska forskningsprojekt med direkt relevans för förslaget genomförs. Vidare hänvisas till den nordiska handlingsplanen för jämställdhet, som behandlar ämnet familjeliv och arbetsliv.

Svenska läkaresällskapet påpekar, att under efterkrigsperioden har det skett en närmast ofattbar utveckling av kunskapsvolymen inom de flesta kunskapsområdena. Kraven på barns och ungdomars skolprestationer har därigenom också kommit att öka. Detta innebär också, att utslagningen från skolan tenderat att framstå som ett socialt problem av stor betydelse. Hur skall den skola se ut, där barnen kan omhändertagas på ett sådant sätt, att eventuella skillnader i förutsättningar inte behöver leda till utslagning och ojämlikhet. Utvecklingspsykologiska frågor som bör tas upp är hur barn som invandrar med sina familjer till Skandinavien utvecklas med hänsyn till de kulturella skillnader som kan föreligga.

Svenska läkaresällskapet finner att en skandinavisk multicenterstudie, där ovanstående och andra frågeställningar kunde belysas, vore av utomordentligt intresse. Multicenterstudien borde då genomföras som ett interdisciplinärt samarbete, där barn- och ungdomspsykiatri, pediatrik, psykologi, pedagogik och företrädare för sociologi och socialt behandlingsarbete

skulle utgöra kärnan och till sig knyta representanter för exempelvis socialmedicin, kriminologi och rättspsykiatri.

Svenska fackläraryrket (SFL) tillstyrker i princip vad som hemställs i de fyra att-satserna men vill samtidigt starkt framhålla vikten av att nya tillägg görs i den sista att-satsen. Enligt SFL:s uppfattning saknas här ytterst väsentliga delar när det gäller att stimulera barns utveckling nämligen de pedagogiska aspekterna. De bör här uttryckas i en komplettering till vad som sägs om god ekonomisk trygghet och god social service för barnfamiljerna så att att-satsen i sin helhet kommer att få följande lydelse:

att därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service samt en god pedagogisk verksamhet i form av förskola för alla förskolebarn och i form av skola och fritidsverksamhet för alla skolbarn i åldrarna 7–12 år.

Riksförbundet BRIS- Barnens Rätt i Samhället erinrar om den debatt om barns politiska ställning som förts i Sverige. Förslag har framförts om att varje individ, således även barn, vid allmänna val skall representeras av en röst. Föräldrarna skulle tillsammans, eller genom att disponera en halv röst var, representera barnet vid val. Anledningen till detta förslag är att barnets uppväxtförhållanden allt mer kommit att bero på direkta samhällsinsatser. Det synes därför rimligt att varje barns intresse i det politiska maktspelet motsvaras av en inflytandeandel som motsvarar barnets andel av den totala befolkningen. BRIS stödjer grundtankarna i detta förslag och anser att detta vore värt att vidare utreda. Sammanfattningsvis finner BRIS att medlemsförslagets delförslag är omfattande och behöver utarbetas ytterligare. BRIS ger sitt starka stöd åt att man försöker arbeta för en nordisk samsyn och att dessa viktiga frågor förankras på regeringsnivå. P. g. a. problemens vidd är det viktigt att man försöker åstadkomma en bred satsning och inte endast fragmenterade insatser.

2.3. Remissinstanser som ställer sig reserverade till vissa delar av medlemsförslaget

Socialministeriet i Danmark erinrar om att ett utskott framlagt en plan om föräldraledighet, friplatsregler på daginstitutioner, större föräldrainflytande och möjlighet till försöks- och utvecklingsarbete inom daginstitutionerna. Regeringen utsände i mars 1988 på remiss en handlingsplan som innehåller nedanstående allmänna målsättningar:

- Barn skall ha stabila och täta kontakter med sina föräldrar
- De skall kunna leva som barn
- Barn skall kunna ta del i det offentliga livet
- Barn skall också ha ansvar
- Barn skall kunna leva ett sunt liv

Vidare hänvisar ministeriet till att ett utskott utvärderar biståndslagens

regler om barn och ungdom, särskilt vad avser rättssäkerheten, samt att ett annat utskott tillsatts för att följa upp olika lagförslag och andra initiativ för att förbättra barnens vardag. Ministeriet ställer sig öppet till ett nordiskt projekt men anser att förslaget bör värderas noggrant i sammanhang med andra förslag i nordisk regi.

Finlands stadsförbund understöder de förslag som presenteras, men påpekar dock följande förslag:

1. För närvarande pågår en samnordisk undersökning om barns livsvillkor i Norden, det s. k. BASUN-projektet. Resultaten av denna undersökning bör studeras innan man sätter i gång en ny, liknande undersökning.

2. NOPUS (Nordiskt projekt för utveckling av socialtjänsten) kommer under 1988–1990 att anordna samnordisk utbildning blant annat kring temat "Framtidsbilder och livskvalitet för barn och unga i Norden".

3. De gemensamma projekt som gäller förbättring av livsvillkoren för barn som är handikappade och som kräver särskild vård och omvårdnad, är enligt Statsförbundets uppfattning särskilt angelägna.

4. Lagstiftningen är innehållsmässigt rätt likartad i de övriga nordiska länderna. Det vore därför särskilt viktigt att följa upp hur de nya lagarna i Finland fungerar och att vid behov vidta åtgärder för att stödja barn och familjer i ett tillräckligt tidigt skede, innan det uppstår kriser.

2.4. Remissinstanser som framför egna förslag

Familiens Genforening og Foreningen for Ligestilling mellem Børnefamilierne framlägger ett stort antal detaljerade förslag och synpunkter utgående från en annan grundsyn än de övriga remissinstanserna. Foreningen noterar, att familjen mot att betala 15% av barnens utbildningskostnad kan tillsammans med likasinnade bilda privatskola och själv bestämma vilken andlig utgångspunkt skolan skall ha. 10% av alla grundskoleelever går i sådana privatskolor. Mot detta ställer föreningen exemplet Holland där man har helt skattebetald grundskola som inkluderar de privata skolorna. I Holland går sålunda 70% i sådana alternativa grundskolor. Orättvisor finns också vad gäller sociala bidrag till föräldrar som vårdar sina barn hemma respektive i offentlig regi.

Det bör sålunda undersökas om inte många barn- och ungdomsproblem bottnar i att kontakten med föräldrarna lossnat för tidigt och överförs till professionella som inte kan ge samma trygghet och identitetskänsla. Ett antal förslag framförs bland annat vad gäller skatteavdrag om 20 000 kronor per barn och oavlönad ledighet samt flexibla regler för offentliga institutioner, allt i syfte att åstadkomma större rättvisa mellan olika barnfamiljer oberoende av hur de väljer sin barntillsyn.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att remissvaren är till helt övervägande del positiva till medlemsförslagets yrkanden. Några är mer försiktigt positiva och

många anför egna idéer och synpunkter som de anser borde ingå i barn- och familjepolitiken. Flera erinrar om, att Nordiska hälsovårdshögskolan kan spela en viktig roll även på detta område. Hälsovårdshögskolan påpekar, att forskning på området pågår också på många håll i Norden, dock i huvudsak med begränsade målsättningar och populationer. Enstaka samnordiska projekt pågår, t. ex. BASUN-projektet (Barndom, Samhälle och Utveckling i Norden) och Nordiska hälsovårdshögskolans (NHV) projekt om barns hälsa.

Erfarenheterna från studier som gjorts visar att det redan finns mycket kunskap om barn, t. ex. när det gäller sjukdom och död, det sociala arvet, lekmiljö, skolmiljö. Vad som saknas är enligt hälsovårdshögskolan framför allt samordning och därmed möjligheter att jämföra länderna. Dessutom saknas nästan helt forskning ur ett barn- och helhetsperspektiv. Sålunda är det kunskapsinhämtande som gjorts inte tillräckligt. Utskottet har intagit en liknande ståndpunkt bl. a. vid de senaste årens budgetbehandling då utskottet kritiserat bristen på projekt inom området barn- och familjepolitik under ministerrådet. Ur det omfattande remissmaterialet framgår att det finns enighet bland expertisen om de första levnadsårens betydelse för barnets utveckling. Redan härav kan man dra slutsatsen att ekonomisk och social trygghet för familjen under barnets första levnadsår är mycket viktig för att ge barnet omsorg och trygghet. Likaså är det viktigt att föräldrarna efter denna period har möjlighet att välja ett arbets- och dagvårdsarrangemang, som ger barnet trygga, långvariga relationer. Detta innebär att föräldrarna bör ha reell möjlighet att välja mellan att arbeta heltid, deltid eller att själva vårda barnet. En kartläggning i enlighet med medlemsförslaget bör grundas på ett ökat tvärfackligt samarbete mellan olika grupper av sakkunniga som sysslar med barn- och ungdomsproblem.

Som framhålles i medlemsförslaget är forskningen om barns och ungdomars situation ett relativt eftersatt forskningsområde – vi vet inte särskilt mycket om hur världen ter sig ur ett barnperspektiv. Något mer, men heller inte tillräckligt, vet vi om hur småbarnsfamiljer bor och arbetar och vad de gör på sin fritid.

Bland lämpliga frågeställningar för forskning har av remissinstanserna pekats på framtida samhällsförändringar och deras konsekvenser för familjeliv och barns villkor samt barns hälsa och miljö. Psykisk och fysisk sjuklighet anses ha samband med bristande tillgång till stödjande sociala nätverk, framför allt känslomässigt stöd. Vissa barns uppväxt i våra dagar utmärks av färre varaktiga och djupa relationer som ofta ersätts av TV och videospel m. m. som sannolikt påverkar barns verklighetsuppfattning. Det har hävdats att ett intensivt och ensidigt lekande med dessa kommer att få en större inverkan på barns tillvänjning till våldsamma lösningar av konflikter och mellanmänniska relationer än tidigare. Kunskapen om orsaksförhållanden är dock mycket liten på detta område. Jämförande studier i Norden av olika sätt att bemöta barn med svåra sociala beteendeavvikelser

saknas, trots att man här skulle ha ett intressant fält för jämförelser då man satsar på olika typer av lösningar i de nordiska länderna. Systematisk utvärdering av socialpolitiska reformer har varit sparsamt förekommande. En utvärdering i samverkan av de nordiska länderna av samhällets stödssystem skulle vara motiverad, särskilt som en uppföljning av medlemsförslagets yrkande 3 att utvärdera hur man i de nordiska länderna hjälper barn och familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd. I detta sammanhang vill utskottet erinra om förslaget om fortbildning kring "barn i riskzonen" förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan.

Utskottet instämmer i förslagsställarnas bedömning att forskning om denna typ av frågor skulle, via den offentliga debatten och genom undervisning, ge föräldrar en fastare grund att stå på när det gäller att välja vad som är bra eller mindre bra för deras barn. Den skulle också ge praktiska resultat i form av bättre möjligheter att tillgodose barns behov i samhällelig planering och verksamhet, liksom vad gäller lagstiftning om barns rättigheter och skydd samt för att ge barns och barnfamiljers intressen tillräcklig tyngd mot andra intressen.

Utskottet vill erinra om att några remissinstanser påpekar att man innan man fattar beslut om nya undersökningar och utredningar bör kartlägga de existerande projekten. Förutom de ovannämnda projekten utförs sålunda inom Nordiska ministerrådet ett projekt med anknytning till omhändertagande av barn, och ett projekt som utrett barnens ställning i nusamhället har mynnat ut i en första delrapport. Även inom ungdomsforskningen är det nordiska samarbetet livligt: man ger ut publikationer, man arrangerar symposier och för närvarande bygger man upp ett nordiskt nät av ungdomsforskare. Värdefullt arbete görs även av många nordiska organ, särskilt Nordisk sammanslutning för barnavård och ungdomsskydd som regelbundet anordnar nordiska barnavårdskongresser. Som ett sätt att få igång en sådan kartläggning vill utskottet rekommendera erfarenhetsutbyte mellan de nordiska forskningscentra som behandlar barn och barns uppväxtvillkor.

Erfarenhetsutbyte kan också ge underlag för bedömning av hur förefintliga forskningsresultat mera effektivt kunde beaktas i samhällsplaneringen, t. ex. i utbildningen av lärare och förskollärare samt hälsovårdspersonal inom skolor och barnrådgivning. Ett ökat utbyte kan också få effekten att lyfta fram och sprida de erfarenheter som finns mellan de nordiska länderna och på så sätt stimulera opinionsbildning baserad på vetenskapliga rön. Viktigt är att sprida den kunskap som redan finns överförd till praktiska verksamheter, bl. a. genom förstärkning av personalresurser i den offentliga barnomsorgen.

Utskottet vill således instämma i förslagsställarnas förhoppning att genom att forskningsresultat och kunskaper förs vidare till de yrkesgrupper som kommer i kontakt med barn, liksom också direkt till många föräldrar, finns det bättre förutsättningar för osäkra eller otrygga föräldrar att få det

stöd de behöver. Medan förslagsställarna även hemställt om rekommendation att därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service, anser utskottet att det ej innan de föreslagna kartläggningarna och utvärderingarna gjorts finns underlag för ett sådant ställningstagande.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar.
- 2) att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
- 3) att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken

(Väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eišur Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuutila, Grethe Lundblad och Lena Öhrsvik)

För att nå målet "Medborgarnas Norden" är det viktigt att man på område efter område kartlägger och minskar skillnader mellan våra länder. Ett område där nordiska medborgerliga rättigheter ännu inte föreligger är enligt vår mening familjepolitiken. Stora skillnader råder t ex i synen på rätten till ledighet från arbete för vård av barn samt möjlighet till barnomsorg och annan social service. Stora skillnader råder också när det gäller vilket ekonomiskt stöd barnfamiljerna kan räkna med.

Familjens trygghet och samhällskontakt under barnens första år är av största betydelse för deras utveckling. Barns behov av trygga föräldrar samt samvaro med andra vuxna och barn måste därför vara grundläggande utgångspunkter i välfärdssamhällets familjepolitik. Många barn känner stor osäkerhet inför framtiden och riskerar utanförskap och passivitet. Vi måste på ett bättre sätt ta med barns behov i all samhällelig planering och verksamhet.

För att nå mera enhetliga rättigheter för barn och deras föräldrar i Norden är det angeläget att man kartlägger småbarnsfamiljernas förhållanden i de olika nordiska länderna och att man utarbetar en gemensam målsättning för hur man kan medverka till att stimulera barns utveckling.

Familjerna måste kunna känna ekonomisk trygghet under den tid omsorgen är som viktigast. De måste ha tillgång till god social service, och de måste få stöd och hjälp i föräldrarollen.

Förvärvsfrekvensen bland kvinnor i åldersgruppen 25–54 år ligger i Norden på mellan 74 procent (i Norge) och 88 procent (i Sverige). (Siffrorna avser 1984.) För männens del ligger motsvarande tal på omkring 95 procent i samtliga nordiska länder. Detta innebär att i minst fyra föräldrapar av fem förvärsarbetar båda fram till barnets födsel, och detta gäller även om det redan tidigare finns barn i familjen.

Visserligen är det en hel del – främst bland kvinnorna – som förvärsarbetar på deltid. Men ändå står det klart att utan insatser från samhället skulle i det stora flertalet familjer varje barnafödsel betyda ett kraftigt inkomstbortfall och dessutom en otrygg situation när det gäller möjlighe-

terna att ånyo komma in på arbetsmarknaden och att återställa/förbättra familjeekonomin. Därför är det viktigt att man i samband med ett barns födsel samt under dess första levnadsår har rätt till ledighet från arbetet.

Men denna rätt till ledighet kombineras med ersättning för större delen av inkomstbortfallet för den förälder som är ledig. I annat fall blir rätten till ledighet i de flesta fall en formalitet, som man saknar verklig möjlighet att utnyttja.

På samma sätt måste rätten till ledighet från det ordinarie arbetet kombineras med en reell möjlighet till god barnomsorg när tiden är kommen att återgå till yrkeslivet. Rätten till ledighet i samband med ett barns födsel är ju i grunden en rätt att få komma tillbaka till sin gamla arbetsplats. Utan en ordnad barnomsorg blir detta omöjligt, även om den formella rättigheten finns där.

Att föräldrarna inte behöver känna oro för familjens ekonomiska situation eller för sin framtid på arbetsmarknaden är viktigt inte minst för barnet. Men även om detta medlemsförslag främst berör insatser för att förbättra barnens situation, bör det påpekas att ovannämnda rättigheter är ytterst viktiga även ur jämställdhetssynpunkt. De ovan redovisade talen för förvärvsfrekvensen illustrerar det faktum att det i de allra flesta fallen blir kvinnan som tvingas offra sitt förvärvsarbete, om ersättningen för inkomstbortfall är låg och/eller maximerad, om det inte går att ordna barnomsorg etc. En dålig familjepolitik är samtidigt en politik som konserverar ojämlikhet mellan könen.

Trygghet i föräldrarollen har naturligtvis fler aspekter än ekonomiska och arbetsmarknadsmässiga. Familjerna måste också ha tillgång till social service, hälso- och sjukvård för barnen och ett socialt nätverk av kontakter utanför familjekretsen.

Kunskap om hur barn upplever olika företeelser i sin närmiljö och hur de påverkas av dem hör också till förutsättningarna för trygghet i föräldrarollen. Samhället förändras snabbt, och dagens generation av småbarnsföräldrar har vuxit upp under ganska annorlunda förhållanden än deras barn kommer att möta.

Därför bör forskningen om barns och ungdomars situation förstärkas. Detta är ett relativt eftersatt forskningsområde – vi vet inte särskilt mycket om hur världen ter sig ur ett barnperspektiv. Något mer, men heller inte tillräckligt, vet vi om hur småbarnsfamiljer bor och arbetar och vad de gör på sin fritid.

Forskning om denna typ av frågor skulle, via den offentliga debatten och genom undervisning, ge föräldrar en fastare grund att stå på när det gäller att välja vad som är bra eller mindre bra för deras barn. En sådan forskning är viktig också för att bättre kunna tillgodose barns behov i samhällelig planering och verksamhet, liksom vad gäller lagstiftning om barns rättigheter och skydd. Vidare behövs forskningen för att ge barns och barnfamiljers intressen tillräcklig tyngd i avvägningen mot andra intressen.

En vanlig fråga från föräldrar är t ex hur barn och ungdomar påverkas av att ägna en stor del av sin tid till att se på TV eller video. Hur påverkas deras möjligheter att tillägna sig skolundervisningen? Får de en vanställd bild av verkligheten genom att se många underhållningsprogram, inte alltid avsedda för barn? Blir barnen osäkra och nervösa av tittande på skräck- och våldsfilmerna? Blir de kanske själva våldsbenägna? Att det finns ett klart samband mellan ängslan/aggressivitet och TV-/videotittande har konstaterats i flera undersökningar. Mindre klart är i vilken riktning orsakssambandet går – eller om någon bakomliggande faktor är orsak till bådaderna.

Inverkan av barnens lekmiljö är ett annat område vi inte vet så mycket om. Har exempelvis den ökade biltrafiken gjort att barn i tätorter fått inte bara mindre ytor till förfogande för sin lek utan också kvalitativt annorlunda lekar? Hur påverkas barnen av att i allt större utsträckning leka i åldersegregerade miljöer och grupper? Vilken betydelse har det för barnen att delta respektive inte delta i kulturella verksamheter?

Ytterligare ett angeläget fält för forskningen är hur barn påverkas av händelser inom familjekretsen, såsom dödsfall bland anhöriga eller kamrater, födslar av syskon, separationer och nya parrelationer för föräldrarna.

Fortfarande växer många barn upp under svåra familjeförhållanden eller i på annat sätt besvärliga sociala omständigheter. Det svenska Brottsförebyggande rådet har nyligen i en rapport pekat på att det med hjälp av sociala och psykologiska indikatorer i princip är möjligt att redan i förskoleåldern peka ut de barn som är i riskzonen för att få missbruksproblem och/eller bli kriminellt belastade 10–15 år senare.

Samtidigt som man söker efter vägar att undanröja de förhållanden som kan ge barnen problem av detta slag är det viktigt att inse att många som växer upp under svåra förhållanden trots detta utvecklas till harmoniska eller åtminstone välanpassade människor. Det vore angeläget att försöka få en djupare förståelse för hur dessa barns förutsättningar och uppväxtvillkor skiljer sig från dem som gäller barn som inte utvecklas lyckosamt. Likaså bör man söka metoder att utveckla sociala nätverk till stöd för barn som befinner sig i svåra stressituationer på grund av problem inom den egna familjen.

Särskilda insatser blir naturligtvis också nödvändiga för barn som av andra skäl än en svår familjesituation har speciella sociala, språkliga eller psykologiska behov.

Forskningen bör inte begränsas till frågor om hur barns miljö och samhället i stort borde vara beskaffat för att bäst främja barns och ungdomars utveckling utan också visa på framkomliga vägar mot detta samhälle.

En nära samverkan mellan de nordiska forskningsmiljöer som finns – eller byggs upp – kring frågor som rör barns och ungdomars situation i samhället är angelägen. Aktiva insatser bör göras för att föra ut forskningsresultaten inte bara i den allmänna debatten utan också i utbildning och fortbildning av lärare, förskollärare och alla andra som yrkesmässigt

sysslar med barn och barns villkor. Den nordiska hälsovårdshögskolan borde exempelvis kunna arrangera fortbildning kring "barn i riskzonen".

Genom att forskningsresultat och kunskaper förs vidare till de yrkesgrupper som kommer i kontakt med barn, liksom också direkt till många föräldrar, finns det bättre förutsättningar för osäkra eller otrygga föräldrar att få det stöd de behöver. Detta kan ges genom aktiva åtgärder för kontakter mellan föräldrar, mellan föräldrar och personal i barnomsorg och skolor och genom stimulans till gemensamma aktiviteter för barn och vuxna.

Med hänvisning till ovanstående hemställer undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna,
- 2) att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
- 3) att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd samt
- 4) att därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service.

Oslo den 7 mars 1988

Dorte Bennedsen (S)

Eiður Guðnason (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Kjell Magne Fredheim (A)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Lena Öhrsvik (s)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om utökat fordonstekniskt samarbete

(Medlemsförslaget väckt av Olle Östrand m. fl., se s. 643

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 833/t om utökat fordonstekniskt samarbete. Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Linköping den 5 maj 1988, i Torshavn den 2–5 augusti 1988 och Helsingør den 15 november 1988.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Olle Östrand samt Lennart Andersson, Lahja Exner, Mats Nyby och Oddrunn Pettersen, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft, samt att utreda förutsättningarna för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

I sina motiveringar till medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om hur det fordonstekniska samarbetet inom Norden bedrivs inom Nordisk bilteknisk kommitté (NBK), som är ett samarbetsorgan under Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR).

Förslagsställarna menar att tyngdpunkten i NBK:s arbete har förskjutits under åren från att prioritera arbetet med förslag till gemensamma nordiska bestämmelser till att följa och aktivt medverka i det internationella föreskriftsarbetet.

Det påpekas att NBK:s förslag till gemensamma bestämmelser i Norden i regel initieras av ett enda lands företrädare i kommittén. Detta anses medföra att även om man inom NBK har kommit överens, finns inte alltid intresse för ett genomförande av föreskriftsförslagen i alla nordiska länder. Förslagsställarna menar därför att de nordiska ländernas regeringar bör för respektive lands föreskrivande myndighet påtala vikten av att de gemensamma bestämmelser som man kommit överens om i NBK i största möjliga utsträckning bör genomföras.

Förslagsställarna anser att det finns ett stort utrymme för en utvidgning

av det fordonstekniska samarbetet i Norden. I detta sammanhang påpekas speciellt miljökraven på fordon samt en ökad standardisering och samordning av kraven på fordon, som sedan på sikt kan leda till gemensamma nordiska bestämmelser beträffande både kontroll- och typbesiktning.

Fördelarna anses vara störst vad gäller typbesiktningen. Man menar att gemensamma regler för typgodkännande skulle kunna vara till fördel för såväl konsumenter och producenter som för provningsorganen. Ett typgodkännande i ett land skulle betyda att fordonet automatiskt skulle vara godkänt även i övriga nordiska länder.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 10–11 mars 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att förslaget skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 juni 1988.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordisk Union for Alkoholfri Trafik (NUAT)
- Nordisk trafikskoleunion

Danmark

- Justitsministeriet
- Trafik- og kommunikationsministeriet
- Forenede Danske Motorejere (FDM)

Finland

- Trafikministeriet
- Miljöministeriet
- Suomen Kuorma-autoliitto r. f. (Lastbilsförbundet i Finland)
- Automobilförbundet

Åland

- Motorfordonsbyrå

Island

- Trafikministeriet
- Foreningen af islandske motorejere

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Motorførenes Avholdsforbund (MA)

- Norges Automobil-Forbund (NAF)
- Trygg Trafikk
- Vegdirektoratet
- Kongelig Norsk Automobilklubb (KNA)

Sverige

- Sveriges arbetsledareförbund (SALF)
- Motormännens riksförbund (M)
- Statens naturvårdsverk
- Motorbranschens riksförbund (MRF)
- AB Svensk bilprovning
- Bilindustriföreningen
- Trafiksäkerhetsverket

2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Norden

- Nordisk Union for Alkoholfri Trafik (NUAT)
- Nordisk trafikskoleunion

Danmark

- Forenede Danske Motorejere (FDM)

Finland

- Automobilförbundet
- Suomen Kuorma-autoliitto (Lastbilsförbundet i Finland)

Åland

- Motorfordonsbyrån

Island

- Trafikministeriet
- Foreningen af islandske motorejere

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Norges Automobil-Forbund (NAF)
- Trygg Trafikk
- Motorførenes Avholdsforbund (MA)
- Vegdirektoratet
- Kongelig Norsk Automobilklubb (KNA)

Sverige

- Sveriges arbetsledareförbund (SALF)
- Motormännens riksförbund (M)
- Statens naturvårdsverk
- Motorbranschens riksförbund (MRF)
- AB Svensk bilprovning
- Bilindustriföreningen

Nordisk Union for Alkoholfri Trafik (NUAT) menar att utnämningen av ledamöter i NBK bör kunna ske på ett sätt som försäkrar den överordnade målsättningen, nämligen samordning. Det anses att tekniska krav på motorfordon, miljökrav, speciella säkerhetskrav m. m. är typiska exempel på områden där de nordiska länderna med stor fördel kan samarbeta.

Nordisk trafikskoleunion understödjer till fullo alla förslag till enhetliga nordiska bestämmelser, fastän det inses att frågan måste behandlas i många instanser med tanke på Finlands nuvarande östimport, Sveriges bilexport samt Danmarks EG-anslutning. Med tanke på miljökraven och att miljöfrågorna aktualiseras allt mer understödjer trafikskoleunionen en vidareutveckling av frågan.

Forenede Danske Motorejere (FDM) erinrar om de förpliktelser som Danmark har på grund av sitt medlemskap i EG samt om den snabbt accelererande tekniska utvecklingen och betonar vikten av att ett fordons-tekniskt samarbete, som omfattar de nordiska länderna, etableras snarast möjligt. FDM tillstyrker medlemsförslaget, samtidigt som vikten och nödvändigheten av ensartade europeiska bestämmelser understryks.

Automobilförbundet i Finland menar att ett fordons-tekniskt samarbete i Norden är till gagn för samtliga parter. Förbundet påpekar att det i Finland borde finnas beredskap att vid behov justera Fordonsförordningen samt trafikministeriets beslut om verkställighet av Fordonsförordningen.

Motorfordonsbyrån på Åland menar att de föreslagna åtgärderna i många fall skulle underlätta såväl för myndigheter som för allmänhet och speciellt för Åland, som inte har resurser att utföra typbesikningar, skulle detta vara till stor fördel. En förutsättning anses dock vara att man i Finland frångår det nuvarande systemet, där typbesikningen utnyttjas som importhinder speciellt för begagnade motorfordon.

Trafikministeriet i Island anser förslaget nyttigt samtidigt som det påpekas att det är justitieministeriet som har att göra med besikningar av motorfordon.

Föreningen af islandske motorejere ställer sig positiv till medlemsförslaget.

Motorførenes avholdsforbund i Norge instämmer i att det biltekniska samarbetet i Norden borde förbättras och få större genomslagskraft. Det tillstyrker också förslaget om gemensam typbesikning. Man anser att samma inställning till miljö, trafiksäkerhet och teknisk standard gäller tvärs över de nordiska gränserna.

Motormännens riksförbund (M) i Sverige nämner att förbundet under en följd av år på olika sätt har försökt verka för enhetliga internationella fordonsbestämmelser. Även om stora framgångar har nåtts, anses det fortfarande finnas betydande skiljaktigheter i fordonsbestämmelserna inom de nordiska länderna. Avslutningsvis konstaterar förbundet att om Nordiska rådet lyckas driva denna fråga så att harmonisering av reglerna påskyndas och det blir enhetlig typbesiktning inom alla de nordiska länderna, hälsar förbundet detta med tacksamhet.

Statens naturvårdsverk i Sverige anser att fordonstekniskt samarbete mellan de nordiska länderna är viktigt. För övrigt yttrar sig naturvårdsverket enbart med avseende på miljökraven. I remissvaret beskrivs hur det nordiska samarbetet om miljökraven behandlas inom nordiska organ. När det gäller bilavgaser sker det arbetet inom den s. k. Stockholmsgruppen, som består av representanter från tio länder, däribland Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Stockholmsgruppen arbetar man bl. a. med att utforma ramdokument, som bildar gemensamma utgångspunkter för nationella föreskrifter på bilavgasområdet. Ett ramdokument har tidigare utformats för avgaskrav för personbilar. För närvarande pågår ett motsvarande arbete avseende bussar och lastbilar.

Det framhålls att om samordningsarbetet i första hand skulle syfta till en harmonisering av bestämmelserna, finns det risk för att ambitionsnivån baseras på en "minsta gemensamma nämnare". Det anses därför viktigt att harmoniseringen av miljökraven diskuteras med utgångspunkt i behovet av miljöförbättringar.

Motorbranschens riksförbund (MRF) i Sverige menar att gemensamma krav för typgodkännande och ett gemensamt nordiskt godkännande skulle vara av stort värde. Den största vinsten anses göras när det gäller bestämmelser för tunga fordons mått och vikter. MRF betonar att det är av yttersta vikt att de i medlemsförslaget nämnda bestämmelserna inte ges sådan utformning att de stör internationaliseringssträvandena inom EG när det gäller såväl miljörelaterade åtgärder som fordonsbestämmelser.

AB Svensk bilprovning delar förslagsställarnas uppfattning att de föreskrivande myndigheterna i respektive land bör i ökad omfattning omsätta NBK:s förslag till föreskrifter. Det betonas dock att man bör vara klar över att utrymmet för specifika nordiska föreskrifter inom fordonsområdet är mycket begränsat.

En ökad harmonisering av föreskrifterna inom fordonsområdet anses skapa förutsättningar för samverkan och förenklingar inom provnings- och kontrollområdet. Som ett första led kan man tänka sig att provningsresultat accepteras över gränserna. Det är enligt ASB:s mening lämpligt att man här anpassar sig till de system och former som är under utveckling inom EG och EFTA.

Bilindustriföreningen i Sverige stödjer förslaget och påpekar att den föreslagna harmoniseringen måste förankras i internationella föreskrifter

för att få full genomslagskraft. Vidare menar föreningen att ett enhetligt nordiskt system för typbesiktning måste inkludera dels enhetliga administrativa regler, dels ett system för ömsesidigt accepterande av godkännanden utfärdade i de nordiska länderna.

2.2. Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Danmark

- Justitieministeriet

Finland

- Trafikministeriet
- Miljöministeriet

Justitieministeriet i Danmark erinrar om att man i Danmark nyligen har börjat tillämpa regler för periodisk besiktning av en rad fordonstyper och inte har några planer på att förändra nuvarande system. Den enda möjligheten för gemensamma regler anses därför vara att de övriga nordiska länderna tillämpar de danska reglerna. Vad beträffar typbesiktningen erinras om Danmarks förpliktelser gentemot EG. Man anser därmed att förutsättningen för gemensam nordisk typkontroll och typbesiktning är att de nordiska länderna fastställer regler som gäller inom EG.

Miljöministeriet i Finland yttrar sig enbart om trafikens miljöfrågor och anser att medlemsförslaget inte är behövligt ur miljövärdssynvinkel.

Trafikministeriet i Finland konstaterar att de fordonstekniska bestämmelserna i Norden i princip borde vara så samordnade som möjligt. När det gäller årsbesiktning av bilar anser ministeriet att trots att dessa är relativt lika i de nordiska länderna har frågan inte en samnordisk betydelse, eftersom bilarna används huvudsakligen i registreringslandet samt på grund av skattebestämmelser i varje land. Beträffande typbesiktningen påpekas att fordonsbestämmelserna i olika nordiska länder avviker från varandra. En gemensam typbesiktning anses enbart möjlig i den mån bestämmelserna i i frågavarande land är antingen desamma eller saknas. Vidare anses nyttan av ett ömsesidigt typbesiktningsgodkännande tvivelaktig, eftersom de bilar som levereras till olika nordiska länder på grund av olika bestämmelser är olika.

2.3. Remissinstanser som inte yttrar sig över medlemsförslaget

Danmark

- Trafik- og kommunikationsministeriet

Sverige

- Trafiksäkerhetsverket

Trafik- och kommunikationsministeriet i Danmark menar att medlemsförslaget inte ger anledning till uttalande.

Trafiksäkerhetsverket i Sverige yttrar sig inte om medlemsförslaget utan konstaterar att de svenska ambitionerna är att anpassa de regler som Nordiska biltekniska kommittén kommit överens om så snart detta är praktiskt möjligt.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet noterar det stora flertalet remissinstanser som stödjer medlemsförslaget. Efter genomgång av remissvaren och diskussion om medlemsförslaget tillstyrker utskottet också förslaget.

Kommunikationsutskottet anser att tekniska krav på motorfordon, miljökrav, speciella säkerhetskrav m. m. mycket väl kan harmoniseras i Norden.

Förutom de rent tekniska och ekonomiska fördelarna som en sådan harmonisering skulle innebära, erinrar utskottet också om trafiksäkerhetsmässiga fördelar. Utskottet anser att den alltmer ökande fordonstrafiken mellan de nordiska länderna, i Norden och övriga Europa talar för att man skall eftersträva så enhetliga bestämmelser som möjligt inom Norden. En del i dessa strävanden är enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning.

Utskottet är väl medvetet om de olika besiktningsbestämmelser som nu gäller i de nordiska länderna ävensom om de skäl som ligger bakom dessa.

Utskottet betonar därför vikten av att en harmonisering inte får innebära en försämring av trafiksäkerheten i något enskilt land. Vidare betonas vikten av att de i medlemsförslaget nämnda bestämmelserna inte ges sådan utformning, att de i någon större grad stör internationiseringssträvandena inom EG när det gäller såväl miljörelaterade åtgärder som fordonsbestämmelser. Detta får dock inte betyda att man inom Norden enbart avvaktar utvecklingen inom EG och sedan kopierar beslut som tagits i Bryssel. En nordisk harmonisering skall i stället påverka utvecklingen inom EG och måste därför ligga minst ett steg före EG både ur tids- och kvalitetsmässigt hänseende.

Förutsättningen för att detta skall lyckas – och att EG-utvecklingen kan påverkas i en för Norden gynnsam riktning – är att det fordonstekniska samarbetet i Norden effektiviseras snarast möjligt.

En av NBK:s huvuduppgifter är

att "harmonisera de nordiska ländernas tekniska krav på fordon".

Man behöver därför inte ändra NBK:s mandat. Utskottet anser att man inte heller behöver ändra NBK:s sätt att arbeta. Det som däremot skulle behöva ändras är den nationella attityden, som enligt utskottets mening alltför ofta är för nationalistisk. Det innebär att man nationellt glömmer den internationalisering som är på gång och hur den bäst kan påverkas.

Kommunikationsutskottet uppmanar därför de nordiska ländernas regeringar att för respektive lands föreskrivande myndighet påtala vikten av att genomföra de gemensamma bestämmelser som man kommit överens om i NBK.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft, samt att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

Helsingør den 15 november 1988

Margrete Auken (SF)

Óli Þ. Guðbjartsson (B)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Ragna Berget Jørgensen (A)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

4. Reservation

Med hänvisning till de omständigheter som Trafikministeriet och Miljöministeriet i Finland har framfört i sina yttranden föreslår jag att den andra att-satsen i betänkandets kläm skall utgå.

Helsingør den 15 november 1988

Sakari Knuutila (Sdp)

Medlemsförslag

om utökat fordonstekniskt samarbete

(Väckt av Olle Östrand samt Lennart Andersson, Lahja Exner, Mats Nyby och Oddrunn Pettersen)

Det fordonstekniska samarbetet inom Norden bedrivs inom Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) som är ett samarbetsorgan under Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR).

Kommittén har till uppgift att utarbeta förslag till enhetliga nordiska bestämmelser på det biltekniska området samt att följa arbetet med biltekniska frågor i internationella organ och verka för en samordning av nordiska synpunkter.

Man skall också utväxla upplysningar och erfarenheter om tillämpningen av regler på det biltekniska området i respektive land med sikte på att underlätta en enhetlig praxis på området.

Tyngdpunkten i NBK:s arbete har förskjutits under åren. Under de första åren efter tillkomsten 1975 prioriterades arbetet med förslag till gemensamma nordiska bestämmelser. Med tiden har det emellertid ansetts att utrymmet för nordiska bestämmelser, som inte är förankrade i internationella reglementen och direktiv, är mycket begränsat. Uppgiften att följa och aktivt medverka i det internationella föreskriftsarbetet har därför fått allt större intresse för NBK.

Resultaten av NBK:s arbete beträffande samordning av nordiska bestämmelser, är beroende av hur respektive föreskrivande myndigheter tar emot NBK:s förslag och deras benägenhet att omsätta dem till föreskrifter. NBK:s förslag till gemensamma bestämmelser är i regel initierade av ett enda lands företrädare. Detta medför att, även om man inom NBK kommer överens, intresset inte alltid finns för ett generellt genomförande av föreskriftsförslagen i alla nordiska länder. Detta synes märkligt speciellt som NBK bland annat består av en representant för den myndighet i varje land som utfärdar föreskrifter på området. Man kan av ovanstående få intrycket att intresset för samordning på detta område inte är tillräckligt stort. De nordiska ländernas regeringar bör därför för respektive lands föreskrivande myndighet påtala vikten av att de gemensamma bestämmelserna man kommit överens om i NBK i största möjliga utsträckning bör genomföras.

Det förefaller dessutom finnas ett stort utrymme för en utvidgning av det fordonstekniska samarbetet i Norden. Ett område som speciellt borde uppmärksammas är miljökraven på fordon. Med en gemensam grundsyn på miljöfrågorna har de nordiska länderna tidigare med framgång drivit gemensamma linjer internationellt.

En ökad standardisering och samordning av kraven på fordon bör på sikt kunna leda till gemensamma bestämmelser beträffande besiktning av fordon. Detta gäller såväl kontrollbesiktning som typbesiktning.

Fördelarna torde vara störst vad gäller typbesiktningen. Gemensamma regler för typgodkännande skulle kunna vara till fördel för såväl konsumenter och producenter som för provningsorganen. Ett typgodkännande i ett land skulle betyda att fordonet automatiskt skulle vara godkänt även i de övriga nordiska länderna.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att det fordontekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft samt att utreda förutsättningarna för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

Oslo den 7 mars 1988

Olle Östrand (s)

Lahja Exner (s)

Lennart Andersson (s)

Mats Nyby (Sdp)

Oddrunn Pettersen (A)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena

(Medlemsförslaget väckt av Jacob Lindenskov m. fl., se s. 655

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena. Medlemsförslaget har behandlats vid möte den 15 april och 15 november 1988 samt den 30–31 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås upprättandet av ett barnboksinstitut för de små språkområdena. Förslagsställarna framhåller att för att bevara rätten till och hålla fast vid kravet på läseämnen på modersmålet måste en bokproduktion säkras. Eftersom barn- och ungdomslitteraturens villkor i de små språkområdena är speciellt svåra, skulle upprättandet av ett barnboksinstitut lösa en del problem. Det publiceras endast ett fåtal böcker på modersmålet i de små språkområdena i dag. Annars är det endast möjligt att få del i barnboks litteraturen på ett annat språk och genom video, tecknade serier i veckotidningar och TV på ett annat språk än modersmålet.

Dessa villkor för de små språkområdena kräver, att det utvecklas en gemensam förstärkning av språkområdena med en så kraftig dynamik, att det kan bli möjligt att publicera flera böcker på modersmålet också i de folkfattiga språkområdena. Förslagsställarna framhåller att detta kan möjliggöras med en gemensam publiceringspolitik och för att kunna det krävs kontakter, information om publikationer och gemensam publikationsmöjlighet.

I medlemsförslaget föreslås att det upprättas ett barnboksinstitut för de små språkområdena i Tórshavn på Färöarna. De små språkområdena omfattar Grönland, Färöarna och de samiska språkområdena. Tórshavns Byråd anses kunna ge ett ekonomiskt stöd med anskaffning av lokaler till institutet.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Rådgivande kommittén för allmänskultur (RKK)
Nabolandslitteraturkommittén
Nordiskt Författarråd
Den nordiske arbeidsgruppe om barn og kultur

Danmark

Undervisnings- og forskningsministeriet
Kulturministeriet
Bibliotekstilsynet
Arbejdsgruppen om børn og kultur
Danmarks Biblioteksforening
Den danske Forlæggerforening
Danmarks Lærerforening
Danmarks Skolebiblioteksforening

Finland

Äidinkielen opettajain liitto (Modersmåslärarnas förbund i Finland)
Suomen Kirjailijaliitto (Finlands författarförbund)
Pohjola-Norden
Pohjola-Nordens ungdomsförbund
Rovaniemi stadsbibliotek (Litteraturcenter för grönländsk litteratur)
Jakobstads stadsbibliotek (Litteraturcenter för färöisk litteratur)
Kuopio stadsbibliotek (Litteraturcenter för isländsk litteratur)

Island

Undervisningsministeriet

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Norsk Kulturråd
Norsk Sameråd

Sverige

Skolöverstyrelsen
Statens ungdomsråd
Svenska barnboksinstitutet
Svenska bokförläggareföreningen
Sveriges allmänna biblioteksforening
Sveriges lärarförbund

Remissorganen ställer sig allmänt positiva till medlemsförslagens syfte. Det anses nödvändigt att stärka barnkulturen i Norden och inte minst språkställningen i dessa länder. Några remissorgan ställer sig emellertid tveksamma till att upprätta ett nytt nordiskt institut och anser att barnlitteraturen för de små språkområdena borde kanaliseras genom redan upprättade institutioner.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Rådgivande kommittén för allmänkultur (RKK) anser det vara en av de viktigaste uppgifterna i nordiskt samarbete att stärka de små språkområdena i Norden. Språket är basen för folkens identitet, och litteratur på färöiska, grönländska och samiska är nödvändig för att bevara den. Det anses emellertid att ett barnboksinstitut för de små språkområdena inte bidrar till lösning på den allvarliga situation som de små språkområdena befinner sig i.

Nabolandslitteraturkommittén vill understryka vikten av att de framtida litteraturkonsumenterna – barnen – redan som små får möjlighet och därmed motivation att läsa litteratur på sitt första eller andra språk. Att stimulera författare att skriva och att stimulera till översättning till färöiska, grönländska och samiska är nödvändigt. Man tar inte ställning till behovet av att inrätta ett nordiskt barnboksinstitut för de små språkområdena. Däremot vill kommittén framhålla vikten av att bidragsordningar utvecklas och styrks för flera utgivningar på de små språken.

Nordisk Författarråd anser att för litet har skrivits för barn och ungdom på de små språken. Därför är en distribution av barn- och ungdomslitteratur på de små språken viktig. Förutom center för barn- och ungdomslitteratur på de små språken kan ett barnboksinstitut fungera som ett kontakt- och förmedlingscenter samt som center för distribution och översättning av barn- och ungdomslitteratur.

Arbetsgruppen för barn och kultur framhåller att de nordiska språken och nordisk kultur är utsatta för en ständigt stigande påverkan och konkurrens utifrån. Därför är en förstärkning av den nordiska identiteten nödvändig. Eftersom barnen är mest öppna och mottagliga för påverkan utifrån hälsar den nordiska arbetsgruppen för barn och kultur medlemsförslaget välkommet. Alla språkområden i Norden är nödvändiga att stärka, och en verksamhet som föreslås i medlemsförslaget skall ske i samarbete med barnboksinstitutionerna i de övriga nordiska länderna.

2.2 Danska remissyttranden

Undervisnings- og Forskningsministeriet og Kulturministeriet anser att på nuvarande tidpunkt finns ingen grund för ett ställningstagande till möjligheterna för en eventuell framtida prioritering av frågan om att upprätta

ett barnboksinstitut för de små språkområdena med hänsyn till den nordiska kulturbudgeten. Ministerierna har inhämtat yttrande från Bibliotekstilsynet och Arbidsgruppen om børn og kultur.

Bibliotekstilsynet anser det viktigt att säkra bevaring av de små språkområdets eget språk. Ett stort utbud av litteratur för barn och ungdom på eget språk är därför viktigt att säkra. Ett barnboksinstitut för de små språkområdena skulle kunna stimulera till större produktion av litteratur i de små språkområdena.

Arbidsgruppen om børn og kultur hänvisar till remissvaret från den nordiska arbetsgruppen för barn och kultur.

Danmarks Biblioteksforening anser att barnlitteraturen är begrepps- och språkutvecklande och ett medel till identifikation för barn. Ett barnboksinstitut kan vara ett centrum för forskning i barnlitteratur där det byggs upp en historisk samling av barnböcker och en samling av sekundär litteratur. Ett barnboksinstitut kan också bli ett fackligt centrum för professionellt arbete med barnbokslitteratur t. ex. för barnbibliotekarer, barnbokskritiker, lärare, skolbibliotekarier och studerande.

Den danske Forlæggerforening ser positivt på initiativet som framhålls i medlemsförslaget.

Danmarks Lærforening ansluter sig till rekommendationen i medlemsförslaget och anser det viktigt att barn får möjlighet till en grundläggande språk- och begreppsutveckling på sina modersmål.

Danmarks Skolebiblioteksforening konstaterar att upprättandet av ett gemensamt barnboksinstitut för de små språkområdena i Norden kan ha stor betydelse för de enskilda språkens bevarande. Den anser vidare att ett sådant institut bl. a. kan stödja och koordinera publicering av barnlitteratur på de små språkområdenas språk, kanalisera och eventuellt förvalta nationella stödordningar, registrera barnlitteratur, eventuellt organisera översättning av barnlitteratur och stimulera forskning i barnlitteratur. Även om språken från de små språkområdena är olika, har de många identiska problem som kan lösas gemensamt.

2.3 Finländska remissyttranden

Äidinkielen opettajain liitto (Modersmållärarnas förbund i Finland) anser det nödvändigt att öka barns och ungas möjligheter att få bekanta sig med litteraturens värld genom sådan litteratur som ursprungligen skrivits på modersmålet eller översatts till modersmålet. Förbundet nämner att verksamheten vid ett sådant institut som föreslås i medlemsförslaget även kunde ge samekulturen i Finland den hjälp som behövs.

Suomen Kirjailijaliitto (Finlands författarförbund) noterar med tillfredsställelse strävandena att finna lösningar på problem med utgivningen av litteratur, speciellt barnlitteratur på modersmålet, i de små språkområdena. Upprättandet av ett barnboksinstitut kunde vara en dellösning för befrämjande av saken men Författarförbundet påpekar risken för praktiska

problem i institutets verksamhet på grund av de stora avstånden mellan ifrågavarande små språkområden. Man borde studera andra medel för att göra litteratur på eget språk tillgänglig i de små språkområdena.

Pohjola-Norden finner att förslagsställarna är ute i ett mycket angeläget ärende, och anser det viktigt att göra den nordiska litteraturen tillgänglig. Pohjola-Norden har ansett det allra viktigast att effektivisera informations- och distributionskanalerna inom befintliga ramar. Mot bakgrund av det väckta medlemsförslaget skulle Pohjola-Norden föredra att det hellre satsas på informativa insatser och en förbättrad distribution under utnyttjande av förefintliga kanaler än på etablerandet av en särskild gemensam institution för de små språkområdenas barnböcker. Det framhålls att "nätverksmodellen" även har den fördelen att man försäkras sig om att åtgärderna bättre förankras i de olika länderna genom de nära kontakterna till övriga institutioner i respektive land som kommer i fråga. En kombination av ett utbyggt samarbete mellan institutioner inriktade på barnböcker samt ett system för utökad service och distribution av böcker i Norden överhuvud, borde leda till det bästa resultatet för även de små språkområdenas barnböcker. Pohjola-Norden föredrar satsningar med hjälp av existerande institutioner och kontaktnät framför etablerandet av en särskild institution för ändamålet.

Pohjola-Nordens Ungdomsförbund framhåller att de små språkgrupperna skall få den språkliga stimulans som behövs och där är litteraturen ett utmärkt medel. Att grunda ett barnboksinstitut är en god idé och finansieringen bör skötas dels via nationella bidrag och dels via bidrag från t. ex. Nordiska ministerrådet. Pohjola-Nordens Ungdomsförbund framhåller emellertid att inom det nordiska samarbetet bör man följa en behärskad linje när det gäller grundandet av nya institutioner, och därför borde man utreda om det finns möjlighet att grunda ett barnboksinstitut i samband med någon redan existerande institution av liknande karaktär.

Rovaniemi stadsbibliotek framhäver att utgivningen av samisk litteratur, speciellt barnlitteratur, inte getts tillräckligt med resurser. Biblioteket tror att upprättandet av ett barnboksinstitut vore till nytta särskilt för Färöarna och Grönland. Beträffande den samiska litteraturen anser biblioteket det nödvändigt att skapa ett permanent stödsystem i varje land samt på samnordisk nivå.

Stadsbiblioteket i Jakobstad tillstyrker intentionerna i förslaget och anser det mycket angeläget att barnboken lyfts fram. Biblioteket anser emellertid att de tre kulturerna står rätt långt från varandra, och framhåller att barnboksinstitut för den färöiska, grönländska och samiska barnlitteraturen bör vara så folknära som möjligt. Innan ett beslut om ett barnboksinstitut för de små språkområdena i Norden fattas vill stadsbiblioteket i Jakobstad att några frågor skall utredas, nämligen vilka funktioner och vilka framtidsplaner barnboksinstitutena i Tammerfors, vid Åbo Akademi och i Stockholm har och om dessa barnboksinstitut kan göra någonting för den

samiska barnboken. Dessutom kan det vara viktigt att integrera de små språkområdenas barnbokssamlingar i de stora språkområdenas barnboks-institut för att effektivisera informationen om de små språkområdenas barnlitteratur.

Kuopio stadsbibliotek framhåller att eftersom litteratur på modersmålet i de små språkområdena nuförtiden utkommer i en relativt ringa omfattning, behövs åtgärder för att man skall kunna avhjälpa den allvarliga situationen speciellt genom att förstärka utgivningen av litteratur på modersmålet även i de till folkmängden små språkområdena. Upprättande av ett barnboks-institut för de små språkområdena skulle vara en välkommen åtgärd för lösandet av ifrågakvarande problem.

2.4 *Isländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet stödjer att förutsättningarna för en sådan institution som föreslås i medlemsförslaget undersöks.

2.5 *Norska remissyttranden*

Kultur- og vitenskapsdepartementet konstaterar vikten av att ungdom i Norden har tillgång till skönlitteratur på sitt eget skriftspråk. Departementet anser emellertid att det borde vara möjligt att nå detta mål med en ökad satsning inom det redan etablerade nordiska samarbetet, t. ex. de fasta stödordningar som finns för översättning av nordisk grannlandslitteratur. Det skulle vara naturligt att ge ministerrådets framtida fackkommitté för litteratur- och biblioteksfrågor ett överordnat ansvar i denna fråga. Kultur- og vitenskapsdepartementet stöder syftet med ett ökat nordiskt samarbete för att stimulera publikation av barnböcker för de små språkområdena men anser det tveksamt om upprättandet av en speciell institution är det mest rationella och ändamålsenliga sättet att lösa denna uppgift.

Norsk Kulturråd ställer sig positivt till tanken om att stödja barnbokens ställning på Grönland, Färöarna och i de samiska områdena. Förutsättningen för att realisera denna tanke är ökade nationella och nordiska medel till författare och illustratörer och till produktion av barnböckerna.

Norsk Sameråd konstaterar att för att bevara och stärka de små språkgrupperna är ett väsentligt offentligt stöd nödvändigt. Upprättande av ett barnboks-institut är ett viktigt bidrag i detta sammanhang. Norsk Sameråd påpekar att de små språkgrupperna ofta blir nedprioriterade till fördel för majoritetsspråkets litteratur, TV, video, osv. Litteraturen skall i alla sammanhang vara ett medel till att stödja språk- och kulturmedvetenheten hos människor, och upprättandet av ett samnordiskt barnboks-institut kan styrka de små språkgruppernas identitetskänsla.

2.6 Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget och anser att en någorlunda jämn och stadig bokutgivning krävs på modersmålet för att bevara skriftspråket och säkerställa tillgången på litteratur. Detta är en förutsättning för att även de små språkområdena skall kunna försäkra sig om ett eget språk och en egen identitet. *Skolöverstyrelsen* anser tillgången på bra böcker vara en betydelsefull faktor för barns och ungdomars läsutveckling och för att de skall fortsätta att vara bokläsare även efter avslutad skolgång. Genom samarbete med barnboksinstitutionen i de nordiska länderna kan också ett barnboksinstitut för de små språkområdena få stöd i sitt arbete.

Statens ungdomsråd har beslutat att ej yttra sig över medlemsförslaget.

Svenska Bokförläggareföreningen hänvisar till yttrande från Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutionen och har beslutat att ansluta sig till det yttrandet.

Svenska Barnboksinstitutionen konstaterar att existerande barnboksinstitutioner skiljer sig kraftigt från varandra vad gäller tillkomst, målsättning och arbetssätt. Gemensamt för dem alla är emellertid någon form av dokumenterande och insamlande funktion kombinerat med en mer eller mindre vittsyftande informerande och litteraturfrämjande verksamhet. Ingen institution är så helt inriktad på produktion av barnlitteratur som den som nu föreslås förlagd till Färöarna, och man kan knappast tala om något institut utan snarare en subventionerad förlagsverksamhet. Svenska Barnboksinstitutionen känner också skepsis inför det planerade projektets strikt nordiska prägel. Institutet anser det nödvändigt att kartlägga den insamlade och dokumenterande verksamhet som redan pågår i flera fall och undersöka vad som gjorts och görs på området inom de redan existerande nordiska barnboksinstitutionen. Om ett nyinrättande av ett institut beslutas rekommenderar Svenska Barnboksinstitutionen att det ges insamlande och dokumenterande uppgifter vid sidan av den utgivningsbefrämjande och litteraturspridande verksamheten, att det blir en uppbyggnadsperiod om 3–5 år och att tillräcklig ekonomiska rörelsefrihet och väl kvalificerad personal säkras.

Sveriges allmänna biblioteksforening anser att barnkulturen i Norden behöver stärkas och stödjas i alla sina former. Språket är redskapet för att bygga upp en identitet och därför är det en viktig uppgift att garantera och verka för en levande litteratur på alla språk. Ett barnboksinstitut för de små språkområdena skulle inte bara kunna garantera en bokutgivning utan också inspirera till översättningar av nordisk barn- och ungdomslitteratur mellan de nordiska språken.

Sveriges Läraryrkesförbund tillstyrker förslaget att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att medverka till att upprätta ett barnboksinstitut för de små språkområdena.

3. Utskottet

Utskottet konstaterar, i likhet med förslagsställarna, att de små språkområdena som medlemsförslaget omfattar befinner sig i en allvarlig situation och att barn- och ungdomslitteraturen har en speciellt svår ställning i de aktuella områdena. Utskottet anser därför att man inom det nordiska kultursamarbetet bör ta särskild hänsyn till de problem den grönländska, färöiska och samiska barn- och ungdomslitteraturen har.

Utskottet noterar att frågan om stöd för kulturlivet på Färöarna och Grönland och till det samiska kulturlivet i olika sammanhang har behandlats i Nordiska rådet.

Nordiska rådet rekommenderade år 1973 Nordiska ministerrådet att i kulturbudgeten uppta ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur (*rek. 20/1973*). Rekommendationen avskrevs 1983 med hänvisning till att en stödordning redan fanns för översättning av litteratur mellan nordiska språk. Eftersom de små språkområdena inte kunnat utnyttja sin del av stödordningen till fullo uttalade kulturutskottet sitt stöd för nabolandslitteraturkommitténs förslag om ett särskilt projektstöd i syfte att få fram flera kvalificerade översättare för de små språkområdena.

År 1982 rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten (*rek. 8/1982*). Vid behandlingen av förslaget ansåg kulturutskottet att ökade medel på budgeten var att föredra framför en särskild, ny fond.

Utskottet noterar att det samlade stödet till samiskt kulturliv på kulturbudgeten har ökat väsentligt under de senaste åren, och att Nordiska kulturfonden har stött distributionen av samisk skönlitteratur på samiskt område. I en utredning om utvecklingen av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden (*NU 1984: 11*) föreslås även stödåtgärder på litteraturens område.

Nordiska ministerrådet avgav inför Nordiska rådets 33:e session 1985 ett förslag till handlingsprogram för förstärkning och utveckling av västnordensamarbetet (*B 58/e*). I handlingsprogrammet ingår även förslag som syftar till att förbättra kunskapen om språk och kultur i Västnorden.

I kulturutskottets betänkande över A 697/k om upprättande av en fond till stöd för samisk, färöisk och grönländsk litteratur (*rek. 5/1986*) rekommenderade utskottet att, med beaktande av de stödåtgärder som då hade vidtagits, de befintliga nordiska stödordningarna gavs möjlighet till ytterligare insatser för att stödja den färöiska, grönländska och samiska litteraturen. Utskottet ansåg det inte vara ändamålsenligt att upprätta en särskild fond till stöd för denna litteratur. Detta ansåg utskottet emellertid förutsätta att man, när beslut om stödåtgärder fattas, reserverar särskilda anslag för verksamhet på dessa språkområden, och att man även på annat sätt i utformningen av stödordningarna beaktar de speciella förhållanden som råder i de aktuella språkområdena. Utskottet hänvisade till nabolandslitteraturkommitténs beslut, som ett exempel på åtgärder, att av 1985 års

anslag avsattes 75 000 DKK för tre stipendier för översättare från eller till vart och ett av de tre språkområdena som försäkran om att verken ges ut. För att stödet i framtiden skulle kunna utvidgas i den omfattning utskottet ansåg vara nödvändigt borde även anslaget i den nordiska budgeten för översättning av grannlandslitteratur ökas. Rekommendationen avskrevs 1988 med den motiveringen att ministerrådet hade vidtagit åtgärder för att göra den färöiska, grönländska och samiska litteraturen mera känd i Norden bl. a. genom att säkra översättningar av verk från de aktuella språkområdena, och genom att utdela årliga stipendier till översättare från dessa språkområden.

Utskottet betonar att barn- och ungdomskultur är ett av de högst prioriterade områdena inom utskottets arbete. I sitt betänkande över handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete ansåg utskottet att barn- och ungdomssamarbetet borde ges större tyngd i verksamheten när handlingsplanen genomförs, än vad själva handlingsplanen anger. Barnkulturen borde beaktas som en särskilt viktig aspekt på alla områden inom kultursamarbetet.

Utskottet understryker att det är synnerligen viktigt att barn- och ungdom kan få tillgång till litteratur på eget språk med hänsyn till den egna språkidentiteten och det inflytande utifrån som de små språkområdena får genom t. ex. TV, serietidningar, video och utländsk film.

Utskottet anser därför att de små språkområdena bör styrkas ytterligare och speciell vikt läggas vid barn- och ungdomslitteraturen. Utskottet anser emellertid, i likhet med de många remissinstanserna, att upprättandet av ett nytt institut inte är ändamålsenligt. I stället bör ett redan etablerat institut på Färöarna överta de uppgifter som barnboksinstitutet i Törshavn föreslås få enligt medlemsförslaget. Utskottet anser det dessutom viktigt att institutionen samarbetar med de stora språkområdenas barnboksinstitut för att integrera och öka informationen om de små språkområdenas barnlitteratur.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att medverka till att vid ett befintligt institut på Färöarna sätta igång verksamhet, t. ex. i form av en tjänst, med syfte att stärka de små språkområdena i Norden såvitt gäller barn- och ungdomsböcker på färöiska, grönländska och samiska.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s,

Saara-Maria Paakinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvjt)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Rynnänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena

(Väckt av Jacob Lindenskov samt Gunnar Björk, Eidur Guðnason, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson, Preben Lange, Bernhardt Tastesen och Kåre Øvregard)

På den nordiske skolebibliotekarkonference i Tórshavn sommeren 1986 blev der redegjort for den alvorlige situation, som de små sprogområder befinder sig i.

Oprettelsen af et børnebogsinstitut ville kunne løse aktuelle problemer, som i dag er vanskelige at løse for det enkelte sprogområde.

De små sprogområder har som de andre nordiske lande krav på en identitet, hvilket bl. a. sikres gennem eget sprog, og for at bevare et sprog, kræves der brug af skriftsproget.

For at bevare retten og fastholde kravet til læsestof på modersmålet, må der sikres en bogproduktion. Da børne- og ungdomslitteraturens vilkår i de små sprogområder er særdeles betrængt, vil oprettelsen af et børnebogsinstitut løse en række problemer.

Der blev i en resolution til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, landsstyret i Grønland og Færøerne og til Nordisk Ministerråd rettet en opfordring til at oprette et børnebogsinstitut for de små sprogområder. De små bogområder omfatter Grønland, Færøerne og de samiske sprogområder.

De små sprogområders situation i dag er såmænd den, at der kun udgives forholdsvis få bøger på modersmålet. Derudover er der kun mulighed for at få del i børnelitteratur på et andet sprog og gennem video, tegneserier i ugeblade og TV på et andet sprog end modersmålet.

Disse betingelser for de små sprogområder fordrer, at der udvikles en fælles styrkelse af sprogområderne med så kraftig en dynamik, at det kan muliggøres at få udgivet flere bøger på modersmålet også i de folkefattige sprogområder.

Vi kan gøre det i fællesskab med fælles udgivelsespolitik og for at kunne det, kræves kontakter, forhåndsoplysninger om udgaver, ja fælles udgivelsesmuligheder.

Den økonomiske mulighed vil kunne etableres med rimelig god støtte med lokaler fra Tórshavn Byråd, som på forhånd har givet tilsagn.

Under henvisning til ovenstående foreslås,
at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd med det formål at styrke de folkefattige sprogområder i Norden at medvirke til oprettelse af et børnebogsinstitut med sæde i Tórshavn, Færøerne.

Oslo, den 8. marts 1988

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Eiður Guðnason (A)

Berit Oscarsson (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Gunnar Björk (c)

Barbro Nilsson (s)

Preben Lange (Si)

Kåre Øvregard (A)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag 835/k om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa samt medlemsförslag A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning

(Medlemsförslag A 835/k, väckt av Gustav Björkstrand m. fl., se s. 666)

Medlemsförslag A 841/k, väckt av Anneli Jäätteenmäki m. fl., se 707

Remissyttranden, se supplement A 835/k och supplement A 841/k)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa samt medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning. Medlemsförslagen har behandlats vid möten den 15 april 1988, 31 januari och 26 februari 1989.

I Medlemsförslagen

1.1 Medlemsförslag A 835/k

I medlemsförslaget föreslås Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning utreda möjligheterna att grunda ett översättarcentrum för nordiska språk i Vasa.

Av motiveringarna till medlemsförslaget framgår att ett sätt att effektivisera arbetet på översättarområdet inom Norden för litteratur på andra nordiska språk än det egna, skulle vara att grunda ett nordiskt översättarcentrum i Vasa. Översättarcentret kunde lokaliseras till Vasa, där Vasa högskola har en väletablerad och fungerande översättarutbildning, specialiserad på nordiska språk. Man anordnar regelbundet översättarseminarier, och institutionen har författare, översättare och litteraturforskare bland sina anställda.

Ett översättarcentrum skulle fungera så att det ger bostad, arbetsutrymme, redskap åt t. ex. fem översättare samtidigt. Villkoret skulle vara att de skulle arbeta med skönlitterär översättning mellan språk i Norden. Centrets föreståndare kunde ha en liknande ställning som direktörerna för Nordens hus i Island och på Färöarna. Centret kunde dessutom ha stipendieplatser för författare som kunde vistas där i några månader.

1.2 Medlemsförslag A 841/k

I medlemsförslaget rekommenderas Nordiska ministerrådet att utreda möjligheter att inrätta en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Förslagsställarna framhåller att en väsentlig kraft inom den nordiska kulturella enheten är den nordiska litteraturen. Trots de stora satsningarna på nordisk litteratur, t. ex. Nordiska rådets litteraturpris, tycks det litterära utbytet inte fungera väl i dag.

I medlemsförslaget föreslås att det i Norden skulle vara möjligt att satsa på projekt som innebär att författare som kandiderar för Nordiska rådets litteraturpris eller som har gjort det kunde översättas och spridas inom Norden på flera språk.

Samma författare kunde samtidigt översättas genom stipendieordningen till flera andra nordiska språk, och man kunde tidvis satsa på nordisk dramatik och på lyrik. Genom koordinering kunde en litterär genre eller en nordisk författare ges en större uppmärksamhet och spridning än annars vore möjligt.

Av motiveringarna till medlemsförslaget framgår att i Tyskland, Frankrike och Östeuropa har översättarcenter inrättats där översättare erbjuds bostad och arbetsrum. En stipendieordning med översättarcentrum kunde med fördel placeras i Vasa stad, eftersom staden är tvåspråkig och Vasa län har en rik litterär tradition och är central placering i finländsk litteratur. I Vasa högskola finns en översättar- och tolkutbildning som bl. a. är specialiserad på de nordiska språken och bland högskolans anställda finns både författare, översättare och litteraturforskare. Samtidigt kunde 5–6 stipendiater arbeta samtidigt vid centret och eventuellt kunde författare ansöka om stipendium och ges möjlighet att arbeta tillsammans med översättarna vid centret.

2 Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslagen A 835/k och A 841/k:

Nordiska

Rådgivande kommittén för allmänskultur (RKK)

Nordisk språksekretariat

Nordiska språk- och informationscentret

Nabolandslitteraturkommittén

Nordiska akademikerrådet

Nordiska författarrådet

Danmark

Den Danske Forlæggerforening

Finland

Suomalaisen kirjallisuuden seura (Samfundet för finländsk litteratur)

Suomen Kirjailijaliitto (Finlands författareförbund)

Finlands svenska författareförening

Finlands översättar- och tolkförbund

Island

Undervisningsministeriet

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Norsk kulturråd

Den norske forfatterforening

Sverige

Kommerskollegium

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)

Föreningen auktoriserade translatorer

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande endast om A 835/k:

Sverige

Statens kulturråd

Sveriges författarförbund

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivits yttrande endast om A 841/k:

Danmark

Kulturministeriet

Remissorganen ställer sig mycket tveksamma till att Nordiska ministerrådet finansierar en ny institution. De anser att det nu rådande stödet för översättning av grannlandslitteratur är alltför litet men lätt kunde utökas utan några byråkratiska kostnader.

Samtliga remissorgan ställer sig emellertid positiva till att frågan om ökat stöd till översättning aktualiseras. Det anses nödvändigt att stimulera översättningen av nordisk litteratur, höja översättningarnas kvalitet samt öka möjligheten att finansiera studieresor, konferenser, etc. Man anser även att den redan existerande "Nabolandslitteraturkommittén" borde få ökade anslag i stället för att en helt ny stipendieordning införs.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Rådgivande kommittén för allmänskultur (RKK) anser att ökad kunskap om nordisk litteratur i ett annat nordiskt land är en viktig del av den nordiska samhörigheten. RKK anser emellertid att ökade medel till översättning av nordisk litteratur skall prioriteras framför upprättandet av en ny nordisk institution.

Det är viktigt att arbeta i en facklig miljö i de nordiska länderna. Stipendieordning för översättare vill också bidra till att styrka kunskapen om nordisk litteratur i översättning.

Nordiska språk- och informationscentret konstaterar att översättarna behöver en levande kontakt med sina arbetspråk även om översättarcentrum kunde vara ett lämpligt komplement till den översättar- och tolkutbildning som Vasa högskola erbjuder. En bilateral relevant språkmiljö torde i detta sammanhang vara gynnsammare. Man borde kartlägga möjligheterna att placera mindre översättarenheter vid redan existerande nordiska institutioner med relevant teknisk utrustning i de områden där det talas finska, isländska, samiska, grönländska och färöiska.

Den föreslagna stipendieordningen kommer att stimulera översättningen av nordisk litteratur. Med den kunde man öka antalet översatta skönlitterära verk, bereda översättarna möjlighet att finansiera studieresor, facklitteratur m. m. och höja översättningarnas kvalitet. Vid stipendieutdelningen borde man prioritera översättningar från finska, isländska, samiska, färöiska och grönländska. Man borde även undersöka möjligheten att göra litteraturen på andra nordiska språk mera likställd med litteraturen på det egna språket, speciellt i skolundervisningen.

Nabolandslitteraturkommittén vill inte i detta skede ta ställning till behovet av ett eventuellt nordiskt översättarcentrum och anser att man först bör utreda om det är ekonomiskt förnuftigt att satsa på att skapa en ny institution med avsevärda årliga utgifter eller om det vore mera fruktbart att ordentligt utöka de nuvarande översättarstipendierna. Det nuvarande stödet för översättning av grannlandslitteratur är alltför litet och kunde lätt utökas utan några byråkratiska merkostnader.

Man är positiv till en förbättring av de skönlitterära översättarnas arbetsvillkor, men anser att formerna för en ny nordisk stipendieordning ännu bör utredas, så att de ökade ekonomiska satsningarna gör maximal nytta.

Nordiska språksekretariatet ställer sig tveksamt till förslaget om att upprätta ett permanent nordiskt översättarcentrum. Enligt språksekretariatet skulle det vara fördelaktigare att använda redan existerande nordiska kulturcentra med en flexibel ordning. Därmed kunde man uppnå den fördelen för översättarna att de kunde vistas i den aktuella språkliga och kulturella miljön.

Den existerande ordningen med stöd till översättning och utgivning av nordisk grannlandslitteratur borde bli utvidgat med en inrättning av nor-

disk stipendieordning för skönlitterär översättning. Det skulle stimulera översättning av nordisk litteratur och göra det lättare för nordbor att ta del i den nordiska kulturgemenskapen. Stipendier borde huvudsakligen ges till översättning till och från de icke skandinaviska språken finska, färöiska, grönländska, isländska och samiska. Stipendierna borde utbetalas direkt till översättarna, så att de kan användas till studieresor, litteratur, teknisk utrustning osv. Man bör avsätta egna medel till konferenser, möten och liknande för nordiska översättare.

Nordiska akademikerrådet förhåller sig positiv till tanken på att förbättra arbetsvillkoren för översättare av nordisk skönlitteratur men anser tanken på ett nordiskt översättarcentrum något tveksam, en ny nordisk institution med nya byråkratiska kostnader.

Man bör utreda om det är mest ändamålsenligt att skapa en helt ny stipendieordning, eller om man kunde utveckla den verksamhet som redan sker inom ramen för "nabolandslitteraturkommittén".

Nordiska författarrådet ställer sig tveksam till grundandet av en helt ny nordisk institution för översättare, och anser att den fasta budgeten kommer att kräva betydande summor, som kunde ges direkt som arbets- och resestipendier till översättarna. De olika nordiska kulturcentra som redan finns kunde lämpligen fungera som stipendiatplatser. Nordiska författarrådet ser gärna att de skönlitterära översättarnas arbetsmöjligheter förbättras.

Längre resestipendier på 3–6 månader är säkert en riktig lösning som borde förverkligas i alla nordiska länder.

2.2 Danska remissyttranden

Kulturministeriet anser att verksamheten i ett eventuellt översättarcentrum i Norden inte endast skall omfatta inter-nordiska översättningar utan också översättningar från nordiska till andra språk, t. ex. europeiska. Det skulle bidra till att öka kunskapen om nordisk litteratur i länder utanför Norden.

Den Danske Forlæggerforening ser positivt på initiativen i medlemsförslagen.

Dansk Forfatterforening hänvisar till Nordiska författarrådets yttrande över medlemsförslagen och ställer sig tveksam till tanken på ytterligare en nordisk ekonomisk tyngande institution. Flera konferenser borde hållas i de nordiska länderna men blandade med andra språk, så att förståelsen blir bredare på längre sikt även om utgångspunkten är samtliga nordiska språk. Det blir nödvändigt med flera stipendier både till författare och översättare och till att en översättare kan arbeta tillsammans med sin författare.

2.3 Finländska remissyttranden

Suomalaisen kirjallisuuden seura (Samfundet för finländsk litteratur) vill betona vikten av rörlighet över gränserna, med de möjligheter till kontak-

ter och materialanskaffning osv., som en dylik rörlighet för översättare innebär. Ett nytt fast översättarcentrum skulle inte tillfredsställa detta centrala behov hos översättarna. Det föreslås att man utvidgar och förbättrar den verksamhet som redan finns, och detta skulle även innebära en inbesparing av kostnader.

Beträffande en ny nordisk stipendieordning betonas betydelsen av den redan existerande ``nabolandslitteraturstötteordningen`` samt Nordiska rådets litteraturpris som främjar de nordiska böckernas förmedling över gränserna. Man har yrkat ökade anslag till dessa stipendieordningar och man vill att facklitteraturen och dramalitteraturen inkluderas bland de understödda projekten. Större resurser efterlyses och flera initiativ för en marknadsföring, inte bara av den prisbelönade boken, utan också av övriga kandidater. Ett förstärkande av existerande nordiska stödordningar är mest motiverat.

Finlands svenska författareförening förhåller sig positiv till tanken på att förbättra det litterära utbytet mellan de nordiska länderna men ställer frågan om det är förnuftigt att skapa en ny nordisk institution med höga kostnader för byråkrati eller om man kunde utnyttja någon av de redan existerande institutionerna i Vasa med omnejd. Författareföreningen anser det vara värdefullt att utreda på vilket sätt man kan utnyttja den nuvarande kapaciteten i Vasa.

Det finns skäl att förbättra översättarnas kontakter med författarna och med respektive översättarland. De nuvarande nordiska resestipendierna för författare och översättare är otillräckliga. Det är fråga om, om det är rationellt att skapa en ny stödordning eller om man kunde utvidga och förbättra den verksamhet som redan sker inom ramen för den nuvarande nordiska ``nabolandsstöttekommittén``. Flera stipendier för kulturjournalister samt för litteraturkritiker skulle vara nyttigt.

Finlands författarförbund ställer sig tveksam till grundandet av en helt ny nordisk institution för översättare. Den årliga fasta budgeten kommer att kräva betydande summor, som kunde ges direkt som arbets- och resestipendier till översättarna.

Med vissa reservationer stöder förbundet tanken på en ny eller utvidgad nordisk stipendieordning för översättning av ny, yngre nordisk skönlitteratur.

Finlands översättar- och tolkförbund vill bidra till att bekantgöra litteratur skriven på nordiska språk och därigenom stöda även översättarens arbete som intar en nyckelroll i sammanhanget. Man bör emellertid noga överväga ett så omfattande projekt som ett permanent översättarcentrum. En kartläggning behövs om i vilken mån översättarna i de andra nordiska länderna skulle vara beredda att stanna på ett och samma ställe i Finland.

För att förbättra arbetsförhållandena för de skönlitterära översättarna är det mest effektiva och ändamålsenliga sättet ett fungerande stipendiesystem. Det skulle bl. a. garantera resor för översättare, för anskaffning av

information och fakta, och göra att översättare kan koncentrera sig på krävande uppdrag och vistas regelbundet i kulturområdet där det främmande språket talas. Genom stipendier borde man stödja översättaren att arbeta på det mest ändamålsenliga stället, dvs. egna arbetslokaler och man bör ge stöd åt sådana resor både i hemlandet och utomlands som uppgiften kräver, men som endast översättaren själv bestämmer.

2.4 *Isländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet hälsar medlemsförslagen välkomna, men anser sig inte redo att ta ställning till hur arbetet bäst utförs och påminner om att det redan finns stipendier

2.5 *Norska remissyttranden*

Kultur- og vitenskapsdepartementet vill inte utan vidare stödja förslaget om upprättandet av ett nordiskt översättarcentrum. Det anses tveksamt om en speciell nordisk institution med den uppgiften skulle få väntade effekter, och den skulle dessutom vara kostnadskrävande.

En stipendieordning för översättare av skönlitteratur från grannländerna är positiv bl. a. med hänvisning till handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete som lägger stor vikt på ökat bok- och litteratursamarbete i Norden. Den redan existerande stödordningen för översättare har visat att det finns ett betydande behov för översättning av skönlitteratur, inte minst när det gäller litteratur till och från de små språkområdena. Det är nödvändigt att värdera en eventuell stipendieordning i sammanhang med övriga aktiviteter i litteratursamarbetet så att de mest praktiska och rationella lösningarna uppnås.

Norsk kulturråd ställer sig tveksam till behovet av upprättande av en ny nordisk institution, även om intentionerna verkar positiva. I stället kunde man satsa på längre vistelse för fem eller sex översättare och inbjuda flera översättare och författare till kortare kurser och seminarier som kunde hållas på redan existerande samnordiska institutioner.

Man är emellertid positiv till förslag som bidrar till att man läser mer grannlandslitteratur i Norden och till att arbets- och studieförhållandena för översättare förbättras. Ökade medel till nabolandslitteraturkommitténs arbete skulle vara ett viktigt bidrag till att man i större grad uppmärksammar vad som händer på litteraturområdet i Norden.

Den norske Forfatterforening ställer sig positiv till medlemsförslagen men anser att de nordiska minoritetsspråken skulle bli prioriterade.

2.6 *Svenska remissyttranden*

Kommerskollegium tillstyrker förslaget om ett översättarcentrum men ifrågasätter om det bör vara förbehållet skönlitterära översättare, och anser att även översättning av facktexter borde ingå. För en person som ofta översätter handlingar av administrativ, juridisk eller ekonomisk art

vore det en stor fördel att under några månader kunna vistas vid centret.

Man tillstyrker även förslaget om en nordisk stipendieordning. I Sverige finns det ytterst få översättare som är anställda hos myndigheter och en frilansöversättare i Sverige har knappast möjlighet att på egen bekostnad vistas någon längre tid i ett annat land. De föreslagna stipendierna borde även kunna utdelas till facktextöversättare som arbetar på frilansbasis.

Statens kulturråd betonar vikten av att inom det nordiska språkområdet öka och fördjupa intresset för den nordiska litteraturen, men anser det emellertid kunna ifrågasättas om inrättandet av ett nordiskt översättarcentrum är den mest effektiva åtgärden. Eftersom inrättande av en institution gör att en stor del av satsade medel åtgår till administrativt åtagande vore det en mera målinriktad och flexibel åtgärd att inrätta ett antal nordiska arbets- och vistelsestipendier för översättare.

Sveriges författarförbund anser det oklokt att binda stora resurser i en fast institution. I stället kunde motsvarande resurser med fördel användas till att arrangera kortvariga kurser, konferenser och seminarier kring översättning och detta på olika orter inom Norden.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) har beslutat att ej avge något eget yttrande om medlemsförslagen.

Föreningen auktoriserade translatorer framhåller att rätt utvecklad kommer tanken på ett översättarcentrum i Vasa att vara till stor nytta för nordiska översättare, men det kan dock vara angeläget att något närmare utreda den bästa formen för det planerade centret i Vasa. Det måste finnas en samordning även inom den nordiska förlagsvärlden för att ett sådant system skall ge önskat resultat. Ett översättarcentrum har en relativt högavlönad föreståndare och med administrativ personal samt med "gäst-hemspersonal" blir driften av centret ganska dyrbar.

En stipendieordning skulle skapa bättre ekonomiska möjligheter för översättare mellan de nordiska språken. En verksamhet i form av seminarier med varierande teman – med möjlighet för flera översättare att under en kortare tid samlas för diskussion om en eller flera författares texter eller om ett eller flera översättningsproblem skulle ha en mera stimulerande och en kvalitetshöjande effekt.

3 Utskottet

Utskottet noterar att i medlemsförslagen föreslås ministerrådet utreda möjligheterna att grunda ett översättarcentrum för nordiska språk i Vasa, respektive att utreda möjligheterna att inrätta en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning med översättarcentrum i Vasa stad.

Utskottet stöder medlemsförslagets syfte, nämligen att på grund av att den nordiska litteraturen är en väsentlig kraft inom den nordiska kulturella enheten måste översättning av den nordiska litteraturen ökas inom Norden.

Utskottet noterar att Nordiska rådet antog en rekommendation 1971, nr 26, angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur. Där rekommenderades regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språket samt formerna för finansieringen av denna verksamhet. Ministerrådet beslutade att under en försöksperiod 1975–1978 finansiera en stödordning för översättning av litteratur mellan nordiska språk. En bedömningskommitté tillsattes för att leda verksamheten enligt bestämmelser, som fastställts av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Stödordningen har numera permanentats. Nabolandslitteraturkommittén tillsattes 1981 med uppgift att främja en ökad utgivning av värdefull nordisk litteratur i översättning i Norden. Stöd ges huvudsakligen i form av ett direkt bidrag till utgivaren, men kommittén beviljar även stipendier, som skall stimulera till översättning från de små språkområdena till de större för att därmed bidra till att öka antalet kvalificerade översättare.

Nabolandslitteraturkommittén inom Nordiska ministerrådet har nedlagts från och med årskiftet 1988–89 och en ny kommitté tillsatts, Bok- och bibliotekskommittén som bl. a. skall behandla samma ärenden som Nabolandslitteraturkommittén.

I likhet med de flesta remissorgan anser utskottet att stödet till översättning bör utökas men att man inte bör upprätta en ny översättarinstitution och därmed öka de byråkratiska kostnaderna. Utskottet är även av den uppfattningen att den nya Bok- och bibliotekskommittén bör ges tillfälle att se över verksamheten på området innan Nordiska rådet rekommenderar större ändringar av det nuvarande systemet.

Utskottet anser därför att ett nordiskt översättarcentrum i Vasa i Finland icke skall upprättas vid nuvarande tidpunkt och förväntar att ministerrådet skall värdera ändamålsenligheten med den gällande stipendieordningen för skönlitterär översättning.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslagen.

Stockholm den 26 januari 1989

Gunilla André (c)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Marianne Samuelsson (mp)

Jan P. Syse (H)

Atli P. Dam (Jvfl)

J. K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Mirja Rynnänen (K)

Reiulf Steen (A)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa

(Väckt av *Gustav Björkstrand* samt *Esko Aho*, *Anneli Jäätteenmäki* och *Mats Nyby*)

Ett betydande arbete ägnas åt att öka intresset inom Norden för litteratur på andra nordiska språk än det egna. Ett sätt att ytterligare effektivera arbetet på området skulle vara att grunda ett nordiskt översättarcentrum i Vasa.

Ett översättarcentrum skulle fungera så att det ger bostad, arbetsutrymme, redskap (persondatorer, bibliotek etc) åt tex fem översättare samtidigt. Villkoret skulle vara att de skulle arbeta med skönlitterär översättning mellan språk i Norden. Centrets föreståndare kunde ha en ställning som påminner om den som direktörerna för Nordens hus i Island och på Färöarna har. Centret kunde dessutom ha stipendiatplatser för författare som kunde vistas vid centret 3–6 månader och på det sättet bidra till att skapa en nordisk miljö och ge inspiration till översättarna.

Översättarcentret kunde lokaliseras till Vasa. Staden har goda förbindelser till Sverige och Norge. Vasa högskola har en väletablerad och fungerande översättarutbildning, specialiserad på nordiska språk. Man anordnar regelbundet översättarseminarier, institutionen har både författare, översättare och litteraturforskare bland sina anställda och dessutom är Vasa län ett landskap med rik litteraturtradition på både svenska och finska.

Med hänvisning till ovanstående föreslår undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ministerrådet i skyndsam ordning utreder möjligheterna att grunda ett översättarcentrum för nordiska språk i Vasa.

Helsingfors den 3 mars 1988

Gustav Björkstrand (Sfp)
Anneli Jäätteenmäki (K)

Esko Aho (K)
Mats Nyby (Sdp)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden

(Medlemsförslaget väckt av Gustav Björkstrand och Elisabeth Rehn m. fl., se s. 675

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 836/t om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 5 maj 1988 i Linköping, 2–5 augusti 1988 i Törshavn och 15 november 1988 i Helsingør.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Gustav Björkstrand och Elisabeth Rehn samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jäätteenmäki och Kimmo Sasi, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till skattefri försäljning på inresestation vid flygresor i Norden.

Förslagsställarna erinrar om att denna fråga behandlades under åren 1984–1985 med anledning av ett medlemsförslag och att majoriteten av remissinstanserna då ställde sig positiva till förslaget.

Förslagsställarna menar att om flygpassagerarna skulle få möjlighet att köpa skattefria varor även vid inresan, skulle man avsevärt minska behovet av att transportera stora mängder lättantändliga alkoholdrycker samt tobaksvaror i flygplanets kabiner. De menar också att detta skulle minska bränsleförbrukningen, när transporterandet av inköp fram och tillbaka skulle bortfalla och lastmängden därigenom reduceras samt att kabinpersonalens arbete skulle underlättas, trafiksäkerheten förbättras och försäljningsinkomsterna på inresestationen öka.

Det påpekas att enligt nuvarande tullbestämmelser är det en förutsättning för skattefriheten att varorna förs ut ur landet. Förslagsställarna menar att dessa bestämmelser bör revideras, så att det bör vara nog med att resenärerna har rest utanför landets gränser för att kunna köpa skattefria varor.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 10–11 mars 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att förslaget skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 juni 1988.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordiska tulladministrativa rådet
- SAS

Danmark

- Trafik- och kommunikationsministeriet
- Kabinpersonaleforeningen
- Lufthansa
- Danmarks Rejsebureau Forening
- Sterling Airways A/S
- A/S Conair
- Danmarks Turistråd
- Maersk Air
- British Airways

Finland

- Finansministeriet
- Trafikministeriet
- Finnair
- Alko
- Finlands kabinpersonalförening
- Centralen för turistfrämjande
- Social- och hälsovårdsministeriet

Åland

- Mariehamns flygstation

Island

- Trafikministeriet
- Ædruelighedsrådet
- Icelandair

Sverige

- Skatteförvaltningen
- Generaltullstyrelsen
- Vin- och spritcentralen
- Socialstyrelsen
- Sveriges turistråd

*2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget**Norden*

- SAS

Danmark

- Kabinpersonaleforeningen
- Lufthansa
- Danmarks Rejsebureau Forening
- Danmarks Turistråd
- British Airways

Finland

- Trafikministeriet
- Finnair
- Alko
- Finlands kabinpersonalförening
- Centralen för turistfrämjande

Åland

- Mariehamns flygstation

Island

- Trafikministeriet
- Icelandair

Sverige

- Sveriges turistråd
- Skatteförvaltningen
- Vin- och spritcentralen

SAS ställer sig positivt till medlemsförslaget, främst därför att det betyder ytterligare service för de passagerare som inte hunnit köpa vid sin avresa. SAS anser också att förslaget innebär fördelar för turismen och positivt påverkar bränsleekonomin. Det anses att volymerna när det gäller inresa till Norden troligen blir relativt blygsamma jämfört med volymerna vid försäljning vid avresa.

Kabinpersonaleforeningen i Danmark menar att medlemsförslaget bor-

de ha framgång främst av säkerhetsskäl. Man konstaterar att erfarenheterna visar att passagerare vid eventuell evakuering ofta använder tid för att ta med sig sina varor, vilket både försenar evakuering och kan förstöra säkerhetsutrustningen.

– *Lufthansa* i Danmark tillstyrker alla resonemang hos förslagsställarna och hoppas att förslaget får stöd inom Nordiska ministerrådet.

Danmarks Rejsebureau Forening hänvisar till sitt tidigare positiva remissvar och tillstyrker förslaget också nu.

Danmarks Turistråd tillstyrker förslaget och ställer sig bakom de argument som framförs i förslaget.

British Airways ser positivt på möjligheten för flygpassagerare att köpa taxfree varor vid ankomst till destination.

Trafikministeriet i Finland förenar sig i de motiveringar som ligger bakom medlemsförslaget och anser att det även med tanke på kundservicen är viktigt att kunna sälja skattefria varor för flygpassagerare vid inresa inom Norden. Vidare anses att detta skulle förbättra flygsäkerheten och öka inkomsterna för skattefri försäljning.

Finnair menar att utvidgning av den skattefria försäljningen också till inresande passagerare är ägnat att förbättra passagerarservicen. Man anser att då avsikten inte är att ändra på tullbestämmelsernas importbegränsningar, inverkar förslaget ej på mängden importerade skattefria varor, inte heller på totalkonsumtionen av alkohol i Norden. Det påpekas att de redan nu höga och allttjämt stigande koncessionsavgifterna medför att prisnivån i Norden är på en sådan nivå att denna service inte är av intresse för resenärer som anländer från land utanför Norden.

Alko i Finland finner inga hinder för förverkligandet av det föreslagna systemet. Enligt *Alko*:s uppfattning finns tillräckliga skäl att också för Finlands del eftersträva en kartläggning av möjligheterna till skattefri försäljning vid inresan.

Finlands kabinpersonalförening samt *Centralen för turistfrämjande* i Finland hänvisar till de argument som framförs i medlemsförslaget och förordar skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden.

Mariehamns flygstation på Åland hänvisar till Luftfartsstyrelsens i Finland samt *Trafikministeriets* i Finland skrivelser då denna fråga behandlades under åren 1984–1985 och konstaterar att flygsäkerhetsaspekterna otvivelaktigt stöder skattefri försäljning till flygpassagerare vid inresa.

Trafikministeriet i Island erinrar om sitt utlåtande om samma ärende från 1985 och har inte funnit någon anledning att ändra inställning i frågan.

Icelandair tillstyrker medlemsförslaget och menar att dess genomförande skulle medföra betydande förbättringar för flygbolagen i Norden.

Sveriges turistråd menar att de skäl som anges i medlemsförslaget utgör en god grund för åtgärder. Samtidigt anser turistrådet att dessa regler borde genomföras konsekvent i all utrikes flygtrafik.

Skatteförvaltningen i Sverige ser inga skattetekniska problem i samband med förslaget och har därför inget att erinra mot detta.

Vin- och spritcentralen i Sverige har inget att erinra mot förslaget.

2.2. Remissinstanser som är emot medlemsförslaget

Norden

- Nordiska tulladministrativa rådet

Danmark

- Trafik- og kommunikationsministeriet
- Sterling Airways A/S
- A/S Conair
- Maersk Air

Finland

- Finansministeriet
- Social- och hälsovårdsministeriet

Island

- Ædruelighedsrádet

Sverige

- Generaltullstyrelsen
- Socialstyrelsen

Nordiska tulladministrativa rådet erinrar om sitt förra beslut från 1985 och finner ingen orsak att ändra sin negativa inställning. Man menar att utvecklingen inom bl. a. EG snarare håller på att gå i motsatt riktning enligt förslaget, d. v. s. mot en minskad försäljning av skattefri alkohol eftersom EG enligt den s. k. vita boken har beslutat upphöra med skattefri försäljning i trafiken inom sitt område år 1992. Det anses sannolikt att det från EG:s håll då framförs krav gentemot EFTA om att man även inom dess områden borde minska den skattefria försäljningen på motsvarande sätt.

Maersk Air i Danmark menar att förslaget står i strid med hela grunden för den tullfria försäljningen, att den motivering som hänvisar till flygsäkerheten är ogrundad samt att eventuell reduktion av tullfri försäljning ombord på planen skulle förhöja biljettpriserna.

Sterling Airways A/S i Danmark påpekar att charterbolag är helt avhängiga av de intäkter som de får från "taxfree"-försäljning ombord på planen. Det anses också att förslaget innebär ytterligare monopol i handeln med sprit i Norden samt att försäljning vid inresa ingalunda garanterar att det inte kommer att finnas alkoholdrycker ombord på planen. Vidare anses att förslagsställarnas motivering att denna ordning skulle betyda en avlastning i kabinpersonalens arbete vara endast teoretiskt riktigt, men bolaget

anser att konsekvensen blir att antalet kabinpersonal skulle reduceras. För Sterlings del anses detta vara fråga om 150 färre arbetsplatser i kabinen plus indirekt verkan på antalet lager- och administrationspersonal.

A/S Conair i Danmark anser det vara stor skillnad på rutt- och charterflyg när det gäller försäljning av tullfria varor. Bolaget anser att stor mängd tullfria varor enbart återspeglar en sund affärsverksamhet, som skapar omsättning och sysselsättning. Vidare påpekas att luftfarten omfattas av stränga säkerhetskrav. Att säkerheten skulle förbättras vid eventuell försäljning vid inresa ses som ett påstående utan bevis, och den tullfria försäljningen ombord på planen anses hundra gånger överstiga de bränslebesparingar som kan uppnås. Conair menar också att så länge tullfri försäljning sker ombord på planen, är konkurrensen mellan flygbolagen en försäkran om billigare biljettpreiser.

Finansministeriet i Finland erinrar om sina tidigare utlåtanden om medlemsförslagen A 580/s och A 691/t samt konstaterar att med hänvisning till internationell praxis förhåller sig ministeriet fortfarande negativt till skattefri inköpsmöjlighet vid inresa. Enligt ministeriet skulle en dylik ändring dock otvivelaktigt leda till transporttekniska förbättringar inom flygtrafiken, men de synpunkter som framförs för en ändring av nuvarande praxis anses inte tillräckliga, utan en bättre lösning anses vara att helt slopa den skattefria försäljningen vid resa inom Norden. I detta hänseende erinras också om att EG-länderna fr. o. m. 1992 planerar en begränsning eller ett slopande av denna skattefria försäljning.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser medlemsförslaget vara en alkoholpolitisk fråga. Inköp av skattefria varor på inresestation skulle sannolikt öka flygsäkerheten, som anförs i förslaget, men ministeriet stödjer de förslag som gäller begränsning av skattefri försäljning i samband med flygresor i Norden.

Ædruelighedsrådet i Island anser det omotiverat att ge dem som reser utomlands möjligheter att köpa billigare alkoholdrycker än dem som stannar hemma. Rådet tycker att billiga alkoholdrycker bidrar till ökad alkoholförbrukning och därmed ökad skada, som skattebetalarna måste betala. Tullfri försäljning av alkohol anses därför ologisk.

Generaltullstyrelsen i Sverige erinrar om sitt tidigare negativa uttalande i frågan samt om de överväganden som förekommer inom EG beträffande den skattefria försäljningen. Slutligen påpekas att möjligheterna och metoderna för kontrollen är beroende bl. a. av vilka regler som gäller i vår närmaste omvärld. I nuvarande läge anses också av detta skäl att några genomgripande ändringar inte bör göras.

Socialstyrelsen i Sverige hänvisar till sitt remissvar från 1984 i samma ärende och konstaterar att socialstyrelsen inte har funnit skäl att ändra inställning i frågan. Socialstyrelsen ifrågasätter överhuvudtaget om skattefri resandeförsel skall tillåtas och kan inte se något förnuftigt motiv för att en resande skall få skattefrihet för alkoholdrycker. Ytterligare konsta-

terar socialstyrelsen att ett slopande av den skattefria försäljningen vid utlandsresa skulle – förutom att tjäna de flesta av förslagsställarnas syften – även tjäna hälsopolitiska syften.

Trafik- og kommunikationsministeriet i Danmark, som hört *Told- og Afgiftsdepartementet* och *Industriministeriet*, erinrar om EG-kommissionens generaldirektorat XV från 1984 samt om flygplatsmässiga synpunkter och ställer sig negativt till förslaget. Det konstateras dock att *Forbrugerrådet* efter hänvändelse av *Industriministeriet* stödjer förslaget och betonar både de konkurrensfrämjande och säkerhetsmässiga aspekterna av förslaget.

3. Utskottet

Inledningsvis vill kommunikationsutskottet erinra om att ett förslag (A 691/t) med nästan samma motivering behandlades vid Nordiska rådets 34:e session i Köpenhamn 1986.

Kommunikationsutskottet föreslog då att Nordiska rådet inte skulle företa sig något i anledning av medlemsförslaget, vilket förslag också bifölls av flertalet vid sessionen.

Nu liksom tidigare representerar de instanser som stödjer medlemsförslaget turism, reguljär luftfart, kabinpersonal och i vissa fall trafikministerier och myndigheter som har med försäljning av alkohol att göra.

De remissinstanser som är emot förslaget representerar sociala myndigheter, finans- och tullmyndigheter, charterflygbolag och i vissa fall trafikministerier.

I de negativa remissvaren framhävs bl. a. att de i medlemsförslaget anförda resonemangen saknar bevis. Dessutom strider förslaget mot grundtankarna om skattefri försäljning och internationella överenskommelser samt att, om man vill få fram sådana ekonomiska och säkerhetsmässiga förbättringar som medlemsförslaget argumenterar för, skulle en bättre lösning vara att helt slopa den skattefria försäljningen vid resa inom Norden.

Kommunikationsutskottet erinrar om Nordiska rådets *rekommendation nr 26/1981* angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel och konstaterar att detta medlemsförslag inte enbart gäller frågor rörande turism och flygsäkerhet utan också i hög grad alkohol- och socialpolitik. Det konstateras vidare att ingenting har inträffat som förorsakar att utskottet ändrat inställning i saken sedan det förra medlemsförslaget behandlades.

Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn till de olika resonemang som finns i remissvaren samt ingående diskuterat förslagets möjliga konsekvenser, hänvisar till det ovan anförda och föreslår

att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Helsingør den 15 november 1988

Margrete Auken (SF)

Óli P. Guðbjartsson (B)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)
Förman

Ragna Berget Jørgensen (A)

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Peder Sønnderby (V)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden

(Väckt av Gustav Björkstrand och Elisabeth Rehn samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jäätteenmäki och Kimmo Sasi)

Enligt nu gällande regler kan skattefria varor inhandlas vid utresan eller ombord på flygplanet. På några flygfält, t. ex. Reykjavík, har man dock taxfree-försäljning även vid inresa. För ibruktandet av samma system även vid övriga flygfält i Norden talar flera, speciellt med flygsäkerheten sammanhängande omständigheter.

Om flygpassagerarna skulle få möjlighet att köpa skattefria varor även vid inresan, skulle man avsevärt minska behovet av att transportera stora mängder lättantändliga alkoholdrycker samt tobaksvaror i flygplanets kabiner. Dessutom är flaskor lätta att slå sönder och förvandlas då till livsfarliga vapen. Taxfree-försäljning på inresestationen skulle också minska flygplanens bränsleförbrukning, när transporterandet av inköpen fram och tillbaka skulle bortfalla och lastmängden därigenom reduceras. Om passagerarna kunde köpa skattefria alkoholdrycker även på inresestationen skulle kabinpersonalens arbete underlättas. Ytterligare skulle trafiksäkerheten förbättras och försäljningsinkomsterna på inresestationen öka.

Enligt nuvarande tullbestämmelser är en förutsättning för skattefrihet att varorna förs ut ur landet. Bestämmelserna bör sålunda revideras till dessa delar. Det bör vara nog med att resenärerna rest utanför landets gränser för att kunna köpa skattefria varor. Denna ändring vore enligt undertecknade motiverad med tanke på de fördelar som man skulle uppnå genom skattefri försäljning på inresestationen.

Denna fråga behandlades av Nordiska rådets kommunikationsutskott åren 1984–1986 med anledning av ett medlemsförslag som väckts av Pär Stenbäck m. fl. och vars innehåll motsvarade det ovanstående. Majoriteten av remissinstanserna ställde sig då positiva till medlemsförslaget, och utskottet kunde också för sin del konstatera att en del av de negativa svaren berodde på missförstånd beträffande syftet med förslaget. Trots detta beslöt kommunikationsutskottet att föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Problematiken kvarstår dock, också de sakliga skäl som talar för möjlig-

heten att som en komplettering till gällande system även möjliggöra tax-free inköp på inresestationen.

Med hänvisning till det ovanstående hemställer vi,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda möjligheterna till skattefri försäljning på inresestation
vid flygresor i Norden.

Helsingfors den 3 mars 1988

Gustav Björkstrand (Sfp)

Elisabeth Rehn (Sfp)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Kimmo Sasi (Kok)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker

(Medlemsförslaget väckt av Gustav Björkstrand m. fl., se s. 686

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 15 april, 15 november 1988 och 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget rekommenderas Nordiska ministerrådet att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

I medlemsförslaget konstateras att inom undervisningen används datorer i allt större utsträckning som ett medel att höja undervisningens kvalitet och förbättra dess resultat. Detta gäller i synnerhet inom den tekniska utbildningen. Där har man på senare år börjat använda databaserade arbetsstationer för att effektivisera den teknologiska undervisningen i allmänhet, och i synnerhet för att göra de studerande förtrogna med den CAD/CAM-teknik som blivit mycket allmän inom industrin.

Enligt förslagsställarna har det emellertid visat sig svårt att utnyttja dessa arbetssituationer tillräckligt effektivt till följd av problem med att få fram tillräckliga dataprogram lämpade för undervisningsändamål. En orsak härtill är att de nationella resurserna i de enskilda nordiska länderna är otillräckliga.

I medlemsförslaget föreslås att den sakkunskap och erfarenhet som fås av framställning av dataprogramvara för grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden sedan kunde användas för framställning av dataprogramvara för andra lämpliga utbildningsområden.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
Nordiska akademikerrådet
Nordisk Forum for datastøttet Læring

Danmark

Undervisnings- og Forskningsministeriet
Dansk Ingeniørforening
Teknisk Landsforbund
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Arbetskraftsministeriet
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen
Tekniska läroverket i Helsingfors
Tekniska läroanstalten i Helsingfors
Tekniska föreningen i Finland
Suomen Teknillinen Seura STS (Tekniska samfundet i Finland)
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Ålands landskapsstyrelse

Island

Islands Ingeniørforening
Islands Teknikerforening

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Norges ingeniørorganisation
Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Skolöverstyrelsen
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Arbetsmarknadsstyrelsen
Ingenjörsvetenskapsakademien
Ingenjörsförbundet

Sveriges civilingenjörsförbund
Svenska arbetsgivareföreningen

De flesta remissorganen ställer sig positiva till medlemsförslaget. Eftersom programvara är ekonomiskt och arbetsmässigt resurskrävande anses nordiskt samarbete på detta område vara mycket lämpligt. Enstaka remissorgan ställer sig emellertid tveksamma till att på nordisk basis ta fram speciella undervisningsprogram för tekniken CAD/CAM, eftersom sådana program blir mycket dyra och svåra att hålla uppdaterade.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) anser att medlemsförslaget är korrekt och behövligt. I de nordiska länderna råder det framför allt brist på dataprogramvara som behövs vid teknikernas och ingenjörernas grund- och kompletterande utbildning och programvaran fordrar ett fortsatt och vittomfattande utvecklingsarbete. Enligt NAU's åsikt utförs i de nordiska länderna mycket dubbelarbete, men man fäster även uppmärksamheten vid behovet av flexibilitet med anledning av de nationella utbildningssystemens olikheter.

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) ser klara förutsättningar att ytterligare förbättra och utveckla undervisningens kvalitet och resultat. Man förutsätter att projektet genomförs i nära kontakt med de fackliga organisationerna och föreslår att projektarbetet utvidgas till andra lämpliga utbildningsområden.

Nordiska akademikerrådet finner området väl lämpat för nordiskt samarbete, och anser tillgången till god programvara för utbildningsändamål begränsad. För att verkligt relevant programvara skall kunna tas fram bör framför allt berörda högskolor och andra utbildningsinstitutioner vara representerade i projektet.

Nordisk Forum for datastøttet Læring konstaterar att utvecklingen av dataassisterad utbildning är arbetskrävande. Norden har en potentiell storlek som är stor nog för att hävda sig gentemot EG och USA, som mycket aktivt tar nya initiativ för att utnyttja den snabba utvecklingen inom informationsteknologin. Här kommer pedagogisk dataassisterad utbildning starkare in i bilden, och sannolikt blir detta inslaget i kompetensuppbyggnad i skolsystemet och näringslivet. Man framhåller behovet av ett "Nordiskt COMETT", dvs. möjligheter att finansiera gemensamt nordiskt utvecklingsarbete.

2.2 Danska remissyttranden

Undervisnings- og Forskningsministeriet stödjer att projektet sätts i gång.

Dansk Ingeniørforening är principiellt positiv till medlemsförslaget, men är tveksam huruvida önskvärda resultat kommer att uppnås p. g. a. den snabba utvecklingen på området.

Teknisk Landsforbund har i flera år aktivt arbetat med den nya teknologin, och har den erfarenheten att ett speciellt svårt område är utvecklingen av undervisningsprogram. Landsförbundet understöder förslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening stödjer i princip initiativet, som leder in på nya vägar med hänsyn till utbildningsmetoder som är mera rationella, resursbesparande och effektiva. Man ställer sig emellertid litet tveksam till om initiativet i Nordiska rådets regi är det bästa sättet att utveckla data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker. Det framgår t. ex. inte av förslaget vilken resursinsats man har tänkt lägga i projektet.

2.3 Finländska remissyttranden

Arbetskraftsministeriet framhåller att det är livsviktigt för produktionsverksamheten och sysselsättningen att länderna står i den teknologiska utvecklingens främsta led på det egna know-how-området. Om resurserna sammanslås kan de höga utvecklingskostnaderna fördelas på flera betalare, vilket möjliggör även för de små länderna att delta i ett sådant utvecklingsarbete som annars inte vore möjligt. Det är viktigt att datatekniken beaktas också i utbildningen.

Skolstyrelsen anser att stora teoretiska och materiella resurser krävs för att på nationell nivå producera dataprogramvara och därför är det ändamålsenligt att länder vars utbildningssystem är nära besläktade samarbetar kring dessa frågor. Det är en naturlig förutsättning på det påbörjade samarbetet att utsträcka verksamheten även till tekniker- och ingenjörsutbildningen, men det förutsätter att tekniker- och ingenjörsutbildningen i de olika länderna kartläggs och de gemensamma behoven tas fram.

Yrkesutbildningsstyrelsen konstaterar att vissa framsteg har gjorts inom verksamheten med utveckling av produktionen av dataassisterade undervisningsprogram i Norden, speciellt i utbildningen av lärare och programmakare och i utvecklandet av produktionsmodeller för programvara på nordisk basis. Arbetslivets redskap och metoder bör redan under utbildningstiden utnyttjas i mån av möjlighet. CAD eller andra yrkestillämpade program som producerats för undervisning är inte i detta hänseende tillräckligt bra för ändamålet. De yrkesinriktade programtillämpningar som finns på marknaden utvecklas hela tiden i snabb takt. Den programvara som är avsedd enbart för undervisningsändamål bör motsvara den senaste utvecklingen. Yrkesutbildningsstyrelsen föreslår att samarbetet utökas på sådana områden där det finns speciella behov av att utveckla den datorstyrda undervisningen och där resultatet medför största möjliga nytta, bl. a. i anskaffningen av sådana program för undervisning som inte finns i Norden.

Tekniska läroverket i Helsingfors anser medlemsförslaget vara lovvärt och varje strävan till nordiskt samarbete inom undervisningssektorn bör understödjas. Förutom att projektet kunde hjälpa till att få fram och distribuera ersättningsprogram för ofta dyra kommersiella sådana, kunde dess uppgift vara att understöda nya former av dataassisterad undervisning.

Tekniska läroanstalten i Helsingfors finner förslaget, att man strävar till att framtaga för undervisningsändamål lämplig programvara inom ramen för det nordiska samarbetet, utmärkt. De för industriella tillämpningar avsedda programmen är i allmänhet så omfattande, att de normala undervisningsdatorerna är otillräckliga. Enligt läroanstaltens uppfattning finns det ett flertal uppgifter inom de olika områdena för datateknik, där ett nordiskt samarbete kunde vara till gagn för alla medlemsländer. Exempel på detta är val av skandinaviskt alfabet och nomenklatur, överenskommelse om datorspråk i vilka ges undervisning inom olika områden, standardisering av gränssnitt och av de vanligast förekommande kretskortformaten och överenskommelse om datorer som används.

Tekniska föreningen i Finland och Suomen Teknillinen Seura (Tekniska samfundet i Finland) konstaterar att dataassisterad undervisning är en synnerligen viktig del av ett mångfaldigt undervisningssystem som hela tiden håller på att utökas. En dataassisterad undervisning passar synnerligen väl för teknikområdet som föreslås i medlemsförslaget, men man föreslår att projektet utvidgas till att även omfatta diplomingenjörsutbildningen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund finner förslaget vara ett gott exempel på konkret nordiskt samarbete där man relativt snabbt kan få resultat som är nyttiga för alla nordiska ländernas utbildningsväsen och näringsliv. Samlade nordiska resurser krävs för tillräckliga resultat och man kan underlätta nordisk industriell integration då ingenjörer och tekniker i ökande omfattning "talar samma språk" också inom datatekniken.

Ålands landskapsstyrelse understöder förslaget och konstaterar att avsevärda ansträngningar görs både nationellt och gemensamt inom olika samnordiska dataprojekt. Landskapsstyrelsen ser emellertid med en viss tvekan på medlemsförslagets modell för projektet. I stället föreslår den att Nordiska rådet skulle förstärka resurserna för den redan nu välfungerande dataprogramgruppen och ge den i särskilt uppdrag att i samarbete med bl. a. Nordiska industrifonden sammanställa information om och själv utarbeta programvara och datorspecifikationer för tekniker- och ingenjörsutbildningen.

2.4 Isländska remissyttranden

Islands Ingenjörforening ställer sig positiv till medlemsförslaget och anser det vara viktigt att den datatekniska utvecklingen återspeglas i den polytekniska utbildningen och att ingenjörsstuderande under utbildningen får övning i användningen av data till att lösa olika uppgifter.

Islands Teknikerforening stödjer medlemsförslaget och rekommenderar starkt framkommet förslag om ökad användning av datateknik vid utbildning av ingenjörer och tekniker.

2.5 *Norska remissyttranden*

Kultur- og vitenskapsdepartementet anser att dataassisterad utbildning spelar en viktig roll inom de teknologiska fackområdena. Denna utbildningsform kräver emellertid relativt stora investeringar i maskiner, programvaror och kompetensuppbyggnad av lärare. Man menar att nordiskt samarbete på detta område skulle kunna få en stor betydelse inte minst för utvecklingen av dataprogramvara när det gäller utbildningen av ingenjörer och tekniker.

Norges Ingeniørorganisation konstaterar att samarbetet på nordiskt plan för att göra tillgången till programvara bredare och bättre kommer att stärka möjligheterna att välja utbildning samtidigt som det ger en väsentligt bättre resursanvändning.

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar till Svenska arbetsgivareföreningens yttrande.

2.6 *Svenska remissyttranden*

Universitets- och högskoleämbetet anser satsningar där flera länder går samman vara angelägna p. g. a. de höga utvecklingskostnaderna, även om svårigheterna att ta fram bra program är stora. Ingenjörs- och teknikerutbildningarnas behov är inte så specifika att program specialframtagna för dem behövs. En kartläggning av befintliga kommersiellt tillgängliga program och av det utvecklingsarbete inom området som eventuellt bedrivs vid olika högskolor i Norden kan dock vara av intresse.

Skolöverstyrelsen ställer sig tveksam till utvecklingen av särskilda programvaror för undervisningen inom det tekniska området eftersom erfarenheten från olika dataprojekt visar, att undervisningen når mycket längre om den följer med i den teknik som utvecklas i näringslivet. Det är viktigt att det tidigt införs avancerade program för teknisk ritning, konstruktion och bearbetning samt för beräkning och simulering i de tekniska utbildningarna i gymnasieskolan och komvux. Teknikerns och ingenjörens sätt att arbeta måste eftersträvas i undervisningen och gamla undervisningsmetoder måste ersättas med metoder där datorteknik används. Ett problem i samband med införande av ny teknik är att många lärare känner sig osäkra inför den nya tekniken samt saknar relevant fortbildning. Det anses inte lämpligt att utveckla särskild CAD/CAM-programvara för undervisning inom det tekniska området.

Arbetsmarknadsstyrelsen delar uppfattningen om behovet av en utveckling av dataassisterad utbildning av ingenjörer och tekniker för att åstadkomma en så rationell utbildning som möjligt. Man ser därför positivt på initiativet att igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara

som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

Naturvetenskapliga forskningsrådet avstår från att avge yttrande om medlemsförslaget.

Sveriges civilingenjörskförbund finner förslaget utomordentligt bra och tillstyrker det. Tillgången till god programvara för utbildningsändamål är mycket begränsad och framtagning bör stimuleras. Civilingenjörsk- och ingenjörskutbildning är tillräckligt likartad för att programvara skall vara användbar i fler än ett land.

Ingenjörsvetenskapsakademien anser att ett utökat nordiskt samarbete kring utveckling av databaserade arbetsstationer för undervisningsändamål är mycket önskvärd eftersom framställning av datorprogram för undervisning kräver stora resursinsatser. Det är omöjligt för de enskilda nordiska länderna att inom rimlig tid få fram kraftfulla undervisningsprogram. Många nordiska högskolor bedriver forskning och utveckling inom detta område och är intresserade av ett samarbete. Inom en överskådlig framtid kommer huvuddelen av allt konstruktionsarbete att ske med datorer och det är då väsentligt att de blivande konstruktörerna har en adekvat utbildning. Det måste sättas in stora resurser för att utveckla datorprogram direkt avsedda för utbildning. Det går inte att bara distribuera program till en annan läroanstalt, att anpassa programmen till standardutbildning är mycket resurskrävande.

Ingenjörskförbundet anser förslaget angeläget och tillstyrker det men framhåller att CAD/CAM-tekniken redan i dag används även inom andra verksamhetsområden än industrin.

Svenska arbetsgivareföreningen är tveksam till för undervisning speciellt tillrättalagda datorprogram för CAD/CAM. Det är viktigt att den moderna tekniken kan tillämpas redan på utbildningsstadiet, men med hänsyn till den snabba utvecklingen inom det aktuella området är det i regel omöjligt för de enskilda utbildningsanordnarna att arbeta med autentiskt materiel. För att CAD/CAM-tekniken skall bli realistisk i undervisningen krävs att den utnyttjas på samma sätt som i företagen. Undervisningen i ämnen som konstruktion och produktion förändras genom detta högst avsevärt. Större utbildningsanstalter måste kunna investera i egna arbets-situationer för CAD/CAM där realistiska körningar blir möjliga. Det är viktigt att dygnets alla timmar utnyttjas för dess utrustningar. Det är orealistiskt att på nordisk basis ta fram speciella tekniska program för CAD/CAM-tekniken, eftersom sådana program blir mycket dyra och svåra att hålla uppdaterade.

3. Utskottet

Medlemsförslaget har enligt utskottet ett mycket viktigt syfte, nämligen att ta fram den datorprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

I de flesta remissyttranden som avgivits med anledning av medlemsförslaget förordas att man tar fram den föreslagna dataprogramvaran. Efter som programvara är ekonomiskt och arbetsmässigt resurskrävande anses nordiskt samarbete på detta område vara mycket lämpligt och positivt. Man borde relativt snabbt kunna få fram resultat som kan var till nytta för alla nordiska länders utbildningsinstitutioner och näringsliv.

Några remissorgan anser emellertid att den i medlemsförslaget nämnda CAD/CAM-tekniken som blivit mycket allmän inom industrin, inte är relevant för undervisningsprogram. Det framhålls att sådana program är mycket dyra och eftersom utvecklingen inom området sker mycket snabbt anses det olämpligt att använda den.

I likhet med remissinstanserna ser utskottet positivt på initiativ ägnat att spara ekonomiska resurser och arbete. Samordning och samarbete mellan de nordiska länderna på det föreslagna området är mycket viktigt, inte minst med tanke på den framtida utvecklingen på området.

Utskottet vill hänvisa till en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet antagen år 1984 som skall gälla till år 1990. Där fastställs att utbildningsfrågorna skall ges hög prioritet i det nordiska samarbetet på datateknologiområdet och att arbetet i första hand skall inriktas på olika aktiviteter bl. a. utbyte och eventuell gemensam utveckling av särskild programvara för användning i skolan.

Utskottet konstaterar att en arbetsgrupp, dataprogramgruppen, tillsattes år 1986 direkt under ministerrådet och har till uppgift att planlägga och utveckla ett nordiskt samarbete kring programvaruförsörjning för skolan i Norden. Även om den inte har högskolefrågorna inom sitt område arbetar den med samma slags problem som medlemsförslaget omfattar. Syftet med största delen av den verksamhet som inletts är att uppnå avsevärda resursbesparingar nationellt genom att genomföra projekt på nordiskt plan som skall antingen få fram en slutprodukt avsedd för samtliga länder eller genom en nordisk arbetsfördelning, där länderna med olika arbetsuppgifter får fram slutprodukter, som ställs till förfogande för samtliga länder. På detta sätt kan de nordiska länderna använda dyr programvara. Om t. ex. ett land redan har börjat använda den, kan de andra ge finansiellt bidrag och sedan få ta del av slutresultatet.

Kulturutskottet har i sitt betänkande över medlemsförslag A 810/k om inrättande av ett nordiskt teknologipris betonat betydelsen av gemensamt nordiskt resurssparande på dataområdet. Utskottet hänvisade där till teknologirens viktiga syfte att främja nordiskt teknologiskt samarbete mellan företag, forskningsinstitutioner, undervisningsinstitutioner och offentliga myndigheter, utgående från behovet av att bättre utnyttja samlade nordiska resurser. Utskottet ansåg att kriterierna för priset borde vara sådana att resultatet som har uppnåtts genom ett nordiskt forsknings- och utvecklings-samarbete ges stor tyngd vid valet av pristagare.

Utskottet har noterat att inom EG och USA avsätts stora resurser för att utnyttja den snabba utvecklingen inom informationsteknologin. Inom EG började "COMETT"-programmet år 1987 och är i första hand ett program om tekniköverföring genom utbildning från universiteten till näringslivet, särskilt industrin. "COMETT's" arbetsområden är i huvudsak inriktade på nätverksuppbyggnad mellan universitet och industri, student- och lärarutbyte, samordnad utbildning- och kursverksamhet mellan universitet och industri, utvecklandet av nya utbildningspaket och information, utvärdering och resultatspridning.

Utskottet understryker betydelsen av att man inom Norden använder den nya teknologin i utbildningen för att kunna delta i "internationaliseringen" som nu pågår. I sitt betänkande över ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k) ansåg utskottet att ett huvudämne i planen var samarbete mellan utbildnings- och forskningsinstitutioner som bl. a. skulle omfatta gemensamma utbildningsprogram och undervisningsmaterial.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

Stockholm den 30 januari 1989

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen

Berit Oscarsson (s)

Marita Peterssen (Jvfl)

Mirja Ryyänänen (K)

Otto Steenholdt (At)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jón Kristjánsson (F)

Saara-Maria Paakinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Marianne Samuelsson (mp)

Jan P. Syse (H)

Medlemsförslag

om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker

(Väckt av Gustav Björkstrand samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jäätteenmäki och Kimmo Sasi)

IT-teknologin tillämpas på allt fler områden. Också inom undervisningsområdet används datorer i allt större utsträckning som ett medel att höja undervisningens kvalitet och förbättra dess resultat. Detta gäller i synnerhet inom den tekniska utbildningen.

Inom tekniker- och ingenjörsutbildningen har man på senare år börjat ta i bruk databaserade arbetsstationer för att effektivera den teknologiska undervisningen i allmänhet, och i synnerhet för att göra de studerande förtrogna med den CAD/CAM-teknik som blivit mycket allmän inom industrin.

Det har emellertid visat sig svårt att utnyttja dessa arbetsstationer tillräckligt effektivt till följd av problem med att få fram tillräckliga dataprogram lämpade för undervisningsändamål. En orsak härtill är att de nationella resurserna i de enskilda nordiska länderna är otillräckliga, då såväl arbetsstationerna som programvaran är dyrbara investeringar.

Den sakkunskap och erfarenhet som fås av framställning av dataprogramvara för grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden kunde sedan användas för framställning av dataprogramvara för andra lämpliga utbildningsområden.

På basen av ovanstående föreslår undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

Helsingfors den 3 mars 1988

Gustav Björkstrand (Sfp)   Ilkka-Christian Björklund (Sdp)
Anneli Jäätteenmäki (K)   Kimmo Sasi (Kok)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Lahja Exner m.fl., se s. 693

Remissyttranden, se supplement)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 839/j om øget viseringsfrihed for udenlandske statsborgere, der er bosat i Norden. Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 15. november 1988 i Helsingør og den 31. januar 1989 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 7. marts 1988.

I medlemsforslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at afskaffe viseringspligten for ikke-nordiske statsborgere i overensstemmelse med forslaget.

Forslagsstillerne slår fast, at et af de vigtigste og af enhver nordbo mest værdsatte resultater af det nordiske samarbejde er afskaffelsen i 1950-erne af kravet for nordiske statsborgere til at medføre pas ved rejser inden for Norden. Denne praktiske lettelse har givet menneskene i Norden en stærk følelse af samhørighed. Retten til at kunne bevæge sig frit og uden specielle rejsedokumenter betragtes af alle nordboere som en selvfølge.

Siden overenskomsten om pasfrihed blev indgået i 1950-erne, er antallet af ikke-nordiske statsborgere, der er bosat permanent i de nordiske lande, stærkt øget. For disse mennesker gælder pasfriheden mellem de nordiske lande ikke. Hertil kommer, at mange har pligt til udover passet at medføre visum, så snart de vil besøge et andet nordisk land. Det gælder for alle de mennesker, der er bosat i Norden, men som har statsborgerskab i et land, der har visumpligt til de nordiske lande. Forslagsstillerne peger på, at for disse mennesker, kan en gennemrejse, et turistbesøg i et andet nordisk land, studie- eller mødebesøg eller besøg hos slægtninge blive umuligt at gennemføre af økonomiske eller bureaukratiske grunde.

Begrebet "medborgernes Norden" må tolkes således, at alle, som bor og arbejder i vore lande, skal kunne føle sig omfattet af den nordiske tanke.

Det er af flere grunde værdifuldt, mener forslagsstillerne, hvis også de, som bor her uden at være statsborgere i noget nordisk land, i så stor udstrækning som muligt kan få del i det nordiske samarbejdes fordele og kan lære nabolandene at kende.

Forslagsstillerne vil ikke anbefale, at pasfriheden udstrækkes til ikke-nordiske statsborgere, selvom de bor i Norden. Derimod mener forslagsstillerne, at det bør være muligt at afskaffe viseringstvungen for personer, som god nok ikke er statsborger i et nordisk land, men som kan opvise en permanent opholdstilladelse (eller noget tilsvarende), som er gyldig i et af vore lande.

2. Remissinstanser

Der er modtaget remissudtalelser fra følgende:

Nordiske

- Nordisk Udlændingeudvalg

Danmark

- Direktoratet for Udlændinge
- Indenrigsministeriet, Indvanderrådet
- Direktoratet for Københavns Kommunale Skolevæsen
- Dansk Flygtningehjælp

Finland

- Justitieministeriet
- Inrikesministeriet

Norge

- Justis- og Politidepartementet

Sverige

- Rikspolisstyrelsen
- Generaltullstyrelsen

3. Remissudtalelser

3.1. Remissinstanser, der støtter medlemsforslaget

Danmark

Indenrigsministeriet, Indvanderrådet ser yderst positivt på Nordisk Råds forslag om at afskaffe viseringspligten for ikke-nordiske statsborgere, som er bosat i Norden. En øget viseringsfrihed vil gøre det betydelig lettere for indvandrere i Norden at bevæge sig omkring i de nordiske lande, en bevægelsesfrihed, som for indvandrere i høj grad er ønskelig.

Direktoratet for Københavns Kommunale Skolevæsen ser positivt på forslaget af hensyn såvel til skolevæsenets fremmedsproglærere som ikke-nordiske elever, der i forbindelse med kurser, møder, lejrskoler m.v. skal til de øvrige nordiske lande.

Dansk Flygtningehjælp lægger i sin indsats med integrering af flygtninge i det danske samfund vægt på, at flygtningene får en fornemmelse af Danmark, ikke kun som en afgrænset del af Europa, men i særdeleshed som en integreret del af Norden. Man forsøger at bibringe flygtningene en forståelse for de kulturelle, politiske og økonomiske bindinger mellem de nordiske lande. Et væsentligt element i at bibringe flygtningene denne forståelse er ved, at de frit kan rejse i de nordiske lande.

Flygtningehjælpen oplyser, at konventionsflygtninge (K-flygtninge), som får et konventionspas, i henhold til den europæiske aftale om ophævelse af visa for flygtninge af 20. april 1959 kan rejse frit til Danmark, Island, Norge og Sverige, da disse lande har tiltrådt den nævnte aftale. De facto flygtninge (f-flygtninge), som får et fremmedpas, kan indrejse til alle de nordiske lande uden visum, hvis den pågældende har gyldig opholdstilladelse i det land, som har udfærdiget rejselegitimationen og har haft en sådan tilladelse i mindst 1 år.

Det fremlagte forslag vil således for flygtninge betyde, at K-flygtninge fremover vil kunne rejse til Finland uden visum, og de facto flygtninge vil straks ved udstedelsen af fremmedpas kunne rejse uden visum til samtlige nordiske lande. *Dansk Flygtningehjælp* vil anse det for en væsentlig lettelse for flygtninge i Norden, hvis de således frit kan besøge de øvrige lande.

Dansk Flygtningehjælp foreslår i øvrigt, at Nordisk Råd i forbindelse med det fremlagte forslag overvejer, om flygtninge eventuelt efter nogle års ophold med gyldig opholdstilladelse i et af de nordiske lande kunne opnå arbejds- og opholdstilladelse i et af de andre lande. Det ville give flygtningene en bedre mulighed for fuldt ud at udnytte deres kunnen og erhvervs erfaringer til glæde både for flygtningene selv og det omgivne samfund.

Finland

Efter *Justitieministeriets* opfattelse foreligger ingen hindringer for forslaget. Det forudsætter dog, at lovgivningen på området ændres i Finland.

Ministeriet konstaterer dog, at selv om visumtvang er hovedreglen efter gældende lov i Finland, så har Finland afskaffet visumtvangen gennem aftaler om visumfrihed med mange lande. Statsborgerne i disse lande kan altså allerede nu besøge Finland uden visum.

3.2. Remissinstanser, som udtaler sig imod medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk Udlændingeudvalg oplyser, at spørgsmålet om visumfrihed for ikke-nordiske statsborgere bosat i Norden har været drøftet i udvalget flere

gange tidligere. Der er allerede indført lettelser ved rejser inden for Norden for en del kategorier af ikke-nordiske statsborgere, som er fast bosat i et nordisk land. Der kræves ikke visum for indehavere af rejsebevis for flygtninge og normalt heller ikke for indehavere af fremmedpas udstedt af en nordisk myndighed, oplyses det.

En yderligere lettelse er indført ved, at der ikke kræves visum eller pas for mindreårige udenlandske borgere, som er bosat i et nordisk land, og som rejser ind i et andet nordisk land i forbindelse med en grupperejse, såsom skolerejse, idrætsarrangement o.lign.

Det oplyses også for en ordens skyld, at visumpligtige udlændinge, som bliver statsborgere i et nordisk land, selvfølgelig er fritaget for krav om pas og visum.

Endelig oplyses det, at Sverige er positiv over for at indføre visumfrihed også for visumpligtige, ikke-nordiske statsborgere med nationalitetspas, som er fast bosat i et nordisk land (permanent opholdstilladelse).

Repræsentanterne for de øvrige nordiske lande har peget på, at der knytter sig visse sikkerhedsmæssige betænkeligheder til forslaget, men at de løbende vil vurdere forslaget.

Finland

Inrikesministeriet mener, at for at kunne forhindre international kriminalitet, specielt terrorisme og illegal narkotikahandel, bør myndighederne fortsat have muligheder for også på forhånd at blive underrettet om de rejser, som i Finland og de øvrige nordiske lande foretages af personer, der ud fra en kontrolsynsvinkel er interessante. Visumtvangen for visse landes statsborgere er en væsentlig del af myndighedernes kontrolmuligheder. En øget viseringsfrihed ville formindske disse muligheder i tilsvarende grad.

Ministeriet mener ikke, der findes begrundelser for at øge viseringsfriheden for andre landes statsborgere, som er bosat i de nordiske lande. Med hensyn til at en rejse skulle blive umulig af økonomiske eller bureaukratiske grunde, således som det anføres i medlemsforslagets motivering, konstaterer ministeriet, at visum i Finland udfærdiges afgiftsfrit, og at eventuelle udgifter kun vil udgøre en brøkdel af rejsens totalomkostninger, og at de derved ikke kan blive en hindring for rejsen.

Norge

Justis- og Politidepartementet afgiver sin udtalelse i samråd med *Kommunaldepartementet*. Det anføres, at det er i tråd med overordnede indvandringspolitiske målsætninger, at indvandrere i så høj grad som muligt bør blive reelt ligestillet med den øvrige befolkning.

I tråd med dette er der allerede indført visumfrihed ved rejser inden for Norden for en del kategorier af ikke-nordiske borgere, som er fast bosat i et nordisk land, oplyser departementet. Der kræves ikke visum for indehavere af rejsebevis for flygtninge og normalt heller ikke for indehavere af

fremmedpas udstedt af nordiske myndigheder. Yderligere lettelse er indført ved, at der ikke kræves visum eller pas for mindreårige udenlandske borgere, som er bosat i et nordisk land, og som rejser ind i et andet nordisk land i forbindelse med en grupperejse, såsom skolerejser, idrætsarrangementer og lignende.

For en ordens skyld nævner departementet også, at visumpligtige udlændinge, som bliver statsborgere i et nordisk land, selvfølgelig er fritaget for krav om pas og visum.

Departementet anfører, at man i lighed med flere af de øvrige nordiske lande af sikkerhedsmæssige grunde på nuværende tidspunkt ikke finder at kunne gå ind for en ordning med generel visumfrihed for udenlandske borgere, der er fast bosat i Norden. Det anføres endvidere, at spørgsmålet dog vil være genstand for løbende vurdering.

3.3. Remissinstanser, der ikke udtaler sig klart for eller imod medlemsforslaget

Sverige

Rikspolisstyrelsen oplyser, at spørgsmålet ved flere tilfælde har været diskuteret i Nordisk Udlændingeudvalg.

Den svenske repræsentant har her fremført synspunkter, der svarer til dem, der findes i nærværende medlemsforslag. De øvrige lande er imidlertid betænkelige på grund af sikkerhedsmæssige hensyn, anføres det, men de er villige til at overveje spørgsmålet på nyt ved behov.

Rikspolisstyrelsen vil for sin del, ud fra de interesser styrelsen repræsenterer, slutte sig til de øvrige nordiske landes indstilling.

Generaltullstyrelsen har intet at erindre mod forslaget.

4. Juridisk Udvalg

Juridisk Udvalg er enig med flertallet i Nordisk Udlændingeudvalg.

Det er udvalgets opfattelse, at der på nuværende tidspunkt allerede er indført de lettelse ved rejser inden for de nordiske lande, som kan forsvares ud fra sikkerhedsmæssige synspunkter.

Udvalget har specielt noteret sig, at der er indført den lettelse i reglerne, at der ikke kræves visum eller pas for mindreårige udenlandske statsborgere, som er bosat i et nordisk land, og som rejser ind i et andet nordisk land i forbindelse med en grupperejse, såsom skolerejser, idrætsarrangementer o.lign. Dette spørgsmål blev rejst i Nordisk Råd for et par år siden.

Under henvisning til det ovenfor anførte kan Juridisk Udvalg ikke støtte medlemsforslaget og skal indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsfor-

slag A 839/j om øget viseringsfrihed for udenlandske statsborgere, som er bosat i Norden.

Stockholm, den 31. januar 1989

Lennart Andersson (s)

Eiður Guðnason (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Björn Samuelson (vpk)

Birte Weiss (s)

Mikko Elo (Sdp)

Åsa Solberg Iversen (A)

Juhani Laitinen (Kok)

Arnljot Norwich (H)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Medlemsförslag

om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden

(Väckt av Lahja Exner samt Dorte Bennedsen, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Åsa Solberg Iversen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Sakari Knuuttila, Kaj Poulsen och Bernhardt Tastesen)

Ett av de viktigaste och av varje nordbo mest uppskattade resultaten av det nordiska samarbetet är det på 1950-talet slopade kravet om skyldighet att medföra passhandling för nordiska medborgare vid resa inom Norden. Denna praktiska lättnad har gett människorna i Norden en stark känsla av samhörighet. Rätten att röra sig fritt och utan speciella resedokument anses av alla nordbor som självklar.

Sedan överenskommelsen om passfrihet ingicks på 1950-talet bor ett starkt ökat antal icke-nordiska medborgare permanent i de nordiska länderna. För dessa människor gäller inte passfriheten mellan de nordiska länderna. Dessutom har många att utöver passhandling även skyldighet att medföra visumhandling så snart de vill besöka ett annat nordiskt land. Det gäller alla de människor, bosatta i Norden, som har ett medborgarskap i ett land som icke har viseringsbefrielse till nordiska länder. För dem kan en genomresa, turistbesök i annat nordiskt land, studie- eller mötesbesök eller en träff med släktingar bli omöjlig att genomföra av ekonomiska eller byråkratiska skäl.

Begreppet "medborgarnas Norden" måste tolkas så, att alla som bor och arbetar i våra länder skall kunna känna sig omfattade av den nordiska tanken. Det är av flera skäl värdefullt om också de som bor här utan att vara medborgare i något nordiskt land i så stor mån som möjligt kan få del av det nordiska samarbetets fördelar och kan lära känna grannländerna.

Vi vill inte förorda att passfriheten utsträcks till icke-nordiska medborgare, även om de bor i Norden. Däremot menar vi att det bör vara fullt möjligt att avskaffa viseringstvånget för personer som visserligen inte är medborgare i något nordiskt land, men som kan uppvisa ett permanent uppehållstillstånd (eller motsvarande) gällande i något av våra länder.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att avskaffa viseringsplikten för icke-nordiska medborgare i enlighet med förslaget.

Oslo, den 7 mars 1988

Lahja Exner (S)

Dorte Bennedsen (S)

Arne Gadd (S)

Eiður Guðnason (A)

Åsa Solberg Iversen (A)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Sakari Knuutila (Sdp)

Kaj Poulsen (S)

Bernhardt Tastesen (S)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet

(Medlemsförslaget väckt av Anneli Jäätteenmäki m. fl., se s. 705)

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 15 april 1988 och 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget uppmanas Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

I medlemsförslaget konstateras att man inom Europeiska gemenskapen eftersträvar att med hjälp av utbildning kunna sporra näringslivets omstrukturering samt företagens ibrukttagande av ny högteknologi. Utbildningen ses vara en konkurrensfaktor och speciellt yrkesutbildningen och kompletteringsutbildningen poängteras.

I medlemsförslaget hänvisas till program inom EG som har godkänts och verkar för att utveckla praktikant- och specialistutbytet inom EG. Programmen COMETT, ERASMUS och YES har satts igång inom EG och under beredande är frågorna om godkännande av högskole- och institutexamen samt harmonisering av yrkesutbildningsexamen.

Enligt förslagsställarna har samarbetet i utbildnings-, forsknings- och praktikantutbytesfrågor utvecklats inom Norden, men ytterligare ansträngningar bör göras för utvecklandet av ett västeuropeiskt samarbete. Dessa frågor har berörts med EG, både bilateralt och i EFTA-sammanhang. Åtgärderna borde bl. a. inkludera en analys av hur samarbetet inom Norden ytterligare bör utvecklas utgående från ovannämnda EG-program, en analys över innehållet och förverkligandet av ett västeuropeiskt samarbete samt finansieringsmöjligheterna härtill.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska Unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
Nordiska akademikerrådet
Nordiska ungdomskommittén

Danmark

Undervisnings- och forskningsministeriet
Dansk Arbejdsgiverforening
Danske studenters Fællesråd
Gymnasieelevernes Landsorganisation

Finland

Arbetskraftsministeriet
Tammerfors universitet
Kuopio universitet
Helsingfors handelshögskola
Svenska handelshögskolan
Åbo akademi
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)
AKAVA
Finlands studentkårs förbund
Ålands landskapsstyrelse

Island

Undervisningsministeriet

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Norsk Arbejdsgiverforening
Norsk Studentunion

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Arbetsmarknadsstyrelsen
Svenska Arbetsgivareföreningen
Sveriges förenade studentkårer
Elevorganisationen i Sverige

Remissorganen ställer sig positiva till medlemsförslaget och anser det viktigt att förbättra ungdomens engagemang i internationellt samarbete. Förberedelse till internationellt godkännande av examen på högskole- och institutnivå är positivt. Det nordiska programmet för lärare, utbildnings-sökande och studerande, NORDPLUS, anses vara en bra utgångspunkt för en samnordisk möjlighet att gå in i ett ökat europeiskt samarbete. Studentorganisationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ställer sig dock tveksamma och även negativa till förslaget. De ställer sig skeptiska till programmen COMETT och ERASMUS och anser bl. a. att kortsiktiga ekonomiska intressen får dominera och att en alltför långtgående harmonisering av utbildningen kan vara farlig och kan åstadkomma en avkortning av utbildningen.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer anser att utvecklandet av utbildnings- och praktikantutbytet är viktigt och att inom det internationella utbytet och projekten deltagar i allt större grad personer med teknikerutbildning. Beträffande skillnader i examenstitlar i de olika länderna framhålls att de inte får utgöra ett hinder för tillfredsställandet av det praktiska arbetslivets behov. Förberedandet av ett internationellt godkännande av examen på högskole- och institutnivå är positivt, och principen vid utgångspunkten för samordnandet av yrkesutbildningen bör vara att höja miniminivån och den allmänna nivån. För de nordiska länderna är det synnerligen viktigt att hålla portarna öppna mot den Europeiska gemenskapen, och allt stöd bör ges åt verkställandet av medlemsförslaget.

Nordiska akademikerrådet ser NORDPLUS som ett välfungerande system och anser det vara en bra utgångspunkt för en samnordisk satsning som genom arbetsdelning och specialisering kan höja kvaliteten i forskning och undervisning och därmed öka de nordiska ländernas möjligheter att ingå i ett ökat europeiskt nordiskt samarbete.

Den nordiska ungdomskommittén ser positivt på initiativ som NORDJOBBS och NORDPLUS. Behovet av ett nordiskt samarbete på ungdomsområdet får en mer internationell prägel, och kommittén ser det

som en viktig uppgift att vid sidan av det nordiska intresset stödja initiativ som syftar till att förbättra ungdomens engagemang i internationellt samarbete.

2.2 *Danska remissyttranden*

Undervisnings- och forskningsministeriet anser det önskvärt för de nordiska länderna att delta i de europeiska samarbetsprogrammen om forskning och utbildning. Frågan om de andra nordiska ländernas deltagande i ERASMUS- och COMMET-programmen har tagits upp inom EG av Danmark.

Dansk arbejdsgiverforening ser positivt på att möjligheter undersöks för samarbete angående utbildnings- och praktikantutbyte.

Danske studerendes Fællesråd ser positivt på utbyte av praktikanter och studerande både gentemot Norden och andra länder. Syftet med utbytesordningar borde vara att man får möjlighet att öka sina kvalifikationer och bredda den individuella utvecklingen. Programmen COMETT och ERASMUS kritiserar och det anses att på längre sikt kommer COMETT att minska den fria forskningen och göra den mera målinriktad på arbetslivets kortsiktiga behov, medan ERASMUS vill öppna för en kvalificering av arbetskraften inom det humanistiska området. Det ömsesidiga godkännandet av högskoleexamen kan åstadkomma en avkortning av utbildningen på danskt plan och därmed en lägre facklig nivå. Programmen YES och ERASMUS kan leda till en elitism, där de som inte omfattas av utbyte vill få lägre status än de andra. Nordiska rådet föreslås att ingå avtal på bilateralt plan med EG's medlemsstater och andra länder utanför EG på alla nivåer.

Gymnasieelevernes Landsorganisation finner att intentionerna i förslaget bör granskas vidare och de ger sitt hela stöd till detta.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Arbetskraftsministeriet anser det viktigt att EFTA fortsätter sina förhandlingar med EG om samarbetet beträffande utbildnings- och praktikprogram samt program för utbyte av ungdomar. Det är viktigt att dessa frågor diskuteras på nordisk nivå, där koordineringen på ett naturligt sätt skulle lämpa sig för Nordiska ministerrådet. Av det internordiska praktikantutbytet har man fått erfarenheter speciellt i och med Nordjobb-projektet. *NORDPLUS*-stipendiesystemet erbjuder nya möjligheter beträffande utbyte av studerande. Det är uppenbart att intresset för utlandspraktik och studier utomlands är liknande hos studerande och unga personer med yrkesutbildning i de olika nordiska länderna. Det är viktigt att Nordiska ministerrådets sekretariat har samlade uppgifter om de olika nordiska ländernas nuvarande bilaterala utbytessystem och om de erfarenheter man fått av dessa system samt om praktikbehoven.

Tammerfors universitet ger sitt varma stöd åt medlemsförslaget och

anser en organisering av samarbetet på utbildningsområdet ha en gynnsam inverkan på det ekonomiska samarbetets utveckling samt på att man kan följa med i den internationella handeln och i näringslivets utveckling. För att de nordiska länderna så tidigt som möjligt skall kunna bli delaktiga i ifrågavarande EG-funktioner förutsätts en omfattande beredning på olika nivåer som borde sättas i gång skyndsamt. Det nordiska samarbetet i frågor om utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet är viktigt för att man koordinerat skall kunna överenskomma om principer då man söker tillträde till högskoleprogram inom EG.

Kuopio universitet ställer sig mycket positivt till att utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet mellan högskolorna i Norden och inom Europeiska gemenskapen förbättras både på bilateralt plan och mellan EFTA och EG. Utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet måste ses som en bred helhet och får inte begränsas till handel och teknik, och man borde till en början noggrant utreda hur administrationen beträffande utbytet är organiserad i de ifrågavarande länderna.

Helsingfors handelshögskola konstaterar att det är synnerligen viktigt att koordinerat påskynda utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG. Därför är en analys av kostnader och finansieringsmöjligheter för ett täckande och fungerande samarbete en väsentlig del av samarbetsåtgärderna.

Svenska handelshögskolan uttrycker sin tillfredsställelse över att initiativ tagits med sikte på ett konkret samarbete i frågorna som framställs i medlemsförslaget.

Åbo Akademi understöder medlemsförslaget och anser att högskolorna i ett tidigt skede borde beviljas tillräckligt med såväl personella som materiella resurser för internationellt utbildnings- och praktiksamarbete som är ytterst resurskrävande.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund framhåller att en samordnad nordisk aktivitet utgör en god bas för ett utvidgat samarbete mellan EFTAländerna och också ger större tyngd i relationen med EG. Utbildnings- och praktikantutbytet är områden där utsikterna för ett framgångsrikt nordiskt samarbete är stora, och där nyttan för de nordiska ländernas näringsliv och invånare också är stor. Det är ytterst viktigt att inga onödiga hinder uppstår eller blir kvar mellan de nordiska länderna och EG.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC) konstaterar att integreringsutvecklingen i Europa samtidigt innebär en utmaning att förstärka det nordiska samarbetet i bl. a. utbildningsfrågor och nämner som exempel NORDJOBBS- och NORDPLUS-programmen. Huvudvikten i de europeiska och nordiska samarbetsprogrammen i utbildningsfrågor har i första hand legat på teknikens område, men ett stort behov av europeiskt och nordiskt utbildningssamarbete finns också inom andra utbildningsområden. Diskussionerna borde utvidgas så att de också omfattar yrkesutbildning på institutnivå och yrkesutbildning av vuxna.

AKAVA anser att både Finland och de andra nordiska länderna bör beredas tillfälle att delta i utbildning och forskning samt praktikant- och specialistutbyte inom Europeiska Gemenskapen, och ser det som viktigt att de nordiska länderna inte bara strävar till att vara mottagande parter i internationaliseringssträvandena inom utbildningen utan även aktivt försöker öka sina egna insatser i samarbetet.

Finlands studentkårers förbund ser det som viktigt att utöka den finländska ungdomens möjligheter till vistelse utomlands men anser att Finlands utbildningssystem inte ännu är moget för deltagande i projekten COMETT, ERASMUS och YES. Problemet är att det saknas flexibilitet då det gäller att godkänna studieprestationer som avlagts vid en annan högskola. Högskolor borde aktivt utöka utbytet av undervisning på främmande språk och genom ett ökat studentutbyte ställs man inför en rad studiesociala problem. Målet med utbytet får inte bli en likriktning av utbildningen i de berörda länderna, vilket på vissa områden t. o. m. kunde innebära en sänkning av standarden, utan man borde eftersträva en bättre utbildning genom en kombination av de olikheter och möjligheter som de olika ländernas utbildningssystem erbjuder. Om de nordiska länderna inleder ett samarbete i dessa frågor föreslås att man inom ramen för samarbetet koncentrerar sig på en kritisk granskning av projekten visavi deras inverkan på utbildningen såväl på det nordiska som på det nationella planet.

Ålands landsskapsstyrelse anser utvecklandet av utbildnings- och praktikantutbytesarbetet angeläget för Åland och att medlemsförslaget förespråkar arbete i den riktningen och förordas av landsskapsstyrelsen.

2.4 Isländska remissyttranden

Undervisningsministeriet ser positivt på medlemsförslaget och anser det vara en stor fördel för de nordiska länder som inte är medlemmar i EG att följa med utvecklingen och arbetet för att skapa möjligheter för deltagande både bilateralt och i samarbete inom EFTA.

2.5 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet ställer sig positivt till medlemsförslaget och påpekar att kultur- og undervisningsministrarna har varit speciellt upptagna av relationen till EG och anpassning av nordiska projekt på utbildningsområdet, t. ex NORDPLUS och NORDJOB, till motsvarande program inom EG.

Kommunal- og Arbeidsdepartementet ser klart betydelsen av ett bra samarbete på utbildnings- og utvecklingssidan med EG och anser detta ha en direkt betydelse för konkurrensmöjligheten i norskt näringsliv och därmed också stor betydelse för sysselsättningen och flexibiliteten på arbetsmarknaden.

Norsk Arbeidsgiverforening hänvisar till Svenska Arbetsgivareföreningens yttrande.

Norsk Studentunion är kritisk inför programmen ERASMUS och COMETT och anser att kortsiktiga ekonomiska intressen får dominera och att studenterna inte har tillräckligt inflytande på utformningen av programmen. Det är förvånande att myndigheterna är mera upptagna av förhållandet till EG än till förhållandet till studenterna från den tredje världen. Utbyte som omfattar studenter och praktikanter är ett värdefullt initiativ, men ERASMUS och COMETT uppfyller inte de villkor som ställs. Nordiska rådet borde arbeta för att ändra programmen eller prioritera program med andra utgångspunkter.

2.6 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) framhåller att det blir allt viktigare att internationaliseringsprocessen inom den högre utbildningen fortlöper effektivt och att vad som sker i Europa på ett konstruktivt sätt måste påverka vår egen planering. NORDPLUS kan bli en för de nordiska länderna gemensam kontaktyta mot EG-länderna i dessa hänseenden.

Skolöverstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget och ser positivt på ett ökat internationellt utbildnings- och praktikantutbytessamarbete. Skolöverstyrelsen har på uppdrag av regeringen utarbetat ett handlingsprogram för skolans internationalisering och ingår med andra myndigheter i en arbetsgrupp med uppgift att bl. a. kartlägga begrepp och funktioner kring bedömnings-, värderings- och prövningsarbetet när det gäller utländska utbildningar och yrkeskompetens.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget.

Svenska Arbetsgivareföreningen anser det vara av största vikt att Sverige kommer med i EG's olika utbildningsprogram men det är angeläget att Nordiska ministerrådet bevakar hur utbildnings-, forsknings- och praktikantutbytesfrågor samordnas inom Norden. Dessa åtgärder bör emellertid inte avgränsas till att enbart avse ett utbyte mellan de nordiska länderna utan borde samordnas med motsvarande arbete inom EFTA.

Sveriges Förenade Studentkårer ser mycket positivt på att internationaliseringen av den högre utbildningen nu uppmärksammas inom Nordiska rådet och vill framföra behovet av att det nordiska utbytesprogrammet NORDPLUS kommer att fungera. Ett övergripande syfte med internationaliseringen måste vara att studerande, lärare och forskare ser sig själva och sitt land ur ett större perspektiv och får en beredskap att sätta nationella förhållanden och ämnesspecifika kunskaper i ett globalt sammanhang. EG-programmen bör öppnas för även icke-EG-anslutna länder, men det är vidare viktigt att utveckla utbytet med Östeuropa och tredje världen. En alltför långtgående harmonisering av utbildningen kan vara farlig, och utgångspunkten måste vara att garantera att utbildningen har så god kvalitet och ligger på så hög vetenskaplig nivå som möjligt.

Elevorganisationen i Sverige föreslår att för att ytterligare vidga försöken med utbytesverksamhet borde Nordiska ministerrådet rekommenderas att se över om utbildnings- och praktikantsamarbete kan ske på ytterligare bredare basis, i Europarådets regi. Det anses viktigt att stora ansträngningar görs för att förmå den Europeiska Gemenskapen att ta med även EFTA-anslutna nationers studerande och ungdomar i de olika utbildningsverksamheterna.

3. Utskottet

Utskottet konstaterar att medlemsförslaget har ett viktigt syfte, nämligen att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Norden och den europeiska integrationen har blivit ett synnerligen aktuellt ämne inom det nordiska samarbetet. Inom Nordiska ministerrådet har man i rapporten "Norden i Europa" jämfört EG-initiativ i perioden 1987–88 med beaktande av den inre marknaden jämfört med utvecklingen inom det nordiska samarbetet. Ministerrådet avser avge en reviderad rapport om "Norden i Europa" i februari 1989.

Inom Nordiska rådet tillsattes en internationell samarbetskommitté i november 1987 och den avgav sitt betänkande om internationella samlingsfrågor i Nordiska rådet i december 1988. I betänkandet framförs många förslag om åtgärder inom Norden beträffande det internationella kultursamarbetet. Kommittén föreslår bl. a. att de nordiska samlingsorganen fortsatt utnyttjas för att koordinera ländernas deltagande i det internationella forskningssamarbetet och att ett internationellt samarbete beträffande examensgiltighet ges stort utrymme inom det nordiska samarbetet på den högre utbildningens område.

Utskottet betonar att den pågående internationaliseringen också har varit ett aktuellt ämne i utskottets arbete. I handlingsplanen för det nordiska kulturella samarbetet konstateras att Norden inte kan stå utanför denna pågående internationalisering och att öppenhet inför utvecklingen i det övriga Europa är ofrånkomlig. Vidare konstateras att de nordiska länderna har en starkare ställning tillsammans än om de framträder var för sig. I utskottets betänkande över handlingsplanen finner utskottet detta vara ett av handlingsplanens tyngdpunktsområden och anser det positivt att ministerrådet fäster uppmärksamhet vid den ökade internationaliseringen globalt och på europeiskt plan, samt på de konsekvenser denna process har för det nordiska samarbetet och de möjligheter den ger Norden.

På utskottets seminarium om "Den europeiska dimensionen i nordiskt samarbete om högre utbildning", den 26–28 september 1988, diskuterades de nordiska invånarnas utbildningsmöjligheter i det övriga Europa. Där konstaterades att det är absolut nödvändigt att de nordiska universitet

och högskolorna får delta på någon nivå i den Europeiska gemenskapens nätverk på utbildningsområdet, t. ex. ERASMUS och COMETT. Ett gemensamt europeiskt utbildningsområde ansågs vara det mest önskvärda för framtiden, inte minst med beaktande av att stärka Europa konkurrens- mässigt gentemot Japan och USA.

Utskottet anser i likhet med förslagsställarna det mycket angeläget att ett västeuropeiskt samarbete i utbildnings-, forsknings- och utbytesfrågor utvecklas vidare. NORDPLUS-programmet som har påbörjats 1988 är en synnerligen viktig utgångspunkt för Nordens eventuella deltagande i ERASMUS-programmet (utbyte av högskolestuderande). Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom den högre utbildningen har fört diskussioner med EG om samarbete om de två programmen. Det har konstaterats att man inom EG är intresserad av NORDPLUS, och möjligheter finns för deltagande för de nordiska länderna i ERASMUS om några år, eventuellt på programnivå.

COMETT-programmet (samarbete mellan näringsliv och högskolor för utvecklandet av teknologiutbildningen) påbörjades inom EG 1987 och har en inledande period på 3 år. COMETT:s andra fas har nu bestämts för en 5-års period från 1990. EG kommissionen har nyligen presenterat ett förslag om möjlighet för de enstaka EFTA-länderna att avtala om deltagande i COMETT II.

Inom EG har man avsatt resurser för att mellan 25 000 och 30 000 ungdomar under en treårsperiod skall få möjlighet att tillbringa en vecka i ett annat EG-land inom ramen för YES programmet. I utskottets betänkande över medlemsförslag A 823/k om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land föreslår utskottet ökning och intensifiering av arbetet med nordiska lägerskolor och hänvisar till YES-programmet, i vilket utskottet framhåller det var angeläget att de nordiska länderna igångsätter ett arbete om deltagande.

Utskottet understryker vikten av att de nordiska länderna genom de nordiska offentliga organen tillsammans vidtar de nödvändiga åtgärderna för att få till stånd ett västeuropeiskt samarbete om utbildnings-, forsknings- och ungdomsutbytesprogram.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med

intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Stockholm den 30 januari 1989

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marita Peterssen (Jvfl)

Mirja Ryyänen (K)

Otto Steenholdt (At)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jón Kristjánsson (F)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Marianne Samuelsson (mp)

Jan P. Syse (H)

Medlemsförslag

om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Riitta Järvisalo-Kanerva, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)

Den pågående integrationen inom Europeiska gemenskapen är synnerligen omfattande och aktiv. Förutom ekonomiska- och handelspolitiska frågor berör den även utbildningssamarbete. Man eftersträvar att med hjälp av utbildning kunna sporra näringslivets omstrukturering samt företagens ibruktagande av ny högteknologi. Man eftersträvar fri rörelse av arbetskraft och kunskap mellan medlemsländerna. Utbildningen ses vara en konkurrensfaktor och speciellt yrkesutbildningen och kompletteringsutbildningen poängteras. Därtill görs stora ansträngningar för att utveckla praktikant- och specialistutbytet inom EG.

Följande program har godkänts inom EG: 1. COMETT (samarbete mellan näringsliv och högskolor för utvecklandet av teknologiutbildningen), 2. ERASMUS (utbyte av högskolestuderanden), 3. YES (utbyte av ungdomar).

Därtill är följande frågor under beredande: 1. Godkännande av högskole- och institutexamen, 2. Harmonisering av yrkesutbildningsexamen.

En snar medverkan i ovanstående samarbete är av största betydelse för varje nordiskt land. Uteblivet samarbete medför risken att nordiska länder utanför EG fjärras på denna sektor från det övriga Västeuropa.

Samarbetet i utbildnings-, forsknings- och praktikantutbytesfrågor har utvecklats inom Norden. Frågan har även berörts med EG, både bilateralt och i EFTA-sammanhang. Bl. a. höll undervisningsministrarna från EG och Norden ett inofficiellt möte i frågan i oktober 1987.

Med hänvisning till ovan nämnda EG-aktiviteter bör dock ytterligare ansträngningar göras för utvecklandet av ett västeuropeiskt samarbete i frågan.

Dessa åtgärder borde bl. a. inkludera en analys av hur samarbetet inom Norden ytterligare bör utvecklas utgående från ovan nämnda EG-program, en analys över innehållet och förverkligandet av ett västeuropeiskt samarbete samt finansieringsmöjligheterna härtill.

Det vore värdefullt att de samordnade principerna snarast kunde framföras av de nordiska länderna både bilateralt och i EFTA-regi.

Med hänvisning till det ovensagda föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Oslo den 7 mars 1988

Anneli Jäätteenmäki (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Gunnar Björk (c)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Mikko Elo (Sdp)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Mirja Ryyänen (K)

Kimmo Sasi (Kok)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Marjatta Väänänen (K)

Medlemsförslag

om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Riitta Järvisalo-Kanerva, Mirja Rynnänen, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)

(Kulturutskottets betänkande över medlemsförslaget, se A 835/k, s. 657
Remissyttranden, se supplement)

Den kanske starkaste drivkraften bakom det nordiska samarbetet är den kulturella enhet som finns inom Norden. En väsentlig kraft inom denna enhet är den nordiska litteraturen. Medvetenheten om detta har lett till gemensamma nordiska satsningar på litteraturen, synligast kanske genom Nordiska rådets litteraturpris. Trots de stora satsningarna tycks det litterära utbytet inte fungera väl i dag. Inte ens de som uppmärksammas i samband med litteraturpriset brukar bli särskilt väl uppmärksammade genom översättningar inom Norden.

I Förbundsrepubliken Tyskland, i Frankrike och i Östeuropa har översättarcenter inrättats som har visat sig vara effektiva. De tyska och franska centrena fungerar så att översättare erbjuds bostad och arbetsrum, så att en grupp översättare arbetar och bor inom en och samma byggnad eller husgrupp. De har där tillgång till ordbehandlare, bibliotek och gemenskap med varandra. Stipendier kan ges så att översättare enligt sina möjligheter kan vistas längre eller kortare tid vid centret.

I Norden kunde man t.ex. tänka sig att satsa på projekt som t.ex. innebär att författare som kandiderar för Nordiska rådets litteraturpris eller som har gjort det kunde översättas och spridas inom Norden på flera språk. Man kunde tidvis satsa på nordisk dramatik och på nordisk lyrik. Projekt kunde också innebära att t.ex. samma isländska eller finska författare samtidigt översätts genom stipendieordningen till flera andra nordiska språk. På dessa och liknande sätt kunde översättningarnas kvalitet höjas. Genom koordinering kunde en litterär genre eller en nordisk författare ges en större uppmärksamhet och spridning än annars möjligt vore.

En stipendieordning med ett översättarcentrum av det slag som skisserats kunde med fördel placeras i Vasa stad. Staden är tvåspråkig med både finsk och svensk universitetsutbildning, med både finsk och svensk tvåspråkig teaterverksamhet. Tvåspråkigheten i kombination med de goda förbindelserna västerut, till Umeå (4 timmars båtresa) och till Norge, och söderut, gör staden ovanligt väl lämpad för ett nordiskt översättarcentrum.

Vasa län har en rik litterär tradition och är centralt i finländsk litteratur. Vasa stad har vid den finska högskolan, Vasa högskola, en översättar- och tolkutbildning som bland annat är specialiserad på de nordiska språken. Bland högskolans anställda finns både författare, översättare och litteraturforskare. Vid den svenska högskoleutbildningen finns bland annat den finlandssvenska lärarutbildningen. Översättare som arbetar vid ett centrum kan dra nytta av specialister i Vasa. De kan också medverka och delta i fortbildning som arrangeras på deras område. Seminarier för nordiska översättare arrangeras sedan många år regelbundet i Vasa inom sommaruniversitetet.

För att bilda en minimalt tillräcklig miljö, borde 5–6 stipendiater kunna arbeta samtidigt vid centret. För att ytterligare göra miljön stimulerande kunde eventuellt författare kunna ansöka om stipendium och ges möjlighet att arbeta tillsammans med översättarna vid centret.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheter att inrätta en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Helsingfors den 29 februari 1988

Anneli Jäätteenmäki (K)

Gunnar Björk (c)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Mikko Elo (Sdp)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Mirja Ryyänen (K)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Marjatta Väänänen (K)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare

(Medlemsförslaget väckt av Olof Jansson m.fl., se s. 718

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har överlämnats ett medlemsförslag om gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Helsingör den 15 november 1988 och i Stockholm den 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder så att de författningsmässiga hinder som idag råder för en gemensam, fri arbetsmarknad för lantmätare med det snaraste måttet elimineras eller åtminstone kännbart lindras.

Förslagsställarna erinrar om att det i inledningen till 1982 års avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad sägs bland annat "att det är en grundläggande rättighet för medborgarna i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land".

Medan de spärrar som funnits för en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad i Norden med Nordiska rådets medverkan redan har avskaffats eller håller på att avskaffas inom en rad sektorer, ställs för lantmätare som är offentligt anställda, och därmed sysslar med någon form av myndighetsutövande (offentlig makt), i alla nordiska länder mer eller mindre klart krav på medborgarskap i stationeringslandet.

Även de enklaste lantmäteriöromål som t.ex. avstyckningar anses innebära myndighetsutövande och får därmed handläggas endast av inhemska lantmätare. Inom den privata sektorn kan lantmätare utan hinder tillgodogöra sig motsvarande kartinformation och i samband med olika konsultuppdrag i mycket hög grad påverka markanvändningen i ett grannland.

Förslagsställarna gör därefter en genomgång av bestämmelserna i de nordiska länderna och drar slutsatsen, både att dessa uppvisar olikheter och att de författningsmässiga hindren är det verkliga problemet som

väntar på en lösning. Med ökad rörlighet inom arbetslivet och varierande sysselsättningsläge i de olika nordiska länderna har frågan blivit allt mera uppmärksammas bland de offentligt anställda lantmäterna i Norden. Lantmätteriingenjörer är numera verksamma även utanför sin traditionella yrkessektor och de påträffas inom ett flertal angränsande sektorer, såsom t. ex. jordbruk, skogsbruk, vägförvaltning, miljövard och planläggning eller överallt där rörligheten är stor.

2. Remissyttranden

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska

Nordiska akademikerrådet

Finland

Justitieministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet

Arbetskraftsministeriet

Finska kommunförbundet

Finlands svenska kommunförbund

Finlands stadsförbund

Island

Kommunernes centralorganisation

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Miljøverndepartementet

Landsbruksdepartementet

Norges landbrukshøgskole

Norges Jordskifte kandidatforening

Sverige

Lantmäteriverket

Sveriges lantmäteriförening

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget med vissa bestämda reservationer

Danmark

Justitsministeriet

Arbejdsministeriet

Matrikeldirektoratet

Den danske landinspektørforening

Sverige

Överbefälhavaren

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

NAU

Svenska Kommunförbundet

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska akademikerrådet (NAR) ställer sig positivt till åtgärder för att etablera en fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare, men betonar att frågan bör ses i ett större sammanhang.

NAR hänvisar i detta sammanhang till det betänkande som i Finland nyligen sammanställts av arbetsgruppen för utlänningars behörighet i tjänsten. Arbetsgruppen föreslår att lagstiftningen om utländska medborgares behörighet för statliga och kommunala tjänster justeras, så att utländska medborgare i regel kan utnämnas till dylika tjänster. Enligt arbetsgruppen förbättras den offentliga förvaltningens förutsättningar att främja det internationella samarbetet, om man kan välja utländska medborgare till offentliga tjänster och därigenom utnyttja utlänningars språkkunskaper och erfarenheter. Den principella utgångspunkten är att man väljer den för tjänsten mest lämpliga.

Nordiska akademikerrådet anser att arbetsgruppens förslag och synpunkter generellt är värda att understödjas, och även tillämpas i andra nordiska länder.

Justitieministeriet i Finland tillstyrker förslaget och konstaterar att det skulle förverkligas om de stadganden som begränsar utländska medborgares behörighet för statliga och kommunala tjänster ändras så som arbetsgruppen för utlänningars behörighet för tjänster föreslår (se ovan). Finskt medborgarskap skall i princip krävas endast av sådana ledande tjänsteinnehavare i staten och kommunalförvaltningen som utövar en betydande offentlig makt. Ett förslag till regeringsproposition om utlänningars behörighet för tjänster bereds för närvarande vid finansministeriet.

Jord- och skogsbruksministeriet ser inga hinder för att avge en sådan rekommendation som avses i medlemsförslaget. Enligt jord- och skogsbruksministeriets uppfattning är det möjligt att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad inom den offentliga förvaltningen för lantmäteri-personal i kartverksuppgifter och i andra rent tekniska uppgifter. Beträffande uppgifterna för en förrättningsingenjör, vilka kan jämföras med uppgifterna för en domare, bör däremot av en medborgare i ett annat nordiskt land förutsättas en tillräcklig kännedom om lagstiftningen i vederbörande land.

Arbetskraftsministeriet anser att det är viktigt att i revideringssyfte genomgå föråldrade och obehövliga stadganden om medborgarskap som berör offentliga tjänster. Frågan har ofta varit uppe inom det nordiska

arbetsmarknads- och migrationssamarbetet. För Finlands del sker det en väsentlig förbättring, ifall de förslag som gjorts av den s. k. arbetsgruppen för tjänstebehörighet genomförs. Arbetsgruppen föreslår att de tjänster vilkas skötsel förutsätter finskt medborgarskap skall fastställas separat. Man har ingått nordiska överenskommelser om vissa yrkesgruppers gemensamma arbetsmarknad (för grundskollärare, inom sjuk- och hälsovården samt inom veterinärväsendet). Enligt arbetskraftsministeriets åsikt har överenskommelserna förbättrat situationen vad dessa områden beträffar. Det vore ändå förnuftigare om man i framtiden strävade efter att de olika länderna i likhet med Finland i helhet skulle förnya sina stadganden om medborgarskap. Efter det att en totalreform genomförts, kunde man börja lösa problemen i anslutning till enskilda yrkesgrupper, såsom lantmätarpiggifterna. Ett av de besvärligaste problemen är examinas motsvarighet, där man måste framskrida huvudsakligen enligt yrkesgrupp. Som bäst utreds läget bl. a. inom elbranschen. Ministeriet upplyser att man håller på att skapa en gemensam arbetsmarknad för fria näringsidkare, utgående från Nordiska rådets rekommendation.

Till slut fäster ministeriet uppmärksamhet vid att man inom EG kommit avsevärt längre vad gäller arbetet att avveckla stadgandena om medborgarskap än vad man kommit i Norden. Eftersom alla de nordiska länderna verkar anse det viktigt att deras medborgare har möjlighet att arbeta i EGländerna bör de egna restriktionerna genomgås.

Finska kommunförbundet påpekar, att lagstiftningen inte hindrar anställning av nordiska lantmätare inom kommunalförvaltningen. Regeringsformens 84 § har i praktiken tolkats så, att principen enligt vilken endast finsk medborgare kan utöva offentlig makt i Finland också gäller kommunala tjänster. Då en kommunal tjänst inte förutsätter utövande av offentlig makt, kan den innehas av en person som inte är finsk medborgare. I ett betänkande med förslag om revidering av normalförslaget till tjänstestadga föreslås införande av en regel att utländsk medborgare kan antas till alla kommunala tjänster med undantag av ledande tjänster inom kommunalförvaltningen.

I princip anser förbundet det önskvärt, att de stadganden som begränsar möjligheterna till en fri nordisk arbetsmarknad lindras eller elimineras. Såvida Nordiska rådet ger en rekommendation i saken är förbundet berett att medverka till ett förverkligande av rekommendationen i kommunalförvaltningen.

Finlands svenska kommunförbund framhåller i sitt utlåtande över ovan nämnda betänkande att tiden är mogen för att slopa kravet på finskt medborgarskap som en allmän tjänstebehörighet för kommunala tjänsteinnehavare samt att krav på medborgarskap endast skulle gälla kommundirektör och stadsfiredör. Alltså kan en lantmätare från annat nordiskt land som anses kompetent och lämplig härefter i kommunerna fungera som stadsgeodet, fastighetsingenjörer, planläggningsingenjörer m. fl. för vilka lantmätarutbildning uppställts som kompetenskrav.

Finlands stadsförbund underströk i sitt yttrande över samma betänkande principen om kommunalt självstyrelse, enligt vilken varje kommun med beaktande av de lokala förhållandena själv bör få avgöra utlänningars behörighet i den kommunala tjänstestadgan. Förbundet anser det i princip önskvärt att stadganden som begränsar möjligheterna till en fri nordisk arbetsmarknad lindras.

Kommunernes centralorganisation i Island stöder medlemsförslaget.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge erinrar om att det finns många grupper som inte kan dra nytta av en gemensam nordisk arbetsmarknad, och anser i princip att man bör eftersträva att avlägsna flest möjliga av de barriärer som hindrar en fri arbetsmarknad.

Landsbruksdepartementet uttalar intresse för en nordisk arbetsmarknad för lantmätare under förutsättning att den fackmässiga nivån upprätthålls.

Miljøverndepartementet uppfattar inte dagens regler som ett hinder för anställning av lantmätare från andra nordiska länder, men anser att en fri arbetsmarknad skulle vara önskvärd då den kunde medföra att fler nordiska sökande anmälde sig till lediga tjänster.

Norges landbrukshøgskole, Institutt for landmåling og Institutt for jordskifte och arealplanlegging räknar med att olikartad lagstiftning om formella krav för att inneha offentliga tjänster kan harmoniseras. Utbildningen för lantmätare (i Norge jordskifte kandidater, i Danmark landinspektörer) medför ungefär samma tekniska kompetens när man tagit landmåleri/geodeci/fotogrammetri som huvudämne. Lagstiftningen i de nordiska länderna om jordskifte/jordföredling/landmåleri/arealplanlegging är något olika, men det är möjligt att läsa in den för respektive land och avlägga ett prov vid högskola eller universitet.

Norges jordskifte kandidatförening som ingår i Lantmätarnas nordiska ombudsmannaråd arbetar tillsammans med sina nordiska parallellorganisationer för en gemensam arbetsmarknad för lantmätare. Föreningen uttalar förhoppningen att förslagets behandling i Nordiska rådet leder till upphävande, eller åtminstone försvagning, av de författningsmässiga hindren för en nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Lantmäteriet i Sverige tillstyrker förslaget men vill peka på två frågor av betydelse, nämligen kvalifikationskrav och skyddsklassning av vissa tjänster. Lantmätarnas yrkeskompetens grundas i stor utsträckning på kunskap om den jordpolitiska lagstiftningen, som är olika inom respektive land. En förutsättning för att kunna upprätthålla flertalet lantmätartjänster är därför att lantmätare från ett annat nordiskt land har kunskap om lagstiftningen. Vissa tjänster är skyddsklassade vilket bl. a. innebär krav på svenskt medborgarskap. Dessa tjänster är främst tekniskt kvalificerade arbetsuppgifter inom kartografi och datahantering och främst koncentrerade till Kart- och produktionsavdelningarna vid lantmäteriet samt de regionala enheterna i Luleå, Karlstad, Malmö och Karlskrona. Skyddsklassning gäller också för lantmätarbefattningar – oftast chefsbefattningar – vid

läns- och lokala enheter, där man samverkar med försvaret eller där det finns anläggningar för mobilisering och krigsanvändning. Vid eventuell anställning av lantmätare från de nordiska grannländerna skall beslut prövas från säkerhetsskyddssynpunkt med hänsyn till vilka arbetsuppgifter anställningen avser. Detta är en normal procedur som tillämpas även för svenska medborgare.

Sveriges lantmätareförening (SLF) noterar två hinder för en fri arbetsmarknad: Examen från den egna landets högskola krävs, medborgarskap/inhemsk nationalitet krävs. Kravet på examen är befogat beträffande den juridiska delen av lantmätarutbildningen. I övrigt torde utbildningarna vara likvärdiga. Möjlighet bör därför inrättas att genom kompletterande studier inhämta denna del av utbildningen. Kravet på medborgarskap/nationalitet försvårar avsevärt en rörlig arbetsmarknad och bör slopas. De säkerhetsaspekter som gör restriktioner nödvändiga bör istället kunna tillgodoses inom ramen för den personkontroll som ändå måste göras vid tillsättning av vissa befattningar. En fri och rörlig arbetsmarknad är väsentlig för lantmäternas yrke är konjunkturkänsligt och i stor utsträckning knutet till markexploatering och byggande. Ökad rörlighet ger lantmätarkåren en bredare erfarenhet och därmed också ökad kunskap.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker förslaget, med vissa bestämda reservationer

Justitsministeriet i Danmark påpekar, att endast personer födda i Danmark kan ges behörighet som "landinspektør". Då det inom EG ännu inte föreligger något förslag till etableringsdirektiv för sådan verksamhet torde danska landinspektörer vara omfattade av ett förbehåll (enligt EG-traktatens art 55). Enligt art 55 är verksamhet som är förenad med utövande av offentlig myndighet icke omfattad av traktatens regler om fri etableringsrätt.

Sålunda finns ingen plikt för regeringen att avskaffa medborgarskapskravet gentemot EG, men något hinder finns inte heller. Det stadgas inte i någon näringslagstiftning (erhvervslov) att medborgarskapskrav upphävs endast gentemot nordiska medborgare. Anses kravet vad gäller lantmätare inte nödvändigt, bör det alltså upphävas även gentemot EG-medborgare. Ministeriet har ingen erinran häremot.

Arbetsministeriet anser allmänt att den fria rörligheten i princip bör kunna utnyttjas av alla arbetstagare, att man i vidast möjliga utsträckning bör tillse, att en utbildning som genomförts i ett land kan utnyttjas genom arbete i ett annat. Vidare anser ministeriet att det ej bör tillämpas mer restriktiva regler/praxis på nordiskt plan än vad som följer av EG:s regler. Det noteras dock att lantmätare knappast tillhör de kategorier som omfattas av kommissionens beslut om fri rörlighet för arbetstagare inom offentliga sektorn. Ministeriet erinrar att reglerna om rörlighet på arbetsmarknaden (art 7 d i protokollet till nordiska överenskommelsen) är under utred-

ning inom NAUT och anser att man från regeringen bör stödja en uppmaning till ministerrådet att överväga en sådan revision.

Matrikeldirektoratet gör en genomgång av gällande regler i Danmark. Allmänt gäller i Danmark att anställning som "tjenestemand", dvs i chefsställning, förutsätter danskt medborgarskap. Detta gäller för "landinspektører" i chefsställning i Sønderjylland samt i Köpenhamns och Frederiksbergs kommuner. Utöver dessa tjänster och behörighetskrav som "landinspektører" finns inga nationella regler som begränsar möjligheterna för anställning av utländska lantmätare i offentlig tjänst i Danmark. Behörighet som "landinspektør" krävs för "matrikulärt arbete", dvs. fastställande och ändring av egendomsgränser, t. ex. avstyckning. I villkoren för behörighet som landinspektør ingår danskt medborgarskap, dansk landinspektörexamen och därefter 3-årig praktisk utbildning, vanligen hos en privatpraktiserande landinspektør. Direktoratet gör därefter en genomgång av EG-reglerna (jfr ovan) och ansluter sig till Arbejdsministeriets allmänna synpunkter, dvs att den fria rörligheten i princip bör kunna utnyttjas av alla arbetstagare, att man i vidast möjliga utsträckning bör tillse, att en utbildning som genomförts i ett land kan utnyttjas genom arbete i ett annat. Vidare anser direktoratet liksom ministeriet att det ej bör tillämpas mer restriktiva regler/praxis på nordiskt plan än vad som följer av EG:s regler.

Direktoratet avser att föreslå att i de ändringar av "landinspektørloven" som läggs fram 1989 ingår att boligministern får möjlighet att ge dispens från kravet på medborgarskap i enlighet med internationellt avtal och i förhållande till nordiska länder. Kravet på dansk landinspektörexamen torde komma att ändras i överensstämmelse med EG-direktiv om ömsesidigt erkännande av högre utbildningar.

Den Danske Landinspektørforening gör en genomgång av gällande danska regler (jfr ovan) och ser inget hinder för att lantmätare från annat nordiskt land tar anställning hos praktiserande dansk "landinspektør". Vederbörande kan dock inte mot bakgrund av sin utbildning uppnå behörighet som "landinspektør" och självständigt utföra "matrikulärt arbete" (jfr ovan). Bortsett från vissa chefsställningar i Sønderjylland, Köpenhamn och Frederiksberg är dock sådan behörighet ej erforderlig för offentlig anställning som landinspektør. Bara cheftjänsteman (fr. o. m. kontorchef) måste vara dansk medborgare.

Inget hindrar heller, att nordiska lantmätare tar privat anställning i Danmark i t. ex. fotogrammetiska firmor, entreprenadverksamhet m. m. Slutligen erinrar föreningen om att vissa av lagens förutsättningar för behörighet som "landinspektør" torde få ändras i samband med att direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis antas inom EG.

Överbefälhavaren, ÖB i Sverige, påpekar att då tjänstemän inom lantmäteriväsendet ej sällan får del av uppgifter av betydelse för rikets säkerhet, är det nödvändigt att dessa personer är pålitliga från säkerhetssyn-

punkt. Detta krav är synnerligen starkt för de tjänstemän som är sysselsatta med lantmäteriverkets flygfotografering för kartläggningsändamål och den därpå följande bildbehandlingen. Högt sekretesskrav kan även föreligga för de arbeten lantmäteriverket utför åt försvarsmakten. Med hänsyn till de från arbetsmarknadssynpunkt positiva effekterna av en gemensam nordisk arbetsmarknad vill ÖB ej avstyrka förslaget, men är angelägen om att rutiner utarbetas för att förhindra att icke svenska medborgare får kännedom om militära anläggningar eller totalförsvarsviktiga områden i övrigt. Lantmäteriverket bör därför i samråd med ÖB närmare reglera verksamheten och inom vilka geografiska områden den nordiska arbetskraften skall verka. ÖB finner således ej anledning att avstyrka förslaget under förutsättning att ett högt sekretesskydd kan upprätthållas för militära eller andra totalförsvarskänsliga förhållanden.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att samtliga remissinstanser är positiva till medlemsförslagets syfte, och ser möjlighet att revidera de lagar som utgör hinder för en fri arbetsmarknad för lantmätare. Undantag görs endast för särskilda regler för tjänstemän i chefsställning och de hänsyn som måste tas till militära säkerhetsintressen. Några remissinstanser diskuterar gällande regler inom EG och påpekar att liberalisering av arbetsmarknaden ej kan införas endast gentemot Norden utan i så fall även måste omfatta EGländerna.

Utskottet noterar i detta sammanhang att ministerrådet skisserar vissa förslag i den nya ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden". Sålunda konstaterar ministerrådet, att frågan om olika yrkesgruppers rörlighet behandlas också inom ramen för EG:s inre marknad. Ett direktiv om generellt erkännande av postgymnasiala utbildningar längre än 3 år har utarbetats. Ministerrådet överväger att lägga fram förslag om en motsvarande nordisk överenskommelse. När det gäller yrkesutbildningar på gymnasial nivå överväger ministerrådet ett utredningsarbete om möjligheterna till ett generellt ömsesidigt erkännande av dessa utbildningar. Sålunda avser ministerrådet att göra en översyn av vissa yrkesgruppers hinder för fri rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden i ljuset av direktivet inom EG. Utredningen bör bl. a. se på nationella särbestämmelser om utbildningskrav, och klarlägga om det finns några avgörande hinder för att etablera ett generellt erkännande av utbildningar i Norden.

De problem för lantmätare, som tas upp i medlemsförslaget skulle enligt utskottets uppfattning kunna ingå som en naturlig del i arbetet på ett sådant avtal. Principiellt anser utskottet att den fria rörligheten i Norden bör kunna utnyttjas av alla arbetstagare, och att man sålunda bör tillse, att en utbildning som genomförts i ett land kan utnyttjas genom arbete i ett annat. Det bör ej tillämpas mer restriktiva regler på nordiskt plan än vad som

följer av EG:s regler. I synnerhet de danska reglerna torde komma att ändras i överensstämmelse med EG-direktiv om ömsesidigt erkännande av högre utbildningar.

Utskottet noterar vidare att även remissinstanser som företräder säkerhetsintressen och höga sekretesskrav ej vill motsätta sig medlemsförslaget med hänsyn till de från arbetsmarknadssynpunkt positiva effekterna av en gemensam nordisk arbetsmarknad. Man är dock angelägen att rutiner utarbetas för att förhindra att utländska medborgare får kännedom om militära anläggningar eller totalförsvarsviktiga områden i övrigt. Det kan därför bli nödvändigt att man på nationellt plan utfärdar bestämmelser om verksamheten, däribland om de geografiska områden som måste förbehållas inhemska medborgare. Hur nationella säkerhetsintressen kan tillgodoses bör ingå i mandatet för en utredning i dessa frågor. Härtill kommer också de krav som skall ställas på tilläggsutbildning om t. ex. nationell lagstiftning som måste ställas på utländska medborgare för anställning som lantmätare i ett nordiskt land.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast möjligt skapa en fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare

(Väckt av Olof Jansson samt Ilkka-Christian Björklund, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Anneli Jäätteenmäki, Wiggo Komstedt och Ole Gabriel Ueland)

I inledningen till 1982 års avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad sägs bland annat "att det är en grundläggande rättighet för medborgarna i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land".

Eftersom det av de lantmätare som är offentligt anställda och därmed sysslar med någon form av myndighetsutövande (offentlig makt) i alla nordiska länder mer eller mindre klart ställs krav på medborgarskap i stationeringslandet är det i dagens läge uteslutet för en lantmäteriingenjör (lantmätare, landmaalere, landinspektør) att av familje- eller andra skäl ens för en tid bosätta sig i annat nordiskt land för att där som tjänsteman inom stat eller kommun med fulla rättigheter utöva det yrke han/hon utbildat sig för.

Även de enklaste lantmäteriöromål som t. ex. avstyckningar och råbestämningar anses innebära myndighetsutövande och får därmed handläggas endast av inhemska lantmätare. Inom den privata sektorn kan lantmätare utan hinder tillgodogöra sig motsvarande kartinformation och i samband med olika konsultuppdrag i mycket hög grad påverka markanvändningen i ett grannland.

I *Danmark* kan endast danska medborgare anställas som tjänstemän i statens tjänst. Merparten av lantmäteriöromålen är dock förbehållna privata konsultfirmor, vilka verkar i stöd av statlig koncession. För behörighet till kommunal tjänst finns det likväl inget generellt krav på danskt medborgarskap.

För statlig tjänst i *Finland* gäller som huvudregel krav på finskt medborgarskap. I undantagsfall kan utlänningar anställas bland annat i befattningar av teknisk natur och underförstått så att offentlig makt inte utövas. Det självstylda *Åland* innefattas i de reglerna. Vad beträffar kommunala tjänster finns det inget uttryckligt stadgande i lag om krav på finskt medborgarskap, men Högsta förvaltningsdomstolen har dock slagit fast att andra än finska medborgare kan erhålla endast sådana tjänster i kommun eller kommunförbund, till vilkas handhavande inte hör utövande av offentlig makt.

Isländskt medborgarskap är ett av de allmänna villkoren för att man skall vara behörig att anställas i statens tjänst i *Island*.

I *Sverige* ges regeringen befogenhet att särskilt besluta att bland annat statlig tjänst med vilken förenas myndighetsutövande skall förbehållas endast svenska medborgare. För tillträde till de flesta kommunala tjänster och uppdrag krävs inte svenskt medborgarskap. I praktiken bör man dock ha varit folkbokförd i Sverige i tre år.

För att inneha offentlig tjänst i *Norge* är huvudregeln den att man måste vara norsk medborgare. I vissa fall krävs till och med att man är född av norska föräldrar eller att man bott i landet minst 10 år efter det man förvärvat norskt medborgarskap. Stortinget kan i vissa fall medge undantag från de sistnämnda villkoren.

Utöver dessa *författningsmässiga* och i viss mån olikartade *hinder* råder givetvis de problem som sammanhänger med olikheter i utbildning och de språkliga förhållandena. Men de är mera överkomliga och kan klaras av genom tillägsstudier och genom att man tillgodogör sig landets språk.

De författningsmässiga hindren är det verkliga problemet som väntar på en lösning. Med ökad rörlighet inom arbetslivet och varierande sysselsättningsläge i de olika nordiska länderna har frågan blivit allt mera uppmärksammande bland de offentligt anställda lantmätarna i Norden. Lantmäteringenjörer är numera verksamma även utanför sin traditionella yrkessektor och de påträffas inom ett flertal angränsande sektorer, såsom t. ex. jordbruk, skogsbruk, vägförvaltning, miljövard och planläggning eller överallt där rörligheten är stor.

Då det dessutom är bekant att de spärrar som rått för en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad i Norden med Nordiska rådets medverkan redan har avskaffats eller som bäst håller på att avskaffas inom en rad andra sektorer föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder så att de författningsmässiga hinder som idag råder för en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare med det snaraste måtte elimineras eller åtminstone kännbart lindras.

Oslo den 9 mars 1988

Olof Jansson (ÅC)

Mikko Elo (Sdp)

Ivar Hansen (V)

Wiggo Komstedt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Ekonomiska utskottets betänkande 2

över medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad

(Medlemsförslaget väckt av Carl Bildt m.fl., se s. 724)

Ekonomiska utskottets betänkande 1, se A 819/e, s. 465)

I brev af 14. december 1988 til Økonomisk Udvalg har Præsidiets meddelt følgende:

Økonomisk udvalg behandlet medlemsforslag A 844/e om det nordiske samarbeidet og EF's indre marked på sitt møte 29. juni 1988.

Utvalget vedtok å rette en henstilling til presidiet om raskt å virke for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet innen Rådets samarbeidsapparat intensiveres for å møte utfordringen fra EF's arbeid med det indre marked. Økonomisk valg forutsatte at presidiet i god tid før 37. sesjon informerte utvalget om de tiltak som ble iverksatt. Utvalget vil på bakgrunn av disse opplysningene avgi en betenkning til plenarforsamlingen ved Nordisk Råds 37. sesjon.

Presidiet besluttet i møte 11. august 1988 å ta Økonomisk utvalgs henstilling til etterretning samt å informere Økonomisk valg i god tid før 37. sesjon om presidiets initiativ og tiltak.

På samme møte besluttet presidiet å

– *avgi en framstilling om medlemsforslaget A 819/e om felles nordisk studie angående europasamarbeidet med følgende innhold (Framstilling nr. 1/1988): Nordisk Råds presidium anmoder Nordisk Ministerråd om raskt og med fastlagte tidsgrenser å analysere de nordiske forutsetninger, ambisjoner og problemer i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid og at tilstrekkelige ressurser stilles til disposisjon.*

– på grunnlag av rapporten "Norden i Europa" og samtlige fem fagutvalgs uttalelser *avgi en skriftlig uttalelse til ministerrådet* hvor presidiet bl. a. framhever at det er viktig at også det offisielle nordiske samarbeidet utnyttes som et middel til å påvirke utviklingen i Europasamarbeidet, og at ministerrådet umiddelbart bør organisere arbeidet på ministerrådssiden slik at organisasjonen bedre svarer til den arbeidsrytme som kjennetegner EG og at den nordiske dimensjonen synliggjøres i nasjonelle lovforslag.

– be samarbeidsministrene vurdere om det vil være formålstjenlig å kalle inn *utenrikshandelsministrene* til møtet 9. desember 1988.

– utvikle tanken om i samråd med Foreningene Nordens Forbund å få til en *informasjonskampanje* i de store byene med "stormøter" om temaet Norden i Europa.

– *arrangere et møte* mellom presidiet og representanter for "Gyllenhammargruppen" 20. oktober 1988 for bl. a. å diskutere spørsmål om den europeiske integrasjonen og det nordiske samarbeidet.

Presidiet kan opplyse følgende om hvordan disse tiltakene er iverksatt:

Nordisk Ministerråd vil i sine meddelelser til 37. sesjon kommentere hvordan man har fulgt opp *Framstilling nr 1/1989* fra presidiet.

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) oppfordret med brev 19. august 1988 fagministrene om å instruere embetsmannskomiteene om bl. a. å vurdere hvordan arbeidsrytmen kan tilpasses utviklingen i EF og sørge for at det finnes tilstrekkelig sakkunnskap i komiteene når det gjelder integrasjonsspørsmålene. Embetsmannskomiteene ble også oppfordret om innen 10. november 1988 å avgi rapport om de organisatoriske tilpasninger som er foretatt og skaffe til veie supplerende materiale som skal inngå i "Norden i Europa II". Den sistnevnte rapporten blir lagt fram som vedlegg til C 2-dokumentet for 1989.

Det viste seg praktisk umulig å få til et møte mellom presidiet og utenrikshandelsministrene 9. desember 1988. Dette tidspunktet kolliderte med GATT-drøftingene i Montreal. Presidiet har besluttet å utsette det planlagte møtet med utenrikshandelsministrene til et senere tidspunkt. Først ønsker presidiet å møte statsministrene for å drøfte spørsmål i tilknytning til Norden i Europa. Det planlegges et slikt møte 26. februar 1989.

Presidiet har i informasjonsplanen for 1989 innarbeidet økonomiske rammer for å gjennomføre en informasjonskampanje om temaet Norden i Europa i samarbeid med Foreningene Nordens Forbund.

Det er planlagt et møte 25. januar 1989 mellom direktører/generalsekretær i Foreningene Nordens Forbund og Nordisk Råds presidiesekretariat for bl. a. å drøfte dette spørsmålet.

Presidiet arrangerte møte med representanter for "Gyllenhammargruppen" som planlagt 20. oktober 1988. Møtet var vellykket og det er grunn til å regne med at det vil bli et nytt møte på et senere tidspunkt – da med styret i stiftelsen for nordisk industriell utvikling som vertskap.

Presidiet v/presidied medlem Karin Søder og presidiesekretær Gerhard af Schultén gjennomførte en reise til Be-Ne-Lux 24.–25. november 1988. Presidiet har besluttet å besøke EF-parlamentet i tiden 10.–14. april 1989.

Nordisk Råds internasjonale samarbeidskomite la fram sin innstilling 2. desember 1988. Komiteen har fullført det oppdrag den opprinnelig fikk, men konstaterer at det fortsatt er problemstillinger i tilknytning til Europa-

spørsmålene som bør utredes videre bl. a. i tilknytning til de arbeidsdokument som Nordisk Ministerråd vil legge fram ved årsskiftet 1988/89.

Presidiet vedtok i møte 9. desember 1988 et mandat for en komite som skal utrede den europeiske dimensjonen i det nordiske samarbeidet, bl. a. med sikte på at det kan fastsettes et arbeidsprogram om Europaspørsmålene i løpet av 1989.

Presidiet vedtok at Rådets internasjonale samarbeidskomite skal arbeide videre med dette mandatet.

Presidiet fattet også en prinsippbeslutning om at det skal arrangeres en høstsesjon 1989 for å behandle Europa-spørsmålene.

På møtet ble det også lagt fram to medlemsforslag om oppfølging av Internasjonale samarbeidskomitéens forslag, nemlig medlemsforslag A 866/j om oppretting av et internasjonalt utvalg og medlemsforslag A 867/e om øket nordisk samarbeide om internasjonale spørsmål. Presidiet har besluttet å henvise medlemsforslagene til henholdsvis Juridisk utvalg og Økonomisk utvalg og at de sendes på remiss til de nasjonale delegasjonene og partigruppene.

Innstillingen fra Internasjonale samarbeidskomitéen og presidiets behandling av denne ble også lagt fram for samarbeidsministrene i møte 9. desember 1988.

På samme møte la samarbeidsministrene fram en delrapport til "Norden I Europa II" og orienterte om at den fullstendige rapporten ville foreligge ca. 15. januar 1989.

Det ble på møtet opplyst at Nordisk Ministerråd tar sikte på å utarbeide et nordisk arbeidsprogram for 1989-92 om Europaspørsmål. Et utkast til slikt program vil foreligge til sesjonen og samarbeidsministrene forutsetter å legge fram et endelig forslag i juni 1989.

Det er ikke fastsatt bindende tidsplaner fra presidiets side for den videre behandling av disse spørsmålene. Vedlagt følger et første utkast til kalendarium. Det er utarbeidet av presidiesekretæren på grunnlag av de enkeltvedtak som presidiet har fattet og den informasjon man har fått fra Nordisk Ministerråd.

Ovenstående redegjørelse skulle vise at Norden i Europa har stått sentralt i presidiets arbeid høsten 1988 og at dette sakskomplekset vil få topp prioritet det kommende året. Presidiet forventer at man i løpet av 1989 vil få en omfattende behandling av konkrete forslag til hvordan det nordiske samarbeidet kan forholde seg til utviklingen i Europa generelt og det indre marked i EF spesielt.

Presidiet håper med dette at man har tilgodesett de forventninger Økonomisk utvalg hadde da utvalget vedtok sin henstilling til presidiet om raskt å virke for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet innen Rådets virkeområde intensiveres for å møte utfordringer fra EF's arbeid med det indre marked.

Udvalgets synspunkter

Det fremgår af præsidiets meddelelse til udvalget, at en række væsentlige aktiviteter er sat igang med det formål at placere Norden stærkere i den europæiske udvikling, herunder særligt udviklingen af EF's indre marked.

Udvalget konstaterer, at arbejdet i den internationale samarbejdskomité føres videre gennem et fornyet mandat, og at sigtet med arbejdet er at fastsætte et arbejdsprogram om europaspørgsmålene i løbet af 1989. Der er også fastlagt en tidsplan for arbejdet, som løber frem til en eventuel ekstraordinær session i Nordisk Råd i november 1989, til behandling af europaspørgsmålene.

Udvalget konstaterer endvidere at Nordisk Ministerråd i januar har fremlagt en ny rapport om "Norden i Europa" (bilag til C 2), og at ministerrådet i juni 1989 vil fremlægge et arbejdsprogram for behandlingen af europaspørgsmålene i årene 1989-92.

Udvalget vil følge dette arbejde nøje og deltage aktivt deri. Der henvises i første omgang til udvalgets betænkning over medlemsforslag A 867/e og udvalgets betænkning over C 2.

På denne baggrund tager udvalget Præsidiets meddelelse til efterretning.

Udvalget foreslår på baggrund af de omfattende aktiviteter, som er i gang omkring Norden og Europa, at der ikke gøres yderligere som følge af medlemsforslaget.

Helsingfors, den 14. februar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Hans Engell (KF)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Hans Jørgen Jensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Anders Talleraas (H)</i>
	Formand
<i>Þorsteinn Pálsson (Sj)</i>	

Medlemsförslag

om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad

(Väckt av Carl Bildt samt Hagen Hagensen, Thea Knutzen, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Kimmo Sasi, Sten Svensson, Sverrir Hermannsson och Anders Talleraas)

Det nordiska samarbetet har långa traditioner. Tillkomsten av Nordiska rådet, och senare även Nordiska ministerrådet, har intensifierat och stärkt redan etablerade samarbetsmönster mellan de nordiska ländernas parlament och regeringar. Också på det ekonomiska och industriella området har den nordiska samverkan utvecklats starkt.

Det nordiska samarbetet är unikt. Den gemensamma arbetsmarknaden, passunionen och att de nordiska ländernas medborgare har sociala rättigheter i hela Norden konstituerar tillsammans ett samarbete som saknar motstycke i andra delar av världen.

Under de senaste åren har de västeuropeiska integrationssträvandena intensifierats. Den fördjupning av EG-samarbetet på olika områden som nu beslutats ställer de nordiska länderna enskilt liksom det nordiska samarbetet inför en ny situation.

Det nordiska och det västeuropeiska samarbetet kan icke ses som alternativ eller ens komplement till varandra. I allt högre grad måste vi se det nordiska samarbetet i perspektivet av ett vidare europeiskt samarbete.

Under de närmaste åren kommer de nordiska länderna och det nordiska samarbetet framför allt att beröras av EG:s arbete med att till utgången av 1992 förverkliga en s. k. inre marknad.

I vissa hänseenden överensstämmer de mål som EG satt upp för sitt arbete med den inre marknaden med vad som redan uppnåtts i det nordiska samarbetet. I andra hänseenden går EG:s ambitioner utöver de som hitintills funnits i det nordiska samarbetet, även om betydelsefulla beröringspunkter finns. Det gäller t. ex. arbetet med att avskaffa tekniska handels hinder och att öka det ekonomiska politiska samarbetet.

EG:s arbete med den inre marknaden innebär nya såväl utmaningar som risker för det nordiska samarbetet.

Risken är, att det fördjupade EG-samarbetet med Danmark som medlem kommer att leda till att nya barriärer reses i Norden. De vunna framgångar-

na, t. ex. passunionen och den fria arbetsmarknaden, måste bevaras även i framtiden.

Utmaningar ligger i den möjlighet till fördjupad nordisk samverkan som ligger i planerna på den inre marknaden. Det är ett faktum, att betydelsefulla framsteg i det nordiska samarbetet ofta uppnås som ett resultat av vidare europeiska ansträngningar. Den nordiska frihandeln etablerades t. ex. som ett resultat av EFTA:s tillkomst.

De nordiska länderna har valt olika säkerhetspolitiska lösningar. De olika säkerhetspolitiska lösningarna har inte utgjort något hinder för utvecklingen av det nordiska samarbetet.

De olika säkerhetspolitiska lösningarna leder till att de olika nordiska länderna kommer att utforma sin politik gentemot EG i dess helhet på delvis olika sätt.

När det gäller EG:s arbete med den inre marknaden har dock såväl Norge som Sverige och Finland gjort klart sin önskan att delta i detta arbete i all den utsträckning det är möjligt.

Den pågående fördjupningen av det västeuropeiska samarbetet har redan satt sin prägel på det nordiska samarbetet. Den 18 juni 1987 anmodade t. ex. samarbetsministrarna samtliga ämbetsmannakommittéer att redogöra för på vilket sätt det nordiska samarbetet berörs av förverkligandet av den inre marknaden. Arbetet skall avrapporteras i maj 1988.

Arbetet med att följa utvecklingen inom EG är även en viktig del i det mandat ministerrådet givit den statssekreterargrupp som har i uppdrag att utarbeta ett upplägg till en ny handlingsplan för ekonomisk utveckling och sysselsättning i Norden. Som väsentliga områden nämns avskaffande av handelshinder, liberalisering av kapitalrörelser samt skatter och avgifter.

I november 1987 tillsattes av Nordiska rådets presidium en kommitté för att utreda hur de nordiska länderna kan agera gemensamt i olika internationella fora.

Denna kommitté har till uppgift att utreda institutionella samarbetsformer över ett mycket vitt område. Det ter sig naturligt, att möjligheterna till gemensamma nordiska insatser på den globala miljövårdens område tillmäts stor betydelse av kommittén i dess arbete.

Redan nu står det klart, att samordningen mellan det nordiska samarbetet och EG:s arbete med den inre marknaden kommer att kräva ett mycket omfattande arbete. Detta arbete måste förankras också i det Nordiska rådet. Debatten på 1988 års session har tydligt visat att medvetenheten härom är stor.

Mot denna bakgrund anser vi det nödvändigt att Nordiska rådet intensifierar sitt arbete med att utveckla det nordiska samarbetet i förhållande till EG:s inre marknad. Presidiet bör omgående ge denna uppgift till den internationella samarbetskommittén, eller tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att till Nordiska rådet lägga konkreta förslag till samordning mellan det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad.

Detta arbete bör inledas så snart som möjligt. Det ter sig naturligt, att man i arbetet tillgodogör sig det material som kommer fram såväl i olika nationella utredningar som i det arbete som initierats av samarbetsministrarna.

Utvecklingen av det västeuropeiska samarbetet accelererar nu. Det är viktigt, att Nordiska rådet inte kommer på efterhand i denna utveckling. Genom ett tidigt agerande kan vi förhindra att det nordiska samarbetet reduceras till enbart en följdfunktion av det bredare europeiska samarbetet. Det är viktigt, att specifika nordiska synpunkter och intressen kan ges vikt också i EG:s arbete. Mot denna bakgrund bör det föreslagna arbetet inriktas på att en första rapport kan diskuteras vid Nordiska rådets session i Stockholm 1989. Ställning kan då också tas till fortsatt mandat för kommittén i denna del t. ex. fram t. o. m. 1992.

I det sammanhanget bör olika former för mekanismer för samordning mellan det nordiska samarbetet och EG:s arbete med den inre marknaden prövas. Det förefaller t. ex. ändamålsenligt, att ministerrådsförslag till Nordiska rådet förses med information om de EG-bestämmelser eller direktiv som finns på berörda områden. På så sätt skulle vi få en verklig europeisk dimension i det nordiska samarbetet och motverka att nordiskt samarbete och nordiska samarbetsformer diskriminerades i det bredare europeiska perspektivet.

Utvecklingen av EG i dess helhet kommer att ställa Norden i en ny situation. Detta initiativ tar emellertid sikte på den del av det fördjupade EG-arbetet som omfattas av förverkligandet av den inre marknaden. Övriga delar av relationerna mellan Norden och EG får prövas såväl av de enskilda nordiska länderna som i andra former inom Nordiska rådet.

Den inre marknaden innebär en ny chans för det nordiska samarbetet. Förmår de nordiska regeringarna och Nordiska rådet att ta initiativ i denna process, kan den inre marknaden leda till en fördjupning av det nordiska samarbetet och den nordiska samhörigheten.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådets presidium ansvarar för att arbetet med att utveckla det nordiska samarbetet i förhållande till EG:s inre marknad intensifieras i enlighet med detta medlemsförslag samt att detta arbete genomföres inom den internationella samarbetskommittén eller i egen kommitté.

Oslo den 10 mars 1988

Carl Bildt (m)

Hagen Hagensen (KF)

Thea Knutzen (H)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Helge Adam Møller (KF)

Kimmo Sasi (Kok)

Sten Svensson (m)

Sverrir Hermannsson (Sj)

Anders Talleraas (H)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden

(Medlemsförslaget väckt av Kimmo Sasi m. fl., se s. 736

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Helsingör den 15 november 1988, i Stockholm den 31 januari 1989 och i Helsingfors den 14 februari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk studie i vilken det utreds möjligheterna för att omforma, vid behov avskaffa sådan lagstiftnings- och avtalsnormering, som omotiverat försvårar nödvändig flexibilitet på arbetsmarknaden och sporrar i detta sammanhang berörda intressegrupperingar till en dialog i frågan på nordisk nivå.

Förslagsställarna påpekar bl. a. att den hårdnande internationella konkurrensen och den tekniska utvecklingen medför ökade ansträngningar för ekonomisk integration, ett ökat behov av internationalisering och strukturförändringar inom näringslivet. Omställningarna förutsätter att företagen allt effektivare tar i bruk ny högteknologi. Förslagsställarna anser, att ett fruktbart och smärtfriare förverkligande av sådana omställningar kräver en tillräcklig beredskap även på arbetsmarknaden och hänvisar till OECD, där flexibiliteten på arbetsmarknaden getts en mycket hög prioritet. År 1986 gav den s. k. Dahrendorf-kommittén sin rapport och förespråkade större lyhörighet på arbetsmarknaden och 1987 publicerades OECD-rapporten "Structural Adjustment and Economic Performance", i vilken det efterlyses en ökad flexibilitet i arbetsmarknadssystemen och normeringen. Arbetsgivarnas och arbetstagarnas kommittéer vid OECD förberedde en gemensam promemoria i april 1986, i vilken det konstateras att "brist av flexibilitet eller det faktum att arbetsmarknaden inte anpassar sig till struktumvandlingen kan vara ett hinder för full sysetsättning".

Förslagsställarna erinrar om att detta poängteras även i den sociala dialog som förs inom EG:s integrationsaktiviteter, där den allmänna målsättningen bl. a. är att säkra en möjligast hög utbildning och god anpassningsförmåga på arbetsmarknaden för att kunna möta de nödvändiga omställningarna. Av ovanstående, och det faktum att OECD och Västeuropa är samtliga nordiska länders största utlandsmarknader, drar förslagsställarna slutsatsen att de nordiska länderna för att garantera en behärskad strukturomvandling och för att säkra en bestående konkurrenskraft ytterligare bör vinnlägga sig om värdet av en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden i Norden. Detta borde göras särskilt på basen av de rapporter som har utgetts av OECD.

2. Remissyttranden

Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Arbudsministeriet

Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Arbetskraftsministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Industrins centralförbund

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Ålands landskapsstyrelse

Ålands handelskammare

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartemetet

Næringsdepartementet

Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Socialstyrelsen

Industriförbundet

Svenska arbetsgivareföreningen

Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Nordiska akademikerrådet

Danmark

Sundhedsministeriet

Finland

Inrikesministeriet

Island

Socialministeriet

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Arbejdsministeriet i Danmark fäster stor vikt vid näringslivets omställningsförmåga och flexibilitet på arbetsmarknaden som förutsättning för ekonomisk växt. Då flexibilitet på arbetsmarknaden är ett mycket komplicerat problem, har forskningsprojekt igångsatts för att belysa den både nationellt och på nordiskt plan under NAUT. En studie i enlighet med medlemsförslaget skulle täcka helt andra perspektiv än dessa projekt och kan därför rekommenderas.

Dansk Arbejdsgiverforening finner det positivt om det genomförs en studie av de begränsningar i möjligheterna för omställning och tillväxt på de nordiska arbetsmarknaderna som beror på för liten grad av flexibilitet. Föreningen deltar gärna i överläggningarna om avgränsningen av ett sådant projekt och i den följande dialogen med berörda parter.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser att medlemsförslaget handlar om en ur framtidens synvinkel viktig ämneskrets, som har inverkan även på arbetsplatsnivån. Den föreslagna utredningen är på sin plats för att man på arbetslivets olika nivåer tillräckligt tidigt skulle kunna förutse kommande ändringar. Ministeriet erinrar om att Institutet för Arbetshygien i Finland och Statens tekniska forskningscentral och Arbetarskyddsfonden utrett den nya teknologin och dess inverkan inom olika industribranscher och serviceyrken. Dessa undersökningar har tydligt visat att ju mer helhetsbetonat och bättre ändringarna har planerats och ju mer behärskat de har förverkligats, desto bättre har resultatet varit vad beträffar arbetets produktivitet och kvalitet samt arbetstagarens välbefinnande. En rationell tillämpning av datateknologin sammanhänger även med ökad flexibilitet av olika slag i organiseringen av arbetet samt med ett behov att ändra den befintliga avtalspraxisen och normerna.

Även internationaliseringen och det krav på flexibilitet på arbetsmarknaden som den medfört förutsätter således förutom ändringar i stadganden även många slags aktiva utvecklingsåtgärder av individen och arbetsplatsen ävensom en förmåga att snabbt anpassa sig till den nya arbetssituationen. Ministeriet anser också att den nordiska sociala trygghetskonventionen är en viktig faktor när det gäller att undanröja hinder, och f. n. utreds trygghetskonventionens eventuella utvidgning även till tjänsterna inom social- och hälsovården. Genom en särskild överenskommelse har arbetsmarknaden inom hälsovården, sjukvården och på veterinärområdet i stor utsträckning integrerats mellan de nordiska länderna, varför t. ex. förhandlingarna om undanröjande av gränserna mellan dessa och andra

europiska länder borde göras på samnordisk bas. Eftersom det även i Finland kan finnas onödigt stränga normer ur den gemensamma arbetsmarknadens synvinkel vad beträffar sådana yrken eller situationer som finns utanför ovan nämnda samnordiska överenskommelse, kan det föreslagna utredningsarbetet enligt ministeriets uppfattning anses vara motiverat.

Arbetskraftsministeriet redogör för pågående arbete inom ministeriets och ämbetsmannakommittens (NAUT) ram och uttalar sitt stöd för förslaget. Ministeriet finner att det avser ett omfattande helhetsprogram där man undersöker många förvaltningsgrenar. För att precisera helheten är det nödvändigt att göra en förundersökning och i samband med denna eventuellt anordna ett gemensamt möte för myndigheter, intresseorganisationer och politiker. Ministeriet är redo att medverka till att detta område ges en allt större vikt i NAUT:s verksamhet.

Då arbetsmarknadssektorn under de senaste åren ändå hört till de sektorer vilka erhållit en kraftig minskad finansiering då det gällt det nordiska samarbetet, är man sannolikt tvungen att lämna också en del av de ovan framförda forskningsprojekten om flexibilitet och genomföra eller uppskjuta genomförandet till en senare tidpunkt. Ifall man i Nordiska rådet anser forskningen kring flexibiliteten viktig, hoppas arbetskraftsministeriet sålunda att denna forskning även beviljas anslag.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker förslaget och framför önskemålet att det i den föreslagna studien även skulle utredas möjligheten till skattelättnader för ungdomar och studerande som tillfälligt arbetar i annat nordiskt land. Förslagsvis kunde alla studerande och ungdomar som tillfälligt arbetar i annat nordiskt land erhålla liknande skatteförmåner som de som erhåller arbete via Nordjobb.

Ålands handelskammare tillstyrker förslaget.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund anser att det kan vara bra att samnordiskt kartlägga brister på arbetsmarknadsflexibilitet och göra upp konkreta planer och förslag hur dess kan avskaffas. Processen förverkligas sedan närmast på nationellt plan i form av avreglering, decentralisering av beslutsfunktioner, omfördelning av resurser, öppnande av nya informations- och kommunikationskanaler etc.

Då man först kartlägger vilka typer av ökad flexibilitet som avses skall en central utgångspunkt vara en förbättring av företagets möjligheter att snabbt anpassa sig till de allt snabbare förändringarna i deras situation beträffande bl. a. marknader, konkurrensläge och teknologisk utveckling.

Förbundet pekar på följande delområden av arbetsmarknaden där en ökad flexibilitet är särskilt önskvärd:

- De normer i lagar och avtal som reglerar arbetskraftens användning, t. ex. de som gäller arbetstidens längd och förläggning och arbetskraftens interna rörlighet mellan olika arbetsuppgifter,
- arbetskraftens geografiska och yrkesmässiga rörlighet,

- arbetsförmedlingens förmåga att sammanföra lediga arbetsuppgifter och arbetssökande.
- utbildningens innehåll och inriktning i relation till arbetsmarknadens behov.

Industrins centralförbund har i ett antal memoranda över bl. a. de i medlemsförslaget omtalade rapporterna betonat betydelsen av de nordiska ländernas samarbete och EFTA–EG-samarbetet också i arbetskrafts- och utbildningsfrågor. Förbundet framhåller, att förutsättningarna för ett framgångsrikt internationellt samarbete i arbetskraftsfrågor framför allt är ett aktivt grepp och utvecklandet av det egna landets arbetskrafts- och utbildningspolitik. Att främja den yrkesmässiga geografiska rörligheten och förbättra arbetsförmedlingens funktionsförmåga är centrala sektorer av arbetskraftspolitiken vilka är i behov av åtgärder. Av medlemsförslaget framgår emellertid inte klart, huruvida det är fråga om en strävan att öka flexibiliteten mellan de nordiska länderna eller att mer grundligt beakta EFTA–EG-kontakterna.

Kommunal- och arbetsdepartementet i Norge stödjer förslaget, då norska arbetsmarknadsmyndigheter starkt prioriterar ökad flexibilitet på arbetsmarknaden, som är viktig för att få till stånd nödvändig omställning i närings- och arbetsliv.

Näringsdepartementet ser positivt på förslaget, då en sådan studie enligt dess uppfattning skulle kunna stimulera den ekonomiska tillväxten i Norden.

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar till yttrande från Svenska arbetsgivarföreningen (se nedan).

Socialstyrelsen i Sverige erinrar om att det på hälso- och sjukvårdens område finns en omfattande nationell reglering av t. ex. yrkesbehörighet, som motiveras av hänsynen till vårdkvalitet och patientsäkerhet. De överenskomelser mellan de nordiska länderna som successivt utvidgas i syfte att skapa fri rörlighet mellan staterna, innefattar numera de flesta yrkesgrupperna på vårdområdet. Sålunda har en betydande flexibilitet uppnåtts på hälso- och sjukvårdens område. Kraven på författningskunskap kan svårigen undvaras med tanke på de skillnader i bl. a. organisatoriskt hänseende som trots allt återfinns mellan de nordiska länderna. Detta hindrar inte att det vore värdefullt med en översyn av de formella hinder som eventuellt försvårar rörligheten av arbetskraft mellan de nordiska länderna inom olika arbetsmarknadssektorer.

Industriförbundet är positivt till förslaget. Den nordiska arbetsmarknaden har visat sig vara en värdefull tillgång för den nordiska industrin. Förbundet vill dock framhålla att samtidigt som det är viktigt att slå vakt om den fria nordiska arbetsmarknaden är det nu viktigt att sträva efter en friare europeisk arbetsmarknad. En överenskommelse mellan EFTA eller de nordiska länderna och EG om fri rörlighet för personer framstår som en angelägen sak för svensk industri. I första hand för att säkerställa möjlighe-

terna att utnyttja nyckelpersonal inom internationella koncerner på ett så effektivt sätt som möjligt. På sikt finns även en risk för arbetskraftbrist inom svensk industri som t. ex. bör kunna avhjälpas med en ökad arbetskraftsinvandring från EG.

Svenska arbetsgivareföreningen anser att förslaget pekar på en angelägen uppgift. Förslaget ger emellertid ingen fingervisning om vilket slags flexibilitet som avses. Det kan exempelvis gälla åtgärder för att

- underlätta geografisk och yrkesmässig rörlighet
- snabbare förändra sysselsättningsskapande åtgärder
- snabbare förändra innehållet i olika utbildningar för att svara mot yrkeslivets behov
- öka flexibiliteten i avtalsförhandlingarna på arbetsmarknaden, etc.

SAF föreslår att de områden som främst avses bli föremål för den nordiska studien anges. Föreningen bedömer det som en alltför omfattande och tidskrävande uppgift att göra en heltäckande kartläggning. Eftersom såväl utveckling som strukturanvändning går i en allt snabbare takt, menar SAF att det är angeläget att prioritera de faktorer som främst hindrar en ökad flexibilitet. Hit hör, enligt SAF:s uppfattning, svårigheterna att snabbt och smidigt förändra utbildningssystemet.

2.2. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) finner det synnerligen anmärkningsvärt att sådana utomparlamentariska metoder – att självsvåldigt "avskaffa" eller "omforma" parlamentariskt fattade beslut – skall komma från parlamentarikerna själva. Om exempelvis avtal eller lagstiftning i något av de nordiska länderna syftar till att reglera visst ärendes handläggning avseende någon arbetsmarknadsfråga, skall således inte hänsyn eller anpassning tagas härtill utan i stället "vid behov avskaffas" berörda avtal eller lag.

Det är inom en rad skilda områden, enligt NFSs mening, mycket angeläget att arbeta för en väl fungerande arbetsmarknad. Medlemsförslaget verkar emellertid inte i denna riktning. I stället behövs bl. a. en väl utbyggd och flexibel arbetsmarknadsutbildning och en väl fungerande offentlig arbetsförmedling. En förändrad arbetsmarknad och den teknologiska utvecklingen kommer att medföra att många anställda blir tvungna att byta anställning och yrkesinriktning. Det är heller inget tvivel om att denna utveckling kommer att skapa stora problem om inte de anställdas trygghet och säkerhet ges hög prioritet. NFS skulle sätta större värde på om dessa problem blev föremål för studie eller utredning och avstyrker därför medlemsförslag A 845/s.

Nordiska akademikerrådet (NAR) hänvisar till pågående utredningar inom ministerrådet, dels om nordisk arbetsmarknad inom högre utbildning, dels om omfånget och innehållet i reglerna om arbetskraftens fria rörlighet inom EG jämfört med överenskommelsen om gemensam nordisk

arbetsmarknad. Någon särskild ny studie behövs därför inte. Eftersom frågan om arbetskraftens fria rörlighet i Norden och i hela Europa i allt högre grad berör långtidsutbildade grupper och deras examensbehörighet, bör även Nordiska akademikerrådet beredas tillfälle att delta som part i det utrednings- och utvecklingsarbete inom Nordiska ministerrådet som gäller arbetskraftens rörlighet.

Sundhedsministeriet i Danmark instämmer i att en flexibel internationell arbetsmarknad är en väsentlig förutsättning för fortsatt ekonomisk utveckling. Ministeriet upplyser, att Danmark både i förhållande till EG och andra enskilda länder överenskommit om regler som syftar till ökat internationellt arbetskraftsutbyte på hälsovårdsområdet, dvs. för personalkategorier som läkare, tandläkare, sjuksköterskor m fl. Ministeriet ger därefter en redogörelse för den nordiska överenskommelsen från 1981 om dessa kategorier och motsvarande EG-direktiv för några av de kategorier som omfattas av den nordiska överenskommelsen. Direktiven förpliktar medlemsländerna att acceptera examensbevis från andra EG-länder samt för personer med viss miniminivå på sin utbildning. Kommittén har framlagt förslag till mer generella direktiv. Danmark har gjort de ändringar i sin lagstiftning som erfordras för att uppfylla dessa överenskommelser respektive EG-direktiv.

Med hänsyn till att de nordiska länderna sålunda inom hälsovårdsområdet infört regler som syftar till flexibilitet på arbetsmarknaden och till att ministerrådet utfört en bred och omfattande undersökning – Norden och den europeiska integrationen – anser ministeriet inte att det vid nuvarande tidpunkt finns behov att göra den föreslagna undersökningen för att öka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden.

Inrikesministeriet anser, att den föreslagna nordiska studien inte borde startas förrän dess innehåll och användningsändamål preciserats. Igångsättandet av mycket allmänt hållna studier ökar inte nödvändigtvis det nordiska samarbetets trovärdighet. Inrikesministeriet vill också understryka, att särskilt i sådana undersökningar som behandlar arbetskraftens regionala rörlighet bör de regionalpolitiska synpunkterna eftertryckligen beaktas. Då man diskuterar och undersöker flexibiliteten på arbetsmarknaden borde man enligt inrikesministeriets åsikt inte glömma dess verkningar på andra, bl. a. regionalpolitiska mål. Då man t. ex. strävar efter att öka arbetskraftens regionala rörlighet borde eventuella effekter på befolknings- och arbetskraftsutvecklingens regionala balans beaktas. Enligt inrikesministeriets uppfattning är emellertid flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden redan nu rätt god. De olika arbetsmarknadsorganisationerna och deras nordiska samarbetsorgan torde ha den bästa uppfattningen om de konkreta åtgärdsbehoven. Tänkbara utredningsämnen kunde vara examensgiltigheten i de nordiska länderna, det nordiska tjänstemannautbytet samt de internationella organisationernas och storföretagens rekryteringspolitik.

Socialministeriet i Island anser, att målsättningarna för de föreslagna

undersökningarna inte är tillräckligt väl definierade i förslaget. Dessutom är undersökningsmaterialet så vittgående att det om förslaget genomförs kommer att bli en långvarig och dyr utredning. Problemen bör alltså enligt ministeriets uppfattning definieras närmare så att omfånget på den föreslagna studien avgränsas.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att remissinstanserna är delade främst med uppdelning mellan arbetsgivar- och arbetstagaridorna. Social- och hälsovårdsmyndigheter uppfattar förslaget såsom avseende personalkategorier inom sitt område medan övriga remissinstanser ser det i ett bredare ekonomiskt-politiskt perspektiv. Några remissinstanser anser att utredningsuppdraget borde definieras noggrannare, medan andra hänvisar till en pågående utredning inom ministerrådet.

Utskottet noterar i detta sammanhang att ministerrådet skisserar vissa förslag i den nya handlingsplanen "Ett starkare Norden" som innebär att problemet med flexibiliteten på arbetsmarknaden tas upp på stor bredd. Sålunda konstaterar ministerrådet, att frågan om olika yrkesgruppers rörlighet behandlas också inom ramen för EG:s inre marknad. Ett direktiv om generellt erkännande av postgymnasiala utbildningar längre än 3 år har utarbetats. Ministerrådet överväger att lägga fram förslag om en motsvarande nordisk överenskommelse. När det gäller yrkesutbildningar på gymnasial nivå överväger ministerrådet ett utredningsarbete om möjligheterna till ett generellt ömsesidigt erkännande av dessa utbildningar. Utredningen bör bl. a. se på nationella särbestämmelser om utbildningskrav, och klarlägga om det finns några avgörande hinder för att etablera ett generellt erkännande av utbildningar i Norden.

Utskottet anser, att ett nordiskt avtal om godkännande av alla typer av vidareutbildning i alla nordiska länder bör eftersträvas. Liknande frågor behandlas av utskottet i betänkande över medlemsförslag A 842/s om nordisk arbetsmarknad för lantmätare, ett exempel på ett område där det är angeläget att vidta åtgärder. Utskottet noterar i detta sammanhang att ämbetsmannakommittén (NAUT) i en rapport om Norden och EG påpekar att man för att kunna utnyttja arbetskraftens fria rörlighet för alla kategorier av arbetskraft måste ta initiativ som garanterar att en utbildning som avlagts i ett land skall kunna utnyttjas vid arbete i ett annat land.

Utskottet noterar, att ministerrådet i sin rapport "Norden i Europa II" kommenterar ämbetsmannakommitténs rapport om Norden och EG. Däri görs även en jämförande analys som ger vid handen att arbetsförmedlings-samarbetet i Norden fungerar smidigare (direktkontakt mellan lokala arbetsförmedlingskontor, ofta via data) än i EG (kontakt endast via de centrala arbetsmarknadsmyndigheterna, förmedling av arbetssökande och lediga platser med telex, listor och blanketter). Vad gäller de övergripande

överenskommelserna och systemen inom Norden respektive EG finner NAUT att graden av rättslig reglering av förhållandena på arbetsmarknaden är olika men att EG och Norden kan hämta värdefulla erfarenheter och inspiration från varandras system. Detta gäller särskilt arbetsförmedlingsordningarna i gränsregionala områden. Det finns enligt NAUT behov att vidareutveckla ordningarna för att främja arbetskraftens rörlighet och att modernisera och utvidga informationsmaterialet om arbets- och levnadsvillkor i övriga nordiska länder. Utskottet förutsätter, att de förslag till ytterligare avveckling av formella hinder som försvårar rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden, som framförts av några av remissinstanserna, beaktas i ministerrådets vidare arbete.

Utskottet noterar detta utredningsarbete inom ministerrådets ram med tillfredsställelse och finner att medlemsförslagets yrkanden därigenom i väsentlig utsträckning tillgodosetts.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Helsingfors den 14 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Brita Borge (H)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden

(Väckt av Kimmo Sasi samt Gustav Björkstrand, Elsi Hetemäki-Olander, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Arne Skauge, Ingrid Sundberg, Sten Svensson och Marjatta Väänänen)

Den industrialiserade världen genomgår betydande omställningar. Den hårdnande internationella konkurrensen och den tekniska utvecklingen medför bl. a. ökade ansträngningar för ekonomisk integration, ett ökat behov av internationalisering och strukturförändringar inom näringslivet. Omställningarna förutsätter att företagen allt effektivare tar i bruk ny högteknologi, som de allt intensivare satsningarna på internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete resulterat i.

Ett fruktbart och smärtfriare förverkligande av ovanstående omställningar kräver en tillräcklig beredskap även på arbetsmarknaden. Inom OECD har flexibiliteten på arbetsmarknaden getts en mycket hög prioritet. År 1986 gav den s. k. Dahrendorf-kommittén (High Level Group of Experts on Labour Market Flexibility) sin rapport och förespråkade större lyhördhet på arbetsmarknaden. År 1987 publicerades OECD-rapporten "Structural Adjustment and Economic Performance" i vilken det efterlyses en ökad flexibilitet i arbetsmarknadssystemen och normeringen. Arbetsgivarnas Business and Industry Advisory Committee to OECD och arbetstagarnas Trade Union Advisory Committee to OECD har förberett en gemensam promemoria i april 1986 i vilken det konstateras att "brist av flexibilitet eller det faktum att arbetsmarknaden inte anpassar sig till strukturomvandlingen kan vara ett hinder för full sysselsättning". Det samma poängteras även i den sociala dialogen som förs inom ramen för EG:s aktuella integrationsaktiviteter. Den allmänna målsättningen där är bl. a. att säkra en möjligast hög utbildning och god anpassningsförmåga på arbetsmarknaden för att kunna möta de nödvändiga omställningarna, vilka är en förutsättning för ekonomisk tillväxt.

OECD och Västeuropa är samtliga nordiska länders största utlandsmarknader. Vårt ekonomiska välstånd är centralt beroende av dessa marknader. För att garantera en behärskad strukturomvandling och för att säkra en bestående konkurrenskraft föreslås att de nordiska länderna ytterligare vinnlägger sig om värdet av en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden i

Norden. Detta borde göras särskilt på basen av de rapporter som har utgetts av OECD.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk studie i vilken det utreds möjligheterna för att omforma, vid behov avskaffa, sådan lagstiftnings- och avtalsnormering, som omotiverat försvårar nödvändig flexibilitet på arbetsmarknaden och sporrar i detta sammanhang berörda intressegrupperingar till en dialog i frågan på nordisk nivå.

Oslo den 8 mars 1988

Kimmo Sasi (Kok)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Arne Skauge (H)

Ingrid Sundberg (m)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Elver Jonsson m. fl., se s. 761

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Helsingör den 15 november 1988 och i Stockholm den 30 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25%-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000,
2. att i enlighet med medlemsförslaget upprätta ett antal alkoholfria zoner i samhället,
3. att verka för att alkoholfrågan blir ett särskilt insatsområde inom FN-systemet och inom de olika särorganisationerna,
4. att verka för en ny gemensam trafiknykterhetslagstiftning som syftar till en drogfri trafik,
5. att ny teknik rörande t. ex. luftutandningsprov prövas i avsikt att göra nykterhetskontroller snabbare och säkrare,
6. att samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder i trafiken rekommenderas att gälla även till sjöss.

Förslagsställarna erinar bl. a. om social- och miljöutskottets kritiska hållning gentemot ministerrådets förslag till samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn 1988, såtillvida som det saknades konkreta åtgärder för att förverkliga den av WHO proklamerade behovsmålsättningen om 25%-ig minskning av alkoholkonsumtionen, såväl samordnade nordiska insatser som förslag som skulle avse enskilda länder. Förslagsställarna anser att det behövs en samordnad strategisk aktionsplan för de nordiska länderna om WHO:s mål skall kunna nås.

Det finns starka humanitära, sociala, medicinska och ekonomiska skäl

att pressa tillbaka totalkonsumtionen av alkohol. Det klara sambandet mellan bruk och missbruk ger vid handen att lägre totalkonsumtion leder till färre alkoholskadade. Omvänt innebär en höjd konsumtion en acceleration av missbruk och skador. Bland skadorna nämns att alkoholen är den vanligaste dödsorsaken för män i Norden mellan 25 och 45 år, att en tredjedel av dödsolyckorna i trafiken anses ha samband med alkohol, att flera hundra barn föds med handikapp eller missbildningar på grund av moderns alkoholkonsumtion under graviditeten och att var fjärde eller femte sjuksäng på akutsjukhusen upptas av personer med alkoholrelaterade sjukdomar.

Alkoholen är det största missbruksproblemet sett till det antal människor som berörs, men narkotikamissbruket är utan tvekan det mest dramatiska och förödande. Nordiska rådet antog 1985 en nordisk handlingsplan mot narkotika som var den enda rimliga; att Norden skulle bli narkotikafritt. Inom FN-systemet handhas kampen mot narkotika av en särskild kommission. Däremot saknas en liknande insats när det gäller alkoholmissbruket. De nordiska erfarenheterna visar tydligt att satsning inom hälsosektorn bör kopplas till alkoholpolitiska åtgärder som begränsar tillgången på alkohol och eftersträvar en kontroll av de ekonomiska intressen som är knutna till alkoholen. De nordiska länderna skulle med sina alkoholpolitiska erfarenheter och forskningsresurser kunna ge värdefulla bidrag som skulle komma hela FN-systemet och specialorganisationerna, såsom t. ex. WHO, till godo. Den positiva syn som ministerrådet anmälde 1986 om att FN skulle få specialprogram för alkoholfrågor borde kunna utgöra ett underlag för en mera aktiv framställning i FN. Forskare och politiker från tredje världen har visat ett växande intresse för internationellt samarbete. Förslagsställarna påpekar, att prisinstrument är ett användbart verktyg som är vetenskapligt underbyggt. Därför är det viktigt att de socialt motiverade skattehöjningarna sker med relativt korta mellanrum.

För varje år har den skattefria alkoholen kommit att spela en allt större roll, både som del av finansieringskälla för de olika rederierna och i form av ett stort skattebortfall för respektive länder. I Sverige beräknas sålunda att den skattefria försäljningen uppgår till ca 10 % av konsumtionen. För de nordiska länderna gemensamt torde det röra sig om flera miljarder kronor som på detta sätt inte når respektive länders statskassar. Vidare erinrar förslagsställarna om, att tax-freehandeln av olika alkoholagenter används för att introducera nya produkter i Norden. Detta leder till en utbredning av alkoholvanorna och står därmed i strid med de intressen som länderna har för sin alkoholpolitik. Konsumtionen av skattefri alkohol medverkar också den till att det blir allt svårare att nå det av WHO uppsatta målet. Därför måste olika överväganden göras för att begränsa skattefri försäljning i internordisk och internationell trafik. Ett samfällt agerande från de nordiska länderna skulle på detta område kunna bli framgångsrikt.

Norden som "drogfri zon" i världssamhället är knappast möjligt att uppnå. Det finns dock fem områden om vilka man borde enas. Det gäller arbetslivet, trafiken, barn- och ungdomsåren, de av alkoholen redan utslagna samt de blivande mammorna. Vad speciellt gäller trafiken anser förslagsställarna, att vetenskapliga rön och pedagogiska motiv talar för att en s. k. nollinje borde införas i trafiknykterhetslagstiftningen. I likhet med nuvarande regler bör en felmarginal finnas och den kan sättas kring 0,2 à 0,3 promille som gräns för påföljd för rattonykterhet. Nordiska ministerrådet bör därför få i uppdrag att arbeta fram en gemensam ny lägsta promillegräns. De nya vetenskapliga rön som gjorts beträffande provtagningen med s. k. luftutandningsprov bör därvid snarast prövas. Vidare påpekar förslagsställarna att vid många olyckor till sjöss finns alkoholen med som olycksfaktor. Statistik från olika organ inom sjösäkerhetsområdet styrker detta påstående. Visserligen rapporteras inte alla olyckor och polisens resurser att övervaka sjötrafiken, och då även nykterheten, är inte särskilt omfattande. Det vore rimligt att denna lagstiftning i trafiken vore enhetlig med den som finns till lands. Genom närheten mellan de nordiska länderna och den ökande privata trafiken till sjöss är en enhetlig bedömning av onykterheten på sjön inte bara önskvärd utan också helt nödvändig.

Allmänt anser förslagsställarna det nödvändigt att förståelsen från allmänhetens sida ökar för åtgärder som syftar till att minska alkoholkonsumtionen.

Kampanjer har till och från genomförts på olika håll runtom i Norden. Inte bara offentliga myndigheter behöver engageras utan de många folkrörelserna behöver få stöd för att ingå som medarrangörer. Önskvärt är att informationen i framtiden betonar vikten av att totalkonsumtionen av alkohol pressas tillbaka, och att man i vuxenvärlden inte accepterar narkotikabruk i någon form.

Vidare bör information inriktas mot vissa sektorer som bör hållas helt fria från såväl narkotika som alkohol. Samtidigt vore det angeläget att hålla tillbaka glorifieringen av bruksgifterna och betona värdet av en personlig alkoholfri livsstil. Man kan inte nå ett nyktert samhälle enbart genom att vårda. Tyngdpunkten bör ligga på det förebyggande arbetet. Som lagstiftare har Nordiska rådets medlemmar ett ansvar för att förverkliga helt eller delvis de intentioner som skulle innebära stora samhällsekonomiska fördelar, och även få positiva effekter för alla nordbor.

2. Remissyttranden

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska

NUAT – Nordisk Union för Alkoholfri Trafik

Danmark

Danmarks Motorbåds Union
Den Almindelige Danske Lcgeforening
Kommunernes Landsforening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Trafikministeriet
Finlands svenska kommunförbund
Finlands läkarförbund
Samfundet Folkhälsan i svenska Finland
Finlands nykterhetsorganisationers förbund r.y.
Mannerheims Barnskyddsförbund
Automobilförbundet
Ålands landskapsstyrelse
Nykterhetsnämnden, Mariehamns stad
Ålands Nykterhetsförbund r.f.
Motorförarnas Helnykterhetsförbund r.f., Ålandsavdelningen

Island

Ædruelighedsrådet

Norge

Sosialdepartementet
Avholdsfolkets landsnemnd
Arbeidslivets Komité mot alkoholisme och narkomani, AKAN
Den norske lcegeforening
Rusmiddeldirektoratet

Sverige

Rikspolistyrelsen (med underremiss)
Socialstyrelsen
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund
Svenska kommunförbundet
Nykterhetsrörelsens landsförbund

2.2. Remissinstanser som uttrycker reservation gentemot vissa delar av medlemsförslaget

Nordiska

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Finland

Justitieministeriet
Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.
Finska kommunförbundet

*2.3. Remissinstanser som ej tar ställning till medlemsförslaget**Danmark*

Amtsrådsforeningen
Forenede danske motorejere

Norge

Justis- og politidepartementet

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

NUAT – Nordisk Union för Alkoholfri Trafik påpekar att alkoholmissbruk är den största dödsorsaken efter hjärtinfarkt i Norden. När alkohol blir lättare tillgänglig ökar konsumtionen. Därför måste WHO's program följas upp med konkret politisk handling. I ett program för detta syfte måste delmål sättas upp, hur långt man skall komma år 1993, 1995 osv., för att nå fram till 25% minskning år 2000. Om dessa målsättningar inte uppfylls måste särskilda alkoholpolitiska åtgärder vidtas. Det är en fördel att sådana initiativ kan tas på nordiskt plan.

Förslaget om alkoholfria zoner tillstyrks både vad gäller trafiken; på sjön, tillsammans med barn och ungdom samt i arbetslivet. Rusfria omgäsningsformer bör stimuleras, i synnerhet alkoholfria fritidsutbud för ungdom. I en tid präglad av rörlighet och stark expansion på telesatellitområdet är det avgörande att få till stånd ett internationellt samarbete och sålunda göra alkoholfrågan till ett insatsområde inom FN med flera organ. NUAT stöder också förslaget om gemensam promillelagstiftning för att åstadkomma alkoholfri trafik och nollgräns bör införas. Åtgärder bör också vidtas för att öka upptäcktsrisken och ge möjlighet till fler promillekontroller. De många alkoholrelaterade olyckorna med fritidsbåtar är tillräckligt skäl för att införa samma promillegräns till sjöss.

Den almindelige Danske Lægeforening delar WHO's målsättning vad gäller minskad alkoholkonsumtion. Vad gäller bl. a. frågan om alkoholfria zoner m. m. erinrar foreningen om behovet att ändra inte bara samhällets utan också olika subkulturers inställning till alkoholbruk. Som ett led häri torde det vara avgörande att sådana profylaktiska åtgärder uppfattas som seriösa, vilket bl. a. beror på vilka möjligheter samhället har att upptäcka önskat beteende.

Danmarks Motorbåds Union önskar Nordiska rådet lycka till med sitt goda initiativ och ställer gärna upp med råd och vägledning samt spaltplats i sin medlemstidning *Motor/Søsport* för eventuell informationsspridning.

Foreningen anser emellertid, att det är en väsentlig skillnad på storleken av alkoholproblemet i Danmark och i övriga nordiska länder. Man känner inte att alkoholproblemet är alarmerande bland danska fritidsseglare, då man som danskar har ett mycket mer avspänt förhållande till alkohol än andra nordbor. Det är en helt normal syn i en dansk fritidshamn att se fritidsseglare "hygge sig" med en bit bröd med snaps och öl. I övriga länder sker den stora konsumtionen till havs där olycksrisken ökar. Alkohol torde endast i mycket ringa grad vara bidragande orsak till olyckor bland danska fritidsseglare.

Vidare påpekas att man i Danmark lätt får tillgång till billig sprit söder om gränsen och att EGs inre marknad icke torde ge fria händer att pålägga avgifter som man av nykterhetsskäl kunde önska sig.

Justis- og politidepartementet i Norge har intet att erinra i anledning av medlemsförslaget.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland konstaterar att man i Finlands program Hälsa för alla fram till år 2000 har satt som mål att reducera alkoholkonsumtionen med 25 % i enlighet med WHO:s rekommendation. Med beaktande av de nordiska ländernas olika alkoholpolitiska system, alkoholpolitiska klimat och konsumtionsvanor m. m. torde det inte åtminstone på kort sikt vara realistiskt att bedöma att man på nordisk nivå skulle kunna åstadkomma ett enhetligt program som skulle tillfredsställa samtliga länder. Enligt ministeriets uppfattning är det emellertid ur enskilda länders synvinkel vettigt att ställa upp sådana gemensamma mål. Erfarenheterna av de nordiska ländernas samarbete för en minskning av narkotikaproblem är härvidlag uppmuntrande. Ministeriet anser att upprättandet av alkoholfria zoner kan i och för sig vara en åtgärd i rätt riktning, även om detta inte är en ny åtgärd från alkoholpolitikens synpunkt. Vad gäller alkoholfrågans position i FN-systemet har man ansett att alkoholfrågan skall höra till hälsovården, dvs Världshälsoorganisationens (WHO) saklista. Ministeriet anser att de nordiska länderna tillsammans skall uttryckligen försöka förstärka WHO:s ställning som ett organ inom FN-systemet som behandlar alkoholkonsumtionen. Under de senaste åren har man i Internationella arbetsorganisationens (ILO) verksamhet på nordiskt initiativ fäst uppmärksamhet vid de problem som alkoholmissbruket föranleder i arbetslivet. Erfarenheterna av det arbete som igångsatts på ILO:s initiativ är uppmuntrande. Ministeriet är berett att understöda alla åtgärder genom vilka man försöker åstadkomma drogfri trafik, både för att öka trafiknykterheten och nykterheten på sjön samt för att harmonisera stadgandena.

Trafikministeriet instämmer i att omfattningen av alkoholens skadeverknings beror på volymen av alkoholens total konsumtion. Att minska denna är sålunda sannolikt den effektivaste vägen att minska av alkohol förorsakade trafikolyckor.

Om förslaget om alkoholfria zoner går ut på att totalt utrota alkoholen i trafiken så måste det bedömas som orealistiskt. Så länge som alkohol finns

tillgänglig kommer den också att ha skadeverkningar som i trafiken yppar sig som olyckor. Orealistiska målsättningar bör inte ställas; en realistisk målsättning vore att minska alkoholbruket och öka nykterheten i trafiken. När det gäller rattfylleriet har Finland, Norge och Sverige en rätt enhetlig lagstiftning. Promillegränsen är 0,5. I Danmark är gränsen 0,8 såsom i ett antal central- och sydeuropeiska länder. Att nedsätta promillegränsen i Finland är inte aktuellt. I princip bör på trafiksektorn alltid eftersträvas så enhetliga bestämmelser som möjligt. Till följd av att analyseringsapparaterna har blivit tillräckligt precisa är det numera enklare att mäta blodets alkoholhalt direkt på basen av utandningsluften än genom ett blodprov. Proceduren är också snabbare och behöver mindre arbetskraft. Trafikministeriet anser det angeläget att de bestämmelser som med hänsyn till nykterheten gäller i landtrafiken utsträcks även att avse trafiken till sjöss. Saken hör dock till justitieministeriets verksamhetsområde.

Finlands svenska kommunförbund ställer sig tveksamt till överdrivna skärpningar av förbud mot alkoholanvändning och straffpåföljder. De nuvarande promillegränserna i trafiken är realistiska och ändamålsenliga. Genom snabbare och säkrare teknik för luftutandningsprov kunde trafiknykterheten sannolikt förbättras avsevärt. Denna teknik borde göras så billig, att bilförare som har anledning att kontrollera sin egen kondition har råd att hålla sig med egen utrustning.

När det gäller att påverka opinionen i fråga om alkoholbruk önskar förbundet understryka folkrörelsernas möjligheter och betydelse. Rusmedelsfrågan bör fortlöpande på ett effektivt sätt beaktas i hälsofostran.

Frågan varför Jeppe super har tillsvidare förblivit en av mänsklighetens olösta gåtor. Drastiska åtgärder i form av tvång och rigorösa restriktioner i syfte att förhindra alkoholbruk har ofta lett till andra ännu svårare samhällsproblem. Förbundet anser därför att man i denna fråga bör avancera med sans och måtta, och främst genom förebyggande åtgärder i olika sammanhang och fortlöpande upplysningsverksamhet rikta in sig på de bakomliggande orsaker som gör att en del människor hemfaller till överdrivet alkoholbruk.

Finlands läkarförbund anser WHO:s mål om reduktion av alkoholkonsumtionen säkert motiverat även om målsättningen i Finlands motsvarande program inte är lika noggrant preciserad. Läkarförbundet finner inte uttrycket alkoholfria zoner så lyckat utan anser att man snarare borde understryka strävan till behärskat alkoholbruk i olika situationer.

I syfte att förbättra trafiksäkerheten är det skäl att fortgående effektivisera upplysningen om att alkohol och trafik inte passar ihop. I trafikövervakningen skall all vetenskaplig och teknisk utveckling på området utnyttjas. Förbundet anser det viktigt att olika trafikformer genom stadganden och påföljder i detta avseende försätts i en likvärdig ställning.

Samfundet Folkhälsan i svenska Finland anser det nödvändigt att med alla medel söka få en nedgång av total konsumtionen av alkohol som i

Finland visar en stigande trend. Enligt Folkhälsans uppfattning kan endast ett samhällsengripande på bred bas som bygger på ett tvärsektorielt samarbete få igång denna process. Ett brett samarbete i Norden som omfattar såväl myndigheter som medborgarrörelser behövs och ett konkret handlingsprogram, där de olika åtgärderna stöder varandra. Processen måste innebära en omvärdering av attityderna till alkohol. Folkhälsan ser inrättandet av alkoholfria zoner som ett första steg i denna process. Folkhälsan betonar betydelsen av förebyggande och hälsofrämjande arbete som måste utgå från en helhetssyn på hälsa, livsstil och miljö och framhåller medborgarorganisationerna som en resurs. Det föreslagna aktionsprogrammet bör planeras och förverkligas som ett samarbete mellan myndigheter och organisationer.

Mannerheims barnskyddsförbund tillstyrker målet om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000. Drogfria zoner är till varje pris värda av rekommendera och bör i synnerhet omfatta områden, vars mål är att utöver gravida och ammande mödrar skydda även barn och ungdom. Det vore mycket gynnsamt om alkoholfrågorna skulle bli ett särskilt insatsområde inom FN och dess organisationer. Vad gäller trafiken bör målet utan tvekan vara alkoholfri, drogfri och läkemedelsfri trafik. Nuvarande undersökningsmetoder med blodprov och kliniska tester behövs men även ny teknik för t. ex. luftutandningsprov bör prövas och utvecklas. Det är inte önskvärt med avvikande promillegränser i lagstiftningen. Därför stödjer förbundet harmonisering av reglerna för trafiken både på land och till sjöss.

Automobilförbundet anser att de nordiska länderna torde höra till de mest trafiknyktra länderna i världen, men alkoholen är även i dessa länder ett allvarligt trafikproblem. Enligt färskas undersökningar utgör de rattonyktra, som ständigt upprepar sitt brott, en synnerligen svår grupp som endast kan påverkas av frihetsstraff. Förbundet har tidigare gjort en framställning om fastställande av 0,3 promille som gräns för påföljd och understöder även samnordiska insatser för att utveckla tekniken för nykterhetskontroller. Förbundet anser att straffpåföljden vid rattonykterhet är delvis alltför lindrig och har framkastat till övervägande bl. a. offentliga skamstraff, såsom publicering av namnet på rattonyktra i tidningarna.

Ålands landskapsstyrelse förordar samtliga delförslag.

Ålands nykterhetsförbund r.f. stödjer samtliga delförslag. Särskilt understryks dels att det finns vissa områden där det absolut borde vara alkoholfritt; arbetslivet, trafiken, barn och ungdomsåren, de av alkohol redan utslagna och de blivande mammorna, dels att promillegränsen i trafiken bör vara 0 eller så låg som möjligt.

Motorförarnas helnykterhetsförbund r.f., *Ålandsavdelningen* instämmer i förslaget om ett aktionsprogram för att minska alkoholkonsumtionen med 25 % och föreslår bl. a. följande instrument:

– Folkrörelsernas kunnande bör utnyttjas på det pedagogiska planet

- Tax-freehandeln bör begränsas
- Prisinstrument bör utnyttjas i större utsträckning
- Tillgängligheten bör begränsas
- Alkoholpriset bör frikopplas från levnadskostnadsindex.

Vad gäller alkoholfria zoner är trafiken, barn och ungdomsåren samt de blivande mammorna de viktigaste, eftersom andra och oskyddade parter drabbas. Vad gäller promillegränser har MHF redan länge kämpat för en 0%-linje. Resurser och teknik för en åtminstone tidvis massivare övervakning är önskvärda. Med ökande fritidstrafik och många gånger mycket snabba båtar är det näst intill självklart med samma promillegränser. Slutligen vill MHF poängtera det olämpliga i att statliga monopolbolag, med kraftiga vinstintressen, sköter övervakning, tillståndsgivning och upplysningsverksamhet.

Justis- og politidepartementet i Norge har intet att erinra i anledning av medlemsförslaget.

Sosialdepartementet hänvisar till en Stortingsmelding "Alkohol og folkehelse". Det föreligger bred enighet om att målet för alkoholpolitiken är att reducera skadorna så mycket som möjligt och att en huvuduppgift bör vara att åstadkomma lägre konsumtion samt att åtgärder måste riktas mot hela befolkningen. En viss grad av restriktion erfordras om målet skall nås. Bara genom genomgripande ändring i konsumtionsmönstret kan detta ske, vilket medför att alla konsumenter blir berörda. Upplysningsåtgärder och restriktioner måste gå hand i hand, så att befolkningen blir villig att acceptera de begränsningar som åläggs.

Vad gäller förslaget om alkoholfria zoner anser departementet, att detta i stort sett uppnåtts genom de bestämmelser som införts i Norge. Vad gäller insatser för att förstärka alkoholfrågans ställning inom FN erinras om socialministermötet i Reykjavik 1986 som beslöt att man på nordiskt plan skulle gå in för att stärka arbetet med alkoholfrågor inom FN. Detta har följts upp både inom FNs kommission för social utveckling och genom interregionala konsultationer. Från norsk sida skall arbetet föras vidare i anknytning till förberedelserna för kommissionens nästa möte i mars 1989.

Rusmedelsdirektoratet instämmer i de principer medlemsförslaget framför vad gäller begränsning av den totala konsumtionen, alkoholfria zoner, säkrare trafik, engagemang av folkrörelser m. m. Direktoratet stöder i synnerhet förslaget att utarbeta ett tidsbergänsat aktionsprogram i enlighet med WHO:s program. Därvid är det väsentligt att utarbeta begränsningsåtgärder vad avser både registrerad och oregistrerad konsumtion. Det är också betydelsefullt att följa upp EG:s planer för avveckling av den skattefria försäljningen av alkoholvaror även inom Norden. Förslaget att upprätta alkoholfria zoner kräver en strategisk utredning om åtgärder som lagstiftning, bearbetning av allmänna opinionen och förändring av alkoholvanor, både nationellt och nordiskt. Vidare bör utarbetas en plan för hur alkoholområdet skall etableras och vidmakthållas som ett särskilt insats-

område inom FN. Det har central betydelse att WHO:s kapacitet väsentligt ökas. Slutligen förordas ett samarbetsorgan på det alkoholpolitiska området som motsvarar kontaktmannaorganet för narkotika och den nordiska handlingsplanen mot narkotika.

Den norske lægeforening stöder medlemsförslaget.

Avholdsfolkets landsnemnd anser att Nordiska rådet är förpliktat att öva inflytande på medlemsländerna för att få till stånd en minskning av alkoholkonsumtionen i enlighet med WHO:s plan. Särskilt viktigt är att vårt nordiska samarbetsorgan tar initiativ till att stoppa eller reducera strömmen av obeskattad alkohol som kommer in i de nordiska länderna genom nordiskt och internationellt resliv. Ingenting hindrar särskilda nordiska beslut. Det är bara privatekonomiska intressen som hindrar en förnuftig lagstiftning på detta område.

Vad gäller alkoholfria zoner instämmer man i valet av de risksituationer som valts och vill kombinera detta med positiva opinionsinsatser, stöd till rusfria miljöer och bestämmelser mot att färdas i trafiken både till lands och till sjöss i påverkat tillstånd. Motsättningarna är inteorealistiska om man har vilja att ta problemen på allvar och använda en omfattande kombination av åtgärder. Landsnemnden hänvisar till sina båda program "Rusfritt samspill år 2000" och "Edruskapspolitisk program for stortingsvalgperioden 1989–1993" och anser de där föreslagna åtgärderna vara relevanta för hela Norden.

Arbetslivets Komité mot alkoholisme og narkomani (AKAN) påpekar att utvecklingen inom arbetslivet medför större krav på nykterhet och att myndigheterna därför måste inleda samarbetet med de stora huvudorganisationerna på arbetsmarknaden. Norska erfarenheter visar att samarbetet mellan arbetstagarorganisationer, arbetsgivarorganisationer och staten har gett ett praktiskt grepp på problemet som ger resultat. Viktigt är arbetet för rehabilitering av arbetstagare som inte håller sig till spelreglerna. Den tekniska utvecklingen kan leda till att arbetslivet i ökande grad avvisar rusmedelsbrukare. Genom satsning både från myndigheterna och engagemang från arbetslivets egna organisationer kan samhället spara stora ekonomiska resurser. AKAN önskar att Nordiska rådet påverkar resursanvändningen så att uppföljning av dess arbete, bland annat i en konferens för huvudorganisationerna i Norden och statliga representanter i november 1988, kan systematiseras och föras vidare.

Socialstyrelsen i Sverige arbetar med ett ideprogram för att minska alkoholkonsumtionen i Sverige med 25% fram till år 2000. Ideprogrammet utgör första delen i ett program om tre delar, ett mer generellt inriktat alkoholpolitiskt program, tidiga insatser för högkonsumenter och personer i riskzonen samt insatser för den grupp alkoholmissbrukare som har kontakt med socialtjänstens vård och behandling. De diskussioner som förts visar på en hög grad av överensstämmelse med medlemsförslaget. Konkreta nationella program är viktiga i arbetet för att minska totalkonsumtionen.

men för att nå verklig framgång med ett alkoholpolitiskt program är det nödvändigt att nationella strategier kopplas till internationella. Det bör ske på det nordiska planet inom Nordiska rådets ram, men också på ett vidare internationellt plan inom FN och WHO. En samordnad nordisk insats av det slag som föreslås skulle vara ett starkt stöd för nationella program.

Rikspolisstyrelsen har inte några invändningar mot förslagen men kan för sin del inte underlåta att påpeka att det finns en hel del hinder att övervinna – av både nationell och internationell karaktär – innan förslagen kan realiseras.

Helsingborgs polisdistrikt konstaterar att någon gemensam grundsyn hos de nordiska länderna vad gäller alkoholfrågor ej finns idag. Redan detta förhållande undergräver förutsättningarna för en samordnad insats på området. Såvitt gäller förhållandet mellan Sverige och Danmark är synen på alkoholen väsenskiild. Dessa förhållanden får dock inte utgöra hinder för att försöka närma de olika ländernas syn på varandra. Polismyndigheten ser särskilt allvarligt på ungdomens "internationella" alkoholbruk som är särskilt markant i Helsingborg–Helsingörområdet. Enligt dess uppfattning bör alla initiativ som är ägnade att minska alkoholbruket stödjas, och förslaget tillstyrkes i sin helhet.

Svenska kommunförbundet påpekar att det råder politisk enighet om sambandet mellan ett lands totalkonsumtion av alkohol och dess andel alkoholskadade individer och att totalkonsumtionen av alkohol måste minska, vilket riksdagen också beslutat. Åtskilliga kommuner har antagit drogpolitiska program sedan kommunens ansvarsområden och möjligheter att sätta in åtgärder setts över. Det drogpolitiska tänkandet har accentuerats i samband med smittspridningen av HIV/AIDS. I flera av de "zoner" som Nordiska rådets förslagsställare nämner pågår utbildnings- och informationsarbete i avsikt att nedbringa alkoholkonsumtionen. Kommunförbundet delar förslagsställarens uppfattning om värdet av att en gemensam lagstiftning som syftar till drogfri trafik kommer till stånd. Även övriga förslag är viktiga att beakta vid det fortsatta gemensamma alkoholpolitiska arbetet.

Svenska läkaresällskapet ger en redogörelse för sina insatser för att sammanställa och sprida vetenskapliga fakta om alkoholorisker och en kommitte inom sällskapet har upprättat ett arbetsprogram (maj 1988) med bl. a. följande punkter:

- att medverka vid kartläggning av medicinska skador,
- att även diskutera frågan om uppläggning av ett projekt rörande inköpsbegränsningar samt uppläggning av en socialmedicinsk utvärdering av en sådan.
- att bearbeta sjukvårdspersonalens informationsbehov bl. a. rörande alkoholstatistik och tidigdiagnos,
- att etablera kontakt med andra organisationer.

Angående förslaget om alkoholfria zoner finner sällskapet arbetslivet,

trafiken, barn- och ungdomsåren samt graviditets- och amningsperioden väl valda områden. Av annan karaktär är zonen "de av alkohol redan utslagna". En sådan punkt kan i detta sammanhang skymma att programmet främst siktar till en sänkning av totalkonsumtionen.

Trafiksäkerhet är ett område, som särskilt väl lämpar sig för nordisk samordning. Läkaresällskapet har icke ställt sig principiellt avvisande till en 0,0 promillegräns men har pekat på en rad praktiska svårigheter. Där emot har Läkaresällskapet avstyrkt, att alkoholutandningsprov används som bevismedel intill dess att säkrare underlag presenterats.

Sveriges läkarförbund erinrar om att synen på alkoholbruk och på alkoholrestriktioner är olika i de nordiska länderna. I ett samnordiskt arbete bör man därför inledningsvis analysera de problem som kan uppstå med ett förslag till gemensamma åtgärder. För att åtgärderna skall få effekt är det också väsentligt att skillnaden mellan denna och folkflertalets åsikter inte blir så stor att dubbelmoral uppstår. Förbundet vill understryka vikten av ökade insatser då det gäller hälsofostran för ungdomar. Föräldrar måste engageras på ett helt annat sätt än hittills. Metoder och arbetsformer måste utvecklas för att nå ungdomar under den sena ungdomsperioden, 15–20 år, en period då alkoholbruket tilltar, familjens sociala kontroll minskar och ungdomarna får en bättre ekonomi.

Vidare behövs intensivare metodvärdering, metodutveckling och samarbetet med ungdomsorganisationer när det gäller alkoholfrågor och alkoholundervisning måste intensifieras. Läkarförbundet tar vidare upp alkohol- och fosterskador och konstaterar, att uppenbara skador på foster uppträder vid hög alkoholkonsumtion under stora delar av graviditeten. De svåra skadorna noteras hos en begränsad kvinnopopulation, som sannolikt ökat något under de senaste decennierna i samband med att en utjämning av alkoholvanorna mellan män och kvinnor skett. Dock har antalet av svår medfödd alkoholskada minskat under perioden 1976-1983. Huvuddelen av minskningen måste tillskrivas den upplysningsverksamhet som bedrivits i massmedia, och framför allt det arbete som lagts ned vid barnavårds- och mödravårdscentralerna samt i socialtjänsten med information och stöd till gravida kvinnor.

Nykterhetsrörelsens landsförbund (NLF) tillstyrker föreslagna konkreta åtgärder men vill stryka under följande:

1. Prisinstrument måste utnyttjas mer effektivt i samtliga nordiska länder. Priserna bör höjas ofta och mer än konsumentprisindex för att pressa tillbaka konsumtionen.
2. Tillgängligheten av alkohol är en betydelsefull faktor för konsumtionens storlek. Detta talar för en mera restriktiv tillståndspolitik.
3. Under benämningen icke registrerad konsumtion nämns taxfreealkoholen. Det finns dessutom en avesvärd produktion av s. k. snabbviner i samtliga nordiska länder utom Finland, där de är förbjudna. NLF finner det anmärkningsvärt att åtgärder inte vidtagits mot dessa verksamheter.

NLF är medveten om de mycket stora ekonomiska intressen som finns, inte minst i resebranschen och rederinäringen, men anser att det är hög tid att de nordiska länderna medverkar till, dels att ingen alkohol får införas skattefritt i Norden, dels att den skattefria alkoholen avskaffas i trafiken mellan de nordiska länderna.

4. Det är väsentligt att den seriösa alkoholforskningens rön får genomslag i det politiska beslutsfattandet. Ett exempel är de erfarenheter som vunnits på trafiksäkerhetsområdet. 0,5 promillegränsen har tjänat ut. Med nya mätmetoder kan man, utan att rättssäkerheten sätts ur spel, ha en markant lägre gräns. NLFs hållning är att alkohol och fodonstrafik överhuvudtaget inte hör samman, varför gränsen för trafikonykterhet i framtiden bör sättas till 0,0 promille eller så nära 0 som möjligt, allt med hänsyn till rättssäkerheten. En motsvarande lagstiftning bör införas vid all sjöfart och vid spårbunden trafik.

5. Vad gäller forskning förordar NLF ökade resurser framför allt för jämförande studier mellan de länder som har en restriktiv alkoholpolitik och de länder som har en något mera passiv hållning i förhållande till alkoholpolitiska metoder. Detta sker lämpligen inom ramen för NAD, Nämnden för Alkohol- och Drogforskning.

6. För att på sikt minska alkoholskadorna, vilket inte kan ske utan en drastisk sänkning av alkoholkonsumtionen, måste en rad åtgärder vidtas i samverkan mellan nationer. I flera av de nordiska länderna finns erfarenheter som är överförbara även till andra socioekonomiska och kulturella förhållanden. De nordiska länderna bör avveckla all export av alkohol och aktivt motverka upp- och utbyggnad av en alkoholmarknad i första hand i utvecklingsländerna. Export av alkohol eller system för produktion och distribution bör avvecklas omgående.

2.2. Remissinstanser som uttrycker reservation gentemot vissa delar av medlemsförslaget

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) påpekar, att WHO:s målsättning, som utgår från att totalkonsumtionen av alkohol har betydelse för omfattningen av skadeverkningar, har vetenskapligt underlag. Inom Norden har NAD initierat ett forskningsprojekt som belyser flera spörsmål på området i dessa länder. De nordiska länderna skiljer sig i den strategi som tillämpats för att begränsa alkoholkonsumtionen eller skadeverkningarna. Valet har stått mellan t. ex. betoning av prisinstrument, begränsning av försäljnings- och serveringsställen, information m. m. Därför skiljer sig regelsystemen liksom också den praktiska hanteringen av alkoholpolitiska frågor. Konsumtionsutvecklingen sedan 1980 i de nordiska länderna har i en del gått ner, i andra ökat. Det finns även aktuella händelser som pekar på ytterligare svårigheter t. ex. det isländska beslutet att från och med mars 1989 göra ölet tillgängligt i Island – ett beslut som inte torde underlätta arbetet med att sänka totalkonsumtionen

av alkohol med 25 % från år 1980 till år 2000. EG-samarbetets harmoniseringsmål 1992 ställer upp gränser för Danmarks medverkan i eventuella samordnade strävanden, liksom det med all sannolikhet också kommer att påverka de fyra övriga nordiska länderna. NAD har sålunda vid sitt senaste möte tillsatt en speciell arbetsgrupp för överväganden om internationaliseringen och EG harmoniseringens effekter på alkohlområdet och hoppas att detta arbete ger resultat till nytta för det nordiska samarbetet. Mot denna bakgrund torde enligt NAD ett samordnat aktionsprogram vara mindre lämpat att svara på de aktuella problemen. Förslaget om alkoholfria zoner är en metod som används. De flesta i medlemsförslaget uppräknade zoner torde dock omgärdas av traditioner och värderingar som skiljer de nordiska länderna, och t. o. m. regioner inom dem ifrån varandra. Upprättandet av specifika alkoholfria zoner torde sålunda kräva ansenligt förarbete och diskussioner. Dessa aspekter liksom även många av de uppslag som framförs i medlemsförslaget hoppas nämnden kunna beakta och utveckla vidare i sitt arbete under de närmast kommande åren.

Justitieministeriet i Finland påpekar att helnykterheten godkänts som en principiell, men inte straffrättslig, regel i vägtrafiken. Grunderna för att sänka gränsen under 0,5 promille har utretts i Finland. Tillräckliga skäl för detta har inte ansetts föreligga. Även påföljderna för rattfylleribrott är olika i de nordiska länderna. Medlemsförslagets idé om trafiken som en alkoholfri zon bör i princip understödjas. Däremot är tanken på en enhetlig lagstiftning om rattfylleribrott uppenbart orealistisk. I Finland är utandningsprov utförda med synnerligen modern apparatur mycket vanliga. Syftet med dessa är emellertid att fungera som s. k. screeningprov. På basis av dem avgörs det om det är skäl att ta blodprov. Straffbarheten grundar sig i Finland på alkoholhalten i blodet. I princip kan resultatet av ett utandningsprov lika väl som vittnesutlåtanden om ett kliniskt rusbeteende vara indiciebevis på blodets alkoholhalt. I Finland har man övervägt att inte ta blodprov utan nöja sig med utandningsprov i vanliga rattfyllerifall. Ett sådant system skulle påskynda rattfylleriundersökningen och främja trafikövervakningen men förefaller inte aktuellt under den närmaste framtiden.

I Finland infördes promillegränsen 1,5 för sjötrafiken år 1976. Promillegränsen är sekundär: också ett lindrigare rus kan leda till straff. Erfarenheterna av promillegränsen för sjötrafiken är motstridiga. Å ena sidan har gränsen främjat övervakningen och sjötrafiken har blivit nyktrare. Å andra sidan har gränsen lett till missuppfattningen att det till sjöss är tillåtet med lindrigare rus än 1,5 promille. Upprepade krav på en lägre gräns har framförts.

Alkoholens betydelse varierar dock avsevärt beroende på situationen, fartygen o. dyl.

Finska kommunförbundet påpekar att i synnerhet i hälsopolitiken betonas en minskning av alkoholskadorna även genom åtgärder av den typ som

framförs i medlemsförslaget, bl. a. att den totala konsumtionen av alkohol skall minskas och olika befolkningsgruppers förmåga att behärska alkoholbruket skall förstärkas. I regeringens ställningstagande framhävs uppfostrings- och upplysningsverksamheten, samarbetet mellan myndigheter och organisationer samt vikten av att höja priserna på alkoholdrycker och återhållsam utvidgning av distributionsnätet.

Medlemsförslaget motsvarar ovannämnda målsättningar. Också de enskilda åtgärderna i medlemsförslaget går i samma riktning. En ingående bedömning och ställningstagande skulle dock förutsätta en mer omfattande utredning än vad man föreslagit. Av denna anledning anser förbundet att genomförande på nordisk nivå inte torde vara möjligt förrän ovannämnda utredningar gjorts av behöriga statliga myndigheter.

Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r. f. kritiserar att båtlivet jämförts med biltrafik, trots att dessa icke är jämförbara. Inom fritidsbåtsektorn handlar det i ökande grad om boende ombord, någonting som närmast kan jämföras med stugsemester. Båtlivet är spritt över alla vattenområden i respektive länder, vilket gör att trafiken ej på några undantag när går att jämföra med vägtrafiken. Detta faktum gör även all jämförelse av övervakningsmöjligheterna orimlig. Fritidsbåtars olycksfrekvens torde enligt tillgänglig statistik vara rätt olik i de nordiska länderna. Generellt sett kan knappast påstås, att ett ökat båtliv eller snabbare båtar skulle kraftigt ha ökat antalet sjöolyckor. Starkt trafikerade vatten, oftast i närheten av större bosättningscentra, utgör givetvis en olycksfallsrisk. Alkoholen som olycksfaktor inom fritidsbåtsektorn har under en följd av år varit utmärkande för de olyckor som inträffat på insjövattnen, varvid det oftast handlat om att en ensam man i berusat tillstånd fiskat och fallit överbord, fjärran från allt vad övervakning och information heter. Under en följd av år har frivilliga organisationer med stöd av bl. a. Alko bedrivit propaganda i Finland för att motarbeta bruk av alkohol i samband med båtliv.

Sammanfattningsvis anser Finnboat sålunda att på grund av båtlivets helt annorlunda karaktär kan samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder icke gälla till sjöss. Ett helt "drogfritt" båtliv kan ej övervakas och det är ej heller i övrigt av behovet påkallat genom att trafikmiljön är betydligt friare med större möjligheter att tidsmässigt reagera riktigt och genom båtlivets allt ökande karaktär av boende. Finnboat erkänner dock, att en gemensam linje siktande till minskat alkoholbruk i kombination med båtliv vore möjlig och önskvärd beroende på den ökande besöksfrekvensen till grannländerna. Denna linje borde egentligen omfatta alla Östersjöstater. Därför kunde ett för de nordiska länderna gemensamt aktionsprogram för minskat alkoholbruk inom båtlivet utarbetas. Programmet skulle finansieras av statsmakterna och genomföras med hjälp av såväl myndigheter som medborgarorganisationer.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Sundhedsministeriet i Danmark har i ett gemensamt yttrande med *Justitieministeriet* och *Industriministeriet* påpekat att arbete pågår med en "forebyggelseplan". Däri ingår bland annat ett utskott som skall ge överblick över insatserna på alkoholområdet inklusive privata insatser och komma med förslag om uppläggnings- och målgrupper för en framtida dansk alkoholpolitik. Det är därför tvivelaktigt om det finns grundval för att inleda överläggningar om ett nordiskt aktionsprogram. Härtill kommer de skillnader som finns mellan Danmarks och övriga nordiska länders uppfattning om mål och medel i alkoholpolitiken. Detta gäller inte minst förslaget om alkoholfria zoner, som skulle förutsätta en rimlig grad av enighet, men där det på konkret plan finns olika värderingar och traditioner.

Man vill från dansk sida inte principiellt avvisa förslaget att göra alkoholområdet till ett insatsområde inom FN, men anser att det går för långt att jämföra detta med narkotikaområdet där FN har en särskild organisation. Mot bakgrund av FNs finansiella problem bör därför FNs eventuella arbete med alkoholfrågor kanaliseras genom existerande organ t. ex. den sociala kommissionen under ECOSOC.

Vad gäller trafiklagstiftningen hänvisas till att det inte finns gemensamma regler på detta område i Norden. Danmark har således en promillegräns på 0,81. Justitieministeriet har upplyst att det icke föreligger någon dokumentation som påvisar att sänkning av promillegränsen skulle medföra minskat antal alkoholrelaterade olyckor. Härvid hänvisas också till att Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning och Nordisk trafiksäkerhetsråd skall genomföra en undersökning av sammanhanget mellan promillegräns och andelen alkoholrelaterade olyckor i Norden. Dessa undersökningar bör inväntas innan man tar ställning till frågan om lägre promillegräns i Danmark.

Justitieministeriet är mer positivt till arbetet som pågår i Sverige och Norge om användande av modernare apparatur vid utandningsprov, men man vill invänta erfarenheterna i dessa länder. I den danska sjöfartslagstiftningen finns regler som likställer strafflagens bestämmelser om berusning till lands och sjöss. Detta gäller dock besättningar på handelsfartyg. Man finner ingen anledning att skärpa den existerande lagstiftningen på området vad gäller fritidsbåtar. Myndigheterna i Danmark har under perioden 1980–87 ändast fått kännedom om 13 tillfällen av spritmissbruk i samband med fritidsbåttrafik.

De danska ministerierna finner sålunda att behovet av nordiskt samarbete för bekämpande av alkoholmissbruk är tillräckligt tillgodosett genom det samarbete som redan försiggår.

Finlands rederiförening anser att åtgärder som vidtas för att minska alkoholens skadeverkningar är värda att understödjas. Däremot är föreningen av den åsikten att ett förverkligande av den i medlemsförslagens

motivering framförda tanken på att slopa passagerarfartygens skattefria försäljning inte alkoholpolitiskt skulle komma att få en sådan betydelse som förslagsställarna avsett. Konsekvenserna kunde bli ytterst negativa och omfattande.

En expanderande trafik, ökade varutransporter och ökad transportkapacitet liksom också ett ökat resande har av samhället betraktats som en till övervägande del positiv företeelse. Någon inblandning i förutsättningarna för trafikens skötsel och utveckling borde inte ske utan att åtgärdernas följdverkningar beaktas. Enbart passagerartrafiken mellan Finland och Sverige samt de finländska kryssningsfartygen sysselsätter direkt en fartygspersonal på flera tusen. Dessa fartygs avkastning av skattefria alkoholprodukter, dvs skillnaden mellan försäljnings- och inköpspris, torde uppgå till 300–400 miljoner mark. En strävan att öka staternas inkomster med några hundra miljoner mark i skatteintäkter skulle enligt rederiföreningen leda till följande:

1. Minst hälften av fartygen som trafikerar mellan Finland och Sverige skulle tas ur trafik som olönsamma.

2. Last- och passagerartransportkapaciteten skulle minska vilket skulle inverka förhöjande både på frakterna och hotell- och restaurangkostnaderna för resan.

3. Trafiktätheten skulle försvagas.

4. Personalen på de ur trafik tagna fartygen skulle bli arbetslös eller erhålla ett sämre avlönat arbete i land.

5. I och med att trafikens lönsamhet försvagades, kunde följden vara att de nordiska rederiernas konkurrensförmåga försämrades. Hela den nordiska sjöpersonalens sysselsättning kan vara i riskzonen och trafikens tillförlitlighet ifrågasättas.

6. Förutom bland den direkt drabbade sjöpersonalen, kan brist på arbete även uppstå inom nordiska varv, tvätterier, skeppshandlare, städfirmor, olika underleverantörer och servicefirmor.

7. Ifall hälften av fartygen tas ur trafik kommer samhället att förlora hundratals miljoner mark i hamn- och farledsavgifter.

8. Minskad trafik skulle innebära ett avbräck för hamnstädernas allmänna affärsverksamhet i form av minskad kundkrets närmast inom hotell- och restaurangbranschen, vilket skulle medföra bortfall av skatteintäkter.

9. Det vore knappast möjligt att en alkoholskattelagstiftning gällande fartyg under nordisk flagg kunde utsträckas till att omfatta andra länders fartyg, vilka härigenom skulle erbjudas konkurrensförmåner i sina försök att komma in på den nordiska marknaden.

Endast en ringa andel av konsumtionen kan antas komma att överflyttas på beskattningsbar konsumtion i Norden. Påståendet om skattebortfall är felaktigt, den ändring som föreslagits i beskattningsreglerna gällande fartyg i utrikestrafik skulle förändra konsumtionsvanorna, dvs konsumtionen skulle överflyttas från passagerarfartygen eventuellt till Södernresor och ingalunda bli en i Norden beskattningsbar intäkt.

Med kännedom om alkoholens biverkningar är det förståeligt att man i samhället strävar till att begränsa dess användning. De övervakande myndigheterna torde vara relativt tillfredsställda med rederiernas verksamhet. I takt med ökade inkomster har även konsumtionsvanorna förändrats. På de moderna färjorna har passagerarnas beteendemönster liksom också deras alkoholvanor ändrats i en märkbart positiv riktning. Konsumtionen av svagare drycker har ökat på bekostnad av starkare varor.

Ålands redareförening r.f. påpekar att alkoholförsäljningen i flygtrafiken har en proportionellt större andel av varuomsättningen än färjetrafiken och anser att påståendet att den skattefria alkoholförsäljningen för varje år kommit att spela en allt större roll som finansieringskälla för rederierna är missvisande. Emellertid är t. ex. taxfree-handeln ett nödändigt villkor för passagerar- och bilfärjetrafikens och kryssningsverksamhetens bestånd på nuvarande kapacitetsnivå och till nuvarande låga transportkostnader mellan Finland och Sverige. Särskilt med hänsyn till integrationsutvecklingen inom Västeuropa kommer de transportekonomiska argumenten att växa i tyngd. Detta innebär följande:

- 1) krav på lågt fraktpolis per transporterad enhet
- 2) regelbunden och snabb färjetrafik året om
- 3) täta hamnanlöp
- 4) mångsidiga sjötransportmedel
- 5) i och med den täta och snabba året-om-trafiken krävs det ett tonnage som ständigt kan förnyas för att möta de ökande miljökraven och minska belastningen på naturen.

Hela taxfree-försäljningen utgör 1/3 av färjerederiernas omsättning. Alternativet är statliga subventioner. Resultatet av en sådan politik kan skärskådas genom att granska trafiken mellan fastlandet och Gotland. Den skattefria alkoholförsäljningens relativa andel av varuomsättningen ombord har dock under hela 1980-talet avtagit och är mer diversifierad. Alkoholförsäljningen och den totala alkoholkonsumtionen ombord har proportionellt begränsats under årens lopp. Ett socialare konsumtionsmönster visavi alkoholen är även ett mål för Finlands officiella alkoholpolitik. Också till denna del utgör den skattefria alkoholförsäljningen ombord en stödjepunkt för den alkoholpolitiska kontrollen. Alkoholmissbruket förekommer i allmänhet inom hemmets lyckta dörrar där kontrollen är obefintlig, icke i färjornas snabbköp och restauranger. Utvecklingen beträffande de moderna passagerar-bilfärjorna följer två linjer:

1) En strävan att erbjuda passagerarna billiga sjötransporter. Nordiska rådet har ju tidigare uttalat målsättningen att underlätta resandet mellan de nordiska länderna för de nordiska medborgarna. Ett slopande av den skattefria försäljningen skulle innebära betydliga biljettprisförhöjningar och färre avgångar.

2) En strävan att erbjuda ett alltmer integrerat Norden och Västeuropa, ett transportekonomiskt förmånligt och snabbt färdmedel och ett transporttekniskt mångsidigt och effektivt tonnage.

Tax free-handeln är en av förutsättningarna som möjliggör denna utveckling. Det skattebortfall som den skattefria försäljningen åsamkar staten väger lätt mot de samhällsekonomiska vinster detta transportsystem skapar.

Redareföreningen vänder sig också mot medlemsförslagets påstående, att tax free-handeln används av alkoholagenter för att introducera nya produkter i Norden vilket leder till en utbredning av alkoholvarorna. Föreningen anser, att färjornas skattefria alkoholförsäljning med dess breda och varierande sortiment tvärtom stöder den allmänna alkoholpolitiska linjen. Inte ens monopolföretagen i Finland och Sverige utövar en så omfattande märkesupplysningsverksamhet som förekommer i färjornas tax free-handel. Ännu orimligare blir förslagsställarnas åsikt i denna fråga mot bakgrunden av att EG på 1990-talet knappast godkänner en dylik "alkoholprotektionism" som förespråkas i medlemsförslaget.

Föreningen konstaterar, att den officiella alkoholpolitikens mål att begränsa den totala konsumtionen står i samklang med de förskjutningar i tax free-handelns struktur ombord som skett under 1980-talet. Den skattefria alkoholförsäljningen ombord stöder även de allmänna alkoholpolitiska strävandena till ett mer differentierat konsumtionsmönster genom sitt varierande sortiment och den konsumentupplysande verksamhet som ingår i försäljningen. Köpvanorna hos passagerarna i tax free-snabbköpen bygger mer på överväganden och planering än då samma personer gör sina alkoholköp i land. I relation till passagerargenomströmningen (över 8 miljoner 1987) uppnår värdet på den försålda skattefria alkoholen inte tillnärmelsevis de försäljningssiffror som de lokala Alko-affärerna på land med samma köparpotential uppvisar.

Svenska båtunionen (SBU) är en folkrörelse, som bland annat verkar för ett hänsynsfullt uppträdande på sjön och för båtlivets anpassning till mänskliga, miljö och samhälle. SBU ansluter sig till förslagsställarnas övergripande målsättning att nedbringa alkoholkonsumtionens skadeverkningar i allmänhet men anser det vare sig ändamålsenligt eller önskvärt att så sker genom införande av samma trafiknykterhetslagstiftning till sjöss som nu gäller för trafiken på land. Gällande lagstiftning på detta område tillgodoser väl kravet på effektivt verkande regler mot trafiknykterhet till sjöss. Den svenska sjölagen har betydligt vidsträcktare tillämpningsområde än trafikbrottslagens. Vid studium av den nordiska olycksstatistiken framgår, att Finland redovisar det största antalet olyckor 1987 samt att det i 82% av dessa fall förekommit alkoholpåverkan. I Finland finns en promillelagstiftning till sjöss av den typ som medlemsförslaget innehåller. Svenska Båtunionen finner här ett viss stöd för sin uppfattning, att en promilleregeln inte medför någon nykterhetsbefrämjande effekt. Båtlivets speciella villkor skapar även helt andra förutsättningar för tillämpningen av en promillelagstiftning till sjöss i förhållande till landtrafik. Risker för olyckor och dess följder på grund av alkoholpåverkan är betydligt mindre till sjöss än i

landtrafik. Därför får det anses mindre straffvärt att i sådant tillstånd föra båt än att föra motorfordon. Detta synsätt omfattas även av svenska domstolar. En annan väsentlig skillnad är det stora antalet övernattningsbara fritidsbåtar, som då de är förtöjda eller uppankrade måste anses som bostad. Vid sådana tillfällen kan det rimligtvis inte anses förbjudet att förtära alkohol ombord. Förslagsställarnas påstående att "sjöolyckor har kraftigt ökat under senare år" saknar grund vad gäller svensk olycksstatistik.

3. Utskottet

När frågan om en revision av samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet togs upp vid överläggningarna mellan utskottet och social- och hälsovårdsministrarna i Helsingör den 11 november 1986 erinrade utskottet om att samtliga nordiska regeringar godtagit WHO's målsättningar för Europa "Hälsa för alla år 2000" och att dessa kunde ingå som en allmänt accepterad grund för ett nytt samarbetsprogram. Bland de i programförslaget refererade målsättningarna i WHO's program ville utskottet särskilt betona jämlikhet i hälsa – mellan olika befolkningsgrupper och regioner – livsvillkor och livsstil, såsom kost, rökning och alkoholkonsumtion, trygghet, inklusive skydd mot olyckor och miljö, både människans uppväxtmiljö och arbetsmiljö. Dessa målsättningar kunde i ett nordiskt samarbetsprogram ge direkt anledning till konkreta projekt t. ex. för att ytterligare minska överkonsumtion av alkohol och läkemedel liksom drogmissbruk och andra skadliga beteenden och miljöfaktorer. I det program som sedan presenterades för sessionen hade ett tillägg gjorts om behovet av förstärkning av forskning om beroendeskapande läkemedel, men ministerrådet hade inte ansett det möjligt att tillfoga något om konkreta åtgärder för att förverkliga WHO's målsättning om 25 procents minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000, även om det sades vid mötet att varje land själv måste besluta vilka konkreta åtgärder man ville vidta. Utskottet strök under att alkoholproblemet till sin omfattning och sina konsekvenser var det största problemet, även om narkotikaproblemet på grund av sin snabba utveckling fått den största uppmärksamheten. WHO's målsättning togs upp som ett yrkande i anledning av ministerrådets berättelse C 1/1988. Det föreliggande medlemsförslaget tar också WHO's strategi som utgångspunkt och noterar också utskottets kritik mot bristerna i Nordiska ministerrådets samarbetsprogram vad gäller konkreta insatser för att minska alkoholkonsumtionen med 25% före år 2000. Utskottet noterade redan vid det ovannämnda mötet med social- och hälsovårdsministrarna att dessa ansåg att olika kulturella särdrag och traditioner lade hinder i vägen härvidlag, även om man var principiellt enig i målsättningen. Dessa olikheter återspeglas också i de remissuttalanden, som inkommit med anledning av medlemsförslaget. Det finns dock en stor uppslutning

kring den allmänna målsättningen. Likaså föreligger stor enighet om skadorna och olycksriskerna som försakats av alkoholkonsumtion. Några förordar ytterligare forskning inom det alkoholpolitiska fältet t. ex. jämförande studier mellan de länder som har en restriktiv alkoholpolitik och de länder som har en något mera passiv hållning i förhållande till alkoholpolitiska metoder. Forskning av detta slag äger redan rum inom ramen för NAD, Nämnden för Alkohol- och Drogforskning, som i flera av sina forskningsprojekt tillämpar ett jämförande sociologiskt perspektiv.

Utskottet anser att forskning kan ge värdefulla bidrag, inte minst då de informationskampanjer som riktas till allmänheten bör grundas på en korrekt uppfattning om de verkliga orsakerna till alkohol(miss)bruk för att ge tillräcklig motivation att sluta eller minska sitt alkoholbruk. Hittills har kampanjerna bara kunnat varna för risker med alkoholbruk. Men utskottet anser, att det vetande om skador och olycksrisker till följd av alkohol som redan finns är mer än tillräckligt för att ett program med konkreta åtgärder i enlighet med WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000" och medlemsförslaget bör sättas igång snarast. WHO har genom ett omfattande forskningsarbete kunnat påvisa, att det föreligger ett klart samband mellan totalkonsumtionen och alkoholrelaterad sjuklighet och dödlighet, att alkoholkonsumtionen ökat markant i de flesta europeiska länder de senaste 25–30 åren samt att en restriktiv alkoholpolitik har en betydande positiv effekt på folkhälsan, på den alkoholrelaterade brottsligheten m. m. Mot denna bakgrund har t. ex. socialstyrelsen i Sverige presenterat ett idéprogram där man pekar på en rad åtgärder som behöver genomföras för att uppfylla WHO-målet. Till dessa hör bl. a. att begränsa tillgången på alkohol genom att utveckla prisinstrument och effektivisera lagtillämpning och tillsyn, att verka för att ingen alkohol konsumeras i situationer som ställer särskilda krav på reaktionsförmåga och omdöme, att verka för att alkoholkonsumtion inte bör förekomma under uppväxttiden, att införa en aktivare tillsyn och en striktare lagtillämpning av serveringstillstånd, helt alkoholfri fordonstrafik samt konsekventare lagstiftning där trafikonykterhet till lands och sjöss blir jämställda.

Dessa typer av åtgärder står i överensstämmelse med de åtgärder som medlemsförslaget siktar till. Vad gäller förslaget om alkoholfria zoner instämmer utskottet i att det är särskilt viktigt att motverka alkoholbruket speciellt inom vissa grupper, såsom t. ex. ungdomar, blivande mammor, trafikanter och i arbetslivet. Vad gäller yrkandet att alkoholorrådet bör bli ett särskilt insatsområde inom FN-systemet vill utskottet erinra om att alkoholfrågan inom FN ansetts tillhöra Världshälsoorganisationens (WHO) område. Inom WHO har beaktandet av alkoholproblemen dock inte tillsvidare, trots de nordiska ländernas aktivitet, lett till ett önskvärt resultat, dvs till ökade resurser för skötandet av alkoholfrågan med tillräcklig kraft. Inte minst mot bakgrund av WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000" bör de nordiska länderna även i fortsättningen arbeta för att

förstärka Världshälsoorganisationens ställning som ett organ inom FN-systemet som behandlar alkoholkonsumtionen både vad gäller skador och prevention.

Parallellt med ovan nämnda strävanden borde man även försöka förstärka de övriga internationella organisationerna och organen både innanför och utanför FN-systemen. Under de senaste åren har man inom Internationella arbetsorganisationen (ILO) på nordiskt initiativ fäst uppmärksamhet vid de problem som alkoholmissbruket föranleder i arbetslivet. Erfarenheterna av det arbete som igångsatts inom ILO på grundval av detta initiativ har ansetts positiva. Viss uppföljning har också ägt rum inom FNs kommission för social utveckling. Vad gäller yrkanden som gäller drogfri trafik vill utskottet erinra om att Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) inom ramen för ministerrådets handlingsplan för ökad trafiksäkerhet (B 75/t) planerar en undersökning av sambandet mellan promillegräns och antalet alkoholrelaterade olyckor. Ministerrådet noterar i trafiksäkerhetsplanen, att diskussionen om promillegränserna i trafiken förs med delvis olika utgångspunkter beroende på ländernas kulturella särdrag vad gäller alkoholpolitik m. m. Det är utskottet bekant, att en utredning från National Reserach Council (NRC) i USA kommit fram till dels att det nu finns teknologi för att enkelt konstatera även mycket låga alkoholkoncentrationer i utandningsluften och dels att undersökningar visat ett mycket starkt samband mellan ökande promillehalt och olycksbenägenhet. Det påpekas även att lägre promillegränser måste kombineras med effektiv tillsyn. Ett av de exempel som nämns är en delstat i Australien där man genom att ge stor uppmärksamhet åt de åtgärder som skulle vidtas i form av slumpmässiga utandningskontroller lyckades reducera antalet dödsolyckor i trafiken med 25 %. Utskottet anser det sannolikt att liknande samband även gäller i Norden och vill därför förorda medlemsförslaget i dessa delar. Utskottet anser även att den starkt ökande trafiken med fritidsbåtar och antalet alkoholrelaterade båtolyckor gör det rimligt att frågan om samma promillegränser till sjöss som vid trafik till lands utreds i samband med aktionsprogrammet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)
Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden

(Väckt av Elver Jonsson samt Svein Alsaker, Margareta Andrén, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Knud Glønborg, Åsa Solberg Iversen, Sakari Knuuttila, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Anna-Kaarina Louvo, Agnar Nielsen, Barbro Nilsson, Óli P. Guðbjartsson och Ernst Wroldsen)

I ministerrådets förslag om nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn *B 81/s* behandlas också alkoholfrågan under rubriken Samarbete om rusmedelsfrågor. Under en av de inledande rubrikerna "En sund livsstil" framhålls betydelsen av att pedagogiska åtgärder vidtas för att understryka betydelsen av de allvarliga följder som bruk av tobak, missbruk av alkohol och läkemedel och bruk av narkotika kan ge. Det är också nödvändigt att göra en bred och allsidig insats för att minska det skadliga beteende som missbruk av alkohol och läkemedel och narkotika utgör. I ett senare kapitel rubricerat "Samarbete om rusmedelsfrågor" konstateras att andra alkoholpolitiska frågor av betydelse när missbruket skall bekämpas är t. ex. olika kontrollfunktioner och sociala insatser. Detta är viktigt om de nordiska länderna skall kunna uppnå WHO's mål om reducering av alkoholkonsumtionen med 25 procent fram till år 2000. Vidare betonas betydelsen av internationell samverkan.

Social- och miljöutskottets betänkande över detta ministerrådsförslag är kritiskt i sin hållning. Enligt utskottet saknas det konkreta åtgärder för att förverkliga behovsmålsättningen om den 25-procentiga minskningen av alkoholkonsumtionen. Detta trots att alkoholproblemet till sin omfattning och sina konsekvenser är det största problemet. Även om, som utskottet framhåller, narkotikaproblemet på grund av sin snabba utveckling fått den största uppmärksamheten.

Utskottet ser betydande brister i ministerrådets förslag, bl. a. saknas de konkreta insatserna, såväl samordnade nordiska insatser som förslag som skulle avse enskilda länder. Vi tror att det behövs en samordnad strategisk aktionsplan för de nordiska länderna om Världshälsoorganisationens mål skall kunna nås. Det är här en samordnad nordisk aktion för att pressa tillbaka alkoholbruket är nödvändig.

Begränsa den totala konsumtionen

Det finns starka humanitära, sociala, medicinska och ekonomiska skäl att pressa tillbaka totalkonsumtionen av alkohol. Det klara sambandet mellan bruk och missbruk ger vid handen att lägre totalkonsumtion leder till färre alkoholskadade. Omvänt innebär en höjd konsumtion en acceleration av missbruk och skador.

Några iakttagelser i Norden:

- Flera tusen människor dör i förtid varje år på grund av alkohol.
- Alkoholen är den vanligaste dödsorsaken för män mellan 25 och 45 år.
- Varje år föds flera hundra barn i Norden med handikapp eller missbildningar därför att deras mödrar druckit för mycket alkohol under graviditeten.
- Av de omkring 2 500 trafikdödade anses nära en tredjedel ha samband med alkohol.
- Uppskattningsvis är mellan var fjärde och femte sjuksäng på våra akutsjukhus upptagna av personer med alkoholrelaterade sjukdomar.
- Alkohol finns med i bilden vid mer än 80 procent av alla våldsbrott och misshandel enligt en svensk undersökning.
- Ett stigande antal inbrott och bilstölder har direkt samband med det ökade narkotikamissbruket.

Även om vi inte kan eliminera missbruket så kan vi undanröja eller minska många av de samhällsproblem som vi har i dag.

Det lidande och den förnedring som drabbar missbrukarna och deras familjer måste minska. Alkoholen är det största missbruksproblemet sett till det antal människor som berörs, men narkotikamissbruket är utan tvekan det mest dramatiska och förödande. Nordiska rådet antog 1985 en nordisk handlingsplan mot narkotika som var den enda rimliga: att Norden skulle bli narkotikafritt. Många rapporter talar nu om att tillgången på narkotika är i ökande i Norden. Tull och polis i de enskilda länderna lyckas bara stoppa en bråkdel av det inflöde som finns på den illegala marknaden. Skall vi få ett narkotikafritt samhälle måste vi också angripa själva missbruket. Det räcker inte att enbart jaga langare och storförsäljare. Information och upplysningen måste bli mer aktiv. Samhället måste ge klart besked om att narkotikabruk inte kan tolereras.

Inom FN-systemet har kampen mot narkotika en särskild kommission. Däremot saknas en liknande insats när det gäller alkoholmissbruket. De nordiska erfarenheterna visar tydligt att satsning inom hälsosektorn bör kopplas till alkoholpolitiska åtgärder som begränsar tillgången på alkohol och eftersträvar en kontroll av de ekonomiska intressen som är knutna till alkoholen. De nordiska länderna skulle med sina alkoholpolitiska erfarenheter och forskningsresurser kunna ge värdefulla bidrag som skulle komma hela FN-systemet och specialorganisationerna, såsom t. ex. Världshälsoorganisationen, till godo. Den positiva syn som ministerrådet anmälde 1986 om att FN skulle få specialprogram för alkoholfrågor borde kunna

utgöra ett underlag för en mer aktiv framställning i FN. Forskare och politiker från tredje världen har visat ett växande intresse för internationellt samarbete. Man kan säga att utvecklingen av den alkoholpolitiska situationen t. ex. i Sovjet och USA tyder på att man lägger större vikt vid alkoholpolitiska spörsmål. Denna positiva situation borde utnyttjas till att man tar initiativ för att intensifiera kampen mot alkoholproblemen på ett konkret sätt.

Prisinstrumentet är ett användbart verktyg som är vetenskapligt underbyggt när det gäller att påverka konsumtionen. Därför är det viktigt att de socialt motiverade skattehöjningarna sker med relativt korta mellanrum. Erfarenheter från Sverige visar kraftiga konsumtionsökningar när prisjusteringen låtit vänta på sig för länge.

För varje år har den skattefria alkoholen kommit att spela en allt större roll, både som del av finansieringskälla för de olika rederierna och i form av ett stort skattebortfall för respektive länder. Bara i Sverige beräknar systembolagen att den skattefria försäljningen uppgår till bortemot 10 % av den registrerade konsumtionen. Mycket talar för att detta har sin motsvarighet i andra länder. För de nordiska länderna gemensamt torde det röra sig om flera miljarder kronor som på detta sätt inte når respektive länders statskassor.

En annan aspekt är att tax-freehandeln av olika alkoholagenter används för att introducera nya produkter i Norden. Detta leder till en utbredning av alkoholvanorna och står därmed i strid med de intressen som de olika länderna har för sin alkoholpolitik. Konsumtionen av skattefri alkohol medverkar också den till att det blir allt svårare att nå det av WHO uppsatta målet. Därför måste olika överväganden göras för att begränsa skattefri försäljning i internordisk och internationell trafik. Ett samfällt agerande från de nordiska länderna skulle på detta område kunna bli framgångsrikt.

Alkohol fria zoner

Det vore önskvärt att upprätta alkoholfria zoner med tanke på de oerhörda samhällsekonomiska kostnader och det mänskliga lidande som all användning av alkohol och andra droger medför. Den svenska riksdagen har för sin del kunnat konstatera att enbart alkoholbruket innebär en kostnad om 50–70 miljarder kronor årligen. Den samhällsekonomiska utgiften för Norden sammantaget torde röra sig om tresiffriga miljardbelopp.

Norden som en "drogfri zon" i världssamhället är dock knappast möjligt att uppnå, däremot skulle det vara ytterst angeläget att få några avgränsade områden. Det finns fem områden där alla – oberoende av om vi är alkoholkonsumenter eller nykterister – borde kunna enas. Det gäller arbetslivet, trafiken, barn och ungdomsåren, de av alkoholen redan utslagna samt de blivande mammorna. Skulle vi konsekvent kunna upprätthålla

dessa områden fria från alkohol skulle stora vinster för enskilda och hela samhället göras:

- Arbetskadorna och sjukfrånvaron skulle minska,
- trafikdöden skulle skörda färre offer,
- barns rättighet att få växa upp fria från alkohol skulle kunna innebära en mer harmonisk uppväxttid,
- ett stort antal sjukhusplatser skulle frigöras för insatser för att förkorta de långa vårdköerna,
- hundratals barn skulle födas fria från handikapp till följd av alkoholbruk.

Säkrare trafik

Norge och Sverige var bland de första länderna i världen som införde promilleregler i trafiklagstiftningen redan på 1930- och 1940-talen. Denna skandinaviska modell kom att spridas världen över och i dag är det få länder som inte har promillegräns i sin lagstiftning. I och med att trafiken blivit tätare, fordonen fler och alkoholen tillgängligare har de alkoholrelaterade olyckorna ökat. Ministerrådet uppskattar att för de nordiska ländernas del rör det sig omkring 600 trafikdödade varje år som har samband med alkohol. Redan vid relativt låga alkoholhalter i blodet försämras körförmågan. Internationella studier visar att den försämringen ligger redan under 0,3 promille. Det vore angeläget att finna en för hela Norden gemensam politik för att reducera alkohol i trafiken. Bland allmänheten finns det en önskan om en helt alkoholfri trafik. Vetenskapliga rön och pedagogiska motiv talar för att en s. k. nollinje borde införas i trafiknykterhetslagstiftningen. I likhet med nuvarande regler bör självfallet en felmarginal finnas och den kan sättas kring 0,2 à 0,3 promille som gräns för påföljd för rattonykterhet.

Nordiska ministerrådet bör därför få i uppdrag att arbeta fram en gemensam ny lägsta promillegräns. De nya vetenskapliga rön som gjorts beträffande provtagningen med s. k. luftutandningsprov bör snarast prövas i avsikt att komma till praktisk användning. Allt talar för att ett sådant system skulle innebära fördelar både för snabb handläggning, lägre kostnad, ett mera tilltalande sätt att utföra proven och förmodligen skulle även rättssäkerheten öka.

Sjöolyckorna har ökat kraftigt under senare år, det gäller såväl skador som olyckor med dödlig utgång. En orsak är den kraftiga ökningen av fritidsbåtar, en annan att båtarna körs med allt högre hastighet och ofta i starkt trafikerade vatten med en trafikbild som är starkt blandad med små och stora båtar. Ett ökat vattenskidåkande är ett annat frekvent inslag.

I många av sjöolyckorna finns alkoholen med som olycksfaktor. Statistik från olika organ inom sjösäkerhetsområdet styrker detta påstående. Visserligen rapporteras inte alla olyckor och polisens resurser att övervaka sjötrafiken, och då även nykterheten, är inte särskilt omfattande. I vissa av de nordiska länderna har man relativt restriktiva regler mot alkohol i

kombination med sjöfart. Uppenbart är att det krävs en reformering av regelsystemet för att komma till rätta med problemet. Här behövs förvisso en skärpt attityd och en mer konsekvent tillämpning av påföljder mot nykterhetsbrott i sjötrafiken. Det vore rimligt att denna lagstiftning i trafiken vore enhetlig med den som finns till lands. Genom närheten mellan de nordiska länderna och den ökande privata trafiken till sjöss är en enhetlig bedömning av onykterheten på sjön inte bara önskvärd utan också helt nödvändig.

Engagera folkrörelserna

Inom Norden har prövats olika åtgärder för att komma till rätta med problem när det gäller alkohol och narkotika i såväl arbetsliv som fritid. Konsekvensen och engagemanget i det arbetet har inte alltid stått i proportion till nödvändiga insatser. Det är nödvändigt att förståelsen från allmänhetens sida ökar för åtgärder som syftar till att minska totalkonsumtionen och därmed förebygga både missbruk och skador.

Kampanjer har till och från genomförts på olika håll runtom i Norden. Inte bara offentliga myndigheter behöver engageras utan de många folkrörelserna behöver få stöd för att ingå som medarrangörer. Önskvärt är att informationen i framtiden betonar vikten av att totalkonsumtionen av alkohol pressas tillbaka, att vi i vuxenvärlden inte accepterar narkotikabruk i någon form.

Vidare bör informationen inriktas mot vissa sektorer för samhället att hållas helt fria från såväl narkotika som alkohol. Samtidigt vore det angeläget att hålla tillbaka glorifieringen av bruksgifterna och betona värdet av en personlig alkoholfri livsstil.

Man kan inte nå ett nyktert samhälle enbart genom att vårda. Tyngdpunkten bör ligga på det förebyggande arbetet. Som lagstiftare har vi ett ansvar för att förverkliga helt eller delvis de intentioner som skulle innebära stora samhällsekonomiska fördelar, men även få positiva effekter för alla nordbor.

Med anledning av det anförda vill vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000,
2. att i enlighet med medlemsförslaget upprätta ett antal alkoholfria zoner i samhället,
3. att verka för att alkoholfrågan blir ett särskilt insatsområde inom FN-systemet och inom de olika särorganisationerna,
4. att verka för en ny gemensam trafiknykterhetslagstiftning som syftar till en drogfri trafik,
5. att ny teknik rörande t. ex. luftutandningsprov prövas i avsikt att göra nykterhetskontroller snabbare och säkrare,

6. att samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder i trafiken rekommenderas att gälla även till sjöss.

Oslo den 10 mars 1988

Elver Jonsson (fp)

Svein Alsaker (KrF)

Margareta Andrén (fp)

Gunnar Björk (c)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Knud Glønborg (KrF)

Åsa Solberg Iversen (A)

Sakari Knuutila (Sdp)

Inga Lantz (vpk)

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Agnar Nielsen (Sb)

Barbro Nilsson (s)

Óli Þ. Guðbjartsson (B)

Ernst Wroldsen (A)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade

(Medlemsförslaget väckt av Mikko Elo m. fl., se s. 776

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 27–29 juni 1988, 31 januari och 26 februari 1989.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget uppmanas Nordiska ministerrådet att göra en utredning om möjligheterna att inom rådets kulturverksamhet sätta i gång ett samarbete beträffande produktion och översättning av lättläst litteratur ävensom annat utbyte av erfarenheter i frågan. I medlemsförslaget konstateras att lättlästa böcker är såanpassade att de är lättare att läsa och förstå än andra böcker. Målgruppen för lättläst litteratur utgörs av utvecklingsstörda, dövfödda, afatiker och andra som har en hjärnskada. Dessutom kan bl. a. åldringar som lider av demens och personer med mentala störningar samt utflyttare och flyktingar dra nytta av lättlästa böcker.

Enligt förslagsställarna har lättläst litteratur liten spridning och dess utgivning är dyrbar. Sverige har kommit längst med utgivningen av lättläst litteraturmed över 200 lättlästa böcker som utkommit genom statligt stöd.

I medlemsförslaget hävdas att ett nordiskt samarbete inom lättläst litteratur har inletts inom anspråkslösa ramar. År 1986 arrangerades i Oslo ett gemensamt arbetsmöte med Nordiska kulturfondens stöd och detsamma hände i maj månad 1988. Det är av största vikt att utvidga och fördjupa det nordiska samarbetet. Genom ett systematiskt utbyte av erfarenheter och gemensamma projekt är det möjligt att kvalitativt höja nivån inom litteraturen för denna lilla minoritet.

2 Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget.

Nordiska

Nordiska rådets social- och miljöutskott
Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Danmark

Undervisningsministeriet
Kulturministeriet
Den danske Forlæggerforening
Dansk Forfatterforening
Danmarks Biblioteksforening
Danmarks Lærerforening
Landsforeningen af Læsepædagoger

Finland

Skolstyrelsen
Suomen Kirjailijaliitto (Finlands författarförbund)
Finlands biblioteksforening
Finlands svenska författareforening
Centralförbundet för barnskydd
De utvecklingsstördas väl
Förbundet för utvecklingshämning
Finlands specialpedagogiska förbund
Finlands översättar- och tolkförbund
Brunskär skola
Ålands landskapsstyrelse
Ålands handikappförbund

Island

Islands forfatterforening

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Kirke- og undervisningsdepartementet
Norsk Kulturråd
Den Norske Forleggerforening
Den Norske Forfatterforening
Norsk Bibliotekforening

Sverige

Skolöverstyrelsen

Statens kulturråd

Handikappinstitutet

Statens handikappråd

Sveriges allmänna biblioteksörening

Svenska bokförläggareföreningen

Handikappförbundens Centralkommitté (HCK)

Sveriges författarförbund

Remissorganen stöder nästan genomgående medlemsförslagets syfte om utredning av möjligheterna att inom rådets kulturverksamhet sätta i gång ett samarbete beträffande produktion och översättning av lättläst litteratur. I några yttranden framhålls dock att lättläst litteratur måste vara anpassad till varje land och på eget språk.

I det följande redogörs för särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska rådets social- och miljöutskott noterar att förslaget kan ses som en uppföljning av rådets rekommendation nr 22/1979 angående utredning av behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur. Rekommendationen avskrevs av rådet 1983 då den rekommenderade utredningen företagits och ansågs visa att utgivning av lättläst litteratur av olika skäl måste vara nationellt förankrad. Utskottet tillstyrkte det ursprungliga medlemsförslaget och framhöll att i det tilltänkta samarbetet hade Nordiska nämnden för handikappfrågor (NH) en naturlig plats. Den konstaterade i sitt yttrande att behovet av lättläst litteratur var stort men att skilda handikappgrupper ställde skilda krav på utformningen av sådan litteratur. Ett visst nordiskt samarbete inom lättläst litteratur har redan inletts men på grund av medlemsförslagets framställning bedöms ej om det är erforderligt att utföra den föreslagna utredningen inom kultursektorn. Det erinras dock om de möjligheter den snabba utvecklingen av datatekniken, som skett under de år som gått sedan rekommendationen antogs, ger och att den nya tekniken kan erbjuda billigare framställning av lättlästa böcker.

Nordiska nämnden för handikappfrågor har inga invändningar mot förslaget att utreda möjligheterna att inom kultursektorn sätta igång ett samarbete om produktion och översättning av lättläst litteratur.

2.2 Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet anser att ett samarbete på nordisk plan för främjandet av produktionen av lättlästa böcker behövs samt till översättning av redan existerande lättläst litteratur. Det pekas på att också barnlitteraturen borde vara omfattad av projektet.

Kulturministeriet anser att ett ställningstagande i detta ärende bör avvaka evaluering av erfarenheter och resultat av det redan etablerade nordiska samarbetet på detta område.

Den danske Forlæggerforening uttalar sig inte om medlemsförslaget.

Dansk Forfatterforening anser att det finns ett stort behov för att stödja produktion och översättning av lättläst litteratur, men pekar på att i medlemsförslaget text fattas målgruppen de ordblinda.

Danmarks Biblioteksforening anser att gemensam användning av illustrationer, bokbindning m. m. är resurssparande men anser att problemområdet tidigare varit undersökt och därför är en ny utredning onödig. Projektet borde kunna verkställas omedelbart och i samarbete mellan intresserade förlag.

Danmarks Lærerforening rekommenderar initiativet eftersom det är behov för böcker som är utformade med speciella hänsyn till vissa läsare. I Danmark finns ett non-profit förlag, Lærerforeningens Materialeudvalg, som har erfarenhet av utarbetande av lättlästa böcker.

Landsforeningen af Læsepædagoger framhåller att i medlemsförslaget uttryckes en stor okunnighet om vad som har hänt i Danmark, och i övrigt i delar av det övriga Norden. Medlemsförslaget har en mycket trång synvinkel och har utformats utifrån inspiration av en liten grupp, övervägande biblioteksorienterade människor, som arbetar med produktion av lättlästa böcker till utvecklingsstörda, hjärnskadade som har mycket stora generella inlärningsproblem. Medlemsförslaget är naivt och minst 25 år efter den kännedom vi har i dag eftersom innehålls- och begreppsaspekten inte nämns. Det viktiga med förståelsen, dvs. allt som läsaren spontant kan mobilisera vid läsandet, nämns inte heller i förslaget men det är det mest avgörande för om en bok är lättläst. Det är fel att Sverige har kommit längst med publiceringen av lättläst litteratur. Sedan 1940 har lättläst litteratur varit publicerad på danska systematiskt, regelmässigt och på en ren kommersiell basis via specialförlag. Det redogörs för systemet i Danmark för lättläst litteratur. Den rekommendation som föreslås till sist i medlemsförslaget, anses helt utan grundläggande argumentation, om den skall utföras på de i utredningen föreslagna premisserna. Ett förslag som är så trångt i sin utgångspunkt, och som bygger på så ensidig information, har ingen grund i något system, varken nationellt, nordiskt eller internationellt.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Skolstyrelsen ansluter sig till intentionerna i Nordiska rådets medlemsförslag och anser det synnerligen nyttigt att man inom ramen för rådets kulturverksamhet inleder produktion och översättning av lättläst litteratur. Att utveckla läsfärdigheten är ett viktigt mål i alla årskurser i skolan. I grundskolans specialundervisning har grunderna för arbetet bestämts enligt elevens förmåga och behov. Där är målet att göra eleven så intresserad av att läsa att han därigenom kan utöka sina kunskaper och få rekreation så

att läsintresset blir en bestående vana hos honom. Lättläst litteratur är ett viktigt medel i läsfärdighets- och litteraturundervisningen och för närvarande finns för lite av sådan litteratur, eftersom den blir dyr och upplagorna är små.

Finlands biblioteksförening anser förslaget värt att tillstyrka och tror att det kommer att förbättra lättlästa böckers ställning i allmänhet. Det behövs fler lättlästa böcker eftersom de få titlar som nu är tillgängliga används flitigt. Språket är det största hindret för nordiskt samarbete beträffande lättlästa böcker, men samarbetet kunde koncentreras på böckernas typografiska skick och övriga utstyrsel. Vid en gemensam produktion av lättlästa böcker borde man koncentrera sig på sådana böcker som passar för handikappade av så många typer som möjligt och för andra som läser lättlästa böcker.

Finlands författarförbund tillstyrker förslaget beträffande produktion och översättning av lättläst litteratur.

Finlands Svenska Författarförening ser i princip positivt på alla initiativ att utge flera lättlästa böcker för den minoritet som består av lindrigt synskadade, åldringar och sjukhuspatienter som kan tillgodogöra sig de lättlästa böckerna. Böckerna är dyra att producera på grund av de ganska små upplagorna. För att undgå att skapa en ny byråkrati i organisationen kunde man lämpligen låta nya medel för översättning kanaliseras via nabolandslitteraturkommittén som redan existerar och fungerar.

Centralförbundet för Barnskydd anser det viktigt att möjligheterna till samarbete i fråga om lättläst litteratur utreds och att det samarbetet kan inledas snarast möjligt. De potentiella konsumenterna av lättlästa böcker bildar en ganska liten grupp och det innebär att ett nordiskt samarbete erbjuder funktionella och ekonomiska fördelar när det gäller produktion, tryckning och övrigt utbyte av erfarenheter i branschen.

Förbundet De Utvecklingsstördas Väl framhåller att nordiskt samarbete är speciellt viktigt inom detta område eftersom man kan spara nationella medel. Frågan om lättläst litteratur är viktig och kräver särskild uppmärksamhet i varje nordiskt land. Speciellt den svenska språkminoriteten i Finland är i behov av nordiskt samarbete då det gäller lättläst litteratur.

Förbundet för Utvecklingshämning anser det nyväckta medlemsförslaget viktigt med tanke på att utöka och kvalitativt förbättra lättläst material. Förbundet har själv varit aktivt verksamt när det gäller att producera och översätta lättläst material och litteratur genom att publicera eget material och översätta nordisk lättläst litteratur.

Finlands specialpedagogiska förbund stöder initiativet och anser lättläst litteratur vara till nytta för alla elever inom specialundervisningen, och den tjänarelevgrupper från förskola till gymnasietadiet.

Finlands översättar- och tolkförbund betraktar det inte som nödvändigt att ge lättlästa böcker separat stöd utan anser att lättlästa böcker bör omfattas av det allmänna stödet åt litteratur.

Brunakärr skola som fungerar som en statlig särskola för rörelsehindrade barn framhåller att behovet av lättlästa böcker är avsevärt och förslaget därför mestrekommendabelt. Särskild uppmärksamhet borde fästas vid utarbetandet av arbetsböcker och dylikt material. Behovet av lättläst skönlitteratur torde inte vara så stort som behovet av facklitteratur.

Enligt *Ålands Landskapsstyrelse* är produktion av lättlästa böcker i sig kostsam eftersom böckerna är avsedda för små användargrupper. Initiativet till nordiskt samarbete vid utgivning av lättläst litteratur är värt att stöda.

Ålands handikappförbund ställer sig positivt till förslaget och föreslår samtidigt att Nordiska rådet skulle utreda möjligheterna att hålla en nordisk centraldär de som använder lättlästa böcker kunde få reda på var det finns lättlästa böcker och i vilken omfattning samt på vilket språk.

2.4 Isländska remissyttranden

Islands forfatterforening ser positivt på förslaget och hoppas att det blir genomfört.

2.5 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet framhåller att lättläst litteratur för läshandikappade är ett område som borde vara lämpligt för nordiskt samarbete eftersom det skulle spara resurser och öka möjligheter för löpande kontakt och erfarenhetsutbyte mellan länderna.

Kirke- og undervisningsdepartementet stödjer förslaget och anser att det har många fördelar utifrån facklig och ekonomisk synpunkt. Den fackliga kompetensen ökas och samarbete vill betyda att översättning och produktion av böcker kangöras samtidigt. Det minskar produktionkostnaderna och man får flera och billigare böcker.

Norsk Kulturråd ställer sig positivt till förslaget.

Den Norske Forleggerforening anser att det finns ett behov för denna typ av böcker och ser därför positivt på att en utredning sätts igång men pekar på att det i utredningsutskottet borde finnas representanter både från förlags- och bibliotekssidan.

Den Norske Forfatterforening tillstyrker förslaget.

Norsk Biblioteksforening framhåller att förslaget är positivt och aktuellt eftersom produktionen av lättläst litteratur, i alla fall i Norge, är mycket mindre än det är behov för.

2.6 Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen tillstyrker starkt förslaget och konstaterar att ett nordiskt erfarenhetsutbyte i frågan har utvecklats mellan åren 1968–1988. Möjligheterna till regelbunden kontakt mellan berörda inom respektive land i Norden är av stort värde och detta kan ske i form av seminariekonferenser eller i andra lämpliga former.

Statens kulturråd tillstyrker förslaget och framhåller att Sverige intar en särställning genom sitt relativt omfattande statliga stöd till såväl lättlästa böcker som läromedel för förståndshandikappade. Litteratur som framställs i undervisningssyfte, dvs. i första hand läromedel, och litteratur för s. k. fritidsläsning bör särskiljas på grund av de olika förutsättningar som råder för dessa två kategorier. Vidare bör uppmärksammas att lättläst litteratur läses av personer med mycket skilda behov och förutsättningar. Förutom de grupper som nämns i medlemsförslaget (utvecklingsstörda, barndomsdöva, afatiker) kan nämnas vuxna personer med läs- och skrivsvårigheter. Utredningen bör undersöka former för ettlöpande utbyte eller försäljning av enstaka titlar, men man bör dock observera att en direkt översättning av böckerna i regel inte är möjlig, eftersom många av de lättlästa böckerna bygger på att läsaren känner igen sig. Däremot kan exempelvis en del böcker med omfattande bildmaterial, som är dyra att framställa medförde "tolkas" till andra språk.

Handikappinstitutet ser positivt på förslaget och anser att det finns ett stort behov av lättläst litteratur men främst kanske lättläst information bl. a. bruksanvisningar m. m. för hjälpmedel.

Statens handikappråd konstaterar att den lättlästa litteraturen, både böcker och tidningar är en betydelsefull kulturpolitisk och handikappolitisk insats. Området är väl lämpat för gemensamma nordiska åtgärder och rådet tillstyrker därför förslaget. Den föreslagna utredningen bör innefatta en bedömning i vilka avseenden nordiskt samarbete skulle förbättra insatserna inom området för olika grupper människor med funktionshinder.

Sveriges allmänna biblioteksforening instämmer i förslaget och anser att ett nordiskt produktionssamarbete bör uppmärksamma att valet av bilder är betydelsefullt och att det för många begåvningshandikappade är av vikt att känna igen sig på bilderna. Det är viktigt att uppmärksamma marknadsföringen och distributionen av lättlästa böcker. Erfarenhetsutbytet bör, förutom produktionen av lättlästa böcker, också gälla talversioner av dessa, t. ex. de specialinläsningar som produceras i Sverige.

Svenska bokförläggareforeningen anser att den svenska ordningen med en statlig stödordning för lättlästa böcker skulle kunna stå modell för övriga nordiska länder. Behovet av en särskild utredning av möjligheterna ifrågasätts därför och det framhålls att stödet till grannlandslitteratur bör utvidgas till att omfatta även lättlästa böcker.

Handikappförbunden (HCK) stödjer ett nordiskt samarbete som kan leda till en ökad produktion av lättlästa böcker och konstaterar att den lättlästa litteraturen har liten spridning och att utgivningen är dyrbar.

Sveriges författarförbund menar att behovet av ett samarbete på lättlästa böckers område är uppenbart och hälsar medlemsförslaget med stor tillfredsställelse.

3 Utskottet

Utskottet noterar att medlemsförslaget har som utgångspunkt att höja den kvalitativa nivån inom Norden vid produktion av lättläst litteratur och genom samarbete reducera kostnaderna för den dyrbara utgivningen.

Utskottet har i sitt arbete betonat vikten av att resurskrävande verksamhet samordnas inom Norden för att öka kvaliteten och minska kostnaderna.

Den lättlästa litteraturen anser utskottet vara särartad och fordra andra metoder inom det gemensamma nordiska litteratursamarbetet. Den lättlästa litteraturen läses av personer med mycket skilda behov och förutsättningar. I likhet med en del av remissorganen anser utskottet att de lättlästa böckerna bygger på att läsaren känner igen sig och att en direkt översättning av böckerna i regel inte är möjlig.

Vidare noterar utskottet att medlemsförslaget kritiserats för att där varken nämns innehålls- och begreppsaspekten eller förståelsen, vilka anses vara de mest avgörande för om en bok är lättläst för individen.

Utskottet framhåller att de senaste åren har en särskild arbetsgrupp bevakat den lättlästa litteraturen inom skolsamarbetet i Norden. Den har kontinuerligt sört för information om nationella projekt av intresse för specialundervisning i de nordiska länderna. År 1986 i Oslo och år 1988 i Köpenhamn arrangerades gemensamma arbetsmöten med Nordiska kulturfondens stöd.

Utskottet understryker att år 1979 antog Nordiska rådet en rekommendation, nr 22, angående utredning av behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur. Enligt utredningen, som gjordes 1982, borde utgivningen av lättläst litteratur av olika skäl vara nationellt förankrad. Samarbetsbehovet på området ansågs kunna tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte. Rekommendationen avskrevs 1983.

Utskottet betonar att även om ett samarbete beträffande resurskrävande verksamheter i högsta grad rekommenderas av utskottet, måste även hänsyn tas till andra omständigheter vid varje tillfälle. En utredning såsom medlemsförslaget föreslår har redan företagits av Nordiska ministerrådet med ett konkret resultat och utskottet ser ingen anledning till att på nytt företa en sådan undersökning. Utskottet uttalar emellertid sin tillfredsställelse med det redan existerande nordiska samarbetet om lättläst litteratur och anser att det bör utvecklas vidare.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet inte förtar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 26 februari 1989

Gunilla André (c)

Atli P. Dam (Jvfl)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Jan P. Syse (H)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade

(Väckt av Mikko Elo samt Margrete Auken, Knud Glønborg, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Barbro Nilsson, Jette Pors och Mirja Ryyänen)

Till språkstrukturen och innehållet är lättlästa böcker så anpassade att de är lättare att läsa och förstå än andra böcker. I lättlästa böcker är satserna korta, språkstrukturen enkel, texten fortgår logiskt och dess disposition är bra. I dessa böcker är spalterna smala, bokstäverna större än normalt och kapitlen lätta att åtskilja.

Enligt undersökningar utgöres målgruppen för lättläst litteratur av utvecklingsstörda, dövfödda, afatiker och andra som har en hjärnskada. I tillägg till dessa grupper kan bl. a. åldringar som lider av demens och personer med mentala störningar samt utflyttare och flyktingar dra nytta av lättlästa böcker. Allt som allt har man beräknat att det i Finland finns omkring 200 000 människor som står i behov av lättläst litteratur.

Lättläst litteratur har en liten spridning och dess utgivning är dyrbar. Av de nordiska länderna har Sverige kommit längst med utgivningen av lättläst litteratur. I Sverige har över 200 lättlästa böcker utkommit genom statligt stöd. I Finland har hittills över tio lättlästa böcker utgivits, och undervisningsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna till att också i Finland inrätta ett stödsystem för lättläst litteratur. I de övriga nordiska länderna utges lättläst litteratur med offentligt stöd av olika slag.

Ett nordiskt samarbete inom lättläst litteratur har inletts inom anspråkslösa ramar. År 1986 arrangerades i Oslo ett gemensamt arbetsmöte med Nordiska kulturfondens stöd, och avsikten är att i maj månad innevarande år sammanträda i Köpenhamn. Det är av största vikt att utvidga och fördjupa det nordiska samarbetet. Genom ett systematiskt utbyte av erfarenheter och gemensamma projekt är det möjligt att kvalitativt höja nivån inom litteraturen för denna lilla minoritet. Den nuvarande trycktekniken möjliggör även tryckandet av gemensamma böcker (samma bilder används med texter på olika språk).

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra
en utredning om möjligheterna att inom rådets kulturverksamhet
sätta i gång ett samarbete beträffande produktion och översätt-
ning av lättläst litteratur ävensom annat utbyte av erfarenheter i
frågan.

Helsingfors, København och Stockholm den 22 april 1988

Mikko Elo (Sdp)

Margrete Auken (SF)

Knud Glønborg (KrF)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Barbro Nilsson (s)

Jette Pors (CD)

Mirja Ryyänen (K)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om en nordisk bokserie

(Medlemsförslaget väckt av Elsi Hetemäki-Olander m. fl., se s. 788

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en nordisk bokserie. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 27–29 juni 1988, 31 januari och 26 februari 1989.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet vidtar åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie upptagande god nordisk litteratur. Förslagsställarna konstaterar att den föreslagna serien skulle på en gång lösa många frågor som tidigare har behandlats i Nordiska rådet bl. a. om att åstadkomma ett nordiskt bibliotek och frågan om grannlandslitteraturen.

Det nordiska biblioteket skulle bestå av uniforma upplagor av klassiska och centrala böcker både på originalspråket och i översättning till de andra nordiska språken. Planen omfattar ca 30 böcker per år. Det föreslås att de nordiska samarbetsorganens del i bibliotekets tillblivelse bl. a. är att det utlyses en tävling om den typografiska utstyrseln av serien, att det utses en ordförande för kommittén för det nordiska biblioteket och fem ledamöter, en från varje land och att reglerna publiceras för nordiska biblioteket innehållande bl. a. att nordiska biblioteket är en friserie som formas av förlagsverksamheten i varje nordiskt land, att alla bokförläggare i Norden kan ta del i nordiska biblioteket och att risken och investeringar för verksamheten tas av varje förläggare som även ansvarar för sina utgåvors försäljning och distribution.

Det föreslås att böckerna i serien skall bestå av klassiska nordiska författare och läsvärda och aktiva nutidsförfattare, bl. a. skall alla pristagare till Nordiska rådets pris så småningom komma ut i nordiska biblioteket. Alla böcker inom denna utgivningsverksamhet skall vara enhetliga.

Enligt förslagsställarna bidrar Nordiska rådet på två sätt till bokseriens tillblivelse. För det första med stöd åt nordiska författare. Varje levande författare får ca 50 procent av den tillkommande royaltyn. Arvodet utbeta-

las som stipendium och är skattefritt och förlagen prissätter böckerna till ett något lägre pris. För det andra med grannlandslitteraturens distribution genom att 500 ex. av varje titel distribueras till grannländernas bibliotek. Böckerna fördelas efter behov och distributionen kan variera från titel till titel.

Förslagsställarna framhåller att fördelarna med det nordiska biblioteket huvudsakligen är att det är en relativt billig lösning att få till stånd en täckande serie av nordiska författares böcker på alla nordiska språk i alla nordiska länder, att serien genom sin enhetliga typografi snabbt skulle bli känd inom hela Norden, att för nordiska läsare skulle serien snabbt bli en garanti för god läsning, att det blir en samarbetsformel inte enbart inom Nordiska rådet, utan även mellan varje förläggare i Norden, att inom fem år skulle ca 150 titlar utgöra den största regionala bokserien i världen, att det är en praktisk lösning på grannlandslitteraturfrågan och att serien skulle aktivera översättningsverksamheten från olika nordiska språk.

Beträffande kostnader anses en summa på 900.000 DKK vara tillräcklig för de första 18 månaderna.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nabolandslitteraturkommittén
Nordiska språksekretariatet
Nordfolk
Bokklubben Norden

Danmark

Kulturministeriet
Den Danske Forlæggerforening
Dansk Forfatterforening
Den Danske Boghandlerforening
Danmarks Biblioteksforening

Finland

Suomen kirjailijaliitto (Finlands författarförbund)
Finlands svenska författareförening
Svenska litteratursällskapet i Finland
Finlands förlagsförening
Finlands biblioteksforening
Finlands översättar- och tolkförbund
Ålands landskapsstyrelse

Island

Islands forfatterforening

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Norsk kulturråd

Den norske forleggerforening

Norsk oversetterforening

Sverige

Kungliga biblioteket

Svenska bokförläggareföreningen

Sveriges författarförbund

Sveriges allmänna biblioteksforening

Remissorganen ställer sig generellt tveksamma till förslaget och anser det oklart på många punkter. Det framförs kritiska synpunkter på att Nordiska kulturfonden redan har beviljat 1.000.000 DKK till Bokklubben Norden.

Remissorganen anser att det vore att skapa en onödig konkurrenssituation och ett slöseri med ekonomiska resurser om man inrättade den nordiska bokserien. Dessutom anser många remissorgan att medlemsförslaget är oklart bl. a. beträffande kostnadsfrågan. De flesta remissorganen framhäver emellertid att ökade satsningar på grannlandslitteratur och översättning är mycket positiva i nordiskt samarbete och bör få en uppskattning.

I det följande redogörs för särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

*2.1 Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1 Finland*

Finlands översättar- och tolkförbund förhåller sig positivt till det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget.

Ålands landskapsstyrelse anser att förslaget i dess nuvarande form är intressant och ställer sig positiv till inrättandet av en nordisk bokserie.

2.1.2 Island

Islands forfatterforening ser med glädje på medlemsförslaget och hoppas att det blir antaget. Därmed blir den nordiska litteraturens ställning starkare både inåt och utåt.

2.1.3 Norge

Norsk oversetterforening tillstyrker medlemsförslaget helt och tror att det kan betyda mycket för nordisk kulturell identitet.

2.1.4 Sverige

Sveriges allmänna biblioteksforening framhåller att förslaget verkar vara av stort intresse och föreningen tillstyrker detsamma.

2.2 Remissyttranden som framför kritiska synpunkter och anför nya förslag till medlemsförslaget, men stödjer dess syfte

2.2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska språksekretariatet stöder förslaget och anser att det förbättrar möjligheterna för att distribuera grannlandslitteraturen och därmed öka språkförståelsen och kulturgemenskapen i Norden. Det är positivt att böckerna skall distribueras både på originalspråket och i översättning till de andra nordiska länderna. För att undvika resursslöseri är det viktigt att den nordiska bokserien förankras med den existerande Bokklubben Norden. Eftersom Bokklubben har fått ett ansevärt anslag från Nordiska kulturfonden skulle det vara beklagligt om dessa pengar vore bortkastade.

Nordfolk anser att de i medlemsförslaget uppräknade fördelarna med en nordisk bokserie är bra men också optimistiska speciellt beträffande genomförandet. En konflikt med den nystartade Bokklubben Norden är möjlig eftersom bokklubben har en profil som liknar den nordiska bokserien. Det kan vara billigare för Nordiska rådet att subventionera Bokklubben Norden med en något liknande effekt som bokseriens. En konflikt med distributionssidan av försöket med den samnordiska bokkatalogen Nordisk Konfekt i bibliotekscentralernas regi är möjlig. Beträffande budgeten är medlemsförslaget något dyrt och det är litet tveksamt om förslaget kan hålla, men där behövs en vidare behandling. Nordfolk anlägger vissa detaljmärkningar på förslaget, bl. a. att en del av medlemsförslaget är oklart t. ex. om det pris Nordiska rådet betalar för 500 exemplar är reapris eller rabattpris, det är oklart vilka folkbibliotek som skall få gratis exemplar, möjligheterna för att undgå moms, tull, avgifter eller speciellt porto må undersökas för gratisexemplaren, prisnivån 40 kronor pekar på författarroyalty på 7,5–10 % som vanligtvis vid billiga böcker i stället för 15 %, vilket kan minska författarnas motivation.

2.2.2 Danmark

Danmarks Biblioteksforening anser förslaget om en nordisk bokserie vara en bra idé. Förslaget innehåller emellertid en rad oklara punkter, t. ex. om det är tanken att årligen publicera samtliga 30 titlar på originalspråket liksom i översättning på de övriga nordiska språken. Om böckerna skall publiceras på originalspråket i grannländerna kan det vara svårt att föreställa sig att danska folkbibliotek kan förmedla 60 exemplar av en finsk roman. Det är svårt om biblioteken skall förpliktas att ta emot hela paketet t. ex. på finska och isländska medan det är behov för att flera nordiska romaner översättes till grannspråken. Förslaget bör koordineras med liknande förslag som nu är aktuella, dvs. bok- och biblioteksmässan i Göteborg.

2.2.3 Finland

Suomen kirjailijaliitto (Finlands författarförbund) tillstyrker förslaget men anser att det finns risk att storförläggarna inför i bokserien just de verk som annars hade kunnat översättas till nordiska språk och att intressant litteratur med en liten spridning inte i detta fall kan överskrida gränser. Enligt förslaget skall en ny royalty som författarna får betala vara skattefritt stipendium och då är det fråga om ett uppenbart skatteskolv som kunde medföra problem med skattemyndigheter. Det bör även förutsättas att royaltyprocenten inte är lägre än de gängse procenten.

Finlands svenska författareförening förhåller sig i princip välvilligt till alla försök att stimulera och förbättra den nordiska bokdistributionen och det nordiska litteraturintresset. Det är dock bäst att vänta på resultatet av den nyligen grundade Bokklubben Norden. Det skulle i dagens läge vara överambitiöst att starta en konkurrerande bokklubb innan man har kunnat utvärdera Bokklubben Nordens verksamhet. I förslaget föreslås att bokserien skulle ge ut översättningar vilket är ett lovvärt initiativ. Det är däremot tveksamt om det är ändamålsenligt att skapa ett nytt organ för nordiskt översättningsstöd, när det sedan 1975 finns en särskild stödordning för översättning av nordisk litteratur till andra nordiska språk, den så kallade nabolandslitteraturkommittén. Förnuftigast vore att öka översättningsstödet i dess nuvarande form och låta de vanliga företagen sköta om den nordiska bokutgivningen utan att skapa ett nytt organ.

Svenska litteratursällskapet i Finland anser att förslaget i sig är värt grannlandsunderstöd. Frågan om litteraturen är viktig och det har varit svårt att finna tillfredsställande lösningar. Storleken av det planerade stödet från Nordiska rådet kan anses vara för litet. Ur finlandsvensk synpunkt vore det viktigt att avsätta en speciell kvot för den finlandsvenska litteraturen och det skulle vara betydelsefullt om Bokserien kunde omfatta också sådana författare som inte automatiskt översätts. Alla initiativ som tas för att öka samhörigheten och samförståndet mellan de nordiska länderna bör givetvis understödjas så långt som det är möjligt.

Finlands biblioteks förening framhåller att idén till medlemsförslaget är bra och stöder dess förverkligande. När serien förbereds torde de nuvarande parallella projekten beaktas och relationerna till dem klarläggas, t. ex. projektet "Läs något nordiskt" och Nordisk Bokklubb samt det nordiska centralbiblioteket. Böcker bör hellre översättas för serien än att redan publicerade böcker trycks på originalspråket på nytt. Ur den finländska litteraturens synpunkt är förmånerna uppenbara.

2.2.4 Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet ställer sig i princip positivt till medlemsförslaget och anser att inrättandet av en nordisk bokserie skulle kunna bidra till att utveckla den kulturella gemenskapen i Norden. Serien kan också bidra till att öka språkförståelsen och aktivera översättningsverk-

samheten mellan de nordiska språken. Det är tveksamt om de ekonomiska ramar som föreslås skall kunna ge en grund för inrättande av bokserien och detta bör utvärderas närmare.

Norsk kulturråd finner medlemsförslaget intressant och ställer sig positiv till förslagets syfte. Rådet anser emellertid att saken måste utredas närmare både när det gäller kostnader vid inköp, distribution och de administrativa sidorna vid verkställandet.

2.2.5 Sverige

Kungliga biblioteket framhåller att medlemsförslaget är mycket ambitiöst men möjligen ändå orealistiskt. Hur projektet exakt skall finansieras och vilka fördelar de enskilda förläggarna kan uppnå genom förslaget, synes trots de presenterade kalkylerna inte tillräckligt klarlagt. Svenska bokförläggareföreningens synpunkter i ärendet måste bli utslagsgivande för Sveriges vidkommande beträffande medlemsförslaget. Ett av hindren för spridning av nordisk litteratur i grannländerna i dag ligger i distributionsledet. Bristen på enhetliga regler länderna emellan motverkar en effektiv och offensiv försäljningsverksamhet.

Sveriges författarförbund finner att behovet av stöd för nordisk litteratur är omvittnat stort och att det är utmärkt att frågan väcks i Nordiska rådet. I förslagets nuvarande form förefaller emellertid en del av tankarna ej tillräckligt bearbetade och exempelvis förslaget om skattefria royalties strider mot de nordiska ländernas skattelagstiftningar och är inte heller förenliga med författarnas önskemål om normal ersättning när deras verk sprids. Frågan måste bli föremål för en utredning där man också tar ställning till samordningen med det nuvarande grannlandsstödet.

2.3 Remissyttranden som avstyrker förslaget och framför nya synpunkter

2.3.1 Nordiska remissyttranden

Nabolandslitteraturkommittén avråder från att åtgärder vidtas för att realisera förslaget, innan frågan har prövats i relation till syftet med Bokklubben Norden och innan konsekvenserna för etablerade ordningar har övervägts. Nordiska organ med anslag för det nordiska samarbetet bör avvakta utvecklingen av den nordiska bokklubben. Kommittén ser i princip positivt på alla initiativ i syfte att stimulera bokdistributionen och litteraturintresset i Norden. Men eftersom medlemsförslaget kommer samtidigt med att Bokklubben Norden har realiserats verkar förslaget tydligt vara präglad av att vara förankrat i förlagskretsar. Bokserien föreslås få en sammansättning som förefaller vara en kopia av Bokklubbens, dvs. böcker av nulevande författare med anknytning till Nordiska rådets litteraturpris och "klassikere". Beträffande översättningar bör nämnas att ministerrådet redan 1975 inrättade en särskild stödordning för översättning av nordisk litteratur till andra nordiska språk, nämligen nabolandslitteraturkommittén. Det är naturligtvis välkommet med ökade resurser för att göra

nordisk litteratur tillgänglig både på originalspråk och i översättning men det får inte innebära, att stödet till etablerade ordningar minskas. Det förefaller vara mera rationellt med ökade satsningar på den verksamhet, som ministerrådet redan etablerat och som förefaller att fungera tillfredsställande. Även om medlemsförslaget i allt för hög grad påminner om Bokklubben Norden finns där en skillnad, att i motsättning till Bokklubben skall Bokserien få ett fortlöpande och betydande offentligt stöd genom garanterat köp av böcker för distribution till biblioteken. Bokklubben däremot skall med Nordiska kulturfondens engångsbidrag för etablering kunna drivas utan fortsatt offentligt stöd. Bokklubben skall basera sin verksamhet på en medlemskrets som rekryteras i samtliga nordiska länder och därmed nå ut över gränserna, medan böckerna i den nya serien skulle ges ut som sedvanliga förlagsprodukter i de enskilda länderna och därmed inte omedelbart bidra till att stimulera bokmarknaden i Norden i högre grad än nuvarande utgivningar. Medlemsförslaget ger intryck av att inte vara helt genomtänkt vad gäller distributioner till bibliotek. Det bör erinras om att ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) enligt den nya handlingsplanen för kultursamarbetet skall genomföra en omstrukturering på det allmänkulturella området, som bl. a. innebär inrättande av en kommitté för litteratur och biblioteksfrågor. Omfattande initiativ på litteratur- och biblioteksområdet bör inte realiserats utan att den nya kommittén haft möjlighet att uttala sig.

Bokklubben Norden redogör för hur den har kunnat realisera en bokklubbsidé med stöd från Nordiska kulturfonden, som länge diskuterats och bedömts som viktig för det internordiska kulturutbytet. Under våren 1988 har ett stort arbete lagts ned för att få fram ett livskraftigt koncept som innebär att Bokklubben Norden skall ta fram god, nordisk litteratur från samtliga nordiska länder på de tre språken danska, norska och svenska. Avsikten är att komma med fyra bokpaket per år och varje paket innehåller tre titlar, varav en alltid är en klassiker. Urvalet i övrigt baseras på nomineringarna till Nordiska rådets litteraturpris. Arbetet med en bokklubb kräver lång tid och stor möda och mycket pengar har lagts ned för att göra Bokklubben känd och så bra som möjligt utan att ge avkall på de höga kulturella ambitionerna. Medlemsförslaget om en nordisk bokserie är på de flesta grundläggande idéer en direkt kopiering av Bokklubben Norden med två viktiga avvikelser, nämligen att ett av Bokklubbens syfte är att sprida och göra känd nordisk litteratur utanför det egna landets gränser samt att projektet inte beräknas kräva offentligt stöd efter inkörsperiodens slut. En konkurrenssituation av det slag som föreslås i medlemsförslaget, skulle kunna äventyra hela bokklubbsprojektet.

2.3.2 Danmark

Kulturministeriet anser att man bör vänta med inrättandet av en nordisk bokserie tills en evaluering har företagits angående Bokklubben Norden.

Den Danske Forlæggerforening anser att medlemsförslaget påminner om förslaget om inrättande av Bokklubben Norden och det hänvisas till en skrivelse från Nordiska förläggarrådet till Nordiska ministerrådet. Där uttalas att Bokklubben Norden anses vara praktiskt svår att genomföra och där blev det betonat att man, enligt de nordiska förläggareföreningarnas mening, anser att intentionen med att öka nordisk litteratur på ett effektivt sätt skulle kunna verkställas genom ökning av det nordiska grannlandslitteraturstödet med det beviljade beloppet.

Dansk Forfatterforening kan inte rekommendera förslaget och anser att den i förslaget uttryckta "relativt billiga" lösningen huvudsakligen verkar vara att begränsa författarens royalty även om en del av denna är föreslagen som skattefritt stipendium. Även om idén om distributionen av grannlandslitteratur till de nordiska biblioteken är bra, är det belopp som föreslås alltså för litet.

Den Danske Boghandlerforening pekar på Bokklubben Norden som precis har börjat och anser att den kommer att omfatta ett fint bibliotek med böcker, klassisk som ny kvalitetslitteratur på de nordiska originalspråken. Beträffande budgeten som föreslås för nordisk bokserie rekommenderas att den går till Bokklubben Norden.

2.3.3 Finland

Finlands förlagsförening konstaterar att man traditionellt i Finland har utgivit förhållandevis täckande nordisk litteratur i finsk översättning. I förslaget föreslås bidrag till författare, statsbidrag och stödköp av böcker men inget bidrag åt förlagen, utan man nöjer sig med att konstatera att "risken och investeringar för denna verksamhet tas av varje förläggare". Ett stöd åt förläggare är en nödvändig förutsättning för att projektet skall kunna genomföras.

2.3.4 Norge

Den norske forleggerforening framhåller att medlemsförslaget bör läggas åt sidan. Även om förslaget kan se enkelt ut på papperet, är det sannolikt att en samordning av projektet vill innebära mycket administrativt arbete. Den föreslagna risikon, försäljningen och distributionen är orealistisk eftersom ett förlag inte vill publicera t. ex. en nordisk pristagare med ett utseende som också används av andra förlag. Det är oklart hur tanken om översättningar omfattas av kostnadskalkylen.

2.3.5 Sverige

Svenska bokförläggareföreningen framhåller att förslaget påminner i viss mån om projektet Bokklubben Norden och hänvisar därför till Den Danske Forlæggerforenings skrivelse där Nordiska bokförläggarrådets synpunkter framfördes. Förslaget är orealistiskt både till sin utformning och beträffande beräkning av kostnaderna. Motsvarande medel borde

därför anslås till en förstärkning av stöd till översättningar, dvs. grannlandsstödet.

3 Utskottet

Utskottet noterar att medlemsförslagets syfte är att utveckla den kulturella gemenskapen i Norden. Detta syfte skall enligt medlemsförslaget uppnås genom att stärka den nordiska litteraturens ställning i Norden.

Utskottet anser i likhet med förslagsställarna att den nordiska litteraturens ställning bör stärkas med alla till buds stående medel. Det är nödvändigt att värna om den nordiska kulturen i en tid av ökad internationalisering. Invånarna i Norden är ständigt utsatta för påverkan från andra länder och kulturer. Att stärka det nordiska litteratursamarbetet ser utskottet vara ett led i strävandena att stå starkare gentemot inflytande utifrån och samtidigt en påverkan på den kulturella utvecklingen i Europa. Dessutom kan upprättandet av en nordisk bokserie stimulera det nordiska litteraturintresset inom Norden och öka skrivandet hos nordiska författare.

Utskottet noterar vidare att medlemsförslaget bidrar till att öka språkförståelsen i Norden. Med publicering av böcker på originalspråket kan man inom Norden öka förståelsen av de andra nordiska ländernas språk. På detta sätt är det möjligt att stärka den kulturella gemenskapen inom Norden.

Därtill noterar utskottet att den föreslagna bokserien kan aktivera översättningsverksamheten mellan de nordiska språken och därmed hjälpa till att sprida den nordiska litteraturen till ett större antal människor inom Norden som annars inte skulle ha tillfälle att ta del av de böcker som det nordiska biblioteket föreslås publicera.

Sist men inte minst anser utskottet att en nordisk bokserie kan bidra till att stimulera och förbättra den nordiska bokdistributionen i och med att 500 ex av varje titel distribueras till grannländernas bibliotek.

Det är utskottets uppfattning att behovet av stöd till nordisk kvalitetslitteratur är stort och därför bör ökas. Utskottet understryker att ehuru ett stöd till litteratursamarbetet förordas, får inte de redan etablerade stödordningarna inom Norden minska proportionellt. Det viktiga är att öka stödet och stimulera intresset för nordisk litteratur.

Utskottet understryker vidare att den nya Bok- och bibliotekskommittén inom Nordiska ministerrådet bör ges tillfälle att se över verksamheten på litteraturområdet inom Norden och evaluera de erfarenheter som har uppnåtts och de stödordningar som nu gäller.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie upptagande god nordisk litteratur.

Stockholm den 26 februari 1989

<i>Gunilla André (c)</i>	<i>Atli P. Dam (Jvfl)</i>
<i>Hans Gustafsson (s)</i>	<i>J. K. Hansen (S)</i>
	Förman
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Thea Knutzen (H)</i>
<i>Berit Oscarsson (s)</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen (Sdp)</i>
<i>Heikki Riihijärvi (Smp)</i>	<i>Mirja Ryyänänen (K)</i>
<i>Marianne Samuelsson (mp)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>Jan P. Syse (H)</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir (F)</i>
	<i>Kåre Øvregard (A)</i>

Medlemsförslag om en nordisk bokserie

(Väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Eidur Guðnason, Anker Jørgensen, Ólafur G. Einarsson, Jan P. Syse och Karin Söder)

Nordiska rådet har behandlat frågan om att åstadkomma ett nordiskt bibliotek. Redan tidigare har bokförläggarna i Norden diskuterat förslag härom. Frågan om nabolandslitteraturen och även de nationella minoriteternas eller invandrarnas bokbehov har varit föremål för flera utredningar. Den föreslagna serien – Det Nordiska Biblioteket – skulle på en gång lösa flera av dessa frågor och på några år skapa en unik bokserie och "öppna" ett unikt sätt för samarbete inom Nordiska rådet.

Det Nordiska Biblioteket skulle bestå av uniforma upplagor (nyupplagor och böcker som kommer ut för första gången) av klassiska och centrala böcker både på originalspråket och i översättning till de andra nordiska språken. Planen omfattar ca 30 böcker per år och fördelas t. ex. 8 svenska, 8 danska, 6 norska, 6 finska och 3 isländska böcker (även färöiska, grönländska och samiska böcker kan tas med i serien). Antalet utgåvor per land och år varierar.

De nordiska samarbetsorganens andel i bibliotekets tillblivelse är följande:

- Det utlyses en tävling om den typografiska utstyrseln av serien, tillsättes en jury som väljer utformaren av Nordiska Bibliotekets typografi.
- Det utses en ordförande för kommittén för Nordiska Biblioteket och fem ledamöter, en för varje land.
- Reglerna publiceras för Nordiska Biblioteket innehållande bl. a. följande:

Nordiska Biblioteket är en fri serie som formas av förlagsverksamheten i varje nordiskt land. Alla bokförläggare i Norden kan ta del i Nordiska Biblioteket. Risker och investeringar för denna verksamhet tas av varje förläggare som även ansvarar för sina utgåvors försäljning och distribution. Om utgivningsverksamheten överstiger det i reglerna fastsatta antalet titlar, skall Nordiska Bibliotekets bokkommitté och varje lands förlagsförening fördela titlarna mellan dem som anmält sig villiga att ge ut böcker i Nordiska Biblioteket.

Böckerna i denna serie skall bestå inte enbart av klassiska nordiska författare (som någon gång även kan utges i serien i illustrerade upplagor), utan även läsvärda och aktiva nutidsförfattare. Bl. a. skall alla pristagare till Nordiska rådets pris så småningom komma ut i Nordiska Biblioteket.

Alla böcker inom denna utgivningsverksamhet är enhetliga, alla förses med en 1–2 sidor lång efterskrift och alla innehåller en beskrivning om Nordiska Bibliotekets idé.

För de första 18 månaderna torde en summa på 900 000 DKK vara nog, dessutom kan seriens omfång regleras så att utgivna titlar anpassas till de existerande medlen.

Nordiska rådet bidrar ännu med två sätt till bokseriens tillblivelse:

1. Stöd åt nordiska författare

Över den nordiska samarbetsbudgeten anvisas ett bidrag så att varje, i serien representerad, levande författare får ca 50 procent av den tillkommande royaltyn, när boken kommer ut, dock i början högst DKK 7 000 per författare. Arvodet utbetalas som stipendium och är skattefritt. Förlagen prissätter böcker till ett något lägre pris och förbinder sig att inte realisera böckerna förrän tidigast efter fem år.

2. Nabolandslitteraturens distribution

500 ex. av varje titel distribueras till grannländernas bibliotek. Böckerna fördelas efter behov och distributionen kan variera från titel till titel. T. ex. en volym av Klaus Rifbjerg på danska distribueras på följande sätt: norska bibliotek 170 ex., svenska bibliotek 130 ex., finska bibliotek 50 ex., isländska bibliotek 80 ex., en speciallista över viktiga internationella bibliotek 20 ex. och Nordiska rådet 50 ex. = 500 ex. En volym av Ilmari Kianto på finska distribueras: svenska bibliotek 240 ex., danska bibliotek 60 ex., norska bibliotek 110 ex., isländska bibliotek 20 ex., speciallistan 20 ex. och Nordiska rådet 50 ex. = 500 ex.

Fördelar med Det Nordiska Biblioteket:

- En relativt billig lösning att få till stånd en täckande serie av nordiska författares böcker på alla nordiska språk i alla nordiska länder.
- Serien skulle genom sin enhetliga typografi och genom sin idé bli mycket snabbt känd inom hela Norden.
- För nordiska läsare skulle serien snabbt bli en garanti för intressant och god läsning.
- En praktisk samarbetsformel, inte enbart inom Nordiska rådet, utan mellan varje förläggare i Norden och mellan Nordens bokdistributionsapparatur (bibliotek och boklådor).
- Inom fem år skulle ca 150 titlar utgöra den största regionala bokserien i världen.
- En praktisk lösning på nabolandslitteraturfrågan.
- Serien skulle aktivera översättningsverksamheten från olika nordiska språk till de andra.

Med hänvisning till ovanstående får vi föreslå,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta
åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie upptagande god nor-
disk litteratur.

Helsingfors den 18 maj 1988

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Margrete Auken (SF)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Anker Jørgensen (S)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Jan P. Syse (H)

Karin Söder (c)

BILAGA

Kostnaderna för Nordiska Biblioteket 1990–91

– Tävling om typografin, priser, organisation (engångsutgift)	DKK 200 000:–
– Bidrag till författare, 22 st. av böckerna är copyright-bundna, DKK 7 000 per författare, betalas 1990–91	DKK 154 000:–
– Köp av nabolandslitteratur till nordiska bibliotek, 31 titlar × 500 = 15 500 ex. 40 kr/st.	DKK 620 000:–
	<u>Totalt DKK 974 000:–</u>

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning

(Medlemsförslaget väckt av Mikko Elo m. fl., se s. 794)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utveckling av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 27–29 juni, 26 september, 15 november och 31 januari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås Nordiska ministerrådet vidta erforderliga åtgärder för att trygga såväl en utvidgning av tidskriften "Scandinavian Journal of Sport Sciences" som verksamhetsmöjligheterna i anslutning därtill.

Förslagsställarna framhåller det ökade behovet att förmedla information om idrottsvetenskaplig och speciellt idrottsmedicinsk forskning, något som försatt tidskriften i en ny situation. Tidskriften SJSS, som grundades 1979, utkommer sedan 1986 två gånger om året och innehåller vetenskapliga artiklar på alla delområden inom sport och idrott.

Tidskriften grundades med Nordiska kulturfondens stöd, och den fortsatta finansieringen har ombesörjts av de nordiska länderna tillsammans. Huvudansvaret har emellertid ålagts Finland och sedan 1986 bär Finland ensamt hela finansieringsansvaret. Tidskriften har 400 prenumeranter och finansieringen sker till en del i form av prenumerationsavgifter.

I medlemsförslaget informeras om att diskussioner har förts med nordiska idrottsläkarföreningar för att ge tidskriften en bredare bas, så att idrottsmedicinen inkluderas som ett eget område. Tidskriftens namn skulle bli "The Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports". I och med att tidskriftens innehåll, sidosantal och volym då växer, ökar behovet av ekonomiska resurser. Genom regionala kontor, som skulle grundas i de enskilda nordiska länderna enligt frivillighetsprincipen, vore det möjligt att minska den avlönade personalens arbetsmängd samt att framdeles, efter viss utvecklingsperiod, uppställa som mål att tidskriften blir självbärande.

Enligt medlemsförslaget utgör SJSS ett särskilt forum för de nordiska ländernas idrottsliga identitet. Däri presenteras bl. a. den nuvarande vetenskapliga nivån inom området. I tidskriftens resumé ges en översikt över pågående forskningsprojekt i olika idrottsvetenskapliga centra i Norden.

2. Remissyttranden

Enligt beslut av Nordiska rådets presidium den 12 juni 1988 har förslaget inte undergått remissbehandling.

3. Utskottet

Medlemsförslagets syfte är att trygga ekonomiska resurser till tidskriften "Scandinavian Journal of Sport Sciences" (SJSS) som grundades 1979 och som utkommer två gånger årligen sedan 1986. Diskussioner förs om att utvidga tidskriften så att idrottsmedicinen skulle inkluderas som eget område. Därför ökar behovet av ekonomiska resurser, och det föreslås i medlemsförslaget att Nordiska ministerrådet skall vidta åtgärder för att trygga såväl en utvidgning av tidskriften som verksamhetsmöjligheterna i anslutning därtill.

Kulturutskottet konstaterar att alla idrottsfrågor utgör en synnerligen viktig del av utskottets verksamhetsområde. Det nordiska samarbetet skall enligt Art. 5 i det nordiska kulturavtalet bl. a. inriktas på främjande av verksamheten inom föreningar och organisationer med allmänskulturella syften, däribland också inom ungdoms- och idrottsarbete. Utskottet har i sitt arbete betonat att det nordiska idrottsarbetet bör utökas och ges tillräckliga anslag.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet avser lägga fram en handlingsplan om idrottens framtida roll i det nordiska samarbetet år 1990 i enlighet med kulturhandlingsplanens intentioner.

Nordiska ministerrådet beviljar varje år medel till det nordiska idrottsarbetet. För år 1989 är drygt 1 MDKK avsedda för detta ändamål. Det nordiska riksidrottsförbundet har sedan 1980 gett råd om fördelningen av det årliga stöd som beviljas från ministerrådet. I detta arbete har förbunden prioriterat stöd till samarbete och utväxling mellan de nordiska länderna, speciellt inom Västnorden. Man har också fäst stor vikt vid ungdoms- och handikappidrott. Denna fördelning är i enlighet med utskottets önskan, och på dess möte den 27–29 juni 1988 diskuterades det problem som de höga resekostnaderna till och från ytterområdena i Västnorden till Skandinavien medför för idrottsutövare från dessa områden. Utskottet ansåg att detta borde prioriteras finansiellt inom Nordiska ministerrådet.

Utskottet påminner om rek. 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte som blev slutbehandlad 1975. Två grupper utredde samarbetet och de enskilda ländernas offentliga stöd till idrotten kartlades.

Utredningsarbetet visade, att idrotten redan uppbar nationellt stöd uppgående till flera miljarder.

Utskottet anser att även om publicering av idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk tidskrift utan tvekan är viktig för idrotten och dess forskning, utgör den inte ett prioriteringsområde inom den samnordiska idrottsbudgeten. Det är i första hand det folkliga samarbetet med den breda allmänhetens deltagande på vissa begränsade områden som beviljats ekonomiska medel. Annat väntas få nationellt stöd, även om det handlar om nordiskt samarbete.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 30 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J.K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Medlemsförslag

om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning

(Väckt av Mikko Elo samt Margrete Auken, Elsi Hetemäki-Olander, Heikki Järvenpää, Arvo Kemppainen, Anna-Kaarina Louvo, Seppo Pelttari, Jette Pors, Heikki Riihijärvi och Riitta Saastamoinen)

Tidskriften *Scandinavian Journal of Sports Sciences* (SJSS), som grundades 1979, utkommer sedan 1986 två gånger om året. Denna tvärvetenskapliga tidskrift innehåller högklassiga vetenskapliga artiklar i original på alla delområden inom sport och idrott. Av tidskriftens cirka 400 prenumeranter utgöres 80 procent av universitet, forskningsanstalter, bibliotek och föreningar. Läsekretsen kan därför beräknas uppgå till flera tusen.

Tidskriftens finansiering har utvecklats enligt följande: Tidskriften grundades med Nordiska kulturfondens stöd. Den fortsatta finansieringen har ombesörjts av de nordiska länderna tillsammans, dock så att huvudansvaret har ålagts Finland (undervisningsministeriet och Finlands Akademi). Sedan början av 1986 bär Finland hela finansieringsansvaret ensamt. Till en del sker finansieringen i form av prenumerationsavgifter.

I och med att tidskriften fått en etablerad position har dess vetenskapliga nivå samt uppskattning utomlands blivit ännu större. Medarbetarantalet har ökat, och även om största delen av medarbetarna kommer från de nordiska länderna, utges även artiklar som erhållits från andra håll (t. ex. USA, Canada, Japan, Storbritannien och BRD). En katalogisering och referering av tidskriften har ökat med tiden, vilket visar att den är uppskattad och väl känd. I denna form återspeglar tidskriften den högklassiga idrottsvetenskapliga forskningen och publikationsverksamheten i Norden i en större omfattning.

Med tiden kan prenumerationen på tidskriften anknytas till en del föreningsmedlemsavgifter. Denna utveckling följer vetenskapliga tidskrifters normala utvecklingstrend.

Man kan tydligt märka att behovet för att förmedla information om idrottsvetenskaplig och speciellt idrottsmedicinsk forskning har ökat, och detta har försatt tidskriften i en ny situation. Därvid har man dryftat medel för att tillfredsställa det ökade behovet. Med anledning av detta har diskussioner förts med nordiska idrottsläkarföreningar för att få tidskriften på en bredare bas så att idrottsmedicinen skulle inkluderas som eget område.

Efter sådan utvidgning skulle tidskriftens namn lyda "The Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports". Denna utvecklingstrend skulle medverka till att tidskriften skulle bli mångsidigare till sitt vetenskapliga innehåll, det nordiska samarbetet skulle öka och informationen om nordiska forskningsresultat skulle förmedlas även till omvärlden. Därigenom skulle de nordiska länderna även svara på den globala utmaning som internationaliseringen innebär, och alla nordiska länder skulle ha delansvar för tidskriftens utveckling.

I och med att tidskriftens innehåll, sidosantal och volym växer, kommer detta att öka behovet av ekonomiska resurser åtminstone i inledningsskedet. Genom regionala kontor, som skulle grundas i de enskilda nordiska länderna enligt frivillighetsprincipen, skulle det vara möjligt att minska den avlönade personalens arbetsmängd samt att framdeles efter viss utvecklingsperiod uppställa som mål att tidskriften blir självbärande.

Vetenskapens internationella karaktär förutsätter samarbete och öppet offentliggörande av forskningsresultaten. SJSS-tidskriften är ett särskilt forum för de nordiska ländernas identitet och möjliggör dessutom en internationell växelverkan på multilateralt plan. Tidskriften presenterar den nuvarande vetenskapens nivå och motiverar till en förhöjning av den nordiska vetenskapens nivå. I detta hänseende har den även en utbildningsfunktion. I tidskriftens resumé ges en översikt över pågående forskningsprojekt i olika vetenskapliga centra i Norden och läsarna kan bekanta sig med de vetenskapliga arbeten som utges endast på de skandinaviska språken.

De internationella kontakterna borde vara bestående, fortgående och enligt behov institutionaliserade. Således skulle man nå fram till regelbundna, långsiktiga kontakter i bestämda former, och de skulle lägga grunden för t. ex. programmässigt samarbete i stället för enskilda och tillfälliga projekt. Genom att kontinuiteten i tidskriftens publiceringsverksamhet tryggas blir ovan nämnda måls uppfyllelse säkerställd enligt vad som ovan uppskisserats.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta erforderliga åtgärder för att trygga såväl en utvidgning av tidskriften "Scandinavian Journal of Sport Sciences" som verksamhetsmöjligheterna i anslutning därtill.

Helsingfors och København den 3 maj 1988

Mikko Elo (Sdp)

Margrete Auken (SF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Heikki Järvenpää (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Seppo Peltari (K)

Jette Pors (CD)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Riitta Saastamoinen (Kok)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag A 850/s om nordiskt reumatikerår 1991 samt ändringsförslag A 850 Ä/s om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Marjatta Väänänen m. fl., se s. 809)

Ändringsförslaget väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik, se s. 812

Remissyttrande, se gemensamt supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats medlemsförslag och ändringsförslag om nordiskt reumatikerår respektive förstärkta insatser för reumatiker. Utskottet har behandlat förslagen vid sina möten i Stockholm den 30 januari och i Helsingfors den 14 februari 1989.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

Förslagsställarna erinrar om att Nordiska rådet medverkat till ett nordiskt trafiksäkerhetsår och ett teknologiår. De föreslår att det nordiska reumatikeråret blir en motsvarande aktivitet, som planeras och genomförs inom ramen för Nordiska rådet /Nordiska ministerrådet i nära samverkan med reumatikerorganisationerna i Norden. Bland aktiviteterna bör främst ingå forskningsinsatser. De nordiska länderna har goda och aktiva forskningsmiljöer inom reumatologin och genom ett reumatikerår kan man lyfta fram den reumatologiska forskningen. Behovet av kunskap om orsakssambanden och om förbättrade behandlingsmetoder är stort. Varför flera av sjukdomarna mestadels drabbar kvinnor (ledgångsreumatism och SLE) eller män (Bechterew) ingår bland forskningsuppgifterna. Miljöfaktorernas betydelse borde också undersökas. I samband med ett nordiskt reumatikerår kan Nordiska forskarkurser/symposier/seminarier anordnas och öka de satsningar planeras och genomförs.

Reumatikeråret bör medföra gemensamt nordiskt informationsmaterial, som distribueras inom hela Norden. Materialet bör finnas på olika media, så att även syn- och hörselskadade får tillgång till det (t ex kassetter samt textade videofilmer). Utbildnings- och vidareutbildningsmaterial skulle kunna genomgå och förbättras beträffande olika handikappgrupper bl. a. reumatiker. På nordiskt plan skulle Nordiska hälsovårdshögskolan och Nordiska nämnden för handikappfrågor tillsammans med reumatikernas organisationer och med berörda personalgruppers organisationer kunna göra stora insatser.

Reumatikerårets innehåll bör bestå av såväl samnordiska som nationella aktiviteter. För att möjliggöra ett välfungerande, välplanerat reumatikerår bör NR/NMR stödja samarbetet mellan de nordiska reumatikerorganisationerna. Nordiska rådets rekommendation om en ekonomisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (rek 22/87) leder förhoppningsvis till anslag under budgetåret 1989 och kan vara ett sätt att finansiera samarbetet.

Förslagsställarna anser dock, att finansieringen av planeringen och genomförandet av det nordiska reumatikeråret kräver en särskild planeringskommitté och särskilda medel på ministerrådsbudgeten. I kommittéarbetet bör reumatikerorganisationerna ges en central roll. Det är också viktigt att eftersträva att inkludera reumatikerna i de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland i samarbetet. Ett nordiskt reumatikerår passar väl in i målsättningarna i WHO:s program om Hälsa för alla till år 2000, in i det nya nordiska samarbetsprogrammet på hälso- och socialsektorn och i det av Förenta Nationerna 1982 antagna världsaktionsprogrammet för handikappade. Åren 1983–93 är av FN proklamerade till ett handikappårtionde. FNs generalförsamling har senast i december 1987 uttalat sig för ökade insatser internationellt och av medlemsländerna, och även ECOSOC-mötet hade handikappfrågorna på sin dagordning i maj 1988. Det är därför ändamålsenligt om några av FNs medlemsländer såsom de nordiska går samman och arrangerar upplysningsinsatser för att förbättra situationen för olika grupper.

2 Ändringsförslaget A 850Ä/s väckt av Lena Öhrsvik, Grethe Lundblad och Sten Svensson)

I ändringsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning samt

att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

Förslagsställarna tillstyrker grundtankarna i medlemsförslaget A 850/s

om ett reumatikerår. Ett sådant år skulle dock enligt deras mening kunna utvecklas och ingå som ett led i arbetet med en plan för förstärkta insatser. Åtgärderna bör omfatta såväl det förebyggande arbetet som vården. En ökad utbildning är av vikt både för ökad kunskap hos hälsovårdspersonal i allmänhet och för att få tillräckligt antal läkare till detta område. I samtliga nordiska länder finns aktiva forskningsmiljöer, men reumatologin har en förhållandevis svag ställning. Ökad forskning bör stimuleras för att ge svar på frågorna om uppkomst, förlopp och behandlingsmetoder inom de delar av området där vi fortfarande saknar kunskap. Bristande förståelse, svårighet att ställa rätt diagnos, läkarvakanser osv. gör att rätt vård inte alltid kan ges. Detta medför stora problem både för den enskilde och för samhället.

Genom det nordiska reumatikeråret kan reumatikernas situation belysas och uppmärksammas och genom en plan för förstärkta insatser kan brister åtgärdas. Den kunskap som finns hos olika personalgrupper och reumatikernas egna organisationer bör tas till vara i detta arbete. Likaså har Nordiska hälsovårdshögskolan sin givna roll.

3 Remissyttranden

Båda förslagen har utsänts på gemensam remiss till samma myndigheter, institutioner och organisationer.

3.1 Remissinstanser som tillstyrker rekommendation enligt båda förslagen

Norden

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiskt reumaråd

Danmark

Sundhedsministeriet

Dansk sygeplejeråd

Danske reumatologers og fysiurgers organisation

Gigtforeningen

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

Finlands kommunförbund

Finlands svenska kommunförbund

Finlands stadsförbund

Ålands landsskapsstyrelse

Ålands handikappförbund r.f.

Finlands reumatikerförbund

Island

Helse- og forsikringsministeriet

Sverige

Socialstyrelsen

Statens handikappråd

Handikappinstitutet

Landstingsförbundet

Sveriges läkarförbund

Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund (SHTF)

Riksförbundet mot reumatism

3.2 Remissinstanser som endast tillstyrker ett reumatikerår

Dansk reumatologisk Selskab

Ålands reumaförening r.f.

Sveriges läkarförbund

*3.3 Remissinstanser som är mer reserverade till förslagen eller föreslår en annan inriktning**Danmark*

Den almindelige danske lægeforening

Finland

Finlands läkarförbund

Forskningsstiftelsen för reumasjukdomar

Norge

Sosialdepartementet

Den norske lægeforening

Sverige

Medicinska forskningsrådet

3.4 Remissinstanser som ej tar ställning

Amtsrådsforeningen i Danmark

Kommunenes sentralforbund i Norge

Svenska Kommunförbundet

3.1 Remissinstanser som tillstyrker båda förslagen

Nordiska hälsovårdshögskolan finner det ur folkhälsovetenskaplig synvinkel betydelsefullt att reumatikernas problematik belyses, att insatser görs för att minska reumatiska sjukdomar och att ökad forskning stimuleras, såväl vad gäller etiologi (dvs. orsaker) och mekanismer för sjukdomens uppkomst som för omhändertagande och omvårdnad av dess offer.

Hälsovårdshögskolans uppgift är att undervisa och forska i om nordisk folkvetenskap och reumatiska sjukdomar används redan i dag som exempel i undervisningen på viktiga folksjukdomar. Ett nordiskt reumatikerår skulle stimulera intresset för sjukdomen än mera, och vårt bidrag skulle kunna vara en nordisk kongress, t. ex. med huvudinriktning mot omvårdnad. Hälsovårdshögskolan tillstyrker alltså förstärkta nordiska insatser mot reumatiska sjukdomar och stödjer förslaget om planering inför reumatikeråret 1991.

Nordiskt Reumaråd (NRR) tillstyrker de båda medlemsförslagen. Att utarbeta en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar, som föreslås i förslag A 850/s, ligger helt i linje med NRRs arbete och målsättning. En sådan plan kan bidra till att det arbete som görs under 1991 får ännu större betydelse för reumatikernas situation i Norden framledes. De nordiska reumatikerorganisationerna har i flera år haft ett gott samarbete. En del aktiviteter har under flera år genomförts gemensamt, flera är på planeringsstadiet. Det är en grund för att ett gemensamt nordiskt arbete med och inom reumatikerorganisationerna skall lyckas. Utifrån det arbete som gemensamt bedrivits under flera år har NRR bildats under hösten 1988. De nordiska reumatikerorganisationerna har därför en gemensam organisation inför arbetet med ett nordiskt reumatikerår. Om Nordiska ministerrådet tillsätter den planeringskommitte som nämns i förslaget, är NRR och de nordiska reumatikerorganisationerna beredda att ingå i kommittén.

Sundhedsministeriet i Danmark, som inhämtat uttalanden från Sundhedsstyrelsen och Forebyggelsesrådet, anser att reumatiska sjukdomar i samband med reumatikeråret bör ges en vid definition och att man i upplysningsverksamheten skall lägga vikt vid fysisk aktivitet. Forebyggelsesrådet hänvisar till en konferens i oktober 1988, som dragit slutsatsen att kroniska ryggsmärtor och muskelsmärter kan lindras betydligt genom fysisk träning.

Gigtforeningen räknar med att var femte människa i Norden drabbas av gikt någon gång. Gikt är ofta en dold sjukdom och de drabbade röner föga förståelse från samhällets sida. Ett reumatikerår skulle ge dessa större uppmärksamhet. De nordiska giktforeningarna har i flera år haft ett gott samarbete och bildat Nordiskt reumaråd (NRR) och hoppas därigenom delta i ett temaår. Utarbetande av en plan enligt ändringsförslaget skulle bidra till att det arbete som utförs under temaåret 1991 får betydelse även i framtiden.

Danske reumatologers og Fysiourgers Organisation tillstyrker båda förslagens yrkanden och erinrar dessutom om att WHO och ILAR (The International League against Rheumatism) proklamerade 1977 till internationellt reumatismår. Organisationen föreslår att man från nordisk sida hänvänder sig till WHO och ILAR för att dra nytta av deras erfarenheter. Från dansk sida föreslås att man inhämtar assistans från Gigtforeningen,

Landsforeningen for Rygsundhed, Dansk Selskab for Manuel Medicin, Dansk Ortopedisk Selskab och Dansk Reumatologisk Selskab.

Kommunernes Landsforening i Danmark pekar på att lämplig behandling skulle, förutom att ge enskilda reumatiker bättre livskvalitet, ge arbetssökande möjlighet att behålla sysselsättning och de äldre bättre möjligheter att klara sig i eget hem. Föreningen tillstyrker därför förslaget om en planeringskommitté för ett nordiskt reumatikerår 1991.

Dansk sygeplejeråd tillstyrker ett reumatikerår med hänvisning till vikten av att det görs en extra insats för människor med reumatism.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland påpekar att betydelsen av sjukdomar i stöd- och rörelseorgan för folkhälsan betydligt ökat och sannolikt kommer att öka i takt med att befolkningens åldersstruktur förändras. Enbart de ökade nationalekonomiska förluster som hänför sig till nedsatt arbets- och funktionsförmåga talar för att man i allt högre grad borde satsa på det förebyggande arbetet. I Finland m. fl. nordiska länder har utarbetats en nationell handlingsplan och då problemen i stort sett är likartade i de nordiska länderna kan man ha nytta av att samarbeta. Ministeriet har sålunda ingenting emot att man fäster större vikt vid saken genom att utnämna ett särskilt temaår för reumatiker och att förebyggandet av reumatiska sjukdomar utvecklas genom nordiskt samarbete i enlighet med de linjer som skisseras i förslagen.

Finlands kommunförbund anser, att genom ett nordiskt reumatikerår kan reumatikernas situation belysas och uppmärksammas och genom en plan för förstärkta insatser kan brister åtgärdas och rekommenderar, att de åtgärder som föreslås i medlemsförslagen verkställs i samarbete med reumatikernas egna organisationer.

Finlands svenska kommunförbund har ingenting att invända mot förslaget om ett nordiskt reumatikerår 1991. Att temaåret blir nordiskt är också naturligt då reumatismen i hög grad är en nordisk företeelse. För att uppnå ett bestående resultat i kampen mot sjukdomen är ett temaår inte tillräckligt. Det krävs ett planerat forsknings- och utvecklingsarbete som med fördel kan ske i Nordiska rådets regi.

Finlands stadsförbund anser, att de reumatiska sjukdomarna måste betraktas som en av de stora folksjukdomsgrupperna. Reumatiska sjukdomar invalidiserar ofta patienten. Att väcka uppmärksamhet för dessa frågor genom ett särskilt reumatikerår är värt att understödjas med tanke på ovannämnda orsaker. För beredning av ärendet bör det föreslagna planeringsorganet tillsättas. Utöver beredningen av temaåret kunde organet skissa en nordisk handlingsplan mot reumatiska sjukdomar och samarbetsformer för genomförandet av den.

Finlands Reumatikerförbund stödjer varmt förslaget och ändringsförslaget samt hoppas att Nordiska ministerrådet tillsätter en planeringskommitté för att förbereda och planera ett nordiskt reumatikerår och att Finlands Reumatikerförbund får sin representant i kommittén. På det sättet garante-

ras, att reumasjukas egna behov och åsikter kommer med i planeringen från första början. Även ändringsförslaget som gäller förebyggande åtgärder mot och vården av reumatiska sjukdomar, ökad utbildning av vårdpersonalen, ökat antal läkare specialiserade på reumatiska sjukdomar samt ökade forskningsresurser inom reumatologin, är mycket angeläget.

De nordiska organisationerna för reumapatienter har sedan länge samarbetat. Som resultat av detta samarbete grundades i oktober 1988 Nordiskt reumaråd (NRR). Nordiskt reumaråd kommer att fungera som koordinerande organ för samarbetet mellan de nordiska organisationerna. Om nordiskt reumatikerår 1991 kommer att genomföras, kommer Nordiskt reumaråd att ha betydande roll i planering och genomförande av gemesamma projekt. I detta sammanhang understryks vikten av att de självstyrda områdena Färöarna, Grönland och Åland är med i samarbetet kring ett reumatikerår.

Ålands landskapsstyrelse understödjer båda förslagen.

Ålands handikappförbund ställer sig positivt till förslaget. Styrelsen önskar även framhålla att Nordiska rådet har ett ansvar som påtryckare för att utveckla ett tryggare samhälle för olika handikappgrupper och anser därför att det är lämpligt att uppmärksamma reumatikers specifika situation.

Förbundet anser, att den kunskap som finns i de olika regionerna bör sammanföras och spridas till ett större forum i samband med kurser och symposium. Även den personliga erfarenheten och kunskaper om handikappet som finns bör spridas i samma forum. Vad gäller den reumatologiska forskningen framhålles att man bör ta tillvara den internationella kunskap som finns och inte enbart se till den nordiska forskningen. Speciellt språkminoriteterna i de nordiska länderna borde beredas större möjlighet att få information på sitt modersmål. I detta sammanhang understryks vikten av att de självstyrda områdena Färöarna, Grönland och Åland är med i samarbetet kring ett reumatikerår.

Helse- og forsikringsministeriet i Island tillstyrker båda förslagen och anser det naturligt att man från isländsk sida arbetar för ökat samarbete i anslutning till reumatiska sjukdomar.

Socialstyrelsen i Sverige anser, att ett nordiskt reumatikerår 1991 kan tillstyrkas, samt att ett ökande nordiskt samarbete mellan reumatikerorganisationerna resp reumatologföreningarna har påskyndat utvecklingen, men kan ytterligare stimuleras av en större gemensam aktivitet. Genom ett reumatikerår kan saklig information om de reumatiska sjukdomarna till allmänhet och undervisningsmaterial till patienter och olika personalgrupper kvalitativt och kvantitativt utvecklas. Övriga gemesamma och nationella målsättningar och aktiviteter under ett nordiskt reumatikerår måste dock noga preciseras samt de ekonomiska och personella förutsättningarna anges. Allmänt anser socialstyrelsen, att stöd av Nordiska rådet markerar för dessa patientgrupper att det finns politiskt intresse att utveckla

insatserna mot de reumatiska sjukdomarna och ge ett samnordiskt ekonomiskt och administrativt stöd för att aktiviteterna skall bli framgångsrika. Dock erinrar styrelsen om att orsakerna bakom och utvecklingsmekanismerna för den reumatiska inflammationen är mycket oklara. Därmed saknas ett stabilt underlag för verksamma förebyggande åtgärder och även för effektiv behandling i sjukdomens tidigare skeden. Tyngdpunkten i vårdinsatserna måste därför inriktas på att lindra de ofta svåra besvären, försöka motverka fortsatt försämring och ingripa med hjälp av kirurgiska åtgärder och rehabiliterande insatser. Endast genom avgörande forskningsgenombrott kan mera dramatiskt förbättrade behandlingsmetoder fås fram. Största möjliga stöd till sådan forskning är givetvis angelägen.

Statens handikappråd i Sverige hänvisar till att man räknat med att var femte person drabbas av reumatism i en eller annan form. Många reumatiker får grava funktionsnedsättningar., För en del betyder det, att sjukdomen och smärtorna inverkar menligt på hela deras livssituation. Trots detta möts reumatikerna många gånger av föga förståelse från allmänheten för sin besvärliga situation. Därför tillstyrker rådet båda medlemsförslagen, och vill understryka vikten av att de föreslagna insatserna genomförs i nära samarbete med de nordiska reumatikerorganisationerna.

Handikappinstitutet påpekar, att reumatiker är den största gruppen hjälpmedelsanvändare. Redan i tidigt stadium ger sjukdomen problem med dagliga aktiviteter mycket pga. smärtor, svaghet, inskränkt rörelse- och gripförmåga, vilket kraftigt påverkar deras tillvaro i hemmet, på arbetsplatsen och på fritiden. Hjälpmedel är ett viktigt instrument i rehabiliteringen. Påfrestningar på lederna, speciellt i akut skede, kan ge bestående skador på skelettet. Hjälpmedel innebär också att aktiviteter kan genomföras med betydande smärtlindring som följd. Kunskapen om reumatikers hjälpmedel för daglig livsföring är skiftande. Innan sjukdomen har gett någon direkt synlig påverkan på lederna kan reumatikern ha svårt att få förståelse för sina problem och behov. Detta har föranlett undersökningar, vilka ska ge kunskap om reumatikers situation, betydelsen av hjälpmedel samt behov av forskning och utveckling inom hjälpmedelsområdet.

Handikappinstitutet ställer sig, mot denna bakgrund, mycket positivt till en bred nordisk satsning för att skapa förutsättningar för förbättringar för reumatiker. Det kan få stor betydelse för företags bredvillighet att satsa på utveckling av nya hjälpmedel, men också uppmärksamma behov av bättre ergonomiskt utformade standardprodukter, vilket skulle kraftigt minska behov av speciella handikaphjälpmedel. Institutet ser också ökade möjligheter att nå fram direkt till brukarna med information liksom till politiker och ansvariga för samhällets åtaganden. Med gemensamma ansträngningar och ökad finansiering skulle informationsinsatser kring betydelsen av hjälpmedel kunna ökas med flera olika mediaval på bas av genomförda undersökningar.

Landstingsförbundet anser, att ett nordiskt reumatikerår skulle kunna

bidra till ökad kunskap och förståelse, vilket förbundsstyrelsen ser som värdefullt. På senare tid har reumatiska sjukdomar uppmärksammats på olika sätt, bl. a. i ett kunskapsunderlag och förslag till åtgärder beträffande förebyggande insatser som socialstyrelsen utarbetat. Detta material torde utgöra ett värdefullt underlag också i ett nordiskt sammanhang. Förbundet pekar på vikten av kunskaps spridning till olika personalkategorier i vården och har utarbetat ett videomaterial för fortbildning och utbildning av vårdpersonal.

Förbundet påpekar vidare, att reumatikerorganisationerna är en självklar och viktig resurs i förberedelserna inför och genomförandet av ett nordiskt reumatikerår. Också sjukvårdshuvudmännen har bred kunskap som bör tas till vara. Vad gäller den reumatologiska forskningen vill förbundet markera det angelägna i att tillräckliga statliga resurser tillföres den medicinska forskningen och att nya forskningsrön kan få en bred spridning i vårdorganisationen.

Ändringsförslaget om en gemensam nordisk plan för reumatikervården beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning får enligt förbundet mycket långtgående konsekvenser. Det är självfallet värdefullt med ett utvecklat samarbete vad gäller samtliga dessa områden. Här har Nordiska hälsovårdshögskolan en viktig uppgift. När det däremot gäller planering av olika vårdinsatser är detta uppgifter som i Sverige åvilar respektive landsting var för sig och i samarbete. Detta planeringsarbete måste naturligt nog utgå från lokala behov och förutsättningar och kan vara svårt att genomföra utifrån en övergripande nordisk plan.

De Handikappades Riksförbund, DHR, anser att ett nordiskt reumatikerår skulle kunna sprida kunskap om reumatiska sjukdomar. DHR understryker vikten av att de föreslagna åtgärderna med en gemensam nordisk plan för reumatikervården – förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning – genomförs i ett nära samarbete med de nordiska handikapporganisationerna. Det avser även planering av konkreta vårdinsatser som utgår från de enskilda landstingen. Samverkan med handikapporganisationerna måste även där vara vägledande.

Förbundet ser det som mycket angeläget att satsningar görs på reumatologisk forskning. Ökade statliga medel måste tillföras forskningen.

Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund (SHSTF) har länge ansett att reumatikerna tillhör en mycket eftersatt grupp i samhället. Det är nödvändigt att allmänheten får kunskap om själva sjukdomen och hur symptomen kan variera över tiden.

Genom att förstärka de ekonomiska resurserna kan villkoren förbättras för reumatikerna och behovet av ny kunskap genom forskning är mycket stort. SHSTFs medlemmar, som arbetar med reumatiker både inom primärvården och på sjukhus, har påtalat behovet av att förstärka insatserna både inom forskningen och vården. Som organisation är SHSTF därför beredd att medverka till ett nordiskt reumatikerår.

Riksförbundet mot Reumatism (RMR) tillstyrker båda medlemsförslagen och instämmer i övrigt i Nordiskt reumaråds yttrande. Föreningen påpekar, att mer än 10% av Sveriges befolkning har sjukdomar i rörelseorganen. Resurserna för reumatikervård är otillräckliga och en mycket liten del av Medicinska forskningsrådets resurser går till forskning kring reumatiska sjukdomar. Det måste skapas uppmärksamhet kring denna stora sjukdomsgrupp, så att ett i alla avseenden fullgott omhändertagande kan åstadkommas.

3.2 Remissinstanser som endast tillstyrker ett reumatikerår

Dansk reumatologisk selskab ställer sig helt bakom förslaget om ett reumatikerår då man anser det ödvändigt att förstärka upplysningen kring reumatiska sjukdomar och även forskningen därom. Sällskapet vill därför gärna medverka aktivt i ett reumatikerår. I detta sammanhang har även Gigtforeningen med sina många underorganisationer stor betydelse. Vidare erinras om att det också pågår ett nära samarbete mellan vetenskapliga reumatologiska sällskap.

Ålands Reumaförening r.f. ställer sig positivt till förslaget och anser att man genom detta kommer att få information på sitt eget modersmål. Föreningen anser även att ungdomar med reuma borde ges speciell uppmärksamhet. Förslagsvis kunde nordiska ungdomar med reuma få byta erfarenheter med varandra i olika kurser och seminarier eller i någon form av lägerverksamhet.

Sveriges läkarförbund stöder förslaget att tillsätta en kommitté för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

Förbundet delar förslagsställarnas uppfattning att allmänhetens kännedom om de reumatiska sjukdomarna och reumatikernas situation är dålig. Reumatikeråret ger en utmärkt möjlighet att via olika medier sprida kunskap i dessa frågor. Berörda specialistföreningar inom Sveriges läkarförbund har förklarat sig beredda att medverka i dessa sammanhang.

3.3 Remissinstanser som är mer reserverade till förslagen eller föreslår en annan inriktning

Den almindelige danske lægeforening instämmer i vikten av bättre prioritering av reumatikernas behov. Däremot ser föreningen inget skäl för att planeringen av ett reumatikerår skulle kräva en särskild planeringskommitté eller särskilda medel på ministerrådets budget. I stället förslår föreningen att det ekonomiska stöd som enligt rek nr 22/1987 skall ges till de handikappades organisationer används för att ge stöd åt reumatikerorganisationerna, som bör få uppgiften att handha ett nordiskt reumatikerår, då de särskilt redan sköter information till allmänheten. Föreningen anser, att reumatikernas intressen bäst tjänas av att ytterligare medel investeras i forskning om reumatiska sjukdomars uppkomst, förebyggande och behandling. På samnordiskt plan finns möjligheter för forskningsinstitutionerna att utväxla sina resultat.

Finlands läkarförbund finner de föreslagna målen i många avseenden värda understöd. Ett temaår är ett sätt att rikta uppmärksamheten mot en aktuell fråga, även om man inte kan vara säker på hur betydande effekter ett temaår har. Sjukdomarna i muskel-skelettsystemet utgör en klart växande grupp bland de sjukdomar som leder till invaliditet. Läkarförbundet anser därför, att man borde överväga, att som ämne för ett temaår ta upp muskel-skelettsystemets sjukdomar som helhet.

Reumastiftelsen och *Forskningsstiftelsen för reumasjukdomar* i Finland tillstyrker förslaget, men hemställer att följande beaktas:

1. Goda förberedelser är en förutsättning för att reumaåret skall kunna lyckas. Förberedelsetiden är kort, och därför kunde det vara motiverat att framskjuta temaåret med ett år.
2. Allmänheten uppfattar temaårets namn "Reumatikerår 1991" som ett år för dem som har en svår reumasjukdom. Året kunde dock ha ett mera omfattande tema innefattande alla sjukdomar och plågor som har sin orsak i skelett- och rörelseapparaten, inklusive bl. a. från samhällets synvinkel viktiga yrkessjukdomar, skador i rörelseapparaten och med ålderdomen förknippade degenerativa tillstånd såsom t. ex. osteoporosis.

Temaårets namn borde formuleras så att även allmänheten skulle uppfatta det som ett år som omfattar alla sjukdomar hos skelett- och rörelseapparaten. Namnet kunde eventuellt vara "Reumaår 1991".

Vidare påpekas, att det finländska vårdssystemet för reumasjukdomar avviker från systemet i de övriga nordiska länderna så att reumatologin i det övriga Norden har en självständig ställning vid sjukhus, medan den i Finland utgör en del av invärtes medicin. Detta har fått till följd att reumatologerna i Finland har den längsta utbildningstiden (först specialistexamen i invärtes medicin och därefter studier i reumatologi) och den kortaste utbildningstiden i själva reumatologin. Examina som avlagts i de övriga Nordiska länderna gäller inte i Finland, eftersom reumatologerna i dessa länder inte har specialistexamen i invärtes medicin. Därför bör det vara ett mål att Finland under temaåret ändrar praxis så att den motsvarar praxisen i de övriga nordiska länderna.

Sosialdepartementet i Norge uttrycker tvivel angående det lämpliga att genomföra särskilda aktiviteter för särskilda sjukdomar under vissa bestämda år. Departementet har större tro på verkan av kortare informationskampanjer som tar sikte på vissa sjukdomar. Dessutom betvivlar departementet att tidpunkten är den rätta, då man först borde inhämta erfarenheter av genomförandet av den handlingsplan mot cancer som är under utveckling.

Den norske lægeforening ger en statistisk orientering om förekomsten av reumatiska m. fl. liknande sjukdomar i Norge och finner det olämpligt att välja ut en sjukdom bland många liknande kroniska. Föreningen föreslår därför att 1991 görs till ett nordiskt år där uppmärksamheten riktas mot

kroniska sjukdomar generellt i Norden. På så sätt kan även små grupper av kroniskt sjuka få glädje därav, beträffande vilka de enskilda nordiska länderna kan ha svårt att bygga upp kompetens.

Medicinska forskningsrådet (MFR) i Sverige ställer sig i princip positivt till ett nordiskt reumatikerår 1991. Som påpekats av förslagsställarna skulle ett nordiskt reumatikerår passa relativt väl in i målsättningarna i WHO's program om hälsa för alla år 2000, i det nya nordiska samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn och i det av Förenta Nationerna 1982 antagna världsaktionsprogrammet för handikappade.

MFR vill dock framhålla att ett nordiskt reumatikerår måste finansieras utanför ordinarie budget för medicinsk forskning. Medicinska forskningsprojekt inom reumatikerområdet måste prioriteras i konkurrens med andra väsentliga medicinska forskningsprojekt på samma bedömningsgrunder, det vill säga projektens kvalitet och forskarnas kompetens. En sådan prioritering görs regelbundet i medicinska forskningsrådet.

4 Utskottet

Utskottet noterar, att det helt övervägande antalet remissinstanser tillstyrker båda förslagen. Flera organisationer är angelägna att delta i den föreslagna planeringskommittén. Behovet av utvidgad forskning och upplysning understryks. Förslagsställarna erinrar om rådets medverkan i ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 och ett teknologiår 1988, samt föreslår att det nordiska reumatikeråret blir en motsvarande aktivitet, som planeras och genomförs inom ramen för Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet i nära samverkan med reumatikerorganisationerna i Norden. Bl. a. kan man genom ett nordiskt reumatikerår lyfta fram den reumatologiska forskningens betydelse. Behovet att nå kunskap om orsakssambanden och om förbättrade behandlingsmetoder är fortfarande stort. Varför flera av sjukdomarna mestadels drabbar kvinnor (ledgångsreumatism och SLE) eller män (Bechterew) ingår bland forskningsuppgifterna, liksom även miljöfaktorernas betydelse. I samband med ett nordiskt reumatikerår kan Nordiska forskarkurser/symposier/seminarier anordnas och ökade satsningar planeras och genomföras.

Utskottet instämmer i dessa bedömningar men vill erinra om att man redan på nationellt plan samlat ett omfattande kunskapsunderlag beträffande rörelseorganens sjukdomar. Så har t. ex. i Sverige socialstyrelsen, på regeringens direkta uppdrag, tagit fram ett hälsopolitiskt handlingsprogram beträffande förebyggande insatser i fråga om rörelseorganens sjukdomar. Information av detta slag bör enligt utskottets uppfattning utnyttjas vid planeringen av ett reumatikerår och övriga insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden. Bland aktiviteterna under ett reumatikerår bör enligt utskottets uppfattning ingå att utvärdera informations- och undervisningsmaterial och ta fram nytt sådant material och sprida detta inom Norden.

Utskottet noterar vidare att flera remissinstanser påpekar, att reumatism betecknar ett mycket omfattande hälsoproblemområde som har karaktär av folksjukdom och folkhälsoproblem i de nordiska länderna med stora medicinska konsekvenser för de drabbade och ofta svår invaliditet som följd. De reumatiska sjukdomarna har sålunda en omfattande samhällsekonomisk betydelse, som innebär stora behov av och krav på vårdinsatser av främst lindrande, korrigerande, rehabiliterande och socialt stödande natur.

Mot denna bakgrund anser utskottet att ett nordiskt reumatikerår måste följas upp med en plan för insatser på längre sikt av det slag som skisseras i ändringsförslaget, dvs. som omfattar både förebyggande, vård och rehabilitering samt forskning och utbildning för att genomföra detta i de nordiska länderna. Medel måste sålunda beviljas, både kortsiktigt avseende aktiviteter under ett reumatikerår och på längre sikt för insatser både nordiskt och nationellt. Reumatikeråret bör ge värdefulla erfarenheter för de följande insatserna. Utskottet vill slutligen understryka vikten av att Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska nämnden för handikappfrågor, reumatikernas organisationer och berörda personalgruppers organisationer bereds tillfälle att medverka i planeringen och uppföljningen av ett nordiskt reumatikerår.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

Helsingfors den 14 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Knud Glønborg (KrF)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Anna Kaarina-Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om nordiskt reumatikerår 1991

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Svein Alsaker, Claes Andersson, Anna-Kaarina Louvo och Riitta Saastamoinen)

I de nordiska ländernas demokratiska samhällsskick är uppfattningen om alla människors lika värde en av hörnstenarna. Det finns dock grupper som möter bristande förståelse på grund av sin "olikhet" av flera orsaker. Reumatikerna, dvs. personer med reumatiska sjukdomar, utgör en sådan grupp.

Det är en allmän uppfattning att endast äldre personer får reumatism. Så är dock inte fallet. Ledgångsreumatism (ledgikt, reumatoid artrit) drabbar oftast människor i deras mest produktiva ålder. Flera tusen barn i Norden har sjukdomen. Bechterews sjukdom och vissa mjukdelsreumatiska sjukdomar debuterar som regel mellan 20- och 30-årsåldern. Detta gäller även SLE, som är en autoimmun systemsjukdom med symptom från hela kroppen. Även artroser kan drabba unga människor.

Många av de reumatiska sjukdomarna är mycket dåligt kända bland allmänheten. Enligt WHO's definition av reumatiska sjukdomar är var femte invånare i Norden drabbad. Det motsvarar 4,5 miljoner människor.

För många betyder sjukdomen starka kroniska smärtor. Sjukdomsintensiteten visar periodiska svängningar. De dåliga perioderna kan innehålla inflammationer med livshotande tillstånd. Kirurgiska åtgärder, sjukgymnastik, medicinering, fysisk och psykisk rehabilitering behövs och utgör ett vitt spektrum av åtgärder. Insatser behövs från sjukvårdens och socialtjänstens sida. Hjälpmedelförsörjningen måste också fungera på ett bra sätt.

Reumatikerna har problem på många områden och möjligheterna att uppnå förbättrad livskvalitet hänger ofta samman med omgivningens attityder, kunskaper och förståelse. Det kan vara svårt att planlägga arbete, skolgång och fritid. Familj, vänner och kolleger kan ha svårt att acceptera att en person som tidvis kan leva ett normalt liv är sjuk och handikappad. Psykiska påfrestningar uppkommer av omgivningens förhållningssätt.

De samhällsekonomiska konsekvenserna av reumatiska sjukdomar är stora. Enligt en norsk undersökning, som utfördes av Landsorganisasjonen i Norge, Norsk arbeidsgiverforening och Arbeidsdirektoraret, kos-

tar de reumatiska sjukdomarna i Norden minst 100 miljarder norska kronor per år. I beloppet ingår förutom utgifter för vård och olika sociala stödformer också produktionsbortfall m. m.

Det är möjligt att i viss mån förebygga t. ex. sjukdomen artros genom att inte felaktigt belasta kroppen i olika arbetsställningar eller på fritiden. Inom vårdorganisationen är det också möjligt att förbättra kunskaperna om de reumatiska sjukdomarna så att symptomen identifieras och diagnoserna ställs i ett tidigt skede. Då kan adekvat behandling påbörjas som kan förhindra obotliga skador och bespara många människor från lidande.

Förslagsställarna anser att Nordiska rådet har ett ansvar att vara pådrivande i en utveckling för ett tryggare samhälle för olika handikappgrupper. Vi anser att anordnandet av ett reumatikerår är ett utmärkt sätt att i hela Norden öka förståelsen och kunskaperna om reumatikernas situation och därigenom skapa förutsättningar för förbättringar på olika områden.

Nordiska rådet har nyligen medverkat till ett nordiskt trafiksäkerhetsår och ett teknologiår. Vi föreslår att det nordiska reumatikeråret blir en motsvarande aktivitet, som planeras och genomförs inom ramen för Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet i nära samverkan med reumatikerorganisationerna i Norden.

Genom forskningsinsatser kan man nå revolutionerande genombrott. De nordiska länderna har goda och aktiva forskningsmiljöer inom reumatologin. Genom ett nordiskt reumatikerår kan man lyfta fram den reumatologiska forskningens betydelse. Behovet att nå kunskap om orsakssambanden och om förbättrade behandlingsmetoder är stort. Varför flera av sjukdomarna mestadels drabbar kvinnor (ledgångsreumatism och SLE) eller män (Bechterew) ingår bland forskningsuppgifterna. Miljöfaktorernas betydelse för de reumatiska sjukdomarna borde också undersökas. I samband med ett nordiskt reumatikerår kan nordiska forskarkurser/symposier/seminarier anordnas och ökade satsningar planeras och genomföras.

Reumatikeråret bör medföra gemensamt nordiskt informationsmaterial, som distribueras inom hela Norden. Materialet bör finnas på olika media, så att även syn- och hörselskadade får tillgång till det (t. ex. kassetter samt textade videofilmer). Utbildnings- och vidareutbildningsmaterial som används inom länderna såväl inom den ordinarie skolundervisningen som inom undervisningen av speciella yrkeskategorier skulle kunna genomgås och förbättras beträffande olika handikappgrupper, bl. a. reumatiker. Reumatikeråret skulle kunna ge en möjlighet till denna insats. På nordiskt plan skulle Nordiska hälsovårdshögskolan och Nordiska nämnden för handikappfrågor tillsammans med reumatikernas organisationer och med berörda personalgruppers organisationer kunna göra stora insatser under reumatikeråret och under tiden framöver.

Reumatikerårets innehåll bör bestå av såväl samnordiska som nationella aktiviteter. För att möjliggöra ett välfungerande, välplanerat reumatikerår bör Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet stödja samarbetet mellan de

nordiska reumatikerorganisationerna. Nordiska rådets rekommendation om en ekonomisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (*rekommendation nr 22/1987/s*) leder förhoppningsvis till anslag under budgetåret 1989 och kan vara ett sätt att finansiera samarbetet. Finansieringen av planeringen och genomförandet av det nordiska reumatikeråret kräver dock en särskild planeringskommitté och särskilda medel avsatta på ministerrådsbudgeten. I kommittéarbetet bör reumatikerorganisationerna ges en central roll med tanke på de kunskaper och erfarenheter som de besitter om reumatikernas situation i länderna. Det är också viktigt att eftersträva att inkludera reumatikerna i de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland i samarbetet kring reumatikeråret.

Ett nordiskt reumatikerår passar väl in i målsättningarna i WHO's program om Hälsa för alla år 2000, i det nya nordiska samarbetsprogrammet på hälso- och socialsektorn, och i det av Förenta Nationerna 1982 antagna världsaktionsprogrammet för handikappade. Åren 1983–1992 är av FN proklamerade som ett handikappårtionde. FN:s generalförsamling har senast i december 1987 uttalat sig för ökade insatser internationellt och av medlemsländerna och även ECOSOC-mötet har handikappfrågorna på sin dagordning i maj 1988. Vi anser att det är rationellt och ändamålsenligt om några av FN:s medlemsländer – såsom de nordiska – går samman och arrangerar upplysningsinsatser för att förbättra situationen för olika grupper.

Med hänvisning till ovanstående föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

Helsingfors den 17 maj 1988

Marjatta Väänänen (K)

Svein Alsaker (KrF)

Claes Andersson (Skdl)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Riitta Saastamoinen (Kok)

Ändringsförslag

om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

(Väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik)

(Social- och miljöutskottets betänkande, se s. 796)

Remissyttranden, se gemensamt supplement)

En god hälso- och sjukvård har största betydelse för alla invånare i Norden. Ett område där ytterligare insatser är nödvändiga är reumatikervården. Det är också ett område som lämpar sig väl för gemensamma satsningar. Ett samarbete finns redan på olika nivåer men det behöver förstärkas.

En ökad förståelse för reumatikernas behov är mycket viktigt och därför tillstyrker vi grundtankarna i *medlemsförslaget A 850/s* om ett nordiskt reumatikerår 1991. Ett sådant år skulle dock enligt vår mening kunna utvecklas och ingå som ett led i arbetet med en plan för förstärkta insatser. Åtgärderna bör omfatta såväl det förebyggande arbetet som vården. En ökad utbildning är av vikt både för ökad kunskap hos hälsovårdspersonal i allmänhet och för att få tillräckligt antal läkare till detta område. I samtliga nordiska länder finns aktiva forskningsmiljöer, men reumatologin har en förhållandevis svag ställning. Ökad forskning bör stimuleras så att vi får svar på frågorna om uppkomst, förlopp och behandlingsmetoder inom de delar av området där vi fortfarande saknar kunskap.

Ett stort antal människor i våra länder har någon reumatisk sjukdom. Bristande förståelse, svårighet att ställa rätt diagnos, läkarvakanser osv. gör att rätt vård inte alltid kan ges. Detta medför stora problem både för den enskilde och för samhället.

Genom det nordiska reumatikeråret kan reumatikernas situation belysas och uppmärksammas och genom en plan för förstärkta insatser kan brister åtgärdas. Vi förutsätter att den kunskap som finns hos olika personalgrupper och reumatikernas egen organisation tas till vara i detta arbete. Likaså har Nordiska hälsovårdshögskolan sin givna roll.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att* utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning samt
- att* tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

Stockholm den 10 augusti 1988

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om begränsning av export av farliga varor

(Medlemsförslaget väckt av Eiður Guðnason m. fl., se s. 822

Remissyttranden, se supplement)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 852/j om begrænsning af eksport af farlige varer. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 15. november 1988 i Helsingør, den 31. januar i Stockholm, og den 14. februar 1989 i København.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 22. juni 1988.

I medlemsforslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangspunktet bør være, at sådanne produkter kun må sælges dér under forudsætning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om sikkerhedsmanglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen. For sådanne produkter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør eksport overhovedet ikke tillades.

Forslagsstillerne henviser til, at de nordiske lande nu har udviklet forbruger/konsumentbeskyttelse for varer, som indebærer en risiko for sundhed og sikkerhed. Der er f. eks. indført lovgivning, som gør det muligt at forbyde salg af farlige varer til forbrugere/konsumenter. Et vigtigt supplement til dette vil være at indføre pligt for virksomhederne til at tilbagekalde farlige varer, som allerede er kommet ud på markedet.

Produktsikkerhedsspørgsmål er højt prioriterede, også inden for EF, hvor der formentlig inden længe vil blive vedtaget et direktiv om spørgsmålet.

Med den mere effektive kontrol af produktsikkerheden på det indenlandske marked bliver der større risiko for, at de varer, som ikke må sælges her, når ud til udenlandske markeder, hvor produktsikkerhedskontrollen er mindre effektiv eller måske helt mangler. Der findes adskillige eksempler på, at farlige varer, f. eks. lægemidler og kemikalier, er dumpet fra i-landene til u-landene.

Spørgsmålet om eksport af farlige varer har været behandlet i flere internationale rekommandationer, bl. a. i OECD og FN, jfr nærmere i medlemsforslaget.

At begrænse eksporten af farlige varer til andre lande som beskyttelse for befolkning i disse lande ligger på linje med den internationale udvikling, og er efter forslagsstillernes opfattelse et naturligt udtryk for international solidaritet. Et nordisk initiativ ville sandsynligvis fremskynde udviklingen også i andre industrialiserede lande, specielt inden for EF.

2. Remissinstanser

Der er indkommet remissudtalelser fra følgende:

Danmark

- Forbrugerrådet
- WWF Verdensnaturfonden

Finland

- Utrikesministeriet
- Handels- og industriministeriet
- Konsumentrådet
- Industrins centralförbund och Finlands utrikeshandelsförbund
- Näringsstyrelsen
- Finlands konsumentförbund

Island

- Industriministeriet
- Socialministeriet
- Islands forbrugerorganisation

Norge

- Forbruker- og administrasjonsdepartementet

Sverige

- Konsumentverket
- Kommerskollegium

3. Remissudtalelser

3.1. Remissinstanser, der tilslutter sig medlemsforslaget

Danmark

Forbrugerrådet støtter fuldt ud medlemsforslaget. Forbrugerrådet arbejder både nationalt og internationalt for at begrænse farlige varer, bl. a. igennem forbrugerorganisationen Interpol for farlige varer.

Der har været en række problemer for de forskellige lande, især for u-landene, med dumping af farlige varer fra i-landene. De kendteste eksempler er bekæmpelsesmidler og medicin, hvor u-landene ikke har fået oplysninger om disse produkters farlighed eller uegnethed til det formål, de er solgt til.

WWF – Verdensnaturfonden støtter varmt forslag og ingreb, der medfører begrænsninger i eksport af farlige stoffer. Fonden mener navnlig, at det er værd at fremhæve eksporten af sprøjtemidler, hvoraf mange er forbudt i vores del af verden, men som finder anvendelse i mange u-lande. Mange tusinde mennesker dør årligt på grund af ukyndig behandling af disse midler. Manglende vejledning og information er ofte skyld i disse dødsfald, og det virker i det hele taget umoralsk, at vi eksporterer sådanne stoffer til u-lande, hvor de både er en stor belastning for naturen og miljøet og altså medfører tusinder af menneskers død, mener fonden.

Om der, som antydtes i forslaget, bør indføres generelt forbud mod eksport af stoffer, der ikke må anvendes i de nordiske lande, kan Verdensnaturfonden ikke udtale sig om. Derimod er fonden enig i, at de sikkerhedsmæssige forhold og miljøskadelige virkninger omkring anvendelsen af stofferne bør belyses langt bedre, og at begrænsninger bør finde sted i videst muligt omfang.

Finland

Utrikesministeriet mener, at det vil være nyttigt, at Nordisk Råd anbefaler Ministerrådet de foranstaltninger, som fremsføres i medlemsforslaget.

For at begrænse eksporten af farlige varer har Finland fundet det mest hensigtsmæssigt at udvikle sådanne arrangementer, hvor andre lande er med i stor udstrækning. På den måde kan det undgås, at begrænsningerne fører til en situation med konkurrenceforvriddning.

Handels- og industriministeriet gennemgår den finske lov om produktsikkerhed og begrundelsen for, at eksport ikke er omfattet af loven. Ministeriet mener, at det pågældende medlemsforslag er interessant og værd at undersøge nærmere, specielt under henvisning til de erfaringer, som man har fået i forbindelse med overvågningen af produktsikkerheden. Specielt hvis salg af en forbrugsvarer er forbudt på hjemmemarkedet på grund af fejl eller mangler i sin konstruktion eller sammensætning, og varen af denne grund er farlig for forbrugernes sundhed eller ejendom, mener ministeriet, at det ville være rimeligt, at den myndighed, som træffer beslutning om forbud mod salg i det mindste samtidig kunne træffe beslutning om eksportforbud. Eksport burde kun komme på tale i de tilfælde, hvor modtagerlandet udtrykkeligt tillader import af varen. Importtilladelse burde indhentes hos den myndighed i modtagerlandet, som har ansvar for produktsikkerhedstilsyn. Ministeriet vil overveje at udvide produktsikkerhedslovens anvendelsesområde på grundlag af det, som er anført ovenfor. Samtidig vil ministeriet intensivt følge det udredningsarbejde, der er i gang i Sverige

vedrørende udvidelse af produktsikkerhedsforskrifterne til også at gælde eksport.

På baggrund af det ovenfor anførte anbefaler ministeriet Nordisk Råd at vedtage de foranstaltninger, som er lagt frem i medlemsforslaget.

Næringsstyrelsen mener, at forslaget er vigtigt, og at de foranstaltninger, som foreslås i forslaget, bør vedtages. Næringsstyrelsen konstaterer, at riksdagen i 1986 i forbindelse med behandlingen af lovforslaget om produktsikkerhed forudsatte, at regeringen ville udrede mulighederne for at anvende loven også på varer, som eksporteres fra Finland under hensyn til konsumentbeskyttelseslovgivningen i modtagerlandet.

Næringsstyrelsen mener endvidere, at hvis modtagerlandet udtrykkeligt tillader import af varer, som det er forbudt at sælge på grund af deres farlighed, burde eksportlandet sikre sig, at oplysninger om den risiko, som er forbundet med varerne, rent faktisk når forbrugerne i modtagerlandet, f. eks. gennem en advarsel på selve produktet. For sådanne produkter, hvor risikoen er specielt stor, bør eksport overhovedet ikke tillades.

Konsumentrådet mener, at medlemsforslaget er vigtigt. Det anføres, at den finske produktsikkerhedslov ikke indeholder nogen bestemmelser om begrænsning af eksport. Konsumentrådet konstaterede i sin udtalelse over lovforslaget, at det er etisk betænkeligt at tillade eksport af forbrugsvarer, som er farlige for sundhed eller ejendom.

Konsumentrådet mener endvidere, at produkter, som er farlige for sundheden ikke bør kunne eksporteres, selvom det pågældende produkt skulle kunne sælges i henhold til modtagerlandets lovgivning. Der findes mange udviklingslande, som mangler lovgivning, der tillader myndighederne at gribe ind i markedsføring af produkter, der er farlige for sundheden. De industrialiserede lande kan beskytte sine egne borgere, hvilket fører til, at de farligste produkter ofte til slut havner hos fattige konsumenter i udviklingslandene.

Konsumentrådet mener ligeledes, at en udtrykkelig tilladelse i modtagerlandet ikke gør eksporten af farlige produkter berettiget. Udviklingslandene er afhængige af den anden handelspartner, hvorfor det er svært for dem at opstille vilkår, for de produkter, som markedsføres. Farlige produkter er udført fra Europa til udviklingslandene til og med som udviklingsbistand. Efter ulykken i Tjernobyl eksporteredes levnedsmidler til Latinamerika, som var pålagt salgsforbud i eksportlandet på grund af alt for høje strålingsværdier.

Konsumentrådet mener endelig, at de nordiske landes udgangspunkt bør være, at et produkt, som på grund af sin farlighed er blevet pålagt salgsforbud, ikke skal kunne eksporteres til noget andet marked. Hvis modtagerlandet alligevel tillader indførelsen af varen, kunne tilladelse til eksport bevilges, hvis risiciene er små og produktet er forsynet med en advarsel om faren.

Finlands konsumentförbund støtter tankerne i medlemsforslaget. Efter

konsumentforbundets mening burde man helt forbyde eksport af produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på grund af sundhedsfare.

Der er stadig væk huller i lovgivningen i Finland i denne henseende. Bl. a. findes der ingen bestemmelser om forbud mod eksport af farlige varer i produktsikkerhedsloven. Finlands konsumentforbund foreslog i forbindelse med forarbejdet til loven bl. a. over for riksdagens økonomiudvalg, at produktsikkerhedsloven burde anvendes også på eksportvarer. Sådan blev det dog ikke.

For at man effektivt skal kunne forhindre eksport af farlige varer til andre lande, mener forbundet, at lovgivningen burde harmoniseres ikke bare på nordisk plan, men også på EFTA/EF niveau. Lovgivningen og harmonisering af myndighedsudøvelse burde i det mindste besvare følgende spørgsmål både i Norden og EFTA/EF.

- Hvordan kan farlige varer så hurtigt som muligt tilbagekaldes fra markedet.
- Hvordan bliver kontrolapparatet så effektivt som muligt.
- Hvordan får man iværksat et effektivt alarmsystem mellem landene om rapportering af farlige varer.
- Hvis kontrolsystemerne ændres, således at eksportvarer undersøges, men importvarer ikke, kan man så være sikker på, at farlige varer ikke kommer ind i noget land fra andre lande, f. eks. gennem overnationale virksomheder.

Højteknologilandene, som også har en veludviklet konsumentsbeskyttelseslovgivning, burde selv sørge for, at farlige varer ikke havner i udviklingslandene, selv om modtagerlandet selv skulle give tilladelse til import. Uanset, hvad der er international praksis i dag, retfærdiggør modtagerlandets tilladelse ikke eksport af farlige varer.

Island

Socialministeriet støtter medlemsforslaget.

Industriministeriet støtter medlemsforslaget.

Islands Forbrugerorganisation opfordrer på det kraftigste til gennemførelse af medlemsforslaget, idet man må regne med, at det, der betragtes som farligt for islændinge, også er farligt for andre.

Norge

Forbruger- og administrasjonsdepartementet har ingen indvendinger imod forslaget. Departementet mener, at dette kan betragtes som velegnet til at opnå et mere jævnt sikkerhedsniveau de nordiske lande imellem. Dette har betydning også i forbindelse med de nordiske landes tilpasning til EFs indre marked.

Sverige

Konsumentverket deler de nordiske rådsmedlemmers opfattelse af, at en begrænsning af eksport af farlige varer til andre lande til beskyttelse af befolkningen i disse lande ligger på linie med den internationale udvikling, og er et naturligt udtryk for international solidaritet. Foranstaltninger med samme hensigt som forslaget, overvejes også i Sverige. Produkttilbagekaldelseskomitten (PÅK) har nemlig gennem en beslutning om tillægsgdirektiv fået til opgave at udrede spørgsmålet om forbud mod eksport af farlige varer. PÅKs arbejde med disse spørgsmål er i slutfasen.

Konsumentverket oplyser, at det i tillægsgdirektivet betones, at spredning af farlige varer også fortsat i første række bør modvirkes gennem arbejde i internationale organisationer. PÅK er dog ikke forhindret i at foreslå regler om forbud mod eksport af farlige varer i de tilfælde, hvor sådanne regler er mulige og passende at indføre. I PÅKs mandat indgår det endvidere at overveje spørgsmål, som har forbindelse med information landene imellem om farlige varer, eksportnotifikationer etc.

Det kan således konstateres, at for svensk vedkommende overvejes foranstaltninger for at begrænse eksport af farlige varer.

Kommerskollegium kan ud fra et alment udgangspunkt tilslutte sig de principper, som fremføres i forslaget. Ifølge kollegiet er det prisværdigt, at man i Norden vedtager foranstaltninger for at muliggøre eksportkontrol af varer, som forbydes i de nordiske lande på grund af deres farlighed.

Et initiativ i Nordisk Råd i denne henseende bør betragtes som et yderligere skridt i forhold til de internationale deklARATIONER og notifikationssystemer m. m., som findes med henblik på at indføre discipliner for eksport af farlige varer. En nordisk aftale skulle altså kunne bidrage til nærmere at præcisere de juridiske praktiske foranstaltninger, som bør vedtages på nationalt plan for at gennemføre sådanne eksportrestriktioner, mener kollegiet.

Kollegiet finder det dog ønskværdigt, at forslaget gøres mere klart og afgrænses i visse henseender. Bl. a. bør det af forslaget klart fremgå, hvilke varer/forskriftsområder, der skal omfattes. Således bør det nærmere anføres, om man skal anvende et videre perspektiv end konsumentvarer, dvs. om også f. eks. miljøfarlige produkter skal omfattes af foranstaltninger i de nordiske lande.

Endvidere mener kollegiet, at der bør være en mere klar afgrænsning mellem de tilfælde, hvor eksport overhovedet ikke tillades, og hvor eksport tillades under visse omstændigheder. Hvilken grad af farlighed skal medføre et totalt eksportforbud, spørger kommerskollegium.

En yderligere uklarhed i forslaget er ifølge kollegiet, om et enkelt nordisk lands eksport af en, i det land, tilladt vare skal kunne begrænses på grund af, at samme vare er forbudt i et andet nordisk land. Kollegiet erindrer om, at lovgivningen og bedømmelsen af risikoniveauet kan være forskellig i de enkelte nordiske lande.

3.2. Remissinstanser, der går imod medlemsforslaget Finland

Industrins centralförbund og Finlands utrikeshandelsförbund mener ikke, at der er grund til at vedtage foranstaltninger for Finlands vedkommende, før det er klart, hvorledes EFTA og EF-landene forholder sig til spørgsmålet, og hvilket indhold reglerne får i disse områder.

Forbundene konstaterer, at der endnu ikke findes regler om tilbagekaldelse i mange lande. Reglernes indhold er også indtil videre uklart. Et produktsikkerhedsdirektiv er ganske vist ved at udarbejdes inden for EF, men dets behandling er i øjeblikket i begyndelsesstadiet.

Forbundene mener, at man i Finland på en dækkende måde har forbudt import, tilvirkning og salg af farlige varer samt anden overdragelse i forbindelse med erhvervsvirksomhed. Overdragelser af varer, som er farlige for sundheden eller ejendom, kan forbydes bl. a. med støtte i produktsikkerhedsloven, levnedsmiddeloven og lovgivningen om kemikalier.

De to forbund modsætter sig ikke tanken om, at eksporten af sådanne varer, som det er forbudt at sælge i Finland, også skulle forbydes på visse vilkår. Når sådanne regler udarbejdes, bør man dog være opmærksom på, at produktsikkerhedsloven i Finland er en af de strengeste i verden. Derigennem kunne et uvilkårligt eksportforbud lede til urimelige begrænsninger ud fra finske eksportørers synsvinkel i de tilfælde, hvor produktsikkerhedskravene er lempeligere i eksportlandet end i Finland. Eksportforbudet ville skade eksportvirksomhedernes forudsætninger for eksport.

De to forbund mener, at eksport af sådanne varer, som det er forbudt at sælge i Finland, kun bør forbydes i de tilfælde, hvor de berørte varer er farlige ifølge lovgivningen i modtagerlandet.

4. Juridisk Udvalg

Udvalget har bemærket sig, at alle remissinstanser – med en enkelt undtagelse – udtaler sig positivt om medlemsforslaget.

Juridisk Udvalg kan også anbefale medlemsforslaget. Det er udvalgets opfattelse, at det er både uetisk og umoralsk at tillade, at varer, som det er forbudt at sælge i de nordiske lande på grund af risikoen for sundhed og sikkerhed, eksporteres til andre lande.

Udvalget deler forslagsstillernes frygt for, at jo mere effektiv kontrollen af produktsikkerheden bliver på det nordiske marked, jo større bliver risikoen for, at de varer, som ikke må sælges her, når ud til udenlandske markeder, hvor produktsikkerheden er mindre effektiv eller måske helt mangler.

Det er uacceptabelt, at varer, som forbydes her, kan videresælges til u-landene.

Udvalget finder det også sandsynligt, at et nordisk initiativ på dette område vil fremskynde udviklingen i andre industrialiserede lande, specielt inden for EF.

Udvalget vil henlede opmærksomheden på, at der f. eks. fra Kommerskollegium i Sverige er peget på, at forslaget på forskellige punkter bør gøres klarere og afgrænses nærmere. Juridisk Udvalg vil henstille, at ministerrådet i det videre arbejde med forslaget tager hensyn hertil.

På baggrund heraf skal Juridisk Udvalg indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangspunktet bør være, at sådanne produkter kun må sælges dér under forudsætning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om sikkerhedsmanglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen. For sådanne produkter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør eksport overhovedet ikke tillades.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Medlemsförslag

om begränsning av export av farliga varor

(Väckt av Eidur Guðnason samt Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Anker Jørgensen, Hans Pettersson, Asbjørn Sjøthun och Lars Werner)

De nordiska länderna har numera ett utvecklat konsumentskydd när det gäller varor som innebär risker för hälsa och säkerhet. Det har t. ex. införts lagstiftning som gör det möjligt att förbjuda försäljning av farliga varor till konsumenter. Ett viktigt komplement till detta är att införa skyldighet för företag att återkalla farliga produkter som hunnit komma ut på marknaden (se t. ex. den nordiska rapporten NEK 1985: 11 "Tilbakekalling av farlige forbrukervarer"). Lagstiftning om återkallelse är att vänta i de nordiska länderna.

Produktsäkerhetsfrågorna är högt prioriterade också inom EG, där ett direktiv om produktsäkerhet lär komma att beslutas inom kort.

Med en alltmer effektiv kontroll av produktsäkerheten på den inhemska marknaden finns det ökad risk för att de varor som inte får säljas inom det egna landet når ut till utländska marknader där produktsäkerhetskontrollen är mindre effektiv eller kanske helt saknas. Det finns åtskilliga exempel på att farliga varor, t. ex. läkemedel och kemikalier, dumpats från i-länder till u-länder. Också inom Norden har det förekommit fall där förbjudna varupartier exporteras till andra länder.

Frågan om export av farliga varor har behandlats i ett antal internationella rekommendationer och resolutioner, bl. a. i OECD och FN.

OECD:s råd antog år 1979 en rekommendation som innebär att medlemsländerna skall sträva efter att förbjuda export av varor som ej får säljas eller som är återkallade från hemmamarknaden, därför att de är så farliga att de medför en allvarlig och direkt fara för liv, hälsa och säkerhet.

FN:s generalförsamling antog år 1982 en resolution som innebär att varor som förbjudits för att de är farliga för hälsa och miljö endast bör exporteras om ett land efterfrågar varan eller om den är officiellt tillåten i importlandet.

Att begränsa exporten av farliga varor till andra länder till skydd för befolkningen i dessa länder ligger i linje med den internationella utvecklingen och är enligt vår mening ett självklart uttryck för internationell solidaritet. Ett nordiskt initiativ skulle sannolikt påskynda utvecklingen

även i andra industrialiserade länder, särskilt inom EG. Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att förhindra att produkter, vars försäljning förbjudits i något av de nordiska länderna på grund av sin farlighet, exporteras till andra marknader. Utgångspunkten bör vara att sådana produkter skall få säljas dit bara under förutsättning att mottagarlandet efter att ha underrättats om säkerhetsbristerna uttryckligen medger import av varan. För sådana produkter där risken är särskilt allvarlig bör export överhuvudtaget inte tillåtas.

Kolding och København den 22 juni 1988

Eiður Guðnason (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anker Jørgensen (S)

Asbjørn Sjøthun (A)

Margrete Auken (SF)

Guðrún Helgadóttir (Ab)

Hans Pettersson (s)

Lars Werner (vpk)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (*Uria aalge*)

(Medlemsförslaget väckt av Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde m. fl., se s. 833

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om skydd av den nordiska havsfågelfaunan. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Stockholm den 30 januari, Helsingfors den 14 februari och i Stockholm den 26 februari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att hemställa till de nordiska fiskerimyndigheterna att drivgarnsfiske inställs i närheten av kolonier av sillgrissla, och i områden där det i övrigt finns betydelsefulla koncentrationer av sjöfågel,
2. att hemställa till de nordiska myndigheterna att hålla de havsområden där det finns betydelsefulla koncentrationer av sillgrissla fria från oljeletning,
3. att ta initiativ till, att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan med syfte att klarlägga orsakerna till artens tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

Förslagställarna erinrar om, att sillgrisslan (lomvien), som häckar i kolonier längs de nordatlantiska kusterna och tidigare var en av de talrikaste arterna på fågelbergen, under de senaste årtiondena drabbats av en katastrofal nedgång. Sålunda har beståndet på Färöarna från 1972 till 1987 gått ned med 47 % och i Norge med 75 % under loppet av 20 år. På Björnön som tidigare rymde en av de största kolonierna i Atlanten rapporterades 1987 att antalet ungar gått ned med nära 90 % jämfört med året förut. Detta är särskilt betänkligt då sillgrisslan får högst en unge om året och har reproduktionsförmåga först vid fem års ålder. Sillgrisslan drabbas särskilt i Norge av nätfiske efter lax i närheten av kolonierna. I Troms fylke beräknades 1985 att ca 100 000 sillgrisslor drunknade i näten. Dessutom drabbas

den hårt av oljeföroreningar. Vid ett enskilt oljeutsläpp i Skagerack 1981 dödades minst 100 000 sillgrisslor. Som den väsentligaste orsaken till tillbakagången vad gäller det norska beståndet pekar förslagsställarna på näringsbrist till följd av överfiskning av lodda. Även om loddafisket helt förbjöds i Barentshavet är sillgrisslan så hårt pressad, att särskilda skyddsåtgärder är nödvändiga för att den skall kunna återhämta sig.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, organisationer och institutioner:

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Norden

Nordiska djurskyddsrådet

Danmark

Færøernes Landsstyre

Foreningen Norden

Danmarks Naturfrednings Forening

WWF Verdensnaturfonden

Dansk Ornitologisk Forening

Finland

Ornitologiska föreningen i Finland (OFF)

Ålands fågelskyddsförening r. f.

Sverige

Svenska jägareförbundet

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget med tillägg av egna idéer och synpunkter

Norden

Nordisk kollegium för viltforskning (NKV)

Danmark

Skov- og Naturstyrelsen

Grønlands Hjemmestyre

Jagtorganisationernes Fællesudvalg

Finland

Ålands Natur och Miljö r. f.

Jägarnas centralorganisation

Norge

Miljøverndepartementet
Norsk Ornitologisk Forening

Sverige

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF)

*2.3. Remissinstanser som avstyrker förslaget**Finland*

Miljöministeriet

Norge

Fiskeridepartementet
Norges Fiskarlag

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker förslaget

Nordiska djurskyddsrådet vill särskilt poängtera vikten av att nätfångst helt förbjuds i närheten av fågelrevir.

Færøernes Landsstyre tillstyrker förslaget.

Föreningen Norden i Danmark tillstyrker förslaget och noterar dessutom att det finns ett stort och angeläget behov av en långsiktig handlingsplan som kan säkra bärkraftigt utnyttjande av Nordatlantens resurser och samtidigt skyddar havets naturliga djur- och växtliv. En sådan plan kan inte utarbetas och genomföras utan nordiskt samarbete.

Danmarks Naturfrednings Forening påpekar att en stor del av sillgrisslestammen övervintrar i danska farvatten. Bland de faktorer som påverkar sillgrisslebeståndet och hela havets ekosystem nämner föreningen förutom överfiskning den allmänna försämringen av miljön. Giftutsläpp, dumpning, näringsalter och oljeutsläpp medför, att bestånden i havsmiljön får svårt att hämta sig. Av dessa skäl bör man vara återhållsam med att utnyttja havets resurser.

WWF Verdensnaturfond stödjer starkt förslaget och instämmer i att sillgrisslan är hotad på flera ställen, även om man ställer sig tveksam till att beståndet på Björnön skulle ha minskat med 90% på ett år. En handlingsplan behövs och bör omfatta kartläggning av orsakerna och förslag till konkreta åtgärder.

Dansk Ornitologisk Forening betraktar sillgrisslans tillbakagång som vår tids allvarligaste problem för den nordiska havsfågelfaunan. Föreningen anför ett antal detaljkorrigeringar till sifferuppgifter m. m. i medlemsförslaget. Bl. a. anføres att det fortsatt råder oenighet om orsakerna till sammanbrottet för loddafisket utanför Nordnorge. Då drivgarnfisket utanför norska kusten för närvarande är inställt, föreslås att "inställs" i punkt 1 i rekommendationsförslaget ersätts med "icke tillåtes".

Ornitologiska Föreningen i Finland (OFF) är väl medveten om den

oroväckande utvecklingen av sillgrisslans bestånd. Därför anser OFF att förslaget är angeläget och förordar att förslaget behandlas i rask takt i Nordiska rådet. Förutom de i förslaget givna åtgärderna anser OFF att också de hotfaktorer som inom Östersjön möjligen påverkar havsfågelbestånden (drivgarn, oljespill) bör utredas och deras effekt minimeras.

Ålands fågelskyddsförening r.f. stöder helt föreliggande förslag, eftersom det i landskapet i dag finns endast en mycket sårbar liten koloni sillgrisslor i Geta skärgård.

Svenska jägareförbundet delar helt den oro och instämmer också i de rekommendationer som förslaget utmynnar i, inte minst punkt 3. De förändringar i havsmiljön som under senare år givit så drastiska och oroande konsekvenser måste klarläggas så att motåtgärder kan sättas in snarast. Det gäller i första och sista hand havet med alla dess växt- och djurarter. Kan därvid sillgrisslan användas som indikator är det utomordentligt. De drastiska populationsnedgångarna för sillgrisslan kräver dessutom omedelbara åtgärder.

Svenska jägareförbundet vill också redovisa att samtliga jaktorganisationer i Norden har en samverkansorganisation – Nordisk Jägersamvirke – som vid ett sammanträde i november 1988 enhälligt beslöt ansluta sig till medlemsförslaget. Samtliga nordiska jaktorganisationer ställer således upp på det genom det remitterade medlemsförslaget väckta handlingsprogrammet.

2.2. Remissinsanser som tillstyrker medlemsförslaget med tillägg av egna idéer och synpunkter

Nordiskt kollegium för viltforskning (NKV) tillstyrker förslaget men vill tillfoga en hemställan om förbud mot fritidsfiske med laxgarn i närheten av sillgrisslekolonier och foderområden för sillgrisslor, då det förekommer problem i vissa områden i Östersjön.

Skov- og Naturstyrelsen i Danmark anser att det mot bakgrund av tillgängliga uppgifter om sillgrisslan och andra arter kan finnas anledning att göra undersökningar som nogt klargör orsakerna men att undersökningarna kanske borde utvidgas till att omfatta sjöfåglarnas roll i de marina ekosystemen i allmänhet. Hit hör t. ex. att uppskatta fåglarnas konsumtion av fisk i relation till fiskebeståndens storlek och andra faktorerers inverkan. Styrelsen finner det ej möjligt att bedöma den generella betydelsen av drivgarnsfiske. Vad gäller oljeledning i danska farvatten anser styrelsen att befintliga avtal och de undersökningar som skall avrapporteras under 1989 och 1990 är tillräckliga för att trygga sillgrisslan.

På grund av uppgifter från Fiskeriministeriet anser styrelsen att huvudorsaken till tillbakagången av sillgrissla och lunnefågel ligger i den stora minskningen av tillgången på fisk, särskilt i närheten av häckningsområdena. I danska farvatten häckar sillgrisslan på Græsholm och Ertholmarna vid Bornholm. Styrelsen räknar med ca 1 500 häckande par och arten ökar

något. I perioden augusti–april gästas danska farvatten av större mängder av alkfåglar – däribland sillgrisslor – från Norge och Storbritannien. Antalet sillgrisslor kan då uppgå till 150 000.

Grönlands Hjemmestyre tillstyrker förslaget om restriktioner och undersökningar om den atlantiska sillgrisslan, så att även denna får bästa möjliga skydd, något som man anser redan är fallet för polarsillgrisslan kring Grönland. Även denna sillgrissla har minskat, men det beror enligt hjemmestyret på alltför stor jakt vid häckningsplatserna och drivgarnsfiske, som nu till större delen upphört. Nya bestämmelser om fågelskydd har antagits 1988 som innebär strängare regler för jakt på sillgrissla som under delar av året utgör en viktig del av den grönländska kötttillgången. 1988 startade också en undersökning av sillgrisslans förhållanden under vinterperioden, vilken tillsammans med en undersökning av häckningsbeståndet anses ge underlag för förvaltning av bestånden.

Jagtorganisationernes Fællesudvalg i Danmark anser att nedgången i sillgrisslebeståndet kan ses som en följd av minskningen av dess huvudsakliga föda, nämligen lodda. En indikation härpå är att en annan grissleart, som är mindre beroende av fiskföda, trivs något bättre i samma område (Barents hav). En handlingsplan för att skydda sillgrisslebestånden måste inriktas både på att främja loddabestånden i Barentshavet och minska omfattningen av fångst med drivgarn och oljeutsläpp. En särskild undersökning bör göras av de faktorer som påverkar loddaförekomsten. I rekommendationens punkt 2 föreslås ett tillägg att inte bara oljeletning utan även oljetransport medför risk för sjöfågel.

Jägarnas Centralorganisation i Finland anser att man som förebyggande åtgärd inom ramen för skyddandet av såväl sillgrisslan som det övriga nordiska sjöfågelbeståndet, bör beakta även möjligheterna att jaga pälsdjur samt t. ex. mink och andra rovdjur på de finländska fågelskyddsområdena. Programmet för sjöfågelskydd borde omfatta även åtgärder för att minska de olägenheter, som den starkt ökade båttrafiken på Finska viken samt skärgårdsturismen medför under den känsliga häckningstiden.

Ålands Natur & Miljö stöder initiativet att skydda den nordiska havsfågelfaunan då populationen av sillgrissla och andra alkfåglar har minskat betydligt längs de nordatlantiska kusterna. På Åland förekommer till alkfåglar hörande tordmule, tobisgrissla och sillgrissla. Av dessa arter har tordmule och tobisgrissla en betydande population. Sillgrissla är för Ålands fauna en ny art på invandring och därför i ett känsligt läge. Alkfåglar tenderar fastna i drivande garn, och därför vore det önskvärt att freda vattenområden runt kolonier från fiske med drivande garn. Man bör således freda vattenområden runt sillgrisslekolonier och i den mån tobisgrissla- eller tordmulepopulationerna är svaga även runt dessa fågelkolonier. Även övriga åtgärder för att skydda alkfågeln tillstyrks.

Miljøverndepartementet i Norge, som förelagt förslaget för *Direktoratet for naturforvaltning* tillstyrker i princip alla tre rekommendationsför-

slagen, men tillfogar en del upplysningar om bestånden av sillgrisslor och andra sjöfåglar. Trenden är samma som enligt medlemsförslaget (minskningen på Björnöen uppskattas t. ex. till 85 %). Direktoratet ser brist på föda (lodda) som den avgörande orsaken till den dramatiska minskningen av sillgrissla efter 1986.

Undersökningar har gjorts i samband med konsekvensutredningar om eventuell öppning av södra Barentshavet för oljeverksamhet, som gör det möjligt att peka ut områden och tidsperioder då oljeverksamhet bör undvikas. Direktoratet har utfärdat rekommendationer på grundval av dessa utredningar och dessutom mot bas- och transportverksamhet nära områden med stora sjöfågelkolonier. Den viktigaste åtgärden för att skydda sillgrisslebeståndet är enligt departementet att öka tillgången på lämplig föda, t. ex. lodda. Detta är ej direkt innefattat i rekommendationsföreläggningen.

Norsk Ornitologisk Forening erinrar om att sillgrisslan och kustfiskets ekologiska existensvillkor har så stora likheter att ökad uppmärksamhet för endera också gynnar den andra. De senaste 20 åren har medfört en djupgående kris för fiskresurserna i Nordostatlanten.

Den främsta orsaken är det fiskeriteknologiska genombrottet som gav så dramatisk ökning av fångsten av fiskstim att sillen nästan blev helt utfiskad. Sillens försvinnande ledde till tillbakagång för torskfisket vid Lofoten sedan 1960-talet och överkapacitet både i båtflottan och industrin har blivit ett permanent problem i fiskerinäringen. Bristen på sill ledde också till svält bland lunnefågeln på Røst som tidigare var en av världens största kolonier. Som svar på utfiskningen av sill infördes regleringar i de nyupprättade 200 mils ekologiska zonerna i havet, dock utan att någon grundläggande förbättring av resurssituationen skedde. 1986 skedde motsvarande utfiskning av lodda, vilket bl. a. medverkade till sålinvasionen vid norska kusten och drabbade flera sjöfågelarter, främst sillgrissla. Beståndet i Barentshavet beräknas under ett år ha minskat med 10–20 %. Förutom att reproduktionen sviktade, svält tusentals sillgrisslor ihjäl och flöt omkring på Barentshavet. De kustsamhällen som är avhängiga av fiske upplever en ekonomisk kris av hittills oanade dimensioner.

I diskussionen om orsakerna till katastrofen har man pekat på brister i regelverket och brott mot reglerna, svårigheter i det internationella samarbetet, bristande forskning om ekologiska sammanhang samt naturliga svängningar i fiskebestånden. Föreningen menar att den hittillsvarande fiskeridoktrinen "störst möjliga ekonomiska nettoutbyte på lång sikt" har visat sig otillräcklig då den ej tagit ekologiska hänsyn och bl. a. lett till massiva överinvesteringar för att utnyttja temporära resurstopp. Föreningen anser, att anpassningar måste göras till flukturerande biologiskt resursunderlag för att öka stabiliteten hos fiskesamhällena i Nordnorge. I ett vidare perspektiv kommer det att visa sig att större omtanke om lunnefåglar och sillgrisslor också betyder större omtanke om människor.

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) är mycket positiv till medlemsförslaget men påpekar att starka näringsintressen helt kan omintetgöra ett framgångsrikt skyddsarbete om det inte finns ett klart uttalat samnordiskt politiskt ställningstagande för dessa frågor. Föreningen vill dock komplettera den lagda skrivningen med följande synpunkter:

- P. g. a. minskningen av sillgrissla i de norska vattnen utgör numera också Östersjöns sillgrisslor en betydelsefull del av den nordiska förekomsten och måste därför också ingå i föreslagna program.
- Handlingsprogrammet får inte inskränkas till uteslutande en art. Förslagsvis kan man under punkt 3, mening 2 efter "lomvien" lägga till, "och likartade havsfåglar" samt följaktligen ändra "artens" till "arternas".
- Föreningen efterlyser också ett tillfredsställande övervakningssystem för Nordens sjöfåglar så att minskningar i bestånden kan upptäckas i tid.

2.3. Remissinstanser som avstyrker förslaget

Miljöministeriet i Finland instämmer i att fåglarna (sillgrisslan, spetsbergsgrisslan, tordmulen, tobisgrisslan och lunnefågeln) med undantag av tobisgrisslan, minskat i oroväckande utsträckning i Nordostatlanten. I vattnen kring Island har ändringarna varit avsevärt mindre och av de arter som förekommer i Finland har inte en enda ansetts hotad.

Enligt ministeriets uppfattning finns det ingen anledning att bland grisslefåglarna särskilt peka ut sillgrisslan, utan de åtgärder som vidtas för att skydda denna art borde utsträckas till samtliga grisslefåglar. Problemet torde huvudsakligen bero på att man i de norska, sovjetiska och internationella havsområdena i norr bedrivit fiske i strid med principen om hållbar användning, det vill säga idkat rovfiske. Därför verkar en för de nordiska länderna gemensam åtgärdsplan inte befogad, särskilt då det inte i Östersjöområdet föreligger något behov av särskilda åtgärder för att skydda grisslefåglarna.

Fiskeridepartementet i Norge anser att man måste klarlägga orsakerna till sillgrisslans tillbakagång innan man föreslår regleringsåtgärder som selektivt drabbar vissa yrkesgrupper. Sålunda skulle förbud mot drivgarnsfiske enligt punkt 1. i förslaget ålägga de mest utsatta grupperna inom fisket de största inskränkningarna och drabba de minst mobila fartygstyperna i fiskeflottan. Detta skulle på sikt ha negativ inverkan på sysselsättningen och det regionala bosättningsmönstret. Departementet går därför emot förslaget i dess nuvarande utformning.

Norges fiskarlag påpekar, att sifferuppgifterna om nedgången i sillgrisslebeståndet i förslaget saknar källangivelse. Som saken framställs anser fiskarlaget det svårt att se det förnuftiga i förslagets punkt 3, kartläggning av orsaksförhållandena, då förslagsställarna redan utpekade fisket som orsaken till sillgrisslans nedgång. Vidare anser fiskarlaget siffran 100 000 dödade sillgrisslor under två veckor 1985 i Troms fylke helt orimlig. Vad gäller

sammanbrottet för loddafisket hänvisar fiskarlaget till den irländske forskningschefen David Griffith som med stöd av två norska forskare 1987 angav två naturliga orsaker till nedgången av lodda i Barentshavet, nämligen att reproduktionen minskat starkt samt att torsk och kolja, som mest lever av lodda, ökat i Barentshavet. Fiskarlaget utgår från att fiskerimyndigheterna bidrar till att bringa sakens realitet ned på den nivå den förtjänar.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att större delen av remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget men att några remissinstanser starkt motsätter sig detsamma. De flesta instämmer i faktabeskrivningen, dvs. att sillgrisslan m. fl. sjöfåglar i Atlanten minskat kraftigt under senare år, även om några uttrycker tvivel, och andra bekräftar, de sifferuppgifter som ges i medlemsförslaget. Vad gäller orsaksförhållandena går uppfattningarna isär, även om ett flertal remissinstanser pekar på nedgången i loddabeståndet som huvudsaken till nedgången av sillgrisslan. Mer kontroversiellt är om loddabeståndets nedgång beror på överfiskning eller har naturliga orsaker i ekosystemet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om liknande tankegångar i anslutning till medlemsförslag A 793/s om sälstammarna i nordliga farvattnen, som utmynnade i rekommendation nr 18/1988 om forskning kring sälbestånden. Utskottet konstaterade i detta fall, att bakgrunden till remissinstansernas divergerande åsikter i sakfrågorna torde vara de osäkerhetsfaktorer som försvårade bedömningar av orsaksförhållandena och enades om att det fanns behov av ökad forskning kring de ekologiska sammanhangen i de nordliga haven. Utskottet vill i anslutning till det aktuella medlemsförslaget notera, att förslagsställarna pekar på fisket och oljeutvinningen som sannolika orsaker till sillgrisslans nedgång, både genom direkta effekter (drivgarn, oljespill) och indirekta (utfiskning av lodda).

Dessa och andra orsaksfaktorer bör enligt utskottets mening undersökas och ett fågelskyddsprogram utarbetas mot bakgrund av undersökningens resultat. Utskottet anser, i likhet med flera remissinstanser, att undersökningen och det därpå grundade programmet även bör omfatta andra sjöfåglar i samma områden, t. ex. lunnefågel, tordmule, tobisgrissla, spetsbergsgrißla m. fl. som lever under samma ekologiska betingelser som sillgrisslan. I ett fågelskyddsprogram bör enligt utskottets uppfattning bl. a. ett övervakningssystem ingå med sikte på att i tid upptäcka minskningar i beståndet och förändringar i häckningsmönstret som kan tyda på allvarliga ekologiska obalanser.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

Stockholm den 26 februari 1989

Svein Alsaker (Kr F)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Brit Jørgensen (A)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Inger Stilling Pedersen (KrF)

Páll Pétursson (F)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Medlemsforslag

om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (*Uria aalge*)

(Väckt av Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde samt Arvo Kempainen,
Jacob Lindenskov och Jette Pors)

Lomvien er en alkefugl, der yngler i kolonier langs de nordatlantiske kyster. Arten var tidligere en af de talrigeste arter på fuglefjeldene i Norden. I løbet af de sidste årtier er der sket en katastrofal tilbagegang i bestanden i de nordiske ynglekolonier. Der er tale om den største tilbagegang i den nordiske havfuglefauna, siden Gejrfuglen blev udryddet i sidste århundrede.

På Færøerne viser undersøgelser fra Tórshavn Fiskerilaboratorium i 1987, at bestanden af Lomvie er gået tilbage med 47% siden 1972. Optællinger i den største koloni på Skuvoy viser en samlet tilbagegang på 70–90% siden begyndelsen af 1950'erne. I Norge er bestanden i løbet af de sidste 20 år blevet reduceret med 75%. Alene i den største koloni på Hjelmsøy er bestanden decimeret fra 110 000 par i 1960'erne til 4 000 par i 1986. På Bjørnø, som ligger nord for Norge og tidligere rummede nogle af de største kolonier i Atlanten, meldes der i 1987 om en tilbagegang i ynglebestanden på knap 90% – i forhold til året før.

Bestande af alkefugle er særligt følsomme på grund af deres ringe reproduktionsevne. Lomvien får højst en unge om året, og fuglen er først yngledygtig i en alder af fem år.

Utsigtet bifangst i fiskegarn dræber årligt tusindvis af lomvier i Norden. Problemet er erkendt over det meste af Norden og i særdeleshed i Norge. Her medfører drivgarnsfiskeriet efter laks nær lomviekolonierne i sommermånederne, at der drukner store mængder voksne, yngledygtige fugle. I Troms Fylke i Nordnorge vurderes, at der i løbet af blot to uger i 1985 blev dræbt omkring 100 000 lomvier.

Lomvien rammes desuden hårdt af olieforurening. Alene ved et enkelt olieudslip i Skagerrak i januar 1981 blev mindst 100 000 lomvier dræbt. Olieeftersøgning i områder, hvor der opholder sig mange lomvier, udgør en potentiel trussel mod arten.

Den væsentligste årsag til Lomviens tilbagegang er for den norske bestands vedkommende næringsmangel. Det nordnorske fiskeri i Barentshavet efter den lille laksefisk lodde brød sammen i 1985 som følge af flere års overfiskning. Da man fjernede lodden forsvandt samtidig den vigtigste

fødekilde for lomvien. I vinteren 1986/87 drev tusinder af udsultede lomvier ind på kysterne af Nordnorge. Selv om de norske myndigheder har indført stop for fiskeri af lodde i Barentshavet, er Lomvien i dag så hårdt presset, at specielle beskyttelsesforanstaltninger er nødvendige, for at bestanden skal kunne rehabilitere sig.

På baggrund heraf foreslår undertegnede, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

1. At henstille til de nordiske fiskeri-myndigheder, at drivgarns-fiskeri indstilles nær kolonier af lomvie, og i områder hvor der ivotrigt findes betydningsfulde koncentrationer af søfugle.
2. At henstille til de nordiske myndigheder, at friholde de havområder, hvor der findes betydningsfulde koncentrationer af lomvie, for olieeftersforskning.
3. At tage initiativ til, at der udarbejdes en fællesnordisk handlingsplan for lomvien med henblik på at klarlægge årsagerne til artens tilbagegang, og foreslå konkrete tiltag.

København, Tórshavn og Helsingfors den 8. juni 1988

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Jette Pors (CD)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika

(Medlemsförslaget väckt av Ilkka-Christian Björklund m. fl., se s. 843

Remissyttranden, se supplement)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 854/j om oprettelse af en samnordisk udredningsenhed med den opgave at følge og undersøge efterlevelsen af lovgivningen mod Sydafrika. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 31. januar 1989 i Stockholm, den 14. februar 1989 i København samt den 26. og 27. februar 1989 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget blev rejst den 17. juni 1988.

I medlemsforslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at oprette en uafhængig udredningsenhed med den opgave kontinuerligt at følge, hvorledes de nordiske landes boycotlovgivning mod Sydafrika efterleves.

Forslagsstillerne henviser til, at der i de nordiske lande er stiftet love, der forbyder kommercielle relationer med Sydafrika og Namibia. Disse love overtrædes og omgås kontinuerligt. Virksomhederne omgår lovene ved at drive handel via sine udenlandske datterselskaber og ved at lade varer fra Sydafrika og Namibia gå gennem flere lande.

Forslagsstillerne peger på, at der findes flere eksempler på virksomhed af denne art, jfr. nærmere medlemsforslaget.

Der peges ligeledes på, at sydafrikanske mineraler og metaller indføres til de nordiske lande via andre lande. Sporene dækkes ved at bytte producentnavne. Denne fremgangsmåde anvendes f. eks. af en virksomhed, der har indført sydafrikansk uran til Finland.

Endvidere gør forslagsstillerne opmærksom på, at der fortsat forekommer studenterudveksling og rekruttering af bygningsarbejdere mellem de nordiske lande og Sydafrika.

I de nordiske lande findes der eksempler på overtrædelse og omgåelse af disse love. Derfor er det motiveret at få skabt et ordentligt udrednings- og kontrolsystem, så grundtanken om at bryde alle handelsrelationer med Sydafrika kan opfyldes. De vestlige lande beskyldes ofte for dobbeltmoral i spørgsmål om apartheid-systemet. De nordiske lande skulle gennem sine handlinger kunne vise, at de ærligt står ved deres sanktioner.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at en løsning på kontrolsystemet kunne være en uafhængig udredningsenhed. I denne kunne ansættes udredere i samarbejde med de nordiske folkebevægelser, som støtter den fælles nordiske politik, og som arbejder for at isolere Sydafrika.

2. Remissinstanser

På Præsidiets møde den 11. august 1988 blev det besluttet, at medlemsforslaget skulle på en begrænset remissrunde hos Justits- og Udenrigsministerier, og at der skulle indhentes oplysninger om, hvorledes granskningen kan finde sted.

Afrika-grupperne i Sverige er derfor uformelt blevet bedt om at komme med et forslag til, hvorledes en undersøgelse vil kunne finde sted, jfr. afsnit 4 nedenfor.

Der er modtaget remissudtalelser fra følgende:

Danmark

- Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde

Finland

- Utrikesministeriet
- Justitieministeriet

Island

- Udenrigsministeriet

Norge

- Utenriksdepartementet

Sverige

- Kommerskollegium

3. Remissudtalelser

3.1. Remissinstanser, der går imod medlemsforslaget

Danmark

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde giver en redegørelse for den danske holdning, der er udarbejdet af Udenrigsministeriet i et samarbejde med Industriministeriet og Direktoratet for Toldvæsenet.

Et forslag til en folketingsbeslutning stillet af SF med et lignende indhold som medlemsforslaget blev behandlet i Folketinget den 5. april 1988.

Under denne debat konstaterede udenrigsministeren, at de handelsmæssige forbindelser imellem Danmark og Sydafrika, bortset fra produkter til rent lægelige formål og tilfælde, hvor der er givet dispensation, reelt er ophørt. Han mente, at loven havde virket efter hensigten, og at der derfor intet behov er for at udvide det eksisterende kontrolapparat.

Med hensyn til spørgsmålet om et nordisk sekretariat fremhævede udenrigsministeren, at håndhævelsen af lovgivning på dette område som på ethvert andet område er et anliggende for offentlige myndigheder. Etablering af et sekretariat ville være en meget dårlig udnyttelse af offentlige ressourcer, og det var vanskeligt at se, hvad et fælles nordisk sekretariat kunne føje til den nationale håndhævelse.

Hvis der i den konkrete håndhævelse skulle vise sig behov for et samarbejde med andre nordiske myndigheder, ville de nødvendige kontakter blive taget straks, og det ville ske på den hurtige og fleksible måde, hvorpå nordiske embedsmænd hele tiden samarbejder, sagde ministeren.

Ordførere fra Socialdemokratiet, Konservativt Folkeparti, Venstre, Radikale Venstre, Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet gik under folketingsbehandlingen ligeledes imod oprettelsen af et fælles nordisk sekretariat. Ordførerne fra S og RV pegede på det eksisterende nordiske embedsmandsudvalg for foranstaltninger over for Sydafrika, som man havde stor tillid til, ville forfølge den sanktionspolitik, de nordiske lande havde besluttet sig for at effektivisere.

Sekretariatet tilføjer, at de nordiske landes Sydafrika-politik gennem mange år er blevet koordineret og udbygget inden for rammerne af det nordiske udenrigspolitiske samarbejde. Inden for dette samarbejde eksisterer allerede et Sydafrikaembedsmandsudvalg, som koordinerer de nordiske landes Sydafrika-politik. Fra dansk side finder man, at det nordiske samarbejde om Sydafrika-sanktioner fortsat bør finde sted inden for disse rammer.

Finland

Utrikesministeriet mener, at den finske Sydafrika-lovgivning opfylder sin hensigt som instrument for regeringens anti-apartheidpolitik. Overvågning af efterlevelsen af denne lovgivning tilkommer – ligesom det gælder for national lovgivning i øvrigt – de finske myndigheder. Efter ministeriets opfattelse har de finske virksomheder overholdt gældende bestemmelser, og der har ikke kunnet påvises nogen overtrædelse af den pågældende lovgivning.

Under henvisning hertil mener ministeriet ikke, der er grund til at anbefale oprettelse af en uafhængig nordisk udredningsenhed til at følge overholdelsen af lovgivningen mod Sydafrika. Efter ministeriets mening ville en øget udveksling af information vedrørende anvendelsen af Sydafri-

ka-lovgivningen mellem berørte myndigheder i de nordiske lande være værdifuldt.

3.2. Remissinstanser, der hverken udtaler sig klart for eller imod forslaget Finland

Justitieministeriet tager udgangspunkt i, at der i motiveringen til medlemsforslaget henvises til, at de nordiske love, der forbyder handel med Sydafrika, overtrædes. Det eksempel, der nævnes i forslaget, viser imidlertid, at spørgsmålene i tilslutning til oprettelse af udredningsenheden er problematiske. Ud fra finske lovforklæringsprincipper kan man nemlig – helt motiveret – være af den modsatte opfattelse, hvis man bedømmer eksemplet rent retligt. En anden sag er, om der skulle være grund til at ændre loven på dette punkt for at effektivisere boycotten mod Sydafrika.

Under alle omstændigheder bør udgangspunktet være, at såvel en retspolitisk bedømmelse af sidstnævnte karakter, som tolkning og overvågning af efterlevelsen af nationale love skal varetages af nationale myndigheder. Da også internationale aspekter påvirker sagens retspolitiske bedømmelse, kan et intimere nordisk samarbejde være motiveret ud fra denne synsvinkel.

Ministeriet mener ikke, at der inden for deres kompetenceområde, er noget til hinder for at oprette den foreslåede udredningsenhed, men en sådan enheds opgaver og beføjelser bør nøje præciseres – specielt i forhold til interne myndigheder.

Hvis enheden får beføjelse til at tolke Finlands lov på en sådan måde, at det binder de nationale myndigheder, kan det blive et spørgsmål, som forudsætter en intern regulering på grundlovsniveau, da det berører statens suverænitæt.

Island

Udenrigsministeriet har ingen kommentarer til forslaget.

Norge

Utenriksdepartementet anfører, at hvis et sådan organ, som her foreslås oprettet, skal have retshåndhævende funktion, så er dette uforeneligt med organiseringen af norsk påtalemyndighed. Departementet gør også opmærksom på, at de forskellige aspekter ved de nordiske landes Sydafrikapolitik jævnligt følges op på embedsmandsplan i Den Nordiske Arbejdsgruppe for tiltag mod Sydafrika.

Sverige

Kommerskollegium anfører, at efter deres opfattelse fungerer tilsyn og kontrol af den lovgivning, som retter sig mod kommerciel virksomhed i Sydafrika og Namibia tilfredsstillende inden for de rammer, som gives i lovgivningen. Det indgår også som en del af opgaverne for den parlamenta-

riske komite, der blev nedsat for bl. a. at kortlægge omfanget af handelen med tjenester mellem Sverige og Sydafrika, at gennemgå tredielandsproblematikken.

Kollegiet har imidlertid intet at indvende imod forslaget om, at Nordisk Ministerråd opretter en samnordisk udredningsenhed med den opgave kontinuerligt at følge, hvorledes de nordiske landes boycotlovgivning mod Sydafrika efterleves.

For svensk vedkommende forudsætter kollegiet dog, at oprettelsen af en sådan enhed ikke påvirker de arbejdsopgaver, som ifølge lovgivningen er lagt til toldvæsenet og Kommerskollegium – i hvert fald ikke før man har indvundet erfaringer fra et fælles nordisk arbejde om dette, og de nationale bestemmelser er samordnet.

4. Redegørelse fra De Nordiske Solidaritetsbevægelser

På vegne af De Nordiske Solidaritetsbevægelser har Afrikagrupperne i Sverige udarbejdet et memorandum til Juridisk Udvalg om forudsætningerne for at oprette et nordisk folkebevægelseskontor for forskning i og udredning af de nordiske sanktioner mod Sydafrika og Namibia.

I memorandaet fra solidaritetsbevægelserne redegøres der

1. for sanktionernes rolle i kampen mod apartheid,
2. for solidaritetsbevægelsens rolle i sanktionsarbejdet,
3. for organisering af solidaritetsbevægelsens overvågningsarbejde og
4. for indsamling af information.

4.1. Meget kort er konklusionen af *sanktionernes rolle*:

- De nordiske eksempler har antagelig spillet en vigtig rolle.
- Sanktionsvåbenet har – trods sine mangler – vist sig at være et effektivt påtrykningsmiddel.
- Hvis sanktioner skal være effektive, kræves der overvågning.

4.2. Med hensyn til *solidaritetsbevægelsernes rolle* i sanktionsarbejdet bemærkes det indledningsvis, at alle de nordiske lande har lovfæstede sanktioner mod Sydafrika og Namibia, og det påhviler de berørte myndigheder at overvåge, at denne lovgivning overholdes. Det anføres hertil, at den nordiske solidaritetsbevægelse i denne sammenhæng kan gøre en væsentlig indsats. Med deres udbredte kontaktnet i Norden, i det sydlige Afrika og i den internationale solidaritetsbevægelse – kontakter, som ikke står til rådighed for de ansvarlige myndigheder – er der store muligheder for at opdage og kortlægge de forskellige metoder for brud på sanktionerne, som Sydafrika kan tænkes at anvende.

Solidaritetsbevægelsen, som allerede har arbejdet med disse spørgsmål længe, og som har en del indsamlet materiale, kan også arbejde meget fleksibelt og ukonventionelt og på denne måde blive et uafhængigt komplement til de myndigheder, som har ansvaret for overvågningen.

Det arbejde, som i øjeblikket udføres, er på grund af manglende ressourcer usystematisk og helt afhængig af frivillige indsatser, og kan ikke udføres kontinuerligt. Overvågningen må have en sikker økonomisk grund at stå på for at samordnes bedre og udføres systematisk.

Det understreges, at solidaritetsbevægelsen *ikke* kan og heller ikke skal spille nogen politisk rolle i overvågningsarbejdet, eller overhovedet stå for nogen form for myndighedsudøvelse. Arbejdet skal mere være af forskningsmæssig karakter på længere sigt, hvor information om og et mønster for brud på sanktionerne lægges frem og stilles til bl. a. myndighedernes disposition.

4.3. Med hensyn til *organiseringen af overvågningsarbejdet* oplyses det, at ideen til at søge at organisere en fælles nordisk enhed kom frem i 1986, da det stod klart, at alle nordiske lande inden for en temmelig nær fremtid ville indføre handelssanktioner.

Der er udarbejdet udredninger bl. a. med en oversigt over de erfaringer, som tilsvarende organisationer i andre lande har.

Til forskel fra tilsvarende grupper i mange andre lande har grupperne i Norden ingen ressourcer til ansatte personer. Alligevel er der udført en vis forskning i alle de nordiske lande med undtagelse af Island. Arbejdet udføres i særlige sanktionsgrupper, der samarbejder med bl. a. journalister og fagligt aktive. Både i Danmark, Finland og Norge har arbejdet ført til en række politianmeldelser, men kun i Danmark har det ført til påtale.

Grupperne har delt arbejdet op imellem sig, således at der i Sverige specielt har været interesse for teknologi-overførsel. I Danmark har man taget sig af kulimporten fra Sydafrika og eksport af landbrugsmaskiner og datateknologi. I Norge undersøger man olietransporter på norske både til Sydafrika, og importen af mangan er et andet vigtigt område. I Finland har eksport af papir og papir- og grubeteknologi været vigtigt samt handel med SWAKARA-pelse fra Namibia.

Beredskab for denne type af overvågningsarbejde findes altså inden for Solidaritetsbevægelserne i Norden.

Det anføres endvidere, at en uafhængig overvågningsenhed bør have samme funktion som et nordisk forskningsbureau, hvor der indsamles information, arkiveres, sammenstilles, analyseres og publiceres i samarbejde med solidaritetsbevægelsen. Et nordisk forskningsbureau bør have en enhed i hvert land, da forudsætninger og omstændigheder varierer kraftigt landene imellem.

Solidaritetsbevægelserne mener, at en sådan decentraliseret organisation vil undgå unødvendigt internationalt bureaukrati og skabe et effektivt nordisk samarbejde, hvor hver enhed kan arbejde ud fra sine egne nationale forudsætninger med en naturlig arbejdsfordeling mellem landene.

4.4. Med hensyn til *indsamling af information* peges der på:

- at overvåge den nordiske flora af tidsskrifter, specielt fag- og branche-tidsskrifter
- oplysning gennem offentlig statistik
- information gennem fagbevægelsen og kirken
- information fra egne solidaritetsarbejdere i det sydlige Afrika og fra kontakter inde i Sydafrika og Namibia
- et net af lokale organisationer
- privatpersoner, der vil tipse om noget de ved, men som tøver med at vende sig til en myndighed.

Endelig peges på, at solidaritetsbevægelsen allerede sidder inde med en del materiale, som delvis stadig væk er usystematiseret som følge af manglende ressourcer. Et forskningsbureaus første opgave vil bl. a. blive at få orden på dette materiale.

5. Juridisk Udvalg

Juridisk Udvalg vil indledningsvis understrege, at man finder det meget vigtigt, at boycotlovgivningen mod Sydafrika overholdes i alle de nordiske lande. Det er en meget aktuel problemstilling at søge at sikre, at dette rent faktisk også sker i praksis, men man ved jo, at dette desværre ikke altid kan lade sig gøre.

Juridisk Udvalg kan derfor fuldt ud støtte intentionerne i forslaget, men står tvivlende over for, hvorledes en sådan støtte skal give sig udtryk rent praktisk.

Udvalget er helt enig med de remissinstanser, der understøtter, at håndhævelsen af lovgivningen er et anliggende for offentlige myndigheder, og man er imod, at der oprettes overflødige organer både nationalt og nordisk.

Udvalget har bemærket, at det norske utrikesdepartement oplyser, at de forskellige aspekter ved de nordiske landes Sydafrikapolitik jævnlige følges op på embedsmandsplan i Den Nordiske Arbejdsgruppe for tiltag mod Sydafrika.

Det er Juridisk Udvalgs opfattelse, at man både nationalt og nordisk bør intensivere arbejdet med overvågning af, at boycotlovgivningen mod Sydafrika efterleves.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at intensivere arbejdet med overvågning af boycotlovgivningen mod Sydafrika både nationalt og nordisk.

Stockholm, den 27. februar 1989

Lennart Andersson (S)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Asbjørn Sjøthun (A)

Reservation 1

Under henvisning til en række remissudtalelser finder undertegnede, at der ikke foreligger behov for at udvide eksisterende kontrolforanstaltninger og skal derfor henstille, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af forslaget.

Stockholm, den 27. februar 1989

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Næstformand

Kristen Poulsgaard (FP)

Arne Skauge (H)

Reservation 2

Undertegnede støtter medlemsforslaget, og skal derfor henstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at oprette en uafhængig udredningsenhed med den opgave kontinuerligt at følge, hvorledes de nordiske landes boycotlovgivning mod Sydafrika efterleves.

Stockholm, den 27. februar 1989

Lars Werner (vpk)

Medlemsförslag

om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund samt Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Lilli Gyldenkilde, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Páll Pétursson, Hans Pettersson, Jouko Skinnari, Harald Synnes och Karin Söder)

I de nordiska länderna har stiftats lagar, som förbjuder kommersiella relationer med Sydafrika och Namibia. Dessa lagar överträds och kringgås kontinuerligt. Företagen kringgår lagarna genom att bedriva handel via sina utländska dotterföretag och genom att låta varorna från Sydafrika och Namibia gå genom flera olika länder.

Det finns flera exempel på verksamhet av detta slag, varav kan nämnas ett finskt pälsvaruföretag, som i november 1986 köpte det i England registrerade pälsföretaget Hudson's Bay & Annings Ltd (HBA). I samband med HBA-köpet fick företaget i sin ägo en tredjedel av aktierna i ett annat pälsvaruauktionsföretag från London. Detta företag (Eastwood & Holt Ltd) har auktionsmonopol på skinn från karakulfår m. a. o. SWAKARA-pälsar. De andra ägarna av företaget är Agra (Kooperatief) Beperk från Namibia och Boeremakelaars (Kooperatief) Beperk och Suid-Afrikaanse Kooperatiewe Karakoeltesmaatskappy Beperk från Sydafrika.

Detta pälsvaruföretag har brutit mot finsk lag (1105/85) om förbud mot investeringar i Sydafrika, vars 1:a paragraf förbjuder anskaffning av en rörelse eller delar därav som är verksam i Sydafrika eller Namibia. Dessutom har företaget brutit mot FN:s Namibiaförordning (1974), enligt vilken ingen privatperson eller sammanslutning får använda, sälja, exportera eller marknadsföra namibiska naturtillgångar utan tillåtelse av FN:s Namibia-råd.

Sydafrikanska mineraler och metaller införs i de nordiska länderna via andra länder. Spåren täcks genom att byta producentnamnen. Denna slags verksamhet idkas bl. a. av ett företag som infört sydafrikansk uran till Finland.

Det förekommer dessutom fortfarande studentutbyte och rekrytering av byggnadsarbetare mellan de nordiska länderna och Sydafrika.

I de nordiska länderna finner vi exempel på överträdelse och kringgående av dessa lagar. Därför är det motiverat att åstadkomma ett ordentligt

utrednings- och kontrollsystem så att grundtanken om att bryta alla handelsrelationer med Sydafrika skulle uppfyllas. Västländerna har ofta bekyllts för dubbelmoral i fråga om apartheid-systemet. De nordiska länderna skulle genom sitt agerande kunna visa att de ärligt står bakom sina sanktioner.

En lösning på kontrollsystemet kunde vara en fristående utredningsenhet. I den kunde anställas utredare i samarbete med de nordiska folkrörelser, som stödjer den gemensamma nordiska politiken och som arbetar för att isolera Sydafrika. Dessa organisationer är Eristäkää Etelä-Afrikka-kampanja EELAK i Finland, Isolera Sydafrika-kommittén ISAK i Sverige, Fellesrådet for det Sørlige Afrika FFA i Norge, Fellesmoderne vedr. det Sydlige Afrika i Danmark samt Afrika-grupperna i dessa länder.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att grunda en fristående utredningsenhet med uppgift att kontinuerligt följa hur de nordiska ländernas bojkottlagstiftning mot Sydafrika efterlevs.

Helsingfors, København, Stockholm, Reykjavík och Oslo den 17 juni 1988

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)   *Margrete Auken (SF)*

Hugo Bergdahl (fp)   *Lilli Gyldenkilde (SF)*

Anker Jørgensen (s)   *Arvo Kempainen (Skdl)*

Páll Pétursson (F)   *Hans Pettersson (s)*

Jouko Skinnari (Sdp)   *Harald Synnes (KrF)*

Karin Söder (c)

TILLÄGG

Förutsättningarna för att upprätta en nordisk folkrörelsebyrå för forskning i och utredning av överträdelser av de nordiska sanktionerna mot Sydafrika och Namibia

(Ett memorandum till Nordiska rådets juridiska utskott inför rådets session 27.2–3.3 1988)

1. Sanktionernas roll i kampen mot apartheid

Sanktionerna mot Sydafrika (RSA) och Namibia är långtifrån totala, men har under de senaste åren blivit alltmer omfattande i ett allt högre tempo. Allt fler länder, internationella församlingar och institutioner beslutar om någon form av sanktioner. Beredskapen för genomförande av fler och mer omfattande sanktioner är dessutom numera överlag högre än tidigare. De nordiska exemplen har härvidlag antagligen spelat en viktig roll.

Sanktionsvapnet har, trots sina brister, visat sig vara ett effektivt påtryckningsmedel. Den sydafrikanska ekonomin brottas redan med allvarliga bekymmer, vilket tillsammans med den väpnade kampen tvingat rasistregimen till eftergifter vad gäller Angola och Namibia. Att sanktioner är ett fungerande vapen förnekas idag av allt färre bedömare. Det fordrar dock att sanktionerna genomförs på ett sätt som visar att de är allvarligt menade.

De nordiska sanktionerna har vidtagits i syfte att utgöra exempel för andra länder att följa. Det är av den anledningen av vitalt intresse att just dessa sanktioner blir effektiva och trovärdiga för att uppnå den eftersträvarde spridningseffekten.

För att sanktionerna skall bli effektiva krävs övervakning. RSA kommer visserligen att kunna skaffa sig i stort sett de varor de behöver, men priset kommer till slut att bli för högt. Ju effektivare övervakningen blir ju större risk löper sanktionsbrytare att bli upptäckta, vilket leder till att de tar ut ett allt högre pris för de "tjänster" de gör RSA. Utan övervakning blir det priset överkomligt för RSA.

Shipping Research Bureau i Amsterdam, som övervakar oljeleveranserna till RSA, beräknar att RSA mellan 1979 och 1988 tvingats betala åtminstone 20 000 miljoner \$US extra för att få den olja de behöver.

2. Solidaritetsrörelsens roll i sanktionsarbetet

Alla nordiska länder har idag lagstadgade sanktioner mot RSA och Namibia och det åligger berörda myndigheter att övervaka denna lagstiftning. Den nordiska solidaritetsrörelsen kan i detta sammanhang göra en väsentlig insats. Med vårt utbredda kontaktnät i Norden, i södra Afrika och i den internationella solidaritetsrörelsen, kontakter som inte står till de ansvariga myndigheternas förfogande, finns stora möjligheter att upptäcka

och kartlägga de olika metoder för sanktionsbryterier, som RSA kan tänkas använda. Solidaritetsrörelsen, som redan arbetat med dessa frågor och har en del insamlat material, kan också arbeta mycket flexibelt och okonventionellt och på så sätt bli ett fristående komplement till de myndigheter, som får ansvaret för övervakningen.

Det arbete, som för närvarande bedrivs, är till följd av bristande resurser osystematiskt och helt beroende av frivilliga insatser och kan inte bedrivas kontinuerligt. Övervakningen måste ha en säker ekonomisk grund att stå på för att samordnas bättre och bedrivas systematiskt.

Solidaritetsrörelsen kan inte och skall naturligtvis inte spela någon polisiär roll i övervakningsarbetet, eller över huvud taget stå för något myndighetsutövande. Arbetet skall mera vara av forskningskaraktär på längre sikt, där information om och mönster över sanktionsbryterier tas fram och ställes till bl. a. myndigheternas förfogande.

3. Organisering av solidaritetsrörelsens övervakningsarbete

Under hösten 1986, då det stod klart att samtliga nordiska länder inom en tämligen snar framtid skulle införa handelssanktioner, uppkom idén att försöka organisera en gemensam nordisk enhet för övervakning av sanktionsbryterier och det beslutades att utreda frågan.

Under 1987 genomfördes två svenska utredningar, dels gällande erfarenheter av övervakning i andra länder och dels gällande förutsättningarna för dylikt arbete i Sverige.

Den förstnämnda utredningen sammanställde erfarenheter från bl. a. Shipping Research Bureau och Werkgroep Kairos i Holland, Anti Apartheid Movement (AAM) och Namibia Support Committee (NSC) i Storbritannien, World Campaign against Military and Nuclear Collaboration with South Africa i Norge och American Committee on Africa (ACOA) och American Friend Service Committee (AFSC) i USA.

Dessa organisationer bedriver sedan lång tid övervakningsarbete och hälsade med tillfredsställelse en eventuell ny enhet för de nordiska länderna. Tillsammans skulle dessa övervakningsenheter kunna täcka i stort sett alla de länder, som har eller har haft ekonomiska kontakter med RSA och Namibia och fungera som delar av ett globalt övervakningssystem. Samtliga organisationer erbjöd både erfarenhets- och materialutbyte med en framtida nordisk enhet.

Till skillnad från de besökta organisationerna har vi i Norden inga resurser att anställa personer för dyl. arbete. Trots det har hittills viss forskning genomförts i samtliga nordiska länder utom Island. Arbetet bedrivs i särskilda sanktionsgrupper, där samtliga medlemmar är aktivister. Dessa grupper samarbetar med bl. a. journalister och fackligt aktiva. I Danmark, Norge och Finland har arbetet lett till en rad polisanmälningar, men endast i Danmark har det lett till åtal.

I Sverige har särskilt uppmärksammats den för RSA viktiga teknologi-

överföringen från Sverige och resultaten har publicerats vid flera tillfällen. Den danska solidaritetsrörelsen har särskilt sysslat med kolimporten från RSA och prioriterar nu exporten av jordbruksmaskiner och datateknologi. I Norge gäller undersökningarna oljetransporter på norska kölar till RSA. Sedan länge samarbetar man här med Shipping Research Bureau. Importen av mangan från RSA är ett annat viktigt område. För finländarna har exporten av papper och pappers- och gruvteknologi varit viktigt och på senare tid också handeln med SWAKARA-pälsar från Namibia, som idag kontrolleras av nordiska intressen.

Beredskap för denna typ av övervakningsarbete finns alltså inom solidaritetsrörelsen i Norden.

En fristående övervakningsenhet bör ha samma funktion som en nordisk forskningsbyrå, där information insamlas, arkiveras, sammanställs, analyseras och publiceras i samarbete med solidaritetsrörelsen.

Syftet är att följa utvecklingen över längre perioder och kartlägga sanktionernas verkningar och förändringarna i RSA:s motåtgärder. Det framtagna materialet och forskningsresultaten kommer att vara värdefulla erfarenhetskällor för framtida bruk. När sanktionerna upphört kan förslagsvis allt material ställas till t. ex. Nordiska Afrikainstitutets förfogande.

Shipping Research Bureau i Holland är organiserad som en stiftelse i vars styrelse sitter representanter för den holländska solidaritetsrörelsen. Den organisationsmodell vi har diskuterat inom den nordiska rörelsen har haft den nederländska som utgångspunkt.

En nordisk forskningsbyrå bör ha en enhet i varje land eftersom förutsättningar och omständigheter varierar kraftigt mellan länderna. Dessa enheter bör dock vara underordnade en gemensam nordisk stiftelse där samtliga undertecknade solidaritetsorganisationer skall vara representerade. Stiftelsen blir den samordnade huvudmannen för verksamheten. De nationella enheterna skall givetvis samverka med intensivt informationsutbyte och täta kontakter.

Vi anser att vi med denna decentraliserade organisation undviker onödig internationell byråkrati och skapar ett effektivt nordiskt samarbete där varje enhet kan arbeta utifrån sina egna nationella förutsättningar med en naturlig arbetsfördelning mellan de olika länderna. Vi kan här bygga på ett långvarigt samarbete i solidaritetsarbetet.

Det är viktigt att det ställs höga vetenskapliga krav på forskningsbyråns arbete så att förtroende skapas för dess resultat bland myndigheter, massmedia och anti-apartheid-rörelsen i sin helhet.

4. Insamling av information

Den viktigaste informationskällan för detta arbete är periodica av olika slag. ACOA och Kairos m. fl. har kontinuerlig genomgång av hundratals tidningar och tidskrifter och kan erbjuda klippservice på reguljär basis åt

en nordisk byrå. I Norden bör vi koncentrera oss på att bevaka den nordiska floran av periodica, särskilt fack- och branschtidskrifter.

Även information från andra källor, som t. ex. offentlig statistik, kan vi få från våra kollegor i USA, England och Nederländerna.

Andra viktiga informationskällor är fackföreningsrörelsen och kyrkan, vilka båda har omfattande verksamhet i södra Afrika. Bl. a. transportarbetarfacken har länge samarbetat med våra kollegor i utlandet när det t. ex. gäller att kartlägga export och import till och från RSA och Namibia.

Informationen kan också komma från våra egna solidaritetsarbetare i södra Afrika och från kontakter inne i RSA och Namibia, från befrielse- rörelserna och de andra demokratiska rörelserna i nämnda länder.

Även vårt nät av lokala organisationer, som täcker praktiskt taget hela Norden, kan användas för insamling av information om t. ex. försäljning av olagliga varor. En hel del information kan också komma från enskilda personer, som vill tipsa om något de vet, men som tvekar att vända sig till en myndighet.

Det förtjänar att påpekas att solidaritetsrörelsen givetvis redan sitter på en hel del material, som delvis fortfarande är osystematiserat till följd av bristande resurser. En forskningsbyrås första uppgift blir bl. a. att få ordning på detta material. AFSC i USA och Shipping Research Bureau i Nederländerna har mångårig erfarenhet av datorisering av dyl. material.

Köpenhamn den 20 november 1988

Ingvar Flink

för

Afrikagrupperna i Sverige

Isolera Sydafrika Kommittén (Sverige)

Fellesrådet för det sörlige Afrika (Norge)

Isolera Sydafrika Kampanjen (Finland)

Finska Afrikakommittén

Landskomiteen Sydafrika Aktion (Danmark)

Mellempfolkeligt Samvirke (Danmark)

Internationalt Forum (Danmark)

WUS – Solidaritet och Bistånd (Danmark)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag A 855/s om nordiskt biologigrupp 1990

(Medlemsförslaget väckt av Johan Buttedahl m. fl.,
se s. 861

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om nordiskt biologigrupp 1990. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Stockholm den 30 januari och i Helsingfors den 14 februari 1989.

I Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att

- A. Nordiska rådet utlyser 1990 som ett nordiskt biologigrupp.
- B. Nordiska rådet utser en beredningsgrupp med bred representation av bl. a. nordiska folkrörelser och organisationer för att planlägga genomförandet av ett nordiskt biologigrupp.
- C. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp medlemsförslagets intentioner.

Förslagsställarna inleder med att erinra om den geografiska och kulturella samhörigheten i Norden och behovet av att de nordiska länderna ökar sitt miljöengagemang. Miljöfrågorna måste brytas ned i delfrågor och mötas med engagemang av alla medborgare, som måste få möjlighet att påverka situationen. Flera än politiker och forskare måste involveras, om miljöproblem skall lösas. Ett nordiskt biologigrupp 1990 skulle vara ett bra sätt att vidareutveckla och ge möjlighet att utvärdera miljöhandlingsplanen. "Biologi" definieras i detta sammanhang som att omfatta det miljöpolitiska och ekologiska området, dvs. bl a förening, näringsutveckling, resursförvaltning och bioteknologisk utveckling avseende djur och växter. Ett biologigrupp kan omfatta:

- Konferenser för att sprida kunskap om biologifrågor och miljöhandlingsplanen och ge en översikt över nordiska miljöproblem. Målgrupper blir forskare och vetenskapsmän men också folkrörelser, organisationer och allmänhet.
- Stimulans att samordna och utveckla forskningen mellan de nordiska länderna i biologigrupp- och miljöfrågor, samt utveckla den gemensamma

forskningen om framtidens miljöfrågor. En nordisk ekologiutbildning bör inrättas.

- Ökat nordiskt arbete för att bekämpa miljöförstörelsen och öka förståelsen för att utvecklingen måste ta en annan riktning. Brundtlandkommissionens rapport blir föremål för en nationell utvärdering 1990 och en nordisk kommission för utvärdering av rapporten bör utses och arbeta hela året 1990.
- Den bioteknologiska utvecklingen är en av de mest expansiva sektorerna i den nya teknologin och kan bidra till att lösa många miljöproblem i framtiden. För att de nordiska länderna skall stå rustade att möta framtidens utmaningar på detta område bör det ske en samordning och effektivisering av insatserna samt bättre information om utvecklingen inom det bioteknologiska området. Det finns behov av en överordnad nordisk strategi för bl. a. de politiska beslutsfattarna. Förutsättningar måste skapas för samhället att behärska och styra den bioteknologiska utvecklingen.
- Ett eller flera nordiska miljöpris bör inrättas och delas ut årligen med början 1990.
- Ett nordiskt biologiskår kunde ge möjligheter för folkrörelser och organisationer i Norden att öka sitt engagemang för en bättre miljö. Det är naturligt att särskilt engagera miljö- och naturorganisationer i detta arbete.

2 Remissinstanser

Medlemsförslaget har utsänts på remiss till nedanstående myndigheter, institutioner och organisationer.

2.1 Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Norden

Nordiska rådets kulturutskott

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Danmark

Danmarks Naturfrednings Forening

WWF Verdensnaturfonden

Finland

Ålands landskapsstyrelse

Ålands Natur och Miljö r.f.

Island

Helse- og forsikringsministeriet

Naturværnshætt

Norge

Kultur- og Vitenskapsdepartementet
Universitetet i Bergen, Soologisk museum
Universitetet i Trondheim
Norges landbrukshøgskole
Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NALF)
Norges fiskeriforskningsråd
Norges bondelag
Norges bonde- og småbrukarlag
Norsk naturforvaltningsforbund

Sverige

Statens naturvårdsverk
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Svenska naturskyddsföreningen

*2.2 Remissinstanser som tillstyrker förslaget och tillfogar egna idéer**Norden*

Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Foreningen Norden

Finland

Miljöministeriet

Norge

Fiskeridepartementet
Universitetet i Bergen, det medisinske fakultetet
Norges almentvitenskapelige forskningsråd (NAVF)
Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)

*2.3 Remissinstanser som instämmer i medlemsförslagets syfte men föredrar en helt eller delvis annorlunda upplägning**Norge*

Lantbruksdepartementet
Norges skogeierforbund

Sverige

Socialstyrelsen

*2.4 Remissinstanser som avstyrker förslaget**Island*

Statens forskningsråd

2.5 Remissinstanser som ej tar ställning till förslaget

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

2.1 Remissinstanser som helt tillstyrker förslaget

Nordiska rådets kulturutskott understryker att ett nordiskt biologiår kan stimulera till att koordinera och utveckla forskningen mellan de nordiska länderna i biologi- och miljöfrågor. För att utveckla den gemensamma nordiska forskningen om miljöfrågor borde förslagets idé om upprättande av en gemensam nordisk ekologit utbildning genomföras. Utskottet anser det synnerligen angeläget att detta blir ett av årets huvudtemata.

Utskottet tillstyrker vidare förslaget om att miljöfrågorna inte endast borde beröra en liten del av invånarna i Norden utan att hela befolkningen måste bli engagerad i ett nordiskt biologiår. Om resultatet skall uppnås måste den breda allmänheten bli involverad i årets aktiviteter och få möjligheter att påverka sin egen situation på miljöområdet i det dagliga livet. Utskottet anser därför att ett nordiskt biologiår innebär möjligheter för folkrörelser och organisationer i Norden att öka sitt engagemang för en bättre miljö. Utskottet betonar också nödvändigheten av att skolan i Norden inför och under detta år blir involverad och aktiverad i frågan. För att nå ut till allmänheten med syftet med biologiåret borde namnet enligt utskottet ändras till "miljöår".

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) stöder förslaget och påpekar att samarbetet kring bioteknologisk grundforskning och biologisk/bioteknologisk produktion är av särskilt och aktuellt intresse för läkemedelsområdet.

Danmarks Naturfrednings Forening anser, att utvecklingen inom bioteknologin kan ge anledning till nya och okända miljöproblem. Nordiskt samarbete måste därför omfatta normer för en reglering av produktion och användning av bioteknologiska produkter. Naturskyddsföreningarna har under många år byggt upp en tradition för samarbete och finner det naturligt att samarbetet utvidgas över gränserna och mellan politiska och organisatoriska nivåer.

WWF, Verdensnaturfonden deltar gärna i den föreslagna beredningsgruppen.

Ålands landskapsstyrelse har i princip intet att invända mot förslaget och tar med intresse del av den föreslagna förberedelsegruppens planer. Däremot är landskapsstyrelsens egna resurser att i större utsträckning uppmärksamma ett temaår mycket begränsade.

Ålands Natur och Miljö r.f. stöder initiativet och vill på alla sätt delta i ett biologiår 1990.

Helse- og forsikringsministeriet i Island anser att ett biologiår 1990 är en uppgift som kan rekommenderas.

Naturvårnsrådet i Island anser att ekologiska kunskaper är grundläggande för miljövard och att de som undersöker näringskedjor i naturen bör

få de bästa möjligheter att redogöra för sitt arbete och få kännedom om vad som sker i grannländerna. Det är inte mindre betydelsefullt att allmänheten får flesta möjliga upplysningar om miljön och ett biologiyår kan vara ett lämpligt tillfälle.

Kultur- og vitenskapsdepartementet i Norge betonar vikten av forskningsmässig uppföljning av Brundtlandskommissionens rapport och anser även att en förstärkning av insatsen inom bioteknologin bör ske. Departementet understryker betydelsen av biologisk grundforskning på de områden förslaget omfattar, och en viktig del härav är en ökad satsning på forskarrekrutering. Vidare instämmer departementet i att det finns behov av en överordnad nordisk strategi på det bioteknologiska området. Det erfordras bred sakkunskap i den föreslagna beredningsgruppen, och nordisk expertis bör tas in t. ex. i programkommittén för ministerrådets bioteknologiska samarbetsprogram

Universitetet i Bergen (matematik-naturvetenskapelig fakultet och Söologisk museum) stödjer förslaget och anser att universitetet bör bli representerat i beredningsgruppen.

Universitetet i Trondheim hänvisar till yttrande från sin miljöskyddskommitté (KOMMIT) som tillstyrker förslaget. Kommittén anser att man bör öka förståelsen för de etiska och sakliga problem som biotekniken innebär, samt att "Nordiskt ekologiår" skulle vara ett mer täckande namn än "biologiår". Ministerrådet har stått bakom en serie konferenser om miljölära i högre utbildning därav en där universitetet i Trondheim stod som arrangör. Med hänsyn till den nyckelposition tekniskt utbildad personal har för utformning av miljövänliga processer och ingrepp i naturen föreslår kommittén att en liknande konferens ingår i temaåret.

Då miljöfrågor är tvärfackliga och det är svårt att frigöra resurser inom de olika forskningsmiljöerna för sådana frågor, är det viktigt att särskilda medel öromärks för tvärfackliga projekt. I detta sammanhang bör kanske frågan om meritvärdet av tvärfacklig forskning tas upp.

Norges landbrukskole erinrar om att ett planeringsarbete redan satts igång på initiativ av Norsk naturforvalterforbund (NaFo) till ett samarbete mellan forskningsråd, departement, högskolor, lantbruk och fiske, Foreningen Norden och Det Kgl. Selskap for Norges Vel.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF) påpekar att de problem som uppmärksammas av Brundtlandskommissionen ställer den biologiska forskningen inför stora utmaningar. Till de övernationella problem som måste lösas hör skogsdöd, havsförorening och klimatförändringar till följd av luftföroreningar. En allmän förståelse för dessa problem och vad de innebär för både myndigheter, näringsliv och enskilda är av stor betydelse för att få till stånd nödvändiga lösningar.

Genom ett biologiyår 1990 kan man fokusera uppmärksamheten på vikten av långsiktig naturresursförvaltning och vad biologi som forskningsområde betyder i sammanhanget. Det bör också medföra möjligheter att ytterligare

förstärka det nordiska samarbetet vad gäller forskning och utveckling inom biologin.

Norges fiskeriforskningsråd erinrar bl. a. om den forskning som igångsatts i flera länder om algbloomingen 1988, som är ett exempel på ett område där nordisk forskning bör koordineras. Ett biologiår skulle kunna leda till bättre sådan samordning och främja samarbetet om aktuella och framtida miljöfrågor. Ett biologiår bör enligt forskningsrådet koncentreras kring hur en bärkraftig utveckling skall främjas framför att inrätta en gemensam nordisk ekologiutbildning. I en beredningsgrupp bör personer med bred kompetens i centrala miljöfrågor ingå.

Norges bondelag önskar vara representerat i beredningsorganet för biologiåret och avser att under planeringsfasen ta ställning till hur stora resurser ekonomiskt och arbetsmässigt man vill använda för genomförandet av Nordiskt biologiår 1990.

Norsk naturforvalterforbund, som först blev orienterat om idén om ett Nordiskt biologiår 1990 i januari 1988, har diskuterat frågan med departement, forskningsråd och sina nordiska systerorganisationer samt tillsatt en särskild projektledare för saken. I september anordnades ett möte med representanter för Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet, Norges fiskeriforskningsråd, Norges teknisk naturvitenskapelige forskningsråd, Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Foreningene Nordens Forbund, Norges landbrukshøgskole, Distriktshøgskolesystemet, Norges bondelag, Fellesrådet for universitetene, Norges fiskarlag og Norges bonde- og småbrukarlag. Mötet tillsatte ett arbetsutskott samt en huvudkommitté för Nordiskt biologiår 1990 med ett antal underkommittéer för att fördjupa presentationen av de ämnen biologiåret måste omfatta, såsom forskning, utbildning, offentligt förvaltning, teknologi, biologiskt betingad näringsverksamhet och organisationers verksamhet. Ett viktigt syfte är att få kunskapen om naturens biologiska förutsättningar högre prioriterad inom yrkes- och produktionsinriktad utbildning.

Norsk bonde- og småbrukarkag (NBS) anser att det särskilt på bioteknologiområdet är nödvändigt att upprätta nya organ för information om och styrning av forskningsinsatser och utnyttjande av forskningsresultat på området. Det erinras om att bioteknologi torde få både positiva och negativa konsekvenser för miljön. Utveckling av växtgiftsresistenta grödor kommer t. ex. att öka användningen av ogräsmedel. Patent på bioteknologiska produkter torde under lång tid bara vara till fördel för stora internationella bolag som vill skaffa sig kontroll över utvecklingen. Utöver de etiska problemen, som inte på långt när är genomdiskuterade, är frågan om bioteknologin en av de mest problemfyllda vad gäller rimlig miljöutveckling och utnyttjande av resurserna.

Statens Naturvårdsverk finner att ett nordiskt biologiår 1990 ligger i linje

med verkets strävanden att vidga allmänhetens miljöengagemang. Verket erinrar om att biotekniken ger stora möjligheter till miljöförbättrande åtgärder inom bl. a. processteknik, reningsteknik, jordbruk och avfallshantering, men inger även farhågor beträffande ekologiska konsekvenser och hälsorisker och instämmer i förslaget om utarbetande av en nordisk strategi på bioteknikområdet. Verket tillstyrker även instiftande av ett nordiskt miljöpris och utgår från att priset administreras av Nordiska rådet.

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) erinrar om att biologin omfattar ett mycket stort forskningsområde, alltifrån processer på molekylär nivå i cellernas minsta funktionella delar till globala biogeokemiska kretslopp. Då den utvecklas snabbt och berör det naturvetenskapliga underlaget för själva livsprocessen väcker den också berättigad uppmärksamhet. NFR vill därför stödja tanken på ett Nordiskt biologår 1990 och anser det viktigt att man vid planeringen av biologåret så långt som möjligt beaktar biologiområdet i hela dess bredd. Samtidigt vill rådet varna för att bredda ämnesområdet för mycket och inkludera aktiviteter och intressen, som har föga eller ingen biologisk anknytning. En förskjutning till 1991 skulle enligt NFR förmodlingen inte spela så stor roll. Viktigast är att man får ett brett engagemang bland forskare, myndigheter, organisationer, media, skola och allmänhet.

NFR anser att utöver redan förutsedda aktiviteter måste ytterligare slagkraftiga projekt av olika slag initieras, vilket kräver nya resurser. Ministerrådet har goda möjligheter att förstärka sin egen verksamhet på ekologi- och miljöområdet, t. ex. den verksamhet som stöds av de nordiska kollegierna för ekologi och marinbiologi. Förslagsvis skulle kanske extra aktiviteter vara möjliga i dessa kollegiers regi förutsatt att resurser ställs till förfogande. Nordiska ministerrådet bör även på annat sätt aktivt kunna bidra till att initiera och stödja andra nordiska aktiviteter.

Svenska naturskyddsföreningen delar helt förslagsställarnas åsikt att det är mycket angeläget att engagera så många medborgare som möjligt, helst i aktiva insatser för en bättre miljö. Föreningen har givit ut en handledning "Handla miljövänligt", som har fått stor spridning. Bl. a. med stöd av denna skrift överväger föreningen insatser för att stimulera enskilda till aktiva insatser för en bättre miljö. Denna verksamhet skulle eventuellt kunna fogas in som ett led i ett nordiskt biologår.

En grundförutsättning för långsiktigt hushållande med naturresurserna, återanvändning och en energisnål och miljövänlig teknik är goda kunskaper, inte minst i just de biologiska ämnena. Inte minst viktigt är att blivande tekniker, ekonomer och jurister, som ofta hamnar på viktiga beslutsposter, bibringas goda kunskaper om och förståelse för sambanden i naturen och effekterna av olika ingrepp.

Ett nordiskt biologår skulle kunna bidra till att ytterligare fokusera uppmärksamheten på biologins betydelse för en positiv framtida utveckling och till att höja biologins anseende. Därför bör undervisningen få särskild uppmärksamhet under Nordiska biologåret.

2.2 Remissinstanser som tillstyrker förslaget och tillfogar egna idéer

Föreningarna Nordens Förbund (FNF) anser att den vikt medlemsförslaget lägger vid uppföljningen av den nordiska miljöplanen är helt i linje med FNF's prioritering av miljöfrågor. Det är viktigt att skapa en bred nordisk folkopinion för att Nordiskt biologiår 1990 kan innebära möjligheter för folkrörelser och organisationer i Norden att öka sitt engagemang för en bättre miljö. Det är naturligt för FNF att delta aktivt i ett sådant opinionsarbete. Särskilt skulle ungdoms-, miljö- och naturorganisationer ha praktisk nytta av det nordiska kontaktnät som FNF representerar. FNF föreslår att namnet på temaåret blir "Nordiskt miljöår 1990" då begreppet "biologi" är alltför snävt om man vill uppnå ett brett folkligt engagemang. Stark vikt kan ändå läggas vid biologiämnet både forskningsmässigt och undervisningsmässigt. Det är dessutom viktigt att ta med åtgärder som kan fånga upp ungdomens växande miljöintresse. Utöver de åtgärdsförslag som framförs i medlemsförslaget föreslår FNF att initiativ tas till en nordisk ungdomsfestival om miljöfrågor sommaren 1990. En sådan festival kan samla tusentals nordiska ungdomar och andra intresserade, och där kan man kombinera flera av de föreslagna aktiviteterna som konferenser, utställning, demonstration av bioteknologi och utdelning av miljöpris.

Föreningen Norden i Danmark anser i princip att fler resurser bör satsas på biologi- och miljöområdet och kan därför stödja förslaget att sätta dessa frågor i fokus 1990 genom ett biologiår. Samtidigt uttalar föreningen viss tvekan att utse diverse temaår. Erfarenheten från senare år visar att man inte nödvändigtvis når sitt mål genom att proklamera ett temaår och tillsätta ett sekretariat. Föreningen erinrar om redan planlagda aktiviteter av folkrörelser 1989 och 1990, t. ex. nordiska miljösymposier. Nästa miljösymposium hålls i Köpenhamn 1989. Föreningen föreslår att planeringsgruppen för biologiåret bl. a. får följande uppgifter:

- överväga om "biologiår" är det rätta namnet
- precisera vilka mål som skall uppfyllas
- precisera målgrupper för ett temaår
- tillse att byråkratin kring temaåret blir så liten som möjligt
- genom riktlinjer tillse att största delen av resurserna går som projektstöd till pågående planlagda och nya aktiviteter
- överväga att utnyttja ett eventuellt sekretariat som servicekontor gentemot redan existerande organisationer.

Miljöministeriet i Finland understöder förslaget men anser att årets namn borde väljas så att det bättre motsvarar motiveringen. Biologin som vetenskap anknyter bara till vissa delar till de miljöproblem som tas upp. Ett lämpligare namn kunde vara "miljöforskningsåret", "miljökunskapsåret", "naturåret", "ekologiåret", "miljö- och bioteknikåret" eller dyl.

Miljöministeriet föreslår också att till motiveringen fogas en punkt om behovet av forskning om de mest akuta miljöproblemen, exempelvis konsekvenserna för naturen av den så kallade kritiska belastningen på olika

naturtyper, verkningarna av uttunningen av ozonskiktet, verkningarna av den globala temperaturökningen och den så kallade växthuseffekten.

Fiskeridepartementet i Norge anser att biologin som ämne bör presenteras med större bredd än som föreslås, så att man kan presentera vilka problem den biologiska vetenskapen kan bidra till att lösa inom t. ex. medicin, industri, utvecklingshjälp. Detta skulle belysa beröringspunkter mellan biologi och andra ämnesområden. Ministeriet föreslår att man i förberedelsesarbetet för biologiåret utnyttjar den sakkunskap som finns i Nordisk biologisk råd och dess medlemsorganisationer.

Universitetet i Bergen, medicinska fakulteten tillstyrker förslaget och menar att universitetet kan medverka i ett biologiår genom ämnesseminarier och -möten, populärvetenskapliga föredrag, informationsbroschyrer om projekt och personer som är villiga att hålla föredrag samt andra mediaformer för presentation. Markering via Norsk Biokjemisk Selskap är ett annat förslag.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) föreslår inom ramen för insatserna under temaåret ökad satsning på ämnet biologi/miljöskydd i grund- och mellanskolan. För att öka kunskapen om biologiska problem föreslås ökad satsning på biologisk grundforskning. Med stöd av en rapport från en internationell kommitté som utvärderar ekologisk forskning i Norge hävdas att biologisk grundforskning under senare år missgynnats till förmån för tillämpad forskning men att den är viktigare än någonsin mot bakgrund av de allt större ingrepp i livsprocesserna och naturresursgrundlaget som äger rum. Slutligen betonar forskningsrådet att biotekniken väntas få djupgående konsekvenser för human- och veterinärmedicin, lant- och havsbruk, industri och miljöskydd. Därför behövs en gemensam nordisk strategi vad gäller regelverket om forskning och användning, etiska problem, miljöproblem och säkerhet.

Norges teknisk-vitenskapelige forskningsråd (NTNF) anser att den aktuella debatten om genteknologi visar bristande kunskaper i biologi och att detta bör uppmärksammas under året. Mot bakgrund av förslagens premisser föreslås beteckningen "ekologiår". Särskilt sambandet mellan geofysiska och ekologiska parametrar bör uppmärksammas under året. Forskningsrådet anser slutligen att de nordiska folkrörelserna gärna kan vara representerade i en förberedelsegrupp för temaåret, men de bör inte ha avgörande inflytande.

2.3 Remissinstanser som instämmer i medlemsförslagets syfte men före- drar en helt eller delvis annorlunda uppläggnings

Landbruksdepartementet i Norge är något osäker om lämpligheten av särskilda temaår, men ser positivt på att biologiska och miljöpolitiska frågor sätts i förgrunden under 1990. Detta är ett bra sätt att följa upp Brundtlandkommissionens rapport, men det viktigaste är hur man prioriterar biologiska och miljöpolitiska frågor. Det bör bygga på existerande

samarbete mellan nordiska organ och organisationer. Man bör undgå att bygga upp nya kommittéer och organisationer. Med en sådan upplägning skulle ett biologår vara ändamålsenligt.

Norges skogeierforbund finner det svårt att ta ståndpunkt till lämpligheten av ett biologår 1990 för att markera miljöfrågornas höga prioritet. Det kunde medföra en finansiell förstärkning av t. ex. forskningen. Det är dock knappast bristen på engagemang som begränsar möjligheterna till insatser, det gäller mer kunskap, pengar och politisk vilja.

Socialstyrelsen i Sverige anser att konferenser inom ämnesområdet kan vara ett led i att öka förståelsen för miljöpolitik och ekologi. Det finns redan två nordiska läroanstalter, Nordiska Hälsovårdshögskolan i Göteborg och Nordiska Institutet för Samhällsplanering i Stockholm, och det bör vara möjligt att införa en gemensam nordisk satsning på det miljöpolitiska och ekologiska området engagera dessa. När det gäller förslaget till en gemensam nordisk ekologit utbildning skulle det vara möjligt att bygga på de kunskaper och de erfarenheter som finns i Sverige när det gäller utbildning av miljö- och hälsoskyddsinspektörer. Förslaget om en nordisk kommission för att utvärdera Brundtlandkommissionens rapport tillstyrks, liksom även att ta fram bättre information om utvecklingen inom det biologiska området och åtgärder för att höja kunskaperna och engagemanget inom miljöområdet hos befolkningen genom folkrörelser och övriga frivilliga organisationer.

2.4 Remissinstanser som avstyrker förslaget

Statens forskningsråd i Island anser att man borde prioritera anslag och samarbete vad gäller själva forskningen och åtgärder för att lösa miljöproblemen. Att utlysa ett nordiskt biologår skulle inte få större betydelse i detta sammanhang.

2.5 Remissinstanser som ej tar ställning till förslaget

Social- och hälsoministeriet i Finland erinrar om ett nordiskt samarbetsprojekt vid Institutet för arbetsygien i Finland i syfte att kartlägga hälsomässiga problem inom den biotekniska industrin. Man har haft positiva erfarenheter och ministeriet anser bl. a. därför att det är värt att utvidga samarbetet inom de områden som antytts i medlemsförslaget. Ministeriet vill inte i detta skede ta ställning till frågan om ett särskilt nordiskt temaår, utan önskar att denna fråga blir beroende av mera allmänna överväganden om på vilket sätt de medel som ställts till förfogande för miljöpolitiska åtgärder kunde disponeras under den närmaste framtiden.

3 Utskottet

Utskottet noterar, att det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker förslaget. Några tillfogar ett antal idéer som bör ingå i planeringen av

temaåret, särskilt alternativa namnförslag som Nordiskt ekologiar (flera remissinstanser) eller "miljöforskningsåret", "miljökunskapsåret", "naturåret", "miljö- och bioteknikåret". Utskottet anser för sin del att "Nordiskt miljöår" torde vara den enklaste och för allmänheten mest förståeliga beteckningen och föreslår att denna beteckning fortsättningsvis används.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ett förberedelsesarbete för miljöåret kommit väl igång, något som torde vara en förutsättning för att verksamheten skall kunna bedrivas under 1990 och utvärderas under 1991. Det miljösymposium som Foreningen Norden planerar i Danmark hösten 1989 och den ungdomsfestival som föreslås till sommaren 1990 skulle på så sätt komma att ingå som naturliga delar i ett Nordiskt miljöår 1990.

Utskottet noterar, att året avses bli en del av en utvärdering av tillämpningen av Brundtlandkommissionens rapport i de nordiska länderna. Utskottet finner detta väsentligt då de globala perspektiv Brundtlandrapporten baseras på bör ha förmåga att engagera inte minst ungdomen genom att den pekar på de globala konsekvenserna av ökad energikonsumtion, skogsskövling, luftförorening, havsförorening, klimatförändringar m. fl. konsekvenser och resursslöseriet i både industriländer och u-länder. I detta sammanhang vill utskottet – inte minst mot bakgrund av att ordet "biologi" föreslås utgå som beteckning på året – betona vikten av att forskningens viktiga plats som en del av aktiviteterna under året inte tappas bort. Rådets kulturutskott förordar att en nordisk ekologiutbildning inrättas och utskottet vill dessutom påpeka, som en av remissinstanserna påpekat, att meritvärderingen av tvärfacklig forskning bör uppmärksammas. Då det erfarenhetsmässigt är svårt att frigöra forskningsresurser för tvärfackliga projekt, dit miljö- och ekologifrågor ofta hör, bör särskilda medel beviljas härför under miljöåret. Några remissinstanser som starkt förordat beteckningen "biologiår" har erinrat om behovet av långsiktig naturresursförvaltning och vad biologi som forskningsområde betyder i sammanhanget. Detta bör också medföra möjligheter att ytterligare förstärka det nordiska samarbetet vad gäller forskning och utveckling inom biologin. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den kraftsamling som ägde rum sommaren 1988 till följd av den s. k. algbloomingen i Skagerack och Kattegatt. Utskottet instämmer i vad en av remissinstanserna anført om behovet av en nordisk strategi på det bioteknologiska området och sakkunskap i den föreslagna beredningsgruppen. Nordisk expertis bör sålunda tas in, t. ex. programkommittén för ministerrådets bioteknologiska samarbetsprogram. Utskottet tillstyrker sålunda att 1990 utlyses som ett Nordiskt miljöår huvudsakligen enligt de riktlinjer som anges i medlemsförslaget om ett biologiår. Miljöåret bör enligt utskottets uppfattning sålunda omfatta bl. a. konferenser för att sprida kunskap om biologifrågor och nordiska miljöproblem, stimulans att samordna och utveckla forskningen mellan de nordiska länderna i biologi- och miljöfrågor, inrättande av nordisk ekologiutbildning, nordisk utvärdering av information om utveckling-

en inom det bioteknologiska området samt inrättande av ett eller flera nordiska miljöpris. Utskottet instämmer även med de tankar som framförs i medlemsförslaget angående den organisatoriska uppläggningsen av miljöåret men anser att även ministerrådet bör medverka i beredningsstadiet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

- A. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utlyser 1990 som ett nordiskt miljö- och biologiår samt utser en beredningsgrupp med bred representation av bl. a. nordiska folkrörelser och organisationer för att planlägga genomförandet av miljö- och biologiåret.
- B. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp miljö- och biologiåret.

Helsingfors den 14 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Knud Glønborg (KrF)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Øhrsvik (s)

Medlemsforslag

om nordiskt biologår 1990

(Väckt av Johan Buttedahl samt Esko Aho, Svein Alsaker, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Páll Pétursson, Hans Petersson, Mirja Ryyänen, Harald Synnes, Peder Sønderby, Karin Söder, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Bengt Westerberg och Marjatta Väänänen)

Norden er en kulturell og geografisk nært sammenknyttet enhet. De nordiske land har lang tradisjon i å samarbeide for å løse problemer seg i mellom. Det nordiske samarbeidet bygger på gjensidig respekt og forståelse.

Miljøet er vår fremtids viktigste overlevelses-spørsmål. Miljøødeleggelser kjenner ingen nasjonale grenser og må derfor bekjempes med internasjonale tiltak. Det behøvs krafttak for at kommende generasjoner skal få vokse opp og leve i et godt miljø.

Internasjonalt står vi overfor en rekke økologiske kriser. Mange av disse kommer direkte til å påvirke de nordiske land. Det er viktig at de nordiske land, som tilhører de rikeste i verden, øker sitt miljøengasjement. Nordisk Råd har på 70- og 80-tallet tatt en rekke miljøinitiativ. Det startet med den nordiske miljøkonvensjonen 1976 og fortsatte med blant annet den internasjonale luftforurensningskonferansen 1986. Nordisk Råd planlegger å avholde en havsmiljøkonferanse 1989.

Det er viktig at miljøspørsmål ikke bare angår en liten del av befolkningen i Norden. Miljøspørsmål må brytes ned og møtes med engasjement fra alle nordiske innbyggere. Dersom miljøspørsmål skal løses må flere enn bare politikere og forskere være involvert. Dersom en skal nå resultater må en bred allmenhet vise sitt engasjement og få mulighet til å påvirke sin situasjon.

Derfor foreslår vi at Nordisk Råd utlyser 1990 til et Nordisk Biologiår. Det er nødvendig at den nordiske miljøhandlingsplanen blir fulgt opp, og et Nordisk Biologiår 1990 vil være en bra måte å videreutvikle og gi mulighet til en evaluering av miljøhandlingsplanen.

Biologi i denne sammenhengen omfatter det miljøpolitiske og økologiske område. Dette innbefatter bl. a. forurensing, næringsutvikling, bioteknologisk utvikling på planter og dyr og ressursforvaltning.

Et Nordisk Biologiår kan inneholde følgende:

– Konferanser på både nasjonalt og nordisk plan, men også internasjonalt nivå. For å nå denne målsetting er det viktig å utnytte de konferanser som allerede er planlagt. Målet med disse må være å spre kunnskap om biologispørsmål og miljøhandlingsplanen og skaffe en oversikt over nordiske miljøproblemer. Disse konferanser kan ha som målgruppe forskere og vitenskapsmenn, men også folkebevegelser, organisasjoner og allmenheten.

– Nordisk Biologiår kan stimulere til å koordinere og utvikle forskningen mellom de nordiske land i biologi- og miljøspørsmål. Et mål vil være å utvikle den felles nordiske forskningen om fremtidens miljøspørsmål. For å nå denne målsetting bør en felles nordisk økologiutdanning opprettes.

– Et øket nordisk arbeid for å bekjempe miljø-ødeleggingen og øke forståelsen for at utviklingen må ta en annen retning. FN-rapporten for jordens miljø og utvikling viser dette. Rapporten foreslår nasjonal evaluering år 1990. En nordisk kommisjon for evaluering av rapporten bør også utnevnes og arbeide til og med år 1990.

– Den bioteknologiske utviklingen er en av de mest ekspansive sektorer innenfor ny teknologi. Bioteknologien kan i fremtiden bidra til løsning av mange miljøproblemer. Gjennom den kan nye produkter skapes, og gamle produkter kan lages på en billigere måte. For at de nordiske land skal kunne stå rustet til å møte fremtidens utfordringer på dette område bør det skje en samordning og dermed en effektivisering av innsatsene. Det er også nødvendig å få frem bedre informasjon om utviklingen innenfor det bioteknologiske område. Det er behov for en overordnet nordisk strategi for bl. a. de politiske beslutningstakere på dette område. Det må skapes forutsetninger for samfunnet til å beherske og styre den bioteknologiske utviklingen.

– Som en del av arbeidet for et forbedret miljø i Norden og et øket engasjement for miljøspørsmål bør nordisk miljøpris/priser opprettes og deles ut årlig med start 1990.

– På samme måte som politiske vedtak er nødvendige må folk ha kunnskap og engasjement om miljøspørsmål får å oppnå effekt. Folks handlinger i hverdagen er helt avgjørende for å oppnå konkrete resultater. Et Nordisk Biologiår 1990 kan innebære muligheter for folkebevegelser og organisasjoner i Norden til å øke sitt engasjement for et bedre miljø. Det er naturlig å spesielt engasjere miljø- og naturorganisasjoner i dette arbeidet.

Med henvisning til ovenstående foreslås det at:

A. Nordisk Råd utlyser 1990 til Nordisk Biologiår.

B. Nordisk Råd anbefaler at Nordisk Ministerråd oppnevner en forberedelsesgruppe med en bred representasjon av bl. a. nordiske folkebevegelser og organisasjoner for å planlegge gjennomføringen av et Nordisk Biologiår 1990.

C. Nordisk Råd anbefaler at Nordisk Ministerråd avsetter tilstrekkelige midler og sekretariatsressurser for å oppfylle intensjonene i medlemsforslaget.

Oslo, 4. august 1988

Johan Buttedahl (Sp)

Svein Alsaker (KrF)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Ivar Hansen (V)

Elver Jonsson (fp)

Páll Pétursson (F)

Mirja Ryyänen (K)

Peder Sønnderby (v)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Bengt Westerberg (fp)

Esko Aho (K)

Gunnar Björk (c)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Olof Jansson (ÅC)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Hans Petersson (fp)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Marjatta Väänänen (K)

Social- och miljöutskottets betänkande över ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum

(Ändringsförslaget väckt av Lilli Gyldenkilde, se
s. 865)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har överlämnats ett ändringsförslag om tillägg till utskottets förslag till beslut med anledning av medlemsförslag A 855/s om nordiskt biologiår 1990.

I ändringsförslaget hemställs att det i samband med det av utskottet föreslagna nordiska miljö- och biologiåret arrangeras ett Grönt Nordiskt Forum efter modell av kvinnokonferensen Nordiskt Forum som avhölls i Oslo 1988.

Utskottet noterar att Nordiskt Forum 1988 allmänt betraktas som ett gott exempel på olika folkliga engagemang i det nordiska samarbetet och anser det viktigt att ett stort spektrum av organisationer och befolkningsgrupper bereds tillfälle att medverka i genomförandet av det nordiska miljö- och biologiåret. Utskottet utgår från att de förslag och synpunkter som finns i ändringsförslaget inklusive möjligheten att hålla ett Grönt Nordiskt Forum övervägs i den beredningsgrupp som skall utses för att planlägga genomförandet av miljö- och biologiåret.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet,
att rådet icke företar sig något med anledning av ändringsförslaget.

Stockholm den 27 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Brit Jørgensen (A)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Inger Stilling Pedersen (KrF)

Páll Pétursson (F)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum

(Väckt av Lilli Gyldenkilde)

Som tillägsförslag til medlemsförslag A 855/s om afholdelse af et nordisk biologiar 1990 foreslås det:

At der i forbindelse med Nordisk Miljø- og Biologiår arrangeres et Grønt Nordisk Forum, efter model fra Kvindekongressen Nordisk Forum, som blev afholdt i Oslo i 1988.

Stockholm den 27 februari 1989

Lilli Gyldenkilde (SF)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism samt ministerrådsförslag B 93/t om nordiskt turistprogram

(Medlemsförslaget väckt av Ragna Berget Jørgensen, Peder Sønderby och Olle Östrand, se s. 881
Remissyttranden, se supplement
Ministerrådsförslag B 93/t, se 1178)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism samt ministerrådsförslag B 93/t om nordiskt turistprogram. Utskottet har behandlat båda förslagen vid sina möten i Helsingör den 15 november 1988 och i Stockholm den 31 januari 1989.

1. Förslagen

1.1. Medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism

I medlemsförslaget, som väckts av Olle Östrand samt Ragna Berget Jørgensen och Peder Sønderby, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i enlighet med vad som anförs i medlemsförslaget kraftigt öka det nordiska samarbetet inom turistsektorn.

I sina motiveringar till medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om att antalet sysselsatta inom turistnäringen uppgår sammanlagt till flera tusen i de nordiska länderna, att näringens bidrag till bruttonationalprodukten uppgår till någon procent per land men i enskilda regioner till en avsevärt större siffra, att resevalutaintäkterna utgör mellan 3 och 6 procent av exporten i de nordiska länderna, samt att trots detta är turistbalansen negativ i alla de nordiska länderna.

Vidare erinrar förslagsställarna om att förutom turismen som redan spelar en väsentlig roll både ekonomiskt och sysselsättningsmässigt, är det en näring med betydande tillväxtpotentialer som anses motsvara en tillväxt på 7–8 procent per år.

Det erinras vidare om att Nordiska rådets trafikutskott redan 1978 ansåg att ministerrådets turistutskott borde vara en ämbetsmannakommitté direkt underställd Nordiska ministerrådet för att koordineringen av samarbe-

tet skulle bli så effektivt som möjligt. Detta anses vara viktigt och inrättandet av en sådan ämbetsmannakommitté skulle markera turistfrågornas ökande betydelse.

Förslagsställarna menar att en av grundförutsättningarna för det nordiska turistsamarbetet är antagandet att tillresande nordbor utgör största resandegruppen i de nordiska länderna. Det anses därför gälla i stor utsträckning att underlätta deras turistande i Norden. Ett av de viktigaste instrumenten i detta är att skapa attraktiva priser, sammanställa och samordna olika rabatter på kommunikationsmedel, samordna åldersgränsen av barn/vuxen, samordna järnvägstaxorna så att den sammanlagda reslängden ligger till grund för priset, öka samarbetet mellan de olika transportgrenarna och åstadkomma en permanent lösning på frågan om ungdomsreskortet i enlighet med Nordiska rådets *rekommendation nr 43/1987*.

Det påpekas att det gränsregionala samarbetet ofta satsar mycket på turistprojekt men att det inte finns någon samordning mellan de gränsregionala organen. Förslagsställarna menar att en ämbetsmannakommitté om turistfrågor borde få i uppdrag att samordna dessa frågor.

Vidare påpekas turismens betydelse för Västnorden samt att här kunde de s. k. *incentivresorna*, som ofta söker något utöver det vanliga, spela en särskilt stor roll.

När det gäller utomnordiska turister menar förslagsställarna att man bör se till att Norden presenteras som en enhet när det gäller resmål. Utifrån erfarenheterna av den västtyska turistikampanjen anser förslagsställarna att man i Norden bör gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser. Det anses att man även bör utreda administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer och på det sättet uppnå stora rationaliseringsvinster.

Det konstateras att ett viktigt instrument i konkurrensen om de utomnordiska turisterna naturligtvis är det nordiska prisläget. Det påpekas därför, att ett sätt att sänka priserna för denna turistgrupp vore att jämställa turistresor till Norden med export och befria utomnordiska turister från mervärdeskatt.

Förslagsställarna anser att forskningen inom turistsektorn behöver förstärkas och samordnas i syfte att bl. a. få fram bättre beslutsunderlag för åtgärder på alla nivåer. Som ett första led i ett sådant samordningsprogram, anses vara en kartläggning av den forskning som redan sker vid många olika institutioner inom Norden.

Slutligen påpekas att behandlingen av turistfrågorna i den nordiska budgeten de senaste åren har präglats av stagnation. I det sammanhanget anser förslagsställarna att man bör överväga att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

1.2. Ministerrådsförslag B 93/t om nordiskt turistprogram

Det nordiska turistprogrammet planeras att genomföras under perioden 1990–1993. I samband med de årliga budget- och arbetsprogrammen kommer bedömningar att göras om justeringsbehovet av programmet.

Enligt ministerrådsförslaget kommer finansieringen av programmet att kräva såväl nordiska som nationella medel från turistråd, näring m. fl. Kostnaderna för de analyser, utredningar och projekt som skall genomföras anses förutsätta en mindre ökning av den nordiska budgeten för turist-samarbetet. Under arbetet med att genomföra programmet, kommer emellertid också alla de ekonomiska resurser som används för turistprojekt inom ministerrådet, att behöva bedömas i ett sammanhang.

Enligt förslaget anses att turistsamarbetet mellan de nordiska länderna bör utgå från de enskilda ländernas nationella turistpolitik. Det konstateras att utgångspunkterna som gäller för turistpolitiken i de olika länderna visserligen inte är helt överensstämmande men innebär ändå att ett flertal mål kan urskiljas som är gemensamma för samtliga nordiska länder. Dessa mål är bl. a.:

- Att förbättra bytesbalansen
- Att underlätta för medborgarna att semestra i sitt eget land
- Att förbättra förutsättningarna för branschens företag för att därmed skapa möjligheter för en positiv utveckling i landets alla delar
- Att skapa trygga arbetsplatser

Enligt ministerrådsförslaget är de strategier som anvisas för att nå dessa mål och som är gemensamma för de nordiska länderna bl. a.

- Marknadsföring
- Kompetensutveckling genom forskning, utbildning, statistik m. m.
- Produktutveckling
- Bättre samordning mellan olika insatser
- Förlängning av säsongerna

Mot bakgrund av utvecklingen under den senaste 10-årsperioden och tillgängliga framtidsbedömningar samt med utgångspunkt i vilken typ av åtgärder som är bäst lämpade för nordiskt samarbete, anses det att samlingsprogrammet främst bör inriktas på följande frågor:

- Att öka det inomnordiska resandet.

För att målet om ökat inomnordiskt resande skall kunna uppnås anses att tillgängligheten måste förbättras, dvs. att det måste bli lättare att få information om det turistutbud som erbjuds och att nå detta utbud samt att undanröja de olika hinder mot ökat resande som kan finnas. Vidare påpekas att det även kan vara fråga om att t. ex. boendeformer i olika prisklasser behöver erbjudas för att olika grupper i samhället skall få möjlighet att resa i Norden.

- Att förmå utomnordiska turister att välja Norden som resmål.

Detta mål anses enligt förslaget bäst kunna uppnås med ökade marknadsföringsinsatser samt förbättrad information om våra länder.

– Att utveckla turistnäringen.

För att uppnå detta mål anses det handla om produktutveckling, dvs. att de resurser vi har i form av bl. a. anläggningar och aktiviteter måste göras mer attraktiva och lättillgängliga, att inrikta turistutbudet mot bl. a. ett bättre resursutnyttjande t. ex. genom förlängning av säsongerna, att genom olika slag av utbildningsinsatser höja kompetensen i branschen samt undanröja hinder för turistnäringens utveckling.

I ministerrådsförslaget anses att arbetet med att utveckla turistnäringen främst är en nationell uppgift och i första hand för näringen själv. Turistnäringens likartade förutsättningar i de nordiska länderna gör det angeläget att genom det nordiska samarbetet bl. a. främja erfarenhetsutbyte, studera gemensamma problem och öka kunskapen om turistnäringens förutsättningar och betydelse.

Det anses, för att det nordiska samarbetet inom turistområdet skall kunna bedrivas med framgång, är en bättre samordning och ett bättre samarbete med andra organ och sektorer av betydelse. I detta sammanhang anses samarbete med den regionalpolitiska sektorn särskilt viktigt. Därutöver framhålls att en större koncentration än hittills av ministerrådets insatser är önskvärd. Det är även angeläget att turistutskottet med utgångspunkt från samarbetsprogrammets målsättningar mera aktivt söker stimulera till de samarbetsinsatser som anses prioriterade.

I ministerrådsförslaget påpekas det för turistnäringen värdefulla i att stora internationella arrangemang hålls i Norden. Det anses därför att ett ökat samarbete bör komma till stånd mellan berörda intressenter inom Norden för att verka för att sådana arrangemang i större utsträckning förläggas till de nordiska länderna.

Det konstateras att ett viktigt inslag i samarbetsprogrammet är att främja forsknings- och utvecklingsarbetet, öka utredningar och statistikproduktion samt öka den allmänna kunskapen om turistnäringen i Norden och medverka till att denna kunskap förmedlas till olika intressenter inom näringen.

I förslaget konstateras att de nordiska länderna framstår för många turister som ett resmål och att detta förhållande gör att gemensamma nordiska marknadsföringskampanjer är särskilt intressanta. Det anses särskilt vara fjärrmarknaderna som lämpar sig för gemensamma insatser. Det informeras om att ett förberedelsearbete redan har påbörjats för en större gemensam treårskampanj i USA samt att ministerrådet förbereder, i samarbete med Nordiska turistrådet, studier avseende gemensamma marknadsföringsinsatser i andra fjärrmarknader som kan bli av intresse i framtiden, t. ex. Japan. En förutsättning för ministerrådets medverkan i marknadsföringskampanjer är att näringen ekonomiskt engagerar sig i dessa kampanjer.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 30 augusti 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslag A 856 om ökat nordiskt samarbete inom turism skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att förslaget skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 december 1988.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Föreningarna Nordens Förbund
- Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)
- Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
- Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

- Foreningen Norden
- Industriministeriet

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Centralen för turistfrämjande
- Trafikministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Ålands turistförbund

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Næringsdepartementet
- NORTRA (Norwegian Tourist Board)

Sverige

- Riksskatteverket
- Svenska turistföreningen
- Svenska lokaltrafikföreningen
- Statens järnvägar (SJ)

2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslag A 856/t om nordiskt samarbete inom turism

Norden

- Föreningarna Nordens Förbund

- Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)
- Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

- Foreningen Norden

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Centralen för turistfrämjande
- Trafikministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Norge

- Næringsdepartementet

Sverige

- Svenska turistföreningen (STF)

Föreningarna Nordens Förbund anser att turistfrågor inte har den position i det nordiska samarbetet som de borde ha med hänsyn till hur växande näringen är samt vilken betydelse den har i våra samhällen. Föreningarna betonar särskilt vikten av att samordna prisreducerande åtgärder som kan skapa ett överskådligt rabattsystem. Vidare påpekas vikten av att Norden klassifieras som ett inrikesområde när det gäller priser på resor.

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) påpekar att turismen är en del av den växande tjänstenäringen som får en allt större ekonomisk betydelse i det postindustriella samhället. Det anses att de geografiska och kulturella förutsättningarna gör Norden till ett attraktivt resmål för människor från tätbefolkade delar av Europa. Det anses därför finnas en intressant marknad att utveckla. Vidare anses förslaget om samordning av nordiska turistfrågor vara av central betydelse.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) instämmer i förslagställarnas uppfattning om ett kraftigt ökat nordiskt samarbete inom turistsektorn. Emellertid bör enligt NFS' mening stödåtgärder för turism även riktas mot sådana grupper som av ekonomiska eller andra skäl inte har möjlighet att utnyttja sin semester för att turista. Enligt exempelvis svenska LO's egna undersökningar utgör denna grupp ca 30 procent av organisationens medlemmar.

Foreningen Norden i Danmark anser att det bör satsas ekonomiska och politiska resurser på att förverkliga tanken om "Norden som inrikes reseområde". Föreningen menar att turistnäringen, som andra näringar, bör

prioriteras inom det nordiska samarbetet. Samtidigt understryker föreningen att turism inte enbart är en fråga om ekonomisk politik utan också om möjligheten att utveckla den nordiska kulturgemenskapen och att det därmed är viktigt att prioritera kulturdelen av det nordiska turistbegreppet.

Handels- och industriministeriet i Finland tillstyrker medlemsförslagets syfte att öka det nordiska samarbetet inom turistsektorn. Gällande det i medlemsförslaget anförda förslaget att ministerrådets turistutskotts nuvarande status ändras så att utskottet skulle vara en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet, anses vara ägnat att främja koordineringen av det nordiska samarbetet och skulle samtidigt betona betydelsen av ett effektivt handhavande av turistfrågorna. Förutom de åtgärder som föreslås i medlemsförslaget anser ministeriet att utvecklingen av ADB-baserade informations- och bokningssystem skulle vara ägnad att underlätta uppnåendet av medlemsförslagets syfte. Vad beträffar förslaget om att kartlägga och koordinera forskningen i de nordiska länderna inom turistsektorn, fastslår ministeriet att sådan kartläggning redan inletts på initiativ av Nordiska ministerrådets turistutskott.

Centralen för turistfrämjande i Finland anser medlemsförslaget vara ett lovvärt initiativ av de nordiska parlamentarikerna. Särskilt anses att förslaget om grundandet av en ämbetsmannakommitté för turistfrågor bör hälsas som en klar markering att höja turistfrågornas status och effektivisera turist-samarbetet på nordisk nivå. Det påpekas att första steget i denna riktning redan har tagits i och med att turistfrågorna överförts från samarbetsministrarna till (handels- och) industriministrarna i samtliga nordiska länder utom Island. Det anses att en administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer i större utsträckning än nu torde utan tvivel ge betydande rationaliseringsvinster. Samtidigt påpekas att inom Nordiska turistrådet håller man på att utreda frågan om ökat samarbete mellan de nordiska ländernas turistbyråer i Storbritannien, Västtyskland, Frankrike, Italien, Schweiz och Benelux-länderna. En utredning om hur man med skattepolitiska åtgärder kan förbättra Nordens konkurrenskraft i fråga om turisttjänster anses vara ett gott initiativ som dock bör dryftas mot bakgrunden av att man inom EG håller på att harmonisera mervärdesskattesatserna på turisttjänster. Gällande kartläggning av forskning inom turistområdet erinras om att en sådan forskning nu drivs i ett stort antal högskolor, universitet m. m. samt att ett kartläggningsarbete beträffande detta redan har påbörjats på initiativ av Nordiska ministerrådets turistutskott. Slutligen anses att medel som anslås genom ministerrådet endast skall gälla nyskapande och initierande verksamhet. Den fortlöpande verksamheten anses även i framtiden finansieras av de nordiska ländernas nationella turistorganisationer och turistnäring.

Trafikministeriet i Finland anser att tidtabeller för de olika nordiska transportmedlen kunde samordnas bättre än tidigare samt att det kunde vara fördelaktigt för turism och trafikidkare att skapa nya resekedjor och

resepaket. Betydelsen av marknadsföringen som riktas utanför de nordiska länderna anses viktig samtidigt som det påpekas att utvecklingen av turismen kring Östersjön kunde vara fördelaktig för hela Norden.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker medlemsförslaget utan kommentarer.

Næringsdepartementet i Norge anser att medlemsförslaget är i linje med det turistprogram som ministerrådets turistutskott har presenterat. Det informeras om att med utgångspunkt i turistprogrammet planeras ett seminarium under våren 1989 om uppföljning/genomförande av turistprogrammet.

Svenska turistföreningen (STF) konstaterar att turismen i alla de nordiska länderna utvecklats mycket snabbt till en betydelsefull näring samt att STF kunnat konstatera att samarbetet över gränserna inom Norden har varit fruktbarande. STF stöder uppfattningen att forskningsinsatserna inom turismområdet jämförelsevis är mycket låga och välkomnar varje åtgärd att förbättra denna situation.

2.2. Remissinstanser som delvis stödjer medlemsförslaget och delvis ställer sig negativa eller enbart yttrar sig delvis över förslaget

Danmark

– Industriministeriet

Norge

– NORTRA (Norwegian Tourist Board)

Sverige

– Svenska lokaltrafikföreningen (SL)

– Statens järnvägar (SJ)

Industriministeriet i Danmark – som grundar sitt remissvar på uttalanden från Danmarks Turistråd, Tolddepartementet, Trafik- och Kommunikationsministeriet, Industri- och Handelsstyrelsen (egnsudviklingskontoret) samt Undervisningsministeriet – delar förslagställarnas uppfattning och värdering om utvecklingsmöjligheterna inom turistsektorn och turistnäringen samt att det krävs en aktiv insats om dessa möjligheter skall utnyttjas. Vidare anses att ett intensifierat nordiskt samarbete inom sektorn bidrar till att Norden får sin del av den förväntade tillväxten i den internationella turismen. Vidare påpekas att det redan nu pågår arbete med att öka reseintensiteten mellan de nordiska länderna genom förmånliga pristillbud och samordning av skilda transportmedels rabatter.

Ministeriet betonar att eventuella intensifierade insatser för att öka inomnordisk turism genom rabatter, samarbete m.m. måste ske enligt rådande marknadsvillkor. Ministeriet kan därför inte tillstyrka förslaget om att över ministerrådets budget avsätta medel för att subventionera resandet inom Norden.

Gällande gemensamma turistbyråer anser ministeriet att där kan man knappast uppnå några rationaliseringsvinster samt när det gäller förslaget om avskaffning av moms på paketresor kan Danmark på grund av sina EG-förpliktelser inte tillstyrka.

Slutligen gällande ministerrådets budget, anses nuvarande och förväntade beviljningar vara tillräckliga för genomförandet av turistsamarbetet i Norden.

NORTRA (Norwegian Tourist Board) anser det positivt att Nordiska ministerrådet ställer medel till disposition som möjliggör gemensamma nordiska satsningar på internationella marknader där de nordiska länderna har gemensamma intressen.

NORTRA menar att det inte skall vara ministerrådets uppgift att utreda fördelarna med en gällande samordning av nordiska turistbyråer i utomnordiska länder. Det erinras att Norge och Sverige har samarbetat med en informationsbrochyr på den nederländska marknaden utan entydiga positiva erfarenheter.

Svenska lokaltrafikföreningen (SL) vill gärna samverka till en ökad samordning av olika trafikslag och inte minst över landets gränser. Det anses att borttagande av moms på resor inte är aktuellt, eftersom man för närvarande inte har momspåslag på resor i Sverige. Vidare anses det inte aktuellt att sänka taxorna på resor eller utöka rabattmängden eftersom ekonomin inom kollektivtrafiken ändå är ansträngd.

Statens järnvägar (SJ) i Sverige yttrar sig enbart om två av medlemsförslagets förslag. Gällande samordning av olika rabatter på kommunikationsmedel, samordning av järnvägstaxorna, initiera ökat samarbete mellan olika transportföretag etc. anser SJ att medel borde avsättas över ministerrådsbudgeten. När det gäller forskningen inom turistsektorn anser SJ det angeläget att både förstärka och samordna den. I det sammanhanget betonas vikten av framtidsorienterad forskning knuten till färdmedelsval och järnvägens framtida roll i ett sådant scenario.

2.3. Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Norden

– Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

Norge

– Samferdselsdepartementet

Sverige

– Riksskatteverket

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet yttrar sig enbart över förslaget i den mån det avser åtgärder inom beskattningen. Forskningsrådet ställer sig avvisande till idén om att jämställa turistresor i Norden med

export eftersom det strider mot mervärdeskattens principer. Det anses, att undanta sådan konsumtion från moms inte bara skulle vara praktiskt olämpligt utan även stöta på lagtekniska problem. Vidare anses att en sådan åtgärd klart skulle strida mot dagens förenklingssträvanden på skatteområdet.

Samferdselsdepartementet i Norge begränsar sitt yttrande till rabatter, åldersgränser och ungdomsresekort. Gällande rabatterna anser departementet att företag inom näringen inte vill öka på rabatterna eftersom det skulle innebära ekonomiska förluster samt att dessa inte kan kompenseras med statliga medel.

Gällande harmonisering av åldersgränsen barn/vuxen informeras om de regler som gäller om detta i de Nordiska länderna. Eftersom en ändring av denna gräns i vissa fall skulle betyda ekonomiska förluster anses förslaget om harmonisering inte genomförbart.

Gällande ungdomsresandet, informeras om den efterfrågan som ungdomsresekortet har haft i Norge samt att de nordiska järnvägsförvaltningarna beslutat förlänga provordningen med kortet året 1989 ut.

Riksskatteverket i Sverige yttrar sig enbart om förslaget att avskaffa mervärdeskatten på paketresor. Det anses att i Sverige skulle en sådan ordning vara administrativt möjlig att hantera, men det ifrågasätts däremot om ett genomförande av förslaget i någon nämnvärd utsträckning skulle främja sitt syfte att påverka turismen till Norden. Riksskatteverket anser, att ett borttagande av mervärdeskatten på sådana varor och tjänster som kan tänkas ingå i paketresor, av allt att döma endast skulle påverka resornas pris marginellt. Det påpekas att det råder en stark strävan att åstadkomma förenklingar av skattelagstiftningen. Varje särskild undantagsbestämmelse anses tynga skattelagarna och bidra till att göra dem svårtillgängliga. Slutligen erinras om att de nordiska länderna redan har ett väl fungerande system för s. k. taxfree-försäljning till utomnordiska turister.

2.4 Remissinstanser som inte yttrar sig över medlemsförslaget

Åland

– Ålands Turistförbund

Ålands turistförbund avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

3. Utskottet

Vid sitt möte i Helsingör den 15 november 1988 beslöt kommunikationsutskottet att behandla medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism, samt ministerrådsförslag B 93/t om nordiskt turistprogram i ett gemensamt betänkande eftersom, enligt utskottets mening, alla medlemsförslagets föreslagna åtgärder kan inkluderas i ett nordiskt turistprogram.

De konkreta åtgärderna som föreslås i medlemsförslaget är följande:

1. Göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet
2. Initiera ett arbete med att sammanställa och samordna olika rabatter på kommunikationsmedel
3. Ge en ämbetsmannakommitté för turistfrågor i uppdrag att samordna turistprojekt i det gränsregionala samarbetet och svara för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett
4. Särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden
5. Utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser
6. Utreda administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer.
7. Befria utomnordiska turister från mervärdesskatt
8. I syfte att få fram bättre beslutsunderlag för åtgärder på alla nivåer förstärka och samordna forskningen inom turistsektorn
9. Överväga att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

Som framgår av medlemsförslaget ansåg Nordiska rådets trafikutskott redan år 1978 att ministerrådets turistutskott borde vara en ämbetsmannakommitté direkt underställd Nordiska ministerrådet. Kommunikationsutskottet är i dag också av samma mening. Som framgår av ett av remissyttrandena har man redan i de nordiska länderna tagit det första steget i denna riktning när, enligt remissvaret, alla nordiska länder med undantag av Island har överfört turistfrågorna till (handels- och) industriministrarna.

Med hänsyn till den allt ökande betydelse som turismen nu har och kommer att ha, både ekonomiskt och kulturellt inom Norden, tillstyrker utskottet detta förslag. Utskottet anser att inrättandet av en ämbetsmannakommitté om turism klart skulle markera turismens ökande betydelse och effektivisera turismens samarbete på nordisk nivå. Detta innebär också att det borde upprättas ett ministerråd för ministrars ansvariga för turistfrågor.

Kommunikationsutskottet har både vid gemensamma möten med Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) och vid andra tillfällen tagit upp frågan om sammanställning av olika rabattordningar inom den offentliga kollektiva transporten. Speciellt har utskottet ansett det angeläget att samordna regler om åldersgränsen barn/vuxen samt regler gällande rabatter för pensionärer.

I det norska samferdselsdepartementets remissvar redogörs för vilka regler som gäller inom Norden om rabatter till barn. Enligt departementets remissvar gäller följande åldersgränser för barnbiljetter:

- Danmark, 4 år t. o. m. 12 år
- Sverige, 6 år t. o. m. 16 år
- Finland, 4 år t. o. m. 12 år
- Island, 5 år t. o. m. 12 år

Av någon anledning upplyser det norska samferdselsdepartementet inte vilka regler som gäller i Norge.

Av det anförda remissvaret framgår vidare att om man i Finland skulle höja gränsen mellan barn och vuxen från 12 år till 16 år skulle det innebära minskade inkomster på 20 miljoner finska mark i 1986 års prisläge för den finska järnvägen. För den danska järnvägen skulle motsvarande höjning i samma prisläge betyda 10 miljoner danska kronor minskade inkomster. Vidare konstateras, att det i Sverige skulle vara otänkbart att ändra den nedre gränsen till 4 år.

Kommunikationsutskottet är väl medvetet om de ekonomiska konsekvenser som det skulle innebära att harmonisera åldersgränsen mellan barn och vuxen. Trots minskade inkomster i vissa nordiska länder som konsekvens av en sådan samordning som det här talas om, är utskottet av den uppfattning att man inom Norden bör verka för en sådan samordning. När det gäller den nedre gränsen har utskottet aldrig yttrat sig om en samordning, men på sikt anses det, t. ex. t. o. m. 6 års ålder vara en målsättning man borde eftersträva.

I medlemsförslaget föreslås att en eventuell ämbetsmannakommitté i turistfrågor skulle få i uppdrag att samordna turistprojekt i det gränsregionala samarbetet.

Enligt ministerrådets budget för år 1989 skall 1.784.000 DKK användas inom turistsektorn. Utskottet har informerats om att året innan, dvs. år 1988 beviljades 3.313.330 DKK till turistprojekt inom den regionalpolitiska sektorn dvs. nästan dubbelt så mycket.

Även om man nu enligt ministerrådsförslaget om ett nordiskt turistprogram skall åstadkomma ett samarbete mellan den regionala sektorn och turistsektorn, anser utskottet det uppenbart att stora rationaliseringsvinster skulle uppnås om en ämbetsmannakommitté också behandlade turistbeviljningar inom regionalpolitiken. Utskottet vill också uppmärksamma att de turistbeviljningar som används för att styrka de skilda regionerna i Norden, icke behandlas av kommunikationsutskottet, som skall svara för turistfrågor inom Nordiska rådets verksamhet.

Utskottet anser det därför uppenbart att en samordning av turistfrågor inom det nordiska samarbetet måste åstadkommas.

I medlemsförslaget föreslås att man särskilt bör uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden.

Kommunikationsutskottet har särskilt granskat detta, bl. a. har utskottet tillkallat sakkunniga på området till sina möten. Utskottet menar att Västnorden med sin orörda och rena natur samt särpräglad och rik kultur har stor potential som ett resmål för invånarna av de tätbebyggda områdena i världen. Samtidigt vill utskottet betona vikten av att detta område, på grund av sitt arktiska och semiarktiska läge, har en mycket ömtålig natur som man måste värna om. Västnorden har en mycket ensidig ekonomi där havet och havets resurser spelar en dominerande roll. Utskottet anser

därför att man borde undersöka om man inte kan utveckla en västnordisk turistprodukt som bygger på havet och fiskefångsten i detta område.

Gemensamma nordiska marknadsföringskampanjer har utskottet tidigare tillstyrkt. Erfarenheterna av marknadsföringskampanjen i Västtyskland har i sin helhet varit mycket positiva även om ett av de nordiska länder som deltog i kampanjen inte anser sig ha fått det förväntade utbytet av den. Utskottet tillstyrker därför medlemsförslagets förslag att, speciellt på avlägsna marknader, gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser som bl. a. kan innebära en administrativ samordning på dessa marknader av de nordiska ländernas turistbyråer.

När det gäller att befria utomnordiska turister från mervärdesskatt, har utskottet den uppfattningen att det inte skulle påverka turismen på något positivt sätt. Påverkningen av priserna på paketresor anses bli marginella samt att Danmark på grund av sitt medlemskap i EG inte kan tillämpa en sådan ordning. Vidare konstateras att den strider mot mervärdesskattens principer samt den allmänna strävan att åstadkomma förenklingar av skattelagstiftningen. Kommunikationsutskottet avstyrker därför förslaget.

Kommunikationsutskottet har i tidigare förslag yttrat sig om vikten av att förstärka och samordna forskningen inom turistsektorn. Samtidigt har utskottet varnat för att direkta och konkreta turiståtgärder inte får hamna i skymundan för forskningen. Utskottet anser att en kontinuerlig forskning och insamling av fakta inom sektorn är nödvändig, samtidigt som en informationsordning av den redan utförda och pågående forskningen måste utformas. Utskottet menar att det finns brister på informationssidan och därmed en fara för dubbelarbete som kunde förebyggas med en nordisk kartläggning och sedan en nordisk samordning och förstärkning av forskningsarbetet.

Utskottet tillstyrker därför förslaget om att förstärka och samordna forskningen inom turistsektorn.

I medlemsförslaget föreslås att man bör överväga att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten främst vad gäller aktiviteter utanför Norden (turistbyråer, marknadsföringskampanjer etc.) Kommunikationsutskottet erinrar om att både när det gäller den ovan anförda marknadskampanjen i Västtyskland samt den planerade marknadskampanjen i USA, är det en förutsättning att det tillkommer minst lika stora nationella medel som beviljas av ministerrådets budget.

Med hänsyn till de begränsningar som ministerrådets budget har, samt utskottets mening att med samarbete och samordning kan man uppnå stora rationaliseringsvinster, tillstyrker utskottet detta förslag. Utskottet anser att man i Norden borde satsa mera på turism än hittills och på grund av de vinster som nordiskt turistsamarbete medför, speciellt på avlägsna marknader, skulle nationella satsningar till den nordiska budgeten kunna ge markanta vinster.

Tidigare i detta dokument har givits en kort beskrivning av *ministerrådsförslag B 93/t* om nordiskt turistprogram.

Kommunikationsutskottet noterar att ministerrådsförslaget har en allmän ambition att intensifiera och effektivisera det nordiska samarbetet inom turistsektorn. Ministerrådsförslaget saknar alla konkreta förslag om projekt eller åtgärder för att främja turismen inom Norden.

Utskottet tillstyrker programmets tre huvudmålsättningar, dvs.

att öka det inomnordiska resandet

att förmå utomnordiska turister att välja Norden som resmål

att utveckla turistnäringen

I det remissvar som Näringsdepartementet i Norge har givit över medlemsförslaget om turism som behandlas i det ovan anförda, framgår att med utgångspunkt i turistprogrammet planeras ett seminarium under år 1989 om uppföljning och genomförande av turistprogrammet.

Detta är i enlighet med vad som har informerats om vid ett möte som hölls under hösten 1988 mellan kommunikationsutskottets ad hocgrupp om turistfrågor och ministerrådets turistutskott.

Kommunikationsutskottet erinrar om de förslag som framgår av medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism samt hänvisar till det ovan anförda om förslag enligt medlemsförslaget som utskottet tillstyrker. Utskottet anser att alla dessa förslag är förenliga med det föreslagna turistprogrammets målsättningar. Utskottet föreslår därför att dessa förslag blir en början till konkretisering av det föreslagna turistprogrammet.

Med hänsyn till detta och under förutsättning att kommunikationsutskottets åsikter kommer att beaktas vid konkretiseringen av programmet, tillstyrker utskottet ministerrådsförslaget B 93/t om nordiskt turistprogram. Vidare förutsätter kommunikationsutskottet att ministerrådet rapporterar om programmets genomförande i sin årliga verksamhetsberättelse C 1.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- A. – göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet
- initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränsen barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel
  - samordna turistprojekt i det nordiska regionala samarbetet och verka för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosedda
  - särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden
  - utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen, värdera hur man skall gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser
  - utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna

- på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildningen inom turistsektorn
  - verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden
- B. – anta ett nordiskt turistprogram i enlighet med ministerrådets förslag B 93/t, och vad kommunikationsutskottet anfört
- ministerrådet lämnar en årlig rapportering av programmet i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sponderby (V)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete inom turism

(Väckt av Ragna Berget Jørgensen, Peder Sønderby och Olle Östrand)

Turismen som näringsgren är brett sammansatt och omfattar en mängd olika verksamheter. Antalet *sysselsatta* inom turistnäringen uppgår sammanlagt i de nordiska länderna till flera hundra tusen. Bidraget till *bruttonationalprodukten* uppgår till någon procent per land men i enskilda regioner har turismen avsevärt större betydelse. *Resevalutaintäkterna* utgör mellan 3 och 6 procent av exporten i de nordiska länderna. *Turistbalansen* är dock negativ i alla de nordiska länderna.

Förutom att turismen redan spelar en väsentlig roll både ekonomiskt och sysselsättningsmässigt är den en näring med betydande tillväxtpotentialer. Världsturistorganisationen räknar med att turistutgifterna år 1995 kommer att motsvara 10 procent av världshandeln. Detta motsvarar en tillväxt om 7–8 procent per år.

På den internationella marknaden har Norden mycket små marknadsandelar men det finns ett betydande utrymme för en tillväxt. Vi har i Norden genom vår kultur och vår natur ett nödvändigt resursunderlag för att kunna hävda oss på marknaden. Marknaden är emellertid hård och tillväxten utlöses inte av sig själv.

Ett sätt att underlätta detta är ett intensifierat nordiskt samarbete.

Det nuvarande nordiska samarbetet grundas på ett program som godkändes av de nordiska turistministrarna 1978. Grunden för samarbetet är två antaganden:

1. Tillresande nordbor utgör den största resandegruppen i de nordiska länderna.
2. Många turister utanför Norden ser Norden som en enhet när det gäller resmål.

I det fortsatta samarbetet inom turistsektorn anser vi att följande särskilt bör beaktas:

1. Organisationen

I enlighet med samarbetsprogrammet bildades år 1978 Nordiska ministerrådets turistutskott under ministerrådets ställföreträdarkommitté. Utskottet skall styra och koordinera samarbetet i turistfrågor, utgöra forum för

erfarenhetsutbyte samt utarbeta budgetförslag för den projektverksamhet på turistområdet som finansieras ur ministerrådets budget.

Nordiska rådets trafikutskott ansåg redan 1978 att turistutskottet borde vara en ämbetsmannakommitté direkt underställd Nordiska ministerrådet för att koordineringen av samarbetet skulle bli så effektiv som möjligt. Vi återkommer nu till denna synpunkt och anser att ministerrådet bör göra den markering av turistfrågornas ökande betydelse som inrättandet av en ämbetsmannakommitté för turistfrågor skulle innebära.

2. Verksamheter

En av grundförutsättningarna för det nordiska turistsamarbetet är antagandet att tillresande nordbor utgör den största resandegruppen i de nordiska länderna. Det gäller således i stor utsträckning att underlätta deras turistande i Norden. Ett av de viktigaste instrumenten för detta är att skapa attraktiva priser. Nordiska rådet har vid flera tillfällen de senaste åren avgivit rekommendationer om olika rabatter och sänkningar av priserna på kommunikationer.

Nordiska ministerrådet bör nu initiera ett arbete med att sammanställa och *samordna olika rabatter* på kommunikationsmedel. I detta arbete bör man särskilt beakta samordning av åldersgränsen barn/vuxen, samordning av järnvägstaxorna så att den sammanlagda reslängden ligger till grund för priset, initiera ökat samarbete mellan flygbolag, färjerederier, järnvägsbolag, linjebussföretag, etc. för att skapa paketresor etc, inom ramen för Nordturistbiljetten åstadkomma en permanent lösning av frågan om ungdomsresekortet i enlighet med Nordiska rådets *rekommendation nr 43/1987*. Medel för detta bör avsättas över den samnordiska budgeten.

I det *gränsregionala samarbetet* satsas ofta på turistprojekt. Någon samordning de gränsregionala organen emellan finns dock ej. Ämbetsmannakommittén för turistfrågor bör få i uppdrag att samordna dessa projekt och svara för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett.

Turismens betydelse för *Västnorden* bör särskilt uppmärksammas. Här kan de s. k. incentivresorna, som ofta söker något utöver det vanliga, spela en särskilt stor roll.

När det gäller att locka utnordiska turister till Norden är grundförutsättningen i den gällande överenskommelsen att dessa ser Norden som en enhet när det gäller resmål.

Utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen bör man därför gå vidare med samlade och /eller samordnade insatser. Här kan erinras om att utskottet då den ekonomiska handlingsplanen behandlades av Nordiska rådet pekade på BeNeLux-länderna som ett lämpligt område för en samlad marknadsföringsinsats.

Man bör även utreda administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer. En kontorsgemenskap i större utsträckning än nu torde kunna ge stora rationaliseringsvinster.

Ett viktigt instrument i konkurrensen om de utomnordiska turisterna är naturligtvis priset. Ett sätt att sänka priserna vore att befria utomnordiska turister från mervärdesskatt. Detta vore ett sätt att jämställa turistresor till Norden med export. En utredning bör genomföras beträffande förutsättningarna att avskaffa mervärdesskatten på paketresor m. m. som köps av utomnordiska medborgare utanför Norden eller vid ankomsten till nordiskt land.

3. Forskning

Den forskningsinsats som förekommer inom turistsektorn är låg i förhållande till sektorns betydelse. Vi anser att forskningen inom sektorn behöver förstärkas och samordnas. Syftet bör bland annat vara att få fram bättre beslutsunderlag för åtgärder på alla nivåer. För insatser inom turismen bör även näringslivet ha nytta av en sådan förstärkning av forskningen.

Den forskning som bedrivs sker vid många olika institutioner. En kartläggning av denna forskning bör genomföras som ett första led i framtagandet av ett nordiskt samordningsprogram för forskning och utveckling inom turistsektorn.

4. Budget

Behandlingen av turistfrågorna i den nordiska budgeten har de senaste åren präglats av stagnation. Ett genomförande av de åtgärder som skissats ovan torde medföra betydande kostnader. Emellertid frigörs närmare 7 milj. DKK i den nordiska budgeten när marknadsföringskampanjen i Västtyskland avslutas. Vi förutsätter att dessa medel även fortsättningsvis kommer att tillföras turistsektorn. Vi anser dessutom att man bör överväga att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten främst vad gäller aktiviteter utanför Norden (turistbyråer, marknadsföringskampanjer etc).

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i enlighet med vad som anförts i medlemsförslaget kraftigt öka det nordiska samarbetet inom turistsektorn.

Oslo, København och Stockholm den 16 augusti 1988

Ragna Berget Jørgensen (A)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (S)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om koncernfackligt samarbete i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Anker Jørgensen och Grethe Lundblad, se s. 891 Remissyttranden, se supplement)

Medlemsförslag A 857/e om koncernfagligt samarbejde er af Nordisk Råds Præsidium henvist til behandling i Økonomisk Udvalg. Præsidiets har samtidig opfordret Økonomisk Udvalg til at behandle medlemsforlaget i tilknytning til ministerrådsforslag B 89/e om ny nordisk økonomisk handlingsplan.

Udvalget har behandlet medlemsforlaget på møder 31. januar og 14. februar 1989 sammen med behandlingen af økonomisk handlingsplan samt på mødet 26. februar 1989 og besluttet at afgive følgende betænkning til Nordisk Råds 37. session.

1. Sammendrag af medlemsforlaget

Forslaget tager sit udgangspunkt i de nordiske bestræbelser på at opnå højere grad af økonomisk integration. Handlingsplanen "Norden i vækst" og forslaget til ny økonomisk handlingsplan indeholder således konkrete målsætninger og foranstaltninger, som skal gøre nordiske virksomheder mere konkurrencedygtige, skabe et hjemmemarked i Norden og lette funktion af de nordiske landes økonomier og arbejdsmarked.

Såvel arbejdstagere som arbejdsgivere stiller sig positivt til denne udvikling. For arbejdstagernes vedkommende dog, ifølge forslagsstillerne, under den forudsætning, at den øgede økonomiske integration og samarbejdet mellem virksomheder på tværs af grænserne, følges op med tilsvarende forbedringer af mulighederne for at drive fagligt samarbejde over grænserne. Dette faglige samarbejde bør i følge forslagsstillerne bygge på 3 hovedprincipper;

- Repræsentanter for faglige organisationer må have ret til et vist antal møder med parallelle organisationer i det eller de øvrige lande, hvor virksomheden drives.

- Repræsentanter for faglige organisaitoner må have ret til at mødes med koncernledelsen og ret til at få information om koncernens forhold samt ret til at fremføre sine synspunkter.
- Denne virksomhed finansieres af produktion.

Forslagsstillerne henviser til tidligere forsøg på at etablere en aftale om koncernfagligt samarbejde, og særligt til den projektgruppe, som har arbejdet med sagen. Projektgruppen har fornylig afgivet rapport (NU 1988: 1). Der henvises til at arbejdstagerrepræsentanter og embedsmænd i udredningen konkluderer: "at der ikke findes afgørende hindringer for at finde retsligt fungerende og praktiske løsninger på spørgsmålet om øget koncernfagligt samarbejde i Norden.

Arbejdsgiversiden har imidlertid reserveret sig mod denne konklusion, hvilket af forslagsstillerne tolkes som manglende vilje til at indgå aftale om et sådant samarbejde.

Forslagsstillerne konkluderer derfor, at spørgsmålet bør løses gennem en samordnet lovgivning i Norden, idet der åbnes mulighed for at denne lovgivning kan have karakter af rammer, som senere kan udfyldes med aftaler mellem arbejdsmarkedets parter.

Medlemsforslaget udmunder i følgende forslag til vedtagelse:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta ett förslag till en samordnad nordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarorganisaitonerna rätt till koncernfackligt samarbete i enlighet med de principer som angivits ovan."

2. Sammendrag af remissvar

Medlemsforslaget har været til remiss hos parterne på arbejdsmarkedet via deres nordiske samarbejdsorganer, nemlig Nordens Faglige Samarbejdsorganisation (NFS), Nordisk Akademikerråd (NAR), De nordiske landes arbejdsgiverforeninger og Nordisk union for arbejdsledere, tekniske funktionærer og andre chefer (NAU). Endvidere har Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg udtalt sig om forslaget.

NFS støtter således medlemsforslaget og de synspunkter, som indgår i den nye nordiske økonomiske handlingsplan herom. NFS finder det desuden vigtigt, at den foreslåede lovgivning udformes på en måde, så der skabes mulighed for tilpasninger til kollektivaftaler på virksomhedsplan.

NAR støtter de generelle motiver til medlemsforslaget og betoner, at det nordiske koncernfaglige samarbejde bør bygge på aftaler mellem alle berørte personalegrupper i virksomhederne. NAR forslår, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd "at i samråd med alle berørte parter udarbejde et fælles forslag til hvordan det koncernfaglige samarbejde kan udformes i praksis under hensyn til de forskellige landes forskellige love og aftaler."

Hvis dette ikke fører frem, anbefaler NAR, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning.

De nordiske arbejdsgiverforeninger afviser medlemsforslaget under henvisning til arbejdet i projektgruppen og til den reservation, som arbejdsgiversiden har taget i *NU 1988:1*.

Arbejdsgiverforeningerne mener ikke, at det i medlemsforslaget er fremført nye momenter, som imødegår reservationerne i rapporten. Det understreges, at virksomhederne driver deres virksomhed nationalt eller internationalt og at man derfor i almindelighed ikke driver virksomhed, som opdeles eller tilpasses specielt til Norden.

Spørgsmålet om koncernfagligt samarbejde må derfor ansues bredt – og helst i ILO/OECD-sammenhæng. Arbejdsgiverforeningerne peger endvidere på at EF er inde i den samme diskussion, og at det ville være uheldigt med forskellige regler i forskellige sammenhænge.

Arbejdsgiverne konkluderer, at spørgsmålet må løses ved aftaler på arbejdsmarkedet, og at et fælles lovinitiativ sandsynligvis vil virke hæmmende for den udvikling, som allerede er i gang på området.

NAU har udtalt, at man støtter medlemsforslaget.

Social- og Miljøudvalgets flertal anfører, at man er enig i forslagsstillerens bedømmelse af, at der savnes forudsætninger for en aftale mellem arbejdsmarkedets parter omkring koncernfagligt samarbejde. Flertallet konstaterer imidlertid samtidig, at de grundlæggende forudsætninger for og konsekvenser af en samnordisk lovgivning om koncernfagligt samarbejde over de nordiske grænser ikke har været genstand for tilstrækkelig analyse. På denne baggrund afviser flertallet af Social- og Miljøudvalgets medlemmer medlemsforslaget.

Social- og Miljøudvalgets mindretal anfører, at såvel det fælles arbejdsmarked som den af bl. a. erhvervslivet ønskede afvikling af handelshindringer i Norden ligger på linie med ønsket om fastere regler for koncernfagligt samarbejde. Mindretallet finder, at flertallets holdning er en beklagelig afvigelse fra tidligere retningslinier for nordisk samarbejde. Mindretallet støtter med dette udgangspunkt medlemsforslaget.

Udviklingen i EF

Som baggrundsmateriale for udvalgets behandling af medlemsforslaget er der indhentet visse oplysninger om planerne i EF vedr. arbejderindflydelse i virksomhederne (udvikling af en europæisk selskabsform).

Det foreligger oplyst, at Kommissionen foreløbig har henlagt forslaget til direktiv om en europæisk selskabsform. Rådet har senest på sit møde (indremarkedsministrene) med stort flertal besluttet, at Kommissionen skal arbejde videre med et nyt forslag ud fra de overordnede retningslinier, at selskabsformen skal være frivillig, uafhængig af national lovgivning og indeholde flere alternative modeller for arbejderdeltagelse.

Det bemærkes, at arbejdstitlen på det direktivforslag, som nu skal omarbejdes er: Lønmodtagernes medindflydelse i beslutningsprocessen inden for virksomhederne (statut for Det Europæiske Aktieselskab). Direktivforslaget indgår i Kommissionens arbejdsdokument af 14. september 1988 om den sociale dimension af det indre marked.

Situationen i ILO og OECD

Forholdene i ILO og OECD er beskrevet i *NU 1988:1*. Det fremgår, at såvel ILO og OECD har vedtaget såkaldte adfærdskodexer for multinationale firmaer.

Kodexerne er frivillige, men såvel regeringerne som parterne på arbejdsmarkedet har påtaget sig at leve op til kravene.

ILO's kodex indeholder formuleringer om samråd på tværs af grænserne mellem repræsentanter for de ansatte, formuleringer om information til de ansatte samt om samråd mellem de ansatte og ledelsen.

OECD-kodexen indeholder regler om hvordan multinationale virksomheder bør opføre sig overfor de ansatte og de lande, hvor de driver virksomhed. I kodexen er bl. a. optaget formuleringer om information, samarbejde og forhandlinger. Begge de to kodexer forudsættes i øvrigt tillempet efter de nationale regler, som gælder i værtslandene.

De nordiske arbejdsgiverforeninger har udgivet vejledninger til deres medlemmer om disse kodexers fortolkning og anvendelse. Det anbefales i vejledningerne, at formuleringerne i kodexerne om frihed (uden løn) til at deltage i faglige aktiviteter på tværs af grænserne anvendes i praksis.

Arbejdsgiverne har i forbindelse med *NU 1988:1* understreget, at kodexerne ikke udover dette indeholder rekommandationer til virksomhederne vedr. koncernfagligt samarbejde af den type, som behandles i udredningen.

3. Udvalgets synspunkter

Udvalget har mærket sig, at ministerrådet i forslaget til ny økonomisk handlingsplan (*B 89/e*) udtrykker den opfattelse, at spørgsmålet om koncernfagligt samarbejde bør føres videre inden for rammerne af den øgede nordiske integration, således at det snarest muligt kan føre til praktiske resultater.

Udvalget har endvidere mærket sig, at meningerne er delte inden for den udredningsgruppe, som har udarbejdet udredningen om koncernfagligt samarbejde.

Udvalget støtter som udgangspunkt den opfattelse, at arbejdsmarkedets parter bør forbedre mulighederne for koncernfagligt samarbejde ved at indgå en frivillig aftale herom. Efter udvalgets opfattelse vil det være en fordel for begge parter på arbejdsmarkedet, at samarbejdet mellem repræ-

sentanter for koncernerne og for de ansatte foregår inden for rationelle og betryggende former.

Dette er ikke mindst vigtigt i en bredere europæisk sammenhæng.

Udvalget har imidlertid samtidig konstateret, at det ikke hidtil har været muligt at gennemføre en sådan aftale på arbejdsmarkedet. Dette er dels markeret gennem møder mellem ministerrådet og parterne, dels i de høringssvar, som udvalget har modtaget i anledning af medlemsforslaget, og endelig i den udtalelse, som Social- og Miljøudvalget har afgivet. Social- og Miljøudvalget afviser således forslaget, mens et mindretal støtter det under anvendelse af argumenter, som stort set er parallelle med de argumenter, som parterne har anvendt.

Udvalget er enig i bedømmelsen af, at der i dag savnes forudsætninger for en aftale mellem arbejdsmarkedets parter omkring koncernfagligt samarbejde. Udvalget konstaterer samtidig, at de grundlæggende forudsætninger for og konsekvenser af en samnordisk lovgivning om koncernfagligt samarbejde over de nordiske grænser ikke har været genstand for tilstrækkelig analyse, men at de politiske opfattelser er delte.

Udvalget kan ikke anbefale et lovgivningsinitiativ.

På denne baggrund vil Økonomisk Udvalg henstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation i anledning af medlemsforslaget:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at videreføre dialogen med arbejdsmarkedets parter med henblik på at finde en praktisk løsning, som bygger på aftaler omkring øget koncernfagligt samarbejde.

Stockholm, den 27. februar 1989

Carl Bildt (m)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Marianne Jelved (RV)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Anders Talleraas (H)

Formand

Portsteinn Pálsson (Sj)

Henrik Westerlund (Sfp)

Reservation 1

Vi betraktar en reglering av förhållandena vid koncernfackligt samarbete som en naturlig del av arbetet med ekonomisk integration, som förslaget till ny ekonomisk handlingsplan handlar om.

Ministerrådet och arbetsmarknadens parter har i en utredning (NU 1988:1) belyst möjligheter till och erfarenheter av koncernfackligt samarbete i Norden. Utredningen drar slutsatsen att "det finns förutsättningar för rättsligt och praktiskt fungerande lösningar avseende ett koncernfackligt samarbete i Norden".

Arbetsgivarsidan har emellertid reserverat sig mot denna slutsats, och det har också visat sig, bl. a. vid möten mellan Ministerrådet och arbetsmarknadens parter, att arbetsgivarna inte går med på att ingå avtal om koncernfackligt samarbete.

Parterna bör enligt vår uppfattning ingå ett principavtal, som tar sin utgångspunkt i att det är av avgörande betydelse för förhållandena på arbetsplatserna att samarbeta mellan representanter för koncernen och för de anställda löper i rationella och betryggande former. Det är således viktigt att de anställdas representanter har möjlighet att fullgöra sina uppgifter gentemot medlemmarna. Parterna bör också kunna enas om att de fackligt förtrodendevalda i koncerner måste ges tid att fullgöra fackligt arbete över de nordiska gränserna.

Genomförandet av ett sådant avtal bör bli föremål för förhandlingar inom varje koncern, så att hänsyn kan tas till både de inre förhållandena i koncernen och de riktlinjer som finns i den nationella lagstiftningen i vart och ett av de länder som koncernen driver verksamhet i.

Frågan borde lösas genom principavtal mellan arbetsmarknadens parter, men då ett sådant avtal inte tycks komma att ingås, är det angeläget med en samordnad lösning via lagstiftning.

Vi har noterat att frågan om koncernfackligt samarbete över gränserna inte är löst i EG och att många nordiska koncerner arbetar över gränserna inte bara i Norden utan också i Europa och världen i övrigt. Vi anser emellertid dels att en nordisk lösning enligt föreslagna principer följer de principer som redan avtalats internationellt, dels att de nordiska länderna genom ett positivt beslut om koncernfackligt samarbete över gränserna kan påverka en bredare europeisk lösning av frågan.

Vi föreslår mot denna bakgrund att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast utarbeta ett förslag till samordnad nordisk lagstiftning, som försäkrar löntagarnas organisationer rätt till koncernfackligt samarbete i enlighet med de principer som angetts ovan.

Anker Jørgensen (S)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Arvo Kempainen (Skdl)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Einar Førde (A)

Oddrunn Pettersen (A)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Reservation 2

Udvalget ser udviklingen af øget koncernfagligt samarbejde som et naturligt led i arbejdet med at fremme den økonomiske integration i Norden.

Udvalget har derfor mærket sig, at ministerrådet i forslaget til ny økonomisk handlingsplan (*B 89/e*) udtrykker den opfattelse, at spørgsmålet om koncernfagligt samarbejde bør føres videre inden for rammerne af den øgede nordiske integration, således at det snarest muligt kan føre til praktiske resultater.

Udvalget har endvidere mærket sig, at meningene er delte inden for den udredningsgruppe, som har udarbejdet udredningen om koncernfagligt samarbejde i Norden (*NU 1988: 1*). Udvalget vil pege på, at majoriteten i udredningsgruppen fremhæver, at det synes at være vigtigt, at arbejdsmarkedets parter finder frem til et fælles grundlag for det fortsatte arbejde med koncernfagligt samarbejde.

Udvalget støtter som udgangspunkt den opfattelse, at arbejdsmarkedets parter bør forbedre mulighederne for koncernfagligt samarbejde. Efter udvalgets opfattelse vil det være en fordel for begge parter på arbejdsmarkedet, at samarbejdet mellem repræsentanter for koncernerne og for de ansatte foregår inden for rationelle og betryggende former.

Dette er ikke mindst vigtigt i en bredere europæisk sammenhæng.

Udvalget har imidlertid samtidig konstateret, at det ikke hidtil har været muligt at gennemføre en sådan aftale på arbejdsmarkedet. Dette er dels markeret gennem møder mellem ministerrådet og parterne, dels i de høringssvar, som udvalget har modtaget i anledning af medlemsforslaget, og endelig i den udtalelse, som Social- Miljøudvalget har afgivet. Flertallet i Social- og Miljøudvalget afviser således forslaget, mens mindretallet støtter det under anvendelse af argumenter, som stort set er parallelle med de argumenter, som parterne har anvendt.

Udvalget kan inte under nuvarande omständigheter anbefale et lovgivningsinitiativ utan finder, at det bør en opgave for Nordisk Råd, ministerrådet og de nordiske landes regeringer at gennem den løbende dialog med partene at presse på, så der senere indgås en aftale.

Behovet av lagstiftning kan värderas på nytt till 1991 års session.

På denne baggrund skal Økonomisk Udvalg henstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekkommendation i anledning af medlemsforslaget:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

- at videreføre dialogen med arbejdsmarkedets parter med henblik på at finde en praktisk løsning, som bygger på aftaler omkring øget koncernfagligt samarbejde i Norden.
- att Nordisk Ministerråd inför 1991 års session rapporterar om vilka resultat som uppnåtts.

Ylva Annerstedt (fp)

Karin Söder (c)

Esko Aho (K)

Medlemsförslag

om koncernfackligt samarbete i Norden

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Eidur Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Anker Jørgensen och Grethe Lundblad)

Det råder stor enighet om vikten av att utöka det ekonomiska samarbetet i Norden. Handlingsplanen "Norden i vekst", som antogs 1985, liksom det faktum att Nordiska ministerrådet nu arbetar på ett förslag till ny handlingsplan belyser detta.

Det ökade samarbetet är viktigt inte minst för att stärka de nordiska företagens konkurrenskraft internationellt, bland annat som ett svar på de stora och snabba förändringar som pågår i industriländerna i övrigt.

En ökad nordisk integration kan sålunda på olika sätt underlätta strukturförändringar inom företagen, stimulera deras insatser för forskning och utveckling, underlätta rekryteringen av kvalificerad personal osv. Särskilt för de mindre och medelstora företagen kan en nordisk hemmamarknad och etablering i andra nordiska länder än hemlandet vara av värde för deras konkurrensförmåga och fortsatta utveckling.

Företrädare för näringslivet i de nordiska länderna har i många sammanhang gett uttryck för önskvärdheten av bättre möjligheter till en integration på nordisk nivå. Avvecklingen av handelshinder i Norden, liksom de ytterligare liberaliseringar av reglerna för direkt- och portföljinvesteringar som nu diskuteras, ligger i linje med dessa önskemål.

Även löntagarnas organisationer har välkomnat det ökade ekonomiska samarbetet inom Norden. Det har gjorts i medvetande om att en ökad konkurrenskraft för de nordiska företagen är till fördel för samhällsekonomi som helhet, men också att den direkt kan bidra till tryggare sysselsättning och ökad välfärd för de anställda i företagen. Samtidigt är man inom fackföreningsrörelsen medveten om att strukturförändringar inom företagen kan vara nödvändiga för att den nordiska hemmamarknadens möjligheter skall kunna utnyttjas fullt ut.

Löntagarorganisationerna i de nordiska länderna har sedan länge haft en relativt positiv attityd till rationaliseringar och ny teknik. Det är en allmän uppfattning att det har varit till fördel för möjligheterna att utveckla näringslivet. Denna positiva attityd har emellertid haft som en grundläggande förutsättning att de fackliga organisationerna haft möjlighet att genom

insyn och inflytande i företagen ta tillvara sina medlemmars intressen i samband med förändringarna.

Detta krav på insyn och inflytande kvarstår givetvis även då ett företag utökar sin verksamhet utanför det egna landets gränser. I viss mån har de kunnat tillgodoses genom att regeringar i Norden tagit hänsyn till berättigade krav från de fackliga organisationerna i anslutning till internationella företagsköp och -försäljningar som krävt tillstånd enligt valutalagstiftning eller andra regler.

En ur flera synpunkter bättre väg att gå när det gäller den ekonomiska integrationen i Norden är dock att tillförsäkra löntagarorganisationerna möjligheter till motsvarande utveckling över nationsgränserna av den fackliga verksamheten.

Det är en illusion att tro att löntagarna skall bidra positivt till en nordisk integration om denna upplevs som ett hot mot deras möjligheter att med respektive företagsledning diskutera frågor som rör sysselsättningen och arbetsförhållandena.

Många framsynta företagsledningar har insett detta, och på olika sätt gjort det möjligt för löntagarorganisationerna inom den egna koncernen att samråda såväl sig emellan som med koncernledningen.

Även om dessa överenskommelser uppvisar olikheter har de tre grundläggande principer gemensamt:

- representanter för de fackliga organisationerna har rätt att hålla ett visst antal möten per år med sina parallella organisationer i det eller de övriga nordiska länder där företaget bedriver verksamhet
- representanter för de fackliga organisationerna inom koncernen har rätt att regelbundet träffa koncernledningen, och att därvid få information om viktiga frågor rörande koncernens aktuella situation och framtidsplaner, samt att framföra sina synpunkter i anslutning därtill
- denna verksamhet finansieras i sin helhet ur produktionen, dvs. det företag där den facklige representanten är anställd svarar för resor och övriga kostnader, liksom för förlorad arbetsinkomst.

Det har under de senaste åren gjorts flera seriösa försök från löntagarorganisationernas sida att via avtal lösa frågan om koncernfackligt samarbete i Norden. Dessa strävanden har dock bemötts ytterst kallsinnigt av arbetsgivarorganisationernas representanter.

Inom Nordiska ministerrådet har en projektgrupp under ett par års tid arbetat med att utreda förutsättningarna för koncernfackligt samarbete i Nordiska koncerner.

Projektgruppen har nu avslutat sitt arbete. Gruppens majoritet bestående av samtliga löntagarrepresentanter och samtliga ämbetsmän drar slutsatsen "att det inte finns avgörande hinder för att finna rättsligt fungerande och praktiska lösningar på frågorna kring ökat koncernfackligt samarbete i Norden". Arbetsgivarorganisationens representanter i projektgruppen reserverar

sig mot denna slutsats, men utan att kunna anföra några tungt vägande argument mot den. Således tycks det enda stora hindret mot koncernfackligt samarbete i Norden vara vissa arbetsivarorganisationers bristande vilja att träffa avtal med löntagarorganisationerna om ett sådant samarbete.

Därmed återstår möjligheten att lösa frågan via en samordnad lagstiftning i de nordiska länderna, som tillgodoser löntagarorganisationernas grundläggande krav på möjlighet till koncernfackligt samarbete. Givetvis kan en sådan lagstiftning utformas så att reglerna inom vissa ramar kan preciseras eller anpassas via avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Som ovan framhållits är frågan om koncernfackligt samarbete inte en fråga som angår endast arbetsmarknadens parter. Skall det ekonomiska samarbetet i Norden kunna öka i en takt som motsvarar de aktuella kraven skall den "nordiska hemmamarknaden" kunna utveckla sin potential i fråga om en stabilare grund för företagen i Norden, och skall begreppet "Nordiskt medborgarskap" kunna ges ett reellt innehåll även ur löntagarsynpunkt kan inte möjligheterna till fackligt arbete i företagen stoppas av nationsgränserna inom Norden.

Därför finns det anledning för Nordiska rådet att ta ytterligare initiativ för att undanröja också detta hinder för en ökad ekonomisk integration i Norden.

Mot denna bakgrund hemställer undertecknade

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta ett förslag till en samordnad nordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete i enlighet med de principer som angivits ovan.

Helsingfors, Köpenhamn, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 17 oktober 1988.

Ilkka-Christian Björklund (Sp)

Eiður Guðnason (A)

Kjell Magne Fredheim (A)

Anker Jørgensen (S)

Grethe Lundblad (s)

Medlemsforslag

om nordiskt integreret jernvægssamarbete beträffande godstransport

(Väckt av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Birgitte Husmark, Arvo Kemppainen och Kaj Poulsen)

(Kommunikationsudskottets betänkande över medlemsforslaget, se A 827/t, s. 555

Remissyttranden, se supplement)

Samhandelen mellem de nordiske lande indbyrdes udgjorde i 1986 33,4 mio. tons med følgende fordeling efter transportmåde: vej: 27,4%, jernbane: 7,3% samt skib 64,5%. Den samlede udenrigshandel udgjorde i 1986 328,7 mio. tons med følgende fordeling efter transportmåde: vej: 11,5%, jernbane: 10,0%, skib: 68,4% samt rørtransport: 10,0%.

Landevejstransporten med lastbiler har, som det fremgår af nedenstående tabel, i det seneste årti vundet markedsandele på banernes bekostning.

Tabellen viser samhandelen i pct. mellem de 5 nordiske lande og den øvrige del af verden fordelt efter transportmåder i henholdsvis 1975 (236,5 mio. tons), i 1984 (308,9 mio. tons) samt i 1986 (328,7 mio tons):

	1975	1984	1986
vej	8,5	11,0	11,5
jernbane	13,2	10,4	10,0
skib	76,6	67,1	68,4
rørtransport mv.	1,7	12,2	10,0

Denne udvikling må ud fra et samfundsmæssigt synspunkt beklages. I forhold til banetransport af gods er en forøget godstransport med lastbiler til skade for færdselssikkerheden, ikke mindst fordi nyere undersøgelser viser, at lastbilernes sikkerhedssystemer (først og fremmest bremses) ofte er i meget dårlig stand. Endvidere er det påvist, at førernes maximale køretider og minimale hviletider ikke overholdes.

Desuden indebærer forøget vejtrafik øget belastning af miljøet i en grad og et omfang, som vanskeligt kan overvurderes, mens øgede mængder banetrafik kan afvikles uden nævneværdige miljøbelastninger.

De nordiske baner står derfor over for en oplagt udfordring: De bør sættes i stand til at udbyde transportydelse, som opfylder transportforbrugernes krav til hurtig, sikker og smidig godstransport inden for Norden og mellem Norden og resten af Europa. En væsentlig forudsætning herfor er, at de nordiske baneforvaltninger iværksætter et integreret samarbejde om godstransporten. Som et led heri bør de nordiske baner i fællesskab udvikle og udbyde deres produkt, og hindringerne for banevognes passage af de fællesnordiske grænser bør elimineres.

På denne baggrund henstilles,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, at de nordiske landes baner iværksætter et integreret samarbejde om organisering, produktudvikling, udbud og markedsføring af deres godstransportsystemer.

København, den 20. oktober 1988

Margrete Auken (SF)

J. K. Hansen (S)

Arvo Kempainen (Skdl)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Birgitte Husmark (SF)

Kaj Poulsen (S)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om en nordisk trafikläraryhögskola

(Medlemsförslaget väckt av Ragna Berget Jørgensen m. fl., se s. 903

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 863/t om en nordisk trafikläraryhögskola. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Stockholm den 30 januari–1 februari 1989, i Oslo den 17 februari 1989 och i Stockholm den 26–27 februari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Ragna Berget Jørgensen samt Margrete Aukken, Guðrún Helgadóttir, J. K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Theo Koritzinsky, Kaj Poulsen, Valgeður Sverrisdóttir och Olle Östrand, föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet.

att ta initiativet till att etablera en nordisk trafikläraryhögskola i enlighet med det som anförs i medlemsförslaget

I sina motiveringar erinrar förslagsställarna om den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet och att av den framgår att målsättningen med handlingsplanen är att reducera olycksrisken hos nya bilförare samt på sikt uppnå en gemensam kunskapsnivå hos dem som får körkort inom Norden.

Förslagsställarna betonar vikten av att utbildningen av trafiklärarna blir på högsta nivå. Det anses att detta område är väl ägnat för nordiskt samarbete, något som också påpekas av ministerrådet i handlingsplanen. Vidare erinras om att ministerrådet anser att tanken på en trafikläraryhögskola på sikt är mycket intressant.

Förslagsställarna anser att eftersom nya förare utgör en problemgrupp bland trafikanterna borde det vara på sin plats att redan nu påbörja planläggningen av en nordisk trafikläraryhögskola.

Det erinras om trafiklärarskolan i Stjørdal i Norge, den utbildning som där ges, dess läge i närheten av Lånke-banan och NTH/SINTEF i Trond-

heim samt att den i internationellt sammanhang anses vara intressant. Det föreslås därför att trafiklärarhögskolan i Stjørdal får status som nordisk trafiklärarhögskola där alla nordiska länder kan utbilda sina trafiklärare på högsta trafikpedagogiska nivå.

Slutligen menar förslagsställarna att högskolan skulle vara förpliktad till ett nordiskt trafiksäkerhetssamarbete och vara en resurs för och koordinatör av den insats som kontinuerligt bedrivs inom trafiksäkerhetssektorn i de nordiska länderna.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 16 november 1988 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 februari 1989.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordisk Trafikskoleunion
- Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV)
- Nordiska trafiklärarrådet (NTLR)

Danmark

- Dansk Kørelærer-Union
- Forenede Danske Motorejere (FDM)
- Rådet for Trafiksikkerhedsforskning

Finland

- Automobilförbundet (AF)
- Finlands trafiklärarförbund

Norge

- Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund
- Trygg Trafikk

Sverige

- Handelstjänstemannaförbundet (HTF)
- Trafiksäkerhetsverket
- Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)

2.1 Remissinstanser som stöder medlemsförslaget

Norden

- Nordisk Trafikskoleunion
- Nordiska trafiklärarrådet (NTLR)

Danmark

- Dansk Kørelærer-Union
- Forenede Danske Motorejere

Finland

- Automobilförbundet (AF)

Norge

- Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund
- Trygg Trafikk

Sverige

- Handelstjänstemannaförbundet

Nordisk Trafikskoleunion konstaterar att unionen alltid har arbetat för ett utökat samarbete inom trafiksäkerheten och understöder därför tanken på en begynnande planläggning av en nordisk trafiklärarhögskola. Det anses att det i första hand borde eftersträvas att få likartade krav på trafikundervisningen inom Norden eftersom såväl trafiken som trafikreglerna i samtliga nordiska länder är likartade. Därför borde man kunna ställa likartade krav på trafikundervisningen och även på lärarutbildningen. Slutligen påpekas att i dagens läge godkänns inte trafiklärarutbildningen över riksgränserna.

Nordiska trafiklärarrådet (NTLR) finner förslaget i överensstämmelse med den inriktning rörande utbildningen av trafiklärare i Norden som NTLR tidigare deklarerat till Nordiska rådet och därmed att förslagställarnas uppfattning om att en högskoleutbildning är erforderlig. Det anses att genomförandet av en sådan utbildning måste i sin tur medföra behov av antagningsregler som påverkar de nationella utbildningarna och leder till ökad enhetlighet i dessa. Vidare anses att en målsättning med utbildningen borde vara att trafiklärare skall kunna rekryteras till respektive lands offentliga skolväsen som facklärare eller motsvarande med behörighet att undervisa även i gymnasieskola.

Dansk Kørelærer-Union stöder förslagställarnas mening om nödvändigheten av att man i Norden etablerar den bästa möjliga utbildningen av trafiklärare och därigenom medverkar till att förbättra olycksituationen för nya förare. Unionen tillstyrker också att man på nordisk bas etablerar en nordisk trafiklärarhögskola som på längre sikt kan resultera i att varje nordiskt land får sin egen trafiklärarhögskola. Tills dess anses att trafiklä-

rarskolan i Stjørdal kan vara en koordinator med hänsyn till insamling av forskningsresultat, tekniska och pedagogiska förbättringar och därmed försäkra trafiklärarytbildningens fackliga nivå.

Forenede Danske Motorejere anser att man bör upprätta en trafiklärarytbildningshögskola. Det anses att på sikt borde en sådan skola finnas i varje nordiskt land.

Automobilförbundet i Finland anser att en av de viktigaste uppgifterna i strävan att förbättra trafiksäkerheten både i Finland och de övriga nordiska länderna är utvecklandet av förarutbildningen. Den enhetligast möjliga och bästa tänkbara utbildning samt ett riktigt val av trafiklärare anses vara avgörande med tanke på framgångsrik skolning. Det konstateras att i Finland är trafiklärarytbildning centraliserad och ligger redan på en hög nivå. Därför anses det att en nordisk trafiklärarytbildningshögskola borde ligga i Finland och nära huvudstaden.

Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund i Norge tillstyrker medlemsförslaget och anser att statens trafiklärarytbildningshögskola i Stjørdal skall ges status som nordisk trafiklärarytbildningshögskola.

Trygg Trafikk i Norge tillstyrker medlemsförslaget.

Handelstjänstemannaförbundet (HTF) i Sverige delar förslagsställarnas uppfattning om att en högskoleutbildning är erforderlig och understryker betydelsen av att den nationella trafiklärarytbildningen i Norden utformas så att den blir jämförbar mellan länderna. Därigenom anses att ökade möjligheter skulle ges för att skapa en nordisk arbetsmarknad även för trafiklärarytarna.

2.2 Remissinstanser som delvis stöder medlemsförslaget

Danmark

- Rådet för Trafiksikkerhetsforskning

Sverige

- Trafiksäkerhetsverket
- Motorförarnas Helnykterhetsförbund (MHF)

Rådet för Trafiksikkerhetsforskning i Danmark finner medlemsförslaget intressant och värt att överväga som ett medel för att förstärka trafiklärarytarnas pedagogiska kvalifikationer och utveckla deras förståelse för utbildningens fundamentala betydelse för trafiksäkerheten. Det erinras om att Nordiska trafiksäkerhetsrådet under 1989 påbörjar ett kartläggningsarbete om problemområden i trafikutbildningen inom Norden. Denna kartläggning förväntas föreligga under år 1990. Det föreslås därför att Nordiska rådet väntar tills resultat från detta arbete föreligger.

Trafiksäkerhetsverket i Sverige delar förslagsställarnas uppfattning om att trafiklärare erhåller den tekniska och pedagogiska utbildning som krävs för att förverkliga trafiksäkerhetsmålen. Bland annat av den anledningen har trafiksäkerhetsverket i maj 1988 riktat en förfrågan till högsko-

lan i Falun/Borlänge om möjligheterna att bygga upp en verksamhet som successivt skall kunna utvecklas till ett centrum för trafikutbildningen. Det konstateras att det i alla de nordiska länderna finns behov av högskolor för trafiklärarytbildning. Det förordras därför att trafiklärarytbildningen inrättas på högskolenivå inom varje land.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) delar uppfattningen att den höga olycksfrekvensen, särskilt bland nya och framför allt unga bilförare, måste reduceras. Därför anses att utbildningsfrågorna måste ses som utomordentligt viktiga. Vidare anses att de attityder och värderingar som anses önskvärda i trafiksammanhang måste genomstyra, inte bara utbildning utan också den trafikpolitik som skall syfta till en lägre olycksfrekvens. Det anses att trafikutbildning som syftar till samordning måste ses som något positivt samt att tanken på en gemensam nordisk trafikläraryt-skola är mycket intressant med hänsyn till vikten av att kvaliteten på trafiklärarytutbildningen är den bästa möjliga. Däremot ser MHF tveksamt på förslaget att etablera en nordisk trafikläraryt-skola till bara ett nordiskt land.

2.3. Remissinstanser som ställer sig negativa till förslaget

Norden

- Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV)

Finland

- Finlands trafikläraryt-förbund.

Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV) konstaterar att grundutbildningen i de olika länderna är så olikartat att en nordisk skola på grundnivå inte skulle vara meningsfull. NKV anser därför att en trafikläraryt-skola endast kunde avse utbildningen utöver grundnivån. NKV anser dock inte att nyttan av att inrätta en trafikläraryt-skola skulle vara så stor att detta skulle motivera en sådan åtgärd.

Finlands trafikläraryt-förbund påminner om att förarutbildningen i de nordiska länderna från internationell synpunkt är mycket högklassig. Det anses att förslaget om inrättande av en trafikläraryt-skola inte skulle ha någon omedelbar inverkan på förarutbildningen. Det anses därför inte nödvändigt att inrätta en sådan högskola. Däremot anses att Nordiska rådet allra först borde vidta erforderliga åtgärder för att åstadkomma ett beslut om att trafiklärarytexamen som avlagts i de enskilda nordiska länderna skulle vara giltig även i de övriga nordiska länderna.

3. Utskottet

Inledningsvis vill kommunikationsutskottet konstatera att trafiksäkerhet är det område som utskottet prioriterar högst av sina verksamhetsområden.

Som del av strävandet att förbättra trafiksäkerheten, har utskottet bl. a.

verkat för att trafikregler och -lagar harmoniseras inom Norden. I många hänseenden har detta arbete lyckats, men inom några områden återstår mycket att göra. Ett av dessa områden är trafikutbildningen.

I dagens läge är det så att grundutbildningen för trafiklärare i de skilda nordiska länderna är så olikartad att man inte godkänner trafiklärarutbildningen över riksgrensarna. Ej heller har det lyckats få enighet om grundfordringarna för körkortsutbildningen.

Kommunikationsutskottet anser att denna brist på harmonisering inom Norden kan påverka trafiksäkerheten i en negativ riktning. Utskottet konstaterar att likheten av nordiska trafikregler och -lagar, själva trafiken i de nordiska länderna, samt att den gränsöverskridande biltrafiken nu har fått det omfång att olikheter i trafikutbildningen enbart kan ha negativ inverkan. Likartade krav bör därför ställas på både körkorts- och trafiklärarutbildningen.

Kommunikationsutskottet betonar att en harmoniserad nordisk utbildningsplan för nya bilförare och trafiklärare måste ligga på högsta möjliga nivå.

Kommunikationsutskottet delar förslagsställarnas uppfattning om att en högskoleutbildning är erforderlig. Utskottet betonar vikten av att den nationella trafiklärarutbildningen i Norden utformas så att den blir jämförbar mellan de nordiska länderna. Genomförandet av en sådan utbildning måste i sin tur medföra behov av antagningsregler som påverkar de nationella utbildningarna och leder till ökad enhetlighet i dessa. Därigenom skapas möjligheten för att trafiklärare också får ta del av den nordiska gemensamma arbetsmarknaden.

En målsättning med utbildningen bör vara att trafiklärare skall kunna rekryteras till respektive lands offentliga skolväsen som facklärare eller motsvarande med behörighet att undervisa även i gymnasie- eller högskola.

Kommunikationsutskottet tillstyrker därför förslaget om en nordisk trafiklärarhögskola. Utskottet anser att vid lokaliseringen av en framtida trafiklärarhögskola bör man beakta befintliga utbildningsmöjligheter inom Norden, lämpliga kommunikationer till de övriga nordiska länderna, samt att språkskillnaderna måste vägas in i situationen. Samtidigt anser utskottet att man på sikt och enligt en harmoniserad nordisk utbildningsplan, bör eftersträva upprättandet av trafiklärarhögskolor i varje nordiskt land.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden,

att ta initiativ till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt

att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna.

Stockholm den 27 februari 1989

<i>Ragna Berget Jørgensen (A)</i>	<i>Margit Hansen-Krone (H)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Elver Jonsson (fp)</i>
	Förman
<i>Kaj Poulsen (S)</i>	<i>Karl-Erik Svartberg (s)</i>
<i>Peder Sønnderby (V)</i>	<i>Olle Östrand (s)</i>

Reservation

Vi anser att förslaget inte undergått en tillräckligt grundlig behandling med beaktande av att det är fråga om etablering av en ny högskola. Därför bör denna fråga, som är ett viktigt alternativ till trafiklärarnas fortbildning, först beredas grundligt och även det alternativ undersökas att fortbildning skulle ges vid nordiska undervisningsanstalter eller högskolor.

Med hänvisning till det ovan anförda borde den andra att-satsen få följande betydelse:

att utreda möjligheterna att samnordiskt utveckla trafiklärarnas fortbildningsmöjligheter på högskolenivå.

Den första och tredje att-satsen i betänkandet kan vi ansluta oss till.

Stockholm den 27 februari 1989

<i>Sakari Knuuttila (Sdp)</i>	<i>Sirpa Pietikäinen (Kok)</i>
-------------------------------	--------------------------------

Medlemsforslag om en nordisk trafiklærerhøgskola

(Väckt av Ragna Berget Jørgensen samt Margrete Auken, Guðrún Helga-dóttir, J. K Hansen, Margit Hansen-Krone, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Theo Koritzinsky, Kaj Poulsen, Valgerður Sver-risdóttir och Olle Östrand)

I nordisk handlingsplan for økt trafikksikkerhet i Norden omtales spesielt føreropplæringen.

Ministerrådet sier i denne planen at målsettingen på dette området er å redusere den høye ulykkesrisikoen hos nye førere, samt på sikt oppnå et felles kunnskapsnivå hos de som avlegger førerprøven i Norden.

Kommunikasjonsutvalget påpekte i sin innstilling til handlingsplanen at forutsetningene for at føreropplæringen skal bli akseptabel og at nye førere ikke skal utgjøre en særskilt ulykkesgruppe i trafikken, er at kjørelærerne kan få den tekniske og pedagogiske utdanning som kreves for å oppnå denne målsetting. Å gjøre utdannelsen av kjørelærere bedre, er med andre ord et nødvendig ledd i arbeidet med å forbedre ulykkessituasjonen for nye førere.

Det er viktig at kvaliteten på og utdannelsen av trafikklærerne blir gjort best mulig. Dette er et område som er velegnet for nordisk samarbeid, noe som også Ministerrådet påpeker i handlingsplanen. Ministerrådet finner også tanken om en nordisk trafikklærerhøgskole svært interessant, men dog i et lengre tidsperspektiv.

Vi mener imidlertid at ettersom de nye førerne i dag anses å utgjøre en problemgruppe i trafikken, burde det være på sin plass allerede nå å begynne planleggingen av en nordisk trafikklærerhøgskole.

Vi vil derfor foreslå at det på nordisk basis tas initiativ til å etablere en nordisk trafikklærerhøgskole som skal bidra til et bedre og mer ensartet opplæringstilbud for trafikklærerne. Skolen bør bygge på det beste i trafikkopplæringen i de nordiske land.

Utdanningen av trafikklærere i Norge har i internasjonal sammenheng blitt vurdert som interessant og formålstjenlig. Trafikklærerskolen i Stjørdal er derfor blitt kjent langt utenfor Nordens grenser. Utdanningen her er under stadig forbedring, og byggingen av Lånke-banen i skolens nærhet gjør det mulig med økt koordinert innsats mellom forskningsmiljøene ved NTH/SINTEF i Trondheim, Trafikklærerskolen og trafikksikkerhetsmyndighetene. Grunnlaget er etter vårt skjønn lagt for enda bedre utdanning av trafikklærere.

Vi vil derfor foreslå at Trafikklærerskolen i Stjørdal får status som Nordisk Trafikklærerhøgskole hvor alle de nordiske land kan få fram trafikklærere på det høyeste trafikpedagogiske nivå.

Vi vil også foreslå at høyskolen skal være forpliktet til et nordisk trafikksikkerhetssamarbeid for til enhver tid å kunne være en ressurs for og koordinator av den innsats som kontinuerlig drives på forskjellige måter i de nordiske land.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta initiativ for å etablere en nordisk trafikklærerhøgskole slik som beskrevet i ovennevnte forslag.

Oslo, 10. november 1988

Ragna Berget Jørgensen (A)

Margrete Auken (SF)

Guðrún Helgadóttir (Ab)

J. K. Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Åsa Solberg Iversen (A)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Theo Koritzinsky (SV)

Kaj Poulsen (S)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Olle Östrand (s)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder m. fl., se s. 910

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk Udvalg har modtaget ovenstående medlemsforslag til behandling. Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møderne 31. januar og 14. februar 1989.

1. Medlemsforslagets indhold

Udgangspunktet for medlemsforslaget er Helsingforsaftalens forskellige bestemmelser om internationalt samarbejde, herunder det forhold, at det nordiske samarbejde ikke omfatter sikkerhedspolitik eller andre spørgsmål, hvor stormagtsinteresserne er modstridende.

Forslagsstillerne henviser endvidere til det arbejde, som siden rådssessionen i februar 1987 er gennemført i de nordiske samarbejdsorganer og særligt i den internationale samarbejdskomité med at vurdere behovet for fællesnordisk indsats i internationale spørgsmål.

Betænkningen fra den internationale samarbejdskomité (NU 1988:4) indeholder en række konkrete forslag til, hvordan Norden skal arbejde internationalt og til, hvordan den interne nordiske samarbejdsorganisation kan tilpasses disse nye krav.

Der henvises til, at gennemførelse af forslagene kræver beslutninger af såvel regeringer som af ministerrådet og af Nordisk Råd.

Betænkningen fra den internationale samarbejdskomité bør efter forslagsstillernes opfattelse få en grundig behandling i 3 faser.

For det *første* bør der snarest muligt oprettes et ministerråd af udenrigshandelsministrene.

For det *andet* bør de konkrete forslag vedr. det nordiske samarbejde og integrationen i Europa og særligt forslagene vedr. samarbejdet med EF gennemføres (kapitler 5 og 6). Arbejdet bør udføres parallelt i de forskellige samarbejdsorganer.

Endelig bør regeringer, ministerråd og præsidium for det *trede* arbejde videre med betænkningens øvrige spørgsmål og rapportere herom på 38'e session i Reykjavík 1990.

Medlemsforslaget munder ud i følgende forslag til rekommandation:

1. Nordiska rådet rekommenderer de nordiska ländernas regeringar att inrätta ett ministerråd för de för utrikeshandeln ansvariga ministrarna och att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (NU:88:4) för regeringarnas del ger anledning till.

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

a) att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för de nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, och

b) att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovan nämnda utredning ger anledning till,

3. Nordiska rådet ålägger presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet ger anledning till.

2. Sammendrag af remissvar

Medlemsforslaget har været til remiss hos Nordisk Råds nationale delegationer og hos partigrupperne i Nordisk Råd.

Ved høringsfristens udløb den 31. januar 1989 er der modtaget svar fra de fem nationale delegationer, fra Ålands delegation og fra tre partigrupper i Nordisk Råd.

Den islandske delegation udtaler sin støtte til medlemsforslaget, idet den dog tager forbehold overfor partigruppernes behandling af sagen.

Ålands delegation er positiv til de foreslåede organisationsforændringer, uden at gå nærmere ind på de enkelte forslag.

Ingen af de øvrige nationale delegationer tager endelig stilling til forslaget, men meddeler at man afventer de videre drøftelser i partigrupperne.

Den finske delegation udtaler dog almen støtte til behovet for at effektivisere det nordiske samarbejde med henblik på at møde udfordringerne i det internationale samarbejde i Europa.

Den socialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd udtaler, at betænkningen, som den internationale samarbejdskomité er kommet med, er så omfattende, at den kræver længere tids diskussion og bearbejdning i partigruppen. Den socialdemokratiske gruppe er således ikke klar til at afgive nogen udtalelse over medlemsforslaget.

Også den konservative gruppe meddeler i sin udtalelse, at de medlemsforslag, som er blevet til på foranledning af den internationale samarbejdskomité, må overvejes yderligere. Den konservative gruppe afviser derfor, at medlemsforslagene kan færdigbehandles allerede på den 37. session i

Stockholm. Den konservative gruppe understreger, at gruppen følgelig ikke har taget endelig stilling til disse spørgsmål.

Den *venstresocialistiske gruppe* udtaler, at den er af den opfattelse, at et ministerråd for handelsministrene både er en naturlig forlængelse af og en styrkelse af det samarbejde, som i dag findes mellem de nordiske lande. Den venstresocialistiske gruppe stiller sig derfor positivt til medlemsforslaget.

Midtengruppen anfører, at det er vigtigt, at en strategi for Norden omkring EF, Europa og det internationale samarbejde i øvrigt udvikles, og at Nordisk Råd hurtigt kan tilpasse sig og tage stilling til ændringer i de ydre forudsætninger. Midtengruppen støtter derfor forslaget.

3. Udvalgets synspunkter

Økonomisk Udvalg konstaterer med tilfredshed, at den internationale samarbejdskomité nu har afgivet sin betænkning, og at den indeholder både en grundig gennemgang af det nordiske samarbejde om internationale spørgsmål og en lang række forslag til hvordan dette samarbejde kan forbedres.

Udvalget konstaterer ligeledes, at arbejdet i den internationale samarbejdskomité føres videre gennem et fornyet mandat med henblik på, at der frem til en eventuel ekstraordinær session om internationale spørgsmål i november 1989 kan udarbejdes et egentligt arbejdsprogram vedrørende Norden og den europæiske integrationsproces. Udvalget henviser i denne sammenhæng til den redegørelse, som præsidiet har givet i brev til udvalget af 14. december 1988. Brevet er gengivet i udvalgets betænkning over medlemsforslag A 844/e.

Udvalget finder ligesom den internationale samarbejdskomité og forslagsstillerne, at der snarest, og efter en grundig diskussion bør træffes beslutning om en række af komitéens forslag, og at arbejdet særligt med EF-spørgsmålene bør forløbe sideløbende i de forskellige nordiske samarbejdsorganer.

Udvalget tilslutter sig forslagsstillernes punkt 2, som omfatter bearbejdelse og stillingtagen til forslagene i betænkningens kap. 5 og 6 om det nordiske samarbejde og integrationen i Europa. Det er i disse kapitler komitéen udvikler sine forslag om udbygget samarbejde med en række samarbejdsorganer, hvor europæiske lande deltager (OECD, EF, SEV, Europarådet m. v.), og hvor forslag omkring aktuelle samarbejdsemner stilles (f. eks. økonomisk og monetært samarbejde, afvikling af handelshindringer, forskning og udvikling osv.).

Det videre arbejde med disse forslag bør gå igang med det samme, således at de kan bearbejdes nærmere i ministerrådets forslag til arbejdsprogram og i det videre arbejde i den internationale samarbejdskomité, og således at overvejelser og konkrete forslag kan behandles på en eventuel

ekstra session i efteråret 1989. På sessionen i Reykjavík i 1990 bør man kunne foretage en endelig status for, hvordan alle forslagene i den internationale samarbejdskomité's betænkning er blevet behandlet. Det er særlig vigtigt, at der gennemføres en prioritering af, hvilke samarbejdsorganer og hvilke emner den begrænsede nordiske ressource skal sættes ind på. Udvalget kan således ligeledes tilslutte sig forslagsstillernes punkt 3.

Samtidig med dette medlemsforslag behandler udvalget ministerrådsforslag B 89/e om ny økonomisk handlingsplan. Udvalget konstaterer, at en række aktiviteter i ministerrådsforslaget ligger i forlængelse af forslagene fra den internationale samarbejdskomité.

Udgangspunktet synes i begge tilfælde at være tankegangen om, at det måske bedste bidrag, man fra Nordens side kan yde til det europæiske integrationsarbejde er et udbygget nordisk samarbejde om eliminering af grænser og hindringer for den frie bevægelse inden for forskellige sektorer – og at gøre dette hurtigt. Det forekommer på den anden side klart, at den økonomiske handlingsplan ikke på alle punkter går langt nok, og at der således må ske en afstemning senere hen. Udvalget finder, at dette vil blive aktuelt på området afvikling af handelshindringer, det økonomisk-politiske område, valutaspørgsmål og måske standardiserings- og prøvningsområdet. I øvrigt henvises til udvalgets betænkning over ministerrådsforslag B 89/e.

Økonomisk Udvalg støtter den opfattelse, som er udtrykt af såvel det internationale samarbejdsudvalg som ministerrådet (Norden i Europa II), at forhandlingerne med EF bør føres gennem EFTA. Udvalget er dog af den opfattelse, at de nordiske samarbejdsorganer bør kunne bidrage til at samordne de nordiske landes fælles interesser i forhandlingsprocesserne.

Udvalget har overvejet forslagens punkt I om nedsættelse af et nordisk ministerråd for udenrigshandelsministrene og konstaterer, at ministerrådet i "Norden i Europa II" oplyser, at de nordiske udenrigshandelsministre på deres møde den 30. november 1988 har anmodet embedsmandskomitéen for handelspolitiske spørgsmål om at diskutere mulighederne for at præsentere et oplæg til formalisering af udenrigshandelsministrenes arbejde inden for ministerrådsorganisationen, herunder etablering af et formelt ministerråd.

Udvalget vil derfor anbefale, at beslutningen om nedsættelse af et udenrigshandelsministerråd afventer dette arbejde. Udvalget går i øvrigt ud fra, at formålet med et sådant ministerråd er at arbejde med forholdene i Norden og at samordne de nordiske landes indsats i bredere internationale handelspolitiske fora. Udvalget finder endvidere, at et ministerråd for udenrigshandelsministrene må have til formål at fremme den politiske dialog mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i disse sager.

Under hänvisning til foranstående henstiller Økonomisk Udvalg at

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
  - a) att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (*NU 1988:4*) samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, och
  - b) att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovannämnda utredning ger anledning till.
2. Nordiska rådet ålägger presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet ger anledning till.
3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiske ländernas regeringar att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder, som utredningen (*NU 1988:4*) för regeringarnas del ger anledning till.

Helsingfors, den 14. februar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Hans Engell (KF)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Hans Jørgen Jensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Ffkl)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Anders Talleraas (H)</i>
	Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Medlemsförslag

om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor

(Väckt av Karin Söder samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Anker Jørgensen, Theo Koritzinsky, Ólafur G. Einarsson och Páll Pétursson)

Inledning

I det nordiska samarbetet har under en längre tid ingått en internationell dimension. Förslag med anknytning till skeenden och problem utanför Nordens gränser har behandlats av plenarförsamlingen, generaldebatterna vid sessionerna har ofta färgats av meningsutbyten kring aktuella internationella frågor och rådets olika organ har upprätthållit kontakter med andra internationella organisationer. Ett särskilt omnämnande förtjänar i detta sammanhang rådets internationella konferenser, som syftat till att sammanföra parlamentariker från olika länder till diskussion kring frågor av gemensamt intresse.

Helsingforsavtalet från 1962 innehåller även uttryckliga uppmaningar till samarbete på ett utomnordiskt plan. Här skall särskilt nämnas artikel 22 om konsultationer i internationella handelspolitiska frågor, artikel 33, som innehåller en allmän uppmaning till medlemsländerna att rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser, artikel 35 om biståndssamarbete samt artikel 36 om gemensam informationsverksamhet riktad mot omvärlden.

Enligt hävdvunnen praxis skall rådet inte befatta sig med säkerhetspolitiska frågor eller andra frågor, där stormakternas intressen kan vara motstridiga. Detta har i praktiken inte förhindrat att frågor med internationell anknytning gradvis har fått ökad betydelse i rådets verksamhet och att intresset för den nordiska samarbetsmodellen ökat i vår omvärld. Från den allra senaste tiden kan nämnas att ministerrådet efter rekommendationer av plenarförsamlingen vid 36:e sessionen i Oslo 1988 antog ett program om nordiskt biståndssamarbete och etablerade en särskild utvecklingsfond för att kunna erbjuda sk mjuka lån till utvecklingsländerna, att Nordiska rådet 1986 ordnade en internationell luftvårdskonferens med deltagande av parlamentariker från 16 länder och att rådet beslutat ordna en motsvarande konferens om havsföreningar i oktober 1989.

Den internationella samarbetskommittén

Nordiska rådets presidium tillsatte sedan saken behandlats av plenarför-samlingen i februari 1987 och av ekonomiska utskottet senare under året en kommitté bestående av tio parlamentariker för att värdera behovet av ökade gemensamma eller samordnade nordiska insatser i det internationel-la miljö- och biståndssamarbetet, kultursamarbetet, arbetet med narkoti-kafrågor, frågor om jämställdhet och frågor som gäller den nordiska representationen i internationella organisationer. I mandatet ingick också att behandla frågor som berör samarbetet på det ekonomiska området mot bakgrunden av medlemsländernas olika anknytning till särskilt EG och EFTA.

Kommittén avgav sitt betänkande den 2 december 1988. Betänkandet innehåller en omfattande analys av hur det nordiska samarbetet inom en lång rad internationella organisationer fungerar och en kartläggning av rådsorganens internationella kontakter och aktiviteter. Kommittén har även analyserat möjligheterna för Nordiska rådet att intensifiera sitt arbete för att stärka det nordiska samarbetet i relation till utvecklingen av den inre marknaden inom EG.

Betänkandet utmynnar i ett betydande antal förslag till fortsatta åtgärder för att ge den internationella dimensionen i det nordiska samarbetet större tyngd och konsistens. En del av förslagen rör organiseringen av det nordis-ka samarbetet i internationella fora, andra identifierar sakfrågor, där en ökad nordisk insats vore önskvärd. Förslagen riktar sig dels till de nordis-ka ländernas regeringar, dels till ministerrådet och dels till rådets egna organ, de nationella delegationerna inbegripna.

Några förslag är av det slag att de bör genomföras genom konkreta rådsinitiativ – medlemsförslag eller ministerrådsförslag – andra förutsät-ter beslut på regeringsnivå, andra åter igen kan realiseras genom interna beslut i vederbörande rådsorgan eller efter överenskommelse med ansva-rikt ministerråd.

Sålunda ankommer det på regeringarna att ta ställning till förslagen om att inrätta särskilda ministerråd för de ministrar, som är ansvariga för utrikeshandeln respektive biståndssamarbetet. Frågan om att formalisera det nordiska samarbetet inom internationella organisationer efter mönster från samarbetet inom GATT och UNESCO, vilket kommittén föreslår, är också en angelägenhet för regeringarna. Detsamma kan i sista hand också sägas om förslaget att höja samarbetsministrarnas ställföreträdarens status och öka ställföreträdarkontorens resurser. Ett ytterligare exempel som hör hemma i detta sammanhang är förslaget att upprioritera de nordiska län-dernas arbete i Europarådet på en rad områden.

Till Nordiska ministerrådets ansvarsområde hör bla frågorna om att aktivare engagera ämbetsmannakommittéerna i internationella samarbets-frågor, om aktiv kontakthållning och informationsutbyte med EG, om

kontakter med SEV och om upprättande av gemensamma kultur- och informationscentra utanför Norden. Kommittén ställer även en lång rad konkreta förslag på miljö-, bistånds- och kulturpolitikens område. Genomförandet av dem kräver ett nära samarbete mellan alla regeringarna, ministerrådet och rådets organ såväl i fråga om den närmare definieringen av målsättningarna som vid val av formerna för genomförandet.

Den rådsinterna förslagssfären upptas av sådana frågor som sökande av observatörsstatus för rådet i IPU, mer samarbete med Europaparlamentet och Europarådet, formella kontakter med SEV samt nya initiativ på miljöpolitikens område, såsom arrangerandet av en internationell konferens om arktiskt samarbete. Ett nära samarbete mellan presidiet och ministerrådet krävs för att man skall kunna få till stånd en utvidgad rapportering till rådet om samarbetet i utomnordiska organisationer och för att genomföra den föreslagna översynen av arbetsformerna inom rådsapparaten i början av 1990-talet.

Det fortsatta arbetet

Förslagsställarna finner det viktigt att den internationella samsamarbetskommitténs betänkande får en grundlig behandling av alla de organ som berörs av betänkandet och förslagen däri. I ett separat medlemsförslag tas frågan om inrättande av ett nytt internationellt utskott upp till behandling. Kommitténs övriga förslag har, såsom framgår av ovanstående redogörelse, olika adressater och kan inte realiserats i ett enda sammanhang. Vissa förslag av materiell natur kan snarast ses som en inspirationskälla för det framtida arbetet i utskott och ministerråd.

Det är emellertid viktigt att kommitténs analyser och konklusioner så snart som möjligt kan bedömas och diskuteras i ett sammanhang även i plenarförsamlingen. Förslagsställarna anser att det fortsatta arbetet bör ske i tre faser.

För det första bör regeringarna snarast möjligt inrätta ett ministerråd för utrikeshandelsministrarna. Detta skulle underlätta koordineringen av arbetet med de frågor, som har relation till det nordiska samarbetet och EG, och en sådan lösning skulle på handelspolitikens område underlätta det nya internationella utskottets kontakter med ministerrådet.

För det andra är det viktigt att Nordiska ministerrådet i samarbete med regeringarna utan dröjsmål tar ställning till förslagen i kommittébetänkandets 5 och 6 kapitel om det nordiska samarbetet och integrationen i Europa. Målet bör vara att ministerrådets ståndpunkt härvidlag kan inarbetas i de förslag, som skall bilda utgångspunkt för en särskild session under hösten 1989. Förslagsställarna vill här hänvisa till Nordiska rådets *framställning nr 1/1989* om en gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet, till Nordiska ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa samt till presidiets beslut den 9 december 1988 om att uppdraga åt den

internationella samarbetskommittén att intill hösten 1989 vidare utreda den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet. Förslagsställarna anser det viktigt att arbetet med dessa frågor framskrider parallellt i de ansvariga organen.

För det tredje bör regeringarna, ministerrådet och presidiet arbeta vidare med betänkandets övriga förslag med sikte på att plenarförsamlingen vid sessionen i Reykjavík 1990 kan få en sammanfattande redogörelse för i vilken utsträckning, i vilken ordning och på vilket sätt de olika förslagen skall tas upp till vidare behandling. Dessa redogörelser torde kunna ingå i ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet (C 1) och i presidierapporten. Det säger sig självt att rådets utskott och delegationer skall engageras i detta utvecklingsarbete.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

1. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inrätta ett ministerråd för de för utrikeshandeln ansvariga ministrarna och att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (*NU:1988:4*) för regeringarnas del ger anledning till,
2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
  - a) att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, och
  - b) att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovan nämnda utredning ger anledning till,
3. Nordiska rådet ålägger presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet ger anledning till.

Stockholm den 9 december

Karin Söder (c)

Margrete Auken (SF)

Dorte Bennedsen (S)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Anker Jørgensen (S)

Theo Koritzinsky (SV)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Páll Pétursson (F)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensam nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen och därmed den s. k. växthuseffekten

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug m. fl., se s. 917)

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om en plan för att reducera den s. k. växthuseffekten. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Stockholm den 31 januari och den 26 februari 1989.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en plan för reduktion av utsläpp av koldioxid inom trafiksektorn.

Förslagsställarna konstaterar, att förbränningen av fossila bränslen utgör ett allvarligt hot mot den globala miljön. Vidare noterades, att den accelererande ökning av koldioxidutsläppen som nu pågår beräknas kunna orsaka en uppvärmning av jordytan med katastrofala följder. Det finns ingen sammanställning av koldioxidutsläppen i olika länder, men eftersom användningen av fossila bränslen (kol, olja och naturgas) – beräknad i viktenhet – är en god uppskattning av den relativa fördelningen av koldioxidutsläpp mellan olika länder, finns det skäl att hävda att Norden tillhör de regioner som släpper ut mest koldioxid per capita.

Vad gäller förslag till åtgärder fokuserar förslagsställarna på trafiken då både bilismen och flygtrafiken ökar i de nordiska länderna, vilket innebär att koldioxidutsläppen ökar. Katalytisk avgasrening minskar inte koldioxidutsläppen. Sålunda förordas en gemensam plan för att minska utsläppen av koldioxid även från trafiken. En sådan plan bör innefatta konkreta åtgärder för att minska flygtrafiken och styra den så att flyget prioriteras på längre sträckor. Bilismen bör minska bl. a. genom att färre motorleder byggs av typ Scandinavian Link, Öresundsbro etc.

2. Utskottet

Utskottet noterar, att medlemsförslaget tar upp väsentliga frågor som har en naturlig plats i det nordiska miljöprogrammet (*rek. nr 46/1988*) och i ministerrådets kommande handlingsprogram mot luftförorening, som skall presenteras till sessionen 1990. Tankarna i medlemsförslaget ansluter sig väl till vad utskottet sade i sitt betänkande om ministerrådsförslag *B 85/s* om nordiskt miljöprogram där utskottet fann, att uttalandena om trafiken – utöver åtaganden om avgasnormer – var mycket allmänna. Utskottet noterade: "Även om avgasrening genomförs, leder den ökade trafikmängden fram till år 2000 och framöver till ökade kväveutsläpp. Ökningen av koldioxiden begränsas inte av avgasrening. Detta medför att trafikstrukturen måste förändras. Även om trafikpolitiska beslut tas av trafik- och ekonomiministrar kan miljöministrarna genom en klar viljeyttring som bygger på noggranna undersökningar av miljöeffekter av olika trafiklösningar avsevärt påverka dem. Det står redan klart, att satsning på järnvägstransporter är klart miljövänligare än lastbils/trailertransport, som gynnas av den nuvarande trafikpolitiken. Vad som saknas i programmet är framför allt beskrivning av ekonomiska styrmedel, investeringar m. m. för att påverka den relativa lönsamheten hos olika trafikslag. Miljön bör ges en starkare placering vid beslut angående landsvägstransporterna."

Utskottet fann vidare att ministerrådet syntes underskatta problemet med den ökande koldioxiden i atmosfären som endast tas upp i allmänna formuleringar. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till medlemsförslag *A 843/s* om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" vari rådet uppmanas att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken. Endast ett par remissinstanser hade uppmärksammat trafikens roll i detta sammanhang.

I det anslutande avsnittet i betänkandet över ministerrådsförslaget *B 85/s* framhöll utskottet: "Det bör utarbetas en gemensam nordisk trafikpolitik med järnväg och fartygstrafik som grundval". I det av utskottet föreslagna yttrandet över *C 2* sägs: "2. I den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar bör åtgärder inom energi- och trafikpolitiken för att minska utsläppen av koldioxid ingå."

Medan koldioxidproblematiken sålunda uppmärksammas i samband med energiutvinning och konsumtion, finner utskottet på grundval av det material som togs fram i samband med miljöplanen och den tidigare handlingsplanen mot luftförorening *rek. nr 13/1987*, att de problem som trafikens utsläpp av koldioxid innebär ej tillräckligt uppmärksammas. Utskottet vill därför instämma i medlemsförslagets hemställan och anser att den kommande handlingsplanen mot luftförorening bör innehålla åtgärder för bl. a. större effektivitet i energianvändningen inom trafiksektorn och på

sikt ändringar i trafikstrukturen för att komma till rätta med koldioxidutsläppen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i sitt arbete med en ny handlingsplan mot luftföroreningar inkludera förslag till åtgärder mot utsläpp av koldioxid, både vad gäller energisektorns och trafiksektorns andelar därav.

Stockholm den 26 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Brit Jørgensen (A)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Inger Stilling Pedersen (KrF)

Páll Pétursson (F)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Medlemsförslag

om gemensam nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen och därmed den s. k. växthus-effekten

(Väckt av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug samt Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde)

Förbränningen av fossila bränslen utgör ett allvarligt hot mot den globala miljön; bl. a. beror detta på att den bidrar till ökande mängder koldioxid.

Såväl bilismen som flygtrafiken ökar i de nordiska länderna, vilket innebär att koldioxidutsläppen ökar. Katalytisk avgasrening minskar inte koldioxidutsläppen.

Den accelererande ökning av koldioxidutsläppen som nu pågår beräknas kunna orsaka en uppvärmning av jordytan med katastrofala följder.

Det finns ingen sammanställning av koldioxidutsläppen i olika länder, men eftersom användningen av fossila bränslen (kol, olja och naturgas) – beräknad i viktighet – är en god uppskattning av den relativa fördelningen av koldioxidutsläpp mellan olika länder, finns det skäl att hävda att Norden tillhör de regioner som släpper ut mest koldioxid per capita.

För att komma till rätta med koldioxidproblemet bör Nordiska rådet rekommendera ett nordiskt samarbete och en gemensam plan för att minska utsläppen av koldioxid även från trafiken. En sådan plan bör innefatta konkreta åtgärder för att minska flygtrafiken och styra den så att flyget prioriteras på längre stäckor. Bilismen bör minska bl. a. genom att färre motorleder byggs av typ Scandinavian Link, Öresundsbro etc.

Med anledning av ovanstående föreslår undertecknade

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en plan för reduktion av utsläpp av koldioxid inom trafiksektorn.

Stockholm den 9 december 1988

Marianne Samuelsson (mp)

Birger Schlaug (mp)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet

(Medlemsförslaget väckt av Kristen Poulsgaard, se s. 921)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 870/j om De Baltiske Staters optagelse i Nordisk Råd. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 31. januar 1989 i Stockholm og den 14. februar 1989 i København.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 16. december 1988.

I medlemsforslaget anbefales det, at Nordisk Råds Præsidium lader foretage en undersøgelse af mulighederne for sådanne ændringer i samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige af 23. marts 1962 med senere ændringer (Helsingforsaftalen) og i de nationale lovgivninger om nordisk samarbejde, som må anses nødvendige for at åbne adgang til optagelse i Nordisk Råd af repræsentanter for de folkevalgte forsamlinger og regeringerne i Estland, Letland og Litauen.

Forslagsstilleren henviser til, at et af de foreløbige resultater af nytænkningen i Sovjetunionen er de stærke bevægelser for frihed og uafhængighed, der er kommet til udtryk i De Baltiske Stater, Estland, Letland og Litauen. Disse tre republikker i Sovjetunionen kræver nu anerkendelse af deres nationale identitet og indførelse af vidtgående politiske, økonomiske og kulturelle nyordninger.

Nordiske lande er nærmeste naboer til De Baltiske Stater, anføres det, og udviklingen i Baltikum vil derfor uundgåeligt berøre nordiske økonomiske, kulturelle og andre interesser. For den videre politiske udvikling i de tre Baltiske Sovjetrepublikker må reaktioner i omverden og især i de nordiske nabolande være ganske afgørende. Forslagsstilleren mener, at den opståede situation bør udnyttes til over en bred front at udvikle kontakterne mellem Norden og De Baltiske Stater, f.eks. gennem en større rejseaktivitet og gennem en udbygning af det økonomiske samarbejde.

Forslagsstilleren mener, at samarbejdet vil kunne udvikles på flere måder, men rammen herfor bør efter hans opfattelse være det officielle nordiske samarbejde, uden at forslagsstilleren mener, at det kæmpe-

bureaukrati, Nordisk Råd har udviklet sig til, skal danne skole i det videre samarbejde med De Baltiske Stater.

Forslagsstilleren erkender, at selv om begrebet "de nordiske lande" ikke nærmere er defineret i den nordiske samarbejdsoverenskomst, er der næppe tvivl om, at begrebet må fortolkes som omfattende alene overenskomstens parter, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Det er imidlertid forslagsstillerens opfattelse, at de geografiske, kulturelle, historiske, befolkningsmæssige og fællesmenneskelige forhold, der lægges til grund for det nordiske samarbejdet, vi kender i dag, i lige så høj grad gør sig gældende for folkene i de tre Sovjetrepublikker, Estland, Letland og Litauen, som derfor bør kunne tilbydes optagelse i Nordisk Råd.

2. Remittering

Medlemsforslaget har ikke været sendt på remiss.

3. Juridisk Udvalg

Juridisk Udvalg kan ikke støtte medlemsforslaget allerede af den grund, at der ikke foreligger nogen ansøgning fra De Baltiske Stater om optagelse i Nordisk Råd.

Under henvisning hertil skal Juridisk Udvalg indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslag A 870/j om De Baltiske Staters optagelse i Nordisk Råd.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Reservation

Jeg vil gerne understrege, at medlemsforslaget alene drejer sig om at undersøge, om der kan foretages ændringer i det nordiske samarbejdes juridiske grundlag, således at der åbnes for muligheden for optagelse af de nævnte lande. Jeg skal derfor under henvisning til, hvad der er anført i motiveringen til medlemsforslaget, henstille, at Nordisk Råd på den 37.

session vedtager en intern beslutning med en opfordring til Rådets præsidium om at lade foretage en undersøgelse som anført i medlemsforslag A 870/j.

Christiansborg, den 14. februar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

Medlemsforslag

om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet

(Väckt av Kristen Poulsgaard)

Et af de foreløbige resultater af glasnost- og perestrojka-nytænkningen i Sovjetunionen er de stærke bevægelser for frihed og uafhængighed, der er kommet til udtryk i De Baltiske Stater, Estland, Letland og Litauen.

Disse tre republikker i Sovjetunionen kræver nu anerkendelse af deres nationale identitet og indførelse af vidtgående politiske, økonomiske og kulturelle nyordninger. Der er næppe mange her i Norden, der havde ventet, at lande og folk, der i snart et halvt århundrede har været undergivet en total menings- og holdningskontrol skulle kunne udtrykke sig frit om deres forhold og offentligt demonstrere deres ønsker om større indflydelse og økonomisk selvforvaltning.

Nordiske lande er nærmeste naboer til De Baltiske Stater og udviklingen i Baltikum vil derfor uundgåeligt berøre nordiske økonomiske, kulturelle og andre interesser. De historiske bånd er stærke. Der er tale om folk, vi tidligere har haft tætte forbindelser med, og det er en selvfølge, at vi i Norden følger balternes kamp med dyb interesse og sympati. Vi må beundre deres mod, optimisme og initiativ lige så meget som deres ansvarsfølelse og realitetssans i den form, de har fremført deres krav.

For den videre politiske udvikling i de tre baltiske sovjetrepublikker må reaktioner i omverden og især i de nordiske nabolande være ganske afgørende. I vore befolkninger vil der være et almindeligt ønske om at støtte og opmuntre de kræfter, der er i gang, så de tre lande en dag opnår fuld selvstændighed og kan struktureres som frie demokratiske samfund.

Den opståede situation bør udnyttes til over en bred front at udvikle kontakterne mellem Norden og De Baltiske Stater. Det gælder om, at borgere i de baltiske stater kan få mulighed for at lære de nordiske lande bedre at kende, og i den forbindelse kunne man ønske en større rejseaktivitet.

Ligeledes bør der sættes ind på at udbygge økonomisk samarbejde mellem Norden og De Baltiske Stater. Estland, Letland og Litauen er formentlig de republikker i Sovjetunionen, der har den bedste økonomi og den højeste levestandard. Når mulighederne for økonomisk selvforvaltning åbner sig, vil der hurtigt vise sig behov for uddannelse og bistand med hensyn til bl. a. planlægning, management og markedsføring. Her vil samarbejde med nordiske organisationer og institutioner kunne være af stor

betydning, ligesom et økonomisk samarbejde med de tre lande på længere sigt, efter alt at dømme, for Norden vil kunne lukke op for betydningsfulde adgangsveje til hele det enorme europæisk-asiatiske sovjetrussiske marked, for så vidt angår handel og anden form for økonomisk aktivitet.

Der er således en række områder, hvor Norden kan sætte ind for at fremme en proces, som i høj grad må være i de nordiske landes og befolkningers interesse. Vi vil kunne medvirke til en økonomisk, kulturel og social udvikling under fredelige og demokratiske former hos de folk, der står os nær, og hvis skæbne har været genstand for opmærksomhed og bekymring i alle nordiske lande, siden de blev indkorporeret i Sovjetunionen i 1940.

På grundlag af glasnost- og perestrojka-reformerne må Norden kunne forvente, at der fra Sovjetunionen vises forståelse for kontakt og samarbejde mellem balterne og de nordiske lande. Samarbejdet vil naturligvis kunne udvikles på flere måder, men rammen herfor bør efter undertegnedes opfattelse være det officielle nordiske samarbejde, uden at forslagsstilleren mener, at det kæmpebureaukati, Nordisk Råd har udviklet sig til, skal danne skole i det videre samarbejde med de baltiske stater.

Selvom begrebet "de nordiske lande" ikke nærmere er defineret i den nordiske samarbejdsoverenskomst, er der næppe tvivl om, at begrebet må fortolkes som omfattende alene overenskomstens kontraherende parter, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Det er imidlertid undertegnedes opfattelse, at de geografiske, kulturelle, historiske, befolkningsmæssige og fællesmenneskelige forhold, der lægges til grund for det nordiske samarbejde, vi kender i dag, i lige så høj grad gør sig gældende for folkene i de tre sovjetrepublikker, Estland, Letland og Litauen, som derfor bør kunne tilbydes optagelse i Nordisk Råd.

Der vil være tale om gensidige fordele, men afgørende i den aktuelle situation er, at der på denne måde kan gøres et nordisk fremstød til støtte for de tre republikkers ønske om – og arbejde på – at opnå fuld suverænitæt.

Under henvisning til ovenstående henstiller undertegnede

at Nordisk Råds Præsidium lader foretage en undersøgelse af mulighederne for sådanne ændringer i samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige af 23. marts 1962 med senere ændringer (Helsingforsaftalen) og i de nationale lovgivninger om nordisk samarbejde, som må anses nødvendige for at åbne adgang til optagelse i Nordisk Råd af repræsentanter for de folkevalgte forsamlinger og regeringerne i Estland, Letland og Litauen.

København, den 16. december 1988

Kristen Poulsgaard (FP)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet

(Medlemsförslaget väckt av Margrete Auken, Arvo Kemppainen och Theo Koritzinsky, se s. 925)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 875/j om økonomisk støtte til partigrupperne i Nordisk Råd. Udvalget har behandlet forslaget på sit møde den 27. februar 1989 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget blev rejst den 17. februar 1989.

I medlemsforslaget anbefales det, at Nordisk Råd beslutter,

1) – at den økonomiske støtte til partigrupperne i Nordisk Råd for 1989 og indtil videre fordeles med 30% af totalbeløbet i grundtilskud til ligelig fordeling mellem partigrupperne og 70% til fordeling forholdsmæssigt; de medlemmer af Nordisk Råd, som står uden for partigrupperne, indgår i fordelingen af det forholdsmæssigt fordelte beløb som hidtil.

2) – at denne fordeling tages op til vurdering på Nordisk Råds session i 1991.

Forslagsstillerne henviser til, at Nordisk Råds Præsidium den 14. november 1988 besluttede at forhøje den økonomiske støtte til partigrupperne i Nordisk Råd fra 0.9 mio kr. i 1988 til 2 mio kr. i 1989.

Hvis formålet med denne store samlede forhøjelse skal opfyldes – dvs. at støtten skal kunne dække udgifter til en gruppesekretær på heltid og en forøget kontorhjelptil til alle partigrupperne – mener forslagsstillerne, at det vil være nødvendigt, at størstedelen af den samlede fordeling anvendes til at hæve *grundtilskudet* til partigrupperne.

Det angivne formål kan opfyldes for alle partigrupper, anføres det, hvis grundtilskudet til ligelig fordeling mellem grupperne fastsættes til 30% af det totale støttebeløb.

2. Remissinstanser

De nordiske partigrupper har haft lejlighed til at udtale sig over medlemsforslaget.

3. Juridisk Udvalg

Udvalget konstaterer, at Nordisk Råds Præsidium den 30/1 1989 besluttede, at partistøtten for 1989 skal fordeles med 20% af totalbeløbet i grundtilskud til ligelig fordeling mellem partigrupperne og 80% til fordeling forholdsmæssigt.

På udvalgets møde den 27/2 1989 blev der orienteret om de nordiske partigrupperes indstilling til medlemsforslaget.

Den Konservative Gruppe, Midtengruppen og Den Socialdemokratiske Gruppe har besluttet fortsat at støtte den beslutning, som præsidiet traf den 30/1 1989.

Den Venstresocialistiske Gruppe støtter medlemsforslaget.

Juridisk Udvalg er enig med Nordisk Råds Præsidium og de tre førstnævnte partigrupper i, at partistøtten skal fordeles med 20% i grundtilskud og 80% til fordeling forholdsmæssigt.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslag A 875/j om økonomisk støtte til partigrupperne i Nordisk Råd.

Stockholm, den 27 februar 1989

Lennart Andersson (S)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsen (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Reservation

Undertegnede støtter medlemsforslaget og skal derfor indstille, at Nordisk Råd beslutter følgende:

- 1) at den økonomiske støtte til partigrupperne i Nordisk Råd for 1989 og indtil videre fordeles med 30% af totalbeløbet i grundtilskud til ligelig fordeling mellem partigrupperne og 70% til fordeling forholdsmæssigt: de medlemmer af Nordisk Råd, som står uden for partigrupperne, indgår i fordelingen af det forholdsmæssigt fordelte beløb som hidtil.
- 2) at denne fordeling tages op til vurdering på Nordisk Råds session i 1991.

Stockholm, den 27 februar 1989

Lars Werner (vpk)

Medlemsforslag

om økonomisk støtte til partigrupperne i Nordiska rådet

(Vækt av Margrete Auken, Arvo Kempainen och Theo Koritzinsky)

Forslag til intern beslutning om Nordisk Råd.

Nordisk Råds præsidium besluttede 14. november 1988, at den økonomiske støtte til partigrupperne i Nordisk Råd skulle andrage i alt 2 mio. kr. (SEK) i 1989. Dette beløb betyder en forhøjelse i forhold til 1988 på 1,1 mio. kr. Begrundelsen for en så stor forhøjelse var den sammenfaldende opfattelse i de 4 partigrupper, at støtten skulle have en sådan størrelse, at den skulle kunne dække udgifter til en gruppesekretær på heltid og en forøget kontorhjælp.

Støtten har hidtil været fordelt med 15 % af totalbeløbet som grundtilskud ligeligt fordelt mellem grupperne og de resterende 85 % fordelt forholdsmæssigt efter antal medlemmer i hver gruppe; også medlemmer uden for grupperne får del i beløbet ud over grundtilskuddet.

Hvis formålet med den store samlede forhøjelse skal opfyldes på en rimelig måde, er det nødvendigt, at størstedelen af den samlede fordeling anvendes til at hæve grundtilskuddet til partigrupper, som er etableret i overensstemmelse med de gældende regler. Derved modvirker man også, at de få medlemmer, som står uden for partigrupperne, får en urimelig forhøjelse af en støtte, hvis formål er partigruppearbejde. Udgifterne for partigrupperne til sekretær, forberedelse af medlemsforslag, arbejdet med ministerrådsforslag med mere vil være af samme størrelse for de forskellige partigrupper.

Det angivne formål kan opfyldes for alle partigrupper, ved at grundtilskuddet til ligelig fordeling mellem grupperne fastsættes til 30 % af det totale støttebeløb.

På denne baggrund foreslår undertegnede, at Nordisk Råd beslutter,

- at den økonomiske støtte til partigrupperne i Nordisk Råd for 1989 og indtil videre fordeles med 30 % af totalbeløbet i grundtilskud til ligelig fordeling mellem partigrupperne og 70 % til fordeling forholdsmæssigt; de medlemmer af Nordisk Råd, som står uden for partigrupperne, indgår i fordelingen af det forholdsmæssigt fordelte beløb som hidtil.

– at denne fordeling tages op til vurdering på Nordisk Råds session i 1991.

København, den 17. februar 1989

Margrete Auken (SF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Theo Koritzinsky (SV)

Ekonomiska utskottets betänkande

Över ministerrådsförslag om nordiskt samarbete på energiområdet

(Ministerrådsförslaget, se s. 936)

Ovennevnte ministerrådsförslag er henvist til Økonomisk utvalg. Utvalget behandlet forslaget på sine møter 15. november 1988, 31. januar, 14. februar og 26. februar 1989.

1. Sammendrag av forslaget

Samarbeidsplanen omfatter perioden 1989–1992 og behandler fire hovedområder for det energipolitiske samarbeidet i Norden. Disse er energi og miljø, nordisk energimarked, forskning og utvikling samt energiøkonomisering. Øvrige samarbeidsfelt er eksport, Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål (NKA) samt elsamarbeidet inklusive Nordel.

Nordisk energimarked

Begrepet Nordisk energimarked omfatter bl. a. samarbeidsområdene infrastrukturinvesteringer, varestrømmer hva gjelder energiutrustning og tekniske handelshindre, priser og skatter, offentlige innsatser, forsyningstrygghet, langsiktig energiplanlegging m. fl.

Energiministrene framhever særlig i forslaget samarbeid på følgende områder:

- utvikling og informasjon med hensyn til energi- og miljøaspekter
- vekten av miljøaspekter i tilknytning til energiplanlegging
- metodespørsmål i tilknytning til energiplanlegging inklusive informasjonsutveksling og samarbeid forøvrig hva gjelder nasjonale energiplaner
- økt og forbedret informasjon, rådgivning, internutdanning m. m. innen energiplanlegging
- fortsatte seminarer og studier om virkningene av priser og skatter eller avgifter på ulike energislag.

Olje- og gassamarbeidet omtales særskilt. Det nordiske samarbeidet innen oljesektoren bør i den nærmeste framtiden konsentreres på

- nåværende og planlagte miljøkrav for oljeindustrien
- utviklingen på olje- og energimarkedet i Norden.

Naturgassen må introduseres på kommersielt grunnlag i konkurranse med andre energislag. Energiministrene forventer at naturgassen kan komme til å spille en stor rolle i Nordens energiforsyning. Mot denne bakgrunn ønsker energiministrene at

- arbeidet når det gjelder å få et integrert nordisk naturgassnett intensivert
- studier utføres vedrørende konsekvenser for infrastruktur, forsyningstrygghet m. m.
- informasjonsutvekslingen om utviklingen på olje- og gassområdet fortsetter
- studier utføres bl. a. for å undersøke mulighetene for anvendelse av naturgass i industri og kraftproduksjon. Økonomiske og miljømessige spørsmål er i denne forbindelse vesentlig

Forøvrig omtales arbeidet til arbeidsgruppen om olje og gass i Vestnorden og den Nordiske kontaktgruppen for olje- og gassspørsmål i Nord.

Forskning og utvikling

Forsknings- og utviklingsvirksomhet har stor betydning for Nordens framtidige energimarkeder, for effektiv utnyttelse av tilgjengelige energiresurser samt for utviklingen av energisektoren. Det er ønskelig å fremme det nordiske samarbeidet om energiforskning. Energiforskningsprogrammets hovedinnretning bør, i likhet med tidligere, være å styrke grunnkompetansen ved universiteter og høyskoler. Det skal også støtte de nasjonale programmer og bidra til økt effektivitet. Det eksisterende forskningsprogram omfatter aktiviteter innen saksområdene oljeteknologi, oljegeologi, fjernvarme, faste brensler og bioenergi samt annen forskning innen programmet som finansieres direkte gjennom nasjonale bidrag. Nåværende programperiode er 1985–1990. I 1989 kommer energiministrene til å ta stilling til et nytt program etter 1990. Energiministrene konkluderer med at forskning og utvikling skal fremme

- en fortsatt høy grunnkompetanse innen samarbeidsområdene
- sambandet mellom energi og miljø
- utdanning og informasjon

Energi og miljø

Det er tilsatt en faggruppe for energi og miljø under Embetsmannskomiteen for energispørsmål. Gruppen skal særlig rette oppmerksomheten mot Brundtland-rapportens anbefalinger i nordisk sammenheng såvel som på et internasjonalt og nasjonalt plan. Dette innebærer at miljøspørsmål skal integreres i energisektoren på et tidlig stadium.

Energiministrene anser at

- arbeidet innen hovedområdet energi og miljø bør ta sikte på at energi-produksjon og anvendelse i de nordiske land utvikles i samsvar med de krav som stilles med hensyn til reduksjon av farene for det globale miljø

(klimaforandringer) og de foreløpig mer synlige problem med forsurening av sjøer, skogsskader o. l.

- samarbeidsprosjekt for oppfølging av Brundtland-rapporten skal ha høyeste politiske prioritet
- konkrete forslag til samarbeidsprosjekt skal behandles i Ministerrådet i løpet av 1989.

Energiøkonomisering

Det har funnet sted et aktivt nordisk samarbeid om energiøkonomisering siden begynnelsen av 1980-tallet. Energiministrene anser at følgende områder bør prioriteres i den kommende fireårsperioden

- utvikling av metoder for utdanning, rådgivning og informasjon
- et fortsatt samarbeid innen transportområdet
- utviklingen innen energieffektiv utrustning, inkl. utrustning for belysning
- et utvidet samarbeid om elsparing

Øvrige samarbeidsområder

Nordisk Kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA):

Forslag til et nytt flerårig sikkerhetsprogram 1990–1993 har vært drøftet. Den nødvendige årlige nordiske finansieringen er beregnet til 4.8 mill. DKK. Det foreslås at det nye nordiske sikkerhetsprogrammet skal omfatte områdene sikkerhet, avfallsproblem og strålebeskyttelse ved kjernetekniske anlegg, beredskap for situasjoner der radioaktivitet spres fra anlegg samt radioaktive emners virkninger på natur og miljø. NKA vil undersøke i hvilken grad det nye sikkerhetsprogrammet tilgodeser de retningslinjer som redegjøres i Brundtland-rapporten.

Energiministrene anser at et flerårig forskningsprogram med denne innretning bør gjennomføres. NKA bør utarbeide et detaljforslag i samsvar med dette i 1989 slik at praktisk arbeid kan starte i begynnelsen av 1990.

Eksportrådet:

I de nærmeste årene bør arbeidet fortsatt konsentreres til de områder som hittil har vært i fokus, dvs. India og SADCC. Samarbeidsplanen for årene 1986–1988 tok opp spørsmålet om mulighetene for nordisk samarbeid på energibistandsområdet. Spesielt bør samarbeidmulighetene når det gjelder introduksjon av nye og fornybare energikilder undersøkes og følges opp i samarbeid med embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål. Nordisk Investeringsbank og Nordisk Prosjekteksportfond.

På bakgrunn av erfaringene fra de siste tre årene vil energiministrene framholde

- at hovedinnretningen bør være å fullføre prosjekt (innen det tas stilling til det fortsatte eksportsamarbeidet)
- at fortsatt nordisk industrielt samarbeid ved prosjekt og eksportaktiviteter skal fremmes.

Elsamarbeid:

Ved vurderinger innen elsektoren må det også tas hensyn til andre deler av energiområdet. Dette er nødvendig fordi mange energislag er substituerbare i forhold til hverandre. Overveielser i tilknytning til naturgassens økende betydning som energibærer i den nordiske energiforsyningen er nå aktuell. Nordel, som først og fremst har elsektoren som sitt primære samarbeidsområde, arbeider med dette spørsmålet. Det kan være av betydning at det skjer en samordning av el og naturgassoverføringer. Nordel vil her bidra til en sikker nordisk elforsyning til lavest mulig kostnad og ivaretagelse av miljøhensyn.

Nordel har fungert meget godt. Energiministrene forutsetter at det videre samarbeid skjer i samsvar med de prinsipper som nå gjelder med bl. a. overveielser om optimal utbygging og utnyttelse av elproduksjonskapasiteten.

Prosedurespørsmål

Embetsmannskomiteén for energipolitikk ansvarer for gjennomføringen av samarbeidsplanen og har også ansvar for oppfølging. En målsetting bør være at samtlige program i planen bør evalueres minst en gang under perioden 1989–1992.

En sammenfattende redegjørelse for nordisk energisamarbeid i perioden 1986–1988 følger som bilag til ministerrådsforslaget.

2. Remiss

Forslaget har været forelagt Social- og Miljøudvalget for udtalelse.

Social- og Miljøudvalget noterer med tilfredshed, at ministerrådets forslag til nordisk samarbejde på energiområdet allerede i indledningen knytter an til Verdenskommissionen for Miljø og Udvikling og dets rapport "Vor fælles fremtid", hvori der bl. a. peges på vægten af et internationalt syn på miljø og energispørgsmålene. Udvalget understreger vægten af, at målsætningerne i Verdenskommissionens rapport følges op med konkrete handlingsplaner.

Social- og Miljøudvalget peger med særlig tilfredshed på, at ministerrådet i de indledende afsnit henviser til Verdenskommissionens anbefalinger vedrørende energihusholdning og miljø. Social- og Miljøudvalget fremhæver således, at det totale niveau på energiforbruget i den industrialiserede verden ikke er holdbart i længden. En af de slutsatser fra Verdenskommissionens rapport, som fremhæves af Social- og Miljøudvalget er, at den fremtidige økonomiske tilvækst må være mindre energiintensiv. Energiøkonomisering fremstår derfor som en af de vigtigste dele i den fremtidige energipolitik.

Udvalget henviser endvidere til sin betænkning over ministerrådsforslag B 85/s om et nordisk miljøprogram og fremhæver energipolitikens betyd-

ning for at finde løsninger på problemet med kuldioxid i atmosfæren, som gennem den såkaldte drivhuseffekt kan forårsage klimaforandringer. Udvalget mener, at dette bør afspejle sig i det nordiske projektarbejde på energiområdet.

Udvalget henviser endvidere til, at udvalget i samme betænkning har foreslået at oprette et nordisk energibudget, som omfatter a) en oversigt over eksisterende og potentielle energiressourcer i Norden, b) det aktuelle og det fremtidige energibehov i Norden og c) hvordan dette energibehov skal tilfredsstilles med mindst mulig belastning af miljøet. Dette nye energibudget burde efter udvalgets opfattelse også tage hensyn til mulighederne for øget anvendelse af naturgas.

Udvalget fremhæver videre betydningen af økonomiske styringsmidler i miljøpolitikken og opfordrer ministerrådet til at stille erfaringerne fra de studier og seminarier, som foreslås i programmet til rådighed for samarbejdet på miljøområdet.

Social- og Miljøudvalget imødeser arbejdet med et integreret nordisk naturgasnet og mulighederne for at anvende naturgas i industri- og kraftproduktion med stor interesse.

Til slut noterer Social- og Miljøudvalget i forbindelse med afsnittet om det Nordiske Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA), at der planlægges et forskningsprogram på sikkerhedsområdet, som omfatter affaldsproblemer og strålebeskyttelse ved kernetekniske anlæg, beredskab for situationer hvor radioaktivitet spredes fra anlæg samt radioaktive stoffers adfærd i naturen og deres miljøeffekter. Udvalget minder imidlertid om, at miljøministrene i det nordiske miljøprogram har udtalt, at kernekraft og fossile brændsler så langt som der er muligt bør erstattes med fornybare og miljøvenlige energikilder og teknikker, samt at et forskningsprojekt med denne indretning kunne udgøre et alternativ til det planlagte sikkerhedsprogram i NKA's regie.

Social- og Miljøudvalget støtter på denne baggrund, at ministerrådet arbejder videre med energispørgsmålene og forudsætter, at der i det videre arbejde tages hensyn til de synspunkter, som Social- og Miljøudvalget har fremført.

3. Udvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg anser at energisektoren burde framstå som et av de viktigste områder i den nordiske samarbeidspolitikken i årene som kommer. Dette gjelder ikke minst spørsmålet vedrørende nordisk samarbeid om naturgass, hvor det etter utvalgets oppfatning nå åpnes helt nye perspektiver og muligheter for et omfattende og langsiktig energisamarbeid, som kan få stor betydning for de nordiske lands økonomiske utvikling. I denne situasjon mener utvalget det er nødvendig at de politiske instanser – og det vil først og fremst si regjeringene i Danmark, Finland, Norge og

Sverige – definerer målsettinger og virkemidler for framtidens gassamarbeid i Norden. Formålet med samarbeidet må etter utvalgets opfattelse være at legge et grunnlag for de kommersielle forhandlinger, som nu føres, således at utnyttelsen af naturgassen i energiforsyningen fremmes.

Utvalget har tidligere gjennom sine betenkninger over medlemsforslag A 777/e om økt nordisk samarbeid om utnyttelse av naturgass i energiforsyningen og ministerrådsforslaget om en ny nordisk økonomisk handlingsplan gitt uttrykk for hvor viktig det anser dette området er for nordisk samarbeid. Utvalget finner det nødvendig å gjengi disse synspunkter også i forbindelse med sin behandling av en ny samarbeidsplan på energiområdet, idet utvalget antar at det er energiministrene, som vil være hovedansvarlige for gjennomførelsen av disse dele av Økonomisk handlingsplan.

Økonomisk utvalg vil vise til at en nå er kommet godt igang med bruk av naturgass i Sverige, Danmark og Finland. Det pågår et omfattende arbeid med sikte på å utvikle naturgass i Norge. Norge er allerede en viktig produsent av naturgass. Norges eksportmarkeder for naturgass er i dag i sin helhet utenfor Norden. Finland kjøper nu naturgas fra Sovjetunionen og har planer om at utvide forbruget i fremtiden. Det er naturgassens økonomiske konkurransekraft og ikke minst hensynet til miljøkrav, som vil være med å avgjøre dens rolle i framtidige energisystem i de nordiske land.

Udvalget anser det viktig med nordisk samarbeid om hvordan man skal innføre denne nye energibæreren og hvilken andel av det totale energimarked som kan baseres på gass. Forholdene synes å ligge til rette for at store mengder naturgass trolig vil kunne delvis erstatte andre energibærere. I denne sammenheng må det kunne forutses virkninger som generelt vil styrke nordisk økonomisk samarbeid, samhandel og øvrig samhold i Norden.

Utvalget vil dessuten vise til at gass fra nordiske leverandører har fordeler ved kort transport, høy politisk leveringssikkerhet og gode muligheter for alternative leveranser i tilfelle av produksjonsproblemer. Utvalget anser det viktig at en allerede nå planlegger naturgassens plass i den nordiske energiforsyningen.

Utvalget er oppmerksom på at det allerede i dag foregår et viktig og nyttig naturgassamarbeid mellom de nordiske gasselskaper og at dynamikken i et nordisk naturgassamarbeid fortsatt vil ligge i selskapsregi. Utviklingen av et integrert nordisk gassamarbeid vil imidlertid kreve at rammebetingelsene legges till rette fra myndighetenes side bl. a. med hensyn til energipolitiske prinsipper, harmonisering av lovverket, beskatning m. v. For å oppnå dette vil det være nødvendig med et nært samarbeid mellom de nordiske land.

Intensivert forskningssamarbeid, koordinering av ressurser og erfaringsutveksling framstår også som viktige områder. Dette vil i seg selv kunne føre til at et nordisk perspektiv kommer i fokus, når investeringsbeslutninger om gasskjøp og gassutvinning skal fattes.

Økonomisk utvalg vil henstille om at Nordisk Ministerråd konkretiserer hvordan myndighetene tar sikte på å medvirke for å tilrettelegge utviklingen på dette viktige området.

Energiministrene vil i løpet av 1989 ta stilling til et nytt energiforskningsprogram som skal starte etter 1990. Økonomisk utvalg mener forsknings- og utviklingsvirksomhet har stor betydning for Nordens framtidige energimarkeder, en effektiv utnyttelse av energiressursene og ikke minst for mulighetene for å finne løsninger til miljømessig og økologisk forsvarlige produksjons- og anvendelsesmetoder. Utvalget finner det således positivt at det nå arbeides med et nytt flerårig forskningsprogram. Dette er etter utvalgets oppfatning en meget viktig del av det energipolitiske samarbeidet og utvalget ønsker å bli informert om selve programmet når det foreligger slik at også utvalget kan vurdere innretningen på dette. Programmets innhold bør i store trekk inngå som et tillegg til samarbeidsplanen, idet programmet også i fortsætningen forudsættes finansieret nasjonalt.

Forholdet mellom energi og miljø blir grundlig behandlet i Brundtland-rapporten. Her konkluderes det med at jordklodens stigende energiproduksjon og -forbruk er den største enkelt trussel mot miljøet. Energisektoren framstår således som særdeles viktig med hensyn til oppfølging av rapportens anbefalinger. Utvalget anser det positivt at det nå er nedsatt en egen faggruppe for energi og miljø som skal ha ansvar for at rapportens anbefalinger følges opp og ivaretas i det nordiske energisamarbeidet. Utvalget oppfatter imidlertid innholdet i forslaget til samarbeidsplan som lite konkret på dette punkt og vil be Ministerrådet spesifisere hva en vil gjøre for at følge opp Brundtland-kommisjonens anbefalinger og særlig hvilke konkrete målsettinger en har for arbeidet og hvilke samarbeidsprosjekt som er aktuelle. Utvalget mener dette arbeid bør foregå i nært samarbeid med miljøvernministrene. Utvalget vil i denne forbindelse vise til det nordiske miljøprogrammet som ble behandlet ved Nordisk Råds ekstra sesjon i 1988 og som er mer konkret når det gjelder miljø og energi enn den samarbeidsplan som her behandles. Utvalget vil videre peke på at det må avsettes tilstrekkelige ressurser til dette arbeidet og det må få høyeste politiske prioritet.

Udvalget skal i sammenheng med såvel forskningsprogrammet som oppfølging af Brundtlandskommissionens anbefalinger pege på behovet for utvikling af vedvarende energikilders rolle i energiforsyningen. Udvalget finder, at samarbeidsprogrammet burde have behandlet dette tema.

Økonomisk utvalg har ved en rekke anledninger kommentert virksomheten til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål (NKA) og dets finansiering over det nordiske budsjett. Spesielt vil utvalget vise til ytringen som ble vedtatt ved Nordisk Råds sesjon i 1988:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at forslag om eventuelle bevilgninger til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål etter at nåværende sikkerhetsprogram utløper i 1989 forelegges Nordisk Råd i et særskilt ministerrådsforslag.

og til utvalgets betenkning over ministerrådsforslag B 73/e om statutter for NKA hvor det bl. a. heter:

''Utvalget vil avslutningsvis påpeke at i de nordiske land har interessen de senere år dreid bort fra atomenergi som framtidig energikilde og over mot andre energikilder. Utvalget forutsetter derfor at størrelsen på bevilgningen over det nordiske budsjett til NKA blir vurdert nøye i årene som kommer og blir vurdert i forhold til alternativ anvendelse innen energisektoren.''

Udvalget finder, at ministerrådet burde have fulgt Nordisk Råds ønske om, at NKA's sikkerhedsprogram forelægges i et særskilt ministerrådsforslag. Udvalget vil dog ikke udtale sig imod gjennomførelsen af et program efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 88/e.

Udvalget har bemærket, at ministerrådet ikke har taget stilling til spørsmål om finansiering af det nye NKA-sikkerhedsprogram, men har forstået, at dette sker i forbindelse med fastlæggelsen af ministerrådets budget for 1990. Udvalget skal vende tilbage til sagen i forbindelse med budgetbehandlingen, men understreger, at udvalget finder det nødvendigt, at finansieringen vurderes i forhold til alternativ anvendelse af ressourcerne.

Udvalget vil endvidere henvise til rek. 32/1988/e om afvikling af kernekraften, hvor Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at intensivere samarbejdet på det energipolitiske område for at lægge forholdene tilrette for en ønskelig afvikling af kernekraften. Udvalget finder, at samarbejdsprogrammet på energiområdet burde have behandlet og taget stilling til, hvordan denne rekommandation skal følges op i det nordiske energisamarbejde.

Udvalget skal i denne sammenhæng pege på de alvorlige problemer og risici, som er knyttet til sikkerheden ved transport og bortskaffelse af højradioaktivt materiale, ikke mindst når transporterne sker over Arktis, og forudsætter at disse problemstillinger behandles i det videre sikkerhedsarbejde.

Utvalget finner det positivt at arbeidet med energiøkonomisering føres videre. Utvalget mener det er viktig at dette arbeidet ses i sammenheng med arbeidet knyttet til miljøspørsmålene.

Utvalget vil også minne om at det tidligere har bedt Ministerrådet vie sårbarhetsspørsmål – f. eks. ved endringer i priser, forsyningsvanskeligheter og ulykker – større oppmerksomhet i det nordiske samarbeid innen energiområdet.

Med disse marknader foreslår Økonomisk utvalg at
Nordisk Råd rekommander Nordisk Ministerråd

1. at vedtage en samarbejdsplan på energiområdet efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 88/e og særligt indarbejde følgende:
  - stillingtagen til finansieringen af det nye NKA-sikkerhedsprogram,

- en fælles nordisk holdning til problemerne omkring transport og bortskaffelse af højradioaktivt materiale,
  - planer for hvordan de nordiske regeringer vil intensivere det energipolitiske samarbejde for at lægge forholdene tilrette for en ønskelig afvikling af kernekraft
  - planer for hvordan ministerrådet vil arbejde videre med sårbarhedsspørgsmålene i energiforsyningen.
2. at i løbet af 1989 forelægge Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:
- regeringernes tilrettelæggelse af rammerne for udviklingen af det nordiske samarbejde om udnyttelsen af naturgassen,
  - det nye energiforskningsprogram
  - opfølgning af Brundtlandkommissionens anbefalinger, idet dette arbejde gives den højeste politiske og budgetmæssige prioritet.

Stockholm, den 26. februar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Phorsteinn Pálsson (SJ)

Formand

Henrik Westerlund (Sfp)

Ministerrådsförslag om en plan för nordiskt samarbete på energiområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om en plan för nordiskt samarbete på energiområdet för behandling under rådets 37 session i Stockholm.

Stockholm den 13 december 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Birgitta Dahl

Energiminister

Fridtjov Clemet

Generalsekreterare

Innehåll

0. Sammanfattning	938
1. Inledning	939
2. Utgångspunkter för samarbetsplanen 1989–1992	941
3. Nordisk energimarknad	942
3.1 Inledning	
3.2 Energimarknadssamarbete	
3.3 Oljemarknaden	
3.4 Naturgasmarknaden	
3.5 Övrigt samarbete inom olje- och gassektorn	
4. Forskning och utveckling	946
5. Energi och miljö	947
6. Energihushållning	948
7. Övriga samarbetsområden och samarbetsformer	949
7.1 Kärnenergiområdet	
7.2 Exportområdet	
7.3 Elsamarbete	
7.4 Procedurfrågor	
Bilaga 1: Redogörelsen för energisamarbetet åren 1986–1988	953
Bilaga 2: Schematisk figur över det nordiska energipolitiska samarbetet	963

0. Sammanfattning

Samarbetsplanen för åren 1989–1992 behandlar fyra huvudområden för det energipolitiska samarbetet i Norden. Dessa är energi och miljö, nordisk energimarknad, forskning och utveckling samt energihushållning. Övriga samarbetsområden är exportområdet, Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor (NKA) samt elsamarbetet inkl. Nordel.

Världskommissionen för miljö och utveckling har i rapporten "Vår gemensamma framtid" bl. a. pekat på vikten av ett internationellt synsätt i miljö- och energifrågor. Målsättningarna som redovisas i rapporten är av stor vikt vid utarbetande av den kommande samarbetsplanen.

Det nordiska samarbetet har bl. a. lett till att länderna arbetar mot flera gemensamma mål inom energiområdet som exempelvis en tillförlitlig energitillförsel, ett ökat energisparande, samt krav på säkerhet och omsorg om miljön vid användning och utveckling av all energiteknik. I planen beaktas bl. a. Nordiska Rådets uttalande om ett intensifierat nordiskt samarbete på naturgasområdet. Värdet av informationsutbyte genom kontakter och samarbete är också viktiga i det nordiska arbetet.

Ett av syftena med det nordiska samarbete är att sprida information om olika aktiviteter inom energiområdet. Information har varit ett viktigt inslag i det nordiska energipolitiska samarbetet alltsedan starten av detta. Det åvilar respektive fackgrupp att sprida information om gruppens arbete.

NKA (Nordiskt Kontaktorgan för atomenergifrågor) har sedan 1957 främjat nordiskt samarbete inom sitt område. Sedan 1977 har NKA också genomfört nordiska säkerhetsprogram. I enlighet med sina statuter skall NKA verka för nordiskt samarbete i frågor av gemensamt intresse rörande fredlig användning av atomenergi och i samband härmed i frågor rörande säkerhet och miljöeffekter samt i frågor om internationellt samarbete.

När det gäller de fyra huvudområden framhåller energiministrarna främst följande.

Inom *energi- och miljögruppen* skall man särskilt uppmärksamma Världskommissionens för miljö och utveckling rekommendationer i ett nordiskt sammanhang, vilket bl. a. innebär att miljöfrågorna skall integreras i energisektorn på ett tidigt stadium.

Inom *nordisk energimarknad* understryks dels energiplanläggningen samt informationsutbytet och samarbetet om nationella energiplaner, dels energiproduktionens miljöaspekter och information m. m. om energi- och miljöaspekter. Energiministrarna kommer löpande att följa utvecklingen på olje- och gasområdena.

Inom *forskning och utveckling* skall insatser främst göras för att utvidga samarbetet mellan nordiska forskare. Det sker genom stärkt baskompetens inom områdena oljeteknologi, oljegeologi, fjärrvärme, fasta bränslen och bioenergi. Programmet finansieras direkt genom nationella bidrag.

Inom *energihushållningsområdet* framhålls särskilt fortsatt arbete inom transportområdet samt utbildningens och informationens betydelse för

förbättrade hushållningsinsatser. Vidare bör projektet "Energiekonomisering inom industrin" leda till uppföljningsåtgärder på hushållningsområdet.

1. Inledning

I syfte att lägga fast vissa riktlinjer för och intensifiera det nordiska energipolitiska samarbetet fastställde Nordiska ministerrådet (energiministrarna) i februari 1982 en arbetsplan för energisamarbetet.

I mars 1986 antog energiministrarna en ny nordisk samarbetsplan på energiområdet för åren 1986–1988. Planen hade dessförinnan presenterats för Nordiska Rådet vid dess 34:e session. Genom denna formaliserades initiativen på det nordiska energipolitiska området samtidigt som planerna för samarbetet reviderades och samlades i ett dokument.

Genom det nordiska samarbetet får de nordiska länderna nytta av varandras kunskaper och erfarenheter på olika områden. Samarbetet har bl. a. lett till att länderna arbetar mot flera gemensamma mål inom energiområdet som exempelvis omsorg om miljön vid användning och utveckling av all energiteknik, en tillförlitlig energitillförsel och ett ökat energisparande samt krav på säkerhet. Informationsutbyten genom kontakter och samarbete är viktiga i det nordiska arbetet. Samarbetet innebär också bättre förutsättningar för/och möjligheter till samordnade aktiviteter t. ex. inom energiplanläggning och forskning. Vidare är det ett mål att få Norden att framstå som en gemensam marknad för energi.

Det arbete som hittills pågått har givit goda resultat och fungerar på ett ändamålsenligt sätt. Det är därför angeläget att det fortskrider med oförminskad intensitet.

Som exempel på pågående samarbetsområden nämns i den nuvarande planen hushållning, forskning, planläggning och gasinformation. Vidare framhålls Nordel och samarbetet mellan olika forskningsinstitutioner. Denna inriktning av samarbetet bör gälla i stort alltjämt även om tyngdpunkten på olika områden av naturliga skäl kan förskjutas över tiden. Detta framgår av de följande avsnitten.

De nordiska energiministrarna har funnit det angeläget att det fortsatta nordiska samarbetet på energiområdet även efter år 1988 tar sig uttryck i en samlad plan i vilken olika angelägna gemensamma intresseområden presenteras. En ny nordisk samarbetsplan på energiområdet har därför utarbetats för åren 1989–1992. Planen föreslås omfatta fyra år, vilket överensstämmer med finansministrarnas nya handlingsplan.

Av ministerrådets totala budget år 1988 beviljades ca 2 % till energisamarbete. Föreliggande program innebär en fortsatt hög ambitionsnivå. För att programmet skall kunna genomföras krävs att innevarande finansieringsnivå kan behöva ökas.

Vid utarbetandet av den energipolitiska samarbetsplanen har även i övrigt riktlinjerna i den ekonomiska handlingsplanen för åren 1989–1992 beaktats.

I den ekonomiska handlingsplanen tas bl. a. frågor upp av betydelse för energisektorn såsom infrastrukturinvesteringar på energiområdet, forskning och utveckling samt energi- och miljöskyddsaspekter.

Världskommissionen för miljö och utveckling har i rapporten *Vår gemensamma framtid* bl. a. pekat på vikten av ett internationellt synsätt i miljö- och energifrågor. Målsättningarna som redovisas i rapporten är av stor vikt vid utarbetande av den kommande samarbetsplanen. Kommissionen visar bl. a. på de orimliga skillnaderna beträffande globala fördelningen av utnyttjandet av världens energiresurser.

Den totala nivån på energiförbrukningen i den industrialiserade världen är inte hållbar i längden enligt kommissionen. Om utvecklingsländerna år 2025 skulle nå upp till samma energianvändning som de industrialiserade länderna har för närvarande, skulle jordens totala energianvändning femfaldigas. En sådan situation skulle, enligt bedömningarna av kommissionen, innebära katastrof för jordens ekologiska balans, i synnerhet om den ökade användningen baseras på icke förnybara fossila bränslen.

En av slutsatserna i Världskommissionens rapport är att den ekonomiska tillväxten måste vara mindre energiintensiv än tidigare tillväxtperioder. Den ekonomiska tillväxten i framtiden måste grundas på en mer effektiv användning av energi än hittills.

I rapporten pekas det också på att det finns behov av att söka nya vägar för att stimulera dialogen mellan konsumenter och producenter mot bakgrund av oljeprisernas betydelse för den internationella energipolitiken. Ett bredare energipolitiskt samspel mellan producent- och konsumentländer kan bidra till prisstabilitet och säkerhet i energiförsörjningen.

De nordiska samarbetsorganen har hittills i första hand arbetat med frågor som berört det interna nordiska samarbetet. Detta är även i fortsättningen den viktigaste uppgiften. Det råder dock i dag allmän enighet om att det nordiska samarbetet inte kan bedrivas isolerat från utvecklingen i andra länder.

Utvecklingen av EG:s marknad har de senaste åren varit föremål för stigande uppmärksamhet i Nordiska Rådet. Samarbetsministrarna har därför tagit initiativ till att kartlägga i vilken mån det nordiska samarbetet berörs av den europeiska integrationen. Särskilt viktiga områden är miljö, arbetsmiljö, konsumentskydd och fri rörlighet för personer och kapital. Vidare analyseras inom EG en rad områden, däribland energi, som är av avgörande betydelse för förhållandet mellan Norden och EG i framtiden. Avvecklingen av handelshinder är en central uppgift för EG:s arbete. Energiministrarna anser att energifrågorna inom EG bör uppmärksammas i ökad utsträckning. Det åligger respektive fackgrupp att uppmärksamma de frågor som diskuteras inom EG och det åligger i sin tur ämbetsmannakommittén att löpande rapportera till ministrarna i denna fråga.

2. Utgångspunkter för samarbetsplanen 1989–1992

I det följande anges vilka utgångspunkter som bör gälla för den kommande fyraårsperioden, dvs. åren 1989–1992.

I bilaga 1 lämnas en redogörelse för det nordiska energipolitiska samarbetet för åren 1986–1988. En schematisk figur över det nuvarande nordiska energipolitiska samarbetet presenteras i bilaga 2.

I samarbetsplanen för åren 1986–1988 framhålls att hänsyn måste tas till att samarbetet i många hänseenden redan är etablerat och att detta sätter naturliga gränser för vilka nya samarbetsaktiviteter som kan aktualiseras. Detta gäller först och främst på det kommersiella området där flera berörda företag redan har stora intressen i de nordiska länderna.

I planen för åren 1989–1992 utgör Norden som hemmamarknad ett överordnat begrepp. I det följande redovisas fyra huvudområden för det nordiska energisamarbetet nämligen Nordisk energimarknad, Forskning och utveckling, Energi och miljö samt Energihushållning. Huvudområdet Nordisk energimarknad motsvarar vad som i planen för åren 1986–1988 utgjorde begreppen Norden som hemmamarknad och Energiplanläggning.

Huvudområdena Forskning och utveckling samt Energi och miljö var huvudområden också i 1986–1988 års samarbetsplan.

Inom området Forskning och utveckling läggs särskild vikt vid att stärka baskompetensen samt vid information och samarbete mellan olika forskningsorgan i de nordiska länderna.

Energi- och miljöfrågorna har fått ökad uppmärksamhet i det nordiska samarbetet och en särskild fackgrupp för energi och miljö tillsattes därför år 1987 av ämbetsmannakommittén för energipolitik. Här bör särskilt nämnas den intressegemenskap och det samarbete som råder mellan ämbetsmannakommittén för energipolitik och ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Det är en viktig utgångspunkt att miljöfrågorna integreras i det löpande arbetet. Det åligger därför fackgrupperna och ämbetsmannakommittén för energipolitik att löpande följa och aktivt samarbeta med ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Ett arbete som särskilt bör uppmärksammas är handlingsplanen mot luftföroreningar.

Området Energihushållning, dvs. effektivt utnyttjande av energislagen och lägre energianvändning har fortfarande stor betydelse. Ett fortsatt brett kunnande och arbete inom energianvändningsområdet med bl. a. erfarenhetsutbyte och metodikutveckling bör vidareutvecklas.

Utöver dessa områden finns också samarbetsområdet Export som för att uppnå målsättningen inom sitt område måste ha en kontinuerlig överblick över och löpande inblick i utvecklingen inom samtliga områden inom det energipolitiska samarbetet.

NKA (Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor) har sedan 1957 främjat nordiskt samarbete inom sitt område. Sedan 1977 har NKA också genomfört nordiska säkerhetsprogram. I enlighet med sina statuter skall

NKA verka för nordiskt samarbete i frågor av gemensamt intresse rörande fredlig användning av atomenergi och i samband härmed i frågor rörande säkerhet och miljöeffekter samt i frågor om internationellt samarbete.

Genom sin tvärvetenskapliga sammansättning representerar NKA såväl myndigheter som andra kretsar i Norden som arbetar med problemställningar rörande kärnkraft. På senare tid har tyngdpunkten förskjutits mot säkerhet och miljöeffekter.

I en rapport från 1987 har den tidigare norske industriministern Finn Lied på uppdrag av NKA utvärderat det nordiska projektsamarbetet på kärnsäkerhetsområdet. År 1988 framlade vidare en av de nordiska miljöministrarna tillsatt arbetsgrupp under ledning av den svenska statssekreteraren Rolf Annerberg en rapport om nordiskt samarbete rörande atomsäkerhet och radioaktiv förorening.

Ministerrådet har vidare träffat en särskild överenskommelse (protokollavtale) med Nordel om information om elsamarbetet i Norden. Nordel ger också råd och rekommendationer i syfte att främja Nordiskt avseende produktion, distribution och förbrukning på elområdet.

Inom de nämnda huvudområdena finns särskilt tillsatta fackgrupper. Inom området nordisk energimarknad finns dessutom en informationsgrupp för gas och en oljemarknadsgrupp. Samtliga grupper skall svara för att intentionerna i det nordiska energisamarbetet fullföljs inom resp. områden.

3. Nordisk energimarknad

3.1. Inledning

I den föregående samarbetsplanen utgjorde begreppet Norden som hemmamarknad ett av huvudområdena. Energiministrarna har i stället valt att använda uttrycket Nordisk energimarknad i samarbetsplanen för de kommande fyra åren.

I begreppet Nordisk energimarknad innefattas bl. a. samarbetsområdena infrastrukturinvesteringar, varuströmmar beträffande energiutrustning och tekniska handelshinder, priser och skatter, offentliga insatser, försörjningstrygghet, långsiktig energiplanläggning m. fl. Åtgärder inom dessa områden ingår också i finansministrarnas handlingsplan för perioden 1989–1992. Av avgörande betydelse är härvid kunskap och information om utveckling och planer beträffande ländernas energiförhållanden på dessa och övriga områden.

Den särskilda *fackgruppen för energimarknadsfrågor* (tidigare fackgruppen för energiplanläggning) skall vara pådrivande när det gäller att omsätta intentionerna om en nordisk energimarknad, att följa upp och informera om utvecklingen.

Utvecklingen och samarbetsmöjligheterna inom olje- och gasområdet väger mycket tungt i en nordisk energimarknad. Representanter från län-

terna ingår därför dels i en informationsgrupp för gas, och dels i en oljemarknadsgrupp. Dessutom finns representanter i en särskild kontaktgrupp för olje och gasfrågor i Nord.

I det följande behandlas först energimarknadssamarbetet och därefter olje- och gassamarbetet. Dessa frågor hänger emellertid nära samman och kan inte ses isolerat. För samarbetet på elområdet – främst genom Nordel – redogörs i avsnittet Övriga frågor.

3.2 *Energimarknadssamarbete*

I samarbetsplanen för perioden 1986–1988 nämndes ett flertal arbetsområden:

- energiskatter/-priser och effekterna av dessa på olika delar av energimarknaderna
- prisföljksamhetsstudier vad gäller olika energikällors och energiteknikens förutsättningar på ett avgränsat område m. m.
- energimarknadsförändringar och energipolitikens möjligheter att påverka dessa marknader.

Tyngdpunkten i samarbetet har lagts på metodutveckling, utbildning och samarbete om kunskaps- och kompetensuppbyggnad på energisystemområdet. Vidare skall samarbetet inom området i större utsträckning än tidigare bidra till att belysa bredare energipolitiska problemställningar. Arbetet med anknytning till de olika områdena har pågått i varierande omfattning under perioden främst som projekt eller seminarier. En redogörelse för detta lämnas i bilaga 1.

Energiministrarna anser att de nämnda arbetsområdena alltfjämt bör gälla för huvudområdet Nordisk energimarknad. Anpassningar mot bakgrund av tidigare erfarenheter och resultat, den energipolitiska utvecklingen och det nordiska samarbetet i övrigt på det energipolitiska området är naturligtvis nödvändiga.

Prissättnings- och beskattningsprinciperna i energimarknaderna har bl. a. betydelse för möjligheterna att åstadkomma en effektiv energihushållning. De nordiska länderna tillämpar delvis olika prissättnings- och beskattningsprinciper. Detta gäller bl. a. elmarknaden. Mot bakgrund härav bör fortsatta studier och seminarier genomföras som leder till ett utökat erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna inom detta område.

Energiministrarna önskar, mot bakgrund härav särskilt framhålla och ta del av

- samarbete, utveckling och information med hänsyn till energi- och miljöaspekter
- vikten av miljöaspekter i anslutning till energiplanläggningens område
- metodfrågor i anslutning till energiplanläggningen inkl. informationsutbyte och samarbete i övrigt beträffande nationella energiplaner
- utökad och förbättrad information, rådgivning, internutbildning m. m. inom energiplanläggningens område

- fortsatta seminarier och studier om effekterna av priser och skatter eller avgifter på olika energislag.

3.3 Oljemarknaden

Den nordiska oljemarknaden har genomgått flera viktiga förändringar under 1980-talet. Exempelvis kommer numera större delen av importen till de nordiska länderna från Nordsjöområdet. Vid slutet av 1970-talet kom merparten från Mellanöstern. En annan viktig förändring är den kraftigt minskade oljeanvändningen sedan 1980-talets början, framför allt av tjocka eldningsolja. Den i stället ökade andelen lätta produkter har medfört en utbyggd vidareförädlingskapacitet inom oljebranschen. Av betydelse är också krav på anpassningar inom oljeindustrin beträffande successivt skärpta miljökrav.

Det nordiska samarbetet på oljeområdet har sedan många år varit mycket intensivt. Det bör dock påpekas, att det förekommer ett stort och brett samarbete på kommersiell basis mellan berörda företag inom de nordiska länderna.

Utvecklingen inom den nordiska oljemarknaden och oljeförbrukningen har generellt sett genom bl.a. inköp från Nordsjön och integration av berörda företag inneburit en ökad försörjningstrygghet på energiområdet.

För att främja informationsutbytet mellan industrin och berörda myndigheter om raffinaderinäringens och oljemarknadens utveckling i Norden bildades i september 1987 under ämbetsmannakommittén för energipolitik en särskild informationsgrupp för oljemarknadsfrågor – *oljemarknadsgruppen*. Gruppen består av företrädare för oljeindustrin i Danmark, Norge, Finland och Sverige samt representanter för berörda departement och myndigheter i dessa länder. Myndighetssidan har därvid status som observatör i gruppen.

Samarbetet och informationsutbytet bör i den närmaste framtiden koncentreras på

- nuvarande och planerade miljökrav för oljeindustrin och därmed sammanhängande frågor
- utvecklingen på olje- och energimarknaden i Norden

Energiministrarna vill genom ämbetsmannakommitténs fortlöpande rapporter och övrig information kunna följa utvecklingen på oljemarknaden och inom raffinaderisektorn i syfte att överblicka ytterligare samarbetsmöjligheter.

3.4 Naturgasmarknaden

Naturgas bedöms komma att få en ökande betydelse som energikälla i Norden under de kommande åren huvudsakligen till följd av de betydande nordiska reserverna av gas.

Danmark, Finland och Sverige har under flera år byggt upp sina gasmarknader. Denna utveckling förväntas fortsätta. I Norge, som hittills inte

har använt naturgas inom landet övervägs nu användning av gas för elproduktion och andra ändamål. För att detta skall kunna genomföras måste investeringar göras i bl. a. infrastruktur för transport av gasen. Nordiska Rådet har rekommenderat Nordiska Ministerrådet att det nordiska samarbetet om användning av naturgas i energiförsörjningen intensifieras med sikte på att utarbeta en plan för hur naturgasen kan spela en större roll i den nordiska energibalansen.

Vilka förutsättningar som behöver uppfyllas och vilka följder en etablering av ett nordiskt naturgasnät kan komma att få är ännu oklart. Nordiska samarbetsåtgärder i syfte att klargöra olika konsekvenser vid en utbyggd naturgasmarknad i Norden är således mycket angelägna. Bl. a. mot denna bakgrund genomfördes i mars 1988 ett nordiskt gasseminarium i Stockholm med både politiska representanter och representanter för myndigheter, organisationer och privata företag. Under seminariet betonades vikten av samarbete vad gäller infrastruktur/utrustning, forskning/teknikutveckling, planläggningsfrågor och lagringsfrågor.

Samarbetet mellan de nordiska gasföretagen måste äga rum på kommersiell basis. Som ett led i det nordiska samarbetet på gasområdet kan nämnas Nordiskt Gastekniskt Center som bildats med företrädare från nordiska gasbolag. Centret skall arbeta med frågor i relation till forsknings- och utvecklingsaktiviteter på naturgasområdet. Det är emellertid viktigt för utvecklingen att de energipolitiska utgångspunkterna klarläggs för den vidare naturgasintroduktionen med hänsyn tagen till långsiktigheten beträffande handeln av naturgas. Detta berör exempelvis försörjningstrygghet och marknadsoptimering, när det gäller olika energikällor, miljöhänsyn m. m.

I syfte att främja informationsutbytet om gasfrågor har en särskild *gasinformationsgrupp* med representanter för de statliga gasbolagen bildats. Representanter för departement/ministerier deltar som observatörer. För att genomföra Nordiska Rådets rekommendation har dessutom en arbetsgrupp bildats.

Naturgasen måste introduceras på kommersiella grunder i konkurrens med andra energislag.

Energiministrarna förväntar dock att naturgasen kan komma att spela en stor roll i Nordens energiförsörjning. Energiministrarna anser därför att detta samarbete bör fortsätta. Mot denna bakgrund önskar energiministrarna

- att arbetet när det gäller att få ett integrerat nordiskt naturgasnät intensifieras
- att studier görs över konsekvenser för infrastruktur, försörjningstrygghet m. m.
- att på olje- och gasområdena fortsätta informationsutbyte om utvecklingen

- att studier görs för att bl. a. undersöka möjligheterna att använda naturgas i industrin och i kraftproduktion. De ekonomiska och miljömässiga frågorna är här av betydelse.

3.5 Övrigt samarbete inom olje- och gassektorn

Genom bildandet av *Nordiska kontaktgruppen för olje- och gasfrågor i Nord*, vars mandat fastställdes av samlagsministrarna i juni 1983, kom informationsutväxlingen inom olje- och gasfrågor i Nord att ges en fast form inom det nordiska samarbetet. Information om utbyggnadstakt, teknikutnyttjande och resursutnyttjande är andra områden som är väsentliga för gruppen i dess bedömning av samlagsmöjligheter.

En arbetsgrupp om *olja och gas i Västnorden* har vidare organiserat seminarier om olje- och gasproblematiken i relation till Grönland, Färöarna och Island.

Seminarierna har givit länderna i Västnorden en inblick i en del av de problemområden som olje- och gasaktiviteterna medför. Dessa seminarier bör fortsätta, eventuellt med speciell vikt på de ekonomiska aspekterna med hänsyn tagen till det faktum att dessa länder idag är helt beroende av fiskerinäringen. Det är ändamålsenligt att denna arbetsgrupp fortsätter sitt arbete med att arrangera ytterligare seminarier.

4. Forskning och utveckling

Forsknings- och utvecklingsverksamhet har stor betydelse för Nordens framtida energimarknader, för Nordens effektiva utnyttjande av tillgängliga energiresurser samt för utvecklingen av energisektorn. Det är angeläget att främja det nordiska samarbetet inom energiforskningen. Energiforskningsprogrammets huvudinriktning bör, i likhet med tidigare, vara att stärka baskompetensen vid universitet och högskolor. Det skall också stödja de nationella programmen och bidra till en ökad effektivitet.

Forskningsprogrammet omfattar för närvarande aktiviteter inom sakområdena oljeteknologi, oljegeologi, fjärrvärme, fasta bränslen och bioenergi samt annan forskning inom programmet som finansieras direkt genom nationella bidrag. Anpassningar till samhällsutvecklingen på såväl kortare som lång sikt bör kontinuerligt övervägas.

Nuvarande programperiod omfattar åren 1985–1990. En utvärdering av energiforskningsprogrammet förelåg i maj 1988. Energiforskningskommittén och ämbetsmannakommittén för energipolitik anser att forsknings- och utvecklingssamarbetet bör fullföljas. Under år 1989 kommer energiministerrna ta ställning till om ett nytt program efter år 1990.

Som riktlinjer för forsknings- och utvecklingsarbetet inom energiområdet under den kommande programperioden kan härutöver anges följande.

Samarbetet inom Norden mellan olika forskningsinstitutioner och forskningsprogram såsom universitet, högskolor och fristående forskningsinsti-

tut, skall främjas. Det är särskilt angeläget att behålla och förstärka universitetens och högskolornas kompetens inom energiområdet.

Utbildningssidan i form av bl. a. stöd till seminarier, konferenser, gästforskare m. m. bör ges fortsatt hög prioritet.

Projekt med industriell anknytning kan bidra till en positiv utveckling av forskningsresultaten. Dessa möjligheter bör tillvaratas i samråd med Nordisk Industrifond.

Kommittén (fackgruppen) för forskning och utveckling har under ministerrådet och ämbetsmannakommittén för energipolitik det överordnade och koordinerande ansvaret för det nordiska energiforskningsprogrammets omfattning, innehåll och utveckling. Under forskningskommittén finns *fem fackkollegier* som bl. a. svarar för ledningen av aktiviteterna inom de fem sakområdena. Kollegierna har ett särskilt ansvar när det gäller att genom seminarier, informationsutbyte, projektsamarbete m. m. bidra till utvecklingen av den nordiska energiforskningen inom resp. område.

Forsningskommittén skall vidare vara samordnande och rådgivande instans när det gäller andra gemensamma nordiska energiforskningsfrågor under ministerrådet samt föreslå nya forskningsaktiviteter.

Sammanfattningsvis betonar energiministrarna att forskning och utveckling skall främja

- en fortsatt hög baskompetens inom samarbetsområdena
- sambandet mellan i första hand energi och miljö
- utbildning och information.

5. Energi och miljö

För att ytterligare accentuera samarbetet inom energi- och miljö har *fackgruppen för energi och miljö* tillsatts under ämbetsmannakommittén för energipolitik. Gruppen skall särskilt fästa avseende på Världskommissionens för miljö och utveckling rekommendationer i ett nordiskt sammanhang såväl på ett internationellt som på en nationell grund, vilket bl. a. innebär att miljöfrågorna skall integreras i energisektorn på ett tidigt stadium. Detta skall ske i alla led i energicykeln dvs. från val av energikälla till slutlig användning av energi. Även inom området i övrigt skall gruppen ha en pådrivande och samordnande roll.

Energi- och miljögruppen skall primärt arbeta med frågor inom energiproduktionens miljöpåverkan. Gruppen kan också arbeta med miljöfrågor avseende energianvändning om detta inte blir omhändertaget av någon annan fackgrupp. Energiplanläggnings- och energihushållningsgruppen förutsättes ha hand om mer konkreta förslag och projekt på sina ansvarsområden. Det är nödvändigt med ett nära samarbete mellan dessa grupper för att undgå överlappning och för att samordna arbetet.

Arbetsgruppens huvudområde kan kopplas till de två parallella handlingsvägar som kommissionen föreslår för de närmaste 30–40 åren nämligen

- en övergång från fossila bränslen till förnybara energikällor som bio-bränslen, vattenkraft och vindkraft i syfte att undvika storskaliga klimatförändringar
- en effektivare energianvändning för att bl. a. undvika negativa miljöeffekter och dyrbara investeringar i ny kapacitet för energiproduktion samtidigt som man får andrum för en långsiktig övergång till mer miljövänliga former av energiproduktion och -användning.

Energiministrarna anser att

- arbetet inom huvudområdet energi och miljö bör syfta till att energiproduktion och användning i de nordiska länderna utvecklas i enlighet med de krav som ställs både med hänsyn till reduktion av riskerna för den globala miljön (klimatfrågorna) och de än så länge mer påtagliga problemen med försurade sjöar, skogsskador o. d.
- samarbetsprojekt till uppföljning av Världskommissionens rapport Vår gemensamma framtid skall ha högsta politiska prioritet
- det tillförs de nödvändiga resurser för att nå detta mål
- konkreta förslag till samarbetsprojekt skall behandlas i ministerrådet under våren 1989.

6. Energihushållning

Ett aktivt nordiskt samarbete inom området energihushållning har ägt rum sedan i början av 1980-talet. Samtliga nordiska länder har genomfört eller diskuterat åtgärder inom energihushållningsområdet. Initiativet har tagits inom bl. a. områdena utbildning, energibesparing i byggnader, inomhusklimat, energihushållning i industrin och experimentbyggande.

Det hittillsvarande arbetet i respektive land och det nordiska arbetet har lett till ett ökat kunnande om detta område i de nordiska länderna. Ett erfarenhetsutbyte länderna emellan kan skapa goda förutsättningar för ett fortsatt arbete inom energihushållningsområdet. Fortsatta satsningar på informations- och utbildningsverksamhet är därmed viktiga. Dessutom är energihushållning ett sätt att bidra till en förbättrad miljö eftersom kraven på en ökad energiproduktion då begränsas.

Den särskilda energihushållningsgruppen under ämbetsmannakommittén för energipolitik svarar för de samarbetsprojekt som bedrivs inom området energihushållning. Det är viktigt att gruppen har kontakt med övriga huvudområdets fackgrupper. Av betydelse för hushållningsgruppens verksamhetsplanering är bl. a. framtida insatser inom området Nordisk energimarknad eller forskningsinsatser mot bakgrund av elkonsumentens utveckling.

I det följande redovisas områden inom vilka fortsatta samarbetsprojekt bör övervägas.

Det omfattande kunskapsmaterialet från projektet "Energiekonomisering inom industrin", som omfattade 22 branscher inom mindre och medelstor industri, bör kunna ligga till grund för riktade uppföljningsinsatser på hushållningsområdet. Dessa kan t. ex. avse fortsatt kartläggning av besparingspotentialer eller utbildnings- och seminarieverksamhet.

Ett samarbete inom transportområdet påbörjades hösten 1987. Detta arbete bör fortsätta även under den kommande perioden.

Transportsektorns energiförbrukning, persontransportkostnader och planering av kollektiva trafiklösningar är intressanta arbetsområden.

Energihushållningen i bostäder och lokaler, inkl. servicesektorn, bör få ökat utrymme i det fortsatta samarbetet. Inom denna sektor är utbildning och information av stor betydelse för att uppnå bestående resultat inom energihushållningen.

Energins andel av den totala energianvändningen har ökat stadigt i de nordiska länderna sedan 1973. Intresset för att hushålla med el har ökat och i flera länder har genomförts utredningsprojekt inom detta område. Även elproduktions- och eldistributionsföretag har i allt större omfattning börjat engagera sig i el- och energihushållning. Ett utbyte av information om och erfarenheter av arbetsmetoder och resultat bör därför prioriteras i det kommande arbetet.

Inköparens val av elförbrukande apparatur kan påverkas genom en märkning av energiåtgången. Gruppen bör överväga en studie över möjligheterna till ett gemensamt nordiskt märkningssystem.

Energiministrarna anser att följande områden bör prioriteras under den kommande fyraårsperioden

- utveckling av metoder för utbildning, rådgivning och information
- ett fortsatt samarbete inom transportområdet
- utvecklingen inom energieffektiv utrustning, inkl. utrustning för belysning
- ett utvidgat samarbete om elsparande.

7. Övriga samarbetsområden

7.1 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA)

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) främjar nordiskt samarbete inom sitt område. Tyngdpunkten i arbetet har på senare tid förskjutits mot säkerhet och miljöeffekter.

Ett av de centrala områdena för NKA har varit genomförandet av fleråriga forskningsprogram om säkerhet inom energiområdet. Det har tidigare genomförts två fleråriga program och för närvarande genomförs ett 4-årigt forskningsprogram (1985–1989). Programmet som huvudsakligen riktar in sig mot säkerhetsforskning på kärnenergiområdet omfattar

områdena riskanalys, materialteknik, informationsteknologi, aktivitetsfrigörelse och avfallshantering.

Säkerhetsforskningsprogrammet är samordnat med såväl nationella som internationella program.

Vidare är NKA bl. a. forum för belysning av frågor av gemensamt nordiskt intresse inom internationella organisationer som Internationella Atomenergiorganet (IAEA) och OECD:s kärnenergiorganisationen (NEA).

Inom ramen för NKA har ett nytt flerårigt förslag till säkerhetsprogram (1990–1993) på 4,8 milj. DKK/år diskuterats. Det nya nordiska säkerhetsprogrammet föreslås innefatta områdena säkerhet, avfallsproblem och strålskydd vid kärntekniska anläggningar, beredskap för situationer där radioaktivitet sprids från anläggningar samt radioaktiva ämnens beteende i naturen och deras miljöeffekter.

I samband med arbetet med det nya planerade säkerhetsprogrammet kommer NKA vidare att undersöka i vilken omfattning som det nya säkerhetsprogrammet tillgodoser de riktlinjer som redovisats i Världskommissionens rapport *Vår gemensamma framtid*.

Energiministrarna anser att ett gemensamt forskningsprogram med inriktning på säkerhet, avfallsproblem och strålskydd vid kärntekniska anläggningar, beredskap för situationer där radioaktivitet sprids från anläggningar samt radioaktiva ämnens beteende i naturen och deras miljöeffekter, bör genomföras. NKA bör utarbeta detaljförslag i enlighet härmed under år 1989 så att praktiskt arbete kan starta i början av år 1990.

7.2 *Exportområdet*

Inom området Energiexport arbetar gruppen med försök rörande projektsamarbete och insatser för att skapa ett större industriellt samarbete mellan de nordiska länderna.

Under de närmaste åren bör arbetet fortsätta att koncentreras på de områden som hittills varit i fokus, dvs. Indien och SADCC. Även inriktningen bör i stort vara densamma, dvs. export av utrustning och kunnande inom området energibesparingar inom industrin samt eldistribution.

Samarbetsplanen för åren 1986–1988 tog upp frågan om möjligheterna till nordiskt samarbete på energibiståndsområdet. Speciellt bör samarbetsmöjligheterna vad gäller introduktionen av nya och förnybara energikällor undersökas och följas upp i samarbete med ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor, Nordiska Investeringsbanken och NOPEF (Nordisk Projektexportfond).

I samarbetsplanen för åren 1986–1988 nämndes också ett antal områden, som kunde vara av intresse för gemensamma insatser. Även om dessa fortfarande är aktuella bör, vilket också har varit fallet, en koncentration av insatserna ske.

Mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits under de senaste tre åren inom samarbetsområdet Export av energi vill energiministrarna framhålla – att huvudinriktningen bör vara ett fullföljande av pågående projekt (innan ställning tas till det fortsatta exportsamarbetet),
– ett fortsatt nordiskt industriellt samarbete vid projekt- och exportaktiviteter skall främjas.

I möjlig utsträckning skall samarbete äga rum med branschorganisationer, exportfrämjande myndigheter och andra berörda.

7.3 *Elsamarbete*

Samarbetet inom elförsörjningsområdet har pågått sedan början av 1900-talet.

Nordel, som bildades år 1963, är en sammanslutning av deltagare från elförsörjningsområdet i de nordiska länderna. Nordel ger råd och rekommendationer i syfte att främja främst nordiskt men också övrigt internationellt samarbete på elområdet beträffande produktion, distribution och förbrukning.

Ett nordiskt elförsörjningssystem, som kan betraktas som ett system och där skillnaderna i ländernas produktionssystem kan utnyttjas fullt ut, kräver ett nära samarbete när det gäller såväl planläggningen som driftförhållandena t. ex. vad gäller tekniska/ekonomiska förhållanden. Samordnad utbyggnad och drift kan också bidra positivt till försörjningstryggheten och hänsynen till miljön.

Vid överväganden vad gäller elsektorn måste hänsyn tas också till andra delar av energiområdet. Detta är nödvändigt då många energislag är substituerbara i förhållande till varandra varför en samordning i utnyttjandet av dessa bidrar till en total optimering av energisystemet och därmed också av elsystemet. Aktuellt är närmast överväganden i anslutning till naturgasens ökade betydelse som energibärare i den nordiska energiförsörjningen. Nordel, som främst har elsektorn som sitt primära samarbetsområde, arbetar med denna fråga. Det kan vara av betydelse att det sker en samordning av el och naturgasöverföringen. Nordel vill härigenom bidra till en säker nordisk elförsörjning till lägsta möjliga kostnad och med beaktande av miljöhänsyn.

Nordelsamarbetet har fungerat mycket väl. Energiministrarna förutsätter att samarbetet även i fortsättningen sker enligt de principer som nu gäller med bl. a. överväganden om optimal utbyggnad och utnyttjande av elproduktionskapacitet.

7.4 *Procedurfrågor*

Ämbetsmannakommittén för energipolitik bildades år 1982. Ämbetsmannakommittén är bl. a. ansvarig för genomförandet av samarbetsplanen och har också ansvar för uppföljning av planen. Under ämbetsmannakommittén finns flera fackgrupper.

För varje fackgrupp skall det finnas en sekreterare. Ordförande- och sekreterarskapet skall rotera mellan de nordiska länderna med jämna mellanrum. Nordiska Ministerrådet skall årligen utge direktiv för budgetprocessen till fackgrupperna. Varje fackgrupp skall årligen, före den 1 september utvärdera och lämna förslag till ändringar för verksamheten till ämbetsmannakommittén. Dessa förslag bör sedan utgöra ett underlag för såväl planering av och ställningstaganden till framtida energipolitiska samarbetssträvanden i Norden som till kommande års budgetbehandling.

Programmet bör årligen utvärderas och vid behov förändras. En målsättning bör vara att samtliga program bör utvärderas minst en gång under perioden 1989–1992. För att bl. a. underlätta en sådan utvärdering och uppföljning av arbetet bör fackgrupperna i så stor utsträckning som möjligt inkorporera konkreta mål för verksamheten.

BILAGA 1

Nordiskt energisamarbete 1986–1988

Sammanfattande redogörelse

Inledning

I det följande lämnas sammanfattande redogörelser för det nordiska samarbetet inom energiområdet under perioden 1986–1988. Redogörelserna bygger på det arbete som har genomförts av de av ämbetsmannakommittén för energipolitik tillsatta fackgrupperna. Dessa har representerat huvudområdena Export och Information, de särskilda samarbetsområdena Energiplanläggning, Forskning och teknologisk utveckling, Energihushållning samt samarbetet om olja och gas. Vidare redogörs för elsamarbetet och Nordel samt det bilaterala nordiska samarbetet på olje- och gasområdet.

Under resp. avsnitt presenteras rapporter m. m. som har givits ut under perioden.

Energiplanläggning

1. Energi och miljö

Energiplanlägningsgruppen har initierat ett samarbete mellan forskargrupper i Sverige, Danmark, Finland och Norge på energi- och miljöområdet. Ett gemensamt forskningsprogram har utarbetats. Syftet med projektet är att genom samarbete mellan de fyra nordiska länderna utnyttja den kunskap och expertis som finns för att utveckla metoder för att förbättra miljövänliga energisystem. Målsättningen är också att minska energisystemets negativa miljöeffekter och att belysa ekonomiska konsekvenser.

2. Långsiktig energiplanläggning i Norden

Finlands tekniska forskningscentral, VTT, har utarbetat en rapport som beskriver och analyserar hur framtidsfrågor har behandlats i utredningar och planeringsdokument i de nordiska länderna. Rapporten presenterades på ett seminarium i Helsingfors i december 1987.

3. Energi och transporter

I samarbete med gruppen för energiekonomisering genomfördes under hösten 1987 ett seminarium om energi och transporter. Seminariet omfattade såväl planerings- och prognosaspekter som möjligheter att spara energi på transportområdet. En seminarierapport är under tryckning.

4. *Nordiska seminarier i energiplanläggning*

Nordiska institutet för samhällsplanering, Nordplan, har under år 1987 genomfört två stycken energiplaneringsseminarier. Genom seminarierna har ett drygt 50-tal energiplanerare givits möjlighet att i ett nordiskt forum utbyta erfarenheter. Ett resultat av seminarierna är också en bok (Energiplanläggning lokalt, regionalt och på landsplan) som beskriver planeringsläget i Norden.

5. *Artikelserie i samhällsplaneringstidskrift*

Energiplaneringsgruppen har gett stöd till tidskriften Scandinavian Housing and Planning Research i syfte att i ett vetenskapligt forum föra ut artiklar om energiplanläggning.

6. *Skatter och avgifter som energipolitiskt styrmedel*

Energiplaneringsgruppen har inlett en kartläggning av energiavgiftsstrukturen i de nordiska länderna. Syftet är att detta material ska bilda utgångspunkt för ett energiskatteseminarium under hösten 1988.

7. *Hur man lyckas på energimarknaden*

Gruppen för resursstudier, GRS, i Oslo har genomfört ett projekt där man gjort en översikt över produktion och handel med energiutrustning i Norden.

Rapporter m. m.

Produktion och handel med energi i de nordiska land. En översikt.

Energiplanlægning – lokalt, regionalt och på landsplan. De nordiska ländernas energiplanläggning med utgångspunkt i resp. lands lagstiftning.

Långsiktig energiplanering i de nordiska länderna. En belysning av argumenteringen i den framåtriktade energipolitiska diskussionen.

Energilagring i undergrunden. Rapport från temadagen om värm-, naturgas- och oljelagring.

Forskning och utveckling

De nordiska energiministrarna utsåg i början av år 1982 en kontaktgrupp för energiforskning med syftet att bygga upp det nordiska samarbetet på området. Kontaktgruppen avlöstes år 1984 av en nordisk energiforskningskommitté under ämbetsmannakommittén för energipolitik.

Det program för forskningssamarbetet som forskningskommittén primärt har ett ansvar för godkändes av energiministrarna 1985 och omfattar sakområdena oljeteknologi, oljegeologi, fjärrvärme, fasta bränslen och bioenergi. Programmet, som är mycket omfattande, bygger på ett nära samarbete mellan de nordiska universiteten, högskolorna m. fl. I anslut-

ning härtill har samarbetsprojekt kunnat komma till stånd. Vidare har nya möjligheter skapats för forskare att verka som gästprofessor, forskningschef eller stipendiat vid de olika ländernas universitet och högskolor.

För vart och ett av de fem sakområdena har bildats särskilda fackkollegier med aktiva forskare från resp. land. Kollegierna bedöms ha varit av avgörande betydelse när det gällt att uppnå effektivitet i energiforsknings-samarbetet. Bl. a. har kollegierna haft goda förutsättningar att kunna prioritera insatserna på olika områden och därigenom bidra till målsättningen att stärka baskompetensen.

I en samlad utvärdering av energiforsknings-samarbetet, som presenterades våren 1988, sägs bl. a. att man har lyckats stärka det nordiska samarbetet på de olika sakområdena.

Det är för tidigt att uttala sig om det vetenskapliga resultatet, men samarbetet i sig medför en stimulans för ländernas forskningsinstitutioner. Stor vikt har inom samtliga sakområden lagts vid undervisningsdelen och föreläsningar, kurser och seminarier. Dessa sakområden betraktas som mycket centrala delar i programmet.

Under det senaste året har man också förmått skapa ett visst samarbete med industrimiljöer som har ett naturligt intresse i resultat på grundforskningsområdet. Här kan Nordisk Industrifond komma att bli en samarbetspartner.

Inom forskningsarbetets ram har ett gemensamt registreringssystem för energiforskningsprojekt och energilitteratur byggts upp. Registreringssystemet används av såväl de olika ländernas energimyndigheter som många privata företag med aktiviteter inom energiforskningsområdet.

Rapporter m. m.

Oljegeologi. Seminarierapport.

Faste bränsler. Seminarierapport.

Kraftvärmefrågor. Seminarierapport.

Bioteknologi/Bioenergi. Om kommande nordiskt forsknings-samarbete.

Energy Research and Development Projects in the Nordic Countries.

Directory 1986. Projekt med stöd från statliga myndigheter.

Danske länbyenergi-projekter. Seminarierapport.

Energihushållning

Det nordiska samarbetet inom energihushållningsområdet startade på 1970-talet, utan särskilda formella ramar, med erfarenhetsutbyte om spar-kampanjer, experimentbebyggelse, lokal energiplanering och energirådgivning. I början på 1980-talet bildades gruppen för "energihushållning inom industrin". Fram till år 1985 arbetade gruppen med att arrangera erfarenhetsseminarier inom ett 20-tal energiintensiva industribranscher.

Treårsprogrammet för det nordiska samarbete inom ekonomiseringsområdet som beslutades år 1985 innehåller 4 huvudområden:

- transportsystem
- energistyrning
- offentlig förvaltning
- information

Under perioden 1985–1988 har programmet för industriseminarier med seminarier för trädgårdsnäring "Åkvaindustri" och glasindustri fullföljts.

Området "offentlig förvaltning" har inte tagits upp av gruppen då ett aktivt och fungerande samarbete/erfarenhetsutbyte redan bedrivs fortlöpande mellan de myndigheter som förvaltar det statliga byggnadsbeståndet.

Arbetet inom informationsområdet har varit aktivt under perioden. År 1986 producerades ett "informationspaket" om den nordiska energisituationen, ämnat för mellan- och högstadieskolor. Materialet har sålts i flera tusen exemplar i varje land. Erfarenhetsseminarier om informations- och utbildningsverksamhet har också avhållits. Här har flera förslag till ett fortsatt samarbete framkommit, speciellt när det gäller en samordnad nordisk energiutbildningsverksamhet.

Gruppen för resursstudier vid det nordiska tekniska naturvetenskapliga forskningsrådet har under huvudrubriken energistyrning studerat de nordiska ländernas energihushållningsarbete under 10 år. Med utgångspunkt från detta har de speciellt undersökt i vilken omfattning olika strategier för energiverksamheten har grundat sig på resultat från forsknings- och utvecklingsverksamheter.

I samband med denna studie har gruppen för resursstudier också genomfört en undersökning över hur elräkningarna i norden utnyttjas som ett kommunikationsinstrument för att ge konsumenterna möjlighet att med ledning av förbrukningsuppgifter effektivisera sin elanvändning.

Inom detta område pågår en utveckling mot bättre elräkningar i ländernas egen regi. Hushållningsgruppen har, som komplement till detta, föreslagit att gruppen för resursstudier, tillsammans med några utvalda eldistributörer, genomför ett antal projekt för att utveckla informationen på elräkningarna.

Inom området energistyrning har aktiviteter bedrivits för att etablera en systematisk "energistyrning" inom industrin. Med dansk modell som förebild har motsvarande organisation etablerats i första hand i Sverige.

Inom transportområdet har arbete påbörjats genom ett kartläggning- och idéseminarium.

Rapporter m. m.

Energibesparingsmöjligheter inom gummiindustrin. Branschvägledning. Have Nordic Incentive Strategies Been Grounded In Research Results?

Energibesparing och forskning inom bostadssektorn.

Energibesparing i glasindustrin. Branschvägledning.

Energiinformation. Seminarierapport.

Energiekonomisering. Seminarierapport om demonstrationsprojekt.

Energiekonomisering. Om praktiska möjligheter inom industrin.

Export

Idén om ett nordiskt exportsamarbete av energiutrustning och know-how väcktes i samband med energiministrarnas möte i Helsingfors i juni 1985. Samarbetsområdet infogades i planen för nordiskt samarbete på energiområdet för perioden 1986–1988. Till grund för den nordiska exporttanken låg bedömningen att det ligger ett stort värde i att särskild expertis från de nordiska länderna kan delta i gemensamma projekt där resp. länders kunskaper och specialiteter kan nyttiggöras. Ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna omkring energiexportfrågor skulle göra Norden starkare gentemot tredje land.

För att initiera samarbetet sammankallade Nordiska Ministerrådet en grupp med representanter för utrikes-, industri- och energiministerier, industriförbund och exportorgan från de fem nordiska länderna samt Nordiska Investeringsbanken och Nordiska Projektexportfonden. Gruppen höll sitt första möte i oktober 1985.

Arbetets inriktning blev, efter diskussioner inom gruppen, framför allt energibesparingar inom industrin resp. regional kraftöverföring och samarbete som speciella nordiska kompetensområden med förutsättningar för utökat samarbete.

Vidare diskuterades potentiella marknadsområden. Två geografiska områden utkristalliserades som särskilt viktiga att bearbeta nämligen: Indien för industriell energihushållning och SADCC-länderna i Afrika för kraftförsörjning. Därutöver har diskuterats möjligheterna att gå vidare med Asean-länderna.

Exportgruppens projekt "Energy Efficiency and Supply in Industry" som pågår i *Indien* är inriktat på att söka genomföra konkreta projekt i indisk industri med tyngdpunkten lagd på energieffektivisering. Ett operationellt mål har varit att inom ett par år få till stånd ett antal enskilda projekt i indisk industri med nordisk teknisk och finansiell hjälp.

Valet av *Indien* motiverades med att *Indien* representerar en mycket stor och växande marknad och med att den indiska regeringen och industrin själv prioriterar den här typen av insatser högt. Dessutom pågår redan både inom biståndet och i övrigt ett samarbete bilateralt med *Indien*.

En första fact-finding mission genomfördes i oktober år 1986 som också syftade till att sondera och stimulera det indiska intresset. I mars år 1987 besöktes ett 15-tal indiska fabriker av ett nordiskt expert-team för att göra en första analys och välja ett begränsat antal företag för vidare studier och analys. Sådana studier genomförs med gemensam indisk-nordisk finansi-

ering och skall leda till konkreta åtgärds- och investeringsprogram med nordisk medverkan.

De nordiska experterna i projektet täcker var och en följande områden:

Sverige: Pappers- och pappersmasseindustrin

Finland: Små stålverk och metallbearbetande industri

Norge: Konstgödnings- och aluminiumindustri

Danmark: Kolhantering och förbränning, cementindustri

Resultatet av det hittillsvarande arbetet kan sammanfattas enligt följande:

- att intresset från indisk sida för ett nordiskt projekt är stort
- att finansieringsproblem utöver de vanliga inte kan förutses
- att projektet bör vara mycket konkret och baserat på förstudier
- att en kompletterande nordisk presentation av de genomförda projekten kommer att skapa intresse och uppmärksamhet omkring nordiska insatser.

Tanken är att detta arbete ska leda till fördjupade insatser både i de aktuella företagen och till liknande insatser i andra företag.

De nordiska länderna arbetar brett med att på olika sätt stödja en utveckling av industri- och samhällsstruktur i *SADCC-länderna* i Afrika dvs. Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mocambique, Swaziland, Tanzania, Zambia och Zimbabwe. En gemensam deklaration "Joint Declaration" har undertecknats mellan Nordens och SADCC-ländernas regeringar om utvidgat ekonomiskt och kulturellt samarbete och ett särskilt ramprogram för detta har utarbetats gällande tiden 1986–1990.

Gruppens arbete visavi SADCC har inriktats på att få till stånd ett gemensamt nordiskt initiativ tillsammans med de nordiska biståndsorganen. Avsikten har varit att åstadkomma en insats som skulle ge SADCC-länderna ett bättre underlag för planering och utbyggnad av elförsörjningen i regionen.

En särskild delegation med representanter för SADCC-länderna besökte Norden år 1986 i syfte att lära mer om Nordelsamarbetet. Därefter har från SADCC-ländernas sida uttalats en positiv hållning till ett utökat samarbete med de nordiska länderna omkring dessa frågor. Planer finns att utifrån en studie av hur Nordel-samarbetet skulle kunna tillämpas i SADCC-regionen (SADEL) genomföra ett symposium kring regionalt kraftsamarbete, de nordiska erfarenheterna och hur de nordiska länderna kunde medverka i ett sådant samarbete i SADCC.

Asean-regionen bedöms vara av potentiellt intresse för nordisk export inom energisektorn. Främst bör närmare övervägas ett samarbete inom energibesparings/effektiviseringsområdet.

Elsamarbete och Nordel

Inom det nordiska energisamarbetet är elsamarbetet och det samarbete som utförs genom Nordel av stor betydelse. Samarbetsmöjligheterna underlättar för ländernas elproducenter och energimyndigheter att diskutera såväl kort- som långsiktiga problemområden såsom nya energiländers inverkan på elsystemets utbyggnad, konkreta ledningsdragningar m. m.

Nordelsamarbetet hör formellt inte till det samarbete som äger rum inom nordiska ministerrådet. Det är ändå av stor betydelse för detta. Utredningar, som tas fram genom Nordels Planeringsutskott, har bl. a. medfört initiativ på olika områden av ministerrådet.

Nordels primära arbetsområde är elsektorn. För att uppnå en samhälls-ekonomiskt bästa möjliga lösning menar Nordel emellertid att systemet för el- och naturgas måste samordnas. Nordel har därför startat arbetet med naturgasfrågor. Studier har satts igång med sikte på förslag till hur planläggning av kommande nordiska el- och gassystem kan samordnas på ett ändamålsenligt sätt. Vidare studeras möjligheterna för att etablera samordnad drift av naturgas- och elsystem med ett optimalt resultat.

Huvuddelen av det praktiska arbetet inom Nordel utföres av de tre permanenta arbetsutskotten 1. Driftsutskottet, 2. Planeringsutskottet och 3. Värmekraftutskottet.

Planeringsutskottet arbetar med utvecklingen av samkörningskapaciteten mellan länderna och hur dessa bör byggas ut. Nordel har gett rekommendationer för överföringskapaciteter beträffande samkörningsförbindelser fram till år 1995. Dessa har tagits hänsyn till i det enskilda landets utbyggnadsplaner. Arbetet med analyser av Nordelsystemet fram till år 2000 har satts igång. Planeringsutskottet står för ett omfattande utredningsarbete och har utgett flera specialrapporter, bl. a. om vindkraftens omkostnader och naturgas i Norden.

Driftsutskottet arbetar med aktuella gemensamma frågor som bl. a. kraftsituationen i de nordiska länderna. Utskottet utarbetar kraftbalanser för de närmaste åren, följer kraftbalansen och ger principer för prissättning av tillfällig kraftutväxling, utarbetar regler för teknisk samkörning samt ger information och analyser av driftsstörningar och intressanta händelser i kraftsystemet. De kraftbolag som är ansvariga för driften av det gemensamma Nordelsystemet, följer upp de råd som ges av Driftsutskottet.

Värmekraftutskottets uppgift är att etablera samarbete och erfarenhetsutväxling inom värmekraftområdet i Norden. En väsentlig del av arbetet omfattar utbildningsområdet genom möten och seminarier för olika expertgrupper med värmekraftverk. Det finns utarbetat rapporter angående kostnader och teknik för rökgasrening. Tillgängligheten för värmekraft observeras med årlig statistik. Utskottet har löpande kontakt med NKA. År 1986 blev en kontaktmannagrupp förordnad för att följa upp NKA:s säkerhetsprogram för perioden 1985–89, i första omgången för praktisk nytta av programmet för kraftindustrin.

Nordiskt samarbete om olja och gas

För att stärka samarbetet på *gasområdet* tillsatte de nordiska energiministrarna år 1981 en nordisk informationsgrupp om gasfrågor. Gruppens medlemmar som representerar de fyra nordiska statliga bolagen DONG, NESTE, STATOIL och SWEDEGAS, träffas två gånger om året. Representanter för departement/ministerier deltar endast som observatörer i gruppen. Gruppen är primärt ett forum för utbyte av information och den har i endast mycket begränsad omfattning bedrivit projektverksamhet.

År 1987 tillsattes en arbetsgrupp med uppgift att värdera olika överväganden om en integration av det nordiska naturgasnätet. Gruppens arbete medförde att ett brett upplagt seminarium med titeln "Kommer Norden att samarbeta om naturgas?" genomfördes i Stockholm i mars 1988.

Fackgruppen för energiplanläggning påbörjade år 1988 ett projekt som bl. a. behandlar försörjningssäkerheten på naturgasområdet.

Mot bakgrund av bl. a. oljeindustrins intresse för kontinuerligt informationsutbyte mellan industrin och berörda myndigheter om raffinaderinäringens och oljemarknadens utveckling i Norden bildades i september 1987 en informationsgrupp för *oljemarknadsfrågor*. Gruppen består av företrädare för oljeindustrin i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Myndighetsrepresentanter deltar i gruppen som observatörer.

Inom olje- och gasområdet finns också en särskild kontaktgrupp för frågor som kan aktualiseras till följd av olje- och gasverksamheten utanför Nordnorge. Gruppen har hitintills främst utbytt information om utvecklingen i stort i området.

Slutligen bör nämnas bildandet av Nordisk Gasteknisk Center i december 1987. Centrets målsättning är bl. a. vad gäller naturgasanvändningen att stärka forskning och utveckling samt förbättra kompetens och kunskande om gasens användningsområden. Bakom centret står Neste Oy från Finland, Statoil och Statkraft från Norge, Swedegas och statens vattenfallsverk från Sverige samt de danska regionala naturgasbolagen i förening och Dansk Naturgas A/S.

En seminarierapport om säkerhetsfrågor har getts ut i januari 1986 i serien Olie og gas i Norden, nr 6.

Bilateralt nordiskt samarbete på olje- och gasområdet

Avtal mellan Statoil och DONG

Enligt de avtal som DONG och Statoil träffade i september 1981 skall Statoil utöva konsultativt bistånd vid efterforskning och utvinning samt transport av olja och gas från den danska delen av Nordsjön.

Norsk-svenskt avtal om industri- och energisamarbete

I samband med avtalet den 25 mars 1981 mellan Norge och Sveriges regeringar om ekonomiskt samarbete, undertecknades ett protokoll om

leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige. Enligt protokollet, som gäller i 20 år, skall leveranserna omfatta minst 2 miljoner ton år 1983 och minst 2,5 miljoner ton från och med år 1984. Enligt avtalen skall man på norsk sida ha möjlighet att leverera upp till 3/4 av leveranserna som produkter. I samma avtal ingår ett protokoll om köp av elektrisk kraft från Sverige till Norge.

Norsk olja införs numera till Sverige som ett reguljärt inslag i landets energiimport. Volymerna har överträffat minsta volym enligt oljeprotokollet.

Från norsk sida har man inte utnyttjat optionen om köp av elektrisk kraft från Sverige.

Danskt-svenskt naturgassamarbete

Sydgasprojektet i Skåne (Sydgas 1) är den första etappen i den svenska naturgasintroduktionen. Projektet avser dels en årlig import av upp till 400 milj. m³ naturgas från den danska delen av Nordsjön till Sverige under perioden 1985–2003, dels transitering av gas via det danska naturgasnätet. Den totala kontrakterade volymen uppgår till ca 6 600 milj. m³. Ledningssystemet är dimensionerat så att en årlig överföring av 2 000 milj. m³ är möjlig.

Den andra etappen, Sydgas 2, avser en förlängning till södra Halland. Leveranser av naturgas i Halland upp till Halmstad inleddes sommaren 1987.

I december 1986 slöts ytterligare ett avtal mellan Swedegas AB och det danska Dangas avseende leverans av naturgas till Göteborg och Västsverige.

Vattenfall har tillsammans med Neste resp. Statoil analyserat olika förutsebara ledningssträckningar för transitering av naturgas i rör. Vidare har Vattenfall och Statkraft samarbetat i frågor som rör naturgasbaserad kraftproduktion.

Rapporter m. m.

Olie og gas i Norden nr. 6. Seminarierapport om säkerhetsfrågor.

Olie og gas i Norden nr. 7. Seminarierapport om norsk kontraktspraxis inom off-shoreområdet.

Olie og gas i Norden nr. 8. Seminarierapport om olje- gasutvinningen i Västnorden.

Vissa rapporter m. m. på övriga samarbetsområden

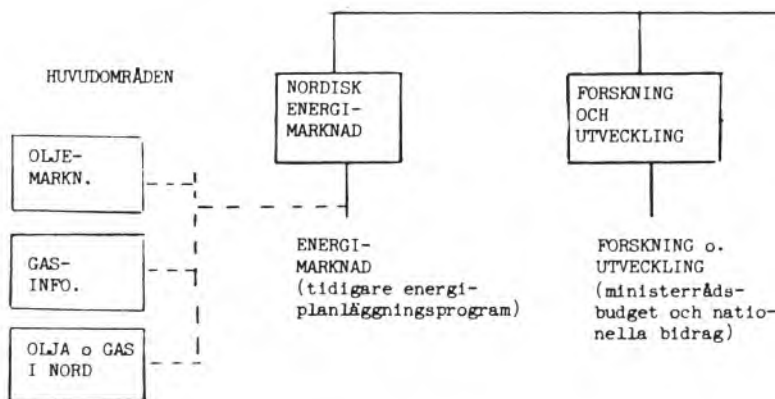
Energi i Norden. Undervisningsmaterial bestående av lärarbok, uppgiftshäfte, lärarhandledning, datorspel och film.

Energi- och miljöförbedrende foranstaltningen i bybussar. Seminarierapport.

Utvärdering av NKA's säkerhetsprogram 1981–85. Rapporten omfattar i huvudsak ämnena reaktorsäkerhet, mänskliga faktorn, radioaktivt avfall och radioekologi.

Training diagnostic skills for nuclear power plants. Rapport om träningsprogram för personal vid kärnkraftverk inom kemisk verksamhet.

PRINCIPSKISS ÖVER SAMARBETSSTRUKTUREN

Ekonomiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om ett starkare Norden — Ekonomisk handlingsplan 1989—1992

(Ministerrådsförslaget, se s. 1006)

Økonomisk utvalg har fått oversendt ovennevnte ministerrådsforslag til behandling. Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 15. november 1988, 31. januar og 14. februar 1989. På møtet 15. november 1988 presenterte Nordisk Ministerråd (finansministrene) ministerrådsforlaget og en første drøfting fant sted mellom utvalget og finansministrene. Samtidig med behandlingen af dette ministerrådsforslag har udvalget behandlet medlemsforslag *A 857/e* om concernfagligt samarbejde. Der henvises til udvalgets betænkning herom.

1. Sammendrag av ministerrådsforlaget

Handlingsplanens overgripende siktemål er å fremme betingelsene for en balansert økonomisk utvikling gjennom å styrke den økonomiske integrasjonen i Norden og Nordens stilling i forhold til omverdenen.

Den økonomiske handlingsplanen for årene 1989–92 har tre hovedmålsettinger:

- Utvikle og forbedre den "nordiske modellen"
- Fortsatt utvikle "Norden som hjemmemarked"
- Søke løsninger som svar på utviklingen av EFs indre marked

Det blir foreslått tiltak på følgende områder:

- effektivisering av den offentlige sektor
- skatter og avgifter
- vare- og tjenestemarkedene
- arbeidsmarkedet
- kapitalmarkedene
- transportmarkedet
- energisamarbeidet
- industriell utvikling og forskningssamarbeidet
- miljøområdet

Effektivisering av den offentlige sektor

Ministerrådet foreslår at et bredt nordisk samarbeid for analyser og erfaringsutveksling igangsettes om et antall spørsmål som berører den offentlige sektor. Dette gjelder bl. a. etterspørselsforhold og kostnader for offentlige tjenester, nye styrings- og finansieringsformer, metoder for å øke effektiviteten samt effektivisering av offentlige innkjøp.

Skatter og avgifter

Ministerrådet foreslår at behovet for forandringer av de nordiske lands skatter og avgifter på bakgrunn av utviklingen innen EF på dette området undersøkes. I et slikt arbeid bør man også følge opp tidligere utredningsarbeid om omsetningsskattesystemene i de nordiske land. Såvel den direkte som den indirekte beskatningen vil bli tatt opp i dette arbeidet.

Arbeidet med å reformere skattesystemene i de nordiske land har aktualisert behovet for skattevitenskapelig forskning. Slik forskning er viktig for å gi kunnskap om skattesystemets virkninger og om konsekvenser av ulike forandringer. Ministerrådet anser at Nordisk økonomisk forskningsråd bør øke sin støtte til skattevitenskapelig forskning og foreslår at det avsettes 1 MDKK årlig i perioden 1990–92 til dette formål.

Vare- og tjenestemarkedene

Samarbeidsprogrammet for avvikling av handelshindringer i Norden vil bli ført videre med økte krav på tidsfrister for avvikling av konkrete handelshindringer og en økt anvendelse av prinsippet om gjensidig godkjenning. På bakgrunn av erfaringene av handelshindringsarbeidet vil det bli vurdert om hvorvidt det er hensiktsmessig å innrette en særskilt ombudsmannsfunksjon for å medvirke til avskaffelse av handelshindringer.

For å styrke den nordiske deltakelse i det europeiske standardiseringssamarbeidet avsettes 11.4 MDKK i løpet av årene 1989–92.

Ministerrådet vil virke for en fortsatt avvikling av støtte til kriserammede foretak og handelsvridende statlige kredittstøtter samt for økt hensyntaken til utviklingen innen EF når det gjelder næringslivsstøtte.

Ministerrådet vil gi visse felles retningslinjer som grunnlag for forandringer i jordbrukspolitikken. Dessuten vil Ministerrådet nærmere belyse jordbrukspolitikkenes kostnader for husholdningene.

Ministerrådet vil se på lokale og regionale myndigheters innkjøp av varer og tjenester. Til dette formål avsettes 1 MDKK.

Nordisk Prosjekteksportfond (NOPEF) tildeles 3 MDKK i løpet av perioden 1989–92 for å gjennomføre ytterligere temporære innsatser for å fremme nordisk prosjekteksport. De nordiske eksportfremmeorganene bør gis i oppdrag å utrede på hvilke områder et nærmere samarbeid om eksportfremmende tiltak er hensiktsmessig. Det avsettes 1 MDKK til dette. Felles nordiske tiltak for å fremme utenlandske etableringer i Norden bør komme istand. For en treårig forsøksperiode bør 10 MDKK avsettes.

Ministerrådet vil bidra med 10 MDKK pr. år i perioden 1989–91 for en turistkampanje i USA.

Arbeidsmarkedet

Det avsettes 2.1 MDKK til et program for å effektivisere den nordiske arbeidsformidlingen. For å sikre en videreføring av Nordjobb nyttes 2 MDKK i løpet av perioden 1989–90. Ministerrådet vil gjøre en utredning om hindringer på det felles nordiske arbeidsmarkedet for visse yrkesgrupper, og derved klarlegge om det finnes noen avgjørende hindring for etablering av en generell gjensidig godkjenning av utdannelse i Norden. Til et paraplyprosjekt om arbeidsmarkedspolitikken utsettes 5.1 MDKK for perioden 1989–92. Til et prosjekt for å utvikle samarbeidet mellom arbeidsformidling og arbeidsmarkedsutdanning med sikte på å minske flaskehalsproblemer anslås 2 MDKK. Et utredningsprosjekt om kvinner på arbeidsmarkedet anvises 1.5 MDKK. Ministerrådet anser at spørsmålet om konsernfaglig samarbeid bør føres videre på en slik måte at det snarest kan få praktiske resultater.

Kapitalmarkedene

Innen utgangen av handlingsplanen er målsettingen at de nordiske land som ikke er medlemmer av EF skal utvikle et antall nærmere spesifiserte kapitalreguleringer, bl. a. kommersielle kreditter med en løpetid opp til et år samt finanslån med løpetid opp til et år for foretak som ikke er valutautlendinger. Senest i 1990 vil Ministerrådet overveie om en utvidelse av liberaliseringsmålet utover de kapitaltransaksjoner som angis i denne handlingsplanen bør skje. For å øke mulighetene til å utveksle finansielle tjenester over grensene bør den finansielle lovgivningen i Norden nærme seg reglene i EF. En arbeidsgruppe har studert spørsmålet om finansielle tjenester og EFs indre marked. Finansministrene vil i løpet av 1989 slutføre sine vurderinger med anledning av rapporten. Målet bør være at de nordiske land innfører rett til etablering for finansielle foretak fra andre OECD-land. Et arbeid vil bli gjennomført i 1989 for å undersøke hvordan dette skal kunne realiseres. En analyse av mulighetene for gjensidig godkjenning eller samordning av reglene for børshandel og børsmeglere vil også bli gjort. Ministerrådet har etablert en gruppe for samråd og informasjonutveksling om kapitalmarkedsspørsmål. Utredninger bør gjøres om konsekvensene for Norden og samarbeidet mellom foretak i Norden og foretak i EF av utviklingen innen EF på det bolagsrettslige området.

Transportområdet

Innsatsene bør innrettes mot noen infrastrukturområder hvor behovene nå er særskilt store. Områder som foreslås er:

- Nordkalotten
- Oslo – Vest-Sverige

- Søndre delen av den svenske vestkysten
- Forbindelsene i Danmark
- Stockholm – Helsingfors
- Forbindelse med kontinentet
- Følgende jernbaneprosjekt er aktuelle:
  - elektrifisering av banedelen København – Odense
  - opprustning av banen mellom Åbo og Helsingfors
  - utbygging av en del av banestrekningen mellom Oslo og grensen til Sverige i sør
- opprustning av den søndre delen av den svenske vestkystbanen
- Følgende veiprosjekt er aktuelle:
  - en ny bro mellom Norge og Sverige ved Svinesund bør bygges
  - fortsatt utbygging av motorveinettet i Danmark ved at strekningen i Nordjylland mellom Århus og Aalborg bygges ut
  - betydelige satsinger på E 3 mellom Åbo og Helsingfors
  - prosjekt i Norge for å forbedre forbindelsene mot Sverige fra Oslo
- Regler for kilometerskatt vil bli forenklet.

Energisamarbeidet

Ministerrådet anser at det er ønskelig med økt anvendelse av naturgass i Norden. Ministerrådet vil arbeide aktivt for å utnytte mulighetene til å gi nordisk næringsliv og andre konsumenter økt tilgang på energi ved utbygging av et nordisk rørledningsnett for distribusjon av naturgass. Ministerrådet vil arbeide for å legge de politiske forutsetningene for dette til rette, men beslutninger om kjøp og salg av naturgass må bygge på kommersielt grunnlag.

Industriell utvikling og forskningssamarbeidet

Nordisk Industrifonds budsjett styrkes ved et generelt tilskudd på sammenlagt 25 MDKK for årene 1989–91. Et program for utvikling av materialteknologi bør gjennomføres. Programmet strekker seg over perioden 1989–92 og Ministerrådet bidrar til finansieringen med 20 MDKK. Til oppbyggingen og startfasen av det bioteknologiske samarbeidsprogrammet avsettes 33 MDKK under perioden 1989–92 til den del av programmet Nordisk Industrifond skal gjennomføre. 6.7 MDKK vil bli brukt til helårsstipendier for yngre forskere i årene 1990–92. NORDPLUS får sammenlagt 12.6 MDKK gjennom den økonomiske handlingsplanen. For en forlengning og avslutning av Nordunet-prosjektet nyttes 6.2 MDKK. For å avslutte værradarprosjektets fase to avsettes h. h. v. 7.7 og 4.6 MDKK for årene 1989 og 1990. For å forbedre samarbeidsrelasjonene mellom foretak og forskningsinstitusjoner i utsatte regioner anviser Ministerrådet 3 MDKK. Til et prosjekt for å støtte den nordiske koordineringen av forskning om det marina økosystemet og samspillet mellom arter avsettes sammenlagt 3 MDKK.

Miljøområdet

Et program for utvikling av miljøteknologi skal gjennomføres av Nordisk Industrifond. Totalt koster programmet ca. 80 MDKK i løpet av perioden 1989–92 hvorav 20 MDKK kommer fra den økonomiske handlingsplanen.

Ministerrådet vil gjennom Nordisk Investeringsbank etablere muligheter for lån til miljøinvesteringer i Norden. Lån gis på bankens normale vilkår og skal også kunne utgå om investeringene direkte bare berører et land.

Ministerrådet vil gjennom Nordisk Investeringsbank etablere muligheter for lån til finansiering av miljøinvesteringer også i visse land utenfor Norden. Lån skal kunne gis selv om leveranseinteresser ikke foreligger for mer enn et nordisk land, men der investeringen har en betydelig positiv effekt på miljø i Norden.

En kraftig økning av det nordiske samarbeidet for å fremme prosjekt-eksport på miljøområdet bør skje. Nordisk Prosjekteksportfond bør gis 27.5 MDKK for årene 1990–92 for å gjennomføre et antall tiltak med dette formål.

Budsjett- og finansiering

Det avsettes 250 MDKK over det nordiske budsjett til gjennomføring av planen. Ved at visse program også inneholder finansiering fra næringslivet og fra andre nasjonale kilder er den samlede satsingen betydelig større. De midler som gis over de nordiske budsjetter til den økonomiske handlingsplanen er temporære.

2. Remiss

Ministerrådsforslaget er sendt på remiss til samtlige Rådets øvrige utvalg. Ved fristens udløb den 31. januar 1989 har følgende afgivet synspunkter: Social- og Miljøudvalget, Kommunikationsudvalget, Kulturudvalget og Juridisk Udvalg. Budget- og Kontroludvalget har afgivet en udtalelse på mødet 13.2.1989.

Udtalelserne er optrykt som bilag til udvalgets betænkning.

Social- og Miljøudvalget (se Bihang 1) noterer det overordnede mål med handlingsplanen om at fremme betingelserne for en balanceret økonomisk utvikling gjennom en styrkelse af den økonomiske integration i Norden og Nordens stilling i omverden. Udvalget har heller ikke noget at indvende imod de tre målsætninger for perioden 1989–1992, nemlig at udvikle og forbedre den nordiske model at fortsat udvikle Norden som hjemmemarked og at søge løsninger som svar på udviklingen af EF's indre marked. Udvalget vil dog fremhæve, at der burde indgå et afsnit om fordelingspolitik i den økonomiske handlingsplan.

Udvalget støtter arbejdet med en effektivisering af den offentlige sektor, men erindrer samtidig om, at udvalget i sammenhæng med tidligere økonomiske handlingsplaner og i forbindelse med budgetbehandlingen har frem-

ført det synspunkt, at ensidige økonomiske hensyn ikke må prioriteres til fordel for velfærden i vid mening, de "bløde værdier".

Udvalget ser med tilfredshed på, at arbejdsmiljøområdet tilføres særlige midler til standardiseringsarbejde.

På jordbrugspolitikens område er udvalget enig med ministerrådet i den sammenfattende bedømmelse, som konkluderer i at en omvurdering af jordbrugspolitikken er velmotiveret. Efter udvalgets mening burde de nordiske lande i deres jordbrugspolitik tilgodese behovet for et miljøvenligt jordbrug, som bygger på ekstensive dyrkningsformer og på begrænset anvendelse af handelsgødning og kemikalier.

I afsnittet om det nordiske arbejdsmarked noterer udvalget med tilfredshed, at ministerrådet har til hensigt at effektivisere de nordiske arbejdsformidlinger og at gennemføre et projektprogram med dette formål.

Udvalget noterer ligeledes med tilfredshed, at aktiviteten "Nordjobb" har vist sig at blive anvendt af nordisk ungdom, og at ministerrådet har til hensigt at fortsætte med at give bevillinger til programmet i 1989 og 1990.

På energiområdet noterer udvalget med tilfredshed, at ministerrådet vil arbejde aktivt for at fremme de politiske forudsætninger for udbygningen af et nordisk rørledningsnet for naturgas.

Den store nyhed i det foreliggende ministerrådsforslag er, at miljøet nu løftes frem i et eget afsnit. Det finder udvalget er meget positivt og at det er som en naturlig konsekvens af det gennembrud, som miljøspørgsmål har fået i det nordiske samarbejde gennem de senere år. Udvalget finder, at programforslaget på miljøområdet er meget tilfredsstillende og ser frem til en rapportering herom i ministerrådets beretning.

Udvalget finder det tilfredsstillende, at ministerrådet tager anvendelsen af økonomiske styringsmidler på miljøområdet op i den økonomiske handlingsplan, hvor de efter udvalgets opfattelse har en naturlig plads.

Udvalget tilslutter sig, at ministerrådet udreder, i hvilke former et udbygget toksikologisk samarbejde kan komme i stand.

Sammenfattende finder Social- og Miljøudvalget, at ministerrådet i sit forslag til ny økonomisk handlingsplan i stor udstrækning har imødekommet udvalgets synspunkter om at miljøaspekterne bør indarbejdes i overensstemmelse med de synspunkter, som Social- og Miljøudvalget har anført, da udvalget kommenterede den økonomiske handlingsplan "Norden i växt" i 1985. Udvalget støtter således ministerrådsforslaget.

Kommunikationsudvalget (se Bihang 2) konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet nu lægger frem et konkret forslag til en økonomisk handlingsplan. Udvalget noterer, at en stor del af forslaget berører Kommunikationsudvalgets sagsområde. Kommunikationsudvalget mener, at den handlingsplan som nu præsenteres bør få en fortsætning ud over de fire år, eftersom visionerne i planen strækker sig ud over dette tidsrum.

Kommunikationsudvalget forudsætter, at ministerrådet har vurderet andre projekter end de projekter som præsenteres i forslaget. Udvalget

mener derfor, at det er vigtigt at få mulighed for at diskutere handlingsplanens realisering ved udvalgets møde med ministerrådet/ trafikministrenes årlige møde samt at der redegøres for opfølgning af handlingsplanen i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde (C 1).

På transportområdet støtter Kommunikationsudvalget de målsætninger, som er sat op, og finder at de er i linie med de udtalelser, som udvalget tidligere er kommet med. Kommunikationsudvalget har noteret, at ministerrådet har taget hensyn til udvalgets tidligere tilkendegivelse om, at den økonomiske handlingsplan bør inkludere Nordkalotten i sine prioriterede områder. Udvalget advarer dog mod, at infrastrukturinvesteringer, som foreslås i ministerrådsforslaget, kan komme til at øge den regionale ubalance i Norden. Videre noterer udvalget, at ministerrådet også i de nye strukturinvesteringer og i de nye transportsystemer vil virke for at forbedring af miljøet og øget trafiksikkerhed.

Kommunikationsudvalget konstaterer, at finansielle vanskeligheder har forsinket investeringsplanerne i den tidligere økonomiske handlingsplan. Udvalget forudsætter, at de planer som nu præsenteres kommer til at holde og at de måske i visse fald gennemføres hurtigere. Kommunikationsudvalget betoner betydningen af faste forbindelser over Øresund og over Storebælt. En fast forbindelse over Øresund vil således medvirke til at effektivisere det økonomiske, industrielle og kulturelle samarbejde med Danmark på den ene side og Norge og Sverige på den anden side. På baggrund af dette udtrykker udvalget forhåbning om, at de berørte parter bliver enige i dette spørgsmål inden for en overskuelig tid.

Endelig støtter Kommunikationsudvalget ministerrådets konstatering af, at udbygning af jernbanesystemet og opbygning af nye transportsystemer er et vigtigt middel for at klare de trafikpolitiske målsætninger, som er stillet op i de nordiske lande.

På turistområdet støtter Kommunikationsudvalget ministerrådets forslag om en turistkampagne i USA.

Kommunikationsudvalget støtter ministerrådets interesse for data- og telekommunikationsområdet. Udvalget opfordrer derfor ministerrådet til også i det fortsatte arbejde at udnytte denne teknologiske muligheder for at styrke udkantområderne. Udvalget betoner vægten af det fremtidige forskningsarbejde med hensyn til telekommunikationens tekniske, trafikale og kulturelle sider.

Kommunikationsudvalget fremhæver, at projektet om etablering af et vejrradar-net har betydning for trafiksikkerheden både på land, til søs og i luften. Kommunikationsudvalget støtter derfor projektet og mener, at også tredje fase af projektet bør støttes.

Sammenfattende mener Kommunikationsudvalget, at det fremlagte ministerrådsforslag repræsenterer et klart fremskridt inden for udvalgets virksomhedsområde. Udvalget betoner vægten af, at der afsættes tilstrækkelige økonomiske midler på de nationale budgetter til at infrastrukturinvesteringernes tidsramme kan holde.

Udvalget støtter derfor forslaget i det omfang det berører udvalgets områder og forudsætter, at ministerrådet i gennemførelsen af handlingsplanen lægger vægt på de synspunkter, som udvalget har fremført.

I en særudtalelse udtaler et af Kommunikationsudvalgets medlemmer, at alle vej- og jernbaneplaner er med i planen uden nogen prioritering, at en gennemførelse ikke vil føre til en nordisk infrastruktur, men kun til en national, og at planen mangler greb i virkeligheden.

Kulturudvalget (se Bihang 3) tilslutter sig handlingsplanens overordnede formål. Udvalget går ud fra, at ministerrådet mener, at et udvidet nordisk kulturelt samarbejde er grundlæggende som forudsætning for dette. Udvalget konstaterer, at det forslag som nu fremlægges kun i meget lille udstrækning indeholder aktiviteter på kulturområdet. Udvalget havde ventet sig, at handlingsplanen skulle have givet udtryk for en mere aktiv interesse, også for at medtage aktiviteter på det almenkulturelle område. Udvalget henviser her til at en af de tre angivne målsætninger i handlingsplanen er at udvikle og forbedre den nordiske model. Udvalget efterlyser således konkrete aktiviteter og bevillinger i handlingsplanen til fremme af det nordiske kulturfællesskab.

På uddannelsesområdet udtaler Kulturudvalget sin tilfredshed med, at Nordplus vil få et tilskud i budgettet i årene 1989 – 92. Udvalget er ligeledes tilfreds med at Nordjobb får en høj prioritet i handlingsplanen og at de økonomiske rammer udvides. Udvalget fremhæver endvidere, at der bør lægges særlig vægt på at udvidet eksamensgyldighed i Norden gennemføres i praksis.

På forskningsområdet erklærer udvalget sin støtte til handlingsplanens konstatering af at forskning og udvikling bliver mere og mere vigtig for konkurrenceevne. Udvalget støtter ministerrådets omfattelse af, at der findes et ikke ubetydeligt potentiale for en forbedret udnyttelse af de nordiske forsknings- og udviklingsressourcer, og at de nordiske lande gennem samarbejde om nye teknologier kan få værdifulde bidrag til de nationale foranstaltninger. Udvalget noterer med tilfredshed, at ministerrådet i handlingsplanen afsætter midler for årene 1990–92 for at indstifte et antal helårstipendier for yngre forskere i samarbejde med nationale forskningsmyndigheder. Udvalget erklærer ligeledes sin støtte til, at den økonomiske handlingsplan viderefører Nordunet-projektet.

På området mediesamarbejde udtaler Kulturudvalget sin skuffelse over, at ministerrådet ikke har taget hensyn til forslaget om oprettelse af en nordisk mediefond. Udvalget henviser til at man gentagne gange har taget dette spørgsmål op og konstaterer, at ministerrådet med den nuværende plan har forhindret oprettelsen af den nordiske mediefond.

Juridisk Udvalg (se Bihang 4) udtrykker sin anerkendelse af, at ministerrådet i den nye økonomiske handlingsplan har medtaget projekter med tilknytning til ligestilling mellem mænd og kvinder. Dette ligger på linie med de tidligere tilkendegivelser både fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd om, at ligestillingsarbejdet bør integreres i alle sektorer.

Juridisk Udvalg er tilfreds med, at ministerrådet har medtaget et projekt om ligeløn i den nye økonomiske handlingsplan. Udvalget henleder dog samtidig opmærksomheden på, at ministerrådet også tager spørgsmålet om ligeløn op i forbindelse med handlingsplanen på ligestillingsområdet. Udvalget mener, at det er vigtigt, at foranstaltninger på ligestillingsområdet gennemføres i samarbejde med ligestillingssektoren og alle relevante sektorer. Juridisk Udvalg konstaterer endvidere, at ministerrådets projekt om at undersøge hvordan forhold som ret til frihed, arbejdstid, adgang til børnepasning og økonomiske vilkår for børnefamilier påvirker kvinders deltagelse i arbejdslivet også behandles i handlingsplanen på ligestillingsområdet. Udvalget mener, at disse to projekter må ses i sammenhæng, men kan anbefale, at projekterne gennemføres.

Budget- og Kontroludvalget (se Bihang 5) udtaler, at der er mange interessante ideer og forslag i handlingsplanen. Udvalget støtter grundideen om, at det nordiske samarbejde danner basis for en tilnærmelse til Europa.

Man finder videre, at der generelt er ubalance mellem planens analyserende afsnit og de konkrete forslag. Udvalget er enig i behovet for at effektivisere den offentlige sektor.

Budget- og Kontroludvalget støtter forslagene vedr. standardisering, prøvning og kontrol og lægger vægt på, at de nordiske ressourcer anvendes på aktivt deltagelse i det europæiske samarbejde på området.

Udvalget finder, at satsningerne på FoU omkring materialeteknik og miljøteknik er positive, ligesom man støtter udviklingen af Nordplus. Udvalget finder det dog tvivlsomt, om langsigtede projekter som Nordplus hører hjemme i en midlertidig plan.

Budget- og Kontroludvalget finder, at forslaget om et nordisk toksikologisk institut bør overvejes nøje, således at man i første omgang udnytter nationale ressourcer. Vælger man en institutionsdannelse foreslår udvalget, at mulighederne for brugerfinansiering og/eller national finansiering inddrages i overvejelserne.

Udvalget lægger endelig vægt på, at de udførende nationale myndigheder får klare direktiver om regler og vedtagelser angående afvikling af handelshindringer i Norden. Udvalget finder, at gennemførelse af nordiske beslutninger ofte tager unødigt lang tid, fordi de berørte myndigheder ikke får sådanne direktiver.

3. Utvalgets synspunkter

Generelt

Økonomisk udvalg mener Ministerrådets overordnede siktemål og tre hovedmålsettinger for handlingsplanen gir signaler om en økning av ambisjonsnivået i det nordiske økonomiske samarbeidet. Både forhold til EFs gjennomføring av det indre marked og en fortsatt utvikling av "Norden

som hjemmemarked" vil i årene som kommer være særdeles viktig når det gjelder å utvikle det nordiske samarbeidet slik at en blir i stand til å møte de utfordringer som vil komme av den internasjonale utviklingen.

Utvalget mener at når en i et slikt perspektiv skal vedta en ny nordisk økonomisk handlingsplan må en sette store krav til konkrete tiltak og nye initiativ. Hver for seg er de nordiske land for små til enkeltvis å klare den utfordring som ligger i endrede forutsetninger – med hensyn til anvendelse av avansert teknikk og produktutvikling – for internasjonal konkurranse og økonomisk utvikling.

Utviklingen vil bl. a. avhenge av hvorledes man lykkes i å nyttiggjøre seg av de muligheter som ligger i et nært samarbeid mellom de nordiske land.

Handlingsplanen dekker følgende områder:

- effektivisering av den offentlige sektor
- skatter og avgifter
- vare- og tjenestemarkedene
- arbeidsmarkedet
- kapitalmarkedene
- energisamarbeidet
- industriell utvikling og forskningssamarbeidet
- miljøområdet

Utvalget mener dette er interessante og sentrale områder for nordisk økonomisk samarbeid. Handlingsplanen vil med dette spenne over et vidt spekter og dekke en rekke sektorer. Utvalget vil understreke at det i forslaget finner flere positive og gode nye initiativ og tiltak som vil kunne bety mye for utviklingen av nordisk økonomisk samarbeid.

Udvalget finder, at de initiativ og forslag, som angår strukturelle endringer af de nordiske landes økonomier og arbeidsmarkeder forekommer særligt vigtige og interessante. Desværre må udvalget samtidig konstatere, at de forslag, som er med i planen på dette område er meget forsigtige og at de formentlig kun vil give små bidrag til at afhjælpe de problemer i de nordiske landes økonomier, som er nærmere beskrevet i handlingsplanens analytiske dele.

Generelt set er det udvalgets opfattelse, at der er en dårlig sammenhæng mellem de problemer, som på udmærket vis fremstår af handlingsplanens analytiske dele, og de forslag til handlinger og projekter, som planen indeholder.

En række af de projekter, som er med i planen, burde efter udvalgets opfattelse i stedet gennemføres via de respektive sektorbudgetter på ministerrådets almene budget og dermed prioriteres i forhold til andre aktiviteter på det pågældende område. Det gælder særligt turistkampagnen i USA, vejrradarprojektet og forslaget om støtte til skattevidenskabelig forskning.

På den anden side foreligger der en række forslag fra erhvervslivet og fra parterne på arbejdsmarkedet, som går længere end forslagene i handlingsplanen. Der kan her henvises til forslagene i rapporten "Norden finns" fra

arbejdsgruppen for udvidet økonomisk samarbejde i Norden og de mange rapporter og idéer fra Nordens Faglige Samarbejdsorganisation til indsats for at styrke instrumenter og ressourcer for nordisk samarbejde på erhvervs politikens område.

Udvalget ser således gerne en forstærkning og udbygning af de foranstaltninger i planen, som angår forbedringen af de nordiske økonomiers funktionsområde (skattetrykket, kapitalliberaliseringer, afvikling af handelshindringer, rationaliseringer af den offentlige sektor m. v.) samt mere konkrete og stærkere satsninger på områder som det nordiske gassamarbejde, infrastruktur, tjenestehandelen, eksportsamarbejdet og udvekslingsordninger for unge, forskere og studerende.

Udvalget vil endvidere understrege, at man havde ventet en mere konstruktiv holdning fra ministerrådets side til spørgsmålet om en finansieringsreform for det nordiske samarbejde og til spørgsmålet om at gøre de økonomiske handlingsplaner rullende.

Effektivisering av den offentlige sektor

Med unntakelse av Island har de nordiske land en relativt betydelig offentlig sektor, og tre av de nordiske land, Danmark, Norge og Sverige hører til de land hvor de samlede offentlige utgifters andel av BNP er blant de høyeste i OECD-området. Økonomisk utvalg er kjent med at de nordiske land enkeltvis i en årrekke har tatt forskjellige initiativ til en effektivisering og omstrukturering av den offentlige sektor. Det offentlige har i Norden ansvar for å dekke grunnleggende velferdsbehov i befolkningen samt sikre likhet i tilgangen til fundamentale velferdsgoder. Utvalget mener derfor det er viktig at en får en effektiv og fornuftig ressursbruk innen denne sektoren med sikte på å bedre kvaliteten på offentlige tjenester.

Utvalget er således positiv til forslaget om at det nedsettes en nordisk arbeidsgruppe som skal utveksle erfaringer av nye idéer og metoder som prøves i de enkelte land. Utvalget vil dessuten peke på at kommunene ofte står for en stor del av offentlige tjenester og bør omfattes av arbeidet. Utvalget vil i denne forbindelse også vise til sin betenkning over medlemsforslag A 792/e om "frikommuneforsøk" over riksgrensene i Norden.

Utvalget er tidligere gjort kjent med at emnet har vært et sentralt tema i Nordisk økonomisk forskningsråds virksomhet i de senere år. Utvalget vil henstille til Ministerrådet om at Forskningsrådet også i årene som kommer prioriterer prosjekter som tar sikte på analyser av driften og utviklingen av den offentlige sektor. Utvalget anser det viktig at Ministerrådet stimulerer til en bred meningsutveksling om den offentlige sektors rolle i de nordiske lands økonomier.

Udvalget vil endvidere fremhæve, at rationaliserings- og effektiviseringsbestræbelserne også bør omfatte det nordiske samarbejdes institutioner og projekter.

Skatter og avgifter

Økonomisk utvalg vil vise til at skatte- og avgiftsspørsmål framstår som et av de mest sentrale temaer i den politiske debatt i de nordiske land. Behovet for skattereformer har også blitt viet stor oppmerksomhet i en rekke andre land. Hovedpunktene i debatten er bl. a. knyttet til

- senket skattenivå generelt
- utvidet skattegrunnlag
- senket marginalskatt
- minsket rett til fradrag

Målet for disse reformer er bl. a. å forenkle skattesystemet, minske mulighetene for skattemotiverte tilpasninger, korrigere for uheldige inflasjonsvirkninger, skape mer lik beskatning av ulike inntektsformer samt bidra til en effektiv ressursutnyttelse og mest mulig rettferdig fordeling av inntekt og formue. Det forekommer i dag et godt fungerende samarbeid mellom de nordiske lands skatte- og finansdepartementer. Utvalget vil be om at det iverksettes et felles prosjekt som kan belyse i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg fra hverandre og hvordan utviklingen er i forhold til øvrige OECD-land. Utvalget mener kartleggingsarbeidet bør kunne danne grunnlaget for en analyse som tar sikte på å gi informasjon om virkninger på de nordiske lands økonomier av eventuelle store ulikheter. Et slikt arbeid vil etter utvalgets oppfatning også føre til verdifull utveksling av erfaring og idéer mellom de nordiske land.

Arbeidet med å reformere skattesystemene i de nordiske land har aktualisert behovet for skattevitenskapelig forskning. Utvalget er derfor enig i at det bør øremerkes midler til slik forskning over Nordisk økonomisk forskningsråds budsjett.

Utvalget mener imidlertid at dette bør kunne skje innenfor rammene av Forskningsrådets ordinære budsjett og ikke ved en tilleggsbevilgning.

Økonomisk utvalg har ved flere anledninger kommentert Forskningsrådets utadvendte virksomhet med sikte på å gjøre dette til et mer anvendelig organ for nordiske politikere. Før det blir tatt stilling til spørsmålet om økte bevilgninger ønsker utvalget en redegjørelse for hvordan Forskningsrådet vil arbeide for i sterkere grad å bli et sentralt redskap i nordisk økonomisk-politisk debatt.

Når det gjelder omsetningsskattesystemene anser utvalget i likhet med Ministerrådet det for betydningsfullt å følge utviklingen i EF og vurdere virkningene av ulikheter. Utvalget er således positiv til at det igangsettes et utredningsarbeid også innen dette området. Utvalget mener det er behov for at arbeidet skjer raskt og med fastlagte tidsgrenser.

Vare- og tjenestemarkedene

Økonomisk utvalg finner det positivt at dette området har fått en sentral plass i forslaget til handlingsplan. Å skape friere vare- og tjenestemarkeder

er av stor betydning for det nordiske samarbeid og for utviklingen av de nordiske lands økonomier.

Avvikling av handelshindringer:

Økonomisk utvalg har flere ganger framholdt at arbeidet med å avvikle handelshindringer er en oppgave av stor betydning for det nordiske samarbeidet og de nordiske næringsliv. Utvalget har spesielt understreket betydningen for små og mellomstore bedrifter. Gjennom samarbeidsprogrammet har de nordiske lands regjeringer fått et konkret virkemiddel i kampen mot handelshindringer og for utviklingen av Norden som hjemmemarked.

Arbeidet har nå pågått flere år og utvalget er skuffet over mangelen på oppnådde konkrete resultater av arbeidet. Også av hensyn til den internasjonale utviklingen er behovet for rask framdrift stor.

Utvalget mener gjennomføringen av samarbeidsprogrammet samt den nordiske koordineringen i forhold til det arbeid som foregår internasjonalt innen dette området bør gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganers arbeid i årene som kommer. Utvalget forventer at det i forbindelse med oppstarten av en ny økonomisk handlingsplan iverksettes tiltak som kan effektivisere arbeidet slik at konkrete resultater kan oppnås.

Utvalget finner det interessant at Ministerrådet vil vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å opprette en særlig ombudsmannsfunksjon for å intensivere arbeidet. Utvalget mener Ministerrådet bør ta stilling til dette så raskt som mulig.

Standardisering:

Økonomisk utvalg har tidligere framholdt at spesielt Nordisk Industrifond og NORDTEST i sitt arbeid framover bør vie den internasjonale utviklingen på standardiseringsområdet stor oppmerksomhet. Utvalget vil peke på at EFs metode for å fastsette standarder innebærer at EF begrenser seg til å fastlegge de sentrale krav til sikkerhet, helse og miljø, mens det overlates til de europeiske standardiseringsinstitusjonene, hvor også de nordiske land deltar, å fastlegge de krav produktene skal tilfredstille innen disse rammer. Denne metoden gjør det mulig for myndigheter i de nordiske land å delta i utformingen av Europastandarder ved at man engasjerer seg sterkt i arbeidet, både internt i Norden og i internasjonal sammenheng. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan gi et positivt bidrag til utviklingen på europeisk nivå. I denne prosessen bør både Nordisk Industrifond og NORDTEST framstå som sentrale og viktige nordiske samarbeidsorganer.

Nordisk Industrifond har gjennom mange år finansiert deler av det nordiske standardiseringssamarbeidet over sitt ordinære budsjett. Økonomisk utvalg forutsetter at Nordisk Industrifond også etter opprettelsen av det industrielle senteret påtar seg oppgaver som kan bidra til at de nordiske land kan samarbeide for å ivareta felles interesser i det internasjonale

standardiseringssamarbeidet. Utvalget vil i denne forbindelse be om at Nordisk Industrifond utøker sitt samarbeid med INSTA.

NORDTEST er Ministerrådets organ innen prøving og kontroll. Institusjonen er også engasjert i arbeid på tilgrensende områder som standardisering og overordnede krav til sikkerhet, helse og miljø. Nedbryting av tekniske handelshindre har vært definert som en hovedmålsetting for NORDTESTs arbeid. Økonomisk utvalg mener derfor det er naturlig og nødvendig at NORDTEST i de kommende år inntar en sentral plass i det arbeid som foregår på nordisk plan og tar sikte på å styrke sin internasjonale virksomhet. Arbeidet med å introdusere NORDTEST-metoder i det vest-europeiske standardiseringssamarbeidet bør intensiveres. I denne sammenheng er det også viktig at NORDTEST styrker sin informasjonsvirksomhet samt virker for at samarbeidet med INSTA effektiviseres.

Næringslivsstøtte:

Økonomisk utvalg er positiv innstilt til det arbeid som iverksettes vedrørende næringslivsstøtte. Utvalget vil imidlertid også anse det nyttig å få belyst hvordan f. eks. industristøtten har påvirket visse typer av næringer. Hovedvekten kan her legges på analyser av konkurranseutsatte bransjer der flere av de nordiske land er konkurrenter på de samme markeder. Det sentrale spørsmålet for en slik analyse kan f. eks. være hvordan den støtte hvert av landene gir påvirker markedsandelene. De ulike støttestrategiene som nyttes i de ulike land vil her kunne danne grunnlag for interessante sammenlignende studier. Utvalget vil understreke at målet for arbeidet ikke må være å avskaffe enhver form for statlige støtteordninger, men konkret peke på samarbeidsmuligheter som kan gi positive resultater på nordisk plan.

Offentlig innkjøp:

Offentlig innkjøp er et av de prioriterte områder innen EFTA – EF-samarbeidet. Utvalget finner det positivt at spørsmål om regler og praksis ved offentlig innkjøp i Norden nå blir tatt opp i handlingsplanen. Utvalget finder, at liberaliseringer vedr. offentlige innkjøp er et væsentlig element i skabelsen af Norden som hjemmemarked og legger stor vekt på, at der opnås konkrete resultater på dette område.

Jordbrukspolitikk:

I forslaget tas også opp jordbrukspolitiske spørsmål. Utvalget vil understreke at dersom utredningene skal foregå etter de retningslinjer som er angitt må en også ha for øye hvilke konsekvenser dette får for jordbruket som næring, distriktpolitikken og de nasjonale mål som er satt for næringen.

Prosjekteksport:

Økonomisk utvalg har med stor interesse fulgt Nordisk Prosjekteksportfonds (NOPEF) virksomhet siden opprettelsen i 1982. Utvalget har tidligere uttalt seg positivt om det punktinnsettsprogram som blev iverksatt i forbindelse med "Norden i vekst". I likhet med Ministerrådet anser utvalget at samarbeidet for å fremme nordisk prosjekteksport er vesentlig for nordisk næringsliv. Dette bekreftes også av næringslivets økende interesse for NOPEF. Utvalget slutter seg derfor til forslaget om bevilgningene til NOPEF for årene 1989–91 for gjennomføring av ytterligere temporære innsatser for å fremme nordisk prosjekteksport.

Markedene for prosjekteksport er voksende. Nøkkelen til framgang for prosjekteksport er finansiering og risikotakning. Gjennom nordisk samarbeid vil en kunne skape finansielle løsninger som er lønnsomme både for samfunnsøkonomien og foretakene. Utvalget vil vise til at samarbeidet mellom de nordiske garantiinstituttene allerede er omfattende. Det foregår bl. a. regelmessige konsultasjoner på områder som landrisikovurderinger, garantitekniske spørsmål samt juridiske og administrative spørsmål. Utvalget vil peke på de positive erfaringer som er høstet fra dette samarbeidet. Ytterligere samarbeid bør imidlertid utvikles på grunnlag av erfaringene fra det samarbeid som allerede er etablert.

Utvalget mener Ministerrådet aktivt må følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotakning og garantigivning. Utvalget vil i denne forbindelse vise til sin betenkning over medlemsforslag A 757/e om eksportsamarbeid.

Tjenestehandel:

Tjenestesektoren får stadig økt betydning i de nordiske land. Utviklingen i de nordiske land sammenfaller i dette henseende med utviklingen i hele OECD-området. Samtidig med innenlandsk produksjon av tjenester har den internasjonale handelen med tjenester tiltatt. Denne sterke ekspansjonen i tjenestehandelen – både i form av rene tjenester og i kombinasjon med varer – understreker de muligheter som finnes på dette området.

Økonomisk utvalg hadde forventet at når en nå legger fram forslag til en ny økonomisk handlingsplan var en kommet noe lengre i arbeidet på dette viktige og framtidsrettede området enn et forslag om utredningsarbeid.

Utvalget mener det bør søkes utviklet liberale regler for internasjonal handel med tjenester. Utvalget finner det naturlig at de nordiske land samarbeider for å finne løsninger på de problemer som en står overfor innen den internasjonale tjenestehandel. Utvalget vil i denne forbindelse vise til de betydelige likheter som finnes innen de nordiske land m. h. t. tjenesteproduksjon og tjenestehandel. Forutsetningene for at et nærmere nordisk samarbeid skal gi positive virkninger er derfor til stede. Utvalget anser at arbeidet med tjenestehandelen bør utgjøre en viktig del av det arbeid som pågår under betegnelsen "Norden som hjemmemarked".

De nordiske land har allerede i dag et nært samarbeid når det gjelder opplegg av drøftelser i internasjonale organer som GATT, EFTA og OECD m. v. Det nordiske samarbeid på tjenestehandelens område bør etter utvalgets oppfatning kunne naturlig innpasses i dette forberedende arbeid. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan vise veien for disse organ mot en mer vidtgående avvikling av hindringer for tjenestehandelen.

Områder som f. eks. transport, forsikring og finanstjenester synes å ha gode muligheter for en videre utvikling og er velegnet for samarbeid. Særskilt innen transport råder Norden over betydelig ekspertise. Utvalget vil spesielt vise til at flysamarbeidet har gitt Norden en sterk posisjon og slagkraft som med fordel kunne utnyttes i form av salg av tjenester til flyindustrien over hele verden. Også tjenesteeksport fra den offentlige sektor i Norden burde kunne ha et mye større omfang enn hva tilfellet er i dag. Samtidig bør det være et mål å finne fram til samarbeidsformer mellom den offentlige sektor og privat industri og konsultforetak.

Utvalget vil henstille om at Ministerrådet fastsetter konkrete tiltak med sikte på å øke muligheten for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område og at det utredningsarbeid som foreslås gjennomføres raskt og med fastlagte tidsgrenser.

Fremme av utenlandske etableringer i Norden:

Økonomisk utvalg støtter forslaget om felles nordiske innsatser med sikte på å stimulere utenlandske foretak til å etablere seg i Norden. Etter utvalgets oppfatning bør arbeidet først og fremst rettes inn mot etableringer innen områder hvor foretak i de nordiske land har en særlig interesse av samarbeid med utenlandske foretak, bl. a. for å trekke til seg utenlandsk høyteknologi.

Turistkampanje i USA:

I forslaget blir det opplyst at erfaringene fra den nordiske turistkampanjen i Vest-Tyskland er positive. På denne bakgrunn har Økonomisk utvalg ingen merknader til at Ministerrådet bidrar til finansieringen av den turistkampanje de fem landenes turistorganisasjoner forbereder i USA.

Udvalget er imidlertid skeptisk til effekterne af en sådan kampagne og mener ikke, at projektet hører hjemme i den økonomiske handlingsplan. Midler til kampagnen bør således findes i ministerrådets øvrige budget og dermed prioriteres i forhold til ministerrådets øvrige aktiviteter.

Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedsproblemene i Norden har i de senere år delvis endret karakter. I visse deler av Norden og i visse næringer er det brist på arbeidskraft, mens situasjonen er motsatt for andre næringer og områder i Norden. Dette setter store krav til å legge forholdene til rette for mobilitet

og omstilling samt økt samarbeid mellom utdanningsmyndigheter og arbeidsmarkedsmyndigheter. I lys av dette finner Økonomisk utvalg det positivt at Ministerrådet vil gjennomføre prosjektprogram for å ytterligere effektivisere nordisk arbeidsformidling samt om flaskehalsen på arbeidsmarkedet. Det samme gjelder det foreslåtte prosjekt om arbeidsmarkeds politikken utvikling.

Fremdeles er visse grupper i en spesielt utsatt situasjon på arbeidsmarkedet. Dette gjelder bl. a. langtidsarbeidsløse og ungdommer. Et annet viktig område er kvinners deltakelse på arbeidsmarkedet på like vilkår med menn. Utvalget slutter seg til forslagene på dette felt og hadde for egen del ønsket en enda sterkere satsing, spesielt når det gjelder ungdom.

Økonomisk utvalg ser på mulighetene for ungdommer til å ta feriarbeid i et annet nordisk land som et viktig ledd i utviklingen av det nordiske samarbeid. Til og med et kortvarig arbeidsforhold i et annet nordisk land vil være nyttig da det bidrar til å gi ungdommer økt kunnskap om nabolandene. Hensikten med Nord-jobb-prosjektet har nettopp vært å øke og forsterke kontakter mellom de nordiske land ved å gjøre de unge kjent med de andre nordiske lands samfunnsliv og kultur gjennom et arbeidsopphold på 1–3 måneder i et av de nordiske naboland. Utvalget vil peke på at det er viktig at forholdene legges til rette for en positiv utvikling av prosjekter av det slag som Nord-jobb utgjør eksempel på.

Udvalget finder, at der ved de omprioriteringer i planen, som udvalget foreslår, bør skaffes yderligere midler til en udbygning af "Nordjobb"-projektet. Udvalget lægger i øvrigt vægt på, at ministerrådet sikrer en fortsat positiv udvikling for projektet også ud over den økonomiske handlingsplans tidsramme, og at ministerrådet som led i dette sikrer, at der ikke opstår beskatningsproblemer eller lignende i forbindelse med ordningen.

Udvalget understreger endvidere vigtigheden af, at arbejdet med at etablere en generel gensidig anerkendelse af uddannelser i Norden fremmes mest muligt. En sådan ordning vil efter udvalgets opfattelse være et meget stort fremskridt for det fælles nordiske arbejdsmarked og dermed en stor forbedring af den enkelte borgers bevægelsesfrihed i Norden.

Mer effektive kapitalmarkeder

Spørsmålet om friere kapitalbevegelser har ved en rekke anledninger vært behandlet i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. De siste års utvikling viser at det i de senere år har foregått en betydelig liberalisering av kapitalbevegelser i de nordiske land. Utvalget har mottatt de to rapportene: "Industrisamarbeid og direkte investeringer" og "Industrisamarbeid og porteføljeinvesteringer". Utvalget har notert med tilfredshet at Ministerrådet har stilt seg bak forslagene i rapportene. For samtlige forslag gjelder at de skal gjennomføres i samsvar med gjeldende prosedyre i hvert nordisk land. Økonomisk utvalg mottok i november 1988 en rapport fra finansministrene som viser hvordan arbeidet med forslagene går i hvert

enkelt land. Den viser at liberaliseringen fortsetter, men at mye arbeid gjenstår.

Økonomisk utvalg noterer med tilfredshet at liberalisering av kapitalbevegelser framstår som en viktig del av den økonomiske handlingsplanen. Utvalget anser det viktig at dette arbeidet skjer raskt og effektivt. De ulike valuta- og etableringsrettslige regler som idag er virksomme i de nordiske land virker sterkt begrensende for industrisamarbeid og investeringer over landegrensene i Norden. Utvalget vil henstille til Nordisk Ministerråd om så raskt som mulig å virke for et regelverk som bringer de nordiske land mer på linje med hverandre og dermed skape et bedre grunnlag for Norden som hjemmemarked. Utvalget mener de land hvor valutakontrollen er sterkest må intensivere arbeidet for en mer liberal utvikling av valutapolitikken. Dette er nødvendig for ikke å øke skilnadene mellom de nordiske land og til Europa forøvrig.

Forøvrig slutter utvalget seg til de foreliggende forslag om avvikling av kapitalrestriksjoner og vil henstille til Ministerrådet om å prioritere dette arbeidet og at spørsmål om ytterligere liberalisering blir tatt opp så raskt som mulig. Utvalget mener det er behov for samråd og informasjonsutveksling mellom de nordiske land i disse spørsmål.

Utvalget tar til etterretning at de oppstilte mål og forslag vedrørende kapitalbevegelser må vurderes nærmere for Islands vedkommende.

Transporter og infrastruktur

Ministerrådet har foreslått å rette innsatsen mot noen infrastruktur-områder hvor behovene er særskilt store:

- Nordkalotten
- Oslo–Vest-Sverige
- Søndre delen av den svenske vestkysten
- Forbindelsene i Danmark
- Stockholm–Helsingfors
- Forbindelsene med kontinentet

Inden for disse områder er udvalgt en række vej- og jernbaneprojekter af fælles nordisk interesse, som gennemføres efter en aftalt tidsplan med national finansiering. Et bedre fungerende transportnett på ovennevnte områder vil etter utvalgets oppfatning bidra til et mer effektivt handels-samkvem mellom de nordiske land samt bedre transportforbindelsene med det øvrige Europa. Utvalget vil sterkt understreke at store krav må stilles til at miljø- og trafikksikkerhetshensyn ivaretas.

Udvalget henviser til udtalelsen fra Kommunikationsudvalget og støtter planens innsats på transportområdet. Udvalget efterlyser endvidere en snarlig stillingtagen til en fast forbindelse over Øresund.

Utvalget finner forslaget om forenklinger i kilometerskatten positivt. Utvalget vil henstille til Ministerrådet å arbeide videre med å avvikle, forenkle og harmonisere avgifter på transportmarkedet. Utvalget anser dette som et viktig ledd i arbeidet med å avvikle handelshindringer.

Energi

Økonomisk utvalg anser at energisektoren burde framstå som et av de viktigste områder i den økonomiske samarbeidspolitikken i årene som kommer. Utvalget har også fått oversendt til behandling et ministerrådsforslag om en ny samarbeidsplan på energiområdet som dekker perioden 1989–1992. Utvalget vil vise til sin betenkning over dette forslaget. Til tross for at sektoren har sin egen samarbeidsplan hadde Økonomisk utvalg forventet at Ministerrådet gjennom en ny økonomisk handlingsplan ville komme med forslag innen energisektoren. Utvalget er kritisk til den behandling denne viktige sektoren har fått i forslaget. Dette gjelder ikke minst spørsmålet om samarbeid om naturgass, hvor det etter utvalgets oppfatning nå åpnes helt nye perspektiver og muligheter for et omfattende og langsiktig energisamarbeid som kan få stor betydning for de nordiske lands økonomiske utvikling.

Økonomisk utvalg vil vise til at en nå er kommet godt igang med bruk av naturgass i Sverige, Danmark og Finland. Det pågår et omfattende arbeid med sikte på å utvikle naturgass i Norge. Norge er allerede en produsent av naturgass. Norges eksportmarkeder for naturgass er idag i sin helhet utenfor Norden. Det er naturgassens økonomiske konkurransekraft og ikke minst hensynet til miljøkrav som vil være med på å avgjøre dens rolle i framtidige energisystem i de nordiske land. Økonomisk utvalg anser det viktig med nordisk samarbeid om hvordan man skal innføre denne nye energibæreren og hvilken andel av det totale energimarked som kan base-res på gass. Forholdene synes å ligge til rette for at store mengder naturgass trolig vil kunne delvis erstatte andre energibærere. I denne sammenheng må det kunne forutses virkninger som generelt vil styrke nordisk økonomisk samarbeid, samhandel og øvrig samhold i Norden. Utvalget vil dessuten vise til at gass fra nordiske leverandører har fordeler ved kort transport, høy politisk leveringssikkerhet og gode muligheter for alternative leveranser i tilfelle av produksjonsproblemer.

Utvalget anser det viktig at en allerede nå planlegger naturgassens plass i den nordiske energiforsyningen. Det er grunnlag for et utvidet samarbeid mellom de nordiske land om utnyttelse av naturgass. Utgangspunktet for det videre arbeid bør være at naturgassens rolle som energikilde skal økes i forhold til dagens situasjon. Utvalget er oppmerksom på at det allerede idag foregår et viktig og nyttig naturgassamarbeid mellom de nordiske gasselskaper og at dynamikken i et nordisk naturgassamarbeid fortsatt vil ligge i selskapsregi. Utviklingen av et integrert nordisk gassamarbeid vil imidlertid kreve at rammebetingelsene legges til rette fra myndighetenes side bl.a. med hensyn til energipolitiske prinsipper, harmonisering av lovverket, beskatning m. v. For å oppnå dette vil det være nødvendig med et nært samarbeid mellom de nordiske land. Intensivert forskningssamarbeid, koordinering av ressurser og erfaringsutveksling framstår også som viktige områder. Dette vil i seg selv kunne føre til at et nordisk perspektiv

kommer i fokus når investeringsbeslutninger om gasskjøp og gassutvinning skal fattes. Økonomisk utvalg vil henstille om at Nordisk Ministerråd konkretiserer og presiserer hvordan myndighetene tar sikte på å medvirke for å tilrettelegge og kontrollere utviklingen på dette området.

Utvalget vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at det ikke er opptatt av hvilket Ministerråd som står for gjennomføring av denne henstilling. Utvalget har derfor kommet med en likelydende henstilling i sin betenkning over forslaget til ny samarbeidsplan på energiområdet.

Industriell utvikling og forskningssamarbeidet

Den raske ressurskrevende teknologiske utviklingen gjør det svært krevende for de nordiske lands næringsliv å hevde seg internasjonalt. Gjennom et samarbeid i utviklingen av ny teknologi og nye næringer kan de nordiske land styrke sine posisjoner. Økonomisk utvalg er således av den oppfatning at betydelige fortrinn kan oppnås ved økt nordisk samarbeid på mange sektorer innen næringspolitikken. Utvalget anser at spesielt store fordeler kan oppnås ved samordning av nordiske ressurser i felles program for teknisk forskning og utvikling. Et virkelig vekstområde innen europeisk samarbeid har nettopp vært samarbeidet innen forskning og utvikling. Utvalget vil vise til at forskjellige internasjonale utviklingsprosjekter som nå er i gang, som i EF-regi og EUREKA-prosjekter, er av en slik størrelsesorden at det vil være hensiktsmessig for de nordiske land å samordne sine innsatser. En samlet nordisk opptreden er i mange tilfelle nødvendig for i sterkere grad å kunne likestilles med de europeiske storforetak. Økt samarbeid mellom nordiske bedrifter vil være et viktig steg mot deltakelse i et større internasjonalt samarbeid. På denne bakgrunn ser Økonomisk utvalg meget positivt på den relativt sterke satsingen som nå foreslås til industriell utvikling og forskning.

Nordisk Industrifond framstår i dag som det dominerende nordiske instrument for å fremme det teknologiske og industrielle samarbeidet i Norden. Ministerrådet foreslår at det gjennom handlingsplanen avsettes midler til Fondet for gjennomføring av spesielle program innen materialteknologi, miljøteknologi og bioteknologi. Dessuten tilføres Fondet et generelt tilskudd.

Forut for sesjonen i 1988 behandlet Økonomisk utvalg ministerrådsforslaget om opprettelsen av et industrielt senter i Oslo hvor Nordisk Industrifond skulle utgjøre kjernen. I sin betenkning over forslaget anså utvalget bl. a.:

- senterets virksomhet må fra begynnelsen utformes slik at arbeid knyttet til forskning og utvikling allerede fra starten får en sentral plass
- senteret må øke innsatsen på framtidsrettede områder som f. eks. bioteknologi, materialteknologi, informasjonsteknologi osv.
- senteret må i sitt arbeid legge stor vekt på at miljøhensyn skal ivaretas og se som en viktig oppgave å initiere og støtte prosjekt som tar sikte på å løse miljøproblemer.

Utvalget har også tidligere behandlet medlems- og ministerrådsforslag om nordisk samarbeid vedrørende bioteknologi og materialteknologi og avgitt forslag til rekommandasjoner som senere er vedtatt av Nordisk Råd.

Økonomisk utvalg kan derfor med tilfredsstillelse nå konstatere at de forannevnte forslag er i samsvar med utvalgets tidligere synspunkter. Videre vil utvalget bemerke at det har store forventninger til det industrielle senteret og Nordisk Industrifonds rolle i dette slik at det virkelig kan framstå som et slagkraftig argument for å stimulere det industrielle samarbeid og den industrielle utvikling og vekst i Norden. Utvalget har også tidligere gitt uttrykk for at senteret bør kunne spille en rolle i tilknytning til EUREKA-samarbeidet. Utvalget forutsetter at arbeidet med utviklingen av senteret går som planlagt.

Utvalget anser forslagene om et stipendprogram for yngre forskere og tilskuddet til NORDPLUS som verdifulle. Utvalget ser gerne, at der gjennom omprioriteringer i handlingsplanen skaffes yderligere midler til disse programmer. Utvalget forudsætter, at disse programmer i prinsippet videreføres også ud over den tidsramme, som planen nu omfatter.

Når det gjelder bevilgningene for å slutføre Nordunet-prosjektet har utvalget ingen særskilte merknader.

Utvalget finder, at vejrradarprosjektet burde holdes uden for den økonomiske handlingsplan, eftersom projektet næppe kan siges at have den store effekt på utviklingen af de nordiske landes økonomier. Projektet bør indgå i en samlet prioritering med ministerrådets øvrige aktiviteter.

Utvalget slutter seg også til forslagene i tilknytning til kompetanseutvikling i utsatte regioner og studier av det marine økosystem som begge omfatter viktige samarbeidsfelt.

Miljø

Det nordiske samarbeidet har i de senere år vært sterkt preget av en stor oppmerksomhet rettet mot miljøsamarbeidet. Dette gjelder både innen Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Utvalget vil i denne forbindelse bl. a. vise til Nordisk Råds internasjonale konferanse om luftforurensninger i 1986 og Rådets ekstrasesjon i 1988 om miljøspørsmål.

Sammenhengen mellom miljø og økonomisk og sosial utvikling er som kjent grundig behandlet i rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. Økonomisk utvalg anser at rapporten gir et verdifullt grunnlag for miljøpolitikken både på internasjonalt, nordisk og nasjonalt plan og et godt utgangspunkt for den høye prioritet som miljøspørsmål må ha innen alle samfunnssektorer i årene som kommer. Således har utvalget i sine betenknninger om ulike medlems- og ministerrådsforslag innen utvalgets arbeidsområder sterkt understreket at miljøhensyn må ivaretas.

Økonomisk utvalg er positiv til de ordninger som nå foreslås lagt til virksomheten i de tre viktige nordiske samarbeidsinstitusjonene Nordisk Investeringsbank, Nordisk Prosjektportfond og Nordisk Industrifond.

Utvalget er også kjent med at hele ministerrådsorganisasjonen vil ta hensyn til miljøspørsmål i sitt arbeid. Dette vil få virkninger på de fleste av de områder handlingsplanen omfatter. På denne måten kan en også oppfylle intensjonene i mandatet for arbeidet hvor det bl. a. heter at handlingsplanens tiltak skal gjennomføres slik at miljøvernsaspekter ivaretas.

Økonomisk utvalg finner det positivt at det nå foreslås etablert en særskilt finansieringsmulighet for miljøinvesteringer i Norden i Nordisk Investeringsbank og deler den vurderingen Ministerrådet gir av begrepet "nordisk interesse" i denne sammenheng. Utvalget antar at aktuelle prosjekt vil være når investeringens formål og virkning er forbedret miljø. Utvalget har heller ingen motforestillinger til forslaget om å etablere en særskilt finansieringsmulighet i Nordisk Investeringsbank for prosjektinvesteringer til miljøinvesteringer i statshandelsland og andre middelinntektsland og slutter seg fullt ut til dette. Utvalget finner at det i forbindelse med låneordningene til statshandelsland og andre middelinntektsland bør vurderes om en ordning med subvensjonering av lånene (t. eks. via rentetilskudd) kan være hensiktsmessig. Dette forekommer nødvendig om ordningene skal bli utnyttet som ønsket. Utvalget vil be om at Ministerrådet gir Økonomisk utvalg en tilbakemelding om hvordan disse ordninger blir utnyttet. Utvalget forutsetter også at det nyopprettede Nordisk Utviklingsfond legger stor vekt på miljøspørsmål.

Økonomisk utvalg har tidligere uttalt at miljøsektoren bør framstå som et viktig område innen Nordisk Prosjekteksporthandselsfonds virksomhet. Utvalget har ansett det viktig at Fondet i økende grad legger vekt på å vurdere de miljømessige sider av de enkelte prosjekter og kunne påta seg særlige oppgaver ved eksport av f. eks. miljøforanstaltninger. Utvalget anser det betydningsfullt at Ministerrådet nå foreslår et program for fremme av miljøprosjekteksporthandsel som skal gjennomføres av Nordisk Prosjekteksporthandsel i samarbeid med de nasjonale eksportfremmende organisasjonene. Økt prosjekteksporthandsel på miljøområdet vil, etter utvalgets oppfatning, være positivt både for utviklingen av nordisk næringsliv og et bidrag til at det blir tatt større hensyn til miljø i u-land og i andre land hvor Fondet virker.

Når det gjelder forslaget om et program for utvikling av miljøteknologi som skal gjennomføres av Nordisk Industrifond viser utvalget til sin positive omtale tidligere i denne betenkning.

Utvalget slutter seg forøvrig til Ministerrådets betraktninger om økonomiske styringsmidler i samband med miljøpolitikken og mener økt toxikologisk samarbeid vil være nyttig.

Finansiering av det nordiske samarbeidet

Under arbeidet med handlingsplanen har spørsmålet om alternativ finansiering av det nordiske samarbeidet vært gjenstand for fornyet vurdering. Disse overveielser har dreid seg om muligheter til å etablere en finansiering basert på merverdiskattesystemene. Tanken har vært, at man skulle kunne

basere finansieringen på deler av momsgrunnlaget. En viss andel av momsgrunnlaget skulle utgjøre de respektive lands tilskudd til det nordiske budsjett. Denne andel skulle være av størrelsesorden 0.1 pst., om en tar utgangspunkt i det nordiske budsjettets aktuelle størrelse. Ministerrådet konstaterer at det nå ikke er mulig å endre finansieringen slik at den baseres på omsetningsskattesystemene og finner ikke å kunne foreslå noen endring i formen for finansieringen av det nordiske samarbeidet.

Økonomisk utvalg tar dette til etterretning, men vil be om at Ministerrådet stadig har spørsmålet til vurdering etterhvert som det nordiske samarbeidet utvikler seg.

Finansiering og oppfølging av handlingsplanen

Det avsettes 250 MDKK over det nordiske budsjett til gjennomføring av planen. Ved at visse program også inneholder finansiering fra næringslivet og fra andre nasjonale kilder er den samlede satsingen betydelig større. De midler som gis over de nordiske budsjetter til den økonomiske handlingsplanen er temporære. Flere av aktivitetene vil imidlertid bli overveid videreført som ordinær nordisk virksomhet.

Udvalget er kritisk til at ministerrådet afviser at udarbejde rullende handlingsplaner på det økonomiske området.

Udvalget finder, at der gennem de økonomiske handlingsplaner sættes et frugtbart focus på udviklingen af det økonomiske samarbejde.

I det omfang ministerrådet ikke udarbejder nogen efterfølgende handlingsplan, bliver det efter udvalgets opfattelse nødvendigt, at andre metoder udvikles for at fremme det nordiske økonomiske samarbejde.

Utvalget vil som følge herav sterkt henstille om at en nå gjennomfører en grundig evaluering av "Norden i vekst" og foretar en løpende evaluering av planen som nå starter slik at en på et senere tidspunkt – senest innen 1991 – kan få grunnlag til å vurdere hvordan disse to handlingsplaner best mulig kan følges opp.

I dette oppfølgingsarbejde må indgå vurdering af spørsmålet om utvikling af nye redskaber for det nordiske samarbejde og herunder spørsmålet om rullende handlingsplaner og en finansieringsreform for samarbejdet.

Under henvisning til forannevnte henstiller Økonomisk utvalg om at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta og gjennomføre en ny nordisk økonomisk handlingsplan i samsvar med ministerrådsforslag B 89/e og Økonomisk utvalgs synspunkter, herunder særskilt at Ministerrådet i forbindelse med handlingsplanen:

1. kartlegger i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkninger av eventuelle ulikheter
2. konkretiserer og spesifiserer hvordan myndighetene tar sikte på

- å medvirke for å tilrettelegge og kontrollere utviklingen av det nordiske gassarbeidet
3. fastsetter konkrete tiltak med sikte på å øke muligheten for nordisk samarbeid på tjenestehandelsens område
  4. iverksetter tiltak som vil effektivisere arbeidet med å avvikle handelshindringer, herunder en rask vurdering av spørsmålet om å opprette en særlig ombudsmannsfunksjon for å intensivere arbeidet
  5. å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning
  6. tar opp spørsmålet om subvensjonering av miljølån i den foreslåtte NIB-miljølåneordningen
  7. foretar en grundig evaluering av ``Norden i vekst`` og en løpende evaluering av den nye planen slik at en senest innen 1991 kan få grunnlag til å vurdere hvordan disse to handlingsplaner best mulig kan følges opp, og vurdere spørsmålet om hensigtsmæssigheden af rullende økonomiske handlingsplaner og en finansieringsreform for det nordiske samarbejde.
  8. foretager omprioriteringer i planen, således at turistkampagnen i USA, vejrradarprojektet og den skattevidenskabelige forskning overføres til vurdering i de respektive sektorbudgetter og der i stedet satses på øget udbygning og langtidssikring af de nordiske forskerstipendier, Nordplus og Nordjobb.

Helsingfors, den 14. februar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Hans Engell (KF)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Hans Jørgen Jensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Anders Talleraas (H)</i>
	Formand
<i>Þorsteinn Pálsson (Sj)</i>	

Social- och miljöutskottets yttrande över ministerrådsförslag B 89/e om ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992

Social- och miljöutskottet har av Nordiska rådets presidium beretts tillfälle att yttra sig över ett till ekonomiska utskottet hänvisat ministerrådsförslag, *B 89/e* om en ekonomisk handlingsplan 1989–1992 "Ett starkare Norden".

Utskottets yttrande över det tidigare ministerrådsförslaget om ekonomisk handlingsplan (B 59/e)

Utskottet fann i sitt yttrande den 12 februari 1985 att det då framlagda ministerrådsförslaget innebar ett klart framsteg inom de områden som utskottet behandlade. Utskottet förutsatte att ministerrådet skulle lägga vikt vid det som utskottet framhållit vid den kommande revisionen och uppföljningen av handlingsplanen. Så har, som nedan framgår – också skett i flera avseenden. I yttrandet uttalade utskottet sin tillfredsställelse över viljeytringen som klart framhöll varaktig sysselsättning som ett grundläggande mål och det sociala värdet av allas deltagande i det ekonomiska livet. Däremot saknade utskottet det avsnitt i det tidigare ministerrådsförslaget som behandlade fördelningspolitik. Utskottet underströk att de fördelningspolitiska aspekterna borde vägas in vid utformningen av den ekonomiska politiken.

Utskottet uttalade sitt stöd för målsättningarna att öka innovationsnivån i de nordiska ländernas industrier liksom även att stimulera nyetableringar och utveckling av små och medelstora företag.

Miljöaspekterna berördes i ministerrådsförslaget men utskottet var ej tillfreds med behandlingen därav och påpekade att det inom miljöområdet torde finnas möjlighet till en lång rad projekt som var arbetskraftsintensiva och skulle utgöra ett speciellt nordiskt bidrag i debatten om den globala miljösituationen vad gällde bättre hushållning med naturresurserna. Utskottet skulle gärna se, att sådana projekt inarbetades i planen om detta vore möjligt, och ansåg det absolut nödvändigt att de ingick i den rullande revisionen av planen. Detta gällde projekt om t. ex. avgasrening, rökgasrening, föroreningskontroll, föroreningsbekämpning, lantbruk, skogsbruk, fiskerinäring, energi och skydd för biotoper. Norden borde sålunda utveckla en miljövänlig teknik som kunde ge arbetstillfällen och dessutom exportmöjligheter på utomnordiska marknader. Även på kort sikt kunde sådana projekt visa sig medföra direkt ekonomisk nytta.

Som särskilda åtgärder på arbetsmarknaden ingick projekt för att finna nya sätt att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Långtidsarbetslösheten togs upp som ett växande problem där man skulle undersöka möjligheterna att bättre tillse att långtidsarbetslösa fick bättre tillbud av utbildning, omskolning och vidareutbildning.

Medan utskottet fann, att de i handlingsplanen föreslagna åtgärderna torde bidra till ökad sysselsättning påpekade utskottet att man trots fallande arbetslöshet måste notera en avsevärd ökning av kvinnoarbetslösheten. Utskottet fann att planen inte tog hänsyn till detta problem och det var viktigt att utbildningspolitiska åtgärder sattes in mot den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Ministerrådsförslaget B 89/e

I det föreliggande ministerrådsförslaget noterar utskottet det övergripande syftet med handlingsplanen att främja betingelserna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och Nordens ställning i omvärlden. Utskottet har heller ingen erinran mot de tre målsättningarna för perioden 1989–1992, nämligen att utveckla och förbättra "den nordiska modellen" att fortsätta utveckla "Norden som hemmamarknad" samt att söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad. Utskottet vill dock erinra om de synpunkter som anfördes 1985 att *fördelningspolitiken* borde vägas in i den ekonomiska politiken och att ett avsnitt om fördelningspolitik borde ingå i den ekonomiska handlingsplanen. Utskottet noterar att ministerrådet avser att påbörja ett brett samnordiskt arbete för att få till stånd analyser och erfarenhetsutbyte om den *offentliga sektorn*, men ser med viss oro på de starkt effektivitetsinriktade formuleringarna i detta avsnitt som talar om "en stor reglerad och skyddad sektor" som innebär "mindre resurser till den konkurrensutsatta sektorn och mindre dynamik i ekonomin". Utskottet har givetvis ingen erinran mot effektivisering av den offentliga sektorn, men vill erinra om att utskottet i samband med tidigare övergripande ekonomiska förslag och i samband med budgetbehandlingen hävdat att ensidiga ekonomiska hänsyn inte fick prioriteras till förfång för välfärden i vid bemärkelse, "de mjuka värdena".

Utskottet har ingen erinran mot ministerrådets strävan att föra vidare den nordiska integrationen med sikte på Nordens fulla deltagande i det stora västeuropeiska frihandelsområdet. Utskottet ser med tillfredsställelse att *arbetsmiljöområdet* tillförs särskilda medel för standardiseringssamarbete vilket äger rum i deltagande i det europeiska standardiseringssamarbetet. Utskottet berör dessa frågor närmare i betänkanden om rapporten "Norden i Europa II" och frågan om en nordisk arbetsmiljökonvention.

Vad gäller avsnittet om *jordbrukspolitik* instämmer utskottet med ministerrådets sammanfattande bedömning att en omprövning av jordbrukspolitiken är motiverad. Utskottet vill i detta sammanhang understryka sitt yrkande i betänkandet över ministerrådsförslaget *B 85/s* om nordiskt miljöprogram, att de nordiska länderna i sin jordbrukspolitik borde tillgodosätta behovet av ett miljövänligt jordbruk, byggt på extensiva brukningsformer och med begränsad användning av handelsgödsel och kemikalier. Drift av ekologiskt jordbruk borde enligt utskottets uppfattning uppmuntras.

Inom avsnittet om *den nordiska arbetsmarknaden* noterar utskottet med tillfredsställelse att ministerrådet avser att effektivisera den nordiska arbetsförmedlingen och att genomföra ett projektprogram i detta syfte. Ett viktigt inslag i programmet är att permanenta en försöksverksamhet med ett datasystem för den nordiska arbetsförmedlingen. Andra delprogram syftar till att förbättra och utöka informationen för de arbets sökande om möjligheterna att få arbete i ett annat nordiskt land och att stödja utbildningen av de nordiska arbetsförmedlarna på olika områden. Dessutom ingår en utveckling av samarbetet i gränsregionerna, där arbetsförmedlingsinsatser kan vara särskilt verkningsfulla. Utskottet välkomnar dessa insatser och ser dataprojektet som ett uppfyllande av den tanke som låg bakom medlemsförslag A 475/s om en nordisk databank för lediga platser, vilket ej kom att utmytna i rekommendation då tekniken för 10 år sedan inte ansågs mogen därför. Utskottet noterar med tillfredsställelse att verksamheten med "Nordjobb" visat sig mycket uppskattad av nordiska ungdomar och att ministerrådet avser att ge fortsatta anslag under 1989 och 1990.

Utskottet, som har under behandling ett medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för lantmätare (A 842/s) noterar med stort intresse att ministerrådet avser att göra en översyn av vissa yrkesgruppers hinder för fri rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden i ljuset av nytt direktiv inom EG. Utredningen skall bl. a. se på nationella särbestämmelser om utbildningskrav, och klarlägga om det finns några avgörande hinder för att etablera ett generellt erkännande av utbildningar i Norden. EG-direktiv vad gäller ett generellt erkännande av postgymnasiala utbildningar längre än 3 år har utarbetats. Förslag om en motsvarande nordisk överenskomst som kan bli resultatet av ministerrådets utredning, skulle enligt utskottets uppfattning innebära ett stort steg framåt mot en helt fri nordisk arbetsmarknad.

Utskottet har ingen erinran mot att ministerrådet planerar ett större *paraplyprojekt om arbetsmarknadens utveckling* mot bakgrund av förändringarna i befolkningens åldersstruktur och den teknologiska utvecklingen, men vill erinra om att problem kvarstår för svaga grupper på arbetsmarknaden, även om dessa – som påpekas i ministerrådets berättelse C 1 – numerärt har avtagit och vissa nationella insatser för långtidsarbetslösa redovisas.

En grupp som haft problem är *kvinnorna på arbetsmarknaden*, även om deras ställning stärkts under senare år. Utskottet, som i sitt yttrande över den förra ekonomiska handlingsplanen (B 59/e 1985) kritiserade bristen på insatser mot kvinnoarbetslösheten ser med stor tillfredsställelse att ministerrådet planerar *dels* projekt om orsakerna till bristande likalön mellan kvinnor och män *dels* utredning angående hur förhållanden som rätt till ledighet, arbetstid, tillgång till barntillsyn och ekonomiska villkor för barnfamiljer påverkar kvinnors deltagande i arbetslivet.

Vad gäller *energiområdet*, som utskottet behandlar utförligare i anslutning till ett särskilt ministerrådsförslag (B 88/e om nordiskt samarbete på energiområdet) vill utskottet i detta sammanhang med tillfredsställelse notera, att ministerrådet skall arbeta aktivt för att främja de politiska förutsättningarna för utbyggnad av ett nordiskt rörledningnät för naturgas för att öka tillgången på billig och miljövänlig energi. Utskottet förordade i sitt betänkande över ministerrådsförslaget B 85/s om en nordisk miljöplan att det upprättades en nordisk energibudget där möjligheterna till ökad användning av naturgas beaktades.

Den stora nyheten i det föreliggande ministerrådsförslaget är att miljön nu lyfts fram i ett eget avsnitt "*bättre miljö*". Detta finner utskottet vara mycket positivt och utgöra en naturlig konsekvens av det genombrott som miljöfrågorna fått i det nordiska samarbetet under 1988 som kulminerade i Nordiska rådets extra session i Helsingør den 16 november, som huvudsakligen ägnades miljöfrågorna.

Miljöavsnittet innehåller ett antal förslag som bl. a. syftar till att stärka samarbetet om utveckling av miljöteknologi och export av sådan teknologi. Vidare bör finansieringen av miljöförbättrande investeringar av nordiskt intresse underlättas. En annan riktlinje för förslagen är att stärka kopplingen mellan miljö och ekonomi genom att öka användningen av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Sålunda skall ett program för utveckling av miljöteknologi genomföras av Nordiska industrifonden.

Ministerrådet avser att avsätta 5 MDKK per år under åren 1989–92 för genomförandet av programmet. Till detta kommer medel från Industrifondens ordinarie budget och från industrin så att programmet totalt omfattar ca 80 MDKK under perioden 1989–92. Programmet syftar till att genom stöd till nordiskt FoU-samarbete få nordiskt näringsliv att bli internationellt betydande leverantörer av tjänster, produkter och processer inom miljöteknologi. Som särskilda insatsområden nämns bl. a. reduktion av närsaltutsläppen i haven samt av kväveoxider, svaveldioxid och andra luftföroreningar; bl. a. genom effektivare energiutnyttjande. Vidare nämns reduktion av buller och av miljögifter från industrin samt säkrare avfallshandling. Förbättring av arbetsmiljön tas också upp i detta sammanhang. Utskottet ser dessa förslag med stor tillfredsställelse. De omnämndes preliminärt i ministerrådsförslaget B 85/s om ett nordiskt miljöprogram och utskottet ser ett uppfyllande av dessa förslag som en del av förverkligandet av rekommendation nr 46/1988 om nordiskt miljöprogram som antogs av rådets extrasession.

Vidare avser ministerrådet att i Nordiska investeringsbanken etablera en finansieringsmöjlighet för investeringslån för miljöinvesteringar i Norden. Med hänsyn till att en miljöinvestering i ett nordiskt land normalt också påverkar miljön i grannländerna vill ministerrådet framhålla att miljöförbättrade investeringar inom Norden kan betraktas vara "av nordiskt intresse" i enlighet med bankens stadgar även om investeringen direkt berör enbart ett nordiskt land.

En motsvarande ordning föreslås för projektinvesteringar för miljöinvesteringar i statshandelsländer och andra mellaninkomstländer. Detta förslag innebär att ministerrådet i viss mån tillmötesgår utskottets yrkande i betänkandet över ministerrådsförslag *B 85/s* om nordiskt miljöprogram att de nordiska länderna borde lägga fram förslag till en europeisk miljöfond för att göra modern miljöteknologi tillgänglig för länder som står för stora gränsöverskridande föroreningar.

Utskottets andra yrkande vad gäller finansiering av miljöteknologi, nämligen att Nordiska investeringsbankens olika finansieringsordningar utvidgas till att omfatta samarbete kring export av miljöteknologi till länder utanför Norden, har ministerrådet beslutat tillmötesgå genom att anslå medel till ett omfattande program för miljöprojektexport efter förslag av Nordiska projektexportfonden (NoPEF). Ministerrådet avser sålunda att anslå 6,5 MDKK för år 1990 och 10,5 MDKK per år 1991 och 1992 för ett program för främjande av miljöprojektexport. Utskottet noterar detta med tillfredsställelse och understryker vikten av att detta program kommer till stånd. Programmet skall genomföras av fonden i samarbete med de nationella exportfrämjande organisationerna. Programmet omfattar bl. a. anordnande av symposier, samarbete med NIB, Världsbanken och regionala utvecklingsbanker och stöd för beaktande av miljöaspekter i s. k. feasibilitystudier och deltagande i statliga projekt. Insatserna avser främst Kina, ASEAN-länderna, Indien, Pakistan och Republiken Korea samt statshandelsländerna runt Östersjön, men kan riktas även mot andra delar av världen.

Utskottet finner detta programförslag mycket tillfredsställande och ser fram emot rapportering därom i ministerrådets berättelse. Vid utskottets möte den 28 september 1988 upplystes på fråga om ministerrådet var berett att använda fler ekonomiska styrmedel för att förmå industrier m fl att leva upp till miljökrav, att en arbetsgrupp för dessa frågor tillsatts. Ministerrådet anför nu att ekonomiska styrmedel i ökad omfattning bör användas som komplement till de administrativa styrmedlen i miljöpolitiken. Ministerrådet avser därför ge berörda ämbetsmannakommittéer i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel i de nordiska länderna och ge förslag till utformning av sådana styrmedel.

Utskottet anser det tillfredsställande att ministerrådet tar upp ekonomiska styrmedel i den ekonomiska handlingsplanen, där de har en naturlig plats, och att flera ämbetsmannakommittéer engageras i dessa frågor. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt yrkande i sitt betänkande över ministerrådsförslag *B 85/s* om nordiskt miljöprogram att miljöaspekterna borde inarbetas i alla sektorer i det nordiska samarbetet både inom Nordiska rådet och ministerrådet. Alla ämbetsmannakommittéer bör således årligen rapportera om hur de integrerar miljöhänsyn i sitt arbete.

Utskottet delar ministerrådets bedömning att ett utökat toxikologiskt

samarbete, eventuellt i form av ett institut, kan vara av stort värde ur miljösynpunkt, och även kan bidra till en sund utveckling av kemirelaterad industri. Utskottet vill därför tillstyrka att ministerrådet utreder i vilka former ett utökat toxikologiskt samarbete bör komma till stånd.

Sammanfattningsvis finner utskottet, att ministerrådet i sitt förslag till en ny ekonomisk handlingsplan i väsentlig utsträckning har tillmötesgått utskottets yrkande att miljöaspekterna borde arbetas in i enlighet med de synpunkter som social- och miljöutskottet anförde när planen "Norden i växt" framlades 1985. Utskottet tillstyrker sålunda ministerrådsförslaget.

Stockholm den 30 januari 1989

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen

BIHANG 2

Kommunikationsutskottets yttrande över ministerrådsförslag B 89/e om ett starkare Norden — ekonomisk handlingsplan 1989—1992

Till kommunikationsutskottet har för yttrande hänvisats ministerrådsförslag (B 89/e) om ett starkare Norden — Ekonomisk handlingsplan 1989—1992. Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 30 januari—2 februari 1989.

Inledning

Kommunikationsutskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet nu lägger fram ett konkret förslag till en ekonomisk handlingsplan. Handlingsplanen, som är en fortsättning av handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, anser utskottet vara ett framsteg för det ekonomiska samarbetet i Norden och noterar med tillfredsställelse att en stor del av förslaget handlar om åtgärder som berör kommunikationsutskottets sakområde.

Det konstateras att ministerrådsförslaget är i enlighet med utskottets tidigare yttranden om att den förra ekonomiska handlingsplanen skulle vara en "rullande" plan. Kommunikationsutskottet har fortfarande samma åsikt och anser att den handlingsplan som nu presenteras, också skall få en fortsättning eftersom visionerna sträcker sig längre än 4 år framåt i tiden.

När det gäller finansiering av projekt på infrastrukturområdet, noteras att varje enskilt nordiskt land skall finansiera dessa investeringar med nationella medel över de egna budgeterna. Vidare noteras att några av investeringarna planeras finansieras med avgifter från trafikanterna.

Kommunikationsutskottet utgår från att ministerrådet har värderat andra projekt än de som presenteras i förslaget. Utskottet anser det därför viktigt att få möjlighet att diskutera handlingsplanens realisering vid utskottets och ministerrådets/trafikministrarnas årliga möte samt att handlingsplanen redogörs för i ministerrådets berättelse, rörande det nordiska samarbetet (C 1).

De områden som kommunikationsutskottet nu yttrar sig om gäller:

- Transporter
- Turism
- Tele- och datakommunikationer
- Meteorologi

Transporter

Ministerrådet påpekar att en väl fungerande transportmarknad är med hänsyn till den omfattande handeln mellan de nordiska länderna av strategisk betydelse för industrins konkurrenskraft, den fortsatta välståndsutvecklingen i Norden, samt kontakterna mellan de nordiska länderna. Det påpekas vidare att även om den nordiska hemmamarknaden är omfattande och viktig kan den inte ses isolerad utan måste på grund av det nära samarbetet med övriga europeiska länder kunna fungera som en integrerad del i en större europeisk transportmarknad.

För att öka Nordens samlade konkurrenskraft anses att de nordiska ländernas infrastrukturnät måste byggas ut på ett bättre sätt än i dag och kopplas samman, dels sinsemellan, dels med det övriga Europa. Det anses att hänsyn måste härvid tas till ett flertal faktorer. Dessa faktorer anses bl. a. vara att förbättra tillgängligheten till och öka effektiviteten i transportsystemet, öka säkerheten i trafiken, förbättra miljön.

Kommunikationsutskottet tillstyrker dessa målsättningar och anser dessa vara väl i linje med utskottets tidigare yttranden om uppbyggandet av den nordiska transportmarknaden.

I sitt förslag prioriterar ministerrådet följande nordiska infrastrukturområden

- Nordkalotten
- Oslo–Västra Sverige
- Södra delen av svenska västkusten
- Förbindelserna i Danmark
- Stockholm–Helsingfors
- Förbindelserna med kontinenten

Inom dessa områden föreslås ett antal utpekade väg- och järnvägsprojekt.

Vidare föreslås en förenkling gällande den s. k. kilometerskatten, i syfte att underlätta nordiska kontakter i gränsregioner och som innebär att det införs frigränser för kilometerskatten. Enligt förslaget skall inte någon skatt tas ut för körsträckor under 100 km och inte heller för fordon som väger 6 ton eller mindre.

Kommunikationsutskottet noterar att ministerrådet nu har tagit hänsyn till utskottets påpekande i sitt yttrande om den ekonomiska handlingsplanen "Norden i vekst" och inkluderar nu Nordkalotten i sina prioriterade områden.

Utskottet understryker de sysselsättningsproblem som finns i de nordliga delarna av Norden samt de positiva effekter som goda kommunikationer har på den ekonomiska tillväxten i glesbebyggda områden.

Med hänsyn till detta, anser utskottet det hade varit på sin plats att här komma fram med förslag om konkreta åtgärder för att förbättra kommunikationerna, inte bara på Nordkalotten, utan i den norra delen av de tre berörda nordiska länderna. Utskottet varnar för att de infrastrukturiinvesteringar som föreslås i ministerrådsförslaget kan öka den regionala obalansen i Norden.

Med hänvisning till att ministerrådet speciellt påpekar flygtrafikens och busstrafikens roll i den regionala utvecklingen inom Nordkalotten, erinrar utskottet om de diskussioner som har förts mellan kommunikationsutskottet och ministerrådet/trafikministrarna om att hitta en gynnsam lösning för den tvärgående flygtrafiken inom Norden.

Vidare noterar utskottet att ministerrådet också genom nya infrastrukturinvesteringar och nya transportsystem skall verka för en förbättrad miljö och ökad trafiksäkerhet.

Kommunikationsutskottet vill starkt betona de trafiksäkerhetsmässiga verkningarna av en god infrastruktur och därmed indirekt på de sociala, miljömässiga och ekonomiska aspekterna. Det understryks att bra transportsystem och effektivt kommunikationsnät är grunden för det moderna samhället och dess kulturella och ekonomiska tillväxt.

Vid genomgång av ministerrådsförslaget är det svårt att göra sig en helhetsöversyn av i vilken mån de föreslagna infrastrukturinvesteringarna kommer att belasta de nationella budgeterna inom handlingsplanens tidsram, eftersom investeringsbeloppen i några fall gäller en längre investeringstid än handlingsplanens tidsram är. De totala investeringskostnaderna ser per land ut så här:

	<i>Vägar</i>	<i>Järvägar</i>
Danmark	1 350 MDKK	1 300 MDKK
Finland	1 097 MFIM	930 MFIM
Norge	1 859 MNOK	1 175 MNOK
Sverige		2 735 MSEK
Norge och Sverige	500 MSEK	

Kommunikationsutskottet konstaterar att finansiella svårigheter har i vissa fall försenat investeringsplanerna enligt den förra ekonomiska handlingsplanen. Utskottet förutsätter att de planer som nu presenteras kommer att hålla och i vissa fall även bli snabbare.

Kommunikationsutskottet betonar betydelsen av förbindelserna över Öresund och Stora Bält. I dag är dessa två ställen ett stort hinder för snabba och därmed effektiva transporter från Skandinavien söderut till Europa. Samtidigt skulle en fast förbindelse över Öresund syfta till ett effektivare ekonomiskt, industriellt och kulturellt samarbete mellan Danmark, å den ena sidan, och Norge och Sverige å den andra sidan. Mot bakgrund av detta hyser utskottet förhoppningar om att de berörda parter kan komma fram till en överenskommelse i denna fråga.

Slutligen vill kommunikationsutskottet tillstyrka ministerrådets konstaterande att ett viktigt medel för att klara de nämnda målsättningarna inom transportsektorn – inte minst vad gäller målen om miljö och trafiksäkerhet – är en fortsatt utbyggnad av järnvägssystemen i Norden samt uppbyggnad av nya transportsystem.

Turism

I ministerrådsförslaget redogörs för en turistkampanj i USA. Till denna kampanj avser ministerrådet bidra med 10 MDKK per år för vart och ett av åren 1989–1991. Som förutsättning gäller att ett minst lika stort belopp skjuts till från näringslivet.

Gällande kommunikationsutskottets syn på turismens betydelse i Norden, hänvisas till utskottets betänkande över medlemsförslag A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism, samt ministerrådsförslag B 93/t om ett nordiskt turistprogram. Vidare hänvisas till utskottsordförandens framförande under budgetdiskussionen vid Nordiska rådets andra extrasession i Helsingør 1988 där han redogjorde för kommunikationsutskottets tillstyrkande av den ovan anförda kampanjen.

Tele- och datakommunikationer

I ministerrådsförslaget erinras om EG:s forskningsprogram RACE som innefattar utbyggnad av datakommunikationsnät för mycket höga överföringshastigheter. Ministerrådet uppmanar alla nordiska länder att sträva efter att delta i detta europeiska samarbete.

Nordunet-projektet syftar till att etablera ett datakommunikationssystem mellan de forskningsinriktade datacentralerna i de nordiska länderna. Genom Nordunet deltar Norden i utvecklingen och implementeringen av internationella standarder med syfte att förbinda Norden med internationella nätverk. Projektet stöttes genom den förra ekonomiska handlingsplanen. Enligt ministerrådsförslaget avser ministerrådet nu anstå 2 569 000 DKK för år 1989, 2,1 MDKK för 1990 och 1,4 MDKK för 1991, varefter projektet förutsätts vara avslutat.

Kommunikationsutskottet uppskattar ministerrådets intresse på data- och telekommunikationsområdet. Utskottet har följt den snabba utvecklingen på området med stort intresse. Utskottet vill påpeka betydelsen av att fördelarna av den nya data- och informationsteknologin får inte förhind-

ras av att tele- och datakommunikationsnät inte svarar för de krav som denna teknologi sätter. Utskottet erinrar om denna tekniks betydelse för effektivisering och besparing inom kommunikationssektorn, samt betona betydelsen inom regionalpolitiken och de effekter som data- och informationstekniken och ett väl utbyggt datakommunikationsnät kan ha och borde ha på sysselsättningen i glesbygden.

Utskottet anser att denna nya teknologi har alla förutsättningar för att styrka de glesbygda områden i Norden. Utvecklingen har dock inte givit detta positiva utslag. Utskottet uppmanar därför ministerrådet att även i fortsättningen aktivt arbeta för att denna teknologiska möjligheter utnyttjas för att styrka dessa områden.

Utskottet är enigt med ministerrådet om samarbete inom telekommunikationsområdet. Utskottet betonar vikten av att man i det framtida arbetet lyfter fram telekommunikationens tekniska, trafikala och kulturella sidor och anser det viktigt att ministerrådet och dess organ trappar upp sin verksamhet och forskning på området.

Meteorologi

Ministerrådet avser fortsätta stödja arbetet med ett nordiskt väderradar-nät. För detta ändamål anvisar ministerrådet år 1989 7,7 MDKK och för år 1990 4,6 MDKK.

Projektet syftar till att bygga upp ett väderradarnät för att förbättra väderprognoserna. Ett väderradarnät består av ett antal väderradarstationer och ett datakommunikationsnät.

Enligt ministerrådsförslaget skall fas 2 av projektets 3 faser avslutas 1990. Fas 3 innebär utbyggnad av nätet med installation av väderradarstationer.

Kommunikationsutskottet vill i detta sammanhang påpeka att det väderradarnät som det här handlar om förbättrar trafiksäkerheten på land, till sjöss och i luften.

Vidare anser kommunikationsutskottet att projektets fas 3, skall tillför-säkras medel när projektets fas 2 avslutas.

Utskottet

Kommunikationsutskottet anser sammanfattningsvis, att det i minister-rådets framlagda förslaget representerar ett klart framsteg inom utskottets verksamhetsområde. Härmed betonar utskottet vikten av att tillräckliga ekonomiska medel avsätts inom de nationella budgeterna för att infrastrukturinvesteringarnas tidsram skall hållas.

Utskottet tillstyrker därför förslaget i den mån det berör utskottets saker

och förutsätter att ministerrådet vid genomförandet av handlingsplanen lägger vikt vid det som utskottet ovan framhållit.

Stockholm den 31 januari 1989

För kommunikationsutskottet

Elver Jonsson

Ordförande

Särskilt yttrande

Jeg deler ikke udvalgets positive holding til transportafsnittet i den økonomiske handlingsplan. Alle vej- og jernbaneplaner er med uden nogen prioritering, som om vi havde ubegrænset med penge i Norden. Der er heller ingen anvisning på, hvordan man sikrer en gennemførelse af et eneste af projekterne, så vi får en nordisk infrastruktur, ikke bare en national. Endvidere ses det ikke, at miljø- og trafikikkerhedsmålene er kommet fra de indledende hensigtserklæringer til en indarbejdelse i planerne, endsig den faktiske transportpolitik. Planen mangler med andre ord greb i virkeligheden. Fra at være rullende er den gået i spin.

Stockholm den 1 februar 1989

Margrete Auken (SF)

BIHANG 3

Kulturutskottets yttrande över ministerrådsförslag B 89/e om ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992

1. Inledning

Till kulturutskottet har för yttrande hänvisats ministerrådsförslag om handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Utskottet har behandlat förslaget vid ett möte den 30–31.1.1989.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet lägger fram ett konkret förslag till handlingsplan som fortsättning på ministerrådets äldre handlingsplan om ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Utskottet ser emellertid förslaget som inledning till en ny period med nya målsättningar och ökade satsningar på samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna.

Utskottet ansluter sig till handlingsplanens övergripande syfte att främja betingelserna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka

den ekonomiska integrationen i Norden och stärka Nordens ställning i omvärlden. Utskottet utgår härvid från att ministerrådet avser ett utvidgat nordiskt kultursamarbete som en grundläggande förutsättning för detta.

2. *Det allmänskulturella området*

Utskottet konstaterar att det förslag som nu föreligger knappast innehåller några aktiviteter på kulturområdet för att uppnå de mål handlingsplanen uppställer. Utskottet hade väntat sig att handlingsplanen skulle ha givit uttryck för ett mera aktivt intresse för att även vidta åtgärder inom det allmänskulturella området för att nå dessa mål.

Utskottet framhåller att vårt samhälle för närvarande genomgår en förändring vad avser värderingarna i samhället. Ökat intresse för teknik och ekonomi anser utskottet vara en naturlig utveckling men andra samhällsområden kommer mera i skymundan. Den gemensamma nordiska kulturen måste därför stärkas genom särskilda aktiviteter och ingå i alla andra områden som den grundläggande utgångspunkten.

En av de tre målsättningarna angivna i handlingsplanen är att utveckla och förbättra "den nordiska modellen". Det konstateras att i de nordiska länderna delar vi många grundläggande värderingar. Den djupa och traditionsrika nordiska kulturgemenskapen spelar en viktig roll och därmed har vi ett starkt gemensamt intresse av att bevara och utveckla vår samhällsmodell. Utskottet efterlyser konkreta aktiviteter och anslag i handlingsplanen där denna kulturgemenskap förstärks.

3. *Utbildning*

Utskottet har tidigare betonat det som betydelsefullt att det finns ett kontinuerligt informations- och erfarenhetsutbyte mellan länderna om ungdomsutbildningen, och noterar att det i förslaget till handlingsplanen ingår konkreta aktiviteter för att förstärka samarbetet på utbildningsområdet.

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att enligt handlingsplanen skall NORDPLUS få ett tillskott till budgeten åren 1989–1992 med sammanlagt 12.6 DKK. Utskottet omfattar handlingsplanens konstaterande att NORDPLUS-programmet har betydelse för den ekonomiska utvecklingen genom att det befrämjar personkontakter mellan de nordiska länderna och ett bättre utnyttjande av undervisningsresurserna.

NORDJOB, som syftar till att genom arbete och kulturella aktiviteter för ungdomar bidra till ökad förståelse, samhörighet och integration mellan de nordiska länderna, får 1 M DKK per år åren 1989–1990 enligt handlingsplanen. Utskottet betonar att denna verksamhet är av grundläggande betydelse och anser att detta projekt bör ges hög prioritet i handlingsplanen och att de ekonomiska ramarna bör utvidgas.

Utskottet vill även framhålla att handlingsplanens målsättning att fortsätta att utveckla "Norden som hemmamarknad" har utbildningspolitiska

konsekvenser, och att detta bör beaktas vid genomförandet av handlingsplanen. Särskild vikt bör därvid läggas vid att examensgiltigheten i Norden även genomförs i praktiken.

4. *Forskning*

Utskottet instämmer i handlingsplanens konstaterande att forskning och utveckling blir allt viktigare för konkurrenskraften. Utskottet har redan yttrat sig över NORDPLUS-programmet som även innebär utbyte på forskningsområdet. Forskningssamarbetet inom Norden har ökat i volym och det täcker ett brett spektrum av åtgärder. Utskottet anser i likhet med förslagsställarna att det sannolikt finns en inte obetydlig potential för att förbättra och utnyttja de nordiska FoU-resurserna och att de nordiska länderna genom samarbete om nya teknologier kan få värdefulla komplement till nationella åtgärder.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet i handlingsplanen efter förslag från Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) avsätter medel för åren 1990–92 för att instifta ett antal helårsstipendier för yngre forskare i samarbete med nationella forskningsmyndigheter. Utskottet betonar att forskarutbildning blir allt mera nödvändig i dagens samhälle och att man inom ministerrådet vid budgetbehandlingen för 1989 skar ner anslaget till forskarutbildningen från föregående år.

Handlingsplanen stödjer också ekonomiskt Nordunet-projektet som syftar till att etablera ett datakommunikationssystem mellan de forskningsinriktade datorcentralerna i de nordiska länderna. Nordunet har stötts genom "Norden i växt" och beräknas vara avslutat 1991. Utskottet har tidigare framhållit att projektet stöder strävandena till förbättrad samordning av användningen och anskaffningen av vetenskaplig utrustning.

5. *Mediesamarbete*

Ministerrådet gav arbetsgruppen för kultur och massmedia i november 1987 i uppdrag att utarbeta ett konkret förslag om upprättande av en nordisk mediefond. Samtidigt föreslog man att den statssekreterargrupp som förberedde den ekonomiska handlingsplanen skulle tillse att mediefonden finansierades inom ramarna för handlingsplanen. Trots att de nationella TV-bolagen och filminstitutionerna är villiga att bidra med hälften av finansieringen berörs inte idén med den nordiska mediefonden i förslaget till handlingsplan. Utskottet uttalar sin besvikelse över att det inte har tagits hänsyn till denna viktiga fråga som utskottet har tagit upp upprepade gånger och konstaterar att ministerrådet därmed för närvarande har hindrat upprättandet av en nordisk mediefond.

Stockholm den 31 januari 1989

För Nordiska rådets kulturutskott

J. K. Hansen

Förman

Juridiska utskottets yttrande över ministerrådsförslag B 89/e om ett starkare Norden — ekonomisk handlingsplan 1989—1992

Så vidt man kan se berøres Juridisk Udvalgs virksomhedsområde kun i afsnittet, der vedrører kvinder på arbejdsmarkedet (afsnit 4.3.6.).

Udvalget vil udtrykke sin anerkendelse af, at ministerrådet i den nye økonomiske handlingsplan har medtaget projekter med tilknytning til ligestilling mellem kvinder og mænd. Dette ligger på linie med de tidligere tilkendegivelser både fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd om, at ligestillingsarbejdet bør integreres i alle andre sektorer.

Konkret anføres det, at man på Nordisk Råds initiativ planlægger et projekt om årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd. Udvalget henviser til sin betænkning over medlemsforslag A 812/j, hvor man bl. a. udtalte:

''Juridisk Udvalg mener, at det er vigtigt, at årsagerne til den manglende ligeløn bliver afdækket, og at der på baggrund heraf iværksættes foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd.

Imidlertid er udvalget ikke umiddelbart i stand til at vurdere, hvorledes dette kan gøres mest hensigtsmæssigt. Udvalget mener derfor, at man i første omgang bør gennemføre et forundersøgelingsprojekt med henblik på at få samlet den eksisterende viden på området og ud fra dette tilrettelægge det videre arbejde.

Med hensyn til BRYT-projektet har det været Juridisk Udvalgs opfattelse, at dette projekt hørte hjemme under handlingsplanen for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse, dels fordi projektet er nært beslægtet med arbejdsmarkeds- og uddannelsesprojekterne i denne plan, og dels fordi ministerrådet har den erklærede hensigt at fortsætte sine bestræbelser på at integrere ligestillingsarbejdet i andre sektorer. Efter gentagne henstillinger fra Juridisk Udvalg blev projektet overført til den økonomiske handlingsplan fra 1988.

Med de samme begrundelser som er anført ovenfor er det Juridisk Udvalgs opfattelse, at projekter, der vedrører forsøg på at opnå reel ligeløn mellem kvinder og mænd, bør indgå i den nye økonomiske handlingsplan, som p.t. er under udarbejdelse af Nordisk Ministerråd.

Det er ligeledes udvalgets opfattelse, at ligelønsspørgsmålet bør medtages i den handlingsplan på ligestillingsområdet, der skal fremlægges på den officielle ligestillingskonference i Oslo i august 1988.''

På denne baggrund vedtog Nordisk Råd følgende rekommendation (*nr. 44/1988*):

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

- 1) at der iværksættes et forundersøgelingsprojekt og i forbindelse hermed eventuelt gennemføres praktisk i forsøgsvirksomhed og evaluering med henblik på at få samlet den eksisterende viden om og få kortlagt årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og
- 2) på baggrund heraf at foreslå foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd, samt
- 3) at afsætte de fornødne midler til projekternes gennemførelse ved at lade projekterne, der er nævnt under punkt 1 og 2, indgå i den nye økonomiske handlingsplan for Norden.''

Juridisk Udvalg er tilfreds med, at ministerrådet har taget hensyn til udvalgets synspunkter og medtaget et projekt om ligeløn i den nye økonomiske handlingsplan.

Udvalget skal samtidig henlede opmærksomheden på, at ministerrådet også tager spørgsmålet om ligeløn op i forslag til en handlingsplan på ligestillingsområdet. Det er vigtigt, at foranstaltninger på ligestillingsområdet gennemføres i et samarbejde med ligestillingssektoren og andre relevante sektorer.

Endvidere oplyses det, at ministerrådet planlægger at undersøge hvordan forhold som ret til frihed, arbejdstid, adgang til børnepasning og økonomiske vilkår for børnefamilier påvirker kvinders deltagelse i arbejdslivet.

Dette spørgsmål berøres også i handlingsplan på ligestillingsområdet og skal ses på baggrund af, at mange af udfordringerne og problemerne for ligestillingspolitikken i dag ligger i skæringspunktet mellem familieliv og arbejdsliv. Disse to områder må derfor ses i sammenhæng.

Juridisk Udvalg kan ligeledes anbefale, at denne undersøgelse gennemføres og skal i øvrigt henvise til sin betænkning over ministerrådsforslag *B 94/j* om en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde.

Stockholm, den 30. januar 1989

Eidur Guðnason

Formand for Juridisk Udvalg

Budget- och kontrollutskottets yttrande över ministerrådsförslag B 89/e om ett starkare Norden — ekonomisk handlingsplan 1989–1992

Inledning

Ministerrådets (finansministrarna) nya ekonomiska handlingsplan 1989–1992 — Ett starkare Norden — har av Nordiska rådets presidium hänvisats till ekonomiska utskottet. Rådets övriga utskott har ombetts lämna sina synpunkter på den nya ekonomiska handlingsplanen till ekonomiska utskottet.

Den nya ekonomiska handlingsplanen, som är en fortsättning på den tidigare "Norden i växt", har tre målsättningar

- att utveckla och förbättra "den nordiska modellen"
- att fortsätta att utveckla "Norden som hemmamarknad"
- att söka lösningar som svar på utvecklingen av EGs inre marknad.

Planen kan uppdelas i tre olika kategorier av beslut. Den första kategorin har inga direkta budgetmässiga konsekvenser, varken för den nordiska budgeten eller för de nationella budgetarna, även om man på sikt kan räkna med vidsträckta ekonomiska konsekvenser för de nordiska länderna. Det rör sig här bl. a. om förslag till kapitalliberaliseringar.

Den andra kategorin rör projekt, som får omedelbara konsekvenser för den nordiska budgeten. Totalt rör det sig om 250 MDKK (1989 års priser) som under perioden 1989–1992 tillförs den nordiska budgeten enligt följande fördelning

1989 = 60,4 MDKK

1990 = 73,0 MDKK

1991 = 67,0 MDKK

1992 = 50,0 MDKK.

Den tredje kategorin rör förslag som finansieras över de nationella budgetarna. Det gäller framför allt infrastrukturinvesteringar med nordisk och europeisk relevans.

Ministerrådet påpekar att handlingsplanen är temporär och att de projekt som ingår i handlingsplanens budget beräknas vara avslutade 1992, eventuellt kan enstaka projekt vidareföras inom ramen för ministerrådets ordinarie budget.

Allmänna synpunkter

Rent allmänt anser budget- och kontrollutskottet att det finns många intressanta aspekter och förslag i den nya ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet kan även ge sitt stöd till den grundidé, som genomsyrar de flesta förslag, att med det nordiska samarbetet som bas närma Norden till Europa. Samtidigt betonas vikten av att ta hänsyn till de nordiska värde-

ringarna och främja hänsynstagandet till miljön i den ekonomiska utvecklingen. Utskottet finner emellertid att det är en viss obalans mellan de analyserande avsnitten och de förslag som programmet utmynnar i.

Utskottet kan instämma i att det finns ett behov för effektivisering av den offentliga sektorn och att olika typer av transfereringar och finansieringssätt bör värderas med jämna mellanrum.

Synpunkter beträffande vissa områden

Utskottet har tidigare framhållit vikten av att projekt, som startats i "Norden i växt" och som av kontinuitetsskäl bör fortsätta, förs vidare i den nya ekonomiska handlingsplanen. Utskottet ser med tillfredsställelse, att detta skett beträffande fler projekt. Med tanke på det omfattande arbete, som pågår inom EG och EFTA när det gäller standardisering av provningsmetoder samt kvalitetssäkring av laboratorieprovning, är det värdefullt att Nordtest får medel för att fortsatt kunna delta i det europeiska standardiseringsarbetet.

I sitt betänkande över ministerrådets budgetförslag för 1989 framhåller utskottet att ministerrådet borde fortsätta satsningen på standardisering och produktsäkerhet. Utskottet kan nu med tillfredsställelse konstatera, att betydande medel kommer att avsättas under perioden 1990–1992 för standardiseringsarbete inom arbetsmiljöområdet (3,450 MDKK), byggområdet (2,550 MDKK) samt för att disponeras av ÄK-handel (1,500 MDKK). Utskottet vill här framhålla vikten av att dessa medel används för ett aktivt nordiskt deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet. Nordens möjligheter att delta i och påverka det europeiska standardiseringsarbetet är av stor vikt både för de enskilda medborgarna och för den nordiska industrins möjligheter att konkurrera på den europeiska marknaden. Utskottet hade därför gärna sett en bredare satsning på standardiseringsområdet.

Utskottet har redan i betänkandet till budgetförslag för 1989 uttalat sin tillfredsställelse över satsningarna på material- och miljöteknik samt på **NORDPLUS**.

Utskottet vill emellertid i detta sammanhang uttala en viss tveksamhet till att långsiktiga projekt, typ **NORDPLUS**, finansieras inom ramen för en temporär handlingsplan. I textavsnittet angående **NORDPLUS** står t. ex. att "programmet inleds 1989 och kommer sedan att successivt byggas ut". I budgeten föreslås emellertid en successiv minskning av medlen till **NORDPLUS**. Utskottet undrar nu varifrån medlen till den successiva utbyggnaden skall tas i dagens kärva budgetläge, där det särskilt påpekas i *C 2/1989* att "inga nya utgiftsåtaganden kan göras utan att finansieringen är säkrad".

I "Ett starkare Norden" finns ett antal förslag, inte minst när det gäller avskaffande av handelshinder, som, om de genomförs, skall verkställas av olika myndigheter i de nordiska länderna. Utskottet vill här påpeka vikten

av att de verkställande myndigheterna snabbt får klara direktiv, om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas, med anledning av beslut som fattats av de nordiska regeringarna. Erfarenheten av nordiskt samarbete visar, att verkställandet av nordiska beslut tar onödigt lång tid för att berörda myndigheter inte får dessa direktiv.

I handlingsplanen påpekas att en offentlig, oberoende testning i Norden av kemiska ämnen skulle innebära fördelar, såväl för allmänheten som för producenter. Ministerrådet avser att utreda i vilka former ett utökat toxikologiskt samarbete bör komma till stånd. För en sådan utredning anslås 240 000 DKK år 1990. De alternativ som framförs är:

- etablering av ett särskilt toxikologiskt institut
- att stärka koordineringen av de nationella toxikologiska institutionernas verksamhet.

Ett toxikologiskt institut skulle bl. a. svara för följande uppgifter

- Testning åt nordiska hälso- och miljömyndigheter
- Toxikologisk testningsservice åt nordiska företag,
- Riskbedömning angående kemikaliers hälso- och miljöeffekter.

Budget- och kontrollutskottet menar, att man i större utsträckning än tidigare bör undersöka möjligheten att utnyttja nationell kompetens och nationella institutioner i det nordiska samarbetet och att man endast i de fall, där det inte finns några andra möjligheter, bör välja alternativet att etablera en ny nordisk institution. Även möjligheten till brukarfinansiering och/eller till nationell finansiering bör undersökas (jfr. Nordiska hälso-vårdshögskolan).

Beträffande budgeten för handlingsplanen och finansieringen av det nordiska samarbetet väljer utskottet att kommentera detta i sitt betänkande till C 2/1989.

Helsingfors den 13 februari 1989

För Nordiska rådets budget- och kontrollutskott

Ivar Hansen

Förman

Ministerrådsförslag
om ett starkare Norden — Ekonomisk handlings-
plan 1989—1992

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om *Ett starkare Norden — ekonomisk handlingsplan 1989—1992* för behandling under rådets 37:e session i Stockholm 1989. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa handlingsplanen.

Stockholm den 29 november 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Kjell-Olof Feldt

Fridtjov Clemet

Innehåll

	Sammanfattning	1010
1.	<i>Utmaningar för det ekonomiska samarbetet i Norden</i>	1022
1.1	Ett starkare Norden	
1.2	Utmaningar för det ekonomiska samarbetet i Norden	
1.3	Den nya ekonomiska handlingsplanens syfte och roll	
	1.3.1 Den nordiska modellen	
	1.3.2 Norden som hemmamarknad	
	1.3.3 Norden och EG:s inre marknad	
2.	<i>Visse økonomisk-politiske hovedproblemer</i>	1032
2.1	Behovet för en konkurrenceevneforbedring og en øget privat opsparing	
2.2	Inflationsproblemet	
2.3	Effektivisering af den offentlige sektor	
	2.3.1 Væksten i den offentlige sektor	
	2.3.2 Behovet for en effektivisering	
	2.3.3 Kravene til udgiftspolitikken	
	2.3.4 Forslag	
2.4	Skatter og afgifter	
	2.4.1 Skattereformovervejelser	
	2.4.2 De nordiske landes moms- og omssystem	
	2.4.3 Overvejelserne i EF	
	2.4.4 Forslag	
3.	<i>Öppnare varu- och tjänstemarknader</i>	1045
3.1	Bakgrund	
3.2	Motiv till förslagen	
3.3	Förslag	
	3.3.1 Handelshinderarbetet	
	3.3.2 Standardisering	
	3.3.3 Näringslivsstöd	
	3.3.4 Offentlig upphandling	
	3.3.5 Jordbrukspolitik	
	3.3.6 Projektexport (NoPEF)	
	3.3.7 Utvidgat samarbete om exportfrämjande	
	3.3.8 Främjande av utländska etableringar i Norden	
	3.3.9 Turistkampanj i USA	
4.	<i>Den nordiska arbetsmarknaden</i>	1058
4.1	Bakgrund	
4.2	Motiv för förslagen	
4.3	Förslag	
	4.3.1 Effektivare nordisk arbetsförmedling	
	4.3.2 Nordjobb	
	4.3.3 Hinder för vissa yrkesgrupper	
	4.3.4 Arbetsmarknaden på 1990-talet – paraplyprojekt om arbetsmarknadspolitikens utveckling	
	4.3.5 Flaskhalsar på arbetsmarknaden	
	4.3.6 Kvinnor på arbetsmarknaden	
	4.3.7 Koncernfackligt samarbete	

5.	<i>Mere effektive kapitalmarkeder</i>	1065
5.1	Bakgrund	
5.2	Motiv for forslagen	
5.3	Forslag	
	5.3.1 Afvikling af kapitalrestriktioner	
	5.3.2 Finansielle tjenester	
	5.3.3 Øget samråd og informationsudveksling	
	5.3.4 Initiativer vedrørende selskabslovgivningen	
6.	<i>Transporter</i>	1072
6.1	Den nordiska transportmarknaden	
6.2	Förslag till prioriterade nordiska infrastrukturuområden	
6.3	Förslag till infrastrukturprojekt	
	6.3.1 Järnvägar	
	6.3.2 Vägar	
	6.3.3 Förenkling av regler för kilometerskatt	
7.	<i>Energisamarbejd</i>	1084
7.1	Bakgrunn	
7.2	Elektrisk kraft	
7.3	Naturgass i Norden	
8.	<i>Industriell utveckling och forsknings-samarbete</i>	1088
8.1	Bakgrund	
8.2	Motiv till förslagen	
8.3	Förslag	
	8.3.1 Nordiska industrifonden – 95 Materialteknologi och bioteknologiskt samarbetsprogram	
	8.3.2 Forskarstipendier	
	8.3.3 Tillskott till NORDPLUS	
	8.3.4 Utvidgat samarbete om telekommunikationer	
	8.3.5 Nordunet	
	8.3.6 Nordiskt väderradarnät	
	8.3.7 Kompetensutveckling i utsatta regioner	
	8.3.8 Biologiska resurser i havet	
9.	<i>Bättre miljö</i>	1096
9.1	Bakgrund	
9.2	Motiv för förslagen	
9.3	Förslag	
	9.3.1 Miljöteknologi	
	9.3.2 Lån till miljöinvesteringar	
	9.3.3 Projektexport på miljöområdet	
	9.3.4 Ekonomiska styrmedel	
	9.3.5 Utredning om toxikologiskt samarbete	
10.	<i>Oversigt over det økonomiske-politiske samarbejde i Norden</i>	1101
10.1	Arbejdsmarked og varehandelen	
10.2	Samarbejde om valutakurs og kapitalmarked	
10.3	Samarbejdsorganer	
10.4	Arbejdet med nordisk økonomisk handlingsplan	
10.5	Samarbejdet i internationale økonomiske fora	

11.	<i>Budget og finansiering</i>	1109
11.1	Budget for handlingsplanen	
11.2	Frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet	
	<i>Tabell- och figurförteckning</i>	
1.1	BNP 1970–89	1024
1.2	Inflation och arbetslöshet i Norden	1025
1.3	Hushållens nettosparande	1025
1.4	Den offentliga sektorn	1026
2.1	Konsumentprisutvecklingen	1033
2.2	De offentliga utgifterna	1035
2.3	Sysselsättning i den offentliga sektorn	1036
2.4	Olika skattetypers andel av skatteintäkterna	1039
2.5	Momssatser i de nordiska länderna och EG	1042
3.1	Nordens och OECD:s marknadsinriktning för export av bearbetade varor	1046
4.1	Nordiska medborgare boende i andra nordiska länder	1059
8.1	Forskning och utveckling (civil och militär) i förhållande till BNP	1088
11.1	Särskilda medel för den ekonomiska handlingsplanen i Nordiska ministerrådets budget	1109

Sammanfattning

Bakgrund

De fem nordiska länderna har i många avseenden varit framgångsrika. De ligger bland de främsta i världen enligt de flesta sätt att mäta välfärden. Det är emellertid ingen självklarhet att de nordiska länderna kan ha en positiv utveckling av ekonomi och välfärd. Alla de nordiska länderna har bytesbalansunderskott, som i flera fall förväntas bli större de närmaste åren. Höga och i vissa delar ökande offentliga utgifter skapar problem bl. a. vid utformningen av skatte- och avgiftspolitik. Inflationen i de nordiska länderna är högre än genomsnittet för OECD-länderna. Detta är förhållanden som kan bidra till att försämra den ekonomiska utvecklingen och till att minska handlingsutrymmet i den ekonomiska politiken. För att välfärden och sysselsättningen skall kunna vidmakthållas och utvecklas positivt i Norden är det därför avgörande att kunna förbättra den externa balansen och den internationella konkurrenskraften.

Det nordiska samarbetet har historiskt utvecklats med sikte på att stärka den nordiska samhörigheten – att öppna gränserna mellan de nordiska länderna. Detta är fortfarande viktigt. Men utvecklingen under senare tid har alltmer understrukt Nordens beroende av omvärlden.

Det nordiska ekonomiska samarbetet står idag inför flera viktiga utmaningar:

- att bidra till hög och balanserad tillväxt
- att dämpa inflationstakten
- att öka sparandet
- att utveckla och effektivisera den offentliga sektorn
- att söka gemensamt närmande till EG:s inre marknad
- att fortsätta utveckla Norden som hemmamarknad
- att främja hänsynstagandet till miljön i den ekonomiska utvecklingen

Det nordiska ekonomiska samarbetet är ett komplement till den nationella ekonomiska politiken och till annat internationellt samarbete. Det nordiska samarbetet kan lämna viktiga bidrag till den ekonomiska utvecklingen genom att stärka Nordens ekonomiska samhörighet, söka lösningar på gemensamma problem och utveckla relationerna till länder och organisationer utanför Norden där gemensamma intressen finns.

Handlingsplanens övergripande syfte är att främja betingelserna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och stärka Nordens ställning i omvärlden.

Denna ekonomiska handlingsplan för åren 1989–92 har tre målsättningar:

För det *första*, att utveckla och förbättra "den nordiska modellen". I de nordiska länderna delar vi många grundläggande värderingar. I detta sammanhang spelar den djupa och traditionsrika nordiska kulturgemenskapen, som bl. a. betytt många och nära personliga kontakter över de nordiska gränserna, en viktig roll. Vi har därmed ett starkt gemensamt intresse att

bevara och utveckla vår samhällsmodell. För att klara detta behöver de nordiska ekonomierna fungera väl. Den ekonomiska handlingsplanen kan här bidra genom gemensamma analyser och bedömningar av centrala ekonomisk-politiska frågor, men också genom en bättre koppling mellan den ekonomiska politiken och samarbetsområden som miljö, arbetsmarknadspolitik och industriell utveckling och forskning.

För det *andra*, att fortsätta utveckla "Norden som hemmamarknad". Norden som hemmamarknad har länge stått centralt i det nordiska samarbetet, men ännu återstår – trots viktiga framsteg – mycket att göra innan detta begrepp har fått sitt fulla innehåll. Den nya ekonomiska handlingsplanen avses ge ytterligare framsteg i den riktningen. En bättre fungerande nordisk hemmamarknad med större rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor, kan främja tillväxten, dämpa inflationen och stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna.

För det *tredje*, att söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad. Danmark är medlem i EG, och deltar därmed direkt i utvecklingen av den inre marknaden. De fyra övriga nordiska länderna eftersträvar en nära anknytning till den inre marknaden. Gemensamma nordiska lösningar ger inte bara ett bidrag till sammanhållningen i Norden; de kan också öka förutsättningarna för ländernas deltagande i det omfattande västeuropeiska integrationsarbetet.

Den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller en rad konkreta åtgärder på flera samarbetsområden för att uppnå dessa målsättningar.

Några ekonomisk-politiska huvudproblem

De nordiska länderna har flera viktiga ekonomisk-politiska problem gemensamma. De gäller konkurrenskraften, inflationen och det låga privata sparandet, samt en rad frågeställningar i anslutning till den offentliga sektorn och dess finansiering. Den nationella ekonomiska politiken måste ha huvudansvaret för dessa frågor. Ministerrådet finner det ändå angeläget att ge sin gemensamma syn på dessa frågor och att föreslå vissa samnordiska åtgärder, vilka kan underlätta den nationella ekonomiska politiken.

Behovet av förbättrad konkurrenskraft och ökat privat sparande. Det förväntas att den ekonomiska tillväxten i OECD-området kommer att vara moderat under de närmaste åren. Det innebär att en hög tillväxt i Norden framförallt måste åstadkommas genom en förbättring av konkurrenskraften. Inflationen måste då bringas ned. En annan förutsättning för en förbättrad konkurrenskraft är en relativt hög investeringsnivå. De nordiska länderna har problem med sina bytesbalansunderskott, och finansieringen av dessa investeringar måste därför ske med ett ökat nationellt sparande. Kraven på återhållsamhet i fråga om skatter och avgifter, innebär att det är det privata sparandet – främst det för närvarande mycket låga hushållssparandet – som behöver ökas.

Inflationsproblemet. Inflationen har nedbringats i OECD-området under 1980-talet, och så har skett också i de nordiska länderna. Inflationstakten i

Norden är dock högre än den som gäller för OECD. Om inte inflationstakten i Norden bringas ned i nivå med de viktigaste konkurrentländerna, så kommer konkurrenskraften att försämrans. Det kommer också att bli svårt att upprätthålla den låga arbetslösheten i Island, Norge och Sverige och att nedbringa arbetslösheten i Danmark och Finland. Till detta kommer de övriga negativa effekterna av inflationen. För att kunna minska inflationen är lönekostnaderna centrala, eftersom dessa utgör 70–80 % av faktorkostnaderna. Det ställs därmed stora krav på lönebildningen och på arbetsmarknadens funktionssätt i de nordiska länderna.

Den offentliga sektorn. Med undantag av Island har de nordiska länderna en relativt stor offentlig sektor. Tre av de nordiska länderna – Sverige, Danmark och Norge – hör till de länder där de offentliga utgifterna i relation till BNP är högst i OECD-området. Det faktum att den offentliga sektorn tar en så stor del av samhällets produktionsresurser i anspråk, är grund för att söka vägar för en effektivisering både av verksamheten inom den offentliga sektorn och av transfereringarna till den privata sektorn. En effektivare offentlig sektor ökar handlingsutrymmet i den privata sektorn. En stor offentlig sektor betyder också en relativt stor reglerad och skyddad sektor. Det innebär i sin tur mindre resurser till den konkurrensutsatta sektorn och mindre dynamik i ekonomin. Detta kan motverka de krav på större dynamik som den ökade konkurrensen på världsmarknaden och utvecklingen av EG:s inre marknad ställer. I alla de nordiska länderna finns behov av en stram utgiftspolitik och en effektivisering av den offentliga sektorn. *Ministerrådet föreslår:*

Analys och erfarenhetsutbyte om den offentliga sektorn. Ett brett samnordiskt arbete bör komma till stånd för analyser och erfarenhetsutbyte i ett antal frågor som rör den offentliga sektorn. Det gäller bl. a. efterfrågeförhållanden och kostnader för offentliga tjänster, nya styr- och finansieringsformer, metoder för att öka effektiviteten samt effektivisering av den offentliga upphandlingen. *Skatter och avgifter.* De nordiska länderna har en relativt hög skattenivå. De olika skatteslagens andel av skatteintäkterna skiljer sig mellan länderna, men de problem som identifierats och de reformöversväganden som gjorts är påfallande lika. Huvudproblemen är de höga marginalsatserna, bristen på överskådlighet till följd av de många avdragsmöjligheterna samt skillnaden i beskattning av arbets- och kapitalinkomster. Ett särskilt problem är möjligheterna till avdrag för ränteutgifter, något som bidrar till att öka den privata konsumtionen och minska sparandet. Dessa problem är centrala utgångspunkter för de reformeringar av skattesystemen i de nordiska länderna som genomförts eller är under övervägande. De nordiska ländernas omsättningsavgiftssystem är relativt lika. En nordisk studie har visat att systemen inte ger upphov till sådana handelssnedvridningar att ytterligare nordiska samarbetsåtgärder på denna grund är påkallade. Det finns planer inom EG på betydande förändringar av de indirekta skatterna. Det är väsentligt att de nordiska länderna noga följer utvecklingen inom EG på detta område. *Ministerrådet föreslår:*

Skatter och avgifter och EG:s inre marknad. Behovet av förändringar av de nordiska ländernas skatter och avgifter mot bakgrund av utvecklingen inom EG på detta område bör undersökas. I ett sådant arbete bör man också följa upp tidigare utredningsarbete om omsättningsavgiftssystemen i de nordiska länderna. Såväl den direkta som den indirekta beskattningen kommer att tas upp i detta arbete.

Skattevetenskaplig forskning. Arbetet med reformering av skattesystemen i de nordiska länderna har aktualiserat behovet av skattevetenskaplig forskning. Sådan forskning är viktig för att ge kunskap om skattesystemets effekter och om konsekvenserna av olika förändringar. Ministerrådet anser att Nordiska Ekonomiska Forskningsråden bör utöka sitt stöd till skattevetenskaplig forskning, och avser att anvisa 1 MDKK årligen 1990–92 för ändamålet.

Öppnare varu- och tjänstemarknader

Arbetet med att skapa öppnare marknader för varor och tjänster inom Norden och mellan Norden och övriga världen behöver intensifieras. Detta är viktigt för att utveckla och effektivisera den stora nordiska handeln och för att stärka Nordens ställning i omvärlden. Bättre fungerande marknader för varor och tjänster i Norden ökar konkurrensen och bidrar till att dämpa inflationen. Den dynamiska utvecklingen i EG är ett ytterligare motiv för att öka ansträngningarna för att avveckla barriärerna för handeln i Norden, så att betingelserna för handeln inom Norden inte är sämre än de som gäller för Västeuropa i övrigt. De nordiska integrationssträvandena måste dock föras med sikte på Nordens fulla deltagande i det stora västeuropeiska frihandelsområdet. En annan huvudlinje för Minister rådets överväganden på detta område är att i ökad grad utnyttja möjligheterna för att stärka Nordens ställning på andra marknader genom bl. a. exportfrämjande insatser.

Handelshinder och standardisering

Det år 1987 fastställda samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder i Norden är det centrala inslaget i ansträngningarna för att skapa öppnare varumarknader i Norden. Programmet kommer att föras vidare med skärpta krav på tidsfrister för avveckling av konkreta handelshinder och en ökad tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande. I ljuset av erfarenheterna av handelshinderarbetet kommer en värdering att göras av, huruvida det är ändamålsenligt att inrätta en särskild ombudsmannafunktion för att medverka till avskaffande av handelshinder.

Det europeiska standardiseringssamarbetet intensifieras i takt med utvecklingen av EG:s inre marknad. För att stärka det nordiska deltagandet i detta arbete avsätts 11,4 MDKK under åren 1989–1992. Därav avdelas särskilda medel för standardiseringssamarbetet inom bygg- respektive arbetsmiljöområdena. En temporär förstärkning ges till *Nordtest* för utveckling av samnordiska provningsmetoder och för deltagande i det västeuropeiska samarbetet på detta område.

Näringslivsstöd

Ministerrådet vill verka för fortsatt avveckling av stöd till krisdrabbade företag och handelssnedvridande statliga kreditstöd samt för ett ökat hänsynstagande till utvecklingen inom EG när det gäller näringslivsstöd. För att bevara och utöka transparensen kommer en kartläggning och analys av utvecklingen av näringslivsstöd att göras, och frågor om näringslivsstöd skall vid behov göras till föremål för särskilda överläggningar i Ministerrådet.

Jordbrukspolitik

En omprövning av jordbrukspolitiken är motiverad. Jordbrukspolitiken bör i högre grad ge utrymme för marknadssignaler. Ministerrådet anger vissa gemensamma riktlinjer som bas för förändringar i jordbrukspolitiken. Härutöver vill Ministerrådet närmare belysa jordbrukspolitikens kostnader för hushållen.

Offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen är en stor del av den offentliga verksamheten. Ökad handel kan ge stora vinster. Området är en viktig del av EG:s inre marknad och det diskuteras mellan EG och EFTA.

Ministerrådet avser att göra en översyn av lokala och regionala myndigheters anskaffningar. För ändamålet avsätts 1 MDKK år 1989.

Exportfrämjande och turism

Projektexport (Nopef). Ytterligare temporära insatser för att främja nordisk projektexport bör genomföras. Insatserna omfattar bl. a. fiskerinäringen, jordbruk och livsmedelindustri, skogsindustri och energi. För detta ändamål anvisas 3 MDKK under åren 1989–1992.

Utvidgat samarbete om exportfrämjande. Det nordiska samarbetet om exportfrämjande har hittills varit begränsat. Det finns förutsättningar att utvidga det, och intressanta områden är bl. a. tjänstehandeln, östhandeln och gemensamt uppträdande på mässor och liknande arrangemang. De nordiska exportfrämjande organen bör ges i uppdrag att utreda på vilka områden ett närmare samarbete om exportfrämjande är ändamålsenligt. För detta avsätts 1 MDKK.

Främjande av utländska etableringar i Norden. Gemensamma nordiska åtgärder för att främja utländska etableringar i Norden bör komma till stånd. För en treårig försöksperiod bör 10 MDKK anslås. Insatserna bör koncentreras till i första hand Japan och eventuellt även till Förenta Staterna.

Turistkampanj i USA. En kampanj bör genomföras för att öka de amerikanska turistresorna till Norden. Kampanjen genomförs av de nordiska ländernas turistbyråer i USA i samarbete med näringslivet. Ministerrådet bidrar till kampanjens finansiering med 10 MDKK per år under de tre åren 1989–1991.

Den nordiska arbetsmarknaden

Arbetsmarknadsproblemen i Norden har delvis ändrat karaktär, jämfört med inledningen av 1980-talet. Det råder nu brist på arbetskraft inom flera regioner och yrkesgrenar. Inom andra områden finns det ledig arbetskraft. Fortsatta ansträngningar för att effektivisera den gemensamma nordiska arbetsmarknaden kan bidra till att minska detta problem. Det är emellertid inte mindre viktigt att utveckla formerna för att bekämpa arbetslösheten och att på nordiskt plan arbeta med att utveckla arbetsmarknadspolitiken.

Ministerrådet föreslår:

Effektivare nordisk arbetsförmedling. För att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall fungera väl är det viktigt att informationen om lediga platser samt andra arbetsförmedlande insatser är effektiva. Ett program omfattande bl. a. datoriserad platsförmedling, utökad utbildning av nordiska arbetsförmedlare och ökat gränsregionalt samarbete bör genomföras under en treårsperiod. För ändamålet anvisas 2,1 MDKK.

Nordjobb. Nordjobb är ett utbytesprogram, genom vilket ungdomar i Norden bereds tillfälle att arbeta och delta i kulturella aktiviteter i ett annat nordiskt land än hemlandet. Nordjobb bedrivs sedan 1986 i syfte att bidra till ökad förståelse, samhörighet och integration mellan de nordiska länderna. För 1989 planeras verksamheten omfatta 3000 ungdomar. För att säkra en fortsättning av Nordjobb avsätter Ministerrådet 2 MDKK under åren 1989–1990.

Hinder för vissa yrkesgrupper. Vissa yrkesgruppers deltagande i den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förhindras genom nationella särkrav på auktorisation, examen eller liknande. En stor förenkling vore att på nordiskt plan etablera ett generellt erkännande av fackutbildningar. Detta skulle också motsvara de förändringar gällande yrkesgruppers rörlighet som övervägs inom EG. Som underlag för en sådan nordisk ordning avser Ministerrådet att göra en utredning om hinder för vissa yrkesgrupper på den nordiska arbetsmarknaden.

Arbetsmarknaden på 1990-talet – Paraplyprojekt om arbetsmarknadspolitiken utveckling. Arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna kommer att ställas inför nya utmaningar under tiden fram mot sekelskiftet. Det gäller bl. a. att klara anpassningen till nya demografiska mönster och nya utbildningskrav. För att etablera en gemensam nordisk problem- och policybeskrivning avser Ministerrådet att genomföra ett omfattande projektprogram om arbetsmarknaden på 1990-talet. För projektet avsätts 5,1 MDKK åren 1989–1992.

Flaskhalsar på arbetsmarknaden. På flera områden råder en bristande överensstämmelse mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft. För att minska sådana flaskhalsproblem är det bl. a. viktigt att förbättra arbetsmarknadsutbildningen. Ett antal försöksprojekt bör genomföras för att utveckla samarbetet mellan arbetsförmedling och arbetsmarknadsutbildning. För projektet anslås 2 MDKK.

Kvinnor på arbetsmarknaden. Två utredningsprojekt bör genomföras. Det ena gäller orsakerna till den bristande likalönen mellan kvinnor och män. Det andra gäller hur förhållanden som rätt till ledighet, arbetstid, tillgång till barntillsyn och ekonomiska villkor för barnfamiljer påverkar kvinnors deltagande i arbetslivet. För utredningarna anvisas 1,5 MDKK.

Koncernfackligt samarbete. Ett ökat företagsarbetet i Norden måste stå i samklang med den sociala utvecklingen i arbetslivet. Här ingår bl. a. att de fackliga organisationerna i nordiska koncerner har goda möjligheter att samarbeta sinsemellan, att de får tillgång till information och möjlighet att utöva inflytande i samsvar med nationella förhållanden. Det är angeläget att frågan om koncernfackligt samarbete förs vidare på ett sådant sätt att den snarast kan omsättas i praktiska resultat.

Effektivare kapitalmarknader

Utvecklingen av EG:s inre marknad innebär betydande avregleringar av de finansiella marknaderna. Huvudmålsättningen för det nordiska samarbetet bör vara att etablera en öppning mellan de finansiella marknaderna i de nordiska länder som inte är medlemmar i EG å ena sidan och den internationella finansmarknaden å den andra sidan. Detta är viktigt för att näringslivet i Norden skall ha samma konkurrensvillkor som näringslivet i det övriga Europa. Öppnare kapitalmarknader kan dessutom bl. a. förväntas ytterligare stimulera företagssamarbetet i Norden. På grund av Islands ekonomiska struktur måste de här uppställda målen och förslagen om kapitalregleringar och finansiella tjänster ge anledning till särskilda överväganden för Islands del. *Ministerrådet föreslår:*

Avveckling av kapitalregleringar. Innan utgången av handlingsplanen är det målsättningen att de nordiska länder som inte är medlemmar i EG skall avveckla ett antal närmare specificerade kapitalregleringar, bl. a. kommersiella krediter med en löptid upp till ett år samt finanslån med löptid på minst ett år för företag som är valutainlåningar. Senast år 1990 kommer Nordiska Ministerrådet att överväga om en utvidgning av liberaliseringsmålet utöver de kapitaltransaktioner som anges i denna handlingsplan bör ske.

Finansiella tjänster. Inriktningen bör vara att de nordiska finansiella marknaderna öppnas för konkurrens utifrån. Det innebär en ökad öppenhet för marknaderna för bank- och försäkringsverksamhet samt handel med värdepapper. Målsättningen är att det bör vara etableringsrätt och frihet för att utväxla finansiella tjänster över gränserna. För att öka möjligheterna att utväxla finansiella tjänster över gränserna, bör den finansiella lagstiftningen i Norden närmas reglerna i EG. En arbetsgrupp har studerat frågan om finansiella tjänster och EG:s inre marknad. Finansministrarna är beredda att under 1989 slutföra sina värderingar med anledning av rapporten. Målet bör vara att de nordiska länderna inför rätt till etablering för finansiella företag från andra OECD-länder. Ett arbete kommer därför att

genomföras under år 1989 för att undersöka hur detta skall kunna realiseras. Möjligheterna för att redan under perioden 1990–1992 genomföra en sådan etableringsrätt kommer att värderas bl. a. i ljuset av utvecklingen inom EG på området finansiella tjänster. Det noteras att Danmark har en sådan etableringsfrihet. En analys av möjligheterna för ömsesidigt erkännande eller samordning av reglerna för börshandel och börsmäklare kommer att göras.

Utökat samråd och informationsutbyte om kapitalmarknadsfrågor. Det finns behov av att löpande diskutera den fortsatta liberaliseringen av kapitalrörelser och av finansiella tjänster, speciellt mot bakgrund av den snabba utvecklingen inom EG på detta område. Ministerrådet har därför etablerat en grupp för samråd och informationsutbyte om dessa frågor.

Bolagslagstiftning och EG:s inre marknad. En utredning bör göras om konsekvenserna för Norden av utvecklingen inom EG på det bolagsrättsliga området. Bl. a. bör värderas hur nordiska företags konkurrensvillkor kan säkras. Vidare bör utredas hur möjligheterna till samarbete mellan företag i Norden och företag i EG påverkas av de nya bolagsformer som kan bli etablerade inom EG.

Transporter och infrastruktur

Väl fungerande transporter är viktiga för den ekonomiska utvecklingen och för kontakterna mellan de nordiska länderna. Den nordiska samhandeln är betydande och ställer krav på en effektiv transportapparat. Den nordiska hemmamarknaden kan dock inte ses isolerad, utan det är också viktigt att kommunikationerna mellan Norden och det övriga Europa är väl utbyggda. Transportpolitiken måste utformas med flera olika hänsyn: Tillgängligheten; effektiviteten; säkerheten; miljön samt den regionala balansen. Satsningarna bör inriktas mot några infrastrukturområden, där behoven nu är särskilt stora:

- Nordkalotten
- Oslo–Västra Sverige
- Södra delen av den svenska västkusten
- Förbindelserna i Danmark
- Stockholm–Helsingfors
- Förbindelser med kontinenten

Följande projekt är aktuella:

Järnvägsprojekt. I Danmark genomförs en elektrifiering av bandelen Köbenhavn–Odense. I Finland sker en upprustning av banan mellan Åbo och Helsingfors. I Norge genomförs en utbyggnad av dubbelspår på en del av bansträckningen mellan Oslo och gränsen till Sverige i söder. En omfattande upprustning av den södra delen av den svenska västkustbanan genomförs.

Vägprojekt. En ny bro mellan Norge och Sverige vid Svinesund bör byggas. Bron bör avgiftsfinansieras. I Danmark fortsätts utbyggnaden av motorvägsnätet genom att sträckningen i Nordjylland mellan Århus och Aalborg byggs ut. I Finland görs betydande satsningar på väg E3 mellan Åbo och Helsingfors. I Norge genomförs projekt för att förbättra förbindelserna mot Sverige söderut, österut och mot nordost från Oslo.

Förenkling av regler för kilometerskatt. I Norge, Sverige och i vissa fall i Finland upptas nu s. k. kilometerskatt av lastfordon. För att förenkla främst för trafiken i gränsregionerna bör sådana avgifter inte tas ut av lastfordon som väger 6 ton eller mindre och heller inte då körsträckan ej överstiger 100 kilometer.

Energisamarbete

Ett utökat nordiskt energisamarbete kan ge stora vinster och stora förändringar av ländernas energiförsörjning. Sedan många år bedrivs ett framgångsrikt samarbete genom NORDEL. NORDEL-systemet ger samkörningsmöjligheter, som innebär bättre driftssäkerhet och -ekonomi. Naturgas är ett nytt samarbetsområde, som rymmer stora möjligheter. I Norden finns stora naturgasresurser. Utnyttjandet av gas i energiförsörjningen är fortfarande litet. Ministerrådet anser att det är önskvärt med ett ökat utnyttjande av denna energikälla. Det pågår nu förhandlingar för att finna kommersiellt försvarbara lösningar för köp och försäljning av naturgas. Ett utbyggt system för distribution av energi baserad på naturgas från flera olika källor kräver stora investeringar i infrastruktur, bl. a. rörledningar. Ministerrådet kommer att arbeta aktivt för att utnyttja möjligheterna att ge nordiskt näringsliv och andra konsumenter ökad tillgång på energi genom utbyggnad av ett nordiskt rörledningsnät för distribution av naturgas. Ministerrådet kommer att arbeta för att lägga de politiska förutsättningarna för detta tillrätta, men de enskilda besluten om köp och försäljning av naturgas måste byggas på kommersiellt grundlag.

Industriell utveckling och forskningssamarbete

Forskning och utveckling har stor betydelse för att konkurrenskraften skall kunna bevaras och förbättras. FoU-samarbetet svarar för en stor del av den nordiska budgeten och det kraftigt ökade nordiska företagssamarbetet har givit större förutsättningar för tekniköverföring. Det finns dock en betydande potential för att ytterligare stärka det nordiska FoU-samarbetet, bl. a. genom att samarbeta inom vissa framtidsteknologier och genom att främja personkontakter och samarbetsrelationer över gränserna. *Ministerrådet föreslår:*

Nordiska industrifonden. Fonden har genom förstärkningar av den ordinarie budgeten och genom tillskott av medel för att genomföra särskilda program – bl. a. genom "Norden i växt" – utvecklats till ett centralt nordiskt näringspolitiskt organ. För att stärka fondens ordinarie budget

bör också genom denna ekonomiska handlingsplan ett generellt tillskott på sammanlagt 25 MDKK för åren 1989–1991 tillföras fonden.

Ett program för utveckling av *Materialteknologi* bör genomföras. Programmet omfattar åren 1989–1992. För att bidra till finanseringen tillskjuter Ministerrådet 20 MDKK. För att bidra till uppbyggnaden och startfasen av det *bioteknologiska samarbetsprogrammet* tillskjuts 33 MDKK under åren 1989–1992 till den del av programmet som Nordiska industrifonden skall genomföra. Det bioteknologiska samarbetsprogrammet syftar till att förstärka de nationella förutsättningarna för att utnyttja bioteknologi inom olika områden och för att stärka näringslivets konkurrenskraft.

Forskarstipendier. Ett antal helårsstipendier för yngre forskare bör etableras. Sammanlagt anvisas 6,7 MDKK för dessa stipendier åren 1990–1992.

Tillskott till NORDPLUS. NORDPLUS omfattar samarbetsprojekt mellan högskolor och ett utbytesprogram för lärare och studerande vid universitet och högskolor. NORDPLUS har en betydelse för den ekonomiska utvecklingen genom att det främjar personkontakter mellan de nordiska länderna och ett bättre utnyttjande av undervisningsresurserna. För att befärma en snabb uppbyggnad av programmet bör genom den ekonomiska handlingsplanen sammanlagt 12,6 MDKK anvisas för åren 1989–1992.

Utvidgat samarbete om telekommunikationer. Den tekniska utvecklingen går snabbt inom telekommunikationerna. EG:s forskningsprogram RACE innefattar utbyggnad av kommunikationsnät för mycket höga överföringshastigheter. Alla de nordiska länderna bör sträva efter att delta i detta europeiska samarbete.

Nordunet. Nordunetprojektet syftar till att etablera ett datakommunikationssystem mellan de forskningsinriktade datorcentralerna i de nordiska länderna. Projektet har stötts genom "Norden i växt". För en förlängning och avslutning av projektet bör 6,2 MDKK anvisas för åren 1989–1991.

Nordiskt väderradarnät. Detta projekt, som startades i "Norden i växt", syftar till att bygga upp ett väderradarnät för att förbättra väderprognoser. För att avsluta projektets fas 2 bör 7,7 MDKK anslås för år 1989 och 4,6 MDKK för år 1990.

Kompetensutveckling i utsatta regioner. I många regioner i Norden är näringslivet i alltför hög grad beroende av traditionella produkter. För en omställning är en förstärkning av företagets forsknings- och utvecklingsresurser väsentlig. Det är då viktigt att förbättra kontakten mellan företag och forskningsinstitutioner. För att stödja etablerandet av sådana samarbetsrelationer avser Ministerrådet att anvisa 3 MDKK under perioden 1990–92.

Biologiska resurser i havet. Alla de nordiska länderna är – i varierande grad – avhängiga av havets resurser för sin försörjning. En ökad press på fiskbestånden har skapat större medvetenhet om behovet av hushållning med havets resurser och av större kunskaper om de marina ekosystemen.

Det bör genomföras ett projekt för att stödja den nordiska koordineringen av forskning om det marina ekosystemet och samspelet mellan arter. För ändamålet bör avsättas sammanlagt 3 MDKK under perioden 1990–92.

Bättre miljö

Sambandet mellan miljöskydd och ekonomisk utveckling blir allt starkare. En viktig utgångspunkt är rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling, vars huvudtanke är att miljöhänsyn måste integreras på alla samhällslivets områden för att ge en bärkraftig ekonomisk utveckling. Det innebär att också det nordiska ekonomiska samarbetet mer än tidigare bör ta hänsyn till miljöns betydelse. *Ministerrådet föreslår:*

Miljöteknologi. Utveckling av ny och billigare teknologi är ofta en förutsättning för att kunna lösa miljöproblemen. För att utöka det hittills ganska begränsade samarbetet på detta fält bör ett program för utveckling av miljöteknologi genomföras av Nordiska industrifonden. Totalt omfattar programmet ca 80 MDKK under åren 1989–1992, och härav tillskjuts 20 MDKK genom den ekonomiska handlingsplanen.

Lån till miljöinvesteringar i Norden. Ministerrådet avser att genom Nordiska investeringsbanken etablera möjlighet till lån för miljöinvesteringar i Norden. Lån ges på bankens normala villkor, och de skall kunna utgå också då investeringen direkt bara berör ett land.

Lån till miljöinvesteringar i statshandelsländer och andra mellaninkomstländer. Ministerrådet avser att genom Nordiska investeringsbanken etablera möjlighet till lån för finansiering av miljöinvesteringar också i vissa länder utanför Norden. Lånen skall kunna utgå även om leveransintresse inte föreligger för mer än ett nordiskt land, men där investeringen har en betydande positiv effekt på miljön i Norden.

Projektexport på miljöområdet. En kraftig utökning av det nordiska samarbetet för att främja projektexporten på miljöområdet bör ske. Nordiska projektexportfonden (Nopef) bör anvisas 27,5 MDKK för åren 1990–1992 för att genomföra ett antal åtgärder i detta syfte.

Ekonomiska styrmedel. Ministerrådet anser att ekonomiska styrmedel i ökad utsträckning bör användas i miljöpolitiken som komplement till de administrativa styrmedel som nu används. Förutsättningarna för att använda ekonomiska styrmedel och deras närmare utformning kommer att utredas.

Utredning om toxikologiskt samarbete. Samarbetet på det toxikologiska området – som gäller hur olika slag av gifter påverkar människan – bör utvidgas. Det kan ske i form av att ett särskilt nordiskt toxikologiskt institut etableras eller att existerande nordiska organ knyts närmare varandra. Formerna för ett närmare samarbete bör utredas.

Budget och finansiering

Den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller en rad åtgärder som förväntas ha positiva effekter för de nordiska ländernas ekonomier. De 2–B 89/e Förtryck

Åtgärder som torde ha den största samhällsekonomiska effekten är de initiativ för en friare handel, bättre fungerande arbetsmarknader och avreglering av kapitalmarknaderna som föreslås. De gemensamma uttalanden och samarbetsåtgärder som föreslås i flera viktiga strukturfrågor kan underlätta den nationella ekonomiska politiken. Dessa åtgärder verkar främst på ekonomins utbudssida och de befrämjar en ökad konkurrens och ökad effektivitet i Norden. Viktigt är också att flera av åtgärderna är konkreta uttryck för viljan att göra hela Norden delaktigt i utvecklingen av EG:s inre marknad. Det utökade nordiska samarbetet gällande investeringar på transportområdet och gassamarbetet ger möjlighet till betydande samhällsekonomiska vinster.

De extra satsningarna över den nordiska budgeten uppgår till 250 MDKK under hela perioden 1989–1992. Genom att vissa program också innehåller finansiering från näringslivet och från andra nationella källor uppgår den samlade satsningen till betydligt större belopp. De medel som över den nordiska budgeten satsas på den nya ekonomiska handlingsplanen är temporära.

1 Utmaningar för det ekonomiska samarbetet i Norden

1.1 Ett starkare Norden

De fem nordiska länderna har i många avseenden varit framgångsrika. De ligger bland de främsta i världen enligt de flesta sätt att mäta välfärden. Välfärden i Norden är förhållandevis jämnt fördelad. De offentliga välfärdssystemen är väl utvecklade och företer stora likheter mellan länderna. Ofta betecknar man med termen "Den nordiska modellen" det faktum att inkomstutjämnning, full sysselsättning, regional utjämnning och en demokratisk utveckling på alla samhällsområden är viktiga målsättningar i de nordiska länderna.

Det är emellertid ingen självklarhet att de nordiska länderna kan ha en positiv utveckling av ekonomi och välfärd. Förmågan att anpassa sig till nya betingelser är avgörande. De nordiska länderna är små, öppna ekonomier med mycket stor utrikeshandel. Nära 80% av utrikeshandeln äger rum med länder utanför Norden – framförallt med övriga Västeuropa. För att välfärden och sysselsättningen skall kunna vidmakthållas och utvecklas positivt i Norden är det därför avgörande att kunna förbättra den externa balansen och den internationella konkurrenskraften.

Alla de nordiska länderna har bytesbalansunderskott, som i flera fall förväntas bli större de närmaste åren. Höga och i vissa delar ökande offentliga utgifter skapar problem bl. a. vid utformningen av skatte- och avgiftspolitik. Inflationen i de nordiska länderna är högre än genomsnittet för OECD-länderna. Detta är förhållanden som kan bidra till att försämrade den ekonomiska utvecklingen och till att minska handlingsutrymmet i den ekonomiska politiken.

Det nordiska samarbetet har historiskt utvecklats med sikte på att stärka den nordiska samhörigheten – att öppna gränserna mellan de nordiska länderna. Detta är fortfarande viktigt. Men utvecklingen under senare tid har alltmer understrukit Nordens beroende av omvärlden.

Det nordiska ekonomiska samarbetet står idag inför flera viktiga utmaningar:

- att bidra till hög och balanserad tillväxt
- att dämpa inflationstakten
- att öka sparatet
- att utveckla och effektivisera den offentliga sektorn
- att söka gemensamt närmande till EG:s inre marknad
- att fortsätta utveckla Norden som hemmamarknad
- att främja hänsynstagandet till miljön i den ekonomiska utvecklingen

Det nordiska ekonomiska samarbetet är ett komplement till den nationella ekonomiska politiken och till annat internationellt samarbete. Det nordiska samarbetet kan lämna viktiga bidrag till den ekonomiska utvecklingen genom att stärka Nordens ekonomiska samhörighet, söka lösningar på gemensamma problem och utveckla relationerna till länder och organisationer utanför Norden där gemensamma intressen finns.

Den ekonomiska handlingsplan för åren 1989–92 som här föreslås har tre målsättningar.

För det *första*, att utveckla och förbättra "den nordiska modellen". I de nordiska länderna delar vi många grundläggande värderingar. I detta sammanhang spelar den djupa och traditionsrika nordiska kulturgemenskapen, som bl. a. betytt många och nära personliga kontakter över de nordiska gränserna, en viktig roll. Vi har därmed ett starkt gemensamt intresse att bevara och utveckla vår samhällsmodell. För att klara detta behöver de nordiska ekonomierna fungera väl. Den ekonomiska handlingsplanen kan här bidra genom gemensamma analyser och bedömningar av centrala ekonomisk-politiska frågor, men också genom en bättre koppling mellan den ekonomiska politiken och samarbetsområden som miljö, arbetsmarknadspolitik, industriell utveckling och forskning.

För det *andra*, att fortsätta utveckla "Norden som hemmamarknad". Norden som hemmamarknad har länge stått centralt i det nordiska samarbetet, men ännu återstår – trots viktiga framsteg – mycket att göra innan detta begrepp har fått sitt fulla innehåll. Den nya ekonomiska handlingsplanen avses ge ytterligare framsteg i den riktningen. En bättre fungerande nordisk hemmamarknad med större rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor, kan främja tillväxten, dämpa inflationen och stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna.

För det *tredje*, att söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad. Danmark är medlem i EG, och deltar därmed direkt i utvecklingen av den inre marknaden. De fyra övriga nordiska länderna eftersträvar en nära anknytning till den inre marknaden. Gemensamma nordiska lösningar kan inte bara ge ett bidrag till sammanhållningen i Norden; de kan också öka förutsättningarna för ländernas deltagande i det omfattande västeuropeiska integrationsarbetet.

Den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller en rad konkreta åtgärder på flera samarbetsområden för att uppnå dessa målsättningar.

I det följande ges en närmare redovisning av bakgrund och motiv för handlingsplanens allmänna inriktning.

1.2 Utmaningar för det ekonomiska samarbetet i Norden

De nordiska länderna har – med beaktande av de skillnader som finns mellan länderna – stora och viktiga problem gemensamt. Detta faktum är ett starkt motiv för att söka nordiska samarbetslösningar. Den nya ekonomiska handlingsplanen har som utgångspunkt de utmaningar för det ekonomiska samarbetet som beskrivs i det följande.

Tillväxten

Norden som helhet har en lägre tillväxt än vad som gäller för OECD, och totalt sett innebär utsikterna en ökad diskrepans mellan tillväxten i Norden och den inom OECD i övrigt (Tabell 1.1). Följderna av en sådan utveckling

är uppenbara – att basen för välfärden i Norden utvecklas sämre än i vår omvärld.

Tabell 1.1 BNP 1970–1989. Årlig procentuell förändring.

	1970–80	1980–85	1986	1987	1988	1989
Danmark	2,3	2,5	3,5	-1	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$
Finland	3,7	3,0	2,4	3,8	4	2
Island	6,3	1,8	6,3	6,6	-1,4	-1,6
Norge	4,7	3,4	4,4	0,9	0,7	1,8
Sverige	2,0	1,8	1,2	1,8	2,8	1,7
Norden	3,0	2,5	2,6	1,8	2,1	1,6
OECD	3,2	2,3	2,7	3,3	4,0	3,0
OECD – Europa	3,0	1,6	2,6	2,6	3,5	2,8

Källa: OECD och nationella bedömningar

Grundläggande för tillväxten är att de nordiska länderna kan nå en bättre extern balans och en relativ kostnadsutveckling i nivå med de viktigaste konkurrentländerna. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av att den internationella ekonomiska tillväxten, inte minst i Europa, förväntas att bli svagare de närmaste åren och att den internationella ekonomins stimulans-effekt därmed blir moderat.

En mycket viktig väg för att stimulera tillväxten är att främja olika marknadens funktionssätt med strukturella reformer. Olika slag av regleringar och konkurrenshinder hindrar effektiviteten på många marknader. I alla nordiska länder finns behov av att genom reformering av offentlig verksamhet och regleringar öka dynamiken och därmed tillväxten.

Ministerrådet anser att det finns behov av ökad konkurrens på varumarknaderna, bl. a. genom avreglering och ökad handel inom jordbrukssektorn, avveckling av konkurrensnedvridande stöd till näringslivet, och genom att öppna fler sektorer inom näringslivet för internationell handel. Faktormarknaderna bör göras mer känsliga för marknadssignaler. Vidare kan tillväxten främjas genom att effektiviteten i den offentliga sektorn ökas.

Inflationen är för hög

De nordiska länderna har inte lyckats förena låg arbetslöshet med låg inflation. Inflationstakten har reducerats avsevärt i OECD-länderna under 1980-talet, och så har skett även i Norden. Men fortfarande ligger inflationen i Norden över OECD-genomsnittet (Tabell 1.2). Löneuppgörelserna de senaste åren har överlag givit resultat som inte är förenliga med bevarande av den internationella konkurrenskraften.

Tabell 1.2 Inflation och arbetslöshet 1988

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	OECD
Konsumentpriser, årlig ökning i procent	4 1/4	5 1/4	25 1/2	6 1/2	5,8	3,8
Arbetslöshet i procent av arbetskraften	8 3/4	4 3/4	0,6	2,7	1,6	7,5

Källa: Nordisk Konjunkturrapport och OECD.

Full sysselsättning är ett högt prioriterat mål i de nordiska ländernas ekonomiska politik. I Island, Norge och Sverige är arbetslösheten på en låg nivå och det är brist på arbetskraft i flera regioner och yrkesfack. I Finland och Danmark ligger arbetslösheten på en högre nivå. Det faktum att stora delar av den nordiska ekonomin arbetar på eller nära fullt kapacitetsutnyttjande, innebär ett högt efterfrågetryck och en inflationspress. Därmed ställs det stora krav på lönebildningen och på funktionssätt hos varu- och faktormarknader.

Det är positivt att en del av de nordiska länderna i betydande utsträckning har lyckats minska det arbetslöshetsproblem som stod centralt i början av 1980-talet och som var en viktig bakgrund för "Norden i växt". Men det är en stor utmaning att kunna förena en minskning av arbetslösheten med en inflationstakt på nivå med de viktigaste konkurrentländerna.

Sparandet är för lågt

Hushållens sparande har minskat väsentligt i Norden under 1980-talet. Detta hänger främst samman med en stark kreditexpansion. I Norge och Sverige var hushållens sparkvot t. o. m. negativ år 1987, dvs. konsumtionen översteg den disponibla inkomsten. (I Norge väntas dock sparkvoten nu åter bli positiv). Norden skiljer sig i detta avseende ifrån flertalet övriga OECD-länder, där en motsvarande nedgång i hushållssparandet inte har ägt rum.

Tabell 1.3 Hushållens nettosparande. Procent av disponibel inkomst

	1980-81	1982-83	1984-85	1986	1987
Finland	3,9	4,0	3,3	2,0	1,5
Norge	4,0	4,1	1,3	-7,3	-2,9
Sverige	4,4	0,8	1,0	-0,7	-2,8
OECD	12,1	11,2	10,4	9,8	9,3

Källa: OECD. Statistiska uppgifter föreligger inte för Danmark och Island, men skattningar ger vid handen att utvecklingen där har samma tendens som i de andra nordiska länderna.

Det finns flera förklaringar till det låga sparandet. En förklaring är att en förmånlig skattemässig behandling av ränteutgifter, kombinerad med hög pris- och nominell lönetillväxt, inte givit incitament till sparande. Till detta kommer att de sociala trygghetssystemen i Norden är så väl utbyggda. Det minskar människors motiv att spara för ålderdomen eller för sjukdom.

Den låga sparkvoten är ett problem i en situation där det krävs ökade investeringar och ökad nettoexport. I de flesta västländer har kreditmarknaderna avreglerats och hushållen har fått betydande kapitalvinster genom uppgången i fastighets- och aktievärden. Därmed har möjligheterna till lånefinansierad konsumtion ökat. Detta har i Norden följts av en markant nedgång i sparkvoten. Till detta har säkerligen de förmånliga villkoren för ränteavdrag i de nordiska länderna bidragit. Det finns skäl för de nordiska länderna att söka vägar för att öka sparandet, främst det privata sparandet.

Den offentliga sektorn

Den offentliga sektorn spelar en mycket stor roll i de nordiska ländernas ekonomier (Tabell 1.4). Det är i hög grad ett uttryck för höga ambitioner i välfärdspolitiken. Men en stor offentlig sektor kan också skapa ekonomiska problem. Den offentliga sektorn tar en stor del av samhällets produktionsresurser i anspråk, och därmed kan en önskad expansion av den konkurrensutsatta sektorn försvåras. En effektivare offentlig sektor ökar också handlingsutrymmet i den privata sektorn. Genom att den produktion av varor och tjänster som sker offentligt inte på samma sätt som i ekonomin i övrigt är utsatt för konkurrens, finns också en risk för bristande effektivitet i ekonomin.

Tabell 1.4 Den offentliga sektorn. Andel i procent av BNP (1987) och av arbetskraften (1986)

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	OECD
Andel av BNP	57	43	36	53	60	40
Andel av arbetskraften	29	21	17	23	33	15

Källa: OECD.

De nordiska länderna står inför den gemensamma utmaningen att utveckla och effektivisera den offentliga sektorn, särskilt mot bakgrund av att arbetskraftsutbudet förväntas minska.

EG:s inre marknad

Utvecklingen av EG:s inre marknad är en utmaning för det nordiska samarbetet. EG:s program innebär fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer. Det betyder undanröjande av tekniska och andra icke-tarifära handelshinder på sektorer där traditionella handelshinder redan idag är avvecklade, ökad internationell handel inom sektorer som idag är skyddade eller där den internationella handeln är liten (t. ex. offentlig upphandling, bank- och försäkringsverksamhet). Finansiella marknader och arbetsmarknader kommer att bli mer internationaliserade och dynamiska än vad de är idag.

Hälften av Nordens export och import sker med EG. Det är ett uppenbart skäl att bevara öppenheten mellan EG och de nordiska länder som inte

är medlemmar av EG. Det gäller också att bevara samhörigheten med det europeiska frihandelsområdet som Norden redan idag är en del av.

Danmark är medlem i EG och deltar därmed direkt i utvecklingen av den inre marknaden. De övriga fyra nordiska länderna eftersträvar en nära anknytning till den inre marknaden. Dessa fyra länder är medlemmar i EFTA, och är engagerade i dialogen EFTA-EG. Det nordiska samarbetet har emellertid en viktig roll att spela. För det nordiska samarbetet är det ett intresse att utvecklingen av EG:s inre marknad inte medför ökande skillnader mellan länderna. De nordiska länderna bör därför eftersträva att så långt möjligt gemensamt närma sig EG:s inre marknad. Detta har konsekvenser för viktiga fält av det nordiska ekonomiska samarbetet.

Fortsätta utveckla Norden som hemmamarknad

Att utveckla "Norden som hemmamarknad" har i flera år varit ett centralt mål i det nordiska samarbetet. Det är väsentligt för den fortsatta utvecklingen av den nordiska samhandeln och nordiskt näringsliv. Utvecklingen inom EG är ett nytt skäl att stärka den ekonomiska integrationen i Norden.

Under 1980-talet har Norden som hemmamarknad fått en starkt ökad betydelse i näringslivet genom att företag i Norden har köpt företag eller delar av företag i andra nordiska länder i större omfattning än någonsin tidigare. År 1980 var de totala nordiska direktinvesteringarna (utgående) i andra nordiska länder omkring 1.300 MDKK (1988 års priser). År 1986 var de ca tio gånger större.

De ekonomiska relationerna mellan de nordiska länderna spelar en stor roll för den ekonomiska utvecklingen i Norden. Den nordiska samhandeln är betydande och uppgår till drygt 20% av den totala handeln. För bearbetade produkter är andelen ännu större. Detta är förhållanden som understryker den vitala betydelse som ett väl fungerande nordiskt ekonomiskt samarbete har.

Norden som hemmamarknad är viktig också för att företagen skall kunna bygga upp en stark bas för expansion på marknader utanför Norden. Det förutsätter naturligtvis att Norden bevarar sin öppenhet gentemot omvärlden.

Främja hänsynstagande till miljön i den ekonomiska utvecklingen

Insikten om betydelsen av en god miljö har vuxit sig stark de senaste åren. Det finns stora naturvärden att slå vakt om i Norden. På senare tid har flera mer eller mindre dramatiska fall visat hur föroreningar av luft, hav, sjöar och vattendrag hotar att förstöra värdefulla naturresurser och skada människors hälsa.

Världskommissionen för miljö och utveckling har i sin rapport *Vår gemensamma framtid* utförligt diskuterat sambanden mellan miljön och den ekonomiska utvecklingen. En central slutsats är att en bärkraftig

ekonomisk utveckling på ett bättre sätt än tidigare måste bygga in hänsyn till miljövården i de ekonomiska aktiviteterna. Detta innebär en utmaning för den ekonomiska politiken och även för det ekonomiska samarbetet i Norden. Gemensamma nordiska miljöåtgärder har en betydande roll att spela. Vidare måste olika samarbetsåtgärder på ett bättre sätt än tidigare utformas med hänsyn till miljön.

1.3 Den nya ekonomiska handlingsplanens syfte och roll

De utmaningar som nyss relaterats, ställer betydande krav på det nordiska ekonomiska samarbetet.

Handlingsplanens övergripande syfte är att främja betingelserna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och stärka Nordens ställning i omvärlden.

Det nordiska ekonomiska samarbetet bör ställas i relation till andra delar av den ekonomiska politiken för att ge en realistisk bild av vilka förväntningar som kan ställas på den nya ekonomiska handlingsplanen. De åtgärder som föreslås avses lämna ett bidrag till en ökad tillväxt och en förbättrad sysselsättningsutveckling.

Den ekonomiska handlingsplanen kan emellertid i första hand ge bidrag till att stärka de strukturella, mer långsiktiga tillväxtbetingelserna. Med andra ord, så har de nordiska samarbetsåtgärderna sin effekt främst på ekonomins utbudssida genom att öka utrymmet för ekonomisk aktivitet och expansion.

Vidare bör understrykas att det nordiska samarbetet är ett komplement till nationell ekonomisk politik och annat internationellt samarbete – inte ett alternativ. Den nya ekonomiska handlingsplanen kan – tillsammans med den nationella ekonomiska politiken och internationellt samarbete i andra fora – ge värdefulla bidrag till att stärka den ekonomiska utvecklingen i Norden.

Den nya ekonomiska handlingsplanen har som bärande målsättningar:

- Att utveckla och förbättra den nordiska modellen
- Att stärka "Norden som hemmamarknad"
- Att samverka i förhållande till EG:s inre marknad.

1.3.1 Den nordiska modellen

Med begreppet "den nordiska modellen" brukar man sammanfatta några egenskaper som förenar de nordiska länderna och som i viss grad skiljer dem från andra jämförbara länder. Sysselsättningen prioriteras högt. Välfärdspolitiken är ambitiös, vilket bl. a. betyder att den offentliga sektorn är större och skatterna i relation till BNP är högre än i de flesta andra länder. Inkomst- och förmögenhetsfördelningen är relativt jämn. Politiska målsättningar som god miljö, regional utjämning, god arbetsmiljö och jämställdhet mellan könen prioriteras högt. En demokratisk utveckling på samhällslivets alla områden eftersträvas.

Den nordiska modellen är uttryck för grundläggande värderingar som de nordiska länderna delar. De har därmed ett starkt gemensamt intresse att bevara och utveckla denna modell.

Den nya ekonomiska handlingsplanen behandlar ministerrådets syn på vissa centrala frågor och problem som de nordiska länderna har gemensamt. Det gäller den relativt höga inflationen och den därmed sammanhängande sämre konkurrenskraften. Det finns vidare behov för en effektivisering av den offentliga sektorn, bl. a. för att den konkurrensutsatta sektorn skall få resurser för en önskad expansion. En gemensam nordisk linje kan styrka den nationella ekonomiska politiken, som givetvis måste bära huvudansvaret för en bättre utveckling. Handlingsplanen innehåller konkreta åtgärder för att öka kunskaperna och fördjupa erfarenhetsutbytet om en del av dessa frågor.

Handlingsplanen innehåller också konkreta åtgärder inom miljöområdet, arbetsmiljöområdet, arbetsmarknadspolitiken, industriell utveckling och forskning, regionalpolitiken och jämställdhetspolitiken, med inriktningen att stärka kopplingen mellan dessa områden och de krav som ställs på den ekonomiska politiken.

Här bör erinras om det breda, ekonomiska samarbete som redan idag sker i Norden, och som de nordiska länderna bedriver i andra internationella organ. Detta samarbete innebär ett kontinuerligt utbyte av erfarenheter, och det gör att goda lösningar på gemensamma problem lätt kan tas upp av andra länder. En historik och översikt av det nordiska ekonomiska samarbetet ges i kapitel 10.

1.3.2 *Norden som hemmamarknad*

”Norden som hemmamarknad” har länge stått högt på dagordningen i det nordiska samarbetet. I begreppet ligger flera saker; öppnare varu- och tjänstemarknader, möjligheter för företag att genom ägande över gränserna bygga upp effektiva strukturer, friare kapitalmarknader, en gemensam arbetsmarknad och FoU-samarbete.

En större hemmamarknad innebär bättre möjligheter att utnyttja produktionsresurserna och i slutändan lägre priser, till glädje inte minst för konsumenterna i Norden. Företagen kan bygga upp en starkare bas för expansion på andra marknader.

Nya argument har förstärkt betydelsen av en väl fungerande nordisk hemmamarknad. Den alltför höga inflationen är ett centralt gemensamt problem, och en bättre fungerande nordisk marknad kan förbättra funktionssättet hos varu- och faktormarknaderna. Därmed kan efterfrågetrycket dämpas samtidigt som effektivitet och kostnadspress främjas. Den stora dynamiken i utvecklingen av EG:s inre marknad är också ett motiv för att öka ansträngningarna att utveckla integrationen i vår del av Västeuropa. Det nordiska näringslivet kan då vara bättre rustat för en gemensam europeisk marknad.

En del framsteg har skett när det gäller att utveckla den nordiska hemmamarknaden. De omfattande nordiska direktinvesteringarna är en påtaglig demonstration av vilken betydelse som den nordiska hemmamarknaden har för näringslivet.

Den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller åtgärder för att utveckla den nordiska hemmamarknaden. Förslag läggs fram på följande områden:

- Arbetet med att avveckla handelshinder.
- Arbetsmarknaden – effektivare nordisk arbetsförmedling och andra insatser kan stimulera till att fler personer utnyttjar den fria nordiska arbetsmarknaden.
- Kapitalmarknaden – friare kapitalrörelser, rätt till etablering av finansiella företag och rätt till utväxling av finansiella tjänster förbättrar kapitalmarknadernas funktionssätt.
- Transporter – bättre väg- och järnvägsförbindelser mellan de nordiska länderna underlättar person- och varutransporter.
- Energi – Fortsatt utbyggnad av ett nordiskt naturgasnät är något som på sikt kan innebära en väsentlig förbättring av Nordens energiförsörjning. En fortsatt utbyggnad av det nordiska elnätet är också väsentlig.
- Jordbrukspolitiken – vissa lättnader i regleringarna bör efterhand kunna ge ökad handel i denna i hög grad skyddade sektor.
- Näringslivsstöd – fortsatt avveckling av handelssnedvridande stöd gör handeln mer effektiv.
- Offentlig upphandling – ökad nordisk handel innebär lägre kostnader för denna stora del av den offentliga verksamheten.
- Forskning och utveckling – främjande av personkontakter och gemensamma FoU-projekt breddar basen och bidrar till att kompensera de nordiska ländernas "smålandsnackdelar".
- Regionalpolitiken – nordiskt samarbete kan stärka de ekonomiska banden mellan gränsregioner.

1.3.3 Norden och EG:s inre marknad

Utvecklingen av EG:s inre marknad är en utmaning för det nordiska samarbetet. De fyra nordiska länder som inte är medlemmar i EG måste försäkra sig om fortsatt öppenhet gentemot EG-marknaden. Det gäller också att slå vakt om den nordiska samhörigheten. Det finns en risk för uppsplittring om inte de nordiska länderna söker ett gemensamt närmande till EG:s inre marknad.

Det nordiska samarbetet kan här ge konkreta bidrag som komplement till lösningar genom EFTA eller bilateralt. Den nya ekonomiska handlingsplanen innehåller därför överväganden och förslag till åtgärder inom följande områden:

- Kapitalliberalisering
- Finansiella tjänster (bank- och försäkringsverksamhet och handel med värdepapper)

- Bolagslagstiftning
- Skatter och avgifter
- Standardisering, bl. a. inom arbetsmiljö- och byggområdena
- Näringslivsstöd
- Forskning och utveckling.

Det bör understrykas att EG:s planer på flera områden nu – i slutet av 1988 – ännu inte konkretiserats fullt ut. För att kunna utföra utredningar och annan verksamhet som gäller Norden och EG:s inre marknad inom det ekonomiska området avser ministerrådet att avsätta 2 MDKK årligen för åren 1989–92. Medlen skall delvis användas för vissa projekt som specificeras i denna handlingsplan och i övriga delar till aktiviteter som konkretiseras i takt med att behov av nordiska samarbetsåtgärder på detta fält utvecklas.

2 Visse Økonomisk-politiske hovedproblemer

Sammenfatning: Ministerrådet fremlægger her en almen analyse af behovet for en forbedring af de nordiske landes konkurrenceevne ved en bedre kontrol med inflationsudviklingen og en effektivisering af den offentlige sektor i Norden samt en redegørelse for igangværende overvejelser i de enkelte lande om skattereformer.

Ministerrådet foreslår, at der nedsættes en arbejdsgruppe, som via udveksling af informationer omkring den offentlige sektor i de nordiske lande kan skabe grobund for anvendelse af ideer fra andre, især nordiske, lande til effektivisering af den offentlige sektor. Ministerrådet foreslår endvidere, at der foretages en opfølgning af tidligere studier om de nordiske landes omsætningsafgiftssystemer, herunder at vurdere behovet for ændringer i lyset af udviklingen i EF for så vidt angår den indirekte beskatning. Ministerrådet finder, at der kan være behov for at inddrage virkningerne også på den direkte beskatning af bestræbelser i EF på at etablere et stort indre marked. Endvidere bør Nordisk Økonomisk Forskningsråd øge sin støtte til skattevidenskabelig forskning. Til dette formål bør der anvises yderligere 1 MDKK udover rådets ordinære budget i hvert af årene 1990-92.

2.1 Behovet for en konkurrenceevneforbedring og en øget privat opsparring

Den internationale økonomiske vækst er i 1988 højere, end det forventedes efter uroen på kapitalmarkederne i oktober 1987. De fundamentale balanceproblemer forbliver imidlertid de samme. Det store amerikanske budget- og betalingsbalanceunderskud har sit modstykke i betalingsbalanceoverskud i Japan, de nyindustrialiserede asiatiske lande og Vesttyskland. Til de globale balanceproblemer følger sig balanceproblemer i Europa, hvor den økonomiske vækst er svagest og arbejdsløsheden højest.

Det må forventes, at den internationale økonomiske vækst i OECD-området i de kommende år vil blive reduceret. Det vil i sig selv føre til en skærpet konkurrencesituation, ikke mindst på de europæiske markeder, hvor en stor del af nordisk erhvervsliv har sin største afsætning.

De nordiske lande må derfor indstille sig på en situation, hvor en helt nødvendig forudsætning for deres økonomiske vækst og opretholdelse eller forbedring af beskæftigelsessituation vil være en forbedring af deres konkurrenceevne.

De nordiske lande må enkeltvis og i fællesskab tage initiativ til at bringe deres nuværende relativt høje inflationsniveau på linie med eller under deres hovedsamhandelspartners.

Denne handlingsplan indeholder en række forslag til i fællesskab at søge en forbedring af økonomiernes funktionsmåde. Enkeltvis må landene ligeledes tage initiativer til at bryde med tendenser, som betyder stigende inflationspres. Sådanne initiativer kan omfatte en forbedring af arbejds-

markedernes funktion, indkomstpolitiske tiltag, afskaffelse af fordyrende reguleringer af erhvervslivet og af varemarkederne samt en bedre styring og kontrol af de samlede offentlige udgifter, med andre ord en effektivisering af den offentlige sektor.

Men en forbedring af konkurrenceevne og dermed en lavere inflation er ikke tilstrækkelig for at forbedre de nordiske landes balance overfor udlandet. Samtidig nødvendiggør den skærpede internationale konkurrence, og kravene til konkurrenceevneforbedringen, et relativt højt investeringsniveau.

Disse investeringer må i den aktuelle betalingsbalancesituation finansieres ved en forøgelse af den indenlandske opsparing.

Der er for alle de nordiske lande udsigt til en fortsat stram finanspolitik. Set i sammenhæng med det relativt høje skattniveau, som findes i de fleste nordiske lande, bevirker disse to forhold, at yderligere bidrag til forøgelse af den indenlandske opsparing nødvendigvis også må komme fra den private sektor, nærmere bestemt husholdningerne hvis opsparingskvote synes at være negativ eller nær nul. Det skærper behovet for en effektivisering af den offentlige sektor og for en ændring af skattesystemerne, således at disse i højere grad fremmer den private opsparing.

2.2 Inflationsproblemet

Inflationen er og har været et hovedproblem i de fleste OECD-lande. Siden den sidste oliepriskrise er inflationen dog gradvist blevet reduceret. Det skyldes ikke blot faldet i råvarepriserne indtil fornylig, herunder faldet i oliepriserne i 1985–87, men også en bevidst inflationsbekæmpende politik fra regeringens side.

Tabel 2.1 Forbrugerprisudviklingen. Årlig stigning i pct.

	Gnst. 1975–84	1985	1986	1987	1988 ¹	1989 ¹
Danmark	9,7	4,7	3,6	4,0	4 1/4	3 1/4
Finland	10,1	5,9	2,9	3,7	5 1/4	4 1/4
Island	46,6	31,9	22,2	18,8	25 1/2	12,0
Norge	9,0	5,7	7,2	8,7	6 1/2	4,0
Sverige	10,0	7,4	4,3	4,2	5,8	6,0
EF, gnst.	10,0	5,8	3,3	3,1	3 1/4	3 1/2
OECD, gnst.	8,5	4,5	2,7	3,4	3,8	4,0

¹ Skøn.

Kilde: OECD og Nordisk Konjunkturrapport.

De nordiske lande har også kunnet reducere deres inflation i samme periode, jfr. tabel 2.1., som viser forbrugerprisudviklingen. Men til stadighed er det ikke lykkedes Norden at nå ned på et niveau som de øvrige OECD-lande. Dette hænger til en vis grad og især for Islands, Norges og Sveriges vedkommende sammen med, at man her har bevaret en meget høj kapacitetsudnyttelse i økonomien.

En væsentlig årsag til at inflationstakten i Norden stadig ligger højere end det øvrige OECD må søges i lønudviklingen. Industriens timelønninger er i 1980'erne som helhed steget mere end i resten af OECD.

Forskellen i inflationstakt vil sammen med underskuddene i udenrigsøkonomien være en afgørende årsag til den forskel i renteniveau, man kan konstatere mellem Norden og resten af OECD. Alle de nordiske lande har et renteniveau, som ligger over de øvrige OECD-landes renteniveau. Et højere renteniveau end samhandelspartnernes er naturligvis en hæmsko for virksomhederne, selvom disse har mulighed for at låne i udlandet.

Uden en reduktion af inflationstakten, så den kommer på linie med eller under vore samhandelspartnernes er der en klar risiko for, at det lave arbejdsløshedsniveau i Island, Norge og Sverige ikke kan opretholdes, og at arbejdsløsheden ikke kan reduceres i Danmark og Finland. Et fald i inflationstakten vil endvidere dæmpe den forvriddning i indkomst- og formuefordelingen, som følger af en relativt høj inflation.

Skal inflationen reduceres, så skal økonomiernes funktionsmåde forbedres. Det gælder for det finansielle system, for varemarkederne, landbruget, arbejdsmarkedet og samspillet mellem disse. Et væsentligt aspekt er, at et konkurrencemæssigt velfungerende varemarked har betydelig indflydelse på løndannelsen.

Da lønindkomsterne udgør 70–80 af det totale faktorindkomster, vil *Ministerrådet fremhæve*, at arbejdsmarkedets funktionsmåde og løndannelsen er meget væsentlige elementer i en strategi for at forbedre konkurrenceevnen og dæmpe inflationen. Der er forskelligt økonomisk spillerum i de enkelte nordiske lande, men en forbedring af konkurrenceevnen og en lavere inflation og dermed en fastholdelse eller forbedring af beskæftigelsessituationen forudsætter lave eller i visse lande ingen stigninger i de nominelle lønninger. Ministerrådet anser et velfungerende samarbejde mellem regeringerne og arbejdsmarkedets parter for at være en væsentlig forudsætning for at forene en lav pris- og omkostningsudvikling med en høj beskæftigelse. Hovedansvaret for en ansvarlig lønudvikling hviler dog på arbejdsmarkedets parter.

2.3 Effektivisering af den offentlige sektor

2.3.1 Væksten i den offentlige sektor

Siden 1960 er den offentlige sektors gennemsnitlige andel af BNP steget fra knap 30 til 40 pct. for OECDlandene under eet. For en række lande er andelen stort set fordoblet. Det gælder for Danmark og næsten for Sverige. For Norge er andelen vokset med 3/4.

Med undtagelse af Island har de nordiske lande en relativt betydelig offentlig sektor, og tre af de nordiske lande, Sverige, Danmark og Norge er blandt de lande, hvor de samlede offentlige udgifters andel af BNP er blandt de højeste i OECD-området, jfr. tabel 2.2.

Tabel 2.2 De offentlige udgifters andel af BNP

	1960	1975	1980	1987
Danmark	24,8	48,2	56,2	56,9
Finland	26,6	36,1	36,5	42,5
Island	28,2	38,5	31,4	35,6
Norge	29,9	48,4	50,7	52,7
Sverige	31,0	48,9	61,6	59,8
EF, gnst.	32,0	44,4	45,7	47,9
OECD, gnst.	28,6	38,0	39,3	40,2

Kilde: OECD.

Den offentlige sektors relative størrelse i de nordiske lande hænger ikke mindst sammen med opbygningen i især 1960'erne og 1970'erne af de nordiske velfærdssamfund. Et fundamentalt træk herved er, at borgerne i Norden over de offentlige budgetter sikres en række sociale, sundheds-, uddannelses- og andre ydelser. Finansieringen af disse ydelser sker i vidt omfang via de personlige indkomstskatter og afgifterne.

2.3.2 Behovet for en effektivisering

Selvom den offentlige sektor i Norden, som omfatter såvel udgifter til serviceydelser som til transfereringer, formentlig kan måle sig med de fleste andre landes, hvad angår produktivitet og effektivitet, så bevirker dens størrelse i forhold til den samlede økonomi, at der opstår et behov for en effektivisering. Det hænger ikke mindst sammen med behovet for en forbedring af konkurrenceevnen via lavere inflation og for en forøget opsparing hos husholdningerne. I visse lande vil et lavere arbejdskraftsudbud i 1990'erne stille større krav til den offentlige sektors produktivitet af hensyn til opretholdelse af kvaliteten i den offentlige service.

Skal man sikre sig lave nominelle lønstigninger, må det i forvejen høje skatteniveau ikke sættes yderligere i vejret. I visse af de nordiske lande er det endvidere et klart ønske, at skatteniveauet sænkes.

Med det eksisterende betalingsbalanceunderskud er det en betingelse for at undgå stigninger i skatteniveauet endsige for at sænke det, at de offentlige udgifter holdes i ro eller reduceres.

I de kommende år kan en række faktorer let komme til at betyde nye udgiftskrav. Fremskrivninger foretaget af såvel OECD som i visse af de nordiske lande peger i retning af en stigende befolkningsandel i aldersklasserne over 65 år. Med de forventninger de fremtidige pensionister vil have til deres leveniveau må der påregnes øgede ressourcer til at dække disse behov, hvadenten pensionisterne betales i offentligt eller privat regi. Ambitionerne i det offentlige sikringssystem må vurderes i lyset af skatteniveauet og under hensyn til behovet for andre offentlige udgifter.

Ydermere kan såvel udsigten til moderat international økonomisk vækst som konsekvenserne af etableringen af EF's indre marked meget vel betyde ændrede krav til erhvervs-, arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitik-

ken. Hertil kommer, at der f. eks. på miljøområdet kan opstå behov for en ny eller forstærket offentlig indsats.

En stor offentlig sektor er ensbetydende med en relativ stor reguleret og beskyttet sektor. Det indebærer færre ressourcer til de konkurrenceudsatte sektorer og mindre dynamik i økonomien. Med de udfordringer som ligger og venter i fremtiden med skabelsen af EF's indre marked og de mindre gunstige udsigter for den internationale økonomiske vækst på lidt længere sigt vil der være brug for øget, ikke mindre, dynamik og dermed mindre regulering af erhvervslivet. Samtidig er der grundlag for at begrænse subsidier til erhvervslivet. Disse medfører forvridninger i prisfastsættelsen og ressourceanvendelsen.

De nordiske lande ekskl. Island er alle karakteriseret ved en relativ høj andel af offentligt ansatte i forhold til den samlede beskæftigelse, jfr. tabel 2.3. En stor offentlig sektor kan betyde et pres på arbejdsmarkedet, især i de af de nordiske lande, hvor arbejdsløsheden er meget lav – i nærheden af 2 pct. for Sveriges og Norges vedkommende. Det er medvirkende til at presse lønniveauet i vejret og dermed til at forværre konkurrenceevnen.

Tabel 2.3 Beskæftigelse i den offentlige sektor i pct. af arbejdsstyrke

	1975	1980	1986
Danmark	23,6	28,3	29,4
Finland	14,6	17,8	20,8
Island	13,9	15,7	16,9
Norge	19,3	21,9	23,3
Sverige	25,5	30,7	33,0
EF, gnst.	15,1	16,3	17,6
OECD, gnst.	14,9	15,1	15,4

Kilde: OECD.

Hertil kommer, at et højt udgiftsniveau med en god dækning for sociale indkomstoverførsler kan være medvirkende til at mindske incitamentet til privat opsparing, som der i den nuværende situation med underskud på betalingsbalance og en meget lav opsparende kvote for husholdningerne er så hårdt brug for i de nordiske lande. Et højt niveau for indkomstoverførsler kan endvidere medvirke til at mindske arbejdsudbuddet. Det medfører mangel på såvel faglig som geografisk mobilitet og øger derfor presset på løn og priser selv i situationer, hvor arbejdsløsheden i nordisk perspektiv er relativt høj som i Danmark og Finland.

2.3.3 Kravene til udgiftspolitikken

Hensynet til konkurrenceevnen, skatteniveauet og strukturproblemerne på længere sigt viser nødvendigheden af, at der i de nordiske lande føres en stram udgiftspolitik.

Nøgleordene må være effektivisering og omstrukturering. Hovedelementerne i en sådan udgiftspolitik vil være følgende:

Den offentlige sektors produktivitet må øges. Trods de måleproblemer, som kan være forbundet hermed, viser erfaringerne også fra de nordiske lande, at produktivitetsgevinster kan opnås i den offentlige sektor på linie med, hvad tilfældet er for den private sektor.

Effektiviteten må forøges. Der må til stadighed ske en vurdering af behovet for de enkelte ydelser, herunder transfereringer. I det hele taget må sektoren tilpasses samfundets demografiske ændringer, ligesom overflødige eller forældede aktiviteter må omlægges eller fjernes. I den sammenhæng er det væsentligt, at de nordiske lande i fællesskab viderefører arbejdet med en afvikling af konkurrenceforvridende støtte til erhvervslivet, jfr. nedenfor.

Det kan i den forbindelse overvejes i hvilke situationer det nuværende og i nogle af de nordiske lande meget udbredte gratisprincip på visse områder kan erstattes helt eller delvist af brugerbetaling. Herved vil der ikke alene kunne opnås en aflastning af skattesystemet, men brugerne vil også i højere grad blive bevidstgjort om, at de offentlige ydelser har en pris. Det kan ikke blot give sig udslag i størrelsen af den samlede efterspørgsel efter offentlige ydelser, men også i kravene til produkternes kvalitet og pris.

Kan identiske eller næsten identiske ydelser opnås andre steder til lavere pris flyttes efterspørgslen hertil. Det kan derfor overvejes, i hvilke situationer det af hensyn til borgerne, både som brugere af offentlige ydelser og som skatteydere, vil være hensigtsmæssigt at tilvejebringe de pågældende ydelser på anden vis, herunder via den private sektor.

Eftersom godt halvdelen eller mere af de offentlige udgifter medgår til dækning af de offentligt ansattes løn er det naturligvis afgørende, at der også for de offentlige ansatte vises betydelig tilbageholdenhed, hvad angår generelle lønstigninger. En generel tilbageholdenhed vil være så meget mere nødvendig i en situation, hvor en stor del af arbejdsstyrken beskæftiges i den offentlige sektor, og hvor konkurrenceevnen overfor udlandet tilsiger meget lave eller ingen lønstigninger. Samtidig bør der gøres en indsats for at opbryde det stive aflønningssystem i den offentlige sektor, således at aflønning i højere grad kan afspejle produktivitet og effektivitet.

Endelig må den stramme udgiftspolitik udbredes til alle offentlige myndigheder, herunder de lokale myndigheder. Det er helt afgørende, at disse deltager aktivt i en udgiftsbegrænsende politik, eftersom en stor andel af de offentlige udgiftsbeslutninger beror hos den lokale offentlige sektor. Tilskudssystemerne må derfor indrettes, således at de enkelte offentlige myndigheder ikke vælter udgiftskrævende beslutninger på hinanden, og således at der via tilskudssystemet bliver en tilskyndelse til at vælge de billigste, forsvarlige løsninger.

De nordiske lande har enkeltvis i en årrække taget forskellige initiativer i retning af en effektivisering og omstrukturering af den offentlige sektor.

I Danmark har man forbedret styringen af de offentlige udgifter ved indførelse af et totalrammesystem, som også omfatter de kommunale

udgifter. Tilskud til kommunerne ydes på baggrund af objektive forhold, som beskatningsgrundlag og udgiftsbehov. Ved fastlæggelse af rammerne for de statslige udgifter indgår et krav om en produktivitetsevinst på gennemsnitligt 2 1/2 pct. årligt. For 1988 og 1989 er der herudover fastlagt krav om lønsumsbegrænsninger svarende til henholdsvis 2 og 3 pct. Endelig pågår der drøftelser om indførelse af en arbejdsmarkedspension med det dobbelte hovedformål at øge den private opsparing og mindske presset for lønstigninger.

De svenske budgetbevillinger indeholder ligeledes et krav om 2 pct.'s produktivitetsevinst, og de enkelte institutioner underkastes en effektivitetskontrol. Samtidig er taget en række initiativer til brud med gratisprincippet. Det gælder f. eks. for lægebesøg.

For Norges vedkommende søges opnået effektivitetsevinst ved en decentralisering af beføjelser til de enkelte institutioner, således at besparelser for en kategori af udgifter kan overføres til andre områder. Endvidere anvendes i en vis udstrækning brugerafgifter til finansiering af konstruktionen af offentlige transportprojekter. I Budgetforslaget for 1989 forudsætter udgiftsbevillingen på en række områder, at der træffes beslutning om forbedring af produktiviteten.

Både Finland og Island har begge et væsentligt lavere udgifts- og skatte-tryk end de andre 3 nordiske lande. De finske budgetinstruktioner indeholder ligesom de svenske krav om 2 pct. produktivitetsevinst årligt for det statslige område. Et omfattende udredningsarbejde, som sigter mod at forbedre produktiviteten i den offentlige sektor, er desuden påbegyndt.

2.3.4 Forslag

Ministerrådet anser, at man bør fremme de igangværende initiativer til udveksling af erfaringer samt udvikling af nye ideer og metoder. Til formålet nedsættes en fællesnordisk arbejdsgruppe med følgende arbejdsopgaver:

- Udveksling af informationsmateriale vedrørende efterspørgselsforhold, dækningsgrader og produktionsforhold, herunder enhedsomkostninger.
- Udveksling af erfaringer med nye styrings- og finansieringsinstrumenter, herunder brugerbetaling, inden for forskellige sektorområder.
- Udvikling af nye ideer og metoder til afdæmpning af efterspørgslen og forøgelse af den offentlige sektors effektivitet.
- Udvikling af ideer og metoder til en effektivisering af offentlige indkøb.

Udvalget vil bl. a. kunne bygge på de erfaringer, der er indhøstet gennem det såkaldte Kron-projekt, som sigter mod en sammenligning af omkostningerne ved offentlige ydelser i de nordiske lande, ligesom videreførelsen af arbejdet med systematiske nøgletal for produktivitet og effektivitet kan indgå i udvalgets arbejde.

2.4 Skatter og afgifter

2.4.1 Skattereformovervejelser

Ved en betragtning af de nordiske landes skattesystemer tegner sig et meget varieret billede, og set under eet kan de faktiske beskatningsregler ikke karakteriseres som særlig lig hverandre, jfr. tabel 2.4., hvoraf fremgår, at de forskellige skattetyper indgår med varierende vægt i den samlede beskatning.

Tabel 2.4 Forskellige skattetyper andel af skatteindtægterne 1987

	Indkomst- skat	Sociale bidrag	Vare- skatter	Skat på ejendom
Danmark	56,3	3,1	35,4	4,5
Finland	51,4	9,0	36,2	3,2
Island	10,7	0,0	86,8	2,5
Norge	36,2	22,3	38,9	2,0
Sverige	43,9	25,6	29,3	2,6

Kilde: Nationale oplysninger.

Denne variation hindrer ikke, at der på enkelte punkter er ganske stor lighed, hvilket f. eks. gør sig gældende for merværdi- og omsætningsafgiftssystemerne. Lighederne er imidlertid langt større, når det drejer sig om problemidentifikation og reformovervejelser.

Bortset fra det relativt høje skatteniveau i hovedparten af de nordiske lande, er hovedproblemerne de høje marginalsattesatser, skattesystemets oplevede mangel på gennemskuelighed og fradragsmulighederne samt forskellen mellem beskatning af arbejds- og kapitalindkomst.

De høje marginalsatser tenderer mod at føre til skatteunddragelse, og mod at hæmme arbejdsudbuddet, som bl. a. bestemmes ud fra en afvejning mellem værdien af fritid og værdien af de goder, som kan købes ved en ekstra arbejdsindsats. Yderligere medfører stigende marginalsatser samspilsproblemer mellem skatter og aftrapning af offentlige ydelser, ligesom høje marginalsatser kan føre til krav om lønforhøjelser og dermed medføre øget inflation.

De relativt høje marginalsatser medvirker ofte til en udvidelse af fradragsmulighederne, hvilket øger manglen på gennemskuelighed. Hermed mindskes befolkningens aksept af skattesystemet. Ydermere mindsker en del af fradragsmulighederne incitamentet til opsparing og øger forbrugstilbøjeligheden. Det gælder især den i de nordiske lande udbredte rentefradragsmulighed. De forøgede forbrugsmuligheder, som følger heraf, harmonerer kun dårligt med behovet for en forøgelse af den indenlandske opsparing i samtlige nordiske lande.

En lavere sats for beskatning af kapitalindkomst end for arbejdsindkomst opleves som uretfærdigt af befolkningen. En eventuel høj sats har af opsparings- og investeringsgrunde imidlertid ofte ført til en udvidelse af fradragsmuligheder. Herved tabes den reelle progression, ligesom man

mister overblikket over effekten af fradragsmulighederne. I en situation med en stadig større liberalisering af kapitalbevægelserne og en udbredt tendens til virksomheds-etablering over grænserne medfører en markant højere beskatning af kapitalafkast i de nordiske lande end i andre lande en risiko for kapital- og virksomhedsflugt.

Reformovervejelserne knytter sig naturligt til de nævnte hovedproblemer samt for Islands vedkommende til indførelse af et momssystem.

En overordnet præmis for reformovervejelserne er at sikre et mere retfærdigt og enkelt skattesystem. Herudover er udgangspunktet en nødvendig bibeholdelse af det offentliges indtægter under hensyntagen til de eksterne balanceproblemer og vanskelighederne ved en pludselig reduktion af udgiftsniveauet og/eller en øget anvendelse af brugerbetaling.

Først og fremmest koncentrerer reformovervejelserne sig om en reduktion af marginalsatserne og en sanering af fradragene. En reduktion af marginalsatserne har fundet sted i Danmark, Sverige og Island sammen med en vis reduktion af diverse fradragsmuligheder. Også i Norge er marginalskatten reduceret for store grupper. I Danmark, Norge og Sverige er der sket ikke ubetydelige reduktioner af rentefradraget. I Danmark er reduktionen af rentefradragets skattemæssige værdi blevet suppleret med en afgift på 20 pct. på renteudgifter af lån til forbrug. I Finland har regeringen truffet beslutning om en gennemgribende skattereform, som gradvis træder kraft begyndende fra 1989. Reformen omfatter en reduktion af marginalskattesatserne, en sanering af fradragssystemet, en udvidelse af beskatningsgrundlaget og forenkling af formuebeskatningen. Selskabsskattesatsen sænkes fra og med 1990 til 47 pct. inkl. kommuneskatter, men samtidigt inskrænkes de skattemæssige muligheder for en udjævning af resultatet og "avoir fiscal" tages i brug. På formueskatteområdet begrænses fra næste år den gældende skattefrihed for renter af bankindskud og obligationer. Den gældende relativt lave beskatning af kapitalgevinst ved ejendomsskifte skærpes. I Sverige er det desuden regeringens plan at gennemføre en yderligere reduktion af marginalbeskatningen finansieret ved en mere omfattende indirekte beskatning og en yderligere sanering af fradragene. Reduktion af marginalsatser og fradrag indgår endvidere i de norske skattereformer for 1987-89. I Norge er den maksimale marginalskattesats for lønindkomster reduceret fra 73,8 pct. i 1986 til 62,0 pct. i forslaget til budget for 1989. Samtidig er den maksimale værdi af fradragene reduceret fra 66,4 pct. i 1986 til 45,6 pct. i budgetforslaget ved indførelse af en bruttobeskatning.

Med hensyn til forholdet mellem beskatning af kapital- og arbejdsindkomst har man i Danmark i forbindelse med skattereform i 1987 skabt en nogenlunde ensartet beskatning af de to indkomstformer. Selskabsbeskatningen er bl. a. derfor hævet til 50 pct., til gengæld skal dobbeltbeskatning af aktieudbytter afskaffes fra og med 1990. I Finland udløber den nuværende lovgivning om udbyttebeskatning og skattefrihed for bankindskud og

obligationsafkast med årets udgang, hvorfor disse spørgsmål indgår i de løbende overvejelser. I de omtalte planer i Sverige indgår ligeledes tanker om ændringer i beskatning af kapitalafkast.

2.4.2 *De nordiske landes moms- og omssystem*

I marts 1986 besluttede de nordiske finansministre at nedsætte en særlig arbejdsgruppe for at udrede mulighederne for at harmonisere de generelle omsætningsafgiftssystemer i Norden. Arbejdsgruppen afgav en første rapport til finansministrene i juni 1987 og deres anden rapport i juni 1988.

Arbejdsgruppen konkluderer, at der er en høj grad af overensstemmelser mellem omsætningsafgiftssystemet i de nordiske lande. Lighederne er særligt store hvad angår Danmark, Norge og Sverige. I Island er der vedtaget et momssystem som er lig de tre nævnte landes. Finland har et omsætningsafgiftssystem, som dog i mange henseender ligner en merværdiafgift.

De forskelle, arbejdsgruppen har konstateret, vedrører bl. a. adgangen til fradrag, behandlingen af køb og salg af tjenesteydelser over landegrænserne samt salg til udenlandske aftagere. Selvom disse forskelle kan medføre konkurrenceforvridning, har gruppen dog ikke anset det for nødvendigt, at disse spørgsmål gøres til genstand for yderligere drøftelser. Det skyldes ikke mindst, at spørgsmålene for tiden er taget op til overvejelse i de enkelte lande.

Arbejdsgruppen anså det endvidere for betydningsfuldt, at de nordiske lande fortsat nøje følger EF's bestræbelser for at skabe et indre marked.

2.4.3 *Overvejelserne i EF*

EF-kommissionen fremlagde i september 1987 en række forslag, som udmønter de tanker om større tilnærmelse på det fiskale område, der er indeholdt i Kommissionens hvidbog om det indre marked. Formålet med forslagene er ifølge Kommissionen at ophæve de fiskale grænser mellem medlemslandene og at fremme den økonomiske vækst inden for fællesskabet. Ved at ophæve de fiskale grænser og dermed afskaffe den eksisterende grænsekontrol for varer og personer spares tid og omkostninger ved handelen mellem EF-landene, hvilket især kan få betydning for små og mellemstore virksomheder. Det vil ifølge Kommissionen føre til øget konkurrence, lavere priser, højere realindkomster og dermed øge den økonomiske vækst i EF.

For momsen foreslås en ordning med to satser, en standardsats mellem 14 og 20 pct. og en reduceret sats på mellem 4 og 9 pct. Kun to EF-lande – Storbritannien og Danmark – har reelt et udifferentieret momssystem idag.

For punktafgifterne foreslås fastsat ensartede afgiftsgrundlag og -satser for alkoholholdige drikkevarer, tobak og olieprodukter. Afgifter på andre varer, hvor der er indførelsesprocedurer, afskaffes.

Medlemslandenes momssatser fremgår af tabel 2.5.

Tabel 2.5 Momssatser i de nordiske lande og EF

	Reducerede satser	Standard satser	Forhøjede satser
Danmark	—	22	—
Finland*	—	19	—
Island**	—	22	—
Norge	—	20	—
Sverige	—	23,5	—
Belgien	1 og 6	19	25 og 25 + 8
Frankrig	5,5 og 7	18,6	28 og 33 1/3
Tyskland	7	14	—
Grækenland	6	16	36
Irland	1,7 og 10	25	—
Italien	2 og 9	18	38
Luxembourg	3 og 6	12	—
Holland	6	20	—
Portugal	8	16	30
Spanien	6	12	33
Storbritannien	—	15	—

* Omsætningsafgiftssystem

** Fra 1990.

Kilde: OECD, EF-kommissionen m. fl.

Fjernelsen af fiskale grænser medfører, at det nuværende opkrævnings-system for moms, hvor eksporten fritages for moms og importen pålægges moms, må ændres. Kommissionen forudsætter etablering af en clearings-mekanisme, hvorefter medlemslandene fortsat modtager det provenu, som de er berettiget til. Det sikres, at den moms, der er opkrævet ved eksport-salg i et medlemsland med dette lands momssats sendes videre til det land, hvor det endelige forbrug sker. Mekanismen i udligningen er en central konto, som medlemslandene månedlig betaler til eller trækker beløb fra, afhængig af om de har nettoimport eller -eksport. Medlemslandene vil beregne dette på basis af opgørelserne fra import- og eksportvirksomhederne.

For punktafgifter er et lignende system ikke nødvendigt, da afgiften først opkræves, når varen leveres til detailsalg.

Kommissionens forslag er generelt kritiseret for at medføre en reduktion af manøvrerlighederne for den økonomiske politik. Brugen af punktafgifter med konjunkturpolitiske eller andre formål vil ikke længere være muligt. Den nødvendige reduktion af momssatserne vil i en række lande af hensyn til eksterne balanceproblemer skulle kompenseres af en forhøjelse af de direkte skatter og ved meget store besparelser i de offentlige udgifter.

Flere medlemslande har fremsat kritiske bemærkninger til Kommissionens forslag. Hovedindvendingerne har været, at en afgiftsharmonisering ikke er nødvendig af hensyn til en realisering af det indre marked, og at Kommissionens forslag med den nævnte clearings-ordning er kompliceret samt lægger op til misbrug.

Fra dansk side er der fremsat et forslag, som indebærer en tilbagetrækning af toldgrænserne for erhvervsmæssige transaktioner, idet told- og momsbehandling skal foregå hos den importerende virksomhed. Dette muliggør, at det indre markeds fordele opnås gennem den åbne konkurrence mellem virksomhederne, mens landene stilles frit med hensyn til afgiftspolitikken. De lande, der ønsker at tilnærme afgiftssatserne kan gøre det, men de lande, der ønsker afvigende satser kan beskytte sig mod provenutab gennem en grænsekontrol for personer. Fra andre lande er der fremkommet lignende forslag.

Også på andre områder er der overvejelser igang om behovet for tilnærmelser af beskatningen inden for EF i forbindelse med etableringen af det indre marked. I forbindelse med vedtagelsen af restliberaliseringsdirektivet for kapitalbevægelser har man nedsat en arbejdsgruppe, som skal fremkomme med forslag til løsning af visse skattekontrolproblemer, herunder behov for en vis harmonisering af beskatningen af kapitalafkast. Der er endvidere fremsat forslag på selskabsskatteområdet samt om indirekte skatter på handelen med værdipapirer, som i begge tilfælde sigter mod en vis harmonisering af reglerne i de forskellige medlemslande.

Uanset de vanskeligheder, som er forbundet med en harmonisering af beskatningen inden for EF, herunder at beslutninger herom stadig skal vedtages ved enstemmighed, så synes en vis tilnærmelse af beskatningsregler og – satser allerede at være på vej inden for fællesskabet. Frankrig har således sænket momssatsen for en række luksusvarer, herunder biler, ligesom en reduktion af selskabsbeskatningen og beskatning på andet kapitalafkast indgår i de politiske overvejelser. Holland og Belgien har vedtaget skattereformer med sænkning af den direkte personbeskatning med henblik på EF's indre marked. I Holland reduceres standardmomssatsen fra 20 pct. til 18,5 pct. Fra tysk side har man hævet satserne for en række indirekte afgifter, ganske vist primært af provenumæssige årsager, men også for at tilnærme niveauet i Forbundsrepublikken til niveauet i de øvrige medlemslande.

2.4.4 Forslag

Skatter og afgifter og EF's indre marked. Ministerrådet har tilsluttet sig konklusionerne fra arbejdsgruppen om mulighederne for at harmonisere de generelle omsætningsafgiftssystemer i Norden. Ministerrådet fremhæver i den forbindelse betydningen af, at arbejdet med afskaffelse af de resterende konkurrenceforvridende regler fortsættes, og at mulighederne for en yderligere nordisk harmonisering indgår i det arbejde med ændring af omsætningsafgiftssystemerne, som pågår i de nordiske lande.

Ministerrådet anser det endvidere for betydningsfuldt, at de nordiske lande fortsat nøje følger udviklingen i EF med henblik på at vurdere behovet for, at udviklingen i Norden tilnærmes udviklingen i EF.

Ministerrådet har på den baggrund besluttet, at på dets møde i juni 1989 vende tilbage til spørgsmålet om de nordiske landes omsætningsafgiftssys-

temer. Her vil Ministerrådet gøre status over behovet for ændringer af de nordiske landes systemer på baggrund af rapporten om de generelle omsætningsafgiftssystemer i Norden. I denne vurdering af behovet for ændringer vil også indgå en hensyntagen til situationen og den mulige udvikling i EF på dette område. Ministerrådet anser det i den forbindelse for påkrævet, at der igangsættes et udredningsarbejde til vurdering af dette behov, og at der i udredningen inddrages analyser, som belyser behovet for ændringer også i den direkte beskatning i Norden som følge af udviklingen i EF. Midler til det pågældende udredningsarbejde tilføres fra den af Ministerrådet foreslåede pulje af midler til gennemførelse af udredningsarbejde i forbindelse med etablering af EF's indre marked.

Skattevetenskaplig forskning. Arbetet med reformering av skattesystemen i de nordiska länderna har aktualiserat behovet av skattevetenskaplig forskning. Kunskapen om verkningarna av skattesystemet och av olika övervägda förändringar är i flera avseenden ofullständig. Det finns i Norden skattevetenskaplig forskning av hög kvalitet, men mot bakgrund av reformeringarna av skattesystemen finns det behov av att denna forskning utökas. Ett nordiskt samarbete kan här ge fördelar. En form för ett sådant samarbete kunde vara att på mer permanent bas upprätta ett särskilt nordiskt institut för skattevetenskaplig forskning. Tills vidare bör dock samarbetet komma till stånd genom mer temporära insatser. Ministerrådet anser därför att Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet bör öka sitt stöd till skattevetenskaplig forskning. För detta ändamål bör I MDKK utöver rådets ordinarie budget anvisas för vart och ett av åren 1990–92.

3 Öppnare varu- och tjänstemarknader

Sammanfattning: Arbetet med att skapa öppnare marknader för varor och tjänster inom Norden och mellan Norden och den övriga världen behöver intensifieras. Handelshinderarbetet drivs vidare. Ytterligare resurser bör avdelas till det nordiska deltagandet i standardiseringssamarbetet, som accelererar i takt med utvecklingen av EG:s inre marknad. Bl. a. kommer standardiseringssamarbetet på arbetsmiljöområdet att utökas. Konkurrensen bör förbättras genom ytterligare reduktion av näringslivs-stöd och ökad internationell handel inom offentlig upphandling. Jordbrukspolitiken bör omprövas, och Ministerrådet anger vissa gemensamma riktlinjer som bas för förändringar i jordbrukspolitiken. För att stärka Nordens ställning i omvärlden avser Ministerrådet att utöka samarbetet på det exportfrämjande området, herunder projektexport, samt genomföra en omfattande turistkampanj i USA. För att främja etableringar av utomnordiska företag i Norden avses en kampanj med investeringsfrämjande åtgärder bli genomförd.

3.1 Bakgrund

Den nordiska samhandeln är betydande och den utgör den starkaste länken mellan de nordiska ländernas ekonomier. Totalt svarar den nordiska samhandeln för drygt 20% av de nordiska ländernas utrikeshandel. Denna andel har varit i stort sett konstant under 1980-talet. För bearbetade varor är andelen ännu högre – mellan 25 och 30%.

Även om integrationen av handeln inom Norden är betydande, så väger handeln med EG väsentligt tyngre. Över hälften av Nordens utrikeshandel sker med EG, och för basvaror är EG av ännu större betydelse som exportmarknad. Det är därför avgörande att en fortsatt öppenhet gentemot hela Västeuropa kan bevaras.

För Islands del spelar handeln med Nordamerika en stor roll. På motsvarande sätt gäller för Finland, att östhandeln är av väsentligt större betydelse än för de andra nordiska länderna.

En viktig förändring av de ekonomiska relationerna mellan de nordiska länderna har ägt rum under 1980-talet genom den stora ökningen av företagsuppköp och samgåenden över gränserna. Denna utveckling är ett tecken på att tanken på Norden som hemmamarknad och resursbas har vunnit fotfäste i näringslivet.

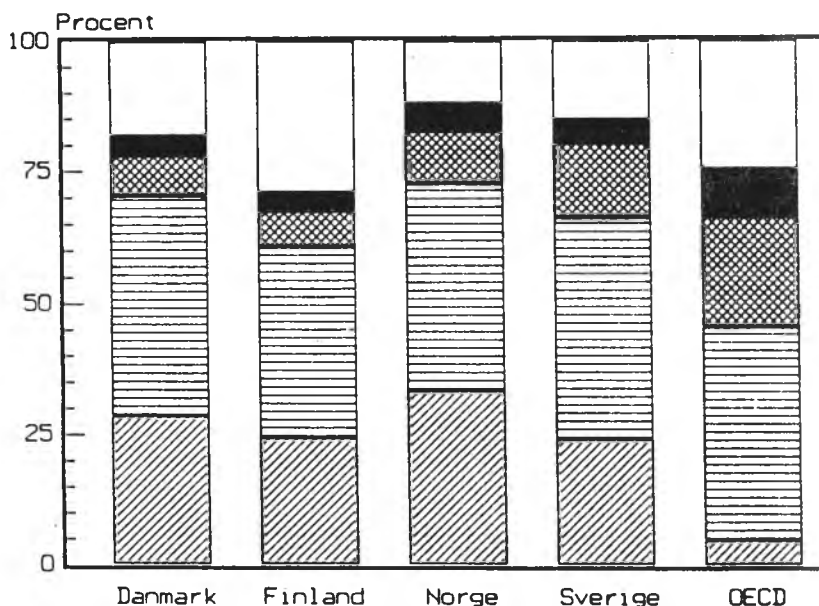
De omfattande nordiska företagsförvärven har satt stora spår i strukturen i flera branscher. Det gäller bl. a. elektroindustri, elektronikindustri, gruvindustri, stålindustri, maskinindustri och petroleumdistribution. Här har betydelsefulla företagsförvärv medfört att man kan tala om en nordisk branschstruktur. Även inom tjänstesektorerna bank- och försäkringsverksamhet har nordiska företagsstrukturer börjat växa fram. Integrationen i

Norden har tillförts en ny dimension. De nordiska företagen innebär fler och intimare ekonomiska relationer, vilka förutom handel också gäller

tekniköverföring, underleveranser, produktionsteknik och företagsledning.

Det faktum att näringslivet i Finland, Norge och Sverige under de allra senaste åren särskilt riktat sina direktinvesteringar mot Danmark, tyder på att näringslivet i ökande grad orienterar sig mot EG.

Figur 3.1 Nordens och OECD:s marknadsinriktning 1987 (Danmark 1986) för export av bearbetade varor.

Källa: SINDCOM (Statens industriverk, Sverige).

I "Norden i växt" ingick en rad åtgärder med syfte att utveckla Norden som hemmamarknad. Det gällde bl. a. handelshinderarbetet, standardisering, näringslivsstöd, företagssamarbete och gränshandel.

Ytterligare insatser för att skapa öppnare marknader, kan bl. a. bestå i att angripa olika slag av kostnadsökande barriärer för handeln i form av administrativa regler och föreskrifter. Dessa kan vara knutna till tekniska specifikationer och kontroller, statistiskt uppgiftslämnande, avgiftsberäkningar osv. Sådana barriärer kan bero på att länderna ställer olika krav på varors kvalitet, märkning och produktion för att tillvarata människors hälsa och säkerhet. Det är väsentligt att finna metoder för att avveckla handelshinder utan att man kommer i konflikt med sådana hänsyn.

En annan typ av handelshinder är stöd och subventioner till näringslivet. En form av stöd kan ske genom offentlig upphandling, där regler och praxis ofta innebär att nationella företag favoriseras med risk för konkurrenssnedvridningar och onödiga kostnader. Ett annat, ex.empel är konces-

sionsbestämmelser som motverkar konkurrens inom bl. a. transportsektorn, energisektorn och telekommunikationer.

Arbetet med att avskaffa olika slag av handelshinder prioriteras högt av Ministerrådet. År 1987 fastställdes *samarbetsprogrammet om avskaffande av handelshinder i Norden* (NORD 1987: 24). Målsättningen med samarbetsprogrammet är att bidra till friare handelsströmmar genom att avveckla existerande handelshinder och förhindra att nya handelshinder uppstår.

Samarbetsprogrammet innehåller också en målsättning om att avveckla icke-tariffära handelshinder i form av regler för offentliga inköp, transportregler, näringslivsstöd och tullprocedurer. Det har också fastsatts en informationsprocedur om förslag till nya och förändrade lagar, föreskrifter och andra regler, för att förhindra att nya handelshinder uppstår.

Ett annat inslag i programmet är principen om ömsesidigt erkännande av produktkontroll och provning, som utförts i ett annat nordiskt land. Principen äger giltighet på områden där det finns likvärdiga regler i två eller flera av länderna. Ett tvärfackligt samarbete pågår för att öka tillämpningen av denna princip inom olika sektorer. Om principen om ömsesidigt erkännande blir respekterad, kommer den att kunna underlätta handeln på flera områden.

En rad problemområden har särskilt prioriterats i det nordiska handels hinderarbetet. De omfattar bl. a. tull- och avgiftssystem, kontrollregler för livsmedel, specifikationer för ett antal industrivaror samt märkningsbestämmelser. För att kunna finna lösningar på dessa problem är det viktigt att de reella svårigheterna klarläggs, och att man på en tillräckligt hög nivå tar ställning till deras giltighet och beslutar om lösningar.

Vid sidan av handelshinder på det offentliga området, så finns det handelshinder också i form av privata konkurrensbegränsande avtal – såväl nationella som internordiska. Det är också väsentligt att i detta sammanhang se på de sektorer som är mer eller mindre avskärmade från internationell konkurrens. Det gäller t. ex. byggnadsbranschen, transportsektorn, samt bank- och försäkringsverksamhet.

Kampen mot handelshinder är internationell. Det europeiska arbetet har bl. a. sin förebild i GATT:s "Avtal om tekniska handelshinder", som nu är under revision. Både EG och EFTA tillmäter avvecklingen av handelshinder stor betydelse. Mot bakgrund av detta, ges i det följande en orientering av utvecklingen inom EG och EFTA på handelshinderområdet.

EF-Domstolen har släet fast, at en vare, som er lovligt fremstillet og markedsført i en medlemsstat, også skal kunne sælges frit i en anden medlemsstat (jfr. Cassis de Dijon-dommen). Medlemsstaterne stiller imidlertid en række krav til varens kvalitet, mærkning, produktion osv. for at varetage borgernes sikkerhed og sundhed. Dette er ikke i strid med Romtraktatens bestemmelser, såfremt det ikke er et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller skjult begrænsning af samhandelen. De nationale bestemmelser kan hindre fri cirkulation. Der er derfor behov for at finde metoder,

som sikrer varernes bevægelighed uden at anfægte medlemsstaternes legitime ret til at beskytte borgernes sikkerhed og sundhed.

Kommissionens hvidbog om gennemførelse af det indre marked har opstillet en tidsplan for vedtagelse af de resterende direktiver for afskaffelse af tekniske handelshindringer. Hvidbogens program forudsætter også en afvikling af andre hindringer, såsom toldprocedurer og andre administrative forskrifter, forskellige afgifts- og momsregler samt offentlige indkøb og statsstøtte.

I 1985 blev der vedtaget en "ny metode for teknisk harmonisering og standardisering". Den nye metode går ud på, at EF's Ministerråd tager beslutning om de generelle krav til produktets sikkerhed og sundhed. De specielle krav og tekniske specifikationer udmøntes i europæiske standarder, der udarbejdes af de europæiske standardiseringsorganisationer CEN og CENELEC, som omfatter og finansieres af både EFTA- og EF-landene.

En anden vigtig begivenhed for arbejdet var vedtagelsen af Den europæiske enhedsakt, som trådte i kraft den 1. juni 1987. Den åbner muligheden for at vedtage direktiver til gennemførelse af det indre marked med kvalificeret flertal. Denne beslutning har fremskyndet arbejdet med direktiverne om afskaffelse af tekniske handelshindringer.

Standardiseringsarbejdet vil tage noget længere tid, men er allerede i fuld gang. Der er et stort antal standarder, som skal udarbejdes på basis af direktiverne efter den nye metode (f. eks. maskin-direktivet, byggematerialer og personligt beskyttelsesudstyr). Det kræver en stor indsats af ressourcer for at sikre nødvendig hensyntagen til såvel industriens og arbejdstagernes som forbrugernes synspunkter.

Til forebyggelse af nye handelshindringer har EF en informationsprocedure. Denne giver Kommissionen og medlemslandene indsigt i og indsigelsesmuligheder over for påtænkte nye tekniske forskrifter.

I dag findes et aktivt samarbejde mellem EF og EFTA på handelshindringsområdet i lyset af Luxembourg-deklarationen. I EFTA blev der i 1984 oprettet en komité, som specielt arbejder for afvikling af tekniske handelshindringer. EFTA-arbejdet har været nært knyttet til EF's interne arbejde.

Samordningsaktiviteten indebærer overvejelse/samråd hvor man diskuterer direktivforslagenes tekniske indhold, eksempelvis direktiverne om maskiner, byggeprodukter, legetøj og enkle trykbeholdere. Nye felter, der vil dukke op under denne procedure, vil være for medicinsk-teknisk udstyr, gas-installationer og måleinstrumenter. Det kan i øvrigt oplyses, at EFTA/EF ekspertdrøftelser har fundet sted på felter som informationsteknologi og næringsmidler.

EFTA-landene har indgået flere samarbejdsaftaler med bl. a. CEN om europæiske standardiseringer. Standardiseringsopgaverne løses sammen med EF for forskellige varer. En informationsordning er også etableret.

EFTA har etablerat en informationsprocedure för tekniske forskrifter. Dette vil medføre, at alle nye tekniske forskrifter og kontrolordninger skal cirkulere blandt EFTA-landene med en kommentarfrist på 3 måneder.

Der var endvidere enighed om at indlede forhandlinger om en EFTA/EF-aftale om udveksling af information vedr. tekniske forskrifter.

I EFTA er der endvidere oprettet en EFTA-konvention om gensidig godkendelse af prøvninger m. v. En af målsætningerne med denne konvention er at lette mulighederne for at acceptere prøvninger, der er udført i et andet EFTA-land. Konventionen vil også kunne danne grundlag for EFTA/EF-forhandlinger om en fælles aftale på dette felt.

3.2 *Motiv till förslagen*

Att skapa öppnare varu- och tjänstemarknader är ett viktigt inslag i denna handlingsplan. En ökad öppenhet skall eftersträvas såväl inom Norden som mellan Norden och andra länder. Det finns flera viktiga skäl till detta.

Ökad konkurrens på varu- och tjänstemarknaderna i Norden verkar i inflationsdämpande riktning. Nordiska samarbetsåtgärder som ökar handeln och skapar bättre fungerande marknader minskar kostnadspressen och kan därmed bidra till att dämpa inflationen, som är ett centralt problem för de nordiska ländernas ekonomier.

Inom EG har ett stort utredningsarbete om de samhällsekonomiska effekterna av realiseringen av EG:s inre marknad gjorts (Cecchini, P. m. fl.: *Europa '92 Realiseringen af det indre marked*, EG-kommissionen 1988). Utredningen visar på betydande välfärdsvinster om alla icke-tariffära handelshinder inom EG kunde avskaffas. Resultaten indikerar en betydande potential också för Norden, eftersom fl.ertalet av de handelshinder som studerats verkar också här.

Den dynamiska utvecklingen inom EG är ett en utmaning för de nordiska länderna att intensifiera den egna integrationsprocessen, så att barriärerna mellan de nordiska länderna inte blir högre än de som finns mellan länderna i EG.

Ministerrådet konstaterar att viktiga nordisk samarbetsåtgärder redan inletts, bl. a. genom "Norden i växt", för att skapa öppnare varu- och tjänstemarknader. De åtgärder som föreslås i denna handlingsplan har delvis karaktären av att intensifiera det redan pågående handelshinderarbetet. Det standardiseringsarbete, som drivs på europeisk bas, spelar här en viktig roll. Som en följd av utvecklingen av den inre marknaden ökar detta arbete kraftigt i omfattning. Nordiskt samarbete kan här, förutom rena rationaliseringsvinster, ge bättre påverkansmöjligheter.

Utvecklingen av Norden som hemmamarknad bidrar till att öka näringslivets möjligheter att marknadsföra sina varor på andra håll i världen. Norden uppfattas i många avseenden redan nu som en marknad. Denna fördel bör ytterligare utnyttjas för gemensam marknadsföring av varor och

tjänster. Åtgärder med denna inriktning kan också innebära ett mer rationellt resursutnyttjande. Den snabba utvecklingen inom EG vid förverkligandet av den inre marknaden stärker motiven för att intensifiera ansträngningarna att inom Norden skapa öppnare varu- och tjänstemarknader. Det bör eftersträvas inte endast att de inre nordiska marknaderna öppnas i minst lika hög takt som man håller inom EG, utan också att Norden samtidigt öppnar sig gentemot Europa. Det är av största vikt att näringslivet i Norden får tillgång till den europeiska marknaden på villkår som är så lika de som gäller för företag inom EG som möjligt.

3.3 Förslag

3.3.1 *Handelshindringsarbejdet*

Ministerrådet finder det utilfredsstillende, at en række tilfælde af konkrete handelshindringer mellem de nordiske lande, som allerede har været behandlet i længere tid i de nordiske organer, endnu ikke har fundet deres løsning. Der er derfor behov for at styrke arbejdet på dette område.

Der er endvidere behov for at gøre en ekstra indsats med henblik på at gennemføre samarbejdsprogrammet om afvikling af handelshindringer i praksis inden for faste målsætninger og tidsrammer.

I lyset af erfaringerne fra handelshinderarbejdet, vil det blive vurderet hvordan arbejdet kan intensiveres, herunder om hvorvidt det er hensigtsmæssigt at oprette en særlig ombudsmandsfunktion for at medvirke til afskaffelse af handelshindringer.

Ministerrådet finder, at arbejdet med afvikling af handelshindringer i Norden i de kommende år bør føres videre med særlig vægt på forstærkning af indsatserne for at løse konkrete handelshindringer inden for korte tidsfrister. En sådan målsætning vil kræve øgede anstrengelser for at foretage de nødvendige nationale tilpasninger. Videre er en øget udnyttelse af princippet om gensidig godkendelse væsentligt.

3.3.2 *Standardisering*

De europæiske standarder, der skal udfylde rammerne inden for EF-direktiver udarbejdes og vedtages af de europæiske standardiseringsorganisationer CEN og CENELEC. Både EF- og EFTA-landene er medlemmer af disse organisationer.

Hvert nationalt standardiseringsorgan udpeger eksperter til de europæiske standardiseringskomitéer. Sådanne eksperter kan repræsentere f. eks. producenter, forbrugere, myndigheder, forskere og arbejdstagere. De nordiske lande vil aktivt bruge deres mulighed for at øve indflydelse på standardiseringen, ved at deltage med sagkyndige eksperter fra et tidligt stadium.

En effektiv deltagelse i standardiseringsarbejdet kræver betydelige ressourcer. Forslag, der udarbejdes inden for CEN, CENELEC og CEPT, skal vurderes og udsendes til høring hos berørte organisationer. Deltagelse

i tekniske komitéer kræver økonomiske og faglige ressourcer, nordiske forberedelsesmøder, oversættelse af dokumenter og i givet fald en sekretariatsfunktion .

Blandt de vigtigste af de områder, hvor der i de kommende år vil blive udarbejdet europæiske standarder, er byggematerialer og maskiner. EF's direktiver herom forventes vedtaget hhv. i 1988 og 1989.

Et andet vigtigt område er arbejdsmiljø, og der er under forhandling i EF en række minimumsdirektiver på arbejdsmiljøområdet, som også vil kræve udarbejdelse af standarder. Den "sociale dimension" er vigtig i udviklingen af EF's indre marked, og her spiller arbejdsmiljøområdet en vigtig rolle. De nordiske lande har høje ambitioner for deres arbejdsmiljøpolitik. En aktiv samnordisk deltagelse i standardiseringsarbejdet kan bidrage til at de nordiske lande kan påvirke standarderne således, at disse svarer til deres høje ambitioner.

Efter tilskyndelse fra både EF og EFTA foregår der endvidere på europæisk plan et omfattende standardiseringsarbejde vedrørende prøvemethoder, kvalitetssikring af laboratorieprøvning og udvikling af systemer for prøvning og kontrol. Det er en afgørende forudsætning for varernes frie bevægelighed, at modtagerlandet kan have tillid til den afprøvning og kontrol, der er foregået i producentlandet. På nordisk hold deltager NORDTEST i dette arbejde.

Til nordisk deltagelse i det europæiske standardiseringsarbejde afsætter Ministerrådet i 1989 582.000 FIM til NORDTEST. For hvert af årene 1990, 1991 og 1992 afsættes 3,5 M DKK til formålet. Midlerne disponeres således, at der til NORDTEST avsættes 1 MDKK per år, til arbejdsmiljø 1,15 MDKK per år og til standardisering indenfor byggeområdet 850.000 DKK per år. For standardiseringsarbejdet på andre områder indenfor det nordiske handelshinderarbejde bør afsættes 0,5 MDKK per år for 1990-92 som disponeres af embedsmandskomiteén for handelspolitik. Herudover bør nævnes at Nordisk Industrifond giver støtte til standardiseringssamarbejdet.

3.3.3 *Näringslivsstöd*

Den ekonomiska krisen under 1970-talet ledde till ett omfattande industristöd i Västländerna, också i Norden. Under 1980-talet har en omorientering skett, och stödet har kunnat reduceras avsevärt. Fortfarande är dock det statliga näringslivsstödet betydande.

Flera nordiska utredningar under senare år har analyserat olika slag av statligt stöd: industristöd (NU 1985: 8), kreditmarknadsstöd (NORD 1987: 10 och en uppföljning 1988) och skatteutgifter (NORD 1987: 11).

Mot bakgrund av det analysarbete som utförts, avser Ministerrådet att i den nationella politiken eftersträva förändringar av eller fortsatt inriktning av näringslivsstödet enligt följande riktlinjer:

- Stöd till krisdrabbade enskilda företag, statliga eller privata, skall avvecklas och nya krav på sådant stöd skall prövas mycket restriktivt.

– Statligt kreditstöd som är betingade av likviditetsskäl eller där motivet är att styra krediter till vissa delar av näringslivet skall, där tvingande skäl inte lägger hinder i vägen, planmässigt avvecklas. Kreditmarknaderna i Norden har avreglerats, med följd att ransoneringar inte förhindrar att också mindre kreditvärldiga företag kan få lån. Räntesättningen är i princip fri. Statens roll när det gäller krediter till näringslivet kan därmed reduceras till att i speciella situationer ge riskkapital eller minska kreditkostnaderna.

Statlig kreditgivning till näringslivet har i allmänhet fått väsentligt mindre betydelse. När det gäller FoU och regionalpolitik kan statlig kreditgivning ha en roll att spela.

– Näringslivsstöd skall generellt sett utformas så att det inte snedvrider handeln eller på annat sätt negativt påverkar handelsrelationerna. Detta är särskilt viktigt eftersom näringslivsstöd är ett område i EG:s inre marknad. Ett närmande till EG kan innebära att delar av näringslivsstödet i de nordiska länderna kan behöva omprövas.

För att följa upp dessa åtgärder avser *de nordiska finansministrarna* dels att senast 1990 färdigställa en kartläggning och analys av huruvida utvecklingen av ländernas näringslivsstöd följer det som uttalats (detta arbete skall utföras med beaktande av utvecklingen inom EG och i dialogen EG-EFTA); dels att etablera en procedur som innebär att ett land kan föra upp en särskild fråga inom ovannämnda tre områden som rör något av länderna för överläggningar i Ministerrådet.

3.3.4 Offentlig upphandling

Den offentliga sektorns ekonomiska betydelse är stor i Norden. Starka ekonomiska och kostnadsmässiga skäl talar för ökad konkurrens inom både den statliga och kommunala sektorn. Industrin inom Norden har klart signalerat hög prioritering för ett öppnande av marknaderna för offentlig upphandling. Totalvärdet av offentlig upphandling inom Norden kan beräknas uppgå till minst 300 miljarder SEK årligen.

Offentlig upphandling är ett av de prioriterade områdena inom EFTA-EG samarbetet. Hittills har samarbetet huvudsakligen inriktats på ökad transparens som en förutsättning för ömsesidigt öppnande av upphandlingsmarknaderna. Det pågående arbetet inom EFTA är inriktat på att skapa förutsättningar för ett mera långtgående samarbete med EG.

Inom EG läggs stor vikt vid ett öppnande av marknaderna för offentlig upphandling inom ramen för den inre marknaden. Ett särskilt intresse knyts till en öppning av hittills stängda sektorer (telekommunikation, transport, energi och vattenförsörjning).

Ömsesidigt öppnande av marknaderna för den offentliga sektorns anskaffningar är av särskilt intresse mellan grannländerna. Det kan därför anses vara väl motiverat att kartlägga de verkningar som ett öppnande av dessa marknader för internationell konkurrens skulle innebära.

Ministerrådet vill därför låta utreda de lokala och regionala myndigheternas regler och praxis särskilt med hänsyn till köp av tjänster och offentliga arbeten. För ändamålet avsätts 1 MDKK år 1989.

3.3.5 Jordbrukspolitik

Studier över jordbrukets makroekonomiska och statsfinansiella effekter företagna av OECD och på nordiskt plan visar samstämmigt att jordbrukspolitiken i de nordiska länderna är förenad med höga statsfinansiella och samhälleliga kostnader. De problem som jordbrukspolitiken har att lösa är i stor utsträckning gemensamma för alla de nordiska länderna. De hänger samman med relativt sett låga och varierande inkomster inom jordbrukssektorn, behov av livsmedelstillförsel till "rimliga" priser, behov av säkrad nationell försörjning med jordbruksprodukter vid avspärningssituationer o. d., miljöhänsyn samt regionala hänsyn. Av ovan nämnda studier framgår också att de medel som används inom jordbrukspolitiken i Norden inte används tillräckligt effektivt och är otillräckliga för att de många och ambitiösa mål som satts upp för jordbrukspolitiken skall uppnås.

Stommen i den rådande jordbrukspolitiken i de nordiska länderna utgörs av ett prisregleringssystem i vilket priserna fastställs i en administrativ process. Denna prissättningsmekanism tenderar att ge upphov till ett så högt pris så att utbudsöverskott av jordbruksprodukter uppstår. Detta motverkas i flera länder genom olika produktionsreglerande åtgärder. I andra länder kan överskottsprodukter säljas på världsmarknaden endast med stora exportsubventioner.

Nordiska ministerrådet anser att en omprövning av jordbrukspolitiken i Norden är motiverad. Vid reformeringen bör nedanstående principer vara vägledande. Principerna ansluter sig till de uttalanden som har gjorts i GATT- och OECD-sammanhang.

- Jordbrukspolitiken bör i högre grad göras mottaglig för *marknadssignaler*.
- Omläggningen av politiken bör ske i riktning från prisstöd till åtgärder utan väsentliga handelseffekter (exempelvis till olika former av direkt inkomststöd).
- Omläggningen av stödet till jordbruket bör leda till en ökad effektivitet i resursanvändningen och lägre samhällskostnader.
- Jordbruket bör ses i ett vidare glesbygdsperspektiv. Stöd till sysselsättningssvaga regioner bör ges i generell form så att stödet ger supplerande arbetsplatser och bättre utnyttjande av andra inkomstkällor i lantbruket och glesbygden uppnås.
- Omläggningen bör också innebära ett regelsystem som innehåller färre och enklare regler.
- Kortsiktiga åtgärder för att underlätta anpassningssvårigheterna eller lösa akuta problem bör vara förenliga med de långsiktiga målen.

– Anpassningsbördan bör inte ensidigt bäras av någon grupp i samhället.

Ministerrådet anser det mycket angeläget att ett fortsatt nordiskt samarbete kring en omprövning av jordbrukspolitiken i de nordiska länderna kommer till stånd i enlighet med ovanstående principer.

Omläggningen av jordbrukspolitiken kan drivas olika långt. I ett första steg bör revideringar inom ramen för den nuvarande jordbrukspolitiken företagas. En sådan revidering bör innebära att de samhällsekonomiska kostnaderna sjunker och regelsystemet förenklas. Vidare bör exportsubventioner och oönskad överproduktion förhindras.

Ministerrådet avser i ett längre perspektiv att göra jordbrukspolitiken i Norden mer mottaglig för marknadssignaler. En sådan reformering av jordbrukspolitiken bör leda till dämpade konsumentpriser, lägre samhällsekonomiska kostnader och positiva miljöeffekter. Möjliga förändringar av de nuvarande gränsskyddssystemen i de nordiska länderna är föremål för värdering bl. a. i pågående GATT-förhandlingar.

Ministerrådet anser det angeläget att berörda ämbetsmannakommittéer fortsätter arbetet kring dessa frågor utifrån ovanstående principer och riktlinjer.

Jordbrukspolitiken och hushållens ekonomi – effekter på grund av handelshinder

Restriktioner för utrikeshandeln innebär kostnader som i huvudsak betalas av konsumenterna i importlandet, bl. a. genom att de måste ersätta en del av den reglerade importen med produkter som tillverkas – ofta på ett mindre effektivt sätt – på annat håll. En begränsad import leder ofta till högre priser på såväl importerade som inhemskt producerade varor och till en lägre total konsumtion. Olika undersökningar visar samstämmigt att handelshinder i förhållandevis hög grad påverkar hushållens totala utgifter.

Ministerrådet avser mot denna bakgrund att anvisa sammanlagt 600.000 DKK år 1990 och 1991 för en analys av effekterna av handelshinder inom jordbruksvarusektorn för hushållen i Norden.

Studien bör omfatta:

- utformningen och omfattningen av olika handelshinder på jordbrukssektorn
- de hushållsekonomiska effekterna av den nuvarande ordningen vad avser priser och utbudet av varor
- de samlade kostnaderna för konsumenterna på grund av handelshinder, såväl för den totala hushållssektorn som för olika grupper av konsumenter
- möjligheter för att reducera kostnaderna.

3.3.6 Projektexport (NoPEF)

Nordiska projektexportfonden (NoPEF) har till uppgift att främja nordisk projektexport – dvs. export av kompletta enheter med ett betydande

innehåll av tjänster. NoPEF är från och med 1989 en permanent nordisk institution. NoPEF:s verksamhet är inriktad på utvecklingsländer och statshandelsländer.

Inom ramen för "Norden i växt" genomförde NoPEF ett antal punktin-satser för att främja nordisk projektexport. Dessa insatser avsåg bl. a. energisektorn, fiskerirelaterad industri och SADCC-regionen. Andra insatser gällde samarbete med internationella utvecklingsorgan som Världsbanken och regionala utvecklingsbanker i Asien och Afrika.

NoPEF har till Ministerrådet framfört förslag om ytterligare temporära insatser för att främja projektexporten. Dessa insatser utgår bl. a. från Världsbankens prioriteringar, och de innefattar åtgärder avseende fiskeri och fiskerirelaterad industri; lantbruk och därmed förknippad industri; skogsbruk; träförädling och träbearbetningsindustri samt energi. (Därutöver har NoPEF föreslagit omfattande insatser inom miljöområdet, vilka behandlas i kapitel 9).

Ministerrådet anser att samarbete för att främja den nordiska projektexporten är väsentligt för nordiskt näringsliv. Detta samarbete är också en viktig del i det nordiska samarbetet för att stödja vissa u-länder, bl. a. SADCC-länderna. En utvärdering av NoPEF har visat att verksamheten är ändamålsenlig och bedrivs på ett effektivt sätt. Ministerrådet avser därför att tillskjuta 1 MDKK år 1990 och 0,5 MDKK år 1991 för dessa temporära insatser. Det ankommer på NoPEF att göra prioriteringar och avgränsningar av projekt inom ramen för dessa medel.

För år 1989 anvisas 950.000 FIM för att kunna genomföra vissa insatser som är en vidareföring av insatser i "Norden i växt". Insatserna skall genomföras i samarbete med de nationella exportfrämjande organisationerna.

3.3.7 Utvidgat samarbete om exportfrämjande

Det nordiska samarbetet om exportfrämjande har hittills framförallt gällt informationsutbyte och projektexport (NoPEF). Det bör finnas förutsättningar att utvidga detta samarbete. De nordiska länderna kompletterar varandra på många områden, och med ett gemensamt uppträdande på exportmarknader borde de kunna bli mer slagkraftiga. På många håll i världen uppfattas Norden som en enhet.

Det finns flera områden där ett ökat samarbete kan vara ändamålsenligt. Det gäller bl. a. tjänstehandeln, som är en stor och växande del av världshandeln. Ett annat möjligt insatsområde är gemensamt uppträdande på internationella mässor och andra likande arrangemang.

En intressant utveckling sker för närvarande i Sovjetunionen och andra statshandelsländer. Denna utveckling kan innebära ökade möjligheter till handelsutbyte mellan Norden och dessa länder.

Ministerrådet avser mot denna bakgrund att ge de exportfrämjande organisationerna i uppdrag att utreda på vilka områden ett närmare samar-

bete om exportfrämjande är ändamålsenligt. Organisationerna skall därvid pröva ett utökat samarbete på bl. a. de nämnda områdena. Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samarbete med näringslivet. Vidare bör beaktas de övriga exportfrämjande insatser som föreslås i denna handlingsplan genom NoPEF. För att genomföra utredningen tillskjuts 1 MDKK för år 1990.

3.3.8 *Främjande av utländska etableringar i Norden*

En utveckling av basen för industri, handel och tjänster är en viktig del av de nordiska ländernas ekonomiska politik. Vid sidan av andra näringspolitiska åtgärder finns det starka skäl för att genomföra gemensamma nordiska aktiviteter som syftar till att förmå utländska företag att etablera sig i Norden. Den nordiska marknaden utgör ca. 23 miljoner invånare, är väl integrerad och den har goda förbindelser till den övriga europeiska marknaden. Norden kan därför betraktas som en investeringsregion som skulle kunna motivera betydligt fler utländska etableringar än idag.

Flera industriländer driver numera aktiva kampanjer för att dra till sig utländska investeringar i form av nyetableringar. Det gäller inte minst de västeuropeiska industriländerna, som satsar betydande resurser för ändamålet.

Bland de länder i vilka investeringsfrämjande åtgärder satts in märks i synnerhet Förenta staterna och Japan. De amerikanska investeringarna utomlands har under de senaste åren ökat i storleksordningen 2–3 % per år. De japanska utlandsinvesteringarna har under de senaste åren ökat i högre takt än motsvarande för Förenta staterna. Fram till 1995 bedöms dessa att komma att öka med 10–15 % årligen.

Investeringarna i de nordiska länderna, särskilt från Japan, är förhållandevis begränsade jämfört med det övriga Västeuropa.

Idag görs inga gemensamma nordiska insatser för att stimulera utländska företag att etablera sig i Norden.

Ministerrådet anser att gemensamma nordiska åtgärder, som kompletteras med nationella insatser, för att främja utländska etableringar i Norden, bör komma till stånd. Detta bör ske genom marknadsföringsinsatser varvid det fokuseras på Nordens komparativa fördelar som investeringsregion. Åtgärderna bör målinriktas mot utvalda länder samt koncentreras mot produktionsområden inom hela det näringspolitiska fältet. De utvalda områdena, bör vara sådana där företag i de nordiska länderna har ett särskilt intresse av samarbete med utländska företag, bl. a. för att dra till sig utländsk högteknologi. Åtgärderna bör ha relevans för alla nordiska länder och omfatta såväl generell informationsverksamhet som uppsökande verksamhet. Ansvar för uppföljning avseende intresserade investerare bör ligga på varje enskilt land. *Ministerrådet* avser att anslå 10 MDKK för projektet för en försöksperiod omfattande åren 1990–1992. Det förutsättes att projektet genomförs i samarbete med näringslivet i Norden. Insatserna

under denna period bör koncentreras till i första hand Japan och eventuellt även till Förenta Staterna. Ansvaret för utformningen och genomförandet av projektet avses bli lagt på en styrgrupp. Styrgruppen avses få i uppdrag att inrätta ett projektsekretariat vilket i samarbete med bl. a. de nordiska ländernas utlandsrepresentation skall svara för den operativa verksamheten. Styrgruppen avses bli upprättad snarast möjligt, så att den operativa verksamheten skall kunna starta i början av 1990.

3.3.9 *Turistkampanj i USA*

Turistnäringen har en ökande betydelse i de nordiska länderna, inte minst i sysselsättningssvaga regioner. En ökad turism till Norden bidrar till en förbättring av betalningsbalansen.

Genom "Norden i växt" kunde en nordisk turistkampanj i Västtyskland genomföras. Erfarenheterna av kampanjen är positiva. De fem nordiska ländernas turistorganisationer i USA har förberett en liknande kampanj – Focus on Scandinavia – i USA. Bakgrunden till denna är bl. a. att de amerikanska turistresorna till Norden – med undantag för Island – har utvecklats negativt de senaste åren. En plan för kampanjen har utarbetats.

Ministerrådet avser att bidra till finansieringen av kampanjen genom att för vart och ett av åren 1989–1991 tillskjuta 10 MDKK. Som förutsättning gäller att ett minst lika stort belopp tillskjuts från näringslivet. Det är angeläget att kampanjen inleds redan 1989, för att kunna bygga vidare på de positiva effekter som nationella satsningar från flera av de nordiska länderna har givit.

4 Den nordiska arbetsmarknaden

Sammanfattning: Flera åtgärder för att utveckla den nordiska arbetsmarknaden och för att bekämpa arbetslösheten föreslås. Ett program för att effektivisera den nordiska arbetsförmedlingen bör genomföras. Arbetet med att undanröja yrkesgruppers hinder på den nordiska arbetsmarknaden bör utvidgas. Nordjobb-verksamheten får fortsatt finansiering. Vidare föreslås ett omfattande samarbete för att utveckla arbetsmarknadspolitiken inför 1990-talet samt ett annat projekt för att minska flaskhalsproblem på arbetsmarknaden. Två projekt om kvinnor på arbetsmarknaden avses bli genomförda. Läget i det viktiga arbetet för att utveckla det koncernfackliga samarbetet i Norden redovisas.

4.1 Bakgrund

Arbetsmarknadssituationen i flera av de nordiska länderna har förbättrats väsentligt under senare år. Sett i relation till övriga Europa är arbetslösheten i Norden som helhet låg. Jämfört med övriga Norden är arbetslösheten i Danmark, och även i Finland, på en högre nivå.

Arbetsmarknadsproblemen har till stor del ändrat karaktär jämfört med 1980-talets början. I Finland, Island och Sverige finns det framförallt i huvudstadsregionerna tydliga överhettningstendenser på arbetsmarknaden. Stora delar av näringslivet arbetar för närvarande på eller nära fullt kapacitetsutnyttjande. Inom vissa yrkesgrenar har från tid till annan besvärande flaskhalsproblem uppstått. Även i Danmark, där arbetslösheten är relativt hög, har det periodvis förekommit flaskhalsar i en rad yrkesgrenar. Oavsett skillnaderna i sysselsättningsituationen innebär existerande strukturproblem på arbetsmarknaden en risk för att inflationen skall drivas upp.

Avtalet om en gemensam nordiska arbetsmarknad är en milstolpe i det nordiska samarbetet. Avtalets betydelse stärks av den nordiska socialkonventionen, avtalet om arbetslöshetsersättning samt avtalet om yrkesmässig rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning. Den gemensamma arbetsmarknaden betyder mycket för samhörigheten i Norden, men den har också en samhällsekonomisk betydelse genom att den kan hjälpa till att utjämna skillnader i utbud och efterfrågan på arbetskraft mellan länderna. Under åren 1954–1986 har antalet flyttningar över gränserna i Norden uppgått till 1,4 miljoner. Sammanlagt finns det en kvarts miljon nordbor som bor i ett annat nordiskt land än hemlandet (tabell 4.1). Detta motsvarar 1,1 % av befolkningen i Norden. Skattningar baserade på arbetsmarknadsstatistiken ger vid handen att 150 000 personer var sysselsatta i annat nordiskt land än hemlandet.

Tabell 4.1 Nordiska medborgare boende i andra nordiska länder 1986. Antal personer.

Personer som är medborgare i:	Och som bor i:					Summa
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark	*	452	949	16 785	24 790	42 976
Finland	1 833	*	37	3 430	134 234	139 534
Island	3 267	59	*	2 480	3 532	9 338
Norge	9 796	372	263	*	26 707	37 138
Sverige	8 127	5 131	150	10 951	*	24 359
Summa	23 023	6 014	1 399	33 646	189 263	253 355
Andel av befolkningen	0,4 %	0,1 %	0,6 %	0,8 %	2,4 %	1,1 %

Källa: Nordisk statistisk årsbok.

Flyttningsströmmarna från Finland till Sverige har varit de volymmässigt största. Det bor 135.000 personer med finskt medborgarskap i Sverige. Sverige har haft en betydande nettoimmigration även från de andra nordiska länderna. Tidvis har det varit en betydande utflyttning från Danmark till Sverige. Svenskarna har i mindre grad än andra nordbor flyttat inom Norden. Från Norge har flyttningsströmmarna gått framförallt till Sverige, men även till Danmark. I Finland bor endast ca 6000 nordbor från andra länder, huvuddelen av dem svenskar. Relaterat till folkmängden är det islänningarna som i högst grad har utnyttjat den nordiska arbetsmarknaden.

Det förekommer också viss pendling och korttidsarbete. Det rör sig här om små tal, uppskattningsvis 3000–3500 i norsk byggnadsverksamhet, ca. 800 finländska arbetare i svensk byggnadsverksamhet och ca. 800 personer som pendlar över Öresund. Denna typ av rörlighet synes ha ökat något under de senaste åren.

Överlag har flyttningsströmmarna i Norden minskat under 1980-talet, och detta främst beroende av att den stora strömmen från Finland till Sverige avtagit och ersatts av en viss återflyttning.

Den nordiska arbetsmarknaden har i en bemärkelse ökat i betydelse. Den alltmer utvecklade företagsintegrationen i Norden torde innebära ett ökat behov för anställda i sådana nordiska företag att för längre eller kortare tid arbeta i en del av företaget som ligger i ett annat nordiskt land. Det är då självfallet en stor fördel att sådana flyttningar kan ske på en gemensam arbetsmarknad.

4.2 Motiv för förslagen

Arbetsmarknadsproblemen i Norden har som nämnts delvis ändrat karaktär. Det råder i nuläget brist på arbetskraft i stora delar av Norden, och detta förhållande bidrar till att öka inflationen. Samtidigt är det i andra delar av Norden brist på sysselsättningsmöjligheter. En viktig uppgift för arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna är att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. För detta syfte kan den gemensamma nordiska

arbetsmarknaden ha betydelse. Om fl. er personer i regioner med arbetslöshet kan flytta till regioner i Norden med brist på arbetskraft, så verkar detta i inflationsdämpande riktning. Ett hinder för att detta skall ske i önskad omfattning är brist på information. Ministerrådet föreslår därför åtgärder som kan effektivisera den nordiska arbetsförmedlingen och undanröja hinder för vissa yrkesgruppers rörlighet.

En annan inriktning för åtgärderna inom arbetsmarknadspolitiken, är att utveckla metoderna för att bekämpa arbetslösheten. Arbetslösheten är på en hög nivå i Danmark, vissa delar av Finland och regionalt också i de övriga nordiska länderna. Vissa grupper, bl. a. långtidsarbetslösa och ungdomar, är särskilt utsatta. Ett annat viktigt område är kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden på rättvisa villkor.

4.3 Förslag

4.3.1 Effektivare nordisk arbetsförmedling

En effektiv arbetsförmedling är viktig för att den nordiska arbetsmarknaden skall fungera väl. Det finns redan ett etablerat samarbete mellan arbetsförmedlingarna i de nordiska länderna, bl. a. finns det omkring 450 arbetsförmedlare som har nordisk arbetsförmedling som en del av sin dagliga arbetsuppgift.

Det är angeläget att ytterligare effektivisera den nordiska arbetsförmedlingen. Det bör särskilt övervägas att stimulera information om lediga arbeten i ett nordiskt land i andra nordiska länder. *Ministerrådet* avser därför att genomföra ett projektprogram i detta syfte. Ett viktigt inslag i programmet är att permanenta en försöksverksamhet med ett datasystem för den nordiska arbetsförmedlingen. Andra delprogram syftar till att förbättra och utöka informationen för de arbetssökande om möjligheterna att få arbete i ett annat nordiskt land och att stödja utbildningen av de nordiska arbetsförmedlarna på olika områden. Dessutom ingår en utveckling av samarbetet i gränsregionerna, där arbetsförmedlingsinsatser kan vara särskilt verkningsfulla.

Programmet finansieras delvis av nationella medel genom de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. För samordningsinsatser och för gemensamma nordiska delprojekt avser *Ministerrådet* att avsätta 710.000 DKK per år under perioden 1990–1992.

4.3.2 Nordjobb

”Nordjobb” bedrivs av Stiftelsen Nordjobb, som bildades 1986 av Föreningarna Norden och Stiftelsen för industriutveckling i Norden. Verksamheten syftar till att genom arbete och kulturella aktiviteter för ungdomar bidra till ökad förståelse, samhörighet och integration mellan de nordiska länderna. Nordjobb har blivit mycket uppskattat, och under de tre åren 1986–88 har ca 4.000 ungdomar genom Nordjobb fått feriearbete i ett annat nordiskt land. För 1989 är målsättningen att Nordjobb skall omfatta

3.000 ungdomar. De nationella arbetsmarknadsmyndigheterna svarar för Nordjobs arbetsförmedling.

Hittills har verksamheten finansierats genom bl. a. näringslivet och bidrag från ministerrådet. För att säkra en fortsättning av Nordjobb avser *Ministerrådet* att genom den ekonomiska handlingsplanen avsätta 1 MDKK per år åren 1989 och 1990. Det förutsätts att verksamheten också fortsättningsvis stöds av näringslivet.

4.3.3 *Hinder för vissa yrkesgrupper*

Ministerrådet har år 1987 slutfört en utredning om möjligheterna att etablera en gemensam arbetsmarknad för s k fria näringsidkare. Denna utredning gällde några yrkesgrupper där auktorisationskrav kunde hindra arbete i ett annat nordiskt land, nämligen revisorer, advokater, fastighetsmäklare, arkitekter, fond- och aktiemäklare, elinstallatörer samt hotell- och restaurangägare. Utredningen följs nu upp av de berörda ämbetsmannakommittéerna.

Det finns hinder även för andra yrkeskategorier. Frågan om olika yrkesgruppers rörlighet behandlas också inom ramen för EG:s inre marknad. Ett direktiv om generellt erkännande av postgymnasiala utbildningar längre än 3 år har utarbetats. Det övervägs att lägga fram förslag om en motsvarande nordisk överenskommelse. När det gäller yrkesutbildningar på gymnasial nivå överväger ministerrådet ett utredningsarbete om möjligheterna till ett generellt ömsesidigt erkännande av dessa utbildningar. Mot denna bakgrund avser *Ministerrådet* att göra en översyn av vissa yrkesgruppers hinder för fri rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden i ljuset av det nämnda direktivet inom EG. Utredningen bör bl. a. se på nationella särbestämmelser om utbildningskrav, och klarlägga om det finns några avgörande hinder för att etablera ett generellt erkännande av utbildningar i Norden.

4.3.4 *Arbetsmarknaden på 1990-talet – paraplyprojekt om arbetsmarknadspolitikens utveckling*

Arbetsmarknaderna i de nordiska länderna förväntas under det närmaste decenniet att genomgå förändringar, som ställer arbetsmarknadspolitiken inför viktiga utmaningar. Ungdomskullarna minskar och det kan medföra brist på arbetskraft. Kraven på omställning och vidareutbildning ökar, bl. a. som en följd av den teknologiska utvecklingen. Med en allt äldre arbetsstyrka blir svårigheterna större att uppnå en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden.

Det är angeläget att söka gemensamma lösningar på de utmaningar som arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna står inför. *Ministerrådet* avser mot denna bakgrund att genomföra ett fyraårigt projektprogram om arbetsmarknadspolitiken på 1990-talet. Programmet består av ett antal delprojekt, som delvis sker i nationell regi och med nationell finansiering.

Dessa samordnas på nordiskt plan i ett "paraplyprojekt". Avsikten är att projektprogrammet skall avslutas med ett policydokument om utmaningarna för arbetsmarknadspolitiken mot år 2000. Detta dokument skall kunna tjäna som en gemensam nordiskt ram för den nationella arbetsmarknadspolitiken.

För projektet anslår *Ministerrådet* 1,16 MDKK år 1989, 1,56 MDKK år 1990, 1,6 MDKK år 1991 och 0,8 MDKK år 1992. Medlen för 1989 avser också en utvärdering och avslutning av arbetsmarknadspolitiska projekt i "Norden i växt".

4.3.5 *Flaskhalsar på arbetsmarknaden*

Arbetsmarknaden i Norden präglas till stora delar av brist på arbetskraft. Detta beror dels på att arbetslösheten i flera länder och regioner är låg, och dels på en bristande överensstämmelse mellan efterfrågan och utbud av arbetskraft. Detta flaskhalsproblem har också gjort sig gällande där arbetslösheten är relativt hög. Flaskhalsproblem kan försvåra en expansion i näringslivet genom att företag inte kan rekrytera den personal de behöver, och de leder också till en ökad löneglidning och en ökad inflation. Det är en viktig uppgift för arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att minska flaskhalsproblemen.

Ministerrådet avser mot denna bakgrund att genomföra ett projektprogram om flaskhalsar på arbetsmarknaden. Programmet består av två huvudprojekt. Det första huvudprojektet syftar till att etablera ett ökat samarbete mellan arbetsförmedling och arbetsmarknadsutbildning på regional nivå. Tanken är att man tidigare än nu skall utarbeta analyser av kvalifikationskrav för arbetskraften, så att det på det lokala planet blir en bättre överensstämmelse mellan efterfrågan och utbud av arbetskraft.

Det andra huvudprojektet är en utveckling av nya kombinationsutbildningar, där man utifrån företagets behov kan kombinera olika fackutbildningar. I ett första led kommer försöksverksamhet med två kombinationsutbildningar att etableras vid Nordkalottens AMU-center, och i ett senare skede avses försöksutbildningar bli etablerade vid centra i andra regioner där det finns behov av försöksutbildningar.

För projektet "Flaskhalsar på arbetsmarknaden" avser *Ministerrådet* att avsätta 690.000 DKK per år under åren 1990–1992.

4.3.6 *Kvinnor på arbetsmarknaden*

Under den senaste tjugooårsperioden har kvinnornas villkor på arbetsmarknaden och i samhället genomgått en avsevärd förändring. I alla de nordiska länderna har kvinnornas ställning på arbetsmarknaden stärkts. Kvinnors arbete har i allt större utsträckning flyttats från den oavlönade sektorn av ekonomin in i den synliga, avlönade sektorn.

Även om kvinnor i Norden har möjlighet till ekonomisk självständighet genom eget förvärvsarbete, så kvarstår i samtliga de nordiska länderna

väsentliga skillnader mellan könen vad avser ekonomisk status. Kvinnor har överlag lägre inkomster än män. Kvinnor har också mindre möjlighet att påverka viktiga beslut vad avser ekonomi och resursfördelning.

Mot denna bakgrund planeras på Nordiska rådets initiativ ett projekt om orsakerna till den bristande likalönen mellan kvinnor och män.

Det höga arbetsdeltagandet för kvinnor i Norden medför att många av utmaningarna och problemen för jämställdhetspolitiken i dag ligger i skärningspunkten mellan familjeliv och arbetsliv. Dessa två områden måste ses i ett sammanhang. Först när både kvinnor och män kan förvärvsarbeta på lika villkor och ta likvärdigt omsorgsansvar för familjen och få lika glädje av den nära kontakten med barnen kan man anse jämställdhetsmålet vara uppfyllt.

Därför avser Ministerrådet att utreda hur förhållanden som rätt till ledighet, arbetstid, tillgång till barntillsyn och ekonomiska villkor för barnfamiljer påverkar kvinnors deltagande i arbetslivet. För dessa utredningar anslår Ministerrådet 0,5 MDKK per år 1990–92.

4.3.7 *Koncernfackligt samarbete*

En ökad ekonomisk integration i Norden måste stå i samklang med den sociala utvecklingen i arbetslivet liksom i samhällslivet i övrigt. Häri ingår bl. a. att arbetstagarna i Norden, som har tillgång till en fri nordisk arbetsmarknad och som omfattas av konventioner om social trygghet vid sjukdom, arbetslöshet m. m. också genom fackligt arbete måste få ett fortsatt starkt inflytande över sina arbetsförhållanden i ett föränderligt arbetsliv.

I den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, "Norden i växt", togs frågan om fackligt samarbete upp mot bakgrund av det snabbt växande industrisamarbetet i Norden. I handlingsplanen anfördes bl. a.

Företag i de nordiska länderna har i betydande utsträckning utnyttjat den nordiska hemmamarknaden genom att etablera sig i eller köpa in sig i företag i andra nordiska länder. Denna utveckling, som är gynnsam för de nordiska ländernas ekonomier, har förstärkts under senare år.

För att ett sådant industriellt samarbete över gränserna i Norden skall uppfattas som konstruktivt och kunna utvecklas utan onödiga motsättningar med de anställda, behövs ett vidgat fackligt samarbete inom de företag och koncerner i Norden som berörs. På vissa håll har kollektivavtal träffats om formerna för och finansieringen av sådan facklig verksamhet.

Vid sin behandling år 1985 av den nordiska handlingsplanen fäste ministerrådet särskild vikt vid att en fortsatt utbyggnad av det fackliga samarbetet på företagsnivå skulle äga rum i Norden i takt med att den industriella integrationen fortskred. Det var enligt ministerrådet angeläget att berörda arbetsmarknadsparter genom avtal sökte åstadkomma praktiska förutsättningar för att utveckla ett sådant nordiskt fackligt samarbete. Den dåvarande informella nordiska ämbetsmannagruppen för arbetsrättsfrågor bor-

de hålla kontakt med arbetsmarknadens parter och söka medverka till att det fackliga samarbetet i Norden kunde utvecklas på ett ändamålsenligt sätt.

Under den för nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) och ämbetsmannakommittén för arbetsmiljö (ÄK-arbetsmiljö) gemensamma arbetslivs- och arbetsrättsgruppen, har frågan därefter utretts. Detta har skett genom en särskild arbetsgrupp, bestående av företrädare för berörda ministerier och arbetsmarknadens parter. I september 1988 lade gruppen fram sin rapport, Koncernfackligt samarbete i Norden. Mot bakgrund av de partssynpunkter som redovisas i rapporten konstaterar projektgruppen att det åtminstone för närvarande inte synes föreligga några förutsättningar för ett nordiskt koncernfackligt avtalssamarbete. Från mera allmänna utgångspunkter drogs emellertid slutsatsen i rapporten att det finns förutsättningar för rättsligt och praktiskt fungerande lösningar avseende ett koncernfackligt samarbete i Norden.

Arbetsmarknadsministrarna har därefter inbjudit ledningarna för de nationella huvudorganisationerna på den privata arbetsmarknaden till överläggningar i frågan.

Enligt ministerrådets mening är det angeläget att frågan om koncernfackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk integration förs vidare på så sätt att den snarast möjligt kan omsättas i praktiska resultat.

5 Mere effektive kapitalmarkeder

Sammenfatning. De nordiske lande foretager inden udløbet af den økonomiske handlingsplan som et minimum en afvikling af restriktionerne for en række nærmere specificerede kapitaltransaktioner, bl. a. kommercielle kreditter med en løbetid op til 1 år samt optagelse af finanslån med en løbetid ned til 1 år for valutaindlændinge, der er erhvervsvirksomheder. Inden 1990 tages behovet for en yderligere udvidelse af liberaliseringen op til drøftelse i ministerrådet.

For at øge mulighederne for at levere finansielle tjenesteydelser på tværs af landegrænserne, etableres der en procedure for tilnærmelse af regelsættet for finansielle virksomheder i de nordiske lande til regelsættet i EF. Endvidere gennemføres i løbet af 1989 en undersøgelse af, hvorledes etableringsfrihed for finansielle virksomheder kan realiseres i de lande, hvor en sådan endnu ikke findes. Med henblik på at foretage en sammenkædning af fondsbørserne i de nordiske lande gennemføres der en nærmere analyse af muligheden for gensidig anerkendelse eller samordning af regelsættet for børshandel og for børsmæglerselskaber.

Islands økonomiske struktur er på en række områder anderledes end i de øvrige nordiske lande. De i dette kapitel opstillede mål og forslag vedrørende kapitalbevægelser og finansielle tjenester giver derfor anledning til særlig overvejelse for Islands vedkommende.

Der etableres en procedure for øget samråd og informationsudveksling vedrørende afvikling af kapitalrestriktioner og spørgsmål om finansielle tjenester.

Endvidere iværksættes en undersøgelse af behov og muligheder for at sikre de nordiske virksomheders mulighed for gennem initiativer på det selskabsretlige område at kunne udnytte etableringen af EF's indre marked.

5.1 Baggrund

Gennem de senere år er der i OECD-landene gennemført en afvikling af kapitalrestriktioner. Flere EF-lande har således afskaffet valutarestriktioner, f. eks. gennemførte UK en fuldstændig liberalisering af kapitalbevægelserne i 1979, mens Frankrig og Italien siden 1985 har iværksat en omfattende afskaffelse af valutarestriktioner. I forvejen har Tyskland, Holland og Belgien frihed for kapitaltransaktioner. Også USA og Japan har gennemført en afvikling af kapitalrestriktioner. I OECD diskuteres en udvidelse af liberaliseringsforpligtelsen under OECD's kode for liberalisering af kapitalbevægelser.

Inden for EF er det målet som et led i etableringen af et fælles indre marked at oprette et fælles finansielt marked, hvilket medfører en afskaffelse af hindringer for den fri kapitalbevægelighed. I juni 1988 blev der i EF vedtaget et direktiv, som indebærer, at alle restriktioner for kapitalbevægelser med enkelte undtagelser skal være afskaffet senest ved udgangen af

juni 1990. I forbindelse med vedtagelsen af det ovennævnte restliberaliseringsdirektiv enedes man i EF om en hensigtserklæring om erga omnes. Det vil sige, at man vil stræbe mod at opnå den samme grad af kapitalliberalisering over for tredjelande, heriblandt de fire nordiske lande, der ikke er medlemmer af EF. Efterlevelse af erga omnes vil være i overensstemmelse med OECD's liberaliseringskode.

I de fem nordiske lande er der ligeledes siden 1980 gennemført en betydelig liberalisering af kapitalbevægelserne. Udviklingen med hensyn til afskaffelse af kapitalrestriktioner er gået længst i Danmark, hvor alle kapitalrestriktioner er afskaffet i efteråret 1988. I Finland har valutaindlændinge inden for en nærmere fastsat beløbsgrænse fået adgang til at købe udenlandske værdipapirer, og der er blevet næsten fri adgang for industrivirksomheder m. v. til at optage udenlandske lån. I Island er bl. a. eksportlicens ved eksport af industrivarer blevet afskaffet, og overførslen af emigranternes ejendom er blevet liberaliseret. I Norge er der sket en liberalisering af valutaindlændinges adgang til køb af udenlandske aktier og valutaudlændinges adgang til køb af norske aktier, ligesom der er lagt op til større fri adgang for norske virksomheder til at optage langfristede finanslån. Endelig er der i Sverige iværksat en liberalisering af adgangen til ind- og udgående porteføljeinvesteringer i aktier, og der er for erhvervsvirksomheder blevet større mulighed for at optage udenlandske finanslån.

Spørgsmålet om afvikling af kapitalrestriktioner har ved flere lejligheder været drøftet i Nordisk Råd samt i Nordisk Ministerråd (finansministre). I 1987 fremlagde en arbejdsgruppe nedsat under Nordisk Ministerråd to rapporter om mulige hindringer for det industrielle samarbejde i Norden på grund af etableringsretslige og valutamæssige bestemmelser.¹ Arbejdsgruppen anbefalede bl. a., at der burde ske en afvikling af restriktionerne for udadgående porteføljeinvesteringer i børsnoterede og ikke-børsnoterede aktier. Nordisk Ministerråd (finansministre) godkendte i 1987 forslagene i arbejdsgruppens rapporter.

I EF har der gennem de seneste år været betydelig fremgang for bestræbelserne på at skabe et fælles finansielt marked karakteriseret ved finansielle virksomheders adgang til at udøve virksomhed i andre lande gennem etablering eller ved at præstere tjenesteydelser på tværs af landegrænserne. En forudsætning for fri adgang til finansielle tjenesteydelser på tværs af landegrænserne er, at der gennemføres en vis samordning af regelsættet for finansielle virksomheder, da der ellers kan opstå konkurrenceforvridning. Inden for EF er der gennemført en forholdsvis vidtgående samordning af betingelserne for at drive finansiell virksomhed, og det er sandsynligt, at der gennem de kommende år vil blive gennemført en yderligere samordning.

¹ "Industrisamarbete och direkta investeringar", NU 1987: 2.

"Industrisamarbete och portföljinvesteringar", NU 1987: 5.

Undersøgelser, der er blevet gennemført af EF-Kommissionen, og som blev fremlagt i foråret 1988, peger i retning af, at finansielle virksomheder kan opnå betydelige effektivitetsgevinster, hvis de får mulighed for at operere på et større marked.¹

Afviklingen af kapitalrestriktioner er for banktjenester en forudsætning for en hensigtsmæssig funktion af de nordiske finansielle markeder udadtil og overfor hinanden. Under hensyn til den nære forbindelse mellem finansielle tjenester og kapitalbevægelser forekommer det hensigtsmæssigt, at en nordisk samordning berører begge disse to områder.

Afskaffelsen af kapitalrestriktioner og adgangen til frit at præstere finansielle tjenesteydelser på tværs af landegrænserne kan ses som et led i bestræbelserne for at afvikle restriktioner for virksomheder og for at give relativt effektive virksomheder de bedst mulige betingelser for vækst. Liberaliseringen vil naturligt medføre betragtelige ændringer i forhold til den nuværende situation i og mellem landene for så vidt angår finansielle tjenester.

Sideløbende med en afvikling af restriktioner vedrørende kapitalbevægelser er der foretaget en afvikling af en række kvantitative reguleringer på de nationale kapitalmarkeder. Hermed er de pengepolitiske vilkår mellem de nordiske lande tilnærmet hverandre, og samtidig er der sket en internationalisering af disse vilkår. Det er herefter ikke længere muligt at føre en rentepolitik som gennem længere tid afviger væsentligt fra de internationale tendenser.

En mere ensartet selskabslovgivning kan ligeledes være et middel til at give de nordiske virksomheder bedre muligheder for samarbejde og dermed større gennemslagskraft i den internationale konkurrence.

Både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har ved adskillige lejligheder beskæftiget sig med de vanskeligheder, som lovgivningen i de nordiske lande medfører for samarbejde mellem virksomheder fra forskellige lande. Situationen er den, at selskabsretten i de nordiske lande baserer sig på ensartede grundprincipper, men alligevel indeholder mange nationale særegenheder.

I EF går bestræbelserne på at harmonisere selskabslovgivningen 20 år tilbage. EF-Kommissionens lovgivningsprogram på det selskabsretlige område har til formål både at skabe ensartet beskyttelse for de forskellige grupper af aktører (aktionærer, kreditorer, handelspartnere osv.), og at gøre det lettere for virksomheder fra forskellige medlemslande at arbejde sammen og at arbejde på hinandens markeder. Foruden inbyrdes tilnærmelse af lovgivningerne omfatter Kommissionens initiativer også de såkaldte europæiske økonomiske firmagrupper, en slags intressentskaber med selvstændig retsevne, og et forslag om et europæisk aktieselskab.

¹ En oversigt findes i Cecchini, P. m. fl., *Europa '92 Realiseringen af det indre marked*, EF-Kommissionen 1988.

Med virkeliggørelsen af EF's indre marked frem til 1993 må det forventes at virksomhederne i stigende grad vil få behov for og se deres fordel i at udfolde aktiviteter inden for hele Fælleskabet. Kommissionen og medlemsstaterne er enig om, at harmoniseringen af selskabslovgivningen – især for aktieselskaber, som er den økonomisk tungeste gruppe – på denne baggrund må gives høj prioritet.

De direktiver, der indtil nu er vedtaget, vedrører bl. a. regler om offentlighed og tegning, mindstekrav til aktieselskabers stiftelse og kapital, beskyttelse af aktionærer, kreditorer, andre forretningsforbindelser og medarbejderne i forbindelse med fusion samt minimumskrav til årsregnskaber, koncernregnskaber og revision.

I EF/EFTA-samarbejdet har man drøftet visse spørgsmål af betydning for virksomhedernes generelle vilkår, som f. eks. regler om intellektuel og industriel ejendomsret, og om produktansvar. Derimod har spørgsmålet om harmonisering af selskabslovgivningen endnu ikke været behandlet i EF/EFTA-sammenhæng.

5.2 Motiv for forslagene

Hovedmålsætningen må være at få gennemført en åbning mellem på den ene side de finansielle markeder i de nordiske ikke-EF-lande og på den anden side det internationale finansielle marked. På grund af de stærke økonomiske forbindelser inden for Europa vil det fælles finansielle marked, der er ved at blive etableret i EF, få særlig betydning for de nordiske lande. En sådan sammenknytning mellem de finansielle markeder i de nordiske lande og EF's fælles marked vil samtidig have som konsekvens, at der skabes et fælles finansielt marked omfattende alle de nordiske lande.

En arbejdsgruppe nedsat under Nordisk Ministerråd har i 1988 vurderet mulighederne for at gennemføre en nordisk samordning om afskaffelse af kapitalbevægelser og fjernelse af hindringer for udveksling af finansielle tjenester.

Det er vurderingen, at der vil være en samfundsmæssig gevinst ved en *afvikling af valutarestriktioner*. Det er en fordel for virksomhederne, at de gennem afskaffelse af valurestriktioner får mulighed for at foretage finansiering på et bredere kapitalmarked, hvilket bl. a. skaber mulighed for mere varierende finansieringsydelse. Der er endvidere administrative omkostninger for virksomhederne ved valutarestriktioner. De administrative omkostninger er formentlig forholdsmæssigt størst for små erhvervsvirksomheder, der har sværere ved at overskue reguleringen.

Tempoet i afviklingen af valutarestriktionerne må imidlertid også vurderes i lyset af de forskellige behov der gør sig gældende i de nordiske lande, bl. a. hvad angår en sikring af stabile kursforhold.

Den positive virkning ved en afvikling af valutarestriktioner i et nordisk land vil gøre sig gældende også i andre nordiske lande. En afvikling af kapitalrestriktioner må således ventes at lette samarbejdet mellem virk-

somheder i de nordiske lande og derved yderligere lette den indbyrdes samhandel mellem de nordiske lande. På grund af det store indbyrdes kendskab, der er vedrørende forholdene i andre nordiske lande (herunder også om penge- og kapitalmarkedsforhold i andre nordiske lande), kunne det tænkes, at porteføljeinvesteringerne mellem de nordiske lande vil blive særlig store, hvis der åbnes op for fri kapitalbevægelighed også med hensyn til porteføljeinvesteringer. Større adgang til frie kapitalbevægelser kan endvidere lette udvekslingen af finansielle tjenesteydelser mellem de nordiske lande.

På baggrund af de positive virkninger, der især fremkommer i de andre nordiske lande, forekommer det hensigtsmæssigt med et nordisk samarbejde, som indebærer et vist minimum med hensyn til afvikling af kapitalrestriktioner. Der er endvidere behov for større informationsudveksling vedrørende afvikling af valutarestriktioner.

Der vil tilsvarende være en række fordele ved at gennemføre en åbning af de nordiske markeder med hensyn til *finansielle tjenester*, således at de nordiske markeder for finansielle tjenester bliver integreret med det fælles finansielle marked i EF og det internationale marked. Herved vil finansielle virksomheder i de nordiske lande få adgang til et større marked og derved opnå en række stordriftsfordele. Det er muligt, at der netop mellem de nordiske lande kan blive en betydelig udveksling af finansielle tjenesteydelser på grund af det høje informationsniveau om forholdene i andre nordiske lande samt på grund af lighederne mellem de nordiske lande med hensyn til samfundsforhold.

Det er åbenbart, at det nordiske erhvervsliv står over for en stor udfordring med dannelsen af EF's indre marked. Med den store betydning den europæiske økonomi har for nordisk erhvervsliv indebærer ethvert fremskridt i EF's harmoniseringsbestrebelsers på *det selskabsretlige område* et behov for en vurdering af disse bestræbelsers betydning for den nordiske selskabsretlige lovgivning, både for at sikre en opretholdelse af den allerede eksisterende ensartethed i den nordiske selskabslovgivning og af hensyn til de nordiske virksomheders mulighed for at udnytte etableringen af det indre marked i EF.

5.3 Forslag

5.3.1 Afvikling af kapitalrestriktioner

De nordiske lande vil fortsætte den igangværende liberaliseringsproces og vil inden udløbet af den nordiske økonomiske handlingsplan som et minimum liberalisere følgende kapitaltransaktioner (anført i ikke-prioriteret rækkefølge):

- valutaindlændinges køb af børsnoterede og af ikke-børsnoterede udenlandske aktier, herunder certifikater udstedt af investeringsforeninger, der har investeret i aktier
- valutaudlændinges køb af indenlandske børsnoterede og ikke-børsnote-

rede aktier, herunder certifikater udstedt af investeringsforeninger, der har investeret i aktier

- valutaindlændinges køb af fast ejendom i udlandet
- finanslån i fremmed valuta optaget af valutaindlændinge, der er erhvervsvirksomheder, med en løbetid over 1 år
- ydelse af lån i indenlandsk og fremmed valuta i forbindelse med import og eksport med en løbetid op til 1 år
- valutabankers udadgående lån i fremmed valuta til valutaudlændinge
- mulighed for, at virksomheder i forbindelse med opsamling af tilgodehavender i udlandet kan lade beløb henstå på en udenlandsk konto for en begrænset periode.

Inden 1990 vil Ministerrådet overveje om liberaliseringen skal udvides til

- udover de ovenfor nævnte transaktioner – at omfatte andre transaktioner.

5.3.2 *Finansielle tjenester*

Der bør arbejdes hen mod en åbning af de nordiske finansielle markeder for konkurrence udefra. Målet bør være, at der skal være ret til etablering på de nordiske finansielle markeder for finansielle virksomheder fra andre OECD-lande. Endvidere skal der være frihed for udveksling af finansielle tjenesteydelser på tværs af landegrænserne. For at øge mulighederne for udveksling af finansielle tjenesteydelser på tværs af landegrænserne, bør den finansielle lovgivning i de nordiske lande tilnærmes regelsættet i EF.

En arbejdsgruppe har studeret spørgsmålet om finansielle tjenester og EF's indre marked. Finansministrene er parate til i løbet af 1989 at afslutte deres vurderinger på grundlag af rapporten. Målet bør være, at de nordiske lande indfører etableringsfrihed for finansielle virksomheder fra andre OECD-lande. Et arbejde gennemføres derfor i løbet af 1989 for at undersøge, hvorledes dette kan realiseres. Muligheden for allerede i perioden 1990–1992 at gennemføre en sådan etableringsfrihed vil blive vurderet bl. a. i lyset af udviklingen i EF på området finansielle tjenester. Det noteres at Danmark har etableringsfrihed for finansielle virksomheder.

På de områder, hvor der allerede er vedtaget regler i EF, f. eks. med hensyn til skadesforsikring og investeringsforeninger, iværksættes der arbejde med henblik på at gennemføre en tilpasning til EF's regelsæt.

Der bør arbejdes hen mod en sammenkædning af fondsbørserne i de nordiske lande. Det er hensigtsmæssigt, at der som et første skridt gennemføres en sammenkædning af informationssystemerne, således at børsmæglerselskaber i de nordiske lande får adgang til den samme information. Det vil teknisk være muligt at sammenkæde de nordiske landes fondsbørser, således at der også bliver mulighed for at foretage elektronisk handel og børsnoterung på tværs af landegrænserne. Forudsætningen herfor er, at landene accepterer, at børsmæglerselskaber udfører grænseoverskridende virksomhed, hvilket indebærer en gensidig anerkendelse af de regelsæt for

børsmæglerselskaber, der gælder i de nordiske lande. Der gennemføres en nærmere analyse af muligheden for gensidig anerkendelse eller samordning af regelsættet for børshandel og for børsmæglerselskaber.

5.3.3 *Øget samråd og informationsudveksling.*

Det er Ministerrådets opfattelse, at der er behov for mellem nordiske lande løbende at drøfte den fortsatte afvikling af kapitalrestriktioner i de nordiske lande. Endvidere er der behov for en intensivering af samråd og informationsudveksling omkring situationen vedrørende kapitalliberalisering i EF. Der etableres en arbejdsgruppe til opfølgning af beslutningerne vedrørende en fortsat liberalisering af kapitalbevægelserne. Gruppen skal også behandle spørgsmål vedrørende finansielle tjenester. Nordisk finansielt udvalg (NFU) skal holdes orienteret om arbejdet i gruppen med henblik på at kunne afgive udtalelse i disse spørgsmål.

5.3.4 *Initiativer vedrørende selskabslovgivningen.*

Ministerrådet finder, at EF's harmoniseringsbestrebelse på det selskabsretlige område er vigtig for den nordiske aktieselskabslovgivning. Derfor vil det være nødvendigt med en fællesnordisk koordination af undersøgelsesarbejdet i de enkelte nordiske lande.

Undersøgelsen skal vurdere behovet for en ændring af nordisk selskabslovgivning for at sikre nordiske virksomheders konkurrencestilling. Endvidere undersøges behovet for ændringer af lovgivningen af hensyn til at sikre mulighed for et integreret samarbejde med virksomheder i EF samt for at muliggøre en deltagelse i de selskabsformer, som måtte blive etableret i EF som led i harmoniseringsbestrebelse. I den forbindelse undersøges behovet for etableringen af en nordisk pendant til de selskabsformer, som kan tænkes etableret i EF.

Midler til undersøgelsen tilvejebringes via den fælles sum til analyser i forbindelse med etablering af EF's indre marked.

6 Transporter

Sammanfattning: En väl fungerande nordisk transportmarknad är med hänsyn till den omfattande handeln mellan de nordiska länderna av strategisk betydelse för industrins konkurrenskraft och den fortsatta välståndsutvecklingen i Norden. Även om den nordiska hemmamarknaden är omfattande och viktig kan den emellertid inte ses isolerad utan måste på grund av det nära sambandet med övriga europeiska länder kunna fungera som en integrerad del i en större europeisk transportmarknad.

Behovet av handelsutbyte mellan de nordiska länderna samt mellan Norden och det övriga Europa styr i sin tur i hög grad behovet av investeringar i vägar, järnvägar, flygplatser etc. För att öka Nordens samlade konkurrenskraft måste de nordiska ländernas infrastrukturer byggas ut på ett bättre sätt än i dag och kopplas samman dels sinsemellan, dels med det övriga Europa. Hänsyn måste härvid tas till ett flertal faktorer. Det gäller att förbättra tillgängligheten till och öka effektiviteten i transportsystemet, öka säkerheten i trafiken, förbättra miljön och minska de regionala obalanserna.

Denna helhetssyn på transportsystemet utgör grunden för att det i handlingsplanen avgränsas sex stycken prioriterade nordiska infrastrukturområden. Dessa är:

- Nordkalotten
- Oslo–Västra Sverige
- Södra delen av svenska västkusten
- Förbindelserna i Danmark
- Stockholm–Helsingfors
- Förbindelser med kontinenten

Handlingsplanen innebär vidare att ett antal utpekade väg- och järnvägprojekt bör genomföras inom de olika infrastrukturområdena.

Vidare föreslås en förenkling som gäller den s. k. kilometerskatten. Förenklingen, som framför allt underlättar nordiska kontakter i gränsregionerna, innebär att det införs frigränser för kilometerskatten. Någon skatt skall enligt förslaget inte tas ut för körsträckor under 100 km och inte heller för fordon som väger 6 ton eller mindre.

6.1 Den nordiska transportmarknaden

Inom Norden är handeln mellan de olika länderna av utomordentligt stor betydelse. För samtliga nordiska länder utgör grannländerna några av de viktigsta handelsparterna. Även när det gäller persontrafiken utgör trafiken över gränserna en viktig del i det totala resandet.

Under 1980-talets snabba ekonomiska tillväxt i världsekonomin och även i Norden har transportarbetet ökat kraftigt. Den snabba ökningen på såväl person- som godstransportsidan har medfört köproblem och bristande kapacitet i många trafikleder. Det är framför allt de långväga transporterna som ökat. Inom persontrafiken är det resandet mellan huvudorter

och den internationella trafiken som ökat snabbast. Då det gäller godstrafiken är det transportflödena mellan de större industri- och tätortssystemen samt importen och exporten som vuxit. Detta skapar i sin tur trafikproblem i knutpunkterna mellan långväga och kortväga trafik och även för den gränsöverskridande trafiken.

De flesta bedömningar pekar mot att såväl person- som godstrafiken kommer att fortsätta att öka. Det finns också anledning att räkna med att dagens tendenser inom person- och godstrafiken blir med accentuerade. För persontrafikens del innebär det att man önskar höja reshastigheten för att utan onödig tidsspillan kunna täcka större områden. Inom godstrafikens område gäller det framför allt en strävan till ökad snabbhet i förflyttningarna, minskade sändningsstorlekar och att säkerheten i transportererna ställs i centrum. Begreppet "just-in-time" har blivit utomordentligt viktigt.

En fortsatt ökning av den ekonomiska aktiviteten i de nordiska länderna leder således till och förutsätter en fortsatt expansion av såväl person- som godstrafik.

Persontrafiken kan antas att öka med 4–5% per år i en överblickbar framtid och godstrafiken med omkring 3% per år. Den långväga trafiken kommer härvid med all sannolikhet att växa på bekostnad av den kortväga. För de nordiska länderna innebär det att trafiken över 30 mil växer snabbast. I många fall är sådan trafik gränsöverskridande.

I Europa är det transportererna mellan de europeiska länderna som expanderar. Detta torde bli än mer markerat när den inre EG-marknaden blir genomförd efter år 1992. Som en följd av detta torde man bland annat kunna räkna med en ökad handel mellan EG och de nordiska länderna. Detta kan i sin tur förskjuta inriktningen av de nordiska ländernas transportmarknad. I stället för att transportererna går mellan olika orter inom och kanske mellan de nordiska länderna kommer sannolikt en ökad andel transporter att gå mellan enskilda nordiska länder och EG-området.

Nordens geografiska läge ställer särskilda krav på hur transportsystemen är utformade och uppbyggda. I takt med att kraven på transportnäringen ökar vad gäller snabbhet, säkerhet och tidhållning ökar nackdelarna med transportsystem som förutsätter flera omlastningar. Betydande insatser måste därför göras för att genom uppbyggnad av nya transportsystem trygga säkerheten i de nordiska ländernas transportmöjligheter med kontinenten.

Tendenserna till integration av transportfunktionen med tillverkningsmomenten inom näringslivet har lett till att framförallt lastbilen har ökat sina marknadsandelar. En möjlighet för järnvägarna att i fortsättningen hävda sig bättre är att bygga upp ett med lastbilstrafiken likartat transportsystem. Ett sådant system är kombitrafiken och en expansion på detta område har också ägt rum i många andra europeiska länder. Även när det gäller vagnslastgods bör dock järnvägen kunna öka sina marknadsandelar inom flera sektorer.

Då det gäller sjöfarten har denna traditionellt sett varit stark vad gäller såväl de nordiska ländernas interna handel som handeln med kontinenten. Förändringarna hittills har inneburit att godsflödena numera i ökad utsträckning transporteras på färjor mellan de nordiska länderna och mot kontinenten. Färjetrafiken har lett till att de nordiska länderna idag har utomordentligt många transportmöjligheter till kontinenten.

Då det gäller persontrafiken kan konstateras att omkring 80% av allt persontransportarbete i de nordiska länderna för närvarande sker med personbil. Allt fler hushåll skaffar fler bilar. Ungdomar skaffar också i ökad utsträckning bil och de äldre behåller sina bilar allt längre in i pensionsåldern. Under 1980-talet har också på ett markant sätt en utjämning ägt rum mellan könen vad gäller personbilsinnehav. Kvinnor har i samtliga nordiska länder snart lika stor tillgänglighet till personbilar som män har.

För den framtida transportefterfrågan finns ett mycket nära samband med den ekonomiska aktiviteten i samhället. Under 1990-talet kommer med all säkerhet, givet en fortsatt god internationell utveckling, transportefterfrågan fortsätta att öka liksom behovet av nya typer av transportlösningar. Detta ställer i sin tur stora krav på fortsatta investeringar i infrastrukturen.

6.2 Förslag till prioriterade nordiska infrastrukturområden

En väl fungerande nordisk transportmarknad är med hänsyn till den omfattande handeln mellan de nordiska länderna av strategisk betydelse för industrins konkurrenskraft och den fortsatta välståndsutvecklingen i Norden. Även om den nordiska hemmamarknaden är omfattande och viktig kan den inte ses isolerad utan måste på grund av det nära sambandet med övriga europeiska länder kunna fungera som en integrerad del i en större europeisk transportmarknad. Behovet av handelsutbyte mellan de nordiska länderna samt mellan Norden och det övriga Europa styr i sin tur i hög grad kravet på investeringar i vägar, järnvägar, flygplatser etc.

Det är således nödvändigt att investeringar i transportinfrastrukturen baseras på ett nordiskt perspektiv där också Norden ses i ett större internationellt sammanhang. Den nordiska handlingsplanen måste emellertid med nödvändighet innehålla även från nationellt synpunkt betydelsefulla projekt. Det finns i det här sammanhanget inget motsatsförhållande i detta. De nordiska intressena kan mycket väl tillgodoses på ett tillfredsställande sätt även om de nationella intressena väger tungt. Många nationellt betydelsefulla investeringar i till exempel vägar, järnvägar och flygplatser är en förutsättning för att trafiken mellan de nordiska länderna samt mellan Norden och övriga Europa skall fungera effektivt.

En positiv ekonomisk utveckling i Norden på lång sikt förutsätter tillgång till en väl utbyggd och fungerande infrastruktur. De nordiska ländernas infrastruktur måste därför byggas ut och på ett bättre sätt än i dag

kopplas samman dels sinsemellan, dels med det övriga Europa för att öka Nordens samlade konkurrenskraft. Hänsyn måste härvid tas till ett flertal faktorer.

Det övergripande målet är att kunna erbjuda medborgarna och näringslivet i olika delar av Norden en tillfredsställande, säker och miljövänlig trafikförsörjning till så låga kostnader som möjligt för samhället. Detta innebär att:

– *Tillgängligheten till transportsystemet måste förbättras.*

Transportsystemet måste utformas så att medborgarnas och näringslivets grundläggande transportbehov kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Detta krav, som förutsätter tillgång till ett yttäckande och välplanerat transportsystem, gäller för transporter såväl inom Norden som mellan Norden och det övriga Europa.

För industrins del är en god tillgänglighet till transportsystemet en förutsättning för en effektiv konkurrens på europamarknaden och på den alltmer betydelsesfulla nordiska hemmamarknaden. Även för persontrafiken är självfallet en god tillgänglighet en nödvändighet.

– *Effektiviteten i transportsystemet måste öka*

Transportsystemet måste utformas så att det bidrar till ett effektivt resursutnyttjande i Norden som helhet. Detta kräver tillgång till en infrastruktur som svarar mot högt ställda kvalitetskrav. En av de centrala uppgifterna är därför att skapa utrymme för en fortsatt utveckling och utbyggnad av infrastrukturen.

Det är vidare angeläget att stimulera effektiviteten i själva transporterna. Kapacitetsstarka transportkorridorer såväl inom Norden som till och från kontinenten är nödvändiga för industrins konkurrenskraft.

– *Säkerheten i trafiken måste ökas*

Även önskemålen om hög säkerhet i trafiken ställer stora krav på infrastrukturen. Inom ramen för det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet måste utvecklingen av infrastrukturen inriktas på att skapa ett så olycksfritt transportsystem som möjligt.

– *Miljön måste förbättras*

Transportsystemet måste utvecklas så att en god miljö och hushållningen med naturresurser främjas. Detta ställer stora krav på miljöskyddsåtgärder av olika slag vid den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen.

Vägtrafikens hälsoeffekter har till en del varit kända en längre tid. De storskaliga effekterna av trafikens luftföroreningar, som till exempel försurning och skador på skog och grödor, har däremot uppmärksamats först under senare år. Miljöbelastningen från transportsystemet måste därför på sikt minska radikalt för att grundläggande hälso- och miljökrav skall kunna uppfyllas.

– *De regionala obalanserna måste minska*

Transportsystemet måste byggas upp så att det främjar en balanserad

regional utveckling inom Norden samtidigt som de transportmässiga olägenheterna av Nordens geografiska läge i förhållande till övriga Europa minimeras. Infrastrukturinsatser inom transportsektorn kan härvid naturligtvis inte undanröja fysiska avståndshinder, men de kan nedbringa de kostnader och tidsmässiga uppoffringar som hänger samman med transportererna.

Det är således ett flertal olika hänsynstaganden som måste vägas samman vid valet av nya infrastrukturprojekt. Industrins behov av kapacitetsstarka godstrafikkorridorer måste exempelvis vägas mot behovet av regionalpolitiska insatser i Nordens olika delar. Sådana insatser kan också ha stor betydelse för det interna nordiska handelsutbytet och för industrins avsättningsmöjligheter på europamarknaden. Likaså måste behovet av miljöförbättrande åtgärder, till exempel förbifarter kring större tätorter, och olika säkerhetshöjande åtgärder vägas in.

Dessa avvägningar kan t. ex. klaras genom att till exempel större trafikleder kompletteras med välplanerade anslutande leder, förbifarter, planfria korsningar och andra åtgärder av säkerhetshöjande och miljöförbättrande karaktär. Det innebär att behovet av infrastrukturåtgärder inte endast kan hänföras till bara en viss väg eller en viss järnväg. I stället handlar det om att få helheten, det vill säga även närmiljön kring större trafikleder att fungera på ett tillfredsställande sätt.

I planen avgränsas ett antal *prioriterade nordiska infrastrukturuområden*. Kännetecknande för sådana områden är att de fortsatta infrastrukturinsatserna skall bygga på en sådan helhetssyn på transportsystemet som beskrivs ovan. Följande områden bör prioriteras:

- Nordkalotten
- Oslo–Västra Sverige
- Södra delen av svenska västkusten
- Förbindelserna i Danmark
- Stockholm–Helsingfors
- Förbindelser med kontinenten

Vad gäller *Mittnorden* kan konstateras att infrastrukturen redan är relativt väl utbyggd. Det utesluter emellertid inte att fortsatta förbättringar av transportsystemet kan visa sig vara angelägna om trafikunderlaget är tillräckligt stort.

Nordkalotten

En fortsatt utbyggnad av transportsystemet på Nordkalotten är av gemensamt intresse för Norge, Sverige och Finland och är av stor regionalpolitisk betydelse för de berörda ländernas norra delar. Av störst betydelse är att utveckla de befintliga trafiksystemen i området. Främst gäller det med hänsyn till de stora avstånden flygtrafiken, men även den långväga busstrafiken behöver utvecklas. Förbättrade transportmöjligheter i området kräver emellertid fortsatta satsningar också på investeringar i infra-

strukturen. Områdets unika förutsättningar på turistområdet stärker behovet av ett kvalitativt och samordnat transportsystem.

Oslo–Västra Sverige

För Norges och västra Sveriges förbindelser med främst kontinenten är en fortsatt utbyggnad av infrastrukturen i Osloregionen och i Bohuslän/Värmland/Dalsland av strategisk betydelse. Insatser i detta område är också av stor betydelse för förbindelserna mellan Norge og mellersta och östra Sverige, främst Stockholmsområdet. Behovet av fortsatta insatser gäller främst vägar och järnvägar.

Södra delen av svenska västkusten

Väg E6 längs den svenska kusten upp till Göteborg har redan i dag en förhållandevis hög standard. Långa sträckor har vägen till exempel motorvägsstandard. I detta infrastruktururområde framstår därför en fortsatt utbyggnad och upprustning av västkustbanen som mest angelägen. Den låga standarden på huvuddelen av västkustbanen är i dag ett klart hinder mot en effektivisering av järnvägstrafiken inom Norden och med kontinenten. Inte minst hämmas kombitrafikens utveckling.

Förbindelserna i Danmark

Förbindelserna i Danmark är av strategisk betydelse för såväl den nordiska trafiken som för trafiken till och från det övriga Europa. Den redan beslutade kombinerade väg/järnvägsförbindelsen över Stora Bält kommer att få stor betydelse i sammanhanget. Denna förbindelse behöver dock kompletteras med en fortsatt utbyggnad av motorvägsnätet i Danmark. Även järnvägsnätet behöver successivt rustas upp.

Stockholm–Helsingfors

Förbättrade transportmöjligheter mellan Sverige och Finland kräver dels effektiva färjeförbindelser, dels att transporter till och från färjehamnarna fungerar effektivt. Den redan väl utbyggda färjetrafiken för landsvägsfordon och passagerare kommer att kompletteras med tågfärjeförbindelser mellan sydvästra Finland och Stockholmsområdet. Denna förbindelse kompletterar på ett bra sätt järnvägssystemen i Norden och kan väntas få stor betydelse för den nordiska trafiken och för Finlands transporter till och från kontinenten. Den nya förbindelsen behöver emellertid för att järnvägstrafiken totalt sett skall kunna fungera effektivt kompletteras med en upprustning av järnågen mellan Åbo och Helsingfors. Dessutom behöver vägnätet rustas upp i Åbo/Helsingforsregionen för att kraven på en väl fungerande infrastruktur skall kunna tillgodoses.

Förbindelser med kontinenten

Södra Skåne-kontinenten

Norden geografiska läge ställer stora krav på transportförbindelser med övriga Europa. Den norska, svenska och finska kontinenttrafiken kräver bl. a. effektiva färjeförbindelser från södra Sverige. Redan i dag är färjetrafiken för landsvägsfordon och passagerare väl utbyggd från såväl Norge, Sverige som Finland. Tåg färjetrafiken till kontinenten via Danmark är genom DAN-Link och linjen Göteborg-Frederikshavn väl utbyggd. Tåg färjetrafik bedrivs också från Skåne direkt till kontinenten. Planer finns att etablera ytterligare förbindelser.

Öresundsförbindelserna

Förbindelserna över Öresund är vitala såväl för kommunikationerna med kontinenten som de mellan Sverige och Danmark. Beslutet om att bygga en fast Stora Bältsförbindelse har givit nya förutsättningar för fasta Öresundsförbindelser. De danska och svenska Öresundsdelegationerna har under senare år gjort ett utredningsarbete om hur fasta förbindelser över Öresund kan utformas. Därvid har konstaterats att fasta förbindelser över Öresund medför stora trafikala och ekonomiska fördelar jämfört med en fortsatt färjedrift. De trafikekonomiska och företagsekonomiska kalkylerna visar enligt delegationerna god lönsamhet för såväl en kombinerad väg- och järnvägsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö som för kombinationen en vägförbindelse Köpenhamn-Malmö och en järnvägstunnel Helsingborg-Helsingör.

De trafikala bedömningarna talar enligt delegationerna entydigt för en kombinerad väg- och järnvägsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö. En sådan förbindelse gör det möjligt för järnvägen att fånga upp en större marknadsandel. Köpenhamns Lufthamn blir också järnvägsanknuten både från svensk och dansk sida.

Flera undersökningar har genomförts i syfte att belysa miljöeffekterna av en etablering av fasta Öresundsförbindelser, främst effekterna på Östersjöns hydrologi och ekologi.

Efter det att 1987 års rapport presenterades har de danska och svenska trafikministrarna vid flera tillfällen diskuterat behandlingen av Öresundsfrågorna. De är därvid eniga om att överläggningarna skall fortsätta. Ett slutligt val av förbindelsealternativ har dock ansetts kräva att det hittills framtagna utredningsmaterialet kompletteras ytterligare.

Framtida infrastrukturinsatser inom de nu nämnda områden kommer att få stor betydelse för möjligheterna att uppnå de övergripande mål som tidigare angetts. Ett viktigt medel för att klara detta – inte minst vad gäller målen om miljö och säkerhet – är en fortsatt utbyggnad av järnvägssystemen i Norden. I planen ingår därför en fortsatt upprustning och utbyggnad av sådana järnvägslinjer som har betydelse för den nordiska trafiken och för kontinenttrafiken.

Behovet av väginvesteringar är i samtliga nordiska länder mycket omfattande. Såväl i Norge som i Sverige gör man den bedömningen att det i vissa fall bör vara möjligt att tidigarelägga vägprojekt genom avgiftsfinansiering. Det gäller främst sådana projekt med omfattande trafik och där projektet medför väsentliga förbättringar, till exempel när en färja ersätts med en bro eller där betydande vägförkortningar kan uppnås på huvudvägnätet. I planen redovisas mot denna bakgrund projekt som kan avgiftsfinansieras.

6.3 Förslag til infrastrukturprojekt

6.3.1 Järnvägar

Danmark

Elektrifiering av bandelen Köpenhamn–Odense m. m. För att öka kapaciteten och förbättra effektiviteten bör järnvägsnätet i Danmark utvecklas så att körhastigheter upp till 160 km/tim blir möjliga på vissa huvudsträckningar samtidigt som antalet nedsättningar av hastigheten reduceras och godstågen ges högre prioritet på de enkelspåriga sträckningarna. För att möjliggöra detta är det bland annat nödvändigt att elektrifiera den resterande delen av banan Köpenhamn–Odense, genomföra vissa säkerhetshöjande åtgärder på Fyn samt bygga ut förbindelsebanan Snoghøj-Tårup söder om Fredericia. Kostnaderna och utbyggnadstidpunkterna för dessa åtgärder förväntas att bli 1,3 miljarder DKK i perioden 1989 till 1992.

Finland

Banan Åbo–Helsingfors. En upprustning av banan är aktuell huvudsakligen på grund av persontrafiken. Med den utbyggnad med järnvägsfärjor som planeras och som tidigare redovisats kommer banan emellertid även att få ökad betydelse för godstrafiken. Den totala kostnaden för erforderliga upprustningsarbeten har beräknats till 930 milj. FIM. Arbetena beräknas vara klara under år 1993. Till och med år 1988 har 428 milj. FIM investerats i upprustningsåtgärder.

Ett annat viktigt projekt som bör nämnas är de planerade tågfarjelederna mellan sydvästra Finland och Stockholmsområdet. De kommer att påskynda utvecklingen mot ett sammanhängande järnvägstrafiksystem inom Norden och med övriga europeiska länder. Leden blir privatfinansierad. Trafiken beräknas kunna komma igång under år 1989 och kommer att utgöra ett värdefullt bidrag i strävandena att få till stånd en mer sammanhållen nordisk transportmarknad vad gäller såväl traditionell vagnslasttrafik som kombitrafik.

Norge

De banor som ansluter till ett nordiskt järnvägsnät är Kongsvingerbanan, Trondheim-Storlien, Ofotbanan och Østfoldbanan. Banan Trondheim-Hell-Storlien är i gott skick på norsk sida, och det föreslås inga investeringar här. På de övriga banorna har NSB föreslagit vissa investeringar i

syfte att förbättra komforten för passagerarna, förbättra regulariteten, höja körhastigheterna och förbättra säkerheten. För perioden 1989–1992 föreslås investeringar på Kongsvingerbanan uppgående till 36 milj. NOK, på Ofotbanan 14 milj. NOK och på Østfoldbanan 425 milj. NOK. De slutliga prioriteringarna kommer att beslutas under våren 1989 i Norsk jernbaneplan för åren 1990–93, som läggs fram i Stortinget vintern 1989.

Østfoldbanan, dubbelspår Ski–Moss. Østfoldbanan har under de senaste åren haft en betydande trafikökning. Sträckan Ski–Moss trafikeras av både närtrafik, intercitytåg och tåg till utlandet. Bandelen, som är 36 km, är ett av Europas mest trafikerade enkelspår.

En utbyggnad med dubbelspår mellan Ski och Moss har stor betydelse för möjligheterna att utveckla den nordiska järnvägstrafiken. Betydande kvalitetsvinster kan uppnås genom utbyggnad till dubbelspår.

Enligt nuvarande planer kommer hela bandelen att vara utbyggd med dubbelspår år 2005. Kostnaderna för detta har beräknats till 700 MNOK. En forcerad utbyggnad är nu under planläggning. För 1989 föreslås att 56 MNOK beviljas för projektet, och för perioden 1990–93 planeras det att anslå 417 MNOK. Med dessa planer kommer projektet att kunna vara färdigt år 1996.

Sverige

Västkustbanan, kapacitetshöjande åtgärder

Vid en fortsatt utbyggnad av järnvägsnätet är det från nordisk synpunkt i första hand angeläget att fullfölja satsningen på kapacitetshöjande åtgärder på västkustbanan. Med västkustbanan avses här delen från Göteborg till Veinge (förgreningspunkt söder om Halmstad mot Hässleholm och Ängelholm). Kostnaden för att bygga ut dubbelspår på resterande delar av denna linje har beräknats till omkring 2 400 milj. SEK.

Kapacitetsproblemen på västkustbanan är i dag ett hinder för en effektivare och bättre person- och godstrafik. Problemen sammanhänger med att västkustbanan mellan Göteborg och Malmö har i huvudsak enkelspår. Den bristande kapaciteten gör sig mest gällande norr om förgreningspunkten Veinge.

Prognoserna visar att det föreligger en betydande potential för utökad person- och godstrafik på västkustbanan om trafikutbudet kan öka, punktligheten bli bättre och trafikstörningarna elimineras. Detta kräver emellertid ett fortsatt kontinuerligt byggande av dubbelspår.

Närmast aktuella etapper efter de nu pågående är från Mölndal söderut mot Kungsbacka och norr om Halmstad. Det torde vara praktiskt genomförbart att anlägga dubbelspår till Kungsbacka under perioden t. o. m. år 1992.

Norr om Halmstad bör på delsträckan Öringe-Heberg en fortsatt utbyggnad av dubbelspåret också kunna fullföljas fram till denna tidpunkt. Därutöver är det särskilt angeläget att kunna fullfölja delen söder om Halmstad fram till förgreningspunkten vid Veinge.

För närvarande pågår utbyggnad av dubbelspår från Halmstad och söderut till Trönninge. Därefter återstår ca 11 km enkelspår mellan Trönninge och fram till Veinge. Kostnaden för utbyggnad till dubbelspår på denna sträcka har beräknats till 335 milj. kr. i 1988 års prisnivå.

6.3.2 Vägar

Ny bro mellan Norge och Sverige vid Svinesund

Väg E6 förbinder tre storstadsregioner i Norden, nämligen Oslore-regionen, Göteborgsregionen och Köpenhamnsregionen. Dessa regioners utveckling inom näringsliv och handel har medfört en snabb och kraftig tillväxt av trafiken på väg E6. Under de två senaste åren har trafikökningarna uppgått till hela 17%.

Trafikproblemen är särskilt besvärliga vid gränsen mellan Sverige och Norge. Väg E6 har nämligen en låg standard såväl norr som söder om gränsen och trafiken är mycket intensiv, särskilt sommartid. Den nuvarande bron över Idefjorden vid gränsen mellan Norge och Sverige vid Svinesund har otillräcklig kapacitet och behöver ersättas.

Totalt är det 20 km ny väg inklusive bro över Idefjorden som behöver byggas, varav 9 km inom Sverige och 11 km inom Norge. Kostnaden för detta har preliminärt beräknats till omkring 500 milj. SEK i 1988 års prisnivå.

En ny bro med anslutande vägomläggning innebär stora vinster från såväl trafiksäkerhets- som framkomlighetssynpunkt.

Den nya bron och vägen föreslås bli finansierade med avgifter från trafikanterna. Om avgifter tas från samtliga, dvs. såväl sådana som trafikerar den nya bron som den gamla Svinesundsbron är det möjligt att finansiera vägbygget med enbart avgifter från trafikanterna. Med hänsyn till planeringsläget torde byggstart för en bro och vägutbyggnad kunna ske hösten 1991. Byggtiden torde uppgå till omkring 3 år. Överläggningar avseende förutsättningarna för att genomföra projektet har inletts mellan de svenska och norska vägmyndigheterna. Under år 1989 avses förhandlingar inledas mellan Sverige och Norge avseende genomförandet av brobygget.

Danmark

Väg E3, delen Århus–Aalborg. I "Norden i växt" ingår en utbyggnad av väg E55 i form av motorväg på Själland och Lolland-Falster. Därmed kommer väg E55 att vara utbyggd till fyrfältig motorväg från Rødby till söder om Helsingør, frånsett en 18 km lång del mellan Ønslev och Saksøbing som är utbyggd som tvåfältig motorväg. Utbyggnaden är en del i det så kallade lilla motorvägs-H:et, som efter utbyggnaden av sträckningarna Ringsted-Skovse och Vejle-Horsens förväntas vara utbyggt år 1993.

Väg E45 kommer att vara utbyggd till motorväg år 1990 upp till Århus. En fortsatt utbyggnad av väg E45 norr om Århus till en högklassig trafikled

är från nordisk synpunkt angelägen, eftersom vägen ingår som en viktig del i ett övergripande nordiskt vägnät.

En utbyggnad av det nordjylländska motorvägsnätet norr om Århus betyder att det så kallade stora H:et färdigställs. Sammanlagt kommer omkring 1 350 milj. DKR att sättas av till en utbyggnad av väg E45 på delen Århus-Aalborg. Arbetena beräknas vara avslutade under år 1993.

Finland

Väg E3, delen Åbo–Paimio. Väg E3 är på delen mellan Åbo och Helsingfors den mest betydelsefulla vägen för internationell vägtrafik i Finland. Av den 165 km långa vägen mellan Åbo och Helsingfors är 40 km i närheten av Helsingfors fyrfältig motorväg, medan den resterande delen håller på att succesivt byggas ut.

För att förbättra standarden på den tvåfältiga delen av vägen utarbetades en plan för ombyggnad till motorväg i början av 1970-talet. Bristande finansieringsmöjligheter samt delvis också utebliven trafikillväxt har medfört att planen inte har genomförts. Vissa smärre förbättringar av den nuvarande vägen har dock skett.

En ombyggnad av vägen på delen Åbo-Paimio är nu aktuell. Kostnaden för detta har beräknats till 731 milj. FIM. Ombyggnaden realiseras åren 1990–95.

Väg E3, delen Raisio-lahti–Kausala. Väg E3 delen Raisio-lahti-Kausala (förbifart Åbo) är betydelsefull och är ett komplement till färjetrafiken mellan Nådendal och Stockholm. Vägen skall ges fyrfältig standard och arbetena för att bygga om den 13 km långa sträckan beräknas pågå åren 1988–1994. Kostnaden har beräknats till 366 milj. FIM.

Norge

Väg E6 Oslo–Svinesund. Väg E6 är den för Norge viktigaste mellanriksvägen. Merparten av godstransporterna på väg till och från Norge transporteras över Svinesund. Vägen är i dag starkt överbelastad med dålig framkomlighet på delen Oslo-Moss. Trafiken väntas öka ytterligare, bland annat som en följd av den nya huvudflygplatsen på Hurum.

Målsättningen är att vägen skall ha en sammanhängande motorvägsstandard före år 2000. Inriktningen är att bygga ut väg E6 till fyr-fältig motorväg i Oslo och i Akershus fylke och till två-fältig motorväg i Østfolds fylke. Kostnaderna för detta har beräknats till 5–600 MNOK. De närmare prioriteringarna kommer att läggas fast våren 1989 i Norsk väg- och vägtrafikplan för åren 1990–1993.

Väg E18 Oslo–Ørje. En fjärdedel av allt gods på väg till Norge transporteras över Ørje. Kapaciteten kommer om några år att vara otillräcklig, och vägen har mycket dålig standard mellan Askim och Ørje.

På längre sikt är inriktningen att väg E18 genom Akershus och Østfold fylke skall byggas om till minst tvåfältig motorväg. Kostnaden för detta har

preliminärt beräknats till 240 milj. NOK för delen genom Akershus fylke och 900 milj. NOK för delen genom Østfolds fylke.

De närmare prioriteringarna kommer att prövas i den nya väg- och trafikplanen. En utbyggnad med ordinarie medel kommer att ta mycket lång tid. Möjligheterna att med bompengar tidigarelägga projektet kommer därför att utredas.

Riksväg 2, delen Kløfta–Kongsvinger-riksgränsen. Riksväg 2 är en viktig mellanriksväg mellan de inre delarna av Norge och Sverige. Inte minst gäller detta timmertransporterna mellan Norge och Sverige. Sträckan är 96 km.

Den långsiktiga inriktningen är att vägen skall byggas om till en högklassig, trafiksäker väg med en vägbredd av 8,5 meter och en tillåten hastighet på 90 km/tim.

Genom handlingsplanen avses objekt omfattande en utgift på 119 MNOK bli genomförda 1990–1993. De aktuella objekten avser Kongsvinger-Magnor.

6.3.3 Förenkling av regler för kilometerskatt

I november 1985 tillsattes, efter beslut av de nordiska samarbetsministrarna, en arbetsgrupp för undersökning av förutsättningarna för och effekterna av eventuellt likartade regler för fordonsavgifter i de nordiska länderna. En rapport från arbetsgruppen behandlades på finansministermötet hösten 1986. Gruppen fick då i uppdrag att fortsätta arbetet med inriktning på att uppnå en utjämning i fördelningen av fasta och rörliga skatter i de olika länderna samt att undersöka möjligheterna för succesiv nedtrappning av de rörliga skatter som nu tas ut av fordon från andra nordiska länder i gränsöverskridande trafik.

Det aktuella arbetet ingår som ett led i strävan att utveckla Norden som hemmamarknad. Lastfordonsavgifter finns också med bland de punkter som diskuteras i transportministrarnas arbete om "fri nordisk transportmarknad", inom vilket frågor med anledning av utvecklingen av EG's inre marknad utreds. Vidare ingår lastfordonsavgifter i det nordiska handels- hinderarbetet.

På bakgrund av arbetsgruppens rapport avser *Ministerrådet* att genomföra en förenkling, som gäller den s. k. kilometerskatten. Förenklingen är viktig främst för trafiken i gränsområdena. Det bör införas en höjd och gemensam frigräns på 100 km för debitering av skatter av typ kilometerskatt, och vidare att skatt av typ kilometerskatt inte debiteras för fordon som väger 6 ton eller mindre.

7 Energisamarbeid

Sammenfatning

Nordisk Ministerråd vil arbeide aktivt for å utnytte de muligheter som finnes for å skaffe nordisk næringsliv og forbrukere økt tilgang på rimelig og miljøvennlig energi gjennom utbygging av et nordisk rørledningsnett for naturgass. Ministerrådet vil fremme de politiske forutsetninger, mens de enkelte beslutninger om salg og kjøp av gass og legging av rørledninger, må treffes på et forsvarlig kommersielt grunnlag.

7.1 Bakgrunn

Det nordiske energisamarbeidet dekker mange områder og foregår på både myndighets- og selskapsplan. I et foreliggende forslag til samarbeidsplan på energiområdet for årene 1989–1992 fremholdes det at de nordiske land arbeider mot flere felles mål innen energiområdet, ved bl. a. en pålitelig energitilførsel, en bedre energiøkonomisering, krav på sikkerhet, samt omsorg for miljøet.

Selv om hvert enkelt nordisk land fatter sine energipolitiske beslutninger på basis av nasjonale overveielser, arbeider de nordiske land mot flere felles mål og det eksisterer et nært samarbeid på flere områder.

Forslaget til energisamarbeidsplan legger spesielt vekt på at de nordiske land skal intensivisere samarbeidet i spørsmål som tar hensyn til energiproduksjonens miljøeffekter. Forslaget til samarbeidsplan peker – med utgangspunkt i verdenskommissjonens rapport om miljø- og utvikling – på en rekke problemstillinger omkring miljøbelastningen ved den globale energiforsyningen. Det er derfor nødvendig å gi en særlig prioritet til disse spørsmål i det nordiske energisamarbeidet. Det kreves derfor en økt innsats hvad gjelder problemstillinger angående sammenhengen mellom energi og miljø, herunder bl. a. energiøkonomisering, energieffektivitet, fornybare energikilder samt bruk av mindre forurensende fossile brensler som naturgass. Disse problemstillinger tillegges således høy politisk prioritet i det nordiske energipolitiske samarbeidet.

7.2 Elektrisk kraft

På det operative plan har energisamarbeidet hittil først og fremst foregått innenfor elkraftsektoren i regi av NORDEL. Gjennom oppbygging av et felles sammenhengende samkjøringsnett er det oppnådd økt drifts- og leveringssikkerhet og reduserte driftskostnader. Med de samkjøringsmuligheter NORDEL-systemet gir, kan den nordiske krafttterspørsel dekkes med en noe lavere samlet produksjonskapasitet enn om landene sto alene. Til sammen innebærer disse forhold at de nordiske land årlig sparer flere hundre millioner kroner i den samlede kraftforsyning samtidig med at den samlede miljøbelastning reduseres. Kraftutvekslingen innen NORDEL samarbeidet utgjorde i 1987 9,7 mrd. kwh.

Det er allerede utbygd en betydelig samkjøringskapasitet mellom de nordiske land. Den totale overføringskapasitet i de ca. 20 samkjøringsforbindelsene som er i drift, er ca. 5000 MW. Flere nye forbindelser er allerede vedtatt eller er under utredning. Det største pågående utbyggingsprosjekt er likestrømforbindelsen mellom Sør-Finland og Øst-Sverige, med en overføringskapasitet på 500 MW. Det skal tas i bruk i slutten av 1989.

Utbygging av nye overføringsforbindelser, med større kapasitet, vil føre til kvalitetsforbedringer i det nordiske elsamarbeidet. Foruten tilfeldig utveksling av kraft mellom landene som følge av situasjoner med produksjons- og belastningsbegrensninger, kan det være mulighet for å overføre elkraft på grunnlag av langsiktige kjøpsavtaler. Dette åpner muligheter for en mer omfattende samordning av kraftforsyningssystemene i de ulike landene og dermed betydelige kostnadsinnsparinger. Bedømmingen av den fremtidige utviklingen bør baseres på økonomisk-politiske og energi- og miljøpolitiske hensyn.

7.3 *Naturgass i Norden*

De store gassressurser som det siste tiår er oppdaget i nordiske områder, særlig på den norske kontinentsokkel, åpner helt nye perspektiver og muligheter for et omfattende og langsiktig energisamarbeid som kan få stor betydning for de nordiske lands økonomiske utvikling. Dette samarbeidsområdet er omtalt nærmere i det etterfølgende.

Naturgass har funnet veien inn i energiforsyningen i de fleste europeiske land. For Vest-Europa utenom Norden dekker naturgassen i dag 17 pst. av det samlede energiforbruk. I de nordiske land ble naturgass først tatt i bruk i Finland i 1974, i Danmark i 1982 og i Sverige i 1985. I Norge er naturgass ennå ikke tatt i bruk. Det pågår et omfattende arbeid med sikte på å utvikle et marked for naturgass også i Norge. I de nordiske land dekket naturgassen i 1987 bare 2 pst. av samlet energibruk. Utredninger viser at det finnes potensiale for bruk av naturgass også i Norden. Å utvikle dette marked er derfor et viktig samarbeidsområde, særlig på bakgrunn av de betydelige gassressurser som nå er påvist i våre områder. Gjenværende utvinnbare gassressurser på norsk sokkel anslås alene til 2.800 mrd. Sm³. Dette er nesten halvparten av Vest-Europas påviste gassreserver.

Med disse reserver kan gassproduksjon på dagens norske nivå opprettholdes i over hundre år. Det forventes at fortsatt virksomhet vil føre til nye funn og økte reserver. Påviste reserver i den danske delen av Nordsjøen er i underkant av 100 mrd. Sm³, mens de forventede reserver er på omkring 170 mrd. Sm³.

Viktige trekk i energibildet taler også for økt bruk av naturgass i energiforsyningen i enkelte land.

– Etter folkeavstemmingen i 1980 besluttet den svenske Riksdag at landets kjernekraftverk skal avvikles innen år 2010. Det er senere besluttet av de første to reaktorer skal utfases i 1995 og 1996. Finland produserer

en tredjedel av sin elenergi med kjernekraft og diskusjonen om kjernekraftens fremtid fortsetter. I Finland er det Riksdagen som har den endelige beslutningsmyndighet hva gjelder avvikling av kjernekraft såvel som bygging av nye kjernekraftverk. Beslutningsforslag fremlegges av regjeringen. I følge regjeringsprogrammet skal den sittende finske regjering ikke fatte beslutning om bygging av nye kjernekraftverk.

- Miljøspørsmålene i forbindelse med eksisterande energibruk blir stadig mer påtrengende. Med energiøkonomisering og ved bruk av fornybare energikilder kan forurensningene reduseres ved at kull og olje erstattes med naturgass.
- De betydelige vannkraftreserver som enkelte nordiske land har kunnet utnytte i energiforsyningen begynner nå å bli uttømt.
- Et nordisk gassnett som er forbundet med flere ulike gasskilder styrker den nordiske energiforsyningen. Leveringssikkerhet står sentralt i energiforsyningen. Utnyttelsen av ulike gassreserver styrker den nordiske selvforsyning av energi. Nærheten til markedene er en betydelig fordel ved utbyggingen. En økt bruk av naturgass i energiforsyningen motive-res dessuten av både konkurransepolitiske og miljøpolitiske hensikter.
- I tillegg til den betydning naturgassen vil kunne få for den fremtidige energiforsyningen i Norden, vil naturgass som råstoff også kunne gi landene nye vekstmuligheter på det industrielle området.

Nordisk Råd har i sin Rek. nr. 30/1988 gått inn for at det nordiske samarbeid om utnyttelse av naturgass i energiforsyningen bør intensiveres med sikte på å gi en nærmere vurdering av hvordan naturgassen kan spille en større rolle i den nordiske energibalanse.

Ut fra ovennevnte betraktninger mener Nordisk ministerråd at utvidet bruk av naturgass i Norden både vil stå sentralt i landets fremtidige energiforsyning og gi nye vekstmuligheter på industriområdet. Et fleksibelt gassforsyningssystem vil i likhet med kraftutveksling gjennom NORDEL kreve et omfattende samarbeid både på myndighets- og selskapsplan. Ministerrådet anser denne samarbeidsoppgaven som så viktig og utfordrende at den vil stå sentralt i den økonomiske samarbeidspolitikken i perioden som dekkes av den nye økonomiske handlingsplan for Norden.

Det praktiske arbeid med å klarlegge en videre utvikling av et nordisk marked for naturgass er allerede begynt. På selskapsplan foregår det kontraktsforhandlinger bl. a. mellom norske gassprodusenter og gasskjøpere i Sverige og Danmark. Videre forhandles det om såvel import av dansk gass til Sverige som import av sovjetisk gass via Finland til Sverige. Det har også vært drøftinger mellom elkraftprodusenter i Norge og Finland om norske kraftleveranser basert på gasskraft. Disse forhandlinger om kjøp, salg og distribusjon av gass bør foregå på forretningsmessig grunnlag mellom de interesserte parter i de nordiske land. Utbyggingen av et gassforsyningsnett i Norden får store dimensjoner rent økonomisk og reiser også spørsmål som krever myndighetenes medvirkning for å tilrettelegge

og kontrollere gjennomføringen. En gjennomføring av slike planer er derfor også avhengig av nordisk samarbeid på myndighetsplan.

Det er flere muligheter for å føre gass i større mengder frem til det nordiske markedet. På norsk side har både Haltenbanken utenfor Midt-Norge og Nordsjøen tilstrekkelige gassreserver til å forsyne et nordisk gassmarked gjennom et lengre tidsrom. Gass fra Haltenbanken kan bringes inn i det nordiske marked gjennom gassrør til Sør-Norge og videre til nabolandene.

Fra feltene i Nordsjøen kan gassen transporteres fra Vestlandet over fjellet til Østlandet og videre til Sverige. Nordsjøgass kan også transporteres gjennom sjøledninger med forgreninger til Østlandet og den svenske vestkyst eller ved tilknytning til det danske rørledningssystem til det danske og svenske marked. En annen mulighet for å fremme bruken av naturgass i de nordiske land er å legge en naturgassledning over den Botniske Vik fra Finland til Sverige. Det er således mulig å etablere ett sammenhengende gassledningsnett som vil kunne gi stor fleksibilitet og leveringssikkerhet. En bør i denne sammenheng vurdere ordninger der selskaper i to eller flere land kan stå som deleiere av rørledningssystemer som betjener landene.

Spørsmålet om hvilke gasskilder og gassrørledninger som vil være mest hensiktsmessige under forskjellige markedsdannelser, undersøkes for tiden i både selskaps- og myndighetsregi i de nordiske land. I forslag til nordisk samarbeidsplan for energi gis naturgass-samarbeidet særlig oppmerksomhet. Det kan spesielt nevnes at gassinformasjonsgruppen under Nordisk ministerråd på energiområdet har satt i gang en utredning om de markedsmessige og andre forutsetninger for økt gasssamarbeid.

8 Industriell utveckling och forskningssamarbete

Sammanfattning: Forskning och utveckling blir allt viktigare för konkurrenskraften. För att stärka den industriella utvecklingen avser Ministerrådet att genomföra betydande satsningar genom Nordiska industrifonden, som bl. a. får medel för insatser inom materialteknologi och bioteknologi. Forskningssamarbetet stärks genom att personkontakter och samverkan stimuleras genom medel till ett stipendieprogram för forskare. Resurser kommer att avsättas för NORDPLUS, ett nordiskt program som både omfattar samarbetsprojekt mellan högskolor och en utbytesordning för studerande. Ministerrådet avser vidare att utvidga samarbetet om telekommunikationer samt det regionala samarbetet mellan högskolor. Ett forskningsprogram om biologiska resurser i havet bör genomföras. Dessutom avses medel bli anvisade för avslutning av projekten Nordunet och nordisk väderradar.

8.1 Bakgrund

Betydelsen av forskning och utveckling (FoU) för samhällsekonomin har ökat. En stigande andel av BNP i OECD-länderna används till FoU, och detta gäller också Norden (Tabell 8.1). I mitten av 1980-talet uppgick de totala FoU-aktiviteterna i Norden till omkring 50 miljarder SEK (ca 2 % av Nordens BNP), och det utfördes ca 115 000 årsverk inom FoU-verksamhet. I globalt sammanhang är Norden litet – det svarar inte för mer än ca 2 % av världens FoU.

Tabell 8.1 Forskning och utveckling (civil och militär) i förhållande till BNP

	1981	1983	1985	1987 prel.
Danmark	1,10	1,19	1,25	1,28
Finland	1,19	1,32	1,51	1,68
Island	0,78	0,74	0,74	0,83
Norge	1,28	1,42	1,62	1,82
Sverige	2,34	2,58	2,90	3,09
USA	2,45	2,65	2,77	2,83
Västtyskland	2,42	2,51	2,70	2,71
OECD	2,0	2,2	2,3	..

Källa: OECD.

Av de nordiska länderna har Sverige den klart största andelen FoU i förhållande till BNP – drygt 3%. Detta placerar Sverige i topp bland OECD-länderna. De andra nordiska länderna har lägre andelar. Man bör dock notera att främst Finland och Norge under 1980-talet har haft en ökning av FoU-intensiteten. Sverige svarar för drygt hälften av de samlade FoU-utgifterna i Norden – en högre siffra än Sveriges andel av Nordens BNP som är ca 37%.

Skillnaderna mellan de nordiska länderna är i betydande utsträckning en avspegling av skillnader i ländernas industristruktur. I Sverige väger de

FoU-intensiva branscherna verkstad och läkemedel betydligt tyngre än i de andra nordiska länderna, och det drar up de svenska siffrorna.

Det officiella nordiska FoU-samarbetet har ökat i volym och det täcker ett brett spektrum av åtgärder. Det omfattar såväl grundläggande forskning, sektorsforskning som industriell FoU.

När det gäller stöd till industriell FoU har Nordiska industrifonden en central roll. Fondens budget har ökat kraftigt under senare år, bl. a. genom tillskott över "Norden i växt". Genom "Norden i växt" genomfördes också ett särskilt program för tekniskt FoU-samarbete i Norden, som till övervägande del administrerades av Industrifonden. Ministerrådet har, efter behandling vid Nordiska rådets session 1988, fattat beslut om inrättande av ett Nordiskt industriellt center, som baseras på Industrifonden. Under år 1988 har Nordiskt Teknologår genomförts, med syfte att öka kunskapen om och förståelsen för teknologi och att främja det nordiska teknologiska samarbetet. Ett datahandlingsprogram genomförs under åren 1985-89.

Utvecklingen av samarbetet om mer grundläggande forskning sker bl. a. genom Forskningspolitiska rådet och genom de nationella forskningsrådets samverkan.

Sektorsforskning bedrivs inom ett flertal områden, bl. a. kan nämnas energi, miljö och arbetsmiljö.

"Norden i växt" innehöll betydande insatser på FoU-området, framförallt genom tillskott till Nordiska industrifonden. Andra FoU-åtgärder i handlingsplanen var det nordiska väderradarprojektet och Nordunet (ett datakommunikationssystem mellan nordiska forskningsinriktade datorcentraler) och samarbete om polarforskning.

De samnordiska FoU-aktiviteterna är trots de olika samarbetsåtgärderna på en relativt blygsam nivå. Inte mer än omkring 1% av FoU-kostnaderna i de nordiska länderna finansieras från utländsk källa, och därav är troligtvis en stor del utomnordisk. Ser man till teknikhandeln, (som sker i form av främst patent och licensrättigheter) är denna liten i Norden och dessutom tenderar den till att bli alltmer global till sin karaktär. Detta vill säga att närmarknaderna får minskad betydelse; företagen köper och säljer teknik över hela världen. Detta förhållande är ett motiv för att utveckla det nordiska FoU-samarbetet. Det finns indikationer på att nordisk teknikhandel inom läkemedelsindustri och verkstadsindustri spelar en inte oväsentlig roll.

8.2 Motiv till förslagen

Jämfört med situationen under 1970-talet har det skett en omvärdering av den statliga FoU-politiken i många OECD-länder. Tidigare försök att med omfattande statligt finansiellt stöd utveckla avgränsade teknologier eller vissa företag har visat sig slå fel eller vara alltför kostsamma. FoU-politiken har i ljuset av sådana erfarenheter omprioriterats till att mer gälla att

skapa gynnsamma generella betingelser för FoU, genom stöd till utbildning, främjande av kontakter mellan företag och forsknings- och utbildningsinstitut och mellan företag. Internationellt FoU-samarbete har fått en ökad vikt, bl. a. genom högteknologisamarbetet EUREKA och EG:s ramprogram för forskning och teknologisk utveckling.

I vissa avseenden är utvecklingen positiv inom Norden. FoU-intensiteten är stigande. Framväxten av allt fler nordiska företagsstrukturer är gynnsam i detta avseende, eftersom det har visat sig att tekniköverföring sker lättare inom företag än mellan företag. Å andra sidan måste man konstatera att den nordiska integrationen på detta område är rätt låg, trots det betydande antal kontakter som förekommer mellan länderna. Det är inte rättvisande att tala om "Norden som hemmamarknad" för forskning och utveckling. Det finns sannolikt en inte obetydlig potential för att förbättra utnyttjandet av de nordiska FoU-resurserna, något som dock i stor utsträckning beror på företagens egna beslut.

De åtgärder som här föreslås syftar till att förbättra utnyttjandet av de nordiska FoU-resurserna och att underlätta spridningen av ny teknik. De nordiska länderna kan genom samarbete om nya teknologier få värdefulla komplement till nationella åtgärder. Det är också väsentligt att underlätta information och stimulera till kontakter mellan företag och till gemensamma projekt. En viktig sak är också att stimulera till personkontakter och att förbättra människors kunskaper om nordisk FoU.

8.3 Förslag

8.3.1 Nordiska industrifonden

Nordiska industrifonden har expanderat kraftigt under 1980-talet, som följd av förstärkningar av fondens ordinarie budget och genom de särskilda program – bl. a. datahandlingsplanen – som helt eller delvis administrerats av industrifonden. Genom "Norden i växt" gavs generella tillskott till fonden för att bidra till dess förstärkning. År 1988 fattades beslut om att i anslutning till fonden etablera Nordiskt industriellt center. Industrifonden har genom dessa satsningar blivit det centrala nordiska näringspolitiska organet.

Ministerrådet avser att genom denna handlingsplan tillskjuta betydande medel till fonden för genomförande av speciella program gällande materialteknologi, miljöteknologi och bioteknologi. Det är också väsentligt att fondens ordinarie budget, dvs. exklusive de särskilda, tidsbegränsade satsningarna, har en tillräcklig storlek för att säkra en god grund för fondens långsiktiga verksamhet. Därför avser ministerrådet att också genom denna ekonomiska handlingsplan ge ett generellt tillskott till industrifonden. Detta tillskott är temporärt och uppgår för 1989 till 10 MDKK, för år 1990 8 MDKK och för år 1991 7 MDKK.

Materialteknologi

Ett av de teknikområden som utvecklats snabbast under senare tid är materialteknologi. För stora delar av näringslivet, som verkstadsindustri, kemisk industri, metallurgisk industri och byggnadsverksamhet är materialteknologi av stor betydelse. I de nordiska länderna pågår redan en betydande utveckling inom området, såväl i industrin som genom offentliga insatser. På nordiskt plan drivs samarbetsprojekt genom Nordiska industrifonden.

Nordiska industrifonden har under arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen föreslagit ett flerårigt materialteknologiskt program. Programmet innebär en nordisk resursmobilisering på två områden – material för framtiden (högpresterande keramer inklusive supraledare) och högteknologi i etablerad industri. Därutöver planeras insatser på andra områden inom materialteknologin samt bl. a. utbildningsinsatser och internationellt samarbete. *Ministerrådet* anser att det av industrifonden föreslagna programmet kan ge viktiga bidrag till den materialteknologiska utvecklingen i Norden. Genom den ekonomiska handlingsplanen tillskjuts därför 5 MDKK per år under perioden 1989–92, varefter programmet antages vara avslutat. Det förutsätts att programmet finansieras också genom medel från bl. a. industrin och industrifondens ordinarie budget.

Bioteknologiskt samarbetsprogram

Det bioteknologiska samarbetsprogrammet beslutades av ministerrådet 1988 efter behandling på Nordiska rådets session samma år. Det syftar till att förstärka de nationella förutsättningarna för utnyttjande av bioteknologi inom olika områden och för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Ett antal delområden inom bioteknologin, där vinsterna med nordiskt samarbete är särskilt stora, har prioriterats. Programmet genomförs av flera nordiska samarbetsorgan, bl. a. Nordiska industrifonden och ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor.

För att bidra till uppbyggnaden och genomförandet av det bioteknologiska samarbetsprogrammet avser *Ministerrådet* att genom den ekonomiska handlingsplanen anvisa 7 MDKK för år 1989, 8 MDKK för år 1990, 8 MDKK för år 1991 och 10 MDKK för år 1992. Medlen avser Nordiska industrifondens del av samarbetsprogrammet.

8.3.2 Forskarstipendier

Efter förslag från FPR, avser *Ministerrådet* att etablera ett antal helårsstipendier för yngre forskare. Stipendiefördelningen planeras ske i samarbete med forskningsråden i stipendiatens hemland och så att hälften av kostnaderna för stipendierna täcks genom de nationella forskningsråden och hälften genom den ekonomiska handlingsplanen. FPR kommer att svara för samordningen av programmet. *Ministerrådet* avser att för stipendieprogrammet anvisa 1,7 MDKK för 1990 för 1991 och 1992 2,5 MDKK per år. En utvärdering av programmet kommer att rapporteras senast 1992.

8.3.3 *Tillskott till NORDPLUS*

NORDPLUS är ett stipendieprogram för främst studerande vid universitet och högskolor inom ramen för samarbetsprojekt. Programmet inleds år 1989 och kommer sedan att successivt byggas ut. NORDPLUS har en betydelse för den ekonomiska utvecklingen genom att det befrämjar personkontakter mellan de nordiska länderna och ett bättre utnyttjande av undervisningsresurserna. NORDPLUS är uppbyggt efter samma mönster som ERASMUS-programmet inom EG.

För att befrämja en snabb utbyggnad av NORDPLUS avser Ministerrådet att genom den ekonomiska handlingsplanen för år 1989 anvisa 5,4 MDKK och för år 1990 3,6 MDKK, år 1991 1,8 MDKK och för år 1992 1,8 MDKK.

8.3.4 *Utvidgat samarbete om telekommunikationer*

Telekommunikation med höghastighetsprestanda innebär ett markant teknikframsteg som öppnar möjligheter till bredbandig överföring av tal, bild, text och data. Detta skulle väsentligt påverka förutsättningarna för bl. a. distansarbete, regional spridning av företagsamhet, utbildning m. m. EG har igångsatt informationsteknologiprogrammet RACE som syftar till att utveckla kommunikationsnät som möjliggör mycket höga överföringshastigheter och låga kostnader. Fram till år 1991 pågår, inom projektets ram, ett arbete med framtagning av prototyper till den utrustning som skall användas i kommunikationsnät för att möjliggöra den höga överföringshastigheten. Därefter vidtar fältförsök i de deltagande företagens egna länder. Inom ramen för detta program utgår bidrag till företag inom EG för FoU-samarbete. Även företag utanför EG kan delta. Finansieringsbidrag utgår då emellertid inte.

Det är Ministerrådets uppfattning att alla de nordiska länderna bör sträva efter att delta i uppbyggnaden av denna kommunikationsinfrastruktur i Europa. *Ministerrådet* uppmanar därför till att möjligheterna att stödja nordiska förvaltningars och företags deltagande i EG-programmet RACE undersöks.

8.3.5 *Nordunet*

Nordunet-projektet syftar till att etablera ett datakommunikationssystem mellan de forskningsinriktade datorcentralerna i de nordiska länderna. Sådan kommunikation – överföring av text, data och program över telenät – hindras av att olika typer av maskinutrustning och program används. Genom Nordunet deltar Norden i utvecklingen och implementeringen av internationella standarder med syfte att förbinda Norden med internationella nätverk.

Nordunet har stötts genom "Norden i växt". Den första programperioden löper ut 1989. Resultaten från projektet innebär bl. a. etablerandet av ett gemensamt transportnät för dataöverföring, som också ger nordiska

forskarmiljöer tillgång till nordiska superdatamaskiner, och en teknisk och kompetensmässig beredskap för att ta i bruk mer avancerade tjänster. För att vidareutveckla projektet har från Nordunet föreslagits en fortsättning för att vidareutveckla transportnätet, införa s k OSI-baserade användartjänster och för att upprätta fler hjälptjänster till brukarna.

Ministerrådet avser att för en fortsättning av projektet anslå 2.569.000 DKK för år 1989, 2,1 MDKK för 1990 och 1,4 MDKK för 1991, varefter projektet förutsätts vara avslutat.

8.3.6 *Nordiskt väderradar nät*

Projektet syftar till att bygga upp ett väderradar nät, för att förbättra väderprognoserna. Ett väderradar nät består av ett antal väderradarstationer och ett datakommunikationssystem. Utvecklingen av ett väderradarnät kan på sikt innebära exportmöjligheter för nordiska företag. Väderradarprojektet genomförs i samarbete mellan de nordiska meteorologiska instituten.

Väderradarprojektet består av tre faser. I den första fasen framtog en användarspecifikation och en teknisk specifikation. Den andra fasen innebär upphandling av de delar av systemet som kommer att utnyttjas gemensamt; det gäller bl. a. kommunikationsutrustning. Fas 3 innebär utbyggnad av nätet med installation av väderradarstationer. Fas 1 och 2 har stötts genom "Norden i växt" åren 1987 och 1988. För att avsluta fas 2 anvisar ministerrådet år 1989 7,7 MDKK och för år 1990 4,6 MDKK.

8.3.7 *Kompetensutveckling i utsatta regioner*

Osäkerheten inför framtiden i många nordiska regioner har ökat under senare år. Problemen bottnar i det faktum att produktionen i många regioner är inriktad på relativt enkla och traditionella produkter, ofta med koppling till lokala råvaror. Ett problem är också att näringslivet i många nordiska regioner domineras av relativt små företag med begränsade egna utvecklingsresurser.

Företagens möjligheter att överleva i dagens konkurrenssituation är i allt högre grad beroende av förmågan att förnya produkterna och finna nya marknader. För små företag betyder detta ofta att man måste få extern hjälp.

En allt större del av de regionalpolitiska stöden kanaliseras mot s. k. mjuka investeringar i företagen. Ökade resurser ges för kompetenshöjande åtgärder och stöd till förnyelse av näringslivet speciellt i stödområdena. En klar strategi har varit att bygga upp nya regionala och lokala institutioner – kompetenscentra – som arbetar med förmedling av teknisk kunskap, företagsinriktad utbildning, forskning och utveckling.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har under åren 1985–88 kartlagt olika typer av nationella program för kompetensutveckling i svaga regioner. NÄRP strävar att efter att ha konsulterat

nationella organ peka på några tyngdpunktsområden för kompetensuppbyggnad i svaga regioner.

Det har visat sig att små företag inte är vana att vända sig till branschforskningsinstitut, högskolor eller konsultföretag för att få hjälp med sina problem. Ännu större är trösklarna för små företag att anlita experter i annat nordiskt land. Det finns idag ett tydligt behov att arbeta fram strategier för att få högskolor och nationella forskningsinstitutioner, typ branschforskningsinstitut, att ge småföretagen det kunskaps- och produktstöd de behöver. Utgångspunkten är att finna modeller som knyter samman de kunskapsmässigt starkaste FoU-miljöerna i Norden med mindre företag och svaga regioner.

Ministerrådet avser att avsätta 1 MDKK om året för detta ändamål för perioden 1990–92. Ministerrådet avser att tillsätta en projektgrupp som skall ha ansvaret för detaljplaneringen och att lokalisera intressanta samarbetsparter. En nära samordning bör ske med arbete, som med motsvarande syfte, bedrivs nationellt.

8.3.8 *Biologiska resurser i havet*

Alle de nordiske land er avhengige av havets ressurser, i varierende grad fra land til land og mellom enkelte lokalsamfunn. Økt press på fiskebestandene har økt kravet om biologisk og økonomisk forvaltning av ressursene. Store endringer i bestandsstørrelsen fra år til år som igjen har ført til åpenbare ringvirkninger fra ett fiskeri til et annet har ført til større forståelse av behovet for å konsentrere mere av forskningen om flerartsmodeller. Det synes som om økt kunnskap om samspillet mellom bestandene er helt sentralt for å få etablert et korrekt grunnlag for fremtidige kvotefastsettelser ved å sikre et varig langtidsutbytte for de nasjonale fiskeriene.

Flerbestandsforskning er kommet i gang, lengst er man kommet i Nordsjøen, og i Barentshavet er Norge i ferd med å få etablert flerbestandsforskningsmodeller. Den senere tids utvikling med sel vandring i nord, seldød i sør, delvis uforklart, men muligens forårsaket av økologiske endringer og/eller miljøforurensing, har skjerpet forståelsen for flerbestandsforskning der også samspillet mellom fisk og marine pattedyr belyses. Det internasjonale råd for havforskning (ICES) ga dette feltet spesiell oppmerksomhet på sin seneste kongress.

Forskningsområdet er av spesiell betydning for de nordiske landene. En rekke av de aktuelle marine bestandene har sentral økonomisk betydning for landene. Dessuten er også flere bestander felles mellom to eller flere nordiske land. Til tross for dette er det ikke noe organisert samarbeid eller erfaringsutveksling mellom de nordiske landene hva gjelder aerbestandsforskning. Et slikt samarbeid vil kunne være av stor nytte for forvaltningen av ressursene i havet.

Et nordisk samarbeidsprosjekt for studier av det marine økosystem, spesielt med hensyn til flerartsforvaltning, vil best bli organisert som et

samarbeidstiltak under Nordisk Embedsmannskomite for Fiskerispørsmål (NEF). Et rådgivende forskningsutvalg under NEF kan gi faglig overvåking av prosjektet.

Først skritt i samarbeidsprosjektet vil være å kartlegge status i Norden m.h.t. bestandsforvaltning og flerartsforskning etterfulgt av en nordisk konferanse om fl.erartsmodellforskning konferansen kan sette opp tiltak for felles nordisk innsats under samarbeidsprosjektet. En prosjektgruppe med medlemmer fra de samarbeidende institusjoner bør opprettes med ansvar for faglig innhold og prosjektfremdrift.

Ministerrådet foreslår at det avsettes 1 MDKK pr. år for 1990–92 til støtte for en nordisk koordinering og intiering av forskningsprosjekt med nordiske interesse. Formålet er å studere det marine økosystemet og sams-pillet mellom artene for dermed å bedre mulighetene for en forvaltning som sikrer en bærekraftig ressursutnytting.

9 Bättre miljö

Sammanfattning: Sambandet mellan miljöskydd och ekonomisk utveckling blir allt starkare, och därför föreslås ett antal åtgärder på miljöområdet i den ekonomiska handlingsplanen. För att underlätta finansieringen av miljöförbättrande investeringar i Norden inrättas en ny låneform i Nordiska investeringsbanken. Banken får också utökad möjlighet att ge lån till miljöinvesteringar i vissa länder utanför Norden, om dessa investeringar har betydande positiv verkan på miljön i Norden. Ett program för utveckling av miljöteknologi avses bli inrättat vid Nordiska industrifonden. Genom NoPEF bör en kraftfull satsning på projektexport inom miljöområdet komma till stånd. Ekonomiska styrmedel bör i ökad utsträckning användas i miljöpolitiken i Norden, och förutsättningarna för detta kommer närmare att analyseras. Samarbetet på det toxikologiska området kommer att byggas ut.

9.1 Bakgrund

Miljövårdsarbetet har fått en allt högre prioritet i det nordiska samarbetet. Det nordiska miljöprogram som har lagts fram hösten 1988, är ett led i det nordiska miljöarbetet. Programmet innehåller centrala principer och målsättningar för Nordiska ministerrådets arbete på miljöskyddsområdet. Ministerrådet har tagit rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling som viktig utgångspunkt för sitt program. En grundtanke i kommissionens rapport är att miljöhänsyn måste integreras på alla samhällsområden. Det nordiska miljöprogrammet har en tvärfacklig inriktning och förutsätter samarbete över administrativa och nationella gränser.

Miljöinvesteringarna inom näringslivet i de nordiska länderna utgör en mindre del sedda i relation till de totala investeringarna. Den andelen förväntas dock stiga. Sett i ett internationellt perspektiv har de emellertid en mindre blygsam storlek, något som bl. a. avspeglar de nordiska ländernas förhållandevis mer ambitiösa regelsystem på miljöområdet. Miljöinvesteringarna i Norden uppgår till betydande belopp. Miljön får också på detta sätt en ökad samhällsekonomisk betydelse.

Nationellt har vart och ett av de nordiska länderna igångsatt en rad insatser för att förbättra miljön i Norden. Samtidigt har de nordiska länderna internationellt, bl. a. i EFTA-EG-sammanhang, OECD och FN, verkat för ökade insatser på miljöskyddsområdet.

9.2 Motiv för förslagen

En god miljö är ett viktigt element i välfärdsbegreppet och en nödvändig förutsättning för en fortsatt bärkraftig utveckling. Det är sålunda nödvändigt att anlägga ett långsiktigt och kvalitetsmässigt synsätt på utvecklingen och inte låta ett kortsiktigt intresse få styra. Den fortsatta samhällsutvecklingen måste bygga på balans mellan mänsklig verksamhet och ekosystem. Samtidigt måste miljömålen ses i sammanhang med andra samhällsmål

såsom full sysselsättning, ekonomisk tillväxt, rättvis fördelning och regional balans.

Miljön kommer att få en allt större samhällsekonomisk betydelse. Det kommer att krävas betydande miljöförbättrande åtgärder såväl inom privat som offentlig sektor under de närmaste åren. Ministerrådet lägger stor vikt vid att miljöhänsynen på ett bättre sätt än tidigare integreras i den ekonomiska politiken och i andra politikområden, i linje med vad som uttalats av Världskommissionen för miljö och utveckling. Mot den bakgrunden föreslås ett antal miljöförbättrande åtgärder i denna ekonomiska handlingsplan.

Förslagen syftar bl. a. till att stärka samarbetet om utveckling av miljöteknologi och export av sådan teknologi. Vidare bör finansieringen av miljöförbättrande investeringar av nordiskt intresse underlättas. En annan riktlinje för förslagen är att stärka kopplingen mellan miljö och ekonomi genom att öka användningen av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

9.3 Förslag

9.3.1 Miljöteknologi

Utveckling av ny teknik spelar en viktig roll för ansträngningarna att förbättra miljön. I Norden har gjorts icke oväsentliga framsteg när det gäller att utveckla teknik för att lösa miljöproblem. Det finns en rad företag som är kvalificerade leverantörer av miljöskyddsutrustning. Det nordiska samarbetet på detta fält har dock hittills varit mycket begränsat. Det torde finnas en betydande potential för att inom miljöteknologin, liksom inom andra teknikområden, dra nytta av nordiskt samarbete.

Ministerrådet avser mot denna bakgrund att genomföra ett program för utveckling av miljöteknologi genom Nordiska industrifonden. Programmet syftar till att genom stöd till nordiskt FoU-samarbete få nordiskt näringsliv att bli internationellt betydande leverantörer av tjänster, produkter och processer inom miljöteknologi. Programmet kommer att innehålla bl. a. följande insatsområden:

- Reduktion av närsaltutsläppen i haven
- Reduktion av kväveoxider, svaveldioxid och andra luftföroreningar; bl. a. genom effektivare energiutnyttjande
- Reduktion av buller
- Reduktion av miljögifter från industrin
- Säkrare avfallshantering
- Användning av informationsteknologi för ökad säkerhet och beredskap
- Förbättring av arbetsmiljön

Ministerrådet avser att avsätta 5 MDKK per år under åren 1989–92 för genomförande av programmet. Till detta kommer medel från Industrifondens ordinarie budget och från industrin så att programmet totalt omfattar ca 80 MDKK under perioden 1989–92. Programmet avses vara avslutat vid utgången av år 1992.

9.3.2 *Lån till miljöinvesteringar*

Ökat miljöskydd kräver ökade investeringar. I de nordiska länderna planeras stora investeringar på miljöområdet. Den gränsöverskridande karaktären hos t. ex. vatten- och luftföreningarna gör att effekten av en åtgärd i ett land blir begränsad såvida motsvarande åtgärder inte vidtages i grannländerna. Det finns sålunda starka skäl att anlägga ett gemensamt nordiskt synsätt vid planeringen av miljöinvesteringarna i de nordiska länderna. Samarbete på detta område med länder utanför Norden torde också ha stor betydelse.

Ministerrådet avser mot denna bakgrund att i Nordiska investeringsbanken etablera en finansieringsmöjlighet för investeringslån för miljöinvesteringar i Norden. Med hänsyn till att en miljöinvestering i ett nordiskt land normalt också påverkar miljön i grannländerna vill *Ministerrådet* framhålla att miljöförbättrande investeringar inom Norden kan betraktas vara "av nordiskt intresse" i enlighet med bankens stadgar även om investeringen direkt berör enbart ett nordiskt land.

Med hänsyn till att bl. a. vatten- och luftföreningar i länder även utanför Norden påverkar miljön i Norden avser *Ministerrådet* att i Nordiska investeringsbanken etablera en finansieringsmöjlighet avseende projektinvesteringslån för miljöinvesteringar i statshandelsländer och andra mellaninkomstländer. För närvarande kan NIB lämna dylika lån inom projektinvesteringslåneordningen, förutsatt att – som huvudregel – leveransintressen föreligger från minst två nordiska länder. *Ministerrådet* vill mot denna bakgrund framhålla att ett "nordiskt intresse" enligt bankens stadgar kan anses föreligga beträffande en miljöinvestering som har en betydande positiv inverkan på miljön i Norden även om inte leveransintresse föreligger från mer än ett nordiskt land. I syfte att ge en stimulans till dylika miljöinvesteringar kan det vara lämpligt att tillämpa en lång återbetalningstid för sådana lån.

9.3.3 *Projektexport på miljöområdet*

I såväl industriländerna som utvecklingsländerna ökar behoven av att lösa miljöproblemen. För nordiskt näringsliv betyder utvecklingen på miljösektorn en utmaning av stora dimensioner.

Norden står på många sätt i en särställning i miljösammanhang. De nordiska länderna har en förhållandevis avancerad lagstiftning på miljöområdet och ligger långt framme vad gäller samarbete på miljösektorn mellan myndigheter och näringsliv.

Till de huvudområden inom miljösektorn där Norden har förhållandevis hög kompetens och leveransförmåga hör vattenrening, avloppsrening, rökgasrening, avfallshantering, erosionsbekämpning speciellt i förhållande till skog och kustområden samt bekämpning av havsföreningar.

Nordiska projektexportfonden (NoPEF) har tidigare i begränsad omfattning engagerat sig i aktiviteter för att främja nordisk projektexport inom

miljöområdet. Fonden anser att en utvidgning av det nordiska samarbetet på området är ändamålsenligt, och har därför, som ett led i förberedelserna för handlingsplanen, utarbetat förslag till ett omfattande program för miljöprojektexport.

Ministerrådet anser att det är angeläget att öka projektexporten på miljöområdet. Detta är positivt för utvecklingen av nordiskt näringsliv, men det är också ett bidrag till ett större hänsynstagande till miljön i u-länder och i andra länder där NoPEF verkar. Ministerrådet avser därför att anslå 6,5 MDKK för år 1990 och 10,5 MDKK per år 1991 och 1992 för ett program för främjande av miljöprojektexport. Programmet skall genomföras av NoPEF i samarbete med de nationella exportfrämjande organisationerna. Programmet omfattar ett antal komponenter; bl. a. anordnande av gemensamma symposier och liknande arrangemang, samarbete med NIB, Världsbanken och regionala utvecklingsbanker och stöd för beaktande av miljöaspekter i s. k. feasibilitystudier och deltagande i statliga projekt. Geografiskt inriktas insatserna på främst Kina, ASEAN-länderna, Indien, Pakistan och Republiken Korea samt statshandelsländerna runt Östersjön, men aktiviteter kan riktas även mot andra delar av världen.

9.3.4 Ekonomiska styrmedel

De uppgifter som miljöpolitiken står inför ställer höga krav på styrmedlens effektivitet. Hittills har de nordiska länderna i miljöskyddsarbetet främst använt sig av administrativa styrmedel såsom tillståndsprövning, förbud och andra regleringar av miljöfarlig verksamhet. De administrativa styrmedlen har emellertid begränsningar.

En begränsning ligger i att företag ofta saknar incitament att gå längre vad gäller utsläppsbegränsning etc. än vad lagstiftningen och tillståndsgivningen kräver. Ekonomiska styrmedel kan användas som ett komplement till de administrativa styrmedlen och kan göra det möjligt att ytterligare begränsa miljöförstörande verksamhet. De ekonomiska styrmedlen kan därigenom driva fram utveckling av ny miljöskyddsteknik och nya renings- och produktionsmetoder.

Till skillnad från de administrativa styrmedlen i form av förbud o. d., verkar ekonomiska styrmedel via en marknadssignal som miljöförstöraren reagerar på. Konsumenter och producenter skulle därmed i viss utsträckning styras mot mer miljövänliga produkter och produktionsmetoder. En miljöavgift ger sålunda tydliga incitament till teknisk utveckling som på sikt kan leda till en bättre miljö.

Nordiska ministerrådet anser att ekonomiska styrmedel i ökad omfattning bör användas som komplement till de administrativa styrmedlen i miljöpolitiken. Ministerrådet avser därför ge berörda ämbetsmannakommittéer i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel i de nordiska länderna och ge förslag till utformning av sådana styrmedel.

9.3.5 Utredning om toxikologiskt samarbete

Allt fler olika kemiska ämnen ingår i miljön; årligen tillkommer inte mindre än omkring 400.000 nya ämnen. Det finns tillräckliga toxikologiska data endast om en liten del av alla kemikalier. Hur människan påverkas av olika kemiska ämnen är till stort del okänt.

I de nordiska länderna, liksom i andra industriländer, har införts lagar för att skydda mot miljö- och hälsorisker förknippade med bekämpningsmedel, jordbrukskemikalier, läkemedel, kosmetiska medel samt i viss mån industriella kemikalier. Nordiska företags testning av nya kemiska produkter i enlighet med gällande krav, sker till stor del i företagens egna laboratorier, men även i kommersiella laboratorier utanför Norden.

En offentlig, oberoende testning i Norden av kemiska ämnen skulle innebära fördelar, såväl för allmänheten som för producenter. En möjlig form för en nordisk samarbetslösning, är att etablera ett särskilt nordiskt toxikologiskt institut. Ett sådant institut skulle kunna svara för bl. a. följande uppgifter:

- Testning åt nordiska hälso- och miljömyndigheter
- Toxikologisk testningsservice åt nordiska företag
- Riskbedömning angående kemikaliers hälso- och miljöeffekter.

En annan form för nordiskt samarbete på detta område, är att stärka koordineringen av de nationella toxikologiska institutionernas verksamhet.

Ministerrådet anser att ett utökat toxikologiskt samarbete, eventuellt i form av ett institut, kan vara av stort värde ur miljösynpunkt, men även att det kan bidra till en sund utveckling av kemirelaterad industri. *Ministerrådet* avser därför utreda i vilka former ett utökat toxikologiskt samarbete bör komma till stånd. För utredningen anslås 240.000 DKK år 1990.

10 Oversigt over det Økonomisk-politiske samarbejde i Norden

Der er mellem de nordiske lande et omfattende økonomisk-politisk samarbejde. Dette samarbejde omfatter bl. a. drøftelser af konjunkturudsigterne, herunder den internationale konjunkturudvikling, valuta- og kapitalmarkedsspørgsmål, arbejdet med nordisk økonomisk handlingsplan og drøftelser af fælles holdninger ved internationale møder.

Samarbejdet er ikke statisk, men tilpasses løbende de økonomisk-politiske forhold. Det følgende giver en oversigt over samarbejdsrelationer. For at fremhæve, hvorledes samarbejdet har udviklet sig, er en række linier trukket tilbage til starten af 1950'erne.

10.1 Arbejdsmarked og varehandelen

Fra 1945 frem til 1975 var arbejdsmarkedet og varehandelen de 2 områder, hvor det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande var mest fremgangsrigt.

Etableringen af det fælles nordiske arbejdsmarked i 1954 har været et vigtigt element i det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande. Da arbejdsløsheden i Danmark og Finland gennem en stor del af tiden siden 1950 har ligget højere end i Norge og Sverige, er der i perioder med høj beskæftigelse – særlig i Sverige – sket en til dels forbigående tilvandring af arbejdskraft især fra Finland, men også fra Danmark. Disse vandringer har lettet et konjunkturbetinget pres på det svenske arbejdsmarked samtidig med, at vandringerne har bidraget til at mindske arbejdsløsheden i Finland og Danmark. Udover, at det fælles nordiske arbejdsmarked således periodevis har bidraget til at udjævne beskæftigelsesforholdene for enkelte faggrupper har det fælles arbejdsmarked i et bredere perspektiv haft en nyttig funktion.

Det fælles nordiske arbejdsmarked i 1950'erne har imidlertid ikke haft nogen direkte indflydelse på den økonomiske politik. De enkelte nordiske lande har hver for sig haft meget forskellige traditioner med hensyn til anvendelse af indkomspolitik som led i den økonomiske politik. Selv i de lande (Danmark, Finland og Norge), hvor man periodevis har anvendt indkomspolitikken, har tilbøjeligheden hertil varieret over tiden. Med den forskellige indstilling til indkomspolitik er det trods det fælles nordiske arbejdsmarked ikke overraskende, at man ikke alvorligt har overvejet at søge en fælles indkomspolitik udformet. De ikke ubetydelige forskelle i beskæftigelsessituationen har formentligt spillet en væsentligt større rolle for arbejdskraftens bevægelser mellem de nordiske lande end forskelle i realindkomsten.

Frigivelsen af varehandelen mellem de nordiske lande er helt fra 1950'erne foregået i et bredere europæisk og internationalt regie. For Danmarks, Norges og Sveriges vedkommende skete de indledende skridt til at nedbringe handelsrestriktionerne i forbindelse med det daværende OEEC's indsats i 1950'erne for at fjerne de kvantitative handelsrestrik-

tioner. Gennem årene har de nordiske lande tillige deltaget aktivt i bestræbelserne for en liberalisering af den internationale varehandel.

Efter i slutningen af 1950'erne at have opgivet deres overvejelser om at etablere en særlig nordisk toldunion gik de nordiske lande med forskellig hastighed ind i Det europæiske frihandelsområde (EFTA), der blev etableret i 1959. Gennem EFTA-samarbejdet blev vejen i 1960'erne banet for en fjernelse af tolden for den internordiske handel med industrivarer, der som følge heraf voksede meget kraftigt i disse år.

Siden 1973 har Danmark været medlem af EF, medens de 4 andre nordiske lande er forblevet medlemmer af EFTA. Da der efter Englands og Danmarks optagelse i EF blev indgået handelsaftaler, der dækkede størstedelen af industrivarehandelen mellem EF og EFTA-landene, kom den ændrede markedssituation efter 1973 ikke til at betyde nogen større ændring i de toldmæssige vilkår m. v. for handelen med industrivarer mellem de nordiske lande. Udstrækningen af toldfriheden for industrivarer, der gjorde sig gældende i alle de nordiske lande, mindskede i 1970'erne præferenceelementet for nordiske leverandører i de andre nordiske lande. Det var således en helt naturlig udvikling, at der i modsætning til forholdene i 1960'erne blev tale om stagnation eller tilbagegang i den relative betydning af den internordiske handel med industrivarer.

Med afskaffelsen af de sidste told- og importrestriktioner mellem EF og EFTA i 1984 i overensstemmelse med frihandelsaftalen tages et væsentligt skridt i retning af egentlig frihandel for industrivarer i Vesteuropa. Luxembourg-deklarationen af 1984 indeholder retningslinier for samarbejdet mellem EFTA-landene og EF angående skabelse af et økonomisk område. To EFTA-EF-konventioner er indgået vedrørende fællesdokumenter for told og for transit.

10.2 Samarbejde om valutakurs og kapitalmarked

Et naturligt sidestykke til den gradvise etablering af fri handel for industrivarer de nordiske lande imellem har været en aktiv interesse for valutakursrelationerne mellem de nordiske lande. I kraft af en afvigende eksportstruktur og som følge af højere prisstigninger har Island på dette område til stadighed indtaget en særstilling, således at der ikke i efterkrigstiden for længere tidsrum har været grundlag for en stabilisering af kursrelationerne mellem den islandske krone og kurserne for de øvrige nordiske valutaer.

Uanset lejlighedsvis nedskrivninger af den finske mark og den danske kronens tætte tilknytning til sterling, hvilket resulterede i, at den delvist fulgte pundet ved devalueringen i 1967, skabte den ret høje grad af stabilitet i det internationale valutasystem i 1950'erne og – i noget mindre grad – i 1960'erne i årene frem til begyndelsen af 1970'erne grundlag for en betydelig kursstabilitet mellem de nordiske valutaer, dog som nævnt bortset fra den islandske krone. Opløsningen af fastkurssystemet førte til

vigtige afvigelser mellem de nordiske lande i valutakurspolitikken. Der har dog til stadighed været uformelle drøftelser af valutapolitiske initiativer, især i forbindelse med kursændringer. Danmark har siden 1972 deltaget i Det europæiske Valutasamarbejde (først slangesamarbejdet, siden fra 1979 EMS-samarbejdet). Sverige deltog fra 1973 til 1977 og Norge fra 1972 frem til slutningen af 1978 i slangesamarbejdet. Siden slutningen af 1978 af 1970'erne har valutakurspolitikken i disse lande og Finland været baseret på anvendelsen af en valutakurv sammensat af de vigtigste samhandelsvalutaer, der i et system med flydende valutakurser skulle sikre en højere grad af kursstabilitet. Da den danske krone gennem EMS-samarbejdet primært er knyttet til D-marken, mens de 3 andre nordiske valutaer styres af et vejet gennemsnit af valutaer, har der særlig i årene 1980–86 været betydelige bevægelser i kursrelationerne de 4 nordiske valutaer imellem. Bortset fra virkningerne af ensidige kursændringer i de pågældende lande bevirker kurvsystemet trods forskelle i kurvsammensætningerne dog, at der er en betydelig kursstabilitet mellem den svenske, norske og finske valuta.

De meget urolige valutakursforhold i årenen 1978–83 udløste overvejelser, om man burde skabe basis for et nærmere samarbejde de nordiske lande imellem om valutakurspolitikken. Det var i særlig grad de 2 devalueringer af den svenske krone i 1981 og 1982, der satte liv i de nordiske overvejelser herom. Ingen af de nordiske lande anså det for hensigtsmæssigt at foretage principielle ændringer i det i de enkelte lande anvendte valutakurssystem. I 1983 skabtes der imidlertid enighed om en udbygning af den eksisterende samarbejds- og informationsordning, hvilket bl. a. indebærer, at de enkelte lande skal søge at give information til de øvrige nordiske lande i så god tid som muligt, inden valutakursændringer besluttes. Endvidere blev aftalen fra 1962 om kortsiget valutastøtte mellem centralbankerne i Norden revideret.

Selv uden aktive kurspolitiske skridt i de nordiske lande vil variationer i kursen mellem de store valutaer, specielt mellem dollar og DM, som man har set i 1980'erne, kunne skabe betydelige variationer i kursforholdene mellem de nordiske valutaer. Da der har været enighed om, at det ville være ønskeligt at opnå en højere grad af stabilitet i kursforholdet mellem de nordiske valutaer, har de nordiske lande – også i deres udtalelser ved officielle internationale møder – hilst bestræbelserne på at stabilisere kursforholdene mellem de store internationale valutaer velkommen. Fra de nordiske landes synspunkt er det af særlig stor betydning, at der opnås en stabilisering i kursrelationerne mellem dollar og DM (DM vejer langt tungere i de nordiske valutakurve end yen). Da sterling indgår med betydelig vægt i Finlands, Norges og Sveriges valutakurve vil deltagelse af sterling i valutakurssamarbejdet inden for EMS også være en faktor, der ville mindske risikoen for, at der via impulser udefra kom udsving i kurserne mellem den danske krone på den ene side og de 3 nordiske kurvalutaer på den anden side.

Medens de nordiske lande i 1950'erne var blandt pionererne med hensyn til etablering af et fælles arbejdsmarked, har de nordiske lande været mere forsigtige med hensyn til etablering af et frit kapitalmarked end mange af de øvrige OECD-lande. Tanken om etablering af et frit nordisk kapitalmarked var et af elementerne i overvejelserne om oprettelse af et nært økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande (Nordek) i slutningen af 1960'erne. Den da udarbejdede rapport for 1968 om kapitalliberaliseringsproblemerne viste, at der på dette område var betydelige meningsforskelle mellem de nordiske lande.

I årene siden 1973 er der særlig i Danmark – men i 1980'erne også i betydeligt omfang i Finland, Norge og Sverige – sket en liberalisering af de eksisterende restriktioner for kapitalbevægelser over grænserne. Der er enighed mellem de nordiske lande om, at de nordiske landes tiltrædelse af OECD's kapitalkode fra 1964 bevirker, at de igangværende liberaliseringer skal gennemføres over for alle de øvrige OECD-lande og ikke blot over for de nordiske lande. Denne praksis svarer til den praksis, som EF-landene anvender ved den igangværende endelige afvikling af restriktioner på kapitalområdet.

Det kan tilføjes, at de nordiske lande i 1970'erne enedes om etablering af en Nordisk Investeringsbank med hovedkontor i Helsingfors. Der er udbredt enighed om, at NIB, der finansierer projekter i eller uden for Norden af interesse for 2 eller flere nordiske lande, har fungeret særdeles tilfredsstillende.

Den nuværende grad af liberalisering på kapitalområdet, hvor de frie regler for afviklingen af løbende betalinger til og fra udlandet spiller en væsentlig rolle, har øvet en betydelig indflydelse på tilrettelæggelsen af pengepolitikken. De nordiske centralbanker har en gammel tradition for at opretholde en nær kontakt med hinanden. Da de nordiske landes kapitalmarkeder i deres struktur er meget forskellige, har der imidlertid ikke været basis for at etablere et løbende samarbejde på det pengepolitiske område. Under påvirkning af den stadig mere udtalte tendens til øget internationalisering – både for så vidt angår løbende betalinger og kapitalbetalinger – er der imidlertid sket en mindskelse af forskellene i de pengepolitiske vilkår mellem de enkelte nordiske lande.

Den fælles ydre påvirkning kommer særlig tydeligt til udtryk i renteforholdene, hvor påvirkningerne udefra har været så stærke, at der ikke længere er mulighed for at føre en rentepolitik, der er ude af trit med de internationale renteforhold.

Trods forskelle i liberaliseringsgraden i relation til udlandet er udviklingen i 1980'erne i alle nordiske lande gået i retning af i højere grad at lade forholdene på kapitalmarkederne bestemme af markedets frie kræfter. Der er således en vis parallel mellem den seneste udvikling på valutakursområdet og på det pengepolitiske område, idet man på begge områder ser, at ydre omstændigheder selv uden et formaliseret samarbejde mellem de

nordiske lande trækker i retning af en større grad af ensartethed i kapitalmarkeds- og valutakursforholdene.

10.3 Samarbejdsorganer

Det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande har fundet sit mest klare udtryk udadtil i relation til det fælles arbejdsmarked og den frie udveksling af industrivarer over grænserne, der nu er ved at blive suppleret med en større grad af frihed på kapitalområdet. Det nordiske samarbejde på det økonomiske område omfatter imidlertid også andre felter.

Det centrale punkt i det løbende økonomisk-politiske samarbejde mellem de nordiske lande har i mere end 25 år været de regelmæssige møder mellem de nordiske finansministre. De nordiske finansministre mødes fast 2 gange om året, men derudover har der efter behov fra tid til anden været holdt ekstra møder.

Emnekredsen for de nordiske finansministermøder er særdeles bred. Blandt de mere vigtige emner kan nævnes:

1. Konjunkturudsigterne, herunder den internationale konjunkturudvikling.
2. Valuta- og kapitalmarkedsspørgsmål.
3. Skatte- og afgiftsspørgsmål (ikke mindst spørgsmål med relevans for grænsehandel mv.).
4. Nordiske budgetproblemer.
5. Nordisk økonomisk handlingsplan.
6. Drøftelse af fælles holdning ved møder i internationale fora.

I forbindelse med behandlingen af årsrapporten til Nordisk Råd, der rummer et afsnit om den økonomiske udvikling i de enkelte nordiske lande, har finansministrene en anledning til at drøfte den økonomiske udvikling i Norden. Derudover finder der, jfr. neden for, regelmæssige drøftelser sted på ekspertplan af konjunkturudviklingen i de enkelte nordiske lande den særlige nordiske konjunkturanalysegruppe.

Nedsættelsen af ekspertudvalg og arbejdsgrupper i relation til det nordiske økonomiske samarbejde er foregået i takt med de skiftende behov for belysning af de enkelte emner igennem efterkrigstiden. For flere af de institutioner, der virker på det økonomisk-politiske område, som f. eks. de nordiske centralbanker og de nordiske statistiske centralbureauer er der tradition for et nært samarbejde mellem de nordiske søsterinstitutioner. Her omtales alene de embedsmands- og arbejdsgrupper, der i mere direkte forstand har fået mandater af forskellig art fra de nordiske finansministre, og som afgiver rapporter eller indstillinger til de nordiske finansministre.

Af de eksisterende arbejdsudvalg har Det nordiske finansielle udvalg (NFU), der nu er mere end 25 år gammelt, de ældste rødder. Udvalget, der består af repræsentanter for de nordiske centralbanker og for de nordiske økonomi- eller finansdepartementer, har først og fremmest beskæftiget sig med internationale valutaspørgsmål, herunder den nedenfor omtalte koor-

dination i tilknytning til den fælles nordiske repræsentation i Valutafondens bestyrelse samt i den særlige Interimskomité. Herudover har udvalget forestået udarbejdelse af rapporter om valutakurssamarbejdet mellem de nordiske lande, ligesom udvalget har udarbejdet flere rapporter om kapitalliberaliseringsproblemer både af internationalt og nordisk tilslutning. Udvalget kan på disse områder afgive rapport direkte til de nordiske finansministre.

Efter forslag fra finsk side blev der i 1966 nedsat et særligt konjunkturanalyseudvalg. Udvalget består overvejende af repræsentanter for økonomi- og finansministerierne i de nordiske lande; derudover har det svenske konjunkturinstitut til stadighed deltaget i udvalgets arbejde. På baggrund af den store interesse hos de nordiske finansministre for de internationale konjunkturproblemer har udvalget i de seneste år både drøftet de internationale og de nordiske konjunkturudsigter. Udvalget, der ikke har fast formand, holder normalt 2 møder om året. Udvalget har ansvaret for de udkast til afsnit om den økonomiske udvikling hjemme og ude, der efter drøftelse af de nordiske finansministre indgår i ministerrådets årsrapport til Nordisk Råd.

I 1979 vedtog de nordiske finansministre på norsk initiativ at oprette et Nordisk økonomisk forskningsråd. I dette regi er der i 1980'erne ydet økonomisk støtte til en række forskningsprojekter ved nordiske universiteter. De støttede undersøgelser dækker et bredt emneområde. Blandt emnerne for forskningsundersøgelserne har været en analyse af virkningerne i de nordiske lande af de store devalueringer af den svenske krone i 1981-82 og forskellige undersøgelser af den kommunale sektors (voksende) betydning for det økonomiske forløb i de nordiske lande.

I 1986 besluttede de nordiske finansministre at oprette et nyt særskilt embedsmandsudvalg for økonomiske og finansielle spørgsmål. I dette udvalg er de 5 nordiske lande repræsenteret af embedsmænd på højt niveau fra de enkelte landes finansministerier. På linie med gældende praksis for de nordiske embedsmandsudvalg går formandshvervet på skift med 1-årig turnus bestemt af værtslandet for det kommende møde i Nordisk Råd. Med etableringen af det nye embedsmandsudvalg er der skabt grundlag for en målrettet og grundig forberedelse af de nordiske finansministermøder. Embedsmandsudvalget er herudover forum for drøftelser på ekspertplan af en række af de emner, der kommer til drøftelse mellem de nordiske finansministre. Blandt de vigtigste af de emner, der drøftes i embedsmandsudvalget kan nævnes udmøntningen af og opfølgningen af den første nordiske økonomiske handlingsplan, "Norden i Vækst", arbejdet med nærværende økonomiske handlingsplan samt budgetproblemer med direkte tilknytning til det nordiske samarbejde.

Ved udgangen af 1980'erne tegner der sig et billede, hvorefter ansvaret for forberedelsen af de nordiske finansministermøder ligger hos det nyoprettede embedsmandsudvalg, hvis medlemmer har den fordel, at de i deres

daglige virke i de enkelte lande har nær kontakt med finansministrene.

Ved siden heraf kan finansministrene inden for de relevante sagsområder trække på den ekspertise, der findes i Det nordiske finansielle udvalg (NFU) og i Det nordiske konjunkturanalyseudvalg.

10.4 Arbejdet med Nordisk økonomisk handlingsplan

Efter anbefaling af Nordisk Råd lod de nordiske finansministre udarbejde en nordisk handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse, den såkaldte "Norden i vækst". Denne handlingsplan behandledes på Nordisk Råds session i 1985 og blev iværksat samme år. Planen omfatter principielt årene 1985 til 1988.

Handlingsplanen udarbejdedes i en situation, hvor de nordiske økonomier så småt var på vej ind i situation med højere økonomisk vækst, men arbejdsløsheden var stadig relativt høj set i en nordisk sammenhæng.

Hensigten var derfor at udbygge det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande for herigennem at give et bidrag til en øget tilvækst og en forbedret beskæftigelsesudvikling i de nordiske lande.

Planen indeholder bl. a. forslag om større infrastrukturinvesteringer af fællesnordisk interesse samt en række samarbejdsprojekter, hvis formål er at bidrage til strukturelle ændringer i de nordiske landes økonomier og erhvervsliv. Derfor omfatter planen projekter, som sigter mod at effektivisere de nordiske økonomier, skabe fornyelse i industrien samt øge den nordiske samhandel.

At udvikle "Norden som hjemmemarked" var en vigtig målsætning i den tidligere handlingsplan, således som det er det i den nuværende plan. Ministerrådet besluttede derfor i forbindelse med planen at lempe valutareguleringen og etableringsretten for at fremme det nordiske industrisamarbejde. Et særligt program for afvikling af handelshindringer blev indledt, og der anvistes midler til et nordisk standardiseringsarbejde.

Den Nordiske Projekteksporthold (Nopef) gennemførte en indsats for at fremme nordisk projekteksporthold. Der er truffet beslutning om at gøre Nopef til en permanent institution.

Den budgetmæssigt største indsats inden for rammerne af "Norden i Vækst" blev gjort inden for områderne industripolitik og forskning og udvikling (FoU). Det drejer sig bl. a. om en styrkelse af Nordisk Industriefond og om midler til udvikling af et nordisk datanet – Nordunet.

Herudover er der gennemført en række studier indenfor arbejdsmarkedspolitik-området om flaskehalsproblemer, arbejdsmarkedssuddannelser m. m.

10.5 Samarbejdet i internationale økonomiske fora

Medens de nordiske lande trods den omfattende frihandel for industrivarer som beskrevet ikke har anset det for hensigtsmæssigt at etablere en egentlig koordination af deres valutakurspolitik, er samarbejdet om den

internationale valutapolitik i bredere forstand måske det område inden for den økonomiske politik, hvor man løbende har det mest intensive nordiske samarbejde. Dette samarbejde kommer ikke mindst til udtryk i, at de nordiske lande siden 1950'erne har haft en fælles repræsentant i Valutafondens bestyrelse. Denne post besættes efter aftale på rotationsbasis af repræsentanter for de enkelte nordiske lande. Ved de halvårslige møder i Valutafondens Interimskomiteé og ved Valutafondens årsmøder afgives der et fælles nordisk indlæg af en økonomi- eller finansminister fra et af de nordiske lande. I begge tilfælde finder der et nært samarbejde sted mellem de nordiske lande.

En lignende koordination finder sted i relation til Verdensbanken og den såkaldte udviklingskomité, hvor de nordiske lande ligeledes har fælles repræsentation.

De nordiske finansministre har ligeledes ofte givet høj prioritet til en koordinering af deres syn på de internationale konjunkturproblemer. Udover det nære samarbejde mellem de nordiske lande i relation til Valutafonden og Verdensbanken er der et samarbejde i relation til møderne i OECD. Selv om hvert af de nordiske lande er selvstændigt repræsenteret i OECD er der – særlig i de seneste år – udfoldet aktive bestræbelser på at koordinere de nordiske landes udtalelser om den internationale økonomiske situation ved de årlige ministermøder i OECD og de indlæg om disse emner i OECD's økonomisk-politiske komité (EPC). Et særligt prægnant udtryk for de nordiske bestræbelser for at koordinere synspunkterne på den internationale økonomiske situation var en rapport om en række aktuelle internationale spørgsmål, som de nordiske finansministre vedtog ved et møde i København den 4. marts 1986.

Hovedindholdet i de fællesnordiske synspunkter har været en opfordring til overskudslandene til at sætte mere gang i deres økonomi ved at føre en mindre restriktiv finanspolitik, således at den nødvendige korrektion af de internationale balanceproblemer – mellem USA på den ene side og Japan, en række nyindustrialiserede asiatiske lande og Tyskland på den anden side samt internt i Europa – ikke resulterer i stagnation for den internationale økonomi. En sådan stimulering af den økonomiske aktivitet i overskudslandene skal koordineres med strukturpolitiske foranstaltninger i alle lande for at sikre en bedre funktionsduelighed for økonomien sammen med en fortsat lavere inflation.

Skal nordiske landes udtalelser have nogen vægt i de internationale fora, er det vigtigt, at landene ikke blot har fælles optræden i disse fora, men også at de ved eksemplets magt viser, at de er parate til at løse deres egne problemer og ikke blot afventer, at andre og større lande skal løse problemerne for dem. Væsentligt i en international sammenhæng er således, at de nordiske lande viser vilje og evne til enkeltvis såvel som samlet at løse inflations- og opsparingsproblemet samt tager skridt til en reduktion af deres udgifts- og skattetryk.

11 Budget og finansiering

11.1 Budget for handlingsplanen

Handlingsplanen kan opdeles i tre kategorier af beslutninger.

Den første kategori omfatter forslag uden direkte budgetmæssige konsekvenser hverken for det nordiske samarbejdsbudget eller de nationale budgetter. Det må understreges at denne kategori af forslag ofte har vidtrækkende økonomiske konsekvenser for de nordiske lande. Det drejer sig f. eks. om forslagene om kapitalliberalisering og forslaget om miljøeksportfremme via Nordisk Investeringsbank.

Anden kategori af forslag vedrører projekter med umiddelbare konsekvenser for det nordiske samarbejdsbudget.

De midler som ekstraordinært via den økonomiske handlingsplan tilføres det nordiske samarbejdsbudget andrager i prisniveau 1989 60,4 mill.DKK i 1989, 73 mill.DKK i 1990, 67 mill.DKK i 1991 og 50 mill.DKK i 1992. Over fire år andrager de samlede udgifter således 250 mill. DKK. Budget for handlingsplanen fremgår af tabel 11.1.

Med den nordiske handlingsplan tilføres således betydelige midler til fælles nordiske projekter samtidig med, at der i en række af de nordiske lande forudsættes et uændret niveau realt for de offentlige udgifter eller sågar en reduktion heri.

Den anførte profil for udgifterne skal ses i sammenhæng med, at de midler som via den økonomiske handlingsplan tilføres det nordiske samarbejdsbudget er af midlertidig karakter. Udgifterne bidrager til at fremme eller igangsætte en række projekter, som efter Ministerrådets opfattelse har særlig betydning i den nuværende situation for det nordiske samarbejde. Udgiftsniveauets aftrapning er udtryk for, at de pågældende projekter afsluttes eller for enkelte projekters vedkommende overvejes videreført som ordinær nordisk virksomhed.

Tredje kategori af forslag vedrører forslag, som finansieres over de nationale budgetter. Det drejer sig om infrastrukturprojekter med nordisk og europæisk relevans.

Tabell 11.1 Särskilda medel för den ekonomiska handlingsplanen i Nordiska Ministerrådets budget. Tusental DKK, 1989 års priser.

	1989	1990	1991	1992	Summa
<i>Generellt</i>					
Utredningar m. m. angående Norden och EG	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
<i>Ökonomisk-politiska huvudfrågor</i>					
Skattevetenskaplig forskning	—	1 000	1 000	1 000	3 000
<i>Öppnare varu- och tjänstemarknader</i>					
Studie om jordbrukspolitiken och hushållens ekonomi	—	300	300	—	600

	1989	1990	1991	1992	Summa
Standardisering:					
a. Nordtest	946 ¹	1 000	1 000	1 000	3 946
b. Arbetsmiljö	—	1 150	1 150	1 150	3 450
c. Byggorrådet	—	850	850	850	2 550
d. ÅK-Handel	—	500	500	500	1 500
Utredning om offentlig upphandling	1 000	—	—	—	1 000
Utredning om utvidgat samarbete om exportfrämjande	—	1 000	—	—	1 000
Turistkampanj i USA	10 000	10 000	10 000	—	30 000
Projektexport (NoPEF)	1 492 ²	1 000	500	—	2 992
Kampanj för utlandsinvesteringar i Norden	—	3 000	3 000	4 000	10 000
Summa	13 438	18 800	17 300	7 500	57 038
<i>Den nordiska arbetsmarknaden</i>					
Effektivare nordisk arbetsförmedling	—	710	710	710	2 130
Nordjobb	1 000	1 000	—	—	2 000
Arbetsmarknaden på 1990-talet — paraplyprojekt om arbetsmarknadspolitikens inriktning	1 160	1 560	1 600	800	5 120
Flaskhalsar på arbetsmarknaden	—	690	690	690	2 070
Kvinnor på arbetsmarknaden	—	500	500	500	1 500
Summa	2 160	4 460	3 500	2 700	12 820
<i>Industriell utveckling och forskning</i>					
Generellt tillskott till Nordiska industrifonden	10 000	8 000	7 000	—	25 000
Materialteknologi	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Bioteknologiskt samarbetsprogram	7 000	8 000	8 000	10 000	33 000
Forskarstipendier	—	1 700	2 500	2 500	6 700
NORDPLUS	5 400	3 600	1 800	1 800	12 600
Nordunet	2 685	2 100	1 400	—	6 185
Nordiskt väderradarnät	7 700	4 600	—	—	12 300
Kompetensutveckling i utsatta regioner	—	1 000	1 000	1 000	3 000
Biologiska resurser i havet	—	1 000	1 000	1 000	3 000
Summa	37 785	35 000	27 700	21 300	121 785
<i>Bättre miljö</i>					
Miljöteknologi	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Projektexport på miljöområdet	—	6 500	10 500	10 500	27 500
Utredning om toxikologiskt samarbete	—	240	—	—	240
Summa	5 000	11 740	15 500	15 500	47 740
TOTALT	60 383	73 000	67 000	50 000	250 383

¹ 582 000 FIM² 950 000 FIM

11.2 Frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet

Frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet har diskuterats vid flera tillfällen under senare år. De idéer till ändrad finansiering som har diskuterats går ut på att knyta den nordiska budgeten till mervärdeskattesystemen, bruttonationalprodukten, de offentliga utgifternas ökning och bruttonationalinkomstens utveckling.

Den nuvarande finansieringen har en enkel konstruktion. Ministerrådets budget finansieras genom direkta bidrag över de nordiska ländernas statsbudgetar. Ländernas andel av finansieringen bestäms genom en fördelningsnyckel, som fastställs genom att räkna fram respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris.

Som ett led i genomförandet av "Norden i växt" studerade en särskild arbetsgrupp frågor om budget och finansiering. En rapport – "Finansiering og budgettering af det nordiska samarbejde" – lades fram år 1985. Rapporten behandlade bl. a. möjligheten att knyta finansieringen av det nordiska samarbetet till mervärdeskattesystemen, en s. k. "NOMS". Arbetsgruppens majoritet ansåg att det inte var möjligt med en sådan ordning, eftersom de nordiska ländernas moms-system inte var harmoniserade. Ministerrådet beslutade med anledning av den del av rapporten som gällde finansieringsfrågan att någon förändring av finansieringssystemet med denna inriktning inte skulle göras då.

Under arbetet med denna ekonomiska handlingsplan har frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet varit föremål för förnyad prövning. Dessa överväganden har gällt möjligheten att etablera en finansiering baserad på mervärdeskattesystemen (omsättningsavgiftssystemen). Ett sådant system finansierar delar av EG:s budget. Ett särskilt utredningsarbete om de nordiska omsättningsavgiftssystemen har konkluderat att dessa system är relativt lika i de nordiska länderna. Tanken har varit, att man skulle kunna basera finansieringen på de delar av momsunderlaget som är överensstämmande – den gemensamma kärnan. En viss andel av ett sådant justerat momsunderlag skulle då utgöra respektive lands tillskott till den nordiska budgeten. Denna andel skulle med nuvarande omfattning av den nordiska budgeten uppgå till i storleksordningen 0,1 procent.

De fördelar som har angetts med ett sådant system är bl. a. att det skulle skapa god stabilitet och goda förutsättningar för planering, genom att intäkterna någorlunda väl kan förutses. Man skulle få en direkt koppling till storleken på de nordiska ländernas ekonomier. En annan fördel skulle vara att en "NOMS" kan skapa ökad medvetenhet om det nordiska samarbetet hos enskilda medborgare. Det har å andra sidan framförts, att ett sådant alternativt system innebär risk för en oönskad automatik i intäkterna, där storleken på budgeten inte direkt skulle prövas med hänsyn till de behov som samarbetet ställer. Det har också påpekats att det nuvarande finansieringssystemet fungerar väl och är enkelt.

Möjligheterna att etablera ett finansieringssystem baserat på mervärde-

skattesystemen är, förutom de nämnda mer principiella frågorna, i stor grad beroende på om en praktiskt användbar modell för ett sådant system kan konstrueras. Övervägandena har därför i första hand inriktas mot de tekniska möjligheterna att etablera ett gemensamt avgiftsunderlag. Det har då visat sig att de praktiska problemen är betydande. Det finns skillnader mellan länderna vad avser de varor och tjänster som är belagda med mervärdeskatt (i Finland omsättningsavgift). Dessa skillnader är visserligen inte särskilt stora, men för att ett system skall bli rättvisande, fordras att korrigeringar för sådana skillnader görs. Dessa korrigeringsberäkningar skulle bli omfattande och komplicerade. En särskild svårighet beror på att Finland, till skillnad från de andra länderna, har en omsättningsavgift. Det finska systemet liknar i praktiken till stor del de andra ländernas system, men de beräkningar som för finsk del måste göras skulle bli särskilt omfattande och de skulle delvis få baseras på skattningar.

Ministerrådet har behandlat frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet, och konstaterat att det inte nu är möjligt att ändra finansieringen så att den baseras på omsättningsavgiftssystemen. Ministerrådet avser därför inte för närvarande att föreslå någon förändring av formen för finansiering av det nordiska samarbetet.

Ekonomiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på fiskeriområdet

(Ministerrådsförslaget, se s. 1117)

Til Økonomisk Udvalg er henvist ministerrådsforslag B 90/e til udtalelse. Udvalget har behandlet ministerrådsforslaget på mødet den 31. januar 1989.

Sammenfatning af ministerrådsforslaget

De nordiske lande har gennem en årrække samarbejdet om fiskerispørgsmål – først gennem de nordiske fiskerikonferencer, senere gennem Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål og siden august 1986 gennem Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål under Nordisk Ministerråd. De nordiske fiskeriministre har afholdt flere møder og bl. a. drøftet havmiljøet og udviklingsmulighederne for fiskerierhvervet. Ministrene er enige om at tilslutte sig anbefalingerne om bæredygtig ressourceudnyttelse og økonomisk vækst, således som de fremstilles i rapporten fra Verdenskommissionen for miljø og udvikling. Ministrene er endvidere enige om, at det nordiske fiskerisamarbejde skal udvikles i dette perspektiv.

På dette grundlag udformes en række temaer, hvor der efter ministerrådets opfattelse er behov for at tage initiativer.

Ministerrådet fremhæver blandt disse temaer følgende prioriterede områder og initiativer:

- *Det marine økologiske system*, hvor der tages sigte på at belyse de økologiske konsekvenser af forureningen og konsekvenserne i forbindelse med forvaltning af havets levende ressourcer. Arbejdet skal gennemføres i tæt samarbejde med internationale organer f. eks. ICES (Det Internationale Havforsknings Råd) og den nordiske embedsmandskomité for miljøspørgsmål. Der henvises særligt til den nordiske handlingsplan mod havforurening, som behandlede ved Nordisk Råds 2. ekstra session.
- *Genbanksamarbejdet for fisk i Norden*. Ministerrådet vil styrke samarbejdet omkring de genbevarende foranstaltninger, således at oprindelige fiskestammer bevares. Arbejdet vil bl. a. ske i samarbejde med EK-Miljø, som driver genbanksamarbejde på andre områder.

- *Akvakultur*. Ud fra en bedømmelse af de potentielle og ressourcemæssige perspektiver ved fiskeopdræt er det ministerrådets opfattelse, at samarbejdet om akvakultur bør fortsættes og udbygges. Dette gælder særligt forskningsområdet, herunder såvel overlevelses- og vækstproblemerne som de miljø- og forureningsmæssige problemer.
- *Fangst og behandlingsteknologi*. Ministerrådet ser forskning i redskabsteknologi, forædling og behandling af fiskevarer som led i en mere rationel udnyttelse af havets ressourcer og ønsker disse aktiviteter fremmet. Forbedringer på disse felter fører til bedre økonomisk udbytte af fiskeriprodukterne. Ministerrådet ønsker, at Nordisk Industrifond inddrages i udviklingsaktiviteter på området.
- *Markedsforskning*. Ministerrådet ønsker at udvikle markedsforskningen for at sikre afsætning af nye produkter, herunder som grundlag for opgraduering af lavværdig industrifisk til højværdige produkter.
- *Generelt forsknings samarbejde*. Der skal gennemføres foranstaltninger, der sikrer en systematisk udveksling, registrering og opbygning af forskningsoplysninger.
- *Samarbejde i internationale fora*. Ministerrådet lægger stor vægt på, at synspunkterne drøftes og afstemmes, og at der tages fælles initiativer, når det skønnes formålstjenligt. Det gælder særligt i OECD, FAO og ICFS.

Virkemidlerne til gennemførelse af programmet er kontaktvirksomhed, koordinering af arbejdsprogrammer og fælles nordiske projekter.

Et særligt rådgivende udvalg vedr. fiskeriforskning overvejes nedsat.

Den nordiske finansiering af forskningsprojekter bør fortrinsvis gælde tidsbegrænsede projekter og finansieringen bør suppleres med nationale midler.

Det foreliggende programforslag ses som et led i udviklingen af fiskerisamarbejdet, som er forholdsvis nyetableret på ministerrådets budget. Ministerrådet udtrykker den opfattelse, at budgettet endnu ikke har nået et niveau, hvor programmet kan gennemføres i tilfredsstillende omfang.

Programmet har et 5-års perspektiv og vil blive evalueret efter 3 år.

Remissbehandlingen

Ministerrådsforslaget har bl. a. af tidsmæssige grunde ikke været remitteret. Udvalgets synspunkter bygger således på udvalgets egne vurderinger, men har samtidig kunnet bygge på synspunkter udtrykt af Nordisk Råds social- og miljøudvalg under behandlingen af den nordiske handlingsplan for bekæmpelse af havforurening.

Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer, at ministerrådet nu har fulgt op Nordisk Råds udtalelse nr. 4/1987 om at fremlægge et ministerrådsforslag om et samarbejdsprogram for fiskerisektoren.

Udvalget vil endvidere henvise til rekommandation 31/1987 angående samnordiske projekter for fremme af bestanden af vandringsfisk i Østersøen og Den Bottniske Bugt. Udvalget foreslår til Nordisk Råds 37. session at denne rekommandation afskrives, idet arbejdet på området nu overføres til det fremlagte samarbejdsprogram på fiskeriområdet. Udvalget forudsætter, at de aktiviteter på området, som er beskrevet i ministerrådets meddelelse vedr. rekommandationen videreføres, og udvalget så gerne, at dette blev omtalt i programmet.

Udvalget støtter programmets generelle udgangspunkter: at havets ressourcer skal udnyttes på en bæredygtig måde, og at indsatsen vedr. forskning og markedsudvikling skal fremmes.

Fiskerierhvervet er helt afhængig af et sundt havmiljø, og udvalget støtter således at ministerrådet giver arbejdet med sikringen af dette en central rolle i programmet. Dette stemmer godt overens med de synspunkter, som Nordisk Råd tidligere har fremkommet med i forbindelse med behandlingen af ministerrådsforslaget om den nordiske handlingsplan for bekæmpelse af havforurening.

Udvalget vil endvidere pege på, at selve produktionsudviklingssiden forekommer nok så vigtig. De økonomiske forhold i fiskerierhvervet vil formentlig bedst kunne fremmes ved at udvikle nye produkter med en højere grad af forædling. Samtidig er det vigtigt, at en række miljøproblemer i forædlingsindustrien løses, således at fiskerierhvervet som helhed tilpasses en bæredygtig ressourceudnyttelse. Udvalget har tidligere peget på vigtigheden af at mulighederne ved akvakultur udvikles, og støtter således at programmet indeholder en række aktiviteter på dette område. Udvalget går ud fra, at mulighederne i den nordiske industrifond udnyttes i dette arbejde og i forskningsarbejdet.

Fiskerierhvervet må også ses i et regionalt perspektiv. Inden for det nordiske regionalpolitiske samarbejde gennemføres en række aktiviteter på området. Udvalget finder, at der bør aftales en konkret arbejdsdeling mellem de to samarbejdsområder, og at dette bør afspejles ved den kommende revision af det regionalpolitiske program.

Udvalget støtter i øvrigt den budgetmæssige udvikling, som planlægges på fiskeriområdet.

Udvalget kan generelt støtte de forskningsmæssige prioriteringer, som fremlægges i programmet, men efterlyser en mere konkret nordisk forskningsplan, hvor der bl. a. tages stilling til om de nordiske lande kunne etablere en arbejdsdeling på forskningsområdet.

Udvalget lægger endelig stor vægt på, at det nordiske fiskerisamarbejde

løbende behandler en række mere politisk prægede problemstillinger særligt knyttet til afvikling af erhvervsstøtte, afvikling af handelshindringer og forholdet til den europæiske udvikling i øvrigt og forudsætter, at arbejdet med sådanne problemer tages op af ministerrådet.

Udvalgets indstilling

Under henvisning til ovennævnte foreslår Økonomisk Udvalg, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et samarbejdsprogram på fiskeriområdet med udgangspunkt i ministerrådsforslag B 90/e og under hensyntagen til de synspunkter, som fremgår af Økonomisk Udvalgs betænkning.

Stockholm, den 31. januar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>
<i>Carl Bildt (m)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Hans Engell (KF)</i>	<i>Lahja Exner (s)</i>
<i>Einar Fjørde (A)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson (Ab)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Anders Talleraas (H)</i>	<i>Þorsteinn Pálsson (Sj)</i>

Formand

**Ministerrådsförslag
om nordiskt samarbetsprogram på fiskeriområdet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed sitt forslag til nordisk samarbeidsprogram for fiskeriområdet til uttalelse.

Efter at Nordisk Råd har avgitt sine synspunkter på forslaget vil Ministerrådet fastsette programmet.

Stockholm, 28. november 1988

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

Nordisk samarbejdsprogram for fiskeriområdet**Indhold**

1. INLEDNING	1119
2. UDGANGSPUNKT OG MÅL FOR FORSKNINGS- SAMARBEJDET	1120
3. AKTUELLE SAMARBEJDSOMRÅDER	1122
3.1 Det marine økologiske system	
3.2 Genbanksamarbejde for fisk	
3.3 Akvakultur	
3.4 Fangst- og behandlingsteknologi	
3.5 Markedsforskning	
3.6 Generelt forskningssamarbejde	
4. SAMARBEJDE I INTERNATIONALE FORA	1125
5. SAMARBEJDSFORMER OG FINANSIERINGSPRINCIPPER I FISKERISAMARBEJDET	1125
6. GENNEMFØRELSE OG OPFØLGNING AF HANDLINGS- PROGRAMMET	1126

1. Indledning

Det nordiske samarbejde på fiskeriområdet har tidligere fundet sted gennem lejlighedsvisse kontakter mellem fiskeridadministration og fiskerierhverv i de nordiske lande og på de nordiske fiskerikonferencer. Senere er der etableret et samarbejde gennem Nordisk Kontaktudvalg vedrørende Fiskerispørgsmål og Embedsmandskomiteen for Fiskerispørgsmål.

Nordiske Fiskerikonferencer

Den første nordiske fiskerikonference blev afholdt i Hindsgavl, Danmark 1949. Konferencen arrangeredes i begyndelsen hvert år, senere hvert andet år. Deltagerne i fiskerikonferencen har været de nordiske fiskeriministre, repræsentanter fra fiskeridimensionerne, fiskeriets organisationer, fiskehandel – og industri og repræsentanter for fiskeriforskningen – og man har på disse konferencer drøftet en række vidt forskellige spørgsmål af betydning for fiskeriet.

Nordisk Kontaktorgan vedrørende Fiskerispørgsmål

Efter rekommandation fra Nordisk Råds 10. session tog de nordiske landes regeringer initiativ til at oprette et permanent kontaktorgan for fiskerispørgsmål. Arbejdsformen og arbejdsopgaver blev drøftet og fastlagt ved den nordiske fiskerikonference i Trondheim, Norge i august 1962. Kontaktorganet fik til opgave at følge udviklingen i fiskerierhvervet og behandle konkrete problemer såvel i fiskeriet i de nordiske lande som handelen mellem disse og forholdet til tredje lande. Kontaktorganets første møde blev afholdt i København den 14. januar 1963, og der er siden afholdt regelmæssige møder i kontaktorganet hvert halve år.

Nye muligheder for at udvikle samarbejdet blev skabt gennem oprettelsen af Nordisk Ministerråd (revision af Helsingforsaftalen 1971), Ministerrådssekretariatet (1973) samt de embedsmandskomiteer, der betjener ministerrådet.

Nordisk Embedsmandskomite for Fiskerispørgsmål

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) fastsatte den 18. december 1985 arbejdsordningen for Fiskerispørgsmål. Komitéens første møde blev afholdt den 17. august 1986, Akureyri, Island.

Gennem arbejdet i Embedsmandskomiteen er der taget initiativer til at udvikle og uddybe samarbejdet inden for akvakulturområdet. Der er endvidere taget skridt til at udvide arbejdsområdet til at omfatte den teknologiske udvikling i fiskerierhvervet med henblik på at skabe et grundlag for en øget værditilvækst for fiskevarer. I Embedsmandskomiteen er der ligeledes drøftet spørgsmål om fiskebestandene og fiskerirelaterede miljøspørgsmål.

På forskningsområdet har man gennemført en foreløbig kortlægning af den eksisterende forskning inden for fiskeriet i Norden.

Efter beslutning i ministerrådet (april 1987) blev Embedsmandskomiteén for Fiskerispørgsmål tillagt hovedansvaret for nordiske samarbejdsspørgsmål om havpattedyr efter koordination med og indstilling fra Embedsmandskomiteén for Miljøspørgsmål. Samarbejdsrelationerne er ikke endeligt fastlagt men søges oftest etableret på nationalt niveau gennem et fælles grundlag, hvor forudsætningerne for en langsigtet og ansvarsfuld forvaltning af havets ressourcer tilgodeses.

Fra Embedsmandskomiteéns etablering har endvidere eksisteret en særlig arbejdsgruppe for akvakultur, der har foretaget en faglig bedømmelse og indstilling af projekter for akvakulturområdet.

2. Udgangspunkt og mål for fiskerisamarbejdet

Det nordiske samarbejde er funderet på grundlag af og inden for de aftaler, der er truffet for det nordiske samarbejde gennem Helsingforsaftalen fra 1962 (revideret 1971), hvor man på en lang række områder søger at udvikle og styrke samarbejdet mellem landene med henblik på at udnytte de enkelte landes ressourcer hensigtsmæssigt, at løse fælles problemer og at koordinere og formulere fælles nordiske holdninger og synspunkter med større vægt og gennemslagskraft.

For fiskerierhvervet er der flere væsentlige områder, hvor et udvidet nordisk samarbejde har betydning – forvaltningen af mange fiskebestande, den hastigt voksende akvakultursektor samt behovet for øget forædling og for markedsforskning er eksempler på sådanne områder – ligesom den tiltagende forurening af havet og de ferske vande og realisering af det indre marked i EF er andre eksempler af grundliggende betydning for fiskerierhvervet.

På mødet mellem de nordiske fiskeriministre i 1986, Akureyri, Island, og senest på ministermødet i Åbo, december 1987 udtalte fiskeriministrene sig ved en fælles resolution mod udledning af skadelige stoffer og dumpning af affald og forbrænding af affald på havet, og det blev klart tilkendegivet, at en økologisk balance i have, vandløb og søer var et nødvendigt grundlag for et fortsat fiskeri.

Tilsvarende har de nordiske landes regeringer tilsluttet sig de anbefalinger om ansvarlig ressourceudnyttelse og om økonomisk vækst i respekt af det omgivende miljø, som er formuleret i rapporten fra Verdenskommissionen for miljø og udvikling 1987, og der er i de enkelte lande taget initiativer til at belyse, hvordan og på hvilke områder Kommissionens anbefalinger kan implementeres.

I ministerrådet anser man det som væsentligt, at disse spørgsmål tages op, og man finder, at samarbejdet inden for fiskeriområdet hensigtsmæssigt kan og skal formuleres og udvikles i dette perspektiv.

Det er derfor ministerrådets opfattelse, at der på det foreliggende grundlag er særligt behov for at der tages initiativer til:

- at stimulere til øget fiskerirelateret forskning på bl.a. sammenhænge mellem fiskebestande indbyrdes og relationer til havpattedyr, de økologiske omgivelser, samt på bioteknologiske aspekter.
- at udnytte eksisterende viden om havene og de ferske vandes forurening for at kunne vurdere konsekvenser for fiskebestande og havpattedyr, herunder også at vurdere en eventuel risiko for genetisk forurening og træffe forholdsregler for bevarelse af de naturlige fiskestammer,
- at sikre udveksling af synspunkter og i størst mulig omfang at afstemme holdninger til spørgsmål om resourceforvaltningen i internationale fora,
- at øge forskningen inden for akvakulturområdet med henblik på fortsat udvikling og vækst af opdrætsfisk,
- at udvikle effektiv og miljøvenlig teknologi bl.a. ved at forberede fangstredskaber, nye redskabstyper og fangstmetoder,
- gennem systematiseret viden om internationale markedsforhold at øge afsætningen af fiskeprodukter.

På andre, ikke ressourcemæssige områder finder ministerrådet, at der tilsvarende er grundlag for et samarbejde. Der skal særlig nævnes:

Arbejdsmiljø og sikkerhed – hvor der på grundlag af den høje frekvens af skader i erhvervet ses behov for initiativer, der kan forbedre arbejdsmiljø og forebygge arbejdsulykker – og hvor et forbedret arbejdsmiljø samtidig ses at være af grundlæggende betydning for at øge ligestillingen i erhvervet.

Fiskeriuddannelser, hvor der allerede gennem et tre-årigt samarbejdsprojekt om fiskeriundervisning er taget initiativer til øget kontakt og udveksling af informationer mellem uddannelsessystemerne. Da fremtidens fiskeristruktur vil stille nye krav til uddannelsesniveaet ses der grundlag for en øget interesse og medvirken i at udvikle samarbejdet på uddannelseområdet også med henblik på gennem uddannelses tilbud at tilstræbe en øget ligestilling i erhvervet.

Markedsspørgsmål, hvor realisering af det indre marked i EF og bestræbelser på øget frihandel med fisk inden for EFTA og hele det europæiske handelsområde (EES) kan få betydelige konsekvenser for fiskerierhvervet. De markedsmæssige forhold vil stille øget krav til information og koordinering mellem de nordiske lande, samt kræve afsætningsmæssige forhold. Fiskeriområdet må bidrage med et selvstændigt samarbejdsэлемент i de nordiske landes arbejdsplaner angående den europæiske integration.

Det rekreative fiskeri, endelig skal man have for øje, at fiskerierhvervet ikke alene er en væsentlig økonomisk faktor, men at fiskeriet også er en kilde til rekreativ udfoldelse. Også i den sammenhæng vil et samarbejde kunne udvikles med henblik på at sikre og forbedre mulighederne for rekreativ udfoldelse ved fiskeri fra kyst og ved de indre ferske farvande.

3. Aktuelle samarbejdsområder

I nærværende afsnit uddybes enkelte af de samarbejdsområder og aktiviteter der ses som særligt aktuelle og perspektivrige for fiskerisamarbejdet.

3.1 *Det marine økologiske system*

Det marine økologiske system udgør et kompliceret samspil mellem de levende ressourcer i have, søer og vandløb, hvor marginale ændringer i øko-systemet forandrer den naturlige balance og får voldsomme konsekvenser for fiskeriet. Forurening af havene, men også den store fangstkapacitet er menneskeskabte faktorer, der i særlig grad kan påvirke og ændre forholdene i øko-systemet.

Itsvind, algeopblomstring, fiskedød og nedfiskning er de synlige manifestationer på uligevægt i systemet. For fiskerierhvervet er det derfor særdeles vigtigt at få kortlagt og undersøgt forureningens omfang og konsekvenser, og at kendskabet til fiskebestande og havpattedyr – herunder arternes indvirkning på hinanden uddybes.

I forskningsinstitutioner i norden og gennem kontaktudvalg er der allerede taget initiativer til havmiljøundersøgelser og bestandsundersøgelser, herunder udvikling af flerbestandsmodeller, og der pågår endvidere i internationalt sammenhæng en koordineret videnskabelig forskning og indsamling af oplysninger om udvikling i bl.a. fiskebestandene og i bestandene af havpattedyr.

Eksempelvis er der gennem ICES – Det Internationale Havforsknings Råd – etableret et nyttigt forum for videnskabelig rådgivning om fiskebestandene, der blandt andet er med til at sikre det videnskabelige grundlag for fiskeriindsatsen i de enkelte fiskerier.

På miljøområdet foregår det i nordisk sammenhæng og på ministerrådets initiativ et koordineret samarbejde gennem Embedsmandskomiteén for Miljøspørgsmål, hvor der forberedes en specifik plan for forbedring af havmiljøet.

Det er ministerrådets opfattelse, at et samarbejde, der tager sigte på at belyse de økologiske konsekvenser af forureningen og konsekvenserne i forbindelse med forvaltning af havets levende ressourcer skal prioriteres.

Ministerrådet vil derfor prioritere samarbejdsområdet højt med henblik på at indsamle og nyttiggøre viden om forurening og på at kortlægge det økologiske samspil mellem fiskebestande og havpattedyr.

Ministerrådet lægger tilsvarende vægt på, at arbejdet koordineres med miljøkomiteén og det arbejde, der foregår i øvrigt omkring forureningsproblemerne.

3.2 *Genbanksamarbejdet for fisk i norden*

Med etablering af Embedsmandskomiteén for Fiskerispørgsmål er ansvaret for fiskerigenbanken overgået fra jord- og skovbrugssektoren.

Samarbejdet, der siden 1979 har været varetaget gennem arbejdsgruppen

for "genbanksamarbejde for fisk i norden" har til formål at bevare de enkelte fiskestammers karakteristika og rede truede fiskebestande fra at uddø.

Ministerrådet er af den opfattelse, at arbejdet med at sikre og bevare oprindelige fiskestammer bør fortsættes, og at samarbejdet derfor søges styrket i takt med den generelle opprioritering af genbevarende foranstaltninger både nationalt og internationalt. Der ses i denne sammenhæng at være grundlag for at miljøkomitéen medvirker i spørgsmål om genbanksamarbejdet.

3.3 Akvakultur

Inden for fiskerisektoren har akvakultur fået et betydning. I de nordiske lande forudser man således en væsentlig øgning af opdrætsproduktionen frem til år 2000 under forudsætning af videnskabelig, finansielt og organisatorisk støtte.

Embedsmandskomitéen for Fiskerispørgsmål har siden sin etablering prioriteret arbejdet inden for akvakultur og har gennem arbejdsgruppen for akvakultur etableret et planlæggende og koordinerende forum for at igangsætte et bredere samarbejde på akvakulturområdet.

Ud fra en erkendelse af de potentielle og ressourcemæssige perspektiver ved fiskeopdræt er det ministerrådets opfattelse, at samarbejdet vedrørende akvakultur bør fortsættes og udbygges, særligt for at øge overlevelses- og vækstraterne for de fiskearter, der opdrættes og for at forbedre produkternes kvalitet.

En udvidelse af fiskeopdræt bør særskilt tage sigte på at omfatte følgende forskningsområder:

- miljø og forurening
- fiskepatologi
- næringsfysiologi
- opdræt af yngel
- avl og forædling

3.4 Fangst og behandlingsteknologi

Det nordiske fiskerihverv er ved udgangen af 1980'erne i færd med at foretage et "teknologispring" ved anvendelse af informationsdatabaser og datakommunikation ved fangst, landing og behandling af fisk. Gennem anvendelse af EDB-baseret produktionsstyring og med etablering af managementsystemer planlægges og optimeres behandling af fisk med henblik på rationelt at udnytte ressourcerne og for at øge kvaliteten i de færdige produkter.

Det er ministerrådets opfattelse, at forskning i redskabsteknologi, forædling og behandling af fiskevarer fører til en mere rationel udnyttelse af havets levende ressourcer og øger det økonomiske udbytte af fiskeriprodukterne. Der er allerede ved prioriteringen af forskning omkring kvalitets-

målemetoder påbegyndt et samarbejde mellem de nordiske lande inden for området, og ministerrådet finder det hensigtsmæssigt, at dette arbejde fortsættes. Området findes i øvrigt velegnet til udviklingsaktivitet i samarbejde med Nordisk Industrifond.

3.5 Markedsforskning

I alt for mange tilfælde har indstillingen inden for fiskeindustrien været, at man først finder ud af at fange fisken, i næste omgang at producere den til et eller andet produkt og først til sidst begynder at analysere markedet. Den omvendte rækkefølge burde være mere naturlig og en sikring mod fejlinvesteringer.

Korrekt forståelse af markedet er nødvendig for udvikling og afsætning af nye produkter og vil samtidig være et grundlag for at opgradere lavværdig industrifisk til højværdige produkter.

Et overblik over generelle tendenser på det internationale fiskemarked har stor betydning for den langsigtede planlægning og udvikling for fiskeindustrien. For betydningen af centralt indsamlet markedsinformation og analyse kan eksempelvis henvises til den japanske succes med at opbygge et stort marked for skaldyranaloger i USA fra 1982 (Surimi).

Det er ministerrådets opfattelse, at markedsforskningen er et område, der skal udvikles.

3.6 General forskningssamarbejde

I de enkelte lande foregår en relativ omfattende forskning på en lang række områder inden for fiskerisektoren. Forskningssamarbejdet er koordineret nationalt og der er i nogen grad skabt kontakter mellem de nordiske forskningsinstitutioner.

Internationalt foregår endvidere et vist forskningssamarbejde f.eks. i ICES, NAFO og i andre internationale og regionale organer.

Imidlertid er der ikke etableret egentlige formaliserede kontakter med henblik på at øge informationer om forskningsområder og forskningsresultater mellem forskningsinstitutionerne i Norden.

Det er ministerrådets opfattelse, at der gennem et udvidet samarbejde mellem forskningsinstitutionerne kan skabes grundlag for en bedre udnyttelse af forskningsressourcerne, og man finder derfor, at der bør gennemføres foranstaltninger, der sikrer en systematisk udveksling, registrering og opbygning af forskningsoplysninger.

Ministerrådet anmoder derfor Embedsmandskomitéen for Fiskerispørgsmål om nærmere at udrede for aktiviteter, der kan tilgodese ovennævnte synspunkter, herunder inddrage de resultater, der foreligger fra rapporten om kortlægningen af fiskeriforskningen i Norden.

4. Samarbejde i internationale fora

Som medlemmer i internationale og regionale organer og ved deltagelse i internationale samlinger foregår på flere områder et positivt og nyttigt samarbejde mellem de nordiske lande.

I OECD og FAO foregår således et samarbejde, hvor der udveksles statistiske oplysninger og orienteres om udviklingen i fiskerierhvervet i medlemslandene, og ved møder i GATT og EFTA drøftes de internationale markeds- og toldspørgsmål.

Gennem fiskerirådgivningsarbejdet i ICES og andre internationale og regionale rådgivningsorganer pågår et nordisk samarbejde, og i den International Hvalfangstkommission (IWC) er der etableret et samarbejde mellem de nordiske hvalfangstkommissærer med henblik på, inden de årlige sessioner, at drøfte og koordinere spørgsmål vedrørende forvaltningen over for havpattedyr.

Ministerrådet lægger stor vægt på, at de nordiske lande også fremover i størst mulig omfang drøfter og afstemmer sine positioner i de internationale organisationer, og at der tages fælles initiativer, når dette skønnes formålstjenligt.

5. Samarbejdsformer og finansieringsprincipper i fiskerisamarbejdet

Samarbejdsformer på fiskeriområdet

Det nordiske samarbejde på fiskeriområdet er bygget op omkring frit og selvstændigt samvirke mellem de nordiske lande. Dette indebærer i hovedsagen kontaktvirksomhed, koordinering af de arbejdsprogrammer og de fælles nordiske projekter, der etableres og gennemføres.

Et fastere samarbejde kan etableres eksempelvis ved kontaktgruppe eller udvalg, der varetager særlige opgaver. Som led i iværksættelse af fælles projekter på forskningsområdet overvejes der således nedsat et særligt rådgivende udvalg med det formål at initiere og forberede forslag til forskningsprojekter, herunder en vurdering, der kan danne grundlag for embedsmandskomitéens stillingtagen til og prioritering af projekterne.

Det skal bemærkes, at fælles nordiske projekter hovedsagelig prioriteres, hvor der er udtalt interesse fra mindst to lande, og hvor konkrete resultater kan påregnes inden for en overskuelig tid.

Med henblik på at udvikle og formidle samarbejdet kan endvidere etableres forskningssymposier og tages initiativer til udveksling af personer mellem forskningsinstitutionerne.

Finansieringsprincipper i fiskerisamarbejdet

Det nordiske samarbejde finansieres i hovedsagen med nationale midler fra centrale myndigheder og institutioner i de respektive nordiske lande.

For de fælles nordiske forsknings- og udviklingsprojekter, der i øvrigt finansieres over Nordisk Ministerråds budget, gælder som udgangspunkt:

- at den fælles nordiske finansiering på forskningsområdet i de fleste tilfælde alene udgør et tillæg til totalfinansieringen,
- at der normalt finansieres tidsbegrænsede projekter med nordiske midler. Det bemærkes, at projekter evalueres senest tre år fra starten, og at en positiv evaluering kan lede til, at fortsat nordisk finansiering bevilges.

Der kan endvidere anvendes midler til sekretærbistand i det omfang, der nedsættes kontaktgruppe(er) for at styrke samarbejdet eller i det omfang der iværksættes udredningsarbejder af særlig betydning for udvikling af fiskerisamarbejdet.

I det omfang det skønnes hensigtsmæssigt, kan midler bevilges til afholdelse af forskningssymposier og til rejsелеgater.

6. Gennemførelse og opfølgning af samarbejdsprogrammet

De tiltag, der angives i programmet, tænkes primært finansieret inden for rammerne af de nordiske budgetter for fiskeriområdet.

Det må imidlertid understreges, at samarbejdet på fiskeriområdet i ministerrådets regi er forholdsvis nyetableret, og at der med det foreliggende program tilstræbes en udvikling i samarbejde med nye samarbejdsområder med høj prioritering.

Dette indebærer, at ressourcefordelingen knapt har nået niveau, hvor programmet kan gennemføres i tilfredsstillende omfang.

Tidsperspektiver i dette program strækker sig over en 5-årig periode, og ministerrådet forventer en evaluering af programmet efter 3 år, og det pålægges Embedsmandskomiteén for Fiskerispørgsmål inden for de givne rammer at gennemføre programmet.

Ministerrådet vil rapportere til Nordisk Råd om samarbejdsprogrammet i den årlige beretning om det nordiske samarbejde.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

(Ministerrådsförslaget, se s. 1131)

Til Juridisk Udvalg er henvist ministerrådsforslag B 91/j om et nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 30. januar 1989 i Stockholm og den 14. februar 1989 i København.

1. Sammendrag af ministerrådsforslaget

1.1. Indledning

I indledningen peges der bl. a. på, at handelen mellem de nordiske lande er stor. Samtidig er Norden afhængig af udenrigshandelen og da specielt af handelen med Vesteuropa. Det vesteuropæiske marked modtager ca. 2/3 af de nordiske landes eksport, medens importen fra Europa til Norden er noget større.

Der er derfor behov for såvel en samordning af konsumentpolitikken i de nordiske lande, som for en fælles optræden i relation til det øvrige Vesteuropa, konstaterer ministerrådet.

Fordelene ved det nordiske samarbejde på området er, at man herigenem kan støtte hinanden, drage nytte af stordriftsfordele og gøre arbejdet mere effektivt. Samtidig får man bedre muligheder for at påvirke omverden, mener ministerrådet.

Samarbejdsprogrammet foreslås revideret nu, fordi udviklingen siden 1984, hvor det seneste samarbejdsprogram blev vedtaget, har gjort det nødvendigt med en nærmere gennemgang af de prioriteringer, som siden da har ligget til grund for samarbejdet. Her tænkes specielt på den teknologiske og økonomiske udvikling samt internationaliseringen af handelen med varer og tjenester, der har skabt delvis nye forudsætninger.

Inden for rammerne af programmet vil der specielt blive lagt vægt på udviklingen i relation til EFs indre marked, varers og tjenersternes sikkerhed, standardisering, finansielle tjenester samt ny teknologi og mediaudvikling. Der peges også på sammenhængen mellem forbrug, sundhed og miljø.

Programmet forventes at blive gennemført under perioden 1990-1993.

1.2. Mål og principper

Målet for det nordiske konsumentarbejde er at fremme:

- konsumenternes sikkerhed
- konsumenternes økonomiske og retlige interesser
- konsumentuddannelse og -information samt
- konsumentindflydelse.

Det nordiske samarbejde bør være forankret i og støtte den nationale konsumentpolitik, understreger ministerrådet. Desuden bør det bl.a. gennem fælles udredningsarbejde og samordnet stillingtagen bidrage til en mere effektiv national konsumentpolitik til lavere omkostninger.

1.3. Aktuelle samarbejdsområder

1.3.1. Forbrugernes sikkerhed. Målet er, at produkterne (varer og tjenester) ikke skal være skadelige for forbrugernes sundhed, deres ejendom eller for miljøet. Af prioriterede opgaver kan nævnes: udvidede muligheder for at tilbagekalde farlige varer og information til forbrugerne om farlige varer og tjenester.

1.3.2. Forbrugernes økonomiske og retslige stilling. Forbrugernes situation er under forandring bl. a. på grund af udviklingen af ny teknologi, såsom elektronisk betalingsformidling og markedsføring via satellit- og kabel-tv samt teleindkøb.

Af prioriterede områder på det økonomiske område kan nævnes: udvikling af en effektiv budget- og kreditrådgivning og udvikling af andre foranstaltninger for at få husholdningerne til at udnytte sine ressourcer på en bedre måde (kundskab, tid og penge).

Af prioriterede områder på det retslige område kan nævnes: foranstaltninger for at løse væsentlige markedsføringsproblemer, som har forbindelse med markedsføring til børn og unge, markedsføring via nye medier samt grænseoverskridende reklame.

1.3.3. Forbrugeruddannelse og -information. Af prioriterede områder kan nævnes uddannelses- og informationsindsatser til fordel for udsatte forbrugergrupper og mulighederne til et ensartet nordisk system for frivillig miljømærkning.

1.3.4. Konsumentindflydelse. Standardiseringsarbejdet er et prioriteret område her.

1.4. Internationalt samarbejde

Samordning af de nordiske landes stillingtagen i forbrugerspørgsmål inden for internationale organisationer vil fortsat få høj prioritet.

Udviklingen af EFs indre marked vil blive vist speciel interesse. Det nordiske harmoniseringsarbejde på konsumentområdet må være i overensstemmelse med det tilsvarende arbejde i EF og EFTA, anfører ministerrådet. Der vil blive lagt speciel vægt på, at Norden kan fremstå enige i europæiske og andre internationale standardiseringsorganer.

1.5. Gennemførelse og opfølgning af samarbejdsprogrammet

Det er embedsmandskomiteen på området, der vil få ansvaret for, at samarbejdsprogrammet bliver gennemført og for, at det bliver tilpasset til de økonomiske og andre forudsætninger i de enkelte lande.

Til gennemførelse af samarbejdsprogrammet, vil ministerrådet stille de nødvendige ressourcer til rådighed inden for rammerne af de årlige nordiske budgetter, og der vil blive tilbagerapportering i de årlige beretninger fra ministerrådet.

2. Juridisk Udvalgs synspunkter

Det er Juridisk Udvalgs opfattelse, at det fremlagte forslag til et nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet er progressivt og peger fremad.

Udvalget er enig i, at det er vigtigt, at de nordiske lande samordner deres konsumentpolitik, bl. a. for at kunne optræde fælles over for det øvrige Vesteuropa.

Udvalget kan støtte, at der vil blive lagt speciel vægt på udviklingen i relation til EFs indre marked, varers og tjenesters sikkerhed, standardisering, finansielle tjenester samt ny teknologi og mediaudvikling.

Sammenhængen mellem forbrug, sundhed og miljø er et meget aktuelt spørgsmål, specielt på baggrund af Brundtland-kommissionens rekommandationer. Man må erkende og tage stilling til de konflikter, der kan opstå mellem forbrugerbehov og miljøhensyn.

Udvalget vil specielt trække de problemer frem, der kan opstå i forbindelse med det øgede tilbud af finansielle tjenester. Det vil være nødvendigt, at samfundet sætter ind med information og rådgivning til forbrugerne, for at imødegå risikoen for undergravning af familiernes økonomi. Problemer i forbindelse med øget gældsætning og med brug af kreditkort er allerede et velkendt problem i de nordiske lande.

Et andet aktuelt problem, som udvalget vil pege på, er fjernelsen af prismærkningen på varerne i butikkerne. Det svækker forbrugernes information, og det er et spørgsmål, som udvalget gerne ser, ministerrådet tager med i det videre arbejde.

Specielt for så vidt angår forbrugernes sikkerhed skal udvalget henlede opmærksomheden på sin betænkning over medlemsforslag A 852/j om forbud mod eksport af farlige varer.

Endvidere vil udvalget understrege, at man forudsætter, at Nordisk Ministerråd afsætter tilstrækkelige bevillinger på de nordiske budgetter til en gennemførelse af samarbejdsprogrammet.

I denne forbindelse skal man henlede opmærksomheden på, at Juridisk Udvalg i sin udtalelse over Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1989 bl. a. understregede, at det kunne blive vanskeligt at føre de vedtagne handlingsplaner ud i livet inden for en budgetramme med 3 % realøgning.

Ligeledes har udvalget i sin betænkning over C 2/1989 udtalt, at der bør

være en nøje sammenhæng mellem de handlings- og samarbejdsprogrammer, som lægges frem i form af ministerrådsforslag og ministerrådets budgetter.

Endelig skal udvalget gøre opmærksom på, at det vil være nødvendigt med en national opfølgning for at samarbejdsprogrammet skal få gennemslagskraft i de enkelte nordiske lande.

Med disse bemærkninger foreslår Juridisk Udvalg, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage et samarbejdsprogram på konsumentområdet i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 91/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (S)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Reservation

Under henvisning til min reservation til Juridisk Udvalgs udtalelser angående C 1 og C 2 skal jeg henstille, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af forslaget.

Stockholm, den 31. januar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

Ministerrådsförslag
om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet för behandling under rådets 37:e session i Stockholm. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa handlingsplanen.

Stockholm den 9 december 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Margot Wallström

Fridtjov Clemet

**Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsument-
området****Disposition**

1. INLEDNING	1133
2. MÅL OCH PRINCIPER	1133
3. AKTUELLA SAMARBETSOMRÅDEN	1134
3.1 Konsumenternas säkerhet	
3.2 Konsumenternas ekonomiska och rättsliga intressen	
3.3 Konsumentutbildning och -information	
3.4 Konsumentinflytande	
4. INTERNATIONELLT SAMARBETE	1136
5. GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING AV SAMARBETS- PROGRAMMET	1136

1. Inledning

De nordiska staternas kulturella, sociala och ekonomiska system, liksom de nordiska hushållens struktur och konsumtionsmönster, har stora likheter. Varu- och tjänsteutbudet i de nordiska länderna är likartat. Handeln mellan de nordiska länderna är stor. Samtidigt är Norden beroende av utrikeshandeln och då speciellt av handeln med Västeuropa. Den västeuropeiska marknaden mottar ca 2/3 av de nordiska ländernas export, medan importen från Västeuropa till Norden är något större. Detta förhållande skapar förutsättningar för och behov av såväl en samordning av konsumentpolitiken i de nordiska länderna som ett samordnat uppträdande i relation till Västeuropa i övrigt. Genom att samarbeta på konsumentområdet kan de nordiska länderna stödja varandra, dra nytta av stordriftsfördelar och göra arbetet mera effektivt. Samtidigt får man bättre förutsättningar att påverka omvärlden.

Det tidigare nordiska samarbetsprogrammet på konsumentområdet antogs år 1984. Det nordiska samarbetet har medverkat till att det i Norden finns en klar prioritering av konsumentintressena på centrala områden. Det nordiska samarbetet har bidragit till att skapa den höga ambitionsnivå i fråga om konsumenternas rättigheter, såsom ekonomisk trygghet, produktsäkerhet och konsumenträttsligt skydd, som råder i de nordiska länderna. Likafullt har utvecklingen efter hand gjort att en granskning av de prioriteringar som har legat till grund för arbetet blivit nödvändig. Den teknologiska och ekonomiska utvecklingen samt internationaliseringen av handeln med varor och tjänster har skapat delvis nya förutsättningar. Mot denna bakgrund har samarbetsprogrammet reviderats.

Inom ramen för programmet kommer särskild vikt att läggas vid utvecklingen i relation till EG:s inre marknad, varors och tjänsters säkerhet, standardisering, finansiella tjänster samt ny teknologi och mediautveckling.

Sambandet mellan konsumtion, hälsa och miljö har på senare tid ägnats större uppmärksamhet bl a i ljuset av Brundtlandkommissionens rekommendationer. Ett problem här är att olika konsumtionsbehov kan komma i konflikt med miljöhänsyn och resurstillgångar både på kort och lång sikt.

Det program som nu är utarbetat förutsätts bli genomfört under perioden 1990–1993.

2. Mål och principer

Målet för det nordiska konsumentarbetet är att främja

- konsumenternas säkerhet
- konsumenternas ekonomiska och rättsliga intressen
- konsumentutbildning och -information samt
- konsumentinflytandet.

Det nordiska samarbetet måste vara förankrat i och ge stöd åt den nationella konsumentpolitiken och samtidigt gagna en gemensam nordisk utveckling. Arbetet skall dessutom:

- bidra till ett informationsutbyte och underlätta utväxlandet av kunskap och material, som kan vara underlag för utformningen av en effektiv nationell konsumentpolitik
- genom gemensamt utredningsarbete och samordnade ställningstaganden bidra till en effektivare nationell konsumentpolitik till en lägre kostnad
- utgöra grund för ett samordnat uppträdande i annat internationellt samarbete och därigenom öka möjligheterna att ge de nordiska synpunkterna genomslag samt påverka omvärldens hållning i konsumentbefrämjande riktning.

3. Aktuella samarbetsområden

3.1 Konsumenternas säkerhet

Det nordiska samarbetet på detta delområde har sin utgångspunkt i de säkerhetsproblem som varor och tjänster i hem och på fritiden orsakar i form av skador av olika slag. Målet är att produkterna (varor och tjänster) inte skall vara skadliga för konsumenternas hälsa, deras egendom eller för miljön.

Undersökningsverksamheten har en central roll i utformningen av säkra och funktionella produkter. Undersökningar av konsumenternas erfarenheter, varuprovningar samt utformningen och samordningen av provningsmetoder är viktiga för produktsäkerhetsarbetet. Det utgör också underlag för produktinformation, liksom för produktutvecklingen när det gäller sådant som funktion, energiförbrukning och miljövänlighet.

Ministerrådet kommer att prioritera:

- utarbetandet av likartade säkerhetskrav
- utvidgade möjligheter att återkalla farliga varor
- utvecklingen av ett system för olycksfallsrapportering
- notifiering av nationella åtgärder på produktsäkerhetsområdet däribland kunskapsutbyte om pågående och planerad forsknings-, utrednings- och undersökningsverksamhet
- information till konsumenterna om farliga varor och tjänster

3.2 Konsumenternas ekonomiska och rättsliga ställning

Konsumenternas situation på varu- och tjänstemarknaden är under förändring. Den tidigare berörda internationaliseringen av handeln med varor och tjänster påverkar konsumenternas ekonomiska och rättsliga ställning. Detsamma gäller utvecklingen av ny teknologi, såsom elektronisk betalningsförmedling och marknadsföring via satellit- och kabel-tv samt teleinköp. Utbudet av varor och tjänster och marknadsföring som riktas till konsumenterna får allt större omfattning och komplexitet.

Tjänsterna utgör en allt större del av den totala konsumtionen. Redan av detta skäl måste problem som är förknippade med tjänster uppmärksammas. Särskild vikt kommer att läggas vid finansiella tjänster. En ytterligare faktor av betydelsen är hushållens ökade skuldsättning.

En viktig utgångspunkt för arbetet är behovet av en effektiv konkurrens och därmed bl a av att handelshinder som innebär nackdelar för konsumenterna avvecklas.

Ministerrådet kommer på det ekonomiska området att prioritera:

- åtgärder för att komma till rätta med problem, som har samband med ökade utbud av finansiella tjänster
- utvecklingen av en effektiv budget- och kreditrådgivning
- utvecklingen av andra åtgärder för att få hushållen att bättre utnyttja sina resurser (kunskap, tid och pengar)
- förbättrade möjligheter för konsumenterna att dra nytta av den nya teknologin
- en förbättrad tillgänglighet till offentlig och privat service i form av varor och tjänster.

Ministerrådet kommer på det rättsliga området att prioritera:

- en utvärdering av konsumentlagstiftningens effekter
- åtgärder för att komma till rätta med väsentliga marknadsföringsproblem, som har samband med marknadsföring till barn och ungdom, marknadsföring via nya media samt gränsöverskridande reklam
- behovet av ett förstärkt civilrättsligt och näringsrättsligt konsumentskydd på problemområden som uppkommer på grund av den nya teknologin (t ex elektronisk betalningsförmedling, telebank och teleinköp).

3.3 Konsumentutbildning och -information

Att konsumenterna är välinformerade är en förutsättning för att konkurrensen skall fungera effektivt och för att de i praktiken skall kunna tillvarata sina rättigheter. Detta i förening med de tidigare berörda förändringarna på marknaden gör att frågorna om konsumentutbildning och -information får stor betydelse.

Ministerrådet kommer att prioritera:

- utformningen av metoder som gör det möjligt för konsumentorganen att effektivisera sin information och utbildning till konsumenterna, bl a i ekonomiska frågor
- utbildnings- och informationsinsatser till förmån för utsatta konsumentgrupper
- utbildning och information som hjälper konsumenterna att bemästra problem, som har samband med den nya teknologin och mediautvecklingen
- möjligheterna till ett enhetligt nordiskt system för frivillig miljömärkning.

3.4 Konsumentinflytande

En viktig uppgift för det nordiska samarbetet är att verka för ett starkare konsumentinflytande på väsentliga områden samt att försöka finna nya former för ett sådant inflytande, bl a genom samarbetet mellan konsumentorgan, folkrörelser och näringsliv.

Konsumenterna behöver få ett större inflytande på produkternas utformning, särskilt när ny teknologi och helt nya typer av produkter introduceras på marknaden. Detta kan ske inom ramen för ett standardiseringsförfarande eller grunda sig på varuprovningar som gör det möjligt att värdera produkters funktion från konsumentsynpunkt.

Det finns också ett behov av konsumentinflytande på utformningen av tjänster, t ex finansiella tjänster, allmän service och distribution. Vidare bör konsumentinflytandet på såväl det centrala som det lokala planet bli starkare.

Ministerrådet kommer att prioritera:

- konsumentinflytande på standardiseringsarbetet.

4. Internationellt samarbete

De gemensamma nordiska ståndpunkter som eftersträvas, inom ramen för det nordiska samarbetet, utgör också en grund för att påverka det internationella samarbetet på konsumentområdet i ett vidare perspektiv.

Samordningen av de nordiska ländernas ställningstaganden i konsumentfrågor inom internationella organisationer kommer därför i fortsättningen att ges hög prioritet.

Inom ministerrådets fortsatta arbete kommer utvecklingen av EG:s inre marknad att tillmätas särskilt intresse. Det nordiska harmoniseringsarbetet på konsumentområdet måste stå i samklang med motsvarande arbete i EG och EFTA. Genom samverkan har de nordiska länderna större möjligheter att påverka ställningstaganden i olika internationella organ och därmed att få gemensamma intressen beaktade och den nordiska ambitionsnivån på konsumentområdet värnad. Särskild vikt kommer i sammanhanget att läggas vid att Norden kan framstå enad i europeiska och andra internationella standardiseringsorganisationer.

5. Genomförande och uppföljning av samarbetsprogrammet

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor svarar för att samarbetsprogrammet genomförs och för att den nödvändiga anpassningen till ekonomiska och andra förutsättningar i de enskilda länderna kommer till stånd. De åtgärder som anges i programmet kommer primärt att finansieras inom ramen för den nordiska budgeten för konsumentområdet.

Inom ministerrådets organ och i projektverksamheten skall bevakas att resultaten från samarbetet förs vidare, utnyttjas nationellt samt blir utvärderade. Mot bakgrund av denna uppföljande verksamhet kommer erforderliga ändringar av det nordiska samarbetet att vidtas.

Ministerrådet kommer att inom ramen för de årliga nordiska budgeterna ställa nödvändiga resurser till förfogande för genomförande av samarbetsprogrammet. I den årliga berättelsen om det nordiska samarbetet kommer ministerrådet att rapportera till Nordiska rådet om hur samarbetet fortlöper.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordisk överenskommelse om folkregistrering

(Ministerrådsförslaget, se s. 1145)

Til Juridisk Udvalg er henvist ministerrådsforslag B 92/j om nordisk overenskomst om folkeregistrering. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 30. januar 1989 i Stockholm og den 14. februar 1989 i København.

1. Sammendrag af ministerrådsforlaget

1.1. Baggrund

Baggrunden for ministerrådsforlaget er Nordisk Råds rekommandation nr. 33/1986, hvori Rådet anbefalede Nordisk Ministerråd at udarbejde en nordisk konvention om folkeregistrering (til afløsning og udvidelse af overenskomsten af 5. december 1968) med det formål at samordne og forenkle reglerne med hensyn til flytning, midlertidigt ophold og fast bopæl mellem de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i så henseende.

I Juridisk Udvalgs betænkning over medlemsforslag A 733/j, der lå til grund for rekommandationen, udtalte udvalget bl.a.: "Udvalget er enig med forslagsstillerne i, at en af Nordisk Råds hovedopgaver er at sikre alle nordiske borgere social og kulturel tryghed, juridisk ligestilling og størst mulig frihed i deres daglige liv, uanset hvor i Norden de slår sig ned.

Udvalget er ligeledes enig i, at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd bør arbejde for så hurtigt som muligt at fjerne flest mulige af de hindringer og den forskelsbehandling, som nordiske statsborgere kan blive udsat for, når de tager midlertidigt ophold eller længerevarende fast bopæl i et andet nordisk land.

Under hensyn til oplysningerne i remissudtalelserne er Juridisk Udvalg også enig i, at der er behov for at sikre fuld ligestilling mellem alle nordiske borgere på grundlag af samordnede, forenklede regler med hensyn til folkeregistrering i forbindelse med flytning mellem de nordiske lande. Det er udvalgets opfattelse, at den nuværende overenskomst trænger til at blive gennemgået og revideret på baggrund af de indvundne erfaringer, og at overenskomsten i øvrigt har en række mangler, som der bør tages hensyn til ved en sådan revision."

I Juridisk Udvalgs betænkning over medlemsforslag A 807/j om sårbarheds- og integritetsspørgsmål ved folkeregistrering gjorde udvalget op-

mærksom på, at det allerede i forbindelse med behandlingen af medlemsforslag A 733/j på Nordisk Råds 34. session i 1986 blev understreget, at sårbarheds- og integritetsspørgsmål som en selvfølge bør indgå i ministerrådets videre behandling af rekommandationen.

På baggrund af rekommandationen nedsatte ministerrådet en arbejdsgruppe med repræsentanter for de nordiske landes folkeregistreringsmyndigheder. Arbejdsgruppen afleverede i november 1988 sin rapport, der indeholder erfaringer fra den gældende overenskomst, oversigt over nationale betemmelser, der har betydning for praktisering af overenskomsten, forslag til ændringer i overenskomsten med kommentarer, samt formular til internordisk flytteattest.

1.2. Indholdet i overenskomsten

Overenskomstens formål er at lette registreringen af personer i de nordiske lande.

I artikel 1 fastsættes, hvem overenskomsten omfatter, artikel 2 vedrører den praktiske fremgangsmåde med internordisk flyttebevis, artikel 3 tager højde for afgørelse af tvister, artikel 4 pålægger omfanget af den gensidige information mellem landene, artikel 5 oplyser, hvem den lokale registreringsmyndighed er, artikel 6 fastlægger indholdet i flyttebeviset og artiklerne 7–10 ikrafttrædelses- og ophævelsesbestemmelser.

1.3. Arbejdsgruppens rapport

I rapporten er der et indledende kapitel, hvor der bl. a. tages stilling til sårbarheds- og integritetsspørgsmål, kapitel II redegør for de enkelte landes erfaringer med den eksisterende overenskomst, kapitel III giver en oversigt over gældende bestemmelser for så vidt angår de dele af landenes folkeregistreringsregler, der er af betydning for praktiseringen af overenskomsten, i kapitel IV lægges arbejdsgruppens forslag frem og i kapitel V spørgsmål om yderligere samordning af folkeregistreringen i de nordiske lande.

1.4. Sårbarheds- og integritetsspørgsmål (kapitel I, afsnit 3)

Arbejdsgruppen har opfattet dette som et spørgsmål om udveksling af oplysninger generelt mellem de nordiske lande, hvorfor det ikke kan knyttes isoleret til udveksling af folkeregisteroplysninger. Da det er landenes datatilsyn, der fører kontrol med udlevering af edb-baserede registre, mener arbejdsgruppen, at spørgsmålet generelt falder ind under disse organers kompetenceområde.

Udveksling af folkeregisteroplysninger mellem de nordiske lande er i dag reguleret i overenskomstens artikler 4 og 6. Art. 4 bestemmer, at der kun må udleveres de oplysninger, der er nødvendige for at bedømme bopæls spørgsmål. Artiklen foreslås ikke ændret. I art. 6 sættes rammerne for, hvilke oplysninger, den internordiske flytteattest skal indeholde. Ar-

bejdsgruppen mener, at en indskrænkning i den nuværende ordning vil være til ulempe både for borgerne og myndighederne.

1.5. De enkelte landes erfaringer med overenskomsten (kapitel II)

De danske erfaringer er, at overenskomsten har fungeret stort set tilfredsstillende, specielt i betragtning af de forskelle, der består mellem de nordiske landes opfattelse af bopælsbegrebet og i den måde bopælsbegrebet anvendes ved administrationen af forskellige fagområder. Der peges endvidere på, at den tekniske udvikling har medført, at den tidligere lokale folkeregistrering er blevet afløst af en central registrering (CPR).

De fleste af de problemer, der peges på fra de andre lande, i forbindelse med de danske registreringsregler og praksis, hænger for størstedelens vedkommende sammen med de nævnte forhold. Fra dansk side mener man, at en tilsvarende udvikling må forventes på kortere eller længere sigt i de øvrige nordiske lande, og forskellene i landenes registreringspraksis vil i så fald gradvis elimineres.

De finske erfaringer er også relativt positive, men det er nødvendigt med revision af en del spørgsmål, mener man. Der peges på problemer med registrering af dobbelt statsborgerskab, hvilket skyldes, at det kun er Finland, der registrerer mere end et statsborgerskab på en person. Der er problemer med proforma flytninger i grænseområderne for personer, der arbejder i Sverige, og som ønsker at udnytte de sociale ydelser her, men samtidig vil være hos familien i Finland i fritiden. Der er problemer med samordne de forskellige myndigheders ansvarsområde. Der er problemer med at adskille slægtsnavn og mellemnavn på de internordiske flytteattester, da begrebet "mellemnavn" er ukendt i Finland. Man mener, at overenskomsten burde indeholde regler om udveksling af grundlæggende folkeregisteroplysninger mellem de nordiske lande, dvs. oplysninger om, hvad der sker efter flytning har fundet sted. Endelig peger man på problemer i forbindelse med registrering af børn efter finske og svenske bopælsregler, der ikke er ens.

Også Island mener, at erfaringerne med overenskomsten som et teknisk regelværk er relativt positive. Man mener imidlertid, at det er et problem, at samtidig som overenskomsten foreskriver, at indregistrering i et land skal baseres på indflytningslandets regler, er de forskellige landes bopælsregler ikke harmoniseret. Der peges i øvrigt på følgende problemer: Der mangler samordning af reglerne om, hvor længe man må opholde sig i et nordisk land uden at have pligt til at indlevere internordisk flytteattest. Der er forskellige regler om, hvornår ind- og afregistrering sker. Da overenskomsten bestemmer, at indregistrering i et land bestemmes af indflytningslandets regler, kan dette medføre, at overenskomsten kommer i strid med islandske love.

Fra norsk side gives der udtryk for, at som et teknisk regelværk, er erfaringerne med internordiske flytninger gode. Med hensyn til erfaringer-

ne med visse landes anvendelse af materielle regler og disses praktisering, er erfaringerne mindre gode og medfører i en del sager problemer for de norske myndigheder. Som forholdene er, vil norske myndigheder i visse situationer være bedre tjent med en overenskomst, som kun regulerer udveksling af flytteattester og ikke samtidig regulerer bopæls spørgsmål.

Der peges på følgende problemer: Danske myndigheder afregistrerer personer samtidig med, at flytteattest udstedes, selv om det senere skulle vise sig, at personen ikke bliver registreret i indflytningslandet. Danske myndigheder afregistrerer nødvendigvis ikke personer, som bliver registreret i et andet land, hvis danske regler tilsiger, at personen ikke skal regnes som udvandret. At Danmark har forskellige bopælsregler og at praktiseringen af regelværket i Sverige ikke stemmer med reglerne, har konsekvenser for anden norsk lovgivning, som enten direkte eller indirekte bygger på registreringer i folkeregisteret.

I Sverige mener man, at overenskomsten har fungeret tilfredsstillende - trods visse ikrafttrædelsesproblemer. Hovedformålet var at forhindre, at en person ved flytning fra et nordisk land til et andet blev dobbeltregistreret. Desuden blev det forudsat, at udveksling af flytteattester skulle sikre, at personoplysninger blev registreret korrekt. Disse hovedformål er stort set blevet opfyldt.

Der peges på følgende problemer: Forskelle i landenes bopælsregler og registreringssystemer medfører visse anvendelsesproblemer. Forskelle i finske og svenske bestemmelser om registrering af børn. Et ophold, der efter svensk opfattelse kan være helt midlertidig, kan i Danmark betragtes som bosætning. Dansk praksis ved afregistrering stemmer ikke med overenskomsten.

1.6. Gældende bestemmelser om registrering af bopæl og flytning, som har betydning for landenes praktisering af overenskomsten (kapitel III)

Arbejdsgruppen gennemgår de gældende regler, og hvordan disse praktiseres i de enkelte lande for så vidt angår: Registrering af indvandring til de enkelte lande og registrering af udflytning til andet nordisk land. Det er en meget detaljeret gennemgang, hvorfor der henvises til rapportens tekst.

1.7. Udkast til ændringer i overenskomsten (kapitel IV).

Arbejdsgruppens medlemmer har været enige om, at der på baggrund af de indvundne erfaringer med overenskomsten, bør foretages ændringer af de områder, der har skabt uklarheder, har haft mangler eller er utidssvarende.

Som bilag til rapporten er vedlagt den gældende overenskomst med angivelse af de foreslåede ændringer.

Art. 1 foreslås ændret således, at tidsbegrænsede ophold af under 6 måneders varighed normalt ikke regnes som flytning.

I art. 2, der vedrører den praktiske fremgangsmåde med internordisk flyttebevis, og som fortrinsvis regulerer hvilke pligter registreringsmyndig-

hederne har dels i udflytningslandet og dels i indflytningslandet, foreslås en række ændringer, der bygger på de enkelte landes ovennævnte erfaringer, jfr. nærmere rapporten.

Ændringen i art. 3 fastlægger en ret for udflytningslandets myndigheder til at tage en sag op over for indflytningslandets myndigheder.

Art. 4 om udveksling af information har relation til sårbarheds- og integritetsspørgsmål, jfr. ovenfor under punkt 1.4. Fra finsk side udtrykkes et stort behov for en udvidelse af den eksisterende ordning, Island, Norge og Sverige har et vist behov for regelmæssig udveksling af information, medens man fra dansk side finder, at den nuværende ordning med at udveksle oplysninger om dødsfald og om ændringer af statsborgerskab er tilstrækkelig.

Arbejdsgruppen konstaterer, at det ikke har været muligt at foreslå, at overenskomsten skal have regler om udveksling af folkeregisteroplysninger udover de, som den internordiske flytteattest kræver (det begrundes nærmere i rapporten).

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at interesserede lande indbyrdes aftaler, hvilke oplysninger, der ønskes udvekslet inden for rammerne af den interne lovgivning.

I art. 5 foreslås kun sproglige ændringer samt ændringer i betegnelserne på finske og svenske lokale registreringsmyndigheder.

Med hensyn til ændringerne i art. 6 henvises til bemærkningerne ovenfor til art. 4.

Arbejdsgruppen mener i øvrigt, at fristen for at melde flytning i de nordiske lande i størst mulig grad bør samordnes, og at den bør ligge inden for et tidsrum på op til 7 dage. Dette vil kræve lovændring i Norge og Sverige. For ikke at forsinke ikrafttrædelsen af overenskomsten, har arbejdsgruppen valgt ikke at foreslå dette medtaget i overenskomsten, men nøjes med at henstille til de to lande at søge dette ændret, således at flyttemeldingsfristen bliver på max. 7 dage.

De foreslåede ændringer i overenskomsten kræver i øvrigt ingen ændringer i aftalelandenes folkeregisterlovgivning.

1.8. Spørgsmål om yderligere samordning af folkeregistreringen i de nordiske lande

Arbejdsgruppen peger på, at man har opnået to forskellige resultater. På den ene side foreslår man konkrete ændringer i overenskomsten. På den anden side har gruppens arbejde medført ændringer i enkelte landes praktisering af de grundlæggende regler, som overenskomsten indeholder.

Derimod har man ikke med tid, der har været til rådighed, haft mulighed for at få diskuteret, hvilket indhold fælles nordiske bopælsregler bør have. Det er sagen for kompliceret til.

Arbejdsgruppens medlemmer er imidlertid enige om, at Nordisk Råd bør overveje, om det vil være hensigtsmæssigt at nedsætte et udvalg om dette.

Et sådant udvalg bør have mandat til at foretage en dybtgående analyse af, på hvilke områder der er afgørende regelforskelle, som fører til uheldige konsekvenser for borgere og myndigheder og eventuelt udarbejde forslag til fælles bopælsregler i de nordiske lande.

Arbejdsgruppen mener endvidere, at det bør overvejes, om man på nordisk plan skulle kunne gennemgå de nationale regler om udveksling af oplysninger om landenes egne borgere, der er bosat i et andet nordisk land. Arbejdsgruppen mener ikke, dette vil medføre nogen fare for den personlige integritet, som man altid bør tage hensyn til ved enhver registrering af oplysninger; snarere ville det give mulighed for øget service og trykthed for nordiske borgere.

Endelig peger arbejdsgruppen på, at det vil være vigtigt, at de nordiske centrale myndigheder sammen overvåger, hvordan de foreslåede ændringer tolkes og praktiseres i de enkelte lande. Erfaringerne fra de seneste 20 år med mangel på samordning giver anledning til at pege på nødvendigheden af en regelmæssig overvågning af overenskomstens praktisering.

2. Juridisk Udvalgs synspunkter

Indledningsvis vil Juridisk Udvalg udtrykke sin anerkendelse af, at ministerrådet på så kort tid har udarbejdet forslag til en ny nordisk overenskomst om folkeregistrering.

Udvalget har noteret sig, at den arbejdsgruppe, der blev nedsat til at udarbejde et nyt forslag til en nordisk folkeregisteroverenskomst, i sin rapport har gennemgået erfaringerne fra den gældende overenskomst, udarbejdet en oversigt over nationale bestemmelser, der har betydning for praktisering af overenskomsten, udarbejdet forslag til ændringer i overenskomsten med kommentarer samt udarbejdet ny formular til internordisk flytteattest.

Det anføres, at formuleringerne i den nye overenskomst alle har til hensigt at samordne og forenkle reglerne. Endvidere oplyses det, at nogle af de problemer, som bl. a. Nordisk Råd har peget på, er blevet løst under den tid, arbejdsgruppen har fungeret, ved nationale tillem্পninger til overenskomsten af de regler, der har betydning for dens praktisering.

Udvalget har ingen mulighed for at gå ind i en bedømmelse af detaljerne i overenskomsten, men har fuld tillid til, at den nordiske arbejdsgruppe har taget hensyn til Juridisk Udvalgs synspunkter i det omfang, det har været muligt.

Juridisk Udvalg har bemærket sig, at arbejdsgruppens rapport indeholder et afsluttende kapitel, hvor man peger på forskellige problemer i relation til den nordiske overenskomst om folkeregistrering.

Det drejer sig for det første om problemer i forbindelse med fælles nordiske bopælsregler, hvor arbejdsgruppen foreslår, at det bør overvejes at nedsætte et udvalg om dette.

For det andet mener arbejdsgruppen, at det bør overvejes, om man på nordisk plan skulle gennemgå de nationale regler om udveksling af oplysninger om landets egne borgere, der er bosat i et andet nordisk land.

For det tredje peger arbejdsgruppen på, at det vil være vigtigt, at de nordiske centrale myndigheder sammen overvåger, hvordan de foreslåede ændringer tolkes og praktiseres i de enkelte lande. Erfaringerne fra de seneste 20 år med mangel på samordning giver anledning til at pege på nødvendigheden af en regelmæssig overvågning af overenskomstens praktisering.

Juridisk Udvalg kan af indlysende årsager fuldt ud tilslutte sig det sidstnævnte forslag.

Med hensyn til de to førstnævnte forslag skal udvalget henstille til ministerrådet nærmere at overveje disse.

Juridisk Udvalg vil sætte pris på, at ministerrådet til Nordisk Råds 38. session redegør nærmere for sine overvejelser om dette og om resultatet heraf.

Med disse bemærkninger foreslår Juridisk Udvalg, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage den nordiske overenskomst om folkeregistrering i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 92/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsen (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Ministerrådsförslag
om nordisk överenskommelse om folk-
registrering

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om en nordisk overenskomst om folkeregistrering for behandling under rådets 37. session i Stockholm. Ministerrådet beder om rådets synspunkter på forslaget. Ministerrådet agter derefter at fremlægge overenskomsten til under-tegnelse af de nordiske landes regeringer.

Stockholm, den 9. december 1988

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

Ministerrådsforslag om nordisk overenskomst om folkeregistrering

Under henvisning til

Nordisk Råds rekommandation nr. 33/1986, angående nordisk konvention om folkeregistrering,

rapport dateret 2.11.1988 (bilag) fra arbejdsgruppen for revision af den nordiske overenskomst om folkeregistrering

fremlægger Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) nedenstående forslag til nordisk overenskomst om folkeregistrering. På baggrund af Nordisk Råds synspunkter på forslaget agter ministerrådet at fremlægge overenskomsten til undertegnelse af de nordiske landes regeringer.

Baggrund

Den eksisterende overenskomst mellem de nordiske lande om folkeregistrering daterer sig til den 5. december 1968. I rekommandation nr. 33/1986 har Nordisk Råd anbefalet Nordisk Ministerråd at udarbejde en ny konvention med det formål at samordne og forenkle reglerne med hensyn til flytning, midlertidigt ophold og fast bopæl mellem de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i så henseende.

På den baggrund nedsatte Nordisk Ministerråd en arbejdsgruppe med repræsentanter fra de nordiske landes folkeregistreringsmyndigheder. Arbejdsgruppen har den 2.11.1988 afleveret sin rapport, indeholdende erfaringer fra den gældende overenskomst, oversigt over nationale bestemmelser, der har betydning for praktisering af overenskomsten, forslag til ændringer i overenskomsten med kommentarer, samt formular til internordisk flytteattest.

Formuleringerne i den nye overenskomst, som ministerrådet på baggrund af arbejdsgruppens indstilling foreslår gennemført, har alle til hensigt at samordne og forenkle reglerne. Desuden er nogle af de problemer, som bl.a. Nordisk Råd har peget på, blevet løst under den tid, arbejdsgruppen har fungeret, ved nationale tillempninger til overenskomsten af de regler, som har betydning for dens praktisering.

I det omfang der herefter – som følge af vedtagelse af den nye overenskomst – skulle være yderligere opfølgingsbehov, forudsættes dette at ske nationalt.

Overenskomstens vedtagelse forventes ikke at få konsekvenser for det nordiske budget.

Nedenfor følger overenskomstens tekst. Hvad angår kommentarer til de enkelte artikler, henvises til bilaget.

Overenskomst mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om folkeregistrering

Regjeringene i Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige er, for å lette registreringen av personer i de kontraherende land, blitt enige om følgende:

Artikkel 1

Denne overenskomst gjelder personer som er registrert som bosatt i et av de kontraherende land, og som har til hensikt å flytte, eller som har flyttet til et annet av disse land. Tidsbegrensede opphold av under 6 måneders varighet regnes normalt ikke som flytting.

Artikkel 2

1. Den som har til hensikt å flytte fra et av de kontraherende land til et annet av disse land, skal melde dette til vedkommende lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet.

Det påligger nevnte myndighet straks å levere den flyttende internordisk flytteattest med vedheftet blankett for internordisk flyttebevis. Denne er gyldig i 3 måneder fra utstedelsesdato.

2. Den som har flyttet fra et av de kontraherende land og etter innflytning bosatt seg i et annet av disse land, skal innen den tidsfrist som gjelder for flyttemeldning innen dette land, melde innflyttingen til vedkommende lokale registreringsmyndighet. Samtidig med meldingen skal han levere den flytteattest med vedheftet blankett for flyttebevis som er nevnt under pt. 1. Har han ikke flytteattest, skal den lokale registreringsmyndighet selv rekvirere flytteattest fra den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet. Det påligger nevnte myndighet straks å levere slik attest til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet slik at denne er myndigheten i hende senest 14 dager etter at den ble rekvirert.

3. Den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet avgjør om en person skal registreres som bosatt i innflyttingslandet.

Registreringen kan bare foretas på grunnlag av flytteattest. Straks registreringen er foretatt, skal den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet underrettes. Til denne underretning skal internordisk flyttebevis brukes.

Finner den lokale registreringsmyndighet grunn til å anta at den som har meldt innflyttingen skal regnes som bosatt et annet sted i innflyttingslandet, skal han vises til den lokale myndighet på vedkommende sted. Flytteattesten leveres tilbake til ham forsynt med påtegning om henvisningen.

Finner den lokale registreringsmyndighet at den som har levert flytteattesten ikke kan regnes som bosatt innenfor registreringsområdet, og det heller ikke foreligger et tilfelle som nevnt i foregående ledd, skal det gjøres merknad om avgjørelsen på blanketten til flyttebeviset samtidig som flytte-

ren underrettes. Flytteattesten beholdes av registreringsmyndigheten, mens blanketten til flyttebeviset uten opphold skal sendes tilbake til vedkommende lokale registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten.

Først når flyttebeviset er mottatt, skal den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet føre den som er flyttet ut av registeret. Som dato for utflytting benyttes innflyttingslandets registrerte innflyttingsdato.

4. Har den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet ikke mottatt flyttebevis innen en måned fra oppgitt flyttedato, skal den henvende seg direkte til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet for å få de opplysninger som er nødvendige av hensyn til registreringen. Det samme gjelder om en lokal registreringsmyndighet har grunn til å anta at en registerført person er flyttet til et annet av de kontraherende land.

Artikkel 3

Spørsmålet om en person etter denne overenskomst skal regnes som bosatt eller ikke bosatt i innflyttingslandet, avgjøres etter lovgivningen i dette land.

Om den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet er uenig i registreringen, kan saken tas opp med den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet. Blir de ikke enige, kan utflyttingslandets lokale registreringsmyndighet forelegge saken for landets sentrale registreringsmyndighet som igjen kan ta saken opp med innflyttingslandets sentrale registreringsmyndighet.

Som innflyttingsland regnes det land som en person har bosatt seg i etter innflytting fra et annet land. Dette gjelder så lenge de faktiske bostedsforhold er de samme som da innflyttingen fant sted.

Artikkel 4

De kontraherende stater forplikter seg til gjensidig å gi de opplysninger som antas nødvendige for bedømmelsen av bosettingsspørsmålet, og gi melding om de beslutninger som blir truffet.

Artikkel 5

Med lokal registreringsmyndighet forstås i denne overenskomst:

- i Danmark folkeregisteret,
- i Finland registerbyrået,
- i Island Nasjonalregisteret,
- i Norge folkeregisteret,
- i Sverige pastorembetet (i Stockholm og Göteborg den lokale skattemyndighet). Fra 1. juli 1991 den lokale skattemyndighet.

Artikkel 6

Formular til internordisk flytteattest og flyttebevis skal inneholde opplysninger om: 1. Utflyttingsland, 2. kommune, 3. adresse, 4. Innflyttingsland, 5. kommune, 6. adresse, 7. Oppgitt flyttedato, 8. navn, 9. barn av,

10. ektefelle av, 11. kjønn, 12. fødselsdato, 13. fødested, 14. ekteskapelig status og dato, 15. statsborgerskap, 16. evt. bosatt tidligere i innflyttingslandet, 17. evt. navn og fødselsdato til ektefelle som ikke følger med flyttingen, 18. evt. navn og fødselsdato til foreldre (til barn under 18 år) som ikke følger med flyttingen, 19. merknader og videre dato for utstedelse av flytteattesten, stempel og underskrift, registrert innflyttingsdato samt de enkelte lands frist for melding til innflyttingsstedet.

De kontraherende lands formular til flytteattest og flyttebevis skal ha samme form og innhold, men avfattes på de enkelte lands språk, og skal fastsettes i samråd mellom de sentrale myndigheter i de kontraherende land.

Artikkel 7

Overenskomsten trer i kraft fra førstkommende 1. januar, 1. april, 1. juli eller 1. oktober minst 3 måneder etter den dag samtlige kontraherende parter har gitt det norske utenriksdepartement meddelelse om deres godkjenning av overenskomsten.

For Færøyenes og Grønlands vedkommende trer overenskomsten likevel først i kraft fra førstkommende 1. januar, 1. april, 1. juli eller 1. oktober 3 måneder etter at Danmarks regjering har notifisert det norske utenriksdepartement om at betingelsene for det er oppfylt.

Det norske utenriksdepartementet underretter de øvrige kontraherende parter om mottakelsen av disse meddelelser og om tidspunktet for avtalens ikrafttreden.

Artikkel 8

Ved ikrafttreden av overenskomsten oppheves nordisk overenskomst av 5. desember 1968 om folkeregistrering.

Artikkel 9

Enhver kontraherende part kan i forhold til enhver av de andre parter si opp overenskomsten med 6 måneders varsel til opphør en 1. januar eller en 1. juli. Oppsigelse skjer ved skriftlig meddelelse til den berørte part samt til det norske utenriksdepartement, som underretter de øvrige kontraherende parter om mottakelsen av meddelelsen og om dens innhold.

Artikkel 10

Originalteksten til denne overenskomst deponeres i det norske utenriksdepartement, som tilstiller de øvrige avtaleparter bekreftede kopier av denne.

Til bekreftelse av dette har undertegnede befullmektigede representanter undertegnet denne overenskomst.

Utferdiget i Oslo den xx 19xx i ett eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, som alle har lik gyldighet.

*BILAGA***Til Nordisk Ministerråd**

I henhold til sitt mandat har arbeidsgruppen utarbeidet et forslag til ny overenskomst om folkeregistrering. Denne følger vedlagt.

København, den 2.11.1988

Hallgrímur Snorrason

Torben Jerlach

Harald Hammer

Ingrid Svedberg

Hannu Tulkki

Forslag til ny nordisk overenskomst om folkeregistrering

I. Innledning

1. Mandat og oppnevning

I brev av 14. mai 1987 oppnevnte Nordisk Ministerråd til oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjon 33/1986 en ad hoc-gruppe (senere kalt arbeidsgruppen) med følgende mandat:

''Gruppen skal gjennomgå den nuværende overenskomst fra 1968 om folkeregistrering og fremkomme med forslag til en revisjon heraf på baggrund af de indvundne erfaringer siden da med henblik på at sikre at alle nordiske borgere får social og kulturel tryghed, juridisk ligestilling og størst mulig frihed i deres daglige liv, uanset hvor i Norden de måtte vælge at bosætte sig. Formålet hermed skal være at samordne og forenkle reglerne om flytning mellem og midlertidigt ophold og fast bopæl i de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i denne henseende.''

Det ble forutsatt at arbeidsgruppens innstilling ble avlevert tidsnok for å kunne bli behandlet på Nordisk Råds 37. sesjon i 1989.

Arbeidsgruppen har hatt følgende medlemmer:

- Fra Danmark: Fuldmægtig Torben Jerlach, Indenrigsministeriet
- Fra Finland: Överdirektör Hannu Tulkki og överinspektör Esa Komi, begge Befolkningsregistercentralen.
- Fra Island: Direktör Hallgrímur Snorrason, Hagstofa Islands
- Fra Norge: Fung. byråsjef Harald Hammer, Statistisk Sentralbyrå.
- Fra Sverige: Avdelningsdirektör Ingrid Svedberg, Riksskatteverket

Som arbeidsgruppens formann har Hallgrímur Snorrason fungert, mens Harald Hammer ble antatt som sekretær ved siden av vervet som medlem.

Arbeidsgruppen har hatt 7 møter.

Utenom møtene har det vært en del korrespondanse mellom medlemmene. Formannen og sekretæren har dessuten hatt noen forberedende møter.

2. Sammendrag

Rapporten er inndelt i fem kapitler. Etter innledningskapitlet følger et kapittel hvor de enkelte land redegjør for egne erfaringer med overenskomsten. Disse tyder på at erfaringene generelt sett er positive, men en del problemer har likevel forekommet. Dette gjelder spesielt der det er ulike bostedsregler og forskjell i praktiseringen av overenskomstens regler. Disse forhold blir nærmere belyst i kapittel III som gir en oversikt over gjeldende bestemmelser hva angår de delene av landenes folkeregistreringsregler som er av betydning for praktiseringen av overenskomsten.

I kapittel IV legger arbeidsgruppen frem forslag til endringer i overenskomsten. Formålet med disse forslagene er til tross for ulike bostedsregler i de nordiske land, å oppnå en lik praktisering av overenskomsten. Det er

arbeidsgruppens oppfatning at med disse forslagene har man så langt det er mulig på nåværende tidspunkt nådd gruppens målsetning om å samordne og forenkle reglene om bosted og flytting mellom de nordiske land. Vil man imidlertid oppnå en ennå større samordning, kreves det at landenes ulike bostedsregler blir samordnet, jfr det som er kommet til uttrykk i kap. V. Dette er en omfattende og komplisert oppgave som arbeidsgruppen mener man ikke har hatt mulighet for å komme inn på.

Arbeidsgruppens forslag til endringer i overenskomsten er enstemmig.

3. Sårbarhets- og integritetsspørsmål

Etter at arbeidsgruppen var kommet i gang med sitt arbeide, ble den bedt om å ta medlemsforslag A 807/j om sårbarhets- og integritetsspørsmål i betraktning.

Arbeidsgruppen mener dette forslaget gjelder utveksling av opplysninger generelt mellom de nordiske landene. Saken kan derfor ikke knyttes isolert til utveksling av folkeregisteropplysninger. Da det etter de nordiske lands personregisterlovgivning er landenes datatilsyn som fører kontroll med utlevering av EDB-baserte registre mellom nordiske land, mener arbeidsgruppen at saken generelt sett hører innenfor disse organers kompetanseområde.

På folkeregistreringens område er utveksling av folkeregisteropplysninger idag regulert i overenskomstens art. 4 og 6. Art. 4 sier at man til annet nordisk land bare skal utlevere opplysninger som er nødvendige for å bedømme bostedsspørsmål. Det vil si opplysninger som er relevante for at overenskomsten skal fungere. En borger er derfor beskyttet mot at opplysninger som ikke angår flyttesaken kommer annet lands myndighet i hende. Artikkelen er ikke foreslått endret, jfr. det som er anført nedenfor under art. 4 i kap. IV.

Art. 6 setter ramme for hvilke opplysninger som kan føres på den internordiske flytteattesten. Denne artikkels innhold har, selv etter den endring som er foreslått, ingen selvstendig betydning for utveksling av informasjon mellom de nordiske landene. En borger som flytter til annet nordisk land, vil etter innflyttingslandets lovgivning være forpliktet til å gi de samme opplysninger som står i flytteattesten. Disse opplysningene er en bekreftelse på riktigheten av de opplysningene som blant annet skal gis på innflyttingslandets flyttemelding. Dermed spares den enkelte flytter for å måtte dokumentere egne personopplysninger. For folkeregistreringsmyndighetene fører ordningen til en raskere behandling av flyttingene; noe som forøvrig var en av grunnene til at overenskomsten av 1968 ble inngått. En innskrenkning i någjeldende ordning mener arbeidsgruppen vil være til ulempe både for borgere og myndigheter.

II. De kontraherende staters erfaringer med overenskomsten

I dette kapitlet er det redegjort for de enkelte landenes egne erfaringer med overenskomsten. Innledningsvis skal det bemerkes at enkelte av de problemene som er nevnt her, er blitt løst under den tiden arbeidsgruppen har sittet sammen.

Danmark

Erfaringene går i korthet ut på følgende: ``I Danmark er de generelle erfaringer vedrørende konventionen af 5. december 1968 om folkeregistrering stort set tilfredsstillende, især i betragtning af de forskelle der består mellem de nordiske landes opfattelse af bopælsbegrebet og i den måde bopælsbegrebet anvendes ved administrationen af forskellige fagområder. Det har imidlertid længe været opfattelsen i Danmark, at forudsætningerne for konventionens bestemmelser på afgørende punkter har ændret sig i de forløbne år. Den hastige tekniske udvikling har i større eller mindre grad medført ændringer i de nordiske landes registreringsforhold. For Danmarks vedkommende har udviklingen således medført, at den tidligere lokale folkeregistrering er blevet afløst af en central registrering (CPR), hvor de tidligere lokale folkeregistre nu fungerer som ekspeditions- og indberetningskontorer for CPR. Den næsten totale udnyttelse af CPR i såvel landsdækkende som lokale opgaver har betydet, at man nødvendigvis i stigende omfang har måttet se bort fra registreringens betydning for enkelte fagområder til fordel for en registrering af de rent faktiske bopælsforhold, som de berørte fagområder hver for sig så har måttet indstille sig efter.

De problemer (dobbelregistrering/manglende registrering) som er rejst fra anden side i forbindelse med de danske registreringsregler og praksis, hænger for størstepartens vedkommende sammen med de nævnte forhold. En tilsvarende udvikling i de øvrige nordiske lande må vel på kortere eller længere sigt anses for sandsynlig, og vil i så fald gradvis eliminere forskellighederne i de nordiske landes registreringspraksis.

En samordning af bopælsbegrebet og regelsættet inden for folkeregisterlovgivningen i de nordiske lande på områder, der berører nordiske borgere generelt, bør ske ved en ændring af regelsæt i de enkelte lande, og fordrer derfor ikke nødvendigvis en revision af konventionen.

Af konkrete forhold, der bør samordnes i forbindelse med en revision af overenskomsten, skal peges på en kort frist for flytteanmeldelse samt registrering af faktisk flyttedato ved flytning mellem de nordiske lande. Under hensyn til den udstrakte brug af CPR i administration er det væsentligt, at afregistrering i Danmark kan ske i overensstemmelse med de virkelige forhold dvs. med virkning fra den faktiske hændelsesdato. I Norge registreres imidlertid som indflytningsdato den dato, hvor det nor-

ske folkeregister modtager flytteanmeldelsen. Samme hensyn til i videst muligt omfang at registrere de virkelige forhold vedrørende en persons bopæl tilsiger efter dansk opfattelse en forkortelse af den periode en person kan oppholde sig i et nordisk land uden registrering (midlertidigt opphold). Det stemmer ikke overens med døgnhvilebegrebet, som der er enighed om bør lægges til grund for afgørelse af bopæl, at personer kan oppholde sig i et andet nordisk land i 6 måneder eller mere uden registrering. Fristen bør efter dansk opfattelse være væsentlig kortere, f. eks. 3 måneder.

Det er i øvrigt den danske opfattelse, at ordningen med udvekslingen af internordiske flytteattester/beviser fungerer tilfredsstillende og er en lettelse for borgerne, der fritages for at skulle fremlægge dokumentation for personoplysninger overfor indflytningslandet, uanset hvor i Norden de måtte bosætte sig.

De konstaterede forskjelligheder i landenes registreringspraksis ses ikke umiddelbart at anfægte ønsket om at sikre alle nordiske borgere social og kulturel tryghed, juridisk ligestilling og størst mulig frihed i deres daglige liv.”

Finland

Erfaringen med konvensjonen er relativt positiv, men en del saker nødvendigvis en revisjon av den:

1. Problemer med registrering av dobbelt statsborgerskap

Med unntak av Finland – og Sverige når det gjelder ikke-svenske borgere – registrerer de nordiske land bare et statsborgerskap på en person. Det er derfor en viss fare for at en finsk statsborger som er blitt statsborger i annet nordisk land uten samtidig å tape det finske, avregistreres i finsk folkeregister. Dette innebærer at en sådan person ikke blir oppført i valgmannstallet og ikke dermed kan stemme ved statlige valg i Finland.

2. Problem med proforma flyttinger

For å kunne utnytte svenske sosiale ytelser forsøker personer å bli folkeregistrert i Sverige. Dette gjelder først og fremst i grensekommunene. De svenske folkeregistreringsmyndighetene der kjenner problemet og godtar ikke i henhold til overenskomsten og de svenske bostedsreglene å innregistrere personer som arbeider i Sverige, men besøker familien i Finland hver helg. Enkelte personer omgår dette ved å la seg folkeregistrere i en annen svensk kommune. Derfra melder de så flytting til den svenske arbeidskommunen og blir folkeregistrert der. Det har vist seg å være svært vanskelig å få slike personer registrert hos familien i Finland der de rettelig bør være registrert bosatt.

3. Problem å samordne forsamlingenes og registerbyråenes ansvarsområde

Ettersom avgjørelse om hvor i Finland en person skal folkeregistreres treffes av registerbyrået, burde også den internordiske flytteattesten sendes det respektive registerbyrå og ikke til forsamlingen. Registerbyråene har bedre mulighet og ressurser til å tolke og praktisere bostedsreglene enn det forsamlingene har. Med dette skulle flyttesaken bli ordnet enklere for den flyttende ettersom han kan levere flytteattest samme sted som den interne flyttemeldingen.

4. Problem å skille mellom slektsnavn og mellomnavn på de internordiske flytteattester

Mellomnavn er et ukjent begrep i finsk lovgivning. Det som tilsvarer mellomnavn i Finland kalles navn i personlig bruk. Dette navnet bæres av ektefeller foran det felles slektsnavn. Disse navnene forenes med en bindestrek. Navn i personlig bruk kan ikke gis som slektsnavn til barn. Det burde fremgå av flytteattesten hvilket navn man har som mellomnavn/navn i personlig bruk. Ellers vil det være en risiko for at man ikke vet hvilket av foreldrenes navn som kan føres videre til barn.

5. Overenskomsten burde inneholde regler om utveksling av grunnleggende folkeregisteropplysninger mellom de nordiske landene

Det er en betydelig ulempe fra finsk synsvinkel at overenskomsten ikke inneholder regler om utveksling av visse grunnleggende folkeregisteropplysninger. Bestemmelsen i overenskomsten gjelder bare selve flyttingen og tar ikke hensyn til eventuelle endringer som finner sted etter at flyttingen har foregått. Med bakgrunn i folkeregistrenes servicefunksjon og troverdighet, burde overenskomsten regulere utveksling av visse opplysninger også etter flyttingen. Dette skulle også styrke tanken og ideen om Norden som ett registreringsområde.

6. Registrering av barn etter finske og svenske bostedsregler

Reglene om ektefellers og barns bosted er i utgangspunktet ganske like i de to lands lovgivning, men i praksis er det likevel en viss forskjell. Bosted til barn som ikke er fylt 16 år, er i Finland det sted foreldrene har sitt bosted. Ettersom svensk praksis avviker fra den finske, medfører dette et problem dersom mindreårige barn ikke flytter med foreldrene til Sverige. Det samme vil også gjelde ved flytting fra Sverige til Finland, jfr. her også de svenske ankepunkter som er reist mot Finland i samme sak.

Island

Erfaringen med konvensjonen som et teknisk regelverk er relativt positive. Det er imidlertid et problem at samtidig som konvensjonen foreskriver at innregistrering i et land skal baseres på innflyttingslandets regler, er de ulike landenes bostedsregler ikke harmonisert. Følgende problem kan nevnes:

1. Brist i samordning av bestemmelser om hvor lenge man får oppholde seg i et nordisk land uten å bli pliktig til å levere internordisk flytteattest.
2. Ulike bestemmelser om når inn- og avregistrering skjer. Dette medfører usikkerhet både for borgere og myndigheter og kan føre til dobbeltregistrering eller at en person ikke er registrert i noen av de nordiske landene.
3. I følge islandske bostedsregler medfører tidsbegrenset opphold på et annet sted enn hjemstedet, være seg innen- og utenlands, ikke noen endring i en persons faste bosted. Ettersom overenskomsten foreskriver at innregistrering i et land bestemmes av innflyttingslandets regler, kan dette medføre at overenskomsten kommer i motstrid med islandske lover. Dette gjelder i første rekke danske regler som ikke aksepterer noe tidsbegrenset opphold. Således regnes det som innflytting når oppholdet skal vare lenger enn 3 måneder. Personer som oppholder seg der mer enn 3 måneder tvinges derfor til å bli registrert som innvandret til Danmark og følgelig utvandret fra Island selv om de etter islandsk lovgivning har rett til fortsatt å forbli registrert i Island. Dette kan føre til problem både for islandske myndigheter og borgere f. eks. ved utarbeidelse av valgmanntall, beskatning, tap av sosiale ytelser eller miste kontakten med myndigheter m. m. ettersom vedkommende er blitt avregistrert i Island. Problemet oppstår spesielt der det er spørsmål om tidsbegrenset opphold på grunn av studier og arbeide. Videre vil det være problem for personer som fortsatt blir avlønnet i hjemlandet samt personer hvis ektefelle og eventuelle barn er tilbake i hjemlandet.

Norge

Som et teknisk regelverk, er erfaringene med internordiske flyttinger gode. Når det gjelder erfaringen med visse lands tillem্পning av materielle regler og disses praktisering, er erfaringene mindre gode og medfører i en del saker problemer for norske myndigheter som legger norske bostedsregler prejudisielt til grunn i egen materiell lovgivning. Under de rådende forhold er derfor norske myndigheter i visse situasjoner bedre tjent med en overenskomst som bare regulerer utveksling av flytteattester og ikke samtidig regulerer bosettingsspørsmål.

Følgende kan nevnes:

1. Danske myndigheter avregistrerer personer straks flytteattest utstedes

selv om det senere skulle vise seg at personen ikke skulle bli registrert i innflyttingslandet.

2. Danske myndigheter avregistrerer nødvendigvis ikke personer som blir registrert i et annet land såfremt danske regler tilsier at personen ikke skal regnes som utvandret.
3. At Danmark har ulike bostedsregler og praktiseringen av regelverket (Sverige) ikke stemmer med reglene, har konsekvenser for annen norsk lovgivning, som enten direkte eller indirekte bygger på registreringen i folkeregisteret. Forskjellen i reglene gjelder først og fremst ektefeller hvor den ene tar opphold i annet nordisk land og studenter. Etter norske bostedsregler skal ektefeller som ikke til stadighet lever adskilt, registreres bosatt på samme sted. Blir en av ektefellene f. eks. ved arbeide i annet nordisk land registrert som bosatt der, vil ektefellene bli skattemessig behandlet som enslige personer. Dersom gjenværende ektefelle har inntekt og barn hos seg, vil vedkommende bli lignet som enslig forsørger og få ekstra fradrag for barn. Barnetrygden vil dessuten bli forhøyet. Den andre ektefellen kan imidlertid miste muligheten for ved skatteligningen å få fradrag for gjeldsrenter betalt i hjemlandet. Videre vil ektefellene dersom de er pensjonister, få alderstrygd som enslige. Dette vil gi dem samlet sett en vesentlig høyere trygdeutbetaling. For studenter kan en registrering i studielandet føre til at de ikke får fullt klassefradrag for inntekt av feriearbeid hjemme. De kan videre miste nødvendig botid i hjemkommunen ved tildeling eller kjøp av bolig. Felles for begge ovennevnte grupper er at de kan kjøre utenlandsregistrerte kjøretøy i Norge når de er på ferie. Etter en viss tid vil de også få helt eller delvis fritak for engangsavgift for motorvogner. Alt dette gir altså opphav til problemer for norske myndigheter eller personen selv ved at han oppnår utilsiktede fordeler eller påføres ulemper. Skal overenskomsten kunne fungere etter sin målsetting, må reglene harmoniseres eller man må, som Danmark inntil nå har gjort, foreta dobbeltregistrering/ ikke-registrering i forbindelse med en flytting.

Sverige

Tross visse ikrafttredelsesproblemer har overenskomsten fungert tilfredsstillende. Dens hovedformål har vært å forhindre at en person ved flytting fra et nordisk land til et annet ikke ble dobbeltregistrert. Dessuten ble det forutsatt at utvekslingen av flytteattester skulle sikre at personopplysninger ble registrert korrekt. Disse hovedformålene er med konvensjonen stort sett blitt oppfylt.

Ulikheter i landenes bostedsregler og registreringssystem medfører visse tillempningsproblemer. I forhold til Finland forårsaker det doble registreringssystemet på lokalplanet (forsamlingene og registerbyråene) problem ved at de kirkelige folkeregistreringsmyndighetene ikke alltid prakti-

serer bostedsreglene på samme måte som registerbyråene. Det forekommer derfor at personer som til stadighet bor i Finland ikke blir registrert til tross for at forholdet er kjent for registermyndighetene. Det ville derfor ha vært en bedre ordning om registerbyråene avgjorde bostedsregistrering ved internordiske flyttinger.

I følge de finske registreringsbestemmelsene kan et barn ikke folkeregistreres hos andre enn de som har omsorg for barnet. Denne bestemmelsen kan føre til at et barn som flytter til Finland uten at de som har omsorgen følger med, ikke kan avregistreres i Sverige ettersom barnet ikke blir registrert i Finland. Her er det risiko for at bla barnebidrag kan bli utbetalt på feilaktig grunnlag.

Mot Danmark er problemene følgende: 1. Et opphold som etter svensk bedømming er helt tilfeldig, kan i Danmark betraktes som bosetting. 2. Dansk praksis ved avregistrering stemmer ikke med overenskomsten.

III. Gjeldende bestemmelser om registrering av bosted og flytting som har betydning for landenes praktisering av overenskomsten

1. Innledning

Bosettingsreglene viser flere lik- enn ulikheter. Hovedprinsippene er de samme, dvs. at man anses bosatt der man til vanlig tar døgnhvilen, men når det gjelder unntakene til døgnvileregelen (ektefeller, studenter og personer med kortvarige opphold) er det forskjeller.

Av landenes redegjørelser går det frem at der en person er registrert som bosatt, har stor betydning, direkte eller indirekte, for andre myndigheter. Videre er flere myndigheter, spesielt skatte- og trygdevesenet meget avhengige av folkeregistrene og personnummeret i særdeleshet. Dette har betydning for enkelte lands regler og praksis når det gjelder registrering av inn- og utvandring, (se nærmere ovenfor under kap. II).

2. Flyttinger

2.1. Registrering av innvandring til de enkelte land

Hovdreglene for hvem som skal registreres er følgende:

Danmark

Personer som flytter til Danmark, skal registreres som bosatt og tildeles dansk personnummer når de skal oppholde seg i landet i over 3 måneder eller har lønnet arbeide, uansett om de bevarer boligen i utlandet. Personer som etter disse regler ikke skal registreres, tildeles et personnummer såfremt de er skattepliktige til Danmark eller innbetalingspliktige til Arbejds-markedes Tillægs Pension.

Fra de øvrige lands side er det fremført at de danske regler ikke på alle

punkter er i overensstemmelse med overenskomstens bestemmelser. Det er i strid med nåværende art. 2 nr. 2 at registrering, i de tilfelle flytteren ikke leverer flytteattest, foretas før flytteattest foreligger, og med art. 2 nr. 3 annet ledd at personer da registreres i Danmark uten at utflyttingslandets registreringsmyndighet samtidig blir underrettet med internordisk flyttebevis. På denne måten vil man i en viss periode ikke unngå dobbeltregistrering. Det er videre fare for mere varig dobbeltregistrering hvis innflyttingslandets registreringsmyndighet glemmer å rekvirere flytteattest etter at registrering er foretatt.

Fra dansk side har man merket seg at det i arbeidsgruppens forslag til endring av overenskomsten er presisert i art. 2 nr. 2 at den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet på forlangende *straks* skal sende flytteattest til dansk folkeregister. Det er derfor nå mulig å tilpasse de danske reglene til overenskomsten slik at registrering av flytting fra annet nordisk land ikke kan foretas før flytteattest foreligger.

I de tilfelle der flytteren ikke har med seg flytteattest, pålegges folkeregisteret etter de nye reglene i alle tilfelle å rekvirere flytteattest fra utflyttingslandets registreringsmyndighet når personen skal registreres som bosatt i Danmark.

De øvrige nordiske land har pekt på at at det ved opphold helt ned til 3 måneder er krav om registrering i Danmark.

I henhold til overenskomstens art. 3 avgjøres spørsmålet om en person skal regnes som bosatt i innflyttingslandet etter lovgivningen i dette landet. Etter gjeldende danske regler skal personer som flytter til Danmark, registreres i folkeregisteret/CPR når de skal oppholde seg i landet i over 3 måneder eller når de får arbeide eller skal drive næring i landet, uansett om de fortsatt bevarer bolig i annet land eller ikke. Det samme gjelder om de har ektefelle, barn eller er studerende. Disse regler gjelder også for innflyttere fra annet nordisk land.

For å imøtekomme ønsket fra de andre nordiske land, vil reglene bli endret slik at flyttere derfra først vil bli *krevd* registrert i folkeregisteret når oppholdet er over 6 måneder. I en rekke situasjoner er det en forutsetning for å oppnå serviceytelser fra det offentlige at en borger er registrert bosatt i Danmark og er tildelt personnummer. For ikke å innføre nye hindringer for innflyttere og innføre forskjellsbehandling, er det ved opphold ned til 3 måneder ikke mulig å oppheve den någjeldende *rett* til registrering såfremt vedkommende som flytter fra annet nordisk land, selv ber om registrering i folkeregisteret. Det ansees for å være i borgernes interesse at flytting til Danmark fra annet nordisk land ikke er mer besværlig folkeregistreringsmessig og ikke gir en dårligere rettsstilling i landet enn det som gjelder for flyttere fra ikke-nordiske land.

De andre nordiske land påpeker imidlertid at Danmark ikke behandler internordiske flyttinger på samme måte som innenlandske der flytteren er gift, har barn eller er studerende. Dette regelverket harmonerer ikke med

overenskomstens forarbeider, jfr. s. 39–41 og s. 46 i nordisk utredning om internordisk flytting (1961:4). Fra dansk side er det vist til at det ikke er tatt med regler om disse forhold i overenskomsten. Slike regler må i lys av utviklingen etter 1961 sees på som lite tidsmessige når en persons bosted skal avgjøres. Det må her opplyses at også etter retningslinjene for innenlandske flyttinger i Danmark, kan en person i visse tilfelle registreres på annen adresse enn ektefelle og barn. Forøvrig likestilles samliv med ekteskap. For unge som under videregående utdanning skal være borte fra foreldrehjemmet mer enn 6 måneder, er det ikke formodning for bosted hos foreldrene. Unge over 18 år, her også studerende, skal behandles normalt etter reglene for enslige. Det må derfor fra dansk side fastholdes at personer som flytter til landet, skal registreres i folkeregisteret/CPR selv om de har ektefelle, barn eller er studerende.

Av den grunn stilles flyttere fra nordiske land på lik linje med de som flytter fra ikke-nordiske land og de som flytter i Danmark. Det vil dog etter de endrede danske regler heretter kun være krav om registrering for innflyttere fra andre nordiske land når de skal oppholde seg i Danmark over 6 måneder. Dette vil begrense tilfelle hvor personer som er gift, har barn eller er studerende skal registreres i Danmark.

Finland

Det finnes i lovverket ingen bestemmelse om hvor lenge en borger må oppholde seg i Finland for å bli registrert som bosatt. Etter vanlig praksis skal imidlertid bostedsregistrering foretas der vedkommende tar den regelmessige døgnhvilen. Kortvarige opphold av under 6 måneders varighet blir normalt ikke sett på som registreringsgrunnlag.

Innflyttinger fra nordiske land til Finland behandles i regelen på samme måte som flyttinger innen landet. Enhver som kommer fra utlandet til Finland eller skifter bosted innen landet, skal senest tredje dagen etter flyttingen melde flytting for seg og de familiemedlemmene som flytter med ham. Opphold kan i visse tilfelle, uavhengig av hvorfra man har flyttet, anses som midlertidig (f. eks. studier, midlertidig arbeide, felles bosted med familien osv.). Slike forhold fører normalt ikke til bostedsregistrering.

Personer som ikke blir registrert bosatt i Finland, men som av ulike årsaker trenger et personnummer, kan tildeles et konstruert personnummer. Blir vedkommende senere registrert bosatt i Finland, blir dette nummeret erstattet med et ordentlig personnummer.

Island

Personer som oppholder seg eller skal oppholde seg i landet mer enn 6 måneder, skal registreres som bosatt på grunnlag av internordisk flyttestatistikk. Unntak er imidlertid gjort for gifte personer og studerende som har et tidsbegrenset opphold i Island og ønsker å beholde sin bosetting i hjemlandet. Personer som har et kortere opphold enn 6 måneder, men behøver personnummer f. eks. på grunn av beskatning, kan registreres i et særskilt

register og tildeles personnummer uten å bli registrert som innvandret til Island.

Norge

Alle som flytter til Norge fra annet nordisk land og har til hensikt å oppholde seg der i mer enn 6 måneder, skal registreres som bosatt. Kortere opphold blir bare registrert i de tilfelle hvor borgeren ikke har annen bostedsmessig tilknytning. Innflyttinger skal behandles på samme måte som innenlandske flyttinger. Etter disse er hovedregelen at en person skal regnes som bosatt der han tar den regelmessige døgnhvilen. Det er imidlertid en del unntak. I nordisk sammenheng er unntakene som gjelder gifte personer og studerende, de mest aktuelle. Disse skal i utgangspunktet være registrert i hjemlandet hvis de ikke har brutt kontakten med henholdsvis ektefelle/foreldrehjem. Den person saken gjelder har normalt bevisbyrden for dette.

Personer som oppholder seg i Norge uten å bli registrert som bosatt, men trenger et identitetsnummer f. eks. på grunn av beskatning, tildeles et såkalt D-nummer (forhøyet personnummer) som ikke har noen forbindelse med folkeregistreringen.

Sverige

I lovverket finnes ingen regel for hvor lenge man må oppholde seg i landet for å bli registrert som bosatt. Praksis er dog at en person regnes som bosatt der han tar den regelmessige døgnhvilen. Kortvarige opphold av under 6 måneders varighet anses normalt ikke som registreringsgrunnlag.

Når en person regelmessig tar døgnhvilen på to steder foreligger dobbel bosetting. Personen folkeregistreres da i den bolig der han med hensyn til sitt arbeid anses å ha sitt egentlige bosted.

Likewise i Finland, Island og Norge er det visse unntak fra døgnvileregelen. En person som bor på et annet sted enn familien, anses bosatt hos denne. Men i følge praksis skal fraværet fra familien kun være forårsaket av personens arbeidsforhold. Da det er meget vanlig at begge ektefeller arbeider, blir dette unntaket sjelden praktisert. At svenske og norske myndigheter i blant har ulik oppfatning i en bosettingssak når en av ektefellene flytter, kan også bero på at det er pastorsembetet som har bevisbyrden for at de opplysninger som foreligger i saken ikke stemmer med de faktiske forholdene. Etter norske regler er det derimot presumsjonen at ektefeller skal være registrert som bosatt på samme sted med mindre de kan godtgjøre at de til stadighet lever adskilt og har hver sin selvstendige bolig. Problemet med proformaflyttinger blir det derfor vanskeligere å hankses med i Sverige siden bevisbyrden påligger myndighetene.

Unntaksregler finnes også for personer som er borte på grunn av studier

og midlertidig arbeide. Med det siste menes arbeide som fra ansettelsen er tidsbegrenset. Arbeidet kan godt vare i flere år, men da kreves det at personen med sikkerhet kan forventes å vende tilbake til den bolig han hadde da det midlertidige arbeidet begynte. Det er her gifte personer vanligvis blir regnet som bosatt sammen med familien.

Studenter anses å ha sin bolig hos foreldrene. Voksne studerende som selv melder flytting til studiestedet blir imidlertid folkeregistrert der. I følge domstolspraksis skal derimot ikke en ugift student som lar være å melde flytting, registreres på studiestedet. Om vedkommende arbeider ved siden av studiene har ikke noen betydning. Gifte studerende anses imidlertid bosatt hos familien. Flertallet studenter som kommer til Sverige for å studere, melder flytting og blir således i følge praksis registrert som bosatt.

Alt ved ikrafttredelsen av overenskomsten var det klart at bostedsreglene ikke var helt like i de nordiske landene. Derfor ble det besluttet at innflyttingslandets regler skulle gjelde i avgjørelsen om en person skulle registreres som innvandret. At reglene eller praktiseringen av disse er forskjellige kan i tilfelle medføre problem, men kan ikke ses på som brudd på overenskomsten.

Folkeregistreringen forvaltes lokalt av den svenske kirken med over 1 400 lokale kontorer. Idet arbeidet er fordelt på så mange små enheter, har det medført at praktiseringen av bostedsreglene ikke alltid er lik eller i overensstemmelse med gjeldende regler. I forbindelse med overføringen av folkeregistreringen til de lokale skattemyndighetene i 1991, kommer imidlertid forutsetningene for en mer enhetlig praktisering til å bli bedre.

Personer som registreres som bosatt i Sverige tildeles personnummer. Dette nummeret kan også tildeles når man f. eks. bare er skattepliktig eller medlem av svensk folketrygd. Det er altså ikke nødvendig å bli folkeregistrert for å få tildelt personnummer.

2.2 Registrering av utflytting til annet nordisk land

Danmark

Frem til nå er personer blitt avregistrert samtidig med at internordisk flytteattest ble utstedt. Dersom personen ikke blir registrert som bosatt i vedkommende innflyttingsland, ble den danske registreringen endret til "utvandret til utlandet" med mindre noe annet ble opplyst, f. eks. at flyttingen skulle annulleres. Denne praksis førte til at personer som oppholdt seg i et av de nordiske land, ikke vil være folkeregistrert i noen av landene. Den danske praksis har ikke vært i overensstemmelse med overenskomstens art. 2 nr. 3 som slår fast at en person ikke kan avregistreres før man har mottatt flyttebeviset fra innflyttingslandet.

I tillegg kan en person som er blitt registrert som bosatt i et annet nordisk land, fortsatt stå registrert som bosatt i Danmark, såfremt boligen der er til full rådighet, vedkommende har til hensikt å flytte tilbake til Danmark og oppholdet i annet nordisk land er på høyst 6 måneder (inntil

mai 1988 2 år). Denne praksis er heller ikke i overensstemmelse med overenskomstens art. 3 som slår fast at det er innflyttingslandets regler som er avgjørende ved registreringen. Videre har dansk praksis ikke vært i overensstemmelse med overenskomstens intensjon om at Norden skal betraktes som ett registreringsområde.

I begynnelsen av 1989 vil de danske regler bli tilpasset overenskomsten slik at avregistrering ved flytting til annet nordisk land alltid skal skje først når dansk folkeregister har mottatt flyttebeviset i retur fra innflyttingslandet. En person som ved opphold i annet nordisk land ikke registreres der, vil således ikke bli avregistrert i Danmark.

Finland, Island, Norge og Sverige

Disse landene har tilpasset sitt regelverk for utflytting med overenskomstens art. 3. Det vil si at man avregistrerer enhver person som blir registrert i et annet nordisk land uten hensyn til om det kolliderer med internrettslige regler. Innflyttingslandets regler gjelder fullt ut. I Finland, Island, Norge og Sverige skjer avregistrering først når man har mottatt flyttebevis.

IV. Utkast til endringer i overenskomsten om internordisk flytting

1. Utkast til endringer

Arbeidsgruppens medlemmer er enige om at det på bakgrunn av de innvundne erfaringer med overenskomsten, bør foretas endringer på områder den har skapt uklarheter, hatt mangler eller er utidsmessig.

Til artikkel 1

Som utgangspunkt legges døgnhvilebegrepet til grunn ved avgjørelse av bostedsregistreringen. Det antas imidlertid ikke å være hensiktsmessig, især for den enkelte borger, at han under midlertidig fravær fra nåværende bolig, skal registreres som bosatt i annet nordisk land i forbindelse med et kortvarig opphold der. Av rent praktiske grunner er derfor arbeidsgruppen enig om at midlertidige opphold av under 6 måneders varighet i annet nordisk land normalt ikke skal danne grunnlag for bostedsregistrering.

Som det går frem av kap. III, 2.1 skal flyttere til Danmark og Island først registreres som bosatt når oppholdet skal vare lenger enn 6 måneder. Registrering kan dog foretas i de tilfelle der flytteren selv ber om registrering i forbindelse med opphold av mer enn 3 måneders varighet.

I Finland og Sverige er det ingen regel om hvor lenge man kan oppholde seg i landene for å bli registrert som bostatt. Men normalt blir ikke personer med opphold av kortere varighet enn 6 måneder registrert som bosatt med mindre oppholdsstedet er personens eneste bostedsmessige tilknytning i dette tidsrommet.

I Norge skal personer først registreres som bosatt når de skal oppholde seg i landet mer enn 6 måneder. Kortere opphold blir bare registrert dersom personen ikke har tilknytning til annet bosted, f. eks. at personen ellers ville ha blitt registrert uten fast bosted i hjemlandet.

Som nytt annet punktum i art. 1 foreslås:

Tidsbegrensede opphold av under 6 måneders varighet regnes normalt ikke som flytting.

Arbeidsgruppen har merket seg at norsk folkeregistrering fortsatt ikke gjelder Svalbard, Jan Mayen og de norske biland utenfor Europa. Dette betyr at personer som kommer fra et av de nordiske land for å oppholde seg på Svalbard, ikke vil bli registrert hverken der eller i Norge. I likhet med det som er anført på side 49 i utredningen om internordisk flytting 1961:4 antar man nå heller ikke at det er aktuelt å ta med dette i overenskomsten.

Til artikkel 2 generelt

Artikkel 2 er lang og omfattende. Spørsmål om deling av denne bestemmelse har vært drøftet. Når man ikke har funnet dette aktuelt, har det sammenheng med at det som står i artikkelen henger såvidt nøye sammen. En oppdeling vil virke kunstig. Dessutom mener man at de enkelte numrene artikkelen er delt inn i, gjør den relativt oversiktlig.

Til de enkelte bestemmelsene i artikkelen skal bemerkes:

Til artikkel 2 nr. 1 annet ledd

Den internordiske flytteattesten bør ha begrenset gyldighetstid. Attesten er blant annet ment som en bekreftelse på de registrerte personopplysningene. Dess lenger tid det går etter utstedelse av attesten, dess større er risikoen for at personopplysninger kan være endret. Ut fra dette har man funnet en gyldighetstid på 3 måneder regnet fra utstedelsesdato som passende. Som nytt siste punktum i art. 2 nr. 1 annet ledd foreslås:

Denne er gyldig i 3 måneder fra utstedelsesdato.

Til artikkel 2 nr. 2 nest siste og siste punktum

Dersom flytteattest ikke leveres ved innflytting, kan registreringsmyndigheten i dag rekvirere flytteattest dersom flytteren ber om det. Arbeidsgruppen mener det av hensyn til en hurtig registrering er nødvendig at innflyttingslandets registreringsmyndighet av eget tiltak rekvirerer flytteattest og dermed fritar flytteren selv fra å fremskaffe slik attest. Den någjeldende plikt i nest siste punktum for flytteren til selv å fremskaffe flytteattest foreslås derfor opphevet. Etter det arbeidsgruppen har fått opplyst er det også vanlig i dag at registreringsmyndigheten selv rekvirerer flytteattest. I likhet med pålegget i art. 2 nr. 1 annet ledd om straks å levere flytteattest til flytteren personlig, må også dette pålegget gjelde der attes-

ten blir rekvirert. Dette fordi registreringsmyndigheten i utflyttingslandet som ikke har prøvelsesrett, jfr. art. 3, ikke skal trenere en registrering i innflyttingslandet. Man mener derfor det er nødvendig at det i teksten settes en kort frist for utflyttingslandets registreringsmyndighet til å levere flytteattest. En frist på 14 dager fra da attesten ble rekvirert synes rimelig. Dette betyr samtidig at har ikke innflyttingslandets registreringsmyndighet mottatt attesten innen nevnte frist, må denne myndigheten ut fra vanlige forvaltningsmessige prinsipper kunne registrere flytteren uten flytteattest. Utflyttingslandet må da selvfølgelig straks underrettes om registreringen slik at dobbeltregistrering kan unngås. Samtidig må det anmodes på nytt om at flytteattest utstedes slik at eventuelle feil i innflyttingslandets registrering kan rettes opp.

Art. 2 nr. 2 nest siste og siste punktum foreslås endret slik:

Har han ikke flytteattest, skal den lokale registreringsmyndighet selv rekvirere flytteattest fra den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet. Det påligger nevnte myndighet straks å levere slik attest til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet slik at denne er myndigheten i hende senest 14 dager etter at den ble rekvirert.

Til artikkel 2 nr. 3 første ledd

Endringen her er gjort for å gjøre bestemmelsen mer klar. Noen realitetsendring er ikke tilsiktet. Art. 2 nr. 3 første ledd foreslås endret slik:

Den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet avgjør om en person skal registreres som bosatt i innflyttingslandet.

Til artikkel 2 nr. 3 annet ledd

I någjeldende bestemmelse er det forutsatt at bostedsregistrering ikke skal finne sted før flytteattest foreligger. Arbeidsgruppen har her merket seg at danske registreringsmyndigheter har registrert personer før flytteattest foreligger.

Som anført foran under kap. III, 2.1 vil danske regler bli endret slik at innflytting fra annet nordisk land først vil bli registrert når flytteattest foreligger.

Art. 2 nr. 3 annet ledd foreslås endret slik:

Registreringen kan bare foretas på grunnlag av flytteattest. Straks registreringen er foretatt, skal den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet underrettes. Til denne underretning skal internordisk flyttebevis brukes.

Til artikkel 2 nr. 3 fjerde ledd

I de tilfelle den lokale registreringsmyndighet avviser en flytting, kan man ikke se at det er noen grunn til at flytteren skal ha flytteattesten i retur

med påtegning om avslaget. Flytteattesten er til bruk for registreringsmyndigheten i innflyttingslandet og det er derfor mer naturlig at denne beholdes der. Flytteattesten er heller ikke noe dokument som kan brukes overfor andre myndigheter. Det må være tilstrekkelig at flytteren får varsel om avslaget i et formløst dokument med opplysning om den klageadgangen han eventuelt vil ha etter innflyttingslandets lovgivning. Art 2 nr. 3 fjerde ledd foreslås endret slik:

Finner den lokale registreringsmyndighet at den som har levert flytteattesten ikke kan regnes som bosatt innenfor registreringsområdet, og det heller ikke foreligger et tilfelle som nevnt i foregående ledd, skal det gjøres merknad om avgjørelsen på blanketten til flyttebeviset samtidig som flytteren underrettes. Flytteattesten beholdes av registreringsmyndigheten, mens blanketten til flyttebeviset uten opphold skal sendes tilbake til vedkommende lokale registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten.

Til artikkel 2 nr. 3 siste ledd

For å hindre dobbeltregistrering eller ikke-registrering i en viss periode, mener arbeidsgruppen det er behov for å slå fast i overenskomsten at den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet må benytte samme dato for utflytting som den som er registrert som innflyttingsdato i innflyttingslandet. Som nytt *annet punktum i art. 2 nr. 3 siste ledd* foreslås:

Som dato for utflytting benyttes innflyttingslandets registrerte innflyttingsdato.

Til artikkel 2 nr. 4 første punktum

Arbeidsgruppens medlemmer er enige i at fristen i denne artikkelen må gjøres mer tidsmessig og at den derfor settes ned fra to til en måned. Dette er forøvrig i overensstemmelse med det forslaget som ble fremsatt i det opprinnelige forslag til overenskomst (1961:4 s. 48). Da flytteattesten normalt utstedes en tid før flyttingen skjer, er det naturlig å regne fristen fra oppgitt flyttedato. Art. 2 nr. 4 første punktum foreslås endret slik:

Har den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet ikke mottatt flyttebevis innen en måned fra oppgitt flyttedato, skal den henvende seg direkte til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet for å få de opplysninger som er nødvendige av hensyn til registreringen.

Til artikkel 3

Arbeidsgruppen mener det er behov for å regelfeste at utflyttingslandets registreringsmyndigheter har adgang til å ta opp en registreringssak med innflyttingslandets myndigheter. Behovet for å påklage innflyttingslandets regler har også vært vurdert. Selv om dette kan føre til færre gale avgjørelser og mindre ulik praksis, mener arbeidsgruppen at slike klagesaker lett kan ta overhånd så lenge bostedsreglene ikke er samordnet. Ut fra finsk og

svensk forvaltningsprosess vil det også være problematisk formelt sett. Det siste kan selvfølgelig løses ved at man traktatfester voldgiftsbehandling. Dette må også avvises som en tungvint og lite smidig ordning.

Arbeidsgruppen mener ellers det som følge av ulike bostedsregler i de enkelte land er behov for å definere begrepet innflyttingsland slik at det ikke oppstår tvist om hvilket lands lovgivning som skal gjelde i forbindelse med en påberopt flytting.

Som nytt *annet og tredje ledd* i art. 3 foreslås:

Om den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet er uenig i registreringen, kan saken tas opp med den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet. Bli de ikke enige, kan utflyttingslandets lokale registreringsmyndighet forelegge saken for landets sentrale registreringsmyndighet som igjen kan ta saken opp med innflyttingslandets sentrale registreringsmyndighet.

Som innflyttingsland regnes det land som en person har bosatt seg i etter innflytting fra et annet land. Dette gjelder så lenge de faktiske bostedsforhold er de samme som da innflyttingen fant sted.

Til artikkel 4

Med bakgrunn i de enkelte lands ønsker har gruppen vurdert eksisterende ordning for utveksling av informasjon.

Fra Finlands side er det uttrykt stort behov for utvidelse av eksisterende ordning med utveksling av folkeregisteropplysninger. Registrering av internordiske flyttinger i Finland omfatter ikke bare opplysninger om adresseendringer i forbindelse med flyttingen. Men også alle andre endringer som inntreffer etter flyttingen og som har betydning for registreringen, skal holdes så aktuelle som mulig. Derfor hadde det fra finsk side vært et ønske at man i konvensjonen fikk et eget punkt som regelfester utveksling av folkeregisteropplysninger. Dette skulle også forsterke ideen om Norden som ett registreringsområde. Slik det er nå, taper mange personer i Finland grunnleggende rettigheter ettersom folkeregistrene og andre myndigheter ikke kan oppfylle sine forpliktelser overfor den enkelte borger (f.eks. stemmerett kan ikke utøves på grunn av mangelfulle folkeregisteropplysninger).

Også Island, Norge og Sverige har et visst behov for regelmessig utveksling av informasjon. I Island er man interessert i regelmessige opplysninger om fødsler av islandske borgere i de øvrige nordiske land samt navneendringer, giftermål og skilsmisser. I forbindelse med valg har Sverige behov for å kunne kontakte svenske statsborgere som bor utenlands ettersom de er stemmeberettigede. I Norge begrenses behovet til å gjelde opplysninger om fødselsdato- og navneendringer som norske borgere får gjort i annet nordisk land.

Fra dansk side finner man at nåværende ordning med å utveksle opplysninger om dødsfall og endring av statsborgerskap er tilstrekkelig. Det er i Danmark ikke behov for flere opplysninger fra andre nordiske land. Det er heller ikke mulig innenfor rammene av gjeldende lovgivning å utvide utvekslingen til å gjelde melding om endring av personopplysninger vedrørende statsborgere i annet nordisk land med bopel i Danmark. Det samme forhold gjelder levering av statuslister til de øvrige nordiske land over vedkommende lands statsborgere bosatt i Danmark. I det hele måtte utveksling av opplysninger skje ved levering til andre nordiske lands sentrale myndigheter, men det må her forutsettes praktiske vanskeligheter med hensyn til identifikasjon av den enkelte person idet man ikke kjenner personnummeret i det andre nordiske land.

Det er i Danmark i henhold til folkeregisterlovgivningen fastsatt helt presise regler for utlevering av opplysninger fra folkeregistrene og CPR. Av disse følger at offentlige myndigheter i Norden samt de nordiske ambassader i København, kan få utlevert adresseopplysninger fra CPR i forbindelse med enkeltforespørsler. Dersom det foreligger et begrunnet behov kan også andre personopplysninger om enkeltpersoner utleveres, jfr. forøvrig det som er forutsatt på side 50 i nordisk utredning om flytting (1961: 4).

I de øvrige nordiske land er det også regler som setter grenser for utlevering av folkeregisteropplysninger til andre land. Disse grensene er i de fleste landene snevrere enn de som gjelder for utlevering til hjemlige offentlige myndigheter. I denne sammenheng kan det nevnes at ved forberedelsen av det svenske Riksdagsvalget i 1988 fant både danske og norske myndigheter at det ikke var mulig å levere opplysninger til svenske myndigheter om navn og adresse på svenske statsborgere bosatt Danmark og Norge. I stedet påtok myndighetene i disse landene seg å sende svensk informasjonsmaterieell angående valget til svensker som var bosatt i disse landene. I tillegg bør det opplyses at den mengde personlige opplysninger som inngår i folkeregistreringen varierer landene mellom. Dette medfører at de ulike landenes muligheter til utlevering av folkeregisteropplysninger også er varierende.

Ut fra de grunnene som er fremført må arbeidsgruppen konstatere at det ikke har vært mulig å foreslå at overenskomsten skal ha regler om utveksling av folkeregisteropplysninger utover de som den internordiske flyttestaten krever. Dette er beklagelig og fungerer som et hinder mot det uttrykte formål at Norden skal være et enhetlig registreringsområde.

Selv om utveksling av informasjon nå ikke kan bli foreslått traktatfestet, har arbeidsgruppens medlemmer blitt enige om gjensidig utveksling av opplysninger om dødsfall og statsborgerskapsendringer for nordiske borgere som bor i et annet nordisk land. Disse endringene skal om mulig også utveksles der man beholder sitt tidligere statsborgerskap. De ovennevnte opplysningene er høyst nødvendige for utarbeidelse av valgmanntall. Trak-

tatfesting er imidlertid ikke nødvendig. Dødsfallsopplysninger er alt traktatfestet da samtlige nordiske land har ratifisert Wien-konvensjonen av 24. april 1963 art. 37a som hjemler utveksling av denne opplysningen. For statsborgerskapsendringer er situasjonen den at samtlige nordiske land praktiserer utveksling selv om det bare er Norge som har ratifisert tilleggsprotokoll til Europakonvensjonen av 6. mai 1963 som blant annet hjemler utveksling av slike opplysninger.

I og med at det ikke er mulig å utveksle andre opplysninger vil arbeidsgruppen anbefale at interesserte land avtaler seg imellom hvilke opplysninger som ønskes utvekslet innenfor rammen av det intern lovgivning hjemler.

Til artikkel 5

I denne bestemmelsen er det foretatt noen språklige endringer. Samtidig er betegnelsen på finske og svenske lokale registreringsmyndigheter endret. *Art. 5* foreslås endret slik:

Med lokal registreringsmyndighet forstås i denne overenskomst:

i Danmark folkeregisteret,

i Finland registerbyrået,

i Island Nasjonalregisteret,

i Norge folkeregisteret,

i Sverige pastorembetet (i Stockholm og Göteborg den lokale skattemyndighet). Fra 1. juli 1991 den lokale skattemyndighet.

Til artikkel 6 første og annet ledd

For å unngå gal registrering av slektskapsforhold i forbindelse med internordisk flytting har man blitt enige om at det på flytteattesten skal angis hvilken person man er barn av/ektefelle av. Videre angis for å komplettere registrering av slektskapsopplysninger, navn og fødselsdato til foreldre/ektefelle som ikke følger med flyttingen. De to siste opplysningene skal bare angis dersom utflyttingslandet har opplysningene registrert i operative registre. Endelig skal det for å minimalisere muligheten for dobbeltregistrering bekreftes, når det er mulig, at flytteren tidligere har vært bosatt i innflyttingslandet.

Ettersom svensk folkeregistrering fra 1.7.91 blir overført fra den svenske kirken til den lokale skattemyndigheten, er det usikkert om opplysninger om dåp, konfirmasjon og nattverd kan angis på flytteattester fra Sverige til Finland. Opplysning om nattverd har man ikke lenger behov for i disse landene. Arbeidsgruppen mener derfor at de to land selv kan avtale om disse opplysningene kan utveksles i forbindelse med internordisk flytteattest. Siste setning i art. 6 første ledd foreslås derfor opphevet. Som en konsekvens av dette endres også formuleringen i innledningen til annet ledd.

Art. 6 første og annet ledd foreslås endret slik:

Formular til internordisk flytteattest og flyttebevis skal inneholde opplysninger om: 1. Utflyttingsland, 2. kommune, 3. adresse, 4. Innflyttingsland, 5. kommune, 6. adresse, 7. Oppgitt flyttedato, 8. navn, 9. barn av, 10. ektefelle av, 11. kjønn, 12. fødselsdato, 13. fødested, 14. ekteskapelig status og dato, 15. statsborgerskap, 16. evt. bosatt tidligere i innflyttingslandet, 17. evt. navn og fødselsdato til ektefelle som ikke følger med flyttingen, 18. evt. navn og fødselsdato til foreldre (til barn under 18 år) som ikke følger med flyttingen, 19. merknader og videre dato for utstedelse av flytteattesten, stempel og underskrift, registrert innflyttingsdato samt de enkelte lands frist for melding til innflyttingsstedet.

De kontraherende lands formular til flytteattest og flyttebevis skal ha samme form og innhold, men avfattes på de enkelte lands språk, og skal fastsettes i samråd mellom de sentrale myndigheter i de kontraherende land.

Til artikkel 7–10

Arbeidsgruppen har innarbeidet sine forslag til endringer i någjeldende overenskomst. Den foreslår at overenskomsten med disse endringer erstatter overenskomsten av 5. desember 1968. Forslag til ny overenskomst følger som vedlegg til denne rapporten.

2. Frist for å melde flytting

Det er enighet om at fristen for å melde flytting i de nordiske land i størst mulig grad bør samordnes. Denne bør ligge innenfor et tidsrom på 7 dager. I dag ligger fristene innenfor en tidsramme på 5 til 14 dager. Arbeidsgruppen har ikke funnet det praktisk å traktatfeste dette da det krever lovendring i Norge og Sverige som har en frist på henholdsvis 8 og 14 dager. Slike endringer kan ta tid og for ikke å forsinke en ikrafttredelse av de foreslåtte endringene, vil man nøye seg med å henstille nevnte to land om å legge seg på en flyttemeldingsfrist på maksimalt 7 dager.

3. Forslag til endringer i landenes folkeregisterlovgivning

Ikrafttredelse av arbeidsgruppens forslag til endringer forutsetter ingen endringer i avtalelandenes folkeregisterlovgivning.

V. Spørsmål om ytterligere samordning av folkeregistreringen i de nordiske landene

1. Resultater av arbeidsgruppens forhandlinger

Arbeidsgruppen mener man har oppnådd to ulike resultater. På den ene siden foreslår man konkrete endringer i overenskomsten. På den andre

siden har gruppens arbeide medført endringer i enkelte lands praktisering av de grunnleggende reglene som overenskomsten inneholder. Det skal bemerkes at disse to hovedresultat henger nært sammen. Hva angår arbeidsgruppens forslag innebærer disse delvis nye regler om ytterligere samordning av folkeregistreringen, delvis forsterkninger og delvis presiseringer av gjeldende regler. Av de nye regler som man har enets om, er først og fremst at opphold under 6 måneder normalt ikke skal regnes som flytting. Med dette håper man at det er tatt hensyn til den kritikk som er reist mot til dels for strenge krav til registrering av tidsbegrensede opphold, dels brist på samordning i registreringsreglene. Av forslagene til forsterkninger og presiseringer kan man særskilt nevne den foreslåtte regelen om at ved rekvisisjon av flytteattest, skal registreringsmyndigheten i utflyttingslandet svare umiddelbart slik at flytteattesten er mottatt av registreringsmyndigheten i innflyttingslandet senest 14 dager fra rekvisisjonen ble foretatt. Dels vil man med dette forsikre seg om at registreringen blir ordnet så hurtig som mulig hvilket er av stor betydning for borgernes trygghet, men dels er også dette en forutsetning for å hindre innregistrering uten flytteattest og medfølgende dobbeltregistrering, hvilket er et av overenskomstens hovedformål.

Hva angår praktiseringen av overenskomsten, så har gruppens arbeide påvist visse feil i samordningen av reglene. Vedkommende myndighet har siden truffet tiltak for å korrigere disse avvikene.

Det er arbeidsgruppens oppfatning at disse resultatene er av en viss betydning for realisering av overenskomstens målsetting. Gruppens medlemmer er videre enige om at man, forutsatt at landene lykkes i å praktisere overenskomsten noenlunde likt, har nådd så langt som det er mulig innenfor någjeldende bostedsregler i samordningen av felles nordiske regler om registrering av flytting mellom disse land. Vil man imidlertid ta et større steg mot samordning av reglene slik at Norden i realiteten kan ansees å ha blitt en helhet i dette henseende, kreves det at man harmoniserer de bostedsreglene som legges til grunn for registreringen i de nordiske landene.

2. Samordning av landenes bostedsregler

Arbeidsgruppen har merket seg at Nordisk Råds rekommandasjon 33/1986 legger avgjørende vekt på at man bør samordne og forenkle reglene om flytting mellom og midlertidig opphold og fast opphold i de nordiske land, slik at Norden blir en helhet i dette henseende. Dette er for så vidt overensstemmende med det som ble lagt til grunn i forarbeidene til någjeldende overenskomst, kfr. Nordisk utredning om internordisk flytting 1961: 4 s. 39–41. Når slike felles regler den gang ikke ble utarbeidet, ble det pekt på følgende:

''Utvalget har overveiet om disse bostedsregler bør inntas i selve avtale-

ne. Fordelene ved dette ville være at en får viss sikkerhet for ens behandling av likeartete registrerings saker, og det vil etter hvert i praksis danne seg et bostedsbegrep på internordisk plan. Under utvalgets forsøk på å utforme disse bostedsregler, har det imidlertid rådet en viss meningsforskjell. En ser heller ikke bort fra at selv om en kom til enighet om hvordan bestemmelsene skulle utformes i avtalen, vil det lett kunne oppstå tvil om bestemmelsens rekkevidde, og de lokale registreringsmyndigheter vil bli stillet overfor fortolkningsvansker når det gjelder forståelsen av selve avtalen, et forhold som lett kan føre til unødige forsinkelser av registreringen. Utvalget har derfor funnet det betenkelig å låse bostedsreglene fast i selve avtalen. Derimot antar utvalget at det i alle tilfelle vil være nødvendig at de respektive lands sentrale myndigheter utarbeider utfyllende forskrifter til gjennomføring av avtalene. Utvalget antar det vil være tilstrekkelig om avtalelandenes sentrale myndigheter kommer overens om visse felles bostedsregler som blir å innta i disse forskrifter.”

Erfaringene med konvensjonen så langt har vist at det er forskjell mellom enkelte av landenes bostedsregler. Dette har skapt problemer for flere av medlemslandene, jfr kap II foran.

Arbeidsgruppens medlemmer har ut fra den tiden den har hatt til rådighet ikke hatt mulighet for å få diskutert noe videre hvilket innhold felles nordiske bostedsregler bør ha. Til det er saken for komplisert.

Arbeidsgruppens medlemmer er imidlertid enige om at Nordisk Råd bør overveie om det er hensiktsmessig å nedsette et utvalg på dette område. Utvalget må få til mandat å foreta en dyptgående analyse av på hvilke områder det er avgjørende regelforskjeller som fører til uheldige konsekvenser for borgere og myndigheter og eventuelt utarbeide forslag til felles bostedsregler i de nordiske landene. De enkelte lands bostedsregler er videre utformet for å ivareta andre myndigheters forvaltning. Saken er derfor svært kompleks og krever både innsats og vilje til lovsamarbeid. Endring i bostedsreglene vil av den grunn føre med seg en rekke konsekvenser. Man må her vurdere de følger endrede regler vil få for annen lovgivning som legger til grunn registreringen i folkeregisteret og eventuelt foreta nødvendige lovendringer der.

Det er imidlertid enighet i arbeidsgruppen at eventuelle felles bostedsregler bør være minst mulig skjønnsmessige slik at man ikke får ulik praksis såvel innen det enkelte land som mellom landene.

3. Regelmessig utveksling av opplysninger

I kap IV er det konstatert at de nordiske landenes muligheter for utveksling av opplysningene om landenes egne borgere som er bosatt i et annet nordisk land, er begrenset av interne regler. I visse tilfelle foreskriver disse reglene et forbud mot utveksling av opplysninger utenlands samtidig som de tillater at samme opplysninger utleveres til innenlandske offentlige

myndigheter. Dette er et hinder for en nærmere samordning av den nordiske folkeregistreringen. Arbeidsgruppen mener derfor det bør overveies om man på nordisk plan skulle kunne overse de nasjonale reglene som er på dette område samt gjøre endringer som tillater det informasjonsutbyttet det her er spørsmål om. Det kan tillegges at ettersom denne utvekslingen bare gjelder ganske få og grunnleggende folkeregistreringsopplysninger, mener arbeidsgruppen dette ikke medfører noen fare for den personlige integriteten som man alltid bør ta hensyn til ved enhver registrering av opplysninger; snarere burde det gi mulighet til øket service og trygghet for nordiske borgere.

4. Kontroll med overenskomsten

Arbeidsgruppen anser det viktig at de nordiske sentrale registreringsmyndighetene sammen overvåker hvordan de foreslåtte forandringene tolkes og praktiseres i de ulike landene. Samtidig må det konstateres at den erfaring man har hatt med brist i samordningen av overenskomstens praktisering under de siste 20 årene gir anledning til en regelmessig overvåkning av denne.

København, den 2.11.1988

Torben Jerlach

Esa Komi

Harald Hammer

Hannu Tulkki

Hallgrímur Snorrason

Ingrid Svedberg

Overenskomst mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om folkeregistrering

Regjeringene i Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige er, for å lette registreringen av personer i de kontraherende land, blitt enige om følgende:

Artikkel 1

Denne overenskomst, gjelder personer som er registrert som bosatt i ett av de kontraherende land, og som har til hensikt å flytte, eller som har flyttet, til et annet av disse land. Tidsbegrensede opphold av under 6 måneders varighet regnes normalt ikke som flytting.

Artikkel 2

1. Den som har til hensikt å flytte fra et av de kontraherende land til et annet av disse land, skal melde dette til vedkommende lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet.

Det påligger nevnte myndighet straks å levere den flyttende internordisk flytteattest med vedheftet blankett for internordisk flyttebevis. Denne er gyldig i 3 måneder fra utstedelsesdato.

2. Den som har flyttet fra et av de kontraherende land og etter innflytting bosatt seg i et annet av disse land, skal innen den tidsfrist som gjelder for flyttemelding innen dette land, melde innflyttingen til vedkommende lokale registreringsmyndighet. Samtidig med meldingen skal han levere den flytteattest med vedheftet blankett for flyttebevis som er nevnt under pt. 1. Har han ikke flytteattest, skal den lokale registreringsmyndighet selv rekvirere flytteattest fra den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet. Det påligger nevnte myndighet straks å levere slik attest til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet slik at denne er myndigheten i hende senest 14 dager etter at den ble rekvirert.

3. Den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet avgjør om en person skal registreres som bosatt i innflyttingslandet.

Registreringen kan bare foretas på grunnlag av flytteattest. Straks registreringen er foretatt, skal den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet underrettes. Til denne underretning skal internordisk flyttebevis brukes.

Finner den lokale registreringsmyndighet grunn til å anta at den som har meldt innflyttingen skal regnes som bosatt et annet sted i innflyttingslandet, skal han vises til den lokale registreringsmyndighet på vedkommende sted. Flytteattesten leveres tilbake til ham forsynt med påtegning om henvisningen.

Finner den lokale registreringsmyndighet at den som har levert flytteattesten ikke kan regnes som bosatt innenfor registreringsområdet, og det heller ikke foreligger et tilfelle som nevnt i foregående ledd, skal det gjøres merknad om avgjørelsen på blanketten til flyttebeviset samtidig som flytteren underrettes. Flytteattesten beholdes av registreringsmyndigheten, mens blanketten til flyttebeviset uten opphold skal sendes tilbake til vedkommende lokale registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten.

Først når flyttebeviset er mottatt, skal den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet føre den som er flyttet ut av registeret. Som dato for utflytting benyttes innflyttingslandets registrerte innflyttingsdato.

4. Har den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet ikke mottatt flyttebevis innen en måned fra oppgitt flyttedato, skal den henvende seg direkte til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet for å få de opplysninger som er nødvendige av hensyn til registreringen. Det samme gjelder om en lokal registreringsmyndighet har grunn til å anta at en registerført person er flyttet til et annet av de kontraherende land.

Artikkel 3

Spørsmålet om en person etter denne overenskomst skal regnes som bosatt eller ikke bosatt i innflyttingslandet, avgjøres etter lovgivningen i dette land.

Om den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet er uenig i registreringen, kan saken tas opp med den lokale registreringmyndighet i innflyttingslandet. Blir de ikke enige, kan utflyttingslandets lokale registreringsmyndighet forelegge saken for landets sentrale registreringsmyndighet som igjen kan ta saken opp med innflyttingslandets sentrale registreringsmyndighet.

Som innflyttingsland regnes det land som en person har bosatt seg i etter innflytting fra et annet land. Dette gjelder så lenge de faktiske bostedsforhold er de samme som da innflyttingen fant sted.

Artikkel 4

De kontraherende stater forplikter seg til gjensidig å gi de opplysninger som antas nødvendige for bedømmelsen av bosettingsspørsmålet, og gi melding om de beslutninger som blir truffet.

Artikkel 5

Med lokal registreringsmyndighet forstås i denne overenskomst:
i Danmark folkeregisteret,
i Finland registerbyrået,
i Island Nasjonalregisteret,
i Norge folkeregistreret,
i Sverige pastorembetet (i Stockholm og Göteborg den lokale skattemyndighet). Fra 1. juli 1991 den lokale skattemyndighet.

Artikkel 6

Formular til internordisk flytteattest og flyttebevis skal inneholde opplysninger om: 1. Utflyttingsland, 2. kommune, 3. adresse, 4. Innflyttingsland, 5. kommune, 6. adresse, 7. Oppgitt flyttedato, 8. navn, 9. barn av, 10. ektefelle av, 11. kjønn, 12. fødselsdato, 13. fødested, 14. ekteskapelig status og dato, 15. statsborgerskap, 16. evt bosatt tidligere i innflyttingslandet, 17. evt navn og fødselsdato til ektefelle som ikke følger med flyttingen, 18. evt navn og fødselsdato til foreldre (til barn under 18 år) som ikke følger med flyttingen, 19. merknader og videre dato for utstedelse av flytteattesten, stempel og underskrift, registrert innflyttingsdato samt de enkelte lands frist for melding til innflyttingsstedet.

De kontraherende lands formular til flytteattest og flyttebevis skal ha samme form og innhold, men avfattes på de enkelte lands språk, og skal fastsettes i samråd mellom de sentrale myndigheter i de kontraherende land.

Artikkel 7

Overenskomsten treder i kraft fra førstkomende 1. januar, 1. april, 1. juli eller 1. oktober minst 3 måneder etter, at samtlige kontraherende parter har gitt det norske utenriksdepartement meddelelse om deres godkjenning av overenskomsten.

For Færøyenes og Grønlands vedkommende trer overenskomsten li-kevel først i kraft fra førstkommende 1. januar, 1. april, 1. juli eller 1. oktober 3 måneder etter, at Danmarks regjering har notifisert det norske utenriksdepartement om, at betingelsene for det er oppfylt.

Det norske utenriksdepartement underretter de øvrige kontraherende parter om mottakelsen av disse meddelelser og om tidspunktet for avtalens ikrafttreden.

Artikkel 8

Ved ikrafttreden av overenskomsten oppheves nordisk overenskomst av 5. desember 1968 om folkeregistrering.

Artikkel 9

Enhver kontraherende part kan i forhold til enhver av de andre parter si opp overenskomsten med 6 måneders varsel til opphør en 1. januar eller en 1. juli. Oppsigelse skjer ved skriftlig meddelelse til den berørte part samt til det norske utenriksdepartement, som underretter de øvrige kontraherende parter om mottakelsen av meddelelsen og om dens innhold.

Artikkel 10

Originalteksten til denne overenskomst deponeres i det norske utenriksdepartement, der tilstiller de øvrige kontraherende parter bekreftede gjenparter av denne.

Til bekreftelse av dette har undertegnede befullmektigede undertegnet denne overenskomst.

Utferdiget i Oslo den . . . 19 . . . i ett eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, som alle har lik gyldighet.

FLYTTEATTEST VED INTERNORDISKE FLYTTINGER

1 Utlflyttingsland	2 Kommune	3 GATE-, veiadresse (gate, vei, husnr, oppgang, etasje, event. eiendommens navn)					Postnummer og -sted				7 Oppgitt flyttestidspunkt	
4 Innflyttingsland	5 Kommune	6 GATE-, veiadresse (gate, vei, husnr, oppgang, etasje event. eiendommens navn)					Postnummer og -sted					
8 Slektsnavn, fornavn og evt. mellomnavn. (angis med *) Evt. slektsnavn som ugift			9 Barn av	10 Ekte- felle av	11 Kjenn- M / K	12 Fødsels- dag mnd år			13 Fødested / land	14 Ekteenskapelig status og dato	15 Statsborgerskap	16 Evt. bosatt tidligere i innflyttingslandet
1												
2												
3												
4												
5												
6												
17 Evt. navn og fødselsdato til ektefelle som ikke følger med flyttingen												
18 Evt. navn og fødselsdato til foreldre (til barn under 18 år) som ikke følger med flyttingen												
19 Merknader												
Fylles ut av registreringsmyndigheten i utflyttingslandet						Fylles ut av registreringsmyndigheten i innflyttingslandet						
Flytteattest og -bevis utstedt						Flytteattest og -bevis mottatt og ovennevnte personsaker) registrert som bosatt						
Dato						Registrert innflyttingsdato						
Folkeregisterets navn og postadresse						Flyttebeviset returnert registreringsmyndigheten i utflyttingslandet						
Underskrift og stempel						Dato Underskrift og stempel						

Ministerrådsförslag om nordiskt turistprogram

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Kommunikationsutskottets betänkande, se medlemsförslag A 856/t, s. 866)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om ett reviderat nordiskt program för turistsamarbete, Nordiskt turistprogram, för behandling under rådets 37:e session i Stockholm. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa programmet.

Stockholm den 9 december 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

Ministerrådsförslag om nordiskt turistprogram**Innehåll**

1	Bakgrund	1180
2	Utvecklingen under den senaste 10-årsperioden och framåt	1180
3	Utgångspunkter för det framtida nordiska turistsamarbetet	1183
4	Mål för ett samarbetsprogram	1184
5	Programmets genomförande	1187

Nordiskt turistprogram

1. Bakgrund

Samarbete i frågor som rör turism har sedan länge bedrivits mellan de nordiska länderna. Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) grundades redan 1923. Olika kommittéer och utredningar har också under många år arbetat med turistfrågor. År 1978 inrättades Nordiska ministerrådets turistutskott (NMT). Samma år antog Nordiska ministerrådet också ett särskilt program för nordiskt samarbete på turistområdet.

I 1978 års program anges det främsta målet för nordiskt samarbete på turistområdet vara att främja resandet i Norden av nordbor. Utgångspunkterna är därvid att ge den enskilde möjlighet till en rikare fritid samt att skapa bättre kontakter och därigenom stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna. Som viktigt anges bl a att främja resandet bland breda medborgargrupper. Samarbetet bör enligt programmet också inriktas på åtgärder för att främja att utlänningar turistar i Norden. Därigenom kan ömsesidig förståelse mellan folken främjas liksom ett ökat kulturutbyte. Vidare medför en sådan turism ökade valutaintäkter, en för närings lönsamhet välkommen säsongsutjämning samt bättre sysselsättningsförhållanden och service på lokal nivå.

De medel som anges för att uppnå dessa mål är gemensamt utrednings- och utvecklingsarbete dels i syfte att göra turisttjänster tillgängliga och bättre anpassade för människors behov, dels för att utröna vilka typer av inomnordiska resor som efterfrågas bland olika grupper av resande, tex pensionärer och barnfamiljer, samt för att få fram vilka olika krav som ställs på logi, transporter, pris m m. Vidare förordas bl a motivationsskapande åtgärder, information, marknadsföring, planering och utveckling av områden och anläggningar samt utbildningsinsatser.

Nordiska ministerrådets turistutskott har till uppgift att ta initiativ, styra och koordinera de nordiska regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Samtidigt är det ett forum för erfarenhetsutbyte om all den verksamhet som är av betydelse för turismen.

2. Utvecklingen under den senaste 10-årsperioden och framåt

Sedan år 1978 har det skett en kraftig utveckling av turismen såväl internationellt i allmänhet som när det gäller de nordiska länderna. Viktigt att peka på är därvid bl a

- Resandet har ökat kraftigt under det senaste årtiondet.
- Turistnäringen har idag en större betydelse ekonomiskt, sysselsättningsmässigt och ur ett regionalekonomiskt perspektiv.
- Turistnäringen drivs mer yrkesmässigt idag.
- Tillgängliga prognoser tyder på en fortsatt kraftig ökning av resandet och därmed på goda utvecklingsmöjligheter för turistnäringen.

- Turistnäringen bör därför, som en del av den växande tjänstesektorn, nu kunna ses som en etablerad och viktig näringsgren och betraktas också som en sådan i allt fler sammanhang.

Turismens ökade betydelse både från rekreationssynpunkt och som en ekonomiskt allt viktigare näring medför också att allt större krav ställs både på bevakning av sådana faktorer som påverkar turistnäringens förutsättningar och på direkta insatser för att utveckla näringen. Härvid kan bl a pekas på

- Konkurrenten på den internationella marknaden har ökat.
- Resandet ut ur Norden har ökat och därmed bytesbalansproblemet.
- Konsekvenserna för Norden av den västeuropeiska integrationen behöver studeras.
- Betydelsen av sådana faktorer såsom den relativa prisutvecklingen, valutakursförändringar och miljöolyckor har blivit uppenbara.
- Kraven har ökat på insatser för att utveckla näringen, höja kompetensen och förbättra marknadsföringen.

Turistnäringen skiljer sig från många andra näringsgrenar genom att den är sammansatt av en mängd olika branscher som sinsemellan specialiserat sig på olika tjänster såsom övernattningar, resor, servering, arrangemang och aktiviteter samt förmedling och försäljning av resor. Dessutom är turister stora konsumenter av bl a dagligvaror och fritidsartiklar.

Turistnäringens sammansatta karaktär försvårar överblicken över näringens utveckling. Som berörts i föregående avsnitt har turistnäringen emellertid utvecklats starkt under den senaste 10-årsperioden. Den är i dag en betydelsefull näringsgren såväl i Norden som i övriga världen. Marknaden har expanderat genom den ekonomiska utvecklingen och ökad fritid som gett fler människor än tidigare möjligheter att göra semesterresor. Likaså har satsningar på massturism och utvecklingen inom transportsektorn haft stor betydelse för utvecklingen. En ökad internationalisering av näringslivet har också inneburit ett kraftigt ökat resande.

Enligt WTO (World Tourism Organisation) ökade den internationella turismen med i genomsnitt 6 procent per år under 1970-talet. Från år 1984 har tillväxten varit något lägre. Prognoserna pekar emellertid på en fortsatt tillväxt. Fram mot år 2000 beräknas antalet internationella turistresor ha fördubblats, vilket innebär en årlig tillväxt på ca 5 procent. Turistintäkternas andel av världshandeln är idag ca 5 procent och beräknas också öka.

Turistnäringen blir från samhällsekonomisk synpunkt allt viktigare. Turistnäringen är i dag i storlek och betydelse fullt jämförbar med traditionella basnäringar i flera nordiska länder. Turistutgifternas andel av den totala konsumtionen är nu mellan 6 och 9 procent i de nordiska länderna och turistnäringen sysselsätter mellan 3 och 6 procent av det totala antalet sysselsatta.

Turismens utveckling har också stor betydelse för betalningsbalansen. Resevalutaintäkternas andel av exporten av varor och tjänster låg år 1985

på mellan 3 och 6 procent i de nordiska länderna medan resevalutautgifternas andel av importen låg på mellan 5 och 7 procent. Nordbor spenderar således mer utomlands än vad utomnordiska turister spenderar i Norden. Detta har resulterat i ett kraftigt och ökande underskott i de olika nordiska ländernas turistbalans. År 1987 var underskottet i Sverige ca 11 miljarder SEK, i Danmark ca 4 miljarder SEK, i Finland ca 4,5 miljarder SEK, i Island 246 miljoner SEK och i Norge ca 12 miljarder SEK.

När det gäller turistströmmar utgör Norden själv den viktigaste turistmarknaden för de nordiska länderna. Nordbor är en av de största utländska turistgrupperna i respektive land. Ca 30 procent av de svenska, ca 15 procent av de danska, ca 40 procent av de norska och ca 30 procent av de finska resevalutautgifterna spenderas i övriga nordiska länder. Under år 1985 registrerades ca 45 miljoner gästnätter i Norden och 80 procent av dessa gästnätter svarade nordbor själva för.

Turismen är av stor betydelse också ur ett välfärdspolitiskt perspektiv. Den ekonomiska och materiella standarden har liksom fritiden ökat under de senaste decennierna i de nordiska länderna. Detta har medfört ett ökat semesterresande bland befolkningen, eftersom resandet, och då speciellt utlandsresandet, erfarenhetsmässigt ökar när den disponibla inkomsten ökar. Samtidigt finns det fortfarande betydande befolkningsgrupper som av olika skäl har små möjligheter att resa på semester eller att utnyttja sin fritid till rekreation av olika slag. Att ytterligare öka möjligheterna för alla medborgare till semesterresande och turism i olika former är därför alltså ett viktigt rekreativpolitiskt mål för de nordiska länderna.

När det gäller den fortsatta utvecklingen kommer enligt olika prognoser resandet att ta en ökande del av konsumtionsutrymmet. Därvid kommer enligt vissa bedömningar de hittillsvarande formerna för resande att kompletteras med bla resor där olika typer av natur- och kulturupplevelser samt särskilda arrangemang och aktiviteter bla med kunskapsinnehåll efterfrågas i allt större utsträckning. Semesterresan handlar inte enbart om att komma bort från det vardagliga arbetet och hemmiljön utan också om att få nya och ovanliga upplevelser.

Också när det gäller det företagsfinansierade resandet förväntas en fortsatt utveckling. Konferensresandet är redan en verksamhet som har stor omfattning. En form av turism som väntas öka betydligt är de sk belöningsresorna. En annan utveckling är att affärsresorna kompletteras med semesterinslag.

Många länder inser turismens betydelse och satsar för att öka sin andel av turistmarknaden. Konkurrensen är hård och kommer att öka i takt med att allt fler länder stärker sin turistnäring. Utvecklingen innebär en utmaning för turistnäringen i de nordiska länderna. Även om sol- och badresor också i framtiden kommer att efterfrågas visar olika analyser att även andra egenskaper och ett annat turistutbud efterfrågas i allt större utsträckning. Egenskaper såsom ren miljö, oförstörd natur, utvecklad infrastrukt-

tur, stort utbud av evenemang, rikt kulturliv, kvalitet, hög levnadsstandard, välutvecklad storstadskultur gör att turistnäringen i de nordiska länderna bör ha goda utvecklingsmöjligheter. En annan faktor som också kan vara av betydelse är att en semesterresa i Norden betraktas som en trygg och säker resa.

3. Utgångspunkter för det framtida nordiska turistsamarbetet

1978 års program för nordiskt samarbete på turistområdet hade förbättrats genom ett flerårigt utredningsarbete samt en omfattande behandling av frågan inom Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och andra organ. Som redovisats inledningsvis var det främsta målet för samarbetet att främja internordiskt resande. Utgångspunkterna var till stor del att ge den enskilde en möjlighet till en rikare fritid, att ge breda medborgargrupper möjligheter att resa i Norden och att stärka den nordiska samhörigheten. Därutöver betonades också behovet av åtgärder för att främja att utlänningar turistar i Norden. Gemensamt nordiskt utrednings- och utvecklingsarbete var en viktig del av samarbetsprogrammets genomförande. De åtgärder som redovisades i programmet var i huvudsak inriktade på semesterresandet.

De allmänna mål som angavs i 1978 års program är fortfarande i huvudsak giltiga. Också i framtiden bör således viktiga utgångspunkter för det nordiska turistsamarbetet vara att bidra till att stärka den nordiska samhörigheten och att ge breda medborgargrupper ökade möjligheter till en rikare fritid genom att resandet inom Norden underlättas.

Samtidigt är det nödvändigt att ett nytt samarbetsprogram kan återspegla de förändringar som skett under den senaste tioårsperioden och de framtidsbedömningar som nu kan göras. Dessa förändringar och bedömningar innebär att turistnäringen successivt ökat och kommer att öka i betydelse ekonomiskt, sysselsättningsmässigt och regionalpolitiskt. Vid sidan av det rekreativpolitiska perspektivet på resandet och turismen har därigenom det näringspolitiska perspektivet blivit allt viktigare. Turistnäringen är i dag så stor i de nordiska länderna att dess utveckling är av betydande samhällsekonomiskt intresse. Med turistnäringen avses därvid alla de olika delbranscher som betjänar inte bara fritids- och semesterresandet utan också det ökande affärs-, konferens- och belöningsresandet.

Turistsamarbetet mellan de nordiska länderna bör utgå från de enskilda ländernas nationella turistpolitik. De utgångspunkter som gäller för turistpolitiken i de olika länderna är visserligen inte helt överensstämmande men innebär ändå att ett flertal mål kan urskiljas som är gemensamma för samtliga nordiska länder. Det handlar här om

- Att förbättra bytesbalansen.
- Att underlätta för medborgarna att semestra i sitt eget land.

- Att förbättra förutsättningarna för branschens företag för att därmed skapa möjligheter för en positiv utveckling i landets alla delar.
- Att skapa trygga arbetsplatser.

De strategier som anvisas för att nå dessa mål och som är gemensamma för de nordiska länderna är bl a

- Marknadsföring
- Kompetensutveckling genom forskning, utbildning, statistik m m
- Produktutveckling
- Bättre samordning mellan olika insatser
- Förlängning av säsongerna

En viktig omständighet att beakta när det gäller nordiskt turistsamarbete är bl a det omfattande resandet mellan de nordiska länderna. En annan viktig omständighet är att Norden för många utomnordiska turister framstår som ett resmål. Vidare har turistnäringen i de nordiska länderna till stor del likartade egenskaper, förutsättningar och problem. Ett exempel på viktiga gemensamma problem är det låga kapacitetsutnyttjandet vid hotell och anläggningar. Ca 50 % av den samlade nordiska rumskapaciteten stor utnyttjad under år 1985. Detta problem hänger till stor del samman med den ojämna säsongsspridningen inom branschen. Ett annat stort gemensamt problem är de växande underskotten i respektive lands sk turistnetto i bytesbalansen. Nordens andel av den internationella turismen är liten och har snarare sjunkit än stigit under senare år. Samtidigt reser de nordiska ländernas medborgare utomlands i allt större utsträckning. För samtliga nordiska länder är det av betydelse att kunna vända denna utveckling.

Förutsättningarna för ett utvecklat nordiskt samarbete inom turismens område är därför på många sätt goda även om de olika länderna i vissa avseenden också är konkurrenter. Det är därvid viktigt att samarbetet koncentreras till sådana frågor som lämpligare kan behandlas på ett nordiskt plan än på ett nationellt dvs frågor där länderna har ett gemensamt intresse eller där ett gemensamt arbete kan innebära värdefullt utbyte av erfarenheter, spara resurser eller på annat sätt innebära samordningsvinster.

4. Mål för ett samarbetsprogram

Syftet med de närmaste årens nordiska turistsamarbete bör vara att främja utvecklingen av turistnäringen i de nordiska länderna. Därmed bör goda rekreativmöjligheter för de nordiska ländernas invånare kunna skapas samtidigt som sysselsättningen kan ökas, den regionala utvecklingen främjas och bytesbalansen förbättras. Mot bakgrund av utvecklingen under den senaste 10-årsperioden och tillgängliga framtidsbedömningar samt med utgångspunkt i vilken typ av åtgärder som är bäst lämpade för nordiskt samarbete bör ett samarbetsprogram främst inriktas på följande frågor.

1. Att öka det inomnordiska resandet

Närmarknaderna är och förblir de viktigaste. Grunden är härvid självfallet det egna landets invånare. Vid sidan om dessa är turister från andra nordiska länder en mycket viktig grupp för respektive land och den inomnordiska turismen är därmed en naturlig bas för nordisk turistnäring.

Åtgärder för att göra det möjligt för allt fler nordbor från alla samhällsgrupper att resa inom Norden kan bidra bl a till att förbättra resursutnyttandet och öka sysselsättningen inom turistnäringen. Sådana åtgärder kan också medverka till att stärka samhörigheten mellan länderna.

För att målet om ett ökat inomnordiskt resande skall kunna uppnås måste tillgängligheten förbättras, dvs det måste bli lättare att få information om det turistutbud som erbjuds och att nå detta utbud. Det handlar här om att försöka undanröja de olika hinder mot ett ökat resande som kan finnas. Det kan förutom förbättrade kommunikationer även vara fråga om att tex boendeformer i olika prisklasser behöver erbjudas för att olika grupper i samhället ska få ökade möjligheter att resa i Norden.

2. Att förmå fler utomnordiska turister att välja Norden som resmål

Nordens andel av det internationella resandet är liten och har snarare sjunkit än stigit under senare år. Samtidigt har den internationella konkurrensen om turisterna ökat. De nordiska länderna har emellertid på många sätt goda naturliga förutsättningar att i framtiden dra till sig ett ökande antal turister från andra länder. Med hjälp av ökade marknadsföringsinsatser måste vi förbättra informationen om våra länder och söka förmå fler utomnordiska turister att välja Norden som resmål. En ökad tillströmning av utländska turister medför förutom ökade valutaintäkter också bättre lönsamhet i branschen, bättre sysselsättningssituation, förlängning av säsongen och ökad service på lokal nivå. Därutöver innebär rent allmänt ett ökat internationellt resande ett positivt utökat informations- och kulturutbyte.

3. Att utveckla turistnäringen

För att förverkliga föregående två målsättningar, dvs för att förmå såväl nordiska som utomnordiska turister att i ökad utsträckning välja Norden som resmål är ytterligare en målsättning nödvändig, nämligen att medverka till en utveckling av näringen och av de produkter som näringen kan erbjuda.

De nordiska länderna är redan idag väl rustade när det gäller anläggningar av olika slag, hotell, restauranger, kultur- och naturmiljöer, attraktioner m m. Likaså är personalresurserna goda. Trots detta återstår ändock mycket att göra för att utveckla turistnäringen. Det handlar här för det första om produktutveckling, dvs att de resurser vi har i form av bl a anläggningar och aktiviteter måste göras mer attraktiva och lättillgängliga. På grund av de överkapacitetsproblem som finns är det i det här sammanhanget viktigt

att en utveckling av turistutbudet kan inriktas bl a mot ett bättre resursutnyttjande t ex genom förlängning av säsongerna. För det andra är det som kan kallas kompetensutveckling ett viktigt led i arbetet med att utveckla turistnäringen. Det handlar här främst om att genom olika slag av utbildningsinsatser höja kompetensen i branschen. För det tredje behövs ett arbete för att undanröja olika hinder för turistnäringens utveckling.

Utveckling av turismen kan ofta med fördel ske inom regioner där det också är av regionalpolitiskt stor betydelse. Satsningar på turistanläggningar bör därvid göras utifrån turistpolitiska bedömningar. Möjligheterna att bevara en levande glesbygd genom att turismen kan komplettera andra näringar, t ex jordbruket, bör beaktas.

Det är angeläget att turistsatsningar kan ske på ett sådant sätt att de nordiska ländernas naturliga förutsättningar i form av bl a olika kulturtraditioner, orörd natur och ren miljö kan utnyttjas. Det är också viktigt att turistsatsningarna genomförs på ett sådant sätt att dessa värden bevaras. Därvid bör bl a beaktas att utbyggnaden av anläggningar och områden sker på ett sådant sätt att hänsyn tas till natur-, kultur och andra miljöintressen. Det är också angeläget att information om olika natur- och kulturvärden kan ges både till dem som arbetar inom turistnäringen och till turisterna.

Arbetet med att utveckla turistnäringen är främst en nationell uppgift, i första hand för näringen själv. Turistnäringens likartade förutsättningar i de olika nordiska länderna gör det angeläget att genom det nordiska samarbetet bl a främja erfarenhetsutbyte, studera gemensamma problem och öka kunskapen om turistnäringens förutsättningar och betydelse.

För att det nordiska samarbetet inom turistområdet skall kunna bedrivas med framgång är en bättre samordning och ett bättre samarbete med andra organ och sektorer av betydelse. Gemensamma riktlinjer bör diskuteras så att samma frågor prioriteras. Det handlar härvid bl a om olika organ inom Nordiska ministerrådet inom områdena regionalpolitik, kultur, natur/miljö, handel- och industri, jordbruk och transport. Speciellt viktigt är att ett samarbete med nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik kommer till stånd.

Vidare är det viktigt att inom ramen för det nordiska samarbetet fånga upp också nya möjligheter för turismens utveckling. Idrotten står idag för en mycket stor, och sannolikt växande, del av resandet. Likaså är musikarrangemang av olika slag allt oftare föremål för besök och långväga resor. Det är bl a ungdomar som företar den här typen av resor. Det är också ungdomarna som är morgondagens resenärer och turister. Att söka ett samarbete inom bl a idrottens och musikens område och att främja ungdomsresandet inom Norden bör därför vara av intresse i det nordiska turistsamarbetet. I det här sammanhanget bör också den omfattande lägerskoleverksamheten uppmärksammas. Att resa på lägerskola blir allt vanligare och det skulle vara av stort värde om ett nordiskt utbyte inom denna verksamhet kunde främjas.

Stora internationella idrottsevenemang och andra större internationella arrangemang får ofta positiva turistiska effekter i arrangörlandet såväl på lång som på kort sikt. Det är därför värdefullt från turistsynpunkt att stora internationella arrangemang i större utsträckning förläggs till de nordiska länderna. Ett ökat samarbete bör komma till stånd mellan berörda intressenter i de olika länderna i detta syfte.

Gemensamt för insatser inom samtliga de områden som har berörts är att de, för att bli framgångsrika, måste bygga på en god kunskap om bla turistnäringens situation, dess omfattning och betydelse i olika avseenden, de problem som finns inom näringen och effekterna av olika vidtagna eller planerade åtgärder. Ett viktigt inslag i ett nordiskt samarbetsprogram på turismens område är därför att genom att främja bla forsknings- och utvecklingsarbete samt utredningar och statistikproduktion öka den allmänna kunskapen om turistnäringen i Norden och medverka till att denna kunskap förmedlas till olika intressenter inom näringen.

5. Programmets genomförande

Målsättningarna för ett flerårigt program för det nordiska samarbetet på turismens område blir med nödvändighet allmänt hållna. Det är genom det löpande arbetet främst inom nordiska ministerrådets turistutskott och genom de årliga projektplanerna som samarbetsprogrammet kan konkretiseras. Samtidigt gäller att om samarbetsprogrammet skall kunna ge positiva resultat måste också andra intressenter engageras i arbetet. Särskilt viktigt är härvid att näringens egna företrädare kan fås att medverka. Ministerrådets och turistutskottets arbete bör till stor del inriktas på att stimulera till ett vidare samarbete och att medverka till att olika samarbetsprojekt tas fram och genomförs.

I det följande redovisas ett antal mera konkreta samarbetsåtgärder som kan bidra till att förverkliga målsättningarna i samarbetsprogrammet. Den närmare prioriteringen av olika åtgärder bör ske inom ramen för turistutskottets och ministerrådets årliga budgetbehandling med utgångspunkt bla i de konkreta projektförslag som föreligger och det intresse för olika samarbetsinsatser som kan visas från bla näringens sida. Allmänt bör framhållas att en större koncentration än hittills av ministerrådets insatser är önskvärd och att det är angeläget att turistutskottet med utgångspunkt i samarbetsprogrammets målsättningar mera aktivt söker stimulera till de samarbetsinsatser som anses prioriterade. Det är vidare angeläget att, i vart fall när det gäller större projekt, planer för uppföljning och utvärdering föreligger redan när projekten startas.

För att öka kunskapen om turismens omfattning, utveckling, betydelse och effekter i olika avseenden kommer ministerrådet att stödja det utvecklingsarbete inom turiststatistikens område som redan påbörjats. Insatser för att stimulera till ökad forskning och intensifierat forskningsarbete

inom Norden är också prioriterade. Till exempel är det av betydelse att kunna mäta dels marknadsföringskampanjers effekter på resandet i och till Norden, dels turismens samhällsekonomiska effekter i allmänhet.

I samarbete med Nordiska turistrådet kommer ministerrådet att undersöka om det finns några rättsliga restriktioner eller olika faktiska företeelser som försvårar utövandet och utvecklingen av turistnäringen.

Det finns en rad åtgärder som näringen kan vidta för att underlätta resandet och göra turistmålen mera tillgängliga för alla grupper av konsumenter. Angelägna åtgärder i sammanhanget är bl a förbättrad information och marknadsföring, förenklade bokningssystem och utveckling av charterresor inom och till Norden samt av internordiska rabatter. Särskilt med utgångspunkt i målsättningen att öka det inomnordiska resandet för breda befolkningsgrupper kommer ministerrådet att initiera att dessa frågor studeras ytterligare.

De nordiska länderna framstår för många turister som ett resmål och detta förhållande gör att gemensamma nordiska marknadsföringskampanjer är särskilt intressanta. Det är särskilt fjärrmarknaderna som lämpar sig för gemensamma insatser. Ett förberedelsearbete har redan påbörjats för en större gemensam treårskampanj i USA. Ministerrådet förbereder i samarbete med Nordiska turistrådet studier avseende gemensamma marknadsföringsinsatser i andra fjärrmarknader som kan bli av intresse i framtiden, t ex Japan. En förutsättning för Nordiska ministerrådets medverkan i marknadsföringskampanjer är att också näringen ekonomiskt engagerar sig i dessa kampanjer.

Det är vidare viktigt att de nordiska länderna har konkurrenskraftiga turistprodukter som appellerar till turister från såväl när- som fjärrmarknaderna. Det är i första hand turistnäringens uppgift att utveckla och marknadsföra sina produkter. Ministerrådet vill emellertid tillsammans med Nordiska turistrådet ta initiativ till samarbete med andra sektorer, exempelvis kultursektorn, natur- och miljösektorn, ungdomssektorn och idrottssektorn, och medverka till produktutveckling med syfte att kunna förbättra kapacitetsutnyttjandet och förlänga säsongen.

Utvecklingen av en konkurrenskraftig nordisk turistnäring kräver att satsningar sker utifrån turistpolitiska bedömningar. Under den kommande programperioden kommer ministerrådet att gå igenom de samarbets- och samordningsfrågor som finns gentemot en rad olika ämbetsmannakommittéer och utarbeta samarbetsprojekt där så behövs. I samarbete med ämbetsmannakommittén för regionalpolitik kan således behöva studeras förutsättningarna för turistsatsningar i olika glesbygdsregioner. Det samarbete när det gäller naturvägledning som pågår med ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor kan behöva utvecklas dels vad avser möjligheterna att ytterligare utveckla naturturismen, dels när det gäller att studera miljökonsekvenserna av större turistsatsningar. På motsvarande sätt bör ett fortsatt samarbete ske med företrädare för kultursektorn. Transporternas grund-

läggande betydelse för en utveckling av turistnäringen gör en kartläggning av samarbetsfrågorna mellan turist- och transportsektorerna angelägen.

Den betydelse som bla stora internationella idrottstävlingar, musikevenemang och andra stora arrangemang har från turistsynpunkt gör det också angeläget att närmare studera det behov av utvidgat samarbete som kan föreligga för att största möjliga samordningsvinster skall kunna göras mellan turistsektorn och olika organisationer och arrangörer av stora evenemang.

Under den kommande programperioden kommer ministerrådet att ta initiativ till ett utvecklat samarbete med olika företrädare för turistnäringen. Samarbetet mellan ministerrådets turistutskott och Nordiska turistrådet skall intensifieras.

Turistfrågor behandlades också i ett vidare internationellt sammanhang inom ett flertal olika internationella organisationer. De nordiska länderna har allt att vinna på ett fortsatt nära samarbete och utbyte av erfarenheter inför deltagandet i olika internationella sammanslutningar och organisationer såsom OECD, GATT och ETC (European Travel Commission). När det gäller WTO (World Tourism Organisation) intar Finland en särskild roll såsom ensamt nordiskt medlemsland.

Effekterna av det europeiska integrationsarbetet kommer att få betydelse även för turistnäringen och turistutbytet. Nordiska turistutskottet kommer under programperioden att noga följa och analysera konsekvenserna för turismen av EG:s arbete med att 1992 förverkliga den inre marknaden. Nordiskt samarbete är här av stor betydelse för att förhindra dels att hinder uppkommer som försämrar turistnäringens konkurrenssituation eller Nordens turistutbyte med Västeuropa, dels att Norden hamnar utanför vid utomeuropeiska marknadsföringskampanjer. Danmark intar här såsom ensamt nordiskt EG-medlemsland en viktig roll för detta arbete.

Det nordiska turistprogrammet avses genomföras under perioden 1990–1993. Bedömningar av behovet av justeringar av programmet kommer att göras i samband med de årliga budget- och arbetsprogrammen.

Finansieringen av programmet kommer att kräva såväl nordiska medel som nationella medel från turistråd, näring m fl. Kostnaderna för de analyser, utredningar och projekt som skall genomföras förutsätter en mindre ökning av den nordiska budgeten för turistsamarbete. Under arbetet med att genomföra programmet kommer emellertid också alla de ekonomiska resurser som används för turistprojekt inom ministerrådets budget att behöva bedömas i ett sammanhang.

När det gäller: ministerrådets medverkan i gemensamma nordiska turistkampanjer på bla fjärrmarknader, förutsätts eventuella ekonomiska bidrag bli finansierade genom särskilda nordiska medel utanför de årliga budgetarna. Planering, organisering, genomförande och övrig finansiering av sådana kampanjer bör i första hand åvila de nordiska turistråden och turistnäringen.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993

(Ministerrådsförslaget, se s. 1198)

Til Juridisk Udvalg er henvist ministerrådsfor­slag B 94/j om handlingsplan for det nordiske ligestillings­ samarbejde. Udvalget har behandlet for­slaget på møder den 30. og 31. januar 1989 i Stockholm og den 14. februar 1989 i København.

1. Sammendrag af ministerrådsfor­slaget

1.1. Indledning

Virksomheden på området styres af et samarbejdsprogram fra 1978, der blev revideret i 1982. I forbindelse med Nordisk Råds vedtagelse af rekommandation nr. 34/1986 om gennemførelse af nordiske kvindekongresser, blev det af Juridisk Udvalgs talsmand foreslået, at der i forbindelse med afholdelsen af en officiel ligestillingskonference fra ministerrådets side blev lagt en handlingsplan for området frem.

Det er på denne baggrund, at ministerrådet nu fremlægger et forslag til en handlingsplan, der bl. a. har været diskuteret på den nordiske ligestillingskonference i Oslo.

Ministerrådet anfører, at flere af de foreslåede projekter/ foranstaltninger vil blive gennemført af andre samarbejdssektorer inden for Nordisk Ministerråds rammer.

Virksomheden vil blive finansieret over ministerrådets budget for det nordiske ligestillings­ samarbejde samt i de tilfælde, hvor projekter hører under andre sektorer, via deres ordinære projektbudget samt over den nye økonomiske handlingsplan.

Ministrene har lagt stor vægt på at tage spørgsmål op, som med stor fordel kan behandles på nordisk plan, idet man erkender, at betydningsfulde nationale foranstaltninger ikke nødvendigvis er relevante i nordisk sammenhæng.

Samarbejdet indeles groft set i tre former, hvor gennemførelse af et studium ofte kan være en forudsætning for at gå videre til næste. Det drejer sig om følgende, der er nærmere beskrevet i handlingsplanen:

1. Informationsudveksling, der f.eks. kan foregå på møder, seminarer, ved uformelle kontakter og udveksling af skriftligt materiale.

2. Arbejdsfordeling, som f.eks. samordning af nationale projekter og fordeling af opgaver i et nordisk projekt. En vis arbejdsfordeling kan betyde store ressourcebesparelser nationalt.

3. Fælles nordiske projekter.

I slutningen af handlingsplanen er en fortegnelse over de foreslåede foranstaltninger angivet efter prioritering i tid samt med et budgetforslag for planens gennemførelse. Disse foranstaltninger kan indebære et vist øget ressourcebehov for årene 1990-93. Fastlæggelse af det endelige budget vil dog ske i forbindelse med den ordinære budgetbehandling, som finder sted hvert år.

1.2. Handlingsplanens temaer

I det nordiske *samarbejdsprogram* angives fem hovedområder for det nordiske samarbejde: arbejdsliv, social- og familiepolitik, uddannelse, bolig- og samfundsplanlægning samt kvinders deltagelse i det politiske liv.

Handlingsplanen for den nærmeste 5-års periode koncentrerer sig om følgende to temaer, som samarbejdet vil fokusere på:

1. Kvinders rolle i den økonomiske udvikling og
2. Kvinders og mænds muligheder for at kombinere familieliv og arbejdsliv.

Det var de samme temaer, der blev diskuteret på den officielle nordiske ligestillingskonference 3-5/8 1988 i Oslo, jfr. rapporten herfra.

Det understreges, at det 5-årige perspektiv, der er valgt for handlingsplanen, indebærer et højt ambitionsniveau for det fortsatte arbejde. Ministerrådet finder det imidlertid vigtigt at understrege, at handlingsplanen ikke udelukker, at yderligere spørgsmål kan aktualiseres i løbet af perioden.

Ligestillingsministrene gør opmærksom på, at man også vil overvåge, at andre sektorer tager hensyn til ligestillingsspørgsmål. Det gælder først og fremmest ligestilling i uddannelsen, i landbrug, i spørgsmål om ældreomsorgen og de handicappede kvinders specielle problemer.

Også de samiske kvinders problemer i forbindelse med sprog, spredt bosætning og vanskeligheder med at få kvalificeret og permanent arbejde i tyndtbebyggede områder vil man være opmærksom på.

Med hensyn til indvandrerkvinders forhold vil man fortsætte samarbejdet med arbejdsmarkedssektoren og dens migrationsgruppe med udgangspunkt i de nordiske seminarer, der holdes 1987-1990.

Der peges også på, at ligestillingsarbejdet er afhængig af en vital og bred kvindeforskning, hvorfor det er af stor betydning at støtte denne forskning yderligere.

Endelig peges der på, at samarbejdsministrene bør forstærke bestræbelserne på at opnå en jævn kønsfordeling i alle nordiske samarbejdsorganer.

Afsnittet afsluttes med to konkrete forslag (side 6):

1. om mulighederne for at øge støtten til kvinde /ligestillingsforskningen.
2. om at fortsætte arbejdet med at udvikle den nordiske ligestillingsstatistik.

1.3. Kvinders rolle i den økonomiske udvikling

Meget generelt er problemstillingerne for det første, at ligestilling mellem kvinder og mænd forudsætter den enkeltes økonomiske selvstændighed, for det andet det kønsopdelte arbejdsmarked og for det tredje arbejdsløsheden blandt unge og lavtuddannede kvinder.

Afsnittet er opdelt i kvinders beskæftigelsesmuligheder, kvinder og indflydelse i det private erhvervsliv, kvinders lønninger og kvinder og arbejdsmiljø.

I forbindelse med kvinders *beskæftigelsesmuligheder* beskrives bl. a. problemer i forbindelse med: uddannelsessystemet, erhvervsvalg, teknologirelaterede områder, ny data- og bioteknologi, vanskeligheder for kvindelige industriarbejdere, kvinders liv i forbindelse med regional udvikling og kvinder som egne virksomhedsejere.

Der er fem konkrete forslag til foranstaltninger (side 9-10):

3. Et metodeudviklingsprojekt inden for arbejdsformidlingsvirksomheden.

4. En nordisk idekonkurrence for skoleelever, studenter og erhvervsaktive inden for datasektoren.

5. Et seminar om kvinder fra de tyndtbefolkede egne i Norden ("glesbygger") i samarbejde med den regionalpolitiske sektor.

6. Et projekt om kvinder som egne virksomhedsejere (under arbejdsmarkedssektoren).

7. Etablering af et netværk mellem igangsætter/virksomhedsskolerne for kvinder i Norden.

Problemer i forbindelse med kvinders *indflydelse i det private erhvervsliv* er, at de generelt har en mere underordnet position. Der mangler viden og statistik på området. Kvinders repræsentation i aktieselskabs- og fondsbestyrelser er meget ringe, og i det hele taget er deres indflydelse i øvrigt i forsikringsbranchen, energisektoren og de ledende virksomheder næsten uden betydning. Det samme gælder kvinders repræsentation i fagbevægelsen.

Der er tre forslag til foranstaltninger:

8. Nordiske initiativer der kan medvirke til at give større viden om kvinder på ledende poster i aktieselskabs- og fondsbestyrelser.

9. En nærmere undersøgelse af forudsætningerne for kvinders kompetenceudvikling, avancement og lederskab både i ældre og yngre brancher.

10. En undersøgelse af uddannelse og karrieremuligheder for kvinder inden for databranchen.

Med hensyn til *kvinders løn* er det i en ILO-konvention slået fast, at ligestillingsmålet er, at arbejde af lige værdi skal give lige løn. Det oplyses i øvrigt, at der er påbegyndt et nordisk samarbejde om lønstatistik. Der peges også på, at relationerne mellem kvinders og mænds løn bør sættes i relation til kvinders øgede uddannelse og mere stabile tilknytning til arbejdsmarkedet.

11. Forslag til foranstaltninger om dette bygger bl. a. på Nordisk Råds rekommandation nr. 44/1988 om udredning af årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd. Projektets endelige udformning vil afhænge af den forstudie, som vil blive indledt i 1989. Fra og med 1990 vil projektet indgå i den nye økonomiske handlingsplan, hvilket er i overensstemmelse med Juridisk Udvalgs anbefaling.

Kvinder og *arbejdsmiljø* er bl. a. et spørgsmål om at indrette et arbejdsmiljø, der passer både til kvinder og mænd, og det er derfor også et væsentligt indslag i bestræbelserne på at opnå et mindre kønsopdelt arbejdsmarked. Der tages bl. a. problemstillinger op om, hvordan man kan forene forældreskab med erhvervsarbejde, kvinders arbejdsbetingede nedslidning, der ofte ikke betragtes som erhvervsskader, det ensformige arbejde, at tilpasse værktøj til kvinders gennemsnitligt mindre hænder, det tunge arbejde inden for pleje- og omsorgssektoren, den psykiske belastning i denne forbindelse og forskolepersonalets arbejdsmiljø, der ikke alene indebærer tungt løftarbejde, bøjede arbejdsstillinger og et højt lyd-niveau, men også kræver stor følelsesmæssig indlevelse og et stort ansvar.

Der er tre forslag til foranstaltninger (side 14):

12. Et seminar om kvinder med monotont arbejde.

13. Udvikling af normer for tekniske hjælpemidler og værktøj, som både passer til kvinder og mænd.

14. En konference med henblik på at trække positive eksempler frem på arbejdsmiljøer og arbejdsorganisationer, der tilgodeser kvinders og mænds krav på gode og ligestillede arbejdspladser.

1.4. Kvinders og mænds muligheder for at kombinere familieliv og arbejdsliv

Det anføres, at den høje erhvervsdeltagelse for kvinder i Norden medfører, at mange af udfordringerne og problemerne for ligestillingspolitikken i dag ligger i skæringspunktet mellem familieliv og arbejdsliv. Disse to områder må ses i sammenhæng. Først når både kvinder og mænd kan deltage i erhvervsarbejde på lige vilkår og tage ligeværdigt omsorgsansvar for familien og dermed også få samme glæde ud af den nære kontakt med børnene, kan man anse ligestillingsmålet for at være opfyldt.

Der er rettet speciel opmærksomhed mod gruppen af enlige med børn.

Når der tales om børneomsorg, er dette et samlende begreb, der omfatter forhold, der skal gøre det praktisk muligt for forældre at kombinere erhvervsliv med omsorg for børn og samtidig sørge for, at børnene har et trygt og udviklende opvækstmiljø.

15. Ministerrådet foreslår, at der inden for den socialpolitiske sektor laves en udredning om børneomsorgspolitikken i de nordiske lande.

Temaet om at kombinere familieliv og arbejdsliv deles i øvrigt op i følgende delspørgsmål:

– Forældres rettigheder som arbejdstagere – arbejdstid.

- Børneomsorgen.
- Omsorg for yngre skolebørn - hvilken rolle skal småbørnsskolens organisation have i et ligestillet samfund?
- Mændene og ligestillingen.
- Økonomiske konsekvenser af fordelingen af betalt og ubetalt arbejde.

Udgangspunktet for *forældres rettigheder* som arbejdstagere har været de medicinske behov, som kvinder har i forbindelse med fødsel og amning. Dette er nu udvidet og motiveres også med familiens behov for samvær og forældrenes rolle i omsorgen for børnene.

Disse rettigheder har sammenhæng med arbejdstidens længde, hvor man går ud fra, at det er for længe både for forældre og børn at være væk fra hjemmet en hel arbejdsdag plus transporttiden.

16. Som en konkret foranstaltning peger ministerrådet på en undersøgelse af, hvilken indflydelse forskellige arbejdspladsers uformelle regler har på arbejdstagernes muligheder for at udnytte de formelle rettigheder, som love og aftaler fastsætter, for at tilpasse familielivet og arbejdslivet til hinanden.

Med hensyn til *børneomsorgen* varierer tilbudene meget i de nordiske lande. Der findes en tabel over disse variationer i handlingsplanen, men der findes desværre ikke nogen sammenlignelig nordisk statistik over graden af behovsdækning.

Mangelen på offentlig børneomsorg fører til lange ventelister, et uoverskueligt system af private løsninger og store forskelle i de tilbud, som forskolebørn får.

Fælles for de fleste af de nordiske lande er målet om fuld behovsdækning, således at alle børn, hvis forældre ønsker det, kan få en plads.

Der er to forslag til konkrete foranstaltninger (side 19):

17. en konference over temaet: Offentlig børneomsorg - en forudsætning for ligestilling, men hvordan skal den organiseres?

18. Et projekt, hvor man i udvalgte kommuner i flere lande forsøger at rekruttere mænd til den offentlige børneomsorg.

Med hensyn til *omsorgen for yngre skolebørn* er det et problem for erhvervsarbejdende forældre, at skolens tider og arbejdslivets tider ikke passer sammen.

19. Ministerrådet foreslår et projekt i samarbejde med uddannelses- og socialektorerne, der behandler spørgsmålet om, hvilken rolle småbørnsskolens organisation har i et ligestillet samfund. Der redegøres nærmere for, hvilke spørgsmål, der konkret skal tages op.

Ikke bare kvinder, men også *mænd* har meget at vinde ved et mere ligestillet samfund. Derfor bør mænd engagere sig mere i aktivt ligestillingsarbejde, mener ministerrådet.

Der må stilles øgede krav til mændene om at tage et større ansvar for børn, hjem og husholdning, hvilket også ville føre til større muligheder for en tæt kontakt med børnene.

Der er to forslag til konkrete foranstaltninger (side 21):

20. Et seminar om en udvidet nordisk informations- og erfaringsudveksling om mænd og ligestilling for at få en bred debat i gang om dette emne i de nordiske lande.

21. Forskning, der f.eks. belyser følgende problemstillinger: - Hvilke forhindringer møder mænd, når de ønsker at udnytte deres rettigheder til "barselsorlov" og frihed i forbindelse med børns sygdom? Er der metoder, der vil gøre det lettere for og formå mænd til at anvende sig af deres rettigheder?

Med hensyn til de *økonomiske konsekvenser* af fordelingen af betalt og ubetalt arbejde peger ministerrådet på, at ægteskabslovgivningen i de nordiske lande forudsætter ligestilling med hensyn til dispositionsret over formuen i et ægteskab. Samtidig forudsætter den en forsørgelsespligt mellem ægtefællerne, og bestemmer, at arbejde i hjemmet kan indgå som en økonomisk værdi i den fælles formue, f.eks. ved ægteskabets opløsning. Lovgivningens bestemmelser om dette er fra slutningen af 1920'erne.

I et ligestillingsperspektiv anses en formindskelse af forsørger/familierettighederne og dermed en øget vægt på individuelle rettigheder som væsentligt.

22. Som en konkret foranstaltning foreslås det, at der holdes et nordisk seminar over temaet: Spændingerne mellem formel ret og reelle muligheder for kvinderne til egen indkomst.

2. Juridisk Udvalgs synspunkter

Ønsket om en handlingsplan på ligestillingsområdet blev fremsat af Juridisk Udvalgs talsmand på Nordisk Råds 34. session i 1986. Juridisk Udvalg er tilfreds med den handlingsplan, ministerrådet nu har lagt frem. Handlingsplanen virker velovervejet og gennearbejdet med 22 konkrete forslag og med et konkret forslag til budget og tidsplan.

Juridisk Udvalg har bemærket sig, at flere af de foreslåede projekter/foranstaltninger vil blive gennemført af andre samarbejdssektorer inden for ministerrådets rammer.

Ligeledes har man bemærket, at virksomheden vil blive finansieret over ministerrådets budget for det nordiske ligestillingsarbejde samt i de tilfælde, hvor projektet hører under andre sektorer, via deres ordinære projektbudget samt over den nye økonomiske handlingsplan.

Dette er i overensstemmelse med Juridisk Udvalgs udtalelse over ministerrådets budgetforslag for 1989, hvor man udtalte:

"I sin udtalelse over C 2/1988 henstillede Juridisk Udvalg, at ministerrådet i sine planer for det fremtidige arbejde afsætter ressourcer til at få handlingsplanen på ligestillingsområdet gennemført, bl. a. under hensyn til erfaringerne fra Nordisk Forum.

Ligeledes henstillede udvalget, at ministerrådet følger de intentioner,

som man tidligere har givet udtryk for, nemlig at det nordiske ligestillings-samarbejde integreres i de andre sektorer.

I forbindelse med en realisering af det forslag til handlingsplan, som ministerrådet lagde frem på den officielle ligestillingskonference den 3-5/8 1988 i Oslo, vil dette være relevant i hvert fald på følgende områder: den nye økonomiske handlingsplan, videreførelsen af den datateknologiske handlingsplan, det regionalpolitiske samarbejde, kultursektorens samarbejde om undervisning, samarbejdet på arbejdsmiljø- og arbejdsmarkedssektoren samt social- og sundhedssektoren.”

De hovedtemaer, der er valgt for handlingsplanen, har Juridisk Udvalg tidligere givet sin tilslutning til, idet de jo også var hovedtemaerne for den nordiske ligestillingskonference, som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i fællesskab arrangerede den 3-5/8 1988 i Oslo i tilknytning til Nordisk Forum 1988.

Juridisk Udvalg kan tilslutte sig, at det med handlingsplanens vedtagelse ikke udelukkes, at andre spørgsmål kan aktualiseres og tages op til behandling i den 5-års perioden, handlingsplanen dækker.

Juridisk Udvalg vil ligeledes tilslutte sig, at det er vigtigt, at ligestillingsministrene holder øje med, at andre sektorer tager hensyn til ligestillingsaspekter. Dette gælder først og fremmest ligestilling i uddannelsen, i landbruget, i spørgsmål om ældreomsorg og de handicappede kvinders specielle problemer.

Udvalget vil specielt fremhæve den sidstnævnte gruppe, der meget tit glemmes, og som i mange situationer må gøre en dobbeltindsats for at opnå de rettigheder, som de er berettiget til.

Mere konkret har udvalget været optaget af følgende spørgsmål, som man specielt vil fremhæve:

- Børn og omsorgsarbejde.
- Reel ligeløn, jfr. i øvrigt Nordisk Råds rek. nr. 44/1988.
- Kvindeforskning, herunder anvendelse af den viden, man når frem til.
- En bedre statistik om kvinders forhold.
- En undersøgelse af hvilke forhindringer der kan være, for at mænd kan udnytte deres ret til orlov i forbindelse med barns fødsel.

Udvalget har noteret sig, at det på fællesmødet mellem Juridisk Udvalg og Nordisk Ministerråd (ligestillingsministrene) blev tilkendegivet fra ministrene, at det er hensigten, at handlingsplanen skal afstemmes en gang årligt for at få et overblik over, hvor langt man er kommet.

Juridisk Udvalg går ud fra, at man bliver orienteret om resultatet af en sådan gennemgang.

Med disse bemærkninger foreslår Juridisk Udvalg, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde i overensstemmelse med ministerråds forslag B 94/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

København den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Eiður Guðnason (A)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Asbjørn Sjøthun (A)

Birte Weiss (S)

Mikko Elo (Sdp)

Liisa Hilpelä (Kok)

Hans Nyhage (m)

Arne Skauge (H)

Lars Werner (vpk)

Reservation

Under henvisning til min reservation til Juridisk Udvalgs udtalelser angående C 1 og C 2 skal jeg henstille, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af forslaget.

Stockholm, den 31. januar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

Ministerrådsförslag
om handlingsplan för det nordiska jämställdhets-
samarbetet 1989–1993

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet gällande åren 1989–1993 för behandling under rådets 37:e session i Stockholm. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa handlingsplanen.

Stockholm den 7 december 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Margot Wallström

Fridtjov Clemet

Handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för 1989–1993

Innehållsförteckning

Inledning	1200
1. Handlingsplanens teman	1201
2. Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen	1203
2.1 Kvinnors sysselsättningsmöjligheter	
2.2 Kvinnor och inflytande i det privata näringslivet	
2.4 Kvinnors löner	
2.5 Kvinnors arbetsmiljö	
3. Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv	1211
3.1 Generella frågor	
3.2 Föräldrars rättigheter som arbetstagare – arbetstid	
3.3 Barnomsorg	
3.4 Omsorg för yngre skolbarn – vilken roll skall småskolans organisation ha i ett jämställt samhälle?	
3.5 Männens och jämställdheten	
3.6 Ekonomiska konsekvenser av fördelningen av betalt och obetalt arbete	
Bilaga: Förslag till budget- och tidsplan för handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet	1220

Inledning

Det nordiska jämställdhetssamarbetet har pågått sedan 1974 inom Nordiska ministerrådets ram.

Verksamheten har styrts av ett nordiskt samarbetsprogram för området. En mängd projekt har genomförts främst inom områdena arbetsliv, utbildning, social- och familjepolitik, boende- och samhällsplanering samt kvinnor och politik. Rena jämställdhetsprojekt eller projekt, som främst berör kvinnor har även genomförts inom andra samarbetssektorer. En förteckning över alla avslutade och pågående projekt från samtliga sektorer finns angivna i en särskild katalog för jämställdhetssektorn.

I samband med att Nordiska rådet år 1986 föreslog att Nordiska ministerrådet arrangerar de två kvinnokonferenserna Nordiskt Forum och den officiella konferensen i augusti 1988 föreslogs även att Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) skulle utarbeta en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet. Mot denna bakgrund har Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) beslutat att anta följande handlingsplan, som ett komplement till ovan nämnda samarbetsprogram. Handlingsplanen gäller för perioden 1989–1993.

Flera av de föreslagna projekten/åtgärderna kommer att genomföras av andra samarbetssektorer inom Nordiska ministerrådets ram. Verksamheten skall finansieras av Nordiska ministerrådets budget för det nordiska jämställdhetssamarbetet samt i de fall där projekten hör till andra samarbetssektorer via deras ordinarie projektbudget samt över den nya ekonomiska handlingsplanen.

Jämställdhetsministrarna lägger stor vikt vid att ta upp frågor, som med fördel kan behandlas på det nordiska planet. I detta ligger ett erkännande av att betydelsefulla åtgärder nationellt inte nödvändigtvis är relevanta i nordiskt sammanhang och att prioriteringar och åtgärder i det nordiska samarbetet därför inte nödvändigtvis avspeglar verksamhet och prioriteringar i de enskilda länderna eller i Norden sett som en helhet.

Grovt sett kan man indela samarbetet i tre former där genomförandet av ett stadium ofta kan vara en förutsättning för att gå till nästa:

- *Informationsutbyte*, som sker vid möten med Nordiska ministerrådet och nordiska jämställdhetsutskottet, nordiska symposier, konferenser, kontaktmöten med kvinnoorganisationer, kontaktgrupper etc. och vid informella personliga kontakter och utbyte av skriftligt material. Förutom det värde detta har i sig självt, att man får kunskap om varandras problem, prioriteringar och resurser, kan det också skapa en grund för vidare samarbete på nordiskt plan.
- *Arbetsfördelning*, som t. ex. nordisk samordning av nationella projekt, avtalad uppdelning av uppgifter i ett nordiskt projekt eller den mer tillfälliga arbetsfördelning som sker genom att länderna använder varandra som förebilder och utväxlar material som direkt kan användas i andra nordiska länder. En viss arbetsfördelning kan betyda stora insparingar i de nationella resurserna.

Gemensamma nordiska projekt, bör övervägas när

- projekt som på grund av sitt innehåll eller resursanvändande är för omfattande för att genomföras nationellt
- problemet är av utpräglat samnordisk karaktär och resultaten är av omedelbar nytta för flera länder som därför bör dela kostnaderna.

Det är viktigt att underlaget är berett genom de två tidigare stadierna.

Det har skett mycket inom kvinno-/jämställdhetsforskningen i Norden, vilket bör utnyttjas i det nordiska jämställdhetssamarbetet. Jämställdhetsministrarna förutsätter att samtliga föreslagna projekt i möjligaste mån använder sig av erfarenheter och resultat från undersökningar och forskning som redan gjorts både nationellt och nordiskt på respektive område.

Jämställdhetsministrarna kommer att lägga stor vikt vid att information om projektens innehåll och resultat ges god spridning. Arbetsmarknadens parter bör i många fall med fördel kunna indragas i detta arbete.

Det är väsentligt att även den omfattande försöks- och projektverksamheten etc., som pågår på jämställdhetsområdet i respektive nordiskt land, görs tillgänglig för myndigheter, institutioner, organisationer och personer, som arbetar med jämställdhetsfrågor i samtliga nordiska länder.

Som framgår av samarbetsprogrammet för det nordiska jämställdhetssamarbetet skall det konkreta samarbetet ske i nära kontakt med organisationer som är engagerade i jämställdhetsfrågor på nordiskt plan, framför allt arbetsmarknadens parter och kvinnoorganisationer. Samarbetet kan ske genom gemensamma möten med jämställdhetsutskottet, informationsutbyte, sekretariatskontakter och i övrigt enligt de riktlinjer ministerrådet fastslår.

I slutet av handlingsplanen finns en förteckning över de föreslagna åtgärderna angivna efter prioritering i tid samt med en beräknad budget för planens genomförande. Dessa åtgärder kan, som framgår, innebära ett visst ökat resursbehov för åren 1990–93. Fastställande av den slutliga budgeten sker dock i samband med den ordinarie budgetbehandlingen, som äger rum varje år.

1. Handlingsplanens teman

Det nordiska samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet anger fem huvudområden för samarbetet nämligen arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt kvinnors deltagande i det politiska livet.

För den närmaste femårsperioden har de nordiska jämställdhetsministrarna valt att i en gemensam handlingsplan lyfta fram två teman kring vilka samarbetet bör fokuseras. De två teman som valts är:

- Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen
- Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv.

Dessa två teman rymmer i sig frågeställningar som nära anknyter till alla

de angivna områdena för det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet. Samtidigt uttrycker handlingsplanens begränsning till dessa frågeställningar den vikt som i samtliga de nordiska länderna läggs vid konkreta åtgärder i samhällsliv och familjeliv ägnade att skapa likvärdiga villkor för kvinnor och män.

Under varje tema behandlas ett antal frågeställningar som är av särskilt intresse i det nordiska samarbetet och förslag till åtgärder för det fortsatta samarbetet presenteras.

Genom att välja ut ett antal bestämda frågeställningar för samarbetet under den närmaste femårsperioden har de nordiska jämställdhetsministrarna som mål att arbetet kan effektiviseras och också utnyttjas bättre i det nationella jämställdhetsarbete som pågår i de olika nordiska länderna.

Handlingsplanen skall därför ses som ett medel – ett sätt att inom nämnda områden nå snabbare och bättre resultat i strävanden att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män i Norden.

Det femåriga perspektiv som valts för handlingsplanen innebär en hög ambitionsnivå för det fortsatta arbetet. Det är emellertid viktigt att poängtera att handlingsplanen inte utesluter att ytterligare frågor kan aktualiseras under perioden. Eftersom jämställdhetsfrågorna berör praktiskt taget alla delar av samhället krävs en fortlöpande bevakning av utvecklingen för att om så är nödvändigt föra upp nya, väsentliga frågeställningar på dagordningen.

Detta innebär även att jämställdhetsministrarna ämnar beakta att jämställdhetsfrågor beaktas inom andra samarbetsområden. Framför allt gäller detta jämställdhet i utbildningen, i lantbruket, i frågor som berör äldreomsorgen samt de handikappade kvinnornas särskilda problem.

Även samiska kvinnors speciella problem beroende på språk, spridd bosättning och svårigheter att få kvalificerade och stadigvarande arbete i glesbygdsområdena bör beaktas.

Invandrare har i hög grad bidragit till den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. Invandrarkvinnor delar i detta sammanhang många av de nordiska kvinnornas problem men har utöver dessa en hel del speciella utmaningar.

Mot denna bakgrund ämnar jämställdhetsministrarna att fortsätta samarbetet med arbetsmarknadssektorn och dess migrationsgrupp med utgångspunkt från de nordiska seminarier, som hålls 1987–1990, framför allt då frågorna har relevans för handlingsplanens teman. I flera av nedan föreslagna åtgärder bör invandrade kvinnors problem särskilt beaktas.

Jämställdhetsministrarna vill i detta sammanhang också peka på några områden som generellt berör det nordiska jämställdhetssamarbetet och som skulle kunna förstärka arbetet med handlingsplanens teman, även om de inte direkt tillhör dessa områden.

Jämställdhetsarbetet är starkt beroende av en vital och bred kvinno-/jämställdhetsforskning. Det nordiska jämställdhetssamarbetet har i hög

grad utnyttjat kunskaper och resurser från kvinno-/jämställdhetsforskningen i de nordiska länderna. Jämställdhetsministrarna menar att stöd till kvinno-/jämställdhetsforskningen därför är av stor betydelse och strävar efter att utöka sina insatser för denna forskning.

För att kunna arbeta för förändring i samhället måste vi veta hur det ser ut idag och hur utvecklingen har varit. Fakta om kvinnors och mäns situation inom olika områden i samhället behövs för att öka medvetenheten om jämställdhetsproblemen, för att ge idéer till olika insatser och ge underlag för beslut. Fakta behövs också för att visa på effekten av de åtgärder som vidtas. Mot denna bakgrund finansierade Nordiska ministerrådet utgivandet av publikationen *Kvinnor och män i Norden*. Fakta om jämställdhet 1988.

Till sist anser jämställdhetsministrarna att det är ytterst viktigt att jämställdhetsaspekten ingår som en självklar del av arbetet inom alla nordiska samarbetsområden. I detta sammanhang vill jämställdhetsministrarna hemställa till samarbetsministrarna att ytterligare stärka strävandena för att uppnå en jämn könsfördelning i samtliga nordiska samarbetsorgan.

Förslag till åtgärder

1. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) planerar att undersöka olika möjligheter att öka stödet till kvinno-/jämställdhetsforskningen, t.ex. genom att öka koordineringen av dessa forskningsområden eller genom att undersöka förutsättningarna för upprättande av en tjänst som nordisk koordinator för kvinno-/jämställdhetsforskning.

2. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) kommer tillsammans med det Nordiska statistiska sekretariatet och de nordiska statistiska centralbyråerna att fortsätta arbetet med att utveckla den nordiska jämställdhetsstatistiken. Detta bör framför allt ske genom en vidareutveckling av de indikatorer som används i den statistik som beskriver olika områden i samhället. Genom detta arbete kommer statistiken bättre att beskriva en verklighet från både kvinnors och mäns perspektiv.

2. Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen

Under den senaste tjugofemårsperioden har kvinnornas villkor på arbetsmarknaden och i samhället genomgått en avsevärd förändring. I alla de nordiska länderna har kvinnornas ställning på arbetsmarknaden stärkts. Kvinnors arbete har i allt större utsträckning flyttats från den oavlönade sektorn av ekonomin in i den synliga avlönade sektorn.

Alltfler kvinnor har numera möjlighet till ekonomisk självständighet genom intäkter från ett eget förvärvsarbete. Trots detta kvarstår i samtliga de nordiska länderna väsentliga skillnader mellan könen vad avser ekonomisk status. Kvinnor har överlag lägre inkomster än män. Kvinnor har också mindre möjlighet att påverka viktiga beslut vad avser ekonomi och resursfördelning.

Jämställdhet mellan kvinnor och män förutsätter den enskildes ekonomiska självständighet. Vidare måste kvinnor och män ha lika stort inflytande på hur kapital och andra produktionsresurser utnyttjas. Jämställdhet uppnås därför först då kvinnors genomsnittliga inkomst och förmögenhet är på nivå med mäns.

De nordiska länderna har i ett internationellt perspektiv nått mycket långt vad avser andelen kvinnor på arbetsmarknaden. Samtidigt kan man konstatera att arbetsmarknaden i samtliga nordiska länder är starkt könsuppdelad. Kvinnor arbetar till största delen i vård och omsorgsyren medan det i tillverkningsindustrin finns flest män. Kvinnor arbetar dessutom huvudsakligen på underordnade och ofta monotona arbeten medan män arbetar i mer kvalificerade jobb. Det är mest kvinnor som arbetar deltid och män arbetar heltid.

Nordiska ministerrådet har satt igång flera omfattande projekt som i samarbete med nationella och lokala myndigheter, organisationer, arbetsmarknadens parter etc. har utvecklat och prövat olika modeller för att få en mer jämställd arbetsmarknad. Det handlar speciellt om det nordiska BRYT-projektet, som är ett tvärsektorielt projekt finansierat av jämställdhets-, arbetsmarknads- och utbildningssektorerna. Projektets syfte är att utveckla och pröva olika modeller för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Projektet analyserar även de mekanismer, som etablerar och återskapar könsuppdelningen på arbetsmarknaden. En försöksverksamhet har satts igång på regional nivå i respektive nordiskt land.

Inom arbetsmarknadssektorn avslutas 1988 några större projekt, där en lokal försöksverksamhet pågått i samarbete med nationellt och lokalt ansvariga inom berörda områden i de nordiska länderna. Här skall nämnas bl. a. Ungdomsprojektet och Långtidsarbetslöshetsprojektet vars syfte har varit att finna fram till nya vägar att bekämpa arbetslösheten bland ungdomar och långtidsarbetslösa. Dessa projekt har i hög grad beaktat de särskilda problem som unga och långtidsarbetslösa kvinnor möter när de skall ut i arbetslivet. Projekten finansieras via handlingsplanen för ekonomisk växt och full sysselsättning.

2.1 Kvinnors sysselsättningsmöjligheter

Grunden för en ekonomisk självständighet är för såväl kvinnor som män tillgången till ett förvärvsarbete. Kvinnor är sysselsatta inom en mer begränsad del av arbetsmarknaden än män. Det finns i alla de nordiska länderna en risk för att vissa av de arbeten som traditionellt utförs av kvinnor inom framförallt industri och privat tjänstesektor kan komma att rationaliseras bort genom den tekniska utvecklingen.

Om kvinnorna skall kunna hävda sin plats på arbetsmarknaden och i ekonomin i ett samhälle präglad av snabb strukturomvandling måste de ha en god och bred grundutbildning och även ges möjlighet till att delta i den fortlöpande kompetensutvecklingen på arbetsmarknaden. Särskilda insat-

ser kan också komma att krävas för de kvinnor som genom en bristfällig utbildningsbakgrund riskerar att slås ut från arbetsmarknaden.

I detta sammanhang hänvisas till s. k. HEKLA-projektet som avslutas 1989 och som bl. a. finansieras av Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S). Syftet med projektet är att öka kunskapen i de nordiska länderna om kvinnorna i utbildningssystemet, mera specifikt om hur kvinnor tillvaratar det utbildningsutbud, som ett reformerat utbildningssystem erbjuder, samt om hur samhället tillvaratar de utbildade kvinnorna.

Kvinnorna måste också bredda sina utbildnings- och yrkesval för att kunna ha möjligheter att söka arbeten över hela arbetsmarknaden.

I samtliga de nordiska länderna är kvinnor och män i hög utsträckning verksamma inom olika näringsgrenar och yrken. Det tidigare nämnda nordiska BRYT-projektet har genom en praktiskt inriktad försöksverksamhet på regional nivå i vart och ett av de fem nordiska länderna försökt utveckla modeller för att få kvinnor att i ökad grad välja för sitt kön otraditionella utbildningar och yrken.

Samtidigt är det angeläget att höja statusen inom de för samhällets grundtrygghet ovärderligt viktiga yrken som av tradition domineras av kvinnlig arbetskraft. Speciellt yrken inom hälso- och socialsektorerna har många kvaliteter som inte finns i andra delar av arbetsmarknaden. Det bör inom dessa yrken även arbetas för möjligheter till utveckling av kvalifikationer och kompetens.

Det finns även ett behov av att främja utbildning och sysselsättning av kvinnor med eller utan yrkesutbildning inom teknologirelaterade områden och främja utbildningen av kvinnor på mellanteknikernivå. Kvinnor måste i högre grad delta i den teknologiska utvecklingen både som användare och som innovatörer av ny data och bioteknologi.

Nordiska ministerrådet har redan i ett flertal projekt uppmärksammat dessa frågor i sitt arbete med såväl industri- och datafrågor som jämställdhetsfrågor. "Kvinnor i högre ADB-utbildning", "Kvinnor, teknologi och utveckling" samt det "Nordiska teknologiåret" är några exempel på projekt där erfarenheter vunnits som kan utnyttjas i ett fortsatt arbete inom dessa områden.

I de arbeten som finns inom exportnäringarna och där framtidens sysselsättning förväntas vara störst har kvinnliga industriarbetare haft svårt att göra sig gällande. Detta problem bör ges speciell uppmärksamhet.

Den offentliga sektorns utveckling har ett direkt samband med kvinnors villkor på arbetsmarknaden både i deras egenskap av löntagare inom den offentliga sektorn och i deras egenskap av konsumenter av offentliga tjänster.

Den offentliga sektorn, med ambitionen att uppnå en god och väl fungerande service för medborgarna i alla delar av landet har också en viktig regionalpolitisk funktion.

Trots detta finns fortfarande stora regionala skillnader i arbetskraftsdeltagande mellan framförallt storstadsregionerna och glesbygden. En analys av kvinnornas möjligheter till förvärvsarbete inom olika regioner måste beakta inte bara arbetskraftstal och arbetslöshetstal utan även befolkningens åldersstruktur och flyttningsströmmar. Först vid ett sådant betraktelsesätt framgår vilka reella möjligheter kvinnor haft och har att försörja sig och leva i olika delar av Norden.

Det nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORDREFO) har givit en grupp nordiska forskare i uppdrag att genom en explorativ studie utarbeta ett forskningsprogram på temat Kvinnors liv och arbete och regional utveckling.

Alltfler kvinnor i de nordiska länderna etablerar sig som egna företagare. Kvinnorna är framförallt verksamma som småföretagare.

De flesta kvinnliga företagarna arbetar inom servicesektorn, många gånger i företag utan anställda.

I flera av de nordiska länderna har stöd lämnats till kvinnligt nyföretagande som ett led i regionalpolitiken. Inte minst i glesbygdsområden har det kvinnliga nyföretagandet spelat en roll för kvinnornas möjligheter till egen försörjning.

I detta sammanhang bör medhjälpande kvinnors i små(familje)företag särskilda situation nämnas. Dessa kvinnor svarar ofta för en stor del av den administrativa och praktiskt ekonomiska verksamheten men har många gånger litet inflytande över investeringsbeslut och andra för företags ekonomi väsentliga dispositioner.

Förslag till åtgärder

3. Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) planerar att inleda ett metodutvecklingsprojekt inom arbetsförmedlingsverksamheten. Speciell uppmärksamhet bör riktas på informations- och vägledningsmetoder. Erfarenheter från BRYT-projektet och annat projektarbete bör här tas tillvara.

4. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) avser också initiera en nordisk idétävling för skolelever, studenter och yrkesaktiva inom datasektorn. Avsikten skall vara att få fram förslag om hur datasektorn skall göras mer attraktiv och tillgänglig för kvinnor.

5. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) rekommenderar att det i samarbete med den regionalpolitiska sektorn anordnas ett seminarium som rör kvinnor från de delar av Norden som kan betecknas som glesbygd. Frågor som bör belysas är: hur olika regionalpolitiska insatser kommer kvinnor till del, vilka för- och nackdelar som utifrån kvinnoperspektiv finns i de olika länderna samt hur utvecklingen av den framtida regionalpolitiken bör se ut.

6. Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) planerar vidare att initiera ett projekt om kvinnor som egna företagare. Projektet skall dels innehålla en kartläggning av vilka åtgärder som vidtagits eller planerats i de

olika länderna för att främja kvinnligt företagande och dels försöka vidareutveckla existerande stödsystem för att göra dessa mer tillgängliga för kvinnor.

7. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) ämnar stödja utvecklingen av ett nätverk mellan etablerar/företagarskolorna för kvinnor i Norden så att resurser kan utnyttjas gemensamt och idéer utbytas.

2.2 *Kvinnor och inflytande i det privata näringslivet*

På grund av kvinnors generellt sett mer underordnade position i näringslivet har de ett mycket begränsat inflytande på dess beslutsprocess och kan därmed inte nämnvärt påverka dess verksamhet och framtid.

Det finns i dag mycket liten samlad kunskap om kvinnor på ledande poster inom det privata näringslivet. Statistiken på detta område måste utvecklas för att göra det möjligt att följa med i eventuella förändringar av kvinnorepresentationen i olika typer av ledarskikt. Ett synliggörande av verkligheten skulle kunna intensifiera det opinionsbildande arbetet på jämställdhetsområdet.

Mot denna bakgrund har flera nordiska länder nyligen tagit initiativ till åtgärder, som syftar till en bättre kännedom om problemen.

Kvinnors representation i t. ex. aktiebolags- och fondstyrelser är mycket ringa, vilket innebär att kvinnors inflytande på företagets investeringar, inriktning etc. är mycket begränsat.

Likaså är det ett känt faktum att det endast finns ett fåtal kvinnliga företagsledare eller kvinnor på ledande poster i övrigt, dvs. inom de skikt där beslut om företagets drift och finansiering fattas. Detta är även fallet inom den kvinnodominerade sektorn. Särskilt tydligt är dock detta förhållande inom den tekniskt dominerade verksamheten, ett förhållande som blir allt mindre acceptabelt i vårt tekniskt mer och mer avancerade samhälle.

I och med att den organisatoriska strukturen domineras av män blir följden att för näringslivet och samhällsutvecklingen viktiga beslut till större delen fattas i enkönade manliga grupper där mäns värderingar och erfarenheter i allt för hög utsträckning styr beslutsfattandet. Näringslivet har inom en del områden, t. ex. bankvärlden, uppmärksammat problemet och inlett projekt för att öka möjligheterna för kvinnor att få ledande befattningar. Det är emellertid framför allt inom finansområdet i övrigt – försäkringsbranschen, energisektorn, de ledande affärsföretagen – som kvinnor är nästan helt utan inflytande.

En jämnare fördelning av kvinnor och män på olika befattningsnivåer är viktigt bl. a. för att tillvarata och utnyttja den begåvningsresurs som kvinnor utgör.

Kvinnors representation i fackföreningarnas styrelser är inte i överensstämmelse med den andel de utgör av respektive fackförenings medlems-tal. I de flesta fackliga organisationer i de nordiska länderna förhåller det

sig så att kvinnorepresentationen sjunker med organisationernas ökande status/inflytande.

I den mån lönmottagarkapitalet (t. ex. löntagarfonder) bidrar till företagens finansiering i näringslivet bör det finnas en strävan efter att få både kvinnor och män centralt placerade i denna beslutsprocess.

Förslag till åtgärder

8. Kvinnors representation på ledande poster i större företag, i styrelser för större aktiebolag och fonder har tilldragit sig uppmärksamhet i flera nordiska länder. Vissa undersökningar har påbörjats för att belysa de bakomliggande faktorerna. Nordiska ministerrådet (jämsällldhetsministrarna) avser att ta initiativ som kan bidra till att öka kunskapen om kvinnor på ledande poster och i aktiebolags- och fondstyrelser.

9. Nordiska ministerrådet (jämsällldhetsministrarna) planerar att inom några både äldre och yngre branscher närmare studera förutsättningar för kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledarskap. Studierna skall gälla såväl kvinnliga tjänstemän som kvinnliga arbetare och behandla förhållandena både inom offentlig och privat sektor.

Studien bör bl. a. ta hänsyn till

- effekten av ev. jämsällldhetsplaner
- ev. skillnader på arbetsorganisation och personalpolitik beroende på manligt eller kvinnligt ledarskap.

10. Nordiska ministerrådet (jämsällldhetsministrarna) planerar dessutom att genomföra en speciell studie angående utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor inom databranschen. Undersökningen skall vara en jämförande nordisk studie med tonvikt på vidtagna åtgärder och vunna erfarenheter.

2.4 Kvinnors löner

Frågan om likalön för kvinnor och män blir en av de viktigaste jämsällldhetsfrågorna i det nordiska samarbetet de närmaste åren.

De nordiska länderna har generellt sett kommit långt vad avser löneutjämning mellan olika grupper. En viss stagnation och i vissa fall tillbakagång tycks dock ha inträffat under senare år.

Samtliga nordiska länder har ratificerat ILO-konventionen nr 100 om lika lön för kvinnor och män. Enligt konventionen är jämsällldhetsmålet att arbete av lika värde skall ge lika lön. Trots detta kvarstår väsentliga löneskillnader mellan kvinnliga och manliga arbetstagare.

Flera studier visar på detta faktum. Detta förhållande är ett uttryck för hur jämsällldheten fungerar i praktiken. Genom att följa utvecklingen av lönerelationen mellan kvinnor och män kan man studera om vi närmar oss eller avlägsnar oss från jämsällldhetsmålet. Det nystartade nordiska samarbetet om lönestatistik kommer i detta sammanhang att vara värdefullt.

Det är många faktorer som spelar in vid fastställandet av löner, t. ex.

utbud av arbetskraft, avtal och lagar, yrkesutbildning, anciennitet, förhandlingssätt, arbetsrisk, grad av ansvar, likviditeten inom olika branscher. Vidare är det olika faktorer som spelar in beroende på om det gäller offentlig eller privat sektor.

Jämförelser mellan kvinnors och mäns löner försvåras av den könsuppdelade arbetsmarknaden där kvinnor och män ofta arbetar inom olika sektorer och ofta utför olika arbetsuppgifter.

Utvecklingen av förhållandet mellan kvinnors och mäns löner bör även sättas i relation till kvinnors ökade utbildning och mer stabila anknytning till arbetsmarknaden. Löneskillnaderna blir då mer markanta än vad en ren jämförelse av lönenivåerna visar.

Idag finns det en tendens till större lönedifferentiering även inom den offentliga sektorn. Det finns en fara för att en sådan utveckling kommer att förstärka skillnaderna mellan mans- och kvinnolöner. Detta tycks bli en av de stora jämställdhetsutmaningarna för lönesektorn de närmaste åren.

Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) har nyligen avslutat en empirisk studie i Norge och Sverige kring lokala processer i lönebildning och företagsklimat som bidrar till en likalönsutveckling. Studien har resulterat i en handbok i praktiskt likalönsarbete på företagsnivå.

Förslag till åtgärder

11. Som nästa stora satsning efter BRYT-projektet kommer Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) på Nordiska rådets initiativ att inleda ett flerårigt utredningsprojekt om likalön mellan kvinnor och män. Ett av projektets syften är att utge en periodisk publikation om likalönsutvecklingen i Norden, att föreslå åtgärder och strategier för att vidta åtgärder samt att evaluera eventuella åtgärder.

Målgruppen för en sådan publikation är först och främst arbetsmarknadens parter och politiker, men även yrkesfolk inom berörda sektorer. Projektet bör föra samman bl. a. expertis från arbetsmarknadens parter, juristexpertis, arbetsrättsexpertis, jämställdhetsexpertis, teoretisk/samhällsvetenskaplig expertis samt ekonomisk och statistisk expertis.

Projektet bör ge beskrivningar och analyser av likalönsutvecklingen i de olika nordiska länderna. Vidare bör projektet ta upp de olika infallsvinklar/förslag till åtgärder som har lancerats såsom:

- en bättre lagstiftning
- värdesättningsproblematiken
- förhandlingssystemet: aktörer, värderingar, attityder, organisering
- samhällsförhållanden: konkurrensförhållanden på arbetsmarknaden, konjunkturer, prioriteringar från arbetstagarnas sida osv.

Projektets slutliga utformning är avhängig av den förstudie som inleder projektet under år 1989. Fr. o. m. 1990 ingår projektet i den nya ekonomiska handlingsplanen.

2.5 Kvinnors arbetsmiljö

När kvinnorna kommit ut på arbetsmarknaden har de kommit ut i ett arbetsliv som till stor del formats av män efter manliga värderingar och utifrån manliga utgångspunkter. Om hela arbetsmarknaden skall vara tillgänglig för både kvinnor och män krävs ökad uppmärksamhet på vilka arbetsmiljöfaktorer som kan förhindra kvinnor från att söka sig till manligt dominerade arbetsplatser. En arbetsmiljö som passar både kvinnor och män är ett väsentligt inslag i strävandena efter en mindre könsuppdelad arbetsmarknad.

En god arbetsmiljö förutsätter att arbetet anpassas efter människans förutsättningar både fysiskt och psykiskt. Arbetstagarna måste också ha möjlighet att påverka sin egen arbetssituation vad avser exempelvis arbetstakt och arbetsorganisation.

Arbetsförhållanden och arbetsorganisation måste också ges en sådan utformning att kvinnor och män inom alla yrkesområden kan förena föräldraskap med förvärvsarbete. Det är i detta sammanhang viktigt att uppmärksamma att kvinnors dubbla arbetsbörd – på arbetsplatserna och i hemmen – många gånger medför en fara för att tiden för rekreation och vila blir starkt reducerad.

Arbetssskador och arbetssjukdomar drabbar i allmänhet män mer än kvinnor. Vid bedömning av arbetssskador underskattas riskerna i kvinnornas arbetsmiljöer, eftersom kvinnors arbetsbetingade nedslitning ofta inte anses som arbetssskador.

Redan nu kan man emellertid konstatera att kvinnor löper större risk än män att få belastningsskador. Till en del kan detta förklaras av att kvinnorna i t. ex. verkstadsindustrin många gånger har enformiga arbeten med kort lärotid. Kvinnorna stannar också kvar på samma arbete år efter år medan männen avancerar och får mer varierande arbetsuppgifter.

Belastningsskador har således nära samband med arbetsorganisatoriska frågor och kan sällan undvikas enbart genom tekniska förändringar. En viktig åtgärd för att anpassa industriarbetsplatser för kvinnliga arbetstagare och för att undvika belastningsskador är att anpassa befintliga handverktyg för kvinnornas normalt sett mindre händer. Vanliga handverktyg passar ofta inte för kvinnor vars handgrepp och muskelstyrka i armarna genomsnittligt är betydligt mindre än mäns. Försök pågår i begränsad omfattning för att utveckla differentierade handverktyg. Mer systematiska insatser inom detta viktiga område av ergonomin är emellertid nödvändiga.

Belastningsskador förekommer i stor utsträckning också på traditionella kvinnoarbetsplatser inom vård- och omsorgssektorn. Kvinnorna utför här tunga lyft ofta utan möjlighet att använda tekniska hjälpmedel. Att komma till rätta med belastningsskadorna inom vårdsektorn är i än högre grad än inom industrin en fråga om arbetsorganisation.

Många kvinnor i vård- och omsorgsykten drabbas också av s. k. utbrändhetssymptom som har sin grund bl. a. i det ansvarstygda arbetet och

de många gånger komplicerade relationerna med klienter inom vissa vårdyrken. Den psykiska belastning dessa arbetstagare upplever bör uppmärksammas i diskussioner om vårdarbetets organisation och ansvarsförhållanden.

Även inom andra typiska kvinnliga omsorgsyrken bör arbetsmiljön ägnas ökad uppmärksamhet. Utmärkande för dessa yrken är nämligen att många i och för sig inte särskilt allvarliga arbetsmiljöproblem tillsammans skapar otillfredsställande förhållanden. Problemen kan också vara svåra att komma tillrätta med med hjälp av traditionella arbetskyddsmetoder. Som ett exempel kan förskolepersonalens arbetsmiljö innebära inte bara tunga lyft, böjda arbetsställningar och hög ljudnivå utan också krav på stor känslomässig inlevelse och stort ansvarstagande.

År 1988 inledde Nordiska ministerrådet ett tvåårigt arbetsmiljöprojekt om arbetsvillkor, sociala relationer och psykologiska faktorer i traditionella kvinno- och mansyrken. Avsikten är att belysa orsakerna till och följderna av könssegregeringen i arbetslivet för individer, arbetsorganisationer och för samhället i stort. Projektet bör kunna ligga till grund för fortsatt verksamhet på området.

Förslag till åtgärder

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) ämnar mot bakgrund av ovanstående genomföra följande projekt:

12. Inom de sektorer som har ansvar för arbetsmiljö och arbetsorganisation planeras ett nordiskt seminarium om kvinnor i monotona arbeten. Seminariet bör ge möjlighet till ett erfarenhets- och kunskapsutbyte om arbetsmiljösituationen och dess konsekvenser för kvinnor i sådana yrken samt vilka möjligheter som finns att vidta åtgärder för att förbättra förhållandena. Särskild uppmärksamhet bör riktas mot repetitiva arbeten inom verkstadsindustrin, vilka åtgärder som kan vidtas för att minska antalet monotona arbeten samt vilka åtgärder som kan vidtas för att öka rörligheten på arbetsplatserna för kvinnor i monotona arbeten.

13. Initiativ kommer också att tas för att på en gemensam nordisk basis utveckla normer för tekniska hjälpmedel och handverktyg som passar både kvinnor och män.

14. Mot bakgrund av det år 1988 inledda projektet om könssegregering i arbetslivet samt nationella projekt planeras en konferens för att lyfta fram positiva exempel på arbetsmiljöer och arbetsorganisationer som tillgodoser kvinnors och mäns krav på goda och jämställda arbetsplatser.

3. Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv

Trots de problem som tagits upp i första delen av handlingsplanen har de nordiska länderna kommit förhållandevis långt på områdena arbetsliv och utbildning när det gäller jämställdhet.

Det höga arbetskraftsdeltagandet för kvinnor i Norden medför att många av utmaningarna och problemen för jämställdhetspolitiken i dag ligger i skärningspunkten mellan familjeliv och arbetsliv. Dessa två områdena måste ses i ett sammanhang. Först när både kvinnor och män kan förvärvs-arbeta på lika villkor och ta likvärdigt omsorgsansvar för familjen och få lika glädje av den nära kontakten med barnen kan man anse jämställdhetsmålet vara uppfyllt.

Den traditionella kärnfamiljen existerar i dag sida vid sida med andra familjemönster. Uppmärksamhet måste riktas mot detta och härvid inte minst mot den växande gruppen ensamstående med barn.

De nordiska ländernas samhällen tar i alltför liten utsträckning hänsyn till dessa förhållanden. I handlingsplanen riktas mot denna bakgrund ett kritiskt ljus på följande sidor av omsorgsproblematiken:

- föräldrars rättigheter som arbetstagare – arbetstid
- barnomsorg
- omsorg för yngre skolbarn – vilken roll skall småskolans organisation ha i ett jämställt samhälle?
- männen och jämställdhet
- ekonomiska konsekvenser av fördelningen av betalt och obetalt arbete
- individens rätt till inkomster.

3.1 Generella frågor

Barnomsorgen är ett samlande begrepp, som omfattar förhållanden, som skall göra det praktiskt möjligt för föräldrar att kombinera yrkesliv med omsorg för barn och samtidigt se till att barnen har en trygg och utvecklande uppväxtmiljö.

I Norden består den offentliga barnomsorgen av ett brett system av regler för ledighet, bidrag och barnomsorg. Behovet av offentlig barnomsorg har varit ett gemensamt drag i de nordiska länderna på grund av de förändrade samhällsförhållandena bl. a. på grund av att den vanligaste familjetypen bland barnfamiljer under de senaste 10–15 åren blivit tvåför-sörjarfamiljer.

Förslag till åtgärder

15. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) rekommenderar att det inom den socialpolitiska sektorn görs en utredning om barnomsorgspolitiken i de nordiska länderna med utgångspunkt i de skilda föräldraledighetsreglerna, olika former av vårdnadsbidrag, den offentliga barnomsorgens utbyggnad för förskolebarn och yngre skolbarn etc. samt hur dessa faktorer står i överensstämmelse med ländernas jämställdhetsmål. En sådan utredning skulle därefter kunna utgöra underlag till en framtids-skiss av hur regler för omsorg av barn m. m. skall vara utformade i ett jämställt samhälle samt vilka samhälleliga och ekonomiska konsekvenser detta medför.

Utredningen bör föregås av en kartläggning av den forskning som redan gjorts och görs på området i Norden, bl. a. det stora forskningsprojektet "Barndom, Samfund og Udvikling i Norden" (BASUN-projektet), projektet Omsorgspermisjoner i Norden som resulterat i rapporten Lov og liv. En sammenlikning av omsorgspermisjoner i Norden (NORD 1988: 9) samt projektet Barndommen som et socialt fænomen – implikationer for udviklingen af en barndoms- og familjepolitik.

3.2 Föräldrars rättigheter som arbetstagare – arbetstid

Alla nordiska länder har i varierande grad lagstadgade rättigheter för föräldrar i arbetslivet. Utgångspunkten har varit de mer medicinska behov kvinnan har av ledighet i samband med förlossning och amning. Under senare tid har andra motiv tillkommit. Föräldraledigheten har utvidgats och motiverats med familjens behov av samvaro och föräldrars roll i omsorgen om barnen. I detta sammanhang har också faderns roll poängterats.

Rättigheterna är inriktade på att lösa olika problem vad gäller att kombinera barnomsorg och arbetstagarrollen. Föräldraledigheten är ett resultat av svårigheterna att kombinera en arbetstagarroll med en önskan om en god barnomsorg.

Korttidsledigheten inriktas på att hjälpa föräldrar när oförutsedda händelser dyker upp i barnomsorgen. Det kan vara sjukdom, skolstart, läkarbesök osv. Rättigheter, som gäller arbetstidens längd – deltidsbestämmelser, nedkortad arbetstid, flexibel arbetstid – utgår ifrån att det kan vara för länge för både barn och föräldrar att vara borta från hemmet hela arbetsdagar plus restid.

Dessa rättigheter är antingen lagstadgade och gäller samtliga arbetstagare eller avtalsenliga och gäller ett bestämt företag eller bestämda yrkesområden. Nordisk forskning har påvisat att det finns systematiska variationer mellan kvinno- och mansarbetsplatser när det gäller i vad mån det accepteras att arbetstagare använder sina rättigheter, och i vilken grad det finns olika rätt till ledighet inskrivna i avtalen.

Det är väsentligt att skilja mellan formella rättigheter och oformella regler i arbetsplatsernas företagskulturer, normer och regler, som i vardagen sätter gränser för föräldraskapets synlighet i arbetslivet och som bestämmer flexibiliteten mellan arbetsliv och familjeliv. De oformella reglerna kan både utvidga och inskränka de möjligheter, som de formella reglerna och avtalen ger för anpassning mellan familjeliv och arbetsliv.

Aktuella problemställningar på detta område med betydelse för jämställdhet är:

- rätt till ledighet med lönekomensation för föräldrar eller kortare normal arbetsdag
- jämställdhet vid användning av rättigheter – hur uppnås det?
- företagskulturen och det kollegiala systemets inskränkning och utvidg-

ning av de formella reglerna på respektive kvinno- och mansdominerade arbetsplatser eller yrkesområden. Är kvinnoyrkenas arbetsplatser mer "familjevänliga" än de manliga yrkenas och finns här ännu en förklaring till arbetsmarknadens massiva könsuppdelning.

- ledighet – kan det vara ett hinder för kvinnors jämställdhet i arbetslivet?
- rätt till partiell tjänstledighet under längre eller kortare period.

Nordiska ministerrådet (arbetsmiljö- och arbetsmarknadsministrarna) har på initiativ av Nordiska rådet under senare år genomfört två utredningar rörande arbetstidsfrågan. Resultaten från dessa utredningar finns publicerade i rapporterna *Arbetstid i Norden* (NU 1983: 10) och *En nordisk arbetstidspolitik?* (NU 1987: 4).

Under åren 1988 och 1989 genomförs på arbetslivsområdet som ytterligare uppföljning av Nordiska rådets rekommendation om utredning av arbetstidsfrågan, ett projekt om Småbarnsföräldrar och tidsanvändning. Teman, som behandlas är

- barnfamiljernas arbetstider
- önskad arbetstid i barnfamiljer mot bakgrund av dagens arbetslivsmönster
- attityder till olika typer av arbetstidsformer
- familje- och arbetslivsmodeller i de olika länderna
- strategier och förändringar, alternativa lösningar och intressekonflikter.

Nordiska ministerrådet ämnar fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet rörande arbetstidsfrågan liksom frågan om tidsanvändning, som även behandlats av konsumentsektorn. Jämställdhet mellan könen blir en viktig aspekt i ett sådant erfarenhetsutbyte.

Förslag till åtgärd

16. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) ämnar genomföra en studie av vilken inverkan olika arbetsplatsers oformella regler har på arbetstagares möjligheter att utnyttja de formella rättigheter som lagar och avtal ger för anpassning mellan familjeliv och arbetsliv.

3.3 Barnomsorg

När bägge föräldrar är yrkesaktiva leder det till ett behov av barnomsorg. Kravet på offentlig barnomsorg har också följt i kölvattnet efter kampen för jämställdhet. Likaså har kravet på offentlig barnomsorg framkommit med tanke på barnens behov och kvinnors deltagande i yrke och utbildning.

Tillgången på offentlig barnomsorg i Norden varierar mycket i de nordiska länderna, vilket framgår av följande tabell:

Inskrivna barn 3–6 år på daghem samt barn i familjedaghem i Norden.

	Daghem		Familjedaghem	
	Antal	%	Antal	%
Danmark				
1976	97	33	8	3
1982	124	48	19	7
1987	121	56	19	9
Finland				
1976	27	11		
1982	44	20	30	12
1985	50	19	44	17
Island				
1981	6	39	1	3
1984	7	43	1	3
1986	8	47		
Norge				
1976	32	12		
1982	77	37	1	1
1986	94	46	1	1
Sverige				
1976	56	13	37	8
1982	111	29	62	16
1986	140	37	77	20

(Antalet anges i 1 000 tal samt andelen % av alla barn i åldersgruppen 3–6 år. Ur Nordisk statistisk årsbok 1987.)

Vad gäller barn på daghem i ovanstående tabell är ca 3/4 av platserna i Island halvdagsplatser (4–6 timmar per dag) (dvs. 1981: 4933, 1984: 5839, 1986: 6477).

Familjedaghemmen definieras som dagbarnvård i familjedaghem godkända av kommunerna. I de finska talen ingår ej barn i privat familjedagvård övervakad av kommunerna. I Norge avser uppgifterna familjedaghem och vård av barn i privata hem under ledning av förskollärare. Dessvärre finns det ingen jämförande nordisk statistik över graden av behovstäckning.

Brist på offentlig barnomsorg leder till långa väntetider, ett oöverskådligt system av privata lösningar och stora skillnader i de erbjudanden förskolebarnen får. De ekonomiska villkoren av barnfamiljer med offentlig barnomsorg och familjer med privat barnomsorg kan också vara mycket olika. För föräldrarna betyder detta svårigheter att själva bestämma över sin yrkessituation.

Även om offentlig barnomsorg är en samhällsangelägenhet finns det ett visst intresse i länderna för att experimentera med både privata och offentliga lösningar.

Gemensamt för de flesta nordiska länder är målet om full behovstäckning, så att alla barn, vars föräldrar önskar det, kan få en plats. Likaså diskuteras öppettider och semester samt behovet av barnomsorg för dem som arbetar på obekvämt arbetstid, så att den offentliga barnomsorgen blir

ett reellt erbjudande om avlastning för yrkesaktiva föräldrar. Både de politiska målen och samhälleliga behoven är med andra ord mycket lika, men resultatet – erbjudandet familjerna får – varierar alltså starkt mellan länderna och mellan olika regioner i länderna.

Om vi ser till allt det barn lär sig genom sin omvärld är daghemmens värld eller kultur av stor betydelse för barnens uppfattning och beteenden. Med dagens utveckling kommer vi på 1990-talet nästan uteslutande ha kvinnor anställda i dessa institutioner. Dessa kvinnor kommer att tala om för barnen hur viktigt det är att kvinnor och män har samma förhållande till och ansvar för hem och barn, att alla yrken passar för bägge kön osv., medan männen i praktiken lyser med sin frånvaro. Den verklighet barnen möter kommer alltså att gå stick i stäv med en del av det budskap som förmedlas.

Förslag till åtgärder

17. Genom ett samarbete mellan de organ inom Nordiska ministerrådet som arbetar med jämställdhetsfrågor och barnomsorgsfrågor planeras en konferens med temat "Offentlig barnomsorg – en förutsättning för jämställdhet, men hur skall det organiseras?" Konferensen bör ge utrymme för erfarenhetsutbyte omkring finansiering, statliga, kommunala och privata resurser, kostnader samt olika lösningar av offentlig barnomsorg utifrån de krav som bör ställas för att barnen och familjerna skall få en god barnomsorg.

18. Vidare planerar Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) att genomföra ett projekt där det i utvalda kommuner i flera länder inleds försök med att rekrytera män till den offentliga barnomsorgen.

Projektet bör följas upp med ett evalueringsprojekt, som inte bara beaktar hur många män som anställts, utan också vilken effekt detta haft på möjligheterna att rekrytera personal, jämställdhet i det barnen lär sig samt arbetsförhållanden och arbetsmiljö i barnomsorgsinstitutioner.

3.4 Omsorg för yngre skolbarn – vilken roll skall småskolans organisation ha i ett jämställt samhälle?

De flesta europeiska länder har en annorlunda skola än de nordiska länderna med tidigare skolstart och längre skoldag.

De nordiska länderna har många gemensamma drag både historiska och nutida vad gäller skolans innehåll, organisation, skoldagens/terminernas längd, antal barn i klasser etc. Förvärvsarbetande föräldrar med barn i småskoleåldern möter ofta svårigheter på grund av att skolans tider och arbetslivets tider inte är anpassade till varandra. Fritidshem finns f. n. som en lösning för ett fåtal nordiska barn upp till 10 år.

Samtidigt diskuteras skolans roll i barnens vardag. Det har ifrågasatts om inte en god pedagogik bör närma sig daghemspedagogiken i större grad.

Skolans och barnomsorgens tidsorganisation diskuteras i den tidigare

nämnda och av Nordiska ministerrådet publicerade rapporten En nordisk arbetstidspolitik (NU 1987: 4). Dessutom behandlas ämnet i den nordiska rapporten Fritidshem i Norden. Mål, former och innehåll i verksamhet för omsorg om yngre skolbarn (ÅK-S Rapport 1987: 12).

Förslag till åtgärd

19. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) anser att det i samarbete med utbildning- och socialsektorerna bör genomföras ett projekt, som behandlar frågan om vilken roll småskolans organisation har i ett jämställt samhälle. Projektet bör inriktas på följande frågor:

- pedagogiskt innehåll/tillsyn
- pedagogiska aktiviteter samt fritidsaktiviteter utöver skoltiden
- övergång från daghem till skola
- koordinering av föräldrarnas arbetstid och småskolans öppethållande samt placering.

Den nordiska kontaktkommittén för daghemsfrågor och fritidshem kan bidra till arbetet i detta sammanhang. Dessutom kan delar av resultatet från projektet Det nya vardagslivet utgöra underlag till detta projekt.

3.5 Männens och jämställdheten

Det är viktigt att understryka att jämställdhet inte bara är någonting för kvinnor utan att även männen har mycket att vinna på ett mer jämställt samhälle. Därför bör också männen engagera sig mer aktivt i jämställdhetsarbetet.

Kvinnors ökade arbetsmarknadsdeltagande samt ökade samhällsengagemang har påbörjat en förändring av uppfattningen av könsrollerna. Det innebär att även männens villkor måste förändras om kvinnor skall få samma möjligheter att kombinera arbetsliv och familjeliv. Ökade krav ställs därför på männen att ta ett större ansvar för barn, hem och hushåll. Detta medför i sin tur att de får ökade möjligheter till en nära kontakt med barnen.

Männens förändrade situation har resulterat i ett flertal åtgärder och initiativ i de nordiska länderna. Särskilda arbets- och idégrupper på regeringsnivå har tillsatts, forskning om männens situation har initierats. Ämnen för dessa initiativ har ofta varit männens förhållande till barnen, männens syn på parrelationer, männen i arbetslivet samt maskulturen.

För att kartlägga det nordiska arbetet kring männen och jämställdheten och bidra till ett närmare nordiskt samarbete på området anordnade Nordiska ministerrådet i oktober 1987 ett seminarium om männen och jämställdheten. Där deltog politiker, ämbetsmän och forskare. Seminariet föreslog bl. a. att

- en nordisk konferens arrangeras i Oslo i samarbete med det norska mansrollsutskottet

– det avsätts medel för forskning och information inom området männen och jämställdheten.

Resultatet från det nordiska forskningsprojektet om jämställdhet och parrelationer, kallat Samliv i Norden och som avslutas 1989 bör kunna användas i det vidare arbetet på detta område.

Förslag till åtgärder

20. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) planerar att anordna ett nordiskt seminarium för ett utökat nordiskt informations- och erfarenhetsutbyte kring männen och jämställdheten med syfte att få igång en bred debatt i Norden kring dessa frågor. Likheter/olikheter mellan länderna kan bidra till att frågorna uppmärksammas i ett bredare sammanhang, samtidigt som man genom erfarenhetsutbyte och arbetsfördelning kan utnyttja resurserna bättre.

21. Vidare kommer Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) att initiera studier/forskning som t. ex. belyser följande problemställningar:

- Vilka hinder möter män när de önskar utnyttja sina rättigheter till föräldraledighet och ledighet vid barns sjukdom?
- Finns det tillvägagångssätt som underlättar för och förmår männen att använda sig av dessa rättigheter?

Resultatet från dessa studier bör kunna utgöra underlag till förslag till nationella åtgärder som kan bidra till en förändrad inställning till föräldroll, försörjarroll etc.

I detta sammanhang bör resultat från tidigare forskning beaktas såsom det nordiska projektet Omsorgspermisjoner i Norden (Lov og liv. En sammenlikning av omsorgspermisjoner i Norden. NORD 1988: 9).

3.6 Ekonomiska konsekvenser av fördelningen av betalt och obetalt arbete

Kvinnor har generellt mindre inkomst och förmögenhet än män. Traditionellt har diskussionen kring fördelningspolitik utgått från familjeenheten. Detta osynliggör de individuella ekonomiska skillnaderna vid tillgång på pengar, även om det förmodligen i majoriteten av familjerna ger en mer reell bild av den dagliga levnadsstandarden.

Äktenskapslagstiftningen i de nordiska länderna utgår från jämställdhet när det gäller dispositionsrätt av förmögenheten i äktenskap. Samtidigt utgår den från försörjningsplikt mellan äkta makar. Den fastlägger även att arbete i hushållet kan ingå som ett bidrag med ekonomiskt värde i en gemensam förmögenhet, t. ex. vid upplösning av äktenskapet. Lagstiftningens bestämmelser om detta är i flera nordiska länder från slutet av tjugotalet.

Traditionellt har socialförsäkringssystemet byggts ut i de nordiska länderna för att kompensera inkomstbortfall t. ex. vid sjukdom, ålderdom eller arbetsoförmögenhet. Därutöver finns det i alla de nordiska länderna

ett minimiinkomststöd för samtliga medborgare även de som inte har egen inkomst.

Medan kvinnors tillgång på pengar tidigare bestämdes genom familjeförsörjning är det nu mer och mer vanligt att hennes viktigaste inkomstkälla är eget arbete eller allmän försäkring.

Detta betyder å ena sidan att mäns och kvinnors levnadslopp och inkomstkällor blivit mer lika, samtidigt som skillnaderna på inkomstnivå har gjorts synliga.

Minskningen av försörjar/familjerättigheter och därmed en ökad vikt på individuella rättigheter anses som väsentligt i jämställdhetsperspektiv. Men kvinnors lägre inkomst, både som försäkrade och som arbetstagare, beror på den rådande könsmissiga arbetsfördelningen. Så länge denna finns – i större eller mindre grad – kommer det att vara systematiska skillnader mellan kvinnor och män. Följden blir då att könsindelningen i samhället leder till att könsneutrala och formellt rättfärdiga regler fungerar på så sätt att kvinnor och män reellt behandlas olika.

Vad beträffar ensamföräldrar och deras ekonomi har det under 80-talet skett klara förändringar till det sämre för denna grupp, som till allra största delen består av kvinnor. En viktig aspekt i denna fråga är barnens ekonomiska levnadsvillkor under uppväxttiden. Det finns behov av att överväga vilka överföringar som bäst tillgodoser dessa kvinnors levnadslopp och låglönenivå.

Diskussionen på detta område har hittills präglats av problemet med att kvinnors intressen i detta sammanhang är i mycket ringa grad entydiga, och att det finns stora generationsskillnader i förhållande till att "tjäna på" individualisering eller rättigheter som försörjd.

Nordiska socialstatistiska kommitténs (NOSOSKO's) pågående undersökning om familjebidrag i de nordiska länderna bör kunna utnyttjas i det vidare arbetet på detta område.

Förslag till åtgärd

22. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) ämnar anordna ett nordiskt seminarium där spänningen mellan formell rätt och reell möjlighet för kvinnorna till egen inkomst skall vara temat. Syftet är att ge tillfälle till erfarenhets- och informationsutbyte med sikte på att utveckla konkreta projekt.

Förslag till budget och tidsplan för handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet
(Belopp anges i 1 000-tal DKK)

Projekt	1989	1990	1991	1992	1993	Totalt
1. Stöd till kvinnorforskning		200	200	200	200	800
2. Utveckling av jämställdhetsstatistik	50	350	350	350	350	1 450
3. Utveckling av informations- och vägledningsmetoder	450*	450*	450*			1 350* NAUT
4. Idétävling för skolelever, studenter och yrkesaktiva inom databranschen	350*					350* RU-DATA
5. Seminarium om och för kvinnor i glesbygd		100				100
6. Kvinnor som företagare	150*	100*				100*
7. Nätverk mellan etablerar/företagar-skolor för kvinnor		150*				300* NAUT
8. Kvinnors representation i aktiebolag och fondstyrelser					200	200
9. Studie om kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskap			350	350	225	925
10. Studie om kvinnors utbildning och karriärmöjligheter inom databranschen		350	400			750
11. Likalön mellan kvinnor och män i Norden	350	750	750	750	1 000	3 600
12. Belastningsskador och kvinnor i monotona arbeten (seminarium)		250*	250*	250*		750* NIVII
13. Utveckling av handverktyg och andra tekniska hjälpmedel			200*			200* ÄK-AÖ
14. Arbetsorg. betydelse för en jämställd arbetsmiljö		200*				200* ÄK-AÖ
15. Barnomsorgspolitiken i Norden			350*	350*		700* ÄK-S
16. Förhållandet mellan oformella och formella rättigheter till omsorgsledighet		350	200			550
17. Konferens om offentlig barnomsorg	200					200
18. Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen		350	350			700
19. Småskolans roll i ett jämställt samhälle				150	200	350
20. Seminarium om männen och jämställdhet	200			200*	200*	400* NIVII
21. Mäns utnyttjande av rätt till föräldraledighet etc.		175	350	50		575
22. Seminarium om spänningen mellan formell rätt och reell möjlighet för kvinnor till egen inkomst	200					200
Totalt	1 950	3 775	4 200	3 550	3 125	16 600
varav finansiering via andra sektorer*	-950*	-1 150*	-1 250*	-1 000*	-200*	4 550*
Totalt för jämställdhetssektorn	1 000	2 625	2 950			

* Projektet finansieras helt eller delvis av annan sektor.

Kulturutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om ändring av det nordiska kulturavtalet

(Ministerrådsförslaget, se s. 1223)

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag om ändring av det nordiska kulturavtalet. Ministerrådsförslaget har behandlats vid möte den 31 januari 1989 och förmannen gavs i uppdrag att utarbeta ett utkast till betänkande som sedan skulle undergå per capsulam-beslut.

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget föreslås ändring av avtalet om nordiskt kulturellt samarbete som trädde i kraft den 1 januari 1972.

Ändringen föreslås med hänvisning till handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete där det fastslås att det nordiska mediasamarbetet har en mycket undanskymd placering i kulturavtalet och därför rekommenderas en ändring beträffande mediaområdet i kulturavtalet.

Ändringen föreslås i Artikel 5 litra d, där det nu stadgas att det nordiska samarbetet skall omfatta annan kulturell verksamhet i vid bemärkelse och inriktas på "virksomheten innenfor arkiver, biblioteker, museer, radio, fjernsyn og film samt annen kulturell formidlingsvirksomhet". I ändringsförslaget står att samarbetet skall omfatta "virksomheten på medieområdet, som omfatter radio, TV, film, videogrammer og andre elektroniske medier – herunder produksjon og distribusjon – med hensyn til de kulturelle aspektene, virksomheten innenfor arkiver, biblioteker, museer samt annen kulturell formidlingsvirksomhet, virksomheten på kulturværområdet".

Ministerrådsförslaget väntas träda i kraft strax efter den 37:e sessionens antagande av förslaget.

2. Utskottet

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över det erhållna ministerrådsförslaget. Utskottet har i sitt arbete lagt stor vikt vid massmediaområdet och den delen har blivit allt större genom tiderna. I betänkandet över handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete har utskottet understrukt den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och TV-samarbete

har för strävandena att bevara och stärka de nordiska folkens nära kultur-gemenskap. Utskottet betonade dessutom att frågan om samarbetets organisation inom ramen för ett permanent radio- och TV-samarbete mellan länderna bör klarläggas. En organisation för samarbetet bör utformas som tillgodoser de kulturpolitiska målsättningarna för radio- och TV-samarbetet.

Utskottet ser förslaget om ändring av det nordiska kulturavtalet som ett led i utbyggnaden av ett starkare samarbete på massmedieområdet. Kulturavtalet är det grundläggande elementet och en nödvändig förutsättning för att samarbetet utvecklas. Därför är det ytterst viktigt att denna ändring träder i kraft så fort som möjligt.

Utskottet vill dessutom uttrycka sin tillfredsställelse över att samarbetet om kulturminnesvård förordas i förslaget. Utskottet har tidigare framhållit att kulturhistoriska miljöer, monument och minnesmärken är en del av den nordiska identiteten. Därför är det angeläget att de nordiska länderna upprätthåller och utvecklar samarbetet inom kulturminnesvården, som grundläggs med den föreslagna ändringen av det nordiska kulturavtalet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ändringar i Artikel 5, litra d i avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete i enlighet med ministerrådsförslag B 95/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

København, Nuuk, Tórshavn, Helsingfors, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 22 februari 1989

Gunnar Björk (c)

Atli P. Dam (Jvfl)

Hans Gustafsson (s)

J.K. Hansen (S)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakinen (Sdp)

Jette Pors (CD)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregaard (A)

Ministerrådsforslag om ændring av det nordiska kulturavtalet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om ændring af den nordiske kulturaftale af 15. marts 1971 til behandling under rådets 37. session i Stockholm. Ministerrådet beder om rådets synspunkter på forslaget. Ministerrådet agter derefter at forelægge ændringsforslaget for de nordiske landes regeringer til undertegnelse.

Stockholm, den 12. december 1988

På Nordisk Ministerråds vegne

Lennart Bodström

Fridtjov Clemet

Ændring af Aftale mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbejde undertegnet den 15. marts 1971

Med henvisning til Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde af 10. marts 1987 hvori det hedder, at da det nordiske mediesamarbejde "har en meget beskeden placering i kulturaftalen af 1971 vil der blive fremsat forslag om en ændring af kulturaftalen, således at tv- og radiosamarbejdet gives en mere fremtrædende placering blandt aftalens samarbejdsområder," fremlægger Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) forslag til ændring af artikel 5, litra d i aftalen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbejde af den 15. marts 1971 med ændring d. 13. juni 1983 og 6. maj 1985 med ikrafttrædelse 12. februar 1986. Efter behandlingen i Nordisk Råd agter ministerrådet at forelægge aftaleændringen for de nordiske landes regeringer til undertegnelse.

Kulturavtalens nåværende formulering

Artikkel 5

Samarbeidet skal omfatte annen kulturell virksomhet i vid forstand og ta sikte på

a. målene for den allmenne kulturpolitikk, dens innhold og metoder,

b. kulturlivets institusjonelle, organisatoriske og finansielle forhold. Avtalepartene skal herunder samarbeide om

c. kunstneriske og andre kulturelle utvekslinger mellom to eller flere av de nordiske land,

d. virksomheten innenfor arkiver, biblioteker, museer, radio, fjernsyn og film, samt annen kulturell formidlingsvirksomhet,

Endringsforslaget

d. virksomheten på medieområdet, som omfatter radio, tv, film, videogrammer og andre elektroniske medier – herunder produksjon og distribusjon – med hensyn til de kulturelle aspektene,

virksomheten innenfor arkiver, biblioteker, muséer samt annen kulturell formidlingsvirksomhet,

virksomheten på kulturværnområdet,

e. å fremme virksomheten innenfor foreninger og organisasjoner med allmennkulturelle formål, herunder også ungdoms- og idrettsarbeid,

f. å tilrettelegge vilkårene for skapende og utøvende virksomhet innenfor alle kunstarter,

g. å fremme kunstneres og kulturarbeidernes muligheter for virksomhet i de nordiske land.

Social- och miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer samt meddelande om rekommendation nr 19/1987 angående handlingsprogram mot cancer

(Ministerrådsförslaget, se s. 1231

Remissyttranden, se supplement)

Meddelandet, se C 1, s. 1497

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer för behandling under rådets 37:e session i Stockholm. Ministerrådet har anhallit om rådets synpunkter på förslaget och avser att fastställa handlingsplanen efter sessionen.

Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Helsingfors den 14 februari 1989.

1 Ministerrådsförslaget

Ministerrådets förslag utgör en uppföljning av rekommendation nr 19/1987 angående handlingsprogram mot cancer. Nordiska rådet rekommenderade därvid Nordiska ministerrådet

att låta utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

Förslaget har utarbetats av en arbetsgrupp som hållit fyra möten under 1988 och framlagt en rapport till ministerrådet. Handlingsplanens syfte är att stödja nationella insatser för att minska den väntade dödligheten i cancer med 15% fram till år 2000 samt att förbättra livskvaliteten för dem som drabbas av cancer. Arbetsgruppen har inte funnit det möjligt att inom den korta tid som stått till buds föreslå mer konkreta åtgärder utan har begränsat sig till att föreslå ett antal aktiviteter inom områden där nordiskt samarbete ger möjlighet för framsteg som inte kan uppnås genom arbete i ett enskilt land. Huvudvikten har därför lagts på utveckling av epidemiologi som grundval för förebyggande och på utbildning. Förslaget syftar till att förstärka pågående nordiska aktiviteter och främja nya initiativ och kan

även ses som en utbyggnad av internationella initiativ som EG's handlingsprogram mot cancer och WHO's strategi "Hälsa för alla år 2000".

I kapitel 1 ges statistiska uppgifter om cancersjukdomarnas förekomst och om dödlighet och risker. Vidare ges en genomgång av ovannämnda internationella program och några nationella målsättningar. Medan man kan vänta avgörande genombrott på grundval av forskning först långt i framtiden, är avsikten med rapporten att identifiera områden där det redan nu finns tillräckligt vetande för att effektiva förebyggande insatser skall kunna vidtas.

Förebyggande behandlas i *kapitel 2*, där minskning av tobaksrökningen nämns främst följd av kostvanor, alkoholkonsumtion och kraftigt utsättande för solljus samt exponering för cancerframkallande ämnen i miljö och arbetsmiljö. Strålning (särskilt radon) och virus tas också upp.

Kapitel 3 ägnas betydelsen av tidig diagnos och screening-undersökningar, främst mammografi och livmoderprov.

Kapitel 4 behandlar cancervården (diagnostik, behandling och rehabilitering) och det betonas, att huvudvikten bör ligga inom områdena utbildning, utbyte av personal och utbyte av kunskaper.

Behovet av utbildning, nytt vetande och utvecklingsarbetet tas upp i *kapitel 5*. Det konstateras att det finns allvarlig brist på både läkare, sjuksköterskor, epidemiologer samt psykologer och psykiater med lämplig utbildning för respektive del av cancervården och rehabiliteringen.

I kapitel 6 föreslås att det inrättas en styrningsgrupp för handlingsplanen bestående av en representant och en suppleant för varje nordiskt land, en representant och en suppleant från Nordisk Cancer Union samt en observatör för var och en av de nordiska cancerföreningarna. Ett nordiskt sekretariat (NORDCANCER) inrättas för att samordna de delprojekt som igångsätts och verka för samnordiskt utnyttjande av existerande informationssystem. Sekretariatet föreslås placeras i Danmark med hänsyn till önskvärdheten att samarbeta med EG:s program "Europa mot cancer".

Vad gäller finansieringen av handlingsplanen föreslås DKK 700 000 för 1989, 1 121 400 för 1990, 1 177 500 för 1991 och 1 236 350 för 1992. Budgeten skall justeras årligen mot bakgrund av erfarenheter och behov.

2 Uttalande från de nordiska cancerföreningarna

Vid möte med Nordisk Cancer Union (NCU) 1988 behandlade de nordiska cancerföreningarna frågan om ett gemensamt nordiskt handlingsprogram mot cancer och antog ett uttalande enligt vilket NCU ser utomordentligt positivt på tanken att forma ett gemensamt nordiskt handlingsprogram.

I princip anser NCU att det nordiska samarbetet måste bygga på existerande organisatoriska strukturer. Detta är också den mest resursbesparande lösningen. I detta sammanhang bör betonas att den ordinarie sekreterarfunktionen inom NCU håller på att förstärkas och utvecklas i takt med de

nordiska cancerföreningarnas växande ansvar för forskning, prevention och patientomsorg. (De nordiska cancerföreningarnas samlade årsbudget uppgår f. n. till över SEK 500 milj). Övriga av ministerrådet inbegärda yttranden över förslaget till handlingsplanen återfinnes i bilagan.

3 Utskottet

Utskottet noterar, att ministerrådsförslaget i sin disposition och uppläggning av det – mycket omfattande och specialiserade – ämnet nära ansluter sig till uppläggningsen i utskottets betänkande över medlemsförslaget A 852/s om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden, som utgjorde bakgrunden till rekommendationen nr 19/1987. Liksom utskottet ger ministerrådet än högre prioritet åt förebyggande insatser än medlemsförslaget. Utskottet noterar, att detta stämmer väl med WHO's program "Hälsa för alla år 2000" som betonar miljöns och livsstilens betydelse som orsaksfaktorer. Utskottet finner det synnerligen välmotiverat att på detta sätt inrikta sig på faktorer som man kan påverka på grundval av dagens kunskapsläge. Utskottet noterar med särskilt intresse, att tobaksrökningen tas upp främst bland orsaksfaktorerna. Utskottet framhöll i anledning av medlemsförslaget att tobaksrökningen var en påverkbar faktor där man var helt klar över orsakssambandet. Åtgärder för minskning av tobaksbruket borde därför inkluderas som en viktig del av de förebyggande insatserna i ett nordiskt handlingsprogram mot cancer, och utskottet konstaterar nu med tillfredsställelse att handlingsplanen innehåller en bilaga (tabell 2) med uppräkningsen av en rad åtgärder för att minska tobaksbruk. Dessa åtgärder bör enligt utskottets uppfattning även uppmärksammas i arbetet med rådets rekommendation nr 11/1988 angående rökfria miljöer. Handlingsplanen innehåller även en kort genomgång av sambandet mellan kosthåll och cancer där sambanden inte ansetts lika säkert dokumenterade. Dock anser ministerrådet att man kan rekommendera minskning av fettintaget och ökad konsumtion av fibrer, grönsaker och frukt samt undvika konservering med nitrat och nitrit och hindra att matvaror förorenas med svampgifter och bekämpningsmedel. Utskottet noterar detta med intresse och vill dessutom särskilt notera att ministerrådet finner, att det råder ett samband mellan alkoholförtäring och olika cancerformer. Sålunda har WHO's arbetsgrupp IARC (International Agency for Research on Cancer) nått fram till slutsatsen att det med säkerhet kan sägas att en stor alkoholkonsumtionen ökar risken för cancer i munhåla, svalg, matstrupe och lever. Dessa uppgifter är av intresse även i det kommande arbetet för att minska alkoholbruket i Norden i enlighet med det rekommendationsförslag utskottet lägger fram till sessionen speciellt som en del av de föreslagna åtgärderna på informationssidan. Dessutom bör tillgången till alkoholfria alternativ garanteras.

Vidare tas i handlingsplanen upp olika slag av joniserande och annan

strålning som orsak till cancer. Sambandet mellan starkt utsättande för solsken och hudcancer noteras särskilt och ett antal tänkbara initiativ tas upp i bilagan (tabell 3). Utskottet finner det anmärkningsvärt att ministerrådet här ej nämner uttunnningen av ozonskiktet i atmosfären som en enig internationell expertis anser förstärker effekten av den ultravioletta strålningen från solljuset, vilken är den cancerogena faktorn. Inom ramen för det nyligen antagna miljöprogrammet har ministerrådet (miljöministrarna) redogjort för nordiska, nationella och internationella insatser för bevarande av ozonskiktet genom att minska användningen av CFC och andra ozonnedbrytande ämnen. Utskottet vill understryka att dessa och andra åtgärder på miljöområdet siktar mot att minska cancerrisken och att en samverkan med miljösektorn på sådana delområden skulle öka effekten av en nordisk handlingsplan mot cancer.

Utskottet noterar med intresse att det i enlighet med WHO's rekommendationer utarbetas en förteckning över cancerframkallande ämnen i arbetsmiljön samt att nya kemiska ämnen bör undersökas grundligt med avseende på giftighet samt mutations- och cancerframkallande egenskaper innan de tas i bruk. Utskottet vill även här erinra om det arbete som görs inom ämbetsmannakommitten för miljöfrågor, i synnerhet det pågående projektet om samordning av regler för klassificering och märkning av cancerframkallande ämnen och produkter samt framhålla vikten av att dubbelarbete undviks. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka, att ministerrådsförslaget bör innehålla mer om cancerrisken i arbetsmiljön, inte minst i anknytning till WHO's rekommendationer. Detta gäller både kartläggning av cancerframkallande ämnen och processer och förebyggande samt vidareutbildning.

Utskottet noterar att handlingsplanens avsnitt om cancervård främst inriktas på kunskapsutbyte, utbildning samt samordning mellan s. k. onkologiska centra i de nordiska länderna. Vidare föreslås patientutbyte vad gäller ovanliga cancerbehandlingar, som precisionsbestrålning vid Karolinska sjukhuset i Solna, protonbestrålning i Uppsala och vissa former av lungcancerbehandling i Köpenhamn. Detta står väl i överensstämmelse med rådets rekommendation nr 16/1987 om samarbete kring högspecialiserad sjukvård. Däremot noteras, att ministerrådet ej tagit upp förslaget i utskottets betänkande över medlemsförslaget om cancer att inrätta en kommitté för bedömning av ny teknologi för cancervård som kan utfärda rekommendationer angående anskaffning och användning av dyrbar utrustning.

Utskottet har ingen erinran mot vad ministerrådet anför om screening (sållnings-) undersökningar för att upptäcka bröst- och livmoderhalscancer i tid samt om utbildningsinsatser, bl. a. för läkare, sjuksköterskor samt teknisk personal för att utföra mammografi. Däremot vill utskottet framhålla att insatser för rehabilitering av kroniskt cancersjuka i större utsträckning bör beaktas i programmet, även om detta mest kan anses höra

till den sociala sektorn. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka, att inte endast patientorganisationer utan även handikapporganisationer bör delta i det vidare arbetet med handlingsplanen. Utskottet noterar också att berömvärda insatser mot cancer görs på privat initiativ spridda på många områden och vill erinra om de fördelar som skulle vinnas om dessa insatser samordnades om möjligt inom ramen för en nordisk handlingsplan.

Vad gäller förslagen till organisatorisk uppbyggnad noterar utskottet, att Nordisk Cancerunion dvs. sammanslutningen av de nationella cancerföreningarna framfört att samarbetet borde bygga på existerande organisatoriska strukturer, men att ministerrådet uppenbarligen ej ansett detta vara tillfyllest då man föreslår både en styrningskommitte och ett särskilt sekretariat (NORDCANCER) bl. a. med hänsyn till behovet av kontakter med det vidare europeiska cancerprogrammet. Utskottet ställer sig dock tveksamt till att bygga upp en ny sekretariatsorganisation, inte minst då större delen av de föreslagna anslagen förutsätts gå till administrativa kostnader. Utskottet vill därför uppmana ministerrådet att åter värdera möjligheten att låta utförandet av handlingsplanen bygga på existerande strukturer. Syftet med rekommendation nr 19/1987 angående handlingsprogram mot cancer finner utskottet genom det nya ministerrådsförslaget uppfyllt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan mot cancer i enlighet med ministerrådsförslag B 96/s och med hänsyn tagen till social- och miljöutskottets synpunkter.
2. Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 19/1987 till handlingarna och anser att rekommendationen för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 14 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Knud Glønborg (KrF)

Brit Jørgensen (A)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer gällande åren 1989–1992 för behandling under rådets 37:e session i Stockholm. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa handlingsplanen.

Stockholm den 19 januari 1989

På Nordiska ministerrådets vägnar

Gertrud Sigurdsen

Fridtjov Clemet

Nordisk handlingsplan mod kræft*Indholdsfortegnelse*

	<i>Side</i>
<i>Kapitel 1:</i> Introduktion	1236
<i>Kapitel 2:</i> Forebyggelse	1240
<i>Kapitel 3:</i> Tidlig diagnostik og screening	1249
<i>Kapitel 4:</i> Kræftomsorg	1251
<i>Kapitel 5:</i> Uddannelsesbehov, erhvervelse af ny viden og udviklingsarbejde	1256
<i>Kapitel 6:</i> Organisatoriske aspekter	1261

Resume

Kræftsygdomme repræsenterer et af de største sundhedsproblemer i de nordiske lande med alvorlige konsekvenser, såvel for de individer som rammes, som for samfundet som helhed. Ved sit møde i februar 1987 anbefalede Nordisk Råd Nordisk Ministerråd at udarbejde en samlet aktionsplan for styrkelse af kræftforebyggelse, omsorg for kræftpatienter (dvs. diagnostik, behandling og rehabilitering), forskning og uddannelse. Den Nordiske Handlingsplan mod Kræft stiler imod at støtte nationale indsatser for at mindske den forventede kræftdødelighed i de nordiske lande med 15 % inden år 2000, samt at forbedre livskvaliteten for de personer der rammes af kræft.

For at tilvejebringe et grundlag for forslaget om en nordisk handlingsplan mod kræft, nedsatte Nordisk Ministerråd en bredt sammensat arbejdsgruppe. Denne arbejdsgruppe holdt fire møder mellem februar og maj 1988 og udarbejdede en rapport til Ministerrådet.

Arbejdsgruppen måtte ved sine første møder erkende, at det var umuligt at fremkomme med forslag til mere konkrete tiltag inden for den korte tidsramme, som var til rådighed for udarbejdelse af handlingsplanen. Ministerrådet vil derfor etablere en styringsgruppe og et sekretariat, hvis hovedopgaver skal være at udmønte handlingsplanens tanker og målsætninger i konkrete initiativer og projekter.

I nærværende forslag vil Nordisk Ministerråd fremhæve aktiviteter som, ud fra tilgængelig viden, kan fremme denne målsætning. Man har begrænset sig til at foreslå aktiviteter inden for områder, hvor et nordisk samarbejde rummer mulighed for fremskridt, som ikke kan nås ved arbejde inden for de enkelte lande. Hovedvægten er derfor lagt på udvikling af kræftepidemiologi som grundlag for forebyggelse samt på uddannelse. Vor viden om kræft udvikler sig i disse år så hastigt, at der er behov for fleksibilitet. På nuværende tidspunkt er der allerede adskillige fælles nordiske aktiviteter inden for cancerområdet. Den Nordiske Handlingsplan stiler mod at styrke igangværende samarbejde og fremme nye initiativer. Det foreslåede program kan derfor betragtes som en udbygning af allerede eksisterende internationale initiativer, som f. eks. EF's handlingsprogram mod kræft og WHO's "Sundhed for Alle år 2000".

Kapitel 1 anskueliggør omfanget af det problem, som kræftsygdommene udgør i de nordiske lande. Det kan forudses, at såfremt der ikke tages nye initiativer, vil kræftsygdommens hyppighed fortsat stige. Dette betyder, at den enkelte borger er udsat for en stigende risiko for på et tidspunkt i sit liv at få kræft. For at imødegå denne udvikling må indsatsen inden for forebyggelse, tidlig diagnostik og behandling forbedres. Det anses for muligt at nedsætte den forventede kræftdødelighed med 15 % inden år 2000, samt at forbedre kræftpatienternes livskvalitet og forlænge deres levetid. Dette mål er i overensstemmelse med de programmer, der er

lanceret af EF og WHO. Den positive udvikling, som iværksættes hermed, vil bringe yderligere fremskridt i årene efter år 2000.

I *Kapitel 2* sandsynliggøres det, at den til rådighed stående viden muliggør fremskridt inden for forebyggelse af kræft. En nedsættelse af tobaksforbruget udgør tydeligvis den vigtigste og mest vidtrækkende mulighed i denne retning. Af andre realistiske områder for kræftforebyggelse kan nævnes forbedrede kostvaner, reduceret alkoholforbrug, at undgå voldsom udsættelse for sollys samt en nedsættelse af miljø- og erhvervsmæssig eksponering for kræftfremkaldende stoffer.

I *Kapitel 3* påpeges de positive virkninger, der kan nås gennem screening for livmoderhalskræft og brystkræft. For disse kræftformer er det klart påvist, at velgennemførte screening-programmer kan føre til en nedsættelse af kræftdødeligheden i visse aldersgrupper. Det er på nuværende tidspunkt usikkert, hvorvidt screening for andre kræftformer kan føre til en nedsættelse af dødeligheden af disse sygdomme.

Kapitel 4 omhandler kræftomsorgen (dvs. diagnostik, behandling og rehabilitering) og dens organisering i de nordiske lande. Det påpeges, at hovedvægten for et styrket nordisk samarbejde bør ligge inden for områderne: uddannelse, udveksling af personale, samt erhvervelse og formidling af ny viden.

I *Kapitel 5* skitseres det aktuelle behov for uddannelse og forskning inden for kræftforebyggelse, tidlig diagnostik og patientbehandling. Der gøres specielt opmærksom på de fordele, der ligger i et styrket nordisk samarbejde inden for postgraduat uddannelse og på mulighederne for fælles nordisk forskning inden for kræftepidemiologi og omsorg.

I *Kapitel 6* fremlægges forslag til en organisatorisk struktur for et Nordisk Handlingsprogram mod Kræft, og det foreslås, at der etableres en styringsgruppe til vurdering og iværksættelse af konkrete initiativer. Den styringsgruppe sammensættes med en repræsentant og en suppleant fra hvert af de nordiske lande, en repræsentant og en suppleant fra Nordisk Cancer Union samt en observatør (fast tilforordnet) fra hver af de nordiske cancerforeninger udpeget af disse. Til styringen af handlingsprogrammet oprettes et sekretariat (NORDCANCER). Sekretariatet foreslås etableret for en 4-årig periode. Handlingsplanens organisering skal vurderes på ny efter to år. Finansieringen fra Nordisk Ministerråd vil fra 1989 udgøre 700 000 D. kr.

Det forventes, at der med handlingsprogrammets iværksættelse vil kunne tilvejebringes yderligere projektmidler fra andre kilder.

Ministerrådets planer

1 Forebyggelse og tidlig diagnostik

1. Der etableres en Nordisk Komité for Kræftforebyggelse og Informationsvirksomhed sammensat af eksperter og administratorer med det formål at:

a) de nordiske lande tilslutter sig EF's program for personlige tiltag mod kræft.

b) sikre, at kendskabet til disse tiltag udbredes videst muligt i de nordiske lande.

c) der sker en integrering af undervisning om kræftforebyggelse i folkeskolen i de nordiske lande.

d) fremme formidlingen af information vedrørende kræftforebyggelse i de nordiske lande.

e) fremme udvekslingen af information vedrørende den praktiske implementering af screening-programmer for livmoderhalskræft og brystkræft, som bør tilbydes alle kvinder i visse aldersgrupper i de nordiske lande.

f) informere om arbejdsbetinget kræft og om mulighederne for forebyggelse.

2. Nordisk Ministerråd mener, at de nordiske lande bør iværksætte lovgivningsmæssige og budgetmæssige initiativer til støtte for informationskampagner, og specielt at de styrer salg og forbrug af tobaksprodukter i overensstemmelse med WHO's anbefalinger og med kommende EF direktiver.

3. De igangværende nordiske initiativer inden for erhvervs- og miljøbetinget kræft bør fortsættes, og nye initiativer til forebyggelse af arbejdsbetinget kræft bør fremmes.

II Patientomsorg

Ud over uddannelsesmæssige tiltag vil Nordisk Ministerråd støtte:

1. Regelmæssige møder imellem repræsentanter fra de onkologiske centre for at fremme udviklingen af den koordinerede kræftomsorg, som er etableret i de nordiske lande.

2. Udveksling af information omkring eksisterende omsorgsprogrammer (svensk: Vårdprogram) og samarbejde vedrørende etableringen af nye programmer.

III Uddannelse

1. Der etableres fælles nordiske postgraduate kurser for at højne viden om patientomsorg, årsager til udviklingen af kræft, forebyggelse og screening.

IV Forskning

1. Det nordiske forskningssamarbejde styrkes med det formål at videreudvikle kræftforebyggelse og patientomsorg.

Følgende områder skal særligt fremhæves:

a) Epidemiologiske undersøgelser af effekten af kost, hormoner samt erhvervs- og miljømæssige faktorer.

b) Tværfaglig forskning vedrørende sociale og samfundsmæssige forhold, som påvirker udviklingen af livstils-aspekter, der er forbundet med en høj kræftisiko.

- c) Evaluering af screening-programmer.
- d) Evaluering af patientomsorg og effekten af nye, såvel som eksisterende behandlingsformer.

V Økonomiske aspekter

Nordisk Ministerråd vil påtage sig at finansiere udgiften til handlingsprogrammet. I 1989 afsættes 700.000 D. kr. til en styringsgruppe, et sekretariat og iværksættelse af initiativer inden for de ovenfor identificerede områder. For de efterfølgende 3 år vil budgettet blive justeret i forhold til de opnåede erfaringer og de aktuelle behov.

1. Introduktion

Kræft er en af de mest frygtede sygdomme, specielt i de industrialiserede lande. På trods af de betragtelige fremskridt, der er opnået i de senere år med hensyn til vor viden om kræftsygdommens årsager, deres behandling og deres basale biologiske egenskaber, repræsenterer kræftsygdommene en voldsom byrde for de mennesker, der rammes og for samfundet som helhed. I 1980'erne opstår årligt 6,5 million kræfttilfælde hvert år i verden som helhed. I de nordiske lande er der næsten 100.000 nye kræfttilfælde hvert år. Antallet afhænger både af landets størrelse og af hvor stor en del af befolkningen, som er i de ældre aldersgrupper (Tabel 1). Dette betyder, at omkring hver fjerde person i de nordiske lande, vil få kræft før de fylder 75 år, d. v. s. inden for den typiske levetid. Det totale antal nye kræfttilfælde pr. år forventes at stige til over 110.000 om året i år 2000.

Det er således klart, at kræft repræsenterer en stor social og økonomisk byrde for samfundet. Der er behov for en målrettet indsats for at nedsætte dødeligheden og de lidelser der forårsages af kræftsygdomme. En sådan indsats må dække alle aspekter af kræftomsorg, fra forebyggelse til sociale hjælpeforanstaltninger og rådgivning.

I 1985 var 54.000 dødsfald i de nordiske lande direkte forårsaget af kræft (Tabel 1). Omkring 22 % af alle dødsfald er således forårsaget af kræft. Denne procentdel varierer fra omkring 20 % i Finland til 25 % i Danmark og på Island. I aldersgruppen fra 25 til 50 er kræft den hyppigste dødsårsag. Selv om kræft er en sygdom, der oftest rammer gamle mennesker, er det værd at bemærke, at 10–15 % af indbyggerne i de nordiske lande får kræft, før de fylder 65 år.

I 1950 forårsagede kræftsygdommene 17 % af alle dødsfald i Danmark sammenlignet med de 25 % i 1985. Denne stigning skyldes dels en stigende andel af gamle mennesker i befolkningen, men også infektionssygdommenes faldende betydning.

Udviklingen i kræftsygdommenes incidens og mortalitet i Norden

Figur 1 viser den tidsmæssige udvikling i den alderstandardiserede kræftincidens, som er offentliggjort af cancerregistrene i de nordiske lande. Kræftsygdommenes hyppighed ses at stige forholdsvis jævnt igennem perioden. På grund af den foretagne alderskorrektion, er effekten af den stigende andel af gamle mennesker i befolkningerne elimineret. Disse tal viser derfor en egentlig forøgelse af risikoen for at det enkelte menneske får kræft. Hyppigheden af kræft er relativ høj i Danmark, både hos mænd og hos kvinder. Blandt mænd i Finland og kvinder på Island er hyppigheden ligeledes relativt højt sammenlignet med de øvrige nordiske lande.

Figur 2 viser til sammenligning den tidsmæssige udvikling i kræftdødeligheden. De forskelle som ses imellem landene i incidens afspejles klart i dødeligheden, men dødelighedsraterne er betydelig lavere end incidensraterne. Bortset fra Finland, hvor dødeligheden har været nogenlunde konstant, viser kræftdødeligheden tendens til stigning blandt mænd. Denne stigning er dog væsentligt mindre end stigningen i incidens. For kvinder viser mortalitetsraterne en svag tendens i nedadgående retning.

Overlevelse efter kræftdiagnose

Den beskedne stigning i dødeligheden sammenlignet med incidensen, tyder på, at kræftpatienternes overlevelse er forbedret i løbet af perioden. Figur 3 viser nogle foreløbige resultater fra en befolkningsbaseret undersøgelse af absolut overlevelse efter kræftdiagnose i Danmark. Det ses, at overlevelse efter diagnose er blevet væsentligt forbedret blandt de yngre patienter (Figur 3 a–b), med en stigning i 5-års overlevelsen fra 35 % til 50 % hos mænd, og fra 45 % til næsten 70 % hos kvinder i perioden siden 1950. Hos de ældre kræftpatienter, hvor hovedparten af kræfttilfældene optræder, har forbedringen i overlevelse været langt mindre, og 5-års overlevelsen er stadig kun 25 % hos mænd og 35 % hos kvinder. Disse resultater afspejler forbedringer i behandlingen af kræft, specielt i behandlingen af de kræftformer, som hyppigst optræder blandt yngre mennesker, f. eks. testikelkræft, leukæmi og lymfekræft. Det skal bemærkes, at den absolutte overlevelse efter kræftdiagnose er følsom overfor andre faktorer end behandlingens effektivitet. Hvis sygdommen diagnosticeres i et tidligere tidspunkt i forløbet, vil overlevelsen forbedres selv uden ændring i behandlingens effektivitet. Den generelt faldende dødelighed i befolkningen fører i sig selv ligeledes til en forbedret overlevelse efter diagnose.

Befolkningsbaserede mål for fremskridt mod kræft

For at vurdere effekten af indsatsen mod kræftsygdommene, er det nødvendigt at følge sygdommenes hyppighed og den heraf følgende døde-

lighed, samt hyppigheden og fordelingen af kræftsygdommenes årsagsfaktorer.

To vigtige mål er incidens og overlevelser efter diagnose, idet disse tal henholdsvis udtrykker effekten af forebyggelse og behandling. Selv om nye behandlingsformer skal vurderes i kontrollerede kliniske undersøgelser, vil en succesfuld indsats i de nordiske lande også kunne påvises i en befolkningsbaseret analyse af overlevelse og dødelighed.

Screening for kræft rummer aspekter af såvel forebyggelse som behandling. Fordelen ved screening består i, at tidlige stadier af kræft ofte kan behandles med større succes, end når sygdommen er mere fremskreden. Vurderingen af et screening-program må tage såvel positive som negative effekter i betragtning. Selv i situationer, hvor det faktisk er muligt at opdage kræftsygdommen på et tidligt tidspunkt, må screening-programmet vurderes ud fra muligheden for en mere effektiv behandling, eller eventuelt muligheden for at anvende en behandlingsform med færre bivirkninger.

I de nordiske lande har vi, i forhold til mange andre lande, en velorganiseret indsamling af de data, der er nødvendige for at følge en effekt af forebyggelse, screening eller behandling. Derfor vil en indsats i de nordiske lande kunne frembringe viden, som det i øjeblikket er langt vanskeligere at opnå andre steder i verden. De positive effekter af den Nordiske Handlingsplan mod Kræft er derfor ikke alene et spørgsmål om den gavnlige effekt på sygelighed og dødelighed i de nordiske lande. Dette program vil også kunne producere resultater af stor videnskabelig betydning internationalt. På grund af de nordiske landes enestående tradition for kræftregistrering og deres veludviklede sundhedssektorer, som står til alle borgeres rådighed, vil de nordiske lande være i stand til at spille en ledende rolle i den indsats mod kræft, som i øjeblikket forstærkes over hele verden (WHO: Sundhed for alle i år 2000, og EF: Europa mod kræft).

Forudsigelse af den fremtidige udvikling i kræftsygdommenes hyppighed, såfremt der ikke tages nye initiativer inden for forebyggelse, screening og behandling

Ved hjælp af en statistisk metode som tager højde for befolkningens aldersfordeling samt kalendertids- og kohorte effekter, har det finske cancerregister offentliggjort en prognose for den fremtidige udvikling i kræftsygdommenes hyppighed i Finland. Denne analyse, som vises i Figur 4, viser, at kræfthyppigheden blandt mænd fortsat vil ligge på det nuværende høje niveau på trods af kraftig nedgang i hyppigheden af lungekræft, strubekræft og kræft i mavesækken. En tilsvarende analyse i de andre nordiske lande vil sandsynligvis vise et endnu mere nedslående resultat, fordi kampagner imod tobaksrygning, som har en klar effekt på hyppigheden af lungekræft, er iværksat langt tidligere i Finland end i de øvrige nordiske lande.

Den finske analyse viser videre, at kræfthyppigheden blandt kvinder fortsat vil stige på trods af en faldende hyppighed af livmoderhalskræft og kræft i mavesækken.

Nordisk Handlingsplan mod Kræft

Det er således fastslået, at kræftsygdommene repræsenterer et alvorligt sundhedsproblem, også i de nordiske lande. Ikke desto mindre er der i løbet af de sidste 3 til 4 årtier opnået en stor mængde viden om kræftsygdommens årsager, effekten af tidlig diagnostik og optimal behandling. Denne viden kan danne basis for rationelle indgreb til forebyggelse af kræft og for igangsættelse af optimale behandlingsformer. Det er derfor positivt at Nordisk Råd har bedt Nordisk Ministerråd udvikle et integreret handlingsprogram mod kræft, dækkende en styrkelse af prevention, omsorg (d. v. s. diagnostik, behandling og rehabilitering), forskning og uddannelse i de nordiske lande.

Målet for en sådan handlingsplan mod kræft er, for det første, at forhindre sygdommens opståen, og for det andet at helbrede patienterne, eller når dette ikke er muligt, at forlænge levetiden og forøge livskvaliteten for de personer som rammes.

Som strategi mod kræft er forebyggelse altså lige så vigtigt et aspekt som behandling. De fleste kræfttilfælde udvikling skyldes faktorer i omgivelserne. Det er i hovedsagen de kræftfremkaldende stoffer, som vi indånder, spiser, drikker eller på anden måde kommer i kontakt med i hverdagen, som er ansvarlige for sygdommens udvikling. Personlige vaner, såsom tobaksrygning, spiller en stor rolle, men angrebepunktet for kræftforebyggelse findes i den sociale baggrund for udviklingen af forskellige livstils-aspekter.

En nedgang i antallet af nye kræfttilfælde i fremtiden kan opnås igennem fjernelse af kendte risikofaktorer. Man har således i Finland og Storbritannien set en nedgang i hyppigheden af lungekræft som følge af et fald i tobaksforbruget, og den kræftirisiko, som kan tilskrives erhvervsmæssige eksponeringer kan faktisk reduceres ved regulering. Det gælder f. eks. lungehindekræft (mesotheliom) og de tilfælde af lungekræft, som skyldes udsættelse for asbestfibre. Den nedgang i livmoderhalskræft, som er set i de nordiske lande, kan tilskrives screening-programmer, og tidlig diagnose af brystkræft ved mammografi, kan føre til en sænkning af brystkræft dødeligheden.

I USA har man lanceret en plan mod kræft med det mål at nedsætte kræftdødeligheden med 25–50% inden år 2000. Halvdelen af denne nedsættelse forventes at bringes til veje igennem forebyggelse; resten gennem screening og forbedret behandling. Inden for EF stiler man imod at nedsætte kræftdødeligheden med 15% inden år 2000, og Verdenssundhedsorganisationen (WHO) har sat en nedgang i kræftdødeligheden som et hoved-

mål i programmet Sundhed for Alle i år 2000. I de nordiske lande anses det for muligt – gennem forbedret indsats inden for forebyggelse, screening og tidlig diagnose, og behandling – at nedsætte kræftdødeligheden med 15 %, inden år 2000, samt at forbedre livskvaliteten for de patienter, som ikke kan kureres.

Nyere videnskabelige resultater har givet os stor viden om, hvilke mekanismer, der fører til udviklingen af kræft. Man kan håbe, at viden af denne karakter engang i fremtiden vil åbne mulighed for nye, og langt mere effektive midler inden for forebyggelse og behandling, men et sådant gennembrud ligger langt ude i fremtiden. Vores nuværende viden er på mange punkter utilstrækkelig til, at effektive aktiviteter kan iværksættes, og en forøget forskningsindsats er påkrævet inden for kræftbiologi, tidlig diagnostik og behandling. Formålet med denne rapport er at identificere de områder hvor der i øjeblikket er tilstrækkelig viden, og hvor tiltag inden for prævention i de nordiske lande, må kunne forventes at kunne føre til en signifikant nedgang i kræfthyppigheden og kræftdødeligheden, og at foreslå, hvorledes sådanne tiltag med fordel kan iværksættes. Det er vigtigt, at et sådant program iværksættes så hurtigt som muligt, men på samme tid må det understreges, at kampen mod kræft vil være lang og sej, og at de store fremskridt kun vil vise sig gradvist over flere årtier.

Netop fordi de vigtigste årsager til kræft skal findes inden for vore levevilkår, personlige livsførelse og i vores omverden, er det vigtigt, at en handlingsplan mod kræft overskrider de grænser, som afstikkes af Sundhedsvæsenet og inddrager økonomi, uddannelse, industri, landbrug etc. Effektiv indsats mod kræft skal ikke blot finde sted inden for Sundhedsvæsenet, men må bredes videre ud, og må være understøttet af samfundets øvrige del.

2. Forebyggelse

Det fremføres ofte, at helt op til 90 % af alle kræfttilfælde kan tilskrives miljømæssige faktorer. Baggrunden for dette udsagn er epidemiologiske undersøgelser, som har vist stor international variation i kræftsygdommens hyppighed. Selv når arvelige faktorer tages i betragtning, er det klart at kræfthyppigheden har en nøje sammenhæng med befolkningernes miljø. For at kunne forebygge kræft er det vigtigt at identificere de omverdensfaktorer, som har en sammenhæng med kræft.

Internationale sammenligninger antyder at 75 % af al kræft teoretisk set skulle kunne forhindres ved indførelse af leveforhold, som allerede findes nogle steder i verden. Hvor stor en del af kræfttilfældene som faktisk kan forebygges på denne måde, er et andet spørgsmål, idet der er mange leveforholdsaspekter i udviklingslandene, som det vil være vanskeligt at indføre i den industrialiserede verden. Det har f. eks. vist sig særdeles

vanskeligt at begrænse brugen af tobak, og det kan vise sig at blive endnu mere vanskeligt at forandre f. eks. befolkningens kostvaner.

Muligheder for kræftforebyggelse i de nordiske lande

Visse præventive indgreb kunne, hvis de blev realiseret, utvivlsomt føre til en kraftig nedgang i kræfthyppigheden og kræft dødeligheden. Hertil hører i først række tobaksrygning. Kostvaner, alkoholforbrug, arbejdsmiljø og kraftig solesponering er andre områder, hvor der er muligheder for forebyggelse. En indsats inden for disse områder vil kunne føre til en reduktion i forskellige kræftsygdomme, f. eks. lungekræft, mundhulekræft, spiserørskræft, svælgkræft, strubekræft, kræft i bugspytkirtlen, modermærkekræft og kræft i urinvejene.

Det er overvejende sandsynligt, at store fremskridt kan opnås ved ændringer i kostvaner. Selvom sammenhængen mellem kost og kræft er mindre udtalt end det f. eks. er tilfældet for tobaks- og alkoholrelaterede kræftformer, er de anbefalede ændringer i kostvanerne fuldt i overensstemmelse med alment accepterede kostråd, og vil kunne føre til en nedgang i andre sygdomme ud over kræftsygdommene, specielt hjerte-karsygdomme. Disse rekommandationer kan derfor fremføres på baggrund af generelle, sundhedsmæssig overvejelser, og vil kunne påvirke hyppigheden af bl. a. brystkræft, kræft i mavesækken, tarmkræft, livmoderkræft og kræft i blærehalskirtlen.

Kræftforebyggelse kan føre til vigtige fremskridt, og det skønnes, at så meget som 25 % vil kunne forhindres på grundlag af eksisterende viden, især med hensyn til tobaksrygning og kostvaner. Kræftforebyggelse har imidlertid ikke hidtil været prioriteret særligt højt inden for sundhedsvæsenet. Tilrettelæggelse af effektive forebyggelsesprogrammer kræver et detaljeret kendskab, dels til de relevante årsagssammenhænge, dels til de sociale og økonomiske forhold som bestemmer hvilken fremgangsmåde der er mest effektiv.

Kræftforebyggelse behøver hele samfundets støtte og er ikke en aktivitet, som kan begrænses til sundhedsvæsenet. Nedsættelse af forbruget af alkohol og tobak, forbedring af arbejdsmiljøet og ændringer i kostvaner kan kun opnås hvis hele samfundet står bag disse indsatser. Et nordiskt samarbejde vil kunne skabe en bredere basis for præventive tiltag end man kan opnå på nationalt niveau.

Kræfttrisikoen er forsinket i forhold til ændringer i eksponering

Effekten af prævention kan vise sig meget hurtigt eller over længere tid, afhængigt af årsagssammenhængens karakter. Den overrisiko for livmoderkræft som er forbundet med brug af østrogenpræparater forsvinder hurtigt, efter at man holder op med at bruge præparatet. Når en ryger

holder op med at ryge, falder overrisikoen for lungekræft gradvist. Allerede efter 5 år er overrisikoen halveret i forhold til en ryger, og efter 15 år nærmer eks-rygerens chance for at udvikle lungekræft sig til risikoen for en person, der aldrig har røget. Risikoen for at udvikle lungehindekræft (mesotheliom) efter udsættelse for asbest fortsætter med at stige resten af livet på grund af tilbageholdelsen af fibrene i vævet.

Det er således klart, at der er en forsinkelse imellem en indsats inden for forebyggelse og den faktiske nedsættelse af kræftsygdommenes hyppighed. Det er dog lige så klart, at jo tidligere der sættes ind med forebyggelse, jo hurtigere vil en gavnlig virkning vise sig. I det følgende diskuteres mere detaljeret nogle af de vigtigste årsagsfaktorer til kræft.

Tobak

Videnskabelig baggrund

Tobaksrygning, herunder specielt cigaretrygning, er en vigtig årsag til ondartede sygdomme som lungekræft, mundhulekræft, svælgkræft, strubekræft, spiserørskræft, blærekraft, kræft i nyrebækkenet og kræft i bugspytkirtlen. Vigtigst blandt disse sygdomme er lungekræft. I nordiske lande er 80–90 % af al lungekræft blandt mænd og 50–60 % af al lungekræft blandt kvinder direkte forårsaget af tobaksrygning. Også brug af skråtobak og snus fremmer udviklingen af kræft, specielt mundhulekræft. Brugen af skråtobak og snus er stigende i nogle lande, specielt blandt yngre mennesker.

På baggrund af vores viden om tobaksrøgens kemiske sammensætning, eksperimentelle undersøgelser og epidemiologiske studier, må vi antage, at udsættelse for andre personers tobaksrøg (passiv rygning) kan forøge risikoen for lungekræft. Mange epidemiologiske undersøgelser viser samstemmende en 20–30 % forøget lungekræftisiko blandt ikke-rygere som udsættes for andre personers røg. Der er derfor grund til at beskytte ikke-rygere imod "passiv rygning".

Al tobaksrøg, herunder også røgen fra cigaretter med lavt tjæreindhold, cigarrøg og piberøg, indeholder kræftfremkaldende stoffer. En arbejdsgruppe under WHO's internationale kræftforskningscenter (IARC) konkluderede i 1985 at al tobaksrøg er kræftfremkaldende hos mennesker. Arbejdsgruppen fremhævede dog også, at cigaretter med lavt tjæreindhold, som nu er tilgængelige i nogle lande, er forbundet med en lavere lungekræftisiko end de typer af cigaretter som tidligere var udbredt.

Situationen i de nordiske lande

Det totale tobaksforbrug er højere i Danmark end i de øvrige nordiske lande. Indtil 1960'erne var forbruget af fabriksfremstillede cigaretter højest i Finland. I Norge er håndrullede cigaretter populære blandt rygerne, og i Danmark er der et stort forbrug af cigarer og cerutter. I Sverige udgør

brugen af snus en stor del af det samlede tobaksforbrug. Andelen af tobaksrygere i den voksne, mandlige befolkning i de nordiske lande er faldet siden 1960'erne, men har i de senere år ligget konstant på omkring 35 %. Andelen af rygere i den voksne, kvindelige befolkning er stigende. I alle nordiske lande har der været omfattende kampagner imod tobaksrygning, og i fire af landene er der også indført lovgivningsmæssige indgreb. På trods heraf er de fremskridt, som kunne observeres op til midten af 70'erne gået i stå. På trods af forslag fra sundhedsmyndighederne har man ført en prispolitik, som har forøget efterspørgslen efter tobaksprodukter. Derfor foreslås en række aktiviteter som bør gennemføres med det formål at nedsætte tobaksforbruget i de nordiske lande (Tabel 2).

Indsats imod tobaksforbruget

Indsatsen imod tobaksrygning bør forstærkes i alle de nordiske lande. De grundlæggende elementer i denne indsats er sundhedsuddannelse samt økonomiske og lovgivningsmæssige tiltag. Det er vigtigt at deltage i internationale programmer imod rygning, fordi markedsførelsen af tobaksprodukter er international. Implementering af WHO's og EF's programmer skal særligt fremhæves.

Inden for uddannelsessystemet bør vægten lægges i mindre grad på information om farerne ved tobaksrygning. Det skal derimod tilstræbes at ændre kulturelle faktorer således at en sund livsstil bliver mere attraktiv, og at styrke evnen til at modstå påbegyndelse af rygning og gøre det lettere at holde op. En aktiv prispolitik kan føre til en nedgang i tobaksforbruget, specielt blandt unge mennesker. Lovgivningsmæssige initiativer bør begrænse tobaksreklame, herunder den internationale markedsførelse, samt beskytte ikke-rygere fra tobaksrøg på offentlige steder og i arbejdsmiljøet. En lang række mulige initiativer er opregnet i Tabel 2.

Kost og kræft

Forskelle i kostvaner kan bidrage til den store internationale forskel i kræftsygdommenes hyppighed. Undersøgelser, som har sammenholdt kostvaner med kræfthypigheden i forskellige lande, peger i denne retning. Dette gør sig i særlig grad gældende for kræft i mave-tarmkanalen, brystkræft, livmoderkræft, kræft i æggestokkene og kræft i blærehalskirtlen. For andre kræftformer, såsom lungekræft og kræft i mavesækken, er det sandsynligt, at visse kostfaktorer kan have en beskyttende effekt.

En fed kost er forbundet med forøget risiko for brystkræft, tarmkræft og muligvis kræft i blærehalskirtlen i lande hvor man har et højt indtag af fedt. Vor viden om effekten af forskellige typer af fedt, samt om den optimale sammensætning af kosten er dog ikke tilstrækkelig. Det skal understreges, at visse fedtsyrer er nødvendige for en god ernæring. Dette må holdes for øje når ændringer i kostvanerne anbefales. Den markante nedgang i hyppigheden af kræft i mavesækken i de nordiske lande antyder, at moder-

ne metoder til konservering og opbevaring af madvarer har ført til et fald i mængden af kræftfremkaldende stoffer i kosten. Denne gunstige udvikling har fundet sted uden nogen bevidst indsats for at forebygge kræft.

Det er i stigende omfang blevet klart, at udviklingen af kræft i mavesækken (og muligvis i spiserøret) har en sammenhæng med N-nitrosaminer i kosten eller med N-nitrosaminer dannet i mavesækken. Det er derfor vigtigt at undgå et stort forbrug af madvarer som er konserveret med nitrit, ligesom et meget stort indtag af nitrat bør undgås.

Ud over de kræftfremkaldende stoffer som naturligt kan være tilstede i madvarerne, kan disse også forurenes, f. eks. med svampegiftstoffer som aflatoxin eller med syntetiske kræftfremkaldende pesticider.

Kosten indeholder iøvrigt forskellige elementer som kan hæmme udviklingen af kræft; det gælder f. eks. fibre, C-vitamin, beta-karoten, E-vitamin og selen. Det er dog uklart i hvor stort omfang den kræfthæmmende virkning af visse madvarer kan tilskrives disse stoffer. Epidemiologiske undersøgelser af kost og kræft baseres ofte på relativt grove mål for indtaget, f. eks. hyppigheden af forbrug af forskellige varetyper. For nærværende kan man blot fremhæve at visse typer af madvarer, f. eks. grønsager, fuldkornsprodukter og citrusfrugter indeholder kræfthæmmende stoffer.

Muligheder for kræftforebyggelse igennem ændring af kostvaner

Selvom vor viden om kost og kræft stadig er begrænset, kan man nærme sig forebyggelse igennem følgende kostråd.

1. Undgå at spise for meget, og vær især tilbageholdende med meget fed mad.
2. Spis grønsager, frisk frugt og fuldkornsprodukter.
3. Undgå konservering med stoffer som kan føre til dannelse af kræftfremkaldende stoffer, f. eks. nitrat og nitrit.
4. Det bør forhindres at madvarer forurenes med svampegiftstoffer (aflatoxin) og pesticider.

Alkohol

Videnskabelig baggrund

Man har i mange år vidst at der er en sammenhæng mellem alkoholforbrug og udvikling af forskellige kræftformer. Senest er dette emneområde blevet gennemgået af en arbejdsgruppe ved IARC (International Agency for Research on Cancer) i oktober 1987. Arbejdsgruppen nåede til den konklusion, at det med sikkerhed kan siges, at forbrug af alkohol forøger risikoen for kræft i mundhule, svælg, strube, spiserør og lever. Nogle undersøgelser har antydnet en sammenhæng imellem alkohol og brystkræft, men det er usikkert, om der er tale om en egentlig årsagssammenhæng.

Ud over alkohol er tobaksrygning en vigtig risikofaktor for mundhule-

kræft, svælgkræft, strubekræft og spiserørskræft. De fleste undersøgelser har vist, at de to risikofaktorer (alkohol og tobak) samvirker, og at risikoen forøges kraftigere ved samtidig udsættelse for begge. Selv blandt personer som aldrig har røget, har det vist sig at risikoen for spiserørskræft og strubekræft afhænger af alkoholindtagelsen, og at overrisikoen bliver højere, jo større det daglige alkoholforbrug er.

Det har været fremført, at det særligt er stærke alkoholiske drikke, som skulle være forbundet med forøget kræftisiko. I undersøgelser hvor det har været muligt at vurdere effekten af forskellige typer af drikkevarer, har det dog vist sig, at der også er en overrisiko forbundet med brug af relativt svage drikkevarer såsom vin og øl.

Situationen i de nordiske lande

Alkoholforbruget har et noget forskelligt mønster i de nordiske lande, og varierer betragteligt både i forhold til hvad der drikkes, og hvor meget der drikkes. Fælles for de nordiske lande er en kraftig stigning i alkoholforbruget siden 1950'erne.

Opgørelser fra de nordiske landes cancerregistre viser stigende hyppighed af mundhulekræft og svælgkræft. Disse stigninger er højst sandsynligt betinget af det stigende alkoholforbrug.

Selvom det gennemsnitlige alkoholforbrug i de nordiske lande ikke er særlig højt sammenlignet med visse sydeuropæiske lande, repræsenterer alkoholforbruget et stigende problem, også i de nordiske lande. Indsatsen for at begrænse alkoholforbruget bør derfor styrkes. Selv om kræft ikke er det største enkeltproblem som er forbundet med et stort alkoholforbrug, bør information om den kræftfremkaldende virkning indarbejdes i informationsmateriale om alkohol.

Indsatser imod alkoholforbrug

Forbrug af alkohol er i høj grad socialt betinget. En indsats for at formindske alkoholforbruget vil sædvanligvis i første række være affødt af bekymring for andre sygdomme, ulykker, vold og sociale problemer som skyldes alkoholmisbruget. Det mest effektive middel for en nedsættelse af alkoholforbruget er formentlig at hæve prisen gennem beskatning. Det bør specielt sættes ind overfor udsatte grupper såsom unge, for at formidle en sund livsstil, og specielt undgå et umådeholdent forbrug af alkohol.

Stråling

Ioniserende stråling

Den kræftfremkaldende virkning af ioniserende stråling har været kendt i mange år. Det store spørgsmål er, i hvor høj grad relativt lave strålingsdoser (f. eks. i arbejdsmiljøet, gennem eksponering for naturlige radioaktive luftarter i beboelseshuse samt ved diagnostiske undersøgelser) er farlige.

Den kvantitative viden, vi i øjeblikket har om stråling og kræft, stammer fra undersøgelser af grupper af personer, som har været udsat for langt højere strålingsdoser, f. eks. de overlevende efter atombomberne i Japan og personer, som er blevet udsat for stråling som led i behandlingen af en sygdom.

Størstedelen af den ioniserende stråling vi udsættes for, stammer fra naturlige kilder. En vigtig strålingskilde, som til dels kan elimineres, er den radioaktive luftart radon og dens henfaldsprodukter. Grundstoffet radon og dets henfaldsprodukter findes i jord, vand og luft. Radon i jord, grundvand og bygningsmaterialer finder vej til beboelsesrum. Selvom koncentrationen af radon typisk er meget lavere i beboelseshuse end i underjordiske miner, kan koncentrationen af radon i visse områder i de nordiske lande være af samme størrelsesorden, som de koncentrationer man finder i underjordiske miner.

Epidemiologiske undersøgelser fra flere lande har vist, at arbejdere i underjordiske miner, som udsættes for radon og stoffets henfaldsprodukter, har en forøget risiko for lungekræft. Flere mindre case-kontrolundersøgelser af lungekræft i Sverige, har påvist en forøget risiko hos personer, som bor i huse med høje radon koncentrationer.

Ikke-ioniserende stråling

To forskellige typer af ikke-ioniserende stråling har været mistænkt for at forøge kræft risikoen: ultraviolet lys og elektro-magnetiske felter. Ultraviolet lys, specielt kronisk solesponering, spiller en rolle for udviklingen af almindelig hudkræft (non-melanom hudkræft). Denne kræftform optræder hyppigst på de dele af kroppen, som normalt udsættes for sollys. Personer i udendørs erhverv, f. eks. landbrug, har en forøget risiko for denne type hudkræft. En anden kræftform, som optræder langt hyppigere hos personer med udendørs arbejde, er læbekræft.

Det vides med stigende sikkerhed, at den langt farligere hudkræfttype modermærkekræft er forbundet med solskoldning, specielt hos personer som har let ved at blive forbrændte i solen. Stærk solskoldning i barne- og ungdomsårene kan i denne sammenhæng være særlig farlig. Hyppigheden af modermærkekræft er kraftigt stigende i de nordiske lande. Hver generation har en mere end tre gange så stor risiko for at udvikle denne kræftform end den foregående generation. Denne udvikling skyldes utvivlsomt, at det er blevet attraktivt og mode-rigtigt at have en solbrændt hud.

Såfremt intet gøres, vil modermærkekræft snart være en af de hyppigste kræftsygdomme i de nordiske lande. Det er derfor vigtigt, at man fremmer en livsstil hvor kraftig solskoldning undgås (se Tabel 3).

Udsættelse for elektro-magnetisk stråling har været under mistanke for at forøge risikoen for leukæmi. Vor viden inden for dette område er dog stadig usikker.

Luft og vand

Luftforurening

Mange forskellige kræftfremkaldende stoffer frigøres til atmosfæren. De vigtigste er polyaromatiske forbindelser (fra forbrænding af fossilt brændstof), arsen, asbest og radioaktive stoffer. Det viser sig, at lungekræftdødeligheden næsten altid er højere i byer sammenlignet med landdistrikter. En del lungekræfttilfælde, kan tilskrives disse eller andre stoffer. Overhyppigheden af lungekræft i storbyer ses også i de nordiske lande. Selvom denne forskel delvist skyldes forskelle i tobaksforbrug, er det sandsynligt, at luftforurening bidrager til lungekræftdødeligheden i områder, hvor luften er stærkt forurennet. Dette har været specielt vigtigt i tidligere tider, hvor luften ofte var endnu mere forurennet, end den er i dag.

Drikkevand

Når vand fra søer og åer behandles med klor for at dræbe mikroorganismer, vil en del af det naturligt forekommende organiske stof i vandet blive halogeneret. Der dannes herved en lang række nye kemiske stoffer, med en samlet koncentration på helt op til flere ppm (parts per million). Mange af disse stoffer er kræftfremkaldende. Epidemiologiske undersøgelser har ofte kun kunnet påvise relativt svage sammenhænge, og det er langt fra alle undersøgelser, der peger i samme retning. Man er ofte udsat for disse stoffer over en lang årrække, og derfor kan selv relativt svagt kræftfremkaldende stoffer i princippet have en ret stor effekt. Det må derfor anbefales at begrænse mængden af disse stoffer i drikkevand, og om muligt helt fjerne dem.

Arbejds miljø

Forekomsten af kræft er forhøjet i visse erhvervsgrupper. I nogle erhverv, inden for fremstilling af isolationsmateriale (asbest) og i den kemiske industri er denne overrisiko indlysende. I andre erhverv, f. eks. arbejde på olieraffinaderier og i gummiindustrien er eksponeringerne så komplekse, at det er vanskeligt at identificere de stoffer, som er ansvarlige for den forøgede kræfthypighed.

Omfanget af kræftfremkaldende stoffer i arbejdsmiljøet er komplekst og svært at overskue. I visse situationer har det været muligt at begrænse kræfttrisikoen ved helt at fjerne det kræftfremkaldende stof (f. eks. benzidin) eller ved at nedsætte udsættelsen for stoffet betragteligt (f. eks. vinylklorid og asbest). Der kendes også situationer, hvor en overhyppighed af kræft er observeret, men hvor sammenhængen mellem kræft og arbejdsmiljø endnu ikke er fuldt dokumenteret. I sådanne tilfælde bør det alligevel tilstræbes at nedsætte eksponeringen mest muligt.

Andelen af kræfttilfælde som kan tilskrives arbejdsmiljøet varierer fra

land til land. I USA har man beregnet, at omkring 4 % af alle kræftdødsfald kan tilskrives erhvervsmæssige eksponeringer (Doll og Peto 1981). Imellem 1 og 2 % heraf skyldes alene asbest. Alt i alt er andelen af erhvervsbetinget kræft relativt lille, men ofte er disse kræfttilfælde koncentreret i relativt små grupper af mennesker, inden for hvilke kræfttrisikoen kan være høj. Risikofaktorer i arbejdsmiljøet kan sædvanligvis nedsættes eller helt elimineres, når de er blevet identificeret. Derfor bør forebyggelse af erhvervsbetinget kræft have en høj prioritet i kræftforebyggelsesprogrammer. Næste skridt i forebyggelsesarbejdet kan være, at der på baggrund af WHO's anbefalinger udarbejdes en liste over kræftfremkaldende stoffer samt foretages en kortlægning af anvendelsen af disse stoffer.

Kræfttrisikoen for personer i udsatte erhverv bør reduceres igennem reguleringer, der nedsætter anvendelsen af og eksponeringen for kræftfremkaldende stoffer og tilføjes oplysning om risikoen for arbejde med kræftfremkaldende stoffer og sikkerhedsforanstaltningerne herved. Nye kemiske stoffer bør undersøges grundigt for giftighed og mutations- og kræftfremkaldende egenskaber, inden de tages i brug.

Virus og kræft

Allerede i begyndelsen af dette århundrede blev man klar over, at virus kan forårsage kræft hos nogle dyrearter. Denne viden har dog været lang tid om at finde vej til arbejdet med kræft hos mennesker, og der er først for relativt nyligt blevet klart, at visse virus typer kan fremkalde kræft hos mennesker.

Virus og livmoderhalskræft

Livmoderhalskræft har en epidemiologi, som stærkt antyder, at denne sygdom overføres seksuelt. De virus som hyppigst inficerer livmoderhalsen er herpes simplex virus type 2, vortevirus og cytomegalovirus. Selvom en del epidemiologiske undersøgelser tyder på en sammenhæng, specielt imellem visse typer af vortevirus (human papillom virus) og livmoderhalskræft, men også imellem herpesvirus og livmoderhalskræft, er disse undersøgelser vanskelige at fortolke og ofte inkonklusive. Yderligere velplanlagte og velgennemførte epidemiologiske undersøgelser er nødvendige for at nå yderligere viden om disse sammenhænge.

Leverbetændelse (hepatitis B-virus) og leverkræft

Adskillige epidemiologiske undersøgelser har vist, at der er en klar sammenhæng imellem infektion med hepatitis B-virus (smitsom leverbetændelse) og leverkræft (hepatocellulære carcinomer). Sammenhængen er begrænset til kronisk aktive hepatitis B-infektioner.

AIDS og kræft

AIDS er et problem, også i de nordiske lande. En af følgevirkningerne af AIDS er en speciel kræftform, Kaposi's sarkom, som optræder hos omkring 10% av AIDS-patienterne. Herudover har AIDS-patienterne en forhøjet hyppighed af visse former for lymfekræft (non-Hogdgin lymphom). Spredningen af det virus (HIV), som forårsager AIDS, finder primært sted gennem seksuel kontakt eller ved brug af inficerede nåle blandt stiknarkomaner.

3. Tidlig diagnostik og screening

En vigtig egenskab ved kræftsygdommene er, at sygdommen ofte udvikler sig i mange år før patienten får symptomer og bliver diagnosticeret. Den sygelighed og dødelighed som kræftsygdommene forårsager skyldes oftest væksten af den primære svulst og sygdommens spredningen til andre organer. Jo tidligere sygdommen opdages i dette forløb, jo bedre er behandlingsmulighederne sædvanligvis.

Tidlig diagnostik kan fremmes på to forskellige måder. En fremgangsmåde er at oplyse befolkningen om tidlige symptomer og opfordre til, at man søger læge så snart sådanne symptomer optræder. Man kan f. eks. instruere kvinder i med jævne mellemrum at undersøge deres bryster, ligesom der kan instrueres i undersøgelse af hud og andre dele af kroppen for eventuelle tegn på kræft.

En anden mulighed for tidlig diagnostik er gennem organiserede screeningprogrammer, hvor man direkte søger efter de tidlige kræftstadier, som endnu ikke har givet symptomer ved anvendelse af relativt simple procedurer som f. eks. smearprøver fra livmoderhalsen.

Der er nu udviklet en lang række forskellige teknikker til screening for forskellige kræftformer, men før disse tages i brug må man gøre sig visse overvejelser. For det første teknikkenes evne til faktisk at påvise tidlige stadier af kræft (sensitivitet). For det andet er det vigtigt, at den anvendte test ikke antyder, at der findes en tidlig kræftsygdom hos personer, som i virkeligheden intet fejler (specificitet).

Forskellige betingelser må være opfyldt før man introducerer systematisk screening for en kræftsygdom:

1. Sygdommen skal være relativt hyppig og være forbundet med en høj grad af sygelighed og dødelighed;
2. Et effektivt system til opfølgning og behandling af personer med positiv test må være til rådighed;
3. Screening-proceduren skal være relativt billig, og må være acceptabel og ufarlig for de personer der screenes.

I forbindelse med indførelsen af et screening-program er det vigtigt at oplyse offentligheden om de positive effekter, som følger af deltagelse i

programmet, både med hensyn til levetid og livskvalitet. En høj grad af tilslutning til programmet i befolkningen er betinget af et højt oplysningsniveau.

Det er en følge heraf, at succesfulde screenings-programmer involverer mange dele af samfundet. Det har vist sig at være muligt at nedsætte dødeligheden af livmoderhalskræft og brystkræft igennem organiseret screening. Ikke mindst den erfaring, som er indhøstet i de nordiske lande, har bidraget til den viden der findes om mulighederne for screening for disse kræftformer, internationalt set.

Screening for livmoderhalskræft

Livmoderhalskræft var i 1950'erne og 60'erne en af de hyppigste kræftformer hos kvinder indtil 50 års alderen. I Finland, på Island og i Sverige iværksattes landsomfattende screening-programmer for livmoderhalskræft i midten af 1960'erne. Andelen af befolkningen som regelmæssigt indkaldes til screening i Danmark og Norge er mindre, henholdsvis 40% og 5%. Situationen i de to sidstnævnte lande er under stadig ændring.

Siden slutningen af 1960'erne har hyppigheden af livmoderhalskræft været nedadgående i alle de nordiske lande undtagen Norge, hvor sygdommen først omkring 10 år senere er begyndt at gå tilbage i hyppighed. En faldende hyppighed er dog også set i befolkninger, hvor der ikke er gennemført screening-programmer, men det har vist sig, at nedgangen i hyppigheden af livmoderhalskræft har været langt stærkere i områder, hvor der har været gennemført organiseret screening.

Screening for brystkræft

Brystkræft er den hyppigste kræftform blandt kvinder i de nordiske lande. Omkring 25% af alle kræfttilfælde blandt kvinder er brystkræft. Hyppigheden af brystkræft er steget jævnt i de sidste årtier i alle de nordiske lande, og i de fleste andre dele af den vestlige verden. Brystkræftdødeligheden har været nogenlunde konstant i adskillige årtier.

Undersøgelser fra USA, Holland, Sverige og Italien viser, at en 30% reduktion i brystkræft dødeligheden kan opnås gennem tidlig diagnose af sygdommen ved mammografi af kvinder over 50 års alderen. Små svulster, som opdages tidligt i sygdomsforløbet, kan ofte behandles med mindre omfattende, brystbevarende kirurgi. Organiseret brystkræftscreening med mammografi introduceres nu i Sverige, Finland og på Island. Det overvejes i øjeblikket at indføre mammografi i Danmark og Norge.

Kvinder i de nordiske lande, i aldersgruppen fra 50 og opefter, bør jævnligt tilbydes mammografiske undersøgelser af deres bryster. Introduktionen af sådanne programmer kræver dog at tilstrækkeligt uddannet personale er til rådighed, og at der er tilstrækkelige ressourcer for opfølgning og behandling af de kvinder, som har positive mammogrammer.

Screening for andre kræftformer

Vores viden om effekterne af screening for andre kræftformer er i øjeblikket utilstrækkelig. En lovende mulighed er screening for kræft i tyktarm og endetarm ved undersøgelse for blod i afføringen (hæmocult). Resultaterne af igangværende undersøgelser må afventes, før det kan besluttes at iværksætte sådanne programmer. Muligheden for screening for andre kræftformer kræver yderligere forskning. Et styrket nordisk samarbejde inden for dette område er en mulighed.

4. Kræftomsorg

Selv om en reduktion i hyppigheden af kræftsygdommene er et realistisk mål, vil kræft også i de kommende årtier være en almindeligt forekommende sygdom. Så snart en kræftsygdom er diagnosticeret er det primære mål for den behandling som iværksættes at kurere patienten. For de patienter, der faktisk kan kureres, men også for de patienter, hvor en helbredelse er umulig, er overvejelser vedrørende livskvalitet og rehabilitering vigtige.

I det amerikanske handlingsprogram mod kræft hævdes det, at andelen af kræftpatienter, som kan helbredes, kan forøges fra de nuværende 50–60%, og at dette kan gøres alene ved brug af vor nuværende viden, og uden at der iværksættes nye screening-programmer.

De senere års udvikling inden for kirurgi og strålebehandling, samt udviklingen inden for kemoterapi og hormonbehandling, har ført til fremskridt inden for behandlingen af mange ondartede sygdomme. Enkelte kræftsygdomme, som tidligere var forbundet med en meget høj dødelighed, kan nu kureres i mere end 90% af tilfældene. Dette gælder f. eks. testikelkræft, visse børnetumorer, Hodgkin's syge og trophoblastiske tumorer. For andre kræftformer har fremskridtene været af mindre omfang; det gælder f. eks. blærekræft, brystkræft, kræft i skoldbruskkirtelen, kræft i mund og svælg, kræft i æggestokkene, livmoderkræft og modermærkekræft. Endelig er der andre kræftformer, hvor behandlingen ikke er mærkbart forbedret. Det gælder lungekræft, tyktarmskræft, kræft i mavesækken, kræft i blærehalskirtelen, kræft i bugspytkirtelen samt ondartede svulster i hjernen. Ikke desto mindre har det i de senere år vist sig, at et stigende antal patienter med visse undergrupper af disse sygdomme har kunnet kureres. Det gælder f. eks. de såkaldte oat-cell svulster i lungerne, storcellede carcinomer i skjoldbruskkirtelen, non-Hodgkin's lymfomer, akut leukæmi hos voksne og brystkræft samt de forbedrede resultater af behandling af patienter med endetarmskræft igennem kombinationsbehandling. Det står nu klart, at de største fremskridt nås igennem et samarbejde imellem flere kræftbehandlingsinstitutioner, idet det herved er muligt at vurdere behandlingen af en større gruppe patienter. I små lande som de nordiske, er det derfor vigtigt at deltage i internationalt samarbejde.

Samtidigt med disse fremskridt i behandlingen af kræft, er der opnået en stor mængde ny viden vedrørende patienternes og deres familiers livskvalitet, smertebehandling etc. Disse muligheder åbner vejen for at hjælpe den del af kræftpatienterne, der ikke kan kureres. Konsekvensen af denne udvikling er, at en stadig stigende gruppe kroniske kræftpatienter er i stand til at leve længere, bedre og mere meningsfuldt, til at leve et aktivt familieliv samt til fortsat at være aktive på arbejdsmarkedet. Hos størstedelen af kræftpatienterne, som i tidligere tider led under voldsomme smerter, er det nu muligt at give effektiv smertebehandling i halvdelen af tilfældene, og at reducere smerterne hos resten af patienterne. Kræftpatienter behøver ikke længere blive kvalt af deres tumorer, og de tidligere så almindelige kræftsår kan nu næsten altid forhindres. Disse forhold, kombineret med den stigende opmærksomhed overfor psykosociale aspekter, har bevirket, at der nu er meget større mulighed inden for kræftomsorgen for at hjælpe kræftpatienterne, og herigennem også deres pårørende. Det er vigtigt, at vores viden inden for disse områder udnyttes fuldt ud så hurtigt som muligt, men det er ligeledes vigtigt, at overflødige forsøg på behandling af kræftpatienterne undgås. Det er tidligere tiders behandling af kræftpatienter, som har banet vej for den udbredte frygt for kræft. Det vil kræve forbedret kræftomsorg i flere generationer, før frygten for disse sygdomme er reduceret til et mere rimeligt niveau.

Internationale udviklinger

Det er i dag internationalt set fuldt enighed om, at den effektive udnyttelse af de senere års forskningsresultater, kun kan finde sted igennem en effektiv organisation af kræftomsorgen. Mulighederne for prevention og screening peger også i denne retning. Derimod er der i dag ikke international enighed om, hvorledes kræftomsorgen bedst organiseres. I store dele af Europa opbygges i disse år specialiserede kræfthospitaler. Dette gælder Østeuropa, Frankrig, Holland, Vesttyskland og Portugal. I andre lande, såsom Italien, Belgien og Storbritannien bygges enkelte kræfthospitaler. Europæiske kræfthospitaler har typisk en størrelse, så de kan behandle imellem 400–2 000 sengeliggende patienter, samt et stort antal ambulante patienter.

I andre lande, herunder de nordiske, har man besluttet at gennemføre en moderne kræftomsorg ved etablering af onkologiske koordinationscentre. Disse centre består typisk af en relativt lille, specialiseret afdeling for kræftbehandling, samt en administrativ afdeling med koordinationsopgaver. Ved andre afdelinger, hvor kræftpatienter indlægges, etableres særskilte enheder for kræftbehandling. Disse enheder isoleres dog hermed ikke fra deres moderdiscipliner. Man forsøger på denne måde at tilgodese de behov, som moderne kræftpleje stiller, uden herved at adskille behandlingen af kræftpatienter fra behandlingen af patienter med andre sygdomme.

Nordisk samarbejde inden for behandlingsområdet er specielt lovende, fordi de nordiske lande har valgt den samme organisationsform for kræftomsorgen. Det er ønskværdigt, at dette kan komme til udtryk i et øget nordisk samarbejde, således at den nordiske kræftomsorg kan udvikles yderligere i de næste 10–15 år. I løbet af denne tid vil andre europæiske lande have opbygget moderne kræfthospitaler, og i denne periode bør den nordiske model derfor udvikles så langt som muligt. Uanset hvilken organisationsform der vælges, vil kræftomsorgen fortsat udvikle sig. Moderne diagnostiske og behandlingsmæssige metoder vil forøge behovet for højtuddannet personale og ressourcer. Den nordiske model for kræftomsorg rummer mulighed for en optimal udnyttelse af personale og økonomiske ressourcer. Igennem den koordinerede kræftbehandling kan der på den ene side planlægges centralt, på den anden side har man stadig nær kontakt med de involverede personer. Kræftforebyggelse bør have en central placering inden for sundhedssystemet, og det er vigtigt, at de personer, der aktivt arbejder med kræftomsorg inddrages i dette arbejde. Netop modellen med koordinationscentre rummer mulighed for, at mange kliniske discipliner kan bringes sammen og integrere kræftforebyggelsen i det almindelige sundhedssystem. Det kræver dog stadig en stor indsats at sikre, at onkologiske koordinationscentre med disse målsætninger opbygges tilstrækkeligt hurtigt i de nordiske lande.

I de nordiske lande, hvor man har undgået at bygge specielle kræfthospitaler, er flertallet af kræftpatienter indlagt på kirurgiske afdelinger og afdelinger for intern medicin. Kun en begrænset andel af kræftpatienterne befinder sig på egentlige kræftafdelinger. Det er vigtigt, at der er i afdelinger, som ikke er specielt tilegnet kræftpatienterne, skabes mulighed for en vis specialisering inden for kræftbehandling, uden at det pågældende personale herved isoleres fuldstændigt fra deres kollegaer. Det er en vigtig målsætning for de onkologiske koordinationscentre at fremme denne udvikling.

Handlingsplanens initiativer

Nordisk Ministerråd har valgt at begrænse sine initiativer inden for to områder: udveksling af viden, og uddannelse af det nødvendige personale. Vi lægger alene vægt på områder, som specielt kan fremmes igennem nordisk samarbejde. Inden for mange andre områder er det fortsat nødvendigt at arbejde nationalt eller regionalt.

Manglen på specialiseret personale er en alvorlig hindring for udviklingen for kræftomsorgen i de nordiske lande, såvel som mange andre steder. Dette gælder læger, kræftsygeplejersker samt psykiatere og psykologer. I det følgende udpeges områder, hvor en fælles indsats kan gavne kvalifikationsniveauet på afdelingerne, og forskellige indsatser inden for udveksling af viden vil blive styrket.

Det må påpeges, at den konkurrence, der i øjeblikket eksisterer imellem de nordiske lande for at tiltrække kvalificeret personale, f. eks. sygeplejersker med kendskab til kræftbehandling, er særdeles uheldig. Det forekommer langt mere rimeligt at samarbejde i en mere langsigtet planlægning af personaleuddannelsen. Som allerede nævnt er der store ligheder imellem kræftbehandlingens organisation i de nordiske lande. Yderligere findes der store ligheder imellem de nordiske landes sundhedsvæsener, helbredsforhold, sygesikring, uddannelsesniveauet i befolkningen og blandt specialister, kulturel baggrund samt borgernes forventninger til sundhedsvæsenet. Det forhold, at udviklingen af de onkologiske koordinationscentre i vore lande er i forskellige udviklingsstadier, gør det naturligt at samarbejde. Mulighederne for sådan samarbejde ligger inden for kursus- og mødeaktivitet, udveksling af uddannelsesmuligheder samt studiebesøg.

Som endnu et område kan fremhæves vurderingen af de onkologiske konsulenter (læger og sygeplejersker i den primære omsorg, omsorgen for kroniske patienter samt i hjemmeplejen). I nogle centre findes sådanne konsulenter allerede. Nordisk samarbejde ville gøre det muligt at fremme udviklingen inden for dette område vedrørende viden og uddannelse, arbejdsmetoder og integreringen af konsulenternes opgaver med det øvrige arbejde i det onkologiske center.

Programmer for forebyggelse af kræft kan fremmes væsentligt hvis personer, som er aktive i kræftomsorg inddrages. Ved visse onkologiske centre findes på nuværende tidspunkt enheder for kræftforebyggelse. Udviklingen af dette område kan fremmes igennem studiebesøg, kursusaktivitet, og specielt igennem længere arbejdsophold ved koordinationscentre i de nordiske lande. Udvikling af moderne omsorgsprogrammer (svensk: Vårdprogram) er en vigtig del af de onkologiske koordinationscentres arbejde. Ved tilvejebringelse af sådanne programmer kan alle borgere tilbydes en omsorg på højt niveau. Omsorgsprogrammer beskriver indlæggelsesprocedurer, de forskellige undersøgelser som tilbydes, samt arbejdsfordelingen i koordinationscentret. På denne måde kan de eksisterende ressourcer udnyttes rationelt. Forskellige behandlingsformer kan sammenlignes inden for rammerne af et omsorgsprogram. Erfaringsmæssigt viser det sig, at det er muligt at udveksle disse programmer. Der findes allerede adskillige programmer på nationalt niveau, og enkelte på nordisk niveau. Der bør skabes et forbedret grundlag for samarbejde inden for udvikling og igangsættelse af omsorgsprogrammer, således at disse bedst muligt kan tilpasses behovene i de forskellige egne af Norden.

Det er muligt, at inden for rammerne af en Nordisk Handlingsplan mod Kræft, kan overvejes i et vist omfang at udveksle patienter med sjældne kræftsygdomme. For den enkelte patient er fordelene herved, at der kan tilbydes den mest moderne behandling. Herved kunne undgås overflødige indkøb af apparatur og højtspecialiseret uddannelse. De til rådighed værende ressourcer kunne udnyttes mere effektivt, og de højtspecialiserede

behandlingsenheder ville modtage et tilstrækkeligt antal patienter til opretholdelsen af et højt niveau i behandlingen. Som eksempel kan nævnes præcisionsbestrålingen af sjældne, små svulster i centralnervesystemet, som udføres med særligt udstyr ved Karolinska Sjukhuset i Stockholm, det nye protonbestrålningsanlæg i Uppsala, og den enestående viden og erfaring inden for oat-cell lungekræft i København. En begrænset udveksling af patienter med sådanne kræftsygdomme, kunne retfærdiggøres ved muligheden for at opnå bedre resultater af behandlingen.

Det anbefales, at der tilvejebringes mulighed for, at repræsentanter for onkologiske centres ledere kan mødes med hinanden. Denne gruppe kaldes herefter Det Onkologiske Råd. Herved kan der tilvejebringes en struktur for den fortsatte udvikling af samarbejdet og udvekslingen af viden imellem de onkologiske centre. Det Onkologiske Råd kan herudover få til opgave kritisk at evaluere de enkelte nordiske onkologiske centre, samt at fremkomme med forslag til prioriteringer for den fremtidige udvikling af hvert enkelt center. Det Onkologiske Råd kan gennem sådant samarbejde etablere et fælles nordisk "bibliotek" af eksisterende omsorgsprogrammer og kan deltage i udviklingen af nye programmer.

Ved forbedret samarbejde kan udviklingen af de onkologiske centre fremmes og risikoen for planlægningsmæssige fejltagelser mindskes. Der er desuden grundlag for fælles nordiske udviklingsstrategier, som kunne forenkle det nordiske samarbejde i fremtiden. Udveksling af viden kunne lette planlægningen inden for personaleområdet. Specielt ville det herved gøres lettere at forudse fremtidige personalebehov, og forhindre alvorlig mangel inden for enkelte personalegrupper. Inden for enkelte områder ville uddannelsesmulighederne blive klart forbedret på grund af, at undervisere kunne rekrutteres fra et større område. De enkelte kurser vil igennem nordisk samarbejde kunne holdes hyppigere på grund af det større antal mulige deltagere. Nye omsorgsprogrammer vil kunne tilrettelægges mere rationelt, og der vil være et bedre grundlag for indførelsen af ny teknologi og nye behandlingsformer. I denne periode, hvor den koordinerede kræftomsorg er under opbygning, er det af særlig værdi, at de enkelte landes regeringer, centrale sundhedsmyndigheder og -organisationer, samt Nordisk Ministerråd får en større kreds af nordiske eksperter inden for kræftområdet til deres rådighed. Ved udveksling af personale imellem forskellige centre, kan denne udvikling fremmes.

De forslag, der er fremlagt i dette kapitel, vil forbedre mulighederne for at nedsætte kræftdødeligheden, for at forbedre kræftpatienternes livskvalitet og nedsætte deres lidelser. Et veltilrettelagt nordisk samarbejde vil sætte yderligere fart i udviklingen af den nordiske koordinationsmodel inden for moderne kræftomsorg.

5. Uddannelsesbehov, erhvervelse af ny viden og udviklingsarbejde

De nordiske landes samarbejde i en Handlingsplan mod Kræft er ikke et mål i sig selv, men et sådant samarbejde skal vurderes kritisk ud fra de fremskridt, der faktisk opnås. Inden for Handlingsplanen skal nye initiativer begrænses til områder, hvor samarbejdet rummer mulighed for fremskridt ud over, hvad der kan opnås på nationalt niveau eller igennem andet internationalt samarbejde. Det nordiske samarbejde er ikke midlet til at løse problemer, som skyldes utilstrækkelig aktivitet eller dårlig organisering af arbejdet i de enkelte lande. Tværtimod er styrken ved et sådant samarbejde netop at finde inden for områder, hvor det er muligt at sammenføre den viden af erfaring, som ligger i de enkelte lande, i et frugtbart samarbejde. Med den Nordiske Handlingsplan mod Kræft tilstræbes det ikke at overflødig gøre igangværende aktiviteter inden for offentligt eller privat regi, idet det kun er ved at styrke båndene imellem disse aktiviteter, at det vil være muligt at opfylde Handlingsplanens målsætning: en nedgang i kræftsygdommenes hyppighed og i kræftdødeligheden, og forbedring af kræftpatienternes overlevelse og livskvalitet.

Dette kapitel skitserer områder, hvor fremskridt kan nås igennem nye nordiske initiativer.

Forebyggelse af kræft har oftest været en opgave, som er tilgodeset af de dele af den offentlige administration, som er ansvarlige for befolkningens sundhed, f. eks. inden for arbejdsmiljø (Arbejdsministeriet) og forurenings spørgsmål (Miljøministeriet), ud over Sundhedsministerierne. Med en stigende erkendelse af den store betydning som socialt relaterede livsstilsfaktorer har for kræfttrikoen, har der i de senere år været en stigende interesse for udvidelse af kræftforebyggelsen til at omfatte alment praktiserende læger og hospitalssektoren. I Stockholm har man etableret en særlig kræftforebyggelsesenhed.

Informationssystemer vedrørende kræft

Takket være de nationale cancerregistre har man i de nordiske lande den mest nøjagtige og detaljerede viden om kræftsygdommenes hyppighed som findes i verden. Selv om der allerede er etableret et nært samarbejde imellem de nordiske landes cancerregistre, kan denne viden udnyttes i højere grad, end det i øjeblikket er tilfældet igennem systematiske sammenligninger af kræftincidens, prævalens, dødelighed og overlevelse. En sådan systematisering af den viden vi har til rådighed kan danne grundlag for forebyggelse, evaluering af screening-programmer og vurdering af nye behandlingsformer.

Nordisk Ministerråd mener derfor, at et systematisk arbejde inden for nordisk kræftstatistik, som går videre end det arbejde der f. eks. allerede foretages af WHO og IARC, skal være en vigtig del af den Nordiske Handlingsplan.

På samme måde kan værdifuld viden opnås igennem forbedret fællenordisk statistik om risikofaktorernes udbredelse og fordeling i befolkningerne.

Uddannelse

Patientomsorg

De hastige fremskridt, der er opnået inden for kræftbehandling, har bevirket en mangel på personale i visse vigtige grupper. På grund af områdets hastige udvikling er det vanskeligt for personalet at holde sig ajour med den tekniske udvikling. Tilsvarende problemer gør sig gældende inden for områderne kræftforebyggelse og kræftepidemiologi, som ligeledes udvikler sig hurtigt i disse år.

I øjeblikket er der alvorlig mangel på:

- læger med uddannelse i kræftbehandling
- sygeplejersker med videreuddannelse inden for kræftomsorg
- psykiatere og psykologer med særlig viden om kræftomsorg
- uddannede epidemiologer.

Kræftforebyggelse og sundhedsoplysning i det hele taget kan med fordel integreres i det eksisterende omsorgssystem, ligefra den primære omsorg til specialiserede afdelinger på hospitalerne. Som tidligere nævnt kan de eksisterende onkologiske koordinationscentre, igennem deres etablerede samarbejde med andre dele af sundhedsvæsenet, danne grundlag for en helhedsorienteret indsats inden for forebyggelse. I nogle nordiske lande har man etableret særlige forebyggelsesenheder, som fungerer som en integreret del af de onkologiske koordinationscentre. Disse enheder fremmer omsorgsforebyggelses- og uddannelsesmæssige aktiviteter igennem et samarbejde med øvrige dele af sundhedssektoren. Inden for personaleuddannelsen bør der lægges vægt på at formidle disse enheders opgaver og arbejdsmetoder.

Forebyggelse

Der er behov for at skabe muligheder for videreuddannelse inden for kræftforebyggelse for personalet i sundheds-, miljø- og arbejdsmiljøsektoren. Det gælder såvel læger (alment praktiserende læger, hospitalsansatte læger samt personer, som arbejder med arbejdsmiljøspørgsmål) som sygeplejersker. Den grundlæggende uddannelse af personalet vil fortsat mest fordelagtigt være henlagt til de enkelte lande, mens uddannelse på højere niveau med fordel kan arrangeres inden for rammerne af Handlingsplanen. De nordiske muligheder for videreuddannelse bør udnyttes fuldt ud, og at store fordele vil kunne opnås igennem tilrettelæggelse af kurser i kræftforebyggelse og kræftepidemiologi, som er åbne for deltagere fra alle de nordiske lande.

Screening og tidlig diagnostik

Iværksættelse af screening-programmer for livmoderhalskræft og brystkræft er de enkelte nordiske landes ansvar. De enkelte landes initiativer vil dog kunne forstærkes igennem et øget nordisk samarbejde. For eksempel er der i øjeblikket i de nordiske lande en alvorlig mangel på kvalificerede læger og teknisk personale til at udføre mammografi og til at vurdere mammogrammerne. Der bør på nordisk plan arrangeres kurser inden for dette område.

Specialister: Der er mangel på onkologer i Norden og i mange andre lande. Hvis dette problem ikke løses, kan mangel på personale hæmme udviklingen inden for patientbehandlingen. Speciallægeuddannelsen må løses af de enkelte nordiske lande. Der er dog flere områder, hvor et øget nordisk samarbejde vil være nyttigt.

Uddannelsen af onkologer gennemføres bl. a. ved kurser. De enkelte nordiske lande er hver for sig for små til at tilbyde et tilstrækkeligt antal lærere, og har gennemgående for få læger under uddannelse til at disse kurser kan afholdes regelmæssigt. Inden for visse områder kunne der derfor med fordel etableres fælles nordiske kurser. Ved "European School of Oncology" i Italien arrangeres ligeledes denne type internationale kurser. Disse muligheder bør supplere hinanden, og det bør overvejes, hvordan de nødvendige kurser kan bringes tilveje mest økonomisk og mest effektivt.

Genopfriskningskurser: Den stigende viden inden for forebyggelse, screening, behandling og rehabilitering nødvendiggør en tilstrækkelig videreuddannelse. I de nordiske lande udføres dette arbejde i høj grad af private, faglige sammenslutninger, f. eks. specialistselskaber. Denne tradition kan med fordel videreudvikles og gøres mere målrettet. Det skal understreges, at der er behov for at videreudanne alle former for specialister, som arbejder med kræft og ikke blot onkologer.

Lægeuddannelsen: De forbedrede resultater, som kræftbehandlingen har kunnet fremvise, skyldes i første række, at sygdommene oftere opdares før svulsten har spredt sig til andre organer. Dette er opnået igennem en større opmærksomhed på kræftsygdommens tidlige symptomer, og udbredelsen af viden om, at kræftsygdomme kan helbredes, hvis de opdares i tide. Der er dog stadig behov for fortsat informationsarbejde og forbedring af lægeuddannelsen.

Den uddannelse, som medicinske studenter tilbydes om kræftsygdomme, er ofte utilstrækkelig og dårligt koordineret. Dette gælder forebyggelse, tidlige symptomer, ukomplicerede undersøgelser som kan gennemføres i almindelig praksis, kræftomsorgens psykosociale aspekter, smertebehandling samt fordele og ulemper ved screening-programmer. Inden for rammerne af EF's "Europa mod Kræft" er man blevet enig om at etablere et "Fælles uddannelsesforløb i Onkologi for Medicinske Studenter". Dette initiativ bør følges nært af de nordiske lande, og det bør overvejes, om det

er hensigtsmæssigt at overføre dette uddannelsesforløb til de nordiske lande.

Psykiatere og psykologer: I de senere år har der været en stadig stigende interesse for kræftsygdommens psykosociale aspekter; et område der tidligere er blevet ofret meget lidt opmærksomhed. Der stilles nu et berettiget krav fra offentligheden og fra politisk hold om at forbedre den psykosociale omsorg for kræftpatienterne og deres pårørende. Vi ved nu meget om kræftsygdommens psykologiske og sociale indflydelse på hele den berørte familie, og om hvorledes disse effekter kan begrænses. For at disse krav kan opfyldes, er det vigtigt, at der er tilstrækkelige ressourcer og uddannelsesmuligheder. Ved visse onkologiske koordinationscentre oprettes i øjeblikket stillinger for psykiatere og psykologer med speciel uddannelse inden for dette felt. Denne udvikling kan fremmes ved et samarbejde med de onkologiske centre, hvor disse aktiviteter allerede er iværksat.

Sygeplejersker: Det er af stor betydning, at sygeplejersker uddannes inden for onkologi. Det drejer sig om de sygeplejersker, der leder det arbejde, som udføres af andre personalegrupper inden for kræftomsorg. Ligeledes har onkologisygeplejersker speciel kompetence inden for strålebehandling.

I alle de nordiske lande er der en alvorlig mangel på sygeplejersker og assistenter med uddannelse i onkologi. Imellem de enkelte lande og imellem de enkelte centre er der i dag en betydelig konkurrence for at tiltrække dette personale. Uddannelsen af onkologisygeplejersker er noget forskellig i de nordiske lande. Disse forskelle behøver dog ikke hæmme fælles nordiske initiativer. For at skaffe det nødvendige antal sygeplejersker må hvert enkelt land skaffe flere uddannelsespladser. Der er mulighed for, igennem nordisk samarbejde, at fremme denne udvikling. Videreuddannelseskurser for sygeplejersker bør være åbne for deltagere fra de øvrige nordiske lande. Det skal understreges, at de økonomiske ressourcer, som gør det muligt for sygeplejersker at deltage i sådanne kurser, må være til rådighed. Det er i øvrigt sandsynligt, at sygeplejersker i fremtiden vil kunne spille en betydelig rolle inden for forebyggelse af kræft.

Gennem nordisk samarbejde kan sygeplejerskernes identitet styrkes, og deres arbejdsopgaver gøres mere selvstændige. Ud over de kurser, som allerede arrangeres af "European School of Oncology" i Italien og af "European Oncology Nursing Society", foreslås det at styrke det nordiske samarbejde igennem:

- årlige genopfriskningskurser for sygeplejersker
- med jævne mellemrum, f. eks. hvert fjerde år at arrangere en nordisk kræftkonference for sygeplejersker.

Tandlæger: Det er vigtigt, at tandlæger er opmærksomme på de tidlige tegn på mundhulekræft, hvis der skal opnås yderligere fremskridt i behandlingen af denne sygdom. Dette spørgsmål er blevet tillagt stor vægt inden for "Europa mod kræft".

Fysikere: Strålefysikere i de nordiske lande har på et tidligt tidspunkt skabt et veludviklet og frugtbart nordisk samarbejde inden for udviklingen af behandlingsteknikker. Som eksempel kan nævnes det nordiske CART-projekt.

Kemikere, toksikologer og biologer: Behov for videreuddannelse i vurdering af kemiske stoffers evne til at fremkalde kræft, herunder anvendelse af struktur-aktivitetsanalyser.

For at det nordiske samarbejde om videreuddannelse inden for de her nævnte områder skal kunne fungere bedst muligt, må en organisatorisk ramme tilvejebringes for dette samarbejde. Det skal være denne organisations opgave at udvælge kursussemner, og de tilstrækkelige økonomiske midler må være til rådighed til de nødvendige lærerkræfter. Kursusdeltagernes udgifter bør fortsat dækkes af de enkelte lande.

Forskning

Forskningen inden for kræftforebyggelse og behandling har nået et højt niveau i de nordiske lande. Da der i hvert land er begrænsede ressourcer og et begrænset befolkningsgrundlag, kan et nordisk forskningssamarbejde inden for disse områder med fordel supplere indsatsen på nationalt niveau.

Forebyggelse

Epidemiologiske undersøgelser er fortsat specielt vigtige for at øge vor viden om kostfaktoreres kræftfremkaldende egenskaber, og dermed muligheden for forebyggelse igennem en målrettet ændring af kosten og kostvaner. Der er herudover fortsat behov for yderligere epidemiologisk forskning for at klargøre, hvilken rolle hormonelle faktorer, arbejdsmiljø og det ydre miljø har for kræfttrisikoen.

Som grundlag for en rationel indsats på forebyggelsesområdet, savnes tværfaglig forskning i de sociale og samfundsmæssige forhold, som fører til udviklingen af livsstils-aspekter, der er forbundet med en høj kræft risiko. Som eksempel kan fremhæves tobaksrygning. Vi ved meget om tobaksrøgens kræftfremkaldende virkning. Derimod mangler vi et videnskabeligt grundlag for tilrettelæggelse af fremtidens indsats mod tobaksrygning.

Moderne laboratorie-baserede metoder vil kunne spille en stor rolle i kræftforebyggelse og kan forbedre vores mulighed for at identificere kræftfremkaldende stoffer.

Evaluering af screening

Forudsætningen for at iværksætte nye screening-programmer er, at den eksisterende viden inden for området gennemgås kritisk. Også efter at et screening-program er iværksat, er det vigtigt at følge effekterne af screeningen med hensyn til deltagelse, ændringer i sygdommens stadiefordeling, hyppighed og dødelighed. Et styrket nordisk samarbejde om evaluering af

screening-programmer rummer store muligheder, fordi resultaterne kan baseres på et større befolkningsgrundlag end det, der er til rådighed i de enkelte lande. Udvekslingen af erfaringer imellem de nordiske lande om screening-programmer kan føre til en mere optimal organisering af programmet, og dermed til en mere optimal udnyttelse af ressourcerne og til en forbedret service over for de personer, som tilbydes deltagelse i screeningen.

Kræftbehandling

Udvikling og etablering af nye behandlingsformer og ny teknologi i kræftbehandlingen kræver ofte ret store patientmaterialer. Dette kan opnås igennem samarbejde imellem et antal kræftbehandlingscentre. Sådant samarbejde arrangeres i USA og Canada på initiativ af National Cancer Institute, og inden for EF af EORTC (European Organisation for Research and Treatment of Cancer), som støttes økonomisk af EF-Kommissionen. I de nordiske lande har man ligeledes en tradition for sådant samarbejde, men iværksættelse af projekter har ofte været betinget af økonomisk støtte fra lægemiddelindustrien. Det bør overvejes at etablere et mere stabilt og mere uafhængigt grundlag for sådant samarbejde, som led i den Nordiske Handlingsplan mod Kræft.

6. Organisatoriske aspekter

Med hensyn til sociale forhold, sundhedssituation, sygdomsprofil samt sundhedsvæsenets struktur, organisering og økonomi, er lighederne mellem de nordiske lande langt større end forskellene. De nordiske lande deler også et betydeligt kulturfællesskab. På mange områder er det allerede lykkedes at igangsætte et frugtbart samarbejde. På denne baggrund forekommer det naturligt, at en fælles nordisk indsats tilvejebringes for at begrænse kræftsygdommens hyppighed, og for at forbedre resultaterne af patientbehandling.

Som det er beskrevet i de foregående kapitler, er der flere eksempler på, at nordisk samarbejde inden for dette område er opnået igennem private initiativer. Således er der et nært samarbejde imellem de nordiske landes cancerregistre. Dette samarbejde er formaliseret igennem organisationen The Association of Nordic Cancer Registries. Lederne af de nordiske landes cancerregistre mødes jævnligt. Samarbejdet er blandt andet kommet til udtryk i udgivelsen af "Trends in Cancer Incidence in the Nordic Countries" (The Nordic Cancer Registries, Helsinki 1986), samarbejde om offentliggørelse af Nordisk Canceratlas samt samarbejde inden for arbejdsmiljø og kræft. Den fællesnordiske kræftincidens-publikation viser, at stigningen i hyppigheden af de fleste kræftsygdomme er sammenlignelig i de nordiske lande. På samme tid er det dog vigtigt at fremhæve, at der findes

store regionale og nationale forskelle i kræfthyppigheden inden for de nordiske lande. Nordisk Cancer Union, som er den nordiske sammenslutning af de nationale kræftforeninger, arrangerer årlige møder, ofte med hovedvægt inden for kræftforebyggelse og screening. Nordiska Hälsovårdshögskolan i Göteborg arrangerer kurser i epidemiologi, men der findes i øjeblikket ikke i dette regi specielle kurser inden for kræftforebyggelse og kræftepidemiologi.

Inden for kræftbehandlingsområdet holdes der med mellemrum nordiske konferencer af specialselskaber. De nordiske landes professorer i onkologi mødes jævnligt. Enkelte fælles videreuddannelseskurser eksisterer på nordisk niveau for læger. For sygeplejersker er en tilsvarende aktivitet kun så småt ved at komme igang, og dette område bør udvikles yderligere. Enkelte forskere eller forskningsgrupper deltager i nordiske projekter inden for kræftområdet med det formål at forbedre diagnostik og behandling. Inden for visse af disse projekter, lægges også vægt på at forbedre kvaliteten af den psykosociale omsorg igennem udvikling og uddannelse. Udveksling af personale og studiebesøg imellem de onkologiske koordinationscentre forekommer, men bliver stadig hyppigere.

Inden for kræftsygdommes behandling har der været mange gunstige udviklinger, men samtidigt også mange skuffelser. Enestående forbedringer af behandlingen er opnået for visse mindre patientgrupper, f. eks. børneleukæmi, lymfeknudekræft og testikelkræft. For andre, mere almindelige kræftsygdomme, er andelen af patienter som kan kureres næsten uforandret igennem de sidste 20–30 år, men selv for de kræftpatienter, som ikke kan kureres, har vi set fremskridt med hensyn til overlevelse og livskvalitet. Der er dog stadig meget at gøre inden for rehabilitering af kræftpatienter. Dette er ikke mindst påpeget af forskellige patientorganisationer.

Et forøget nordisk samarbejde omkring kræftbehandling vil kunne effektivisere vurderingen af nye behandlingsmetoder. Registrering og opfølgning af kræftpatienterne igennem de forskellige landes cancerregistre giver enestående muligheder for sådanne vurderinger, som kan gennemføres langt mere kvalificeret, hvis de kan baseres på den samlede befolkning i de nordiske lande, d. v. s. omkring 23 millioner indbyggere. De regionale forskelle i kræftsygdommenes hyppighed, som eksisterer inden for de nordiske lande, kan danne grundlag for undersøgelser af hvilke faktorer, der fremmer udviklingen af kræft, og det er på dette grundlag yderligere muligt at sammenligne effekten af de forskellige behandlingsformer. Såvel forebyggende som behandlingsmæssige aspekter kan således med fordel undersøges ved hjælp af det datamateriale, som indsamles af de nordiske landes cancerregistre.

I dette forslag er fremhævet en lang række områder, hvor en fælles nordisk indsats kan føre til bedre resultater, end det er muligt inden for de enkelte lande.

Adskillige undersøgelser, initieret og gennemført igennem individuelle initiativer, er afsluttet eller er igang, men den til rådighed stående nordiske dokumentation udnyttes i øjeblikket ikke fuldt ud. Dette er ikke overraskende, idet sådanne fælles nordiske undersøgelser ikke blot kræver en aktiv indsats fra folk med tilstrækkelig viden, men også, at der stilles arbejdstid og ressourcer til rådighed. Det er uhensigtsmæssigt, at en stor del af det nuværende nordiske samarbejde er betinget af enkeltpersoners initiativ, og at de økonomiske ressourcer for sådant arbejde ofte kun kan tilvejebringes igennem samarbejde med medicinalindustrien. Når samarbejde baseres udelukkende på personlige initiativer, er det vanskeligt at tilvejebringe tilstrækkelige materielle og personlige ressourcer til, at virkelige fremskridt kan opnås på nordisk eller internationalt niveau. Det har således indtil videre ikke været muligt at benytte den viden, som er tilvejebragt i den ovennævnte publikation "Trends in Cancer Incidence in the Nordic Countries" for at undersøge, hvilke muligheder, der eksisterer for forbedring inden for kræftforebyggelse og -behandling.

Eksempler på formaliseret nordisk samarbejde inden for andre områder

I slutningen af 1960'erne blev de kliniske kemikere i Norden opmærksomme på, at væsentlige områder inden for klinisk kemi ikke levede op til den standard, man kunne forvente. Igennem Nordisk Forening for Klinisk Kemi blev en række initiativer taget for at forbedre denne situation så hurtigt som muligt. Man valgte et nordisk samarbejde, fordi man antog, at resultater kunne opnås hurtigere og mere effektivt ved at involvere eksperter og specialister fra hele det nordiske område. En betydelig aktivitet blev således igangsat på frivillig basis, og blev stort set betalt af den nordiske forening, d. v. s. igennem medlemmernes kontingenter. Det viste sig hurtigt at være umuligt at gennemføre dette arbejde tilstrækkeligt effektivt, og man anmodede Nordisk Ministerråd om økonomisk støtte til gennemførelse af det igangværende arbejde. Efter et vist udredningsarbejde blev det besluttet at starte projektet NORDKEM (Nordisk Kemisk laboratoriesamarbejde), som et 3-årigt projekt med start i januar 1977. NORDKEM blev finansieret via Nordisk Ministerråd.

Igennem etablering af et sekretariat og ved at stille midler til rådighed for møder, rejser og forskellige projekter, har NORDKEM fremmet det klinisk-kemiske arbejde inden for Norden. Fælles nordiske studiegrupper er etableret inden for flere områder. På denne måde lykkedes det at få hele det klinisk-kemiske område i Norden til at arbejde for at udvikle og forbedre standarden for klinisk kemi.

Inden for arbejdsmiljøområdet er der udbredt kontakt imellem forskningsinstitutionerne i de nordiske lande. Nordisk Ministerråd har støttet postgraduat undervisning inden for dette område. Blandt disse kurser kan

fremhæves et årligt kursus i epidemiologisk metodik samt mindre hyppige kurser i toksikologi, carcinogenese, risikoanalyse og biostatistik. Disse kurser organiseres af et sekretariat (NIVA), som finansieres igennem Nordisk Ministerråd, og kurserne er særdeles anerkendte internationalt set.

Nordisk sekretariat for kræftbekæmpelse (NORDCANCER)

Der vil kunne opnås store fremskridt igennem etablering af fælles nordiske initiativer. Hovedvægten bør her lægges på kræftepidemiologi og uddannelse, som kan danne grundlaget for kræftforebyggelse på et rationelt videnskabeligt grundlag. Ligeledes er kræftepidemiologien nødvendig for løbende at monitorere effekten af forebyggende foranstaltninger i de nordiske lande. En sådan indsats må nødvendigvis være koordineret, og det er nødvendigt, at der skabes mulighed for analyse af statistisk materiale, afholdelse af møder og rapportering.

Nordisk Ministerråd mener på denne baggrund, at der skal etableres et nordisk sekretariat for kræftbekæmpelse (NORDCANCER). Formålet med NORDCANCER er at skabe et formaliseret grundlag til støtte for de fælles nordiske aktiviteter, som iværksættes som led i den Nordiske Handlingsplan mod Kræft. Sekretariatets opgave er at koordinere de delprojekter, som igangsættes. NORDCANCER's opgaver lægges specielt inden for fælles nordisk udnyttelse af eksisterende informationssystemer vedrørende kræftforekomst, uddannelse og forskning inden for områderne kræftforebyggelse og screening, men også på patientomsorg.

Da mange af de elementer, der er indeholdt i den Nordiske Handlingsplan mod Kræft, kan genfindes i EF's program "Europa mod kræft", finder Ministerrådet, at sekretariatet bør placeres i Danmark. Herved gøres det muligt at sammenholde den nordiske indsats med det tilsvarende europæiske arbejde. Forbindelsen til det europæiske program bør således styrkes mest muligt. Nordisk socialpolitisk komité beslutter sekretariatets placering, foråret 1989.

Informationssystemer vedrørende kræft: De nordiske lande har helt enestående muligheder for at følge effekten af kræftforebyggelse, screening og behandling, idet registrering af kræfttilfælde og dødsårsager er veludbygget på et internationalt højt stadi. Sekretariatet skal medvirke ved følgende konkrete opgaver:

1. Udarbejdelse og offentliggørelse af nordisk sammenlignende statistisk vedrørende kræftsygdommens hyppighed, dødelighed, prævalens og overlevelse.
2. Undersøgelse af kræftsygdommens fordeling i de nordiske lande med henblik på at tilvejebringe detaljeret information for sundhedsadministrationerne i de nordiske lande. Man kan forudse, at en sådan videnbasis også vil være af betydning for international forskning i onkologi og kræftepidemiologi.

3. Fælles nordiske undersøgelser til vurdering af nye, såvel som eksisterende behandlingsformer inden for kræftomsorgen, d. v. s. diagnostik, behandling, smertelindring og rehabilitering.

Uddannelse: Sekretariatet skal bistå ved tilrettelæggende af nordiske kurser for at opfylde de uddannelsesbehov, som er skitseret i Kapitel 5. Sekretariatet skal herunder specielt bistå med at arrangere kurser m. v. i kræftforebyggelse og kræftepidemiologi.

Forskning: Netop fordi kræfthypigheden er veldokumenteret i de nordiske lande, eksisterer der her enestående muligheder for at undersøge, hvilke faktorer, der fremmer udviklingen af kræft. Det er dog ofte en ulempe, at de enkelte landes befolkninger er relativt små. Muligheden for sådant arbejde kan derfor forbedres ved et intensiveret nordisk samarbejde og brug af et befolkningsgrundlag på 23 millioner personer.

Inden for patientbehandling er kontrollerede kliniske undersøgelser et vigtigt redskab i vurderingen af kræftbehandlingens effekt. Herunder kan de traditionelle overlevelses- og dødelighedsanalyser nævnes, men i de senere år har man i stigende grad lagt vægt også på vurdering af kræftpatienters livskvalitet. Der er udviklet statistiske metoder, som gør det muligt at sammenlægge materiale fra forskellige enkeltundersøgelser (såkaldt meta-analyse).

Inden for forskningsområdet skal NORDCANCER være behjælpelig med følgende opgaver:

1. Nordiske samarbejdsprojekter inden for kræftepidemiologi med det formål at vurdere forskellige faktoreres kræftfremkaldende egenskaber.
2. Meta-analyse af kontrollerede kliniske undersøgelser, gennemført i de nordiske lande.

Organisation

Det organisatoriske grundlag for gennemførelsen af Nordisk Handlingsplan mod Kræft må være fleksibelt og tillade, at nye idéer og initiativer kan inddrages. Gennemførelse af enkeltprojekter inden for handlingsplanen kræver en fast infrastruktur og et højt professionelt niveau. Det sikres ved etableringen af sekretariatet for den Nordiske Handlingsplan mod Kræft (NORDCANCER), som vil have til opgave at koordinere Handlingsplanens forskellige dele, som nævnt ovenfor.

Ministerrådet anser det for nødvendigt, at der etableres en styringsgruppe for den Nordiske Handlingsplan mod kræft. Den sammensættes med en repræsentant og en suppleant fra hvert af de nordiske lande, en repræsentant og en suppleant fra Nordisk Cancer Union, samt en observatør (fast tilforordnet) fra hvert af de nordiske cancerforeninger, udpeget af disse. Denne styringsgruppe skal godkende alle aktiviteter inden for Handlingsplanens rammer, og referere til Nordisk Ministerråd. Styringsgruppen skal løbende rapportere vedrørende programmets status og de opnåede fremskridt.

Den permanente styringsgruppe kan på ad hoc basis nedsætte ekspertgrupper med særlig ekspertise i at vejlede omkring iværksættelse og gennemførelse af delprojekter inden for Handlingsplanen.

I lyset af det brede spektrum af initiativer, som udgør den Nordiske Handlingsplan, må det anses for tvivlsomt, at nogen enkeltperson har ekspertise til at forestå de nødvendige delprojekter. Ministerrådet mener derfor, at de anførte initiativer i vid udstrækning må gennemføres i samarbejde med ekspertise fra specialiserede institutioner i de enkelte nordiske lande. Sådanne specifikke delprojekter kan strække sig fra udarbejdelse af kræftstatistik, overlevelsesanalyse og forskningsarbejde til tilrettelæggelse af enkeltkurser.

Med henblik på at sikre delprojekternes kvalitet skal beskrivelse af initiativerne vurderes og godkendes af styringsgruppen forud for iværksættelse. Godkendte delprojekter kan i et vist omfang finansieres med Handlingsplanen (se senere). Midler fra Nordisk Ministerråd til NORDCANCER vil ikke blive fordelt som forskningsstipendier eller lignende. Ministerrådet finder ligeledes, at der skal åbnes mulighed for iværksættelse af initiativer, som er af et sådant omfang, at de kræver særskilt finansiering, f. eks. gennem Nordisk Ministerråd, fra de enkelte nordiske lande eller de nordiske kræftforeninger.

Budget

Budgettet for den forestående organisering af den Nordiske Handlingsplan mod kræft udgør for 1989 D. kr. 700 000, som skitseret i Tabel 4. Der er ligeledes i Tabel 4 foretaget en budgettering for årene 1990–92. Budgettet vil blive justeret for hvert enkelt år på baggrund af de opnåede erfaringer og de aktuelle behov.

Midler fra Nordisk Ministerråd til NORDCANCER vil ikke blive fordelt som forskningsstipendier eller lignende. Ligeledes forventes delprojekter ikke at involvere lønomkostninger. Mere omfattende finansiering af delprojekter er ikke inkluderet i budgettet, idet Ministerrådet forudsætter sådanne initiativer finansieret særskilt.

Det skal afslutningsvis anføres, at iværksættelsen af en Nordisk Handlingsplan må formodes at stimulere en række nationale initiativer. Handlingsplanens gennemslagskraft inden for kræftforebyggelse, screening, patientbehandling og omsorg kan således forventes at ligge langt ud over det beløb, som er budgetteret årligt i 4 år.

Tabel 1: Kræft i de nordiske lande

	Total	Danmark ¹	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Incidens</i>						
Antal nye kræfttilfælde pr. år ²	96 210	25 104	16 200 ³	762	16 429 ⁴	37 715
Risiko til 64-års alderen, mænd ⁵		12,9 %	12,4 %	10,6 %	11,1 %	10,3 %
Risiko til 64-års alderen, kvinder ⁵		15,5 %	10,5 %	14,0 %	13,2 %	13,3 %
Risiko til 74-års alderen, mænd ⁵		30,6 %	30,2 %	25,6 %	26,1 %	25,8 %
Risiko til 74-års alderen, kvinder ⁵		26,7 %	19,1 %	25,4 %	22,5 %	23,3 %
<i>Mortalitet²</i>						
Antal kræftdødsfald pr. år	53 743	14 516	9 538	388	9 629	19 672
Kræftdødsfald som % af alle dødsfald	21,8 %	24,9 %	19,7 %	24,5 %	21,7 %	20,9 %
<i>Incidensen i 1980 i forhold til incidensen i 1960⁶</i>						
Antal i tilfælde	31 051	7 634	4 810	275	5 927	12 405
Antal tilfælde, (1980/1960)	1,64	1,62	1,56	1,82	1,75	1,64
Risiko til 64-års alderen, mænd, (1980/1960)		1,26	0,97	1,02	1,37	1,19
Risiko til 64-års alderen, kvinder, (1980/1960)		1,17	1,12	1,25	1,35	1,09
Risiko til 74-års alderen, mænd, (1980/1960)		1,35	1,07	1,13	1,36	1,26
Risiko til 74-års alderen, kvinder, (1980/1960)		1,15	1,08	1,26	1,28	1,11
<i>Prognose for år 2000⁷</i>						
Antal nye kræfttilfælde pr. år	110 500	27 600	18 200	900	19 800	44 100

¹ Færøerne og Grønland er ikke medregnet.

² Data fra 1985.

³ Foreløbige tal.

⁴ Non-melanom hudkræft ikke medregnet.

⁵ Data fra (1976–1980); non-melanom hudkræft ikke medregnet.

⁶ Perioden (1976–1980) sammenlignet med perioden (1956–1960)

⁷ Under antagelse af konstant linjær trend.

Tabel 2*Midler til nedsættelse af tobaksforbruget*

a) Harmonisering af lovgivningen i de nordiske lande, herunder indførelse af forbud imod tobaksreklame.

b) Nordisk samarbejde i internationale organisationer med henblik på at begrænse international tobaksreklame og anden markedsføring af tobak.

c) Indførelse af en målrettet prispolitik for at mindske omfanget af tobaksrygning. I hvert enkelt land bør den årlige stigning i tobakspriserne overstige stigningen i forbrugerprisindex og i forbrugernes købekraft. Prisniveauet i Danmark og Norge bør gradvist tilnærmes i de øvrige nordiske lande.

d) Ophør med salg af toldfri tobaksvarer for rejsende imellem de nordiske lande.

e) Udelukkelse af tobak fra forbrugerprisindex.

f) Udveksling af informationer og erfaringer vedrørende tobakspolitik i de nordiske lande.

- g) Støtte til sammenlignende analyser af antitobakskampagner.
- h) Der bør stilles midler til rådighed for samfundsvidenskabelig og psykologisk forskning indenfor tobaksrygning.
- i) Nedsættelse af passiv rygning igennem lovgivning i alle de nordiske lande (rygeforbud, påbud om ventilation etc.).
- j) Harmonisering af mærkningen af tobaksprodukter. Advarsel om tobakkens skadelige effekter og deklaration af nikotin- og tjæreindhold bør fremgå af hvert enkelt pakke.
- k) Forbud imod cigaretter med højt tjæreindhold (over 12 mg pr. cigaret).

Tabel 3

Nogle initiativer, der kan forebygge strålebetaget kræft

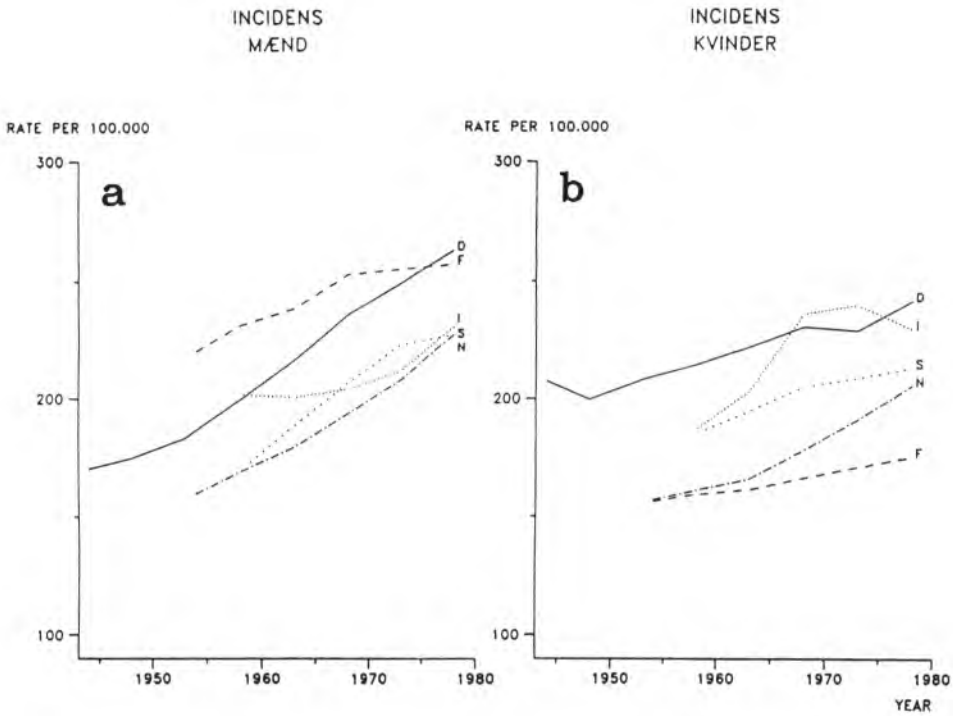
- a) Uddannelse og oplysning om vigtigheden i at undgå kraftig eksponering af sollys, specielt kraftig solskoldning.
- b) Der bør sættes ind for at eliminere høje koncentrationer af radon og stoffets henfaldsprodukter i beboelseshuse og i miner.
- c) Teknologivurdering vedrørende muligheden for at begrænse brugen af røntgenundersøgelser, dels ved at undlade overflødige undersøgelser, dels ved at indføre ny teknologi. Der bør udvikles og vedligeholdes et beredskab for tilfælde af udslip fra kernekraftanlæg og andre større udslip af radioaktivt materiale.

Tabel 4: Budget for nordisk handlingsplan mod kræft (DKK)

Budgetpost	1989	1990	1991	1992
Personaleomkostninger	336 000	601 650	631 500	663 300
Projektomkostninger	32 000	52 000	55 100	57 750
Frie projektmidler	305 000	419 750	440 900	462 300
Kontorhold	27 000	48 000	50 000	53 000
I alt	700 000	1 121 400	1 177 500	1 236 350

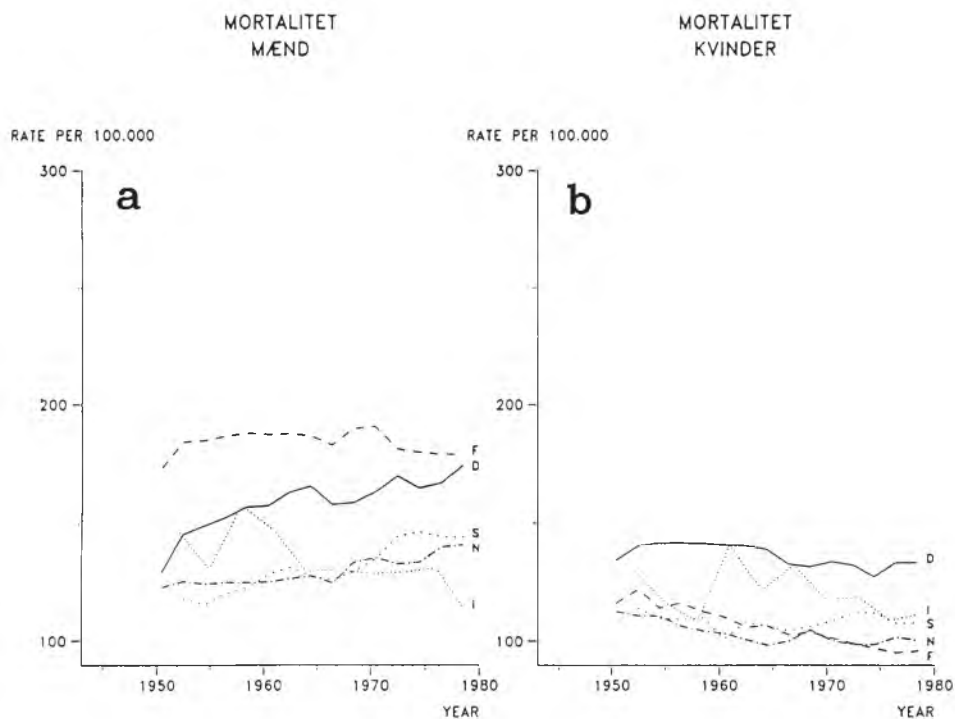
Ved fremskrivning er regnet med en årlig tilvækst i løn- og omkostningsniveauet på 5%.

FIGUR 1

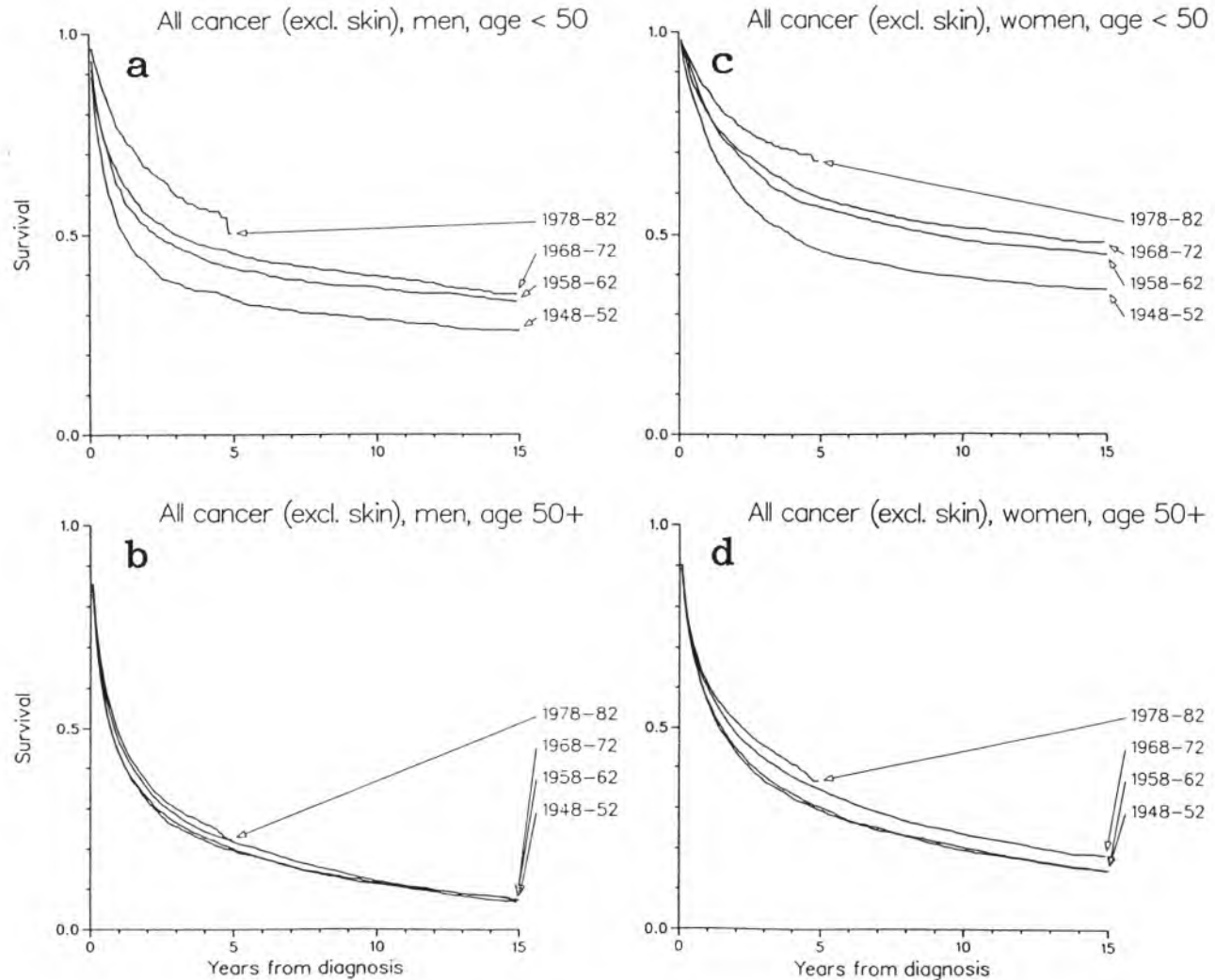
Figur 1: Tidsmæssig udvikling i de aldersstandardiserede incidensrater (pr. 100.000) i de nordiske lande. (Efter Hakulinen et al.: Trends and cancer incidence in the Nordic countries).

FIGUR 2

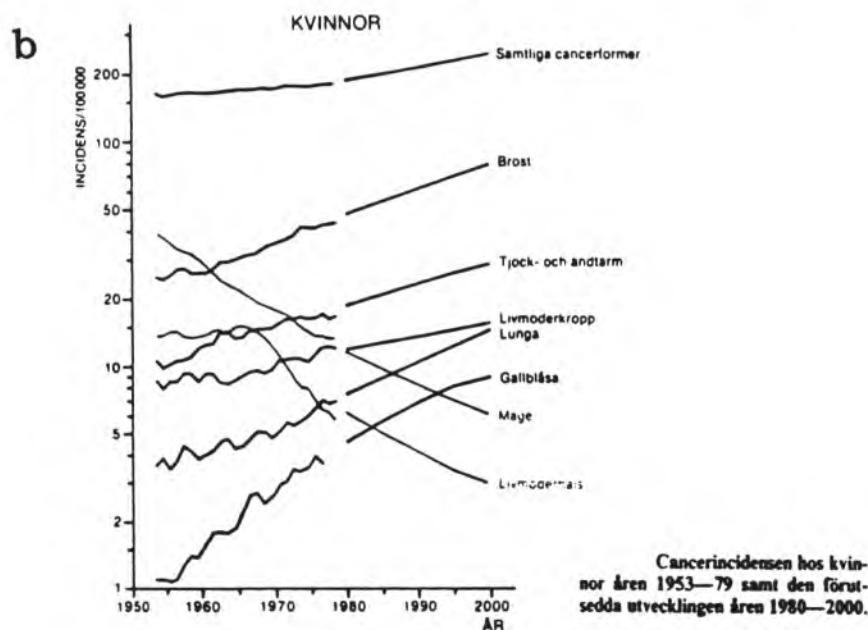
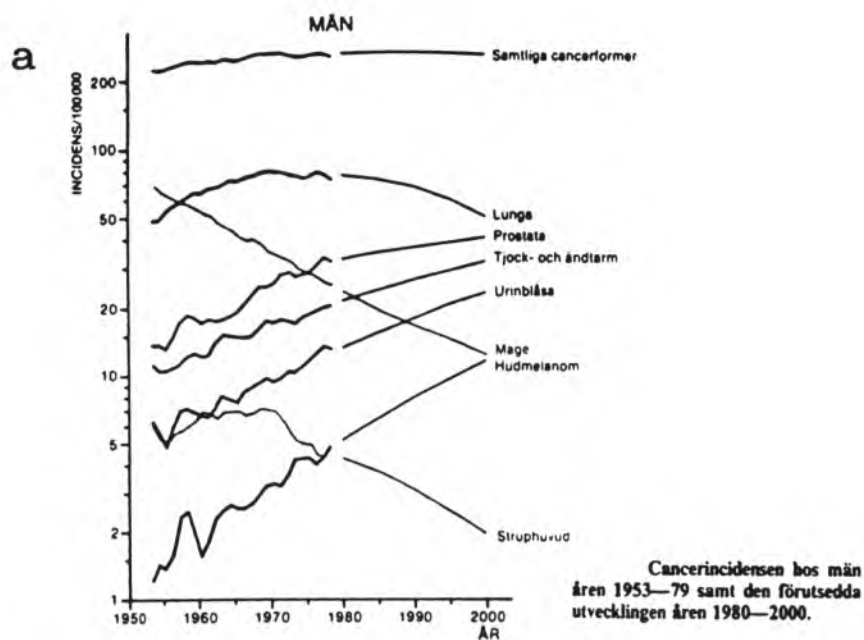
Figur 2: Tidsmæssig udvikling i den aldersstandardiserede kræftdødelighed i de nordiske lande.

FIGUR 3

Figur 3: Overlevelse efter kræftdiagnose fra 1948-52 til 1978-82 i Danmark.

FIGUR 4

Figur 4: Prognose for cancerincidensudviklingen til år 2000 blandt mænd og kvinder i Finland.

Social- och miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordisk arbetsmiljökonvention

(Ministerrådsförslaget, se s. 1280)

Till social- och miljöutskottet har den 30 januari 1989 överlämnats ett förslag till nordisk arbetsmiljökonvention enligt beslut av Nordiska ministerrådet samma dag. Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Helsingfors den 14 februari 1989.

1 Ministerrådsförslaget

Förslaget grundas på två rapporter från en projektgrupp "Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention" (NU 1987:3), framlagd i september 1987, och "Förslag till nordisk arbetsmiljökonvention" (NU 1988:2) framlagd i november 1988. Förslaget har sänts på remiss av ministerrådet till arbetsmarkadens parter samt berörda myndigheter i Norden. Remissen byggde på ett beslut av ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) den 14 november, som samtidigt innebar ändringar i projektgruppens ovannämnda förslag (NU 1988:2). Dessa ändringar kommenterades av remissinstanserna. En sammanfattning av remissyttrandena har bifogats ministerrådsförslaget.

Förslaget inleds med konventionstexten, varefter följer en förklarande text. Ministerrådet framhåller att dess avsikt varit att skapa ett övergripande instrument rörande det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. Konventionen skall bygga vidare på och verka för att vidareutveckla det samarbete som existerar sedan lång tid tillbaka. Konventionen skall också kunna ses som en manifestation av den stora vikt som de nordiska länderna tillmäter arbetsmiljöfrågorna och ländernas vilja att gemensamt arbeta för sunda och säkra förhållanden i arbetslivet.

Ministerrådet erinrar om, att tanken på en nordisk arbetsmiljökonvention började växa fram inom Nordiska rådet vid mitten av 1970-talet. När iden först fördes fram ställde sig nordiska ministerrådet avvisande. Därefter fördes under flera år en dialog mellan Nordiska rådet och ministerrådet utan att positionerna nämnvärt ändrades. Social- och miljöutskottet framhöll att i och med att arbetsmiljölagarna i de nordiska länderna hade likartad tillkomsthistoria samt i stort överensstämde vad gällde tillämpningsområdet fanns förutsättningar för en harmonisering. I betänkandet

om förslaget till samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet 1984 precisera- de utskottet motiven för en konvention i följande punkter:

- ”1. att arbetstagarna i Norden som har tillgång till en gemensam nordisk arbetsmarknad bör kunna ha krav på att möta likartade bestämmelser och regler oavsett i vilket nordiskt land de befinner sig,
2. att av konkurrensmässiga skäl lika stränga regler bör gälla på arbetsmiljöområdet runt om i Norden,
3. att målet för harmoniseringssträvandena bör vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna,
4. att för att uppnå balans på arbetsmarknaden i Norden torde en likartad arbetsmiljölagstiftning vara av betydelse samt
5. att ju mera enhetlig arbetsmiljölagstiftningen blir i Norden desto starkare står de nordiska länderna i internationella sammanhang.”

Efter det att frågan ånyo tagits upp vid Nordiska rådets session 1985 beslöt ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) att uppdra åt nordiska ämbetsmannakommitten för arbetsmiljöfrågor att utreda förutsättningarna för en nordisk arbetsmiljökonvention. En särskild projektgrupp tillsattes för detta arbete.

I september 1987 lade projektgruppen fram sin rapport (NU 1987:3), ”Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention”. Under sitt arbete hade gruppen inhämtat synpunkter från Nordens fackliga samorganisation (NFS) och arbetsgivarföreningarna i de olika länderna. En konvention skulle enligt projektgruppen ge omvärlden ett uttryck för de nordiska ländernas samlade syn på arbetsmiljön och dess betydelse. En konvention torde vara det mest ändamålsenliga instrumentet för att klart och överskådligt formulera olika målsättningar, framför allt om många olika komponenter ingår. De folkrättsliga bindningar en konvention gav upphov till är ägnade att ge dem större beständighet och tyngd.

Projektgruppen ansåg att det fanns goda möjligheter att med framgång tillskapa ett instrument som både illustrerade och manifesterade de nordiska ländernas ambitioner att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer. Konventionen skulle samtidigt kunna tjäna som övergripande ram för den nordiska arbetsmiljöpolitiken. Genom en sådan konvention skulle också kunna dokumenteras de nordiska ländernas vilja att ömsesidigt bistå varandra i arbetet för en bättre arbetsmiljö.

Projektgruppen berörde också ministerrådets handlingsprogram för att avskaffa onödiga tekniska handelshinder. De intensiva diskussionerna om att avskaffa tekniska handelshinder hade, påpekade projektgruppen, inte minst på fackligt håll skapat oro för att de nordiska länderna i framtiden skulle få svårare att hävda sin traditionellt högtstående arbetsmiljöpolitik med stränga säkerhetskrav på produkter som används i arbetsmiljön. Det hade framförts farhågor för att en harmonisering inom EG skulle kunna leda till lägre krav än tidigare. Projektgruppen ansåg att en nordisk arbetsmiljökonvention som fastslog de nordiska ländernas gemensamma målsätt-

ningar och strävanden på arbetsmiljöområdet skulle kunna vara till gagn för att gentemot omvärlden hävda den nordiska arbetsmiljöpolitiken och öka ländernas möjligheter att hävda sig internationellt i framtida normerings- och standardiseringsarbete. Vid sitt möte i Åbo i november 1987 beslöt ministerrådet att ge projektgruppen i uppdrag att lägga fram förslag till en konventionstext. Ett konventionsutkast överlämnades i september 1988. Efter det att arbetsmiljöministrarna diskuterat förslaget vid ett möte den 14 november 1988 beslöts att förslaget skulle sändas på remiss till arbetsmarknadens parter samt berörda myndigheter i Norden. Detta beslut redovisades vid särskilda överläggningar den 15 november 1988 i Helsingör med dels arbetsmarknadens parter i Norden, dels social- och miljöutskottet.

I den förklarande texten understryker ministerrådet bl. a. de positiva effekter för utvecklingen av produktivitet och effektivitet som många gånger blir följden av högt ställda arbetsmiljökrav liksom att produktutveckling och därmed också exportmöjligheter ofta följer som en effekt av lösningar av arbetsmiljöproblem.

Målen att så långt som möjligt nå ömsesidigt godtagande av provningsresultat och produkter och att undgå eller avlägsna handelshinder som orsakas av olikheter i arbetsmiljöregler nämns uttryckligen i konventionstexten. Dessa strävanden kan komma att få avsevärd betydelse när det gäller att vidga marknaderna för produkter som framställs i de nordiska länderna. Koordineringen bör också leda till att nordiska ståndpunkter kommer att väga tyngre i till exempel olika frihandelssammanslutningar och internationella standardiseringsorgan. Detta kan sägas dels med hänvisning till de i stort sett likartade skydds nivåer man har i de nordiska länderna, dels med beaktande av det stadigt tilltagande samarbetet mellan EG och EFTA-länderna.

Sammanfattningsvis anser ministerrådet att ett förverkligande av intentionerna i konventionen bör leda till såväl utveckling av arbetsmiljöpolitiken och förbättrade arbetsförhållanden som ekonomiska fördelar för de nordiska länderna.

2 Remissyttranden

Det helt övervägande antalet remissinstanser är positiva till att det tillskapas en konvention. Sålunda tillstyrks konventionen eller lämnas utan erinran av samtliga departement och myndigheter som yttrat sig. Den tillstyrks också av samtliga arbetstagarorganisationer. När det gäller arbetsgivarsidan är de offentliga arbetsgivarna genomgående positiva medan organisationer representerande den privata sektorn antingen avstyrker eller ställer sig tveksamma till nyttan av en konvention. Mest kritiska är arbetsgivarföreningarna i Danmark och Finland. Från arbetstagersidan kritiserar den ändring ministerrådet gjort i artikel 4 vilket anses vara en

försvagning av texten. Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) föreslår inrättande av ett trepartssystem bestående av fem representanter för vardera regeringarna, arbetstagsarsidan och arbetsgivarsidan för att bereda arbetsmiljöfrågor på nordiskt plan och föreslå åtgärder för en bättre arbetsmiljö.

3 Utskottet

Utskottet noterar, att ministerrådet i förslaget till arbetsmiljökonvention utgått från att arbetsmiljöbegreppet i de nordiska länderna numera används som ett allmänt accepterat samlingsnamn och har avstått från att särskilt definiera begreppet. Konventionen behandlar inte frågor som arbetstidens längd eller semesterfrågor. Överenskommelsen bygger på att konventionen skall vara ett övergripande instrument för arbetsmiljöpolitiken i Norden oavsett hur olika riskfaktorer regleras och hanteras i de olika länderna.

Utskottet noterar, att ministerrådet gjort vissa ändringar i projektgruppens konventionstext. Sålunda har en ändring gjorts efter påpekande av ämbetsmannakommitten för jämställdhetsfrågor i artikel 2 punkt 6 för att innebörden skall framgå klarare. Däremot har man ej tagit hänsyn till yrkandet från arbetstagarhåll att det i artikel 4 uttryckligen skall anges att målsättningen för regelsamarbetet skall vara att så långt möjligt anpassa de gemensamma nivåerna till vad som gäller i de länder som ställer de högsta kraven. Ministerrådet fasthåller vid formuleringen i det remitterade förslaget och anser sig härigenom markera de nordiska ländernas gemensamma strävanden att fortlöpande arbeta för en förbättrad arbetsmiljö. Utskottet uttalade sig kritiskt härom vid mötet med arbetsmiljöministrarna i Helsingör den 15 november 1988 och vidhåller att artikel 4 borde ändras i enlighet med arbetstagararnas önskemål. Den formulering som i ministerrådets förslag till artikel 4, ersätter arbetsgruppens ursprungliga, "att målsättningen med samarbetet skall vara att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna på en kvalitativt hög nivå" anser utskottet otillräcklig. Arbetsgruppen underströk enigheten om att en nordisk harmonisering av arbetsmiljöpolitiken inte fick leda till att måttstocken sattes efter det land som hade de lägsta kraven. Det var därför naturligt att ämbetsmannakommitten för arbetsmiljöfrågor i samverkan med arbetsmarknadens parter sökte åstadkomma en harmonisering som utgick från högt ställda krav på säkerhet och goda arbetsförhållanden i övrigt. Utskottet anser att den mer ambitiösa formuleringen i arbetsgruppens textförslag bör ingå i konventionen då de formella reglerna endast är en av de faktorer som inverkar på arbetsmiljön. Även om en harmonisering av reglerna skulle åstadkommas återstår många andra faktorer som kan medföra skillnader mellan länderna. Hit hör t. ex. praxis hos myndigheter utanför arbetsmiljösektorn, såsom polis, åklagare och domstolar. Den allmänna uppbyggnaden av

rätts- och påföljdssystemet i de olika länderna har stor inverkan. Utskottet utgår från att konventionstexten inte medför några nationella försämringar av nu gällande arbetsmiljöregler eller förhindrar en utveckling av arbetsmiljön på det nationella planet.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att utformningen av artikel 2, där de nordiska länderna förbinder sig att verka för en utveckling av arbetsmiljön utgående från vissa principer som inryms i tio olika punkter, kunnat göras mycket konkret. Uppräkningen skall ses som en gemensam programförklaring för länderna avseende vad man vill sträva efter i den framtida arbetsmiljöpolitiken. Det sägs inget om hur man avser att nå de mål som anges, utan utrymme ges för olika lösningar och metoder, nationellt eller i nordisk samverkan. Utskottet noterar, att bestämmelserna i konventionen inte i sig skapar några omedelbara skyldigheter eller rättigheter för företag eller enskilda utan att det åligger de beslutande instanserna i varje land att se till att målen förverkligas. Utskottet ser den konkreta utformningen av artikelns punkter 1–10 som ett klart framsteg och vill erinra om Helsingforsavtalets artikel 14:2 som stipulerar, att likformighet beträffande nationella regler rörande arbetarskydd och liknande frågor bör eftersträvas.

I artikel 3 noterar utskottet att det anges såsom en grundläggande förutsättning för den nordiska samverkan att den skall syfta till att utveckla arbetsmiljön i takt med den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Utskottet anser det självklart, att förhållandena i arbetsmiljön förbättras i anslutning till att levnadsstandard och övriga samhällsvillkor skapar förutsättningar härför. Den tekniska utvecklingen skapar både nya möjligheter och nya problem. Utskottet noterar med tillfredsställelse att den, särskilt anges att det i varje land skall ske en samverkan med parterna på arbetsmarknaden. Partssamverkan har gamla traditioner i de nordiska länderna och är av stor betydelse för en gynnsam utveckling av arbetsmiljön. Detta samarbete bör inte enbart ske genom remissförfarande utan genom aktiv partsmedverkan på ett formaliserat sätt, där såväl arbetstagar- som arbetsgivarrepresentanter får delta.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att de nordiska länderna i artikel 5 förbinder sig att verka för att främja strävandena att nå fram till gemensamt giltiga provnings- och kontrollmetoder liksom former för godtagande av produkter som används i arbetslivet. Detta innebär som slutmål att en produkt som godkänts för användning i ett nordiskt land skall utan ytterligare provning eller godkännande godtas i de andra nordiska länderna.

I artikel 6 slås fast principen att utarbetandet av arbetsmiljöregler i de nordiska länderna så långt möjligt bör bygga på relevanta standarder. Utskottet noterar i projektgruppens rapport, att detta kommer i stor utsträckning att röra sig om standarder fastställda av de europeiska organen Comité Européen de Normalisation (CEN) och Comité de Normalisation Electrotechnique (CENELEC) med medlemmar från EG- och EFTA-

länder. Utskottet vill erinra om att ett problem i samband med standardiseringsarbete är svårigheterna att tillgodose arbetsmarknadsparternas intresse av att få insyn och inflytande. Den bästa vägen torde enligt projektgruppen även framgent vara att bygga på nationell samverkan i varje land. Utskottet anser, att denna samverkan kan behöva byggas ut och förstärkas i takt med att standardiseringen får ökad betydelse för arbetsmiljön.

Enligt artikel 7 skall de nordiska länderna verka för konsekvensbeskrivningar. Enligt vad utskottet inhämtat är det främsta syftet med konsekvensbeskrivningar att tjäna som underlag i samband med beslut om nya eller ändrade arbetsmiljöregler. En väl genomarbetad konsekvensbeskrivning kan därutöver bidra till att öka förståelsen för en reglering genom att påvisa de positiva effekter som uppstår på längre sikt. Utskottet vill erinra om liknande resonemang vid behandlingen av den nordiska miljöplanen angående de långsiktiga positiva effekterna för näringslivet. Enligt utskottets uppfattning torde genomförandet av arbetsmiljöåtgärder ofta leda till att en ur produktionssynpunkt mer effektiv teknologi införs. Genom att man på ett tidigt stadium i föreskriftsarbetet värderar intäkter och kostnader så noga som möjligt kan också resurserna i högre grad sättas in där de bäst behövs. Eftersom bedömning av konsekvenser ofta är en svår uppgift och den nationella kompetensen finns hos några få personer, är detta ett område som väl lämpar sig för nordiskt samarbete. Utskottet vill vidare understryka att konsekvensbeskrivningar utarbetade enligt enhetliga nordiska regler skall ge en för länderna gemensam referensram och underlätta spridning av information mellan länderna om de arbetsmiljömässiga och samhällsekonomiska effekterna av föreskrifter.

Artikel 8 betonar vikten av att ta till vara möjligheterna till ökat nordiskt utbyte inom företagshälsovården. Utskottet finner detta väsentligt då företagshälsovården hör till de områden där det vad gäller uppläggning och organisation torde råda de största olikheterna mellan de nordiska länderna.

Artiklarna 9 – 12 behandlar arbetsmiljöforskning, specialistutbildning, information och dokumentation samt statistik och föranleder ingen erinran från utskottet. Enligt artikel 11 skall särskild uppmärksamhet ägnas möjligheterna att snabbt få tillgång till befintlig information. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om de synpunkter som anfördes med anledning av att ministerrådet ej ansåg det motiverat att fortsätta verksamheten med den samnordiska dokumentationscentralen för arbetsmiljöfrågor (SDA) och understryker att artikel 11 pekar mot att en motsvarande ordning åter bör inrättas. I artikel 13 stipuleras att Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) skall fastställa nordiska samarbetsprogram för arbetsmiljöområdet. Samarbetsprogrammen skall utvärderas och revideras regelbundet i nära samverkan med arbetsmarknadens parter. Mot bakgrund av att det samarbetsprogram som fastställdes 1984 löpte ut 1987 förutsätter utskottet att ett nytt handlingsprogram som ansluter till konventionen föreligger i så nära anslutning som möjligt till dess konventionen träder i kraft.

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att det i artikel 15 slås fast, att ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor regelbundet skall samråda med parterna på arbetsmarknaden om frågor som rör arbetsmiljön i Norden och tillämpningen av denna konvention. Vad slutligen gäller budgetmässiga konsekvenser gör ministerrådet endast ett allmänt uttalande, att en precisering angående de ekonomiska resurser som krävs för insatser i samband med konventionens ikraftträdande sker i samband med ordinarie budgetarbete. Inte minst mot bakgrund av att arbetet med ett nytt samarbetsprogram har uppskjutits, önskar utskottet snarast erhålla en precisering av vilka insatser som avses och beloppens storlek.

Utskottet noterar sammanfattningsvis att konventionen huvudsakligen utformats mer allmänt i syfte att illustrera och manifestera ländernas ambitioner när det gäller att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer. Konventionen skall således inte främst ange inriktningen av de enskilda ländernas arbetsmiljöpolitik utan främst lägga grunden för framtida gemensamma strävanden. I de inledande artiklarna fastslås vissa övergripande syften och principer vilka också kan ses som vägledande för arbetsmiljöutvecklingen i de enskilda länderna. Utskottet finner detta tillfredsställande, liksom åtagandena att tillse att parterna på arbetsmarknaden medverkar i utformningen av arbetsmiljöpolitiken. Utskottet noterar, att den ändring av artikel 4 som företogs före remitteringen av förslaget innebär en försvagning och hemställer att ministerrådet återgår till den tidigare formuleringen, dvs. att målsättningen för regelsamarbetet skall vara att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och så långt möjligt anpassa de gemensamma nivåerna till vad som gäller i de länder som ställer de högsta kraven. Utskottet anser att denna principfråga har betydelse både för de vidare diskussionerna om samarbetet i Europa och för bedömning av gränsvärdesfrågor i det kommande arbetsmiljöarbetet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk arbetsmiljökonvention i enlighet med ministerrådsförslag B 97/s samt med beaktande av social- och miljöutskottets synpunkter.

Helsingfors den 14 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Knud Glønborg (KrF)

Brit Jørgensen (A)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Ministerrådsförslag om nordisk arbetsmiljökonvention

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om en nordisk arbetsmiljökonvention för behandling under rådets 37:e session i Stockholm.

Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter framlägga konventionen för undertecknande av de nordiska ländernas regeringar.

Stockholm den 30 januari 1989

Ingela Thalén

Fridtjov Clemet

Ministerrådsförslag om nordisk arbetsmiljökonvention

Med hänvisning till

- Nordiska rådets yttrande den 9 mars 1988 om att ett förslag till nordisk arbetsmiljökonvention bör föreläggas Nordiska rådet som ett minister-
rådsförslag till rådets 37:e session
- Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention (*NU-rapport
1987:3*), framlagd den 21 september 1987
- Förslag till nordisk arbetsmiljökonvention (*NU-rapport 1988:2*), fram-
lagd den 21 november 1988
- Yttranden från arbetsmarknadens parter samt berörda myndigheter i
Norden (*Bilaga*)

framlägger Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) följande förslag till arbetsmiljökonvention för behandling i Nordiska rådet. Efter rådets synpunkter på förslaget avser ministerrådet framlägga konventionen för undertecknande av de nordiska ländernas regeringar.

Nordisk arbetsmiljökonvention

Inledning

Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

som anser att en god arbetsmiljö är av grundläggande betydelse för den allmänna välfärden,

som anser att en god arbetsmiljö förutsätter sunda och säkra arbetsförhållanden som i övrigt främjar välbefinnande och arbetstillfredsställelse för dem som är verksamma i arbetslivet,

som är ense om att arbetsmiljön bör utvecklas i takt med den pågående tekniska och sociala utvecklingen i samhället,

som är ense om att en god arbetsmiljö främjar produktivitet och utveckling i samhället,

som erinrar om sambandet mellan arbetsmiljön och den yttre miljön, särskilt vad gäller hantering av kemiska varor,

som anser att skyddsarbetet på arbetsplatserna är av grundläggande betydelse för utvecklingen av en god arbetsmiljö,

som erinrar om att arbetsmarknadens parter har stort inflytande över arbetsmiljöpolicen i de nordiska länderna,

som anser att arbetsmiljömyndigheterna har en viktig roll i arbetet med att främja utvecklingen av arbetsmiljön och genomförandet av arbetsmiljöpolicen,

som anser att ett nordiskt samarbete är av stor betydelse för att effektivt utnyttja tillgängliga resurser och främja en positiv utveckling av arbetsmiljön,

som är ense om att samarbetssträvandena skall syfta till att genom ömsesidig påverkan och erfarenhetsutbyte utveckla allt bättre arbetsmiljöer i de olika länderna,

som anser att de nordiska länderna bör sträva efter att avlägsna omotiverade skillnader mellan de regler som i de olika länderna styr arbetsmiljöförhållandena,

som anser att en gemensam nordisk hållning i arbetsmiljöfrågor är av värde i det internationella samarbetet,

som erinrar om att det sedan länge pågår ett fruktbarande samarbete mellan de nordiska länderna på arbetsmiljöområdet,

som hänvisar till samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige av år 1962 med dess år 1971 ändrade lydelse,

som den 6 mars 1982 ingått en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad,

som är ense om att det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet bör ytterligare vidgas, fördjupas, effektiviseras och befästas,

har kommit överens om följande

Artikel 1

Denna överenskommelse syftar till

att stärka och utveckla det nordiska samarbetet med sikte på att främja en utveckling mot allt bättre arbetsmiljöer i samtliga nordiska länder,

att genom utbyte av erfarenheter och kunskaper och genom samordning, samverkan och arbetsfördelning främja en rationell användning av tillgängliga resurser och ömsesidigt stödja utvecklingen av arbetsmiljön i de nordiska länderna,

att främja samordning av krav och regler som rör arbetsmiljön,

att främja en gemensam nordisk hållning i arbetsmiljöfrågor som behandlas i internationella organisationer och i andra internationella sammanhang,

Hänsyn skall tas till den starka ställning som arbetsmarknadens parter traditionellt intar på arbetsmiljöområdet och till att frågor som rör arbetsmiljön i viss utsträckning regleras genom avtal mellan parterna. I det nordiska samarbetet skall också beaktas varje lands rätt att utforma sin egen arbetsmiljöpolicik i nationell samverkan med parterna på arbetsmarknaden.

Artikel 2

De nordiska länderna skall verka för en utveckling av arbetsmiljön utgående från följande principer:

1. Ett väl utvecklat skyddsarbete som är nära förenat med övrig verksamhet på arbetsplatsen är en viktig förutsättning för att skapa sunda och säkra arbetsförhållanden.

2. Företagshälsovård bör inrättas i takt med nationella behov och förutsättningar och verka i nära anslutning till skyddsarbetet på arbetsplatserna.

3. Arbetsmiljömyndigheterna skall stödja skyddsarbetet på arbetsplatserna genom kunskapsförmedling och genom att utforma arbetsmiljöregler och övervaka att de efterlevs.

4. Arbetsgivarna bär huvudansvaret för arbetsförhållandena men arbetstagarerna skall ha inflytande över utformningen av sin arbetsmiljö och vara skyldiga att medverka till att skapa sunda arbetsförhållanden.

5. Arbetet skall planeras, organiseras och bedrivas så att risker för arbetstagarernas fysiska eller psykiska hälsa förebyggs.

6. Vid utformning av arbetsmiljön skall beaktas möjligheterna för män och kvinnor att på lika villkor delta och utvecklas i arbetslivet.

7. Vid val av arbetsmetoder, processer och utrustning liksom vid bedömning av vilka kemiska och andra ämnen som skall användas skall alltid beaktas möjligheterna att förebygga olycksfall och annan ohälsa i arbetet.

8. Personlig skyddsutrustning skall användas då betryggande säkerhet inte kan nås på annat sätt.

9. Arbetstagarna skall ha den utbildning och ges den information och instruktion som behövs för att de skall kunna utföra sitt arbete på ett säkert sätt.

10. Arbetstagarna skall ha rätt att utan att drabbas av ersättningsskyldighet eller annan orättmätig påföljd avhålla sig från arbete som utgör en överhängande och allvarlig fara för liv eller hälsa.

Artikel 3

De nordiska länderna skall samverka för att utveckla arbetsmiljön i takt med den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Därvid skall i varje land ske en nära samverkan med parterna på arbetsmarknaden.

I syfte att främja utvecklingen av tillsynsarbetet skall arbetsmiljömyndigheterna i de nordiska länderna inbördes utbyta erfarenheter rörande säkerhets- och andra arbetsmiljöfrågor liksom tillsynsmetoder och andra frågor av betydelse för ett förverkligande av målen med arbetsmiljöpolitiken.

Artikel 4

De nordiska länderna skall fortsätta och bygga ut samarbetet för att samordna och tillpassa arbetsmiljöreglerna till varandra.

Målsättningen med samarbetet skall vara, att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna på en kvalitativt hög nivå.

I regelsamarbetet skall hänsyn tas till nordiska och andra internationella strävanden att undgå handelshinder.

Artikel 5

De nordiska länderna skall verka för att främja nordiska och andra internationella strävanden till gemensamt giltiga provnings- och kontrollmetoder samt likvärdiga former för godtagande av produkter som används i arbetslivet.

Målsättningen skall vara att så långt möjligt nå ömsesidigt godtagande av provningsresultat och produkter och utveckla system som garanterar detta.

Artikel 6

Arbetsmiljöreglerna i de nordiska länderna skall så långt som möjligt bygga på relevanta standarder. Arbetsmiljömyndigheterna skall söka aktivt påverka standardiseringsarbetet.

I syfte att hävda den nordiska synen i det internationella standardiseringsarbetet skall länderna sträva efter en samordnad nordisk hållning.

I den utsträckning det är lämpligt skall deltagandet i internationella standardiseringsprojekt fördelas mellan länderna. Det land som deltar i ett projekt inhämtar och framför övriga länders synpunkter.

Artikel 7

De nordiska länderna skall verka för att konsekvensbeskrivningar som färdigställs i anslutning till arbetsmiljöregler utarbetas efter jämförliga grunder.

Arbetsmiljömyndigheterna skall hålla varandra underrättade om arbetet med konsekvensbeskrivningar och utväxla erfarenheter samt översända färdigställda beskrivningar till varandra.

Artikel 8

För att främja en rationell utbyggnad av företagshälsovården bör ett utbyte av erfarenheter ske mellan dem som i de olika länderna svarar för inriktningen av företagshälsovården eller medverkar i denna.

Artikel 9

Det nordiska samarbetet inom arbetsmiljöforskningen skall främjas och vidareutvecklas i syfte att genom utbyte av erfarenheter och forskningsrön och genom en uppdelning av forskningsinsatser bidra till ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser och forskningsresultat. Särskild uppmärksamhet ägnas forskningsområden som lämpar sig för gemensamma nordiska projekt.

De offentliga institutioner i de nordiska länderna som beviljar bidrag till forskning, utbildning och information inom arbetsmiljöområdet bör hålla regelbundna kontakter för att utbyta erfarenheter och diskutera fördelning av stöd till olika områden liksom överlägga om förutsättningarna för att gemensamt stödja samnordiska projekt.

Artikel 10

De offentliga institutioner som i de olika länderna planerar och genomför specialistutbildning inom arbetsmiljöområdet bör etablera fortlöpande kontakter med varandra. I den mån det är ändamålsenligt med hänsyn till utbildningskrav och resurser i de olika länderna bör gemensamma utbildningar anordnas.

Artikel 11

För att främja utvecklingen av information och dokumentation bör nära samarbete etableras mellan de offentliga institutioner som i de olika länderna svarar för sådan verksamhet. Särskild uppmärksamhet ägnas möjligheterna till samordning och gemensamt utnyttjade av de olika ländernas dokumentationssystem och möjligheterna för informationssökande i de olika länderna att snabbt få tillgång till befintlig dokumentation.

Artikel 12

De nordiska länderna skall gemensamt sträva efter att ta fram jämförlig statistik över arbetsskador och arbetssjukdomar.

Artikel 13

För att förverkliga målsättningen med denna konvention och i övrigt främja en utveckling av det nordiska arbetsmiljösamarbetet skall Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) fastställa nordiska samarbetsprogram för arbetsmiljörådet. Samarbetsprogrammen skall utvärderas och revideras regelbundet i nära samverkan med arbetsmarknadens parter.

Artikel 14

Frågor om tillämpningen av denna konvention skall behandlas av Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor som har till uppgift att på nordiskt plan verka för samordning och samarbete i arbetsmiljöfrågor. Kommittén är därjämte Nordiska ministerrådets (arbetsmiljöministrarnas) beredningsorgan.

Artikel 15

Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor skall regelbundet samråda med parterna på arbetsmarknaden om frågor som rör arbetsmiljön i Norden och tillämpningen av denna konvention.

Artikel 16

Denna konvention skall ratificeras. Konventionen träder i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga parter har deponerat sina ratifikationsinstrument hos det svenska utrikesdepartementet.

Det svenska utrikesdepartementet meddelar de övriga parterna om de-

poneringen av ratifikationsinstrumenten och om tidpunkten för konventionens ikraftträdande.

Artikel 17

En part kan uppsäga konventionen genom skriftligt meddelande härom till det svenska utrikesdepartementet, som meddelar de övriga parterna om mottagandet av sådant meddelande och om dess innehåll. En uppsägning gäller endast den part som har verkställt uppsägningen och får verkan sex månader efter den dag då det svenska utrikesdepartementet mottagit meddelandet om uppsägningen.

Artikel 18

Originalexemplar till denna konvention deponeras hos det svenska utrikesdepartementet, som tillställer de övriga parterna bestyrkta kopior därav.

Till bekräftelse härav har de vederbörligen befullmäktigade ombuden undertecknat denna konvention.

Som skedde i   den   19   i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, vilka samtliga texter har samma giltighet.

För Danmarks regering etc.

1. Bakgrund

1.1 Nordiska rådets motiv för en nordisk arbetsmiljökonvention

Tanken på en nordisk arbetsmiljökonvention började växa fram inom Nordiska rådet vid mitten av 1970-talet. När idén först fördes fram ställde sig Nordiska ministerrådet avvisande. Ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) ansåg att samarbetet fungerade bra och att något ytterligare av betydelse inte skulle vara att vinna med att tillskapa en konvention. Till bilden hör också att arbetarskyddet i de nordiska länderna liksom samarbetet mellan länderna var under stark utveckling med bland annat utarbetande av nordiska samarbetsprogram.

Sedemera fördes under flera år en dialog mellan Nordiska rådet och Ministerrådet utan att positionerna i fråga om lämplighet att utarbeta en arbetsmiljökonvention nämnvärt ändrades.

Med anledning av ett ministerrådsförslag till Rådets session år 1984 om ett reviderat samarbetsprogram redovisade social- och miljöutskottet sina motiv för en konvention. Utskottet framhöll därvid att i och med att arbetsmiljölagarna i de nordiska länderna har likartad tillkomsthistoria samt i stort överensstämmer vad gäller tillämpningsområdet finns förutsättningar för en harmonisering.

Vidare preciserade utskottet motiven för en konvention i följande punkter:

”1. att arbetstagarna i Norden som har tillgång till en gemensam nordisk arbetsmarknad bör kunna ha krav på att möta likartade bestämmelser och regler oavsett i vilket nordiskt land de befinner sig,

2. att av konkurrensmässiga skäl lika stränga regler bör gälla på arbetsmiljöområdet runt om i Norden,

3. att målet för harmoniseringssträvandena bör vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna,

5. att för att uppnå balans på arbetsmarknaden i Norden torde en likartad arbetsmiljölagstiftning vara av betydelse samt

6. att ju mera enhetlig arbetsmiljölagstiftningen blir i Norden desto starkare står de nordiska länderna i internationella sammanhang.”

Efter det att frågan ånyo tagits upp vid Nordiska rådets session 1985 beslöt ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) hösten samma år mot bakgrund av det läge som då förelåg att uppdra åt nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att utreda förutsättningarna för en nordisk arbetsmiljökonvention. Efter vissa förberedande undersökningar beslöt sedan ämbetsmannakommittén i maj 1986 att tillsätta en särskild projektgrupp för att genomföra utredningen. I gruppen ingick representanter för departement och arbetsmiljömyndigheter i samtliga nordiska länder.

I september 1987 lade projektgruppen fram sin rapport (*NU 1987:3*), Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention. Under sitt arbete hade gruppen inhämtat synpunkter från Nordens fackliga samorganisation (NFS) och de centrala arbetsgivarorganisationerna i de olika länderna.

1.2 Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention

Projektgruppen konstaterade i sin rapport att arbetsmiljöfrågorna spelar en viktig roll såväl i samtliga nordiska länder som i det nordiska samarbetet. I arbetet på att skapa sunda och säkra arbetsförhållanden ingår som grundläggande moment att ta fram kunskaper om hälsofaror och risker och hur dessa skall förebyggas och sedan sprida dessa kunskaper. Den snabba utveckling som präglat de senaste decennierna kommer sannolikt att fortsätta, kanske i en accelererande takt. Arbetsmiljöfrågorna måste i allt större utsträckning ses och bedömas i internationell belysning till följd av ökat handelsutbyte och samhällsekonomiernas beroende av omvärlden. Ett fortsatt nära och vidare utvecklat samarbete mellan de nordiska länderna framstår i dag som naturligt och mer önskvärt än någonsin.

Projektgruppen hade vid sin genomgång inte kunnat finna att avsaknaden av en konvention varit till hinder för utvecklingen av det nordiska samarbetet hittills. Av detta får man emellertid enligt gruppen inte dra slutsatsen att det inte för framtiden skulle vara av värde att ha tillgång till ett samlat instrument rörande det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet i form av en arbetsmiljökonvention. Projektgruppen hade därför gjort en bedömning på det underlag som numera finns. Bilden blir därvid mot bakgrunden av bland annat de pågående handelspolitiska strävandena i Europa något annorlunda än vad som präglade uppfattningarna för exempelvis ett decennium sedan.

Den ekonomiska tillbakagången under senare delen av 1970-talet med åtföljande negativa återverkningar på samhällsekonomi och sysselsättning medförde, framhöll projektgruppen, att arbetsmiljöinsatser kom att ifrågasättas i större utsträckning än tidigare. Förbättringarna i arbetsmiljön ställdes mot andra angelägna sociala och arbetsmarknadsmässiga insatser. Kostnadsaspekter kom i förgrunden. Svårigheterna är stora att kortsiktigt och långsiktigt, bedöma och värdera kostnader och vinster av arbetsmiljöinsatserna och samtidigt väga in värdet av minskat lidande och bibehållen hälsa för arbetstagarna. Arbetsmiljöintresset hamnar här lätt i underläge i ekonomiskt pressade tider. De samhällsekonomiska kostnaderna för skador orsakade av dåliga arbetsmiljöer är med visshet stora men ofta svåra att beräkna och redovisa i enskilda fall. Ansträngningar har gjorts både på nationellt och nordiskt plan att komma till rätta med problemen med konsekvensbedömningar i anslutning till krav på arbetsmiljöförbättringar och normgivningar framhöll projektgruppen vidare. En bred nordisk upplutning bakom strävandena att hävda arbetsmiljöaspekterna i dessa sammanhang manifesterad i en konvention skulle kunna skapa ökade möjligheter att hävda arbetsmiljön i konkurrens med andra intresseområden.

En annan förändring som inträtt, framhöll projektgruppen vidare, är att man numera fäster ökad vikt vid att avskaffa onödiga tekniska handelshinder. Frågeställningen är ingalunda ny. Problemet har emellertid fått ökad

aktualitet och större betydelse genom de målinriktade ansträngningar som nu pågår och planeras inom EG för att undanröja tekniska handelshinder. För Nordens del har den nya situationen lett till att ministerrådet antagit ett handelsprogram för att avskaffa onödiga tekniska handelshinder.

De intensiva diskussionerna om att avskaffa tekniska handelshinder har, påpekade projektgruppen, inte minst på fackligt håll skapat oro för att de nordiska länderna i framtiden skall få svårare att hävda sin traditionellt högtstående arbetsmiljöpolitik med stränga säkerhetskrav på produkter som används i arbetsmiljön. Det har framförts farhågor för att en harmonisering inom EG skulle kunna leda till lägre krav än tidigare.

Projektgruppen ansåg att en nordisk arbetsmiljökonvention som fastslår de nordiska ländernas gemensamma målsättningar och strävanden på arbetsmiljöområdet skulle kunna vara till gagn när det gäller att gentemot omvärlden hävda den nordiska arbetsmiljöpolitiken. En konvention skulle således kunna öka ländernas möjligheter att hävda sig internationellt i framtida normerings- och standardiseringsarbete.

Projektgruppen ansåg att det nordiska samarbetet liksom arbetsmiljöpolitiken och organisationen av arbetskyddsverksamheten i de nordiska länderna efter 1970-talets stora omvälvningar nu har vunnit en betydande stabilitet. Det borde därför vara omöjligt att foga in målsättningar och aktiviteter på ett ändamålsenligt sätt i en övergripande arbetsmiljökonvention som omfattar alla de nordiska länderna.

Mot tanken på en konvention skulle enligt projektgruppen kunna anföras att det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet hitintills fungerat och utvecklats bra utan ett sådant instrument. En konvention som i alltför rigida former reglerar samarbetet skulle också kunna verka hämmande på den dynamik som är så viktig för de initiativ och insatser som är önskvärda och ändamålsenliga. Särskild hänsyn måste också tas till det förhållandet att parterna på arbetsmarknaden traditionellt utövar ett stort inflytande på arbetsmiljöpolitiken.

Sammanfattningsvis konstaterade projektgruppen att det kan anföras skäl både för och emot en konvention. Avgörande blir hur man värderar de faktorer som berörts i det föregående och vilket arbetsmiljöpolitiskt värde man tillmäter en konvention.

Projektgruppen ansåg för sin del att det finns goda möjligheter att med framgång tillskapa ett instrument som både illustrerar och manifesterar de nordiska ländernas ambitioner när det gäller att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer. Konventionen skulle samtidigt kunna tjäna som övergripande ram för den nordiska arbetsmiljöpolitiken. Genom en sådan konvention skulle också kunna dokumenteras de nordiska ländernas vilja att ömsesidigt bistå varandra i arbetet för en bättre arbetsmiljö.

Mot bakgrund av det anförda föreslog projektgruppen att det skulle utarbetas ett förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention. Projektgruppen överlämnade sin rapport till Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor i september 1987.

1.3 Uppdrag och organisation av konventionsarbetet

Sedan Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor hörts över projektgruppens rapport "Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention" (NU-1987:3) behandlades densamma av Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) vid ett möte i Åbo den 10 november 1987.

Efter att ha diskuterat rapporten beslöt ministerrådet att ge projektgruppen i uppdrag att lägga fram förslag till en konventionstext. Ett konventionsutkast borde kunna presenteras för ministerrådet inom ett år. Ministerrådet uttalade vidare att parallellt med att arbetet fortsätter borde den föreliggande rapporten sändas ut till berörda intressenter såväl nordiskt som nationellt, med upplysning om det arbete som pågår. De som så önskar skulle vara välkomna att komma in med synpunkter till projektgruppen.

Vad gäller frågan om en revidering av arbetsmiljösektorns samarbetsprogram uttalade ministerrådet samtidigt att man borde avvakta till dess att ett konventionsutkast läggs fram.

Slutligen uttalade ministerrådet att projektgruppen under det fortsatta arbetet borde hålla nära kontakt med parterna i arbetslivet.

Under sitt arbete har projektgruppen samrått med Nordens fackliga samorganisation (NFS) och Nordiska akademikerrådet samt de centrala arbetsgivarorganisationerna i de nordiska länderna. Möten med representanter för organisationerna har ägt rum i Stockholm den 25 mars 1988, i Tammerfors den 5 maj 1988 och i Köpenhamn den 28 juli och den 20 september 1988. Därutöver har förekommit nationella kontakter mellan medlemmarna i gruppen och representanter för parterna.

Ett förslag till konventionstext med kommentarer överlämnades av projektgruppen i september 1988.

Efter att Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) diskuterat förslaget vid ett möte den 14 november 1988 beslöts att förslaget skulle sändas på remiss till arbetsmarknadens parter samt berörda myndigheter i Norden.

Detta beslut redovisades vid särskilda överläggningar den 15 november 1988 i Helsingör med dels arbetsmarknadens parter i Norden, dels social- och miljöutskottet.

Projektgruppens förslag jämte resultaten av den genomförda remissomgången, som redovisas i bilaga, har utgjort underlag för ministerrådets slutliga ställningstagande.

Ministerrådets avsikt har varit att skapa ett övergripande instrument rörande det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. Konventionen skall bygga vidare på och verka för att vidareutveckla det samarbete som existerar sedan lång tid tillbaka. Såsom framgår av förslaget skall konventionen kompletteras med samarbetsprogram som fortlöpande revideras. Konventionen skall också kunna ses som en manifestation av den stora vikt som de nordiska länderna tillmäter arbetsmiljöfrågorna och ländernas

vilja att gemensamt arbeta för sunda och säkra arbetsförhållanden i arbetslivet.

2. Ministerrådets överväganden

2.1 Omfattning – begränsningar

I det förslag till nordisk arbetsmiljökonvention, som här läggs fram, har ministerrådet utgått från att arbetsmiljöbegreppet i de nordiska länderna numera används som ett allmänt accepterat samlingsnamn. Någon närmare definition av begreppet ges inte i de nationella lagstiftningarna. Ministerrådet har också avstått från att särskilt definiera vad som skall förstås med begreppet bland annat mot bakgrund av den ständiga utveckling som är på gång med hänsyn till nya rön om samband mellan arbete och hälsa. Med den utformning som konventionen fått är det enligt ministerrådet inte heller nödvändigt eller behövligt med någon avgränsad definition. I sina överväganden har dock ministerrådet omfattat alla faktorer i arbetslivet som kan inverka på arbetstagarnas psykiska eller fysiska hälsa.

Konventionen behandlar inte arbetstidens längd eller semesterfrågor. Detta är i enlighet med nationella önskemål och synpunkter som från partshåll framförts i anslutning till remissen av den tidigare rapporten.

Även om man i de olika nordiska länderna har i stort sett samma utgångspunkter beträffande vad som skall betraktas som arbetsmiljöfrågor så finns dock i praktiken vissa skillnader i fråga om hantering av frågorna. Bland annat finns skillnader i fråga om avgränsning av olika lagstiftningsområden eller i fråga om tillsyn. Speciallagstiftning beträffande vissa riskområden finns i varierande grad i de olika länderna. Bland områden som i högre eller mindre grad behandlas också vid sidan av de centrala arbetsmiljölagstiftningsområdena kan nämnas strålskydd, sprängämnehantering, kontroll av kemikalier och installation och godkännande av elektrisk materiel. Översikter över förhållandena har lämnats i en tidigare rapport.

Det har diskuterats om en nordisk arbetsmiljökonvention skall gälla även för vissa särskilda branscher där det råder olikheter i vad avser ländernas behandling av arbetsmiljöfrågorna. Detta gäller exempelvis fiske, sjöfart och luftfart. En möjlighet som nämndes i den tidigare rapporten (*NU 1987:3*) skulle kunna vara att överlåta till enskilda länder att avgöra om de vill undanta vissa branscher. Vid sin fortsatta diskussion av dessa frågor mot bakgrunden av den utformning konventionen nu fått anser ministerrådet emellertid att det varken är lämpligt eller behövligt att införa sådana formella undantagsmöjligheter.

Överenskommelsen bygger på att konventionen skall vara ett övergripande instrument för arbetsmiljöpolitiken i Norden oavsett hur olika riskfaktorer regleras och hanteras i de olika länderna. Självfallet får detta inte tolkas så att konventionen skall ta över eller träda i stället för det samarbete som bedrivs på olika specialområden vid sidan av det traditionella

arbetsmiljösamarbetet, delvis motiverat av att samarbetet rör andra väsentliga aspekter än arbetsmiljön. De olika nordiska ämbetsmannakommittéernas ansvarsområden skall inte förändras som följd av konventionen. Denna bör närmast ses som ett incitament för specialområdena att beakta arbetsmiljöfrågorna i sitt arbete. Givetvis skall dock ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor liksom hittills kunna initiera arbetsmiljöinsatser som berör andra ämbetsmannakommittéers områden. Här är det en fråga om samverkan som – det är viktigt att understryka – måste finnas.

Sambandet mellan arbetsmiljön och den yttre miljön har kommit att uppmärksammas allt mer under senare år. Det är enligt ministerrådets mening angeläget att man vid planläggning av arbetsmiljön tar hänsyn till effekterna på den yttre miljön och gör en samlad bedömning men hänsynstagande till båda sidor. Detta bör återspeglas också i det nordiska miljö-samarbetet i framtiden.

Norden utgörs inte bara av de fem nordiska länderna, utan också av områden som i ett eller annat avseende intar en självständig ställning i det nordiska samarbetet. Som exempel kan nämnas att Grönland och Färöarna har en egen arbetsmiljölagstiftning. På Åland tillämpas den finska arbetsmiljölagstiftningen, men Åland har liksom Grönland och Färöarna en mer fristående ställning. På Svalbard gäller den norska arbetsmiljölagen med vissa särbestämmelser.

Ministerrådet har utgått från att en nordisk arbetsmiljökonvention skall kunna gälla även för alla sådana områden som nu nämnts.

En särskild fråga gäller hur konventionen skall ställa sig till arbete på kontinentalsockeln som under senare år fått en utomordentlig stor betydelse genom den så kallade off-shoreverksamheten. Här har man i de länder som berörs i stor utsträckning valt speciallösningar som skiljer sig från vad som gäller i land. Ministerrådet anser för sin del att det inte bör möta något hinder att man inom det nordiska arbetsmiljösamarbetet även tar upp frågor som rör förhållandena på kontinentalsockeln i den mån dessa står under tillsyn av ett nordiskt land. Detta bör kunna ske även om det inte uttryckligen anges i konventionen.

En arbetsmiljökonvention kommer naturligen i beröring med ett antal områden som avhandlas i andra konventioner som arbetsmiljökonventionen inte får strida mot. Det gäller till exempel konventionen om yttre miljöskydd, överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad, konventionen om social trygghet och överenskommelser om bland annat yrkesinriktad rehabilitering, sjukförsäkring etc. Detsamma gäller avtal i anknytning till EG, EFTA, GATT och ILO.

Det föreliggande förslaget har getts en sådan utformning att det inte skall skapa problem i de hänseenden som nu nämnts.

Av särskilt intresse i sammanhanget är de konventioner rörande arbetsmiljön som utformats inom ILO. En genomgång av dessa visar att de vare sig hindrar en nordisk arbetsmiljökonvention eller kan anses ersätta beho-

vet av en sådan. De har ratificerats i varierande grad av de olika nordiska länderna. Ingen har ratificerats av samtliga länder.

2.2 Effekter och förväntningar

Historien visar att samarbetet hittills har kunnat utvecklas positivt trots avsaknaden av en konvention. En vidareutveckling av samarbetet framstår ändå i dag som mycket angelägen inte minst för att öka ländernas möjligheter att hävda sig internationellt i bland annat framtida normerings- och standardiseringsarbete. Genom konventionen preciseras och koordineras ländernas arbetsmiljöpolitik och en rättslig ram bildas för det samarbete som ständigt förändras till form och innehåll.

Vid utarbetandet av föreliggande konventionstext har en strävan varit att undvika att skapa regleringar som kan möta den snabba utvecklingen i samhället och hindra initiativ och insatser som är önskvärda och ändamålsenliga. Därför har vissa artiklar formulerats mer allmänt i syfte att illustrera och manifesteras ländernas ambitioner när det gäller att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer. Konventionen skall således inte främst ange inriktningen av de enskilda ländernas arbetsmiljöpolitik utan främst lägga grunden för framtida gemensamma strävanden. Emellertid fastslås i de inledande artiklarna vissa övergripande syften och principer vilka också kan ses som vägledande för arbetsmiljöutvecklingen i de enskilda länderna.

De mer konkreta och kortsiktiga målen för samarbetet tas inte upp i konventionen utan kommer i framtiden – liksom i dag – att anges i tidsbegränsade samarbetsprogram för arbetsmiljösektorn. Programmen bör knyta an till konventionen och ge en helhetsbild av verksamheten inom sektorn samtidigt som prioriterade samarbetsområden och aktiviteter under programperioden definieras.

De direkta effekterna av konventionen är svåra att ange på förhand. Detta hänger samman med att de faktiska resultaten av samarbetet till stor del är avhängiga av hur man från olika håll är beredd att leva upp till föresatserna i konventionen och vilka åtgärder man är beredd att vidta. En mer generell effekt kan väntas bli att samarbetet intensifieras vilket bör leda till att kvaliteten i ländernas arbetsmiljöverksamhet höjs. Ytterligare en effekt bör bli ökade ekonomiska besparingar till följd av en bättre arbetsfördelning och en ytterligare koordinering länderna emellan.

Koordineringen bör också leda till att nordiska ståndpunkter kommer att väga tyngre i till exempel frihandelssammanslutningar och internationella standardiseringsorgan. Detta kan sägas dels med hänvisning till de i stort sett likartade skydds nivåer man har i de nordiska länderna dels med beaktande av de stadigt tilltagande samarbetet mellan EG och EFTA-länderna.

Det torde således stå utom allt tvivel att – såsom också påpekats under remissbehandlingen – den framtida utvecklingen kommer att leda till allt

mer omfattande utbyte och samspel mellan de nordiska länderna och övriga länder i Europa.

Såsom berörts i olika sammanhang kommer det europeiska standardiseringsarbetet att i framtiden få en väsentligt ökad betydelse när det gäller utvecklingen av arbetsmiljön och de säkerhetskrav som kommer att ställas. Det är därför viktigt att standardiseringsfrågorna ägnas stort intresse i det nordiska samarbetet. Därvid bör särskilt ägnas uppmärksamhet åt frågan hur arbetsmarknadens parter skall beredas möjligheter att följa och påverka arbetet.

Mot bakgrund av bland annat diskussionerna på Nordiska rådets session 1988 har Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) uppmanat de olika fackministerråden att prioritera upp arbetet med Norden och den europeiska integrationen i samband med genomförandet av EG:s inre marknad. I anslutning därtill framhölls att den höga nordiska nivån på bland annat arbetsmiljöområdet skall respekteras. En första rapport i frågan "Norden i Europa", lades fram för Nordiska rådet i maj 1988. I en skrivelse den 11 augusti 1988 till ministerrådet konstaterar Nordiska rådets presidium att det pågår ett intensivt nordiskt samarbete inte minst på miljö och arbetsmiljöområdena och betonar också att en arbetsmiljökonvention skulle kunna utnyttjas i pådrivande syfte gentemot EG.

De positiva effekter för utvecklingen av produktiviteten och effektiviteten som många gånger blir följden av högt ställda arbetsmiljökrav bör också betonas i detta sammanhang liksom att produktutveckling och därmed också exportmöjligheter ofta följer som en effekt av lösningar av arbetsmiljöproblem.

Mot bakgrunden av bland annat uttalanden under remissbehandlingen vill ministerrådet betona vikten av att insatser för arbetsmiljön prioriteras med syfte att nå största möjliga utbyte till gagn för arbetstagarnas hälsa och säkerhet.

En ökad överensstämmelse mellan arbetsmiljökraven i länderna skapar också mer likvärdiga produktionsbetingelser och konkurrensvillkor, något som Nordiska rådet särskilt framhållit som ett mål för en nordisk arbetsmiljökonvention.

Målen att så långt möjligt nå ömsesidigt godtagande av provningsresultat och produkter och att undgå eller avlägsna handelshinder som orsakas av olikheter i arbetsmiljöregler nämns uttryckligen i konventionstexten. Dessa strävanden kan komma att få avsevärd betydelse när det gäller att vidga marknaderna för produkter som framställs i de nordiska länderna.

Sammanfattningsvis anser ministerrådet att ett förverkligande av intentionerna i konventionen bör leda till såväl utveckling av arbetsmiljöpolitiken och förbättrade arbetsförhållanden som ekonomiska fördelar för de nordiska länderna.

2.3 Budgetmässiga konsekvenser

Som tidigare nämnts skall det framtida samarbetet bygga på och vidareutveckla nuvarande aktiviteter och målsättningar. Någon ny kostnadskrävande byråkrati kommer inte att behöva byggas upp för att intentionerna i konventionen skall kunna uppfyllas. Däremot kan kortsiktigt vissa kostnadseffekter uppkomma som en följd av en längre driven samordning av ländernas arbetsmiljöregler, vilket förutsätts i konventionen. Det intensifierade arbete som pågår i de europeiska standardiseringsorganen ställer också ökade krav på nordisk samordning och aktivt deltagande för att tillvarata de nordiska ländernas intressen på arbetsmiljöområdet. För detta har ministerrådet avsatt särskilda medel för 1990–92 ur den ekonomiska handlingsplanen.

För att konventionen ska få bästa möjliga effekter för en stadigt förbättrad arbetsmiljö i de nordiska länderna och för att dess innebörd ska nå ut till berörda intressenter i arbetslivet förutser ministerrådet att vissa ytterligare ekonomiska resurser kan krävas för insatser i samband med konventionens ikraftträdande. En precisering av dessa insatser kommer att ske i samband med ordinarie budgetarbete.

3. Uppföljning

För att förverkliga målsättningen med arbetsmiljökonventionen och i övrigt främja utvecklingen av det nordiska arbetsmiljösamarbetet skall fortlöpande utarbetas nordiska samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. Det nu gällande samarbetsprogrammet daterar sig till år 1984. Det är angeläget att arbetet med att tillskapa ett nytt samarbetsprogram bedrivs skyndsamt och med kraft. Målsättningen bör vara att komma fram till åtgärder som konkret återspeglar de ambitioner som kommit till uttryck under arbetet med den nya konventionen. Under remissbehandlingen av konventionsförslaget har kommit fram ett stort antal värdefulla synpunkter och förslag som är väl ägnade att ingå i underlaget för arbetet med handlingsprogrammet.

På uppdrag av ministerrådet har ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till nytt samarbetsprogram. Avsikten är att det nya samarbetsprogrammet skall kunna läggas fram inför Nordiska rådet år 1990.

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) har i två skrivelser föreslagit att ett trepartsorgan inrättas med uppgift att bereda arbetsmiljöfrågor på nordiskt plan samt lägga fram förslag till åtgärder för en bättre arbetsmiljö. En liknande begäran har inkommit för arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Enligt förslaget skulle detta organ vara sammansatt av representanter utsedda av arbetsmiljöministrarna samt arbetstagarsidan och arbetsgivarensidan var för sig. Dessutom skulle ingå en opartisk ordförande utsedd av ministerrådet.

Skrivelserna har överlämnats till nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor för beredning. Ministerrådet avvaktar resultatet av beredningsarbetet.

4. Ministerrådets förslag till nordisk arbetsmiljökonvention

Mot bakgrund av ovanstående och efter att ha tagit del av remissyttrandet över projektgruppens förslag har Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) beslutat lägga fram ett förslag till konvention på arbetsmiljöområdet och därvid kommit överens om den konventionstext som redovisats i det föregående. Texten bygger på det förslag som framlagts av projektgruppen. En ändring har efter påpekande av ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor gjorts i artikel 2 punkt 6 för att innebörden skall framgå klarare. Från arbetstagarhåll har påyrkats att det i artikel 4 uttryckligen skall anges att målsättningen för regelsamarbetet skall vara att så långt möjligt anpassa de gemensamma nivåerna till vad som gäller i de länder som ställer de högsta kraven. Ministerrådet fasthåller emellertid vid formuleringen i det remitterade förslaget. Härigenom vill ministerrådet markera de nordiska ländernas gemensamma strävanden att fortlöpande arbeta för en förbättrad arbetsmiljö. Vad gäller kommentarer till de enskilda artiklarna hänvisas till projektgruppens rapport "Förslag till nordisk arbetsmiljökonvention" (*NU-rapport 1988:2*).

BILAGA

Remissinstansernas synpunkter på förslag till Nordisk arbetsmiljökonvention

Projektgruppens förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention (NU-rapport 1988: 2) har sänts ut till ett stort antal departement, myndigheter, institutioner och organisationer i de nordiska länderna för inhämtande av synpunkter på förslaget.

Huvudsaklig inställning

Det helt övervägande antalet remissinstanser är positiva till att det tillskapas en konvention. Sålunda tillstyrks konventionen eller lämnas utan erinran av samtliga departement och myndigheter som yttrat sig. Den tillstyrks också av samtliga arbetstagarorganisationer. När det gäller arbetsgivarsidan är de offentliga arbetsgivarna genomgående positiva medan organisationer representerande den privata sektorn antingen avstyrker eller ställer sig tveksamma till nyttan av en konvention.

Konventionen tillstyrks av *Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)*, *Nordiska Akademikerrådet* och *Nordiska kemikaliegruppen*.

Förslaget tillstyrkes också eller lämnas utan erinran av vad avser Danmark, *Landsstyret för Grönland*, *Boligministeriet*, *Trafik- og kommunikationsministeriet*, *Sundhetsministeriet*, *Dansk Standardiseringsråd* och *Justitsministeriet* liksom *danska LO*, som dock har vissa förslag till ändringar i konventionstexten.

I Finland tillstyrks förslaget av *Finansministeriet Arbetarskyddsstyrelsen*, *Strålsäkerhetscentralen*, *Statens arbetsmarknadsverk*, *Kommunala arbetsmarknadsverket*, *Kyrkans avtalsdelegation* och *AKAVA* medan *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* avstyrker en arbetsmiljökonvention i den föreslagna formen.

För Islands vidkommande tillstyrks förslaget av *isländska LO*, *De kooperativa arbetsgivarnas förbund* och *Hälsa- och socialförsäkringsministeriet*. Däremot har *Arbetsgivarnas förbund* en obetingat negativ inställning till konvention.

Vad gäller Norge tillstyrks förslaget av *Direktoratet for Arbeidstilsynet*, *Fiskeridepartementet*, *Teledirektoratet*, *Vägdirektoratet*, *Oljedirektoratet*, *Arbeidsforskningsinstituttet*, *LO* och *Akademikernas Fellesorganisasjon*. *Næringslivets Hovedorganisasjon* är däremot tveksam till om förslaget kommer att vara ett tjänligt instrument för en större grad av harmonisering av den nordiska arbetsmiljön.

I Sverige tillstyrks förslaget av *Arbetarskyddsstyrelsen*, *Statens energiverk*, *Kemikalieinspektionen*, *Statens strålskyddsinstitut*, *Sjöfartsverket*, *Standardiseringskommissionen i Sverige (SIS)*, *Arbetsmiljöfonden*, *Statens arbetsgivarverk*, *Landstingsförbundet* och *SACO/SR*. *Svenska ar-*

betsgivareföreningen ifrågasätter däremot om förslaget tillför något nytt konkret på arbetsmiljöområdet utöver det som finns i Helsingforsöverenskommelsen. Materialet bör dock med fördel kunna läggas till grund för ett nytt samarbetsprogram.

Myndigheternas synpunkter

Boligministeriet i Danmark finner konventionen ändamålsenlig genom att den söker att undgå reguleringar, som kan verka hämmande på utvecklingen och i stället formulerats i generella meningar för att illustrera och manifestera ländernas ambitioner när det gäller att utveckla säkra arbetsmiljöer.

Ministeriet konstaterar att författarna till konventionen lägger vikt vid att Danmark som den enda nordiska medlemmen av EG ska kunna verka för att högre säkerhetskrav fastställs av EG. Man ser denna möjlighet som särskilt betydelsefull i ljuset av den inre marknaden. Likaså lägger man vikt på önskemålen om en större överensstämmelse mellan arbetsmiljökraven i de nordiska länderna och i EG-länderna för att skapa mer likvärdiga produktionsvillkor.

Strålsäkerhetscentralen i Finland framhåller att konventionen ger bättre förutsättningar för det framtida samarbetet också på strålsäkerhetscentralens arbetsområde. Speciellt betonar strålsäkerhetscentralen innehållet av artiklarna 5 och 6, som innehåller frågor som ofta uppkommit t. ex. i det samarbete som pågått inom de arbetsgrupper som de nordiska strålskyddsmyndigheterna satt upp. Harmoniseringsarbetet borde emellertid syfta till europeisk i stället för nordisk harmonisering. Den ratifierade konventionen borde således förenkla myndighetsarbetet liksom det blivande arbetet inom EG. Det som nämns i punkt 3 av artikel 2 om arbetsmiljömyndigheternas åliggande om övervakning får inte heller utgöra svårigheter eller hinder för de fem nordiska strålskyddsmyndigheternas övervakningsarbete på strålsäkerhetsområdet.

Fiskeridepartementet i Norge anser att det är positivt att nordiska ministerrådet föreslår en gemensam arbetsmiljökonvention för att bl. a. stärka det nordiska samarbetet för bättre arbetsmiljöer i de nordiska länderna, samt att konventionen tar sikte på att främja en gemensam nordisk hållning till arbetsmiljöfrågor som behandlas i internationella organisationer och i andra internationella sammanhang.

Norska *Vegdirektoratet* anser att förslaget innehåller många intressanta synpunkter. De är eniga i att arbetsgivarnas huvudansvar skall understrykas men vill särskilt precisera det som sägs i kommentarerna till artikel 2.1 om att arbetsmiljöarbetet måste integreras i det övriga arbetet i företagen. Detta harmonierar för övrigt gott med de tankar som ligger till grund för etablerandet av internkontroll i arbetsmiljön.

Oliedirektoratet menar att konventionstexten generellt sett ger tillfredsställande ramar för utvecklandet av en enhetlig arbetsmiljönivå i nordiska

sammanhang men man preciserar att den inte får bli till hinder för att regelverksutvecklingen inom arbetsmiljön skall kunna baseras på funktionella krav och att internkontroll- och kvalitetssäkringsprinciper måste få möjlighet att kunna ge organisatoriska ramar för de enskilda företagen, inklusive myndigheterna. Direktoratet förutsätter att man ska ta hänsyn till internkontrollsprincipen som styrmedel för bättre arbetsmiljö i det vidare arbetet med konventionen. Man understryker att en gemensam nordisk arbetsmiljökonvention kan bidra till att norsk och nordisk arbetsmiljöpolitik står starkare i förhållande till en eventuell harmonisering med EG.

Arbeidsforskningsinstituttet i Norge ser med tillfredsställelse på förslaget till nordisk arbetsmiljökonvention och menar att förslaget täcker ett stort område. Man pekar också på den styrka som kan ligga i en gemensam nordisk ideologi och praktiska ståndpunkter i en tid då möjligheterna för en närmare anslutning till EG står för dörren.

Arbetarskyddsstyrelsen i Sverige framhåller att konventionen bl. a. kan ses som ett uttryck för den stora vikt de nordiska länderna tillmäter arbetsmiljöfrågorna. Den kan även vara av betydelse för att hävda den nordiska arbetsmiljöpolitiken internationellt, inte minst i det framtida normerings- och standardiseringsarbetet föranlett av det europeiska integrationsarbetet.

Statens strålskyddsinstitut i Sverige konstaterar att förslaget innebär en gemensam avsiktsdeklaration med vissa klart utpekade samarbetslinjer, t. ex godtagande av provningsresultat, samordnat standardiseringsarbete och forsknings- och informationsutbyte. Samordningsinitiativ på myndighetsnivå välkomnas och man har noterat att alltför formella regler kan hämma en önskad teknisk utveckling. Förslaget innebär också ett väl avvägt hänsynstagande till den aktuella internationella utvecklingen bl. a. inom EG.

Svenska *Arbetsmiljöfonden* anser att samarbetet inom arbetsmiljöområdet genom en konvention bör få en ökad tyngd och intensitet, samtidigt som goda förutsättningar skapas för en fortsatt utveckling av de gemensamma nordiska strävandena för att uppnå goda förhållanden på arbetsplatserna. Detta är angeläget inte minst mot bakgrund av de nordiska ländernas ambition att påverka synen på arbetsmiljön i andra länder och sammanslutningar av länder. I konventionsförslaget behandlas de olika delarna inom arbetsmiljöområdet ingående och väl balanserade mot varandra.

Fonden välkomnar också förslaget att representanter för fonderna skall beredas möjlighet att delta i diskussionerna när ämbetsmannakommittén behandlar den nordiska projektbudgeten.

Kemikalieinspektionen i Sverige anser att förslaget är positivt och välavvägt. Konventionen berör i viss utsträckning kemikalieinspektionens verksamhetsområde: kontroll av att kemiska produkter inte förorsakar skada på människors hälsa eller i miljön. Inspektionen vill starkt understryka

sambandet mellan en god allmän kemikaliekontroll och möjligheterna att undanröja kemiska arbetsmiljö- men också miljörisker. Enligt inspektionen är det vidare önskvärt att även ämnenas eventuella miljöfarlighet vägs in i produktvalet, så att inte arbetet för en bättre arbetsmiljö leder till ökade risker i den yttre miljön. Kemikalieinspektionen anser vidare att ett nordiskt samarbete inom området kemiska hälso- och miljörisker är angeläget och att en gemensam nordisk hållning är värdefull i internationella sammanhang t. ex. gentemot EG. För att samarbetet skall leda till konkreta resultat, t. ex. i form av harmoniserade regler, krävs emellertid att de föreskrivande och kontrollerande myndigheterna i respektive land ges nödvändiga direktiv och mandat och också resurser. Det bör stå klart för berörda myndigheter att strävan till nordisk eller internationell harmonisering på en kvalitativt hög nivå kan behöva sättas före hänsynstagande till nationella intressen. Projektgruppens förslag att föra upp olikheter i regler till ämbetsmannakommittén är i detta sammanhang intressant.

Sjöfartsverket i Sverige anser att konventionsförslaget stämmer väl överens med de allmänna intentionerna i den lagstiftning som reglerar arbetsmiljön inom sjöfarten. Det formulerar på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt de åtgärder berörda myndigheter bör taga för att främja utvecklingen av arbetsmiljön i Norden.

Arbetsmarknadsparternas synpunkter

NFS framhåller att det är positivt med en gemensam nordisk grundsyn på de olika ländernas arbetsmiljöförhållanden. Med en gemensam öppen nordisk arbetsmarknad är det också naturligt om den nordiska arbetskraften möter samma eller likvärdiga regler och arbetsförhållanden oavsett i vilket land man just för tillfället har sin anställning. En gemensam nordisk arbetsmiljöpolitik är också av största betydelse allt efter hand som en integration på den europeiska marknaden tar form. Nordens möjligheter att bevaka en humanistisk människosyn i arbetslivet stärks genom ett gemensamt uppträdande.

Även om förslaget till nordisk arbetsmiljökonvention i många stycken har en generell och allmänt hållen utformning är enligt *NFS*' mening just själva strävan efter en gemensam grundsyn på arbetsmiljöförhållandena betydelsefull. *NFS* noterar dessutom med tillfredsställelse att förslaget ger utrymme för utarbetandet av nordiska handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Syftet med sådana handlingsprogram måste vara att genom samverkan uppnå likformiga regler mellan de nordiska länderna samt skapa inflytande från arbetsmarknadens parter på arbetsmiljöns utformning och eliminera de risker eller bristfälligheter som förekommer i arbetsmiljön. För att ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet skall kunna fylla denna målsättning är det naturligt att eftersträva en anpassning av de gemensamma nivåerna till vad som gäller i de länder som ställer de högsta kraven.

När det gäller de anställdas och deras organisationers möjlighet att påverka sina arbetsförhållanden kan man enligt NFS inte bortse från betydelsen av att ett nordiskt koncernfackligt samarbete får en tillfredsställande lösning även om en nordisk arbetsmiljökonvention inte direkt behandlar denna fråga. Det nordiska koncernfackliga samarbetet har i allra högsta grad indirekt samband med arbetsmiljöns utformning. Ett övergripande nordiskt informations- och erfarenhetsutbyte kommer självfallet också att beröra arbetsmiljöproblematiken. Kunskap om hur exempelvis tekniska eller andra produktionsmässiga problem löses i ett nordiskt land är naturligtvis även användbart inom samma industrisektor i något annat nordiskt land. Ett väl fungerande nordiskt koncernfackligt samarbete skulle med all säkerhet få stor betydelse för en nordisk strävan mot bättre arbetsmiljö.

Nationellt har arbetsmiljön av naturliga skäl utvecklats till en trepartsfråga, framhåller NFS vidare. Arbetsmarknadens parter är väl etablerade inom skilda myndigheter såväl centralt som lokalt. Det har ständigt funnits en målmedveten strävan att tillvarata parternas kunskaper och erfarenheter inom arbetsmiljöområdet. Det är mot denna bakgrund enligt NFS naturligt att dra slutsatsen att en vidareutveckling av samarbetet inom arbetsmiljösektorn på nordiskt plan också kräver arbetsmarknadens parter engagemang och ansvar. Av tradition har på Nordisk ministerrådsnivå samverkan med parterna hittills i första hand skett genom att efterhöra parternas inställning i olika frågor. Något egentligt inflytande över beslut och utveckling har i princip inte funnits. Såväl långsiktig planering som budgetering har uteslutande varit förbehållet parlamentariker och ämbetsmän.

Denna ordning anser NFS vara högst otillfredsställande. NFS har därför föreslagit att Nordiska ministerrådet inrättar ett trepartssystem bestående av fem representanter som utses av de nordiska arbetsmiljöministrarna, arbetstagersidan och arbetsgivarsidan var för sig.

NFS uttrycker vidare oro för en kommande utveckling som kan komma att innebära att rätten att besluta om regler som styr arbetsmiljön flyttar till privaträttsliga standardiseringsorgan. Mot den bakgrunden bör enligt NFS de nordiska regeringarna såväl var för sig som tillsammans ta ett markerat ansvar för standardiseringsverksamheten och samtidigt se till så att de principer, som under en följd av år gällt med ett inflytande från parterna på arbetsmarknaden, också kommer att garanteras vid ett eventuellt större användande av standardiseringen i det framtida reglerandet av arbetsmiljön.

NFS framhåller slutligen att det är av stor betydelse att ministerrådet förbereder och utformar omfattande informations- och utbildningsinsatser i anslutning till den praktiska tillämpningen av konventionen. Syftet med en nordisk arbetsmiljökonvention måste vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna. All erfarenhet visar att skall den målsätt-

ningen infrias fordras det fler insatser än ett aldrig så välskrivet dokument. NFS utgår från att tillräckliga resurser ställs till förfogande för information och utbildningsåtgärder på nordiskt plan.

Norska LO ser det som positivt att man i bakgrundsdokumentet har understrukit att en nordisk arbetsmiljökonvention inte skall vara till hinder för att ett enskilt land ska kunna genomföra nya och strängare miljöåtgärder när så bedöms nödvändigt. Den nordiska harmoniseringen bör först och främst ske på så sätt att då ett land gått längre bör de andra länderna anstränga sig att följa efter så fort som möjligt. Om det inte skulle vara möjligt att genomföra åtgärder i ett enskilt land utan att allt skulle ske genom samtidiga åtgärder i samtliga nordiska länder skulle en nordisk arbetsmiljökonvention kunna bromsa arbetsmiljöarbetet genom att man inte skulle kunna gå vidare förrän samtliga länder är beredda till det. Det skulle betyda att villkoren i det land som är minst berett att genomföra arbetsmiljöförbättringar skulle avgöra tempot i det vidare arbetet med att förbättra arbetsmiljön i Norden.

Nordiska akademikerrådet noterar med tillfredsställelse att konventionstexten och kommentarerna nu anger att en god arbetsmiljö inte enbart innebär skydd mot omedelbara risker i arbetet, utan att arbetet även skall anpassas till människans fysiska och psykiska förutsättningar. Som medel för att uppnå en tillfredsställande arbetsmiljö i fysiskt och psykiskt hänseende anges nämligen i konventionstexten och kommentarerna bl. a. det lokala arbetsmiljöarbetet och arbetstagarnas inflytande över arbetsmiljöns utformning, betydelsen av planering och arbetsorganisation samt information och instruktion. Arbetstagarnas totala livssituation betonas bl. a. genom jämställdhetsaspekten i artikel 2.

Konventionen bör enligt akademikerrådet kunna göras till ett aktivt redskap för att upprätthålla och förbättra nivån i arbetsmiljön i de nordiska länderna.

AKAVA framhåller att psykiskt arbetarskydd är ett omfattande begrepp som bl. a. omfattar åtgärder för att förbättra klimatet och trivseln på arbetsplatsen. *AKAVA* har med tillfredsställelse noterat att man i förslaget till konventionstext anger arbetstagarnas inflytande över arbetsmiljöns utformning, god planering och arbetsorganisation samt information och instruktion som medel att förbättra arbetsmiljön. De psykiska arbetsmiljöproblemen varierar dock inom olika sektorer och för olika yrkesgrupper. Typiska arbetsmiljöfaktorer för de långtidsutbildade är bl. a. alltför stor belastning i människorelationerna, överlånga arbetstider och tung arbetsbörda.

Akademikernas Fellesorganisasjon är mycket positiva till konventionen. De är glada för att den aktivt förutsätter en fortsatt stark ställning på arbetsmiljöområdet för parterna i arbetslivet och att den skall medverka till att uppfylla intentionerna om att utvidga, fördjupa, effektivisera och befästa det nordiska samarbetet ytterligare. Man vill emellertid peka på att en

omfattande praktisk uppföljning måste till för att realisera konventionens intentioner.

AF är införstådd med att ett tidigare utkast till konventionens artikel 4 slog fast att målsättningen skulle vara att anpassa arbetsmiljökraven till vad som gäller i de länder som ställer de högsta kraven. Man finner att den formulering som nu föreslås är klart svagare och rekommenderar att man går tillbaka till den första formuleringen av artikel 4.

SACO/SR anser att det nu föreliggande förslaget till arbetsmiljökonvention med undantag av artikel 4 får anses vara ett lämpligt avstamp. Utvecklingen kräver dock en fortgående analys i de olika länderna med därav följande förslag till förbättringar.

Dansk Arbejdsgiverforening anser att en konvention är överflödigt för fortsatt förnuftig utveckling av samarbetet om arbetsmiljön i Norden. Föreningen föreslår att Danmark inte tillträder konventionen. Konventionen vill nämligen stärka en hållning som innebär att de nordiska ländernas insatser på arbetsmiljöområdet endast skall ske på de nordiska ländernas premisser. Detta skapar särskilda problem för Danmark som är det enda land som är förpliktat gentemot EG. Föreningen stöder strävandena att förbättra arbetsmiljön i EG-länderna med hänsyn till arbetstagarnas säkerhet och hälsa men vänder sig mot tanken att de nordiska länderna med ett gemensamt uppträdande utifrån en hög ambitionsnivå skall främja en önskvärd påverkan av bl. a. EG-länderna. Endast Danmark har nämligen möjlighet att påverka utformningen av EG-direktiv. Om inte hänsyn tas här till i det nordiska samarbetet skulle det kunna vanskliggöra Danmarks samarbete med övriga EG-länder. I slutändan kan resultatet bli att Danmark tvingas införa särregler på arbetsmiljöområdet som ytterligare ökar de danska produktionskostnaderna i förhållande till övriga EG-länder. Föreningen föreslår också ett tillägg till inledningen till konventionen i syfte att framhäva den nordiska arbetsmiljöpolitikens nära beroende av vad som sker inom EG.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund anser att det i konventionstexten klart borde konstateras att man i det nordiska arbetsmiljösamarbetet skall iakttä utvecklingen inom andra internationella samarbetsföra (EFTA, EG, OECD m. fl.) för att undvika nordiska särlösningar som ökar skillnaderna mellan Norden och omvärlden i stället för att minska dem. Sådana olikheter leder praktiskt taget oundvikligen till konkurrensnackdelar för de nordiska länderna.

Arbetsgivarnas förbund anser att Island måste följa utvecklingen inom EG och EFTA och att man på nordiskt plan inte kan undvika den utveckling som där pågår. En sårnordisk lösning anses kunna skada isländskt näringsliv. Ett reservkrav går ut på, att om en konvention skall komma till stånd måste varje lands rätt att genomföra sin egen arbetsmiljöpolitik säkras.

Svenska arbetsgivareföreningen menar att förslaget saknar uttryck för

det grundläggande förhållandet att åtgärder på arbetsmiljöområdet vid sidan av syftet att nå bättre hälsa hos de anställda och minska riskerna för arbetsskada måste baseras på ekonomiska och tekniska bedömningar. En prioritering bland möjliga åtgärder måste göras efter sådana hänsyn.

Landstingsförbundet i Sverige anser att det skulle vara av värde att ha tillgång till ett samlat instrument rörande det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. På det kommunala området förekommer regelbundna kontakter mellan de nordiska länderna i gemensamma frågor bland vilka arbetsmiljöfrågorna framförallt under senare år intagit en framskjuten plats. Vid möten med Nordiska ministerrådet har dock inte de offentliga arbetsgivarna varit representerade. Förbundet delar den i rapporten framförda uppfattningen att detta är en brist och att det är angeläget att skapa förutsättningar även för de offentliga arbetsgivarna att bli företrädare i de kontakter det här är fråga om.

Statens arbetsgivarverk instämmer i synpunkten att det är angeläget att även de offentliga arbetsgivarna blir företrädare vid kontakter mellan ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) och parterna på arbetsmarknaden.

Kommunala arbetsmarknadsverket anser det vara speciellt viktigt att koordinera arbetet med arbetsmiljöfrågor enligt nordiska ministerrådets planer. Arbetsmarknadsverket har inga anmärkningar rörande konventionens innehåll. Arbetsmarknadsverket lägger stor vikt vid nordiskt samarbete inom forskning och utveckling och vill därför speciellt betona utvecklingen av jämförlig statistik över arbetsskador och arbetssjukdomar enligt artikel 12. Samtliga nordiska länder har en omfattande offentlig sektor med ett stort antal anställda, framför allt inom lokalförvaltningen. Det är således viktigt att ta fram jämförbar statistik på den offentliga sektorn, i synnerhet över den kommunalanställda personalens arbetsskador och arbetssjukdomar. Dessa är av stor betydelse då man uppskattar hur kostnaderna minskar till följd av förebyggande arbetarskydd och företagshälsövård.

Synpunkter på enskilda artiklar

Bland enskilda artiklar i konventionsförslaget har utformningen av *artikel 4* utsatts för genomgående kritik från arbetstagarorganisationerna såsom alltför vagt och svagt utformad. Av texten bör enligt dessa remissinstanser framgå att målsättningen för regelsamarbetet skall vara att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och så långt möjligt anpassa de gemensamma nivåerna till vad som gäller i de länder som ställer de högsta kraven. Sådana synpunkter uttrycks av *NFS*, *LO i Danmark*, *LO i Norge*, *Nordiska Akademikerrådet*, *Akademikernas Fellesorganisasjon*, *SACO/SR* och *AKAVA*.

Arbetarskyddsstyrelsen i Finland poängterar vissa svårigheter som sannolikt uppkommer då *artikel 6* tillämpas i den praktiska verksamheten. Standardiseringsarbetet i Norden har förhållandevis långa traditioner och

under årens lopp har man byggt upp fungerande organisationer och arbets-sätt som passar utarbetandet av de koncensusdokument, som standarderna utgör. Organisering och arbetssätt är litet olika utformade i de nordiska länderna, men så vitt man förstår har standardiseringsarbetet fungerat väl i alla nordiska länder.

Mot den bakgrunden tycker styrelsen att man skall gå försiktigt fram vid en nordisk koordinering och i alla fall inte ge en sådan bild av samarbetssträvandena, att myndigheterna nu på egna villkor vill införa en obligatorisk nordisk koordinering av standardiseringsarbetet och de nationella ställningstagandena inom detta arbete. Det måste i klartext framgå, att denna koordinering beslutas på tillräckligt bred bas så man inte förlorar den nationella förankring som de nationella besluten bygger på.

Dansk standardiseringsråd framhåller att det är riktigt att man för att uppnå inflytande i CEN och de andra internationella standardiseringsorganisationerna måste delta aktivt och att detta ställer krav på tilldelning av resurser. Däremot är det knappast troligt att man kan uppnå besparingar i det interna normeringsarbetet. Man får inte glömma bort att om man vill få inflytande internationellt måste man möta upp välförberedd.

Det bör dock tilläggas, att standardisering är en process, där man får acceptera vissa kostnader under utarbetandet av standarden mot att man senare när standarden är färdig kan åstadkomma besparingar. Om de nordiska länderna inte är beredda att ta kostnaderna medan standarden utarbetas får man räkna med att standarden blir otillfredsställande och därigenom ger upphov till problem. Med hänvisning till detta vill DS understryka att det måste finnas nödvändiga resurser vid utarbetandet av standarden.

Standardiseringskommissionen i Sverige (SIS) hälsar med tillfredsställelse den stora vikt förslaget till konvention lägger vid samordning av krav och regler och vid en gemensam nordisk hållning i arbetsmiljöfrågor som behandlas i internationella organisationer och i andra internationella sammanhang (artikel 1), harmonisering av myndighetsregler (artikel 4) och standardisering (artikel 6). SIS noterar också den markering som finns i artikel 4 av sambandet mellan arbetsmiljösträvandena och strävanden att reducera handelshinder.

Beträffande den "aktiva påverkan av standardiseringsarbetet" som artikel 6 förordar att arbetsmiljömyndigheterna skall söka, understryker SIS att detta bör ske redan på den internationella nivån och att arbetsmiljöröglerna så långt som möjligt skall byggas på internationella standarder. En aktiv påverkan sker bäst genom ett aktivt *deltagande* av myndigheternas experter och experter från arbetsmarknadens parter i det internationella arbetet på såväl global som västeuropeisk nivå. Den arbetsfördelning mellan länderna som också förordas i artikel 6 tillämpar de nordiska standardiseringsorganen redan i varierande utsträckning inom ramen för INSTA-samarbetet. Samråd mellan den till ämbetsmannakommittén för

arbetsmiljöfrågor knutna tillsynsgruppen och INSTA äger rum regelbundet. SIS är berett att verka för att såväl frågor om arbetsfördelning mellan länderna som arbetarskyddssektorns önskemål om struktureringen av det internationella standardiseringsarbetet tas upp till behandling på lämpligt sätt.

Nordiska rådet

37:e sessionen

1989

Stockholm

Del 2

**Redaktion: Ingegerd Wahrgren
Viveca Wiklund**

ISBN 91-38-12212-X

Norstedts Tryckeri Stockholm 1989

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	38
Översikt över sessionen	51
Protokoll	53
Saker m. m.	453
Medlemsförslag (A-saker)	455
Ministerrådsförslag (B-saker)	927

Del 2

Berättelser (C-saker)	1317
Meddelanden (D-saker)	2220
Frågor (E-saker)	2407
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2484
Dokument 2 (Regler för sessionens genomförande)	2608
Beslut	2611
Rekommendationer/Framställning	2614
Yttranden	2692
Övriga beslut	2708
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2717
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2727
Register	2737
Översikt över sakernas behandling	2739
Personregister	2762
Ämnesregister	2781
Plan över sessionssalen	2789

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed, i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet), sin berättelse om det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 37:e session.

København i december 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

	Forord	
I	Indledning	1337
1	Året 1988 i hovedtræk	1337
II	Overordnede spørgsmål	1341
1	Sammenfatning	1341
2	Samarbejdsministrenes arbejdsområde	1341
3	Virksomheden 1988	1343
3.1	Budget og økonomi	
3.2	Organisationsspørgsmål og effektivisering	
3.3	Administration	
3.4	Overordnede programmer og lignende	
3.4.1	Norden i Europa	
3.4.2	Handlingsplanen for økonomisk vækst og fuld beskæftigelse	
3.4.3	Datateknologi	
3.4.4	Bioteknologi	
3.4.5	Nordboeres rettigheder	
3.4.6	Nordisk tjenestemandsudveksling	
3.4.7	Flygtninge- og migrationsspørgsmål	
3.5	Information	
4	Nordisk Råds udtalelser og rekommandationer	1352
4.1	Nordisk Råds udtalelser	
4.2	Meddelelser om Nordisk Råds rekommandationer	
III	Lagstiftningssamarbetet	1363
1	Inledning	1363
2	Familjerätt	1363
2.1	Äktenskapsrätt m. m.	
2.1.1	Ingående och upplösning av äktenskap	
2.1.2	Makars förmögenhetsförhållanden	
2.1.3	Ogifta samboendes förmögenhetsförhållanden	
2.2	Föräldrar och barn	
2.2.1	Vårdnad och umgänge	
2.2.2	Verkställighet av utländska avgöranden om vårdnad och umgänge	
2.2.3	Insemination m. m.	
2.3	Förmyndarskap	

3	Avtalsrätt, köprätt, konsumenträtt m. m.	1367
3.1	Avtalsrätt	
3.2	Allmän köpsrätt	
3.3	Konsumenträtt	
3.3.1	Konsumentköp	
3.3.2	Konsumenttjänster	
3.3.3	Konsumentskydd vid bostadsköp	
3.4	Handelsagenter och handelsrepresentanter	
3.5	Tillämplig lag på förmögenhetsrättsliga avtal	
4	Skadestånds- och försäkringsrätt	1370
4.1	Skadeståndsrätt	
4.1.1	Den allmänna skadeståndsrätten	
4.1.2	Produktskador	
4.1.3	Miljöskador	
4.1.4	Atomskador	
4.2	Försäkringsrätt	
5	Transporträtt	1372
5.1	Sjörätt	
5.2	Lufträtt	
5.3	Övrig transporträtt	
6	Immaterialrätt	1373
6.1	Upphovsrätt	
6.2	Industriellt rättsskydd	
7	Associationsrätt	1374
8	ADB-rätt	1375
8.1	Allmänt om ADB-rätten	
8.2	Integritetsfrågor	
8.3	Betalningssystem och ADB	
9	Straffrätt	1376
9.1	Narkotikakriminalitet	
9.2	Ekonomisk kriminalitet	
10	Processrätt	1377
11	Offentlig rätt	1377
12	Nordiska rådets yttranden och rekommendationer	1378
12.1	Nordiska rådets yttranden	
12.2	Nordiska rådets rekommendationer	

IV	Konsumentpolitik	1384
1	Sammanfattning	1384
2	Den konsumentpolitiska utvecklingen i de nordiska länderna	1384
3	Det nordiska samarbetet inom konsumentsektorn	1384
4	Verksamheten 1988	1385
4.1	Projektverksamheten	
4.1.1	Konsumenternas rättsskydd	
4.1.2	Konsumentekonomiska frågor	
4.1.3	Konsumentaspekter på ny teknologi och mediautveckling	
4.1.4	Utbildning och information	
4.1.5	Produktsäkerhet och handelshinder	
4.1.6	Tjänster	
5	Nordiska rådets rekommendation	1389
V	Næringsmidler	1391
1	Sammenfatning	1391
2	Utviklingen i de nordiske land	1391
3	Det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet	1391
4	Virksomheten 1988	1392
4.1	Styrking av Norden som hjemmemarked	
4.2	Norden og EF	
4.3	Drikkevann	
4.4	Radioaktivitet i næringsmidler	
4.5	Kosthold og ernæring	
4.6	Toksikologi og risikovurdering	
4.7	Næringsmiddelkontroll	
5	Nordiska rådets rekommendationer	1394
VI	Jämställdhetssamarbetet	1396
1	Sammanfattning	1396
2	Inledning	1396
3	Verksamheten 1988	1397
3.1	Arbetslivet	
3.1.1	BRYT-projektet	
3.1.2	Rekrytering av fler kvinnor till databranschen	
3.1.3	Kvinnor-teknologi-utveckling	

3.2	Social- och familjepolitikk	
3.2.1	Samliv i Norden	
3.2.2	Kvinnoperspektiv i offentlig og privat omsorgsarbete	
3.2.3	Seminarie serie om invandrade kvinner 1988	
3.2.4	Muslimska invandrarkvinner i Norden	
3.3	Utbildning	
3.3.1	Seminarium om j�mst�ldhet og utbildung	
3.4	Boende- og samhällsplanering	
3.4.1	Det nye vardagslivet	
3.4.2	Kan vi bo tillsammans	
3.5	Deltagende i det politiske livet og i samhällslivet i �vrigt	
3.5.1	Kvinner i styrande organ	
3.6	�vrigt	
3.6.1	Kvinner og m�n i Norden	
3.6.2	Nordisk kvinnoforskning 1988 – en presentation vid Nordisk Forum	
4	Integrering av j�mst�ldhet i andre sektorer	1403
5	Nordiska rådets yttrande og rekommendationer	1404
5.1	Nordiska rådets yttrande	
5.2	Nordiska rådets rekommendationer	
VII	Allmennkultur og mediasamarbeide	1408
1	Innledning	1408
2	Institusjoner og faste samarbeidsorganer	1408
2.1	Nordens hus i Reykjav�k	
2.2	Nordisk konstcentrum på Sveaborg	
2.3	Nordens hus på Färöarna	
2.4	Nordens institut i Gr�nland	
2.5	Nordens institut på Åland	
2.6	Den rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet, RKK	
2.7	Nordisk Samisk Institutt	
2.8	Nordisk teaterkomité	
2.9	Nordisk musiksamarbeide (NOMUS)	
2.10	Nordiska rådets musikkpris	
2.11	Nordiske kurser på filmområdet	
2.12	Komiteen for spredning af nordiske spillefilm	
3	Prosjekter	1412
3.1	Radio- og tv-samarbetet	
3.2	Arbeidsgruppen for samnordisk kulturinformasjon i utlandet	

3.3	Arbejdsgruppen for kultur og massemedier	
3.4	Arbejdsgruppen for børn og kultur	
4	Nordisk Råds rekommandasjoner	1415
VIII	Utdanning	1423
1	Innledning	1423
2	Institusjoner og faste samarbeidsorganer	1423
2.1	Nordens folklige akademi, NFA	
2.2	Nordisk språksekretariat	
2.3	Nordiska språk- och informationscentret	
2.4	Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom skolområdet, NSS	
2.5	Styringsgruppen for nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning, FOVU	
3	Prosjekter	1426
3.1	Nordisk netværksprojekt "Voksenlæring for kortuddannede i relation til arbejdslivet"	
3.2	Voksenlæring i arbejdslivet	
3.3	Livslang læring	
3.4	Information og dokumentation om FoU-arbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning	
3.5	Informationsformidling	
3.6	Arbetsgruppen för produktion av dataprogramvaror för skolan, Dataprogramgruppen	
3.7	Styrning av skolan	
3.8	Yrkespedagogisk FoU	
3.9	Regionalt skolsamarbete	
3.10	JUREK-projektet	
3.11	Norden i vækst, NIVU	
3.12	SKOLARB	
3.13	Skoladministrativ handbok	
3.14	Udviklingsarbejde i den videregående skole med særlig vægt på støttende og forebyggende pædagogisk arbejde	
3.15	Samarbejde indenfor de små yrkesfag	
3.16	Lærer- og elevudveksling i Norden	
3.17	Miljøundervisning	
3.18	Lærernes efteruddannelse og skoleudvikling	
3.19	Skolelederuddannelse	
3.20	Oversættelsesarbejde	
3.21	BRYT-projektet	
3.22	Samarbejde om fiskeriundervisning	

	C 1	1323
4	Nordiska rådets rekommendationer	1434
IX	Forskning och högre utbildning	1441
1	Inledning	1441
2	Verksamhetsplanering	1441
3	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	1442
3.1	Forskarutbildning och forskarrörlighet	
3.2	Initiativområden	
3.3	Forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation	
3.4	Forskningspolitiska studier	
4	Utveckling av de nordiska forskningsinstitutionerna	1445
5	Projektverksamhet	1445
5.1	Arktisk forskning (Nordiska rådets rek. 11/1987/k)	
5.2	NORDUNET-projektet	
5.3	Seismiskt datasamlingssystem för Södra Islands lågland – SIL-projektet (Nordiska rådets rek. 9/1987/k)	
5.4	Nordiskt vetenskapligt samarbete i Aten	
6	Utvärdering av forskningsverksamhet	1448
6.1	Metodutveckling	
6.2	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	
6.3	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	
6.4	Det nordiska energiforskningsprogrammet	
7	Samarbete om vetenskaplig utrustning	1449
7.1	Inledning	
7.2	Det europeiska synkrotronstrålningscentret – ESRF	
7.3	Det nordiska laboratoriet för termoluminiscensdatering (TL-laboratoriet)	
8	Högre utbildning	1451
9	Nordiska rådets rekommendationer	1452
X	Arbetsmarknad	1454
1	Sammenfatning	1454
2	Indledning	1454
2.1	Den generelle udvikling på arbejdsmarkedet	
2.2	Nordisk samordning i internationale fora på arbejdsmarkedspolitikens område	

3	Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet i 1988	1457
3.1	Det fællesnordiske arbejdsmarked	
3.2	Arbejdsmarkedets funktionsområde	
3.3	Samspejlet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken	
3.4	Metodeudvikling m. m.	
3.5	Den økonomiske handlingsplan	
4	Migrationsspørgsmål	1459
5	Nordisk Råds udtalelse og rekommandationer	1459
5.1	Nordisk Råds udtalelse	
5.2	Nordisk Råds rekommandationer	
XI	Arbetsmiljö	1463
1	Sammanfattning	1463
2	Utvecklingen i länderna	1463
3	Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet	1464
3.1	Samarbete på forskningsområdet	
3.2	Samarbete på tillsynsområdet	
3.3	Arbetsliv och arbetsrätt	
3.4	NIVA:s verksamhet	
4	Förslag till nordisk arbetsmiljökonvention	1472
5	Nordiska rådets yttrande och rekommendationer	1473
5.1	Nordiska rådets yttrande	
5.2	Nordiska rådets rekommendationer	
XII	Socialpolitik	1476
1	Sammenfatning	1476
2	Udviklingen inden for social- og sundhedsvæsenet i de nordiske lande	1476
3	Grundlaget for samarbejdet på social- og sundhedsområdet	1476
4	Det nordiske samarbejde på social- og sundhedsområdet	1477
4.1	Socialpolitiske ministermøder	
4.2	Samarbete på hälso- och sjukvårdens område	
4.2.1	1988 års medicinaldirektörmöte	
4.2.2	Samarbete på tandvårdsområdet	
4.2.3	Läkemedelssamarbetet	
4.2.4	Medicinalstatistiskt samarbete	

4.2.5	Gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal	
4.2.6	Samnordiska insatser mot AIDS	
4.2.7	Nordisk handlingsplan mot cancer	
4.2.8	Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården	
4.2.9	Samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder	
4.3	Samarbejde på socialsektorens område	
4.3.1	Generaldirektørernes (social) møder	
4.3.2	Socialhjælp m. v. og socialforsikring	
4.3.3	Børne-, ungdoms- og familiepolitisk samarbejde	
4.3.4	Ældreområdet	
4.3.5	Handicapområdet	
4.3.6	Socialstatistisk samarbejde	
4.3.7	Samarbejde vedr. rusmidler	
4.4	Tvårsektorielt arbejde	
4.4.1	Forskning kring välfärdsstaten	
4.5	Efteruddannelse	
4.5.1	Nordisk uddannelsesprojekt for udvikling af social service	
4.5.2	Nordiska hälsovårdshögskolan	
5	Nordisk Råds udtalelse og rekommandationer	1489
5.1	Nordisk råds udtalelse	
5.2	Nordisk råds rekommandationer	
XIII	Miljøvård	1503
1	Sammanfattning	1503
2	Det nordiska samarbetet inom miljösektorn	1503
3	Verksamheten 1988	1504
3.1	Globala miljö- och resursproblem och utvecklingssamarbete	
3.2	Luftföroreningar	
3.3	Åtgärder mot ozonreducerande ämnen	
3.4	Vatten- och havsföroreningar	
3.5	Miljö kvalitetsövervakning	
3.6	Kemikalier	
3.7	Kemikalieolyckor	
3.8	Återvinning och avfall	
3.9	Buller	
3.10	Naturvård och friluftsliv	
3.11	Miljöforskning	
3.12	Miljöekonomi	
3.13	Miljödata	
3.14	Norden – EG	

3.15	Information	
3.16	Projektverksamhet	
4	Nordiska rådets yttrande och rekommendationer	1517
4.1	Nordiska rådets yttrande	
4.2	Nordiska rådets rekommendationer	
XIV	Transport och kommunikation	1548
1	Sammanfattning	1548
2	Utveckling inom transportsektorn	1548
3	Det nordiska trafiksamarbetet	1548
4	Verksamheten 1988	1549
4.1	Allmänt	
4.2	Faste förbindelser över Öresund	
4.3	Samarbetet kring EGs transportpolitik	
4.4	Nordiskt samarbete angående flyg-, järnvägs- och sjösäkerhet	
4.5	Post- och telesamarbete	
4.6	Meteorologi	
4.7	Nordisk kommitté för transportforskning NKTF)	
4.8	Nordiskt vägtekniskt förbund (NVF)	
4.9	Projektverksamheten	
5	Nordiska rådets yttranden och rekommendationer	1552
5.1	Nordiska rådets yttranden	
5.2	Nordiska rådets rekommendationer	
XV	Trafiksäkerhet	1557
1	Innledning	1557
2	Utviklingen på trafikksikkerhetssektoren i de nordiske land	1557
3	Gjeldende samarbeid	1557
3.1	NBK	
3.2	NKT	
3.3	NKV	
4	Virksomheten i 1988	1559
5	Oppfølging av nordisk handlingsplan for øket trafikksikkerhet i Norden	1559
5.1	Nærmere om innholdet av handlingsplanen	
5.2	Nærmere om handlingsplanens prioriterte områder	
5.2.1	Hastighetsovertredelser	

5.2.2	Promillekjöring	
5.2.3	Nyutbildade förare	
5.2.4	Ubeskyttade trafikkanter	
5.3	Projektverksamheten	
6	Nordisk Råds rekommendationer	1561
XVI	Turism	1565
1	Sammanfattning	1565
2	Utvecklingen inom turistsektorn	1565
3	Revideringen av det nordiska turistsamarbetsprogrammet	1565
4	Verksamheten 1988	1566
4.1	Allmänt	
4.2	Projektverksamheten 1988	
5	Regionalt samarbete	1567
XVII	Ekonomisk politik	1569
1	Sammanfattning	1569
2	Det ekonomiska läget i omvärlden och i Norden	1569
3	Allmänt	1572
4	Verksamheten 1988	1573
5	Valuta- och kapitalmarknadsfrågor	1577
5.1	Utvecklingen på växelkursområdet i Norden	
5.2	Ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar	
6	Nordiska ekonomiska forskningsrådet	1581
7	Nordiska rådets rekommendationer	1581
XVIII	Industripolitik	1585
1	Sammanfattning	1585
2	Den industriella utvecklingen i de nordiska länderna	1585
3	Det nordiska samarbetet inom industrisektorn	1586
3.1	Ministerrådet	
3.2	Institutionerna	
3.2.1	Nordiska industrifonden	
3.2.2	Nordtest	

3.2.3	Nordex	
3.3	Prosjekt	
4	Nordiska rådets yttrande och rekommendationer	1589
4.1	Nordiska rådets yttrande	
4.2	Nordiska rådets rekommendationer	
XIX	Energipolitikk	1592
1	Energipolitisk samarbeid	1592
1.1	Plan for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–1988	
2	Nordisk olje- og gassamarbeid	1593
2.1	Naturgass	
2.2	Olje- og gassamarbeidet i Vestnorden	
2.3	Nordisk kontaktgruppe for olje- og naturgasspørsmål i Nord	
2.4	Samarbetsgruppen for oljemarknadsfrågor	
3	Energi och miljö	1594
4	Energiekonomisering	1595
5	Energiplanlægning	1596
6	Energiforskning	1596
7	Energiexport	1597
8	Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA)	1598
8.1	Det nordiske samarbejde om atomenergispørsmål	
8.2	Arbejde med information og kompetencespørsmål	
8.3	NKA's sikkerhedsprogram	
8.4	Radioøkologi	
8.5	NKA's løbende virksomhed	
9	Nordisk Råds udtalelse og rekommandationer	1600
9.1	Nordisk Råds udtalelse	
9.2	Nordisk Råds rekommandationer	
XX	Handelspolitik	1604
1	Sammenfatning	1604
2	Utvikling innen det handelspolitiske samarbeid mellom de nordiske land	1604
3	Gjeldende samarbeidsprogram, sektorens struktur m. m.	1605

4	Virksomheten 1988	1605
4.1	EK-handel	
4.2	Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindre i Norden (STH)	
4.3	Nordisk Prosjektkesportfond (NoPEF)	
4.4	Prosjektvirksomheten	
5	Nordisk Råds yttringer og rekommandasjoner	1610
5.1	Yttringer	
5.2	Rekommandasjoner	
XXI	Regionalpolitikk	1612
1	Sammanfattning	1612
2	Den regionala utvecklingen	1612
3	Samarbetets struktur	1613
4	Verksamheten 1988	1613
4.1	Ministerrådet och ämbetsmannakommittén	
4.2	Gränsregionalt samarbete	
4.2.1	Nordkalotten	
4.2.2	Västnordensamarbetet	
4.2.3	Kvarkensamarbetet	
4.2.4	Mittnordensamarbetet	
4.2.5	Skärgårdssamarbetet	
4.2.6	Bornholm – Sydöstra Skåne	
4.2.7	Gränssamarbetet Östfold-Bohuslän	
4.2.8	ARKO-samarbetet	
4.2.9	Öresundssamarbetet	
4.3	Utrednings- och utvecklingsarbete	
4.3.1	Basprojekt	
4.3.2	Glesbygdspolitiska arbetsgruppen	
4.4	Forskningsamarbete på det regionalpolitiska området (NordREFO)	
4.5	Gemensamma regionalpolitiska stödordningar	
4.5.1	Nordiska utvecklingsfonden för Västnorden	
4.5.2	Nordiska investeringsbankens (NIB) regionallåneordning	
4.6	Översikt över beviljningar för 1988	
5	Nordiska rådets rekommandationer	1621
XXII	Bistand	1626
1	Sammenfatning	1626

2	Udviklingen inden for bistandsområdet	1626
3	Det nordiske samarbejde inden for bistandssektoren	1627
3.1	Nordiske bistandspolitiske organer	
3.2	Regionalt samarbejde	
3.2.1	SADCC	
3.2.2	Centralamerika	
3.3	Multilateralt samarbejde	
3.4	FN i udviklingssamarbejdet	
3.5	Miljø og bistand	
3.6	Kvinderettet bistand	
3.7	Samfinansierede nordiske projektet	
3.7.1	Andelsprojekt i Tanzania	
3.7.2	Landbrugs- og fiskeriprojekt i Moçambique	
3.7.3	Støtte til SATCC	
3.7.4	Regional genbank for plantevækster i SADCC	
4	Nordisk Råds rekommandationer	1632
XXIII	Jord- og skovbrug	1639
1	Sammenfatning	1639
2	Jord- og skovbrugets udvikling i de nordiske lande	1639
3	Det nordiske samarbejde inden for jord- og skovbrugsområdet	1640
4	Virksomheden 1988	1640
4.1	Almene og politiske spørgsmål	
4.2	Bioteknologi	
4.3	Jordbrugsforskning	
4.4	Skovforskning	
4.5	Forskeruddannelse	
4.6	Nordisk Genbank (NGB)	
4.7	Genbanksamarbejde om husdjur	
4.8	Planteforædling	
4.9	Kontrolinstitutionernes samarbejde	
XXIV	Fiskeri	1648
1	Sammenfatning	1648
2	Fiskeriets udvikling i de nordiske lande	1648
3	Det nordiske samarbejde inden for fiskeriområdet	1649

4	Virksomheden 1988	1649
4.1	Almene og politiske spørgsmål	
4.2	Genbanksamarbejdet med fisk	
4.3	Akvakultur	
4.4	Fiskeforædling og kvalitet	
4.5	Fiskebestande	
4.6	Miljørelaterede fiskerispørgsmål	
5	Nordisk Råds rekommandationer	1651
XXV	Bygg- og bostadssektorn	1654
1	Sammanfattning	1654
2	Utveckling inom bygg- och bostadssektorn	1654
3	Samarbetets uppbyggnad	1655
3.1	Harmonisering och standarder	
3.2	Forskning och utveckling	
3.3	Bostadspolitisk samverkan	
4	Verksamheten 1988	1656
4.1	Ministerrådet	
4.2	Harmonisering och standardisering	
4.3	Forskning och utveckling	
4.4	Bostadspolitiskt samarbete	
5	Projektverksamheten; ekonomisk sammanställning	1659
Bilagor		
1.	Sekretariatsöversikt över Nordiska ministerrådets FoU-verksamhet 1987 utarbetad på uppdrag av Nordiska forskningspolitiska rådet	1661
2.	Rapport om arbetet med avvikling av handelshindre i Norden	1672
3.	Budget- och kontrollutskottets betänkande	1679

Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer

<i>Rek.nr.</i>	<i>Ang.</i>	<i>Sida</i>
24/1974/j	Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärn- områden	1415
18/1980/s	Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.	1474
18/1981/t	Vägbeläggning och trafiksäkerhet	1553
28/1981/s	Åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten	1460
10/1982/s	Barns miljö	1490
11/1982/s	Internationell konvention om barnens rättigheter	1490
15/1982/s	Epidemiologiskt bevakningssystem	1490
3/1983/t	Viltolyckor i vägtrafiken	1561
13/1983/k	Videogram med nordiska TV-program och filmer	1416
23/1983/s	Bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen	1517
24/1983/s	Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården	1491
25/1983/s	Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade	1491
10/1984/s	Beskrivningsmodell för beräkning av naturresurser ..	1517
12/1984/s	Handlingsprogram för läkemedelsregistrering	1492
18/1984/j	Samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter	1354
19/1984/t	Ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden ..	1554
4/1985/e	Höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk	1610
9/1985/t	Samarbete om handelssjöfarten	1354
13/1985/k	Nordiska stoffet i läromedel och och läroplaner	1434
14/1985/k	Ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land	1434
21/1985/s	Program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa	1460
22/1985/s	Åtgärder mot drogmissbruk i trafiken	1492
23/1985/s	Handlingsplan mot narkotika	1492
24/1985/s	Harmonisering av miljöskyddslagstiftning	1518
1/1986/k	Ökat radio- och TV-samarbete i Norden	1417
9/1986/s	Gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidka- re	1460
10/1986/s	Nordbors rättigheter	1379
11/1986/s	Sysselsättning för ungdom inom kultursektorn	1461
13/1986/s	Skydd för älvar på Nordkalotten	1518
15/1986/s	Center för handikappade på Nordkalotten	1493
16/1986/t	Blyfri bensin i Norden	1519
17/1986/t	Tilläggsbromsljus på bilar	1561
18/1986/t	Låsningsfria bromssystem i bilar	1562
19/1986/t	Ökad trygghet för cyklister i Norden	1562

20/1986/t	Datateknologin i regionalpolitiken – kartläggning av möjligheterna decentralisering – koordinering av utbildningsinsatser	1435,	1621
29/1986/e	Forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn		1389
30/1986/j	Samarbete inom flyktingpolitiken		1355
32/1986/j	Enhetliga regler om förbud att driva rörelse		1379
33/1986/j	Nordisk konvention om folkregistrering		1358
34/1986/j	Nordiska kvinnokonferencer 1988		1404
1/1987/j	Barns skydd i krig		1358
2/1987/j	Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik		1494
3/1987/j	Ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelse		1380
4/1987/k	Nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram		1418
5/1987/k	Samarbetsprogram för den högre utbildningen		1452
7/1987/k	Vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer		1437
8/1987/k	Utveckling av idrottssamarbetet inom Norden		1419
10/1987/k	Nordiska orkester- och ensemblerävlingar för musikelever i de nordiska länderna		1419
11/1987/k	Ökad satsning på polarforskning i Norden		1452
12/1987/k	Nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer		1360
14/1987/s	Skydd av vatten- och havsmiljö		1520
15/1987/s	Erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor		1474
16/1987/s	Samarbete kring högspecialiserad sjukvård		1494
17/1987/s	Handlingsprogram mot AIDS		1495
18/1987/s	Internationell samverkan mot AIDS		1496
19/1987/s	Handlingsprogram mot cancer		1497
21/1987/s	Ökat samarbete inom hälsopolitiken		1497
22/1987/s	Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete		1498
23/1987/s	Ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden		1498
24/1987/s	Samarbete kring genteknologi		1360
26/1987/e	Exportsamarbete		1610
29/1987/e	Lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land		1581
31/1987/e	Samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken		1651
32/1987/e	Nordiskt samarbete på tjänstehandels område		1610
38/1987/t	Plan för ökad trafiksäkerhet i Norden		1563
41/1987/t	Förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden		1563

42/1987/t	Internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet	1564
43/1987/t	Inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort	1555
44/1987/t	Plan för infrastrukturinvesteringar i Norden	1555
45/1987/b	Finansiering av det nordiska samarbetet	1582
1/1988/k	Radio- och TV-samarbetet i Norden (A 794/k)	1419
2/1988/k	En europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar (A 786/k)	1420
3/1988/b	Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90 (B 74/b)	1361
4/1988/t	Handlingsplan för säkrare trafik i Norden (B 75Ä/t) ..	1564
5/1988/t	Turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet (A 787/t)	1623
6/1988/t	Kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet (A 808/t)	1564
7/1988/t	Storstädernas trafik- och miljöproblem (A 814/t)	1556
8/1988/t	Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna (A 815/t)	1556
9/1988/s	Samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn (B 81/s)	1499
10/1988/s	Intensifierat behandlingsarbete mot missbruk (A 776/s)	1499
11/1988/s	Rökfria miljöer m. m. (A 789/s)	1500
12/1988/s	Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion (A 789/s)	1501
13/1988/s	Miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen (A 778/s)	1583
14/1988/s	Reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)	1520
15/1988/s	ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)	1521
16/1988/s	Miljövänlig avfallshantering (A 783/s)	1521
17/1988/s	Handlingsplan mot havsförorening (A 790/s)	1522
18/1988/s	Forskning kring sälbestånden (A 793/s)	1653
19/1988/s	Decentraliserat miljösamarbete (A 799/s)	1522
20/1988/s	Åtgärder för en bättre miljö (A 809/s)	1523
21/1988/s	Utvecklingsbistånd och miljöproblem (A 809/s)	1623
22/1988/s	Årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)	1523
23/1988/e	Nordiskt industriellt center i Oslo (B 76/e)	1590
24/1988/e	Nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram (B 77/e)	1361
25/1988/e	Program för nordiskt biståndssamarbete (B 79/e)	1633
26/1988/e	Nordiskt biståndssamarbete (A 813/e och A 816/e) ..	1634
27/1988/e	Upprättande av en nordisk utvecklingsfond (B 84/e) ..	1638
28/1988/e	Permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning (B 82/e)	1623

29/1988/e	Nordiska projektexportfonden som permanent institution (B 78/e)	1611
30/1988/e	Nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas (A 777/e)	1601
31/1988/e	Beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat (A 780/e)	1584
32/1988/e	Avveckling av kärnkraften (A 788/e)	1602
33/1988/e	"Frikommunförsök" över riksgrensarna i Norden (A 792/e)	1624
34/1988/k	Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k)	1421, 1438, 1624
35/1988/k	Program för kulturminnesvård och världskulturarvet (A 775/k)	1421
36/1988/k	Ökat samarbete inom vuxenutbildningen (A 801/k) ...	1438
37/1988/k	Förstärkt nordiskt ungdomssamarbete (A 802/k)	1422
38/1988/k	Nordiska rådets teknologipris (A 810/k)	1590
39/1988/k	Nordiskt kommunalt skolsamarbete (A 811/k)	1438
40/1988/j	Samarbetsprogram på livsmedelsområdet (B 80/j) ...	1394
41/1988/j	Livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning (A 784/j)	1395
42/1988/j	Likartade nordiska regler för samhällstjänst (A 804/j)	1382
43/1988/j	Samarbete om kriminalitetsefterforskning (A 806/j) ..	1383
44/1988/j	Reell likalön mellan kvinnor och män (A 812/j)	1406
45/1988/b	Nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi (A 824/b)	1439
46/1988/s	Nordiskt miljöprogram (B 85/s)	1524
47/1988/s	Internationell miljöpolitik (B 86/s)	1525
48/1988/s	Handlingsplan mot havsföroreningar (B 86/s, B 86 Ä/s)	1526
49/1988/b	Nordiska ministerrådets budget för 1989 (B 87/b) ...	1361
1/1989/e	Gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet	1362

Forord

Nordisk Ministerråds årlige beretning til Nordisk Råd omfatter i det væsentlige perioden fra 1. december 1987 til 30. november 1988.

Beretningen er efter et indledningskapitel inddelt i et kapitel (II) med redegørelser for de samarbejdsfelter, komiteer og lignende, der hører direkte under samarbejdsministrenes ansvarsområde samt en række af de overordnede spørgsmål, som på tværs af sektorgrænser indgår i ministerrådets arbejde, og i fagkapitlerne III–XXV.

Som det har været tilfældet i tidligere års beretninger kommenterer ministerrådet i de enkelte fagkapitler de udtalelser, som Nordisk Råds plenarforsamling vedtog på forrige session. Nyt er det, at beretningen i år i henhold til en aftale mellem ministerrådet og Nordisk Råds Præsidium i slutningen af hvert fagkapitel indeholder et særligt afsnit med ministerrådets meddelelser om de aktuelle rekommandationer inden for området. Meddelelserne vil fortsat udgøre en selvstændig serie (D-serien), således at de under sessionen kan behandles adskilt fra beretningen.

Kapitel I

Indledning

1 Året 1988 i hovedtræk

Nordisk Ministerråds aktivitetsniveau har været højt i 1988, og der er i årets løb nået en række markante resultater.

Den dynamiske udvikling i EF's arbejde med etableringen af det indre marked har udløst et omfattende analysearbejde i ministerrådets organer. Analysearbejdet har beskrevet betydningen af det indre markedes dannelse for det fremtidige nordiske samarbejde og påvist områder, hvor det nordiske samarbejde har muligheder for at påvirke udviklingen i den europæiske integrationsproces. Analysearbejdet vil danne grundlag for en arbejdsplan, som ministerrådet vil opstille i det kommende år. Planen skal angive, hvilke konkrete resultater der skal nås inden for det nordiske samarbejde i de kommende 3–4 år for at sikre Norden de bedst mulige vilkår under de nye europæiske markedsf forhold.

Et første resultat er allerede nået i og med, at man i overensstemmelse med *samarbejdsprogrammet for afvikling af tekniske handelshindringer i Norden* har offentliggjort den første liste over nordiske industriprodukter, som kan sælges frit over hele Norden, når de er godkendt i produktionslandet.

Forslaget til *en ny økonomisk handlingsplan "Et stærkere Norden"* repræsenterer en stor og omfattende indsats. Med dette forslag er der bl.a. taget nogle vigtige skridt hen mod løsningen af de problemer, som Norden vil stå overfor, når EF har gennemført fri bevægelighed for kapital og finansielle tjenesteydelser.

Forslaget til *en nordisk arbejdsmiljøkonvention* vil, når det er vedtaget, kunne markere en fælles nordisk holdning på dette område under det europæiske integrationsarbejde.

På *landtransportområdet* er der i 1988 indgået aftaler, der træder i kraft 1. januar 1989, og som indebærer en begyndende liberalisering af lastbiltransporten mellem de nordiske lande.

Kulturhandlingsplanen iværksættes i 1989, men man har været i stand til at sætte en af planens væsentlige nydannelser – *NORDPLUS* – programmet i værk allerede i 1988. Interessen for programmet har været stor, og der er behandlet ca. 60 ansøgninger fra højere uddannelsesinstitutioner om støtte til udvekslings- og samarbejdsprogrammer.

Det nordiske samarbejde på *miljøområdet* har fået en stadig mere central betydning og politisk aktualitet. Senest har algeopblomstringen i Kattegat og Skagerak og sældøden i sommeren 1988 bragt miljøproblemerne yderligere i focus. Ministerrådet har i løbet af 1988 udarbejdet et forslag til nordisk samarbejdsprogram på miljøområdet. Programmet angiver langsigtede mål for miljøsamarbejdet og bygger på Verdenskommissionens prin-

cipper om tværfaglighed, langsigtethed, inddragelse af miljøhensyn i alle sider af samfundslivet og et internationalt syn på miljøproblemerne.

Det er hensigten, at samarbejdsprogrammet skal suppleres med nationale foranstaltninger på områder, hvor disse foranstaltninger kan støtte og forstærke hinanden. I overensstemmelse med denne hensigt har ministerrådet endvidere i 1988 udarbejdet et forslag til handlingsplan mod havforurening.

Begge forslag blev forelagt ved Nordisk Råds 2. ekstrasession den 16. november 1988 i Helsingør.

Herudover har man indledt et samarbejde om spørgsmål, der angår det europæiske integrations- og harmoniseringsarbejde og miljøbeskyttelsen.

To store nordiske manifestationer, *Nordisk Teknologiar* og *Nordisk Forum* i Oslo har i 1988 medvirket til at skabe positiv opmærksomhed i offentligheden omkring det nordiske samarbejde.

I 1986 besluttede ministerrådet, at 1988 skulle være *Nordisk Teknologiar*. Nationale komiteer har stået for planlægningen og gennemførelsen af projekter og andre aktiviteter i de nordiske lande, og en nordisk samarbejdskomité har haft ansvaret for samordningen af de nationale initiativer og for fællesnordiske arrangementer.

Ministerrådets formål med teknologiåret har været:

- at øge kendskabet til moderne teknologi og styrke forståelsen af teknologiens og den tekniske udviklings betydning for samfundet og det enkelte menneske i alle dele af Norden og
- at fremme nordisk teknologisk samarbejde mellem virksomheder, forskningsinstitutioner og offentlige myndigheder for at opnå en bedre udnyttelse af de samlede nordiske ressourcer.

I løbet af 1988 er flere hundrede projekter, møder og andre aktiviteter blevet gennemført i de enkelte lande og et antal nordiske projekter og samarbejdsinitiativer er blevet realiseret. Interessen for og opmærksomheden omkring teknologiåret har været meget stor og har oversteget forventningerne. Flere af de initiativer, som er blevet taget i løbet af teknologiåret, ventes at få varig betydning i form af nye samarbejds mønstre mellem såvel offentlige og private organisationer som enkeltpersoner og virksomheder. Et stort antal forslag vil blive gennemgået af de interesserede parter efter teknologiårets afslutning med henblik på en mulig videreudvikling.

Den nordiske teknologipris blev tildelt den finske professor Pertti Törmälä for udviklingen af et system for biologisk opløselige materialer. Den nordiske samarbejdskomité vil i begyndelsen af 1989 afgive en samlet rapport om teknologiåret med forslag til opfølgingsforanstaltninger.

Nordisk Råd vedtog på sin 33. session i 1986 en rekommandation til Nordisk Ministerråd om i fællesskab med Nordisk Råds Præsidium at arrangere en nordisk kvindekongress, *Nordisk Forum*, i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke officielle foreninger eller sammenslutninger.

De nordiske ligestillingsministre fulgte opfordringen og lagde samtidig vægt på, at hovedansvaret for gennemførelsen af Nordisk Forum skulle ligge hos kvindeorganisationerne selv.

Nordisk Forum blev afviklet fra 30. juli til 7. august 1988 i Oslo. Formålet med konferencen var at give Nordens kvinder mulighed for at udveksle erfaringer og information om, hvad der gøres for at forbedre kvinders vilkår og for at fremme ligestillingen i de nordiske lande. Konferencen sigtede også på konkrete resultater, f.eks. i form af etablering af netværk mellem grupper af kvinder i de nordiske lande samt udarbejdelse af forslag, der kan anvendes af såvel kvindeorganisationerne som myndighederne i det videre arbejde for reel ligestilling og kvindefrigørelse.

Ca. 8 000 kvinder fra hele Norden samt enkelte lande uden for Norden (f.eks. USA og Sovjetunionen) deltog på konferencen. Der var mere end 1 500 forskellige aktiviteter, herunder et righoldigt kulturprogram i Oslo by og en lang række udstillinger på universitetet på Blindern, hvor den officielle del af Nordisk Forum fandt sted. Konferencens åbning blev holdt på Akershus festningsplads og var en kombineret markedsfest og artistgalla.

Nordisk Forum afspejlede tydeligt mangfoldigheden i kvindebevægelsen i Norden i dag og kvinders vilje til at præge samfundsudviklingen. Der blev fremlagt adskillige visioner om det fremtidige ligestillingsamfund, og stemningen på Nordisk Forum var præget af optimisme og gåpåmod. Fra de nationale komiteer rapporteres der om øget aktivitet i kvindeorganisationer og igangsættelse af nye initiativer efter Nordisk Forum.

Deltagerne på Nordisk Forum vedtog på konferencens sidste dag på baggrund af de mange væsentlige resultater og konklusioner fra Nordisk Forum en opfordring til Nordisk Ministerråd om at afholde et NYT NORDISK FORUM I 1993.

I tilknytning til Nordisk Forum blev der af Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds Præsidium arrangeret en Nordisk ligestillingskonference fra den 3. til 5. august, hvor bl.a. forslaget til handlingsplanen for det nordiske ligestillingsamarbejde diskuteredes.

Tele-X-projektet har efter adskillige års omfattende arbejde definitivt måttet opgives i 1988.

Ministerrådets virksomhed i det forløbne år afspejles bl.a. ved, at der til Nordisk Råds 37. session ventes at foreligge følgende ministerrådsforslag til behandling.

- Forslag til ny overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om folkeregistrering.
- Forslag til nordisk arbejdsmiljøkonvention.
- Forslag til nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet.
- Forslag til handlingsplan for det nordiske samarbejde på ligestillingsområdet.
- Forslag til nordisk handlingsplan mod cancer.
- Forslag til nordisk turistprogram.

- Forslag til økonomisk handlingsplan 1989–1992 – "Et stærkere Norden".
- Forslag til nordisk samarbejdsprogram på energiområdet 1989–1992.
- Forslag til nordisk samarbejdsprogram på fiskeriområdet.
- Forslag til ændring af aftalen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbejde.

Hertil kommer som tidligere omtalt – samarbejdsprogrammet på miljøområdet og handlingsplanen mod havforurening, som blev behandlet ved Nordisk Råds 2. ekstrasession.

Kapitel II

Övergripande frågor

1 Sammanfattning

Samarbetsministrarna och deras ställföreträdarkommitté har under det gångna året särskilt arbetat med att främja den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet. Till det gemensamma mötet med Nordiska rådets presidium i maj framlades rapporten Norden i Europa. Ministerrådet har anställt en sakkunnig för att koordinera arbetet med den europeiska integration. Under sommaren gav samarbetsministrarna nya direktiv gällande Europaarbetet åt facksektorerna. Under hösten utarbetades en supplerande rapport kring problematiken Norden i Europa.

Som ett led i styrningen av ministerrådets arbete har samarbetsministrarna och ställföreträdarkommittén under det gångna året särskilt ägnat sig åt evaluering och effektivisering av det nordiska samarbetet. En referensgrupp med representanter för ställföreträdarkommittén avgav i mars en rapport. Rapporten och generalsekreterarens överväganden har dels följts upp med löpande åtgärder, dels resulterat i ett uppdrag åt de statliga rationaliseringsorganen. Tillsammans med presidiesekretariatet har en utredning för att effektivisera hanteringen av initiativ, rekommendationer och meddelanden genomförts. En särskild studie av ministerrådets beslutsprocess har inletts.

Arbetet för att undanröja handelshinder har skett i enlighet med det år 1987 fastställda samarbetsprogrammet. Arbetet med den datateknologiska handlingsplanen har likaså fortgått enligt planerna; planen utlöper år 1989.

Samarbetsministrarna förelade fem ministerrådsförslag till Nordiska rådets 36 session. Efter rådets behandling har ministerrådet fastställt programmet för nordiskt biståndssamarbete och beslutat att upprätta Nordiska Utvecklingsfonden för att bevilja så kallade mjuka lån till de fattigaste utvecklingsländerna. Nordiska projektexportfonden blir från den första januari 1989 en permanent institution. Under våren fastställde samarbetsministrarna det nya samarbetsprogrammet på livsmedelsområdet och det bioteknologiska samarbetsprogrammet. För att leda arbetet med det bioteknologiska programmet tillsattes en särskild programkommitté.

2 Samarbetsministrarnas arbetsfält

Samarbetsministrarna koordinerar och prioriterar arbetet mellan olika sektorer. De beslutar i organisatoriska frågor som rör flera samarbetsområden och avgör frågor av principiell betydelse för det nordiska samarbetet. Samarbetsministrarna är nordiska budgetministrar. Det är också samarbetsministrarna som ansvarar för informationsverksamheten. Tvärsek-

torielle frågor handhas av samlarbetsministrarna, som också fungerar som fackministerråd i frågor där inget särskilt fackministerråd sammanträder. Samarbetsministrarna har sålunda under 1988 haft det formella ministerrådsansvaret för utrikeshandel, biståndsärenden, turism, handelssjöfart, bioteknologi och datateknologi. Ärenden som berör Nordiska investeringsbanken handhas också av samlarbetsministrarna.

Samlarbetsministrarna bistås i alla generella frågor av ställföreträdarkommittén. Ställföreträdarkontoren utgör förbindelselänken mellan ministerrådet och regeringarna. De koordinerar ämbetsmannakommittéernas arbete i sina respektive länder och ansvarar för att samlarbetsministrarnas beslut följs upp nationellt.

Vid sidan av ställföreträdarkommittén bistås samlarbetsministrarna i fackärenden av särskilda utskott och rådgivande organ. Under 1988 har turistutskottet, nordiska arbetsgruppen för fritidsbåtar och permanenta utskottet för livsmedelsfrågor bistått samlarbetsministrarna. Som rådgivande organ har lön- och personalutskottet, avgiftsexpertgruppen, rådgivande kommittén för biståndsfrågor, budgetexpertgruppen, rådgivande utskottet i datafrågor, forskningspolitiska rådet samt den bioteknologiska programkommittén fungerat.

Samlarbetsministrarna har ett särskilt ansvar för de nordiska institutionerna. Institutionssystemets uppbyggnad och allmänna betingelser utformas av samlarbetsministrarna. Den fackliga inriktningen av institutionernas verksamhet leds och evalueras däremot av fackministerråden. Två av institutionerna är också sakligt underställda samlarbetsministrarna, nämligen Nordiska statistiska sekretariatet och Nordiska projektexportfonden.

Samlarbetsministrarna förelägger till råds-sessionen 1989 ett ministerrådsförslag om en ny överenskommelse om folkregistrering samt ett ministerrådsförslag om ett nordiskt turistprogram.

Ställföreträdarkommittén har haft det överordnade ansvaret för arbetet med följande rådsrekommendationer:

18/1984/j	Samlarbete inom FN og andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter
9/1985/t	Samlarbete om handelssjöfarten
30/1986/j	Samlarbete inom flyktingpolitiken
33/1986/j	Nordisk konvention om folkregistrering
1/1987/j	Barns skydd i krig
12/1987/k	Nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer
24/1987/s	Samlarbete kring genteknologi
3/1988/b	Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90 (B 74/b)
24/1988/e	Nordiskt bioteknologiskt samlarbetsprogram (B 77/e)
49/1988/b	Nordiska ministerrådets budget för 1989 (B 87/b)
1/1989/e	Fælles nordisk studie om Europasamarbejdet

3 Verksamheten 1988

3.1 Budget og økonomi

Samarbetsministrarna godkände den 20 september 1988 ministerrådssekretariatets och de nordiska institutionernas årsräkenskaper. Budgeten för Nordiska ministerrådets verksamhet 1989 fastställdes av samarbetsministrarna den 16 november 1988. Budgeten för 1989 uppgår till 607.5 milj. DKK var till 4 milj. DKK av tidigare icke disponerade medel tillförs så att de disponibla resurserna för 1989 totalt blir 611,5 milj. DKK.

3.2 Organisationsspørgsmål og effektivisering

I forbindelse med beslutningen om oprettelsen og bemandingen af ministerrådssekretariatet blev det samtidigt vedtaget, at der pr. 1. maj 1988 skulle foretages en vurdering heraf. Grundlaget for dette arbejde er foregået i sekretariatet under medvirken af en referencegruppe med repræsentanter fra landenes stedfortræderkontorer.

Vurderingen på baggrund af referencegruppens og generalsekretærens rapporter har været, at den valgte organisationsform for sekretariatet med små justeringer har vist sig formålstjenlig. Generalsekretæren har med henblik på kontinuerlig tilpasning af sekretariatsorganisationen til de krav, der til enhver tid stilles til den, iværksat forskellige interne effektiviserings- og koordineringsforanstaltninger.

Som en følge af referencegruppens drøftelser har stedfortræderkomiteen i efteråret besluttet at anmode de nordiske landes rationaliserings- og organisationsmyndigheder om et forstudie med en overordnet analyse af ministerrådsorganisationen som sådan, herunder sekretariatets rolle og funktion, med hensyn til ressourceudnyttelse, arbejdsfordeling og organisatorisk opbygning. Forstudiet skal være afsluttet den 1. februar 1989, hvorefter ministerrådet vil tage stilling til eventuelle opfølgende foranstaltninger i den anledning.

Som endnu et led i effektiviseringsbestrebelseerne inden for ministerrådsorganisationen har sekretariatet igangsat en undersøgelse af ministerrådets beslutningsproces set i sin helhed med henblik på at opnå større ensartethed og overblik.

Også Nordisk Råds Præsidium og Nordisk Ministerråd har i årets løb haft deres opmærksomhed rettet mod spørgsmålet om en mere effektiv behandling af de initiativer og rapporter i form af rekommandationer og meddelelser, der udgør en del af samspillet mellem de to organer. Man har bedt de to sekretariatschefer om forslag til forbedringer. Forslagene behandlede ved et fællesmøde mellem præsidiet og ministerrådet i december.

3.3 Administration

Ministerrådssekretariatet påbøjede i samarbejde med presidiesekretariatet under 1987 ett omfattande utredningsarbete i avsikt att med hjälp av

modern informationsteknologi effektivisera sekretariatets daglige arbejde. Utredningen resulterede i anskaffning av samma ADB-system till båda sekretariaten.

I ministerrådssekretariatet genomfördes första installationsfasen i augusti-september 1988. Systemet skall var fullt utbyggt i mars-april 1989.

3.4 Overordnede programmer og lignende

3.4.1 Norden i Europa

Ønsket om at styrke den europæiske dimension i det nordiske samarbejde, var et dominerende tema ved generaldebatten under Nordisk Råds 36. session i 1988.

Ministerrådet har i løbet af året taget en række initiativer for at imødekomme dette ønske.

Det første, samlede resultat af ministerrådets arbejde med at sætte det nordiske samarbejde i europæisk perspektiv forelå i maj 1988 i form af rapporten "Norden i Europa".

I rapporten redegøres der for EF's indre markeds forudsætninger og indhold, og foreslåede, og vedtagne EF-retsakter på dette område sammenlignes med tilsvarende nordisk samarbejde. Ligeledes gennemgås en række områder med relation til det indre marked: forbruger-, miljø-, arbejdsmiljø-, uddannelses-, landbrugs-, fiskeri-, turist- og regionalpolitikken, der sammenlignes med det nordiske samarbejde på disse områder.

Der peges i rapporten på, at de nordiske lande med deres nære handelsmæssige og øvrige økonomiske relationer til EF i særlig grad vil blive påvirket af etableringen af et fælles og frit marked for varer, tjenester, personer og kapital inden for De Europæiske Fællesskaber.

Enhedsmarkedet og den økonomiske vækst, som dette forventes at give anledning til, vil i sig selv være en fordel også for lande, der ikke er medlemmer af EF. For at de nordiske lande kan få den størst mulige fordel, er det imidlertid nødvendigt, at harmoniseringsbestrebelseerne i Norden ikke kommer i strid med udviklingen af EF's indre marked. Det skyldes, at de fælles løsninger, EF-landene kommer frem til, uundgåeligt vil blive retningsgivende for udviklingen i Vesteuropa som helhed.

Rapporten viser, at der allerede foregår nordisk samarbejde på stort set alle de områder, som er omfattet af EF's indre marked og tilknyttede politikområder. At det nordiske samarbejde tager hensyn til udviklingen i EF er langtfra noget nyt. På områder som handelspolitikken, arbejdsmiljø, transport- og lægemiddelsamarbejdet er der allerede tidligere iværksat initiativer afledt af udviklingen i EF.

Særlig vægt lægges på områder, hvor resultaterne af det europæiske samarbejde kan udnyttes i det nordiske samarbejde, og på områder hvor resultaterne af det nordiske samarbejde kan udnyttes til at søge at påvirke udviklingen i EF.

Blandt de førstnævnte omtales områder, hvor samarbejdet med EF vil

kunne åbne muligheder, som ikke findes inden for Norden, f.eks. for højere uddannelse og forskning. Men også hvor det gælder det industrielle og handelspolitiske samarbejde, vil udviklingen i EF tilføre det nordiske erhvervsliv værdifulde impulser. Det gælder bl.a. kontakter med de store industriprojekter inden for datateknologi, kommunikationsteknologi, bioteknologi m.v. Dette vil kunne åbne udviklings- og leverancemuligheder for nordiske virksomheder.

Transportsektoren er også en sektor, hvor udviklingen af EF's indre transportmarked allerede har ført til en intensivering af det nordiske samarbejde.

Et andet område er samarbejdsprogrammet om afvikling af handelshindringer i Norden, som sigter mod at der ikke etableres nye handelsbarrierer mellem det nordiske område og det øvrige Europa. Dette kræver bl.a. et tættere nordisk samarbejde om standardisering inden for de europæiske standardiseringsorganisationer, hvor de nordiske lande deltager på lige fod med EF-landene. En aktiv nordisk deltagelse hér vil endvidere kunne bidrage til, at standarderne baseres på et højt miljø-, arbejdsmiljø- og konsumentbeskyttelsesniveau.

Nordiske initiativer vil også kunne blive aktuelle på områder, hvor EF's politik endnu ikke er særlig udviklet, f.eks. på kulturområdet og turistområdet.

Rapporten peger endvidere på, at det nordiske samarbejde i embedsmandskomiteerne yderligere må koncentreres om opgaverne i relation til Europasamarbejdet og mere specifikt udviklingen inden for EF. Der må drages fordel af Danmarks stilling som medlem af Fællesskaberne og tages hensyn til de opgaver, de fire nordiske EFTA-lande søger løst inden for EFTA's rammer.

Et problem, som fremhæves, er det officielle nordiske samarbejdes arbejdsrytme. Samarbejdet inden for Helsingforsaftalens rammer følger en årlig cyklus med Nordisk Råds årlige session som højdepunkt. Ministerrådsorganisationens arbejde med skabelse af nye samarbejdsprogrammer og aftaler og med større ændringer på etablerede samarbejdsområder, som forudsætter konsensus, foregår under den tidshorizont, at der ved den kommende eller følgende session skal kunne forelægges forslag til behandling i Nordisk Råd. Først efter sessionen kan ministerrådet endeligt vedtage sine forslag og begynde at føre dem ud i livet. Dette bevirker bl.a. også, at embedsmandskomiteerne i mange tilfælde kun afholder møder én til to gange årligt.

Ministerrådet har derfor med tilfredshed konstateret, at Nordisk Råds præsidium i sin udtalelse om rapporten har tilkendegivet, at man er rede til at behandle eventuelle hastende ministerrådsforslag om Norden og den europæiske integration uden for sessionerne i overensstemmelse med Helsingforsaftalens art. 52, stk. 4 og 56, stk. 2.

Et andet problem har bestået i, at visse embedsmandskomiteer stod

tøvende over for arbejdet med forholdet mellem den europæiske integration og det nordiske samarbejde, fordi alle eller nogle af komitémedlemmerne ikke er inddraget i det nationale arbejde med forholdet til udviklingen af EF's indre marked og EFTA/EF-samarbejde. Under årets løb har det vist sig, at de fleste embedsmandskomiteer er kommet godt igang med dette arbejde.

Heroverfor står EF's beslutningsproces, hvorefter ministerrådet kan træffe beslutninger året rundt. Hertil kommer, at ministerrådet efter vedtagelsen af ændringerne af Romtraktaten (Den europæiske Fællesakt) på en række væsentlige områder, hvor der tidligere krævedes énstemmighed nu kan træffe beslutning med kvalificeret flertal.

Rapportens konklusioner har givet ministerrådet anledning til nogle yderligere initiativer. Disse initiativer omfatter såvel den organisatoriske side af det nordiske samarbejde som samarbejdets indhold. Rapporten vil i begyndelsen af 1989 blive fulgt op med en ny rapport. Disse rapporter skal efter drøftelserne på Nordisk Råds 37. session danne grundlaget for udarbejdelsen af en arbejdsplan som grundlag for de beslutninger, der må træffes i de kommende 4 år for at styrke Nordens stilling i den europæiske integrationsproces.

3.4.2 Den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning

”Norden i växt” – handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, fastställdes efter sessionen 1985, och löper i huvudsak till och med år 1988. Planen innehåller omkring 40 olika åtgärder, som genomförs av 14 ämbetsmannakomiteer och andra nordiska samsarbetsorgan.

1988 är i huvudsak planens sista verksamhetsår. Ministerrådet avser därför att under 1989 utarbeta en samlad redogörelse för planens genomförande och resultat, avseende åren 1985–1988. I det följande ges endast en mer översiktlig beskrivning av förändringar under 1988.

Sammantaget genomförs ”Norden i växt” i enlighet med planerna. Det finns dock en del mindre avvikelser och förändringar.

Under senare delen av 1987 och under 1988 har ett ministerrådsförslag till en ny ekonomisk handlingsplan utarbetats. Under detta arbete, som letts av en statssekreterargrupp tillsatt av de nordiska finansministrarna, har en särskild uppföljning gjorts av ett antal aktiviteter i ”Norden i växt”. En sådan uppföljning var motiverad av behov för att under en kortare period vidareföra en del åtgärder i ”Norden i växt” i den nya handlingsplanen. Det gäller generellt tillskott till Nordiska Industrifonden, projektet Nordisk väderradar, tillskott till Nordtest samt vissa punktinsatser som Nopef genomförs. Nordunet vidareförs enligt vad som planerats i ”Norden i växt”.

Ett centralt område i ”Norden i växt” är ”Norden som hemmamarknad”. Det år 1987 fastställda samsarbetsprogrammet för avskaffande av

handelshinder har haft sitt första fulla verksamhetsår. Målsättningen med samarbetsprogrammet är att avveckla existerande handelshinder och förhindra att nya handelshinder uppstår. Viktiga inslag i programmet är att tillämpa principen om ömsesidigt erkännande av produktkontroll och provning, som utförts i ett annat nordiskt land, och att upprätta listor med s.k. likvärdiga regler.

En uppföljning av utredningen om statliga kreditstöd har gjorts, och resultaten har använts i den nya ekonomiska handlingsplanen.

De arbetsmarknadspolitiska projekten fortskrider enligt planerna, och flera delrapporter har avgivits. En större avslutningskonferens om dessa projekt planeras äga rum under våren 1989. En arbetsgrupp sammansatt av ämbetsmän och representanter för arbetsmarknadens parter har 1988 lagt fram en rapport om koncernfackligt samarbete.

För en del projekt på infrastrukturområdet, gäller att det finns en del mindre avvikelser och förseningar, bl.a. till följd av ändrade statsfinansiella förutsättningar och nationella omprioriteringar av utbyggnadsplanerna.

Det nordiska gassamarbetet, som kortfattat relaterades i "Norden i växt", har gått in i en mer konkret fas. Det pågår förhandlingar mellan nordiska energibolag om köp och försäljningar av gas. På myndighetsplanet pågår utredningar som grund för ett framtida nordiskt naturgasnät.

Frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet har varit föremål för förnyade överväganden inom ramen för arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen. Dessa överväganden har inriktats på de tekniska möjligheterna att konstruera en modell för finansiering genom mervärdeskattesystemen (i Finland omsättningsskatten). Ministerrådet har behandlat frågan och konstaterat att de tekniska problemen med ett sådant system är alltför stora.

3.4.3 Datateknologi

Den datateknologiska handlingsplanen löper ut 1989. En statusrapport avlämnades 1987. Inför slutfasen har det för genomförandet av programmet ansvarliga utskottet (RU-DATA) prioriterat följande områden:

- *Handikappområdet* med inriktning på telekommunikation och datortillgänglighet.
- *Utbildningsområdet* med inriktning på alla stadier inklusive högre, vidare- och yrkesutbildning.
- *Offentlig förvaltning*, speciellt avseende brukarkrav, standardisering och människa/maskinfrågor, samt standardisering med inriktning på främst europeisk harmonisering. En informationsbroschyr om dessa har sänts ut till en bred intressekrets.

Nya initiativ har under perioden tagits, bland annat, inom standardisering av nya röntgenmedia. I samarbete mellan centrala sjukhus i alla nordiska länder är avsikten att nå en enhetlig standard för överföring av röntgenbilder i digital form.

Ett annat nytt projekt avser ett seismiskt datainsamlingsystem för södra Islands lågland. Målet är att bättre kunna förutse jordskalv. De naturvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Norge och Sverige tillsammans med isländska myndigheter stöder projektet.

Det tredje exemplet på nya projekt utgörs av en bild- och textdatabas över Grönland. Med en insats från Danmarks Radio, utbildningsavdelningen i samarbete med UNIC (EDB-center för forskning och utbildning), Nationalmuseet med flera danska institutioner skall Grönland med hjälp av interaktiv videoteknik kunna presenteras på ett pedagogiskt intresseväckande sätt i skolor, på museer och bibliotek. Utvecklingsarbetet bedrivs i samarbete med Nordiska ministerrådets Dataprogramgrupp (Norden idag) med syfte att ta fram gemensamma nordiska normer för systemutveckling med mera för denna typ av medium.

Vid sidan av de nya initiativen har verksamheten fortsatt inom områdena byggande, utbildning, handikapp, systemutveckling genom brukarmedverkan, offentlig förvaltning och handelsprocedurer.

3.4.4 *Bioteknologi*

Efter at Nordisk råd på sessionen i marts måned havde anbefalet Nordisk ministerråd at vedtage et nordisk samarbejdsprogram for bioteknologi, besluttede ministerrådet i april måned at godkende det fremlagte forslag, men besluttede at behandle dets budget som led i den ordinære budgetprocedure.

For at lede arbejdet med det bioteknologiske program nedsatte samarbejdsministrene den Nordiske Programkomite for Bioteknologi (NPB).

Nordisk industrifond og Nordisk embedsmandskomité for jord- og skovbrugsspørgsmål (NEJS) ved Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning (NKJ) er blevet indbudt til at sende observatører til komiteens møder.

I 1988 har Nordisk industrifond og NEJS/NKJ igangsat en række planlægningsaktiviteter i samarbejde med forskere på området og i samspil med programkomiteen. Gennem denne planlægning er der nu ved at blive udarbejdet konkrete delprogrammer og projekter på de fleste af de områder, der er fremhævet i samarbejdsprogrammet.

To paraplyprogrammer i industrifondens regi forventes iværksat inden årsskiftet. Det drejer sig om:

- skabelse af nye proteiner (med særligt henblik på de olie- og vandopløselige), og
- procesteknik.

Herudover er der i industrifondens regi i 1988 gennemført kortlægninger på 4 områder med henblik på en mere konkret planlægning:

- bioteknik og miljø
- plantecellebioteknik (i nært samarbejde med NEJS)
- varme- og kuldeterolante mikroorganismer
- levnedsmiddel- og foderbioteknologi.

Inden årsskiftet vil der kunne træffes beslutning om at iværksætte en egentlig planlægning af paraplyprogrammer på disse områder. Alle disse initiativer er finansierede gennem en særbevilling på 6 mill. DKK som led i det bioteknologiske samarbejdsprogram. Herudover har industrifonden i 1988 inden for det ordinære budget bevilget op imod 15 mill. DKK til samarbejdsprojekter inden for det ordinære budget.

Inden for jord- og skovbrugsområdet er der tilsvarende igangsat planlægning af samarbejdsaktiviteter omkring bioteknologi knyttet til planter og husdyr. De nordiske forskningsmiljøer på området er indbudt til at indgive forslag til konkrete samarbejdsaktiviteter, der kan igangsættes i første halvår 1989. Det er tanken at lægge hovedvægten på samarbejdet omkring plantecellens bioteknologi.

Der er i 1988 afholdt tre særlige aktiviteter, nemlig et forskersymposium om bioteknologiske metoder på husdyrområdet, et seminar om moderne metoder til at studere celler i løv- og nåletræer, samt et forskeruddannelseskursus i metoder til bestemmelse af hormoner og tilvækstregulatorer i planter.

På de øvrige samarbejdsområder har programkomiteen igangsat en kortlægning af mulighederne for at udbygge samarbejde om forskeruddannelse inden for genteknologi, ligesom en udredningsgruppe er ved at udarbejde en skitse for et nærmere samarbejde om bioteknologi i akvakultur, der vil være færdigudarbejdet inden årsskiftet.

Den ekspertgruppe, der har været nedsat for at vurdere mulighederne for et nærmere nordisk samarbejde omkring patentering og immateriel ret inden for bioteknologi har afleveret sin rapport i midten af oktober. Rapporten er nu under behandling i ministerrådets organer og forventes offentliggjort inden årsskiftet. Det er foreløbigt tanken at afholde et bredt seminar om rapportens problemstillinger sidst på foråret 1989.

3.4.5 *Nordbors rättigheter*

Nordiska ministerrådet har de senaste åren ägnat stor uppmärksamhet åt de rättsliga och sociala villkor som nordiska medborgare bosatta i ett annat nordiskt land än sitt eget lever under. Målet är att dessa skall uppnå största möjliga likställdhet med vistelselandets egna medborgare.

Inför Nordiska rådets 36:e session i mars 1988 publicerades ett av Nordiska rådet sedan länge efterlyst informationsmaterial i form av broschyrer för dem som flyttar till Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en samlad katalog för alla dessa länder. Till att börja med har informationsmaterialet först och främst distribuerats via nordiska kontaktpersoner på arbetsförmedlingskontor, folkbokföringsmyndigheter, invandrarbyråer m.m. På grund av erfarenheterna under 1988 räknar man med att i början av 1989 kunna ta beslut om den framtida publiceringen av information till dem som flyttar inom Norden.

Under 1988 har man också närmare avgränsat de områden där det är

særskilt angeläget att förändra lagar och regler, vilka innebär hinder för nordiska medborgare som bor eller verkar i något annat land än sitt eget. Detta gäller följande sex områden: (1) Rösträtt och valbarhet, (2) Medborgarskap, (3) Inresa, utvisning och utlämning, (4) Möjligheter att bedriva näringsverksamhet, (5) Möjligheter att köpa fast egendom och (6) Möjligheter att inneha offentliga befattningar. Dessa frågor skall också belysas i ett europeiskt sammanhang.

3.4.6 Nordiskt tjänstemannautbyte

Avsikten med utbytestjänstgöringen är att statligt anställda inom den offentliga förvaltningen skall lära känna förvaltningen i de nordiska grannländerna på ett sätt som

- främjar den egna myndighetens arbete,
- innebär en personlig utveckling i arbetet,
- bidrar till ökat nordiskt samarbete inom verksamhetsområdet.

Intresset för utbytestjänstgöringen har ständigt ökat i de nordiska länderna. Enligt den evaluering av verksamheten, som kontaktgruppen för tjänstemannautbytet genomförde under 1987, har erfarenheterna på både arbetstagar- och arbetsgivarsidan enbart varit positiva. En utvärderingsrapport kommer att publiceras i början av år 1989.

3.4.7 Flygtninge- og migrationsspørgsmål

De flygtningepolitiske spørgsmål er fortsat blevet varetaget af den særlige samrådsgruppe for flygtningespørgsmål, som de nordiske landes regeringer nedsatte i slutningen af 1986. For uddybende oplysninger om gruppens arbejde i årets løb henvises til meddelelsen om rekommandation 30/1986 under pkt. 4.2.

Den nordiske kontaktgruppe for migrationsspørgsmål, nedsat af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) i 1985, har fortsat det arbejde, som blev indledt med afgivelsen af rapporten "*Migrations samarbejde i Norden*" (NU 1985.4).

Gruppens arbejde har dels været koncentreret om rapportens prioriterede områder, dels om opfølgning af de dele af rekommandation 30/1986/j om tilvejebringelse af et øget nordisk samarbejde på flygtningeområdet, som er lagt til migrationsgruppen. Om dette arbejde henvises ligeledes til meddelelsen under pkt. 4.2

Migrationsgruppens prioriterede områder består bl.a. i et forprojekt med en kortlægning af forskellige statistikker, der belyser migrationen mellem de nordiske lande, som er tilendebragt ved årsskiftet 1987/88. Projektets forslag er blevet forelagt de relevante brugere af statistikken med henblik på en vurdering af, i hvilket omfang forslagene kan realiseres. På denne baggrund er der i 1988 iværksat en anden fase af udredningen af forudsætningerne for en nordisk migrationsstatistik.

Efter afholdelse af det syvende nordiske migrationsforskerseminar i

slutningen af 1986 arbejder migrationsgruppen på forskellig vis på at støtte og udbygge det nordiske samarbejde imellem migrationsforskerne.

Der er i 1988 afholdt et arbejdsseminar om tolke- og oversætterspørgsmålet med henblik på at identificere problemstillinger, der er relevante for nordisk samarbejde, ligesom der er gennemført et forprojekt med det formål at undersøge forudsætningerne for nordisk samarbejde om vurdering af udenlandske erhvervsuddannelser og ekvivalensvurdering af de videregående uddannelser. Projektet udførtes i samarbejde med relevante uddannelsesinstitutioner. Et ekspertmøde om vurdering af udenlandske erhvervsuddannelser planlægges afholdt i 1989.

3.5 Information

En stor hændelse i det nordiska samarbetet under det gångna året var givetvis Nordiskt Forum. Förutom traditionell pressbemanning och presskonferenser gjorde ministerrådssekretariatet en video från Nordiskt Forum. Videon har sånts flera gånger i svensk television och förhandlingar om visning pågår med övriga länder i Norden. Ministerrådssekretariatet lät också göra en tidning med intervjuer och bilder från Nordiskt Forum.

Barn- och ungdom är en viktig målgrupp för informationsverksamheten. Därför har ett undervisningspaket sammanställts för gymnasieskolan. I det behandlas just det nordiska samarbetet, något som annars inte finns med i skolornas läroplaner. Paketet omfattar tre huvudkapitel:

- Efter Ragnarök, hur det nordiska samarbetet uppstod.
- Den nordiska välfärden, vari består den nordiska modellen.
- En osäker framtid, om ekonomiska och politiska modeller i omvandling.

Mer traditionellt informationsmaterial och en affischserie har också färdigställts för att tillsammans med undervisningspaketet distribueras till skolor i hela Norden.

Affischserien kommer även att återfinnas på olika flygplatser i Norden. Med spännande bilder och saklig text kommer den att upplysa den nordiske medborgaren om olika samarbetsprojekt.

En overheadserie har färdigställts under året. Den behandlar det nordiska samarbetet och finns i två språkversioner, en svensk och en finsk. Overheadserien ska t.ex. kunna användas vid studiebesök i Nordiska ministerrådets sekretariat och den ska också kunna vara ett bekvämt hjälpmedel för den som reser ut och föreläser. Serien är gjord i samarbete med Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm.

Bok & Bibliotek, den stora bokmässan i Göteborg, har blivit ett återkommande evenemang, där Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet också samarbetar via sina informationsavdelningar. 60 000 människor besökte mässan förra året. Förutom montrar med information arrangerade ministerrådet två debatter. Den ena handlade om kvinnlig humor i Norden och byggde på en nyutkommen bok, "Kvinnoskratt & Damelatter", som producerats på publikationsavdelningen. Vidare var nominerade författare

och givetvis också pristagaren i Nordiska rådets litteraturpris 1988 inbjudna till en debatt eller ett samtal under rubriken "Vad är nordiskt i den nordiska litteraturen?".

Informationsverksamheten omfattar traditionell bevakning av ministermöten och arrangerandet av presskonferenser. Lättfattlig information om det nordiska samarbetet inom olika sektorer också i s.k. Faktablad. Information om det nordiska samarbetet på engelska utges i Nordic Contact, ett nyhetsblad som framför allt distribueras till länder utanför Norden.

För den som arbetar i eller på annat sätt har beröring med det nordiska samarbetet har en nordisk fickkalender för år 1989 sammanställts. Kalendern innehåller också lättillgänglig statistik och fakta om samarbetet i Norden.

NU-serien og NORD-publikationerne

I 1988 er der udkommet 4 publikationer i NU-serien. Fra og med januar 1987 er publikationsvirksomheden flyttet fra præsidiensekretariatet til ministerrådssekretariatet og publikationsenheden under ministerrådssekretariatet har stået for det praktiske arbejde i forbindelse med udgivelserne i NU-serien. I de vedtagne retningslinier for NU-serien er det dog fastsat, at Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd har fælles ansvar for NU-serien.

I henhold til en nyindført uofficiel nummerering, er der i 1988 udgivet 112 NORD-publikationer. Antallet er dog i underkanten af det faktisk udgivne antal NORD-publikationer, idet en del institutioner og projekter ikke endnu er omfattet af den uofficielle nummerering.

Af særlig markante NORD-publikationer kan nævnes:

- *Nordiska samarbetsorgan 1988*, der er en årbog med navne, adresse- og telefonoplysninger om permanente nordiske samarbejdsorganer, institutioner og komiteer.
- *NORDKAT*. Katalog over nordiske publikationer ca. 1960–1986.
- *Vi har ventet længe nok* (dansksproget udgave). Håndbog for kvinder i politik.
- *Nordisk statistisk årsbog 1988*, der udgives i samarbejde mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Statistisk sekretariat.
- *Trykt & Udgivet 1988*, der giver en beskrivelse af de publikationer, som Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og andre nordiske samarbejdsorganer, har udgivet. I tilknytning er endvidere udgivet *Trykt & Utgitt om KVINDER OG LIKESTILLING* og *Trykt & Udgivet om Miljø*.

4 Nordisk Råds udtalelser og rekommandationer

4.1 Nordisk Råds udtalelser

Nordisk Råd har henstillet til Nordisk Ministerråd at virke for at ministerrådets organer spiller en mere aktiv rolle med hensyn til at fremme fælles nordiske interesser og samordne nordiske initi-

ativer for at møde den udfordring den europæiske integrationsproces indebærer.

Nordisk Ministerråd ønsker i den anledning at anføre følgende:

Som nærmere beskrevet i afsnit 3.4.1 har ministerrådet i løbet af 1988 taget en række initiativer med henblik på at inddrage den europæiske dimension i det nordiske samarbejde. Disse initiativer vedrører både organisering af samarbejdet og dets saglige indhold. Konkrete emner i relation til samarbejde på europæisk plan behandles allerede i relevante nordiske samarbejdsorganer. En organisatorisk tilpasning har fundet sted eller er på vej, der vil gøre det muligt at reagere hurtigere og mere målrettet på udviklingen i Europa.

Samordningen af de nordiske initiativer varetages af samarbejdsministrene og deres stedfortrædere ligesom også ministerrådssekretariatets koordinerende kapacitet er blevet styrket.

Rapporten "Norden i Europa" gav et første samlet billede af igangværende nordisk samarbejde set i relation til gennemførelsen af EF's indre marked med tilknyttede politikområder. Ministerrådet har under udarbejdelse et supplement til denne rapport.

Nordisk Råd har endvidere henstillet til Nordisk Ministerråd

1. – att nya aktiviteter av större dimensioner tillföres nya medel
  - att till kommande år utarbeta ett bättre koordinerat plandokument, som innehåller en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål och en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna
  - att vid utarbetandet av budgeten använda samma prisökningstal som används i andra sammanhang
  - att i stället för att använda en procentsats som mått på den reala tillväxten i budgeten göra en krontalsuppräknig av budgeten
  - att framlägga förslag till handlingsplaner och program till sessionen året före ikraftträdandet
  - att under kommande år satsa särskilt på allmänkultur, utbildning, forskning och utveckling samt miljö och trafiksäkerhet.
2. – att lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för ministerrådets fortsatta arbete.

Nordiska ministerrådet önskar med anledning härav framföra följande:

Aktivitetsökningarna i den samnordiska budgeten har fördelats på områden som framlagts i olika ministerrådsförslag. Sådana nya större aktiviteter är t.ex. kulturhandlingsplanen, det bioteknologiska handlingsprogrammet samt olika åtgärder i samband med ekonomiska handlingsplaner etc.

Ministerrådet har, för att samordna arbetet med nordiska samarbetsprogram mm. och gällande budgetprocedur, gett fackområdena nya direktiv. Målsättningen är att koordinera de olika sektorernas framtidsplanering och att inom ramen för den långsiktade budgetplaneringen avväga förverkligandet av de olika sektorers framtidsplaner mot varandra.

Budgeten har utarbetats utgående från de prisomräkningsantaganden som respektive finansministerier givit. I budgetarbetet används en presentationsteknik där realltillväxten belyses både med procentsatser och genom krontalsuppräknung.

Det är naturligt att ett samspel mellan Nordiska Rådet och Nordiska ministerrådet utmynnar i att olika handlingsplaner och handlingsprogram behandlas i god tid före ikraftträdandet. Å andra sidan är förverkligandet av handlingsplaner så brådskande och politiskt prioriterat att det är nödvändigt att vidta åtgärder omedelbart.

Kulturavtalets område samt miljö och trafiksäkerhet är prioriterade områden i den samnordiska budgeten.

4.2 Nordisk Råds rekommendationer

4.2.1 Meddelelse om rekommendation 18/1984 om samarbejde inden for FN og andre internationale organer vedr. homoseksuelles rettigheder

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd opfordrer de nordiske landes regeringer til inden for FN og andre internationale organer at samarbejde i spørgsmål, som berører homoseksuelles menneskerettigheder, med henblik på at hindre diskriminering.”

De nordiske landes regeringer meddeler:

Inget av de nordiska länderna har, inom ramen för det internationella arbetet för mänskliga rättigheter, tagit några initiativ som specifikt tar sikte på de homosexuellas situation. Det vore sannolikt inte möjligt att isolerat föra upp frågan om de homosexuellas rättsställning på internationella organs dagordning, ännu mindre att nå överenskommelser som specifikt tar sikte på homosexuellas lika rättigheter.

Regeringarna kan däremot enskilt, i organ där man bedömer det meningsfullt, beröra frågan i tal och inlägg. Alla de nordiska länderna är beredda att reagera, om det skulle uppstå situationer, där särskilt riktade initiativ påkallas och kan ge resultat.

De nordiska ländernas regeringar anser därmed, för sin del, att rekommendationen fått en så uttömmande behandling som förutsättningarna tillåter, och föreslår därför att den avskrivs.

4.2.2 Meddelelse om rekommendation 9/1985 angående nordisk samarbejde om handelssjøfarten

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1. att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart,
2. att verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande internationellt i frågor av gemensamt nordiskt intresse inom handelssjöfarten,

3. att upprätta ett gemensamt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Beträffande rekommendationens punkter 2 och 3 är situationen i stort sett oförändrad sedan 1987 varför ministerrådet hänvisar till förra årets meddelande i dessa frågor. Möjligen kan nu konstateras att olikheterna i ländernas sjöfartspolitiska bedömningar samt policy accentuerats. Danmark har under året infört ett internationellt register medan Finland i begränsad omfattning ger rederistöd. Sveriges åtgärder riktas mot skatte- och den sociala sidan.

Vad gäller möjligheterna till ett nordiskt forskningssamarbete har ministerrådet sänt ut en förfrågan till berörda ministerier angående bildandet av en kontaktgrupp med forskare, representanter för statliga organ, redarföreningar m.fl. Frågan är under behandling på ministerierna.

Med hänvisning till vad ovan anförts ang. ländernas bedömningar och policy samt att olikheterna dem emellan torde kvarstå inom överskådlig framtid hemställer ministerrådet att rekommendationens punkter 2 och 3 avskrivs.

4.2.3 *Meddelelse om rekommandation 30/1986 angående samarbejde inden for flygtningepolitikken*

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at tage initiativ til et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningespørgsmål med henblik på at sikre nordisk samarbejde om initiativer til forebyggelse af flygtningeproblemer, modtagelse og placering af flygtninge i de enkelte nordiske lande, fælles nordisk holdning til behandling af modtagne flygtninge og hjælp til flygtninge, der kan og vil returnere til hjemlandet, samarbejde om informationsvirksomhed om flygtninges vilkår samt fælles indsatser i lande uden for Europa, som er første asylland.”

De nordiske regeringer meddeler følgende:

Nogle af de elementer, der indgår i rekommandationen, følges op i direkte samarbejde mellem de nordiske regeringer. Dette sker først og fremmest i *den særlige samrådsgruppe i flygtningepolitiske spørgsmål*, nedsat i efteråret 1986. Herigennem har regeringerne udvidet og fordybet det nordiske samarbejde på den måde, som Nordisk Råd efterlyste i sin rekommandation.

Samrådsgruppen, som pr. 1.1 1989 har afholdt 9 møder, er et uformelt forum, hvor spørgsmål af fælles interesse for de nordiske lande kan drøftes og ved behov koordineres. Samrådsgruppen har ved flere lejligheder nedsat arbejdsgrupper med henblik på bearbejdelse af særlige spørgsmål.

Samrådsgruppen *udveksler de informationer*, som den finder kan have betydning for de nordiske lande på det asyl- og flygtningepolitiske område, f.eks. om antallet og sammensætningen af asylansøgere i de enkelte lande.

om ny lovgivning og om igangværende projekter i de enkelte lande. Efter anmodning fra ministrene med ansvar for asyl- og flygtningepolitik skal samrådsgruppen undersøge mulighederne for øget udveksling af oplysninger i enkeltsager.

En af de centrale hensigter med samrådsgruppen er, at de nordiske lande, i det omfang det er muligt, søger at *koordinere deres holdninger* således, at Norden i fællesskab står stærkere i *internationale sammenhænge*. Et tilbagevendende emne i samrådsgruppens møder er forholdet til United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), herunder særlig arbejdet i UNHCR's executivkomité. Hvor det er muligt, søger samrådsgruppen at koordinere de enkelte landes synspunkter, og UNHCR's repræsentant i Norden deltager under dele af samrådsgruppens møder. Der sker herigennem en udveksling af synspunkter, der har stor betydning for det nordiske samarbejde inden for UNHCR.

Samrådsgruppen følger i den forbindelse indgående den række af *uformelle konsultationer, som 12 vestlige lande* (herunder Sverige, Norge og Danmark) *har indledt med UNHCR* om internationale flygtningepolitiske spørgsmål. Der har været afholdt møder i Stockholm i 1985, i Haag i 1986, i Schweiz i 1987 og i Oslo i 1988. Samrådsgruppen har løbende drøftet en fælles holdning til disse konsultationer. Som led i rækken af uformelle konsultationer med UNHCR er et ad hoc arrangement for iranske asylansøgere i Tyrkiet under gennemførelse. Dette arrangement tager efter en fordelingsnøgle sigte på genbosætning i de 12 vestlige lande af UNHCR-godkendte iranske asylansøgere, der midlertidigt befinder sig i Tyrkiet. Rammerne for programmets iværksættelse er nu faldet på plads, og det tilstræbes på årsbasis at genbosætte 3 000 personer i de deltagende lande. På samrådsgruppens initiativ har Norge, Sverige og Danmark over for UNHCR tilkendegivet, at man kan tage 500 iranere fra Tyrkiet på en samlet skandinavisk kvote i 1988.

I rekommandationen opfordres til et udvidet og fordybet samarbejde om hjælp til *flygtninge, der kan og vil returnere til hjemlandet*. De nordiske ministre med ansvar for flygtningespørgsmål besluttede i november 1987 i Åbo, at de nordiske lande aktivt skal støtte UNHCR i bestræbelserne på at etablere et egentligt repatrieringsprogram for tamilske flygtninge.

Det er generelt regeringernes holdning, at man bedst fremmer de igangværende bestræbelser på repatriering ved aktivt at støtte UNHCR, fremfor ved at foreslå særskilte nordiske initiativer. Dette berører dog ikke det enkelte lands mulighed for at udarbejde repatrieringsprogrammer i samarbejde med UNHCR. Samrådsgruppen har på sine møder drøftet repatriering med UNHCR's repræsentant i Norden, og gennem disse drøftelser har gruppen haft lejlighed til at præge UNHCR's arbejde med nordiske synspunkter.

Et fast punkt på samrådsgruppens møder er *EF-arbejdet vedrørende immigration*. De 12 EF-landes ministre med ansvar for immigration har

siden efteråret 1986 afholdt en række møder med henblik på forberedelsen af det indre marked. Udviklingen følges i den nordiske samrådsgruppe.

EF-landene overvejer et system, hvor grænsekontrollen ved de indre grænser skal lempes og senere helt afskaffes. Samtidig skal der etableres en mere indgående kontrol ved EF's ydre grænse. Dette rejser spørgsmålet om afskaffelse af grænsekontrollen ved den dansk/tyske grænse. Samtidig er Danmark medlem af den nordiske paskontroloverenskomst. Her er den dansk/tyske grænse nordisk ydergrænse, idet grænsekontrollen i princippet er afskaffet mellem de nordiske lande.

Samrådsgruppen har indgående drøftet disse og andre problemer mellem Norden og EF. Samrådsgruppen har i lyset af behovet for dybtgående undersøgelser på dette område nedsat en særlig arbejdsgruppe. Det fremtidige arbejde vil koncentreres om spørgsmål om asylpolitik, visumpolitik og grænsekontrol, som etableringen af EF's indre marked rejser i relation til Norden.

Ministrene med ansvar for asyl- og flygtningepolitik har i november 1988 konstateret, at der *fortsat er behov for samråd og samarbejde* i de spørgsmål, som samrådsgruppen har beskæftiget sig med i de seneste to år. Samrådsgruppens virksomhed vil blive konsolideret gennem, at landene fra 1989 tager ansvar for formandskab og sekretærservice på skift for et år ad gangen.

Ansaret for opfølgning af rekommandationen, for så vidt angår tilrettelæggelsen af integreringsprocessen i de enkelte lande, visse spørgsmål om tilbagevendingsproblematikken og information om flygtninges vilkår, er tillagt Nordisk Migrationsgruppe.

Migrationsgruppen, der blev nedsat af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) i 1985, behandler ifølge sit mandat problemstillingen for indvandrere og flygtninge, der har fået tilladelse til at bosætte sig i et af de nordiske lande.

I 1988 er der afsluttet et forprojekt om integration af vietnamesiske indvandregrupper. Forudsætningerne for integrationsprocessen for disse grupper var relativt ensartede, således at det i forprojektet har været muligt at sammenholde erfaringerne fra alle nordiske lande.

I fortsættelse af forprojektet har migrationsgruppen og NAUT's syssel-sætningsudvalg besluttet at iværksætte egentlige projekter på tre områder i 1989:

- et projekt, hvor man vil samle de fællesnordiske erfaringer om placering af flygtninge og andre indvandrere på arbejdsmarkedet. I hver af de fire store lande har man udviklet særlige integrationsprogrammer for arbejdsmarkedsmyndighedernes indsats for placering af flygtninge på arbejdsmarkedet.
- et projekt hvor man vil samle konkrete erfaringer fra kommunernes koordinerende opgaver for den sociale og kulturelle integration af flygtninge og andre indvandrere med en kulturbaggrund, der adskiller sig markant fra den nordiske kultur og levevis,

– et studie af de særlige spørgsmål, der er relevante for integrationen af flygtninge og andre indvandrere med tilknytning til ikke-kristne tros-samfund. I studiet vil man særligt undersøge problemstillinger, som forekommer ved integrationen af indvandrere, der bekender sig til muslimske trosretninger.

En tidligere igangsat seminarserie om indvandrerkvinders særlige problemer videreføres. Et led i seminarserien blev præsenteret i form af en workshop i forbindelse med Nordisk Forum 1988 i Oslo. I de fortsatte arbejdsseminarer bygges videre på de kontakter og samarbejds-mønstre, der er etableret mellem grupper af indvandrerkvinder i alle nordiske lande. Denne seminarserie gennemføres senere i samarbejde med Nordisk Liges-tillingsudvalg, og vil i december 1988 omfatte et forskerseminar om ”Mus-limske kvinder i Norden”.

Der er i 1988 arbejdet med planlægningen af et seminar om *tilbagevend-ningsspørgsmålet*. Seminaret afholdes i marts 1989. Efter seminaret vil man tage stilling til en videreførelse af et nordisk samarbejde om de problemstillinger, som hænger sammen med flygtninges og indvandreres tilbageflytning til hjemlandet eller nabolande.

Migrationsgruppen har i 1988 afsluttet et forprojekt om *informations-problematikken*, som er til høring hos de nationale organisationer og myn-digheder, som har ansvar for flytningepolitikken i de pågældende lande. Efter afhøringen tages der stilling til formen for videreføring af et egentligt projekt. Det fortsatte projekt har til formål at foreslå fælles nordiske strategier og aktiviteter, som kan bidrage til at forbedre etniske relationer, øget tolerance og positiv holdning til flygtninge og indvandrere.

4.2.4 Meddelelse om rekommandation 33/1986 angående nordisk konven-tion om folkeregistrering

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde en nordisk konvention om folkeregistrering (til afløsning og udvidelse af over-enskomsten af 5. december 1968) med det formål at samordne og forenkle reglerne med hensyn til flytning, midlertidigt ophold og fast bopæl mellem de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i så henseende.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har til den 37. session fremlagt et ministerrådsforslag om en ny nordisk konvention om folkeregistrering og anser dermed rekom-mandationens formål for opfyldt.

4.2.5 Meddelelse om rekommandation 1/1987 angående beskyttelse af børn i en krigssituation

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at virke for 1. at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes,

2. at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker forhøjes fra 15 til 18 år, og
3. at Geneve-konventionen og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.”

De nordiske landes regeringer meddeler følgende:

ad pkt. 1

Ved det seneste møde i den arbejdsgruppe, som behandler sagen, blev der gjort betydelige fremskridt. Implementeringsbestemmelserne kunne godkendes, og arbejdsgruppen kunne slutføre den første gennemgang af konventionsteksten.

På anbefaling af Menneskerettighedskommissionen skal arbejdsgruppen mødes i 14 dage i november/december 1988 med henblik på så vidt muligt at gøre teksten færdig. Lykkes dette, vil sagen blive forelagt for Menneskerettighedskommissionen i februar/marts 1989 med henblik på at konventionen kan vedtages under FN's 44. generalforsamling i 1989.

De nordiske lande støtter bestræbelserne på at søge at få konventionen færdig til vedtagelse i 1989, såvel gennem at støtte forslag om at give arbejdsgruppen tilstrækkelig mødetid som gennem konkret i arbejdsgruppen at arbejde for dette mål.

ad pkt. 2

På arbejdsgruppens møde i 1986 blev man enige om udformningen af artikel 20. Sverige har dog søgt at virke for forbedringer af denne artikel og fremlagde derfor ved arbejdsgruppens møde i januar 1988 forslag om, at denne artikel skulle udarbejdes i overensstemmelse med Genevè-konventionens tillægsprotokol I, artikel 77, hvorefter aldersgrænsen for rekruttering til væbnede styrker er fastlagt til 15 år, men med det forbehold at ældre bør rekrutteres først. Trods modstand i arbejdsgruppen blev det muligt at drive dette forslag igennem. Rekrutteringsbestemmelserne kompletteres med en bestemmelse om, at konventionsstaterne skal foretage foranstaltninger for at sikre, at ingen børn direkte deltager i stridigheder.

Det er forventeligt, at der under arbejdsgruppens kommende samling, inspireret af blandt andre Amnesty International, kan blive fremført kritik af, at den foreliggende formulering af artikel 20 ikke yder tilstrækkelig beskyttelse af børn og unge, og fremsat krav om en aldergrænse på 18 år. Der kan ikke påregnes politisk mulighed for en sådan forhøjelse af aldersgrænsen.

ad pkt. 3

De nordiske regeringer arbejder aktivt for, at såvel Genève-konventionerne som specielt de to tillægsprotokoller fra 1977 vinder større udbredelse. Således er de nordiske lande medforslagsstillere ved de tilbagevendende resolutionsforslag herom på FN's generalforsamlinger. Også på Røde

Kors-konferencen i oktober 1986 fremsattes fra Danmark et resolutionsforslag om bredere tilslutning til tillægsprotokollerne, hvilket blev vedtaget med konsensus.

Selve Genève-konventionerne har i dag så godt som universel tilslutning, og tillægsprotokol I og II er ratificeret eller tiltrådt af henholdsvis 75 og 66 lande.

På baggrund af ovenstående oplysninger anbefaler regeringerne, at rekommandationen, i hvert fald hvad angår punkterne 2 og 3, afskrives.

4.2.6 Meddelelse om rekommandation 12/1987 angående nordisk udvekslingsordning for tolke og translatører

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk utbytesordning som ger tolkar och translatörer som arbetar med de nordiska språken möjligheter att under en viss tid arbeta i annat nordiskt land.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

I 1988 påbegyndtes udvekslingen af tolke og oversættere på forsøgsbasis som et led i ordningen med nordisk tjenstemandsudveksling. To oversættere fra den finske statsforvaltning tjenestegjorde 2 måneder i Sverige, og erfaringerne fra denne udveksling var yderst positive. Hensigten er, at denne form for udveksling yderligere skal udbygges i 1989.

4.2.7 Meddelelse om rekommandation 24/1987 angående samarbejde omkring genteknologi

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

- a. att utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet;
- b. att undersöka om någon form av förhandsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete;
- c. att verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utvecklingen av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet er i færd med at nedsætte et særligt nordisk udvalg for etik inden for bioteknologi i overensstemmelse med det vedtagne nordiske bioteknologiske samarbejdsprogram.

Det er tanken, at dette udvalg skal påse, at der udarbejdes policyorienteret materiale for diskussioner omkring de etiske aspekter af bioteknologiens anvendelse og udbredelse i de nordiske lande. Udvalget skal endvidere bidrage til en vurdering af de etiske normer for forskning i og anvendelse af bioteknologi i Norden og internationalt.

Ministerrådet mener, at man med nedsættelsen af dette særlige udvalg har sikret, at intentionerne i rekommandationen vil blive opfyldt.

4.2.8 *Meddelelse om rekommandation 3/1988 angående Nordisk Ministerråds budget for 1988 samt præliminære rammer for 1989-90*

Rekommandationen lyder:

''Nordisk Råds presidium henstiller til Nordisk Ministerråd å øke fremlagte budsjett for 1988 med 17 millioner DKK i overensstemmelse med Budsjett- og kontrollutvalgets vurderinger samt å vedta det justerte budsjett under hensyntaken av Budsjett- og kontrollutvalget merknader.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska ministerrådet fastställde 27.11.1987 budgeten för 1988. Realtillväxten i budgeten var 3% jämfört med 1987 års budget. Härutöver förstärktes det totala budgetutrymmet för 1988 med ca. 5 milj. DKK genom överföring av 1986 års överskott så att den sammanlagda realökningen uppgick till 5%. I detaljbudgeten har tagits hänsyn till Nordiska rådets yttranden.

4.2.9 *Meddelelse om rekommandation 24/1988 angående nordisk bioteknologisk samarbejdsprogram*

Rekommandationen lyder:

''Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk bioteknologisk samarbejdsprogram i samsvar med ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Som det fremgår af årsberetningen, har ministerrådet den 26.3.1988 vedtaget et nordisk samarbejdsprogram for bioteknologi i overensstemmelse med rekommandationen, ligesom man har truffet de nødvendige følgebeslutninger. Ministerrådet mener at man hermed har opfyldt rekommandationens intentioner.

4.2.10 *Meddelande om rekommendation 49/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1989*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att då man fastställer budgeten för 1989 ta hänsyn till budget- och kontrollutskottets synpunkter och förslag.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Samarbetsministrarna fastställde budget för 1989 efter behandlingen av budgetförslaget vid Nordiska rådets extrasession den 16 november 1988.

En av utgångspunkterna för ministerrådet vid beslutet var budget- och kontrollutskottets synpunkter och förslag.

I anslutning till budgetbeslutet justerades vissa prisräkningsfaktorer. Budget för 1989 uppgår därför till ca. 610,9 milj. DKK.

I budget 1989 ges en kraftig ökning av medel till miljösektorn bl.a. för genomförande av de två handlingsprogram som antogs av Nordiska rådet vid extrasessionen.

Det har också beslutats om satsningar på det s k Nordplus-programmet, samt bioteknologiprogrammet.

Ca. 60,4 milj. DKK har anvisats till överbygningsåret av den nya ekonomiska handlingsplanen.

Utöver de medel till kultursektorn som avsatts över budgeten, har ministerrådet ställt ytterligare 2 milj. DKK av tidigare ej disponerade medel till kultursektorns förfogande.

4.2.11 *Meddelelse om fremstilling nr. 1/1989 vedrørende fælles nordisk studie om Europasamarbejdet*

Fremstillingen lyder:

”Nordisk Råds Presidium anmoder Nordisk Ministerråd om raskt og med fastlagte tidsgrænser å analysere de nordiske forutsetninger, ambitioner og problemer i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid, og at tilstrekkelige ressurser stilles til disposisjon.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har i årets løb taget en række initiativer for at imødegå den europæiske udfordring. Et omfattende analysearbejde har fundet sted i Ministerrådets organer med rapporter ”Norden i Europa” som det første samlede resultat af indsatsen. I januar 1989 følger endnu en rapport, ”Norden i Europa II”. Sammen med den nye økonomiske handlingsplan vil disse to rapporter denne grundlaget for udarbejdelsen af et nordisk arbejdsprogram for perioden 1989–92, som Ministerrådet vil opstille i første halvdel af 1989.

I øvrigt henvises til kapitel I og kapitel II, afsnit 3.4.1.

Kapitel III

Lagstiftningssamarbetet

1 Inledning

Det nordiska lagstiftningssamarbetet har även under år 1988 bedrivits i de former som utvecklats och tillämpats under den senaste tioårsperioden.

Förutom möten i officiell nordisk regi och kring konkreta lagstiftningsprojekt har täta kontakter också förekommit inför och vid möten i olika internationella fora. Detta har naturligtvis underlättat möjligheterna att inta gemensamma nordiska ståndpunkter men också utsikterna att få gehör för dessa, t.ex. vid utarbetandet av internationella konventioner. Den sistnämnda formen av lagstiftningssamarbete har av ministerrådet tillmätts en alltmer ökad vikt, inte minst med tanke på förhållandet Norden – EG:s inre marknad och därmed sammanhängande problem.

2 Familjerätt

På det familjerättsliga området har ett nordiskt lagstiftningssamarbetet bedrivits sedan länge. Arbetet har under senare år gått i riktning mot en allt större nordisk rättslikhet.

2.1 Äktenskapsrätt m. m.

Det reformarbete på den nordiska äktenskapsrättsens område som inledes i början av 1970-talet har lett till att lagstiftningen i de olika länderna har närmats varandra. En fullständig rättslikhet har dock inte kunnat uppnås, bl.a. beroende på politiska och praktiska skillnader och på skilda värderingar i vissa samlevnadsfrågor.

2.1.1 Ingående och upplösning av äktenskap.

I Sverige genomfördes år 1974 en genomgripande reformering av reglerna om ingående och upplösning av äktenskap. Reformen innebar bl.a. att en make som inte vill fortsätta äktenskapet har en ovillkorlig rätt till skilsmässa. Dessa regler återfinns numera i den nya äktenskapsbalk som trädde i kraft den 1 januari 1988.

Motsvarande reformer har genomförts eller är på gång i de andra nordiska länderna. I Finland trädde nya regler med denna innebörd i kraft den 1 januari 1988 (beträffande reglernas närmare innehåll se C1/1988 s. 54), och i Danmark har ett förslag till sådana nya regler lagts fram i Folketinget under år 1988. Också i Island och Norge förbereds liknande lagstiftning.

2.1.2 Makars förmögenhetsförhållanden

I Finland och Sverige gäller nya regler om makars förmögenhetsförhållanden sedan den 1 januari 1988. I Sverige har reglerna tagits in i den nya

äktenskapsbalk som då trädde i kraft. Beträffande det närmare innehållet i de nya finska och svenska reglerna kan hänvisas till C1/1988 s. 55.

I Norge förbereds ny lagstiftning om makars förmögenhetsförhållanden på grundval av ett kommittébetänkande från år 1987. I Danmark har ett kommittébetänkande i frågan, som avgavs år 1974, ännu inte lett till lagstiftning.

Ett sammanfattande omdöme om lagstiftningsarbetet i denna del är att de finska och svenska reglerna har närmat sig rättssystemen i de övriga nordiska länderna, främst i fråga om möjligheterna att avvika från likadelningsprincipen vid bodelning och beträffande skyddet för efterlevande make.

2.1.3 *Ogifta samboendes förmögenhetsförhållanden*

Sverige är det enda nordiska land som har en särskild lagstiftning om ogifta samboendes förmögenhetsförhållanden. Denna lag – lagen om sambors gemensamma hem – trädde i kraft den 1 januari 1988 (beträffande det närmare innehållet se C1/1988 s. 55).

I Finland och Norge pågår ett arbete på nya lagregler om egendom som ingår i ett gemensamt hushåll. I Norge har ett kommittébetänkande lagts fram år 1988 om sådana regler, bl.a. om rätten att överta den gemensamma bostaden och det gemensamma bohaget. I Finland är siktet inställt på att ändra lagstiftningen om samäganderättsförhållanden med beaktande bl.a. av situationen att bostaden och bohaget i ett gemensamt hushåll tillhör endast en av de samboende personerna.

I Danmark och Island finns inga planer på ny lagstiftning i ämnet.

Som Nordiska rådet konstaterade vid dess 36:e session ser det alltså inte ut att finnas förutsättningar för helt lika lagregler i de nordiska länderna på detta område. I viss utsträckning torde dock det praktiska utfallet bli likadant i de olika länderna. I Danmark, Finland, Island och Norge tillämpar nämligen domstolarna regler om bl.a. samäganderätt som i stort sett leder till samma resultat som den svenska lagen om sambors gemensamma hem. Och det arbete som bedrivs i Finland och Norge går i riktning mot en ytterligare rättslikhet.

2.2 *Föräldrar och barn*

På senare tid har ett omfattande arbete bedrivits i alla de nordiska länderna för att reformera lagstiftningen om föräldrar och barn. Detta arbete har haft det gemensamma syfte att stärka barnens rättsliga ställning på olika sätt.

Också på detta område har ett nära nordiskt samarbete ägt rum. Den lagstiftning som har genomförts eller håller på att genomföras företer stora likheter, vilket till stor del beror på den gemensamma grundsyn som de nordiska länderna har i dessa frågor. Det är egentligen bara beträffande frågor om insemination m.m. som värderingarna skiljer sig något åt i de olika länderna (se avsnitt 2.2.3).

2.2.1 *Vårdnad och umgänge*

Det nordiska lagstiftningsarbetet i denna del kännetecknas av en strävan att utvidga eller förenkla möjligheterna för ogifta eller frånskilda föräldrar att få eller fortsätta att ha gemensam vårdnad om sina barn. Regler med denna inriktning har införts i *Danmark, Finland, Norge, och Sverige* (se C1/1987 s 80). I *Island*, där ogifta föräldrar sedan länge automatiskt har gemensam vårdnad om sina barn, kommer ett förslag om liknande regler när det gäller frånskilda föräldrar att behandlas av Alltinget inom kort.

Ett problem som har tilldragit sig allt större uppmärksamhet på den senaste tiden är de konflikter som kan förekomma mellan föräldrarna om vårdnaden eller umgänget, konflikter som praktiskt taget alltid är till skada för barnen. I *Norge och Sverige* överväger man nu vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för att motverka eller lindra sådana konflikter. Avsikten är att frågan även skall diskuteras vid nordiska överläggningar i början av år 1989.

2.2.2 *Verkställighet av utländska avgöranden om vårdnad och umgänge*

Frågan om ratifikation av 1980 års Europaråds- och Haagkonventioner om bortförande av barn i internationella förhållanden har under de senaste åren diskuterats vid ett flertal nordiska överläggningar.

Arbetet har nu fortskridit så långt att man både i *Norge* och i *Sverige* under år 1988 har lagt fram propositioner om ratifikation av dessa konventioner. Den norska propositionen antogs av Stortinget i maj, medan den svenska propositionen just nu behandlas i riksdagen. Den lagstiftning varigenom konventionerna införlivas med den nationella rätten i dessa länder är i allt väsentligt överensstämmande. Avsikten i båda länderna är att konventionerna skall ratificeras inom den närmaste tiden.

Också i *Danmark* har man siktet inställt på att ratificera både Europarådskonventionen och Haagkonventionen. En särskild arbetsgrupp håller på att utarbeta ett lagförslag, som såvitt nu kan bedömas nära ansluter till de norska och svenska lagtexterna. Arbetsgruppens arbete beräknas bli slutfört år 1989.

I *Finland* väntas en arbetsgrupp lägga fram förslag under år 1989 till nya regler om myndigheternas internationella behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden e.d. I arbetsgruppens uppgift ingår även att förbereda den lagstiftning som är nödvändig för att kunna ratificera Haagkonventionen. En öppen fråga är om lagstiftningen skall göra det möjligt att också ratificera Europarådskonventionen.

Island har ännu inte satt igång något arbete för att förbereda en ratifikation av Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

2.2.3 *Insemination m. m.*

Genom ny teknik kan man åstadkomma olika former av mänskligt liv på

konstlad väg. Detta reser en hel del problem från bl.a. rättsliga och etiska synpunkter och har medfört behov av ny lagstiftning i de nordiska länderna.

I *Sverige* trädde en lag om insemination i kraft den 1 mars 1985 (beträffande det närmare innehållet (se C1/1988 s. 57). Lagen kompletteras av en lag om befruktning utanför kroppen, som träder i kraft den 1 januari 1989. Enligt denna lag får behandling utanför en kvinnas kropp i syfte att avla barn utföras bara om kvinnan är gift eller sambo och endast med makens eller sambons sperma. S.k. surrogatmoderskap är inte tillåtna.

En motsvarande lag om insemination och befruktning utanför kroppen gäller i *Norge* sedan den 1 juli 1987, då en lag om konstlad befruktning trädde i kraft (beträffande det närmare innehållet (se C1/1988 s. 57).

I *Finland* har en arbetsgrupp i juli 1988 lämnat ett förslag till lag om artificiella fortplantningsmetoder för människan. Enligt den föreslagna lagen tillåts artificiell insemination, befruktning utanför kroppen och införande av könsceller i en kvinna, medan andra fortplantningsmetoder (t.ex. surrogatmoderskap) förbjuds.

I *Island* överväger en kommitté sedan år 1986 spörsmål om inseminationsverksamheten samt parternas rättsställning.

I *Danmark* infördes år 1986 genom en ändring i adoptionslagen ett förbud mot förmedling av avtal om surrogatmoderskap. Härutöver har man i Danmark inte funnit att det för närvarande finns behov av särskild lagstiftning på det familjerättsliga området med anledning av den försöksverksamhet med nya befruktningssätt m.m. som pågår i dag. Däremot har man genomfört en lagstiftning om inrättande av ett etiskt råd med uppgift att bevaka utvecklingen på detta område. Denna lag, som trädde i kraft år 1987, innehåller vidare förbud mot vissa uppräknade former av biomedicinska försök.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de nordiska länderna har en delvis olika syn på behovet av lagstiftning om kontrollen av verksamheten med insemination och befruktning utanför kroppen. Gemensamt för alla länderna är emellertid att barn som har kommit till genom insemination har, eller förslås få, samma familjerättsliga ställning som barn som har kommit till på naturlig väg.

Nordiska rådet har vid dess 36:e session godtagit att det med hänsyn till de olika nationella förutsättningarna inte för närvarande är möjligt att uppnå större nordisk rättslikhet på detta område.

2.3 Förmyndarskap

I *Sverige* tar riksdagen i dagarna ställning till en proposition, som innebär att institutet omyndigförklaring avskaffas och ersätts av ett nytt institut, kallat förvaltarskap. Propositionen innehåller också vissa ändringar i reglerna om god mans behörighet. De nya reglerna träder i kraft den 1

januari 1989. Vid samma tidpunkt väntas ett utredningsbetänkande om nya regler om förvaltning av omyndigas egendom.

I *Norge* förbereds en proposition om bl.a. nya regler om omyndigförklaring och hjälpeverge. Vidare träder en mindre revision av reglerna om förvaltning av omyndigas medel i kraft den 1 januari 1989.

Också i *Danmark* och *Finland* pågår en liknande översyn av förmynderskapslagstiftningen.

3 Avtalsrätt, köprätt, konsumenträtt m.m.

Dessa ämnen hör till de mest centrala inom det nordiska lagstiftningssamarbetet och har en nära anknytning till strävandena att utveckla Norden som hemmamarknad.

Inom avtalsrätten och köprätten har lagstiftningen sedan gammalt varit mycket likartad i de nordiska länderna. När denna lagstiftning nu reformeras eller håller på att reformeras har en självklar strävan varit att så långt möjligt bevara denna rättslikhet. På konsumenträttens område har man däremot ibland valt olika lagtekniska lösningar. I sak ger dock reglerna i alla länderna ett i stort sett likvärdigt konsumentskydd.

3.1 Avtalsrätt

De nordiska avtalslagarna är av gammalt datum och därmed dåligt anpassade till modern avtalsteknik. Ministerrådet har av detta skäl år 1987 beslutat utreda om dessa lagar behöver ändras. Utredningsarbetet skall utföras av nationella kommittéer med samordnade direktiv och tidsramar.

Finland har tillsatt en sådan utredning år 1987, och i *Norge* och *Sverige* avser man att göra det inom kort. I *Danmark* finns ännu inga konkreta planer på att tillsätta en utredning om översyn av avtalslagen, men man kommer att följa översynsarbetet i de andra länderna.

3.2 Allmän köprätt

På den allmänna köprättens område har det omfattande nordiska lagstiftningssamarbete som inleddes år 1980 nu börjat avsätta resultat. I *Finland* trädde en köplag i kraft den 1 januari 1988, och i *Norge* antogs i maj 1988 en ny köplag som träder i kraft den 1 januari 1989. I *Sverige* har ett förslag till ny köplag nyligen remitterats till lagrådet, och en proposition i ämnet kan väntas under år 1989. I *Danmark* har en kommitté nyligen avgett ett utkast till ny köplag, och ett lagförslag som skall överlämnas till Folketinget håller nu på att utarbetas.

Dessa lagar och lagförslag bygger på ett samnordiskt betänkande från år 1984. Vid det fortsatta nordiska lagstiftningssamarbetet har enighet uppnåtts om lösningar i sak som innebär en ökad nordisk rättslikhet jämfört med de förslag som lades fram i betänkandet. Den finska lagen och det svenska lagförslaget är så gott som identiska och det danska lagförslaget

som håller på att utarbetas torde få i stort sett samma uppläggning och innehåll. Den norska lagen företer en del avvikelser vilket delvis hänger samman med att lagen också reglerar internationella köp och att man därför har en något utförligare reglering även när det gäller nationella köp än i de andra länderna.

Särskilda lagar om internationella köp, vilka innebär att 1980 års FN-konvention i ämnet införlivas med den nationella rätten, träder i *Finland* och *Sverige* i kraft den 1 januari 1989, alltså samtidigt med de regler om internationella köp som i *Norge* har tagits in i den allmänna köplagen. Också i *Danmark* är det avsikten att FN-konventionen skall införlivas med den nationella rätten genom en särskild lag om internationella köp. Ett förslag till en sådan lag har nyligen överlämnats till Folketinget.

Det kan tilläggas att reglerna om internationella köp i alla länderna innehåller undantag för nordiska köp. Beträffande sådana köp skall alltså de nya nordiska köplagarna tillämpas. En förutsättning för denna lösning har varit att de nordiska länderna har samma eller nära överensstämmande rättsregler i sådana frågor som regleras i FN-konventionen.

3.3 Konsumenträtt

3.3.1 Konsumentköp

I alla nordiska länderna utom Island har under 1970-talet införts tvingande lagstiftning om köp mellan näringsidkare och konsumenter (konsumentköp). Regleringen av konsumentköpen har emellertid genomförts på olika sätt.

I alla dessa länder pågår nu ett arbete för att reformera reglerna om konsumentköp. Detta reformarbete ser ut att leda till större likhet i fråga om de lagtekniska lösningarna. Även när det gäller det sakliga innehållet strävar länderna efter att få så lika regler som möjligt.

I *Sverige* utarbetas för närvarande en proposition om en ny konsumentköplag, som är avsedd att innehålla en fullständig reglering om konsumentköpen. Samtidigt ser man i *Finland* över det kapitel i konsumentskyddslagen som handlar om konsumentköp. I *Norge* arbetar man på att tillsätta en kommitté för att utarbeta förslag till en särskild lag om konsumentköp. Också i *Danmark* överväger man att tillskapa en sådan särskild lag.

3.3.2 Konsumenttjänster

Under 1970-talet inleddes i alla nordiska länder utom Island ett arbete på lagstiftning om konsumenttjänster. Under arbetets gång har detta ämne diskuterats vid ett flertal nordiska överläggningar.

Arbetet har i *Sverige* resulterat i en konsumenttjänstlag som trädde i kraft den 1 juli 1986. Lagen gäller dels underhålls- och reparationsarbeten på lös och fast egendom, dels förvaring av lös egendom. I *Norge* kommer en proposition om en konsumenttjänstlag inom kort att överlämnas till

Stortinget, och i *Finland* avser man att under år 1989 att lägga fram en proposition om ett nytt kapitel om konsumenttjänster i konsumentskyddslagen. I *Danmark* remissbehandlas för närvarande ett kommittéförslag om en konsumenttjänstlag.

I *Sverige* har en lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte hämtats trätt i kraft samtidigt med konsumenttjänstlagen, alltså den 1 juli 1986, och i *Finland* träder en motsvarande lag i kraft den 1 januari 1989. I *Danmark* innehåller det förut nämnda kommittéförslaget om en konsumenttjänstlag ett särskilt kapitel om försäljning av saker som inte har hämtats. I *Norge* kommer en revision av nuvarande lagregler om hantverkarens försäljningsrätt att övervägas i samband med det tidigare nämnda arbetet på lagregler om förvaring av lös egendom.

3.3.3 Konsumentskydd vid bostadsköp

I *Danmark*, *Finland*, *Norge* och *Sverige* pågår ett arbete med syfte att skydda konsumenterna vid bostadsköp.

I *Danmark* föreligger ett kommittébetänkande från år 1987 som innebär att konsumenterna får en rätt att ångra ett sådant köp inom sex dagar från avtalets ingående. Betänkandet har remissbehandlats. Kommittén fortsätter sitt arbete på ytterligare konsumentskyddsregler på detta område, bl. a. när det gäller frågor om fel och preskription vid bostadsköp. I *Sverige* förbereds på grundval av kommittébetänkanden från år 1986 och 1987 en proposition om konsumentskyddet vid förvärv av småhus. I *Norge* och *Finland* övervägs denna fråga av särskilda kommittéer.

Vid sidan av arbetet på lagstiftning om konsumentskydd vid bostadsköp har ett arbete bedrivits för att få till stånd regler till skydd för konsumenter som har anlitat fastighetsmäklare för köp eller försäljning av bostäder.

I *Sverige* har en fastighetsmäklarlag med sådant syfte trätt i kraft den 1 juli 1984, och i *Finland* träder en motsvarande lag om fastighetsförmedling i kraft den 1 januari 1989. Också i *Norge* utarbetas för närvarande en proposition om en sådan lag.

3.4 Handelsagenter och handelsrepresentanter

I *Sverige* förbereds en proposition om handelsagenter och handelsrepresentanter på grundval av ett utredningsförslag från år 1984 i ämnet. En ny lag beräknas träda i kraft den 1 januari 1990, alltså samtidigt med ett EG-direktiv om handelsagenter. Utredningen fortsätter sitt arbete med frågor om kommissionärsbolag och rättsförhållandet till tredje man vid kommission.

I *Danmark* väntas en arbetsgrupp inom kort avge ett betänkande med förslag till nya lagregler om handelsagenter.

I *Norge* följer man fortlöpande arbetet i *Sverige* och *Danmark*. Det kan eventuellt också i *Norge* bli aktuellt att tillsätta en särskild utredning i frågan.

3.5 Tillämplig lag på förmögenhetsrättsliga avtal

Sedan ett EG-direktiv om lagval på kontrakträttens område antagits år 1980 har lagstiftning med motsvarande innehåll genomförts i *Danmark* i maj 1984 och i *Finland* i juli 1988. Också i Norge förbereds en lag av detta slag. Siktet är inställt på en proposition i ämnet under år 1989. I *Sverige* överväger man för närvarande om en sådan lag skall utarbetas.

4 Skadestånds- och försäkringsrätt

4.1 Skadeståndsrätt

4.1.1 Den allmänna skadeståndsrätten

På ministerrådets initiativ tillsattes år 1987 en nordisk arbetsgrupp för att utreda personskaderättens framtida funktion och förhållande till andra ersättningsanordningar. Sedan arbetsgruppen under år 1988 lagt fram ett principbetänkande i detta ämne förbereds nu ett nordiskt symposium i försäkringsbolagens regi till hösten 1989.

Frågan om ersättning för ideell skada i samband med personskada har fått allt större aktualitet på senare tid. I *Sverige* har en utredning nyligen tillsatts för att överväga denna fråga. I utredningsuppdraget ingår att diskutera bl.a. ersättningsnivån, ersättningsprinciper och metoder för att bestämma ersättningen. Också i *Norge* har en sådan utredning nyligen tillkallats. *Finland* har för avsikt att följa utredningsarbetet i Sverige och Norge genom en observatör.

4.1.2 Produktskador

I *Danmark* har ett lagförslag, som tar sikte på att genomföra ett EG-direktiv om produktansvar, nyligen lagts fram i Folketinget sedan ett tidigare lagförslag fallit på grund av nyalet i våras. I *Norge* väntas Stortinget inom kort behandla en proposition i ämnet. I *Finland* pågår arbete på en proposition på grundval av ett lagförslag om ersättning för produktskador som utarbetats av en arbetsgrupp och därefter remissbehandlats. I *Sverige* skall en departementspromemoria med förslag till en produktskadelag sändas ut på remiss i början av år 1989. Förslaget har diskuterats vid en hearing i juni 1988.

De danska, finska, och norska förslagen vilar i stort sett på samma principer, och även de enskilda reglerna är i stor utsträckning desamma. Huvudnyheten är att tillverkare och importörer får ett strikt ansvar för skador som orsakas av en säkerhetsbrist hos en produkt. En viktig olikhet gäller dock i fråga om ansvaret för s.k. utvecklingsskador, som omfattas av de finska och norska förslagen men inte av det danska förslaget. Det är ännu inte klart hur det svenska förslaget kommer att se ut.

Ett viktigt slag av produktskada utgörs av läkemedelsskador. Sådana skador ersätts i *Sverige* sedan år 1978 och i *Finland* sedan år 1984 från en kollektiv läkemedelsförsäkring, som i olika hänseenden innehåller förmån-

ligare regler för de skadelidande än som tillämpas inom skadeståndsrätten i allmänhet. I *Norge* har motsvarande regler tagits in i den produktansvarslag som nu ligger i Stortinget. I *Danmark* arbetar läkemedelsbranschen på att tillskapa en liknande försäkring.

Läkemedelsskador har nära beröring med patientskador. Också beträffande sådana skador finns särskilda ersättningssystem, som har stora likheter med de nyss nämnda läkemedelsförsäkringarna. I *Sverige* gäller en kollektiv patientförsäkring sedan år 1975, och i *Finland* trädde en patientskadslag i kraft den 1 maj 1987. I *Danmark* och *Norge* pågår arbete på liknande lösningar.

4.1.3 Miljöskador

I *Sverige*, där en miljöskadelag trädde i kraft den 1 juli 1986 (beträffande det närmare innehållet se C1/1988 s. 66), har man under år 1988 som ett komplement till denna lag infört regler i 1969 års miljöskyddslag om en miljöskadeförsäkring. Försäkringen skall bekostas genom avgifter från företag som bedriver miljöfarlig verksamhet och ge ersättning till den som har rätt till skadestånd enligt miljöskadelagen men inte kan få ut skadeståndet, t.ex. därför att skadevållaren har gått i konkurs eller därför att det inte kan utredas vem som är ansvarig för skadan. De nya reglerna träder i kraft den 1 juli 1989.

I *Norge* kommer en proposition om ersättning för föroreningskador att inom kort överlämnas till Stortinget.

I *Danmark* och *Finland* pågår utredningsarbete gällande regler om ersättning för miljöskador.

Gemensamt för den lagstiftning som sålunda är på gång inom miljöskadeområdet är att man, i likhet med vad som redan gäller enligt den svenska miljöskadelagen, lägger sig på regler om ett objektiva ansvar för den som bedriver miljöfarlig verksamhet.

4.1.4 Atomskador

Lagstiftningen om ansvar för atomskador bygger för dansk, finsk, norsk och svensk del på internationella konventioner, dvs. Pariskonventionen av år 1960 och en tilläggskonvention som antogs i Bryssel år 1963. Ansvarsbeloppen i Brysselkonventionen höjdes genom tilläggsprotokoll som antogs av OECD:s ministerråd år 1982.

De nordiska länderna har samarbetat under förberedelserna av den lagstiftning som krävs för att tillträda 1982 års ändringsprotokoll till Paris- och Brysselkonventionerna. Sådan lagstiftning genomfördes i *Sverige* år 1982 och i *Norge* år 1985. I *Danmark* har ett lagförslag med denna inriktning nyligen överlämnats till Folketinget, och i *Finland* pågår arbete på ett motsvarande lagförslag.

4.2 Försäkringsrätt

På försäkringsrättens område inleddes under 1970-talet ett omfattande reformarbete i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Längst har reformarbetet kommit i *Norge*, där en proposition om en ny försäkringsavtalslag kan väntas under år 1989 på grundval av ett kommittéförslag från år 1983 om personförsäkring och ett kommittéförslag från år 1987 om skadeförsäkring.

Också i *Finland* förbereds en samlad proposition om en ny personförsäkringslag och en ny skadeförsäkringslag på grundval av särskilda kommittéförslag från år 1985 resp. år 1988.

I *Sverige*, där en särskild konsumentförsäkringslag infördes år 1981 som ett första resultat av den pågående reformarbetet, förbereds en proposition om en personförsäkringslag på grundval av ett kommittéförslag från år 1986. Ett kommittéförslag om en ny skadeförsäkringslag väntas under år 1989.

I *Danmark* pågår för närvarande inget arbete på ny lagstiftning om försäkringsavtal, sedan en tidigare kommitté upplöstes år 1983 utan att ha lagt fram något förslag.

De kommittéförslag som föreligger i Finland, Norge och Sverige visar stor överensstämmelse i fråga om systematiken, och de sakliga lösningarna är också i stort sett desamma.

5 Transporträtt

5.1 Sjörätt

De nordiska länderna har under 1988 år fortsatt arbetet med en revision av sjölagens bestämmelser om transport av gods och om befraktning. I detta arbete ingår också att överväga frågan om en nordisk anslutning till FN-konventionen från 1978 om sjötransport av gods och att lägga fram förslag till den lagstiftning som är nödvändig för ett sådant tillträde.

Arbetet utförs i nära samarbete av nationella sjölagskommittéer i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I slutfasen av kommittéarbetet kommer ett plenarmöte att hållas mellan samtliga kommittéledamöter. Bland de frågor som i övrigt behandlas inom ramen för det sjörättsliga samarbetet kan nämnas obligatorisk ansvarsförsäkring av fritidsbåtar. Också på det vidare internationella fältet fortsätter samarbetet när det gäller frågor om arrest, om bärgning, om sjöpanträtt och skeppshypotek samt om sjötransport av farligt gods.

5.2 Lufträtt

På luftfartsrättens område har de s.k. Montrealprotokollen nr 3 och 4 ratificerats av *Danmark*, *Finland*, *Norge* och *Sverige* (beträffande protokollets närmare innehåll se C1/1988 s. 63). Protokollen har emellertid ännu inte trätt i kraft. Vidare har i dessa länder antagits de ändringar i luftfarts-

lagstiftningen som föranleds av anslutningen till de nämnda överenskommelserna. Enligt planerna skall lagstiftningen sättas i kraft den 1 april 1989 beträffande inrikes trafik i de nordiska länderna samt trafik på stater som står utanför konventionssystemet på området.

Också i *Island* förbereder man ett lagförslag som skall göra det möjligt att ratificera Montrealprotokollen nr 3 och 4.

I nordiskt samarbete övervägs härutöver möjligheterna att komplettera det luftträttsliga ansvarssystemet genom att införa en obligatorisk försäkring för flygpassagerarna.

5.3 Övrig transporträtt

Inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) pågår arbete på en internationell konvention om skadeståndsansvar vid transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar. De nordiska länderna har tagit aktiv del i detta arbete allt från dess begynnelse. På sedvanligt sätt har de internationella mötena föregåtts av nordiska överläggningar med strävanden att finna en grund för gemensamt agerande i de olika frågor som arbetet har gett upphov till.

Den FN-konvention som håller på att utarbetas har till syfte att förbättra situationen för skadelidande vid olyckor av större omfattning i samband med transport av farligt gods. Detta skall ske bl.a. genom införande av ett strikt ansvar för transportören, höjda ansvarsgränser och en skyldighet att försäkra detta ansvar.

6 Immaterialrätt

6.1 Upphovsrätt

På upphovsrättsområdet har ett nordiskt lagstiftningssamarbete bedrivits sedan länge. På grundval av förslag av nationella kommittéer i de nordiska länderna har under senare år genomförts eller förberetts en omfattande etappvis revision av den upphovsrättsliga lagstiftningen (se C1/1988 s. 63 ff). Utredningsarbetet har avslutats i Norge och närmar sig slutet också i de övriga länderna. Huvudsyftet med reformarbetet har varit att anpassa upphovsrättslagstiftningen till den senaste teknologiska utvecklingen.

Ett exempel på en sådan anpassning utgör frågan om upphovsrätt och datorer. I *Danmark* överlämnades i januari 1988 ett lagförslag till Folketinget i dette ämne, men genom nyvalet i våras har detta lagförslag fallit. Ett nytt lagförslag kommer att överlämnas till Folketinget inom kort. Också i *Finland*, *Norge* och *Sverige* förbereds för närvarande propositioner om en sådan lagstiftning.

Ett liknande exempel på den teknologiska utvecklingens inverkan på den immaterialrättsliga lagstiftningen utgör det arbete på ett lagreglerat skydd för kretsmönster i halvledarprodukter (s.k. datachips) som har

påbörjats i de nordiska länderna. I *Sverige* och *Danmark* har lagstiftning om ett sådant skydd redan genomförts år 1987, och i *Finland* och *Norge* förbereds propositioner om en motsvarande lagstiftning.

Vid nordiska departementsöverläggningar i juni och september 1988 har lagstiftningsarbetet i dessa delar samordnats så långt som möjligt.

6.2 Industriellt rättsskydd

Möjligheterna att förnya och förbättra det immaterialrättsliga skyddet för industriprodukter diskuteras för närvarande i de nordiska länderna. Den tekniska och kommersiella utvecklingen har medfört att man nu också överväger möjligheterna att införa skydd för bruksmönster. Vidare diskuteras olika åtgärder mot framställning och spridning av varuförfalskningar. Frågan om en förstärkning av sanktionssystemet i den immaterialrättsliga lagstiftningen är också aktuell i detta sammanhang.

I *Finland* finns ett kommittéförslag om lag till skydd för nyttighetsmodeller. Frågan om ett sådant skydd, liksom de andra frågor som nyss nämnts, har diskuterats vid nordiska överläggningar i oktober 1988. Vid mötet berördes särskilt utvecklingen inom EG men även inom andra internationella organisationer, såsom WIPO och GATT.

Frågan om ett immaterialrättsligt skydd för biotekniska uppfinningar diskuteras också internationellt, inom WIPO och inom UPOV, organet för växtförädlarrätt. I Norden har en expertkommitté, tillsatt av Nordiska ministerrådet, nyligen lagt fram ett betänkande i dette ämne.

7 Associationsrätt

I de nordiska länderna planerar man nu ett nordiskt utredningsarbete genom nationella kommittéer om eventuella lagstiftningsbehov på aktiebolagsrättens område. Avsikten är att man i detta utredningsarbete också skall utvärdera uppnådda resultat och pågående arbete inom EG på bolagsrättens och värdepappersrättens områden.

Av stor praktisk och ekonomisk betydelse är vidare det reformarbete som går ut på att införa kontobaserad aktie- och obligationshantering. Frågan har diskuterats vid nordiska överläggningar i februari 1988.

Hittills har endast *Danmark* och *Norge* infört kontobaserade system. I Danmark har en lag från år 1980, som ursprungligen gällde endast obligationer, år 1988 gjorts tillämplig även på börsnoterade aktier och andelar i investeringsföreningar. I Norge har en lag från år 1985 nyligen gjorts tillämplig på samtliga börsnoterade aktier och obligationer.

I *Finland* utarbetas för närvarande på grundval av ett kommissionsförslag en proposition om databaserad hantering av värdeandelar. Också i *Sverige* förbereds en proposition om kontobaserad aktie- och obligationshantering.

Beträffande stiftelser gäller delvis ganska ny lagstiftning i *Norge* sedan

år 1982, i *Danmark* sedan år 1985 och i *Finland* sedan år 1987. I *Island* träder en lag om fonder och stiftelser i kraft den 1 januari 1989. Också i Sverige förbereds en lagstiftning om stiftelser sedan länge. En proposition på grundval av ett lagförslag, som har remissbehandlats under det gångna året, kan väntas tidigast år 1989. Avsikten är att nordiska överläggningar skall hållas innan man i Sverige slutligt bestämmer sig för lagstiftningens närmare innehåll.

8 ADB-rätt

8.1 Allmänt om adb-rätten

I ökande utsträckning blir ADB-rättsliga frågor invävda i "vanliga" lagstiftningsfrågor och behandlas i sådana sammanhang och inte separat.

8.2 Integritetsfrågor

I *Danmark* trädde vissa ändringar i den privata och i den offentliga registerlagen i kraft den 1 april 1988. Ändringarna i den privata registerlagen innebär bl.a. att verksamheter som registrerar upplysningar om enskilda personers rent privata förhållanden i ADB-register skall anmäla registret till Registertillsynet. Härigenom förbättras möjligheterna att kontrollera att lagen efterlevs. Vidare införs regler om registerinsyn och om rättelse av oriktiga uppgifter. I den offentliga registerlagen har gjorts ändringar som berör möjligheterna att lämna ut ADB uppgifter till andra förvaltningsmyndigheter och som innebär en anpassning till förvaltningslagens regler härom.

I *Finland* trädde en personregisterlag i kraft den 1 januari 1988 (se C1/1987 s. 68). Under år 1988 har vidare utarbetats förslag till lagar om riksomfattande register för hälsovården, om statistikcentralen och om registrering av båtar.

I *Norge* har ett utkast till generella säkerhetsföreskrifter för register som omfattas av personregisterlagen remissbehandlats under år 1988.

I *Sverige* trädde vissa ändringar i datalagen i kraft den 1 april 1988 (se C1/1988 s. 68). En utredning för att se över datalagen har aviserats och kan väntas börja sitt arbete under år 1989. Under år 1988 beslöt riksdagen att i regeringsformen ta in en bestämmelse om skydd av den enskildes personliga integritet vid dataregistrering (se C1/1988 s. 68).

Våren 1988 genomfördes i Sverige ändringar i kriminal- och polisregisterlagstiftningen, som har betydelse från dataregistersynpunkt. Ändringarna innebär bl.a. att enskilda ges rätt att ta del av uppgifter i kriminalregistret som avser den själva. Vidare gjordes en lagändring i syfte att underlätta det nordiska polisarbetet i fråga om uppgifter ur det svenska polisregistret.

8.3 *Betalningssystem och adb*

Arbetet på en analys av den nya betalningsteknikens förhållande till den gällande lagstiftningen pågår fortfarande i *Finland*. Analysen skall ligga till grund för nordiska överläggningar om behovet av ny lagstiftning på området.

I *Norge* kommer om tillfälle ges en utredning om avtal och finansiella tjänster m.m. att särskilt behandla de konsumenträttsliga problemen i samband med elektroniska betalningssystem.

9 **Straffrätt**

9.1 *Narkotikakriminalitet*

I *Danmark* genomfördes under år 1987, bl.a. av hänsyn till vittnen i narkotikamål, en ändring i retsplejeloven som innebär att ett vittnes bostadsadress inte får avslöjas för den tilltalade varken före under eller efter rättegången. Ett villkor är dock att avgörande hänsyn till vittnets säkerhet talar därför och att det kan antas vara utan betydelse för den tilltalades försvar.

I *Finland* har arbetet på en översyn av straffbestämmelserna om narkotikabrott inletts hösten 1988.

I *Norge* infördes våren 1988 en ny 162 a § i strafflagen om s.k. narkotikahäleri. Bestämmelsen, som bygger på en motsvarande dansk straffbestämmelse, ökar möjligheterna att straffa dem som deltar i organiserad narkotikabrottslighet.

I *Sverige* utvidgades kriminaliseringen i narkotikalagen. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 1988. De innebär att även själva konsumtionen av narkotika blivit straffbar. För den speciella situationen att det genom att någon sökt eller underkastat sig vård eller behandling uppdragats att han brukat narkotika har införts en särskild regel om ansvarsfrihet. En ny lag om vård av missbrukare i vissa fall träder i kraft i Sverige den 1 januari 1989 och ger ökade möjligheter att ge bl.a. narkotikamissbrukare tvångsvård. I Sverige förbereds en utvidgning av hälerilagstiftningen för att ge ökade möjligheter att bestraffa bl.a. sådan efterföljande delaktighet i narkotikakriminalitet som består i att "tvätta svarta pengar vita".

9.2 *Ekonomisk kriminalitet*

Justitieministrarna beslöt på hösten 1985 att genomföra två nordiska utredningsprojekt inom ämnet ekonomisk kriminalitet. Det första projektet var en utredning om tystnadspliktsbestämmelsernas betydelse för informationsutbytet mellan myndigheter i de nordiska länderna med uppgift att bekämpa ekonomisk kriminalitet. Det andra projektet var en undersökning av sådan brottslighet i förbindelse med export och import.

Tystnadspliktsutredningen har skett i en arbetsgrupp som antog namnet nordiska sekretessgruppen och som våren 1988 lade fram sin rapport (NU

1987:6) *Sekretesslagstiftning och informationsutbyte*. Enligt rapporten fungerar informationsutbytet tillfredsställande redan med gällande lagregler, även om dessa är olika till utformningen i länderna. Något gemensamt nordiskt grepp ansåg arbetsgruppen varken möjligt eller motiverat. Vissa regeländringar på nationellt plan aktualiserades dock. I rapporten pekas på olika sätt att förbättra informationsutbytet genom andra åtgärder än regeländringar.

Export- och importprojektet beräknas kunna avslutas kring årsskiftet 1988/89.

De två forskningsprojekt som ministerrådet beslöt om hösten 1987, ett om revisorns roll som kontrollör och rådgivare och ett om ekonomisk kriminalitet i samband med miljöbrottslighet, har startat sedan medel beviljats av ministerrådet.

10 Processrätt

På det processrättsliga området har reformarbetet fokuserats på frågan om våldsoffrens ställning. I *Danmark* och *Norge* finns sedan några år regler om rätt för målsäganden i mål om våldtäkt och vissa likartade brott att få ett eget juridiskt biträde under förundersökningen och rättegången. I *Sverige* har under år 1988 införts en motsvarande möjlighet, som också omfattar vissa andra grövre våldsbrott än sexualbrotten. I det danska folketinget behandlas hösten 1988 ett lagförslag som innebär att rätten till biträde utvidgas i riktning mot vad som nu gäller i Sverige. I Norge har man inriktat sig på åtalsreglernas utformning för att stärka ställningen för bl.a. offer för familjevåld. Vidare har man tillsatt ett utskott för att generellt bedöma offrens ställning i straffärenden.

11 Offentlig rätt

Arbetet gällande "Nordiskt medborgarskap" eller "Nordbors rättigheter i Norden" pågår med syfte att ändra regler som diskriminerar nordiska medborgare bosatta i ett annat land i förhållande till landets egna invånare.

I *Finland* har ett förslag till lagstiftning om nordiska medborgares behörighet för offentliga tjänster utarbetats. Enligt förslaget är nordiska medborgare behöriga för statstjänster med undantag för bl.a. domar- och polistjänster. Likaså är nordiska medborgare behöriga för de flesta kommunala tjänsterna.

I *Norge* är rätten och plikten att vara rättsvittne vid domstol inte längre beroende på medborgarskap utan knuten till rösträtten vid kommunala val. Enligt den nya inkassolagen är det likaledes tillräckligt att inkassoverksamheten drivs från en fast affärsadress i Norge.

I *Sverige* infördes den 1 juli 1988 en möjlighet till dispens från kravet på att advokat skall vara svensk medborgare.

I övrigt hänvisas till meddelandet om rek 10/86 i avsnitt 12.2.1.

Ministerrådet har under senare år noterat att den offentliga rätten kommit något i skymundan vad gäller samarbete på det nordiska planet. Huvudparten av ansträngningarna har varit inriktade mot samarbete på privaträttens område. Även om detta ligger i linje med de prioriteringar som görs i Helsingforsavtalet (artikel 2–6), har det ansetts att den offentliga rätten bör ägnas en större uppmärksamhet än vad som hittills varit fallet.

En diskussion om vad som kan och bör göras har inletts inom Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor. Man har preliminärt kommit fram till att förvaltningsrätt och datalagstiftning är två områden som lämpar sig för ett fördjupat nordiskt samarbete.

I detta sammanhang kan om juridiska utskottets förslag till lagstiftningsprogram i frågan om punkten om regelinformation sägas att det snarare är ett tema för erfarenhetsutbyte och diskussion än för ett lagstiftningsarbete på nordiskt plan. När det gäller ämnet yttrandefriheten och den teknologiska utvecklingen är förutsättningarna för en nordisk rättslikhet inte så stora med tanke på de skillnader som finns i ländernas konstitutioner och annan lagstiftning på området. Det torde dock finnas delfrågor inom ämnet som lämpar sig för överläggningar mellan länderna. Frågorna har emellertid ännu inte tagits upp i nordiskt sammanhang.

12 Nordiska rådets yttranden och rekommendationer

12.1 Nordiska rådets yttranden

Nordiska rådet har hemställt till nordiska ministerrådet att

– anta juridiska utskottets förslag till ett moderniserat lagstiftningsprogram som en del av det framtida lagstiftningsarbetet.

Nordiska ministerrådet önskar med anledning härav anföra följande:

Ministerrådet vill gärna uttala sin uppskattning över det ambitiöst upplagda programmet. Även om alla de frågor som behandlas däri åtminstone inte för närvarande torde kunna läggas till grund för konkreta åtgärder synes lagstiftningsprogrammet i stort vara väl ägnat att ytterligare stärka och fördjupa det nordiska lagstiftningsarbetet. Ministerrådet kommer givetvis att fortlöpande hålla Nordiska rådet orienterat om lagstiftningsprogrammets framtida utveckling.

Nordiska rådet har vidare hemställt till nordiska ministerrådet att

– i samband med värderingen av bemanningen i ministerrådssekretariatet överväga att låta ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor bli fastare förankrad i sekretariatet.

Ministerrådet vill med anledning härav uttala att det för sin del finner den nuvarande organisatoriska ordningen fullt tillfredsställande. Det kan dock vara lämpligt att i ökad utsträckning kanalisera kostnaderna för olika utredningar över ministerrådssekretariatets budget, såsom redan skett i t.ex. de pågående utredningarna om ekobrott.

12.2. Nordiska rådets rekommendationer

12.2.1 Meddelande om rekommendation nr 10/1986 angående Nordbors rättigheter

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fullfölja utredningen ''Nordbors rättigheter i Norden'' genom att

a) harmonisera reglerna om tillträde till offentliga tjänster i riktning mot likställighet för nordiska medborgare,

b) utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen har behandlats i ett meddelande från Nordiska ministerrådet den 1 december 1987. Ministerrådet anser att vad som sägs i det meddelandet alltjämt har giltighet och vill nu anföra följande i de frågor som tas upp i rekommendationen.

När det gäller reglerna om tillträde till offentliga tjänster anser ministerrådet att det knappast är realistiskt att tänka sig en ändring av de bestämmelser i de nordiska ländernas grundlagar, som kräver medborgarskap i landet för en offentlig tjänst. Vad gäller annan lagstiftning anser ministerrådet det mest lämpligt att reglerna om tillträde till offentliga tjänster prövas i varje enskilt land i samband med att lagstiftningen revideras.

När det gäller utlänningars möjligheter att förvärva fast egendom för bostadsändamål har utredningen visat, att nordbors förvärv av fast egendom för helsårsboende i ett annat nordiskt land i praktiken inte vållar några problem och att det inte är något vunnet med att avskaffa de krav på förvärvstillstånd som uppställs för närvarande. De nordiska departementen har emellertid tagit initiativ för att undersöka om tillståndsprövningen när nordiska medborgare förvärvar helårsbostad kan förenklas ytterligare.

Härmed anser ministerrådet för sin del, att syftet med rekommendationen tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

12.2.2 Meddelande om rek 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att undersöka möjligheterna att införa likartade regler om förbud mot att driva verksamhet i de nordiska länderna, innefattande att ett förbud i ett nordiskt land också får verkningar i de övriga nordiska länderna samt

2. att man överväger att införa ett system, som gör det möjligt att inhämta upplysningar om ekonomisk kriminalitet från de andra nordiska länderna, med syfte att förhindra att personer, som har ålagts förbud mot att driva verksamhet, utövar förvärvsverksamhet i annat nordiskt land.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

En rapport i frågan håller på att framställas. Den kommer att, mot

bakgrund av en redogörelse för de nationella regelsystemen på området, redovisa en bedömning av möjligheterna att ge ett förbud som meddelats i ett land verkan i annat nordiskt land. Rapporten kommer också att redovisa möjligheterna till och metoderna för informationsutbyte mellan länderna. Det är ännu för tidigt att säga något mer konkret om möjligheterna att uppnå de mål som nordiska rådet önskar på denna punkt. Resultatet av ytterligare nordiska överläggningar avvaktas.

12.2.3 *Meddelande om rekommendation nr 3/1987 angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll (punkt 1)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

1. att öka behandlingsinsatsen för den grupp av kriminella, som också är narkotikamissbrukare.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har i ett meddelande till Nordiska Rådets session 1988 lämnat uppgifter om behandlingsinsatser för kriminella narkotikamissbrukare. I meddelandet hänvisades till Nordiska Straffrättskommitténs betänkande NU 1980:13 *Alternativer til frihedsstraf* där bl.a. frågan om s.k. kontraktsvård behandlades. Frågan om behandling av narkotikamissbruk inom ramen för kriminalvården har efter betänkandet aktualiserats på flera olika sätt i nordiska sammanhang. Den har sålunda tagits upp såväl vid direktkontakter mellan berörda myndigheter som vid olika kontakter mellan företrädare för de nordiska ländernas regeringskanslier. Ministerrådet vill emellertid i sammanhanget särskilt hänvisa till den handlingsplan mot narkotika som beslöts av ministerrådet år 1985 och som därefter förlängts. I handlingsplanen gavs bl.a. det Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor i uppdrag att initiera verksamhet beträffande narkotikamissbrukare som är föremål för kriminalvård. Kontaktmannaorganet har bl.a. genom seminarier för behandlingsarbetare och kriminalvårdspersonal verkat för närmare kontakter och erfarenhetsutbyte på området. Genom rapporter och annan dokumentation har också resultaten av dessa verksamheter getts en vidare spridning.

När det gäller behandlingsarbetet i de enskilda länderna vill Ministerrådet till vad som anfördes förra året tillägga följande.

I *Danmark* kan det i samband med villkorlig dom och villkorlig frigivning t.ex. uppställas villkor om att den tilltalade underkastar sig behandling för ett eventuellt narkotikamissbruk.

Under avtjänande av ett fängelsestraff finns det enligt 49 § andra stycket strafflagen också möjlighet att överföra en narkotikamissbrukare till behandlingsinstitutioner utanför kriminalvården. Under perioden 1985 till augusti 1987 överfördes totalt 127 dömda till behandling, varav drygt en tredjedel var narkotikamissbrukare.

Slutligen finns det i reglerna om frigivning en möjlighet att intagna narkotikamissbrukare som har dömts till minst fem månaders fängelse kan överföras till en behandlingsinstitution under den sista delen av straffverkställigheten.

I *Finland* föreligger för närvarande inga planer på att införa en möjlighet till vård som alternativ till fängelse. I samband med en revision av möjligheterna att meddela åtals- och domseftergift övervägs möjligheterna till sådana beslut när straff skulle vara oändamålsenligt på grund av att gärningsmannen undergår vård för missbruk.

I *Norge* har man under många år överfört narkotikamissbrukare till behandlingsinstitutioner utanför anstalt. Nytt för året är ett eget projekt för intagna narkotikamissbrukare. Norge har emellertid brist på väl kvalificerade behandlingsinstitutioner för narkotikamissbrukare.

Samhällstjänst används i viss utsträckning som alternativ till ovillkorligt fängelse för narkotikamissbrukare.

Möjligheterna att vidta förebyggande åtgärder inom anstalt har förbättrats betydligt genom att flera kontraktsvårdsplatser har inrättats. Det görs bl.a. försök med vårdplaner som t.ex. kan innebära en gradvis övergång från vård i slutan stalt via kontraktsvård till vård i ett behandlingshem.

I *Sverige* infördes den 1 januari 1988 möjligheter att som alternativ till fängelse döma någon att genomgå vård enligt en särskilt uppgjord behandlingsplan, s.k. kontraktsvård. För den som inte följer föreskrifterna i behandlingsplanen kan domen undanröjas varvid det istället döms till fängelse. Kriminalvårdsstyrelsen har följt upp tillämpningen av de nya reglerna. Av styrelsens redovisning framgår att 150 kontraktsvårdsutredningar genomförts i början av april år 1988. I slutet av maj hade dom meddelats i 123 av dessa fall och påföljden innefattade kontraktsvård i 100 fall. Nio uppgifter hade inkommit om undanröjda kontraktsvårdsdomar. Av dem som dömts till kontraktsvård var 24 blandmissbrukare och 31 rena narkotikamissbrukare.

Samtidigt som möjligheterna att döma till kontraktsvård infördes utökades också utrymmet för att låta missbrukare avtjäna delar av ett fängelsestraff utanför anstalt under behandling i ett behandlingshem eller motsvarande.

Även i övrigt har betydande insatser skett under senare tid för att stärka behandlings- och motivationsarbetet inom kriminalvården. Särskilda medel har anslagits av statsmakterna och sammanlagt har ett hundratal olika projekt initierats i syfte att utveckla samarbetet mellan narkomanvård och kriminalvård.

Härmed anser ministerrådet för sin del att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

12.2.4 Meddelande om rekommendation nr 42/1988 om likartade nordiska regler för samhällstjänst

Rekommendationen lyder:

”Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att arbeta för att det i de nordiska länderna införs så likartade regler som möjligt om samhällstjänst som straffrättslig sanktionsform.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Frågan om samhällstjänst som straffrättslig påföljd har på olika sätt aktualiserats i nordiska länderna.

I Danmark inleddes år 1982 en försöksverksamhet med samhällstjänst som en straffrättslig sanktionsform. I början omfattade försöket endast Köpenhamn och Nordjyllands amt, men år 1985 utvidgades det till att omfatta hela landet.

För närvarande överväger Straffelovrådet på grundval av erfarenheterna från försöksverksamheten, huruvida denna kan göras permanent och hur den lagtekniska lösningen närmare skall utformas.

I Finland har en utredning tillsatts för att utarbeta förslag till lagstiftning om en försöksverksamhet med samhällstjänst.

I Island har en utredning fått i uppdrag att överväga frågan.

I Norge har man sedan år 1984 arbetat med samhällstjänst som en försöksverksamhet inom ramen för reglerna om villkorlig dom. I oktober 1988 var ordningen genomförd i 14 av totalt 19 fylker. Målet är att de resterande fylkena skall ha genomfört verksamheten vid årsskiftet 1988/89.

I Sverige har frågan om samhällstjänst varit föremål för utredning. I betänkandet (SOU 1984:32) *Nya alternativ till frihetsstraff* drogs slutsatsen att samhällstjänst inte borde införas i det svenska påföljdssystemet. Förnyade överväganden pågår emellertid inom justitiedepartementet och avsikten är att ett förslag om införande av samhällstjänst skall kunna läggas fram under våren 1989. Förslaget kommer att utformas bl.a. mot bakgrund av erfarenheterna från försöksverksamheten i Danmark och Norge.

Ministerrådet anser att intresset av nordisk rättslikhet bör tillmätas stor vikt när det gäller utformningen av straffrättsliga påföljder. Detta gäller inte minst med hänsyn till värdet av ett effektivt samarbete när det gäller frågan om överförande av verkställighet av domar som utfärdats i ett annat nordiskt land. Samtidigt går det inte att bortse från att de straffrättsliga systemen och de praktiska förutsättningarna för olika påföljder skiljer sig så markant mellan de olika länderna att olikheter i påföljdssystemen är ofrånkomliga.

Samhällstjänst som brottspåföljd är ett nytt inslag i det straffrättsliga påföljdssystemet. I de länder där det kommit till användning har det utformats på olika sätt och har ofta givits karaktären av försöksverksamhet eller efterhand anpassats till vunna erfarenheter. För att fungera väl är det uppenbart att påföljden måste anpassas efter de särskilda förutsättningar

som gäller i varje enskilt land. Ministerrådet anser det mot denna bakgrund naturligt att de nordiska länderna när det gäller samhällstjänst söker sig fram på delvis olika vägar. Detta kan också på sikt vara av värde när det gäller att ta till vara olika praktiska erfarenheter.

Ministerrådet vill emellertid betona att reformarbetet på detta område bör ske med hänsyn till det nordiska verkställighetssamarbetet, att erfarenheterna från övriga nordiska länder bör tas till vara samt att målsättningen på sikt bör vara att närma påföljdssystemen till varandra.

Härmed anser ministerrådet att det på nuvarande tidpunkt inte är aktuellt att företa ytterligare åtgärder med anledningen av rekommendationen och att denna därför kan avskrivas.

12.2.5 Meddelande om rekommendation nr 43/1988 om samarbete för kriminalitetsefterforskning

Rekommendationen lyder:

”Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att utreda det nordiska samarbetet om kriminalitetsefterforskning samt att undersöka behovet och möjligheterna till en vidareutveckling och ev. effektivisering av detta samarbete.”

Nordiska Ministerrådet meddelar:

Det nordiska samarbetet för kriminalitetsefterforskning sker för närvarande genom kontakter mellan respektive myndigheter och institutioner i varje land.

Ett mer utvecklat samarbete har bl.a. etablerats inom ramen för det av de nordiska justitieministrarna beslutade polis- och tullsamarbetet i Norden (PTN). Exempelvis har en rad olika efterforskningsprojekt initierats genom detta samarbete och därefter fördelats mellan de olika länderna. Erfarenheterna av detta samarbete är goda.

Även när det gäller detta samarbete har emellertid en av de ledande principerna varit att det ålegat de enskilda ländernas myndigheter att svara för organisationen av samarbetet.

Enligt vad ministerrådet inhämtat är berörda myndigheter införstådda med Nordiska Rådets rekommendation och inriktade på att vidareutveckla och effektivisera det nordiska samarbetet på området. Nordiska överläggningar har hållits för att pröva behovet av ytterligare åtgärder.

Kapitel IV

Konsumentpolitik

1. Sammanfattning

Samarbetet på konsumentområdet sker huvudsakligen inom följande delområden:

- konsumentekonomiska frågor
- konsumentaspekter på ny teknologi och mediautveckling
- konsumenternas rättsskydd
- utbildning och information
- produktsäkerhet
- konsumentaspekter på offentliga och privata tjänster.

Sektorns samarbetsprogram från 1984 har reviderats under året.

Konsumentsektorns arbete har övergripande präglats av bevakning av utvecklingen inom EG. Under året har utarbetats ett aktionsprogram för nordiskt samråd på konsumentområdet i relation till de västeuropeiska integrationssträvandena. Detta utgör ett underlag för ämbetsmannakommitténs (NÄK) vidare arbete med EG-frågor. Principen är att anpassningen till EG:s inre marknad bör ske utan försämring av det nuvarande konsumentskyddet i Norden.

2 Den konsumentpolitiska utvecklingen i de nordiska länderna

De förändrade kreditmarknaderna, det ökade utnyttjandet av ny teknologi och den internationella mediautvecklingen är de tendenser som ställer nya krav och mest präglar konsumentorganens arbete i de nordiska länderna.

Även att bevaka utvecklingen på konsumentområdet inom EG och de konsekvenser som den europeiska integrationen har för konsumenterna kräver från konsumentmyndigheternas sida nya resurser i samtliga nordiska länder.

Under de två sista åren har förvaltningen av konsumentfrågor i flera länder omorganiserats eller nya planer för omorganisering lämnats. Dessa omorganiseringar, kombinerat med konsumentsektorns budgetnedskärningar i de flesta nordiska länderna, motiverar mer än tidigare att man effektivt utnyttjar de besparingsmöjligheter som det nordiska samarbetet erbjuder.

3 Det nordiska samarbetet inom konsumentsektorn

Nordiskt samarbete på konsumentområdet har pågått sedan slutet av 1940-talet. Sedan 1974 bedrivs verksamheten inom Nordiska ministerrå-

dets ram. I samarbetsprogrammet från 1984 anges ramarna för det nordiska samarbetet på konsumentområdet.

Under 1988 har samarbetsprogrammet reviderats och till Nordiska rådets session 1989 framläggs ett ministerrådsförslag om ett reviderat samarbetsprogram.

Samarbetet på konsumentområdet sker huvudsakligen inom följande delområden:

- konsumentekonomiska frågor
- konsumentaspekter på ny teknologi och mediautveckling
- konsumenternas rättsskydd
- utbildning och information
- produktsäkerhet
- konsumentaspekter på offentliga och privata tjänster.

Ansvar för genomförandet av arbetet på de olika delområden har NÄK:s fyra utskott: utskottet för konsumenträtt, utskottet för allmänna konsumentpolitiska frågor, utskottet för undersökning av och information om varor och tjänster samt utskottet för utbildning och information.

Sektorn har varit ansvarig för arbetet med rådsrekommendation 29/86/e angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn.

4 Verksamheten 1988

Konsumentministrarna hade efter åtta års paus ett möte den 21 mars 1988 i Stockholm. Vid mötet fastställde ministerrådet följande tyngdpunkter för samarbetet på konsumentområdet: utvecklingen i relation till EG:s inre marknad, produktsäkerhet, standardisering, finansiella tjänster samt ny teknologi och mediautveckling.

NÄK:s arbete har övergripande präglats av bevakning av utvecklingen på konsumentområdet inom EG. Under året har utarbetats ett aktionsprogram för nordiskt samråd på konsumentområdet i relation till de västeuropeiska integrationssträvandena. Detta utgör ett underlag för NÄK:s vidare arbete med EG-frågor. Principen är att anpassningen till EG:s inre marknad bör ske utan försämring av det nuvarande konsumentskyddet i Norden. NÄK har också instruerat alla sina utskott att i sitt arbete ta hänsyn till den nordiska bevakningen av vad som händer på konsumentområdet inom EG.

4.1 Projektverksamheten

Under sina 14 verksamhetsår har NÄK genomfört ca 200 projekt inom delområdena. En förteckning över avslutade och pågående projekt finns i en särskild årlig katalog "Konsumentensamarbetet i Norden".

Under 1988 har budgeten för projektverksamheten uppgått till 4 694.000 DKK. Sammanlagt 45 projekt har pågått under året. Projektverksamheten 1988 enligt delområden:

	1 000 DKK
Konsumenträtt	400
Konsumentekonomiska frågor	583
Konsumentaspekter på ny teknologi och mediautveckling	992
Utbildning och information	583
Produktsäkerhet och handelshinder	827
Tjänster	651
Förplanering, uppföljning och administrationskostnader (=utskottssekreterare)	<u>669</u>
Totalt	4 694

I nedanstående avsnitt redovisas projektverksamheten under år 1988 inom delområdena. Endast större eller mera betydelsefulla projekt beskrivs i redovisningen.

4.1.1 Konsumenternas rättsskydd

Konsumentskyddslagstiftningen i de nordiska länderna är utvecklad och bestämmelserna huvudsakligen likvärdiga. Det konsumenträttsliga samarbetet har under året koncentrerats på att täcka existerande luckor i konsumenternas rättsskydd och att omvärdera bl. a. reklamationshanteringen.

Det finns olika både rättsliga och kostnadsmässiga orsaker som begränsar den konsumentkrets som är i stånd att åberopa de civil- och marknadsrättsliga skyddsreglerna. Ett sätt att förbättra konsumentskyddet kan tänkas vara att införa möjligheter till grupptalan. Denna fråga är aktuell i alla nordiska länder och anknyter också till utvecklingen av ett system för återkallande av farliga varor. Under året har man förberett och utarbetat ett underlagsmaterial för ett nordiskt seminarium om grupptalan. Seminariet äger rum våren 1989.

De nordiska ländernas marknadsrätt bygger i hög grad på att företagen och deras organisationer själva är beredda att se till att rättsregler och normer till skydd för konsumenterna efterlevs. Utvecklingen går mot att näringslivet förväntas ta ett större ansvar bl. a. för den egna marknadsföringen och för en smidig lösning av reklamationer. Under året har man förberett ett seminarium där effekten av näringslivets egenåtgärder värderas och där linjerna dras upp för ett förbättrat konsumentskydd genom egenåtgärder.

Ett aktivt utbyte av information om beslut och planer från konsumentombudsmännen och reklamationsnämnderna har en avgörande roll i det konsumenträttsliga samarbetet.

Under året har de nordiska reklamationsnämnderna behandlat bl. a. frågor om gränser för nämndernas "territoriella" behörighet som aktualiseras då konsumenterna köper varor och tjänster i ett annat nordiskt land.

4.1.2 *Konsumentekonomiska frågor*

De ekonomiska konsumentproblemen präglas av ökad lånefinansierad konsumtion samt kraftigt vidgade kreditmarknader. För att följa hushållens skuldsättning och kreditanvändning till olika investerings- och konsumtionsobjekt behöver konsumentmyndigheterna statistik över dessa. Ett förslag till statistikföring av hushållens krediter har utarbetats under året. Vidare har man fortsatt arbetet för att utveckla en modell och metoder för att samla in statistik om hushåll med betalningssvårigheter. Genom en förbättrad statistik får man snabbt kännedom om förändringar som sker i takt med utvecklingen på kreditmarknaden.

De olika importrestriktionerna kostar en hel del för konsumenterna. Under 1987 undersöktes de kostnader som handelshinder på textil- och konfektionsområdet förorsakat olika hushåll. En motsvarande analys görs nu på frukt- och grönsaksområdet.

4.1.3 *Konsumentaspekter på ny teknologi och mediautveckling*

Den teknologiska utvecklingen är snabb och påverkar också de enskilda konsumenterna. Det gäller bl. a. marknadsföring, information och mediateknik, användandet av datateknik i handeln med varor och tjänster samt betalningsförmedling. Den konsumentpolitiska utgångspunkten är att den nya teknologin inte skall göra svaga konsumenter ännu svagare.

Både personskydd och kontraktsvillkor i samband med elektronisk betalningsförmedling är de teman som har behandlats under året. Arbetet med dessa kommer att fortsätta under 1989 särskilt med hänsyn till områdets utveckling inom EG.

Under NÅK har från och med 1986 fungerat en arbetsgrupp "Hushållen och datorerna". Utgångspunkten för gruppens arbete som avslutas 1989 är att konsumentmyndigheterna i Norden ser datorer både som ett instrument i den egna verksamheten och som en möjlighet alternativt risk för de enskilda konsumenterna. I projektet vill man bl. a. utveckla och samordna de nationella konsumentorganens agerande och ställningstagande i data-teknologiska frågor. Inom ramen för gruppens arbete pågår utveckling av system för konsumentrådgivning med hjälp av ny teknik.

I tre av de nordiska länderna är TV-reklam tillåten men samtliga nordiska länder har varit tvungna att acceptera reklam i satellitsändningar. Som följd av detta har konsumentpolitiskt motiverad nationell och internationell reglering av reklam i massmedier blivit aktuell. Under året har man i flera projekt behandlat huruvida de nuvarande norm-, påföljds- och övervakningssystemen angående tv-reklam kan utvecklas och göras enhetliga i Norden. Likaså har man undersökt i vilken utsträckning de nordiska ländernas nationella marknadsföringslagstiftning kan tillämpas på reklam i satellitvisändningar. Målet är att komma fram till en gemensam nordisk syn när det gäller internationellt agerande, dels inför Europarådets konventionsarbete om radio- och tv-sändningar över nationsgränser, dels i

förhållande till företag som sänder internationell tv-reklam. En konklusion som har dragits på grundval av det genomförda projektarbetet är att marknadsföringslagstiftningen är tillämplig i alla länder på satellit-tv-reklam som inriktar sig på det ifrågavarande landets nationella marknad oberoende av varifrån den sänds.

Under året har man startat ett huvudprojekt i form av en undersökning av de tekniska, ekonomiska och organisatoriska samt konsumentpolitiska problem som konsumenterna utsätts för och som kan konstateras i Norden i anknytning till utvecklingen av kabel-tv. Detta projekt kommer att slutrapporteras 1989.

Det kommersiella trycket på samhället har blivit större. Barn och unga är genom sin bristande erfarenhet särskilt utsatta. Mängden reklambudskap som de möter har ökat och delvis ändrat karaktär. Under flera år har NÄK ägnat intresse åt behovet av särskilt skydd för barn och unga gentemot reklam och annan kommersiell påverkan. Detta arbete har fortsatt under året och som ett resultat har man utarbetat kriterier för att skilja önskad från oproblematiserad reklampåverkan på barn och unga.

4.1.4 *Utbildning och information*

Enligt konsumentministrarnas beslut har man under året påbörjat ett förberedande arbete för en frivillig nordisk miljömärkning. I Finland, Norge och Sverige har man startat ett nationellt arbete för att ta fram en positiv miljömärkning. Även marknadsföring av produkter under beteckningen "miljövänlig" har uppmärksammats och konsumentombudsmännen har diskuterat möjligheten till en gemensam nordisk tolkning i frågan.

Att nå de konsumentgrupper som antas mest behöva konsumentinformation är ett stort problem i konsumentorganens arbete i alla nordiska länder. Arbetsplatserna och de fackliga organisationerna har konstaterats vara en avgörande kanal. Under året har man startat ett förprojekt med inriktning på hur man skall nå ut till de resurssvaga konsumentgrupperna. I projektet kommer samarbete bl. a. att ske med Nordens Fackliga Samorganisation.

Övriga projekt inom delområdet under året har varit konsumentfrågor i socialarbetarutbildningen, Nordisk fortbildningskurs på konsumentområdet, konsumentfrågor i den högre utbildningen och lokala konsumentorganens samarbete med skolan.

Inom sektorn utges informationsbulletinen "Konsumentnytt i Norden". Den distribueras bl. a. till berörda myndigheter och organisationer. Under 1988 utkom två nummer. Upplagan är f. n. 2 000 ex per nummer.

4.1.5 *Produktsäkerhet och handelshinder*

De flesta produktsäkerhetsprojekt som genomförs under NÄK anknyter till nordisk harmonisering av regler och normer. NÄK har utarbetat en lista över likvärdiga regler angående olika konsumtionsvarors säkerhet.

Under året har arbetet med framtagning av nordiska säkerhetskrav för följande produkter avslutats: fritidshjälm, eldrivna bormaskiner, brandfarliga textilier och textila reflexer, lekplatsutrustning, skydds- och omsorgsprodukter för barn.

För de nordiska länderna har det inte tidigare definierats någon gemensam riktning och ram för produktsäkerhetsforskningen. Under året har man utarbetat ett förslag till nordiskt program för produktsäkerhetsforskning och en nordisk strategi för framtida samarbete, aktivitetskoordinering och åtgärdsharmonisering i produktsäkerhetsfrågor.

Ett projekt som redogör för hur nordiskt samarbete kan främja konsumentintressena i standardiseringsarbetet har avslutats under året. Konsumentorganen i alla nordiska länder är ense om att man bör öka konsumentinflytandet på standardiseringen, öka de nordiska insatserna i den europeiska standardiseringen och koncentrera sig på standarder som gäller produktsäkerhet.

4.1.6 *Tjänster*

Konsumentministrarna har högt prioriterat samarbetet om finansiella tjänster. Produkter från den finansiella sektorn spelar en allt större roll i konsumtionen och konsumentproblem förknippade med finansiella tjänster är avsevärda.

Under året har man startat ett projekt om rådgivning gällande finansiella produkter och privatekonomin samt hinder för konsumenternas valfrihet och mobilitet på den finansiella marknaden.

Projektet om konsumentkrav på livförsäkringar har avslutats. Projektet har kartlagt konsumentproblem i samband med livförsäkringar och konsumenternas behov av individuell livförsäkring. Resultaten visar att konsumenterna behöver bättre stöd från försäkringsbolag och konsumentorgan bl. a. för att kunna analysera sina försäkringsbehov.

Inom resebyråbranschen finns flera stora nordiska företag och konsumenterna köper ofta resebyråtjänster i ett annat nordiskt land. Mot denna bakgrund är det logiskt att det i alla nordiska länder ställs enhetliga krav då det gäller t. ex. avtalsvillkor och marknadsföring. Under verksamhetsåret har man utarbetat ett förslag till gemensamma nordiska riktlinjer för information vid marknadsföring av sällskapsresor.

5 Nordiska rådets rekommendation

5.1 *Meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn*

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. i samråd med närt berörte organisationer, och med ivaretakelse av erfaringer som er oppnådd innenfor rammen av det forskningsprogram

som er etablert innen den landbrukskooperative sektor, å utarbeide et nordisk forskningsprogram for kooperasjonen;

2. snarest, og innenfor rammen av tilgjengelige prosjektmidler, å gi rom for delfinansiering også av samnordiske forskningsprosjekter vedrørende konsumentkooperative spørsmål;
3. å medvirke til at man i de nordiske land fremmer forskning og utdanning vedrørende både produsent- og konsumentkooperativ virksomhet''.

Nordiska ministerrådet meddelar:

I meddelanden från 1986 och 1987 har informerats om arbetet på jordbrukssektorn och om ett kontaktmöte med representanter för kooperativa forskare och konsumentmyndigheter.

Mötesinläggen har samlats ihop till en rapport som Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor kommer att utge. Vid mötet utstalliserades följande tre forskningsteman som både konsumentmyndigheter och kooperativa forskare ansåg vara intressanta och relevanta:

- Ny kooperativ verksamhet
- Medlemskap i Kooperationen, förutsättning och möjlighet till inflytande
- Relationen mellan de konsumentpolitiska organen och konsumentkooperationen.

Ministerrådet vill peka på att det, i likhet med vad som är situationen nationellt, tillsvidare inte finns en ändamålsenlig förankring av sådana arbetsuppgifter i det nordiska samarbetsystemet. Förutsättningarna för att ministerrådet kan engagera sig i dessa frågor är dessutom att forskningsmiljöer på de konsumentkooperativa och konsumentpolitiska forskningsområdena kan lägga fram ytterligare förslag till relevanta forskningsprojekt inom de ämnen som formulerades vid mötet mellan de kooperativa forskarna och konsumentmyndigheterna. Sådana förslag har tillsvidare inte lagts fram. Mot denna bakgrund anser ministerrådet för sin del att man inte för närvarande kommer vidare i saken och att rekommendationen därför kan avskrivas.

Kapitel V

Næringsmidler

1 Sammenfatning

Det Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål (PNUN), under Nordisk ministerråds stedfortrederkomite, har ansvaret for det nordiske samarbeidet på næringsmiddel- og ernæringsområdet.

I 1988 ble det første nordiske samarbeidsprogram på det næringsmiddel-politiske området vedtatt.

Samarbeidsoppgavene innenfor næringsmiddelsektoren omfatter bl. a. næringsmiddelovgivning, kost- og ernæringsmidler og koordinering av nordiske synspunkter i aktuelle internasjonale fora.

De aktuelle spørsmål som ble behandlet i 1988 er bl. a.:

- nedbygging av ikketollmessige handelshinder
- Norden og EF og
- radioaktivitet i næringsmidler.

2 Utviklingen i de nordiske land

Det er gjennomført organisatoriske endringer av den statlige forvaltning i Norge, og planer om endret organisering pågår i Finland. I Sverige legges endringer av næringsmiddelkontrollens organisasjon og utføring.

3 Det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet

Det Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål (PNUN), under Nordisk ministerråds stedfortrederkomite, har ansvaret for det nordiske samarbeidet på næringsmiddel- og ernæringsområdet. PNUN legger opp retningslinjer, prioriterer samarbeidsoppgaver, koordinerer virksomheten innenfor samarbeidssektoren.

Etter behandlingen ved Nordisk Råds sesjon 1988 har ministerrådet fastlagt samarbeidsprogrammet på det næringsmiddelpolitiske området for perioden 1988–92. Av samarbeidsprogrammet framgår at de viktigste mål og prinsipper for samarbeidet er:

- beskytte forbrukerne gjennom å sikre den helsemessige kvalitet av næringsmidler, og at redelighet i handel med næringsmidler iakttas
- reduksjon av handelshindringer såvel i Norden som i øvrig internasjonal sammenheng
- rasjonalisering av myndighetenes arbeid gjennom samordning av administrative ordninger og praksis
- bedre utnyttelse av faglige og økonomiske ressurser
- videreutvikling og styrking av de enkelte fagområder innen sektoren
- utvikling og styrking av kontakt og gjensidig informasjon

Samarbeidsoppgavene innenfor næringsmiddelsektoren omfatter bl. a. næringsmiddelregulering, kost- og ernæringsspørsmål, næringsmiddel toksikologi, kontroll av næringsmidler og koordinering av nordiske synspunkter i aktuelle internasjonale fora. Det er lagt opp en arbeidsplan for gjennomføringen av samarbeidsprogrammet. Planen vil bli gjenstand for årlig revidering.

PNUN har etablert fagutvalg for de tre hovedområder kosthold og ernæring, toksikologi og risikovurdering og næringsmiddelkontroll. Nordisk metodikomite for næringsmidler bistår PNUN på metode- og analyseområdet.

Sektoren har vært ansvarlig for arbeidet med følgende rådsrekommendasjoner:

- 40/1988/j vedrørende samarbeidsprogrammet for næringsmiddelområdet
- 41/1988/j næringsmiddelpolitikk og lovgivning

4 Virksomheten 1988

Samarbeidet innenfor sektoren er i hovedsak basert på prosjektvirksomhet. I 1988 har det pågått 20 prosjekter og budsjettet for virksomheten har vært DKK 2 186 000.

Sammenstilling av prosjektvirksomheten 1988

	1 000 DKK
Lovgivning/harmonisering	600
Kontroll og analyse av fødevarer	575
Kosthold og ernæring	250
Toksikologi og risikovurdering	320
Planlegging, oppfølging, administrasjon	<u>441</u>
Totalt:	2 186

4.1 Styrking av Norden som hjemmemarked

Arbeidet for å nedbygge ikketollmessige handelshinder på næringsmiddelområdet innebærer i hovedsak en harmonisering av regelverket innenfor sektorens forvaltningsområde. I løpet av 1988 er det fremlagt forslag i det nåværende arbeidet for å oppnå felles nordiske regler/prinsipper for:

- Merking av ferdigpakket næringsmidler
- Tilsetningsstoffer til næringsmidler
- Pestisidrester i korn og poteter
- Mikrobiologiske retningslinjer for næringsmidler
- Tilsetning av næringsstoffer til næringsmidler.

De nordiske lands næringsmiddelmyndigheter er anmodet om å innarbeide de nordiske forslag i det nasjonale regelverk.

For å sikre en harmoniseringslinje også for fremtidige endringer av

regelverk, er det fremlagt forslag til en overenskomst mellom de nordiske lands næringsmiddelmyndigheter om notifisering av forslag til nye regler. Avtalen innebærer at forslag skal sendes myndighetene i de andre nordiske land i så god tid på forhånd at det blir mulighet for gransking og samråd. I notifikasjonen skal også inngå opplysning om hvordan forslaget til regler forholder seg til tilsvarende EF-regler.

4.2 Norden og EF

I tilknytning til de harmoniseringsprosjekter som pågår under PNUN vil de nordiske forslag bli vurdert i forhold til nåværende eller planlagte EF-regler. PNUN har etablert en egen EF-gruppe som skal vurdere redegjørelser fra de enkelte harmoniseringsprosjekter, drøfte nye initiativ innen EF og EF/EFTA og formulere forslag til nordiske synspunkter og strategier på områder der EF-lovgivningen er på et forberedende stadium eller der EF enda ikke har tatt noe initiativ.

4.3 Drikkevann

På anmodning fra Nordisk ministerråd har de nasjonale myndighetene oppnevnt en ad hoc gruppe som skal utarbeide planer for et nordisk samarbeide om aktuelle drikkevannsspørsmål. Arbeidsgruppens forslag skal behandles av PNUN og EK-Miljø innen beslutninger om de fremtidige samarbeidsformer om drikkevannsspørsmål treffes.

4.4 Radioaktivitet i næringsmidler

Det er satt igang virksomhet for å utarbeide forslag til en mere likartet nasjonal håndtering i de nordiske land av akutt radioaktiv forurensning av næringsmidler. Forslag til grenseverdier fremlagt av FAO/Codex Alimentarius blir vurdert i denne sammenheng.

4.5 Kosthold og ernæring

Forebygging av kostholdsrelaterte helseproblemer er det overordnede mål for samarbeidet. Det arbeides fortsatt med standardisering av forenklede metoder som kan anvendes i større epidemiologiske undersøkelser for å klarlegge relasjonen mellom kosthold og forekomst av hjertekarsykdom og visse kreftformer.

Forslag til harmonisering av prinsipper for tilsetning av næringsstoffer (vitaminer, mineraler m.v.) til næringsmidler er utarbeidet. Forslag til felles nordiske næringsstoffanbefalinger er også fremlagt, og vil danne grunnlag for nasjonale anbefalinger og utforming av ernæringspolitiske tiltak. En rapport: "*Mat, ernæring og politikk i Norden*" er utarbeidet på oppdrag fra PNUNs arbeidsgruppe for kost- og ernæringssspørsmål.

Det er fremlagt en rapport med oversikt over samfunnsvitenskapelig orientert forskning på mat- og ernæringsområdet i de nordiske land. Med utgangspunkt i rapporten vil man søke å utvikle nordisk kontakt og samar-

beid for å anvende slik forskning i utforming og vurdering av ernæringspolitiske virkemidler.

4.6 Toksikologi og risikovurdering

I samarbeid med ernæringsekspertene er det avholdt seminar om vurdering og anvendelse av søtstoffer i næringsmidler, der det ble utarbeidet forslag til enhetlige nordiske anbefalinger.

Virksomhet for å utarbeide forslag til felles nordiske retningslinjer for uskadighetsvurdering av visse typer helsekostprodukter, særlig innen for gruppen naturmidler, er igangsatt. Forslag til felles nordiske dokumentasjonskrav til materiale som anvendes i drikkevannsinntallasjoner er utarbeidet.

En felles nordisk risikovurdering av mulige kreftfremkallende stoffer som kan dannes ved varmebehandling av proteinrike næringsmidler (såkalt stekemutagener) har vært tema for et nordisk seminar.

4.7 Næringsmiddelkontroll

Det nordiske kontaktnett for næringsmidler for varsling om matvarepartier som avvises for import, er blitt mere operativt. Kontaktnettet er også knyttet til varslingsssystemet innenfor EF.

Nordiske eksperter har laget en arbeidsplan for avprøving av aktuelle metoder for kontroll av strålebehandlede næringsmidler. Avprøvingene forventes å resultere i anbefalte felles nordiske kontrollmetoder. Forslag til kontrollmetoder for påvisning av medikamentrester i næringsmidler er under utarbeidelse.

Funn av patogene bakterier i næringsmidler har, på grunn av ulikheter mht. vurdering av patogenitet og administrative rutiner, skapt handelsproblemer innenfor Norden. Arbeid er satt igang for å harmonisere disse forhold når det gjelder Salmonellabakterien, som er den hyppigste årsak til matbårne infeksjoner i våre land. En felles nordisk kontrollmetode for bakterien *Listeria* er under avprøving.

Det er avholdt nordisk møte for å drøfte kontroll, overvåking og aktuelle handelsproblemer knyttet til forekomst av algetoksiner i bl. a. blåskjell. Forhandlingene førte til avklaring av de fleste forhold som ble tatt opp.

En utredning for å utforme forslag til felles nordiske retningslinjer for utnyttelse av næringsmiddelindustriens egenkontroll i den offentlige næringsmiddelkontroll, er satt igang.

5 Nordiska rådets rekommendationer

5.1 Meddelande om rekommendation nr 40/1988/j angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

''Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at vedtage et samar-

bejdsprogram på levnedsmiddelområdet i överensstemmelse med ministerrådsförslag B/80/j og Juridisk Udvalgs synspunkter”.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har den 26 mars 1988 fastställt samarbetsprogrammet på livsmedelsområdet. Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (PNUN) står för genomförandet av programmet och arbetar fortlöpande med utvecklingen av det livsmedelspolitiska samarbetet. Vid sitt möte den 25–26 augusti 1988 fastställde PNUN konkreta arbetsplaner på grundval av samarbetsprogrammet.

Samarbetet i enlighet med programmet kommer årligen att avrapporteras i ministerrådets verksamhetsberättelse.

Härmed anser ministerrådet för sin del, att syftet med rekommendationen tillgodosetts.

5.2 Meddelande om rekommendation nr 41/1988/j angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning

Rekommendationen har följande lydelse:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at foretage en gennemgang af levnedsmiddelovgivningen og kontrollen i de nordiske lande med henblik på at etablere fælles kvalitetskrav i Norden”.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som ett grundläggande mål i det nya samarbetsprogrammet är att på livsmedelsområdet utveckla förutsättningar för Norden som hemmamarknad. Detta innebär bl. a. genomgång av livsmedelslagstiftningen och kontrollen.

Det arbete som det Permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (PNUN) redan har genomfört omfattar bl. a. flera projekt som innebär jämförelser av livsmedelslagstiftningen och -kontrollen i de nordiska länderna. På grundval av dessa jämförelser har man utarbetat förslag till enhetliga nordiska lösningar angående t. ex. märkningsbestämmelser, bestämmelser om tillsatämnen och bestämmelser om kontaminanter. Förslagen kommer efter remissbehandlingen att behandlas av PNUN. I framtiden kommer motsvarande jämförelser om andra bestämmelser att genomföras.

Härmed anser ministerrådet för sin del, att syftet med rekommendationen tillgodosetts.

Kapitel VI

Jämställdhetssamarbetet

1 Sammanfattning

Det nordiska jämställdhetssamarbetet har under året i hög grad koncentrerats till förberedelser för och genomförandet av Nordiskt Forum den 30 juli – 7 augusti och den i samband därmed arrangerade officiella jämställdhetskonferensen den 3–5 augusti. Ca 8 000 kvinnor deltog på Nordiskt Forum i mer än 1 500 olika aktiviteter inklusive ett rikt kulturprogram i Oslo samt en rad utställningar på universitetet på Blindern där själva konferensen ägde rum. Bland aktiviteterna ingick även presentation av flera av ministerrådets jämställdhetsprojekt t. ex. BRYT-projektet, Kvinnor och idrott, Kvinnoforskning, Kvinnor och män i Norden, Kan vi bo tillsammans, invandrarkvinnor samt Det nya vardagslivet.

Den officiella konferensen hade samma teman som ministerrådsförslaget om handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet, dvs. kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen samt att kombinera familjeliv och arbetsliv.

2 Inledning

Det nordiska jämställdhetssamarbetet inleddes 1974. Ett samarbetsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor fastställdes av Nordiska ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska rådet. Detta reviderades 1982.

Det nordiska jämställdhetssamarbetet skall enligt samarbetsprogrammet omfatta följande huvudområden: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet i övrigt.

På initiativ av Nordiska rådet och som komplement till det nordiska samarbetsprogrammet för sektorn har jämställdhetsministrarna utarbetat ett förslag till handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för åren 1989–1993. Handlingsplanen läggs fram separat som ett ministerrådsförslag.

Nordiska jämställdhetsutskottet har under året haft sex ordinarie möten varav de flesta huvudsakligen har behandlat handlingsplanen, Nordiskt Forum och den officiella konferensen. Utskottet har haft ansvaret för arbetet med följande rådsrekommendationer:

34/1986/j om genomförande av nordiska kvinnokonferenser

44/1988/j om utredning av orsakerna till den bristande likalönen mellan kvinnor och män.

3 Verksamheten 1988

3.1 Arbetslivet

3.1.1 BRYT-projektet

Jämställdhetsministrarna inledde år 1985 ett fyraårigt åtgärdsinriktat projekt vars syfte är att utveckla och pröva metoder som bidrar till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden genom försöksverksamhet i utvalda lokala områden i de fem nordiska länderna.

Målsättningen är att utvidga och säkra kvinnors utbildningsval och yrkesmöjligheter genom en insats i såväl utbildningssystemet som i arbetslivet och härmed även i företaget. De många barriärer kvinnor möter, när de går in i otraditionella utbildningar och arbeten, skall identifieras och avlägsnas.

BRYT-projektet startade i slutet av 1985 och efter en planeringsfas sattes försöksverksamheten igång. I varje försöksområde har en rad försöksprojekt inletts, bl. a. nya metoder i yrkesvägledningen och yrkespraktik samt pedagogiskt utvecklingsarbete vad gäller flickor och teknikundervisning i grundskolan och på gymnasiet. Uppföljningen av hur det går flickor, som har valt otraditionella utbildningar görs dels i form av förloppsanalyser, dels i form av t. ex. ett försök med kvinnliga tekniker, som påtar sig att vara mentorer för unga flickor i teknisk utbildning.

BRYT-projektet bidrar också till utveckling av och nordiskt erfarenhetsutbyte omkring nya åtgärder rörande "flickpedagogik" och "kvinnopedagogik" i framför allt den tekniska utbildningen och i arbetsmarknadsutbildningarna. Med kvinnopedagogik menas en pedagogik som ser till att flickor och kvinnor får ut lika mycket av undervisningen som pojkar och män.

BRYT-projektet gör också analyser och försök för att bryta den rigida könsuppdelningen på enskilda arbetsplatser. Här arbetar projektet med bl.a. kvinnor i banker, kvinnor i teknisk förvaltning i en kommun, kvinnor i en pappersfabrik, kvinnor i en bilfabrik, kvinnor i fiskeriindustrin. BRYT-projektet initierar också kurser för kvinnor som startar eget där myndigheterna inte själva har en sådan verksamhet på gång.

BRYT-projektet började i oktober 1986 att utge ett nyhetsbrev, BRYT-NYTT, som utkommer tre gånger om året i en skandinavisk, en finsk och en isländsk utgåva. Generellt satsar projektet starkt på ett bättre erfarenhetsutbyte både vad gäller BRYT-projektets egna metoder och resultat och erfarenheter från andra projekt om nedbrytning av arbetsmarknadens könsuppdelning. Också genom föredrag, bl. a. på många nordiska och nationella konferenser, bidrar BRYT-projektets medarbetare till diskussionen om hur man kan motverka de starka segregeringsprocesser, som alltså uppdelar arbetsmarknaden i kvinnors arbeten och mäns arbeten.

I januari 1987 anordnade BRYT-projektet en forskarkonferens på Hana-holmen i Finland. Syftet var att samla nordiska forskare med arbetsmarknadens könsuppdelning som specialitet till en diskussion om speciellt

segregeringsprocesserna på de enskilda arbetsplatserna. Inläggen från konferensen har samlats i en bok, som utkommer i NORD-serien i slutet av år 1988.

I december 1987 höll BRYT-projektet dessutom en nordisk konferens för jämställdhetskonsulenter, kvinnokonsulenter och andra, som regionalt arbetar med jämställdhet inom arbetsmarknadsmyndigheterna. Det var första gången dessa "jämställdhetspolitikens regionala praktiker" fått tillfälle att mötas för ett nordiskt erfarenhetsutbyte.

BRYT-projektet deltog på Nordiskt Forum med 70 unga hantverkar-kvinnor, som är med i projektets försöksverksamhet i de olika länderna. Under Forum arbetade dessa kvinnor i öppna verkstäder för att visa kvinnor som goda hantverkare.

Dessutom arrangerades ett workshop med titeln "Är kvinnor i mansyr-ken en bra jämställdhetsstrategi?" Projektets deltagande på Forum rönt stor massmedial uppmärksamhet.

BRYT-projektet utger en försöksrapportserie. I serien har utkommit eller skall inom kort utges:

- Nr. 1/1986: Försöksrapport. Gunnel Brameus: Försök på VOLVO att motivera kvinnor för teknisk utbildning
- Nr. 2/1987: Försöksrapport. Leila Räsänen: Är lärarna intresserade av jämställdhetsförsök? Rapport från initierings- och inlednings-skedet av skolförsök. (Också på finska.)
- Nr. 3/1987: Försöksrapport. Anne-Lise Youden: Kvinnors sysselättning og arbeidsmuligheter. Kvinneperspektiv på kommuneplan 1988–2003 for Stavanger.
- Nr. 4/1988: Helle Holt: Kvindefag-mandefag. Tilgangen til de erhvervs-gymnasiale uddannelser 1975–1985. Finsk resumé.
- Nr. 5/1988: Elevrapport. Kvinder bryder traditionerne. Kvinder i mande-fag fra Haslev Håndværkerskole. Red. af Jette Gustafsen og Inge Mærkedahl.
- Nr. 6/1988: Elevrapport. Miesten Töihin? Toimittanut Leila Räsänen.
- Nr. 7/1988: Køn sorterer. Kønsopdeling på arbejdspladserne. En antologi skrevet af nordiske forskere. Red. af Drude Dahlerup. Ud-kommer november – december 1988.
- Nr. 8/1988: Elevrapport. Vi ska! Elever från Wenstrømska skolan berättar. Red. af Gunnel Brameus.
- Nr. 9/1988: Hässelbyrapporten. Rapport fra nordisk conference for liges-tillingsmedarbejdere i Stockholm december 1987. Red. af Jyt-te Bertelsen.

Projektet bedrivs i följande områden:

- DANMARK Storstrøms amt
- FINLAND Vammala stad
- ISLAND Akureyri kommun
- NORGE Rogaland fylke
- SVERIGE Västmanlands län.

I styrgruppen ingår jämställdhetsutskottet samt representanter för arbetsmarknadens parter, NAUT och ÄK-kultur.

Projektet kommer under 1989 att koncentreras till förmedling av resultaten samt till evaluering av dess fyraåriga verksamhet. Projektet beräknas vara avslutat i december 1989.

3.1.2 *Rekrytering av fler kvinnor till databranschen*

Projektet inleddes under 1987 med ett kartlägningsarbete, som syftar till en beskrivning av hur kvinnorepresentationen ser ut på styrande och beslutande nivåer i verksamheter som har datateknisk orientering eller är höggradigt beroende av datatekniskt stöd.

Resultat från diskussioner med kvinnor i inflytelserika positioner i främst Danmark, Norge och Sverige ligger till grund för det seminarium med ca 20 deltagare, som avhölls i mitten av november 1987 i Sverige. Seminariet avsåg att fokusera på, varför det är så angeläget med fler kvinnor i inflytelserika och ledande positioner på AU/ADB-området och hur man kan stimulera ytterligare kvinnor att utvecklas till den nivån.

Projektet planeras att vara avslutat vid årsskiftet 1988/ 89.

3.1.3 *Kvinnor-teknologi-utveckling*

Projektet innebär en sökprocess för att identifiera vilken forskning som kan bidra i ett nordiskt nätverk för att fördjupa kunskapen i, respektive nyttiggöra kunskapen från områdena:

- Kvinnors erfarenheter och arbetsätt
- Informationsteknologins potential att öka yrkeskompetens för olika yrkesgrupper och arbetssituationer
- Hur det goda arbetet kan se ut.

Den grundläggande idén är att det i brytningspunkten mellan informationsteknologins potential och kvinnors erfarenheter och arbetsätt finns möjligheter att forma morgondagens goda arbete.

En preliminär slutrapport har lämnats till Nordiska ministerrådet. Medel har beviljats för att ytterligare fördjupa studien. Denna fördjupning beräknas bli klar senast till våren 1989. Projektet finansieras av RU-data.

Resultatet av projektet är ett förslag till nätverksorganisation, med intresserade forskare, antingen i ett mindre antal arbetsgrupper med speciella teman eller i ett mer öppet nätverk. Verksamheten leds av en styrgrupp. Avsikten med de nya medlen som tilldelats projektet är att konkretisera verksamheten inom en arbetsgrupp i nätverket.

Ett delresultat av projektet blir en översiktlig dokumentation över projekt inom området. En rapport beräknas bli klar under hösten 1988.

Under året har representanter från olika länder och med varierande forskningsinriktning utsetts till en styrgrupp.

3.2 Social- och familjepolitik

3.2.1 Samliv i Norden

Förstudien rörande parrelationsforskning i Norden under perioden 1950–1985 översattes 1987 till engelska med titeln *Nordic Intimate Couples with Children* och publicerats på Hans Reitzels Forlag, Köpenhamn.

Det nordiska forskningsprojektet Samliv i Norden kommer att belysa följande sju problemställningar:

- jämställdhetsbarriärer inom familjen
- könssystemet som en begreppsmässig kategori
- kärlek, arbetsliv och föräldraskap
- samspel mellan familjetid, fritid och arbetstid
- kärlek och "gemensamma projekt" inom parrelationen
- sexualitet och vardagslivets påfrestningar
- samt diagnostisk beskrivning av parrelationen.

Datainsamlingen i respektive land avslutades i de flesta länderna under hösten 1986. Resultaten presenterades vid ett, av arbetsgruppen anordnat, internationellt symposium den 31 maj – 3 juni 1987 på Hässelby Slott i Stockholm. En rapport från detta symposium publicerades i slutet av år 1987.

En nordisk slutrapport för projektet beräknas föreligga under första hälften 1989.

3.2.2 Kvinnoperspektiv i offentligt och privat omsorgsarbete

I januari 1988 anordnades ett seminarium i ministerrådets regi för att ge kvinnliga forskare i de nordiska länderna tillfälle att gemensamt arbeta med teoretiska och metodologiska problem i forskning om privat och offentligt omsorgsarbete i relation till samhällsplanering.

Seminarierapport finns i stencil.

3.2.3 Seminarieserie om invandrade kvinnor 1988

Hösten 1986 beslutades att det i samarbete med migrationsgruppen under NAUT under 1987–1990 skulle genomföras ett seminarium per år, vilka behandlar frågor, som berör invandrade kvinnor i Norden.

Seminarieriet för 1988 skulle enligt den ursprungliga planen anordnas under temat "könsroller och invandring – överföring och förändring av könsroller och attityder i och mellan generationer", som en del av seminarieserien om invandrade kvinnor 1987 till 1990.

I enlighet med de synpunkter som framkom vid 1987 års seminarium den 2–3 november 1987 i Stockholm används det för 1988 beviljade beloppet till förberedelser för och genomförande av invandraraktiviteter till Nordiskt Forum. Den nordiska kommittén för invandrar- och flyktingkvinnor anordnade sammanlagt 18 workshops, varav två hade formen av utfrågningar/paneldebatter.

Titlarna på workshopen var:

- Selvstendig status for indvandrere- og flyktningekvinder i Norden. Høring.
- Integration – forskellige nationalitetsgrupper mødtes til nationale workshops med dette tema.
- Integration: kvinder på tværs af grænser. Paneldebat.
- Indvandrere- og flygtningekvinder som kulturbærere.
- Integration efter vores egne præmisser.
- Indvandrerkvinder på arbejdsmarkedet.
- Indvandrere- og flygtningekvindes film- og lysbilledediasshow.
- Indvandrere- og flygtningekvindes retlige stilling.

Därutöver hade invandrar- och flyktingkvinnorna arrangerat en konstutställning på Oslo Rådhus med konst gjorda av nordiska invandrar- och flyktingkvinnor. En kulturafton anordnades i samfundshuset i Oslo.

3.2.4 *Muslimska invandrarkvinnor i Norden*

Detta projekt har för avsikt att genom ett forskarseminarium samla den kunskap, som finns om de muslimska invandrade kvinnornas situation i Danmark, Norge och Sverige och stimulera till nya forskningsinsatser med ett jämförande perspektiv mellan de nordiska länderna. Seminariet genomförs i december 1988 i Göteborg.

3.3 *Utbildning*

3.3.1 *Seminarium om jämställdhet och utbildning*

I stället för en nordisk konferens för kvinnliga kommunalpolitiker i Norden, som planerats för år 1987 genomförde ministerrådet ett nordiskt seminarium om jämställdhet och utbildning med titeln "*Pige og dreng – på lige fod. Ligestilling og lige værd i skolen*". Seminariet hölls i Karlslunde i Danmark den 15–17 september 1987. Dess syfte var att utväxla information och erfarenheter bland nordiska kolleger, om hur lärarna bäst möjligt görs medvetna om jämställdhet i skolan, så att detta blir en integrerad del av skolans vardag.

På seminariet antogs en resolution med bl. a. förslag om att det i den nordiska kulturhandlingsplanen under utbildningsavsnittet skall ingå en deklaration om att 1990 skall vara ett nordiskt jämställdhetsår i grundskolan.

Rapport från seminariet kom ut hösten 1988 i form av en debattbok med speciellt intresse för lärare i grundskolan.

3.4 *Boende- och samhällsplanering*

3.4.1 *Det nya vardagslivet*

Projektet påbörjades 1982–1983 med en förstudie. Syftet är att utveckla modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden representerade av begreppen boende, omsorg och arbete. Studien söker

förena ett normativt förhållningssätt med ett empiriskt. Exempel och resonemang bygger på såväl forskningsresultat som dokumenterade praktiska erfarenheter.

Förstudien publicerades 1984 av Nordiska ministerrådet (*Det nya vardagslivet. Forskningsgruppen för det nya vardagslivet*). Temat presenterades i boken i ett antal artiklar där olika infallsvinklar tillämpades.

I etapp I har arbetet under 1984–1985 resulterat i en rapport *Veier til det nye hverdagslivet. Om integrering av hverdagslivets oppgaver på et medlemnivå*. (NORD-serien 1987:61)

Projektets andra etapp har

1. omfattat medverkan i Nordiskt Forum, Oslo 1988. Seminarium med forskare samt diskussion under medverkan av nordiska kvinnliga politiker. För medverkan i Forum utgavs en sammanfattning av rapporten *Veier til det nye hverdagslivet* på danska, norska och svenska med rubriken *Det nya vardagslivet och vägen dit*.
2. Resterande del av projektets etapp II kommer att omfatta bl. a. en utvärdering av projektet.

3.4.2 *Kan vi bo tillsammans?*

Jämställdheten mellan kvinnor och män inom boende och planering kan förbättras genom ökad insikt. En förutsättning för att brukaren fritt skall kunna välja mellan olika bostadslösningar är, att han/hon erbjuds tillräckligt med information. För att kunna avgöra ifall en bo-gemenskap tillfredsställer brukarens behov, bör han/hon ha en klar bild av hur olika lösningar i bo-gemenskaperna fungerar.

Gruppen kring projektet "*Kan vi bo tillsammans?*" har producerat en video, en katalog och en plakatserie, som visar redan existerande bo-gemenskaper i Norden.

Materialet, som finns tillgängligt på samtliga nordiska språk, och som skall kunna utnyttjas vid kurser och på temamöten kring boendefrågor, presenterades vid Nordiskt Forum 1988.

3.5 *Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt*

3.5.1 *Kvinnor i styrande organ*

1983 inleddes ett forskningsprojekt om "*kvinnor i politiska beslutsprocesser*". Projektet är en uppföljning av ett seminarium om "*Kvinnor i styrande organ*" och en efterföljande förstudie. Syftet med projektet har varit att göra en jämförande nordisk undersökning av hinder för kvinnors deltagande och inflytande i politiska beslutsprocesser samt att undersöka vad som gjorts i de fem nordiska länderna för att försöka undanröja dessa hinder och därmed öka kvinnors representation och inflytande.

Resultaten presenteras i två böcker. I 1985 utkom boken "*Blomster o spark. Samtaler med kvindelige politikere i Norden*" – en intervju bok

med 35 kvinnliga politiker från alla fem nordiska länder samt Grönland, Åland och Färöarna.

Under 1988 publicerades "*Vi har ventet længe nok – Håndbog i kvinde-representation*" på danska. Den kommer även att publiceras på övriga nordiska språk i december 1988 och i början av 1989.

Boken är en handbok för politiskt och kvinnopolitiskt intresserade kvinnor och innehåller information och analyser om de olika strategier, som i de nordiska länderna använts de senaste 15–20 åren för att öka kvinnors politiska deltagande och inflytande.

3.6 Övrigt

3.6.1 Kvinnor och män i Norden

Publikationen "*Kvinnor och män i Norden. Fakta om jämställdheten 1988*" har på uppdrag av Nordiska ministerrådet framställts under 1987/88 som ett gemensamt projekt mellan de nordiska statistiska centralbyråerna. Med utgångspunkt från 1980- och 1990-talets frågor och problem som rör jämställdhet ger boken i tabeller, diagram och analyserande text aktuell information om skillnader och likheter i kvinnors och mäns situation i de nordiska länderna. Boken har varit ett av faktaunderlagen vid den officiella nordiska jämställdhetskonferensen och Nordiskt Forum i Oslo 1988. Den delades ut till alla delegater vid den officiella konferensen och fanns att köpa för deltagare i Nordiskt Forum. Den presenterades också på ett seminarium på Nordiskt Forum. Boken har mottagits mycket positivt och har uppmärksammats stort i massmedia i de nordiska länderna.

3.6.2 Nordisk kvinnoforskning 1988 – en presentation vid Nordiskt Forum

Projektet var ett bidrag till kvinnokonferensen Nordiskt Forum 1988. Det var ett förmedlingsprojekt, som bestod av föredrag, workshops, utfrågningar, utställningar, video, musik och mycket annat.

Synliggörandet av de nordiska kvinnorna på denna konferensen innebar även ett synliggörande av den nordiska kvinnoforskningen – både vad gäller innehåll och organisering.

Presentationen av den nordiska kvinnoforskningen gav tillfälle till kontakter mellan teoretiker och praktiker. Den gav även möjligheter för nordiska kvinnoforskare att mötas och utbyta resultat, erfarenheter och finna nya möjligheter för samarbete.

Aktiviteterna presenterades i ett 15 sidors program. Likaså utarbetades en omfattande broschyr med information om de nordiska kvinnoforskningsmiljöerna. Broschyren finns även på engelska.

4 Integrering av jämställdhet i andra sektorer

Arbetet för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män skall genomföra alla samhällsområden. Under året har det inom flera av ministerrådets

sektorer genomförts projekt som helt eller delvis haft som syfte att förbättra kvinnors situation i samhället. Som exempel kan nämnas följande projekt:

- Arbetsvillkor och könssegregation (arbetsmiljö)
- Kvinnor och jordbruk (jordbruk)
- Förberedelse till en konferens om ett projekt om jämställdhet i lärarutbildning i Norden (utbildning)
- Långtids- och ungdomsarbetslöshet i Norden (NIV I-arbetsmarknad)
- Utarbetande av forskningsprogram om kvinnors liv och arbete i regional utveckling
- Kvinnor som företagare (regional – Kvarkensamarbetet)
- Gränskraft, Östfold/Bohuslän (regional)

5 Nordiska rådets yttrande och rekommendationer

5.1 Nordiska rådets yttrande

Nordiska rådets juridiska utskott har i sitt betänkande över C1 för 1987 hemställt att Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) överväger ett möte med juridiska utskottet under hösten 1988 efter genomförandet av Nordiskt Forum och den officiella konferensen.

Efter överenskommelse med Nordiska rådets juridiska utskott kommer detta möte att hållas i slutet av januari 1989 i Stockholm.

5.2 Nordiska rådets rekommendationer

5.2.1 Meddelande om rekommendation 34/1986 om genomförande av nordiska kvinnokonferenser

Nordiska rådet har i rekommendation nr. 34/1986 rekommenderat Nordiska ministerrådet att

1. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangere en nordisk kvindekonference – Nordisk Forum – i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-officielle foreninger eller sammenslutninger,
2. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangere en officiel konference samtidig med Nordisk Forum,
3. afsætte projektmidler til forberedelse og gennemførelse af konferencerne.

Nordiska ministerrådet beviljade år 1987 986 000 DKK samt 5.4 milj. DKK år 1988 till förberedelser och genomförande av Nordiskt Forum.

Nordiska ministerrådet beslutade i samråd med Nordiska rådet, att Nordiskt Forum skulle äga rum den 30 juli – 7 augusti 1988 i Oslo. Huvudansvaret för planeringen och innehållet överlämnades till kvinnoorganisationerna, genom att ministerrådet utsåg en planeringsgrupp bestående av två representanter för kvinnoorganisationerna i varje land (tre ifrån

värdlandet) samt en medlem från vardera Nordiska rådets juridiska utskott och nordiska jämställdhetsutskottet. Därutöver var det möjligt för kvinnoorganisationer på Färöarna, Åland och Grönland att delta som observatörer vid mötena. Nationella förberedelsekommittéer bildades i varje nordiskt land liksom det utsågs nationella projektsekreterare.

Nordiskt Forums sekretariat förlades till Oslo.

Nordiskt Forum har utöver beviljningen från Nordiska ministerrådet mottagit extra stöd från framför allt den norska regeringen men även från Oslo kommun, diverse fonder samt sponsorbidrag. Dessutom har Forum haft intäkter i form av en deltagaravgift. Den samlade budgeten för Nordiskt Forum har således utgjort ca 8,2 milj. DKK.

Nordiskt Forum genomfördes således den 30 juli – 7 augusti 1988 i Oslo. Syftet med konferensen var att ge Nordens kvinnor möjlighet att utväxla erfarenheter och information om, vad som görs för att förbättra kvinnors villkor och för att främja jämställdhet i de nordiska länderna. Konferensen siktade också på konkreta resultat, t. ex. i form av etablering av nätverk mellan grupper av kvinnor i de nordiska länderna samt utarbetande av förslag, som kan användas av såväl kvinnoorganisationerna som myndigheterna i det vidare arbetet för reell jämställdhet och kvinnofrigörelse.

Ca 8000 kvinnor från hela Norden samt enskilda länder utanför Norden (t ex USA och Sovjetunionen) deltog på konferensen. Det fanns mer än 1500 olika aktiviteter, däribland ett rikhaltigt kulturprogram i Oslo centrum och en lång rad utställningar på universitetet på Blindern, där själva konferensen ägde rum. Forums öppning hölls på Akershus fästningsplats och var en kombinerad marknadsfest och artistgala som sändes i förkortad version i TV.

Under Nordiskt Forum avspeglades tydligt mångfalden i kvinnorörelsen i Norden i dag och kvinnors vilja till att prägla samhällsutvecklingen. Det lades fram åtskilliga visioner om det framtida, jämställda samhället och stämningen på Nordiskt Forum präglades av optimism och gå-påanda.

Från nationella kommittéer rapporteras det om ökad aktivitet i kvinnoorganisationer och igångsättande av nya initiativ efter Nordiskt Forum.

Deltagarna på Nordiskt Forum antog på konferensens sista dag mot bakgrund av många väsentliga resultat och konklusioner en hemställan till Nordiska ministerrådet om att det anordnas ett nytt Nordiskt Forum år 1993.

Den nordiska planeringsgruppen har avslutat sitt arbete med utarbetandet av en evalueringsrapport. Det finns även särskilda rapporter från de nationella kommittéer om aktiviteterna i de enskilda länderna. Projektet avslutas planmässigt med utgången av december 1988, då konferenssekretariatet nedlägges.

Nordiska ministerrådet har med finansiellt bistånd av Nordiska rådet producerat en video om Nordiskt Forum och har dessutom gjort en publi-

kation innehållande intryck av Nordiskt Forum. Videofilmen har hittills visats i TV i Sverige och på Färöarna.

I samband med Nordiskt Forum hölls en officiell nordisk jämställdhetskonferens med deltagande av de nordiska jämställdhetsministrarna, representanter för Nordiska rådet, de nordiska parlamenten, arbetsmarknadens parter, kvinnoorganisationer, forskare, experter etc. Konferensens teman var desamma som de som ingår i förslaget om handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för åren 1989–1993, dvs. Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen och att kombinera familjeliv och arbetsliv. Konferensen spelade därmed i viss mån rollen som remissinstans för nordiska jämställdhetsutskottets förslag till handlingsplan som utgjorde ett av underlagen till konferensen.

Rapport från konferensen kommer att föreligga i början av december 1988.

Härmed anser ministerrådet för sin del att syftet med rekommendationen nåtts och att den därför kan avskrivas.

5.2.2 Meddelande om rekommendation nr 44/1988 om utredning av orsakerna till den bristande likalönen mellan kvinnor och män

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

- 1) at der iværksættes et forundersøgelsesprojekt og i forbindelse hermed eventuelt gennemføres praktisk forsøgsvirksomhed og evaluering med henblik på at få samlet den eksisterende viden om og få kortlagt årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og
- 2) på baggrund heraf at foreslå foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd, samt
- 3) at afsætte de fornødne midler til projekternes gennemførelse ved at lade projekterne, der er nævnt under punkt 1 og 2, indgå i den nye økonomiske handlingsplan for Norden.''

I förslaget till handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet ingår under temat ett särskilt avsnitt om kvinnors löner. Ministerrådet planerar att under år 1989 göra en förstudie om likalön mellan kvinnor och män, vars syfte är att utarbeta ett projekt i linje med Nordiska rådets rekommendation. Från och med 1990 kommer projektet att ingå i den nya ekonomiska handlingsplanen.

1 Kulturavtalen

Avtalen mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbeid, som trådte i kraft den 1. januar 1972, danner grunnlaget for nordisk kulturelt samarbeid.

Kulturavtalens virkeområder omfatter utdanning, forskning og annen kulturell virksomhet (allmennkultur), både målene for den allmenne kulturpolitikk, dens innhold og metoder, og kulturlivets institusjonelle, organisatoriske og finansielle forhold.

2 Kulturhandlingsplanen

Ved Nordisk råds sesjon i København i 1986 ble Nordisk ministerråd oppfordret til å utarbeide en særlig handlingsplan for det nordiske kultursamarbeidet og å forelegge Nordisk råd en slik plan (rek. nr 2/1986).

Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) nedsatte to arbeidsgrupper i 1986 som skulle utarbeide forslag til kulturhandlingsplanens avsnitt om henholdsvis allmennkultur og utdanning. Samtidig anmodet ministerrådet Nordisk forskningspolitisk råd om å utarbeide forslag til handlingsplanens forskningsavsnitt. De to arbeidsgruppene og forskningspolitisk råd avga i juni 1987 sine forslag til ministerrådet.

Nordisk ministerråd oversendte Nordisk råd sitt forslag til kulturhandlingsplan i januar 1988. Forslaget ble behandlet under Nordisk råds sesjon i Oslo i mars 1988 og den 10. mars 1988 vedtok ministerrådet en ny handlingsplan for nordisk kulturelt samarbeid. Kulturhandlingsplanen sammen med arbeidsgruppenes forslag og forslaget til Nordisk forskningspolitisk råd kom ut på trykk sommeren 1988 (NORD-serien 1988:52).

Kulturhandlingsplanens mål er å vitalisere og effektivisere det nordiske samarbeidet innenfor utdanning, forskning og allmennkultur således at Norden kan bli ett kulturelt hjemmemarked. Disse mål er det hensikten at nå ved hjelp av desentralisering og ved å opprette nettverker mellom de direkte engasjerte parter. Planen uttrykker den oppfattelse, at det nordiske kultursamarbeidet kun kan få den tiltrengte folkelige forankring, hvis samarbeidet er knyttet til de nasjonale kulturinstitusjoner og kulturorganisasjoner og er godt forankret i det nasjonale kulturliv.

I handlingsplanen blir det i samsvar med kulturavtalen lagt opp til økt samarbeid med land utenfor Norden og til at nordisk samarbeid skal bidra til at det enkelte nordiske land og Norden som helhet står sterkere i samarbeidet med land utenfor Norden. Kultur- og undervisningsministrene har i år 1988 forberedt implementeringen av Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbeid og har i den sammenheng vedtatt nye statutter for 8 samarbeidsorganer på kulturområdet: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid, Styringsgruppen for samnordisk kulturinformasjon i utlandet, Styringsgruppen for nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisningssamarbeid, Nordisk teater og dansekomité, Nordisk litteratur- og bibliotekkomité, Nordisk musikkomité og Nordisk filmkomité. De nye statutter trer i kraft 1. januar 1989.

Kapitel VII

Allmennkultur og mediasamarbeide

1 Innledning

Samarbeidet omfatter målene for den allmenne kulturpolitikk i Norden, dens innhold og metoder og kulturlivets institusjonelle, organisatoriske og finansielle forhold. Samarbeidet omfatter også felles opptreden i internasjonal sammenheng.

På allmennkulturområdet inntar de såkalte kunstkomitéene sammen med de nordiske kulturinstitusjonene en meget sentral rolle i samband med samarbeidet innenfor film, musikk, litteratur, bildende kunst og teater og dans. I Nordisk ministerråds kunstkomitéer sitter representanter for alle de berørte kunstområdene.

Ansvar for arbeidet med følgende rekommendasjoner fra Nordisk råd har inngått i områdets virksomhet:

24/1974/j	Beskyttelse af miljøet i samernes kerneområder
13/1983/k	Videogram med nordiska TV-program och filmer
1/1986/k	Framställning ang. ökat TV-samarbete i Norden
4/1987/k	Nordisk mediefond för produktion av film, TV- och video-program
8/1987/k	Utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
10/1987/k	Nordiska orkester- och ensembletävlingar för musikelever i de nordiska länderna
1/1988/k	Radio- och TV-samarbetet i Norden (A 794/k)
2/1988/k	En europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar (A 786/k)
34/1988/k	Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k)
35/1988/k	Program för kulturminnesvård och världskulturarvet (A 775/k)
37/1988/k	Förstärkt nordiskt ungdomssamarbete (A 802/k)

2 Institusjoner og faste samarbeidsorganer

2.1 Nordens hus i Reykjavík

Nordens hus i Reykjavík firade sitt 20-årsjubileum i oktober 1988 og oppmærksammade jubileet bl. a. genom att utge en festskrift. Huset har under året arrangerat flere evenemang kring litteratur, bildkonst, musikk og andra kulturområden i Norden. Som ett första led i serien med nordiska litteraturveckor arrangerades en brett opplagd norsk litteraturvecka. Konstutställningarna i huset presenterade såväl ny som något äldre nordisk konst.

Nordens hus har under år 1988 av Nordiska ministerrådet fått ett verksamhetsbidrag om 3 511.000 DKK . Det reparasjons- og underhållsarbeide

av huset, som successivt genomförts med det av ministerrådet år 1986 beviljade engångsbidraget om 1,5 milj. DKK, har under året avslutats.

2.2 Nordiskt konstcentrum på Sveaborg

Under år 1988, då Nordiska konstcentret på Sveaborg firade sitt 10-årsjubileum, genomfördes i stort sett centrets fysiska utbyggnad.

Nordiskt konstcentrum beviljades av ministerrådet ett verksamhetsbidrag om 7 240.000 DKK. Därtill beviljade kultur- och undervisningsministern ur sina dispositionsmedel ett anslag om 700 000 DKK för genomförande av en nordisk textiltiennial.

Konstcentrets utställningsverksamhet har under året präglats av en hög ambitionsnivå. Den av centret initierade utställningen med "Hilma af Klints hemliga bilder" rönt synnerligen mycket uppmärksamhet i pressen i Norden. Bland konstcentrets vandringsutställningar kan nämnas den samiska utställningen "Sámi dáidda" och "Konkret i Norden", som visades i alla nordiska länder.

Konstcentret har under året utrett möjligheter att utvidga den gästateljéverksamhet som för närvarande bedrivs via 12 ateljéer i Norden. Som försöksverksamhet inledde centret verksamhet för barn i förskolåldern.

Tidskriften SIKSI utkom med 4 nummer under år 1988. Efter de tre första utgivningsåren kan SIKSI ses som en av de viktigaste konsttidskrifterna i Norden.

2.3 Nordens hus på Färöarna

Nordens hus på Färöarna beviljades under år 1988 ett verksamhetsbidrag om 6 870.000 DKK av Nordiska ministerrådet. Enligt överenskommelse stödjer Färöarnas Landsstyre huset med ett belopp som motsvarar 8% av husets driftkostnader.

Inom ramen för strävandena att förmedla färöisk kultur till övriga Norden arrangerades en omfattande manifestation "Färöarna på Skansen" inklusive en vandringsutställning om färöisk konst i Stockholm. Samarbetet med ett stort antal färöiska kulturgrupper fortsatte under året livligt. Med anledning av att det år 1989 förflutit 100 år sedan den färöiska självständighetsrörelsen föddes, inledde huset planeringen av ett seminarium om "Nationalism och nationell identifikation i Norden – i ett begreppsmässigt, europeiskt och internationellt sammanhang", som skall samla bl. a. nordiska forskare på hög nivå till Nordens hus på Färöarna i januari 1989.

2.4 Nordens institut i Grønland

Udbygningen af instituttets virksomhed fortsætter i overensstemmelse med den plan for perioden 1987–90, som besluttedes i forbindelse med institutionens oprettelse i 1986.

Instituttet har i 1988 et budjet på 1 571.000 DKK og har i indeværende år uddelt midler til udveksling mellem Grønland og det øvrige Norden inden for almenkultur, forskning, undervisning og oplysning i form af rejsestipendier, projektstøtte m. v. Instituttet har desuden bl. a. gennemført en nordisk kulturfestival i Diskobugtområdet i samarbejde med de lokale kommuner med deltagelse af grønlandske og nordiske kunstnere.

2.5 Nordens institut på Åland

Nordens institut på Åland har av ministerrådet för år 1988 beviljats ett verksamhetsbidrag om 802 000 DKK . Ålands Landskapsstyrelse har deltagit i finansieringen genom att täcka bl. a. lokalkostnaderna.

Inom ramen för den allmänskulturella verksamheten har institutet under året uppmärksammat bl. a. barnfolklore via ett nordiskt symposium. Den breda allmänskulturella verksamheten kompletterades under året med nya arrangemang av utbildnings- och forskningskaraktär. Av dessa kan nämnas ett symposium om "Åländskt språk mellan öst och väst" med en efterföljande rapport. Som en utvidgning av kontaktytorna mellan Åland och det övriga Norden arrangerade institutet en konstutställning "Fyra + Fyra", där fyra konstnärer med rötter i landskapet introducerade ytterligare fyra konstnärer från det övriga Norden.

2.6 Den rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet

Den rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet (RKK) ble opprettet i 1972. RKK har vært det eneste ministerrådsorgan på allmennkulturområdet som har hatt et overgripende faglig ansvar. I samsvar med kulturhandlingsplanen blir RKK nedlagt fra 1. januar 1989. Samtidig har kultur- og undervisningsministrene vedtatt retningslinjer for årlige møter mellom formennene for samarbeidsorganene på kulturavtalens virkeområder. Formannsmøtene skal virke for koordinering av arbeidet og kan virke som rådgivende organ overfor ministerrådet i omfattende oppgaver på kulturområdet.

2.7 Nordisk Samisk Institutt

Etter vedtak til Kulturhandlingsplanen vil en evaluering av instituttet bli avsluttet i 1989. De vesentlige spørsmålene som skal besvares gjennom evalueringsprosessen er:

1. Samsvaret mellom Nordisk Samisk Institutt's (NSI) aktiviteter, bemanning og ressursbruk, sett i lys av statuttene for instituttet
2. NSI's aktiviteter vurdert mot den nasjonale utviklingen på det samiske kulturområdet
3. NSI's fremtidige aktiviteter, i lys av forventet utvikling på det nasjonale området i Finland, Norge og Sverige på det samiske kulturområdet.

2.8 *Nordisk teaterkomité*

Nordisk teaterkomité har arrangeret 4 seminarer, bl. a. med introduksjon av regiformen "Play Development". Den største aktiviteten i 1988 var deltakelsen i de nordiske teaterdagene i Helsingfors sommeren 1988. Teaterkomitéen arrangerte og finansierte den nordiske teaterfestivalen, med deltakelse fra alle de nordiske språkområdene.

2.9 *Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)*

NOMUS, Nämnden för nordiskt musiksamarbete, beviljades år 1988 av Nordiska ministerrådet ett verksamhetsanslag om 2 621.000 DKK . Anslaget innehöll en förhöjning om 500 000 NOK till amatörmusiken och 200 000 NOK till Nordkalottens symfoniorkester. Därtill beviljade kultur- og undervisningsministrene ur sina dispositionsmedel ett anslag om 300 000 DKK för en förbättrad spridning av nordiska musikverk.

NOMUS höll sitt sista plenumsmöte i november. Enligt den nordiska handlingsplanen för kultur kommer ansvaret för det nordiska musiksamarbetet att fr. o. m. år 1989 ligga hos den nya musikkommittén.

2.10 *Nordiska rådets musikpris*

Nordiska ministerrådet beviljade ur sina dispositionsmedel ett tilläggsanslag om 50 000 DKK till Nordiska rådets musikpris. Således har musikpriset höjts till samma nivå som litteraturpriset, d.v.s. 125 000 DKK . Musikpriset delas ut vartannat år, och år 1988 var pristagaren den finländska komponisten Magnus Lindberg.

2.11 *Nordiske kurser på filmområdet*

Nordiske kurser på filmområdet havde i 1988 en bevilling på 392 000 DKK. Som et led i gennemførelsen af den kulturelle handlingsplan administreres denne virksomhed fra 1989 af Nordisk Filmkomité. I indeværende år er midlerne anvendt til gennemførelse af et nordisk symposium i filmklipping med deltagelse af nordiske og internationale gæstelærere, som fandt sted ved den danske filmskole 24.27. november.

2.12 *Komiteen for spredning af nordiske spillefilm*

Komiteen har for 1988 en bevilling på 1.304.000 DKK. Komiteens bevilling er i indeværende år anvendt til støtte for gennemførelse af den nordiske børnefilmmønstring der fandt sted i Odense i juni samt til fællesnordiske informationsfremstød i forbindelse med de internationale filmfestivaler i Berlin og Cannes. Desuden har komiteen støttet distribution af en række spillefilm mellem de nordiske lande.

Som led i iværksættelsen af den kulturelle handlingsplan nedlægges komiteen og virksomheden overtages fra 1989 af det nye organ Nordisk filmkomité.

3 Prosjekter

3.1 *Radio- och tv-samarbetet*

Nordiska ministerrådet i sammansætningen industri, kom munikations- og kulturministrarna har undersøkt de programmæssiga, tekniska og økonomiska förutsætningarna för att etablere ett permanent utbyte av nordiska tv-program via direktsändande satellit. Efter en sammanvägd prövning har ministrene konstaterat att det inte föreligger förutsætninger at nå en oppslutning kring ett sådant programutbyte.

Mot denna bakgrund finns det heller ingen anledning at påbörja den treåriga försøksverksamhet med anvending av Tele-X-satelliten som beslutades år 1985. Dette beslut har derfor opphævt.

Nordiska ministerrådet i sammansætningen industri-, kommunikations- og kulturministrarna bibehålls för att kunna møtas vid behov.

Tele-X-satelliten beraknas oppskjuten under mars måned 1989. Beslut om anvendingen av satellitens tv-kapasitet har ännu inte fattats av ägarlænderna Norge og Sverige.

3.2 *Arbeidsgruppen for samnordisk kulturinformasjon i utlandet*

Det omfattande samnordiska kulturprojektet i Japan har avslutats under året genom att same- og designutstøllningarnas visning rundt om i Japan förverkligats. Utstøllningen av nordiskt konsthantverk gick efter presentationen i Japan vidare till USA, där den også blivt oppmærksammas. Inom sekretariatet förbereds nærmast en rapport om projektet. Det kan dock redan konstateras at intresset og oppmærksamheten för nordisk kultur varit betydande.

Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet lade i juni för ministerrådet fram ett forslag till aktivitetsplan för 1989/92. Enligt denna inriktes den fortsatta planeringen på ett antal olika delprojeckt som alternativ till større sammanhållna projeckt av det slag som Scandinavia Today i USA og Japan representerar.

Bland de framtida planerade projekten ingår bl. a. en konstatstøllning i hvilken modernismens genombrott i de nordiska lænderna presenteras för en sovjetisk publik. En stor utstøllning av nordisk design planeras för Australia og en konstalternativt konsthantverksutstøllning för flera lændere i Latinamerika. Den respekterade musikfestivalen i Flandern kommer 1990 at gjennomføres med nordiska förtecken. Härutöver förbereds en oppfølging av Scandinavia Today i USA og Kanada genom seminarier, m. m. på universitet i Nordamerika. En omfattande presentation av vikinga tid og ældre medeltid i Paris 1991 planeras för första gången.

Planerna för de kommende årens kulturpresentationer i utlandet är således omfattande og inkluderer insatser som aldrig tidligere gjorts. Ett flertal kulturområdene er dermed indragne i arbeidet gentemot utlandet. Samarbeidet får således også betydelse för det kulturutbyte som sker internt mellom de nordiska lænderna.

Ledningsgruppen har också förberett ett seminarium med förträdare för kulturlivet. Kulturinformationen i utlandet ska då diskuteras i perspektivet av vad som gjorts på området och de framtida satsningar som övervägs.

3.3 *Arbetsgruppen för kultur og massemedier*

Arbetsgruppen för kultur og massemedier nedsattes i 1985 og består af repræsentanter for de respektive landes kulturdepartementer. Arbejdsgruppens overordnede opgave er at fremme idé- og erfaringsudvekslingen inden for de forskellige dele af medieområdet, fremme information om medieudviklingen i og uden for Norden, igangsætte forsøgsvirksomhed og forberede ministerrådets samlede mediepolitiske indsats.

Virksomheden finansieres over ministerrådets dispositionsmidler. I 1988 bevilgedes 1 000.000 DKK til formålet. Arbejdsgruppen gøres pr 1. januar 1989 til en permanent styringsgruppe for nordisk kultur- og massemediesamarbejde og virksomheden optages på det faste budget.

Nordisk Medie Nyt

Arbejdsgruppen for kultur og massemedier har i 1988 fortsat udgivelsen af nyhedsbrevet *Nordisk Medie Nyt*, som påbegyndtes i 1986. Udgivelsesfrekvensen er i 1988 øget fra 3 til 4 numre årligt. Nyhedsbrevet orienterer i faktaform om udviklingen på de forskellige medieområder i og uden for Norden. Desuden indeholder bladet en temasektion som mere udførligt behandler aktuelle mediepolitiske emner. Nordiske Medie Nyt udsendes til ca 7 200 adressater i Norden.

Videogram for døve

Arbejdsgruppen har ligeledes fortsat støttet forsøgsordningen med distribution af videogrammer for døve i de nordiske lande, som arbejdsgruppen tog initiativ til i 1986. Forsøgsordningen ophører med udgangen af 1988, hvorefter distributionen fortsættes med finansiering via nationale midler.

Nordisk film – og TV-fond

Blandt arbejdsgruppens vigtigste opgaver i 1988 har været arbejdet med udarbejdelse af et forslag til oprettelse af en nordisk filmfond som arbejdsgruppen fik overdraget af ministerrådet i november 1987. Arbejdsgruppen har i den forbindelse ført drøftelser med de nordiske tv-selskaber og de nordiske filminstitutter eller til svarende om samfinansiering af fonden og om retningslinjer for filmfondens virksomhed. Arbejdsgruppens udkast til retningslinjer for fonden har været sendt til høring hos relevante institutioner og organer i de nordiske lande, hvorefter arbejdsgruppen har udarbejdet sit endelige forslag, der blev forelagt ministerrådet på et møde den 12. juni 1988. Med hensyn til indholdet af forslaget henvises til ministerrådets meddelelse vedrørende rek. nr. 4/1987/k angående en Nordisk Mediefond for produktion af film, tv- og video.

Nordiske og europæiske mediepolitiske spørgsmål

Arbejdsgruppen har udover en løbende rapportering og diskussion af

medieudviklingen og lovgivningsinitiativer på dette område i de enkelte nordiske lande også fulgt forhandlingerne om en europæisk konvention om spredning af tv over landegrænserne der har foregået i Europarådets Steering Committee on the Mass Media og de parallelle forhandlinger der foregår i EF-kommissionens regi om et direktiv vedrørende udøvelse af radiospredningsvirksomhed i EF-medlemslandene, jfr fremstilling nr. 2/1988/k. Arbejdsgruppen har således medvirket til at sikre størst mulig nordisk indflydelse ved samordning af landenes synspunkter på regulering af den europæiske medieudvikling.

I forbindelse med den 2. europæiske medieministerkonference der fandt sted i Stockholm den 23.24. november 1988, blev der opnået bred enighed om alle væsentlige spørgsmål bl. a. om normer for reklameindslag og for europæisk programindhold i forslaget til en konvention om TV-spredning over landegrænserne blandt Europarådets 22 medlemslande. Konventionen forventes at kunne underskrives i begyndelsen af 1989.

Uddannelse til audiovisuel produktion

Arbejdsgruppen har indledt et undersøgelsesarbejde med henblik på at belyse mulighederne for at styrke den faglige kompetence og sikre forbedret ressourceudnyttelse inden for uddannelserne til film og videoproduktion gennem et tættere nordisk samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne på området. Dette initiativ foregår i samarbejde med styringsgruppen for højere uddannelse.

Kultur- og mediestatistik

Arbejdsgruppen har desuden i samarbejde med de nordiske statistikbureauers udvalg for kultur- og massemediestatistik (NUCOM) tilrettelagt et seminar om nordisk kultur- og mediestatistik som finder sted i januar 1989.

3.4 Arbejdsgruppen for børn og kultur

Ministerrådet besluttede i 1983 at intensivere indsatsen på børnekulturområdet og nedsatte til det formål en arbejdsgruppe for børn og kultur som fik til opgave at initiere projektvirksomhed, informere om den børnekulturelle situation i Norden samt gennemføre konferencer, seminarer og lignende.

Virksomheden finansieres over ministerrådets dispositionsmidler. For 1988 bevilgedes 650 000 DKK til formålet. Som led i gennemførelsen af handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde nedlægges arbejdsgruppen med udgangen af 1988, og arbejdet videreføres dels inden for rammerne af de nyoprettede kunstkomiteer og dels som et direkte samarbejde mellem de børnekulturansvarlige i de enkelte landes kulturdepartementer eller tilsvarende.

Med denne baggrund har arbejdsgruppen udgivet en børnekulturrapport, hvori man har samlet og præsenteret et udvalg af nogle af de mest spændende børnekulturelle aktiviteter og initiativer som har fundet sted i de nordiske lande indenfor de seneste år med den hensigt at kunne inspirere til igangsætning af lignende aktiviteter andre steder.

Desuden har arbejdsgruppen udarbejdet et nordisk *børnekulturkatalog* som præsenterer de institutioner, organisationer og myndigheder i hvert land som har en betydelig grad af aktiviteter eller betydning på børnekulturområdet. Kataloget har således til formål at være et hjælpemiddel for fremtidige kontakter og samarbejde mellem relevante personer, organisationer, institutioner m. v. som beskæftiger sig med børnekulturelle aktiviteter.

4 Nordisk Råds rekommandasjoner

4.1 Meddelelse om rekommandation 24/1974 angående samnordisk indsats for beskyttelse af miljøet i samernes kerneområder

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användning av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,

2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad. pkt. 1 og 3:

Repræsentanter for det norske samerettsutvalget, den svenska same-rättsutredningen og den finska samerättsutredningen har i efteråret 1988 afleveret en rapport til Nordisk Ministerråd om udredningernes samarbejde. Ministerrådet vil i begyndelsen af 1989 nærmere drøfte, hvilke foranstaltninger denne rapport kan afstedkomme.

Angående *samisk kulturliv* blev der i 1987 og 1988 ydet en tillægsbevilling til støtte for samiske kulturtiltag på 1,1 mill. DKK i tillæg til de midler, som blev bevilget til Nordisk Sameråd over det ordinære budget. For 1989 er det besluttet, at en tilsvarende sum skal indgå i den faste bevilling til Nordisk Sameråd. I bevillingen indgår en årlig støtte til de samiske kunstnerorganisationers fællessekretariat (Cállli) og indkøbsordningen for samisk litteratur. Budgetøgningen til Nordisk Sameråd er givet med særligt henblik på at prioritere etableringen af en kultursekretærstilling, etableringen af sekretariatsfunktion for samisk sprognævn og etableringen af et kulturudvalg for det samiske område.

Ad. pkt. 2:

Under de senaste åren har rennäringssamarbetet på Nordkalotten genomgått en omorganisering med sikte på att samernas egna näringspolitiska organ skall ha huvudansvaret för utvecklingen av samenäringarna.

Inom den gränskommunala verksamheten har förberedelsearbetet för utökade möjligheter för samernas yrkesutbildning fortsatt under 1988. Utredningsarbetet för en organiserad utbildningsverksamhet angående konsulenter för samisk slöjd har genomförts i samarbete med Yrkesutbildningscentralen för sameområdet i Enare, Samisk folkskola i Kautokeino och Folkskolan i Jokkmokk. Fortbildningen kan startas hösten 1989.

Vad gäller samekulturen har erfarenheterna från den gemensamma biblioteksbusverksamheten som bedrivits sedan slutet av 1970-talet varit allmänt positiva. På basen av dessa erfarenheter förbereder Utsjok och Karasjok kommuner en ny biblioteksbus som kommer att starta sin verksamhet på hösten 1989.

4.2 Meddelelse om rekommendation nr 13/1983/k angående videogram med nordiska TV-program och filmer

Rekommendationen lyder :

''Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det skal indledningsvis konstateres, at ophavsretslige overenskomster langt fra er den eneste hindring for en bredere spredning af videogrammer med nordiske TV-programmer og film.

For såvidt angår distribution gennem et ikkekommercielt system som folkebiblioteker o.lign. kan det konstateres, at et sådant system indtil videre kun eksisterer som sporadisk forsøgsvirksomhed i de enkelte nordiske lande, og at ophavsretslige hindringer dermed er af mindre betydning i denne sammenhæng.

Hvad angår frikøb af TV-programmer til videodistribution, støder dette på såvel praktiske som aftalemæssige og økonomiske forhindringer også for en national spredning af TV-produktioner på videogram. De ophavsretsligt baserede aftaler mellem tv-selskaberne og kunstnerorganisationerne har de nationale regeringer ringe mulighed for at indgribe i med lovgivningsmæssige foranstaltninger, og dette spørgsmål må derfor henvises til fortsatte forhandlinger mellem tv-selskaberne og rettighedshaverne. Det kan imidlertid konstateres, at tv-selskaberne i flere nordiske lande gennem oprettelse af selvstændige datterselskaber, som skal drive kommerciel salg af produktioner på videogram, forsøger at løse disse problemer på markedsmæssige vilkår. Dette indebærer således, at rettighedsspørgsmålene ved denne distributionsvirksomhed varetages separat af disse selskaber. I

den udstrækning denne virksomhed viser sig bærekraftig, vil der heller ikke foreligge hindringer for en nordisk distribution på det kommercielle videogrammarked.

Med hensyn til distribution af nordiske spillefilm på videogram, henviser ministerrådet til det svar som afgaves på det spørgsmål, som stilledes af kulturudvalgets formand ved forrige session i tilknytning til denne rekommandation (E 10/1988). Heri fastslås det, at der ikke findes formelle hindringer for en sådan spredning, og at ministerrådet gennem støtteordningen for nordiske spillefilm også støtter videogramspreddning af nordiske film.

Ministerrådet skal fremhæve, at spørgsmålet om at give almenheden bedre adgang til nordiske tv-programmer og film på videogram hører hjemme i en samlet bestræbelse på at gøre Norden til et hjemmemarked for audiovisuelle produktioner, og i denne sammenhæng anser ministerrådet, at spørgsmålet om forbedrede muligheder for nordiske samproduktioner mellem tv-selskaberne og filmproducenterne er af afgørende betydning. Ad denne vej vil man også kunne bane vej for generelle frikøbsordninger, således som det er indeholdt i det forslag til Nordisk Filmfond, som Arbejdsgruppen for kultur- og massemedier har fremlagt, og som i øjeblikket behandles i ministerrådets organer.

I denne sammenhæng skal det også konstateres, at Nordisk Ministerråd er særdeles opmærksom på den problematik, der knytter sig til nordvisionsudvekslingen mellem de nordiske tv-selskaber, og at den nordiske arbejdsgruppe for kultur og massemedier har indledt drøftelser med tv-selskaberne om tiltag, som kan forbedre og udvide nordvisionsudvekslingen, herunder også de aftalemæssige spørgsmål mellem kunstnerorganisationerne og tv-selskaberne, som udgør én af vanskelighederne for at udvide den nordiske programdistribution via tv.

Som led i gennemførelsen af den kulturelle handlingsplan har medieområdet fået en mere central placering i det nordiske kultursamarbejde, bl. a. gennem at ovennævnte arbejdsgruppe er gjort til en permanent Styringsgruppe for nordisk kultur- og massemediesamarbejde. Spørgsmålet om en forbedret produktion og distribution af audiovisuelle værker i Norden udgør det centrale arbejdsfelt, og der er som anført et flertal af initiativer igang.

Ministerrådet skal på denne baggrund anbefale, at rekommandationen afskrives.

4.3 Meddelande om framställning nr 1/1986 ang. ökat TV-samarbete i Norden

Framställningen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att under en försöksperiod åren 1987–1990 genomföra ett radio- och tv-samarbete via satelliten Tele-X utgående från Ministerrådets förslag B61/k och med beaktande av de synpunkter som framförs av kulturutskottet i utskottets betänkande över Ministerrådsförslaget,

att verka för ett danskt deltagande i samarbetet,
att i skyndsam ordning fastställa hur programservicen till och från Island skall ske och att ange en nordisk kostnadsram för detta, och
att i god tid före försöksperiodens utgång till Nordiska rådet avge förslag om ett fortsatt nordiskt radio- och tv-samarbete.”

Nordiska Ministerrådet meddelar: Ministerrådet hänvisar beträffande denna Framställning till Meddelande om Framställning 1/1988 ang. radio- och tv-samarbetet i Norden.

4.4 Meddelande om rekommendation nr. 4/1987 angående en nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram

Rekommendationen lyder :

”Nordisk Råd rekommanderar Nordisk Ministerråd at oprette en nordisk mediefond for at fremme produktionen af film, tv- og videoprogrammer i Norden.”

Nordisk Ministerråd meddeler :

Ministerrådet overlod i november 1987 til arbejdsgruppen for kultur og massemedier at udarbejde et konkret forslag til oprettelse af en nordisk filmfond på grundlag af et indledt udredningsarbejde og en skitse til finansieringsmodel som var forelagt ministerrådet. Samtidig anmeldte man over for statssekretærgruppen for den økonomiske handlingsplan ønsker om, at filmfonden finansieredes inden for rammen af den nye økonomiske handlingsplan.

Arbejdsgruppens forslag til indretning af en nordisk filmfond, der præsenteredes for ministerrådet i juni 1988, anbefaler en årlig beløbsramme på 60 mio SEK for filmfondens virksomhed. Heraf skulle bidraget fra Nordisk Ministerråd andrage halvdelen, dvs. 30 mio SEK årligt, mens de nationale tv-selskaber og de nationale filminstitutter bidrager med et tilsvarende beløb. De berørte tv-institutioner, filminstitutter eller tilsvarende stiller sig bag forslaget og er villige til at medvirke i finansieringen af fonden efter denne model og på grundlag af det udkast til retningslinjer for fondens virksomhed, som er indeholdt i forslaget. Et af de væsentligste aspekter i de skitserede retningslinjer er, at frikøb af nordiske tv-rettigheder gøres til en standardforudsætning for finansiering af film eller videoproduktioner via fonden, således at produktionen sikres gunstige vilkår for visning i de nordiske tv-kanaler for spillefilmene efter en vis karenstid til biograf- og videodistribution.

Der foreligger således på nuværende tidspunkt en gennearbejdet model til fondens indretning, som i alt væsentligt er afstemt med de involverede institutioner.

Imidlertid har det vist sig umuligt at finde plads for finansiering af filmfonden inden for rammen af den nye økonomiske handlingsplan. Ministerrådet overvejer på den baggrund om der findes andre muligheder for at tilvejebringe en finansiering af den foreslåede filmfond.

4.5 Meddelelse om rekommandasjon nr 8/1987/k om utviklingen av idrettssamarbeidet i Norden

Rekommendasjonen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderer Nordiska ministerrådet

1. att utgående från de prinsipene som ligger til grund for stødet till nordiskt idrottssamarbete fortsatt förbättra förutsättningarna för det, och härvid genomföra särskilda satsninger på handikappidrott samt på junior- och ungdomsutbyte, och
2. att verka för ett aktivt nordiskt samarbeite vid behandlingen av idrotts-politiska frågor på det internationella planet.''

Nordiska Ministerråd et meddeler:

Det er i løpet av 1988 utarbeidet en redegjørelse til Nordisk Råd om det fremtidige idrettssamarbeidet i Norden. Redegjørelsen beskriver samarbeidet i dagens situasjon, og peker på konkrete, viktige satsingsområder bl.a. innenfor allmennkulturområdet, høyere utdanning og forskning. Redegjørelsen foreslår en handlingsplan for idrettsområdet og antyder aktuelle budsjetttrammer for en slik handlingsplan.

4.6 Meddelande om rekommendation nr 10/1987/k angående arrangementet av nordiska orkester- och ensembletävlingar för elever i nordiska musikäroinrättningar

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda

1. förutsättningarna för att arrangera nordiska orkester- och ensembletävlingar för elever vid musikäroinrättningar och
2. att för tävlingarna utse en nordisk kommitté.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet konstaterar att förslaget om arrangementet av nordiska orkester- och ensembletävlingar för elever i nordiska musikäroinrättningar på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt kan utveckla musiksamarbetet och öka kontakter mellan musikintresserade ungdomar i Norden.

Ministerrådet har under hösten 1988 igångsatt ett utredningsarbete, som framför allt tar ställning till tävlingsformerna och tävlingsnivån samt organisations- och finansieringsfrågorna. Det står Ministerrådet klart att tävlingen bör arrangeras i nära samarbeite med existerande samarbeitsorgan inom musikområdet, av vilka den nya musikkommittén framför allt bör nämnas.

Ministerrådet avser att lägga fram ett förslag under år 1989.

4.7 Meddelande om framställning 1/1988 ang . radio- och TV-samarbetet i Norden

Framställningen lyder :

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

att ge det pågående arbetet med en uppbyggnad av ett nordiskt radio- och tv-samarbete via satellit, som genomförs med utgångspunkt i Nordiska rådets framställning 1/1986, en sådan inriktning att sändningar av program från de nordiska länderna över fyra kanaler i Tele-X kan möjliggöras,

att i anslutning till detta samarbete vidta åtgärder för att underlätta nordisk programproduktion och verka för starkt ökad nationell programproduktion, och

att till Nordiska rådet avge förslag om ett permanent nordiskt radio- och tv-samarbete i god tid före Tele-X-satelliten tas i bruk för nordiska sändningar.”

Nordiska Ministerråd et meddelar:

Ministerrådet har undersökt de programmässiga, tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att etablere ett permanent utbyte av nordiska tv-program via direktsändande satellit.

Efter en sammanvägd prövning har Ministerrådet konstaterat att det inte föreligger förutsättningar att nå en uppslutning kring ett sådant programutbyte.

Mot denna bakgrund finns det heller ingen anledning att påbörja den treåriga försöksverksamhet med användning av Tele-X-satelliten som beslutades år 1985. Detta beslut har därför upphävts. Ministerrådet anser härmed att syftet med rekommendationen tillgodosetts och att den kan avskrivas.

4.8 Meddelande om rekommendation nr 2/1988/k om en europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar

Framställningen lyder:

”Nordiska rådets presidium anmodar Nordiska ministerrådet att verka för att de nordiska länderna aktivt bidrar till att en europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar snabbt antas, och att en sådan konvention innehåller regler för skydd av barn och ungdom, regler om europeiskt programinnehåll samt regler för reklam och sponsring av program.”

Nordisk Ministerråd meddelar:

Forhandlingerne om en europæisk konvention om spredning af tv over landegrænserne afsluttes formentlig i begyndelsen af 1989, og konventionen åbnes for underskrift, idet man på det 2. europæiske medieministermøde i Stockholm den 23–24 november 1988 nåede til enighed om alle væsentlige punkter i forslaget. Forslaget indeholder regler på alle de områder, som er nævnt i framställningen. De nordiske lande har i høj grad enkeltvis og samlet bidraget til en positiv afslutning af konventionsforhandlingerne.

Der henvises i øvrigt til årsberetningens pkt. 3.3: Arbejdsgruppen for kultur og massemedier.

Under henvisning til ovenstående foreslås framställningen avskrevet.

4.9 Meddelande om rekommendation nr 34/1988 om fastställning av en handlingsplan för utveckling av det nordiska kultursamarbetet

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa en handlingsplan för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet i enlighet med ministerrådsförslag B 83/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet
2. att genomföra handlingsplanen under perioden 1989–1991 och att härvid särskilt prioritera arbetet för ökad språkförståelse i Norden ökat stöd till folkrörelsesamarbetet utbyggnaden av studentutbytet, lärar- och elevutbytet samt Norden som gemensamt utbildningsområde utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet samt upprättande av en nordisk mediefond fortsatt utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet enligt gällande riktlinjer (B 69/k)
3. att mot bakgrund av den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit har för att stärka den nordiska kulturgemenskapen utforma en organisation för ett permanent radio- och TV-samarbete, som tillgodoser de kulturpolitiska målsättningarna för samarbetet
4. att tillföra handlingsplanen ytterligare resurser för att genomföra de aktiviteter som ingår i planen och särskilt för att möjliggöra en stark utbyggnad av Nordiska kulturfonden.''

Nordiska Ministerrådet meddelar:

Nordisk ministerråd vedtok på sitt møte i Oslo den 10. mars 1988 en ny Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbeid, jfr. ministerrådsforslaget B 83/k. Handlingsplanen omfatter kulturavtalens tre virkeområder utdanning, forskning og allmennkulturell virksomhet.

I kapitel VII, VIII og IX (utdanning, allmenkultur, forskning og høgre utbildning) i dette dokument blir det gjort rede for de tiltak som ministerrådet har gjennomført i samband med kulturhandlingsplanens implementering. Ministerrådet anser hermed at målet med rekommandasjonen er blitt tilgodesett og at den kan avskrives.

4.10 Meddelande om rekommendation nr 35/1988/k angående bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer samt kulturföremål och kulturminnesmärken i Norden

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att* lägga fram förslag till en samordning av nordiska insatser i syfte att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer, kulturföremål och minnesmärken, och
- att* aktivt verka för att de nordiska länderna genom insatser i UNESCO och andra internationella organisationer ger arbetet för att bevara kulturföremål och kulturminnesmärken större uppmärksamhet.''

Nordiska ministerrådet meddeler:

Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbeite avgav den 14.4.1988 till ministerrådet (miljöministrarna) ett remissyttrande över ett utkast till program for nordiskt samarbeite på miljøvårdsområdet. I yttrandet framhölls att ämbetsmannakommittén støder den grundlæggende principen om att miljøhånsyn bør integreres i alle sektorer av nordiskt samarbeite. Vidare påpekas vikten av att i det kommende arbeidet oppmårkasamma behovet av nordiskt forsknings samarbeite vad avser bevarandet av kulturhistoriskt värdefulle miljøer, kulturføremål og minnesmårken .

Ministerrådssekretariatet skall under år 1989 inleda ett omfattande føberedelse arbeite, som inbegripar bl. a. kultur, forsknings, miljø- og byggnadssakkunnskap. Kartlægningsarbeidet skall inkludere såvål samarbeitemøjligheter inom Norden som gemensamma nordiska insatser på internasjonelt nivå.

4.11 Meddelelse om rekommandasjon nr 37/1988 om forsterket nordisk ungdomssamarbeide

Rekommandasjonen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt stærka førutsåtningarna for det nordiska ungdomssamarbeidet særskilt genom att støda ungdomsorganisationerna og nye utbytesprogram for ungdomar i Norden.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Arbeidet med en evaluering av ungdomssamarbeidet i Norden og utvikling av en handlingsplan for nordisk ungdomssamarbeide vil bli påbegynt ved årsskiftet 1988/89 og være avsluttet innen Nordisk Råds sesjon i 1990. Som grunnlag for det videre arbeidet med en handlingsplan vil det bli gjennomføørt et nordisk ungdomsseminar i samarbeide med Nordisk ungdomskomiteé.

Kapitel VIII

Utdanning

1 Innledning

Samarbeidet på utdanningsområdet er konsentrert om utdanningens mål, innhold og midler, utdanningssystemets struktur og pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid. De samarbeidsorganer på utdanningsområdet, som er de mest sentrale, er Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid (NSS) og Styringsgruppen for voksenundervisning og folkeopplysning (FOVU). I de to styringsgruppene sitter primært representanter for de nasjonale departementene. I sitt arbeid har begge styringsgruppene, lagt vekt på å få opprettet et direkte samarbeid mellom de impliserte parter (den såkalte nettverksmodellen).

Ansvar for arbeidet med følgende rekommandasjoner fra Nordisk råd har inngått i utdanningsrådets virksomhet:

13/1985/k	Nordiska stoffet i läromedel och läroplaner
14/1985/k	Ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
20/1986/t	Datateknologin i regionalpolitiken
7/1987/k	Vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer
34/1988/k	Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k)
36/1988/k	Ökat samarbete inom vuxenutbildningen (A 801/k)
39/1988/k	Nordiskt kommunalt skolsamarbete (A 811/k)
45/1988/b	Nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi (A 824/b)

2 Institusjoner og faste samarbeidsorganer

2.1 Nordens folkliga akademi, NFA

Akademiet har i 1988 et budget på 4 706 000 DKK. I indeværende år bliver antal kurser og seminarer omkring 25, en tilbagegang fra sidste år. Dette har flere årsager, bl. a. anstrengt økonomi hos såvel akademiet som hos potentielle deltagere, samt udskiftning i akademiets personale. I spørgsmålet om akademiets lokalebehov, har ministerrådet i oktober måned opfordret til, at der indledes forhandlinger med Nordiska folkhögskolans styrelse om en ny lejeaftale for akademiet. Som modydelse for de nordiske regerings oprindelige investering i skoleanlægget i Kungälv i 1960'erne, vil man kræve en betydelig nedsættelse i ordinær lejepris.

2.2 Nordisk språksekretariat

Nordisk språksekretariat i Oslo har i 1988 satt i gang et forskningsprosjekt som skal kartlegge og analysere kommunikasjonen på nordiske mø-

ter. Prosjektet vil gi verdifull informasjon, særlig når det gjelder tiltak for å bedre språkforståelsen i Norden. Etter planen skal prosjektet avsluttes i 1992.

Språksekretariatet arbeider også med små frekvensbaserte ordlister mellom språk i Norden. Hittil har det kommet ut en dansk-svensk og en norsk-svensk ordliste, som begge er blitt positivt mottatt.

Språksekretariatet har som tidligere arrangert en rekke kurs og konferanser, bl. a. konferanse om TV-teksting og en konferanse for lektorer ved svenske lærerhøgskoler og universiteter.

Fra 1988 redigerer Språksekretariatet en fast språkspalte i Nordisk kontakt. Hvis forholdene blir lagt til rette for det, vil Språksekretariatet utvide denne virksomheten og tilby materiale om språkspørsmål til massemediene.

2.3 Nordiska språk- och informationscentret

Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors har fortsatt sin forsøksverksamhet med pedagogisk konsulent (år 1988 en isländsk reselektor) för att intensifiera de nordiska skolkontaktarna. Östra-Finland har ytterligere oppmärksammats, när centret har medverkat i en trubadurturné vid östfinländska gymnasier. I en rapportserie (nr 10) har centret publicerat en undersökning om Norgebildene i finska och om Finlandsbildene i norska läromedel. Centret har fortsatt sina grannlandsutställningar ("Ísland í brennidepli" och "Færøerne í fokus" i Finland och "Finland" i Norge).

Centret har arrangerat två språkdidaktiska seminarier och 14 språkkurser i grannspråk som främmande språk. Vid det skolpolitiska seminariet "Norska skolan inför 90-talet" (150 deltagare, Hanaholmen 28.29.11 1988) har man diskuterat de norska erfarenheterna av skolor i frikommuner samt effektiviserat skolsamarbete mellan Norge och Finland.

Inom tolksektorn har centret vid sidan av 3 tolkfortbildningskurser arrangerat ett kartläggningsseminarium (Kungälv 27.28.2 1988) om tolkutbildningen i de nordiska språken och i migrationspråken i Norden (rapport nr 25).

2.4 Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom skolområdet

Efter fastställandet av handlingsplan för kulturområdet, gjorde Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) en analys av planen, och fann att skolsamarbetet under de kommande åren bör inriktas på följande områden:

- ökad språkförståelse
- samarbete kring små yrkesfack
- ökad elevmobilitet
- specialundervisning, särskilt små handikapp grupper
- yrkespedagogisk FoU
- miljöundervisning

- evaluering
- internationellt samarbete (samverkan inom t.ex. Europarådet och UNESCO)

Mot slutet av år 1988 har NSS börjat förbereda projekt och andra slags aktiviteter inom dessa områden.

Internationellt samarbete

Genom ett informellt möte i Köpenhamn i oktober 1987 mellan de nordiska ländernas utbildningsministrar och EG:s utbildningsministrar, öppnades från ömse håll för kontakter för utbyte av erfarenheter och idéer inom utbildningsområdet. Det första konkreta resultatet blev NSS' medverkan i mars 1988 i en EG-konferens i Holland om samverkan mellan skola och arbetsliv. Efter konferensen har kommit förslag från holländska och västtyska skolmyndigheter om projektsamverkan.

2.5 Styringsgruppen for nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning. FOVU

Som led i iværksættelsen af Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde har ministerrådet fastsat nye statutter for Styringsgruppen for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde. Ifølge de nye statutter udvides gruppen fra nuværende sammensætning med én repræsentant fra de nordiske folkeoplysningssamarbejdsorganer (Arbetarnas Bildningsförbund i Norden, Förbundet Nordisk Vuxenupplysning, Nordisk Konservativ Studienämnd). Endvidere deltager rektor for Nordens folklige akademi som observatør. Styringsgruppen udpeges fra årsskiftet for en 4-års periode.

Ifølge statutterne skal styringsgruppen fra 1989 overtage fordeling af nordisk støtte til folkeoplysningssamarbejde. Ministerrådet har godkendt reviderede retningslinjer for støtteordningen.

I 1988 har styringsgruppen haft 773 000 DKK til rådighed til projektvirksomhed, jfr pkt 3.

Situationen på arbejdsmarkedet i de nordiske lande har bidraget til at erhvervsrettet voksenuddannelse har fået højere prioritet. Deraf følgende er de studiesociale ordninger kommet i rampelyset. I Finland foregår et 3-årigt forsøg med ændret understøtte til voksne. I Danmark debatteres lovforslag om orlovsordninger og i Norge diskuteres sagen i forbindelse med forberedelse af en stortingsmelding om livslang læring.

Den almene voksenundervisning er også under udvikling. Bl. a. foreligger i Danmark forslag til ny struktur og nye læseplaner for den prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne.

3 Projekter

3.1 Nordisk netværksprojekt "Voksenlæring for kortuddannede i relation til arbejdslivet"

I fjor afsluttede Styringsgruppen for nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning et nordisk netværksprojekt om voksenundervisning for specielt udsatte grupper. Dette projekt var en konkret afprøvning af netværksmodellen som en hensigtsmæssig samarbejdsform. I bogen "*PÅ NY – erfaringer fra nordisk netværksprojekt om voksenundervisning*", som udkom i foråret 1988 fortælles om de enkelte nationale projekters erfaringer og det nordiske projekts funderinger omkring problemstillingen angående rekruttering af udsatte grupper, uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, selve lærergruppen og vejledningsmetoder.

I indeværende år startede styringsgruppen et 3-årigt opfølgingsprojekt i form af et nordisk netværk under overskriften *Voksenlæring for kortuddannede i relation til arbejdslivet*.

Dette nordiske netværksprojekt tager sigte på at udvikle og etablere læringsmiljøer, som kan hjælpe kortuddannede voksne med at komme i gang med uddannelse og/eller arbejde. Baggrunden for projektet er, at på trods af initiativer på uddannelsesområdet kan man konstatere, at der i landene stadig er en uddannelseskløft, at behovet for voksenuddannelse er øget, at der stadig er en række barrierer for kortuddannedes deltagelse i voksenuddannelse samt at uddannelse kan spille en væsentlig rolle for en alsidig helhedsbetonet udvikling af menneskene.

Netværket består af nogle forsøgs- eller forsøgslignende projekter i:

Storstrøms amt, Danmark

Lapplands län, Finland

Reykjavíks kommune, Island

Finnmarks fylke, Norge

Blekinge län, Sverige

Projektet styres af en nordisk projektgruppe bestående af én repræsentant fra hvert af ovenfor nævnte områder samt en nordisk projektleder.

Netværket består af seminarer, studiebesøg, informationsbreve og udvekslingsprogram for lærere og andre praktisk involverede i de nationale projekter. Disse tager udgangspunkt i de problemstillinger man primært fokuserer på i de nationale projekter, hvor seminarerne afholdes.

Det første kombinerede seminar og studiebesøg blev afholdt i Storstrøms amt, Danmark, i begyndelsen af juni. Temaet var "*Samspillet mellem almen erhvervsrettet undervisning i tilknytning til arbejdsliv for kortuddannede*". Ud over dette indhold i seminaret var der besøg på voksenuddannelsesinstitutioner, som gav et bredt indblik i voksenuddannelse i Danmark. Seminaret satte sig som opgave at formulere god praksis på temaets område.

Det andet kombinerede seminar og studiebesøg afholdtes i Blekinge i

november under overskriften "*Uppsökande verksamhet och vuxenstudiestöd*".

I informationsbrevet "*VOKS UD*", som udgives i forbindelse med netværket, publiceres resultaterne af seminarerne omkring god praksis samt nyheder fra de nationale projekter. Endvidere var der i det første nummer, udover beskrivelse af enkelte nationale projekter, en oversigt over de forskellige voksenuddannelsesområder i hvert af de nordiske lande, omtale af forsøgs- og udviklingsarbejde samt særpræg og tendenser på området i landene.

I indeværende år er der udkommet to numre af "*VOKS UD*" i skandinavisk udgave. Informationsbrevet er også oversat til finsk. Brevet sendes til omkring 1200 adressater i Norden.

Det nordiske netværksprojekt deltager i Europarådets netværk om "*Adult Education and Change*".

3.2 Voksenlæring i arbejdslivet

Voksenlæring i arbejdslivet har været et tilbagevendende tema i det nordiske folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde. I november måned inviterede Styringsgruppen for nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning til en nordisk konference under overskriften "*Nye veje for voksenuddannelsen i Norden – integration af det almene, folkeoplysende og det faglige, orlovsordninger, finansiering*". Konferencens formål var at formidle viden om og udveksle erfaringer med udviklingen på efteruddannelsesområdet i de nordiske lande, herunder især organisering, omfang, finansiering m. v. af eksisterende eller planlagte orlovsordninger.

Til konferencen blev der udarbejdet oversigter over de forskellige ordninger, der findes eller planlægges i de nordiske lande, for orlov til deltagelse i uddannelse og deres anvendelse.

Konferencen samlede knapt 60 deltagere repræsenterende såvel arbejdstager- som arbejdsgiverorganisationer, folkeoplysningsorganisationer, statslige og kommunale myndigheder, uddannelsesinstitutioner, politikere m. v.

3.3 Livslang læring

I marts måned deltog Styringsgruppen for nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning i messen "*Kunskap och framtid – utbildning och utveckling av vuxna inför 2000-tallet*" med en nordisk paneldiskussion under overskriften "*Lära hela livet*".

Panelet, som var sammensat af repræsentanter fra undervisningsministerierne i de nordiske lande samt repræsentanter for de nordiske arbejdsgiverorganisationer og Nordens faglige samarbejdsorganisationer, diskuterede livligt under ledelse af en tvjournalist spørgsmål som: Er livslang læring model for nordisk fremtid? Er uddannelse de stærkestes ret? Giver livets skole point? Paneldiskussionen samlede omkring 300 tilhørere.

3.4 Information og dokumentation om FoU-arbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning

Forsøget med mere permanente ordninger for information og dokumentation om FoU-arbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning i Norden fortsatte i 1988. I juni måned åbnede informationsbasen – FoU-basen – på Norsk Senter for Informatikk i Oslo. Informationsbasen indeholder beskrivelser af over 1000 projekter om forskning, forsøgs- og udviklingsarbejde i Norden fra 1984 og frem til nu.

Dette er et nordisk samarbejdsprojekt mellem institutioner på området i de nordiske lande og Nordens folklige akademi med støtte fra Ministerrådets dispositionsmidler. De nationale institutioner indsamler løbende oplysninger om FoU-projekter og indfører dem på databasen. Ligeledes informerer de om basens indhold. Akademiet har arrangeret nogle seminarer på baggrund af databasens oplysninger. Endvidere bruger akademiet basen i sit eget arbejde.

3.5 Informationsformidling

Ved udgangen af 1987 ophørte forsøgsperioden med Nordisk tidsskrift for folkeoplysning og voksenundervisning. I denne årgang udkom ialt 4 numre i en skandinavisk/finsk version. Nordens folklige akademi stod for udgivelsen af tidsskriftet.

Det var styringsgruppens vurdering, at der ikke var grundlag for fortsat økonomisk støtte til udgivelsen af tidsskriftet efter forsøgsperioden og akademiet anså sig ikke i stand til at fortsætte udgivelsen uden økonomisk støtte.

I indeværende år har Styringsgruppen for nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning søsat udgivelse af nyhedsbrev et *'FOVU-nyt'*. Nyhedsbrevene indeholder omtale af styringsgruppens aktiviteter og korte notitser fra landene. ofte hentet fra tidsskrifter, andre nyhedsbreve, aviser, cirkulærer etc. I år er der udkommet 4 numre.

Nyhedsbrevet sendes til over 1400 adressater i Norden: Oplysningsforbund, folkehøjskoler, institutioner for kommunal voksenundervisning, arbejdsmarkedsuddannelserne og myndigheder. Nyhedsbrevet har fået en positiv modtagelse.

3.6 Arbetsgruppen för produktion av dataprogramvaror för skolan, Dataprogramgruppen

Arbetsgruppen för produktion av dataprogramvaror för skolan (Dataprogramgruppen) som Nordiska Ministerrådet har tillsatt, erhöll efter beslut i Ministerrådet 10.3 1988 ett treårigt mandat för perioden 1.1.1988 till 31.12 1990. Enligt beslutet skall verksamheten evalueras 1990. Ministerrådet beviljade för 1988 3,15 miljoner DKK för gruppens verksamhet.

Under 1988 har arbetet kring en nordisk kompetensuppbyggnad och utveckling på det datateknologiska området skett på samtliga de huvudområden som prioriterats av Ministerrådet, jfr C1/1988 s.112–113.

För närvarande pågår ca. 25 projekt inom de olika områdena, från relativt begränsade uppgifter på informations- och dokumentationsområdet till omfattande utvecklingsarbete beträffande verktygsprogram och pedagogisk programvara för undervisningsbruk. Syftet med den samlade verksamheten är att uppnå nationella besparingar genom att samtliga nordiska länder arbetar samman på ett fält, där utveckling och know-howuppbyggnad är mycket kostbar.

Dataprogramgruppens tidskrift "*Nytt om data i skolan*" har nu utkommit i 5 nummer med temainriktning bl. a. på grundskolan, gymnasieskolan, yrkesutbildning och specialundervisning. Tidskriften utkommer i en upplaga på ca. 20 000 exemplar.

De nordiska *katalogerna över programvara* för skolområdet färdigställdes 1988. Katalogerna, som omfattar såväl kommersiell som annan programvara är på ca. 350–400 sidor per land, och utgör det första försöket till en total inventering i Norden.

Dataprogramgruppen har i 1988 anordnat en *arbetskonferens för beslutsfattare* i de nordiska undervisningsministerierna, när det gäller datateknologi och undervisning.

Dataprogramgruppen har fått fram en *nordisk standard för beskrivning av programvara*, som nu används nationellt. Under 1988 inleddes arbetet med en *nordisk standardisering av symboler*. Arbetet är betydelsefullt för hela undervisningsområdet men speciellt inom specialundervisningssektorn. Av den anledningen kommer verksamheten att utformas i samarbete med Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Dataprogramgruppen har som ett led i ett ökat erfarenhetsutbyte 1988 utgivit en nordisk FoU-katalog "*Datorer i skolan en översikt av forsknings- och utvecklingsarbete i Norden*". Katalogen innehåller ca. 100 forskningsprojekt.

Arbetet kring know-how och produktutveckling har utvecklats på en mängd områden, bl. a. kring *samarbetet kring verktygsprogram*, där under 1988 har färdigställts tre omfattande verktygsprogram, speciellt anpassade till nordiskt bruk, bl. a. med sikte på att kunna användas i de nordiska designkurserna för lärare.

Utvecklingen av pedagogisk programvara för Norden har varit en av huvudmålsättningarna i Dataprogramgruppens arbete. Verksamheten har byggt på att både stimulera lärargrupper till att utveckla programidéer och aktivt gå in i produktionsprocesserna. *De första 7 programmen* på detta område ligger nu färdiga för nordiskt bruk på undervisningsområdet och omfattar bl. a. områden som matematik, geometri, biologi och yrkesutbildning. Ett annat centralt projekt som inletts under 1988 gäller *optiska media och interaktiv video*. Under 1988 färdigställde en arbetsgrupp en plan för ett nordiskt samarbete på området under arbetsnamnet Norden idag utgående bl. a. från erfarenheterna av det engelska Domesday-projektet och det svenska Gamla Stan-projektet. Projektet *Globalt*, ett dataprogram med

karta efter globens form, siktar på att utnyttja datorns grafiska möjligheter sammankopplat med en större informationsdatabas. Också ett samarbete kring en *bilddatabas för döva* har inletts under 1988.

Ett prioriterat område har också varit *utvecklingen av en nordisk kompetens och know-how* kring den nya tekniken. Under hösten 1987 och 1988 har Dataprogramgruppen anordnat 9 workshops, bla. kring expertsystem, dynamisk simulering, telekommunikation och programutprovning.

Beträffande *utbildning av nordiska vägledare och programmerare* hölls två kurser 1988, i Borgå, Finland, för 90 lärare från hela Norden. Målsättningen med arbetet är främst att ge insikt och träning i planläggning och utveckling av programvara för undervisningsbruk. Flera av kursernas programskisser håller nu på att utarbetas till färdig programvara. *Specialkurser i programdesign* har hållits för specialundervisningens lärare i Båstad, Sverige. Som komplettering till utbildningarna anordnades även en *fortbildningskurs i programdesign* i Grimstad i februari 1988.

3.7 Styrning av skolan

Styringsgruppen för nordisk skolesamarbejde, NSS, gjorde under våren 1988 en studie om styrningen i skolan i de nordiska länderna. Arbetet gjordes ihop med en nordisk expertgrupp. Resultatet visade att nordiskt samarbete om evaluering – i ett mera målstyrt skolsystem än tidigare – är ett nyttigt område för nordisk samverkan.

3.8 Yrkespedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS, har, efter förslag från sin arbetsgrupp för yrkespedagogisk FoU, fastställt en programplan för arbetsområdet. Den centrala aktiviteten i planen är skapandet av en nordisk påbyggnadskurs för yrkeslärare och lärare vid yrkeslärarutbildningsinstitutioner. Kultur- och undervisningsministrene beslöt i juni 1988 att en sådan försökskurs inleds år 1990. Kursen avses ge deltagarna god kompetens att leda utvecklingsarbete i yrkesutbildningsmiljöer, och också – om de berörda nationella myndigheterna så anser – kunna utgöra inledning till forskarutbildning.

FoU-gruppen har 1988, i samverkan med arbetsmarknadssektorn, anordnat den första nordiska konferensen om FoU-frågor i Arbetsmarknadsutbildning.

Gruppen har under året startat ett nätverk med fem nordiska yrkeskolor kring kvalitetsfrågor, om kvalitetsmedvetande som utbildningsmål. Samtliga skolor utbildar inom livsmedelsområdet i vid mening, och söker tillsammans skapa ett sammanhang mellan de olika skeden som råvaran till ett livsmedel passerar, från havet eller bondgården till konsumtionstillfället. Gruppen medverkade 1988, som tidigare år, vid ett sommarseminarium för lärare som utbildar yrkeslärare, och gav stöd till arrangemanget. Omkring 100 deltagare från alla länderna brukar delta.

Arbetet för internationalisering av yrkesutbildningarna fortgår, i samverkan med de nordiska biståndsorganisationerna.

3.9 Regionalt skolsamarbete

Enligt kulturhandlingsplanens intentioner, arbetar NSS för ett vidgat skolsamarbete på regional nivå i Norden. Arbetet inspirerades också från Nordiska rådet, rekommendation nr.39/1988. NSS samverkar med en informellt bildad nordisk grupp, som innehåller tjänstemän från regionala skolmyndigheter, statliga som kommunala. Denna grupp medverkade bl. a. vid NSS's samling den 5 oktober 1988 för Norges fylkesskolechefer och skoledirektörer, där temat var just regionalt skolsamarbete.

I samverkan NSS – den regionala gruppen har gjorts en enkät till de regionala skolmyndigheterna i Norden om deras nuvarande samverkan med nordiska motsvarigheter, och om deras intresse för vidgat samarbete, och om vad det i så fall borde innehålla. Allmänt sett är intresset betydligt starkare än vad som hittills antagits. Föreningarna Nordens skoldelegationer kommer att få materialet, med erbjudande om deltagande i fortsatt arbete.

3.10 JUREK-projektet

JUREK-projektet har identifierat de juridiska och ekonomiska hinder som möter ungdomar som en tid vill utbilda sig i ett annat nordiskt lands skola. Projektet bearbetar hindren, och skall under våren 1989 ge förslag om lösningar. Projektet har under 1988 haft ett stort antal aktiviteter, t. ex. sammanfört representanter för regioner i Norden där man har ett framgångsrikt utbyte, och spritt deras metoder till andra regioner i gränsområdena. Inblandade har varit Härjedalen, Åland, Norrtälje, Kongsvinger, Trøndelag, Arvikaområdet, Stockholm, Helsingfors, Nordkalotten m. fl. Parallellt med detta sker arbete med ländernas centrala regelsystem, och kontakt med kommunala organisationer/myndigheter om t. ex. intagningsregler och interkommunala ersättningar.

Studiestödsfrågorna och försäkringsfrågor bearbetas, och ska ge underlag till elevbroschyrer till läsåret 1989/90.

3.11 Norden i väkst, NIVU

Enligt planerna avslutas NIVU-projektet med år 1988. Följande delprojekt blir därmed klara efter arbete under 1988:

- en översikt över nordisk yrkespedagogisk FoU-verksamhet
- konferens om kvalifikationsforskning
- projekt om open learning
- kurser inom det mekaniska området och inom bioteknologi
- nätverksteknologi
- teknologiska utredningscentra
- datakommunikation mellan tele/datastugor

- utbildningsmässiga konsekvenser av den bioteknologiska utvecklingen
- flickor och fysikundervisningen i skolan
- kvalifikationskrav för byggnadsunderhåll

Ett antal andra delprojekt avslutades under 1987, och har redovisats tidigare. Några stycken delprojekt har därutöver av skilda skäl inte kunnat genomföras.

3.12 SKOLARB

Enligt planerna avslutades SKOLARB-projektet vid halvårsskiftet 1988. En populärt hållen skolbroschyr utkommer under 1988, och en vetenskaplig metodbok om handledningsproblematiken för eleven från skolan över till arbetslivet, kommer under 1989.

3.13 Skoladministrativ handbok

En ny skoladministrativ handbok görs under 1988. Den är avsedd för skoladministratörer på alla nivåer, för lärare, lärarstuderande, skolpolitiker m. fl.

3.14 Udviklingsarbejde i den videregående skole med særlig vægt på støttende og forebyggende pædagogisk arbejde

Ved årsskiftet 1987/88 afsluttedes et 3-årigt projekt vedr. pædagogisk udviklingsarbejde med særlig vægt på støttende og forebyggende pædagogisk arbejde inden for de 16–19-åriges uddannelser. Et afsluttende kontaktmøde afholdtes i begyndelsen af 1988. En ekstern evaluator har fulgt projektet og udarbejder rapport om forløbet.

3.15 Samarbejde inden for de små yrkesfag

Ved udgangen af 1987 afsluttedes et projekt om nordisk samarbejde om små yrkesfag som blev initieret af Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde. Projektet har især omfattet kortlægning af samarbejdsbehov og muligheder, initiering af et antal efteruddannelseskurser for lærere, læremiddelsamarbejde og behandling af mulighederne for en udbygning af elevudveksling/fælles udnyttelse af uddannelsespladser.

Kortlægningen og erfaringerne fra de konkrete projektaktiviteter viste, at der i de enkelte lande er en udtalt interesse for et nordisk samarbejde om små yrkesfag. Projektgruppen anbefalede derfor et fortsat nordisk samarbejde på området. Det burde ligge i nationalt regi og bygge på eksisterende nationale myndigheder og institutioner sammenkoblet med et nordisk kontaktorgan, der løbende drøfter samarbejdsområderne. I overensstemmelse med indstillingen godkendtes, at der i en 3-årig periode ydes et årligt nordisk tilskud til kontaktorganets mødevirksomhed. De enkelte lande har meddelt interesse for et samarbejde i denne form, og Styringsgruppen følger nøje det nordiske kontaktorgans virksomhed med henblik på hensigtsmæssigheden ved denne samarbejdsform.

3.16 Lærer- og elevudveksling i Norden

På baggrund af drøftelserne ved den nordiske konference i 1987 om lærer- og elevudveksling i Norden har Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde foranlediget, at der i 1988 blev bevilget et nordisk tilskud på 500 000 DKK til stimulering af elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden. Til samme formål reserveredes årligt 500 000 DKK for 1989 og 90. Beløbet, der fordeles mellem de 5 lande og 3 selvstyrende områder, anvendes udelukkende til rejsestipendier til eleverne. Foreningerne Norden administrerer bevillingen.

Endvidere har Styringsgruppen igangsat udarbejdelse af en fællesnordisk informationsbrochure om lærer- og elevudveksling. I brochuren, der skal være færdig i begyndelsen af 1989, samles korte relevante praktiske informationer til hjælp for lærere og elever, der påtænker at gennemføre udvekslingsrejser til andre nordiske lande.

3.17 Miljøundervisning

I overensstemmelse med Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde har NSS igangsat et udredningsarbejde om miljøundervisningen i de nordiske lande. På baggrund af udredningen, som forventes at foreligge inden udgangen af 1988, vil man iværksætte konkrete projekter til styrkelse af miljøundervisningen.

3.18 Lærernes efteruddannelse og skoleudvikling

NSS har udarbejdet en sammenstilling baseret på en gennemgang af de indsatser, der i det internationale uddannelsessamarbejde er gjort vedr. den rolle, efteruddannelse af lærere spiller i relation til skoleudvikling. Hensigten har været at bidrage til en formidling af viden og erfaringer fra internationale projekter om temaområder af interesse for de nordiske lande.

3.19 Skolelederuddannelse

Et udredningsarbejde om skolelederuddannelse, hvori inddrages en sammenfatning af international forskning om skolelederuddannelse forventes færdig ved udgangen af 1988.

3.20 Oversættelsesarbejde

Over NSS' budget er ydet tilskud til oversættelse af tekster fra OECD's projekt International Improvement Project (ISEP), som er særlig relevante for de nordiske lande. Udvælgelse af tekster og redigering forestås af en nordisk gruppe, der har deltaget i OECD-projektet.

3.21 BRYT-projektet

Over NSS' budget er ydet en bevilling til det nordiske BRYT-projekt til gennemførelse af et arbejdende værksted ved Nordisk Forum, hvor de

unge kvindelige elever sammen med deres lærere viste deres uddannelse inden for mandsdominerede erhverv. Eleverne svejsede, drejede, snedkerede m. v. Arrangementet bidrog også til, at der etableredes nordiske kontakter mellem lærere og elever fra de forskellige lande.

3.22 Samarbejde om fiskeriundervisning

Ved udgangen af 1988 afsluttes et 3-årigt samarbejdsprojekt om fiskeriundervisning i Norden. Projektet, der har været ledet af en nordisk arbejdsgruppe under NSS, har især omfattet afholdelse af lærerkurser og aktiviteter med henblik på informationsformidling mellem landene. I 1988 har der været afholdt 2 lærerkurser om henholdsvis fagmetodik for lærere i akvakultur og om forskningsresultater og ny teknologi inden for akvakultur. Endvidere har der været afholdt en konference om uddannelser inden for fiskeindustrien. Derudover er i projektets regi i 1988 udarbejdet en udredning om mulighederne for etablering af et fællesnordisk datanetværk for akvakulturområdet. Der vil blive afleveret virksomhedsberetning og indstilling fra arbejdsgruppen om fortsat nordisk samarbejde på området.

4 Nordiska rådets rekommendationer

4.1 Meddelelse om rekommendation nr 13/1985/k angående nordisk stoff i læremidler og læreplaner

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att utöka och fördjupa det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

I Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbeid står økt språkforståelse som en helt sentral del. Forutsetningen for økt språkforståelse er at et pedagogisk velegnet undervisningsmateriale står til rådighet. Nordisk ministerråd har i 1988 bevilget midler til utgivelse av temaantologi til bruk i grunnskolen. Antologien utkommer i år 1989.

Nordisk ministerråd har nedsatt en arbeidsgruppe som har fått i oppdrag at lage utkast til handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden. Handlingsprogrammet blir forelagt Nordisk råd i 1990. I handlingsprogrammet blir det lagt vekt på nordisk stoff i nordiske lærebøker for å øke kjennskapen til Nordens historie og til språk i Norden og til de aktuelle samfunnsforhold blant de nordiske folkene.

4.2 Meddelande om rekommendation nr 14/1985/k angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utforma ett enhetligt system för ersättning till kommuner för specialutbildning av elever från annat nordiskt land.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS, har utrett vilka juridiska och ekonomiska hinder som möter de elever som vill studera i ett annat nordiskt land. På grundval av utredningen har NSS startat ett projekt för att nå de mål som rekommendationen åsyftar; JUREK-projektet. Projektet skall söka lösningar på problemen i gränsregionerna, för specialutbildningar, samt för generell elevrörlighet i Norden.

Projektet arbetar med en strategi som innebär att finna och stödja de myndigheter/geografiska områden i Norden som har god erfarenhet av möjligheter att klara de aktuella problemen, och söka sprida deras erfarenhet till inspiration för andra myndigheter/områden. Därmed växer kraften i kraven från lokala och regionala instanser på att de centrala myndigheterna skapar generella lösningar, samtidigt som de centrala myndigheterna får ett rikare bedömningsunderlag.

Som exempel har genom JUREK Åland och Norrtälje kommun redovisat sina erfarenheter till Kongsvinger-Arvikaområdet. Politiker och tjänstemän från Stockholm och Helsingfors har sammanförts i frågan genom JUREK, likaså myndigheter och skolledare på Nordkalotten, och i Bohuslän-Østfold.

Stöd har lämnats till försök mellan Härjedalens kommun och Sør-Trøndelags fylke om dels gemensamt utnyttjande av elevplatser, t. ex. i vårdutbildning, dels gemensamt utnyttjande av praktikplatser i företag.

För att hjälpa intresserade elever att övervinna ett slags tröskel vid beslut om att fara till annat land, har projektet börjat göra informationsbroschyrer om studiestödet för elever på gymnasial nivå, och om försäkringskydd.

Projektet har en nära samverkan med stiftelsen NORDJOBBS och med NORDPRAKTIK.

Under vintern 1988/89 ger projektet enligt planerna förslag om vilka ändringar och tillägg som synes behövas i ländernas författningstexter – och beslut i kommunala organisationer och myndigheter – för att det ska bli rimligt lätt för en elev att studera i annat nordiskt land under kortare eller längre tid.

4.3 Meddelande om rekommendation nr 20/1986 angående datateknologi i regionalpolitikken – koordinering af uddannelsesindsatser (vedr. 2. del af rek.)

Rekommendationen lyder:

”Nordisk råd rekommenderar Nordisk ministerråd

- å gennemføre tiltak som forbedrer koordineringen av utdanningstilbudene innen Norden på datateknologiområdet. Det er viktig at hele Norden kan få nytte av den spesialkompetanse som finnes ved de enkelte institusjoner.
- å la en eller flere av de eksisterende nordiske institusjoner bygge opp

undervisningstilbud innen databruk, spesielt med tanke på de tynnest befolkede distriktene. Det bør vurderes om slike undervisningstilbud kan kombineres med å gi praktisk hjelp/konsulenthjelp til små bedrifter og institusjoner i distriktene.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Styringsgruppen for Norden i vækst – uddannelsessamarbejdet (NIVU) har gennemført to projekter, som har relation til intentionerne i rekommandationens anden del, 1.stk.

For det første drejer det sig om et nordisk projekt om lokale data/telecentres muligheder for positivt at påvirke det lokale eksistensgrundlag og indhold, ikke mindst i udkantsområderne.

Projektet har været orienteret imod uddannelsesbehovet og kompetenceudviklingen hos brugerne af data-/telecentre samt centreens rolle til at bidrage til overlevelsesmuligheder for de små virksomheder i det lokale erhvervsliv.

Projektet har lagt vægt på informations- og erfaringsudveksling mellem de deltagende centre ved hjælp af et datakommunikationsnetværk. Oprettelsen af datakommunikationsnetværket var tænkt at give aktørerne en udvidet træning i og erfaring med at anvende den teknologi de implementerer på det lokale niveau, netop som et redskab der kan udligne nogle af de barrierer, der ligger i geografiske afstande. En rapport fra projektet vil foreligge omkring årsskiftet.

For det andet tog NIVU-projektet i samarbejde med Nordisk industrifond, Statens industriverk i Stockholm og Stiftelsen for industriudvikling i Norden initiativ til en nordisk udredning om teknologcentre i Norden.

En række teknologcentre er etableret de sidste år i Norden som led i at styrke teknologiens og kundskabers betydning i erhvervsmæssig udvikling og til at skabe nye samarbejdsformer for udvikling og spredning af kompetence. Disse centre lægger vægt på forskellige aktiviteter uddannelse, rådgivning, forsknings- og udviklingsarbejde, innovationer etc. De opererer på forskellige niveauer: nationalt, regionalt og lokalt, og de finansieres på forskellige måder. Det er tanken at udredningen skal skabe større forståelse for og bedre kundskaber om disse teknologcentre samt støtte udviklingen på området. Den havde som hovedopgave at udvikle en typologi eller klassificering af teknologcentre i Norden, beskrive et udvalg af centre for at illustrere variationerne i typologien og analysere erfaringerne i landene hidtil. Rapporten ”Teknologcentre i Norden” forelå i begyndelsen af 1987.

Ministerrådet har tidligere meddelt, at man ikke finder det formålstjenligt at koncentrere undervisningstilbud inden for brug af datateknik til en specielt udpeget institution. Man anser at den totale kapacitet i Norden til at give datauddannelse burde øges og at der i stigende grad burde tages sigte på fælles udnyttelse af uddannelseskapaciteten.

Ministerrådet vil henvise til aktiviteter i regi af Dataprogramgruppen. (se

afsnit 3.6 i beretningen) som også bidrager til at forbedre koordineringen af uddannelsesstilbudene i Norden.

Forøvrigt henvises til meddelelsen om 1. del af rekommandationen (kap. XX I om regionalpolitik).

På baggrund af det ovenfor anførte anser Ministerrådet for sin del at formålet med rekommandationen er tilgodeset.

4.4 Meddelande om rekommandation nr 7/1987 angående vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i europeiska grannländer.”

Nordisk Ministerråd meddeler :

I 1987 afholdtes en nordisk konference om lærer- og elevudveksling i Norden. Der er udarbejdet et resumé af konferencens drøftelser.

I ministerrådets handlingsplan for det nordiske kultursamarbejde peges på lærer- og elevudveksling som et væsentligt element til at styrke det nordiske kulturfællesskab, og Nordisk Råd understregede under behandlingen af handlingsplanen ved sessionen i marts 88 lærer- og elevudveksling som et prioriteret tema.

På denne baggrund har ministerrådet besluttet at bevilge 500 000 DKK årligt i perioden 1988–90 til stimulering af elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden. Beslutningen er begrundet med de større rejseudgifter for elevudveksling mellem de vestnordiske og de øvrige nordiske lande.

Inden for nordisk skolesamarbejde har man påbegyndt udarbejdelsen af en fællesnordisk informationsbrochure om lærer- og elevudveksling. Heri skal samles korte relevante praktiske informationer til brug for lærere og elever, der påtænker udvekslingsrejser i Norden. Heri vil også indgå oplysninger om venskabsskolevirksomheden. Brochuren vil foreligge i begyndelsen af 1989.

Ministerrådet finder, at øget venskabsskolevirksomhed og lærer- og elevudveksling i det hele taget mellem Norden og lande uden for Norden er af stor værdi for tilegnelsen af kundskab om og erfaringer fra andre lande og kulturer og dermed som fredsbevarende faktor.

Da ressourcerne er begrænsede, har ministerrådet imidlertid fundet det rimeligt at prioritere lærer- og elevudveksling inden for Norden. Som det ses, har man nu med forskellige indsatser styrket området, og det er ministerrådets opfattelse, at med den udvikling og de erfaringer man derved får. Bidrages der til en større interesse for udvekslingsområdet generelt, altså også til kontakt med lande uden for Norden.

4.5 Meddelande om rekommendation nr 34/1988 om fastställning av en handlingsplan för utveckling av det nordiska kultursamarbetet

Se kap. VII, pkt. 4.9.

4.6 Meddelelse om rekommendation nr 36 /1988 ang. øget samarbejde indenfor voksenuddannelserne

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utgående från principen om livslång inlärning fortsatt bygga ut samarbetet inom vuxenutbildning och folkbildning i Norden, och att härvid särskilt uppmärksamma insatser för korttidsutbildade, utvecklingen av folkbildningsorganisationernas samarbete och satsningar på vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete i Norden.''

Nordisk ministerråd meddeler:

Rekommendationen falder godt i tråd med intentionerne i Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde, hvor principperne i livslang læring skal være det uddannelsespolitiske perspektiv for samarbejdsområdet.

Bevillingen til det nordiske folkeoplysnings- og voksenundervisnings-samarbejde steg i indeværende år med 200 000 DKK. Dette gjorde det bl. a. muligt at starte et 3-årigt nordisk netværk omkring voksenlæring for kortuddannede i relation til arbejdslivet.

Retningslinjerne for Støtte til nordisk folkeoplysning er blevet revideret således, at støtte nu kan bevilges til samarbejdende folkeoplysningsorganisationer i Norden som bloktilskud for flere projekter på baggrund af en frem sendt handlingsplan. Endvidere understreges muligheden for landsomfattende eller lokale folkeoplysningsorganisationer til at kunne søge om støtte til samarbejdsprojekter af éngangskarakter.

De næste år vil man fortsat udvikle og styrke det nordiske folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde i den ånd som rekommandationen anbefaler og ifølge retningslinjerne i Kulturhandlingsplanen.

For øvrigt henvises til afsnittet om nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning på side . . .

4.7 Meddelande om rekommendation nr 39/1988/k angående Nordiskt kommunalt skolsamarbete

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stärka det nordiska samarbetet på skolområdet genom att i högre grad indra kommunerna och länen samt deras centralorganisationer i detta samarbete.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS, har börjat en samverkan med en nordisk grupp av skolchefer på regional nivå. Gruppens medlemmar består av personer som valts till gruppen i egenskap av ordfö-

rande i sin nationella yrkesgrupps förening/kamratförening. Den innehåller således fylkesskolechef, amtskonsulent, länsskolinspektör etc.

Resultaten hittills av samverkan är information till alla regionala skolmyndigheter i Norden om nordiskt skolsamarbete, anordnandet av den första nordiska konferensen för regionala skolmyndigheter, enkät om pågående och möjlig samverkan mellan alla de regionala myndigheterna och om deras möjligheter att stödja motsvarande på lokal nivå. Resultaten av enkäten bearbetas f. n., och kommer bl. a. att tillställas Föreningarna Nordens skoldelegationer.

NSS har i samverkan med den regionala gruppen ordnat en informationsdag för alla Norges skoledirektörer och fylkesskolechefer i oktober 1988, för vilken temat var nordiskt regionalt skolsamarbete.

Skriftliga kontakter har tagits med kommunernas och landstingens centralorganosationer i Norden.

Som läget nu kan bedömas, finns det en mycket god potential för att genom de regionala myndigheterna dra in också kommuner och deras centralorganisationer mera i skolsamarbetet. NSS förväntas fr. o. m. 1989 ha en aktivitetsplan utarbetad, och kan inom sin budget ge fortsatt stöd åt den.

4.8 Meddelande om rekommendation nr 45/1988/b angående nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att beakta budget- och kontrollutskottets konklusioner om det nordiska skolsamarbetet i Nordiska ministerrådets regi.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordisk råds Budsjett- och kontrollutvalg sier bl. a. i sin vurdering at hovedinntrykket er at de tre samarbeidsorganer på skoleområdet: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid (NSS), Nordisk språksekretariat i Oslo og Nordiska språk- og informationscentret i Helsingfors, ''arbeider i overensstemmelse med de foreliggende vedtekter og direktiv og utfører arbeidet slik de økonomiske rammer gir muligheter for''.

Under 1988 har åtgärder vidtagits som avses verka i enlighet med budget- och kontrollutskottets konklusioner. Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS, kommer att ges nya statuter som betonar NSS' samordnande roll i nordiskt skolsamarbete, vilket bör bortröja dubbelarbeten och ge NSS möjlighet till prioritering mellan skilda önskvärda aktiviteter.

Läro- och elevutväxlingen nämns av utskottet. Ministerrådet har för 1988 anslagit 500 000 DKK till stöd åt elevutväxling mellan Västnorden och övriga Norden, och har ställt i utsikt samma belopp för 1989 samt 1990.

Nordisk ministerråd har i oktober 1988 holdt en temadebatt om språklig samarbeid i Norden. På grunnlag av den debatten har ministerrådet gitt en

arbeidsgruppe i oppdrag å lage utkast til handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden. I dette handlingsprogrammet kommer Språksekretariatets og Språk- og informasjonssentrets arbeidsoppgaver til å bli behandlet. I den behandling vil det bli tatt hensyn til Budsjett- og kontrollutvalgets konklusjoner, bl. a. til dets presiseringer av de to institusjoners arbeidsområder og arbeidsoppgaver.

Kapitel IX

Forskning och högre utbildning

1 Inledning

Det offentliga nordiska forskningssamarbetet består i huvuddrag dels av den FoU-verksamhet som finansieras av Nordiska ministerrådet, dels av de nationella forskningsrådets samarbete, dels av samarbetet mellan universitet, högskolor och olika forskningsinstitutioner i Norden.

Inom ministerrådsorganisationen har Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) en central roll på forskningsområdet. FPR har bl. a. till uppgift att ge ministerrådet i alla dess sammansättningar råd i övergripande och långsiktiga forskningsfrågor. När det gäller högre utbildning bistår ministerrådet av en särskild ledningsgrupp som har till uppgift att utveckla samarbetet på området.

Ansvar för arbetet med följande rådsrekommendationer har ingått i sektorns verksamhet:

- 5/1987/k   angående samarbetsprogram för den högre utbildningen
- 11/1987/k   angående ökad satsning på polarforskning i Norden.

2 Verksamhetsplanering

En väsentlig del av verksamhetsplaneringen har gällt uppföljningsåtgärder med anledning av ministerrådets kulturhandlingsplan. Inom högre utbildning har en snabb igångsättning av NORDPLUS-programmet och ett förverkligande av ambitionen om en nordisk utbildningsgemenskap prioriterats i planeringsarbetet.

På forskningsområdet har de nordiska ländernas medverkan i det internationella forskningssamarbetet ägnats särskild uppmärksamhet. Som ett underlag för ministerrådets diskussioner om den nordiska forskningens relationer till bl. a. EG:s stora ramprogram för forskning och teknologisk utveckling 1987–91 har en översiktsrapport om det västeuropeiska forskningssamarbetet och Norden utarbetats (FPR-publikation nr 7).

Vidare har ministerrådet under året genomfört en särskild temadiskussion om forskningspolitik. Vid diskussionen behandlades ett flertal frågor av central betydelse för utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet.

För att på forskningsområdet ta fram ett underlagsmaterial för beredningen av den nya nordiska ekonomiska handlingsplanen arrangerade FPR i mitten av februari 1988 en idékonferens med representanter för de naturvetenskapliga, tekniskvetenskapliga, medicinska, jord- och skogsbruksvetenskapliga samt miljövetenskapliga forskningsråden (motsv) i alla nordiska länder.

Vid konferensen diskuterades nordiska samarbetsbehov och möjliga samarbetsaktiviteter med utgångspunkt i de olika forskningsrådets "nationella" prioriteringar. På basen av konferensen utarbetades ett förslag som överlämnats till den statssekreterargrupp som ansvarat för framtagningen av handlingsplanen. I förslagsmaterialet presenteras ett antal prioriterade forskningsområden som bedömts som välägnade för olika former av nordiska kompetenshöjande samarbetsinsatser.

I underlagsmaterialet understryker FPR speciellt att samarbetet bör gälla relativt långsiktiga forskningsinsatser och omfatta såväl forskarutbildning som gemensam användning av framstående forskningsmiljöer i de nordiska länderna.

Bland de huvudområden som konkret framhävts som lämpliga för ett samarbete finns bl.a.

1. Storskalamodeller och avancerad informationsteknologi, matematisk modellering samt fjärranalys
2. Materialforskning
3. Miljöteknologi och miljöforskning
4. Nya telekommunikationssystem
5. Arktisk forskning – resursanvändning och livsvillkor i norr
6. Hälsa, miljö och kost i de nordiska länderna

3 Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)

3.1 Forskarutbildning och forskarrörlighet

En central uppgift för FPR är enligt rådets stadgar och riktlinjer att främja nordiskt samarbete om forskarutbildning. I detta syfte har FPR under året fört vidare den tidigare igångsatta försöksverksamheten med systematiserade nordiska forskarkurser. Den första av dessa kursserier, som gällde datateknologiområdet, är avslutad och en arbetsgrupp har fått i uppdrag att med utgångspunkt i de vunna erfarenheterna utarbeta förslag till ett flerårigt nordiskt kursprogram på området. Av rapporten från data-teknologikursserien framgår att kurserna mottagits utomordentligt väl av båda kursdeltagare och lärare.

På övriga områden håller kursserierna på att genomföras enligt planerna. Sålunda har under året arrangerats kurser på områdena expertsystemmetodik, vårdforskning, försöksdjursforskning och litteraturvetenskaplig textanalys. På ytterligare ett område, miljötoxikologi, har ett översiktligt kursprogram fastställts. Med stöd från FPR pågår också en försöksverksamhet vid Uppsala Biomedicinska Centrum i form av en årlig internationell sommarskola under perioden 1987–1991.

Under år 1988 har FPR även arbetat med att konkretisera de i ministerrådets kulturhandlingsplan angivna aktiviteterna när det gäller forskarutbildning och forskarmobilitet. De samarbetsaktiviteter som i första hand har förberetts har varit nordiskt utnyttjande av nationella forskarutbild-

ningskurser, inrättande av nordiska forskarutbildningsstipendier (lönestipendier) och nordiska gästprofessorer. I detta sammanhang har som ett naturligt led även ingått en ytterligare utveckling av stödordningen Nordiska forskarkurser.

3.2 Initiativområden

FPR söker främja forskningssamarbete på områden där de nordiska länderna vart för sig satsar stora resurser på FoU-verksamhet och där en samordning väsentligt kan höja insatsernas effekt. Vidare söker FPR främja forskningssamarbete av mångvetenskaplig och sektorövergripande karaktär.

En planeringsgrupp som tillsatts av FPR som en uppföljning av den första nordiska ekonomiska handlingsplanen har överlämnat en rapport med förslag till samarbetsinsatser på superdatorområdet. FPR har beslutat avsätta 1 milj. DKK för genomförande av förslagen under en tvåårsperiod. Satsningen syftar till kompetensuppbyggnad och optimalt utnyttjande av existerande superdatorer. Medlen skall i första hand användas för nordiska forskarseminarier, initiering av nordiska nätverksgrupper av superdatoranvändare, forskarmobilitet och seminarier för beslutsfattare.

FPR har också tagit initiativ på snabbt expanderande områden där det är angeläget att höja den nordiska forskarkompetensen och skapa nätverk mellan de nordiska forskarmiljöerna. Ett sådant område är näringsforskningen. I syfte att förbättra förutsättningarna för ökat forskningssamarbete på detta område har FPR beviljat stöd till en nordisk forskarkurs om näringsepidemiologi som genomfördes 1988. En rapport från kursen med förslag till nya samarbetsinitiativ överlämnades till FPR i slutet av året.

På basen av ett förslag från en grupp forskare vid Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA) har FPR beviljat stöd för ett nordiskt samarbetsinitiativ om neuroteknologi och neuronät (neural computing). Syftet är i första hand att föra samman forskningsmiljöerna på området och skapa möjligheter att utveckla nordiska samarbetsprojekt. Med anledning av initiativet har en nordisk workshop hållits vid NORDITA i april och en sommarskola i Uppsala i september. Ett förslag till samarbetsprogram håller nu på att utarbetas.

På området utvecklingsforskning/u-landsstudier har en av FPR tillsatt arbetsgrupp lagt fram förslag till ett nordiskt program för bl. a. forskarutbildning och forskningssamarbete inom speciella temaområden. På basen av en remissomgång med forskningsmiljöerna på området och nationella forskningsstödjande organ har FPR inlett planeringen av konkreta samarbetsinitiativ.

3.3 Forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation

I takt med att FoU-satsningarna ökar i Norden blir en effektiv forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation allt viktigare. Vet-

skaplig publicering i Norden är förknippad med allt större svårigheter. På initiativ av FPR hölls våren 1988 ett symposium om internationell vetenskaplig publicering i Norden. Deltagare var forskare, tidskriftsredaktörer, förlagsverksamma och personer med anknytning till publicering i funktioner som anslagsgivare. En rapport från symposiet blev klar i slutet av året. FPR har bedömt det önskvärt att följa upp symposiet och har därför tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till utbildningsarrangemang för vetenskapliga redaktörer av nordiska tidskrifter.

3.4 Forskningspolitiska studier

För att förbättra möjligheterna till en överordnad prioritering av de medel som används till FoU-samarbete inom ministerrådets ram har under året genomförts en systematisk analys av omfattningen och inriktningen av ministerrådets forskningsinsatser. Syftet med studien är i första hand att ge en överblick över ministerrådets samlade forskningsaktiviteter och att belysa fördelningen av insatserna på olika forskningsområden och olika samarbetsformer.

Av översikten framgår bl. a. att ministerrådets FoU-insatser under 1987 uppgick till nära 250 milj. DKK, att över hälften av insatserna gick till teknisk-industriell FoU-verksamhet medan endast 4% av resurserna gällde medicinsk forskning och forskning inom social- och hälsovårdsområdet. Beträffande resursernas fördelning på verksamhetsformer framgår att en tredjedel av FoU-resurserna gick till forskarmöten, konferenser, forskningsplanering och forskarutbildning medan två tredjedelar gick till egentligt FoU-arbete.

Översikten gäller tills vidare verksamheten under ett år men avsikten är att genom en utvidgning och löpande uppdatering av översikten göra det möjligt att följa forskningsinsatsernas utveckling över tid. En översikt över materialet presenteras i en bilaga till årsberättelsen. Basmaterialet kan bearbetas och utvidgas för olika ändamål och därmed fungera som underlag för ytterligare analyser .

I maj offentliggjorde FPR en jämförande studie av procedurerna vid tillsättningen av forskartjänster vid universitet, högskolor och forskningsråd i de nordiska länderna (FPR-publication nr 6). Studien belyser även tjänstestrukturen i universitetssystemet, forskarpersonalens sammansättning, forskarutbildningens organisering och procedurer vid tilldelningen av forskarexamina. Studien utgör ett viktigt basmaterial för utvecklingen av samarbetet om forskarutbildning, forskarrörlighet och forskarrekrutering.

FPR har vidare inlett planeringen av en nordisk forskningspolitisk studie om universitetens roll under förändrade externa forskningspolitiska krav. Studien avser bl. a. att belysa hur de stora forskningsprogrammen, sektorforskningen och företagets forsknings- och utbildningsbehov påverkar universiteten.

4 Utveckling av de nordiska forskningsinstitutionerna

Budgeten för 1988 har möjliggjort aktivitetsökningar speciellt för stödordningarna Nordiska forskarkurser, forskarstipendier och forskarsymposier samt för Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) och kollegierna för marinbiologi respektive fysisk oceanografi. Ökningen till de två kollegierna är på 750 000 DKK. Bevillningen, som är given till de två kollegierna gemensamt, är avsedd för samarbetsprojektet BIOFAR. Projektet gäller analyser av havsvattnen och bottenförhållandena runt Färöarna och beräknas löpa över tre år. Projektet förutsätter att en betydande del av de två kollegiernas resurser kanaliseras till projektet. Vidare förutsätts en nationell finansiering på sammanlagt ca 4 milj. DKK samt en årlig toppfinansiering från ministerrådet på 0,75 milj. DKK.

I kulturhandlingsplanen uppmärksammas forskningens behov av en tidsenlig vetenskaplig utrustning. Det framhålls att de relativt små samnordiska forskningsinstitutionerna har haft särskilt svårt att över sina ordinarie budgetar finansiera underhåll, förnyelse och drift av forskningsapparaturen.

Som ett led i realiseringen av kulturhandlingsplanen när det gäller tillgången på vetenskaplig utrustning beslöt ministerrådet redan vid årsskiftet 1987/1988 att av dispositionsmedlen reservera medel för ändamålet och ombe institutionerna att anmäla eventuella medelsbehov på instrumentområdet. Kallelsen resulterade i ansökningar från tio institutioner på sammanlagt 1,5 milj. DKK. På basen av ansökningarna beviljade ministerrådet under våren sammanlagt 500 000 DKK till instrumentanskaffningar vid tre institutioner, NORDVULC, NORDPLAN och NORDINFO.

5 Projektverksamhet

5.1 Arktisk forskning (Nordiska rådets rek. 11/1987/k)

Som led i handlingsplanen "Norden i vækst" har der været givet en særlig bevilling til samarbejde indenfor arktisk forskning/polarforskning i 1987 og 1988.

I sommeren 1988 har man indenfor området gennemført en iskernebo- ring på Renlandhalvøen i Østgrønland. Resultaterne fra laboratorieanaly- serne af denne iskerne vil kunne give et billede af klima- og forureningsfor- holdene på stedet gennem de sidste 10 000 år. Arbejdet er gået som planlagt og der er i projektet reserveret midler til en afsluttende undersøgelse næste sommer på bostedet.

I februar er der som led i programmet gennemført et symposium om arktisk terrestrisk økologi med Norsk Polarinstitut som ansvarlig for arrangementet. Der vil senere udkomme en rapport fra symposiet med forslag til fremtidige samarbejdsaktiviteter.

I månedskiftet maj-juni gennemførtes endvidere det planlagte sympo-

sium om arktisk kulturøkologi i Helsingør. Konferencens slutrekommandationer er under redigering sammen med en større rapport fra symposiet, der forventes udsendt i foråret 1989.

5.2 *NORDUNET-projektet*

NORDUNET-projektet, der finansieres gennem en bevilling i handlingsplanen "Norden i Vækst", blev i sin tid startet på grundlag af et initiativ fra Nordforsk.

Projektets hovedopgave er at etablere et netværk mellem de forskningsbaserede regnecentraler i Norden. Oprindeligt var det tanken at dette netværk skulle opbygges gennem anvendelse af de internationale standarder for datakommunikation som forventedes vedtaget i 1986-87.

Da der endnu ikke er vedtaget sådanne internationale standarder, har NORDUNET i stedet i 1988 planlagt og opbygget et generelt datakommunikationsnet for forskning i Norden, NORDUnet. Dette net er i efteråret taget i brug på pilotbasis og forventes at være i drift i foråret 1989.

Nettet giver brugerne kommunikationsmuligheder til flere generelle og specialiserede datanet i Europa och i USA. NORDUNET har sørget for at indgå de nødvendige aftaler indenfor Norden med fordeling af ansvar og finansiering af driftsomkostningerne, således at de nationale netværksorganisationer bekoster virksomheden.

Der er indgået samarbejdsaftaler med European Unix User Grouporganisationen (EUUG), European Academic Research Network (EARN), samt High Energy Physics (HEP) og koordineringsgruppen er placeret i CERN. Aftale er også indgået med John von Neumann National Supercomputer, Center (JvNC) i USA. JvNC driver forbindelsen til NSFnet for NORDUNETs regning.

NORDUNET har modtaget direkte støtte til opbygningen fra en af de største dataleverandørerne - DIGITAL Equipment i Europa og fra EARN. Støtte til udrustning og personale er også stillet til NORDUNETs rådighed. Samarbejdet innebærer bedre datakommunikation for forskerne i Norden, både teknisk og økonomisk. Dette har givet meget goodwill for den nordiske samarbejdsmodell med samspil både indenfor Norden og med internationale organisationer.

NORDUNET har også i 1988 været meget aktivt i det Europeiska samarbejde i organisationen RARE, og deltaget i en række arbejdsgrupper. RARE har i løbet af året afslutet et opdrag der går ud på at udarbejde specifikationer til EUREKA-projektet COSINE.

NORDUNETs styringsgruppe blev oprindeligt nedsat af NORDFORSK, idet den dog i praksis bestod af repræsentanter for netværksansvarlige myndigheder eller forskningsbaserede regnecentraler i de enkelte nordiske lande.

I forbindelse med NORDFORSKs sammensmeltning med Nordisk Industrifond fortsatte styringsgruppen uændret, men nu med rapporterings-

ansvar til Ministerrådet. Som led i gennemførelsen af netværksopbygningen er det nu fundet hensigtsmæssigt at formalisere NORDUNETs organisation. Det er tanken at den fremover skal baseres på et direkte medansvar fra de fem nordiske landes "netværksorganisationer". Derved skabes også en formel ramme for virksomhedens fortsættelse når Ministerrådets støtte til projektet ophører, formentlig med udgangen af 1991.

5.3 Seismiskt datasamlingssystem för södra Islands lågland – SIL-projektet (Nordiska rådets rek. 9/1987/k)

Under 1988 har verksamheten inletts inom ett stort samnordiskt projekt på det seismologiska området. Avsikten är att utveckla ett seismiskt datasamlingssystem på södra Islands lågland för att registrera rörelser i jordskorpan. Syftet är bl. a. att utveckla metoder för att kunna förutsäga jordbävningar så att skadorna vid jordbävningar kan reduceras.

Bakgrunden för projektet är ett brett europeiskt samarbete som bl. a. stöts av Europarådet. Inom ramen för det europeiska samarbetet utarbetades under perioden 1981–83 ett program för forskning om jordbävningar. Programmet utpekade fem speciellt välägnade och intressanta test- och forskningsområden, bland dessa även södra Island.

SIL-projektet är planerat som ett femårigt projekt och de totala kostnaderna har beräknats till ca 7,5 milj. DKK. Projektet förväntas bli genomfört genom en nordisk och nationell samfinansiering. Från ministerrådets sida har för 1988 beviljats medel från såväl kultur- och undervisningsministrarnas dispositionsmedel, datateknologihandlingsplanen som ministerrådsreserven, sammanlagt 1,5 milj. DKK. De naturvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Norge och Sverige har för 1988 bidragit med ca 0,5 milj. DKK och isländska myndigheter har gett löfte om stöd på sammanlagt 2 milj. DKK för täckande av projektets driftskostnader.

5.4 Nordiskt vetenskapligt samarbete i Aten

I Norden finns sedan länge ett brett intresse för att med utgångspunkt i Aten och Grekland bedriva forskning och studier i medelhavsområdets arkeologi, språk och litteratur samt kultur- och konsthistoria. Finland och Sverige har redan egna vetenskapliga institut i Aten, med fastigheter i samma kvarter strax söder om Akropolis. Våren 1988 har beslut fattats i Norge om inrättande av ett motsvarande norskt institut i Aten.

Mot denna bakgrund har ministerrådet på basen av ett förslag från ledningen för det finska och det svenska ateninstitutet beslutat stödja ett nordiskt samarbete om etablering av gemensamma biblioteks, undervisnings- och forskningsutrymmen i Aten. Forskare och studerande från alla nordiska länder skall kunna utnyttja lokalerna som skall drivas gemensamt av de nordiska ländernas nationella institut i Aten.

Samarbetet förväntas innebära betydande rationaliseringsvinster i form av besparingar beträffande både bibliotek och undervisning. Samarbets-

projektet innebär också en förstärkning av ett antal smala forskningsområden inom humaniora. Samtidigt skapas förutsättningar för gemensamma forskarutbildningsaktiviteter på området.

Ministerrådet har ställt sig positivt till att stödja projektet under åren 1988–1990 med ett samlat bidrag på högst 3,5 milj. SEK för täckande av anläggningskostnaderna (fastighetsköp, renovering, inredning). Under 1988 har ministerrådet beviljat drygt 2,2 milj. DKK för inköp och renovering av en fastighet avsedd för det gemensamma biblioteket.

Ministerrådets bidrag ges under förutsättningen att de nordiska ländernas nationella ateninstitut ansvarar för alla övriga kostnader, inklusive kostnaderna för lokalernas framtida underhåll och drift.

6 Utvärdering av forskningsverksamhet

6.1 Metodutveckling

Inom ramen för FPR:s långsiktiga samarbetsprojekt om forskningsutvärdering och utvärderingsmetodik har den nordiska cancerforskningens internationella synlighet och genomslagskraft undersökts med hjälp av citeringsanalys (Bibliometric Analysis of Nordic Cancer Research – A Report on Study Data, FPR-publication no 8).

Cancerstudien är en pilotstudie som bl. a. belyser användbarheten av citeringsanalys vid utvärdering av forskningsområden. Undersökningen visar att det finns betydande skillnader mellan de nordiska länderna när det gäller det internationella publiceringsmönstret och i fråga om hur mycket nordiska artiklar citeras i internationella tidskrifter.

Analysen, som omfattade artiklar som publicerats 1978–82, visar att artiklar producerade av finländska cancerforskare citerades mer än artiklar från de andra nordiska länderna. Resultatet bör dock ses mot bakgrund av att den finländska cancerforskningens topp var både mycket smal och hög samt att citeringsfrekvensen var ovanligt hög under de två första publiceringsåren.

Den svenska cancerforskningen uppvisade ett betydligt jämnare – och under en längre tidsperiod bättre – citeringsresultat. Svenska forskare producerade också det största antalet rikligt citerade artiklar. Resultatet gäller både absolut och relativt.

6.2 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

På initiativ av FPR har en internationell expertgrupp utvärderat verksamheten vid NORDITA. Gruppen, som består av internationellt erkända nordiska och utomnordiska forskare, har utvärderat såväl kvaliteten i institutets verksamhet som aktiviteternas betydelse för utvecklingen inom kärnfysiken i de nordiska länderna. Gruppen har även gjort en bedömning av behovet av förändringar i verksamhetens inriktning och i institutets aktivitetsformer och organisation.

Utvärderingsgruppen avlämnade sin rapport i slutet av oktober (FPR-publication no 9). Rapporten har utsänts till forskningsråd och nationella forskningsmiljöer på området för eventuella synpunkter.

6.3 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)

Vid årsskiftet 1987/88 slutförde FPR en forskningspolitisk granskning av NoSAMF:s verksamhet. I bedömningarna konstaterades att NoSAMF fungerat väl både som ett nordiskt och internationellt kontaktnät och att det fortsatt finns behov för att utveckla NoSAMF inom områdena information, dokumentation, forskarutbildning och konferensverksamhet. I bedömningarna slogs också fast att NoSAMF inte bör utvecklas till ett forskningsinstitut eller bedriva egen forskning utöver den nuvarande nivån. I stället bör NoSAMF utveckla kontakterna till forskningsutförande och forskningsfinansierande organ, speciellt till de medicinska forskningsråden, och koncentrera sig om planering och initiering av nordiskt forskningssamarbete.

6.4 Det nordiska energiforskningsprogrammet

FPR har medverkat vid utvärderingen av första fasen av det nordiska energiforskningsprogrammet 1986–1990 som de nordiska energiministerna igångsatt och som genomförs i huvudsak med finansiering över de nationella energiforskningsprogrammen. Det nordiska programmet, som har en årsbudget på ca 15 milj. DKK, är i första hand ett kompetensuppbyggnadsprogram med nordiska forskartjänster, stipendier och vissa projektmedel.

FPR:s granskning har koncentrerat sig om forskarutbildningsaktiviteterna, samarbetsaspekterna och relationen till universitet och högskolor. Verksamhetens kvalitet har bedömts vara god men FPR har i sina bedömningar ställt sig kritisk till de begränsade nordiska samarbetsaspekterna i programmet samt till programinsatsernas koppling till nationella prioriteringar. I den kommande programfasen och inför en eventuell ytterligare fortsättning förväntas därför betydande justeringar i programmet.

7 Samarbete om vetenskaplig utrustning

7.1 Inledning

Under de senaste åren har de nordiska länderna aktivt arbetat för att utveckla ett samarbete om dyr vetenskaplig utrustning och gemensam användning av forskningsanläggningar. Flera exempel finns redan på såväl framgångsrika nordiska instrumentprojekt som internationella projekt med samnordiskt deltagande.

7.2 *Det europeiska synkrotronstrålningscentret – ESRF*

I januari 1988 undertecknade de nordiska ländernas undervisningsministrar ett internationellt avtal, som innebär att de nordiska länderna samlat – i form av ett nordiskt konsortium, NORDSYNC – kommer att medverka vid uppbyggnaden och den framtida driften av en europeisk synkrotronstrålningsanläggning (ESRF), som kommer att uppföras i Grenoble under perioden 1988–94. De övriga deltagarländerna är Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Italien, Schweiz, Spanien och Storbritannien.

Synkrotronljusstrålning är av avgörande betydelse för avancerad forskning inom flera områden inom fysik, biologi, kemi, medicin, materialvetenskap m. m. De nordiska ländernas tillgång till anläggningen har därför prioriterats högt.

De samlade kostnaderna för projektets konstruktionsfas har beräknats till nära 2,5 mrd franc. Deltagarländernas bidrag har i huvudsak beräknats i relation till ländernas BNP. Det lägsta medlemsbidraget för ett enskilt land har dock principiellt fastställts till 4 % av ESRF:s samlade budget (gäller för t. ex. Schweiz och Spanien). De nordiska länderna har bedömt denna kostnad som alltför hög för att något enskilt nordiskt land skulle kunna realisera ett deltagande.

Genom ett samlat nordiskt uppträdande i förhållande till ESRF har de nordiska länderna emellertid uppnått ett samarbetsavtal som innebär att Danmark, Finland, Norge och Sverige som block kan delta i ESRF för en kostnadsandel på 4 % av ESRF:s budget. Den årliga nordiska medlemsavgiften till ESRF kommer under konstruktionsfasen att uppgå till i genomsnitt 15 milj. franc. Enligt NORDSYNC-avtalet svarar Danmark för 28,5 % av dessa kostnader, Finland för 16 %, Norge för 14 % och Sverige för 41,5 %.

Ländernas kostnadsandelar baserar sig på en sammanvägning av ländernas totala forskningsresurser och av det vetenskapliga intresset för projektet i forskningsmiljöerna i respektive land. Etableringen av NORDSYNC-konsortiet innebär att det nordiska deltagandet kan ske till en kostnad som ligger minst 50 % lägre än den insats som hade varit nödvändig för att uppnå ett separat medlemskap för vart nordiskt land.

7.3 *Det nordiska laboratoriet för termoluminiscensdatering (TL-laboratoriet)*

Ministerrådet har under de senaste åren medverkat vid uppbyggnaden av ett nordiskt samarbete om termoluminiscensdatering. Dateringsmetoden, som används för åldersbestämning av arkeologiska och geologiska fynd, har i Norden utvecklats vid Risø forskningscenter i Danmark. De humanistiska och naturvetenskapliga forskningsråden i Norden inledde redan på 70-talet ett samarbete i syfte att utveckla metoden och gemensamt utnyttja expertisen vid Risø. År 1983 kunde forskningsråden med

stöd från ministerrådet som ett försök etablera ett nordiskt TL-laboratorium vid Risø.

Verksamheten under försöksperioden 1983–88 har i huvudsak finansierats med bidrag från forskningsråden och från ministerrådet. Ministerrådsbidraget har utgått som en årlig driftsgaranti inom en ram på 500 000 DKK för täckande av underskott förorsakat av en eventuell icke-utnyttjad kapacitet vid det nordiska TL-laboratoriet.

Beslut har nu fattats om att verksamheten efter försöksperiodens utlopp skall föras vidare på permanent bas från och med början av 1989 med Aarhus Universitet som laboratoriets nya huvudman. Laboratoriet blir en egen avdelning vid den naturvetenskapliga fakulteten och över universitetsbudgeten upprättas bl. a. en fast föreståndartjänst vid laboratoriet. Laboratoriets drift – årsbudgeten är beräknad till 1,6 milj. DKK – förväntas i övrigt i huvudsak finansierad genom användarbetalning, i första hand från forskningsråden i de nordiska länderna.

För att trygga uppbyggnaden av det permanenta nordiska laboratoriet har ministerrådet beslutat att under en treårig övergångsperiod 1989–91 inom en årlig ram på högst 300 000 DKK stödja laboratoriets metodutveckling och nordiska utbildningsverksamhet. Efter övergångsperioden skall samarbetet i sin helhet vila på användarbetalning och värdlandets finansiering av baskostnaderna.

Samarbetsmodellen är ett exempel på hur ett relativt begränsat samordiskt stöd kan kanalisera nationella forskningsinsatser till permanenta nordiska anläggningar. Samtidigt kan exemplet tjäna som lyckad modell för hur Norden på ett forskningsområde kan bli oberoende av internationella anläggningar utan att man är tvungen att etablera laboratoriefaciliteter i mer än ett nordiskt land.

8 Högre utbildning

En ledningsgrupp för nordiskt samarbete inom högre utbildning har tillsatts. Gruppen har till uppgift att planera, implementera och koordinera ökade satsningar på området. Genom konferenser, seminarier och informationsverksamhet skall ledningsgruppen initiera ett ökat samarbete mellan universitet och högskolor.

Ledningsgruppen har det överordnade administrativa och koordinerande ansvaret för *NORDPLUS* (*Nordiskt Program för Lärare, Utbildningssökande och Studerande*). Det femåriga programmet (1989–1993) ingår i kulturhandlingsplanen och har initierats genom ett pilotprojekt.

Det nordiska universitetsadministratorsamarbetets ekvivalensgrupp har arrangerat ett seminarium för handläggare av ekvivalensärenden vid universitet och högskolor med bl. a. *NORDPLUS*-stöddordningen och en utvidgad examens- och tentamensgiltighet på programmet.

Det organ inom EG-kommissionen till vars ansvarsområde bl. a. hör

jämförelse av akademiska examina och diplom, har beviljat Nordiska ministerrådet observatörsstatus. Det har därför varit möjligt att delta i återkommande möten och kontinuerligt följa med utvecklingen på området inom EG.

9 Nordiska rådets rekommendationer

9.1 Meddelande om rekommendation nr 5/1987 angående samarbetsprogram för den högre utbildningen

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen, och att i programmet bl. a. fästa särskild vikt vid en utvidgad tentamens- och examensgiltighet, samt att i anslutning till programarbetet framlägga förslag om hur samarbetet inom den högre utbildningen i Norden kan utformas som ett särskilt område inom den nordiska samlingsorganisationen,
2. att verka för att högre tjänster vid universitet och högskolor lediganslås i samtliga nordiska länder, att införa förenklade regler för studiestöd vid studier i annat nordiskt land, och att avskaffa diskriminerande avgifter på studieplatser för studerande från annat nordiskt land.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet lägger stor vikt vid den högre utbildningen i Norden och har tillsatt en ledningsgrupp för nordiskt samarbete inom högre utbildning med uppgift att planera, implementera och koordinera ökade satsningar på området.

Ledningsgruppen har under 1988 igångsatt NORDPLUS-programmet genom initiering av nätverk i form av samarbetsavtal mellan universitet och högskolor. Härvid fästes särskild vikt vid tentamens- och examensgiltighet.

Ledningsgruppen har tagit initiativ till en utredning med uppgift att granska befintliga hinder för etablering av en nordisk utbildningssamfundskap. Avsikten är att bl. a. se över reglerna för studiestöd, förekomsten av avgiftsbelagda studieplatser samt hinder för etablering av en gemensam arbetsmarknad för universitets- och högskolelärare.

Härmed anser ministerrådet för sin del, att syftet med rekommendationen tillgodosätts och att rekommendationen kan avskrivas.

9.2 Meddelande om rekommendation nr 11/1987/k angående ökad satsning på polarforskning i Norden

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för ökade insatser inom och förbättrad koordinering av polarforskningen i

Norden, och att härvid särskilt stärka den forskning som avser klimat och miljö.”

”Nordisk ministerråd meddeler:

Som det fremgår af årsberetningen har ministerrådet i de forløbne to år gennemført en række aktiviteter indenfor arktisk forskning som led i handlingsplanen ”Norden i vækst”.

Udenfor ministerrådsorganisationen er der igennem nogle år blevet afholdt halvårlige møder mellem de myndigheder der er ansvarlige for koordineringen af polarforskningen i de enkelte nordiske lande i tilknytning til arbejdet indenfor Antarktistraktaten. Herudover har de nordiske landes repræsentanter igennem de seneste 1–2 år deltaget særdeles aktivt i drøftelserne om oprettelse af en ”International Arctic Science Committee”.

Ministerrådet har på denne baggrund ikke fundet anledning til at tage yderligere initiativer på området, idet man mener at rekommandationens intentioner hermed er opfyldt, og at rekommandationen kan afskrives.

Kapitel X

Arbejdsmarked

1 Sammenfatning

Situationen på arbejdsmarkedet i Norden er karakteriseret ved en relativ stabil udvikling. I Sverige og Finland er der en klar forbedring af situationen, medens der i Danmark, Norge og Island er en tendens til stigende arbejdsløshed som følge af en afmatning af konjunkturerne, som er slået igennem i løbet af 1989.

Der er samtidig en række positive udviklingstræk, som medfører en stabilisering af den samlede beskæftigelse og et fortsat fald i ungdoms- og langtidsarbejdsløsheden. På trods af denne udvikling er situationen for de svage grupper – selvom de er blevet færre i antal – relativt set blevet forværret.

Den nordisk samordning i forhold til internationale fora er i 1988 blevet uddybet med en kontinuerlig drøftelse af udviklingen af den vesteuropæiske integration inden for EF.

Hovedaktiviteterne inden for det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet er dels opfølgningen af samarbejdsprogrammet fra 1985 og dels medvirken i den økonomiske handlingsplan fra 1986 til og med 1988. Projektvirksomheden på arbejdsmarkedssektoren dækker alle delområder inden for samarbejdsprogrammet og handlingsplanens kapitel om samspillet mellem uddannelses- og arbejdsmarkedspolitikken. Endvidere videreføres en omfattende projektvirksomhed på migrationsområdet, dels som opfølgning af rapporten om det nordiske samarbejde på migrationsområdet fra 1984 og dels som en opfølgning af udvalgte elementer af Nordisk Råds rekommandation nr.30/1986/j om et forøget og uddybet nordisk samarbejde om flygtninge- og indvandrerpolitikken.

2 Indledning

2.1 Den generelle udvikling på arbejdsmarkedet

Situationen på arbejdsmarkedet er i 1988 karakteriseret ved en relativ stabil udvikling. Der er imidlertid udviklingstræk af foruroligende art.

Der er intet ensartet mønster i konjunkturudviklingen. Således er udviklingen i Sverige karakteriseret ved en økonomisk højkonjunktur med en voksende arbejdskraftmangel med flaskehalsproblemer på mange delarbejdsmarkeder både inden for den private og den offentlige sektor. I Finland fortsætter den jævne fremgang, som har karakteriseret den første halvdel af 80-erne. Der er visse tegn på arbejdskraftmangel og flaskehalsproblemer inden for fremstillingserhverv i den sydlige del af landet, specielt i hovedstadsregionen.

I Norge og Danmark er konjunktoren vendt i midten af 1988 med en urovækkende vækst i arbejdsløsheden, specielt for de socialt truede grupper på arbejdsmarkedet. Der er dog en betydelig forskel i niveau mellem de to lande, hvor Norge frem til 1988 stort set havde fuld sysselsætning med markante flaskehalse, f.eks. inden for bygge- og anlægssektoren. I Danmark har der været en svagt faldende arbejdsløshed i 80-erne, dog med udgangspunkt i et niveau i begyndelsen af 80erne, der lå op imod 9% af arbejdsstyrken.

Omfanget af arbejdsmarkedspolitiske virkemidler sættes ind afhængig af konjunkturudviklingen på arbejdsmarkedet i de enkelte lande.

I Sverige har man nedtrappet de traditionelle sysselsætningforanstaltninger og iværksat en række foranstaltninger for at mindske arbejdskraftmanglen. Hovedelementerne i det nye tiltagsprogram er en styrkelse af den virksomhedsinterne uddannelse med henblik på kvalifikationsudvikling af beskæftigede på områder, hvor der er mangel på erhvervs kvalificeret arbejdskraft. Derudover vil man øge indsatsen for at få flytninge og arbejdshandicappede placeret på arbejdsmarkedet i større omfang. Man har startet overvejelser om mere fleksible grænser for ophør på arbejdsmarkedet samt udvikling af mere målrettede ungdomsforanstaltninger, så unge hurtigere kommer i ordinære job.

I Finland har man i 1988 iværksat den nye sysselsætningslov efter en regionvis indkøringsplan. Lovgivningen indeholder bl. a. en garanti for arbejde til unge og langtidsarbejdsløse. Det antages, at virkningen af lovgivningen er begyndt at slå igennem i 1988, hvilket har bidraget til den fortsatte nedgang i arbejdsløsheden. Derudover har man satset på en kraftig effektivisering af arbejdskraftkontorernes service med indførelse af edb over hele landet, hvilket ligeledes har bidraget til den positive beskæftigelsesudvikling i forbindelse med en øget forpligtelse til at ledige pladser skal anmeldes til arbejdskraftkontorerne.

I Norge planlægges en stærk vækst i de sysselsætningsfremmende tiltag, som skal opfange væksten i arbejdsløsheden for de velkvalificerede grupper, der rammes af arbejdsløshed for første gang og afbøde varige virkninger for de socialt truede grupper. Man har samtidig foretaget en klar omlægning på en række områder i den økonomiske politik, som derudover vil bremse den negative udvikling på arbejdsmarkedet.

Der arbejdes i Danmark med en revision af indsatsen over for langtidsarbejdsløse, der indebærer både nye rettigheder og en opstramning af forpligtelserne for de arbejdsløse. Rettighederne består i tidlig vejledning om job- og uddannelsesmuligheder. Som noget nyt vil alle langtidsarbejdsløse få ret til en uddannelsesplads. Opstramningen af forpligtelserne er generelt set både en skærpelse og en øget kontrol af kravet om, at de arbejdsløse skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

I Island har situationen på arbejdsmarkedet ændret sig drastisk. Den store efterspørgsel er aftaget, således at der er balance mellem udbud og

efterspørgsel efter arbejdskraft. Situationen kan imidlertid forværres i løbet af efteråret 1988.

Den nye regering i Island har fremlagt planer for en række tiltag, som tilsammen skal modvirke tendenserne til en vigende økonomisk konjunktur. Et væsentligt tiltag er oprettelsen af en ny fond: Exporterhvervenes arbejdsforsikringsfond, som forventes at få stor betydning, idet den skal yde lån til omorganisering, rationalisering og produktionsfremmende foranstaltninger i eksportforetagender.

Regeringen har til hensigt at øge fag- og arbejdsuddannelserne i erhvervslivet og søge nye veje for at forbedre produktiviteten og produktionsvilkårene. Regeringen vil endvidere tage initiativ til drøftelser om organisering af arbejdsmarkedet og statens målsætning med hensyn til funktionærer for at lette en overensstemmende lønpolitik, som sikrer større lighed i lønspørgsmål. Der er fremlagt forslag om vedtagelse af en lov om større medbestemmelse for de ansatte vedrørende drift og administration af virksomheder og institutioner.

Om arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedspolitikken henvises i øvrigt til arbejdsmarkedssektorens årsrapport: *Arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitik i Norden*, NAUT-rapport 1988:7, samt den nordiske konjunkturrapport: *Økonomiske udsikter i Norden 1988–1989*, NORD, november 1988.

2.2 Nordisk samordning i internationale fora på arbejdsmarkedspolitikens område

I en international sammenhæng har situationen på arbejdsmarkedet i Norden relativt set udviklet sig i positiv retning. Det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet følger udviklingen i de internationale organisationer, som har betydning for den nationale arbejdsmarkedspolitik.

Nordisk samordning i internationale fora er et fast dagsordenspunkt på embedsmandskomiteens og ministerrådets ordinære møder. Under dette dagsordenspunkt drøftes koordinering og samordning af synspunkter samt evt. behov for fællesnordisk opfølgning af beslutning i andre internationale fora.

Forud for de årlige styrelsesmøder i Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO) afholder de ILO-ansvarlige ministerier i de nordiske lande samråd med henblik på en afstemt nordisk stillingtagen til de emner, der er på dagsordenen. Endvidere drøftes generelle ILO-spørgsmål, som f.eks. arbejdet i industrikomiteerne, samt emner med særlig nordisk relevans. På det nordiske ILO-samråd i maj måned drøftes de sager, der er på dagsordenen for den årlige arbejdskonference i juni måned. Der holdes nordiske koordinationsmøder under såvel styrelsesrådsmøderne som under arbejdskonferencen. Der er i øvrigt jævnlige kontakter mellem de nordiske lande om ILO-spørgsmål.

Ministerrådet har i 1988 drøftet forberedelsen af Europarådets arbejdsministermøde, som skal afholdes i København i 1989/90.

Embedsmandskomiteen har i 1988 startet et analysearbejde, hvor man sammenholder regler og det konkrete arbejdsformidlingssamarbejde på det fællesnordiske arbejdsmarked i forhold til arbejdskraftens frie bevægelighed i EF-landene. Om samarbejdet, der berører Nordens tilpasning til EFs indre marked henvises i øvrigt til kapitel II afsnit 3.4.1.

3 Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet i 1988

Den følgende redegørelse følger samarbejdsprogrammets opdeling i prioriterede områder. Årsberetningen om arbejdsmarkedssektorens aktiviteter inden for den økonomiske handlingsplan er omtalt i kapitel II, afsnit 3.4.2. Migrationssamarbejdet, der varetages af kontaktgruppen for migrationsspørgsmål, som er nedsat under Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT), omtales kapitel II, afsnit 3.4.7.

Sektoren har været hovedansvarlig for arbejdet med følgende rekommandationer:

- 28/1981 angående tiltag for at mindske ungdomsarbejdsløsheden,
- 21/1985 om program for støtte og hjælp for udforsikrede arbejdsløse,
- 9/1986 om fælles nordisk arbejdsmarked for frie næringsdrivende.
- 11/1986 om sysselsætning af unge inden for kultursektoren

3.1 *Det fællesnordiske arbejdsmarked*

Som en opfølgning af overenskomsten om det fællesnordiske arbejdsmarked er arbejdet med udvikling af edb i arbejdsformidlingen blevet videreført. Der blev i 1987 afprøvet et forsøgsprojekt, hvor hvert land har terminaladgang til de øvrige landes registre over ledige pladser. Forsøget er evalueret i 1988, hvorefter man har besluttet at videreføre edb-løsningerne som permanente ordninger inden for arbejdsformidlingskontorerne nationale driftsorganisation.

Der er afsluttet en undersøgelse af effekten på arbejdsmarkedet af den fri adgang til at tage arbejde i et andet nordisk land. Resultatet af undersøgelsen vil indgå i planlægningen af et projektprogram for at effektivisere den nordiske arbejdsformidling.

Som opfølgning på overenskomsten om samarbejde om erhvervs-mæssig revalidering og arbejdsmarkedsuddannelse arbejder en embedsmandsgruppe med en gennemgang af regler og forskrifter med henblik på en effektivisering af det nordiske samarbejde om arbejdsmarkedsuddannelse, specielt med henblik på at udvide muligheden for anvendelse af uddannelsespladser over landegrænserne.

Spørgsmålet om Nordkalottens arbejdsmarkedsuddannelsescenter er behandlet i en særlig udredning. Det påregnes, at man i 1989 kan indgå en aftale om centrets fremtidige drift og organisation mellem de tre berørte lande.

Den reviderede overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed med fællesnordiske tillempningsforskrifter trådte i kraft den 1. december 1987. Erfa-

ringerne med overenskomsten følges af en nordisk embedsmandsgruppe i samarbejde med arbejdsløshedskassernes nordiske samorganisation. Myndighederne og arbejdsløshedskasserne afholder hvert år et fælles møde, hvor man drøfter erfaringer med overenskomsten.

3.2 Arbejdsmarkedets funktionsområde

På dette område medvirker det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde med et nordisk delprojekt i et større svensk forskningsprojekt om funktion og effekt af de organisatoriske strukturer, der påvirker arbejdsmarkedets udvikling. I det nordiske delprojekt gennemføres en særlig undersøgelse af arbejdsløshedens sociale effekter.

På forsøgsbasis startede ministerrådet en nordisk eksamination af et udvalgt tema i 1986. Konkret analyseredes arbejdsmarkedsuddannelserne i Danmark og Finland. Opfølgningen af den nordiske eksamination sker, dels på national basis, dels i forbindelse med andre nordiske projekter. Eksaminationen er dokumenteret i NAUT-rapport 1987:6. I 1987 eksamineredes arbejdsformidlingens effektivitet i Sverige og Norge. Denne eksamination er dokumenteret i årsrapportens specialkapitel, NAUT-rapport 1988:7. I 1988 eksamineredes arbejdsformidlingsindsatsen ved større virksomhedsnedlæggelser. Eksamination som nordisk samarbejdsinstrument vil blive evalueret i 1989. Opfølgningen sker i forbindelse med det årlige projektprogram.

3.3 Samspillet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkeds- politikken

Der er i 1988 afsluttet et større projekt om kommunernes rolle i arbejdsmarkeds- og sysselsætningspolitikken. Projektet følges op dels med et nyt projekt om lokale initiativer for at arbejdsløse kan starte ny virksomhed og dels et nyt projektprogram om modernisering af sysselsætningspolitikken, som starter på forprojektniveau i 1989.

For tilsvarende at stimulere udviklingen af lokale initiativer er der afsluttet et forprojekt om *''Arbejdsmarkedspolitik og nyskabningsarbejde''*. Resultatet af projektet er en publikation i form af en håndbog, der er sendt til regionale/lokale myndigheder og beslutningstagere. Afhængig af tilbagemelding om materialets anvendelighed, vil det blive besluttet, om man skal gå videre med et egentligt projekt.

3.4 Metodeudvikling m. m.

Det årlige temaseminar, som er en uddannelsesforanstaltning for arbejdsformidlingens medarbejdere, er videreført i 1988. Emnet i 1988 behandlede anvendelse af arbejdsmarkedsuddannelserne som instrument for strukturændring på arbejdsmarkedet. Der er afsluttet to projekter om mål- og planstyring i arbejdsmarkedsforvaltningen, dels et teoretisk anlagt pro-

jekt og dels en sammenlignende analyse af konkrete målstyringsmodeller i arbejdsmarkedsforvaltningen i de nordiske lande.

Det teoretiske projekt er dokumenteret som specialkapitel i årsrapporten: *Arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitik i Norden 1986* (NAUT-rapport 1987:7), og i *Målstyring av de nordiska arbetsmarknadsverken* (NAUT-rapport 1988:5).

3.5 Den økonomiske handlingsplan

Handlingsplanens projekter videreførtes i 1988 og afsluttes efter planerne. Et operativt netværksprojekt om samarbejde om arbejdsmarkedsuddannelserne mellem myndighederne og parterne er afsluttet i 1988. I de to store projekter om nye tiltag mod ungdoms- og langtidsarbejdsløsheden følges en række nationale forsøgsprojekter, som samordnes i nordiske netværk med henblik på erfaringsudveksling og gensidig inspiration. Også BRYT-projektet indgår i koordineringen, der sker både nationalt og nordisk. Derudover afsluttes projektet om beskæftigelse af unge inden for kultursektoren "Ungdom, kultur, sysselsætning". Der er etableret kontakt mellem kulturforvaltningerne i hovedstadsområderne. Det overvejes, om der er grundlag for at gå videre med en næste fase over det kommende projektprogram med aktiviteter på lokalt niveau.

4 Migrationsspørgsmål

Vedrørende det nordiske samarbejde om migrationsspørgsmål henvises til kapitel II, afsnit 3.4.7.

5 Nordisk Råds udtalelse og rekommandationer

5.1 Nordisk Råds udtalelse

Nordisk Råd har henstillet til Nordisk Ministerråd, at "I samarbejde på arbejdsmarknadsområdet bör större insatser ägnas de svaga gruppernas situation."

Nordisk Ministerråd ønsker i den anledning at fremføre følgende:

Ministerrådet har iværksat et operativt forsøgsprojekt om arbejdslivets egenindsats for sysselsætning af erhvervshæmmede arbejdssøgende. Projektet er planlagt over en treårig periode og vil blive afsluttet og dokumenteret i 1990.

Derudover har embedsmandskomiteen som en videre opfølgning udarbejdet et egentligt projektforslag om modernisering af de sysselsætningsfremmende foranstaltninger som led i en samordnet sysselsætningspolitik. Det blev foreslået at iværksætte projektet inden for den nye økonomiske handlingsplan. Ministerrådet har imidlertid fundet, at projektet ikke er relevant inden for handlingsplanens rammer.

I stedet startes projektet med et forprojekt i 1989 inden for den ordinære projektvirksomhed finansieret af det almene budget.

5.2 Meddelelser om Nordisk Råds rekommandationer

5.2.1 Meddelelse om rekommandation nr.28/1981 angående tiltag for at mindske ungdomsarbejdsløsheden

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärderför att minska arbetslösheten bland de unga''.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Opfølgning af rekommandationen er iværksat primært ved den økonomiske handlingsplans projekt om nye tiltag mod ungdomsarbejdsløshed, som nærmere beskrives i arbejdsmarkedsdelen i afsnit om den økonomiske handlingsplan i kapitel II. Derudover er der afsluttet et omfattende operativt projekt SKOLARB om overgangen fra skole til arbejdsliv. Den operative del af dette projekt er afsluttet i 1988. Resultaterne vil blive evalueret i 1988 med udarbejdelse af en metodehåndbog for vejledere i Norden. Ministerrådet vurderer, at den projektvirksomhed, som følger af rekommandationen hermed er afsluttet og anbefaler på den baggrund, at rekommandationen afskrives.

5.2.2 Meddelelse om rekommandation nr. 21/1985 om program for støtte og hjælp til udforsikrede arbejdsløse.

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda hur stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa bör kunna utformas på den nordiska arbetsmarknaden''.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har valgt at prioritere nye og aktive tiltag i indsatsen mod langtidsarbejdsløshed som den mest effektive bistand til grupper, der risikerer udforsikring. Disse aktiviteter er sket primært i forbindelse med handlingsplanens projekt om nye tiltag mod langtidsarbejdsløsheden. Dette projekt beskrives nærmere i arbejdsmarkedsafsnittet i afsnit om handlingsplanen for økonomisk vækst og fuld sysselsætning i kapitel II. Ministerrådet vurderer, at den projektvirksomhed, som følger af rekommandationen hermed er afsluttet og anbefaler på den baggrund, at rekommandationen afskrives.

5.2.3 Meddelelse om rekommandation nr 9/1986 om fælles nordisk arbejdsmarked for frie næringsdrivende

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare''.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Som opfølgning på rekommandationen har man udarbejdet en forstudie med henblik på at kortlægge, hvilke erhversgrupper, hvor der findes barrierer mod et fælles arbejdsmarked i Norden.

I forstudien peges på følgende liberale erhverv:

1. Revisorer
2. Advokater
3. Ejendomsmæglere
4. Arkitekter
5. Fonds- og aktiemæglere
6. El-installatører
7. Hotel- og restaurationsejere

Bortset fra arkitekter, findes der en eller anden form for autorisation som betingelse for erhvervsudøvelse.

Man har derfor anmodet de respektive embedsmandskomiteer om at igangsætte arbejdet med udarbejdelse af aftaler om gensidig anerkendelse af autorisation over landegrænserne i Norden.

Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) følger og koordinerer arbejdet med henblik på en samlet rapportering.

Det kan påregnes, at der foreligger en samlet rapport i løbet af andet halvår af 1989.

Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) er opmærksom på, at man – i forbindelse med arbejdet med at indlægge en vesteuropæisk integration i det nordiske samarbejde – arbejder for en generel ordning for anerkendelse i Norden af erhvervsuddannelser over et vist niveau.

I den videre opfølgning vil NAUT samordne arbejdet med fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper af frie næringsdrivende og arbejdet med en generel ordning for anerkendelse af erhvervsuddannelse i Norden.

5.2.4 Meddelelse om rekommandation nr. 11/1986 om sysselsætning af unge inden for kultursektoren

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med amt/fylken/län och berörda organisationer genomföra ett erfarenhetsutbyte om de olika åtgärder och projekt som utförs på lokalt och regionalt plan för att skapa sysselsättning för ungdom inom kultursektorn, samt

2. ta initiativ till och stödja tidsbegränsade nätverksprojekt på lokal och regional nivå syftande till att engagera arbetslös ungdom inom kultursektorn.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Udvikling af nye beskæftigelsesmuligheder for unge er primært sket i kultursektoren i forbindelse med handlingsplanens ungdomsarbejdsløshedsprojekt. Parallelt hermed har man iværksat et tværsektorielt projekt

med et samarbejde mellem de lokale kulturforvaltninger og arbejdsmarkedsmyndighederne på et operationelt niveau. Der er i 1987 og 1988 etableret kontakt mellem kulturforvaltningerne i hovedstæderne som et led i afslutningen af projektet. Projektet er foreløbigt afsluttet i 1988 med et seminar som vil blive dokumenteret efterfølgende i 1989.

Kapitel XI

Arbetsmiljö

1 Sammanfattning

Arbetsmiljön och dess konsekvenser för människors liv och hälsa har allt mer uppmärksammats i diskussionerna om det moderna välfärdssamhället och den ekonomiska politiken.

Strävan att fortlöpande förbättra arbetsmiljön i de nordiska länderna går parallellt med strävan att skapa en nordisk hemmamarknad utan handels hinder. En ytterligare strävan är att, utan att ge avkall på den högt uppställda nordiska ambitionen på arbetsmiljöområdet, delta i den europeiska integrationen.

Trots begränsade ekonomiska resurser för det nordiska samarbetet på området bedrivs kvalificerad och internationellt erkänd forskning och utbildning i arbetsmiljöfrågor. Likaså pågår ett omfattande samordningsarbete för att ta fram underlag till ändrade och nya föreskrifter på området.

Jämförande studier och erfarenhetsutbyte kring arbetsrätt och arbetstidsfrågor hör också till verksamheten.

För att ytterligare befästa det nordiska arbetsmiljösamarbetet har under året ett förslag till nordisk arbetsmiljökonvention förelagts ministerrådet för beslut.

2 Utvecklingen i länderna

Arbetsmiljön och dess konsekvenser för människors liv och hälsa är åter i förgrunden i den allmänna debatten. Likaså har frågor om arbetsorganisation och medinflytande alltmer uppmärksammats i de nordiska länderna.

Ett skäl till den förnyade uppmärksamheten kring arbetsmiljön är de ökande arbetsskadorna till följd av felaktiga belastningar, ensidigt arbete, uppdrivet arbetstempo.

Belastningsskador drabbar allt fler och allt yngre personer i arbetslivet. Detta får konsekvenser inte bara för den enskilde utan också för samhället i övrigt när det gäller kostnader för sjukfrånvaro, personalomsättning, svårigheter att rekrytera arbetskraft till industri och sjukvård m. m.

Stora insatser i form av kartläggningar, kampanjer och åtgärdsförslag har därför satt i gång i flera av de nordiska länderna, bl. a. i Danmark, Island och Sverige.

Kopplingen till arbetsmarknadspolitik och ekonomisk politik har också uppmärksammats. Kompetensutveckling för de anställda diskuteras allt mer i såväl arbetsmarknadspolitik som i arbetsmiljöpolitiken. Att upprätthålla och utveckla de anställdas kompetens hänger nära samman med frågor om medbestämmande och arbetsorganisation. I Norge t. ex. har

detta manifesterats i en överenskommelse mellan staten och arbetsmarknadens organisationer om att skapa ett center för bättre arbetsliv. Bl. a. ska detta bidra till att säkra sysselsättningen i Norge genom att utveckla och sprida moderna demokratiska organisations- och ledningsformer i arbetslivet kombinerat med kompetensökning i det enskilda företaget. Liknande program pågår också i Sverige.

En annan fråga som tilldragit sig intresse i de nordiska länderna under året är den rättsliga påföljden vid arbetsmiljöbrott. I Norge och i Sverige har förslag lagts fram om att göra vissa ändringar i de bestämmelser i brottsbalken som rör arbetsmiljöbrott och om att skärpa polis- och åklagarmyndigheternas agerande och kunskaper om arbetsmiljöbrott.

I Finland har under året ett förslag om ett nytt arbetsministerium antagits, som går ut på att vissa ärenden förs över från social- och hälsovårdsministeriet till arbetskraftsministeriet. Framför allt gäller det frågor som rör arbetslagstiftning, arbetsmiljö och arbetslivsforskning. Arbetskraftsministeriet byter därmed namn till arbetsministeriet. Lagen om det nya arbetsministeriet träder i kraft den 1 juni 1989.

Frågor om den internationella standardiseringen har också fått större plats i det nordiska samarbetet. Formerna för en bättre och ändamålsenlig samordning mellan länderna har börjat diskuteras liksom frågor om strategier inför EG's inre marknad.

Ett stort steg framåt har det nordiska samarbetet tagit sist på året, då de nordiska arbetsmiljöministrarna vid sitt möte den 14 november diskuterade ett förslag till nordisk arbetsmiljökonvention samt beslöt utarbeta ett nytt samarbetsprogram på området.

3 Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet

Verksamheten inom sektorn styrs av ett gemensamt antaget samarbetsprogram. Det nu gällande fastställdes av arbetsmiljöministrarna 1984.

1 november 1988 beslöt arbetsmiljöministrarna att detta samarbetsprogram ska revideras och att ett nytt förslag ska föreligga till Nordiska rådets session 1990.

Nuvarande program behandlar följande samarbetsområden:

- arbetsolycksfall
- kemiska risker
- biologiska risker
- fysikaliska faktorer
- fysiska belastningar och arbetsanpassning
- psykosociala belastningar
- arbetstid
- datateknologi
- samordning av lagstiftning och föreskrifter
- arbetsmiljö, hälsa och ekonomi

- vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
- arbetsmiljöinformation och förmedling av forskningsresultat.

Det nya program som ska arbetas fram i nära kontakt med arbetsmarknadens parter, kommer att ha sin utgångspunkt i det förslag till nordisk arbetsmiljökonvention, som presenterats under året (se vidare nedan).

Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor (ÄK-arbetsmiljö) ansvarar under ministerrådet för att målsättningarna i samarbetsprogrammet förverkligas. Verksamheten inom sektorn indelas i arbetsmiljöforskning, arbetsmiljötillsyn samt arbetsliv- och arbetsrätt. För varje programområde finns en permanent beredningsgrupp under ämbetsmannakommittén.

En rad projekt drivs under överinseende av beredningsgrupperna. Verksamheten har uppmärksammats av bland andra de nordiska arbetsmiljöfonderna (motsvarande), vilket resulterat i att fonderna till exempel finansierar nationella delprojekt i anslutning till vissa nordiska satsningar. På detta sätt kan ministerrådets verksamhet få en spjutspetseffekt som gör att den relativt sett blygsamma budgeten får ökad betydelse för utvecklingen i länderna.

Samarbetet har över tiden blivit alltmer konkret. Genom samarbetet höjs kvaliteten på arbetsmiljöverksamheten och vissa av de forskningsprojekt som bedrivs hade inte varit möjliga att genomföra för ett enskilt nordiskt land.

Projektbudgeten, inklusive reservmedel för särskilda satsningar, uppgick för år 1988 till ca 6,2 milj. DKK. Ett trettioalv projekt har löpt under året och sju projekt har avslutats.

Den Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) erbjuder årligen ca tio avancerade vidareutbildningskurser för personal inom forskning, företagshälsovård etc. Verksamheten har under året utvärderats, vilket gett upphov till vissa förändringar.

Under året har ett förslag till nordisk arbetsmiljökonvention tagits fram. Tanken på en nordisk arbetsmiljökonvention dök upp första gången redan under mitten av 1970-talet inom Nordiska rådet, men avvisades då av ministerrådet. Efter att frågan åter tagits upp vid sessionen 1985, beslöt arbetsmiljöministrarna utreda förutsättningarna för en nordisk arbetsmiljökonvention och 1987 beslöt att ett konkret förslag till konventionstext skulle framläggas.

I sitt yttrande över ministerrådets verksamhetsberättelse 1987 hemställde Nordiska rådet (social- och miljöutskottet) om att ett ministerrådsförslag om en nordisk arbetsmiljökonvention måtte föreligga till den 37:e sessionen 1988. En närmare redogörelse med anledning av detta yttrande lämnas i avsnitt 5.

Sektorn har under året varit ansvarig för arbetet med följande rådsrekommendationer:

- 18/1980   angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
- 15/1987   angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor.

3.1 Samarbete på forskningsområdet

Samarbete inom forskningsområdet har pågått sedan lång tid tillbaka. Exempelvis hålls sedan mitten av 1940-talet årligen yrkeshygieniska möten där företrädare för ländernas forskningsinstitutioner deltar. Arbetsgruppen för arbetsmiljöforskning som bildades år 1975 har som främsta uppgift att utveckla forskningssamarbetet.

Bland de projekt som pågått under året kan särskilt nämnas:

Nordisk gränsvärdesdokumentation

I nordisk regi har under ett antal år bedrivits ett samarbete som syftar till att sammanställa och värdera vetenskaplig dokumentation som underlag för tillsynsmyndigheternas beslut om yrkeshygieniska gränsvärden. Avsikten är att gemensamt utnyttja den sakkunskap och det dokumentationsunderlag som finns i de enskilda länderna och att undvika dubbelarbete.

Ett 80-tal dokument har redan tagits fram. Dessa har rönt stor internationell uppmärksamhet och har resulterat i samarbetsavtal med NIOSH (National Institute of Occupational Safety and Health) i USA samt till diskussioner om samarbete med det holländska arbetsdirektoratet.

För att göra dokumentet tillgängligt för internationellt bruk ger ministerrådet också ut en årlig samlingsvolym på engelska.

Belastningar och belastningsskador

Belastningar och belastningsskador har uppmärksamats allt mer under det gångna året i samtliga nordiska länder. Ökad sjukfrånvaro och det faktum att allt fler tvingas lämna arbetslivet före pensionsåldern har tvingat fram krav på konkreta åtgärder.

I ett stort nordiskt projekt som pågått under hela 80-talet har internationellt ledande nordiska forskare ägnat sig åt att systematiskt sammanställa kunskap på området.

Projektet har omfattat fem delprojekt. Ett av dessa har haft till syfte att ta fram och utvärdera standardiserade frågeformulär för att kartlägga subjektiva besvär i rörelseorganen. På så sätt har det blivit möjligt att göra bättre jämförelser mellan de nordiska länderna vad gäller besvär för olika grupper i bl. a. nacke, skuldra och ländrygg.

Inom projektet har också utarbetats praktiskt användbara fältarbetsmetoder för mätning och annan karaktärisering av fysisk arbetsbelastning under yrkesarbete. Musklers uthållighet har också studerats för att få reda på var gränserna går för risk för överbelastning och trötthet.

En slutrapport för projektet beräknas bli klar till årets utgång.

Somatiska kromosomskador i samband med arbetsmiljön

Under året har elva laboratorier från fyra av de nordiska länderna bearbetat sina datorer enligt gemensamma databehandlingssystem för att

få fram hälsobetydelsen av somatiska kromosomskador i samband med exponering av genotoxiska ämnen i arbetsmiljön.

Kohort av mer än 3 000 individer har nu kontrollerats för vital status. Därefter ska dessa kopplas ihop med cancerregistren i varje nordiskt land. Under nästa år ska de cytogenetiska frågeställningarna börja analyseras och därefter publiceras bl. a. i vetenskapliga tidskrifter.

Nordisk statistik över anmälda yrkessjukdomar

En nordisk arbetsgrupp med representanter för de nordiska tillsynsmyndigheterna har undersökt möjligheterna av att jämföra de fem ländernas årliga statistik över anmälda arbetssjukdomar. Det har bedömts som möjligt att jämföra statistiken för åren 1984–85.

Projektet har slutförts under året och resulterat i två publikationer, dels "Anmälda arbetssjukdomar i Norden" och dels "Nordiske Informations-systemer om arbejdssygdomme".

HIV-smitta i arbetslivet

En nordisk ad hoc-grupp för HIV i arbetslivet har tillsatts med uppgift att samordna insatserna för att bekämpa HIV-smitta i arbetslivet.

En pilotstudie kring "Blodkontakt i arbetslivet – sjukvårdspersonal" har under året satts igång vid arbetarskyddsstyrelsen i Sverige.

Projektet syftar dels till att kartlägga särskilt riskutsatta miljöer inom sjukvården och dels till att få fram underlag för ändamålsenliga rapporteringsrutiner för incidenter som kan innebära risk för blodsmitta.

3.2 Samarbete på tillsynsområdet

Arbetsgruppen för arbetsmiljötillsyn, som inledde sin verksamhet år 1975, har som främsta uppgift att koordinera samarbetet när det gäller föreskrifter och andra tillsynsåtgärder av allmän karaktär.

Samordning av föreskrifter

Inom tillsynsgruppen har under året utarbetats en vägledning för de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna för samordning av föreskrifter. I första hand avses samordning som syftar till att undvika handelshinder, men också andra föreskrifter omfattas av vägledningen.

Gruppen utarbetar också en plan, som uppdateras två gånger per år, för samordning av föreskrifter och centrala vägledningar, som arbetarskyddsmyndigheterna har eller avser att utarbeta i de nordiska länderna.

Vid särskilda samordningsmöten träffas och diskuterar experter från ländernas tillsynsmyndigheter förslag till nya eller ändrade föreskrifter. Avsikten är inte en direkt harmonisering, utan att få de väsentligaste kraven i föreskrifterna att stämma överens.

Under året har samordningsmöten hållits bl. a. om systemtillsyn och internkontroll, asbestregulering, anläggningsmaskiner, nordisk förberedel-

se inför ILO-sessionen om säkerhet inom byggnadsindustrin, pallställ, bullermärkning, dykning, maskinsäkerhet och ergonomi.

Internationellt standardiseringsarbete

Tillsynsgruppen har också haft diskussioner med INSTA (Internordisk standardisering) för att säkra samarbetet i det internationella standardiseringsarbetet och för att öka slagkraften i det nordiska samarbetet på området.

Vidare har tillsynsgruppen också genom sin danske medlem löpande hållit sig informerad om direktivarbetet inom EG och om arbetet enligt den s. k. nya metoden i vilken hänvisas till standards för de specifika säkerhetskraven.

Det ökande europeiska samarbetet kring utarbetande av standards förstärker kravet och behovet av nordisk samordning för att kunna verka för fastställande av europeiska standards som tillgodoser högt uppställda krav på arbetsmiljön enligt nordisk tradition.

För att mer rationellt kunna utnyttja kompetens och resurser i de nordiska länderna har ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor uppdragit åt tillsynsgruppen att närmare utarbeta en försöksordning som går ut på att fördela och samordna uppgifter och deltagande i olika internationella tekniska kommittéer på standardiseringsområdet.

Forskningsprojekt

Under tillsynsgruppens överinseende pågår också en rad projekt som bl. a. berör tillsynsmetoder och olycksfallsförebyggande åtgärder. Som exempel på det senare kan nämnas ett projekt, som syftar till att förbättra beslutsunderlaget vad gäller förebyggande av olycksfall inom den nordiska möbelindustrin. Projektet genomförs parallellt på en rad möbelföretag i de nordiska länderna med minst 20 anställda och är nu inne i en slutfas.

Inom husbyggnadsbranschen utreds också tillsynsmyndigheternas praxis när det gäller tillsynen för att få reda på eventuella olikheter emellan de nordiska länderna när det gäller form och innehåll.

På det kemiska området har det gjorts en sammanställning av vetandet om tekniska kemikalier, som används som lösningsmedel. Tillverkningsmetoder och förväntade föroreningar har kartlagts.

Vidare pågår en kartläggning av fibrösa ersättningsmaterial, som kan användas i stället för asbest för att bl. a. ta reda på framtida forskningsbehov och nordiskt samarbete på området.

Arbetsmiljö, hälsa och ekonomi

I de nordiska länderna har under lång tid diskuterats kostnadsaspekter som kan förknippas med arbetarskyddsföreskrifter och praktiska arbetsmiljöåtgärder. Analyser av konsekvenserna av nya och ändrade föreskrifter har också blivit allt vanligare. I några av länderna har myndigheterna

pålagts att vid varje tillfälle av ny reglering också ange kostnaderna för denna.

Ett nordiskt samarbete kring dessa frågor inleddes redan 1982 för att ta fram faktaunderlag för bedömningar av detta slag.

I debatten har ofta framhållits att en avreglering automatiskt skulle leda till minskade kostnader och därmed till ökad konkurrenskraft för företagen. Ministerrådet har gett stöd åt ett par projekt som belyser dessa frågor.

Ett av dem, "Omkostninger og konkurrenceevne: Et empirisk analyse-resultat om reguleringsform og virksomhedsreaktion ved arbejdsmiljøregulering", har avslutats under året. Ett annat projekt behandlar "Renere teknologi i arbejdsmiljøen og incitamenter til produktudvikling".

Projektet har visat, att de ekonomiska konsekvensberäkningarna kan påvisa fler ekonomiska konsekvenser av de styrmedel som används än tidigare och tycks också ge bättre beslutsunderlag. Dessutom har arbetet visat, att offentliga regleringar på arbetsmiljöområdet kan stimulera företagets innovations- och konkurrensförmåga.

Projektgruppen för arbete, hälsa och ekonomi har också anordnat en konferens på temat ekonomiska konsekvensberäkningar och behovet av sådana, i vilken representanter för tillsyn och arbetsmarknadens parter deltog. Där gavs ett samstämt uttryck för att konsekvensberäkningar ger ett värdefullt bidrag till förbättring av arbetsmiljön.

3.3 Arbetsliv och arbetsrätt

För beredning av frågor inom arbetslivs- och arbetsrättsområdet har ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor tillsammans med NAUT tillsatt en särskild kontaktgrupp. Huvudansvarig för gruppen är ÄK-arbetsmiljö. Verksamheten i kontaktgruppen styrs av ett mandat som fastställts av de båda ämbetsmannakommittéerna. Bland de sakfrågor som faller inom gruppens ansvarsområde kan nämnas rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, arbetsorganisation och medbestämmande, arbetstidsfrågor och konsekvenser av ny teknologi.

Fackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk integration

I den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting "Norden i vekst" (NU 1985:1) anbefaler ministerrådet at man legger stor vekt på at en fortsatt utbygging av det faglige samarbeid på virksomhetsnivå foregår i Norden i takt med at den industrielle integreringen fortsetter. Videre heter det at det er viktig at berørte arbeidsmarkedsparter gjennom avtaler forsøker å finne praktiske forutsetninger for å utvikle et slik faglig nordisk samarbeide.

Ministrene med ansvar for arbeidslivs- og arbeidsrettsspørsmål ga em-betsmannskomiteene for arbeidsmiljø respektive arbeidsmarkedsspørsmål i oppdrag å følge opp ovennevnte punkt i handlingsplanen.

For å utrede forutsetningene for et konsernfaglig samarbeid i Norden er

det satt ned en prosjektgruppe under kontaktgruppen. Gruppen er sammensatt av fire embetsmenn og to representanter fra hver av partene på arbeidsmarkedet.

Sluttrapporten (Koncernfaglig samarbeide i Norden) fra prosjektgruppen er nå overlevert Nordisk Ministerråd. Prosjektgruppen har utredet mulighetene for å inngå avtaler om konsernfaglig samarbeid i Norden, og konkluderer med at det ikke finnes rettslige eller andre særskilte hindringer mot å inngå konsernfaglige avtalesamarbeid i Norden.

Arbeidsgiversiden har levert en reservasjon til rapporten, hvor de anfører en lang rekke hindre og innvendinger mot et slikt samarbeid.

Etter inngående diskusjoner konstaterer den nordiske kontaktgruppen for arbeidslivs- og arbeidsrettsspørsmål at rapporten om konsernfaglig samarbeid i Norden utgjør et godt grunnlag for fortsatte diskusjoner mellom de nordiske arbeidsmarkedsparter om faglig samarbeid i nordisk eide konserner.

De nordiske ministrene med ansvar for arbeidslivs- og arbeidsrettslige spørsmål har på bakgrunn av dette besluttet innby aktuelle arbeidsmarkedsparter i Norden til overlegginger med utgangspunkt i rapporten. Overleggingen fant sted den 2. desember 1988.

I rapporten blir det uttalt at det innen rammen av utredningsarbeidet ikke har vært mulig å klarlegge i hvilken utstrekning det forekommer konsernfaglig samarbeid over grensene i Norden. I følge utredningen bør det derfor overveies å få i stand et i forhold til arbeidsmarkedsparter frittstående forskningsprosjekt bl. a. om de erfaringer som allerede finnes om konsernfaglig samarbeid i Norden.

Kontaktgruppen deler dette syn og foreslår at et slikt forskningsprosjekt gjennomføres.

Kooperativ studie av arbeidsretten i Norden

I den hensikt å finne avgrensede områder på det arbeidsrettslige felt der et nordisk harmoniseringsarbeide er mulig og ønskelig har man startet et prosjekt som tar sitt utgangspunkt i blant annet rapporten "Arbeidsretten i Norden" (NU 1984:10).

Prosjektet er delt inn i to etapper, den første etappen skal vise den arbeidsrettslige lovgivning og reguleringer i de nordiske land. Denne studie skal legges til grunn for en praktisk innrettet harmoniseringsstudie som gjennomføres i den andre etappen.

Prosjektets første del er nylig avsluttet og det arbeides nå med en sluttrapport. En referansegruppe med representanter for samtlige land følger prosjektet nærmere for kontaktgruppen. Prosjektet ventes avsluttet i 1989.

Virksomhetsutvikling og arbeidstakermedvirkning. Analyse av regler og demokrati i arbeidslivet

Prosjektet "Komparativ studie av arbeidsretten i Norden" skal analysere den arbeidsrettslige lovgivning i Norden. Det finnes en rekke ordninger som ikke er lovfestet og som tar sikte på å stimulere arbeidstakernes deltakelse og medinnflytelse på arbeidsplassen for å øke demokratiet, styrke bedriftens omstillingsevne og heve kvaliteten på arbeidsmiljøet.

Kontaktgruppen har tatt initiativ til å få analysert praksis og avtaler på noen områder for å se om det er felt som egner seg for nordisk erfaringsutveksling eller eventuelt harmonisering.

Nordisk studie om samspillet mellom ny teknologi, arbeidsorganisasjon og arbeidsmiljø

Målet for dette prosjektet er å utarbeide en systematisk oversikt over nordiske forskningsresultater og metoder ved innføring av ny teknologi – samspillet mellom medbestemmelse, arbeidsorganisasjon og arbeidsmiljø. Prosjektet bygger på resultater fra forskning i Danmark, Norge og Sverige.

Som avslutning på arbeidet skal en eksplorativ undersøkelse gjennomføres ved to danske virksomheter.

Prosjektet er beregnet å være ferdig i 1988.

Arbeidsvilkår og kjønnsdeling

I internasjonal sammenheng sees de nordiske land som foregangsland i arbeidet med likestilling mellom kjønnene. Kjønnsdelingen i arbeidslivet har imidlertid ikke avtatt til tross at kvinners andel av arbeidskraften har økt kraftig de siste 20 år.

I Finland har man gjennomført et prosjekt for å granske arbeidsvilkår, sosiale relasjoner og psykologiske faktorer i tradisjonelle kvinne- og mann-syrker.

Gjennom å utdype undersøkelsen og gjøre sammenligninger med svenske og norske forhold søker kontaktgruppen svar på f.eks. spørsmål om årsaker og følger av kjønnsdeling for individer, familier, organisasjoner etc.

Prosjektet er beregnet avsluttet i 1989.

Arbeidstid i Norden. Småbarnsforeldre og tidsnytting

Det har gjennom flere år pågått en nordisk erfaringsutveksling om konsekvensene av nedsatt arbeidstid. I 1983 ble rapporten "Arbeidstid i Norden" (NU 1983:10) levert, og i 1987 rapporten "En nordisk arbeidstidspolitikk" (NU 1987:4).

Nordisk Ministerråd har anbefalt kontaktgruppen for arbeidslivs- og arbeidsrettsspørsmål å fortsette den nordiske erfaringsutveksling om arbeidstidsspørsmål, og i den forbindelse legge særlig vekt på barnefamiliens

behov. Kontaktgruppen fikk høsten 1987 gjennomført et forprosjekt, og i 1987 ble prosjektet "Småbarnsforeldre og tidsnytting" igangsatt.

Prosjektet vil ta for seg følgende fem hovedtemaer:

- barnefamiliens arbeidstidsmønstre
- ønsket arbeidstid - gitt dagens arbeidslivsordninger
- holdninger til ulike typer arbeidstidsreformer
- familie og arbeidslivsmodeller i de ulike land
- strategier og endring, valgalternativer og interessekonflikter.

Prosjektet er ventet avsluttet i 1989.

3.4 NIVA:s verksamhet

NIVA, dvs. Nordiska Institutionen för Vidareutbildning i Arbetsmiljöfrågor, har under 1988 gjennomført nio kvalifiserade kurser. Av dessa har sex anordnats i Finland, där institutet har sin hemvist, och tre kurser har anordnats i Sverige.

Totalt har närmare 300 personer deltagit i kurserna. Flertalet av deltagarna har varit forskare på arbetsmiljöområdet, men också andra specialister, främst från företagshälsovården, har deltagit.

NIVA:s styrelse har under året tagit ställning till den omfattande utvärdering som gjordes av institutets verksamhet 1987. Bland annat har styrelsen uttryckt en önskan om, att NIVA numera ska betraktas som en permanent form för nordiskt samarbete inom arbetsmiljöområdet.

Vidare har styrelsen enats om, att utbildningsprogrammet fortsättningsvis bör omfatta kurser för systematisk vidareutbildning, kurser, seminarier och symposier för mera ad hoc-betonad vidare- och efterutbildning samt kurser, seminarier och konferenser för "refreshment" och informations-spridning.

Pedagogiken vid NIVA-kurserna ska vidareutvecklas, bl. a. i syfte att få till stånd ökad aktivitet från deltagarna och man ska också eftersträva att få fler deltagare från främst Danmark och Norge.

NIVA ska aktivt engagera sig för nordisk samverkan ifråga om specialistutbildning i arbetsmiljöfrågor har styrelsen slagit fast under året.

4 Förslag till nordisk arbetsmiljökonvention

En nordisk projektgrupp har under två års tid arbetat med frågan om att tillskapa en nordisk arbetsmiljökonvention. Gruppen har varit sammansatt av representanter för departement och arbetsmiljömyndigheter i de nordiska länderna.

Ett förslag som delvis bygger på en tidigare rapport, benämnd "Förutsättningar för en nordisk arbetsmiljökonvention (NU 1987:3)" har nu lagts fram för ministerrådet.

Förslaget har tagits fram i nära samråd med arbetsmarknadens parter i Norden.

Avsikten med konventionen är enligt projektgruppen, att illustrera och manifestera de nordiska ländernas ambitioner när det gäller att utveckla säkra och sunda arbetsmiljöer.

Samtidigt menar projektgruppen att en konvention kan tjäna som övergripande ram för den nordiska arbetsmiljöpolitiken och dokumentera de nordiska ländernas vilja att ömsesidigt bistå varandra i arbetet för en bättre arbetsmiljö.

Konventionen, som den är utformad, kan också bli en värdefull tillgång, inte bara i de interna nordiska kontakterna, utan också i det pågående internationella samarbetet i övrigt.

Förslaget till nordisk arbetsmiljökonvention har förelagts arbetsmiljöministrarna den 14 november 1988 varefter också överläggningar med arbetsmarknadsparterna samt Nordiska rådets social- och miljöutskott ägt rum.

Vid arbetsministermötet beslöts att förslaget skulle sändas ut på remiss i avsikt att lägga fram ett ministerrådsförslag om en nordisk arbetsmiljökonvention till Nordiska rådets 37:e session.

Slutlig ställning till konventionsförslaget tar ministerrådet sedan resultaten från remissammanställningen föreligger.

5 Nordiska rådets yttrande och rekommendationer

5.1 Nordiska rådets yttrande

Nordiska rådet har hemställt till Nordiska ministerrådet att förslag till nordisk arbetsmiljökonvention bör föreläggas Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag till 37:e sessionen.

Nordiska ministerrådet önskar anföra följande:

Ministerrådet har, efter att Nordiska rådet på nytt tagit upp frågan om en nordisk arbetsmiljökonvention vid 1985 års session låtit utreda förutsättningarna för en konvention. Resultatet av denna utredning behandlades av ministerrådet i november 1987. Därvid uppdrogs åt en projektgrupp att ta fram ett konkret textförslag till en nordisk arbetsmiljökonvention för att kunna ta ställning till de för- och nackdelar en konvention på området kunde innebära.

Ett förslag till konventionstext har nu tagits fram och diskuterats av arbetsmiljöministrarna den 14 november 1988. Vid mötet beslöts att efter vissa justeringar sända ut förslaget på remiss till berörda arbetsmarknadsparter och myndigheter i Norden i avsikt att lägga fram ett ministerrådsförslag till Nordiska rådets 37:e session 1989.

Ett slutligt ställningstagande till frågan om en nordisk arbetsmiljökonvention fattas av ministerrådet den 30 januari då resultaten av remissförandet föreligger.

5.2 Nordiska rådets rekommendationer

5.2.1 Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ett nordiskt forskningssamarbete för att utvärdera olika arbetsmiljöers betydelse för fosterskador inleddes redan år 1979. När det gäller tidigare års verksamhet hänvisar ministerrådet till föregående års meddelanden.

Ministerrådet har under år 1988 inlett ett förprojekt för att se på de praktiska möjligheterna att ställa upp kriterier för fosterskadande ämnen. Projektet tar sin utgångspunkt i en rapport som anger vilka betingelser som skall vara uppfyllda för att ett kemiskt ämne skall anses vara fosterskadande. I projektet planerar man efter en litteraturgenomgång att ställa upp och pröva ett särskilt testbatteri och att pröva en rad utvalda ämnen med hjälp av detta batteri.

För närvarande pågår en litteraturgenomgång av ett antal ämnen till ett gemensamt nordiskt dokument över dess användning och över hur många människor som utsätts för ämnena.

Under 1989 ska det anordnas ett forskarmöte för att värdera och sammanställa resultaten. Det är också viktigt att klarlägga vilka nordiska länder som har expertis när det gäller olika experimentella metoder för att belysa fosterskadande effekter i arbetsmiljön.

Utvecklandet och utprovning av ett nordiskt testbatteri för att undersöka fosterskadande effekter av ämnen i arbetsmiljön kan komma igång först under 1989.

Ministerrådet utgår från att resultaten av projektet ska kunna utnyttjas för det syfte som anges i rekommendationen.

5.2.2 Meddelande om rekommendation nr 15/1987 angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet om arbetstidsfrågor inom ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild uppmärksamhet.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Arbetstidsfrågor ägnas generellt stor uppmärksamhet i samarbetet som

ministerrådet driver i anslutning till satsningen på arbetslivs- och arbetsrättsområdet.

Nordiska ministerrådet har uppmanat den särskilda kontaktgruppen för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet om arbetstidsfrågor, och att särskilt lägga vikt vid barnfamiljernas behov.

Ett projekt om "Småbarnsföräldrar och tidsanvändning" har nu kommit igång. Projektet samordnas vid Socialforskningsinstitutet i Köpenhamn och bygger på befintligt material från tidigare utförda och pågående forskningsprojekt.

Projektet behandlar fem huvudteman:

- barnfamiljernas arbetstidsmönster
- önskad arbetstid sett i relation till dagens arbetslivsförhållanden
- inställning till olika typer av arbetstidsreformer
- familje- och arbetslivsmodeller i olika länder
- strategier och förändringar, valalternativ och intressekonflikter.

Projektet beräknas vara avslutat under 1989.

Med detta anser ministerrådet för sin del, att syftet med rekommendationen tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

Kapitel XII

Socialpolitik

1. Sammenfatning

Det reviderede program for samarbejdet på social- og sundhedsområdet er grundlaget for Nordisk ministerråds (social- og sundhedsministrene) virksomhed. Efteruddannelse af socialpersonale, nordisk indsats mod AIDS, cancerhandlingsplanen og handlingsplanen mod narkotika udgør en stor del af projektvirksomheden. Ud fra programmet er man nu igang med, at prioritere fremtidige projekter.

Institutionerne har en lang række aktiviteter igang, der spænder fra databaserede handicaphjælpe midler, over forskerseminarer vedr. rusmidler til standardisering og prøvning af dentale materialer, registrering af lægemidler og uddannelsesvirksomhed – "Master of Public Health".

2. Udviklingen inden for social- og sundhedsvæsenet i de nordiske lande

WHO besluttede i 1977 at arbejde for "Sundhed for alle år 2000". I 1985 vedtog de Europæiske lande at udmønte de overordnede målsætninger i 38 mål for en Europæisk sundhedspolitik, som alle de nordiske lande nu arbejder efter. Det betyder bl.a., at de lægger vægt på, at opspore og fjerne uligheder i sundhedsmæssig henseende. Hovedvægten lægges på de sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende indsatser, som omfatter flere sektorer. Hovedvægten inden for sundhedssystemet lægges på den primære sundhedstjeneste, der kan nå folk i lokalsamfundene og i nærmiljøerne. Samtidigt prøver man at effektivisere sygehusbehandlingen og reducere ventetider, således at man får et sammenhængende sundhedssystem, hvor patienterne bliver behandlet på det mest effektive omsorgsniveau.

FN's interregionale konsultationer for den sociale udvikling arbejder med mere langsigtede mål for socialpolitikken. Socialektoren er således på vej til at spille en mere aktiv rolle i fremtidens samfund.

I de nordiske lande decentraliserer man også inden for det sociale område. Man satser på at få socialbidragsmodtagerne ud af afhængigheden. Man søger at udvikle familiepolitikken. Inden for ældre- og handicapomsorg har man som sigtemål, at alle skal kunne forblive i egen bolig så længe som muligt. Man satser på udbygning af hjemmebaseret omsorg og på selvstændige boligformer på bekostning af institutionsudbygningen.

3. Grundlaget for samarbejdet på social- og sundhedsområdet

Grundlaget for Nordisk ministerråds (social- og sundhedsministrenes) virksomhed er samarbejdsprogrammet på social- og sundhedsområdet.

Det senaste blev vedtaget af ministerrådet i juni 1988. I de langsigtede mål tager det udgangspunkt i WHO's program "Helse for alle år 2000", og i de retningsgivende principper for socialpolitisk udvikling, som blev vedtaget af FN's interregionale konsultationer i 1987. På kort sigt har man prioriteret de projekter m. v. der var mest presserende inden for en femårs periode.

De to sektorer (social och sundhed) har 5 institutioner, 2 sociale och 3 sundhedsmæssige. Der er i 1988 17 projekter og forprojekter.

Sektorerne er ansvarlige for følgende rekommandationer:

10/1982	Barns miljø
11/1982	International konvention om børns rettigheder
15/1982	Epidemiologisk bevakningssystem
24/1983	Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för sådan
25/1983	Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
12/1984	Handlingsprogram för läkemedelsregistrering
22/1985	Åtgärder mot drogmisbruk i trafiken
23/1985	Handlingsplan mot narkotika
15/1986	Center for handicappede på Nordkalotten
2/1987	Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
16/1987	Samarbete kring högspecialiserad sjukvård
17/1987	Handlingsprogram mot AIDS
18/1987	Internationell samverkan mot AIDS
19/1987	Handlingsprogram mot cancer
21/1987	Ökat samarbete inom hälsopolitiken
22/1987	Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
23/1987	Ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden
9/1988	Samarbetsprogram inom hälso- och socialsektoren
10/1988	Intensifierat behandlingsarbete mot missbruk
11/1988	Rökfria miljöer m. m.
12/1988	Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion

4 Det nordiske samarbejdet på social- og sundhedsområdet

4.1 Socialpolitiske ministermøder

I samband med Nordiska rådets 36:e session i Oslo sammanträdde social- och hälsovårdsministrarna den 9 mars 1988 för överläggningar om krav på "AIDS-testning" av inresande. Man var överens om att ta upp frågan i ett eller annat sammanhang i WHO:s generalförsamling våren 1988. Vidare diskuterades spörsmålet om ett eventuellt nordiskt samarbete på handikappområdet inom FN-systemet.

1988 års socialpolitisk ministerrådsmøde blev holdt i Sverige i juni. Her diskuterede man bl. a. forslag til handlingsplan mod cancer, ændring af vedtægten for Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning, forslag til forsøgskurser i gerontologi, røgfrie flyruter i Norden og AIDS-spørgsmål.

Desuden var der temadiskussion om "Personalesituationen inden for social- og sundhedssektoren" med udgangspunkt i erfaringer fra KRON-projektet og forskning og udvikling inden for socialektoren.

4.2 Samarbete på hälso- och sjukvårdens område

4.2.1 1988 års medicinaldirektörmöte

Cheferna för hälsovårdsmyndigheterna i de nordiska länderna har sedan länge anordnat årliga möten. Dessa möten har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor där även en förberedande överläggning om vissa i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske.

Vid årets möte i Bergen den 18–19 april var huvudämnet "Informationsutveksling om medicinsk teknologi og spesialiserte tjenester". Bland övriga ärenden kan nämnas Annus Medicus 1988, ny publikation av rapporten "Hälsosituationen i Norden", WHO-frågor, AIDS-situationen och priskontroll på läkemedel.

4.2.2 Samarbete på tandvårdsområdet

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material, som används inom tandhälsovården i de nordiska länderna, fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utveckling av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Institutets arbetsuppgifter kan indelas i standardisering (30 %) materialprovning (35 %), forskning (25 %) och upplysningsverksamhet (10 %).

Institutet är engagerat i ISO:s (International organisation for standardization), FDI:s (Fédération Dentaire Internationale) och CEN:s (Comité Européen de Normalisation) standardiseringssamarbete.

Materialprovningen bygger på ett frivilligt avtal mellan NIOM och producenterna, där producenten garanterar att produkten tillfredsställer de kvalitetskrav som är specificerade i gällande ISO-standard. Stickprovskontroller genomförs genom inköp på den öppna marknaden i Norden av produkter som sedan testas.

I forskningsverksamheten har tyngdpunkten legat på att få fram data som kan ligga till grund för materialprovning, standardisering och utvecklingsarbete.

Upplysningsverksamheten har i likhet med föregående år huvudsakligen rört publicering och distribution av NIOM:s listor till alla tandläkare och

tandtekniker i Norden samt publicering av artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Ca. 50 publikationer har utgått från NIOM under 1988.

NIOM:s personal deltar dessutom i efter- och vidareutbildning av tandläkare, tandtekniker, tandhygienister och tandläkarassistenter både i form av föreläsningar och kursverksamhet.

Institutet uttalar sig regelbundet om olika ärenden från offentliga myndigheter i Norden. I tillägg arrangerar NIOM vartannat år speciella seminarier med deltagare från alla de nordiska länderna.

4.2.3 Läkemedelssamarbetet

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) är en permanent nordisk institution med uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Nordiska läkemedelsnämnden har under 1988 haft två möten. Förutom det fortlöpande arbetet i arbetsgrupperna har nämnden som svar på en hemställan från Nordiska ministerrådet redovisat sin syn på en handlingsplan för harmoniseringsarbetet gällande registrering av läkemedel i de nordiska länderna. Detta dokument kommer att ha stor betydelse för inriktningen på nämndens arbete de närmaste åren (NLN 83030–38). Ur dokumentet kan följande huvudpunkter utläsas:

- Harmoniseringsarbetet med de grundläggande registreringskraven ska vara slutfört under 1989.
- NLN ska verka för ett vidgat tekniskt samarbete med EG.
- Framtida samarbete kommer att kräva kompatibla datoriserade informationssystem och NLN ska engagera sig i denna process.

I sammanhanget kan nämnas att NLN gjort en överenskommelse med EG:s "Committee of Proprietary Medicinal Products" (CPMP) om utbyte av information samt observatörskap i de olika arbetsgrupperna på ad hocbasis.

Under hösten 1988 sände NLN en delegation till CPMP för de inledande kontakterna.

Inom projektområdet *registreringssamarbete* är de reviderade nordiska riktlinjerna för registrering av läkemedel klara för tryckning. Nordiska riktlinjer för registrering av allergenpreparat och radioaktiva läkemedel har publicerats. En beskrivning av de administrativa rutinerna inom de nordiska läkemedelskontrollerna har också publicerats.

Inom projektområdet *efterkontroll* är arbetet med beskrivning av den nordiska biverkningsrapporteringen slutfört.

På det *läkemedelsstatistiska* området kan nämnas att Nordisk läkemedelsstatistik för åren 1984–86 har tryckts under 1988.

Vad gäller *standardisering* har det kontinuerliga arbetet för gemensamma nordiska krav på läkemedelskvalitet och samnordiska insatser inom europafarmakopéarbetet fortsatt.

WHO har inrättat ett "Collaboration Centre for Drug Statistics Metho-

dology" i Oslo (WHO-O) som övertagit ansvaret för att klassificera läkemedel (ATC) och att fastställa definierade dygnsdoser (DDD). NLN:s arbetsgrupp för ATC/DDD har ställts till WHO:s förfogande under en övergångsperiod.

4.2.4 Medicinalstatistiskt samarbete

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) är en i princip permanent kommitté under Nordiska socialpolitiska kommittén som verkar för att den medicinalstatistiska redovisningen i de nordiska länderna i största möjliga utsträckning blir jämförbar.

Kommittén tar vidare initiativ till utvecklingsprojekt med medicinalstatistisk relevans, följer den internationella utvecklingen på medicinalstatistikens område etc.

Den aktuella projektverksamheten som bedrivs inom en rad arbetsgrupper – i princip en per land – omfattade 1988 bl. a. följande:

- AFÖD: Arbetsgruppen för medicinsk födelseregistrering (Island)
- AHFAI: Arbetsgruppen för "Health for all" indikatorer (Finland)
- AKLASS: Arbetsgruppen för sjukdomsklassifikationer (Sverige)
- APUB: Arbetsgruppen för medicinalstatistiska publikationer (Norge)
- ARON: Arbetsgruppen för registrering av olyckor (Danmark)

Nordiska WHO-centret för klassifikation av sjukdomar i Uppsala har satt igång planering av en jämförande studie av effekterna av övergången från ICD-8 till ICD-9 vad gäller kvaliteten i diagnosregistreringen i de nordiska länderna. Under året lade centret fram ett förslag om att centret skulle samla in och sammanställa uppgifter om hur kodningen av AIDS, Aids-Related Complex (ARC) och HIV-infektion i dödsorsaks- och sjukhusstatistik utvecklats i Norden.

Vid årsskiftet 1987/88 inleddes ett samarbete mellan NOMESKO och WHO om utarbetande av s. k. "Country reviews", som i en standardiserad form beskriver hälsovården i de nordiska länderna.

4.2.5 Gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal

Överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet trädde i kraft 1983. Island har nu anslutit sig till överenskommelsen vad gäller 11 yrkesgrupper.

Överenskommelsen innebär i korthet att nordiska medborgare, som i något av de fördragsslutande länderna har legitimation, auktorisation eller annat rättsligt godkännande att utöva ett av de 18 yrken som omfattas av avtalet, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga länderna. Därmed får dessa personalkategorier samma möjligheter till rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden som andra yrkesgrupper redan åtnjuter.

Arbetsgruppen som tillsattes för uppföljning av överenskommelsen har

under 1988 hållit två möten. Bland de ärenden som behandlats kan nämnas veterinärernas anslutning till överenskommelsen, den förnyade finska hälsovårdsutbildningen, svenska specialistutbildningen för läkare, godkännande av optiker i Norge, förhållandet mellan Norden och EG vad gäller gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal och Islands ytterligare anslutning till överenskommelsen.

En konferens om läkarnas specialistutbildning i Norden anordnades av arbetsgruppen i samarbete med Nordiska ministerrådssekretariatet vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg den 25–26 maj 1988.

4.2.6 *Samnordiska insatser mot AIDS*

Social- och hälsovårdsministrarna beslöt vid sitt möte i Kolmården den 27 juni att förlänga mandatperioden för den nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor med ytterligare två år, dvs. t.o.m. 30 juni 1990.

Under 1988 koncentrerades arbetsgruppens verksamhet på följande områden:

- central uppsamling av tryck och annat material relaterat till HIV/AIDS
- utveckla en särskild grupp avseende informationsfrågor. Denna består av HIV-informationsansvariga från de nordiska länderna
- utarbetande av gemensamma nordiska riktlinjer för den epidemiologiska handläggningen av HIV-smittade vilka vistas i annat nordiskt land än hemlandet
- planering av möjliga gemensamma nordiska riktlinjer för skydd mot blodsmitta i vården

Arbetsgruppen har vidare fungerat som referensgrupp för Nordiska hälsovårdshögskolans kunskapsöversikt "*AIDS Prævention og kontrol i Norden*" som publicerades hösten 1988.

Av andra aktiviteter på nordiskt plan kan det nämnas, att inom den nordiska handlingsplanen mot narkotika har en stor del av insatserna koncentrerats kring åtgärder för att skydda intravenösa missbrukare mot AIDS-smittan. Vidare arbetar 5 planeringsgrupper tillsatta av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) med nordisk AIDS-forskning. Dessa grupper svarar för gemensam forskning kring biologi, immunologi, infektionsförsvar, kliniska försök och epidemiologi.

4.2.7 *Nordisk handlingsplan mot cancer*

Under året har utarbetats ett ministerrådsförslag till en 4-årig handlingsplan mot cancer i Norden. Till grund för detta ligger bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr. 19/1987.

Syftet med en handlingsplan mot cancer i Norden skall enligt föreliggande ministerrådsförslag vara att minska överdödligheten i cancer i Norden och att tillförsäkra de patienter som inte kan botas bättre livskvalitet under deras återstående liv. Man anser det möjligt att genom ökade preventiva insatser, screening och tidig diagnostik och behandling minska cancerdö-

den i de nordiska länderna med 15 % före år 2000. Handlingsplanen skall koncentreras på aktiviteter där nordiskt samarbete kan komplettera nationella satsningar på olika områden.

4.2.8 *Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården*

Ett fyraårigt projekt "*Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården*" igångsattes av ministerrådet under hösten 1986. Dess övergripande syfte är dels att åstadkomma en bättre och effektivare resursanvändning inom den högspecialiserade sjukvården i Norden, dels att bidra till att vidmakthålla och utveckla den samlade sjukvårdskompetensen för vård och behandling av små patientgrupper med speciella resurskrav för adekvat handläggning, dels att underlätta kunskapsutbygge/utbyte inom Norden bl. a. inom det högteknologiska området.

Under 1988 har två delprojekt slutförts. Dessa är tropikmedicinprojektet och brännskadeprojektets "*medicinska del*". Däremot har frågan om praktiska, ekonomiska och juridiska problem i anslutning till patientutbyte i Norden ej kunnat bedrivas enligt uppgjorda planer.

4.2.9 *Samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder*

Standardisering, kontroll, säkerhetsföreskrifter etc. vad gäller medicinteknisk utrustning är områden som ägnas större uppmärksamhet såväl nationellt som internationellt. Ett nordiskt projekt med namnet "*Samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder*" inleddes 1987, efter att ett förprojekt med samma namn avslutades.

Projektets syfte är att inom de närmaste åren etablera gemensamma nordiska GMP-regler (good manufacturing practice) för att förbättra samarbetet om medicintekniska säkerhetsåtgärder och därmed också underlätta handel med medicinteknisk utrustning mellan de nordiska länderna.

Man har under 1988 delat upp arbetet i två olika arbetsgrupper: Den ena har förberett GMP-regler och den andra har arbetat med förslag till regler för sterilisering, märkning och anmälningsblanketter.

4.3 *Samarbejde på socialsektorens område*

4.3.1 *Generaldirektørernes (social) møder*

Generaldirektørerne har mødtes tre gange i 1988. Man har drøftet efter- og videreuddannelsesprojektet inden for socialsektoren. Man anser det for meget vigtigt, at socialsektoren nu også får en nordisk uddannelse, som sundhedssektoren har haft i en lang årrække.

Man har diskuteret sociale spørgsmål inden for FN-systemet, bl. a. evaluering af FN's virksomhed, FN-centret i Wien og FN's handicaptår. Der har været rapport fra de enkelte samarbejdsområder – børn og unge, socialbidrag og socialt arbejde, ældre, handicappede m. v. Desuden har man drøftet "*Omstrukturering från institution till öppen vård och service inkl frågor om huvudmannaskap och personalförsörjning*".

4.3.2 *Socialhjælp m. v. og socialforsikring*

Man har haft to forprojekter vedr. socialhjælp m. v. og et vedr. socialforsikring:

- Langvarige socialhjælpsmodtagere
- Decentralisering og selvforvaltning i lokalsamfundet
- Offentlig styring af private pensionsordninger

Formålet med "*Langvarige socialhjælpsmodtagere*" er at nå frem til en omlægning af den socialpolitiske indsats over for gruppen. Som grundlag for dette belyses forskelle og ligheder af problemernes omfang og karakter i de nordiske lande, den indsats der ydes i det sociale hjælpesystem, samt i hvilken udstrækning man formår at afhjælpe problemerne for forskellige klientgrupper. Undersøgelsen prioriterer anvendelsesaspektet højt.

Formålet med "*Decentralisering og selvforvaltning i lokalsamfundet*" er at kortlægge og analysere forsøgs- og udviklingsarbejder; lave casuistiske beskrivelser, tendensanalyser og sammenfattende modeller. Herigenem vil man bidrage til lokale og centrale aktørers bestræbelser på at videreudvikle den pågående decentralisering i retning af selvorganiserende lokalsamfund, der bl. a. kan medvirke til løsningen af sociale- og sundhedsmæssige problemer.

De nordiske lande er ved at kortlægge de private pensionsordningers omfang og struktur, som udgangspunkt for en komparativ studie – "*Offentlig styring af private pensionsordninger i Norden*". Man vil primært se på, hvordan de private pensionsordningers udbredelse og kvalitet påvirkes – direkte og indirekte – gennem offentlige tiltag.

4.3.3 *Børne-, ungdoms- og familiepolitisk samarbejde*

På dette område har man fire projekter inden for socialpolitisk komité's område:

- Samfundet respektive familiens ansvar for barna
- Børn med behov for speciel støtte i børnehaver
- Barndommen som socialt fænomen
- Ydelser til børnefamilier (NOSOSKO), se afsnit 4.2.6 socialstatistisk samarbejde

Desuden har Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) et større projekt – "*Barndom, Samfund og Udvikling i Norden*" (BASUN-projektet). Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) og embedsmandskomitéen for arbejdsmiljø har et projekt vedr. "*Arbejdstid i Norden. Småbarnsforeldre og tidsnytning*". Disse to projekter, der ikke hører under Nordisk socialpolitisk komité's ansvarsområde, omtales ikke nærmere i det følgende.

"*Samfundets respektive familiens ansvar for barna*" er færdig i 1988. De problemer børnevernet står overfor beskrives ens i de nordiske lande. Komparativ bruk av nordisk statistikk, lovgivning, forskningsrapporter osv.. viser alligevel viktige forskelle. Kulturelle, demografiske, økonomi-

ske og organisatoriske forhold kan give forskellige problemer, men det synes også at være forskelle i vurderinger, holdninger og fagideologi knyttet til "nationale særdrag" og værdinormer. Forsøgs- og udviklingsarbejde står også centralt i nordisk børneværn. Som led i arbejdet med projektet kom det år ud en publikation om "*Barnevernets kostnader og finansiering i de nordiske lande*".

I 1988 kommer også slutrapport på projektet "*Indsatsen for børn med behov for særlig støtte i børnehaver*". Den er baseret på de nationale rapporter, der omhandlede lovgivning, organisering af støttetiltag og vejledning af børnehaver og forældre. Hovedvægten i slutrapporten er lagt på vejledning af børnehaver i forbindelse med integrering. Analysen viser, at alle landene har samme overordnede mål, at sikre omsorg og støtte til de 0-7 årige som er funktionshemmede eller af andre grunde behøver særlig hjælp. Det gælder social, sundhedsmæssig og medicinsk omsorg, såvel som oplæring og specialpædagogisk hjælp. Rapporten slutter med en række rekommandationer, der bl. a. anbefaler lovpligtig og ubetinget fortrinnsret til børnehaver for 0-7 årige børn, der har behov for særlig støtte.

I projektet "*Barndommen som socialt fænomen*" ligger der nu baggrundsrapporter fra hver af landene, der omhandler:

- demografiske og socialstatistiske beskrivelser af barndomsgruppen
- familiens og samfundets "omkostninger" ved børn
- fordelingsretfærdighed for børn, dvs. om børn sammenlignet med andre grupper i samfundet på lige fod får del i samfundets ressourcer
- børns aktiviteter, fortrinsvis skolebørns aktiviteter i og udenfor skolen og betydningen af dem
- barndommens legale status

Disse rapporter skal senere gennemskrives i et mere analytisk perspektiv.

4.3.4 *Ældreområdet*

Inden for ældreområdet har man haft to forprojekter:

- Gamle kvinder i Norden
- Eldre og overgreb i hjemmet

Et hovedformål med projektet "*Gamle kvinder i Norden*" er at få frem den kundskab om gamle kvinder, der ligger i eksisterende data idag, men som ikke har været analyseret ud fra projektets problemstillinger. Man vil derfor lave en fælles, komparativ studie af gamle kvinders levekår på grundlag af det enkelte lands levekårsundersøgelser. Derudover vil der blive delundersøgelser med forskellige eller sammenfaldende temaer for alle eller nogle af landene.

"*Eldre og overgreb i hjemmet*" er ligeledes et lidet kendt emne. Her kan man ikke lave nogen komparativ studie fordi der hverken findes juridiske, medicinske eller samfundsvidenskabelige definitioner af fænomenet. Derfor kræves forskellige eksplorative studier. Der laves studier fra skyddshem, primærhelsetjenesten, sygehus og hjem.

4.3.5 Handicapområdet

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) er ministerrådets samarbejds- og ekspertorgan vedr. handicapsspørgsmål. NNH skal bl. a. følge, initiere og videreudvikle nordisk samarbejde inden for hjælpemiddelområdet, og inden for forsknings, udviklings- og uddannelsesspørgsmål.

Sammen med hjælpemiddelregistret har man udviklet et nordisk klassifikationssystem for handicaphjælpemidler. Dette danner grundlaget for ISOs (den internationale standardiseringsorganisation) internationale standard. Den er godkendt af medlemslandene og publiceres nu i en såkaldt "*Draft international standard*".

Man arbejder videre med harmonisering af nationale krav på hjælpemiddelområdet, bl. a. en kravspecifikation for høreslynger.

Datahandlingsplanen har givet NNH mulighed for at arbejde med nordisk udvikling af databaserede handicaphjælpemidler. Ca. 30 projekter er initieret i perioden 1985–88, og flere af dem har ført til konkrete resultater. Et af dem er nordisk programvaredatabase, som nu er knyttet til nordisk hjælpemiddelregister. Den anden udgave af kataloget over dataprogrammer kommer i 1988.

Nordisk forum for telekommunikation og handicap er en arbejdsgruppe, der skal varetage de kommunikationshandicappedes situation. De har bl. a. arrangeret en nordisk konference om teksttelefon i 1988.

I 1988 har NNH bl. a. arrangeret et nordisk konference om hvordan psykisk udviklingshemmedes særlige behov kan varetages i videreudviklingen af de nationale systemer for formidling af hjælpemidler. *Samarbejdsprojektet for små og mindre kendte handicapgrupper* (rek.nr. 25/1983) er fortsat i 1988. Blandt aktiviteterne kan nævnes et arbejdsseminar om autistiske børn/børnepsykosier.

I forbindelse med messen "*Forsorg og Hospital*" i Danmark arrangerede NNH sammen med Landsforeningen af forsorgsledere to konferencer – "*Datamaten som hjælpemiddel*" og "*Kommunikation med ny teknik*", hvilket var NNH's vigtigste bidrag til Nordisk Teknologiar 1988. NNH har holdt i alt 9 konferencer, og udgivet 6 publikationer i år.

Nordisk uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD) hører ind under NNH. Centret har to opgaver, dels at arrangere nordiske kurser for forskellige personalegrupper, og dels at fungere som et ressourcecenter for døvblindearbejdet i Norden. Projektet "*Nordisk vejleder for døvblindepersonale*" er fremgangsrigt. Det skal munde ud i en række publikationer med forskellige temaer. Dette uddannelsesmateriale kan anvendes i arbejdet med døvblinde i Norden.

Udover dette har Ministerrådet igangsat et projekt "*Nordisk udvikling af tolkeuddannelser inden for hørehandicapområdet*", der bl. a. omfatter udvikling af studieplaner for døvblevne og døvblinde og tolkning og erfaringsudveksling vedr. materialer, metodik, eksamensniveau og indhold på tegnsprogstolkeområdet.

4.3.6 *Socialstatistisk samarbejde*

Nordisk socialstatistisk komité (NOSOSKO) er en permanent komité tilknyttet Nordisk socialpolitisk komité. Den skal forbedre sammenligneligheden for socialstatistikken og statistik over de sociale udgifter i Norden. Hvert tredje år udgives "*Social tryghed i de nordiske lande*". Den næste forventes at komme i 1989 med data for 1987.

Man har nedsat tre undergrupper – en fondsgruppe, en servicegruppe og en indholdsgruppe. Fondsgruppen arbejder med renteindtægter og renteudgifter med henblik på næste udgave af "*Social tryghed*". Servicegruppens kommissorium er udvidet til at gælde service generelt. Man arbejder bl. a. med et nyt afsnit om de sociale tryghedsforanstaltninger for flygtninge til "*Social tryghed*". Indholdsgruppen skal se nærmere på afgrænsning og gruppering af de sociale ydelser og udgifter. Den er igang med en systematisk gennemgang af klassificeringen af de sociale ydelser.

Man har lavet en komparativ metodestudie af publikationen "*Social tryghed*" og KRON-projektet. Rapporten foreligger nu. Derudover arbejder man på en "ordliste"/definitionsliste over kontant- og serviceydelser i de nordiske lande.

Man har iværksat en projekt om "*Familieydelser i de nordiske lande*". Projektets formål er hovedsagligt at belyse de ydelser, der gives til normalfamilien – dvs. gifte/samboende og enlige forsørgere – og i mindre grad specialsituationer. Der er to faser 1) Indsamling og sammenligning af regler om familieydelser, og 2) Indsamling af statistik om udgifter, referencegrupper, modtagere og antal ydelser. De to faser forventes afsluttet ved udgangen af 1989, hvorefter man vil tage stilling til en dyberegående analyse af materialet.

4.3.7 *Samarbejde vedr. rusmidler*

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) skal fremme og udvikle tværvidenskabelige kontakter, initiere og planlægge nordiske forskningsprojekter, fremme nordisk informations- og dokumentations-samarbejde, arrangere nordiske forskerkonferencer og stimulere forskeruddannelse og forskerudveksling. NAD's virksomhed indrettes specielt på samfundsvidenskabelig forskning, inkl. socialmedicin og socialpsykiatri.

Inden for alkoholforskning har man holdt et møde om alkoholforskning i ulandene. Her diskuterede forskere fra u-lande med nordiske forskere bl. a. alkoholproblemets karakter og metodespørgsmål. Der har været et møde om centrale begreber indenfor behandlingsforskningen, bl. a. alkoholisme, afhængighed og kontrol. Formålet var at forberede fælles forskningsindsats. Af andre temaer der har fået støtte fra NAD er "*Ikkeregistret alkoholkonsumtion i Norden*" og "*Nya former för alkoholvård i Norden*".

NAD's indsats på narkotikaområdet berører to områder. Det ene er

"HIV-infektionen og narkotika", hvor et forskermøde diskuterede incidens, prevalens og risikoen for HIV respektive AIDS for intravenøse misbrugere. En arbejdsgruppe følger op på forskermødet. Det andet område er "*Narkotika og kontrolpolitik*", der er foranlediget af rek.nr. 2/1987.

Der har været et forskermøde om afhængighedsskabende lægemidler, der man specielt diskuterede udskrivning af lægemidler, forbindelsen mellem alkohol- og lægemiddelbrug samt brugen af lægemidler i særlige befolkningsgrupper (f.eks. ældre). Forskermødets rekommandationer om forskerindsats følges op af NAD.

Vedr. information og dokumentation har NAD bl. a. udarbejdet en rapport om narkodødsfald i Norden og en antologi om kontrolleret drikkeri. Desuden er der udarbejdet artikler i nationale, nordiske og internationale tidsskrifter. NAD's nyhedsbrev er udkommet med fire numre. Arbejdet med gennemførelse og opfølgning af nordisk handlingsplan mod narkotika står Nordisk kontaktmannsutvalg for narkotikaproblemer for, se afsnit 5.9.

4.4 Tværsektorielt arbejde

4.4.1 *Forskning kring välfärdsstaten*

Nordiska ministerrådet har sedan 1985 finansierat ett projekt med namnet "*Forskning kring välfärdsstaten*". Projektet har en inriktning på vissa överordnade problemställningar som gäller förhållandet mellan välfärdsstaten och ekonomin, nedskärningar och omläggningar inom välfärdsstaten etc. Finansieringsfrågorna samt fördelningen mellan offentlig och privat verksamhet har man även belyst.

Projektet är nu inne i slutfasen och resultatet kommer att redovisas vid årsskiftet 1988/89. Bland annat i en monografi på engelska, utgiven av Universitetsforlaget i samarbete med Oxford University Press, och en sammanfattning på ett av de nordiska språken.

4.5 Efteruddannelse

4.5.1 "*Nordisk uddannelsesprojekt for udvikling af social service*" (NO-PUS) er nu kommet igang. Man starter med fire kurser:

- Decentralisering, som forestås af Danmark
- Framtidsbilder og livskvalitet for barn og unge i Norden, som forestås af Norge
- Invandrere og flyktingar inom socialtjänsten, som forestås af Sverige
- Nyare strategier för planläggnings- och utvecklingsverksamhet inom socialvården, som forestås af Finland

Kursussekretariatet ligger i Finland, men kurserne holdes rundt om i de nordiske lande. Kursussekretariatet skal evaluere, koordinere og formidle erfaringer i de nordiske lande. Målet for forsøgsvirksomheden er, at udvikle strategisk lederkompetence for forskellige former for nøglepersoner inden for den sociale sektor gennem studier og erfaringsudveksling.

Hvert land holder 3 x 2 ugers kurser over de tre år projektet varer. De to

uger holdes med et mellemrum, hvor deltagerne bl. a. analyserer, bearbejder og debatterer de ting de har været igennem i den første uge. Den anden uge ser man på specielle dele af emner fra første uge – en fordybningsstudie.

4.5.2 Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap (Public Health). Vid NHV anordnas vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsande områden i Norden samt forskarutbildning i folkhälsovetenskap.

Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildningen till examen Master of Public Health (MPH). Utbildningen består av teoretiska studier som sammanlagt motsvarar ett studieår (8 månader) samt ett examensarbete som motsvarar ytterligare ett studieårs arbete.

De teoretiska studierna omfattar fyra huvudkurser, vardera på två månader, i epidemiologi och biostatistik, samhällsmedicin, hälso- och sjukvårdsadministration samt miljömedicin. En av huvudkurserna – dock ej kursen i epidemiologi och biostatistik – får bytas ut mot alternativa huvudkurser. Alternativa huvudkurser anordnas f. n. i samhällsodontologi, socialpediatrik, omvårdnadsvetenskap, hälsouppllysning och socialpsykiatri. Vidare kan en av huvudkurserna (högst 2 kursmånader) genomgåas utanför NHV vid någon av de institutioner i Norden som ingått samarbetsavtal med NHV.

Fr. o. m. 1987 anordnas även forskarutbildning vid NHV: Forskarutbildningen bygger i regel på MPH-examen. Arbetsinsatsen efter MPH-examen skall normalt motsvara två års heltidsstudier. För den som antas till forskarutbildningen utan att ha erlagt MPH-examen blir studietiden längre (normalt motsvarande ca 4 års heltidsstudier). Forskarutbildningen avslutas med doktorsexamen i folkhälsovetenskap (Doctor of Public Health). För forskarutbildningen gäller i tillämpliga delar reglerna i den svenska högskoleförordningen.

Utöver huvudkurserna och de alternativa huvudkurserna har under 1988 anordnats specialkurser (på två veckor) dels för MPH-studerande (metodkurs för examensarbetet) dels i sjukhushygien. Tillsammans med SIDA och DANIDA och WHO anordnades våren 1988 ett internationellt symposium för deltagare från uländer med betoning på hälsovård och hälsoplanering på distriktsnivå. I juni 1988 var NHV värd för en nordisk forskarkurs i näringsepidemiologi (finansierad av Nordiska forskarkurser), och i augusti anordnades en europeisk kurs i tropisk epidemiologi.

NHV:s konferensverksamhet har varit livlig under 1988. Speciellt inom området omvårdnadsvetenskap har flera konferenser och kortare kurser anordnats. Bland större konferenser kan i övrigt nämnas "äldretandvård"

(april 1988), "*Leda vid lägre budget*" (maj 1988) och "*Därför lönar sig förebyggande*" (november 1988).

Forskningsverksamheten vid NHV har under 1988 varit koncentrerad kring följande projekt:

- Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden
- Revir i primärvården
- Jämförelse av insjuknande och dödlighet i hjärtsjukdomar i de nordiska länderna
- Kroniskt sjuka och handikappade barn i Norden
- Effekter av samhällsåtgärder mot tobaksbruk
- Luftföroreningar i inomhusmiljö
- AIDS Prevention og kontrol i Norden

Forskningen finansieras dels inom ramen för högskolans ordinarie budget, dels med externa medel.

5. Nordisk Råds uttalelse og rekommandationer

5.1 Nordisk Råds uttalelse

Nordiska rådet har hemställt till Nordiska ministerrådet att konkreta åtgärder bör vidtas i de nordiska länderna för att förverkliga

WHO:s målsättning att minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000.

Nordiska ministerrådet önskar anföra följande:

WHO:s målsättning att minska alkoholkonsumtionen med 25 % ingår i respektive lands hälsoplan fram till år 2000. Arbetet för att få fram konkreta förslag till hur detta mål kan uppnås har redan startat på flera håll i länderna. I Island och Sverige föreligger redan idéprogram om hur man kan gå till väga för att få ner konsumtionen. Dessa skall emellertid remissbehandlas innan beslut tas om deras genomförande.

I Finland har regeringen intagit den ståndpunkten att målet är att minska de av alkoholen förorsakade hälsoskadorna. Som medel för att få ner alkoholkonsumtionen och nå detta mål använder man sig av bl. a. förebyggande verksamhet, prispolitiska medel samt har en återhållsam linje när det gäller utvidgande av distributionsnätet och servering av alkohol.

I Danmark är målsättningen att försöka minska de alkoholrelaterade skadorna. Det har således just nu tillsatts en kommitté, som bl. a. skall komma med förslag till hur man skall tillrättalägga de framtida statliga insatserna för att förebygga alkoholmissbruk, och i detta sammanhang komma med förslag till hur de privata organisationerna skall kunna indragas i ett samarbete.

Målet att minska alkoholkonsumtionen har man från norsk sida följt upp i Stortingsmelding nr 17 (1987–88) om Alkohol og folkehelse. De förslag som Stortinget har anslutit sig till följes upp i Statsbudsjettet för 1989 och i arbetet med en ny lag om försäljning av alkoholhaltiga drycker.

5.2 Nordisk råds rekommendationer

5.2.1 Meddelelse om rekommendation nr. 10/1982 om børns miljø

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att införa likartade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn,
2. att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt
3. att särskilt beakta de handikappade barnens situation.''

Nordisk ministerråd meddelar:

Ministerrådet anser at formålet med rekommendationen er nået. Idet der henvises til sidste års meddelelser, anser Ministerrådet at rekommendationen kan afskrives.

5.2.2 Meddelelse om rekommendation nr. 11/1982 om international konvention om børns rettigheder

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.''

Nordisk ministerråd meddelar:

Nordisk samarbejde inden for dette område foregår i FN's kommission for menneskerettigheder. Efter konventionsarbejdsgruppens møde i januar 1988 foreligger nu 2. reviderede udgave af konventionen. Næste gennemgang sker i december 1988. Derefter er det meningen, at konventionsteksten via kommissionen for menneskelige rettigheder og ECOSOC skal forelægges generalforsamlingen. Om tidsplanen holder, vedtages børnekonventionen i 1989.

Hermed anser Ministerrådet, at formålet med rekommendationen er opfyldt og at den kan afskrives.

5.2.3 Meddelelse om rekommendation nr. 15/1982 om epidemiologisk bevåkningsystem

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att utarbeta riktlinjer för etableringen av nationella epidemiologiska bevåkningsystem samt
2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har varit av den åsikten att upprättandet av nationella epidemiologiska bevåkningsssystem i första hand borde övervägas av respektive lands myndigheter inom området.

Under 1988 har utgångspunkterna för en nordisk miljöprovbanks eller något slags nordiskt bevakningssystem diskuterats inom hälso- och miljösektorerna. Man är överens om att det finns ett visst behov för samordnade undersökningar av den epidemiologiska situationen. Dessa bör kunna ligga till grund för en ev. etablering av större bevakningssystem än de databaser som redan förekommer i länderna. Enskilda fallstudier med denna inriktning borde inledningsvis kunna finansieras inom ramen för miljöhandlingsplanen och/eller cancerhandlingsplanen.

Nordiskt samarbete i form av informations- och erfarenhetsutbyte gällande redan etablerade system förekommer bl. a. inom ramen för Nordiska medicinalstatistikkommitténs (NOMESKO) arbetsgrupp för medicinsk födelseregistrering, NOMESKO:s arbetsgrupp för "Health for all" indikatorer samt de nordiska cancerregistrens samarbetsorgan.

Härmed anser ministerrådet, för sin del, att syftet med rekommendationen tillgodosetts.

5.2.4 Meddelelse om rekommendation nr. 24/1983 om klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för sådan

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för de psoriasissjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform."

Nordisk ministerråd meddeler:

På Nordisk socialpolitisk komités (EK-S) møde i august 1987 besluttede man at overdrage opgaven med udredningen til en svensk udreder. Rapporten kommer til foråret 1989.

5.2.5 Meddelande om rekommendation nr. 25/1983 om samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande och att detta projekt utförs i regi av nordiska nämnden för handikappfrågor."

Nordisk ministerråd meddeler:

Samarbetsprojektet startede i 1985 i regi af Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH). Hovedaktiviteten i 1988 har været et nordisk arbejdsseminar om autisme/børnepsykose, som blev holdt på Hanaholmen i Finland. Desuden blev der arrangeret et nordisk ekspertmøde om Prader-Willis syndrom. Det blev holdt på Frambu Helsecenter i Norge.

5.2.6 Meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta ett handlingsprogram för läkemedelsregistrering”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska läkemedelsnämndens arbete inom registreringsområdet inriktas på harmonisering av krav för registrering av läkemedel (utarbetande av riktlinjer) och en förbättrad användning av utredningsresurserna i de olika länderna. Det har emellertid visat sig att även om beslutsunderlaget – utredningsprotokollen – efterhand blir mera likartade, har värderingen av materialet varit olika hos respektive lands läkemedels- eller registreringsnämnd. Därför har det inte funnits förutsättningar för ett ömsesidigt godkännande av registreringar av läkemedel mellan länderna.

Ministerrådet anser dock att huvudsyftet med rekommendationen nåtts och att den kan avskrivas.

5.2.7 Meddelelse om rekommendation nr. 22/1985 om åtgärder mot drogmissbruk i trafiken

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. låta utreda omfattningen av drogproblemet i trafiken i de nordiska länderna, samt
2. utveckla metoder som ger möjligheter för snabb och effektiv analys av förekomsten i organismen av narkotika såsom cannabis och andra medel som verkar på det centrala nervsystemet.”

Nordisk ministerråd meddelar:

Referatet fra forskermødet i 1986 (se sidste års meddelelse) omfatter fem forskningsforslag, hvoraf hovedparten falder udenfor Nordiska nämnden för alkohol- och drogforsknings (NAD) arbetsområde. NAD bør fremme forskning ud fra en epidemiologisk synsvinkel. Hidtil har en sådan forskning ikke kommet igang. For at fremme området, vil NAD bestræbe sig på at få igang et samarbejde med Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning, som med støtte fra Nordisk ministerråd er igang med en interviewundersøgelse vedr. alkohol og trafik. Dermed kunne man få integreret spørgsmål om narkotika i trafikken med det pågående arbejde om alkohol i trafikken.

Nordiska ministerråd kan ikke komme længer med denne rekommendation, og anser derfor at den kan afskrives.

5.2.8 Meddelelse om rekommendation nr. 23/1985 om handlingsplan mod narkotika

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa

en handlingsplan mot narkotika, i enlighet med ministerrådsförslag B 57/S och med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet''.

Nordisk ministerråd meddeler:

Den nordiske handlingsplan mod narkotika blev antaget den 6. maj 1985. Siden har den fået årlig støtte fra Nordisk ministerråd. Planlægning og gennemførelse står Nordisk kontaktmansutvalg for narkotikaproblemer for. Der er ansat en projektsekretær. Politi- og toldsamarbejde drives med nationale midler. Med nordiske midler har narkotikahandlingsplanen i 1988 beskæftiget sig med:

Tjenestemandsudveksling, der repræsentanter for kommuner, institutioner m. v. har besøgt forskellige behandlings- og rehabiliteringstiltag, projekter af forskellig karakter og forebyggende virksomheder.

I alt har der fra efteråret 1985 til 1988 været holdt 11 konferencer/seminarer. I 1988 har der været holdt 4 konferencer/seminarer.

- *HIV-smittede og AIDS-syge i behandlingsinstitutionerne*, der var en opfølgning på en konference over samme tema holdt i 1986. Man tog op de medicinske muligheder som findes til at lindre og forebygge gener af sygdommen. Man så på samarbejdsrutiner og forhindringer i arbejdet med denne gruppe, ud fra konkrete eksempler. Der deltog bl. a. repræsentanter fra selvhjælpsgrupper i Norge og Sverige.
- *Amfetamin*. Der var oplæg om amfetaminmisbrug i et medicinsk og historisk perspektiv. Der blev præsenteret nationale situationsrapporter fra den sociale side og fra politiet, og man diskuterede fremtidige tiltag.
- *Samarbejde politi og socialtjeneste*. Temaet var det generelle samarbejde mellem politi og socialtjeneste. Man ønskede at få belyst formelle grænse- og dragninger i samarbejdet, roller og rolleforventninger. Hvert land præsenterede også forskellige samarbejdsformer.
- *Forebyggende ungdomsarbejde og behandling*, tog for sig forebyggende projektvirksomhed, opsøgende arbejde, klubvirksomhed, forskellige behandlingsformer, samarbejds- og evalueringsmodeller.

Nordiska hälsovårdshögskolan har sagt sig villig til at holde et kursus for personer som arbejder med rusmiddelproblematikken. Der overføres midler fra handlingsplanen til en arbejdsgruppe, der skal udarbejde en kursus-pakke sammen med skolens lærere.

Der er nedsat en arbejdsgruppe for information til forældre. Den skal kortlægge og indsamle informationsmateriale i og udenfor Norden. Desuden skal den se på hvilke metoder, som er mest hensigtsmæssige for at nå forældregrupperne. Der laves en rapport, der skal danne grundlag for en konference i 1989.

5.2.9 Meddelelse om rekommendation nr. 15/1986 om center for handicappede på Nordkalotten

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta under-

söka möjligheterna att inrätta ett nordiskt behandlings- och informations-center för funktionshämjade på Nordkalotten”.

Nordisk ministerråd meddeler:

Der henvises til sidste års meddelelser. Nordisk ministerråd kan ikke komme længere med denne rekommendation, og anser derfor at den kan afskrives.

5.2.10 *Meddelelse om rekommandation nr. 2/1987 om Nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik*

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i samarbejde med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.”

Nordisk ministerråd meddeler:

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har nedsat en arbetsgrupp, som har udarbejdet retningslinier for et komparativt forskningsprojekt vedr. narkotika og kontrolpolitik i Norden. Projektet kommer til at bestå af to delprojekter: 1) kontrolsystemets hverdag, dvs. hvordan kontrollen udformes og fungerer i praksis, og 2) narkotika i massemedia og offentlige diskussioner. Retningslinierne har været diskuteret af forskere fra forskellige lande, som senere har udarbejdet egne planer, som igen er koordineret med hinanden. Projekterne tænkes gennemført på 2–3 år og der deltager 2 forskere pr. land. Projektet bør finansieres både nationalt og nordisk.

5.2.11 *Meddelande om rekommendation nr 16/1987 angående samarbete kring högspecialiserad sjukvård*

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård i Norden”.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Projektet ”Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården” beräknas fortsätta år 1989 ut. Två delprojekt inom projektets ram har slutförts under 1988. Dessa är tropikmedicinprojektet och brännskadeprojektets ”medicinska del”.

Fortsatta utredningsaktiviteter kommer att koncentreras kring organför-sörjningsfrågan, regler/rutiner för remittering utomlands, små patientgrupper med specifika resursbehov, och utbyte/utväxling av ”Knowhow” respektive förutsättningar för tjänstgöring inom annat nordiskt land för kunskapsuppbyggnad/utbyte.

Specialistsjukvårdssamarbetet över Kvarken varom slöts avtal i okt. 1987 har som projekt avslutats och samverkan har inordnats i sjukvårdshuvudmännens ordinarie verksamhet. De första tjänsterna köps/säljs under

1988. Omfattningen av samarbetet begränsas av bristen på ekonomiska resurser för tjänsteköp och i viss mån av tillgången på platser vid Region-sjukhuset i Umeå.

Specialistsjukvårdssamarbetet planeras f. n. få en fortsättning i form av samarbete kring PROSAM (Produktsamverkan inom sjukvårdsområdet) som avancerat rätt långt i Umeå sjukvårdsregion och vars erfarenheter och samverkansmöjligheter nu skall introduceras i Vasa län. Sjukvårdshuvudmännen och Utvecklingsområdesfonden har anvisat medel för samarbetet som inletts hösten 1988.

Med de åtgärder som vidtagits anser ministerrådet, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.12 *Meddelande om rekommendation nr 17/1987 angående handlingsprogram mot AIDS*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av AIDS,
2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område innefattande bl. a. åtgärder beträffande forskning och information, i tillämpliga fall i samarbete forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

En nordisk arbetsgrupp för AIDS-frågor tillsattes sommaren 1986 med uppgift att tjäna som bas för informations- och erfarenhetsutbyte mellan länderna samt att rapportera till ministerrådet om AIDS-situationen i Norden och den internationella utvecklingen. Gruppen har också initierat en rad projekt i syfte att insamla och sprida informationsmaterial om HIV/AIDS, att utarbeta gemensamma nordiska riktlinjer för den epidemiologiska handläggningen av HIV-smittade och för skydd mot blodsmitta i arbetslivet, samt att inventera pågående formella och informella nordiska samarbetsformer på riksnivå och lokalt.

Den nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor har aktivt medverkat i Nordiska hälsovårdshögskolans projekt ''AIDS Prävention og kontrol i Norden'' genom att förmedla kontakt med resurspersoner för datainsamling och genom att kommentera och kritiskt granska slutprodukten. Rapport från detta projekt som framlades hösten 1988 beskriver situationen i de nordiska länderna vad gäller prevention och kontroll av AIDS, så som den tedde sig i slutet av 1987.

I början av december 1988 planeras möte mellan arbetsgruppen och Nordiska rådet för homosexuella (NRH). Syftet med detta möte skall vara att ge NRH möjlighet att presentera sina synpunkter på bl. a. de förebyggande åtgärder som vidtagits på AIDS-området i länderna, speciellt åtgärder med sikte på utsatta riskgrupper. Förhoppningen är att denna typ av

informationsutbyte kan ligga till grund för ytterligare åtgärder på såväl nordiskt som nationellt plan de närmaste åren.

Av andra aktiviteter på nordiskt plan kan det nämnas, att inom den nordiska handlingsplanen mot narkotika har en stor del av insatserna koncentrerats kring åtgärder för att skydda intravenösa missbrukare mot AIDS-smittan. Vidare har Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) tillsatt fem planeringsgrupper för att koordinera forskningen kring biologi, immunologi, infektionsförsvar, kliniska försök och epidemiologi.

Det är ministerrådets bedömning att man med ovannämnda aktiviteter i stort sett har vidtagit de åtgärder som efterlyses och att rekommendationen därför kan avskrivas.

5.2.13 Meddelande om rekommendation nr 18/1987 angående internationell samverkan mot AIDS

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som framgår av meddelandet beträffande rekommendation nr 17/1987 har den nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor, sedan den tillsattes sommaren 1986, varit bas för informations- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna på AIDS-området. Där har man regelbundet diskuterat den internationella utvecklingen och de nordiska ländernas syn på AIDS-frågans behandling inom olika internationella fora, såsom de verksamheter som påbörjats inom WHO, EG och Europarådet.

Arbetsgruppen rapporterade om AIDS-situationen i Norden och den internationella utvecklingen vid social- och hälsovårdsministrarnas möten i Oslo och Kolmården i Sverige den 9 februari respektive den 28 juni 1988. Dessa rapporter har sedan utgjort en del av det underlag som ligger till grund för ministerrådets och de olika regeringarnas hållning i AIDS-frågan i internationellt sammanhang.

Vid ministermötet i Oslo den 9 mars 1988 var man överens om att ta upp frågan om ''AIDS-testning'' i ett eller annat sammanhang i WHO:s generalförsamling under våren 1988. Syftet skulle vara att få WHO att officiellt uttala att man motsätter sig ''AIDS-testning'' som ett medel att förhindra smittospridning. De nordiska ländernas initiativ resulterade i att WHO:s generalförsamling antog en resolution angående ''Åtgärder för att undvika diskriminering av HIV-smittade och personer med AIDS''.

Vid utgången av 1988 skall enligt tidigare redovisade planer föreligga en rapport om de nordiska ländernas internationella insatser på HIV/AIDS-området.

5.2.14 *Meddelande om rekommendation nr 19/1987 angående handlingsprogram mot cancer*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet lägger fram ett ministerrådsförslag om en Nordisk handlingsplan mot cancer inför Nordiska rådets 37:e session. Förslaget har utarbetats i enlighet med Nordiska rådets önskemål. Härmed anser ministerrådet, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.15 *Meddelande om rekommendation nr 21/1987 angående ökat samarbete inom hälsopolitiken*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken;
2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal, samt
3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har i sitt nya samarbetsprogram inom social- och hälsovårdssektorn tagit utgångspunkt i WHO:s strategiprogram ”Hälsa för alla år 2000”. För att uppnå de målsättningar som ingår i programmet har ministerrådet redan vidtagit en rad åtgärder för att öka samverkan mellan länderna på det hälsopolitiska området.

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) har ålagts bl. a. att intensifiera sitt samarbete med andra forsknings- och utbildningsinstitutioner inom området folkhälsovetenskap. I detta syfte har NHV ingått avtal om samverkan (konsortieavtal) med en rad institutioner i Norden. Tanken med detta avtal är att skapa en plattform för samarbete mellan skolan och institutioner i Norden som är, eller blir, engagerade i utbildningen inom hälso- och sjukvårdsområdet och även på sikt inom det sociala området.

NHV har också fått i uppdrag att på försök samordna genomförandet av en ”Nordisk folkhälsodag” den 7 april 1989 med huvudinriktning på världshälsodagens tema, men med nordisk anknytning. För det nordiska samarbetet kan man se arrangemanget som en utvidgning av konsortietanken, och ett stärkande av den hälsopolitiska förankringen i de nordiska länderna.

Som framgår av föregående års meddelande har det utformats ett forskningsprogram för ett tvärnordiskt och tvärvetenskapligt samarbete med sikte på att förklara orsaker till ohälsa och skillnader i hälsotillståndet mellan olika befolkningsgrupper. Med de åtgärder som vidtagits anser ministerrådet, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.16 Meddelande om rekommendation nr. 22/1987 om stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.''

Nordisk ministerråd meddeler:

Rekommendationen blev oversendt Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH), der skal komme med forslag til Nordisk socialpolitisk komité (EKS). Forslaget vil være klar i løbet af foråret 1989. Desuden har EKS besluttet at skrive til EK-kultur/MR-kultur vedr. handicappede i Nordisk ungdomssamarbejde og Nordisk idrætssamarbejde.

5.2.17 Meddelelse om rekommandation nr. 23/1987 om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.''

Nordisk ministerråd meddeler:

Der foregår forsøgsvirksomhed med patientoverføringer mellem Sverige og Finland under ledelse af en svenskfinsk arbejdsgruppe, der har med de finsksprogede indvandreres situation at gøre (SFINKS). Forsøgsvirksomheden startede i december 1987 og skal vare to år.

En arbejdsgruppe som er opnævnt mellem Finland og Norge, og arbejder med aktuelle spørgsmål mellem det nordlige Finland og NordNorge, har afsluttet sit arbejde med et møde i juni 1988. Rapporten er næsten færdig, men vil kun i lille grad gå ind på pensionisternes situation.

Overføring af patienter, som har behov for permanent institutionsanbringelse, fra andet nordisk land til Finland støder i øjeblikket på spørgsmålet om fordeling af omkostninger. Man er ved at udrede problemet.

En udredning om en evt. udvidelse af den nordiske konvention om social tryghed forelå på Nordisk socialpolitisk komités møde i marts 1988. Den blev derefter sendt til høring i landene. Høringssvarene var klar til Nordisk socialpolitisk komités møde i oktober 1988. Her besluttede komitéen, at oprette en ad hoc gruppe med specialister, der skal se nærmere på konventionen ud fra udredningen og høringssvarene.

5.2.18 *Meddelelse om rekommandation nr. 9/1988 om samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren*

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet
1. att ställa tillräckliga ekonomiska resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt
3. att kontinuerligt och fortlöpande i samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet inom hälso- och socialsektorn.''

Nordisk ministerråd meddelar:

Man har i slutfasen taget hensyn til de bemærkninger der kom fra social- og miljøudvalget inden programmet blev endelig vedtaget den 28. juni 1988.

Man arbejder nu på at prioritere de forskellige forslag, se iøvrigt afsnit 1-4 og C 2.

5.2.19 *Meddelelse om rekommandation nr. 10/1988 om intensifieret behandlingsarbejde mot missbruk*

Rekommandationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. verka för ökat samarbete mellan amt/fylken/län och kommuner samt berörda offentliga och fristående organisationer i syfte att genomföra ett erfarenhetsutbyte om behandling av alkoholister och narkomaner för att identifiera och upplysa om de metoder som visar sig särskilt effektiva i behandlingen,
2. ta initiativ till och stödja försöksprojekt på lokal och regional nivå i syfte att intensifiera rehabiliteringen av missbrukare.''

Nordisk ministerråd meddelar:

Handlingsplanen mod narkotika har som en del af sit virke et tjenestemandsudbytte, der omfatter personer fra institutioner, forvaltninger m. v., der arbejder med narkomaner. Det er institutioner m. v. på alle niveauer, der på denne måde får del i erfaringsudveksling. De besøger behandlings- og rehabiliteringstiltag, projekter af forskellig karakter og forebyggende virksomhed. Derved kan de sammenligne metoder og tage dem op, der har vist sig specielt effektive i behandlingen. Det er meningen at tjenestemandsudvekslingen skal fortsætte i regie af den almindelige tjenestemandsudveksling når handlingsplanen mod narkotika ophører.

Handlingsplanen mod narkotika har desuden holdt elleve seminarer på området med udgangen af 1988, bl.a.:

– Samarbejde mellem politi og socialtjeneste

- HIV/AIDS blandt narkotikamisbrugere (4 seminarer, der tager forskellige aspekter af problemet op)
- Narkotikainformation (2 seminarer vedr. problemet)
- Forebyggende virksomhed på lokalt niveau
- Amfetaminmisbrug

På seminarerne deltager repræsentanter for forskellige myndigheder, kommuner og organisationer. Formålet er i første række at tilbyde personer, der arbejder på området, mulighed for at udveksle idéer og erfaringer.

Nordiska hälsovårdshögskolan opretter kurser for personer, der arbejder med rusmiddelsproblematikken, se afsnit 5.2.8.

Finland fik ny misbrugslov i 1987. Tiltag vedr. misbrugere hører nu både under social- og sundhedsmyndighederne. Loven betoner samtidigt samarbejdet mellem social- og sundhedsmyndigheder, arbejdsmarkedsmyndigheder, skolevæsenet, ungdomsarbejdet og politiet. Man vil forøge ressourcerne yderligere.

Social- og hälsovårdsministeriet har nedsat en arbejdsgruppe, der skal udarbejde informationsmateriale som egner sig for narkotikamisbrugere og deres pårørende. Det skal også henvende sig til misbrugere, der besøger øvrige nordiske lande og som evt. vil vende hjem.

På initiativ af ministeriet har man igangsat et forskningsprojekt der skal se på den igangværende narkotikapolitik i forhold til behovet hos de personer som har behov for behandling. Hensigten er at se på om arbejdsfordelingen og samarbejdet mellem social- og sundhedsmyndighederne og politiet kan arrangeres sådan, at klienternes tro på behandlingssystemet kan forøges.

I Sverige foregår det et omfattende udviklingsarbejde inden for de to områder rekommandationen angiver. Regeringen har afsat 150 mill. SEK over tre år på at udvikle foranstaltninger. Man har givet støtte til udvikling af regionale projekter, hvor forskellige kommuner og organisationer samarbejder, til udvikling af specialenheder vedr. tiltag for ungdom og misbrugere og til forskellige organisationer, som arbejder inden for området.

Med de tiltag som er igang anser Ministerrådet at rekommandationen kan afskrives.

5.2.20 *Meddelande om rekommendation nr 11/1988 angående rökfria miljöer m. m.*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda restriktiva regler i Norden innebärande exempelvis

- (a) begränsning av rökning i offentliga lokaler och på offentliga kommunikationsmedel,
- (b) förbud mot tobaksreklam, och
- (c) märkning av tobaksprodukter.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det danska sundhedsministeriet utsände den 23 mars 1988 ett cirkulär angående försäkran om rökfria miljöer i statens lokaler, samfärdsmedel och dylikt. Enligt cirkuläret är det på statliga arbetsplatser inte tillåtet att röka i lokaler som utgör arbetsutrymme för fler än en anställd, samt i gemensamma uppehållslokaler eller motsvarande för de anställda. I EG-regi har man satt i gång initiativ med sikte på direktivförslag både vad gäller begränsning av tobaksreklam och märkning av tobaksvaror. Direktivet om märkning av tobaksvaror väntas bli behandlat på EG:s hälsoministermöte i december 1988, där en gemensam hållning förväntas uppnås.

I Finland har man i år i samarbete med frivilliga organisationer bedrivit kampanjer för att bl. a. införa rökfria miljöer i hotell och restauranger. En lista över hotell och restauranger som är rökfria har sammanställts. Med utgångspunkt i ny lagstiftning har Arbetskyddsstyrelsen utfärdat nya rekommendationer vad gäller begränsningar av rökning på arbetsplatser. F. n. utreds möjligheterna att utvidga begränsning av rökning till att omfatta skolor och läroanstalter.

I samband med genomförandet av den isländska hälsoplanen, som bygger på WHO:s strategiplan "Hälsa för alla år 2000", planerar man att upprätta en institution som skall ansvara för förebyggande arbete bl. a. på tobaksområdet. Vidare pågår en revidering av tobakslagen där man försöker bedöma erfarenheterna av den nuvarande lagstiftningen.

Lag om skydd mot tobaksskador antogs av det norska Stortinget i april och trädde i kraft den 1 juli 1988. Lagen anses som ett viktigt bidrag för att förhindra passiv rökning och försäkra rökfri luft på arbetsplatser och i gemensamma offentliga miljöer. Under 1989 kommer de norska hälsomyndigheterna att arbeta vidare med information om faran vid bruk av snus och andra rökfria tobaksprodukter såsom tuggummi, sötsaker etc. som har tillsatts nikotin.

Den 11 maj 1988 tillsattes i Sverige en utredning om åtgärder för minskat tobaksbruk. Utredningen skall i första hand överväga

- vilka åtgärder som kan vidtas för att tillförsäkra allmänheten tillgång till rökfria miljöer i gemensamhetslokaler och på allmänna kommunikationsmedel
- hur priset på tobak påverkar tobakskonsumtionen
- frågan om förbud mot tobaksreklam
- vilka ytterligare insatser som kan göras för att minska rökning och annat tobaksbruk.

5.2.21 *Meddelande om rekommendation nr 12/1988 angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för restriktivare regler för tobakskonsumtion."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiska länderna har ställt sig bakom WHO:s aktionsplan mot tobak för Europa och stöder ökade insatser inom WHO på det globala planet.

De nordiska social- och hälsovårdsministrarna har under 1988 gett Nordiska socialpolitiska kommittén i uppdrag att undersöka möjligheterna att införa rökfria flygrutter i Norden.

Kapitel XIII

Miljövård

1 Sammanfattning

Ministerrådet har under 1988 utarbetat ett förslag till nordiskt miljöprogram som behandlades vid Nordiska rådets extra session i november. Programmet utgör en långsiktig målsättning för miljösamarbetet och är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrågornas integrering i de olika samhällssektorerna och en internationell syn på miljöfrågorna. Programmet behandlar också vissa konkreta mål på kortare sikt som har stor politisk betydelse och aktualitet.

Avsikten är att miljöprogrammet kompletteras på områden där nationella åtgärder kan stödja och förstärka varandra. Ministerrådet har utarbetat ett förslag till sådan handlingsplan – en nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön.

Samarbetet kring en rad andra områden har pågått och utvecklats. Ett särskilt samarbete har påbörjats rörande frågor om det europeiska integrerings- och harmoniseringsarbetet.

2 Det nordiska samarbetet inom miljösektorn

Den övergripande ramen för det nordiska miljösamarbetet har varit av ministerrådet antagna femåriga samarbetsprogram. Programmen har innehållit planer och förslag till verksamhet som täcker ett brett fält inom miljöområdet.

Ministerrådet har beslutat att det framtida generella samarbetsprogrammet på miljövärdområdet skall ha ett längre tidsperspektiv, vara mera övergripande och principiellt till sin karaktär samt konkret resultatriktat.

Ministerrådet har utarbetat ett förslag till nytt nordiskt miljöprogram som är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrågornas integrering i de olika samhällssektorerna och en internationell syn på miljövärdarbetet. Programmet behandlar också vissa kortsiktiga mål som har stor politisk betydelse och aktualitet.

Programmet avses också vara så flexibelt att nya miljöproblem som man inte idag känner till skall kunna tas upp i det nordiska samarbetet. Den konkreta styrningen och prioriteringen av verksamheten och projekten kommer att ske med hjälp av program för de olika sakområdena. Dessa program kommer att omfatta verksamheten under två till fyra år.

I miljöprogrammet förutsätts att länderna utarbetar gemensamma handlingsplaner på områden där åtgärderna kan stödja och förstärka varandra och således kan uppnå ett bättre samlat resultat. Ministerrådet har utarbetat ett förslag till nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön.

Under ministerrådet har nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor (ÄKM) ansvaret för att utveckla det nordiska samarbetet på miljöområdet. Arbetet bereds i bl. a. fasta arbetsgrupper med nationella representanter. Under året har tre nya arbetsgrupper upprättats, en om Norden och EG på miljöområdet, en om trafik/miljö och en om miljöinformationsfrågor. För övrigt finns arbetsgrupper på följande områden: miljöforskning, luftförorening, buller, avfall och återvinning, kemikalier, naturvård, vattenföroreningar, internationella havsföroreningsfrågor, miljödata, miljö kvalitetsövervakning och miljöekonomi.

Sektorn har varit ansvarig för arbetet med följande rådsrekommendationer:

23/1983/s	Bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen
10/1984/s	Beskrivningsmodell för beräkning av naturresurser
24/1985/s	Harmonisering av miljöskyddslagstiftning
13/1986/s	Skydd för älvar på Nordkalotten
16/1986/t	Blyfri bensin i Norden
14/1987/s	Skydd av vatten- och havsmiljö
14/1988/s	Reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)
15/1988/s	ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)
16/1988/s	Miljövänlig avfallshantering (A 783/s)
17/1988/s	Handlingsplan mot havsförorening (A 790/s)
19/1988/s	Decentraliserat miljösamarbete (A 799/s)
20/1988/s	Åtgärder för en bättre miljö (A 809/s)
22/1988/s	Årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)
46/1988/s	Nordiskt miljöprogram
47/1988/s	Internationell miljöpolitik
48/1988/s	Handlingsplan mot havsföroreningar

3 Verksamheten 1988

3.1 Globala miljö- och resursproblem och utvecklingssamarbete

Enligt det nordiska miljöprogrammet bör de nordiska länderna vara pådrivande i strävandena att uppnå en global bärkraftig utveckling. Detta innebär bl. a. att de nordiska länderna vidtar konkreta åtgärder med syfte att integrera miljöhänsyn i sina egna samhällspolitiska beslut och samtidigt aktivt verkar för ett ökat internationellt miljösamarbete där både de industrialiserade ländernas och utvecklingsländernas intressen beaktas. De nordiska länderna verkar för att uppföljningen av Världskommissionens rekommendationer genomförs inom de olika internationella samsamarbetsorganen och inom ramen för bilateralt och regionalt samarbete.

Ministerrådet har inlett en process för att på längre sikt följa upp Världskommissionens rekommendationer. Det sikts mot att alla berörda samsamarbetsområden går igenom sina sektorer och utpekar de rekommendationer

och ideer, som kräver åtgärder inom de nordiska länderna. Miljöministrarna har bett om rapportering om arbetet innan utgången av 1988.

3.2 Luftföroreningar

Det er et vigtigt formål med arbejdet mod luftforureninger at udbygge den faglige position de nordiske lande har opbygget. En dybtgående forståelse af de forureningsmæssige sammenhænge opnået gennem forskning kan give et bedre politisk grundlag for reduktion af de samlede udslip i Europa, og forstærke de nordiske landes stilling i relation til de lande, fra hvilke luftforureninger overføres til Norden i stor mængde.

Ministerrådets handlingsplan mod luftforurening fra 1987, er ramme for et projektprogram om luftforurening 1987–89, samt et program for overvågning af effekter af langtransporteret luftforurening, s. k. integreret monitoring. Med hensyn til miljøkvalitetsovervågning henvises til afsnit 3.5.

Projektprogrammet om luftforurening indeholder indsatser mod luftforurening i global skala, langtransporteret luftforurening, luftforurening i byer, forvaltningsmæssigt samarbejde og informationsudveksling. Programmet, som bliver gennemført med en bevilling på godt 5 million DKK for hvert af årene 1987–89, er en videreførelse og forstærkning af det hidtidige arbejde med at samordne de nordiske landes indsats på dette område.

Et område, som har tildraget sig øget opmærksomhed i årets løb er nedbrydelsen af ozonlaget, som beskytter jorden. I september 1987 undertegnede 24 lande, herunder de nordiske, og EF-kommissionen i Montreal en protokol til Wienkonventionen om beskyttelse af ozonlaget. Aftalen indebærer fastfrysning og senere betydelige reduktioner af de vigtigste ozonlagsreducerende stoffer, klorfluorcarboner- (CFC) og haloner.

Ifølge det nordiske miljøprogram sigter de nordiske lande mod både at gå hurtigere frem og med større reduktioner end Montrealprotokollen. Det nordiske samarbejde bliver også fulgt op af årlige rapporter som viser kundskabsstatus om ozonlagets nedbrydning. Se videre afsnit 3.3.

Klimaændringer som følge af temperaturøgning i troposfæren, den såkaldte "drivhuseffekt" er et problem, som også er taget op som et led i luftforurenings samarbejdet. Spørgsmålet er nu sat på den politiske dagsorden efter verdenskonferencen om klimaspørgsmål i Toronto i juni 1988. En nordisk rapport som viser kundskabsstatus og hvilke videre behov Norden har for undersøgelser er udarbejdet.

Projektarbejdet vedrørende *langtransporterede luftforureninger* er i første række knyttet til arbejdet inden for internationale organisationer. Projekter vedrørende nitrogenkomponenter og fotokemiske oxidanter (ozon) er centrale. Specielt har det arbejde som er knyttet til konkretisering af ECE-konventionen høj prioritet. De nordiske lande afprøver måleteknik for nitrogenkomponenter i luft og for fotokemiske oxidanter, som anvendes i det europæiske overvågningsprogram EMEP. Måleprogrammet

giver desuden måledata fra Norden om koncentrationer og deposition af forskellige forureninger, bl. a. kviksløv, som giver et bedre grundlag for den biologiske vurdering af forsøringsproblemerne.

Beregninger med matematiske modeller og videreudvikling af disse, udgør en anden del af arbejdet med langtransporterede luftforureninger. Herved kan man få informationer om, f.eks. hvor stor en del af forureningen i et land der skyldes udslip fra hvert af de øvrige lande. Arbejdet med at beskrive transporten af svovl- og nitrogenkomponenter er pågået igennem en årrække, og tabeller over tilførte og modtagne mængder foreligger. Videre arbejde på dette område er påkrævet for specielt at forbedre beregninger af depositionen af kvælstofforureningerne over hav og land.

En vigtig del af arbejdet er knyttet til effekter af luftforureninger, dels ved udredningsarbejde, og dels ved at nordiske midler gør det muligt at samordne nationale projektaktiviteter. Der er startet et internationalt program for indsamling af vandkemiske og vandbiologiske data efter mønster fra EMEP, hvor de nordiske lande spiller en aktiv rolle. Samtidig fortsætter arbejdet med at konkretisere belastningsgrænser ("critical loads" og "critical levels") for luftforureningen. Arbejdet med belastningsgrænserne er taget ind i NO_x-protokollen i ECE i Geneve. I 1988 er der også udarbejdet rapporter om nye forskningsresultater om forsuring og om nordiske skovskader.

Arbejdet med luftforureninger i byer har fortsat hovedsagelig været koncentreret om udstødningsgasser fra biler – bilavgasser. De nordiske lande har arbejdet på at opfylde den fællesnordiske målsætning om, at de nordiske lande så snart som muligt bør skærpe kravene til forurenende udslip fra køretøjer. Norge og Sverige vil indføre USA-krav til nye benzindrevne biler fra 1989 og Finland fra 1990. Danmark indfører ligeledes USA-krav for personbiler og lette varebiler fra oktober 1990. Danmark vil gøre dette til en prøvesag overfor EF-kommissionen. Det nordiske samarbejde på området sigter mod informationsudveksling omkring anvendelsen af bestemmelserne for udstødningsgasser fra biler, prøvemethoder, rensningsteknik m. v., og tekniske forskrifter og information med hensyn til blyfri benzin, således at de nordiske lande kan udnytte eksisterende viden og ressourcer bedst muligt. Det er også særligt arbejdet med sodforurening fra trafikken, partikkeludslip fra tunge køretøjer og sundhedseffekter som følge af dieselgasser.

3.3 Åtgärder mot ozonreducerande ämnen

Miljöministrarna enades i oktober 1987 om en nordisk plan för att minska användningen av sådana kemiska ämnen s. k. klorfluorkarboner (CFC), som nedbryter jordens skyddande ozonskikt. Arbete har pågått för att samordna genomförandet av de enskilda ländernas åtgärder i syfte bl. a. att undvika konkurrens och handelshinder. Under 1988 har det påbörjats några projekt som underlag för de i den nordiska reduktionsplanen före-

slagna åtgärderna. Ett projekt har startats för att kartlägga de konkurrenskänsliga produktområdena och påvisa var en koordinering av nationella åtgärder har stor betydelse för att undvika konkurrensförvriddning. Vidare har ett projekt om haloner påbörjats. Tillsammans med Nordiska Industriefonden (NIM) har en rapport utarbetats som beskriver de CFC-användningsområden där det är samhällsekonomiskt mest fördelaktigt att reducera användning och emission av CFC. En redogörelse över tänkbara ekonomiska styrmedel för reduktion av CFC utsläpp har utarbetats som underlag för nationella diskussioner om införande av eventuell miljöskatt på CFC (miljörapport 1988:2).

3.4 Vatten- och havsföreningar

Ministerrådet har under 1988 slutfört arbetet med ett förslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön. Med utgångspunkt från en genomgång av tillståndet av de nordiska havsområdena, prioriteringar i nationella planer och internationella åtaganden, redovisas i planen ytterligare åtgärder på nordisk nivå för att minska belastningen av förorening av havet.

Länderna har i åtgärdsplanen enats om att ge arbetet med att minska belastningen av stabila toxiska organiska ämnen och närsalter högsta prioritet och konstaterar att även toxiska metaller och olja tillhör de ämnen som kräver kraftfulla åtgärder.

Planen tar vidare upp spridningen av föroreningar från oljeutvinning och förslag mot föroreningsutsläpp från fartygstrafiken, förbud mot dumpning och förbränning av avfall till havs i internationella konventioner, inkluderande åtgärder för att förhindra spridningen av radioaktiva ämnen i havet. Olje- och kemikaliebekämpning till sjöss redovisas i särskilda kapitel.

För vissa vattenområden som är särskilt känsliga eller har en hög belastning av föroreningar finns det behov att utarbeta mer detaljerade åtgärdsplaner. I planen redovisas områdesplaner för gränsvattnet mellan Sverige och Norge, Öresund och Bottniska Viken.

En särskild arbetsgrupp har upprättats för att skyndsamt utreda föroreningsbelastningen på Bottenviken och föreslå nödvändiga åtgärder för att minska dem.

Ett antal projekt på vattenvårdsområdet har slutförts och rapporteras löpande i NORD-publikationer. Således har utkommit "*Veiledning ved bygging og drift av større jordreanseanlegg*" (NORD 1988:51), "*Driftproblemer i kommunala avloppsreningsverk i Norden*" (NORD 1988:42) och "*Slam från slamavskiljare och slutna tankar. Insamling, behandling og deponering.*" (NORD 1988:45). Vidare har det utarbetats en sammanställning av pågående, planlagda och genomförda FoU-projekt inom kommunal avloppsvattenrening i Norden.

En systematisk och kontinuerlig samordning av de nordiska ländernas insatser inom ramen för Oslo, Paris, London- och Helsingforskonventio-

nerna samt inför Nordsjökonferensen har ägt rum i kontaktgruppen för internationella havsföreningensfrågor.

3.5 Miljö kvalitetsövervakning

Integrerad monitoring inom olika representativa terrestra områden i Norden har startats eller övervägs i varje nordiskt land. En slutlig version av "Guidelines for integrated monitoring in the Nordic countries" har utgivits som Environmental Report 1, 1988, i NORD-serien. Riktlinjerna skall kunna utnyttjas även i ett europeiskt "Integrated Monitoring" nät. Inom ECE har beslut tagits att starta en försöksverksamhet för europeisk integrerad monitoring, där Finland (Helsingfors) har utsetts som Coordinating Data and Evaluating Center. I Helsingfors finns också basen för det nordiska data- och utvärderingsregistret för integrerad monitoring.

Speciella metodanvisningar för etablering och mätning av nederbörd, markvatten, grundvatten, avrinningsvatten, markkemi och mätning av vattenflödet ifrån avrinningsområden m. m. har utarbetats under året. Dessa är skrivna på engelska av experter inom de nordiska länderna och utnyttjades även som arbetsmaterial vid det andra internationella mötet rörande integrerad monitoring i Helsingfors i oktober 1988 (WIM-2). Slutliga metodrapporter publiceras i NORD-serien efter mötet i Helsingfors.

Under 1987 trycktes en rapport över undersökningarna 1985/86 benämnd "Survey of Atmospheric Heavy Metal Deposition in the Nordic countries - monitored by moss analyses". Halterna av viktigare tungmetaller i mossor redovisas i denna på nordiska kartor. För arsenik, kadmium, krom, koppar, järn, bly, nickel, vanadin och zink kan ungefärliga depositionsvärden uträknas från dessa halter. Rapporten har väckt internationellt intresse och genom EMEP kommer ytterligare länder att delta i en europeisk metallmonitoring 1990. Planering för en workshop under mars/april 1989 pågår.

En ny interkalibreringsverksamhet avseende metalldeposition har startats under 1987. Målsättningen är framför allt att harmonisera de förberedande arbetena, medan de egentliga kemiska analyserna verkar kunna fungera relativt bra. Kalibreringsarbetet slutförs i huvudsak under 1988. Ytterligare interkalibrering kommer sannolikt att behöva utföras i anslutning till EMEPprogram.

Ett samordnat miljögiftsprogram på alkfåglar drivs i Sverige och Finland under 1988. En särskild metodkanvisning håller på att utarbetas och beräknas vara klart under vintern 1988/89 och ett försöksprogram med alla länderna kan genomföras under 1989.

3.6 Kemikalier

En viktig uppgift under året har varit att arbeta med *samordning av de nordiska ländernas system för klassificering och märkning av kemiska ämnen och produkter*. En del projekt har genomförts vars syfte varit att ta

fram material som miljö- och kemikaliemyndigheterna i Norden kan tillämpa vid bedömning av kemikaliers miljö- och hälsomässiga effekter.

Arbetet med att utarbeta förslag till klassificeringssystem för *miljöfarliga kemikalier* har förts vidare och resulterat i en konsultrapport under sensommaren 1988. Ett fortsatt arbete med att vetenskapligt utvärdera de föreslagna kriterierna för klassificering har startats och skall under slutet av året ge upphov till förslag till administrativa regler för klassificering. För att kunna varna och informera om kemikaliers miljöfarliga effekter har ett arbete satts igång för att utarbeta regler för hur de miljöfarliga kemikalerna skall märkas eller förses med annan typ av produktinformation.

Projektet om samordning av regler för klassificering och märkning av *cancerframkallande ämnen* och produkter har fortsatt. Under året har man arbetat med att sammanställa och jämföra de nordiska ländernas kriterier för klassificering med avseende på cancerframkallande effekt och att jämföra ländernas cancerlistor. Olikheter i regelsystem och tillämpning av regler har dryftats med syfte att ta fram förslag till samordnade regler.

Under 1987 slutfördes arbetet med en jämförelse av de nordiska ländernas *ämneslistor*. Arbetet har under året inriktats på att gå igenom klassificeringsgrunden och skälen för en klassificering i de olika länderna och att med utgångspunkt från detta utarbeta förslag till konkret harmonisering av vissa ämnen.

Ett viktigt område utgör projektet om *reproduktionstoxiska ämnen*. Ett arbete med avsikt att evaluera några ämnen med misstänkta reproduktionstoxiska egenskaper, i första hand ämnen av yrkesmässig betydelse har startats. Kemikaliegruppen har i ett tidigare projekt uppställt nordiskt accepterade kriterier för bedömning av reproduktionstoxiska egenskaper. Under 1988 evalueras ca 10 ämnen utgående från dessa kriterier och kriteriadokument utarbetas. Arbetet skall 1989/90 resultera i en monografi på de utvärderade ämnena och de samnordiska kriterierna.

Vid Nordiska Rådets 33:e session gavs ministerrådet i uppdrag att etablera ett tvärasektoriellt samarbete om *allergier*. Arbetet uppdelades i två delar. Det ena projektet har resulterat i en rapport om de nordiska ländernas märkningsbestämmelser för hudprodukter speciellt med hänsyn till allergi (miljörapport 1987:7). Det andra projektet, som behandlar terminologi, allergiproblem och regleringsmetoder inom olika yrkesområden (arbetsmiljö, social, konsument, livsmedel och miljö) kommer att avslutas under 1988. Som fortsättning på dessa allergiarbeten har ett projekt satts igång under 1988 för att utarbeta förslag till kriterier för klassificering av allergiframkallande ämnen. Utgående från kriterierna skall förslag till en nordisk lista på allergiframkallande ämnen utarbetas med förslag till dessa ämnens klassificering och märkning. Detta arbete påbörjas eventuellt sent under 1988.

Förhandsanmälan av nya kemiska ämnen finns endast i Danmark. De övriga nordiska länderna planerar att införa ett dylikt system i nära fram-

tid. Med anledning härav har arbete bedrivits med syfte att utarbeta förslag till samordnade regler för notifikation och till rutiner vid behandlingen av anmälningarna. Under året har likheter och olikheter mellan det danska notifikationssystemet och de planerade system i de andra nordiska länderna identifierats och förslag till olika praktiska samarbetsformer gällande behandling av anmälningarna dryftats. Förslag till praktiska samarbetsrutiner har utarbetats under hösten 1988.

Arbete har utförts för att följa upp märkningen och definitionen av *miljöfarliga batterier*, att koordinera åtgärder för i varor inmonterade miljöfarliga batterier samt att utveckla en analysmetod för bedömning av innehållet kvicksilver och kadmium i batterierna.

Kunskapen om miljö- och hälsomässiga effekter av kemiska ämnen, som varit i bruk under en längre tid är rätt begränsad. Verksamhet har pågått för att systematisera arbetet med dessa s. k. *existerande kemikalier*. Metodik att identifiera och prioritera kemikalier med bristfälliga uppgifter har utvecklats och avprovats, såväl som metodik att uppskatta dessa kemikaliers biologiska egenskaper med hjälp av matematiska beräkningsmodeller. Arbetet presenterades vid en OECD workshop på våren 1988. Under 1988 har arbete med att sammanställa slutrapporterna bedrivits.

Nordiskt samarbete gällande värdering av toxikologisk dokumentation om *bekämpningsmedlens effekter* och skadeverkningar på miljön har fortsatt i ett samarbete med ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruk (NÄJS). Genom det nordiska samarbetet påskyndas de toxikologiska utvärderingarna av gamla och nya bekämpningsmedel och den biologiska utprovnings av nya medel samordnas.

En rapport om *kombinationseffekter hos blandningar* av industriella kemikalier och pesticider har utarbetats, för att belysa eventuell potense- rande eller antagoniserande förmåga hos dylika kemikalier och samtidigt har klassificerings- och märkningsproblematiken behandlats. Rapporten har utgivits som en intern arbetsrapport till bruk vid myndigheterna. Arbetet om experimentell undersökning av den frätande förmågan hos ämnen/ produkter med *extremt pH-värde* har slutförts. Rapporten förväntas under 1988.

Som led i arbetet med avvecklingen av *tekniska handelshinder* i Norden har kemikaliegruppen dryftat förutsättningarna för att uppföra förteckningar på likvärdiga regler. Detta arbete planeras under senhösten 1988 resultera i en första förteckning på likvärdiga produktbaserade regler inom kemikalieområdet.

Arbetet med förslaget om ett avtal om utbyte av *sekretessbelagt information* om kemiska ämnen och produkter har övergått i en fas med bilaterala diskussioner och förhandlingar mellan länderna.

3.7 Kemikalieolyckor

Det nordiska forsknings- och utvecklingsarbetet i fråga om bekämpning av kemikalieolyckor bedrivs i gemensamma nordiska projekt eller som

delfinansierade projekt. När det gäller bekämpning av kemikalieutsläpp till sjöss genomförs samarbete även inom ramen för de regionala överenskomelser som de nordiska länderna är parter till. Målsättningen är att utarbeta ett förslag till en nordisk strategi och ambitionsnivå för beredskapen för kemikalieolyckor under 1989.

Under 1988 har det i ett projekt genomförts en värdering av riskbilder och beredskap i två industricentra i Norden, nämligen Sarpsborg i Norge och Hangö udd i Finland. Även i Malmöhus län genomförs ett delfinansierat projekt avseende en risk- och konsekvensanalys i länet. I ett projekt som gällt tänkta olyckor i Frierfjorden och Öresund med fartyg lastade med ammoniak, har konsekvenserna av sådana olyckor analyserats. Vidare har en förstudie genomförts av möjligheterna att utveckla spridningsmodeller för kemikalier i de nordiska farvattnen. Ett antal praktiska bekämpningsfrågor har också behandlats under 1988.

3.8 Återvinning och avfall

På Nordisk Ministerråds 36. session, blev det vedtaget at udarbejde et handlingsprogram vedr. "En miljøvenlig affaldshåndtering". Programmet skal koordineres med de nationale programmer på området.

Der er på denne baggrund iværksat 2 udredninger med henblik på at fremkomme med forslag til aktiviteter inden for programmets rammer.

Det ene vedrørende et handlingsprogram for fast affald med henblik på at mindske affaldsmængderne ved genanvendelse og sikre en bedre og mindre miljøbelastende affaldshåndtering.

Den anden udredning vedr. et handlingsprogram for renere teknologier. Handlingsprogrammet vil bl. a. indeholde forslag til branche- og virksomhedsudredninger med henblik på at undersøge hvilke tekniske, økonomiske og miljømæssige muligheder og begrænsninger der foreligger for at overføre renere teknologier mellem de nordiske landes industrier. Endvidere forslag til et informationsformidlingsnet der kan komme såvel myndigheder som industri til gode.

Arbejdet i 1988 har endvidere omfattet en indsats med henblik på at koordinere fælles nordiske initiativer for at mindske miljøbelastningen fra miljøfarlige batterier. Der blev i april 1988 på Bornholm afholdt et seminar om miljøfarlige batterier hvor alle der er involveret i indsamling og oparbejdning af miljøfarlige batterier deltog. Resultatet af seminaret blev, at der blev nedsat en ad hoc arbejdsgruppe der skulle undersøge muligheden for at lave en fælles nordisk oparbejdning af miljøfarlige batterier, d.v.s. især de kviksølvholdige.

I 1988 er der desuden iværksat aktiviteter der skal vurdere muligheden for at lave en positiv miljømærkning af produkter der ikke er miljøbelastende i affaldsstrømmen. Arbejdet tager bl. a. udgangspunkt i den vesttyske miljømærkning "Den blå engel" og vil iøvrigt blive koordineret med tilsvarende aktiviteter inden for forbrugerområdet.

Der er taget initiativ til at afholde en temadag vedr. økonomiske analyser af affaldsstrømme i samarbejde med Dansk Komité for fast affald (DAKO-FA) og Renhållsverkföreningen (RVF) i Sverige.

Endelig vil der blive taget initiativer til at opsamle erfaringer og formidle disse vedr. indsamling af miljøfarligt affald fra private husstande samt etablere en fælles nordisk standard for kompost lavet af komposterbart husholdningsaffald.

Der er udgivet 2 rapporter i 1988: Fast avfall och återvinning – olika strategier i Norden, miljørapport 1988:5 og Kemikalieaffaldsdepoter, miljørapport (udgives nov. 1988).

3.9 Buller

En utvärderingsrapport om forskningsprogrammet om *bullers effekter på människor* har publicerats i Nordserien. Rapporten presenterar forskningsresultaten med inriktning på åtgärder samt anger det fortsatta forskningsbehovet. Rapporten har spridits och presenterats vid flera internationella möten. Forskningsresultaten har bl. a. presenterats vid den stora internationella kongressen om bullers effekter, NOISE'88, som hölls i Stockholm i augusti 1988. Tidigare hade också ett miniseminarie hållits där experter inbjudits att kommentera främst danska levnadsstudier.

Arbetet med *vägtrafikbuller* har fortsatt. En rapport har utarbetats om skärpta krav beträffande bulleremission från motorfordon i Norden. Rapporten ger ett konkret förslag på hur målsättningen att reducera buller från motorfordon till 80 dBA skall uppfyllas. Rapporten översätts till engelska.

Den nordiska *beräkningsmodellen för vägtrafikbuller* har reviderats och kommer att färdigställas. I första hand har pedagogiska förändringar införts jämfört med den tidigare modellen.

En genomgång har företagits av vilka produkter som har gemensamma bullerkrav i de nordiska länderna. Resultatet visar att kraven i princip bara överensstämmer för bilar. Flera produkter har krav bara i ett eller två länder.

3.10 Naturvård och friluftsliv

I tråd med anbefalingene i Verdenskommisjonen er det lagt vekt på samarbeid med andre sektorer for å fremme innarbeiding av naturvern og friluftslivshensyn i den generelle arealplanlegging og naturressursforvaltning. Gjennom seminarvirksomhet og konferanser utvikles strategier for det videre prosjektarbeidet innen de tre prioriterte satsingsområdene.

Innen satsingsområdet art- og områdevern arbeides det med flere sentrale problemstillinger hvor utveksling av erfaringer støtter og stimulerer den nasjonale utvikling innen feltet.

Som en oppfølging av eksisterende nordisk samarbeid innen Washing-tonkonvensjonen vurderes regelverket i de ulike landene med sikte på en

samordning for mest mulig felles opptreden utad. Prosjektet vil avsluttes neste år med en miljørapport og seminar for politi og tollvesen.

Revidering av status for trua planter og dyr i Norden vil avsluttes med en miljørapport med tilråding om nordisk oppfølging for enkelte arter/artsgrupper. En generell brosjyre med artslister og viktige biotoper vil bli utarbeidet neste år. Det anbefales at artslistene revideres hvert 10. år. I arbeidet med fugleovervåking på nordisk plan er det laget en oversikt over bestandssituasjon og utvikling for en del nordiske fuglearter.

Innen feltet biotopvern utarbeides oversikter over nordiske kulturlandskapsområder som er spesielt verdifulle, og behovet for skjøtsel dokumenteres i en miljørapport. Erfaringer fra arbeidet med en virkemiddelanalyse for å kunne ivareta miljøhensyn i jordbruket trekkes inn i vurderingene. Neste år vil prosjektarbeidet avsluttes med en miljørapport og et seminar for forskere og forvaltningen i de nordiske land.

Felles nordiske vernekriterier og forvaltningsstrategier for vassdrag og elvesystemer utredes. Målsettingen er å sikre at verneverdier ikke reduseres av kraftutbygging og andre inngrep. Innen satsingsområdet *friluftsliv* har en prosjektgruppe ansvar for utredningsarbeid innen feltene forskning, planlegging og naturveiledning. Det er i stor grad utviklet kontakt med forskningsmiljø, frivillige organisasjoner og den nordiske turistgruppen i arbeidet med å fremme en nordisk friluftspolitikk.

Det tredje forskningsseminar om friluftsliv hadde i år deltakelse av politikere, forvaltere og forskere. Temaet var friluftsliv, fritid og natur, og målsettingen var å presentere forskning og forvaltning, og å drøfte kunnskapsbehovet i 5–10 års perspektiv. På denne bakgrunn ble forskningsstrategier framover vurdert, og det tas sikte på å fortsette dette forskningsforum for friluftsliv i Norden.

Utvikling av strategier for å styrke friluftslivsinteressene i planleggingsprosessen er prioritert. Som oppfølging av miljørapporten om friluftsliv og fysisk planlegging i nærmiljøet, er det i år utarbeidet en brosjyre om nærrekreasjon. Målgruppen er politikere på kommunenivå. Behovet og mulighetene for å finne fram til nordiske friluftsområder som kan utpekes på grunnlag av landskapskvaliteter og aktivitetsmuligheter er utredet. Den nordiske turistgruppen mener prosjektet har stor interesse for den framtidige satsing innen turistsektoren, og kontakten med denne sektoren vil utvikles gjennom dette samarbeidsprosjektet.

Nordisk utvikling av naturveiledning er også et felt hvor turistgruppen har en del felles målsettinger med naturvern og friluftslivsinteressene. Gjennom naturveiledning tas det sikte på å bidra til økt naturopplevelse og innsikt i natur- og kulturelle forhold samt fremme hensynsfull ferdsel. Det har vært seminar om naturveiledningsteknikk og feltpedagogikk, og en konferanse om turismen, miljøet og naturveiledning, og det kom signal fra begge forum om behov for erfaringsutveksling og vurdering av nasjonal oppfølging. En miljørapport med oppsummering av status for naturveiledning i Norden vil foreligge snart.

Innen satsingsområdet *naturvern og friluftsliv i øvrig samfunnsvirksomhet*, er det igangsatt ett 3-årig samarbeidsprosjekt med NEJS. Målsettingen er å analysere hvordan eksisterende juridiske og økonomiske virkemidler anvendes for å kunne ivareta miljøhensyn i jordbruket slik at variasjonen i plante- og dyrelivet opprettholdes, samt sikre at muligheten for friluftsliv i jordbrukslandskapet ikke forringes.

3.11 Miljøforskning

Ministerrådet har utväxlat information om aktuell nationell forskningsverksamhet och resultat på miljöområdet. Denna information har bearbetats och utsänts tillsammans med information om gemensamma nordiska aktiviteter i ett nyhetsbrev. Det första nyhetsbrevet i serien utsändes till nationella myndigheter i september 1988.

Ett gemensamt problem för de nordiska länderna är att i tid identifiera framtida miljöhot. Detta för att kunna sätta igång forsknings- och utvecklingsarbete föra att kunna bygga upp ett kunskapsunderlag för framtida miljöinvesteringar innan problemen blir akuta. Förberedelser har satts igång för ett seminarium om framtidens miljöproblem.

Ett seminarium med temat "*Jordbruk och miljö. Styrmedel och utvecklingstendenser*" med deltagande från miljö- och jordbruksmyndigheter samt forskningsinstitutioner hölls i oktober 1988.

Fortsatta initiativ har tagits beträffande tvärfackligt arbete inom områdena miljö- och energiproduktion samt energianvändning inom transportsektorn. Ett långsiktigt arbetsprogram på miljöforskningsområdet har utarbetats.

3.12 Miljöekonomi

Under 1988 slutförs arbetet med att bedöma kostnadseffektiva strategier med hänsyn till svavelutsläppen i Finland, Sverige, Danmark och Norge. Enkla kostnadsfunktioner kommer att skattas också för ett antal icke nordiska länder. Insatserna syftar till att stödja de nordiska ländernas insatser inom konventionen om långväga lufttransporterade föroreningar.

Nordiska ministerrådets kontaktgrupp för miljöekonomi har tagit initiativ till en nordisk tidskrift för miljöekonomi, vars första nummer kom ut under hösten 1988. Syftet med tidskriften är att förmedla erfarenheter från miljöpolitiken i de nordiska länderna, att orientera om forsknings- och utredningsprojekt och att stimulera till debatt. Tidskriften vänder sig till miljömyndigheter, universitet och högskolor, näringslivsorganisationer m. fl. samt till pressen i de nordiska länderna.

3.13 Miljödata

I 1988 har arbetet i den nordiska kodcentralen fortgått. De nya kodregistren omfattar mossor och lavar i Europa. Katalogen över hotade arter i Norden har uppdaterats. Ett förprojekt omfattande en bioindikorkatalog har genomförts.

En nordisk databank för integrerad miljö kvalitetsövervakning har bildats i Helsingfors. Databanken har utvidgats till att omfatta det nya internationella pilotprogrammet för integrerad miljö kvalitetsövervakning inom ECE. Databanksarbetet är ett resultat av samarbete med styrgruppen för miljö kvalitetsövervakning och luftgruppen.

Samarbetet med Nordiskt utskott för naturresurser och miljöstatistik (NUM) har fortsatt. På våren 1988 avhölls ett gemensamt seminarium om luftdata och luftstatistik i Helsingör.

3.14 Norden – EG

EG:s arbete med att etablera en inre marknad innan utgången av år 1992 har medfört ingående överväganden inom ministerrådet om detta arbetes betydelse för Nordens ställning i Europa och för det framtida nordiska samarbetet inte minst på miljöområdet.

En särskild arbetsgrupp har upprättats som har till uppgift att dels värdera effekterna av en bredare europeisk integration på miljövårdsarbetet i de nordiska länderna och dels värdera hur de nordiska länderna kan bidra till att främja en önskad miljövårdspolitik i Europa.

3.15 Information

En särskild arbetsgrupp för nordiskt miljöinformationsarbete har upprättats. Gruppens arbete har inriktats på att analysera och kartlägga informationsbehovet inom det nordiska miljösamarbetet och utveckla och finna former för spridning av denna information. Vidare arbetar gruppen med att utveckla former för att i större utsträckning utbyta informationsmaterial mellan länderna och att genom erfarenhetsutbyte och seminarier utveckla ländernas nationella informationsarbete.

3.16 Projektverksamhet

Beviljat 1988 – 1.000 DKK

1. Allmänt och forskning

– Faktasammanställningar, forskningskoordinering	200
– Dioxinförorening	335(+50)
– Kostnads- och effektivitetsanalys av åtgärder för minskad försurning	200
– Uppföljning av Brundtlandkommissionens rapport	300

2. Vatten- och havsförorening

– Vattenförorening	400
– Symposium om närsalter	200
– Havsförorening, utredning och sekreterarbistånd	300
– Bekämpning av kemikalieolyckor	500
– Publikation till NR:s havsföroreningskonferens 1989	285

3. Luftförorening	
– Bekämpning av luftförorening	5 700
inkl.:	
– Luftkvalitetsmätningmetoder	
– Effekter av luftförorening	
– Bilavgaser	
– Ozon- och klimatfrågor	
– Speciella utredningar om långtransporterad förorening och hälsoeffekter	
– Utsläppsmätningar vid avfallsförbränningsanlägg	
– Seminar	
– luftdata och statistik	
4. Buller	
– Bevakningsmodeller	60
– Effekter på människor	500
5. Återanvändning och avfall	
– Marknad för fränsorterat material	185
– Behandlingsmetoder för blyackumulatorer	250
– Ekonomisk analys av materialströmmar	50
– Miljövänliga produkter	100
– Tungmetallhaltiga batterier	353
6. Kontroll med kemikalier	
– Klassificering och märkning	455
– Selektion och prioritering bland existerande kemikalier	340
– Bekämpningsmedel – toxikologiska dok.	250
7. Naturvård och friluftsliv	
– Biotopvård	250
– Hotade djur och växter	140
– Naturvägledning	100
– Dagligt friluftsliv i Norden	
– Skyddsvärda vattendrag/älvsystem	
– Handel med utrotningshotade djurarter	
– Kulturlandskapet och jordbruket	340
8. Miljödata och övervakning	
– Miljödatasamarbete	340(+ 50)
– Nordisk kodcentral	217
– Miljökvalitetsövervakning	360

4 Nordiska rådets yttrande och rekommendationer

4.1 Nordiska rådets yttrande

Nordiska rådet har hemställt till Nordiska ministerrådet att ett samarbetsprogram på miljöområdet med aktivt och konkret innehåll bör läggas fram som ett ministerrådsförslag för rådets 37:e session.

Nordiska ministerrådet får som svar hänvisa till det ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram som har lagts fram för rådets 2:a extra session.

4.2 Nordiska rådets rekommendationer

4.2.1 Meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

Rekommandationen lyder:

”Nordiska Rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ge ett aktivt stöd i strävandena för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet får hänvisa till sitt meddelande den 10. december 1987 om rubricerade rekommendation där regeringarnas arbete med frågan om naturmiljön i Arktis och de arktiska farvatten beskrivits.

Härutöver kan nämnas att det under innevarande år i Grönland har igångsatts en rad forskningsprojekt, nämligen:

- beståndsvärderingar av valar, valrossar och isbjörnar
- upparbetning av databas över levande resurser
- specialstudier av grönländsälens intag av föda.
- undersökningsprogram rörande sillgrisslans beståndssituation.

Dessutom har det införts skärpta fredningsregler för havsfågel och för isbjörn.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.2 Meddelande om rekommendation nr 10/1984 angående beskrivningsmodell för beräkning av naturresurser

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en gemensam nordisk beskrivningsmodell för naturresurser.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som anförts i tidigare meddelande har Nordiska utskottet för naturresurs- och miljöstatistik (NUM) utfört en förstudie om behovet för en gemensam beskrivningsmodell för naturresurser. Rapporten från förstudien har sänts ut på remiss och behandlats på NUM:s möte i juni 1988. På basis av remissuttalandena beslöt utskottet att nedprioritera punkten naturresursräkenskaper i sitt kommande samarbetsprogram.

Ministerrådet avser fortsättningsvis i enlighet med det nordiska miljöprogrammet att i ett samarbete med NUM värdera miljöstatistiken, inklusive behovet av att använda gemensamma nordiska beskrivningsmodeller för naturresurser.

4.2.3 *Meddelande om rekommendation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftning*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genom en parlamentarisk förankrad kommitté utreda möjligheterna för en mer omfattande harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på miljöskyddsområdet.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

I det nordiska miljöprogrammet presenteras centrala principer och målsättningar för ministerrådets arbete på miljövårdsområdet åren framöver som innebär viktiga led för en enhetlig nordisk miljöpolitik.

Ministerrådet har i programmet fastslagit att de nordiska länderna skall eftersträva gemensamma mål för miljökvaliteten. Alla nordiska länder bör inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskilt annat nordiskt land har satt. Dessa mål kan uppnås med olika medel i de olika länder.

Inom centrala samarbetsområden anges konkreta målsättningar. Ett antal konkreta handlingsplaner inom olika sektorer skall utarbetas. Ministerrådet anser det viktigt att harmoniseringen främst bör inriktas på de områden där det är sakligt och administrativt motiverat och som resulterar i konkreta miljömässiga fördelar. Det nordiska miljösamarbetet är fortlöpande inriktat på att uppnå största möjliga överenskommelse mellan de nordiska ländernas målsättningar, krav, regler, normer och riktlinjer på miljöområdet.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.4 *Meddelande om rekommendation nr 13/1986 angående skydd av älvar på Nordkalotten*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar regeringerna i Finland, Norge och Sverige att låta utföra erforderliga utredningar för att åstadkomma ett gemensamt skydd för Tana, Torne m. fl. älvar av gemensamt intresse på Nordkalotten''.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Att formellt förbättra skyddet av gränsälvarna mellan Finland och Sverige är en folkrättslig fråga. Det nuvarande gränsälvsavtalet mellan de två länderna bygger på reglering av fiske och på tidigare påtänkt behov att underlätta den rättsliga proceduren för prövning av projekt som avser

utbyggnad av vattenkraften. För att uppfylla de krav, som ställs i rekommendationen borde detta avtal kanske ersättas med överenskommelser – en eller flera – om skyddet av gränsälvarna samt fiske i dessa och reglering av det. Frågan om eventuella förhandlingar mellan Finland och Sverige i ärendet har berörts i diskussioner men ej kunnat aktualiseras formellt pga. resursbrist och mer brådskande ärenden som det varit nödvändigt att ge företräde.

Enligt de förslag till Finlands och Norges regering som ingår i betänkan- det av en gemensam ad hoc-grupp vilket har överlämnats de båda ländernas statsministrar i februari 1988 borde Finland och Norge överväga behovet att ingå ett avtal om skyddandet av alla gränsälvar. Detta förslag har ännu inte hunnit behandlas.

4.2.5 Meddelande om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att blyfri bensin snabbt blir tillgänglig i alla delar av de nordiska länderna, samt att överväga att genom prispolitiska åtgärder gynna försäljningen av blyfri bensin”.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som tidigare meddelt har de nordiske lande længe samarbejdet om problemerne med hensyn til luftforurening fra vejtrafik. En særlig nordisk styringsgruppe for udstødningsgasser fra biler – bilavgasgruppen, arbejder med tiltag for at reducere udslippene af forurenende stoffer fra køretøjer og for at lægge forholdene til rette for at blyfri benzin kan være til rådighed i de nordiske lande så snart som muligt. Man har endvidere koordineret synspunkter i forbindelse med det internationale samarbejde, bl. a. i den såkaldte ”Stockholmsgruppe”, som består af Canada, Østrig, Liechtenstein og Schweiz, samt Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Distribution og salg af blyfri benzin sker nu på et stort antal benzinstationer i de nordiske lande. I Danmark, Norge og Sverige har stort set alle udsalgssteder med mere end en pumpe salg af blyfri benzin. I Norge og Sverige er dette indført pr. 1. juni som et krav i lovgivningen.

Spørgsmålet om at fremme salget af blyfri benzin gennem prispolitiske foranstaltninger er også taget op. Der er gennemført en prisdifferentiering i landene, som medfører at blyfri benzin nu sælges fra mellem 20 til 37 øre billigere per liter end blyholdig benzin af tilsvarende kvalitet. Salget af blyfri benzin udgør mellem 20% – 40% af det samlede salg af benzin.

På denne baggrund mener ministerrådet at hensigten med rekommendationen er opnået og at den derfor kan afskrives.

4.2.6 *Meddelande om rekommendation nr 14/1987 angående skydd av vatten och havsmiljö*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om föroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden
2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits eller planeras mot dessa föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt
3. att på grundval av vad som framkommer av kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar innefattande både nationella, nordiska och internationella åtgärder''.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet får hänvisa till det ministerrådsförslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön som har överlämnats till nordiska rådet.

Ministerrådet anser därmed att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.7 *Meddelande om rekommendation nr 14/1988 angående reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inom ramen för ministerrådets handlingsplan mot luftförorening utreda konsekvenserna för industri, energi, transport och jordbruk i de nordiska länderna av dels 50 procents reduktion av svavel och kväveoxid, dels 80 respektive 75 procents reduktion av svavel respektive kväveoxid fram till 1995.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har i det nordiska miljöprogrammet fastlagt att luftföroreningsutsläppen skall reduceras i den utsträckning som fordras för att skydda människors hälsa och minska halter och nedfall till de kritiska belastningsgränserna för miljön, även på lång sikt. Dessa reduktioner kan ske exempelvis genom användande av bästa tillgängliga teknik, effektivare användning av energi, regleringar, miljöavgifter och ändringar av trafikpolitiken. Samtidigt bör utveckling av ny teknik stimuleras.

Ministerrådet avser under år 1989 ta fram underlag för att bestämma gränserna för vad naturen tål inklusive kritiska belastningsgränser. Ett underlagsmaterial som utarbetats av en nordisk expertgrupp visar att nedfallet i t. ex. mellersta Skandinavien bör minska med ca 75 % för svavel och 30 % – 50 % för kväve. I utsatta lägen behöver nedfallet minska betydligt mer.

Ministerrådet avser att under 1989 utreda vilka åtgärder som behöver vidtagas för inte överskrida gränserna för vad naturen tål. En reviderad nordisk handlingsplan med en gemensam strategi om minskning av utsläpp av luftföroreningar skall föreligga till Nordiska rådets session år 1990.

4.2.8 *Meddelande om rekommendation nr 15/1988 angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom ramen för ECE verka för:

- a) att samtliga europeiska länder, inklusive Storbritannien, binder sig för en reduktion av svavelutsläppen med minst 30 procent – med 50 % som mål – år 1993 och
- b) att bindande protokoll ingås mellan samtliga europeiska länder i syfte att reducera kväveoxidföreningarna med minst hälften fram till mitten av 1990-talet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Vid det sjätte styrelsemötet i ECE-konventionen i Sofia nyligen undertecknades ett kväveprotokoll, som innebär ett första steg mot begränsningar av kväveoxidutsläppen. Protokollet innebär att varje land förbinder sig att utsläppen vid 1994 års utgång ej får överstiga utsläppen 1987. Senast sex månader efter det att protokollet trätt i kraft skall parterna påbörja förhandlingar för att vidta ytterligare steg för att minska kväveoxidutsläppen. Man skall därvid bl. a. beakta kritiska belastningsgränser för berörda ekosystem. Protokollet träder i kraft när 16 av de 25 länder som undertecknade protokollet ratificerat detsamma.

Konventionsstyrelsen tillsätter vidare på nordiskt initiativ en arbetsgrupp för att utveckla strategier för minskningar, som behövs för att bringa ner utsläpp till nivåer som står i samklang med de kritiska belastningsgränserna och som möjliggörs av teknikutvecklingen. Dessa strategier ska avse svavel, kväveoxider och andra föroreningar som kan överenskommas.

Danmark, Finland, Norge och Sverige anser inte att kväveoxidprotokollets målsättningar i det första steget är tillräckliga och underskrev därför tillsammans med ytterligare åtta länder en separat deklaration. Målsättningen i denna är att minska kväveoxidutsläppen med i storleksordningen 30 % till 1998 i förhållande till ett år i intervallet 1980–1986 som länderna själva väljer.

Ministerrådet anser det angeläget att de nordiska regeringarna även fortsättningsvis agerar aktivt inom såväl ECE-konventionen som i andra internationella sammanhang för att minska utsläppen av svavel och kväveoxider till den nivå naturen tål.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.9 *Meddelande om rekommendation nr 16/1988 angående miljövänlig avfallshantering (A 783/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att sammanställa ett samarbetsprogram för en mer miljövänlig avfallshantering i Norden, innefattande både samnordiska och nationella insatser.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet avser i enlighet med ministerrådsförslaget om nordiskt miljöprogram att utarbeta en strategi på avfallsområdet. Strategin skall vara inriktad på att minska mängden avfall och avfallets innehåll av miljöstörande ämnen samt åtgärder för sortering, behandling och återvinning.

I syfte att ta fram underlag för ett samlat handlingsprogram på avfallsområdet har två utredningar satts igång. Den ena berör hanteringen av fast avfall och den andra renare teknologier. Arbetet är närmare beskrivet i avsnitt 3.8.

4.2.10 *Meddelande om rekommendation nr 17/1988 angående handlingsplan mot havsförorening (A 790/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett samnordiskt handlingsprogram för bekämpande av havs- och kustföroreningen i Norden, där också havsområdena i Nordatlanten och kring Västnorden får sin berättigade plats, samt formulera en samnordisk politik i internationella sammanhang. Ett ministerrådsförslag om handlingsplanen bör föreläggas Nordiska rådets 37:e session.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet får hänvisa till det ministerrådsförslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön som har överlämnats till Nordiska rådet.

Ministerrådet anser därmed att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.11 *Meddelande om rekommendation nr 19/1988 angående decentraliserat miljösamarbete (A 799/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att initiera ett decentraliserat samarbete om miljöskyddsfrågor i Norden.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet genomförs på ett brett fält inom ramen för ministerrådet, ämbetsmannakommittén och ett antal arbetsgrupper. Samarbete förekommer också direkt mellan regionala och lokala myndigheter, industriorganisationer och enskilda företag. I många projektgrupper inom ministerrådets ram deltar representanter för regionala och kommunala organ, organisationer och näringslivet. Som exempel på samsamarbetsområden med sådan representation kan nämnas: luftföroreningar, vattenplanering, avfall och återvinning, kemikalieolyckor, begränsningar av CFC, m. m.

I det nordiska miljöprogrammet anförs att i vissa särskilt utsatta områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor, t. ex. genom en samlad insats från industri, jordbruk och kommuner, kommer särskilda

områdesplaner att utarbetas. Sådana områdesplaner redovisas för ett antal vattenområden som gränser mellan två nordiska länder i åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön.

Ett viktigt led i decentralisering av beslutsprocessen utgör informations- och opinionsskapande verksamhet. Det är viktigt att beslutsfattare på regional och kommunal nivå liksom en bredare allmänhet blir mera miljömedveten. Ministerrådet har börjat ett arbete med att stärka och utveckla informationsarbetet. Detta arbete är närmare berört i avsnitt 3.16.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.12 *Meddelande om rekommendation nr 20/1988 angående åtgärder för en bättre miljö (A 809/s)*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att sammanställa nordiska erfarenheter om effekter på havet av närings- tillförsel och utsläpp av kemiska substanser samt initiera ev kompletterande forskning härom

att starta ett långsiktigt FoU-projekt om skogsskadorna och metoder för att förebygga dem,

att undersöka möjligheterna att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken, t. ex. att genom skatterabatter stimulera till en minskning av avgasutsläppen i trafiken eller genom miljöskyddsavgifter stimulera till minskning av olika slags utsläpp.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådsförslaget om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön innehåller en beskrivning av miljötillståndet i de nordiska havsområdena samt situationen beträffande utsläpp av bl. a. närsalter, metaller och stabila organiska ämnen. Förslaget anger det vidare forsknings- och utvecklingsarbete som skall bedrivas i det nordiska samarbetet.

I ministerrådsförslaget till nordiskt miljöprogram anges att en gemensam utvärdering av risken för kort- och långsiktiga negativa effekter av luftföroreningarna på skogsproduktionen skall göras snarast som grund för samlade nordiska motåtgärder. En åtgärdsplan om minskning av utsläpp av luftföroreningar skall föreligga till Nordiska rådets session 1990.

I nordiska miljöprogrammet anges vidare att ekonomiska styrmedel bör i ökad omfattning komplettera de administrativa styrmedlen. Möjligheten att samordna användningen av ekonomiska styrmedel kommer att undersökas.

4.2.13 *Meddelande om rekommendation nr 22/1988 angående årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)*

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att årligen

framlägga en lägesrapport på miljöpolitikens område inför Nordiska rådet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Enligt det nordiska miljöprogrammet avser ministerrådet utarbeta särskilda handlingsplaner på samarbetsområden där gemensamma nordiska åtgärder kan stödja och förstärka ländernas insatser. Ministerrådet har utarbetat ett förslag till åtgärdsplan på havsföroreningsområdet. En handlingsplan på luftföroreningsområdet kommer att utarbetas under 1989. Ytterligare handlingsplaner förutses, bl. a. beträffande avfallshantering och naturvård. Handlingsplanerna avses revideras inom tidsintervall på 2–4 år.

I handlingsplanerna kommer beskrivningar av tillståndet i miljön att redovisas liksom förslag till åtgärder. Handlingsplanerna kommer att kompletteras med åtgärdsplaner för vissa särskilt belastade geografiska områden där samlade åtgärder krävs mot flera föroreningskällor.

Ministerrådet avser vidare att med början år 1992 regelbundet utge en rapport om miljöns tillstånd i Norden mot bakgrund av den internationella utvecklingen. Rapporten bör kunna utgöra en grund för att identifiera områden där det krävs ytterligare åtgärder och som underlag för revidering av miljöprogrammet.

Med ovan angivna åtgärder anser ministerrådet ha uppfyllt syftet med rekommendationen som därmed kan avskrivas.

4.2.14 *Meddelande om rekommendation nr 46/1988 angående nordiskt miljöprogram*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a. att fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslaget B 85/s och med beaktande av de synpunkter och önskemål som social- och miljöutskottet framfört och därvid omarbeta de ovan fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser mm inom de områden som nämnts,
- b. att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för att förverkliga miljöprogrammet,
- c. att årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljö tillståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet avser fastställa ett nordiskt miljöprogram innan rådssessionen i Stockholm 1989.

Ministerrådet avser att årligen rapportera om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1). Ministerrådet får vidare hänvisa till meddelandet om rekommendation nr 22/1988 angående årlig lägesrapport om miljöpolitik (avsnitt 4.2.13).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 januari 1989:

Ministerrådet har fastställt ett nordiskt miljöprogram den 10 januari 1989.

Ministerrådet har beslutat tilldela miljösamarbetet 18 485 000 DKK 1989. Anslaget 1988 var 12 904 000 DKK. Ökningen avses främst användas för genomförande av miljöprogrammet och nya handlingsplaner.

Ministerrådet avser att årligen rapportera om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1).

Ministerrådet avser vidare att med början år 1992 regelbundet utge en rapport om miljöns tillstånd i Norden. Rapporten bör kunna utgöra en grund för att identifiera områden där det krävs ytterligare åtgärder och som underlag för revidering av miljöprogrammet.

Med ovan angivna åtgärder anser ministerrådet ha uppfyllt syftet med rekommendationen som därmed kan avskrivas.

4.2.15 *Meddelande om rekommendation nr 47/1988 angående internationell miljöpolitik*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiska länderna har redan en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken. I ministerrådsförslaget till nordiskt miljöprogram förstärks denna roll ytterligare.

De nordiska länderna deltar aktivt i den internationella miljöpolitiken, t. ex. inom ramen för en rad internationella konventioner. Några exempel på detta är ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar och de marina konventionerna som London-, Oslo-, Paris- och Helsingforskonventionerna. Ett annat exempel är det arbete som bedrivs inom ramen för Montrealprotokollet för att användningen av ozonnedbrytande ämnen skall minska.

Genom nationella rapporter och annat underlag till möten informeras representanter från andra länder om bakgrund till våra ställningstaganden i olika frågor. Information till allmänhet i andra länder har t.ex gjorts när det gäller försurning. Omfattande information till allmänhet, press och forskare m. fl. ges också av olika myndigheter och andra statliga organ.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att den därmed kan avskrivas.

4.2.16 *Meddelande om rekommendation nr 48/1988 angående handlingsplan mot havsföreningar*

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta en handlingsplan mot havforurensninger i overensstemmelse med B 86/s og B 86 Å/s og utvalgets forslag og bemerkning.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet avser fastställa en åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön innan rådssessionen i Stockholm 1989.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 januari 1989:

Ministerrådet har fastställt en nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön den 10 januari 1989 (*se Bihang*).

I enlighet med åtgärdsplanen kommer ministerrådet fortlöpande att rapportera till Nordiska rådet om hur arbetet med att minska utsläppen till havsmiljön fortgår. Ministerrådet har utarbetat en första rapport som föreligger nu.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

BIHANG

Rapport om arbetet med att minska utsläppen till havsmiljön

Den nordiska åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön antogs av ministerrådet (miljöministrarna) den 10 januari 1989. Enligt planen skall det ske en fortlöpande rapportering till Nordiska rådet om hur arbetet med att minska utsläppen till havsmiljön fortgår. Detta utgör den första rapporten som består av nationella redogörelser.

Danmark

Indledning

Den danske indsats till nedbringelse af havforureningen har været genstand for en intensiv debat i løbet af 1980'erne – en debat som nåede sin foreløbige kulmination i 1987: i foråret med vedtagelsen af vandmiljøplanen og i efteråret med vedtagelsen af to Folketingsdagsordener om havafbrænding og om den 2. internationale Nordsøkonference.

Der er en stigende anerkendelse af, at medens kvaliteten af de mere lukkede danske havområder (fjorde, bugter og lign.) overvejende påvirkes af udledningerne fra Danmark, er de mere åbne havområder også påvirket af udledninger fra vore nabolande i øst og vest. En dansk havmiljøpolitik må derfor bygge på en international indsats, med hovedvægten lagt på en væsentlig nedbringelse af næringssaltudledningerne fra land, samtidig med at man opretholder eksisterende målsætninger om nedbringelse af forurening av havet med toksiske, persistente, eller bioakkumulerende stoffer.

Hovedvægten i den danske indsats til nedbringelse af havforureningen er lagt på at opnå en drastisk reduktion i nærings saltbelastningen i de danske havområder. Til dette formål vedtog Folketinget først "NPO-planen" (1985) og to år senere, vandmiljøplanen.

Vandmiljøplanen blev fremlagt for Folketinget i januar 1987 og vedtaget – med visse ændringer – i april 1987. Der er senere foretaget visse småændringer i planen.

Af andre nationale planer af betydning for havmiljøet kan nævnes den frivillige handlingsplan for pesticider af januar 1986 og miljøministerens redegørelse om en handlingsplan for luftmiljøet, afgivet til Folketinget den 7. april 1988.

Nærings salt

Som nævnt ovenfor, er hovedvægten af den danske indsats til nedbringelse af havsforureningen lagt på at opnå en drastisk reduktion i nærings saltbelastningen i de danske havområder. Denne indsats sker dels via den danske vandmiljøplan, dels via det internationale miljø samarbejde.

Vandmiljøplanen stiler mod en reduktion i nærings saltudledningen til alle vandområder, herunder havet, vandløb, søer og grundvand. Planen udspringer af følgende dagsordensforslag, vedtaget af Folketinget den 18. november 1986:

"Folketinget opfordrer regeringen til:

- inden 1. februar 1987 at fremlægge en samlet plan – herunder for investeringer – der betyder, at udledninger af kvælstof reduceres med 50% og udledningen af fosfor med 80% inden for 3 år".

Den endelige plan omfatter følgende tiltag:

Kilde	Tiltag
Kommunale rensningsanlæg	Max. udledning (årgennemsnit)
Eksisterende anlæg	Total Kvælstof Total fosfor
Over 15 000 p. e.	8 mg/l 1.5 mg/l
Over 5 000 p. e.	ingen grænse 1.5 mg/l
Nye anlæg	
Over 5 000 p. e.	8 mg/l 1.5 mg/l
Industriudledninger	
Eksisterende årsudledning over 66 ton kvælstof og/eller over 7,5 ton fosfor	Reduktion ved hjælp af bedst, tilgængelig teknologi
Nye årsudledninger over 22 ton kvælstof og/eller 7,5 ton fosfor	Reduktion ved hjælp af bedst, tilgængelig teknologi
Landbrug	
Udbringning af husdyrgødning	Gødning fra maks. 2 dyreen./ha
Opbevaring af husdyrgødning	Mindst 9 mdr. kapacitet, dog med dispensationsmuligheder ned til 6 eller 7 måneders kapacitet for brug med mellem 31 og 120 dyreenheder.
	Obligatorisk gødningsplan
Alle gårde	Ingen udbringning af husdyr – gødning på bar jord efter høst og indtil 1. nov – ingen udbringning på frosen eller snedækket jord.
Alle gårde	

Alle gårde	Grønne marker: Plantedække på marker gennem vintersæsonen eller i det mindste indtil 20. oktober: 1988: på mindst 45 % af markareal 1989: på mindst 55 % af markareal derefter mindst 65 % Maks. 20 % af det grønne areal kan erstattes ved at nedpløje halm. Halmnedmuldningsarealtet skal ganges med en faktor 1.6
Havbrug og dambrug	Produktionsbegrænsninger. Forbedre fodertyper (lavt N og P indhold, høj næringsværdi) Bedst, tilgængelig teknologi for spildevandsbehandlingen.
Kraftværker	Specielle reduktionsplaner for NO _x -emissioner
Motorkøretøjer	Specielle reduktionsplaner (amerikanske normer)

Planen skal følges op med en intensiveret monitorings- og overvågningsindsats overfor forureningskilderne og vandmiljøet i almindelighed. Den endelige overvågningsplan er aftalt med de regionale myndigheder (amtskommunerne) og iværksat i efteråret 1988.

Den første evaluering af vandmiljøplanens virkning er planlagt at finde sted i 1990. På dette tidspunkt vil mange af tiltagene ikke være implementeret fuldt ud.

Planen forventes at kræve nyinvesteringer på 9 000 mill. kroner.

Planen forudser følgende reduktioner af næringssaltudledninger:

Kilde	% reduktion:	kvælstof	fosfor
Kommunale rensesanlæg		60	72
Industriudledninger		60	72
Landbrug		49	92

Nye beregninger foretaget i 1988 på basis af de seneste oplysninger viser imidlertid, at de forventede reduktioner for landbruget sandsynligvis vil kun blive ca 25 % for kvælstof og ca. 23 % for fosfor. Dette betyder at de forventede reduktioner for den samlede vandmiljøplan bliver 25 % for kvælstof og 60 % for fosfor.

Regeringen har meddelt, at der i forbindelse med evaluering af vandmiljøplanens virkning i 1990 vil blive taget stilling til, yderligere tiltag som kan være nødvendige for at opretholde vandmiljøplanens målsætning.

Tungmetaller

Som nævnt i den nordiske havmiljøplan, har Danmark i medfør af EF-direktiver udstedt to bekendtgørelser (nr. 181 af 25. marts 1986 og nr. 736 af 27. oktober 1986), der fastsætter nye, lavere grænseværdier for udledning af cadmium og kviksølv i processpildevand fra visse industrianlæg. I medfør af bekendtgørelse nr. 396 af 26. juni 1983 om fremstilling og import af cadmiumholdige produkter er anvendelse af cadmium som stabilisator i plaststoffer forbudt fra 1. januar 1988 (for de fleste plaststoffer fra 1. januar

1987), og anvendelse af cadmium till cadmiering forbydes fra 1. januar 1989: visse nøje afgrænsede anvendelser vil god fortsat være tilladt efter disse datoer.

Med bekendtgørelse nr 807 af 2. december blev indholdet af bly i benzin til motorkøretøjer nedsat til max. 13 mg/l, medens salget af blyfri benzin er blevet fremmet ved hjælp af afgiftsreguleringer, således at salget nu udgør mere end 30 % af det samlede benzinsalg. Det skønnes, at denne udvikling mærkbart vil nedsætte mængden af bly, der tilføres havmiljøet i afstrømning fra befæstede områder og fra luften.

I forbindelse med opfølgningen af ministerdeklarationerne fra den 2. internationale Nordsøkonference og fra Helsingforskommissionens 9. møde har Miljøstyrelsen beregnet, at vandmiljøplanens udbygning af rensningskapacitet og -effektivitet i de kommunale rensningsanlæg vil have en betydelig effekt på udledningen af tungmetaller, først og fremmest fordi de nye, forbedrede eller udvidede anlæg vil udfælde en væsentlig større slam-mængde, hvori en stor del af spildevandets tungmetalindhold vil befinde sig.

De foreløbige beregninger viser, at der kan forventes reduktioner af følgende størrelsesorden:

Bly	reduceres med	75 % i forhold til 1985-niveauet
Kobber		70 %
Zink		60 %
Krom		30 %
Cadmium		30 %

Der er ikke indberegnet de reduktioner, der kan forventes at komme fra de mere restriktive krav, som kommunerne forventes at stille til industri-spildevand der tilledes de kommunale rensningsanlæg for at beskytte anlæggenes biologiske trin mod forgiftning.

Stabile organiske forbindelser

Som det er tilfældet med tungmetallerne, forventer Miljøstyrelsen at vandmiljøplanen vil medføre en reduktion i mængderne af stabile organiske forbindelser, der tilføres miljøet via det kommunale spildevand. Miljøstyrelsen har dog ikke kvantificeret de procentvise reduktioner, der kan forventes opnået. En mere detaljeret rapport herom forventes at kunne udarbejdes i 1989.

For industriudledningernes vedkommende har Miljøstyrelsen iværksat en opgørelse over de reduktioner, der er opnået eller kan ventes opnået i kraft af allerede gennemførte eller besluttede tiltag: f. eks. etablering af avanceret resning for spildevandet fra pesticidfabrikken ved Harboøre, som hidtil har tegnet sig for 10 % af Danmarks samlede udledning af fosfor og en stor mængde af organiske fosforforbindelser. Herudover er der allerede taget en række skridt for at nedsætte udslip af en række persistente stoffer.

Anvendelsen af PCB/PCT er allerede forbudt, bortset fra i transformatorer og kondensatorer, hvor der er en udfasningsperiode indtil 1. januar 1995, udfasningen fra offshore-installationer vil blive forsøgt fremskyndet.

Der er indført skæpede regler for drift og kontrol af affaldsforbræningsanlæg, med henblik på at nedsætte dioxin-indholdet i røggasserne.

Skærpede regler for bortskaffelse af spildolie og kemikalieaffald ventes at træde i kraft inden udgangen af 1988 og vil bl. a. sikre at forbrændingen af sådant affald sker effektivt og uden dannelse af dioxiner.

Ved gennemførelsen af HELCOM-Rekommendationen nr. 86/2 er olieudledningerne fra danske raffinaderier til havmiljøet reduceret med 49 % fra 1985 til 1988.

Der er aftalt en frivillig handlingsplan for pesticider (januar 1986) som sigter på en reduktion i pesticidforbruget på 25 % inden 1990 og 50 % inden 1996, i forhold til gennemsnitsforbruget 1981–85.

Miljøstyrelsen vil i løbet af 1989 udarbejde forslag til, hvordan en 50 % reduktion i udledninger af persistente organiske forbindelser til det marine miljø kan opnås. En kombination af en virksomhedsrettet (brancheorienteret) strategi og en stoforienteret strategi forventes anvendt.

Finland

Inledning

Hösten 1988 fattade statsrådet ett principbeslut om ett nytt målprogram för vattenvården i Finland fram till år 1995. Genom statsrådets principbeslut fastställdes målen och åtgärderna för att främja och styra vattenvården. Utöver vatten- och miljöförvaltningen bör även den övriga förvaltningen i sin verksamhet beakta riktlinjerna i målen för principprogrammet. Som utslagsgivande rättsinstanser är vattendomstolarna dock inte bundna av principbeslutet. Det internationella samarbetet för att skydda vattnen i Finland bör också stå i samklang med målen för detta principbeslut.

Genom de vattenskyddsåtgärder som principbeslutet förutsätter förväntas vattnens kvalitet förbättras avsevärt fram till år 1995. Arealen av de svårast förorenade vattenområdena kommer att minska och skadeverkningarna av spillvatten kommer generellt att minska. Den hittills långsamt tilltagande eutrofieringen av kustvattnen kommer att bromsas.

Det nya målprogrammet ersätter ett tidigare av vattenstyrelsen godkänt principprogram för vattenvården för perioden 1975–1985. Även då uppställdes mål för den maximala belastningen av vattnen, tillståndet i dem och användningen av dem. Målen för programmet uppnåddes i rätt stor utsträckning. Kommunala avloppsvatten behandlas numera på ett sätt som representerar en god basnivå. Även belastningen från industrins avloppsvatten minskades avsevärt och i det närmaste enligt de mål som ställdes upp.

Ökningen av vattenföroeningen framför allt i sötvattnen kunde stoppas, och på många ställen kunde vattnen göras mer användbara. I kustvattnen ökade dock den lindriga föroeningen något. Även arealen av sådana områden som kan klassificeras som föga användbara ökade något i kustvattnen.

Oavsett att utvecklingen i fråga om skydd av vattnen var gynnsam, inträffade inte en förbättring i vattnens tillstånd som skulle motsvara den minskade belastningen genom avloppsvatten. Detta berodde delvis på att belastningen från avloppsvattnen på många ställen fortfarande var alltför stor och på att verkningarna av andra belastningskällor, bl. a. den diffusa belastningen, ökade i många områden. Däremot förbättrades vattnens tillstånd snabbt i vissa fall då belastningen helt upphörde.

En finländsk aktionsplan mot föroening av den marina miljön är under utarbetande på miljöministeriet och kommer att färdigställas inom år 1989.

Närsalter

De största föroreningskällorna beträffande näringssalter är kommunerna, lantbruket samt massa- och pappersindustrin. Tillsammans svarar dessa för 90 % av den del av fosforbelastningen som härrör från mänsklig verksamhet.

Enligt målprogrammet för vattenvården skall den av människan orsakade fosforbelastningen fram till år 1995 minska med ca 40 % jämfört med 1986 års nivå.

Totalbelastningen på vattendrag och kustvatten från kommunernas reningsverk var år 1987, beräknat för hela landet, 480 ton fosfor och 14 600 ton kväven. Reningsgraden för fosfor var 89 % och för kväve 30 %. Fosforbelastningen har under de senaste åren minskat fortlöpande, t. ex. med en tredjedel från år 1982 till 1987. Däremot har kvävebelastningen långsamt tilltagit i takt med ökande spillvattenmängder. År 1987 var 3,7 miljoner invånare, dvs. ca 74 % av landets befolkning anslutna till kommunala reningsverk. Reningen av spillvatten vid kusten och i inlandet skiljer sig inte väsentligt från varandra. Ungefär hälften av landets befolkning är bosatt i kustområdet.

Enligt det nya målprogrammet för vattenvården effektiviseras fosforeringen ytterligare så att till år 1995 fosforbelastningen minskas med 15 % i förhållande till situationen år 1986, vilket innebär att reningsverken i genomsnitt når en fosforreduktion om 90 %. I speciella fall kommer fosfor att avlägsnas till 95 % eller till en residualhalt av 0,3–0,5 mg P/l. Behovet av kväveborttagning och de tekniska möjligheterna därtill utreds och behövliga åtgärders vidtas.

Totalbelastningen på vattenmiljön av närsalter från lantbruket har beräknats till ca 1 800 ton fosfor och ca 32 000 ton kväve per år. Belastningen på havsområdena har inte beräknats separat.

Då åkerbruket främst orsakar fosforbelastning på vattnen på grund av erosion kombinerad med ytavrinning går man enligt målprogrammet målmedvetet in för att minska belastningen med odlingstekniska metoder som inriktas på gödningen och åkrarnas vattenhushållning samt genom anläggning av skyddszoner som bland annat minskar erosionen. Därigenom kan den totala fosforbelastningen från lantbruket, inklusive den årliga belastningen med ca 400 ton fosfor från kreaturshushållningen, minska till ungefär hälften av den nuvarande nivån.

Skogsbrukets eutrofierande effekt är än så länge inte klarlagd. Enligt målprogrammet skall vattenvården beaktas i skogshushållningen. Bl. a. skall dikning och skogsgödning genomföras så att olägenheter så långt som möjligt förhindras. Gödning skall t. ex. inte utföras vintertid.

Inom industrin har den av skogsförädlingsindustrin orsakade fosforbelastningen ökat något sedan mitten av 1980-talet. Ökningen står i proportion till ökad användning av råmaterial. I fråga om andra industrigrenar har inga väsentliga förändringar skett. Belastningen med kväve från massa- och pappersindustrin har inte förändrats nämnvärt under 1980-talet. Däremot har kvävebelastningen från industrin som helhet minskat med ca 20 %.

Enligt målprogrammet för vattenvården skall fosforbelastningen från massa- och pappersindustrin minska med ca 25 % jämfört med 1986 års nivå. Också belastningen med närsalter från livsmedelsindustrin skall minska.

Pälsdjursuppfödning och fiskodling är viktiga belastningskällor i Finland. Också målen för dem har justerats i målprogrammet. Syftet är att belastningen skall minska avsevärt.

I Finland är fiskodlingen en av de mest betydande källorna till närsalttillförsel till vattendragen och kustvattnen. Den totala fosforbelastningen uppgår till 160–180 ton per år. Belastningen med fosfor och kväve från odlingar i kustområdet uppgår till ca 50 respektive 400 ton per år.

Enligt målprogrammet för vattenvård skall belastningen från fiskodlingen minskas, bl. a. genom nya reningsmetoder, nya typer av odlingar, utveckling av skötseln av odlingarna, inklusive utfordringen, samt genom styrning av den regionala lokaliseringen av fiskodlingar.

Tungmetaller

De viktigaste källorna till utsläpp av tungmetaller utgörs av företag inom metall- och gruvindustrin samt den kemiska industrin. Den största enskilda belastaren är Kemira-koncernens Vuorikemia-fabriker. Dessa har under de senaste åren i väsentlig grad kunnat minska sina utsläpp av tungmetaller. Detta kommer även till synes i statistiken för utsläpp från industrin som helhet.

Enligt målprogrammet för vattenvården minskas belastningen orsakad av tungmetaller från den kemiska industrin och metallindustrin. Så snart som möjligt utarbetas tillräckligt detaljerade mål för och anvisningar om vattenvården inom de viktigaste industribranscherna. Behandlingen av spillvatten från industrianläggningar som är anslutna till allmänna avlopp och från små industrier med egna avlopp effektiviseras väsentligt.

Genom åkerbruket tillförs jordarna små mängder tungmetaller via utspritt rötslam och med konstgödsel. Transporten av tungmetaller till vattendrag och kustvatten är inte undersökt men tillförseln betraktas som oväsentlig. Kvicksilverhaltiga betningsmetoder är fortfarande i bruk inom lantbruket men någon förhöjning av kvicksilverhalten i fisk har inte kunnat iakttas i närheten av områden med intensiv sädesodling.

Stabila organiska ämnen

De viktigaste källorna till utsläpp av toxiska stabila organiska ämnen är massaindustrin och den kemiska industrin. En betydande tillförsel till havet sker även genom deposition från luften samt genom tillförsel från andra diffusa källor, av vilka jordbruket är den viktigaste.

Inom träförädlingsindustrin bildas organiska klorföreningar vid blekning av pappersmassa. Ifråga om sådana ämnen är massaindustrin den största belastaren av den akvatiska miljön. En standardiserad analysmetod (AOX-metoden) förställdes först år 1988 och monitoring av utsläpp av organiska klorföreningar kan börja år 1989. På basen av undersökningar som gjorts vid de flesta anläggningar under de senaste åren, och på basen av beräknade uppskattningar av utsläpp, kan förändringarna i belastningsnivån uppskattas. Utsläppen av organiska klorföreningar har minskat avsevärt under de senaste åren. Avgörande faktorer härvidlag är processtekniska åtgärder samt att reningen av spillvatten i de flesta fabriker numera sker i biologiska reningsanläggningar, speciellt aktivslamanläggningar. Det schablonberäknade medelvärdet för AOX i Finland år 1986 var 4,5 kg Cl per ton blekt cellulosa.

Genomförandet av målprogrammet för vattenvården kommer även för skogsindustriutsläppens del att innebära att belastningen med organiska klorföreningar minskar avsevärt. Numeriska mål kommer att uppställas senast före utgången av år 1991. Tyngdpunkten inom vattenvården kommer under åren framöver att ligga inom skogsindustriområdet jämsides med jordbruket.

Utsläppen av skadliga stabila organiska ämnen från den kemiska industrin har betydelse endast lokalt. Problemen har åtgärdats medels interna processer och rening av spillvattnet och utsläppen är förhållandevis små.

I åker- och skogsbruket användes år 1987 ca 280 olika pesticidprodukter innehållande ca 140 olika aktiva substanser. År 1987 såldes ca 4 600 ton pesticider för användning inom åker- och skogsbruk, motsvarande ca 2 000 ton aktiv substans. Nivån har under de senaste åren stabiliserats på en nivå som motsvarar en fördubbling av användningen år 1970. Av den förbrukade mängden användes merparten inom åkerbruket. Utflödet av pesticider till vattendrag har uppskattats till ca 1 % av den förbrukade mängden.

Särskilt belastade områden

Beträffande kommunalutsläpp utgör tätorterna i huvudstadsregionen den största belastningskällan vid Finlands kuster. I områdets reningsverk behandlas spillvatten från ett område med ca 800 000 invånare. Området belastas inte i högre grad med spillvatten från tung industri. Sedan 1970-talets början har reningsgraden höjts markant och under de senaste åren reningen koncentrerats till några få reningsverk. Utsläppspunkterna har flyttats utåt kusten. Åtgärderna har resulterat i en klart förbättrad vattenkvalitet i de inre vikarna medan i den yttre skärgården det lindrigt förorenade områdets areal har tilltagit.

Massa- och pappersindustri, metallindustri samt kemisk industri belastar speciellt Bottniska viken, men mätbara effekter begränsas till vattenområdena i närheten av utsläppspunkterna. Inom alla berörda industribranscher har utsläppskraven skärpts under 1980-talet och belastningen kunnat minskas medels process- och reningstekniska åtgärder.

Island

Indledning

I Island har man en særlig lov om havforurening, lov nr. 32/1986 om bekæmpelse af havforurening. Dette er en omfattende lov og indbefatter enhver form for havforurening.

En lignende lov om forureningsbekæmpelse på land er lov nr. 109/1984 om sanitære forhold og sanitetskontrol.

For at sikre disse loves gennemførelse har man sat visse regler, f. eks. om forbud mod import og brug av PCR, regler om skibsdstyr til bekæmpelse af havforurening og regler om forureningsbekæmpelse ved oliedepoter. Man forbereder også regler om forskellige andre spørgsmål.

De islandske myndigheder har fastsat en særlig forureningszone omkring Island. Forureningszonen strækker sig, som den økonomiske zone, 200 sømil til havs. Hvor dybden på fastlandssoklen er mindre end 2 000 m, kan forureningszonen dog strække sig 300 sømil til havs.

Foruden ovennævnte lov om bekæmpelse af havforurening har Island ratificeret forskellige internationale og regionale konventioner om bekæmpelse af havforurening, og man følger bestemmelserne i disse konventioner op.

Disse konventioner er:

1. The International Convention for the Prevention of Pollution of the Sea by Oil, 1954 (OILPOL 1954 Convention).
2. The International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, 1973 (MARPOL 1973 Convention).

3. The Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and other Matter (London Convention).
4. Convention for the Prevention of Marine Pollution by Dumping from Ships and Aircrafts (Oslo Convention).
5. Convention for the Prevention of Marine Pollution from Land-Based Sources (Paris Convention).
6. The United Nations Convention on the Law of the Sea.

Desuden har Island ratificeret og følger bestemmelserne i The International Maritime Dangerous Goods Code (IMDG Code) ved transport af farlige stoffer til søs.

Island forbereder undertegnelse af København-aftalen, som er en aftale mellem de nordiske lande om gensidig assistance i kampen mod olie- og kemikaliefurening i havet.

Der arbejdes med Islands ratificering af III og V tillæg til MARPOL-konventionen, dvs. om transport af emballerede farlige stoffer til søs og som skibsassald.

Til fremme af anskaffelse af udstyr for forureningsbekæmpelse i islandske havne betaler statskassen 75 % af anlægsomkostningerne i forbindelse med dette udstyr.

Der arbejdes i overensstemmelse med et særlig program som er i gang, om planlægning og opbygning af udstyr til forureningsbekæmpelse i havne.

Der regnes med en betydelig forøgelse af mængder af forurenende stoffer i havet omkring Island.

Man mener, at hvis der opstår fare for, at fiskebankerne ved Island forurenes alvorligt, er det mere sandsynligt, at en sådan forurening bæres med havstrømmene eller luften udefra, end at den kommer fra begrænset industri og bebyggelse i land, f. eks. kemisk forurening i havet, radioaktiv forurening i luften.

Havet omkring Island regnes i dag for at være meget lidt forurenet. De islandske myndigheder har erklæret, at man er parate til at arbejde hårdt for at beskytte havet mod enhver form for forurening.

Island er økonomisk meget afhængig af fiskefangsten, som ses af, at 3/4 af Islands eksportværdi stammer fra fiskefangsten.

Næringsalte

Næringsalte i havet omkring Island har indtil nu ikke forvoldt nævneværdige problemer ved landets kyster.

Fiskeopdræt i havet er i Island en industri i vækst. Fra denne industri er der en vis fare for lokal havforurening.

Island vil derfor træffe de yderste sikkerhedsforanstaltninger mod forurening fra fiskeopdræt og lægge vægt på, at der benyttes tørfoder ved fiskepådæt, hvis det viser sig nødvendigt for en reduktion af forureningen, således at forureningsbelastningen i visse områder aldrig overstiger det niveau, som området kan tåle under de dårligste betingelser.

For at reducere udstødning af kvælstof fra biler er en skærpelse af kravene om udstødningsgasser efter amerikanske normer under udarbejdelse.

I Island sælges blyfri benzin, men forbrugerne kan frit vælge mellem blyfri benzin og benzin, som indeholder bly.

Tungmetaller

Der findes ikke megen industri i Island, som kan forårsage forurening af tungmetaller i havet. Der findes kun 2 fabrikker, aluminiumproduktion og

ferrosiliconproduktion, samt nogle små garverier og galvaniseringsfabrikker, hvorfra en sådan forurening kan tænkes at stamme.

Der er ingen papirindustri i Island og der findes ingen fabrikker, som fremstiller klor.

Det har ikke været muligt i nævneværdig grad at måle forurening fra tungmetaller i havet omkring Island, bortset fra en smule efter undersøiske vulkanudbrud.

I et nyt regulativ, som man forventer bliver udgivet om kort tid, indføjes en bestemmelse om indsamling af bly- og cadmiumbatterier, og der stiles mod at påbegynde indsamlingen i 1989.

Man planlægger en fabrik til genudvinding af skrot, og der sættes strenge bestemmelser om forureningsbekæmpelse i forbindelse med denne fabrik.

Stabile organiske stoffer

Man regner med, at den største forurening af havet omkring Island i dag skyldes organiske stoffer i form af spøgelsesnet og syntetiske tove samt kasser, forskellige andre beholdere, plasticposer og -folier. Desuden forurening fra isoleringsplast, som smuldres, og som havets dyr så sluger som føde. Da plastic er ufordøjelig, ophobes den i dyrenes indvolde og koster dem senere livet.

Rederiforeninger har gjort propagandafremstød – med godt resultat – for at skibsassald afleveres i land, og havnemyndighederne har arbejdet for at forbedre forholdene ved indsamling af skibsassald.

I havnene er der sat affaldscontainere op ved de fleste anløbskajer i landet.

Stabile, giftige, organiske stoffer benyttes ikke i større mængde i Island. PCB har dog været brugt i elektriske kondensatorer i elektricitetsværker og nogle andre industrivirksomheder indtil nu, men man regner ikke med, at denne brug har bevirket nævneværdig forurening af havet. Nu arbejdes der organiseret med en reduktion af PCB-brugen i Island og med nedbrydning af sådant affald på sikker vis.

Regler om forbud mod import og brug af PCB i Island er nylig trådt i kraft.

Foranstaltninger for resterende områder

Der arbejdes med forbedringer af kloakeringen i Reykjavik for at reducere kloakforureningen i havet omkring byen.

Norge

Innledning

Flere norske fjorder er sterkt forurenset av miljøgifter. Åpne farvann er lite berørt. Den viktigste kilden til utslippene er lokal industri, men i tillegg tilføres betydelige mengder miljøgifter fra andre land gjennom lufttransport og med havstrømmene fra de sydlige deler av Nordsjøen.

Tilførselen av næringssalter til fjord- og kystområdene har resultert i økende eutrofieringsproblemer langs kysten av Sør-Norge, spesielt langs Skagerrak-kysten. Overgjødningsskader registreres stadig hyppigere og over større områder. Tilførselene skyldes hovedsakelig utslipp fra landbruket og kommunal kloakk. Tilførsler fra andre land bidrar også.

Havforureningsproblemene har i de siste årene ført til betydelig økt

innsats. Miljøverndepartementets budsjett for tiltak mot forurensninger har økt med nærmere 90 % siden 1986. Statens forurensningstilsyn (SFT) vil få 23 nye stillinger i 1989, blant annet til overvåkning og kontroll. Den økte innsatsen har blant annet sammenheng med norsk oppfølging av vedtakene på Nordsjøkonferansen høsten 1987 og den nordiske planen mot havforurensninger.

Industri- og gruvevirksomhet må regne med å gjennomføre tiltak for omlag 3 milliarder kroner i løpet av de neste 5 årene. Ca 300 renseanlegg for kommunal kloakk planlegges etablert innen år 2000. Investeringen er foreløpig anslått til 10 milliarder kroner. Tiltak vil bli prioritert i området fra svenskegrensen til Nord-Jæren. Omfattende tiltak vil også bli gjennomført for å redusere utslippene fra landbruket.

Nærings-salter, utslipp til Nordsjøen

Det er lagt opp en særskilt tiltaksplan for fylkene fra svenskegrensen til og med Nord-Jæren fram til 1995. Planen utarbeides i samarbeid mellom miljøvernavdelingene og SFT. Planen har følgende mål:

Etappe 1	(1988–89):	20 % reduksjon
Etappe 2	(1990–92):	35 % reduksjon
Etappe 3	(1993–95):	50 % reduksjon

Planen for første etappe er utarbeidet og igangsatt. Planen for etappe 2 vil bli utarbeidet i 1989.

Gjennomføring av programmet vil kreve betydelig ressurser (penger og personell), samt nye virkemidler. Nedenfor er det gjort en sammenstilling av planlagte tiltak og anslåtte utslippsreduksjoner. Det presiseres at planene og anslagene er foreløpige og vil bli nærmere bearbeidet i løpet af 1989.

Reduksjonsprogram

Kommunale utslipp. Det er fram til 1995 planlagt å bygge ca 100 nye renseanlegg for kommunale utslipp langs kysten som vil betjene ca 1.1 mill. personequivaler. Betydelig forbedring og utbygging av ledningsnettet samt tiltak innen spredt bebyggelse skal også gjennomføres. Når det gjelder eksisterende ledningsnett vil det bli laget detaljerte kravspesifikasjoner. Industri som er tilkoblet kommunale anlegg vil bli kartlagt med sikte på tiltak. Fjerning av nitrogen ved renseanleggene byr på spesielle tekniske problemer. SFT har satt i gang et program for at undersøke ulike løsninger. Forslag til nye tiltak vil bli satt fram i løpet av 1989. Samtidig vil også forslag til løsning av problemet med slamdisponering foreligge.

Antatte reduksjoner er 860 tonn fosfor av et årlig utslipp på 1 600 tonn. Årlig utslipp av nitrogen ligger på 14 000 tonn. Anslag over hvilke reduksjoner av nitrogen som er mulig vil foreligge sammen med forslag om nye tiltak på dette feltet (1989).

Landbruket. De viktigste tiltakene som inngår i reduksjonsprogrammet for utslipp til landbruket er:

- tilstrekkelig lagerkapasitet for husdyrgjødsel
- forbedret lagringsanlegg for husdyrgjødsel
- riktig bruk av gjødsel gjennom gjødselplanlegging
- krav til tilstrekkelig spredeareal for husdyrgjødsel (tilpasning av dyretallet) i nye forskrifter
- strengere krav til tidspunkt for spredning av husdyrgjødsel
- forbedre eksisterende bakkeplaneringsanlegg, og stille strengere krav til nye anlegg

– redusere jordbearbeiding samt innføre "vegetasjonssoner" særlig i distrikter med mye kornproduksjon.

Industri. Det vil bli satt krav om ytterligere rensing for å redusere utslippene fra de viktigste industribransjene: kunstgjødselproduksjon, sprengstoffproduksjon og treforedling.

Antatte reduksjoner: Et samlet utslipp av fosfor på 140 tonn pr år vil reduseres med 3 tonn, og utslippet av 4 500 tonn nitrogen vil reduseres med 1 700 tonn. Det er satt igang utredninger for å vurdere ytterligere reduksjoner av nitrogen fra kunstgjødselproduksjon.

Fiskeoppdrett: Et foreløpig vedtak om fastfrysing av dagens produksjonsnivå i det aktuelle området er fattet. Dersom det i tillegg kreves best mulig rensing vil det være mulig å komme ned mot det utslippsnivået som var i 1985.

Antatte reduksjoner: Utslippene var i 1985 ca 30 tonn fosfor og 190 tonn nitrogen. I 1988 var utslippene ca 112 tonn fosfor og 660 tonn nitrogen. Med strengest mulige tiltak, fastfrysning av produksjonsvolum og bruk av best mulig teknologi er det mulig å komme ned på 1985-nivå.

Vaskemidler. Fosfor-innholdet i vaskemidler er redusert gjennom forskrifter. Ytterligere reduksjon er oppnådd ved frivillig overgang til fosfatfrie tøyvaskemidler. I løpet av 1989 vil det bli forbud mot fosfatholdige tøyvaskemidler.

Antatte reduksjoner: Forbruket av fosfater i vaskemidler vil reduseres fra 775 tonn pr år til ca 250 tonn pr år. En del av dette fosforet holdes tilbake i rensaneanlegg allerede idag.

Miljøgifter

Statens forurensningstilsyn (SFT) foretok i 1987 en kartlegging av foreliggende kunnskap om forekomst og miljøkonsekvenser av miljøgifter i Norge. Kartleggingen resulterte i at SFT prioriterte arbeidet med i alt 19 miljøgifter, hvorav 13 er prioritert for tiltak. De 13 miljøgiftene omfatter tungmetaller og persistente organiske forbindelser (klororganiske forbindelser), polyaromatiske hydrokarboner (PAH), fluorider og aluminium.

Status pr. 1988, planlagte tiltak for å redusere utslipp fra industri, samt planlagte produktkontroll-tiltak, vil bli omtalt for de 13 prioriterte stoffgruppene når det gjelder utslipp til vann. Samlet effekt av tiltakene beskrevet nedenfor er antatt å bli en reduksjon i utslippene til Nordsjøen på rundt 70%.

Tungmetaller

Kvikksølv (Hg)

Status pr. 1988:

Utslipp til vann er ca 80 kg/år fra industrielle punktkilder (kloralkalifabrikker og sink-produksjon). Diffuse kilder utgjør ca 6 000 kg/år. Betydelig reduksjon (80–90%) i industrielle utslipp har skjedd siden basisåret 1985 ved nedleggelse av en klor-fabrikk og ved overgang til deponering i fjell-lager av avfall fra sink-produksjon.

Tiltak

– industri:

– produktkontroll:

Reduksjon av utslippet fra gjenværende kloralkalifabrikk skal utredes i løpet av 1990–94. Fra 1992 vil de aller fleste batterier bli produsert uten kvikksølv. Beregnet reduksjon av kvikksølvforbruk: ca 3 000 kg. Gjenvinning

og/eller erstatning av kvikksølv i lysstoffrør og termometre vurderes.

Kadmium (Cd)

Status pr. 1988:

Utslipp er ca 600–800 kg/år fra industrielle punktkilder og ca 450 kg/år via kommunalt nett. Kadmium finnes i batterier (10 tonn), plast (20 tonn) og handelsgjødsel (1 tonn). Betydelig reduksjon har skjedd siden 1985 ved overgang til deponering i fjell-lager av avfall fra sink-produksjon.

Tiltak

– industri

Tiltak mot avrenning fra kis-gruver (ca 40 kg/år fra gruver med utløp till Nordsjø-området) skal utredes i 1989.

– produktkontroll:

Reduksjon av Cd-innhold i alkalibatterier er fastsatt. Innsamlingsordning for batterier er i gang i ca 2/3 av kommunene. Videre utvikling av innsamlingsordningen avhenger av om reguleringsformen blir forbud eller merking. Grense skal fastsettes for Cd-innhold i handelsgjødsel (f. eks. 50 mg/kg fosfor som innebærer halvering av dagens nivå). Forbud mot bruk (eller annen regulering) av Cd som stabilisator og pigment i plast vil bli foreslått innen 1995.

Bly (Bb)

Status pr. 1988:

Utslipp til 1,8 tonn/år av industrielle punktkilder. 5 tonn/år via kommunalt nett.

Tiltak

– industri:

Ikke fastsatt ennå. Industrielle punktutslipp fra Nikkelverk og smelteverk.

– produktkontroll:

For blyakkumulatorer vurderes returordning (utgjør ca 5000 tonn/år). For blyhagel skal det skje frivillig overgang fra bly til stål innen 1992. Deretter forbud mot bly (utgjør ca 350 tonn/år derav 30 tonn til vårtmark).

I tillegg planlegges tiltak vedr. utslipp av *krom, sink, nikkel og kopper*.

Persistente organiske forbindelser

SFT har prioritert følgende stoffgrupper: Tinnorganiske stoffer, PCB, klorerte etaner, klorerte parafiner, klorerte benzener, dioksiner, klorerte alkybenzener- og styrener, samt klorerte fenoler.

Tinnorganiske stoffer

Status for 1988:

Ingen utslipp fra industri. Forbruk til bunnstoff og notimprenering ca 31 tonn/år.

Tiltak

– produktkontroll:

Forbud mot bruk av TBT for båter under 25 m og som motimpregneringsmiddel trer i kraft 1. halvdel av 1989. Tiltaken forventes å medføre reduksjon med 60% av dagens nivå. Forbud mot bruk også for større båter vil bli gjennomført ved eventuelle internasjonale avtaler.

PCB

Status for 1988: Ingen industrielle utslipp. Ca 150 tonn PCB i bruk.

Tiltak
– produktkontroll: Utfasingsplan for PCB-holdig utstyr. All bruk av PCB skal opphøre innen 1995.

Klorerte etaner

Status for 1988: Industrielt utslipp ca 0,2 tonn pr. år fra VCM-produksjon.

Tiltak
– industri: Nye utslippskrav for denne industrien er til vurdering.

Klorerte parafiner

Status for 1988: Ingen kjente industrielle punktkilder. Tilstede i skjæroljer og i plast.

Tiltak
– produktkontroll: Vurdering av regulering av bruk i plast foretas. Antatt reduksjonspotensiale: 25–50%.

Klorerte benzener

Status for 1988: En kjent industriell punktskilde (Mg-produksjon) hvor utslippet er ca 7 kg/uke. (Ni-produksjon kan også være kilde. Samlet utslipp klororganiske stoff er oppført under neste stoffgruppe).

Tiltak
– industri: Utslippsreduksjon på 95% er pålagt Mg-produzenten innen 1990. Videre reduksjon til 99–100% er pålagt innen 1995. Kostnad: ca 275 mill. kroner (inkludert reduksjon av dioksiner).

– produktkontroll: Eventuell kartlegging og materialstrøm generelt for klororganiske forbindelser.

Dioksiner

Status for 1988: Samlet kjent industrielt utslipp utgjør ca 0,5 kg/år. Dominerende utslippskilde er Mg-produksjon (0,5 kg/år). Mindre kilder er Ni-verk (10 g/år?) og treforedlingsindustrien (0,4 g/år).

Tiltak
– industri: Reduksjon av utslippet fra Mg-produksjonen skal reduseres med 99% (til 0–5 g/år) innen 1995 (se klorerte benzener).

– produktkontroll: Ikke relevant foreløpig.

Klorerte akybenzener og – styrener

Status for 1988: Industriutslipp på totalt ca 1,7 tonn pr. år (målt som totalt organisk klor og derfor også inkludert de to foregående stoffgruppene). Utslippskildene er Ni-verk og Mg-produksjon.

Tiltak
– industri: Reduksjonskrav gitt til Mg-fabrikken vil medføre i denne stoffgruppen på ca 50%.

Klorerte fenoler

Status for 1988: Celluloseindustriens klorblekerier er største utslippskilde. Det er foreløpig bare foretatt målinger av totale klororganiske forbindelser

(målt som AOX). Dette utslippet er ca 3 000 tonn/år.

Tiltak
– industrien Tiltak som reduserer AOX vil trolig redusere klorerte fenoler i samme forhold.

Polyaromatiske hydrokarboner

Status for 1988: Totalt utslipp fra industrien er 61 tonn/år. Kildene er aluminiumverk med Søderberg-elektroder og jernverk.

Tiltak
– industrien Prosjekt for utredning av aktuelle reduksjons- eller rensemetoder igansettes i 1989. Det samarbeides internasjonalt om å finne fram til standard målemetoder for PAH. Ny kartlegging av utslippkilder vil blir foretatt i løpet av 1989.

Andre tiltak

Spesialavfall

Mottakssystemet for spesialavfall vil bli vesentlig forbedret. Antall mottaksplasser vil bli utvidet til ca 200 innen 1991. Et sentralt destruksjonsanlegg er under planlegging, og skal være klart til drift i løpet av 1992. Også kontrollen med spesialavfalls-virksomheten vil bli intensivert.

Planmessig kartlegging av tidligere deponert spesialavfall er i gang og vil være fullført innen 1990. Opprydding som man finner nødvendig etter denne kartleggingen skal gjennomføres.

Egen forskrift om spesialavfall har eksistert siden 1984. Alle som genererer, samler inn, tar i mot eller disponerer nærmere spesifiserte avfallstyper skal ha særskilt tillatelse fra SFT. Forskriften bli revidert i 1989. Det skal ses på om antall stoffgrupper som forskriften regulerer skal økes, og om nedre grense for mengde avfall som omfattes av leveringsplikten i spesialavfallsforskriften skal senkes.

Forbrenning av avfall til havs

Norske myndigheter har bestemt at all forbrenning av industriavfall til havs skal stanses i 1989. Det har til nå vært tillatt forbrent ca 6 000 tonn avfall (EDC-tjære) pr. år fra norsk virksomhet.

Utslipp fra offshorevirksomheten

Med bakgrunn i resultatene fra overvåking av havbunnen rundt plattformene i Nordsjøen, er SFT nå i ferd med å utarbeide nye regler for utslipp av oljeholdig borekaks. Reglene, som skal utarbeides første halvår 1989, tar sikte på en reduksjon av utslippene de to første årene, og forbud mot utslipp av oljeholdig kaks fra 1.1.1991. Utslippene har allerede i 1988 blitt betydelig redusert i forhold til tidligere år, hovedsakelig som følge av strengere vilkår i utslippstillatelsene.

Et forslag til nasjonalt kontrollsystem for utslipp av kjemikalier fra offshoreindustrien vil sendes på høring første kvartal 1989. Systemet vil bli satt i drift på prøvebasis mot slutten av 1989.

Både framdrift når det gjelder endring av reglene for utslipp av oljeholdig kaks og kjemikaliekontrollsystemet følges av Pariskommisjonens arbeidsgruppe for oljespørsmål (GOP).

SFT regner ikke med vesentlig økning i flyovervåkingsintensiteten de nærmeste årene. Nytt fly vil imidlertid bli tatt i bruk, og dette vil effektivisere overvåkingen.

Sverige

Inledning

I juni 1988 behandlade den svenska riksdagen en samlad miljöpolitisk proposition. Som en del av denna antogs en åtgärdsplan mot havsföroreningar. Åtgärdsplanen innehåller konkreta åtaganden för att minska utsläppen av, i första hand, stabila organiska ämnen, närsalter och metaller.

Statens naturvårdsverk fick i september 1988 regeringens uppdrag att utarbeta förslag till ny reviderad och skärpt åtgärdsplan mot havsföroreningar. Förslaget ska redovisas senast den 30 september 1990 och ligga till grund för en ny proposition som ska presenteras för riksdagen 1991.

Under våren 1988 behandlade, och antog, riksdagen även speciella propositioner om jordbrukets miljöeffekter, trafik- samt energipolitiken. Samtliga dessa förslag har betydelse för att minska miljöbelastningen i den marina miljön.

Jämsides med dessa konkreta åtgärdsprogram har även miljöskyddslagstiftningen skärpts och organisationen på miljöskyddsområdet getts kraftigt ökade resurser. Detta innebär att såväl ämnesvisa, regionala som branschvisa genomgångar genomförs. Ett exempel är den länsövergripande tillsynskampanj som Dalälvsdelegationen nyligen inlett. Som ett led i organisationsförstärkningen har särskilda regionala projekt tillskapats för att bidra till att lösa svåra problem i särskilt utsatta regioner.

En viktig effekt av förändringarna i lagstiftningen och miljöskyddsorganisationen är att en konsekvent omprövning skall göras av gamla tillstånd. Så sker nu exempelvis för alla massaindustri och samtliga sopförbränningsanläggningar.

Forskning

Arbetet med havsmiljöfrågorna har de senaste åren getts kraftigt ökade resurser. Bl. a. har forskningen om de marina frågorna tillförts ytterligare medel. Under 1987/88 har i storleksordning 100 miljoner kr. satsats för forskning etc. med anknytning till de marina miljöproblemen. Så sent som i december 1988 antog riksdagen ett särskilt förslag från regeringen om förstärkta insatser till forskning, undersökning, övervakning och internationellt samarbete med anledning av sommarens algblooming och säldöd. Enbart detta paket innebar att 30 miljoner kronor tillfördes havsmiljöarbetet.

Stabila organiska ämnen

Bakgrund

Betydelsen av den långsamma smygande giftverkan av stabila organiska ämnen, tillverkade av människan har blivit allt mer uppenbar. Sådana organiska ämnen, som endast långsamt bryts ned i miljön, kan spridas över stora områden och påverka miljön under lång tid. Härigenom blir även relativt begränsade utsläpp av stabila organiska ämnen ett allvarligt hot. Denna typ av föroreningar har därför mycket hög prioritet i den svenska åtgärdsplanen.

Till gruppen stabila organiska ämnen hör klorerade organiska substanser. Skogsindustrin är i det avseendet den dominerande svenska utsläppskällan.

Massafabriker med blekerier

I Sverige finns 15 sulfatfabriker med klorblekerier. I SNV:s uppdrag att utarbeta ett nytt åtgärdsprogram mot havsföroreningar ingår bl. a. att utarbeta en avvecklingsplan för utsläpp av klorerade organiska ämnen från massaindustrin. Regeringens uttalade målsättning är att en sådan avveckling bör ske snarast möjligt, dock senast år 2000.

I den miljöpolitiska propositionen slogs fast att utsläppen av klorerad organisk substans som ett första steg ska minska till 1,5 kg per ton blekt massa. Åtgärder för att klara detta skulle enligt propositionen vara påbörjade senast under 1991, detta förutsatte att samtliga tillstånd skulle omprövas senast 1990.

Redan idag har dock tio av sulfatfabrikerna fått slutliga villkor för detta första steg, en fabrik har getts rätt till utsläpp av 1,8 kg TOCl/ton massa. För övriga nio anläggningar gäller högst 1,5 kg, en av dessa fabriker har dessutom ålagts att presentera hur man redan 1994 ska ha nått ned till en nivå om understiger 0,5 kg TOCl.

Övriga sulfatfabriker kommer att omprövas den närmaste tiden. I Sverige finns dessutom fyra sulfatfabriker med klorblekning. Även för dessa fabriker kommer villkor för utsläpp av klorerad organisk substans att fastställas.

Parallellt med arbetet att minska utsläppen av klorerad organisk substans sker ett medvetet arbete att minska användningen av klorblekt massa. Regeringen har givit kemikalieinspektionen i uppdrag att redovisa förekomsten av klorerade föreningar, däribland dioxiner i vardagsprodukter. Inspektionen ska också klarlägga vilka alternativ som finns samt lämna förslag för att eliminera produktion och användning av sådana produkter som produceras med hjälp av klorblekt massa.

Målsättningen är att utsläppen av klorerad organisk substans i ett första steg, senast 1993 ska begränsas till ca 6 800 ton från sulfatfabrikerna och ca 550 ton/år från sulfatfabrikerna. Utsläppen av dioxiner kommer redan tidigare att vara mycket kraftigt minskade, näst intill eliminerade.

Vid de nordiska miljöministrarnas möte den 30 augusti 1988 tillsattes en arbetsgrupp mellan Finland, Norge och Sverige för att behandla skogsindustrins utsläpp till vatten. Arbetsgruppen ska före den 1 juli 1989 redovisa en tidsplan för en minskning av utsläppen av totalt organiskt bundet klor från skogsindustrin genom tillämpning av bästa tillgängliga teknik. Arbetsgruppen ska även göra en bedömning av vad föreslagna och andra åtgärder kan få för betydelse för dioxinutsläppen.

Arbetsgruppen ska vidare göra en preliminär bedömning av när utsläppen kan ha upphört.

Kemikalieanvändningen inom industrin

Som ett led i arbetet med den reviderade åtgärdsplanen har arbetet inletts för att kartlägga utsläppen av de stabila organiska ämnena från den kemiska industrin. Som en följd av denna inventering ska en konsekvent omprövning ske av givna tillstånd.

SNV och kemikalieinspektionen ska inom en femårsperiod ha genomfört en branschvis genomgång av industrins utsläpp i syfte att få till stånd ett utbyte av de miljöfarligaste kemikalierna mot mindre farliga.

För närvarande arbetar verket aktivt med cellulosaindustrin och verkstadsindustrin, men flera andra branscher kommer att tas upp. Tillsammans arbetar myndigheterna med s. k. flödesstudier, hur kemikalier kommer in i landet och vart de tar vägen. Arbetet har kommit igång med

kvicksilver och avsikten är att fortsätta med bl. a. klorerade lösningsmedel, bromerade flamskyddsmedel och ftalater. Avsikten är att skapa ett underlag för åtgärder, i första hand användning av andra mindre miljöfarliga kemikalier. Ett särskilt projekt kommer att påbörjas avseende tvätt- och rengöringsmedel.

Användningen av bekämpningsmedel i jordbruket skall i ett första steg halveras på fem år till år 1990. Ett nytt åtgärdsprogram med ytterligare begränsningar skall utarbetas till 1989. I det nya åtgärdsprogrammet skall även användningen av bekämpningsmedel inom andra sektorer t. ex. träindustrin ingå.

Regeringen har givit kemikalieinspektionen i uppdrag att redovisa förekomsten av klorerade föreningar, däribland dioxiner, i vardagsprodukter. Inspektionen skall också kartlägga vilka alternativ som finns samt lämna förslag för att eliminera produktion och användning av sådana produkter.

Närsalter

Bakgrund

Riksdagen har på grundval av den miljöpolitiska propositionen beslutat att utsläppen av närsalter i ett första steg skall minskas till hälften i de områden som är särskilt påverkade.

Större delen av det kväve som tillförs havet från den svenska kusten transporteras av vattendragen. De största kvantiteterna når ut via de stora älvarna, som var och en avvattnar tiotusentals kvadratkilometer mark. I jordbruksområdena medför kväveutlakningen att även förhållandevis små åar för med sig betydande kvävemängder.

I förhållande till vattendragen bidrar avloppsvattnet från tätorter längs kusterna med ganska måttliga kvävemängder. De största utsläppen av kväve via kommunalt avloppsvatten äger rum i Stockholm, Göteborg och Malmö–Helsingborg. Vissa kväveutsläpp sker också från massafabriker samt järn- och stålverk.

Ungefär två tredjedelar av den fosfor som tillförs havet från den svenska kusten förs ut av vattendragen från skogsmark, åkrar, tätorter och industrier i inlandet. De största vattendragen bär med sig de allra största fosformängderna, men betydande kvantiteter transporteras också ut av åarna från de sydsvenska jordbrukslätterna.

Tack vare effektiv rening är fosforinnehållet i avloppsvattnet från tätorterna numera förhållandevis litet. Fosfor släpps också ut från massafabriker samt vissa kemi- och livsmedelsindustrier.

Jordbruk

Sveriges riksdag har i juni 1988 beslutat om vissa miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket. Djurtätheten skall anpassas till tillgänglig areal för spridning av stallgödsel och begränsas till 1 djurenhet per hektar när det gäller svin och höns och till 1,5 djurenhet per hektar när det gäller nötkreatur. Spridning av stallgödsel förbjuds under tiden 1 september–28 februari. Lagringskapaciteten för stallgödsel skall utökas till att motsvara 8 månaders gödselproduktion för nötkreatur och 10 månader för svin. Även åtgärder avseende växtodling och gödslingsplanering ingår.

Användningen av handelsgödsel skall minskas ytterligare. Den redan tidigare införda miljöavgiften på handelsgödsel höjdes fr. o. m. 1 juli 1988. För att minska utläckaget av fosfor från jordbruksområden kommer mejerierna att tillhandahålla fosforfattiga diskmedel (2% fosfor i stället för 8–10%).

Åtgärderna som skall genomföras före 1995, bedöms medföra en halvering av kväveläckaget från jordbruket till sekelskiftet. I den reviderade åtgärdsplan som skall utarbetas inom två år skall möjligheterna till ytterligare minskning av närsaltläckaget redovisas.

Kommunala avloppsreningsverk

Under de senaste decennierna har en omfattande utbyggnad av kommunala reningsverk ägt rum. Direktutsläppen från tätorter är därför idag avsevärt mindre än för ett par decennier sedan. Speciellt fosforutsläppen minskade påtagligt under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet, då allt fler av de svenska reningsverken införde kemisk rening.

Utsläppen av fosfor från de kustbaserade avloppsreningsverken har dessutom minskat med ca 160 ton från 1985 och igångsatta åtgärder kommer att minska utsläppen med ytterligare 75 ton under de närmaste två åren, motsvarande ca 12% av dagens utsläpp från kustavloppsreningsverken. Kväveutsläppen är schablonberäknade och någon säker tendens är svår att urskilja. Kunskapen kommer att förbättras i takt med att krav på bättre redovisning av kvävetillförseln och kväveutsläppen från kommunala reningsverk tillkommer. Vid ett antal avloppsreningsverk (ca 20 st) pågår eller avses påbörjas försök med kvävereduktion. Vid de verk som kommit längst med försöken i stor skala är erfarenheten att kvävereduktion går att genomföra, men att förutsättningarna varierar mycket från plats till plats och även från årstid till årstid.

Riksdagen har beslutat att i ett första steg ska en 50-procentig kvävereduktion införas före år 1992 i särskilt påverkade områden. Detta kan även komma att betyda krav på förbättrad fosforrening vid vissa större kustbaserade avloppsreningsverk samt en satsning på utökad kvävereduktion för avloppsreningsverk över en viss storlek. I den miljöpolitiska propositionen slås dessutom ambitionen fast om att uppnå minst 50-procentig reduktion även i övriga kustregioner före år 1995. I arbetet med den reviderade åtgärdsplanen ska prövas om detta behöver skyndas på ytterligare.

Utredning pågår också om åtgärder vid avloppsreningsverk i inlandet och om avloppsfrågan för enskild bebyggelse.

Övriga källor

Utsläppen av kväveoxider från trafik och förbränningsanläggningar bidrar i hög grad till eutrofieringen och ska minskas. Från och med 1989 års personbilsmoeller har obligatoriskt krav om rening motsvarande katalytisk avgasrening införts. Ett bidrag på 1000 kronor för avgasrening på personbilar i trafik skall införas. Skärpta avgaskrav införs från och med 1992 års modell för lätta lastbilar och bussar från och med 1994 års modell för tunga fordon. Kraven föregås av två års stimulansbidrag. Riksdagen skärpte på regeringens förslag i våras riktlinjerna för kväveoxidutsläpp från fasta förbränningsanläggningar. Riksdagen beslöt även om särskilt hårda krav på koleldade förbränningsanläggningar.

Naturvårdsverket har regeringens uppdrag att presentera en reviderad åtgärdsplan även mot luftföroreningar och försurning, en sådan ska föreläggas riksdagen 1991. Bland annat ska man redovisa vilka åtgärder som krävs för att minska kväveoxidutsläppen med 50% till år 2000, räknat från 1980 års nivå.

Kartering pågår av utsläppen av närsalter från främst skogsindustrin. Åtgärderna mot klorerade organiska ämnen vid dessa industrier har inneburit en minskning av närsaltutsläppen.

Metaller

Bakgrund

I den av riksdagen antagna åtgärdsplanen har angivits som mål att halvera utsläppen av kvicksilver och kadmium från 1985 till 1995 och att kraftigt begränsa utsläppen av övriga metaller.

Kvicksilver

Sopförbränning och metallindustri är de områden som svarar för de största utsläppen av kvicksilver. Samtliga sopförbränningsanläggningar ska senast 1991 uppfylla nya stränga utsläppskrav (0,08 mg/nm³ torrgas, 10% CO₂) för kvicksilver. Sedan 2 år tillbaka genomförs en omfattande kampanj för insamling av kvicksilverhaltiga batterier i nästan alla kommuner.

Rönnskärsverken har i runda tal halverat sitt utsläpp sedan 1985 och ett järnverk har satt in ett särskilt s. k. selenfilter för att minska sitt kvicksilverutsläpp.

Det sammanlagda luftutsläppet av kvicksilver har reducerats till 2,5 ton per år, vilket var det mål som satts upp till 1995. Reduktionen sedan 1985 är knappt 60%. En ytterligare minskning förväntas bl. a. genom de nya kraven på sopförbränningsanläggningarna. Även introduktionen av alkaliska batterier med lågt kvicksilverinnehåll kommer att bidra positivt. Vissa utsläppskällor, har inte räknats in i utsläppsstatistiken t. ex. krematorier, där ett bättre underlag varefter bör kunna medge en kvantifiering av utsläppen.

I en rad konkreta tillståndsärenden har utsläppskraven skärpts. Bl. a. tvingas kloralkalifabriken i Skoghall upphöra med sin kvicksilverbaserade produktion under 1989.

De direkta vattenutsläppen av kvicksilver är dock förhållandevis små. Av större betydelse torde vara diffusa emissioner från fiberbankar och från användningen av kvicksilverhaltiga betmedel. Användningen av kvicksilverhaltiga betmedel har nu förbjudits. Härigenom försvinner spridningen av ca 2,5 ton år. Regeringen har för budgetåret 1988/89 avsatt 50 milj. kr. i återställningsarbeten av gamla miljöskador för de fall det inte finns någon som är skyldig att svara för att sådana åtgärder genomförs. Bl. a. skall medlen kunna användas för att åtgärda fiberbankar.

Kadmium

Föroreningen av kadmium utgör ett allvarligt problem i Bottniska Viken och egentliga Östersjön. Kadmium liksom zink blir rörligare ju surare marken är. Mycket tyder på att dessa metaller läcker ut från de försurade markskikten.

En rad åtgärder har vidtagits mot kadmiumspridningen. 1982 infördes ett förbud mot att använda kadmium vid ytbehandling och som färgpigment samt som stabilisator i plast. Innehåll av kadmium i handelsgödsel har minskats under senare år.

Övriga metaller

1985 års utsläpp av bly uppskattades till 750 ton per den 1 juli 1988 till 580 ton per år. Att reduktionen inte går fortare beror på den ökande biltrafiken. Vid den största punktkällan för metallutsläpp i Sverige, Rönnskärsverken, har vissa minskningar ägt rum sedan 1985 genom bl. a. bättre inkapsling av processutrustning och förbättrad rening. Ytterligare åtgärder kan förväntas leda till ytterligare reduktioner.

Den gruva som svarade för det största metallutsläppet i landet med sitt gruvvatten renar sedan 1987 detta. Härigenom har framför allt zinkutsläppen men även koppar- och blyutsläppet minskat. Genom underhandsdiskussioner mellan naturvårdsverket och gruvindustrin har industrin också börjat ersätta torkutrustning som ger luftutsläpp av tungmetaller med teknik som inte ger några utsläpp alls.

En av orsakerna till metallutsläpp till våra vattendrag är läckage från avfallsdeponier, i första hand från gammalt gruvavfall. Bersboområdet är pilotområde för att minska läckage från gammal druvdrift. Den statliga dalälvsdelegationen har uppdraget att initiera åtgärder för att rena älven. Detta innefattar bl. a. efterbehandlingsåtgärder i Falun och Garpenberg. Även andra gruvupplag kommer att åtgärdas. Från planering till färdiga åtgärder är det dock fråga om åtskilliga år, så utsläppsreduktionen kan förmodligen inte tillgodoräknas förrän ett par-tre år in på 90-talet.

Förbud mot användning av tennorganiska blåbottenfärger för fritidsbåtar kortare än 25 m har införts från 1 januari 1989.

Planer och åtgärder för särskilt belastade områden

Miljöskyddet har en viktig regional dimension. För vissa områden som är särskilt föroreningskänsliga eller särskilt hårt belastade behövs samlade åtgärder. Med stöd av miljöskyddslagen pågår arbetet med en sådan inriktning i flera områden i Sverige. Från marin miljöskyddssynpunkt är arbetet i Laholmsbukten och Dalälven särskilt intressanta.

I maj 1986 förklarade regeringen området kring Laholmsbukten som "särskilt föroreningskänsligt" enligt miljöskyddslagen. Hösten 1986 redovisade länsstyrelserna i Kristianstads och Hallands län förslag till åtgärder för att minska kväve- och fosforutsläppen till Laholmsbukten. Regeringen bemyndigade i april 1987 berörda länsstyrelser att meddela föreskrifter om sådana åtgärder. Beslutet rör främst jordbruket samt kommunala avloppsreningsverk.

Gruvor samt järn- och stålverk inom Dalälvens avrinningsområde har påverkat och påverkar även genom stora utsläpp av metaller. Gruvorna och deras avfallsupplag utgör de största källorna till sådana metallutsläpp. Inom Dalälvens vattenområde finns också annan industriell verksamhet, t. ex. skogsindustrier, som medför negativ inverkan på älven.

Utsläpp från kommunala reningsverk och läckage av gödningsämnen och kemikalier som används i skogs- och jordbruket utgör likaså miljöproblem. Regeringen tillkallade därför i november 1987 en särskild delegation för att utarbeta ett åtgärdsprogram för att rena Dalälven inom 10 år. Till delegationens förfogande har ställts 100 milj. kr. Delegationen lämnade en första rapport i juni 1988, nästa fas i arbetet är nu i full gång.

Delegationen rekommenderar i rapporten vederbörande myndigheter att ompröva tillstånd och villkor för vissa miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppspåverkan i Dalälven. En tillsynskampanj som skall ligga till grund för prövning resp. omprövning av miljöfarlig verksamhet inom Dalälvsområdet har inletts och ska slutföras inom en period av 1,5 år. Slutligen föreslår delegationen att åtgärder för att sanera gruvavfall, främst i Falun och Garpenbergområdet, närmare utreds samt att ett informationshanteringssystem rörande miljöförhållanden inom Dalälvsområdet byggs upp.

Hisingen i Göteborg är ett område med miljöproblem, särskilt förekommer där stora luftföroreningar. Regeringen har därför initierat ett särskilt s. k. Miljöprojekt Göteborg med uppgift att utarbeta handlingsplaner för att

åtgärda miljöförhållandena i området. Även i andra utsatta regioner, t. ex. västra Skåne och Sundsvall/Timråregionen kommer särskilda miljöprojekt att tillskapas. Åtgärderna kommer att gälla jordbruket, kommunala reningsverk, industrier, trafiken, avfallshanteringen m. m. Samtidigt kommer tillsynsinstanserna och omprövningen av gamla tillstånd i regionen att intensifieras.

Riksdagsbeslutet av miljöpropositionen gav länsstyrelserna och kommunerna ett större ansvar i miljöarbetet. Regeringen har därför uppdragit åt samtliga länsstyrelser att senast den 1 maj 1989 till statens naturvårdsverk redovisa regionala miljöanalyser. Naturvårdsverket skall ställa samman och utvärdera dessa analyser och senast den 15 september 1989 redovisa resultatet till regeringen.

För gränsvatten mellan Sverige och Norge har ett gemensamt kontrollprogram satts igång. Dessutom har ett vattenvårdsförbund bildats för hela Bohuskusten, vilket bl. a. ansvarar för ett brett upplagt kontrollprogram. Ett arbete har också inletts för att tillskapa ett liknande kontrollprogram för hela västkusten.

I Öresundsområdet går arbetet vidare i enlighet med planen, det vill säga att ett utkast till dansk-svenskt program för vattenvården i Öresund kommer att diskuteras vid Öresundskommissionens samarbete i januari 1989.

Kapitel XIV

Transport och kommunikation

1 Sammanfattning

Frågorna kring den europeiska integrationen och dess inverkan på transportpolitiken i Norden har prioriterats högt också under 1988. Det fortsatta arbetet i ministerrådet har framför allt baserat sig på vad de nordiska transportministrarna beslutade i november 1987, nämligen att mellan de nordiska länderna skall hindren dem emellan på landtransportområdet avvecklas samt att detta skall ske i parallellitet med motsvarande utveckling inom EG. En översyn av organisationen inom trafiksamarbetet har påbörjats. För övrigt har samarbetet gällt trafik- och miljöfrågor, vägforskning, flyg, sjö- och järnvägssäkerhet, meteorologi samt samarbetet mellan post- respektive televerken.

2 Utveckling inom transportsektorn

Det beslut som EGs ministerråd fattade i juni 1988 om genomförandet fr. o. m. den 1 januari 1993 av den inre marknaden beträffande de gränsöverskridande transportererna mellan EG-länderna får stora återverkningar för de nordiska länderna. Flera viktiga förslag har under året lagts fram av NÄTs beredningsgrupp för EG-frågor och håller på att behandlas inom ministerrådet.

Av central betydelse är härvid frågan om hur de framtida transportsystemen i Norden kommer att utformas. Här gäller det dels att stärka infrastrukturen mellan Norden och det övriga Europa och dels att utbygga de förbindelser som behövs mellan de nordiska länderna. Arbetet med Nordiska rådets rekommendation nr 44/1987 om utredning av de långsiktiga konsekvenserna av olika strategier beträffande infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn kan i detta hänseende förväntas leda till intressanta resultat.

Av betydelse är vidare hur de framtida trafiksystemen skall kunna tillgodogöra sig den moderna tele- och datatekniken. Det är viktigt att den utveckling som sker i större internationella sammanhang följs och att initiativ tas till nordiska projekt i de fall de är motiverade. Ett antal samnordiska projekt på detta område är på gång.

3 Det nordiska trafiksamarbetet

Huvudorganet för samarbetet när det gäller transport och kommunikation är Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT). NÄT har hittills biståtts av två organ, Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF), som huvudsakligen bedrivit konferensverksamhet angående

transportfrågor, och ett planeringsorgan för projektverksamheten, NÄT-PU.

Samarbetet inom trafiksektorn har under 1980-talet genomgått radikala ändringar. Från att i början av 80-talet ha omfattat huvudsakligen frågor av närmast teknisk karaktär består arbetsprogrammet numera nästan uteslutande av transportpolitiska och ekonomiska frågor. Detta har dels varit ett medvetet val för att höja ambitionsnivån, dels betingats av utvecklingen i Europa som gör att den nordiska trafikpolitiken och det gemensamma nordiska uppträdandet internationellt numera är av större betydelse än tidigare.

Under 1988 har ministerrådet satt igång en översyn av organisationen inom det nordiska trafiksamarbetet. Organisationsändringarna, som planeras att kunna genomföras under de närmaste åren, förväntas rationalisera och effektivisera samarbetet. Som ett första steg har ministerrådet beslutat att stärka NKTFs roll som transportforskningsorgan och att NKTF skall vara planeringsorgan för NÄT. Ändringen, som gäller från 1989, innebär vidare att NÄT-PU upphör med sin verksamhet.

4 Verksamheten 1988

4.1 Allmänt

Miljödiskussionen har under det gångna året intensifierats också på trafik- och transportsektorn. Av central betydelse är härvid beslutet som fattades i maj 1988 av den Europeiska transportministerkonferensen (CEMT) att hålla ett CEMT-ministersammanträde om trafikens miljöproblem i november 1989. Sammanträdet förbereds bl. a. genom särskilda insatser från nordisk sida som koordineras i samarbete mellan transport och miljösektorerna. Denna samverkan kommer också i framtiden att leda till ytterligare nordisk verksamhet i de två sektorernas gemensamma regi.

I detta sammanhang bör nämnas att ministerrådet har vidtagit åtgärder för att stärka de nordiska insatserna på kombitrafikens område. Detta motiveras av såväl miljöskäl som kapacitets- och övriga problem inom vägtrafiken. Ministerrådet planerar också att stärka sin samverkan ifråga om järnvägspolitiken.

4.2 Faste forbindelser over Øresund

Det danske og det svenske Øresundsudvalg afgav i sommeren 1987 en ny rapport om visse supplerende undersøgelser angående faste forbindelser over Øresund. Efter overvejelse i de respektive landes regeringer blev udvalgene bedt om at supplere 1987-rapporten med hensyn til

- at undersøge en ren jernbaneforbindelse København – Malmö, primært i form af en boret tunnel, samt
- at undersøge mulighederne for at udføre en kombineret forbindelse i etaper, først en jernbaneforbindelse og siden en vejforbindelse.

Udvalgene har i 1988 – udover at arbejde med fremskaffelse af det ønskede supplerende materiale – også arbejdet med en ajourføring af det tidligere materiale samt en opdatering af bl. a. visse miljøundersøgelser. Det forventes, at udvalgene vil afgive deres fælles rapport i begyndelsen af 1989.

4.3 Samarbetet kring EGs transportpolitik

Ett förslag till avtal mellan EG och Finland, Norge och Sverige om samarbete i landtransportfrågor har färdigställts. Informella samtal om förslaget har inletts med representanter för EG-kommissionen och ett formellt avtalsförslag torde kunna inges i början av 1989.

På grundval av en utredning om möjligheterna till harmonisering av vägskatterna i Norden har trafikministrarna hemställt till finansministrarna att inga beslut nu fattas som ytterligare fjärrar de nordiska länderna ytterligare från varandra.

En utredning om avreglering av tredjelandstrafiken i Norden genomfördes under året. Ett förslag till stegvis avreglering av tredjelandstrafik med lastbil har sänts på nationell remiss. Syftet är att en fri marknad skall gälla den 1 januari 1993.

En studie om möjligheterna att liberalisera reglerna inom Norden för bedrivandet av gränsöverskridande busstrafik har inletts.

Under året beslöts vidare att de nordiska länderna för CEMT skall framlägga ett förslag till rekommendation om gemensamma regler för CEMT-länderna angående tillträdesvillkoren till buss och åkeriverksamhet.

4.4 Nordiskt samarbete angående flyg-, järnvägs- och sjösäkerhet

Flygsäkerhetsarbetet sker till större delen i det nordiska luftfartsinspektionsmötet. Årets möte avhandlade tekniska och operationella bestämmelser för plan av olika storlekar, flyg- och tjänstetidsbestämmelser mm.

Järnvägsförvaltningarnas säkerhetsenheter diskuterades vid årets utformning av signal- och säkerhetsanläggningar, framtidens elektroniska säkerhetssystem, transport av farligt gods mm. Det informerades vidare om de organisatoriska förändringar som skett, bl. a. bildandet av en järnvägsinspektion i Sverige 1988.

Vad gäller sjösäkerhetsarbetet och arbetet med marinmiljön drivs bl. a. ett projekt inom Helsingforskommissionen och International Maritime Organisation (IMO) om kvarhållande av olja och bortskaffande av olja från tankar i grundstöta fartyg.

4.5 Post- och telesamarbete

Nordpostkonferensen 1988 ägnades åt kvalitetsfrågor och erfarenhetsutbyte. Arbetet med harmonisering av posttjänsterna i Norden går vidare. Ett Norden-frimärke skall utkomma 1989.

Nordtel har haft tre möten under året. Bl. a. har man behandlat avtalen

om nordisk telenätsplanläggning, kommersiella villkor för det nordiska datanätet, taxefrågor och etableringen av det samägda nordiska telebolaget Scandinavian Telecommunications Services AB (STS).

4.6 Meteorologi

Under året har det s. k. HIRLAM-projektets första fas slutförts. Målet är att åstadkomma ett regionalt numeriskt väderprognossystem för korttidsprognoser. Redan i nuvarande stadium innehåller HIRLAM-systemet en rad förbättringar jämfört med existerande system.

Väderradarnätets fas 1b har inletts och förberedelserna för fas 2 pågår.

4.7 Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)

1988 arrangerade NKTF tre konferenser: "Samfärdsel i Vestnorden", "Norden och EG", "Järnvägarnas framtid" samt den nordiska fortbildningskursen i trafik "NORDTRANS".

Under 1988 har NKTF utgivit följande publikationer:

nr 57	Trafik og Miljø
nr 58	Samfærdsel i Vestnorden
nr 59	Nordisk Trafikstatistik 1960–86
nr 60	Norden og EF

Vidare har en finsk forskningsrapport översatts till svenska, "Experiment med hastighetsövervakning i Vanda".

4.8 Nordiskt vägtekniskt förbund (NVF)

I NVF samarbetar väg- och trafiktekniker i de nordiska länderna. 1988 koncentrerades verksamheten till genomförandet av den 15:e nordiska vägkongressen. Huvudtema var vägar till framtiden med tre hearings angående vägar, underhåll och vägväsen i framtiden. Speciellt fokuserades den betydelse som ny teknologi, informationsteknologi, ADB mm får för väg- och transportsektorns utveckling fram till efter år 2000.

4.9 Projektverksamheten

Transportsektorn tilldelades 1988 9 565 000 DKK, varav 5 700 000 DKK anslogs till väderradarprojektet i enlighet med den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt". Resterande medel har använts till 16 projekt, varav 8 har startats under året. Inom ytterligare två projekt har bedrivits verksamhet med hjälp av tidigare anslagna medel.

De nya projektens inriktning är till övervägande del transportpolitiska. Vidare uppmärksammas miljö- och högteknologifrågor.

Av projekten som avslutats under året kan nämnas "Näringslivets transportkostnader" samt "Informationsbehov i Norden angående vägtransport".

	Beviljat tom 1987 1 000 DKK	Beviljat 1988 1 000 DKK
Näringslivets transportkostnader	1 818	—
Trafiksäkerhet o. vägytans egenskaper	700	105
Minskade skadeverkningar av vägsalt	785	500
Strategic Highway Research	325	300
Infobehov i Norden ang vägtransport	614	265
NKTF	580	580
Plan för infrastruktur i Norden	100	200
NÄTs EG-grupp	—	200
Belastningsbest. o. moduler för lastbärare	—	300
Avreglering av tredjelandstrafiken	—	200
Planprojekt ang kombitrafik, temamöte	—	125
Arbetsgrupp miljö/trafik	—	50
Infrastrukturprojekt i nya ekon. handlingsplanen	—	50
Dataunderlag för förare i trafik	—	200
Bullersvaga beläggningar	—	200
Ljusa vägbelägg. o. trafiksäkerhet	—	100
Kostnader för handikapptransporter	—	—
HIRLAM	2 011	545
Väderradar	2 050	5 700

5. Nordiska rådets yttranden och rekommendationer

5.1 Nordiska rådets yttranden

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att utreda de kostnader som en speciell transportservice för handikappade innebär i jämförelse med kostnaderna vid handikappanpassning av kollektiva transportmedel,

att inom ministerrådets organisation skapa ett gemensamt forum för att behandla internationella sjöfarts- och luftfartspolitiska frågor,

att omedelbart se till att konstruktiva förhandlingar igångsätts i syfte att komma fram till tillfredsställande tvärgående flygtrafik i Norden, att verka för en harmonisering av den nordiska transportpolitiken,

att verka för att Norden blir en gemensam transportmarknad,

att verka för att effektivitetsökningar av de nordiska transportererna också blir miljöförbättrande samt försäkras alla trafikantgruppers mobilitet,

att ministerrådet aktivt och konstruktivt arbetar för ett permanent ungdomsresekort.

Speciell transportservice för handikappade. Ministerrådet har i enlighet med kommunikationsutskottets önskemål beslutat utreda de kostnader

som en speciell transportservice för handikappade innebär i jämförelse med handikappanpassning av kollektiva transportmedel. Utredningen beräknas bli avslutad i början av 1989 och kunna läggas fram för kommunikationsutskottet vid Nordiska rådets 37:e session.

INTERNATIONELLA SJÖFARTS- OCH LUFTFARTSPOLITISKA FRÅGOR. Ministerrådet har i tidigare sammanhang framfört att ett nordiskt sjöfartspolitiskt samarbete inte är aktuellt. Angående luftfarten bör konstateras att, på grund av SASsamarbetet och som följd av Danmarks medlemskap i EG, kommer Danmark, Norge och Sverige till en del i ett annat läge än Finland och Island. Förutsättningarna för en gemensam behandling av internationella luftfartspolitiska frågor begränsas därför i någon mån av denna omständighet. Dock har ministerrådet i övrigt konstaterat att inga hinder föreligger för en nordisk diskussion av luftfartspolitiken i nordiskt och allmänt internationellt sammanhang.

TVÄRGÅENDE FLYGTRAFIK I NORDEN. Ministerrådet har i tidigare sammanhang hänvisat till att speciella koncessionsmässiga hinder inte föreligger för etablering av aktuella tvärgående flygförbindelser i Norden. Det är sålunda möjligt för de berörda parterna att utgående från ekonomiska värderingar trafikera dessa rutter.

Vid överläggningar mellan ministerrådet och kommunikationsutskottet i november 1988 gav utskottet ett förslag till ministerrådet att utreda behovet av tvärgående flyg på Nordkalotten. Ministerrådet överväger nu förslaget.

DEN NORDISKA TRANSPORTPOLITIKEN. EN GEMENSAM NORDISK TRANSPORTMARKNAD. De nordiska transportministrarna beslutade i november 1987 att mellan de nordiska länderna skall hindren dem emellan på landtransportområdet avvecklas samt att detta skall ske i parallellitet med motsvarande utveckling inom EG. För övrigt har ministerrådet i tidigare sammanhang hänvisat till att det i dagens läge inte mera är tillräckligt med en harmonisering av transportpolitiken internt inom Norden utan att detta måste ske väl i fas med utvecklingen i det övriga Europa.

MILJÖSÄKRARE TRANSPORTER. Ett samarbete har inletts mellan ministerrådets transport- och miljösektorer med syfte att ta fram konkreta samarbetsprojekt på området trafik och miljö.

5.2 Nordiska rådets rekommendationer

5.2.1 Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och

2. att intensifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet tillsatte 1985 en projektgrupp med uppgift att kartlägga samband mellan olika vägytors egenskaper och trafiksäkerheten. Projektet baseras på följande fyra analyser:

- Åldersanalys: olycksrisk som en funktion av beläggnings ålder i den nordliga, mellersta och södra delen av Norden;
- Tillståndsanalys: olycksrisk som en funktion av direkta mätresultat av beläggnings egenskaper;
- Beläggningsregisteranalys: demonstration av hur ett beläggningsregister kan användas då det finns;
- Hastighetsanalys: hastigheter på nya och nedslitna beläggningar.

Projektet beräknas kunna färdigställas under första halvdel av 1989.

Den i förra årets meddelande aviserade separata utredningen om sambandet mellan ljusa vägbeläggningar och trafiksäkerheten kommer inte att utföras i ministerrådets regi.

5.2.2 Meddelande om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av nordisk transportpolitik

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast tillstålla rådet en sammanställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik för att skapa underlag för framtida överväganden om ytterligare harmonisering av transportpolitiken i Norden.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet tillsatte 1984 en projektgrupp med uppgift att genomföra en jämförande undersökning av trafikpolitiken i de nordiska länderna. Ett NKTF-seminarium kring undersökningsämnet hölls i februari 1987 och på basen av dess resultat beslöts att undersökningen skulle kompletteras med ett kapitel om EGs transportpolitik och dess inverkan på Finland, Norge och Sverige.

Ministerrådet har diskuterat ett utkast till projektets slutrapport ”*Transportpolitiken i Norden*”. Det konstaterades att slutrapporten utgör en viktig informationskälla och ett stöd för fortsatt samarbete på både nordiskt och vidare internationellt plan. Det konstaterades vidare att de frågor som i slutrapporten tas upp som särskilt viktiga redan behandlas av ministerrådet eller av andra organ. En uppdatering av rapportens tekniska uppgifter ansågs kunna komma ifråga med några års mellanrum.

Slutrapporten har därefter tryckts och ställts till bl. a. Nordiska rådets förfogande. Då frågan om harmonisering av transportpolitiken efter rekommendationens tillkomst har fått en väsentligt annan karaktär, anser ministerrådet att rekommendationen för dess del har slutbehandlats.

5.2.3 Meddelelse om rekommendation nr 43/1987 om etablering af et permanent ungdomsrejsekort (NORD-RAIL-kortet)

Rekommendationen har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gøre det nordiske ungdomsrejsekort permanent, at kortets pris udgør halvdelen af prisen fra Inter-Rail-kortet, at kortet kan anvendes til rejser i eget land samt at undersøge mulighederne for at udvide kortets anvendelsesområde til de dele af Norden, hvor kortet hidtil ikke har kunnet anvendes.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske baner har besluttet at fortsætte det permanente ungdomsrejsekort ''*Nordturist for Unge*'' også i 1989, selv om de nordiske baner er af den opfattelse, at der ikke eksisterer et markedsmæssigt behov for dette produkt.

Et Nordisk ungdomskort, gyldigt i en måned til halv pris i forhold til Inter Rail samt (i modsætning til Inter Rail) med fri rejse i eget land, kan af hensyn til konkurrence med andre indlandske produkter, ikke indføres.

Da Nordturist for unge bibeholdes, har banerne taget kontakt med en række transportselskaber med henblik på at øge kortets markedsmæssige værdi.

DSB har således indledt forhandlinger med Icelandair, Smyril Line og det islandske busselskab (BSI). Andre selskaber i Vestnorden vil om nødvendigt blive inddraget i forhandlingerne, ligesom VR og NSB har taget initiativ til forhandlinger med busselskaber på Nordkalotten.

Såfremt produktet ej heller efter en forbedring kan afsættes, vil banerne overveje at nedlægge produktet i 1990 eller erstatte det med et andet ''nordisk rejsetilbud'' til de unge.

5.2.4 Meddelande om Nordiska rådets rekommendation nr 44/1987 angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn, samt att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.''

Nordiska ministerrådet meddelar:

Under 1987 och 1988 har genomförts ett förprojekt för att få underlag för utredningsarbetet. Inom projektet har bl a gjorts en översikt över planförvaltning, planläggningssystem och planprocesser i de nordiska länderna. En expertkonferens har hållits för att avklara problemställningar och lämpliga infallsvinklar för det kommande utredningsarbetet. Huvudprojek-

tet, vilket beräknas genomföras under 1989–91, skall ta utgångspunkt i ett huvudlänksystem mellan olika regioner i Norden. Innanför detta system skall så olika utvecklingsstrategier för infrastrukturinvesteringar allsidigt belysas.

5.2.5 *Meddelande om Nordiska rådets rekommendation nr 7/1988 angående storstädernas trafik- och miljöproblem*

Rekommendationen har följande lydelse:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiska storstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar, samt att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösa storstädernas trafik- och miljöproblem.”

Ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har beslutat att inleda projektarbetet med att Transportøkonomisk institutt under 1989 gör en sammanställning av tillgängliga data angående de nordiska storstädernas trafik- och miljöpolitik och erfarenheter inom området. Rönen från pågående nationella utredningar skall också beaktas. Sammanställningen skall ge underlag för det vidare utredningsarbetet.

5.2.6 *Meddelande om Nordiska rådets rekommendation nr 8/1988 angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen har behandlats av den nordiska postföreningen NORDBPOST. Följande servicenivåer har fastställts inom Norden

<i>Försändelse</i>	<i>Servicenivå (dagar)</i>	<i>Kvalitetsmål</i>
EMS (Express Mail Service)	0–1	garanti
1. klass brev	0–2*	100 %

* Denna nivå håller nu på att förankras i bilaterala serviceavtal mellan de nordiska länderna. Ett nordiskt system för kvalitetsmätning, dvs. hur servicenivåerna upprätthålls, är under utarbetande.

För övriga brevprodukter finns ingen servicenivå fastställd men arbete med detta pågår.

Servicenivå och kvalitetsmål för brev- och paketprodukter inom länderna har fastställts av respektive land.

Kapitel XV

Trafiksikkerhet

1 Innledning

Trafikksikkerhetssamarbeidet i Norden i 1988 har særlig vært konsentrert om å følge opp og orientere prosjektene mot "Handlingsplanen for øket trafikksikkerhet i Norden", som ble behandlet av Nordisk Råds 36. sesjon, og senere godkjent av Nordisk Ministerråd.

2 Utviklingen på trafikksikkerhetssektoren i de nordiske land

Sett i internasjonal sammenheng, er trafikksikkerheten høy i de nordiske lande. På slutten av 1970-tallet og i begynnelsen av 1980-tallet minsket antallet døde og skadede i trafikken i Norden. Denne positive utviklingen snudde imidlertid noen år senere, slik at det frem til og med 1986 var en økning av antallet ulykker, skadede og drepte i trafikken. Tallene for 1987 viser en ny reduksjon av antall døde og skadede.

Særlig bilførere og myke trafikanter har vært utsatte trafikantergrupper.

3 Gjeldende samarbeid

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) har siden opprettelsen i 1971 innehatt en sentral rolle i det nordiske trafikksikkerhetsarbeid. NTRs planleggende og koordinerende virksomhet baserer seg på et nært samarbeid med såvel Nordisk Ministerråd som NTRs underkomiteer; Nordisk Biltek-nisk Kommite (NBK), Nordisk Kommite for Trafikksikkerhetsforskning (NKT), og Nordisk Kommite for Vegtrafikklovgivning (NKV).

NTR har vært ansvarlig for arbeidet med følgende rekommendasjoner fra Nordisk Råd:

- 3/1983/t Viltulykker i trafikken
- 17/1986/t Tilleggsbremselys på biler
- 18/1986/t Låsingsfrie bremsere på biler
- 19/1986/t Øket trygghet for syklistene i Norden
- 38/1987/t Plan for øket trafikksikkerhet i Norden
- 41/1987/t Forenkling og harmonisering av vegmerkessystemet i Norden
- 42/1987/t Internasjonalt samarbeid for forenkling og harmonisering av vegmerkessystemet
- 4/1988/t Handlingsplan for sikrere trafikk i Norden
- 6/1988/t Kommunikasjonsutrustning i biler og trafikksikkerhet

3.1 NKB

Formannskap og sekretariat har i 1988 ligget i Danmark.

NBK har arbeidet med følgende prosjekter:

- NORDBROMS (prosjektet om tunge kjøretøyers bremses).
- Prosjektrapport forventes å foreligge senest 1. februar 1989.
- ABS-BREMSESYSTEMET

Prosjektet har relasjon til NRs rekommendasjon 18/86/t. Prosjektrapport forventes å foreligge senest ved utgangen av 1988.

NBK har videre arbeidet med bl. a. campingvogner og avskaffelse av tekniske handelshinder i Norden angående godkjennelse av kjøretøy. NBK angriper oppgaven gjennom en kartlegging av de nordiske lands anvendelse av ECE-regulativene, kombinert med henvisning til analoge EF-direktiver. Den pågående kartleggingen forventes avsluttet i løpet av 1989.

3.2 NKT

Formannskap og sekretariat har i 1988 ligget i Danmark.

NKT har avgitt innstilling om godkjennelse og publisering av sammenfatningsrapporten fra prosjektet "*Cyklende barn i Norden (CYBA)*" og av sluttrapporten fra prosjektet "*Cyklisters olyckor (CYKOL)*". Tre motor-sykkelprosjekter er avsluttet i 1988 og rapportene ventes publisert i 1989.

NKT har høsten 1988 avholdt et seminar om holdninger, adferd og trafikkulykker, med deltakelse av forskere fra alle de nordiske land.

Handlingsplanens prioritering av prosjekter angående politiets overvåkningsstrategi har ført til nedsettelsen av en styringsgruppe til koordinering av den nordiske forskningen på området.

NTR/NKTs "*Bibliografi*" utkom i mars og "*NKT-Nytt*" er utgitt to ganger i 1988.

3.3 NKV

NKV søker gjennom sin møtevirksomhet å holde seg regelmessig informert om vegtrafikklovgivningen i de ulike landene og arbeider for en harmonisering av disse. NKV har i 1988 foretatt en sammenligning og vurdering av foreliggende forslag i ECE samt har arbeidet for å oppnå fellesnordiske standpunkt i forhold til de forslagene som tas opp i CEMT.

NKV's arbeidsprogram er under utarbeiding og vil foreligge i begynnelsen av 1989.

NKV driver for tiden to forskningsprosjekt over ministerrådets allmenne budsjett:

1. "*Skyddsanordninger vid vägarbeten*" Prosjektet går ut på å fremskaffe underlagsmateriale for standardbestemmelser om beskyttelsesanordninger for vegarbeidere. Prosjektet er planlagt avsluttet i 1989.
2. "*Översyn över 1965 års vägmärkesbetänkande*" Prosjektet vil gi en sammenstilling av de nordiske reglene på området.

NKV har videre bl. a. behandlet emnet:

- Bruk av høgteknologi for å øke trafikksikkerheten (Prometheus og Drive).

4 Virksomheten i 1988

NTR har i 1988 særlig viet arbeidet med den nordiske handlingsplan stor oppmerksomhet, se pkt. 5. NTR og underkomiteene har videre arbeidet med et antall viktige sakområder, bl.a.:

- Sikring av barn i bil
- Forberedelse av NTD-89: *''Tunge kjøretøy og trafikksikkerhet''*
- Seminarer om hastighetsutviklingen og trafikantholdninger
- Organisering av trafikksikkerhetsarbeidet

Videre har NTR i 1988 begynt å diskutere trafikksikkerhetens forhold til EF og til det *''indre marked''* som settes i verk fra 1992. NTR har startet en gjennomgang av relevante regelsett og avtaler som kan berøre EF, bl. a. nordisk overenskomst om gjensidig godkjennelse av førerkort og registrering av kjøretøyer.

5 Oppfølging av nordisk handlingsplan for øket trafikksikkerhet i norden

Handlingsplanen ble behandlet på Nordisk Råds 36. sesjon 1988. Handlingsplanen er senere tiltrådet av de enkelte lands regjeringer og godkjent av Nordisk Ministerråd.

5.1 Nærmere om innholdet av handlingsplanen

Handlingsplanens målsetning er at den skal kunne virke som en forsterkende og utfyllende faktor i det nasjonale trafikksikkerhetsarbeidet. Det er også en målsetning at de tiltak som blir iverksatt er mest mulig harmonisert på nordisk plan. Handlingsplanen vil gjøre bruk av konkrete trafikksikkerhetstiltak for å nå de mål som er satt. Trafikksikkerhetsforskningen vil prioritere prosjekter som kan danne grunnlaget for å iverksette nye aktuelle trafikksikkerhetstiltak. Handlingsplanens periode er tre år, og etter utløpet av denne perioden, skal planen revideres. For den første treårsperiode, som starter i 1988, er det bevilget ca 11 millioner DKK.

5.2 Nærmere om handlingsplanens prioriterte områder

5.2.1 Hastighetsovertredelser

Målsettingen er å oppnå en bedret hastighetstilpasning i Norden. Det anbefales at det søkes utarbeidet felles kriterier for hastighetsbegrensning i Norden. NTR vil gjennomføre følgende prosjekter:

- Seminar om hastighetstilpasning i december 1988
- Trafikkovervåkningsstrategi med start i 1989

5.2.2 Promillekjøring

Målsettingen er å oppnå en reduksjon i antallet promillekjørere i Norden. NTR legger særlig vekt på to forhold, rehabilitering av promillekjørere og en undersøkelse av promillegrensens betydning for alkoholrelaterte ulykker.

5.2.3 Nyutdannede førere

Målsettingen er å oppnå en reduksjon i de nyutdannede førernes høye ulykkesrisiko, samt over tid å oppnå en felles førerutdanning i Norden. Reduksjonen av ulykkesrisikoen til de nyutdannede førerene søkes oppnådd gjennom holdningsendring og forbedring av førerutdannelsen. I denne forbindelse drøftes også muligheten for en eventuell nordisk trafikklæringshøyskole.

5.2.4 Ubeskyttede trafikkanter

Målsettingen er å redusere de ubeskyttede trafikantenes risiko for å bli drept eller skadet i trafikken. Det foreslås flere prosjekter for å oppfylle denne målsettingen, bl.a.:

- Fysiske vegmiljøtiltak
- Oversikt over vegmerkessystemet
- Lokalt trafiksikkerhetsarbeid

5.3 Projektverksamheten

Trafiksäkerhetssektorn förfogade 1988 över 3 597.000 DKK.

	Beviljat tom 1987 1 000 DKK	Beviljat 1988 1 000 DKK
Tunga fordon o. sikkerhet på väg (3 delprojekt)	1 609	500
Olycksregistrering – ajouføring	35	35
NTR/NKT bibliografi	36	36
FOSIT	651	–
Fysiske skyddsanordn. vid vägarbete	487	101
Effektmåtning, trafiksäkerhetsåtgärder	51	250
Äldre trafikanter o. trafiksäkerhet	329	300
Ungas trafikattityder	55	250
Forskning om barn och trafik- undervisning (EVA III)	275	–
Cyklisters förhållande i korsningar	400	161
Forskarseminarium trafik- beteende	–	75

Faktorer bakom hastighets- utveckling	—	200
Beskrivning o. analys av olycksdata	—	200
Faktorer anknutna till rattfylleri	—	337
Metoder för förarutbildning	—	250
Vägmärken, rev. av betänkande	—	250
Kontroll av fordon m. låsnings- fria bromsar	—	100
Klassificering av låsnings- fria bromssystem	100	—
Seminarium ang. hastighets- anpassning	—	200
Bearbetning av forskarstudier	—	100
Förenkling av trafikregelverket	—	50

6. Nordisk Råds rekommendationer

6.1 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendation nr. 3/1983 angående viltulykker i trafikken

Rekommendationen har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utföra en översyn av genomförd forskning om viltulykker i vägtrafikken i syfte att koordinera och systematisera information om resultatene av den forskning som har gjennomførts.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Med utgangspunkt i denne rekommendasjon har Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) latt utføre en utredning av den eksisterende kunnskapen om mulighetene til å unngå viltulykker. Utredningen utgjorde basismaterialet for et seminar, som ble arrangert i 1987 av Nordisk Komite for Trafikksikkerhetsforskning. En rapport som omfatter utredningens resultat, samt seminar materialet, er publisert.

6.2 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendation nr. 17/1986/t om tilläggsbromselys på biler

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

”Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att verka för enhetliga regler beträffande utformning och montering av tilläggsbromsljus på bilar.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Sikkerhetseffekten av de høyt plasserte ekstra bremselysene på biler ble diskutert på et seminar, som ble arrangert av Nordisk Kommite for Trafikksikkerhetsforskning i 1984. Etter seminaret anmodet Nordisk Trafikksikkerhetsråd Nordisk Bilteknisk Kommite om å arbeide for enhetlige bestemmelser i Norden om utformning og montering av tilleggsbremselys på biler. Denne del av arbeidet ble avsluttet i 1988 og resulterte i bestemmelser, som med unntak av antallet tillatte bremselys, tilsvarer rekommendasjonens intensjon. I alle de nordiske land er det nå tillatt med ett høyt plassert tilleggsbremselys. I flertallet av de nordiske land er det alternativt tillatt med to høyt plassert tilleggsbremselys. Den videre utvikling m.h.t. eventuelle krav om tilleggsbremselys avhenger at det internasjonale utviklingsarbeidet.

6.3 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 18/1986/t om låsningsfrie bremsesystem på biler

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna och konsekvenserna av att i Norden införa låsningsfria bromssystem i bilar.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Trafikksikkerhetsråd har anmodet Nordisk Bilteknisk Kommite om å behandle rekommendasjonenes innhold på sine møter. NBK er anmodet om å belyse lovgivningen på området samt behandle andre sentrale spørsmål i tilknytning til rekommendasjonene.

NBK har startet to prosjekter om låsningsfrie bremses; et om kontroll (i besiktningen) av deres funksjon, og et om klassifisering av låsningsfrie bremses.

Nordisk Trafikksikkerhetsråd kommer etter disse utredningene til å ta stilling til eventuell nødvendig lovgivning på området.

6.4 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 19/1986/t om øket trygghet for syklistene i Norden

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att trafikundervisning i samband med cykling stimuleras i undervisningen i grundskolan och att informationskampanjer arrangeras i skolorna och informationsmedierna inför varje cyklingssäsong i syfte att öka cyklisternas kännedom om trafikreglerna och särskilt för att minska antalet korsningsolyckor samt
2. att stödja utvecklandet av lämpliga cykelhjälmars samt att främja deras bruk med speciell hänsyn till de ungas behov.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) har gjennom et flertall prosjekter

rettet oppmerksomheten mot de trafiksikkerhetsproblemer som rekommendasjonen tar opp. NTR har publisert flere rapporter om emnet. Videre har NTR gjennom de kanaler som står til rådighet, vendt seg til de trafiksikkerhetsorganisasjoner som tar hånd om barns trafikkundervisning og trafiksikkerhetsinformasjon i de nordiske land, for at disse skal kunne ta hensyn til rekommendasjonens tanker i sin aktive virksomhet. Arbeidet med å utvikle sykkelhjelmer pågår i Sverige.

NTR har også med Nordisk Ministerråds prosjektmiddel igangsatt en utredning om syklisters sikkerhet i vegkryss, som avsluttes i 1988.

6.5 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 38/1987/t om plan for øket trafiksikkerhet i Norden

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 72/t och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd vedtok handlingsplanen for sikrere trafikk i Norden den 20.5 1988

Etter ministerrådets oppfatning kan rekommendasjonen dermed avskrives.

6.6 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 41/1987/t om forenkling og harmonisering av vegmerkessystemet i Norden

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även ''mjuka trafikanter'') förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger i syfte att ta ställning till om ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta samt att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras i vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Trafiksikkerhetsråd har i 1988 igangsatt arbeidet med en revisjon av Nordisk Vegtrafikkommittes forslag fra 1965 om felles regler for vegmerkingen i Norden. Foreliggende forskningsresultat om trafikantenes evne til å oppfatte vegmerker vil bli anvendt i dette arbeidet.

Et prosjekt angående forståelsen av vegmerker kommer til å bli igangsatt i 1989.

6.7 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 42/1987/t om internasjonalt samarbeid for forenkling av vegmerkessystemet

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar och harmonisering av vägmärkessystemet på internationellt plan.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Et arbeide med en revisjon av den internasjonale konvensjonen om vegmerker fra 1968 er påbegynt i ECE. Nordisk Trafikksikkerhetsråd følger dette arbeidet og har anmodet Nordisk Kommite for Vegtrafikklovgivning (NKV) om å foreslå koordineringen av de nordiske synspunktene i dette arbeidet.

6.8 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 4/1988/t om handlingsplan for sikrere trafikk i Norden

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådets förslag B 75 Ä/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter och att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C1.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

NTR har i 1988 påbegynt oppfølgingen av Handlingsplanen for sikrere trafikk i Norden. Det er bl. a. gjennomført trafikksikkerhetsseminar (om holdninger og om hastighet) og NTR har i sin forskningsvirksomhet prioritert prosjekter som oppfyller handlingsplanens målsetninger.

Senere rapporteringer om dette arbeidet vil, slik rekommendasjonen ber om, skje i ministerrådets årlige virksomhetsberetning. Etter ministerrådets oppfatning kan rekommendasjonen dermed avskrives.

6.9 Meddelelse om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 6/1988/t om kommunikasjonsutrustning i biler og trafikksikkerhet

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inhämta och förmedla information om i vilken mån kommunikationsutrustning i bilar bidrar till trafikolyckor, att bedriva en informationskampanj om en trafiksäker användning av denna utrustning samt att verka för att den tekniska utvecklingen av biltelefoner påskyndas i riktning mot trafiksäkra apparatur.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

NTR vil følge den tekniske utviklingen av biltelefoner og sammenhengen mellom trafikkulykker og anvendelse av kommunikasjonsutrustning. NTR vil gjennom samarbeid med ulike organisasjoner stimulere informasjon om trafikksikker anvending.

Kapitel XVI

Turism

1 Sammanfattning

Revideringen av samarbetsprogrammet för turism har utgjort en betydande del av utskottets arbete. Viktiga frågor har också varit utvärderingen av marknadsföringskampanjen i Västtyskland samt planeringen av en ny samnordisk kampanj under den nya ekonomiska handlingsplanen, denna gång i USA.

2 Utvecklingen inom turistsektorn

De nordiska regeringarnas hantering av turistfrågorna har på senare år blivit allt mer likartad. Från den 1 januari 1989 har i alla länder utom Island industriministerråderna ansvaret för frågorna.

Organisationen av det nordiska samarbetet är dock oförändrad. Nordiska ministerrådets turistutskott (NMT) har som uppgift att ta initiativ, styra och koordinera de nordiska regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Samtidigt är det ett forum för erfarenhetsutväxling om all den verksamhet som är av betydelse för turismen. Samarbetet bedrivs i nära kontakt med Nordiska turistrådet (NT), som är ett samarbetsorgan för de nationella turistråden. NMT och NT håller årligen gemensamt möte.

3 Revideringen av det nordiska turistsamarbetsprogrammet

Sedan det tidigare turistsamarbetsprogrammet antogs 1978 har det skett en kraftig utveckling av turismen. Turismens betydelse ur rekreationssynpunkt och som ekonomiskt allt viktigare näring ställer allt större krav på bevakning av sådana faktorer som påverkar turistnäringens förutsättningar och på direkta insatser för att utveckla näringen. Mot denna bakgrund beslöt samarbetsministrarna 1987 att en översyn av programmet skulle ske.

Utgångspunkterna för det förslag till det framtida nordiska turistsamarbetet som ministerrådet tagit fram är ett antal intresseområden som är gemensamma för samtliga nordiska länder: att få bättre bytesbalans, att göra det lättare att semestra i eget land, att förbättra förutsättningarna för branschens företag samt att skapa trygga arbetsplatser.

Ministerrådsförslaget tar fasta på tre huvudmålsättningar:

1. Att öka det inomnordiska resandet
2. Att förmå fler utomnordiska turister att välja Norden som resmål
3. Att utveckla turistnäringen

Programmet redovisar ett antal konkreta samarbetsåtgärder som kan bidra till förverkligandet av målsättningar, såsom produktutveckling, nordiska marknadsföringskampanjer mm. Vikten av både praktiskt och ekonomiskt samarbete med andra intressenter betonas.

Finansieringen kommer att kräva såväl nordiska medel som nationella medel från turistråd, näring mm. Kostnaderna för de analyser, utredningar och projekt som skall genomföras förutsätter en mindre ökning av den nordiska budgeten för turistsamarbete. Under genomförandet kommer emellertid också alla de ekonomiska resurser som används för turistprojekt inom ministerrådets budget att behöva bedömas i ett sammanhang.

Ministerrådets eventuella medverkan i framtida gemensamma nordiska turistkampanjer förutsätts finansieras genom särskilda medel utanför den nordiska budgeten.

Under året har tillsatts en arbetsgrupp, vilken skall planera en konferens 1989 angående genomförandet av programmet.

4. Verksamheten 1988

4.1 Allmänt

En viktig fråga för ministerrådet har varit utvärderingen av marknadsföringskampanjen i Västtyskland. Redan tidigt under kampanjen kunde konstateras att samarbetet mellan turistorganisationerna utvecklades positivt, men självfallet har det också varit viktigt att få konstaterat om kampanjen dessutom givit intäkter i form av ökat resande till Norden samt att få analyserat för- och nackdelar med en nordisk marknadsföring. Ett tyskt institut har gjort en utvärdering av kampanjens resultat och det visar sig att den lyckats mycket bra. Marknadsföringen har nått ut till målgrupperna. Totalt har satsats ca 30 miljoner DKK på kampanjen, varav ca 15 är nordiska medel. Institutet beräknar att kampanjen gett ett överskott på minst 300 miljoner DKK. Dessutom har kampanjarbetet gett erfarenheter, vilka kommer att vara till nytta i det fortsatta arbetet. Turistråden i Finland, Norge och Sverige har beslutat att fortsätta samarbetet i Västtyskland.

Under året har också bedrivits ett förprojekt angående en nordisk turistkampanj i USA, "Focus on Scandinavia", under den nya ekonomiska handlingsplanen Ett starkare Norden. I likhet med föregående kampanj förutsätts en hälftenfinansiering från turistnäringens sida.

Under året har också diskuterats behovet av och formerna för bevakning av utvecklingen inom EG vad gäller områden som direkt eller indirekt berör turism samt en analys av konsekvenserna för de nordiska länderna. Som en följd av diskussionerna har beslutats att upprätta en EG-grupp, vilken till oktober 1989 skall utarbeta en rapport om konsekvenserna för turistsektorn av EGs inre marknad.

Vid årets möte med Nordiska turistrådet informerades bl. a. om utveck-

lingen inom turistråden. Koncentration av resursanvändningen och samverkan med turistnäringen karakteriserar utvecklingen. Inom NT fortsätter fjärrmarknadsinriktningen. Samarbete förekommer dock även på mer näraliggande marknader i form av gemensamma kontor, distribution etc.

4.2 Projektverksamheten 1988

Utskottet utarbetar budgetförslag för projektverksamheten på turismområdet, som finansieras över ministerrådets budget. Ministerrådet anvisade 8 460 000 DKK för turistutskottets verksamhet under 1988, varav 6 760 000 DKK till marknadsföringskampanjen i Västtyskland.

	Beviljat tom 1987	Beviljat 1988
Hotell o handikappservice	263	37
Naturvägledningens roll	100	—
Turismens sysselsättningseffekter	200	—
Turistaspekter kulturkampanj i Japan	340	160
Casebank reselivsutbildning	15	75
Fritidsparker o lekland	—	100
Seminarium turism o rese möjligheter	—	150
Nordisk hotellhögskolekurs	—	100
Samordning turiststatistik	257	—
Turisternas utgifter — statistik	—	158
Turiststatistik — redovisningsformer	—	107
Bevakning av EG-frågor	—	50
Revidering samarbetsprogram	—	50
Konferens samarbetsprogram	—	100
Förprojekt kampanj i USA	—	700
Västtysklands kampanjen	11 500	6 760

Projektverksamheten under året har, utöver vad som nämnts under 4.1, koncentrerats till några prioriterade områden — produktutveckling, kunskaper om och förutsättningarna för turismnäring samt kompetenshöjning.

5 Regionalt samarbete

Turismfrågorna är också mycket betydande inom ministerrådets regionalpolitiska samarbete. Stora satsningar görs på turism inom den gränsregionala verksamheten. Detta gäller såväl produktutveckling som information och marknadsföring. Turismen ses som en viktig faktor för sysselsättningen och näringslivsutvecklingen i de gränsregionala samarbetsområdena.

Under 1988 tilldelades regionala turismsatsningar ca 3,3 milj DKK ur ministerrådets budget. Satsningarna sker i samtliga gränsregionala samar-

betsområden. Som exempel på nyare satsningar kan nämnas handlingsprogrammet "Nordkalotten kommer", där turism är ett av satsningsområdena. Insatserna handlar om marknadsföring, utveckling av turistprodukter m. m. För arbetet redogörs mer utförligt i kapitlet om regionalpolitik.

Kapitel XVII

Økonomisk politik

1 Sammanfattning

Arbetet med att förbereda den nya økonomiske handlingsplanen har utgjort det dominerande inslaget i sektorns verksamhet under 1988. Ministerrådet beslutade i november 1988 att lægga fram ministerrådsforslag om "Ett sterkere Norden – økonomisk handlingsplan 1989–1992". År 1988 har også varit det siste året for de allra flesta av åtgårderna i den økonomiske handlingsplanen "Norden i væxt". Under året har Ministerrådet, efter særskilte utredningsarbeiten, behandlet spørger om de generelle omsættingsavgiftssystemene, lastfordonsavgifter, jordbrukspolitikken og statligt kredittstød.

2 Det økonomiske læget i omværliden og i Norden

Gjennom 2. halvår 1987 og 1. halvår 1988 var BNP-veksten i de store OECD-landene så høy som 4–5 pst. i gjennomsnittlig årlig rate. Dette var betydelig høyere enn antatt høsten 1987 i den forrige konjunkturrapporten fra de nordiske finansministrene. Veksttakten har trolig flatet noe ut i 2. halvår 1988. Likefullt kan det nå slås fast at det siste året har vært en av de sterkeste oppgangsperiodene for internasjonal økonomi på 80-talet.

Den kraftige oppgangen startet sommeren 1987. Da ble veksten i privat konsum og i næringslivets investeringer forsterket, og veksten i handelen med industrivarer tiltok. I første omgang ble inntrykket av denne forsterkede oppgangen i etterspørsel og produksjon overskygget av den sterke uroen på verdipapir- og valutamarkedene etter børskrakket i oktober 1987. Senere statistikk viser imidlertid at veksten i internasjonal økonomi har holdt seg godt oppe mot slutten av 1987 og inn i 1988, bl. a. fordi myndighetene i flere land reduserte rentene etter børskrakket. Utsiktene for slutten av 1988 og 1989 synes også bedre enn tidligere antatt.

Den vedvarende lave prisveksten i mange land medfører at husholdningene i gjennomsnitt trenger å spare en mindre andel av inntekten for å opprettholde realverdien av formuen. Dette kan ha bidratt til lavere sparing og høyere konsum. Privat forbruk i alle OECD-økonomiene under ett vokste gjennom siste del av 1987 med en årlig rate på over 4 pst. Forbruksveksten har trolig avtatt noe hittil i 1988.

Ubalansene i internasjonal handel er fortsatt store. USA's driftsbalanseunderskudd har gått noe ned hittil i 1988, men tilpasningen går langsomt. Handelsbalansen for USA ble forbedret fra et underskudd tilsvarende årlig rate på 157 mrd. dollar i 1. halvår 1987 til 140 mrd. dollar i 1. halvår 1988, og underskuddet vil trolig reduseres ytterligere i 1989 og 1990. Den samle-

de driftsbalansen forbedres ikke like raskt som handelsbalansen fordi USA nå har et økende rente- og stønadsunderskudd som følge av den raske oppbygningen av gjeld til utlandet. Japans driftsbalanseoverskudd ventes å falle noe fra 1987 til 1988 og videre i 1989, mens Vest-Tyskland ventes å ha om lag uendret overskudd målt i dollar i perioden 1987–89. De asiatiske NIC-landene vil trolig opprettholde sine overskudd i perioden, men overskuddene i 1988 og 1989 blir neppe så store som i 1987. De europeiske landene under ett utenom Vest-Tyskland går inn i en periode med økende underskudd. Det skyldes særlig økende underskudd i Storbritannia, men også i Frankrike og i noen av de mindre landene.

Etter at arbeidsledigheten i OECD-området var nokså stabil på knappe 8 1/2 pst. av arbeidstyrken i årene 1984–86, har arbeidsledigheten gått ned gjennom 1987 og inn i 1988. For 1988 under ett kan ledigheten i hele OECD-området komme ned i om lag 7 1/2 pst. Den vil dermed være på sitt laveste nivå siden 1981. Konjunkturoppgangen i OECD-landene som startet i 1981–82 ser ut til å ha redusert den høye arbeidsledigheten i to omganger. For det første gikk ledigheten ned fra årskiftet 1982/83 fram til midten av 1984. Deretter holdt arbeidsledigheten seg uendret gjennom resten av 1984, 1985 og 1986, før den igjen begynte å avta. Den første nedgangen i arbeidsledigheten hang sammen med sterk vekst i produksjon og sysselsetting i USA og Canada, der ledigheten falt fra over 11 pst. til under 8 pst. på 1 1/2 år. Arbeidsledigheten er den siste tiden redusert både i Nord-Amerika og i Europa. I Europa er der særlig Storbritannia som har hatt nedgang i ledigheten. USA og Canada har nå en arbeidsledighet som er om lag på linje med de siste årene på 1970-talet. I Vest-Europa er ledigheten fortsatt svært høy, i gjennomsnitt om lag 10 1/4 pst. av arbeidstyrken.

De nordiske landene er inne i en periode med svært uensartet økonomisk utvikling. Danmark og Norge har fallende innenlandsk etterspørsel og svak produksjon- og sysselsetningsvekst. Prispresset er avtakende i begge disse landene og utenriksøkonomien forbedres etter en periode med store underskudd. På den anden siden har Sverige og Finland fortsatt vekst i innenlandsk etterspørsel og produksjon og fallende arbeidsledighet. Samtidig stiger lønningene mer i disse to landene enn hos handelspartnerne og underskuddene i utenriksøkonomien er økende. Alle landene har på 80-tallet vært gjennom en periode preget av sterk vekst i privat konsum og innenlandsk etterspørsel. Dette kom noe tidligere og med større kraft i Danmark og Norge enn i Sverige og Finland. I 1989 vil den innenlandske etterspørsel ventelig bli redusert noe i Danmark og Norge, mens etterspørselsveksten ventes å avta i Sverige og Finland. Islandsk økonomi var i 1986 og 1987 preget av en meget sterk produksjonsvekst med vekstrater i BNP på om lag 6 1/2 pst. pr. år. I 1988 har det skjedd et omslag i etterspørsel og produksjon og det ventes svak utvikling i innenlandsk etterspørsel i 1988 og 1989.

Den økonomiske veksten i Norden målt ved et veid gjennomsnitt av landenes BNP var i 1987 på om lag 1,8 pst. Dette var klart lavere enn de tre foregående årene. Nedgangen i veksttakten fra 1986 til 1987 skyldtes i sin helhet omleggingen av den økonomiske politikken og konjunkturomslaget i Danmark og Norge. For 1988 ventes en BNP-vekst i de nordiske landene sett under ett på vel 2 pst. mens veksttakten i 1989 ventes å synke ned mot 1 1/2 pst. Den økonomiske veksten i Norden vil dermed være betydelig svakere enn resten av OECD-Europa gjennom hele perioden 1986–89. I gjennomsnitt for denne perioden vil de andre europeiske OECD-økonomiene vokse 1 prosentenheter sterkere pr. år, jf. tabell 1.

Den gjennomsnittlige konsumprisveksten i Norden i 1987 var på 5,1 pst. Det er noe høyere enn i 1986. I OECD-området var den gjennomsnittlige prisstigningen på 3,4 pst. i 1987. Dette var klart høyere enn i 1986. Alt i alt ser det ut til at den underliggende prisveksten i de nordiske landene nå dempes og nærmer seg OECD-gjennomsnittet. For 1989 regner en med at den nordiske prisstigningstakten vil komme ned i under 5 pst.

De nordiske landene hadde i gjennomsnitt (veid med BNP-vekter) et underskudd i utenriksøkonomi på 2,4 pst. av BNP i 1987, som var noe lavere enn i 1986. I 1988 og 1989 ventes en mindre forbedring av de nordiske landenes gjennomsnittlige driftsbalansesaldo. Det ventes fortsatte forbedringer for Danmark og Norge mens Finland og Sverige ventes å få noe større underskudd.

Den gjennomsnittlige arbeidsledigheten i Norden har de siste tre årene ligget på noe i overkant av 4 pst. av arbeidsstyrken. Arbeidsmarkedene i Danmark og Norge er blitt svekket noe den senere tiden. I Danmark er ledigheten på vei opp mot 9 pst. I Norge er ledigheten nå på over 3 pst. I Finland og Sverige er ledigheten redusert noe i år. I 1989 kan en ikke se bort fra at arbeidsmarkedene vil svekkes noe i Norden. Arbeidsledigheten i Norden vil imidlertid fremdeles være under halvparten av hva den er i de andre Europeiske OECD-landene.

Veksten i den innenlandske etterspørselen ventes å bli redusert i Sverige og Finland, mens det ventes fortsatt nedgang i den innenlandske etterspørselen i Danmark og Norge. For årene 1987–89 ventes den innenlandske etterspørselen i Norden å vokse 2 prosentenheter mindre enn i de øvrige OECD-landene. Dette skyldes i hovedsak nedgangen i innenlandsk etterspørsel i Danmark og Norge i disse årene. Pris- og lønnsveksten ventes å bli høyere i Norden enn i resten av OECD-området, særlig i 1987 og 1988. For 1989 ventes en avdempning av både pris- og lønnsveksten i Norden. Dette gjelder særlig Danmark og Norge. I 1989 ventes også en viss økning av prisstigningen i OECD-området. Forskjellen i prisstigning mellom Norden og resten av OECD-området ventes altså å bli mindre neste år. En viktig utfordring som alle de nordiske landene nå står overfor er derfor å utnytte de gode internasjonale konjunktorene til en oppgang i eksporten. Samtidig er det viktig også å sikre høye markedsandeler på hjemmemarkedene.

Tabel 1. Hovedtall for internasjonal økonomi

	1986	1987	1988	1989
<i>Bruttonasjonalprodukt i faste priser</i>	Endring i prosent fra foregående år			
USA	2,8	3,4	3,8	2,8
OECD-Europa	2,6	2,8	3,5	2,8
Japan	2,4	4,3	5,8	3,8
OECD totalt	2,7	3,3	4,0	3,0
Norden	2,6	1,8	2,1	1,6
<i>Konsumpriser</i>	Endring i prosent fra foregående år			
USA	1,9	3,7	4,3	4,5
OECD-Europa	4,0	3,8	4,5	4,8
Japan	0,4	-0,2	0,0	1,3
OECD totalt	2,7	3,4	3,8	4,0
Norden	4,7	5,1	5,7	4,8
<i>Driftsbalansesaldo</i>	I prosent av BNP			
USA	-3,3	-3,4	-2,7	-2,3
OECD-Europa	1,3	0,7	0,3	0,1
Japan	4,4	3,6	2,8	2,5
OECD totalt	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Norden	-2,5	-2,4	-2,2	-2,2
<i>Arbeidsløshet</i>	I prosent av arbeidsstyrken			
USA	7,0	6,2	5,5	5,5
OECD-Europa	10,9	10,6	10,3	10,3
Japan	2,8	2,8	2,5	2,5
OECD totalt	8,2	7,9	7,5	7,5
Norden	4,1	4,0	4,1	4,2

Kilde: OECD og de nordiske landenes nasjonale anslag.

3 Allmänt

Inom sektoren behandles spørsmål vedrørende den økonomiske politikken, spørsmål om konjunkturspørsmål, valutaspørsmål og kapitalmarkedsspørsmål, internasjonelle økonomiske spørsmål og skattefrågespørsmål. En viktig del i sektorens virksomhet er de regelmessige diskussioner om den internasjonelle økonomiske situasjonen og de orienteringer om ländernas økonomiske situation og økonomiske politik som foretas ved møtene med de nordiske finansministrarna. En betydelig del av sektorens virksomhet avser økonomisk handlingsplan. Den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting ("Norden i vekt") har løst i hovedsak årene 1985-1988. Under årene 1989-1992 avses den økonomiske handlingsplanen "Ett sterkere Norden" gjennomføres. Den handlingsplanen foreligger Nordiska rådet til sessionen i Stockholm 1989.

På det vekselkurspolitiske området enedes de nordiske länderna 1983 om en samarbeids- og informasjonsordning. Overenskommelsen innebærer at hver nordisk land skal søke å levere informasjon til de andre länderna i Norden i så god tid som mulig innen vekselkursavgjørelsen tas. Dessuten inngår en serie andre tiltak for å styrke det kontinuerlige informasjonsutbyttet på dette området. Samarbeidet har også tatt form av et avtal om kortfristig valutastøtte mellom centralbankene i Norden. Dette avtal inngikk allerede i 1962 og revideres senest 1983.

När det gäller de nordiska ländernas synpunkter på de *internationella valutafrågorna* sker sedan länge en fortlöpande koordination. Bakgrunden till denna samordning är att Norden har gemensam representation i såväl Internationella valutafondens (IMF) direktion som IMF:s policyskapande organ, den s. k. interimskommittén. En nära samordning av det nordiska agerandet sker också inför ministerrådsmöten i OECD, även om representationen i detta forum inte är gemensam.

Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik inrättades våren 1986. Kommittén består av representanter för finansdepartementen (motsvarande) i de nordiska länderna.

Andra permanenta nordiska organ inom den ekonomiska sektorn är:

Nordiska finansiella utskottet, som är sammansatt av representanter för finans/ekonomiministerierna och centralbankerna, svarar för växelkurs- och valutaregleringsfrågor. Utskottet svarar dessutom för den samordning av internationella monetära frågor som sker i anknytning till IMF:s verksamhet. De frågor utskottet behandlar på uppdrag av finansministrarna rapporteras direkt till dessa.

Den nordiska konjunkturgruppen, som består av konjunkturexperter från departement och utredningsinstitut. Bl. a. sammanställer gruppen årligen den nordiska konjunkturrapporten.

Arbetsgruppen för statistik över kapitalrörelser i Norden fungerar som ett forum för överläggningar och informationsutbyte mellan berörd expertis och förbereder även de nordiska ländernas deltagande i motsvarande diskussioner i OECD.

Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att medverka till att analyser och utredningar genomförs om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för närmare ekonomiskt samarbete i Norden.

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR) har som huvudsyfte att medverka till att tulladministrativa regler och rutiner i Norden är så enkla och ensartade som möjligt.

Vidare sker ett informellt samarbete mellan skatteexperter i de nordiska länderna.

4 Verksamheten 1988

Verksamheten på sektorn har under året i hög grad präglats av arbetet med att förbereda den nya ekonomiska handlingsplanen. I juni 1987 tillsatte finansministrarna en statssekreterargrupp för utarbetande av ny ekonomisk handlingsplan för Norden. Statssekreterargruppen har haft flera möten, och verksamheten på sektorn har varit betydligt mer intensiv än normalt. I arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen har ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik (ÄK-Ekonomi) deltagit aktivt, framförallt med det konkreta arbetet att bereda de olika åtgärdsförslagen.

Ett viktigt led i det inledande arbete med handlingsplanen var, att statssekreterargruppen vände sig till en rad nordiska samarbetsorgan, däribland Nordens fackliga samorganisation och företrädare för näringslivet för att få förslag till åtgärder som kunde ingå i handlingsplanen. Ett motsvarande arbete ägde rum nationellt. Som resultat härav inkom ett stort antal åtgärdsförslag, som har beretts under 1988. Särskilda arbetsgrupper har på statssekreterargruppens uppdrag studerat frågor som gällt kapitalrörelser, finansiella tjänster, infrastruktur, Nordiska industrifonden samt om finansieringen av det nordiska samarbetet. Särskilt bakgrundsmaterial har tagits fram om den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i Norden (*Ekonomisk långtidsbedömning för Norden* av Kjell Andersen) och om den ekonomiska integrationen i Norden (*Ekonomisk integration i Norden* av Carl Frederiksson).

I januari 1988 anordnades ett idéseminarium, med deltagare från myndigheter, näringsliv, arbetstagarorganisationer och internationella organisationer. Seminariet var uppbyggt kring tre tema: Norden och den västeuropeiska integrationen, infrastrukturen i Norden samt villkoren för näringsliv och arbetsliv i Norden.

I enlighet med finansministrarnas direktiv har förslag inom flera olika områden behandlats. De har gällt infrastrukturinvesteringar, arbetsmarknads- och utbildningsåtgärder, avskaffande av handelshinder, liberalisering av kapitalrörelser, forskning och utveckling, exportfrämjande, skatter och avgifter samt regionalpolitik. Utvecklingen inom EG har varit en central utgångspunkt för den nya handlingsplanen. Vidare har beaktande av miljöskyddsaspekter spelat en viktig roll i arbetet med handlingsplanen.

Nordiska rådets ekonomiska utskott har fått lägesrapporter om arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen i november 1987 och i juni 1988.

Nordiska ministerrådet (finansministrarna) beslutade vid sitt möte i november 1988 att lägga fram ministerrådsförslag om *Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992* för behandling vid Nordiska rådets 37 session i Stockholm 1989. Ministerrådsförslaget presenterades för Ekonomiska utskottet i november 1988.

Under året har ett antal utredningsarbeten slutförts. En arbetsgrupp har undersökt möjligheterna att harmonisera *de generella omsättningsavgiftssystemen* i Norden. Arbetet har sin bakgrund i tidigare diskussioner om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet. Arbetsgruppen avlade en första rapport 1987, och konstaterade då att de nordiska omsättningsavgiftssystemen var relativt lika. I den andra rapporten, som lades fram i juni 1988, redovisas gruppens överväganden om eventuella handelssnedvridande effekter av omsättningsavgiftssystemen. Ministerrådet konstaterade i sin behandling av rapporten, i enlighet med arbetsgruppens slutsatser, att dessa effekter inte är av sådan art att ytterligare nordiska samarbetsåtgärder om omsättningsavgiftssystemen är motiverade av handelsskäl.

Ett utredningsarbete om *lastfordonsavgifter* i de nordiska länderna har

slutförts under året. En arbetsgrupp har undersökt bl. a. möjligheterna till utjämning av de fasta skatterna, möjligheterna att avstå från debitering av skatter av typ kilometerskatt i Norden samt införandet av en gemensam kilometerskatt i Norden. Ministerrådet har konkluderat att skillnaderna i ländernas lastfordonsbeskattning nu är alltför stora, för att det skall vara möjligt att göra förändringar med den nämnda inriktningen. Utredningsarbetet följs dock upp genom förslag till frigränser för debitering av kilometerskatt i den ekonomiska handlingsplanen. Denna förenkling innebär att kilometerskatt inte skulle debiteras då körsträckan är 100 km eller mindre eller då fordonet väger 6 ton eller mindre.

En studie om *jordbrukspolitikens samhällsekonomiska och statsfinansiella effekter* har slutförts. En arbetsgrupp för att göra denna studie tillsattes genom beslut av finansministrarna i juni 1987. Ministerrådets slutsatser med anledning av detta arbete har redovisats i förslaget till ekonomisk handlingsplan.

Rapporten om *Statligt kreditstöd i Norden* (NORD 1987:10) har följts upp av en särskild arbetsgrupp. Den har haft i uppdrag att identifiera kreditstöd som kan vara handelssnedvridande och att pröva eventuella förslag till åtgärder. Ministerrådet har behandlat uppföljningsrapporten och redovisar sina överväganden i förslaget till ekonomisk handlingsplan.

Finansministrarna lade i november 1988 för femte gången fram en gemensam nordisk konjunkturrapport.

Inom EG sker en snabb utveckling när det gäller avregleringen av kapitalmarknaderna. Ministerrådet beslutade mot denna bakgrund att upprätta en grupp för ökat samråd och informationsutväxling. Gruppen skall behandla frågor som gäller såväl kapitalrörelser som finansiella tjänster.

Nordiska finansiella utskottet har under 1988 i första hand ägnat sig åt frågor som rör arbetet i IMF. En viktig uppgift var därvid att diskutera utformningen av och koordinera synpunkterna i de inlägg som skulle hållas av representanter för de nordiska länderna. Sakinnehållet i de nordiska synpunkterna redovisas nedan. Dessutom har utskottet behandlat vissa principiella frågor i anknytning till det nordiska agerandet i IMF.

Ett andra centralt arbetsområde för utskottet har varit valutareglering och internationella kapitalrörelser. Under 1988 har utskottet yttrat sig om det utredningsarbete rörande kapitalrörelser och finansiella tjänster som gjorts inom ramen för förberedandet av en ny ekonomisk handlingsplan. Efter NFU:s septembermöte lämnades ett yttrande till ministerrådet med utskottets syn på dessa frågor och på behovet av liberaliseringsåtgärder.

Nordiskt agerande i internationella sammanhang.

IMF. Formerna för det nordiska samarbetet i IMF-frågor har varit oförändrade under året. Detta gäller såväl förberedelser inför det löpande arbetet i valutafondens direktion som inför särskilda sammankomster såsom fondens årsmöte. Följande uttalanden bör framhållas från de nordiska

ländernas gemensamma anföranden vid interrimskommitténs möte i april och fondens årsmöte i september.

- Den världsekonomiska utvecklingen uppvisade flera positiva inslag, t. ex. en hög tillväxttakt och en begränsad inflationsutveckling. Samtidigt kvarstod dock problem och risker, i första hand förknippade med de fortsatt stora externa obalanserna mellan främst, USA, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland. De ökade obalanserna mellan överskotts- och underskottsländer inom Europa innebär också ökade risker. Andra allvarliga problem var den höga arbetslöshetsnivån, skuldländernas svåra situation och den tilltagande protektionismen.
- Den betydande anpassning av växelkurserna som skedde under 1987 har inneburit ökad stabilitet på valutamarknaderna. Fortsatt stabilitet, och långsiktig ekonomisk tillväxt, var dock avhängig av att obalanserna nedbringades i en snabbare takt än vad hittills aviserade åtgärder medförde. Centralt var, att USA:s budgetunderskott måste reduceras kraftigt. Dessutom måste den inhemska efterfrågan öka i de stora överskottsländerna. Det var således generellt viktigt, att det internationella ekonomisk-politiska samarbetet utvecklades ytterligare.
- Tendenserna till ökad protektionism ingav oro. Inte minst för att underlätta skuldländernas situation var det nödvändigt med öppna marknader. För att motverka de protektionistiska strömningarna var det av yttersta vikt att den kommande s. k. midterm review av GATT-rundan gav konkreta resultat.
- Valutafonden borde även fortsättningsvis söka stärka den internationella övervakningsprocessen, bl. a. i syfte att förmå länder att i ökad utsträckning beakta de internationella återverkningarna av nationella policybeslut.
- Valutafonden uppmanades spela en fortsatt central roll i hanteringen av skuldproblemen. Detta skulle ske främst genom fondstödda anpassningsprogram och genom att dessa program medverkade till att få fram finansiering från andra källor. Etablerandet av en särskild låneordning, som byggde på frivilliga bidrag från medlemsländerna och som lämnade krediter på gävvillkor till de fattigaste u-länderna i anknytning till anpassningsprogram, välkomnades. Från nordisk sida uttalades också stöd för ett antal viktiga ändringar i valutafondens utlåningsverksamhet i syfte att ytterligare anpassa den till medlemsländernas behov.
- Den pågående nionde kvotöversynen i IMF borde resultera i en substantiell höjning av insatskapitalet. Detta innebar upp till en fördubbling av det nuvarande kapitalet om ca SDR 90 miljarder. Härigenom skulle behovet att komplettera de egna resurserna med upplånade medel bortfalla och fondens självständighet öka.
- Den snabbt ökande volymen av dröjsmål på betalningar till valutafonden var ett oroande problem. Dels innebar dröjsmålen att läget för skuldländerna i fråga förvärrades, dels medförde de finansiella förluster

för valutafonden. Det var därför viktigt, att omedelbara åtgärder vidtogs för att komma till rätta med problemet.

OECD. Även under 1988 har samordning ägt rum de nordiska länderna emellan inom ramen för det ekonomisk-politiska samarbetet i OECD. Sålunda har samråd ägt rum både vid finansministermöten och inför OECD:s ministerråds möte den 18–19 maj, där för övrigt Sverige innehade ordförandeskapet. De nordiska länderna har även samrått inför möten med OECD:s ekonomisk-politiska kommitté (EPC).

Beträffande de samordnade nordiska synpunkter som uttrycks i OECD hänvisas till vad som sagts i IMF – i relevanta delar.

5 Valuta- och kapitalmarknadsfrågor

5.1 Utvecklingen på växelkursområdet i Norden

Under redovisningsperioden 15 oktober 1987–15 oktober 1988 har följande beslut fattats, dels avseende kursförändringar för de nordiska valutorna, dels angående viktiga tekniska ändringar i de kursarrangemang som tillämpas:

- Eftersom det inte skett någon växelkursjustering inom EMS-samarbetet är *danska kronans* centralkurs gentemot ECU oförändrat 7,85 kr/ECU. Den effektiva kursen i indexform för danska kronor (1980 = 100) föll under perioden oktober 1987 – oktober 1988 från 92,8 till 90,8. Detta innebar en depreciering med drygt 2%. Förändringen var primärt en följd av att kursen för japanska yen och brittiska pund stärktes. Även US-dollarkursstigningen under sommaren bidrog.
- I *Finland* har inga ändringar vidtagits i växelkurspolitiken under redovisningsperioden. Poängtalerna för valutaindex har varierat mellan 101,5 och 103,5.
- Den *isländska kronan* har sedan föregående redovisningstillfälle devalverats tre gånger: 6% den 29 februari, 10% den 16 maj och 3% den 28 september. Den nya regeringens uttalade målsättning är att hålla den effektiva valutakursen stabil.
- Den *norska* växelkurspolitiken har ej ändrats under rapportperioden. Valutaindex har varierat mellan 109,5 och 114,5.
- Ej heller i *Sverige* har några ändringar i växelkurspolitiken vidtagits under den aktuella perioden. Valutaindex för den svenska kronan har varierat mellan 130,0 och 132,16.

Liksom tidigare årsberättelser visas i tabell 2 kursförändringar för de nordiska valutorna och för vissa huvudvalutor gentemot den särskilda dragningsrätten, SDR. SDR är sammansatt av fastställda mängder av de fem huvudvalutorna (US-dollar, tyska mark, japanska yen, engelska pund och franska francs). Under redovisningsperioden har kursrörelserna för de nordiska valutorna i förhållande till SDR varit små. I diagram 1 visas de nordiska valutornas förändringar gentemot SDR sedan 1980.

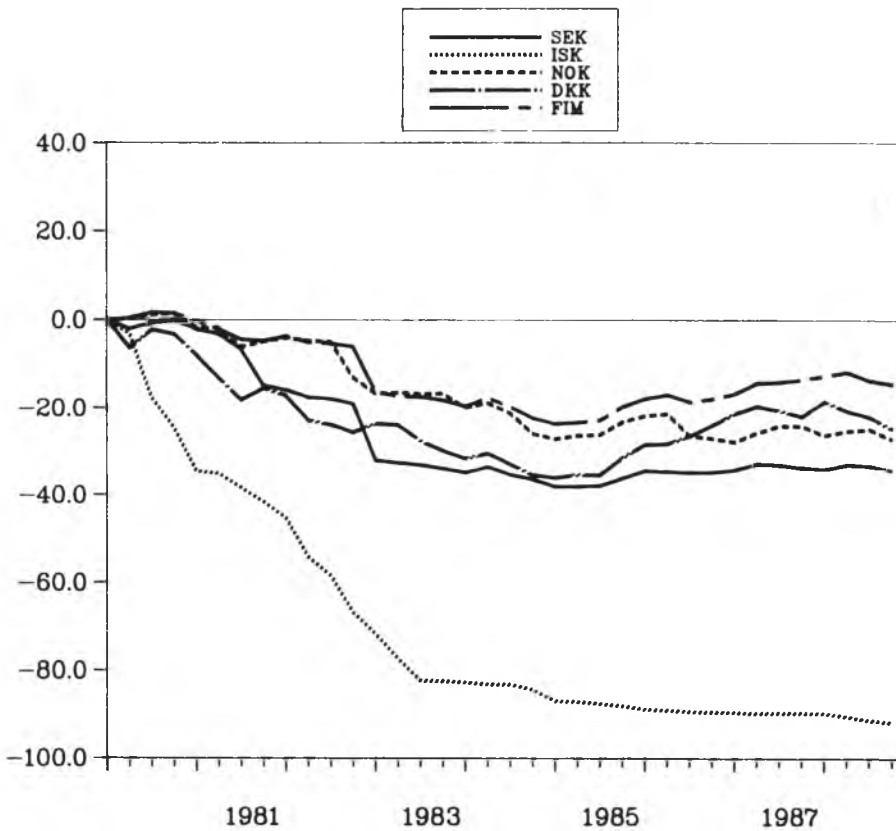
Tabell 2. Kursförändring (i procent för de nordiska valutorna och vissa huvudvalutor gentemot SDR)

	Perioden 15 okt 1987– 15 okt 1988	Perioden 4 jan 1982– 15 okt 1988
Nordiska valutor gentemot SDR:		
DKK	- 3,4	- 8,3
FIM	- 1,1	-11,3
NOK	- 4,1	-24,0
ISK	-19,4	-82,6
SEK	- 0,6	-22,2
Huvudvalutor gentemot SDR:		
USD	- 1,9	-11,5
DEM	- 3,0	+ 8,4
JPY	+ 9,1	+50,8
GBP	+ 3,0	-20,1

+ appreciering

- depreciering

Diagram 1. Procentuella kursändringar för de nordiska valutorna gentemot SDR under perioden 1980–tredje kvartalet 1988

5.2 Ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar

– I *Danmark* avvecklades den 1 oktober kvarvarande restriktioner för kapitalrörelser. Därefter råder således full frihet för transaktioner mellan valutainlåningar och valutautlåningar. De regleringar som upphörde, gällde köp av penningmarknadspapper samt möjligheten för privatpersoner att göra insättningar på konton i utlandet eller ta upp lån utomlands.

– I *Finland* fortsatte den stegvisa avvecklingen av valutaregleringen. Den liberala tillståndspraxis som under senare år tillämpats för direktinvesteringar i utlandet har nu formaliserats genom en ändring av valutabestämmelserna. Fr. o. m. den 1 augusti kan således företag utanför den finansiella sektorn företa sådana direktinvesteringar utan krav på prövning hos valutamyndigheterna. Tillståndskrav gäller dock fortsatt för privatpersoner och företag inom den finansiella sektorn.

När det gäller *portföljinvesteringar* bör följande ändringar framhållas. Finländska aktiefonder har givits rätt att investera i utländska värdepapper upp till 20% av det egna kapitalet. Privatpersoner och företag får sedan den 1 augusti köpa utländska värdepapper – dock endast sådana som noteras på Helsingfors fondbörs eller på den finländska OTC-marknaden – och placera medel i annan lösegendom i utlandet upp till ett sammanlagt värde av 300 000 mark (tidigare 50 000 mark). Företag kan på särskild ansökan beviljas en betydligt större placeringsrätt.

Av övriga förändringar bör nämnas att såväl privatpersoner som företag sedan den 1 augusti får anskaffa bostäder och fastigheter i utlandet till ett värde av högst 1 milj mark (tidigare 600 000 mark).

– I *Island* har affärsbanker och sparbanker givits möjlighet att införa valutaindexerade (dvs värdet relateras till kursutvecklingen för vissa utländska valutor) inlåningskonton och isländska staten har börjat emittera valutaindexerade obligationer. Den nya regeringen meddelade den 28 september, att bestämmelsen att lägga skatt på upptagandet av utländska lån som infördes i juli 1987 skulle förlängas att gälla även efter utgången av 1988.

– I *Norge* infördes i december 1987 en avgift om 5% på köp av semesterhus i utlandet. Samtidigt slopades möjligheten att finansiera dylika köp genom lån i utlandet. I maj 1988 gjordes ett antal tekniska ändringar i valutaföreskrifterna. Banker och finansbolag skall ej längre inkludera intäkter och utgifter i valuta i sina valutapositioner. Företag inom sjöfartsbranschen måste söka tillstånd för att öppna valutakonto i utländsk bank. Dylika ansökningar skall behandlas enligt en liberal praxis. Finansiell leasing av varor i internationell handel kräver ej längre tillstånd om löptiden understiger sex månader. Likaledes är det tillåtet att fritt hyra varor direkt från utländsk producent upp till fem år. Hotellnäringen har fått rätt att, under vissa villkor, ta upp lån i utlandet.

– I *Sverige* har valutaregleringen liberaliserats på olika områden.

- a) Tillståndsgivningen för vissa *direkta investeringar* har delegerats till valutabankerna. Förutsättningarna är att det är fråga om investeringsbelopp ej överstigande 100 milj kr per kalenderår, att andelen av rösterna eller kapitalet efter investeringen uppgår till minst 20 % och att verksamheten i huvudsak avser tillverkning, sammansättning, transport eller försäljning av varor. För utländska investeringar i Sverige gäller motsvarande förutsättningar, fransett kravet på verksamhetsinriktning. För rederier och för företags fastighetsförvärv i utlandet, för vilka tidigare strängare regler tillämpats, ges nu tillstånd på samma villkor som gäller för övriga direktinvesteringar. Begränsningen att en utländsk direktinvesterares upplåning i Sverige får ske till högst hälften av investeringsbeloppet har upphävts.
- b) Vad gäller *portföljinvesteringar* har möjligheten till köp av utländska aktier ökats. Valutabankerna och vissa fondkommissionärer får lämna anbud på tillstånd att köpa utländska aktier (för kundens räkning). Sådana tillstånd har under 1988 utbjudits vid tre tillfällen om 1 miljard kr per gång. Avsikten är att under 1989 utbjuda tillstånd i minst samma omfattning som under 1988. Enligt beslut i augusti ges valutainlåning rätt att placera i utländska aktiefonder, som till minst 75 % placerar sina tillgångar i aktier, i samma utsträckning som i utländska aktier. En generell dispens infördes i februari för försäljning till utlandet av svenska börsnoterade aktier eller sådana som handlas på OTC-marknaden. Dispensen avser även, i normalfallet, svenska aktiefonder, dock med undantag av sådana som placeras i obligationer. I juni beslöts, att valutautlåning får handla med terminer och futures avseende svenska aktier på samma villkor som gäller optioner.
- c) Tillståndsplikten upphävdes för valutabankernas kreditgivning i svenska kronor till utlandet för finansiering av import och export. Krediten skall överensstämma med normal leverantörskredit och lånets löptid får inte överstiga fem år. En generell dispens har införts för betalningar som överensstämmer med normal kommersiell praxis och som avser varor eller tjänster. Även forskottsbetalningar får således numera göras utan tillstånd om de följer normal praxis. Tillståndsplikten har upphävts för valutabankernas upplåning i utländsk valuta i utlandet mot utgivande av obligationer och commercial papers. Vidare har valutabankerna fått rätt att lämna lån i utländsk valuta till valutautlåning (lån till banks dotterföretag och intresseföretag kräver dock tillstånd från riksbanken). Valutabankerna har även fått rätt att ställa garanti, ingå borgen och liknande förbindelse för lån i utländsk valuta som upptagits av valutautlåning. I juni 1988 beslöts att slopa valutabankernas individuella limiter för kreditgivning till utlandet i utländsk valuta och utan svensk anknytning samt för deras innehav av utländska obligationer. I stället gäller generella dispenser.

- d) Praxis vid tillstånd till emigrationsvaluta har ändrats så att emigrant, utöver en grundtilldelning på 200 000 kronor och utan hänsyn till hur bosättningsförhållandena bedömts från skattesynpunkt, kan få tillstånd att utföra upp till 800 000 kronor per familj för bostadsköp.

6 Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Forskningsrådets verksamhet består av anslagsgivning till forskningsprojekt runt om i Norden av nordiskt ekonomiskt intresse. Rådet har under året också beviljat anslag till sk workshops, vars syfte är att utveckla nya nordiska forskningsprojekt inom angelägna områden. Årets ekonomisk-politiska seminarium behandlade frågor kring lönebildningen i Norden. Under året har förutom publikationer från forskningsprojekten, en bok om "Skattesystem och skattereformöversväganden i Norden" publicerats.

De av rådet högprioriterade forskningsområdena under 1988 var dels "Norden och EG", dels "Produktivitetsutvecklingen inom tjänstesektornerna i de nordiska länderna".

Bägge dessa områden vann stort gehör bland forskarna i Norden. Ett större nordiskt projekt kring produktivitetsutvecklingen inom den nordiska hälso- och sjukvården har påbörjats. Resultaten från denna studie kan förväntas under 1990.

Området "Norden och EG" resulterade i ett stort antal ansökningar. Ett större projekt kring nordisk industri och EG har påbörjats. De finansiella marknaderna inom Norden och deras relation till EG är likaledes föremål för såväl studier som workshop-aktiviteter.

Beslutet att stödja anordnandet av vetenskapliga workshops har mött stort gensvar. Rådet har beslutat tilldela medel till workshops inom områdena "Norden och EG", "Produktivitetsutveckling inom tjänstesektorer", "Arbetskraftens rörlighet i Norden" samt två workshops kring "Finansiella marknader i Norden".

7 Nordiska rådets rekommendationer

7.1 *Rekommendation 29/1987 om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land*

Rekommendationen har följande lydelse:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å raskt vedta tiltak med sikte på lempninger i beskattningen av feriearbeid av den type som Nord-jobb 1985 utgjør eksempel på, slik at ungdom som tar feriearbeid i annet nordisk land skattemessig behandles generøst og likt i Norden".

Ministerrådet har, med anledning av rekommendationen, företagit en undersökning av den aktuella frågan. Undersökningen skulle besvara tre frågor: (1) om ungdom med feriearbete typ Nordjobb får en skattemässigt ogynnsam behandling; (2) i vilka länder eventuella problem finns; och (3) förslag till hur påvisade problem kan lösas.

Från dansk sida har då konstaterats att skattenivån i Danmark för de personer det är fråga om bör sänkas. Detta kommer att ske genom en ändring i det nordiska dubbelbeskattningsavtalet, och ett ändringsprotokoll är nu under utarbetande. Denna ändring har beslutats trots att det kan finnas principiella betänkligheter mot att på detta sätt göra särregler för en viss grupp. Sådana särregler överensstämmer inte med strävandena att förenkla skattesystemen.

I Finland är skattereglerna redan gynnsamma för de som har feriearbete av typ Nordjobb. Dessa personer är berättigade till ett särskilt skatteavdrag. I Norge finns det också möjligheter till särskilda skatteavdrag för personer som tillfälligt uppehåller sig i landet och arbetar där. I Sverige gäller att personer som under tillfällig vistelse i landet har förvärvsarbete endast erlägger 10 % i kommunalskatt (mot normalt ca 30 %), vilket gör att den sammanlagda skatten blir mindre än 15 % för den aktuella typen av arbete.

Det finns dessutom särskilda regler i det nordiska dubbelbeskattningsavtalet, som kan medföra ytterligare lättnader för studerande och praktikanter som vistas tillfälligt i annat nordiskt land än hemlandet.

Därmed anser Ministerrådet, för sin del, att syftet med rekommendationen har tillgodosetts.

7.2 Rekommendation 45/1987 om finansieringen av det nordiska samarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

''Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet, som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige resurser''.

Under arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen har frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet varit föremål för förnyad prövning. Dessa överväganden har gällt möjligheten att etablera en finansiering baserad på mervärdeskattesystemen (omsättningsavgiftssystemen). Genom en sådan modell finansieras delar av EG:s budget. Ett särskilt utredningsarbete om de nordiska omsättningsavgiftssystemen har konkluderat att dessa system är relativt lika. Tanken har varit, att man skulle kunna basera finansieringen på de delar av momsunderlaget som är överensstämmande – den gemensamma kärnan. En viss andel av ett sådant justerat momsunderlag skulle då utgöra respektive lands tillskott till den nordiska budgeten. Denna andel skulle med nuvarande omfattning av den nordiska budgeten uppgå till i storleksordningen 0,1 procent.

Möjligheterna att etablera ett finansieringssystem baserat på mervärdeskattesystemen är i stor grad beroende på om en praktiskt användbar modell för ett sådant system kan konstrueras. Övervägandena har därför i första hand inriktas mot de tekniska möjligheterna att etablera ett gemensamt avgiftsunderlag. Det har då visat sig att de praktiska problemen är

betydande. Det finns skillnader mellan länderna vad avser de varor och tjänster som är belagda med mervärdeskatt (i Finland omsättningsavgift). Dessa skillnader är visserligen inte särskilt stora, men för att ett system skall bli rättvisande, fordras att korrigeringar för sådana skillnader görs. Dessa korrigeringsberäkningar skulle bli omfattande och komplicerade. En särskild svårighet beror på att Finland, till skillnad från de andra länderna, har en omsättningsavgift. Det finska systemet liknar i praktiken till stor del de andra ländernas system, men de beräkningar som för finsk del måste göras skulle bli särskilt omfattande och de skulle delvis få baseras på skattningar.

Ministerrådet har behandlat frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet, och konstaterat att det inte nu är möjligt att ändra finansieringen så att den baseras på omsättningsavgiftssystemen. Ministerrådet avser därför inte för närvarande att föreslå någon förändring av formen för finansiering av det nordiska samarbetet.

Ministerrådet anser därmed, för sin del, att syftet med rekommendationerna så långt möjligt har tillgodosetts.

7.3 Rekommendation 13/1988 om miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen

Rekommendationen har följande lydelse:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att systematiskt inarbeta relevanta miljöaspekter vid fullföljandet av arbetet med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning''.

I det ministerrådsförslag om en ny ekonomisk handlingsplan, som har lagts fram till rådets 37 session i Stockholm, finns flera väsentliga förslag om miljö. Ministerrådet angav i mandatet för arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen att miljöskyddsaspekterna skulle beaktas vid utformandet av handlingsplanen. Det hänvisades till Världkommissionen för Miljö och utveckling.

Förslaget till handlingsplan innehåller konkreta åtgärder om miljöteknologi, nya låneordningar vid Nordiska investeringsbanken för miljöinvesteringar i Norden och vissa andra länder, om miljöprojektexport genom Nopef, om ökat toxikologiskt samarbete samt om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Därutöver redovisar Ministerrådet sina generella överväganden om sambandet mellan miljöskyddet och den ekonomiska utvecklingen.

Därmed anser ministerrådet, för sin del, att syftet med rekommendationerna har tillgodosetts.

7.4 Rekommendation 31/1988 om beskattningen av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat

Rekommendationen har följande lydelse:

''Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å gjennomføre en generell utredning som belyser den skattemessige stilling for personer med fast bostad i et nordiskt land og arbeid i et annet, herunder spørsmålet om likebehandling når det gjelder rentefradrag ved besittelse av boligeiendom i annat nordisk land''.

De frågor som tas upp i rekommendationen har vid flera tillfällen varit föremål för överväganden bland de nordiska länderna, bl. a. vid utarbetandet av det nya nordiska dubbelbeskattningsavtalet. Det kan konstateras att skattereglerna i det aktuella avseendet inte är harmoniserade i de nordiska länderna, men att länderna följer samma grundprincip, nämligen att inkomst beskattas i det land där den intjänas (arbetslandet).

I alla länder finns dock regler med syfte att ta hänsyn till de nackdelar som kan uppkomma för personer med bostad och arbete i skilda nordiska länder. Det sker bl. a. genom schablonavdrag. I Norge finns ett standardavdrag på 15 % av inkomsten de fyra första beskattningsåren, för utlänningar som tillfälligt uppehåller sig i Norge. I Sverige görs ett schablonavdrag på så vis att personer som arbetar i landet men inte stadigvarande vistas där endast betalar 10 % i kommunalskatt, jämfört med den genomsnittliga kommunalskatten, som är 30 %. För Danmark gäller att personer som stadigvarande vistas i Danmark minst 6 månader är obegränsat skattepliktiga och att de då också får utnyttja ränteavdrag som härrör från egendom i andra länder. I Finland gäller att en person från annat nordiskt land, som arbetar där skall betala källskatt på 35 % utan rätt till ränteavdrag eller andra avdrag. I Island är avdraget för räntor på bostäder avskaffat, och det aktuella problemet gör sig således inte gällande där.

För s. k. gränsgångare finns särskilda regler i det nordiska dubbelbeskattningsavtalet, som innebär att sådana personer endast beskattas i hemlandet och således kan utnyttja avdrag för räntor som härrör från där belägen fastighet.

Det bör vidare märkas att de skattereformer som gjorts eller är under övervägande i de nordiska länderna innebär en strävan att begränsa värdet av ränteavdragen.

Vad gäller rekommendationens förslag om en generell utredning om skatteförhållandena för personer med arbete och bostad i skilda nordiska länder, ber Ministerrådet att få hänvisa till ministerrådsförslaget om ekonomisk handlingsplan. Där framgår att ministerrådet avser att undersöka behovet av förändringar av de nordiska ländernas skatter och avgifter mot bakgrund av utvecklingen inom EG på detta område. Såväl den direkta som den indirekta beskattningen kommer att tas upp i detta arbete.

Ministerrådet anser därmed, för sin del, att syftet med rekommendationen har tillgodosetts.

Kapitel XVIII

Industripolitik

1 Sammanfattning

Den industriella konjunkturen har haft ett olikartat förlopp i de nordiska länderna under 1988. I Finland och Sverige har såväl industrins investeringar som produktion visat en hygglig utveckling medan Danmark och Norge haft fallande industriinvesteringar och en mer modest ökning av industriproduktionen.

Det industriella samarbetet har präglats av att 1988 har varit *NORDISKT TEKNOLOGIÅR*. Av övriga aktiviteter, som satt sin prägel på det gångna året kan nämnas den högre tekniska utbildningen, nordiskt deltagande i de västeuropeiska industriprojekten samt patent- och standardiseringsfrågor. På det organisatoriska planet har ett implementeringsarbete skett av det kommande nordiska industriella centret i Oslo.

Nordiska ämbetsmannakommitten för industripolitik har varit ansvarig för arbetet med följande rådsrekommendationer:

23/1988/e   angående nordiskt industriellt center i Oslo (B 76/e),

38/1988/k   angående nordiska rådets teknologipris.

2 Den industriella utvecklingen i de nordiska länderna

De nordiska länderna har haft en olikartad ekonomisk utveckling under 1988 till följd av bland annat skillnader i infasningen i den nuvarande högkonjunkturen och därav följande anpassningar i den ekonomiska politiken. I Danmark och Norge beräknas den inhemska efterfrågan minska med svag produktionstillväxt och fallande industriinvesteringar som följd. Det motsatta har varit fallet i Finland och Sverige. Dock bedöms den samlade industriproduktionen i de nordiska länderna öka med drygt två procent under 1988.

De direkta investeringarna över gränserna i Norden tycks ha hållit sig på en fortsatt hög nivå under 1988. Det mönster av investeringsströmmarnas riktning, som kunnat observeras under de senaste årens kraftiga uppgång, visar på vitt skilda riktningar för både de ingående och de utgående direktinvesteringarna mellan de nordiska länderna. Någon entydig förklaring till dessa skillnader kan inte omedelbart ges.

Den nationella industripolitiken har präglats av vissa gemensamma strävanden för att möta en allt hårdare internationell konkurrens. Hit hör åtgärder för att främja den tekniska utvecklingen och att utnyttja den nya tekniken inom traditionella näringar. Det har vidare skett organisatoriska förändringar inom förvaltningarna i flera nordiska länder för att bättre kunna anpassa samhällets insatser till näringslivets snabbt skiftande behov. En allmän översyn av de legala regelverken inom exempelvis patent,

koncessions- och bolagsbildningslagstiftningens områden sker i flera nordiska länder. Slutligen kan tendenser till privatiseringar av offentliga bolag märkas samt en omläggning av stödformerna för krisdrabbade branscher och regioner mot att skapa incitament för nyskapande på nya marknader och inom nya näringar.

3 Det nordiska samarbetet inom industrisektorn

3.1 Ministerrådet

Det gångna verksamhetsåret inom industrisektorn har präglats av att året utnämns till *NORDISKT TEKNOLOGIÅR*. För en närmare beskrivning av teknologiåret hänvisas till kapitel I. Den nordiska samarbetskommittén för teknologiåret kommer att publicera en särskild rapport om teknologiårets aktiviteter, initiativ och förslag till uppföljningsåtgärder.

Ministerrådet tog under året initiativ till en utbildningskonferens för att diskutera nya samarbetsmöjligheter rörande den högre tekniska utbildningen inom Norden utifrån såväl de tekniska högskolornas som utifrån näringslivets behov. Konferensen ägde rum i juni månad i Trondheim med temat "Högre teknisk utbildning i Norden – nya vägar för samarbete". En särskild rapport beskriver konferensens diskussioner och de rekommendationer som riktas till berörda nordiska och nationella myndigheter, näringslivet och till de tekniska högskolorna själva. Rapporten bär konferensens namn och finns som stencilupplaga.

Som ett led i ministerrådets strävanden att främja det nordiska näringslivets integrering i ett dynamiskt europeiskt ekonomiskt område uppdrog ministerrådet åt nordiska industrifonden att, i samverkan med de nationella projektansvariga för Eureka i de nordiska länderna, finna former och vägar för ett ökat deltagande av nordiska företag i Eureka-projekten. Diskussionerna har resulterat i förslag till insatser, vilka ministerrådet rekommenderat nordiska industrifonden att förverkliga inom ramen för fondens program om ökat västeuropeiskt samarbete rörande teknisk forskning och utveckling.

I de flesta nordiska länderna görs mycket stora satsningar inom forskning och utveckling på utvalda teknikområden. Ett sådant gemensamt område är informationsteknologin. Enligt ministerrådets uppfattning borde detta teknikområde därför lämpa sig väl för nordisk samordning, i syfte att undvika dubbelarbete och för att bättre utnyttja de samlade nordiska resurserna. Ministerrådet har därför under året tagit ett initiativ till att påvisa nordiska samordningsuppgifter inom informationsteknologin.

Efter Nordiska rådets behandling av ministerrådsförslaget om att upprätta ett nordiskt industriellt center i Oslo har ministerrådet beslutat om detta. En stor del av det gångna året har därför ägnats åt att organisera det nya centret. Eftersom beslutet främst innebar att nordiska industrifonden gavs nya och utvidgade arbetsuppgifter har ministerrådet beslutat att bibe-

hålla fondens namn som beteckning på det nya centret. Därtill har ministerrådet beslutat att upprätta ett nordiskt näringspolitiskt forum. Det sistnämnda har till syfte att främja en diskussion i frågor av intresse för det nordiska näringslivets utveckling och integration mellan näringslivets parter, forskare och myndigheter. Den "nya" nordiska industrifonden och det nordiska näringspolitiska forumet skall träda i kraft i och med ingången av 1989.

Ministerrådet har vidare under året låtit utreda patentproblematiken kring levande organismer, en fråga av stor betydelse för den framtida forskningen inom biotekniken. En arbetsgrupp med representanter för såväl upphovsrättslig som biologisk expertis har avgivit en rapport (Bioteknologiska uppfinningar och immaterialrätten i Norden, stencilutgåva oktober 1988). Ministerrådet avser under nästa år att ta ställning till rapporten efter remiss hos berörda nordiska och nationella instanser.

Ett viktigt element i förverkligandet av en genuin västeuropeisk hemmamarknad är harmonisering av tekniska standarder, provningsförfaranden, certifieringsbestämmelser och andra former för kontrollverksamhet. För det nordiska näringslivet gäller det att både kunna påverka denna process och få inflytande på det arbete som sker i de europeiska fackorganen på dessa områden. Ministerrådet har under en följd av år därför följt denna process och under 1988 tagit initiativ till en nordisk studie rörande "Tekniska krav och kontrollordningar – Nordens anpassning till EGs interna marknad" (Nordtest publikation DOC GEN 023, mars 1988). Denna studie har därefter bildat utgångspunkt för ett nordiskt seminarium i regi av Nordtest. Ministerrådet avser att följa upp konferensen i samråd med berörda intressenter.

3.2 Institutionerna

3.2.1 Nordiska industrifonden

Fonden hade under 1988 i medelstilleddelning från ministerrådsbudgeten cirka 110 miljoner NOK, vilket representerar en ökning i förhållande till 1987 på cirka 20%.

1988 har varit ett mycket aktivt år för fonden. Förutom ett stort antal ansökningar om bidrag och lån till projekt, har fonden lagt ned ett omfattande arbete på att initiera program och större projekt. Av dessa initieringsaktiviteter kan speciellt framhållas:

- Utarbetande av ett handlingsprogram för materialteknologi.
- Kartläggning av behov om FoU-insatser i industrin på miljöteknikområdet och startat utarbetandet av ett handlingsprogram för miljöteknik.
- Initierat och startat ett antal s. k. paraplyprogram inom material- och bioteknikprogrammen.

Ett resultat av de ökande initieringsaktiviteterna är bland annat att kvaliteten på de projekt som fonden stöder har ökat. Det gäller såväl de tekniska aspekterna som den nordiska förankringen (d.v.s. spridningen av deltagarna i de nordiska länderna).

Under 1988 har fonden också varit engagerad i att utarbeta organisation och närmare detaljer om innehållet i de nya och utvidgade arbetsuppgifter som från det kommande årsskiftet påläggs fonden i samband med det nordiska industriella centret.

För närmare detaljer om verksamheten hänvisas till nordiska industrifondens årsredovisning för 1988.

3.2.2 *Nordtest*

Nordtest är ministerrådets organ inom provnings- och kontrollområdet. Den samlade budgeten för 1988 uppgick till knappt 7,5 miljoner FIM.

Utveckling och registrering av provningsmetoder har fortsatt att vara Nordtests största aktivitetsområde. Därutöver har institutionen arbetat med kvalitetssäkring av laboratorieprovning och certifiering av provningspersonal.

Under 1988 har arbetet för nedbrytning av tekniska handelshinder i Norden och resten av Västeuropa intensifierats. Nordtest har tagit initiativ till att delta i etableringen av EGs inre marknad genom kontakter med EG-kommissionen, EFTA samt nationella och internationella standardiseringsorganisationer. Detta arbete har skett i samverkan med Styrningsgruppen för avveckling av tekniska handelshinder i Norden.

Den fackmässiga verksamheten inom Nordtest har utförts av åtta fackgrupper för respektive akustik och buller, brand, bygg, elektronik, mekanik, oförstörande provning, polymerer samt VVS. Därutöver har två programgrupper arbetat med konsumentvaruprovning samt kvalitetssäkring av provningsverksamhet.

För närmare information om Nordtests verksamhet hänvisas till den kommande årsberättelsen samt till de fortlöpande nyhetsbrev.

3.2.3 *Nordex*

Nordex är ett nordiskt samarbetsorgan för de offentliga tillsynsmyndigheterna som behandlar brandfarliga och explosiva varor. Nordex upprättades 1979 och upptogs som officiellt nordiskt samarbetsorgan under 1988 och rapporterar till ministerrådet via nordiska ämbetsmannakommitten för industripolitik.

I Nordex deltar följande myndigheter:

- Statens Brandinspektion, Danmark
- Brandinspektören, Färöarna
- Tekniska Kontrollcentralen, Finland
- Statens Brandvärninstitut, Island
- Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Norge
- Sprängämnesinspektionen, Sverige.

De ämnen som behandlas i Nordex berör behandling och tillverkning, uppbevaring, transport, användning och förbruk av brandfarliga och explosiva varor. Detta ämnesområde är i de flesta nordiska länderna reglerat genom speciallagstiftning.

Målsättningen med det nordiska samarbetet är att i största möjliga utsträckning samordna respektive lands regelverk på området, att diskutera sakfrågor med sikte på att nå fram till gemensamma ståndpunkter, att bidra till utveckling och överföring av kunskaper och erfarenheter som är av betydelse för tillsynsverksamheten, samt att rapportera om olyckor och olyckstillbud.

Under 1988 har Nordex haft ett möte. Förutom ömsesidig orientering om aktuella revideringar i regelverken, behandlades ett antal frågor rörande förvaltningen av regelverken och praktiseringen av tillsynsverksamheten. Därvid behandlades bland annat framtida tillsynsformer, samordning av olycksdata, nya planeringssystem, samt myndigheternas praktiska tillämpningar av den nordiska principöverenskommelsen rörande ömsesidigt godkännande av provningsresultat. I den sistnämnda frågan deltog representanter från Nordtest.

3.3 Projekt

Medel från ministerrådets budget för projekt under industrisektorn har under året beviljats till

– fortsättning av det geologiska kartläggningsarbetet av Mittnorden med	450 000 DKK
– nordiskt samarbete mellan patentmyndigheterna rörande spridning av teknisk information i patentlitteraturen med	268 000 DKK
– arrangerandet av ett nordiskt seminarium rörande "Gold Deposit Evaluation" med	80 000 DKK
– förberedelsearbete och genomförande av konferensen om "Högre teknisk utbildning i Norden – nya vägar för samarbete" med	200 000 DKK
– anordnandet av en nordisk konferens av och för kvinnliga företagare i början av 1989 med	40 000 DKK

4 Nordiska rådets yttrande och rekommendationer

4.1 Nordiska rådets yttrande

Nordisk Råd har henstillet til Nordisk Ministerråd om "at Nordisk Industrifonds budsjett for 1989 ikke svekkes som en følge av at den økonomiske handlingsplan utløper i 1988 samt at Fondet tilføres ytterligere ressurser som følge av ministerrådsforslagene om opprettelse av et industrielt senter i Oslo og et bioteknologisk samarbeidsprogram".

Nordiska ministerrådet önskar med anledning härav anföra följande:

Ministerrådet har ingen anledning att förneka att nordiska industrifondens budget för 1989 vållat vissa bekymmer, av de skäl som anförts i rådets

yttrande. Till följd av aviserade medelstillskott i ministerrådsförslaget om en ny ekonomisk handlingsplan samt ökade anslag i ministerrådsbudgeten för bland annat det industriella centret har ministerrådet för 1989 tillförsäkrat fonden en viss ökning av dess samlade medelstildelning.

4.2 Nordiska rådets rekommendationer

4.2.1 Meddelande om rekommendation nr 23/1988/e angående nordiskt industriellt center i Oslo (B 76/e)

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å opprette et nordisk industrielt senter i Oslo etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet beslöt den 9 maj 1988 att upprätta ett nordiskt industriellt center i Oslo. Centret skall börja sin verksamhet den 1 januari 1989. Beslutet bygger på ministerrådsförslag B 76/e och i det vidare implementeringsarbetet med centret har ekonomiska utskottets synpunkter beaktats. Nordiska ministerrådet beslöt den 24 oktober 1988 om vissa ändringar i nordiska industrifondens stadga och föreskrifter med anledning av de nya och utvidgade arbetsuppgifter som pålagts fonden med anledning av dess nya roll inom ramen för det industriella centret. Ministerrådet beslöt vid samma tidpunkt om upprättandet av ett nordiskt näringspolitiskt forum som en del av det industriella centret. För närmare information om centrets arbetsuppgifter, etc. hänvisas till ministerrådsförslag B 76/e med bilaga samt till avsnitt 3.1 ovan.

Ministerrådet anser härmed att syftet med rekommendationen tillgodosetts och att den kan avskrivas.

4.2.2 Meddelande om rekommendation nr 38/1988/k angående Nordiska rådets teknologipris (A 810/k)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i anslutning till det nordiska teknologåret 1988 i syfte att främja nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete låta utdela ett särskilt nordiskt pris, Nordiska rådets teknologipris.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Av redogörelsen för det nordiska teknologåret 1988 i kapitel I framgår att nordiska rådets teknologipris har utdelats och tillfallit den finske professorn Pertti Törmälä från Tammerfors tekniska högskola med följande motivering:

”Professor Törmälä erhåller priset för sina banbrytande insatser med utveckling av biologiskt lösliga material. Pristagaren har visat att kombinationen grundläggande forskning och utnyttjande av avancerad materialteknologi snabbt kan resultera i industriell utveckling och kommersiella pro-

duktioner. Professor Törmälä:s forskargrupp har som resultat av sitt arbete utvecklat tillämpningar som är unika i världen. De utvecklade s. k. Fixtionsmedlen minskar behovet av operationer och därigenom medicinska komplikationer. Medlen används idag vid sjukhus över hela världen.”

Nordiska rådets teknologipris utgörs av ett diplom och ett penningpris i samma storleksordning som nordiska rådets övriga kulturpris, d. v. s. DKK 125 000.

Pristagaren utsågs av styrelsen för nordiska industrifonden efter att de nordiska civilingenjörsorganisationerna hade nominerat två kandidater per land.

Ministerrådet anser härmed att syftet med rekommendationen tillgodosätts och att den kan avskrivas.

Kapitel XIX

Energipolitikk

1. Energipolitisk samarbeid

1.1 Plan for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–1988

Samarbeidsplanen gjelder årene 1986–1988 og innebærer en videre utvikling av det hittidige energisamarbeid. Den tar også hensyn til de anbefalinger som er gitt i finansministrenes handlingsplan for økonomisk utvikling og full beskjeftigelse. Planen avløser den tidligere samarbeidsplan fra 1982, "Nordiskt Samarbete om olja och gas".

Som det framgår har 1988 vært planens siste virksomhetsår. Energiministrene ønsker at denne samarbeidsformen fortsetter. 1988 har derfor båret preg av arbeidet med utarbeidelsen av et ministerrådsforslag til Nordisk Råds 37. sesjon i Stockholm. "Plan for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1989–1992". Utkastet til ny samarbeidsplan ble diskutert med medlemmene i Økonomisk Utvalg på et fellesmøte med energiministrene i november 1988. I et bilag til utkastet til ny samarbeidsplan redegjøres det for status i det nordiske energisamarbeid basert på de mål og resultater som er oppnådd ved utløpet av inneværende samarbeidsplan.

Samarbeidsplanen for perioden 1989–1992 behandler fire hovedområder for det energipolitiske samarbeid i Norden. Disse er energi og miljø, nordisk energimarked, forskning og utvikling samt energioptimalisering. De øvrige samarbeidsområder er eksport, Nordisk Kontaktorgan for Atomenergis spørsmål (NKA) samt elsamarbeidet inkl. Nordel.

I samarbeidsplanen tas hensyn til finansministrenes handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har i rapporten "Vår felles framtid" bl. a. pekt på hvor viktig det er med internasjonal stillingtagen i miljø- og energispørsmål. Målssettingene som det redegjøres for i rapporten er av stor viktighet ved utarbeidelsen av den kommende samarbeidsplanen.

Det nordiske samarbeidet har bl.a. ledet til at landene arbeider mot flere felles mål innenfor energiområdet som f.eks. en pålitelig energitilførsel, øket energibesparing, samt krav om sikkerhet og omsorg for miljøet ved anvendelse av all energiteknikk. I planen tas høyde for bl. a. Nordisk Råds uttalelse om et intensivt nordisk samarbeid på naturgassområdet. Verdien av informasjonsutveksling gjennom kontakter og samarbeid er også viktige elementer i det nordiske arbeidet.

Ett av formålene med det nordiske samarbeidet er å spre informasjon om forskjellige aktiviteter innenfor energiområdet. Informasjon har vært ett viktig innslag i det nordiske energipolitiske samarbeidet siden starten av dette. Det påhviler de respektive faggruppene å spre informasjon om gruppens arbeid.

Når det gjelder de fire hovedområder framholder energiministrene følgende:

Innenfor *energi- og miljøgruppen* skal man især være oppmerksom på Verdenskommisjonen for miljø og utvikling rekommendasjoner i nordisk sammenheng, hvilket bl. a. innebærer at miljøspørsmålene skal integreres i energisektoren på et tidlig stadium.

Innenfor *nordisk energimarked* understrekes dels energiplanleggingen samt informasjonsutvekslingen og samarbeidet om nasjonale energiplaner, dels energiproduksjonens miljøaspekter og informasjon m. m. om energi- og miljøaspekter. Energiministrene vil løpende følge utviklingen på olje- og gassområdene.

Innenfor *forskning og utvikling* skal det først og fremst satses på å utvide samarbeidet mellom nordiske forskere. Det skjer ved å styrke basiskompetansen innenfor områdene oljegeologi, fjernvarme, faste brensler og bioenergi. Programmet finansieres direkte gjennom nasjonale bidrag.

Innenfor *energiøkonomiseringsområdet* fremholdes især fortsatt arbeid innenfor transportområdet samt utdannelsens og informasjonens betydning for forbedrede økonomiseringsinnsatser. Videre bør prosjektet "Energiøkonomisering innenfor industrien" lede til oppfølgingstiltak på økonomiseringsområdet.

2 Nordisk olje- og gassarbeid

2.1 Naturgass

Gassinformasjonsgruppen avholdt den 14. og 15. mars 1988 i Stockholm et seminar "Vil Norden samarbeide om naturgass?" Seminaret samlet meget bred deltagelse både fra parlamentarikere, myndigheter og fra industrien. Innholdet fra seminaret er nå publisert i serien "*Olje og gass i Norden nr. 9*".

Gassinformasjonsgruppen har også i 1988 avholdt to ordinære møter i henholdsvis Stavanger og Grängesberg.

2.2 Olje- og gassarbeidet i Vestnorden

Nordisk Råd vedtok i 1985 bl. a. en henstilling til Ministerrådet å vurdere en utvidelse av det nordiske olje- og gassarbeidet til også å omfatte Vestnorden.

I juni 1988 avholdt ministerrådet et seminar om "Olje, fisk og miljø" i Tórshavn (vil bli publisert i "Olje og gass i Norden nr. 10").

Blant deltagerne var bl. a. landsstyreformannen i Grønland, den færøske lagmann og den islandske samarbeidsminister, foruten en rekke industri og myndighetsrepresentanter.

I ministerrådsforslaget om en ny samarbeidsplan på energiområdet (1989–1992) foreslås det å gjøre olje- og gassarbeidet i Vestnorden permanent for programperioden.

2.3 Nordisk kontaktgruppe for olje- og naturgasspørsmål i Nord

Kontaktgruppen har vært etablert siden 1983 og gruppens mandat er å varetta nordiske samarbeidsaspekter i forbindelse med den fortsatte utvikling av petroleumsvirksomheten utenfor Nord-Norge.

Gruppen har hatt jevnlige møter, senest i juni i Harstad, siden den ble nedsatt. Under hensyntagen til den faktiske og forventede utvikling i området, har gruppens virksomhet primært bestått i informasjonsutveksling om den generelle utvikling og de potensielle konsekvenser.

2.4 Samarbetsgruppen for oljemarknadsfrågor

Samarbetsgruppen for oljemarknadsfrågor (oljemarknadsgruppen) bildades i september 1987. Gruppens oppgift är att vara ett forum för informationsutbyte mellan petroleumsindustrin och berörda myndigheter. Speciellt skall gruppen diskutera planerade myndighetskrav och vilken effekt sådana kan få på den nordiska oljeindustrin. Verksamheten bedrivs inledningsvis under en försöksperiod om ca två år.

Vid gruppens sammanträde i Oslo den 4 februari diskuterades och presiserades arbetets fortsatta inriktning. Det beslöts då att gruppen inledningsvis i första hand skall kartlägga befintliga och planerade miljökrav som har eller kan få betydelse för petroleumsindustrin. Vidare togs vissa frågor upp om effekterna av en bensinransonering samt om prognoser för oljeanvändningen.

Vid sammanträdet i Stockholm i maj fortsatte diskussionerna om arbetets inriktning. Det beslöts att arbetet under den närmaste tiden skall koncentreras till frågor om miljökrav på anläggningar och produkter och därmed sammanhängande frågor.

3 Energi och miljø

Energiministrene nedsatte i 1987 på baggrund af Brundtlandkommissionens rapport en arbejdsgruppe inden for energi og miljø, hvis formål det er at behandle Kommissionens anbefalinger i en nordisk sammenhæng – såvel nationale og nordiske initiativer som initiativer i det videre internationale arbejde.

Energi- og miljøgruppen skal have hovedansvaret for energitilførselssiden. Gruppen kan også have ansvar for energianvendelse, hvis dette ikke bliver behandlet af en anden faggruppe.

Det er således gruppens opgave nærmere at klarlægge, hvorledes miljøspørgsmål kan integreres i energisektoren både på et så tidligt tidspunkt som muligt såvel som i sektorens samtlige led. Gruppen vil særligt behandle energiproduktionens miljøbelastning, idet problemstillinger i forbindelse med energisektorens slutforbrug behandles af anden faggruppe – energiøkonomiseringsgruppen, jfr. nedenfor.

Gruppen har i løbet af året afholdt ialt 5 møder.

4 Energiekonomisering

Arbetsgruppen för energiekonomisering har sedan flera år arbetat med utredningar om energiekonomisering och energisparpotentialer inom industrin, och detta utredningsarbete har nu gått in i ett avslutande skede. Frågor kring elektricitetsanvändning och styrning av denna har aktualiserats i hela Norden, och energiekonomiseringsgruppen har flera projekt inom denna sektor.

Det sista i serien seminarier om energiekonomisering i olika industribranscher gällde tvätterier och hölls i samarbete med Vaskeriteknisk Selskab i oktober på Teknologisk Institut i Danmark. En serie energibesiktningar och analyser har under året genomförts i nio utvalda nordiska industriföretag från livsmedelsbranschen. De rekommenderade eleffektiverings- och energisparåtgärderna kommer att genomföras under förra delen av år 1989, så vitt möjligt med nationellt offentligt finansieringsstöd. Resultaten kommer att sammanställas och offentliggöras på nordisk basis. För projektets koordinering svarar konsultföretaget DK-Teknik från Danmark, men besiktningar och analyser sköts av egna konsulter i de olika länderna.

Elektricitetsanvändning och möjligheterna att styra denna genom information och rådgivning vid elfaktureringen är ämnet för en utredning som den norska Gruppen för Ressursstudier har gjort. Projekt rapporten presenterades för nordiska elverksrepresentanter på ett fackseminarium i Oslo i november. Projektet kommer att under år 1989 föras vidare i form av empiriska undersökningar i Helsingfors och Oslo. En annan aktuell och omdiskuterad möjlighet till elbesparingar ligger i valet av elsnåla apparater framför allt inom hem och hushåll. Inom EG har riktlinjer antagits för elförbrukningstestning och -märkning av vissa hushållsapparater. En nordisk utredning har inletts om principer och praxis för detta slags testning och märkning av elapparater, och projektet kommer att fortgå under år 1989. Ansvarig för utredningen är Nordtest i Finland i samarbete med en svensk utredare.

Avsikten är att föra vidare samarbetet med energiplanläggningsgruppen, främst då det gäller frågeställningar kring energi och transporter, doku-
menterade i en seminarierapport som utkom på sensommaren.

De nordiska och europeiska marknaderna kommer under de närmaste åren att ge många utmaningar både för energiekonomiseringskunnandet och för utvecklingen av energisnål ny teknik. Miljöaspekter och inneklimatsproblematik har gjort, att många frågor kring energiekonomisering inom transport-, byggnads- och industrisektorn blivit mer mångfasetterade och kräver mer tvärfackliga insatser än tidigare.

5 Energiplanläggning

Arbetsgruppen för energiplanläggning har erhållit nya impulser för arbetet under år 1988 från tre håll: dels från planen för nordiskt samarbete på energiområdet avseende åren 1986–88, dels från ett medlemsförslag och en rekommendation från Nordiska Rådet om utnyttjande av naturgas i energiförsörjningen, samt slutligen från den allmänna debatt som förts kring rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling.

En utredning om energiskatter och -avgifter har förts vidare och kommer att presenteras vid ett nordiskt seminarium i början av år 1989. Två projekt med anknytning till naturgasmarknader i Norden har inletts. Inom det ena har en förstudie redan presenterats vid ett nordiskt forskarseminarium på Göteborgs universitet; det andra projektet handhas och koordineras av den nordiska gasinformationsgruppen.

Ett tidigare inlett projekt angående möjligheterna att lyckas med introduktion av nya energirelaterade produkter på marknaden har slutförts av Gruppen för Ressursstudier från Norge, med fokusering på inom Norden utvecklade och producerade värmepumpar och vattenkraftsturbiner. En stencilrapport har publicerats på basis av ett nordiskt seminarium i november 1987 kring energi och transporter. Avsikten är att i samråd med energiekonomiseringsgruppen föra arbetet vidare inom denna sektor.

Flera projekt har direkt berört energiplanering. En rapport om energiplanering på lång sikt (30–50 år) har publicerats på basis av ett nordiskt seminarium i Esbo i Finland i december 1987.

Två betydande projekt med anknytning till miljöfrågor har inletts. Det ena avser framför allt kartläggning av verktyg, metoder och modeller för värdering av energisektorns miljöpåverkan, och är avsett att slutföras under år 1989 vid systemanalysavdelningen på Forskningscenter Risø i Danmark. Det andra är ett treårsprojekt om möjligheter att undvika energisystemets negativa miljöeffekter och om kostnadsbilden vid olika nivåer i miljöskyddsarbetet. Projektets förstudier inleddes redan under år 1987. Detta projekt baserar sig på nationella delutredningar som utförs av forskargrupper i de olika nordiska länderna. Arbetet koordineras av institutionen för miljö- och energisystem vid Lunds universitet i Sverige.

Energiplanlägningsgruppen har under året samarbetat med energiekonomiseringsgruppen och arbetsgruppen för energi och miljö. Detta samarbete kommer att fortsätta. Frågor kring energiplanering på olika administrativa nivåer samt frågor berörande energiplaneringens metodik är av stort gemensamt intresse i Norden i dag.

6 Energiforskning

Innenfor rammen av det nordiske samarbeidet er energiforskningsprogrammets hovedtanke å bygge opp kompetanse innenfor energiområdet ved de nasjonale høgskole- og universitetsmiljøer. Ved nordisk satsing

mente man å oppnå et større og bredere faglig miljø samt at man kunne supplere hverandre. Programmet startet i 1986 på fem ulike interesseområder: bioenergi, fast brensel, fjernvarme, oljegeologi, og oljeteknologi.

Programmet finansieres ved nasjonale midler og totalrammen i 1988 var 14,41 mill. DKK. Innenfor programmet er det totalt ansatt 41 personer, hvorav 9 forskningsprofessorer, 6 forskningssjefer og 26 stipendiater. I tråd med programmets intensjoner har professorene og forskningssjefene betydelig kontakt med alle de nordiske miljøer innen sitt fagfelt og det er også avholdt en rekke større og mindre kurs, seminarer og konferanser. Som ledd i programmets informasjonsdel utgis også forskjellige energifaglige publikasjoner.

Nordisk Industrifond har i løpet av 1987/88 totalt bevilget 2,45 mill. DKK til forskjellige prosjekter innen det nordiske energiforskningssamarbeidet.

Det er i løpet av året utarbeidet mandat for programmet som er behandlet og godkjent av energiforskningsutvalget og embetsmannskomiteén.

Energiforskningsutvalget, som i 1988 har avholdt 4 møter, besluttet i sitt første møte i 1988 å gjennomføre en evaluering av det nordiske energiforskningsprogrammet. Evalueringen ble sluttbehandlet av Energiforskningsutvalget 2. og 3. september 1988. Hovedkonklusjonene i rapporten var at programmet hadde ført til en styrking av det nordiske samarbeidet, og at man også var i ferd med å lykkes i målsettingen om på sikt å bygge opp forskerkompetanse. Det ble ellers konkludert med at den samarbeidsform som var valgt hadde vært riktig. Faglig har programmet i henhold til rapporten vært rimelig vellykket for en del områder, mens det for andre er foreslått kursendringer eller eventuelt utfasing med erstatning av andre områder. Denne problematikk vil det bli arbeidet videre med også i forbindelse med en eventuell fortsettelse av programmet etter 1990.

7 Energiexport

I den nordiska gruppen för export av energiteknik deltar företrädare från de nordiska ländernas exportorgan, Nordiska Investeringsbanken (NIB), Den nordiska projektexportfonden (NoPEF) och berörda departement. Gruppens roll består i att ta initiativ till konkreta insatser som ökar den nordiska exporten av teknik och kunnande på energiområdet. Genomförandet av projekten sker sedan i ett samarbete mellan exportorganen, industrin och NoPEF.

Satsningen på att nordiska företag ska kunna medverka till industriell energihushållning i Indien har fortsatt under året.

NoPEF har bekostat initieringsarbetet och gjort utfästelser om att delta i finansieringen av feasibility studier. Tre industribranscher har valts, aluminium, järn och stål samt papper och massa. En första överenskommelse har träffats mellan Hydro Aluminium och Bharat Aluminium om en feasi-

bility studie som bekostas av NoPEF och de två berörda företagen. Arbetet påbörjades mot slutet av 1988. Inom de andra branscherna har offerter utarbetats. Det finns också planer på att genomföra en serie nordiska energisparsseminarier i Indien där de nu aktuella projekten kan ge erfarenheter som ytterligare kan stimulera nordisk export.

Erfarenheterna från det indiska projektet kommer också att tjäna som grund till eventuella satsningar på andra länder. Därvid har särskilt ASEAN-länderna varit i fokus för gruppens intresse. Möjligheterna för ett projekt i SADCC-länderna har också undersökts, i första hand ett samarbete där den nordiska industrin och NORDEL kan medverka till att förverkliga ett så kallat SADEL-koncept. Ett sådant projekt förutsätter emellertid biståndsfinansiering.

8 Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål (NKA)

8.1 Det nordiske samarbejde om atomenergispørgsmål

I 1988 har NKA fortsat sit arbejde som planlagt. Forudsætningerne for fortsat nordisk samarbejde inden for NKA's arbejdsområde er blevet analyseret, eftersom dette gradvist har ændret sig i de senere år. Områder hvor de nordiske lande har fælles interesser omfatter dels kernekraftens sikkerheds- og miljøspørgsmål, dels det internationale samarbejde om kontrol og sikkerhedsnormer, og dels en fælles forståelse af grundlæggende forhold, som kan spille en rolle når der skal tages forholdsregler ved unormale situationer. Som baggrund for det fælles sikkerhedsbetonede arbejde ligger den erkendelse, at der er kernekraftværker i drift i to af de nordiske lande, og desuden at Norden som geografisk helhed er omgivet af et stort antal kernetekniske anlæg.

Allerede i 1987 blev det nordiske projektarbejde på kernekraftområdet vurderet i en rapport. I begyndelsen af 1988 fremkom den af Nordisk Ministerråd (miljøministrene) nedsatte arbejdsgruppe om atomsikkerhed ("Annerberggruppen") med sin rapport. Heri fremhæves blandt andet, at der er bred enighed blandt de berørte myndigheder og andre om at samarbejdet i NKA bør fortsætte og videreudvikles. Endvidere udtales, at nordisk samarbejde inden for områderne sikkerhed og miljø vil være centrale opgaver for NKA.

De nordiske energiministre har ved flere lejligheder i 1988 drøftet samarbejdet i NKA, specielt vedrørende en videreføring af et fællesnordisk sikkerhedsprogram efter udløbet af det igangværende program i 1989.

8.2 Arbejde med information og kompetencespørgsmål

Tjernobyl-ulykken afdækkede de store vanskeligheder som er forbundet med informationsformidling til offentligheden ved en nuklear krise. Ulykken har ført til række forandringer i beredskabet med nukleare uheld. Hurtig og effektiv kontakt mellem blandt andet informationsmedarbejdere

er en forudsætning for at befolkningen i Norden kan få ensartet information i en krisesituation. Dette er baggrunden for det seminar som NKA afholdt sammen med Olje- og energidepartementet om informationsformidling i oktober 1988. Formen for fortsatte kontakter vil nu blive overvejet.

NKA har i 1988 arbejdet med forskellige muligheder for samarbejde på det praktiske plan som bidrag til opretholdelse af den nødvendige kompetence. Der stilles store krav til sagkundskab på en række specialområder, også uden for det egentlige reaktorområde, for at de enkelte landes myndigheder kan opfylde de behov som er skabt blandt andet gennem de internationale aftaler om informationsudveksling og gensidig bistand og for at udnytte den information som herved bliver tilgængelig.

8.3 NKA's sikkerhedsprogram

NKA's igangværende sikkerhedsprogram påbegyndtes midt i 1985 og afsluttes i 1989. Der deltager flere hundrede forskere fra et halvt hundrede organisationer i Norden. Nordisk Ministerråd finansierede i 1988 cirka en tredjedel (6 mio. kr) af den totale indsats. Et stort antal rapporter og konferenceindlæg fremkom i 1988, og en række arbejds møder og seminarer blev afholdt. En del af det egentlige projektarbejde afsluttes allerede ved årsskiftet 1988/89, og stor opmærksomhed knyttes til udarbejdelsen af slutrapporterne.

En række resultater af international interesse er fremkommet; her skal anføres nogle bemærkninger om hvert af de fem programområder.

Arbejdet med aktivitetsspredning efter en ulykke (*AKT-programmet*) (aktivitetsfrigørelse) er samordnet med de tilsvarende indsatser i EF og følger de retningslinier som er udarbejdet af OECD/NEA's (Nuclear Energy Agency) specialistgruppe.

Gennem *KAV-programmet* (kärnavfallshandtering) sikres en samlet nordisk deltagelse i det internationale BIOMOVs-projekt (BIO-spheric Model Validation Study) hvor man validerer beregninger vedrørende radioaktivt materiales vej gennem det biologiske system.

Et internationalt initiativ blev taget i 1988 i *RAS-programmet* (risikanalys och säkerhetsfilosofi) for at overveje, om der findes forudsætninger for at forskellige myndigheder anvender samme synspunkter når de skal udforme bestemmelser vedrørende en række stoffer som beskadiger arveanlagene (generne). Et internationalt Genotoxysymposium fandt sted i Sverige i 1988.

Forsøgene med brud på en stor tryktank blev gentaget i Finland i 1988 for at skaffe et mere fuldstændigt underlag for bedømmelse af muligheden for, om defekter i materialet vil lede til lækage eller til brud (*MAT-programmet*) (materialteknik).

I *INF-programmet* (avanceret informationsteknologi) anvender man computerstøtte til hjælp i beslutningssituationer hvor oplysninger fra

mange forskellige kilder skal indgå, og hvor beslutninger skal tages på flere niveauer. Dette program har dannet udgangspunkt for et EF-program i ESPRIT-serien (European strategic program for research and development in information technology) med Danmark som værtsland og nordisk deltagelse.

En udførlig oversigt over arbejdet i NKA's sikkerhedsprogram findes i årsrapporterne fra programmet.

8.4 Radioøkologi

Siden Tjernobyl-ulykken er radioøkologiens praktiske betydning blevet demonstreret: på grundlag af de eksisterende kundskaber har man kunnet forudsige det radioaktive nedfalds vej gennem det biologiske system og dets effekter. Det er vigtigt, at de målinger som nu udføres gøres tilgængelige for hele det nordiske område, således at fælles konklusioner kan drages. Der har ikke været nordiske midler tilgængelige til at igangsætte fælles radioøkologiarbejde i 1988, men NKA ydede et bidrag til et nordisk radioøkologiseminar i august 1988. 140 forskere fra Norden deltog. Ved seminaret skitseredes planerne for et kommende fællesprogram efter 1989. I det igangværende sikkerhedsprogram AKT-program indgår et projekt med en fælles database for Tjernobyl-målinger, som danner et fælles udgangspunkt for fortsat nordisk forskning.

8.5 NKA's løbende virksomhed

NKA har afholdt to møder i 1988, hvor man som særlige temaer har beskæftiget sig med beredskab (besøg ved det danske atomberedskab) og med informationsteknologi (besøg ved Haldenreaktorprojektets laboratorier).

NKA's kontaktmandsgruppe fungerer nu som arbejdsudvalg for NKA og har fået tilsvarende beføjelser.

NKA opretholder gennem sin eksekutivsekretær løbende forbindelse til en række nationale og nordiske organer. Således eksisterer en kontaktordning med NORDEL's varmekraftudvalg, som også har nedsat en arbejdsgruppe til opfølgning af NKA's sikkerhedsprogram.

9 Nordisk Råds uttalelse og rekommandasjoner

9.1 Nordisk Råds uttalelse

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at foreslå om eventuelle fortsatte bevilgninger til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål etter at nåværende sikkerhetsprogram utløper i 1989, forelegges Nordisk Råd i et særskilt ministerrådsforslag.

Nordisk ministerråd (energiministrene) ønsker å anføre følgende:

I ministerrådsforslaget om "Plan för nordiskt samarbete på energiområdet för perioden 1989–1992, finnes bl. a. følgende:

''Inom ramen for NKA har ett nytt flerårigt sikkerhetsprogram 1990–1993) på 4,8 mill. DKK/år diskuterts. Det nya nordiska sikkerhetsprogrammet foreslås innefatta områdene sikkerhet, avfallsproblem og strålskydd vid kærntekniske anlæggninger, beredskap for situationer dær radioaktivitet spreds frân anlæggninger samt radioaktive ænnens beteede i naturen og deras miljøeffekter.

I samband med arbeidet med det nya planerade sikkerhetsprogrammet kommer NKA videre att undersøke i vilken omfattning som det nya sikkerhetsprogrammet tillgodoser de riktlinjer som redovisats i Brundtland-rapporten.

Energiministrarna anser att ett gemensamt forskningsprogram med inriktning på sikkerhet, avfallsproblem og strålskydd vid kærntekniske anlæggninger, beredskap for situationer dær radioaktivitet spreds frân anlæggninger samt radioaktive ænnens beteede i naturen og deras miljøeffekter, bør gennemfœras. NKA bør utarbeide detaljfœrslag i enlighet hærmed under år 1989 så att praktisk arbeide kan starte i bœrjan av år 1990.''

Eventuelle fortsatte bevilgninger til et program som beskrevet vil energiministerrådet ta stilling til i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen for 1990.

9.2 Nordisk Råds rekommandasjoner

9.2.1 Meddelelse om rekommandasjon nr. 30/1988/e angående intensivering av det nordiske samarbeid om utnyttelse av naturgass

Rekommandasjonen lyder:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å intensivere det nordiske samarbeid om utnyttelse av naturgass i energiforsyningen med sikte på å gi en nærmere vurdering av hvordan naturgassen kan spille en større rolle i den nordiske energibalansen.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Den nordiske informasjonsgruppe om gasspørsmål har nedsatt en arbeidsgruppe bestående av en representant for hvert av statsselskapene samt en representant fra ministerrådet. Arbeidsgruppen vil til den 37. sesjon i Stockholm legge fram en rapport om det nordiske forbruksmønstre, herunder en beskrivelse av markedsforholdene i Danmark, Finland, Norge og Sverige samt tre nordiske markeds-scenarier t.o.m. år 2010. Videre behandles politiske forhold av betydning for et integrert nordisk naturgassmarked samt om utviklingen av et indre marked i EF og betydningen for gassmarkedet i Norden. Det ble gitt en statusrapport om arbeidet på fellesmøtet mellom Økonomisk Utvalg og energiministrene i november 1988.

På denne bakgrunn anser ministerrådet at formålet med rekommandasjonen er oppfylt.

9.2.2 Meddelelse om rekommendasjon nr. 32/1988/e angående avvikling av kjernekraft

Rekommendasjonen lyder:

''Nordisk råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å intensivere samarbeidet på det energipolitiske området for å legge forholdene til rette for en ønskelig avvikling av kjernekraften.''

Nordisk ministerråd meddeler:

På energiministrenes møte med Økonomisk Utvalg i Helsingør den 15. november fremførte ministerrådets formann på vegne av ministerrådet at man i det nordiske miljøprogram har som mål at Norden avvikler kjernekraften. Fra svensk side er det fattet beslutning om at avviklingen av kjernekraften i Sverige skal begynne i 1995/96 hvor de første kraftverk stenges og frem til år 2010 hvor alle kraftverker skal være nedlagt.

Finlands Handels- og industriministerium ønsker i anledning av rek.nr. 32/1988/e å avgi følgende uttalelse:

''Det nordiska samarbetet inom energiområdet är mångsidigt och omfattar informations- och erfarenhetsutbyte, forskningsamarbete och kunskapsuppbyggnad på många av energipolitikens fält. Energipolitiken i de nordiska länderna är inte enhetlig, även om många principer är gemensamma. Skillnaderna i energipolitiken beror på skillnader i de egna energiresurserna och i förbudsstrukturerna i de olika länderna. Alla nordiska länder försöker dock självständigt främja ett sparsamt bruk av energi och en ökad förbrukningsandel inhemsk energi.

Bara två av de nordiska länderna har kärnkraftverk i drift. Sverige producerar ca hälften av sin elenergi med kärnkraft, och det finns ett riksdagsbeslut att inleda kärnkraftsavvecklingen år 1995 och fullfölja den före år 2010.

Finland producerar 1/3 av sin elenergi med kärnkraft, och diskussionen om kärnkraftens framtid fortgår. I Finland är det riksdagen som har den slutliga avgörande rätten om eventuellt byggande av nya kärnkraftverk eller om avveckling av kärnkraften. Beslutsförslag framläggs av regeringen. Enligt sitt regeringsprogram skall den nuvarande regeringen inte fatta beslut om byggandet av nya kärnkraftverk.

Danmark har ett folketingsbeslut om att kärnkraften inte tas med i energiplaneringen. Kärnkraft er inte aktuell i Norge och på Island.

I sådana länder som Finland och Sverige, där kärnkraften täcker en väsentlig del av landets elbehov, kräver en avveckling av kärnkraften en kraftig minskning av elförbrukningen eller ett ersättande av den bortfallande elproduktionen med andra kraftproduktionsformer eller med ökad import. I praktiken blir det fråga om kombinationer av dessa tre möjligheter.

Utän konsumtionsstyrande åtgärder från samhällets sida är möjligheterna att snabbt skära ned elförbrukningen relativt begränsade. De långsiktiga samhällsekonomiska sparpotentialerna kan dock vara stora. Det nordiska samarbetet inom effektivisering av elanvändningen håller på att intensifiera

ras. Forskning, informations- och erfarenhetsutbyte är möjliga samarbetsformer. Också de nationella elbolagens möjligheter att främja elsparandet skall ytterligare utvecklas.

Möjligheterna att med nordiskt samarbete påverka priserna eller tillgången på bränslen som är alternativ till kärnkraften och som importeras till Norden, är relativt begränsade. Däremot finns det i Norden både icke förnybara energikällor (olja och gas) och förnybara energikällor, t. ex. biomassa. Det kan vara möjligt att minska kostnaderna för alternativ elproduktion genom utvecklandet av energitransportsystem och energihandel mellan de nordiska länderna. NORDEL är redan effektiv inom samkörning av kraftverk och inom eltransport och naturgassamarbetet skall intensifieras.

(Kärnkraften har säkerhetsrisker och man måste ta hand om avfallet. Elproduktionen med fossila bränslen ger problem bl. a. med SO₂-, NO_x- och CO₂-utsläppen. Elproduktion med förnybara energikällor, framför allt vattenkraft, biomassa, vind- och solenergi ger inte detta slags miljöproblem. Av fossila bränslen är naturgas minst problematisk.)

Det nordiska samarbetet mellan energimyndigheterna, forskarna och elbolagen inriktar sig bl. a. på att använda el effektivt och ekonomiskt samt att producera el så effektivt, ekonomiskt och miljövänligt som möjligt. Detta samarbete skall intensifieras under de närmaste åren."

Kapitel XX

Handelspolitikk

1 Sammenfatning

Virksomheten i Embetsmannskomiteen for handelspolitikk – EK-Handel har gjennom året vært dominert av å gjennomføre samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre i Norden, herunder å løse konkrete problem og å hindre at nye oppstår. Det er blitt iverksatt særlige initiativ for å løse opp fastlåste problemstillinger. EK-Handel har også bidratt i arbeidet med ny økonomisk handlingsplan for Norden.

I løpet av 1988 er blitt utarbeidet og publisert første utgave av publikasjonen "*Produktområder med likeverdige regler i Norden*". Målsettingen er at listede produkter skal kunne selges og anvendes innenfor ett stort nordisk hjemmemarked.

Nordisk Prosjekteksportfond – NoPEF har etter en forsøksperiode opparbeidet seg en posisjon som spydspiss for nordisk prosjekteksport. Det er i 1988 besluttet at NoPEF fra 1989 etableres som en permanent nordisk institusjon.

2 Utvikling innen det handelspolitiske samarbeid mellom de nordiske land

Ved sitt møte i november f.å. i Reykjavik anmodet utenrikshandelsministrene embetsmannskomiteen om innen et halvt år å få seg forelagt en *tidsplan* for arbeidet med å fjerne hindringer for den nordiske samhandelen. Ministrenes anmodning var begrunnet i ønsket om å forsere prosessen med å realisere et nordisk hjemmemarked.

Under Nordisk Råds sesjon i Oslo var forholdet til EF et dominerende innslag i debatten. Gjennom året har likeledes tilpasningen til utviklingen i vesteuropa preget den offentlige debatt i landene.

EFTA-landenes ministre for utenrikshandel hadde i juni og i november anledning til, sammen med EF-kommisjonær De Clercq å konstatere at samarbeidet for å skape et "dynamisk og homogent europeisk økonomisk rom" (EES) skrider fram i samsvar med forutsetningene lagt i den såkalte Luxembourg-erklæringen fra 1984.

Den nordiske samhandelen har fortsatt å utvikle seg tilfredsstillende, mens bildet hva gjelder eksporten på fjerne markeder ikke er like lovende. Ministerrådet knytter derfor ytterligere forventninger til bl. a. Nordisk Prosjekteksportfond som fra årsskiftet 1988/1989 etableres som en permanent institusjon. NoPEF har opparbeidet seg en posisjon blant næringslivsfolk i Norden og er, i samarbeid med Nordisk Investeringsbank og de nasjonale organisasjonene sentral for nordisk prosjekteksport først og fremst til fjerne markeder, samt til statshandelsland.

3 Gjeldende samarbeidsprogram, sektorens struktur m. v.

Det handelspolitiske samarbeidet i ministerrådet domineres av arbeidet med å nedbygge og fjerne alle typer av handelshindre mellom de nordiske land. Det underliggende dokument for denne omfattende virksomheten er "*Samarbeidsprogram om avvikling av handelshindre i Norden*" (NORD 1987:24), vedtatt av ministerrådet 27. februar 1987. Samarbeidsprogrammet pålegger embetsmannskomiteen for handelspolitikk (EK-Handel) å se til at berørte samarbeidsorgan iakttar programmets målsetting og fastsatte retningslinjer i sitt arbeid.

Området tekniske handelshindre utgjør en betydelig del av dette arbeidet. Tekniske handelshindre kan defineres som hindre for samhandelen som oppstår som følge av ulikheter i landenes lover og regelverk. EK-Handel har i november 1988 utgitt publikasjonen "*Produktområder med likeverdige regler i de nordiske land*" (NORD 1988:101). I publikasjonen er listet produkter/områder som er underlagt likeverdige/samordnede regler i to eller flere land, og som derfor skal kunne krysse grensene i Norden uten fornyet kontroll.

I ministerrådet ivaretas det handelspolitiske samarbeidet av EK-Handel. For å påse at samarbeidsprogrammets retningslinjer for avvikling av tekniske handelshindre følges opp i berørte samarbeidsorgan er opprettet Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindre i Norden (STH). Besluttende organ er samarbeidsministrene, da fagministrene, utenriks-handelsministrene ikke møter som formelt ministerråd.

Sektoren har én institusjon, Nordisk Prosjekteksporthold NoPEF. Utover dette er EK-Handel gjennom sine prosjektbevilgninger engasjert i ulike former for handelspolitiske tiltak. Områder som forenkling av handelsprosedyrer, eksportmarkedsføring, prosjekt for å samordne regler og prosedyrer mellom de nordiske land er eksempler på tiltak som mottar støtte. Et betydelig arbeid utføres i denne sammenheng av samarbeidende nordiske organer også utenom ministerrådsorganisasjonen.

Sektoren har vært ansvarlig for arbeidet med følgende rådsrekommendasjoner:

- 4/1985/e angående økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk
- 26/1987/e angående eksportsamarbeid
- 32/1987/e angående samarbeid om tjenestehandel
- 29/1988/e angående Nordisk Prosjekteksporthold som permanent institusjon

4 Virksomheten 1988

4.1 EK-Handel

Ministerrådets innsatser på handelssektoren har i 1988 vært fokusert på følgende områder:

- løsning av enkelte handelshinderproblem i samarbeid med berørte nordiske samarbeidsorgan,
- oppbygging av systemet med lister over likeverdige regler (gjensidig anerkjennelse av prøvingsresultat og aksept av varer, samt samordning av forskrifter),
- nasjonal og nordisk implementering av programmet,
- samordning av det nordiske samarbeidet i forhold til pågående internasjonalt arbeid for å avskaffe handelshindre, spesielt innenfor EFTA, EF og GATT.

Næringslivet i de nordiske land har anmeldt et stort antall handelshindre. Over halvparten av de problem som er innrapportert er blitt løst eller forventes bli løst innen overskuelig tid. Det pågår for tiden arbeid med å minske og fjerne virkningene av gjenstående handelshindre. Det har vist seg at en løsning på denne type problem ofte er avhengig av tiltak i bare ett land.

De utestående handelshindre illustrerer vanskelighetene i det nordiske samarbeidet. I visse tilfelle går arbeidet med å fjerne problemene langsomt pga. f.eks. ulike oppfatninger om kravnivå mellom myndighetene i landene. Det forekommer også at man vil avvente utviklingen i EF eller i EF-EFTA samarbeidet for å finne løsninger på konkrete problem. Det framstår likevel som klart at et overgripende problem ligger i den *nasjonale* gjennomføring av programmet. Dette spørsmål behandles nærmere under pkt. 4.2.

På *nordisk* plan hemmes gjennomføringen bl. a. av lav møtefrekvens i nordiske samarbeidsorgan. Virksomheten på flere sektorer oppviser en delt innstilling til handelshinderproblematikken. EK-Handel vil derfor så langt mulig arbeide med tidstabeller for bearbeiding av de enkelte problemområder.

I en *internasjonal* sammenheng må det nordiske samarbeid på handels hinderområdet ses på bakgrunn av det bredere vesteuropeiske arbeidet. Dette hindrer ikke at nordisk samarbeid har en egenverdi som kan frambringe raskere løsninger. Det kan dessuten tjene som forberedelse for og komplement til videre vesteuropeisk samarbeid.

Et komplisert felt er tollområdet, hvor det er registrert et stort antall toll- og postprosedyremessige problem. På initiativ av EK-Handel ble endel sentrale problemstillinger i 1988 behandlet av en arbeidsgruppe under finansministrene. I overveiende grad ble imidlertid utsikt til løsning henvist til videre internasjonalt samarbeid eller stilt i bero. EK-Handel vil derfor ta initiativ til løsning av disse problem.

EK-Handel konstaterer at hindre for de grenseoverskridende transporter er meget viktige fra et handelspolitisk synspunkt. Direktetraffikk mellom landene er allerede frigitt, men det finns fortsatt kvoteringer for tredjelandstrafikk. Det noteres med tilfredshet at en avtale om avregulering av tredjelandstrafikken ventes ferdig før sesjonen i Nordisk Råd i

1989. Det er videre lagt forslag om å forenkle den såkalte kilometerskatten. Men fortsatt gjenstår problemer på dette området som EK-Handel vil søke å bidra til kan bli løst i tiden framover.

Problemstillinger om statsstøtte og offentlige innkjøp forhandles internasjonalt (GATT, EFTA-EF samarbeidet), men det hindrer ikke at det gjøres anstrengelser på nordisk plan, særlig på områder som ikke omfattes av det internasjonale samarbeidet. EK-Handel vil derfor få gjennomført en kartlegging av lokale og regionale myndigheters praksis, særlig m.h.p. kjøp av tjenester og offentlige arbeider.

Samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre omfatter alle de beskrevne områder. Som et komplement til programmets generelle avsnitt er etablert en klageordning for bedrifter som anser seg utsatt for handelshindrende atferd fra myndigheter i et nordisk land.

EK-Handel har gjennom arbeidet kunnet konstatere at visse problemområder synes helt fastlåst, eksempelvis ulike tollrelaterte spørsmål, kosmetiske produkter, regelverk og kontroll ved import av matvarer. Man har derfor oppnevnt rapportører, d.v.s. personer med særlige kunnskaper på de aktuelle områder som med bistand fra ministerrådssekretariatet og i samarbeid med berørte myndigheter har fått i oppdrag å arbeide fram forslag til løsninger innenfor fastsatte tidsfrister. Systemet er ressurskrevende, men det synes å være en farbar vei for å løse opp i særlig kompliserte problemtilfelle.

EK-Handel fikk i 1988 tilført ekstra midler på sin disposisjonsbevilgning for å kunne bidra ved ulike prosjekt under andre samarbeidsorgan i arbeidet med å gjennomføre samarbeidsprogrammet. Således har jordbrukssektoren mottatt midler til å sjøsette et ambisiøst prosjekt for å få fram produktområder med likeverdige regler. På næringsmiddelsektoren er det satt igang et arbeid med å deregulere matvarestandarder. Man har ytt økonomisk støtte til det pågående arbeid i NORDIPRO (de nordiske handelsprosedyreutvalgene) med å forenkle handelsprosedyrer. Med henblikk på en markedsføring av nordisk kompetanse av EDB-basert geografisk informasjon (GIS), har EK-Handel bidratt med midler for å hjelpe et eksportframstøt i gang. Prosjektet har vakt oppmerksomhet på de nord-amerikanske marked. Et stort markedspotensiale vil kunne utnyttes av de nordiske land som har avansert kompetanse på dette området.

4.2 Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindre i Norden (STH)

Publikasjonen "*Produktområder med likeverdige regler i de nordiske land*" (NORD 1988:101) tas nå i bruk. Dette har vært en av STH's hovedoppgaver i løpet av året. Publikasjonen inneholder lister over likeverdige regler på ni produktområder. Listene er basert på bidrag fra respektive ansvarlige embetsmannskomiteer. Hensikten med listene er at de varer som er oppført, og som lovlig kan selges og anvendes i ett nordisk land i

størst mulig utstrekning skal kunne selges og anvendes i de øvrige nordiske land uten ytterligere krav om kontroll og prøving, m.a.o. gjennomføring av samarbeidsprogrammets prinsipp om gjensidig anerkjennelse av prøvingsresultat og aksept av varer.

Utarbeidelse av listene er tidkrevende og i de fleste tilfelle viser det seg at reglene faktisk ikke er likeverdige, men identiske. Det gjenstår atskillig arbeid for STH med å oppnå forståelse for selve grunnideen med samarbeidsprogrammet. Arbeidet fortsetter med sikte på å utgi en komplettert utgave av publikasjonen neste år. Et antall tilfelle konkrete tekniske handelshindre har vært behandlet og noen har kunnet løses ved at det er foretatt korrigerende tiltak eller tilbudt alternative løsningsforslag fra det land som foranlediget klagen. Som omtalt under pkt. 4.1 foran har det vært i arbeid rapportører på et antall områder, især innenfor området tekniske handelshindre. For å støtte rapportørene i deres arbeid, samt å forsterke sekretariatet i den arbeidskrevende oppgave som samarbeidsprogrammet innebærer, har det i løpet av høsten vært ansatt en prosjektsekretær. Denne forsterkning er besluttet opprettholdt i 1989.

Styringsgruppen har i sin kontakt med ulike samarbeidsorgan kunnet konstatere at den manglende gjennomføring i visse tilfelle beror på at samarbeidsorganene opplever en lojalitetskonflikt. Deres hovedoppgave kan være å utarbeide fellesnordiske regler vedrørende f.eks. liv og helse, og det kan være vanskelig å se dette i forhold til pålegget om å avvikle handelshindre som inneholdes i samarbeidsprogrammet.

Det er blitt konstatert at et overgripende problem ligger i den *nasjonale gjennomføring* av programmet. I henhold til Helsingforsavtalen er programmet bindende for landene, og det påligger hvert land å foreta de nasjonale tiltak som er nødvendig for at programmet kan gjennomføres. Dette er en omstendelig prosess som fortsatt er under arbeid. Samarbeidsprogrammet har hittil ikke vært tillagt tilstrekkelig vekt i nasjonale forvaltninger i det daglige arbeidet. Som en effekt av dette får programmet heller ikke tilrekkelig gjennomslagskraft i de nordiske samarbeidsorganene.

4.3 Nordisk Prosjekteksportfond (NoPEF)

Prosjekteksportfonden evalueredes i 1987, og Ministerrådets beslutning i 1988 om at gjøre fonden til en permanent nordisk institusjon baserte seg i høy grad på evalueringsgruppens rekommandasjoner. Indeholdt i disse var også en lang rekke operationelle rekommandasjoner, som fondens bestyrelse og EK-Handel, udenrigshandelsministrene og samarbeidsministrene har ført videre under 1988.

Fondens hovedoppgave er at bidrage til en styrkelse af nordisk erhvervs-livs internationale konkurrencekraft ved eksport til utviklings- og stats-handelslande. Projekter skal være af nordisk interesse. Fondens deltager aktivt i projektidentifisering og -initiering, og skal i samarbejde med nationale og internationale instanser bidrage til at fremme nordiske firmaers muligheder for at deltage i projekter internationalt.

Efterspøringslen på støtte fra Fonden holdt sig på et højt niveau i 1988. Projektansøgingerne øgede med 20%. Fonden registrerede ca. 350 projektforslag til behandling, hvilket betød at det sammenlagte ansøgte beløb opgik til ca. 3 gange de disponible projektmidler. Projektforslag fra f.eks. FN-organer om deltagelse i finansiering af feasibilitystudier, kunne ikke prioriteres.

Visse punktindsatser igangsat under den første økonomiske handlingsplan vil blive videreført i 1989. Dette gælder bl.a. miljøaktiviteter, som opfølgning af et nordisk miljøseminarium i Kina i 1988, såvel som andre satsninger på miljøinvesteringer, projektudvikling i ASEAN-området og nordiske energiindsatser i Indien i samarbejde med Nordisk Investeringsbank.

4.4 Projektvirksomheten

EK-Handels disposisjonsbevilgning 1988 (ekskl. NoPEF) utgjør 2 658.000 DKK. Under budsjettbehandlingen var sektoren blitt tilført ca 1 mill kroner som "beredskapsmidler", d.v.s. en reserve som kunne nyttes i forbindelse med ulike samarbeidsorgans prosjekt m.v. for å følge opp samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre.

EK-Handel har således hittil (nov.) i 1988 anbefalt bevilget midler til ulike prosjekt, både handelshinderrelaterte og tiltak av mer tradisjonell handelspolitisk karakter, som framgår av nedenstående oversikt.

	Bevilget 1988 1000 DKK
PNUN (Permanent nordisk utvalg for næringsmiddel- spørsmål) – deregulering av matvarestandarder	95
NEJS (Nordisk embetsmannskomite for jord- og skogbruksspørsmål) – produktområder med like- verdige regler på jordbrukssektoren	150
Prosjektsekretær (beregnet)	200
Publikasjonen "Produktområder med likeverdige reg- ler i de nordiske land", trykking, distribusjon m. v.	25
Rapportører	40
NORDIPRO (Nordiske handelsprosedyreutvalg) – "DEDIST"-prosjektet; datakommunikasjon mellom parter innen handelen	110
Nordisk eksportframstøt av EDB-baserte geografiske informasjonssystemer	350

EK-Handel vil ta stilling til ytterligere prosjektsøknader i 1988.

5 Nordisk Råds yttringer og rekommandasjoner

5.1 Yttringer

Nordisk Råd har henstilt til Nordisk Ministerråd å virke for at arbeidet med å avvikle handelshindringer i Norden effektiviseres og gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganer, samt at det blir rapportert om konkrete resultater til neste sesjon.

Nordisk Ministerråd vil som svar på denne yttring vise til det som er anført i beretningens avsnitt 4, samt til ministerrådets plandokument 1989 (C2), kapittel om handelspolitisk samarbeid, jfr. særlig den vedlagte "Rapport om arbeidet med avvikling av handelshindre i Norden, 23. november 1988".

5.2 Rekommandasjoner

5.2.1 Meddelelse om rekommandasjon nr 4/1985/e om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å innføre økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser."

Nordisk Ministerråd meddeler:

På basis av en utredning fra 1985 gjennomførte regjeringene i Finland, Sverige og Norge i juli 1986, i tillegg til de generelle lettelser i grensehandelen, visse særlige lettelser for reisende i utvalgte grenseregioner på Nordkalotten. I en rapport til utenrikshandelsministrenes møte ultimo november er bl. a. behandlet et antall problemstillinger med tilknytning til grensehandelen. Det omfattende arbeid med å nedbygge og fjerne handelshindre har en klar innretning mot på ulike vis å skape et stort åpent marked i Norden. I den nye økonomiske handlingsplanen er det likeledes tatt en rekke initiativ i denne retning. På denne bakgrunn anser Ministerrådet for sin del at hensikten med rekommandasjonen er oppfylt og at rekommandasjonen derfor kan avskrives.

5.2.2 Meddelelse om rekommandasjoner 26/1987/e om eksportsamarbeid og 32/1987/e om samarbeid om tjenestehandel

Rekommandasjonene lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkreditgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning", samt

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk samarbeide om eksport koncentrerade sig i 1988 hovedsageligt

på at overføre Nordisk Projekteksporthold fra en prøveordning til permanent nordisk institution, (se 5.2.3) og aktiviteter under Fonden (se Fondens årsberetning). Særlig opmærksomhed har været rettet mod miljøsektoren, ikke mindst i forbindelse med initierende aktiviteter i Asien (bl. a. Kina og Indien).

På eksportfinansieringssiden blev der i efteråret 1988 afholdt et seminar med deltagelse af bl. a. eksportfinansierings- og -garantiinstitutionerne samt repræsentanter for de nationale administrationer for at undersøge mulighederne for yderligere samarbejde på finansieringssiden. Dette arbejde vil blive fulgt op i 1989.

Ministerrådet stiller sig positivt til at vurdere sådanne foranstaltninger, som nordisk næringsliv udtrykker interesse for at bearbejde med henblik på et nærmere nordisk samarbejde på eksportområdet. Et konkret udtryk for dette er bl. a. de forslag om et udvidet eksportsamarbejde, som indgår i ministerrådsforslaget "Ett starkare Norden – den ekonomiska handlingsplanen 1989–92".

Rekommandationerne kan mod denne baggrund anses have opfyldt sin hensigt, og Ministerrådet foreslår rekommandationerne afskrevet.

5.2.3 Meddelelse om rekommandasjon nr 29/1988/e angående Nordisk Projekteksporthold som permanent institusjon

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjøre Nordisk Projekteksporthold til en permanent institusjon i samsvar med de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ved Nordisk Råds 36. session i Oslo fremlagde Ministerrådet et forslag om, at Nordisk Projekteksporthold skulle overgå fra sin prøvestatus til at blive en permanent nordisk institution. Efter Rådets positive behandling af forslaget vedtog Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) den 26.3.1988 at NoPEF fra 1.1.1989 skulle blive en nordisk institution, og igangsatte de praktiske forberedelser for overgangen, inkl. nye vedtægter for Fonden. Hermed anser ministerrådet hensigten med rekommandationen opfyldt, og foreslår derfor at rekommandationen afskrives.

Kapitel XXI

Regionalpolitik

1 Sammanfattning

Den regionala utvecklingen har under de senaste åren karaktäriserats av ökad befolkningskoncentration till större orter och försvårade regionala obalansproblem. Dessa tendenser har fortsatt under det senaste året.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet har under året ägnat stor uppmärksamhet åt dels utvärdering av den pågående verksamheten, dels analyser av den regionala problembilden inför 1990-talet och studier av drivkrafter bakom den regionala utvecklingen. Bl. a. har Basprojektet avslutat studien "Ny teknik och regionalutveckling" och NordREFO analyser av storstadsutvecklingen.

Det gränsregionala samarbetet har haft hög prioritet inom sektorn. Genom denna verksamhet har man byggt upp ett omfattande samarbete och erfarenhetsutväxling mellan lokala och regionala myndigheter. Vidare har ministerrådet under året fastställt riktlinjer för Nordiska investeringsbankens regionallåneordning som gjorts till en permanent del av bankens verksamhet.

2 Den regionala utvecklingen

De tendenser till ökad befolkningskoncentration och regional obalans, som iakttagits under 1980-talet, fortsatte under det senaste året. Obalansen kom till uttryck, förutom i flyttningsöverskott och ökade befolkningstal på större orter, också i brist på bostäder och höjda byggnadskostnader i storstäderna.

Överhettningen i Oslo, Stockholm och Helsingfors har lett till konkreta åtgärder för att begränsa kontorsbyggandet och i stället bygga fler bostäder. Diskussionen kring storstadsproblematiken återspeglade en ökad medvetenhet om att begränsningsåtgärder i huvudstadsregionerna inte är nog, utan att det också behövs andra åtgärder för att få storstäderna att fungera bättre.

I Finland och Sverige arbetade under år 1988 arbetsgrupper på hög nivå med uppgift att se över storstadsproblemen och lägga fram förslag till konkreta åtgärder.

Finland förnyade under år 1988 sina regionala stödordningar. I Danmark har de regionala problemen fokuserats kring de geografiska konsekvenserna av produktionsnedskärningar inom jordbruket. På Island, i Norge och Sverige pågår omfattande utredningar om den framtida regionalpolitiken.

De regionala utvecklingstendenserna framgår närmare ur Basprojektets årsrapport.

3 Samarbetets struktur

Till grund för det nordiska samarbetet på det regionalpolitiska området ligger det reviderade samarbetsprogram som fastställdes av de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna i juni 1986.

Tyngdpunkten i verksamheten läggs på följande arbetsområden:

- gränsregionalt och kommunalt samarbete
- gemensamma regionalpolitiska stödordningar
- utrednings- och utvecklingsarbete
- nordisk regionalpolitisk forskning
- informations- och erfarenhetsutbyte

Sektorn har varit ansvarig för arbetet med följande rådsrekommendationer:

20/1986/e	angående datateknologi i regionalpolitiken.
5/1988/t	Turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkallotten och i Kvarkenområdet.
28/1988/e	Permanentning av Nordiska investeringsbankens regionalläneordning.
33/1988/e	"Frikommunförsök" över riksgränserna i Norden.

4 Verksamheten 1988

4.1 Ministerrådet och ämbetsmannakommittén

Regionalministrarna diskuterade på sitt möte i mitten av december 1987 den aktuella regionalpolitiska situationen och framhöll behovet av ökade kunskaper om olika drivkrafter bakom den regionala utvecklingen. Ministerrådena beslöt att ett nytt nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik skall utarbetas och läggas fram för Nordiska rådets session 1990.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har vidtagit följande åtgärder:

En programförberedande arbetsgrupp har analyserat den *regionala problembilden* inför 1990-talet och lagt fram förslag om framtida verksamheter inom det regionalpolitiska samarbetet.

Under 1988 har *utvärderingar* av verksamheten genomförts beträffande:

- det gränsregionala samarbetet och
- verksamheten inom den glesbygdspolitiska arbetsgruppen.

NordREFO har under året genomfört studier av *storstadsutvecklingen* som drivkraft bakom den regionala utvecklingen.

Samverkan med andra sektorer har fått ökad uppmärksamhet. Som exempel kan nämnas ett gemensamt möte med Nordiska ministerrådets turistutskott i syfte att öka samarbetet kring regionala turistprojekt.

Som ett led i analysarbetet om Norden och den europeiska integrationen har man startat en studie av *EG:s regionalpolitik* i ett nordiskt perspektiv. Studien förväntas att ge underlag för bedömningar av dels hur förutsättningar förändras för både regional utveckling och regional politik, dels vilka nordiska initiativ som kan vara motiverade.

Alla dessa åtgärder kommer att tas in som underlag i det arbete som nu genomförs med ett nytt samarbetsprogram.

4.2 Gränsregionalt samarbete

Ministerrådet har givit det gränsregionala samarbetet hög prioritet. Genom detta har det varit möjligt att bygga upp en omfattande erfarenhetsutväxling mellan regionala och lokala myndigheter om regionalpolitiska projekt.

Den gränsregionala verksamheten bedrivs för närvarande i nio samarbetsområden. Praktiska problemlösningar i regionalpolitiskt prioriterade områden har initierats och stimulerats, för att få igång en självständig utvecklingsprocess baserad på regionernas egna möjligheter och förutsättningar. Genom samarbete utvecklas nya former för gemensamt utnyttjande och planering av resurser som skapar nya förutsättningar för en gynnsam regional utveckling över gränserna. Mot den bakgrunden har verksamheten utvidgats successivt till att omfatta en större variation av åtgärder inom näringsliv, offentlig service, etc.

I Europasamarbetet har den gränsregionala verksamheten fått större uppmärksamhet under integrationsprocessen. För det nordiska samarbetet har det europeiska perspektivet aktualiserats inom ramen för kontakter som inletts med representanter för de europeiska gränsregionernas arbetsgemenskap (AGEG) genom diskussioner om det gränsregionala samarbetets roll i EG:s regionalpolitik.

4.2.1 Nordkalottsamarbetet

Nordkalottkommitténs (NKK) verksamhet har under året omorganiserats i enlighet med handlingsprogrammet NORDKALOTTEN KOMMER. Omfattande satsningar har gjorts på följande områden:

Nordkalottens Handels- och Industrikontor (NHI) har fortsatt en flerårig satsning inom företagservice och initiering av nya samarbetsprocesser. En utredning om gränshandelns betydelse för Nordkalottens gränskommuner och glesbygdsområden har färdigställts under året. En kvalitetsstandard för Nordkalottens bär har tagits fram och etablerats i syfte att öka konkurrenskraften hos nordiska bärproducenter. Ett företagsutvecklingsprogram för trävaruindustrin har fortsatt genom en produktinventering och ett branschseminarium. Nordkalottens Ledarforum med representanter från samhälls- och näringsliv har etablerats som opinionsbildare i Kalottsamarbetet.

Nordkalottens Turistråd (NT) har genom projektet "Rörlig turism på Nordkalotten" vidtagit marknadsföringsåtgärder speciellt inriktade mot bilturister i de södra delarna av Norden. Nordkalottens stora reseguide väckte stort intresse både i konsumentledet och pressen samt bidrog till ökat resande till Nordkalotten.

Vad gäller arbetet med Nordiska rådets rekommendation nr 5/1988 hänvisas till avsnitt 5.2 nedan.

Nordkalottens Utbildnings- och Forskningsråd (NUF) har till syfte att genom samarbete inom utbildning och forskning höja kompetensnivån och bidra till positiv regional utveckling på Nordkalotten.

En gemensam norsk-finsk företagartutbildning har genomförts i samarbete med Finnmark Distriktshögskole och Lapplands högskola. Vidare har man startat samarbete inom yrkesutbildning på Nordkalotten. Ett större förprojekt "Iskrafter mot fasta och rörliga konstruktioner", har startats mellan forskningsmiljöerna i Narvik, Luleå och Uleåborg i syfte att ta fram tyngdpunktsområden för forskning som är speciellt ägnade för Nordkalott-samarbetet.

4.2.2 Västnordensamarbetet

Inom Västnordensamarbetet har *fisket* varit det största enskilda satsningsområdet även under 1988. Ett försöksprojekt för odling av lax med färöiska metoder i tre östisländska fjordar har avslutats under året och lett till att man har upprättat en fond för utveckling av fiskodling. Hittills har åtta anläggningar etablerats i de östisländska fjordarna.

Projekt i Grönland har lett till försök med olika typer av redskap för kammusselfiske.

På Färöarna har man satsat på projekt för landning och behandling av fisk inom 24 timmar från fångstillfället. Projektets erfarenheter utnyttjas bl. a. på Grönland för transport av råvaran mellan långt ifrån varandra liggande platser.

Tyngdpunkten för samarbetet flyttas successivt mot utvecklingen av alternativ verksamhet.

Gemensam utveckling av *turism* har kommit igång med hjälp av satsningar som gjorts på utveckling av gemensam turistindustri mellan Färöarna, Grönland och Island. Projekten syftar till förstärkning av den tvärgående turistströmmen i regionen.

En turistkoordinator arbetar bl. a. för gemensam marknadsföring av turism. En tredje turistworkshop – Västnorden Travel Mart – arrangerades i Tórshavn i september 1988 och samlade ett 70-tal säljare från regionen och ett lika stort antal köpare från hela världen. Intresset har varit stort och verksamheten har fått en positiv mottagning. Turistutvecklingen i regionerna har visat växande tal.

Som ett resultat av försöksprojekt inom *industriell tillverkning* och produktion har småskalig produktion av olje- och termokläder startats på Grönland. För närvarande pågår utredning om förutsättningar för annan industriell produktion.

4.2.3 Kvarkensamarbetet

Invgningen av den direkta teleföbindelsen "Kvarkenlink" och arbetet

på att trygga Kvarkenflygets fortsättning har varit två av de viktigaste frågorna under 1988. Angående utbyggnaden av teleföbindelsen hänvisas till meddelande om rekommendation nr 20/1986 under avsnitt 5.1 nedan.

Betydande ansträngningar har utvecklats under året för att trygga *Kvarkenflygets fortsättning*. Efter att Air Hudik, som trafikerat rutterna sedan 1987, meddelade att de inte kan fortsätta trafiken hösten 1988 utan samhällsstöd har man inlett förhandlingar med nya intressenter. Ett särskilt Kvarkenflygprojekt har inletts i syfte att förbättra förutsättningarna för lönsamhet, bl. a. genom effektivare marknadsföring, produktutveckling, samordning av tidtabeller och bokningssystem samt nedsättning/avlyftning av offentliga avgifter.

Specialistsjukvårdssamarbetet över Kvarken har inordnats i sjukvårdshuvudmännens ordinarie verksamhet. De första tjänsterna har köpts/sålt under 1988.

Inom turismområdet har Kvarkenrådet arbetat med särskilt två projekt. *Lågsäsöngturism* som avslutats under året och inom vars ram utarbetats en katalog "Företag att besöka" med totalt 150 företag i Vasa och Västerbottens län som är beredda att ta emot turistgrupper och den vägen ge hemorten turistisk draghjälp. Satsningar har även skett på produktutveckling och marknadsföring av Sameturismen tillsammans med RANEK i Ammarnäs i Västerbotten. Inom projektet *Indlandsturism* som avslutas vid utgången av 1988 har samarbetet mellan djurparkerna i Ähtäri och Lycksele bedrivits. Se även meddelande om rekommendation nr 5/1988 i avsnitt 5.2 nedan.

4.2.4 Mittnordensamarbetet

Inom Mittnordensamarbetet har kraftiga satsningar gjorts för att reducera *handelshindren* i den nordiska handeln. Under året framställdes förslag till praktiska lösningsmodeller. Arbetet har bl. a. lett till att samarbetet mellan tullmyndigheterna och kundföretagen förbättrats väsentligt.

Inom specialnäringarna fortsatte *växthusprojektet* för andra året. Den försöksverksamhet som bedrivs, inom ramen för referensodlingar uppvisar en för specialisterna överraskande god lönsamhet med stor potential i regionen.

Inom *vattenbruk* har arbetets vidare inom bl. a. fisktransporter, avfallshandling, kräftodling, m m.

Arbetet med att utveckla ett för regionen gemensamt automatiskt *datasystem* fortsatte under året. För lärare vid tekniska lärosäten i Mittnorden anordnades en *vidareutbildning i datakommunikation*. Utbildningen anordnades därför att undervisningsväsendet i övrigt inte hinner med i den snabba teknologiska utvecklingen. I "Södra Försöksområdet" genomfördes under året en fortsättning på ett mycket efterfrågat *datautbildningsprogram* för folk i glesbygden. Se även meddelande om rekommendation nr 20/1986 i avsnitt 5.1 nedan.

4.2.5 Skärgårdssamarbetet

Inom Skärgårdssamarbetets verksamhetsområde har arbetet med miljöfrågor blivit allt mer aktuellt under året. Undersökningar och redovisningar av *erosionsskador i skärgården* har inlett satsningar på tyngpunktområdet skärgårdens marina miljö. En undersökning som genomförts visar att de närsalter och tungmetaller som mobiliseras ur bottensedimenten i samband med fartygs- och småbåtstrafik i grunda skärgårdsområden påverkar blåstången; basen för det ekologiskt viktigaste och mest mångformiga organismsamhället i Östersjön.

Erfarenheter som man fått av försöksverksamhet kring *lokal aktivering* i Sandhamn i Stockholm skärgård har överförts till projekt inom lokal mobilisering i Lappo i den åländska skärgården.

För att öka *kompetensutvecklingen* i regionen har ett samarbete mellan högskolorna i Stockholm, Åland och Åbo inletts. Målsättningen är att med hjälp av högskolesamarbetet förmedla skärgårdsrelevant undervisning åt i första hand skärgårdens företagare samt intressera högskolorna för forskning i för skärgården vitala frågor.

4.2.6 Bornholm – Sydöstra Skåne

Ansträngningar för att förbättra *kommunikationer* inom regionen Bornholm-Sydöstra Skåne speciellt gällande förbättring av färjeförbindelserna mellan Bornholm och Skåne har varit central under 1988. En rabatterad rundtursbiljett har upprepats andra året i rad för en samlad resa med tåg, buss och färja.

Turistsamarbetet har vidareförts genom deltagande på turistmässor i Sydtyskland som en uppföljning av det avslutade turistprojektet "Nordens Feriejörne". I syfte att förlänga turistsäsongen har en analys med bistånd från Turisthögskolan i Kalmar startats hösten 1988 för kartläggning av utbudet av tjänster, marknadsföring samt olika målgrupper.

Inom *kulturområdet* har en omfattande utbytesverksamhet av gymnasieklasser genomförts.

4.2.7 Gränssamarbetet Östfold-Bohuslän

I den gemensamma informationsanläggningen vid Svinesund och Europaväg 6 – SVENO E6 – har efterfrågan på turistinformation om gränsregionen varit stor. Under 1988 har mer än 300 000 människor varit inne i anläggningen. Ett förslag på bildande av Stiftelsen SVENO E6 har utarbetats för att utveckla informationsanläggningen efter försöksperiodens slut.

Frågan om utbyggnaden av *infrastrukturen* i Östfold och Bohuslän är en av de större frågorna där stora utredningar gjorts på ömse sidor gränsen. Man har speciellt fokuserat kommunikationsfrågan och behovet av utbyggnad i ett "över gränsen" perspektiv.

Informationskampanjer om *trafiksäkerhet* har genomförts för att få ner den negativa olycksfallsutvecklingen på E6:an. Informationen riktar sig mot såväl personbilstrafiken som den tunga trafiken.

Havsmiljön har under år 1988 försämrats markant. Man har i samverkan med olika myndigheter fokuserat arbetet över gränsen på att tillsammans finna fram nödvändiga åtgärder för att ge havsmiljön bättre villkor.

En bok om förutsättningar för skärgårdsturism kring yttre Oslofjorden-Bohuskusten blir klar lagom till säsongen 1989.

4.2.8 ARKO-samarbetet

Under 1988 har ARKO-samarbetet i Arvika-Kongsvingerregionen koncentrerats till utveckling av *industrisamarbete*. Förberedelsearbetet har haft till syfte att kartlägga behovet av ett gemensamt försäljningskontor för små och medelstora företag samt andra kontaktskapande åtgärder.

Vid Finnskogleden som är en 30 mil lång *vandringsled* längs gränsen från Morokulien till Trysil pågår planerings- och rekognoseringsarbetet.

Utredningar om *kommunikationerna* och infrastruktur som är av mycket stor betydelse för regionen har varit centrala under året.

4.2.9 Öresundssamarbetet

Till de viktigaste verksamhetsområdena inom Öresunds Kontakt hör direktkontakter i nätverksskapande syfte inom utbildningsinstitutioner och näringsliv. Bland de institutioner/företag som "kopplades samman" under året, kan nämnas instituten för hantverksbevarande i Rådvad respektive Landskrona, televerken i Malmö och Köpenhamn och turistcheferna på Själland och i Skåne. Dessa kontakter drivs idag vidare av de berörda parterna.

Under våren 1988 utarbetades den första gemensamma *turistbroschyren* för Skåne och Själland i samarbete med turistbranschen i regionen.

Miljöfrågor har tagits upp i en konferens om miljöåtgärder för att rädda Öresund. Miljön står också i centrum för ett projekt som avslutas till Nordiska rådets havsföreningenskonferens 1989: Utarbetandet av en atlas som för första gången presenterar befintliga uppgifter om hela Öresund.

4.3 Utrednings- och utvecklingsarbete

Utgångspunkten för utrednings- och utvecklingsarbete är att definiera regionala problem och formulera strategier för det framtida regionalpolitiska handlandet. Två långsiktiga utredningsprojekt har bedrivits under året.

4.3.1 Basprojektet

Inom Basprojektet har studien "Ny teknik och regional utveckling" som pågått åren 1985–88, slutförts under året. Arbetet under 1988 inriktades huvudsakligen på att samlar erfarenheter av olika offentliga program kring kompetensuppbyggnad i svaga regioner och sprida dessa kunskaper bland beslutsfattare på olika nivåer.

Eftersom problemområdet "regionala kompetensspridningsaktiviteter" är nytt och befinner sig i snabb utveckling har det största utbytet av

studien varit att erbjuda aktuella erfarenheter om lösningar till ett brett fält av aktörer. Se även meddelande om rekommendation nr 20/1986 i avsnitt 5.1 nedan.

Basprojektet har tillsammans med NordREFO under våren 1988 haft ansvaret för att ta fram underlag för ett nytt nordiskt handlingsprogram för regionalpolitik.

Årsrapporten över regional utveckling publiceras till ministerrådets möte i februari 1989.

4.3.2 *Glesbygdspolitiska arbetsgruppen*

Glesbygdspolitiska arbetsgruppens överordnade målsättning är att bidra till ett ökat informations- och erfarenhetsutbyte när det gäller glesbygdsfrågor och politik i Norden.

Under 1988 har gruppen gett ut följande rapporter: "I det lilla skapas det stora – Om politik för glesbygder i Norden" som innehåller några drag i utveckling och politik för glesbygder i de olika nordiska länderna. En rapport från ett nordiskt seminarium för kvinnor om lokal utveckling innehåller beskrivningar av ett 40-tal kvinnors lokala engagemang i Norden.

Under de senaste åren har Glesbygdsgruppen speciellt inriktat sitt arbete på lokal utveckling, småskalig teknik samt kultur. Under 1988 har kontakter tagits med lantbruksorganisationer för att utveckla samarbetet angående jordbrukets framtida roll i glesbygderna.

Arbetet inom temat lokalutveckling har varit organiserat genom en kommungrupp med representation från några kommuner i olika delar av Norden. Slutrapporten "Utdvikling med kommunal profil" publiceras vid årsskiftet 1988/1989.

4.4 *Forskningssamarbete på det regionalpolitiska området (NordREFO)*

Det nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) initierar och samordnar forskning av regionalpolitiskt intresse.

De två f. n. största projekten rör dels den ökande *decentraliseringens* effekter på regional utveckling och politik, dels hur regionalpolitiken påverkas av ekonomins allt starkare *nätverkskaraktär*. Projekten avslutas under år 1989. Decentraliseringsgruppen har under året gjort en delrapportering i NordREFO 1988:4. Nätverksgruppen förbereder f. n. ett större internationellt seminarium våren 1989, där de egna resultaten skall underkastas en kvalificerad granskning.

Under året har den grupp som behandlat *miljö- och naturresursproblematiken* avrapporterat i NordREFO 1988:2. Förutsättningarna för ett fortsatt arbete undersöks för närvarande. Arbetet i den sk politikområdesgruppen har avslutats med en omfattande slutrapport.

Två nya forskningsgrupper har startat under året. Den ena behandlar *utbildningens roll* i den regionala utvecklingen medan den andra tar upp *kvinnornas liv* och arbete ur ett regionalt perspektiv.

Som underlag till policyutvecklingsarbetet har ett antal större studier gjorts av *storstadspromblematiken*.

Ett antal *seminarier* har genomförts. Tillsammans med OECDs komité, ansvarig för regionalpolitik, genomfördes under våren i Reykjavik ett seminarium om "Long-term futures for regional policy – a Nordic view". Ett antal forskare presenterade skilda aspekter på nordisk regionalpolitik och detta material kommer, tillsammans med OECDs ställningstagande, att publiceras tidigt våren 1989.

4.5 *Gemensamma regionalpolitiska stödordningar*

4.5.1 *Nordiska utvecklingsfonden för Västnorden*

Nordiska utvecklingsfonden för Västnorden startade sin verksamhet i slutet av 1987. Fondens administration har etablerats i Regionalinstitutet i Reykjavik.

Hittills har verksamheten varit i en inledande fas. Ansträngningar har gjorts för kontaktskapande verksamhet och informationsarbete för att bidra till fondens etablering i den existerande organisationsstrukturen i regionen.

4.5.2 *Nordiska investeringsbankens (NIB) regionallåneordning*

Syftet med regionallåneordningen är att öka möjligheterna till finansiering av till näringslivet riktade regionalpolitiska stödmedel. Regionallåneordningen, som introducerades 1980, har hittills bedrivits på försöksbasis.

Nordiska ministerrådet lade till Nordiska rådets session 1988 fram ett ministerrådsförslag om att göra Nordiska investeringsbankens regionallåneordning permanent.

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation har Nordiska ministerrådet den 5 maj 1988 fastställt riktlinjer för regionallåneordningen.

Under året har Nordiska investeringsbanken beviljat tre lån under låneordningen. I övrigt har verksamheten varit inriktad på att bättre sprida kunskap om att den tidigare provordningen nu blivit permanent. Se även meddelande om rekommendation 28/1988/e i avsnitt 5.3 nedan.

4.6 *Översikt över ramar för nordiska projektbeviljningar för 1988*

Dispositionsbeviljningarna för år 1988 på de regionalpolitiska området har uppgått till sammanlagt 24 187 000 DKK.

Inom det gränsregionala samarbetet har ett hundratal projekt bedrivits under 1988. En ändrad budgetprocedur i form av årliga rambeviljningar infördes 1987. Syftet har varit att delegeringen av konkreta projektbeviljningar skall bidra till att bättre ta tillvara de idéer och initiativ som finns lokalt och regionalt samt förbättra förutsättningarna för lokal och regional egenfinansiering.

Regionalpolitiskt programarbete	DKK
Utvecklingsarbete	550 000
Glesbygdsprojektet	370 000
Basprojektet	790 000
Gränsregionalt samarbete	
Nordkalottsamarbetet	7 200 000
Väsnordensamarbetet	3 450 000
Kvarkensamarbetet	3 640 000
Mittnordensamarbetet	2 500 000
Skärgårdssamarbetet	1 925 000
Gränssamarbetet Bornholm-Sydöstra Skåne	1 250 000
Gränssamarbetet Östfold-Bohuslän	900 000
ARKO-samarbetet (Arvika-Kongsvinger)	190 000
Öresundssamarbetet	950 000
Utvärdering och förstudier reservation för NÄRP	472 000

5 Nordiska rådets rekommendationer

5.1 Meddelande om rekommendation nr 20/1986 angående datateknologi i regionalpolitiken

Rekommendationen lyder:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd.

1. å intensivere kartleggingsarbeidet av hvilke type virksomheter innen datateknologiområdet som egner seg best for desentralisering. Kartleggingen bør også omfatte en oversikt over aktuelle stimuleringsiltak som kan føre til bedre spredning av virksomheten.
2. – å gjennomføre tiltak som forbedrer koordineringen av utdanningstilbudene innen Norden på datateknologiområdet. Det er viktig at hele Norden kan få nytte av den spesialkompetanse som finnes ved de enkelte institusjoner.
  - å la en eller flere av de eksisterende nordiske institusjoner bygge opp undervisningstilbud innen databruk, spesielt med tanke på de tynnest befolkede distriktene. Det bør vurderes om slike undervisningstilbud kan kombineres med å gi praktisk hjelp/konsulenthjelp til små bedrifter og institusjoner i distriktene.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Till punkt 1:

Det kartläggningsarbete som åsyftas i rekommendationen slutfördes under år 1988. Ministerrådet har i sina tidigare meddelanden 1986 och 1987 redogjort för en del av åtgärderna och vissa slutsatser.

Kartläggningsarbetet utgick från att studera datateknologins spridningsförlopp och förutsättningarna för elektroteknisk produktion i periferin. Under de senaste två åren har huvudfrågan främst gällt vilka åtgärder som

krävs för att näringslivet i svaga regioner mera generellt skall kunna dra nytta av ny teknik. Fokus i kartläggningen flyttades från datateknik och teknikspridning till kompetensuppbyggnad, nätverk och kunskapsförsörjning.

En allmän iakttagelse i studien är att periferins problem att dra nytta av ny teknik i mindre utsträckning beror på avstånd och mera på bristande nätverkskontakter, starkt råvaruberoende och ett dominerande inslag av företag med små utvecklingsresurser. Detta leder till slutsatsen att allmänna åtgärder som stärker näringsstrukturen och företagens utvecklingspotential är minst lika viktiga som specifika teknikspridningsinsatser. I den rika flora av offentliga åtgärder som finns uppnås sannolikt de största effekterna med fortbildnings-, forsknings- och utvecklingsinsatser.

Ansvar för det praktiska kartlägningsarbetet, visavi rekommendationens första del, har legat på Nordiska ministerrådets regionalpolitiska Basprojekt. Sammanlagt har sex rapporter publicerats. Den totala upplagan, som distribuerats till berörda nordiska organ, statliga regionala och kommunala myndigheter, utbildningsinstitutioner, lokala näringslivschefer samt aktörer som varit involverade i regionala teknikspridningsprogram, är drygt 11 000.

Ett syfte med kartläggningen har varit att nå ut med erfarenheterna till en så bred målgrupp som möjligt. Som ett led i detta deltog ministerrådet via Basprojektet som medarrangör i tre nationella seminarier. Det första arrangerades i samarbete med UMINOVA, SIND och STU i Umeå den 30–31 augusti, det andra i samarbete med Bodö Bedriftsutvecklingscenter i Bodö den 13–14 september och det tredje i samarbete med inrikesministeriet i Villmanstrand den 31 oktober – 1 november. Sammanlagt deltog ca 300 personer i seminarierna. Ett fjärde seminarium planeras i Danmark i samarbete med Planstyrelsen att hållas under vårvintern 1989.

För att föra vidare de viktigaste slutsatserna på ett nordiskt och nationellt plan har man förankrat vissa av förslagen hos nationella myndigheter och nordiska samarbetsorgan. Resultatet av denna dialog och de idéer som vinner gehör i den nationella förvaltningen kommer att föras vidare inom ministerrådets verksamhet.

För att bidra till positiv sysselsättningsutveckling i perifera regioner har ministerrådet i det regionalpolitiska samarbetet vidtagit konkreta åtgärder för dataintroduktion i utkantsområden och gränsregioner. Etablering av nya telestugor i glesbygden har stimulerats genom verksamheten inom Föreningen för informationsteknologiska lokalcentra i Norden (FILIN). Inom Mittnordensamarbetet har datautbildning arrangerats i perifera gränskommuner. För att fylla behovet av specialister i branschen har man i Mittnorden genomfört vidaregående utbildning av lärare i teletekniska ämnen.

Vad gäller till näringslivet inriktade satsningar kan nämnas ett samverkansprojekt mellan Mittnordenkommittén och Kvarkenrådet i avsikt att

datorisera näringslivsinformationen i regionen. Verksamheten inom Teknologicentrum Kvarken som haft till syfte att utveckla företagsrådgivning, underlätta introduktion av ny teknologi i företagen samt åstadkomma ett gemensamt utnyttjande av den teknologiska kompetens som finns på båda sidor om Bottniska viken, har avslutats som nordiskt projekt och fortsätter nu i nationell regi.

Den 25 augusti invigdes den nya direkta teleföbindelsen Kvarkenlink som är särskilt avdelad för datatrafik över Kvarken. Samtidigt presenterade televerken i Finland och Sverige en särskild Kvarkentaxa, som innebär avsevärd rabatt för de företag och institutioner som väljer Kvarkenlinken som sin dataförbindelse. En kartläggning visar att 350 finländska företag i Vasa län och 150 svenska företag i Västerbotten har behov av dataförbindelse över Kvarken.

I övrigt hänvisas till meddelande över rekommendationens andra del under kapitel VIII om utbildning. Ministerrådet anser för sin del att syftet med rekommendationen uppnåtts och att den därför kan avskrivas.

5.2 Meddelande om rekommendation nr 5/1988 angående samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet

Rekommendationen lyder:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka på vilket sätt det etablerade samarbetet mellan djurparkerna i Bardu, Lycksele, Rama och Ähtäri kan utnyttjas och stimuleras för att främja turismen på Nordkalotten och i Kvarkenområdet''.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Djurparken i Bardu har ännu inte byggts ut. Arbetet startar på våren 1989. Därför har ett samarbete inte hittills kunna etableras mellan samtliga i rekommendationen nämnda djurparker. Djurparkerna i Ranua i Finland och Lycksele i Sverige har preliminärt kommit överens om ett samarbete som gäller utväxling av djur, forskning och turism.

Inom ramen för Kvarkenrådets verksamhet har djurparkerna i Lycksele och Ähtäri successivt utvecklat ett fungerande samarbete. Det har bl. a. tagit sig uttryck i gemensamma marknadsföringsansträngningar via Vasabåtarna, kompetensutbyte kring byggande och utveckling av fågelanläggningar, samarbete kring generalplanering av djurparksområdena, personalutbyte m. m.

Efter att djurparken i Bardu är färdig finns det förutsättningar för att ett samarbete kan byggas ut i större skala. Samarbetets omfattning och formerna är beroende av djurparkernas intresse.

5.3 Meddelande om rekommendation nr 28/1988 angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning

Rekommendationen lyder:

''Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å gjøre Nordisk

Investeringsbanks regionallåneordning til en permanent del av bankens virksomhet etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget`.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har den 5 maj 1988 fastställt riktlinjer för Nordiska investeringsbankens regionallåneordning som en permanent låneordning samt utpekat lånemottagare. Ministerrådet anser för sin del att syftet med rekommendationen tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

5.4 Meddelande om rekommendation nr 33/1988 angående "frikommunförsök" över riksgrensarna i Norden

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å muliggjøre for kommuner på ulike sider av nasjonsgrensene i Norden å delta i et frikommuneforsøk i samsvar med Økonomisk utvalgs synspunkter, samt etablere en prosjektgruppe som gis tilstrekkelige ressurser for å evaluere forsøksvirksomhetene og foreslå endringer i lover og regler som hemmer det grenseregionale samarbeidet".

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har ansett det viktig att man innan en konkret försöksverksamhet sätts igång först avklarar vad sådana försök kan innehåll och hur de bäst kan organiseras. Under diskussioner har man tagit upp frågan om vilka möjligheter det föreligger för att basera ett nordiskt "frikommunförsök" antingen på de nationella försöksordningarna som pågår i de olika nordiska länderna eller på den existerande gränskommunala och gränsregionala verksamheten inom det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Ett förberedande arbete har visat att de nationella frikommunförsöken är av en sådan karaktär att de inte direkt ägnar sig för samarbete över nationsgränser. Dels finns det ytterst få gränskommuner med i de nationella försöken och dels koncentreras de i hög grad på fördelningen av statliga funktioner till kommuner och omläggning av ansvarförhållanden.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund att syftet med rekommendationen bäst kan uppfyllas genom förstärkning av det existerande nordiska gränskommunala och regionala samarbetet. Denna verksamhet är redan etablerad hos lokala och regionala myndigheter på bägge sidor av gränsen. Ministerrådet är också av den uppfattningen att den *nordiska överenskommelsen om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser*, som trätt i kraft den 26 januari 1979, ger nödvändiga förutsättningar för kommunal samverkan. Ett positivt samarbete kring många av de frågor som nämnts i rekommendationen kan etableras inom ramen för denna överenskommelse. Andra förutsätter ändringar i centrala nationella regler och föreskrifter.

Ministerrådet har ansett som viktigt att kommunerna själva skall vara med och definiera problem och föreslå åtgärder för lösningar. För att få ett

solitt kunskapsunderlag för planering av ett öppnare gränssamarbete har man genomfört undersökningar dels om befintliga problem som hindrar det dagliga samkvämet mellan gränskommuner, dels om lösningsförslag. Det kan nämnas att man ofta har pekat på en del centrala nationella regler och föreskrifter som hämmande. T. ex. upplevs tull- och handelsbestämmelser problematiska. Under rådssessionen i Oslo konstaterades att mer aktuellt än ett frikommunförsök skulle kanske vara att en del gränskommuner skulle frigöras från vissa nationella bestämmelser.

Avslutningsvis hänvisas till redogörelsen för verksamheten inom det regionalpolitiska samarbetet samt det pågående arbetet med ett nytt samarbetsprogram för sektorn.

En utvärdering av det gränsregionala samarbetet har genomförts under 1988. Resultatet av denna kommer att föreligga i början av 1989. Ministerrådet kommer att diskutera olika åtgärdesförslag och ta in dessa som underlag i arbetet med ett nytt nordiskt samarbetsprogram.

Kapitel XXII

Bistand til udviklingslandene

1 Sammenfatning

Gældsbyrden i mange udviklingslande hindrer i dag en økonomisk udvikling, ikke mindst i de fattigste lande. Uden økonomisk udvikling er det umuligt at opnå forbedringer på mange områder, hvilket kommer stærkt til udtryk i bl. a. Brundtlandkommissionens rapport om miljøspørgsmålene i den tredje verden.

Hensynet til miljøet og naturressourcerne er det måske vigtigste spørgsmål inden for udviklingssamarbejdet, og arbejdet for et bedre miljø må gå hånd i hånd med indsatser for at øge den økonomiske tilvækst og bekæmpe fattigdommen.

2 Udviklingen inden for bistandsområdet

I 1988 faldt de samlede ressourceoverførsler til udviklingslandene. Også bistandsoverførslerne, som for de fattigste lande udgør den vigtigste del af ressourceoverførslerne, ophørte med at stige. De nordiske lande er enige om, at denne negative udvikling må vendes, og har diskuteret muligheder for at få industrilandene som helhed til at leve op til FNs målsætning om at yde 0,7 % af BNP til bistand.

De nordiske bistandsmyndigheder diskuterede i mange fora forslag til at angribe gældsproblematikken, især i de fattigste lande. Nordiske initiativer har især rettet sig mod de mest gældsudsatte lande, bl. a. i Afrika syd for Sahara. Samtidigt har man fra nordisk side fremhævet, at strukturtilpasning bør finde sted på en sådan måde, at de mest sårbare befolkningsgrupper ikke belastes yderligere.

I 1988 blev der håb om, at fredelige løsninger kan findes på en række konflikter i den tredje verden, og dette får på forskellig måde konsekvenser for internationale og dermed også nordiske bistandsindsatser. De nordiske bistandsansvarlige ministre diskuterede håbet om en forhandlingsløsning på *Namibias* selvstændighed under deres halvårige møde i efteråret 1988. Et selvstændigt Namibia vil behøve støtte fra omverden, bl. a. gennem omfattende og generøs bistand. De nordiske lande yder allerede omfattende humanitær bistand til bl. a. FNs Namibiafond og SWAPO, men forberedelserne må nu intensiveres for at planlægge og samordne de nordiske landes bistand til et fremtidigt frit Namibia.

Tilbagetrækningen af de sovjetiske tropper fra *Afghanistan* åbner også muligheder for fred, og dermed tilbageflytning af flere millioner flygtninge og genopbygning af det hærgede land. De nordiske regeringer er enige om at støtte de omfattende bistandsindsatser, som FN planlægger for det hårdt prøvede afghanske folk.

Udviklingen af *regiontilregion samarbejde* er indeholdt i de initiativer, som Norden har taget over for f.eks. SADCC-regionen gennem Norden/SADCC Initiativet, eller i mere uformelle former gennem større regionalt engagement i Centralamerika.

3 Det nordiske samarbejde inden for bistandssektoren

Virksomheden under 1988 omfattede de mange områder, som berøres af bistand fra de nordiske lande, både bilateralt og multilateralt, tværfaglige og indsatsbetonede, koordinering af igangværende aktiviteter og udvikling af nye former for samarbejde de nordiske lande imellem.

3.1 Nordiske bistandspolitiske organer

Nordisk samarbejde på det bistandspolitiske område involverer en række organer af mere eller mindre formel karakter.

Sektoren har været ansvarlig for arbejdet med følgende rådsrekommendationer:

- 21/1988 angående udviklingsbistand og miljøproblemer
- 25/1988 angående program for nordisk bistandssamarbejde
- 26/1988 angående nordisk bistandssamarbejde
- 27/1988 angående oprettelse af en nordisk udviklingsfond.

Det formelle ansvar for det nordiske samarbejde på bistandsområdet ligger hos *samarbejdsministrene*.

De nordiske *bistandsansvarlige ministre* mødes uformelt for at drøfte særlige bistandsrelevante spørgsmål, og anbefaler særlige initiativer til beslutning af samarbejdsministrene.

Rådgivende Komité for Bistandsspørgsmål (RKB) er en lægmandskomite nedsat for at rådgive Nordisk Ministerråd om nordiske bistandsspørgsmål. Ud over at udtale sig om fællesfinansierede nordiske projekter, beskæftiger RKB sig med principielle spørgsmål, og holdt i 1988 temadiskussion med EKB (se 3.6) om kvinder i udviklingssammenhæng, samt en indgående diskussion om nordisk personalebistand. Komitéen drøftede nye finansieringsformer som Nordisk Udviklingsfond (se 4.4) og en særlig nordisk fond for investeringer i SADCC-landene (NORDSAD-fonden), og udtalte sig om konkrete rekommandationer fra Nordisk Råd, som skal behandles under sessionen i 1989 (se 4).

Embedsmandskomitéen for Bistandsspørgsmål (EKB) fungerer som nordisk koordinatororgan på bistandsområdet og behandlede under året en række områder af såvel formel som uformel karakter. EKB behandlede samtlige emner, som behandles i dette kapitel, bl. a. gennem temadiskussioner eller gennem rapporter fra de særlige *arbejdsgrupper*, som EKB har nedsat på ad hoc eller mere permanent basis.

I anden halvdel af 1988 nedsatte EKB to nye ad hoc grupper, nemlig en Namibiaarbejdsgruppe, som under finsk formandskab fik pålagt at hurtigt

udarbejde en plan for samordningen af de nordiske landes bistandsindsatser til et fremtidigt frit Namibia, og inden årets udgang rekommandere, hvorledes nordisk bistand kan indpasses i de forventede internationale bistandsoverførsler. En anden arbejdsgruppe fik i opgave at udarbejde en plan for volumenspørgsmålets fortsatte behandling internationalt og foreslå eventuelle nordiske indsatser for at fremme øgede overførsler i overensstemmelse med FN-målsætningen om, at i landene bør bidrage med 0,7% af deres BNP.

3.2 *Regionalt samarbejde*

3.2.1 *SADCC*

SADCCs årlige giverkonference fandt sted i Arusha, Tanzania. Samtlige fem nordiske lande var for første gang repræsenteret på ministerniveau. Den danske udenrigsminister holdt det fællesnordiske indlæg og understregede heri den vigtighed og store tyngde, som nordisk samarbejde bliver tillagt over for SADCC-landene, både gennem de bilaterale samarbejdsprogrammer som eksisterer mellem individuelle lande og de regionale samarbejdsforanstaltninger.

Siden underskrivelsen af Fælleserklæringen (Joint Declaration) om udvidet økonomisk og kulturelt samarbejde regionerne imellem har en særlig styregruppe, med medlemmer fra udenrigs- og bistandsministerierne i de nordiske lande, koordineret det spektrum af aktiviteter, som er sat i gang, og behandlet nye forslag til udvidet samarbejde. Sverige overtog i 1988 funktionen som nordisk koordinator efter Norge, som havde været koordinator siden 1986.

Blandt de vigtigste områder for samarbejdet udviklet under 1988 kan nævnes

- principiel overenskomst om at oprette en NORDSAD-fond, som forventes at kunne indlede virksomheden i begyndelsen af 1989;
- nedsættelse af en særlig ekspertgruppe med deltagere ud nævnt fra henholdsvis SADCC-regionen og Norden for at fremme handelspolitiske aspekter;
- undertegnelse af en fællesnordisk aftale med Tanzania, SADCCs sektorkoordinator for industri og handel, om faglig bistand til sektorkoordineringsenheden;
- foreløbig positiv indikation fra SADCC om, at seriøse diskussioner om kultursamarbejdet kan indledes;
- underskrivelse af aftale om nordisk støtte til oprettelse af en regional genbank for plantevækster i SADCC-regionen (se 3.7.4);)
- beslutning om støtte til fiskerisektoren gennem Islands koordinering af nordiske indsatser; og
- fortsættelse af arbejdet i ekspertgruppen for finansmekanismer og afklaring af dens arbejdsområde som et vigtigt reference- og rådgiverorgan for finansfaglige spørgsmål.

Rammeprogrammet for samarbejdet udløber i 1990, hvorfor processen for forlængelse eller udarbejdelse af et nyt program vil blive igangsat snarest.

3.2.2 *Centralamerika*

De nordiske lande har konsekvent stillet sig bag anstrengelserne for at føre fredsprocessen i Centralamerika fremad. De nordiske bistandsansvarlige ministre har vedvarende understreget betydningen af projekter, som fremmer det regionale samarbejde i området. I maj 1988 blev der i Stockholm afholdt et nordisk seminar om Centralamerika med deltagere fra begge regioner. Seminarets hovedformål var at belyse og at forsøge at fremkomme med forslag til fælles nordiske initiativer og indsatser, som bedst ville kunne fremme et regionalt samarbejde i Centralamerika.

En særlig arbejdsgruppe samordner de nordiske bistandsindsatser i regionen, både for at koordinere igangværende indsatser (bl.a. inden for helse og landsbyudvikling, miljøforanstaltninger og initiativer for at forbedre kvindernes stilling i regionen) og for at samordne nye forslag til aktiviteter. Støtte til det centralamerikanske parlament kan blive aktuel. En konference for at diskutere energisamarbejde mellem regionerne er planlagt afholdt i Norge i foråret 1989.

3.3 *Multilateralt samarbejde*

Koordineret fællesnordisk optræden i multilaterale bistandsfora har resulteret i større gennemslagskraft for nordiske synspunkter end om landene havde fremført disse hver for sig. De nordiske lande har i særlig grad rettet opmærksomheden mod fattigdomsorientering, gældsproblemerne i de mest udsatte lande, øget miljøhensyn i bistanden og kvindespørgsmål.

3.4 *FN i udviklingssamarbejdet*

Spørgsmålet om FNs rolle i udviklingssamarbejdet diskuteres indgående blandt de nordiske bistandsmyndigheder, og de nordiske regeringers bistandsansvarlige har igangsat et tre-årigt nordisk projekt, som skal vurdere hvad FN er særligt egnet til at ivaretage, hvor det største behov for FN i dag findes, og hvilken rolle FN kan eller skal spille i kampen mod miljøforstyrrelserne. Arbejdet gik igang i august 1988 og er direkte underlagt de nordiske bistandschefer. Et særligt nedsat sekretariat i Stockholm har det operationelle ansvar.

Inden for projektets rammer vil der blive produceret en række studier, som har til formål at fremlægge ideer og bidrag til de nordiske regeringers arbejde for en bedre og mere effektiv FN-indsats inden for udviklingsområdet. Ligeledes vil der gennem projektet blive arrangeret konferencer og seminarer om forskellige FN-spørgsmål, hvor nordisk såvel som FN-erfaren international ekspertise vil blive indbudt.

3.5 Miljø og bistand

Samtlige nordiske lande har eller er i gang med at udarbejde nationale retningslinier for en bedre integration af miljø- og resourceaspekterne i det nationale program- og projektarbejde.

En statssekretærgruppe er nedsat for at følge Brundtlandrapporten op. Gruppen, som repræsenterer udenrigs, bistands- og miljøministerierne, har foreløbigt holdt fire møder.

I juli 1988 blev der i Oslo afholdt en konference om bærekraftig udvikling med deltagelse af FN's generalsekretær og lederne af FN-organisationerne.

I september 1988 finansierede tre af de nordiske lande størstedelen af en panafrikansk konference om bevaring af plantegenetiske ressourcer.

I FN-organerne, i udviklingsbankerne og i andre internationale fora har de nordiske lande konsekvent støttet styrkede indsatser for større integration af miljøaspekterne i bistandsindsatserne, og der afholdes nordiske samrådsmøder forud for internationale møder.

3.6 Kvinderettet bistand

I Centralamerika er en indsats begyndt med et studie omkring kvinderettet bistand i regionen.

Også i SADCC-samarbejdet har de nordiske lande forsøgt at inddrage kvinder i det regionale samarbejde. I vis udstrækning har det været nødvendigt at kanalisere regiona! kvinderettet bistand til SADCC gennem alternative kanaler, som f.eks. UN Development Fund for Women (UNIFEM).

I OECDs udviklingskomité (DAC) arbejdes der på udarbejdelse af statistiske metoder, som muliggør måling af hvilken andel af bistanden, som kanaliseres til kvinder.

Temadiskussioner i EKB og RKB har alle udmundet i behovet for at styrke kvindernes stilling i udviklingsindsatser – både på hjemmeplan og i udviklingslandene. RKB udtalte i oktober 1988:

- "bistand til kvinder er nødvendig for udviklingen overhovedet;
- strukturtilpasning må ikke forværre kvindernes situation, og der må lægges en "kønsdimension" ind for at modvirke en forværring af kvindernes situation;
- man bør se på hvor langt man kan/skal gå i krav til modtagerlandene; og
- man skal fortsætte diskussionerne med SADCC, men i mellemtiden forsøge at finde kanaler som f.eks. gennem UNIFEM."

3.7 Samfinansierede nordiske projekter

Andre samarbejdsformer end de traditionelle fællesfinansieringer under Københavnaftalen finder idag anvendelse, som f.eks. nordisk støtte til transportkommissionen i SADCC-regionen (se 3.7.2) og et nyt projekt, som tilkom i 1988, nemlig oprettelse af en regional genbank for plantevækster i SADCC-regionen (se 3.7.4).

Der lægges vægt på at udvikle nye, smidige modeller for det nordiske bistandssamarbejde, som vil være administrativt enklere for såvel modtagerlandene som for de nordiske lande. Det ovennævnte genbanksprojekt er et eksempel på en pragmatisk løsning på et kompliceret projekt med samtlige 14 lande i de to regioner involverede. Andre projekter involverer samarbejde mellem to eller tre nordiske lande, hvor dette synes mest hensigtsmæssigt.

3.7.1 *Andelsprojekt i Tanzania*

Støtten til andelsprojektet i Tanzania, der blev påbegyndt i 1968, administreres af Danmark.

De nordiske lande imødekom i 1983 en tanzaniansk anmodning om forlængelse af den nordiske bistand til andelssektoren for perioden 1983–1988. Bevillingen blev i 1986 forhøjet med 80 mio DKK til 283 mio DKK på grund af den stedfundne inflation.

Det nordiske projekt evalueredes i 1987. I lyset af vurderingsgruppens anbefalinger har det nordiske projekt styrket indsatsen på unionsniveau med en målrettet indsats til forbedring af unionernes ledelses- og regnskabsfunktioner – bl. a. gennem uddannelse på Cooperative College i Moshi. Endvidere har Cooperative Education Center samme sted iværksat massive træningsprogrammer for såvel medlemmer som medarbejdere i primærforeningerne.

På udstyrssiden har projektet især bistået med støtte til forbedring af transportmateriel og forarbejdningenheder.

Desuden har nationale institutioner som revisionsinstitutionen, trykkeriet og kooperativministeriet modtaget støtte.

De nordiske lande har aftalt ikke at fortsætte på fælles basis, men overgå til bilaterale projekter efter 1988. Herved kan de enkelte nordiske lande hver for sig yde en mere koncentreret indsats inden for afgrænsede geografiske områder.

Med henblik på at undgå en for pludselig afbrydelse af en række af de støtteaktiviteter, som foregår i det nordiske projekt, og ud fra ønsket om at få tid til en grundig klarlægning af betingelserne og mulighederne for den fremtidige bistand, vil man fra dansk side til afløsning af det nordiske projekt etablere et overgangsprojekt på et år i 1989 forud for en eventuel længerevarende dansk bistandsindsats.

3.7.2 *Landbrugs- og fiskeriprojekt i Moçambique*

Stöd till jordbruksprogrammet MONAP och marknadsföringsorganet AGRICOM har lämnats enligt ett tvåårigt avtal, 1988–1989, med 75 milj SEK respektive 25 milj SEK per år. Samarbetet avses upphöra 1989. Avtal om stöd till fiskesektorn gick ut den 30 juni 1988. Insatserna har, som tidigare, genomförts under svåra förhållanden främst beroende på säkerhetsläget.

3.7.3 *Støtte til SATCC*

Det nordiska stödet till SATCCs tekniska enhet i Maputo har fortsatt under hela 1988 i samma former som tidigare. Kontraktet med konsultföretaget SWECO har förlängts till den 30.6 1989. SATCC har genomfört en organisationsstudie under 1987 som bland annat stryker under vikten av att ansträngningar görs för att rekrytera personal i SADCC-regionen till den tekniska enheten så att den utländska personalen gradvis kan reduceras i antal.

I slutet av 1988 genomförs en preliminär projektvärdering av SIDA inför att de nordiska länderna skall ta ställning till på vilket sätt SATCC skall stödjas efter det att innevarande avtal har löpt ut.

3.7.4 *Regional genbank för plantevækster i SADCC*

En regional genbank för växter skall upprättas i Lusaka, Zambia, enligt ett avtal mellan de nordiska länderna och SADCC den 24 oktober 1988. Kostnaderna över en tjuugoårsperiod beräknas till 212 milj SEK, varav det nordiska bidraget uppgår till 119 milj SEK.

4 **Nordisk Råds rekommendationer**

4.1 *Meddelelse om rekommendation nr. 21/1988 angående udviklingsbi-stand og miljøproblemer*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i ökad grad inrikta utvecklingsbiståndet på lösande av miljöproblem i tredje världen.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske landes regeringer har både i det bilaterale bistandssamarbejde og i internationale fora understreget vigtigheden af en bæredygtig udvikling, hvor miljøhensyn prioriteres i den økonomiske udvikling, og hvor individuelle projekter bedømmes ud fra et miljøsynspunkt.

I 1988 blev der i Finland afholdt et fællesnordisk seminar for bistandsadministratorer om miljøkonsekvensanalyse af bistandsprojekter. De nordiske bistandsmyndigheder har eller er i færd med at udarbejde retningslinier for sådan analyse i al projekt- eller programvirksomhed.

For særligt udsatte regioner, som f.eks. SAHEL, afholdes nordiske møder for bl. a. på sektorniveau at koordinere indsatserne, udveksle information og forskningsresultater. Ligeledes samråder landene om International Union for the Conservation of Nature (IUCN)s miljøprogram for SAHEL-området.

De nordiske lande har i deres bistandsvirksomhed erkendt, at miljøproblemerne ikke anerkender landegrænser, og er indgået i et aktivt arbejde nationalt, nordisk og internationalt for at i udviklingsbistanden fremme bærekraftige programmer og forståelse for miljøhensyn i udviklingssammenhæng.

Ministerrådet anser for sin del, at hensigten med rekommandationen er opfyldt, og foreslår rekommandation 21/1988 afskrevet.

4.2 Meddelelse om rekommandation nr 25/1988 angående program for nordisk bistandssamarbejde

Rekommandationen lyder:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et program for nordisk bistandssamarbeid i samsvar med ministerrådsforslag B 79/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet vedtog samarbejdsprogrammet den 19. maj 1988.

Med henvisning til henvendelse fra Nordisk Råds præsidium af 22. november 1988 angående Økonomisk udvalgs synspunkter på samarbejdsprogrammet kan oplyses følgende:

De bistandsansvarlige ministre træffes uformelt. Spørgsmålet om at sammentræde som formelt *fagministerråd* drøftedes senest i marts 1988, hvor der dog ikke kunne opnås enighed om at ophæve den nuværende prøveordning med uformelle møder.

Samarbejdsplanens fleksibilitet giver store muligheder for at udvikle nye samarbejdsformer, hvor dette er hensigtsmæssigt. En rapport udarbejdet i EKBs regi omkring forenkling af administrationsformer og udvikling af nye samarbejdsmodeller indeholdt en række praktiske rekommandationer om, hvorledes dette kunne ske, og en del af disse rekommandationer er iværksat. Inden for SADCC-samarbejdet findes adskillige eksempler på fleksible samarbejdsformer for fællesnordisk støtte. Nordisk koordinering af bilaterale indsatser finder i vid udstrækning sted, dels gennem uformelle møder mellem hjemmeadministrationerne, dels mellem de stedlige repræsentationer, som følger projekterne på stedet.

Efter behandlingen på Nordisk Råds 36. session komplementerede Ministerrådet samarbejdsprogrammet med anbefaling til bistandsadministrationerne om *funktionshæmmedes situation* i udviklingslandene. At forbedre disses situation er en målsætning, som de nordiske lande søger at opnå gennem foranstaltninger, som integreres i bilaterale programmer, eller gennem særlige aktiviteter. Indsatserne spænder fra støtte til udarbejdelse af nationale planer for rehabilitering af funktionshæmmede til specifikke programmer for blinde og specialuddannelse af lærere og andet personale. En del af projektvirksomheden kanaliseres gennem private organisationer. Visse projekter samfinansieres med internationale organisationer, som f.eks. UNESCO.

Kultursamarbejdet med udviklingslandene har på nordisk plan især været vendt mod at udvikle samarbejdet med SADCC-regionen, og en aftale om oprettelse af en kulturfond mellem de to regioner forventes underskrevet i begyndelsen af 1989 i forbindelse med SADCCs årsmøde. Samarbejde med andre regioner kan blive aktuelt. Herudover støtter de nordiske lande

en del kulturelle projekter over bilaterale bevillinger og ofte gennem private organisationer. I september 1988 finansierede tre nordiske lande et tougers seminar i Finland arrangeret af World Crafts Council for deltagere fra 16 afrikanske lande.

Fællesnordisk bistandsvirksomhed har været finansieret direkte over de nationale bevillinger, med behørig hensyntagen til, hvilke lande der har ønsket at deltage i et specifikt projekt, og med en omkostningsfordeling afhængig af projektets behov. Denne fleksibilitet har vist sig at være en pragmatisk løsning på at finde finansiering til en del både større og mindre projekter. De nordiske bistandsmyndigheder har i 1988 bevilget *midler til nordiske aktiviteter* til et beløb, der overskrider det samlede nordiske budget for samme år.

Ministerrådet vil fortsætte med at orientere Nordisk Råd om opfølgningen af samarbejdsprogrammet, særligt gennem årsberetningerne.

4.3 Meddelelse om rekommandation nr. 26/1988 angående nordisk bistandssamarbejde

Rekommandationen lyder:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å virke for at de nordiske land

- utlåner eksperter til de regionale utviklingsbanker
- vurderer hvorvidt den økonomiske støtten til IUCN skal økes
- tar initiativ til at det internasjonalt avsettes midler til et effektivt undersøkelses- og prosjektarbeid med henblikk på sikring av tropeskogen
- utreder spørsmålet om opprettelsen av en nordisk stasjon for biologisk og skogteknisk forskning i Tanzania.''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Den gensidige afhængighed mellem miljø og udvikling fremstår i dag som et af hovedtemaerne i den internationale politiske diskussion. Betydningen af miljøvern og bevaring af naturressourcegrundlaget i Den tredje Verden, både i udviklingslandene selv og i nationale og internationale bistandsorganisationer, bliver tillagt stadig større vægt.

Miljøproblemerne bliver fortsat større, ikke mindst i udviklingslandene. De nordiske lande har gentagne gange erklæret sig villige til at påtage sig sin del af det fælles ansvar for, at bistandsindsatserne udnytter ressourcerne hensigtsmæssigt og konstruktivt. Et effektivt værn og fremme af naturen i et bredt internationalt samarbejde om miljø og naturressourcerne er en klar nødvendighed for at målsætningerne i bistandssamarbejdet kan imødekommes. Et særligt nordisk ansvar ligger i de lande, som i mange år har været nordiske hovedsamarbejdslande.

Denne holdning er helt i samsvar med de anbefalinger, som drøftes i Brundtlandkommissionens rapport, og de nordiske lande har overvejet hensigtsmæssige nordiske bidrag til opfølgning af rapporten på hjemmeplan og i internationale fora, såvel som i diskussionerne med især de

lande, som de nordiske lande har haft et nært samarbejde med i en lang årrække.

De nordiske lande har gennem deres medlemskab i internationale organisationer tilsluttet sig FNs resolution om hensyn til miljøet i forbindelse med økonomisk udvikling (UN Declaration on Environmental Policies and Procedures relating to Economic Development). Også Nordisk Investeringsbank har tilsluttet sig denne resolution og er desuden medlem i Committee of International Institutions on the Environmental Policies and Procedures relating to Economic Development (CIDIE).

Eksperter til regionale udviklingsbanker

De internationale udviklingsbanker spiller en stor rolle i udviklingslandenes økonomi, og gennem lån til udviklingsprojekter har disse institutioner stor indflydelse på et udviklingslands sociale forhold og miljø. I de sidste år har en del reformer fundet sted i Verdensbanken, herunder etablering af en miljøafdeling, og alt tyder på at der i fremtiden vil blive taget langt større hensyn til miljø i bankens politik. De nordiske lande har spillet en væsentlig rolle i denne udvikling i Verdensbankens lånepolitik for at sikre en bæredygtig udvikling i udviklingslandene. Det kan være relevant at gennemgå og ajourføre den udvikling der har fundet sted i banken inden for en overskuelig fremtid.

Også de regionale udviklingsbanker som Den asiatiske Udviklingsbank (AsDB), Den interamerikanske Udviklingsbank (IDB) og Den afrikanske Udviklingsbank (AfDB) har etableret miljøovervågning i projektvirksomheden, omend i forskellig målestok og ved anvendelse af forskellige metoder. Disse banker er alle i gang med at udvide den faglige miljøkompetence for bedre ivaretagelse af miljøhensyn i projektvirksomheden.

De nordiske lande har udarbejdet fælles instrukser til de nordiske repræsentationer i udviklingsbankernes bestyrelser angående den fælles miljøpolitik, både hvad angår bankernes personale og konkrete projekter. Herudover er de nordiske repræsentanter instruerede til at hjemberette miljøtvivlsomme projekter, hvorefter der udarbejdes særlig nordisk instruks vedrørende det aktuelle projekt.

De nordiske landes bistandsmyndigheder vil stille sig positive til at efterkomme en eventuel anmodning fra udviklingsbankerne om støtte, enten i form af udlånte eksperter eller eventuelt i en anden form, som den enkelte bank anser sig have behov for. Imidlertid er det vigtigt, at bankerne erkender vigtigheden af sådan intern ekspertise, og de bør selv budgettere for og finansiere sådanne stillinger.

Økonomisk støtte til IUCN

De nordiske lande har i adskillige år ydet økonomisk støtte til IUCN, både i form af midler til organisationens daglige virksomhed og gennem bidrag til specifikke projekter. Ligeledes har tre af de nordiske landes

bistandsmyndigheder (Danida, Finnida og DUH) bidraget med finansiering til et større projekt som udføres af IUCN om operationalisering af anbefalingerne i rapporten fra Verdenskommissionen. Resultatet heraf er endnu ikke tilstillet de nordiske sponsorer.

IUCN får en del støtte fra Sverige gennem Udenrigsdepartementet, SIDA og SAREC, inkl. støtte til IUCNs SAHEL-program.

Yderligere støtte til IUCN vil bl. a. være afhængig af en bedømmning af IUCNs kapacitet. Bistandsmyndighederne vil vurdere behovet for yderligere støtte til IUCN eller andre frivillige organisationer i tiden som kommer.

International sikring af tropeskoven

Der er behov for en større international indsats for at sikre en bæredygtig udvikling samt bevare tropeskovenes artsrigdom. Forståelsen for tropeskovenes globale betydning bliver stadig mere klar.

De tropiske skovmiljøer er af største værdi, men forskellige former for udnyttelse udgør en alvorlig trussel. Der må gøres en større indsats for at sikre en bærekraftig ressourceudnyttelse af tropeskovene. Ligeledes er det vigtigt at nå resultater, som de mange forskellige interesser, der findes omkring udnyttelse af ressourcerne i regnskoven, kan gå ind for.

Norden vil hensigtsmæssigt kunne bidrage til at projekter i og omkring regnskovsområderne lever op til de nødvendige miljømæssige krav gennem at deltage i udarbejdelsen og finansieringen af handlingsplaner for tropeskovsområder. Sådanne overordnede handlingsplaner udføres med deltagelse af adskillige internationale og bilaterale organisationer. Ligeledes bør de nordiske lande, som medlemmer i Den Internationale Tropiske Tømmerorganisation, ITTO, markere den nordiske miljøprofil i organisationens politik og projekter.

Forskningsstation i Tanzania

Der er et klart behov for at styrke forsknings- og udredningsvirksomheden i Afrika inden for områder som biologi og økologi.

Tanzania er et traditionelt nordisk samarbejdsland med store økologiske problemer. Skovressourcerne i Tanzania mindsker hurtigt. I dag findes kun nogle enkelte større regnskovsområder.

Miljøbeskyttelse og indsatser for at bevare plantevækster og modvirke forurening er blandt de vigtigste udfordringer verden står overfor. De nordiske lande underskrev i august 1988 en aftale om nordisk støtte til oprettelsen af en regional genbank for plantevækster i SADCC-regionen i Det sydlige Afrika.

Det er klart nødvendigt med konkrete tiltag for effektivt at kunne værne og beskytte naturen i Tanzania (og andre dele af Afrika). En integreret indsats er nødvendig for at bevare områder for forskning, men samtidig tilgodese lokalbefolkningens behov for at kunne udnytte de lokale natur-

ressourcer. Oprettelse af en biologisk og skovteknisk forskningsstation i Tanzania kræver en grundig udredning og planlægning, således at dette kan vurderes og sammenlignes med andre satsninger i området. Det må belyses, om et konkret projekt, som foreslået, vil være den mest hensigtsmæssige måde at indrette indsatsen til området på.

I løbet af 1988 har FAO igangsat en udredning med henblik på at fremlægge en handlingsplan for Tanzanias tropeskov (Tropical Forestry Action Plan for Tanzania). Finland har fået pålagt den ledende rolle i udarbejdelsen af planen, hvor også andre nordiske og internationale eksperter er involverede.

I de nordiske drøftelser omkring skovforskningsindsatser i Tanzania er indgået overvejelser om, hvorvidt en placering i Uzungebjergene muligvis ville være en mere fordelagtig placering for Tanzania end en placering i Usambara-bjergene.

Forskning foregår allerede ved flere nationale tanzanianske institutioner, som bl. a. modtager nordisk støtte. Muligvis ville man nå hurtigere og bedre resultater ved at støtte eksisterende institutioner og programmer, evt. gennem at stille erfarne forskere til rådighed og ved tilførsel af elementær udrustning, som der råder stor brist på. Sådant støtte kunne være medvirkende til, at institutionerne ville kunne udføre de opgaver, de får pålagt, og udnytte den allerede eksisterende informationsmasse.

Men tanke på det overordnede arbejde, der er sat i gang af FAO for at få udarbejdet en Tropical Forestry Action Plan for Tanzania, anser Ministerrådet, at man bør afvente indholdet i denne plan, som forventes at foreligge i løbet af første halvdel af 1989, inden der besluttet om specifikke indsatser. Konkret bistandssamarbejde finder alene sted på grundlag af et modtagerlands anmodning om bistand fra de nordiske lande. Tropical Forestry Action Plan forventes at indikere prioriteringer inden for skov- og skovbrugssektoren, som vil være af værdi for Tanzanias beslutninger om anmodninger vedr. bistandsindsatser.

Også Rådgivende komité for Bistandsspørgsmål udtalte sig om rekommandationen ved møde i oktober:

''Rådgivende Komité for Bistandsspørgsmål (RKB) har drøftet miljøvern og bevarelse af naturressourcer i udviklingslandene (ikke mindst ud fra Brundtlandkommissionens rapport) og afholdt temadiskussion om emnet.

RK-B anser, at forslagene er interessante og bør overvejes af de nordiske bistandsmyndigheder, bl. a. for at koordinere eventuelle indsatser.

Samtidig gør RK-B opmærksom på, at det ikke er tilstrækkeligt at visse af donorlandene prioriterer miljøhensyn: de internationale organisationer og modtagerlandene må have samme indstilling for at intentionerne i bl. a. Verdenskommissionen for miljø og udviklings (Brundtland-kommissionens) rapport kan realiseres.

De nordiske lande har spillet en væsentlig rolle i, at Verdensbanken nu tager hensyn til miljø i bankens projektbehandling, og RK-B udtrykker sit ønske om, at en samordnet nordisk indsats såvel her om i andre multilaterale organer skal kunne få en stadig stigende effekt.

Støtte til regionale udviklingsbanker kan fremmes også ved andre former end udlån af eksperter, og RK-B anser, at hver af de nordiske bistandsmyndigheder bør overveje på hvilken måde, man bedst kan støtte udviklingen (herunder hvorvidt støtten skal ske multilateralt eller gennem bilaterale aktiviteter) og at indsatserne koordineres.

RK-B anser, at der er behov for at styrke forskningen inden for miljøspørgsmål, ikke mindst i lande som Tanzania og omkringliggende lande i Afrika. Komitéen finder således, at forslaget om oprettelse af en forskningsstation for biologi og skovteknik lyder interessant.

Inden komitéen kan tage stilling til forslaget om oprettelse af en forskningsstation, bør de nordiske bistandsadministrationer vurdere et detaljeret projektforslag både fagligt og prioriteringsmæssigt. Det er således for tidligt for RK-B at give en egentlig anbefaling til Ministerrådet om at støtte projektet, ligesom at tage stilling til hvorvidt der er behov for andet end en bilateral indsats. Yderligere finder RK-B, at projektet bør relateres til eventuelle andre aktiviteter, som de nordiske lande støtter eller overvejer at støtte i regionen.

RK-B ønsker dog at fremføre, at der i mange eksisterende institutioner mangler både forskere med erfaring og driftsmidler, omend visse aktiviteter i Tanzania i dag modtager støtte fra nordiske lande. En koordineret støtte fra de nordiske lande til de enkelte institutioner kunne derfor synes rimelig. Nordisk støtte til biologisk og skovteknisk forskning i Tanzania kunne eventuelt gives i form af teknisk og økonomisk støtte til eksisterende institutioner."

4.4 Meddelelse om rekommandation nr. 27/1988 angående oprettelse af en nordisk udviklingsfond

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å oprette et Nordisk Udviklingsfond etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet vedtog oprettelsen den 19. maj 1988, og nedsatte en interimsbestyrelse for at forberede Fondens virksomhed i overensstemmelse med forslaget og de udtalelser, som Nordisk Råd fremkom med.

I november 1988 underskrev de fem nordiske lande overenskomsten om oprettelse af Nordisk Udviklingsfond, som forventes begynde sin virksomhed i februar 1989.

Hermed anser Ministerrådet for sin del, at hensigten med rekommandationen er opfyldt, og foreslår rekommandation 21/1988 afskrevet.

Kapitel XXIII

Jord- og skovbrug

1 Sammenfatning

Den jordbrugspolitiske situation i de nordiske lande er præget af produktionsregulerende foranstaltninger samt påvirkninger af pris- og omkostningsforhold, der fortsat giver et strukturpres på sektoren. Skovbrugets vækstmuligheder er større og tiltrækker øgede investeringer samtidig med stor interesse for skovens naturværdier.

Det nordiske samarbejde inden for sektoren har på det politiske område resulteret i en første del af en udredning om øget samhandel inden for jordbrugssektoren. Opfølgningen af Verdenskommissionens rapport om miljø og udvikling har været drøftet i sammenhæng med sektorens synspunkter på den nordiske miljøplan. Ministerrådets målsætninger om afskaffelse af tekniske handelshindringer og relationerne ved etableringen af EF's indre marked har tillige påvirket samarbejdet og sat krav om øget nordisk aktivitet på en lang række administrative kontrol- og lovgivningsområder.

Samarbejdet inden for sektoren omfatter endvidere forsknings- og udviklingsopgaver, hvorunder kompetenceopbygningen inden for de bioteknologiske områder tillægges stor vægt. Jordbrugsministrene har endvidere lagt vægt på øget bidrag fra de nordiske lande til international genbevarende virksomhed og planteforædling bl. a. med støtte fra det nordiske samarbejde på disse områder.

2 Jord- og skovbrugets udvikling i de nordiske lande

Den jordbrugspolitiske situation i de nordiske lande er præget af overskudsproduktioner og stigende anvendelse af produktionsregulerende foranstaltninger som elementer i de nationale landbrugsordninger. Beskæftigelsen i jordbruget er stadig faldende i takt med den fortsatte tekniske udvikling og produktivitetstigning. Pris- og omkostningsrelationerne bidrager dog fortsat med et strukturpres, som yderligere forstærkes af visse investeringskrav i nationale miljøprogrammer. Strukturændringerne har for en stor del givet sig udtryk i en stærk stigning i antallet af deltidsbeskæftigede inden for jordbruget.

I modsætning hertil fremstår der gode vækstmuligheder for skovbruget. Afsætningsmulighederne for skovens produkter er gode på lang sigt. Disse forhold har spillet en rolle ved justeringerne i skovlovgivningen i de nordiske lande inden for de seneste år. Ændringerne har især taget sigte på større investeringer i skovbruget, hvorunder hører tilplantningsprogrammer for agerjord eller marginaljord. Tilpasningen af lovgivningen har også taget

sigte på øget tilvækst gennem bedre skovdrift under samtidig iagttagelse af stigende miljøhensyn.

3 Det nordiske samarbejde inden for jord- og skovbrugsområdet

Samarbejdet følger i store træk det nordiske handlingsprogram på jord- og skovbrugsområdet, som ministerrådet vedtog i 1985. Samarbejdet var fra en tidlig start præget af støtte til sektorens forskningsområder. Aktiviteterne er i de seneste år rettet mod en større kreds af problemområder herunder administrative og politiske opgaver samt samarbejde foranlediget af en stigende prioritering på miljø- og naturbeskyttelsesområdet.

Beretningen for sektoren opdeles på 8 programområder der er angivet nedenfor. Til oversigten er føjet de nordiske bevillinger, som er ydet i 1988 (i 1000 DKK). Der er gjort stjernemarkering (*) for de bevillinger, som er gået til sektorens 3 nordiske institutioner, mens de øvrige aktiviteter er gennemført ved projektvirksomhed.

	(1 000 DKK)	
	1987	1988
Almene og politiske spørgsmål	670	424
Bioteknologi	286	(2 000) ¹
Jordbrugsforskning	2 400	2 540
Skovforskning (SNS)*	8 432	8 829
Forskeruddannelse	1 200	1 560
Nordisk Genbank (NGB)*	3 920	3 806
Genbanksamarbejde, husdyr	245	260
Planteforædling (SNP)*	1 850	1 933
Kontrolinstitutionerne	<u>1 161</u>	<u>1 446</u>
I alt til projektvirksomhed	5 962	6 230
I alt til institutionsbudgetter*	<u>14 202</u>	<u>14 565</u>
I alt – sektorramme	20 164	20 798

¹ Finansieret af ministerrådsreserven 1987/88.

4 Virksomheden 1988

4.1 Almene og politiske spørgsmål

Jordbrugsministrene modtog i 1988 første del af en udredning om øget samhandel inden for jordbrugssektoren (Fase 1). Udredningen tager udgangspunkt i landbrugspolitikken i de nordiske lande og beskriver rammerne for en øget samhandel mellem de nordiske lande på baggrund af de særdeles komplekse sammenhænge, som er gældende for de nordiske lande med hensyn til de toldmæssige bindinger i GATT og samhandelsbetingelserne under EFTA og med EF. Ministerrådet godkendte samtidig planerne fra Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsørgs-

mål (NEJS) om det videre arbejde med udredningens fase 2. Heri skal indgå forslag til konkrete foranstaltninger til øget jordbrugssamhandel i Norden. Samhandelsforslagene vil også komme til at berøre arbejdet med fjernelse af tekniske handelshindringer på en række af sektorens specielle kontrolområder. Ønsket om udredningsarbejdet blev iøvrigt oprindelig formuleret af Nordisk Råd under rådets behandling af sektorens forslag til handlingsprogram i 1985.

På jordbrugsområdet har samarbejdet og de politiske drøftelser været præget af opfølgningen af Brundtlandkommissionens rapport og den stigende indflydelse fra den europæiske integrationsproces. Jordbrugsministrene har besluttet, at begge områder skal vurderes nærmere i forbindelse med midtvejsevalueringen af sektorens samarbejdsprogram i 1989. Det forventes, at vurderingen vil resultere i justeringer af sektorens handlingsprogram, som skal dække perioden 1990–95.

I forbindelse med udformningen af et nordisk miljøprogram blev der i et fællesmøde mellem NEJS og Embedsmandskomiteen for Miljøbeskyttelse aftalt planer om et fortsat samvirke mellem de to sektorer for størst mulig integrering af de fremtidige miljøarbejdsplaner.

Etableringen af EF's indre marked har på jordbrugsområdet givet størst mærkbar indflydelse på de samarbejdsområder, der vedrører tekniske handelshindringer. Jordbrugsministrene har anmodet embedsmandskomiteen om at rapportere hvilke harmoniseringsprocesser på kontrolområderne, som med størst fordel kan igangsættes inden for de kommende år.

Ministerrådet har i 1988 som i tidligere år afholdt et fællesarrangement med Nordisk Kontaktorgan for Jord- og Skovbrugsspørgsmål, hvor man med erhvervsrepræsentanter har drøftet en lang række centrale og aktuelle jord- og skovbrugspolitiske spørgsmål. Kontaktorganet fungerer i denne sammenhæng som et vigtigt informationsorgan. Under almene spørgsmål har NEJS i 1988 udtalt sig til støtte for ministerrådets ydelse af et støttebeløb til etableringen af et Nordisk Havekulturcenter. Bag centret står en stiftelse oprettet af de nordiske haveelskaber, og centret har til formål at styrke fritidshavebruget i de nordiske lande.

Under programområdet har ministerrådet endvidere ydet støtte til Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd, samt et nordisk biometriprojekt, der skal støtte opbygningen af EDB-programmer til fordel for planteforædlingsvirksomhed inden for jord, skov, og havebrug. Støtte er også ydet til koordineringsvirksomhed i forbindelse med de nordiske landes udnyttelse af et nyt proteinvurderingssystem for husdyrbruget.

4.2 Bioteknologi

Jord- og skovbrugssektoren har for sin del bistået med at give det nordiske samarbejdsprogram om bioteknologi et så konkret indhold som muligt. Koordineringen er overdraget Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ), der indsamler og prioriterer planerne for hele sekto-

ren samt holder kontakt til den styrende programkomité og til aktiviteterne under Nordisk Industrifond.

Under arbejdet er der planlagt en nærmere prioritering på områderne plantebiotechnik og husdyrbiotechnik samt taget stilling til de samarbejdsformer, der bør foretrækkes for at få en størst mulig kompetenceopbygning på området i de nordiske lande.

Jordbrugssektoren har endvidere medvirket i udarbejdelse af en nordisk udredning om patentproblemer og beskyttelsessystemer for bioteknologiske opfindelser. I denne sammenhæng har jordbrugsministerierne især interesse for udviklingen på plantenyhedsområdet og de internationale konventioner, som i fremtiden skal regulere dette område. En særlig politisk dimension ligger der også i de etiske spørgsmål, som især er fremtrædende i forholdet til husdyrbruget.

4.3 Jordbrugsforskning

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ) fik i 1987 formel status som ministerrådets rådgivende organ i spørgsmål vedrørende jordbrugsforskning. Det oprindelige samarbejde i kontaktorganet mellem de nordiske landes forskningsråd og forskningsorganer på jord- og skovbrugsområdet fastholdes fortsat.

I 1988 støttede ministerrådet fælles forskningsprojekter på områderne etologi og husdyrproduktion (dyrevelfærd) samt økologiske produktionsformer inden for kartoffelavl. Endvidere støttedes to delprojekter vedrørende fodrings- og miljøbetingede sygdomme hos laksefisk samt nogle planlægningsopgaver inden for jordbrugsforskningens område, herunder bl. a. spørgsmål, som berører levnedsmidlernes kvalitet.

Med støtte fra forskningsrådene gennemførtes yderligere ca. 15 forskningsprojekter på en række områder, som har været prioriteret i NKJ's handlingsplan. NKJ har i 1988 modtaget en udredning om forholdene til informations- og publikationsvirksomheden på forskningsområdet og kontaktorganets rolle i denne sammenhæng. Udredningen er sendt til nordisk og national høring.

En ny strategi- og aktionsplan for NKJ blev godkendt i 1988. For aktionsplanen vil gælde, at denne tænkes justeret årligt under hensyn til de politiske krav til effektiv jordbrugsproduktion kombineret med stigende miljøhensyn og kvalitetskrav til levnedsmidler og produktionsforholdene iøvrigt.

4.4 Skovforskning

Samarbejdet inden for skovforskningen varetages af Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS). Skovforskningen er det største programområde inden for sektoren og har tidligt været etableret som en nordisk institution.

SNS vedtog i 1988 et nyt handlingsprogram for institutionens virksom-

hed gældende for årene 1989–1993. Programmet giver en god oversigt over institutionens opbygning og igangværende aktiviteter.

SNS har til opgave at samordne nordisk skovforskning, at prioritere og støtte fælles forskning og at fremme nordisk forskeruddannelse inden for skovbruget. Til støtte herfor betjener SNS sig af 16 faste samarbejdsgrupper (nordiske faggrupper), der udgør et væsentligt nordisk kontaktnet på alle skovforskningens områder.

Institutionens midler anvendes i første række til at fremme nordisk kontakt og samarbejde på skovforskningens område gennem økonomisk støtte til følgende hovedformål:

- Samarbejdsgruppernes møder
- Symposier og konferencer
- Stipendier
- Forskningsprojekter
- Andre aktiviteter

Hovedparten af midlerne blev i 1988 anvendt til 18 forskningsprojekter, hvoraf 6 var i sit sidste projektår. SNS har for de kommende år planlagt at afsætte særskilte midler til evaluering af centrale dele af institutionens virksomhed.

4.5 *Forskeruddannelse*

Som forudsat i handlingsprogrammet er der etableret faste rammer for et nordisk samarbejde omkring forskeruddannelsen. En nordisk styringsgruppe arbejder efter retningslinjer, som NEJS vedtog i 1986 angående systematiserede nordiske forskeruddannelseskurser på jord- og skovbrugsområdet.

I perioden 1986 til 1988 har været gennemført kursusrækker inden for følgende fagområder:

- Husdyrernæring
- Husdyrforædling
- Veterinær epidemiologi
- Reproduktionsfysiologi
- Planteforædling
- Plantekultur/växtodling
- Plantepatologi
- Skovbrug
- Økonomi

Flere af disse kursusrækker udløber i 1988, hvorfor der vil skulle træffes beslutning om eventuel fortsættelse, og evt. at udbygge virksomheden med kursusrækker inden for nye fagområder.

Der vil ved beslutning om, hvilke kursusrækker, der skal gennemføres, blive lagt vægt på:

at der er tale om forskerkurser, som kan indgå meriterende i de nationale forskeruddannelser,

- at kursusrækkerne gennemføres ved samarbejde mellem forskningsinstitutioner på de nordiske veterinær- og jordbrugsuniversiteter,
- at forskerkurserne omhandler centrale, basale og aktuelle emner inden for de enkelte fagområder.

Samarbejdet har til målsætning at højne kompetenceniveauet i forskeruddannelsen på landbrugsuniversiteterne ved at planlægge serier af 3-årige forskerkurser, som indpasses i universiteternes undervisningsplaner. Det tilstræbes, at der i kurserne anvendes gæsteforelæsere fra de førende forskningsinstitutioner også uden for Norden. Kursusrækkerne vil organisatorisk blive afstemt med anden kursusvirksomhed inden for nordiske organer som eksempelvis institutionen Nordiske Forskerkurser, NKJ og SNS.

4.6 Nordisk Genbank (NGB)

Nordisk genbanksamarbejde gennemføres dels inden for rammerne af den nordiske institution, Nordisk Genbank for land- og havebrugsplanter (NGB) og dels i projektform vedrørende et genbanksamarbejde for husdyr.

Den Nordiske Genbank har til opgave at bevare og dokumentere den genetiske variation af alt plantemateriale, som kan være værdifuldt for kommende planteforædlingsarbejde med land- og havebrugsplanter i Norden. Bevaringen gælder både forædlet og oprindeligt plantemateriale. Genbanken skal betjene planteforædlere og forskere ved at kunne stille materiale og dokumentation frit tilgængeligt.

Jordbrugsministrene besluttede i 1988, at NGB og andre berørte nordiske organer skulle undersøge behovet for at øge de nordiske landes bidrag til international genbevarende virksomhed og planteforædling samt generelt styrke de nordiske landes profil inden for det internationale plante genetiske samarbejde.

På det konkrete plan er genbankens ekspertise endvidere blevet inddraget i et nordisk bistandsprojekt, som går ud på at etablere en regional genbank for nytteplanter i SADCC-landene i det sydlige Afrika. Bistandsprojektet er planlagt for en 20-årig periode begyndende i 1989.

Hovedopgaven ved genbanken bestod i 1988 af en fortsat indlagring af frø samtidig med stigende aktiviteter på frøforyngning og udførsel af spiringsprøver. Indlagringen har endvidere omfattet prøver for dubletlagring fra udenlandske genbanker. NGB har i årets løb overført ca. 1000 frøprøver til sikringslageret på Svalbard. Sikringslageret eller dubletlageret rummer nu ca. 3000 accessioner. Ydelserne fra genbanken bestod i årets 9 første måneder af 60 henvendelser med en samlet distribuering af 1810 frøprøver.

4.7 Genbanksamarbejde om husdyr

Avancerede avlsmetoder og teknik har medført hurtige genetiske forandringer i husdyrbestanden med en stærk ensrettet udvikling af husdyrra-

cerne til følge. Da det er betænkeligt, at racer og genotyper forsvinder, blev der i 1983 udarbejdet en plan for nordisk husdyrgebankensamarbejde. En nordisk styringsgruppe har arbejdet i et 3-årigt planlægningsprojekt, som påbegyndte sin anden 3-års periode i 1988. Målsætningen for styringsgruppens arbejde er at initiere oprettelsen af genbanker på nationalt niveau for bevarelse af truede husdyrpopulationer og at skabe en informationscentral på nordisk niveau.

Jordbrugsministrene har konstateret, at der er en stigende interesse og forståelse for værdien af bevaring af genressourcer generelt. Som et nyt element i det nordiske samarbejde indledte projektledelsen i 1988 et formelt samarbejde med EAAP (European Association for Animal Production) og FAO's nye globale database for bevaring af genressourcer hos dyr. Den nye globale database omfatter alene racer af store husdyr. Den nordiske dataregistrering under projektet er imidlertid mere omfattende og omfatter registrering af racer, enkeltindivider og dybfrosne celler af alle nordiske husdyrarter. Databaserne har nu fået et tilnærmet koordineret nummereringssystem, som muliggør overføring af oplysninger mellem de to systemer.

4.8 *Planteforædling*

Fra 1. januar 1987 fik Samnordisk Planteforædling (SNP) status som en nordisk institution på planteforædlingsområdet. SNP's bestyrelse har i 1987/88 bl. a. arbejdet med omlægning og etablering af nye økonomiske og administrative rutiner som følge af institutionaliseringen.

Baggrunden for at lade SNP blive en nordisk institution lå i den konstatering, at der inden for planteforædlingsområdet i Norden fandtes et meget bredt spektrum af opgaver fra forskning og udvikling via egentlig planteforædling til afprøvning og identifikation af færdige sorter. En række problemer er vurderet til at være fælles for flere af de nordiske lande bl. a. derved, at flere klimatiske forskellige regioner strækker sig tværs over de nationale grænser. Et øget nordisk samarbejde, arbejdsdeling, koordinering af arbejdet, harmonisering af lovgivningen m. m. kunne i høj grad bidrage til, at de nationale ressourcer, som sættes ind på planteforædlingsområdet, blev udnyttet mere effektivt.

SNP's aktiviteter har berørt forskning i et vist omfang, medens den væsentligste del af aktiviteterne har ligget på planteforædling og sortsprøvning. I 1988 har følgende projekter fået bevilling via SNP:

- Bygmeldugsvampens angrebsstrategier (kornmjöldaggens),
- Forædling af græsmarkplanter i Nordens nordlige områder,
- Koordinering af sortsafprøvning og identifikation i Norden,
- Koordineret udvalg af grønssagsorter i Norden,
- Samarbejdsudvalg for forædling af frugt og bær i Norden,
- Variation og stabilitet i nordisk materiale af byg,
- Databehandling

samt projektstøtte til følgende nye udredninger:

- Forædling af Triticale, (rågvete)
- Forædling for utraditionel anvendelse af landbrugsplanter,
- Forædling af majs fra det nordiske område

I alt 4 udredninger inden for forskellige områder blev afsluttet i 1987/88. Der er fremkommet flere projektforslag, som vil blive fulgt op i 1989/90.

4.9 Kontrolinstitutionernes samarbejde

Samarbejdet på kontrolinstitutionernes område sker med udgangspunkt i sektorens handlingsprogram og er blevet forstærket med den målsætning, som er formuleret i samarbejdsprogrammet om afskaffelse af handelshindringer i Norden. De nordiske landes holdning til etableringen af EF's indre marked har givet samarbejdet yderligere en ny indfaldsvinkel, idet markedsmæssige og politiske forhold kan tale for en øget teknisk harmonisering på mange lovområder inden for jordbrugssektoren.

Med udgangspunkt i sektorens handlingsprogram og med støtte i nordiske projektmidler har der været fremskridt i samarbejdet inden for områder som planteinspektion, frøkontrol, landbrugskemi, skadedyrsbekæmpelse og biologisk afprøvning af bekæmpelsesmidler. På det jordbrugstekniske område har ministerrådet bistået med etablering af en organisatorisk ramme (Nordisk Jordbrugsteknisk Samarbejdsorgan), der har til formål at udvikle samarbejdet mellem de nationale institutioner, der udfører jordbrugsteknisk forskning, undervisning, udviklingsopgaver og afprøvninger af maskin- og bygningsteknik inden for jordbruget. Området omfatter ca. 18 nationale institutioner og mindre afdelinger i de nordiske lande, som ikke tidligere har haft udbytte af et målsat og regelmæssigt samarbejde eller kontaktvirksomhed.

Med udgangspunkt i samarbejdsprogrammet om afskaffelse af handelshindringer i Norden indkaldte NEJS eksperter fra alle sektorens kontrolområder til et stormøde for at igangsætte arbejdet med udarbejdelse af liste over ligeværdige bestemmelser. På denne baggrund er der modtaget rapporter fra følgende 7 områder:

- Veterinærområdet,
- Plantesundhedsområdet,
- Frøkontrol,
- Landbrugskemi (gødnings- og jordforbedringsmidler),
- Foderstofkontrol,
- Jordbrugsmaskiner,
- Landbrugsbyggeri.

Rapporterne understreger det forhold, at hvert af områderne har sine egne særlige vilkår, som vanskeliggør en fælles løsning svarende til de rent tekniske områder. Mange af bestemmelserne udgør selve grundlaget for et specifikt højt sundhedsniveau for både dyr og planter i de nordiske lande. Risikovurderingen af sundhedsniveauet er endvidere forskellig i de nordiske lande, og dette vanskeliggør samordningsmulighederne.

En øget samhandel på en række områder har som forudsætning, at der sker en teknisk lovharmonisering. NEJS har som følge heraf besluttet at dreje det nordiske samarbejde på kontrolområderne over i retning af en størst mulig lov- og forskriftsharmonisering. Omlægningerne bliver et betydeligt og langsigtet arbejde, som ressource- og målsætningsmæssigt desuden vil falde sammen med de nordiske landes nationale overvejelser om tilpasninger til EF's indre marked.

Sektorens afvigende opfølgning af ministerrådets målsætning om tekniske handelshindringer har bl. a. sammenhæng med det forhold, at jordbrugsområdet inden for EFTA og mellem EFTA og EF ikke er omfattet af frihandel som for industriområdet.

Kapitel XXIV

Fiskeri

1 Sammenfatning

Fangstsektoren i de fleste nordiske land er preget av tildels stor overkapasitet i forhold til tilgjengelige ressurser og tildelte kvoter. Dette bildet har forsterket seg i 1988.

Prisutviklingen på frossede torskefiskprodukter har vært sterkt fallende i 1988, mens for andre produktvarianter og for industrifisk har prisene holdt seg eller steget.

Den positive utviklingen i mengde såvel som i pris innenfor laksefiskoppdretts-næringen har vedvart i 1988.

1988 var i Kattegat og Skagerak preget av havmiljøspørsmål med algeoppblomstring og seldød under sommeren. Dette har aktualisert samarbeid mellom landene m.h.t. samspillet mellom fiskearter, havpattedyr og det marine miljøet i sin alminnelighet. Umiddelbart etter sommerens miljøkatastrofer ble det fra Ministerrådets budget bevilget 500 000 kroner til fiskeri/miljøundersøkelser i Kattegat og Skagerak.

Det nordiske samarbeidet har i 1988 vært preget av arbeidet med utarbeidelse av et nordisk samarbeidsprogram for fiskeriområdet som blir avgitt som ministerrådsforslag til behandling på Nordisk Råd's sesjon i 1989.

Virksomheten forøvrig i 1988 med et prosjektbudjett på 3.3. mio. DKK har vært konsentrert om 4 områder: akvakultur (1.5 mill), fiskeforedling og kvalitetsbestemmelse (0,5 mill), fiskestand/flerbestandsforskning (0,5 mill) og miljørelatert fiskeriforskning (0,76 mill).

2 Fiskeriets utvikling i de nordiske lande

Fiskerierhvervet i de nordiske lande er generelt preget af en overkapasitet, hvad angår fiskeflådernes størrelse i forhold til de tilladelige fangstmængder, der kan hentes i de traditionelle fiskeområder omkring de nordiske lande. De landede mængder af torsk og lodde har i 1988 været mindre end tidligere års niveau. Priserne på frosne torskeblokke, der er normgivende for de fleste andre fisketyper har været relativt lave i 1988. Priserne for andre forarbejdede varer og specialprodukter har dog ligget på et relativt gunstigere niveau. Priserne på industrifisk har hævet sig over det meget lave niveau i 1987.

Opdrætsnæringen, – i første række laks fra akvakulturanlæggene i de nordiske lande – har været kendetegnet af mængdemæssige produktionsfremgange, og priserne har i 1988 været gode set i forhold til omkostningerne. Der er fortsat basis for produktionsudvidelser, hvis miljøforholdene og andre forhold er gunstige i de lokale områder.

I 1988 blev fiskeriet i forstærket grad mindet om afhængigheden af havmiljøet og de påvirkninger, som bl. a. forureningen kan have på den fremtidige udnyttelse af levende ressourcer. Algeblomstringen i Kattegat og Skagerak samt efterfølgende iltsvigt har vist, hvor truet fiskebestandene kan være i mere lukkede havområder. Samspillet mellem fiskearter, havpattedyr og andre levende organismer spiller også en stor rolle i de mere åbne havområder. Disse forhold har også berørt store traditionelle fiskeområder langs den nordlige kyst af Norge og i Barentshavet.

3 Det nordiske samarbejde inden for fiskeriområdet

Med virkning fra 1986 etablerede Nordisk Ministerråd en Nordisk Embedsmandskomiteé for Fiskerispørgsmål (NEF). Samarbejdet har fra begyndelsen været koncentreret omkring nordisk akvakultursamarbejde samt et indledende fiskeriforskningssamarbejde med hovedvægt på miljørelaterede fiskerispørgsmål.

Ministerrådet har frem til 1988 arbejdet med udarbejdelse af et nordisk samarbejdsprogram for fiskeriområdet, der bliver afgivet som et ministerrådsforslag til behandling på Nordisk Råds session 1989.

Sektoren har endvidere været hovedansvarlig for arbejdet med følgende rådsrekommendation 18/1988/s "Forskning kring sælbestanden".

Beretningen for sektoren opdeles på et antal programområder, der er angivet nedenfor. Til oversigten er føjet de nordiske bevillinger som er ydet i 1988 (i 1000 DKK):

	1988
Almene udredninger	—
Genbanksamarbejde	70
Akvakultur	1 500
Fiskeriforskning:	
a. Fiskeforædling	500
b. Fiskebestande	504
c. Miljørelaterede spm.	<u>764</u>
Ialt	3 338
Heraf fra ministerrådsreserven	<u>635</u>
Heraf sektorramme	2 703

4 Virksomheden 1988

4.1 Almene og politiske spørgsmål

Fiskeriministrene har i ministerrådet inden for det seneste år særligt drøftet spørgsmål om flerbestandsforvaltning samt i nogen grad også forvaltningsspørgsmål angående sæler og hvaler. Ministrene besluttede, at de nordiske landes holdninger og synspunkter skulle søges afstemt bedst

muligt bl. a. ved regelmæssige møder mellem de nordiske landes kommissærer i Den Internationale Hvalfangstkommission (IWC). Et særligt møde på embedsmandsniveau blev afholdt i 1988 og ministrene har yderligere henstillet, at også de nordiske landes medlemmer i den videnskabelige komité under IWC får anledning til i god tid før internationale møder at afstemme de nationale synspunkter.

Fiskeriministrene har også i 1988 beskæftiget sig med truslen fra forureningerne af havet og situationen blev skærpet, da en algeopblomstring i Skagerak i begyndelsen af juni 1988 blev en uventet trussel for mange fiskeopdrætsanlæg langs kysterne af Skagerak.

Embedsmandskomiteen og ministrene har ladet disse forhold indgå i sektorens forslag til samarbejdsprogram under hensyntagen til en størst mulig integration af miljøhensyn i sektorens nordiske samarbejde.

Som øvrige områder har fiskerisektoren også beskæftiget sig med Norden og EF og planlægger at følge disse spørgsmål op i takt med fremsættelse af direktivforslag, som sigter på etablering af det indre marked i EF.

4.2 *Genbanksamarbejdet med fisk*

Ministerrådet har i 1988 støttet en nordisk arbejdsgruppe vedrørende genbanksamarbejdet med fisk. Gruppen har fungeret som nordisk kontaktoorgan mellem de nationale interesser i genbankspørgsmål siden 1979. Embedsmandskomiteen har anset denne nordiske aktivitet for yderst vigtig og ønsker at se de nationale genbankfunktioner styrket ved det nordiske samarbejde.

4.3 *Akvakultur*

Inden for fiskerisektoren får akvakultur eller kulturbetinget fiskeopdræt fortsat øget betydning. En nordisk arbejdsgruppe for akvakultur har rådgivet fiskeriministrene i alle forsknings- og udviklingsspørgsmål vedrørende akvakultursamarbejdet. Arbejdsgruppen har fastholdt en sideordnet prioritering af følgende emneområder:

- miljø og forurening,
- fiskepatologi,
- næringsfysiologi,
- opdræt og marint yngel,
- avl og forædling.

Ud fra disse emneområder har der i 1988 været gennemført projekter med følgende titler:

- Marint vattenbrukets miljöfrågor,
- Bakteriel njurinflammation,
- Sygdomskontrol i fiskeopdræt og helseattester ved import/eksport af levende fisk og rogn,
- Havbeitingmuligheder i avlsarbejdet,
- Laksefisks forsvar mod bakterieinfektioner.

4.4 Fiskeforædling og kvalitet

Fiskeriministrene har i 1988 ydet støtte til et pågående projekt om kvalitetsbestemmelse af fisk og fiskeprodukter. Projektet tager sigte på ved hjælp af den nyeste teknologi at udvikle processer, der kan højne kvaliteter af fisken fra råvarer og gennem forarbejdningsskæden til det færdige produkt.

Under programområdet henføres også projekter om markedsføring, men projektrammerne har ikke endnu givet plads til sådanne projekter.

4.5 Fiskebestande

Under programområdet vil fiskeriministrene henlægge projektaktiviteter, der danner grundlaget for udvikling af flerbstandsmodeller og på denne baggrund opbygningen af en videnskabelig basis for en flerbstandsforvaltning. Under beretningsåret har der været ydet tilskud til begyndende projektaktiviteter under følgende titler:

- Sild i Skagerak,
- Grundlag for flerbstandsmodeller "Sæl og fisk",
- Analyse af Grønlandssælernes fødevalg.

Området er udvalgt til at være et velegnet forskningsområde, hvor de nordiske lande specielt kan bidrage med forskningsresultater, som ikke overlapper med andre internationale forskningsprogrammer.

4.6 Miljørelaterede fiskerispørgsmål

I forbindelse med integrationen af miljøhensynene på de enkelte sektorer har også fiskerisektoren i 1988 taget initiativer til projektvirksomhed på området. Et fiskeribiologisk forskningssamarbejde i den Botniske Bugt og Ålandshavet er igangsat med inddragelse af de stedlige miljøkontrollaboratorier.

Som følge af ekstraordinære ressourcer og bl. a. Nordisk Råds aktiviteter omkring algeopblomstringen i Kattegat/ Skagerak har fiskerisektoren kunnet få fremskyndet projekter på dette område. To projekter er igangsat med følgende titler:

- Miljøoversigt over Kattegat og Skagerak,
- Modelstudier og blandinger i Skagerak.

Projekterne igangsættes efter fornøden koordinering med de nordiske miljøorganer på havforureningsområdet.

5 Nordisk Råds rekommandationer

5.1 Meddelelse om rekommandation nr 31/1987 om befrämjande av vandringsfiskbestand i Östersjön och i Bottniska viken

Rekommandationen lyder:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Östersjön og Bottniska viken''

Nordisk Ministerråd meddeler:

Størsteparten av rekrutteringen av laks og havsørret til Østersjøen og Bottniske viken foretas gjennom kunstig produksjon og utsett av yngel. Den naturlige reproduksjon er lav og stadig synkende og er i dag 8–10 ganger lavere enn elvarealenes produksjonspotentiale.

Dette skyldes miljøforstyrrelser i og rundt elvene (gyteområdene), samt det forhold at størsteparten av gytefisken fanges før den kan vende tilbake for reproduksjon.

Mens laksen reproduseres i finske og svenske elver foregår den kommersielle utnyttelsen av laksestammen i havsfisket i Østersjøen. (70% av totalfangsten), mens kun 1–2% av kvantum fanges i elvene.

Direkte kan det nordiske samarbeidet kun løse problemer som berører bevaring av de naturlige laksestammene samt øke effektiviteten i den kunstige reproduksjon. Det store fisket på den samme laksen, i voksen tilstand, omfatter derimot i tillegg til Finland, Sverige og Danmark også fiskere fra andre EF-land, fra DDR, Polen og Sovjet. Kun indirekte kan nordisk samarbeid og enighet påvirke de reguleringsbeslutninger som vil være nødvendige for å trygge den ville laksestammens fremtid. Dette forhandles gjennom den Internasjonale Fiskerikommisjonen for Østersjøen.

Nordisk Ministerråd finansierer fr. o. m. 1988 prosjektet "Fiskeribiologisk Samarbeid i Botniske Bugt" for kontakt og gjensidig informasjonsutveksling mellom forskere og forvaltning i Finland, Sverige og Åland.

Gjennom det regionale grensesamarbeidet er igangsatt et prosjekt for å styrke havsørret-stammer i Torneå (Nordkalott) og høsten 1988 arrangerte Kvarkenrådet den første fiskerikonferansen om Bottniske Vikens Fiske. Konferansen med bred deltakelse fra finsk og svensk side i tillegg til Ministerrådssekretariatet drøftet opplegg for fremtidig samarbeid for å sikre det lokale fiskets fremtid med spesiell oppmerksomhet mot vandringfiskens utsatte stilling.

Det ministerrådsfinansierte genbankprosjektet fortsetter, også med en særbevilgning for fisk, og herigjennom ivaretas arbeidet med å bevare det naturlige genmaterialet for utsatte fiskestammer.

Disse ministerrådsfinansierte tiltakene vil fortsette og delvis få utvidede finansielle rammer. Det dominerende problem er imidlertid den hårde beskatning av laks i Østersjøfisket. Det må løses gjennom bredere internasjonale avtaler om fangstkvotene i Østersjøen. Indirekte kan felles nordiske stand- og synspunkter påvirke disse beslutningene.

Ministerrådet anser at de tiltak som er igangsatt er så langt man i direkte nordiske prosjekter kan komme for å tilgodese rekommendationen og anbefaler rekommendasjonen avskrevet.

5.2 Meddelelse om rekommandation nr. 18/1988/s angående forskning omkring sælbestandene

Rekommandationen lyder:

''Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet, att intensifiera forskningen kring sælbestånden och sambanden mellan sälarna och det marina ekosystemet''. Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har fulgt udviklingen af sælbestandene i de nordiske havområder og planlagt et udvidet forskningssamarbejde, hvor sælbestandene kommer til at indgå i forskningsprogrammerne omkring det marine miljø.

Fra ministerrådets side har der været lagt vægt på, at nordiske aktiviteter, der berører havpattedyr, udformes efter koordinering med og indstilling fra de ansvarlige myndigheder på miljøbeskyttelsesområdet. Dette skal sikre, at organiseringen og udbygningen af den forskning, som er nødvendig, kan anvendes af alle, som ønsker at vurdere bl. a. de menneskeskabte påvirkninger af det marine miljø.

Ministerrådet har for 1988 bevilget projektmidler, der støtter indledende forskningsaktiviteter omkring sælbestandenes næringsindtag som led i en vurdering af de økologiske sammenhænge i de nordlige havområder. Forskningsområdet vil løbende blive genstand for vurdering i overensstemmelse med de principper, som bliver fastlagt i henhold til det kommende samarbejdsprogram for fiskerisektoren.

Kapitel XXV

Bygg- och bostadssektorn

1 Sammanfattning

Samarbetets huvudområden rör harmonisering och standardisering, forskning och utveckling samt bostadspolitiskt samarbete. Härutöver, med förankring i byggsektorns handlingsplan från 1987, initierar ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn verksamhet som främjar byggbranschens exportaktiviteter och nordisk samverkan mot tredje land.

Inom det senast nämnda området har man under året bl. a. utrett byggsektorns finansieringsvillkår vid export samt ökad nordifiering av utbildningstillfällen för exporterande företag. En konferens med ledande personer från entreprenörföretag, konsultföretag och materialproducenter hölls under året, där man behandlade förutsättningar för ökad samverkan mellan byggbranschens företag i Norden.

Nordisk samverkan på bygg- och boendeområdet riktat mot utvecklingsländerna har beretts under ämbetsmannakommittén. Projektet avslutades med en konferens under året där bygg- och biståndsmyndigheterna i länderna diskuterade strategier för framtiden bl. a. med hänsyn till överväganden i Brundtland-kommissionens rapport.

På harmoniserings- och standardiseringsområdet har man intensifierat kontakter och koordinering mellan samsarbetsorganen. Den snabba integrationsprocessen som pågår inom EG föranleder nordiska organ till ökad beredskap. För den nordiska byggsektorn betyder det bl. a. högre aktivitetsnivå i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet. Inom ämbetsmannakommittén har ett utskott för EGfrågor bildats, som i huvudsak skall bistå vid prioritering av medel.

Byggforskningssamarbetet omfattar allt flera områden och säkrar en bred kontakt mellan forskare i hela Norden. Huvudsaklig arbetsform är forskarmöten och seminarier. Arbetsområdena hänför sig till byggteknik och produktion, samhällsorienterad forskning och utveckling samt energihushållning.

Den bostadspolitiska projektverksamheten omfattar utredningar och jämförelser på många områden. Rapporten "De ungas boligsituation i Norden" publicerades under året och kommer att följas upp av en konferens nästa år. Inom projektet "Stöd till äldre i småhus" har man sammanställt en exempelsamling. Ämnesområdet boende och äldre kommer framöver att vara en viktig del i det bostadspolitiska samarbetet.

2 Utveckling inom bygg- och bostadssektorn

Byggbranschen i Norden med undantag av Island har under året gått mot ökad aktivitet. Hemmamarknaden håller för närvarande branschen fullt

sysselsatt, vilket gör att mer långsiktiga satsningar på exportmarknaden känns mindre lockande. Inte desto mindre råder en osäkerhet om vilka konsekvenser den västeuropeiska integrationen kommer att ha för nordisk byggmarknad. Produktiviteten i branschen anses ligga på en låg nivå.

Bara för ett fåtal år sedan trodde mången i Norden att man hade byggt färdigt. Befolkningstillväxten var minimal, nyproduktion minskade drastiskt och stora satsningar gjordes för upprustning av den existerande byggnadsmassan. Idag är situationen något annorlunda. Nyproduktionen stiger igen, bostadsköer bildas och en klar överhettning kännetecknar byggnadsbranschen i de flesta länderna.

Med myndigheternas medverkan har olika nationella satsningar utförts. I Norge avslutas 3 B programmet som har inneburit en mängd olika aktiviteter under tre år. Bostadsmässorna i Sverige under åren 1985 till 1988 har alstrat en mångsidig aktivitet på byggområdet. I Finland utpekades år 1986 som byggandets år och i Danmark är innevarande år 1988 ett nationellt bygg- och bostadsår. I Island införs stora förändringar för finansiering av bostadsmarknaden.

Under året har i Sverige skett den förändringen inom administrationen att tidigare Statens Planverk och Bostadsstyrelsen har lagts samman till en ny central myndighet, Boverket, för frågor om bostadsmarknad, fysisk planering, stadsmiljö och byggande.

3 Samarbetets uppbyggnad

Överordnat handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bygg- och bostadssektorn är från 1983. En särskild handlingsplan för stabil sysselsättning fastställdes 1987. *Ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn (Äk-bygg)* ansvarar för samordning och genomförande av sektorns handlingsplaner. Kommittén består av ett antal permanenta samsamarbetsorgan och tillsätter vid behov arbetsgrupper för avgränsade arbetsuppgifter.

3.1 Harmonisering och standarder

Institutionen *NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser* består av representanter från ländernas byggmyndigheter och främjar samarbete av väsentlig betydelse för sund utveckling av ländernas regelverk. I ökad utsträckning samordnas harmoniseringsarbetet mellan NKB och *INSTA B, Internordisk standardisering på byggområdet*, ett samsamarbetsforum mellan byggbranschens standardiseringsorgan i Norden. Ett särskilt handlingsprogram med därtill knuten programkommitté reglerar detta samarbete. Denna kommitté koordinerar de nordiska insatserna i CEN, den europeiska standardiseringsorganisationen. Programkommittén samarbetar med *NORDTEST*, en nordisk insitution på provningsområdet.)

3.2 *Forskning och utveckling*

De nordiska byggforskningsorganen och nationella forskningsråden samarbeta inom *NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp*. Arbetet utförs i arbetsgrupper, för närvarande tretton till antalet, med avgränsade arbetsområden.

3.3 *Bostadspolitisk samverkan*

Ländernas centrala bostadsmyndigheter samverkar om nordiska projekt och utredningar. Ett årligt *Bostadsadministrativt möte* behandlar aktuella problem och utvecklingstendenser inom bostadspolitiken. En projektkoordinerande arbetsgrupp med representanter från såväl ministerier som bostadsstyrelser väljs av det bostadsadministrativa mötet. Denna arbetsgrupp har till uppgift att initiera och samordna bostadspolitiska projekt.

4 **Verksamheten 1988**

4.1 *Ministerrådet*

Byggsektorns handlingsplan från 1987 har som huvudinriktning harmonisering med avseende på undanröjande av handelshinder samt generell främjande av exportaktiviteter. På områdena regelverkssamordning och standardisering verkar samarbetsorganen Nordisk kommitté för byggbestämmelser (NKB) och Internordisk standardisering på byggområdet (IN-STA B) vars verksamhet behandlas under 4.2.

Ministerrådet har under året speciellt lagt vikt vid utvecklingen inom EG. På årets Bostadsministermöte diskuterades ingående hur man i Norden bör hålla jämna steg med den integrering som sker i EG. På byggområdet har ett direktiv om tillnärmande av medlemsstaternas lagstiftning om byggprodukter godkänts. Dessutom förbereds direktiv som berör byggsektorn i stor grad. Det är allt skäl att i harmoniseringsarbetet till fullo lägga in denna europeiska dimension. Inom ämbetsmannakommittén har det utsetts en arbetsgrupp för EG-frågor, som bl. a. bistår Äk-bygg vid prioritering av medel.

Särskild utredning pågår under Äk-bygg om en anpassning av nationella föreskrifter med avsikt att undanröja hinder för handel med bygg och byggvaror. Denna slutförs under 1989.

Byggsektorns specifika finansieringsbehov utreds för närvarande. Det finns ett uttalat behov för utvecklande av finansieringsvillkor och -former som en betydande konkurrensfaktor. Projektets utredande fas är avslutad och ämbetsmannakommittén överväger vidare åtgärder.

Aspekter på förbättrad utbildning på byggexportens område har under 1988 varit föremål för behandling. Som ett led i arbetet kallade man till ett byggexportseminarium för ledande personer från entreprenörföretag, konsultföretag och materialproducenter i Norden. Man ansåg att en fortsättning av dylika ad-hoc möten var önskvärd bl. a. genom dess kontaktskapande aktivitet på företagsnivå.)

Ett annat projekt som tangerar utbildning på konsultnivå är förberedande av ett kurspaket om utförande av byggnader i jordbävningssområden eller under extrema konstruktionsförhållanden. Kursen hålls i Norge och Sverige i början av nästa år och i Finland och Danmark 1990.

Som avslutning på projektet nordiskt byggsamarbete i utvecklingsländerna, hölls ett seminarium i februari med deltagare från såväl bostadsmyndigheter som ansvariga från biståndsområdet. Nordiskt samarbete med utvecklingsländerna och bistånd inom boende- och byggnadssektorn i ljuset av Brundtlandkommissionens rapport och det internationella året för hemlösa fick en bred behandling. De nordiska länderna bör verka för ökad förståelse för boende- och byggnadssektorns betydelse i utvecklingspolitiken och förorda ökade resurser till denna sektor.

På olika håll inom det nordiska byggsamarbetet försiggår aktiviteter som hänförs till problem med inneklima. Området har en tvärsektoriell karaktär som även berörs av andra samarbetssektorer. Bostadsministrarna fann det angeläget på sitt möte att man försäkrar en tvärsektoriell behandling av problemområdet. Åk-bygg har inlett ett förarbete som avser att kartlägga aktuella aktiviteter inom olika sektorer. Avsikten är att finna fram till samarbetsinitiativ som med uppenbar fördel bör behandlas nordiskt samt med beaktande av dimensioner som går tvärs över sektorsgränser.

4.2 Harmonisering och standardisering

Harmonisering av ländernas regelverk inom byggområdet har fått en ny dimension i takt med utvecklingen inom EG. Arbetet med produktregler på basen av nordiska riktlinjer för ömsesidigt godkännande och kontroll får en något ändrad inriktning där hänsyn tas till aspekter som tillkommer genom standardiseringsarbetet.

NKB och INSTA B koordinerar nu verksamheten på harmoniseringsområdet genom ett programutskott som löpande koordinerar det nordiska inslaget i det europeiska standardiseringsarbetet.

NKB har fasta utskott för energihushållning, konstruktionsområdet samt på områden för tekniska installationer och brandskydd.

Sedan 1987 arbetar ett särskilt utskott på inneklimatområdet. En konkret uppgift är att revidera NKB's skrift nr. 40: Innomhusklimat. Utskottet har utarbetat en programskrift på inneklimatområdet fram till 1991, som är godkänd av NKB's huvudkommitté. Handlingsprogrammet tar bl. a. fasta på konstruktiv samverkan mellan forskning och myndigheter för ändamålsenligt regelverk på inneklimatområdet. Härutöver bör det även vara myndigheternas uppgift att förmedla förståelse för miljö- och hälsomässiga kvalitetskrav på inomhusmiljön till materialproducenter, projektörer och byggföretag.

Standardiseringsarbetet inom CEN, den europeiska standardiseringsorganisationen där de nordiska länderna är medlemmar kommer att få en viktig roll när EG-direktivet på byggmaterialområdet skall tillämpas. CEN

får genom mandat från EG och EFTA i uppdrag att utarbeta standarder för byggmaterial. För Nordens del har INSTA B en koordinerande roll i arbetet. Även myndigheterna är starkt intresserade av de prioriteringar som görs. Sålunda har ovannämnda programutskott mellan INSTA B och NKB tillkommit för att avväga nordiska prioriteringar i pågående programarbete och föreslå resursallokering med hänsyn till CEN-arbetet.

INSTA B's verksamhet finansieras i huvudsak av de nationella standardiseringsorganen och industrin. Under 1988 har ministerrådet över byggsektorns projektbudget beviljat stöd till följande projekt: Värmeisolering, installation/energi, fogprodukter, standardvirke, reparation och ombyggnad samt till betongområdet. Likaledes har stöd beviljats till särskilda samarbetssekreterare i Finland och Island med hänsyn till omständigheter kring effektiv medverkan i det nordiska byggstandardiseringsarbetet.

Under INSTA B pågår även projektet "Datateknik i byggprocessen" som har ingått i ministerrådets datahandlingsplan. Arbetsgruppen befattar sig med praktisk tillämpning av datateknik inom branschen och utformar råd om program och utrustning. Man vill åstadkomma harmoniserad praktik vid användning av datorteknik i branschen.

4.3 Forskning och utveckling

Det nordiska byggforskningsarbetet koordineras av en styrelse sammansatt av representanter från deltagande nationella byggforskningsråd och institutioner. *NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp* nedsätter arbetsgrupper för bestämda områden. Inom grupperna försiggår ömsesidig informationsutväxling, förberedande av seminarier och forskarmöten samt initierande av gemensamma utredningar eller nordiska projekt.

De flesta grupperna hänför sig till forskning och utveckling rörande *byggteknik och produktion*. På området material och konstruktion har man under året ordnat expertsymposier bl. a. om materials beständighet, och om levnadstid och underhåll. Inom träområdet ordnades ett nordiskt träforskarmöte kring brandsäkerhet, träets egenskaper och smådimensionerat virke. Arbetsgrupper är verksamma inom byggplatsens arbetsmiljö, byggnadsförbättring, vatten och sanitet och på datateknik inom byggbranschen. Under året färdigställde den gruppen en videofilm, "Datavägen", som redovisar datateknikens möjligeter bl. a. vid projektering av byggnader. En ny grupp arbetar inom inneklimatområdet där man koncentrerar sig kring vad för slags forskning och utveckling som bör prioriteras för att raskt få fram underlag för normer och bestämmelser med sikte på bättre inomhusmiljö.

Det andra övergripande ämnesområdet är *samhällsorienterad forskning och utveckling*. Här fungerar tre arbetsgrupper, samhällsplanering, förvaltning och samhällsekonomi. Den sistnämnda gruppen utför jämförande analyser om produktivitet inom bygg- och anläggningsbranschen i Norden och håller ett avslutande seminarium i december 1988.

Slutligen finns området *energihushållning*, där ett antal expertgrupper är underställda en planeringsgrupp för energiforskningsområdet. Grupperna behandlar tema som värmepumpar, solvärme, lågtemperatur, värmeplanering, energikonsumtion m. m.

4.4 Bostadspolitiskt samarbete

Bostadsmyndigheternas samarbete och informationsutväxling i Norden är en gammal och traditionsrik aktivitet. Konkreta gemensamma projekt och utredningar är av ett betydligt nyare dato och har huvudsakligen tillkommit under 80-talet.

En särskild projektkoordinerande arbetsgrupp bemyndigas till att fungera mellan de årliga *Bostadsadministrativa mötena*. Projektverksamheten torde därmed kunna få ett mera målinriktat innehåll.

Under 1988 publicerades rapporten "De unges bologsituation i Norden" (NORD 1988:73) och projektet avslutas med en konferens under 1989. Rapport om stöd till äldre i småhus publiceras före årsskiftet och följs upp med en konferens. Ämnesområdet äldre och boendefrågor kommer även i fortsättningen att stå centralt i det bostadspolitiska samarbetet.

Under året har man sonderat möjligheter för upprättande av en bostadsadministrativ databas som bl. a. skulle innehålla statistiska uppgifter för bostadssektorn i Norden. Det är en ofta använd arbetsmetod i förbindelse med nationella utredningar att jämförande referansmaterial inhämtas från grannländerna. Det vore därför fördelaktigt att snabbt och smidigt kunna hämta dylikt material från en gemensam databas. Tillsvidare är man inte beredd att upprätta ett sådant centralt register utan man kommer först att koncentrera sig om att ytterligare utveckla traditionellt informationsmaterial.

Projekt som utreder förbättrande av bostadsförhållandena för bostadslösa väntas bli avrapporterat under 1989. Andra pågående projekt väntar även på sin avslutning under 1989.

5 Projektverksamheten; ekonomisk sammanställning

Ämbetsmannakommittén baserar projektverksamheten på områden med byggpolitiska samt bostads- och bebyggelsespolitiska aspekter, vilka med fördel studeras på nordiska premisser. För närvarande prioriteras export-samverkan, d.v.s. främjande av nordisk export på tredje land. Harmonisering med en europeisk dimension är ett annat område som prioriteras högt. Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag såväl från ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

Äk-byggs projektbudget för 1988 uppgår till 4 430 000 DKK fördelat på ca 30 olika projektposter. Institutionen NKB's projektbudget är 723 000 FIM.

Budgetsammansättning:

	1000 DKK	
	Beviljat 1987	Beviljat 1988
<i>ÄK-Bygg:</i>		
Byggsektorns handlingsplan	700	1 200
Inneklimat		310
Forskning och utveckling	1 000	1 000
Standardisering, harmonisering	1 181	1 080
Bostadspolitiska projekt	880	840
	<u>3 761</u>	<u>4 430</u>

	1000 FIM	
	Beviljat 1987	Beviljat 1988
<i>NKB</i>		
Löner, varor, tjänster	465	506
Projektverksamhet	768	723 ¹
	<u>1 233</u>	<u>1 229</u>

*BILAGA 1***Sekretariatsöversikt över Nordiska ministerrådets FoU-verksamhet 1987, utarbetad på uppdrag av Nordiska forskningspolitiska rådet**

I det följande ges en beskrivning av omfånget och inriktningen av Nordiska ministerrådets FoU-verksamhet år 1987. Avsikten är att den genomgång som har gjorts av 1987 års verksamhet skall följas upp under kommande år och att analysen successivt skall utvecklas.

FoU-begreppets omfattning och avgränsning

Vid genomgången av ministerrådets verksamhet har en vid definition av FoU-begreppet använts. Utöver forskning och utveckling har även forskarutbildning, forskningsplanering och forskningsadministration inkluderats i FoU. Den på detta sätt framräknade FoU-insatsen är inte direkt jämförbar med de uppgifter som ingår i den nationella FoU-statistiken.

Forskning anges som ett särskilt sakområde endast i en av ministerrådets sektorer, nämligen kultursektorn. I de övriga samarbetssektorerna kan gränsdragningen mellan FoU-verksamhet och annan verksamhet, exempelvis utredningsarbete, vara svår att göra. Skönsmässiga uppskattningar har därför ofta varit nödvändiga. De siffror som här redovisas är sålunda behäftade med en viss osäkerhet men ger ändå en klar uppfattning om tyngdpunkter och storleksordningar.

Organisatorisk beskrivning av budgeten

Sektorernas budgetar uppdelas i ett anslag för projektverksamhet (s.k. dispositionsbeviljning) och ett anslag för varje institution/samarbetsorgan som finns inom sektorn.

Dispositionsbeviljningarna är vanligen inte öronmärkta för något ändamål. Medlen kan således gå både till FoU-projekt och till samarbetsprojekt av annan typ.

Anslagen för institutionerna/samarbetsorganen består av löner, driftmedel och – i vissa fall – projektmedel. Organen har varierande karaktär i de olika sektorerna men flertalet har FoU-uppgifter i någon utsträckning. I institutionsbudgetarna återfinns följaktligen också FoU-medel.

Vid sidan av dispositionsmedlen och institutionsbudgetarna finns ytterligare en finansieringskälla för FoU-aktiviteter, nämligen den s. k. ministerrådsreserven. Denna kan användas för projekt av alla typer.

FoU-verksamhetens storlek

Av ministerrådets totala resurser på ca 540 milj. DKK år 1987 gick i storleksordningen 250 milj. DKK eller ca 46 % till FoU-verksamhet. Detta motsvarade 1 % av de nordiska ländernas offentliga FoU-utgifter.

År 1980 uppskattades FoU-andelen av ministerrådsbudgeten till ca 40 %. Ökningen av FoU-andelen fram till 1987 beror i första hand på

- tillkomsten av några stora samarbetsprogram (handlingsplanen för data-teknologi, det tekniska FoU-programmet och den ekonomiska handlingsplanen),
- utbyggnaden av Nordiska industrifonden,
- stöd till forskarutbildning (bl.a. på jord- och skogsbruksområdet),
- bidrag till vissa fleråriga samarbetsprojekt (bl.a. det internationella havsborrningsprogrammet ODP).

Denna tillväxt kan ses som ett resultat av ministerrådets strävan sedan början av 1980-talet att öka det nordiska forskningssamarbetet.

FoU-verksamhet bedrivs inom ramen för ett 30-tal institutioner/samarbetsorgan med mycket varierande karaktär och med budgetar mellan en halv miljon och 60 milj. DKK.

Vid sidan härom sker ett omfattande FoU-samarbete som finansieras av de olika ministerrådssektorernas dispositionsmedel. År 1987 beviljades från dessa anslag medel till över 400 projekt, varav ett drygt hundratal – delvis mycket disparata – hörde till kategorin FoU-projekt.*

Projektens storlek varierar avsevärt mellan sektorerna. Några av sektorerna präglades av relativt få och stora projekt (transport, regional), medan andra kännetecknades av många, relativt små projekt (byggnad, konsument, livsmedel). Även när det gäller projektens längd finns stora skillnader, men flertalet projekt är fleråriga.

FoU-bevillningarnas storlek i de olika sektorerna framgår av tabell 1.

Inriktning på sektorer och forskningsområden

Ministerrådets FoU-verksamhet är spridd på 20 sektorer. Det finns dock en stark koncentration av satsningarna på industrisektorn och kultursektorn (forskningsdelen). Övriga sektorer har långt mindre andelar av de totala FoU-resurserna.

Bland dessa övriga sektorer märks i första hand jord- och skogsbrukssektorn och därefter energisektorn (se vidare tabell 1).

Satsningarna på industrianknuten och teknologisk FoU liksom på jord- och skogsbruksforskning och energiforskning kan betraktas som prioriteringar, medan forskningsaktiviteterna inom kultursektorn i stor utsträckning gäller forskningens generella villkor, kompetenshöjande och nätverksbyggande aktiviteter.

Industrisektorn svarade för ca en tredjedel av de resurser som ministerrådet totalt avsatte till FoU år 1987 eller närmare 90 milj. DKK. Industrisektorns dominans hänger samman dels med storleken på Nordiska indu-

* Utöver de projekt som fick anslag från 1987 års budget pågick en relativt stor projektverksamhet med stöd av medel som beviljats från tidigare års budgetar. Denna verksamhet ingår inte i denna analys.

strifonden (numera sammanslagen med NORDFORSK som var de tekniskvetenskapliga forskningsrådets samarbetsorgan), dels med det faktum att de stora särskilda programmen för teknisk FoU och för datateknologi helt eller till stora delar administreras av industrifonden. (Från 1988 tillkommer även medel från det bioteknologiska programmet.)

Omkring 90 % av sektorns verksamhet utgörs av FoU. Den helt övervägande delen av FoU-verksamheten sker med projektstöd från industrifonden.

Forskningsområden som för närvarande prioriteras av fonden är informationsteknologi, materialteknik och bioteknik. Inom ramen för det tekniska FoU-programmet gavs stöd bl. a. till etablering av den nordiska industriforskarutbildningen, till högre teknisk utbildning (studentutbyte och forskarutväxling), till grundforskningsprojekt samt till kollektiva forskningsprogram.

Kultursektorn är uppdelad i de tre delarna allmänkultur, utbildning och forskning. Denna struktur gör att alla forskningsaktiviteter inom sektorn i princip faller under forskningsdelen. Kultursektorn avsatte totalt nästan 70 milj. DKK till FoU år 1987, vilket utgjorde ca en fjärdedel av ministerrådets totala FoU-bevillningar. Häri ingår också de medel som Nordiska kulturfonden avsatte till forskningsändamål. Kulturfonden finansieras från anslaget för ministerrådets kultursektor men är ett självständigt organ.

Kultursektorns forskningsdel är utbildningsministeriernas ansvarsområde och verksamheten är i hög grad inriktad på utveckling av forskningens generella villkor och långsiktig kunskapsuppbyggnad. Forskarutbildning är ett samarbetsområde som får allt större betydelse inom sektorn. Sektorns FoU-verksamhet är koncentrerad till fasta institutioner/samarbetsorgan som täcker många fält inom humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Samtidigt ger kulturbudgetens dispositionsmedel rätt begränsade möjligheter till omprioriteringar och satsningar på nya områden.

Jord- och skogsbrukssektorn avsatte två tredjedelar av sina resurser eller upp mot 15 milj. DKK till FoU år 1987. Merparten gick till det fasta samarbetsorganet för nordisk skogsforskning. Detta organ ger stöd till alla väsentliga biologiska och skogsbrukstekniska forskningsområden. På jordbrukssidan gick en betydande del av FoU-medlen till projekt på det etologiska området och undersökningar beträffande ekologiska produktionsformer. Inom hela sektorn är bioteknologin av ökande betydelse. Systematiserad nordisk forskarutbildning på såväl jord- och skogsbruksom det veterinärmedicinska fältet utgjorde också en tyngdpunkt inom sektorn. Omkring två tredjedelar av FoU-medlen var knutna till olika samarbetsorgan.

Energisektorns budget består i sin helhet av projektmedel. Två tredjedelar eller ca 8 milj. DKK avsattes 1987 för FoU-ändamål. Omkring 90 % av dessa resurser avsåg säkerhetsforskning inom kärnenergiområdet. Det finns också ett särskilt nordiskt energiforskningsprogram som finansieras

direkt av de nationella myndigheterna men som trots det är en integrerad del av ministerrådets verksamhet. Detta program kostade nästan dubbelt så mycket som den av ministerrådet finansierade FoU-verksamheten på energiområdet 1987. Programmet har ett kompetenshöjande syfte och innehåller bl. a. forskningsprofessorer, forskartjänster samt medel för forskarkurser och symposier. Programmet är koncentrerat till forskningsområdena oljegeologi, oljeteknologi, fjärrvärme, fasta bränslen och bioenergi.

Social- och hälsovårdssektorn, som är den tredje i storleksordning efter industrisektorn och kultursektorn, avsatte omkring en fjärdedel av sina resurser eller ca 8 milj. DKK till FoU-ändamål. Detta är en jämförelsevis låg andel. Kännetecknande för sektorn är i övrigt den låga andelen projektverksamhet. Den helt övervägande delen av FoU-resurserna är knuten till organen för odontologisk materialprövning respektive alkohol- och drogforskning.

Inom *miljösektorn* gick ca 5 milj. DKK eller omkring 40 % till FoU. Budgeten består helt av projektmedel. Det största arbetsområdet med närmare hälften av de totala resurserna var luftföroreningar, speciellt atmosfärisk tillförsel och effekter av luftföroreningar. På detta fält låg också tyngdpunkten när det gällde sektorns FoU. Drygt 60 % av verksamheten på luftföroreningsområdet bestod av FoU, medan övriga delområden inom sektorn hade en betydligt lägre FoU-andel.

Medan de ovan nämnda sektorerna utgjorde tyngdpunkter i FoU-verksamheten, om än med stor dominans för industrisektorn, hade *sektorerna för jämställdhet, regionalpolitik, handel, turism, konsument och livsmedel* en liten FoU-andel 1987. Flertalet av dessa är exempel på sektorer där FoU-andelen kan variera betydligt från år till år, eftersom deras budgetar består helt av dispositionsmedel som inte är öronmärkta för något ändamål.

Uppdelning på discipliner

Om man söker dela upp ministerrådets FoU-verksamhet på "discipliner" och därvid tar med också de delar som betjänar sektorintressen, kan konstateras att hälften av medlen gick till teknisk FoU år 1987. Humaniora och samhällsvetenskap svarade för 16 %, naturvetenskap för 12 %, lantbruks- och veterinärvetenskap för 6 % och medicin och hälsovård för 4 %. Icke uppdelbar FoU slutligen svarade för 11 %. Se även tabell 2.

Uppdelning på verksamhetsformer

En grov uppdelning av FoU-aktiviteterna på verksamhetsformer visar att upp mot 20 % utgörs av forskarutbildning. Uppskattningsvis 7 % kan betecknas som forskningsplanering och ungefär lika mycket går till forskarkonferenser. Återstoden, eller två tredjedelar, utgörs av det man här kunde kalla egentlig FoU. Det bör noteras att forskningsadministration inte redovisas särskilt. Den helt övervägande delen av institutionernas

administrationskostnader (inkl. kostnader för styrelsesammanträden och andra möten) ingår i detta sammanhang i kategorin egentlig FoU. De egentliga FoU-projekten torde också generellt ha en högre andel administrationskostnader än projekt som i denna analys har hänförs till kategorierna forskningsplanering, forskarkonferenser eller forskarutbildning.

Innehållslig flexibilitet i FoU-verksamheten

Graden av innehållsmässig flexibilitet i ministerrådets FoU-verksamhet och möjligheterna att ändra inriktning i de olika sektorerna har diskuterats mycket på senare år. Det har ofta hävdats att det finns alltför litet flexibilitet på grund av att en stor del av budgeten är bunden till permanenta organ. Denna åsikt tar inte hänsyn till det faktum att flera av organen är fondinstitutioner, exempelvis Nordiska industrifonden, Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning och Ekonomiska forskningsrådet. Somliga organ har fullständig frihetsgrad och täcker många discipliner/forskningsområden (t. ex. Nordiska forskarkurser, Nordiska forskarstipendier och Nordiska forskarsymposier). Andra beviljar medel på ett huvudområde på grundval av ansökningar och åter andra täcker mer specialiserade områden, som t. ex. Nordiska samarbetskommittén för internationell politik och Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning.

Ser man på utvecklingen under en längre tid kan konstateras att medan 1960- och 70-talen präglades av att en rad fasta nordiska organ upprättades, har 1980-talet karakteriserats av antagandet av stora FoU-program på olika områden. Andelen av ministerrådets samlade resurser som går till fasta organ (inte bara dem med FoU-uppgifter) har också minskat från 56 % år 1980 till 46 % år 1987.

Det som ovan sagts innebär att två sektorer som båda har en stor del av sin budget bunden till fasta organ – exempelvis industrisektorn och social- och hälsovårdssektorn – kan ha helt olika grad av innehållsmässig flexibilitet i verksamheten.

Hela industrisektorns budget 1987 gick till fasta organ om man bortser från det tidsbegränsade tekniska FoU-programmet. Sektorns verksamhet, som till 90 % utgörs av FoU, har dock stor flexibilitet. Detta beror på att organen i fråga – Nordiska industrifonden och Nordtest – har stora egna projektanslag, som täcker sektorns hela ansvarsområde.

I social- och hälsovårdssektorn gick över 80 % av budgeten 1987 till fasta organ. Ser man på de organ som har FoU-uppgifter finns projektmedel att tillgå endast på alkohol- och drogforskningsområdet samt handikappområdet. Sektorns struktur innebär sålunda en klar begränsning av möjligheterna att på kort sikt göra omprioriteringar i FoU-verksamheten. FoU-satsningar på nya områden måste – i konkurrens med satsningar av annan karaktär – finansieras av sektorns dispositionsbeviljning, som uppgår till knappt 20 % av den totala budgeten.

I detta sammanhang bör påpekas att om man i analysen tog med Nordis-

ka hälsovårdshögskolan – som fr. o. m. 1987 inte längre finansieras via ministerrådsbudgeten men trots detta är en ministerrådsinstitution – skulle projektverksamhetens andel reduceras ytterligare.

Ytterligare en annan bild uppvisar kultursektorn. Sektorns verksamhet är, som tidigare nämnts, koncentrerad till fasta forskningsinstitut och andra permanenta samarbetsorgan. Dispositionsmedlen utgjorde 1987 endast 13% av sektorns budget. På grund av både generella stödordningar, som till sin natur består av rörliga medel, och ett antal samarbetsorgan med fondliknande uppgifter finns dock en betydande flexibilitet i sektorns verksamhet.

I tabell 3 redovisas ministerrådets FoU-bevillningar till fasta institutioner/samarbetsorgan.

Måluppfyllelse

Bland de allmänt antagna målen för nordiskt forskningssamarbete ingår att man skall sträva mot samordning, gemensam planering, arbetsfördelning, utnyttjande av stordriftsfördelar, gemensamt utnyttjande av specialkompetens, gemensamma forskningsinstitutioner, samarbete om forskarutbildning och dyrbar vetenskaplig utrustning.

Dessa övergripande motiv är i många fall inte helt klart formulerade som riktlinjer för FoU-verksamheten i de enskilda sektorerna, bortsett från kultursektorn. FoU ses i dessa sektorer vanligen som ett medel bland andra att uppnå olika samhällspolitiska mål. Detta medverkar till att FoU blir svår att identifiera. Det blir också svårt att bedöma hur dessa sektorer projektverksamhet relateras till de övergripande motiven. Det kan dock konstateras att en avsevärd del av de FoU-projekt som finansieras av sektorernas dispositionsbevillningar närmast synes ha karaktär av erfarenhetsutbyte.

Generellt är det svårt att i enskilda aktiviteter renodla motiven för samarbete. Flera motiv återfinns ofta samtidigt och det kan t. ex. hävdas att utnyttjande av specialkunskaper ingår som element i den helt övervägande delen av kultursektorns FoU-verksamhet.

En metod att utnyttja de nationella forskningsresurserna på bästa sätt är att främja en *nordisk arbetsfördelning*. Ett exempel på en verksamhet som i utpräglad grad innebär en arbetsfördelning och samtidigt ett utnyttjande av specialkunskaper som finns i endast ett land är samarbetet kring det nordiska laboratoriet för termoluminiscensdatering vid det danska forskningscentret Risø.

Miljösektorns FoU-verksamhet kring luftföroreningar kan också nämnas i detta sammanhang. Samarbetet när det gäller atmosfärisk tillförsel, effekter av luftföroreningar, bilavgaser samt undersökningar av ozonskiktet och globala klimatförändringar är upplagt så att specialkompetens på olika håll i Norden utnyttjas och en arbetsfördelning åstadkoms.

Det nordiska forskarutbildningssamarbetet är ett annat exempel på att

man gemensamt utnyttjar den specialkompetens på olika områden som finns runt om i Norden och därigenom får en slags arbetsfördelning. Forskarutbildningssamarbete bedrivs inom flera olika sektorer. Kultursektorn finansierar kurser på många olika fält genom dels stödordningen Nordiska forskarkurser, dels några av de fasta forskningsinstituterna, dels en försöksverksamhet med systematiserade forskarkurser som igångsatts av Nordiska forskningspolitiska rådet. Inom arbetsmiljösektorn arrangerar Nordiska institutet för vidareutbildning på arbetsmiljöområdet (NIVA) kurser för specialister. Också på jord- och skogsbruksområdet finns ett nordiskt forskarutbildningssamarbete.

I de fall som nämnts ovan utnyttjas specialkunskaper som inte är geografiskt bundna, dvs. nordiska forskarkurser genomförs med hjälp av samman kallad expertis från olika länder. En annan modell är att utnyttja en lokal miljö eller specialkompetens.

Ett annat motiv för nordiskt samarbete är att det kan ge *stordriftsfördelar*. Exempel på stordriftsfördelar finner man vid Nordens samlade deltagande i vissa internationella forskningsprojekt. Som exempel kan nämnas det internationella havsborrningsprogrammet ODP och (fr.o.m. 1988) det europeiska synkrotronstrålningsprojektet ESRF.

Stordriftsfördelar genom nordisk samverkan behöver inte bara vara liktydigt med kostnadsbesparingar. Forskarutbildningssamarbetet, som har nämnts som ett exempel på arbetsfördelning och utnyttjande av specialkunskaper, kan även sägas ge stordriftsfördelar. En form av stordriftsfördelar uppnås även när nordiska institutioner har inrättats på forskningsområden där det inte har funnits några nationella institutioner eller endast mycket små sådana. Som exempel härpå kan nämnas Nordiska institutet för folkdiktning och Nordiska institutet för asienstudier. När det gäller institutet för folkdiktning var utgångsläget ett smalt forskningsområde med begränsade aktiviteter i flera länder och en mer etablerad bas i ett land.

I det nordiska samarbetet eftersträvas även *synergieffekter*, dvs. högre kvalitet och/eller andra resultat än vad som åstadkoms genom skilda nationella satsningar. Synergieffekter kan uppnås vid nordiska institutioner generellt. Ett uppenbart exempel är Nordiska institutet för teoretisk atomfysik, NORDITA.

Samarbete kan även etableras kring *ämnena som gäller "Norden i sig"*. Vissa av institutionerna kan sägas ha unika nordiska förhållanden som huvudmotiv för sin existens, t.ex. Nordiska vulkanologiska institutet (NORDVULC), de nordiska geoexkursionerna, Nordiska samiska institutet, Nordiska institutet för folkdiktning och Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning. Andra institutioner har i större eller mindre grad nordiska aspekter i sin verksamhet, såsom Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORDREFO) och Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN). Bland projekt som kan sägas gälla speciellt nordiska förhållanden kan nämnas den stora satsningen på arktisk forsk-

ning liksom ett av industrisektorn finansierat framtagande av ett geovetenskapligt basmaterial om Mittnorden och en nationalekonomisk utvärdering av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Det finns även samarbetsaktiviteter som på ett sätt kan sägas vara inriktade på nordiska förhållanden men som snarare gäller *problem av gemensamt och stort samhällsligt intresse*. Som exempel kan nämnas energisamarbetet och samarbetet kring luftföroreningar.

Sektorövergripande verksamhet

Ministerrådets budget och organisation har en indelning som i stort sett motsvarar de nationella ministeriernas sakområden. Söker man analysera i vilken mån det förekommer sektorövergripande verksamhet inom ministerrådet bör man skilja mellan verksamhetsområden som till sin substans inte är begränsade till en sektor och aktiviteter som till sin art/form inte är sektorspecifika.

Datateknologi och bioteknologi är samarbetsområden som till sin *substans* berör flera sektorer. Huvudparten av medlen från handlingsplanen för datateknologi går till industrisektorn, men resurser går även till aktiviteter inom bl. a. social- och hälsovårdssektorn, kultursektorn (utbildningsdelen) och jord- och skogsbrukssektorn. Bioteknologiska projekt finns främst inom industrisektorn samt jord- och skogsbrukssektorn, men även inom sektorerna för miljö, arbetsmiljö och fiske.

Ministerrådets strävan är att miljösamarbetet inte skall begränsas till miljösektorn. Miljöhänsyn bör integreras i alla sektorerers verksamhet. När det gäller FoU-samarbete har denna strävan än så länge förverkligats i mycket begränsad omfattning. Inom energisektorn finns en särskild arbetsgrupp med uppgift att inarbeta miljöaspekter i sektorns verksamhet bl. a. på FoU-området. Ambitionerna till en närmare koppling mellan de två sektorerna är sålunda tydliga, men under 1987 avsatte de mycket små resultat vad gäller FoU-samarbete. Inom kultursektorn finns det tre samarbetsorgan som bedriver miljörelaterad FoU-verksamhet, nämligen kollegiet för fysisk oceanografi, kollegiet för marinbiologi och kollegiet för ekologi. Även inom jordbruks- och fiskesektorerna finns det FoU-aktiviteter som är inriktade på miljöproblem. År 1987 inleddes bl. a. ett stort projekt som gäller vattenodlingens effekter på kustområdenas miljö.

Också jämställdhetssamarbetet är till sin karaktär sektorövergripande. Ministerrådets ambition är att samarbetet på detta område inte bara skall bedrivas inom den egna sektorn utan att jämställdhetsaspekter skall beaktas i alla sektorerers verksamhet. Även i detta fall kan dock konstateras att ambitionerna hittills har förverkligats i ganska ringa grad när det gäller FoU-aktiviteter.

Ytterligare ett sektorövergripande samarbetsområde är regionalpolitiken. Regionalpolitiska aspekter kan vara aktuella i många sektorerers verksamhet. När det gäller FoU finns det tydligaste exemplet inom kultursektorn med det Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN).

Inom ministerrådets ram bedrivs även FoU-samarbete som till sin *art/form* inte är sektorspecifik. Här avses uppbyggande av en infrastruktur för forskningen genom generella stödordningar för forskarutbildning, forskar-mobilitet och forskarkontakter. Det är således fråga om verksamhetsfor-mer som betjänar alla sektorer även om de finansieras av en, nämligen kultursektorn.

Tabell 1. Ministerrådets FoU-utgifter 1987 fördelade på sektorer (milj. DKK).

Sektor inom ministerrådsbudgeten	Totalt	Härav FoU	%
Kulturfonden	11,0	1,9	17
Kultursektorns disp. medel	19,2	2,7	14
Allmänskultur	43,6	1,5	3
Utbildning	17,4	0,2	1
Forskning	63,4	63,4	100
Handlingsplan för datateknologi	36,0	31,0	86
Energi	12,3	8,0	65
Miljö	12,8 ^a	5,5	43
Arbetsmarknad	9,9 ^b	2,0	20
Arbetsmiljö	8,6 ^a	4,4	51
Socialpolitik och hälsovård	30,2 ^a	8,4	28
Jämställdhet	3,3 ^a	0,5	15
Industri	97,4 ^a	88,1	90
Ekonomi och valuta	3,2 ^b	2,7	84
Statistiska sekretariatet	2,2	—	—
Bygg	5,8	1,1	19
Handel	15,3	—	—
Regional	26,0	2,8	11
Transport	5,3	2,9	55
Trafiksäkerhet	3,1 ^a	1,6	52
Turism	8,1	0,3	4
Jord- och skogsbruk	20,2	13,8	68
Fiske	2,0 ^a	1,9	95
Konsument	4,6 ^a	0,7	15
Livsmedel	1,5	—	—
Ministerrådsreserv	9,3 ^c	1,3	14
Övriga poster	70,2	—	—
Totalt	541,9 ^d	246,7	46

^a Inkl. medel från ministerrådsreserven

^b Inkl. medel från ministerrådsreserven och generalsekreterarens reserv

^c Viss del av ministerrådsreserven har förts över på sektorerna

^d Beloppet är högre än det som anges i de officiella budgetdok. på grund av att ett överskott från tidigare år överförts till ministerrådsreserven för 1987

^e Kultursektorn

^f Forskning som hör till utbildningsministeriernas ansvarsområde. I övriga sektorer är FoU-verksamheten inte ett eget sakområde.

Tabell 2. Ministerrådets FoU-utgifter 1987 fördelade på discipliner.

"Disciplin"*	FoU-bevillningar milj. DKK	Andel (%) av totala FoU-bevillningarna
<i>Naturvetenskap</i>		
Fasta organ	21	8
Projektmedel	9	4
Naturvetenskap totalt	30	12
<i>Teknisk FoU</i>		
Fasta organ	65	26
Projektmedel	61	25
Teknisk FoU totalt	126	51
<i>Medicin och hälsovård</i>		
Fasta organ	7	3
Projektmedel	2	1
Medicin och hälsovård totalt	9	4
<i>Lantbruks- och veterinärvetenskap</i>		
Fasta organ	9	4
Projektmedel	6	2
Lantbruks- och veterinär- vetenskap totalt	15	6
<i>Human. och samhällsvetenskap</i>		
Fasta organ	30	12
Projektmedel	9	4
Human. och samhällsv.sk. totalt	39	16
<i>FoU som inte kan fördelas</i>		
Fasta organ	17	7
Projektmedel	10	4
FoU som inte kan fördelas, totalt	27	11
TOTALT	246	

* I tabellen är all FoU-verksamhet medtagen, dvs. även sådan verksamhet som betjänar sektorintressen.

Tabell 3. Ministerrådets FoU-bevillningar till fasta organ 1987 (milj. DKK).

Sektor inom ministerrådsbudgeten	FoU totalt (projekt och fasta organ)	Härav fasta organ med FoU-uppgifter	%
a Kulturfonden	1,9	—	
Kultursektorns disp. medel	2,7	—	
Allmänkultur	1,5	1,5	100
Utbildning	0,2	0,1	50
Forskning	63,4	58,2 ^b	92
Handlingsplan för datateknologi	31,0	—	
Energi	8,0	—	
Miljö	5,5	—	
Arbetsmarknad	2,0	—	
Arbetsmiljö	4,4	2,0	45
Socialpolitik och hälsovård	8,4	7,4	88
Jämställdhet	0,5	—	
Industri	88,1 ^c	65,3	74 ^c
Ekonomi och valuta	2,7	2,5	93
Statistiska sekretariatet	—	—	
Bygg	1,1	—	
Handel	—	—	
Regional	2,8	2,8	100
Transport	2,9	—	
Trafiksäkerhet	1,6	—	
Turism	0,3	—	
Jord- och skogsbruk	13,8	9,3	67
Fiske	1,9	—	
Konsument	0,7	—	
Livsmedel	—	—	
Ministerrådsreserv	1,3	—	
Totalt	246,7	149,1	60

^a Kultursektorn.

^b Här ingår stödordningarna Nordiska forskarkurser, forskarstipendier och forskarsymposier, som till sin natur består av rörliga medel.

^c Om man bortser från det tidsbegränsade tekniska FoU-programmet ökar den andel av sektorns FoU-medel som gick till fasta organ med FoU-uppgifter från 74% till 99%.

*BILAGA 2***Rapport fra Embetsmannskomiteen for handelspolitikk om arbeidet med avvikling av handelshindre i Norden
Embetsmannskomiteen for handelspolitikk, 9. Desember 1988***Innhold*

1. **Innledning**
2. **EK-Handels vurderinger**
  - 2.1 Tekniske handelshindre
  - 2.2 Andre ikke-tariffære handelshindre
    - Tollspørsmål
    - Transport
    - Statsstøtte og offentlige innkjøp
3. **Visse generelle spørsmål**
  - 3.1 Forebyggende tiltak
  - 3.2 Prosedyrer for behandling av konkrete handelshindre
4. **Beslutning om det fortsatte arbeidet**

1. Innledning

Det nordiske samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre har vært i kraft i omlag halvannet år. Gjennomføringen av programmet er kommet godt igang. Mange problem har kunnet løses, og EK-Handel har kunnet høste de første erfaringer av arbeidet med programmet.

Arbeidet har vært konsentrert omkring

- løsning av enkelte handelshinderproblem i samråd med berørte nordiske samarbeidsorgan,
- oppbygging av systemet med lister over likeverdige regler (gjensidig anerkjennelse av prøvningsresultat og aksept av varer, samt samordning av forskrifter),
- nasjonal og nordisk implementering av programmet,
- samordning av det nordiske samarbeidet i forhold til pågående internasjonalt arbeid for å avskaffe handelshindre, spesielt innenfor EFTA, EF og GATT.

De handelshinderproblem som ble innrapportert fra nordiske foretak ble registrert i et hundretall punkter og kunne etter strukturering listes i 80 punkter. Flertallet av disse er blitt løst eller forventes bli løst innen overskuelig framtid. Arbeid pågår for tiden i ulike samarbeidsorgan med å fjerne et 40-talls problem. Halvparten av disse ligger på EK-Handels eget bord og for en del er løsning avhengig av tiltak i bare ett land. Rapportører er utsett for å finne løsninger på en del prioriterte problemområder.

De utestående handelshindre illustrerer vanskelighetene i det nordiske

samarbeidet. I visse tilfelle går arbeidet med å fjerne problemene altfor langsomt p. g. a. institusjonelle hindre. Det forekommer også at forutsetningene for å løse problemene er helt låst i påvente av utviklingen i EF eller i EF-EFTA samarbeidet. Det framstår likevel som klart at et overgripende problem ligger i den *nasjonale* gjennomføring av programmet. Dette spørsmål behandles nærmere under pkt. 2.1 Tekniske handelshindre.

På *nordisk* plan hemmes gjennomføringen bl. a. av lav møtefrekvens i nordiske samarbeidsorgan. Virksomheten i flere samarbeidsorgan oppviser en delt innstilling til avvikling av handelshindre. EK-Handel vil derfor så langt mulig arbeide med tidstabeller for bearbeiding av de enkelte problemområder.

I senere år har flere av de nordiske grenseregionale komiteer engasjert seg i handelshinderarbeidet. Særlig Midtnordenkomiteen har utført et for tjenestefullt arbeid på dette felt. Man har konsentrert seg om å hjelpe små- og mellomstore foretag i eksportframstøt, samt gjennom kartlegging og forslag søkt å oppnå nasjonale, regionale og lokale løsninger særlig på toll- og transportproblem som hemmer den grenseoverskridende handel. Midtnordenkomiteens rapport vil inngå i EK-Handels underlagsdokumentasjon i det videre arbeid.

I en *internasjonal* sammenheng må det nordiske samarbeid om avvikling av handelshindre ses på bakgrunn av det bredere vesteuropeiske arbeidet, herunder både EF's arbeid med å fullbyrde det indre marked og EFTA-EF samarbeidet.

Dette hindrer ikke at nordisk samarbeid har en egenverdi som kan frambringe raskere løsninger. Det kan dessuten tjene som forberedelse for og komplement til videre vesteuropeisk samarbeid.

I EF finns mulighet for, på visse vilkår å fatte majoritetsbeslutning også i spørsmål om lovgiving som gjelder det indre marked. Gjennomføring av det nordiske samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre er derimot basert på prinsippene om konsensus og frivillighet. Det finns intet overnasjonalt organ som kan løse konflikter som oppstår, ei heller se til at politiske viljeserklæringer (jfr. samarbeidsprogrammet) følges opp i praksis. En vellykket gjennomføring av samarbeidsprogrammet beror på om de nordiske regjeringene følger det opp i praksis og er villige til å løse aktuelle hindre.

2. ÄK-Handels värderingar

2.1 Tekniska handelshinder

Många av de hinder som anmäls under arbetet med samarbetsprogrammet har undanröjts under senare år. Det kvarstår dock en rad konkreta problem som inte funnit sin lösning. ÄK-Handel konstaterar att det återstår en hel del arbete för att förklara själva grundidéen med samarbetsprogrammet för de nordiska samarbetsorganen.

ÄK-Handel konstaterar med tillfresställelse att publikationen om "Likvärdiga regler" nu tas i bruk. Detta har varit en av Styrgruppens för tekniska handelshinder huvuduppgifter.¹ Utgåvan innehåller listor över likvärdiga regler i Norden på nio produktområden. Listorna är offentliggjorda och kommer att delges Nordiska Rådet, näringslivet och förvaltningarna i de nordiska länderna. Problem har funnits kring upprättande av listorna. Det har i vissa fall tagit ganska lång tid att få dessa listor från samarbetsorganen och några utestår ännu. ÄK-Handel konstaterar också, att de regler som anmälts i många fall inte är "likvärdiga" utan identiska. En positiv följd av detta kan dock bli ömsesidigt erkännande av provning och kontroll samt accept av godkännande av dessa varor.

En samordning av lagar och föreskrifter samt standardisering får en allt större betydelse för handelshinderarbetet, inte minst på västeuropeisk nivå. Initiativ till samordning och harmonisering har tagits av ÄK-Handel rörande flera konkreta problem, men detta är framför allt arbete som pågår kontinuerligt i de flesta samarbetsorgan i enlighet med politiska beslut. ÄK-Handel fortsätter att behandla frågor om hur man kan samordna föreskrifter och förstärka det nordiska inflytandet på västeuropeisk standardisering.

För att påskynda arbetet och söka nå lösningar på flera problemområden har ÄK-Handel under våren 1988 utsett rapportörer, för nio prioriterade frågor. Arbetet fortsätter i ÄK-Handel till slutlig rapport erhållits.

ÄK-Handel anser att metoden med rapportörer är ändamålsenlig när det gäller att lösa upp fastlåsta problemställningar. Arbetet kan underlättas genom bistånd från sekretariatet och genom möjlighet att utnyttja ÄK-Handels projektbeviljning.

Resultatet av de nio rapportörernas insatser visar i vissa fall att arbete av det här slaget är långsamt. Det är svårt att få fram personer som kan genomföra rapportörskapet tillräckligt snabbt. Det har också varit svårt att få in den handelspolitiska aspekten i arbetet.

För att stödja rapportörerna i deras arbete och förstärka sekretariatet i den arbetskrävande uppgift som samarbetsprogrammet innebär, har ÄK-Handel under hösten 1988 anställt en projektsekreterare. ÄK-Handel har beslutat föreslå att denna förstärkning skall fortsätta under 1989.

De brister som kunnat konstateras i vissa fall beror enligt ÄK-Handel på att de organ som har till huvuduppgift att utarbeta regler rörande t. ex. liv och hälsa kan se ett motsatsförhållande mellan denna huvuduppgift och den uppgift att avveckla handelshinder som de ges i samarbetsprogrammet. De upplever en lojalitetskonflikt. Det är nödvändigt att fortsätta arbetet med att förankra programmet i de olika nordiska samarbetsorganen.

¹ En rapport fra Styringsgruppen er tilgjengelig i NMR-sekretariatet.

I ett par fall (handbrandsläckare och kosmetika) har ÄK-Handel funnit att ett nordiskt forum saknas för harmoniseringsarbete, varför ÄK-Handel själv får stå fadder för genomförandet av dessa projekt.

Det framstår tydligt att ett övergripande problem ligger i det *nationella genomförandet* av programmet. Programmet är enligt Helsingforsavtalet bindande för länderna. Det åligger varje land att vidta åtgärder för att genomföra samarbetsprogrammet. Information om programmet ha spritts i samtliga nordiska länder. Länderna har också förklarat att något grundlagshinder inte föreligger mot att myndigheterna accepterar varandras godkännande av varor. I de flesta nordiska länderna krävs dock nationella beslut för att programmet skall bli direkt bindande för enskilda fackmyndigheter. Därför har programmet hittills inte getts tillräcklig vikt i det dagliga arbetet. Som en följd härav får programmet inte heller tillräcklig genomslagskraft i de nordiska samarbetsorganen.

2.2 Andra icke-tariffära handelshinder

Tullfrågor

Under den tid det nordiska handelshinderarbetet pågått har det framförts ett ansevärt antal klagomål om tull- och postprocedurmässiga problem. Mittnordenkommittén har presenterat en förtjänstfull analys av vissa problem på området. Några av dessa problem har lösts, men åtskilliga problem kvarstår. En nordisk arbetsgrupp under finansministrarna har behandlat en del av dessa problem, men hänsköt dock frågan till vidare internationellt samarbete eller lät saken bero.

ÄK-Handel har utsett rapportör för tullfrågor och enighet har uppnåtts mellan de nordiska länderna om att kravet på deposition och säkerhet vid temporär tullfrihet avskaffas för juridiska personer och privatpersoner etablerade i Norden.

Ämbetsmannakommittén föreslås ytterligare ges i uppdrag att ta initiativ till lösningar på de konkreta tull- och postprocedurproblem som kvarstår. Dessa analyser bör föreligga senast den 30 oktober 1989.

Vid sidan av dessa konkreta problem finns de normala tullprocedurerna och en lång rad formaliteter och kontroller av olika slag som sker vid gränspassagen. Inom EG har den s. k. Cecchini-rapporten angett att gränskontroller leder till kostnadsökningar i storleksklassen 2 % av värdet av den gränsöverskridande handeln, och att kostnaderna är mer kännbara för små än för stora företag. Inom EG finns bl. a. i europeiska enhetsakten målsättningen att helt avlägsna de interna gränskontrollerna.

Någon motsvarande beräkning för Nordens del finns inte, men det är klart att gränshindren hör till dem som har störst negativ betydelse för samhandeln inom Norden. Resultat från de gränsregionala organens utredningar bekräftar detta.

Ämbetsmannakommittén anser visserligen inte att målsättningen i det nordiska samarbetet kan sättas lika högt som i EG – bl. a. förutsätter ett

fullt avlägsnande av gränskontroller i samhandeln t. ex. tullunion, gemensam handelspolitik och gemensam jordbrukspolitik – men vill understryka vikten av att de nordiska länderna sinsemellan så långt möjligt vidtar motsvarande åtgärder för att underlätta den nordiska samhandeln.

ÄK-Handel förslår att kommittén ges i uppdrag att i samråd med berörda organ under våren komma med ett förslag till uppläggnig av en genomgång om hur gränskontrollerna kan förenklas. Förutom de lösningar som förverkligandet av EGs vitbok kan anvisa, bör, i den mån det är möjligt, erfarenheterna från Benelux-samarbetet beaktas, liksom också de möjligheter den tekniska utvecklingen ger, exempelvis elektronisk överföring av handels- och transportdata. I detta sammanhang behandlas också kontroller och rutiner för gränsöverskridande trafik.

Transport

Transportkostnader är av stor betydelse för konkurrensförmågan både för exportindustrin och den konkurrensutsatta hemmaindustrin. Det finns anledning att tillgodogöra sig de rationaliserings- och effektiviseringsgevinster som kan uppnås.

ÄK-Handel konstaterar att hinder för gränsöverskridande transporter är mycket viktiga från en handelspolitisk synpunkt. Detta gäller i synnerhet den internordiska handeln. Det pågående arbete med att avveckla fysiska och avgiftsbelagda gränskontroller förtjänar därför allt stöd.

Vikten av en gemensam anpassning till EGs planerade transportmarknad betonades av de nordiska transportministrarna i november 1987, då de bekräftade sina planer på att arbeta för att Norden skall bli ett enhetligt transportområde. Direkttrafik mellan de nordiska länderna är redan fri. Däremot finns fortfarande kvoteringar för tredjelandstrafiken. ÄK-Handel konstaterar med tillfredsställelse att ett förslag om avreglering av tredjelandstrafiken väntas presenterat för regeringarna i januari 1989, så att ett avtal mellan dessa kan vara färdigt före sessionen i Nordiska rådet februari/mars 1989.

Ett annat problem vid gränspassage gäller ländernas system för vägskatt. I samband med den ekonomiska handlingsplanen avser ministerrådet att förenkla den s. k. kilometerskatten, d. v. s. införa en gemensam frigräns på 100 km för debitering av skatter av denna typ och fritagande från skatt för fordon som väger 6 ton eller mindre i gränsområden. I huvudsak kvarstår dock problemen. ÄK-Handel föreslår att utrikeshandelsministrarna fortsätter överläggningarna med sina regeringskollegor för ytterligare reformer.

Arbetet bör också fortsätta betr. fordons mått och vikt, särskilt vad gäller campingvagnar.

Statsstöd och offentliga inköp

ÄK-Handel konstaterar att områdena statsstöd och offentliga inköp regleras bl. a. av GATT-reglerna och det pågående arbete mellan EFTA-länderna och EG. Detta hindrar dock inte att det inleds ett nordiskt samarbete som en förberedelse för det bredare internationella arbetet eller på området som inte omfattar detta. ÄK-Handel kommer därför att under 1989 genomföra en kartläggning av lokala och regionala myndigheters regler och praxis särskilt beträffande köp av tjänster och offentliga arbeten.

ÄK-Handel föreslår att kommittén ges i uppdrag att i första hand ta upp frågor om handelshinder vid statsstöd och offentlig upphandling innan dessa eventuellt behandlas i större internationella fora.

3. Vissa generella frågor

3.1 Förebyggande åtgärder

En samordning av föreskrifter får en alltmer ökad betydelse i arbetet med handelshinder. Samarbetsprogrammet innehåller därför generella regler och påbud om informationsplikt på ett mycket tidigt stadium när nya eller förändrade föreskrifter utarbetas. I enlighet med detta har PNUN (näringsmedelsutskottet) upprättat en särskild ordning med informationsplikt. ÄK-Arbeitsmiljö tillämpar en liknande ordning sedan ett år tillbaka. Det informationssystem för tekniska föreskrifter m. m. som för närvarande diskuteras mellan EFTA-länderna och EG följs också av ämbetsmannakommittén.

3.2 Procedurer för behandling av konkreta handelshinder

För att få mer systematik i arbetet med att avveckla konkreta handelshinder har ÄK-Handel besluta använda följande modell:

- Klagomål från privata företag eller näringslivsorganisationer riktas i första hand till det egna landets myndigheter.
- Landet undersöker om klagomålet synes berättigat. Om detta är fallet, försöker man lösa problemet vid direkt kontakt med det berörda landet med sikte på bilateral lösning av problemet i samarbete med den berörda fackmyndigheten. Det land som framför klagomålet, skall redogöra för egna regler på området ifråga.
- Om den bilaterala kontakten inte leder till lösning av problemet, kan saken av det klagande landet föreläggas ÄK-Handel. Den myndighet, som upprätthåller det påstådda handelshindret, kan ges möjlighet att redogöra för sin ståndpunkt.
- ÄK-Handel har möjlighet att hänvisa ärende av nordiskt intresse till Styrgruppen för avvecklande av tekniska handelshinder eller annat nordiskt organ.
- Även om problemet behandlas i andra nordiska samarbetsorgan, är det möjligt för ÄK-Handel att ta upp frågan från handelshindersynpunkt.
- I sista hand kan det klagande landet ta upp problemet på ministernivå.

4. Beslut om det fortsatta arbetet

- a) På sitt möte den 9.12 beslöt samarbetsministrarna att anmoda berörda ämbetsmannakommittéer och samarbetsorgan om en redogörelse för hur samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder är implementerat i deras arbete och hur arbetet fortskrider med lösning av de konkreta handelshinderfrågorna samt upprättande av listor över likvärdiga regler. Dessa redogörelser bör vara ministerrådet tillhanda senast den 1 oktober 1989
- b) Utrikeshandelsministrarna vidtog på sitt möte den 30.11 följande åtgärder rörande avveckling av handelshinder:
- vid behov ta initiativ till nationella åtgärder för att säkra att samarbetsprogrammet genomförs
  - nationellt genomföra sådana åtgärder som anses nödvändiga för att göra publikationen "Produktområden med likeverdiga regler i Norden" operativ samt ombesörja den praktiska uppföljningen av listorna för att få erfarenhet av dessas betydelse i arbetet med att utveckla den nordiska hemmamarknaden
  - fortsätta sina överläggningar med sina regeringskollegor, transportministrarna, om ytterligare reformer för kvotering av tredjelandstrafiken, samordning av vägtrafikavgifterna och fordons mått och vikt, särskilt för campingvagnar i Norden
  - ta upp överläggningar med sina regeringskollegor, bygg- och bostadsministrarna, rörande en samordning av de olika godkännandesystemen i Norden för byggmaterial, så att byggprodukter ömsesidigt kan erkännas mellan de nordiska länderna
  - be sina regeringskollegor, socialministrarna, att dessa försöker lösa problemen rörande den s. k. behovsprövningen vid registrering av läkemedel, vilket har en starkt konkurrensbegränsande effekt på delar av den nordiska marknaden för läkemedel
  - ÅK-Handel ges i uppdrag att ta initiativ till lösningar på de konkreta tull- och postprocedurproblem som kvarstår och som särskilt uppmärksammats i Mittnordenkommitténs rapport
  - anmoda ÅK-Handel att under våren komma med förslag till uppläggning av en genomgång av hur gränskontrollerna kan förenklas, inkl kontroller för gränsöverskridande trafik.

BILAGA 3

Budget- och kontrollutskotts betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1988 (C 1)

I betänkandet redogörs även för arbetet med budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter 1988.

A. Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 1/1989

1 Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 1/1989. Berättelsen har även förelagts rådets fackutskott för yttrande. Beträffande fackutskottens yttranden *se Bihang 1-5*.

Budget- och kontrollutskottet har behandlat berättelsen (C 1) vid möte den 13 februari 1989.

Redogörelsen har förelagts Nordiska rådets utskott i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 64.

Nordiska rådets presidium har fr. o. m. 1989 beslutat om en ny procedur för behandlingen av ministerrådets berättelse. Fackutskotten har tidigare avgivit egna betänkanden över C 1. Från och med 1989 avger fackutskottet yttranden till budget- och kontrollutskottet, som avger ett samlat betänkande till plenarförsamlingen.

Från ministerrådets sida har man i C 1/1989 ändrat utformningen på så sätt, att ministerrådets meddelanden om rådets rekommendationer och yttranden inarbetats i texten. Det har emellertid visat sig, att den nya ordningen dels medfört att C 1-dokumentet försenats dels lett till problem, framför allt av praktisk natur, vid rådets behandling av C 1-dokumentet. Budget- och kontrollutskottet vill därför be ministerrådet värdera möjligheten att återgå till tidigare ordning med separata meddelanden.

Rådets behandling av meddelanden sker på vanligt sätt och utskotten avger separata betänkanden om de meddelanden, som hör till respektive utskotts ansvarsområde.

C 1/1989 är i högre grad än tidigare C 1-dokument en berättelse om föregående års verksamhet. De framåtblickar som görs är inte fler än vad som är brukligt i en normal verksamhetsberättelse.

En av de stora frågorna under 1988 har varit etableringen av EGs inre marknad. Både rådet och ministerrådet har varit engagerade i ett omfattande utrednings- och analysarbete. Ministerrådet har t. ex. som bilaga till C 2/1989 avgivit en rapport om det nordiska samarbetet inför den europeiska integrationsprocessen.

Rapporten skall tillsammans med andra dokument utgöra underlag för utarbetandet av ett arbetsprogram, som skall ange vilka konkreta resultat, som skall uppnås i det nordiska samarbetet under den kommande 3–4 årsperioden för att säkra att Norden får bästa möjliga villkor vid etablerandet av den europeiska marknaden. Ett första resultat har nåtts genom att man inom samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder i Norden har offentliggjort en första lista över nordiska produkter, som kan säljas fritt i hela Norden, när de är godkända i produktionslandet.

Ministerrådet har även lagt ner betydande arbete på ett förslag till en ny ekonomisk handlingsplan – Ett starkare Norden. Förslaget kommer att föreläggas rådet vid 37:e sessionen.

Ett annat aktuellt ämne under 1988 har varit miljön. Ministerrådet har under 1988 utarbetat dels ett förslag till nordiskt samarbetsprogram på miljöområdet dels ett förslag till handlingsplan mot havsförorening. Båda förslagen förelades rådet vid den 2:a extrasessionen den 16 november 1988 i Helsingör.

Ministerrådet beslöt 1986, att 1988 skulle vara ett Nordiskt teknologiår, med syfte att öka kunskapen om modern teknologi och att främja nordiskt-tekniskt samarbete mellan företag, forskningsinstitutioner och offentliga myndigheter. Inom ramen för teknologiåret har flera hundra projekt, möten och andra aktiviteter genomförts under 1988.

En annan stor aktivitet, som genomförts i samarbete mellan rådet och ministerrådet, är den nordiska kvinnokonferensen Nordiskt Forum. Konferensen hölls i Oslo 30 juli – 7 augusti 1988. Ca 8.000 kvinnor från hela Norden deltog i konferensen. I samband med Nordiskt Forum anordnades en nordisk jämställdhetskonferens (3–5 augusti), där bl. a. förslaget till handlingsplan för det nordiska jämställdhetsarbetet diskuterades.

Budget- och kontrollutskottet vill framhålla vikten av uppföljning och utvärdering av resultaten från teknologiåret och från Nordiskt Forum.

2 Samarbetsministrarnas arbetsfält

Samarbetsministrarna, som är de nordiska budgetministrarna, koordinerar och prioriterar arbetet mellan sektorerna. De avgör även frågor av principiell betydelse för det nordiska samarbetet samt ansvarar för informationsverksamheten. Budget- och kontrollutskottet vill här peka på vikten av en effektiv information om det offentliga nordiska samarbetet.

Samarbetsministrarna fungerar som fackministerråd inom områden där särskilt fackministerråd saknas. Under 1988 har detta varit aktuellt inom utrikeshandel, biståndsärenden, turism, handelssjöfart, bioteknologi och datateknologi.

Ärenden som berör Nordiska investeringsbanken handhas av samarbetsministrarna, de har även det sakliga ansvaret för två institutioner, Nordiskt statistiskt sekretariat och Nordiska projektexportfonden. Under

1988 har samarbetsministrarna fattat beslut om att göra Nordiska projektexportfonden till en permanent nordisk institution från och med den 1 januari 1989.

Budget- och kontrollutskottet har under året dels haft ett möte med samarbetsministrarna angående budgeten för 1989 dels i brev av den 15 november 1988 till samarbetsministrarna framfört önskemål om att överskottet på ministerrådets budget 1987, 35,6 MDKK, i stället för att återföras till medlemsländerna överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten.

Till sessionen 1989 kommer samarbetsministrarna att framlägga två ministerrådsförslag, ett om en ny överenskommelse om folkregistrering samt ett om ett nordiskt turistprogram.

3 Fackministrarnas arbetsfält

Fackministerråden ansvarar för verksamheten inom sina respektive sektorer. Nordiska rådets fackutskott har i bifogade yttranden lämnat utförliga synpunkter på sina fackområden. Budget- och kontrollutskottet väljer därför att endast kort beröra några av utskottet tidigare prioriterade områden.

Beträffande lagstiftningssamarbetet, som har gammal hävd i det nordiska samarbetet, anser utskottet att det är positivt om de nordiska länderna kan inta en gemensam ståndpunkt i internationella fora. Samma gäller konsumentpolitiken, där principen bör vara, att anpassningen till EGs inre marknad bör ske utan försämring av det nuvarande konsumentskyddet i Norden.

Verksamheten inom den nya kulturhandlingsplanen, som antogs vid rådets 36:e session i Oslo, skall starta 1989. Budget- och kontrollutskottet anser att det är positivt att ministerrådet redan under 1988 har kunnat påbörja arbetet med NORDPLUS-projektet, som är högt prioriterat både av rådet och ministerrådet. Utskottet finner det emellertid märkligt att ministerrådet ännu inte presenterat någon finansieringsplan för genomförandet av kulturhandlingsplanen.

Som bilaga 1 till C 1/1989 finns en sekretariatsöversikt över Nordiska ministerrådets FoU (forskning och utveckling)-verksamhet utarbetad på uppdrag av Nordiska forskningspolitiska rådet. Av översikten framgår att 46%, d. v. s. 250 MDKK under 1987 gick till FoU-verksamhet. FoU-begreppet har givits en vid definition och även forskarutbildning, forskningsplanering och forskningsadministration har inkluderats i begreppet FoU. FoU-verksamhet bedrivs inom många sektorer. Av de ca 250 MDKK som 1987 avsattes till FoU-verksamhet gick således 90 MDKK till industrisektorn, 70 MDKK till kultursektorn, 15 MDKK till jord- och skogsbrukssektorn, 8 MDKK till energisektorn, 8 MDKK till social- och hälsovårdssektorn, 5 MDKK till miljösektorn, övriga ca 50 MDKK fördelades över ett

flertal områden såsom jämställdhet, regionalpolitik, handel, turism, konsument och livsmedel. Budget- och kontrollutskottet menar att detta är intressant information och är positiv till den planerade uppföljningen och analysutvecklingen. Forskning och utveckling är ett av utskottet prioriterat område där man genom nordiskt samarbete på ett effektivt sätt kan utnyttja befintliga resurser.

Inom arbetsmiljöområdet har ministerrådet arbetat med ett förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention, som kommer att föreläggas rådet vid 37:e sessionen i Stockholm. Miljösektorn har kommenterats i inledningen.

Som bilaga 2 till C 1/1989 föreligger en rapport om arbetet med avveckling av handelshinder i Norden. I rapporten meddelas att arbetet inom samarbetsprogrammet, som pågått i ett och ett halvt år, har koncentrerats till

- lösning av enskilda handelshinderproblem i samråd med berörda nordiska samarbetsorgan
- uppbyggande av ett system med listor över likvärdiga regler
- nationell och nordisk implementering av programmet
- samordning av det nordiska samarbetet i förhållande till pågående internationellt arbete för att avskaffa handelshinder, speciellt inom EFTA, EG och GATT.

Det framkommer av rapporten att arbetet går alltför långsamt och att det största problemet härvidlag ligger i det nationella genomförandet av programmet. Enligt Helsingforsavtalet är programmet bindande för länderna, det åligger alltså varje land att vidta åtgärder för genomförandet. Information har gått ut och länderna har förklarat att grundlagshinder inte föreligger mot att myndigheterna accepterar varandras godkännande av varor. Det krävs dock i de flesta fall nationella beslut för att programmet skall bli bindande för enskilda fackmyndigheter. Programmet ges inte tillräcklig vikt i det dagliga arbetet och får som en följd härav inte tillräcklig genomslagskraft.

Detta är nog inte specifikt för handelshindersamarbetet. Erfarenheten av nordiskt samarbete visar att det nationella verkställandet av nordiska beslut tar onödigt lång tid. Budget- och kontrollutskottet menar, att det i många fall beror på, att de som skall verkställa beslutet inte får klara direktiv. Utskottet vill därför påpeka vikten av att de nationella verkställande myndigheterna snabbt får klara direktiv, om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas, med anledning av beslut som fattats av ett nordiskt ministerråd.

Samarbetsministrarna beslöt på möte den 12 december 1988 att anmoda berörda ämbetsmannakommittéer och samarbetsorgan att redogöra för hur samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder är implementerat i deras arbete och hur arbetet med lösning av de konkreta handelshinderfrågor samt upprättande av listor över likvärdiga regler forskrider. Samarbetsministrarna har begärt att få dessa redogörelser senast den 1 oktober 1989.

Budget- och kontrollutskottet instämmer i ekonomiska utskottets synpunkter att arbetet med avveckling av handelshinder bör effektiviseras och fortsatt ges hög prioritet.

4 Yttranden från Nordiska rådets fackutskott

Budget- och kontrollutskottet konstaterar att fackutskotten har gjort följande konklusioner över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet:

Juridiska utskottet föreslår:

at der på lovgivningsområdet:

1. arbejdes videre med Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram,
2. at man specielt fokuserer på børnenes forhold,
3. at man arbejder for en bekæmpelse af volden specielt mod kvinder og
4. at man arbejder for en forbedring of voldsorfres stilling.

at der i de årlige redegørelser på konsumentområdet medtages oplysninger om den nationale opfølgning eller gennemførelse af de resultater, man når frem till i det nordiske samarbejde.

at der i det årlige samarbejde på levnedsmiddelområdet indgår aspekter med relation til produktion af børnemad, kosten i skoler, på sygehuse og andre offentlige institutioner og ernæringsmæssige problemer for mennesker med allergi.

at man på ligestillingsområdet fortsætter bestræbelserne på at integrere ligestillingsprojekter og -aspekter i de andre af ministerrådets samarbejdssektorer.

Kulturutskottet vill särskilt framhålla följande områden:

- Det nordiska informationsarbetet bör effektiviseras
- Kulturhandlingsplanen bör åtföljas av en finansieringsplan
- Barn- och ungdomskulturen bör ges större tyngd i det nordiska samarbetet
- Lärar- och studentutbytet i Norden bör utökas ytterligare
- Forskningsarbetet i Norden bör ges erforderliga resurser

Social- och miljöutskottet vill särskilt anföra följande:

1. Utskottet anser, att de svaga gruppernas situation på arbetsmarknaden fortsatt bör uppmärksammas.
2. Enligt utskottets uppfattning har ministerrådet ej tillräckligt uppmärksammat kvinnornas möjligheter på arbetsmarknaden.
3. Ekonomiska styrmedel och incitament bör enligt utskottets uppfattning spela en större roll i miljöpolitiken, inte bara inom trafiksektorn, där vägtullar och bilavgifter används, utan på mer vidsträckta områden med hänsyn till hela miljöproblematiken.
4. Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse med ministerrådets arbete angående "Nordbors rättigheter i Norden" men vill påpeka att även

socialpolitiska element måste inarbetas däri, bl a för att lösa ekonomiska och juridiska problem kring patientutbyte inom sjukvården.

5. Utskottet ser med tillfredsställelse att datateknik i allt större grad används inom ministerrådets verksamhet, t ex inom arbetsmarknad, social- och hälsovård (läkemedel, handikaphjälpmiddel) och miljö (miljö kvalitetsövervakning). De möjligheter denna teknik ger till tvärfackligt samarbete (t. ex. epidemiologi – miljöfaktorer) bör beaktas.

Kommunikationsutskottet föreslår:

- att ministerrådet aktivt skall verka för att internationella regler om flygtrafik inte lägger ett hinder för en gynnsam regional utveckling inom Norden
- att ministerrådet skall verka för att flygresor inom Norden prismässigt skall klassificeras som inrikesresor
- att ministerrådet skall verka för att alla trafikantgruppers mobilitet tillgodoses
- att ministerrådet verkar för att en attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt utvecklas i enlighet med kommunikationsutskottets uttalanden

Ekonomiska utskottet vill särskilt framhäva följande:

- 1) Økonomisk Udvalg peger på, at der kan synes at være en sammenhæng mellem den manglende økonomiske integration og den meget forskellige økonomiske udvikling i de nordiske lande for tiden. Skal der rettes op på dette, må der stilles store krav til et smidigt og effektivt samarbejde og krav om at de økonomisk-politiske beslutninger i landene afstemmes, også ud over de foranstaltninger, som nu gennemføres i den nye økonomiske handlingsplan. Udvalget henstiller at uenigheder i ministerrådet i højere grad forelægges Nordisk Råd, således at de kan blive genstand for en politisk diskussion.
- 2) Udvalget har modtaget den årlige konjunkturrapport fra finansministrene. Udvalget finder, at rapporten er et godt hjælpemiddel til at bedømme de nordiske landes udvikling i forhold til omverdenen. Udvalget efterlyser en indikator for udviklingen i satsninger på forskning og udvikling i alle landene og i OECD-landene indarbejdet i kommende konjunkturrapporter.
- 3) Udvalget konstaterer, at ministerrådet regner med en vis forøgelse af Industrifondens midler som følge af den nye økonomiske handlingsplan og ved beslutningen om det bioteknologiske handlingsprogram.
- 4) I udvalgets betænkning over sidste års C 1 tilkendegav udvalget, at sårbarhedsproblemet omkring energiforsyningen burde kommenteres. Udvalget efterlyste også en nærmere redegørelse for konkrete iværksatte tiltag vedr. energi og miljø. Udvalget har den opfattelse, at ingen af disse spørgsmål er tilfredsstillende belyst i beretningens energi afsnit.

Udvalget konstaterer, at det ser ud til at den ønskede intensivering af samarbejdet om naturgassens udnyttelse har fundet sted, men understreger, at arbejdet på området forsat bør prioriteres højt.

- 5) Ministerrådets beretning tilkendegiver, at NKAs fremtidige aktiviteter vil blive behandlet i forbindelse med den ordinære budgetbehandling. Udvalget finder ikke dette tilfredsstillende og minder om, at energiministrene på mødet med udvalget den 15. november gav tilsagn om i givet fald at udarbejde et ministerrådsforslag om et fortsat sikkerhedsprogram.
- 6) Udvalget henstiller, at arbejdet med afvikling af handelshindringer effektiviseres og fortsat gives høj prioritet.
- 7) Udvalget hilser velkomment, at regionallåneordningen inden for NIB nu er gjort permanent.
- 8) Udvalget finder ikke, at der gives en tilfredsstillende forklaring på hvorfor der ikke er oprettet et formelt fagministerråd for bistandsområdet.

Udvalget savner en bedømmelse i beretningen af det hensigtsmæssige i eventuelt at tilføre bistandsvirksomheden midler over det nordiske budget f. eks. til udbygning af forsknings- og evalueringssamarbejdet.

Økonomisk Udvalg noterer med tilfredshed, at der nu er truffet beslutning om etablering af en nordisk udviklingsfond, og at fonden påbegynder sin virksomhed 1. januar 1989.

- 9) Udvalget holder fast ved at udviklingen må føres videre mod en mindre grad af regulering og mod en større grad af fri handel med landbrugsprodukter samt at dette må ske i lyset af udviklingen i EF.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at de miljø- og ressourcemæssige overvejelser nu indgår med stor vægt i samarbejdet på jord- og skovbrugsområdet.

B Redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter 1988

Budget- och kontrollutskottet har enligt sin uppgift att

”utöva rådets kontrollerande uppgifter över Nordiska ministerrådet och nordiska institutioner som finansierar sin verksamhet över ministerrådets budget”

granskat följande nordiska institutioner.

1. Nordens hus i Reykjavík och på Färöarna.

Fil. kand. Kristian Slotte har på utskottets uppdrag genomfört granskningen. Kristian Slottes slutrapport har tryckts upp som en separat bilaga till presidierapporten 1989.

Utskottet besökte Nordens hus i Reykjavík den 15 juni 1988 och Nordens hus på Färöarna den 17 juni 1988. De intryck som budget- och kontrollutskottet då fick av verksamheten vid de båda husen stämmer väl överens med utredarens intryck.

Nedan följer en sammanställning av de förslag som lämnas i utredningen.

I.1. *Nordens hus i Reykjavík*

För att öka möjligheterna att förmedla isländska kulturströmningar till det övriga Norden föreslår utredningen att styrelsen i samråd med berörda isländska myndigheter och organisationer snarast gör upp en långsiktplan för verksamhet utanför Island. Planen bör innehålla prioriteringar samt en utredning av ekonomiska, personella o. a. förutsättningar för genomförandet. Beträffande biblioteket, som spelar en central roll i husets verksamhet, hävdar utredningen, att det vore önskvärt att den budgetmässiga eftersläpning, som uppkommit genom en statlig avgift på bokanskaffningen 1984–1987, rättas till.

Styrelsen för Nordens hus skall enligt stadgarna sammanträda minst en gång om året. Även om det ofta hållits möten två gånger om året, ser styrelsen ett behov av tätare möten, för att kunna styra verksamheten i den omfattning som styrelsen enligt stadgarna skall göra. I utredningen framhålls, att styrelsen med det snaraste bör skapa sig sådana arbetsformer, att det blir möjligt att fullgöra uppgifterna enligt stadgarna, vid behov genom att äska ökade anslag för möten.

Utredningen föreslår vidare att stadgarna ändras, så att direktörens ställföreträdare samt en representant för personalen ges rätt att, utan rösträtt, delta i styrelsens och arbetsutskottens möten. Bl. a. för att säkra kontinuiteten i verksamheten vid direktörsskiftet.

Enligt stadgarna skall det finnas ett konsultativt organ kallat Rådet för Nordens hus. Rådet, som skall ha max 27 medlemmar, utses av styrelsens ordförande och sammanträder i regel en gång vartannat år. Rådet fungerar emellertid inte i praktiken, varför man f. n. har en konstnärlig och en ekonomisk konsult knutna till huset. Utredningen föreslår därför att behovet av och möjligheterna till rådgivning prövas förutsättningslöst och att man vid behov vidtar konkreta åtgärder.

Personalsituationen i huset är inte tillfredsställande – dels förekommer det mycket övertidsarbete, vilket bl. a. sammanhänger med att huset har öppet lördagar och söndagar, dels anlitas utomstående konsulter i viss utsträckning. Utredningen föreslår därför att personalsituationen ses över och att man undersöker möjligheten att på rimliga villkor få hjälp med ekonomisk rådgivning från någon isländsk myndighet.

Både den isländska föreningen Norden och lektorerna i nordiska språk vid Háskoli Islands har samarbete med huset på informell basis. Utredningen föreslår, att detta samarbete formaliseras genom någon form av avtal mellan parterna, detta framför allt med tanke på de relativt täta personskiftena.

Inom huset är man inte tillfreds med kontakterna med ministerrådet. Dessa skulle eventuellt kunna förbättras, om styrelsen med jämna mellanrum höll sina möten på ministerrådssekretariatet.

Beträffande byggnaden föreslår utredningen att huset får hjälp av lämplig isländsk myndighet eller liknande, som kan påta sig ett totalansvar för

underhållet, något som varken direktören eller styrelsen har de rätta kunskaperna för.

1.2. Nordens hus på Färöarna

Som framgår av Kristian Slottes rapport, finns det mycket av det som sagt om Nordens hus i Reykjavík, som passar in även på Nordens hus på Färöarna, det gäller bl. a. personalsituationen och förhållandet till Nordiska ministerrådet. Det är emellertid även mycket som skiljer husen åt, bl. a. stadgarnas utformning, styrelsens engagemang och ett större förutseende, när det gäller att utnyttja nationell sakkunskap. Färöhuset är också betydligt nyare, endast 5 år. Det har även en tredje uppgift "att främja det färöiska kulturlivet", vilket troligtvis gjort, att det lokala intresset för huset varit stort och att den utåtriktade verksamheten bedrivits i nära samarbete med berörda färöiska myndigheter och organisationer.

Det enda egentliga förslag som finns i rapporten beträffande huset på Färöarna gäller Den rådgivande kommittén, där det föreslås att dess arbetsuppgifter skall preciseras.

Slutrapporten har skickats till Nordiska rådets kulturutskott för yttrande. Kulturutskottet stöder de förslag som framförs med anledning av granskningen av Nordens hus i Reykjavík och på Färöarna.

Budget- och kontrollutskottet instämmer i de synpunkter som lämnas i rapporten och vill mot bakgrund av ovanstående föreslå att ministerrådet vidtar följande åtgärder:

a) beträffande Nordens hus i Reykjavík

- att en långtidsplan för verksamheten utanför Island utarbetas
- att den budgetmässiga eftersläpningen av biblioteket rättas till
- att styrelsens övergripande ledningsfunktion stärks och utvecklas samt att styrelsen vid behov ges ekonomiska möjligheter att ha tätare möten
- att direktörens ställföreträdare och en personalrepresentant ges möjlighet att delta i styrelsens möten
- att ministerrådet undersöker möjligheterna att ersätta Rådet för Nordens hus med annan typ av rådgivning t. ex. konstnärliga och ekonomiska konsulter, alternativt att ändra förutsättningarna för Rådets verksamhet
- att personalsituationen ses över
- att ministerrådet undersöker möjligheterna att få en isländsk myndighet att påta sig totalansvaret för byggnaden
- att kontakterna mellan Nordens hus och ministerrådet utökas

b) beträffande Nordens hus på Färöarna

- att arbetsuppgifterna för Den rådgivande kommitténs preciseras
- att personalsituationen ses över
- att kontakterna mellan Nordens hus och ministerrådet utökas

II. Verksamheten inom provning och standardisering vid Nordtest och Nordisk Industrifond

Utskottet har uppdragit åt civilingenjör Ivar Foss att göra en utvärdering om det nordiska samarbetet som bedrivs at Nordtest och Nordisk Industrifond inom standardisering, provning och kontroll. Vid utvärderingen har speciell vikt lagts vid

- avveckling av tekniska handelshinder i Norden
- Nordens anpassning till EGs inre marknad

I utvärderingen har resultaten värderats utifrån brukarnas synvinkel och uppdraget har genomförts med hjälp av tre enkätundersökningar och ca 25 personliga intervjuer. Inom uppdraget har även värderats behovet av ändringar i det framtida arbetet. Ivar Foss har även studerat dokumentationen ang beviljningsförutsättningar, projektspecifikationer, ekonomi, resultat m. m.

I rapporten pekas på den nya situation som uppstått inom standardisering, provning och kontroll sedan EG beslutat att etablera en fri inre marknad före utgången av 1992. Det visas också till den förändring som skett inom standardiseringsområdet. Standardisering var tidigare i hög grad koncentrerad till variantbegränsning, medan den nu i allt högre grad går in som en integrerad del i produktionsprocessen. Samtidigt utnyttjas standarder för att specificera tekniska krav på säkerhet, hälsa och miljö med utgångspunkt i mer generella krav i lagar och förordningar. Standardisering och provning har alltså fått en helt annan betydelse än tidigare, från att i vissa fall ha bidragit till att öka de tekniska handelshindren har det i dag blivit en möjlighet att öppna marknader.

Utvärderingen har resulterat i en slutrapport som tryckts upp som separat bilaga till presidierapporten 1989.

Utskottet besökte Nordisk Industrifond den 29 september 1988.

I rapporten konstateras att Nordisk Industrifond uppnått nyttiga resultat som har praktisk användbarhet.

Beträffande Nordisk Industrifonds fortsatta stöd till standardisering lämnas följande förslag:

- a. Det er behov for en sterkere overordnet styring for å sikre at innsatsen blir satt inn på de områder som er viktigst i det europeiske standardiseringssamarbeid. Disse områder finnes f. eks. i CENs (europeisk standardiseringsorgan) arbeidsplaner. Det må etableres rammer for satsing på prioriterte områder.
- b. Kriteriene for utvelgelse av prosjekter bør presiseres. CENs arbeidsplaner er et viktig utgangspunkt. Betydningen av handelen til og fra de nordiske land er et annet.
- c. Utvikling av egne standarddokumenter i Norden bør nedprioriteres til fordel for støtte til deltagelse i det europeiske standardiseringssamarbeid. Eventuelle tilskudd fra den nye økonomiske handlingsplan for Norden bør øremerkes til dette formål.

- d. Standardiseringssamarbeidet vil være spesielt viktig i en periode på ca. 5 år fra 1988. I denne perioden bør standardiseringssamarbeidet oppprioriteres.
- e. I samarbeid med INSTA (det internordiske standardiseringssamarbeidet) bør Nordisk Industrifond etablere rådgivende eller innstillende grupper innen de forskjellige sektorer. INSTAs faggrupper kan i noen tilfelle fylle disse funksjoner. I andre tilfelle kan nye grupper være nødvendig. Gruppene oppgaver skal være å fremme forslag til prioritering av innsats innenfor de gitte økonomiske rammer.
- f. Industrifondet må vurdere behovet for eventuelle andre endringer som følge av sammenslutningen med Nordforsk og etableringen av Nordisk Industrielt Senter. I begge disse saker spiller standardiseringen en rolle. Det foreslås at forholdet til EF skal vies spesiell oppmerksomhet i forbindelse med etableringen av Nordisk Industrielt Senter.

Beträffande Nordtest framhålls att ändamålsenliga och effektiva system för planläggning och uppföljning av verksamheten har etablerats. Följande förslag beträffande den fortsatta verksamheten lämnas i rapporten.

Prøvetmetoder vil fortsatt være et viktig arbeidsområde, men de må være europeiske, ikke særnordiske. Nordtest må fortsette arbeidet med å legge om sin arbeidsform med sikte på å introdusere europeiske metoder i Norden, og tilpasning av eksisterende nordiske metoder til europeisk praksis.

Arbeidet med å skape internasjonal aksept for sertifiseringordningen for NDT-personell må fortsette.

Nordtest bør også vurdere sin rolle i det omfattende vesteuropeiske samarbeid som nå er i ferd med å ta form på området prøving og kontroll. Her vil Nordtest, som er en enestående institusjon i europeisk sammenheng, kunne være en viktig ressurs for det fremtidige samarbeid.

I denne nye situasjon er det viktig at Nordtest styrker sin informasjonsvirksomhet, ikke minst utenom Norden.

Rapporten har skickats för yttrande till Nordiska rådets ekonomiska utskott, som instämmer i rapportens slutsatser.

Budget- och kontrollutskottet kan ansluta sig till de synpunkter som framförs i utvärderingsrapporten och vill mot bakgrund av ovanstående föreslå att ministerrådet vidtar följande åtgärder

- a) beträffande Nordisk Industrifonds stöd till standardiseringsprojekt
  - att uppmana Nordisk Industrifond att etablera en starkare överordnad styrning av standardiseringsprojekten och att bättre precisera urvalet av projekt
  - att under den närmaste 5-årsperioden opprioritera standardiseringssamarbeidet i den mån det gäller deltagande i det europeiske standardiseringssamarbeidet. Däremot bör stöd till rent nordiska standarddokument ges endast i undantagsfall

- att uppmana Nordisk Industrifond att, tillsammans med INSTA, etablera rådgivande och förslagsställande grupper inom olika sektorer
- att be Nordisk Industrifond att värdera behovet för eventuella ändringar med anledning av sammanslagningen med Nordforsk och etableringen av det industriella centret, där förhållandet till EG bör ägnas särskild uppmärksamhet.

b) beträffande Nordtest

- att uppmana Nordtest att fortsätta med ändringen av arbetsformerna med sikte på att introducera europeiska metoder i Norden och att anpassa existerande nordiska metoder till europeisk praxis
- att uppmana Nordtest att fortsätta arbetet med att skapa internationell accept för certifieringsordningen för NDT-personal (NDT=oförstörande provning)
- att uppmana Nordtest att öka sin informationsverksamhet, inte minst utanför Norden

III. Nordisk Institut för Odontologisk Materialprovning (NIOM)

Utskottet har uppdragit åt sin sekreterare, Marianne Anderson, att göra en undersökning av brukarnas syn på NIOM.

Arbetet har bedrivits som en intervjuundersökning framför allt genom att en enkät har skickats ut till myndigheter, branschorgan, producenter och inköpare av odontologiskt material. En sammanställning av enkätsvaren har tryckts upp som separat bilaga till presidierapporten 1989.

Budget- och kontrollutskottet har besökt NIOM den 29 september 1988.

Enkäten skickades ut i 116 ex till berörda myndigheter, branschorgan samt producenter och inköpare av odontologiskt material enligt följande fördelning:

Danmark	12 st
Finland	9 st
Island	7 st
Norge	36 st
Sverige	52 st

Totalt 51 svar har inkommit, dvs. en svarsprocent på 44%, vilket får anses vara tillfredsställande för denna typ av undersökning. Svarsprocenten i de olika länderna har varierat. I Danmark svarade 7 st dvs. 58%, i Finland 3 st dvs. 33%, i Island 3 st dvs. 43%, i Norge 11 st dvs. 31% och i Sverige 27 st dvs. 53%.

Undersökningen visade att NIOM är välkänt för brukarna.

75% svarade att de känner väl till NIOM medan 25% svarade att de känner något till NIOM. Ingen av de svarande var helt ovetande om verksamheten. Av de olika verksamhetsområdena inom NIOM är materialprovningen bäst känd (94%), upplysningsverksamheten kommer som tvåa (74%), standardisering och forskning ligger ganska jämnt (69% respektive 67%).

Undersökningen visar också att NIOM har ett gott renommé hos brukarna. Det framhålls bl. a. i några enkätsvar att NIOM är nödvändigt för att upprätthålla höga tekniska och biologiska krav på odontologisk material, att NIOMs arbete är internationellt väl känt och uppskattat samt att det är produktivt och ekonomiskt att koncentrera forskningsinsatserna på dentala material på ett ställe. Det skulle bli dyrare om varje nordiskt land skulle bygga upp en egen kompetens och en egen provningsverksamhet rörande dentala material.

På frågan om registrering av odontologiska material svarar 63 % nej till registrering och 37 % ja.

Beträffande frågan om avgiftsfinansiering av NIOMs verksamhet har hela 88% svarat att de inte önskar avgiftsfinansiering. Motiv för nej till avgiftsfinansiering är bl. a.

- NIOM står nu fritt i förhållande till producenten, avgiftsfinansiering kan orsaka ekonomiskt oönskade bindningar till producenten
- Nordens krav bör samordnas med EGs. Om avgiftsfinansiering införs kan framför allt Danmark hamna i en konfliktsituation
- Kostnaderna skulle bli större än intäkterna
- Norden är en liten marknad, med ett fåtal ganska små producenter, som inte ekonomiskt kan bära den kostnadsökning, som en avgiftsfinansiering kan leda till
- Det förekommer redan nu piratprodukter på marknaden, om avgiftsfinansiering införs, kan denna handel öka, eftersom NIOM-testade produkter då blir dyrare
- En avgiftsfinansiering skulle innebära att många producenter struntar i att NIOM-testa sina produkter, detta skulle vara till skada för den nordiska odontologin, som är kvalitativt högstående. Det skulle också vara till skada för patienterna
- Avgiftsfinansiering skulle innebära en fördyring av produkterna och vara praktiskt svår att genomföra.

Ett flertal av dem som svarat på enkäten anser att NIOM bör öka forskningsverksamheten och informationsverksamheten.

Sammanställningen av enkätundersökningen har skickats för yttrande till Nordiska rådets social- och miljöutskott, som bl. a. konstaterar att införandet av avgiftsfinansiering i dagsläget skulle vara förenat med avsevärda svårigheter. Social- och miljöutskottet vill emellertid inte utesluta att en ändring av finansieringen kan bli aktuell i framtiden. Social- och miljöutskottet avslutar sitt yttrande med att utgå ifrån att NIOM även i fortsättningen får adekvata medel för sin verksamhet ur ministerrådets budget.

Budget- och kontrollutskottet kan konstatera att verksamheten vid NIOM är av stor betydelse för den nordiska odontologin samt att NIOM genom sitt deltagande i det internationella standardiseringsarbetet har möjlighet att påverka utformningen av standarder så att de passar nordiska

förhållanden. Utskottet har även diskuterat avgiftsfinansiering av provningsverksamheten. Enkätsvaren ger emellertid vid handen att en avgiftsfinansiering, utan ett samtidigt krav på registrering av dentala material, troligtvis skulle medföra att en del producenter skulle avstå från att låta testa sina produkter. En kvalitetsförsämring av dentala material skulle därmed bli följden. Utskottet vill därför inte nu föra fram något krav om avgiftsfinansiering av NIOMs provningsverksamhet. Om det på sikt kommer att ställas krav från myndigheterna att odontologiska material skall registreras på samma sätt som läkemedel bör emellertid frågan om en avgiftsfinansiering tas upp på nytt.

Budget- och kontrollutskottet vill mot bakgrund av ovanstående föreslå ministerrådet

- att fortsatt ställa adekvata medel till NIOMs förfogande
- att undersöka möjligheten till en ökning av NIOMs forskningsverksamhet
- att uppmana NIOM att öka sin informationsverksamhet.
- att ministerrådet värderar frågan om avgiftsfinansiering av NIOMs materialprovning om myndighetskrav på registrering av odontologiska material införes

5. Budget- och kontrollutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet

A. Att Nordiska rådet med anledning av berättelsen C 1/1989 beslutar om följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att ministerrådet tar ansvar för, att nationella myndigheter, som skall verkställa av Nordiska ministerrådet fattade beslut, snarast möjligt får klara direktiv om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av besluten
  2. att lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för det fortsatta arbetet
  3. att ministerrådet beaktar de synpunkter och förslag som budget- och kontrollutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1988 samt att ministerrådet rapporterar till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits.
- B. Att Nordiska rådet lägger C 1/1989 till handlingarna.

Helsingfors den 13 februari 1989

<i>Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)</i>	<i>Ólafur G. Einarsson (Sj)</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)</i>	<i>Kjell Magne Fredheim (A)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Eiður Guðnason (A)</i>
<i>Ivar Hansen (V)</i>	<i>J.K. Hansen (S)</i>
Förman	
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Wiggo Komstedt (m)</i>
<i>Theo Koritzinsky (SV)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

*BIHANG 1***Juridiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)****1. Indledning**

Nordisk Råds Præsidium har henvist Nordisk Ministerråds beretning for det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 37. session 1989 til Juridisk Udvalg til udtalelse.

Udvalget har behandlet beretningen på sine møder den 30. og 31. januar 1989 i Stockholm.

Juridisk Udvalg har behandlet dele af kapitlerne I og II samt kapitlerne III, IV, V og VI.

2. Lovgivningssamarbejdet

Generelt vil udvalget give udtryk for stor tilfredshed med, at ministerrådet har modtaget Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram på så positiv en måde. Dette gjaldt både på Nordisk Råds 36. session i Oslo i marts 1988 og på fællesmødet mellem udvalget og de nordiske justitsministre i Helsingør i november 1988.

Udvalget fik på dette møde en udførlig redegørelse af ministrene, der gav udvalget en klar fornemmelse af, at man i det forløbne 3/4 år har arbejdet meget seriøst med udvalgets forslag, og at man på mange punkter har samme opfattelse.

Udvalget ser frem imod en fortsat positiv dialog med ministerrådet om lovgivningsprogrammet.

Mere *internt* ville Juridisk Udvalg finde det interessant at få oplyst, hvordan de øvrige udvalg i Nordisk Råd har modtaget de forslag i lovgivningsprogrammet, der hører hjemme i de respektive fagudvalg, jfr. afsnit 11 og 12 i lovgivningsprogrammet, og om de har givet anledning til initiativer i nogen af udvalgene.

Selve beretningen om lovgivningssamarbejdet giver efter udvalgets opfattelse en rimelig oversigt både over nationale planer og tiltag og over nordiske forhandlinger og resultater. I det efterfølgende vil udvalget derfor indskrænke sig til at fremhæve de områder, der har speciel interesse.

2.1 Familieret

I en tid, hvor samfundet er mest optaget af økonomi, elektronik, kommunikationsteknik, miljøproblemer osv., er det meget vigtigt, at nogen også tænker på børnenes fremtid.

Udvalget finder det derfor glædeligt, at ministerrådet har aktualiseret et reformarbejde af lovgivningen om forældre og børn med henblik på at forstærke børns retslige stilling.

Udvalget hilser ligeledes med tilfredshed fremgangen i forberedelserne med henblik på at ratificere de internationale konventioner om børnebortførelser.

Med hensyn til børn født efter insemination er det også glædeligt, at det nordiske samarbejde har ført til en ensartet retstilstand, således at disse børn nu har – eller foreslås at få – samme familieretslige stilling, som børn, der er blevet til på naturlig måde.

2.2 Erstatning for miljøskader

Juridisk Udvalg har mange gange tidligere givet udtryk for, at man finder det meget vigtigt, at der indføres ensartede regler om erstatning for miljøskader.

Det er et problemområde, der er meget aktuelt i det nordiske samarbejde, såvel i Nordisk Råd som i Nordisk Ministerråd. Det er efter udvalgets opfattelse utænkeligt med manglende lovgivning på området fremover. Af de nordiske lande er det kun Sverige, der har lovgivning på området, medens det forventes, at der i Norge inden længe fremsættes lovforslag om dette.

Udvalget vil derfor meget anbefale, at det udredningsarbejde, der er i gang i Danmark og Finland opprioriteres, og at man også i Island sætter et udredningsarbejde i gang med henblik på at opnå en ensartet retstilstand i alle de nordiske lande.

2.3 Ophavsret

Ophavsret i relation til den seneste teknologiske udvikling er et område, som Juridisk Udvalg i tidligere udtalelser har prioriteret højt. Udvalget konstaterer derfor med tilfredshed, at det udredningsarbejde, der har været i gang i mange år, nu nærmer sig sin slutning, og ser frem imod næste års beretning, hvor ministerrådet forhåbentlig kan berette om vedtagen lovgivning i enkelte af de nordiske lande.

2.4 Voldsofres stilling

På fællesmødet mellem Juridisk Udvalg og justitsministrene var man bl. a. inde på spørgsmål om bekæmpelse af vold mod kvinder og voldsofres stilling. Efter det oplyste, er det et problemområde, som man i alle de nordiske lande er meget optaget af. Udvalget vil sætte pris på, at der i de årlige beretninger om det nordiske samarbejde medtages en redegørelse om udviklingen og foranstaltninger på dette område.

2.5 Nordisk Råds udtalelser

Udvalget må tage til efterretning, at ministerrådet ikke finder anledning til at lade Embedsmandskomiteen for Lovgivningsspørgsmål få en fastere forankring i Ministerrådssekretariatet. Det er fortsat udvalgets opfattelse, at dette ville være velegnet til at give samarbejdet en mere nordisk profil

end den nuværende ordning, hvor sekretariatsfunktionen går på skift mellem de nordiske lande.

Til gengæld finder man det positivt, at ministerrådet finder, at det ville være hensigtsmæssigt i større omfang at kanalisere udgifterne for forskellige udredninger over i Ministerrådssekretariatets budget.

Juridisk Udvalg henviser til sin udtalelse over Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1989, hvori man gav høj prioritet til indførelse af et selvstændigt projektbudget på lovgivningsområdet. Et forslag, der ligeledes blev vedtaget af Budget- og Kontroludvalget.

3. Konsumentpolitik

På konsumentområdet fremhæves det ofte, at det nordiske samarbejde giver store fordele og muligheder for at spare nationale ressourcer.

Ministerrådet peger på, at omorganiseringer i de nationale forvaltninger kombineret med konsumentsektorens nedskæringer i de fleste nordiske lande, mere end tidligere motiverer, at man effektivt udnytter de besparelsesmuligheder, som det nordiske samarbejde tilbyder.

Det er et imponerende stort antal projekter – ca 200 – der er blevet gennemført i de 14 år NÆK har eksisteret.

I beretningen redegøres der for en lang række interessante og nyttige projekter og undersøgelser, der enten er gennemført eller forventes at blive gennemført.

F. eks. oplyses det, at der i årets løb er afsluttet et arbejde med udarbejdelse af sikkerhedskrav for følgende produkter: fritidshjelme, el-drevne boremaskiner, brandfarlige tekstiler og tekstilreflekser, legepladsudstyr, beskyttelses- og omsorgsprodukter for børn.

Udvalget er meget enig i, at det er vigtigt at få fastlagt sådanne sikkerhedskrav, og at det må være meget ressourcebesparende for de enkelte lande, at arbejdet gøres nordisk.

Udvalget ville imidlertid finde det meget værdifuldt, hvis ministerrådet også gav oplysninger om, hvad der herefter sker nationalt med de nordiske krav. Er det noget, de nationale myndigheder skal udstede bindende regler om til producenter m. v., eller er der tale om anbefalinger til producenter og/eller forbrugere.

Et andet eksempel, udvalget kan trække frem, er oplysningen om, at man i flere år har interesseret sig for behovet for beskyttelse af børn og unge mod reklame og anden kommerciel påvirkning. Som et resultat af dette har man udarbejdet kriterier for at adskille uønsket fra uproblematisk reklamepåvirkning af børn og unge. Det er en vigtig problemstilling, hvor det også ville være interessant at vide, hvem sådanne kriterier retter sig til, og hvordan de følges op nationalt.

For de, som arbejder med disse spørgsmål i det daglige, er svaret måske en selvfølge, men for nordiske politikere er det af stor betydning – ved

siden af oplysninger om de nordiske projekter – at få oplyst, at det, man arbejder med, fører til konkrete resultater nationalt, der kan gøre det lettere at være borger i et nordisk land. Ellers får udenforstående let den opfattelse at det nordiske samarbejde kun består af udgivelse af en lang række rapporter, der lægges hen i et arkiv.

Det er et synspunkt, der ikke kun gælder konsumentområdet, men al virksomhed i Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds regi.

Juridisk Udvalg vil specielt fremhæve det arbejde, der er påbegyndt om en frivillig nordisk miljømærkning. Det er et område, der bør gives et meget høj prioritet, og som det er indlysende rigtigt at koordinere nordisk.

Udvalget vil i øvrigt henvise til sine bemærkninger i betænkningen over ministerrådsforslag B 91/j om et nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet.

4. Levnedsmiddelpolitik

Det oplyses af ministerrådet, at de aktuelle spørgsmål, der bl. a. blev behandlet i 1988 var:

- nedbrydning af ikke-toldmæssige handelshindringer,
- Norden og EF og
- radioaktivitet i levnedsmidler.

Udvalget er enig i, at dette er områder, der er meget aktuelle, og som også bør prioriteres højt fremover.

På levnedsmiddelområdet blev på Nordisk Råds 36. session i Oslo vedtaget to rekommandationer. Den ene vedrører et nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet (rek.40/1988), og den anden er et forslag om at foretage en gennemgang af levnedsmiddellovgivningen og -kontrollen i de nordiske lande (rek. 41/1988).

Med hensyn til samarbejdsprogrammet, der blev vedtaget af ministerrådet i 1988, henviser udvalget til sine kommentarer i betænkningen over ministerrådsforslaget, der blev afgivet til 36. session.

Med hensyn til den anden rekommandation oplyser ministerrådet, at der allerede er gennemført flere projekter, der indebærer sammenligninger af levnedsmiddellovgivningen og -kontrollen i de nordiske lande, og at man fremover vil foretage flere sådanne sammenlignende undersøgelser.

Juridisk Udvalg accepterer ministerrådets indstilling om, at formålet med begge rekommandationer er opfyldt, og at de derfor kan afskrives, men skal dog erindre om, at udvalget pegede på den række delområder, som man gerne så indgik i en gennemgang af levnedsmiddellovgivningen og -kontrollen.

Det drejer sig om følgende:

- den sundhedsmæssige betydning af kosthold og kostformer.
- produktionen af børnemad
- kosten i skoler, på sygehuse og andre offentlige institutioner og

– de ernæringsmæssige konsekvenser for mennesker med allergi.

Udvalget har bemærket, at samarbejdsprogrammet bl. a. omfatter beskyttelse af forbrugerne ved at sikre den sundhedsmæssige kvalitet af levnedsmidler, og at samarbejdet inden for sektoren i øvrigt under overskriften "kosthold og ernæring" bl. a. omfatter forebyggelse af kostholdsrelaterede sundhedsproblemer.

Det fremgår ikke direkte af ministerrådets redegørelse, om spørgsmål i forbindelse med produktion af børnemad, kosten i skoler, på sygehuse og andre offentlige institutioner og ernæringsmæssige problemer for mennesker med allergi har været drøftet og indgår i planerne, eller hvilken behandling de ellers har fået.

Hvis ikke de pågældende problemområder allerede indgår i planerne skal Juridisk Udvalg henstille til ministerrådet at overveje dette og give en tilbagemelding i ministerrådets beretning for 1989.

I udvalgets betænkning over ovennævnte medlemsforslag støttede man et forslag, som var fremsat af flere af remissinstanserne om omorganisering af Det Permanente Nordiske Udvalg for Næringsmiddelspørgsmål – PNUN –, således at det får status som en nordisk embedsmandskomite med direkte reference til Nordisk Ministerråd. Udvalget savner en tilbagemelding om dette.

Til virksomheden i øvrigt i 1988 har udvalget følgende bemærkninger:

Udvalget har med interesse noteret sig, at arbejdet med nedbrydning af ikke-toldmæssige handelshindringer har ført til en række konkrete forslag om harmonisering, som de nordiske landes levnedsmiddelmyndigheder er blevet anmodet om at indarbejde i det nationale regelværk.

Planerne om at indgå en overenskomst mellem de nordiske lande om notifikation af forslag til nye regler for at sikre en harmoniseringslinie også for nye forslag, kan udvalget fuldt ud støtte. Det samme gælder planerne om, at der i notifikationen også skal indgå oplysninger om forholdet til tilsvarende EF-regler.

Set ud fra en nordisk synsvinkel vil det være meget tilfredsstillende, hvis der i ministerrådets regi kan formuleres forslag til synspunkter og strategier på områder, hvor EF-lovgivningen er på et forberedende stadium, eller hvor EF endnu ikke har taget noget initiativ.

Juridisk Udvalg kan endvidere støtte, at der arbejdes videre med planerne om aktuelle drikkevandsspørgsmål og om akut radioaktiv forurening af levnedsmidler.

Udvalget skal endelig gentage sin støtte til arbejdet med afprøvning af metoder til kontrol af strålebehandlede levnedsmidler og kontrolmetoder til påvisning af medicinrester i levnedsmidler.

5. Ligestilling

Nordisk Forum og den officielle ligestillingskonference blev arrangeret i et samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Juridisk Udvalg har derfor haft lejlighed til at følge forberedelserne og afviklingen på ganske nært hold.

Udvalget finder, at Nordisk Forum har været til stor inspiration for det forsatte ligestillingssamarbejde i Norden.

På udvalgets møder i januar 1989 træffer man repræsentanter for Planlægningsgruppen for Nordisk Forum m. fl. for dels at høre om afviklingen af selve konferencen, og dels at høre om nationale planer for opfølgning.

Udvalget træffer endvidere de nordiske ligestillingsministre for dels at drøfte forslaget til en nordisk handlingsplan for ligestillingssamarbejdet og dels at høre om ministrenes planer for opfølgning af Nordisk Forum.

Juridisk Udvalg har igennem flere år udtalt sin støtte til det såkaldte BRYT-projekt (projekt for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked). Dette projekt startede i 1985 og er nu inde i slutfasen. Projektet, der jo har været et praktisk forsøgsprojekt i udvalgte byer/områder i de 5 nordiske lande, suppleret med forskellige seminarer og en række forsøgsrapporter, var meget ambitiøst planlagt. Så vidt udvalget kan bedømme ud fra den redegørelse, ministerrådet giver nu, har projektet levet op til de forventninger, man havde fra starten.

Det anføres, at projektet i 1989 vil være koncentreret om formidling af resultater og til evaluering af den 4-årige virksomhed. Dette er efter udvalgets opfattelse en meget vigtig fase. Udvalget ser frem til den endelige evaluering og rapportering af BRYT-projektet.

Juridisk Udvalg henviser i øvrigt til sine bemærkninger i sin betænkning over ministerrådsforslag B 94/j om en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde.

Som en slutbemærkning vil udvalget udtale sin anerkendelse af, at bestræbelserne på at integrere ligestillingsarbejdet i andre sektorer tilsyneladende er lykkedes så godt. Udvalget vil sætte pris på, at der også fremover medtages sådanne oplysninger i de årlige beretninger.

6. Juridisk Udvalgs forslag

Under henvisning til det ovenfor anførte foreslår Juridisk Udvalg følgende:

at der på lovgivningsområdet:

1. arbejdes videre med Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram,
2. at man specielt fokuserer på børnenes forhold,
3. at man arbejder for en bekæmpelse af volden specielt mod kvinder og

4. at man arbejder for en forbedring af voldsorfes stilling.
at der i de årlige redegørelser på *konsumentområdet* medtages oplysninger om den nationale opfølgning eller gennemførelse af de resultater, man når frem til i det nordiske samarbejde.
- at* der i samarbejdet på *levnadsmiddelområdet* indgår aspekter med relation til produktion af børnemad, kosten i skoler, på sygehuse og andre offentlige institutioner og ernæringsmæssige problemer for mennesker med allergi.
- at* man på *ligestillingsområdet* fortsætter bestræbelserne på at integrere ligestillingsprojekter og -aspekter i de andre af ministerrådets samarbejdssektorer.

Stockholm, den 31. januar 1989

Eiður Guðnason

Formand for Juridisk Udvalg

Reservation

Jeg er modstander af offentlig indblanding på en række af de nævnte områder, særlig hvad angår konsument-, levnedsmiddel-, ligestillings-, samt flygtninge- og indvandrerpolitik og kan derfor *ikke* tilslutte mig udvalgsflertallets forslag.

Stockholm, den 31. januar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

BIHANG 2

Kommunikationsutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till kommunikationsutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet – C 1/1989.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte i Stockholm den 30 januari–1 februari 1989. Därmed har utskottet tagit ställning till kapitel XIV Transport och kommunikation, kapitel XV, Trafiksäkerhet, kapitel XVI, Turism, samt de inledande kapiteln i berättelsen och vissa delar av andra kapitel som har varit av intresse för utskottet.

2. Yttrande nr 1/1988 över Nordiska ministerrådets berättelse (C 1/1988) rörande det nordiska samarbetet på kommunikationsutskottets verksamhetsområden

I yttrandes punkt 1 hemställs till Nordiska ministerrådet att utreda de kostnader som en speciell transportservice för handikappade innebär, i jämförelse med kostnaderna vid handikappanpassning av kollektiva transportmedel.

Av ministerrådets kommentarer till denna punkt framgår att en utredning i fråga är på gång och en rapport förväntas kunna läggas fram för kommunikationsutskottet vid den 37:e sessionen.

Utskottet noterar detta med tillfredsställelse.

I yttrandets punkt 2 hemställs till ministerrådet att inom ministerrådets organisation skapa ett gemensamt forum för att behandla internationella sjöfarts- och luftfartspolitiska frågor.

I ministerrådets kommentarer till denna punkt upprepas ministerrådets förra konstaterande att ett nordiskt sjöfartspolitiskt samarbete inte är aktuellt. Kommunikationsutskottet konstaterar, att i det nuvarande läget, finns det knappast förutsättningar för ett nordiskt sjöpolitiskt samarbete. Samtidigt anser utskottet att ministerrådet på sikt skall verka för en gemensam nordisk sjöfartspolitik och upprättande av ett formellt samarbete där de sjöfartstekniska frågorna skall behandlas.

Angående luftfarten konstateras att på grund av SAS-samarbetet och som följd av Danmarks medlemskap i EG, kommer SAS-länderna i ett annat läge än Finland och Island. Vidare konstateras att trots detta föreligger inga hinder för en nordisk diskussion av luftfartspolitiken i nordiskt och allmänt internationellt sammanhang.

Skälet för att kommunikationsutskottet i sin tid föreslog denna del av yttrandepunkten var att utskottet, av ministerrådet fått veta att ett av hindren för en gynnsam lösning för den tvärgående flygtrafiken i Norden, var att enligt internationella regler, fick ett utrikesregistrerat flygbolag inte driva inrikes flygning.

I yttrandes punkt 3 hemställs till ministerrådet att omedelbart se till att konstruktiva förhandlingar igångsätts i syfte att komma fram till tillfredställande tvärgående flygtrafik i Norden.

I sina kommentarer till denna punkt konstaterar ministerrådet att det inte föreligger några speciella koncessionsmässiga hinder för etablering av aktuella tvärgående flygförbindelser i Norden.

Denna yttrandepunkt måste ses i sammanhang med yttrandepunkt 2. Även om det inte föreligger koncessionsmässiga hinder för en gynnsam utveckling av de tvärgående flygförbindelserna då står ännu det hindret som internationella regler lägger på den utveckling och nämns i det ovan anförda. Kommunikationsutskottet förväntar att ministerrådet hittar en lösning för detta problem och upprepar ännu en gång att internationella regler inte får stå i vägen för en positiv regional utveckling inom Norden.

I detta sammanhang erinrar utskottet om förslag som har presenterats, nämligen när det gäller prissättning på flygbiljetter skulle flygresan inom Norden klassificeras som inrikesresor. Utskottet anser detta viktigt för att främja resandet de nordiska länderna emellan för att öka nordiska aktiviteter.

Vidare framgår av ministerrådets kommentarer till denna yttrandepunkt, att det förslag, som presenterades vid kommunikationsutskottets och ministerrådets möte i november 1988, nu övervägs samt möjligheterna att utvidga undersökningen till att avse även andra tvärgående förbindelser.

Kommunikationsutskottet noterar detta och förväntar sig svar inför Nordiska rådets nästa ordinarie session.

I yttrandets punkt 4 hemställs till ministerrådet att verka för en harmonisering av den nordiska transportpolitiken.

I kommentarerna till denna yttrandepunkt framgår att de nordiska transportministrarna i november 1987 beslutade att mellan de nordiska länderna skall hindren dem emellan på landtransportområdet avvecklas samt att detta skall ske i parallellitet med motsvarande utveckling inom EG. Vidare framgår av kommentaren att ministerrådet anser att det i dagens läge inte mera är tillräckligt med en harmonisering av transportpolitiken internt inom Norden, utan att detta måste ske väl i fas med utvecklingen i det övriga Europa.

Detta konstaterande är i överensstämmelse med kommunikationsutskottets åsikter i frågan. Vidare anser utskottet att denna fråga måste prioriteras i det fortsatta arbetet.

I yttrandepunkt 5 hemställs till ministerrådet att verka för att Norden blir en gemensam transportmarknad.

Denna yttrandepunkt kommenteras inte direkt i berättelsen utan inkluderas indirekt i kommentarerna till yttrandepunkten 4.

I yttrandepunkten 6 hemställs till ministerrådet att verka för att effektivitetsökningar av de nordiska transporterna också blir miljöförbättrande samt försäkras alla trafikantgruppers mobilitet.

Enligt ministerrådets kommentarer till denna yttrandepunkt, skall miljödelen av yttrandet tillgodoses med ett samarbete mellan ministerrådets transport- och miljösektorer med syfte att ta fram konkreta samarbetsprojekt på området trafik och miljö.

Kommunikationsutskottet betonar vikten av detta samarbete och kommer att följa det med stort intresse.

När det gäller den del av yttrandet om alla trafikantgruppers mobilitet, kommenteras detta inte, men i dokument C 2/1989 konstateras att en av målsättningarna för ministerrådets framtida arbete inom transportsektorn är att tillgodose de olika trafikantgruppernas behov.

Kommunikationsutskottet lägger stor vikt vid att alla trafikantgruppers mobilitet tillförsäkras och kommer att verka för det i sitt fortsatta arbete.

I yttrandets punkt 7 hemställs till ministerrådet att aktivt och konstruktivt arbeta för ett permanent ungdomsresekort.

Ministerrådet kommenterar inte denna yttrandepunkt men kommer till frågan i sitt meddelande om rekommendation nr. 43/1987 om etablering av ett permanent ungdomsresekort.

Enligt meddelandet har man slutat marknadsföra ungdomsresekortet, men i stället utvecklat en ny ungdomsreseprodukt, "Nordturist för unga" som marknadsfördes under 1988 och skall också marknadsföras under 1989. I meddelandet konstaterades vidare att om efterfrågan av denna nya reseprodukt inte blir tillfredställande, skall det övervägas om marknadsföringen skall sluta, eller under år 1990 ersättas med en annan produkt.

Kommunikationsutskottet vill ännu en gång upprepa sin mening att en ungdomsreseprodukt inte enbart kan bedömas utifrån ekonomiska hänsenenden. En attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt anses långsiktigt kunna öka den internordiska turismen, öka kunskapen och förståelsen de nordiska folken emellan samt främja intresset för det nordiska samarbetet. Utskottet anser att kommersiell hänsyn måste vara sekundär.

Gällande ministerrådets konstaterande, att om efterfrågan av "Nordturist för unga" inte blir tillfredställande, skall marknadsföringen sluta 1990 eller ersättas med en annan produkt, betonar utskottet sin mening att denna produkt måste effektivt marknadsföras under en längre period för att visa om det verkar attraktivt för nordisk ungdom eller ej. I det sammanhanget erinras det om erfarenheterna från "Interrail" – marknadsföringen. Samtidigt anses det sannolikt att en attraktiv ungdomsreseprodukt på sikt kan bli driftsmässigt attraktiv.

3. Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

3.1 NÄT:s verksamhet under 1988

Kommunikationsutskottet noterar att frågorna kring den europeiska integrationen och dess inverkan på transportpolitiken i Norden prioriterats högt under 1988. Vidare noteras att frågan om hur de framtida transportsystemen i Norden kommer att utformas anses vara av central betydelse.

Utskottet instämmer i ministerrådets mening om prioritering av arbetet inom de ovan anförda frågorna och noterar med tillfredställelse att rekommendation nr 44/1987 om utredning av de långsiktiga konsekvenserna av olika strategier beträffande infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn, kommer att inkluderas i detta arbete och förväntas ge intressanta resultat.

I anledning av att ministerrådet anser det vara av betydelse hur de framtida trafiksystem skall kunna tillgodogöra sig den moderna tele- och datatekniken, erinrar utskottet om rekommendation nr. 6/1988 om kommunikationsutrustning i bilar och förutsätter att berörda organ inom ministerrådet kommer att se till att en sådan kommunikations- och informationsutrustning kommer att främja trafiksäkerheten och inte minska den.

Vidare noteras att ministerrådet har tagit hänsyn till utskottets åsikter om att förstärka NKTF:s roll i det nordiska samarbetet.

I fjolårets betänkande över C 1:an erinrade kommunikationsutskottet om de faror som en strukturomvandling av transportsystemen kan ha och då betonades speciellt miljön.

Utskottet anser därför att ministerrådet har tagit ett steg i rätt riktning när samarbete med transport- och miljösektorn har inletts, att åtgärder har vidtagits för att stärka nordiska insatser på kombitrafikens område, samt att ministerrådet planerar att stärka sin samverkan ifråga om järnvägspolitiken.

3.2 Öresundsförbindelserna

Det noteras att det arbetas med att supplerera Öresundsrapporten från 1987 samt med en ajourföring av tidigare material och miljöundersökningar.

Kommunikationsutskottet noterar detta och kommer i fortsättningen som hittills att följa utvecklingen i denna fråga.

3.3 Samarbetet kring EG:s transportpolitik

Kommunikationsutskottet kommer med stort intresse att följa utvecklingen av det förslag till avtal mellan EG och Finland, Norge och Sverige om samarbete i landtransportfrågor. Av samma intresse kommer utskottet att följa utvecklingen av trafikministrarnas hemställan till finansministrarna att inte fatta beslut som ökar skillnaden av de nordiska ländernas vägskatter.

Vidare noterar utskottet att en utredning om avreglering av tredjelandstrafiken i Norden har genomförts under året samt att den arbetas med en utredning om möjligheterna att liberalisera reglerna inom Norden för bedrivandet av gränsöverskridande busstrafik.

Utskottet understryker vikten av liberalisering av gränsöverskridande busstrafik som i kombination med tvärgående flygförbindelser är en stor faktor i strävandena att stärka de glesbebyggda regionerna inom Norden.

3.4 Övrigt

Kommunikationsutskottet noterar andra arbetsfrågor som redovisas för och anser dessa inlägg intressanta och antecknar dem för kännedom.

4. Trafiksäkerhet

Under året har kommunikationsutskottet prioriterat trafiksäkerheten högst av alla sektorer inom sitt verksamhetsområde. När utskottet i sin tid föreslog att Nordiska rådet skulle vidta den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet förutsatte utskottet att verksamheten inom planen skulle komma som tillägg till det redan etablerade samarbetet inom sektorn. Det var därför en stor besvikelse när utskottet fick notera att minis-

terrådet i sin budget för år 1989 har minskat beviljningarna till trafiksäkerhetsarbetet.

Utskottet uppfordrar därför ministerrådet i sin fortsatta verksamhet, prioritera trafiksäkerhetsarbetet högt och visa att de nordiska länderna även i fortsättningen kan vara en förebild för den övriga världen i detta hänseende.

Utskottet uppbered sin uppmaning till ministerrådet att se till att den etablerade verksamheten inom trafiksäkerhetsområdet inte inkluderas automatiskt i handlingsplanen utan att handlingsplanen kommer som tillägg till denna verksamhet.

Därutöver antecknar kommunikationsutskottet för kännedom den information som givs om trafiksäkerhetsarbetet i ministerrådets berättelse.

5. Turism

Kommunikationsutskottet noterar att från den 1 januari 1989 har i alla länder utom Island industriministrarna ansvaret för turistfrågorna.

Utskottet erinrar om medlemsförslaget *A 856/t* om ökat nordiskt samarbete inom turism samt hänvisar till sitt betänkande om det ovan anförda medlemsförslaget samt ministerrådsförslag *B 93/t* om ett nordiskt turistprogram.

Det noteras att utförandet av det föreslagna nordiska turistprogrammet anses kräva en ökning av den nordiska budgeten för turistsamarbetet.

Utskottet vill starkt betona att denna ökning ej får försäka en minskning av budgetbeviljningar till andra sektorer inom utskottets verksamhetsområde.

Vidare noteras att under genomförandet av programmet kommer alla de ekonomiska resurser som används för turistprojekt inom ministerrådets budget att behöva bedömas i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet noterar detta konstaterande med tillfredställelse och erinrar att under 1988 beviljades ca. dubbelt så mycket till turismen inom regionalsektorn än till den allmänna turismverksamheten i ministerrådets regi.

Utskottet anser att en koordination av all turismverksamhet inom det nordiska samarbetet är av det goda och kommer att följa utvecklingen med intresse.

För övrigt antecknar utskottet informationen om turismverksamhet i ministerrådets berättelse för kännedom.

6. Teknik och datateknologi

Kommunikationsutskottet noterar att den datateknologiska handlingsplanen löper ut 1989, samt att en utvärderingsrapport förväntas under årets lopp.

Utskottet erinrar om att när handlingsplanen löper ut, så frigörs ca. 40 MDKK inom ministerrådets budget. Med hänsyn till hur data- och informationsteknologin har blivit en integrerad del av verksamheten i nästan alla sektorer inom det nordiska samarbetet, förutsätter utskottet att ett liknande belopp kommer att användas även i fortsättningen till datarelaterade projekt. I detta sammanhang vill utskottet att den humanistiska sidan av data- och informationsteknologin prioriteras. Speciellt vill utskottet nämna handikappområdet och utbildningen.

7. Utskottet

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att budget- och kontrollutskottet i sitt betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse C 1 tar hänsyn till följande:

- att ministerrådet aktivt skall verka för att internationella regler om flygtrafik inte lägger ett hinder för en gynnsam regional utveckling inom Norden
- att ministerrådet skall verka för att flygresor inom Norden prismässigt skall klassificeras som inrikesresor
- att ministerrådet skall verka för att alla trafikantgruppers mobilitet tillgodoses
- att ministerrådet verkar för att en attraktiv nordisk ungdomsreprodukt utvecklas i enlighet med kommunikationsutskottets uttalanden

Stockholm den 31 januari 1989

För kommunikationsutskottet

Elver Jonsson

Förman

BIHANG 3

Kulturutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1/1988).

Utskottet har behandlat berättelserna vid sitt möte den 30–31 januari 1989. Utskottet har tagit ställning till de kapitel som berör utskottets verksamhetsområden, samt vissa delar av andra kapitel, vilka har varit av

intresse för utskottet. Utskottet tar också ställning till supplement till berättelsen om översikt över Nordiska ministerrådets FoU-verksamhet 1987. Ett betänkande över dokumentet som helhet avges av budget- och kontrollutskottet.

Behandlingen av berättelserna rörande det nordiska samarbetet ändras nu för första gången från föregående år. Tidigare avgav fackutskotten ett betänkande om dokumentet, men nu avger utskotten ett yttrande till budget- och kontrollutskottet om berättelsen.

För första gången är ministerrådets meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer inkluderade i berättelsen under respektive kapitel. Kulturutskottet har därför valt att behandla dessa meddelanden i anknytning till varje ämnesområdes berättelse, medan rekommendationer som föreslås avskrivs behandlas i särskilda betänkanden som vanligt.

2. Verksamheten 1988

2.1 Organisation

I ministerrådets dokument konstateras att en undersökning har företagits om värdering av organisationsformen för ministerrådssekretariatet för att granska det förmånliga i att slå samman kultursekretariatet och ministerrådssekretariatet. Enligt undersökningen visade det sig att sammanslagningen blev lyckad. Utskottet har efterlyst en sådan översyn av den nya organisationen efter den första inkörningsperioden och uttalar sin tillfredsställelse över att den har företagits. Utskottet har upprepade gånger framhållit att vid behov bör ministerrådet ta nya initiativ för att utveckla organisationen. Speciellt gäller detta utbildningsområdet som utskottet anser ha en svagare ställning i nuvarande organisation, jämfört med den tidigare sekretariatsordningen, där utbildningsfrågorna handlades av en egen enhet. Utskottet önskar återkomma till frågan om organisationen på utbildningsområdet när Nordplusprogrammets försöksverksamhet har genomförts.

2.2 Information

Kulturutskottet har i anmodan till presidiet betonat vikten av en effektiv information i det offentliga nordiska samarbetet, jfr. A 800/k om en förbättrad nordisk informationsverksamhet. Utskottet ansåg att en förstärkning av informationen var nödvändig. Utskottet har även tidigare betonat att den organisatoriska uppbyggnaden av informationsarbetet innebär en splittring av såväl ekonomiska som personella resurser som även påverkar effektiviteten i arbetet. En effektivisering av informationsarbetet är av avgörande betydelse för att göra resultaten av det nordiska samarbetet kända för medborgarna i Norden och för de nationella myndigheter som har till uppgift att verkställa nordiska rekommendationer. Informationsarbetet är särskilt angeläget och måste planeras långsiktigt och omsorgsfullt i

en tid då det internationella samarbetet i Europa i övrigt ges stor uppmärksamhet, och då informationen om den europeiska integrationen kontinuerligt byggs ut.

3. Kulturhandlingsplanen

Utskottet framhåller ännu en gång att kulturhandlingsplanen bör åtföljas av en finansieringsplan, och att ministerrådet årligen i kulturdelen av den nordiska budgeten bör reservera anslag för att verkställa handlingsplanen. Utskottet förutsätter att den tidtabell som har uppgjorts för det fortsatta arbetet inom ministerrådet fasthålls, och betonar att budgeten bör ökas kraftigt från 1989 års nivå, för de två återstående åren av planen 1990–1991, med hänvisning till Nordiska rådets yttrande om att nya aktiviteter av större dimensioner bör tillföras nya medel. Utskottet har tidigare understrukit att huvudsyftet med handlingsplanen bör vara att utveckla och stärka den nordiska kulturgemenskapen. Handlingsplanen innehåller även en lång rad förslag som kan vitalisera och effektivera det kulturella samarbetet. En grundförutsättning för att de uppställda målen nås är emellertid att tillräckliga anslag avsätts för att genomföra alla de aktiviteter som tas upp i planen.

De resurser som ministerrådet föreslår för att genomföra handlingsplanen under perioden 1989–1991 är helt otillräckliga för att planen till alla delar skall kunna förverkligas. Med hänsyn till att det nordiska kultursamarbetet utgör ett omfattande och centralt samarbetsområde inom det nordiska samarbetet som helhet anser utskottet inte att det föreslagna beloppet, sett i relation till den nordiska gemensamma budgeten, speglar en tillräcklig stark önskan att bibehålla kultursamarbetet i förgrunden för det nordiska samarbetet.

Utskottet understryker att handlingsplanen bör tillföras ytterligare resurser för att de aktiviteter som föreslås skall kunna inledas inom den tidsperiod planen avser, och att budgeten för det nordiska kultursamarbetet därför bör ha en stark växt under de kommande åren. Utskottet hänvisar även till de stora budgetsatsningarna inom den europeiska gemenskapen på utbildning och forskning.

4. Allmänskultur

4.1 Nordisk film- och TV-fond

Utskottet har vid utvecklandet av det nordiska mediesamarbetet betonat de kulturpolitiska målsättningarna för detta samarbete och anser därför att stora resurser bör avsättas för film och programproduktion för att de kulturpolitiska målen för ett ökat mediesamarbete skall kunna uppnås. Förslaget om en nordisk mediefond, jfr. rek. 4/1987 om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram, har utskottet ansett

vara utmärkt för att uppfylla dessa mål. Utskottet finner det helt otillfredsställande att man inte inom ministerrådet har säkrat finansieringen för fonden.

4.2 Barn och kultur

Utskottet noterar att arbetsgruppen för barn och kultur har nedlagts fr. o. m årsskiftet 1988/89 och arbetet förs dels under konst- och konstindustrikommittén, som kommer att upprättas den 1 januari 1990, och dels under nationella myndigheter i respektive land. Utskottet understryker att arbetsgruppens verksamhet måste fortsätta i samma takt även efter omorganisationen. Barnkulturen måste uppmärksammas inom alla områden och utskottet har betonat att barn- och ungdomskulturen bör ges större tyngd i verksamheten när handlingsplanen genomförs. Till nästa år väntar sig utskottet en redogörelse från ministerrådet om organisationsändringen och verksamheterna.

4.3 Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och yttranden

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till dokumnet C 1. Berättelse rörande det nordiska samarbetet, sid 99–105.

4.3.1 Rek 13/1983 Videogram med nordiska TV-program och filmer

I syfte att påskynda arbetet med rekommendationer togs upp som fråga under 36:e sessionen om vilka åtgärder ministerrådet avser vidta för att tillgången till videogram med de nordiska TV-program och filmer skyndsamt skall kunna förbättras. Av svaret framgick att insatser, såväl nationella som nordiska, för att garantera och främja produktionen av god nordisk spelfilm är den bästa garantin för att filmen också skall bli tillgänglig på videomarknaden. I det sammanhanget skulle en nordisk filmfond ha en stor betydelse.

Eftersom det även framgick av svaret att det inte finns några formella hinder för spridning av TV-program och filmer inom Norden kommer utskottet att aktualisera frågorna på nytt till nästa session. Utskottet kommer då att begära en närmare beskrivning av vilka resultat de initiativ, som ministerrådet konstaterar är på gång, har åstadkommit.

4.3.2 Rek 4/1987 Nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram

Utskottet anser i sitt betänkande över kulturhandlingsplanen (B 83/K) att upprättandet av en nordisk mediefond för produktion av film- TV- och videogram bör påskyndas som ett led i verkställandet av handlingsplanen. Särskilda resurser bör användas för att bygga upp fonden.

Frågan om mediefonden har tagits upp till diskussion mellan utskottet och kulturministrarna i april 1988 och vid nuvarande tidpunkt föreligger det en genomarbetad modell för fondens upprättande.

Eftersom det har visat sig omöjligt att finansiera fonden genom den ekonomiska handlingsplanen och ingen annan finansieringsform är säkrad avvaktar utskottet saken tills vidare. (Se även kap. 4.1.).

4.3.3 Rek 10/1987 Nordiska orkester- och ensambletävlingar för musikelever i de nordiska länderna

Ministerrådet har igångsatt ett utredningsarbete under hösten 1988 som tar ställning till tävlingsformerna och tävlingsnivån samt organisations- och finansieringsfrågorna och avser lägga fram ett förslag under år 1989.

Utskottet återkommer till saken när förslagen har framlagts.

4.3.4 Rek 35/1988 Program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet

Utskottet har i sitt arbete förutsatt att Nordiska ministerrådet aktivt deltar i utformningen av samarbetet på området, och att det kommande arbetet tillförsäkras nödvändiga ekonomiska resurser över den gemensamma nordiska budgeten för den samordning av verksamheten som är nödvändig på nordiskt plan.

Utskottet noterar att ministerrådssekretariatet avser inleda ett omfattande förberedelsearbete under 1989, som inbegriper bl. a. kultur, forsknings-, miljö- och byggnadsakkunskap och skall omfatta både nordiskt samarbete och nordiska insatser på internationellt plan. Utskottet förutsätter att det till nästa år får en redogörelse om vilka resultat detta förberedelsearbete har kommit till.

4.3.5 Rek 37/1988 Förstärkt nordiskt ungdomssamarbete

Utskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet i sitt förslag till handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (*B 83/k*) betonar ungdomskommitténs betydelse för det nordiska samarbetet och även för ett samarbete mellan Norden och det övriga Europa. Utskottet har betonat att utvecklingen mot ett aktivare ungdomsutbyte i Europa förutsätter att de nordiska länderna stärker ungdomsarbetet.

Utskottet avvaktar ministerrådets handlingsplan för nordiskt ungdomssamarbete som enligt dokumentet har börjat utarbetats vid årsskiftet 1988/89. Den skall vara klar före nordiska rådets session 1990, då utskottet väntar sig en redogörelse för vilka resultat arbetet har lett till.

4.3.6.

Utskottet föreslår att följande rekommendationer *avskrivs* (jfr. separata betänkanden):

Framställning 1/1986 Ökat TV-samarbete i Norden

Rek 8/1987 Utveckling av idrottssamarbetet inom Norden

Framställning 1/1988 Radio- och TV-samarbetet i Norden

Rek 12/1987 Nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer

Rek 34/1988 Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

5. Utbildning

5.1 Vuxenutbildning

Utskottet konstaterar att inom Ministerrådet arbetas med många projekt angående vuxenutbildning. Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över den aktiva verksamheten på detta område som länge har prioriterats i utskottets arbete. Utskottet anser det synnerligen positivt att det nordiska nätverksprojektet "Voksenlaering for kortutdannede i relation til arbejdslivet" deltar i Europarådets nätverk om "Adult Education and Change".

5.2 JUREK-projektet

Utskottet noterar att man inom JUREK-projektet under 1988 har haft ett stort antal aktiviteter och avser under våren 1989 ge förslag om lösningar på de juridiska och ekonomiska hinder som möter ungdomar som en tid vill utbilda sig i ett annat nordiskt land. Utskottet förutsätter att till nästa år få ministerrådets redogörelse om dessa förslag.

5.3 Lärar och studentutbyte i Norden

Utskottet konstaterar att till lärar- och studentutbyte i Norden har beviljats ekonomiskt tillskott för åren 1988–1990. Utskottet framhåller att detta borde vara en permanent ändring på budgeten och hänvisar till utskottets betänkande över A 823/k om bidrag till lägerskolor i ett annat nordiskt land. I betänkandet betonas att skolutbytet inom Norden är en av de högst prioriterade frågorna inom utskottets verksamhetsområde och att man inom det nordiska samarbetet bör inrikta arbetet på att åstadkomma ett omfattande elevutbyte inom Norden. I betänkandet över kulturhandlingsplanen anser utskottet det vara en brist i planen att den inte innehåller åtgärder som väsentligt kan öka lärar- och elevutbytet i Norden. Utskottet lägger stor vikt vid att ministerrådet noga överväger dessa synpunkter.

5.4 Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och yttranden

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till dokument C 1, Berättelse rörande det nordiska samarbetet.

5.4.1 Rek 13/1985 Nordiska stoffet i läromedel och läroplaner

Utskottet konstaterar att ministerrådet har företagit ganska begränsade åtgärder med hänsyn till rekommendationens syfte. Utskottet uttalar emellertid sin tillfredsställelse över att ministerrådet avser framlägga en handlingsplan för språkligt samarbete, men anser att den inte enbart skall begränsas till språkundervisning utan även behandla det nordiska stoffet i alla skolans ämnesområden. Utskottet avvaktar övergripande åtgärder om rekommendationen.

5.4.2 *Rek 14/1985 Ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land*

Utskottet noterar att ministerrådet inom området för JUREK-projektet under vintern 1988/89 avser ge förslag om vilka ändringar och tillägg som synes behövas i ländernas författningstexter, och beslut i kommunala organisationer och myndigheter, för att det ska bli rimligt lätt för en elev att studera i annat nordiskt land under kortare eller längre tid. Utskottet har redan yttrat sig över JUREK-projektet (kap. 5.2), men upprepar att utskottet avvaktar närmare redogörelse om projektet och de konkreta resultat och de förslag till ändringar i författningstexten man kommer fram till.

5.4.3 *Rek 39/1988 Nordiskt kommunalt skolsamarbete*

Utskottet konstaterar att NSS (Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete) har påbörjat ett lovande arbete inom området. Därsom NSS förväntas utarbeta en aktivitetsplan under 1989 om saken, avvaktar utskottet ärendet och förutsätter att till nästa år få en uppgörelse om planen och dess resultat.

5.4.4.

Utskottet föreslår att följande rekommendationer *avskrivs* (jfr. separata betänkanden):

Rek 7/1987 om vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer

Rek 36/1988 om ökat samarbete inom vuxenutbildningen

6. Forskning och högre utbildning

6.1 *Forskningsamarbete*

Utskottet konstaterar att inom det nordiska forskningssamarbetet råder höga ambitioner och hög aktivitet. Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över denna vitalitet inom området och särskilt de nordiska ländernas medverkan i det internationella forskningssamarbetet som har ägnats speciell uppmärksamhet enligt ministerrådets dokument. Dessutom anser utskottet det viktigt och positivt att satsningar görs gemensamt i Norden på resurskrävande saker. Utskottet uppfattar nordiskt vetenskapligt samarbete i Athen och samarbetet om vetenskaplig utrustning som speciellt intressanta projekt. Utskottet framhåller därför sin besvikelse över att i den nordiska kulturbudgeten för 1989 har anslag för forskningen minskat ehuru utskottet prioriterade forskningen starkt i sitt betänkande över kulturhandlingsplanen och vid budgetförberedelserna.

6.2 Högre utbildning

Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse med att NORDPLUS-programmet redan har påbörjats under 1988. Utskottet noterar att inom EG's motsvarande organ har Nordiska rådet beviljats observatörsstatus, vilket gör det möjligt att följa med utvecklingen inom EG på området.

6.3 Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och yttranden

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till dokument C 1, Berättelse rörande det nordiska samarbetet, sid 134–135 och 249.

6.3.1

Utskottet föreslår att följande rekommendationer *avskrivs* (jfr. separata betänkanden).

Rek 5/1987 Samarbetsprogram för den högre utbildningen

Rek 11/1987 Ökad satsning på polarforskningen i Norden

Rek 38/1988 Nordiska rådets teknologipris

7. Översikt över Nordiska ministerrådets FoU-verksamhet 1987

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att Nordiska forskningspolitiska rådet har avgivit en av utskottet tidigare efterlyst översikt över de anslag som totalt avsätts inom det nordiska samarbetet på forskningsområdet och en redovisning där ministerrådets FoU-verksamhet för 1987 kommenteras ur allmän forskningspolitisk synvinkel.

Utskottet anser denna översikt i högsta grad intressant och konstaterar att den nordiska FoU-verksamheten utgör en synnerligen stor del av den gemensamma nordiska budgeten för 1987, 250 M DKK av 540 M DKK.

Utskottet noterar att ministerrådets FoU-verksamhet är spridd på 20 sektorer, men de största satsningarna gjordes på industrisektorn, ca 90 M DKK och kultursektorn ca 70 M DKK. Därefter kommer jord- och skogsbrukssektorn med 15 M DKK, energisektorn med 8 M DKK, social- och hälsovårdssektorn med 8 M DKK och miljösektorn med 5 M DKK.

Angående utvecklingen inom den nordiska FoU-verksamheten, konstaterar utskottet att den har gått i rätt riktning, med upprättande av fasta nordiska organ på 1960–70-talen och antagande av stora FoU-program på 1980-talet.

Utskottet omfattar de allmänt antagna – och inom kultursektorn klart formulerade – målen för nordiskt forskningssamarbete om strävande mot samordning, gemensam planering, arbetsfördelning, utnyttjande av stordriftsfördelar, gemensamt utnyttjande av specialkompetens, gemensamma forskningsinstitutioner, samarbete om forskarutbildning och dyrbar vetenskaplig utrustning. I redogörelsen framhålls det som svårt att i enskilda aktiviteter renodla motiven för samarbete och att flera motiv ofta återfinns

samtidigt. Utskottet framhåller speciellt vikten av en nordisk arbetsfördelning som en metod att utnyttja de nationella forskningsresurserna på bästa sätt med att använda de specialkunskaper som finns endast i ett land, eller med hjälp av sammankallad expertis från olika länder.

Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att ministerrådet under kommande år avser följa upp denna översikt över FoU-verksamheten och att analysen succesivt skall utvecklas.

8. Utskottets förslag

Med hänvisning till den ovan anförda vill utskottet särskilt framhålla följande områden:

- Det nordiska informationsarbetet bör effektiviseras
- Kulturhandlingsplanen bör åtföljas av en finansieringsplan
- Barn- och ungdomskulturen bör ges större tyngd i det nordiska samarbetet
- Lärar- och studentutbytet i Norden bör utökas ytterligare
- Forskningsarbetet i Norden bör ges erforderliga resurser

Stockholm den 31 januari 1989

För Nordiska rådets kulturutskott

J.K. Hansen
Förman

BIHANG 4

Social- och miljöutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om den nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till social- och miljöutskottet har för yttrande överlämnats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1987 vad gäller följande avsnitt i berättelsen: Kapitel I: Inledning (i berörda delar), kapitel II: överordnade spörsmål, kapitel X: Arbetsmarknad, kapitel XII: Socialpolitik och kapitel XIII: Miljövård. Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse vid sitt möte i Stockholm den 30–31 januari 1989.

2. Redovisningen av med anledning av Nordiska rådets yttranden och rekommendationer vidtagna åtgärder

Utskottet noterar att det redan tidigare etablerats en praxis att ministerrådet ger en redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttrande. En nyhet är, att varje fackkapitel avslutas

med ministerrådets meddelanden över icke slutbehandlade rekommendationer inom respektive område. Meddelandena kommer dock även i fortsättningsvis att utgöra separata saker (D-saker) i rådet. De behandlas därför inte i detta uttalande av utskottet utan i ett särskilt notat.

3. Inledning (kapitel I–II)

De inledande kapitlen tar huvudsakligen upp övergripande frågor som täcker flera fackområden eller handhas av samarbetsministrarna. De ämnen som hör till fackområdena behandlas av utskottet nedan under respektive avsnitt.

I det första kapitlet redogörs översiktligt för det arbete som igångsatts inom alla ämbetsmannakommittéer mot bakgrund av EG:s utveckling mot en inre marknad. Som det andra viktiga utvecklingsdraget under 1988 framstår miljöfrågornas ökade politiska betydelse, som främst tog sig uttryck i rådets extra session i Helsingør den 16 november. Som en viktig samarbetsmanifestation nämns också Nordisk Teknologiår. Utskottets medverkan i teknologiåret ägde rum dels genom ett möte med representanter för teknologiåret i samband med utskottsmötet i Hyvinge den 12 april, dels genom deltagande i ett nordiskt miljömöte som arrangerats av teknologiåret i Oslo den 26 oktober. Vid detta möte diskuterades ingående mellan utskottet och representanter för industrin de miljökrav som politiker och samhälle ställer på industri samt industrins tekniska möjligheter och syn på miljöfrågorna.

I det andra kapitlet redogörs för arbetet i anslutning till ministerrådets första rapport "Norden i Europa", om vilken utskottet yttrade sig i presidiet med skrivelse den 20 juni, samt det avslutande arbetet med den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt", som nu ersätts med den nya handlingsplanen "Ett starkare Norden". – Utskottet behandlar sistnämnda plan i ett särskilt yttrande. I samma kapitel redogörs också för arbetet med den datateknologiska handlingsplanen som löper ut 1989. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det programansvariga utskottet bland de prioriterade områdena tagit upp handikappområdet med inriktning på telekommunikation och datortillgänglighet. Utskottet finner det också tillfredsställande, att man bland nya initiativ tagit upp ämnet standardisering av nya röntgenmedia. I samarbete mellan centrala sjukhus i alla nordiska länder är avsikten att nå en enhetlig standard för överföring av röntgenbilder i digital form. Utskottet ser med intresse fram mot kommande rapportering härom.

Inom det bioteknologiska samarbetsprogrammet noterar utskottet med intresse att det i industrifondens regi under 1988 genomförts en kartläggning med sikte på mer konkret planläggning inom området bioteknik och miljö. Utskottet vill med intresse följa den vidare utvecklingen inom detta område. Vidare noteras, att man även kartlagt ämnet växtcellbioteknik

och hållit ett seminarium om metoder att studera celler i löv- och barrträd. Även dessa frågor har direkt relevans i anslutning till miljön. Utskottet behandlar i ett särskilt notat rekommendation 24/1987 angående samarbete kring genteknologi, där särskilt frågorna om etik, säkerhet och teknologivärdering tas upp. Ett ämne som utskottet följt i sina tidigare betänkanden över ministerrådets berättelse C 1 är utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" och dess uppföljning. Inför rådets session i mars 1988 förelåg det sedan länge efterlysta informationsmaterialet i form av broschyrer för dem som flyttar till Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en samlad katalog för alla dessa länder. Till att börja med har informationsmaterialet distribuerats via nordiska kontaktpersoner på arbetsförmedlingskontor, folkbokföringsmyndigheter, invandrarbyråer m. m. På grund av erfarenheterna under 1988 räknar ministerrådet med att i början av 1989 kunna ta beslut om den framtida publiceringen av information till dem som flyttar inom Norden.

Utskottet noterar detta och ser med tillfredsställelse att utredningsarbetet gått vidare och avgränsat de områden där det är angeläget att förändra lagar och regler. De områden som avgränsats är (1) Rösträtt och valbarhet, (2) Medborgarskap, (3) Inresa, utvisning och utlämning, (4) Möjligheter att bedriva näringsverksamhet, (5) Möjligheter att köpa fast egendom och (6) Möjligheter att inneha offentliga befattningar. Dessa frågor skall också belysas i ett europeiskt sammanhang. Utskottet noterar att arbetet därmed kommit att omfatta större delen av de delområden av nordbors rättigheter vid flyttning inom Norden som ursprungligen togs upp av utskottet i bilagan till dess betänkande över ministerrådets berättelse C 1/1983. Vad gäller det europeiska perspektivet noterade utskottet i förra betänkande att man inom ministerrådet bevakade de problem som kunde uppstå med den nordiska passöverenskommelsen när EG:s direktiv om lättnader i gränskontrollen vid EG:s inre gränser började tillämpas, vilket förutsatte enighet hur man skulle ersätta gränskontrollens insatser för bekämpning av narkotikahandel och terrorism m. m.

4. Arbetsmarknad

I sitt yttrande över förra årets ministerrådsberättelse framhöll rådet, att i samarbete på arbetsmarknadsområdet borde större insatser ägnas de svaga gruppernas situation. Ministerrådet hänvisar till att man inlett ett treårigt operativt försöksprojekt avseende arbetslivets egeninsats för sysselsättning av arbetssökande med problem (erhvershæmmede). Däremot har ministerrådet avslagit ett projektförslag om modernisering av sysselsättningsfrämjande åtgärder inom den nya ekonomiska handlingsplanen, men ett förprojekt igångsatts inom den ordinarie budgeten.

Utskottet noterar detta och finner det även positivt att åtgärder för unga och långtidsarbetslösa ingår i några av de nationella redogörelserna i

inledningen till arbetsmarknadskapitalet. Dock noteras liksom förra året att även om de svaga grupperna blivit mindre har deras situation relativt sett försämrats. Utskottet finner denna utveckling oroande och vill understryka behovet av fortsatta åtgärder för de svaga grupperna.

Inom avsnittet "den gemensamma nordiska arbetsmarknaden" noterar utskottet att ministerrådet under 1988 utvärderat det försöksprojekt där varje land via terminal haft tillgång till de övriga ländernas register över lediga platser, och att beslut fattats att vidareföra ADB-lösningarna som ett permanent inslag hos de nationella arbetsförmedlingskontoren. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse och finner att det medlemsförslag (A 475/s om nordisk databank för lediga platser) som på sin tid ansågs realistiskt, därmed till syfte förverkligats. Utskottet noterar även med tillfredsställelse att man arbetar med att utvidga möjligheten att utnyttja platser inom arbetsmarknadsutbildningen över gränserna. Vad gäller "samspelet mellan den ekonomiska politiken och arbetsmarknadspolitiken" noterar utskottet att projektet om kommunernas roll i sysselsättningspolitiken följs upp bl. a. med en handbok som sänds till regionala/lokala myndigheter och beslutsfattare. Utskottet hoppas att detta projekt skall få avsedd verkan på kommunernas sysselsättningsinsatser och initiativ för att starta nya verksamheter. Inom den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt" som avslutats 1988 har ingått nätverksprojekt om arbetsmarknadsutbildning och de stora projekten om nya åtgärder mot ungdoms- och långtidsarbetslösheten som inneburit samordning av ett antal nationella försöksprojekt. Dessa synes ej följas upp i den nya handlingsplanen, vilket däremot är fallet med kvinnornas situation på arbetsmarknaden.

5. Arbetsmiljö

I sitt yttrande över förra årets ministerrådsberättelse hemställde rådet att förslag till nordisk arbetsmiljökonvention borde föreläggas Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag till 37:e sessionen. Utskottet noterar, att ett förslag kan emottas, men att det förutsätter ett beslut av ministerrådet på grundval av remissbehandling av projektgruppens förslag. Vid det gemensamma mötet med arbetsministrarna den 15 november 1988 framförde utskottet viss kritik mot den fördröjning som förslaget behandlings inom ministerrådet innebar. I kapitlets inledande sammanfattning vill utskottet instämma med det allmänna policyuttalandet att sträva att fortlöpande förbättra arbetsmiljön går parallellt med strävan att skapa en nordisk hemmamarknad utan handelshinder samt att en ytterligare strävan är att, utan att ge avkall på den högre utställda nordiska ambitionen på arbetsmiljöområdet, delta i den europeiska integrationen. Vidare noterar utskottet, att även inom arbetsmiljöområdet har kopplingen till arbetsmarknadspolitik och ekonomisk politik uppmärksammats. Kompetensutveckling för de anställda diskuteras allt mer i såväl arbetsmarknadspolitiken som i

arbetsmiljöpolicen, då de anställdas kompetens hänger nära samman med frågor om medbestämmande och arbetsorganisation. Sålunda skall man i Norge genom ett center för bättre arbetsliv bidra till att säkra sysselsättningen genom att utveckla och sprida moderna demokratiska organisations- och ledningsformer i arbetslivet kombinerat med kompetensökning i det enskilda företaget. Liknande program pågår också i Sverige. Utskottet emotser resultaten av dessa program med intresse.

Utskottet ser också fram mot rapporteringen om det projekt för att sammanställa vetenskaplig kunskap om belastningsskador som pågått under hela 80-talet. Ämnet är av stort intresse, då allt fler och allt yngre personer drabbas av belastningsskador.

Utskottet noterar att en ad hoc-grupp för HIV i arbetslivet tillsatts med uppgift att samordna insatserna för att bekämpa HIV-smitta i arbetslivet, och att en pilotstudie kring "Blodkontakt i arbetslivet – sjukvårdspersonal" påbörjats. Utskottet vill erinra om att insatserna mot AIDS koordineras inom social- och hälsovårdssektorn inom ministerrådet och de bör enligt utskottet sammanföras till en handlingsplan i enlighet med rekommendation nr. 17/1987.

Vidare noteras, att inom den s. k. tillsynsgruppen har utarbetats en vägledning för de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna för samordning av föreskrifter. I första hand avses samordning som syftar till att undvika handelshinder, men också andra föreskrifter omfattas av vägledningen. Utskottet vill understryka ministerrådets bedömning, att det ökande europeiska samarbetet kring utarbetande av standards förstärker kravet på och behovet av nordisk samordning för att kunna verka för fastställande av europeiska standards som tillgodoser högt uppställda krav på arbetsmiljön enligt nordisk tradition.

Inom avsnittet "arbetsmiljö, hälsa och ekonomi" noterar utskottet med intresse att ekonomiska konsekvensberäkningar kan påvisa fler ekonomiska konsekvenser av de styrmedel som används och ge bättre beslutsunderlag. Dessutom anses projektarbetet på detta område ha visat, att offentliga regleringar på arbetsmiljöområdet kan stimulera företagens innovations- och konkurrensförmåga. Vid en konferens med representanter för tillsyn och arbetsmarknadens parter gavs ett samstämt uttryck för att konsekvensberäkningar ger ett värdefullt bidrag till förbättring av arbetsmiljön. Utskottet vill erinra om motsvarande resonemang inom miljöområdet, där hänsyn till möjligheterna till innovationer och förbättrad konkurrensförmåga anses utgöra ett motiv för industrin att leva upp till stränga miljökrav.

Frågan om koncernfackligt samarbete som utretts av en projektgrupp, behandlas i utskottets uttalande över ett medlemsförslag i detta ämne (A 857/e).

6. Socialpolitik

I sitt yttrande över förra årets berättelse framhöll rådet att konkreta åtgärder borde vidtas i de nordiska länderna för att förverkliga WHO:s målsättning att minska alkoholkonsumtionen med 25% fram till år 2000. Av de nationella redogörelser som sammanfattas i ministerrådets berättelse framgår att länderna har olika ambitionsnivå. Utskottet behandlar alkoholfrågan mer ingående i sitt betänkande över medlemsförslag A 846/s om insats för minskat alkoholbruk i Norden.

I det inledande avsnittet ges en redogörelse för det nya samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, som ministerrådet efter rekommendation av Nordiska rådet (9/1988) fastställde vid sitt möte i Kolmården i juni 1988. Vid detta möte, där utskottet representerades av sin sekreterare, diskuterades bl. a. kommande handlingsplan mot cancer, Islands anslutning till överenskommelsen om vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet, rökfria flygrutter och samnordiska insatser mot AIDS.

Vad gäller Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) vill utskottet erinra om den enkätundersökning om brukarnas syn på NIOM:s verksamhet som budget- och kontrollutskottet lät utföra 1988. Social- och miljöutskottet noterade i sitt yttrande över enkätundersökningen att den helt övervägande majoriteten av de tillfrågade avstyrker avgiftsfinansiering av NIOM, en fråga som tidigare diskuterats inom den socialpolitiska ämbetsmannakommittén och där avvisats av de flesta länderna. Utskottet konstaterade vidare att det av motiven till avståndstagande från avgiftsfinansiering av NIOM:s verksamhet, som redovisas av enkätundersökningen, framgick att ett genomförande skulle vara förenat med avsevärda svårigheter. Utskottet ville inte utesluta en ändring av finansieringen i framtiden.

Inom läkemedelsområdet noteras att Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) avser att verka för ett vidgat tekniskt samarbete med EG och ingått en överenskommelse med EG:s "Committee of Proprietary Medicinal Products" (CPMP) om utbyte av information samt observatörskap i de olika arbetsgrupperna på ad hocbasis. NLN har också gett sin syn på en handlingsplan för harmoniseringsarbetet gällande registrering av läkemedel (jfr. rek. nr. 12/1984 som behandlas separat) och därvid bl. a. framhållit att det framtida samarbetet kommer att kräva kompatibla datoriserade informationssystem.

Vad gäller verksamheten inom den nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor noteras att den bl. a. koncentrerats på gemensamma nordiska riktlinjer för den epidemiologiska handläggningen av HIV-smittade vilka vistas i annat nordiskt land än hemlandet samt gemensamma nordiska riktlinjer för skydd mot blodsmitta i vården (jfr. ovan under 5 arbetsmiljö). Vidare erinras om att inom den nordiska handlingsplanen mot narkotika har en stor del av insatserna koncentrerats kring åtgärder för att skydda

intravenösa missbrukare mot AIDS-smittan och att planeringsgrupper arbetar med gemensam forskning kring biologi, immunologi, infektionsförsvar, kliniska försök och epidemiologi.

Utskottet vill också erinra om att Nordiska WHO-centret för klassifikation av sjukdomar i Uppsala lagt fram ett förslag om att centret skulle samla in och sammanställa uppgifter om hur koordinering av AIDS, Aids-Related Complex (ARC) och HIV-infektion i dödsorsaks- och sjukhusstatistik utvecklats i Norden. Utskottet anser att dessa på olika håll spridda insatser mot AIDS borde sammanföras i en handlingsplan i enlighet med rekommendation nr 17/1987.

Vad gäller samarbete inom den högskolespecialiserade vården noteras att två delprojekt slutförts nämligen tropikmedicinprojektet och brännskadedeprojektets "medicinska del". Däremot har frågan om praktiska, ekonomiska och juridiska problem i anslutning till patientutbyte i Norden ej kunnat bedrivas enligt uppgjorda planer, något som utskottet beklagar, då det också har visst samband med frågan om nordbors rättigheter, samt även med frågan om en revision av den nordiska socialkonventionen.

Inom socialsektorn vill utskottet fästa uppmärksamheten vid ett förprojekt om "långvarige socialhjälpmodtagare" som ytterst syftar till att nå fram till en omläggning av den socialpolitiska insatsen gentemot denna grupp genom att belysa skillnader och likheter i dessa problem i de nordiska länderna. Dessa problem har beröringar med problem för de utförsäkrade, som behandlas inom arbetsmarknadssektorn (rek. nr. 21/1985).

Utskottet konstaterar, att projektverksamheten inom områdena barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete fortsatt under 1988 men ej utvidgats. Utskottet framför att antal förslag i sitt kommande betänkande över medlemsförslag A 832/s om ökade nordiska insatser inom barn och familjepolitiken.

Inom handikappområdet ges en redogörelse för Nordiska nämndens för handikappfrågor (NNH) arbete inom ramen för datahandlingsplanen för att utveckla databaserade handikaphjälpmedel. Bl. a. har konferensen anordnats som ett led i Nordisk teknologiår om datamaten som hjälpmedel och kommunikation med ny teknik. Sistnämnda ämne behandlas i ett särskilt medlemsförslag (A 864/s om telekommunikation för handikappade). Utskottet noterar med tillfredsställelse att de psykiskt utvecklingshämmandes särskilda behov vid utveckling av nationella system för hjälpmedelsförmedling tagits upp i en nordisk konferens. Dessa grupper har nämnts i utskottets senaste betänkanden över ministerrådets berättelser.

Vad gäller rusmedelsområdet vill utskottet erinra om de komplicerade problem som uppkommer i samband med risken för HIV-spridning bland intervenösa missbrukare. Frågan om HIV-infektion och narkotika har diskuterats vid ett forskarmöte inom Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och följs upp av en arbetsgrupp. Utskottet finner att de problem som sammanhänger med förslagen om utbytesprogram med rena

sprutor till narkomaner m. m. som under året debatterats i Sverige och tidigare i Danmark bör tas upp i ett nordiskt sammanhang mot bakgrund av de täta kontakterna över de nordiska gränserna.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att projektet om forskning kring välfärdsstaten, som påbörjats 1989, nu håller på att avslutas och emotser redovisningen. Utskottet vill erinra om det seminarium det arrangerade i Uppsala den 2–4 april 1986 med temat "Välfärdssamhällets framtid i Norden". Syftet med seminariet var att föra samman politiker och sakkunniga i Norden för att från icke traditionella utgångspunkter diskutera och klarlägga sina tankar om välfärden och de konsekvenser som aktuella tendenser kunde medföra. Seminariets överläggningar bör enligt utskottets uppfattning ingå i den vidare bearbetningen av forskningsprojektets resultat.

7. Miljövård

I rådets yttrande över förra årets ministerrådsberättelse hemställdes, att ett samarbetsprogram på miljöområdet med aktivt och konkret innehåll borde läggas fram som ett ministerrådsförslag för rådets 37:e session. Ministerrådet hänvisar till det ministerrådsförslag som lades fram till rådets extrasession i Helsingør där behandlingen utmynnade i rekommendationerna nr. 46/1988 ang. nordiskt miljöprogram och nr. 47/1988 ang. internationell miljöpolitik. Arbetet inom ministerrådet har under 1988 koncentrerats kring utarbetande av detta miljöprogram och förslag till handlingsplan mot havsföroreningar (rek. nr. 48/1988) vilka behandlats av utskottet i betänkanden till extrasessionen. Allmänt kan noteras att det allmänna miljöprogrammet avses vara så flexibelt att nya miljöproblem som man inte idag känner till skall kunna tas upp i det nordiska samarbetet. Den konkreta styrningen och prioriteringen av verksamheten och projekten kommer att ske med hjälp av program för de olika sakområdena som kommer att omfatta verksamheten under två till fyra år.

Vad gäller avsnittet om globala miljö- och resursproblem noterar utskottet att ministerrådet inlett en process för att på längre sikt följa upp Brundtlandkommissionens rekommendationer. Utskottet vill erinra om sin hemställan i betänkandet över ministerrådsförslaget om nordiskt miljöprogram, att de nordiska länderna bör inom FN föreslå att den internationella miljöpolitiken bör i FN föras upp på samma nivå som nedrustningspolitiken samt att generalförsamlingen antar en resolution att de industrialiserade länderna inriktar en viss andel av sin BNP till globalt miljösamarbete.

Utskottet noterar det omfattande arbete som bedrivs på luftföroreningsområdet, både i form av nordiska projekt och internationellt främst inom ramen för ECE och vill erinra om att rådet förordat en utvidgning av ECE:s mätprogram EMEP till att omfatta förutom svavel och kväveoxid även samverkans effekterna mellan kväve, svavel och andra föroreningar.

Förslag till ny handlingsplan mot luftföroreningar föreläggs sessionen 1990. Vad särskilt gäller bilavgaserna noteras med tillfredsställelse att Norge och Sverige inför avgaskrav på USA-nivå för nya bensindrivna bilar från 1989 och Finland från 1990. Danmark inför USA-krav för personbilar och lätta varubilar från 1990 och tar också upp frågan i EG-kommissionen. Utskottet framhöll i sitt betänkande till extrasessionen att miljöprogrammet bör innehålla konkreta åtaganden för uppfyllande av ministerrådets beslut att de nordiska länderna bör genomföra större minskningar av CFC-användningen än som avtalats i Montreal-protokollet och med angivande av år när ett förbud kan träda i kraft.

Mot denna bakgrund noteras att arbete pågår för att samordna genomförandet av de nordiska ländernas åtgärder enligt den s. k. reduktionsplanen för CFC för att bl. a. undvika konkurrensthörning och handelshinder. Av intresse är vidare att en redogörelse för tänkbara ekonomiska styrmedel (ev. skatt) för reduktion av CFC utarbetas.

Inom vatten- och havsföroreningar redogörs för de allmänna åtaganden, i ministerrådsförslag B 86/s att ge arbetet med att minska belastningen av stabila toxiska organiska ämnen och närsalter högsta prioritet och konstaterar att även toxiska metaller och olja tillhör de ämnen som kräver kraftfulla åtgärder. Utskottet vill erinra om de betydligt mer kraftfulla åtaganden som gjorde ändringsförslaget B 86Ä/s, och som torde ha utgjort förutsättningen för att rådets majoritet godkände förslaget, t. ex. att varje nordiskt land före den 31 december 1989 skulle lägga fram en nationell åtgärdsplan för att reducera utsläppen av tungmetaller och stabila organiska föroreningar med 50 % före 1995, räknat från 1985 års utsläppsnivå samt för att reducera utsläppen av närsalter (fosfor och kväve) till de havsområden som indirekt eller direkt påverkas eller kan förväntas bli påverkade av dessa utsläpp (Östersjön, Kattegatt, Skagerack och områdena väster om Danmark) med 50 % före 1995, sett i förhållande till 1985 års utsläppsnivå.

Under rubriken "miljökvalitetsövervakning" omtalas att ECE beslutat att starta en försöksverksamhet för europeisk integrerad monitoring, där Finland (Helsingfors) har utsetts som Coordinating Data and Evaluation Center. I Helsingfors har en nordisk databank för integrerad miljökvalitetsövervakning bildats. Databanken har utvidgats till att omfatta det nya internationella pilotprogrammet för integrerad miljökvalitetsövervakning inom ECE. Utskottet, som i sitt betänkande över ministerrådsförslaget B 85/s uttalade att miljöprogrammets avsnitt om information bör inrymma förslag om en nordisk miljödatatabank, hälsar detta med tillfredsställelse.

Avsnittet om kemikalier finner utskottet innehålla många värdefulla upplysningar, som i vissa fall borde kunna komma till nytta även inom hälso- eller arbetsmiljösektorn, t. ex. samordning av regler för klassificering och märkning av cancerframkallande ämnen (inom handlingsprogrammet mot cancer) projekt om reproduktionstoxiska ämnen (rek. nr. 18/80

ang. arbetsmiljörisker i samband med graviditet) samt allergiprojektet och projekt om bekämpningsmedel, som redan är tvärsektoriella.

I samband med kemikalieolyckor erinras om att utskottet i sitt betänkande över ministerrådsförslaget om åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön framhöll att Köpenhamnsavtalet om oljebekämpning borde utvidgas så att det även omfattar bekämpning av kemikalieolyckor. Utskottet vill i anslutning till avsnittet om naturvård och friluftsliv erinra om sina yrkanden i betänkanden över ministerrådsförslaget om nordisk miljöplan att miljöprogrammet borde kompletteras med en åtgärdsplan för naturvård som innefattar bevarande av flora och fauna, skydd av biotoper som t. ex. våtmarker med fl. sårbara naturområden och återställande av naturområden efter exploatering. Vidare framhöll utskottet att i ett nytt samarbetsprogram för turism borde ökad miljöhänsyn arbetas in, särskilt vad gäller skyddet av sårbara naturområden.

I avsnittet om *återvinning och avfall* kan noteras att två utredningar igångsatts, en om ett handlingsprogram för fast avfall och en om ett handlingsprogram för renare teknologier. Vidare har man påbörjat en undersökning av möjligheten att utarbeta en positiv miljömärkning av produkter som inte är miljöbelastande efter modell av den västtyska "blå ängeln". Detta står i överensstämmelse med utskottets yrkande i ovan nämnda betänkande att ett nordisk system för miljödeklarationen för olika produkter, eventuellt med gemensamma nordiska symboler, borde utarbetas.

Slutligen vill utskottet, som i samma betänkande efterlyste positiva åtgärder för att förmå industrin att leva upp till stränga miljökrav uttala sin tillfredsställelse över de insatser som redovisas i avsnittet "miljöekonomi". Dessa avser kostnadseffektiva strategier gentemot svavelutsläpp och en nordisk tidskrift för miljöekonomi som bl. a. vänder sig till näringslivets organisationer.

Utskottet vill mot bakgrund av sin genomgång av Nordiska ministerrådets berättelse C 1 1989 särskilt anföra följande

1. Utskottet anser, att de svaga gruppernas situation på arbetsmarknaden fortsatt bör uppmärksammas.

2. Enligt utskottets uppfattning har ministerrådet ej tillräckligt uppmärksammat kvinnornas möjligheter på arbetsmarknaden.

3. Ekonomiska styrmedel och incitament bör enligt utskottets uppfattning spela en större roll i miljöpolitiken, inte bara inom trafiksektorn, där vägtullar och bilavgifter används, utan på mer vidsträckta områden med hänsyn till hela miljöproblematiken.

4. Utskottet uttrycker sin tillfredställelse med ministerrådets arbete angående "Nordbors rättigheter i Norden" men vill påpeka att även socialpolitiska element måste inarbetas däri, bl. a. för att lösa ekonomiska och juridiska problem kring patientutbyte inom sjukvården.

5. Utskottet ser med tillfredsställelse att datateknik i allt större grad

används inom ministerrådets verksamhet, t. ex. inom arbetsmarknad, social- och hälsovård (läkemedel, handikapphjälpmedel) och miljö (miljö kvalitetsövervakning). De möjligheter denna teknik ger till tvärfackligt samarbete (t. ex. epidemiologi – miljöfaktorer) bör beaktas.

Stockholm den 30 januari 1989

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen

BIHANG 5

Ekonomiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C1)

Til Økonomisk udvalg udtaler sig om visse dele af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde i 1988 til Nordisk Råds 37'te session. Det er dele af kap. I og II samt

- Kap. XVII Økonomisk politik
- Kap. XVIII Industripolitik
- Kap. XIX Energipolitik
- Kap. XX Handelspolitik
- Kap. XXI Regionalpolitik
- Kap. XXII Bistand
- Kap. XXIII Jord- og skovbrug
- Kap. XXIV Fiskeri
- Kap. XXV Bolig- og byggesektoren

Udvalget udtaler sig endvidere om meddelelserne vedr. følgende rekommandationer:

- Rek. 4/1985/e* om forhøjede og harmoniserede beløbsgrænser for indførsel af varer til eget forbrug.
- Rek. 29/1986/e* om forskningsindsats inden for den kooperative sektor
- Rek. 26/1987/e* om eksportsamarbejde
- Rek. 29/1987/e* om lettelse i beskattningen for ungdom i forbindelse med feriarbejde i et andet nordisk land
- Rek. 31/1987/e* om fællesnordisk projekt om bestanden af vandringsfisk i Østersøen og i Den Botniske Bugt
- Rek. 32/1987/e* om nordisk samarbejde vedr. handel med tjenesteydelser
- Rek. 23/1988/e* om nordisk industrielt center i Oslo
- Rek. 24/1988/e* om nordisk bioteknologisk samarbejdsprogram
- Rek. 25/1988/e* om program for nordisk bistandssamarbejde
- Rek. 26/1988/e* om nordisk bistandssamarbejde
- Rek. 27/1988/e* om etablering af en nordisk udviklingsfond

<i>Rek. 28/1988/e</i>	om permanentgørelse af den nordiske investeringsbanks regionallåneordning
<i>Rek. 29/1988/e</i>	om Nordisk projekteksporthold som permanent institution
<i>Rek. 30/1988/e</i>	om nordisk samarbejde om udnyttelse af naturgas
<i>Rek. 31/1988/e</i>	om beskatning af personer med fast bopæl i et nordisk land og arbejde i et andet
<i>Rek. 32/1988/e</i>	om afvikling af kernekraften
<i>Rek. 33/1988/e</i>	om "frikommuneforsøg" over landegrænserne i Norden

Meddelelser behandles i særskilte betænkninger og der henvises dertil. I det omfang udvalgets bemærkninger til en meddelelse naturligt hører sammen med udtalelsen vedr. C 1, er den også refereret her.

Udvalget har behandlet beretningen og meddelelserne på rekommandationerne på mødet den 31. januar 1989 i Stockholm, og besluttet at udtale følgende:

Økonomisk politik

Væksten i OECD-landenes bruttonationalprodukt (BNP) fra 1987 til 1988 var omkring 4–5 %, og det sidste år betegnes som den stærkeste opgangsperiode for international økonomi i 1980'erne. Prisudviklingen i OECD-området var behersket i perioden og det private forbrug steg med ca. 4 % i gennemsnit.

Der eksisterer fortsat store ubalancer i den internationale økonomi først og fremmest beroende på at USA's store underskud på betalingsbalancen ikke forbedres i den takt, som er ønskelig.

Arbejdsledigheden er fortsat relativt høj i de europæiske OECD-lande, nemlig ca. 10 1/2 %, i forhold til gennemsnittet for OECD, som ligger på ca. 7 1/2 % i 1988.

De nordiske lande er inde i en periode med meget uensartet udvikling. Danmark og Norge har faldende indenlandsk efterspørgsel, stor eller stigende arbejdsledighed og lavt inflationspres. Underskuddet på disse landes betalingsbalancer er ved at komme under kontrol, men den økonomiske vækst er lille.

Sverige og Finland har pres på arbejdsmarkedet, voksende underskud overfor udlandet, og stærkere prisudvikling end gennemsnittet.

Island har i 1988 oplevet en kraftig svækkelse af højkonjunktoren med devaluering af den islandske krone og svækket balance i forhold til udlandet til følge. Ledigheden er imidlertid fortsat lav og inflationen er relativt høj i sammenligning med de øvrige nordiske lande.

Samlet set forventes væksten i de nordiske landes økonomier at blive lavere i 1989 end i årene før, nemlig omkring 1 1/2 %. Væksten i Norden vil dermed være markant lavere end i OECD som helhed.

Arbejdsledigheden i Norden vil måske samlet ses stige lidt, men vil

stadig ligge på omkring halvdelen af arbejdsledigheden i de øvrige europæiske OECD-lande.

Prisstigningerne vil øge i OECD-landene og forskellen mellem prisstigningerne i Norden og i OECD-området vil derfor blive mindre.

Som baggrund for udarbejdelsen af den nye økonomiske handlingsplan har ministerrådet ladet udarbejde forskellige analyser af det økonomiske samarbejde og de økonomiske forhold.

En af disse rapporter analyserer den økonomiske integration i Norden og konkluderer, at den økonomiske integration på en række vigtige områder ser ud til at være mindre, end man burde forvente, når der tages udgangspunkt i den almindelige økonomiske udvikling. (Økonomisk integration i Norden, af Carl Fredriksson.) Sådanne områder er f. eks. handelen, arbejdsmarkedet, FoU-området samt til en vis grad kapitalmarkederne.

Økonomisk Udvalg vil pege på, at der kan synes at være en sammenhæng mellem denne manglende økonomiske integration og den meget forskellige økonomiske udvikling i de nordiske lande for tiden. Skal der rettes op på dette, må der stilles store krav til et smidigt og effektivt samarbejde og krav om at de økonomisk-politiske beslutninger i landene afstemmes, også ud over de foranstaltninger, som nu gennemføres i den nye økonomiske handlingsplan. Udvalget skal endvidere pege på at Norden vil stå stærkere i den europæiske udvikling, hvis den økonomiske integration i Norden øges. Som et led i dette arbejde henstiller udvalget, at ministerrådet i højere grad forelægger Nordisk Råd de uenigheder og modstridende synspunkter, som findes i ministerrådet, således at de kan blive genstand for en politisk debat i Rådet.

Udvalget henviser i øvrigt til betænkningen over ministerrådsforslag B 89/e om den nye økonomiske handlingsplan og støtter tanken om at der snarest gennemføres en evaluering af "Norden i vækst".

Udvalget har modtaget den årlige konjunkturrapport fra finansministrene. Udvalget finder at rapporten er et godt hjælpemiddel til at bedømme de nordiske landes udvikling i forhold til omverdenen. Udvalget har bemærket, at der i rapportens kapitel om Sverige er omtalt virksomhedernes satsninger på forskning og udvikling (FoU), og efterlyser en indikator for udviklingen på dette område i alle landene og i OECD-landene indarbejdet i kommende konjunkturrapporter.

Norden og den internationale udvikling

Samarbejdet mellem de nordiske lande i internationale fora ser ud til at være inde i en god gænge. Udvalget har tidligere understreget vigtigheden af dette samarbejde og skal gøre det igen.

Nordisk Råd vedtog på sin 36. session følgende udtalelse efter forslag fra Økonomisk Udvalg (udtalelse nr 3/1988/punkt 1):

”Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om å virke for at Ministerrådets organer spiller en mer aktiv rolle med hensyn til å fremme felles nordiske interesser og samordne nordiske tiltak for å møte den utfordring den europeiske integrasjonsprosessen innebærer.”

Udvalget konstaterer med tilfredshed at ministerrådet søger at leve op til dette og at der ved den 37. session fremlægges et omfattende materiale som baggrund for Nordisk Råds drøftelser af hvordan de nordiske lande mest effektivt kan håndtere de internationale samarbejdsspørgsmål. Udvalget henviser til disse drøftelser og betænkninger, som ligger til grund herfor.

Industripolitik

Udviklingen i industriproduktionen har været forskellig i de nordiske lande i det sidste år. Dette er hovedsagelig en afspejling af de generelle økonomiske forhold. Danmark og Norge har således haft en svag produktionstilvækst og faldende industriinvesteringer, mens Sverige og Finland har udviklet sig modsat.

De direkte investeringer over grænserne i Norden har holdt sig på et højt niveau i 1988. Hovedaktiviteterne i det nordiske industrisamarbejde har været det nordiske teknologiår og planlægningen af det industrielle center i Oslo. Udvalget konstaterer med tilfredshed, at centret i Oslo begynder sin funktion 1. januar 1989, og samtidig indledes arbejdet i det tilknyttede næringspolitiske forum.

Ved Nordisk Råds session i 1988 vedtog Rådet følgende udtalelse (udtalelse nr. 3/1988 punkt 2):

”Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at Nordisk Industrifonds budsjett for 1989 ikke svekkes som en følge av at den økonomiske handlingsplanen utløper i 1988 samt at Fondet tilføres ytterligere ressurser som følge av ministerrådsforslagene om opprettelse av et industrielt senter i Oslo og et bioteknologisk samarbeidsprogram.”

Udvalget konstaterer at ministerrådet regner med en vis forøgelse af fondens midler som følge af den nye økonomiske handlingsplan og ved beslutningen om det bioteknologiske handlingsprogram. Udvalget henviser i øvrigt til betænkningen over den nye økonomiske handlingsplan.

Energipolitik

Den gældende samarbejdsplan på energiområdet udløber med 1988, og ministerrådet har fremlagt et forslag til ny samarbejdsplan for Nordisk Råd til behandling på 37. session (ministerrådsforslag B 88/e).

Udvalget henviser til betænkningen over ministerrådsforslaget, og skal særligt fremhæve følgende:

Nordisk Råd vedtog på 36. session følgende udtalelse (udtalelse nr. 3/1988 punkt 3):

''Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at forslag om eventuelle fortsatte bevilgninger til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål etter at nåværende sikkerhetsprogram utløper i 1989 forelægges Nordisk Råd i et særskilt ministerrådsforslag.''

Ministerrådets beretning tilkendegiver, at NKA's fremtidige aktiviteter vil blive behandlet i forbindelse med den ordinære budgetbehandling. Udvalget finder ikke dette tilfredsstillende og minder om at energiministrene på mødet med udvalget den 15. november gav tilsagn om i givet fald at udarbejde et ministerrådsforslag om et fortsat sikkerhedsprogram.

Udvalget finder endvidere, at et kommende revideret forskningsprogram på energiområdet bør drøftes med økonomisk udvalg.

I udvalgets betænkning over sidste års C 1 tilkendegav udvalget at sårbarhedsproblemet omkring energiforsyningen burde kommenteres. Udvalget efterlyste også en nærmere redegørelse for konkrete iværksatte tiltag vedr. energi og miljø. Udvalget efterlyser en tilfredsstillende belysning af disse spørgsmål i beretningens energifsnit.

Udvalget konstaterer endelig, at det ser ud til at den ønskede intensivering af samarbejdet om naturgassens udnyttelse har fundet sted, men understreger at arbejdet på området fortsat bør prioriteres højt.

Handelspolitik

I forlængelse af tidligere fremførte synspunkter fra Økonomisk Udvalg vedtog Nordisk Råd på 36'te session følgende udtalelse (udtalelse nr. 3/1988 punkt 4):

''Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om å virke for at arbeidet med å avvikle handelshindringer i Norden effektiviseres og gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganer samt at det blir rapportert om konkrete resultater til neste sesjon.''

Udvalget henviser til ministerrådets rapporter i C 1, C 2 og i bilag 2 C 1. Det fremgår heraf at arbejdet med at afvikle handelshindringer er meget ressourcetrævendende og at det tilsyneladende går langsommere end planlagt. Udvalget er derfor af den opfattelse at ovennævnte udtalelse stadig er lige aktuell. Udvalget henviser i øvrigt til betænkningen over C 2, hvor der foreslås en ny udtalelse vedr. afviklingen af handelshindringer, hvori ministerrådet og de nationale regeringer opfordres til at leve op til sit ansvar.

Regionalpolitik

Udvalget har tidligere udtalt støtte til de prioriteringer, som er lagt i det regionalpolitiske arbejde. Det konstateres med tilfredshed at en evaluering har fundet sted af en række væsentlige samarbejdsområder. Udvalget lægger vægt på at dette materiale kommer til at ligge til grund for udarbejdelsen af det nye regionalpolitiske samarbejdsprogram.

Udvalget hilser velkomment at regionallåneordningen inden for NIB nu er gjort permanent.

Bistand

Udvalget konstaterer at beretningen oplyser, at de samlede overførsler til u-landene på globalt plan faldt i 1988. Udvalget støtter den nordiske indsats for at få alle industrilande til at leve op til FN's målsætning om at yde 0,7 % af BNP til bistand.

Udvalget støtter ligeledes det nordiske samarbejde vedr. Namibia og Afghanistan ligesom udvalget gerne ser en yderligere udvikling og udbygning af samarbejdet region – til – region.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet nu har vedtaget et samarbejdsprogram på bistandsområdet, selvom der ikke på alle punkter er taget hensyn til de synspunkter, som økonomisk udvalg gav udtryk for under behandlingen af ministerrådsforslag B 79/e.

Udvalget konstaterer ligeledes med tilfredshed, at såvel de nordiske landes bistandsaktiviteter som bistandsindsatser i internationale organisationer nu i højere grad tilrettelægges ud fra miljø- og ressourcemæssige hensyn, og at denne positive udvikling forstærkes bl. a. under indflydelse af anbefalingerne fra Verdenskommissionen for miljø og udvikling.

Ministerrådet redegør i beretningen for hvordan synspunkterne fra Økonomisk Udvalg vedr. samarbejdsprogrammet er behandlet. Økonomisk Udvalg finder ikke, at der gives en tilfredsstillende forklaring på hvorfor der ikke er oprettet et formelt fagministerråd for bistandsområdet. Udvalget vil tage dette op med bistandsministrene.

Udvalget forudsætter at der løbende sker udvikling af samarbejdet i retning af stærkere konkretisering og forbedret koordinering af det nordiske bistandssamarbejde og at også kulturelt bistandssamarbejde udvikles.

Udvalget savner en bedømmelse i beretningen af det hensigtsmæssige i eventuelt at tilføre bistandsvirksomheden midler over det nordiske budget f. eks. til udbygning af forsknings- og evalueringssamarbejdet. Det konstateres blot i beretningen, at en sådan bedømmelse vil ske senere.

Økonomisk Udvalg noterer med tilfredshed, at der nu er truffet beslutning om etablering af en nordisk udviklingsfond, og at fonden påbegynder sin virksomhed 1. januar 1989.

Udvalget støtter at rek. 21/1988/s om udviklingsbistand og miljøproblemer afskrives.

Jord- og skovbrug

Ministerrådet konstaterer at den jordbrugspolitiske situation i de nordiske lande er præget af overskudsproduktion og anvendelse af produktionsregulerede forudsætninger som led i de nationale jordbrugsordninger.

På skovbrugsområdet synes vækstmulighederne at være større og dette område tiltrækker øgende investeringer.

Det nordiske samarbejde drives indenfor det samarbejdsprogram, som blev vedtaget 1985. En justering af programmet vil ske i løbet af 1989.

I den økonomiske handlingsplan indgår en målsætning om afskaffelse af erhvervsstøtte på længere sigt. Særligt på jordbrugssektoren har man i en redegørelse belyst mulighederne for at øge handelen med landbrugsprodukter. Konkrete forslag afventer dog 2. del af redegørelsen, men det fremgår, at mulighederne formentlig er begrænsede.

Udvalget har forståelse for at afreguleringen på jordbrugssiden er vanskelig og må tage relativt lang tid. Hertil kommer at sammenhængen til EF's fælles jordbrugspolitik giver stærke bindinger og begrænser mulighederne for selvstændige nordiske initiativer. Udvalget vil alligevel holde fast ved at udviklingen må føres videre mod en mindre grad af regulering og mod en større grad af fri handel med landbrugsprodukter samt at dette må ske i lyset af udviklingen i EF.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at de miljø- og ressourcemæssige overvejelser nu indgår med stor vægt i samarbejdet på jord- og skovbrugsområdet.

Fiskeri

Højtprioriterede temaer i dette samarbejde er nu akvakultur og fiskeriforskning, herunder særligt miljørelaterede fiskerispørgsmål. Dette stemmer med udvalgets tidligere udtalte synspunkter.

Udvalget henviser i øvrigt til betænkningen over ministerrådsforslag B 90/e om nordisk samarbejdsprogram på fiskeriområdet.

Bolig- og byggesektoren

Samarbejdet på bolig- og byggesektoren er forankret i handlingsplanen fra 1987.

Udvalget konstaterer at et vigtigt område af samarbejdet knytter sig til fjernelse af tekniske handelshindringer for byggematerialer m. v. Udvalget finder at dette arbejde er vigtigt – både inden for Norden og i relation til udviklingen af EF's indre marked.

Sammenfatning

Økonomisk Udvalg vil sammenfattende særligt fremhæve følgende synspunkter, som bør indgå i Budget- og Kontroludvalgets betænkning vedr. ministerrådets beretning for 1988 (C 1):

- 1) Økonomisk Udvalg peger på, at der kan synes at være en sammenhæng mellem den manglende økonomiske integration og den meget forskellige økonomiske udvikling i de nordiske lande for tiden. Skal der rettes op på dette, må der stilles store krav til et smidigt og effektivt samarbejde og krav om at de økonomisk-politiske beslutninger i landene afstemmes, også ud over de foranstaltninger, som nu gennemføres i den nye økonomiske handlingsplan. Udvalget henstiller at uenigheder i ministerrådet i højere grad forelægges Nordisk Råd, således at de kan blive genstand for en politisk diskussion.
- 2) Udvalget har modtaget den årlige konjunkturrapport fra finansministrene. Udvalget finder, at rapporten er et godt hjælpemiddel til at bedømme de nordiske landes udvikling i forhold til omverdenen. Udvalget efterlyser en indikator for udviklingen i satsninger på forskning og udvikling i alle landene og i OECD-landene indarbejdet i kommende konjunkturrapporter.
- 3) Udvalget konstaterer, at ministerrådet regner med en vis forøgelse af Industrifondens midler som følge af den nye økonomiske handlingsplan og ved beslutningen om det bioteknologiske handlingsprogram.
- 4) I udvalgets betænkning over sidste års C 1 tilkendegav udvalget, at sårbarhedsproblemet omkring energiforsyningen burde kommenteres. Udvalget efterlyste også en nærmere redegørelse for konkrete iværksatte tiltag vedr. energi og miljø. Udvalget har den opfattelse, at ingen af disse spørgsmål er tilfredsstillende belyst i beretningens energiafsnit.
Udvalget konstaterer, at det ser ud til at den ønskede intensivering af samarbejdet om naturgassens udnyttelse har fundet sted, men understreger, at arbejdet på området fortsat bør prioriteres højt.
- 5) Ministerrådets beretning tilkendegiver, at NKA's fremtidige aktiviteter vil blive behandlet i forbindelse med den ordinære budgetbehandling. Udvalget finder ikke dette tilfredsstillende og minder om, at energiministrene på mødet med udvalget den 15. november gav tilsagn om i givet fald at udarbejde et ministerrådsforslag om et fortsat sikkerhedsprogram.
- 6) Udvalget henstiller, at arbejdet med afvikling af handelshindringer effektiviseres og fortsat gives høj prioritet.
- 7) Udvalget hilser velkomment, at regionallåneordningen inden for NIB nu er gjort permanent.
- 8) Udvalget finder ikke, at der gives en tilfredsstillende forklaring på hvorfor der ikke er oprettet et formelt fagministerråd for bistandsområdet.

Udvalget savner en bedømmelse i beretningen af det hensigtsmæssige i eventuelt at tilføre bistandsvirksomheden midler over det nordiske budget f. eks. til udbygning af forsknings- og evalueringssamarbejdet.

Økonomisk Udvalg noterer med tilfredshed, at der nu er truffet beslutning om etablering af en nordisk udviklingsfond, og at fonden påbegynder sin virksomhed 1. januar 1989.

- 9) Udvalget holder fast ved at udviklingen må føres videre mod en mindre grad af regulering og mod en større grad af fri handel med landbrugsprodukter samt at dette må ske i lyset af udviklingen i EF.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at de miljø- og ressourcemæssige overvejelser nu indgår med stor vægt i samarbejdet på jord- og skovbrugsområdet.

Stockholm, den 31. januar 1989

For Økonomisk Udvalg

Anders Talleraas

Redogörelse

om planerna för det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed till Nordiska rådets 37:e session, i överensstämmelse med Helsingforsavtalet, artikel 64 andra stycket sin redogörelse för planerna för det fortsatta nordiska samarbetet.

Ministerrådet avser även att i mitten på januari 1989 överlämna en bilaga till detta dokument, Norden och den europeiska integrationen, för kommentarer under generaldebatten vid Nordiska rådets 37:e session.

Stockholm den 12 december 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

Kapitel

1	Inledning	1734
2	En balanserad ekonomisk tillväxt	1736
3	Avveckling av handelshinder	1737
4	Kultursamarbete	1738
5	Forskning och högre utbildning	1740
6	Arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik	1741
7	Flykting- och migrationsfrågor	1743
8	Social- och hälsovårdspolitik	1744
9	Jämställdhetspolitik	1745
10	Miljösamarbete	1745
11	Näringspolitik	1747
12	Samfärdsel och turism	1749
13	Konsument- och livsmedelspolitik	1751
14	Biståndssamarbete	1752
15	Lagstiftningssamarbete	1753

Bilagor

1	Social- och miljöutskottets betänkande	1754
2	Kommunikationsutskottets betänkande 1	1760
3	Juridiska utskottets betänkande	1764
4	Kulturutskottets betänkande 1	1768
5	Budget- och kontrollutskottets betänkande 1	1775
6	Ekonomiska utskottets betänkande	1781
7	Budget- och kontrollutskottets betänkande 2	1787
8	Kommunikationsutskottets betänkande 2	1793
9	Kulturutskottets betänkande 2	1798

1. Inledning

De övergripande målsättningarna

- Enligt Nordiska ministerrådets planer skall utgångspunkterna för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar under de närmaste åren vara
- att stärka och utveckla de nordiska ländernas kulturella gemenskap: utbildnings-, forsknings- och mediasamarbete och samarbete på det allmänskulturella området,
  - att i enlighet med världskommissionens rapport om miljö och utveckling förbättra skyddet av miljön genom nationella och gemensamma åtgärder samt genom ett intensifierat nordiskt samarbete i internationella sammanhang,
  - att stärka de nordiska ländernas position och inflytande i samband med att den europeiska gemenskapen fram till 1992 skapar en gemensam inre marknad,
  - att vidareutveckla det nordiska samarbetet om arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik, och konsumentskydd bl. a. med hänsyn till utvecklingen inom EG,
  - att vidareutveckla det social- och hälsovårdspolitiska samarbetet mot en sund livsstil, en sund miljö och en effektiv social- och omsorgsverksamhet
  - att utveckla Norden som hemmamarknad bl. a. genom att successivt undanröja hinder för fria rörelser av varor, tjänster, kapital och människor,
  - att utveckla de nordiska ländernas industriella konkurrenskraft bl. a. förslagsvis genom samordnade forsknings-, utvecklings- och exportfrämjande insatser.

Den nordiska budgeten

Den 16 november 1988 fattade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslut om budget för 1989 samt om ekonomiska ramar för 1990 och 1991. Budgeten uppgår till 610,9 milj. DKK.

Som en utgångspunkt för planeringen bör tills vidare gälla en real tillväxt om 3 % årligen för 1990 och 1991. Detta innebär dock inte ett ställningstagande för en årlig automatisk ökning av den nordiska budgeten. Pågående verksamhet skall granskas för att kunna ge möjlighet till omprioriteringar inom och mellan sektorerna för bl. a. att finansiera prioriterade åtgärder. Inga nya utgiftsåtaganden kan göras utan att finansieringen är säkrad.

Nordiskt samarbete vid sidan av Nordiska ministerrådet

Samarbetet mellan olika ideella, humanitära och intresseorganisationer har långa traditioner i Norden. Dessa kontaktformer är en central del av det nordiska nätverket som fördjupar och kompletterar det officiella parlaments- och regeringssamarbetet.

För ministerrådets vidkommande har kontakterna bl. a. med Föreningarna Norden, de nordiska idrottsförbunden, Nordens Fackliga Samorganisation och de nordiska arbetsgivarföreningarna varit en naturlig och nyttig del av den politiska processen. Genom dessa kontakter mottas viktiga impulser som gagnar det nordiska samarbetet.

Också det direkta samarbetet mellan myndigheter, fackliga och andra intresseorganisationer på olika organisatoriska nivåer utgör en omfattande och viktig del av det samlade nordiska samarbetsmönstret. Efter hand har det dessutom utvecklats ett omfattande kontaktnät inom näringslivet. Mellan olika företag förstärks kontakterna genom bl. a. de ägar- och samsamarbetsformer som för närvarande utvecklas inom näringslivet i Norden.

Ministerrådet kommer också i fortsättningen att stödja dessa samsamarbetsformer och i sitt eget arbete dra nytta av det som den nordiska samhörigheten representerar. I konkreta saker kommer ministerrådet också att ta ställning till hur dessa samsamarbetsorgan och -former kan bidra till genomförandet av Helsingforsavtalets målsättningar.

Norden och den europeiska integrationsprocessen

Integrationsprocessen i Europa väntas fortsätta i rask takt under de kommande åren. Drivkraften härvid är speciellt EG:s strävanden att realisera tanken om en inre marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor. I takt med att besluten fattas och sätts i verket inom EG kommer effekten av EG:s inre marknad i stigande grad att märkas även i länder som står utanför denna.

EG/EFTA-samarbetet är också under utbyggnad på grundval av Luxemburg-deklarationen från 1984, som bekräftades på EG/EFTA-ministermötet i Bryssel i februari 1988. Konkreta resultat har redan uppnåtts, och viljan att fortsätta med ytterligare framsteg finns på bägge håll.

Av ministerrådets rapport "Norden i Europa" som överlämnades till Nordiska rådet i maj 1988 framgår att nordiskt samarbete pågår inom i stort sett alla områden som omfattas av EG:s inre marknad eller som har en nära anknytning till den.

Det är viktigt att Norden är i stånd att agera snabbt i frågor rörande den europeiska integrationen. Ministerrådet kommer att anpassa arbetsrytmen på de enskilda sektorerna till utvecklingen inom EG och EG/EFTA bl. a. genom att etablera mindre grupper som kan mötas med kort varsel.

Avgörande vikt måste tillmätas den gällande höga nordiska nivån för arbetsmiljö, konsumentskydd och socialförsäkring. På dessa områden bör de resultat som har uppnåtts i Norden fortfarande förbättras och utnyttjas för att påverka och förstärka innehållet av den inre marknadens sociala dimension samt integrationsprocessen som en helhet.

Dessutom kommer ministerrådet att utveckla andra möjligheter för nya nordiska initiativ som kan utnyttjas för att påverka utvecklingen inom EG och EG/EFTA. Som exempel härpå kan nämnas en samnordisk transport-

marknad, en nordisk utbildningsgemenskap, ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete samt utveckling av turism i de nordiska länderna.

Ministerrådet överlämnar en kompletterande rapport om Norden i Europa som en bilaga till detta dokument.

2. En balanserad ekonomisk tillväxt

De fem nordiska länderna har i många avseenden varit framgångsrika. De ligger bland de främsta i världen enligt de flesta välfärdsindikatorer. Välfärden i Norden är förhållandevis jämnt fördelad. De offentliga välfärdssystemen är väl utvecklade och företer stora likheter mellan länderna. Detta betecknar man ofta med "Den nordiska modellen". Inkomstutjämning, full sysselsättning, regional utjämning och en demokratisk utveckling på alla samhällsområden är viktiga målsättningar i de nordiska länderna.

Det är emellertid ingen självklarhet att de nordiska länderna kan ha en positiv utveckling av ekonomi och välfärd. De lever i en öppen värld, där den ekonomiska balansen mot omvärlden och förmågan att anpassa sig till nya betingelser är avgörande. De nordiska länderna är små, öppna ekonomier med mycket stor utrikeshandel. Ungefär 20–25% av utrikeshandeln sker mellan de nordiska länderna; resten av handeln äger rum med länder utanför Norden – framförallt med övriga Västeuropa. Detta innebär att upprätthållandet av den externa balansen och den internationella konkurrenskraften är avgörande för att välfärden skall kunna upprätthållas och utvecklas positivt i Norden. Alla nordiska länderna har bytesbalansunderskott, som i flera fall förväntas bli större de närmaste åren. Inflationen i de nordiska länderna är högre än genomsnittet för OECD-länderna. Detta är förhållanden som kan bidra till att försämra den ekonomiska utvecklingen och till att minska handlingsutrymmet i den ekonomiska politiken.

Det nordiska samarbetet har historiskt utvecklats med sikte på att stärka den inre nordiska samhörigheten – att öppna gränserna mellan de nordiska länderna. Detta är fortfarande viktigt. Men utvecklingen under senare tid har alltmer understrukit Nordens beroende av omvärlden. Ser man till det som är gemensamt, så står det nordiska ekonomiska samarbetet inför många utmaningar.

Ministerrådet har lagt fram ett förslag om en ny ekonomisk handlingsplan – Ett starkare Norden – för behandling vid sessionen i Stockholm 1989. Den nya planen skall löpa åren 1989–1992.

Den ekonomiska handlingsplanen har tre målsättningar.

För det *första*, att bevara och utveckla "den nordiska modellen". För att klara detta behöver de nordiska länderna uppnå en bättre extern balans och göra vissa saker i sin ekonomiska politik bättre än hittills. Den ekonomiska handlingsplanen kan här bidra genom gemensamma analyser och bedömningar av centrala ekonomiskpolitiska frågor, men också genom en

bättre koppling mellan den ekonomiska politiken och samarbetsområden som miljö, arbetsmarknad-, arbetsmiljö-, social- och regionalpolitik.

För det *andra*, att fortsätta utveckla "Norden som hemmamarknad". Norden som hemmamarknad har länge stått centralt i det nordiska samarbetet, men ännu återstår – trots viktiga framsteg – mycket att göra innan detta begrepp har fått reellt innehåll. Den nya ekonomiska handlingsplanen avses ge ytterligare framsteg i den riktningen. En bättre fungerande nordisk hemmamarknad med friare rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor, kan främja en balanserad ekonomisk tillväxt, dämpa inflationen och stärka samhörigheten.

För det *tredje*, att söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad. Danmark är medlem i EG, och deltar därmed direkt i utvecklingen av den inre marknaden. De övriga fyra nordiska länderna eftersträvar en nära anknytning till den inre marknaden. Gemensamma nordiska lösningar – så långt det är möjligt – är viktiga för sammanhållningen i Norden och för hela Nordens deltagande i det västeuropeiska frihandelsområdet.

Handlingsplanen innehåller analyser av centrala problem i de nordiska ekonomierna. De åtgärder som förväntas ha den största samhällsekonomiska effekten är initiativ för en friare handel, bättre fungerande arbetsmarknader och avreglering av kapitalmarknaderna.

Innan utgången av handlingsplanen är det målsättningen att de nordiska länder som inte är medlemmar i EG skall avveckla ett antal närmare specificerade kapitalregleringar. Senast år 1990 kommer Nordiska ministerrådet att överväga om en utvidgning av liberaliseringsmålet utöver de kapitaltransaktioner som anges i denna handlingsplan bör ske. Målsättningen för finansiella tjänster är att det bör vara etableringsrätt och frihet för att utväxla finansiella tjänster över gränserna i Norden.

De största ekonomiska satsningarna föreslås gälla industriell utveckling och forskningssamarbete.

I handlingsplanen uttrycker ministerrådet att det enligt ministerrådets mening är angeläget att frågan om koncernfackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk integration förs vidare på så sätt att den snarast möjligt kan omsättas i praktiska resultat.

De medel som satsas på den ekonomiska handlingsplanen är temporära.

3. Avveckling av handelshinder

De nordiska länderna arbetar aktivt för att bryta ned och avlägsna olika typer av handelshinder. På ett internationellt plan satsas det mycket på att genomföra GATT:s Uruguay-runda. EG intensifierar sitt arbete med att slutföra sin inre marknad. Parallellt pågår arbete mellan EG och EFTA-länderna för att skapa ett "europeiskt ekonomiskt område".

Ministerrådet följer denna utveckling. "Norden som hemmamarknad" förstärks bl. a. genom att avveckla tekniska handelshinder, förenkla tullformaliteter och handelsdokumentation, minska ur konkurrenssynpunkt snedvridande statsstöd och gradvis öppna de sektorer av näringslivet som tidigare inte har varit utsatta för konkurrens.

Detta arbete sker enligt riktlinjerna i samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder i Norden (*NU 1987:24*). Alla sektorer som berörs av handel med varor och tjänster har pålagts uppgiften att genomföra programmet. En utgångspunkt är att anpassningen till den internationella och europeiska utvecklingen inte får störas genom isolerade nordiska lösningar. Detta hindrar inte att det nordiska samarbetet kan ha ett egenvärde på många områden, och ge snabbare resultat eller vara en förberedelse för ett bredare västeuropeiskt samarbete.

För ett resultatrikt arbete förutsätts politisk styrning.

Dessutom krävs att regeringarna vidtar nödvändiga åtgärder för att samarbetsprogrammet genomförs av de myndigheter som utfärdar föreskrifter och utövar kontroll.

På detta område är en nära kontakt med näringslivets organisationer och med de nordiska gränsregionala samarbetsorganen angelägen.

4. Kultursamarbete

Den nordiska kulturgemenskapen och de uttryck den fått i praktiskt samarbete på kulturområdet är unik i världen. De nordiska ländernas kulturgemenskap har också varit en viktig förutsättning för samarbetet på andra områden och för det vardagliga samarbetet över gränserna som pågår dagligen i hela Norden.

Denna gemenskap är en viktig tillgång i den tid som präglas av ökad internationalisering. Ett land med ett vitalt och mångsidigt nationellt kulturliv kan välkomna intryck och inflytande från andra länder. För att kunna delta i ett internationellt kulturutbyte krävs en stark egen kulturidentitet. Genom det nordiska samarbetet stärks och berikas de enskilda ländernas kultur och tillsammans utgör vi en viktig del av den internationella kulturella scenen.

De nordiska länderna fungerar idag mycket öppet gentemot omvärlden och öppenheten för internationellt samarbete är en viktig tillgång i vårt kulturklimat. I det avseendet är det viktigt att samarbetet med Öst- och Västeuropa stärks.

Den kulturhandlingsplan som nu fastställs för den närmaste treårsperioden syftar till att ytterligare stärka den nordiska kulturgemenskapen och engagera flera i samarbetet.

Inom *allmänkulturområdet* startar ministerrådet en effektivisering och rationalisering av organisationen för samarbetet inom det konstnärliga området. Från början av 1989 upprättas 4 av de kommittéer som omtalas i

handlingsplanen, nämligen Nordisk teater- och danskommitté, Nordisk litteratur- och bibliotekskommitté, Nordisk musikkommitté och Nordisk filmkommitté. Den femte kommittén, Nordisk konst- och konstindustri-kommitté, kommer att upprättas den 1 januari 1990.

Ministerrådet kommer att föreslå att Nordiska rådets musikpris delas ut varje år fr. o. m. 1990, och man kommer att anmoda Nordiska musikkommitté att utarbeta förslag till nya regler för utdelandet av priser så att det kan utdelas såväl till kompositörer som musiker.

Det förs diskussioner om Nordvision-samarbetet mellan de berörda parterna. Ministerrådet ser optimistiskt på möjligheterna för att detta samarbete blir utvidgat.

Ministerrådet kommer att undersöka möjligheterna till ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet. Slutligen avhandlar man möjligheterna för gemensamma nordiska utbildningsaktiviteter inom massmedieområdet.

Det planläggs en utställning av nordisk konst från 1910–1930 i Sovjetunionen och ett gemensamt nordiskt deltagande vid musikfestivalen i Flandern 1990.

De permanenta nordiska konstförmedlingsinstitutionerna, Nordens Hus i Reykjavík och Nordiskt konstcentrum kommer att bli särskilt prioriterade.

Det gäller även det folkliga nordiska samarbetet i form av folkbildnings-, ungdoms- och idrottssamarbetet. Vidare kommer ministerrådet vid Nordiska rådets 37:e session att lägga fram en särskild redogörelse för idrotts-samarbetets organisation och finansiering.

Arbetet med den ökade språkförståelsen och främjandet av den kulturella och sociala förståelsen mellan Nordens folk kommer att vara högt prioriterat. Den ömsesidiga språkförståelsen är av grundläggande betydelse för den nordiska gemenskapen, inte bara som en kommunikativ färdighet men också som ett kulturförmedlande instrument i vid mening. Ministerrådet förbereder därför en ny handlingsplan för språkligt samarbete i Norden. I handlingsplanen kommer det att läggas vikt på en starkare betoning av det nordiska materialet i undervisning, läroplaner, flera kurser för lärare och ökat utbyte för elever och lärare.

Ministerrådet kommer att under åren som följer stödja utvecklingen av den nordiska produktionen av programvaror till skolbruk.

Ministerrådet avser att uppmuntra regionala och lokala myndigheter och institutioner att delta i det nordiska skolsamarbetet, bl. a. genom att skapa ett nätverk kring prioriterade områden som miljöundervisning, jämställdhet, yrkesutbildning och elevmobilitet. Samarbetet om smala utbildningsområden som små yrkesutbildningar och sällsynta handikappgrupper kommer att byggas upp.

1990 kommer det att i enlighet med handlingsplanen ställas ett antal stipendier till disposition för elever vid gymnasiala utbildningar. Det gäller

det s. k. Nordplus-programmet som är en stipendieordning för elev- och lärarutbyte.

Inom folkbildnings- och vuxenundervisningsområdet kommer ministerrådet att främja skapandet av nätverksprojekt kring det livslånga inhämtandet av kunskap med vikt på prioriterade gruppers behov, förhållandet mellan allmän och yrkesorienterande vuxenutbildning, lokalt utvecklings-samarbete som pedagogisk resurs och att låta aktuella samhällsproblem ingå i vuxenundervisningen.

5. Forskning och högre utbildning

En av de centrala ambitionerna för det nordiska samarbetet inom *högre utbildning* under de närmaste åren är att förverkliga en nordisk utbildningsgemenskap. Det kommer att inventeras vilka hinder som i dag finns för en sådan gemenskap. Beslut kommer att föreslås, som behöver fattas för att avskaffa juridiska och ekonomiska och ev. andra hinder för nordbors genomförande av studier i ett annat nordiskt land och att uppnå en generell examensgiltighet.

Inom högre utbildning kommer NORDPLUS-programmet under de närmaste åren att successivt byggas ut som förutsatts i kulturella handlingsplanen för att bidra till en ökad rörlighet bland lärare och studerande i Norden. Härvid kommer speciell uppmärksamhet att ägnas relationerna till utbildningssamarbetet inom EG.

Forskningsfrågorna intar en central ställning inom flera av ministerrådets samarbetsområden. Sektorsorienterad forskning behandlas därför även i andra kapitel i detta dokument. Utbyggnaden av *forskningssamarbetet* kommer under de närmaste åren fortsättningsvis att följa de huvudlinjer som anges i kulturhandlingsplanen. I enlighet härmed kommer de centrala frågorna att gälla nordisk samverkan i internationellt forsknings-samarbete, forskarutbildning och forskarrörlighet samt kvalitativ utveckling av de samnordiska forskningsinstitutionerna.

För att förbättra den resurs för regional utveckling som forsknings- och utvecklingsarbete utgör och för att höja kompetensen i regionalpolitiskt prioriterade regioner är det väsentligt att främja samarbetet mellan universitet och näringslivet.

Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt möjligheterna att genom nordiskt samarbete trygga de nordiska ländernas deltagande i internationella forskningsprogram och forskningsanläggningar. De allt mer kostnadskrävande, instrumentintensiva, internationella forskningsanläggningarna har understrukt svårigheterna för mindre länder som de nordiska att följa med i den internationella forskningsfronten. De senaste årens framgångsrika exempel med etablering av nordiska forskningskonsortier och nordisk samordning av ländernas specialkompetens i storprojekt visar

att de nordiska länderna med framgång kan medverka i krävande internationellt forskningssamarbete.

En intensifiering av samarbetet skall både förstärka kvaliteten och öka volymen i de nordiska ländernas forskarutbildning. Viktiga inslag utgörs av forskarkurser och forskarutbildningsstipendier samt försök med nordiska handledare och nordiska gästprofessorer.

Det är vidare viktigt att de nationella forskarutbildningsaktiviteterna görs tillgängliga för nordiskt deltagande och genom att samnordiskt utnyttja de specialiseringar och den expertis som finns i forskningsmiljöerna i de nordiska länderna.

En klarare samnordisk dimension i forskarutbildningen har också till syfte att bidra till en ökad internationalisering av forskningen i de nordiska länderna. Samtidigt skapas en bas för utveckling av nordiska forskarnätverk.

Ministerrådet antog i mars 1988 det nordiska bioteknologiska samarbetsprogrammet.

I programmet kommer det att under 1990 pågå aktiviteter inom minst 5 papaplyprogram med deltagande av intresserade industriföretag. En del av dessa kommer att starta i mitten av 1989. Det kommer sannolikt att röra sig om följande områden:

- protein engineering
- processteknik
- bioteknik och miljö (koordinerat med miljöteknologiskt program)
- plantcellbioteknik (i samarbete mellan Nordiska industrifonden och ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruk)
- utnyttjande av köld- och värmeteranta mikroorganismer
- livsmedels- och foderbioteknik

Härutöver fortsätter man det samarbete, som under 1989 blir uppdelat i

- forskarutbildning i genteknologi
- användning av bioteknik inom akvakultur, och
- etik och säkerhet i användningen av bioteknologi.

Den nordiska *datahandlingsplanen* blev fastställd i 1984, och upphör med utgången av 1989. Som ett led i handlingsplanen har det genomförts en lång rad projekt som har bidragit till att utvidga användningen av datateknologi inom såväl nya områden som till andra användningar för andra områden.

Ministerrådet förväntar sig en utvärderingsrapport av programmet under 1989.

6. Arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik

De nordiska länderna har internationellt en särställning på arbetsmarknadens område. Den fria nordiska arbetsmarknaden är mer långtgående än den fria rörlighet över gränserna som nu diskuteras inom EG. Den aktiva

arbetsmarknadspolitiken som en viktig del av den ekonomiska politiken praktiseras i olika former i de nordiska länderna.

Samarbetet mellan de nordiska länderna har på ett konstruktivt sätt stimulerat debatten inom detta område och givit uppslag till många förbättringar.

Det fortsatta samarbetet skall beakta de principiella utgångspunkter som samarbetsprogrammet från år 1985 baserades på och utgå ifrån de strukturella förändringar som är att vänta på arbetsmarknaden inte minst med avseende på vad som pågår inom EG.

Men det sker också andra betydande förändringar. Den demografiska utvecklingen medför att arbetskrafttillväxten avtar, samtidigt som antalet äldre på arbetsmarknaden ökar kraftigt. Detta kommer att förstärka de tendenser till minskad extern rörlighet som redan nu kan konstateras i många av de nordiska länderna. Samtidigt fortsätter den tekniska och arbetsorganisatoriska utvecklingen i snabb takt och ställer allt större krav på omställning och utbildning.

Åtgärder som kan underlätta arbetsmarknadens funktionssätt kommer därmed att få en ökad strategisk betydelse för de nordiska länderna på 1990-talet, både för att stimulera den ekonomiska tillväxten men också för att motverka arbetslöshet och utslagning på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund ställs arbetsmarknadspolitiken inför nya och viktiga utmaningar på 1990-talet. Det nordiska samarbetet kan spela en viktig roll för att medverka till att dessa utmaningar kan mötas på ett framgångsrikt sätt.

Inriktningen av det nordiska samarbetet finns formulerad i samarbetsprogrammet och i olika handlingsplaner. Samarbetsprogrammet omfattar fyra områden.

Det första området är den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, där tyngdpunkten ligger på en uppföljning av de nordiska överenskommelserna på arbetsmarknadsområdet. Särskild vikt kommer att läggas vid att effektivisera den nordiska arbetsförmedlingen. Detta innebär bl. a. en intensifiering av samarbetet mellan olika arbetsförmedlingskontor rörande lediga platser och arbetssökande. Men även det praktiska samarbetet rörande arbetsmarknadsutbildning, yrkesmässig rehabilitering och arbetslöshetsförsäkringen kommer att utvecklas.

Arbetsmarknadens funktionssätt och samspelet mellan ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik är ytterligare två områden i samarbetsprogrammet som ges hög prioritet. Det rör sig här om att stimulera forsknings- och utredningsverksamhet avseende sådana projekt, där det är rationellt att slå samman nationella resurser för att få ett mera effektivt utbyte. På detta område planeras ett större paraplyprojekt rörande utvecklingen på arbetsmarknaden fram till år 2000 och implikationerna för arbetsmarknadspolitiken. Ett annat projekt inom detta område avser en modernisering av sysselsättningspolitiken med särskild inriktning på nya åtgärder på otradi-

tionella områden, där man bl. a. skall söka kombinera grundläggande utbildning, vidareutbildning och arbetsträning för grupper som har svårt att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Ett utredningsarbete har också påbörjats om omfattningen och innehållet i regelsystemen för arbetskraftens fria rörlighet inom EG och konsekvenserna för den fria nordiska arbetsmarknaden.

Det fjärde området i samarbetsprogrammet handlar om metodutveckling och evaluering. Ett omfattande metodutvecklingsarbete sker i de nordiska länderna inom arbetsmarknadspolitikens område, som avses bli föremål för ökat samarbete mellan länderna. Intresset för evalueringar av arbetsmarknadspolitik har också ökat bl. a. som en följd av nya styrformer inom arbetsmarknadsförvaltningarna. Även detta område kommer att ges en starkare ställning i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet har låtit utarbeta ett förslag till en nordisk *arbetsmiljökonvention* som avses bli förelagd Nordiska rådets session våren 1989.

Avsikten med konventionen är, att manifestera de nordiska ländernas ambitioner och vilja att utveckla säkra och sunda arbetsmiljöer och att stärka den nordiska hållningen i övrigt internationellt samarbete.

Ett nytt samarbetsprogram för första hälften av 1990-talet skall ytterligare konkretisera formerna och innebörden av det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet.

Det ökade samarbetet på europeisk nivå vad gäller standardisering förstärker kravet på ett nära nordiskt samarbete och på ett gemensamt uppträdande i standardiseringsarbetet. Detta är en förutsättning för att Norden skall kunna upprätthålla högt ställda krav på arbetsmiljön.

Det gemensamma nordiska arbetet med att ta fram bästa möjliga vetenskapliga underlag för administrativa beslut om hygieniska gränsvärden har ett gott internationellt anseende och kan därmed framdeles bidra till att påverka riskvärdering och framtida direktivarbete inom bl. a. EG.

Ökad sjukfrånvaro i arbetslivet och ökade svårigheter att rekrytera arbetskraft bl. a. till industrin aktualiserar behovet av insatser på arbetsmiljöområdet såväl beträffande den fysiska utformningen av arbetsplatserna som formerna för arbetsorganisation och inflytande.

Det behövs därför en dialog om arbetslivspolitikens roll för sysselsättningen i Norden under 90-talet.

För att upprätthålla den nordiska välfärdsnivån är det också viktigt att bygga vidare på de nordiska traditionerna och att lägga ökad vikt vid att se arbetslivspolitikerna i sammanhang med den ekonomiska politiken.

7. Flykting- och migrationsfrågor

Beträffande *flyktingpolitik* avser den samrådsgrupp på hög nivå, som är tillsatt av ministrarna med ansvar för flyktingfrågor, att delvis som ett led i

uppföljningen av Nordiska rådets *rekommendation 30/1986* fortsätta det nära samarbetet med länderna, således att man till envar tid är bäst möjligt rustad att hantera nya situationer och frågor av gemensamt intresse.

I det sammanhanget kan det nämnas, att man kommer att utvidga samarbetet framöver för att det också skall omfatta principiella diskussioner om de nordiska ländernas hållning till flyktingkvoter. Vidare kommer man att prioritera arbetet inom en särskild arbetsgrupp, som på bakgrund av det förestående samarbetet inom EG om asyl-, viserings- och gränskontrollfrågor, skall klarlägga och analysera innehållet i dessa diskussioner och mot bakgrund av detta diskutera möjligheterna för en gemensam nordisk hållning och eventuella förhandlingsstrategier gentemot EG-länderna om dessa frågor.

Beträffande *migrationsfrågor* kommer under åren 1990–92 arbetas bl. a. med information om flyktingar och flyktingars villkor, migrationsforskar-seminarium, erfarenhetsutväxling mellan de nationella myndigheter som har ansvar för integration av flyktingar samt frågor rörande återvandring.

Beträffande den projektverksamhet som kontaktgruppen beslutat skall drivas fr. o. m. år 1990 har kontaktgruppen beslutat att i större utsträckning än hittills verka för projekt med tydlig anknytning till aktuell flykting- och invandrarpolitisk debatt i Norden.

8. Social- och hälsovårdspolitik

Till grund för ministerrådets verksamhet inom *social- och hälsovårdsområdet* ligger det samarbetsprogram som fastställdes den 29 juni 1988. I samarbetsprogrammet understryks bl. a. betydelsen av att arbeta för en sund livsstil och en sundare miljö i Norden.

En nordisk handlingsplan mot cancer, som bl. a. syftar till att minska överdödlighet och ge ej botade patienter bättre livskvalitet, skall bl. a. ses i detta sammanhang. Detsamma gäller informations- och erfarenhetsutbyte om AIDS/HIV.

Rekrytering och vidareutbildning av personal är en särskilt viktig faktor, både inom social- och hälsovårdssektorn. Inom hälsovårdsområdet arbetar Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV). Inom det sociala området har man startat ett projekt som omfattar kurser rörande olika delar inom socialsektorn, bl. a. "Framtidsbilder och livskvalitet för barn och unga i Norden". Projektet fortsätter under 1989 och 1990. Därefter värderas en ev. permanent utbildningsverksamhet och organiseringen av detta.

Samarbetet om barn-, ungdoms- och familjepolitik kommer fortsättningsvis vara en viktig uppgift, som ytterligare blir aktualiserad genom handlingsplanen för jämställdhet. Denna plan berör också de äldre kvinnornas situation. Det läggs stor vikt på äldreområdet i alla nordiska länder.

Det fruktbara samarbetet om handikappades förhållanden kommer att fortsätta, speciellt utvecklingen på hjälpmedelsområdet, där man bl. a.

försökar vidareföra det arbete som Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har utfört inom ramen för datahandlingsplanen.

Samarbete med länder utanför Norden är viktigt. Det gäller bl. a. utbyte av erfarenheter och information inom cancerområdet. Den nödvändiga anpassningen till EG:s inre marknad måste också förberedas inom Norden, bl. a. inom Nordiska nämnden för handikappfrågor, Nordiskt institut för odontologisk materialprovning och Nordiska läkemedelsnämnden. Det bör understrykas hur den sociala trygghetskonventionen förhåller sig till EG:s regelsystem. För att få genomslag för de nordiska synpunkterna i internationella fora är det nödvändigt att vidareföra det nordiska samarbetet för att nå fram till gemensamma ståndpunkter och få dessa accepterade.

9. Jämställdhetspolitik

Utgångspunkten för det nordiska *jämställdhetssamarbetet* kommer under perioden 1989–1993 att vara den av ministerrådet antagna handlingsplanen för sektorn. Enligt denna handlingsplan skall verksamheten koncentreras till kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen och möjligheten att kombinera familjeliv och arbetsliv. Det måste finnas reella lika möjligheter för bägge könen till utbildning, till att kombinera yrkes- och familjeliv samt till engagemang och inflytande i samhällsfrågor.

Samtliga nordiska länder har ratificerat ILO-konventionen om lika lön för kvinnor och män. Trots detta kvarstår väsentliga löneskillnader mellan manliga och kvinnliga arbetstagare. Ministerrådet kommer att närmare utreda orsakerna till den bristande likalönen.

I sin strävan att integrera jämställdhetsarbetet inom andra samarbetsområden innehåller handlingsplanen även projektverksamhet som berör andra sektorer såsom arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård och regionalpolitik.

Enligt handlingsplanen önskar ministerrådet dessutom arbeta för en jämnare könsfördelning vid utnämningar av ledamöter i samtliga nordiska samarbetsorgan.

10. Miljösamarbete

Det nordiska miljösamarbetet har blivit alltmer centralt och politiskt aktuellt. Skyddet av miljön har blivit en viktig del av den nationella samhällspolitiken och det internationella samarbetet. Målet är att skapa en bärkraftig utveckling och upprätthålla en naturresursbas som är en förutsättning för en fortsatt positiv välfärdsutveckling på lång sikt.

Nordiska ministerrådet har utarbetat ett nytt program för miljösamarbetet mellan de nordiska länderna, – ett nordiskt miljöprogram. Programmet utgör en långsiktig målsättning för miljösamarbetet och är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrå-

gornas integrering i de olika samhällssektorerna och en internationell syn på miljövårdsarbetet. Programmet behandlar också vissa konkreta mål på kortare sikt som har stor politisk betydelse och aktualitet. Dessa mål berör bl. a. åtgärder till skydd av ozonlagret, luftföroreningar, vatten- och havsföroreningar samt till kontroll av kemikalier.

Programmet understryker särskilt det ansvar för miljön som de olika sektorsmyndigheterna har inom sina respektive verksamhetsområden. Detta kommer att ställa särskilda krav på olika nordiska samarbetsorgan och institutioner att samordna ansträngningarna för en bättre miljö.

Det nordiska miljöprogrammet kommer att kompletteras med gemensamma handlingsplaner på områden där de nationella åtgärderna kan stödja och förstärka varandra. I vissa särskilt utsatta områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor, t. ex. genom en samlad insats från industri, jordbruk och kommuner, kommer särskilda områdesplaner att utarbetas.

Ministerrådets handlingsplan mot luftföroreningar utgör ramen för projektarbetet på detta område. Planen skall revideras 1989 och avses innehålla en gemensam nordisk strategi för minskningen av luftutsläpp. Ett högt prioriterat område är att förstärka de nordiska ländernas insats i det internationella arbetet att reducera långväga transport av luftföroreningar.

Samarbetet kring en rad andra områden kommer att intensifieras. Klimatfrågor och åtgärder mot ozonnedbrytande ämnen kommer att särskilt uppmärksammas. En nordisk strategi på avfallsområdet skall utarbetas. Det nordiska harmoniseringsarbetet på kemikalieområdet skall påskyndas. Samarbetet om skärpta kravnivåer för buller kommer att fortsätta. Ett nordiskt handlingsprogram för vård av hotade växt- och djurarter kommer att utarbetas. Arbetet med gemensam nordisk övervakning av miljön kommer att utvidgas.

Ministerrådet har utarbetat ett förslag till en handlingsplan på havsföroreningsområdet – en nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön. De nordiska ländernas huvuduppgift de närmaste åren blir att genomföra planen nationellt och genom internationellt samarbete, att kontrollera om åtgärderna får de önskade och förväntade effekterna på havsmiljön samt att stimulera och samordna forskningen.

Särskilda åtgärdsprogram kommer att utarbetas för vissa belastade gränsområden, i första hand Bottniska viken, Öresund och gränsvattnet mellan Norge och Sverige.

Särskild uppmärksamhet kommer också att ägnas åt utvecklingen inom EG. De nordiska länderna kommer att arbeta för att det europeiska integrerings- och harmoniseringsarbetet leder till mer enhetliga och skärpta miljökrav.

Vid Nordiska rådets extrasession i november 1988 i Helsingør behandlades ministerrådsförslagen om nordiskt miljöprogram och om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön.

11. Näringspolitik

Det sker en snabb strukturomvandling i Norden. Det nya kunskapsamhället märks tydligast i den ekonomiska och tekniska utvecklingen. Den nordiska konkurrenskraften och innovationen i näringslivet måste stärkas. Nya krav ställs på näringspolitiken, som måste främja förnyelse, flexibilitet och anpassning. Nedan presenteras de nordiska planerna för industri-, bygg-, fiskeri-, energiområdet, jord- och skogsbruket samt regionalpolitiken.

Aktörerna i näringslivet konkurrerar inte bara med tekniskt avancerade produkter och system, utan de måste också utnyttja den senaste tekniken i sin produktion. Utsikterna till en friare västeuropeisk marknad tvingar dem att befästa och vidga sina marknadspositioner. En omfattande strukturomvandling är på gång med hjälp av olika former för samarbete mellan företag om FoU, produktion, kunskapsöverföring och marknadsbearbetning. Härav följer att vi kommer att få bevittna ett stort antal uppköp av företag, fusioner mellan företag och nyetablering av företag.

Näringslivet i de nordiska länderna ingår och medverkar i denna process. Prisutvecklingen i de nordiska länderna har utgjort och utgör ett allvarligt bekymmer, eftersom den tenderar att ligga högre än hos våra viktigaste konkurrentländer. Därför ställs kraven extra höga när det gäller andra viktiga konkurrensfaktorer som tekniskt kunnande och skickligt ledarskap. Det är i detta sammanhang som betydelsen av ett nordiskt samarbete skall ses. Det kan gälla på områden där industrin i respektive nordiskt land kompletterar varandra produktionsmässigt, teknologiskt eller marknadsmässigt. Det kan vidare gälla att effektivare utnyttja den kunskap som finns inom Norden inom exempelvis utbildning och forskning och det kan slutligen gälla på teknikområden där en potentiell framtida marknad motiverar ett närmare och mer långsiktigt nordiskt samarbete.

Det nordiska *industripolitiska samarbetet* kommer under de närmaste åren att på olika sätt söka främja den nordiska industrins konkurrenskraft i ljuset av de utmaningar och möjligheter som ligger i ovannämnda resor. På några områden hoppas industrisektorn kunna ge viktiga bidrag:

- genom en ökad nordisk samordning av de omfattande nationella satsningar som görs inom vissa delar av den nya tekniken, exempelvis inom informationsteknologi, bioteknologi och materialteknik,
- genom att få till stånd långsiktiga utvecklingsprojekt på för industrin i Norden strategiska teknikområden,
- genom nordisk samverkan om högre teknisk utbildning samt fortbildning i ledarskap,
- genom ett ökat nordiskt deltagande i de västeuropeiska industriprojekten, samt
- genom att främja ett nordiskt inflytande i det västeuropeiska samarbetet om standardisering samt på provnings- och kontrollområdet.

Inom *byggsektorns* handlingsplan står den nordiska samverkan om exportfrämjande centralt. Man avser då samarbete beträffande utbildning, finansiering, nya exportområden som till exempel systemexport samt i övrigt åtgärder som stöder näringens internationalisering. Harmonisering av byggbestämmelser och regelverk är en viktig fråga och har en förnyad aktualitet i takt med utvecklingen av EG's inre marknad. Ministerrådet anser det viktigt att ytterligare förstärka och utveckla samarbetsformerna på detta område. Nordisk koordinering har en hög prioritet inför det intensifierade europeiska standardiseringsarbetet. I anslutning till harmoniseringsarbetet kommer produktansvar inom byggsektorn också att utredas. Ett samarbete inleds om inneklimatfrågor, där byggsektorn initierar en tvärspektoriell behandling av problemområdet.

Som underlag för bostadspolitisk projektverksamhet utarbetas riktlinjer för arbetet framöver med avsikt att koncentrera den nordiska verksamheten till högt prioriterade uppgifter.

Som uppföljning av handlingsprogrammet inom *jord- och skogsbruksområdet* kommer ministerrådet att under 1989 bli förelagt en avslutande utredning med förslag om ökad handel inom jordbrukssektorn mellan de nordiska länderna. Resultaten av dessa strävanden kommer i stort också att påverkas av de multilaterala förhandlingar som pågår, om en liberalisering av jordbrukshandeln i globalt sammanhang. Detta kan också påverka jordbruket i de nordiska länderna.

Framtidsplanerna kommer vidare att bli påverkade av en halvvägs utvärdering, som skall genomföras av sektorns handlingsprogram under 1989. Ministerrådet har för avsikt att evalueringen skall ske utifrån stigande hänsyn till ökad tvärfacklig integrering med miljöfrågor, avveckling av tekniska handelshinder och harmoniseringssträvanden i ljuset av utvecklingen inom EG:s inre marknad. Evalueringen kommer även ta sikte på att optimera samarbetsstrukturen inom såväl de administrativa som forsknings- och utvecklingsområdena inom jord- och skogsbrukssektorn.

Samarbetet på *fiskeriområdet* kommer 1990 och därefter att tillrättaläggas enligt prioriteringerna i sektorns samarbetsprogram, som ministerrådet fattar ett slutgiltigt beslut om i 1989.

Enligt förslaget till samarbetsprogram kommer de ekonomiska satsningarna att fördelas mera brett bl. a. på följande områden:

- forskning av flerbeständsmodeller och sammanhang i marint ekosystem
- samarbete om internationella marknadsförhållanden, kvalitetsförbättrande fångstbehandling och miljövänlig fångstteknologi
- akvakultur och genbankfrågor
- samarbetsinitiativ, för att följa utvecklingen inom EG, särskilt med hänsyn till förändringar som har betydelse för nordisk fiskexport, kommer att sättas igång och ges prioritet.

I tillägg till detta förväntar ministerrådet att ett samarbete kan medföra en förbättrad arbetsmiljö och större säkerhet på fångstfartygen samt utbyg-

gande av fiskeriutbildningar med hänsyn till att också ge impulser till ökad jämställdhet inom fiskeriyrket.

Inom *energiområdet* ges fyra huvudområden särskild betydelse i den kommande nya planen för nordiskt energisamarbete 1989–92, nämligen energi och miljö, den nordiska energimarknaden, forskning och utveckling samt energisparområdet.

Det nordiska energiforskningsprogrammet har av ministerrådet förlängts t.o.m. utgången av 1990. Ministerrådet önskar redan nu ett förslag till struktur och profilering av programmet efter 1990. Projektverksamheten angående miljökonsekvenser av energiproduktionen kommer också att prioriteras i den nya samarbetsplanen.

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor har lagt fram ett förslag om ett nytt fyraårigt säkerhetsprogram. I förslaget ingår tre programområden: säkerhet, avfallsproblem och bestrålningsskydd vid kärntekniska anläggningar; beredskap i onormala bestrålningssituationer; radioaktiva ämnens beteende i naturen och deras hälsomässiga konsekvenser.

Strukturumvandlingen förutsätter också en aktiv utvecklingsinriktad *regionalpolitik*. En revidering av samarbetsprogrammet för sektorn avses att föreläggas Nordiska rådets session 1990.

Den långsiktiga verksamheten inom sektorn sker för närvarande inom följande arbetsområden:

En praktiskt inriktad projektverksamhet inom de gränsregionala samarbetsområdena. Konkreta samarbetsfrågor gäller nu oftast industri och näringslivsutveckling, turism, fiske samt kommunikationer. Under de kommande åren avses större tyngd läggas bl. a. på miljöfrågor, arbetsmarknadssamarbete och tjänstesektorn samt på att förstärka den nordiska gemenskapen i gränsområdena genom utveckling av praktiska samarbetsformer på en rad samhällsområden. Det gäller att inom utrednings- och utvecklingsarbetet definiera regionala problem och formulera strategier för framtida regionalpolitiskt handlande, såsom analyser av regionala förhållanden (Basprojektet) eller erfarenhetsutbyte mellan länderna (Glesbygdspolitiska arbetsgruppen).

Avrapportering av den nuvarande forskningsetappen inom Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) sker under 1989. Parallellt har startats forskningsförberedande studier kring bl. a. kvinnors liv och arbete i regional utveckling, framtidsstudier och naturresursfrågor.

Det har också lagts stor vikt vid åtgärder som bidrar till utveckling av kompetensutvecklingsstrategi i Norden.

12. Samfärdsel och turism

Under de kommande åren kommer det att ske förändringar på transport- och kommunikationssektorn i Europa. Den ökade liberaliseringen och harmoniseringen inom EG-området innebär en etablering av en gemensam

transportmarknad inom EG. Teknologi- och infrastrukturinvesteringar kommer att öka kapaciteten och effektiviteten inom denna marknad. Inom teleteknikens och datateknologins område blir utvecklingen likaså märkbar.

För de nordiska länderna medföra detta stora utmaningar med hänsyn till utvecklingen inom den interna nordiska transportmarknaden och Nordens transportbehov och Nordens möjligheter att utföra sina transporter från och till övriga Europa. Både Nordens avhängighet av effektiv transport till de viktiga transportområdena och behovet att förstärka de sociala, kulturella, vetenskapliga och ekonomiska kontakterna inom Norden kräver att det nuvarande transport- och kommunikationssystemet i Norden liberaliseras, effektiviseras och utvecklas.

Ministerrådet kommer därför att prioritera åtgärder som kan förbättra tillgängligheten för den nordiska industrin, handeln och persontrafiken. En central uppgift härvid är att kunna garantera att i utvecklandet av transportmarknaden tas hänsyn till centrala mål för regionalutvecklingen i Norden, de skärpta miljö- och trafiksäkerhetskraven och att transportsystemet tillgodoser de olika trafikantgruppernas behov.

Ministerrådet kommer att lägga vikt vid sådana samarbetsprojekt som bidrar till att också Norden kan dra nytta av en avancerad kommunikations- och informationsteknik för att kunna tillfredsställa de nordiska transportbehoven.

I arbetet med att utveckla den nordiska transportmarknaden kommer ministerrådet i takt med den internationella liberaliseringen och avregleringen att medverka till att transportbranschen kan få goda konkurrensvillkor och transportförbrukarna mångsidiga och effektiva transportsystem. Ett av de centrala arbetsområdena är att etablera ett system av nordiska huvudtrafikådror som genom olika transportformer kan betjäna de olika regionerna i Norden. Dessutom är det viktigt att knyta de nordiska regionerna transportmässigt närmare till varandra och till det övriga Europa. Genom de projekt som ingår i den nya ekonomiska handlingsplanen, genom nationella och samnordiska beslut om vidare harmonisering inom Norden, och nationella investeringsprogram kan regeringarna bidra till en dylik utveckling.

I genomförandet av olika konkreta åtgärder för att öka tillgängligheten i Norden måste kraven om trafiksäkerhet stå centralt. Ministerrådet avser genomföra de mål som nämns i handlingsplanen för *trafiksäkerhetsområdet*.

Turismen har för de nordiska länderna en stor ekonomisk, regional och social betydelse. Det är viktigt att samarbetet på transport- och kommunikationsområdet också inkluderar åtgärder som har till mål att underlätta den interna nordiska turismen och bidra till ökat antal utländska turister som besöker Norden. Det är också viktigt att förstärka samarbetet med de sektorer som arbetar med turistfrågor, t ex regionalpolitik, kultur, miljö,

lantbruk, idrotts- och ungdomsfrågor etc. På turistområdet avser ministerrådet uppmärksamt följa utvecklingen inom EG och i det övriga OECD-området.

Ministerrådet kommer genom ett reviderat samarbetsprogram på turistområdet att lägga vikt vid forskningen och kompetensuppbyggnaden inom denna näringsgren. En viktig uppgift härvid är också att försäkra turist- och feriemöjligheter för grupper vilkas möjligheter är begränsade. Ministerrådet stöder turistorganisationernas nordiska samarbete och medverkar till en koordinering mellan program för kulturinformation i utlandet, exportprogram och turistkampanjer utanför Norden.

13. Konsument- och livsmedelspolitik

Övergripande frågor, som påverkar *konsumentsektorns* projektarbete på alla delområden, är en aktiv bevakning av utvecklingen inom EG, avveckling av tekniska handelshinder samt uppföljning av rekommendationerna i rapporten från världskommissionen för miljö och utveckling.

Produktsäkerhetsarbetet präglas av syftet att nedbringa riskfaktorerna i hemmen och på fritiden. Ett viktigt inslag under de närmaste åren är att delta i och följa produktsäkerhetsarbetet i internationella organisationer. Därvid skall strävan vara ett enhetligt förhållningssätt och ett ökat konsumentinflytande gentemot dessa, och härigenom försöka behålla den höga nordiska ambitionsnivån i konsumentskyddet.

De teknologiska framstegen utvecklar många nya produkttyper med stor variationsbredd vilket ökar behovet av ett utvidgat konsumentensamarbete både i undersöknings- och informationsverksamheten.

Konsumentutbildningen och -informationen som motvikt till den kommersiella informationen blir allt väsentligare. Det hittills genomförda samarbetet beträffande frågornas ställning i olika utbildningar skall följas upp och utvecklas.

Internationell TV-reklam och elektronisk betalningsförmedling, informationsteknologins användning till en automatisering av hemmiljön, etablering av teleinköp och telebank samt upprättande av diverse databastjänster kan ur konsumentens synpunkt ha betänkliga sidor, vilka förutsätter nya ställningstaganden från konsumentorganen i de nordiska länderna. Samarbetet syftar till utformning av ett regelverk på nordisk basis och påverkan på internationella normer.

Konsumentaspekter på pris- och konkurrensfrågor, avtalsvillkor och regler som tillämpas för marknadsföring av finansiella tjänster, konsumenternas kostnader för och tillgång till krediter samt utvecklande av budgetrådgivning till hushållen kommer att vara centrala teman på delområdet.

Samarbetet på *livsmedelområdet* baserar sig på det nya, sedan april 1988 gällande samarbetsprogrammet.

Ministerrådet kommer under planeringsperioden att satsa på kost- och näringsfrågor, toxikologi och riskvärdering samt livsmedelskontroll.

Utvecklingen av Norden som hemmamarknad kommer att ges en hög prioritet. I arbetet med förslag till ett harmoniserat nordiskt regelverk för de olika delområdena, kommer det att läggas stor vikt vid anpassningen till aktuella EG-förslag, som är under arbete, med sikte på etableringen av EG:s inre marknad.

De kostrelaterade sjukdomarna utgör ett stort hälsoproblem i Norden. En analys av de nordiska ländernas näringspolitik, i relation till utvecklingen av hjärtinfarkt och vissa cancerformer, kommer att skapa bättre kunskaper för värdering av den offentliga insatsen i det förebyggande hälsoarbetet.

I värderingen av de hälsomässiga konsekvenserna av mat- och kosthållning skall det läggas vikt vid ett helhetsperspektiv, där i detta sammanhang både näringsmässiga och toxikologiska förhållanden värderas. Insatser för att samordna principer och riktlinjer för värdering av hälsorisker, i anknytning till bl. a. miljöförorening av matvaror, skall medverka till mer enhetliga råd om kosthållning m. m. till befolkningen i de nordiska länderna.

Andra frågor som kommer att uppmärksammas under planeringsperioden är bl. a. bioteknikens tillämpning på livsmedelsframställningen och radioaktiv förorening av livsmedel.

14. Biståndssamarbete

De nordiska länderna fortsätter sin långa tradition av ett nära samarbete inom biståndsområdet.

Samarbetet inom biståndsområdet skall under de kommande åren sträva efter så stor koordinering som möjligt inom olika internationella fora, framför allt inom FN-systemet, där formuleringen av en utvecklingsstrategi inför 1990-talet kommer att ägnas stor uppmärksamhet samt inom världsbanken och andra institutioner för utvecklingsfinansiering, där u-ländernas skuldbörda och kraven på genomgripande strukturförändringar fortsättningsvis kommer att vara aktuella frågor. Även befolknings-, hälso- och livsmedelsfrågornas långsiktiga lösningar kräver fortsatt nordisk koordinering i internationella fora.

Att öka den ekonomiska växten och att bekämpa fattigdomen i u-länderna blir det övergripande elementet i utvecklingsarbetet och det bör gå hand i hand med hänsynen till miljön och omsorgen om naturresurserna. De nordiska länderna kommer att arbeta aktivt för att FN:s miljökonferens 1972 i Stockholm skall följas upp 1992 med en konferens om varaktig och hållbar utveckling.

Samarbetet med de nio länderna i det sydliga Afrika (SADCC-länderna) skall utvärderas med avsikt att finna sådana former för samarbetet mellan de två regionerna efter 1990 då det gällande avtalet utlöper, vilka motsva-

rar en realistisk uppfattning om utvecklingsförutsättningarna inom regionen på lång sikt. Biståndsinsatserna tar även sikte på ett självständigt Namibia, som kommer att behöva omfattande och välkoordinerade stödåtgärder.

De nordiska ländernas bistånd till Mellanamerika stiger och på detta sätt understrykes den betydelse som de nordiska länderna tillmåter region-till-regionsamarbete. Enighet råder likaså mellan de nordiska länderna om att stöda de omfattande biståndsinsatserna som FN planerar för Afghanistans befolkning.

15. Lagstiftningssamarbete

Inom lagstiftningssektorn har ministerrådet påbörjat några nordiska framtidsprojekt. Ett sådant gäller behovet av en översyn av de nordiska avtalslagarna. Ett annat rör personskaderättens framtida funktion och förhållande till andra ersättningsanordningar. Vidare har två nordiska utredningsprojekt satts igång inom ämnet ekonomisk kriminalitet, dels ett om revisorernas dubbla roll som kontrollör och rådgivare, dels ett om ekonomisk kriminalitet i samband med miljöbrott.

Inom familjerättens område planerar man att se över de regler om erkännande och verkställighet av nordiska vårdnadsavgöranden o. dyl. som för närvarande finns i 1931 års äktenskapskonvention. Avsikten är att dessa regler skall brytas ut ur konventionen och bli föremål för en särskild nordisk reglering. I samband med detta arbete kommer man också att diskutera vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att motverka eller lindra konflikter mellan föräldrarna om vårdnaden eller umgänget.

Ministerrådet planerar vidare en utvärdering av uppnådda resultat och pågående arbete inom EG på bolagsrättens och värdepappersrättens områden samt en utvärdering av ändringsbehoven på aktiebolagsrättens område.

När det gäller övriga punkter i det av Nordiska rådet antagna förslaget till ett moderniserat nordiskt lagstiftningsprogram menar ministerrådet att frågor som rör ersättning för miljöskador, ADB-baserade värdepapperssystem och s. k. class action i första hand kan vara lämpade att ta upp och arbeta vidare med på det nordiska planet.

Ministerrådet har också ansett det önskvärt att öka ambitionsnivån i det nordiska samarbetet inom den offentliga rättens område. Förvaltningsrättsliga ämnen och olika aspekter inom datalagstiftningens fält, t. ex. de viktiga integritetsfrågorna kommer att diskuteras redan under nästkommande år.

BILAGA 1

Social- och miljöutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Till social- och miljöutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets s. k. plandokument (C 2). Utskottet noterar inledningsvis, att utskottets områden är väl företrädna i uppräknningen av de övergripande målsättningarna för samarbete mellan de nordiska ländernas regeringar de närmaste åren. Sålunda nämns att i enlighet med Brundtlandkommissionens rapport förbättra skyddet av miljön genom nationella och gemensamma åtgärder samt genom ett intensifierat nordiskt samarbete i internationella sammanhang att vidareutveckla det nordiska samarbetet om arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik m. m. med hänsyn till utvecklingen inom EG, samt att vidareutveckla det social- och hälsovårdspolitiska samarbetet mot en sund livsstil, en sund miljö och en effektiv social- och omsorgsverksamhet. Som målsättning för alla sektorer inom ministerrådet gäller att stärka de nordiska ländernas position och inflytande i samband med att den europeiska gemenskapen fram till 1992 skapar en gemensam inre marknad. Detta har också präglat arbetet med plandokumentet.

Utskottet noterar vidare att ministerrådet anger en restriktiv syn på utvecklingen av den nordiska budgeten. Som utgångspunkt anges en real tillväxt om 3% årligen för 1990 och 1991. Detta innebär dock inte ett ställningstagande för en årlig automatisk ökning av den nordiska budgeten. Pågående verksamhet skall granskas för att ge möjlighet till omprioriteringar inom och mellan sektorerna för att bl. a. finansiera prioriterade åtgärder. Inga nya utgiftsåtaganden kan göras utan att finansieringen är säkrad.

Utskottet underströk i sitt uttalande över plandokumentet till sessionen 1988 att en höjning av de nordiska anslagen i reala termer borde vara rättesnöret. En prioriteringsdiskussion och jämförelse mellan Nordiska rådets och ministerrådets prioriteringar skulle ytterligare underlättas om uppställningen i plandokumentet kunde göras mer likartad för de olika ämbetsmannakommittéernas delområden och framställningen klarare utmynna i ett antal punkter, om möjligt med angivande av sifferuppgifter om de prioriterade projektens budgetmässiga konsekvenser, liksom även om tidsramar för de olika projekten. Några sådana sifferuppgifter finns inte heller i årets plandokument, vilket utskottet beklagar då det därigenom ej är möjligt att bedöma vilka reella (om)prioriteringar ministerrådet kommer att vidta under året, i synnerhet mellan de olika ämbetsmannakommittéernas områden.

Utskottet noterar med stor tillfredsställelse ministerrådets allmänna policyuttalanden under rubriken "Norden och den europeiska integrationsprocessen" att avgörande vikt måste tillmätas den gällande höga nordiska nivån för arbetsmiljö, konsumentskydd och socialförsäkring. På dessa områden bör de resultat som har uppnåtts i Norden fortfarande förbättras och utnyttjas för att påverka och förstärka innehållet av den inre marknadens sociala dimension samt integrationsprocessen som en helhet. Dessutom kommer ministerrådet att utveckla andra möjligheter för nya nordiska initiativ som kan utnyttjas för att påverka utvecklingen inom EG och EG/EFTA. Utskottet anser att dessa programförklaringar utgör en positiv grundval för ministerrådets arbete under den närmaste framtiden. Denna inriktning präglar också ämbetsmannakommittéernas uppläggning, om än i varierande grad. Ministerrådets klara viljeyttringar har enligt utskottets uppfattning sålunda ej följts upp lika klart inom de olika delområdena.

Vad gäller de olika delavsnitten vill utskottet inledningsvis vad gäller **biståndssamarbetet** – som väsentligen ligger utanför utskottets område – med tillfredsställelse notera att ministerrådet gör uttalandet, att öka den ekonomiska växten och att bekämpa fattigdomen i u-länderna blir det övergripande elementet i utvecklingsarbetet och att det bör gå hand i hand med hänsynen till miljön och omsorgen om naturresurserna. De nordiska länderna kommer att arbeta aktivt för att FN:s miljökonferens 1972 i Stockholm skall följas upp 1992 med en konferens om varaktig och hållbar utveckling. Detta står väl i överensstämmelse med utskottets rekommendation nr 21/1988 ang utvecklingsbistånd och miljöproblem. Utskottet vill här erinra om sina uttalanden i betänkandet över ministerrådsförslaget B 85/s om nordiskt miljöprogram, att de nordiska länderna bör i FN föreslå att den internationella miljöpolitiken förs upp på samma nivå som nedrustningspolitiken, och att generalförsamlingen antar en resolution om att de industrialiserade länderna inriktar en viss andel av sin BNP till globalt miljösamarbete. Utskottet förordade även att de nordiska länderna borde inom FAO och UNEP föreslå en global strategi för skogsvård, innefattande avverkningsmetoder och skogsplantering.

Arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik

Utskottet framhöll i sitt uttalande över ministerrådets plandokument 1988 att ministerrådets planer för de närmaste åren bl. a. borde innehålla åtgärder för de svagaste grupperna på arbetsmarknaden. I det nu framlagda plandokumentet talas om ett planerat eller påbörjat projekt, vilketdera framgår inte, som avser en modernisering av sysselsättningspolitiken med särskild inriktning på nya åtgärder på otraditionella områden, där man bl. a. skall söka kombinera grundläggande utbildning, vidareutbildning och arbetsträning för grupper som har svårt att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Det sistnämnda noterar utskottet, som i flera år framhållit

behovet av särskilda insatser för de svaga grupperna på arbetsmarknaden, med tillfredsställelse. De svaga gruppernas situation måste enligt utskottets uppfattning fortsatt uppmärksammas.

Utskottet vill instämma i ministerrådets konstaterande, att de nordiska länderna internationellt intar en särställning på arbetsmarknadens område. Den fria nordiska arbetsmarknaden är mer långtgående än den fria rörlighet över gränserna som nu diskuteras inom EG och den aktiva arbetsmarknaden är en viktig del av den ekonomiska politiken. Utskottet anser det väsentligt att dessa viktiga element i den nordiska modellen lyfts fram, i synnerhet då man på regeringssidan ger högsta prioritet åt arbetet med hänsyn till utvecklingen mot en inre marknad inom EG. Ministerrådet uttalar, att det fortsatta samarbetet skall utgå ifrån de strukturella förändringar som är att vänta på arbetsmarknaden inte minst med avseende på vad som pågår inom EG. Ett utredningsarbete har påbörjats om omfattningen och innehållet i regelsystemen för arbetskraftens fria rörlighet inom EG och konsekvenserna för den fria nordiska arbetsmarknaden. Ministerrådet noterar tendenser till minskad extern rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden, samtidigt som den tekniska och arbetsorganisatoriska utvecklingen ställer allt större krav på omställning och utbildning. Mot denna bakgrund ställs arbetsmarknadspolitikerna inför nya och viktiga utmaningar på 1990-talet. Det nordiska samarbetet kan spela en viktig roll för att medverka till att dessa utmaningar kan mötas på ett framgångsrikt sätt, konstaterar ministerrådet. Utskottet delar denna förhoppning men vill understryka att förstärkta insatser i så fall erfordras. Utskottet noterar med intresse det planerade s. k. paraplyprojektet om utvecklingen på arbetsmarknaden fram till år 2000 och implikationerna för arbetsmarknadspolitikerna. Allmänt anser utskottet att arbetsmarknaden är det kanske mest strategiska avsnittet för att i ett vidare europeiskt sammanhang försvara den fördelning av välfärden som går under begreppet "Den nordiska modellen". Ministerrådet nämner i detta sammanhang inkomstutjämning, full sysselsättning, regional utjämning och en demokratisk utveckling på alla samhällsområden som viktiga målsättningar i de nordiska länderna.

Utskottet vill starkt understryka, att detta innebär att hänsynen till sysselsättning, social välfärd och arbetslivet måste spela en stor roll i utformningen av den övergripande ekonomiska politiken. I den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" uttrycker ministerrådet att det enligt dess mening är angeläget att frågan om koncernfackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk integration förs vidare på så sätt att den snarast möjligt kan omsättas i praktiska resultat. (Utskottet kommenterar detta förslag i ett särskilt uttalande).

På arbetsmiljöområdet noterar ministerrådet att den europeiska utvecklingen stärker kravet på ett nära nordiskt samarbete och på ett gemensamt uppträdande i standardiseringsarbetet. Detta är en förutsättning för att Norden skall kunna upprätthålla högt ställda krav på arbetsmiljön. Det

nordiska arbetet med att ta fram bästa möjliga vetenskapliga underlag för administrativa beslut om hygieniska gränsvärden har ett gott internationellt anseende och kan därför enligt ministerrådet framdeles bidra till att påverka riskvärdering och framtida direktivarbete inom bl. a. EG.

Förhållandet till EG:s direktiv på arbetsmiljöområdet behandlades utförligt i förarbetena till det förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention som föreläggs rådets session 1989. Avsikten med konventionen är, enligt ministerrådet, att manifestera de nordiska ländernas ambitioner och vilja att utveckla säkra och sunda arbetsmiljöer och att stärka den nordiska hållningen i övrigt internationellt samarbete. Utskottet behandlar förslaget i ett särskilt betänkande. Ett nytt samarbetsprogram för första hälften av 1990-talet skall därefter utarbetas för att ytterligare konkretisera formerna och innebörden av det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. Programmet har fördröjts på grund av arbetet med en arbetsmiljökonvention. Utskottet finner detta i och för sig beklagligt, men acceptabelt då projektverksamheten ej synes ha påverkats negativt och arbetet med konventionsförslaget måste prioriteras på grund av dess betydelse i EG-sammanhang.

Social- och hälsovårdspolitik

I sitt uttalande över förra årets plandokument framhöll utskottet att ministerrådets planer för de närmaste åren bl. a. borde innehålla konkreta åtgärder mot alkoholkonsumtionen i de nordiska länderna. Då några sådana ej signalerats i ministerrådets rapportering, har utskottet i ett särskilt betänkande i anledning av ett medlemsförslag A 846/s om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden gett ett antal förslag härtill. Det är utskottets avsikt att noga följa ministerrådets uppföljning av den rekommendation som sessionen torde anta i denna fråga.

Vad gäller avsnittet om social- och hälsovårdspolitik kan noteras, att ministerrådet tagit intryck av den kritik som utskottet framfört och lyfter fram samarbetet om barn-, ungdoms- och familjepolitik som en viktig uppgift som ytterligare blir aktualiserad genom handlingsplanen för jämställdhet. Dessutom har man startat ett projekt som omfattar kurser rörande olika delar inom socialsektorn, bl. a. "Framtidsbilder och livskvalitet för barn och unga i Norden". Projektet fortsätter under 1989 och 1990. Därefter värderas en ev permanent utbildningsverksamhet och organisering av denna. Utskottet ger ett antal förslag till utvidgad verksamhet på detta område i sitt betänkande över medlemsförslag A 832/s om barn- och familjepolitiken.

Utskottet noterar, att ministerrådet betonar att i det nyligen fastslagna samarbetsprogrammet understryks betydelsen att arbeta för en sund livsstil och en sundare miljö i Norden. Utskottet vill kraftigt understryka, att denna omsorg om de "mjuka värdena" måste fasthållas, i synnerhet då

ministerrådet går vidare och talar om "den nödvändiga anpassningen till EG:s inre marknad" som måste förberedas inom Norden, bl. a. inom Nordiska nämnden för handikappfrågor, Nordiskt institut för odontologisk materialprovning och Nordiska läkemedelsnämnden. Utskottet noterar, att ministerrådet i samband med trygghetskonventionen uttalar att för att få genomslag för de nordiska synpunkterna i internationella fora är det nödvändigt att vidareföra det nordiska samarbetet för att nå fram till gemensamma ståndpunkter och få dessa accepterade.

Utskottet anser dock att avsnittet är alltför svagt utformat och inte ger uttryck för att social- och hälsovårdssektorn måste arbeta för att de sociala hänsyn som utgör en viktig del av "den nordiska modellen" måste prioriteras vid ett utvidgat samarbete med EG. De nuvarande formuleringarna ger snarast intrycket att man vid en nödvändig (dvs oundviklig) anpassning till EG så långt det är möjligt skall försöka få gehör för nordiska ståndpunkter. Som utgångspunkt för en förhandling är detta mindre lämpligt.

Miljösamarbete

I sitt uttalande över förra årets plandokument framhöll utskottet att ministerrådets planer för de närmaste åren bl. a. borde innehålla insatser för miljövänlig produktionsteknik samt ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar.

Utskottet kan med tillfredsställelse notera, att en handlingsplan mot förorening av havsmiljön framlagts av ministerrådet och antagits av Nordiska rådet (rek nr 48/1988) samt att i det nordiska miljöprogrammet (rek 46/1988) ingår insatser inom ramen för Nordisk industrifond för att främja miljövänlig produktionsteknik. Dessa presenteras mer detaljerat i den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" som utskottet behandlar i ett särskilt betänkande.

Första delen av miljöavsnittet ägnas åt en beskrivning av det nu fastställda nordiska miljöprogrammet respektive handlingsplanen mot havsföroreningar, som utförligt behandlats av utskottet i betänkanden till rådets extrasession den 16 november (rek nr 46, 47 och 48/1988). Utskottet vill här endast kommentera de prioriteringar ministerrådet gör i komprimerad form när några element i detta omfattande material lyfts fram. Sålunda skall handlingsplanen mot luftföroreningar revideras 1989 och avses innehålla en gemensam nordisk strategi för minskningen av luftutsläpp samt förstärkt insats i det internationella arbetet att reducera långväga transport av luftföroreningar. Klimatfrågor och åtgärder mot ozonnedbrytande ämnen kommer att särskilt uppmärksammas. En nordisk strategi på avfallsområdet skall utarbetas och harmoniseringsarbetet på kemikalieområdet skall påskyndas. Utskottet har ingen erinran mot denna uppräknings av prioriterade områden och noterar dessutom att ministerrådet bekräftar utfästelsen, att miljöprogrammet kommer att kompletteras med gemen-

samma handlingsplaner på områden där de nationella åtgärderna kan stödja och förstärka varandra. I vissa särskilt utsatta områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor, t. ex. genom en samlad insats från industri, jordbruk och kommuner, kommer särskilda områdesplaner att utarbetas. Vad gäller handlingsplanen mot havsföroreningar noterar utskottet, att de nordiska ländernas huvuduppgift de närmaste åren blir att genomföra planen nationellt och genom internationellt samarbete, att kontrollera om åtgärderna får de önskade och förväntade effekterna på havsmiljö samt att stimulera och samordna forskningen.

Utskottet vill här erinra om de åtaganden som gjordes i ändringsförslaget B 86Å/s och som torde ha utgjort förutsättningen för att rådets majoritet godkände förslaget till åtgärdsplan, nämligen bl. a. att varje nordiskt land före den 31 december 1989 skulle lägga fram en nationell åtgärdsplan för att reducera utsläppen av tungmetaller och stabila organiska föroreningar med 50% före 1995, räknat från 1985 års utsläppsnivå samt för att reducera utsläppen av närsalter (fosfor och kväve) till de havsområden som indirekt eller direkt påverkas eller kan förväntas bli påverkade av dess utsläpp (Östersjön, Kattegatt, Skagerack och områdena väster om Danmark) med 50% före 1995, sett i förhållande till 1985 års utsläppsnivå. Utskottet anser, att dessa åtaganden måste ges högsta prioritet för att planen skall ge avsett resultat och att de även måste prägla de nationella prioriteringarna.

Utskottet instämmer i ministerrådets påpekande av det ansvar för miljön som de olika sektorsmyndigheterna har inom sina respektive verksamhetsområden, samt att detta kommer att ställa särskilda krav på olika nordiska samarbetsorgan och institutioner att samordna ansträngningarna för en bättre miljö. Utskottet vill här understryka sitt uttalande i betänkandet över ministerrådets förslag till miljöprogram, att miljöaspekter bör inarbetas i alla sektorer i det nordiska samarbetet både inom Nordiska rådet och ministerrådet. Alla ämbetsmannakommittéer bör enligt utskottets uppfattning årligen rapportera om hur de integrerar miljöhänsyn i sitt arbete liksom miljöfrågor bör tas in i Nordiska rådets internationella arbetsuppgifter.

Utskottet noterar i detta sammanhang med tillfredsställelse att ministerrådet fastslår, att de nordiska länderna kommer att arbeta för att det europeiska integrerings- och harmoniseringsarbetet leder till mer enhetliga och skärpta miljökrav. Utskottet, som i ovannämnda betänkande uttalade att miljöprogrammet bör kompletteras med en åtgärdsplan för naturvård som innefattar bevarande av flora och fauna, skydd av biotoper som t. ex. våtmarker med flera sårbara naturområden och återställande av naturområden efter exploatering, noterar med tillfredsställelse att ett nordiskt handlingsprogram kommer att utarbetas.

Utskottets förslag:

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet:

- A. att Nordiska rådet med anledning av de till social- och miljöutskottet hänvisade avsnitten av ministerrådets plandokument C 2 antar följande yttrande (ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen prioritering).
1. De nordiska länderna bör inom FN föreslå att de industrialiserade länderna inriktar en viss del av sin BNP till globalt miljösamarbete.
  2. I den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar bör åtgärder inom energi- och trafikpolitiken för att minska utsläppen av koldioxid ingå.
  3. Mot bakgrund av utvecklingen mot en inre marknad inom EG måste bevarande och vidareutveckling av den nordiska modellen inom de socialpolitiska, arbetsmarknads-, arbetsmiljö- och miljöområdena ges hög prioritet.
  4. Ministerrådets plandokument bör innehålla en klarare uppställning av prioriteringar och kompletteras med budgetsiffror.
- B. att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hänvisade delarna av C 2 till handlingarna.

Stockholm den 30 januari 1989

Svein Alsaker (Kr F)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

BILAGA 2

Kommunikationsutskottets betänkande 1

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Inledning

Till kommunikationsutskottet har av Nordiska rådets presidium, hänvisats Nordiska ministerrådets redogörelse om planer för det nordiska samarbetet – C 2/1989.

Utskottet har behandlat dokumentet vid sitt möte i Stockholm, den 30 januari–1 februari 1989 och tagit ställning till kapitel 12, Samfärdsel och turism, samt vissa delar av andra kapitel som har varit av intresse för utskottet.

Kommunikationsutskottet konstaterar att ministerrådets förslag till planer för det nordiska samarbetet utgör underlag för utvecklingen av samarbetet under kommande år. Utskottet finner det positivt att en planering av det nordiska samarbetet på längre sikt nu har inletts.

Kommunikationsutskottet noterar att ministerrådet i sin planeringsförsättning för 1990–1991, angivit en årlig 3-procentig tillväxt. På grund av ändrade prioriteringar innebär ministerrådets budget för år 1989 en markant nedskärning av beviljningar till sektorer inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde. Utskottet finner detta oacceptabelt och förutsätter att ministerrådet prioriterar verksamheten inom dessa sektorer och tillgodoser åtminstone ämbetsmannakommittéernas önskemål om finansiella beviljningar under perioden. Utskottet vill speciellt betona vikten av att trafiksäkerhetssektorn på nytt blir en av ministerrådets prioriterade sektorer.

I sina tidigare yttranden över C 2:an har kommunikationsutskottet påpekat vikten av att i tillägg till den samlade budgetens tillväxt också i C 2:an visa sektorernas budgetramar således att man bättre kan se ministerrådets sektorella prioriteringar.

Övergripande frågor

Enligt C 2:an kommer ministerrådet att anpassa arbetsrytmen på de enskilda sektorerna till utvecklingen inom EG och EG/EFTA bl. a. genom att etablera mindre grupper som kan mötas med kort varsel. Vidare skall ministerrådet utveckla möjligheterna för nya nordiska initiativ som kan utnyttjas för att påverka utvecklingen inom EG och EG/EFTA. Som ett exempel härpå, nämns bl. a. en samnordisk transportmarknad samt utveckling av turism i de nordiska länderna.

Kommunikationsutskottet noterar detta konstaterande.

Utskottet erinrar emellertid om att det vid flera tillfällen påpekat sin åsikt om att bl. a. arbetet med en samnordisk transportmarknad karakteriserats av för låg ambitionsnivå. Man väntar på utvecklingen inom EG utan att eftersträva att påverka denna utveckling genom samnordiska åtgärder i en för Norden gynnsam riktning. Utskottet anser att detta arbete borde bedrivas i ett betydligt högre tempo än för närvarande.

Vidare instämmer utskottet i ministerrådets åsikt, att gemensamma nordiska lösningar – så långt det är möjligt – är viktiga för sammanhållningen i Norden och för hela Nordens deltagande i det västeuropeiska frihandelsområdet.

Slutligen konstaterar kommunikationsutskottet att dokument C 2/1989

är en generell förklaring om riktlinjerna i det framtida nordiska samarbetet. Utskottet saknar förslag till konkreta åtgärder för att på ett sakligt sätt kunna bedöma den planerade verksamheten.

Nordiska datahandlingsplanen

Det konstateras att den nordiska datahandlingsplanen upphör med utgången av 1989, samt att en utvärderingsrapport förväntas under 1989.

Här vill kommunikationsutskottet erinra om sitt yttrande över ministerrådets budget för 1989, nämligen att när datahandlingsplanen utgår, frigörs ca. DKK 40 miljoner per år.

Utskottet förutsätter att detta belopp eller motsvarande kommer in i budgeterna för 1990 och 1991, som beviljning till datarelaterade projekt inom en gemensam koordinerad nordisk ram. Utskottet menar att man inom denna ram bör prioritera en utveckling av teknologin, där de mänskliga värderingarna sätts i centrum. Speciellt påpekas områden som handikappområdet och utbildning. Med hänsyn till detta noterar utskottet med tillfredsställelse ministerrådets konstaterande, att under åren som följer stödja den nordiska produktionen av programvaror till skolbruk.

Samfärdsel och turism

Kommunikationsutskottet konstaterar att kapitel 12, Samfärdsel och turism, i enlighet med hela dokumentet, är en allmän förklaring om vad ministerrådet vill i det nordiska samarbetet.

Utskottet tillstyrker de i kapitlet redovisade framtidsvyerna men med hänsyn till de generella formuleringarna och brist på konkretisering anser utskottet det inte möjligt att yttra sig över det i detalj.

Även om ministerrådet i dokumentet konstaterar att åtgärder som kan förbättra tillgängligheten för den nordiska industrin, handeln och persontrafiken kommer att prioriteras, presenteras inga förslag hur denna prioritering skall förverkligas. Även om utskottet i andra fora kan söka information om ministerrådets konkreta framtidsverksamhetsplaner anses att sådana i fortsättningen skulle inarbetas i ministerrådets planeringsdokument i det omfång som det är praktiskt möjligt. Ytterligare upprepar utskottet sin åsikt om att en budgetram för sektorens framtida verksamhet skulle presenteras.

Kommunikationsutskottet yttrar sin tillfredsställelse över att ministerrådet nu i sin framtida verksamhet inom kommunikationssektorn skall ta hänsyn till regionalutvecklingen i Norden, de skärpta miljö- och trafiksäkerhetskraven samt att transportsystemet skall tillgodose de olika trafikantgruppernas behov. I detta sammanhang erinrar utskottet om de slutsatser man har kommit fram till vid seminarier och konferenser, som har hållits inom dessa områden. Utskottet förutsätter att ministerrådet i det fortsatta arbetet tar hänsyn till dessa.

Vidare noteras och tillstyrks ministerrådets målsättning att förstärka samarbetet med de sektorer som arbetar med turistfrågor, t. ex. regionalpolitik, kultur, miljö, lantbruk, idrotts- och ungdomsfrågor etc. samt uppmärksamt följa utvecklingen av turistfrågorna inom EG och OECD-området. I övrigt hänvisar utskottet till betänkandet över *medlemsförslag A 856/t* och *ministerrådsförslag B 93/t*.

Kommunikationsutskottets förslag

Kommunikationsutskottets diskussioner har lett till nedanstående förslag till yttrande.

Med hänvisning till vad som ovan anförs får utskottet föreslå:

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets plandokument C 2/1989 som kommunikationsutskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att i sitt planeringsdokument, C 2, visa sektorernas budgetramar, samt visa i dokumentet vilka åtgärder som planeras för att nå ministerrådets målsättningar
- att i fortsättningen prioritera högt arbete inom trafiksäkerhetssektorn
- att verka för en gynnsam utveckling av den nordiska transportmarknaden i förhållande till den europeiska utvecklingen
- att när den nordiska datahandlingsplanen upphör, avsätta ett belopp i sin budget som motsvarar beviljningarna till handlingsplanen till datarelaterade projekt som främjar den mänskliga sidan i data- och informationstekniken
- att en nödvändig höjning av den nordiska turistbudgeten får inte förorsaka en minskning av budgetbeviljningar till andra sektorer inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde
- att verka för en fri Nordisk transportmarknad, som också kan påverka den europeiska transportmarknaden i en riktning svarande till nordiska målsättningar där miljö och trafiksäkerhet ges hög prioritet.

B. att rådet lägger kapitel 12 i Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2/1989) till handlingarna.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønnerby (V)

Olle Östrand (s)

*BILAGA 3***Juridiska utskottets betänkande****över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)****1. Indledning**

Til Juridisk Udvalg er henvist Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde afgivet til Nordisk Råds 37. session 1989. Udvalget har behandlet dele af kapitel 1 og kapitlerne 7, 9, 13 og 15.

Udvalget har behandlet redegørelsen på møder den 30. og 31. januar 1989 i Stockholm.

1.1. Interne ændringer

Udvalget hilser med tilfredshed, at Nordisk Råds Præsidium har fulgt Juridisk Udvalgs henstilling om at ændre den interne behandling i Rådets organer af dokumenterne C 1 og C 2. Fra og med Rådets 37. session får fagudvalgene således lejlighed til at fremlægge sine forslag til udtalelser over C 2 direkte for plenarforsamlingen til afstemning.

1.2. Ministerrådets ændringer

C 2-dokumentet afviger i år noget fra sidste års planredegørelse. Det er mere kompakt og koncentreret, og der henvises i større omfang til samarbejdsprogrammer eller handlingsplaner, som enten er blevet vedtaget tidligere, eller som er fremlagt i form af ministerrådsforslag til Nordisk Råds 37. session. Efter Juridisk Udvalgs opfattelse er dette en forbedring i forhold til tidligere.

På Juridisk Udvalgs virksomhedsområde blev der på 36. session vedtaget et samarbejdsprogram for levnedsmiddelsektoren, ligesom udvalgets forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram blev vedtaget. Til 37. session er fremlagt ministerrådsforslag med et samarbejdsprogram på konsumentområdet og en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde.

Af de større virksomhedsområder, der hører under Juridisk Udvalg, er det herefter bare samarbejdet om flygtninge- og indvandrerpolitik, der ikke er reguleret i et egentligt program. Til gengæld kan man sige, at Nordisk Råds rekkommandation nr. 30/1986 i grove træk fastlagde hovedpunkterne for det nordiske samarbejde om flygtninge- og indvandrerpolitik.

Udvalget vil samtidig pege på risikoen for, at andre betydningsfulde samarbejdsområder usynliggøres eller glemmes, jo mere man bestræber sig på at koncentrere sig om de store linier og komprimerer planlægningsdokumenterne og årsberetningerne. I denne forbindelse tænkes f.eks. på samarbejdet om menneskerettighederne og samernes stilling.

1.3. Sammenhængen med budgettet

I Juridisk Udvalgs udtalelse over Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1989 understregede udvalget bl.a., at det ville blive vanskeligt at føre de vedtagne nordiske handlingsplaner, f.eks. på levnedsmiddelområdet og ligestillingsområdet, ud i livet inden for en budgetramme med 3 % realøgning.

Generelt mener udvalget, at der bør være nøje sammenhæng mellem de handlings- og samarbejdsprogrammer, som lægges frem i form af ministerrådsforslag og ministerrådets budgetter. Det ville være ønskeligt, at der for alle handlingsplaner o.lign. blev udarbejdet både tidsmæssige rammer og realistiske budgetmæssige forudsætninger for planernes gennemførelse, f.eks. som man har gjort i ministerrådsforslaget om en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde.

2. Flygtninge- og indvandrerspørgsmål (kapitel 7)

Juridisk Udvalg er meget tilfreds med, at det nordiske samarbejde om flygtningepolitik er blevet mere konsolideret i Samrådsgruppen på højt niveau, og at ministerrådet er indstillet på at fortsætte det nære samarbejde mellem landene, således at man til enhver tid er bedst rustet til at behandle nye situationer og spørgsmål af fælles interesse.

Udvalget kan tilslutte sig, at samarbejdet udvides til fremover også at omfatte de nordiske landes holdning til flygtningekvoter, og at man giver høj prioritet til arbejdet i en arbejdsgruppe vedrørende samarbejdet inden for EF om asyl-, viserings- og grænsekontrollspørgsmål.

Med hensyn til indvandrerspørgsmål ligger planerne om samarbejde om information om flygtninge og flygtninges vilkår samt spørgsmål om tilbagevenden til hjemlandet på linie med Juridisk Udvalgs ønske på området.

Der henvises i øvrigt til Juridisk Udvalgs betænkning over meddelelsen til 37. session om rekommandation nr. 30/1986 og bemærkningerne ovenfor i afsnit 1.2.

3. Ligestilling (kapitel 9)

Der henvises til Juridisk Udvalgs betænkning over ministerrådsforslag B 94/j om en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde.

Endvidere henvises til bemærkningerne om handlingsplanens tidsmæssige rammer og budgetmæssige forudsætninger i afsnit 1.3. ovenfor.

Udvalget finder det specielt tilfredsstillende, at handlingsplanen også indeholder projektvirksomhed, der vedrører andre sektorer. Udvalget værdsætter også, at der er taget hensyn til ligestillingsspørgsmål både i planerne for kultursamarbejdet, for social- og sundhedspolitikken, for fiskeriområdet og for regionalpolitikken, men undrer sig over at der i planerne for arbejdsmarkedspolitikken ikke siges noget om ligestilling.

Udvalget forventer i øvrigt, at ministerrådet i redegørelsen for planerne for det nordiske samarbejde til Nordisk Råds session i 1990 fremlægger forslag til en opfølgning af Nordisk Forum i form af et konkret forslag til et nyt Nordisk Forum.

4. Konsument- og levnedsmiddelpolitik (kapitel 13)

Vedrørende konsumentområdet henvises til bemærkningerne i Juridisk Udvalgs betænkning over ministerrådsforslag B 91/j om et nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet.

Vedrørende levnedsmiddelområdet henvises til bemærkningerne i Juridisk Udvalgs betænkning over ministerrådsforslag B 80/j om et samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet, der blev behandlet på Nordisk Råds 36. session.

5. Lovgivningssamarbejdet (kapitel 15)

De fleste af de fremtidsprojekter, som ministerrådet har påbegyndt, eller som man påregner at sætte i gang, er sammenfaldende med de forslag, der er fremført i Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram. Det gælder f.eks. gennemgang af aftalelovene og personskaderettens forhold til andre erstatningsordninger. Dette er man naturligvis meget tilfreds med.

På familierettens område vil udvalget pege på, at man gerne ser, at der i forbindelse med en gennemgang af reglerne om forældremyndighed o.lign. medtages spørgsmålet om mulighederne for økonomisk hjælp fra samfundets side til de forældre og børn, der efter en skilsmisse kommer til at bo så langt fra hinanden, at udøvelse af samværsretten bliver en økonomisk byrde.

Miljøspørgsmål er højt prioriteret i det nordiske samarbejde. Udvalget finder det derfor naturligt, at man i lovgivningssamarbejdet prioriterer dels et projekt om økonomisk kriminalitet i forbindelse med miljøforbrydelser, og dels at man arbejder videre med spørgsmål om erstatning for miljøskader.

Endelig skal opmærksomheden henledes på, at Juridisk Udvalg i brev af 15. november 1988 har bedt Nordisk Ministerråd (justitsministrene) om at få tilsendt en oversigt over igangværende nordiske projekter på lovgivningsområdet, både projekter der finansieres nationalt og projekter, der finansieres nordisk.

Dette skal ses i sammenhæng med Juridisk Udvalgs tidligere fremsatte ønske om et selvstændigt nordisk budget for projektvirksomhed på lovgivningsområdet. Et ønske, der blev modtaget positivt af ministrene både på Nordisk Råds 36. session og på det årlige fællesmøde mellem Juridisk Udvalg og justitsministrene, der blev holdt den 15. november 1988 i Helsingør.

6. Juridisk Udvalgs forslag

Under henvisning til, hvad der er anført foran, indstiller Juridisk Udvalg:

- I. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde, C 2/1989, vedtager følgende udtalelser:
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i den videre planlægning også at være opmærksom på samarbejdet i forbindelse med områder som f.eks. menneskerettigheder og samernes stilling.
  - Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i forbindelse med det videre arbejde med reglerne om forældremyndighed o.lign. at undersøge mulighederne for økonomisk hjælp fra samfundets side til de forældre og børn, der efter en skilsmisse bor så langt fra hinanden, at udøvelsen af samværsretten bliver en økonomisk byrde.
  - Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i lovgivningssamarbejdet dels at prioritere et projekt om økonomisk kriminalitet i forbindelse med miljøforbrydelser og dels at intensivere arbejdet med regler om erstatning for miljøskader.
  - Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der på konsumentområdet gives høj prioritet til et projekt om frivillig miljømærkning.
  - Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at overveje at omorganisere Det Permanente Nordiske Udvalg for Levnedsmiddelspørgsmål – PNUN – således, at det får status som en nordisk embedsmandskomite med direkte reference til Nordisk Ministerråd.
  - Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der som en opfølgning af Nordisk Forum 1988 til Nordisk Råds session i 1990 fremlægges et konkret forslag til et nyt Nordisk Forum.
- II. at Nordisk Råd tager til efterretning:
- 1) kapitel 7. Flygtninge- og indvandrerspørgsmål, kapitel 9. Ligestillingspolitik, kapitel 13. Konsument- og levnedsmiddelpolitik og kapitel 15. Lovgivningssamarbejde i Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde C 2/1989 og
  - 2) de dele af kapitel 1. Indledning, som er behandlet i Juridisk Udvalgs betænkning over redegørelsen.

Stockholm, den 31. januar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Åsa Solberg Iversen (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Juhani Laitinen (Kok)

Helge Adam Møller (KF)

Arnljot Norwich (H)

Hans Nyhage (m)

Asbjørn Sjøthun (A)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Reservation

Jeg er modstander af offentlig indblanding på en række af de nævnte områder, særlig hvad angår konsument-, levnedsmiddel-, ligestillings- samt flygtninge- og indvandrerpolitik og kan derfor ikke tilslutte mig udvalgsflertallets forslag.

Stockholm, den 31. januar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

BILAGA 4

Kulturutskottets betänkande 1

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet.

Utskottet har behandlat redogörelsen vid sitt möte den 30–31 januari 1989 i Stockholm. Utskottet har tagit ställning till kapitel 1. Inledning, kapitel 4. Kultursamarbete och kapitel 5. Forskning och högre utbildning samt supplementet Norden i Europa, del II.

Behandlingen av redogörelsen om planerna för det nordiska samarbetet, ändras nu första gången från föregående år. Tidigare avgav fackutskotten ett yttrande till Budget- och kontrollutskottet om dokumentet, men nu avger utskotten ett självständigt betänkande över Nordiska ministerrådets plandokument.

Vid sidan av de synpunkter kulturutskottet framför på redogörelsen för 1989 i detta betänkande tar utskottet även upp andra frågor av särskilt intresse för det framtida nordiska kultursamarbetet.

2. Planeringen av det framtida samarbetet

Utskottet hälsar med tillfredsställelse alla nya förslag som presenteras i plandokumentet men anser att dokumentet bör innehålla mer detaljerade sifferuppgifter som anger den planerade aktivitetsökningen eller den nivå till vilken ministerrådet anser att en institution eller ett projekt bör byggas upp under en bestämd period. Utskottet anser att plandokumentet är oklart på många punkter beträffande nya initiativ och ställer för okonkreta mål för det nordiska kultursamarbetet. Det är utskottets uppfattning att en redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet borde vara mera målinriktade och redogöra för bestämda åtgärder för framtiden. Utskottet efterlyser också en tidsram för projekten och anser det besvärligt att bedöma projekt där det är oklart med tiden för genomförandet. Som exempel kan utskottet hänvisa till plandokumentets konstaterande att de permanenta nordiska konstförmedlinginstitutionerna, Nordens hus i Reykjavik och Nordiskt konstcentrum kommer att bli särskilt prioriterade. Här saknas både förklaringar på vilket sätt och när detta kommer att genomföras.

2.1 Den nordiska budgeten

Utskottet konstaterar att ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, i enlighet med den procedur som har införts för behandlingen av den gemensamma nordiska budgeten, utgör underlag för utveckling av samarbetet under kommande år och för beredningen av 1989 års budget.

I dokumentet konstateras att inga nya utgiftsåtaganden kan göras utan att finansieringen är säkrad. Utskottet understryker att detta bör hållas men påminner samtidigt om handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete, i vilken aktiviteter bestämdes utan säkrad finansiering, vilket visade sig vid budgetbehandlingen för den nordiska kulturbudgeten för år 1989. I sitt betänkande över handlingsplanen underströk utskottet att den borde tillföras ytterligare resurser utöver dem som ministerrådet hade föreslagit och att budgeten för det nordiska kultursamarbetet borde ha en stark tillväxt under de kommande åren. Där betonades också att den nordiska kulturfonden borde stärkas väsentligt och att handlingsplanen borde tillföras ytterligare anslag för detta ändamål. Utskottet framhåller sin besvikelse över att detta inte har följts i budgetarbetet för 1989 års kulturbudget. Nordiska ministerrådet måste se till att finansieringen blir säkrad när det har bestämt och presenterat aktiviteter. För att underlätta uppföljningen av planen har kulturutskottet ansett att handlingsplanen borde kompletteras med en översikt som visar vilka aktivitetsökningar ministerrådet årligen avser genomföra för de institutioner, stödordningar eller andra samarbetsaktiviteter som tas upp i handlingsplanen. Utskottet betonar att detta borde göras utförligt i redogörelsen om planerna för det nordiska samarbetet varje år under handlingsplanens tidsperiod. Utskottet anser att om inte

pengar ställs till förfogande för genomförandet av handlingsplanen, är den inte förpliktande.

2.2. Nordiskt samarbete vid sidan av Nordiska ministerrådet

Utskottet noterar att ministerrådet avser att ytterligare stödja samarbetet mellan olika ideella och humanitära organisationer och intresseorganisationer som är en central del av det nordiska nätverket och det officiella parlaments- och regeringssamarbetet. Utskottet har upprepade gånger i sitt arbete betonat vikten av folkrörelsesamarbetet och efterlyser mera konkreta förslag om hur ministerrådet avser stödja dessa samarbetsformer.

2.3. Norden och den europeiska integrationsprocessen

Utskottet anser att den ökade betoningen inom ministerrådet på Europasamarbetet är synnerligen positiv, men understryker att arbetet kräver att Norden måste gå snabbt framåt för att inte lämnas utanför hela integrationsprocessen.

2.4. En balanserad ekonomisk tillväxt

Utskottet kommer att avge ett yttrande om ministerrådsförslaget om den nya ekonomiska handlingsplanen – Ett starkare Norden – innan behandlingen vid sessionen i Stockholm och hänvisar för närmare synpunkter till detta yttrande. Utskottet betonar att den gemensamma nordiska kulturen måste stärkas genom konkreta aktiviteter och ingå i alla andra områden som den grundläggande utgångspunkten. Utskottet efterlyser reella anslag i den ekonomiska handlingsplanen varigenom kulturgemenskapen kan ytterligare förstärkas.

3. Kultursamarbete

Utskottet noterar plandokumentets konstaterande att den nordiska kulturgemenskapen är unik i världen och en viktig tillgång i den tid som präglas av ökad internationalisering. Utskottet hänvisar emellertid till handlingsplanen om nordiskt kulturellt samarbete där det fastslås att i strävandena efter att bygga ut det kulturella samarbetet i Norden måste man vara öppen för utvecklingen i det övriga Europa. Utskottet finner det positivt att ministerrådet har intensifierat uppföljningen av frågor som berör integrationen i Europa speciellt på kulturområdet. Utskottet har tidigare påpekat att Unesco har utlyst perioden 1988–1997 till ett världskulturårtionde och att ministerrådet borde verka för att de nordiska länderna aktivt stöder genomförandet av årtiondet.

3.1. Allmänkultur

Utskottet noterar att ministerrådet avser starta den i handlingsplanen presenterade effektiviseringen och rationaliseringen av organisationen för samarbetet inom det konstnärliga området från 1989 med upprättandet av fyra av de fem kommittéer som där föreslås. Utskottet har tidigare understrukit att det finns ett behov av att utforma en mera tvärgående och övergripande syn på kultursamarbetet och att detta behov kan bli svårt att tillgodose inom den föreslagna nya organisationen. Utskottet förutsätter att ministerrådet löser det problemet med lämpliga initiativ där amatör- och även andra organisationer är representerade. Utskottet betonar att ministerrådet noggrant bör följa utvecklingen inom den nya organisationen för att snabbt kunna vidta åtgärder i syfte att avhjälpa problem som omstruktureringen kan ge upphov till.

Utskottet noterar vidare att ministerrådet tänker föreslå utdelning av Nordiska rådets *musikpris* varje år fr. o. m. 1990 som förordas i handlingsplanen. Musikpriset i sin nuvarande utformning har haft stor betydelse för musiklivet i Norden, och inneburit ökad kännedom om modern musik över gränserna. Utskottet finner det angeläget att priset även i framtiden kan bidra till att fylla denna funktion.

Plandokumentets förslag om *mediesamarbetet* finner utskottet diffust och anser att det borde vara mera konkret. Utskottet har arbetat med mediefrågorna en längre tid och hänvisar till alla långtgående förslag som har funnits om utvidgat mediasamarbete. Detta område är ett av de viktigaste inom utskottets arbetsfält. Utskottet finner det därför ännu viktigare att påbörja ett arbete med de nordiska mediefrågorna med ny handlingskraft och konkreta planer, efter misslyckandet med den nordiska TV-satelliten TELE-X. Utskottet anser därför plandokumentets konstaterande att ministerrådet "kommer att undersöka möjligheterna till ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet" vara alltför vagt och efterlyser konkreta planer på detta område. Utskottet betonar starkt vikten av de kulturpolitiska målsättningarna för utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet. Utskottet är av den uppfattningen att ett nordiskt TV-programutbyte och mediasamarbete i övrigt är ett viktigt led i att uppnå kulturpolitiska mål, t. ex. att stärka den nordiska samhörighetskänslan och öka språkförståelsen i Norden. Utskottet hälsar förslagen om utvidgat Nordvision-samarbete med tillfredsställelse, men skulle även här önska en mera utförlig plan för detta ämne. Utskottet vill vidare framhålla att det vore önskvärt att ministerrådet inledde ett arbete om gränsöverskridande TV-sändningar i Norden. TELE-X var ett viktigt led i att uppnå de kulturpolitiska målen och det negativa beslutet innebar ett allvarligt bakslag för nordiskt kultursamarbete. Därför är det angeläget att resurser ställs till förfogande för programutbyte på TV- och medieområdet i hela Norden samt att nordborna får möjlighet att se varandras TV-program. I vissa delar i de skandinaviska länderna kan man se varandras TV-sändningar

med hjälp av en speciell antenn, t. ex. kan man i vissa delar av Finland se svensk TV och omvänt. Detta arbete borde föras vidare och nå över hela Norden. Som komplement till programsamarbetet bör den enskilda produktion som bedrivs av mindre grupper och bolag på medieområdet, få ett ökad stöd, genom upprättande av en nordisk mediefond, jfr rek. 4/1987. Utskottet framhåller sin bevikelse över att ministerrådet inte har kunnat säkra en finansiering av den nordiska mediefonden och avvaktar nya beslut i frågan.

Utskottet noterar ministerrådets konkreta planer på att arbeta vidare med nordisk *kulturinformation* i utlandet och anser det positivt att informationsarbetet vidareförs i en period framöver, men vill även betona att kontakter med näringslivet är viktiga i detta sammanhang.

Utskottet efterlyser en mera konkretiserad plan för de nordiska *konstförmidlingsinstitutionerna* och *folkbildningssamarbetet* som ministerrådet framhåller skall prioriteras utan närmare förklaringar.

3.2. Skolsamarbete

Utskottet konstaterar att ministerrådet avser prioritera arbetet med den ökade språkförståelsen och främjandet av den kulturella och sociala förståelsen mellan Nordens folk, speciellt genom undervisning, läroplaner, flera kurser för lärare och ökat utbyte för elever och lärare. Utskottet hälsar med tillfredsställelse beskedet om förberedelse av en ny handlingsplan för språkligt samarbete i Norden i detta avseende och anser det positivt och synnerligen aktuellt. Utskottet har starkt prioriterat detta ämne i sitt arbete men vill emellertid understryka att information om Norden borde införas i alla ämnen i skolan och inte enbart i språkundervisningen. Vidare har utskottet framhållit tidigare att en starkare betoning av det nordiska materialet i undervisning och läroplaner borde innehålla information om det nordiska samarbetet inom de offentliga organen, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Utskottet noterar att ministrådet avser stödja utvecklingen av den nordiska produktionen av *programvaror till skolbruk* under de kommande åren. Dataprogramgruppen, med mandat från 1.1 1988–31.12 1990, har gjort en stor arbetsinsats på detta område och arbetar för närvarande med utvecklingsarbete beträffande verktygsprogram och pedagogisk programvara för undervisningsbruk. Syftet med den samlade verksamheten är att uppnå nationella besparingar genom att samtliga nordiska länder arbetar samman på ett fält, där utveckling och know-howuppbyggnad är mycket kostbar. Utskottet anser det vara synnerligen viktigt att denna typ av verksamhet fortsätter även efter 1990.

Enligt plandokumentet kommer handlingsplanens förslag om ett antal *stipendier till elever vid gymnasiala utbildningar* att genomföras 1990. Utskottet har tidigare framhållit vikten av att stipendisystemet enligt handlingsplanen bör utvecklas. Utskottet anser emellertid att ministerrådet

borde överväga att finna ett nytt namn på detta stipendiesystem, dels p. g. a. att begreppet "NORDPLUS-programmet" förknippas med högskolor – också utanför Norden t. ex. EG där man har det jämförbara ERASMUS-programmet – och dels för att behovet av stipendieordningar för elever vid gymnasiala utbildningar är särskilt stort och därför borde bli ett speciellt program

Utskottet framhåller att det nordiska utbildningsmaterialet Nordpå även i fortsättningen borde säkras finansiering genom den nordiska budgeten.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslagen om *nätverk*, dels för regionala och lokala myndigheter kring det nordiska skolarbetet och dels kring folkbildnings- och vuxenundervisningsområdet, och anser att denna typ av samarbete är lämplig i nordiskt kultursamarbete.

3.3. Högre utbildning

Nordisk utbildningsgemenskap skall enligt plandokumentet förverkligas under de närmaste åren med avskaffning av juridiska och ekonomiska och ev. andra hinder enligt handlingsplanen. Utskottet har tidigare behandlat dessa frågor, jfr rek. 5/1987 om samarbetsprogram för den högre utbildningen. Utskottet understryker att eftersom högskolestudier ofta bedrivs i en miljö som i hög grad präglas av ett internationellt samarbete är det angeläget att man inom det nordiska samarbetet, när arbetet med tentamens- och examensgiltigheten förs vidare, noggrant följer den internationella utvecklingen på området och aktivt tar del framför allt i det arbete som genomförs av Europarådet inom ramen för det europeiska kulturavtalet, och som innebär att ett nätverk av nationella informationscentra för akademisk mobilitet och ekvivalensfrågor byggs upp. Utskottet uttalar därför tillfredsställelse över att NORDPLUS-programmet enligt plandokumentet kommer att byggas ut och speciell uppmärksamhet ägnas relationerna till utbildningssamarbetet inom EG, vilket utskottet upprepade gånger har betonat vikten av.

3.4. Forskningssamarbete

Utskottet påpekar att *riktlinjerna* för Forskningspolitiska rådet utlöper i slutet av 1989. Ministerrådet bör utarbeta och avge nya riktlinjer i så god tid att utskottet hinner behandla dem före sessionen 1990.

Utskottet konstaterar att *internationellt forskningssamarbete* är en av de centrala frågorna inom nordiskt forskningssamarbete. Inom grundforskningen deltar de nordiska länderna på en rad olika områden i det europeiska forsknings- och utvecklingssamarbetet. Det formaliserade samarbetet är i princip forskarstyrkt och öppet för deltagande från alla länder. Utskottet understryker att ett aktivt nordiskt deltagande i det internationella forskningssamarbetet och ett starkt stöd till forskningen inom Norden är av central betydelse för de nordiska ländernas roll i framtiden. En satsning på forskningssamarbete är särskilt angelägen i en tid då stora ansträngningar

görs i Västeuropa i övrigt för att hämta in det försprång Japan och USA har uppnått inom utvecklingen av ny teknologi. Det nordiska samarbetet som under de senaste åren har etablerats på forskningsområdet har givit länderna tillgång till resurskrävande internationella forskningsanläggningar och projekt. Utskottet anser att man därför även i fortsättningen bör sträva till ett deltagande i samarbetet på internationellt plan. De resultat som har uppnåtts visar att det inom den nordiska samarbetsorganisationen på forskningsområdet finns goda möjligheter att gemensamt delta i internationella forskningsprojekt såväl med nordisk finansiering över den gemensamma budgeten som genom att använda de nordiska samarbetsorganen för att koordinera ett deltagande som de enskilda länderna i sista hand står för.

Utskottet framhåller att det i plandokumentet föreslagna *samarbetet mellan universitet och näringsliv* är av väsentlig betydelse. Utskottet hänvisar till ett nyligen framkommet förslag från EG-kommissionen om förlängning av COMETT-programmet, vars huvudsyfte är att främja samarbete mellan universitet och näringsliv, särskilt genom att ge studerande möjlighet till praktik- och studieperioder i företag i annat medlemsland. Kommissionen föreslår även öppnande för samarbete mellan EG och EFTA-länder om COMETT II, genom speciella avtal med de enskilda EFTA-länderna. Utskottet understryker att detta är ett viktigt framsteg för de nordiska länderna i strävandena att få delta i EG's utbildnings- och forskningsprogram. Utskottet betonar emellertid att denna möjlighet förutsätter att de nordiska länderna visar aktivitet inom eget område i frågan och anser det därför synnerligen angeläget att samarbetet mellan universitet och näringsliv inom forskningsområdet i Norden bör påskyndas och genomföras så fort som möjligt.

En av de centrala frågorna inom forskningssamarbetet enligt plandokumentet är *forskarutbildningen*. Utskottet uttalar tillfredsställelse med den föreslagna utbyggnaden inom forskarutbildningen. Utskottet påpekar dock att ambitionerna i plandokumentet inte motsvaras av konkreta anslag i budgeten och förutsätter att ändringar sker i 1990 års budget i denna fråga.

4. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet

A. att Nordiska rådet med anledning av de till kulturutskottet hänvisade avsnitten antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

- att ministerrådet i fortsättningen bör avge en mera konkret plan för det nordiska samarbetet (C 2) med angivande av tidsramar
- att kulturhandlingsplanen tillförs erforderliga resurser för dess genomförande och att medel till den Nordiska kulturfonden kraftigt utökas

- att Nordiska ministerrådet framlägger förslag för att få till stånd ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet i Norden
  - att Nordiska ministerrådet i god tid före den 38:e sessionen lägger fram en handlingsplan för språkområdet
  - att Nordiska ministerrådet utarbetar och avger nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet före den 38:e sessionen.
- B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

BILAGA 5

Budget- och kontrollutskottets betänkande 1

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats Ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1989. Redogörelsen har hänvisats även till rådets fackutskott, som lämnar separata betänkanden över respektive fackområde.

Ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet har förelagts rådets utskott i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 64.

Budget- och kontrollutskottet har behandlat redogörelsen (C 2/1989) vid möten den 31 januari och den 13 februari 1989.

Ministerrådet framlade ett C 2-dokument första gången till rådets session 1987. Vid behandlingen av C 2/1987 framförde rådet önskemål om ett mer renodlat plandokument samt om ramar på total- och sektornivåer för de kommande åren.

Vid behandlingen av C 2/1988 framförde rådet önskemål om ett bättre koordinerat plandokument med en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål och en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna.

Budget- och kontrollutskottet kan konstatera att rådets önskemål om en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål blivit tillgodosett i C 2-dokumentet 1989. Någon uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna finns emellertid inte. Planeringsdokumentet saknar även ramar för de olika sektorerna, i stället framhåller ministerrådet att man avser att granska pågående verksamhet för att få möjlighet till omprioriteringar inom och mellan sektorerna för att därmed möjliggöra finansiering av särskilt prioriterade åtgärder.

Budget- och kontrollutskottet har tidigare framhållit att nordiska projekt och program skall underläggas en noggrann prioritering och att resultaten bör värderas löpande. Utskottet ser alltså positivt på att ministerrådet företar en granskning av pågående verksamhet.

Utskottet vill emellertid framhålla att alltför genomgripande omprioriteringar under pågående planeringsperiod avsevärt försämrar rådets möjligheter att påverka inriktningen av det nordiska samarbetet.

Avsaknaden av sektorramar bör, enligt vad utskottet kan förstå, även försvåra de olika ämbetsmannakommittéernas möjligheter att prioritera inom sina respektive sektorer, på samma sätt som de försvårar för rådets fackutskott att göra rimliga prioriteringar.

Mot bakgrund av att det rör sig om en relativt kort planeringsperiod och av att en stor del av ministerrådets budget är uppbunden i institutioner och fleråriga handlingsplaner, borde det inte vara helt omöjligt att redan nu fastställa, i varje fall preliminära, sektorramar för planeringsperioden.

Om det blir aktuellt med omprioriteringar under planeringsperioden vill utskottet påpeka vikten av att rådets synpunkter och prioriteringar beaktas.

Som utgångspunkt för ministerrådets planering gäller tills vidare 3 % realtillväxt per år för 1990 och 1991. Detta innebär emellertid inte ett ställningstagande för en årlig automatisk ökning av den nordiska budgeten. Ministerrådet framhåller även att nya utgiftsåtaganden inte kan göras utan att finansieringen är säkrad. Budget- och kontrollutskottet håller fast vid sina tidigare påpekanden att en 3 %ig reelltillväxt kan accepteras som en planeringsförutsättning, men att nya planer bör tillföras nya medel.

2. Planer för och finansiering av det nordiska samarbetet 1989–1991

2.1 Budgeten 1989

Budgeten för 1989, som utgör underlag för ministerrådets planer för 1990 och 1991, har fastställts till 610,9 MDKK. Detta utgör en ökning med 3,4 MDKK i förhållande till budgetförslaget som slutade på 607,5 MDKK. Ökningen hänför sig till ändrade prisomräkningsfaktorer och innebär alltså inte någon reell ökning i förhållande till budgetförslaget.

Prisomräkningsfaktorerna har således ändrats för Finland från 2 % till 5 %, för Island från 8 % till 8,5 % och för Sverige från 3 % till 5 %. Övriga prisomräkningsfaktorer är oförändrade i förhållande till budgetförslaget, dvs. 3,5 % för Danmark och 3 % för Norge. I den översikt av den ekonomiska utvecklingen i Norden, som finansministrarna framlagt som bilaga till den nya ekonomiska handlingsplanen, räknar man med att den totala nordiska prisökningstakten från 1988 till 1989 blir något under 5 %. Utskottet ser med tillfredsställelse på att ministerrådet reviderat prisomräkningsfaktorerna även om procentsatserna fortsatt är i lägsta laget för några av de nordiska länderna.

Till budgeten på 610,9 MDKK skall läggas den post på 4 MDKK som ej disponerats under tidigare år och som enligt beslut av ministerrådet skall överföras till budgeten 1989. Budgetens totala omslutning blir alltså 614,9 MDKK dvs. en real ökning på 3 %.

Budget- och kontrollutskottet vill i detta sammanhang påminna om utskottets brev av den 15 november 1988 till samarbetsministrarna rörande överskottet från ministerrådets budget 1987. I brevet föreslog utskottet att överskottet på 35,6 MDKK från 1987 års verksamhet, i stället för att återföras till medlemsländerna, skulle överföras till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten, i första hand i enlighet med de förslag som framförts i budget- och kontrollutskottets betänkande till ministerrådets budgetförslag för 1989 och i andra hand till en ökning av ministerrådsreserven. Budget- och kontrollutskottet är angeläget att snart få besked om vilket beslut samarbetsministrarna fattat med anledning av utskottets brev.

2.2 Ministerrådets övergripande målsättningar för det framtida samarbetet

Ministerrådet framhåller att utgångspunkterna för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar under de närmaste åren skall vara

- att stärka och utveckla de nordiska ländernas kulturella gemenskap
- att förbättra skyddet för miljön
- att stärka de nordiska ländernas position och inflytande i samband med den europeiska integrationen
- att vidareutveckla samarbetet om arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik samt konsumentskydd

- att vidareutveckla det social- och hälsovårdspolitiska samarbetet
- att utveckla Norden som hemmamarknad
- att utveckla de nordiska ländernas konkurrenskraft.

Budget- och kontrollutskottet kan med tillfredsställelse konstatera att ministerrådets prioriteringar stämmer väl överens med de prioriteringar, som gjorts av rådet i samband med betänkande över C 2/1988.

Mot bakgrund av den kraftiga prioriteringen av kulturektorn, som gjordes i utskottets betänkande till ministerrådets budgetförslag för 1989, är utskottet visserligen positivt till att ministerrådet beslutat att 2 av de 4 MDKK, som överförts från tidigare års överskott, kommer att ställas till kulturektorns disposition. Utskottet hade emellertid gärna sett att beloppet varit större. Budget- och kontrollutskottet vill framhålla vikten av att rådets kulturutskott får möjlighet att yttra sig om hur ovannämnda 2 MDKK skall användas.

Budget- och kontrollutskottet hälsar med tillfredsställelse de synpunkter som framförs om utbyggnaden av forskningssamarbetet, där de centrala frågorna skall gälla nordisk samverkan i internationellt forskningssamarbete, forskarutbildning och forskarrörlighet samt kvalitativ utveckling av de samnordiska forskningsinstitutionerna. Utskottet menar, att det här finns stora möjligheter till ett effektivt utnyttjande av befintliga resurser inom den nordiska forskarvärlden.

Beträffande miljösektorn vill utskottet uppmana ministerrådet att aktivt verka för att de handlingsplaner som antagits ges tillräckliga resurser för att kunna genomföras fullt ut.

Budget- och kontrollutskottet förutsätter vidare att de medel, som frigörs när den nordiska datahandlingsplanen upphör vid utgången av 1989, fortsatt kommer att kunna utnyttjas inom ramen för det nordiska samarbetet.

2.3 Nya handlingsplaner

Ministerrådets förslag till *ny ekonomisk handlingsplan – Ett starkare Norden* – kommer att behandlas på sessionen 1989. Genomförandet av handlingsplanen beräknas kosta totalt 250 MDKK (1989 års priser) enligt följande fördelning:

1989 = 60,4 MDKK

1990 = 73,0 MDKK

1991 = 67,0 MDKK

1992 = 50,0 MDKK

Planen är temporär och de medel som genom handlingsplanen tillförs den nordiska budgeten skall bidra till att starta projekt som i nuläget anses ha särskild betydelse för det nordiska samarbetet. De projekt, som ingår i handlingsplanen, beräknas upphöra vid utgången av 1992 eller i vissa fall vidareföras inom den ordinarie nordiska budgeten.

De största ekonomiska satsningarna i handlingsplanen gäller:

- Utredningar m. m. ang. Norden och EG
- Turistkampanj i USA
- Kampanj för utlandsinvesteringar i Norden
- Generellt tillskott till Nordisk Industrifond
- Materialteknologi
- Bioteknologi
- NORDPLUS
- Nordiskt väderradarnät
- Miljöteknik
- Projektexport på miljöområdet

För övrigt har, vilket utskottet finner positivt, en del av de aktiviteter som startats i den tidigare ekonomiska handlingsplanen – Norden i växt – vidareförts i den nya handlingsplanen.

Budget- och kontrollutskottet har lämnat ytterligare synpunkter på den nya ekonomiska handlingsplanen i yttrande till ekonomiska utskottet.

Till sessionen 1989 avser ministerrådet att lägga fram förslag till en *arbetsmiljökonvention* samt förslag till samarbetsprogram inom *energiområdet* och *fiskerisektorn*.

2.4 Norden och den europeiska integrationsprocessen

EGs beslut att före utgången av 1992 etablera en inre marknad kan få stora konsekvenser för Norden och för det nordiska samarbetet. Både rådet och ministerrådet lägger därför stor vikt vid att beakta den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet. Således överlämnade ministerrådet i maj 1988 en första rapport om "Norden i Europa" till rådet. En kompletterande rapport Norden i Europa II överlämnas nu till rådet som en separat bilaga till C 2-dokumentet.

Budget- och kontrollutskottet lämnar sina synpunkter på detta dokument i ett tilläggsbetänkande.

2.5 Finansieringen av det nordiska samarbetet 1990–1992

Beträffande finansieringen av det nordiska samarbetet har utskottet i flera betänkanden till budgetförslag och C 2-dokument framhållit vikten av att finna alternativa finansieringsformer för det nordiska samarbetet.

Från ministerrådssidan har man framhållit möjligheten att knyta den nordiska budgeten till mervärdeskattesystemen, dvs. ett liknande system som används för att finansiera delar av EGs budget. I samband med utarbetandet av den nya ekonomiska handlingsplanen har ministerrådet undersökt möjligheten att införa en s.k. "NOMS". Ministerrådet har därvid funnit, att de tekniska problemen att konstruera en praktiskt användbar modell är stora. Ministerrådet konstaterar därför, att det inte nu är möjligt att ändra finansieringen så att den baseras på omsättningsavgiftssystemen och avser därför inte för närvarande att föreslå någon ändring av formen för finansiering av det nordiska samarbetet.

Utskottet har förståelse för de problem som kan vara förknippade med en finansiering baserad på mervärdeskattesystemen. Utskottet anser emellertid, att ministerrådet bör undersöka även andra former för finansiering. I den nya ekonomiska handlingsplanen nämns andra alternativ såsom att knyta den nordiska budgeten till bruttonationalprodukten, de offentliga utgifternas ökning och bruttonationalinkomstens utveckling.

3. Allmänna synpunkter på utformningen av C 2-dokumentet

Som nämnts i inledningen finns i C 2/1989 övergripande målsättningar beträffande de olika sektorernas önskemål, något som budget- och kontrollutskottet efterlyst i tidigare C 2-dokument.

Utskottet saknar emellertid kostnadsuppskattningar och ramar för de enskilda sektorerna. Om man utgår från ministerrådets planeringsförutsättning på 3 % årlig tillväxt 1990 och 1991 kommer totalbudgeten att öka med drygt 18 MDKK per år i reala tal. C 2/1989 ger emellertid inte läsaren någon som helst möjlighet att bedöma vad detta kommer att innebära i ökning eller minskning för de enskilda sektorerna.

Utskottet vidhåller sin tidigare framförda uppfattning att ett planeringsdokument av detta slag bör innehålla en uppskattning av kostnaderna för olika aktiviteter.

Utskottet har vidare noterat att ministerrådet inte avser att göra nya utgiftsåtaganden utan att finansieringen är säkrad. En konsekvens av detta måste rimligtvis bli att nya handlingsplaner och program kommer att innehålla både kostnads- och finansieringsplaner.

4. Budget- och kontrollutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet:

A. Att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelser om att planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1989, antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att nya aktiviteter av större dimensioner tillföres nya medel eller att ministerrådet på annat sätt säkrar genomförandet av dessa aktiviteter
- att ministerrådet beslutar att överskottet från 1987 års verksamhet överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten
- att i kommande planeringsdokument ge en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna för olika aktiviteter samt att ange preliminära sektorramar
- att vid eventuella omprioriteringar inom planeringsperioden ta hänsyn till rådets synpunkter och prioriteringar

- att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller kostnads- och finansieringsplaner
  - att under planeringsperioden fortsatt satsa på allmän kultur, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse och trafiksäkerhet samt att verka för att lagstiftningsarbetet får en egen budget för projektverksamhet.
- B. Att Nordiska rådet lägger C 2/1989 till handlingarna.

Helsingfors den 13 februari 1989

<i>Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)</i>	<i>Ólafur G. Einarsson (Sj)</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)</i>	<i>Kjell Magne Fredheim (A)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Eiður Guðnason (A)</i>
<i>Ivar Hansen (V)</i>	<i>J. K. Hansen (S)</i>
Förman	
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Wiggo Komstedt (m)</i>
<i>Theo Koritzinsky (SV)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

BILAGA 6

Ekonomiska utskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Til Økonomisk Udvalg er henvist visse dele af redegørelsen fra ministerrådet om planerne for det nordiske samarbejde i 1989–90 og 91 (C 2). Det er dele af indledningen, afsnit 2 om en balanceret økonomisk tilvækst, afsnit 3 om afvikling af handelshindringer, afsnit 11 om næringspolitik og afsnit 14 om bistanðssamarbejdet.

Udvalget behandler desuden bilaget til C 2 – rapporten "Norden i Europa II".

Der henvises i øvrigt til Økonomisk Udvalgs udtalelse over ministerrådets beretning for 1988 (C 1) og særlige betænkninger vedr. meddelelser om rekommandationer. Økonomisk Udvalg har behandlet materialet på mødet den 31. januar 1989 i Stockholm, og den 14. februar 1989 i Helsingfors.

Målsætninger

Redegørelsen for fremtidsplanerne i det nordiske samarbejde er i år langt mindre konkret og mere generel end sidste år. Som indledning opstilles en række centrale og vigtige målsætninger for samarbejdet. Udvalget støtter

disse målsætninger, men må pege på, at der naturligt er indbygget konflikter mellem målene, som vil afsløres, når de konkrete beslutninger om valg af indsatsområder og foranstaltninger skal træffes. Dette gælder ikke mindst på det økonomisk-politiske område.

Målene afspejler i øvrigt i høj grad de vigtigste temaer i den internationale debat for tiden – Verdenskommissionens anbefalinger, Nordens forhold til EF og de sociale/miljømæssige aspekter af den økonomiske og markeds-mæssige udvikling i Europa.

Nordisk budget

Det forekommer tilfredsstillende, at ministerrådet planlægger en realtilvækst i budgettet over årene 1990–1991. Udvalget vil imidlertid pege på, at disse år netop er de vigtigste og budgetmæssigt set tunge år for den nye økonomiske handlingsplan.

Udvalget havde derfor gerne set en større åbenhed fra ministerrådets side overfor en større realtilvækst end 3%, således at den økonomiske handlingsplan gennemføres med et slagkraftigt budget og uden at andre aktiviteter skal lide under gennemførelse af planen.

Udvalget kan i øvrigt tilslutte sig synspunktet om, at alle aktiviteter bør vurderes og prioriteres nøje med henblik på at gøre samarbejdet effektivt og resultatrigt.

Udvalget konstaterer samtidig, at der i flere af de nordiske lande udfoldes store anstrengelser for at effektivisere den offentlige sektor og begrænse de offentlige udgifter. Denne indsats bør helt naturligt også omfatte Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de forskellige tilknyttede institutioner m.v. Udvalget konstaterer, at de 4 rationaliseringsorganer har udarbejdet en rapport om effektivisering af Nordisk Ministerråd og skal senere vende tilbage med eventuelle synspunkter i anledning af rapporten.

Norden og den europæiske integrationsproces

Disse spørgsmål behandles i et bilag til redegørelsen og vil endvidere blive drøftet i sammenhæng med to medlemsforslag i forlængelse af den internationale samarbejdskomité's betænkning. Et af medlemsforslagene er henvist til behandling i økonomisk udvalg – A 867/e om øget nordisk samarbejde om internationale spørgsmål.

Der henvises til betænkningen over dette medlemsforslag samt betænkningen over medlemsforslag A 844/e om det nordiske samarbejde og EF's indre marked.

En balanceret økonomisk vækst

Den økonomiske udvikling i de nordiske lande refereres kortfattet og det

konstateres, at de nordiske lande er forholdsvis godt stillet målt efter de fleste velfærdsindikatorer. Der er dog en række økonomiske problemer, som den nordiske model ikke har kunnet løse f. eks. betalingsbalanceunderskuddene, den for høje inflation og den for lave opsparing. Samtidig er der store forskelle mellem de nordiske lande f. eks. vedr. arbejdsløsheden. Den markedsmæssige og økonomiske udvikling i Europa, særligt i EF, stiller særlige krav til det nordiske samarbejde. Dette er baggrunden for udarbejdelsen af den nye økonomiske handlingsplan – "et stærkere Norden".

Den økonomiske handlingsplan behandles i en særlig betænkning over ministerrådsforslag B 89/e, og der henvises dertil.

Afvikling af handelshindringer

Arbejdet med afvikling af handelshindringer indgår som en central del af den økonomiske handlingsplan, og har i øvrigt sit eget arbejdsprogram, som gennemføres dels af en særlig styringsgruppe dels af ministerrådets enkelte samarbejdssektorer. Udvalget har tidligere i en udtalelse henstillet til Nordisk Ministerråd at effektivisere arbejdet med afvikling af handelshindringer og at rapportere om konkrete resultater til 37. session. Den af ministerrådet udarbejdede rapport om arbejdet med afvikling af handelshindringer i Norden af 9. december 1988 (bilag 2 til C 1) peger desværre på, at der er behov for en langt kraftigere, mere målrettet og vedholdende indsats på området.

På denne baggrund er udvalget enig med ministerrådet, når det konstaterer, at resultater på området kræver politisk styring og kræver at regeringerne vedtager de nødvendige bestemmelser til styring af de normgivende myndigheder. Dette burde være selvindlysende, og økonomisk udvalg opfordrer ministerrådet og de nationale regeringer til at leve op til sit ansvar og egne målsætninger på området.

Næringspolitik

Om det *industripolitiske samarbejde* indeholder redegørelsen en række alment formulerede målsætninger om, hvordan det nordiske samarbejde skal kunne bidrage til styrkelse af de nordiske landes konkurrenceevne og imødegåelse af de øvrige økonomiske udfordringer landene står overfor. Målene omfatter nordisk samordning af nationale indsatser vedr. udnyttelse af ny teknologi, langsigtede industrielle udviklingsprojekter, uddannelse, nordisk deltagelse i vesteuropæiske industriprojekter og øget nordisk indflydelse på det vesteuropæiske samarbejde om standardisering, afprøvning og kontrolområdet.

De mere konkrete planer for opfyldelse af disse mål må søges i ministerrådsforslaget vedr. ny økonomisk handlingsplan og i ministerrådets beret-

ning C 1, bl. a. vedr. det industrielle center i Oslo. Udvalget vil henvise til betænkningen over ministerrådsforslag B 89/e og udtalelsen vedr. C 1.

Udvalget vil supplerende pege på, at der udover satsningerne i økonomisk handlingsplan og dermed arbejdet i det industrielle center med generelle og konkrete industrielle udviklingsopgaver, er behov for at også det industripolitiske samarbejde på regeringsplan udvikles og intensiveres.

På *bolig- og byggeområdet* samarbejdes indenfor rammerne af den handlingsplan, som blev behandlet af Nordisk Råd i 1986. Prioriterede områder er eksportfremme, harmonisering af byggebestemmelser, produktansvar, indeklima og udvikling af nye samarbejdsformer.

Udvalget er enig i prioriteringen af disse opgaver og understreger betydningen af fortsat målbevidst arbejde med harmonisering af normer og standarder på området som led i afviklingen af tekniske handelshindringer mellem de nordiske lande og i europæisk sammenhæng.

På *jord- og skovbrugsområdet* bygger samarbejdet på arbejdsprogrammet fra 1985, og det oplyses at der vil blive foretaget en evaluering af programmet i 1989.

Udvalget kan tilslutte sig, at denne evaluering sker ud fra stigende hensyn til integrering af miljøhensynene, afvikling af tekniske handelshindringer og harmonisering i lyset af etablering af det indre marked i EF. Udvalget har samtidig noteret sig bestræbelserne – også i økonomisk handlingsplan – for at afvikle næringslivstøtte, herunder landbrugsstøtte, og for at liberalisere handelen med landbrugsprodukter. Udvalget imødeser med interesse 2. del af redegørelsen vedr. liberalisering af handelen med landbrugsprodukter og de konkrete forslag, som denne bebudes at indeholde. Udvalget understreger, at man i dette arbejde nøje må vurdere de konsekvenser, som de enkelte forslag vil få for jordbruget som erhverv, for regionalpolitikken og for de nationale målsætninger for jordbruget.

Udvalget finder, at samarbejdet på skovområdet burde forstærkes i lyset af både de kommercielle udsigter for sektoren og de natur- og miljømæssige værdier, som øget skovrejsning kan give.

På *fiskeriområdet* behandler udvalget et ministerrådsforslag (B 90/e) om sektorens samarbejdsprogram i særlig betænkning, og der henvises hertil.

Også på *energiområdet* behandler udvalget ministerrådsforslag (B 88/e) om en plan for nordisk samarbejde, og der henvises til særlig betænkning herom.

I det *regionalpolitiske samarbejde* lægges der op til en revision af samarbejdsprogrammet i 1989 og forelæggelse af et ministerrådsforslag herom til Rådets session 1990.

Udvalget imødeser dette forslag og forudsætter, at det nye program kommer til at bygge på en grundig evaluering af hidtidige aktiviteter, og at programmet kommer til at omfatte en bred vifte af konkrete regionalpolitiske aktiviteter.

Bistandssamarbejdet tager nu bl. a. sit udgangspunkt i det samarbejds-

program, som Nordisk Råd behandlede på 36. session og som ministerrådet senere har vedtaget. Udvalget er fortsat af den opfattelse, at der bør nedsættes et formelt fagministerråd til at forestå virksomheden. Udvalget henviser i øvrigt til betænkningen over ministerrådsforslaget (B 79/e). Udvalget er indstillet på at drøfte sagen videre med de bistandsansvarlige ministre.

Udvalget kan i øvrigt tilslutte sig de anførte prioriteringer af arbejdet med formuleringen af FN's udviklingsstrategi, prioriteringen af miljø- og naturressourcer samt vigtigheden af samarbejdet region til region. Også udvalgets tidligere tilkendegivelser om prioriteringerne i bistandssamarbejdet bør tilgødeses fremover – herunder hensynet til kvinders situation og hensynet til de handicappede.

Udvalget har endvidere den opfattelse at de nordiske lande bør demonstrere et tæt koordineret bistandsarbejde i relation til et frit Namibia.

Norden i Europa II

Ministerrådet har som bilag till C 2 udarbejdet rapporten "Norden i Europa II". Rapporten er en opfølgning og ajourføring af ministerrådets rapport "Norden i Europa" af 19. maj 1988, og indeholder dels ministerrådets synspunkter på behovet for at møde den europæiske udfordring, dels oversigter over udviklingen i EF, i Norden og i de nationale synspunkter på en række centrale samarbejdsemner.

Ministerrådet oplyser, at der nu er nedsat en arbejdsgruppe, som skal udarbejde et forslag til arbejdsprogram for det nordiske europasamarbejde. Programmet vil blive fremlagt for ministerrådet i juni 1989, og ministerrådet angiver, at man vil lægge vægt på de synspunkter, som Nordisk Råd fremfører.

Økonomisk Udvalg opfatter rapporten som et arbejdsdokument og finder at det indeholder en god sammenfatning af det, som er igang vedr. forholdet mellem Norden og EF. Rapporten indeholder derimod kun få egentlige politiske synspunkter og standpunkter fra ministerrådets side, ligesom rapporten heller ikke indeholder materiale, som gør det muligt at bedømme udviklingen i forholdet mellem Norden og andre dele af Europa uden for EF eller i bredere europæiske samarbejdsfora.

Økonomisk Udvalg finder, at udviklingen af forholdet mellem Norden og EF ubetinget synes at være det vigtigste spørgsmål for de nordiske lande for tiden. Udvalget tilslutter sig ministerrådets tilkendegivelse om at formålet med europasamarbejdet er at styrke Norden indad til, at tilrettelægge en udvikling parallelt med udviklingen i EF og at definere nordiske synspunkter og holdninger, som kan påvirke den europæiske integration i ønsket retning. Udvalget vil dog samtidig advare mod at aktiviteten i landene og i det officielle nordiske samarbejde alene indrettes mod dette.

Det er således Økonomisk Udvalgs opfattelse, at det nordiske samarbej-

de fuldt ud bør udnytte mulighederne for indflydelse i de brede europæiske samarbejdsfora, hvor mulighederne generelt synes at være gode for at markere nordiske holdninger. Det er særligt OECD, ECE, de europæiske standardiseringsorganer og en lang række specialkonventioner.

Samtidig kan udvalget støtte, at det i forbindelse med EF i hvert enkelt tilfælde overvejes om en "sammenkobling" af parallelle ordninger er mulig, om situationen giver mulighed for "påvirkning" eller om det er en "tilpasning", som må foretages.

Kapitel 3 om arbejdet med europaspørgsmålene i de enkelte sektorer, indeholder ikke mange nyheder, men viser generelt, at det nordiske samarbejdsapparat er ved at omstille sig til mere internationalt samarbejde.

De resultater af det nordiske samarbejde, som præsenteres, kan imidlertid for en stor dels vedkommende næppe siges at være resultater. Det er naturligvis et resultat, at der fremlægges et nyt arbejdsprogram f. eks. på energiområdet og på fiskeriområdet samt at en ny økonomisk handlingsplan fremlægges. Men dels er beslutningen om planerne endnu ikke truffet, dels er planerne i bedste fald kun et katalog over fremtidens resultater. En mere nøgtern analyse af resultaterne af det nordiske samarbejde er derfor nok nødvendig.

Hertil kommer, at Økonomisk Udvalg i betænkningen over handlingsplanen på energiområdet og betænkningen over økonomisk handlingsplan udtrykker en række kritiske synspunkter, ligesom udvalget i anden sammenhæng forholder sig kritisk til den nordiske indsats vedr. afvikling af handelshindringer.

Udvalget henviser til disse synspunkter og finder, at de reviderede planer bør indgå i overvejelserne omkring det kommende Europaprogram.

Under henvisning til ovenstående foreslår Økonomisk udvalg

- I. at Nordisk Råd tager til efterretning de til økonomisk udvalg henviste dele af ministerrådets redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde C 2:
  - del 2: En balanceret økonomisk vækst
  - del 3: Afvikling af handelshindringer
  - del 11: Næringslivspolitik og
  - del 14: Bistandssamarbejde
- II. at Nordisk Råd i forbindelse hermed vedtager følgende udtalelse:
  1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at eventuelle budgetudvidelser for 1990 og 1991 drøftes ud fra en nøje prioritering af virksomheden og ud fra en konkret bedømmelse af aktiviteterne i økonomisk handlingsplan og på andre højt prioriterede samarbejdsområder.
  2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de enkelte nationale regeringer at efterleve egne erklærede målsætninger vedr. politisk beslutsomhed og styring af de normgivende myn-

digheder, således at der kan opnås en hurtig afvikling af tekniske handelshindringer.

3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at et ministerrådsforslag om et nyt regionalpolitisk samarbejdsprogram forelægges rådet til sessionen i 1990, og at forslaget kommer til at bygge på en grundig evaluering af den hidtidige virksomhed.
4. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de nationale regeringer, at der snarest nedsættes et formelt fagminsterråd på bistandsområdet samt at der gennemføres et tæt koordineret nordisk bistandsarbejde i relation til et frit Namibia.

Helsingfors, den 14. februar 1989

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Marianne Jelved (RV)

Hans Jørgen Jensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)
Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

BILAGA 7

Budget- och kontrollutskottets betänkande 2

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2), bilagan "Norden i Europa II" (NORD 1989: 21)

(Budget- och kontrollutskottets betänkande 1, se s.1775)

1. Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats ministerrådets rapport "Norden i Europa II". Rapporten är en separat bilaga till C 2/1989 och utskottets betänkande kan alltså ses som ett tillägg till utskottets betänkande över C 2/1989.

Utskottet har behandlat rapporten vid möten den 31 januari, den 13 februari och den 26 februari 1989.

Nordiska ministerrådet överlämnade den 19 maj 1988 till Nordiska rådet rapporten Norden i Europa. Rapporten var att betrakta som ett arbetsdokument med status över EG-initiativ, som tagits med anledning av etableringen av den inre marknaden, sammanliknat med utvecklingen inom det nordiska samarbetet. Samtliga rådets utskott avgav yttrande över situationsrapporten till presidiet, som därefter lämnade rådets synpunkter till ministerrådet. Presidiet framhöll därvid att det nordiska samarbetet bör vara mer pådrivande i förhållande till EG och anmodade ministerrådet att organisera sitt arbete så, att det bättre svarar till den arbetsrytm som finns inom EG. Presidiet framhöll även att Nordiska rådets organ, i överensstämmelse med Helsingforsavtalets regler, är beredda att snabbt ta ställning till av ministerrådet framlagda saker.

Som bilaga till C 2/1989 föreligger nu en ny rapport från ministerrådet Norden i Europa II. I rapporten ges dels en redogörelse för resultaten från det nordiska samarbetet 1989 inom en del viktiga områden dels för de organisatoriska anpassningar som skett i ministerrådets arbete med EG-frågorna. I rapporten sammanfattas även ministerrådets syn på behovet av att möta den europeiska utmaningen och på möjligheterna i det nordiska samarbetet. Vidare finns en översikt över nationella synpunkter på EG-frågorna i de nordiska länderna.

I Norden i Europa II understryks att de generella riktlinjerna för det nordiska samarbetet, såsom centrala ekonomisk-politiska målsättningar om social välfärd, full sysselsättning och regional balans fortsatt har full giltighet.

Ministerrådet pekar på två centrala uppgifter för det nordiska samarbetet

- att styrka Norden inåt, så att nordiska medborgare och företag får bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen.
- att styrka de nordiska ländernas roll och inflytande utåt, i synnerhet i förhållande till EG.

Budget- och kontrollutskottet instämmer i att detta är centrala uppgifter. Norden är, med sina små, öppna ekonomier, starkt beroende av den internationella utvecklingen. Kan vi genom nordiskt samarbete skapa ett bättre utgångsläge inför den europeiska integrationsprocessen är det till fördel för samtliga länder i Norden.

I förhållande till EG prioriterar ministerrådet EFTA/EG-samarbetet, men pekar även på möjligheterna för nordiskt och bilateralt samarbete. Som exempel nämns undervisningsområdet, och i synnerhet NORD-PLUS, där det nordiska samarbetet kan utgöra en bas för diskussionen i EG-EFTA-sammanhang. Ministerrådet nämner även möjligheten att utnyttja den nordiska samsarbetsapparaten för att förbereda avtal med EG,

t. ex. inom transportområdet, där man diskuterar avtal mellan Finland, Norge, Sverige och EG, samt arbetsmarknads- och socialförsäkringsområdena.

Även Nordiska rådets internationella samarbetskommitté ansluter sig i sin rapport av den 2 december 1988 "Internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet" till uppfattningen att kontakterna från de nordiska länderna till EG i första hand skall kanaliseras via EFTA. Samarbetskommittén framhåller emellertid också, att om detta skall vara ändamålsenligt, är det nödvändigt att EFTA får en resursförstärkning, och att de nuvarande medlemmarna håller ihop. Då det för närvarande råder viss osäkerhet på dessa punkter, anser samarbetskommittén att det är angeläget att de nordiska länderna skaffar sig en beredskap för att vid behov kunna etablera ett direkt samarbete mellan Norden och EG på områden där sådana förutsättningar finns. De områden samarbetskommittén i ett första skede prioriterar är miljö- och arbetsmiljösamarbete, transportsamarbete samt arbetsmarknads- och passfrihetsfrågor.

2. Målsättning och prioriteringar inom olika områden

Beträffande den första av de tidigare nämnda centrala uppgifterna "att styrka Norden inåt" gäller det enligt ministerrådet primärt en ytterligare utbyggnad av integrationen i Norden på de "tungta" ekonomiska områdena. Det vill säga:

- avveckling av tekniska handelshinder
- fri etablering inkl. ömsesidigt erkännande av examensbevis
- öppnare varu- och tjänstemarknader
- kapitalliberalisering
- avveckling av konkurrensförvridande statliga subventioner
- liberalisering av transportområdet

Ministerrådet avser här att koncentrera insatserna kring:

- Norden som hemmamarknad
- Nordisk transportmarknad
- Nordisk kultur- och utbildningsgemenskap
- Norbors rättigheter

Ministerrådet menar att det finns behov av att konkretisera arbetet med att undersöka tidsplanen för när olika rättsakter kommer att träda i kraft inom EG och med beaktande av detta besluta om nordiska åtgärder, som kan vara mer långtgående än EG-besluten.

Beträffande den andra central uppgiften "att stärka de nordiska ländernas inflytande och roll i förhållande till EG" vill ministerrådet särskilt arbeta för, att den sociala dimensionen får en ökad betydelse. Ministerrådet menar, att det är nödvändigt att förbättra villkoren och den sociala säkerheten för samtliga invånare i respektive länder.

Enligt ministerrådet är det viktigt, att nu sätta in krafterna på att nå

enighet om väl underbyggda och framåtriktade samnordiska ståndpunkter beträffande skyddet av miljön, arbetsmiljön och konsumenterna. Om det är möjligt att här snabbt nå samnordiska resultat finns det en möjlighet att Norden kan påverka vilken nivå "den sociala dimensionen" får inom EG-integrationen.

Ministerrådet vill snabbt sätta in resurser på nordiskt deltagande i det europeiska standardiseringssamarbetet inom CEN (Comité Européen de Normalisation), CENELEC (Comité Européen de Normalisation Eléctric) och CEPT (Conference of European Postal and Telecommunication Administrations). Ministerrådet pekar även på andra organisationer, där Norden genom ett gemensamt uppträdande kan påverka utvecklingen. Det gäller t. ex. deltagande i det europeiska forskningssamarbetet, bl. a. EUREKA, inom transportområdet (ECMT, ECE m. m.), inom energisamarbetet (IEA) och även i andra internationella organisationer såsom GATT och OECD.

Ministerrådet anser också att det är viktigt att bevara och förnya kultursamarbetets centrala roll i samhällsutvecklingen.

Budget- och kontrollutskottet kan konstatera, att de områden som ministerrådet avser att koncentrera sina insatser kring, stämmer väl överens med de prioriteringar som gjorts av rådets organ. Utskottet kan här en gång hänvisa till internationella samarbetskommitténs rapport, där det föreslås att det nordiska samarbetet effektiviseras och att nya initiativ bl. a. bör tas för

- att avveckla handelshinder och etablera Norden som en hemmamarknad
- att utforma en gemensam nordisk transportmarknad och att härvid även skapa ett forum för luftfartsfrågor
- att göra Norden till ett gemensamt utbildningsområde, införa en gemensam examensgiltighet och bygga ut det nordiska forskningssamarbetet
- att upprätta ett nordiskt ungdomsutbytesprogram
- att ingå bindande konventioner på så många sektorer som möjligt inom miljöområdet
- att snabbt ingå en bindande konvention som syftar till att höja invånarna på arbetsmiljön i Norden.

Beträffande Nordens möjligheter att påverka utvecklingen inom den europeiska marknaden framhöll budget- och kontrollutskottet i sitt yttrande till Norden i Europa I, att det är viktigt, att analysera inom vilka områden de nordiska länderna har en gemensam strategi och hur man genom ett intensifierat samarbete på dessa områden kan skapa möjligheter att påverka de lösningar som utarbetats inom EG.

Inom standardiseringsområdet borde Norden genom sitt medlemskap i CEN och CENELEC ha vissa möjligheter att påverka innehållet i olika standarddokument. Detta förutsätter emellertid ett aktivt deltagande i olika beredningsgrupper, tekniska kommittéer och utskott, något som

kräver betydande resurser, både personella och ekonomiska. Med det budgetläge som f. n. råder blir de nordiska insatserna emellertid mycket begränsade, vilket givetvis minskar möjligheterna till påverkan.

3. Organisation och styrning

Ministerrådet framhåller att en förutsättning, för att det nordiska samarbetet på allvar skall kunna utnyttjas för närmandet av Norden till Europa, är att de prioriteringar som görs i det nationella EG-arbetet måste återfinnas på nordiskt plan. Det krävs alltså först och främst en nationell koordinering, men det krävs också en förstärkning av koordineringen på nordiskt plan, eftersom det nordiska samarbetet traditionellt har en decentraliserad och sektororienterad struktur.

Budget- och kontrollutskottet menar att en mer målmedveten styrning och samordning av det nordiska samarbetet bör kunna öka effektiviteten och ge ett bättre utnyttjande av de nordiska resurserna. Den mycket strikt sektorindelade strukturen, där man inom en sektor ofta inte vet vad som görs inom andra sektorer, som hittills präglat arbetet inom ministerrådet, kan vara en av orsakerna till den långsamma takten i det nordiska samarbetet.

Med den ökande komplexiteten i det nordiska samarbetet blir det naturligt att många frågor berör flera sektorer. För att dessa frågor skall bli allsidigt belysta krävs ett ökat samarbete mellan sektorerna. Det är i första hand samarbetsministrarna, som skall svara för koordineringen mellan sektorerna. Hittills har emellertid möjligheterna att utöva en koordinerande och prioriterande funktion begränsats av bristande resurser. En första åtgärd för att komma till rätta med samordnings- och styrningsproblem borde därför vara att förstärka samarbetsministerorganisationen.

Inom sektorerna bygger ministerrådet f. n. upp möjligheterna för samordning och prioritering genom att etablera särskilda EG-grupper, som skall följa och samordna sektorns samlade verksamhet i relation till EG-kraven. Sådana grupper finns redan inom sektorerna transport, turism, livsmedel, konsument, miljö, arbetsmiljö och bygg.

Beträffande eventuella organisatoriska förändringar i det nordiska samarbetet med anledning av den europeiska integrationsprocessen kan budget- och kontrollutskottet till slut notera, att de nordiska utrikeshandelsministrarna på möte den 30 november 1988 har anmodat ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor, att diskutera möjligheterna för att presentera ett förslag till formalisering av utrikeshandelsministrarnas arbete inom ministerrådsorganisationen. I detta sammanhang skall även frågan om ett formellt ministerråd för utrikeshandelsfrågor diskuteras.

4. Det fortsatta arbetet

Ministerrådet har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp, som skall utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992. Programmet skall underställas samarbetsministrarna för godkännande på möte i juni 1989. Arbetsprogrammet skall bygga på Norden i Europa I, Norden i Europa II och den nya ekonomiska handlingsplanen. Programmet, som skall omfatta de viktigaste nordiska samarbetsområdena, skall vara konkret och ange tidsfrister för åtgärder och initiativ riktade mot den inre marknaden, som de nordiska regeringarna önskar genomföra gemensamt under perioden.

Budget- och kontrollutskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet kommer att lägga vikt på rådets synpunkter vid utarbetandet av programmet. Utskottet vill därför göra följande tillägg till ovan framförda synpunkter.

Norden i Europa II ger en bild av det arbete som bedrivs inom det nordiska samarbetet i ministerrådets regi med anledning av den europeiska integrationsprocessen. Rapporten är inte problemorienterad och innehåller endast ett fåtal politiska ståndpunkter.

För att ge en helhetsbild av det nordiska samarbetet i förhållande till den europeiska integrationsprocessen borde ministerrådet även ha belyst de målkonflikter och problem som finns i förhållandet Norden – Europa. Som exempel kan nämnas Grönlands och Färöarnas ställning gentemot EG. Man kan också peka på konsumentområdet, där EG och Norden arbetar med olika filosofier.

Budget- och kontrollutskottet förutsätter att ministerrådet i arbetsprogrammet kommer att ta upp en del av dessa problem och även ge förslag till möjliga lösningar.

Utskottet vill också betona vikten av att arbetsprogrammet innehåller beräknade kostnader för föreslagna aktiviteter och en plan för hur de skall finansieras.

Utskottet vill till slut peka på den betydelse arbetsprogrammet kommer att få för behandlingen av det europeiska perspektivet i det nordiska samarbetet. Nordiska rådets presidium har för att diskutera Nordens förhållande till den europeiska integrationsprocessen fattat ett principbeslut om att inkalla till en extraordinär session hösten 1989. Mot denna bakgrund förutsätter utskottet att Nordiska rådet får tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det blir slutligt fastställt.

5. Budget- och kontrollutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet

- A. att Nordiska rådet med anledning av rapporten Norden i Europa II beslutar om följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att vid utarbetande av det nordiska arbetsprogrammet för perioden 1989–1992 ange klara mål och tidsfrister samt kostnads- och finansieringsplaner för föreslagna åtgärder och initiativ
- att vid utarbetandet av arbetsprogrammet beakta Nordiska rådets synpunkter.
- att bereda Nordiska rådet tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det slutligen fastställs.

B. Att Nordiska rådet i avvaktan på ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992 lägger Norden i Europa II till handlingarna.

Stockholm den 26 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Eiður Guðnason (A)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Kjell Magne Fredheim (A)

Per Olof Håkansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Theo Koritzinsky (SV)

Anders Talleraas (H)

BILAGA 8

Kommunikationsutskottets betänkande 2 över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2), bilagan "Norden i Europa II" (NORD 1989: 21)

(Kommunikationsutskottets betänkande 1, se s. 1760)

Inledning

Till Nordiska rådet har nu, som bilaga till ministerrådets plandokument för det nordiska samarbetet, C 2/1989, rapporten "Norden i Europa II" överlämnats. Rapporten är en uppföljning av rapporten "Norden i Europa", av den 19 maj 1988, som Nordiska rådets presidium, efter att ha hört rådets fasta utskott, uttalade sig om i en skrivelse av den 11 augusti 1988.

Av rapporten framgår att viljan finns att fortsatt förstärka EG/EFTA-samarbetet samtidigt som det påpekas att på vissa områden, som t. ex. transportområdet, kan bilaterala överenskommelser förutses mellan de nordiska länderna och EG.

Vidare påpekas att de nordiska länderna gemensamt kan påverka resultaten i fora där de är medlemmar som t. ex. på transportområdet, CEMT, ECE, EFTA och andra. Som exempel på var det nordiska samarbetet har

utnyttjats, nämns ett förslag till avtal mellan EG och Finland, Norge och Sverige om samarbete i landtrafikfrågor.

Ministerrådet framhäver två uppgifter som anses vara speciellt relevanta för det formaliserade nordiska samarbetet. Dessa uppgifter är:

1) Att styrka Norden inåt, så att nordiska företag och medborgare får bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen.

Som en punkt i detta sammanhang nämns liberaliseringen av transportområdet.

2) Att stärka de nordiska ländernas roll och inflytande utåt, speciellt i förhållandet till EG, på områden där de nordiska länderna är starka.

Helt generellt kan sägas att rapporten är en viljeförklaring och ger riktlinjer om det nordiska samarbetet i samband med utvecklingen av EG:s inre marknad.

Detta utmynnar i ministerrådets beslut att upprätta en arbetsgrupp som skall utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992.

Arbetsprogrammet skall byggas på ministerrådets två rapporter om "Norden i Europa" samt den nya ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden". Programmet skall omfatta de viktigaste nordiska samsarbetsområdena, vara konkret och ge tidsfrister för de åtgärder och initiativ som regeringarna i gemenskap önskar vidta under perioden och som har relevans för det nordiska samarbetet inom den vidare europeiska integrationen.

Kommunikationsutskottet konstaterar att denna rapport ligger på en högre ambitionsnivå än ministerrådets tidigare rapport "Norden i Europa". I de kapitel där utskottets verksamhetsområde behandlas ser utskottet inga konflikter mellan ministerrådets och utskottets målsättningar.

Kommunikationsutskottet betonar vikten av att det planerade arbetsprogrammet blir på samma höga ambitionsnivå som presenteras i rapportens inledning.

Det anses därför viktigt att det på skilda områden utarbetas konkreta handlingsregler i syfte att påverka utvecklingen inom EG i en för Norden gynnsam riktning. Ytterligare anses det att det av arbetsprogrammet skall framgå vad ministerrådet för närvarande gör för att tillförsäkra verkställandet av målsättningarna på varje område.

Utskottet förutsätter att arbetsgruppen som skall utarbeta ministerrådets arbetsprogram för perioden 1989–1992 tar hänsyn till utskottets påpekande och synpunkter som framförs i det följande.

Trafiksäkerhet

Enligt rapporten har Norden varit banbrytande i många hänseenden när det gäller trafiksäkerhet och trafiksäkerhetsåtgärder. I rapporten nämns några sådana.

Vidare framgår av rapporten att Nordisk trafiksäkerhetsråd (NTR) har deltagit i det europeiska trafiksäkerhetsarbetet inom CEMT och ECE samt nu arbetar för att skapa kontakter inom EC.

Av rapporten framgår inte hur NTR planerar sitt fortsatta arbete i detta sammanhang. Däremot konstateras att konsekvenserna av och förhållandet till EG:s fria transportmarknad och dess betydelse för trafiksäkerheten kommer att särskilt uppmärksammas.

Kommunikationsutskottet noterar det ovan anförda och konstaterar att utvecklingen inom EG inte på något sätt får försämra det nordiska samarbetet inom trafiksäkerhetsområdet. Utskottet anser att ministerrådet borde se till att den nordiska insatsen inom det internationella trafiksäkerhetsarbetet förstärks och konkretiseras. Inom detta område borde en konkret strategi utarbetas som drar nytta av de nordiska erfarenheterna. Utskottet tillstyrker därför NTR:s strävan att utöka sina internationella kontakter.

Kommunikationsutskottet förutsätter att när gruppen, som skall utarbeta konkreta arbetsprogrammet för 1989–1992, presenterar sina förslag, så kommer den också att redogöra för det planerade arbetet inom trafiksäkerhetsområdet i relation till utvecklingen inom EG.

Transport

Kommunikationsutskottet konstaterar att det kanske är inom transportsektorn som ministerrådet och dess organ kommit längst när det gäller att förbereda Norden för de effekter som liberaliseringen av EG:s inre marknad kan ha på de nordiska länderna.

Av rapporten framgår att:

- ett förslag till avtal mellan EG och Finland, Norge och Sverige om samarbete i landtransportfrågor har färdigställts,
- ett förslag om avregleringen av tredjelandstrafiken inom Norden samt mellan Norden och övriga västeuropeiska länder remissbehandlas för närvarande,
- ett förslag om att liberalisera de nu gällande reglerna inom Norden för att bedriva gränsöverskridande busstrafik, troligen kommer att framläggas snart,
- ett nordiskt förslag inom CEMT förbereds om tillträdesvillkoren till åkaryrket,
- det nu arbetas med en ändring av chaufförers arbets- och vilotider för att möjliggöra att EG:s regler införs på området,
- man noga följer utvecklingen inom EG om standarder för fordons mått och vikter,
- man överväger initiativ beträffande järnvägs- och lufttrafiken.

Kommunikationsutskottet noterar det ovan anförda och förutsätter att ministerrådet håller utskottet informerat om utvecklingen av detta arbete.

Trafikens påverkan på miljön är av den dimensionen att omedelbara

åtgärder behövs. Utskottet noterar ministerrådets konstaterande att de nordiska länderna kommer att arbeta för att avgaskraven skärps ytterligare i det internationella samarbetet.

Kommunikationsutskottet uppmanar ministerrådet att konstruktivt verka för att de så kallade USA-kraven skall införas så snart som möjligt inom EG. Målsättningen bör vara att alla typer av nya motorfordon i Europa uppfyller dessa krav senast 1995.

I detta sammanhang erinrar utskottet om sambandet mellan transportsektorns energiförbrukning och miljöeffekterna. Samtidigt som det arbetas för att ta fram USA-kraven bör de nordiska länderna verka för ett intensifierat arbete med utvecklingen av alternativa och miljövänliga energikällor för transportsektorn samt miljövänligare och energisnålare motorer.

En del av arbetet för att värna om vår miljö är strävandet att främja järnvägens del i transporter. Utskottet noterar ministerrådets överväganden om att ta initiativ på detta område och uppmanar till snabba ställningstaganden. Det påpekas att på korta och medellånga distanser kan snabbgående tåg ersätta flyget.

Kommunikationsutskottet påpekar att vid utarbetandet av det planerade arbetsprogrammet bör handikapptransporter beaktas. I detta sammanhang erinras om det utredningsarbete som i ministerrådets regi nyligen har slutförts.

Utskottet noterar ministerrådets intension att noga följa utvecklingen inom EG om standarder för fordons mått och vikt. Utskottet konstaterar att här måste ministerrådet vara observant på att Norden inte kommer att trafikeras av lastbilar som har sådana dimensioner att det redan överbelastade vägnätet försämras ytterligare. Nedslitna överbelastade vägar är oacceptabla. Sådana vägar minskar trafiksäkerheten, ökar miljöförstöringen och skapar en ekonomisk belastning som man bör undvika.

Det noteras att det nu arbetas med ändringar i bestämmelserna för chaufförers arbets- och vilotider för att möjliggöra att införa EG:s regler på området.

Utskottet anser att man noga bör överväga om dessa regler passar nordiska förhållanden innan de blir införda. Samtidigt efterlyser utskottet förslag om hur dessa regler skall kontrolleras.

Kommunikationsutskottet noterar att handelssjöfarten inte alls nämns i ministerrådets rapport. Om sjöfartspolitikerna nu kommer att harmoniseras inom EG kan det få svåröverskådliga konsekvenser för Norden. Ministerrådet måste vidta åtgärder som försäkrar att den nordiska handelssjöfarten inte åter kommer i den situationen att den riskerar att bli utslagen.

Slutligen erinrar kommunikationsutskottet om avgiftspolitikens roll som styrmedel i trafiken. Utskottet anser att ministerrådet måste utarbeta en nordisk harmoniserad strategi i detta hänseende. Utskottet anser att det inom Norden redan finns avgiftssystem som kan utvecklas till ett effektivt styrmedel. Genom avgiftspolitikerna kan man verka för en gynnsam utveckling av nästan alla områden inom transportsektorn.

Vidare förutsätter utskottet att den grupp i ministerrådets regi som skall utarbeta arbetsprogrammet 1989–1992 tar hänsyn till kommunikationsutskottets åsikter om infrastrukturinvesteringarna som föreslås i ministerrådets ekonomiska handlingsplan "Ett starkare Norden".

Turism

Det noteras att ministerrådets turistutskott har upprättat en EG-grupp som skall utarbeta en rapport om konsekvenserna av EG:s inre marknad för den nordiska turismen, samt att denna rapport skall vara färdig före den 1 oktober 1989.

Kommunikationsutskottet konstaterar att man vet lite om EG:s intentioner gällande turismen. Det är därför viktigt att den ovan anförda EG-gruppen går grundligt till väga samt att slutsatserna av utredningen inarbetas i det nya turistsamarbetsprogram som man nu arbetar med.

Kommunikationsutskottets förslag

Kommunikationsutskottets diskussioner har lett till nedanstående förslag till yttrande.

Med hänvisning till vad som ovan anføres får kommunikationsutskottet föreslå att rådet med anledning av de avsnitt i bilagan "Norden i Europa II" till ministerrådets plandokument C 2/1989 som kommunikationsutskottet behandlat, antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att i sitt planerade arbetsprogram för perioden 1989–1992 beakta kommunikationsutskottets synpunkter som framförs i detta tilläggsbetänkande,
- att rådet lägger bilagan "Norden i Europa II" till ministerrådets plandokument för det nordiska samarbetet, C 2/1989, till handlingarna.

Stockholm den 27 februari 1989

Ragna Berget Jørgensen (A)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuutila (Sdp)

Förman

Óli P. Guðbjartsson (B)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønnderby (V)

BILAGA 9

Kulturutskottets betänkande 2

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2), bilagan "Norden i Europa II" (NORD 1989: 21)

(Kulturutskottets betänkande 1, se s. 1768)

1. Inledning

Till kulturutskottet har hänvisats Nordiska ministerrådets Norden i Europa del II, bilaga till ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet C 2.

Utskottet har behandlat rapporten vid sitt möte den 26 februari 1989 i Stockholm. Utskottet har tagit ställning till Kapitel 1, Indledning og baggrund, kapitel 2, Behovet for at møde den europæiske udfordring og mulighederne i det nordiske samarbejde och de delar av kapitel 3, Arbejdet med Europa-spørgsmålene inden for rammerne af Nordisk Ministerråd, som berör utskottets område.

Utskottet uttrycker sitt missnöje med att inte ha fått rapporten samtidigt med ministerrådets redogörelse för det framtida samarbetet. Det är utskottets uppfattning att en så viktig rapport som Norden i Europa, Del II, borde komma utskottet tillhanda så tidigt före sessionen att det får rimlig tid att behandla den.

2. Allmänna synpunkter

Utskottet noterar att ministerrådet anser grunden för det nordiska samarbetet vila på språklig gemenskap, gemensam historia, den geografiska närheten samt den nordiska samfundsmodellen och därför anses det naturligt att det kulturella samarbetet har spelat en central roll i det nordiska samarbetet. Utskottet omfattar detta synsätt men betonar nödvändigheten av att detta samarbete utvecklas och styrks, också med hänsyn till ministerrådets uttalanden om att de nordiska länderna lägger stor vikt vid att fortsätta sitt samarbete på alla områden även om de inte berörs av den europeiska integrationsprocessen.

Utskottet noterar vidare att ministerrådet framhäver två uppgifter som är speciellt relevanta för det formaliserade nordiska samarbetet:

- Att styrka Norden inåt, så att nordiska företag och medborgare får bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen.
- Att styrka de nordiska ländernas roll och inflytande utåt, speciellt i förhållande till EG, på områden där de nordiska länderna är starka.

Nordiska kultur- och utbildningsgemenskap nämns i rapporten som ett exempel på det förra. Utskottet anser, i likhet med ministerrådet, att en konkretisering av arbetet är nödvändig och att det finns ett behov för tidsramar. Den senaste tiden har det allmänskulturella området kommit mera i skymundan nationellt och i det nordiska samarbetet. Utskottet framhåller att om den utvecklingen fortsätter kan det bli en fara för grunden för det nordiska samarbetet. Utskottet vill därför kraftigt understryka ministerrådets påpekandet att när integrationsprocessen framskrider, är det viktigt att bevara och förnya den centrala roll, som kultursamarbetet hittills har spelat. De nordiska länderna måste därför, tillsammans och var för sig, arbeta för att säkra den nordiska och europeiska kulturens centrala roll i den samhällsmässiga utvecklingsprocess som nu pågår. Utskottet betonar att handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete utgör ett underlagsmaterial för detta ändamål och borde därför ges större uppmärksamhet, både allmänt och budgetmässigt.

Forskning är ett exempel på att de nordiska länderna utåt kan påverka utvecklingen tillsammans i de projekt de deltar i. NORDPLUS anses vara ett exempel på ett område där de nordiska länderna kan utgöra en bas för diskussioner i EG-EFTA-sammanhang. Utskottet anser det positivt att man inom det nordiska samarbetet visar den styrka samarbetet utgör och att den används i den europeiska integrationsprocessen.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet har beslutat att tillsätta en angreppsgrupp för att utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992. Programmet skall vara färdigt för godkännande på samarbetsministrarnas möte i juni 1989. Utskottet vill emellertid understryka att man inom ministerrådet i programmet tager hänsyn till det ovan framförda och där integrerar allmänskultur direkt.

Utskottet utgår ifrån att utbildnings- och forskningsområdet kommer att finnas med i detta program.

Utskottet har tidigare framhållit vikten av att informationen om det nordiska samarbetet kraftigt utökas och ser positivt på ministerrådets planer att öka informationen om det nordiska samarbetet, både innanför och utanför Norden.

3. Kultur och medier

Ministerrådet betonar i rapporten att i Europarådets regi arbetas med en konvention om TV-spridning över landsgränser (kap. 3.2.9). Det framhålls att de nordiska länderna under förhandlingarna har arbetat nära tillsammans och därmed säkrat den största möjliga nordiska påverkan på förhandlingsresultaten. Utskottet har tidigare framhållit att ett nordiskt TV-programutbyte och mediasamarbete i övrigt är ett viktigt led i att uppnå kulturpolitiska mål och därför vore det önskvärt att ministerrådet inledde ett arbete om gränsöverskridande TV-sändningar inom Norden, innan

detta arbete i Europa påbörjas. Utskottet anser det vara en viktig del i fullföljandet av arbetets ena huvuduppgift, enligt rapporten, att styrka den nordiska gemenskapen inåt.

4. Forskningssamarbete

Utskottet noterar att inom forskningen pågår ett omfattande samarbete mellan forskare i de nordiska länderna, huvudsakligen informellt. Genom de särskilda nordiska samarbetsorganen stöds kontakter och samarbete i skilda former, t. ex. stipendier för forskning och forskarutbildning och andra rörlighetsfrämjande åtgärder (kap. 3.3.4).

Det framhålls dessutom att de nordiska länderna även deltar i ett omfattande europeiskt forskningssamarbete. För EFTA-ländernas medverkan i EG:s forskningsprogram noterar utskottet att det finns tre olika samarbetsformer:

1. Fullt deltagande i ett forskningsprogram.
2. Deltagande på projektnivå (projekt för projekt).
3. Samarbetsavtal om koordinering och informationsutbyte inom ett forskningsprogram.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att på forskningsområdet råder det stor aktivitet inom Norden och i europeiskt och internationellt deltagande. Utskottet understryker att ett starkt stöd till forskningen inom Norden är av central betydelse för de nordiska ländernas roll i framtiden, inte minst när stora ansträngningar görs i Västeuropa i övrigt för att hämta in det försprång Japan och USA har uppnått inom utvecklingen av ny teknologi.

5. Kultur och utbildning

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att Nordiska ministerrådet hösten 1988 har igångsatt NORDPLUS-programmet, som till sin uppbyggnad och målsättning påminner om EG:s program ERAMUS (Kap. 3.12). Utskottet noterar att det intresse EG redan i NORDPLUS planeringskede hyste för programmet fortsätter med bl. a. det resultatet att ministerrådet har beviljats observatörstatus inom EG-kommissionens organ, inom vilket jämförelse av akademiska examina och diplom behandlas.

Utskottet framhåller kraftigt vikten av att kulturhandlingsplanens målsättning om en "nordisk utbildningsgemenskap" uppfylls så fort som möjligt. Utskottet noterar att ministerrådet har påbörjat en utredning, som förväntas ligga klar sommaren 1989, med uppgift bl. a. att granska den nordiska examensgiltigheten utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv. Utskottet noterar vidare att EGs råd har enats om att ömsesidigt godkänna examensbevis på akademisk utbildning omfattande minst tre års studier i medlemsstaterna, fr. o. m. 1990. Utskottet anser att detta arbete inom

Norden borde ha företagits långt tidigare. I avtalen om nordiskt kulturellt samarbete från 1971, stadgas i Art. 3, litra g och h, att samarbetet på utbildningsområdet bl. a. skall inriktas på att åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar och söka samordna den offentligt anordnade utbildningen som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning, på så sätt att den ger samma behörighet i alla de avtalsslutande staterna. Utskottet understryker att detta arbete borde ges hög prioritet den närmaste tiden inom ministerrådet.

Erfaranhet av *NORDPLUS* har påvisat att det nordiska samarbetet har större chanser i integrationsprocessen när konkreta projekt planeras och resurser ställs till förfogande för genomförandet av projekten. Utskottet påpekar att inom kulturhandlingsplanen finns många aktivitetsidéer som ministerrådet borde arbeta vidare på med konkreta tids- och budgetramar.

Utskottet noterar att inom skolsamarbetet och angående kulturinformation i utlandet finns konkreta framtidsplaner förankrade med den europeiska integrationsprocessen. Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över detta, men anser emellertid att Nordiska ministerrådet även på andra områden bör utöka sitt arbete på detta sätt, t. ex. inom ungdomssamarbetet.

Kulturutskottet föreslår att Nordiska ministerrådet beaktar de synpunkter som framförs i tilläggsbetänkandet över "Norden i Europa II".

Stockholm den 26 februari 1989.

Gunilla André (c)

Atli P. Dam (Jvfl)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Jan P. Syse (H)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Kåre Øvregard (A)

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelse från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Berättelsen, se s. 1804)

Til Økonomisk Udvalg er henvist beretningen fra Nordisk Investeringsbank (NIB) om virksomheden i 1988 samt Kontrolkomitéens beretning. Udvalget har behandlet beretningen på sit møde den 14. februar 1989 i Helsingfors.

NIB's samlede udbetalinger af nye lån var i 1988 535 mill. SDR og dermed noget mindre end i 1987.

For investeringslån til Norden var udbetalingerne således 434 mill. SDR mod 508 mill. SDR i 1987. Den samlede udlånsportefølge på den nordiske låneordning steg dermed til 2008 mill. SDR. Lånene til energiprojekter tegnede sig også i 1988 for den største andel af lånene. Der er således bl. a. ydet lån til naturgasprojektet i Jylland, et sikkerhedsprojekt på et kernekraftværk i Sverige og et vandkraftværk i Island. I årets løb har ministerrådet besluttet at gøre regionallåneordningen permanent fra 1. februar 1989. I 1988 er der ydet 3 lån på samlet 13 mill. SDR efter regionallåneordningen.

Lånene efter den internationale ordning voksede i 1988, hvor der ialt blev udbetalt 101 mill. SDR som lån, heraf størstedelen til projekter i statshandels- eller udviklingslande. De vigtigste låntagerlande er Sovjetunionen, DDR, Indonesien og Indien.

I 1988 traf ministerrådet og de nordiske landes regeringer beslutning om at oprette Den Nordiske Udviklingsfond (NDF). Den vil starte sin virksomhed i foråret 1989, og har til formål at yde rentefrie kreditter med lang tilbagebetalingstid (35–40 år) til lav- og lavare mellemindkomstlande. Grundkapitalen er på 100 mill. SDR og lån ydes til projekter med nordisk interesse. Fonden skal drive sine aktiviteter i nært samarbejde med NIB.

Økonomisk Udvalg har tidligere støttet forslaget om en nordisk udviklingsfond og hilser derfor starten på denne velkommen.

Som endnu et led i de fælles nordiske finansielle ordninger har ministerrådet i den nye økonomiske handlingsplan foreslået en særlig låneordning til miljøprojekter. I denne ordning skulle begrebet nordisk interesse fastlægges således at det også omfatter projekter, som kun har leveranceinteresse for et nordisk land, blot projektet medvirker til reduktion af grænseoverskridende luft- og vandforurening inden for Norden. Ordningen skulle omfatte både projekter i Norden og i nærtliggende statshandelslande.

Økonomisk Udvalg ser positivt på, at de nordiske miljøministre har givet NIB til opgave at redegøre for mulighederne for evt. at udbygge ordningen med en subsidieringsordning af lånene til statshandelslandene. Udvalget afventer denne redegørelse, før der tages nærmere stilling til sagen.

Økonomisk Udvalg tager til efterretning oplysningerne om at NIB's ordinære resultat viser en gennemsnitlig forrentning af egenkapitalen på 8,6% mod 10,9% i 1987 og 12,4% i 1986, samt fordelingen af årets overskud på hensætninger og reservefonds.

Udvalget finder sammenfattende, at årets aktiviteter afspejler behovet for en fortsat udbygning af bankens aktiviteter særligt på det internationale område. Endvidere bør samspillet mellem NIB, NOPEF, NDF og Nordisk Industrifond fortsat udbygges og tilpasses udviklingen, således at disse vigtige nordiske institutioners rolle i en dynamisk økonomisk udvikling i Norden fremmes.

Med disse bemærkninger foreslår Økonomisk Udvalg

at Nordisk Råd tager beretning C 3/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhed for 1988 og Kontrolkomitéens beretning til efterretning.

Helsingfors, den 14. februar 1989

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annderstedt (fp)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Marianne Jelled (RV)

Hans Jørgen Jensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Oddrunn Pettersen (A)

Harald Synnes (KrF)

Kimmo Sasi (Kok)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Berättelse

från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Bestyrelsens beretning for 1988

Den nordiske Investeringsbank har til opgave at yde lån til finansiering af projekter med nordisk interesse på bankmæssige betingelser inden for og uden for Norden.

* * *

Aktivitetten i Den nordiske Investeringsbank har i 1988 været kendetegnet ved en fortsat ekspansion inden for den nordiske og den internationale udlånsvirksomhed. Banken har fortsat sin aktive låntagning i 1988, og bruttolåntagningen overstiger foregående år. Virksomhedens overskud, før ekstraordinære poster, er opgjort til 31 mio. SDR/285 mio. DKK, hvilket er en formindskelse på 3 mio. SDR fra 1987.

Banken besluttede i løbet af året at etablere et repræsentationskontor i København, og banken etablerer sig dermed for første gang uden for Finland.

Nordiske lån

For investeringslån inden for Norden var udbetalingerne også i 1988 på et højt niveau med 434 mio. SDR/4 018 mio. DKK (1987, 508 mio. SDR). Antallet af udbetalte lån var i 1988 68 (61). Den udestående udlånsportefølje øgedes til 2 008 mio. SDR/18 574 mio. DKK (1 691 mio. SDR).

Bankens store udlån i de seneste år til energisektoren fortsatte også i 1988, hvor energilånene tegnede sig for den største andel af de udbetalte lån med 123 mio. SDR/1 138 mio. DKK, eller 29 % af de samlede udbetalinger i løbet af året. De største lån inden for energisektoren er ydet til OKG Aktiebolag til sikkerhedsforøgende investeringer i kærnekraftverk med 300 mio. SEK, og et lån på 300 mio. DKK til Naturgas Midt/Nord I/S i Danmark til en fortsat udbygning af det danske naturgasnet. På Island har Landsvirkjun fået et lån på 70 mio. CHF til investering i et stort vandkraftværk.

Udlån til jern- og metalindustrien er øget i 1988 og modsvarer 22% af lånets samlede udbetalinger. Inden for jern- og metalindustrien er større lån ydet til Oy Lohja Ab i Finland med 98 mio. SEK til overtagelse af en campingvognfabrik i Sverige, samt til Electrolux AB i Sverige med 17 mio. USD og 75 mio. FIM til investeringer i datterselskaberne i Norden.

På grund af den svagere investeringsefterspørgsel i Norge i løbet af året har NIB's aktivitet i Norge været på et lavere niveau end i tidligere år. Blandt lånene til Norge kan nævnes et lån på 100 mio. NOK til Saugbrugsforeningen til kapacitetsforøgende investeringer med hovedleverancer fra det finske Valmet Oy.

I løbet af året besluttede Nordisk Ministerråd, at bankens regionallåneordning, som siden 1980 har været anvendt på prøve, skal være permanent. Der er i 1988 bevilget tre lån på i alt 20 mio. SDR/185 mio. DKK til regionale lånefonder i Finland, på Færøerne og på Island.

Internationale lån

Låneporteføljen med de internationale udlån fortsatte med at vokse i 1988 med udbetalinger i løbet af året på 101 mio. SDR/934 mio. DKK (64 mio. SDR).

Den udestående låneportefølje inden for låneordningen for projektinvesteringsslån (PIL) beløb sig til 203 mio. SDR/1 878 mio. DKK (124 mio. SDR). Projektinvesteringsslån ydes til udviklings- og statshandelslande.

Banken har etableret et langsigtet samarbejde med 15 såkaldte programlande. I løbet af året har de vigtigste låntagerlande været Sovjetunionen, DDR, Indonesien og Indien.

De største låneprogrammer er indgået med Vneshekonombank i Sovjetunionen på 65 mio. USD, og med Industrial Development Bank of India på 40 mio. USD.

Banken har hertil udbetalt 15 mio. SDR/139 mio. DKK som investeringsslån inden for industrilande i Vesteuropa og Nordamerika.

Den nordiske Udviklingsfond (NDF)

I løbet af året blev de endelige samnordiske og nationale beslutninger om at oprette Den nordiske Udviklingsfond truffet. Aftalen om NDF træder i kraft den 1. februar 1989, og virksomheden starter i løbet af foråret 1989. NDF vil komme til at drive sin virksomhed i nær tilknytning til Den nordiske Investeringsbank. NDF har en grundkapital på 100 mio. SDR. Fonden skal yde rentefrie kreditter med en tilbagebetalingstid på 35–40 år, primært til lav- og lavere mellemindkomstlande, til finansiering af projekter med nordisk interesse.

Nordiske miljøinvesteringer

I de nordiske finansministres forslag til en ny økonomisk handlingsplan for de nordiske lande foreslås en udvidelse af begrebet nordisk interesse efter NIB's vedtægter til at omfatte miljøinvesteringer.

En miljøinvestering, som reducerer grænseoverskridende luft- og vandforureninger inden for Norden, skal betragtes som værende af nordisk interesse, selv om investeringerne kun berører eet nordisk land. På tilsvarende måde skal der være nordisk interesse i miljøinvesteringer i Nordens nabolande, selv om der kun foreligger leveranceinteresser fra eet nordisk land. Forslaget skal behandles på Nordisk Råds samling i Stockholm i februar 1989.

Likviditet og låntagning

I 1988 blev der udført låntagningstransaktioner i form af obligations-emissioner eller privatplaceringer på i alt 1 122 mio. SDR/10 379 mio. DKK (990 mio. SDR).

Den udestående lang- og mellemfristede gæld androg ved årets slutning 3 121 mio. SDR/28 869 mio. DKK. (2 450 mio. SDR).

Banken har også i løbet af året udstedt kortfristede gældsbreve på de europæiske og de amerikanske kapitalmarkeder. Det gennemsnitlige udestående volumen var i 1988 334 mio. SDR/3 093 mio. DKK.

Bankens nettolikviditet er i løbet af året øget til 980 mio. SDR/9 065 mio. DKK (679 mio. SDR).

Bankens gevinst ved køb og salg af værdipapirer og optioner har i årets løb andraget 15 mio. SDR/138 mio. DKK, hvilket indebærer en forøgelse fra forrige år med 4 mio. SDR.

Banken har i 1988 haft valutakurstab på i alt 5,7 mio. SDR/53 mio. DKK, som hovedsagelig henfører sig til swap- og optionstransaktioner.

Administration

Banken har i årets løb forøget antallet af ansatte med 5 personer til 86 personer ved årets slutning.

Af det samlede antal ansatte var 57 personer fra Finland (67 %) og 29 personer (33 %) fra øvrige nordiske lande. Af de ansatte på kreditformidlerniveau, 38 personer, var 15 fra Finland og 23 fordelt mellem Danmark, Island, Norge og Sverige.

Efter en nærmere vurdering bl. a. af omkostningerne ved en modernisering, solgte banken i 1988 den i 1987 købte ejendom på Södra Kajen 8 med en mindre fortjeneste.

For tiden vurderer banken bl. a. muligheden for et nybyggeri på Kägeludden i Esbo, lige uden for Helsingfors.

Den i 1989 etablerede nordiske Udviklingsfond (NDF), som vil få et tæt samarbejde med NIB, vil benytte kontorfaciliteter i banken.

Bankens resultat og stilling

Bankens samlede renteindtægter forøgedes i 1988 til 310 mio. SDR 2 869 mio. DKK.

Renteindtægterne på udlån forøgedes med 24 % til 184 mio. SDR/1 703 mio. DKK. Dette skyldes volumenforøgelsen på udlånet med 18 % til 2 241 mio. SDR/20 734 mio. DKK samt det noget højere renteniveau på bankens udlånsvalutaer. Bankens øvrige renteindtægter – 126 mio. SDR – som kommer fra afkast på likviditet og værdipapirer, er også steget på grund af det større gennemsnitlige volumen, som virksomheden har baseret sig på i løbet af året.

Bankens renteudgifter beløb sig i 1988 til 273 mio. SDR/2 521 mio. DKK, hvilket er en forøgelse på 43 %. Dette skyldes den volumenforøgelse, der reflekteres i den stigende låntagning. Renteudgifterne er også steget som følge af omplaceringer af bankens låntagning, delvis beroende på gunstige muligheder for at realisere gevinster på bankens værdipapirportefølje.

Nettorenteindtægterne er mindsket med 3 mio. SDR/31 mio. DKK til 38 mio. SDR. Bankens egenkapital er denomineret i SDR, og afkastet følger således udviklingen i SDR-renten. Markedsrenten for SDR er kontinuerligt faldet fra 1982, hvor den androg 13 %, til at nå sit hidtidige bundniveau i foråret 1988, hvor den var på 6 %. Banken placerede i 1982/84 en del af egenkapitalen til gunstige renter. Disse investeringer er nu forfaldet, og blevet genplaceret til et lavere afkast. Grunden til de mindskede nettorenteindtægter kan således delvist forklares ved mindre afkast på bankens SDR-denominerede egenkapital.

Nettorenteindtægter samt øvrige indtægter viser et resultat på 52,5 mio. SDR/486 mio. DKK, hvilket modsvarer foregående år.

Bankens ordinære resultat beløber sig til 31 mio. SDR/285 mio. DKK, hvilket er en formindskelse med 3 mio. SDR/29 mio. DKK fra 1987. Banken havde i 1988 en fortjeneste på 1 mio. SDR ved salget af Södra Kajen 8. Når dette beløb medregnes er det samlede resultat 32 mio. SDR. I 1987 var det samlede resultat 49 mio. SDR inkluderende en fortjeneste på 15 mio. SDR fra salget af Unionsgatan 30.

Bankens ordinære resultat modsvarer en forrentning af den gennemsnitlige egenkapital på 8,6 % (10,9 %).

Fordeling af bankens overskud

I regnskabsafslutningen er der gennemført en hensættelse af den ekstraordinære fortjeneste fra salget af kontorejendommen Södra Kajen 8 på 999 795 SDR i tillæg til den hensatte salgfortjeneste, som blev foretaget

ved regnskabsafslutningen i 1987 med 14 931 942 SDR, vedrørende salget af kontorejendommen Unionsgatan 30 i Helsingfors.

Af overskuddet er 10 000 000 SDR hensat til kreditrisikofonden vedrørende investeringslåneordningen, som herefter udgør 60 000 000 SDR. Der er endvidere efter en speciel beregningsnøgle hensat 1 110 000 SDR til en særlig kreditrisikofond for projektinvesteringslåneordningen. Kreditrisikohensættelserne andrager herefter 2,7% (2,6%) af bankens udestående lån ved årets slutning.

De resterende disponible midler, 19 727 384 SDR, foreslås overført til reservefonden, som herefter vil udgøre 128 269 165 SDR, eller 8,0% af bankens grundkapital på 1 600 000 000 SDR.

Helsingfors, den 2. februar 1989

Erik Thrane

Pentti Uusivirta

Thorhallur Ásgeirsson

Arne Asper

Rolf Bergstrand

Kari Gjestebø

Jan O Karlsson

Guðmundur Magnusson

Niels Erik Sørensen

Eero Tuomainen

Jannik Lindbæk

Administrerende direktør

Resultaträkning 01.01–31.12.1988

	SDR		SDR	
	01.01–31.12.1988		01.01–31.12.1987	
Ränteintäkter på utlåning	184.146.627,74		148.067.807,11	
Ränteintäkter på banktillgodohavanden, obligationer och fordringsbevis	<u>125.972.967,98</u>	310.119.595,72	<u>84.056.414,81</u>	232.124.221,92
Räntekostnader		<u>-272.527.550,91</u>		<u>-191.211.843,39</u>
Räntenetto		37.592.044,81		40.912.378,53
Övriga intäkter (2)	14.946.160,08		10.627.444,81	
Agio	<u>—</u>	+ 14.946.160,08	<u>966.111,27</u>	+ 11.593.556,08
Räntenetto och övriga intäkter		<u>52.538.204,89</u>		<u>52.505.934,61</u>
Övriga kostnader				
Bankkostnader och övriga kostnader	1.141.592,37		1.276.440,45	
Periodiserade upplåningskostnader (7)	8.073.586,80		4.801.816,47	
Disagio	5.700.315,70		—	
Förvaltningskostnader (3)	7.154.938,38		5.924.761,32	
Avskrivningar på byggnad o. invent. (8)	<u>491.783,00</u>	- 22.562.216,25	<u>526.256,00</u>	- 12.529.274,24
Kreditförluster/återvinning (4)		+ 861.395,36		- 6.000.000,00
Verksamhetens överskott före extraordinära poster		30.837.384,00		33.976.660,37
Vinst vid försäljning av fastighet		+ 999.795,14		+ 14.931.941,93
Räkenskapsperiodens överskott		<u>31.837.179,14</u>		<u>48.908.602,30</u>
Avsättning av realisationsvinst		999.795,14		14.931.941,93
Reservering för kreditrisker		10.000.000,00		14.000.000,00
Reservering för kreditrisker PIL (11)		1.110.000,00		—
Överskott till reservfond		<u>19.727.384,00</u>		<u>19.976.660,37</u>

Balansräkning 31.12.1988

Noter	SDR 31.12.1988	SDR 31.12.1987
Aktiva		
Kassa och bank	16.869.232,54	16.634.287,74
Banktillgodohavanden	804.555.852,47	303.779.945,12
Obligationer och fordringsbevis (5)	363.412.430,57	510.961.639,31
Diverse fordringar	88.721.006,41	57.387.454,85
Kursjustering av terminskontrakt	161.273.447,91	97.757.315,18
Upplupna räntor och provisioner	289.953.547,84	193.069.820,88
Utestående lån (6)	2.241.472.830,12	1.902.006.997,61
Balanserade upplåningskostnader (7)	15.163.840,14	13.029.922,08
Aktier, andelar och inventarier (8)	<u>2.321.583,52</u>	<u>41.249.215,53</u>
	3.983.743.771,52	3.135.876.598,30
Passiva		
<i>Främmande kapital</i>		
Bankdepositioner	146.439.395,35	135.041.132,47
Kortfristiga skuldebrev	58.802.831,46	17.130.249,67
Diverse skulder	2.635.591,80	21.425.933,65
Upplupna räntor och provisioner	279.743.617,20	178.910.926,58
Lång- och medelfristig upplåning (9)	3.120.811.433,47	2.449.894.632,83
<i>Eget kapital</i>		
Grundkapital		
varav:		
Grundkapital	1.600.000.000	
garantikapital	<u>1.400.000.000</u>	
inbetalt grundkapital 1990	200.000.000	
beslutad inbetalning		
1989-1990	<u>30.000.000</u>	
Inbetalt grundkapital (10)	170.000.000,00	160.000.000,00
Stadgeenlig reservfond	128.269.165,17	108.541.781,17
Reservering för kreditrisker	60.000.000,00	50.000.000,00
Reservering för kreditrisker PIL (11)	1.110.000,00	-
Avsatt försäljningsvinst	15.931.737,07	14.931.941,93
Reserverat för utdelning	-	-
	<u>3.983.743.771,52</u>	<u>3.135.876.598,30</u>
Garantiförpliktelser (12)	-	2.431.495,65

Finansieringsanalys (tusen SDR)

	1988	1987
Tillförda medel		
Rörelsen		
verksamh. översk. före extraord.	30.837	33.977
periodiserade upplåningskostnader	8.074	4.802
vinst vid förs. av kontorsf.	1.000	14.932
avskrivningar	492	0.526
Rörelsen totalt	40.403	54.237
Inbetalning av grundkapital	10.000	
Lång och medelfristig upplåning	1.122.262	990.327
Kursjust. av lång- och medelfr. uppl.	69.848	(57.876)
Ökning av övriga kortfr. skulder	82.042	85.694
Amortering av utlåning	162.963	123.591
Tillförda medel totalt	1.487.519	1195.973
Använda medel		
Utbetalning av utdelning		6.000
Utbetalning av lån	544.822	571.933
Kursjustering/redenom./kreditför.	(41.898)	27.337
Kursjustering av terminskontrakt	63.516	
Amortering av upplåning	521.192	258.119
Upplåningsutgifter	10.208	7.097
Ökning av övriga finansieringst.	128.217	87.649
Ökning av anläggningstillgångar	(38.928)	35.430
	1.187.129	1091.322
Ökning (minskning) av nettolikviditet	300.390	104.651

Noter till bokslutet**(1) SDR – Speciella dragningsrätter**

Enligt § 9 i bankens stadgar förs bankens räkenskaper i SDR. SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella Valutafonden (IMF) fastställer för IMF:s särskilda dragnings-rätter. Om IMF ändrar dessa värderingsregler, avgör bankens styrelse i vad mån banken skall följa de nya reglerna. Banken har beslutat följa alla förändringar som IMF har gjort i sina regler sedan bankens grundande. En SDR har sedan 1 januari 1986 varit summan av följande valutaenheter:

	Antal enhe- ter i natio- nell valuta	Andelar i % 31.12.1988	Andelar i % 31.12.1987
USD – USA	0,4520	34	32
DEM – Förbundsrepubliken Tyskland	0,5270	22	23
JPY – Japan	33,4000	20	19
FRF – Frankrike	1,0200	12	14
GBP – Storbritannien	0,0893	12	12

Värdet av en SDR uttryckt i US Dollar är den summa som erhålles då varje enskilt valutabelopp ovan omräknas till US Dollar enligt av IMF tillämpat förfarande. IMF noterar dagligen värdet av SDR uttryckt i US Dollar.

	SDR kurs per 31.12.1988	SDR kurs per 31.12.1987
DKK	9,25034	8,64886
FIM	5,61022	5,59803
ISK	62,19830	50,58940
NOK	8,84125	8,84180
SEK	8,25383	8,22539
AUD	1,57300	1,96354
CAD	1,60502	1,84397
CHF	2,02393	1,81305
DEM	2,39575	2,24361
ECU	1,14764	1,08847
FRF	8,15360	7,57564
GBP	0,74369	0,75803
JPY	169,35600	174,49500
KWD	0,37886	0,38290
LUF	50,25520	47,03210
NLG	2,69073	2,52167
NZD	2,14079	1,98286
USD	1,34570	1,41866

(2) Övriga Intäkter

Övriga intäkter består av följande poster uttryckt i tusen SDR;

	1988	1987
Reserveringsprovisioner	630	926
Vinst vid köp och försäljning av obligationer	13.967	8.544
Optionsvinster	349	1.158
Summa övriga intäkter	14.946	10.628

(3) Förvaltningskostnader

Förvaltningskostnaderna inkluderar från och med 1 januari 1988 hyra för bankens kontorsutrymmen vid Unionsgatan 30 samt bolagsvederlag, hyresintäkter och planeringskostnader för fastigheten Södra Kajen 8. Totala kostnadspåverkan av dessa nya poster var 411 t.SDR.

(4) Kreditförluster/återvinning

Banken har under 1988 resultatfört 93.063 SDR för en sannolik kreditförlust samt som återvinning från under 1987 resultatförd kreditförlust erhållit 954.458 SDR.

(5) Obligationer och fordringsbevis

Bankens innehav av obligationer och fordringsbevis är uppdelade på två portföljer, dels en TRADINGPORTFÖLJ som i huvudsak finansieras med kortfristiga medel, dels en INVESTERINGSPORTFÖLJ med värdepapper som anskaffats för att balansera bankens ränterisker. Värderingen av TRADINGPORTFÖLJEN har gjorts enligt lägsta av marknads- eller köpsvärdet. INVESTERINGSPORTFÖLJEN har upptagits till anskaffningsvärdet med löpande kostnadsföring respektive intäktsföring av an-

skaffningsvärdet linjeärt mot nominellt värde under värdepapperets återstående livslängd. Det sammanlagda värdet av de två portföljerna, värderade enligt lägsta av marknads- eller inköpsvärde, uppgick per 31.12.1988 till 359.424 t.SDR. Marknadsvärdet för de båda portföljerna uppgick per bokslutsdatum till 362.083 t.SDR (509.626 t.SDR).

(6) Utestående lån

Bankens utlåningsverksamhet är indelad i fyra lånekategorier, vilka har fördelats enligt följande:

	31.12.1988 (t.SDR)	31.12.1987 (t.SDR)
Investeringslån	1.954.741	1.630.590
Regionallån	68.229	60.511
Projektinvesteringar	202.702	124.415
Exportkrediter	15.801	86.491
Summa	2.241.473	1.902.007

(7) Balanserade/periodiserade upplåningskostnader

Upplåningskostnaderna för bankens långfristiga lån är aktiverade. Kostnaderna för lån som upptagits fram till år 1987 har avskrivits under 5 år. Upplåningskostnaderna för lån som upptagits under år 1987 eller senare avskrivs under lånets livslängd.

Banken har köpt upp egna obligationer som makulerats. Kvarvarande upplåningskostnader kostnadsförs i relation till makuleringen av det utestående upplåningsbeloppet.

(8) Aktier, andelar och inventarier

Beloppet inkluderar inventarier, aktier vilka berättigar till besittning av tjänstebostäder, andelsbevis för telefoner samt fritidsfastighet.

Aktieinnehavet har minskat under 1988 genom försäljning av bankens under 1987 köpta fastighet Södra Kajen 8 belägen i Helsingfors.

Inventarier avskrivs med 30% per år, byggnad med 6% på icke avskrivna anskaffningsutgiften.

(9) Lång- och medelfristig upplåning

Bankens lång- och medelfristiga lån bestod 31.12.1988 av (i 1.000 enheter):

Obligationslån

Lånebelopp	Noter	Utestående 31.12.1988		Options- bevis
SEK	75 000	45 000	11,625 %	1979/1994
FIM	50 000	5 000	10,250 %	1979/1989
USD	20 000	3 300	14,625 %	1981/1990
SEK	100 000	50 000	13,375 %	1982/1992
DKK	100 000	¹ 75 033	7,000 %	1983/1993
NOK	100 000	50 000	12,500 %	1983/1990
ECU	50 000	² 62 908	6,000 %	1984/1994
USD	150 000	³ 75 360	0,000 %	1984/1994
USD	100 000	^{4,7} 2 000	—	1985/2004
DKK	150 000	⁵ 144 239	7,000 %	1985/1989
DKK	200 000	200 000	13,000 %	1985/1990
NZD	50 000	50 000	16,000 %	1985/1990
USD	100 000	99 000	10,500 %	1985-86/ 1992
DKK	250 000	250 000	10,250 %	1985/1993
USD	75 000	75 000	11,000 %	1985/1990
JPY	20 000 000	20 000 000	7,000 %	1985/1992
USD	100 000	56 560	9,625 %	¹⁾ 1986/1996
JPY	10 000 000	9 000 000	6,000 %	1986/1991
CHF	200 000	⁶ 200 000	7,250 %	1986/—
DKK	400 000	347 000	8,750 %	1986/1996
FIM	250 000	250 000	9,625 %	1986/1991
FRF	600 000	193 000	7,875 %	1986/1996
USD	100 000	29 850	7,500 %	1986/1993
USD	100 000	100 000	7,500 %	1986/1993
JPY	15 000 000	14 000 000	5,750 %	1986/1995
USD	150 000	118 276	7,500 %	²⁾ 1986/1991
DKK	370 000	280 218	8,000 %	1986/1995
JPY	8 500 000	⁷ 8 500 000	—	1986/1991
USD	100 000	19 425	7,000 %	1986/1991
JPY	8 000 000	⁸ 8 000 000	3-7,35 %	1986/1994
USD	100 000	58 000	8,375 %	³⁾ 1987/1991
USD	150 000	135 000	9,625 %	1987/1997
USD	200 000	164 860	9,500 %	1987/1994
JPY	15 000 000	14 000 000	4,875 %	1987/1992
DKK	300 000	300 000	11,250 %	1987/1994
DKK	400 000	400 000	11,000 %	1987/1992
DKK	300 000	258 000	10,625 %	1987/1994
DKK	150 000	150 000	10,375 %	1987/1991
DKK	400 000	155 000	10,750 %	1987/1992
AUD	50 000	50 000	14,375 %	1987/1992
AUD	100 000	⁹ 59 493	0,000 %	1987/1992
CAD	75 000	70 000	10,000 %	1987/1992
CAD	100 000	100 000	10,000 %	1987/1990
GBP	50 000	50 000	8,820 %	1988/1998
USD	300 000	237 620	8,250 %	1988/1993
USD	100 000	85 000	9,250 %	1988/1993
USD	200 000	¹⁰ 49 910	0,000 %	1988/2003

Lånebelopp	Noter	Utestående 31.12.1988	Options- bevis	
USD	200 000 ¹¹	49 736	0,000 %	1988/2003
USD	150 000	116 000	9,625 %	1988/2000
DEM	100 000	100 000	4,500 %	1988/1991
DEM	200 000	85 200	4,875 %	1988/1993
CHF	150 000	150 000	3,000 %	1988/1995
FIM	300 000	300 000	9,500 %	1988/1993
DKK	300 000 ¹²	206 625	0,000 %	1988/1992
DKK	250 000 ¹³	165 088	0,000 %	1988/1992
DKK	250 000 ¹⁴	127 750	0,000 %	1988/1993
DKK	300 000 ¹⁵	234 750	0,000 %	1988/1991
JPY	22 000 000	22 000 000	7,125 %	1988/1993
CAD	100 000 ¹⁶	46 550	0,000 %	1988/1996

Övriga långa och medelfristiga lån

Lånebelopp	Utestående 31.12.1988		
DKK	40 000	7 500	privat placering 1980/1990
USD	7 428	3 403	banklån 1981-85/1993
SDR	7 716	3 086	banklån 1982/1993
FIM	15 660	7 171	banklån 1983-84/1993
NZD	2 162 717	16 958	privat placering 1984/1996
USD	25 000	25 000	privat placering 1984/1994
USD	30 000	30 000	privat placering 1984/1994
USD	10 000	10 000	privat placering 1984/1991
JPY	2 300 000	1 788 304	privat placering 1984/1991
CHF	20 000	20 000	banklån 1984/1989
JPY	7 400 000	7 400 000	banklån 1984/1994
USD	5 651	5 661	privat placering 1985/1990
USD	5 761	5 761	privat placering 1985/1990
USD	5 761	5 761	privat placering 1985/1990
USD	6 195	6 195	privat placering 1985/1990
USD	27 750	27 750	privat placering 1986/1991
JPY	5 000 000	5 000 000	banklån 1986/1991
JPY	3 000 000	3 000 000	banklån 1987/1997
JPY	4 560 000	4 560 000	banklån 1987/1996
DKK	59 317	59 317	banklån 1987/1997
DKK	42 000	42 000	banklån 1988/1997

I tillägg till detta har banken upptagit 185,8 milj. USD inom ett medelfristigt låneprogram (medium-term-notes) på 600 mill. USD.

¹ Lånets tillbakabetalingskurs är 145 %.

² Lånets tillbakabetalingskurs är 173 %.

³ Lånets emissionskurs var 31,75 % och lånet löper utan kupongränta.

⁴ Räntan fastställs var tredje månad. Lånet kan inlösas i sin helhet vid denna tidpunkt. Under 1985-88 har 98 milj. USD blivit inlöst.

⁵ Lånets emissionskurs var 85,5 %.

⁶ Lånet är evigt, men obligationsinnehavaren kan inlösa lånet vart 10. år.

⁷ Lån med flytande ränta.

⁸ Räntan för lånet är 3 % för tiden 1986–1990 och därefter 8,35 % till 1994.

⁹ Lånets emissionskurs var 52,25 % och lånet löper utan kupongränta.

¹⁰ Lånets emissionskurs var 24,954906 % och lånet löper utan kupongränta.

¹¹ Lånets emissionskurs var 24,868052 % och lånet löper utan kupongränta.

¹² Lånets emissionskurs var 68,875 % och lånet löper utan kupongränta.

¹³ Lånets emissionskurs var 70,25 % och lånet löper utan kupongränta.

¹⁴ Lånets emissionskurs var 63,875 % och lånet löper utan kupongränta.

¹⁵ Lånets emissionskurs var 78,25 % och lånet löper utan kupongränta.

¹⁶ Lånets emissionskurs var 46,55 % och lånet löper utan kupongränta.

¹⁷ Lånets emissionskurs var 68,9907 %.

Optionsbevis utställda i samband med upplåning

---

1. USD 100 MIO 9,625 % 1996 optionsbevis giltiga 27.3.1986–27.3.1996
100.000 optionsbevis utställda, 20 inlösta
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa en USD 1.000,– obligation med 10 % ränta
  2. USD 150 MIO 7,50 % 1991 optionsbevis giltiga 30.10.1986–30.10.1991
150.000 optionsbevis utställda, inga inlösta
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa en USD 1.000,– obligation med 7,875 % ränta
  3. USD 100 MIO 8,375 % optionsbevis giltiga 28.9.1987–27.3.1991
50.000 optionsbevis utställda, inga inlösta
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa en USD 1.000,– obligation med 8,375 % ränta
  4. VALUTOPTIONSBEVIS USD/NLG giltiga 30.4.1987–30.4.1991
140.000 optionsbevis utställda, inga inlösta
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa USD mot NLG till kurs 2,07
  5. TREASURYOPTIONSBEVIS giltiga 6.1.1988–5.6.1991
41.500 optionsbevis sålda
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa en USD 1.000,– obligation med 8,875 % ränta
  6. DEM 100 MIO 4,5 % 1991 optionsbevis giltiga 15.2.1988–5.1.1990
1.500.000 optionsbevis utställda
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa USD 100 mot DEM till kurs 1,6350
  7. CHF 150 MIO 3 % 1995 optionsbevis giltiga 18.4.1988–18.4.1991
30.000 optionsbevis utställda, 3.300 inlösta
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa USD 2.145,90 mot CHF till kurs 1,3980
  8. DEM 200 MIO 4,875 % 1993 optionsbevis giltiga 13.5.1988–13.5.1993
4.000.000 optionsbevis utställda
Optionsbeviset berättigar innehavaren att köpa USD 50 mot DEM till kurs 1,6730.
-

(10) Grundkapital – Inbetalt grundkapital

Under 1987 höjdes bankens grundkapital från 800 milj. SDR till 1 600 milj. SDR och det inbetalade kapitalet från 140 milj. SDR till 160 milj. SDR. Ökningen med 20 milj. SDR av det inbetalda grundkapitalet skedde genom en överföring från bankens reservfond. Den 1 augusti 1988 inbetalade

de medlemslænderna 10 milj. SDR varvid det inbetalda grundkapitalet oppgick till 170 milj. SDR.

Medlemslænderna kommer att betala in 15 milj. SDR den 1 augusti 1989 samt resterande 15 milj. SDR den 1 augusti 1990, varefter det inbetalade grundkapitalet oppgår till 200 milj. SDR.

(11) Reservering för Kreditrisiker

Projektinvesteringslåneordningen – PIL

I enlighet med bankens stadgar § 6 A, har banken avsatt en separat kreditrisikereserv om 1.110.000 SDR för projektinvesteringslåneordningen.

(12) Garantiförpliktelser

Per 31.12.1988 har banken inga utestående garantiförpliktelser.

Til Kontrolkomiteen for Den nordiske Investeringsbank

På anmodning af Kontrolkomiteen for Den nordiske Investeringsbank har vi revideret bankens årsrapport, regnskaber og forvaltning for 1988. Revisionen er udført i henhold til god revisionskik.

Årsregnskabet er opgjort i overensstemmelse med gældende regnskabsprincipper, og giver efter vor opfattelse et korrekt billede af bankens stilling på afslutningsdatoen, resultatet af virksomheden og bankens finansiering for regnskabsåret.

Vor revision har ikke givet anledning til bemærkninger vedrørende bestyrelsens og den administrerende direktørs forvaltning af bankens anliggender.

Helsingfors, den 3. februar 1989

Eric Haglund

CGR-revisor
Helsingfors

Helgi V. Jónsson

Löggiltur endurskoðandi
Reykjavík

Til nordisk ministerråd

Beretning fra Kontrolkomiteen for Den nordiske Investeringsbank om revisionen af bankens forvaltning og regnskaber.

Vi er i overensstemmelse med § 13 i vedtægterne for Den nordiske Investeringsbank udpeget til at kontrollere bankens virksomhed og svare for revisionen af banken og vi afgiver herved, efter at have sluttet vort hverv for 1988, følgende beretning:

Kontrolkomiteen er samledes i løbet af regnskabsåret og efter afslutningen af bankens regnskabsopgørelse, hvor nødvendige kontrol og revisionstiltag er sket. Bankens årsregnskab er gennemgået på et møde i Helsingfors den 3. februar 1989, hvor vi også er gjort bekendt med den revisionsberetning, der den 3. februar 1989 er afgivet af de revisorer, som er valgt af Kontrolkomiteen.

Efter vor revision konstaterer vi, at

bankens virksomhed i løbet af regnskabsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtægterne, og at

årsregnskabet giver et korrekt billede af bankens stilling den 31.12.1988, af resultatet af bankens virksomhed og af finansieringen i 1988. Efter en hensættelse på 999.795 SDR, som modsvarer fortjenesten fra salg af ejendomsaktier, og en kreditrisikohensættelse på i alt 11.110.000 SDR, viser regnskabet et overskud på 19.727.384 SDR, som bestyrelsen i henhold til vedtægterne foreslår overført i sin helhed til reservefonden.

Vi indstiller til Nordisk Ministerråd,
at resultat- og statusopgørelsen godkendes, og
at bestyrelsen og den administrerende direktør meddeles décharge for forvaltningen af bankens anliggender i den regnskabsperiode, som er revideret af os.

Helsingfors, den 3. februar 1989

Lennart Nilsson

Ilkka-Christian Björklund

Håkon Kyllingmark

Gunnlagur M. Sigmundsson

Ólafur G. Einarsson

Ivar Nørgaard

Jens Steffensen

Arne Gadd

Odd Sægør

C. O. Tallgren

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelse från Nordiska projektexportfonden

(Berättelsen, se s. 1822)

Til Økonomisk Udvalg er henvist beretningen fra Nordisk Projekteksporthold (NOPEF) for virksomheden i 1988. Udvalget har behandlet beretningen på sit møde den 14. februar 1989 i Helsingfors.

NOPEF blev oprettet i 1982 af Nordisk Ministerråd som en forsøgsordning. På baggrund af en evaluering af fondens virksomhed fremlagde ministerrådet til Nordisk Råds 36. session et forslag om at gøre NOPEF permanent. Forslaget vandt støtte i Økonomisk Udvalg, som bl. a. udtalte, at NOPEF gennem forsøgsperioden har vist en stærk vækst i aktiviteterne, at der har været en stigende efterspørgsel efter fondens tjenester, og at fonden derfor må indtage en central rolle i det fremtidige nordiske projektkontraktarbejde, som er vigtigt for alle de nordiske lande.

Ministerrådet har derefter besluttet, at NOPEF skal være en permanent institution fra 1. januar 1989. Udvalget finder, at dette skridt er tilfredsstillende og særlig vigtigt og nødvendigt under hensyn til den langsigtede karakter, som projektkontraktarbejde har.

Fondens hovedopgave er at give støtte til nordiske virksomheder og institutioner til gennemførelse af forudsætnings- og lønsomhedsstudier i forbindelse med konkrete projekter, som kan lede til kontrakter om eksport af varer eller tjenester til udviklingslande og statshandelslande. Fonden bevilger bidrag, som normalt er op til 50% af omkostningerne. Bidraget ydes i form af lån, som normalt skal tilbagebetales, hvis projektet realiseres.

Fonden deltager endvidere aktivt i projektidentificering og projektinitiering. Fondens budget har 1988 ligget på ca. 10 mill. FIM.

Fondens styrelse har i 1988 arbejdet på at indrette virksomheden efter de synspunkter og rekommandationer, som blev fremlagt af evalueringsgruppen, og som danner baggrunden for at Fonden er gjort permanent. Det gælder særligt samarbejdet med de nationale projektkontraktinstanser, Nordisk Investeringsbank og en række internationale udviklingsbanker, og det gælder Fondens muligheder for som multinationalt organ at gennemføre en effektiv og neutral koordinering af indsatsen. Styrelsen udtaler, at man også i fremtiden vil beholde NOPEF som en lille og flexibel organisation, og at eventuelle nye opgaver f. eks. gennem den nye økonomiske hand-

lingsplan derfor må løses ved anvendelse af konsulenter, stipendiater eller lignende.

Økonomisk Udvalg støtter denne oplægning af arbejdet og konstaterer, at efterspørgslen efter NOPEF's ydelser også i 1988 har været stærkt stigende.

Ved udgangen af 1988 havde Fonden 351 projekter under behandling. I 1988 blev der truffet beslutning om gennemførelse af 44 projekter til et samlet støttebeløb på ca. 10,5 mill. FIM. Antallet af ansøgninger var på ialt 75, hvoraf 8 er bortfaldet, 12 afslået, 11 ikke færdigbehandlet og 44 har fået støtte.

Det anslås i beretningen, at 13 % (11 stk) af projekter, som hidtil har fået støtte af Fonden har ført til kontrakter på et beløb svarende til omkring 1 000 mill. FIM.

Det oplyses, at 74 projekter hidtil har fået eftergivet det lånte støttebeløb. Økonomisk Udvalg efterlyser endnu engang en analyse af hvilke typer projekter dette er.

Den nordiske interesse i de projekter, som har ansøgt om støtte viser en rimelig proportionel fordeling mellem landene med flest til Sverige (40), nogenlunde lige mange til Danmark, Norge og Finland (22-26) og færrest til Island (5).

Fordelingen af projekterne på verdensdele og lande viser stadig stor interesse for Asien og dernæst for Afrika. De vigtigste lande er Indonesien, Kina og Thailand.

De vigtigste projektemner er fiskeri, energi og industri, mens miljøprojekterne stadig spiller en beskedent, men voksende rolle.

En stor del af NOPEF's virksomhed har også i 1988 været rettet mod punktindsatser som følge af den økonomiske handlingsplan, herunder forskellige samarbejdsprojekter med SADCC-landene.

Økonomisk Udvalg finder det værdifuldt, at NOPEF også i den nye økonomiske handlingsplan kommer til at få bevillinger og opgaver på dette vigtige arbejdsområde.

Udvalget ønsker at blive informeret om, hvordan dette arbejde udvikler sig, evt. i form af en særlig redegørelse i forbindelse med næste års beretning.

Økonomisk Udvalg finder det ligeledes værdifuldt, at NOPEF i den nye økonomiske handlingsplan skal gennemføre særlige indsatser på miljøområdet. Det imødeses, at antallet af miljørelaterede projekter dermed vil stige kraftigt. Udvalget vil understrege betydningen af samarbejdet med de internationale udviklingsbanker og betydningen af, at netop de nordiske lande markerer miljøinteresserne i alle de projekter, som man medvirker til at gennemføre.

Udvalget havde gerne set, at NOPEF i højere grad havde været i stand til også at prioritere samarbejde med FN-organisationerne, men har forståelse for at dette arbejde indtil videre er lavere prioriteret. Det forudsættes dog, at mulighederne for at tage dette samarbejde op løbende vurderes.

Økonomisk Udvalg vil endelig understrege betydningen af at NOPEF's virksomhed gøres kendt overalt hos virksomhederne i Norden. Det er én af forudsætningerne for at finde frem til de bedst mulige eksportprojekter.

Under henvisning til ovennævnte foreslår Økonomisk Udvalg at Nordisk Råd tager beretningen C 4/e om Nordisk Projekteksportfonds virksomhed i 1988 til efterretning.

Helsingfors, den 14. februar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Hans Engell (KF)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Hans Jørgen Jensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Anders Talleraas (H)</i>
	Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Berättelse

från Nordiska projektexportfonden

Verksamhetsberättelse 1988

1. Institutionens uppgift

Nordiska projektexportfonden upprättades 1982 av Nordiska ministerrådet för en försöksperiod. Mot bakgrund av en utvärdering av Fondens verksamhet i förhållande till nordiskt näringslivs intressen, genomförd under år 1987, beslöt ministerrådet, efter att saken förelagts Nordiska rådet under sessionen i mars 1988, att göra Fonden till en permanent institution fr. o. m. 1 januari 1988.

Fonden skall bidra till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export, hittills främst till utvecklingsländer och stats-handelsländer. Fondens huvudsakliga uppgift är att ge stöd till nordiska företag och institutioner för förutsättnings- och lönsamhetsstudier vid konkreta projekt samt för motsvarande aktiviteter som kan leda till affärskontrakt. Projekten skall vara av nordiskt intresse. Fonden kan bevilja bidrag som normalt täcker intill 50 % av kostnaderna. Bidragen ges i form av s. k. villkorlån, som normalt skall återbetalas när ett projekt realiserats.

Fonden deltar aktivt i projektidentifiering och -initiering, särskilt i de tidigaste faserna av projektkedjan. Fonden skall i samarbete med nationella och internationella instanser bidra till att främja nordiska företags möjligheter att delta i projekt internationellt.

Fonden genomför eller deltar med ekonomiskt och/eller praktiskt stöd i genomförandet av nordiska och internationella seminarier och motsvarande aktiviteter inom områden och branscher där nordiska företag internationellt sett är konkurrenskraftiga. Likaledes kan den stödja och delta i grundläggande marknadsundersökningar och -studier i målområden där nordiskt intresse för leveranser kan föreligga, samt identifiera nordiska kompetensområden.

2. Organisation

Fonden har en styrelse på 10 medlemmar, av vilka två representanter utses av varje nordiskt lands regering. Nordiska investeringsbanken representeras i styrelsen av en observatör.

Styrelsens medlemmar under 1988 har varit:

Danmark	Kontorchef Erik Bom, Udenrigsministeriet Kontorchef Hendrik Boesgaard, Industriministeriet
Finland	Kanslichef Bror Wahlroos, Handels- och industriministeriet Verkst. direktör Antti Lehtinen, Finlands exportkredit AB
Island	Direktör Pordur Friðjonsson, Statens ekonomiska institut (v. ordf.) Direktör Björn Lindal, repr. Handelsministeriet
Norge	Specialrådgivare Asbjörn Sveen, Utenriksdepartementet Exportrådgivare Per Aarstad, repr. Norges exportråd
Sverige	Ambassadör Carl Ivar Öhman, IMPOD, (styrelsens ordförande) Direktör Olle Lundquist, Sveriges exportråd

Fonden har sitt säte i Helsingfors och hade per 31.12.1988 fyra heltidsanställda. Ekonomifunktionen sköts av en deltidsanställd.

3. Verksamheten 1988

3.1 Ekonomiskt utfall (alla tal i FIM):

Anslagspost	Budget	Bokslut 1988	Avvikelse
Löner	1 301 726,— ¹	1 301 745,16	— 19,16
Varor och tjänster	1 125 000,— ²	1 125 139,36	— 139,36
Proj. + återb. stöd	7 737 501,54	5 187 997,72	+2 549 503,82
Summa	10 164 227,54	7 614 882,24	2 549 345,30 ³

¹ Inkl. tillskott från lönereserven FIM 151 000

² Inkl. överf. av intjänade räntor för datainköp FIM161 000

³ Överskottet har i sin helhet utfästs i förb. med godkända och igångvarande projekt – bel. utb. i rater vartefter projekten fortskrider.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Fondens styrelse har under 1988 hållit sju möten där man behandlat såväl inkomna ansökningar om stöd som konkreta initiativ för främjande av nordiskt samarbete inom projektexport, principiella frågor i samband med arbetet med det nordiska handlingsprogrammet, ansökningar om efterskänkningar och praktiska administrativa och ekonomiska frågor.

Under styrelsens möten har tid avsatts till diskussioner omkring NOPEFs framtida verksamhet mot bakgrund av de rekommendationer och förslag som lagts fram i förbindelse med utvärderingen av Fondens verksamhet. I sitt beslut att göra NoPEF till en permanent institution, tog ministerrådet speciellt fasta på utvärderingsgruppens rekommendationer om att verksamheten i ökande grad inriktas på samverkan med de nationella instanserna (speciellt de exportfrämjande organisationerna) och Nordiska investeringsbanken, att inriktningen följs upp i takt med omvärldens förändring, att NoPEFs additionalitet genom sin status som en multilateral

institution och som av omvärlden uppfattas som neutral, konsolideras och utbyggs, och att insatserna följaktligen koncentreras ytterligare till de tidigaste faserna i projektkedjan, härunder den aktiva medverkan i projektinitieringen.

I tillägg till de utvidgade riktlinjer som framgår av Nordiska ministerrådets beslut, har styrelsen också önskat inkludera ett flertal av utvärderingsgruppens rekommendationer i den framtida inriktning av verksamheten. Under året har således samarbetet med de nordiska exportfrämjande organisationerna och fonderna för industriellt samarbete med utvecklingsländerna, ytterligare aktiverats. Likaså har styrelsen betonat behovet av en ytterligare breddning av samarbetet med internationella finansieringsorganisationer främst Världsbanken, International Finance Corporation, de asiatiska och afrikanska utvecklingsbankerna samt de regionala utvecklingsbankerna i Afrika.

Styrelsen har betonat behovet att i stödverksamheten ta speciella hänsyn till mindre och mellanstora företag. I den förbindelsen har styrelsen beslutat att ge verkställande direktören fullmakt att träffa avgöranden i projekt där stödbeloppet inte överstiger FIM 50 000 för att därmed möjliggöra en mest möjligt effektiv behandling av ansökningar i förbindelse med små projekt.

En ytterligare aktivering kommer att eftersträvas i tiden framöver för att bidra till skapandet av nordiska samarbetsgrupper inom olika branscher eller riktade mot utvalda marknader.

Kansliet har vid årets utgång fått bättre möjligheter för systematisering av sin verksamhet genom inköp av moderna datoriserade hjälpmedel.

Det är även i fortsättningen styrelsens målsättning att behålla NoPEF som en liten och flexibel institution. De ökade arbetsuppgifter som följer av ministerrådets beslut och utvärderingsgruppens rekommendationer önskar man främst tillmötesgå genom ökad användning av konsulter, stipendiatorordningar etc. och det arbetas med en konkretisering av dessa planer. NoPEFs förmåga att fylla de uppgifter som institutionen efterhand har pålagts, är emellertid beroende av att tillräckliga medel anslås för verksamheten.

Efterfrågan på NoPEFs stöd har också under 1988 hållit sig på en hög nivå. I förhållande till 1987 ökade antalet projekt med 25 %. Detta ökade intresse skapar emellertid också problem med tanke på de begränsade medel som NoPEF har till förfogande för projektstöd. Det sammanlagda ansökta beloppet uppgick under året till ca 3 ggr det disponibla beloppet. Det har i denna förbindelse inte tagits hänsyn till förslag från t. ex. FN-organ om deltagande i finansiering av feasibility studier mot bakgrund av det samarbetsavtal som finns mellan NIB/NoPEF och UNDP. Dessa förslag har hittills inte kunnat prioriteras, eftersom det nordiska intresset inte alltid kan säkras fullt ut på samma sätt som i de projekt som uppkommer bilateralt eller från näringslivet.

Vid utgången av 1988 hade Projektexportfonden registrerat totalt 351 projekt för behandling. Av sammanlagt 75 projekt som behandlats under 1988, bordlades under året eller har ännu inte färdigbehandlats 11 projekt, 8 har fallit bort och 12 har avslagits. För genomföring under 1988 blev 44 projekt godkända till ett sammanlagt stödbelopp på FIM 10 578 000, härav utfästelser under handlingsplanen med FIM 1 960 000.

Av de projekt som hittills fått stöd av Fonden, har 11 lett till kontrakt, dvs ca 13% av de avslutade projekten har hittills lett till positivt resultat, med ett leveransvärde som kan uppskattas till FIM 1 000 miljoner. Dessa är ett träförädlingsprojekt i Venezuela, ett avfallshanteringsprojekt i Saudi Arabien, ett energiprojekt i Egypten, ett fiskeriprojekt i Senegal, ett slakteriprojekt i Ungern, ett flygplansunderhållsprojekt i Indonesien, hotellbygge i Kina, fiskebåtar för Mauretanien, produktion av myrsyra i Indonesien, krananläggningar för Tanzanias järnväg och ett samarbetsprojekt inom varvsindustrin i Indonesien.

Av de projekt för vilka stöd hittills har beviljats, var vid årets slut 74 efterskänkta.

Det nordiska intresset i de projekt som det har ansökts om stöd för, visar en rimlig proportionell fördelning mellan de enskilda länderna. Deltagandet i projekten har fördelat sig som följer:

	Antal projekt 1988	Antal projekt totalt
Sverige	40	229
Norge	26	187
Danmark	22	156
Finland	22	153
Island	5	46

Fördelning av projekten på världsdelar:

	Antal projekt 1988		Antal projekt totalt	
	Ansökt	Godkända	Ansökt	Godkända
Asien	36	24	132	81
Afrika	15	7	85	52
Statshandels- och i-länder	9	5	40	25
Mellanöstern	2	2	33	21
Latinamerika	4	1	21	12
Norden inkl handl. pl.	8	5	40	27

De ansökta projektens fördelning på de viktigaste länderna:

	Antal projekt 1988	Antal projekt totalt
Indonesien	11	46
Kina	8	27
Thailand	8	17
USSR	4	15
Malaysien	2	13
Indien	3	12
Saudi-Arabien	0	10
Senegal	1	8
Egypten	0	8
Kenya	2	7

Sammanlagt är projekten spridda över 80 länder.

Branschvis fördelar sig de ansökta projekten som följer:

	Antal projekt 1988	Antal projekt totalt
Fiskeri, akvakultur	12	55
Energi	10	51
Industri	10	49
Byggeri	9	46
Lantbruk inkl. agroind.	7	28
Transport (Flyg/Maritim/Turism)	4	26
Träförädling, -bearbetn.	5	26
Miljö/miljövård	7	9
Vattendistribution	1	9
Telekommunikation	2	3
Handlingsplanen	5	22
Övrigt direkt stöd (sem. etc.)	3	27

Största delen av ansökningarna har kommit direkt från näringslivet. En del projekt har framlagts på grund av impulser från organisationer och banker i Norden till exportföretagen. I någon utsträckning grundar sig projekten på Fondens egna initiativ. Verksamheten kan i dag antas ha inneburit initiering eller vidareutveckling av samarbetet mellan 600–650 nordiska företag.

Från det verksamheten startade den 1 oktober 1982 till utgången av år 1988 har stöd utfästs för totalt FIM 44,4 miljoner. Fonden har under denna period haft en budget för projektstöd på FIM 31 974 633 härav för 1988 FIM 6 808 000. Totalt har Fonden under hela sin verksamhetstid utbetalat stöd med tillsammans FIM 26 124 827.

Utfästelserna av stöd är högre än budgeten och detta är i överensstämmelse med ett beslut som togs av NMR år 1984 varvid Fondens styrelse fick möjlighet att utfästa upp till 20 % utöver den årliga budgeten, detta för att maximera utnyttjandet av Fondens begränsade medel. I tillägg till budgeten bör man också beakta återbetalda och återförda projektmedel. Under 1988 uppgick återbetalda projektmedel till FIM 929 502, dvs. nästan en fördubbling från 1987. Beviljade men oanvända medel med sammanlagt FIM 3 835 000 har återförts till disponibla projektmedel.

Det har under året beviljats efterskänkning av stödbeloppen för sammanlagt 17 projekt för ett samlat stödbelopp av FIM 3 222 469.

Under den nordiska handlingsplanen för ekonomi och full sysselsättning fick NoPEF i uppgift, i samarbete med de nordiska exportfrämjande organisationerna, att göra en rad konkreta punktinsatser för främjande av projektexporten under åren 1986 och 1987, en verksamhet som också fortsatte under åren 1988. Det insatsprogram som då lades upp, med de projektansvariga i de exportfrämjande organisationerna kom efterhand att omfatta följande punkter:

1. publicering av en översikt över icke kommersiella finansieringskällor vid projektexport – genomförd under 1987 (FIM 366 604)
2. publicering av en guide för företag om Världsbankens projektverksamhet – genomförd under 1987 (FIM 58 548)
3. kartläggning av potentiella fiskeriprojekt i Västafrika – genomförd under 1987 (FIM 183 630)
4. utredning av möjligheterna för etablering av ett långsiktigt kontaktforum mellan Norden och ASEAN – gjord under 1986 och 1987 (FIM 99 377)
5. uppläggning av en studie av möjligheterna att aktivera små och medelstora företag i projektexport med inriktning på utvalda utvecklingsländer – en studie med vikt på SADCC-länderna blev genomförd under 1987 och 1988 och förelagd biståndsorganen för uppföljning (FIM 293 794)
6. stöd till "Nordic Projekt Group" i SADCC – den gemensamma representationen i SADCC-området har nu övertagits av ett av de deltagande företagen och uppföljningen av projektet kommer under 1989 att koncentrera sig om Angola (FIM 730 000)
7. samarbete om rationalisering av dokumentation vid export till u-länder och statshandelsländer – projektet blev bearbetat av de exportfrämjande organisationernas samarbetsorgan under 1987 och är tillsvidare avslutat (FIM 46 927)
8. gemensamma insatser inom energiriktad projektexport till Indien och SADCC-länderna – en rapport rörande SADCC blev utarbetad under 1987/1988 och uppföljningen kommer att vara beroende av möjliga biståndsinstaser – teknisk/kommersiella arbetsgrupper har besökt Indien under 1987 och 1988 och en rad intressanta projekt bearbetas vidare av företagen – insatserna i Indien kommer att fortsätta och förstärkas under 1989 (FIM 791 012/1987-88; FIM 350 000/1989)
9. gemensamma marknadsundersökningar för nordisk möbelindustri i Sydostasien – insatserna igångsatta under 1988 och förväntas genomförda våren 1989 (FIM 350 000)
10. kommersiella insatser i Japan i samarbete med ett nordiskt kulturevenemang – projektet förutsatte separat budget från NMR och föll därefter slutligen bort

11. undersökning av möjligheterna för uppbyggnad och drift av ett gemensamt handelskontor i SADCC – en utredning om upprättande och drift av ett "SADCC Business Council" genomfördes under 1987 och har förelagts biståndsmyndigheterna. På nationell nivå i en del SADCC-länder har tanken om sådana "business council" tagits upp inom affärslivet på basen av NoPEFs förslag (FIM 181 320)
12. utarbetande av en handbok för projektexport, främst med tanke på nordiska tjänstemän i utlandet – arbetet igångsatt under 1988 och förväntas färdigt under våren 1989 (FIM 275 000)
13. utarbetande av en praktisk handbok om "counter-trade" för företagens behov – detta projekt bortföll under 1987 (FIM 650)
14. gemensamma nordiska insatser gentemot FN-systemet – genomfördes under 1987 och 1988 och kommer att fortsätta under 1989 och 1990 (FIM 300 000/1987–88; FIM 390 000/1989–90)
15. indonesisk/nordisk projekt- och investeringskonferens – genomförd under 1987 (FIM 160 000)
16. undersökning av grundlaget för en gemensam nordisk projektbevakning i förhållande till den afrikanska utvecklingsbanken samt regionala utvecklingsbanker – avslutat under 1988 (FIM 83 264)
17. projektutveckling i ASEAN-området – insatser har genomförts under 1987 och 1988 och vidareförs under 1989 (FIM 90 000)
18. gemensamma insatser inom miljöorienterad projektexport till ASEAN – betydliga insatser har påbörjats under 1988 och kommer att vidareföras under 1989 (FIM 450 000)
19. nordiskt miljöseminarium i Kina – genomfört under 1988 (FIM 300 000)
20. thailändsk/nordisk projekt- och investeringskonferens, insatser har påbörjats under 1988, konferensen genomförs vintern 1989 (FIM 290 000)

Nordiska projektexportfondens styrelse har under 1988 framlagt förslag till NMR för vidare insatser under den nordiska handlingsplanen och har också lagt fram ett detaljerat förslag till målriktade insatser när det gäller gemensamma nordiska insatser på miljöområdet knutet till den växande nordiska kompetens- och leveransförmågan av miljöriktad utrustning och projekt. Den starka nordiska satsningen i förbindelse med miljöseminariet i Kina i oktober 1988, gav en god indikation om inriktning och möjligheter både när det gäller uppföljning i Kina och det bredare framtida verksamhetsprogrammet. På seminariet i Kina deltog ett tjugotal nordiska företag. Också i ASEAN har initiativ tagits med sikte på en bred industrisatsning inom miljösektorn, främst i Indonesien och Thailand.

Det nära och goda samarbetet med Nordiska investeringsbanken (NIB) är av stor betydelse för Fonden. Av större gemensam verksamhet bör nämnas uppföljningen av den indonesisk/nordiska projekt- och investeringskonferensen under 1987 där det nu bearbetas 10–12 projekt varav en

rad har fått stöd från NoPEF. Mot bakgrund av erfarenheterna från Indonesien har det gemensamt under året lagts ned betydliga insatser för en motsvarande aktivitet i Thailand som i dag framstår som den mest dynamiska ekonomin i Sydostasien.

Samarbetet med de nordiska exportfrämjande organisationerna, med fonderna för ekonomiskt utvecklingssamarbete och övriga nordiska finansinstitutioner, har fördjupats ytterligare under året. I detta sammanhang har Fonden även i fortsättningen sökt verka som katalysator för samarbetet mellan nordiska projektexportörer också i fall där det inte är fråga om direkt ansökan om stöd. Samarbetet med internationella organisationer, främst Världsbanken, International Finance Corporation, UNDP och enskilda regionala banker, härunder de västafrikanska och centralafrikanska utvecklingsbankerna, har förts vidare och har givit positiva initiativ och impulser.

Enligt önskemål från nordiska företagsgrupper har NoPEF under året koordinerat insatser i flera länder, närmast i Cameroun (elektrifiering, agroindustri och skogsbruk), i Angola (i samarbete med "Nordic Project Group" och de exportfrämjande organisationerna), och i Kongo (skogsprojekt).

Under 1988 har NoPEF fortsatt sitt samarbete med de exportfrämjande organisationerna och NIB inom insatserna på energibesparingsområdet främst i Indien men också efter hand i ASEAN. De teknisk/kommersiella arbetsgrupper som i flera omgångar har besökt Indien, har dels bearbetat vidare tidigare identifierade projekt, dels kommit fram med nya projektmöjligheter, främst inom pappers- och massaindustrin. På samma sätt som i Indonesien och Thailand har också de nordiska insatserna i Indien haft ett viktigt stöd i de nordiska ambassaderna.

Fonden har även under 1988 lagt stor vikt vid att göra verksamheten känd inom nordiskt näringsliv och nordiska organisationer. En upptrappning av informationsverksamheten kommer att genomföras över tid och mot bakgrund av de resurser som ställs till NoPEFs förfogande, för att kunna tillfredsställa det ständigt ökande intresset från näringslivets sida.

När man bedömer NoPEFs verksamhet är det nödvändigt att beakta den långa tidshorisont som vanligen gäller i projektexport. I det hårdare klimat som i dag råder på projektexportmarknaden ser man en tendens till att projektcykeln ytterligare förlängs. Det är inte ovanligt att arbetet med större projekt tar 3–6 år innan man ser resultat.

Oavsett enskilda projekts utfall anses fondens stöd dock ha gett betydande indirekta resultat. Här är det fråga om de samarbetsformer som har uppstått mellan företagen och i projektlandet samt den inverkan som samarbetet har fått för företagets fortsatta ansträngningar. Indirekta resultat ser man också som följd av mera allmänna insatser, t. ex. Indonesienkonferensen, energisatsningarna i Indien, seminarieverksamheten i Kina, insatserna inom projektidentifiering i Thailand etc.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska projektexportfonden överlämnar härmed Fondens verksamhetsberättelse för 1988. Berättelsen är utarbetad enligt de direktiv som utfärdats av Nordiska ministerrådets sekretariat.

Helsingfors den 31 december 1988

Carl Ivar Öhman
Styrelseordförande

Hans Høegh Henrichsen
Verkst. direktör

Budget- och kontrollutskottets betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden inkl. revisions- berättelse

(Berättelsen, se s. 1832)

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 37:e session avgiven berättelse över verksamheten 1987 jämte bilagor. Berättelsen har behandlats vid möte den 31 januari 1989.

Utskottet har genomgått berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet 1987 jämte bilagor. Utskottet har även genomgått revisionsberättelse över verksamheten 1987. Utskottet har vid genomgången inte funnit något att anmärka på.

Med anledning härav föreslår utskottet

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1987 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1987 samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1987 till handlingarna.

Stockholm den 31 januari 1989

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Kjell Magne Fredheim (A)

Eiður Guðnason (A)

Flemming Hansen (KF)

Ivar Hansen (V)

Formann

J. K. Hansen (S)

Per Olof Håkansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Wiggo Komstedt (m)

Anders Talleraas (H)

Marjatta Väänänen (K)

Kjell Magne Fredheim deltog inte i beslutet.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

Verksamhetsberättelse 1987

A. Navn og adresse

Nordisk kulturfond
Nordisk ministerråd
Sekretariatet
St. Strandstræde 18
DK-1255 København K
tlf 01/11 47 11

B. Opprettelse og deltakende land

Nordisk kulturfond ble opprettet i 1966 ved en overenskomst mellom de 5 nordiske land, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

C. Målsetting

Nordisk kulturfond har til oppgave å utvikle det kulturelle samarbeid mellom de nordiske land. De prosjekter fondet kan støtte, er nordiske samarbeidsprosjekter innenfor områdene forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i vid forstand. Det sistnevnte området omfatter bl. a. litteratur, musikk, teater, billedkunst, film og andre kunstarter, kulturformidling samt ulike former for sosialt og ideelt samarbeid. Det kan også gis støtte til informasjonsvirksomhet innenfor og utenfor Norden om de nordiske lands kulturelle liv og om nordisk kulturelt samarbeid.

Fondet krever som regel at det dreier seg om forholdsvis kortvarige prosjekter av éngangskarakter, og legger vekt på at den virksomhet det støtter, er av nyskapende og initierende art.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk kulturfond får tildelt årlige midler over Nordisk ministerråds budsjett. Disse midler forvaltes av et styre som består av ti ordinære medlemmer og ti personlige suppleanter. Av disse er halvdelen parlamen-

tarikere valgt av Nordisk råd og halvdelene embetsmenn utpekt av ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene).

Hvert land har to nasjonale representanter i styret. Styremedlemmene blir utnevnt for et tidsrom av to kalenderår ad gangen. Blant sine medlemmer velger styret en formann og en nestformann. Samme land innehar formannsposten to år i trekk.

Styret treffer sine beslutninger ved simpelt flertall, og er beslutningsdyktig når formannen eller nestformannen og minst seks andre medlemmer er til stede.

Etter vedtak i fondsstyret skøtter ministerrådssekretariatet fondets sekretariatsfunksjoner og økonomiforvaltning.

Siden 1. januar 1981 har kulturfondets styre utøvet beslutningsmyndigheten når det gjelder søknader under støtteordningene for Nordisk folkeopplysningssamarbeid og Nordisk idrettssamarbeid. Særskilte midler til disse to støtteordningene bevilges over ministerrådets budsjett.

2. Styret

I 1987 har Nordisk kulturfonds styre hatt følgende sammensetning:

Danmark

formand for Folketinget Svend Jakobsen
(suppleant: folketingsmedlem Karen Thurøe Hansen)
kontorchef Hans Vilstrup
(suppleant: fuldmægtig Finn Ovesen)

Finland

1. vice talman Elsi Hetemäki-Olander
(suppleant: riksdagsledamot Claes Andersson)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: bitr. avdelningschef Matti Gustafson)

Island

altingsmann Pétur Sigurdsson
(suppleant: altingsmann Guðrún Helgadóttir)
departementssjef Knútur Hallsson
(suppleant: avdelingssjef Arni Gunnarsson)

Norge

stortingsrepresentant Kjell Magne Fredheim
(suppleant: stortingsrepresentant Georg Apenes)
departementsråd Per Haga
(suppleant: byråsjef Olav Nyhamar)

Sverige

riksdagsledamot Barbro Nilsson

(suppleant: riksdagsledamot Hans Nyhage)

departementsråd Hans Sand

(suppleant: departementssekreterare Brita Lundh)

1. vice talman Elsi Hetemäki-Olander har vært formann for styret i 1987, mens kanslichef Jaakko Numminen har vært dets nestformann.

Det ble holdt fire ordinære styremøter i løpet av året:

1. 23.–24. mars i København
2. 23.–24. juni i Jakobshavn, Grønland
3. 14.–15. september i Umeå, Sverige
4. 14. desember i København

3. Revisjon

Bidrag fra Nordisk kulturfond gis under forutsetning av at bevilgningsmottakeren avlegger skriftlig rapport og regnskap for bruken av den enkelte bevilgning. Denne rapportering skal ha funnet sted senest seks måneder etter at bevilgningen kom til utbetaling.

Fondets regnskaper revideres av to revisorer utpekt av Nordisk råd. I 1987 har fondet hatt riksrevisor Jørgen Mohr og folketingsmedlem Jimmy Stahr som revisorer. Suppleanter for disse har vært henholdsvis Ib Gerner Hansen og Aase Olesen.

Nordisk råd godkjenner fondets regnskaper og bevilger styret ansvarsfrihet. Den instans som forelegger forslag om dette for rådet, er Nordisk råds budsjett- og kontrollutvalg.

*E. Virksomheten 1987***1. Økonomi (se bilag 1)**

Fondet har i 1987 hatt følgende midler til rådighet:

Bevilget over det nordiske kulturbudsjett	DKK 11 033 000,00
Tilbakebetalinger av ikke anvendte midler	DKK 641 636,00
Renter	DKK 883 550,36
Ikke disponerte midler fra foregående år	DKK 734 415,42
Ialt	DKK 13 292 601,78

2. Informasjonen om fondet

For å øke og effektivisere informasjonen om fondet vedtok styret i desember 1986 at fondet fra og med 1987 går over til å annonsere i dagspressen to ganger per år og ikke én gang som i årene før, samt bemyndiget sekretariatet å søke profesjonell hjelp utenfra for å gi avisannonserne en ny og bedre utforming. Etter råd innhentet fra SMI (Skandinavisk Media Information) i Danmark og senere vedtak i styret (mars 1987)

har fondet således med en ny utforming av annonsen i 1987 annosert to ganger, i månedene april og september. Annonsen ble rykket inn i en lang rekke aviser i alle de nordiske land, ialt 39 aviser, derav 5 danske, 11 finske, 1 færøysk, 1 grønlandsk, 2 islandske, 13 norske, 5 svenske og 1 ålandsk. Utvalget av aviser ble bestemt bl. a. etter råd innhentet fra SMI.

Med tanke på å forbedre informasjonen om fondet har styret ytterligere vedtatt at det utarbeides et faktablad om Nordisk kulturfond. Et slikt faktablad som en innledende del av en ny utforming av fondets søknadsskjema ble utformet og tatt i anvending imot slutten av 1987.

I desember 1986 vedtok styret at fondets årsberetning skulle utvides med en etter måten fyldig omtale av prosjekter som fondet har støttet, og som måtte oppfattes som særlig interessante eller perspektivrike. Bakgrunnen for vedtaket var at årsberetningen med en slik utvidelse ville kunne få appell til en bredere krets enn før, og således være med til å øke informasjonen om og kjennskapet til fondet. Denna utvidelse ble første gang foretatt i årsberetningen for 1986.

3. Søknader

I 1987 mottok fondet ialt 579 søknader med et samlet søknadsbeløp på 71 722 800 danske kroner.

Utviklingen når det gjelder antall søknader og søknadsbeløpets størrelse i perioden 1972 til 1987 vedlegges beretningen i form av en tabell (*bilag 2, tabell 1*).

Det fremgår av tabellen at søknadstilstrømmingen i 1987 har vært omtrent av samme størrelsesorden som året før, mens søknadsbeløpets størrelse har vært noe høyere.

Det fremgår videre av tabellen at antall søknader i årene 1982 til 1987 ikke har variert særlig mye, men ligget på omtrent 600 søknader per år. Gjennomsnittet er 612 søknader årlig for de fem årene, omtrent det samme eller noe lavere enn i årene 1976 og 1977. Størst har søknadstilgangen vært i de fire årene fra 1978 til 1981 med ca. 780 søknader per år i gjennomsnitt.

Den markante nedgangen i antall mottatte søknader for året 1982, da tallet gikk ned med ca. 300 søknader i forhold til året før (fra 935 til 638 søknader), og som siden ikke har vist stigende tendens igjen, har man gjerne sett som en følge av at fondet i 1982 gikk over til å annonsere i dagspressen bare én gang per år, mens dette hadde vært gjort to ganger per år i årene forut. Når fondet i 1987 igjen har begynt å annonsere to ganger per år, er det grunn til å tro at dette vil gi seg utslag i statistikken over mottatte søknader for 1988.

Mottatte søknader i 1987 fordeler seg på kulturavtalens tre hovedområder som vist i nedenstående tabell.

	Søknader	Søknadsbeløp
Forskning	129 (22 %)	13 mill (18 %)
Undervisning	53 (9 %)	4 mill (6 %)
Allmennkultur	397 (69 %)	55 mill (76 %)

Denne fordelingen i 1987 avviker ikke vesentlig fra tilsvarende fordeling i de siste 15 årene. Søknader av allmennkulturell art har hele tiden dominert, og har i de siste årene utgjort ca. 70 % av søknadsmassen. Et påfallende trekk ved denne fordeling for 1987 er dog det uventet lave antall undervisningssøknader, det laveste siden 1973.

I 1987 har fondskontoret gått over til å gruppere søknandene på en litt annen måte enn i årene fra 1972. I følge den nye grupperingen blir fordelingen som vist i nedenstående tabell.

	Søknader	Søknadsbeløp
Undervisning	53 (9 %)	4 mill (6 %)
Allmennkultur	297 (51 %)	43 mill (60 %)
Forskning	129 (22 %)	13 mill (18 %)
Annen virksomhet	100 (18 %)	12 mill (16 %)

Gruppen "annen virksomhet" har tidligere vært innarbeidet i gruppen "allmennkultur".

I en tabell som er vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 2*) kan en se fordelingen av søknadene siden 1972 etter den gamle statistiske grupperingen.

En del av de søknader fondet får tilsendt, blir avvist av formelle grunner, enten fordi de faller utenfor fondets støtteområde ifølge de regler fondsstyret har gitt, eller fordi de er innsendt for sent for å kunne komme i betraktning. Følgende tabell viser hvor mange og hvor stor del av hele søknadsmengden disse ukvalifiserte søknader (søknader i kategori 1) er

1985	146 (23 %)
1986	117 (26 %)
1987	121 (21 %)

4. Bevilgninger

Av de innkomne søknader som ble behandlet på de fire fordelingsmøter i 1987, kunne fondsstyret imøtekomme 182 søknader med et samlet bevilget beløp på DKK 12 640 900.

Av det bevilgede beløp ble DKK 3 153 000 gitt av 1988-års midler (på desembermøtet 1987).

Fordelingen av de bevilgede midler (DKK 12 640 900) på de fire hovedområder fremgår av følgende tabell.

	Antall	Beløp
Undervisning	24	1 423 000
Allmennkultur	96	7 889 000
Forskning	43	1 887 000
Annen virksomhet	19	1 441 900
	182	12 640 900

En statistisk oversikt i form av en tabell over på den ene siden antall søknader og ansøkt beløp og på den andre siden antall bevilgninger og bevilget beløp i virksomhetsåret 1987 – fordelt på de enkelte hovedområder – er vedlagt beretningen (*bilag 3*).

En fortegnelse over alle prosjekter som har fått støtte i virksomhetsåret 1987 er også vedlagt beretningen (*bilag 4*).

Av en tabell som er vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 3*) kan en se utviklingen av fondets bevilgninger, og hvordan de har fordelt seg på hovedområdene i perioden 1972–1987.

5. Noen eksempler på prosjekter fondsstyret har støttet i 1987

a. I mai 1987 ble det av fondsstyret bevilget DKK 50 000 til et seminar på Hanaholmen med temaet: "Hur förbättra bokdistributionen i Norden". Seminaret ble holdt i mai 1987. Her ble idéen om *en nordisk bokklubb* lansert.

Det er Bok och Bibliotek A/B i Göteborg som står bak ideen. Den har siden utarbeidet detaljerte planer om en slik bokklubb, samt på grunnlag av disse henvendt seg til kulturfondet med søknad om bidrag til å finansiere en vesentlig del av initialkostnadene ved tiltaket, hvoretter klubben vil drives forretningsmessig og bli finansielt selvberende.

Fondsstyret fant at tiltaket kunne være velegnet til å øke kjennskapet til de nordiske grannlandenes litteratur, og bevilget på desembermøtet 1987 DKK 500 000 til markedsføringen, samt vedtok at en ny bevilgning innenfor en totalramme av én million danske kroner ytterligere ville bli gitt når det i midten av 1988 foreligger tilfredsstillende rapport og kostnadskalkyle fra søker på grunnlag av de resultater en da har oppnådd.

b. I desember 1986 behandlet fondsstyret søknad fra *Nordisk dansk- og svensk- og dansk- og svensk- og dansk- og svensk-* *komité*. Det dreier seg ifølge søknaden om et 3-årig prosjekt med en total søknadssum på SEK 1 668 800 (1. år: 383 000, 2. år: 447 600, 3. år: 835 600). I denne treårsperioden skulle en rekke tiltak settes i verk i den hensikt å samordne nordisk dans på nasjonalt og nordisk plan. Disse skulle bl. a. omfatte utarbeiding av en lærebok om dansekunst og dansekunstens historie, arbeidet med å samordne visse utdannings- og forskningsspørsmål på høyskolenivå, planlegging av kurser, seminarer og festivaler.

Styret bevilget DKK 180 000 på grunnlag av ovennevnte søknad, og i juni 1987 igjen DKK 75 000 til komiteens dansforskningsseminar i desem-

ber 1987. Styret har således ialt bevilget DKK 225 000 til prosjektets første år (1987).

Det foreligger ny søknad fra komiteen for virksomheten og det videre arbeid med dansesaken i 1988 (DKK 373 100).

c. Det ble bevilget DKK 250 000 til *en nordisk vennskapsbyuke* som skal avholdes i Randers i august 1988. Det vennskapsbysamarbeid som det i dette prosjektet legges opp til, er mer omfattende og mer perspektivrikt enn tidligere prosjekter av denne type som kulturfondet har mottatt søknad om støtte til. Samarbeidet går ut på at det i årene 1988–92 utvikles nordiske vennskapsbyuker, hvor det i hver uke fokuseres på et hovedtema etter følgende plan:

1988–Randers–Billedkunst og formgivning

1989–Ålesund–Musikk

1990–Västerås–Kulturminne og idrett

1991–Akureyri–Litteratur

Hovedtemaet suppleres av undertemaer som fastlegges av vertsbyene. Undertemaene skal i første rekke ta sikte på barne- og ungdomsaktiviteter.

Det dreier seg om et interessant nordisk forsøksprosjekt, som har vært grundig forberedt i de nevnte vennskapskommuner, og som i sitt opplegg kan tjene som modell for arrangementer av denne type innenfor vennskapsbysamarbeidet.

Søker er Randers kommune i samarbeid med Foreningen Nordens lokalavdeling i Randers. Bevilgningen er gitt til uken i Randers, uten at fondet dermed har bundet seg til å støtte de planlagte uker i de andre byene.

d. DKK 200 000 ble gitt til *en nordisk filmfestival i Rouen* i Frankrike. Bevilgningen er å betrakte som en engangsbevilgning. Festivalen er den første av sitt slag, men det er planer om at det skal bli en årlig tilbakevendende begivenhet med presentasjon av nordisk film i Rouen. Festivalen vil finne sted i tiden 2. til 8. mars 1988.

Det vil bli vist film, både nye og eldre, fra alle de fem nordiske land, men det vil bli knyttet en rekke andre kulturelle aktiviteter av nordisk karakter til selve filmuken, diskusjonsmøter, pressekonferanser, nordiske dager i skoler o. fl.

e. Uvanlig mange søknader er innkommet i løpet av året til forskjellige arrangementer innenfor området folkemusikk. Følgende prosjekter har fått støtte:

DKK 50 000 er gitt til stiftelsen *Falun Folk Music Festival*. Denne festival ble arrangert første gang i 1986, men 1987-festivalen har for første gang et markant nordisk innslag. Det er til dette nordiske (ikke-svenske) innslaget, artister, kursusedere og forelesere, bevilgningen er gitt.

DKK 40 000 ble gitt til den årlig tilbakevendende *Skagen Visefestival*, som ble avholdt denne gangen med et markant nordisk innslag, 11 solister, samt grupper fra både Norge, Sverige, Finland, Island, Grønland og Færøyane.

DKK 75 000 gikk til *et nordisk folkemusikkstevne* i Skælskør, Danmark. Stevnet ble holdt i august 1987, og ble arrangert av Folkemusikhusringen, som er den danske landsforening og interesseorganisasjon for tradisjonell folkemusikk i Danmark. Bevilgningen ble gitt til det nordiske (ikke-danske) innslaget i stevnet.

DKK 29 000 ble gitt til *et seminar om folkemusikkforskning i Norden*. Seminaret ble avholdt i august 1987 og arrangert av Dansk folkemindesamling. Det deltok 13 forelesere fra henholdsvis Finland, Sverige, Norge og Danmark. De temaer som var til diskusjon og behandling, var for det første "sang- og spillemåter i nordisk folkemusikk" og "melodiregistrering på EDB".

DKK 80 000 ble gitt til *et seminar om nordisk folkemusikkforskning og folkemusikkens pedagogikk*. Seminaret vil etter planen bli holdt i september 1988, og er egentlig en fortsettelse og oppfølging av det førnevnte "seminar om folkemusikkforskning i Norden". Denne gangen er hovedmålsetningen likevel å ta opp til drøfting hvilke muligheter tradisjonsarkivene i de nordiske land har for å imøtekomme den stadig stigende etterspørsel når det gjelder folkemusikk (forskning og pedagogikk), som igjen skyldes en markant økende interesse for folkemusikk generelt. Seminaret vil bli arrangert av Svenska folkmusikinstitutet i Vasa. Man venter deltakere fra alle de nordiske land.

DKK 20 000 ble bevilget til *et lærerseminar ang. viseskolen i Kungälv*. Viseskolen er nyopprettet, og er den første institusjonen i Norden som gir profesjonell opplæring for visesangere. Opplæringen foregår i form av et 15 ukers kurs. Bevilgningen fra fondet skal anvendes for at lærerne i fellesskap kan drøfte erfaringene av den undervisning som allerede er gitt, samt å evaluere den undervisningsaktivitet som til nå har funnet sted.

DKK 70 000 ble gitt til *produksjon av en dobbelt LP med nordiske viser fra vår egen tid*. Opptakene vil etter planen bli gjort i Skagen, i mars 1988, og vil omfatte fire visesangere fra hvert av landene, Danmark, Norge, Sverige og Finland, samt én visesanger fra henholdsvis Grønland, Island, Færøyane og de samiske områder.

f. Forskjellige grupper for funksjonshemmede har fått støtte av fondet i 1987.

DKK 49 000 gikk til gruppen for nordisk samarbeid om læremidler for døve og tunghørte til å finansiere *et seminar om bildet som undervisningsmiddel når det gjelder svært hørehemmede elever*. Seminaret ble avholdt i oktober 1987 med stor og jevn deltakelse fra alle de nordiske land.

DKK 100 000 ble gitt til Nordisk samarbeidskomité for hørehemmede til å finansiere *et seminar om ansvarsområdet for de ulike grupper innenfor hørselsvern i de nordiske land*. Hensikten var å utrede og kartlegge hvem gjør hva i behandlingen av hørehemmede, f. eks. på en audiologisk avdeling eller på en høresentral. På seminaret, som ble avholdt i mai 1987 på Hässelby Slott, deltok cirka 25 representanter for de hørehemmedes organisasjoner i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Sveriges Dövas Riksförbund fikk DKK 100 000 til avholdelse av *et nordisk symposium* for å stake ut nye veier og fremme utviklingen når det gjelder *opplæring og utdanning for døve, hørehemmede og talehemmede barn og ungdommer*. Symposiet ventes avholdt i juni 1988. Det ventes ca. 400 deltakere fra Nordens hørselsorganisasjoner og fra interesseorganisasjonene for lærere innenfor døve- og hørselsundervisningen i Norden.

DKK 50 000 gikk til *Sveriges Dövas Idrottsförbund* til *et nordisk kurs* der en vil ta opp til behandling utviklingsproblemer når det gjelder det idrettskulturelle samarbeid mellom døve og hørehemmede i de nordiske land.

DKK 30 000 ble gitt Motionsvetenskapliga sällskapet i Helsingfors til delvis finansiering av et temanummer av tidsskriftet "*Scandinavian journal of Sport Sciences*". Nummeret vil ha *artikler om mosjonsmuligheter for personer med ulike handikapp*, og har ellers som mål å fremme samarbeid om mosjon for funksjonshemmede. Temanummeret vil ventelig bli utgitt i april 1988.

DKK 100 000 ble gitt til Norges Blindeforbund til *en nordisk konferanse for pedagoger som arbeider med synshemmede førskolebarn*. Konferansen ble avholdt i september 1987 med en stor og jevn nordisk deltakerfordeling, ialt 70 personer.

DKK 75 000 ble bevilget til *Reumaförbundet rf* i Helsingfors til et nordisk møte i Finland med deltakere fra alle de nordiske land. Hensikten med møtet er å forberede og trekke opp retningslinjene for det planlagte nordiske reumaår i 1990, da man vil gå aktivt inn for å forbedre de reuma-sykes livssituasjon.

Nordisk forening for rehabilitering, Helsingborg, fikk bevilget DKK 80 000 for å finansiere arbeidet med å få i stand en nordisk oversikt eller sammenstilling over *utviklingen innenfor området rehabilitering og handikappomsorg i perioden 1945–1985*. Det dreier seg om en sammenlignende framstilling av forandringer i de handikappedes vilkår i de nordiske land, bl. a. på bakgrunn av at rehabilitering og handikappomsorg har fått ulik utforming i de nordiske land under denne periode. Prosjektet ventes avsluttet i desember 1988.

DKK 70 000 ble gitt til avholdelse av *en nordisk minibokmesse* i København i mai 1988 med *litteratur for psykisk utviklingshemmede*. Forfattere, illustratører, forleggere og bibliotekarer vil være representert på messen. På messen vil en informere om den litteratur på området som fins, og samtidig henlede oppmerksomheten på at enda det fins en del lettlest litteratur på alle de nordiske språk, er tilbudet meget mangelfullt når det gjelder spesielt tilrettelagt litteratur for psykisk utviklingshemmede.

6. Kulturfondet og handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid – allmennkultur

Forslaget til den kulturelle handlingsplan – allmennkultur, utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av ministerrådet som et ledd i arbeidet med

rekommendasjon nr. 2/1986, forelå i juni 1987. En del av handlingsplanen vedrører kulturfondets virksomhetsområde, og den har derfor vært på fondsstyrets dagsorden på de tre første møtene i 1987. I et skriv av 20.8.1987 til Nordisk ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) fremførte fondsstyret sine synspunkter om de deler av forslaget til handlingsplan som har direkte tilknytning til kulturfondet (*bilag 5*). Videre var fondsstyret representert på møtet i ministerrådet den 7.10.1987 da rådet innledet sine diskusjoner om forslaget til handlingsplan. Fondsstyrets holdning går i korthet ut på

- at de midler fondet har til disposisjon ifølge den nåværende budsjettamme skal anvendes etter de retningslinjer som har vært gjeldende inntil nå,
- at fondsstyret, dersom det dreier seg om så stor aktivitetsøkning og så betydelige midler som foreslått i arbeidsgruppens forslag til handlingsplan, finner det rimelig at det da etableres økt kontakt mellom fondsstyret, og andre overordnede organer, f. eks. i form av årlige møter mellom partene for gjensidig informasjon og diskusjoner om prioriteringer innenfor rammen for kultursamarbeid.

7. Evalueringen av fondets virksomhet 1975–1984

Den endelige versjon av evalueringsrapporten forelå utpå høsten 1986. På fondsstyrets septembermøte det år ble det vedtatt at styret ved kommende møter skulle gjennomgå rapporten kapittel for kapittel. Denne gjennomgang av rapportens enkelte kapitler ble avsluttet på desembermøtet 1987.

Evalueringsrapporten er et større stensilert dokument på ca. 350 sider, og således betydelig mer omfattende enn de to evalueringsrapporter om fondet som er laget før (1966–1972 og 1972–1975). I rapporten legges det frem en stor mengde synspunkter om fondets virksomhet og en del forslag eller rekommendasjoner til forandringer. Gjennomgangen av rapporten har vist at de aller fleste av de synspunkter og konstateringer som rapporten inneholder, er noe både fondsstyret og fondets sekretariat er kjent med fra før av, ofte forhold som har vært drøftet på fondsstyremøter til forskjellige tider. Styret har bl. a. av den grunn ikke funnet anledning til på grunnlag av forslag i rapporten å fatte vedtak om vesentlige endringer i fondets virksomhet og bevilgningsprosess. Det vesentligste unntak i så måte er at styret på grunnlag av rapporten har vedtatt å intensivere informasjonen om fondet, bl. a. ved igjen å gå over til å annonsere i dagspressen to ganger per år.

*BILAGA 1***Resultaträkning för Nordiska kulturfonden för tiden 1.1—31.12.1987**

INTÄKTER

Anslag enligt budgeten	11 033 000,—
Räntor	641 636,—
Återföringar, tillbakabetalningar	883 550,36
Ej disponerade medel från tidigare år	734 415,42
Summa DKK	<u>13 292 601,78</u>

KOSTNADER

Arvoden	113 548,—
Annonser	461 942,19
Kontorsomkostnader	24 183,50
Möteskostnader	356 377,97
Anslag	11 742 900,—
Anslag till utredning	50 000,—
Övrigt	5 124,—
	<u>12 754 075,66</u>
Ej disponerade medel	538 526,12
Summa DKK	<u>13 292 601,78</u>

København, den 16. februar 1988

*Fridtjov Clemet**Berit Bachmann***Balansräkning för Nordiska kulturfonden per 31.12.1987**

AKTIVA

Likvida medel

Av ministerrådssekretariatet förvaltade medel	4 994 526,12
Summa DKK	<u>4 994 526,12</u>

PASSIVA

Kortfristiga skulder

Ej utbetalda anslag	4 456 000,—
---------------------	-------------

Eget kapital

Ej disponerade medel	538 526,12
Summa DKK	<u>4 994 526,12</u>

København, den 16. februar 1988

*Fridtjov Clemet**Berit Bachmann*

BILAGA 2

Statistikk

Tabell 1

År	Søknader		Søknadsbeløp	
	Antall	Økning i %	Størrelse*	Økning i %
1972	306	+13	19,2	+38
1973	321	+ 5	23,1	+14
1974	468	+46	36,4	+58
1975	888	+90	63,1	+73
1976	636	-28	37,9	-40
1977	652	+ 3	33,6	-15
1978	704	+ 8	47,5	+41
1979	748	+ 6	60,0	+26
1980	762	+ 2	84,3	+29
1981	935	+23	82,8	- 2
1982	638	-32	51,3	-38
1983	563	-12	48,7	- 5
1984	660	+17	79,0	+62
1985	636	- 3	74,3	- 6
1986	563	-11	58,6	-21
1987	579	+ 2	71,7	+22

* i millioner danske kroner (avrundet)

Tabell 2

	Forskning		Undervisning		Allmennkultur		I alt		
	antall	%	antall	%	antall	%	antall		
1972	100	33	22	7	184	60	306		
1973	93	29	38	12	190	59	321		
1974	137	29	54	12	277	59	468		
1975	158	18	86	12	644	70	888		
1976	133	21	85	13	418	66	636		
1977	98	15	83	13	471	72	652		
1978	151	21	89	13	464	66	704		
1979	175	23	111	15	462	62	748		
1980	137	18	123	16	502	66	762		
1981	144	15	118	13	673	72	935		
1982	120	18	86	13	432	68	638		
1983	89	15	85	14	389	71	563		
1984	99	15	102	15	459	70	660		
1985	132	21	80	12	424	67	636		
1986	100	18	76	13	387	69	563		
	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet	I alt	
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	antall	
1987	53	9	297	51	129	22	100	18	579

Tabell 3

	Forskning		Undervisning		Allmennkultur		Totalt		
	antall	%	antall	%	antall	%	antall		
1972	19	24	4	5	56	71	79		
1973	25	25	15	15	62	60	102		
1974	24	25	5	5	66	70	95		
1975	33	26	23	18	69	55	126		
1976	30	16	26	13	139	71	194		
1977	30	15	19	10	146	75	195		
1978	42	18	26	12	158	70	226		
1979	44	23	31	16	119	61	194		
1980	28	15	33	18	121	67	182		
1981	33	18	20	10	121	72	174		
1982	28	16	27	16	116	68	171		
1983	24	13	20	11	132	76	176		
1984	33	19	18	11	121	70	172		
1985	29	19	15	10	105	71	149		
1986	31	21	27	19	86	60	144		
	Undervisning		Allmenkultur		Forskning		Annet	Totalt	
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1987	24	11	96	62	43	14	19	11	182

BILAGA 3

Søknader og bevilgninger i 1987

	Søknader			Bevilgninger		
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%
<i>Undervisning 31</i>						
Overgripende spørsmål	15	1 153 100		7	384 000	
Førskole og grunnskole	7	201 600		3	141 000	
Gymnasial utdanning	3	313 900		2	120 000	
Akademisk grunnutdanning	2	227 900		1	57 000	
Lærerutdanning	3	318 300		1	100 000	
Erhvervsutdanning	11	877 700		4	255 000	
Voksen- og videreutdanning	5	601 800		3	147 000	
Spesialundervisning	7	508 500		3	219 000	
I alt	53	4 202 800	5,9	24	1 423 000	11,3
<i>Allmennkulturell virksomhet 32</i>						
Overgripende spørsmål	50	9 965 600		17	1 740 000	
Formidling						
Museum, bibliotek og arkiv	5	432 300		4	320 000	
AV-medier, grafiske medier	13	1 949 800		7	735 000	
Kunstnerisk virksomhet						
Håndverk og formgivning	16	1 826 900		5	310 000	
Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	26	4 469 500		10	755 000	
Musikk og dans	85	8 046 000		26	1 879 000	
Litteratur	48	8 376 400		13	1 200 000	
Dramatisk virksomhet (teater og film)	54	8 134 700		14	950 000	
I alt	297	43 201 200	60,2	96	7 889 000	62,4

Forskning 33

Tverrvitenskapelige og overgr. spørsmål	5	290 600	3	140 000	
Humanistisk forskning	40	2 960 000	11	427 000	
Samfunnsvitenskapelig forskning	40	4 918 700	17	745 000	
Naturvitenskapelig forskning	19	2 037 000	5	250 000	
Medisinsk forskning	18	1 730 800	5	270 000	
Teknologisk forskning	3	501 700	—	—	
Skogs- og landbruksforskning	4	259 800	2	55 000	
I alt	129	12 698 600	17,7	43	1 887 000 14,9
<i>Annen virksomhet 34</i>					
Etniske minoriteters samarbeid	2	112 800	—	—	
Idrett og friluftsvirksomhet	7	273 500	1	50 000	
Sosialt samarbeid	22	3 281 900	7	491 900	
Børne- og ungdomssamarbeid	11	1 348 300	2	160 000	
Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	58	6 602 700	9	740 000	
I alt	100	11 619 200	16,2	19	1 441 900 11,4
Totalt	579	71 721 800	100	182	12 640 900* 100

* herav DKK 3 153 000 av 1988-års midler

*BILAGA 4***Nordisk kulturfonds bevilgninger 1987**

Mottager/formål	Bevilget DKK
Undervisning	
<i>Overgripende spørsmål</i>	
Norsk Faglitterær Forfatterforening N-0157 Oslo 1, Norge til nordisk seminar om lærebøker i samfundsfag	150 000
Pedagogisk forskningsinstitutt att Harriet Bjerrum Nielsen, Universitetet N-0317 Oslo 3, Norge på vegne af Nordisk förening för pedagogisk forskning (NFPF) til konference om "Kultur og pedagogik"	10 000
Birgitte Tufte, Center for mediepædagogik, Danmarks lærerhøjskole DK-2400 København NV, Danmark samt Helle Alrø til nordisk konference om de elektroniske medier og mediepædagogikken	55 000
Gunner Hansen Sønderborg kommunale ungdomsskole DK-6400 Sønderborg, Danmark på vegne af Landsforeningen af ungdomsskoleledere til studierejse til Sverige og Norge	29 000

Nordisk biologisk råd att Jan Gulbrandsen N-1061 Oslo 10, Norge til workshop om biologi- og miljøundervisning i Norden	50 000
Ståle Løland, Nordisk sprogsekretariat N-0032 Oslo 1, Norge til konference om undervisning i skandinaviske sprog i Island, Færøerne og Grønland	40 000
Benny Birger DK-6623 Vorbasse, Danmark på vegne af Nordisk skolebibliotekarforening til møde om nordiske skolebibliotekers behov for materialer, der beskriver virkeligheden i det moderne Norden	50 000
<i>Førskole og grunnskole</i>	
Hilde Gade, Nosos Ped.-psyk. tjeneste N-7000 Trondheim, Norge samt Sosialhøgskolen til konference for socioanatomer "Hvordan skape tilhørighet og trygghet i skolen?"	26 000
Ivar Otto Iversen Ski skolestyre N-1400 Ski, Norge til udgivelse af publikation med rapport og evaluering af et nordisk lejrskoleprojekt	15 000
Bo Gustafsson S-552 75 Jönköping, Sverige på vegne af projektgruppen "Användning av video- textdatabaser på grundskolans mellanstadium" til "Videotext som medium för kulturellt nordiskt utbyte i skolorna"	100 000
<i>Gymnasial utdanning</i>	
Arto Lähteenmäki SF-15870 Salpakangas, Finland på vegne af Ammatilliset erityisopettajat ry/Spe- ciallärarna inom yrkesutbildningen rf til kon- ferencen "Anpassad yrkesutbildning" gymnasial ut- bildning till alla	30 000
Dansklærerforeningens forlag DK-1370 København K, Danmark til videogram 4 X Et dukkehjem	90 000
<i>Akademisk grunnutdanning</i>	
Námsgagnastofnun /Statens central for læremidler, att Sigurdur Pálsson IS-105 Reykjavik, Island til islandsk oversættelse af undervisningsmateriale (Fred og udvikling)	57 000

Lærerutdanning

Håkon B Landråk 100 000
 Stavanger lærerhøgskole
 N-4000 Stavanger, Norge
 til konference om strategier for vejledning af
 lærerstuderende frem mod år 2000

Erhvervsutdanning

Halldóra Ásgeirsdóttir 19 000
 Islands nationalmuseum
 IS-121 Reykjavik, Island
 på vegne af Nordisk konservatorforbund til
 foredragsholdere og publikation i forbindelse med
 forbundets XI. kongres "Konserveringsetik i
 Norden"

Nordisk landboskole 130 000
 DK-5210 Odense NV, Danmark
 til seminar om udvikling af samarbejdet indenfor
 landbrugsuddannelserne i de nordiske lande

Gunnar Furumo 31 000
 Svenska Teaterförbundet
 S-115 28 Stockholm, Sverige
 til nordisk seminar om uddannelsen indenfor
 film-, video- og TV-området

Institutt for journalistikk 75 000
 att T Wale
 N-1601 Frederikstad, Norge
 til kursus om nordisk journalistik i 1990-erne

Voksen- og videreutdanning

Tapani Sihvola 30 000
 SF-01100 Östersundom, Finland
 på vegne af Nordiska seniorekursföreningen rf til
 samnordiske pensionærkurser/nordisk samarbejds-
 seminar

Kaj-Erik Nordström 64 000
 Västra Nylands folkhögskola
 SF-10300 Karis, Finland
 samt Gotlands läns folkhögskola, S, Lollands høj-
 skole, DK og Skogn folkehøgskole, N til
 fortsættelse af UPPLEV NORDEN (folkehøgskole-
 kurser)

Lokalavd av Föreningen 53 000
 Norden, att Lennart Birging
 S-711 00 Lindesberg, Sverige
 til bog om fire venskabsbyer

Spesialundervisning

Inger Haave, Norges 100 000
 Blindeforbund, Hovseter kurs-
 senter og barnehage
 N-0768 Oslo, Norge

til konference for pædagoger som arbejder med synshæmmede børn	
Tyge Salvig	49 000
DK-7000 Fredericia, Danmark	
på vegne af Gruppen for nordisk samarbejde om læremidler for døve og tunghøre til seminar om billedinformation i undervisningsmidler for svært hørehæmmede	
Sissel Hofgaard Swensen	70 000
N-0263 Oslo 2, Norge	
m. fl. til "minibogmesse" om litteratur for psykisk udviklingshæmmede	

Allmenkulturell virksomhet

Overgripende spørgsmål

Sos. dem. Työväenyhdystyen yhteistyö ry	150 000
SF-00530 Helsingfors, Finland	
på vegne af Folkets Husorganisation Samarbete rf til det 2. seminar	
Asger Albjerg,	80 000
Nordens institut på Åland	
SF-22101 Mariehamn, Åland, Finland	
m. fl. til kunststilling 4 plus 4	
Brighton Festival	100 000
Marlborough House	
GB-Brighton, Sussex, England	
til "Contemporary Nordic Arts Season"	
Judithe Boock	15 000
DK-8600 Silkeborg, Danmark	
på vegne af Foreningen Nordens lokalafdeling til møde for venskabsbyer	
Qaqortoq kommune	100 000
DK-3920 Julianehåb, Grønland	
til symposium og kulturfestival	
N. A. P. A. Nordens institut i Grønland	500 000
DK-3900 Nuuk, Grønland	
til kulturuge i Grønland i forbindelse med åbningen af instituttet	
Sulisartur Højskoliat	30 000
DK-3920 Qaqortoq, Grønland	
til idéforslag til udarbejdelse af en helhedsplan for et kultur-, uddannelses-, og fritidscenter i Qaqortoq i nordisk perspektiv	
Lillehammer kirkeakademi	100 000
att Magnor Langset	
N-2601 Lillehammer, Norge	
til rejse og ophold for nordiske kor i forbindelse med olsøkfjering (De Sandvigske samlingers 100-års jubilæum)	

Hanaholmen – Kulturcentrum for Sverige og Finland, att Anna-Maija Marttinen SF-02100 Esbo, Finland samt Tjänstemännen inom den regionala konst- förvaltningen i Finland rf (ATV ry) til seminar om regional kulturforvaltning i Norden	50 000
Randers kommune Skoleforvaltningen DK-8900 Randers, Danmark samt Foreningen Nordens lokalafld til nordisk venskabsbyuge	250 000
Organisationskommittén för U-MEDIA, c/o Ahlström S-902 62 Umeå, Sverige til kunstudstillingsprojekt U-MEDIA	50 000
Lapin Nuorison Liitto ry/ Förbundet för Lapplands ung- dom rf, Maria-Liisa Malvalehto SF-96200 Rovaniemi, Finland samt Kalevan Nourten Lapin Piiri ry/Lapplands krets av Kalevas ungdom rf til seminar og samar- bejdsprojekt om samekultur i forbindelse med den XV "juhlahutajaiset"	50 000
KVC/ Kommunikationsvetenskapligt Centrum, Högskolan S-851 24 Sundsvall, Sverige til seminar om kommunikation/kultur i regional udvikling	20 000
Suomen teknillinen seura/STS SF-00520 Helsingfors, Finland til seminar "Kulturens nya spår", den nye tekniks indflydelse på kulturens indhold	100 000
Foreningen Norden N-0275 Oslo 2, Norge på vegne af Foreningene Nordens Forbund til nordisk kulturkonference	80 000
Foreningen Norden DK-2100 København Ø, Danmark på vegne af Arbejdsgruppen for venskabsbyjubilæum 1989 til nyhedsbreve, møder m. m. i forbindelse med venskabsbyfestival i 1989	25 000
Festspillene i Nord-Norge N-9401 Harstad, Norge til Nordkalotudstilling i forbindelse med festspillene	40 000

Formidling

<i>Museum, bibliotek og arkiv</i> De samiske samlinger N-9730 Karasjok, Norge til vandredstilling om samisk før-kristen tro	130 000
--	---------

Universitetsbiblioteket N-7004 Trondheim, Norge til løn, rejser, seminar m. m. i forbindelse med samisk database	130 000
Nordiska museet att Sune Zachrisson S-115 21 Stockholm, Sverige til konference om "Föremål och museer"	25 000
Statens Museumsnævn DK-1203 København K, Danmark til konference om handlingsplanen for det nordiske kulturelle samarbejde	35 000
<i>AV-medier, grafiske medier</i>	
Ingunn Eydal Islensk grafik IS-109 Reykjavik, Island m. fl. til det 3. grafiksymposium	130 000
Finlands konstgrafiker SF-00100 Helsingfors, Finland til Nordisk grafik unions 50-års jubilæumsudstilling	130 000
Anders G Lindqvist SF-02170 Esbo, Finland på vegne af Finlandssvensk vecka rf til informativ tryksag om Finland og finlands- svenskerne	70 000
Lars-Ove Pollack Falu kommun S-791 83 Falun, Sverige samt Dalarnas museum til udstilling med nordisk grafik	40 000
Charlottenborgs efterårsudstilling DK-1051 København K, Danmark til afgift for kunstnere m. m. ved grafikudstilling	15 000
Henrik Saxgren DK-1875 Frederiksberg C, Danmark samt Johan Ehrenberg, S til honorar til foto- grafer i forbindelse med udgivelse af bog om Norden "Fred for enhver pris"	50 000
Interimstyret for Nordisk Grafikerhåndbok, att Arne W Isachsen N-3250 Larvik, Norge på vegne af Norske Grafikere, Islensk Grafik, Taidegraafikot og Grafiska Sällskapet til pro- duktion og opdatering af nordisk grafikerhåndbog	300 000

Kunstnerisk virksomhet*Håndverk og formgivning*

Danske Arkitekters
landsforbund 70 000

DK-1260 København K, Danmark
til det 2. nordiske sommerakademi for industrielle
designere (arkitekter og ingeniører)

Konstindustrimuseet 100 000
SF-00130 Helsingfors, Finland
på vegne af de nordiske kunstindustrimuseer til
udstillingen "Lunning-priset" i Island

Anette Ørum 40 000
DK-2820 Gentofte, Danmark
m. fl. til vandreudstilling med vævede billed-
tekstiler

Annaliisa Troberg 60 000
SF-02210 Espoo, Finland
til vandreudstilling (tekstil) "Saarilla/På
öarna"

Jarno Peltonen 40 000
Konstindustrimuseet
SF-00130 Helsingfors, Finland
samt Kunstindustrimuseerne i DK, N, og S tillægs-
ansøgning om returnering fra Island af udstil-
lingen "Lunning-priset"

Billedkunst (maleri, skulptur, foto)

Leif Asbjørnsen 75 000
N-1500 Moss, Norge
til vandreudstilling om nordiske dyretegnere

Jørn Svendsen 30 000
DK-5220 Odense SØ, Danmark
på vegne af Hollufgård (gæsteatelier) til nordisk
skulpturudstilling

Aarhus kunstmuseum, 40 000
att L Gottlieb
DK-8000 Århus C, Danmark
til transport i Norden i forbindelse med vandre-
udstilling af "The Gate" (skulptur)

Nordisk kunstforbund 100 000
DK-1203 København K, Danmark
til seminar om laser og holografi som kunstnerisk
udtryksmiddel

Ove Kreisberg, ICBS, 80 000
International Children's
Book Service

DK-1159 København K, Danmark
til "Children of the North", bog og udstilling om
børnebogsillustrationer i forbindelse med IBBY's
21. verdenskongres for børnebøger i Oslo samt vis-
ning af udstillingen andre steder i Norden samt
på den 25. internationale børnebogsmesse i
Bologna

Kalmar konstmuseum S-392 47 Kalmar, Sverige til den 3. nordiske debutantudstilling (skulptur – finsk/svensk)	60 000
Malmö Konsthall S-171 27 Malmö, Sverige til international udstilling Borealis III	100 000
Föreningen Piteå konstfestival S-941 28 Piteå, Sverige til seminar "Det Skandinaviska och Det Fotografiska"	50 000
Konstnärscentrum Norrbotten c/o Bertil Sundstedt S-955 02 Niemisel, Sverige til Nordkalottens Höstsalong (udstilling)	100 000
Annie Østerlund DK-4400 Kalundborg, Danmark på vegne af Kalundborg kunstforening til kunst- nersymposium Rum – Skulptur – Menneske	120 000
<i>Musikk og dans</i>	
Kalle Zwiłgmeyer DK-2300 København S, Danmark til indspilning og udgivelse af grammofonplader "Norden synger viser"	70 000
Paul Gradin S-873 00 Bollstabruk, Sverige på vegne af Kramfors Kammarensemble/Föreningen Norden Kramfors til nordisk musikfestival	30 000
Landslaget Musikk i Skolen N-0552 Oslo 5, Norge på vegne af Nordisk seksjon av Jeunesses musi- cales til tre enkeltturnéer med "Adam"	150 000
Anne Borg Den norske opera N-0184 Oslo 1, Norge på vegne af samtlige opera- og balletledere i DK, S, SF og N samt balletten ved Islands Nationalteater til nordisk koreografkonkurrence	250 000
Toivo Marjamäki Suomen Harmonikkaliitto ry SF-33500 Tampere, Finland (Finlands harmonikaförbund) til NORDACCORDION 88 (harmonikafestival, harmonikakonkurrence og mesterskabskonkurrence for harmonikaorkestre)	50 000
Nordjazz att Steinar Kristiansen N-0354 Oslo 3, Norge til workshop for nordiske jazzkomponister	50 000
Finlands svenska folkmusikinstitut SF-65100 Vasa, Finland til seminar om nordisk folkemusikforskning – Folkemusikens pædagogik	80 000

Ny Musikk N-0552 Oslo 5, Norge til NORDLYD-87	75 000
Svenska sektionen av ICEM/ International Confederation for Electro Acoustic Music S-111 48 Stockholm, Sverige til rejse, ophold og honorar for tre komponister i forbindelse med tre seminarer/kurser	20 000
Hanne Juul S-462 00 Vänersborg, Sverige på vegne af NORDVISA til lærerseminar ang. vise- skolen i Kungälv	20 000
Norske symfoni-orkestres landsforbund (NASOL) N-0552 Oslo 5, Norge på vegne af NORDSYMFONI/Suomen sinfoniaorkesterit, SF, DAOS/DK, SOR/S, orkester fra Island og Føroya Symfoniorkester til 5 orkes- terkonferencer om "Ny musikk i nordisk samvirke"	75 000
Storjord kommune Kulturkontoret N-9046 Oteren, Norge til koncert med Nordkalottens kammerorkester	3 000
Cedron Strand, Växjö musikskola S-352 33 Växjö, Sverige til seminar om nyskrevet nordisk musik for blæsere	50 000
Falun Folk Music Festival S-791 28 Falun, Sverige til den 2. festival	50 000
Svensk Musik att Roland Sandberg S-102 54 Stockholm, Sverige på vegne af Nordiska Musikinformationscentralerne (MIC) til rejse til New York i forbindelse med udstilling og presentation af nordisk orkester- musik	50 000
Ny Musik DK-9000 Ålborg, Danmark til Nordisk ny musik festival	50 000
Folkemusikhusringen att Jens E Jørgensen DK-4450 Jyderup, Danmark til nordisk folkemusikstævne	75 000
Ritva Pento Kuopio tanssii ja soi SF-70100 Kuopio, Finland til bog om nordisk danseseminar i 1986	30 000
Pernille Munch Skagens bibliotek DK-9990 Skagen, Danmark	20 000

på vegne af Komiteen for Skagen visefestival til festivalen i 1986 (962-86-219)	
Norrbottnensmusiken	150 000
S-951 21 Luleå, Sverige	
til Nordkalottens symfoniorkester	
SAMNAM, Samrådet for nordisk amatørmusik	50 000
att Musse Mathiasen	
DK-8100 Århus C, Danmark	
til amatørmusikkonkurrence	
Nordisk konservatorieråd	100 000
att Einar Solbu	
N-0130 Oslo 1, Norge	
til workshop for komponister og udøvere samt udgivelse af nye værker "Komposition og interpretation i vekselvirkning"	
Konservatoriet for rytmisk improvisationsmusik	100 000
DK-1854 Frederiksberg C, Danmark	
til seminar om rytmisk musik på konservatorieniveau. Aktuell pædagogik og fremtidsperspektiver	
Hanne Toft Jespersen	6 000
DK-4000 Roskilde, Danmark	
til særnummer af tidsskriftet MODSPIL om musik på Færøerne	
Madeleine Hjort, Projekt	75 000
Nordisk Danskommitté,	
c/o Danssek-Svenska ITI	
S-111 48 Stockholm, Sverige	
til nordisk danseforskningsseminar	
NASOM's stævnekomite	200 000
att Jytte Drud	
DK-5210 Odense NV, Danmark	
på vegne af Nordisk Arbejdersanger- og Musikerforbund til forbundets 9. stævne	
<i>Litteratur</i>	
Litteraturfestivalen i	100 000
Reykjavik, att Knut Ødegård, Nordens Hus	
IS-Reykjavik, Island	
til festivalen	
Kristianstads länsbibliotek	40 000
S-291 33 Kristianstad, Sverige	
samt Studieförbundet Nordöstra Skåne til nordiske kulturfestener	
Nordisk teaterkomité	150 000
N-0106 Oslo 1, Norge	
til oversættelse til svensk, finsk og islandsk af "Stanislavskijs samlede verker"	
Stockholms Universitets	5 000
Studentkår, att Tommy Bengtsson	
S-104 05 Stockholm, Sverige	

til fire forskellige møder med forfattere fra henholdsvis Island, Norge, Danmark og Finland "Var ligger Norden – og nordisk litteratur av idag?"	
Monica Jakobson, Kulturhuset S-103 94 Stockholm, Sverige samt Café Existens (tidskrift) Stockholms stadsbibliotek og Svenskt författarcentrum til samnordiske poesidage	75 000
Kulturnämnden i Härnösand S-871 22 Härnösand, Sverige samt Härnösands musikskola til indkøb af musikværker m. m. i forbindelse med nordiske dage for venskabsbyer (Samtida musik i Norden)	50 000
Selskabet for børnelitteratur att Kirsten Waneck, Bibliotekscentralen DK-2750 Ballerup, Danmark til forberedende møder i forbindelse med den 21. IBBY kongres (Word congress on children's books)	100 000
Örebro kommun Kulturförvaltningen, att Eva Bellsund S-701 14 Örebro, Sverige til nordiske poesidage	45 000
Davvi Media O/S N-9730 Karasjok, Norge til bog om urbefolkninger i Nord	50 000
Hanaholmen, kulturcentrum för Sverige och Finland, att Ann Sandelin SF-02100 Esbo, Finland til seminaret "Hur förbättra bokdistributionen i Norden"	50 000
Svenska nationalkommittén för genealogi och heraldik, att A Heymowski, S-111 30 Stockholm, Sverige til trykning af "Nordisk heraldisk terminologi"	20 000
Bok och Bibliotek S-411 10 Göteborg, Sverige til nordisk bogklub	500 000
Foreningen Norden DK-2100 København Ø, Danmark til kursus om moderne nordisk litteratur	15 000
<i>Dramatisk virksomhet (teater og film)</i>	
Dansk Amatør Teater Samvirke DATS DK-6300 Gråsten, Danmark til kursus i video-dramaturgi	75 000
Norsk filmklubbforbund N-0165 Oslo 1, Norge til publikation om nordisk filmklubsamarbejde	40 000
Birthe Barréus S-116 36 Stockholm, Sverige på vegne af Nordiska Filmscenograferes Interesseorganisa-	45 000

tion til 3 møder om nordisk samarbejde indenfor filmscenografiens område	
Galleri F 15	80 000
N-1501 Moss, Norge	
til videokunst-udstilling	
Dragsholm dukketeaterfestival	25 000
Dragsholm Erhvervs- og turistkontor	
DK-4550 Fårevejle, Danmark	
til den 2. dukketeaterfestival	
Festival du Cinema Nordique	200 000
F-76000 Rouen, Frankrig	
til "1.st Nordic Film Festival"	
Birgir Kruse	25 000
FR-100 Tórshavn Færøerne	
på vegne af Filmsfelagid til nordiske filmdage	
Pauli Snellman	20 000
SF-00170 Helsingfors, Finland	
på vegne af repræsentanterne i Finland for den nordiske ungdomsrevy til opførelse i Finland af "Vem narres?"	
Norsk amatørteaterråd	75 000
N-0608 Oslo 6, Norge	
til rådsmøde og konference Nordiske teaterdager -87	
Viveka Hagnell	30 000
Institutt for drama film og teater	
N-7055 Dragvoll, Norge	
til bog om teaterprojekt "Drömmar om rosor och eld"	
Peter Cowie	75 000
GB-London SW3 3JW, England	
til bog på engelsk "A History of Nordic Cinema"	
Tommy Flugt	60 000
DK-4300 Holbæk, Danmark	
på vegne af 2. danske kortfilmfestival til nordisk kortfilm seminar i forbindelse med kortfilmfestivalen	
Dansk ASSITEJ	150 000
DK-1360 København K, Danmark	
til nordisk og internationalt seminar i tilknytning til en nordisk og international børneteaterfestival	
Pekka Mandart	50 000
SF-00100 Helsinki, Finland	
til video om Lunning-pristagerne	

Forskning

Tverrvitenskapelige og overgripende spørgsmål

Jostein Gripsrud, Institutt for massekommunikasjon, Humanvitenskapelige seksjon	10 000
N-5007 Bergen, Norge	
til symposium om Pierre Bourdieus kultursociologi	
Lars Dencik, RUC	50 000
DK-4000 Roskilde, Danmark	
samt Berit Hütscher til publikation på engelsk "Modern childhood in the Nordic countries"	

Johan P Olsen, Universitetet LOS-sentret N-5015 Bergen, Norge til "Scandinavian Symposium for Organizational Research"	80 000
<i>Humanistisk forskning</i>	
Evert Baudou, Institutionen för arkeologi, Umeå universitet S-901 87 Umeå, Sverige til den 2. nordiske TAG konference (Theoretical Archaeology Group)	80 000
Salmehistorisk selskab att S Kjeldgaard-Pedersen DK-4000 Roskilde, Danmark til nordisk symposium om aktuel hymnologisk forskning	50 000
Jysk Arkæologisk Selskab DK-8270 Højbjerg, Danmark til udgivelse af selskabets skrifter bind XXI "Multivariate Archaeology" fra et symposium i 1984	40 000
Reidar Bertelsen Universitetet i Tromsø, Inst for samfunnsvitenskap N-9001 Tromsø, Norge m. fl. til møde i forbindelse med senere udgivelse af lærebog i historisk arkæologi	18 000
Dansk Folkemindesamling DK-2300 København S, Danmark til seminar om folkekunstudforskning i Norden	29 000
Leena Holst, Suomen kansallispukuneuvosto SF-00100 Helsingfors, Finland på vegne af Nationaldräktsrådet i Finland til nationaldragtsseminar om "Sammanfallande drag i nordisk nationaldräktkultur"	70 000
Helge Omdal Agder distriktshøgskole N-4601 Kristiansand, Norge samt Universitetsforlaget til antologi om "Informationskløfter og demokrati?"	20 000
Anders Hagen, Hist museum Universitetet N-5027 Bergen, Norge til seminar om "Kulturkontakt i Norden i romersk jernalder. Økonomi, migrasjon og sosial struktur"	20 000
Tomas Johansson S-832 00 Frösön, Sverige på vegne af Föreningen för förhistorisk teknologi til udgivelse af temanummer af Forntida Teknik om experimentel arkeologi	20 000
Søren Kirkegaard Selskabet att Birgit Bertung DK-1564 København V, Danmark til international Søren Kirkegaard-konference	50 000

Sven Lilja Stadshist institutet, Stockholms universitet S-106 91 Stockholm, Sverige på vegne af Ingrid Hammarström til bog om "Kommunal frihet för nationell samling. Debatter om kommunalreformer i 1800-talets Norden"	30 000
<i>Samfunnsvitenskapelig forskning</i>	
Birgitta Skarin Frykman Etnologiska inst, Göteborgs universitet S-411 17 Göteborg, Sverige til 3 arbejdsmøder i forbindelse med udarbejdning af nordisk kompendium over arbejderkultur	30 000
Idrættens forskningsråd c/o Dansk Idræts-Forbund, Idrættens Hus DK-2605 Brøndby, Danmark til nordisk idrætskonference i forbindelse med årsmødet i Nordisk Samarbejdskomité for Idrætsforskning/NSIF	65 000
Anna-Birte Ravn Aalborg universitetscenter DK-9100 Ålborg, Danmark til planlægning af det 3. nordiske kvindehistoriemøde	30 000
Ove K Pedersen, Institut for samfundsøkonomi og planlægning, RUC DK-4000 Roskilde, Danmark til workshop med henblik på udgivelse af en antologi om forhandlingsøkonomiske strukturer og processer i Norge, Sverige og Danmark	20 000
Margareta Biörstad Riksantikvarieämbetet S-114 84 Stockholm, Sverige på vegne af ICAHM's nordiske sekretariat (International Committee on Archaeological Heritage Management) til planlægningsmøder for symposiet "Archaeology and Society"	50 000
Stockholms Studentkårers Centralorganisation/SSCO, att Kristina Lundell S-114 89 Stockholm, Sverige til konference om udenlandske (ikke-nordiske) studerendes studiesituation i Norden	20 000
Øystein Steinlien, Institutt for samfunnsvitenskap N-9001 Tromsø, Norge samt Institutt for museumsvirksomhet til internasjonalt møte om den fjerde verden – Antropologi og film. Tekst og kontekst for virkelighedsformidling	50 000
Arkivföreningen att Raimo Pohjola, Riksarkivet SF-00171 Helsingfors, Finland til nordisk symposium om "Nyttjande av lokalt arkivmaterial inom vetenskaplig forskning"	45 000

Henrik Chambert NORDPLAN S-111 86 Stockholm, Sverige til løn, rejser og ophold samt trykning af rapport i forbindelse med 3 seminarer i forbindelse med "Stadsbygdens utvecklingsdynamikbyggande, bostäder och planering i de nordiska storstadsregionerna"	45 000
Initiativgruppen vedr. ungdomskulturforskning DK-1453 København K, Danmark til planlægningsmøde ang. nordisk samarbejde om ungdomsforskningsdokumentation	40 000
Niels Albertsen DK-8000 Århus C, Danmark til forskersymposium "Histoires de vie, generations et classes" (sammenknytningen af den livshistoriske fremgangsmåde med klasse- og familiestrukturelle forhold)	30 000
Catherine Sandbach-Dahlström Engelska institutionen Stockholms universitet S-106 91 Stockholm, Sverige på vegne af Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning til nordisk symposium om kvindeforskningsteori	50 000
Ning de Coninck-Smith Inst for dansk skolehistorie, Danmarks lærerhøjskole DK-2400 København NV, Danmark til seminar om at forske i børns socialisering – før og nu	40 000
Björn Hettne, Avd för freds- och utvecklingsforskning S-411 25 Göteborg, Sverige til konference om interregionalt samarbejde omkring det nordiske/SADCC initiativ	75 000
Nordiska förbundet för hembygdsarbete, att Karl-Eric Axenström S-891 00 Örnsköldsvik, Sverige S-411 25 Göteborg, Sverige til forberedende møder samt konference om migrationen i Norden	10 000
Nordiska förbundet för hembygdsarbete, att Karl-Eric Axenström S-189 00 Örnsköldsvik, Sverige til konference om migrationen i Norden	100 000
Ulf Lindström Institutt for sammenliknende politikk, Universitetet N-5007 Bergen, Norge til møde for projektgruppe Socialdemokratin: Socialistisk projekt eller politisk kultur	45 000

Naturvitenskapelig forskning

Sverre Sjölander Tema kommunikation, Linköpings universitet S-581 83 Linköping, Sverige til udgivelse af samnordisk antologi over biologisk kommunikationsforskning	10 000
Nora Levold, Institutt for sosiologi og samfunnskunnskap, Universitetet N-7055 Dragvoll, Norge samt Knut H Sørensen til to workshops om "Teknologi- utvikling i små land og de nasjonale sivilingeniørprofesjo- ners rolle"	40 000
Henning Knudsen og Lise Hansen, Institut for sporeplanter DK-1353 København K, Danmark til udgivelse på engelsk af "Nordic Macromycetes" (Svampeflora)	120 000
Rutger Rosenberg Kristinebergs marinbiologiska station S-450 34 Fiskebäckskil, Sverige til indkøb af materialer samt rejser m m i forbindelse med en økologisk undersøgelse i det åbne Skagerak	45 000
Kungl Vetenskapsakademien Abisko naturvetenskapliga station S-980 24 Abisko, Sverige til materialer og vedligeholdelse i forbindelse med "Odling av proveniensmaterial av fjällbjörk vid Arboretum Norr"	35 000
<i>Medisinsk forskning</i>	
Bjørn E Holstein, Institut for social medicin, Panum DK-2200 København N, Danmark på vegne af Dansk Gerontologisk Selskab til nordisk se- minar om gerontologisk undervisning og uddannelse (læ- ren om den normale aldring)	80 000
Hans Åkerblom, Barnkliniken Helsingfors universitet SF-00290 Helsingfors, Finland til planeringsmøde i forbindelse med "Koronarsjukdo- mens riskfaktorer hos barn och ungdomar"	40 000
G Snorri Ingimarsson Cancerforeningen i Island IS-125 Reykjavik, Island m. fl. til arbejdskonference om "Gemensamma riktlinjer för onkologisk utbildning (cancerlära) i Norden"	100 000
Statens sjuksköterskeskolas kamratförbund, c/o Anna-Brita Jungqvist S-171 51 Solna, Sverige til Astrid Janzon-symposium "Samarbete till hälsa"	20 000
Joel Juppi Liikuntatieteellinen seura SF-00250 Helsinki, Finland	30 000

på vegne af The Finnish society for research in sport and physical education til temanummer af "Scandinavian journal of sport sciences" om "Exercise for the handicapped"

Skogs- og landbrugsforskning

Gunnar Jørgensen 35 000

DK-3400 Hillerød, Danmark

på vegne af SCIENTIFUR v. Nordiske Jordbrugsforskeres Forenings subsektion for pelsdyr til bog "Applied Clinical Chemistry in Fur Animal Production" (dansk, finsk, russisk)

Jørgen Burchardt 20 000

DK-5750 Ringe, Danmark

på vegne af Nord Nytt (tidsskrift for folkelivsforskning) til temanummer om "Skogen"

Annen virksomhet

Etniske minoriteters samarbeid

Sveriges Dövas Idrottsförbund 50 000

Idrottens Hus

S-123 87 Farsta, Sverige

til "Nordisk samverkanskurs för döva"

Sosialt samarbeid

Inger Grönberg, Folkhälsan 100 000

SF-00250 Helsingfors, Finland

til konference "Hälsa för alla i Norden år 2000"

Nordisk samråd 150 000

Kvinneutvalget

SF-99980 Utsjoki, Finland

til samisk kvindeseminar samt løn til sekretær i forbindelse med senere deltagelse i Nordisk Forum 88

Inger Grönberg, Folkhälsan 150 000

SF-00250 Helsingfors, Finland

på vegne af NORSAM til konference "Åldrandets myter"

Inger Grönberg, Folkhälsan 19 000

SF-00250 Helsingfors, Finland

på vegne af NORSAM/Nordiskt samråd för aktivt åldrande til NORSAM-folder

Sør-Varanger Finsk-Norsk 2 900

forening, att Väinö Mäläskä

N-9910 Bjørnevattn, Norge

til de 3. Kvenkulturdaye

Markku Tanner 50 000

Suomen kotiseutuliitto/Finlands Hembygdsförbund

SF-00100 Helsinki, Finland

til seminar "Samfundshuset – kulturens mötesplats"

Pitäruokaprojekti 20 000

att Anni Palmujoki

SF-00530 Helsinki, Finland

til fest for finsk madkultur (sockenmatprojektet)

Barne- og ungdomssamarbeid

Karl Gustaf Bjarnehäll 40 000

S-293 00 Olofström, Sverige

på vegne af Föreningen Nordens lokalavd til nordisk ungdomsuge for venskabsbyer

Matti Rinne 1200 000

Kunnanvirasto

SF-73900 Rautavaara, Finland

på vegne af Stiftelsen för Rautavaara kurs- och lägercenter til "De ungas nordiska skogs- och naturskyddsseminarium"

Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)

Sten-Olof Westman 50 000

SF-01370 Vanda, Finland

til seminar "Ny giv i åldringsvården"

Nordiska Hörselskadades 100 000

Samarbetskommitté, c/o Hörselfrämjandets Riksförbund

S-114 86 Stockholm, Sverige

til "Hearing om de olika personalgruppernas inom hörselvården ansvarsområden"

Torbjörn Jonsson 75 000

c/o Gordon

S-412 63 Göteborg, Sverige

til konference om oprettelsen af en nordisk musikhøjskolestuderendes union

att Þórunn J Hafstein 50 000

Kultur og undervisningsministeriet

IS-150 Reykjavik, Island

på vegne af Höfundaréttarfélag Íslands/Det islandske ophavsretsselskab til trykning af tidsskriftet Nordiskt Immaterielt Rättsskydd i forbindelse med Nordisk ophavsretssymposium

Karl Montan 80 000

S-252 59 Helsingborg, Sverige

til projektet "Nordisk översikt över utvecklingen inom rehabilitering och handikappomsorg under perioden 1945-1985"

Kaarina Laine 75 000

SF-00410 Helsinki, Finland

på vegne af Reumaliitto/Reumaförbundet til møde med de nordiske "reumaorganisationerna"

Reetta Leskinen 60 000

Seurakuntaopisto

SF-04400 Järvenpää, Finland

på vegne af Euroopan naisten ekumeeninen forum/Europeiska kvinnors ekumeniska forum til et nordisk økumenisk kvindemøde

Hörselfrämjandets 100 000

Riksförbund, att Kerstin Torstensson

S-114 86 Stockholm, Sverige

m fl til nordisk uddannelsessymposium

Bengt Wennerberg 150 000
Utbildningsradion
S-115 80 Stockholm, Sverige
samt "Förbundet mot läs- och skrivsvårigheter" til seminar om læse- og skrivevanskeligheder hos voksne

BILAGA 5

Yttrande om förslag angående Nordiska kulturfonden i Den kulturella handlingsplanen – allmänskultur

1. Allmänt

Ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) ordförande, statsråd Kirsti Kolle Grøndahl har i brev 20.5.1987 meddelat, att det skulle vara av stort värde för ministerrådet, att ha fondstyrelsens synpunkter på ett förslag till handlingsplan inför ministerrådets behandling av ärendet. Fondstyrelsen har tagit del av förslaget från arbetsgruppen på det allmänskulturella området, vari även kulturfonden behandlas. Frågan diskuterades vid styrelsens möte 23–24.6.1987 i Ilulissat/Jakobshavn, Grönland.

Styrelsen kunde därvid konstatera, att arbetsgruppen har genomgått ett omfattningsrikt material och på grundval härav presenterat intressanta synpunkter och förslag. Resultatet är respektingivande med hänsyn till den begränsade tid som stått till arbetsgruppens förfogande. Tyngdpunkten i arbetet har lagts på organisationsstrukturer, vissa huvudområden (tex massmedia) och "synliggörande" av samarbetet, medan förslagen angående mer konstitutionella frågor (tex samspelet mellan ministerrådet, Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden) förefaller vara mindre nyanserat behandlade.

Handlingsplanen omfattar en genomgång av det allmänskulturella samarbetet före och efter kulturavtalets tillkomst, en särskild utredning kring frågan om Norden som hemmamarknad och en värdering av den konkreta verksamheten. Rapporten inleds med en sammanfattning och förslag. I denna inledning (kapitel 1) presenteras arbetsgruppens förslag angående "en utvidet Nordisk Kulturfond" (avsnitt 2, ss. 24–26). Bakgrunden för övervägandena ges dels i de historiska avsnitten (kapitel 2 och 3), dels i värderingsavsnittet (kapitel 4). I fondstyrelsens yttrande behandlas handlingsplanen till de delar den berör Nordiska kulturfonden.

2. Utvärderingen av fondens verksamhet

I den utvärdering av fondens verksamhet, som genomförts på uppdrag av fondstyrelsen och som avslutades 1986, framförs en del synpunkter på tillämpningen av överenskommelsen om fonden och på styrelsens bevilj-

ningspraxis. Utvärderingen har tidigare översänts till ministerrådet med hänvisning till arbetet med en handlingsplan. Styrelsen kommer under 1987 att avsluta sina diskussioner om de enskilda kapitlen i utvärderingen. Det kan emellertid redan nu konstateras, att rapporten inte ger anledning till någon egentlig omprövning av nuvarande verksamhet. Det kan tvärtom generellt konstateras, att utvärderingen i de flesta fall bekräftar rimligheten av de principer som lagts till grund för verksamheten. Styrelsen har dock redan beträffande informationen om fonden i enlighet med utvärderingens förslag beslutat om en förstärkning, som i första hand tar sig uttryck i utannonsering av fondens medel två gånger per år.

En kortfattad redogörelse för utvärderingsrapporten ingår i handlingsplanens kapitel 4. Trots att styrelsen ännu inte avslutat genomgången av rapporten kan redan nu konstateras, att konklusionerna i handlingsplanen inte till alla delar helt överensstämmer med evalueringsrapporten. Som exempel kan framför allt nämnas, att evalueringsrapporten inte anser förvaltningen vara oöverskådlig och komplicerad, ej heller kritiserar kvaliteten i ansökningsberedningen.

3. Överenskommelsen om fonden

Ursprunget till Nordiska kulturfonden låg i ett medlemsförslag, som väcktes i Nordiska rådet. Fonden etablerades av regeringarna efter överläggningar med Nordiska rådet. Överenskommelsen om fonden har inte genomgått några väsentliga förändringar under de år fonden varit verksam.

I avtalet definieras fondens verksamhetsområde, som omfattar det nordiska kultursamarbetet i hela dess omfattning. De medel som ställs till fondens disposition förvaltas och fördelas av en styrelse, som också leder verksamheten i övrigt.

Arbetsgruppen har inte förutsatt någon ändring av överenskommelsen om fonden för genomförande av de förslag som läggs fram.

4. Fondens roll i samarbetet

Det kan med tillfredsställelse konstateras, att arbetsgruppen funnit anledning att föreslå ökade resurser till kulturfondens disposition. Som framgår av arbetsgruppens rapport mottar fondstyrelsen redan nu ett stort antal ansökningar och beviljningsprocenten är relativt liten. Det är därför – trots att många av ansökningarna inte har önskvärd kvalitet eller måste avvisas på rent formella grunder – i högsta grad motiverat att höja det årliga dispositionsbeloppet. Med det stora antalet goda ansökningar måste styrelsen tillämpa en hård prioritering och, oftare än man kunde önska, bevilja endast en del av det ansökta beloppet. En annan nackdel är att de disponibla medlen inte lämnar tillräckligt utrymme för satsningar på intres-

santa projekt, som innebär ett risktagande på grund av att de inte är eller ens kan vara förhandsplanerade på ett sätt som styrelsen i dag förutsätter.

Arbetsgruppen understryker vikten av att kultursamarbetet aktiveras och byggs ut, men anser att detta inte i första hand bör ske genom att de etablerade och institutionaliserade samarbetsformerna tilldelas ökade resurser. Det är glädjande att konstatera, att gruppen ser kulturfonden som en viktig faktor i det framtida kultursamarbetet och understryker

at det ud fra et samlet nordisk perspektiv vil være mer formålstjenligt i højere grad at skabe fornyelse gennem en udvidet nordisk kulturfond, som giver mulighed for større samlede indsatser samtidig med, at samtlige kulturområder – også de mindre etablerede – kan tilgodeses i en fleksibel form, samtidig med at der gennem en udvidet kulturfond tilvejebringes flere frie midler i det nordiske kultursamarbejde.

En større samlet aktivitetsforøgelse til en udvidet nordisk kulturfond vil efter arbejdsgruppens mening give et større udbytte ud fra et samlet kulturpolitisk perspektiv end tildeling af mange mindre enkeltbeløb.

Det kan därför igen med tillfredsställelse framhållas, att arbetsgruppens förslag är

at en udvidet nordisk kulturfond vil være det mest hensigtsmæssige instrument til at sikre det nordiske kultursamarbejdes udvikling og fornyelse i fremtiden.

Styrelsen ställer sig emellertid avvisande till arbetsgruppens förslag om en "udvidet kulturfond", vars dispositioner görs avhängiga av vad

Ministerrådet og de besluttende instanser i Nordisk Råd måtte beslutte,

varvid

de overordnede retningslinjer og prioriteringer af temaområder drøftes på de halvårlige møder mellem Ministerrådet og Nordisk Råds kulturudvalg.

Liknande formuleringar förekommer i motiveringarna i handlingsplanens budgetöversikt (kapitel 3):

Nordisk Kulturfond udbygges både aktivitets- og budgetmæssigt, således at fonden i en fortsat fristående organisation får mulighed for at initiere temaprojekter efter beslutning på det årlige samråd mellem MR-KULTUR og NRs kulturudvalg, som f. eks. Kulturinformation i udlandet, større aktivitetsfremstød rettet mod Norden som kulturelt hjemmemarked etc., samt mulighed for øget tilskud til bilateralt samarbejde og kulturprojekter over hele kulturfeltet.

Av samma art är arbetsgruppens konklusion om att

midler /på ministerrådets dispositionsmedel/ vil kunne frigøres til udredende og klargørende arbejde, som kan videreføres enten

indenfor de permanente institutioners rammer eller som åremålsbegrænsede projekter indenfor en udvidet kulturfond.

Arbetsgruppen har inte föreslagit medverkan från kulturfondens sida vid dessa överläggningar.

Enligt de ovan citerade förslagen skulle ministerrådet på sedvanligt sätt bevilja fonden medel över budgeten och därefter, efter samråd med eller tillsammans med relevant organ i Nordiska rådet, besluta om att vissa delar av fondens dispositionsbelopp skall användas för speciella ändamål, såsom kulturframstöt i utlandet och andra temaområden. Vidare föreslås att fonden, efter utrednings- och planeringsarbete i ministerrådets regi, skulle föra arbetet vidare som tidsbegränsade projekt. Dessa formuleringar står i motsättning till fondöverenskommelsen och skapar tvivel om styrelsens beviljningskompetens. Enligt styrelsens bestämda uppfattning bör den även i framtiden ligga hos fonden.

Fondstyrelsen har kontinuerligt gjort kulturpolitiska satsningar på nordiskt plan. I detta sammanhang kan nämnas, att fonden beviljat medel till verksamheter, såsom folkbildningssamarbete, idrottssamarbete m m, vilkas finansiering senare övertagits av ministerrådet. Fonden har kontinuerligt spelat en viktig roll i utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet vid sidan av ministerrådet och Nordiska rådet. Styrelsen ställer sig mot denna bakgrund positiv till en ökad kontakt mellan de tre nordiska samsamarbetensorganen. Detta kunde ske genom årliga möten mellan parterna för ömsesidig information och diskussioner om prioriteringarna inom ramen för kultursamarbetet.

Vid dessa överläggningar kunde det tex vara aktuellt att diskutera möjligheterna att placera förvaltningsansvaret för större, högt prioriterade satsningar hos kulturfonden i sådana fall då medel anvisas över ministerrådets egen budget och det inte anses ändamålsenligt att bygga upp en särskild förvaltningsapparat.

Här kan erinras om att fondstyrelsen tidigare i ett par fall påtagit sig fördelningsansvaret när det gäller ministerrådets stödordningar, nämligen folkbildningssamarbetet och idrottssamarbetet. Styrelsen konstaterar utan invändningar, att fördelningsansvaret för folkbildningsstödet föreslås överfört till andra organ. Däremot är det överraskande, att idrottsstödet även i framtiden skulle fördelas av fondstyrelsen. Denna stödordning kan med fördel och med mindre problem än beträffande flera andra aktiviteter administreras av andra organ, tex de nordiska riksidsrottsförbunden, som redan nu gör upp de förslag, som fondstyrelsen behandlar.

Arbetsgruppen föreslår, att fondens medel primärt används för allmänkulturella ändamål eller för undervisnings- eller forskningsändamål, som har en klar allmänkulturell anknytning. Förslaget kan sägas vara en uppföljning av de tendenser, som gjort sig gällande under de gångna åren. Huvudparten av fondens anslag går till samsamarbetsprojekt inom det allmänkulturella området. Till detta kommer, att stödformer, som också kan vara

relevanta för behandling av ansökningar på de två andra huvudområdena, etablerats på både utbildningsområdet och forskningsområdet (Nordiskt samarbete inom skolområdet, Nordiskt vuxenutbildningssamarbete och Nordiskt forskningspolitiskt råd). Det är dock viktigt att understryka, att arbetsgruppen inte har uteslutit möjligheten, att medel i framtiden kan beviljas även till andra ändamål inom undervisnings- och forskningsområdet än sådana med allmänskulturell anknytning.

5. Budgetutveckling

Den föreslagna budgetutvecklingen är 9 milj. DKK under tre års tid, varvid fonden 1991 skulle disponera över 38 milj. DKK.

En sådan budgetutveckling skulle ge möjlighet att bygga ut aktiviteterna till att i större utsträckning omfatta aktuella temaområden och bedriva uppsökande verksamhet.

Styrelsen vill understryka vikten av att det årliga belopp, som fonden disponerar över i dag, fortsatt oförminskat bör kunna användas enligt gällande riktlinjer. En utbyggnad av verksamheten förutsätter ökade medel. Styrelsen motsätter sig bestämt, att de fria medel, som fonden disponerar över, skulle förringas genom att fonden eventuellt skulle åta sig nya uppdrag eller funktioner inom dagens budgetram.

6. Ansökningsberedning

Arbetsgruppen föreslår att delområdena på det allmänskulturella fältet grupperas och områdesvis samlas under kommittéer. Sålunda föreslås inrättande av en permanent arbetsgrupp för kultur och massmedia, en nordisk litteratur-(bok-)kommitté, en nordisk filmkommitté, en nordisk musikkommitté osv. Dessa nyinrättade eller omstrukturerade samarbetsorgan avses, då arbetsgruppen föreslår

at fagkomiteerne for de enkelte kunstområder i højere grad bør fungere som indstillende instanser i forhold til kulturfonden med hensyn til ansøgninger over en vis størrelsesorden.

Idag lämnas – avhängigt av avtalad praxis på de skilda områdena – alla ansökningar eller sådana, som överskrider ett visst belopp och som inte avvisats på formella grunder, för yttrande till samnordiska sakkunnigorgan: Kommittén för nordiskt samarbete på skolområdet, Kommittén för nordisk vuxenutbildning, Rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet eller Nordiska forskningspolitiska rådet. Styrelsen, som ju själv avgör till vilken grad och i vilken omfattning sakkunnigorgan skall utnyttjas i ansökningsberedningen, finner detta förfarande vara tillräckligt och tillfredsställande.

Arbetsgruppens förslag innebär inrättande av flera samnordiska sakkunnigorgan än vad styrelsen idag utnyttjar på motsvarande samarbetsområ-

den. Det kan inte förnekas, att en sådan utbyggnad av ministerrådets samarbetsstruktur skulle leda till ökade praktiska svårigheter och större byråkrati i remissförfarandet, såvida alla de nya organen skulle utnyttjas som remissinstanser av fonden.

Vad gäller frågan om

at der i forbindelse med projekter udefra eller på tværs af kunstområderne bør kunne indhentes udtalelser fra relevante fagmiljøer eller sagkyndige,

kan konstateras, att styrelsen redan i dag utnyttjar denna möjlighet. T. ex. inhämtas fr o m 1986 regelbundet yttrande från samtliga fackavdelningar vid det sammanlagda ministerrådassekretariatet. Det är möjligt att denna praxis bör byggas ut om fonden tillförs ökade medel, som kan disponeras för större och mer tvärspektoriella satsningar.

Om ett betydligt större årligt dispositionsbelopp ställs till fondens förfo-gande medför det sannolikt ett ökat antal ansökningar att behandla, samtidigt som styrelsen bör ägna mer tid åt uppsökande verksamhet och be-handling av större satsningar. Det kan mot en sådan bakgrund vara rele-vant att diskutera arbetsgruppens förslag om

at mindre ansøgninger bør kunne afgøres administrativt med efter-følgende fremlægelse for fondsstyret.

Vid en sådan delegering bör naturligtvis diskuteras, vilka begränsningar som bör göras beträffande maximibelopp för beviljning och ansökningar-nas innehåll och art.

Frågor angående remissförfarande och ansökningsbehandling får styrel-sen anledning att pröva mer ingående inom sig först när eventuella beslut angående handlingsplanen föreligger.

7. Förvaltning och sekretariat

Som tidigare nämnts har arbetsgruppen inte föreslagit några ändringar av överenskommelsen om fonden. Beträffande administrationen har grup-pen uttryckligen förutsatt, att fonden även i framtiden skall förvaltas av en styrelse, som utses enligt samma riktlinjer som för närvarande. Enligt styrelsens uppfattning föreligger heller inte anledning att ändra på nuva-rande ordning. Styrelsen vill tvärtom varna för eventuella konstruktioner, som kunde skapa tvivel om kompetensen, som bör ligga hos fonden när det gäller medelsförvaltningen.

Beträffande sekretariatsfunktionen har arbetsgruppen själv konstaterat att ett tidigare system med "rullande" sekretariat inte varit tillfredsställan-de. I likhet med arbetsgruppen understryker styrelsen vikten av att den dagliga administrationen sköts av en självständig enhet, som är den bästa förutsättningen för att verksamheten skall kunna fungera med kontinuitet och rationella arbetsrutiner.

Arbetsgruppen har i annat sammanhang i sin rapport understrukit vikten

av att tillräckliga sekretariatsresurser ställs till förfogande. Detta gäller inte minst kulturfonden, såvida denna i framtiden får ökade medel till sin disposition med ett förändrat och vidgat arbetsfält som följd.

8. Den fortsatta behandlingen av förslagen i handlingsplanen

Styrelsen har ovan framfört synpunkter på förslaget till handlingsplan på det allmänkulturella området, men är naturligtvis beredd att medverka även i den fortsatta behandlingen av förslaget. Styrelsen har därför med tillfredsställelse noterat, att ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) inbjudit representanter för fonden till möte 6–7.10.1987.

Helsingfors den 20 augusti 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Styrelsens ordförande

BILAGA 6

Revisionsprotokollat

1. Fondens regnskab for 1987 er som et bilag til virksomhedsberetningen godkendt sammen med denne på fondens styrelsesmøde den 21. marts 1988.

Til resultatopgørelse og balance bemærkes følgende:

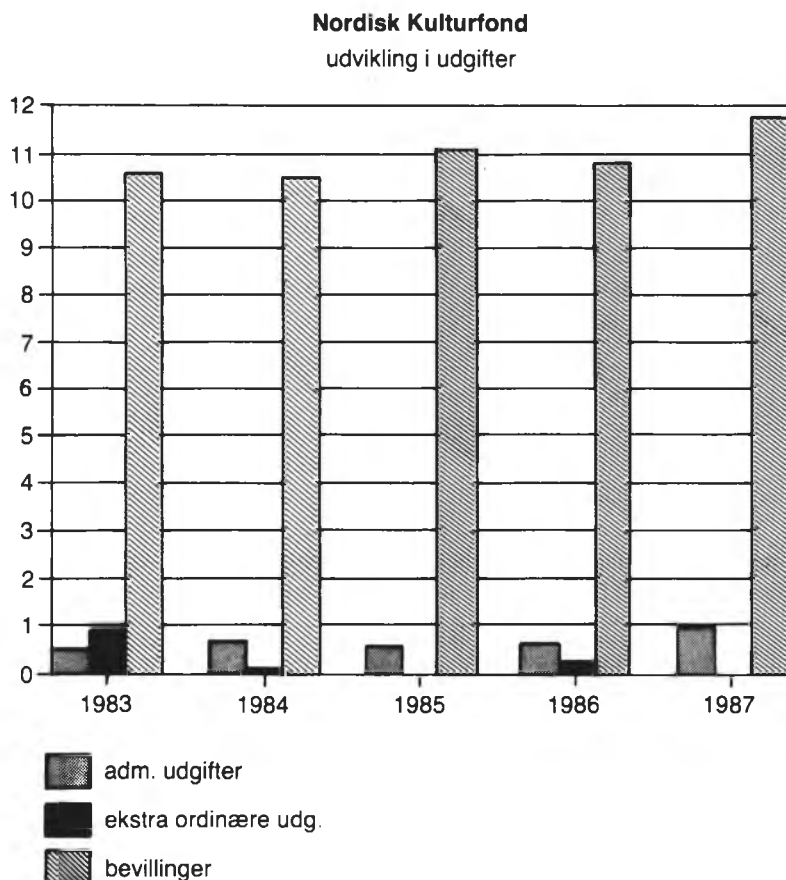
Resultatopgørelse

2. Fondens virksomhed har i årene 1983 til 1987 udviklet sig således:

	1983	1984	1985 1 000 kr.	1986	1987
Budgetmæssige tilskud	9 630	10 000	10 300	10 609	11 033
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	1 240	385	996	876	884
Renter	985	917	648	369	642
Ikke disponerede midler fra foregående år	418	229	304	575	734
I alt til rådighed	12 273	11 531	12 248	12 429	13 293
<i>Udgifter:</i>					
Administrationsudgifter	530	651	582	623	961
Ekstraordinære udgifter	926	87	0	250	0
Meddelte bevillinger	10 587	10 489	11 091	10 822	11 793
Udgifter i alt	12 043	11 227	11 673	11 695	12 754
<i>Årets resultat:</i>					
I alt til rådighed	12 273	11 531	12 248	12 429	13 293
Udgifter i alt	12 043	11 227	11 673	11 695	12 754
Ikke disponerede midler	230	304	575	734	539

3. Udviklingen i fondens udgifter i årene 1983 til 1987 er illustreret i figur 1.

Figur 1

4. Fondens indtægter har andraget 13 292 601 kr. Heraf udgør fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget 11 033 000 kr., medens det resterende beløb består af tilbagebetaling af ikke anvendte midler, 883 550 kr., renter 641 636 kr. og ikke disponerede midler fra forrige år 734 415 kr.

5. Regnskabs udgiftsside kan opdeles i to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning har siden sammenlægningen af kultursekretariatet og sekretariatet for det almene budget den 1. juli 1986 været varetaget af en særskilt forvaltningssektion i

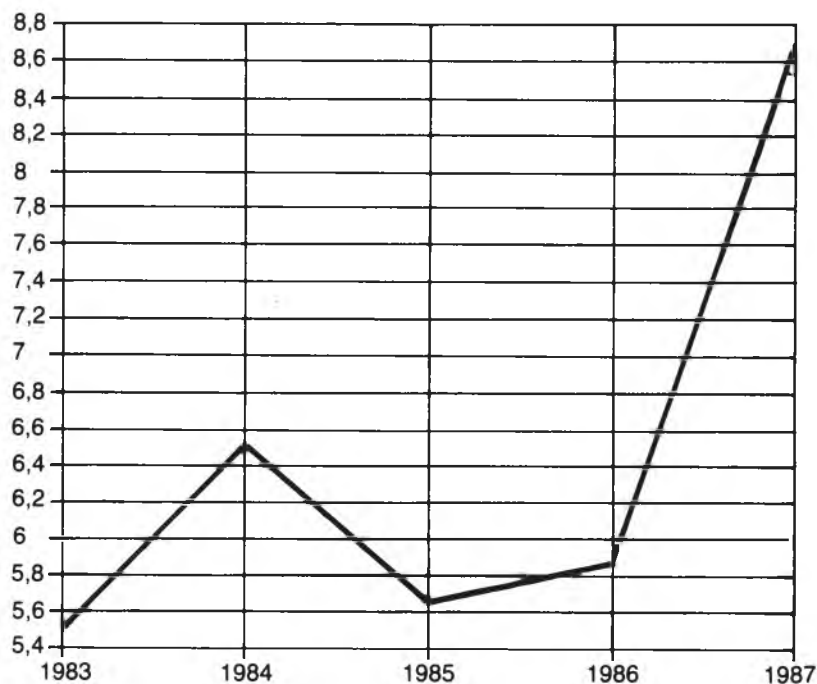
ministerrådssekretariatet. De hermed forbundne udgifter er posteret i ministerrådssekretariatets regnskab.

Administrationsudgifterne har i 1987 udgjort 961 176 kr. Udviklingen i fondens administrationsudgifter i perioden 1983-87 fremgår af følgende oversigt:

År	Administrationsudgifter	Fondens bevilling	Administrationsudgifter i pct. af bevillingen
	Kr.	1 000 kr.	Pct.
1983	529 902	9 630	5,5
1984	651 227	10 000	6,5
1985	581 969	10 300	5,7
1986	622 694	10 609	5,9
1987	961 176	11 033	8,7

6. Udviklingen i fondens administrationsudgifter i pct. af bevillingen i årene 1983 til 1987 er illustreret i figur 2.

Nordisk Kulturfond
adm. udg. i pct. af beviling

7. Mødeomkostningerne, der i 1986 udgjorde 57 pct. af fondens administrationsudgifter.

De egentlige mødeudgifter er dog steget med 1083 kr. til 356378 kr. Svingningerne fra år til år hænger sammen med den geografiske fordeling af møderne.

8. Udgifterne til annoncer og tryksager er steget med 313942 kr. til 469942 kr. svarende til 212,1 pct.

Stigningen hænger sammen med styrelsens beslutning fra december 1986, om at fonden fra og med 1987 vil annoncere i dagspressen to gange om året.

9. Udgifterne til honorarer er steget med 4887 kr., hvilket svarer til den regulering styrelsen tidligere har besluttet.

10. Bevillingerne er i regnskabet anført med 11742900 kr. og fordeler sig på 167 projekter.

Styrelsen havde desuden bevilget 50000 kr. til udarbejdelse af en oversigt over alle bevillinger siden 1966.

11. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke disponerede midler) på 538526 kr., der overføres til 1988.

Balance

12. Fondens aktiver udgøres af et mellemregningsbeløb med ministerrådssekretariatet på 4994526 kr.

Den væsentligste passivpost består af bevilgede, men ikke udbetalte beløb vedrørende fondsbevillingerne for 1985, 1986 og 1987. Pr. 31. december 1987 udgjorde disse poster henholdsvis 175000 kr., 555000 kr. og 3676000 kr.

Hertil kommer det under pkt. 10 nævnte beløb på 50000 kr.

Almindelige bemærkninger

13. Som nævnt i revisionsprotokollatet 1/1984 har fonden bl. a. på foranledning af revisorerne iværksat en analyse af fondens arbejdsrutiner.

Den endelige version af evalueringsrapporten forelå i efteråret 1986.

Rapportens enkelte kapitler har været drøftet på styrelsesmøder i 1986 og 1987. Denne gennemgang blev afsluttet på decembermødet i 1987, hvor styrelsen bl. a. vedtog, at modtagere af støtte til produktion af bøger, fonogrammer eller andre konkrete produkter fritages for regnskabspligt, dersom de tilsender fonden det færdige produkt i et bestemt antal.

Revisorerne har gjort styrelsen opmærksom på, at de ikke har haft lejlighed til at udtale sig i forbindelse med ovennævnte vedtagelse, og har forbeholdt sig at tage denne op til nyvurdering, såfremt det senere måtte vise sig, at forenklingen giver revisorerne vanskeligheder med hensyn til vurderingen af de bevilgede midlers anvendelse.

Særregnskaber

14. Som led i revisionen af fondens regnskaber er der i lighed med tidligere år foretaget en gennemgang af regnskaber mv. for projekter, der har modtaget støtte fra fonden. Gennemgangen for 1987 har omfattet ca. 10 pct. af antal bevillinger ydet i 1987, svarende til ca. 19 pct. af årets bevillinger i danske kr. samt delvis gennemgang af ældre uafsluttede bevilningssager.

15. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

''Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 15/9 1988.''

København, den 15. september 1988

Jimmy Stahr

J. Mohr

Resultaträkning för Nordiska kulturfonden för tiden 1.1–31.12.1987**Intäkter**

Anslag enligt budgeten	11 033 000,—
Räntor	641 636,—
Återföringar, tillbakabetalningar	883 550,36
Ej disponerade medel från tidigare år	734 415,42
Summa DKK	<u>13 292 601,78</u>

Kostnader

Arvoden	113 548,—
Annonser	461 942,19
Kontorsomkostnader	24 183,50
Möteskostnader	356 377,97
Anslag	11 742 900,—
Anslag till utredning	50 000,—
Övrigt	5 124,—
	<u>12 754 075,66</u>
Ej disponerade medel	538 526,12
Summa DKK	<u>13 292 601,78</u>

København, den 16. februari 1988

Fridtjov Clemet

Berit Bachmann

Balansräkning för Nordiska kulturfonden per 31.12.1987**Aktiva***Likvida medel*

Av ministerrådssekretariatet förvaltade medel	<u>4 994 526,12</u>
Summa DKK	4 994 526,12

Passiva*Kortfristiga skulder*

Ej utbetalda anslag	4 456 000,—
---------------------	-------------

Eget kapital

Ej disponerade medel	<u>538 526,12</u>
Summa DKK	4 994 526,12

København, den 16. februar 1988

Fridtjov Clemet

Berit Bachmann

Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 15. september 1988.

København, de 15. september 1988

Jimmy Stahr

J. Mohr

Juridiska utskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1987

(Berättelserna C 11/j: 2, 3 och 5, se s. 1876)

Juridisk Udvalg har behandlet de til udvalget henviste virksomhedsberetninger for 1987 fra Nordisk Udlændingeudvalg (C 11/j: 2), Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi (C 11/j: 39) og Nordisk Samråd (C 11/j: 5).

Udvalget har ikke haft bemærkninger at gøre til beretningerne.

Udvalget beklager, at der ikke – i lighed med tidligere år – er modtaget beretninger for 1987 fra Nordisk Samarbejdsorgan for Samespørgsmål og Rennæringsspørgsmål (C 11/j: 1) og Nordisk Strafferetskomite (C 11/j: 4).

Udvalget indstiller, at Nordisk Råd tager de til Juridisk Udvalg henviste beretninger til efterretning.

Stockholm, den 31. januar 1989

Lennart Andersson (s)

Eiður Guðnason (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Björn Samuelson (vpk)

Mikko Elo (Sdp)

Åsa Solberg Iversen (A)

Juhani Laitinen (Kok)

Arnlot Norwich (H)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Birte Weiss (S)

Nordiska utlänningsutskottet

Verksamhetsberättelse 1987

1 Det nordiske udlændingeudvalgs opgaver

Det nordiske udlændingeudvalg er nedsat i henhold til overenskomst af 12.7.1957 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ophævelse af paskontrollen ved de fællesnordiske grænser, som ændret ved overenskomst af 27.7.1979.

Island har den 24.9.1965 tilsluttet sig overenskomsten.

I henhold til overenskomstens artikel 13 skal det nordiske udlændingeudvalg samordne kontrollen med udlændinge i de kontraherende stater og iøvrigt rejse og drøfte spørgsmål, som er af betydning for det fælles paskontrolområde i de nordiske stater.

2 Organisation

Det nordiske udlændingeudvalg skal bestå af en repræsentant for hver af de kontraherende stater.

Repræsentanterne er for tiden:

Fra Danmark: Direktør Frederik Schydt

Fra Finland: Byråchef Matti Bäckman

Fra Island: Politidirektör Bödvar Bragason

Fra Norge: Fremmedkontrollchef Arild Kjerschow.

Fra Sverige: Generaldirektör Thord Palmlund.

Medlemmerne repræsenterer landenes respektive udlændingemyndigheder. Repræsentanterne kan tilkalde særlige sagkyndige, såfremt det viser sig nødvendigt.

Det nordiske udlændingeudvalg holder som udgangspunkt møde to gange om året. Møderne holdes på skift i et af de nordiske lande. Udvalget har intet sekretariat. Det påhviler værtslandets repræsentant at indkalde til møde og at forberede programmet. Værtslandets repræsentant er ordførende på mødet, ligesom værtslandets repræsentant udfærdiger protokol fra mødet. Udvalget er ikke tildelt økonomiske midler.

3 Møder i året 1987

Det nordiske udlænding udvalg har holdt følgende møder i det forløbne år:

14.–16. januar 1987 i Göteborg

31. august–2. september 1987 i Reykjavik.

Blandt de emner, der er behandlet i ovennævnte møder, kan fremhæves:

a) Drøftelse vedrørende viseringsforhold til diverse lande, herunder koordinering med hensyn til indgåelse af viseringsfrihedsaftaler.

b) Viseringsfrihed for udlændinge med nationalitetspas som er fast bosat i et nordisk land.

Der var på mødet i Reykjavik enighed om, at rekommandere indholdet af følgende tekst.

”Den, der er under 18 år, og som ikke er statsborger i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige, kan på trods af manglende pas og/eller visum indrejse på besøg i højst 14 dage i et andet nordisk land end det nordiske land, hvor den pågældende har opholdstilladelse. Det er en forudsætning, at den pågældende deltager i en grupperejse såsom skolerejse, idrætsarrangement eller lignende, og at indrejsen sker direkte fra Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige.”

Der var endvidere enighed om, at landene gensidigt ville underrette hinanden om gennemførelsen af ovenstående inden den 1.11.1987.

c) Indførelse af visa/opholdsmærker (-stickers) i Danmark, Norge og Sverige samt gensidig information med hensyn til sikkerhedsforanstaltninger m. v.

d) Information om og koordinering af synspunkterne vedrørende samarbejdet i de forskellige internationale fora, der beskæftiger sig med udlændingspørgsmål.

e) Information om etablering af Utlændingedirektoratet i Norge samt om udkastet til ny udlændingelov.

f) Gensidig information om aktuelle indvandringspørgsmål i de enkelte lande.

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Verksamhetsberättelse 1987

1 Organisation

1.1 Uppgift och sammansättning

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (NSfK) består av 13 medlemmar, vilka utses av de nordiska justitieministerierna. Mandatperioden är tre år. Danmark, Finland, Norge och Sverige utser 3 medlemmar var och Island 1 medlem. Medlemmarna representerar i första hand kriminologisk forskning. Enligt stadgarna skall rådet även ha representanter för administrativa myndigheter.

NSfK är ett kontaktorgan mellan nordiska forskare och forskningsmiljöer, som bedriver kriminologisk forskning. Enligt stadgan för NSfK skall rådet främja kriminologisk forskning genom anslagsbeviljning och genom att själv ta initiativ till och genomföra kriminologisk forskning. NSfK är även ett kontaktorgan mellan forskningen och den praktiska kriminalpolitiken i Norden. Rådet skall således bl. a. bistå myndigheterna i de nordiska länderna och Nordiska rådet i kriminalpolitiska frågor. Vidare är det NSfK's uppgift att sprida information om nordisk kriminologi först och främst inom Norden, men också i länder utanför Norden.

Under 1987 hade rådet följande sammansättning:

Danmark:	Professor Ulla Bondeson Kontorschef Michael Elmer Universitetslektor Vagn Greve
Finland:	Överinspektör Markku Halinen Professor Raimo Lahti Direktör Patrik Törnudd (ordförande)
Island:	Professor Jónatan Thórmundsson Afdelingschef Thorsteinn A. Jónsson (suppleant)
Norge:	Førsteamanuensis Liv Finstad Direktør Ragnar Hauge Ekspedisjonssjef Rolf B. Wegner
Sverige:	Professor Eckart Kùhlhorn Byråchef Thorbjörn Thedéen (viceordförande) Departementsrådet Jan Vilgeus

Mandatperioden inleddes 1.1.1986, och utlöper 31.12.1988.

1.2 Rådsmöten

Rådets ordinarie möte ägde rum i Köpenhamn den 8.–9.3.1987. Vid detta rådsmöte var fuldmächtig Poul Jensen ad hoc utsedd istället för Michael Elmer.

1.3 Sekretariatet

NSfK's sekretariat är förlagt till Rättspolitiska forskningsinstitutet i Helsingfors. Jur. kand. Nina Roos är anställd som administrativ sekreterare. Jur. stud. Jukka Similä var anställd som byråsekreterare under tiden 12.1 – 7.5.1987. Fr. o. m. 18.5.1987 är pol. stud. Tiina Lehmikoski anställd som byråsekreterare.

1.4 Kontaktsekreterare

NSfK har nationella kontaktsekreterare, vilkas uppgift bl. a. är att rapportera om kriminologiska och kriminalpolitiska nyheter till NSfK's nyhetsbrev. Vidare bistår de rådet genom att arrangera möten, sprida informationsmaterial till de lokala miljöerna, besvara konkreta frågor och sköta andra praktiska uppgifter.

Kontaktsekreterarna erhåller varje halvår ett arvode på 2 500 FIM. Den kontaktsekreterare som har ansvar för de praktiska arrangemangen i anslutning till forskarseminariet erhåller dessutom ett extra arvode på 3 000 FIM.

Kontaktsekreterare är:

Danmark: Annalise Kongstad, Kriminalistisk Institut.

Grönland: Elisæus Kreutzmann, Kriminalforsorgen i Grønland.

Island: Erlendur Baldursson, Skilordseftirlit ríkísins.

Norge: Arnhild Taksdal, Institutt for kriminologi og strafferett (till 31.6.1987), Liv Os Stølan, Institutt for kriminologi og strafferett (från 1.7.1987).

Sverige: Jan Andersson, Sociologiska Institutionen, Stockholms universitet.

1.5 Revisor

Överinspektör Eeva Miettinen, statens revisionsverk, är utsedd till revisor för rådets räkenskaper för åren 1986–1988.

2 Verksamhet

2.1 Seminarier

I. NSfK's 29. forskarseminarium (27.5.–1.6.1987 i Stykkishólmur, Island)

NSfK's årliga forskarseminarium hölls på Island, i Stykkishólmur. I seminariet deltog 62 deltagare och inledare. Huvudtemat för detta forskarseminarium var "Viktimologisk forskning och kriminalpolitik i Norden".

Följande inledningar hölls under seminariet:

Matti Joutsen: Offerpolitik i internationellt perspektiv

Eckart Kühlhorn: Teoretiska aspekter på offer-gärningsman relationen

Jonatan Thormundsson: Offerrets ställning i straffretssystemet

Kauko Aromaa: Offerupplevelsens fenomenologi

Beth Grothe Nielsen: Incestofre som dobbeltofre

Annick Prieur og Arnhild Taksdal: Barrierer mot innlevelse.

Om kundens forståelse av den prostituertes seksuelle utbytte.

Sigrún Júlíusdóttir: Voldtektsofre

Anne M. Aslaksrud, Kåre Børdal og Kristin Skjørten: Kvinnemishandling, mishandlere og mishandlede

Gorm Gabrielsen: Drab i København 1959–1983

Annalise Kongstad: Børnemishandling

Per-Olof Wikström: Våldsoffer

Jan Andersson: Om fångelser

Kirsten Jensen: Hærværk mod S-tog. Passagerernes oplevelser

Flemming Balvig: På jagt efter et lavkriminalitetsland.

Rapporten från seminariet utkom i november 1987.

II. Kontaktseminarium med åklagarmyndigheterna (9.–11.12.1987 i Esbo, Finland)

NSfK arrangerade i december ett kontaktseminarium med representanter för åklagarmyndigheterna på hotell Korpilampi i Esbo, Finland. Seminariet samlade 44 deltagare, av vilka 20 var representanter för åklagarmyndigheterna och 24 forskare. Syftet med kontaktseminarierna är att utbyta information och skapa kontakter mellan forskare och praktiker. Seminarieprogrammet hade planerats av en arbetsgrupp bestående av P.O. Träskman och Jørn Vestergaard.

Seminarieprogrammet tog upp följande teman:

Allmänna drag i modern nordisk kriminalpolitik

Inledningsanföranden av professor Knut Waaben, Danmark och departementsrådet Dag Victor, Sverige.

Åklagaren som part i en förlikning

Inledning av docent Martti Grönfors, Finland.

Åklagaren i relation till brottsoffret

Inledning av professor P.O. Träskman, Finland.

Åklagaren i relation till den brottsmisstänkte

Inledningsanföranden av universitetslektor Jørn Vestergaard, Danmark, advokat Elsebeth Rasmussen, Danmark och hr. adv. Ole Jacob Bae, Norge.

Åklagaren i relation till polismyndigheterna respektive domstolen

Inledningsanföranden av politiinspektör Torgeir Myhrer, Norge och överåklagare Torsten Jonsson, Sverige.

Empiriska undersökningar av åklagarnas beslutsfattande

Inledningsanföranden av forskare Jaakko Jonkka, Finland och Hildigunnur Olafsdóttir, Island.

Åklagaren i relation till skilda specialmyndigheter

Inledningsanföranden av universitetslektor Jørgen Jepsen, Danmark, statsadvokaten ved Højesteret Karsten Hjorth, Danmark och överåklagaren Jan Lindegård, Sverige.

III. Arbetsgruppsmöte om kontrollåtgärder mot invandrare och andra utlänningar (29.8.1987 i Oslo, Norge)

NSfK har arrangerat ett arbetsgruppsmöte om kontrollåtgärder mot invandrare och andra utlänningar i Oslo. I mötet deltog 11 personer. I arbetsgruppen diskuterades pågående forskning kring detta tema och behovet av nya forskningsinsatser.

2.2 Forskningsbidrag

2.2.1 Regler och riktlinjer

Enligt praxis beviljar rådet i normala fall forskningsmedel på basen av ansökningar, som skall insändas till sekretariatet i januari och behandlas på ordinarie rådsmötet i februari-mars.

Forskningsunderstöd beviljas i första hand för initiering och genomförande av kriminologisk forskning. Samnordiska projekt ges företräde vid anslagsbeviljningen.

NSfK beviljar anslag för i synnerhet följande ändamål:

- 1) understöd för forskningsprojekt i form av forskarlön och/eller kostnadsersättning
- 2) individuella resestipendier
- 3) arbetsgruppsmöten för forskare, som planerar eller bedriver ett gemensamt forskningsprojekt eller som önskar planera forskningssamarbete.

Vid anslagsbeviljningen följes bl. a. följande riktlinjer:

Förvärvsarbetande mottagare av forskarlön förutsätts vara tjänstledig på hel- eller halvtid under den tid han erhåller forskarlön av samarbetsrådet. Forskarlönen kan högst uppgå till ett belopp som motsvarar det av tjänstledigheten förorsakade inkomstbortfallet. Samarbetsrådet beviljar i regel inte understöd i form av forskarlön åt personer, som inom ramen för sitt ordinarie förvärvsarbete har möjlighet att bedriva forskning av det slag som ansökan avser.

Understöd i form av forskarlön beviljas i princip ej för projekt, som ingår som ett led i kandidatexamen, ej heller till licentiat- eller doktorandstuderande, som mottar, eller som kan motta särskilt utbildningsunderstöd.

Understöd beviljas inte för inköp av litteratur. Understöd för översättning eller tryckning av forskningsrapporter m.m., beviljas blott i speciella fall, närmast då det är frågan om publicering av manuskript skrivna på finska eller isländska.

Anslag utbetalas antingen via någon högskola eller direkt till sökanden, i vilket fall räkenskaperna för projektet skall godkännas av en auktoriserad revisor. Om anslaget är mindre än 20 000 FIM kan räkenskaperna godkännas av kontaktsekreterare eller rådsmedlem.

Samarbetsrådet godkände under 1987 nya regler för anslagsbeviljning på rådsmötet i Köpenhamn.

2.2.2 *Forskningsunderstöd år 1987*

Under 1987 mottog sekretariatet 24 ansökningar om medel till forskning, arbetsgruppsmöten och resor. Totalt ansöktes om medel för 898 879 FIM (beloppet inkluderar ansökningar om överföring av anslag som beviljats tidigare år). Det totala beloppet beviljade forskningsmedel och resebidrag vid ordinarie rådsmötet var 336 835 FIM.

Följande projekt har erhållit forskningsanslag under 1987:

1) Joi Bay (D) DKK 45.000 för *motoriserade ungdomsgruppers sammenligning av kriminalitet och kriminalisering i Skandinavien*.

Kriminaliteten blandt motoriserede ungdomsgrupper udviser nogle karakteristiske og bemærkelsesværdige forskelle i Norge, Sverige og Danmark. Udredningen vil – vha. interviews med nøglepersoner, litteraturstudier, lovmateriale samt statistik vedr. unge og køretøjer, afdække og give forklaringer på disse forskelle. De vigtigste parametre i forståelsen forventes at blive forskelle i organiseringsgrad og økonomisk støtte til motorklubber, historiske forhold, kørekortsgrænser, regler for modificeringer af køretøjer samt kriminalpræventivt arbejde ift. motor-ungdom.

2) Jørgen Jepsen (D) DKK 11.000 för ett arbetsgruppsmöte inom projektet *Økonomisk kriminalitet – arbejdsgruppe om fællesnordisk undervisningsmateriale*.

Syftet är att sammanställa material till en gemensam nordisk antologi om ekonomisk kriminalitet. Sedan arbetsgruppsmötet i Finland i 1986 har Jørgen Jepsen korresponderat med flera deltagare och intresserade och fått en rad preliminära löften om bidrag. En redaktionsgrupp bestående av 5 personer höll ett arbetsgruppsmöte i Århus den 16.–18 oktober. På mötet enades man om riktlinjerna för antologins innehåll, och påtog sig dels att skriva bidrag, och dels att förmedla ytterligare bidrag från respektive landsmän.

3) Annalise Kongstad och Beth Grothe Nielsen (D) DKK 52 500 för projektet *seksuelle overgreb mod børn inden for familien*. Formålet med undersøgelsen er dels retrospektivt at beskrive familiernes økonomiske og sociale struktur i tiden før og omkring det seksuelle overgreb og dets opdagelse, dels prospektivt at belyse de enkelte familiemedlemmers kontakt med strafferetlige og sociale myndigheder, og på baggrund heraf at foretage en vurdering af de udefra kommende reaktioners eventuelle betydning for familiens/familiemedlemmernes situation i tiden efter opdagelsen af overgrebet. Projektet forventes afsluttet i slutningen av 1988.

4) Finn Schwarz og Hans Juhler (D) DKK 15.000 för en undersökning av *udlændinges kriminalitet*.

Undersøgelsen er en statistisk undersøgelse af udlændinges kriminalitet i Danmark. Undersøgelsen vedrører året 1988. Undersøgelsen skal ses som en opfølgning af vores tidligere undersøgelse, som vedrørte året 1983. Den nye undersøgelse vil søge at klarlægge udviklingen i udlændinges kriminalitet, og indirekte vil udviklingen i danskernes kriminalitet også blive beskrevet. Som noget nyt i relation til 1983-undersøgelsen vil gruppen "flygtninge" også indgå i undersøgelsen. Da der er tale om en opfølgende undersøgelse, vil der søges opstillet nogle modeller til forsøg på forklaring af fundne forskelle i kriminaliteten.

5) Jørn Vestergaard (D) DKK 10.000 för ett projekt om *detentionsanbringelser i de nordiske land*.

Projektet avser de ordninger som findes i Danmark, Finland, Norge og Sverige med hensyn til anbringelse i politiets detentioner samt alternativer hertil, f.eks. afrusningsstationer/tilnyktringsklinikker o.lign. Tanken er at aflægge besøg i de nordiske hovedstæder for at foretage studiebesøg i detentioner og andre faciliteter samt at foretage samtaler med relevante personer og indsamle tilgængeligt materiale. Det er ikke formålet at indsamle nye data, men at samle de væsentligste af de eksisterende oplysninger med henblik på en artikel.

6) Ari Hirvonen (F) FIM 56.112 för *offret i medlingen. En empirisk undersökning av offrets ställning i medlingen i Vanda*.

Undersökningen behandlar offrets ställning i ett projekt som startats för att anordna medling mellan brottsoffer och gärningsmän. Syftet är att undersöka fall som har kommit till medling under åren 1984–1985. I projektet undersöks medlingen ur offersynvinkel: å ena sidan undersöks vad som hänt och varför det hänt och varför fallen anmäls till medling och å andra sidan undersöks vad offret har upplevt i medlingen. Det officiella systemet och medlingen skall också jämföras. Alternativa konfliktlösningar och offret är den primära frågeställningen.

7) Erlendur Baldursson och Omar H. Kristmundsson (I) ISK 150.726 till *fængsler og fanger i Island*.

Det är frågan om en förstudie och projektformulering rörande ämnet fångelser och fångar på Island. Problemställningen gäller varför det traditionellt låga fångtalet under den senaste femton års perioden fördubblats. Det har skett en ökning sedan början av 80-talet från 19 till 38 per 100.000 invånare. Avsikten med projektet är att förklara denna ökning. I den första fasen vill man samla in tillgängliga upplysningar och utarbeta en plan för hur nya kan skaffas.

8) Hansina B. Einarisdóttir (I) NOK 18.000 till ett projekt om *Ökonomisk kriminalitet i Island*.

Projektet handler om skattesnyteri i Island. Oppgaven er delt i to, omfang og holdninger til skattefusket på den ene siden og kontrollbildet på

den andre siden. Prosjektet innebærer sentrale spørsmål som: 1) Hvor omfattende skattesnyteri finns det i Island? 2) Hvilken holdninger finns det på dette området? 3) Hvilken type holdninger blir det presentert i Pressen, og av vem? 4) Kotrollbildet 5) Den uformelle kontrollen. Sentralt i hele oppgaven blir det årsakene til skattesnyteriet i Island.

9) Dag Ellingsen (N) NOK 49.809 till projektet "*Konkurs: Hvor var revisor?*"

Konkurs blir i utgangspunktet sett på som noe det er viktig å unngå. Fordi det er en situasjon der store materielle verdier og arbeidsplasser går tapt, og fordi konkurser er forbundet med mye kriminalitet. Kunne denne situasjonen vært forhindre? Kunne prosessen fram mot konkurs vært stoppet på et tidligere stadium? Har noen sett at det bar mot konkurs? Har de gjort noe for å stoppe prosessen? Disse spørsmålene har vi søkt å besvare med utgangspunktet i revisors rolle i konkurssammenheng. Har han søkt å forhindre kriminalitet? Har han varslet omverdenen om at det bar galt avsted? For å søke å besvare disse spørsmålene har vi innhentet et materiale bestående av sluttinnberetningene i samtlige konkurser som ble avsluttet ved Oslo Skifterett i 1985. Dette materialet vil bli supplert med undersøkelser ved Handelsregisteret, samt muligens med intervjuer med sentrale informanter. Prosjektet er nå (desember 1987) i utskrivingsfasen. Det vil bli rapportert i form av en artikkel i en kommende nordisk antologi om økonomisk kriminalitet – redigert av Jørgen Jepsen.

10) Marie Torstensson (S) SEK 57.040 till projektet "*Female Delinquents in a Birth Cohort*".

Mot bakgrund av det minimala intresse som givits empiriska studier av kvinnliga brottslingar och kvinnor med sociala problem i både svensk och internationell kriminologi, är projektets syfte att undersöka hur flickor med olika uppsättningar strukturella och andra egenskaper löper olika risk att debutera i, samt utveckla persistens i, brottslighet och andra problem-beteenden. Vidare skall effekter av sådana riskfaktorer prövas i en kausal modell. En hypotes är att flickor med tidig debut i brottslighet uppvisar tecken på tidig social mognad, låg grad av framtidsorientering och förmåga att planera för framtiden. Flickorna tros vidare kännetecknas av stark bundenhet till traditionella könsrollsmönster.

Undersökningen, vilken bedrivs inom ramen för Projekt Metropolit, är en longitudinell studie huvudsakligen baserad på registerdata men också på självrapporterade data under tidiga tonåren. Undersökningen kan ses som en fortsättning av sökandens doktorsavhandling, men med en utvidgning av den beroende variabeln från narkotikamissbrukare till att även omfatta brottslighet och andra problembeteenden, samt med fokusering på de kvinnliga kohort-medlemmarna.

11) Annika Snare (D) DKK 96.784 till *Voldsforbrydersker – en undersøgelse af kvinder dømt for angreb på liv og legeme m. m.* Godkendt overføring av medel som beviljats 1986.

12) Malin Åkerström (S) SEK 34.319 till *Offer – en social paniks karriär*. Godkänd överföring av medel som beviljats 1986.

Under den senaste tiden i Sverige har olika typer av offerproblematik diskuterats i medier, offerjourer har startats och fått publicitet, kampanjer och grupper "mot våldet" har växt fram osv. Projektets syfte är att studera denna aktuella modevåg eller sociala panik. Detta kommer att utföras dels med hjälp av en kvantitativ och kvalitativ tidningsstudie, dels med intervjuer av moraliska entreprenörer och journalister och dels genom att följa lagförslag, prioriteringar av polistjänster, forskningsanslag etc.

Rådet har dessutom i per capsulam-förfarande beviljat följande projekt forskningsanslag:

13) Britta Anderdsson (S) SEK 52.015 till *Poliser om polisaspekter på ett arbete och en yrkesroll*.

Syftet med denna studie är att studera hur poliser i olika typer av polisarbete ser på sitt eget arbete. Studien är tänkt att utföras genom djupintervjuer med polismän i Malmö och Halmstad. Följande frågeområden ses i detta skede som intressanta: Polisarbetet ett "dirty work"? Allmänhetens betygsättande av polisverksamheten. Upplevs yrket som fruktlöst av poliserna själv? Polismannen i en mellanposition, mellan myndighet och allmänhet. "Akuta rutinproblem", polisens och allmänhetens skilda syn på samma situation. Byråkratin inom polisorganisationen, officiell policy kontra polismannen på fältet. Tvångs- och våldsproblemet. Polisarbete som ett lagarbete.

14) Ulla-Britt Lilleaas (N) NOK 63.900 till *Stoffbruk og behandling i Norge i forrige århundre*.

Prosjektet vil være en videreføring av en nylig avsluttet undersøkelse om legeprofesjonens bruk av narkotiske stoffer i forrige århundre. Det er særlig tidsepoken fra 1870 til 1910–20 som er av interesse. For det første fordi narkotikabruk som problem for første gang dukket opp i 1870-åra og for det andre fordi 1920 er en hensiktsmessig avgrensning på grunn av kildene. Prosjektets målsetting er i første rekke å få mer kunnskap om den behandlingen som ble tilbudt stoffmisbrukere i forrige århundre og en nærmere studie av misbruksbegrepet. Behandling på en badeanstalt ble av legene sett på som det beste tilbudet man kunne gi en stoffmisbruker. Følgende problemstillinger vil være aktuelle for prosjektet: Hvem var misbrukerne som kom til badeanstaltene, hvilke stoffer misbrukte de og hvilken behandling fikk de? Når ble narkotikabruk definert som et misbruk og hvorfor fikk vi en slik problemorientering akkurat da? Hvilke argumenter ble brukt for å forklare det "nye" problemet?

15) Anu Mantila (F) FIM 9.352 till *Våld mellan polisen och medborgare, i synnerhet polisvåld*.

Undersökningens syfte är att behandla våld mellan polisen och allmänheten, i synnerhet polisvåld. Forskningens primära frågor är, varför det uppstår våldsamma konflikter mellan polisen och allmänheten, och vilka

orsakerna är till polisens maktmissbruk. Vilken är den typiska våldssituationen, polisvåldssituationen? Problemet granskas både ur polisens och ur medborgarens synvinkel. Utgångspunkt är konkreta våldssituationer. Projektets syfte är att skaffa ny information om kontroll av våld mot polisen och polisvåldet. Samtidigt är avsikten att testa den på basen av förstudien uppgjorda klassificeringen av våldssituationernas bakgrundsfaktorer. Undersökningen syftar också till initierande av en motsvarande kvalitativ undersökning i Sverige, vilket skulle tillåta jämförelse med den finländska undersökningen.

Ordföranden har därtill på basen av rådets i per capsulam-förfarande givna bemyndigande, beslutat bevilja ett understöd på 45.000 DKK för att finansiera ett nummer av Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskab.

2.3 Resestipendier

NSfK beviljar individuella resestipendier bl. a. för personer som vill bekanta sig med nordiska kriminologiska miljöer eller konsultera kriminologisk expertis i något nordiskt land.

Individuella resestipendier beviljas även för deltagande i bl. a. nordiska och internationella seminarier, konferenser och arbetsgruppsmöten. NSfK beviljar blott i mycket begränsad omfattning understöd för deltagande i andra konferenser och seminarier än rådets egna. Härvid fästes en avgörande vikt vid att det ifrågavarande mötet har en alldeles speciell betydelse för ett konkret igångvarande projekt.

NSfK har även beviljat resestipendier för deltagande i internationella kriminologiska organisationers styrelse- och motsvarande möten. Ifrågavarande personer representerar härvid icke NSfK.

Årligen beviljas upp till 8.000 FIM i reseunderstüt för kollektiva studieresor – närmast studieresor som nordiska kriminologistuderande företar till kriminologiska forskningsmiljöer.

Resestipendier upp till 2.500 FIM – i särskilda fall 3.200 FIM – kan beviljas av rådsordförande vid vilken tidpunkt av året som helst.

I allmänhet förutsätts att resorna genomförs på billigaste möjliga resesätt genom utnyttjande av möjliga rabattordningar.

Mottagare av resestipendium skall efter resans avslutande insända en reseberättelse för eventuell publicering i NSfK's nyhetsbrev.

2.3.1 Resestipendier beviljade av rådet

1) Teuvo Peltoniemi (F) FIM 7.505 som resestipendium för deltagande i "The Third National Family Violence Research Conference, Durham, N.H. July 6–9, 1987".

2.3.2 Resestipendier beviljade av ordförande

1) Hansina B. Einarsdottir (I) FIM 3.200 för deltagande i European Groups årliga möte samt styrelsemöte i Wien i september.

2) Karen Leander (S) FIM 3.200 för deltagande i European Groups årliga möte samt styrelsemöte i Wien i september.

3) Martti Grönfors (F) FIM 3.033 för deltagande i European Groups årliga möte samt styrelsemöte i Wien i september.

4) Angelika Schafft (N) NOK 3.075 för deltagande i European Groups möte samt styrelsemöte i Wien i september.

5) Ida Koch (D) DKK 1.429 för deltagande i European Groups årliga möte samt styrelsemöte i Wien i september.

6) Flemming Balvig (D) och Cecilie Høigård (N) DKK 2000 för reseutgifter i förbindelse med utarbetande av två böcker, som skall ge en översiktlig statistisk bild av kriminalitetens omfång och karaktär i Norge och Danmark.

7) Ari Hirvonen (F) FIM 2.420 för deltagande i European Groups styrelsemöte i Bristol i januari 1988.

2.4 Dokumentation

Nordiska ministerrådet har utgivit en rapport från det nordiska seminariet om ekonomisk brottslighet på Hanaholmen i oktober 1986. Rapporten innehåller inledningsanförandena, arbetsgruppernas förslag till forskningsprojekt samt översikter över aktuell forskning om ekonomisk kriminalitet (117 sidor).

Rapporten från NSfK's 29 forskarseminarium i Stykkishólmur, Island, utkom i november. Rapporten innehåller plenuminlägg och kortare inlägg (178 sidor).

2.5 Information

NSfK's nyhetsbrev *Nordisk Kriminologi* utkom med tre nummer under 1987 (nr. 42–44). Nyhetsbrevet distribueras till ca. 1.000 intresserade (enskilda personer, myndigheter, institutioner och bibliotek) i Norden och utanför Norden.

Nyhetsbrevet, vars storlek varierar från 50–70 sidor, innehåller bl. a. information om NSfK's verksamhet, om relevanta nordiska och internationella seminarier och konferenser, om nordiska publikationer av intresse samt reseberättelser från studiebesök och seminarier som NSfK beviljat medel för. Vidare utarbetar de nationella kontaktsekreterarna för varje nyhetsbrev en rapport om aktuella kriminalpolitiska diskussioner, lagförslag m. m. samt om nya kriminologiska forskningsprojekt. Nyhetsbrevet redigeras av NSfK's sekretariat.

Den engelskspråkiga serien '*Scandinavian Studies in Criminology*' omorganiserades under 1985. Tidigare har utkommit sju volymer. Per Stangeland fungerar som fast redaktör för serien. Redaktionsrådet består av professor Ulla Bondeson (D), professor Raimo Lahti (F), professor Jónatan Thórmundsson (I), professor Nils Christie (N) och professor Knut Sveri (S).

Seriens åttonde band utkom på våren. Den heter 'Drugs and Drug Control, edited by Per Stangeland' och innehåller följande bidrag:

Editor's introduction

Nils Christie: Drugs in Dry Societies

Ragnar Hauge: The Controversy between Self-Report Studies and Crime Statistics on Drug Use.

Sysette Vinding Kruse: Drug Criminality from a Legal point of view.

Osmo Kontula: Special features of narcotics control and the narcotics situation in Finland.

Eckart Kühlnhorn: The Control of Street Drug Users in Stockholm.

Jacob Hilden Winsløw: Drug Abuse Treatment as a Cause of Excess Mortality among Danish Drug Abusers.

Kåre Bødal: Drug and Drugs Control in Norwegian Prisons.

Jacob Hilden Winsløw: 'The Drug Problem': Some Sociological Reflections on Danish Sociology's Response.

2.6 Utlåtanden

Nordiska rådets presidium har av NSfK inbegärt ett yttrande om ett medlemsförslag om ensartade nordiska regler om samfundstjänst. I sitt utlåtande av den 5 augusti konstaterar rådet att arbetet på att utpröva sådana nya alternativ till frihetsstraff, som även i praktiken innebär minskad användning av frihetsberövande påföljder, bör ges hög prioritet. NSfK understryker vikten av att försöksverksamheten i detta syfte fortsätter och utvidgas. Frågan om införande av likartade regler för samhällstjänst i alla nordiska länder kan bli aktuell i ett senare skede.

Nordiska rådets presidium har av NSfK inbegärt ett yttrande om ett medlemsförslag om grundandet av ett nordiskt institut för kriminalistik. I sitt utlåtande av den 29 september konstaterar rådet att en bedömning av samarbetsläget vad beträffar i medlemsförslaget avsedda kriminaltekniska uppgifter faller utanför NSfK's kompetens. Samarbetsrådet förordar utvecklandet av det i medlemsförslaget avsedda nordiska samarbetet men anser sig inte kunna ta ställning till frågan om detta samarbete lämpligen bör ordnas genom inrättandet av ett nordiskt institut eller på annat sätt.

Patrik Törnudd

Ordförande

Nina Roos

Administrativ sekreterare

Nordiska samerådet

Verksamhetsberättelse 1987

Navn og adresse

Sámiráddi/Nordiska samerådet
SF-99980 Utsjoki
Tel.: 9697-713 51

1. Institusjonens formål

Nordisk Sameråd ble stiftet på den andre nordiske samekonferansen i Karasjok i 1956 som et "organ for samarbeidet i samespørsmål mellom Finland, Norge og Sverige". Ifølge de någjeldende vedtekter har rådet til formål å ivareta samenes interesser som privatpersoner og folk, styrke samenes samhörighet og arbeide for at samene også i framtiden erkjennes og behandles som et folk ved at deres økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter sikres i hvert lands lovgivning.

I henhold til denne målsettingen, har Nordisk Sameråd opp gjennom årene engasjert seg i en rekke spørsmål av betydning for det samiske folket.

2. Organisering

I samarbeidet innenfor Nordisk Sameråd deltar Norske Samers Riksforbund (NSR) og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) fra norsk side. Fra svensk side deltar Riksorganisasjonen Same-Ätnam og Svenska Samernas Riksförbund (SSR), og fra finsk side Delegationen för sameärenden Sameparlamentet. De nasjonale organisasjonene utpeker 20 representanter fra hvert land til de nordiske samekonferansene, som arrangeres hvert tredje år, og som igjen velger fire representanter fra hvert land til Nordisk Sameråd. De tre gruppene av nasjonale representanter utgjør seksjoner innenfor Rådet. Det er samekonferansen som fastsetter vedtekter for Nordisk Sameråd. Rådets virksomhet bygger på de vedtak og forslag som samekonferanser og de samiske hovedorganisasjonene i Norge og Sverige og Sameparlamentet i Finland gjør. Samekonferansen foreslår forøvrig syv av tolv medlemmer i styret for Nordisk Samisk Institutt.

Nordisk Sameråds sekretariat har sete i Utsjok i Finland (siden 1979). Midler til driften bevilges av Nordisk Ministerråd. Bevilgningen for 1987 utgjorde FIM 657 280. I tillegg gir Ministerrådet tilskudd til avholdelse av de nordiske samekonferanser (senest 1986). Bidrag er også bevilget for Rådssekretariatets deltakelse i Verdensrådet av urbefolkningers (WCIP) generalforsamling.

På den niende nordiske samekonferansen i 1979 ble det vedtatt at Nordisk Sameråd skulle slutte seg til Verdensrådet av urbefolkninger (WCIP). Året etter ble Verdensrådets andre generalforsamling lagt til Kiruna, og samer fra Norden har ellers deltatt aktivt i samarbeidet i Verdensrådet.

3. Virksomheten 1987

3.1 Økonomisk resultat

Regnskaps- post	Overført fra 1986	Budsjett	1987 regnskap	Avvikelse
Lønn	—	288 658	308 111	−19 453
Sosiale utg.		72 164	65 487	+ 6 317
Reiser		70 000	41 384	+28 616
Investeringer		23 463	16 000	+ 7 463
Øvrige utg.		198 548	166 481	+32 067
SUM		652 833*	597 823	+55 010

* Forskjell beror på valutaforandringer.

3.2 Beskrivelse av virksomheten

3.2.1 Samerådets sekretariatvirksomhet

3.2.1.1 Sekretariatets arbeidstakere

Máret Sára arbeidet som hovedsekretær 01.01.–31.12.87. Hun sluttet i stillingen ved årets slutt. Leena Aikio fungerte som midlertidig regnskapsfører til 01.03.87 og deretter som kanslist/regnskapsfører 01.03.–31.12.87. Anne Nuorgam arbeidet midlertidig med arkivet samt som kontorassistent 03.06.–16.10.87. Päivi Magga er via finsk seksjon lønnet som kontorassistent og sekretær for den finske seksjonen 06.10.–31.12.87. Tarja Länsman er ansatt som midlertidig saksbehandler i tidsrommet 23.11.–31.12.87. Nils Ole Gaup er ansatt som hovedsekretær fra nyåret 1988. Maria Sofia Aikio har periodevis jobbet som ekstrahjelp på kontoret, tilsammen 4 måneder.

3.2.1.2 Kontorlokaler

Sekretariatet leier et hus på 137 m² i Utsjok av Knut Tieman. Samerådets sekretariat er således det nordligste samnordiske sekretariat. Dette virker også fordyrende på sekretariatets virksomhet i form av lange avstander, dyre frakter og det "kallortstillagg" på 28 % som ifølge loven skal betales arbeidstakere i Utsjok.

3.2.1.3 Sekretariatets arbeid

Nordisk Sameråd er et felles organ for de nordiske samene. Samerådets aktiviteter avspeiler medlemsorganisasjonenes og Sameparlamentets aktivitetsnivå. Dette aktivitetsnivået har siden 1970-tallet vært sterkt stigende, hvilket avspeiles i Samerådets aktivitet. Nordisk Sameråds arbeidsfelt og sekretariatets funksjoner har siden midten av 1970-tallet økt markant.

Sekretariatet er underlagt Rådet og arbeidsutvalget, og skal utføre fortløpende felles saker, forberede rådsmøter og arbeidsutvalgsmøter, samt være med å forberede konferansesakene. Utover dette skal sekretariatet forestå Rådets korrespondanse, utarbeide rapporter om Rådets virksomhet, bære ansvaret for samekonferansens protokoller og ellers annet arbeid etter direktiv fra Rådet og arbeidsutvalget. Sekretariatet skal være Rådets faste kontaktorgan i forhold til hovedorganisasjonene og Sameparlamentet, samt til de nordiske organer og organisasjoner, de internasjonale organer og organisasjoner.

3.2.1.4 Samerådets og arbeidsutvalgets møter

Nordisk Sameråd har i 1987 hatt 4 rådsmøter og arbeidsutvalget har hatt 9 møter.

Sekretariatets ansatte har deltatt i forskjellige møter, som Samerådets arbeidsgruppemøter, seminarer, møter med myndighetene etc.

Formann i Nordisk Sameråd i 1987 var Lars Anders Bær.

3.2.1.5 Saker behandlet i Rådet og arbeidsutvalget

Opprettelse av en samisk høgskole

Nordisk Sameråd viser til uttalelse fra 13. Samekonferanse 1986 der det sies at samisk høgskole- og forskningsinstitusjon må fremmes snarest mulig. Ellers vises det til utredningsarbeid fra begynnelsen av 1970-årene frem til i dag hvor det klart fremgår at det er behov for en egen samisk lærerskole som er i et samisk område. Nordisk Sameråd har med positiv interesse mottatt informasjon om at Samisk Avdeling ved Lærerhøgskolen i Alta flyttes og at en egen Samisk Lærerhøgskole opprettes i Kautokeino hvis det kan danne grunnlaget for en samisk høgskole- og forskningsinstitusjon. Nordisk Sameråd har bedt Nordisk Samisk Institutt jobbe videre med saken, og f. eks. be eksisterende utdannelseinstitusjoner og organisasjoner til felles drøftelser.

Nordisk Sameråds avdeling for urbefolkningssaker og menneskelige fri- og rettigheter

WCIP Genevekontorets kontrakt med Leif Dunfjeld utløp 1986. Det har vært vanskelig å få finansiert Genevekontoret. Nordisk Sameråd vedtok på rådsmøtet 21.–22.08.87 å stenge WCIP Genevekontoret, og istedenfor opprette Nordisk Sameråds avdeling for urbefolkningsspørsmål og menneskelige fri- og rettigheter. Avdelingen er del av Samerådets sekretariat.

NGO-status

Nordisk Sameråd vedtok på rådsmøtet 21.–22.08.87 å søke NGO-status i FN. Nordisk Sameråd viser til det samepolitiske programmet, punkt 46 der det står at "vi vil arbeide for at Nordisk Sameråd oppnår NGO-status i FN".

Verdensrådet av urbefolkninger (WCIP)

Kontakten med Verdensrådet av urbefolkninger (WCIP) har skjedd ved WCIP's styremedlem Aslak Nils Sara og varamedlem Lars Anders Bær. WCIP's V generalforsamling ble avholdt i Lima i Peru 11.–16.07.87. Den samiske delegasjonen bestod av 8 offisielle delegater og en kulturgruppe på 4 personer. Generalforsamlingen behandlet følgende saker: Vedtekter for WCIP – endringsforslag, indianernes progradsjonspolitikk, administrasjons- og organisasjonskontakt med staten og dens internasjonale forum, WCIP's utviklingspolitikk, selvstyrets politiske økonomi, møte med to verdener og indianernes rettigheter: Motarbeiding av vold. Donald Rojas Maroto ble valgt som WCIP's president.

FN's arbeidsgruppe for urbefolknings spørsmål, V sesjon i Genève

Nordisk Sameråd var representert ved Lars Anders Bær og Leif Dunfjeld ved arbeidsgruppens V sesjon i Geneve, 03.–07.08.87. Arbeidsgruppens V sesjon samlet ca. 370 registrerte deltakere. I arbeidsgruppen var 27 regjeringer, 10 urbefolknings NGO'er og ca. 50 urbefolkningsorganisasjoner fra ulike deler av verden representert. Arbeidsgruppens V sesjon ble et gjennombrudd for Asia. Situasjonen for urbefolkninger og visse stammefolk i Asia ble rikelig belyst. Ainos, urbefolkningen på Hokkaido i Japan deltok bl. a. for første gangen i arbeidsgruppen. Samerådet holdt to innlegg under sesjonen. I det første lengre innlegget redegjorde man for utviklingen i Sverige, Norge og Finland de seneste årene. I det andre kortere innlegget støttet Samerådets representanter forslaget om at arbeidsgruppens ordfører skulle få i oppdrag å skissere opp et forslag til deklarasjon. Denne sesjonen kan betegnes som mye positiv og framtidsrettet, noe også sub-kommisjonen bekreftet. Sub-kommisjonen godkjente arbeidsgruppens forslag om at arbeidsgruppen gjør ferdig et komplett utkast til deklarasjon før 1988 års sesjon. Sub-kommisjonen vedtok videre en resolusjon der man rekommanderer at FN's Generalforsamling proklamerer 1992 som "the International Year of World's Indigenous Population". Et allment inntrykk fra Sub-kommisjonen er at urbefolknings saken har fått et reelt gjennombrudd.

ILO-konvensjon 107

Nordisk Sameråd imøteser den forestående revisjon av ILO-konvensjon 107 om urbefolkninger og stammefolk. Den eksisterende konvensjon er ikke istand til å ivareta urbefolkningsenes interesse slik disse er kommet til

uttrykk gjennom urbefolkningenes egne organisasjoner i løpet av de siste 10 år. Urbefolkningsorganisasjonens hovedargument mot den eksisterende konvensjon, har vært konvensjonenens formålsbestemmelser slik de er formulert med hensyn til integrasjon og assimilering. At disse uttrykte målsetningene nå fjernes i forbindelse med revisjonen, tas som en selvfølge. Nordisk Sameråd forutsetter i denne forbindelse at de anbefalinger som er fremmet fra urbefolkningenes side kommer til uttrykk i den reviderte konvensjon. Urbefolkningenes politiske rettigheter som forutsetter utstrakt selvstyre i alle saker som angår dem, bør klart reflekteres i konvensjonsteksten. Vi er oppmerksom på at det i denne sammenheng oppstår problemer av både politisk og terminologisk karakter, – kanskje til og med i de nordiske land.

Begrepene "selvbestemmelsesrett" og "selvstyre" er ikke entydige verken i internasjonal sammenheng eller i nasjonale lovgivninger, og urbefolkningsorganisasjonenes bruk av disse begrepene forutsettes å dekke flere ulike grader av politiske aspirasjoner. Det er f. eks. helt klart at kanakene på New Caledonia og befolkningen på Øst-Timor med begrepet "selvbestemmelse" mener å uttrykke sin rett til full frigjøring og rett til opprettelse av egne stater. Likeså er det relativt klart at indianerne i spesielt Guatemala med begrepet mener rett til politisk makt som flertallsbefolkning i det landet. Vanskeligere blir det når det gjelder urbefolkningene i land som de nordiske land, Canada, USA, Australia, New Zealand m. fl., hvor urbefolkningene utgjør en minoritet innenfor en fri demokratisk stat.

I henhold til Nordisk Sameråds oppfatning, vil begrepene "selvbestemmelsesrett" og "rett til selvstyre" her møte begrensninger i den betydning at de ikke gir rett til løsrivelse av deler av statenes territorier og/eller opprettelse av egne stater under forutsetning av at urbefolkningenes politiske, sivile og kulturelle rettigheter blir tilstrekkelig ivaretatt innenfor den eksisterende konstitusjonelle lovgivning.

På denne bakgrunn er Nordisk Sameråd av den oppfatning at Ekspertkomitéens anbefalinger og ILO-sekretariatets rapport og questionnaire ikke i tilstrekkelig grad reflekterer den aktuelle problemstilling og målsetting med anvendelsen av begrepet "rett til å bli konsultert" (right to be consulted), med mindre det fremgår at statenes forpliktelse i så henseende ikke kan anses imøtekommet dersom denne konsultasjon ikke har skjedd med urbefolkningenes egne anerkjente organer og/eller institusjoner. Dette for å unngå at staten oppretter konsultive organer kun for sine formål uten å ta hensyn til urbefolkningenes rett til egeninnflytelse og egne politiske behov og krav.

Samisk Språknemnd

Nordisk Sameråd har på rådsmøtet 21.–22.10.87 godkjent midlertidige vedtekter for Samisk Språknemnd. De midlertidige vedtektene gjelder

fram til neste samekonferanse. I vedtektene sies det bl. a. at "Samisk språknemnd er samenes øverste organ i samiske språkspørsmål. Språknemnda fungerer administrativt under Nordisk Sameråd". Nordisk Ministerråd bevilget i 1987 DKK 200 000 til Språknemndas saksbehandlertstilling. Språknemnda har ennå ikke lyktes å finne kvalifisert person til stillingen.

Samiske kvinnespørsmål

Nordisk Sameråd valgte på rådsmøtet 05.–06.03.87 et kvinneutvalg som består av 6 medlemmer. Kvinneutvalgets arbeid er langsiktig arbeid og upløyd mark, da lite er gjort når det gjelder den samiske kvinnens situasjon. Samerådets kvinneutvalg har bl. a. vedtatt:

- å avholde samisk kvinneseminar på nyåret 1988. Innbydelsen sendes samiske hovedorganisasjoner og Sameparlamentet, Sáminuorra/SÁNS, samebyer, flyttsamelag, sameforeninger og Nordisk Samisk Institutt,
- å delta med en egen selvstendig delegasjon til Nordisk Forums kvinnekonferanse 30.07.–07.08.88 i Oslo, og til dette har utvalget fått DKK 75 000 fra Nordisk Kulturfond,
- å be Nordisk Samisk Institutt om å gjøre plan over langsiktige forskningsoppgaver som gjelder samiske kvinnespørsmål og at Instituttet igangsetter likestillingsprosjekter fra 1988. Kvinneutvalget gir sin støtte til å igangsette både 1) forsknings- og utredningsprosjekter når det gjelder likestillingsspørsmål og 2) kulturhistoriske kvinneverrelaterte prosjekter. Det er hittil ikke gjort forskning på samekvinnens situasjon, verken av storsamfunnet eller av det samiske samfunnet.
- å foreslå at tema for neste Samekonferanse blir den samiske kvinnens situasjon. De samiske kvinnene er underrepresentert i samisk organisasjonsarbeid, og har liten innflytelse over hva som skjer på beslutningsnivået når det gjelder arbeidsliv, reindriftsspørsmål og samfunnsspørsmål.
- å be Nordisk Sameråd at de oppfordrer sine medlemsorganisasjoner å oppnevne egne kvinneutvalg som har til oppgave å behandle saker som angår kvinner og kvinners likestilling i det samiske samfunnslivet.
- å danne samisk kvinneorganisasjon. En arbeidsgruppe har behandlet forslag til navn, organisasjonsmodell, finansiering og laget forslag til vedtekter.
- å avholde en urbefolkningers kvinnekonferanse i 1989.

Nordisk Sameråd har i forbindelse med behandlingen av kulturutredrens sluttrapport, uttalt at rådet anser det som viktig og nødvendig å prioritere samiske kvinnespørsmål nå. Samerådet viser til prosjektforslagene i utredningen og foreslår overfor Nordisk Ministerråd at det opprettes en egen samisk kvinnekonsulent med årlige bevilgninger under Nordisk Sameråd, eventuelt Nordisk Samisk Institutt. Samerådets kvinneutvalg vil kunne fungere som referansegruppe for kvinnekonsulenten. Samerådet har

også bestemt at samekvinnens situasjon vil bli tatt opp som et bredt anlagt tema på Samekonferansen i 1989.

Situasjonen for samiske barn

Både NU 1981: 6 og Samerådets kulturutredning er av den oppfatning at det bør gjøres særlige innsatser for å stimulere samisk barnekultur. I kulturutredningen foreslås det både langtids- og kortsiktige tiltak for å bedre samiske barns oppvekstvilkår. Samiske barns oppvekstvilkår var oppe til behandling på Samekonferansen i 1986. Til Samekonferansen i 1989 skal det utarbeides et samisk barneprogram, og samiske barns oppvekstvilkår vil være ett av hovedtemaene. Samerådet prioriterer forslag som forbedrer samiske barns situasjon slik de fremkommer i utredningen. Samerådet har bedt Nordisk Samisk Institutt påbegynne prosjekter som utreder samiske barns situasjon. Nordisk Sameråd har søkt om midler for å påbegynne arbeidet med et samisk barneprinsippprogram.

Innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur

Nordisk Sameråd understreker at innkjøpsordningen for samisk skjønnlitteratur må fortsette på nordisk permanent basis. Innkjøpsordningen kom i gang i 1985. I 1985 bevilget Nordisk Kulturfond DKK 150 000 som et engangsbidrag til innkjøp av samisk litteratur. For 1986 fikk Nordisk Sameråd støtte fra Undervisningsministeriet i Finland FIM 18 000, Statens Kulturfond i Sverige SEK 46 000 og Norsk Kulturråd NOK 75 040. I 1987 bevilget det finske Undervisningsministeriet FIM 20 000, Statens Kulturfond i Sverige SEK 80 000 og Norsk Kulturråd NOK 190 000.

Nordisk Sameråd ønsker at innkjøpsordningen for samisk skjønnlitteratur må fortsette. Målsettingen må være å få en offentlig nordisk innkjøpsordning på permanent basis. Nordisk Sameråd har bedt Nordisk Ministerråd om å vurdere nordiske midler til innkjøpsordningen.

Skogshogst i Kessi øst for Enaresjøen

Nordisk Sameråd overrekte finske politikere en resolusjon mot planlagt skogshogst i Kessi øst for Enaresjøen 02.10.87. I uttalelsen viser Samerådet til at man i offentligheten har diskutert å starte skogshogst øst om Enaresjøen. Samerådet viser videre til at Samedelegasjonen har tydelig uttalt at den motsetter seg disse planene, ettersom gjennomføringen av slike planer innebærer en omfattende inngripen i samenes tradisjonelle næringsutøvelse og rettigheter. Nordisk Sameråd støtter Samedelegasjonens syn og vil samtidig understreke at Finland har ratifisert den internasjonelle konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Artikkel 27 i den samme konvensjonen har under de seneste lovforberedelsesarbeidene angående samene i Norge og Sverige, blitt tolket i den retning at artikkelens mål er å forby staten å assimilere sin samiske minoritet til landets hovedbefolkning, men at tvertimot forplikte staten til å behandle sin samiske minoritet i

positiv særstilling både i lovstiftning og ellers. En slik særbehandling betyr, at samene bør til en viss grad og med økonomisk støtte fra statene, få beslutningsmyndighet i saker, som på den ene siden angår samenes åndelige kultur (bevaring av identiteten), og på den andre siden deres tradisjonelle jorddisposisjon som er grunnlaget for samenes materielle kultur (livssett).

Sameradioens samnordiske virksomhet

Nordisk Sameråd har fått informasjon om at Radioselskapenes Nordkallottkonferanse 30.09.87 i Luleå har vedtatt å avvikle den samnordiske sameredaksjonen i Kiruna. Nordisk Sameråd beklager at hovedorganisasjonene på svensk og norsk side og Nordisk Sameråd ikke har fått denne sak oversendt til formell behandling. Rådet understreker hva som sies i det samiske kulturpolitiske programmet, bl. a. at "vi samer er ett folk med eget bosetningsområde, ett eget språk og en egen kultur og samfunnstruktur". Videre vil Samerådet minne om at Samenes VIII konferanse 1974 i Snåsa har gitt sin støtte til forslaget om å opprette et nordisk sameradio-senter i Kiruna. Utviklingen har imidlertid ført til at forholdene i dag er helt annerledes enn i 1974 og konferansen vedtak er ikke blitt fullført. Sameradioens utvikling har fulgt en helt annen linje. Nordisk Sameråd er av den oppfatning at ressursene burde deles mellom Sameradio-institusjonene i hvert av de nordiske landene.

Rådet gjør oppmerksom på at tildelingen av de nåværende nordiske ressurser flytter ansvaret for det nordiske samarbeidet til sameradioene i de enkelte land. Derfor er det et særansvar for de nordiske radioselskapene å bygge ut og styrke de radiotjenester innenriks slik at de i framtiden klarer å ivareta og bedre de felles programtilbudene. Nordisk Sameråd krever at fellesprogrammene og -sendingene får fortsette. Rådet velger at arbeidsutvalg på tre medlemmer som har til oppgave å følge sameradioens utviklingsarbeid på nordisk nivå.

Laksefiske i samiske områder

Nordisk Sameråd behandlet laksefiske i samiske områder på møtet 04.-05.12.87 og uttalte følgende:

Laksefisket er en viktig samisk levevei, både i fjordene og i vassdragene. Laksefisket har allerede over lengre tid vært truet av nye fangstmetoder og -redskaper og av myndighetenes reguleringer. Dette forholdet er ikke lenger akseptabelt. Nordisk Sameråd vil derfor overfor finske og norske myndigheter anmode om at det ikke innføres nye retningslinjer som strider mot samiske oppfatninger og interesser. Ett eksempel på dette er de regler for laksefisket som nå er foreslått for laksefisket i Tanavassdraget. De innskrenkningar som her foreslås, kan ikke godtas. Den offisielle finsk/norske kommisjonen for Tanaelva bør ta hensyn til oppfatninger som fiskere på begge sider av Tanaelva har framført angående de foreslåtte

reglene. I motsatt fall, blir ikke den nye overenskomsten akseptabelt for samene. Nordisk Sameråd krever at den finsk/norske forhandlingskomitéen på møtet 10.12.87 i Rovaniemi utsetter det endelige vedtaket med hensyn til de foreslåtte fiskereglene. Komitéen bør først ta kontakt med de lokale sameforeningene for å oppnå en form som i tilstrekkelig grad tar hensyn til lokal fiskeutøvelse. I samarbeid med disse kan det føres grundigere rådslagninger.

Nordisk Sameråd vil også overfor norske myndigheter påpeke at det vedtatte forbud mot drivgarnsfisket til havs som trer i kraft etter kommende år, ikke på noen måte må tillates endret.

Til slutt vil Nordisk Sameråd understreke at for å styrke forståelsen av hvilken betydning laksefisket har i den samiske kulturen, er det nødvendig å avholde et større møte i nordisk sammenheng der bare denne saken er til behandling. Her må det trekkes fram alle sider av fisket som berører den samiske kulturen.

Ærespris 1987

Nordisk Sameråd tildeler en hederspris til en slik person, organisasjon eller institusjon som fortjener spesiell heder for sitt arbeid til beste for det samiske folk. Prisen kan ikke søkes, men samiske personer, organisasjoner og institusjoner kan foreslå overfor Samerådet hvem som bør få en slik pris.

Rådet gikk enstemmig inn for å tildele Samerådets ærespris 1987 til Iver Jåks fra Karasjøk. Iver Jåks er en velkjent billedkunstner, som også driver med andre kulturgrener. Han er en ordets mester, en god foredragsholder, en frisk og modig debattant og en flink sløyder. Hans interesser spenner over hele registeret av samisk levesett og videre utover til verden utenfor. Iver Jåks har motivert og gitt råd til atskillige når det gjelder duodji (kunsthåndverk) og kunst. Han har med sin kunst og med sitt kulturarbeid gjort seg bemerket langt utover Samelandets grenser. Han er en inspirator for alle med sine kunnskaper, og har ivrig delt av sine kunnskaper. Han har vært en inspirator for samisk kunstutdannelse. Iver Jåks har ved sin kunst og ved sine foredrag og ellers ved sitt virke, forsterket samisk samhörighet.

Nordisk Råd

Nordisk Råd inviterer Nordisk Sameråd som spesiell gjest ved rådets sesjon. Ved Nordisk Råds 44. sesjon i Helsingfors 23.–27.02.87 var Lars Anders Bær og Jouni Ilmari Jomppanen.

Representasjon

Nordisk Sameråd har vært representert ved blant annet følgende møter, seminarer etc.:

Nordisk Samisk Instituttets styremøter:

24.04.87 i København: Irja Seurujärvi-Kari

28.10.87 i Kautokeino: Juha Magga

Hovedorganisasjoners årsmøter:

Riksorganisasjonen Same-Åtnam, 15.–17.05.87 i Vilhelmina: Lars Anders Bær

Norske Reindriftsamers Landsforbund, 24.–27.05.87 i Trondheim: Lars Pittsa

Svenska Samernas Riksförbund, 10.–15.06.87 i Kiruna: Odd Erling Smuk

Norske Samers Riksförbund, 25.–27.06.87 i Karasjok: Jouni Ilmari Jomppanen

WCIP-styremøter:

16.–18.03.87 Quito i Ecuador: Lars Anders Bær og Leif Dunfjeld

11.07.87 Lima i Peru: Aslak Nils Sara

02.–04.09.87 Ottawa i Canada: Lars Anders Bær

Møte med WCIP sekretariat i Ottawa i Canada og kanadiske indianerorganisasjoner, 17.–23.02.87: Odd Erling Smuk og Aslak Nils Sara

Medlemmer i Nabolandslitteratur komitéen: Jon Eldar Einejord og varamedlem Mai Lis Skaltje

Urbefolknings skolekonferanse i Vancouver i Canada 08.–13.06.87: Máret Sára

Nordisk Samisk Lærerorganisasjonens seminar: "Forventninger til samisk skole", 12.02.87 i Hetta: Irja Seurujärvi-Kari

Igangsetting av samisk teaterutdanning, møte 13.02.87 i Rovaniemi: Sauli Guttorm

Åpning av Maakuntamuséets utstilling i Rovaniemi 26.–27.05.87: Pekka Aikio

Nordisk Samisk Instituttets seminar om samisk kunsthåndverk i Kautokeino 26.–27.05.87: Leif Halonen

Symposium on Health Care of the Sámi and other Indigenous Peoples i Umeå 08.–11.06.87: Lars Anders Bær

Symposium om samers og andre urbefolknings helse i Karasjok 13.–15.06.87: Ragnhild Nystad

Møte med den finske utenriksministeren Paavo Väyrynen i Utsjok 07.02.87: Odd Erling Smuk, Jouni Ilmari Jomppanen og hovedsekretær Máret Sára

FN's urbefolknings frivillige fondets styrelsesmedlem: Leif Dunfjeld

Nordkalottens IX fredsdager i Torneå 26.–28.06.87: Jouni Ilmari Jomppanen

20-års jubileum for Karigasniemi kapell 21.06.87: Matti Sverloff

Møte med NORAD i Oslo 08.07.87: Lars Anders Bær, Odd Erling Smuk og hovedsekretær Máret Sára

Møte med norsk Utenriksdepartement, Odd Wibe, i Oslo 08.07.87: Lars Anders Bær, Odd Erling Smuk og hovedsekretær Máret Sárá

Nordisk Forums planleggingsmøte i Helsingfors 14.–16.11.87, leder i Samerådets kvinneutvalg: Marianne Nilsson

60-års dag for Utsjok kommunes rådman Toivo Suomenrinne, 04.10.87: Hovedsekretær Máret Sárá

Nordisk Samisk Instituttets seminar om samiske muséer 30.11.–01.87 i Kautokeino: Saksbehandler Tarja Länsman

Møte med finsk undervisningsministeriet, Fredrik Forsberg 01.10.87 i Helsingfors: Lars Anders Bær, Jouni Ilmari Jomppanen, Ragnhild Nystad og hovedsekretær Máret Sárá

Møte med Nordisk Råds presidium's president, Elsi Hetemäki-Olander, kulturutvalgets medlemmer og kultursekreteraren, 02.10.87 i Helsingfors: Lars Anders Bær, Jouni Ilmari Jomppanen, Irja Seurujärvi-Kari og hovedsekretær Máret Sárá.

Møte med finsk undervisningsministeriets avdelingsleder og Nordisk Kultursamarbeidets embetsmannskomiteens medlem, Kalervo Siikala, 02.10.87 i Helsingfors: Lars Anders Bær, Jouni Ilmari Jomppanen, Irja Seurujärvi-Kari og hovedsekretær Máret Sárá.

WCIP's "500 års" komitémedlem: Ole Henrik Magga og varamedlem Leif Dunfjeld.

WCIP's menneskerettighets komité:
Ragnhild Nystad og varamedlem Irja Siurujärvi-Kari.

Arbeidsgrupper

I 1987 var det følgende arbeidsgrupper:

Juridisk arbeidsgruppe:

Lars Nila Lasko

Leif Dunfjeld

Juhani Tapiola

Arbeidsinstruksen er å gjøre ferdig forslag til en nordisk konvensjon om samenes rettigheter og status som et eget folk i Norden.

Fredsarbeidsgruppe:

Marianne Nilsson

Aslak Nils Sara

Jouni Ilmari Jomppanen

Utvalg

Samisk Språknemnd:

Elli Sivi Näkkälajärvi

v. 1. Mikael Svonni

2. Lars Hson Simma

Nils Erik Spiik	v. 1. Susanna Kuoljok-Angeus 2. Sigrid Stångberg
Ella Holm Bull	v. 1. Martha Jåma 2. Anna Jakobsen
Sven-Roald Nystø	v. 1. Anders Kintel 2. Kåre Urheim
Nils Jernsletten	v. 1. Aage Solbakk 2. Ole Henrik Magga
Sinikka Semonoja	v. 1. Elli Rantala 2. Tyyne Totanoff
Samuli Aikio	v. 1. Helvi Nourgam-Poutasuo 2. Inga Guttorm
Matti Morottaja	v. 1. Ella Sarre 2. Anja Saijets

Formann i Samisk Språknemd er Sven-Roald Nystø.

Samerådets kvinneutvalg:

Marianne Nilsson, leder	
Gro Dikkanen, nestleder	v. Maja Dunfjeld Aagård
Ristin Mortenson	v. Kirsten Berit Gaup
Elsa Guttorm	v. Margit Elle Länsman
Ritva Torikka	v. Kerttu Vuolab
Lena Nordlund	v. Sonja Norling

Referansegruppe for utdeling av kulturmidler:

Leif Halonen	v. Jouni Ilmari Jomppanen
Rose-Marie Huuva	
Samuli Aikio	
John Isak Sara	
Jan Åge Biti	
Alf Isak Keskitalo	v. Louise Bäckman
Matti Morottaja	v. Marianne Nilsson

Sekretariatets arbeidssituasjon

Nordisk Samerådets sekretariat er akterutseilt både hva gjelder antall ansatte og investeringer (datamaskin, simultan tolkeanlegg, moderne kopieringsmaskin og telefax). Administrasjonen må styrkes for å kunne fungere etter intensjonene. For 30 år siden da rådet ble opprettet, var det 1 ansatt. Det har ikke vært en naturlig økning og opptrapping over tid hva gjelder de ansatte. I 1987 har sekretariatet kun bestått av 2 fast ansatte. Da hovedsekretæren sluttet, kunne man ansette en saksbehandler midlertidig i tidsrommet 23.11.–31.12.87. Nordisk Sameråd har bragt i erfaring at Nordisk Ministerråd for 1988 foreslår et nullvekstbudsjett. Nordisk Samerådets sekretariat vil da stille meget svakt. Saksbehandler vil da kun kunne

jobbe et halvår i 1988. Uten saksbehandler vil ikke sekretariatet kunne fungere tilfredsstillende.

Samisk Språknemnd har for 1987 fått bevilget DKK 200 000 til drift av språksekretariatet. Dette utgjorde under halvparten av det omsøkte beløpet. Det var ikke mulig å få noen tilsatt i et slikt korttidsengasjement. Nordisk Sameråd har uttalt at sekretariatet for Samisk Språknemnd tilknyttet Samerådets sekretariat, og om det rent praktisk er høvelig eller av økonomiske grunner er nødvendig, skal stillingen koordineres med andre stillinger ved sekretariatet. Midlene for 1987 søkes brukt i 1988.

Kultursekretærens engasjement utløp 1986. Kultursekretæren hadde i disse 3 årene ansvar for alle kulturaktiviteter, som arrangering av festivaler, seminarier og andre tiltak som innkøpsordningen for samisk skjønnlitteratur, administrering av kulturmidler og har ellers betydd en klar ressursforsterkning for sekretariatet. Arbeidssituasjonen for Samerådets sekretariat er forverret etter at stillingen opphørte, da sekretariatet er underbemannet. Kulturvirksomheten ved Nordisk Sameråd har økt markant siden kulturutredningsengasjementet ble påbegynt. Virksomheter som er påbegynt, vil være vanskelig å gjennomføre uten en kultursekretær. Samerådet har for 1988 søkt om midler til samisk kultursekretærstilling, og rådet uttaler at stillingen er viktig og nødvendig for fremme av samisk kulturliv. Nordisk Sameråd har i sitt langtidsbudsjett forutsatt at kultursekretæren etter prosjektets avslutning i 1986 overføres til sekretariatets budsjett.

Nordisk Sameråd er avhengig av større bevilgninger om de nødvendige stillinger ved sekretariatet skal bli faste og trygge stillinger for de ansatte.

4. Vedtak

Nordisk Sameråd overlemner hermed virksomhetsberettelsen for år 1987.

Lars Anders Bær
Forman

Tarja Länsman
Saksbehandler

Máret Sára
Tidligere hovedsekretær

Kulturmidler 1987

Nordisk Ministerråd tildelte støtte til samiske kulturaktiviteter for året 1987, FIM 516.000 (800 000 DKK).

Nordisk Sameråds arbeidsutvalg hadde tilsatt den tidligere kultursekretæren til å bistå juryen som avholdt møte 27.4. der forslag til fordeling av midlene ble framlagt. Innstillingen ble vedtatt av rådets arbeidsutvalg. Arbeidsutvalget fordelte prosjekt- og stipendstøttemidlene i møter 9.5,

17.8. og 5.12. totalt FIM 449.800,-. Det var innkommet 85 søknader som tilsammen utgjorde FIM ca. 1,6 millioner.

Nedenfor er listet opp mottakerne av kulturstøtten:

Prosjektstøtte:

Dálvadis-teater, turné i Sameland	FIM	26 000
Rávgoš-teater, sommerkomedie og høstforestilling. Pengene skal ikke brukes til finskspråklige forestillinger.		30 000
Sydsamisk teater, teatervirksomhet og kurs		50 000
Samisk Idrettsforbund. Samemesterskap		60 000
Nordisk Samisk Institutt, seminar om samiske muséer		10 000
Inari Sameforening, Samekulturutstilling i forbindelse med "Ultima Thule"-turnéen 28.–30.08.87 i Inari		9 000
Samelandets Musikkskolens Støtteforening (Saamenmaan Musiikkiopiston Kannatusyhdistys r.y.) Utsjok, joiekurs		4 000
Nesseby Sameforening, slektsseminar sommeren 1987 i Karlebotn		10 000
Samisk Ungdomsforbund, SANS, sommerleir		13 000
Samisk Ungdomsforbund, SANS, samisk ungdomskonferanse i Kiruna 08.–10.05.87 sammen med Sáminuorra		13 000
Samiske Kunstneres Forbund, SDS, fast monterutstilling, duodji/kunst magasin		13 000
Samiske Kunstneres Forbund, SDS, Seminar: Hva er samisk billedkunst og kunsthåndverk, høsten 87 i Karasjok		13 000
Sulo Sajjets, Innsamling og kopiering av gamle bilder fra Tanadalen, fotoutstilling 1987		5 000
Lilly Sannes, Fotoinnsamling i lulesamisk område		22 000
Ella Marja Sarre, Samekofter i Enare, diaserie		8 000
Claudia Fofanoff, innsamling og offentliggjøring av östsamiske eventyr		10 000
Elise Lukassen Lodde, Kunstutstilling tilrettelagt for blinde/svaksynte, vandretutstilling på Nordkalotten		15 000
Synnöve Persen, tegnefilm av samiske eventyr og sagn		13 000
Arbeidsgruppe: Ilmari Mattus, Aune Vesa og Helena Hyvärinen, barnesangbok på enare- og nordsamisk		4 000
<i>Inna ja Biras Sámiid Searvi</i> : Samisk kulturseminar i samarbeid med Kiruna Sameforening, Ofoten Samiske Forening, Spansdalen Sameforening og Senja Sameforening september 1987 (budsjett NOK 69 000)		3 250
<i>Samisk Legeförening</i> , symposium om samisk helsestell i Karasjok juni 1987		11 050
<i>Aletta Ranttila</i> : vandreutstilling i sameområde		14 000
<i>Sámi Dáiddačehpiid Searvi</i> , seminar: Hva er samisk billedkunst og kunsthåndverk? (revidert budsjett, først søkt om 20 000 NOK, i revidert budsjett NOK 27 000, tidligere tildelt FIM 13 000).		2 000

<i>Jår' galæd'dji</i> : Opprette databank for samiske gloser, uttrykk, ordspråk og setninger, budsjettert med NOK 236 000	6 500
<i>Sameråd, flaggprosjektet</i> : att göra sameflaggan bekant	10 000
<i>Samisk Idrottsförbund</i> : projektarbete (skall användas till projekt)	7 500
FIM	328 300

Stipendier

Arbidsstipendier:

Marit Stueng, hovedfagsarbeid i duodji, Kvinneluer til same-drakten i Karasjok, för, nå og med nyskapning	15 000
Rauni Magga Lukkari, bokmanusarbeid	15 000

Studiereisestipendier:

Anna Maria Blind, studiereise til teatrene Rávgoš og Beaivváš	5 000
Folke Fjällström, reise til Helsinki, studieemne: Samisk sløyd og finsk skulpturkunst og arbeids-og utviklingsarbeid til en utstilling av kunsthåndverk	5 000
Maja Dunfjeld Aagård: "Symbolikk i samisk ornamentikk" studier av samiske gjenstander registrert ved nordiske muséer	10 000
Aage Gaup: resestipendium	7 500
FIM	5 000

Hederspris:

Iver Jåks, kunstner	10 000
FIM	449 800

Kulturutskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1987

(Berättelserna C 12/k: 1–36, se s. 1906)

Efter genomgång av berättelserna från institutioner och organ på kulturutskottets område (C 12/k: 1–36), lägger utskottet i det följande såväl allmänna synpunkter på verksamheten vid institutionerna på kulturområdet som synpunkter på enskilda institutioner och rapporteringen från dessa.

Utskottet har tidigare påmint om att årsberättelser från institutioner som direkt lyder under kulturavtalets organ enligt beslut av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) bör avges senast den första april efter verksamhetsåret. Utskottet understryker att denna tidsfrist bör hållas. Utskottet påminner om att det i sina betänkanden över berättelserna under de senaste åren även har påtalat bristerna i rapporteringen om institutionernas framtidsplaner samt de stora avvikelserna beträffande storleken på styrelserna för olika samarbetsorgan. Vidare vill utskottet påpeka att det i många samarbetsorgans berättelser saknas översikt över årets ekonomiska utfall. Då de innehållsmässiga skillnaderna mellan berättelserna även i övrigt är stora, förutsätter utskottet att ministerrådet ger behövliga tilläggsdirektiv till institutionerna, i vilka de uppgifter som bör ingå i berättelserna till Nordiska rådet närmare preciseras.

Under innevarande år har Nordiska rådets budget- och kontrollutskott företagit en närmare översyn av Nordens Hus i Reykjavík (C 12/k:21) och Nordens Hus på Färöarna (C 12/k:26). Eftersom budget- och kontrollutskottet lagt fram förslag till åtgärder med anledning av den företagna översynen, har kulturutskottet inte denna gång granskat berättelserna från Nordens Hus i Reykjavik och på Färöarna.

Utskottet har noterat att man i några av berättelserna pekar på de problem som den organisatoriska förändringen i handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete utgör för verksamheten vid de nordiska institutionerna, speciellt organens missnöje med att inte ha fått vara med i planläggningen av omorganisationen.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (NORDSAM) (C12/k:15), de senaste åren har utvidgat sin verksamhet för

att nå kretsar också utanför forskarnas, bl. a. med seminarierna "Norden inför 90-talet: utrikesekonomi, säkerhet, samarbete" och "Fred och förtroende".

Nordiska samarbetsnämnden för acceleratorbaserad forskning (NOAC) (C 12/k:18) pekar på de problem nämnden har beträffande otillräckliga ekonomiska resurser och anser det önskvärt att den ges möjlighet att utdela ett par stipendier varje år för att möjliggöra för forskare och tekniker att vistas längre tider vid acceleratorlaboratorier i Norden samt för att snabbt kunna initiera (och stödja under en begränsad tid) nya och kanske mer spekulativa projekt.

I berättelsen från Nordisk dokumentationscentral för massmediaforskning (NORDICOM) (C 12/k:19) framhålls att arbetsbelastningen vid dokumentationscentralerna har vuxit kontinuerligt, medan arbetsresurserna inte har ökat på motsvarande sätt.

Nordiska teaterkommittén pekar också på de knappa ekonomiska resurserna (C 12/k:22) och anser att de medel som kommittén har att röra sig med för att arrangera gästspel inte är tillräckliga. Kommittén har därför beslutat omorganisera verksamheten för att få den mera rationellt inriktad. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att Nordiska teaterkommittén skall försöka frigöra medel genom att reducera de administrativa kostnaderna och minska antalet styrelsemöten per år. Den betonar emellertid att den inte kan sköta verksamheten inom alla sina fackfält med nu existerande ekonomiska ramar.

Utskottet noterar att Nordens institut i Grönland (C 12/k:28) har problem med att rekrytera en kvalificerad anställd. Institutet har för närvarande endast en anställd person, och denne kan inte ensam sköta allt arbete. Även om det är befogat med ytterligare en tjänst, måste hög lön och tjänstebostad kunna erbjudas om man vill få tjänsten tillsatt.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Helsingør den 15 november 1988

Gunnar Björk (c)

Ranveig Frøiland (A)

Hans Gustafsson (s)

J.K.Hansen (S)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thea Knutzen (H)

Jakob Lindenskov (Jvfl)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Kåre Øvregard (A)

Berättelser inom kulturutskottets verksamhetsområde 1987

Innehåll

C 12/k:

1	Nordens folkliga akademi	1908
2	Nordiska journalistkursen	1911
3	Nordiska språksekretariatet	1914
4	Nordiska språk- och informationscentret	1918
5	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	1926
6	Nordiskt kollegium för marinbiologi (NKMB)	1928
7	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	1931
8	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	1937
9	Nordiska institutet för sjörätt	1942
10	Nordiska geoexkursioner till Island	1946
11	Nordiskt kollegium för ekologi	1948
12	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)	1951
13	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	1957
14	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	1960
15	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)	1963
16	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	1967
17	Nordiskt vulkanologiskt institut	1971
18	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)	1976
19	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)	1979
20	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	1984
21	Nordens Hus i Reykjavík	1991
22	Nordiska teaterkommittén	1995
23	NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)	2012
24	Nordiskt samiskt institut	2016
25	Nordiskt konstcentrum	2031
26	Nordens Hus på Färöarna	2040
27	Nordens institut på Åland	2045
28	Nordens institut i Grönland (NAPA)	2052
29	Nordisk federation för medicinsk undervisning	2055
30	Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	2059
31	Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)	2064

32	Nordiska kommittén för öststatsforskning	2070
33	Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	2073
34	Nordiska konstförbundet (NKF)	2079
35	Skandinavisk förening i Rom	2083
36	Nordkalottmuseet	2087

Nordens folklige akademi

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordens folklige akademi
Box 1001
S-442 25 Kungälv
Tel.: 0303/141 92

1. Institutionens uppgift

Nordens folklige akademi har ved nyårsskiftet 1987/88 virket i 20 år. Siden 1977 som en permanent nordisk institution.

Akademiet lejer lokaler for sin virksomhed ved Nordiska folkhögskolan i Kungälv.

Ifølge sine vedtægter skal akademiet være et centrum for studier af spørgsmål, som er væsentlige for udvikling og fornyelse i folkeoplysning og voksenundervisning i Norden.

Dette arbejde udføres bl. a. gennem etablering af kurser og konferencer for lærere og ledere i folkehøgskoler og studieorganisationer, for bibliotekarer og forskere inden for feltet, men aktiviteterne er principielt åbne for alle. I mange tilfælde samarbejdes med enkeltpersoner, organisationer eller institutioner, som på nordisk plan arbejder med folkeoplysning.

Herudover deltager Nordens folklige akademi aktivt i programmer angående voksenundervisning, som administreres af Nordisk Ministerråd. I 1987 påbegyndtes således udarbejdelse af database vedrørende forskning, forsøgs- og udviklingsarbejde i folkeoplysning og voksenundervisning i Norden: "Informations- og dokumentationsprojektet".

Akademiet fungerer som sekretariat for Nordisk folkehøgskoleråd og som kontaktorgan for folkeoplysningsorganisationerne i de nordiske lande. I forbindelse med disse aktiviteter udfører akademiet en række internationale opgaver.

2. Organisationsbeskrivelse

Akademiets styre vælges af Nordisk Ministerråd. Den består af to repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, en fra Island og en fra akademiets personale.

Styrelsens medlemmer er fra 1. januar 1987:

Afdelingschef Olavi Alkio (F)

Biblioteksassistent Inger Blixth (P. repr.)

Afdelingschef Reynir G. Karlsson (I) (Suppl. Guðrún Halldórsdóttir)

Folkehøjskolelærer Margret Kihlén (S)

Lærer Gunhild Langebeck (N)

Undervisningsdirektør K. E. Larsen (D)

Generalsekretær Ole Ormseth (N) – formand

Højskolelærer Grethe Rostbøl (D)

Ombudsman Mauritz Sköld (S)

Generalsekretær Timo Toiviainen (F) – næstformand

3. Virksomheden 1987

3.1 Økonomisk oversigt

Anslagspost	Överfört från 1987	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner	–	2 452	2 529	+ 77
Varor och tjänster	–	1 345	1 499	+154
Projekt	21	808	711	% 97
Summa	21	4 605	4 739	134

3.2 Beskrivelse af virksomheden

Kursus- og konferencevirksomheden

I 1987 gennemførte akademiet 22 kurser og konferencer. Deltagertallet var 498 med i alt 1 859 deltagerdøgn. Tallene for 1986 var henholdsvis 558 og 1 873. Af det totale deltagertal kom 28 % fra Danmark, 15 % fra Finland, 3 % fra Island, 16 % fra Norge og 37 % fra Sverige. Af disse kom 18 % fra oplysningsorganisationer, 31 % fra folkehøjskoler og 23 % fra off. forvaltning og universiteter.

Formidlingsvirksomhed

Udover de muligheder, som akademiet har som nordisk mødested, udnytter nordiske folkeoplysere og andre nordisk engagerede i stigende grad akademiet som formidlende og konsultativ ressource. Det gælder rådgivning i forbindelse med studierejser og udvekslinger, og det gælder oplysninger i almindelighed om nordiske forhold. Desuden er akademiets bibliotek og bibliotekspersonale en væsentlig formidlingsinstans for forskere og stipendiater.

Informations- och dokumentationsprojekt

Informations- och dokumentationsprojektet "Nya vägar i vuxenutbildningen" genomförs vid akademien. Inom projektet byggs basen "Folkbildning och vuxenundervisning" (FOVU) upp av Norsk Senter for Informatikk i Oslo. Under året har den huvudsakliga insamlingen av försöks-, och utvecklings- och forskningsprojekt skett genom nationella insatser; vid Udviklingscenter for folkeoplysning og voksenundervisning, Danmark, Norsk Voksenpedagogisk Institutt, Norge, Tamperen Yliopisto, Finland och Vuxenutbildarcentret, Sverige. Nordens folkliga akademi fungerar som samordnings- och ledningscentra genom att vi bl. a. inbjuder till seminarier och producerar olika temahäften.

Projektet finansieras med speciella medel från Nordiska Ministerrådet.

Nordiska folkhögskolerådet

Den stora händelsen i rådets arbete under året har varit det Nordiska folkhögskolemötet i Linköping.

I rådet informeras och bearbetas kontinuerligt folkhögskolornas situation i Norden och speciellt utarbetas förslag till hur elevstöd, lärarutbyte och andra former av kontakt skall utformas.

Det internationella arbetet är omfattande.

Till ny ordförande efter Hans Hovenberg (S) har valts Hans Øyen (N).

Biblioteket

Biblioteket, som betjener både Nordiska folkhögskolan og Nordens folkliga akademi, har i 1987 indkøbt 887 bind och modtaget 161 som gave – ialt indgået 1 048 bind.

Pr. 31.12.1987 var bibliotekets samlede materialebestand 24 704 bind. Tidsskrifter i abonnement var 245 – 160 almene og 85 pædagogiske (en del tidsskrifter modtages som gave). Gennem biblioteket abonnerer institutionerne på 31 aviser.

Antal registrerede udlån var 4 639. Lån til og fra andre biblioteker beløb sig til 83. I forbindelse med kurser har biblioteket sammensat 17 bogudstillinger og skrevet 14 litteraturlister.

I "Nordisk tidsskrift for folkbildning og voksenundervisning" redigerer biblioteket "Bokuppslaget", som i 1987 bragte 55 anmeldelser af relevant litteratur.

4. Beslut

Styrelsen för Nordens folkliga akademi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1987.

Ole Ormseth
Styrelsens ordförande

Frederik Christensen
Rektor

Nordiska journalistkursen

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tlf. 06-13 62 33

1. Institutionens opgave

Nordisk Journalistkursus meddeler videreuddannelse for journalister i de nordiske lande. Uddannelsen har såvel et nordisk som et alment præg.

Kursusvirksomheden omfatter en tre-måneders videreuddannelse hvert år og et antal kortere specialkurser eller seminarer. Tre-måneders kurset er tilrettelagt som et seminar med forelæsninger, gruppearbejde, diskussioner og selvstudier. Undervisningsplanen omfatter fem hovedgrupper, nemlig politiske spørgsmål i de enkelte nordiske lande, fælles nordiske emner, international politik, massemedierne i Norden og dagsaktuelle problemer af samfundsmæssig karakter.

2. Organisation

Nordisk Journalistkursus ledes af en bestyrelse udnævnt af Nordisk Ministerråd. Den består af ni medlemmer plus fem suppleanter. Formand for bestyrelsen er chefredaktør Svein Døvle Larssen, Norge, der sammen med næstformanden, generalsekretær Eila Hyppönen, Finland, ombudsmand Magnus Lindström, Sverige og chefredaktør Per Winther, Danmark, udgør forretningsudvalget. Rektor for Nordisk Journalistkursus er mag. art. Erik Reske-Nielsen, der tidligere var rektor for Danmarks Journalisthøjskole.

3. Virksomheden 1987

3.1 Økonomisk oversigt

Anslagspost	Overført från 1986	Budget	1986 Bokslut	Avvikelse
Løner	–	615	591	+24
Varor och tjänster	–	316	321	– 5
Projekt	18	885	898*	+ 5
Summa	18	1 816	1 810	+24

* Inden for projektbeløbet er indregnet overførsel til 1988 kr 238.

3.2 Beskrivelse af virksomheden i 1987

Nordisk Journalistkursus gennemførte i 1987 foruden sit ordinære tre-måneders kursus tre seminarer eller specialkurser, heraf et i samarbejde med Den Journalistiske Efteruddannelse i Danmark. Et planlagt fire-ugers kursus måtte af tidsmæssige grunde udskydes til efter årsskiftet 1987-88. Første halvdel af det blev holdt i januar 1988.

Tre-måneders kurset fandt sted i perioden 1. februar–30. april og fulgte det hidtidige oplæg som et videreuddannelseskursus for journalister fra alle nordiske lande og med lærerkræfter hentet fra hele Norden.

I kurset deltog 17 journalister med en gennemsnitsalder på 37 år og en gennemsnitsanciennitet på 12 år. Seks af kursusedtagerne kom fra Sverige, fem fra Norge, fire fra Finland, en fra Island og en fra Danmark. De var udtaget af Nordisk Journalistkursus' forretningsudvalg blandt i alt 74 ansøgere.

Undervisningsplanen var tilrettelagt af bestyrelse og kursusledelse. Emnekredsen "De nordiske lande" omfattede samtidshistorie og aktuelle politiske spørgsmål i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland. Hovedforelæserne her var tidligere højskoleforstander Poul Dam og professor Gunnar Thorlund Jepsen, Danmark, chefredaktør Bo Stenström og redaktør Inger Jägerhorn, Finland, professor Gylfi Gislason, Island, professor Henry Valen og programchef Reidar Hirsti, Norge, samt redaktør Gunnar Fredriksson og Anna Hedborg, Sverige.

I "Fælles nordiske emner" indgik de nordiske sprog, nordiske samarbejdsorganisationer, Norden i europæisk og international politik, Norden i europæisk og international økonomi, arbejdsløshed og beskæftigelse i de nordiske lande, nordiske havområder og mindretal i Norden.

Emneområdet "Mediesituationen i de nordiske lande" havde som hovedelement "Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits".

Undervisningen i International Politik omfattede "Øst–Vestforholdet", nordisk sikkerhedspolitik og "Nord–Syd. Dialog eller Konflikt".

Et led i kurset var som tidligere deltagelse i Nordisk Råds session i Helsingfors, og en rejse til Vestberlin efter indbydelse fra den tyske forbundsregering.

Desuden holdt Nordisk Journalistkursus i 1987 tre seminarer eller specialkurser.

Det første omhandlede "Island og det vestnordiske samarbejde" og blev gennemført i samarbejde med Nordisk Råds Presidiesekretariats Informationsafdeling. Det fandt sted i Tórshavn, Seydisfjörður og Reykjavik den 29. august–den 9. september. Det havde 17 deltagere, nemlig fem fra Danmark, en fra Færøerne, fem fra Norge, fire fra Sverige og to fra Finland.

Den 21.–den 26. september holdtes et seminar om "Norden og EF i lyset af den europæiske fællesakt". Det fandt sted i København, Bruxelles og Luxembourg. Der var seks deltagere fra Sverige, fire fra Danmark, fire fra Finland og to fra Norge.

Det tredje seminar blev holdt i samarbejde med Den Journalistiske Efteruddannelse i Danmark. Det havde som titel "Sikkerhedspolitik/Menneskepolitik. Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa", og fandt sted i København og Wien den 16.–den 20. november. Der deltog otte danske, tre norske og tre svenske journalister.

Et fire-ugers kursus om "Nordisk kultur og kulturpolitik under kommunikationsrevolutionen" var planlagt til afholdelse i oktober. På grund af vanskeligheder med at få aftalerne omkring kursusplanen gennemført, blev det besluttet at udsætte kurset til efter årsskiftet og at to-dele det.

Første del blev holdt i Stockholm og Finland i januar 1988. Resten afvikles i sommeren 1988.

4. Beslutning

Bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus fremsender hermed virksomhedsberetning for året 1987 til Nordisk Ministerråd.

Århus, den 20. april 1988

Svein Døvlé Larssen
Formand for bestyrelsen

Erik Reske-Nielsen
Rektor

Nordiska språksekretariatet

Verksamhetsberättelse 1987

1. Institusjonens oppgave

Nordisk språksekretariat ble opprettet i 1978 som et samarbeidsorgan for språknemndene i Norden og andre som arbeider med nordiske språkspørsmål. Ifølge instruksjonen skal sekretariatet arbeide for å bevare og styrke det språklige fellesskapet i Norden og for å fremme den nordiske språkforståelsen. Dette skal sekretariatet gjøre blant annet ved å være rådgivende og koordinerende organ i nordiske språkspørsmål, ta initiativ til forskningsprosjekter, følge grannespråksundervisningen på alle utdanningsnivåer, samarbeide med massemediene, medvirke ved ordboksprosjekter, gi ut skrifter og arrangere nordiske møter om språkspørsmål.

2. Organisasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et styre på tolv personer som representerer samtlige språknemnder i Norden. Styret utpeker blant sine medlemmer et arbeidsutvalg med en representant fra Dansk Sprognævn, en fra Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, en fra Norsk språkråd og en fra Svenska språknämnden. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget. Sekretariatets fellesnordiske administrasjon er plassert ved Norsk språkråd i Oslo. I 1987 har sekretariatet hatt fire ansatte: en sekretariatssjef, en pedagogisk konsulent (førstekonsulent), en førstesekretær og en førstekontorfullmektig i halv stilling.

På grunn av sykdom har Bertil Molde i 1987 trukket seg som formann. Allan Karker er valgt til ny formann.

3. Virksomheten 1987

3.1 Økonomisk oversikt

(Beløpene avrundet til hele tusen)

Inntekter

Tilskudd	1 398
Inntekter av skrifter	32
Renter	42
	<hr/>
Sum inntekter	1 472

Utgifter

Lønn og honorar	696	
Arb. g. avgift og sos. avg.	203	
Møter, kurs, konferanser, informasjon	296	
Kontor-, bibliotek-, trykningsutg.	<u>293</u>	
Sum utgifter	_____	1 488

*Underskudd***16***3.2 Beskrivelse av virksomheten**3.2.1 Møter, kurs og konferanser*

Det årlige styremøtet i Nordisk språksekretariat ble holdt i Akureyri 16. august i tilknytning til det 34. nordiske språkmøtet 16. – 18. august. Hovedemnet for det nordiske språkmøtet var islandsk språkrøkt og endringer i ordforrådet.

Arbeidsutvalget og de nordiske sekretærene i Dansk Sprognævn, Forskningscentralen for de inhemske språken i Finland, Norsk språkråd og Svenska språknämnden har hatt tre møter. Dessuten har det vært tre sekretærmøter.

I 1987 har Språksekretariatet arrangert eller vært med på å arrangere disse møtene, kursene og konferansene:

Møte om nordisk grannespråksarbeid og nordisk samarbeid (Oslo 8. april, i samarbeid med Foreningen Norden og Informasjonssentret for språkundervisning)

Konferanse om dansk-, norsk- og svenskundervisningen på Island, Færøyene og Grønland (Reykjavik 13. – 14. august)

Kurs om språkforståelse og samarbeid i Norden (Kungälv 20. – 24. september, i samarbeid med Nordens folkliga akademi og Nordiska språk- och informationscentret)

Informasjonsmøte om Færøyene (Oslo 14. oktober, i samarbeid med Foreningen Norden og Informasjonssentret for språkundervisning)

Konferanse om norsk og dansk i svenskundervisningen i Finland (Hana-holmen 21. – 22. november, i samarbeid med Nordiska språk- och informationscentret, Svenskläraryöreningen i Finland og den danske og norske ambassaden i Helsingfors)

Konferanse om språklig samarbeid i Norden med utgangspunkt i rapporten "Nordiske språk i gymnas og yrkesutdanning" (København 4. – 6. desember, i samarbeid med de nordiske morsmållærerorganisasjonene (Nordspråk), Nordiska språk- og informationscentret og Nordisk ministerråds sekretariat)

Språksekretariatet har tatt initiativet til og delvis medvirket i språkkurs for Nordjobb-ungdommer. I 1987 har slike kurs vært holdt i Helsingfors, Oslo og Stockholm.

Representanter for Språksekretariatet har som vanlig orientert om nordisk språksamarbeid og nordiske språkspørsmål ved møter, konferanser, kurs o. l. Sekretariatet samarbeider med morsmållærernes og terminologi-

sentralenes nordiske organer – Nordspråk og Nordterm – og deltar på deres fellesmøter. Språksekretariatet har også faste samarbeidsmøter med Nordiska språk- og informationscentret i Helsingfors. Dessuten er Språksekretariatet representert i Nordisk ministerråds språkutvalg, som i 1987 blant annet har planlagt og gjennomført konferansen om det videre arbeidet med handlingsplanen for økt språkforståelse i Norden (jf. ovenfor).

3.2.2 *Skrifter*

I 1987 gav Nordisk språksekretariat ut disse skriftene: Språk i Norden 1987, Bibliografi over læremidler til grannespråksundervisningen i grunnskolen og Statsnavn og nasjonalitetsord. Det siste inneholder en liste over navn på stater, innbyggernavn og nasjonalitetsadjektiv på dansk, norsk, svensk og finsk. Dessuten har sekretariatet utgitt en informasjonsbrosjyre om virksomheten og om nordisk språksamarbeid.

3.2.3 *Språknemndenes rådgiving*

Språksekretariatet har arbeidet videre med den undersøkelsen av språknemndenes telefonrådgiving som ble satt i gang i 1985. En foreløpig rapport om prosjektet er publisert i Språk i Norden 1986. Den endelige rapporten vil bli publisert i Språksekretariatets rapportserie våren 1988.

3.2.4 *Grannespråksundervisningen*

Språksekretariatet har arbeidet videre med en holdningsundersøkelse blant morsmålslærere om grannespråksundervisningen i den videregående skolen (gymnaset). Materialet blir nå behandlet av Johannes Dalsgaard, nordisk lektor ved Stockholms universitet. Dessuten har sekretariatet i 1987 arbeidet med et prosjekt om brevveksling mellom skoleklasser i Norden. Den pedagogiske konsulenten har besøkt skoler, skolemyndigheter og lærerutdanningsinstitusjoner og orientert om grannespråksundervisningen. Konsulenten har også vært med på å utarbeide læremidler, metodiske veiledninger o. l.

3.2.5 *Gransking av Språksekretariatets virksomhet*

I forbindelse med en gransking av skolesamarbeidet i Nordisk ministerråds regi har Nordisk råds budsjett- og kontrollutvalg uttalt at Språksekretariatet "arbeider i overensstemmelse med de foreliggende vedtekter og direktiv og utfører arbeidet slik de nåværende økonomiske rammer gir muligheter for". Utvalget foreslår at Språksekretariatet bør få oppgaver "som gjelder språksamarbeidet og språkforståelsesarbeidet på universitetsnivå".

3.2.6 *Uttalelser*

Språksekretariatet har i 1987 uttalt seg om disse sakene: handlingsplan for det nordiske kultursamarbeidet (til Nordisk ministerråd), medlemsforslag A 773/k om nordisk tjenestemannsutveksling for tolker og translatører (til Nordisk råd), utredningen "Språkbud – en metod för översättaren att

utveckla sin yrkeskunnsighet" (til Finansministeriet i Finland), studenteksamen i Finland (til Undervisningsministeriet i Finland), "Förslag till ändringar i kursplanen i ämnet svenska i grundskolan" (til skolministern i Sverige).

3.2.7 *Frekvensbaserte ordlister*

Språksekretariatet har arbeidet videre med et prosjekt som tar sikte på å utarbeide små internordiske ordlister basert på frekvensundersøkelser. Foreløpig er det utarbeidet en dansk-svensk og en norsk-svensk prøveordliste.

3.2.8 *Forskningsprosjektet "Demokrati og språklig purisme"*

Språksekretariatet har fortsatt planleggingen av prosjektet "Demokrati og språklig purisme" i samarbeid med universitetslektor Olle Josephson ved Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet. Tanken er å undersøke om språk med en puristisk tradisjon (f. eks. finsk og islandsk) er lettere å forstå for samfunnsmedlemmene enn språk med en mer åpen holdning til fremmedord.

3.2.9 *Den nordiske nyordsundersøkelsen*

De nordiske språkenemndene registrerer nye ord og uttrykk som blir brukt i massemedier, faglitteratur o.l. I 1986 gav Svenska språknämnden ut "Nyord i svenskan från 40-tal till 80-tal" Tidligere har Norsk språkråd (1982) og Dansk Sprognævn (1984) gitt ut tilsvarende ordbøker. På styremøtet i 1987 var det enighet om at nyordsarbeidet bør fortsette, og at kontakten mellom de nordiske språknemndene bør styrkes på dette området. Det ble også foreslått å gi ut en samnordisk nyordsbok ved årtusenskiftet.

3.2.10 *Samarbeid med Nordisk Kontakt*

I 1987 har Språksekretariatet gransket og vurdert språket i tidsskriftet Nordisk Kontakt, som blir gitt ut av Nordisk råd. Sekretariatet har påtatt seg å redigere en språkspalte i tidsskriftet. Spalten vil inneholde språklige anbefalinger og utredninger, omtaler av prosjekter og publikasjoner, orienteringer om språkforhold i Norden osv.

3.2.11 *Språkspørsmål*

I samarbeid med språkenemndene har Språksekretariatet også i 1987 behandlet språkspørsmål med sikte på å komme fram til fellesnordiske anbefalinger. Det gjelder for eksempel spørsmål om nordiske avløserord for engelske uttrykk, geografiske navn og tekniske skriveregler. Av større språklige spørsmål kan det nevnes at Språksekretariatet har arbeidet med et forslag till fellesnordiske regler for transkribering av arabiske navn.

Nordiska språk- och informationscentret

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
SF-00530 Helsingfors
Telefon 90-7061

1. Institutionens uppgift

Nordiska språk- och informationscentret skall i Finland i första hand främja undervisning i och kännedom om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret öka utbudet av nordiskt stoff i undervisningen, effektivisera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med relevant material, anordna språkkurser och seminarier samt utveckla tolknings- och översättningsverksamheten. Därutöver skall centret sprida kännedom om finska språket samt finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

2. Organisation

Centrets styrelse består av fem medlemmar, en för varje nordiskt land: *Danmark:* Lennart Holtén, ordinarie, Lise Lotte Bisgaard, suppleant. *Finland:* Magnus Kull, ordförande, Lars Nyström, suppleant. *Island:* Erlingur Sigurðsson, ordinarie, Kristinn Johannesson, suppleant. *Norge:* Olav Nyhamar, viceordförande, Tomas Øvergaard, suppleant. *Sverige:* Gunilla Hjorth, ordinarie, Britt Wilsson-Lohse, suppleant.

Styrelsen har sammanträtt den 25 mars och 17–18 november. Centrets personal består av sex tjänsteinnehavare varav en har halvtidstjänst. Centret har en finsk referensgrupp som bidrar till planeringen. Därtill har centret också en samnordisk referensgrupp för fortbildning av tolkar.

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner		630 000	731 278	+ 101 278
Varor och tjänster		136 000	180 857	+ 44 857
Projekt	19 824	588 000	1 209 560	+ 621 560
Summa	19 824	1 354 000	2 121 695	767 695

Centrets bokslut för år 1987 visar ett överskott på FIM 6 739,03, om centret får rätten till ränteinkomsterna (FIM 11 408,27) för år 1987.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Kurs- och seminarieverksamheten har haft en framträdande plats i centrets arbete. Centret har även strävat efter att effektivera grannlandsinformation samt publiceringen av undervisningsmaterial med nordiskt stoff.

3.2.1 Informationsverksamhet

Information i Finland har förmedlats till olika målgrupper, t. ex. tjänstemän som deltar i nordiskt samarbete, svensk-, historie- och geografilärare.

Informationsbrev om centrets kursverksamhet har skickats förutom till de nationella ämbetsverken även till tjänstemanna- och vuxenutbildningsorganisationer.

Verksamheten riktad till svensklärare har bestått av informationsbrev som distribuerats för svenskundervisningen i alla skolformer. Det första informationsbrevet ("Finland 70 år" till 4 200 adressater) gällde bl a centrets kurs- och seminarieverksamhet, det andra var riktat till skolor med A-svenska (617 ex). Informationsverksamheten gällande finländska skolor har speciellt intensifierats av försöksverksamheten med dansk pedagogisk konsulent (se 3.2.6). Sveriges Ambassad i Finland har donerat och i samarbete med centret distribuerat 1 500 premieböcker (svensk skönlitteratur) till finskspråkiga gymnasister som uppmuntran för framgångsrika studier i svenska. Vid klass- och lärarbesök vid centret har man informerat om kontaktmöjligheterna med det övriga Norden (se 3.2.3).

Centret har hållit tre presskonferenser i samarbete med sina samarbetsparter. Den första skedde i samband med läromedelspaketet "Tunne Pohjolasi – Känn ditt Norden II" som producerades i samarbete med Nordiska rådets Finlands delegation, Skolstyrelsen och Pohjola-Norden. Den andra presskonferensen gällde projektet "Undersökning om behovet av svenskan i Finland" i samarbete med Jyväskylä universitet. Den tredje presskonferensen arrangerades i Norge i samarbete med Finlands Ambassad i Oslo om läromedelspaketet "Kjenn Finland – Kjenn ditt Norden".

Vid behov har centret givit utlåtan till Nordiska rådet, till Nordiska

ministerrådet och till nationella myndigheter. Speciellt i Finland har centret tagit språkpolitisk ställning för svenskan.

Angående information utanför Finland har centret distribuerat läromedelspaketet "Kjenn Finland – Kjenn ditt Norden" till 1 200 vidaregående skolor i Norge. Vandringsutställningen Suomi-Finland har inletts i Norge i samarbete med Finlands Ambassad i Oslo och Statens bibliotekstilsyn. I anslutning har det till norska grundskolor distribuerats 12 000 ex. av "Viste du dette om Finland?" Inom ramen för försöksprojektet med dansk pedagogisk konsulent har centret också distribuerat läromedelspaketet Kend Finland – Kend Norden till 1 200 danska gymnasieskolor och AV-centraler. Projektet "Kynnumst Finnlandi – Kynnumst Nordurlöndum" för isländska skolor och videokassetten om Finland för skolbruk i Norden har inletts. Dessutom har centret bidragit till NORDSPRÅK:s 10-årsjubileum och dess kursmaterial.

Publikationer

Läromedelsproduktion med nordiskt stoff:

I samarbete med Nordiska rådets Finlands delegation, Skolstyrelsen och Pohjola-Norden, har centret producerat stordiaserien "Tunne Pohjolasi – Känn ditt Norden II" med texthäfte för lågstadier i Finland.

Centret har bidragit till förverkligandet av ljudkassetten till grannspråksmaterialet "Ung i Norden" i samarbete med NORDSPRÅK och Nordiska språksekretariatet.

Under år 1987 har centret producerat en diabildserie och ett faktablad över Färöarna.

Centret har bidragit till förverkligandet av bredvidläsningsmaterial för lågstadier med A-svenska, i samarbete med Svenskläraryöreningen i Finland.

Centret har varit representerat i det nordiska skoltidningsprojektet "NORDPÅ" samt bidragit till den finskspråkiga versionen.

Inom ramen för försöksverksamheten med dansk pedagogisk konsulent har centret publicerat ett läromedelspaket Kend Finland – Kend Norden med nordiskt och finskt stoff för danska gymnasieskolor och AV-centraler.

Andra publikationer:

Centret har varit representerat i arbetsgruppen "Sprogtvalget" som tillsatts av Nordiska ministerrådet och som ansvarat för arrangerande av en konferens gällande nordisk språkförståelse (rapport). *Se Bilaga 1.*

Centrets löpande rapportserie: 20–22.

3.2.2 Seminarie- och kursverksamhet

Centret har arrangerat 4 seminarier, vilka ägt rum i Finland. Vidare har 14 kurser arrangerats, varav 7 i Finland, 4 i Sverige, 1 i Danmark, 1 i Norge och 1 på Island. Sammanlagda deltagarantalet i seminarierna har varit 228, i kurserna 323.

Seminarier

De fyra seminarier som direkt arrangerats av centret har genomförts i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum, Sveriges, Norges och Danmarks ambassader, Svenska institutet, Yrkesutbildningsstyrelsen samt Medborgar- och arbetarinstitutens förband i Finland. Dessutom var centret medarrangör vid konferensen om nordiskt språkligt samarbete på Schaeffergården 4–6.12.1987. Tre av seminarierna har haft språkpedagogisk inriktning (läromedel, metoder, innehåll). Det fjärde om grannspråksundervisningen i danska och norska i finska skolor arrangerades för första gången och hade ett bredare spektrum, alltifrån läroboksgranskning och aktuellt innehåll till vänskole- och lägerskoleverksamhet.

Kursverksamheten

Kurserna har haft karaktären av fortbildnings/språkkurser. Under år 1987 har centret fortsatt verksamheten med kurs i finska och för första gången arrangerat en kurs i isländska. Samarbetspartner för sommarkursen i Finland har varit Nordens institut på Åland, Finska folkhögskolan i Haparanda, för kurserna i Sverige Svenska institutet, samt olika folkhögskolor. Kursen i Danmark har skett i samarbete med Fondet for dansk-norsk samarbeid och Finlands Ambassad i Köpenhamn. Samarbetspart för kursen i Norge har varit Oslo universitets internationella sommarskola, Fondet for dansk-norsk samarbeid och Finlands Ambassad i Oslo. Kursen på Island har skett i samarbete med Háskóli Íslands, Nordens Hus och Finlands Ambassad i Reykjavík. Kursen i nordisk språkföståelse för personal vid samnordiska institutioner (Kungälv 20–24.9.1987) ägde rum i samarbete med Nordens folkliga akademi och Nordisk språksekretariat. Medarrangörerna har stått för en del av kurskostnaderna. Därtill har centret fått intäkter från olika fonder och nationella ministerier.

Centret har också förmedlat finska deltagare till Svenska institutets internationella sommarkurser i svenska, och för Finlands del ombesörjt utlysning, ansökningsberedning, antagning samt beviljande av resebidrag i vissa fall.

Vidare har centret förmedlat finska deltagare till vinterkurser vid folkhögskolor i Sverige.

Se närmare *Bilaga 2*.

Fortbildningskurser

En lärarfortbildningskurs har anordnats i Mora, Sverige. Samarbetspart har varit Svenska institutet.

För nordiska tolkar arrangerades tre fortbildningskurser i Köpenhamn, Kouvola och på Hanaholmen. Se närmare *Bilaga 2*.

Språkkurser

Språkkurserna har riktats till fyra olika målgrupper: tjänstemän, lärare, allmänhet och gymnasister. För tjänstemän har kurser hållits i Finland,

Norge, Danmark, Sverige och på Island, för lärare i Norge, Danmark och på Island, för allmänheten i Finland och för gymnasister i Sverige. Se närmare *Bilaga 2*.

3.2.3 *Föreläsningsverksamhet*

Centrets direktör, utbildningschef, pedagogiske konsulent och bibliotekarie har deltagit i olika kurser och seminarier som centret och dess samarbetsparter t. ex. (NORDSPRÅK, Pohjola-Norden, Nordiska rådets Finlands delegation, Skolstyrelsen, Svenskläraryöreningen och universitet med svenskläraryutbildning) har arrangerat, bl. a. såsom föreläsare. Vidare har centret och dess bibliotek presenterats för olika besökargrupper (t. ex. klass-, rektors- och lärarbesök från Finland, Sverige, Danmark och Norge).

3.2.4 *Biblioteket*

Nyanskaffning och utlån

Under år 1987 har till biblioteket anskaffats 277 böcker och 126 AV-enheter med speciell dansk inriktning. Bibliotekets mediebestånd vid årsskiftet är 2894 böcker och 1078 AV-enheter. 18 band har gallrats ut. Centret prenumererar på 121 nordiska tidskrifter och 9 dagstidningar. Utlåningen är 857 böcker och 704 AV-lån.

Information och annan verksamhet

En allt större del av bibliotekets regelbundna funktioner upptas av information om nordiska frågor. Förutom det sedvanliga anskaffandet av biblioteksmateriel deltar bibliotekarien i centrets informationsverksamhet och läromedelsproduktion. Bibliotekarien har därtill medverkat i nordiska och internationella arbetsgrupper på biblioteksområdet.

3.2.5 *Utställningar*

Centret har anordnat

- utställningen "Glimt fra Danmark", en informativ utställning om det moderna Danmark för skolor. Utställningen öppnades den 12.10.1987 av ambassadör Peter Michaelsen, Danmarks Ambassad och pågick i Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors 12–23.10.1987. Se 3.2.6.
- vandringsutställningen H. C. Andersen i samarbete med Danmarks Ambassad i Helsingfors 1987–88
- vandringsutställningen Suomi-Finland inleddes i Norge den 6.12. i samarbete med Suomi-talo/Finlandshuset, Finlands ambassad i Norge samt Statens bibliotekstilsyn
- Centret har inlett planeringen av vandringsutställningen "Færøerne i fokus".

3.2.6 *Försöksverksamhet med pedagogisk konsulent*

Centret har inlett en försöksverksamhet med dansk pedagogisk konsulent, 1.1–30.6.1987. Syftet med verksamheten år 1987 har varit att stärka den nordiska profilen vid centret, öka informationen om Danmark i Finland och om Finland i Danmark samt intensifiera de ömsesidiga kontakterna mellan skolor, lärare och myndigheter.

Vid planering av seminarier och kurser samt anskaffning av danskt informations- och biblioteksmaterial har den danske pedagogiske konsulenten varit sakkunnig.

I den pedagogiska konsulentens arbetsuppgifter har även ingått skolbesök (universitet och högskolor: 10, övriga skolformer: 21) med föreläsningar över språk, litteratur, geografi, ekonomi, etc. Därtill har han hållit en föreläsningsserie om 3 timmar för finska skolmyndigheter och lett en kurs i danska för finska tjänstemän (40 timmar) och en kurs i danska för allmänheten (40 timmar) samt en tolk- och översättarkurs (8 timmar) i Helsingfors. Han har dessutom medverkat i centrets seminarier. Reselektorsverksamheten har skett i samarbete med Danmarks ambassad, universitet och Pohjola-Norden.

En del av konsulentens informationsverksamhet utgör läromedelspaketet Kend Finland – Kend Norden med nordiskt och finländskt stoff för danska gymnasieskolor och AV-centraler. Konsulenten har medverkat i planeringen av stordiorna och har bidragit till lärarboken.

Pedagogiske konsulenten har även bistått bibliotekarien vid planläggningen av utställningen "Glimt fra Danmark" 12–23.10.1987. Utställningen besöktes av 36 klasser (totalt 602 elever). Verksamheten med pedagogisk konsulent har givits med ytterst positiva resultat.

På grund av löneläget (t. ex. uteblivet etableringstillägg och flyttningserättning, allmän lönenivå) har tjänstgöringen inneburit en markant ekonomisk förlust för pedagogiske konsulenten jämfört med den ordinarie tjänsten i hemlandet.

3.2.7 *Fortbildning av nordiska tolkar*

Referensgruppen för fortbildning av nordiska tolkar har haft två möten, där de nordiska tolkarnas grundutbildning, fortbildning, förutsättningar för nordisk tolkning samt den nordiska språkkonventionen diskuterats. Ett speciellt informationsbrev till tolkar med kursbroschyrer har distribuerats för första gången.

Därtill har tre fortbildningskurser för tolkar och översättare arrangerats. Se *Bilaga 2*.

4. **Framtidsplaner 1988–**

Centret strävar efter att intensifiera grannlandsinformationen i Finland och i det övriga Norden speciellt med tanke på skolsamarbete inom för-

söksverksamheten med pedagogisk konsulent. Centret kommer att publicera nordiskt stoff för grannspråks- och grannlandsundervisningen. Inom kurs- och seminarieverksamheten kommer centret att fästa uppmärksamhet inte endast vid de centrala nordiska språken utan även vid den språkliga problematik som uppstår när t. ex. finnar och islänningar deltar i nordiskt samarbete. Centret kommer att uppmärksamma de förslag till åtgärder som poängteras i handlingsplanen för ökad språkförståelse, samt i förverkligandet av den nordiska språkkonventionen.

Styrelsen för Nordiska språk- och informationscentret har den 2-3.3.1988 godkänt ovanstående verksamhetsberättelse för år 1987, som härmed överlämnas till Nordiska ministerrådet.

Lars Nyström
Ordförande

Marja-Liisa Karppinen
Direktör

BILAGA I

Seminarieverksamhet 1987

Tid	1. <i>Läromedel i svenska i Finland</i> 8-10/1 1987	3. <i>Arbetslivets krav på svenskundervisn.</i> 10-11/11 1987
Plats	Hanaholmens kulturcentrum	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbetspart	Svenska institutet. Hanaholmen	Medborgar- och arbetarinstitutens förbund (KTOL)
Målgrupp	Lärare, lärarutbildare, läromedelsansv. språkforskare, språkvårdare	Lärare i sv. vid medborgar- och arb.institutet
Deltagarantal	20 + 8 + 64 = 92	18 + 12 medv. = 30
	2. <i>Att stödja svenskundervisningen vid linjerna för huslig ekonomi, hemslöjd och konstindustri</i>	4. <i>Grannspråkssem. (danska o. norska)</i>
Tid	28-29/3 1987	21-22/11 1987
Plats	Hanaholmens kulturcentrum	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbetspart	Hanaholmens, Yrkesutb.styrelsen	Svensklärarna i Finland rf, Danmarks och Norges ambassader, Nordisk språksekretariat
Målgrupp	Lärare i sv. vid yrkestekniska linjer	Svensklär. på alla nivåer, geografi-, historie- och klasslär., konsulenter och representanter för Skolradio/-TV
Deltagarantal	23	63 + 20 medv. = 83
	5. <i>Konferens om språkligt samarbete i Norden</i> konferensen har administrerats och finansierats av Nordiska ministerrådet	
Tid	4-6.12.1987	
Plats	Schæffergården	
Samarbetspart	Nordiska ministerrådet, Nordiska språksekretariatet	
Målgrupp	Lärare, administratörer, forskare	
Deltagarantal	41	

Kursverksamhet 1987

Kurslag	Målgrupp	Plats	Tid	Samarbetspart	Del- tagar- antal
<i>Fortbildningskurser</i>					
1	Lärarfortbildningskurs	Mora folkhögskola	8-18/6 1987	Svenska institutet	22
2	Nordisk kurs i simultantolkning	Hanaholmen	2-6/12 1987	H-fors universitet, Hanaholmen	12
3	Tolkkurs med språk-vård i finska	Kouvola	26-28/6 1987	H-fors universitet	20
4	Tolkkurs i danska	Köpenhamn	1-6/6 1987	Köpenhamns univ. studieskolen	20
<i>Språkstudier</i>					
1	Norska	Lyseby, Oslo	3-12/8 1987	International Summer School, Oslo univ.	20
2.1	Danska	Helsingfors	16-27/2 1987		20
2.2	Danska	Helsingfors	16-27/2 1987		21
2.3	Danska	Schaeffergården	3-14/8 1987	Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde	20
3	Isländska	Nordens Hus, Reykjavik	30/6-13/7	Háskóli Íslands Nordens Hus	17
4.1	Svenska	Valla folkhögskola	27/7-7/8	Svenska institutet	36
4.2	Svenska	Linköping			
		Österängen, Åland	8-16/6 1987	Nordens institut på Å. finska folkhögskolan, Haparanda	30
4.3	Svenska	Helsingfors	16-27/3		21
4.4	Svenska	Helsingfors	21/9-2/10		22
4.5	Svenska	Sundsgårdens fshsk., Helsingborg	13/7-8/8	Svenska institutet	34
4.6	Svenska	Helsingfors	16/3-27/3		19
4.7	Svenska	Helsingfors	21/9-2/10		19
5	Kurs i grannspråk*	Kungälv	21/9-25/9	Nordens folkliga akademi, Nordiska språksekretariatet	22
				Nordens folkliga akademi, Nordiska språksekretariatet	
6	finska*	Vindeln folkhsk.	19-23/10	Föreningen Blå Vägen	5
			23-25/11	Föreningen Norden, Västerbotten	4
				Summa	384

* kurser har administrerats på ort och ställe

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
Kungsportsavenyn 32
S-411 36 GÖTEBORG

1. Institutionens uppgifter

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

2. Organisation

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant.

3. Verksamheter 1987*3.1 Ekonomiskt utfall*

Budget	Bokslut	Underskott
<i>Styrelsen</i>		
119 400	121 218:39	-1 818:39
<i>Linjen för näringsterapi</i>		
Redovisas separat		

3.2 Beskrivning av verksamheten

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på tre linjer: *textillinjen* vid Chalmers tekniska högskola som med en tvåårig studietid leder till textilingenjörsexamen; *näringslinjen* vid universitetet i Oslo som omfattar 3 års studier utom för hushållslärare som får tillgodoräkna sig 1 termin för sina

tidigare genomgångna studier; samt linjen för *näringsterapi* vid universitetet i Göteborg som omfattar 1 1/2 års studier.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutioner är belägna för utbildningens driftkostnader, förutom linjen för *näringsterapi*, som finansieras över den nordiska fasta kulturbudgeten.

Det för NHH:s verksamhet positiva beslutet om inrättandet av linjen för *näringsterapi* vid Göteborgs universitet har stimulerat till ett utvecklingsarbete rörande en överbryggande utbildning för danska dietassistenter och svenska kliniska dietister (och för motsvarande utbildningar i övriga nordiska länder när de inrättas). Dessa utbildningar ger behörighet för tillträde till tredje terminen på linjen för *näringsterapi* som i sin tur ger den särskilda behörighet som krävs inom forskarutbildningen i klinisk näringslära.

NHH-styrelsen undersöker f. n. behovet av påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi på högskolenivå för hushållslärare m. fl. Ämbetsmannakommittén för Nordiskt kulturellt samarbete har av 1988 års dispositionsmedel tilldelat NHH 50 000 DKK för att avsluta utredningen om en nordisk konsumentekonomisk utbildning. Det förutsätts att utredningen bl. a. dokumenterar behovet.

Under de senaste åren har ett närmare samarbete kommit till stånd mellan NHH och Nordiska samarbetskommittén för hushållsundervisning.

Högskolan följer även i övrigt olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

4. Beslut

Härmed överlämnas på NHH-styrelsens vägnar verksamhetsberättelse för 1987. Beslut i ärendet har fattats vid NHH-styrelsens sammanträde i Helsingör den 16 mars 1988.

Nordiskt kollegium för marinbiologi (NKMB)*Verksamhetsberättelse 1987**Navn og adresse*

Nordisk kollegium for marinbiologi
 c/o Forskningsleder Torgeir Bakke
 Norsk institutt for vannforskning
 Boks 333 Blindern
 N-Oslo 3
 Tel. (2)-23 52 80

1. Institusjonens oppgave

Nordisk Kollegium for Marinbiologi (NKMB) har til oppgave å fremme det internordiske marinbiologiske samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere, og/eller støtte kurser, konferanser og arbeidsmøter; utse nordiske utvekslingsstipendiater; og støtte studiereiser og planlegging av fellesnordiske forskningsoppgaver.

2. Organisasjon

Kollegiet består av inntil seks representanter for marinbiologiske institusjoner fra hvert av de nordiske land Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner nasjonale seksjoner av Kollegiet. Kollegiets styre består av de nasjonale seksjoners formenn. Kollegiet har deltidsengasjert en generalsekretær.

3. Virksomhet 1987*3.1 Økonomisk utfall (i norske kroner)*

Anslagspost	budsjett 1987	bokslutt 1987	avvik
Styrelse, kontor	81 900	116 642	- 34 742
Prosjekt	813 700	919 931	- 106 231
Sum utgifter	895 600	1 036 573	- 140 973 ¹
Anslag	838 183	848 528	+ 10 345 ²
Tillatt anvendt overskudd ³	195 054	195 054	0
Renteinntekter	0	2 283	+ 2 283

¹ Dette er alt vesentlig 1986-utgifter som ikke ble belastet før i 1987.

² Renteinntekter i 1986, som NM har *tillatt anvendt i 1987*.

³ Av dette er Kr 178 904 kostnader for 1986 som er belastet i 1987. Resten er overskudd tillatt brukt til generell styrking av *budsjettet for 1987*.

I tillegg til de *bokførte* utgifter for 1987 vil ca Kr 45 000 være utgifter som er påløpt i 1987, men fakturert for sent til å komme med i regnskapet. De vil bli belastet regnskapet for 1988, etter søknad om overføring av overskudd til 1988.

3.2 *Beskrivelse av virksomheten*

Møter: Kollegiets styre har holdt ett møte 21–22 september ved Kristinebergs marinbiologiska station, Sverige. De nasjonale seksjoner har holdt møte etter behov. Styringskomiteen for forskningsprogrammet BIOFAR, har holdt konstitueringsmøte 6–7 januar i Torshavn, Færøyene, og planleggingsmøter 25 mai (Kristineberg) og 14–15 desember (København). I tillegg har NKMBs generalsekretær deltatt på Informasjonsmøte for nordiske institusjoner 20–21 januar i Nordisk Ministerråd, København.

Spesialkurser: NKMB arrangerte et ca 2 uker langt kurs ved følgende institusjoner:

Marinbiologisk Laboratorium, Helsingør (DK), 17–28 august. "Fiskeparasitologi". Kursledare var Dr. M. Kjøie (Københavns Univ.), førstelektor B. Berland (Bergen Univ.) og professor C.R. Kennedy (Univ. of Exeter, UK). 13 deltakere (DK 1, IS 2, N 8, S 2), og en hospitant fra DK.

Tvärminne Zoologiska Station og F/F "Aranda" (SF), 21 juni–1 juli. "Interactive course in biological and physical marine science". Kursledare var Dr J. Kuparinen, FK H. Kuosa og Fil. lic. T. Tamminen (SF), Dr H. Hundahl (DK), Dr E. Aas og Dr P. Wassmann (N) og Dr N.J. Rodhe (S). Antall deltakere 9 (DK 6, SF 2, S 1). Kurset var arrangert i samarbeid med NKFO.

Breidavik (IS), 5–20 juli. "Field course in seabird ecology". Kursledare var professor A. Gardarsson (Univ. i Reykjavik), Cand.real. R. Barret og cand.real. K. E. Erikstad (Tromsø univ.), Dr W. Vader (Tromsø Museum), professor G. M. Dunnet (Aberdeen Univ.) og Dr S.G. Sealy (Univ. of Manitoba, Can.). Antall deltakere 16, hvorav 8 fra NKMB (DK 2, SF 1, N 4, S 1). Kurset var arrangert i samarbeid med NKE.

Biologisk stasjon Drøbak (N), 17–29 august. "Planktonalger i relasjon til akvakultur". Kursledare var professor G. R. Hasle og førsteamanuensis J. Throndsen (Oslo univ.) forsker K. Tangen og forsker Y. Olsen (Trondheim). 12 deltakere (DK 3, IS 1, N 6, S 2).

Kristinebergs Marinbiologiska Station (S), 16–28 august. "Utbytesprosesser mellan makroalger och deras omgivning". Kursledare var docent L. Axelsson (KMBS), FD H. Rydberg og professor I. Wallentinus (Göteborg univ.), m. fl. Antall deltakere 10 (DK 4, SF 3, N 2, S 1).

Antallet kursdeltakere siden NKMB startet kursvirksomheten i 1958 har vært 1468 fordelt på 127 kurs.

Utvekslingsstipendiat: NKMB har i løpet av året hatt følgende stipendiat:

København og Charlottenlund: dr. stud. P. Tiselius (S) mai og november (reproduksjon hos copepoder).

Helsingør: dr. stud. Per Jonsson (S), 1/11 – 15/12 (atferd hos ciliater).

Tvärminne: cand.mag. K. Gundersen (N), 5 mnd, (sedimentfelle-metodikk).

Reykjavik: cand.sci. J. R. Hansen (N), 6 mnd, (algeflora på Islands østkyst).

Bergen: fil.cand. F. Pleijel (S), 1 mnd, (polychaeter fra norske områder).

Oslo: fil.cand. A.S. Heiskanen (SF), 6 mnd (sedimentering av organisk materiale og planteplankton).

cand.sci. M.A. Sørensen (DK), 4 mnd, (sedimentering av organisk materiale og planteplankton).

Tromsø: stud.sci. B. Hansen (DK), 6 mnd, (fødeopptak hos *Calanus* i Barents).

Trondheim og Torshavn: cand.sci. C. Munksgaard (DK) 3 mnd, (gastropoder ved Færøyene).

Lund og Kämpinge: nat.kand. J. Mattila (SF), 9 mnd (interaksjon predator – byttedyr på bløtbunn).

Askölaboratoriet: FK C. Rönn (SF), 6 mnd, (strukturerende mekanismer hos infauna).

Tjärnö: stud.sci. M.H. Maack (IS), 3 mnd, (filtrering hos *Pecten maximus*).

NKMB har til nå hatt 146 utvekslingsstipendiater ved marinbiologiske institusjoner i Norden.

Øvrige aktiviteter:

NKMB har innvilget støtte til studie-, kontakt- og planleggingsreiser innen Norden for tilsammen 25 forskere og studenter. Av disse har 13 reiser vært gjennomført i forbindelse med planleggingen av BIOFAR.

NKMB har også delfinansiert gjennomføringen av et forprosjekt for forskningsprogrammet BIOFAR (Marinbiologisk forhold rundt Færøyene), i form av et 10 dagers tokt (16–27 juli) med deltakere fra Danmark, Island, Norge, Sverige og Færøyene.

Undertegnede har utarbeidet virksomhetsberetningen for 1987 etter fullmakt fra styret i NKMB, og på grunnlag av materiale oversendt fra de nasjonale seksjoner.

Oslo, 28. april 1988

Torgeir Bakke
Generalsekretær NKMB

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (Nordita)*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (Nordita)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (01)42 16 16

1. og 2. Organisation og virksomhed

Nordita blev oprettet i 1957. Institutionens formål er at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomfysik. Institutet skal drive forskning og uddannelse samt fremme forskningen ved samarbejde mellem de nordiske institutioner inden for området, f. eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og financiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at afholde eller yde bidrag til symposier m. m.

Institutet modtager stipendiatler fra de nordiske lande (i reglen for 2-års perioder) og udenlandske gæsteforskere. Kernen i Norditas virksomhed udgøres af den videnskabelige stab, seks fastansatte professorer samt fire assisterende professorer (lektorer), som udnævnes for en begrænset tid.

Instituttets virksomhed omfatter astrofysik, elementarpartikelfysik, faststoffysik og kernefysik.

Nordita ledes af en styrelse bestående af indtil 3 medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er Norditas direktør født medlem af styrelsen. De nationale repræsentanter i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd efter forslag af vedkommende forskningsråd eller tilsvarende organ i respektive land. For hvert land udnævnes en suppleant i styrelsen.

Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af direktøren og en af personalerepræsentanterne samt et medlem fra hvert land, herunder styrelsens formand, som tillige er formand for udvalget.

Norditas professorer danner et professorkollegium, der virker som rådgivende organ i videnskabelige spørgsmål. Direktøren er formand for kollegiet.

Alle ansatte ved Nordita, herunder forskningsstipendiaterne, danner et rådgivende institutkollegium.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt. Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen.

Fagudvalg nedsættes af styrelsen. Udvalgene består af mindst et medlem fra de nordiske lande samt mindst et medlem af Norditas professorkollegium. Fagudvalgene virker som rådgivende organ for styrelsen.

Norditas styrelse pr. 31. december 1987:

Danmark	*A. R. Mackintosh (Direktør)
	*Aage Winther
	Jens Lindhard
	H. Smith
Finland	*Alpo Kallio (Formand)
	Christofer Cronström
	Pekka Jauho
Island	*Magnus Magnusson
Norge	*Haakon Olsen
	J. M. Hansteen
	Finn Ravndal
Sverige	*Bengt Gustafsson
	Arne Claesson
	Osvaldo Goscinski
Nordita	Rune Madsen
medarb.	*John Hertz
	Helle Kiilerich
sekretær	*Leo Nielsen

* medlem af forretningsudvalget

Styrelsesmøder blev afholdt den 11. marts og 2. oktober. Derudover har Norditas forretningsudvalg afholdt møder den 10. februar, 10. marts, 12. juni, 9. september, 1. oktober og 16. december.

Norditas personale pr. 31. december 1987

Direktør: Professor Allan Mackintosh

Styrelse

Danmark	3	Norge	3
Finland	3	Sverige	3
Island	1	Direktør	1
Medarb.	3		<u>17</u>

Forretningsudvalg

Danmark	1	Norge	1
Finland	1	Sverige	1
Island	1	Direktør	1
Medarb.	1		<u>7</u>

Direktør

Administration

1 adm.chef
1 kontorfuldm.
3 overass.
3 ass.
<u>8</u>

Videnskabelig:

professor J. Hertz
 professor A. Luther
 professor B. Mottelson
 professor C. J. Pethick
 professor P. Di Vecchia
 adj. prof. G. E. Brown, Stony Brook, USA
 lektor M. Høgh Jensen
 lektor B. Jones
 lektor R. Svensson
 lektor A. Wirzba

Administrativ:

N. R. Nilsson, administrationschef
 H. Bergen
 H. Kiilerich
 L. Nordly
 E. Pedersen
 I. Søndergaard
 B. Thorup
 I. Wadil

3.1 Økonomisk oversigt

Anslagspost	overført fra 1986	budget 1987	årsregnskab 1987	afvigelse
lønninger		8 608	8 499	+109
varer og tjenester		1 638	1 828	-190
projekter	2 311	3 393	3 601	-208
Ialt	2 311	13 639	13 928	
Indtægter				
renter			445	
øvrige			53	

Overførsel til 1988 kr 2 075 + räntor 445

Virksomheden i 1987 har stor set fulgt planerne. I løbet af året besøgte et stort antal fysikere Nordita og adskillige aflagde også besøg ved andre nordiske institutioner. Af langtidsgæster opholdt 6 sig i København og 9 i de nordiske lande. Desuden foregik som altid en regelmæssig udveksling af forskere mellem Nordita og medlemslandene.

Ved udgangen af 1987 var der 15 stipendiater fra alle de 5 nordiske lande ved Nordita, hvor de fortsatte deres uddannelse i teoretisk fysik.

Der blev afholdt 2 symposier ved Nordita, og Nordita ydede støtte til yderligere 9 symposier i de nordiske lande.

I 1987 blev der, bl. a. på basis af en rapport om Norditas EDB-behov af D. Bailey udarbejdet for Nordisk Ministerråd, taget beslutning om investe-

ring i EDB-udstyr i form af en grafikstation, og kompletterende udstyr for at muliggøre en mere effektiv udnyttelse af den VAX datamaskine på Niels Bohr Institutet som Nordita har adgang til.

Nordita har i 1987 haft 30-årsjubilæum. En detaljeret beskrivelse af Norditas aktiviteter i 1987 vil kunne findes i virksomhedsberetningen for 1987.

Stipendiater

Nordita modtog 33 ansøgninger om stipendium for 1987/88. I 1987 har Nordita haft følgende stipendiater:

Danmark

L. Appel	1.1.-31.12.87	A
P. A. Hansen	1.1.-31.08.87	F
P. Hedegård	1.1.-31.08.87	F
H. Heiselberg	1.9.-31.12.87	K
U. G. Jørgensen	1.1.-31.08.87	A
M. L. Laursen	1.1.-31.08.87	E
M. Springborg	1.1.-31.12.87	F

Finland

J. R. Honkonen	1.10.-31.12.87	F
T. K. Lönnroth	1.1.-31.07.87	K
E. J. O. Nykänen	1.1.-31.12.87	E
K. J. Donner	1.1.-31.08.87	A
E. Vuorio	1.9.-31.12.87	E

Island

G. Björnsson	1.1.-31.12.87	A
T. Jonsson	1.1.-31.05.87	E
G. I. Thorbergsson	1.9.-31.12.87	E

Norge

H. Knutsen	1.1.-01.08.87	A
R. Madsen	1.9.-31.12.87	E
S. Sannan	1.9.-31.12.87	E

Sverige

M. Arbman	1.9.-31.12.87	F
T. Bengtsson	1.1.-30.06.87	K
M. Flensburg	1.1.-31.08.87	E
J. Grundberg	1.1.-31.12.87	E
S. Larsson	1.9.-31.12.87	A
M. Nylén	1.1.-31.08.87	F
A. K. Tollstén	1.1.-31.12.87	E
M. Ögren	1.1.-31.12.87	E

A = Astrofysik
 E = Elementarpartikelfysik
 F = Faststoffysik
 K = Kernefysik

Gæsteforskere

I 1987 har følgende forskere opholdt sig ved Nordita for en længere periode:

B. Chakraborty, Bangalore
 L. M. Falicov, Berkeley
 A. D. Jackson, Stony Brook
 E. Ormand, Michigan
 N. Nakayama, Kyoto
 H. Skriver, København
 S.-K. Yang, Kyoto

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner var indbudt:

M. Ichimura, Tokyo	Lunds Universitet 6 mdr.
J. D. Talman, W. Ontario	Oslo Universitet 8 mdr.
J. P. Hansen, Bergen	Aarhus Universitet 12 mdr.
G. Byrd, Alabama	University of Turku 1 1/2 mdr.
J. L. McCauley, Houston	Oslo Universitet 4 mdr.
D. P. Roy, Bombay	Helsinki University 3 mdr.
H. Rubinstein, Rehovot	Uppsala University, 3 mdr.
	Helsinki University
T. Vertse, Debrecen	AFI, Stockholm, 3 mdr.
	NBI, Copenhagen
P. Winkler, Nevada	AFI, Stockholm, 3 mdr.

Symposier

I 1987 afholdtes følgende møder ved Nordita: Perspectives in string theory, oktober; Frontiers in condensed matter physics, oktober.

Publikationer

Der er i 1987 udkommet 70 videnskabelige afhandlinger i serien Nordita preprints. Hertil kommer en række artikler der ikke er indgået i preprintserien men publiceret direkte i tidsskrifter samt artikler udarbejdet i samarbejde med forskere fra andre institutioner.

En fuldstændig oversigt over den videnskabelige aktivitet vil blive publiceret i Norditas virksomhedsberetning for 1987.

Aage Winther
 Styrelsens formand

A. R. Mackintosh
 Direktør

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Fennicum, Henriksgatan 3
SF-20 500 Åbo 50
tel 921–262 06

1. Institutets uppgift

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) grundades 1959 och är sedan 1972 placerat i Åbo.

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

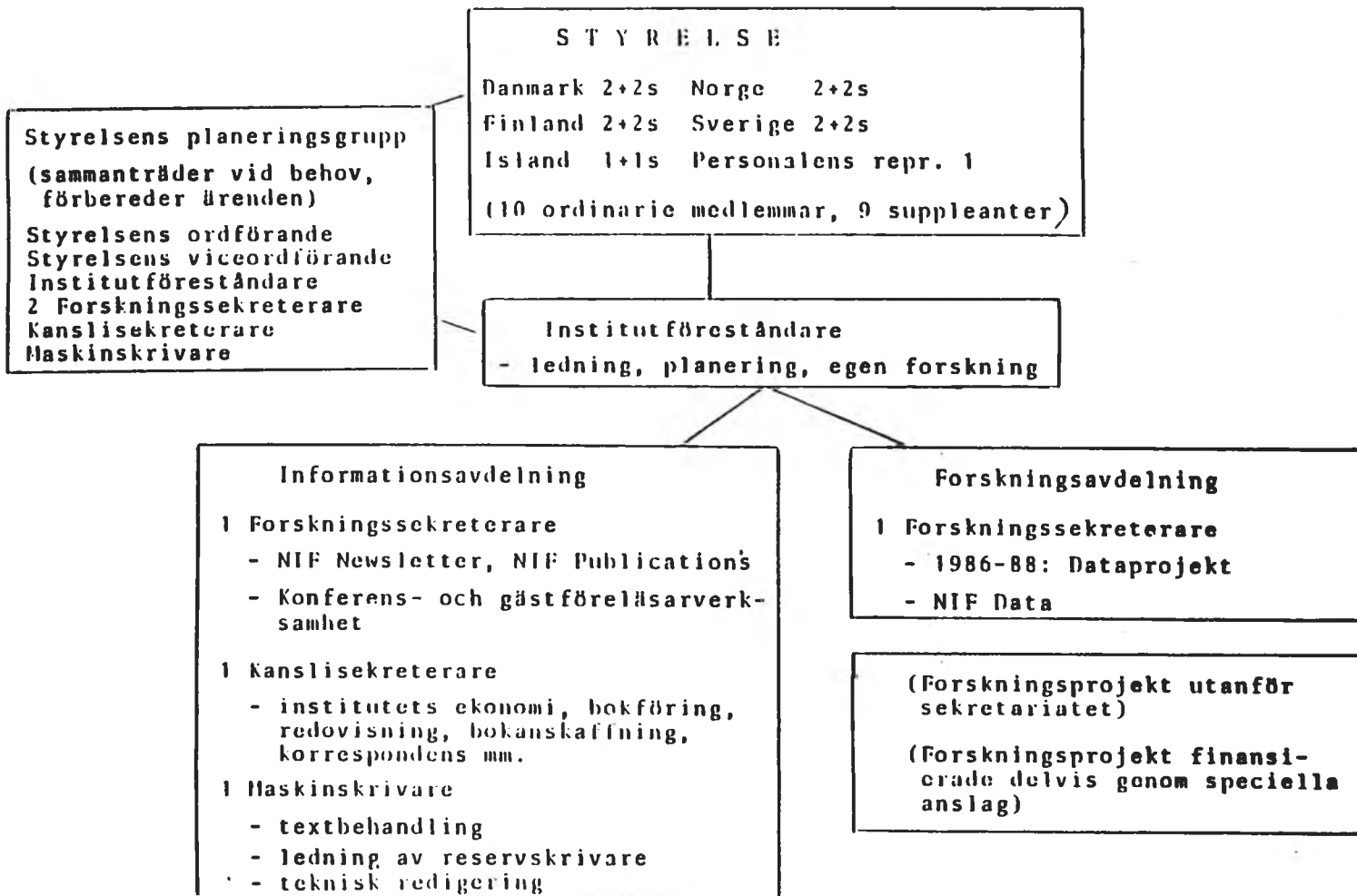
Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden. Verksamheten omfattar nordiska traditionsvetenskapliga projekt, konferenser och publikationer. Detta innebär att institutet fångar upp projektidéer, bildar nordiska forskargrupper för aktuella forskningsuppgifter, samt bidrar till projektplanering och startandet av nya projekt inom sitt verksamhetsområde. Institutets informations- och publikationsverksamhet riktar sig såväl till nordiska som internationella forskare, traditionsarkiv och forskningsenheter inom universitetsvärlden.

2. Organisation

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseeende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av två medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. För

varje styrelsemedlem förordnas en suppleant. Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverka med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning. Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	1987 Bokslut	Avvikelse
Löner	—	626 000		
	lönekom- pensation	45 196	680 071	-8 875
Varor och tjänster		155 000	149 097	+5 903
Projekt		325 000	323 405	+1 595
SUMMA		1 106 000	1 152 557	-1 377
Bokförsäljning			764	
Räntor			20	
Kassarabatter			604	
			1 388	

3.2 Verksamheten 1987

Institutets informationsbulletin NIF Newsletter har utkommit med 4 nummer, av vilka 1/1987 och 3/1987 varit specialnummer kring folklorens värn och NIF:s samarbete med Unesco.

NIF Data som publicerades på skandinaviska språk med datalogiskt innehåll har under 1987 utkommit med ett nummer.

NIF Publications utökades med 3 volymer under året. I februari utkom "Kalevala ja maailman eepokset" (428 sid.) redigerad av Lauri Honko med introduktion och 27 artiklar som i huvudsak härstammar från NIF:s symposium 1985 kring komparativ eposforskning. I oktober publicerades "Folklorens betydelse" (257 sid.) redigerad av Bengt af Klintberg med 22 bidrag av nordiska forskare som deltog i NIF:s fjärde ämneskonferens med samma tema 1984 och "Folklore och litteratur i Norden" (304 sid.) redigerad av Ebbe Schön som ett resultat av NIF:s projektgrupps arbete med en introduktion och 9 artiklar om folklorens och litteraturens växelverkan i Norden.

Samtliga arbeten producerades vid NIF:s textbehandlingsenhet och ett elektroniskt manus erbjöds tryckeriet i korrekturläst form. Finlands Vetenskapsakademi och Religionsvetenskapliga Sällskapet i Finland finansi-

erade den återstående delen av textbehandlingsenhetens kostnader genom att enheten producerade serierna Folklore Fellows Communications och Temenos. Detta underlättade publikationsekonomin som dock var något ansträngd p. g. a. att de äskade tilläggsbidragen för tryckningskostnader delvis uteblev för volymens "Folklore och litteratur"del.

Redigeringsarbetets anhopning medförde smärre uppskjutningar till 1988, så är fallet med t. ex. publikationen av projektarbeten i samlingsvolymer "Tradition och kulturell identitet" (på engelska i ARV Scandinavian Yearbook of Folklore) och "Traditionsvetenskaplig kvinnoforskning" samt publikationen gällande rapporten från NIF:s fjärde arkiv- och dokumentationskonferens 1986 om "Folklorens värn". Redigeringen av dessa arbeten pågick delvis vid sekretariatet i Åbo, delvis hos redaktörer i Skandinavien.

Samarbetet med Unesco var intensivt under 1987. Institutföreståndaren skrev på Unescos begäran ett Working Document för Special Committee of Technical and Legal Experts for Safeguarding Folklore som sammanträdde i början av juni i Paris. Dessutom deltog han i oktober i ett smärre planeringsmöte för Unescos program inom Non-Physical Heritage under 1990-95 och förberedde texten för de nordiska ländernas gemensamma yttrande om behovet av en rekommendation för folklorens värn (yttrandet presenterades vid Unescos General Conference i Paris i oktober). Institutföreståndaren inledde förhandlingar om fortsatt samarbete mellan Unesco och NIF kring behovet av en handbok i insamlings- och arkiveringsteknik med hänsyn till folklorens värn samt behovet av konkreta forskarutbildningskurser i utvecklingsländer. Dessa arbeten fick ekonomiskt stöd av Finlands undervisningsministerium.

I projektverksamheten noteras att delprojektet Kina/Folklorens värn var i sin andra och avslutande fas: föredragen från seminariet i Nanning i april 1986 (15 kinisiska och 8 finländska bidrag) som kommer att publiceras på engelska var under redigering och skrevs in på disketter; ett större antal ljudband, videoband samt fotografier från fältarbetet i Sanjiang hos Dong-folket kopierades och delvis katalogiserades; 1,5 timmes videofilm om seminariet och fältarbetet redigerades. Arbetet har fått stöd från undervisningsministeriet i Finland, som bekostade en stipendiat (Shi Kun från Guilin) till tre månaders arbete med projektmaterial, och från Finlands Akademi (för materialkostnader). Projektet blir färdigt under 1988.

Planeringen av delprojektet Indien/Folklorens värn inleddes och dess finansiering fick stöd av undervisningsministeriet och Finlands Akademi (en ansökan lämnades även till Unesco). Avsikten är att förhöja dokumentationens tekniska nivå i fältarbetet som planeras för indiska kursdeltagare med nordiska folklorister som lärare; kursen är avsedd att äga rum i Udupi, Karnataka, i november 1988.

NIF:s treåriga datalogiska projekt "NTAI-databas och andra nordiska tillämpningar av ADB på traditionsmaterial" var inne i sitt andra år under

ledning av forskningssekreterare Carsten Bregenhøj och en nordisk expertgrupp. Projektet avslutade en registrering av nordiska etnologer, folklorister och institutioner (något som ges ut i katalogform), inledde en kartläggning av Print Screen (dataskärmar vid nordiska traditionsarkiv) och stödde specialarbete inom folkmusik (se rapport i NIF Data, 1987).

En samnordisk projektgrupp för "Folkloristisk drömforskning" fick stöd för ett möte i december. Ett nytt projekt om folklöre och turism inleddes under året.

NIF:s gästföreläsare 1987 var Galit Hasan-Rokem från universitetet i Jerusalem: hon besökte 18 institutioner i fyra länder och höll sammanlagt 21 föredrag; turnéen fortsätter ännu i Norge.

Institutföreståndaren Honko arbetade som ordförande i organisationskommittén för CINA samt som medlem i CINAs interimstyrelse; kommittén lämnade sitt förslag till CINAs omorganisering till Nordiska ministerrådet i maj 1987.

NIF:s flyttning till nya utrymmen inom Åbo universitet planerades under året; flyttningen medför en anseelig förbättring men också möbel- och apparaturkostnader under 1988.

Styrelsen för Nordiska institutet för folkdiktning överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1987.

Åbo den 11 januari 1988

Bente Gulveig Alver
Styrelsens ordförande

Lauri Honko
Institutföreståndare

Nordiska institutet för sjörett*Verksamhetsberättelse 1987**Navn og adresse*

Nordisk Institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel. 42 90 10

1. Formål

Nordisk Institutt for Sjørett har til formål å fremme forskning og undervisning i de nordiske land i sjørett og alminnelig transportrett, olje- og gassrett og beslektede fagområder, bl. a. ved å koordinere forskning, arrangere kurs og seminarer, utdele stipend, opprettholde et fagbibliotek og drive informasjons- og publiseringsevirsomhet.

2. Organisasjon

Administrativt sorterer Nordisk Institutt for Sjørett under Nordisk Ministerråd. Instituttets driftsbudsjett er en del av det nordiske kulturbudsjett. Nordisk Institutt for Sjørett er knyttet til det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, og medlemmer av Instituttet er representert i fakultetsrådet og andre universitetsorganer. Universitetet i Oslo dekker en del av Instituttets lønns- og driftsutgifter. Instituttet har en egen Avdeling for Petroleumsrett som i fra og med 1985 vesentlig har vært finansiert av NIFO (Norsk Industriforening For Oljeselskap) hvis medlemmer er norske og internasjonale oljeselskaper som opererer på norsk kontinentalsokkel.

3. Virksomheten i 1987*3.1 Økonomi*

Utgifter	Overført fra 1986	Budsjett	Regnskap 1987	Avvikelse
Lønn + ekstrabev. amanuensisst.		1 160 000 250 000	1 278 300	+131 700
Driftkostn. Prosjekt	-72 900	716 000	640 500	+ 2 600
Sum	-72 900	2 126 000	1 918 800	+134 300

Avd. for Petr.rett:

Utgifter	Overført fra 1986	Budsjett 1987	Bokslutt 1987	Avvikelse
Lønn		700 000	534 200	+ 165 800
Driftsomkostn.				
Prosjekt	+ 555 700	430 000	394 600	+ 35 400
Sum	+ 555 700	1 130 000	928 800	+ 756 900

3.1.1 *Gaver og bidrag*

Også i 1987 er Instituttet blitt tilgodesett med Skr. 10 000 fra Sveriges Ångfartygs Assurans Förening i Göteborg til bruk til stipendier i sjørett og petroleumsrett. Videre har Instituttet mottatt god økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme.

3.2. *Beskrivelse av virksomheten*3.2.1. *Undervisning*

Det er avholdt tre måneders kurs både vår og høst i følgende emner:

1) Sjørett, 2) Petroleumsrett, 3) Kontrakter i petroleumsvirksomheten.

Undervisningen består av forelesninger, seminarer, gruppevirksomhet og oppgaveskrivning. I tillegg gis det en omfattende individuell veiledning fra Instituttets side. Instituttet legger adskillig vekt på å sette undervisningstilbudet inn i en praktisk ramme. Det arrangeres derfor ekskursjoner og seminarer for studentene til oljeselskaper, rederier, departementer, direktorater m. v.

Stipend/studier ved Instituttet.: Nordisk Institutt for Sjørett er ett av de få lærersteder i Norden for spesialstudier i sjørett og petroleumsrett. Instituttet deler hvert år ut stipendier til forskere og studenter som vil fordype seg i disse fagene. Av 43 stipendansøkninger (33 i sjørett og 10 i petroleumsrett) ble 30 innvilget. Stipendiene i petroleumsrett er ikke finansiert av nordiske midler, men dekkes over budsjettet til Avdeling for Petroleumsrett eller ved gaver. Stipendiene ble fordelt på følgende måte:

	Sverige	Finland	Danmark	Norge	Island
Sjørett	10	3	7	1	1
Petroleumsrett	2	1	2	3	0
	12	4	9	4	1

5 nordiske studenter fulgte forelesningene i henholdsvis sjørett eller petroleumsrett for egen regning (de norske studentene ikke medregnet).

I 1987 hadde Instituttet 3 250 gjestedøgn. Tallet innbefatter besøk av såvel forskere som studenter.

3.2.2. *Seminarvirksomhet*

Instituttet har sett det som viktig å opprettholde en omfattende kontakt med jurister i privat og offentlig virksomhet som arbeider innenfor de

samme områder som Instituttets forskere. Et viktig ledd i denne kontaktvirksomhet er de seminarer Instituttet avholder. Seminarene tjener også som videreutdanning for jurister og forskere i de nordiske land. I 1987 har Instituttet arrangert 6 såkalte "onsdagsseminarer" av to timers varighet. I tilknytning til onsdagsseminarene har det vært avholdt to dommerseminarer for nordiske dommere hvor nylig avsagte dommer av sjørettslig karakter blir presentert og diskutert. Ca 20 personer har deltatt ved hvert av de to dommerseminarene. I tillegg har Instituttets forskere og vitenskapelige assistenter holdt foredrag eller deltatt i en rekke seminarer i Norge og andre land.

Det 6. nordiske dommerseminar i sjørett ble avholdt 5.–6. oktober i Göteborg med 40 deltagere fra de nordiske land. Instituttet har bistått med opplegg og foredragsholdere ved en rekke kurs og seminarer ved andre institusjoner særlig innenfor Norden, bl. a. i regi av Nordisk Ministerråd.

3.2.3. *Forskning og publikasjoner*

Innenfor Instituttets sentrale forskningsfelt har Instituttets forskere og vitenskapelige assistenter publisert 19 større og mindre artikler samt en bok på 272 sider pluss en avhandling til den juridiske doktorgrad. Ialt utgjør arbeidene ca 2600 sider. Pr. 1. januar 1988 har Instituttet 18 igangværende forskningsarbeider – herunder Mobils Forskningsprogram hvor Instituttets medarbeidere deltar.

Mobils forskningsprogram ved Avdeling for Petroleumsrett

Instituttet har inngått en avtale med Mobil Exploration Norway Inc. om et omfattende forskningsprogram ved Avdeling for Petroleumsrett. Bidraget fra Mobil utgjør ialt NOK 4.2 mill. i perioden 1985–88. Programmet omfatter alle former for samarbeide mellom uavhengige oljeselskaper på kontinentalsokkelen samt petroleumsbeskatning. Tre forskere og en kontorfullmektig er direkte knyttet til programmet. Andre forskere arbeider med problemer i tilknytning til forskningsprogrammet.

Småskriftserien *Marfus* som redigeres fra Instituttet, har publisert 16 hefter i 1987.

3.2.4. *Bibliotek*

Instituttet har ett av verdens beste sjørettsbibliotek. Arbeidet med å etablere et petroleumsrettsbibliotek av tilsvarende standard er ennå ikke fullført. Pr. 31.12.1987 besto Instituttets samlede bibliotek av ca. 16850 bøker og småskrifter. I tillegg kommer løpende abonnement av tidsskrifter og løssblad. Videre kommer diverse periodika som f. eks. årsmeldinger, pressemeldinger, stortingspublikasjoner, statistikker og kontraktssamlinger.

3.3 Fremtidsplaner

Instituttet tar fortsatt sikte på å opprettholde en aktivitet av samme omfang og innhold som i 1987.

Undervisning: Det vil bli avholdt tre måneders kurs både vår og høst i følgende emner: 1) Sjørett, 2) Petroleumsrett 3) Kontrakter i Petroleumsvirksomheten.

Stipend: Vi tar sikte på å dele ut ca. 20 stipendier og regner med at antall søkere vil være noe høyere enn i 1987 (43).

Forskning: De forskningsarbeider som forelå i manuskript ved utgangen av 1987 (6 arbeider) vil bli publisert. Flere igangværende forskningsprosjekter vil bli avsluttet i 1988. Instituttet vil igangsette flere nye forskningsprosjekter, først og fremst i tilknytning til selskapsrettslige problemstillinger i sjøfarts- og petroleumsvirksomheten og til akutt forurensning fra skip og petroleumsinstallasjoner. På oppfordring av og med økonomisk støtte av Nordisk Ministerråd vil Instituttet gjennomføre et prosjekt med sikte på utvikling av dansk-norske prinsipper for internkontroll m. h. t. sikkerhetsspørsmål for faste installasjoner i petroleumsvirksomheten. Etter oppdrag fra OECD vil en studie over tradisjonelle og åpne skipsregistre bli fullført vinteren 1988.

Seminarer: Det er fastlagt 4 ettermiddagsseminarer i vårsemesteret med tilsvarende opplegg i høstsemesteret. Det 13. nordiske sjørettsseminar avholdes i Oslo i tiden 12. – 14. september. I tilknytning til seminaret vil det bli en markering av Instituttets 25-årsjubileum. Instituttet vil som tidligere bistå med opplegg og foredragsholdere ved en rekke kurs og seminarer ved andre institusjoner særlig innen Norden, bl. a. i regi av Nordisk Ministerråd.

Bibliotek: I samsvar med budsjettet for 1988 vil det bli innkjøpt bøker m. v. til både sjøretts- og petroleumsrettsbiblioteket. Registrering av Instituttets boksamlinger på data fortsetter.

Avdeling for Petroleumsrett er i 1988 sikret betydelig økonomisk støtte fra NIFO (Norsk Forening for Oljeselskap). I tillegg besluttet Nordisk Ministerråd å opprette en amanuensisstilling på Instituttets faste budsjett fra 1. januar 1988.

Instituttet vil fortsette arbeidet med å befeste Avdeling for Petroleumsrett under Instituttet ved i fremtidige budsjetter å anmode om at hele eller i hvert fall store deler av Avdelingens budsjett dekkes av samme kilder som Instituttets.

Styret for Nordisk Institutt for Sjørett har godkjent årsberetningen for 1987.

Erling Selvig
Bestyrer
Styrets formann

Nordiska geoekursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1987

Navn og adrees

Nordiska geoekursioner till Island
Nordiska ministerrådet
Sekretariatet
Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Tel. (01) 11 47 11

1. Institutionens opgave

De nordiske geologiske ekskursioner til Island, der begyndtes i 1964, har til formål, at give forskere og studerende i de øvrige nordiske lande muligheder for at studere geologiske processer i Island – i første række inden for vulkanologi, glaciologi, geomorfologi og kvartærgeologi. Ekskursionernes emne skifter hvert andet år mellem de to hovedområder: Vulkanologi og Kvartærgeologi/geomorfologi. Deltagerantalet er 25, hvoraf 10 fra Sverige og 5 fra hvert af de øvrige deltagerlande. I det omfang, der er behov og ressourser, kan islandske forskere og studerende få tilsvarende lejlighed til indenfor virksomhedens rammer at studere geovidenskabelige problemer og forhold i de øvrige nordiske lande.

2. Organisation

Virksomheden ledes af en styrelse bestående af to repræsentanter for hvert af de nordiske lande. De to styrelsesmedlemmer repræsenterer hver især virksomhedens to hovedområder. Ekskursionerne planlægges og ledes af en ekskursionsleder. Sekretariatsfunktionerne udføres af ministerrådssekretariatet.

3. Virksomheden 1987

	Budget	1987 Bogslut	Afvigelse
Løn	—	—	
Øvrige udgifter (-heraf projekt)	592 000	548 000	+44 000
Indtægter	592 000	592 000	0
Ialt			+44 000

3.1 Beskrivelse af virksomheden**3.1.1 Ekskursionen på Island**

Den geologiske ekskursion blev gennemført d. 9.–22. juli 1987. Ekskursionsdeltagerne havde på forhånd modtaget baggrundsmateriale om Islands geologi og vulkanologi i form af en revideret udgave af ekskursionsføreren fra 1985. Ekskursionens hovedemne var vulkanologi.

Indførende foredrag om rift-vulkanisme og petrologi blev holdt ved ankomsten til Reykjavík. Det viste sig nu, som ved tidligere ekskursioner, at der består en vanskelighed med sprog, især for nogle af de finske deltagere. Derfor blev foredragene holdt på engelsk, men forklaringer under busrejsen på skandinavisk.

Ekskursionen fulgte samme mønster som tidligere år. Første dag blev brugt til indførende foredrag, en rejse til Heimaey og siden til Akureyri om aftenen. Vejrforholdene på Nordlandet og i Askja var usædvanligt gunstige, men noget værre på Øst- og Sydlandet. Hele programmet blev gennemført som planlagt. Ekskursionsledere var Guðmundur E. Sigvaldason og Páll Imsland.

3.1.2 Stipendier til islandske geologer

Stipendierna er i år hovedsagelig blevet brugt til at dække udgifter til islandsk deltagelse i en geologisk ekskursion i Norden, denne gang til Finland 28. mai–8. juni.

4. Beslutning

Styret for de nordiske geoekskursioner til Island afgiver hermed sin beretning for 1987.

Johannes A. Dons
Styrets formand

Guðmundur E. Sigvaldason
Ekskursionslederen

Nordiskt kollegium för ekologi

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiskt kollegium för ekologi
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Tel. 046-14 81 88

1. Kollegiets uppgift

Kollegiets uppgift är att fungera för nordisk samordning av högre utbildning och forskning med ekologisk inriktning, framför allt inom limnisk och terrester ekologi.

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, initiera aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytestipendiater.

2. Organisation

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land.

Styrelsens sammansättning 1987-12-31:

Prof Pétur M Jónasson (v ordf)	D
Prof Jorma Tahvanainen	F
Prof Agnar Ingólfsson	I
Prof Arne Semb-Johansson	N
Prof Per Brinck (ordf)	S
Kollegiets sekreterare:	
Doc Pehr H Enckell	S

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört fr 1986	Budget 1987	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner Varor och tjänster, projekt	745	546 000	547 056	+311

3.2 Beskrivning av verksamheten

Intresset för Kollegiet anslag fortsätter att öka; ansökningarna till 1987 års medel uppgick till ca 1,2 miljoner kr (SEK). Kursanslaget, en av Kollegiets tyngre poster, var översökt med 300 %.

Bl. a. följande aktiviteter har fått stöd:

Kurser

- Spatial and temporal variation in population ecology (Helsinki)
- Seabird ecology (Reykjavík; tillsammans med Nordiskt Kollegium för Marinbiologi)
- Ecological aspects on the processes in the surface of peat accumulating layers (Aneboda)
- Atmosfärdepositionens effekter på skogsekosystemen (Lund)
- Effekter av individuell variation på fitness (Bergen)
- The mechanisms driving succession (Umeå)
- Plant defences and population dynamics of herbivores (Turku)
- Adaptation and history in biological explanation (Stockholm).

Symposier

- Physiological and behavioural organization in plants and animals (Lund)
- Pine-herbivore interactions (Turku)
- 6th International Symposium on Insect Sound and Vibration (Odense)
- 4th Nordic Soil Zoology Symposium (Århus)
- Botanisk populationsekologi och -genetik (København).

Det samnordiska forskningsprojektet "Ecology of Lake Thingvallavatn, Iceland", har under året fått förnyat stöd.

Sammanlagt har därtill 15 sökande beviljats resestipendier, varav åtta på utbytesbasis (med British Ecological Society; lika många brittiska forskarstuderande deltar i Kollegiets kurser).

Övrig verksamhet

Kollegiet har under året avhållit ett sammanträde, i Helsingfors i samband med en större konferens om framtida nordisk ekologisk forskning och forskarutbildning samt ekologisk publiceringsverksamhet.

Informationsbladet Nordecoll har under året utkommit i planerad omfatt-

ning. Kollegiet deltar fortsatt i planeringen av en serie europeiska ekologiska symposier; det femte symposiet planeras till Siena i Italien 1989 ("Anthropogenic perturbation of ecological systems: the need for transfer from principles to applications"). Publiceringen av förhandlingarna från symposiet planeras ske i en nordisk tidskriftsserie.

4. Beslut

Nordiskt kollegium för ekologi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1987.

Odense den 6 april 1988

Per Brinck
Ordförande

Pehr H Enckell
Sekreterare

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)

Verksamhetsberättelse

Navn og adresse

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel.: (01) 11 16 86, 11 12 71

1. Formål

Ifølge sine statutter har Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) til opgave at fremme og styrke studiet af Asiens kulturer og samfundsforhold i de nordiske lande. Institutet skal indenfor sit virksomhedsområde befordre kontakt og samarbejde mellem forskere og forskningsinstitutioner i Norden. Institutet skal især forsøge at samordne asienforskning og uddannelse af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande, fremme informations- og dokumentationsvirksomheden samt sørge for tilvejebringelse af de nødvendige hjælpemidler til asienforskning og uddannelse af asienforskere. For at opfylde disse mål kan instituttet tage initiativ til og medvirke i nordiske forskningsprojekter, konferencer og kurser, ligesom instituttet gennem egen forskning, indbydelse af gæsteforskere og gæsteforelæsere, uddeling af stipendier og på anden vis stimulere interessen i de nordiske lande for studiet af Asien og formidle de generelle kundskaber om denne verdensdel.

2. Organisation

Instituttet ledes af en styrelse bestående af to medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt to repræsentanter for instituttets personale. Island kan på begæring repræsenteres i styrelsen med et medlem. De nationale medlemmer i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd.

Nordisk Ministerråd besluttede i 1986 på grundlag af evalueringskomitéens rapport om CINA, 1985, at lade instituttet omorganisere. Ministerrådet besluttede at oprette en organisationskomité for CINA, hvis fire nationale medlemmer blev udnævnt i slutningen af 1986 som interimstyrelse for

instituttet. Gennem året 1987 har instituttet været ledet af interimstyrelsen. En ny styrelse bestående af to medlemmer fra hvert af de nordiske lande og to repræsentanter for CINAs personale forventes udnævnt i begyndelsen af 1988.

Til at varetage ledelsen af instituttet indkaldte Nordisk Ministerråd docent Bo Utas, Sverige, til at fungere som interimforstander i perioden 1.1–30.6.1987, hvorefter interimledelsen blev overtaget af Ph. D. Kauko Laitinen, Finland.

I virksomhedsåret har instituttet haft følgende personale:

Forskningspersonale

forskningsleder Poul Mohr, cand. jur., Danmark; ansvarsområde: Kina og Sydøstasien, specielt med henblik på love og lovstiftning

forskningsleder Karl Reinhold Hællquist, fil. lic., Sverige; ansvarsområde: Sydasiien. Han har specielt udarbejdet undervisningsmateriale for skolelærere; varetager CINAs publikationsvirksomhed

forskningsleder Per Sørensen, mag. art., Danmark; ansvarsområde: Sydøstasien

forskningsleder Marina Thorborg, fil. dr., Sverige; ansvarsområde: Kina, specielt økonomisk historie og kvindeforskning

forskningsleder (vikar. t. o. m. 31/3 87) Markku Heiskanen, pol. kand., Finland; ansvarsområde: Japan

forskningsassistent (vikar. t. o. m. 31/3 87) Irmeli Perho, fil. kand., Finland; ansvarsområde: Vestasien

forskningsassistent (vikar.) Knut S. Vikør, cand. philol., Norge; ansvarsområde: Vestasien

Teknisk-administrativt personale

overassistent Anne Schlanbusch, mag. art., Danmark. Sekretær

overassistent Leena Höskuldsson, fil. mag., Finland. Sekretær, varetager informations- og stipendiesager

assistent Erik Skaaning, stud. mag., Danmark. Biblioteksassistent, sekretær

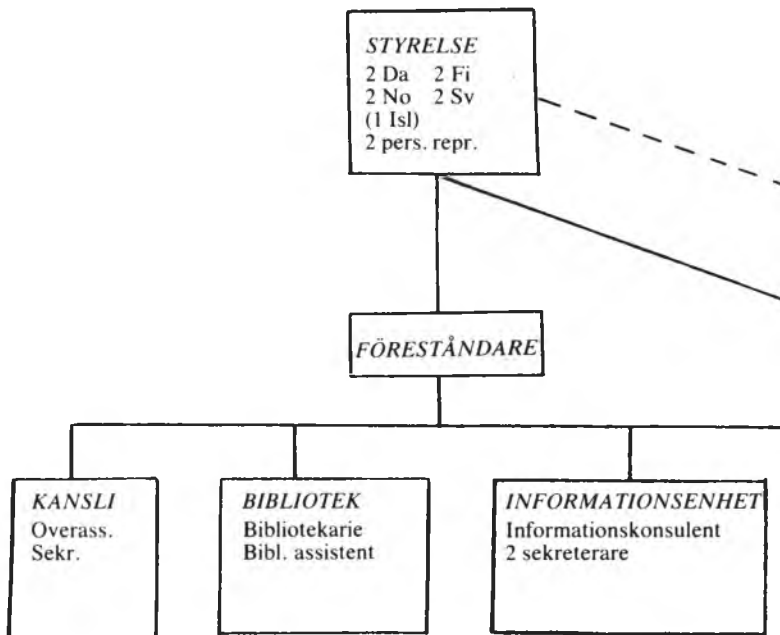
assistent Lois Egerod, Ph. D., Danmark (USA). Sekretær, redaktion, korrekturlæsning og sproggranskning af CINAs publikationer

assistent Helle Søderberg Hansen, exam. art., Danmark. Bogholder og sekretær

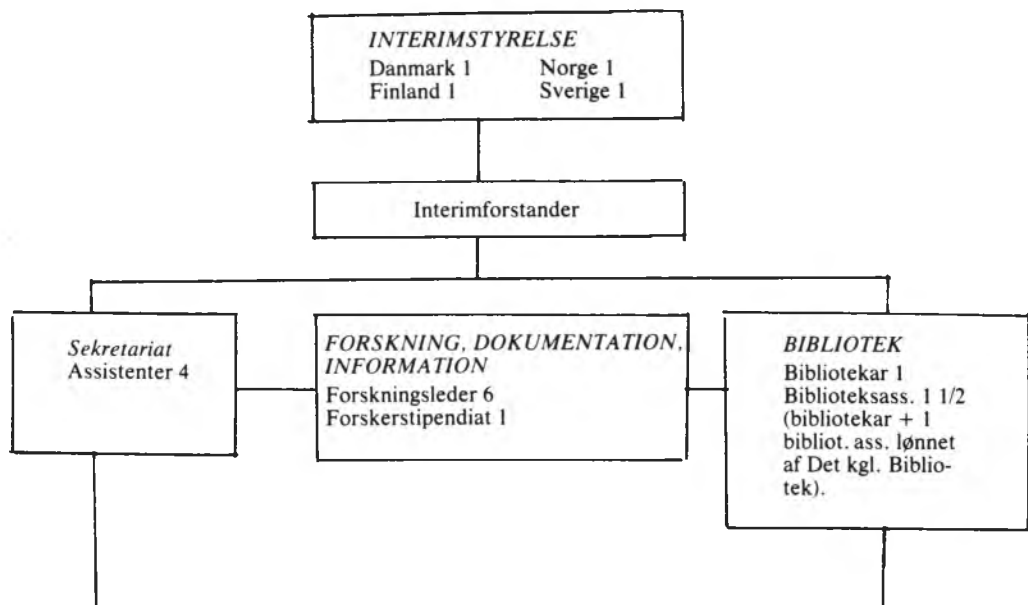
Kirsten Gottfredsen Minami, stud. mag., Danmark. Biblioteksassistent. Temporær medarbejder

Roger Greatrex, fil. kand., Sverige. Halvtidsassistent/datakonsulent

Endvidere findes der bibliotekspersonale udstationeret af Det kongelige Bibliotek til at varetage CINAs bibliotek: bibliotekar Hanne Balslev (t. o. m. 15.11.1987, derefter forskningsbibliotekar Charlotte Rohde) og biblioteksassistent Ib Norel.

Organisationskema 1987

3. Virksomheden

Dokumentation/Bibliotek

Biblioteket har påbegyndt det forberedende arbejde til den i 1988 planlagte overgang til edb, herunder er forskellige muligheder for retrospektiv inddatering af kataloger blevet undersøgt.

I begyndelsen af året publiceredes *Subject Catalog of the Library – third supplement*, compiled by Hanne Balslev. Tredje supplement dækker bibliotekets accession 1981–84. Det er blevet udsendt til relevante biblioteker og institutioner i Norden.

Informationsvirksomhed

Informationsvirksomheden, herunder de vejledende og rådgivende funktioner, der påhviler det videnskabelige personale og/eller bibliotekspersonalet, har fortsat mærket en voksende efterspørgsel.

Mange studenter og forskere har besøgt eller i kortere perioder opholdt sig ved CINA, dels med henblik på studier i biblioteket, dels med henblik på vejledning fra instituttets videnskabelige medarbejdere. Endvidere er der givet vejledning med hensyn til kildemateriale og litteratursøgning. Institutets medarbejdere har ligeledes udarbejdet forslag til forelæsninger og litteratur til arrangører af kurser. Information om asiatiske emner og om CINAs virksomhed er blevet givet i massemedierne og til besøgende repræsentanter fra universiteter, institutter og myndigheder.

Publikationsvirksomhed

I den videnskabelige serie Monograph Series er to titler blevet publiceret, heraf et genoptryk (No. 55, Elisabeth Eide, *China's Ibsen*, resp. No. 47, Christine Dobbin, *Islamic Revivalism in a changing Peasant Economy. Central Sumatra, 1784–1847*).

Informationsbladet *CINA-NYTT* er udkommet med tre numre, 6–8. *Annual Newsletter* No. 20 er udkommet.

Subject Catalog of the Library er kompletteret i løbet af året med et *Third Supplement*.

Stipendievirksomheden

Der blev uddelt 23 rejsestipendier til studieophold i Asien og 23 kontaktstipendier til kortere studieophold ved CINA og/eller andre institutioner i de nordiske lande til et samlet beløb af dkk 296 000.

CINAs asiatiske gæsteforskerprogram

I efteråret 1987 foretog professor Gong Weixin fra Department of World Economy ved Shanghai University of Finance and Economics og professor Montri Umavijani fra Faculty of Humanities ved Kasetsart University, Bangkok, forelæsningsturneer i de nordiske lande.

4. Planlagt virksomhed i 1988

Alle akademiske tjenester er som følge af instituttets omorganisering blevet tidsbegrænsede fr. o. m. 1.8.1988. Fysisk skal instituttet flyttes til en ny beliggenhed ved Københavns Universitet Amager den 5.4.1988.

Instituttet har allerede afholdt en nordisk workshop om biblioteks- og informationsemner ultimo januar i København. I samarbejde med Stockholms Universitet skal der arrangeres et nordisk forskersymposium i japnologi/koreanistik i begyndelsen af oktober, i Stockholm. I løbet af 1988 vil to asiatiske gæsteforskere foretage en forelæsningsturne i Norden. Publikationsvirksomheden forventes at blive mere aktiv end tidligere, idet instituttet allerede har modtaget mange nye manuskripter til overvejelse.

CINAs vigtigste funktioner (bibliotek, tekstbehandling forskerlister, osv.) vil blive datoriseret i løbet af 1988. Instituttets informationspublikationer skal redigeres ved hjælp af moderne desk top publishing teknik.

Instituttet vil fortsætte sit stipendieprogram i uændret udstrækning.

5. Forslag til virksomhed 1989–91

Instituttets virksomhed i 1989–1991 skal realiseres i overensstemmelse med de retningslinjer som CINAs organisationskomité har foreslået i sin betænkning 1987.

Instituttet arrangerer et nordisk forskermøde i sinologi i Åbo i juni 1989.

Ud over forbedring af instituttets nuværende aktiviteter, vil instituttet bidrage til nordisk/europæisk samarbejde indenfor forskning/uddannelse vedrørende Asien i endnu større grad end tilfældet er for nærværende. Der vil blive lagt stor vægt på direkte kontakter med Asien (specielt Øst- og Sydøstasien).

Bemærkninger

ad. Tabell 1

90%-alternativet vil for Centralinstitut for Nordisk Asienforskning betyde, at det af Nordisk Ministerråd godkendte "FÖRSLAG TILL OMORGANISATION AV CENTRALINSTITUTET FÖR NORDISK ASIENFORSKNING (CINA) ikke kan realiseres.

Stipendier omfatter: Asien-, Kontakt- og Gæsteforskerstipendier i 1988 henholdsvis DKK 500 000, DKK 100 000 og DKK 60 000.

Beløbet under "Verksamhetsökningar" DKK 613 000 er lønninger til en forskerprofessor og en videnskabelig assistent, som i følge Det af Nordisk Ministerråd godkendte omorganisationsforslag (se ovenfor) skal ansættes pr. 1. januar 1989.

ad. Tabell 2

Årsløn omfatter skalabruttoløn + tillæg + eget og arbejdsgivers pensionsbidrag + ferietillæg (1 1/2 %).

Internbudget 1988

Personalelønninger	DKK	2 759 000
Kontorhold	DKK	250 000
Flytteomkostninger	DKK	60 000
Forsikringer	DKK	20 000
Rejser + projektplanlægning	DKK	120 000
Møder i styrelse	DKK	70 000
Videreuddannelse af personale	DKK	20 000
Bibliotek	DKK	350 000
Konferencer	DKK	110 000
Stipendier	DKK	660 000
Publikationer	DKK	100 000
Udvikling af elektroniske informationskilder	DKK	30 000
Diverse	DKK	20 000

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
Oceanografiska institutionen
Göteborgs universitet
Box 4038
S-400 40 Göteborg
Tel. 031-14 92 76

1. Institutionens uppgift

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, som instiftades 1966, har till uppgift att främja samarbete angående forskning och utbildning inom fysisk oceanografi mellan universitet och högskolor i Norden. Detta sker med hjälp av stipendiat- och forskarutbyte, gemensamma nordiska symposier och kurser samt med gemensamma nordiska forskningsprojekt.

Den fysiska oceanografin omfattar bland annat följande problemområden: havsvattnets fysikaliska och kemiska egenskaper, strömmar och blandning i havet, vattenutbytet mellan olika havsområden, transporter av ämnen i löst och fast form, vindvågor, tidvatten m. m. Den fysiska oceanografin utgör basen för forskning inom områden såsom produktion i havet, spridning av föroreningar, mänsklig klimatpåverkan m. m.

2. Organisation

Kollegiet (styrelsen) består av åtta medlemmar, två från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige. (Island är inte representerat i Kollegiet, men har viss medverkan i samarbetet). På detta sätt är alla berörda universitetsinstitutioner och motsvarande representerade i Kollegiet. Ledamöterna utses för perioder om fyra år och dessa utser bland sig en ordförande. Kollegiet administreras av ordföranden med hjälp av en sekreterare på deltid. Sekretariatet är beläget vid ordförandens institution. Detaljplaneringen och genomförandet av Kollegiets kurser, symposier och forskningsprojekt delegeras till enskilda nordiska forskare, inom eller utom Kollegiet. Kollegiet har ingen fast anställd personal, dock utgår viss

ersättning för sekreterargöromål, för närvarande motsvarande ca 1/5 tjänst. Vidare har Kollegiet inom sin verksamhet 5 heltidsstipendiater placerade vid olika nordiska universitetsinstitutioner.

Kollegiets sammansättning den 31:a december 1987:

Prof. Herman Gade	N
Lektor Niels Højerslev	D
Prof. Gunnar Kullenberg	D
Prof. Jouko Launiainen	F
Fil. dr. Peter Lundberg	S
Docent Pentti Mälkki	F
Lektor Johan Rohde	S ordförande
Prof. Jan Erik Weber	N

Sekretariatet var under året beläget vid Göteborgs universitets oceanografiska institution. Sekreterare har varit fil. mag. Agneta Hilding.

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall (SEK kkr)

Anslagspost	Överfört fr. 86	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner		715	678	+37
Varor och tjänster		38	36	+3
Projekt	44	278	300	+22
Summa	44	1 031	1 012	+63

3.2 Beskrivning av verksamheten

Kollegiet har under året haft två möten, i Helsingfors den 29:e januari och i Göteborg den 25:e september. Under dessa möten har diskuterats och fattats beslut i ärenden rörande Kollegiets verksamhet 1987 och 1988, bl. a. stipendier, symposier, kurser, forskningsprojekt samt det av Kollegiet bekostade utbytet av lärare och forskare. Vidare diskuterades verksamheten under kommande år, speciellt samarbetet med biologerna inom det marinbiologiska Kollegiet.

Kollegiet har under året haft nordiska stipendier motsvarande 5 heltidstjänster.

Kollegiet genomförde tillsammans med det marinbiologiska Kollegiet en nordisk forskarkurs vid Tvärminne forskningsstation i Finland, "Interactive course of physical and biological marine science". Antalet deltagare och lärare var 16. Kursen var ett första exempel på en gemensam nordisk kurs för biologer och fysiska oceanografer. Kursen blev mycket lyckad, inte minst beroende på den stora vänligheten av Havsforskningsinstitutet i Helsingfors att ställa forskningsfartyget Aranda till kursens förfogande under några dagar. Kollegiet har för avsikt att göra kursen till ett regelbundet återkommande moment i verksamheten.

Kollegiet arrangerade under tre dagar i oktober ett nordiskt havsforskar-möte vid Nordsøcentret i Hirtshals, Danmark. Temat för mötet var "Den aktuella oceanografiska forskningen i Norden". 45 forskare och forskar-studerande representerande alla de nordiska länderna deltog.

Kollegiet genomförde under försommaren ett samnordiskt forsknings-projekt i vatten kring Färöarna. De viktigaste frågeställningarna gällde transporter av varmt ytvatten och kallt djupvatten i området runt öarna. Projektet utgör en gemensam nordisk satsning inom det internationella klimatologiska projektet i området, NANSEN-projektet. Vidare bestämdes näringsinnehållet i vattnet. Undersökningarna bedrevs med ett norskt och färöiskt fartyg. De stora kostnaderna för mätningarna, fartygskostna-derna, täcktes på nationell bas. Kollegiet bekostade resor för de nordiska deltagarna, transporter av utrustning samt, i liten utsträckning, inköp av material.

Kollegiet har givit bidrag till en samnordisk fältkurs ombord på ett norskt forskningsfartyg samt till efterföljande vistelse i land.

Kollegiet har givit resebidrag till två icke-nordiska forskare på besök i Norden, så att dessa beretts möjlighet att besöka och hålla föredrag vid universitetsinstitutioner i andra nordiska länder. Vidare har Kollegiet givit resebidrag åt 10 nordiska forskare och forskarstuderande för resor mellan de nordiska länderna i samband med deltagande i forskningsresor, semina-rier och dylikt.

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi överlämnar härmed verksam-hetsberättelse för år 1987.

Johan Rodhe

Ordförande

**Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
(NoSAMF)***Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Aapistie 3
SF-90220 Uleåborg 22
Tel. 981-33 42 02

1. Institutionens uppgift

NoSAMF har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i nordiska länder för att hjälpa människans anpassning till arktiska och subarktiska förhållanden. NoSAMF definierar årligen viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden, koordinerar arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna, anordnar kurser, seminarier och möten till vilka nordiska och internationella forskare, i nordliga områden arbetande läkare och hälsovårdspersonal kan delta.

NoSAMF arrangerar vetenskapliga möten, symposier m. m. och dokumenterar litteratur och skrifter relevanta för arktisk medicin. Man publicerar en vetenskaplig tidskrift "Arctic Medical Research" med 4 nummer årligen.

2. Organisation

NoSAMF grundades år 1969 och består av 1–3 medlemmar från varje deltagande land. Under 1987 bestod kommittén av 13 medlemmar. NoSAMF har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg (F). På sekretariatet har anställts en generalsekreterare/forskare och två avdelningssekreterare.

3. Verksamheten 1987

3.1. Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner		445 430	439 427	+ 6 003
Varor och tjänster		202 000	222 311	-20 311
Projekt		215 700	219 186	- 3 486
Ränta 1986	151			
Overskott	57			
	208	863 130	880 924	-17 794

Överföres till 1988; FIM - 17 586.

Underskottet beror på höga tryckningskostnader av tidskriften Arctic Medical Research, som har förnyats, och på abstraktboken från 7th International Congress on Circumpolar Health, som arrangerades av NoSAMF i Umeå, Sverige 8-12, juni, 1987. Underskottet beror även på att NoSAMFs generalsekreterare sade upp sig år 1987 och detta orsakade oväntade utgifter t. ex. i form av annonsering.

3.2 Beskrivning av verksamheten

NoSAMF:s viktigaste mötesverksamhet under 1987 var deltagandet i det VII International Congress on Circumpolar Health i Umeå, 8-12 juni 1987. I kongressen deltog ca 700 personer från ett tjugotal länder med mer än 300 föredrag och posters. Dessa presenterades i 17 sessioner. Mötets president var professor Håkan Linderholm, tidigare ledamot av NoSAMF. Sekreterare var docent Christer Backman och NoSAMFs generalsekreterare professor Frej Stenbäck.

I samband med kongressen höll International Union for Circumpolar Health (IUCH) generalförsamling den 11.6.1987. Vid mötet valdes IUCH Council för åren 1987-90 och NoSAMF:s ordförande dr. J. P. Hart Hansen valdes till president för IUCH för åren 1987-90. Andra "Council Members" från NoSAMF är NoSAMF:s viceordförande, professor Hans K. Åkerblom och professor Bent Harvald.

Tillsammans med samernas läkarförening ordnades den 13-15.6.1987 ett symposium i Karasjok om hälsovård hos samer och annan ursprungsbe-folkning. Problematiken kring minoritetshälsovård i Norden, Grönland, Kanada och Alaska kartlades och förslag till nya lösningar framlades.

Tre nummer Arctic Medical Research har utkommit under året 1987.

Nr. 45: Abstraktboken för 7th International Congress on Circumpolar Health, 8-12.6.1987, Umeå, tillsammans 87 sidor och 326 abstrakt.

Vol. 46: Nr. 1 Nio artiklar tillsammans 48 sidor

Vol. 46: Nr. 2 Elva artiklar tillsammans 70 sidor

Fr. o. m. 1987 har Arctic Medical Research blivit indexerad i internationella databaser t. ex. Index Medicus och intresset för journalen har ökat och upplagan är numera ca 2 000-2 500. NoSAMF har ställt upp ett databaserat litteratursöksystem för arktisk medicinsk forskning (AMRIS), som kan utnyttjas av forskare.

NoSAMF:s generalsekreterare Frej Stenbäck sade upp sig från generalsekreterartjänsten fr. o. m. den 1.9.1987. MKD Matti Nuutinen har arbetat som t.f. generalsekreterare fr. o. m. den 1.9.1987.

Under året 1987 har Nordiska Forskningspolitiska Rådet (FPR) fortsatt sin granskning och evaluering angående NoSAMF:s verksamhet.

Under året har man vid Uleåborgs universitet börjat planeringen av ett nytt stort forskningsinstitut (Kastelli-institutet) i vilket NoSAMF:s sekretariat får nya utrymmen och vart det skall flytta enligt den preliminära planen sommaren 1991.

Köpenhamn och Uleåborg den 30 mars 1988

Jens Peder Hart Hansen

Ordförande

E. Matti Nuutinen

T. f. sekreterare/forskare

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

NORDSAM
c/o Utrikespolitiska institutet
Box 1253
S-111 82 Stockholm
Tel 08/23 40 60

1. NORDSAMs uppgift

NORDSAMs uppgift är att främja nordisk forskning inom ämnesområdet internationell politik samt freds- och konfliktforskning. NORDSAM prioriterar ämnesområdet "Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken".

I enlighet med rekommendationer från Nordiska rådets kulturutskott har NORDSAM de senaste åren vidgat sin verksamhet för att nå kretsar också utanför forskarnas.

2. Organisation

NORDSAM har 13 medlemmar, 3 från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 från Island. Årligen hålls ett sammanträde med hela NORDSAM. Mellan sammanträdena ansvarar ett arbetsutskott, bestående av en representant för vart land, för verksamheten. Arbetsutskottet håller ett formellt sammanträde var höst. Dessemellan håller medlemmarna fortlöpande kontakt med varandra genom NORDSAMs sekretariat.

Sekretariatet är beläget i Stockholm. Det består av en forskningssekreterare på heltid och en informationssekreterare på halvtid.

3. Verksamhet

3.2 Ekonomisk översikt (i tusental SEK).

	Budget	Bokslut	Avvikelse
Personal	278	368	(se nedan)
Styrelse	72	47	(se nedan)
Egna projekt	294	523	(se nedan)
Kontor, lok.	76	108	(se nedan)
Ansl., stip.	207	260	
Summa	927	1 306	

Att avgifter så kunde överstiga de budgeterade har till stor del sin förklaring i, att ett extraanslag beviljats av Nordiska ministerrådet för NORDSAMs 20-årsjubileum.

En del av lönerna för 1986 betalades under 1987. Vidare var de automatiska löneökningarna relativt kraftiga.

De bokförda utgifterna för styrelsen blev lägre än budgeterat, bl a beroende på att årssammanträdet ägde rum i anknytning till NORDSAMs seminarium i Reykjavik (se nedan). En stor del av kostnaderna fördes därför under posten "seminarier".

De ökade kontors- och lokalkostnaderna förklaras till stor del av att verksamheten över huvud taget var betydligt mer omfattande än vad som förutsetts i den ursprungliga budgeten. Vidare fick forskningssekreteraren och informationssekreteraren var sina rum, i stället för som tidigare ett gemensamt.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Det årliga plenarsammanträdet hölls 6 april i Reykjavik, och 11 november höll arbetsutskottet sitt sammanträde i Køge nära Köpenhamn.

NORDSAM bedriver dels verksamhet i egen regi (seminarier, publikationer och numera också forskningsprojekt), dels delar NORDSAM ut forskningsanslag och stipendier till sökande. Verksamheten i egen regi har de senaste åren expanderat kraftigt, och den utvecklingen fortsatte under 1987.

Med anledning av sitt 20-årsjubileum hade NORDSAM under året en ovanligt omfattande verksamhet. Detta möjliggjordes bl a genom ett extraanslag på DKK 200 000 från Nordiska ministerrådet.

De viktigaste inslagen i jubileumsverksamheten var två stora seminarier. Det första, som kallades "Norden inför 90-talet: utrikesekonomi, säkerhet, samarbete", hölls i Reykjavik 3-4 april. Ur olika synvinklar belystes en alltmer brännande fråga: Hur skall små stater som de nordiska kunna bevara sitt oberoende i en värld av ständigt växande ekonomisk interdependens? Omkring 45 personer deltog, förutom forskare också politiker, diplomater samt representanter för näringsliv och fackföreningsrörelse. Flera av de uppsatser som presenterades publicerades sedan i NORD-

SAMs tidskrift "Cooperation and Conflict" (se nedan), och vidare kommer ett nummer av den nya serien "Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken" (för denna, se nedan) att ta sina utgångspunkter i seminariet.

Det andra seminariet, som hade titeln "Fred och förtroende", hölls i Godby på Åland 28–30 augusti. Seminariet hade två huvudteman: (1) Freds- och säkerhetspolitisk opinion och debatt; (2) Vad Norden kan göra för att främja internationell förståelse och förtroende mellan olika block. I detta seminarium deltog forskare och politiker tillsammans med representanter för massmedier, freds rörelser och frivilligorganisationer inom försvaret. Detta seminarium ligger till grund för det andra numret i serien "Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken" (utkommer försommaren 1988).

Dessutom arrangerade NORDSAM tillsammans med Tampere Peace Research Institute (TAPRI) och Utrikespolitiska institutet i Helsingfors ett seminarium i Mariehamn 8–10 maj. Vid detta diskuterades Östersjöns strategiska betydelse av forskare, militärer och diplomater. På basis av detta seminarium kommer TAPRI att publicera en bok som utkommer i maj 1988.

I samband med arbetsutskottets sammanträde i oktober hölls ett mindre seminarium med speciellt inbjudna forskare. Seminariet, som kallades "Multilateralismens kris", hade till syfte att vetenskapligt förbereda ett seminarium våren 1988. Tillsammans med arbetsutskottet fastställdes program för detta, vilket fick titeln "Globalt samarbete: Kris eller renässans?" (hålls i maj 1988).

De bokförda kostnaderna för de seminarier som hölls under året var ca SEK 378.000. Genom de ansträngningar som NORDSAM gjort för att få stöd från andra intressenter (utrikesdepartement, forskningsorganisationer o dyl) stannade de reella kostnaderna vid ca SEK 310.000.

NORDSAMs vetenskapliga tidskrift "Cooperation and Conflict" utkom under 1986 som vanligt med fyra nummer. Det sista numret var ett temanummer ("The Nordic Countries Facing the 90s: Foreign Economic Relations, Security and Cooperation") som baserade sig på NORDSAMs seminarium i Reykjavik tidigare under året (se ovan).

Tidskriftens redaktör under året har varit professor Arild Underdal, Oslo, och redaktionskommitténs ordförande professor Østerud, också han från Oslo. NORDSAMs kostnader för tidskriften uppgick till ca SEK 80.000.

Informationsskriften "International Studies in the Nordic Countries: Newsletter" har utkommit med två nummer. Redaktör för skriften är NORDSAMs informationssekreterare. Kostnaderna för den var 38.000 SEK.

I juni utkom första numret av en nystartad serie på nordiska språk. Den är tänkt att på ett lättillgängligt sätt förmedla forskares syn på aktuella

utrikespolitiska frågor av intresse för de nordiska länderna, och kommer att ta sina utgångspunkter i de seminarier NORDSAM arrangerar. Seriens namn är "Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken". Det nu utkomna första numret har titeln "Utmaningar för nordiskt samarbete: nedrustning, mänskliga rättigheter, konfliktlösning", och det utgick från ett seminarium med samma titel arrangerat tidigare av NORDSAM. Redaktör för numret var NORDSAMs forskningssekreterare. Tryckkostnaderna uppgick till ca SEK 35.000.

Under året inleddes också förarbeten på ett forskningsprojekt. Tema för detta blir hotbilder. Kostnaderna för det arbete som gjordes var ca SEK 7.000.

NORDSAM delar också ut forskningsanslag och stipendier. Ansökningar om anslag inkom på sammanlagt drygt SEK 1.200 000. De anslag som beviljades uppgick till SEK 240.825, alltså mellan en femtedel och en sjättedel av de sökta medlen. De beslutade anslagen fördelar sig sålunda:

syfte och summa:

Seminarier	75 000
Forskningsresor inom Norden	14 000
Forskningsresor utom Norden	19 500
Gästföreläsare	10 000
Publikationer	15 000
Deltagande i konferenser	46 825
Arbetsstipendier	60 000

Helsingfors och Stockholm den 9 maj 1988

Raimo Väyrynen
Ordförande

Erland Jansson
Forskningssekreterare

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-021 50 ESBO 15

1. Institutionens uppgift

NORDINFO inledde sin verksamhet 1977. Dess uppgift är att förbättra och effektivera biblioteks- och informations servicen för forskare och andra som utnyttjar vetenskaplig och teknisk information samt fakta av olika slag vid universitet och högskolor, i förvaltning och industri samt inom kulturlivet. Institutionen arbetar således för att samordna och främja överföringen av dokumenterbar information till och mellan länderna i Norden.

NORDINFO initierar och stöder forskning och utveckling av metoder och hjälpmedel, försöks- och utredningsverksamhet samt utbildning inom sitt ansvarsområde. NORDINFO är rådgivande till nationella och andra nordiska organ i policyfrågor och samarbetar med andra internationella organ på området. Verksamheten indelas i tre programområden:

- 1) Initiativområden, som omfattar en väsentlig del av projektmedlen. De utnyttjas till insatser inom avgränsade prioritetområden som kan ändras kontinuerligt. Insatserna är ett led i NORDINFOs planerings- och samordningsuppgifter och syftet är att initiera och främja utvecklingen inom särskilda, ofta nya områden.
- 2) Löpande verksamheter, som möjliggör stöd till verksamheter av långvarig karaktär av särskild övernationell betydelse. För närvarande stöds NOSP – Nordisk samkatalog för periodica och SCANNET, som verkar för ökat utnyttjande av datorbaserade informationstjänster i Norden och harmonisering av de tjänster som produceras i de nordiska länderna.
- 3) Fria projektmedel, som möjliggör att mottaga fria ansökningar om medel för insatser på viktiga punkter inom NORDINFOs ansvarsområde.

2. Organisation

NORDINFOs högsta beslutande organ *plenum* består av tre representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två för Island. Inom NORDINFO finns ett *arbetsutskott* bestående av 1 medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFOs medlemmar 1986–88

Danmark:	Professor, dr.phil. Henning Spang Hanssen ¹ ordförande 1986–88 Riksbibliotekarie Morten Laursen Vig, vice ordförande Överbibliotekarie Annette Winkel
Finland:	Överbibliotekarie Esko Häkli ¹ Byråchef Matti Lähdeoja Överbibliotekarie Eeva-Maija Tammekann
Island:	Civilingenjör Jón Erlendsson ¹ Universitetsbibliotekarie Einar Sigurdsson
Norge:	Avdelningsbibliotekarie Anne Grete Holm-Olsen Förstebibliotekarie Aud Lamvik ¹ Direktör Odd Rogne
Sverige:	Överbibliotekarie Paul Hallberg Organisationskonsult Jan Helling Kanslichef Björn Thomasson ¹

¹ Medlem i arbetsutskottet.

Plenum sammanträder i allmänhet 2 ggr och arbetsutskottet 4 ggr per år. NORDINFO biträds av ett sekretariat bestående av 3 heltidsanställda personer och en deltidsanställd; generalsekreterare Teodora Oker-Blom, planerare Maria Schröder t. o. m. 31.8.87, planerare Ingrid Svensson, fr. o. m. 1.9.87, avdelningssekreterare Linnea Holm och byråsekreterare Mona Weckström.

3. Verksamheten

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget	1987 Bokslut	Avvikelse
Löner	601 693 ¹	594 607	+ 7 086
Varor och tjänster	309 500	292 672	+16 828
Projekt	2 315 000	2 540 688	-23 915
Återbäring från -87	201 773		
Summa	3 427 967	3 427 967	+/-0

¹ Inkluderar lönestegringskompensation om 154 693 FIM, inkl. nyinförd obligatorisk pensionsavgift om 25 %.

3.2 *Beskrivning av verksamheten 1987*

NORDINFO stödde 31 projekt under verksamhetsåret 1987. Slutrapporter godkändes från 16 projekt. Sammanlagt pågick under året 60 projekt. Verksamheten har varit indelad i programområdena 1) initiativområden 2) löpande verksamheter och 3) fria projekt.

3.2.1 *Initiativområden*

Speciella initiativ togs under året inom de 4 utvalda områdena a) dokumentbeställning och leverans b) information till små och medelstora företag (SMF), c) samhällsvetenskaplig och humanistisk information och dokumentation samt d) utbildning för informationssamhället.

Inom ramen för såväl området a) som b) faller NORDINFOs stora satsning på det s. k. IANI-projektet "Intelligent Användargränssnitt för Nordiska Informationssystem". Projektets målsättning är att med hjälp av modern teknologi utveckla en programvara för en mikrodator som ger möjligheter att med samma sökspråk finna information ur alla anslutna databaser oberoende av datorsystem. IANI blir ett hjälpmedel för nya användarkategorier, t. ex inom små företag, och skall bl. a. ge dem stöd vid val av databaser och söktermer samt vid formulering av sökfrågor. Avsikten är även att erbjuda hjälp vid beställning av dokument.

Inom a) faller kartläggningen av existerande och planerade online-beställningssystem och deras tillämpningsmöjligheter i Norden. På området b) har NORDINFO stött planeringen och genomförandet av ett utbildningsprogram för närrådgivare till småföretag och bibliotekarier i ett antal kommuner i Kvarkenområdet. Syftet är att öka kompetensen i informationsförsörjning och på så sätt utveckla en kvalitativt bättre närrådgivning till småföretagen i försöksområdet.

Inom området c) har man fördjupat tidigare studier genom att låta analysera de ämnesmässiga och tekniska möjligheterna att återbruka redan inlagda bibliografiska poster i de nationella bibliografiska systemen i Norden bestående av bok- och tidskriftsartikelregister samt samkataloger. Avsikten är att utröna möjligheterna att ta ut och sammanföra material för att åstadkomma samnordiska specialbibliografier inom samhällsvetenskap och humaniora. En intervju-undersökning bland forskare inom de humanistiska vetenskaperna vid universitet, muséer, arkiv etc. om önskemål beträffande utformning av framtida informationstjänster har slutförts och följdåtgärder planeras.

Den översiktliga inventering av undervisning i informationsutnyttjande i grund- och gymnasieskolor i Norden som man låtit utföra inom område d) ledde till stöd av konferensen "Informationssökning i skolan – aktiv inläring och användning av källmaterial" för lärare och bibliotekarier/informatiker. Syftet är att få fram idéer om hur databaser kan användas i skolan i samband med undervisningen och vad biblioteken kan göra för att stimulera denna.

3.2.2 *Löpande verksamheter*

Den nordiska samkatalogen för periodica NOSP och servicefunktionen för nordiskt databassamarbete SCANNET, har erhållit stöd för vidareutveckling.

3.2.3 *Fria projekt*

Arbetet med harmonisering av forskningsbibliotekstatistik och utarbetandet av minimumstandard för registrering av pågående forskningsprojekt har fortgått. Projekt som gäller undersökning av möjligheterna att producera en samisk databas, en databas om ungdomsforskning och för Nordkalottområdet med utgångspunkt i det existerande nationella bibliografiska systemet har stötts. Vidare har indexeringspraxis för den nordiska energidatabasen harmoniserats, de tekniska möjligheterna för inmatning av nordiskt material i den internationella bygginformationsdatabasen ICONDA utretts, ett register över periodica inom idrott och idrottsmedicin producerats och en utredning inletts om möjligheterna att utnyttja optiska minnen för hantering av bildinformation.

Seminarier av policykaraktär, som erhållit stöd, har gällt forskningen och utvecklingen inom papperskonserveringsområdet, depåbibliotek, nationella och nordiska strategier för högskolebibliotekens datorisering samt planering av biblioteksbyggnader. Kurser, konferenser och utbildningstillfällen som erhållit bidrag har gällt musikbiblioteksarbete, konservering, bevarande och tillgänglighet av bibliotekens material, utbildning inför bibliotekens datorisering, den 7. Nordiska informations- och dokumentationskonferensen, samt medverkan i Databas 88 som arrangeras inom ramen för Nordiskt teknologiår och i kvinnokonferensen Nordiskt forum 88. Tilläggsmedel har beviljats för sammanställningen av handböckerna om att producera en databas, nordiskt fjärrlånesamarbete samt att söka i databaser.

Vidare har publicerats en marknadsundersökning över existerande gränssnitt och deras särdrag samt en rekommendation om en sökspråksmodell för användning vid uppbyggnad av databaser i Norden.

Inom ramen för det internationella samarbetet har i England hållits en anglo-nordisk sommarskola om forskningsmetoder samt planerats följande sommarskola om nätverkssamarbete i Norge. NORDINFO har deltagit som observatör vid Europeiska Gemenskapens hearing om skapandet av ett bibliotekssamarbete i Europa.

Styrelsen för NORDINFO överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1987

Henning Spang-Hanssen
Styrelsens ordförande

Ann-Britt Ylinen
Institutionschef

Nordiskt vulkanologiskt institut*Verksamhetsberättelse 1987***1. Institutets opgave**

Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULC) indledte sin virksomhed i efteråret 1973. Det har til opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Institutet skal give forskere og studerende – i første række fra de nordiske lande – mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

2. Organisation

Institutets størrelse giver ikke anledning til en formel opdeling i afdelinger. Organisationskemaet viser derfor heller en slags opdeling efter projekter, men det er vanskeligt at trække klare linjer.

3. Virksomheden 1987*3.1 Ökonomisk udfald*

Anslagspost	Budget 1987	Prelim. udfald 1987
Lön	9 825	14 243
Varer og tjenester		14 424
Projekt	<u>6 928</u>	2 220
Bevilling	16 753	
Ekstrabevilling	2 019	
Lönekomensation	9 011	
Indexregulering	930	
Andet	1 044	
Overskud fra 1986	<u>9</u>	
	29 766	
Underskud	<u>1 121</u>	
	30 887	<u>30 887</u>

3.2 Beskrivelse af virksomheden

I 1987 har instituttet arbejdet med forskellige forskningsprojekter fra tidligere år og begyndt med nogle nye projekter. Følgende er eksempler på nogle af de resultater som blev opnået i løbet af året.

1. I Krafla området strømmer magma fremdeles ind i et magmakammer på 3 km dybde. Trykforhøjelsen er alligevel ganske lille og ujævn og er blevet afbrudt nogle gange med en lille trykaflastning, som kan tolkes som små intrusioner fra magmakammeret ind i bjerggrunden. Resultatet er

alligevel nogen trykforøgelse. Den tektoniske og vulkanske episode, som begyndte i 1975, er derfor ikke afsluttet endnu.

2. I Askja vulkanen måles der en synkning af kalderabunden på nogle centimeter per år. Inden 1975 var bevægelsen omvendt og med indikation om forøget tryk i magmasystemet. Samtidigt med begyndelsen af vulkanudbruddene i Krafla, i 100 km afstand fra Askja, observerede man en synkning af det magmatiske tryk i Askja. Denne observation giver anledning til at spekulere om en eventuel forbindelse mellem forskellige vulkaner.

Trykforhold i dybe magmasystemer er også temaet i et projekt som begyndte i Askja i 1984. En undersøgelse af lavaproduktionen i Askja i de sidste 10 000 år viste at den største del af produktionen i denne periode skete i de første årtusinder efter at istidens bræer smeltede bort. Lavaproduktionen i de sidste årtusinder har været forsvindende lille i forhold til denne tidligere periode. Den idé blev sat frem af istidens 1 000 meter tykke bræer virkede som en ventil på vulkanismen. Når bræen smelter bort har den opsamlede magmatiske energi bygget op et trykniveau som fører til meget voluminøse lavaudbrud indtil ligevægt med isfrit land er indstillet igen.

Mange observationer fra forskellige verdensdele synes at kunne tolkes på denne måde og det er især interessant at der nu findes antydninger til at den store transport af vandmasse fra oceanerne til polarområder under istiden også forårsager nok trykaflastning på havbunden for at sætte igang vulkanudbrud på de suboceaniske rifter.

3. I Kverkfjöll og Veiðivötn forekommer udbrudsspalter som har produceret store mængder basaltisk lava. I Kverkfjöll er der antydning til en meget gasrig og varm smelte som har dannet lavafontæner af større dimensioner end hidtil kendt fra andre steder. I Veiðivötn er udbrudsspalten 40–50 km lang og der er en højdeforskel på nogle hundrede meter langs spalten. Nøjagtig kortlægning af udbrudssprodukterne viser at der er en klar sammenhæng mellem topografi og lavaproduktion. Produktionen aftager jævnt med forøget højde.

4. Strukturforhold i riftzonen er et nyt projekt, som begynder med en stilling som instituttet blev tildelt i budget 1987. Analyse af jordskorpens struktur og brudforhold i riftzonen giver oplysninger om de mekaniske kræfter som virker på skorpen. Dannelsen af magmabeholdere i skorpen er hovedtemaet i dette projekt. Matematiske analyser antyder at udbrudsfrekvens fra et magmakammer er blandt andet afhængig af kammerets aspektratio, d. v. s. forholdet mellem højde og bredde.

5. Kemisk og mineralogisk sammensætning af magmaer giver vigtige oplysninger om temperatur og trykforhold i magmasystemer såvel som indikationer om smeltens oprindelse og udvikling. Udviklingshistorien er stærkt afhængig af volatiler som er opløst i smelten ved højere tryk, men damper bort når smelten stiger op til overfladen. Projektet behandler teoretiske og eksperimentelle aspekter af afgasningsprocessen. De magma-

tiske gaser er generelt reducerende komponenter og når de forlader smelten betyder det en oxydation af hele systemet med drastiske konsekvenser for smeltens videre udvikling.

Internationelt samarbejde

1. Institutet deltager i forberedelse til samarbejde med andre institutter i Norden angående brug af instrumenter til isotopanalyse. Samarbejdet er initieret af Nordiska kommittéen for acceleratorbaseret forskning.

2. Gasudslip fra søen Nyos i Cameroun, Afrika, forårsagede 1946 dødsulykker og dræbte tusindvis af kvæg. Årsagen til denne katastrofe var en videnskabelig enigma som blev behandlet på en konference i Yaounde, Cameroun, i marts. UNESCO organiserede konferencen. NORDVULCS direktør fik opdrag fra UNESCO at tjene som rapporteur general og Niels Óskarsson blev inviteret til at præsentere et forsøg til kemisk modellering af dette naturfenomen.

3. NORDVULC fortsatte samarbejde med vulkaninstituttet i Colombia. Samarbejdet blev initieret efter udbruddet i Nevado del Ruiz som forårsagede 25 000 dødsfald i byen Armero. I 1986 kom der to colombiske geologer til et 3 måneders studieophold og andre to opholdt sig ved NORDVULC i 1987.

4. Institutet deltager i et samarbejde med andre islandske institutioner og institutioner i U.S.A., Tyskland og England om nøjagtig positionsbestemmelse af fikspunkter i Island ved hjælp af signaler fra satelliter (GPS målinger). Hensigten er at gentage disse målinger for at se hvorledes Island deformeres.

Stipendiater

Ágúst Guðmundsson (Ísland)
 Ármann Höskuldsson (Ísland)
 Peter Torssander (Sverige)
 Ritva Karhunen (Finland)
 Hilikka Leino (Finland)
 Kari Strand (Finland)
 Håvard Gautneb (Norge)
 John A. Opheim (Norge)

Konferencer

Hawaii Symposium on How Volcanoes Work, Hawaii, Januari 1987:

Guðmundur E. Sigvaldason: Address of Congratulations from the World Organization of Volcano Observatories on the occasion of the 75 years Anniversary of the Hawaiian Volcano Observatory.

Guðmundur E. Sigvaldason: Rift Volcanism. Key note presentation.

Eysteinn Tryggvason: Surface Deformation of the Volcano Askja.

Ágúst Guðmundsson: Effect of Tensile Stress Concentration around Magma Chambers on Intrusion and Extrusion Frequency.

Páll Imsland: Volcanic Hazards: A Potential Lava Flow Map from the Icelandic Rift Zone.

International Scientific Conference on Lake Nyos Disaster in Cameroun, Yaounde, Cameroun, March 1987:

Niels Óskarsson: Carbon Dioxide Bursts from Lake Nyos, Cameroun, Modelled as Periodic Supersaturation in a Countercurrent Reactor.

Guðmundur E. Sigvaldason: Conclusions and Recommendations of The International Scientific Conference on Lake Nyos Disaster in Cameroun, UNESCO Report by the Rapporteur General to the Government of Cameroun.

Páll Imsland: Natural Hazards: with Emphasis on Volcanic Activity. A Poster Presentation.

XIX IUGG (IAVCEI) General Assembly, Vancouver, Canada, August 1987:

Niels Óskarsson og Guðmundur Sigvaldason: Role of the Halogens and other Volatiles in the Anatexis of Subducted Metamorphosed Rocks: Effects on Viscosity of Silica Saturated Magmas and on Metal Halide Transfer. Invited lecture.

Niels Óskarsson: Speciation of Volatiles in Basaltic Glasses and the Oxidation of Magmas Induced by Preferred Degassing of reduced Species.

Guðrún Larsen: The Dike of the 1480 AD Veidivötn eruption, S-Iceland.

Workshop on The Mid Oceanic Ridge, A Dynamic Global System, Oregon, USA, April 1987, organized by the U.S. Academy of Sciences:

Karl Grönvold: Rift mechanism in Iceland.

Workshop on Crust/Mantle Interaction, Antalya, Turkey, May 1987:

Karl Grönvold: Sr, Nd, O, and the isotope ratios and petrologic features of Iceland.

Publicationer

Guðmundur E. Sigvaldason: Effect of Glacier Loading/Deloading on Volcanism. Eruptive Activity of the Dyngjurfjöll (Askja) Area, Central Iceland. Submitted to Bulletin of Volcanology.

Steffen Bergh and Guðmundur E. Sigvaldason: Structure and Deposition of Pleistocene Basaltic Hyaloclastite Flows and Interbedded Diamictite, South Iceland. Submitted to Bulletin of Volcanology.

Eysteinn Tryggvason (1986): The 1975–1981 rifting episode in North-Iceland. Royal Society of New Zealand, Bulletin.

Eysteinn Tryggvason: Myvatn lake level observations 1984–1986 and ground deformation during a Krafla eruption. Journ. of Volcanology and Geotherma Research.

Niels Óskarsson: Chemical Surveillance of Volcanoes in Iceland, Per. Mineral. 1986. Special Volume: Resumed Activity in Areas of Quiescent Volcanism: Triggers and Precursors.

- Ágúst Guðmundsson (1986): Mechanical Aspects of Postglacial Volcanism and Tectonics of the Reykjanes Peninsula, Southwest Iceland. *Journ. of Geophysical Research*.
- Ágúst Guðmundsson (1986): Possible effect of aspect ratios of magma chambers on eruption frequency. *Geology*.
- Ágúst Guðmundsson: Tectonics of the Thingvellir fissure swarm, SW Iceland. *Journ. of Structural Geology*.
- Ágúst Guðmundsson: Geometry, formation and development of tectonic fractures on the Reykjanes Peninsula, southwest Iceland. *Tectonophysics*.
- Ágúst Guðmundsson: Formation and mechanics of magma reservoir in Iceland. *Geophys. J. R. Astr. Soc.*
- Ágúst Guðmundsson: Kvikuþólf i gosbeltum Íslands. *Náttúrufræðingurinn*.
- Ágúst Guðmundsson: Lateral magma flow, caldera collapse, and a mechanism of large eruptions in Iceland. *Journ. of Volcanology and Geothermal Research*. In press.
- Páll Imsland: Study Models for the Volcanic Haards in Iceland. *Bull. Volc. Spec. Issue on Volcanic Hazards*. In press.
- Guðrún Larsen (P. C. Buckland, A. J. Gerrard, G. Larsen, D. W. Perry, D. R. Savory and G. Sveinbjarnardóttir): late Holocene Palaeoecology at Ketilsstadir in Mýrdalur, South Iceland. *Jökull*.
- Guðrún Larsen (Vilmundardóttir, E. G., Snorrason, S. P., Larsen, G. and Guðmundsson, Á.): Geological Map, Sigalda-Veidivötn, 3340B. National Energy Authority, Hydropower Division and National Power Company, Reykjavik.
- Peter Torssander: Sulphur isotopes in Icelandic Rocks. *Contributions to Mineralogy and Petrology*. In press.
- Peter Torssander: Sulphur Isotopes of Icelandic Lava Incrustations and Volcanic Gases. *Journal of volcanology and Geothermal Research*. In press.
- Peter Torssander: Chemistry and sulfur isotope ratios in Icelandic geothermal systems, part I: Origin of sulfur in high temperature systems. Submitted to *Geochim. Cosmochim. Acta*.
- Peter Torssander: Chemistry and sulfur isotope ratios in Icelandic geothermal systems, part II: Origin of sulfur in high temperature systems. Submitted to *Geochim. Cosmochim. Acta*.
- Juhani Airo: The chemistry of groundwater in the Langjökull-Thingvellir drainage area, South Iceland. *NORDVULC, Report 8701*.

Asger Ken Pedersen
Styrelsens formand

i. a.

Guðmundur E. Sigvaldason
Direktör

Hulda H. Guðmundsson
Kontorfuldmægtig

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)*Verksamhetsberättelse 1987***1. Institutionens uppgift**

Kommittén, som upprättades 1974, har till uppgift att främja nordiskt samarbete inom acceleratorbaserad forskning och medverka till nordiskt samarbete i forskningsprogram vid accelerators i och utanför Norden. Kommitténs sekretariat är förlagt till NORDITA.

Kommittén försöker lösa sina uppgifter genom att verka för samordning och därmed ett effektivare utnyttjande av de nordiska ländernas samlade forskningsresurser inom acceleratorområdet såväl personal- som utrustningsmässigt. I de fall behoven av experimentell utrustning saknas i Norden försöker kommittén samordna nordiska forskningsaktiviteter vid accelerators utanför Norden. Dessa uppgifter löses främst genom att kommittén beviljar resebidrag till nordiska forskare och tekniker. Kommittén ger vidare bidrag till nordiska forskningskonferenser, symposier och planeringsmöten. Mindre belopp används också till inbjudan av utomnordiska gästforskare för att t ex ge seminarier vid institutioner i Norden.

2. Organisationsbeskrivning

Kommitténs medel förvaltas av NORDITA varifrån utbetalningar till projekten sker alltefter medlen förbrukas. Ansvarig för detta är kommitténs sekreterare. Huvuddelen av anslagen beviljas vid styrelsens årliga sammanträde. Eventuella förändringar i fördelning, nya ansökningar etc behandlas i mellantiden av ett arbetsutskott bestående av ordföranden, vice ordföranden och sekreteraren.

Organisationsschema

Styrelse			
Danmark	2	Norge	2
Finland	<u>2</u>	Sverige	<u>2</u>
	4		4

Sekretariat

Samtliga acceleratorcentra i
Norden

3. Verksamhet 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner	–	–	–	–
Varor och tjänster	–	87	102 ¹	–15
Projekt	69	535	539	+65
Summa	69	622	641	+50

¹ Under året har med tillstånd från Nordiska ministerrådets sekretariat hållits två styrelsemöten med delvis utnyttjande av överskott från tidigare år varigenom budgeten för styrelsen har överskridits.

Till 1988 överförs 65 tkr (tidsförskjutna projekt) + ränteinkomster 15 tkr.

3.2 Verksamhetsrapport 1987

Under 1987 har NOAC givit stöd till samnordiska forskningsprojekt, till delfinansiering av tre symposier och till planeringsmöten för utnyttjande av nya acceleratorresurser i Norden. Den samlade ansökningsvolymen var ca 1 300 tkr. De finansierade projekten täcker ett mycket brett ämnesområde omfattande kärn- och atomfysik, den kondenserade materiens fysik, geofysik och biofysik. Ett flertal samarbetsprojekt, som berör utveckling av ny acceleratorteknologi, avancerade detektorer samt datainsamling har också erhållit stöd. Kommittén ser detta som ett viktigt led för den framtida utvecklingen av det nordiska samarbetet.

En nyhet för året är att isländska forskare på kommitténs initiativ påbörjat ett samarbete med acceleratorlaboratoriet i Århus. Projektet, som går ut på att datera geologiska lager i Island, gav redan vid de första försöken nya intressanta resultat i det att ett sedimentlager, som tidigare antagits ha bildats för ca 100 000 år sedan visade sig endast vara 11 500 år gammalt. Denna upptäckt är speciellt viktig eftersom lagret i fråga utnyttjats som referens för datering av andra lager.

Utvecklandet av nya, kraftfulla nordiska accelerators med kringutrustning fortsatte framgångsrikt under 1987. MAX-acceleratorn i Lund kunde invigas medan konstruktionen av lagringsringarna ASTRID i Århus och CELSIUS i Uppsala fortskrider planenligt. Dessa anläggningar kommer att vara i drift inom en nära framtid. Den avancerade jonkällan CRYISIS i Stockholm fungerar mycket tillfredsställande och konstruktionen av den efterföljande lagringsringen CRYRING har inletts. Dessa nyare satsningar och ett antal befintliga accelerators, liksom givetvis det kraftfulla nordiska detektorsystemet NORDBALL, kommer att ge de nordiska länderna unika resurser inom acceleratorbaserad forskning. Utvecklingen av lagringsringar har gått betydligt snabbare i Norden än i USA.

Det är nu av största vikt att vidareutveckla samarbetsmöjligheterna så att nordiska forskares "försprång" kan bibehållas.

För att kommittén skall kunna fungera mer effektivt i framtiden är det önskvärt att den ges möjligheter att utdela ett par stipendier per år för att möjliggöra för forskare och tekniker att vistas längre tider vid acceleratorlaboratorier i Norden. Likaså skulle säkert det nordiska samarbetet inom kommitténs ansvarsområde kunna utvecklas mer kraftfullt och effektivt om kommittén förfogade över tillräckliga resurser för att snabbt kunna initiera (och stödja under en begränsad tid) nya och kanske mer spekulativa projekt.

Under 1987 har kommittén haft två styrelsesammanträden i Köpenhamn respektive Århus.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska Kommittén för Acceleratorbaserad Forskning (NOAC) överlämnar härmed verksamhetsberättelse för 1987.

Indrek Martinson
Ordförande

Nils Robert Nilsson
Sekreterare

**Nordisk dokumentationscentral för massmediaforskning
(NORDICOM)***Verksamhetsberättelse 1987**Navn og adresse*

NORDICOM
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel: (06) 12 20 22

1. Institutionens opgave

NORDICOM har til formål at dokumentere og informere om den nordiske massekommunikationsforsknings resultater til forskere og andre interesserede samt formidle kontakter dels mellem forskere indbyrdes, dels mellem forskere og almenheden.

2. Organisation

NORDICOM opererer organisatorisk og praktisk på et nationalt og nordisk niveau. I hvert af de nordiske lande findes nationalt finansierede dokumentationscentraler, der har til opgave at foretage det grundlæggende opsporings-, registrerings- og dokumentationsarbejde med henblik på produktion af NORDICOMs årsbibliografi samt opdatering af organisationens online-tjeneste, NCOM. Via de nationale centraler sker desuden en kontinuerlig informationsindsamling om massemedieforskningens udvikling (centralerne holder sig ajour med løbende forskningsprojekter, konference- og seminartilbud, m. m.). En del af denne informationsmængde spredes både indenfor og udenfor Norden via NORDICOMs to nyhedsbreve. Endelig har de nationale centraler også til opgave at fungere som serviceorganer overfor brugere af NORDICOM-systemet (kontaktformidling, litteratursøgning, m m.).

Den nordiske overbygning i NORDICOM varetager koordinering af dokumentationssystemet, bibliografiredigering og -udgivelse, opdatering af online-tjeneste, forvaltning af NORDICOMs budget, mm. Denne del af virksomheden er henlagt til NORDICOMs sekretariat ved Statsbiblioteket i Århus, og varetages af NORDICOM-styrelsens sekretær Claus Kragh Hansen. Dertil kommer NORDICOMs informationsvirksomhed, der bl. a.

forestår redigering, produktion og distribution af NORDICOMs nyhedsbreve. Denne del af virksomheten er placeret ved NORDICOMs svenske central ved Göteborgs universitet og varetages af redaktør Ulla Carlsson.

Den nordiske virksomhed finansieres over Nordisk Ministerråds budget og ledes af en styrelse på seks medlemmer:

Docent Lennart Weibull, S, formand for styrelsen
 Afdelingsbibliotekar Nils Gram, N, næstformand
 Sektionsleder Erik Nordahl Svendsen
 Forskare Taisto Hujanen, F
 Docent Thorbjörn Broddason, I
 Dr. Mariam Ginman, NORDINFO

3. Virksomheden

3.1 Økonomisk oversigt (i 1 000 DKK)

Budgetposter	Overført fra 1986	Budget*	1987 Bogslut	Afvigelse
Løn	0	333	333	0
Lønregulering	0	56	56	0
Varer og tjenester	0	75	88	-13
Projekter	0	449	434	+15
Indtægter**	0	(29)		+29
Sum	0	942	911	+31

* incl. særbevilling til drift af online-tjeneste

** salg af bibliografi og kørsel på database. NORDICOM kan ikke uden særlig tilladelse disponere over disse indtægter.

3.2 Beskrivelse af virksomheden

Planlagte omlægninger af interne arbejdsrutiner

NORDICOMs styrelse nedsatte i efteråret 1986 en intern arbejdsgruppe, der har til opgave at gennemgå arbejdsrutinerne i NORDICOMs dokumentationsvirksomhed.

Baggrunden for dette er det stadigt voksende behov for, i takt med den teknologiske udvikling på informatik-området, at få moderniseret og effektiviseret NORDICOMs arbejdsrutiner. Konkret er det planen, at NORDICOMs hidtidige arbejds metode med national registrering og dokumentation af litteraturen efterfulgt af en central inddatering af materialet ved NORDICOMs sekretariat skal afløses af et decentraliseret inddateringssystem. Formålet er at opbygge et system, hvor de nationale centraler forestår alt arbejde, der ligger forud for selve bibliografiproduktionen og opdatering af online-tjenesten. De økonomiske og praktiske muligheder for, at NORDICOM har kunnet gå ind i denne moderniseringsproces er, at hver central via sin moderinstitution nu har adgang til det nødvendige edb-udstyr. En anden årsag til ønsket om en modernisering af inddateringsrutinerne er, at der herved kan ske en effektivisering og rationalise-

ring af arbejdet ved de enkelte centraler, en udvikling, der i høj grad er påkrævet, idet arbejdsmængden ved centralerne i de seneste ca. 10 år kontinuerligt er vokset, samtidig med at arbejdsressourcerne ikke er blevet tilsvarende forøget.

NORDICOMs arbejdsgruppe mødtes i maj måned 1987 og efter en grundig gennemgang af registreringsteknik mm. kunne arbejdet igangsættes i efteråret 1987 med udarbejdelse af programmeringsgrundlag for de enkelte centralers omlægnings. Dette arbejde forventes at være afsluttet i løbet af 1988.

Arbejdsgruppen vil fortsætte sit arbejde med at overveje muligheder for rationalisering af slutprodukterne bibliografi og online-tjeneste, et arbejde der forventes igangsat i løbet af 1988.

Dokumentationsvirksomheden

Konkret oplevede organisationen i 1987 det allerede omtalte behov for effektivisering og rationalisering af arbejdsrutinerne, idet arbejdspresset ved de enkelte dokumentationscentraler medførte en forsinkelse i dokumentationsarbejdet til 1986-bibliografien. Dette kombineret med en omlægning af satsproduktionen ved det af NORDICOM anvendte trykkeri, samt en forstyrrende strejke i juli og august måned ved Datacentralen i København, hvor NORDICOM databehandler det inddaterede materiale, bevirkede, at NORDICOMs 1986-bibliografi først udkom sent på året 1987. Alt i alt skulle de nødvendige tekniske omlægnings i forbindelse med bibliografiproduktionen nu være tilendebragt, således at 1987-bibliografien kan udkomme til planlagt tid, dvs. i løbet af juni måned 1988.

1986-bibliografien, der er den 12. årsbibliografi over nordisk massekommunikationslitteratur publiceret af NORDICOM, indeholder ca. 1 350 nye litteraturreferencer udgivet hovedsageligt i 1986. Alt i alt har NORDICOM siden bibliografien udkom første gang i 1975 registreret ca. 12 500 referencer over nordisk medielitteratur; en litteraturmængde, der også er tilgængelig for online-søgning via NORDICOMs database, NCOM.

NCOM blev i 1986 sikret drift i 1987 via en særbevilling fra Nordisk Ministerråd. Også i 1988 er der særbevilget midler til drift af NCOM, og NORDICOM forventer, at der fra og med 1989-budgetter sikres ordinære driftsmidler til denne vigtige tjeneste. Databasen, der udbydes som betalingsdatabase med Datacentralen i København som host center, er tilgængelig for ca. DKK 300,00 pr. connect hour.

Informationsvirksomheden

NORDICOMs nyhedsbreve, det nordisk-sprogede NORDICOM-INFORMATION og det engelsk-sprogede The NORDICOM REVIEW, er nu udkommet med syv årgange.

I 1987 udkom nyhedsbrevene som planlagt: NORDICOM-INFORMATION med fire numre og The NORDICOM REVIEW med to numre. Efter

afholdelse af den 8. nordiske mediaforskerkonference i Finland i august måned 1987 stod NORDICOMs nyhedsbrevsredaktion, som efter tidligere nordiske konferencer, for redigering og udgivelse af den afsluttende rapport fra konferencen.

NORDICOM-INFORMATION har med udgangen af 1987 godt 2 500 abonnenter og NORDICOM REVIEW ca. 1 500 fordelt på over 100 lande. Begge nyhedsbreve må i dag anses for veletablerede organer i såvel forskersamfundet som blandt mediepraktikere og andre interesserede i massemedieforskningsområdet. Mange forespørgsler om og bestillinger på materiale, som publiceres i nyhedsbrevene, tilstilles redaktionen. Flere forlag henvender sig også for at få nyudgivne bøger omtalt og dertil kommer, at mange også er interesserede i at annoncere i nyhedsbrevene.

Udbredelsen af The NORDICOM REVIEW betyder også, at der fra udlandet kommer en mængde forespørgsler om igangværende nordisk forskning, litteratur, mediepolitik, forskerudvekslingsmuligheder, konferencedeltagelse, etc. Anmeldelser i det engelsk-sprogede nyhedsbrev har i løbet af året i flere tilfælde fået til følge, at nordisk litteratur er blevet omtalt i ikke-nordiske tidsskrifter. Udenlandske forlag, især amerikanske, sender også nyudgivne bøger som anmeldereksemplarer til The NORDICOM REVIEW.

Nyhedsbrevene er siden starten blevet redigeret via satsproduktion på skrivemaskine med efterfølgende manuel opklæbning og omredigering af siderne. Denne produktionsmetode er efterhånden blevet meget arbejdsstyngende for redaktionen, hvorfor NORDICOM i den nærmeste fremtid vil undersøge mulighederne for en teknisk omlægning af satsproduktionen. Et skridt hen imod en modernisering af produktionsmetoden blev taget allerede i 1987, idet nyhedsbrevsredaktionen blev tilført et redigeringsprogram (PAGEMAKER), der kan tilsluttes NORDICOM/Sveriges PCer. Flere tiltag vil dog blive nødvendige for yderligere at lette produktionsprocessen samt foretage visse layout-mæssige forbedringer af nyhedsbrevene.

Andet

NORDICOM er blot een af flere regionale og/eller sub-regionale dokumentations- og informationscentraler for massekommunikationsforskning i verden. Dertil kommer også en række nationale centraler i forskellige lande. I alt 14 centraler spredt over hele verden danner, med baggrund i et Unesco-initiativ, et verdensomspændende netværk kaldet COMNET (International Network of Documentation Centres on Communication Research and Policies).

Med ca. 2-3 års mellemrum mødes repræsentanter fra medlemsorganisationerne for at diskutere udviklingsmuligheder samt udveksle erfaringer fra arbejdet i de forskellige centraler. Netværket er selvstyrende, forstået på den måde, at systemets funktion og kontinuitet søges sikret via et valgt koordineringscenter imellem møderne.

I juni måned 1987 afholdt COMNET-systemet møde i Singapore, hvor NORDICOM var repræsenteret ved formanden og sekretæren. Under mødet blev NORDICOM opfordret til at forestå koordineringen af netværket i de næste 2-3 år, hvilket NORDICOM accepterede. Især har det været vigtigt og glædeligt for NORDICOM at få tilbudt koordineringsopgaven nu, idet det på omtalte COMNET-møde besluttedes at igangsætte to meget vigtige og perspektivrige projekter for COMNET-systemets fremtid. Det drejer sig om at få foretaget en omfattende omstrukturering, revision og opdatering af det indekseringssystem (en Thesaurus), som for de fleste COMNET-centraler er et helt essentielt arbejdsredskab i det daglige dokumentationsarbejde. Desuden igangsattes et udredningsarbejde, der sigter på at få etableret et automatiseret og standardiseret udvekslingssystem for data (litteraturreferencer) mellem COMNET-centralerne.

I praksis har NORDICOMs styrelse delegeret koordineringsfunktionen til NORDICOM/Norge ved dokumentalist Kirsti Thesen Sælen.

4. Beslutning

NORDICOM-styrelsen afgiver herved virksomhedsberetning for 1987.

Lennart Weibull

Formand for NORDICOMs styrelse
e. b.

Claus Kragh Hansen

Sekretær f. NORDICOMs styrelse

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*Verksamhetsberättelse 1987**A. Namn och adress*

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
STOCKHOLM
Postadress:
Box 1658
S-111 86 STOCKHOLM
Tel 08-24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordiska institutet för samhällsplanering har till uppgift att främja utbildning och forskning i Norden rörande samhällsplanering. I detta syfte skall institutet anordna fort- och vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna samt bedriva forskning och forskarutbildning inom området.

Verksamheten skall bedrivas i samverkan med de myndigheter och forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom institutets område.

Verksamheten skall ges en sådan inriktning att institutet får en nordisk karaktär med balanserad avvägning mellan de olika sidorna av nordiskt samhällsliv och de enskilda ländernas särdrag.

Nordplan har som mål formulerat att dels utveckla planering som kunskapsområde dels åstadkomma en vital lär- och forskarmiljö för människor engagerade i samhällsplaneringen i de nordiska länderna.

*D. Organisation***Administration**

Institutet som är gemensamt för de nordiska länderna, ingår i det nordiska kulturavtalet och har tidigare haft status som svensk statlig myndighet. Från och med 1981-01-01 är institutet en nordisk institution med Nordiska ministerrådet som högsta beslutande organ.

Institutet leds av en styrelse med en föreståndare och ett kollegium. Styrelsen består av två ledamöter från vart och ett av länderna Danmark,

Finland, Norge och Sverige samt en ledamot från Island. Dessutom ingår en representant för institutets personal samt två representanter för de studerande. Kollegiet, där löpande beslut fattas som rör undervisningen och institutets organisation, består av föreståndaren och övriga lärare vid institutet, tre representanter för övriga anställda samt tre representanter för de studerande. Enligt stadgan finns vid institutet en utbildningsnämnd som utarbetar riktlinjerna för vidareutbildningen. Utbildningsnämnden består av representanter för lärare, assistenter och kursdeltagare. Föredragande i institutets styrelse och ordförande i kollegium och utbildningsnämnd är institutets föreståndare.

E. Verksamhet

Ekonomiskt utfall (i tusental kronor)

Anslagspost	Överfört från 1985	Budget Autom. löneökning Övrig kompens. för ej budg. kostn.	Bokslut	Avvikelse
Löner	–	3 539 360 941 555	4 221 236	+ 259 679
Varor och tjänster	–	1 227 540	1 529 872	– 302 332
Projekt	–	187 100	148 373	+ 38 727
Egna intäkter			+ 142 525	+ 142 525
Summa	– 164 352	5 895 555	5 756 956	– 25 753
Överförs till 1988				– 25 753

Kommentarer

Avvikelse på lönekostnadsutfallet beror på att sammanlagt omkring en heltidstjänst, fördelad på fem deltidssamarbetande är obesatt. Däremot har under "varor och tjänster" bokförts övriga avtalsenliga personalkostnader på 88 841 kr. Detta tillsammans med höjda priser på resor, telefoner, porton är orsaken till avvikelsen på denna post. Överskottet på projektanslag beror på att enbart en disputation har hållits mot tre planerade.

Vidareutbildningen

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden.

Under den första kursmånaden i Stockholm läggs stor vikt vid att kursdeltagarna skall lära känna varandra och varandras planerarerfarenheter. Dessa erfarenheter skall sedan vara den utgångspunkt mot vilken kursens teoretiska innehåll skall ställas.

År 1987 inleddes med två introduktionsdagar i början av januari, då

deltagarna samlades nationsvis i respektive huvudstad. Egna yrkeserfarenheter presenterades och ett försök gjordes att karakterisera det egna landets planeringssituation och att härleda lämpliga frågor att behandla under kursåret.

Vidareutbildningen omfattar tre enmånadersperioder, en i mars och en i november i Stockholm och en s. k. fältperiod på annan plats i de nordiska länderna varierande från år till år. Året inleds med två dagar i januari i huvudstäderna då de nationella grupperna möts. Årets kurs hade 40 deltagare.

Liksom varje år blev nog *fältperioden* för de flesta den största händelsen under året, denna gång förlagd till Uleåborg. Något nordligare än Skellefteå i Sverige, Namsos i Norge och Reykjavík i Island. Ungefär 100 000 invånare, läns huvudstad, universitetsstad men också en betydande industristad. Jämförelsevis hög arbetslöshet, ungefär 9%. Det låga landet, sommarljuset, teknikbyn, Uleåborgsskolan och stadens allmänna vitalitet fängslade.

Vad är det som gör fältperioden till en så stor händelse? Att man är tillsammans i en grupp av människor som lärt känna varandra rätt väl under en månad i Stockholm och som alla är på spaning både inåt sig själva och utåt, det beyder säkert mycket. Också att man får några veckor på sig att diskutera igenom ett samhällsproblem utan sina vanliga bindningar – av en officiell position – men även utan stöd av en sådan position. Härtill kommer all den kvalificerade information om ett land, för de flesta ganska nytt, man får genom föreläsningar och studiebesök. Detta år började fältperioden med studier i Helsingfors och en resa därifrån upp genom östra Finland till Uleåborg.

Vad hade så hänt i *Stockholm i mars*? Årets tema var "90-talets planeringsproblem i medelstora och större städer". Det övergripande målet för utbildningen är att nå en "ökad förståelse hos deltagarna både av sin egen kompetens och av planering som hjälpmedel i samhällelig förändring" och "att stärka deltagarnas omdömesberedskap inför de nya frågor som samhällsplaneringen successivt möter".

Som en grund för kunskapsutvecklingen under året upptogs programmet i mars av en serie föreläsningar och diskussioner om idéhistoriska och kunskapsteoretiska frågor.

En diskussion, utsträckt under två veckor, kring växande planeringsfrågor fördes i mindre grupper var och en inriktad på ett planeringsproblem i Stockholmsregionen. Dessa studier behandlade: (1) Folkhemmets bostäder (med anledning av en utställning på Arkitekturmuseet), (2) Västra Klara – ett exempel på förnyelse i innerstaden, (3) Centrum och periferi. En analys utifrån Haninge kommun och speciellt Brandbergen, (4) Central styrning kontra lokal självbestämelse, (5) Skarpnäck, ett bostadsområde från 80-talet, (6) Citysaneringen i Stockholm. En betydande del av marsperioden användes slutligen för förberedelse av fältperioden.

Programmet för november utarbetades i sina huvuddrag under fältperioden tillsammans med kursdeltagarna. Programmet bildade tre deltema. Den första veckan ägnades åt framtidsperspektiv och den sista åt planerarrollen. I de två veckorna däremellan samlades några praktiska planeringsfrågor inom temat praktik. En exkursion till Göteborg spelade en framträdande roll under dessa veckor.

År 1987 deltog 40 elever i utbildningen. Sedan 1968 har sammanlagt ca 920 deltagit.

Forskarutbildningen

Den forskarutbildning som bedrivs vid Nordplan regleras av en studieplan antagen av institutets kollegium. I denna anges allmänna riktlinjer beträffande studiernas innehåll och uppläggning.

Det förväntas av dem som antagits till Nordplans forskarutbildning att deras arbete skall avslutas med avläggande av filosofie doktorsexamen i samhällsplanering. Examen kan även ges annan fakultetsbeteckning. Denna målsättning nås via tre steg, vart och ett kopplat till skriftliga och muntliga tentamina.

Den första delen sträcker sig över två och ett halvt år huvudsakligen bestående av seminarier och litteraturstudier.

Utbildningens andra del överlappar i tiden den första och består av förberedande avhandlingsarbete utmynnande i framläggande av en avhandlingsplan avseende dels ämnets teoretiska förankring, dels forskningens konkreta utförande.

Studiernas sista del utgörs av författande och offentligt försvar av en doktorsavhandling.

Den allmänna kursen kräver förutom aktivt deltagande i seminarierna även inläsning av litteratur. Denna består av två delar, en gemensam för alla och en som anknyter till de individuella avhandlingsområdena, var och en på ca 5 000 sidor.

Under 1987 hölls sammanlagt sju seminarier varav fem ägnades åt inledande temaöversikter samt tre åt skrivandets och läsandets konst. Seminarierna varierade mellan fyra och åtta dagar enligt följande schema:

20–23 januari, Stockholm/Uppsala	Allmän introduktion: Mänsklig handling som ontologiska transformationer.
24–27 februari, Stockholm	Förhållandet individ/samhälle: Dialektiken mellan det normala och det avvikande.
24–27 mars, Oslo	Postmodernismens symboler: Dialektiken mellan det synliga och det osynliga.

4–11 maj, Helsingfors/Leningrad	Symbolen som analys- och handlingsinstrument.
14–18 september, Köpenhamn	Förhållandet individ/samhälle: Dialektiken mellan lydnad och revolt.
20–23 oktober, Stockholm	Konsten att läsa och skriva, I.
8–11 december, Stockholm	Konsten att läsa och skriva, II.

Disputation

I december 1987 disputerade arkitekt Gärd Folkesdotter, forskare vid Statens institut för byggnadsforskning i Gävle på en avhandling betitlad "Nyttans tjänare och frihetens riddare. Hur arkitekter som författare till översiktliga planer 1947–1974 förhållit sig till professionens överordnade värden".

Forskning

Vid institutet bedrivs följande forskningsprojekt. Samtliga finansieras med särskilda projektinriktade och tidsbegränsade anslag. Härtill kommer att lärarna arbetar med frågor inom var sitt större problemområde utan att avgränsade forskningsprojekt definierats. Sålunda arbetar Kerstin Bohm med frågor om "Kollektiv konsumtion och vardagsliv", Stig Nordqvist bearbetar området "Teknisk förändring. Driv- och styrkrafter" och Gunnar Olsson "Individ och samhälle, nordisk ideologi".

Under 1987 har följande projekt bedrivits vid Nordplan:

- Stadsbygdpolitik och stadsutveckling i de nordiska länderna
- Forskning kring arbetslivets organisation och individernas kommunikationsbeteende
- Den motsägelsefulla välfärdsstaten och vår behovstillfredsställelse
- Makt och medier
- Bostadspolitiken och bostadsbeståndets förändringar i Sverige och Finland
- Socialtjänsten i bostadsområdet. Ett forsknings- och utvecklingsprojekt avseende socialtjänstens deltagande i samhällsplaneringen
- Offentligt rum/offentligt liv I – storstadsförort. En undersökning av föreställningarna om offentligheten i Stockholms moderna förortsplanering

Övriga kurser och seminarier

Torsdagsseminarier:

Sedan åtskilliga år tillbaka är det tradition att lärare och forskare vid Nordplan samlas till så kallade *torsdagsseminarier* under de undervisningsfria perioderna. Framför allt har då forskningsarbeten som bedrivs vid Nordplan presenterats och diskuterats. Alla intresserade institutioner och personer är välkomna att delta.

Storstadens tillväxt – ständig överraskning

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) anordnade under ledning av Johan Storgårds från Nordisk Ministerråd i Köpenhamn den 31 mars och den 1 april 1987 Nordiska ministerrådets konferens *Storstadstillväxten – en återkommande överraskning*. Konferensen ägde rum i Nordplans lokaler på Skeppsholmen med ett 50-tal deltagare. Avsikten med denna konferens var att sammanföra personer inom det nordiska som arbetar med regionalpolitisk forskning och utredning.

Nordiskt seminarium i energiplanering

Nordiskt seminarium i energiplanering hölls i Nordplans lokaler på Skeppsholmen den 21–25 september och i Mastemyr i Norge den 9–13 november 1987. Kursen finansierades dels med anslag från Nordiska ministerrådet dels med deltagaravgifter. Kursledningen bestod av Tommy Månsson från Energiforskningsnämnden i Stockholm, Dag Christensen från Olje- och energidepartementet i Oslo samt Peter Bach från Energistyrelsen i Köpenhamn. Inbjudan till seminariet utgick till Sverige, Danmark, Norge och Finland. Ca 20 personer deltog i år. Syftet med detta seminarium är att ge en allsidig belysning av energins roll i samhället och att behandla problemställningar och lösningar ur såväl energiplanerarens som samhällsplanerarens synvinkel. Syftet är också att stärka kunskapen om sammanhanget mellan energi och samhälle tvärs över sektorer. En strävan skall vara att stärka deltagarnas beredskap inför de nya frågor som energiplaneringen möter.

Studie fundamentale

Tillsammans med Företagsekonomiska institutionen i Stockholm och med ekonomiskt stöd av Kursverksamheten vid Stockholms universitet har Nordplan genomfört en föreläsningsserie om "Handling och handlingsfilosofier" med en föreläsning varannan vecka 7 gånger. Syftet har varit att göra Nordplan mera känd i en vidare akademisk krets och få kontakt med intresserade personer kring ovanstående ämne på tvärvetenskaplig basis. Satsningen är tänkt att fortsätta med seminarieaktiviteter, därför har den upptagit arbetsnamnet "Studium fundamentale". Under våren planeras diskussioner kring Designbegreppet som handlingsbegrepp och det finns planer på att söka nordiska medel för genomförande av ett symposium nästkommande år.

Nordiskt symposium om forskarutbildning

Den 17–18 december 1987 anordnade Nordplan ett tvådagars symposium om forskarutbildning i Norden. Ett fyrtiotal personer från universitet, forskningsinstitutioner, forskningsråd, från Nordplans styrelse och personal deltog. Symposiet var ett led i diskussioner om eventuella revideringar i Nordplans egen forskarutbildning.

Nordplans bibliotek

Bibliotekets uppgift är att förse Nordplans lärare, forskare och elever med litteratur inom samhällsplaneringens område, samt att även vara tillgängligt för intresserade utanför institutet.

Under 1987 katalogiserades 449 boktitlar. Antalet tidskriftsprenumerationer var 112 stycken. Biblioteket innehåller sammanlagt omkring 8 500 titlar. Litteraturanskaffningar förtecknas i en Nyförvärvslista som utkommer fyra gånger per år. Listan sändes till alla intresserade utan kostnad. År 1987 var antalet externa abonnenter 70 stycken. Bokinköpen anmäls också till Kungliga Biblioteket i Stockholm som matar in uppgifterna i Libris, de svenska forskningsbibliotekens gemensamma databas.

Antalet lånebeställningar från andra bibliotek uppskattas till 2–3 per vecka. Någon lånestatistik förs inte, men den är omfattande inom huset. Många av bokinköpen görs på begäran av någon lärare/forskare och går direkt som lån till denne. För att klara litteraturbehovet lånar biblioteket in både böcker och tidskrifter från andra bibliotek i Norden, ca 5–10 beställningar i veckan.

F. Övrigt

Nordplan har fått en ny professor i fysisk planering sedan styrelsen i oktober beslutade att utse docent Sigrun Kaul som innehavare fr. o. m. den 1 januari 1988. Föregångaren Per Andersson avgick i pension i slutet av december.

NORDPLAN

Astrid Bonesmo
Styrelseordförande

Nordens Hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1987

1. Organisasjonens oppgåve

Statuttar fastsett av undervisningsministrane i dei nordiske land 1965, endra 1972 (NStat 1970 ss. 38–40, 1972 ss. 10–14). Institusjonen verkar som eit bindeled mellom Island og det øvrige Norden. Han levandegjer den nordiske interessa ved hjelp av kunstutstillingar, konsertar, opplesningar, foredrag, bibliotekverksemd, undervisning og utveksling av personar og materiale om nordisk kultur og samfunnsliv, samstundes som han formidlar islandske kulturstraumar til det øvrige Norden.

2. Organisasjon

2. A. Organisasjonsutgreiing

Iflg. statuttane ein sjølvvegande institusjon som står under Nordisk Ministerråds alminnelege tilsyn. Styret oppn. av regjeringane i samtlege nordiske land, med 3 islandske medl. og 1 frå kvart av dei øvrige land. Styrets funksjonstid er 3 år. Styret vel formann og nestformann og utpeikar eit arbeidsutval på 3 medlemmer. Institusjonen vert leia av ein direktør som er utnemnd av Nordisk Ministerråd, med funksjonstid 4 år. Direktøren fører tilsynet med alt som vedkjem institusjonen, han planlegg og driv institusjonen i samsvar med vedtekne formål, står for den økonomiske forvaltninga og fører tilsyn med eigedom og er leiar for personalet.

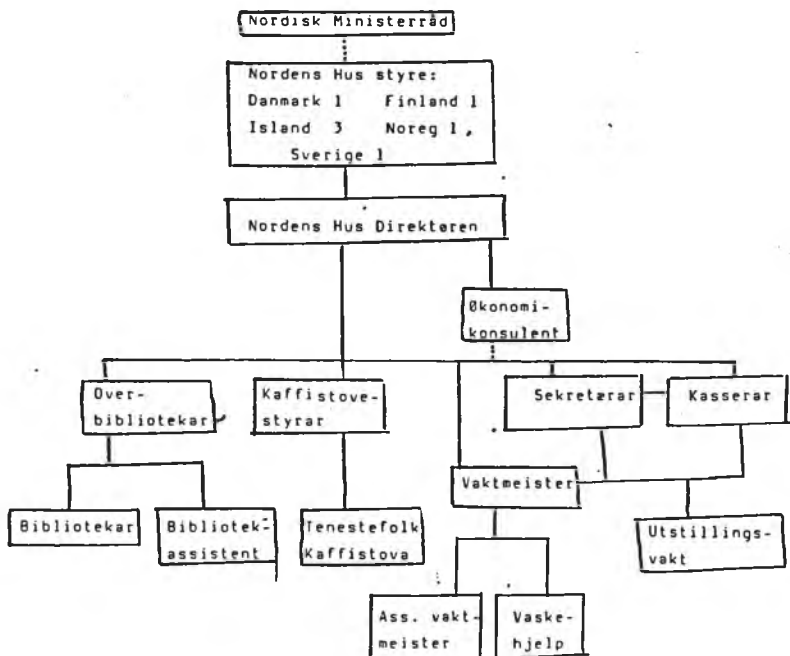
Styret:

Danmark:	Jørgen Peter <i>Skælm</i> (suppleant: Vibeke Jakobsen)
Finland:	Matti <i>Gustafson</i> (suppleant: Ann Sandelin)
Island:	Guðlaugur <i>Þorvaldsson</i> (suppleant: Snjólaug Olafsdóttir) Gylfi Þ. <i>Gislason</i> (suppleant: Haraldur Olafsson) Þórir Kr. Þórdarson (suppleant: Sveinn Skorri Höskulds-son)
Noreg:	Håkon <i>Randal</i> (suppleant: Geir Kjell Andersland)
Sverige:	Gunnar <i>Hoppe</i> (suppleant Per Olof <i>Forsell</i>)
Styreformann:	Guðlaugur <i>Þorvaldsson</i>
Viseformann:	Matti <i>Gustafson</i>
Styrets sekretær:	Direktør Knut <i>Ødegård</i>

Personalet:

Knut Ødegård, direktør	(N)
Ingibjörg Björnsdóttir, sekretær	(IS)
Kristín Bjarnadóttir, sekretær	(IS)
Guðrún Magnúsdóttir, overbibliotekar	(IS)
Aslaug Eiríksdóttir, bibliotekar	(IS)
Jóna Þorsteinsdóttir, bibliotekar	(IS)
Margrét Guðmundsdóttir, kasserar	(IS)
(Päivi Kumpulainen, vikar bibl.)	(SF)
Margrét Sigurðardóttir, bibl. ass.	(IS)
Kristín Eggertsdóttir, kaféstyryar	(IS)
Sigríður Gunnarsdóttir, kafé-medhjelpar	(IS)
Else Aass, utstillingsvakt	(N)
Gunnar Heiddal, vaktmeister	(IS)
Knut Toven, ass. vaktmeister	(N)
Helga Sigurbjörnsdóttir, reingjeringsass.	(IS)
Reynir Kristjánsson, øk. konsulent	(IS)

2. B. Organisasjonsskjema

3. Utgreiing om verksemda 1987

Vi viser her til tidlegare tilsend "Melding om verksemda" for januar – mai 1987 og for januar – oktober 1987 i samband med våre styremøte I og II 1987.

1987 har vore prega av stor aktivitet og høgt kvalitetsnivå. Vi har lagt vinn på ei aktiv styring av kulturprogramma og tiltaka ut ifrå ei overordna målsetjing om å nytta vår del av dei nordiske kulturmidlane på høgdepunkt i nordisk kulturliv. Dette har og medført at vi sjølv har teke initiativet til ei rekkje program, ikkje berre vore mottakarar men i høg grad skaparar av program.

Vårsesongen var sterkt prega av konsertar. Ein grunn til det var at Nordens Hus omsider – ved hjelp av gåver – omsider såg seg råd til å kjøpa eit nytt flygel, ein Stenway B-211. Særleg grunn er det til å framhevja konsertserien UNGE NORDISKE SOLISTAR i april og mai månader der vi valde deltakarane blant dei ungdomane som hadde nådd fram til å spela under Nordisk Konservatorieråds 4. biennale for unge nordiske solistar i Helsinki. I vår konsertserie spela *Håkan Rudner* (repr. Danmark), *Timo Korhonen* (Finland), *Sigrún Edvaldsdóttir* (Island), *Håvard Gimse* (Noreg) og *Gunnar Idenstam* (Sverige). Eit anna høgdepunkt var Sibelius Akademi-kvartettens konsert i april.

Av litterære program, må særleg omtalast Litteraturfestivalen i september månad. Dette var ei oppfølging av den litteraturfestivalen som vi tok initiativet til i 1985. Årets festival var dominert av prosadikting, og med i alt 32 innbedne forfattarar – 8 frå Island, 15 frå dei øvrige nordiske land og resten frå ikkje-nordiske land. Blant forfattarane var dei fremste i nordisk samtidslitteratur, men òg internasjonalt kjende forfattarar som Kurt Vonnegut jr., Alain Robbe-Grillet, Fay Weldon og Isabel Allende. Haustens litteraturfestival vil utan tvil bli ståande som eit av dei viktigste kulturarrangementa på Island i år, og eit av dei viktigste tiltaka for å føra saman nordisk litteratur og internasjonal dikting – eit møte både mellom dei nordiske landa og mellom Norden og den store verda utanfor vårt eige kulturområde for å oppnå ein aktiv tovegskontakt med resten av verda, for å ta imot impulsar og for å presentera vårt eige i større samanhengar.

Vi har arrangert mange interessante utstillingar i løpet av 1987, m. a. Andy Warhos Ingrid Bergman-portrett (Warhols siste utstilling før han døyde), ei utstilling med dei danske "vilde" (det nye maleriet 82–86), ei stor Frans Widerberg-utstilling og ei omfattande utstilling av Asger Jorns grafikk, i alt 20 utstillingar.

Av andre program vi har teke initiativet til, kan nemnast t. d. konsertar, forelesingar og utstillingar i tilknytning til siste års vinnar av Nordisk Råds Musikkpris, Haflidi Hallgrímsson, og eit hymnologi-seminar i samarbeid med Islands Universitet og Den islandske kyrka.

Ein kan konstatera at det ikkje er full balanse mellom dei budsjettmidlar som Nordens Hus er tildelt og dei ambisjonar og det aktivitetsnivå som

drifta viser. I stor grad har ein makta å finansiera tiltak ut over det budsjettmidla tillet i form av egne inntekter, tilskot frå offentlege og private instansar. Dette har likevel ikkje vore nok til å unngå eit mindre underskot på det økonomiske resultatet for 1987. Fleire postar har vore med på å skapa dette underskotet, men ei særleg ressurskrevjande programblokk var Litteraturfestivalen i september månad.

4. Planlagt verksemd 1988

4. A. Plan for verksemda

Verksemda 1988 vil på programsida fylgja hovudlinene frå 1987 kva gjeld typar av program, men ein vil ikkje arrangera nokon festival av same storleik som Litteraturfestivalen 1987.

I tilknytning til den årlege presentasjonen av siste års bokhaust frå dei øvrige nordiske land, vil vi i vår arrangera ei særleg norsk litteraturveke. Det er tanken at ein i framtida, etter modell av denne norske litteraturveka, kan ta for seg eitt etter eitt av dei nordiske landa med slike "veker" som m. a. omfattar bok-utstillingar, opplesing ved fleire forfattarar frå vedk. land og forelesingar. Vi vil samstundes arbeida for auka kontakt med forlag og media, med sikte på omsetjingar, utgjevingar og framføringar.

I haust feirar Nordens Hus sitt 20-årsjubiléum, og det er planlagt fest-program og utgjeving av festskrift i det høvet. Prentekostnader og reise-kostnader (for dei utanlandske gjestene) vil bli store utgiftsposter på 1988-budsjettet.

Også i 1988 vert det arrangert mange store og viktige kunstutstillingar i Nordens Hus, m. a. Gallen Kallela-utstilling, oljemaleri av Lena Cronquist, olje, skulptur og grafikk av Henry Heerup. Vi har for hausten planlagt I. Grafiske Triennalen i Reykjavik og ei stor – og faktisk den fyrste – viking-utstillinga på Island (i samarbeid med Nasjonalmuséet).

Reykjavík, 17. februar 1988

Nordens Hus

Knut Ødegård

Direktør

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1987

Inledning

Nordisk Teaterkomité, i det følgende NTK, udvikler til stadighed sin virksomhed, både kvantitativt og kvalitativt. 1987 har været et særdeles godt år – med mange gode resultater på trods af begrænsede økonomiske ressourcer.

April seminar i Oslo

På "Det Norske Teatret" gæstespillede Länsteatern i Örebro i april med "Hvem er bange for Virginia Wolf" – et gæstespil finansieret af NTK. Det særlige ved dette gæstespil var, at forestillingen blev vist i en udgave tolket for døve og synshæmmede. I tilknytning til gæstespillet arrangerede NTK et frugtbart seminar, i samarbejde med de handicappedes organisationer i Norge, et seminar hvor netop denne specielle befolkningsgruppes problemer i forhold til teateroplevelse blev diskuteret.

Initiativet har medført øget opmærksomhed over for spørgsmålet i Norge, og Länsteatern Örebro har lov at håbe, at deres arbejde bærer frugt i de andre nordiske lande.

Det er en af NTK's principopfattelser, at initiativer som dette kan sættes igang på nordisk plan for derefter at få *en afsmittende effekt i de øvrige lande*. Såfremt økonomien slår til, planlægger NTK at gentage gæstespillet fra Länsteatern i Örebro i de øvrige nordiske lande.

Antal deltagere i seminaret: 55.

Musikdramatisk Akademi I

I juni 1987 gennemførte NTK i samarbejde med søsterorganisationen på musikkens område, "NOMUS", et forskningsseminar på Krogerup Højskole i Danmark. En del af seminaret foregik på Louisianamuséet, som vederlagsfrit stillede udsøgte lokaler til rådighed. *Hvor bevæger den nye musikdramatik sig hen?* Dette var temaet for seminaret, som i første række henvendte sig til Nordens komponister og librettister. Seminarets indhold var en komprimeret arbejdsproces med fragmenter fra to moderne musikdramatiske værker, Olav Anton Thommesens "Hermafroditen" og Lars Johan Werles "Kvinnogräl". Alle aspekter og alle led i prøvearbejdet omkring ny musikdramatik blev berørt undervejs, både igennem det praktiske arbejde og diskussioner. Nogle af de bedste kræfter i Norden –

blandt komponister, sangere, skuespillere, instruktører, musikere, dramaturger, m. v. – deltog og berigede seminaret. Komponisten Henrik Otto Donner fra Finland var leder af projektet, og eftersom der var tale om et forskningsprojekt, besluttede NTK og NOMUS på forhånd, at alle deltagerne skulle *udvælges*. På baggrund af en diskussion herom spredtes herefter invitationer på topniveau ud til kunstnerne i Norden. Invitationerne blev modtaget *uhyre* positivt i hele musik- og teaterfeltet.

Ved aftenmøder og temadiskussioner deltog nogle af Nordens mest prominente teaterpersonligheder som indledere, således f. eks. Ulla Ryum fra Danmark, Etienne Glaser og Lars af Malmberg fra Sverige.

Projektet blev gennemført med støtte af Nordisk Kulturfond, og det er tænkt videreført i endnu 2 faser. Seminaret fremhæves hér – på trods af også mange praktiske vanskeligheder ved selve gennemførelse af kurset (alene på grund af dets størrelse og temaets omfang) – fordi endnu et af NTK's grundprincipper var bærende element: *samarbejde med andre grupper og organisationer inden for kulturlivet i Norden*, i dette tilfælde musikområdet.

Antal deltagere i seminaret: 63.

Språnget

Under denne lidt kryptiske titel afholdt NTK et seminar, ligeledes i juni, i Hallstavik i Sverige. Seminarets baggrund var ønsket om at belyse kreativitetens problem, både i forholdet mellem teatret og samfundet, teatret og menneskesyn, og mellem kvinderne og teatret. Seminaret var *uhyre* vellykket, og dets tema var "hvor bevæger teatret sig hen idag" – med en blanding af workshop, krops- og stemmetræning, improvisationer, foredrag, debatter, indtryk fra Sameland og fra de nordiske hovedstæder – fra institutionsteatre og "gruppeteatre". Seminaret var forberedt og tilrettelagt af de kendte instruktører Suzanne Osten fra Sverige og Kristin Olsoni fra Finland.

Endnu ét af NTK's varemærker – *de "idébetonede" kurser*. Antal deltagere: 48

Kursus om korsetter og stivskørter

Side om side med de ovennævnte større projekter gennemfører NTK også – faktisk med utrolig stor effekt – kurser for teatrets personale "bag scenen". En serie af praktiske arbejdsseminarer for at vedligeholde teatrets gamle håndværk er påbegyndt (og vil blive videreført i 1988 og 1989). Syersker fra teatre i Norden deltog i oktober på et seminar på LO-skolen i Helsingør, Danmark. Dets formål var at lære syerskerne at sy korsetter, livstykker, stivskørter m. v. fra Shakespeare's og Moliere's tid. Den kendte svenske koreograf og bevægelsespædagog Mercedes Björlin deltog i slutningen af kurset og viste – ud fra en kulturhistorisk redegørelse og iført tøjet – hvorledes man i virkeligheden dengang *bevægede* sig i kostumet.

Og syerskernes glæde och stolthed ved at erfare, hvor vigtigt deres arbejde rent faktisk er, var herlig.

Til dette kursus var der 80 ansøgere, hvilket vidner om hvor få ressourcer NTK er i besiddelse af, sammenlignet med det kolossale behov der er for videreuddannelse.

Seminaret – véd vi allerede nu – har haft *stor afsmittende effekt* på det nationale plan.

Noget særligt ved seminaret var, at et samarbejde med de nordiske TV-stationer på teaterteknikkens område er påbegyndt. Begrænsede ressourcer i teaterverden og TV-teaterverden kan muligvis udnyttes bedre ved et tættere samarbejde. NTK arbejder videre med dette.

Antal deltagere: 20.

Seminar for teatermalere

Ligeledes i oktober måned gennemførte NTK et kursus for teatermalere på Nationaltheatret og Det Norske Teatret i Oslo. Kurset skal ikke beskrives nærmere her, for dets præmisser svarer til det nys beskrevne seminar for syerskerne. NTK har modtaget uhyre positiv respons på teatermalerkurset – samt (som næsten altid) en forespørgsel om mulig gentagelse af kurset.

Et af kursets mange plusser var den højt kvalificerede lærerstab – iflg. vort kendskab de bedste folk fra Norden, Paul Suominen fra Finland, Jörgen Wallgren fra Sverige, Tom Just Johannesen fra Det Norske Teatret samt (leder af kurset) Erik "Lillegut" Haugen fra Nationaltheatret i Oslo.

Antal deltagere: 20.

Seminar for énpersons-teatre

Læseren af dette dokument vil muligvis ikke vide, hvad dette begreb dækker. Rundt i hele Europa (og også i Norden) dukker flere og flere teatre op, som faktisk kun består af en enkelt skuespiller. Er det nationale nedskæringer, som gør det nødvendigt at begrænse antallet af medarbejdere? Eller er det den "egocentriske skuespiller", som nu endelig kan få lov til at bestemme *alt selv*?

Er dét at være enespiller en drøm eller en nødvendighed?

Dette var temaet for NTK's seminar i Oslo i september. Forberedelsesgruppen så med nogen frygt og bæven frem til seminaret – hvad sker der når 35 absolut enkeltstående individer ramler sammen om et kursus. Alle betænkkeligheder blev gjort til skamme. Seminaret var en uhyre frugtbar udveksling af kunstneriske og menneskelige erfaringer, bland dybt seriøse kunstnere (i øvrigt med meget forskelligartet erfaringsgrundlag). Sekretariatet i NTK har erfaret, at kontakter, der blev knyttet på stedet, har resulteret i samarbejdsprojekter på tværs af landegrænserne bagefter.

Seminaret fandt sted i tilknytning til og med organisatorisk støtte fra Oslo Internasjonale Teater, som under samme uge arrangerede en interna-

tional teaterfestival med énpersonsteatre. Det er NTK's opfattelse, at det er vigtigt at knytte virksomheden til den slags arrangementer, for at få større "nedslagsfelt" for aktiviteterne.

Antal deltagere: 35.

Gæstespil

Et enkelt gæstespil er allerede nævnt i første afsnit (Länsteatern i Örebro til Det Norske Teatret i Oslo). Det er ikke tilfældigt, at vi i nærværende rapport nævner dette først. Sagen er den, at det næsten er det eneste projekt i 1987, som NTK selv har taget initiativ til. Med en udvidelse af NTK's budget ville det være muligt at få idéer til og gennemføre langt flere "egne gæstespil". Som det er nu, føler NTK, at det er dets opgave først og fremmest at sikre, at en så stor del som muligt af de mange ansøgninger, der kommer, kan imødekommes. Dét er endda et problem.

Herunder ses hvorledes gæstespillene fordeles sig i 1987.

Ansøgte gæstespil

Total	Fra	DK	SF	N	S	Is	Fæ
19	DK		4	7	5	1	2
14	SF	1		3	10		
9	N	3			6		
16	S	8	3	5			
7	Is	2	2		3		
	Fæ						
		65	14	9	15	24	1
							2

Bevilget gæstespil

Total	Fra	DK	SF	N	S	Is	Fæ
7	DK		3	2	1		1
3	SF				3		
1	N				1		
2	S		1	1			
4	Is	1	2		1		
	Fæ						
		17	1	6	3	6	1

Der er totalt ansøgt om DKK 3762437. Der er totalt *bevilget* DKK 936097.

Manglende økonomiske ressourcer til at indfri selv det almene behov taler deres eget sprog.

NTK's sekretariat

1. april 1987 ansattes Anders Ahnfelt-Rønne i stillingen som generalsekretær på en 4-årig kontrakt. 1. september ansattes Jonna Oulund i stillingen som sagsbehandler på en 2-årig kontrakt. Den 15. august 1987 flyttede

NTK's sekretariat til København, og en ny periode i NTK's virksomhed indledtes.

Nordisk Teaterkomité har på baggrund af egne beslutninger (se "Handlingsplan" vedlagt senere i dette dokument) fra begyndelsen af sin virksomhedsperiode set det som sin opgave at søge at nedbringe omkostningerne til administration – samt omkostningerne til komiteens rejsevirkomhed. Det nye sekretariat har derfor i sin hidtil relativt korte funktionsperiode med held bestræbt sig på at efterleve dette.

Ved rationalisering i personalepolitikken, bl. a. ved benyttelse af tolke ansat og lønnet af Nordisk Ministerråd i København, samt ved indførelse af EDB og dermed meget stram budgetmæssig og regnskabsmæssig kontrol med udgifter, er det allerede lykkedes at få *flere midler til aktiviteter*.

Samarbejdet imellem komiteen og sekretariatet har på dette punkt, såvel som generelt betragtet, været 1. klasses. Sekretariatet står i daglig telefonisk kontakt med komiteens medlemmer. Personalet foretager ingen væsentlige skridt uden at der først er opnået enighed herom i komiteen. Til gengæld arbejder det stadig mere selvstændigt på en række områder, som ikke har principiel karakter. Samarbejdet fungerer således til begge parter fulde tilfredshed.

De nærmere omstændigheder vedr. sekretariatets flytning til København er nærmere beskrevet i budgetansøgning for 1989, til hvilken vi hermed henviser. Dokumentet er sendt til Nordisk Ministerråd den 12. februar 1988. Her skal blot henvises til de problemer, som opstod i forbindelse med afslutning af den "norske del af regnskabet for 1987". Måden at føre dette bogholderi og regnskab på, svarer ikke til danske normer og har efter sekretariatets og det danske regnskabsfirma Otto Houds opfattelse været mindre hensigtsmæssigt tilrettelagt.

Overgangen til Danmark er i.ø. forløbet så smertefrit, som sådan noget nu engang kan. Samarbejdet på sekretariatet fungerer før som nu særdeles godt.

På grund af generalsekretærens ansættelsesperiode frem til 31.3.1991 vil der også blive en kontinuitet i NTK's arbejde, som rækker ud over den siddende komités virksomhedsperiode. En sådan kontinuitet har stor betydning, særlig i den nuværende situation med vedtagelse af handlingsplanen for det kulturelle område i Norden.

Samarbejdet mellem NTK og Nordisk Ministerråd

"Sure opstød" ligger komiteen fjernt. Med de *mennesker*, som vi har samarbejdet med på Nordisk Ministerråd, har vi kun gode erfaringer i det forgangne år. Det gælder konsulent, tolke, informationsmedarbejdere, ansatte i Nordisk Kulturfond, m. v. Sekretariatets placering i København, samme sted som Nordisk Ministerråd er placeret, har også medført en lidt tættere daglig kontakt mellem parterne.

Når vi i det følgende alligevel trækker en række kritisable forhold frem,

er det altså ikke for at kritisere personer, men for at lede efter nye metoder i samarbejdet, som kan forbedre den faktiske kommunikation og forståelse mellem komité og Ministerråd. Vi mener faktisk at der i det forløbne år har været alt for store mangler.

Vedtagelsen af Nordisk Ministerråds handlingsplan for det kulturelle samarbejde i Norden fandt sted i marts 1988. Alligevel foregik meget af forberedelsesarbejdet i 1987. NTK vil gerne fremhæve dette som et eksempel på, hvordan vi mener man *ikke* skal samarbejde. Handlingsplanen, som den er vedtaget, indebærer nogle nye opgaver for komiteen, bl. a. budgetmæssig mellemstation til Nordisk Amatørteaterråd, stadfæstelse af dansens område under virksomheden, m. m. *Hvorfor var NTK i disse væsentlige spørgsmål ikke med på råd undervejs?*

Vi forlanger ikke besluttende myndighed. Vi véd, at det må være de nordiske landes regeringer og parlamenter, der i sidste instans afgør landenes kulturelle samarbejde. Men hvorfor ikke *en frugtbar dialog* om problemerne?

NTK fik end ikke udkast til handlingsplan tilsendt. Altid ad omveje måtte vi høre om hvad der skete. Hvorfor? For NTK's personale måtte det opleves, som om Strøget, der forbinder Store Strandstræde med Vesterbrogade, var verdens længste gade . . .

Så meget desto mere forkert er det – efter vor opfattelse – idet man netop i handlingsplanen gang på gang fremhæver, at *institutionerne under Ministerrådet i fremtiden skal have en langt mere afgørende indflydelse på Ministerrådets afgørelser.*

NTK er 100 pct. parat til at være behjælpelig med al den ekspertise og med alle de erfaringer, vi besidder. Vi er jo ikke udpeget af Nordisk Ministerråd ud i den blå luft, men netop i kraft af de erfaringer og kontakter, vi besidder. *I de kommende forhandlinger om, hvorledes handlingsplanen i praksis skal føres ud i livet appellerer vi derfor indtrængende om, at I respekterer ønsket om deltagelse og vilje til dialog.*

Komiteens arbejde

NTK er i færd med en proces, som den selv har sat i gang: gennem rationalisering af arbejdsmetoderne, at skaffe større kontakter udadtil og skaffe flere økonomiske ressourcer til aktiviteter. Komiteen har derfor i 1987 kun holdt tre komité-møder:

- Den 21.–23. marts 1987 i Mariehamn, Åland
- Den 23.–24. maj 1987 i Göteborg, Sverige
- Den 26.–28. september i Helsingfors, Finland

Komiteemøderne har været præget af gode diskussioner, fremadrettede visioner. Komiteens medlemmer møder op til hvert møde, således at landene har været repræsenteret hver gang. Samarbejdet er upåklageligt. Ligeledes forberedelsen af komiteemøderne.

Ansvarligheden over for trufne beslutninger er særdeles stor. Vi tror, at konsulent Birgit Schjerven, tidl. Nordisk Ministerråd, som i vidt omfang og på nært hold har fulgt komiteens arbejde, kan bekræfte vore udsagn.

Komiteen vil benytte lejligheden til allerede nu at påpege, hvor vigtigt det er at proceduren vedrørende udnævnelsen af ny komité pr. 1/1 1990 ikke forsinkes som sidst. Det gav unødigt afbrud i virksomheden. Det gav en række forviklinger på nationalt plan, ikke mindst i forhold til Danmark, hvor udnævnelse af suppleant for det danske medlem har stået på i årevis – og faktisk først for nylig er afsluttet.

I den forbindelse vil komiteen fremhæve, at 1987 – med dens mangfoldige aktiviteter – er et bevis på, hvor vigtigt det er at det er *teaterfeltet i de enkelte nordiske lande*, dvs. de nationale Teaterunioner med repræsentation for den samlede branche i hvert land, der indstiller medlemmer til NTK. NTK mener, nu som før, at dette princip bør stadfæstes i statutterne for NTK's virksomhed. Der har i henseende til udvælgelse af komitemedlemmer været benyttet vekslende praksis.

BILAG 1

Nordisk Teaterkomité (medlemmer og suppleanter)

NORGE	Halldis Hoaas, dramaturg (formand) suppleant: Gerd Stahl, dramaturg
ISLAND	Stefán Baldursson, instruktør (viceformand) suppelant: Pétur Einarsson, skuespiller
SVERIGE	Iwar Wiklander, skuespiller suppleant: Pierre Fränckel, instruktør/regissör
FINLAND I	Ritva Holmberg, instruktør/regissör suppleant: Doris Laine, balletdirektør
FINLAND II	Marianne Möller, bitr. rektor suppleant: Johan Simberg, skuespiller
DANMARK	Bjarne Sloth Thorup, instruktør/regissör suppleant: Brigitte Kolerus, instruktør/regissör

Sekretariat:

Generalsekretær Anders Ahnfelt-Rønne, Damhusdalen 38 A, DK-2610 Rødovre, tlf. arb. 01 22 45 44.

Sagsbehandler Jonna Oulund, Møgeltøndergade 3, DK-1755 København V., tlf. arb. 01 22 45 55

BILAG 2

Notat om Nordisk Teaterkomité's opgaver

Nordisk Teaterkomité's har som opgave at fremme nordisk teatersamarbejde gennem at bevilge bidrag og selv tage initiativ til nordisk udveksling

af gæstespil, samt at planlægge og gennemføre nordisk videreuddannelse i form af seminarer og kurser for alle erhvervsgrupper inden for teater.

Komitéens virksomhed skal drives i samarbejde med de professionelle teatrets institutioner og faglige organisationer i de nordiske lande.

Nordisk Teaterkomité blev oprettet som forsøgsorgan på det nordiske kulturbudget i 1977 og var i praksis en sammensmeltning af den hidtidige gæstespilskomité og den såkaldte Vasa-komité, som organiserede videreuddannelses-kurser for forskellige erhvervsgrupper inden for nordisk teater. Forsøgsperioden varede i 5 år, og fra 1/1 1982 er Nordisk Teaterkomité iflg. Nordisk Ministerråds vedtagelse af 16/2 1981 et permanent nordisk organ, hvis virksomhed finansieres gennem det nordiske kulturbudget.

BILAG 3

Handlingsplan for NTK's virksomhet 1986–1989

Komitéens arbeide med handlingsplan

Nordisk Ministerråd utnevnte i februar 1986 nye nasjonale representanter og vararepresentanter til NTK for perioden 1986–1989. Komitéen holdt sitt konstituerende møte i mars. For å sikre en viss kontinuitet i virksomheten hadde den foregående komité i store trekk lagt en fullstendig seminarplan for 1986 før sin avgang. Den nye komité har ønsket å etablere en langtidsplan i overensstemmelse med teaterfeltets ønsker og behov. Man har derfor vært i kontakt med sågodt som alle teaterorganisasjoner i de nordiske land og anmodet om synspunkter og forslag fra disse. Det innkomne materialet har vært et godt utgangspunkt for komitéens arbeide – ikke minst hva gjelder fremtidig seminarvirksomhet.

Komitéen har videre tatt utgangspunkt i den avgåtte komités "Testamente", som har sikret en viss kontinuitet for komitéens utviklingsarbeide. En sammenfatning fra dette "Testamente" er lagt ved denne handlingsplan til orientering.

Arbeidet med å utvikle komitéens arbeide i fremtiden er pr. dato ikke avsluttet. Ikke minst det faktum at man 1. april skifter generalsekretær, gjør at en del praktiske spørsmål om arbeidsform og sekretariatsplassering vil bli endelig diskutert etter denne dato. Komitéen har imidlertid blitt enig om visse prinsipielle retningslinjer som herved overbringes.

Organisasjonsstruktur og arbeidsform

Komitéen fulgte etter sin utnevnelse innledningsvis den ansvars- og arbeidsfordeling som var trukket opp av den foregående komité, men man noterte seg samtidig de konklusjoner den avgåtte komité i sitt "Testamente" hadde trukket av egne erfaringer.

Den overleverte arbeidsform innebærer en meget demokratisk modell som har ivaretatt alle nødvendige hensyn. Den avgåtte komité har likevel i

sitt "Testamente" selv stilt spørsmåsegn ved om denne modell ikke samtidig har medført en unødvendig byråkratisk og arbeidskrevende prosedyre, som dessuten er administrativ kostbar.

I forlengelsen av "Testamentet 1981-85's" konklusjon har den avgåtte komité derfor selv antydnet at sekretariatet for fremtiden bør gis fullmakt til å forestå NTK's daglige virksomhet etter en mer autonom modell, mens styret (dvs. komitémedlemmene) i større grad frigjøres til å konsentrere seg om de prinsipielle linjer og tanker rundt NTK's totale virksomhet.

Ettersom NTK's organisasjons- og styringsform vil være nøye sammenbundet med de retningslinjer komitéen velger for utøvelse av sine to hovedaktiviteter – gjestespillsutveksling og seminar/videreutdanningsarrangementer – vil en organisasjonsform til enhver tid måtte være gjenstand for vurdering og endring. Komitéen finner likevel at visse prinsipper bør kunne slås fast:

– **ANTALL KOMITÉMØTER PR. ÅR.**

Komitéen vil på sikt, og forhåpentlig fra høsten 1987, gå inn for å redusere antall årlige komitémøter til 2 pr. år.

Komitéen vil på denne måte frigjøre flere penger til rene aktivitetsformål, men man er samtidig innforstått med at den indre kommunikasjon vil kunne bli svekket.

– **BESLUTNINGSPROSESSER.**

Beslutninger i den daglige drift må isåfall i langt større grad enn tidligere tas av sekretariatet, som på sin side kan oppnå raskere saksgang gjennom at alle fordelinger, etc. ikke må tas i plenum.

Man er innforstått med at en slik ordning krever en kontinuerlig kontakt med de involverte lands representanter pr. telefon, og at visse hoveddrammer for nasjonsvis fordeling må utarbeides.

– **SEKRETARIATSPASSERING.**

Komitéen går inn for at sekretariatet plasseres i en sammenheng med andre teaterorganisasjoner/aktiviteter for å oppnå bl. a.:

- NTK's ansikt utad vil lettere kunne bli forbundet med den aktivitet en ren kontoradresse lett kan komme til å "skjule".
- Man vil kunne oppnå en innsparing rent økonomisk og arbeidsmessig.
- Arbeidsmiljøet knyttes sterkere/tettere til det praktiske teaterliv og vil dermed få en stimulerende effekt.

En slutføring av diskusjonen rundt nevnte momenter vil bli foretatt etter ansettelse av den nye generalsekretær, som derved vil kunne få medinnflydelse på sin egen fremtidige arbeidssituasjon.

Komitéens gjestespillpolitikk

Den nå sittende komité har ved sine første møter forsøkt å benytte flere modeller for fremgangsmåte ved tildeling av gjestespillmidler. Den overleverte praksis fra den foregående komité var preget av stor grundighet ved behandling av de innkomne søknader, men den var også meget tids- og

arbeidskrevende. At sekretariatet på forhånd utarbeider en innstilling, har lettet denne prosedyren noe, men en slik ordning vil likevel ikke kunne endre følgende svakheter:

– Enkeltstående/mindre gjestespill

Komiteén setter et stort spørsmålsteget ved verdien av å sende ut mange enkeltstående – og ofte små – gjestespill. Man finner rimelig grunn til å tro at disse gjestespill som oftest ikke alene har stor nok gjennomslagskraft overfor almenheten: dvs. at de forestillinger som ikke er rene prestisjeforestillinger (ofte større produksjoner) eller sterkt omtalte forestillinger, hver for seg har vanskelig for å nå ut til et større publikum.

Komiteén tror derimot at mange av de samme forestillinger antakelig vil kunne oppnå en helt annen kontaktflate hvis de settes inn i en større sammenheng – f. eks. festivaler og liknende.

Komiteén vil for fremtiden derfor gå mer aktivt inn i et samarbeid med ulike nordiske festival-arrangører og på den måten styre en del gjestespill inn i en sterkere profilert sammenheng.

– Initierte gjestespill

Av økonomiske hensyn har komiteén selv i for liten grad maktet å initiere gjestespill med nordiske forestillinger.

Komiteén vil for fremtiden benytte en noe større andel av gjestespillsmidlene til slike prosjekter.

– Antall gjestespill

Nettopp fordi komiteén tidligere tildels har bestrebet seg på å få ut så mange gjestespill som mulig, har de fleste gjestespill vært små og billige forestillinger. Den nåværende komité mener at de økonomiske hensyn tidligere har veiet altfor tungt, og at nedslagsfeltet må være viktigere enn antall forestillinger.

Komiteén vil derfor gå inn for at større og dyrere gjestespill også skal kunne arrangeres, selvom dette samtidig medfører et langt lavere antall gjestespill pr. år.

– Søknadsordning og frister

Langt den største del av komiteéns gjestespill fordeles idag etter innkomne søknader.

På grunnlag av de hittil anførte argumenter vil denne andel – ihvertfall innen de eksisterende bevilgningsrammer – komme til å synke merkbart.

Komiteén vil likevel opprettholde denne mulighet for å søke støtte til enkeltstående gjestespill. Man ønsker imidlertid samtidig å forenkle den prosess som ligger bak fordeling av støtte til søkere.

Komiteéns to hovedkrav til søkere – at en forestilling skal ha hatt premiere og at søknader skal behandles før gjestespillet finner sted – har ved flere anledninger vært vanskelig å kombinere med komiteéns 4 årlige søknadsfrister.

Komiteén går derfor inn for at sekretariatet innen visse – av komiteéns gitte – rammer fortløpende og uten søknadsfrister i samråd med aktuelt

avsender- og mottakerlands komitémedlemmer gis myndighet til å behandle/avgjøre innkomne søknader.

Komitéens oppgave blir dermed i større grad å utarbeide nødvendige retningslinjer, samt å vurdere utførte og støttede aktiviteter.

– Konsekvenser

En omlegging som her beskrevet gir ikke nødvendigvis økonomiske konsekvenser for Nordisk Ministerråd i form av uttrykte behov for økede bevilgninger til komitéens gjestespillsvirksomhet.

At denne bevilgning imidlertid er svært liten, har NTK tidligere uttrykt i flere sammenhenger, og dette synspunkt har sin fulle støtte også fra sittende komité. Man kan uten videre slå fast at de eksisterende bevilgninger ikke kan ge rom for en aktiv og utviklende gjestespillpolitikk mellom teatrene i de nordiske land. En omlegging av virksomheten som nevnt over vil ikke kunne endre dette, men komitéen tror likevel at de eksisterende midler gjennom de foreslåtte tiltak vil kunne benyttes på en måte som gir større gjennomslagskraft i forhold til både offentligheten og teaterfeltet.

Komitéeen er seg samtidig bevisst at den foreslåtte endring i seg selv antakelig vil føre til et mindre antall gjestespill totalt, men til gjengjeld til større fokusering på det enkelte gjestespill.

Opphevingen av søknadsfristene vil gjøre behandlingen raskere og smidigere overfor aktuelle gjestespillskandidater. At man derigjennom samtidig reduserer nødvendigheten av å avholde 4–5 årlige komitémøter (idag knyttet til søknadsfristene), vil på sin side kunne redusere NTK's administrasjonsutgifter og derved frigjøre en større andel av midlene til aktivtetsformål.

– Framtidige muligheter og økonomiske ressurser

Utover de endringsforslag som her er nevnt, er komitéen av den mening at man innenfor de eksisterende økonomiske rammer egentlig kan gjøre lite for å skape en virkelig merkbar og tradisjonskapende nordisk gjestespillpolitikk. Etersom de begrensede midler skal dekke såvidt mange fagfelter – tradisjonelt teater, eksperimenterende teater, opera, ballett, dukketeater, regionale og kulturelle hensyn, m. m. – vil man aldri kunne gjøre særlig annet enn å sette inn begrensede "punktinnsatser".

Skal man virkelig make å gi et rimelig tilbud av gjestespill med hensyn til såvel teaterfaglige som regionale/geografiske og kulturelle hensyn med rimelige tidsintervaller, vil dette betinge en økonomisk basis av en helt annen størrelsesorden.

Det skulle eksempelvis være tilstrekkelig belysning å nevne at et *middels* stort institusjonsteater-gjestespill fra f. eks. Trondheim til Gøteborg for å vise 2 (to) forestillinger av samme produksjon vil koste ca. NOK 200 000,-. Til sammenlikning minner vi om at NTK's totale gjestespillsbudsjett idag er ca. 1,1 millioner norske kroner.

Videreutdanning

Behovet for såvel grunn- som videreutdanning innen teaterfeltet er enormt i de nordiske land, og komitéen må bare erkjenne at man innen de eksisterende økonomiske rammer kan gjøre ganske lite for å tilfredsstille dette behov. NTK's seminarvirksomhet bygger i prinsipp på at komitéens ansvarsområde er begrenset til videreutdanning for profesjonelle teaterarbeidere, mens grunnutdanning for *alle yrkesgrupper* er/skal være et nasjonalt ansvar. I praksis har det imidlertid vært vanskelig for komitéen å sette klare grenser mellom disse 2 områder, ettersom det for svært mange yrkesgrupper innen teater i de nordiske land overhodet ikke finnes relevant grunnutdanning.

De to tidligere NTK-perioder (siden 1977) har man tilnærmet seg denne problematikk fra to ulike innfallsvinkler.

Delvis har man arrangert tverrfaglige, idéskapende seminar bygget rundt en problematikk av interesse og behov for flere yrkesgrupper – delvis har man arrangert rent fagrettede yrkesseminar.

Erfaringene med de rene fagseminar har for såvidt vært meget positive, men de har samtidig til fulle avslørt hvor maktesløs NTK i realiteten står overfor teaterarbeidernes behov for relevant utdanning. At de avholdte kurs/seminar har skapt forventninger innen teaterfeltet som NTK umulig kan oppfylle, er selvsagt et uttrykk for hvilket behov man står overfor. Men samtidig opplever NTK at komitéens troverdighet (riktignok meget urettferdig) blir tvilsom, fordi komitéen ikke kan følge opp hver gruppering med et kontinuerlig tilbud. Dette medfører selvsagt en viss skuffelse fra angjeldende yrkesgrupper som heller ikke selv har ressurser/muligheter til å følge opp de tilbud/aktiviteter NTK har startet.

Komitéens tanker om fremtidig seminar-virksomhet kan antydes gjennom følgende punkter:

- Tverrfaglige idésminar

Denne type seminar har de senere år kommet noe i bakgrunnen i forhold til de yrkesrettede seminar. Komitéen anser det for å være viktig at man igjen sterkere betoner disse aspekter ved kursvirksomheten – og at dette i noen grad gjøres i samarbeid med andre organisasjoner/institusjoner.

En større konsentrasjon om slike overliggende problemstillinger utelukker ikke at man opprettholder tilbud om fagrettede kurs/seminar, men betinger at man i større grad enn tidligere søker et samarbeid med andre. Teaterpolitiske og teaterideologiske problemstillinger har ikke vært særlig framtreddende i teaterdebatten i noe nordisk land de senere år, men på grunnlag av de "krisedebatter" som jevnlig og i økende grad har vært ført, mener komitéen at NTK har en ubetinget plikt til å bringe slike sentrale spørsmål sterkere og mer utfordrende fram i lyset.

Komitéen innser at seminar av denne type lett vil bli store og ressurskrevende, og man må påregne at komitéen til slike seminar må tilføres en sterkere økonomi hvis man samtidig ønsker å opprettholde annen

kursvirksomhet på tidligere nivå. En rekke samarbeidspartnere kan tenkes til slike seminar – blant flere kan nevnes Nordisk Teaterunion, Nordisk Teatertechnikerråd, nordiske skuespillerorganisasjoner, instruktørorganisasjoner, m. m.

– Samarbeid med eksisterende, nasjonale utdanningsinstitusjoner

Komiteén har drøftet mulighetene for å knytte noen av NTK's egne seminar/kurs sammen med eksisterende tilbud på f. eks. DI eller tilsvarende – eventuelt arrangere felles kurs og/eller kjøpe kursplasser av hverandre.

En slik ordning vil etter komitéens mening kunne medføre et øket antall kursplasser pr. år innenfor rammen av eksisterende økonomiske ressurser. På den annen side må de eventuelle vanskeligheter et slikt samarbeid medfører hva angår administrasjon og integrering utredes nøyer.

Komiteén vil understreke sin tro på at et slikt samarbeid kan medføre en meget positiv effekt på såvel komitéens medlemmer som personalet og kursenes deltakere, og man vil derfor gå videre med sine undersøkelser om et mulig samarbeid.

– Samarbeid med nordiske kurssteder/sentra/skoler

Komiteén har også diskutert muligheten for å knytte seg nærmere til et nordisk kurssted og i større grad benytte seg av de lokaliteter og ressurser et slikt sted besitter.

Rent teaterfagmessig vil man selvsagt ikke ha noe å hente i et slikt samarbeid, men selve den praktiske kursavvikling vil formodentlig kunne bli både enklere og billigere.

Begge de to sistnevnte muligheter vil dessuten i større grad enn å knytte NTK's virksomhet til et geografisk utgangspunkt som muligens vil være mer konkret å forholde seg til for teaterfolk i Norden enn en ren kontoradresse i Oslo, hvor ingen annen virksomhet enn den administrative foregår.

En slutføring av denne diskusjon vil bli foretatt etter at NTK's nye generalsekretær er ansatt, slik at den nyansatte vil få en viss mulighet til å påvirke sin egen arbeids situasjon.

– Aktiviteter i samarbeid med NOMUS og tilsvarende nordiske organisasjoner

NTK og NOMUS skal sommeren 1987 arrangere et større seminar om "Den nye musikk-dramatikkens vilkår og utvikling" i form av et 12 dagers arbeidsseminar. Begge parter er innstilt på at dette skal være det første av foreløpig 3 slike seminar over en 3-årsperiode, og at man på sikt eventuelt søker å videreutvikle dette samarbeidet.

Det finnes en rekke områder hvor teater tangerer andre kunstformer og samfunnsaktiviteter, og NTK finner det viktig at man i langt større grad enn tidligere utvider NTK's virksomhet i samarbeid med organisasjoner som NOMUS (og andre) for å fange opp spennende og viktige felter som ellers lett vil falle mellom to eller flere stoler.

En utvikling av slike samarrangement vil utvilsomt kreve økede bevilgninger til de impliserte organisasjoner/institusjoner hvis slike tiltak ikke skal redusere den normale aktivitet.

– Videreutvikling av tilbud til felter som dukketeater, dans, m. fl.

NTK's virksomhet skal i prinsipp dekke hele teaterfeltet, som består av en lang rekke særpregede kunstarter med sine spesielle behov og ønsker.

Komiteén har forsøkt å tilgodese områder som f. eks. dans og dukketeater, men finner det innlysende at disse grupper føler seg underprioritert – selvom aktiviteter overfor disse grupper har kostet langt mer enn eksempelvis hva deres prosentvise andel av hele teaterfeltet skulle tilsi.

Problemet er av fundamental karakter – nemlig at NTK's økonomiske midler ikke strekker til overfor noen av teatrets grupper og deres velbegrunnede behov.

Dans

NTK er kjent med at dansefeltet har søkt Nordisk Kulturfond om midler til opprettelse av en egen "Nordisk Dansekomité".

NTK har ingen prinsipielle innvendinger mot opprettelsen av en slik spesialkomité for dans – på den betingelse at en egen dansekomité ikke medfører en nedskjæring av NTK's økonomiske ressurser.

En oppslitting av en allerede for lav økonomisk basis vil etter komitéens mening bare føre til ytterligere redusert aktivitet, bl. a. fordi administrasjonsutgiftene vil bli vesentlig større.

Dukketeater

NTK er likeledes kjent med søknad om midler for å opprette et nordisk utdanningssenter for dukketeaterarbeidere.

NTK støtter en slik tanke – med det samme forbehold om at NTK's økonomiske bevilgning ikke reduseres.

Mulig framtidig konsekvens

Komiteén finner det samtidig rimelig – hvis et utdanningssenter for dukketeaterarbeidere opprettes – at tanken videreføres til også å gjelde andre områder innen teaterfeltet.

På sikt vil det kunne bety at man oppretter et nordisk "Teaterakademi" underlagt NTK med formål å kunne tilby et reelt og kontinuerlig videreutdanningstilbud til alle yrkesgrupper innen nordisk teater.

NTK innser at man isåfall må forutsette opprettelse av eget skole/kurs-senter eller et meget tett samarbeid med eksisterende nasjonale/nordiske skoler/sentra. NTK's virksomhet bør samtidig i sin helhet legges dit med de endringer det vil medføre for NTK's profil og virksomhet.

Konkrete seminarplaner for 1987:

"SPRÅNGET": 9. – 13. juni 1987. Bergby Gård, Hallstavik, Sverige.

Et tverrfaglig seminar for "Krisinventering og fornying inom teatern", med følgende hovedtema: En sann dramaturgi? Kreativitetens problem. Ung regi. Teater og samfunn. Kvinnebildet på teatret. Utopier – de utrolige bilder i teateret.

Antall deltakere: Ca. 60
 Budsjet: Ca. 250 000,- (NOK)
 Kursledere: Suzanne Osten og Kristin Olsoni

"NY MUSIKK-DRAMATIKK": 21. juni – 3. juli 1987. Krogerup Højskole, Danmark.

Et samarbeidsprosjekt mellom NOMUS og NTK for å stimulere til skapelsen og framføringen av ny musikk-dramatikk.

Seminalet er det første av 3 planlagte og omfatter en rekke yrkesgrupper fra musikklivet og teateret.

Antall deltakere: Ca. 60
 Budsjet: Ca. 560 000,- (NOK) – hvorav 150 000,- pr. år fra NTK
 Kursledere: Henrik Otto Donner, F. Allan Ericson, S. Halldis Hoas, N. Knud Ketting, D.

"GAMLE HÅNDVERK I. KOSTYMER": 17. – 25. oktober 1987. LO-skolen, Helsingør, Danmark.

Et seminar for designere, syere, skreddere, tilskjærere, etc. med målsetting å ivareta gamle håndverkstradisjoner innen teatrene. En del av seminaret behandler også hvordan enkelte kostymer påvirker bevegelser og spill, og til denne delen vil også teaterskoler, scenografer og instruktører bli invitert.

Antall deltakere: Ca 25. (40 til deler av seminaret).
 Budsjet: Ca. 100 000,- (NOK)
 Kursledere: Elisabeth Thelander, S. Britta Wahlberg, S. og Selveig Petersen, D.

"GAMLE HÅNDVERK II. TEATERMALERE": 2. – 11. oktober 1987. Oslo.

Et seminar for teatermalere for å ivareta gamle håndverkstradisjoner innen området teatermaling.

Antall deltakere: Ca 20
 Budsjet: Ca. 100 000,- (NOK)
 Kursledere: Paul Suominen, F. Erik Haugen, N. Tom Just Johansen, N.

"EN-PERSONS TEATER": September 1987. Oslo.

Et seminar for å utdype de særlige problemer forbundet med å lage forestillinger alene. Seminaret vil bli knyttet sammen med en festival for ene- spillere og denne del vil utgjøre en del av 1987 års Oslo Teaterfestival.

Antall deltakere: Ca 50
 Budsjet: Ca. 100 000,- (NOK)

"STANISLAVSKIJ-OVERSETTELSER"

Til oversettelse av Stanislavskijs verker har NTK reservert NOK 47 500,- per år i 3 år.

ANDRE SEMINAR I 1987 SOM IKKE ER ENDELIG FASTLAGT, MEN UNDER PLANLEGGING

''Gamle håndverk III. Om skomakeri.''

''Gamle håndverk IV. Om hattemakeri.''

''Teatersjef-seminar. Om ledelse og utvikling av nordiske teatre.''

''Sjamanisme i Norden og dens innvirkning på nordisk teater.''

''Den nye belysningsteknikkens muligheter.''

''Om ekspressivitet. Et seminar for instruktører (primært) og andre for å se på mulighetene for å øke den totale ekspressivitet i det teatrale språk.''

''De store sceneres problem.''

''Ensembleenes innflydelse på teatrenes repertoire-valg.''

''Teaterutdanningen i Norden.''

NTK vil ikke ha økonomiske muligheter til å arrangere samtlige av disse seminar i 1987, slik at man med det første vil beslutte hvilke seminar som må gjøres i 1988.

Konklusjon

En fullstendig rammeplan for konkrete seminar i årene 1987–89 er under utarbeidelse og vil foreligge våren 1987.

Av økonomiske hensyn vil som nevnt flere av seminarene nevnt under 1987 måtte utsettes, og NTK finner det ikke rimelig å tro at man innen eksisterende økonomiske rammer vil kunne arrangere mer enn 5–8 seminar pr. år.

For 1988 må det også tas hensyn til at en del midler vil bli bundet till arrangement av Nordiske teaterdager i samarbeid med Nordisk Teaterunion. Dette arrangement avholdes hvert annet år og det er sentral-møtet for teatre, yrkesutøvere, fagorganisasjoner, etc. og vil i 1988 bli lagt til Helsingfors.

I 1989 vil det bli arrangert et nytt NOTT (enten i Finland eller Sverige), og NTK regner med at en vesentlig del av komitéens seminarbudsjett vil bli bundet til dette meget verdifulle arrangement for alle teatrenes tekniske yrkesgrupper. Av andre tilbakevendende arrangement kan nevnes Scenskole-festivaler, som NTK prinsipielt vid yde økonomisk støtte.

NTK finner arrangement av en slik tilbakekommende karakter viktige og vil – uten å ha bundet seg til dette – forsøke å gå inn i de mest sentrale av disse for å sikre en økonomisk basis som vil være helt avgjørende for at slike arrangement overhodet skal kunne finne sted.

Generelt er komitéen av den mening at den rent faglige grunn- og videreutdanning for alle yrkesgrupper i langt større grad må bli et nasjonalt ansvar å løse. Komitéen vil ikke stille seg negativt til å også arrangere noen seminar av denne type, men det vil være fullstendig urealistisk å tro at NTK kan påta seg og ha mulighet til gjennomføre en forsvarlig faglig utvikling for alle teatrenes yrkesgrupper.

En nasjonal forsterkning på dette området vil samtidig kunne frigjøre

NTK's midler til i større grad enn nå å kunne benyttes til nyskapende og nyutviklende nordiske videreutdannings-prosjekter som ikke kan arrangeres på nasjonal basis.

For Nordisk Teaterkomité, Oslo 11. desember 1986

Halldis Hoaas

Ordfører

Lasse Dehle

Generalsekretær

BILAG 4

Gæstespilbevillinger i 1987

- Tanssiteatteri Raatikko, Vantta, Finland, gæstespil på Stockholm Dansteater med forestillingen "Orient Express" og "Tådans".
- Teatret i Kirken, Kópavogur, Island, gæstespil i Danmark med "Kaj Munks liv".
- Massiana Tómasdóttir, Island, modtaget scenograf Patrick Kock, Finland som gæstescenograf.
- Svalegangen, Århus, Danmark gæstespil i Norge, Bærum Kommune med forestillingen "As it".
- "Svenska kulturbussen" v/ Rene Guthof, Teatercentrumgæstespil i Finland.
- Göteborg-festival maj 1987: a) Jomfru Ane Teatret, Danmark, "Følelser og spøgelser". b) Det Norske Teatret: "Hamlet". c) Helsinki Kauginteatteri: "Herra Huskainen (Tartuffe)". d) Reykjavik Teater: "Min fars land".
- Länsteatern i Örebro, gæstespil på Det Norske Teatret med "Hvem er bange for Virginia Woolf".
- Dramaten i Stockholm – gæstespil til Nationaltheatret, Oslo med Ljubimov's "Et gæstebud i pestens tid".
- Grima v/ Laura Joensen, Færøerne – gæsteinstruktør Eyun Johannesen.
- Gæstespil i forbindelse med seminar om énpersonsteatre: a) "Hans Hansen", Hans Rønne, Danmark b) "Krabbemannen", Frode Rasmussen, Norge c) "Mannen som fødte en kvinne", Elsa Kvamme, Norge d) "Ilddåben", Niels Andersen, Danmark
- Teaterskolefestival i Helsingfors, oktober 1987: Deltagelse med elevforestillinger fra teaterskoler i hele Norden.

København, den 18. april 1988

Halldis Hoaas

Formand

Anders Ahnfelt-Rønne

Generalsekretær

NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)*Verksamhetsberättelse 1987***1. Institusjonens oppgaver***1.1 Navn og adresse*

NOMUS
Generalsekretariatet
Toftesgate 69
N-0552 Oslo 5

1.2 Startår

1963, seneste vedtekter fastsatt 25. augusti 1980 av Nordisk Ministerråd.

1.3 Formål

NOMUS' formål er å fremme utvikling av og utbre kjennskap til musikklivet og musikk-samarbeidet i Norden, og å styrke og utvikle det særegne i det nordiske og nasjonale musikk-liv.

2. Organisasjon*2.1 Administrasjon*

Generalsekretariatet har ansvar for administrasjon av prosjekter og bevilgninger. Sekretariatsfunksjonen har i 1987 blitt ivaretatt av Norsk Musikkinformasjon i Oslo. Administrasjon vedrørende komposisjonsbestillinger har i første halvår av 1987 blitt ivaretatt av den svenske NOMUS-nemnden og senere overført til generalsekretariatet i Oslo.

2.2 Sammensetning

NOMUS består av 2 representanter, med personlige vararepresentanter, fra hvert av de fem nordiske land. Hvert land har en stemme. Nemnden har i 1987 haft følgende sammensetning:

DK	Anna-Lise Malmros
DK	Steen Lindholm
SF	Henrik Otto Donner, formann
SF	Kauko Kuosma
ISL	Porkell Sigurbjörnsson
ISL	Jón Nordal
N	Ella Arntsen, nestformann

N Einar Solbu
 S Göran Bergendal
 S Eva Schöld

2.3 Personale

Daglig leder for Norsk Musikkinformasjon, Jostein Simble, har fungert som generalsekretær for NOMUS i 1987. NOMUS har videre tatt ut tjenester ved bruk av øvrig personale ved Norsk Musikkinformasjon.

NOMUS har refundert til de respektive institusjoner de personal- og kontorholdsutgifter disse har hatt i forbindelse med administrasjon av NOMUS.

I henhold til gjeldende regler for Nordisk Ministerråds midler vil NOMUS' regnskaper for 1987 bli revidert av Riksrevisjonen i Norge.

3. Virksomhet i 1987

3.1 Økonomisk oversikt

Poster	Overført fra 1986	Budsjett	Resultat 1987	Avvikelse +/-
Varer og tjenester		456 000	403 765,44	+52 234,56
Prosjekt	+66 954,76	1 357 000	2 028 594,11	+62 272,35
Ekstra tilsk.		496 050		
Amatørmusikkområdet		78 293		
Dekning av tidligere valutatap.		76 664,21		
Overf. fra Nordisk Kulturfond		25 269,31		
Renteinntekter				
Sum	+66 954,76	2 489 276,52	2 432 359,55	+10 037,79

Kommentar:

Vedrørende innsparing på "varer og tjenester" er dette gjort med hensikt på bakgrunn av ønske om å disponere mere midler til enkelte prøveprosjekter i 1987. Man kan ikke forvente å gjøre tilsvarende innsparinger på denna posten i kommende år.

Vedrørende overføring fra Nordisk Kulturfond kan opplyses at dette er refusjon av utgifter til seminar om "utdanning i rytmisk musikk på høyskolenivå". Et samarbeidsprosjekt med Konservatoriet for Rytmisk Musik i København hvor NOMUS forskutterte løpende utgifter. Se også vedlagt resultatregnskap.

3.2 Virksomhetsområdet

I henhold til det under 1.3. nevnte forhold er NOMUS' virksomhetsområde av administrativ, rådgivende, iverksettende og informerende karakter. Området skal i så stor grad som mulig omfatte hele bredden av det nordiske musikkliv, d. v. s det kompositoriske, det improvisatoriske, det utøvende, det pedagogiske, det profesjonelle- og amatørmusikklivet.

3.3 Møter

Det har i 1987 vært avholdt to plenumsmøter og to arbeidsutvalgsmøter i NOMUS.

3.4 Prosjekter

Av vedlagt regnskap fremgår det at i alt kr 2 078 594,-, ca 85% av totalbudsjettet, ble brukt til å gjennomføre følgende prosjekter:

a) Informasjon

Det engelskspråklige tidsskrift *Nordic Sounds* utkom i 1987 i fire nummere, hvert nummer i et opplag på ca. 5 000 eksemplarer. Den danske musikkskribenten Knud Ketting er redaktør av tidsskriftet. Trykking og distribusjon blir ivaretatt av Aio-Tryk A/S i Odense. Hensikten med dette informasjonstidsskriftet er å informere om nordisk musikk og musikkliv og det forsøkes i hvert nummer å fokusere på spesielle tema og begivenheter i tillegg til den mer generelle informasjon.

NOMUS produserte og utga i 1987 en ny versjon av NOMUS-katalogen. Katalogen inneholder navn, adresser og telefonnummer på alle institusjoner og organisasjoner i Norden som arbeider med musikkspørsmål.

NOMUS utarbeidet i 1987 manuskript til en katalog over nordiske bestillingsverk betalt av midler fra NOMUS.

NOMUS utga i 1987, i samarbeid med de nordiske musikkinformasjonsentralene, to nummer av informasjonsbladet *Nordisk Musiknyt*. Bladet er beregnet på nordiske mottagere og tar sikte på å informere om nordisk musikkliv og nasjonale begivenheter som kan være av interesse for mottakere av bladet i de nordiske land.

b) Komposjonsbestillinger og musikkfremførelser (turnéer)

NOMUS yter hvert år støtte til bestilling av nye verker av nordiske komponister. I 1987 har det blitt avsatt midler til følgende prosjekter: Bestillinger for sangstemme ledsaget av instrument. Prosjektet er et samarbeid mellom Nordisk Konservatorieråd og NOMUS og er en oppfølging av det prosjekt som ble igangsatt i 1986.

Videre har NOMUS gitt støtte til bestilling av verker av nordiske komponister til Ensemblet IRIS, Halmstad Musikskole, Norrköping Orkesterforening, Carl Nielsen-Kvartetten, Kaustby Kulturnemnd, Vadstena Akademiet, og fem bestillinger til NORDJAZZ.

NOMUS yter også støtte til fremføring av musikk, ofte i forbindelse med nordiske turnéer.

Tilskudd til nevnte virksomhet ble i hovedsak fordelt på følgende tiltak:

Konsertturné på Færøyene med Fresk-kvartetten. Støtte til NORDLYD-Festivalen i Oslo. Støtte til Nordkalotten Symfoniorkester. Støtte til lanseringsprogram for unge nordiske solister, samarbeidsprosjekt med Nordisk Konservatorieråd.

c) Støtte til fremføring av ny nordisk musikk.

LYD-Festivalen i Oslo. Støtte til Nordkalotten Symfoniorkester. Støtte til lanseringsprogram for unge nordiske solister, samarbeidsprosjekt med Nordisk Konservatorieråd.

c) Støtte til fremføring av ny nordisk musikk.

Prosjektet har i 1987 i hovedsak omfattet støtte til gjennomføring av Ung Nordisk Musikkfest i Reykjavik.

d) Nordisk rytmisk musikk

Prosjektet har i 1987 i hovedsak omfattet støtte til nordisk rytmisk musikk gjennom organisasjonen NORDJAZZ som omfatter alle de nordiske landene. Aktiviteten er spesielt konsentrert om informasjon, turnéer med profesjonelle ensembler og undervisning i form av profesjonell gjestinstruksjon av amatørensemble.

e) Forsøksprosjekter, seminarer m. m.

Prosjektet har i 1987 omfattet bl. a. støtte til seminar for musikkstudenter på Åland. Det er videre bevilget støtte til gjennomføring av diverse seminarer på Færøyene i forbindelse med NMPU's konferanse. NOMUS har i 1987 i samarbeid med Nordisk Teaterkomité, og med støtte fra Nordisk Kulturfond, gjennomført seminaret "Ny nordisk musikkdramatik". Videre har NOMUS i samarbeid med Konservatoriet for Rytmisk Musik i København, og med støtte fra Nordisk Kulturfond, avviklet seminaret "Utdanning i rytmisk musikk på høyskolenivå".

Det har under punktet forsøksvirksomhet i 1987 vært bevilget tilskudd til det nordiske visesamarbeidet, NORDVISA.

f) Amatørmusikkområdet

NOMUS fikk også i 1987 ekstra tilskudd fra Nordisk Ministerråd til bruk innom amatørmusikkområdet. I samråd med SAMNAM ble tilskuddet i hovedsak fordelt mellom Nordisk Korkomité og Nordisk Amatørmusik Union.

I tillegg fikk SAMNAM tilskudd til dekning av administrasjonsomkostninger.

4. Beslutning

NOMUS-nemnden overleverer hermed årsberetning for 1987.

Vedlegg: Resultatregnskap 1987¹

Oslo, 11. mars 1988

Henrik Otto Donner

Formann

Jostein Simble

Generalsekretær

¹ Ej bifogat

Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1987

1. Styret

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre. Styret har konstituert seg med Per M. Utsi som formann og Iisakki Sara som nestformann. Sammen med Anton Hoém og Ole H. Buljo utgjør disse styrets arbeidsutvalg. Styrets sekretær er instituttbestyreren og førstekonsulenten.

1.1 Styremøter

Det er i perioden avholdt 2 styremøter som har behandlet 27 saker. Av saker som er behandlet, kan nevnes:

- Samisk Vitenskapelig Høgskole
- ansettelse av språkforsker og seksjonsleder-vikar
- ansettelse av rettighetsforsker
- annonsering av seksjonslederstillinger fra 1. januar 1989
- budsjettsaker
- tildeling av Israel Ruongs stipend
- regnskap og årsmelding 1986.

Styret har vært representert ved landsmøtene til de samiske hovedorganisasjonene.

1.2 Arbeidsutvalgsmøter

Arbeidsutvalget har avholdt 2 møter i løpet av året. Av saker som arbeidsutvalget har behandlet kan nevnes:

- Instituttbestyrerstilling
- forlengelse av vikarperioden for instituttbestyrer.

I tillegg kommer de saker som er nevnt under pkt. 4 1.

I forbindelse med styremøte i København, ble det også avholdt et møte med generalsekretær Fridtjov Clemet, der representanter fra Nordisk Sameråd, styrets arbeidsutvalg og instituttets administrasjon var til stede.

Her ble følgende temaer tatt opp:

- Samisk Vitenskapelig Høgskole
- deling av seksjon for næring, miljø og rettigheter
- styrets prioriteringsplan hva angår flere faste stillinger
- problemet med at så stor prosent (36%) av midlene kommer eksternt.

Styremøter har hittil vært avholdt om våren (mai) og om høsten (oktober). I forbindelse med Nordisk Ministerråds nye budsjettprosedyrer, hvor melding om tildeling av neste års budsjettmidler først blir sendt i desember

året før budsjettåret, må også styret endre sine møtetider. For at administrasjonen skal ha et budsjett å holde seg til, må første styremøte holdes i januar, hvor årets budsjett, neste års og langtidsbudsjett blir behandlet. Vårmøtet kan da holdes i mai–juni. Hvis nødvendig, og hvis økonomien tillater det, kan flere møter avholdes i henhold til instituttets statutter.

2. Språk og kulturspørsmål

2.1 Arbeidet generelt

Seksjonsleder: Alf Isak Keskitalo

Konsulent Karen Ellen Gaup har studiepermisjon og Klemetti Nækkælæjærvu fungerer som vikar.

Det er opprettet ny samisk professor II-stilling. I den forbindelse blir også samisk hovedfagsstipend utdelt. Ole Henrik Magga er ansatt i professor II-stillingen, men hovedfagsstipend er ikke utdelt i år.

Samisk psykiatri forprosjekt er kommet i gang, cand. polit. Vigdis Stordahl er prosjektleder.

Seksjonens ansatte har i 1987 besvart mange forespørsel og har holdt foredrag og forelesninger.

2.2 Duodji

Prosjektleder: Marianne Nilsson

Finansiering: Nordisk Samisk Institutt

Skinerberedningsprosjekts medarbeider: Klemet Ole Buljo

Arbetet har bestått i koordinering og beredning av projektet. 2 seminarer har hållits under projektet. Ett större med utbildningsfrågor för duodji i focus (särskild rapport från seminariet sammanställd). Det andra seminariet diskuterade museifrågor i nordiskt perspektiv. Föreläst om duodji vid högskolan i Alta, medverkat med föredrag och samarbetat med Sami-Duodji och planering av slöjdverkstäder speciellt skinn samt varit ledare för en kvällskurs i skinnerberedning. Handlagt instituttets duodji-frågor. Deltagit i kurs om dokumentation. Under hösten planerat för insamlingsarbete om samiska mönstertraditioner.

Skinnpjrojekt

Projektets praktiska del avslutat i juni (Marianne Nilsson och Klemet Ole Buljo).

Rapport från garvarförsöksstationen om försök, vidare har ett utvecklingsarbete startat för att framställa redskap, utifrån de erfarenheter som gjenstå vid skinnförsöken samt utbildning av garvare vid garvarförsöksstationen i Köpenhamn. Marianne Nilsson tjänstledig 20 dagar under året.

2.3 Språkforskning: Sami syntaks og fraseologi

Prosjektleder: dr. philos. Ole Henrik Magga

Finansiering: Instituttets eget budsjett

Dette prosjektet ble planlagt allerede ved instituttets etablering av avdøde prof. Israel Ruong. Arbeidet har mer karakter av et forskningsprogram enn et enkelt prosjekt. Det har hittil vært finansiert både over instituttets eget budsjett og ved at prosjektarbeidere (Ole H. Magga) selv har søkt og fått midler utenfra (Norges Almenvit. Forskningsråd, Norge). Publikasjoner fremgår av tidligere årsmeldinger.

Ole Henrik Magga har med dette prosjekt forsvart sin doktoravhandling ved Universitetet i Oslo. Dette er nærmere redegjort i årsberetningen for 1986. Han har vært ansatt som språkforsker til 13.2.1987. Tema i dette arbeidet har vært infinitivsyntaks, infinitiv i andre funksjoner enn i predikat. I tillegg har han vært dataansvarlig ved Instituttet. Han har representert Nordisk Samisk Institutt som sekretær/leder for Samisk Språknemnds utvalg, som tilpasset bruk av samisk språk i datasammenheng. Utvalgets arbeid ble ferdig i 1987.

John Henrik Eira var sykemeldt store deler av 1987. Han fortsatte arbeidet med Skånlanddialektens lydsystem. Arbeidet er ikke ferdig.

Han hospiterte en mnd. ved Universitetet i Oslo i forbindelse med sitt prosjekt. Han har deltatt i foredragsvirksomhet, undervisning, språkkon-sulent- og tolkingsvirksomhet for Instituttet, fungerte som rådgiver for Ardis Ronte og Asbjørn Skåden i deres prosjekt.

Professor II-stilling

Stillingsleder: professor Ole Henrik Magga

Finansiering: Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF)

Stillingen er etablert som et tilbud fra NAVF. Stillingen utgjør 1/4 av helstilling, 3 mnd. pr. år.

Hovedarbeidsområde er utdannings- og rådgivningsvirksomhet, og ledelse i NSI språkforskningsvirksomhet.

Prof. Ole Henrik Magga tiltrådte i denne stillingen 15.2.1987.

2.4 Samisk historie- og kulturforskning

Prosjektleder: Nils Ole Anti

Finansiering: Kommunal- og Arbeidsdepartementet

Følgende steder er med:

a)	Vassdalen Narvik kommune Nordland fylke	Feltarbeidere: Åge Nordkild og Elisabeth Klæboe, Bjerkvik. Samle og merke samiske stedsnavn på NGO-kart. Intervjue eldre folk om ressursbruken og avfotografere stedsnavn. Tilpasses til skolebruk. Narvik kommune har for 1987 bevilget kr 10 000,-.
b)	Tana, Finnmark fylke:	Bistand til Tana museums- og historielag angående budsjett/søknad om støtte til oppstartning av innsamlingsarbeid i Vester Tana og Smalfjordområdet.

- c) Porsanger, Finnmark fylke: Kontakt med Norsk Folkemuseum ang. støtte til Porsanger slektsbokarbeidet som Hans Hansen/Geir Wulff holder på med.
- d) Spansdalen, Lavangen kommune Troms fylke: Feltarbeidere Åse Johnsen og Halgeir Johnsen har intervjuet på lydband eldre folk om bruken av området. Samlet samiske stedsnavn.
- e) Kontakt med Kåfjord sameforening v/Reidar Solberg om oppstartning av innsamling av samisk terminologi i jordbruk og fiske. Innsamlingsarbeidet er ikke kommet i gang, men Kåfjord kommune har bevilget for 1987 ca. kr. 5 000:–.

2.5 Samisk terminologi

Prosjektets betegnelse: Saami Terminology: Research, Implications and applications

Finansiering: NOS-H

Prosjektforsker: Samuli Aikio

Referansegruppe: Prof. Pekka Sammallahti, Prof. Olavi Korhonen, Aman. Nils Jernsletten

Samuli Aikio har arbeidet med forskningsrapport benevnt som disposisjon angående "Termarbeid og ordkonstruksjon" bestående av 5 kapitler. Rapporten er likevel ikke ennå helt komplett, men den vil fullføres i løpet av 1988. Ordlistene er ferdig, likevel mangler kommentarer angående: a) avisspråk, b) radiospråk, brosyreinnsamling, c) landbruksvitenskapelig fagsektor og d) vekstbetegnelser. Oversiktslister a–c samles i egen bok, med innføringstekst: "Ordlistekunnskap". Oversiktsliste d) vil være følgeskriv til forskningsrapporten inneholdende eksemplarer. Marja Sofia Aikio har vært medhjelper i arbeidet med innsamling av listene a–c.

Videre har referansegruppa holdt møte 27 10 87 med deltakere fra NSI, og i tillegg Paul Gælok. På møtet ble en enig om at S. Aikio forsetter i arbeidet til 31 3.88 og Aikio har anledning til å engasjere sekretær. Susanne K-Angeus arbeider 5 mnd. innen prosjektet høsten 1988. Paul Gælok foretar innsamling av lulesamisk fisketermer og sjøfartstermer, samt stedsnavn innsamling dersom en får midler.

2.6 Samisk psykiatri

Prosjektets betegnelse: Samisk psykiatri

Prosjektleder: cand. polit. Vigdis Stordahl

Finansiering: Sosialdepartementet

Utvikling av samisk psykiatri. Kulturelle komponenter.

Bakgrunnen for forprosjektet var en henvendelse fra Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) i Karasjok. De ønsket å utvikle tilnærings- og arbeidsmetoder innen samisk psykiatri, også et behov for å ha en

samfunnsviter (sosialantropolog) med i sitt team i presiseringen av tverrfaglige problemstillinger i feltet mellom psykiatri og samfunns/kulturforskning.

I søknaden til forprosjektet ble følgende foreløpige problemområder skissert:

- forholdet mellom institusjon og samfunn
- forestillinger om mentale lidelser og terapi i det samiske samfunnet
- skissering av kulturelle komponenter i diagnostikk, terapi og profylakse
- skissering av forsknings- og evalueringsprogram.

2.7 Samisk språknemnd

Nordisk Samisk Institutt har fungert som sekretariat for språknemnda. I 1987 har språknemnda avholdt fire ordinære møter, samt et AU-møte. Språknemnda har utarbeidet midlertidig utkast til nye vedtekter, som Samerådet gjorde gjeldende fram til neste nordiske samekonferanse som avholdes 1989. En eget komite har tilpasset databruk innen samisk språk, og arbeidet ble fullført 1987.

Nordisk Sameråd har fått midler fra Ministerrådet (200 000 Dkr for 1987) som støtte til å opprette egen sekretærstilling for språknemnda. Samerådet har ennå ikke fått opprettet stillingen, og NSI fungerer som sekretariat for Språknemnda etter tidligere modell.

2.8 Israel Ruong stipend

Instituttets styre opprettet våren 1983 "Israel Ruong stipend" i forbindelse med hans 80-års dag. NSI vil på denne måten takke Israel Ruong for hans arbeid med samisk kultur- og historieforskning og på samme tid hans innsats innen samiske samfunn og organisasjoner og ellers hans daglige arbeid innen samisk kultur.

Stipendiet blir hvert år tildelt til en ung samisk forsker som arbeider med en av de forskningsgrenene som Israel Ruong har arbeidet med.

NSI's styre er ansvarlig for tildeling av stipendet og vedtar også stipendets størrelse.

Stipendet ble tildelt i 1987 til magister Harald Gaski.

3. Næringsliv

3.1 Forsøk med produksjon av smolt i indre Finnmark

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt (NSI)

Prosjektmedarbeidere: Skjalg Slettjord
Anders P. Siri

Samarbeid: Forsheim forskningsstasjon, Skjomen

Bevilgning (1985–1988) kr 707 000:-

Fiskeridepartementet, Kommunal- og Arbeidsdepartementet.

Av ca. 30 liter røyerogn strøket i 1986, ble det svært dårlig resultat, da bare ca. 1 000 yngel ble utklekket.

Det ble i 1987 av ca. 600 røye strøket ca. 30 liter røyerogn. Disse er på klekkeri i Skjomen.

Finansiering av resten av prosjektet er ikke løst.

3.2 Reindriftsavtalens økonomiske, sosiale og etniske virkninger

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt (NSI)

Prosjektmedarbeidere: Mikkel Nils Sara

Finansiering: Reindriftens Utviklingsfond (N)

Prosjektet kom i gang 15 10 84 og ble avsluttet i sin aktive fase 31 12 1987.

Om prosjektet kan kort sies:

En vil forsøke å vise hvordan reindriftshusholdet har tilpasset seg forskjellige gitte forhold og hvordan husholdene tilsammen har utgjort et reindriftssamfunn med tradisjonell, innebygd fleksibilitet til å bestå trass i fluktuasjoner i ressurs-situasjonen. I en endringsprosess der indre og ytre faktorer virker inn, vil husholdene måtte finne nye tilpasninger som i sin tur virker inn på den enkeltes rolle, status og mulighet innenfor reindriftssamfunnet.

I et større perspektiv er reindriftssamfunnet selvsagt også påvirket av den generelle minoritetspolitikk. Selvom reindriftssamfunnet ser ut til å beholde sin karakter som en vesentlig faktor i det samiske samfunn, opplever det vanskeligheter som følge av generell samepolitikk. Spørsmålet i dette perspektiv blir: Hvordan forene rene næringspolitiske mål med kulturpolitiske mål?

Prosjektrapporten vil bli trykt i Diedut-serien i slutten av 1988.

4. Miljø

4.1 Kombinasjonsnæringer i samiske bosettingsområder

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Prosjektmedarbeider: Jens H. Mosli

Finansiering: Kommunal- og Arbeidsdepartementet

Prosjektmedarbeideren har også i 1987 arbeidet som utreder for en interdepartemental utredningsgruppe som har som mandat å komme med konkrete forslag på hvordan kombinasjonsnæringene skal styrkes samt undersøke mulighetene av å samordne tiltak utenom næringsavtalene og tilpasse dette til eksisterende ordninger i avtaleverkene.

Gruppen har formulert 3 mål for sitt arbeid:

1. Utjevne ulikheter skapt av dagens næringsavtaler.
2. Sikre inntektsgrunnlaget for kombinasjonsutøvere og derigjennom å opprettholde bosettinga i samiske områder.
3. Sikre en bedre samfunnsøkonomisk utnytting av det lokale ressursgrunnlag.

Utredningen er nå inne i sluttfasen og vil foreligge medio juni.

Prosjektmedarbeideren har vært medlem av rådgivningsgruppen for Jostein Hansens prosjekt i NSI's regi og har deltatt på 3 rådgivningsgruppemøter og en ukes befarung til Shetland.

Foredrag er holdt for:

Samenes Landsforbund, landsmøte i Svanvik.

Norsk landbruksakademikerforbund, konferanse i Tromsø.

Miljøverndepartementet, konferanse i Tromsø.

Representerte NSI på møte med Direktoratet for miljø og naturvern i Trondheim angående nye lakseforskrifter.

4.2 Planeringsmetodik i renskøtsel

Prosjektansvarlig: Nordiskt Samiskt Institut (NSI)

Prosjektmedarbeidere: Lars P. Niia

Prosjektet "Renskøtsel och naturresursplanering" som startade 1987 har i och med att anslagsansökan inlämnats till Byggeforskningsrådet i Stockholm i september samma år ändrat namn till "Planeringsmetodik i renskøtsel". Besked om anslagsbeviljning förelåg ej under 1987.

Arbetet fortsätter i enlighet med upprättat projektförslag. Projektledaren har under våren deltagit i en 5-veckors kurs i Kiruna anordnad av Chalmers Tekniska högskola och Space-tek med syfte att lära sig grunderna i fjärranalys och geografiska informationssystem. Under hösten följdes kursen upp med ett projekt. Tryckt rapport föreligger i början av 1988. Tidsåtgång för kursen är beräknad till 50%.

Hittillsvarande arbete har också presenterats dels vid Uppsala universitet i mars och dels vid av Lantbruksstyrelsen anordnat seminarium i Luleå i oktober. Vidare har projektet presenterats genom några tidskriftsartiklar.

4.3 Petroleumsvirksomhetens økonomiske og sosiale konsekvenser for samisk bosettingsområder

Prosjektansvarlig: Nordiskt Samiskt Institut (NSI)

Prosjektmedarbeider: Cand. polit. Jostein Hansen

Finansiering: Olje- og Energidepartementet

Politisk styringsgruppe: Førstekonsulent Johan A. Alstad (OED)

Byråsjef Wenche Brenna (KAD)

Faglig referansegruppe: Jens H. Mosli, NSI

Ragnar Nilsen, FORUT, Univ. i Tromsø

Terje Brantenberg, Univ. i Tromsø

Steinar Pedersen, NSI

Lars Krogh, NIBR/Alta

Litteraturstudiene ble fortsatt våren 1987.

Det ble foretatt en studietur til Shetland 22.–29. april sammen med R. Nilsen og Jens H. Mosli. Denne turen resulterte i et arbeidsnotat på 35 s. om "Shetland og Oljevirkosmheten".

Det er avholdt fire møter i den faglige referansegruppa i Tromsø.

I perioden 13.10–22.10 oppholdt prosjektmedarbeider seg på FORUT, Univ. i Tromsø.

Prosjektmedarbeider er nå i full gang med utskrivning av Statusrapport for prosjektet. Det blir her lagt opp til et komparativt perspektiv på petroleumsvirksomheten, med systematisering av erfaringer fra norsk petr. v., Shetland, Canada og USA.

4.4 En nærmere og mer helhetlig vurdering av de samiske interessene i forbindelse med videreføring av samlet plan for vassdrag

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt (NSI)

Prosjektmedarbeider: Svein Ottar Helander

Finansiering: KAD, MVD, LD, OED, RUF.

Prosjektets tidsramme var fra 1.06.86 til 31.05.87, men ble utvidet til 31.12.87.

Det utføres etter oppdrag fra miljøverndepartementet som også forestår finansieringen. For prosjektet var det nedsatt en referansegruppe som besto av representanter for de samiske organisasjonene.

Prosjektet var todelt:

1. Et prosjekt- og vassdragsorientert utredningsarbeid.
2. En helhetsvurdering av St. meld. nr 63 (1984/85).

Arbeidet hittil har vært konsentrert om den prosjekt- og vassdragsorienterte del.

I arbeidet tok en utgangspunkt i en samisk nasjonal interesseartikulasjon. Denne anvendes lokalt i forbindelse med hvert enkelt vassdragsprosjekt ved å beskrive den samiske bosettingen og det samiske ervervslivet i tilknytning til prosjektområdene. Til slutt foretas en verbal beskrivelse av virkningene av en eventuell vassdragsregulering av de samiske interessene, som framtrer i den generelle omtalen av interessene og i beskrivelsen forbundet med det enkelte vassdragsprosjekt.

Utredningsarbeidet omfattet ca. 120 vassdragsprosjekter fra Finnmark til Hedmark.

Den del av prosjektet som er avsluttet er rapportert til Miljøverndepartementet. Det mangler gjennomgang av vassdragsprosjektet i hele det sydsamiske område.

4.5 Samiske næringsinteresser i Finland

Prosjektmedarbeider: Johannes Helander

Finansiering: Lapin Laainhallitus (Lapplands länsstyre)

Målsetningen med prosjektet er:

- utrede samiske næringers plass i dagens samfunn.
- utrede i hvilken grad samiske næringer blir tatt hensyn til i samfunnsplanleggingsarbeid på läns- og riksnivå.
- utrede eventuelle konflikter mellom ulike næringer.

Utredningen legger spesielt vekt på etnisitet og befolknings næringsstruktur. I år det samlet inn grunnmaterialet fra Enontekiö kommun og fra bygda Vuotso Sodankylä. Tilleggsinformasjon er hentet fra kommunene Enare og Utsjok. Institusjoner, tjenestemenn og privatpersoner er intervjuet. Informasjon er også hentet fra bibliotek, arkiv og fra lignende steder. Sluttrapport er under utarbeidelse.

På grunnlag av informasjon er det laget sammendragstabeller og tegninger for de nevnte områder. Tabellene og tegningene viser en oversikt over manntall og næringsstruktur. I tillegg til dette er det skrevet om kommunene og kommunenes næringer.

I tiden da skrivarbeidet ble gjort ble informasjon gjennomført bl. a. med intervjuer fra både bibliotekene og arkivene.

Prosjektets referansegruppe har holdt møte 9.10.87 i Rovaniemi.

Johannes Helander holdt foredrag om:

Samekulturen, på seminaret i Enare 27.6.87.

Foredragets innhold var om samiske næringer, på grunnlag av prosjektets forskningsresultat.

Prosjektet hadde et opphold i tiden 1.1.–28.2., da Helander vikarierte som seksjonsleder i seksjon for næring, miljø og rettigheter.

5. Rettigheter

5.1 Historisk/juridisk forskning

5.1.1 Lokalhistorien för en lappby

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institut (NSI)

Prosjektmedarbeiter: Kaisa Korpijaakko

Huvudsyftet med det rätthistoriska forskningsprojektet "en lappbys historia" är att kartlägga olika rättsuppfattningar och -seder inom ett begränsat samesamfund. Rounala lappbyn i forna Torne lappmark. På grund av det för forskningsuppgiften aktuella forskningsmaterialet skall utredningen dock samtidigt tjäna som en slags "miniatyrhistoria" för ifrågavarande området: man kommer att i detalj följa släktenas, t. o. m. individernas skeden och öden genom tiderna. Dessutom erbjuder materialet rikligt med uppgifter angående Ortsnamn, boningar, byggnader, kläder, åkredskap, redskap med mera kulturhistoriska fenomen.

Den kartläggning som gäller samfundets rättsuppfattningar och rätts seder skall koncentrera sig i olika viktiga samhälleliga institutioner och fenomen såsom: markanvändningen och de olika näringarna; äktenskapet och övriga familjerelationerna; kvinnans ställning i samhället överhuvudtaget; arvsreglerna; institutionerna omkring rättsvård; rättsederna angående brott, brottslighet och straff; äran; handeln etc. etc.

Det primärmaterial som behövs för undersökningen har till största del redan blivit samlat, och man har delvis kunnat övergå till själva skrivningsarbetet. Preliminära handskrifter angående vissa begränsade temor omkring undersökningen är redan färdiga.

5.1.2 Har lappcodisillen vært anvendt på andre næringssektorer enn rein-drift?

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt (NSI)
Prosjektmedarbeider: Steinar Pedersen
Finansiering: NSI

Store deler av 1987 har gått till innsamling av arkivstoff. I løpet av året har prosjektmedarbeider hatt lengre opphold ved Riksarkivet, Oslo, Statsarkivkontoret, Tromsø og Oulun Maakunga-arkisto, Oulu.

Det innsamla materialet er nå under bearbeidelse, og det ser ut til å kunne gi relativt mye ny viten om kodusillens praktiske anvendelse. Dette gjelder både i forhold til hovedproblemstillingen, og til spørsmålet om kodusillen gjaldt i grenseområdene mellom Finnmark og Finland, etter at Finland ble russisk storfyrstedømme i 1809.

I forbindelse med prosjektet er det også publisert en artikkel "The Lappcodicil of 1751 – Magna Charta of the Sami? (Mennesker og rettigheter, nr. 3. 1987, Oslo).

6. Utdanning og informasjon

6.1 Generelt om seksjonen

Elina Helander var seksjonsleder de tre første månedene, Asta Balto i april og mai. De fem siste månedene var Gudrun Eliisså Eriksen seksjonsleder. Laila Palojærvi er seksjonens konsulent. Seksjonen har hatt 6 medarbeidere i prosjektarbeid.

Følgende prosjekter har vært i gang ved seksjonen: Samiske leseplaner, Vurdering av samiske leseplaner, Samiske barns oppvekstår i Jokkmokk og Karasjok, Film- og videokatalog og Førstespråket hos samiske skolebarn.

Samisk Institutt arrangerte reise til Urbefolkningens skolekonferanse i Canada 8.–13.6.87.

På konferansen deltok representanter for: Samisk Institutt, Sameskolestyrelsen, Samisk Utdanningsråd, Samisk lærerlag, Samiske musikeres forening, Samiske kunstneres forening, Nordisk sameråd, ialt 7 deltakere. Reise og opphold ble finansiert med midler fra det norske Kommunal- og arbeidsdepartementet, Kultur- og vitenskapsdepartementet, Utenriksdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet, Svenska Institutet, Statens kulturråd i Sverige og det finske Undervisningsministeriet.

Samisk Institutt arrangerte samisk kvinneforskningsseminar 2.12.87 i Kautokeino. Seminaret var en del av Instituttets forberedelser til oppstartingen av kvinneforsknings- og likestillingsprosjekter i 1988.

Formålet med seminaret var å belyse en del grunnleggende aspekter ved kvinneforskning og å finne frem til brukbare strategier når det gjelder organisering og finansiering av samisk kvinneforskning ved Samisk Institutt.

Midler til gjennomføring av seminaret ble bevilget av NAVF.

Seksjonen har spesielt sørget for kontakter på finsk og svensk side.

6.2 Historieboka

Historieboka "Olbmot ovdal min" er ennå ikke utgitt, men det er fremdeles mulig å få prøveeksemplarer av boka ved henvendelse til Instituttet. Dokumentinnsamlingen "Doložat" er utgitt i slutten av desember 1986.

Videreføring av historiebok-prosjektet var satt opp på budsjettforslaget for 1983–1988, men ble utsatt ved den endelige budsjettrevideringen. To videreføringsprosjekter er satt opp på 1989 budsjettet.

6.3 Leseplaner og læremateriale

NSI har i perioden 1978–1982 utarbeidet samiske læreplaner for grunnskolen.

Lærer Seija Guttorm har utarbeidet en lærebokserie i morsmål for 5. klasse. Lærebøker (ialt 4 bøker) og veiledningsbok for lærere er utgitt i 1985. Siste delen av denne serien ble utgitt i 1987.

I 1985 startet Seija Guttorm med arbeidet om tospråklighet i grunnskolen i Utsjok. Rapporten ble utgitt i 1987 i Diedtuserien.

Aimo Aikio var i perioden 1.6.87–31.12.87 engasjert som prosjektarbeider. Prosjektets tittel var Vurdering av samiske læreplaner. Målet var å undersøke hvordan de ulike læreplaner kan sammenfattes og samordnes og hvilke muligheter og begrensinger de ulike skolesystemene representerer med hensyn til samarbeid om skolespørsmål. I forbindelse med prosjektet ble det arrangert et seminar for samiske lærere og skolemyndigheter 23.–24.11.87 i Kautokeino. Til gjennomføring av seminaret fikk Instituttet midler fra Samisk Utdanningsråd i Norge og fra Undervisningsministeriet og Skolstyrelsen i Finland. Aimo Aikio har levert rapport om prosjektarbeidet.

Film- og videokatalog

Målet med prosjektet er utarbeiding av en katalog over filmer om samer og samiske forhold. Katalogen skal omfatte filmtittel, innhold, produsent, produksjonssted samt hvor man kan få tak i den enkelte filmen. Dette arbeidet er en del av oppbyggingen av et læremiddelsenter. Astrid Turi Gaup har arbeidet med prosjektet på deltid fra midten av mai. Prosjektet er tildelt midler fra Samisk utdanningsråd i Norge og fra Skolstyrelsen i Finland. Katalogen blir ferdig i løpet av 1988.

6.4 Samiske barns oppvekstkår før skolealderen

NSI startet opp med ett nytt prosjekt "Samiske barns oppvekstkår før skolealderen" i 1983. Formålet med prosjektet er å kartlegge samiske barns kulturelle og samfunnmessige forhold på ulike nivåer og bedre samiske barns oppvekstkår bl. a. i barnehager og forskoler.

Prosjektet er igangsatt i det lulesamiske området Jokkmokk. Sosionom Inga Britt Blindh er engasjert som forsker fra og med 1.4.1983. Prosjektet har to hoveddeler: utvikling av en teoridel og innsamling av materiale i Jokkmokk.

Forskningsprosjektet i Jokkmokk forsøker å finne svar på spørsmål som: Hva skal samebarna oppfostres til? I hvor stor grad påvirker det samiske samfunnet samebarnas oppvekst, og hvor stor er påvirkningen fra majoritetssamfunnet? Kan man oppfostres til å bli delaktig i flere kulturer? Hvordan virker samspillet mellom to kulturer på barnas tankeverden? Hvilke sosialiseringenheter er dominerende i samebarns oppvekstmiljø?

Forskeren har i 1987 gjort ferdig den teoretiske delen av prosjektet.

Det andre prosjektet med samme tema ble igangsatt høsten 1986 i Karasjok og forventes å vare i 3 år. Cand. polit. Asta Balto er engasjert som prosjektarbeider f. o. m. 1986. Prosjektet blir finansiert med midler fra Forbruker- og administrasjonsdepartementet i Norge. Prosjektet tar sikte på å undersøke etnisitet, ulike aktiviteters innhold, hvordan barn selv uttrykker sin hverdag, hvordan de gir uttrykk for sitt kjønn og sin etniske identitet og hvordan deres situasjon i dagens samfunn er.

Feltarbeidet i 1987 omfattet to uker i en barnehage. Resultatene ble senere lagt frem for foreldre og barnehagens ansatte på et møte. Forskeren har også bearbeidet notatene fra feltarbeidet, systematisert og analysert materialet.

I tillegg har forskeren videreført studiene med relevant litteratur. Ellers tar hun del i ulike aktiviteter i lokalsamfunnet. Som eksempler kan nevnes samarbeid med Barn- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), som foreleser for lærere og foreleser på kongress for nordiske forskere. For Sàmi Searvi (samisk forening) deltar hun i et prosjekt om etablering av et samisk aktivitetscenter.

6.5 Førstespråket hos samiske skolebarn

Prosjektets mål.

- undersøke hvordan samiske skolebarn bruker sitt førstespråk, og på den måten få kunnskaper som kan komme til gode en undervisning som tar hensyn til samiske barns språkbakgrunn og språklige ferdigheter.
- bidra til å skape et bilde av det samiske språkets stilling i Sverige
- bidra til å utvikle kunnskaper om hvordan et minoritetsspråk forandrer seg når det kommer i kontakt med rikets hovedspråk.

Forskningsresultatene skal kunne danne grunnlag for utvikling av gode læremidler og for planlegging av hensiktsmessige undervisningsmetoder. Resultatene skal også være til hjelp ved utarbeiding av språkdignoseeringsmaterieell som gjør valg av riktig undervisningsmetode lettere.

Dette prosjektet bli egangsatt 1.7.87. Fil. kand. Mikael Svonni er prosjektansatt på deltid. Prosjektet finansieres med midler fra Skoløverstyrelsen i Sverige og varer til våren 1990. Prosjektet gjennomføres i skolene i Kirunaområdet. Prosjektet er et samarbeid med universitetet i Stockholm.

6.6 Samisk arkiv

NSI planla allerede i begynnelsen av sin virksomhet å etablere et særskilt Samisk arkiv. På bakgrunn av NAVF's forskningsprogram (1985) har NSI søkt om midler til arkivprosjektet. NAVF oppfordret i 1986 Insituttet om å nedsette en arbeidsgruppe til å utrede arkivspørsmålet mer konkret, og bevilget midler til dette. Arbeidsgruppen utgav rapport i januar 1987.

6.7 Annet undervisningsarbeid

Seksjonen har hatt ett samarbeid med høgskolene i de nordlige områder. Elina Helander har holdt forelesninger og gitt undervisning i samisk språk og tospråklighet i høgskolene i Luleå og Alta.

6.8 Dieđut

Instituttet utgir tidskriftet "Dieđut". Formålet med dette er å informere om Insituttets virksomhet.

Følgende 2 nummer av Dieđut er utgitt i 1987.

1987:1 Sàmi Insituthta 10-jagi ávvudeapmi. (10-års jubileum)

1987:2 Dutkanraporta sàmemànàid guovttegielatvuoda birra Ohcejoga vuolledàsis (1–6 lk)/Seija Guttorm

Årsberetning for 1986 er trykt i offset uten tilknytning til Dieđut-serien.

6.9 Annen informasjonsvirksomhet

Insituttets informasjonsvirksomhet skjer fremdeles ved korrespondanse, møtearrangementer og forelesninger bl. a. for besøkende grupper. Som informasjonsmaterieell har instituttet distribuert Dieđut, årsberetninger og litteraturlister. Seksjonen har utgitt informasjons-hefte på 4 språk om NSI:s virksomhet. Seksjonen har også utgitt det første nummeret av Diehtogiisà, Samisk Institutts informasjonstidskrift. NAVF (Humanistisk forskningsråd) har bevilget penger til trykking av Diehtogiisà.

Seksjonen har utarbeidet en håndbok om samene for Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge. Boka blir utgitt i 1988. Seksjonen har også gjort ferdig materieell om samisk språk til UNESCO.

NSI har i samarbeid med Finnmark fylke og Nordisk Video laget dokument-video om tospråklighet. Videon ble ferdig i 1987.

7. Temadager

Temadagene ble avviklet 3.–4.12.87. Målet var å gi innsikt i forskningsmetodikk vedrørende undervisning og utdanning, og å få i gang diskusjon om forskningsmetoder, forskning om det samiske samfunnet, språket, kulturen osv. og hvilke problemer som kan oppstå i forbindelse med slik forskning.

8. Framtidsplaner

Som grunnlag for Nordisk Samisk Institutt (NSI) framtidig virksomhet må være Instituttets nåværende ordning, målsetninger og arbeid som allerede er satt i gang. Instituttets arbeid er å hjelpe hele den samiske befolkning. NSI må arbeide slik at den samiske befolkning aksepterer instituttets virksomhet. I tillegg til dette stiller forskningsverden sine krav i forhold til det som er vanlig. Her er det snakk om kompetanse krav. Dette betyr at Instituttets virksomhet er bundet til andres forventninger og syn. I forbindelse med dette kan man f. eks. nevne at samiske organisasjoner har krevd at Instituttet ska gi utdanning på høgre nivå. Instituttet har tilegnet seg visse arbeidsmåter og ordninger. Hittil har NSI lagt vekt på humanistisk forskning og dessuten samfunnsvitenskapelig og naturvitenskapelig forskning. Særskilt kan nevnes språk, rettigheter, næringsliv, sosialisering og forskning om skole spørsmål. Instituttet forsker og arbeider med saker som til enhver tid er viktige eller aktuelle.

Økonomien styrer også Instituttets virksomhet. NSI har lite midler på budsjettet til forskning og utredninger, og Instituttet må derfor søke om midler gjennom andre kilder. F. eks. medfører dette strenge pengeprioriteringer og at viktige arbeidsområder må utelates. Finansieringskildene påvirker også i stor grad forskningsinnholdet.

Mange viktige arbeidsoppgaver blir ugjort på grunn av manglende kompetente forskere. Det hender også at noen resultater ikke er faglig akseptable. Derfor er det nødvendig å rekruttere studenter og forskere til samisk forskning og gi dem utdanning. I denne forbindelse er det nødvendig å huske på at NSI burde få folk fra forskjellige steder i den samiske verden. Hvis man skal rekruttere folk, må Instituttets status forhøyes slik at folk oppmuntrer til å ta arbeid ved Instituttet. Det må også opparbeides tilfredsstillende forsknings- og utdanningsmiljø, hvor studenter og forskere kommer og hvor samenes kompetanse kan bygges opp. Forskjellige høgre forskningsstillinger må opprettes slik at rekruttering kan realiseres og Instituttet kan likestilles med andre høgre forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Man må også fortsatt forsterke forbindelser mellom NSI og samiske samfunn.

I 1984 årsberetning er framtidig stillingsstruktur beskrevet. Den samiske vitenskapelige høgskole kan opprettes på Instituttets nåværende struktur eller på annen måte tilknyttes til Instituttet. Den 13. samekonferanse i Åre 13.–15. aug 1986 uttalte at:

''Høgskole- og forskningsarbeid må fremmes snarest mulig. Det er nå nødvendig å konkretisere planer og hvordan dette skal bygges opp. Det er naturlig å utvide Nordisk Samisk Institutt slik at det kan ivareta en slik utdanning og forskning, og slik bli en forsknings- og høgskoleinstitusjon.''

Instituttets organisering i fagseksjoner bør opprettholdes fordi dette gir en fleksibel arbeidsform som omfatter forskningsemner i Instituttets ar-

beidsområder. Seksjon for næring-, miljø-, og rettigheter bør deles slik som styret har foreslått.

Høgskolen inneholder f. eks. forskning, høgre utdanning og lærerutdanning. Samisk vitenskapelig høgskole er nordisk og har særskilte statutter, administrasjon, finansiering og utdannings- og forskningskompetanse krav. Høgskolen har et klart senter og filialer. På senteret er hovedutdanningsspråk og hovedforskningsspråk samisk.

Det har helt fra starten av instituttet vært en viktig oppgave å bygge instituttet til å bli en dokumentasjonsentral om samiske forhold. Målet er å samle dokumentasjonsmaterialet på de fleste fagområder som har relevans for samisk samfunnsliv, språk og kultur. Slike samlinger bør videre systemiseres, og om disse må informasjon gis til andre. For dette arbeidet behøver man en særskilt stilling og for arkiveringen av materialet bør opprettes lokaler. Til lønns- og virksomhetsutgifter bør midler bevilges.

I de ti årene Nordisk Samisk Institutt har eksistert har Instituttet greid å bygge opp samisk kompetanse, arbeide med samiske saker som er viktige for samene og å koordinere samiskvirksomhet på nordisk nivå.

Det har oppstått ett presserende behov for å bygge opp et eget forskningsbibliotek ved instituttsjonen. For å bygge opp et godt forskningsbibliotek er det behov for midler til avlønning av bibliotekar og til anskaffelse av vitenskapelig litteratur.

NSI har ikke klart å gi allsidig informasjon om sin virksomhet til det samiske samfunn og andre. Instituttet mangler enda enklere utredninger om sin virksomhet. Til slik informasjonsvirksomhet bør særskilte midler avsettes.

Som serviceorgan for den samiske befolkningen vil Instituttet bygge opp kompetanse innen databruk. Det skal legges særlig vekt på flerspråklig bruk av datateknologi. Situasjonen for samisk språk i datasammenheng ville bli uholdbar dersom det ikke tok del i den nye utviklingen. Instituttet har allerede opparbeidet seg en generell innsikt innen dataområdet. For å komme videre innen dette området, er det behov for midler til anskaffelse av formålstjenlige av f. eks. tilbud i samisk databruk.

Da Instituttets nåværende stillingstruktur ble vedtatt, var tanken i første omgang å tilsette personal etter virksomhetens behov og rekruttere personalet etterhvert som de blir ferdige med studier på forskjellige steder og fagområder. Nå må man ta mer hensyn til ansattes interesser og vurdere lønnsmessige forhold.

Nordiskt konstcentrum

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg
SF-00 190 Helsingfors
Tel. 358-(9)0/668 554

Styrelsen

Nordiskt konstcentrums styrelse består av tio styrelsemedlemmar, två från varje land, av vilka en från varje land bör vara utövande konstnär. Varje styrelsemedlem har en personlig suppleant.

Styrelsens sammansättning för perioden 1.1.86–31.12.87: Danmark: Birthe Kronkvist, Jørgen Tang Holbek (suppl.), Ole Wildt Pedersen, Hanne Lundblad (suppl.), Finland: Paul Osipow, Stig Fredriksson (suppl.), Fredrik Forsberg, Olavi Tapio (suppl.), Island: Sólrún Jensdóttir, Þórunn J. Hafstein (suppl.), Sigrún Gudjónsdóttir, Örn Thorsteinsson (suppl.), Norge: Ingun Bøhn, viceordförande, Nils Eger Pettersen (suppl.), Gerd Hennem, Per Hovdenakk (suppl.), Sverige: Matti Nurmi, Leif Bolter (suppl.), Bengt Skoog, ordförande, Kerstin Jacobsson (suppl.).

Birthe Kronkvist avgick den 15.8.87 och hennes uppgifter sköttes av Jørgen Tang Holbek under resten av perioden.

Styrelsen sammanträdde till möte den 5.–6. mars 1987 på Sveaborg och den 24.–25. oktober 1987 i Oslo. Styrelsens arbetsutskott (ordförande, viceordförande och intendenten) sammanträdde den 5.2.1987 och den 6.8.1987 på Sveaborg.

Personalen

Birgitta Lönnell (intendent), Maaretta Jaukkuri (utställningssekreterare), Gertrud Sandqvist (informationssekreterare), Jón Sævar Baldvinsson (amanuens), Barbro Troberg-Böök (centrets sekreterare), Liisa Repo-Myllynen (bokförare), Anna Lybeck (byråsekreterare), Mirja Ruonakoski (receptionist/husmor tjänstledig 20.9.86–20.9.87), Bianca Gräsbeck (t. f. receptionist/husmor 21.9.86–28.2.87), Karla Wendt (t. f. receptionist/husmor 18.5.–11.9.87), Mirja Ruonakoski (receptionist/husmor fr. 22.9.87), Kari Siltala (vaktmästare fr. 16.2.87), Kirsti Berg (utställningsassistent på

timlönsbas), Susanna Lehtonen (assistent åt informationssekreteraren på timlönsbas till den 30.9.87), Rita Roos (biträdande informationssekreterare/redaktionsassistent för SIKSI på timlönsbas fr. den 19.10.87), Kari Vähäpassi (biblioteksassistent, översättare på timlönsbas), Anna Ylkänen (kanslist halvtid på timlönsbas), Hannu Kontinen (verkmästare halvtid på timlönsbas), Seppo Raunio (fr. den 26.2.87 utställningstekniker på timlönsbas). Därutöver har tillfällig hjälp använts som receptionist/husmor, utställningsvakter, för kontorsarbete, städning, utställningsmontering, varutransporter etc.

Utställningar 1.1.–31.12.1987

Utställningar på Sveaborg

Strandkasernen

5.3.–26.4.	Streif
8.5.–26.7.	Aurora 2
5.8.– 6.9.	Erik Dietman
12.9.–11.10.	Miklatun – Manhattan
16.10.–29.11.	Ismo Kajander
9.12.–31.1.	Clarus/Silla Jóhannesdóttir och Ina Salóme

Galleri Augusta

25.4.–24.5.	Byggnadskonst – Bildkonst
3.6.–22.7.	Lenke Rothman
1.8.–27.9.	Willy Ørskov

Andra utställningar

Sámi Dáidda

25.1.–23.2.	Völkerkunde-Sammlung der Hansestadt Lübeck
15.3.–21.4.	Uebersee-Museum, Bremen
2.5.– 1.6.	Rathaus, Salzgitter
11.6.– 6.7.	Deutsch-Finnische Gesellschaft, Bad Nauheim
26.9.– 4.10.	Contact Hamm 1987, Maximilianpark, Hamm
4.11.87–10.1.88	Museum für Völkerkunde, Wien

Litet format

2.5.–25.5.	Nordens Hus, Reykjavik
------------	------------------------

Ett annat landskap

19.2.–18.3	Bergen Kunstforening, Bergen
------------	------------------------------

Från Miklatun till**Manhatta**

8.1.–13.2.	Konstmuseet i Joensuu, Joensuu
8.3.– 5.4.	Upplands konstmuseum, Uppsala
30.4.– 7.6.	Södertälje konsthall, Södertälje
12.9.–11.10.	se Strandkasernen

J.S. Kjarval

10.1.–25.1.	Oslo Kunstforening, Oslo
-------------	--------------------------

Byggnadskonst – Bildkonst

29.11.86– 4.1.87	Köge Skitsesamling, Köge
8.1.–31.1.	Gl. Dok, Köpenhamn
15.2.– 1.3.	Listafelag Føroya, Tórshavn

6 finska grafiker

1.1.–12.2.	Listafelag Føroya, Tórshavn
------------	-----------------------------

Willy Ørskov

10.6.–27.7.	Göteborgs Konstmuseum, Göteborg
1.8.–27.9.	se Galleri Augusta

Borealis 3

18.6.–16.8.	Malmö konsthall
-------------	-----------------

Konkret i Norden

14.11.87–10.1.88	Amos Andersons konstmuseum, Helsingfors
24.1.– 6.3.88	Norrköpings konstmuseum

Bibliotek, arkiv

Under året har fortsatt katalogisering av bokbeståndet och nordiska konstkataloger skett.

Bibliotekarien har företagit resor till nordiska institutioner, främst för att utveckla ett samarbete för Centrets samling med diapositiv.

En enkät tillställdes under året konstabibliotek i Norden och sammanställning av materialet föreligger nu. Materialet har först nyligen börjat distribueras och de reaktioner vi fått har hittills varit mycket positiva.

Information

Pressreleaser har skickats ut till finländsk dagspress och nordisk fackpress inför alla utställningar och andra evenemang. Pressvisningar har likaså hållits (4–10 journalister per gång), där särskilt Ismo Kajander-ut-

ställningen fick uppmärksamhet. Information om extra evenemang har skickats ut inför varje tillfälle till vernissageregistret. Sommarbroschyren trycktes och levererades till institutioner m. m. i mars. Pressnotis om nya gästateljéer sändes till all nordisk dags- och fackpress (ca 600 st.). Information om centrets gästateljéer sändes till alla nordiska konstnärer som är anslutna till konstnärlig fackorganisation (januari). Brev med information om centret, samt kataloger och SIKSI sändes till 80 utvalda amerikanska konstkritiker (mars), och följdes sex veckor senare upp med ett brev om BOREALIS. Personligt brev till ca 50 nordiska konstkritiker med information om BOREALIS sändes i början av mars. Brev till ca 80 europeiska konstkritiker och fackpress om BOREALIS sändes i början av maj. Annelie Pohlen, Bonn, intendent för Bonn Kunstverein och konstkritiker i bl. a. "Kunstforum", inbjöds med betald resa till BOREALIS i början av maj, men avböjde tyvärr. Pressnotiser med påminnelse om pågående utställning har sänts till Helsingforspressen. Pressnotis om nya gästateljéer sändes åter ut i september till nordisk fackpress. Ny informationsbroschyr förbereddes (beräknas utkomma slutet av januari 1988). Brev och katalog om KONKRET I NORDEN sändes till ett tiotal kritiker och kännare av konkretismen i Norden.

Informations/redaktionsassistent Susanna Lehtonen slutade sin tjänst den 30. september. Den nya assistenten, Rita Roos, började sitt arbete den 19. oktober 87.

SIKSI

Nr 1/87 kom ut den 1. mars och handlade om landskapet. Nr 2/87 kom ut den 5. juni och handlade om konstsamlande/osamlad konst. Prenumeranterbjudande sändes i januari ut till alla konstnärligt fackanslutna nordiska konstnärer, samt till alla nordiska konstkritiker anslutna till resp. kritikerförbund, till alla nordiska folk- och specialbibliotek, samt konsthistoriska institutioner, till nordiska ambassader (genom resp. utrikesdepartement), till nordiska gallerier och konstitidskrifter (även int.) samt museer, till alla kommunkontor i Sverige och Finland, till teckningslärare i Finland och till konsthallar i BRD, Storbritannien och USA (tillsammans med försäljningserbjudande).

Nya försäljningsställen är:

Island: Svart A Hvidu, Reykjavik. Sverige: Galleri Leger, Galleri Wallner, Galleri Bernhardsson, Malmö och Galleri Bleue, Galleri Sten Eriksson, Stockholm. USA: ICA – The Institute of Contemporary Art, Chicago, Jaap Rietman Inc., New York och Untitles II Inc., New York. Från 1/87 har Stockholm, Malmö–Lund, Oslo och Helsingfors egna galleristannonssidor i varje nummer av SIKSI.

Den isländske ordinarie redaktören Adalsteinn Ingólfsson avsåg sig sitt uppdrag i mars 1987. I hans ställe kom den tidigare biträdande redaktören

Halldór Runolfsson, samt som ny biträdande redaktör konstkritikern Laufey Halgadóttir. Redaktionsmöten hölls den 12. februari i Köpenhamn och den 9. maj i Bergen.

SIKSI var representerat vid Stockholm Art Fair 1987 med eget stånd. Enkät om SIKSI sändes till ca 40 konstnärer och kritiker samt museifolk i juni.

Nr 3/87 kom ut den 2. september och innehöll 12 konstnärsprojekt som alla handlade om konstnärens förhållande till sitt material. Nr 4/87 kom ut den 1. december och handlade om tid som konstnärligt arbetsredskap, i vårt sätt att se på konst, och i det historiska sammanhanget.

Redaktionsmöte för hela redaktionen hölls i Reykjavík den 4.–9. september. Samtidigt passade redaktionen på att bekanta sig med isländskt konstliv och träffa Nordiska Konstförbundet, som höll sitt årsmöte i Reykjavík. Små redaktionsmöten, med en eller flera redaktörer plus chefredaktör har hållits under hösten i Oslo (oktober), Stockholm (oktober, december), Köpenhamn (oktober) och Helsingfors (september, december).

Erbjudande om prenumeration har gått till samtliga universitet med Scandinavian Department i USA, via Svenska Institutet. SIKSI har tagits upp till försäljning via subscriptionsfirman Art Consulting Scandinavia i USA.

Ett register har lagts upp över samtliga konstnärer som medverkat med projekt, bilder eller texter eller har blivit recenserade i SIKSI. De första två årgångarna innehöll material av eller om 200 nordiska och 3 icke-nordiska konstnärer, fördelade på land sålunda: Danmark – 34, Finland – 49, Island – 11, Norge – 40 och Sverige – 62.

Den enkät som sändes ut angående SIKSI under sommaren sammanställdes (se bilaga¹). Tidskriften sändes till Scandianavia Today-projektet i Tokyo och till Eighty-utställningen i Strassbourg.

Julkort

Årets julkort har en reproduktion av Olav Christopher Jenssen, norsk deltagare i BOREALIS 3. Samtidigt trycktes en upplaga om 500 ex utan text för försäljning.

Boklådan

Inköp av aktuell konstlitteratur och försäljning skedde som tidigare. Ny upplaga av boken katalogen distribuerades till abonnenter i september. Antal abonnenter: ca 1 100. Antal titlar i boklådan: ca 400.

Evenemang

1.–3. maj videoweekend i Strandkasernen kl 12–18, ny norsk och finsk konstvideo. 9.–10. maj kl 16 grönländske trumdansaren Rasmus Trygge-

¹ Här ej tryckt.

sen höll två föreställningar särskilt anpassade för barn i Strandkasernen. Ca 130 besökare sammanlagt. Den 30.–31. maj performancegruppen Værkstædet Værst uppförde ett stycke gjort för Nordiskt Konstcentrum, AFASI II, i tenalj v. Fersen. Ca 120 besökare på två föreställningar. Sommarnattskonsert den 7. och 14. juni (Rita Bergman, sång, Lasse Hirvi, piano, Olli Lehtinen, violin, Natalia Lehtinen, piano). Tema: romantisk musik. Ca 60 besökare sammanlagt. 1.–2. augusti, videoweekend i Strandkasernen, där filmer gjorda främst av elever vid Konsthögskolan i Stockholm i ett projekt lett av Marie-Louise Bergenstråhle-de Geer visades (ca 10 band). Dessutom visades fem danska videofilmer nonstop – p.g.a. detta kunde besökarna inte räknas, men kan uppskattas till 200 besökare. 3., 7.–9. augusti uppträdde den isländska dansgruppen Shita-group i Strandkasernen med en svit danser komponerade utifrån Erik Dietmans skulptur. Varje föreställning dansades en del av sviten. Uppskattningsvis 50–100 personer bevistade varje föreställning. Föreställningen recenserades i Helsingin Sanomat.

En rad Open Houses har genomförts för institutioner/organisationer på Sveaborg och för museipersoner, kritiker, gallerister, konstnärer och nyckelpersoner i offentlig förvaltning.

Museikatalog

Katalog sändes till abonnenterna i mitten av januari. Ny katalog sändes till abonnenterna i slutet av september.

Gästateljéer

Gästkonstnärerna på Sveaborg blev visade Konstakademien i Helsingfors av lärarna Hannu Väisänen och Silja Rantanen (29. oktober). Samtliga konstnärer deltog under den fyra timmar långa visningen och diskussionen.

Gästateljéverksamheten

Gästateljéverksamheten har fungerat väl under året.

Efter diskussioner på styrelsemötet i mars 1987 beslöts att samarbetet med Gerlesborgsskolan skulle upphöra. Samarbetet fortsatte till 30.6.1987 och har därefter upphört.

En ny och mycket fin ateljé invigdes i maj i Bergen. Nordiskt Konstcentrums viceordförande representerade Centret. Ateljén ligger i A/S United Sardines Factories Ltd's byggnad. Ett fyrtiotal nordiska konstnärer arbetar inom anläggningen. En mindre bostad ingår, den ligger ganska nära ateljén. I samband med invigningen i Bergen informerades nära 600 nordiska tidningar om det senaste tillskottet till våra gästateljéer och om gästateljéverksamheten över huvud. Diskussioner pågår angående gästateljéer också i Oslo. Ansträngningar görs även i Köpenhamn att få fram ateljé eller ateljéer därstädes.

Centret har kontaktats på nytt av Konstakademien i Göteborg som önskar inrätta fem nordiska ateljéer. Vi har tillställt dem information om krav på utrustning etc. som Centret ställer, om ateljéerna skulle drivas av NKC. Skulle ovannämnda projekt genomföras torde Centret behöva vidga budgeten för gästateljéverksamheten från 1988 eller 89.

En enkät har tillställts varje konstnär som bott i våra gästateljéer under 1987. Vi har gjort en sammanställning av svaren. Enkäten ger värdefulla och konkreta upplysningar. En enkät har på samma sätt tillställts de lokala arrangörerna. På Hässelby Slott kommer ett seminarium att äga rum omkring gästateljéverksamheten i mars 1988.

Förteckning över konstnärer som deltagit i gästateljéverksamheten 1987 bifogas¹.

Seminarier, förhandlingar, kontakter, konferenser

Januari

Kultursekreterare Niels W. Vogesen från Nordens Institut i Grönland besökte centret den 14.1.87.

Februari

En rad representanter från Nordiska rådet besökte centret i februari i samband med Nordiska rådets session i Helsingfors. De nordiska press- och kulturattachéerna inbjöds till Sveaborg den 10.2. för en diskussion om eventuellt utökat samarbete. Redaktionssekreteraren på den amerikanska tidningen Connoisseur besökte centret. Valands prefekt, Sven Robert Lundqvist, besökte centret den 16.2. för diskussion om samarbete med NKC och nordiska grafiker. Utredningssekreterare för Nordiska rådets utredning om det fortsatta kultursamarbetet i Norden besökte centret.

Mars

De finska konsthistorikernas förening hade ett möte på NKC. Den nordiska gruppen som arbetar med Konkret i Norden sammanträdde på NKC den 23.–24.3.87. ARLIS, föreningen för nordiska konstabliotek, hade förlagt sitt årsmöte till Helsingfors. Två av dagarna var förlagda till NKC.

April

Islands president Vigdis Finnbogadóttir med följe besökte konstcentret den 2.4.87. Presidenten som vid begynnelsen av konstcentret aktivt medverkade för dess tillkomst, tycktes mycket nöjd med resultatet. Finlands bildkonstakademi med rektor och professorer besökte centret den 9.4. och även här diskuterades möjligheter till samarbete. ICOM:s kommitté för

¹ Här ej tryckt.

internationella vandringsutställningar hade styrelsemöte på NKC några dagar i slutet av april.

Maj

Utrikesministeriet ordnade ett besök på NKC för de utländska diplomat-hustrurna i Helsingfors. Ett åttiotal arkitekter från Nordplan fick information om centrets verksamhet i samband med ett besök på Sveaborg den 19.5. Nordiska musik- och (konst-)journalister fick information om centret vid en lunch på Walhalla som Utrikesministeriet anordnade. De besökte också utställningen Aurora. NUNSKU:s utställningssekreterare och ordförande besökte centret i maj.

Juni

En grupp japanska journalister och konstkritiker besökte centret. De var inbjudna till Norden inför Scandinavia Today 1987.

Juli

FN universitetets administrativa råd, totalt ett 60-tal personer, besökte centret. Vård för den tillställning som anordnades var Finlands undervisningsministerium.

Augusti

Tvåhundra nordiska psykologer besökte centret och främst Ørskov-utställningen. Undervisningsministeriets lektorer i finska i utlandet besökte centret och Dietman-utställningen. Ett sjuttiootal personer deltog. En grupp italienska kulturarbetare besökte Centret och Dietman-utställningen. Ett trettiotal nordiska och utländska turistbyråchefer besökte Centret. Danska chefredaktörer för dagspress, inbjudna av finska UD, besökte Centret. Kevin Foxby, Swedish Information Service i New York, besökte Centret.

September

Sveriges riksdags kulturutskott tillbringade en eftermiddag på Sveaborg och Centret.

Oktober

Helena Lehtimäki, Helsingfors stad, var Centrets gäst. Nordens institut på Åland besökte Centret. 15 personer, Galleri 54, Göteborg besökte Centret. Den svenska och finska statssekreteraren för nordiska frågor besökte Sveaborg och visade stort intresse för NKC's verksamhet.

November

Lynn Perkins, forskare om miljöns inverkan på konst, tillbringade ett par dagar på Sveaborg, främst på Konstcentret och i gästateljéerna.

December

Borgå Handelslära­rinstitut, ca 30 personer, besökte Centret. Direktören plus medhjälpare från Föreningarna Nordens förbund i Helsingfors besökte NKC.

I augusti genomfördes Centrets årliga utställningsmöte i Malmö, i samarbete med Malmö Museum och Malmö Konsthall. En internationell och mycket kvalificerad panel medverkade till att göra seminariet intressant och lyckat.

Centrets Byggnader

Grundreparationen på Strandkasernen har framskjutits tills vidare och beräknas kunna inledas tidigast 1990. Den heltäckande kokosmattan som lades 1986 vid ytreparationen av Strandkasernen hade fått svåra fläckar som inte gick att tvätta och sålunda godkände Förvaltningsnämnden att de delar som var starkt nedsmutsade ersatts med nya till en kostnad av ca 35 000 FIM.

Grundreparationen av Platsmajorens hus, där Centrets intendentbostad jämte en personalbostad och gästvåning för personal vid Centret skall inrymmas, inleddes hösten 1985.

Enligt senaste uppgift torde Platsmajorens hus vara inflyttningsklart 1.2.88.

Verkstäderna och fotolaboratoriets utrustning är fortfarande bristfällig. Museiverket har givits tillstånd att tills vidare använda fotolaboratoriet mot att vi får använda deras utrustning för bl. a. svartvit framkallning. Detta förhållande pågår tills museiverkets eget laboratorium blir färdigställt.

Lagerrummen i Bastion Polhem har inte kunnat tas i bruk på grund av för stor fuktighet.

Ekonomiskt utfall 1987

Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	Bokslut	Avvikelse
Löner	–	992 438	992 669	231
Varor och tjänster	–	1 184 981	936 653	+ 248 328
Projekt	–303 039	2 225 898	2 185 383	+ 40 515
./. Ränta		–30 000	–23 441	
Totalt	–303 039	4 373 317	4 091 265	

Nordens Hus på Färöarna*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordens Hus på Færøerne
 Postkoks 1260
 FR-110 Tórshavn, Føroyar

Uppgifter

Nordens Hus på Färöarna leds av en *styrelse* vars mandattid är fyra år. Den består av åtta personer vilka utses av Nordiska ministerrådet, fem efter förslag av regeringarna i respektive Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och tre efter förslag av Färöarnas Landsstyre. Styrelsen bestod under 1987 av följande personer:

Överdirektör Jan Stiernstedt, S, ordförande
 Kontorchef Steen Cold, DK
 Förutvarande landsstyreman Dánjal P Danielsen, Färöarna
 Tryckerifaktor Flemming Samuelson, Färöarna
 Generalsekreterare Pär Stenbäck, SF t. o. m. 30/6 –87
 Informationssekreterare Ilkka Peräsalo, SF, från 1/7 –87
 Förutvarande departementschef Birgir Thorlacius, IS

Styrelsen har under 1987 haft tre sammanträden, samtliga på Färöarna.

Enligt statuterna finns även en *rådgivande kommitté* bestående av femton färöiska ledamöter som intressevässigt och geografiskt återspeglar det färöiska samhället. Kommittén har under 1987 sammanträtt tre gånger.

Direktör för huset är Karin Flodström, S.

Antalet tjänster vid huset är 5 1/2, av vilka en av tjänsterna delas av två personer.

Som *rådgivande konsulenter* fungerar:

Arkitekt M.A.A. Jacob Blegvad, DK, för arkitektonisk rådgivning och tillsyn

Civilingenjör Miklos Ölveczky, N, för scenteknisk utrustning m. m.

Civilingenjör Niels Jordan, DK, för akustik och ljudteknisk utrustning m. m.

Grafiker Ivan Edeling, DK, för husets grafiska verkstad och framställning av plakat

Ingenjör Erik Westerlund, S, för ljudteknisk utrustning

Firma Landsbyggiflagid, Tórshavn, för löpande tillsyn och underhåll

Finansiering, ekonomisk översikt

Nordens Hus på Färöarna finansieras till 92% av Nordiska ministerrådet och till 8% av Färöarnas Landsstyre. En översikt av utfallet vad gäller kostnaderna för husets verksamhet under 1987 redovisas i nedanstående sammanställning.

Anslagspost	Overfört från 1986	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Bevilling	—	7.142.000	7.115.000,00	-27.000,00
Renter	91.724,11	—	110.718,49	+202.442,60
Faste lönnings	—	943.000	943.000,00	0,00
Ekstra lönnings	—	387.000	389.180,48	-2.180,48
Varor och tjänster	—	2.253.000	2.095.378,91	+157.621,09
Tekn. vedligehold	—	648.000	640.853,03	+7.146,97
Byggeri (färdigg.)	1.312.426,02	0	964.086,12	+348.339,90
Virksomhed	—	2.911.000	2.912.646,84	-1.646,84
Summa	1.404.150,13	7.142.000	7.945.145,38	

Byggnadsfrågor

Som redovisades i tidigare årsberättelse var Nordens Hus i realiteten ej fullt färdigt när det invigdes. Genom viss återhållsamhet i programverksamheten har husets ledning skapat möjlighet att inom givna ekonomiska ramar verkställa nödvändiga åtgärder för att få huset i fullt funktionsdugligt skick. Arbetet härpå har fortskridit under 1987 och beräknas bli fullföljt under 1988 genom ombyggnad av husets kontorslokaler samt entré. Arbetet genomförs av firma Landsbyggifelagid, Tórshavn, under överinseende av arkitekt M.A.A. Kgl Byggnadsinspektör Jacob Blegvad.

Verksamhet 1987

Nordens Hus på Färöarna har under sin snart femåriga tillvaro fått en stark förankring i det färöiska kulturlivet. Lokalerna är väl utnyttjade av färöiska organisationer och institutioner liksom även för nordiska begivenheter som organiseras på initiativ av husets ledning. Verksamheten bygger i hög grad på såväl egna arrangemang som på program i samverkan med färöiska eller nordiska institutioner, grupper eller enskilda individer.

Konst och utställningar

Som exempel kan nämnas en välbesökt konstutställning "Det vilde danske maleri", som ordnades i samarbete med Nordens Hus i Reykjavík.

Hirtshals kommun presenterade sin samhörighet och sitt samband med Färöarna med en stor utställning om förvärvsliv och kultur i kommunen.

Den årligen återkommande Olavsøkaustställningen noterade livligt deltagande av färöiska konstnärer.

Bland övriga utställningar kan nämnas flera konstvännads-, konsthantverks- och hemslöjdsutställningar, vidare en norsk keramikutställning, en utställning av svensk fotokonst, en utställning om Åland, en utställning av svensk bokkonst, en finsk medaljutställning m. fl.

Av dessa utställningar har Nordens Hus stått som självständig arrangör av den svenska fotoutställningen, den norska keramikutställningen, en färöisk hemslöjdsutställning och en färöisk utställning med konsthantverk.

Övriga utställningar har ägt rum i samarbete med nordiska och färöiska institutioner och organisationer.

I husets mycket efterfrågade plakatserie tillkom två nya arbeten under året. Årsplakatet utgjordes av ett collage kallat "Vårvinter" av den färöiska konstnären Bardur Jakupsson. Husets årliga jazzplakat var ett verk av den färöiska konstnären Torbjørn Olsen, benämnt "Skisser från Tørs-havn". I båda fallen svarade Ivan Edeling, Köpenhamn för den konstnärliga bearbetningen och tryckningen.

Konsertverksamhet

På musikens område har verksamheten varit intensiv. Ett 30-tal konserter av skilda slag har ägt rum. Fjorton av dessa hade nordiskt eller internationellt deltagande. Speciellt bland dessa kan nämnas framförandet av "Johannespassionen" av Bach där 50 kördeltagare och 30 musiker från Färöarna deltog med Willie Gohl, Schweiz, som körledare och med solister från Schweiz, England, Österrike och Färöarna. Körverket som tog ca nio månader att instudera var det största som framförts på Färöarna. Det blev en stor framgång för såväl kör som orkester.

Den årligen återkommande jazzfestivalen ägde rum i augusti och arrangerades i samverkan mellan den lokala jazzmusikföreningen och Nordjazz. Under fyra dagars tid ägde fyra till sex konserter rum varje dag.

Färöarnas Symfoniorkester använder huset i stor utsträckning för sina repetitioner och konserter.

Förutom det ovan nämnda framförandet av "Johannespassionen" arrangerades i husets egen regi åtta av de trettioåttio konserter som framfördes i huset.

Teater

Gästspel har genomförts från bl. a. Det Kgl Teater, Köpenhamn, med tre föreställningar av "Natten är dagens mor". Vid Finska Skolteaterns gästspel med mimteater för barn gavs tre föreställningar i Nordens Hus, en föreställning i Klaksvik och en föreställning på Vagar. Bland andra gästspel kan nämnas framträdanden av Odinteatern och Østjydsk teater från Danmark.

Den inhemska teatergruppen Grima har framfört nio föreställningar av Märta Tikkanens "Århundralets kärlekssaga" med Laura Joensen i hu-

vudrollen. Samma teatergrupp har dessutom gästspelat vid flera andra tillfällen, liksom teatergrupper från Klaksvik och från Suduroy.

Nordens Hus bidrog med kostnaderna för den svenska regissören Eva Andersson vid uppsättningen av "Århundredets kärlekssaga", för den svensk-danske regissören Olav F Andersson vid uppsättningen av Grimas föreställning "Ver tú hjá mær" och för den isländska regissören Brynja Bendiktsdottir vid Havnar Sjónleikarfelags uppsättning av den färöiska pjäsen "Stjørnebarne".

Under året planerades dessutom ett gästspel av Nationalteatret i Oslo med operetten Glada änkan, i vilket färöiska musiker och färöisk kör skulle deltagit. Tyvärr visade sig projektet ekonomiskt orealiserbart varför planerna måste skrinläggas.

Kongresser och konferenser

Flera nordiska möten, konferenser och kongresser har förekommit i huset. Bl a kan nämnas:

Nordisk miljöstämma för återvinning;

Två möten med NOMUS/Nämnden för nordiskt musiksamarbete;

NMPU-kongress/Nordiska Musikpedagogers Union;

Nordisk Arbetsmiljökonferens med speciell tonvikt lagd på fiske och fiskeindustri;

Möte med Kollegium för Nordisk Marinbiologi;

Nordisk Informationskurs;

Dessutom flera färöiska konferenser, seminarier och paneldiskussioner inom samhälls- och kulturlivet.

Övrig verksamhet

I juli månad genomfördes ett Nordiskt Schackmästerskap med över 100 deltagare. Vid flera tillfällen har visats nordisk film, en nordisk filmvecka har genomförts samt ett besök med föredrag av den svenske regissören Anders Wahlgren och i anslutning därtill visning av filmen om den svenska författarinnan Moa Martinsson, "Moa".

Anders Wahlgrens besök tillkom på husets eget initiativ. Ett program där färöiska författare läste färöisk lyrik som omramades av musik ägde också rum i husets regi.

Vid den isländska presidentens, Vigdis Finnbogadóttir, besök på Färöarna anordnade Nordens Hus en festföreställning med musik, körsång, teater och färöisk dans.

Huset är öppet alla dagar i veckan. Ett viktigt inslag i husets verksamhet är de många gäster som kommer för att läsa nordiska tidningar, ta sig en kopp kaffe, ströva omkring på utställningar etc. Turister, skolklasser, daghemsgrupper och handikappgrupper är ofta återkommande besöksinlag.

Flera färingar har genom husets försorg beretts möjlighet till deltagande i nordiska möten, kurser och konferenser. Huset har också som delfinansiär medverkat till en föredragsturné om färöisk konst och kultur på Åland, i Finland och i Grönland.

Beslut

Styrelsen för Nordens Hus på Färöarna överlämnar härmed sin verksamhetsberättelse för år 1987.

Jan Stiernstedt
Styrelsens ordförande

Karin Flodström
Direktör

Nordens institut på Åland

Verksamhetsberättelse 1987

1. Institutets uppgift

Nordens institut på Åland invigdes i oktober 1985. I samband härmed arrangerades en konferens, som dryftade planerna för institutets verksamhet.

Institutets arbetsområde ligger huvudsakligen innanför det allmänskulturella området; dessutom bör vissa arrangemang med anknytning till undervisning och forskning hållas. Institutet skall arbeta för att stärka det åländska kulturlivet och upprätthålla och utveckla egna kontakter med det övriga Norden. Verksamheten förankras genom kontakt med organisationslivet på Åland.

Enligt avtal mellan parterna täcker Nordiska ministerrådet utgifterna till verksamheten och lönen till den dagliga ledaren, medan Ålands landshövdingens styrelse täcker utgifterna till kontorsassistent, hyra och kontor.

2. Organisationsbeskrivning och organisationsschema

Styrelsen för Nordens institut på Åland har följande sammansättning:

Ordinarie medlemmar:

Storingsrepresentant Tore Austad, Norge (ordf.)
Viceordf. Gunnevi Nordman, Åland (viceordf.)
Landsarkivar Jöannes Dalsgaard, Färöarna
Konsult. tjänstemannen Håkan Mattlin, Finland

Suppleanter:

Departementssekreterare Anders Falk, Sverige
Professor Robert Petersen, Grönland
Fuldmægtig Lasse Lindhard, Danmark
Fuldmægtig Atli Gudmundsson, Island

Nordens Institut på Åland, status 1987

Omkostningsbenævnelse	Budget 1987	Tilskud/ delt. afg./ lønkomp.	Status	Difference	Båndlagt (se kommentar under 3.3)	Resultat 1987
Bestyrelsen, 2 møder	30 000	/	17 296,28	+ 12 703,72		
Personale						
løn (institutbestyrer)	168 000	21 099,35	189 101,40	- 2,05		
rejser	25 000	/	26 322,62	- 1 322,62		
Programaktiviteter	240 000	38 167,65	280 301,99	- 2 134,34	- 18 639,51	
Øvrige udgifter						
repræsentation	10 000	/	6 740,24	+ 3 259,76		
bøger, tidsskrifter, aviser, billeder, plader, bånd o. lgn.	10 000	/	4 194,96	+ 5 805,04	- 5 805,04	
diverse udgifter	5 000	/	4 031,38	+ 968,62		
Summa	488 000	59 267	527 988,87	+ 19 278,13		
<i>Øvrige indtægter</i>						
Renter 1987			181,48	+ 181,48		
Overskud + renter 1986			4 957,29	+ 4 957,29		
"Återförd resultatregle- ring" 1986			27,65	+ 27,65		
Summa				+ 5 166,42		0
Status 1987				+ 24 444,55	- 24 444,55	

Ålands Landskapsstyrelse dækker udgifterne til kontorassistent, kontorudgifter samt husleje. "Udgiftsniveaet for Landskapsstyrelsens totale økonomiske forpligtelser fastlægges ved de årlige budgetforhandlinger." (Aftale af 10.-12.-1984 ml. NM og ÅL).

Nordens Institut på Åland, status 1987

(* angiver, at finansieringen af programaktiviteten helt eller i høj grad er foregået med midler fra andre institutioner/enkeltpersoner med beløb, som ikke indgår i Nordens Institut på Ålands regnskaber).

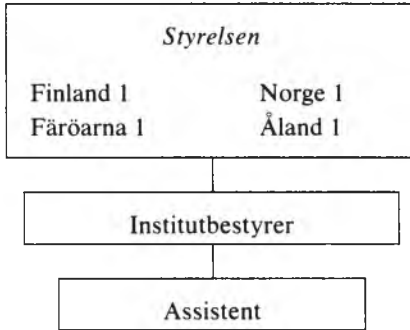
Aktivitets-kategori	Aktivitets-betegnelse	Ansl.ant. delt./ publikum	Budget fra NM	Tilskud/ delt.afg.	Status	Difference	Båndlagt (se kommentar under 3.3)
Rejser	1 klasserejse med forudgående lærerudveksling	50	20 000	/	5 817,92	+ 14 182,08	
	2 amatørmusik m. v. rejser	85/?	10 000	/	13 420	- 3 420	
Teater	Fortsættelse og afslutning af Teater og Lokalhistorie	25	15 000	5 000	16 002,52	+ 3 997,48	
	Dramatisering af nordiske eventyr	10/1 000	6 000	*	6 000	0	
	Ålands Børneteaterklub	150	15 000	/	17 950,26	- 2 950,26	
Musik og musikundervisning	3 norske mesterspilmænd	3/750	10 000	3 000	13 271,84	- 271,84	
	Nyholmkoret i Mariehamn	55/130	1 000	*	1 000	0	
	Nordisk Kursus for Strygere	35/200	30 000	25 797,65	63 166,87	- 7 369,22	
	Koncert med islandsk lyrik	4/20	1 000	/	1 899,40	- 899,40	
Litteratur	Nordisk amatørskriverseminar	70	0	*	0	0	
Udstillinger og kunst	Mit Åland på Island og Færøerne	?	0	*	0	0	
	4 plus 4 (planlægning)		13 000	/	7 335,28	+ 5 664,72	
	Midvinter Masketid	1/1 500	15 000	2 500	16 540,40	+ 959,60	- 5 345
	Foredrag om færøsk kunst	1/135	5 000	*	4 007,09	+ 992,91	
Film og video	Islandsk produceret film om Åland	2/25	20 000	/	20 126,22	- 126,22	
Sprogundervisning	Intensivkursus i svensk for finske embedsmænd	30	2 000	*	2 317,28	- 317,28	
Videnskab	Bog om ålandske dialekter Børnefolklore på Åland (indsamling)	8/200	50 000	/	33 981,86	+ 16 018,14	- 13 294,51

Aktivitets- kategori	Aktivitets- betegnelse	Ansl.ant. delt./ publikum	Budget fra NM	Tilskud/ delt.afg.	Status	Difference	Båndlagt (se kommentar under 3.3)
Symposier og seminarer	Ålændige og andre europæiske minoriteter (planlægning)	10 000	/	7 435,99	+ 2 564,01		
Ekstranumre	Fred og tillid	36	5 000	*	5 215,04	- 215,04	
	Miniseminar med NOMUS og NTK	35	0	*	592	- 592	
	Kvinder vil bo i skær- gården (seminar)	30	0	*	1 234,41	- 1 234,41	
	Kulturfestival på Grønland	2/100	0	*	2 335,39	- 2 335,39	
	Den fulde Ankungen børnemusical)	35/30	0	*	441	- 441	
	Det forlovede Landet (friluftsteater)	25/450	0	*	571,25	- 571,25	
	Julekoncert	150/500	0	/	22 074,29	-22 074,29	
	Køkar orgelfond, donation: 15 340:–			1 870	1 870	0	
Summa		842/5940	240 000	38 167,65	280 301,99	- 2 134,34	-18 639,51

Styrelsen höll under 1987 två möten, ett i Köpenhamn och ett på Åland. Styrelsens ordförande besökte Åland ytterligare en gång för att dryfta institutets angelägenheter och delta i ett av institutets arrangemang.

Institutets personal:

Institutbestyrer Asger Albjerg, Danmark
Assistent Harriet Viitanen, Åland

Beskrivning av institutets verksamhet 1987

Genom sina initiativ till kulturarrangemang av olika slag bekräftade Nordens institut på Åland under sitt andra egentliga verksamhetsår, att det intar en naturlig plats i det åländska kulturlivet och är en samarbetspartner som institutioner, organisationer och enskilda på Åland och i Norden kan räkna med. Institutets breda förankring i de folkliga kulturella rörelserna och i barn- och ungdomskulturen kan betraktas som ett av de bästa medlen till att förverkliga det nordiska samarbetet.

I förhållande till institutets planerade verksamhet förekom det under 1987 inga nämnvärda inhiberingar; de extra aktiviteter som tillkom under 1987 redovisas det för i schemat med status för Nordens instituts på Åland aktiviteter 1987 (*se ovan*), under rubriken "ekstranumre".

Uppskattningsvis deltog i / bevistade 842 / 5 940 personer aktiviteter som institutet hade initierat eller varit delaktigt i. Som jämförelse kan nämnas att Ålands befolkning uppgår till ca 23 000 personer. Det bör också också nämnas att i 10 av totalt 27 arrangemang hade barn- och ungdomskultur en central plats.

Nordens instituts på Åland sammanlagt 27 aktiviteter under året fördelade sig inom följande områden: gruppresor för barn och unga engagerade i allmänskulturella aktiviteter (3), teater (5), musik och musikundervisning (6), litteratur (1), utställningar och konst (4), film och video (1), språkundervisning (1), vetenskap (2), symposier och seminarier (4) (jfr. ovan nämnda schema).

1987 har Nordens institut på Åland fasthållit bredden och mångsidigheten från 1986 i aktiviteterna. Programpunkter av mera spektakulär art såsom påkostade måleriutställningar, besök av kända teatrar eller omfattande konferensverksamhet har det följaktligen inte varit möjligt att förverkliga inom budgetens ramar.

Däremot har arrangemangen i stor utsträckning varit präglade av sammanföring av lokala kulturarbetare på Åland med mera professionellt arbetande krafter från det övriga Norden.

Resultatet av ett sådant arbete kan inte i första hand beläggas i en verksamhetsberättelse, men bör under en längre verksamhetsperiod kunna ge nedslag i form av ökad kvalitet i de kulturella aktiviteterna på Åland och i det ömsesidiga engagemang som läggs ner i ett folkligt kulturellt samarbete mellan Åland och det övriga Norden.

Institutets gästbok registrerar 139 besök 1987, en nedgång på 88 i förhållande till 1986.

3.3 Kommentar till det ekonomiska utfallet

Bidrag och deltagaravgifter till institutets aktiviteter 1987 supplerade Nordiska ministerrådets budget med 38 167,65 FIM.

Angående det ekonomiska utfallet 1987 kan vidare anmärkas följande:
a) Budgeten för utgifter till styrelsen är beräknad utgående från 2 styrelsemöten i Mariehamn. Minskningen av utgiftsposten beror främst på lokaliseringen av ett möte till Köpenhamn i samband med annan nordisk mötesaktivitet, samt på att utgifter till styrelsens resor och uppehålle till en viss del har täckts av de institutioner som styrelseledamöterna är anknutna till.

b) Uppskjutandet till 1988 av en del av det planerade införlivandet av Nordens institut på Åland boksamling i det åländska biblioteksväsendets centralkartotek förklarar restbeloppet på 5 805,04 FIM på bokkontot. (Framflyttningen har tekniska orsaker.)

c) Utgifter i samband med projektet 4 + 4 på 5 345 FIM har inte kunnat utbetalas före början av 1988.

d) P. g. a. återbud måste en del av fältinsamlingen gällande Barnfolklore på Åland uppskjutas till 1988; för färdigställandet av undersökningen resteras 13 294,51 FIM.

e) Årets julkonsert hölls till förmån för en ny orgel till Kökar kyrka; Kökar orgelfond mottog inkomsterna från de förhandsbeställda biljetterna (1 870 FIM) och entréinkomsterna (13 470 FIM).

4. Beslut

Styrelsen för Nordens institut på Åland överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1987 till Nordiska ministerrådet.

Mariehamn den 28 mars 1988

Tore Austad

Formand

Åsa Stenwall-Albjerg

Tf. institutsledare

Resultaträkning 01.01.1987–31.12.1987

(alla belopp i FIM)

<i>Ordinarie intäkter</i>	+ 488 000
Verksamhet	
– styrelsen	– 17 296,28
– personal	–215 424,02
– programverksamhet	–280 301,99
– övriga utgifter	– 14 966,58
<i>Resultat av verksamheten</i>	– 39 988,87
– medelanskaffning	+ 38 167,65
– lönekompensation	+ 21 099,35
– räntor	+ 181,48
– återförd resultatreglering	+ 27,65
– överskott 1986	+ 4 957,29
– resultatregleringar	– 24 444,55
<i>Årsresultat</i>	0,00

Nordens institut i Grønland (NAPA)

Verksamhetsberättelse 1987

Navn og adresse

Nordens Institut i Grønland
Inspektørbakken 12/Box 770
DK-3900 Nuuk
Tel.: 299-247 33

1. Instituttets formål

Nordisk Ministerråd besluttede i 1985, at intensivere kulturforbindelserne mellem Grønland og det øvrige Norden og dermed indlemme Grønland som fuldgyldigt medlem af det nordiske fællesskab med status af autonomt område i Det danske Rigsfællesskab.

Dette udmøntede sig i oprettelsen af Nordens Institut i Grønland pr. 1. januar 1986. Den 13. november 1986 offentliggjordes instituttets officielle betegnelse: N.A.P.A., Nuani Avannarnerni piorsarsimassutsikkut At-taveqaat, Nordens Institut i Grønland.

Instituttet har til huse på Inspektørbakken 12 i Nuuk og har postadresse: Box 770, DK-3900 Nuuk. Telefon (009 299) 2 47 33, telefax (009 299) 2 57 33.

For at opfylde det overordnede mål er følgende delmål besluttet: Af vedtægterne for Nordens Institut i Grønland fremgår at instituttets virksomhed skal omfatte aktiviteter indenfor det almenkulturelle område, undervisning og forskning, med opgave at: Styrke og udvikle det grønlandske kulturliv og at opretholde og udvikle egne kontakter med andre nordiske lande og selvstyrende områder. Forvalte den virksomhed der igangsættes gennem instituttet, herunder informationsformidling, idé- og erfaringsudveksling, igangsættelse af projekter af betydning for den kulturelle udvikling af forbindelserne mellem Grønland og de øvrige nordiske lande. Fordele aktivitets- og rejsestøtte, samt give vejledning og praktisk hjælp i forbindelse med udvikling af samarbejdet. Formidle information i Grønland om nordisk samarbejde. Følge det grønlandsk-nordiske kultursamarbejde samt på grundlag heraf fremlægge forslag om, hvordan dette kan videreudvikles.

2. Instituttets organisation

Instituttet ledes af en styrelse udpeget af ministerrådet efter indstilling fra de enkelte landes og autonome områders regeringer og landsstyrer.

Instituttet bestyres til dagligt af en kultursekretær udpeget af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen. Til hjælp i det daglige arbejde har kultursekretæren en fuldmægtig på deltid.

Styrelsen for N.A.P.A.

4 medlemmer:

Danmark 1   Sverige 1

Grønland 1   Åland 1

4 suppleanter:

Finland 1   Island 1

Færøerne 1   Norge 1

Kultursekretær 1

Fuldmægtig 1 (Endnu ikke besat)

Ansatte ialt 2.

3. Beskrivelse af virksomheden i 1987

1987 var instituttets første egentlige arbejdsår. I årets løb er instituttet ekspanderet kraftigere end forventet. Det har været stor interesse omkring instituttet, hvilket har medført mange besøg og skabelse af mange personlige kontakter. På projektsiden har instituttet gennemført en kulturuge i forbindelse med den officielle indvidelse af N.A.P.A. den 10. september. Det var et meget omfattende projekt, som det tog ca 3/4 år at tilrettelægge. Alle Nordiske områder var på en eller anden måde repræsenteret og det meste af Grønland blev inddraget i projektet. Mest indtryk gjorde vel nok Det islandske Symfoniorkesters samspil med grønlandske kor, der bl. a. fremførte "Finlandia" med en nydigtet grønlands tekst.

Instituttet har udgivet et hefte omhandlende instituttet og fangerliv i Nordgrønland. Institutet har taget initiativ til fremstilling af to udstillinger 1) Silis "Fangerliv", 2) Harkamps "Hverdag og fest i Kangaamiut" (opsætningsklar 1989). Derudover har instituttet ydet støtte til andres projekter og rejser. Efter afviklingen af de enkelte projekter og rejser er der indleveret regnskab og rapport til instituttet. Disse rapporter har været til stor nytte og glæde i instituttets videre arbejde. Når rapportmængden bliver tilstrækkelig omfangsrig og varieret, er det tanken at udgive de væsentligste. Der har i 1987 været behandlet ansøgninger til ca 50 rejser og projekter, hvoraf 35 er imødekommet.

Da styrelsen for instituttet principielt lægger hovedvægten på støtte til de unges rejser og projekter, udskrev den en ungdomslitteraturkonkurrence. Der indkom 5 noveller, hvoraf to ansås for at være af en kvalitet, der kunne bære en udgivelse.

Et andet stort projekt, som har fået støtte, er en undersøgelse af de unges forhold i Grønland. Projektet skal resultere i en videofilm samt ledsagende skriftligt materiale. Det er planen, at instituttet skal formidle resultatet til det øvrige Norden. Her henvises der iøvrigt til regnskabsbemærkningerne.

Instituttet har sendt en udstilling af ung grønlandsk grafik til Finland, Sverige og Åland.

Endvidere har instituttet forestået en del oversættelsesarbejder fra de nordiske sprog til grønlandsk.

En væsentlig og positiv erfaring drog vi ved den færøske kunstner Bardur Jacupssons foredragsturné om færøsk kunst. Han ledsagedes på rejsen af den grønlandske kunstner Emil Rosing. Lysbilledforedraget blev holdt på dansk af Bardur og versioneret til grønlandsk af Emil. Det må siges at være en succes at sende en grønlandsk sproget kender med de inviterede gæster, selvom dette begrænser gæsternes antal. I dette tilfælde var det muligt både at besøge byer og bygder, der jo ikke er forvante med kulturtilbud af den art.

Endnu en erfaring blev draget i. f. m. planlægning og afvikling af kulturgugen. Et så stort arrangement må ikke ligge i en mands hænder alene, det er alt for belastende og det går ud over instituttets daglige drift. Der burde have været mindst tre faste medarbejdere herunder en stabil sekretærhjælp.

Sluttelig kan siges, at det har været et godt men slidsomt år, der har skabt meget stor velvilje ude omkring overfor instituttets virke og fremtid. Dette på trods af, at instituttet reelt kun har haft en fast medarbejder nemlig kultursekretæren. De øvrige medarbejdere har været skiftende timelønnede på en undtagelse nær, som måtte afskediges p. gr. a. manglende forståelse for at sekretærarbejde er andet en at se godt ud. Kultursekretæren har således i praksis varetaget alle funktioner fra frimærkepåsætning til beslutningstagelse. Med instituttets aktivitetsniveau dækker dette tre fuldtidsansattes arbejde, hvilket også har resulteret i, at kultursekretæren ikke har afholdt ferie i 1987 end sige har haft en arbejdsuge under 50 til 60 timer.

Men hvorfor har det så ikke været muligt, at finde en stabil medarbejderstab? Eller kunne opgaven have været løst på en anden måde? Til det sidste: Ja, instituttet kunne have lagt sit domicil på Grønlands Hjemmestyre, hvorved Hjemmestyret så ville være forpligtiget til at stille den nødvendige arbejdskraft til rådighed. Dette ville dog have haft den følgerkning, at instituttet ville være blevet en integreret del af Kultur- og undervisningsdirektoratet, hvilket ikke ville være til udbytte for nogle af parterne, hvad instituttets styrelse klart har givet udtryk for. Situationen idag er derfor, at instituttet har et ligeværdigt og selvstændigt samarbejde med Grønlands Hjemmestyre og nordiske institutioner, hvilket hele tiden har været intentionen. Til det første er der at sige, at der er så stor rift om kvalificerede medarbejdere både blandt det offentlige og det private erhvervsliv. For at få en kvalificeret medarbejder er det nødvendigt at kunne tilbyde en løn, der ligger i toppen af overenskomstaftalerne, samt at kunne tilbyde en tjenestebolig.

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Generalsekretær, overlæge Jørgen Nystrup
Rigshospitalet, Tagensvej 18
DK-2200 København N
Tel. (01) 37 52 52

1 Institutionens uppgift

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning.

För att fylla detta sitt ändamål bör Federationen:

1. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem, särskilt sådana, vars lösning befrämjas av nordiskt samarbete;
2. stimulera till beskrivning och dokumentation av medicinska utbildnings- och undervisningsförhållanden i Norden;
3. stimulera försöksverksamhet vid forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan;
5. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter samt
6. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk utbildning och undervisning.

2 Organisation

Federationens beslutande organ utgörs av dess generalförsamling, som arrangeras vart annat år, såvida icke särskilt skäl lägger hinder i vägen. Denna har till uppgift att

1. besluta i fråga om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;
2. välja Federationens styrelse och suppleanter för dessa;
3. i övrigt vidtaga åtgärder ägnade att gagna Federationens ändamål.

Följande institutioner, organisationer och myndigheter äger att vardera utse en representant som *delegat* till generalförsamlingen:

1. varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen,

2. de medicinska studentorganisationer vid varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen,

3. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning,

4. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård,

5. det nationella läkarförbundet i varje land,

6. den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmer samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljs efter förslag av Nordiska Medicine Studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar var sitt nordiskt lands övriga medlemsorganisationer och väljs efter förslag från ländernas övriga delegater vid generalförsamlingen.

Styrelsen utser inom sig ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två generalförsamlingar och under denna tid bör denna sammanträda två gånger per år.

Styrelsens sammansättning pr. 31.12.1987:

Overlæge, dr. med. Hans Karle (formand)	D
Överläkare Henry Troupp	F
Docent Jon Stefansson	I
Professor, dr. med. Arne Nordøy	N
Docent, dr. med. Staffan Olanders	S

Studentrepresentanter:

Stud. med. Gunnlaugur Sigfusson	I
Stud. med. Leila Niemi	F

Personal:

Generalsekretær
Projektansat sekretær

Revisorer:

Revisionselskabet Friis, Carøe og Steinfeldt A/S
Statsautoriserede revisorer, Havnedgade 16,
8000 Århus C, Danmark.

Som parlamentarisk revisor, speciallege Bjørn Østberg, Oslo, med. prof. Gunnar Ström, Uppsala som suppleant.

3 Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	1987 Bokslut	Avvikelse
Löner		97 900	103 573	+ 5 673
Varor och tjänster		87 600	145 415	+ 57 815
Projekt	-84 300	432 500	292 669	-139 831
Summa	-84 300	618 000	541 657	- 7 958

Överförs till 1988: 7 958

3.2 Beskrivning av verksamheten 1987

Den 25. april 1987 afholdtes på Rigshospitalet i København et *voksenpædagogisk seminar*, blandt de temaer der drøftedes var risikoen ved at overse også voksne elevers behov for tryghed for at have frihed til at lære. Et andet tema var universiteternes ulykkelige tilbøjelighed til at tilbyde alt for overvældende og tit meningsløse datamængder fordi elevmassen, studenterne var mindre kritiske over for tilbudt stof end endnu ældre vokselever. Der var almindelig enighed på seminaret om at understrege behovet indenfor universitetspædagogiken for at skifte fra at formidle information til at gøre det muligt for studenterne at behandle, det vil blandt andet sige både at tolke og bruge, information meningsfyldt.

Den 30. september til 2. oktober 1987 afholdtes i Linköping konferencen: *Vad innebär Hälsouniversitetet?*. På konferencen fik lærere og studerende fra de øvrige lægeskoler i Norden en dybtgående orientering om Hälsouniversitetets opbygning og funktion. Studenterne i Linköping fungerede som tutorer for konferencedeltagerne og formidlede en problemorienteret holdning og arbejdsmåde. Arbejdsmetoden, som nu foruden i Tromsø er etableret i Linköping, er den problemorienterede indlæring, og er af en kvalitet der kan måle sig blandt de ypperste også internationalt.

Den 16.–17. oktober 1987 afholdtes det *VIII Nordiske Medicinske Studienævnsmøde i Oslo*. Konferencens tema var: *Fordybningstudier/forskningsopgavers indhold og værdi i relation til målet om livslang indlæring. Bør lægestuderer præstere et selvstændigt projektarbejde i løbet af studietiden?*

Fra den udtalelse, der blev udarbejdet som en konsekvens af mødet kan citeres: "Fordybningstudier kan dels tage sigte på at kvalificere studenterne for forskningsarbejde, dels kan de benyttes som arbejdsformer for at give mere dybtgående og varig læring av det innhold som inngår i studiet. Også i det siste tilfellet kan slike studieformer ha som positiv effekt som en viss forberedelse og økt motivering for forskningsarbeid hos studenterne. Det primære formålet med fordybningsstudierne bør likevel være å fremme meningsfull læring hos studenterne gjennom studiet. Slike arbeidsformer vil også kunne gi visse utviklingsmuligheter for individuelle interesser hos studenterne.

Gjennom innføring af fordybningsstudier vil det medisinske studium også kunne få en bedre balanse i forholdet mellem yrkeskvalificering og akademisk studium. Studenterne vil gjennom slikt arbeid dessuten kunne øke sine kvalifikasjoner for livslang læring.

Vellykkede fordybningsstudier vil afhenge af lærernes og studenternes motivasjon. Det anses som avgjørende for dette at

- tid til slik studievirksomhet inngår i normalstudietiden
- økonomiske forutsetninger bl. a til biblioteksfaciliteter, utstyr, veiledningsressourser m.v. er til stede.
- vejlederne får anledning til å kvalificere seg (faglig og pedagogisk) for veiledningsopgaverne i tilknytning til fordybningsstudier."

Endelig blev der den 26. – 28. november 1987 holdt konferencen: *Videreuddannelsen i psykiatri, samt psykiatriens evalueringsformer* på Schæffergården i Gentofte. Konferencen beskæftigede sig i lighed med tidligere konferencer indenfor medicin og kirurgi med specialistreglerne i relation til den nordiske arbejdsmarkedsaftale. Hertil kom at man på mødet drøftede hvorledes den psykiatriske videreuddannelse kunne slutte op omkring nogle af WHO's ønsker som de er resumerede i de 38 Targets For Health For All Year 2000.

Andre aktiviteter: Det Nordiske samarbejde om videreuddannelsen af læger i relation til den nordiske arbejdsmarkedsaftale fortsætter. I den nordiske komité for lægers videreuddannelse (NKLV), nedsat af de nordiske helsedirektører og med repræsentanter for federationen og observatører for lægeforeningerne har der været afholdt et møde i september 1987 i Helsingfors.

NKLV's forslag til afproblematisering af den nordiske arbejdsmarkedsaftales uønskede virkninger har i 1987 været behandlet i den nordiske socialpolitiske komité hvorefter Nordisk Ministerråd den 21. december 1987 traf en for NKLV og Nordisk Federation For Medicinsk Undervisning særdeles tilfredsstillende beslutning. I forbindelse med den svenske regeringskommissions arbejde med at revidere den svenske videreuddannelse har NKLV været inddraget i drøftelserne. Federationen har hermed været formidler af et forbilledligt nordisk samarbejde. Arbejdet indenfor NKLV er i detaljer beskrevet i en virksomhedsrapport af 28.3.88 afgivet til De Nordiske Helsedirektører.

Samarbejdet med Tidsskriftet Nordisk Medicin fungerer fortsat ved hjælp af en særlig aftale om at Federationen informerer regelmæssigt om aktiviteterne i tidsskriftet.

Af internationale kontakter kan nævnes samarbejdet med WHO's regionale europakontor i København med sammenslutningen af amerikanske fakulteter gennem AAMC (Association of American Medical Colleges). Endvidere fortsætter samarbejdet med AMEE (Association for Medical Education in Europe), blandt andet omkring en kommende verdenskongres der skal drøfte en række centrale lægeuddannelsesspørgsmål med relation til WHO's sundhedsprogram.

På Styrelsens vegne

Hans Karle

Formand

Jørgen Nystrup

Generalsekretær

Nordiska sommaruniversitetet (NSU)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordisk sommeruniversitetet
Generalsekretariatet
Langagervej 6
DK-9220 Aalborg Ø

1. Institutionens oppgift

Nordisk sommeruniversitet stiftedes 1950. På nordisk basis samler NSU studerende, forskere og erhvervsaktive udenfor universiteterne og højskolerne i en studievirksomhed, der har til formål at:

''Befrämja en kritisk insikt i vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället.'' (Stadgar for NSU, §1)

Virksomheden er åben alle.

2. Organisation

NUS's højeste beslutende organ er *repræsentantskabet*, som sammentræder under den årlige sommersession. Repræsentantskabet vælges dels af NSU's lokalafdelinger og dels af generalforsamlingen, som består af sommersessionens deltagere. Repræsentantskabet fastsætter det fælles-nordiske studieprogram og vælger en *styrelse*, som har ansvar for virksomheden mellem sommersessionerne. *Lokalafdelinger* findes i 21 universitets- og højskolebyer. Studievirksomheden bedrives i nordiske *studiekredse* med lokale kredse i de forskellige afdelinger. Repræsentanter for lokalkredsene mødes på sommersessionen og på weekend-symposier i vinterhalvåret.

Afvigelsen mellem budget og regnskabsposter, fremgår af den følgende ''Beskrivning af virksomheten''. For en udførlig kommentar til de enkelte poster henvises til ''Kommentarer til NSU's regnskab for 1987 og status pr. 31.12.87 for Nordisk Sommeruniversitet (NSU). NSU har ansøgt Nordisk Ministerråd om tilladelse til at overføre overskuddet på budgettet til 1988.

3. Virksomheden 1987

3.1 Økonomisk utfall

Budgetpost	Budget 1987	Bokslut 1987	Afvigelse
1. Tilskud til lokalafd.	264 600	241 277,84	+ 23 322,16
2. Studievirksomhed	256 800	391 104,73	-134 304,73
3. Styrelsen	130 300	135 277,74	- 4 977,74
4. Generalsekretariatet	343 900	386 069,93	- 42 169,93
5. Sommersessionen	749 500	983 338,76	-233 838,76
6. Publikationer	125 900	82 036,19	+ 43 863,81
	1 871 000	2 219 105,19	-348 105,19
Driftstilskud	1 491 000	1 788 000,00	+297 000,00
Overført fra 1986		196 150,29	+196 150,29
Sommersess., deltagerafg.	362 600	412 381,00	+ 49 781,00
Sommersess. renter/tilskud		14 464,68	+ 14 464,68
Symposieindtægter	7 000	30 905,91	+ 23 905,91
Renteindtægter		47 144,84	+ 47 144,84
Arbejdspapirer fra NSU	10 400	12 173,37	+ 1 773,37
Øvrige indtægter		662,27	+ 662,27

3.2 Beskrivning af verksamheten

3.2.1 Studiekredsene

En studiekreds i NSU optræder normalt på programmet i 3 år, men den kan dog tages ud af programmet tidligere, hvis repræsentantskabet beslutter dette. Til grund for repræsentantskabets stillingtagen ligger en fortløbende evaluering af kredsarbejdet (faglig aktivitet, nordisk spredning, m. v.). NSU's studieprogram har som intention at skabe forudsætninger for udveksling og samarbejde mellem forskellige videnskabelige discipliner, og mellem forskellige forsknings- og teoritraditioner. Studiekredsene behandler emner og problemstillinger, som er aktuelle internvidenskabeligt (metodisk/teoretisk), såvel som i forhold til den sociale og kulturelle udvikling i de nordiske lande.

Studieprogrammet 1987/87 omfattede 11 studiekredsemner hvoraf 5 emner var nye på NSU's studieprogram for 1987.

Studieprogrammet for 1986/87 havde følgende sammensætning:

- 1) Subjektivitet & Intersubjektivitet (1985)
- 2) Natursyn & Miljøkamp (1984)
- 3) Nye Utviklingsveier i den 3. Verden (1986)
- 4) Ferie, Reiser & Fritidskultur (1984)
- 5) Ett Nytt Europa (1985)
- 6) Modernitet (1984)
- 7) Terapi & Terapeutisk kultur (1986)
- 8) Musikkestetikk (1986)
- 9) Teknologisk Utvikling, Omstilling og Sosiale Innovasjoner (1986)
- 10) Estetikk, Kjønn & Kultur (1986)
- 11) Urbane Livsformer, Byteori & Sosiale Konflikter (1984)

Arkivteterne i studiekredsene har været tilfredsstillende. NSU har i foråret 1987 opgjort antallet af aktive studiekredse til 141. Dette giver et estimeret antal NSU-aktive på ca. 1 300 personer. Antallet af studiekredse varierer indenfor de enkelte kredsemner. Nedenstående tabel viser i oversigt, hvilke studiekredse der var aktive i 1987 og i hvilke lokalafdelinger de findes.

Oversigt over aktive studiekredse våren 1987

Lokalafdeling.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Sum.
Bergen			x	x				x	x			4
Göteborg	x		x	x	x	x	x	x	x	x		9
Helsingfors	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	10
Jyväskylä	x	x		x	x		x			x	x	7
København	x	x	x		x	x		x	x	x	x	9
Linköping			x		x	x						3
Lund			x		x	x	x	x		x		6
Odense	x	x		x	x	x	x				x	7
Oslo	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	10
Reykjavik	x	x			x		x	x	x	x	x	8
Roskilde		x	x								x	3
Stockholm	x		x	x	x	x	x		x	x	x	9
Tammerfors	x		x		x	x	x		x	x		7
Tromsø	x	x		x	x		x		x			6
Trondheim	x	x	x			x	x	x	x			7
Uleåborg	x						x				x	3
Umeå												
Uppsala	x		x			x	x	x		x	x	7
Åbo	x	x				x	x		x	x	x	7
Ålborg	x	x	x	x			x	x	x	x	x	9
Århus	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	10
Sum	16	12	14	10	13	13	16	11	12	11	13	141

Kredsene 3 "Nye udviklingsveje i den tredje verden", 7 "Terapi og terapeutisk kultur", 8 "Musikæstetik", 9 "Teknologisk udvikling, omstilling og sociale innovationer" og 10 "Æstetik, køn og kultur", var nye studieemner på NSU's program 1987. Som det fremgår af skemaet har alle disse kredse haft stor interesse i Norden. I løbet af 1987 har der vist sig en faldende interesse for kreds 8 "Musikæstetik" og styrelsen i NSU overvejer for tiden om denne studiekreds skal indstille sin virksomhed med udgangen af 1988.

3.2.2 Nye kredsemner

Fornyelsen af studieprogrammet gennemgik den sædvanlige forberedelse. I foråret opfordrer styrelsen NSU-aktive og andre lærestalter til at komme med forslag til nye kredsemner. Resultatet var at 9 nye kredsemneforslag med forskelligt indhold og med vidt forskellig forskningsmæssig baggrund blev stillet (Se "Information fra NSU", nr. 2/87). Forslagene behandledes på lokalafdelingernes årsmøder i maj måned, derefter udarbejder styrelsen, bl. a. lokalafdelingernes årsmøder i maj måned, derefter udarbejder styrelsen, bl. a. på baggrund af dette materiale, et forslag til nyt

studieprogram for 1988. Dette forslag præsenteres på sommersessionen i slutningen af juli, hvorefter repræsentationskabet beslutter endeligt om studieprogrammet.

I 1987 havde 4 studiekredse fungeret i den normale 3-års periode og skulle derfor udgå af studieprogrammet. Repræsentationskabet besluttede derfor at optage følgende 4 nye emner på programmet:

Genteknologi og etik

Religion og kultur

Tidsforståelse og tidsdiagnostik

Berättandet, bilden och ljudet i de audiovisuella medierna

Derefter fik NSU's studieprogram for 1987/88 følgende udseende:

- 1) Subjektivitet & Intersubjektivitet (1985)
- 2) Genteknologi og Etik (1987)
- 3) Nye Udviklingsveje i den 3. Verden (1986)
- 4) Religion & Kultur (1987)
- 5) Ett nytt Europa (1985)
- 6) Tidsförståelse och Tidsdiagnostik (1987)
- 7) Terapi & Terapeutisk Kultur (1986)
- 8) Musikestetik (1986)
- 9) Teknologisk Udvikling, Omstilling & Sosiale Innevasjoner (1986)
- 19) Estetik, Kjønn & Kultur (1986)
- 11) Berättandet, Bilden & Ljudet i de Audiovisuella Medierna (1987)

3.3 Symposier og kredslederkonference

I vinterhalvåret 1986/87 arrangeredes vintersymposier for samtlige aktive studiekredse (normalt à 2–3 dages varighed). For de 4 nye studiekredse arrangeredes i december 1987 en fælles kredslederkonference i Udevalla i Sverige. Ca. 70 personer var samlet for at diskutere indholdet i NSU's nye kredsemner. Mange af deltagerne var helt nye i NSU sammenhænge og repræsenterede tydeligt at et "generationsskifte" er godt på vej blandt NSU's aktive kredsdeltagere.

3.4 Sommersession 1987

Sommersessionen 1987 blev afholdt på Hvannayri Landbrugshøjskole på Island. Normal praksis er at Island er vært for NSU's sommersession hvert 7. år. At afholde sommersession på Island er kun muligt hvis NSU får ekstrabevilling til dækning af de øgede omkostninger der er forbundet hermed. Nordisk Ministerråd har fra sine dispositionsmidler bevilget 297 000 DKK i ekstra tilskud til NSU for dette formål.

På trods af dette ekstra-tilskud, blev deltagerenes opholdsafgift alligevel relativ høj og NSU's sommersession havde derfor "kun" 150 deltagere, mod normalt ca. 230–40.

Studiekredsene sammensatte som vanligt sit eget faglige ugeprogram og arrangerede desuden fælles oplæg om beslægtede emner. Kulturprogrammet var selvsagt præget af, at sessionen blev afholdt på Island med oplæsning af digte, musik, udflugter osv.

3.5 Publikationsvirksomhed

Bladet "Information fra NSU" udkom også i 1987 med fire numre og et programhæfte, hvori studiekredsene præsenteres. Oplaget varierer mellem 3000 til 4500. Bladet uddeles gratis til alle NSU'-ere, samt til biblioteker og læreanstalter i Norden. Desuden har NSU ca. 800 faste abonnenter på bladet. Den tekniske forbedring af "Information fra NSU", som blev påbegyndt i 1987, har resulteret i en stigende efterspørgsel på bladet fra miljøer udenfor NSU.

Bogserien "Arbejdsrapporter fra NSU" dokumenterer såvel studiekredsenes arbejde som symposievirksomheden. I 1987 har NSU's styrelse bevilget støtte til 2 udgivelser i serien:

Nr. 27 "Natur og Moral (udk. april 88) Nr. 28 "Subjektivitet og intersubjektivitet" (udk. juni 88)

Af eksterne publikationer har NSU i 1987 ydet støtte til udgivelse af tidsskriftet UNDR. Støtten er givet i form af abonnement til udsendelse blandt NSU's kredsledere. Tidsskriftet har i 1987 udsendt følgende numre:

49: Metafysik og videnskab

50: Musikæstetik

51: Kulturanalyse

En stor del af artiklerne er skrevet af nuværende eller tidligere aktive studiekredsdeltagere i Nordisk Sommeruniversitet og tidsskriftet indgår i det fortløbende arbejde i studiekredsene.

4. Beslut

Nordisk Sommeruniversitet opretholdt i 1987 med relativt små økonomiske midler en diger virksomhed: ca. 140 studiekredse på 21 lokalafdelinger i Norden, vintersymposier, informations- og publikationsvirksomhed og NSU's samlende arrangement: sommersessionen.

Alle disse aktiviteter bygger på nogle centrale organisationsprincipper: minimal bureaukrati, decentralisme samt uhyre mængder af frivilligt arbejde. Dette er medvirkende til at give NSU sit særpræg som kontaktforum for kritisk og tværvideenskabeligt forskning, som et aktivt og inspirerende idémiljø, hvor intellektuelt udbytte forenes med socialt samvær. Ud af dette fødes en genuin interesse og en dybere forståelse for de forskellige nordiske lande og deres kulturelle særpræg.

I og med at NSU – både i sin formelle organisation og i sin praktiske virksomhed – er en åben institution, spreder de temaer, diskussioner og tekster (og den "nordisme"), som indgår i og vokser frem fra NSU, sig langt udover de, som er direkte involveret i NSU-arbejdet.

Hermed overleverer NSU's styrelse sin virksomhedsberetning for virksomhedsåret 1987.

Trondheim og Aalborg, den 21. april 1988

Gerd-Inger Voje

NSU's ordførende

Peter Thomsen

Generalsekretær

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)*Verksamhetsberättelse 1987***A. Namn och adress**

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
Latinamerika-institutet
S-106 91 Stockholm

B. Startår

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekolle, Danmark). Det avlöste den s. k. Nordiska samarbetskommittén för Latinamerikaforskning, också förkortat NOSALF, som inrättades i september 1970 i enlighet med beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo, Finland (augusti 1970).

C. Syfte

NOSALF:s stadgar fastställer följande uppgifter för samfundet:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och övriga latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanlutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

D. Organisation*1. Administration:*

NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariat-tjänstgörande institution har alltsedan NOSALF:s bildande varit Latinamerika-institutet i Stockholm. Fr. o. m. 1979 regleras förhållandena mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal.

2. Styrelse

Samfundet leds av en styrelse bestående av två valda representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt sekreteraren. Styrelseledamot väljs för högst tre år. Ordförande och vice ordförande utses av styrelsen inom sig. Sekreterare är tjänstgörande föreståndare för sekretariatinstitutionen.

Styrelsens nuvarande sammansättning är följande:

För Danmark:

- Dorte Etzerodt, Rødkilde gymnasiet, Vejle.
- Jens Lohman, Dagstidningen Information, Köpenhamn.

För Finland;

- Luis Luna, Svenska Handelshögskolan i Helsingfors.
- Eeva-Liisa Myllymäki, FINNIDA, Helsingfors.

För Norge:

- Eduardo Archetti, Institutionen för Socialantropologi, universitetet i Oslo.
- Randi Börresen, Romanska institutionen, universitetet i Oslo.

För Sverige:

- Claes Brundenius, Forskningspolitiska institutet, Lunds universitet.
- Kalki Glauser, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Sekreterare:

- Weine Karlsson, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Ordförande och vice ordförande för styrelsen är Jens Lohman respektive Eduardo Archetti.

3. Personal

Vid NOSALF:s sekretariat tjänstgör en assistent med halvtidstjänst, nämligen Roberto Broschek. Därtill arvodas i begränsad utsträckning kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, bl. a. maskinskrivning.

4. Revisorer

Fr. o. m. 1 juli 1979 förvaltas NOSALF:s ekonomiska tillgångar enligt särskilt avtal genom Stockholms universitetets redovisningssystem (sedan 1987 sker detta avgiftsfritt). För revisionen anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

E. Verksamhet

1. Studieprogrammet

NOSALF:s stipendieprogram startades 1974. Stipendier beviljas först och främst till studenter och icke etablerade forskare som behöver besöka en på Latinamerika inriktad nordisk institution i samband med forskningsarbete eller förberedelse av avhandlingar om Latinamerika. Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färdssätt – vanli-

gast med studeranderabatt – mellan hemorten och staden där den besökta institutionen ligger under en vecka på pensionat eller motsvarande.

Under 1987 har 14 ordinarie stipendier beviljats. Av stipendiaterna kom 4 från Finland, 7 från Norge och 3 från Sverige. Latinamerika-institutet var den besökta institutionen i samtliga fall. En förteckning över 1987 års NOSALF:s stipendiat återfinns i *bilaga*.

2. Konferenser, seminarier och symposier

En av de viktigaste uppgifterna för NOSALF är enligt stadgarna att arrangera nordiska forskningskonferenser om Latinamerika. Detta bör ske åtminstone vart tredje år eftersom de ordinarie generalförsamlingarna, där bl. a. nya styrelseledamöter måste väljas, endast kan hållas vid dessa tillfällen.

NOSALF:s konferenser har hållits i Åbo 1970, Kollekolle 1973, Bergen 1976, Kungälv 1978, Murikka 1979, Karrebæksminde 1982 och den senaste i Sundvollen 1985.

Under 1987 beviljade NOSALF ekonomiskt stöd till anordnandet av följande seminarier:

a) "Tredje världen: agrarsamhället i förändring under modern tid", som inom ramen för den 20:e nordiska historikerkongressen ägde rum i Reykjavik den 10–14 augusti.

b) "Hushold i förändring. Kvinders levvilkår i lyset af sanfundsmæssige ændringer i udviklingslandene", arrangerad av en nordisk forskargrupp ägde rum i Köpenhamn i oktober.

Vidare inleddes under 1987 förberedelsearbetet med NOSALF:s 8:e nordiska forskarkonferens som med tema "Latinamerika: på tröskeln till 90-talet" kommer att äga rum i Saltsjöbaden, Stockholm, den 1–3 juli 1988. I detta syfte utsågs en organisationskommitté bestående av: Stefan de Vylder (ordförande), Björn Hettne, Weine Karlsson, Mats Lundahl, Jan-Åke Alvarsson, Kalki Glauser och Roberto Broschek. (Se bilaga 2)¹

3. Publikationer

Fr. o. m. 1977 har NOSALF:s publikation "Ibero-Americana" omvandlats till en vetenskaplig tidskrift som tar med nordiska forskningsresultat i form av kortare artiklar och recensioner samt studier av icke-nordiska författare som bedöms ha stort värde för den nordiska Latinamerikaforskningen.

Fr. o. m. nummer VIII: 2–IX: 1–2 har till namnet "Ibero-Americana" som undertitel lagts "Nordic Journal of Latin American Studies". Till chefredaktör för tidskriften har prof. Mats Lundahl (Handelshögskolan i Stockholm) utsetts. Som redaktionssekreterare tjänstgör Roberto Broschek. En rådgivande redaktionskommitté med en nordisk och mångdi-

¹ Ej överlämnad.

sci-plinär sammansättning rådgör i frågor om tidskriftens innehåll. Kommit-tén består av Osmo Apunen (Finland); Eduardo Archetti, Harald Skar och Gudmund Stang (Norge); Jörgen Schmitt-Jensen (Danmark); Weine Karls-son, Bertil Malmberg och Magnus Mörner (Sverige).

”Ibero-Americana” utkom under 1987 med Vol. XVI: 1–2 (92 sidor) och Vol. XVII: 1–2 (94 sidor). (Se bilaga 3)¹

Den informativa karaktär som ”Ibero-Americana” tidigare haft har se-dan 1978 upptagits av två nya publikationer. Den ena är ”NOSALF News”, en nyhetsbulletin först och främst avsedd för samfundets medlem-mar. Den senaste utkom med två nummer under 1987 (Nr 1, april och Nr 2, december). (Se bilaga 4)¹. Den andra är ”Latinoamericana” som utges av Latinamerika-institutet med NOSALF:s medverkan när det gäller nordis-ka bibliografier. För närvarande förbereds en ny utgåva av Latinoamerica-na med titeln ”Latinamerika i svensk bibliografi, 1970–1985” som beräk-nas komma ut under nästa år.

4. *Internationella kontakter*

a) Kalki Glauser representerade NOSALF vid FIEALC:s 3:e general-församling samt konferensen ”A critical Assessment of Latin American Studies” som ägde rum i Buffalo, USA, den 23–26 september 1987. (FIEALC är den internationella federationen för studier om Latinamerika och Karibien).

5. *Övrig verksamhet*

Under 1987 påbörjades arbetet med att datorregistrera en katalogiserad förteckning av all den i Norden pågående forskningsverksamhet om Latin-amerika såväl inom samhälls- som naturvetenskapen. Vad beträffar Sveri-ge och Norge är arbetet i det närmaste slutfört. Vi ämnar i mån av finansiella möjligheter ge ut en publikation med det materialet under första halvåret 1988.

¹ Ej överlämnad.

6. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal svenska kronor)

	Bokslut 1986	Budget 1987	Utfall 1987 (Preliminärt)
<i>Utgifter</i>			
Personal	74 921	95 000	95 000
Styrelse	50 322	42 000	45 000
Kontor	10 295	10 500	10 500
Lokaler	6 730	7 500	7 500
Projekt	123 665	131 000	114 000
<i>Summa kostnader</i>	265 933	286 000	272 000
<i>Intäkter</i>			
Anslag	256 000	271 000	265 268
Övrigt	9 831	15 000	6 000
<i>Summa intäkter</i>	265 831	286 000	271 268

Stockholm den 2 december 1987

Weine Karlsson
Styrelsens sekr.

Robert Broschek
NOSALF-assistent

BILAGA

Scholarships granted by NOSALF in 1987

Scholar's name	Travelling from	To visit
Markku Malkamäki	Helsinki	LAIS, Stockholm
Javier Vergara	Tampere	LAIS, Stockholm
Osvaldo Salas	Karlstad	LAIS, Stockholm
Mauricio Rojas	Lund	LAIS, Stockholm
Kristin Hauge	Oslo	LAIS, Stockholm
Maija Seppo	Helsinki	LAIS, Stockholm
Arja Hankala	Helsinki	LAIS, Stockholm
Lars Östman	Linköping	LAIS, Stockholm
Erwin van den Eede	Oslo	LAIS, Stockholm
Tone Grover	Oslo	LAIS, Stockholm
Sjur Kasa	Oslo	LAIS, Stockholm
Hilde Berg	Tromsö	LAIS, Stockholm
Mari-Lise Sjong	Trondheim	LAIS, Stockholm
Hans-Petter Buvollen	Oslo	IWGIA, Köpenhamn

Preliminär budget för tidskrift

Förutsättningar: 2 nr/år, ca 112 s., format S 5 (165×243 mm)

Kostnad per nummer*Löner och arvoden:*

Redaktör 1/2-tid i N 23:0 (inkl. lkp)	50 000	
Översättning (20 s./nr) (inkl. lkp)	8 500	
Språkgranskning, korrekturläsning	7 000	
Lektörsarvoden (inkl. lkp)	2 500	
Författararv. för beställda artiklar	<u>5 000</u>	73 000

Resor och traktamenten för redaktionskommitten (4×2 500)	<u>10 000</u>	10 000
--	---------------	--------

Produktion:

Sättning: alt. 1 Machintosh (externt)	6 700	
(alt 2 fotosättning)	12 500)	
Tryckning och bindning 1 500 ex.	<u>25 000</u>	31 700
		<u>(37 500)</u>
Totalt/nummer		114 700
		(120 500)

Totalt/år ca 240 000

Ovanstående inkluderar inte kostnader i samband med distribution (påsar, handhavande av abonnemangsregister, bytesd:o).

Det är möjligt att det borde finnas utrymme för 1/4 assistent (möjligen på bekostnad av redaktörsutrymmet). Kostnad för 1/4 assistent i N 10 17 500/nummer eller 35 000/år.

Nordiska kommittén för öststatsforskning*Verksamhetsberättelse 1987***1. Institutionens uppgift**

Nordiska kommittén för öststatsforskning skall främja samverkan mellan öststatsforskare i Norden samt mellan nordiska och icke-nordiska forskare med inriktning på studier av Sovjetunionen och Östeuropa. Kommittén söker även stimulera kontakter mellan öststatsforskare och forskare från andra akademiska discipliner i Norden. Vetenskapliga kontakter med Sovjetunionen och Östeuropa uppmuntras. Kommittén skall också främja forskning och högre utbildning om samhällsförhållandena i Sovjetunionen och Östeuropa. Kommittén arrangerar vetenskapliga konferenser och symposier, utger publikationer och forskningshjälpmedel samt representerar de nordiska länderna inom det internationella samarbetet på öststatsforskningens område.

2. Organisation

Nordiska kommittén bildades 1975 och har för närvarande ca 200 medlemmar samt 10 institutionsmedlemmar. Medlemmar kan vara forskare och lärare vid vetenskapliga institutioner i Norden samt universitetsinstitutioner eller motsvarande med verksamhet inom öststatskunskapens område. Kommitténs högsta beslutande organ är årsmötet, som bl. a. väljer styrelse och ordförande. Styrelsen består av högst tio personer, om möjligt två från varje nordiskt land. Sekretariatsfunktionen är f. n. knuten till Institutionen för öststatsstudier vid Uppsala universitet.

3. Verksamheten 1987*3.1 Ekonomiskt utfall*

Anslagspost	Överfört	Budget 1987	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner	—	—	—	
Varor och tjänster	—	146 000,00	129 262,97	+ 16 737,03
Projekt	—	365 522,97	400 162,98	- 34 640,01
Summa		511 522,97	529 425,95	- 17 902,98

Överförs till 1988: - 17 902,98

3.2 Beskrivning av verksamheten

Nordiska kommitténs för öststatsforskning verksamhet bedrivs inom fem huvudområden, som tillsammans utgör ett sammanvävt program för stimulans och utveckling av forsknings- och utbildningssamarbetet inom nordisk öststatsforskning. Genom decentraliserad samverkan med nordiska universitetsinstitutioner kan Kommittén med förhållandevis knappa ekonomiska insatser skapa betydande synergieffekter.

Informations- och publiceringsverksamhet

I syfte att främja kontakter och samarbete har kommittén haft en omfattande informationsverksamhet. Information och kontakter har främst kanaliserats genom Kommitténs sekretariat och publikationer. I maj 1987 anordnades en pressträff för nordiska journalister i Stockholm.

Nordiska kommittén utger två reguljära publikationer. Under 1987 har *Nordic Journal of Soviet and East European Studies* börjat utges på förlag och i samarbete med fyra andra institutioner har utgivningen av den nya populärvetenskapliga tidskriften *Nordisk Øst-forum* inletts. Båda tidskrifterna utges med 4 nr/år.

Nordiska symposier

Under 1987 har två nordiska symposier genomförts. I maj 1987 arrangerades på Sandbjergs slott, i samarbete med Selskabet for Østeuropastudier, en konferens om "Intellegentian i Sovjet och Östeuropa". Tillsammans med Sovjetinstitutet i Helsingfors anordnades i september 1987 ett symposium om "Den ekonomiska utvecklingen i Östeuropa".

Dokumentation

Det nordiska bibliografiska projektet "Öststatsforskning i Norden" har pågått under 1987 och beräknas vara avslutat under 1988. Kommitténs engagemang i utgivningen av tidskriftsdokumentationen *Østindex* har avslutats.

Forsknings- och utbildningssamarbete

Under 1987 anordnade Nordiska kommittén i Sigtuna en nordisk forskarkurs (internat) om "Sovjetisk utrikespolitik". Vidare avslutades forskningsprojektet "Kontinuitet och förändring" med utgivningen av en slutrapport.

Internationellt samarbete

Kommittén företräder de enskilda nordiska länderna i den internationella samarbetsorganisationen ICSEES och deltar bl. a. i planeringsarbetet inför den 4:e internationella öststatsforskningskonferensen i Harrogate, England 1990. Kommittén representerar även de nordiska länderna i försöken att få till stånd ett fördjupat europeiskt samarbete.

Ekonomiskt utfall

Som en följd av att Kommittén mot tidigare praxis inte beviljats fortsatt disposition av överskott från tidigare år, men också p. g. a. icke förväntade merkostnader för utgivningen av Nordisk Øst-forum har verksamheten under 1987 resulterat i en förlust på 17 902:98 SEK.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska kommittén för öststatsforskning överlämnar härmed verksamhetsberättelse för 1987.

Daniel Tarschys

Styrelsens ordförande

Claes Arvidsson

Sekreterare

Nordiska amatørteaterrådet (NAR)

Verksamhetsberättelse 1987

Navn og adresse

Nordisk amatørteaterråd (NAR)
Ladegårdskov 14
DK-6300 Graasten

1. Organisationen*Medlemslande/organisasjoner/centre*

Bandalag Islenskra Leikfelaga,
Island Dansk Amatør Teater Samvirke, Danmark
Finlands IATA- og NAR Center
Meginfelag Ahugaleikara, Føroya, Færøerne
Norsk Amatørteaterråd, Norge
Sveriges Amatørteaterforbund, Sverige
Samarbetskomiteen för Teateramatörer på Åland

Styrelsens sammensætning

Ella Røyseng, Norge, formand
Einar Njalsson, Island, næstformand
Bjørn Hall-Hofsø, Norge
Steen Noreen Larsen, Danmark
Svea Hallin, Sverige
Carl-Petter Teckenberg, Finland

Internationalt udvalg

Sigrun Valbergsdottir, Island, formand
Bruno Gaston, Danmark
Sture Andersson, Sverige

Uddannelsesudvalg

Helle Arnfred, Danmark, formand
Gudbjørg Arnadottir, Island
Olli Pellikka, Finland
Nilla Ekström, Sverige

Ungdomsudvalg

Høgni Joensen, Færøerne, formand
Taima Mäki-Iso, Finland
Gry Eikanger, Norge

Udvalg vedr. dramatisk arbejde med pensionister

Maj-Britt Ahlin, Sverige
Arne Aabenhus, Danmark
Liv Karin Hulteng, Norge

Nordiske Teaterringe

Steen Noreen Larsen, Danmark

Sekretariatsleder

Asger Hulgaard, Danmark

2. Organisatorisk

Nordisk Amatørteaterråds styrelse har i det forløbne år været uændret, idet såvel Carl-Petter Teckenberg, Finland og Svea Hallin, Sverige på rådsmødet i Norge begge blev genvalgt for en ny 2 års periode.

Styrelsen har afholdt følgende møder: 25.–27. sept. 1987 i Helsingfors. På dette møde afholdtes samtidig et fællesmøde med NTK for at drøfte Nordisk Ministerråds forslag til kulturel handlingsplan og samarbejde NAR-NTK iøvrigt. Man enedes om, at de to styrelser en gang årligt skulle have et sådant fællesmøde. 4.–6. marts 1987 i Södertälje, hvor hovedemnerne var Nordisk Amatørteatercenter og NARs sekretariat. Desuden har NARs arbejdsudvalg afholdt møde d. 7.–8. sept. på hhv. Bornholm, hvor emnet var Nordisk Amatørteatercenter samt København med møde i Nordisk Ministerråd. 20.–22. nov. 1987 afholdt arbejdsudvalget møde på Åland med henblik på forberedelse af rådsmøde og konference 1988. Endelig afholdt alle NARs underudvalg fællesmøde i København 2.–4. okt. 1987 for at drøfte tværgående initiativer og koordinering af aktiviteterne.

Sigrun Valbergdottir repræsenterer Nordisk Amatørteaterråd i styrelsen for Internationalt Amatørteaterforbund (AITA/IATA). I styrelsen fra vor region er desuden Sture Andersson, der afløste Georg Malvius, der så sig nødsagt til at fratæde før hans periode udløb, samt Lars Høgseth, Norge, der afløste Bruno Gaston.

I Herning Højskoles styrelse sidder Henrik Sommer, Danmark, som repræsentant for Nordisk Amatørteaterråd.

Nordisk Amatørteaterråd har også i 1987 haft sit sekretariat hos Dansk Amatør Teater Samvirke.

3. Aktiviteterne

Gæstespilvirksomheden

Et af de områder, hvor det nordiske amatørteatersamarbejde bliver mest synliggjort, er i gæstespilvirksomheden. Det, at en teatergruppe i et land besøger en venskabsgruppe i et andet land, bor på stedet, spiller sin forestilling, er sammen med lokalbefolkningen, optræder som gæstelærere i skoler, hvor man fortæller og viser lysbilleder fra sit eget land, får det nordiske samarbejde til at gå op i en højere enhed.

I 1987 blev der forbrugt DEK 114 000 på gæstespil fordelt på følgende:

Fra DK udgik 2 gæstespil. Modtog 1 gæstespil

Fra FØ udgik 0 gæstespil. Modtog 1 gæstespil

Fra IS udgik 1 gæstespil. Modtog 0 gæstespil

Fra N udgik 1 gæstespil. Modtog 3 gæstespil

Fra SF udgik 4 gæstespil. Modtog 3 gæstespil

Fra S udgik 3 gæstespil. Modtog 5 gæstespil

Fra ÅL udgik 1 gæstespil. Modtog 0 gæstespil

I alt rejste 12 grupper ud, mens der er tale om 13 besøg. Forskellen fremkommer ved, at en af de gæstespillende grupper besøgte 2 lande.

Nordiske Teaterringe

Der er oprettet for at stimulere gæstespilvirksomheden har i det forløbne år været inde i en gennemgribende omorganisering, således at der nu skulle være en lang række fuldt udbyggede teaterringe. Også her gælder det dog, at kæden ikke er stærkere end det svageste led, og succéen i teaterrings-samarbejdet afhænger i allerhøjste grad af de enkelte grupper.

Gæstepedagoger

Nordisk Amatørteaterråd har i 1987 ydet støtte til gæstepedagoger på hhv. Færøerne og i Island. På Færøerne anvendtes støtten til et kursus med den danske sceneinstruktør Finn Bredahl Jørgensen, og i Island afholdtes et kursus med den danske sminkør Kirsten Lerke.

Nordiske Teaterdage

Den altoverskyggende begivenhed i 1987 var *Nordiske Teaterdage*, mestertligt tilrettelagt til mindste detalje af Norsk Amatørteaterråd. Teaterdagene holdtes 29. juni – 5. juli på Romerike Folkehøgskole i Jessheim.

Teaterdagene blev netop den værdige, aktive og festlige markering af NARS 20 års fødselsdag som var tilstræbt. En aktiv uge med teaterværksteder med lærere fra alle de nordiske lande, seminarer om lokalspil, børneteater, teater med ældre, institutionsgrupper, der tog rundt til ældrehjem, børneinstitutioner m. v. med underholdningsindslag fra de nordiske lande. Der var ekskursioner og NAR kunne da også i de Nordiske

Teaterdage holde sit rådsmøde i forvisning om, at det en håndfuld mennesker drømte om 20 år tidligere, da de tog initiativ til stiftelsen af et Nordisk Amatørteaterråd var blevet til virkelighed.

Festligt var det på Maihaugen i Lillehammer, hvor Lillehammer Amatørscene stod for et jubilæumsarrangement, der som det øvrige var planlagt i alle enkeltheder.

Og festligt – og bevægende – var det også, da de fire, der mest af alt har æren for, at Nordisk Amatørteaterråd er blevet til det, det er i dag: Lennart Engström, Arne Aabenhus, Bjarne Lönegran og Einar Bergvin, blev hædret med overrækkelsen af en guldnål designet af den islandske kunstner Sigudur Örn Brynjólfsson. En ringe erkendtlighed for det store og uselviske arbejde disse mennesker har udført gennem årene.

I Nordiske Teaterdage deltog fra Færøerne 9, Danmark 25, Finland 13, Island 20, Norge 32, Sverige 18 og Åland 4 deltagere. Hertil kommer gæster, lærere og indledere samt arrangementsstab, så det samlede deltagerantal i de Nordiske Teaterdage var på 161 deltagere.

Kursusvirksomheden

Selv om en del af den nordiske kursusvirksomhed blev afviklet som en del af de nordiske teaterdage, var der alligevel kræfter til at afholde et kursus derudover. Kurset blev afholdt på Herning Højskole i perioden 26. juli – 2. august 1987.

Selve kurset var en direkte følge af et provokatorisk indlæg, som den danske TV-producer John Carlsen afholdt ved Nordisk Amatørteaterråds konference på Færøerne i 1985.

Kurset, der maksimalt kunne tage 24 deltagere var fyldt op med Island 3 deltagere, Færøerne 2, Åland 4, Finland 2, Norge 4, Sverige 3 og Danmark 6 deltagere.

Regnskab for kurset findes indsat i materialesamlingen.

4. Internationalt samarbejde

IATAs sekretariat er sikret i Norden til udgangen af 1989, men der er bestræbelser i gang for at få det sikret ud over denne periode. En tilstedeværelse af sekretariatet i det nordiske område giver en række samarbejds muligheder, ligesom det kan være med til at sprede bevidstheden om Norden som et kulturelt, aktivt område ude omkring i verden.

Netop nu foregår der et samarbejde om TIP 88, der skal ligge i Danmark. Dette skal være et pilotprojekt for et langt større og mere ambitiøst projekt "Visual Performance", der tænkes afholdt i 1989 som et samarbejdsprojekt mellem IATA, NAR og DATS.

5. NARs sekretariat. Nordisk Amatørteatercenter

Drømmen om et Nordisk Amatørteatercenter, der bl. a. skulle indeholde NARs sekretariat ser ud til at være rykket lidt nærmere en opfyldelse. Medens disse linier skrives ligger der et tilbud fra Bornholm Amtskommune om på favorable vilkår at overtage en tidligere højskole på Bornholm. En række uafklarede spørgsmål skal dog afklares endeligt, så man ved på hvilke betingelser – og med hvilke økonomiske forpligtelser man binder sig.

I 1987 har NARs sekretariat som i de foregående år haft til huse på DATS's landssekretariat, Ladegårskov 14, DK 6300 Graasten, og Asger Hulgaard har stået for sekretariatsarbejdet, som er et ulønnet job.

Dansk Amatør Teater Samvirke har kunnet få et mindre beløb – kr. 6000 – for leje af det kontor NAR beslaglægger og til dækning af varmeudgifter og lys. Der var afsat kr 14000 på budgettet til køb af lønnet timenhjælp. Dette beløb er kun anvendt med 10000 idet NARs styrelse gav tilsagn om, at der kunne købes en Personal Computer, der har været en stor hjælp i såvel skrivearbejdet som i regnskabsarbejdet.

Asger Hulgaard har meddelt, at han med rådsmødet på Åland 1988 slutter som sekretariatsleder hos NAR, hvorfor styrelsen i øjeblikket er ved at sondere terrænet for andre muligheder.

Generelle betragtninger

1987 var året, hvor NAR kunne fejre sin 20-års dag. Den blev fejret i fuld fortrøstning til fremtiden. Stor aktivitet blandt teateramatørerne i Norden, gæstespil, kurser og mange ideer til videreudvikling af arbejdet.

Desto større blev nedturen, da embedsmandsgruppens forslag til kulturrel handlingsplan blev kendt. Nordisk Amatørteaterråd skulle samordnes med Nordisk Teaterkomite, dog således, at NAR skulle sikres det første år ved en øremærkning af et beløb på NTKs budget samt have repræsentation i NTKs styrelse. Når det første år var gået ville man så sandsynligvis kunne have oplevet at en enkelt eller to repræsentanter i NTKs styrelse skulle til at slås for at sikre bevilling til amatørteaterområdet. En absurd tanke.

Lad det være sagt med det samme: *Der er intet som helst modsætningsforhold til Nordisk Teaterkomite.* Men da NTK heller ikke har de midler de ønsker til udvikling af arbejdet for det professionelle teater, kan man godt ane, at der ville blive problemer. Selv de bedste venner kan ryge uens, når der er penge imellem dem.

Helt så galt, som det så ud i første oplæg, kom det ikke til at gå, og i den handlingsplan, der blev vedtaget på Nordisk Råds session i marts 1988 kom der til at stå: – *''Teaterkomiteen skal fremtidig have ansvaret for det nordiske samarbejde på samtlige teaterområder – herunder også støtten til samarbejdet på dansens område og til den private organisation Nordisk*

Amatørteaterråd, idet der sikres både dansen og amatørteaterrådet repræsentation i komiteen. Ministerrådet vil afsætte et øremærket beløb på komiteens årlige budgetter til sikring af amatørteatersamarbejdets fortsættelse." Ingen kan nedlægge NAR, hvis vi ikke selv vill.

Handlingsplanen er en kendsgerning nu. Ministerrådet har sagt, at handlingsplanen er en ramme om det kulturelle samarbejde i Norden. De har nedsat en tremands komite, som skal udfylde denne ramme med mere detaljerede forslag. Ministerrådet har indbudt NAR til at deltage i drøftelserne. NARs styrelse vil gå positivt ind i dette arbejde og lægge alle kræfter i for at få sine synspunkter ind til gavn for amatørkulturen i Norden.

Samtidig må NARs styrelse i samarbejde med NTK udarbejde en slags samarbejdsaftale, hvor der stadfæstes gensidig respekt og ligestilling mellem parterne, samt NARs rettighed til selv at forvalte sit "øremærkede" beløb. Desuden bør det fastslås, at der ikke under nogen omstændigheder må forhandles om NAR sager uden NARs repræsentant er til stede.

I årets løb har vi fået en tættere kontakt til NTK, og vi arbejder bl. a. på at gå sammen i nogle fællesprojekter. Hele "kampen" om den kulturpolitiske handlingsplan har ført noget godt med sig: Vi er blevet mere bevidste om os selv, vi har revurderet mange ting, vi har markeret vor kulturpolitiske målsætning, vi er indbyrdes blevet stærkere.

Mange står sammen om det fællesnordiske arbejde, mange har ydet deres bidrag i det år der er gået. Uden deres indsats og uden den nødvendige forståelse for det slægtskab, der – trods forskellighederne – er os imellem er arbejdet meningsløst. Til alle disse frivillige medarbejdere rundt omkring i Norden, til de politikere og embedsmænd, der har talt det nordiske amatørteaterarbejdes sag skal lyde en tak for deres indsats i det år, der er gået. Det er heldigvis med det nordiske samarbejde sådan, at er man bidt af det, kan man slet ikke lade være.

Odder i marts 1987

For Nordisk Amatørteaterråds styrelse

Asger Hulgaard

Nordiska konstförbundet (NKF)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordisk Kunstforbund (NKF)
Peder Claussønsgt. 7
N-0165 Oslo 1
Tel. 02-20 70 80

1. Institusjonens oppgave

Nordisk Kunstforbund er et representativt samarbeidsorgan for billedkunstnere i Norden, med den viktigste oppgave i faglig og kulturpolitisk sammenheng, å utveksle idéer og erfaringer.

NKFs virksomhet de senere år har konsentrert seg om å belyse kunsten og kunstnernes stilling og oppgaver i samfunnet. Dette arbeidet skjer vesentlig gjennom seminarvirksomhet og informasjonsvirksomhet utad. Eksempelvis er det i løpet av de siste årene arrangert seminarer som har behandlet:

- "Kunstutdanningen i Norden", i samarbeid med Nordiska Konstskolan og de nordiske akademiene.
- "Offentlig utsmykning i Norden", oppfulgt av utstillingen "Byggnadskonst/Bildkonst", presentert i tilknytning til "BO 85" i Stockholm.
- "Bildkonsten i TV", med deltagere fra nordiske radio og TV-institusjoner, oppfulgt av "Billedkunst i massemedia", med deltagere utenfra, av presse og mediafolk.
- "Samisk billedkunst i oppbygningsfasen".

NKF arbeider også aktivt for å utvide gjesteatelierene i Norden, og er rådgiver og samarbeidspartner for flere utvalg og institusjoner.

2. Organisasjonsbeskrivelse

NKF har seks seksjoner, de nordiske land, samt samene, som kom med som egen seksjon i 1982. Seksjonene er organisert på forskjellig vis, men har basis i kunstnernes nasjonale organisasjoner. Hver seksjon velger sin formann. De seks formenn og forbundsrådsformannen utgjør arbeidsutvalget.

Forbundsrådet, som etter statuttene holder møte en gang i året, er NKFs øverste myndighet, og velger forbundsformannen, for ett år av gangen.

Møtet forsøkes lagt etter tur i de forskjellige seksjonenes områder. Vedkommende seksjon sørger for at det i tillegg til det ordinære møtet blir holdt et miniseminar, tema bør være aktuelt i vertslandet. Slik holder Forbundet seg godt orientert om hva som skjer på billedkunstområdet i Norden. Seksjonene utveksler nødvendige erfaringer, som senere formidles i bl. a. fagtidsskrifter og i de nasjonale faglige kunstnerkretser. Seksjonene har regelmessige møter. Bl. a. innstiller man her til gjesteatelierene i Norden og det skandinaviske kunstnerkollegiet i Roma, og vil bli representert i styret der. Nordisk Kunstforbund har tilknytning til Nordiska Konstskolan i Karleby, og er representert i dens styrende organer. Seksjonene har vært skolens kontaktfremmedler overfor presse og myndigheter i sine land. Forbundet administreres av sekretariatet, som nå ligger i Oslo, med en ansatt sekretær i halv stilling. Det er absolutt minimum for å være bindeledd mellom de nordiske seksjonene. Under seminarer og forøvrig ved ekstra store arbeidsmengder har sekretæren i tillegg bruk for timebetalt ekstrahjelp.

3. Virksomheten 1987

Styre (Forbundsrådet)

I 1987 har Thorstein Rittun, Norge, vært formann frem til Forbundsrådsmøtet i september, deretter fulgte ny formann Gunnar Bay, Danmark. Viseformann frem til september var Nils Eger, Norge, deretter ble Irmeli Tarmo, Finland valgt til ny viseformann.

Seksjonenes medlemmer har vært:

Danmark:	Gunnar Bay, formann Erik Mosegård Jensen Peter Skelm
Finland:	Irmeli Tarmo, formann Stig Fredriksson Satu Kiljunen
Island:	Jónina Guðnadóttir, formann Ása Olafsdóttir Gylvi Gíslason Guðný Magnúsdóttir
Norge:	Nils Eger, formann Ingun Bøhn Evelyn Scobie
Sverige:	Leif Bolter, formann Hans Blidberg Anna Sjødahl
Samene:	Ingunn Utsi, formann Rose Marie Huuva Synnøve Persson

Alle tillitsverv har vært besatt av billedkunstnere.

Sekretariatet

Forbundssekretær fram til 15. februar var Brit Bergan. Ny forbundssekretær er ansatt, Solvig Tvedten Sviu, som begynte den 10. februar. Sekretariatet har hatt foreløpige kontorlokaler i Peder Claussønsgt. 7, hos Norske Billedkunstneres Fagorganisasjon. På nyåret 1988 skal sekretariatet flytte til Kongensgate 3, der en rekke kunstnerorganisasjoner har fått leie en gammel bygning sammen. Denne er nå under opp-pussing.

Arbeidsutvalgsmøtet

AU-møtet ble holdt i København i februar, der seksjonenes formenn møtte, samt NKFs formann Thorstein Rittun, Norge, Peter Navntoft, Erik Mosegård Jensen, Brit Bergan, avtroppende forbundssekretær i NKF, Solveig Tvedten Sviu, ny forbundssekretær og Karin Munck (Kulturministeriets sekretariat).

Nils Eger og Peter Navntoft hadde siden Forbundsrådsmøtet 1986 arbeidet med endringer av vedtektene, og la frem nye utkast. Den vesentlige endringen vil være i forbindelse med utvidelse av medlemskap, inklusive de selvstyrte områder Færøyene, Åland og Grønland.

Forbundsrådsmøtet

Island var vertsland for årets Forbundsrådsmøte, som fant sted på Selfoss 4.– 6. september 1987.

En av de viktige sakene som ble behandlet var opptagelse av nye medlemmer fra Nordens selvstyrte områder. Det ble presisert at NKFs vilkår for utvidelse må være økte bevilgninger fra Nordisk Ministerråd, og søknad er sendt, den 22. februar 1987, med purring på svar den 18. desember s.å.

Deltagere var 16 delegater, NKFs formann og forbundssekretær, pluss 8 observatører, som også samtlige deltok på det etterfølgende miniseminar.

Forslaget til nye vedtekter ble lagt frem og vedtatt, og observatørene fra de selvstyrte områdene ble informert om at deres lokale organisasjoners lover må eventuelt tilpasses Forbundets lover. Færøyenes kunstnerorganisasjoner har lover som kan godkjennes, og deres medlemskap vil bli i orden så snart Nordisk Ministerråd har bevilget en tilleggssum for dette.

Miniseminar

Miniseminalet "Billedkunsten i massemedia" ble holdt i Reykjavik umiddelbart etter Forbundsrådsmøtet. Foruten de ovennevnte møtte også deltagere utenfra, som journalister, reportere fra radio og TV, filmskapere og kunsthistorikere.

Et grundig og godt forarbeid var nedlagt av vertsfolket, som derved sikret alle deltagere faglig og inspirerende utbytte av seminaret. (Rapport vedlegges.)

Seminalet var gjort mulig ved bidrag fra Islands kulturministerium, institusjoner og private donatorer.

Inkludert var også omvisning i Islands nye nasjonalgalleri i Reykjavik og i nabobyen Hafnarfjörður, som også hadde mye å vise. Blant annet ble vi mottatt i byens nye gjesteatelier av den finske stipendiaten Elina Liikanen.

Avlyst seminar

Det planlagte seminar om Laser/Holografi, som skulle ha vært arrangert i Danmark med deltagere fra kunstnerorganisasjoner, akademier, og høyskoler i Norden, måtte avlyses på grunn av manglende økonomisk støtte. Budsjettet lød på DKK 300 000,-. Det ble søkt Nordisk Kulturfond om DKK 253 400,- og bevilgningen lød på DKK 100 000,-.

Et stort forarbeid var nedlagt, og avtaler gjort med de fremste forelesere på området: Peter D. Miller (USA), Peter Zec (Vesttyskland), Dieter Jung (Vesttyskland), og med Frithioff Johansen (Danmark) som seminarleder. (Seminarleder har fått arbeidshonorar fra NKF og den danske seksjon, stort kr. 8 000,-.)

Informasjon og samarbeid

Ved den Nordiska Konstskolen i Karleby har Thorstein Rittun vært formann i delegasjonen til skolen.

I arbeidet med å fortsette og bevare kunstnerkollegiet ved Skandinavisk Forening i Roma, (Circolo Scandivano), har NKF hatt flere kontakter. Forbundssekretæren besøkte i juli de nye lokaler i Via Garibaldi 83, Trastevere. Det samme gjorde, i oktober, formannen Gunnar Bay, begge under private opphold i Roma. Den nye administrative leder Hanne Retvig Lombardo, norskfødt italiensk jurist, har besøkt Forbundssekretariatet i Oslo. NKF's formann er nå foreslått som kunstnernes representant i Skandinavisk Forenings styre. Dette betinger en reise til styremøtet, som altså må bekostes av NKF.

Foreningen Nordens generalsekretær i Norge, Harald Løvaas, har også tatt kontakt med NKF i forbindelse med den foreslåtte nye kulturhandlingsplanen fra NMR.

I seksjonene har man foreslått kunstnernes representanter til Nordisk Konstcentrums styre. Der har man også behandlet søknader og satt opp prioriteringsliste til de nordiske gjesteatelier, og til Skandinavisk Forening i Roma.

Seksjonene har levert årsrapporter for virksomheten i 1987. Kopier kan fåes ved henvendelse til forbundssekretariatet.

Det økonomiske resultat 1987

I store linjer faller det sammen med det justerte budsjett for 1987. Man hadde i 1986 ikke midler til nyanskaffelser og rasjonelt rekvisitaopplegg, og en del av utgiftene er gått med her. Videre er det satt av en sum ca. NKR 12 000,- til flytting i nye lokaler, etter avtale med NMR. Regnskapet balanserer med vel tusen kroner i overskudd.

Skandinavisk förening i Rom

Verksamhetsberättelse 1987

A. Regnskap

Som tidligere år er regnskapet blitt revidert av Marianne Tavazzi, kasserer ved den Svenske Ambassaden i Roma.

På grunn av de store utgiftene i forbindelse med flytting, innstallering i de nye lokalene, oppussing og delvis ombygging, har det heller ikke i år vært mulig å opprette en egen konto for fratredelsessum for rengjøringshjelpen (ca. 4. mill. lire).

Se ellers kommentarene til regnskapet.

B. Virksomhet

Tilsynsførende kunstner har også i 1987 vært den finsk-danske maleren Seppo Mattinen, mens norske Hanne Retvik Lombardo har vært administrativ sekretær fra 1.1.1987.

Kollegiet flyttet fra Via Condotti til Via Garibaldi den 1.4.87. I forbindelse med oppussingen av de nye lokalene var Kollegiet stengt i april og kun to av rommene var tilgjengelige for bruk i mai måned. I de øvrige månedene har Kollegiet vært fullt besatt med ulike typer kunstnere fra de nordiske landene, se vedlagte oversikt over "Nordiske kunstnere på studieopphold i 1987".

Det er forøvrig generell tilfredshet med de nye lokalene, noe også den stadig økende søkermengden tyder på.

Interessen er også stigende for Kollegiets "åpent hus"-kvelder (tirsdag og fredag fra kl. 17 til kl. 19), hvor kunstnerne som har studieopphold på Kollegiet kommer i kontakt med andre skandinaver som oppholder seg i Roma for kortere eller lengre perioder.

Foreningen "Skandinavisk Forenings Venner" har hatt i alt 8 sammenkomster i Kollegiets lokaler i 1987, inklusiv innvielsesfest den 19. juni.

C. Administrasjon og økonomi

Styret har hatt i alt to møter, den 19. mars og den 12. mai 1987, hvor Norges Ambassadør Torbjørn Christiansen ble valgt til formann. Sekretæren har stått for den daglige driften av Kollegiet, i nært samarbeide med formannen.

Årets store økonomiske problem har vært nedbetalingen til entreprenørfirmaet Edilsama, som besørget oppussingen. Som det fremgår av kommentarene til regnskapet, beløper omkostningene i denne forbindelse seg til L. 64 758 000.- pluss 5% renter fra august 1987. I og med at husleien for 1987 var halvert, ble i alt L. 33 320 000.- betalt innen årets slutt. Pr. 1.1.1988 gjenstod ca. 33 mill. lire, som vi regner med å få betalt senest innen sommeren 1988, takket være legatmidler.

Torbjørn Christiansen
Styreformann

Hanne Retvik Lombardo
Adm. sekr.

Nordiske kunstnere på studieopphold i 1987

Jan.	Henrik Vagn Jensen	DK	billedkunstner
	Inga Lovén	S	billedkunstner
	Tom Lid og Agnete Erichsen	N	billedkunstner
Feb.	Nils Eger Pettersen	N	billedkunstner
	Kristjan Karlsson og Alda Loa Leifsdottir	IS	designer
	Jørgen Tang Holbek	DK	billedkunstner
	Pia Myrvold og Randy Naylor	N	billedkunstner
Mars	Lars Holm	S	musiker
	Lars Holm (reserve)	S	musiker
	Britt Juhl Christoffersen	DK	billedkunstner
	Hans og Barbro Lindh	S	billedkunstner
April	Gerd Lisbeth Holter og Christian Halle	N	billedkunstner
	(Risto Jurvakainen – Finske Inst.)	SF	billedhugger
	(Matti Aldsjö og Eva Luttemann – DK Ist.)	S	billedkunstner
Mai	Risto Jurvakainen	SF	billedhugger
	Morten Tøgern	DK	billedkunstner
Juni	Margret Gunnarsdottir og Jón Sigurpálsson	IS	pianist/maler
	Niklas Anderberg og Marja De Raadt	S	billedkunstner
	Risto Jurvakainen	SF	billedhugger
Juli	Jukka Pitkänen	SF	billedkunstner
	Margret Gunnarsdottir og Jón Sigurpálsson	IS	pianist/maler
	Marianne Bratteli	N	billedkunstner
	Karin Tiberger (reserve)	S	billedkunstner
Sept.	Inger Gauthier	S	billedkunstner
	Ole Hvidman (reserve)	DK	musiker
	Brita Carlens	S	billedkunstner
Okt.	Mai Bente Bonnevie (reserve)	N	billedkunstner
	Hrafnhildur Schram	IS	kunsthistoriker
	Ellen Karin Mæhlum og Rune Klakegg	N	b.kunst/musiker
	Mogens Hoff	DK	billedkunstner
Nov.	Carl-Erik og Els-Margareth Billeström	S	billedkunstner
	Eyjolfur Einarsson	IS	billedkunstner
	Poul Winther	DK	billedkunstner
	Synnøve Persen	N	billedkunstner
	Johannes Rantanen	SF	billedkunstner
Des.	Hans Kiessling (reserve)	S	billedkunstner
	Marianne Magnus og Thor Sandberg	N	billedkunstner
	Jørgen Hahn	DK	billedkunstner
	Elisabeth Norseng og Sven Lyder Kahrs	N	b.kunst/komponist
	Maja Spasova	S	billedkunstner

I alt bortleidt 40 rom, hvorav 12 til svensker
10 til nordmenn
8 til dansker
5 til finner
5 til islendinger

Totalt antall gjester: 46, hvorav 5 musikere og resten billedkunstnere.

Tildelte legatmidler*Fra Danmark:*

Hrs. C. L. Davids Legat for Slægt og venner (1987) (til godtgjørelse for tilsynsførende kunstner):	Dkr. 20 000.—	L. 3 761 520.—
Augustinusfonden (1987):	Dkr. 25 000.—	L. 4 675 276.—
Tuborgfondet (1988):	Dkr. 60 000.—	L. 11 450 381.—
Konsul George Jorck og hustru Emma Jorcks Fond (1988):	Dkr. 15 000.—	L. 2 846 007.—
Bikubenfonden:	0	
	<hr/>	
I alt fra Danmark:	Dkr. 120 000.—	

Fra Sverige:

Clara Lachmanns Fond (1987):	Skr. 20 000.—	L. 4 077 000.—
Kungl. Patriotiska Sällskapet (1988):	Skr. 10 000.—	L. 2 032 200.—
Konung Gustav VI Adolfs fond för svensk kultur (1988):	Skr. 20 000.—	L. 4 127 800.—
Kjell och Märtha Beyers Stiftelse:	0	
	<hr/>	
I alt fra Sverige:	Skr. 50 000.—	

Fra Norge:

Utenriksdepartementet (1988):	Nkr. 25 000.—	L. 4 800 000.—
I alt fra Norge:	Nkr. 25 000.—	

Totalt L. 37 770 184.—

Roma, 7.4.1988

Hanne Retvik Lombardo
Adm. sekr.

Forretningsorden for styret i den skandinaviske forenings kunstnerkollegium i Roma

1. Styret møtes etter behov, men minst en gang i året. Møtet sammenkalles av formannen eller når minst tre av styrets medlemmer anmoder om det.

2. For at styremøtet skal være beslutningsdyktig, må minst halvparten av styremedlemmene være til stede. Er et styremedlem forhindret fra å delta, kan varamann møte i hans/hennes sted.

3. Når saker avgjøres ved votering treffes avgjørelsen med enkelt flertall.

4. Følgende saker skal forelegges for styret: årsmelding, regnskap, budsjett, utpeking av revisor, ansettelse av sekretær og tilsynshavende, større utgifter til forbedring av og anskaffelser til Kollegiets lokaler, endringer i Kollegiets vedtekter.

5. Styret kan nedsette ad hoc-udvalg etter behov.

6. Styret kan delegere myndighet til formannen å føre tilsyn med og treffe avgjørelser om Kollegiets daglige drift.

7. Styrets sekretær, som fører regnskapene, kan bemyndiges til å disponere Kollegiets midler, under formannens kontroll.

Nordkalottmuseet

Verksamhetsberättelse 1987

1. Nordkalottmuseets uppgift

Nordkalottmuseet är ett samarbetsorgan för större museer på Nordkalotten. Dess uppgift är att verka för ett ökat kulturellt och musealt utbyte på Nordkalotten och härigenom stärka det nordiska kulturella samarbetet. Verksamheten består främst i produktion av vandringsutställningar med nordkalotttema för i första hand turnéer på Nordkalotten.

2. Organisation

Medlemskap kan ges till alla museer på Nordkalotten med minst två heltidsanställda medarbetare med vetenskaplig kompetens. Nordkalotten definieras i detta sammanhang som Nordland, Troms och Finnmark fylken i Norge, Västerbottens och Norrbottens län i Sverige samt Lapplands och Uleåborgs län i Finland. Fram till 1987 års årsmöte i september ingick elva museer i Nordkalottmuseet. I samband med årsmötet anslöts ytterligare ett museum.

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget	Bokslut 1987	Avvikelse
Löner	—	—	—
Övriga kostnader	206 000	228 633	./..22 633
(-härav projekt)	(-180 000)	(-200 400)	(20 400)
./.. Intäkter	./.. 9 000	./.. 11 573	./.. 2 573
Summa anslag		SEK 206 000	

3.2 Beskrivning av verksamheten

3.2.1 Medlemmar i Nordkalottmuseet:

Norge: Rana museum, Mo i Rana
 Nordland fylkesmuseum, Bodö
 Tromsö museum, Tromsö
 Finnmarks museumslag, Finnmark

Finland:	Pohjois-Pohjanmaan museo, Oulu Tornionlaakson maakuntamuseo, Tornio Lapin maakuntamuseo, Rovaniemi Aineen Taidemuseo, Tornio
Sverige:	Åjtte Samemuseum, Jokkmokk Norrbottens museum, Luleå Skellefteå museum, Skellefteå Västerbottens museum, Umeå

3.2.2

Arbetsutskottet har under 1987 bestått av Anders Huggert ordf., Elisabeth Rasch sekr., och Sven Sollander kassör, samtliga anställda vid Västerbottens museum, Umeå. 1987 års årsmöte ägde under september rum i Rovaniemi. Årsmötesprotokollet är tidigare insänt.

3.2.3 Under 1987 har följande produktioner slutredovisats:

Ombearbetning av den stora utställningen "Vargen" (Tromsö museum) och "Yngre stenålder i Nordnorge", produktion i tre exemplar (Tromsö museum).

"Krigsfångar i Rana" (Rana museum).

"Sulitjelma" (Nordlandsmuseet, Bodö)

"Främre Lapplands bybebyggelse" (Rovaniemi)

3.2.4 Under produktion var 1987

"Landhöjning vid Bottenviken", resterande två av tre ex. (Norrbottens museum)

"10 000 år på Nordkalotten" (Norrbottens museum). Har på grund av tjänsteförändringar för upphovsmannen blivit avsevärt fördröjt. Planer föreligger dock att fullfölja projektet i huvudsak enligt ursprungliga intentioner.

"Tjära" (Uleåborg)

"Valfångst på Finnmarkskusten" (Finnmarks museums lag)

"Samiska bilder" (Västerbottens museum)

"Gränslös folkmusik" (Rana museum)

3.2.5

Turné av 14 utställningar har ägt rum enligt plan insänd i anslutning till årsmötesprotokollet.

Umeå den 28 april 1988

Anders Huggert
Ordförande

Elisabeth Rasch
Sekreterare

Social- och miljöutskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1987

(Berättelserna C 13/s:1–8, se s. 2094)

Social- och miljöutskottet har genomgått berättelserna från nordiska institutioner och organ på utskottets område (C 13/s: 1–8) och noterar följande beträffande verksamheten vid dessa institutioner.

Berättelse om Nordiska läkemedelsnämndens verksamhet (C13/s:1)

Utskottet noterar, att nämnden i enlighet med ett av en arbetsgrupp, som redovisades i berättelsen för 1986, utarbetat förslag och publicerat gemensamma nordiska riktlinjer för biotillgänglighet (studier av läkemedels upptag i kroppen). Vidare har förslag till riktlinjer för registrering av radiofarmaka färdigställts. Utskottet noterar med intresse att nämnden avser att anordna ett symposium under 1989 med tema "Framtida datorstöd inom läkemedelsförsörjningen". Utskottet noterar vidare att grupperna för kemisk och biologisk efterkontroll överförts till kontrollmyndigheterna, då det är ett fortlöpande arbete där det ansetts finnas behov för specifika initiativ från NLN:s sida. Utskottet noterar med tillfredsställelse metodarbetet för att bibehålla jämförbarheten mellan länderna och det kontinuerliga arbetet för gemensamma nordiska krav på läkemedelskvalitet och samnordiska insatser inom Europafarmakoparbetet. Via nämndens notifikationssystem hålles länderna underrättade om genomförda och planerade nationella åtgärder på lagstiftnings- och informationsområdet för att underlätta den kontinuerliga harmoniseringsprocessen på läkemedelsområdet. Utskottet noterar med tillfredsställelse det internationella intresset för NLN:s arbete och att de nordiska riktlinjerna både för läkemedelsstatistik och inom registreringsområdet är mycket efterfrågade och används vid utformandet av nationella riktlinjer i hela världen.

Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) C 13/s:2)

Utskottet noterar, att högskolans verksamhet 1987 har i mycket hög grad präglats av den av Nordiska ministerrådet beslutade utbyggnaden av verksamheten, som trädde i kraft 1 juli 1987. Utskottets ordförande närvarade vid invigningen av högskolans nya lokaler på Nya Varvet i Göteborg. Den utbyggnad av högskolans verksamhet som nu genomförts innebär i det

närmaste en fördubbling av utbildningskapaciteten för MPH-examen, uppbyggnad av ett forskarutbildningsprogram i folkhälsovetenskap och ett intensifierat samarbete med andra forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden inom området folkhälsovetenskap. Utskottet noterar med tillfredsställelse att WHO utsett NHV till "WHO Collaborating Centre for Health Policies, Planning and Education". Vidare har en av NHV:s medarbetare tagits i anspråk av WHO som expert inom det globala AIDSprogrammet. Under 1987 har fyra nyinrättade professorer tillsatts, i epidemiologi, hälso- och sjukvårdsadministration, omvårdnadsvetenskap och samhällsmedicin. Utskottet noterar, att NHV koncentrerat sin forskning kring bl. a. hälso- och sjukvårdsplanering, insjuknande och dödlighet i hjärtsjukdomar, kroniskt sjuka och handikappade barn, tobaksbruk, luftföroreningar samt AIDS – prevention och kontroll.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (C 13/s:3)

Utskottet, som i sitt betänkande över det nya samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet betonat alkoholfrågornas betydelse som det största missbruksproblemet, noterar att nämndens forskningsverksamhet i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri och är tvärvetenskaplig. Utskottet berör dessa frågor i sitt betänkande över medlemsförslag A 846/s om samnordisk insats för minskat alkoholbruk i Norden. Nämndens verksamhet ligger väl i linje med syftet med den rekommendation utskottet föreslår till sessionen. Studier har utförts om olika slag av alkoholskador i relation till alkoholbruket, alkohol och kultur, om s. k. kontrollerat drickande och om de nordiska ländernas olika sätt att bemöta och behandla alkoholproblem. Utskottet noterar vidare att nämnden ordnat forskarmöten om dödlighet i narkotika och en undersökning om narkotikapolitiken och rättssystemet. Utskottet noterar med intresse att nämnden planerat ett seminarium om psykofarmakaforskning som skulle hållas 1988, då bruket av beroendeframkallande läkemedel torde vara ett växande problem.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (C 13/s:4)

Utskottet noterar, att en tillbakagång skett i antalet kursdeltagare från 1986 till 1987. Sålunda minskade deltagarantalet med drygt 10% och elevantalet med knappt 12%. Orsaken torde främst ligga i att utomnordiska deltagares antal minskade med 60%. Det kan dock med tillfredsställelse noteras att stipendierna, som genomfördes som projekt år 1987, medförde att antalet isländska deltagare steg från 1 till 8. Bland de kurser som hölls under 1987 har utskottet särskilt noterat den om "arbetets framtid" som omfattat både ekonomiska och socialpolitiska framtidsvyer och mera konkreta problem i arbetets utformning och i arbetsskyddet samt om genotox-

iska risker i arbetsmiljön, bl. a. i läkemedelsindustrin, och om ryggsmärtor. Utskottet noterar med tillfredsställelse att en kurs ägnats miljö- och hälsoeffekter av tobaksrökning, inklusive s. k. passiv rökning. Dessa frågor togs upp av utskottet i samband med rekommendation nr 11/1988 om rökfria miljöer m. m.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 13/s:5)

Utskottet noterar, att nämnden på hjälpmedelsområdet samverkar med centrala nationella organ och att samarbetet avser såväl provning av hjälpmedel och information som utveckling av nya hjälpmedel. Målet är att förbättra det totala hjälpmedelsutbudet i Norden och att utnyttja de samlade resurserna för detta på effektivast möjliga sätt. Genom att ett enskilt hjälpmedel bara behöver testas på ett ställe i Norden ökar den totala provningskapaciteten avsevärt. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det särskilda samarbetet om hjälpmedel för hörselhandikappade gått ytterligare framåt genom att den nordiska kravspecifikationen för hörapparater har antagits i Sverige och att ett förslag om gemensamma mätmetoder för leveranskontroll av slingförstärkare sänts ut för nationell remissbehandling.

Det fortsatta arbetet med Nordiskt hjälpmedelsregister och det nordiska klassificeringssystemet noteras med tillfredsställelse liksom att nämnden inom ramen för ministerrådets datateknologiska handlingsplan arbetar för att ta fram datorbaserade handikapphjälpmedel.

Mot bakgrund av rådets rekommendation nr 25/1983 ang. små och mindre kända grupper av funktionshämmande noterar utskottet med tillfredsställelse nämndens arbete med dövblinda, förståndshandikappade m. fl. grupper, samt det särskilda projektarbetet med anledning av rekommendationen.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) (C 13/s:6)

Utskottet, som den 8 mars 1988 avlade ett besök i NIOM:s nya lokaler i Haslum (Oslo), noterar att institutets arbete avser fyra huvudområden, nämligen standardisering, materialprovning, forskning och upplysningsverksamhet. Provingen äger rum på frivillig basis efter avtal med producenterna. Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har utfört en enkätundersökning för att få en bild av NIOM:s status inom odontologisk materialprovning. Större delen av svaren var positiva till NIOMs verksamhet, och flera ansåg att NIOM är absolut nödvändigt för att upprätthålla höga tekniska och biologiska krav på tandvårdsmaterialet och NIOMs standardiseringsarbete ansågs ha stort värde för att säkra kvalitetskrav och eliminera dåliga produkter. Det ansågs produktivt och ekonomiskt, att koncentrera forskningsinsatserna på dentala material på ett ställe. Därför

efterlystes bl. a. bättre information om och marknadsföring av NIOMs verksamhet.

Utskottet noterar, att de flesta som svarade på enkätundersökningen avstyrkte avgiftsfinansieringen av NIOM, en fråga som tidigare diskuterats inom den socialpolitiska ämbetsmannakommittén och där avvisats av de flesta länderna. Utskottet ville dock i sitt yttrande med anledning av undersökningen inte utesluta en ändring av finansieringen i framtiden.

Berättelse om verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 13/s:7)

AMU Nordkalotten tillhandahåller arbetsmarknadsutbildning i första hand på uppdrag av arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland, Norge och Sverige och dessutom tolkning åt arbetsmarknadsmyndigheterna i Danmark och Island, liksom åt andra uppdragsgivare. Utskottet noterar, att den 30 juni 1988 utgjorde antalet utbildade kursdeltagare 4 458 sedan dess start den 1 december 1970. Totalt inskrivna kursdeltagare sedan centret startades utgör 5 265. Övervägande antalet kursdeltagare har varit i åldern 20–30 år.

Utskottet noterar vidare, att det svenska delprojektet i den nordiska handlingsplanen, Norden i Växt (NIV), förlagts till AMU Nordkalotten. En försökskursplan har utarbetats som har godkänts av AMU Nordkalottens styrelse. Till utbildningen har upphandlats NC-styrda bearbetningsmaskiner samt robotar. Vid genomförandet av utbildningen sker samarbete med högskolan i Narvik, universitetet i Uleåborg och högskolan i Luleå. Finansiering har skett via Nordkalottkommittén, Nordiska ministerrådet, Svenska Industridepartementet och AMU-styrelsen. Utbildningen startade 1987 med sju kursdeltagare (3 finska, 2 norska och 2 svenska) och avslutades i augusti 1988).

Berättelse om verksamheten inom Kommittén för Bottniska viken (C 13/s:8)

Utskottet noterar, att samarbetet, mellan myndigheter och representanter för skogsindustrin i båda länderna, med syfte att utarbeta rekommendationer för att reducera utsläppen av skadliga ämnen från skogsindustrin, slutförts. Slutrapporten presenterades 1988. Ett seminarium har hållits om organiska miljögifter och ett symposium, om problem kring metallföroreningen i Bottniska viken, har lett till arbete med interkalibrering av fiskfysiologisk metodik vid föroreningsforskning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att arbete påbörjats med att uppskatta belastningen på Bottniska viken från atmosfären och att belastningssammanställningen och utvärderingen "The Gulf of Bothnia discharges from land and air", för 1982-1984, slutförts.

De hydrografiska och kemiska monitoringprogrammen i Bottniska viken har fortsatt enligt rådande riktlinjer. Provtagningarna och mätningarna har

fortsatt på de fasta stationerna. Utskottet noterar med intresse att utveckling och uppdatering av datasystemet för insamling av utsläppsdata fortsatt. I Finland har tillförlitligheten hos provtagnings- och analysmetoderna vid mätning av metalltransporter i älvar undersökts. I Sverige har undersökningsprogrammet avseende vattendragens transport av föroreningar till Bottniska viken fortsatt som tidigare.

I Finland och Sverige har undersökningarna av den luftburna belastningen fortsatt enligt de nationella programmen. I Finland har dessutom analys av tungmetaller påbörjats vid fem stationer, medan Sverige utvärderat material från mätningar gjorda 1986 vid stationer utöver det ordinarie nätet i Bottniska viken. Utskottet finner detta värdefullt mot bakgrund av den ökade vikt utsläppen i Bottniska viken fått i samband med den nordiska handlingsplanen mot havsföroreningar som rådet behandlat vid extrasessionen den 16 november 1988.

Utskottet noterar, att interkalibreringen avseende analys av organiska klorerade kolväten bl. a. PCB har skjutits på framtiden för att avvakta de analysrekommendationer som presenterats från internationella havsforskningsrådet. Vidare har intresset under det senaste året avseende PCB i stor utsträckning fokuserats kring de plana PCB-molekylerna, som bedöms ha dioxinliknande egenskaper och som sannolikt förekommer i betydligt högre koncentrationer än dioxin i Bottniska viken. Utskottet vill understryka vikten av att dessa farliga miljögifter hålls under uppsikt och att allvarliga förändringar snabbt rapporteras.

Med hänvisning till ovanstående föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Helsingfors den 14 februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Knud Glønborg (KrF)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Box 607

S-751 25 Uppsala

1. Institutionens uppgift

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades den 5 december 1974 och infördes på ministerrådets budget 1975. Nämndens uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

2. a Organisationsbeskrivning

Nordiska läkemedelsnämndens styrelse består av 10 ledamöter, 2 från varje nordiskt land, med personliga suppleanter. Nämnden sammanträder två gånger per år.

Nämnden biträdes av ett sekretariat med 4 anställda, placerat vid Social styrelsens läkemedelsavdelning i Uppsala, Sverige. Under året beslutades att sekretariatet skulle förstärkas under 1987 med en projektsekreterare.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott (arbetsgrupper). Dessa har vanligen en medlem från varje land och manda för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns 14 sådana utskott.

2. b Organisationsschema (se Bilaga)**3. Verksamhet 1987***3.1 Ekonomiskt utfall (KSEK)*

Anslagspost	Överfört	Budget	1987 bokslut	Avvikelse
Löner	—	991	1 097	- 106
Varor och tjänster	—	423	431	- 8
Projekt	193	536	666	+ 63
Summa	193	1 950	2 194	—

Ej utnyttjade projektmedel från 1987 överförs till 1988 (63 KSEK)

3.2 Beskrivning av verksamheten 1987

Under 1987 arbetade 16 underutskott (arbetsgrupper) inom 4 projektområden (se organisationsschema).

Inom projektområdet *registreringssamarbete* har nämnden under 1987 publicerat gemensamma nordiska riktlinjer för biotillgänglighet (studier av läkemedels upptag i kroppen), NLN-publikation nr 18.

Tolkning och bedömning av toxikologiska data behandlades under 1986 vid ett av nämnden arrangerat nordiskt workshop med ca 45 deltagare från myndigheter, universitet och läkemedelsindustrin. Föredrag och rekommendationer har publicerats under året, NLN-publikation nr 19.

Förslag till riktlinjer för registrering av radiofarmaka färdigställdes och skickades på remiss till kontrollmyndigheterna.

Nämnden tog ett principbeslut om att reservera medel för ett symposium under 1989 med tema "Framtida datorstöd inom läkemedelsförsörjningen".

Utredningsgrupperna förs från årsskiftet på försök över i kontrollmyndigheternas regi då arbetet i stort fungerar bra och börjar bli av rutinkaraktär.

En arbetsgrupp med uppgift att utarbeta nordiska riktlinjer för good clinical practice (GCP) tillsattes.

Inom projektområdet *efterkontroll* har grupperna för kemisk och biologisk efterkontroll överförts till kontrollmyndigheterna då det är ett fortlöpande arbete där det för närvarande ej finns behov för specifika initiativ från NLN:ssida.

Inom projektområdet *läkemedelsstatistik* har metodarbetet fortsatt för att bibehålla jämförbarheten mellan länderna. Nämndens vidare satsning på statistikområdet utredes i en särskild arbetsgrupp. Arbetet med att överföra ansvaret för ATC/DDD till WHO-Oslo har påbörjats.

Inom projektområdet *standardisering* har det kontinuerliga arbetet fortsatt för gemensamma nordiska krav på läkemedelskvalitet och samnordiska insatser inom Europafarmakopéarbetet.

Via nämndens *notifikationssystem* hålles länderna underrättade om genomförda och planerade nationella åtgärder på lagstiftnings- och informationsområdet för att underlätta den kontinuerliga harmoniseringsprocessen på läkemedelsområdet.

Internationellt har NLN:s arbete rönt stort intresse. De nordiska ländernas jämförelser av läkemedelsstatistik är unik i världen. Metoderna för detta, som är utarbetade i Norden och rekommenderas av WHO, används i princip av hela världen vid läkemedelskonsumtionsstudier.

De nordiska riktlinjerna inom registreringsområdet är mycket efterfrågade och används vid utformandet av nationella riktlinjer.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska läkemedelsnämnden överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1987.

För ordföranden Kjell Strandberg samt Nordiska läkemedelsnämnden

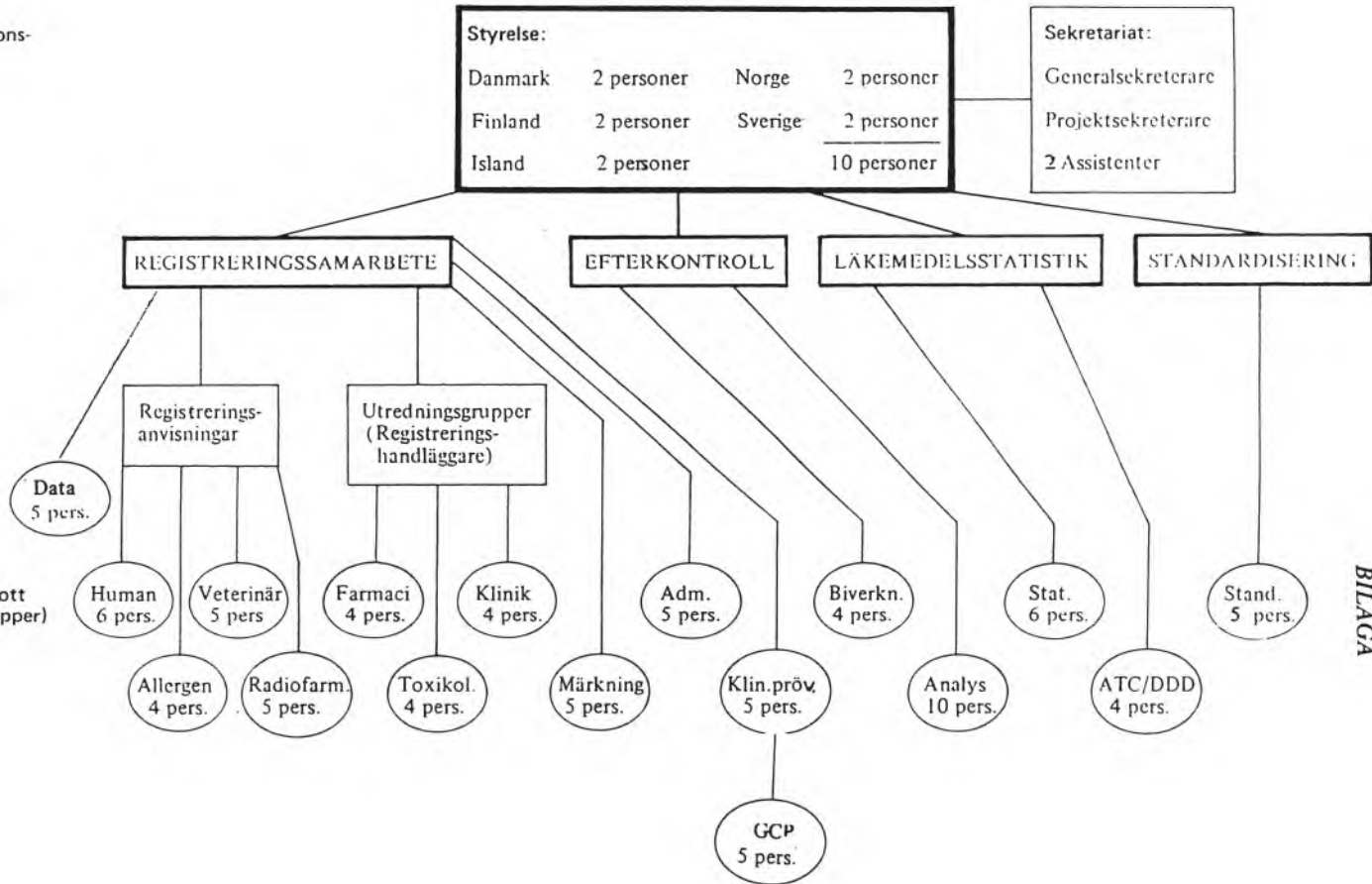
Ulf Janzon
stf generalsekreterare

NORDISKA LÄKEMEDELSNÄMNDEN

Organisations-
schema

Projekt-
områden

Underutskott
(Arbetsgrupper)

BILAGA

Kommentarer till organisationsschema

Som framgår av schemat avser en stor del av nämndens verksamhet samarbete inom registreringsområdet dvs. läkemedelskontrollmyndigheternas värdering av industrins dokumentation innan ett nytt läkemedel får säljas.

Nedan ges en kortfattad förklaring till respektive grupp:

Humangruppen	Arbetar med riktlinjer för innehåll i ansökan om registrering av nya läkemedel. Uppdatering av gemensamma nordiska riktlinjer från 1983 (NLN guidelines No 12) med synpunkter från industrin överväges.
Veterinärgruppen	Arbetar med att ta fram liknande riktlinjer för registrering av läkemedel för djur.
Allergengruppen	Arbetar med hur en ansökan om registrering skall göras för det specifika området allergenläkemedel. Uppdatering av gemensamma nordiska riktlinjer från 1977 (NLN guidelines No 7) pågår.
Radiofarmakagruppen	Arbetar med hur en ansökan om registrering skall göras för det specifika området radioaktiva läkemedel. Förväntas utarbeta gemensamma nordiska riktlinjer kopplade till de nordiska riktlinjerna No 12.
Farmacigruppen	Farmaci/kemi sektionerna inom respektive lands läkemedelskontrollmyndighet arbetar tillsammans vid bedömning av registreringsdokumentation. Redovisning sker enligt gemensamma nordiska riktlinjer för hur en utredningsrapport skall skrivas (NLN guidelines No 17).
Toxikologigruppen	Toxikologi/farmakologi, se ovan, Farmaci/kemi.
Klinikgruppen	Klinik/farmakokinetik, se ovan, Farmaci/kemi.
Märkningsgruppen	Arbetar enligt gemensamma nordiska riktlinjer för hur läkemedel i de nordiska länderna skall märkas t. ex. etiketter och annan förpackningstext (NLN guidelines No 13).
Administrativa gruppen	Samarbete mellan personer inom respektive lands läkemedelskontroll med administrativa funktioner. Sammanställer bl. a. beskrivningar av ländernas registreringsprocedur.
Kliniska gruppen	Arbetar med riktlinjer för kliniska prövningar på människor, dvs. gemensamma nordiska regler för försök på människor med ännu ej färdigvärderade läkemedel (NLN guidelines No 11).

Biverkningsgruppen	Arbetar med att utveckla gemensamma nordiska bedömningar och sätt att klassificera läkemedelsbiverkningar.
Analysgruppen	Utredar möjligheterna till ökat samarbete vid kemisk och biologisk efterkontroll av läkemedel som finns på marknaden.
Statistikgruppen	Arbetar med nordiska jämförelser av läkemedelsförsäljningen bl. a. som uppföljning av nämndens publikationer "Nordisk läkemedelsstatistik". Vidare skall gruppen sprida kunskap om de i Norden utvecklade och internationellt accepterade metoderna att mäta läkemedelskonsumtion.
ATC/DDD gruppen	Arbetar med att klassificera läkemedel enligt systemet ATC (Anatomical Therapeutical Classification), samt fastsätter DDD (Definierade Dygnsdoser) som är ett sätt att mäta läkemedelskonsumtion.
Standardiseringsgruppen	Arbetar med att göra gemensamma nordiska monografier dvs. ange kvalitetskrav på läkemedel. Samordnar även de nordiska insatserna inom ramen för det europeiska farmakopéarbetet inom Europarådet.

Uppsala den 26 mars 1987

Marianne Granat
Generalsekreterare

NLN-publications

1. *Läkemedel och trafik/Drugs and traffic*. Report (in Swedish) on a proposal for the labelling of medicines in view of their potential effect on driving-ability. NU A 1977:11 (NLN-publication No 1)
2. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1975–1977*. Part 1. Helsinki 1979 (NLN-publication No 2)
3. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1975–1977*. Part II. Nordic Drug Index with Classification and Defined Daily Doses. Oslo 1979 (NLN-publication No 3)
4. *Klinisk läkemedelsprövning/Clinical trials on drugs*. Report (in Swedish) from symposium No 1 of the Nordic Council on Medicines, October 26–27, 1978. NU B 1979:6 (NLN-publication No 4)
5. *Producentobunden läkemedelsinformation/Drug information*: Report (in Swedish) from symposium No 2 of the Nordic Council on Medicines, October 4–5, 1979. NU B 1980:22 (NLN-publication No 5)
6. *Registrering af lægemidler, forudsætninger og muligheder for nordisk samarbejde/Registration of medicines. Opportunities and possibilities for Nordic cooperation*. Report (in Nordic languages) from symposi-

- um No 3 of the Nordic Council on Medicines, October 16–17, 1980. Nordisk Lægemedelneavn 1980 (NLN-publication No 6)
7. *Registration of allergen preparations*. Nordic guidelines adopted on May 28, 1980, by the Nordic Council on Medicines as a basis for national regulations. Ed. November 1980. (NLN-publication No 7)
  8. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1978–1980*. Part I. Uppsala 1982 (NLN-publication No 8)
  9. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1978–1980*. Part II. Nordic Drug Index with Classification and Defined Daily Doses. Uppsala 1982 (NLN-publication No 9)
  10. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1978–1980*. Part III. Guidelines for ATC Classification. Uppsala 1982 (NLN-publication No 10)
  11. *Clinical trials of drugs*. Nordic Guidelines adopted by the Nordic Council on Medicines as a basis for national regulations. Ed. June 1983 (NLN-publication No 11)
  12. *Drug applications, Nordic guidelines*. Prepared by the Nordic Council on Medicines in cooperation with the Drug Regulatory Authorities in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. 1st edition November 1983. (NLN-publication No 12)
  13. *Märkning av farmaceutiska specialiteter – Nordiska riktlinjer/Labeling of Proprietary Medicinal Products – Nordic guidelines*. Prepared by the Nordic Council on Medicines in cooperation with the Drug Regulatory Authorities in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. 2nd edition September 1985. (NLN-publication No 13)
  14. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1981–1983*. Part I. Uppsala 1985. (NLN-publication No 14)
  15. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1981–1983*. Part II. Nordic Drug Index with Classification and Defined Daily Doses. Uppsala 1985. (NLN-publication No 15)
  16. *Nordisk läkemedelsstatistik/Nordic statistics on medicines 1981–1983*. Part III. Guidelines for ATC Classification. Uppsala 1985. (NLN-publication No 16)
  17. *Evaluation reports on proprietary medicinal products, Nordic guidelines*. Prepared by the Nordic Council on Medicines in cooperation with the Drug Regulatory Authorities in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. 1st edition May 1986 (NLN-publication No 17)
  18. *Bioavailability studies in man, Nordic guidelines*. Prepared by the Nordic Council on Medicines in cooperation with the Drug Regulatory Authorities in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. 1st edition October 1987 (NLN-publication No 18)
  19. *Predictive value of carcinogenicity testing in drug evaluation*. Nordic workshop on Toxicology. November 19–20, 1986 (NLN-publication No 19)

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nya varvet

Box 12133

S-402 42 Göteborg

Tel. 031-69 39 00

Härmed presenteras NHV:s verksamhetsberättelse för 1987. Årets upplaga skiljer sig en del från de tidigare versionerna. I avsikt att framställa en mera lättläst och informativ publikation har vi avstått från mera detaljerade beskrivningar och redovisningar, t. ex. förteckningar över gästföreläsare, detaljprogram för kurser och konferenser, projektredogörelser. Dessa uppgifter är knappast av allmänt intresse och finns f. ö. att tillgå på högskolan för den specialintresserade.

I stället vill vi satsa på att ge ut en fyllig informationsbroschyr samt en studiehandbok, som tillsammans med den årliga kortfattade verksamhetsberättelsen skall ge en adekvat och attraktiv information om NHV, både för nya intressenter och för redan initierade.

Göteborg i maj 1988

Lennart Köhler

Rektor

Allmänt

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap (Public Health). Vid NHV anordnas vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsande områden i Norden samt forskarutbildning i folkhälsovetenskap.

Verksamheten bedrivs i samverkan med de myndigheter och de forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom högskolans område. Högskolan skall även samverka med utländska institutioner och internationella organ inom verksamhetsområdet.

Syftet med utbildningen vid NHV är att utifrån ett tvärvetenskapligt och nordiskt perspektiv ge tillfälle till fördjupade studier av teori och metod med relevans för förståelsen av de mekanismer som styr samspelet hälsa-sjukvård-samhälle. Ett viktigt mål är också att utveckla en helhetssyn som medverkar till nya angreppssätt på hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens problem, deras orsaker, verkningar och lösningar.

Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildningen till examen Master of Public Health (MPH). Utbildningen består av teoretiska studier som sammanlagt motsvarar ett studieår (åtta månader) samt ett examensarbete som motsvarar ytterligare ett studieårs arbete.

De teoretiska studierna omfattar fyra huvudkurser, vardera på två månader, i epidemiologi och biostatistik, samhällsmedicin, hälso- och sjukvårdsadministration samt miljömedicin. En av huvudkurserna – dock ej kursen i epidemiologi och biostatistik – får bytas ut mot alternativa huvudkurser. Alternativa huvudkurser anordnas f. n. i samhällsodontologi, socialpediatrik, omvårdnadsvetenskap, hälsoupplýsning och socialpsykiatri. Vidare kan en av huvudkurserna (högst två kursmånader) genomgå utanför NHV vid någon av de institutioner i Norden som ingått samarbetsavtal med NHV.

Fr. o. m. 1987 anordnas även forskarutbildning vid NHV. Forskarutbildningen bygger i regel på MPH-examen. Arbetsinsatsen efter MPH-examen skall normalt motsvara två års heltidsstudier. För den som antas till forskarutbildningen utan att ha avlagt MPH-examen blir studietiden längre (normalt motsvarande ca fyra års heltidsstudier). Forskarutbildningen avslutas med doktorsexamen i folkhälsovetenskap (Doctor of Public Health). För forskarutbildningen gäller i tillämpliga delar reglerna i den svenska högskoleförordningen.

Nordiska ministerrådet har under 1987 fastställt nya stadgar för NHV.

Organisation

Högskolan ingår i Nordiska ministerrådets budget. Kostnaderna fördelas fr. o. m. 1987 mellan länderna i två steg, dels ett garantibelopp (motsva-

rande 1986 års verksamhetsnivå) som fördelas på de nordiska länderna i enlighet med den fördelningsnyckel som tillämpas för budgeten i övrigt, dels en del (motsvarande den nu genomförda utbyggnaden) som fördelas i proportion till antalet utnyttjade verksamhetsmånader under året.

Högskolan leds av en styrelse, som består av en ledamot och en suppleant från vart och ett av de nordiska länderna. Som rådgivande organ till styrelsen skall enligt stadgarna finnas ett utbildningsråd och ett vetenskapligt råd. Hittills har endast utbildningsrådet tillsatts.

Utbildningsrådets uppgift är att följa utbildningen vid högskolan och avge yttrande om kursplanering och utbildningsinnehåll samt delta i urvalet av sökande till högskolans kurser. I utbildningsrådet ingår representanter för de centrala hälso- och sjukvårdsmyndigheterna och huvudmannaorganisationerna för hälso- och sjukvården i varje land.

Det vetenskapliga rådets huvudsakliga uppgifter skall vara att medverka i vetenskapliga bedömningar inom högskolan samt fungera som forum för samråd och samverkan mellan högskolan och andra utbildnings- och forskningsinstitutioner i Norden. I det vetenskapliga rådet kommer att ingå företrädare för de forsknings- eller utbildningsinstitutioner med vilka NHV har ingått samverkansavtal.

För internt samråd inom högskolan finns ett kollegium, där samtliga lärare ingår och dessutom företrädare för övrig personal.

Högskolan har f. n. ca 45 personer anställda. Härtill kommer ett ökande antal gästforskare, som vistas vid NHV under längre eller kortare tid. Antalet anställda har under 1987 i det närmare fördubblats till följd av den av ministerrådet beslutade utbyggnaden av verksamheten.

Verksamheten under 1987

NHV:s verksamhet under 1987 har i mycket hög grad präglats av den av Nordiska ministerrådet beslutade utbyggnaden av verksamheten, som trädde i kraft 1 juli 1987. I anslutning till denna utbyggnad har högskolan flyttat in i sina nya lokaler på Nya Varvet i Göteborg, som nu byggts om till moderna och ändamålsenliga undervisningslokaler och elevbostäder.

Utöver huvudkurserna och de alternativa huvudkurserna har under 1987 anordnats en specialkurs för MPH-studerande (metodkurs för examensarbete) samt en forskarutbildningskurs i epidemiologi och biostatistik. Till sammans med det svenska biståndsorganet SIDA och WHO har liksom tidigare år anordnats en internationell kurs under rubriken "Methods and experiences in planning for health", detta år med inriktning på "Health systems research".

Under våren 1987 anordnades i samarbete med WHO ett europeiskt seminarium under rubriken "Tipping the balance towards primary health care", som blev inledning till ett tämligen omfattande projektsamarbete mellan ett antal europeiska städer, där NHV har en koordinerande funk-

tion. NHV:s nya roll som Collaborating Centre till WHO avspeglas också i en konferens om utbildning i "Health Promotion", som ägde rum i november 1987. Omedelbart efter inflyttningen i de nya lokalerna var NHV värd för årsmötet med ASPHER, den europeiska samarbetsorganisationen för vidareutbildningsinstitutioner inom folkhälsovetenskapen. En större konferens – med ca 250 deltagare – kring temat "Kvalitet i vården" anordnades i oktober 1987 i samarbete med AB Spri-konsult.

NHV befinner sig f. n. i ett mycket expansivt skede. Den utbyggnad av högskolans verksamhet som nu genomförs innebär i det närmaste en fördubbling av utbildningskapaciteten för MPH-examen, uppbyggnad av ett forskarutbildningsprogram i folkhälsovetenskap och ett intensifierat samarbete med andra forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden inom området folkhälsovetenskap.

Även internationellt ökar samarbetet, inte minst med WHO, som i augusti 1987 utsett NHV till "WHO Collaborating Centre for Health Policies, Planning and Education". Vidare har en av NHV:s medarbetare, Frants Staugård, tagits i anspråk av WHO:s huvudkontor som expert inom det globala AIDS-programmet. Under 1987 har fyra nyinrättade professorer tillsatts, i epidemiologi, hälso- och sjukvårdsadministration, omvårdnadsvetenskap och samhällsmedicin. Även den administrativa och tekniska personalen har förstärkts i motsvarande grad. Under 1988 kommer ytterligare ett antal lärartjänster att tillsättas: en ny professur i internationell hälsovård, en tjänst som professor i folkhälsovetenskap, tillika studierektor, samt tre tjänster som forskarassistent.

Forskningen vid NHV har under 1987 varit koncentrerad kring följande projekt:

- Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden
- Måluppfyllelse – primärvården och intersektoriellt arbete
- Revir i primärvården
- Jämförelse av insjuknande och dödlighet i hjärtsjukdomar i de nordiska länderna
- Kroniskt sjuka och handikappade barn i Norden
- Effekter av samhällsåtgärder mot tobaksbruk
- Luftföroreningar i inomhusmiljö
- AIDS – prevention och kontroll

Forskningen finansieras dels inom ramen för högskolans ordinarie budget, dels med externa medel. Särskilda forskningsanslag har under 1987 beviljats av Nordiska ministerrådet (480 000 DKK till AIDS-projektet), Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (sammanlagt 300 000 NOK), Riksföreningen mot cancer/Cancerfonden i Sverige (drygt 500 000 SEK) samt Statens naturvårdsverk i Sverige (100 000 SEK).

Inom ämnesområdet *epidemiologi och biostatistik* är forskningen f. n. koncentrerad kring ett samnordiskt projekt angående jämförelse av risker för hjärt- och kärlsjukdomar i de nordiska länderna.

I projektet utnyttjas de unika register över hjärtsjukdomar som finns tillgängliga i de nordiska länderna. Projektet leds från NHV men stora delar av arbetet förläggs till centra i de olika nordiska länderna.

Projektet finansieras dels med medel inom NHV:s projektbudget, dels med externa medel som beviljats av de nordiska medicinska forskningsråden.

Inom ämnesområdet *hälso- och sjukvårdsadministration* pågår forskningsverksamhet med följande frågeställningar:

- produktivitetjämförelse mellan de nordiska hälsovårdssystemen;
- utvärdering av bypass-kirurgi;
- utvärdering av klassifikationssystem inom hälsovården inklusive DRG;
- datorstöd för ledning av hälso- och sjukvården;
- komparativ utvärdering av primärvården och intersektoriellt arbete;
- jämförelse av hälsoplaneringen i de nordiska länderna.

Den *miljömedicinska* forskningen vid NHV är huvudsakligen inriktad på studier av luftföroreningar, främst i inomhusmiljö. Undersökningarna gäller i första hand partikelbundna mutagena ämnen – bl. a. i tobaksrök – med redan utarbetad metodik. I mån av resurser kommer även andra föroreningskomponenter att analyseras. Vid sidan av studierna av luftföroreningar planeras under den närmaste tiden en studie med arbetsnamnet "Vår vardag ur miljömedicinsk synvinkel", som syftar till att på ett konkret och lättförståeligt sätt försöka belysa hur vardagliga göromål och händelser medför exponering för faktorer som påverkar oss själva och vår omgivning ur miljömedicinsk synvinkel.

Inom *omvårdnadsvetenskap* planeras en kartläggning av psykosociala faktorer i samband med spädbarnskolik. Syftet är att i en prospektiv studie utforska samband mellan spädbarnskolik och demografiska, psykosomatiska, psykosociala och medicinska faktorer.

I *samhällsmedicin* pågår f. n. ett par större projekt kring tobaksbrukets samhällsmedicinska aspekter, dels en studie av effekter av samhällsåtgärder mot tobaksbruk, dels en kartläggning av tobakspolitiken i Norden.

Inom ämnet *socialpediatrik* fortsätter professor Lennart Köhlers stora undersökning rörande kroniskt sjuka och handikappade barn i Norden. Projektet, som ursprungligen startade 1979, har som målsättning att analysera vilken inverkan ett barns kroniska sjukdom eller handikapp har på den egna och på familjens välfärd. För de närmaste åren planeras en utvidgning av projektet enligt två linjer, dels en utvidgning till andra länder, dels en fördjupningsstudie av handikappade familjers livskvalitet. Vidare planeras i anslutning till Healthy City-projektet en studie av WHO:s Health for All-strategi med sikte på barns och ungdoms hälsa.

Inom området *internationell hälsovård* bör nämnas NHV:s samarbetsprojekt med WHO – bl. a. det s. k. Healthy City-projektet och det redan nämnda utvecklingsprojektet som fått rubriken Tipping the balance towards primary health care.

Bland *gemensamma projekt*, som berör flera ämnesområden vid högskolan, bör särskilt nämnas det stora samnordiska projekt om kontroll och prevention av AIDS i Norden, som finansieras genom ett särskilt projektanslag från Nordiska ministerrådet. En preliminär rapport har redovisats för projektets styrgrupp och den definitiva rapporten beräknas bli klar under våren 1988. På initiativ av bl. a. NHV:s styrelse planeras f. n. också ett större projekt om ohälsans sociala fördelning i Norden, genomförs av forskargrupper i de nordiska länderna och ingående i den nya handlingsplan för ekonomisk utveckling, som de nordiska finansministrarna beställt.

Ekonomisk översikt

Högskolans ekonomiska utveckling under de senaste åren framgår av nedanstående tabell (beloppen anges i tusental svenska kronor).

Anslagspost	1986 bokslut	1987 budget	1987 bokslut	1988 budget
Personalkostnader	5 023	7 015	7 094	9 992
Lönereserv	—	—	—	999
Varor och tjänster	4 586	7 104	7 375	9 700
Projekt	598	591	671	878
Summa	10 207	14 710	15 140	21 569

Merkostnaderna under 1987 i förhållande till budgeterade belopp har finansierats med ränteintäkterna från 1986 och överskott av vissa konferenser under 1986 samt (beträffande projektmedlen) saldot från 1986.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Annegatan 29 A 23

SF-00100 Helsingfors 10

Tel. 90-694 80 82, 694 95 72

1. Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter, initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor, främja nordiskt informations- och dokumentations-samarbete och arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyte.

Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri.

2. Organisation

Nämnden består av tre medlemmar från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Island deltar med två medlemmar och en suppleant. Nämnden bistås av ett sekretariat med tre anställda. Sekretariatet är placerat i Helsingfors.

3. Verksamheten 1987

3.1 Beskrivning av verksamheten 1987

Alkoholproblem och samhälleliga och andra reaktioner

1. Utvecklingen av olika slag av alkoholskador i relation till alkoholbruket i befolkningen har undersökts i det s. k. SAS-projektet. Samtliga nordiska länder har deltagit med 1-3 forskare/land. NAD finansierade projektets sista gemensamma nordiska möte under året. Ett tjugotal vetenskapliga artiklar/rapporter har utarbetats. En jämförande översiktsartikel är under arbete. Likaså utförs fortsatta analyser nationellt.

2. Olikheterna i de nordiska ländernas sätt att bemöta och behandla alkoholproblem var temat för ett forskarseminarium som 1-3 april 1987 hölls med ett tjugotal inbjudna deltagare. Forskningsarbetet om drag i

utvecklingen av de nordiska vårdsystemen fortsätter i mindre arbetsprojektgrupper.

3. Forskning i s. k. kontrollerat drickande var temat för ett annat möte, som likaså vände sig till ca 20 forskare. Mötet ägde rum i Menstrup (DK) den 22–24 mars 1987. En arbetsgrupp med uppgift att samla material för en eventuell nordisk publikation upprättades under mötet. Gruppen sammanträdde under året.

Alkohol och kultur

4. Under 1985 påbörjades genom finskt-danskt-västtyskt samarbete ett projekt om alkoholens kulturella betydelse. Projektet går ut på att utveckla rollspelsmetoden och via den nå kunskap om temat. Viss materialinsamling har skett under året.

5. NAD finansierade år 1987 ett nordiskt forskarmöte kring rusets kulturella betydelser. Mötet ordnades den 21–22 februari i Köpenhamn och samlade 12 nordiska rus- och andra forskare. Material från mötet kommer senare att ges ut i tidskriften Alkoholpolitik.

Narkotika

6. Dödlighet i narkotika är ett tema som speciellt uppmärksammats. Dels har NAD finansierat två möten i en rättstoxikologisk arbetsgrupp, som började sin verksamhet 1986. Gruppen skall producera 1–2 artiklar om narkomandödlighet i Norden ur rättstoxikologiskt perspektiv. Andra synvinklar på narkomandödlighet togs upp på ett forskarmöte med 8 personer som i april 1987 ordnades av NAD/Kerstin Tunving. Också detta arbete kommer att fortsätta med skriftlig dokumentation som målsättning.

7. En undersökning om narkotikapolitiken och rättssystemet igångsattes av NAD år 1985. Under år 1987 har beskrivningar av narkotikakontrollen i Danmark färdigställt (stencil) och detsamma för Sveriges vidkommande publicerats. Undersökningens ämnesområde är en del av den problematik som Nordiska rådet fäst uppmärksamhet vid (*rekommendation nr 2/1987*). NAD kommer under året besluta om eventuella andra initiativ i anledning av den nämnda rekommendationen.

Beroendeframkallande läkemedel

8. NAD har gett till uppgift åt en grupp forskare att planera ett seminarium om psykofarmakaforskning. Gruppen har utfört uppgiften. Seminariet hålls i början av år 1988.

Biologisk alkohol- och drogforskning

9. De nordiska biologiska alkoholforskarna (BAR) träffades den 26–29 april 1987 i Finse, Norge. I detta årligen återkommande seminarium deltog ca 80 forskare.

Information och dokumentation

NAD har under året samarbetat med det finska alkoholmonopolet i utgivningen av tidskriften Alkoholpolitik. Tidskrift för nordisk alkoholforskning. NAD har finansierat det nordiskt sammansatta redaktionsrådets möten, två möten år 1987. I tidskriften, som utkommer med fyra nummer per år har en del inlägg från NAD's seminarier publicerats.

NAD har för avsikt att utge en engelskspråkig kvinnoforskningsrapport som inkluderar 10 artiklar valda ur de fyra rapporter som NAD tidigare utgivit om kvinnor och rusmedel. Arbetet med denna har inletts under året.

Under året har följande NAD-rapporter (motsv.) utkommit:

Alkoholbruk och dess konsekvenser. Rapport från det nordiska samhällsvetenskapliga alkoholforskarmötet 1986. NAD publikation nr 15, 1987.

Narkotikakontrollens utveckling i Sverige, Artur Solarz. CAN PM-serie nr 2 1987. Centralförbundet för narkotikaupplysning i samarbete med Brottsförebyggande rådet och Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning.

NAD's nyhetsbrev har utkommit med tre nummer.

Sammanträden

Nämnden har sammanträtt två gånger under år 1987, i juni i Reykjavík och i oktober i Köpenhamn.

Övrigt

NAD har under året beviljat ett antal *resestipendier*. Resestipendierna har beviljats i anslutning till projektförberedelser eller åt enskilda forskare som önskat besöka forskningsmiljöer i andra nordiska länder.

3.2 Ekonomiskt utfall (FIM)

Anslagspost	Budget	Utfall (beräknat)
01 Löner	429 000	429 000
11 Varor och tjänster	457 000	457 000
21 Projekt	597 000	500 000

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1987.

Helsingfors den 20 oktober 1987

Jógvan Petersen
Ordförande

Pia Rosenqvist
Forsknings-
sekreterare

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (Nordisk arbetsmiljöutbildning)*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)

c/o Institutet för arbetshygien
Topeliusgatan 41 a A
SF-00250 Helsingfors
Tel. 90-47 471

1. Institutionens uppgift

Institutionens uppgift är att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård. Institutionen grundades 1.3.1982. Den fortsätter det nordiska projektet för vidareutbildning, som startades år 1978.

NIVA är en av Nordiska ministerrådets institutioner. Största delen av budgeten kommer från ministerrådets allmänna budget. Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn förbereder NIVAs ärenden för ministerrådets behandling.

NIVA har sin egen nordiska styrelse. Denna godkänner årligen bl. a. verksamhetsplanerna och budgetförslaget, som utgör utgångspunkten för sekretariatets förslag till ministerrådet.

NIVA finns i Helsingfors. Finland, vid Institutet för arbetshygien. Enligt avtal får NIVA både materiellt och administrativt understöd från Institutet för arbetshygien samt framför allt planerings- och experthjälp för sin kursverksamhet.

2. Organisation

Som den högsta administrativa ledningen har NIVA en nordisk styrelse. År 1987 var styrelsen sammansatt av följande personer med resp. suppleanter:

Ledamot

Institutchef Ib Andersen

Gen. dir. Jorma Rantanen

Överl. Vilhjalmur Rafnsson

Avd. dir. Kaj Elgstrand

Överl. Petter Kristensen

Suppleant

Bureauchef Knud Overgaard-Hansen

Vetensk. dir. Sven Hernberg

Avd. chef Vidir Kristjansson

Dep. sekr. Ann Marie Fallenius

Inst. chef Tor Norseth

Som styrelseordförande fungerade överläkare Petter Kristensen och viceordförande institutchef Ib Andersen. Aud Blegen Svindland från Norge slutade i styrelsen och i stället för henne valdes överl. Petter Kristensen.

Den nuvarande styrelsens verksamhetsperiod (tre år) slutar den 29 februari 1988.

Institutionen har tre heltidstjänster fr. o. m. 1.1.1987 då institutionschefens tjänst ändrades från deltidstjänst (60%) till heltidstjänst (100%). Som institutionschef fortsatte Kari Eklund till den 28 februari 1987. Styrelsen valde Kaj Elgstrand, Sverige, till ny institutionschef, men han beviljades ett års tjänstledighet och som hans vikarie valdes Peter Laursen, Danmark. Han började sin tjänst den 4 maj 1987. Under mars-april hade Jorma Rantanen styrelsens fullmakt att fungera som institutionschef. Institutionens sekreterare var fortfarande Outi Teperi och Pirjo Turtiainen fortsatte som kurssekreterare.

Samarbetet med Institutet för arbetshygien har fungerat bra enligt det gjorda avtalet (10.9.1982).

3. Verksamhet

Kursutveckling

10 av de 12 annonserade kurserna genomfördes. De två kurser som blev inställda var "Prevention of Occupational Accidents and Diseases" i Sverige och "Teaching-learning Process in Occupational Safety Training: a Cognitive View" i Finland. Orsaken var i bägge fall för få anmälningar, dessutom reste den finska kursens huvudföreläsare utomlands.

Tabell 1 visar resultatet av de arrangerade kurserna år 1987 jämfört med kurserna år 1986. Trots att kursernas antal ökade med två från 1986 till 1987 minskade deltagarantalet med drygt 10% och elevdagarantalet med knappt 12%. Först och främst ligger orsaken i att utomnordiska deltagares antal minskade med 60% jämfört med 1986. Antalet nordiska deltagare förblev i stort sett oförändrat, men då kursantalet minskade med två kurser från föregående år, kan en tillbakagång noteras. Emellertid måste man betrakta året 1986 som ett otypiskt kursår, därför att kursen "Occupational Dermatoses" hade 100 deltagare som motsvarar tre "vanliga" kurser.

Stipendierna, som genomfördes som projekt år 1987, medförde att antalet isländska deltagare steg från 1 till 8 jämfört med föregående år.

Kursen "Modern Methods of Aerosol Analysis" som arrangerades i Danmark år 1987 ökade danskarnas deltagarantal i helhet från ca 6,5% till ca 10%. På denna kurs var danskarnas andel 27% av alla deltagare.

Även år 1987 hade danskarna och norrmännen svårigheter att uppfylla sina kvoter.

Tabell 1

Deltagarantalet och elevdagarna fördelade enligt länderna 1986-87

	1986 (8 kurser)		elevdag		1987 (10 kurser)		elevdag	
	ant.	%	ant.	%	ant.	%	ant.	%
Danmark	20	5,7	110	5,7	29	9,2	158	9,3
Finland	120	34,0	625	32,6	128	40,6	662	39,2
Island	1	0,3	5	0,3	8	2,5	39	2,3
Norge	49	13,9	255	13,3	23	7,3	133	7,9
Sverige	111	31,4	600	31,3	106	33,7	559	33,1
Norden	301	85,3	1 595	83,3	294	93,3	1 551	91,8
Andra länder	52	14,7	320	16,7	21	6,7	138	8,2
Totalt	353	100,0	1 915	100,0	315	100,0	1 689	100,0

FUTURE OF WORK: A VIEWPOINT OF SOCIAL SCIENCES

2-6 February 1987, Finland

Kursledare: Kari Eklund, NIVA, Finland

Sammanlagt 37 personer ansökte till kursen som alla godkändes som deltagare. De fördelades enligt länderna som följer:

Danmark	–
Finland	33
Island	–
Norge	2
Sverige	2

Kursen var den första kursen i NIVAs program som fogade samman den beteendevetenskapliga och socialvetenskapliga synvinkeln. Makrosynvinkeln utgjorde utgångspunkten för kursen dvs. de ekonomiska och socialpolitiska framtidsvyerna utvidgades till mera konkreta problem i arbetets utformning och i arbetarskyddet. Nyckelpersonen bland de högklassiga specialisterna var professor Björn Gustavsen, Norge. Han var också med i kursens planeringsgrupp och deltog i hela kursen. Kursmaterialet utgavs av NIVA i form av en bok "Future of work: a viewpoint of Social Sciences". Tyvärr väckte kursen endast litet intresse utanför Finland. Trots detta hör arbetslivsforskning i varje fall till NIVAs aktivitetsområde och en liknande kurs borde arrangeras någon gång i framtiden.

INTERNATIONAL COURSE ON OCCUPATIONAL GENOTOXICOLOGY

23-27 March 1987, Finland

Kursledare: Marja Sorsa, Institutet för arbetshygien, Finland

Kursen hade sammanlagt 27 deltagare, alla ansökningar godkändes. Deltagarnas fördelning enligt länderna var följande:

Danmark	4
Finland	11
Island	–
Norge	2

Sverige	6
Belgien	1
Storbritannien	1
Nederländerna	1
Polen	1

Kursen baserade sig på föreläsningar om metoder som används för övervakningen och riskbedömningen av miljörisker, speciellt inom arbetsmiljön. Biologiska monitoreringsmetoder diskuterades inte endast på teoretisk nivå, utan även demonstrationer under laboratoriebesök hörde till programmet.

Fyra representativa studiebesök organiserades till olika arbetsplatser och deltagarna bearbetade en mångsidig beskrivning om arbetsförhållandena och möjliga genotoxiska risker i arbetet i en läkemedelsfabrik, i en gummifabrik, i en bentsenfabrik och i en fabrik för armerad plast. Grupparbetena presenterades i en session där också representanter från de olika fabrikerna var närvarande.

De utländska föreläsarna Bo Holmberg, Claes Ramel, Christer Hogstedt, Bo Lambert från Sverige, Anton Brøgger från Norge och Marvin S. Legator från USA deltog i diskussionerna under hela kursen.

PREVENTION OF OCCUPATIONAL BACK PAIN II

4–8 May 1987, Finland

Kursledare: Timo Leskinen, Institutet för arbetshygien, Finland

De totalt 29 personer som sökte till kursen valdes till deltagare. De kom från följande länder:

Danmark	2
Finland	8
Island	3
Norge	4
Sverige	10
Grekland	1
Japan	1

Ryggsmärtor förorsakas ofta av negativa faktorer i arbetet, sådana som tunga bördor, dåliga arbetsställningar och helkroppsvibrationer. Denna kurs koncentrerade sig på metoder som kan användas för att värdera ryggbelastning i arbete samt på åtgärder som har använts för att förebygga ryggsmärtor. Ungefär en tredjedel av kurstiden bestod av tämligen korta föreläsningar som gav teoretisk bakgrund till praktiska övningar i arbetsgrupper. Största delen av kursen ägnades åt grupparbeten. I programmet ingick också ett industribesök. Den sista kursdagen bestod av paneldiskussioner i vilka även deltagarna deltog aktivt.

Kurskommittén bestod av Dr. J.D. Troup, Storbritannien; Prof. R. Örtengren, Sverige; Doc. I. Kuorinka, Finland och kursledaren. Bland de övriga åtta föreläsare kan nämnas Dr. D. Grieve, Storbritannien och Dr. T. Hansson, Sverige.

PREVENTION OF OCCUPATIONAL ACCIDENTS AND DISEASES

18–22 May 1987, Sweden

Kursledare: Christer Hogstedt, Arbetarskyddsstyrelsen, Sverige

Kursen inställdes på grund av brist på ansökningar.

3rd INTERNATIONAL COURSE ON BIOMETRY IN OCCUPATIONAL HEALTH

1–5 June 1987, Finland

Kursledare: Tuula Nurminen, Institutet för arbetshygien, Finland

De totalt 26 kursdeltagare, alla ansökningar accepterades, fördelade sig enligt länderna som följer:

Danmark	–
Finland	14
Island	–
Norge	–
Sverige	9
Belgien	1
Polen	2

Kursen har arrangerats två gånger tidigare, år 1983 och 1985. Kursprogrammet baserade sig på erfarenhet av de tidigare kurserna. I synnerhet hade de praktiska övningarna utvecklats vidare. Kurstexten från föregående kurs användes som kursmaterial. Vissa små ändringar hade gjorts till texten som hade 160 sidor.

Föreläsarna David Oakes, U.S.A. och Benedict Armstrong, Kanada, behandlade följande områden: inledning och allmänna begrepp, review om statistiska metoder, standardisering, frekvenstabellernas analys, valet av samplestorleken, kovariansanalys, regressionsanalys, generaliserade linjära modeller, programmet GLIM, log-lin modeller, logistisk regression, analys av case-referent studier, cohortanalys, inferens från industriella mätningar, Bayesiska metoder samt deltagarnas speciella frågor. Kurstiden var delad mellan didaktiska lektioner och praktiska övningar, då data från verkliga studier analyserades med datorterminaler.

ENVIRONMENTAL TOBACCO SMOKE AND HEALTH EFFECTS OF PASSIVE SMOKING

9–12 June 1987, Finland

Kursledare: Marja Sorsa, Institutet för arbetshygien, Finland

Göran Löfroth, Nordiska Hälsovårdshögskolan, Sverige

Kursen hade totalt 37 deltagare, ingen gallrades, från följande länder:

Danmark	2	U.S.A.	1
Finland	13	U.S.S.R.	1
Island	1		
Norge	2		
Sverige	16		

Kursen arrangerades i form av vetenskapligt symposium där senaste resultat om tobaksrök, passiv exponering och epidemiologiska resultat om cancerrisk diskuterades. Föreläsarkåren, som var speciellt vältäckande, bestod av bästa experter: Larry Claxton från USA, Martin Jarvis från Storbritannien, Rodolfo Saracci, Elio Riboli, Ian O'Neil från WHO's kraftforskningscentrum IARC, samt nordiska experter Carl Hugod, Göran Pershagen, Lars Ramström och Göran Löfroth.

Diskussionerna var mycket livliga – även tobaksindustrin var representerad. På grund av stort allmänt intresse av ämnet var även pressen intresserad av symposiet – enligt kartläggning läste över 900 000 finländare om kursen i olika tidningar.

De viktigaste artiklarna, som speciellt handlar om genotoxiska aspekter på passiv rökning, har samlats i ett särskilt nummer av den ledande vetenskapliga journalen *Mutation Research*.

INTERNATIONAL ADVANCED COURSE IN EPIDEMIOLOGIC STUDY DESIGN

17–28 August 1987, Finland

Kursledare: Heikki Koskinen, Institutet för arbetshygien, Finland

Totalt 57 personer ansökte till kursen. Orsaken till gallring var att endast 30 deltagare kunde accepteras. De, som inte blev godkända, hade inte nödvändiga baskunskaper eller tillräcklig erfarenhet på arbetsmiljöområdet. Deltagarna till kursen valdes enligt nedanstående:

	Delt.	Ansökn.	Valda	På väntelista	Gallrade
Danmark	3	5	4	–	1
Finland	7	15	7	3	5
Island	–	–	–	–	–
Norge	4	5	5	–	–
Sverige	9	13	9	2	2
Belgien	1	1	1	–	–
Storbritannien	1	1	1	–	–
Irak	1	1	1	(WHO stipendiat)	–
Italien	3	13	3	3	7
Nederländerna	1	3	1	–	2
Totalt	30	57	32	8	17

Kursen var helt och hållet ägnad åt undersökningsdesign i epidemiologisk forskning. Kursen följde strukturen i boken "Theoretical Epidemiology" av kursens föreläsare Prof. Olli S. Miettinen, McGill University, Kanada. Boken användes som kursmaterial. Kursen bestod av Prof. Miettinen's didaktiska föreläsningar och arbetsgruppsessioner. I grupperna diskuterades dagens text, epidemiologiska undersökningar och undersökningsplan med hjälp av publicerade epidemiologiska forskningsrapporter.

TEACHING-LEARNING PROCESS IN OCCUPATIONAL SAFETY TRAINING – A COGNITIVE VIEW

24–28 August 1987, Finland

Kursledare: Kirsti Launis, MSc, Institutet för arbetshygien, Finland

Kursen inställdes p. g. a. brist på ansökningar och för att huvudföreläsaren åkte utomlands.

COURSE ON OCCUPATIONAL RESPIRATORY ALLERGY

7–11 September 1987, Hotel Pommern, Mariehamn, Åland, Finland

Kursledare: Henrik Nordman, MD, Institutet för arbetshygien, Finland

Totalt 39 ansökningar, som alla godkändes, sändes till kursen. Deltagarna fördelade sig som följer:

Danmark	4	Italien	3
Finland	17		
Island	–		
Norge	1		
Sverige	14		

Kursen var den tredje i ordningen beträffande yrkeslungsjukdomar. Den första kursens föredrag trycktes i supplement 123, Eur. J. Respir. Dis. På grund av supplementets popularitet riktades en förfrågan till föreläsarna huruvida dessa var villiga att publicera sina inlägg. Då de flesta fann detta betungande, avstod man från tanken.

Kursen riktade sig främst till läkare inom arbetshälsovården, allergologi och lungsjukdomar. Av de 19 föreläsarna kom 4 från England, 2 från Italien, 4 från Sverige och resten från Finland.

Idén att förlägga kursen till Mariehamn utföll synnerligen väl. Samtliga deltagare uttryckte tillfredsställelse över arrangemangen. Föreläsarna var utan undantag väl förberedda och hade anpassat sina framställningar till målgruppens nivå. Deltagarna var aktivare än tidigare år och diskussionerna som följde på föredragen var ofta både livliga och initierade.

Stämningen på kursen var genomgående god och kursledarens uppfattning blev att kursen uppskattades av såväl deltagare som föreläsare. En viss besvikelse uttrycktes över, att inte alla föreläsare kunde närvara tillräckligt länge för att maximalt utnyttja deras kunskaper. Saken torde vara svår att korrigeras även i fortsättningen, då föreläsarna representerar en mycket upptagen kategori. Övrig specifik kritik har inte nått kursledarens öron.

ERGONOMICS OF WORK COMPUTERIZATION

26–30 October 1987, Sweden

Kursledare: Bengt Knave, Arbetsmiljöinstitutet, Sverige

Alla 26 ansökningar accepterades. Deltagarna kom från följande länder:

Danmark	5
Finland	2

Island	2
Norge	3
Sverige	13
Italien	1

Målsättning med kursen var att ge deltagarna nyaste information om hälso- och besvärseffekter av VDT-arbete. Föreläsningarna behandlade arbetsställningar, arbetsmedicin och yrkeshygien, vision, människa-dator interaktion, arbetsorganisation. De flesta var ex cathedra-föreläsningar. En del föreläsningar inkluderade också demonstrationer och praktiska övningar i form av arbetsplatsanalyser och evaluering. Varje dag avslutades med grupparbete, då deltagarna diskuterade olika problem i data entry-arbete, tidningslayout, temporärt VDT-arbete och processkontroll.

ECONOMIC ASPECTS OF OCCUPATIONAL SAFETY

2-6 November 1987, Finland

Kursledare: Markku Aaltonen, Institutet för arbetshygien, Finland

Kursen hade 37 deltagare, ingen ansökare gallrades, från följande länder:

Danmark	2
Finland	18
Island	1
Norge	2
Sverige	14

Avsikten med kursen var att granska de ekonomiska frågorna inom arbetarskyddet. Både kostnader av skyddsåtgärder och kostnader av olycksfallskonsekvenser granskades. Huvudsakligen diskuterades kostnaderna på företagsnivån, men också ur samhällets synpunkt. Kursen bestod av föreläsningar och generella diskussioner. En av kursens huvudföreläsare, Prof. F. Rinefort, U.S.A., ansåg att kursen var helt unik i hela världen. En livlig interaktion mellan experterna som hade olika bakgrunder, såsom teknisk, ekonomisk, medicinsk, juridisk och psykologisk, hade ytterst stor betydelse för hela kursen. Som huvudföreläsare kan nämnas Prof. Bernard Brody, Kanada; Prof. Foster Rinefort, U.S.A.; Neil Davies, Storbritannien; och Dr. Walter Eichendorf, Förbundsrepubliken Tyskland.

MODERN METHODS FÖR AEROSOL ANALYSIS

26-30 October 1987, Denmark

Kursledare: Thomas Schneider, Arbejdsmiljøinstituttet, Danmark

Alla ansökningar godkändes, således hade kursen totalt 26 deltagare från följande länder:

Danmark	7
Finland	5
Island	1
Norge	3
Sverige	10

Kursens ändamål var att ge dels en kort översikt över analysmetoder, som i dag används i forskningslaboratorier, dels en mera djupgående inledning i metoder som ligger inom räckhåll för största delen av laboratorier. Enligt kursevalueringen var både kursnivån och innehållet idealiskt valda. Mycket värdefullt för hela kursen var att en av "grand old men" i aerosolfysik Prof. K. Spurny från Förbundsrepubliken Tyskland, var huvudföreläsare på kursen. Det var också mycket givande att flera föreläsare från andra fackområden än yrkeshygien gav sina synpunkter på dagens ämne.

Stipendier

År 1987 genomfördes ett stipendieprojekt. Stipendierna delades ut till nordiska deltagare för att delta i en kurs utanför sitt eget land.

Sammanlagt 21 ansökningar kom till NIVA år 1987. En person sökte stipendium för två kurser men fick enligt reglerna endast för en kurs. Det totala ansökta beloppet var FIM 135 939. FIM 61 792 utdelades till 11 ansökare.

Tabell 2
Stipendiaternas fördelning enligt länderna

	antal stipendiat	totalt belopp	%
Danmark	2	7 160	11
Finland	—	0	0
Island	7	46 061	75
Norge	1	5 375	9
Sverige	1	3 196	5

4. Institutionens ekonomi

Institutionens resultat- och balansräkning finns i bilaga A. År 1987 var ministerrådets understöd FIM 1 200 000. De totala bruttoutgifterna utgjorde FIM 1 547 000 dvs. FIM 17 000 (1,1%) mera än budgeterat. Löner och arvoden översteg med 1,6% och varor och tjänster med 0,7% de budgeterade kostnaderna.

Räknar man de lägre deltagar- och ränteintäkterna (FIM 319 000 i stället för budgeterade FIM 330 000) och Nordiska ministerrådets understöd FIM 1 200 000 blir årets underskott FIM 28 000, som motsvarar 1,8% av de budgeterade bruttoutgifterna.

Underskottet beror på de inte budgeterade kostnaderna för den nya institutionschefens utlandstillägg och därmed ökade sociala kostnader samt hans flyttkostnader från Danmark till Finland. Samtidigt är underskottet inte så stort för att institutionschefens tjänst var obemannad 1 mars – 30 april 1987.

De inbesparade kostnaderna för två inställda kurser har använts dels till

täckning av ökade kostnader i samband med att institutionschefens tjänst ändrades från deltid (60 %) till heltidsjänst (100 %) dels till att förnya institutionens kontorsmaskiner och dels till täckning av mindre underskott för sex arrangerade kurser dels till en extra resa till Danmark för planering av en kurs år 1988. Kursen skulle annars ha blivit inställd, därför att kursledaren har lämnat sin tjänst vid Institutet för arbetshygien och inte har tid för kursen i sin nya tjänst.

5. Beslut

Styrelsen för Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1987.

Oslo den 12 februari 1988

Petter Kristensen
Styrelseordförande

Peter Laursen
Institutionschef

Jämförelse mellan fastställd budget 1987 och bokslut (FIM 1 000)

	Fastställd	Bokslut
1. Löner och arvoden	687	698
2. Varor och tjänster	843	849
<hr/>		
Bruttoutgifter	1 530	1 547
Minus deltagaravgifter och ränteintäkter	- 330	- 319
Underskott	-	- 28
<hr/>		
NMR:s bidrag	1 200	1 200

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Box 303 (Ibsengatan 14, Blackeberg)
S-161 26 Bromma
Tel. 08-8791 40

1. Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) är ministerrådets samarbets- och expertorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska området. NNH har bland sina stadgeenliga uppgifter att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. NNH skall också i övrigt verka för nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forsknings-, utvecklings- och utbildningsfrågor.

2. Organisation

NNH har en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Ledamöterna utses av social- och hälsovårdsministrarna för tre år i sänder. För varje ledamot finns en suppleant.

NNH:s kansli, som finns i Stockholm, har fem fasta tjänster.

NNH har sedan 1985 en dotterinstitution – Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal – som är placerat i Danmark (Dronninglund slot i Nyrkjylland). Vid centret finns fem anställda, en utbildningsledare och fyra utbildningssekreterare.

För Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal och för driften av det datorbaserade informationssystemet Nordiskt hjälpmedelsregister finns särskilda ledningsgrupper. Dessutom har NNH nordiska projektgrupper för skilda uppgifter. I *Bilaga 3* beskrivs NNH:s organisation i schematisk form.

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

1 000 SEK

Anslagspost	Budget 1987	Bokslut	Avvikelse
Löner och arvoden	1 045	1 195	-150
Varor och tjänster	536	643	-107
Projekt	3 724	3 823	-99
Summa	5 305	5 661	-356

3.2 Beskrivning av verksamheten

NNH har under 1987 haft två styrelsesammanträden, i Sigtuna den 1–3 april och i Oslo den 14–16 oktober.

I det följande redovisas översiktligt huvudområdena i NNH:s verksamhet samt en rad konkreta insatser och resultat under 1987.

Genom samarbete och arbetsfördelning mellan länderna sparas resurser samtidigt som kvaliteten ökar i nationella program och åtgärder på handikappområdet. Några huvudområden i detta nordiska samarbete är hjälpmedel för handikappade, särskilt utsatta grupperns behov av samhällsservice samt information och utbildning.

Hjälpmedelområdet

På hjälpmedelområdet samverkar NNH med centrala nationella organ inom området*, och samarbetet avser såväl provning av hjälpmedel och information som utveckling av nya hjälpmedel. Målet är att förbättra det totala hjälpmedelutbudet i Norden och att utnyttja de samlade resurserna för detta på effektivast möjliga sätt.

Samarbetet om *provning av handikaphjälpmedel* bygger på arbetsfördelning mellan nationella institut. Genom att ett enskilt hjälpmedel bara behöver testas på ett ställe i Norden ökar den totala provningskapaciteten avsevärt. Samarbetet innebär också en fortlöpande harmonisering av nationella krav inom hjälpmedelområdet. Under 1987 har det särskilda samarbetet om hjälpmedel för hörselhandikappade gått ytterligare framåt. Den av NNH i slutet av 1986 rekommenderade nordiska kravspecifikationen för hörapparater har antagits i Sverige. I övriga nordiska länder är beslutsprocessen i gång. Under 1987 har också ett förslag om gemensamma mätmetoder för leveranskontroll av slingförstärkare sänts ut för nationell remissbehandling.

Informationssamarbetet har ett effektivt verktyg i *Nordiskt hjälpmedelregister*, som är ett datorbaserat informationssystem med internatio-

* Dansk Hjälpmiddel Institut, Medicinalstyrelsen i Helsingfors och Statens tekniska forskningscentral (VTT) i Tammerfors, Tryggingastofnun ríkisins i Reykjavik. Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede i Oslo samt Handikappinstituttet i Stockholm.

nell räckvidd. Systemet har utvecklats och drivs av NNH i samarbete med de nationella hjälpmedelsinstituterna eller motsvarande. Det Nordiska hjälpmedelsregistret består av nationella delregister som färdigutbyggda skall innehålla information om de hjälpmedel som finns på marknaden i respektive land. I datorsystemet finns program för datorstyrd fotosättning av färdiga original för tryckning av hjälpmedelsförteckningar, kataloger och produktinformation. Systemet kan också nås on-line från egen terminal. Under 1987 har registeruppbyggnaden fortsatt. Det har också skett viss vidareutveckling av system- och programvara.

I samband med arbetet med Nordiskt hjälpmedelsregister har NNH också utvecklat ett *nordiskt klassificeringssystem för handikaphjälpmedel*. Det har gett Norden en gemensam indelning och terminologi inom hjälpmedelsområdet. Under hösten 1987 kunde NNH registrera en stor framgång, då ISO (internationella standardiseringsorganisationen) antog för utsändning ett förslag till internationell standard baserad på det nordiska klassificeringssystemet.

Samarbetet på hjälpmedelsområdet går också ut på att ta tillvara den nya teknikens möjligheter när det gäller att utveckla nya hjälpmedel. Nordiska ministerrådets handlingsplan på datateknologiområdet har gett NNH möjlighet att sedan 1985 arbeta med *samnordisk utveckling av datorbaserade handikaphjälpmedel*. Ett 30-tal projekt har initierats under perioden 1985–1987, och flera av dem har redan lett till konkreta resultat i form av nya hjälpmedel. Ett annat konkret resultat av arbetet med datahandlingsplanen är en *nordisk programvarudatabas* knuten till Nordiskt hjälpmedelsregister. En första katalog över dataprogram inom handikappområdet publicerades i november 1987. NNH har under hösten färdigställt en särskild rapport till ministerrådet (RU-Data) om sitt arbete inom ramen för den nordiska datahandlingsplanen. Rapporten avser de första två och ett halvt årens arbete.

Arbetet i en ny *nordisk arbetsgrupp för teleteknik och handikapp* inleddes under 1987. I arbetsgruppen finns representanter för social- och hälsovårdsministerierna samt de centrala telemyndigheterna i Norden. Uppgiften är att beakta de kommunikationshandikappades situation i den pågående teletekniska utvecklingen.

NNH har också initierat ett *nordiskt samarbete om handikapputrustningar till bilar*. Detta samarbete fortsätter nu utan NNH:s direkta medverkan.

NNH-projektet "Kläder och handikapp" avslutades i november 1987 med ett brett upplagt nordiskt arbetsseminarium i Helsingfors. I seminariet deltog representanter för konsumenterna, designers, textilindustri, samt olika myndigheter och institutioner som är involverade i problematiken omkring kläder och handikapp. Resultaten av seminariet kommer att dokumenteras i en rapport, som förhoppningsvis skall innebära ett avstamp för fortsatt utveckling inom området i de nordiska länderna.

Särskilt utsatta grupper behov av samhällsservice

Det finns ett antal små och särskilt utsatta handikappgrupper. Genom att betrakta Norden som ett enda område och genom att utnyttja de samlade kunskaperna och resurserna kan man förbättra livsvillkoren för dessa grupper på ett sätt som annars inte hade varit möjligt. NNH har sedan starten av sin verksamhet arbetat med bland annat dövblinda och förståndshandikappade. Bland många konkreta resultat på dövblindområdet kan nämnas *Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal (NUD)*, som inledde sin verksamhet under 1985 som en dotterinstitution till NNH med placering i Danmark (Dronninglund slot i Nordjylland).

Det nordiska utbildningscentret har två huvuduppgifter. Dels att anordna samnordiska kurser för skilda personalgrupper, och dels att fungera som ett resurscenter för dövblindarbetet i Norden. Verksamheten under 1987 har inneburit nya framgångar inom båda dessa områden. Projektet "*Nordisk vejleder for døvblindepersonale*", som startade hösten 1986, har fortsatt med gott resultat. Projektet skall mynna ut i en rad publikationer med olika tema, som tillsammans bildar ett utbildningsmaterial som kan användas i arbetet med dövblinda runt om i Norden.

Det nordiska samarbetet om förståndshandikappades behov av hjälpmedel har fortsatt under 1987. Under året har bl. a. utarbetats en handlingsplan för det fortsatta arbetet t. o. m. 1988.

Arbetet med det av Nordiska rådet rekommenderade *samarbetsprojektet för små och mindre kända handikappgrupper* inleddes under 1985. Det är små grupper med udda handikapp, oftast av medicinsk natur, som var för sig och i varje enskilt land haft svårt att göra sig hörda. Efter tre års nordiskt samarbete inom området kan man nu konstatera att de aktuella gruppernas specifika problematik har lyfts fram och börjat bearbetas på nationell nivå. Inom det nordiska projektets ram har under 1987 utarbetats en handlingsplan för arbetet fram till 1990.

Bland övriga aktiviteter i smågrupprojektet under 1987 kan nämnas ett nordiskt arbetsseminarium som NNH arrangerade i november på Frambu Helsesenter utanför Oslo. Seminariets tema var "*Psykosociala problem i förbindelse med livssituationen för barn och ungdomar med progredierande sjukdomar och deras familjer*". I temat ryms en svår sida av verkligheten, eftersom det avser barn som till följd av medfödd sjukdom inte uppnår vuxen ålder. Seminariet kommer att resultera i en handbok, gemensam för alla de nordiska länderna, som skall vara till hjälp för personal och andra som ofta kommer i kontakt med denna svåra verklighet.

Information. Internationella kontakter

På informationsområdet är NNH:s viktigaste insats den regelbundet utkommande publikationen "*Registrering av Nordiska projekt inom handikappområdet*", som också utges i en engelskspråkig version. Boken innehåller utförlig information om pågående handikappforskning i de nordiska

länderna. Den senaste utgåvan publicerades 1986. Arbetet har påbörjats med 1988 års version.

NNH har under 1987 arrangerat tre större nordiska arbetsseminarier. Två av dem har nämnts i det föregående. Det tredje, som hölls i Umeå i november, hade rubriken "Datorer och bildkommunikation". Det genomfördes i samarbete med ministerrådssekretariatets utbildningssektor. För NNH:s del var det fråga om att lyfta fram delar av sitt arbete inom ramen för den nordiska datahandlingsplanen, närmare bestämt de samnordiska projekt för utveckling av datorbaserade handikaphjälpmedel som avser bild-, tecken- och symbolapplikationer.

Under samma vecka i november deltog NNH i den stora nationella handikapp- och hjälpmedelsmässan i Jyväskylä. I NNH:s monter demonstrerades bl. a. en rad resultat från arbetet med samnordisk utveckling av datorbaserade handikaphjälpmedel. NNH har tidigare deltagit i motsvarande evenemang i Göteborg 1985 och i Oslo 1986. 1988 kommer turen till Herningmässan i Danmark.

NNH:s arbete har rönt stor internationell uppmärksamhet. Som exempel kan nämnas att informationssystemet Nordiskt hjälpmedelsregister inspirerat EG till ett projekt benämnt Handynet, och att det nordiska klassificeringssystemet nu håller på att bli internationell standard genom ISO:s (internationella standardiseringsorganisationens försorg). Också det nordiska utbildningscentret för dövblindpersonal betraktas utanför Norden som ett mönster för regionalt samarbete.

4. Beslut

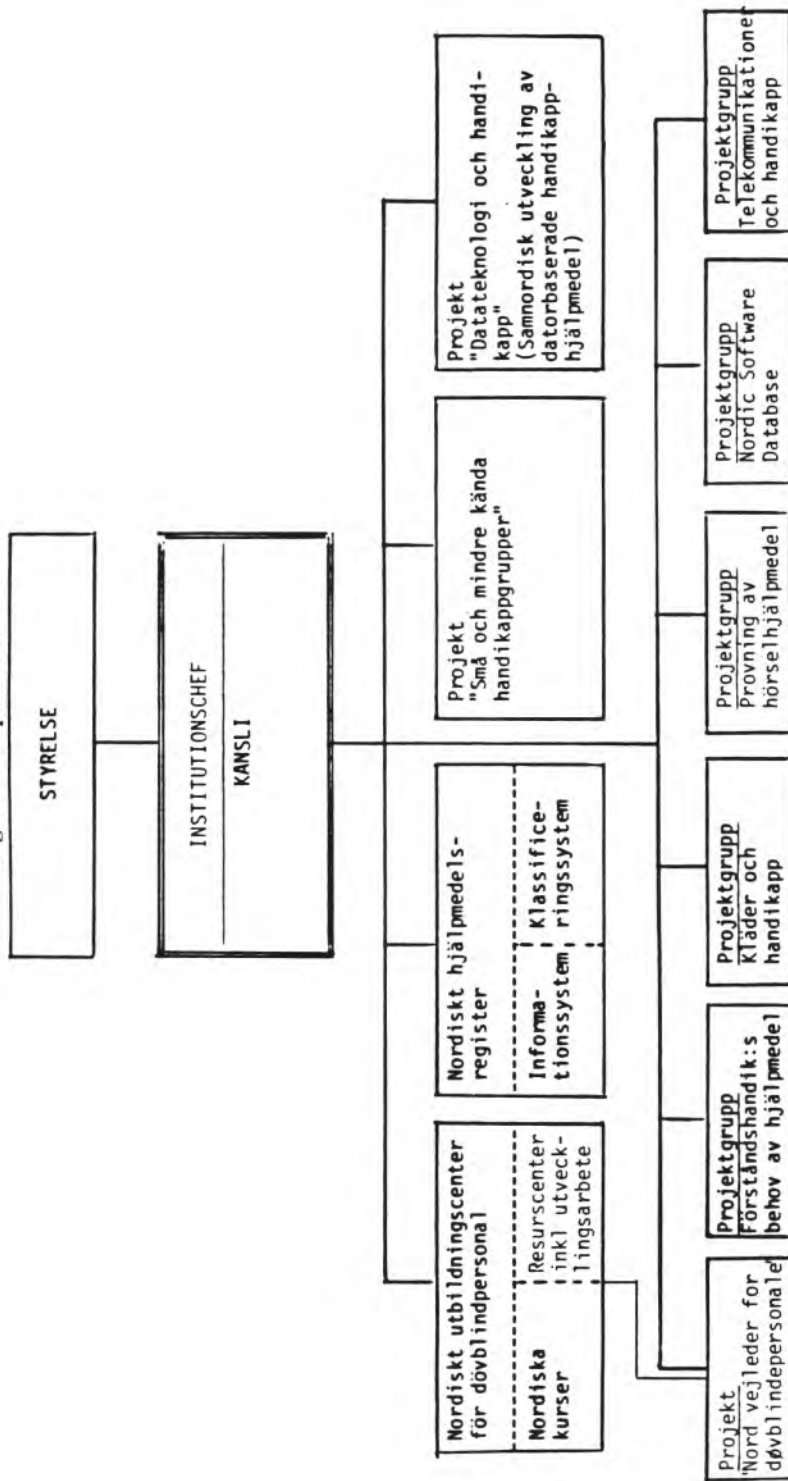
Nordiska nämnden för handikappfrågor överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1987.

Silja Lihr
Ordförande

Finn Petrén
Kanslichef

BILAGA

Organisationsplan 1987

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)

Forskningsveien 1

N-0371 Oslo 3

Tel. 02/45 20 10

1. Instituttets oppgaver

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøving og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelse-tjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

Dessuten skal NIOM arbeide med:

„ . . . utvikling av bedre odontologiske materialer og bruksgjenstander og mer hensiktsmessige metoder for bruk av slike.”

2. Organisasjon

NIOM's styre har en representant og en suppleant fra hvert av de nordiske land (10 stk.).

Instituttet består av 2 avdelinger samt en administrativ enhet.

3. Virksomhet

Fra oktober er instituttet etablert i nye lokaler på Haslum (ca. 15 km vest for Oslo sentrum). Instituttet disponerer over ca. 1 000 m² gulvflate, fordelt på laboratorier/kontorer/møterom osv. Instituttets lokalbehov synes med dette å være tilfredsstillende løst.

Som følge av overflyttingen til nye lokaler har det påløpt en rekke ekstrautgifter, slik at en omdisponering innen budsjettet for 1987 vil bli foretatt. Videre kan det bli aktuelt å søke å få dekket andre utgifter til flytting og nødvendige ekstraarbeider i lokalene som ikke var kjent da kostnadsoverslagene for innredningen ble utarbeidet.

Personale/Gjedeforskere

Instituttet har en fast stab på 25 personer og to gjedeforskerstillinger. Instituttets to gjedeforskerstillinger er opprettet for i gi NIOM en best

mulig "nordisk profil". Bevilgningen til gjesteforskerstillingene tillater ansettelse av personale fra de nordiske land på tidsbegrensede kontrakter med gode muligheter for individuelle tilpasninger. Det tas sikte på personer på alle kompetanse-nivåer (fra stipendiat til professor), og det forutsettes at deres prosjekter ligger innenfor instituttets arbeidsprogram eller kan tilpasses dette. Søknningen til gjesteforskerstillingene har vært tilfredsstillende, og ordningen anses å fungere bra og i henhold til intensjonene. Gjesteforskerstillinger anses å dekke det aktuelle behov for utveksling av personale mellom NIOM och de aktuelle nordiske institusjoner; i hovedsak de odontologiske læresteder.

Beskrivelse av arbeidsoppgavene

NIOM's arbeid kan inndeles i 4 hovedaktiviteter: Standardisering (30%), Materialprøving (35%), Forskning (25%) og Opplysningsvirksomhet (10%). Det forutsettes altså at materialprøvearbeidet økes i 1988 i forhold til tidligere år på bekostning av forskningsaktiviteten. Dette er av flere av høringsinstansene for NIOM's arbeidsprogram fremhevet som uheldig.

Materialprøving

NIOM publiserer lister over dentale produkter som oppfyller krav spesifisert i standarder utgitt av International Organization for Standardization (ISO). Produktene prøves av NIOM på frivillig grunnlag etter avtale med produsentene. Når et produkt står på en av NIOM's lister, er dette en forsikring om at produktet holder en viss minimumskvalitet. Listene tjener således som en veiledning for brukerne ved valg av dentale produkter. De benyttes også som grunnlag for avtaleforhold om offentlige takster for tannlegearbeider og refusjonstakster i trygdesystemer.

I alt 18 lister ble publisert ved årsskiftet 86/87, og et lignende antall blir publisert desember 1987.

Standardisering

NIOM deltar kontinuerlig i det viktige internasjonale arbeidet med å lage nye og revidere eksisterende standarder for odontologiske materialer. Derved får instituttet muligheter til å påvirke utformingen av standardene slik at de blir mest mulig hensiktsmessige for nordiske forhold. Når en standard er blitt formelt vedtatt, følger NIOM denne fullt ut ved testing av produkter.

Forskning

Valg av tester og krav til utformingen av en standard bør skje på grunnlag av kliniske erfaringer og en best mulig forståelse av produktenes oppbygging. Det er viktig å fastslå sammenhengen med de ytre, målbare egenskaper på laboratoriet og materialenes oppførsel ved bruk i munnen.

Forskning omkring dentale materialer gir den innsikt i disse forhold som er nødvendig under standardiseringsarbeidet og fremskaffer data som danner grunnlaget for standardene. Det er helt klart at NIOM's internasjonale anseelse og muligheter til å påvirke utformingen av internasjonale standarder vil være avhengig av den innsats som ytes på forskningsfronten. Uten den kapasitetsøkningen som tidligere er foreslått, vil denne aktiviteten bli særlig skadelidende. Ønsket om en ytterligere satsing på mulige miljøtoksikologiske problemer ved bruk av odontologiske materialer vil heller ikke bli mulig.

Opplysningsvirksomhet

Publisering av ny viten om dentale materialer og undersøkelsesmetoder som er knyttet til disse bidrar i seg selv og på litt lengre sikt til forbedrede produkter. I 1986 utgikk det 56 vitenskapelige artikler/bokkapitler fra NIOM. Temaene spenner vidt, men alle har tilknytning til dentale materialer, slik som mekaniske egenskaper hos metaller, plast og sementer, løselighet av plast og sementer, misfarging og korrosjon av amalgam og støpelegeringer både in vitro og in vivo, kliniske studier av forskjellige materialer og restaureringsteknikker, in vitro studier av forskjellige materials biologiske egenskaper, tannvevsstruktur, allergi-problemer i forbindelse med forskjellige dentale materialer, plakk-dannelse og bakterietilhefting osv.. NIOM utgir også en detaljert årsberetning. For 1987 vil listene over produkter som deltar i materialprøveprogrammene og tilfredsstillende krav bli tilsendt alle tannleger og tannteknikere i de nordiske land via helsemyndighetene i hvert land; altså i et opplag som overstiger 30 000.

NIOM's personale deltar dessuten i videre- og etterutdanning av tannleger, tannteknikere, tannpleiere og tannlegeassistenter i Norden ved foredrag og kursvirksomhet. NIOM's personale deltar også i nordiske og internasjonale kongresser/møter.

NIOM gir med jevne mellomrom uttalelser til offentlige myndigheter. I tillegg arrangerer NIOM annet hvert år spesielle seminarer med deltakere fra alle nordiske land.

Gjesteforskerstillingene ved instituttet som innehas av forskere fra andre nordiske land i inntil ett år, bidrar dessuten på en god måte til instituttets forskningsaktivitet og til spredning av instituttets kompetanse.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

Verksamhetsberättelse 1 januari 1987–30 juni 1988

Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
Box 42
S-950 94 Övertorneå
Tel. 0927-108 30

1. Inledning

AMU Nordkalotten är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution för arbetsmarknadsutbildning och har till uppgift att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige.

AMU Nordkalotten inrättades som försöksinstitution i Övertorneå den 1 juli 1970. Försöksperioden upphörde den 31 december 1974 och en ny överenskommelse om centrets fortsatta verksamhet undertecknades av de tre ländernas regeringar den 20 december samma år.

AMU Nordkalotten ingår från och med 1 januari 1986 som egen myndighet i uppdragsorganisationen för arbetsmarknadsutbildning i Sverige, AMU-Gruppen.

Sverige, Norge och Finland har förbundit sig att som försöksverksamhet under tre år från och med 1 januari 1986 svara för kostnaderna för 200 respektive 150 och 100 utbildningsplatser.

AMU Nordkalotten tillhandahåller arbetsmarknadsutbildning i första hand på uppdrag av arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland, Norge och Sverige. AMU Nordkalotten får dessutom tillhandahålla utbildning åt arbetsmarknadsmyndigheterna i Danmark och Island, likaså åt andra uppdragsgivare samt sälja andra tjänster och produkter som följer av utbildningsverksamheten. På uppdrag av Nordiska ministerrådet får dessutom gemensamt nordiskt utvecklingsarbete förläggas till AMU Nordkalotten.

2. AMU Nordkalottens styrelse

Ledningen utövas av en trelandsstyrelse med sex ordinarie ledamöter och sex suppleanter. En ledamot från varje land företräder arbetsmark-

nadsmyndighet. En ledamot från varje land företräder motsvarande central AMU-myndighet.

Styrelsen har under del av ovanstående verksamhetsperiod som redogörelsen omfattar haft följande sammansättning.

Ordinarie

Ordförande Birgitta Thellman-Gustavson, utbildningsdir., Sverige
 Vice ordf. Audun Sivertsvik, fylkesarbetschef, Norge
 Berit Alfsen, kontorschef, Norge
 Taito Määttä, distriktschef, Finland
 Olavi Räsänen, yrkesutbildningsinspektör, Finland
 Göran Uusitalo, länsarbetsdirektör, Sverige

Suppleanter

Einar Eriksen, fylkesarbetschef, Norge
 Kristin Skaug-Fröland, kontorschef, Norge
 Brita Lamberg, inspektör, Finland
 Antti Hedkrok, äldre regeringssekreterare, Finland
 Jan Bengtsson, avdelningsdirektör, Sverige
 Marika Fröberg, personalinspektör, Sverige
 Utbildningsledare Ingvar Henriksson har fungerat som sekreterare i styrelsen.

Styrelsen har sammanträtt sex gånger under verksamhetsperioden. Ett styrelsesammanträde har förlagts till Kirkenes.

Observatör från Nordiska ministerrådet har vid ett tillfälle under verksamhetsperioden närvarit vid styrelsesammanträde.

3. Utbildningens resultat

Arbetsmarknadsläget på Nordkalotten kännetecknas av en relativt hög arbetslöshet som väsentligt överstiger riksgenomsnittet i respektive land. Kravet från arbetsmarknadsmyndigheterna att utnyttja alla tillgängliga resurser har lett till att olika slag av åtgärder har vidtagits.

Under verksamhetsperioden har 620 kursdeltagare utskrivits från centret varav 139 utgör finska, 120 norska och 361 svenska kursdeltagare.

Den 30 juni 1988 utgjorde antalet utbildade kursdeltagare 4.458 sedan dess start den 1 december 1970. Totalt inskrivna sedan centret startades utgör 5.265 övervägande antalet kursdeltagare har varit i åldern 20–30 år.

4. Planeringsgrupp

Aira Mylly, inspektör	Finland
Charles Järvi, arbetsförmedlare	Norge
Jan Bengtsson, utbildningschef	Sverige

Planeringsgruppen har under perioden 1987-07-01–1988-06-30 haft sex protokollförda sammanträden. Det föreslag till kursutbud för 1987/88 som presenterades vid styrelsens första sammanträde 1987-02-05 har i tillägg sedemera justerats till att omfatta 450-årsplatser enligt nedanstående fördelning:

Finland	100
Norge	150
Sverige	200

Planeringsgruppen har dessutom som tillägg till tidigare planeringsförslag, med styrelsens godkännande, upptagit följande kurser för Bå 1987/88.

- Mineralkunskap
- Rörläggartutbildning
- Biodlartutbildning
- Småföretagarutbildning
- Företagsinriktad-/förlagd utbildning (Svets, mek, fordon)
- Vårdbiträdesutbildning
- Desk Top Publishing utbildning (Data)

5. Beläggning

Antagningen av kursdeltagare har skett kontinuerligt i likhet med tidigare år. Vid vissa kurser har gruppantagning av kursdeltagare skett.

Den genomsnittliga beläggningsgraden vid centret har under verksamhetsperioden 87/88 varit 95 %. Norge hade den lägsta beläggningsgraden på 88 % medan både Finland och Sverige hade 98 % beläggning. Se tabell 1¹.

Den genomsnittliga beläggningsgraden under verksamhetsåret 86/87 var 88 %.

6. Pedagogiskt utvecklingsarbete

Modulindelade kursplaner finns infört på ett antal utbildningsblock.

Nya kursplaner har genom centrets försorg utarbetats och utnyttjats som försöksplan för följande områden:

- Kurs i Nordkalottspecial (reviderad)
- Kurs i mineralkunskap och stembearbetning (reviderad)
- Kurs i konfektionssömnad
- Orientering mot ny teknik

Det svenska delprojektet i den nordiska handlingsplanen, Norden i Växt (NIV) har förlagts till AMU Nordkalotten. Projektledare är utbildningsledare Bror Töyrä. En försökskursplan har utarbetats som har godkänts av AMU Nordkalottens styrelse. Till utbildningen har upphandlats NC-styrda bearbetningsmaskiner samt robotar. Vid genomförandet av utbildningen

¹ Här ej tryckt.

sker samarbete med högskolan i Narvik, universitetet i Uleåborg och högskolan i Luleå. Finansiering har skett via Nordkalottkommittén, Nordiska ministerrådet, svenska industridepartementet och AMU-styrelsen. Utbildningen startade den 22 april 1987 med sju kursdeltagare (3 finska, 2 norska och 2 svenska) och avslutas i augusti 1988.

Kursdeltagarna har genomfört studier i ämnena arbetslivsorientering, samhällskunskap och "modersmål" samt lagar och säkerhetsföreskrifter och andra förordningar som är specifika för respektive land, anpassade nationsvis. Övrig anpassning av kursplaner till särbehoven har skett.

7. Arbetspraktik

Under verksamhetsperioden har AMU Nordkalotten utarbetat rutiner för finska kursdeltagarnas arbetspraktik.

Finska kursdeltagare genomgår arbetspraktik under sin utbildningstid vid AMU Nordkalotten. Under verksamhetsperioden har ett 50-tal finska kursdelagare genomgått eller påbörjat sin arbetspraktik. Vissa kursdeltagare har erbjudits arbete under arbetspraktiken.

8. Elevvård och fritidsverksamhet

Personal

1 kurator, 1 elevhemsföreståndare i Övertorneå, 1 biträdande elevhemsföreståndare i Hedenäset, 1 vaktmästare, 2 sjuksköterskor (100% och 50%), 2 fritidsassistenter, 1 ekonomibiträde.

Uppgifter

Ansvar för den kurativa verksamheten, hälso- och sjukvård, fritidsverksamhet i Övertorneå och Hedenäset, ansvar för kursdeltagarnas inkvartering och tillsyn/underhåll av bostäderna.

Kurators huvudsakliga arbetsuppgifter har varit av rådgivande karaktär, kontakter med myndigheter på Nordkalotten, uppföljning av kursdeltagare osv. De problem kursdeltagarna hamnat i under sin vistelse på centret har ofta haft ekonomisk karaktär. I vissa fall har problem uppstått i samband med alkoholförtäring. Dessa har vi på olika sätt bearbetat. Dessbättre har narkotikaproblemen varit marginella, även om de dock förekommit.

Bostäder

Bostadssituationen har varit mycket ansträngd i vinter och det har i det närmaste varit fullbelagt hela året. Stundtals har problem med inkvarteringen uppstått, men detta har alltid lösts på något sätt, bland annat genom tillfälligt boende i barackerna.

Allt fler kursdeltagare ställer allt högre anspråk på boendeformen, vilket

medfört att 100 % av belägningskapaciteten (antal bäddar) ej gått att utnyttja. Vissa lägenheter används för ensamboende av olika skäl t. ex. för ensamstående med barn.

Kraven från kursdeltagarna är i de flesta fall helt berättigade och stora ansträngningar har gjorts att försöka lösa önskemålen, även om det inte alltid har gått. Andelen familjer, ensamstående med barn, samboförhållanden osv. har ökat stadigt, vilket ställer speciella krav på bostäder och kring servicen, daghem, skolor m. m., vilket vi idag inte till fullo klarar av att tillfredsställa. Centret försöker påverka Övertorneå kommun att lösa daghemsproblemet för dessa kursdeltagare.

I Övertorneå finns totalt 239 bäddar, i Hedenäset 88 bäddar. Lägenheterna består av 1–4 rum.

Fritid

Fritidsverksamheten har varit mycket omfattande både i Övertorneå och Hedenäset, där heltidsanställda fritidsledare finns. Verksamheten fyller en viktig funktion för att kursdeltagarna skall få en meningsfull fritid under sin vistelse vid centret.

Omkring 70 % av kursdeltagarna som är bosatta på centret, har regelbundet deltagit i aktiviteterna som omfattat olika idrottsaktiviteter, kvällskurser i samarbete med bildningsförbunden, samt en del resor till olika arrangemang.

Kursdeltagarna har själva i stor utsträckning kunnat forma verksamheten genom skolans idrottsförening (Kalottens IF), elevråd och fritidsstyrelse, där kursdeltagarna är representerade.

Hälsovård

I Övertorneå finns en heltidsanställd sjuksköterska och i Hedenäset en på halvtid och arbetsuppgifterna har varit hälsokontroll, förebyggande hälsovård och akut sjukvård. Sjuksköterskorna har ofta gjort hembesök tillsammans med kuratorn eller elevhemsföreståndaren då detta påkallats. Arbetsbelastningen har varit stor under året.

Den elevsociala delen har varit representerad i kursledningen genom kuratorn. Dessutom har elevrådsrepresentanter deltagit vid kursledningens sammanträden ungefär en gång per månad. Detta har upplevts mycket positivt både av personal och kursledning, som på det viset alltid kan hållas ajour om läget.

Ekonomi

Finska arbetskraftsministeriet har beviljat AMU Nordkalotten 500 000 FIM (725 000 SEK) avsedda i första hand för de finska kursdeltagarnas förlägningsverksamhet. Anslaget kommer i första hand att disponeras för inköp av utrustning och nya inventarier till elevförläggning.

9. Lokaler

Lokalerna i Övertorneå har utnyttjats maximalt under perioden. Utbildningsverksamheten har även inrymts i fritids-, samlings- och bostadslokaler. För fritidsverksamheten har sporthallens lokaler i Övertorneå och i Hedenäset förhyrts i den mån som varit möjligt. Utbildningslokaler i Hedenäset har avvecklats och anpassats till den verksamhet som bedrivits där.

Enligt överenskommelse vid centrets tillkomst, med Norrbottens läns landsting disponerar AMU Nordkalotten hyresfritt landstingets tidigare verkstadslokaler (drygt 9000 kvadratmeter) i Övertorneå. Centret svarar däremot för drift- och underhållskostnader. Under verksamhetsperioden har förhandling skett med landstinget, vilket resulterat i att centret även fortsättningsvis skall få disponera lokalerna hyresfritt. Vissa lokalutrymmen ägda av Norrbottens läns landsting har utnyttjats för elevboende. Projektering för ombyggnad av hus 105 har pågått under perioden.

Övriga utbildningslokaler förhyrs av Övertorneå kommun via byggnadsstyrelsen. Detta gäller lokaler både i Övertorneå och Hedenäset.

Byggnadsstyrelsens lokaler i Lannavaara har under perioden hyrts för elevboende och undervisningsändamål.

Vissa lokalutrymmen vid AMU Nordkalotten har varit föremål för smärre ombyggnad eller ändring.

Kommittén för Bottniska viken

Verksamhetsberättelse 1987

Kommittén har under verksamhetsåret, med syftet att ytterligare förstärka forsknings- och undersökningsinsatserna i Bottniska viken, under arbetsutskottets ledning fortsatt att undersöka möjligheterna att arrangera ett särskilt Bottniska viken år, då båda länderna speciellt intensivt skulle göra tvärvetenskapliga koordinerade undersökningsinsatser i Bottniska viken.

Det av kommittén år 1985 initierade samarbetet, mellan myndigheter och representanter för skogsindustrin i båda länderna, med syfte att utarbeta rekommendationer för att reducera utsläppen av skadliga ämnen från skogsindustrin, har slutförts. Slutrapporten presenteras för kommittén vid årsmötet år 1988 och kommittén tillhandahåller därefter rapporten åt berörda myndigheter.

Temagruppen för miljögifter har, på initiativ av kommittén, arrangerat ett seminarium om organiska miljögifter. Seminariet hölls i Forsmark, Sverige 30.11 – 1.12.1987.

Baserat på rekommendationerna från symposiet, Mariehamn 1985, om problem kring metallföroreningen i Bottniska viken, har kommittén uppdragit åt miljögiftsgruppen att arrangera en interkalibrering av fiskfysiologisk metodik vid föroreningsforskning. Interkalibreringen kommer att genomföras hösten 1988.

Det gemensamma arbetet med att uppskatta belastningen på Bottniska viken från atmosfären, har påbörjats och pågår enligt planerna.

Den vartannat år genomförda belastningssammanställningen och utvärderingen "The Gulf of Bothnia – discharges from land and air", för 1982 – 84, har slutförts under året.

Arbetet i kommitténs fyra temagrupper under år 1987 har redovisats till kommittén enligt följande.

Hydrografigruppen

De hydrografiska och kemiska monitoringprogrammen i Bottniska viken har fortsatt enligt rådande riktlinjer. Som resultat av en tillfälligt minskad finansiering, genomfördes den svenska höstprovtagningen som ett begränsat program, med svenska oceanografer som gästforskare på U/F Aranda.

Samtidigt har man strävat efter att harmonisera programmen så att man koncentrerar sig på vissa representativa stationer.

Hydrografigruppen har under verksamhetsåret deltagit i planeringen av Bottniska viken året. Monitoringresultaten från Bottniska viken har lämnats till Helsingforskommissionen. Dessutom har man deltagit i slutförande av "First Periodic Assessment".

Provtagningarna och mätningarna har fortsatt på de fasta stationerna. Denna verksamhet slutade på Norrskär på finska sidan då fyren automatiserades.

Belastningsgruppen

Översikten "The Gulf of Bothnia – discharges from land and air 1982–1984" har färdigställts under året.

Utveckling och uppdatering av datasystemet för insamling av utsläppsdata har fortsatt.

I Finland har tillförlitligheten hos provtagnings- och analysmetoderna vid mätning av metalltransporter i älvar undersökts. I Sverige har undersökningsprogrammet avseende vattendragens transport av föroreningar till Bottniska viken fortsatt som tidigare.

I Finland och Sverige har undersökningarna av den luftburna belastningen fortsatt enligt de nationella programmen. I Finland ha dessutom analys av tungmetaller påbörjats vid fem stationer, medan Sverige utvärderat material från mätningar gjorda 1986 vid stationer utöver det ordinarie nätet i Bottniska viken.

Biologigruppen

Biologigruppen har utökats med en fiskbiolog från vartdera landet. Dessutom har den svenska gruppen kompletterats med två medlemmar.

Under verksamhetsåret har man fortsatt att planera projekten för Bottniska viken året tillsammans med de övriga grupperna.

Den biologiska monitoringverksamheten på gemensamma stationer i öppna havet har fortsatt enligt rådande riktlinjer, likaså intensivprovtagningen på de nationella kustnära stationerna.

Både i Finland och Sverige har de utvidgade zoobenthosprogrammen med syfte att klarlägga en eventuell generell eutrofiering i Bottniska viken fortsatt under 1987.

Den finsk-svenska arbetsgruppen för fisk i Bottniska viken har haft ett möte i Öregrund 1987; därtill har enskilda forskare träffats för att behandla gemensamma undersökningsproblem. Projektkatalogen för fiskundersökningar har kompletterats. En gemensam rapport om åldersstrukturen hos kassfångad fisk har förarbetats för publicering 1988. Vilt- och Fiskeriforskningsinstitutet (VFFI) och Statens Naturvårdsverk (SNV) har tillsammans

undersökt älv- och bäckmyrningarnas betydelse för rekrytering i Kvarkenområdet. VFFI och SNV har diskuterat prognos- och monitoringsystem med syfte att följa torskens utbredning och beståndstäthet. Planeringen av en gemensam poster om fiskeriundersökningar i Bottniska viken till ICES symposium "Baltic Sea Fishery Resources" har påbörjats.

Miljögiftsgruppen

Arbetet inom gruppen har under året speciellt koncentrerats på följande områden:

Interkalibreringen avseende analys av organiska klorerade kolväten bl. a. PCB har skjutits på framtiden för att avvakta de analysrekommendationer som presenterats från internationella havsforskningsrådet. Vidare har intresset under det senaste året avseende PCB i stor utsträckning fokuserats kring de plana PCB-molekylerna som bedöms ha dioxinliknande egenskaper och som sannolikt förekommer i betydligt högre koncentrationer än dioxin i Bottniska vikens biota.

Interkalibrering av fiskfysiologiska metoder: planeringsgruppen har i juni månad hållit ett möte i Tammerfors. Programmet för den planerade interkalibreringsstudien är fastställd men på grund av oljeolyckan i Gävletrakten december 1986 måste studien skjutas fram till augusti–september 1988.

Seminarier om organiska miljögifter: seminariet som avhölls 30 november–1 december i Forsmark 1987 berörde i allt väsentligt metodfrågor. Den första dagen ägnades åt separata grupparbeten där kemister och biologer arbetade i var sin grupp.

Diskussionen mellan kemisterna avhandlade bl. a. lipidbestämningssystem samt behovet av precisering av lipidfraktionen inför analys. Vidare diskuterades bl. a. förvaringsproblem avseende fettfraktionen för framtida analys. Biologerna avhandlade dels mätningar av organiskt klor huvudsakligen i biota och dels hur ekotoxikologisk prövning bör ske.

Andra dagen genomfördes gemensamma diskussioner avseende hur man skall beakta kravena hög specificitet vid analys samt behovet av statistiskt tillfredsställande material.

Diskussionerna kom också att avhandla det stora och omedelbara behovet av lämpliga referensstationer. Det beslöts att frågan snarast borde behandlas i Kommittén för Bottniska viken där flera arbetsgrupper borde kunna bidra med förslag och synpunkter. Arbetet bedömdes som ytterst angeläget så att de båda länderna tidigt kan vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

Slutligen diskuterades planer för Bottniska viken året.

En sammanfattande rapport av de båda dagarnas diskussioner kommer att presenteras under år 1988 och tillhandaläggas kommittén.

Kommittén för Bottniska viken – organisation

Kommittén för Bottniska viken har under 1987 bestått av följande ledamöter:

Finland

gen. dir.	Simo Jaatinen (ordf.)	VMS
överdir.	Runo Savisaari (suppl.)	VMS
forskare	Pentti Kangas (suppl.)	VMS
överdir.	Aarno Voipio	HFI
avd.chef	Paavo Tulkki	HFI
forskare	Juha-Markku Leppänen (suppl.)	HFI
specialforskare	Lauri Niemistö (suppl.)	HFI

Sekreterare för den finländska delen av kommittén har varit:

forskare	Henrik Sandler
sekr. för internat.	
ärenden	Sirkka Haunia

Sverige

gen. dir.	Valfrid Paulsson (ordf.)	SNV
avd.dir.	Jan-Erling Larsson (suppl.)	SNV
avd. dir.	Ulla-Britta Fallenius	SNV
byrådir.	Eva Ölundh (suppl.)	SNV
direktör	Ulf Ehlin	SMHI
lab.chef	Stig Carlberg (suppl.)	SMHI
fiskeriint.	Sten Andreasson	FS
avd.dir.	Ingemar Olsson (suppl.)	FS

Sekreterare för den svenska delen av kommittén har varit:

byrådir.	Stig Norström	SNV
----------	---------------	-----

Kommitténs finländska ledamöter har under år 1987 hållit 6 möten, medan den svenska delen av kommittén avhandlat ärenden per telefon eller korrespondens.

Kommitténs arbetsutskott har under år 1987 haft följande sammansättning:

Finland

överdir.	Runo Savisaari kontaktperson
avd.chef	Paavo Tulkki
forskare	Pentti Kangas
forskare	Henrik Sandler
sekr. för internat. ärenden	Sirkka Haunia (sekr.)

Sverige

avd.dir.	Jan-Erling Larsson, kontaktperson
direktör	Ulf Ehlin
byrådir	Stig Norström (sekr.)

Arbetsutskottet har hållit två gemensamma möten.

Till kommitténs arbetsutskott har följande temagrupper/kontaktpersoner varit knutna under år 1987:

Belastning

Finland

Emelie Enckell-Sarkola (ordf.)
Vuokko Karlsson
Heikki Pitkänen

Sverige

Birger Eriksson, kontaktperson
Thorsten Ahl
Lennart Mattsson
Rolf Söderlund

Biologi

Finland

Juha-Markku Leppänen (ordf.)
Pentti Kangas
Veijo Miettinen
Ann-Britt Andersin
Hannu Lehtonen

Sverige

Ulf Grimås, kontaktperson
Sten Andreasson
Hans Cederwall
Åke Hagström
Erik Neuman
Gösta Sandberg

Miljögifter

Finland

Veijo Miettinen (ordf.)
Rolf Kristoffersson
Henrik Sandler
Matti Verta
Matti Perttilä

Sverige

Mats Olsson, kontaktperson
Agneta Göthberg
Ragnar Holmberg (suppl.)
Sven-Ake Heinemo)
Lars Reutergårdh, kontaktperson

Hydrografi (inkl. fysik, kemi, sediment och materialbalans)

Finland

Paavo Tulkki (ordf.)
Lauri Niemistö
Heikki Pitkänen
Jouko Launiainen
Juha Sarkkula
Vappu Tervo

Sverige

Ulf Ehlin, kontaktperson
Stig Carlberg
Johan Ingri
Anna-Helena Lindahl

Vid kommitténs årsmöte i Gävle den 3 februari 1987 godkändes arbetsutskottets förslag till årsrapport för år 1986 och forskningsprogram för 1987. Forskningsprogrammet för 1987 har genomförts planenligt. För programmet redovisas i föreliggande rapport.

En förteckning över litteratur publicerad under verksamhetsåret har sammanställts i Finland och bifogas denna rapport.¹

Karleby den 3 februari 1988

Simo Jaatinen

Valfrid Paulsson

¹ Här ej tryckt.

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1987

(Berättelserna C 15/e:1–2, 4–8 och 10–15, se s. 2144)

Økonomisk utvalg har mottatt beretninger for virksomhetsåret 1987 fra følgende institusjoner:

- C 15/e:1/1989 Nordisk økonomisk forskningsråd
- C 15/e:2/1989 Nordisk statistisk sekretariat
- C 15/e:4/1989 Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling (Industrifondet)
- C 15/e:5/1989 Samnordisk planteforedling (SNP)
- C 15/e:6/1989 Nordtest
- C 15/e:7/1989 Nordel
- C 15/e:8/1989 Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA)
- C 15/e:10/1989 Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO)
- C 15/e:11/1989 Nordiske jordbruksforskernes forening
- C 15/e:12/1989 Samarbeidsnemnden for nordisk skogsforskning (SNS)
- C 15/e:13/1989 Nordisk genbank for jordbruks- og hagevekster
- C 15/e:14/1989 Nordisk komité for byggbestemmelser (NKB)
- C 15/e:15/1989 Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål

Utvalget har *ikke* mottatt beretning for virksomhetsåret 1987 fra følgende institusjoner:

- C 15/e:3/1989 Nordiska skattevetenskapliga rådet
- C 15/e:9/1989 Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)

Utvalget behandlet beretningene på sitt møte 15. november 1988 og 31. januar 1989 og vil uttale følgende:

- C 15/e:4/1989 *Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling (Nordisk Industrifond)*

Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling ble opprettet i 1973. 1987 er det første hele driftsåret i Oslo, hvor fondet framstår som et sammenslått fond mellom det tidligere Nordisk Industrifond og Nordforsk.

Lokaliseringen av begge institusjoner er et ledd i etableringen av et nordisk industrielt senter i Oslo, hvor Nordisk Industrifond vil utgjøre kjernen.

Fondet har i løpet av 1987 bevilget 108 MNOK til nordisk FoU-samarbeid fordelt på følgende områder:

Innenfor det ordinære budsjett:	73.2 MNOK
Innenfor dataprogrammet	13.1 MNOK
Innenfor FoU-programmet	19.3 MNOK
Internordisk standardisering	0.4 MNOK

Det totale søknadsvolum var i 1987 drøyt 300 MNOK. Søknadsvolumet til fondet ligger således langt over disponible midler.

Etterspørselen etter fondets midler økte vesentlig også i 1987. Økonomisk utvalg ser meget positivt på dette fordi dette medfører at fondet vil sette høye kvalitets- og anvendelseskrav når det skal prioriteres blant et stort antall nordiske prosjekter. Dette er også med på å understreke behovet for det industrielle senteret som nå er under utvikling i Oslo og som Nordisk Råd forventer skal bli et slagkraftig instrument for å stimulere utvikling og nyskaping av næringslivet i Norden.

Bioteknikk, materialteknikk og informasjonsteknologi er prioriterte områder i fondet. Dette er i samsvar med synspunkter utvalget tidligere har gitt uttrykk for. Utvalget anser det viktig at det industrielle senteret innenfor sine rammer bidrar til økt nordisk satsing på disse framtidsrettede områder. Det er viktig at senteret konsentrerer sin virksomhet på områder hvor de nordiske land kompletterer hverandre og kan styrke sin konkurransestilling gjennom samarbeid.

Den nordiske embetsmannskomiteé for industripolitikk nedsatte i begynnelsen av 1987 en prosjektgruppe som fikk i oppdrag å foreslå aktiviteter som skal knyttes til det industrielle senteret. Senere på året ble det utarbeidet et ministerrådsforslag som ble behandlet ved Nordisk Råds sesjon i 1988. Økonomisk utvalg anså i sin betenkning at de nye aktiviteter som ble foreslått lagt til senteret spenner over et vidt område og vil kunne bidra til industriell vekst og utvikling i Norden.

Utvalget har dessuten pekt på at flere forskjellige internasjonale prosjekter som nå er i gang innen forskning og utvikling, som i EF-regi og EUREKA-prosjekter, er av en slik størrelsesorden at de nordiske land er nødt til å samordne sine innsatser for å følge med i utviklingen. En samlet nordisk opptreden er nødvendig for at en i sterkere grad skal kunne likestilles med de europeiske storforetak. Økt samarbeid mellom bedrifter vil være et viktig steg mot deltakelse i et større internasjonalt samarbeid. Senteret bør kunne bli den instans som fungerer som samordner for slike prosjekt samtidig som det kan bidra til å øke kontakten og bedre informasjonsformidlingen – i samarbeid med de relevante nasjonale teknologi-fremmende institusjoner – mellom nordisk næringsliv på den ene siden og europeiske forsknings- og industriprosjekt på den andre. Utvalget vil peke

på at senteret her vil kunne dekke et viktig behov hos små og mellomstore bedrifter.

Utvalget har også understreket at senteret i sitt arbeid på de ulike områder legger stor vekt på at miljøhensyn skal ivaretas. Senteret bør også se som en viktig oppgave å initiere og støtte prosjekt som tar sikte på å løse miljøproblemer. Utvalget vil i denne forbindelse også vise til målsettingene i rapporten fra Brundtlandkommisjonen.

Utvalget forventer at planene som er fastlagt i ministerrådsforslaget om opprettelsen av det industrielle senteret blir startet opp i 1989 slik at en kan få en ny vurdering av Industrifondets arbeidsoppgaver og budsjett etter det industrielle senterets første virkeår.

C 15/e:6/1989 Nordtest

Nordtest som ble opprettet i 1973 har som hovedoppgave å utarbeide felles nordiske prøvningsmetoder. I sitt arbeid skal Nordtest følge den internasjonale utviklingen og ta hensyn til de nordiske lands forbindelser med andre land. Nordtest har også en samarbeidsavtale med den nordiske standardiserings sammenslutningen, INSTA, som bidrar til å sikre at Nordtest-metoder overføres til nasjonale standarder.

Virksomheten styres av Nordtests Langtidsplan som strekker seg over 5 år. Denne revideres årlig. I løpet av 1987 har 45 nye og 9 reviderte prøvningsmetoder blitt registrert som Nordtest-metoder. Dette innebærer at tilsammen 803 Nordtest-metoder er anbefalt for felles nordisk bruk.

Økonomisk utvalg vil peke på at Nordtest framstår som et sentralt instrument i arbeidet for å gjennomføre det nordiske samarbeidsprogrammet for å avvikle tekniske handelshindringer i Norden. Dette arbeidet bør etter utvalgets oppfatning effektiviseres og tillegges stor vekt både innen Nordtest og øvrige nordiske samarbeidsorganer. Nordtest må også arbeide for at de nordiske land opptre samordnet internasjonalt slik at nordiske synspunkter kan framføres med større tyngde.

Utvalget mener det arbeid som Nordtest utfører blir særdeles viktig i årene som kommer for å møte de utfordringer som EFs program for fullføringen av det indre marked innebærer. Dette gjelder blant annet det internasjonale standardiseringsarbeidet som nå har fått økt betydning. Utvalget anser det viktig at institusjonen virker for at Nordtest-metoder, hvis tekniske innhold aksepteres som standarder i de nordiske land, presenteres internasjonalt eller europeisk for å få dem akseptert også utenfor Norden.

C 15/e:7/1989: Nordel

Samarbejdet inden for rammerne af Nordel har en lang tradition og fremtræder som et effektivt og resultatgivende samarbejde.

Arbejdet med samkøringen af de nordiske landes el-kraftforsyninger

betyder en væsentlig bedre udnyttelse af den samlede kapacitet med deraf følgende besparelser til udbygninger og nyanlæg.

Den udvikling, som påpeges i beretningen, hvor forbruget af el stiger hurtigere end udbygningen af produktionskapaciteten vil også fremover kræve et effektivt nordisk samarbejde inden for Nordel.

Udvalget vil pege på, at denne udvikling på længere sigt må vendes, og at den strategi, som de nordiske lande må vælge, først og fremmest må bygges på besparelser og effektiviseringer af el-forbruget. Det skal endvidere peges på, at denne strategi ligeledes er en forudsætning for de ønskelige omstruktureringer af de nordiske landes el-produktionssystemer – afviklingen af kernekraften og øget anvendelse af naturgas. (ref. rek. 30/1988/e og rek. 31/1988/e).

Der henvises i øvrigt til udvalgets betænkning over ministerrådsforslag B 88/e om en plan for nordisk samarbejde på energiområdet og Nordisk Råds rek. 46/1988/s (om det nordiske miljøprogram).

C 15/e:8/1989: Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål (NKA)

Udvalget minder om Nordisk Råds udtalelse fra sessionen i Oslo 1988 om at et eventuelt ny sikkerhedsprogram skal forelægges Nordisk Råd i form af et ministerrådsforslag og ministerrådets (energiministre) tilsagn herom på mødet med udvalget 15. november 1988 i Helsingør.

C 15/e:14/1989 Nordisk komité for byggbestemmelser (NKB)

Nordisk komité for byggbestemmelser har som opgave å harmonisere byggbestemmelsene i de nordiske land på områder hvor dette er ønskelig samt fremme nordisk samarbeid og erfaringsutveksling om byggbestemmelser.

Hovedtyngden av arbeidet i komitéen er i 1987 særlig lagt til områder som handel og internasjonale spørsmål samt sikkerhets- og miljøspørsmål. Sammen med Insta-bygg har komitéen knyttet arbeidet med produktregler og avvikling av handelshindringer nær til de prioriteringer som gjøres i europeisk sammenheng.

Økonomisk utvalg konstaterer med tilfredshet at arbeidet i komitéen nå særlig konsentreres om handel og internasjonale spørsmål samt sikkerhets- og miljøspørsmål. Utvalget anser dette som viktige områder.

Utvalget er tidligere gjort kjent med at eksportører/importører innen byggområdet støter på ikke tariffære handelshindringer av mange slag innen Norden. Dette gjelder særlig små virksomheter. Utvalget mener Nordisk komité for byggbestemmelser bør engasjere seg sterkt i arbeidet med å skape et mer likeartet regelverk i de nordiske land. Dette vil være et bidrag til en ønsket liberalisering av handelen med varer og tjenester over de nordiske lands grenser. Parallelt med harmoniseringsarbeidet bør komitéen virke for en forenkling av byggbestemmelser, normer og standarder. Utvalget mener det er svært uheldig at små virksomheter på grunn av

manglende kapasitet har problemer med å følge prosedyrer i et annet land, slik det ble pekt på i den nordiske handlingsplanen innen byggområdet. Utvalget mener det er positivt at komitéen i sitt arbeid legger stor vekt på den internasjonale utviklingen.

Økonomisk utvalg foreslår at

Nordisk Råd tar de til Økonomisk utvalg henviste beretninger for virksomhetsåret 1987 til etterretning.

Stockholm, den 31. januar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>
<i>Carl Bildt (m)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Hans Engell (KF)</i>	<i>Lahja Exner (s)</i>
<i>Einar Førde (A)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson (Ab)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Anders Talleraas (H)</i>	<i>Þorsteinn Pálsson (Sj)</i>
Formand	

Berättelser

inom ekonomiska utskottets verksamhetsområde

Innehåll

C 15/e:1	Nordiska ekonomiska forskningsrådet	2146
2	Nordiskt statistiskt sekretariat	2150
3	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk industrifond)	2152
5	Samnordiskt plantförädling (SNP)	2166
6	NORDTEST	2181
7	Nordel	2184
8	Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA)	2190
10	Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (Nord-REFO)	2194
11	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	2197
12	Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF)	2201
13	Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)	2203
14	Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)	2210
15	Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor	2218

Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Verksamhetsberättelse 1987 och budget för 1989

Namn och adress

Nordiska ekonomiska forskningsrådet
c/o Peter Stenkula
Box 5137
S-220 05 Lund

1. Institutionens uppgift

Nordiska ekonomiska forskningsrådets uppgift är att medverka till att analyser och utredningar genomföres om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för närmare ekonomiskt samarbete i Norden (artikel 1 av stadgarna).

Forskningsrådet fullgör sin uppgift genom att dels fördela pengar på nordiska ekonomiska forskningsinstitutioner efter ansökan till rådet, dels genom att anordna olika slags seminarier, dels genom bidrag till anordnande av workshops samt genom utgivning av forskningsrapporter och årsbok.

2. Organisationsbeskrivning

Nordiska ekonomiska forskningsrådet leds av en styrelse bestående av tre ledamöter från respektive nordiskt land. Styrelsens aktuella sammansättning framgår av följande sammanställning:

ordförande: professor Jouko Paunio, Finland
v. ordförande: professor Brynjolfur Sigurdson, Island
ledamöter: kontorchef Jens Thomsen, Danmark
professor Niels Christian Nielsen, Danmark
konsulent Anders Møller Christensen, Danmark
forskningschef Svein Longva, Norge
forskare Hege Torp, Norge
underdirektör Morten Reymert, Norge
vicedirektör Bolli Bollason, Island
avdelningschef Gunnar H. Hall, Island
docent Willy Bergström, Sverige
docent Alf Carling, Sverige
departementsråd Svante Öberg, Sverige
avdelningschef Heikki Koskynkylä, Finland
finanssekreterare Lars Erik Öller, Finland

Personal:

Rådets kansli leds av en forskningssekreterare. Rådets forskningssekreterare är sedan den 1 september 1986 fil dr Peter Stenkula. Forskningssekreteraren är även styrelsens sekreterare.

Projekt:

Rådet finansierar forskning vid olika universitet och institutioner i Norden.

3. Beskrivning av verksamheten 1987*3.1 Ekonomiskt utfall*

Anslag	Överfört från 1986	1987		
		Budget	Bokslut	Avvikelse
01 löner		410	410	0
11 varor/tjänster		521	543	- 22
21 projektmedel	565	1 351	530 ¹	+821 ¹
SUMMA:	565	2 281	1 483	

¹ Budgetöverskottet avser beviljade ännu ej utbetalda projektmedel.

3.2 Beskrivning av verksamheten 1987

Verksamhetsåret 1987 har innehållit en mängd aktiviteter. Förutom att rådet beviljat forskningsanslag till sex nya projekt under 1987 har rådet genomfört ett ekonomiskt politiskt seminarium under temat "Skattereformer i Norden" i juni på Bornholm. Som ett resultat av inlägg och diskussioner vid detta seminarium kommer rådet att under våren 1988 publicera en bok under redaktion av professor Niels Christian Nielsen inom temat. Under maj månad avhölls ett forskarseminarium vars uppgift var att samla nordiska forskare som arbetar med produktivetsfrågor. Syftet med seminariet var att stämma av pågående forskning samt undersöka behovet av en samlad satsning inom området från rådets sida. Seminariet, som ledes av professor Lennart Hjalmarsson, enades om att rekommendera rådet att prioritera forskning kring produktivetsutvecklingen inom tjänstesektorerna.

Bland pågående större forskningsprojekt kan nämnas det av Lars Calmfors ledda projektet om "Lönebildningen i de Nordiska länderna". Som ett direkt resultat av detta forskningsprojekt, som kommer att avslutas under 1988, kommer rådet att i juni 1988 anordna ett ekonomiskt politiskt seminarium kring temat "Lönebildningen i Norden". Övriga pågående projekt är:

Stabiliseringspolitiken i Norden – en komparativ studie (avslutas under 1988)

Ekonomiskt utnyttjande av gemensamma nordiska fiskebestånd
(avslutas under 1988)

Prissättning, konjunktur och konkurrenskraft
(avslutas under 1988)

Offentlig skuldsättning i Island
(avslutas under 1988)

Den ekonomiska politikens historia i Finland – Internordiska jämförelser
(avslutas under 1988)

Skatt, arbetsutbud och intäktsfördelning
(pågår)

Industrireglering och teknisk utveckling i Norden
(avslutas under 1988)

Ekonomisk analys av konkurrensreglering i skandinavisk luftfart
(avslutas under 1988)

Svensk och finsk hälso- och sjukvård. En jämförande analys
(pågår)

Nordiska produktivitetjämförelser
(pågår)

A comparative study of the working of creditmarkets in the Nordic countries
(pågår)

En sammenligning af de nordiske landes finansielle institutioner og markeder, de penningpolitiske beslutningsprocesser og de valgte mål og midler
(pågår)

Reglering av bank- och försäkringsverksamhet i Norden
(pågår)

Rådet har under 1987 givit ut två skrifter. Den ena utgör en bearbetning av inlägg och diskussioner vid rådets ekonomiska politiska seminarium 1986 och har fått titeln "Penningpolitik i Norden". Den andra publikationen är rådets årsbok och beskriver forskning och övrig verksamhet för 1986.

4. Planerad verksamhet 1988

Verksamheten för 1988 fastställdes vid styrelsens sammanträde i november 1987. Tilldelade projektmedel har fördelats bland de ansökningar som inkom till rådet den 1 oktober 1987. Ett 20-tal ansökningar hade vid detta tillfälle inkommit. Fyra nya projekt erhöll anslag och fyra pågående projekt erhöll fortsättningsanslag. Av de fyra nya projekten avsåg två anslag till pilotstudier för vilkas eventuella fortsättning vissa medel reserverades av årets projektanslag.

Ett av de prioriterade forskningsområden för 1988 var Norden och EG. Två av de nya projekten avser detta problemområde. Det är rådets avsikt

att initiera ytterligare forskning samt arrangera seminarium och workshops inom detta område under 1988 och 1989.

Rådet avsatte 250 000 SEK för anordnande av vetenskapliga workshops med syfte att initiera samnordiska projekt av betydelse för framtida nordiskt ekonomiskt samarbete.

Under 1988 kommer förutom årsboken avseende 1987 även en bok om "Skattereformer i Norden" att publiceras.

5. Föreslagen verksamhet 1989–91

Som nämnts under paragraf 4 satsar rådet en stor del av resurserna på initiering av forskning kring "Norden och EG". Det är rådets avsikt att ytterligare fördjupa engagemanget, inom denna för de nordiska ekonomierna viktiga fråga, under 1989–1991. Med tanke på problemområdets omfattning krävs både mer långsiktiga satsningar som kortare mer utredningsorienterade insatser. Den verksamhetsökning som föreslås under titeln projektmedel, är avsedd för denna satsning.

Rådet har under 1988 påbörjat en försöksverksamhet med medel för anordnande av "workshops". Syftet med denna verksamhet är att stimulera till ökat forskningssamarbete i Norden på främst forskarnas egna villkor. Rådet kan i framtiden komma att bestämma prioriterade områden för att till viss del styra forskarnas intressen. 1989 kommer försöksverksamheten att utvärderas och beroende på erfarenheten kommer denna verksamhet att utökas eller minskas ner.

Rådet ämnar fortsätta den publiceringsverksamhet som inleddes med "Penningboken" och under 1988 fortsätta med "Skatteboken". Det är rådets ambition att ge ut åtminstone en kvalificerad skrift inom ett för de nordiska ekonomierna centralt område per år. För övrigt kommer rådet att fullgöra sin verksamhet enligt tidigare.

Styrelsen för Nordiska ekonomiska forskningsrådet överlämnar härmed verksamhetsberättelse för 1987.

Helsingfors/Lund i april 1988

Jouko Paunio
Ordförande

Peter Stenkula
Forskningssekreterare

Nordiskt statistiskt sekretariat*Verksamhetsberättelse 1987**Namn och adress*

Nordisk statistisk sekretariat
Sejrøgade 11/Postboks 2550
DK-2100 København Ø

1. Institutionens uppgift

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena och betjänar och samordnar verksamheten i de nordiska statistiska utskott, som verkar i chefsstatistikermötets regi. Detta sker bl. a. genom att sekretariatet deltar i planläggningen av möten och seminarier samt utarbetar dokumentation till och rapporter från dessa.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik. Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistisk årsbok och utger andra statistiska publikationer.

2. Organisation

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Sekretariatet har 6 anställda och är beläget i Köpenhamn.

3. Verksamheten 1987*3.1 Ekonomiskt utfall*

Anslag	Överfört från 1986	1987		
		Budget	Bokslut	Avvikelse
Löner	—	1 554	1 523	+31
Varor och tjänster	—	518	518	+/- 0
Projekt	25	116	94	+22*
SUMMA:	25	2 188	2 135	

* överförs till 1988

3.2 *Beskrivning av verksamheten 1987*

Sekretariatet har under verksamhetsåret 1987 bl. a.

- sammanställt och utarbetat dokumentation till det nordiska chefsstatistikermötet 1987 samt svarat för rapporten från detta.
- i samråd med utskottsordförandena sammanställt och utarbetat viss dokumentation till möten med nordiska statistiska utskott (1987 – 21 utskott) samt svarat för rapporterna från dessa.
- deltagit i planläggningen och genomförandet av nordiska statistiska seminarier och kontaktmöten samt svarat för rapporterna från dessa.
- deltagit i planläggningen och genomförandet av vissa samnordiska projekt. Följande projekt har planlagts, pågått eller avslutats under verksamhetsåret 1987:
  - LIST STAT – samnordisk databas för statistikmaterial
  - Halvårsstatistik om utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna
  - Bruttoströmsstatistik med utgångspunkt från AKU
  - Jämförande nordisk inkomststatistik
  - Yrke – dödlighetsjämförelser i Norden
  - Nordisk migrationsstatistik
  - Kvinnor och män i Norden 1988
  - Vidareutveckling av nordisk biblioteks- och museistatistik
  - Nordisk kulturaktivitetsundersökning
  - Levnadsförhållanden i Norden
- deltagit i möten med andra nordiska samarbetsorgan samt i Europeiska statistikerkonferensens plenarsammanträde.
- utarbetat och redigerat Nordisk statistisk årsbok 1987 samt miniårsböckerna "NORDEN 1987" och "The Nordic Countries 1987".
- redigerat och utgivit publikationer i serierna Nordisk statistisk skriftserie. Tekniska rapporter och Aktuell nordisk statistik.
- fungerat som förvaltningsorgan för Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) och Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO).

4. Beslut

"Styrelsen för Nordiska statistiska sekretariatet överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1987."

Poul Jensen
Fg. rigsstatistiker

Harry de Sharengrad
Sekretariatschef

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond)

Verksamhetsberättelse 1987

Nordisk Industrifonds utvikling og hovedformål

Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling (Nordisk Industrifond) ble etablert i 1973, da regjeringene i de fem nordiske land undertegnet en *avtale* med den målsetting å styrke den nordiske industris stilling og konkurransekraft. Fra 1979 ble fondet oppført på ministerrådets budsjett.

Den 1. januar 1987 ble Nordforsk slått sammen med Nordisk Industrifond. Som følge av dette ble der foretatt mindre justeringer av fondets statutter og forskrifter.

Fondets formål er beskrevet i avtalens artikkel nr. 1 med følgende ordlyd:

''Fondet har til formål å støtte en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling ved å fremme et økt samarbeid mellom de kontraherende parter, samt ved å støtte finansiering både av prosjekter av interesse for to eller flere nordiske land og internasjonale prosjekter av felles nordisk interesse.''

Nordisk Ministerråd (industriministrene) har på følgende måte angitt nærmere fondets arbeidsfelt:

''Fondet skal legge stor vekt på å stimulere teknologisk samarbeid mellom nordiske industribedrifter. Fondet bør derigjennom støtte dels tekniske utviklingsprosjekter mellom et fåtall industrier og dels bransje- eller teknikkinnrettede prosjekter som anses å løse problemer av sentral betydning for visse industrisektorer. Utover den industrielt innrettede virksomhet skal fondet være ansvarlig for FoU-samarbeid innen de sektorer av energiområdet der nordisk samarbeid ikke ivaretas av andre organer.''

Fondet støtter alt fra industrielt relevant forskningsarbeid til produkt-, prosess- og systemutvikling fram til forberedende markedsintroduksjon. Fondet kan også medvirke finansielt ved utredning av de teknologiske og markedsmessige forutsetninger for utviklingssamarbeid mellom industribedrifter.

Fondet kan også selv ta initiativ til å foreta utredninger og forstudier, bl. a. som underlag for etablering av prosjekter og programmer.

Det påhviler fondet videre, i samarbeid med berørte nasjonale myndigheter og andre nordiske samarbeidsorganer, aktivt å følge og overvåke utviklingen innen områder der det kan oppstå behov og muligheter for nordisk samarbeid innen teknologi- og industriell utvikling.

For prosjekter som berører felles problemer for en industrisektor eller et teknologiområde, bevilger fondet støtte i form av bidrag. Det forutsettes da at resultatene skal være tilgjengelige for berørt nordisk industri.

Til industrielle utviklingsprosjekter, der resultatene blir samarbeidspartenes eiendom, bevilges støtte i form av risikovillige lån.

Beskrivelse av virksomheten i 1987

Innledning

1987 har vært et meget aktivt år for fondet. Det som spesielt har karakterisert 1987 har vært den store søknadsmengden og etterspørselen etter fondets midler. 1987 er også det første fulle driftsåret i Oslo, hvor fondet framstår som et sammenslått fond mellom det gamle Nordiske Industriefond og Nordforsk. I det etterfølgende vil styret berøre noen av de sentrale karakteristikker av fondets virksomhet i 1987.

Som følge av *sammenslåingen med Nordforsk* 1.1.87 trådte nye statutter og forskrifter i kraft for fondet. Dette innebærer at fondet i større grad også har et ansvar for den mer langsiktige forskning. Den største endringen som følge av fusjonen er imidlertid at Nordisk Industriefond i dag framstår som den eneste nordiske institusjonen innenfor sitt arbeidsområde, mens en tidligere til dels hadde to institusjoner som delte oppgavene mellom seg.

1987 har også vært et meget aktivt år når det gjelder *planlegging av programmer*. De programmene fondet spesielt har konsentrert seg om i år har vært et program for materialteknologi samt et nordisk program for industriell bioteknologi som en del av et felles nordisk bioteknologisk program. Disse programmene har vært gjennomført i et nært samarbeid med nasjonale forskningsfinansierende organer og hvor industri- og forskningsmiljø i Norden har deltatt i referansegrupper. Styret forventer at dette planleggingsarbeidet vil få betydning for fondets framtidige arbeid på disse områder.

Fondet har i årets løp også hatt en *økende initieringsaktivitet*. Bakgrunnen for dette har først og fremst vært et ønske om å få inn bedre prosjekter innenfor ønskede teknikkområder, men en medvirkende grunn er at fondet etter sammenslåingen med Nordforsk ser det som sitt arbeidsområde. På initieringssiden har fondet konsentrert sin virksomhet innenfor datateknikk, bioteknologi og materialteknologi.

Styret ser meget positivt på den økte etterspørsel etter fondets tjenester. Det er et klart tegn på industrimiljøets vurdering av det potensiale som ligger i nordisk industrisamarbeid generelt og forsknings- og utviklings-samarbeide spesielt.

Fondet har i innværende år intensivert sitt arbeide med *oppfølging og evaluering* av prosjekter og programmer. Foruten en evaluering av de nordiske standardiseringsprosjekter har fondet gjennomført en preliminær evaluering av den pågående aktivitet innenfor datahandlingsplanen.

Med bakgrunn i at de fem nordiske industriministrene tok opp spørsmålet om hvordan fondet kan bidra til en forsterket nordisk aktivitet i det *europæiske forsknings- og utviklingssamarbeidet*, har dette vært drøftet i styret. Konklusjonen på disse drøftelsene ble at fondet i økende grad skal fremme det europeiske perspektiv i de prosjekter en støtter.

Den nordiske embetsmannskomiteé for industripolitikk nedsatte i begynnelsen av 1987 en prosjektgruppe som fikk i oppdrag å foreslå aktiviteter som skal knyttes til et *nordisk industrielt senter* i Oslo. Det er utarbeidet et ministerrådsforslag som vil bli framlagt på Nordisk Råds møte i Oslo i mars 1988. I dette forslag foreslår Nordisk Ministerråd at de nye aktivitetene organisatorisk legges til fondet, som vil utgjøre kjernen i det framtidige industrielle senteret.

Fondets ressurser for FoU-samarbeid

Fondet har i løpet av året bevilget 108 MNOK til nordisk FoU-samarbeid. Av dette utgjør 103 MNOK støtte til 83 ordinære prosjekter og 5 MNOK til 65 forprosjekter, utredninger m. m.

De av fondets disponerte midler fordeler seg på fire programområder som framgår av tabell 1.

	1987	1986
Innenfor det ordinære budsjettet:	75,2 MNOK	77,1 MNOK
Innenfor Dataprogrammet:	13,1 MNOK	33,9 MNOK
Innenfor FoU-programmet:	19,3 MNOK	9,7 MNOK
Internordisk standardisering:	0,4 MNOK	1,7 MNOK
Sum	108,0 MNOK	122,4 MNOK

Tabell 1. Fondets økonomiske ressurser.

I disse beløp inngår fondets bevilgninger fra Nordisk Ministerråd, samt tilbakebetalinger og renteinntekter. Utover de midler som kunne disponeres i 1987 for prosjektstøtte, har fondet hatt fullmakt, innen visse rammer, til å påta seg flerårige forpliktelser.

Nasjonal fordeling av inntekter og bevilgede midler

Ministerrådets budsjett finansieres gjennom bidrag fra de nordiske land etter en fordelingsnøkkel som hvert år blir fastsatt av ministerrådet. I tabell 2 vises fordelingsnøkkelen for 1987 og hvordan fondets støtte fordeles per land.

Fordelingsnøkkel

LAND	1988	1987	1986	1985	1984
Danmark	20	20	16	15	20
Finland	20	19	22	17	18
Island	1	3	3	7	3
Norge	22	27	22	15	26
Sverige	37	31	33	46	33
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 2. Fordelingsnøkkel og bevilget i %.

Tyngdepunkt på anvendt forskning

En oversikt over fondets disponerte midler for året viser at ca. 60% av innsatsen er industrielt konkurransenøytrale samarbeidsprosjekt hvor resultatet er tilgjengelig for hele den nordiske industri. Disse FoU-investeringer er i det alt vesentlige rettet mot det å løse problemer og å utvikle teknikk for en "bransje" eller en større krets av foretak. En mindre del er gått til mer langsiktige forskningsprosjekter, men rettet mot et klart industrielt behov.

Ca. 20% av bevilgningene er et direkte industrisamarbeid for kommersiell utvikling av nye produkter og systemer (låneprojekter).

Ca. 10% av bevilgningene er gått till kompetansehevende prosjekter innenfor rammen av FoU-programmet. Dette er stipendier, kurs m. m. rettet mot personer og delfinansiert av industrien og industrisammenslutninger, samt nasjonale FoU-organer og høyskoler. Den resterende del utgjør planlegging, utredninger, forprosjekt, standardisering m. m.

Fondets innsats fordelt på fondets prioriterte teknikkområder var:

- Informatjonsteknologi 22%
- Materialteknikk 20%
- Bioteknikk 12%
- Øvrige teknikkområder, kompetanseutvikling m. m. 46%

Annethvert prosjekt får støtte

Etterspørselen etter støtte til nordisk FoU-samarbeid har fortsatt å øke i 1987. Søknadsvolumet var i 1986 ca. 250 MNOK og i 1987 drøyt 300 MNOK.

Som det framgår av tabell 3, har ca. annethvert prosjekt fått bevilget støtte i løpet av året.

År	Styrebehandlede prosjekter	Antall bevilgede prosjekter	Andel bevilgede prosjekter
1986	111	83	75%
1987	151	78	52%

Tabell 3.

De vanligste årsaker til avslag har vært at:

- prosjektene ikke har hatt tilstrekkelig kvalitet og/eller teknisk nyhetsverdi
- det nordiske samarbeidet har vært altfor begrenset
- prosjektene ikke har hatt nødvendig industri- og anvendelsesforankring

Den store etterspørselen etter fondets midler har ført til økte krav når det gjelder industriell medfinansiering og et økt prosjektsamarbeid med nasjonale FoU-organer. En stor del av prosjektene har fått en begrenset støtte, f. eks. til kostnader for nordiske kontakter eller til enkelte delprosjekter.

Fondet har også lagt vekt på å kunne støtte mere langsiktige forskningsprosjekter ved høyskoler, universiteter og forskningsinstitutter, men da med industriell tilknytning. Industriforankringer tilgodeses ved at det blir etablert industrielt forankrede styre- referansegrupper. Medlemmer i styre- eller referansegrupper kan også være medfinansierer i prosjektet.

Økt nasjonal medfinansiering

Fondet, som normalt ikke finansierer mer enn 50% av prosjektenes totale kostnader, har i 1987 minsket sin gjennomsnittlige engasjementandel. Som det framgår av tabell 4 har industriens- og nasjonale FoU-organers andeler i prosjektet økt.

	1987 %	1986 %
Nordisk Industrifond	38	42
Industrien	32	30
Nasjonale FoU-organer	21	19
Forskningsinstitutter og institusjoner	9	9
	100 %	100 %

Tabell 4. Gjennomsnittlig prosjektfinsiering av fondets prosjekter i 1987.

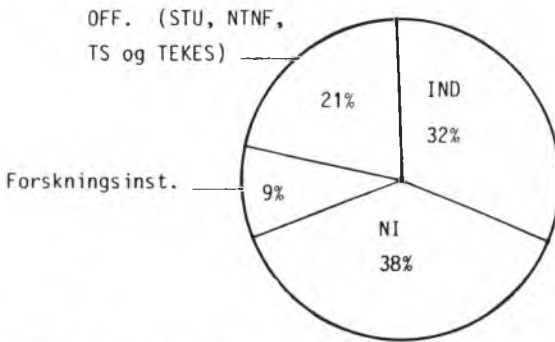

Fig. 1. Prosjektfinansiering

Forskningsinstitutter og høyskoleinstitusjoner får mest støtte

Tabell 5 viser fondets bevilgninger til de forskjellige bidragsmottakerkategorier.

	1987 %	1986 %
Forskningsinstitutter og høyskoleinstitusjoner	45	42
Industriforetak	31	33
Bransjeorganisasjoner	14	20
Standardiseringsorganisasjoner	4	4
Nordiske organisasjoner	6	1
	100 %	100 %

Tabell 5. Fordeling av fondets økonomiske støtte til bidragsmottakere.

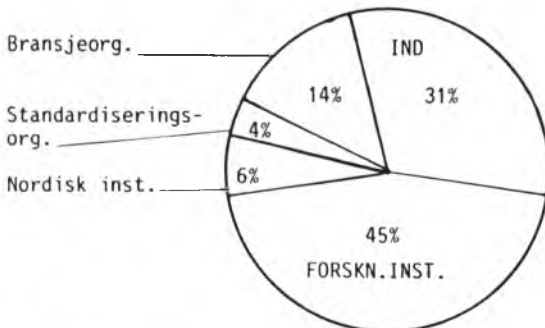

Fig. 2. Bidrag/låne-mottagere

Industrielle samarbeidsprosjekter

Fondet har i løpet av året bevilget 19,3 MNOK, som vilkårlige lån til 12 prosjekter. Lånene betales tilbake om prosjektene oppnår de forventede

resultater. Som det framgår av tabell 6 har fondets låneprosjektandel vært relativt stabil de senere årene.

	Bevilget i 1987		Totalt bevilget 1973–1987	
	MNOK	%	MNOK	%
Bidrag	55,9	74	296,3	74
Lån	19,3	26	106,4	26
	75,2	100	402,7	100

Tabell 6. Støtteform.

Planlegging og initiering

Store planleggingsinnsatser er blitt gjennomført innenfor områdene bioteknikk og materialteknikk. Planleggingen har skjedd i et nært samarbeid med nasjonale forskningsfinansierende organer og med støtte fra en rekke forsknings- og industrimiljøer i Norden. Formålet med dette arbeidet er å skape forutsetninger for et nordisk FoU-samarbeid, som kompletterer og forsterker industriens og de nordiske lands utviklingsmuligheter, samt gir muligheter til å delta og nyttiggjøre seg av internasjonalt FoU-samarbeid.

Fondet, som tidligere kun har gjennomført denne type virksomhet i begrenset omfang, anser at programplanlegging er et viktig instrument. Denne virksomhetsform anses å få stor betydning for fondets fortsatte utvikling.

Virksomheten med prosjektinitiering har i løpet av året blitt en stadig mer omfattende aktivitet. Initiering har til hensikt å utvikle samarbeidsmulighetene og aktivt se på forutsetningene for å fremme prosjekter der tre, fire eller alle fem land kan delta.

Et sentralt instrument er forprosjekt og utredninger som har fått økt betydning i takt med den utvidede initieringsvirksomheten.

Andelen av prosjekter som fondet bevilger støtte til har i økende grad blitt initisert fra fondet. Fondet kan på denne måten spille en mer aktiv rolle sammen med de nasjonale statlige forskningsfinansierende organer for å fremme de enkelte lands industrimiljøer.

Innsatsområder

Bioteknikk, materialteknikk og informasjonsteknologi er prioriterte områder i fondet. Nordisk Råd har gjennom Nordisk Ministerråd også prioritert informasjonsteknologi gjennom et spesielt dataprogram for økt nordisk teknisk FoU-samarbeid og støtte til nordisk standardiseringsarbeid.

Bioteknikk

Bioteknikk er et prioritert område i alle nordiske land. Det finnes ca. 150 bedrifter i Norden som arbeider med bioteknisk FoU, hvorav ca. halvparten er små nyetablerte bedrifter, ofte forskerinitiert. I industrien finnes godt og vel 2 800 forskere innen bioteknikk og nærliggende områder. Ved universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og offentlige myndigheter finnes 2 400 forskere som også arbeider aktivt innenfor området.

Ressursmessig bør Norden ha de samme forutsetninger for å ivareta bioteknikkens muligheter som de store landene i Europa. Dette fremgår av den industrielle FoU-planen som er utarbeidet av fondet, og som utgjør en del i det forslag om nordisk samarbeid innen bioteknikkområdet, Nordisk Bioteknologi – forslag til samarbeidsprogram NORD 1987:69. Nordisk Ministerråd kommer til å fremlegge forslaget på Nordisk Råds møte i mars 1988. Programmet foreslås gjennomført i tiden 1988–1992.

Målsettingen for det nordiske bioteknologiske samarbeidsprogrammet er å forsterke de nasjonale forutsetningene for utnyttelse av bioteknologi innen områdene og styrke næringslivets konkurransekraft. Videre er det programmets mål å støtte samarbeid som gjelder patent- og informasjonsspørsmål og aktivisere samnordisk virksomhet når det gjelder etikk- og sikkerhetsspørsmål.

I fondets plan foreslås en kraftig økning av investeringene spesielt innenfor området store nordiske samarbeidsprogram, paraplyprogram, som har til hensikt å skape en felles nordisk ressursmobilisering innen nasjonalt prioriterte områder.

Paraplyprogrammene skal være industrirettet og konkurransenøytrale og rettet mot utvikling av teknikker og kunnskaper. Paraplyprogrammene blir ved dette også en naturlig base for et bredere internasjonalt FoU-samarbeid.

Eksempel på nasjonalt prioriterte områder hvor paraplyprogram kan bli aktuelt:

- Protein engineering
- Prosessteknikk
- Bioteknikk og miljø
- Vekstcellebioteknikk
- Næringsmiddel og fôr
- Marin bioteknikk
- Termofile og psykrofile organismer

I 1987 har fondets biotekniske aktiviteter bl. a. omfattet 8 prosjekter på godt og vel 13 MNOK.

Blant nye prosjekter som har fått støtte i løpet av året kan nevnes:

- Enzymer fra marine-råvarer
- Utvikling av kloningsvektorer til startkulturer innen meieriproduksjonen

- Genetiske overføringssystemer og studier av genetisk stabilitet hos lactobasiller
- Utvikling av humane monoklonale antihreppor
- Transformering av industrielle gjær- og vekstceller med elektromanipulasjon

Materialteknikk

Materialteknikk bedømmes internasjonalt som et strategisk område for industriell utvikling. Materialteknikk har høy prioritet i alle de nordiske land og det finnes en omfattende nordisk industri innenfor dette området. De offentlige FoU-investeringene i Norden innen materialteknikk regnes til 800 MNOK i 1987.

Fondet har i lang tid sett materialteknikkområdet som et viktig innsatsområde. I løpet av året gikk fondet inn i 25 nye prosjekter inklusive forprosjekt. Fondets støtte innenfor materialteknikk var 21 MNOK.

Følgende prosjekter ble støttet:

- Hoftelddsproteser, design og materialvalg
- Flaters egenskaper og funksjon
- Sveising av høgfaste stål
- Studier av ultrastrukturer i tre
- Studier av adhesjon i polymere flerskiktskonstruksjoner

Økte FoU-innsatser på materialområdet i alle nordiske land har aktualisert behovet for

- En plan for samordning av fondets innsatser vis a vis de nasjonale planer
- Spesielle innsatser for å stimulere industrielt innrettet materialteknisk FoU-samarbeid i Norden, og mer effektivt utnytte det teknisk-industrielle og markedsmessige potensialet.
- Økte økonomiske ressurser

I 1987 er det blitt utarbeidet et forslag til en Nordisk handlingsplan innenfor området. Den kommer til å utgjøre en viktig del av fondets beslutningsunderlag for kommende års budsjettforslag. Arbeidet har skjedd innenfor en planleggingsgruppe der bl. a. de nasjonale forskningsfinansierende organer og industrien har deltatt. Under utformingen av planen har det blitt lagt stor vekt på et bredt FoU-samarbeid med nasjonale innsatser. Gjennom dette kan de nordiske FoU-ressursene utnyttes mer effektivt og i økt grad gjøres internasjonalt slagkraftige.

Industrielt FoU-program innenfor datateknologiområdet

Nordisk Ministerråd vedtog i april 1984 en handlingsplan innenfor datateknologiområdet. Planen er *gjennomføringsmessig* delt mellom RU-data, rådgivende organ for dataspørsmål, (ansvarsområder: data- og telekommunikasjon, arbeidsliv, standardisering, utdanning, offentlig forvaltning m. m.) och Nordisk Industrifond, som har ansvaret for området industriell utvikling, med et budsjett på 100 MNOK (1985-priser) i tiden 1985–1989.

Fondet gjennomfører programmet ved planlegging, initiering av prosjekter og støtte til nordiske FoU-prosjekter i form av bidrag. Planleggingen skjer i nært samarbeid med de nasjonale forskningsfinansierende organer, som i de fleste tilfeller også deltar i prosjektfinansieringen. Resultatene er tilgjengelige for *hele* den nordiske industrien.

Fondet støtter også bedriftsspesifikke samarbeidsprosjekt, i form av lån, innenfor informasjonsteknologiområdet. Dette gjøres innenfor rammen av det ordinære budsjettet. Til låneprosjekter ble det i 1987 bevilget ca. 9 MNOK.

Programmet er blitt delt inn i fire områder. Dette er gjort for å kunne prioritere og bedre samarbeidet med nasjonale innsatser, se tabell 7. De valgte områder har man ansett som viktige for industriens fremtidige utvikling.

Delområder i datateknologiprogrammet	Bevilget i 1985–87	Bevilget i 1987
Mikroelektronikk	24,5 MNOK	0,6 MNOK
Programvare	25,5 MNOK	3,2 MNOK
Produksjonsteknologi	18,1 MNOK	8,6 MNOK
Spesialtilpasninger og annet	8,6 MNOK	0,7 MNOK
Sum	76,7 MNOK	13,1 MNOK

Tabell 7. Fondets engasjement innenfor datateknologiområdet pr. 31.12.1987.

Av nye større prosjekter i 1987 kan nevnes:

- Anvendelse av datorgrafikk innenfor wellpappindustrien
- Automatisert monteringsteknikk av kretser (TAB)
- Arbeidsstasjon for utvikling av kunnskapsbaserte systemer

I løpet av året har planleggings- og initieringsvirksomheten i sin helhet blitt overført till fondet gjennom fusjonen med Nordforsk. Mekatronikk og informasjonsteknikk i fiskeforedlingsindustrien er eksempler på nye aktiviteter i løpet av året.

I programmet deltar i alt over hundre bedrifter og et trettitalls høgskoler og forskningsinstitutter som representerer de største forskningsressursene innenfor informasjonsteknologi i Norden.

I løpet av året har en gjennomført en foreløpig evaluering av programmet hvor det bl. a. fremgår at fondets innsats har hatt stor betydning for etablering av FoU-samarbeid mellom bedrifter og forskningsinstitusjoner. Prosjektene har i flere tilfelle vakt stor interesse utenfor Norden. Planleggingen og initieringsvirksomheten blir bedømt som meget bra og har bl. a. muliggjort en effektiv gjennomføring av store ressurskrevende prosjekter av strategisk betydning for industrien.

Program for økt nordisk teknisk FoU-samarbeid

Bakgrunn

Nordisk Ministerråd (industriministrene) anmodet i 1982 Embetsmannskomiteén for industripolitikk om å fremlegge forslag til hvordan det nordiske samarbeidet innenfor teknisk FoU skulle kunne videreutvikles. Embetsmannskomiteén ansatte en arbeidsgruppe som i september 1983 framla sin rapport "Økt nordisk teknisk FoU-samarbeid".

Arbeidsgruppen mente at det fantes muligheter til et vesentlig utvidet nordisk FoU-samarbeid, bl. a. når det gjaldt grunnforskning, utdanning, utviklingskontrakter, teknikkovervåking og regional informasjon. Arbeidsgruppen fremhevet spesielt behovet for utvidede kontakter mellom de nasjonale forskningsfinansierende organer.

På denne bakgrunn bevilget Nordisk Ministerråd 39 MNOK (1983-priser) for å initiere og gjennomføre aktiviteter med den hensikt å øke det nordiske FoU-samarbeidet innenfor de angitte områder. Fondet fikk sammen med Nordforsk ansvaret for gjennomføringen av et 3-årig program i årene 1985, 1986 og 1987.

Pågående aktivitet

Innenfor rammen av fondets ansvarsområde, er det fattet beslutning om 16 prosjekter på totalt 35,9 MNOK, derav 19,3 MNOK i 1987. Investeringene fordelt på disse områder angis i tabell 8. Flere av prosjektene kommer til å pågå ytterligere noen år.

Programområder	Bevilget MNOK
Kollektive forskningsprogrammer	7,2
Initiering av store nordiske samarbeidsprosjekt	2,3
Etablering av nordisk industriell forskningsutdanning	14,8
Teknisk overvåking	0,3
Regionale info-sentere	2,0
Høyre teknisk utdanning og grunnforskning	9,3

Tabell 8. Fondets prosjektstøtte innenfor FoU-programmet f. o. m. 31.12.1988.

Nordisk Industrifond har i løpet av året, ved hjelp av en konsulent, vurdert erfaringer med FoU-programmet og behovet for å videreføre visse aktiviteter.

I henhold til fondets styre har FoU-programmet hatt en betydningsfull rolle for fondets utvikling når det gjelder å planlegge og initiere nordisk FoU-samarbeid, å utvikle nye samarbeidsformer og å effektivt ivareta samarbeidsmuligheter som tradisjonelt ikke hører inn under fondets virk-

somhet. Det er styrets håp at fondet må gis muligheter til å videreføre de positive erfaringer når programmet avsluttes. Dette gjelder bl. a. visse stipendordninger. Utviklingskontrakter er allerede foreslått videreført gjennom etablering av det industrielle senteret.

Standardisering

Fondet har i hele sin virkeperiode vurdert nordisk samarbeid innen standardisering som et viktig område. Prosjekter som har fått støtte gjelder både utarbeidelse av nordiske standardiseringsforslag og felles deltagelse i internasjonal standardiseringsarbeid.

I den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting vedtok Nordisk Ministerråd i 1985 spesielle aktiviteter for å forsterke Norden som hjemmemarked. I disse aktiviteter inngår bl. a. standardisering, hvor Nordisk Industrifond er ansvarlig organ.

Som kontaktledd mot de nordiske standardiseringsorganisasjoner og initiering/bedømmelse av prosjekter, bruker fondet INSTA (internordisk standardisering). INSTA er en samarbeidsform regulert gjennom en avtale mellom de nordiske standardiseringsorganisasjoner.

Fondet har i 1987 støttet 9 nye prosjekter med 1,6 MSEK, hvorav 1,2 MSEK fra fondets ordinære budsjett. Dessuten 4 nye prosjekter innen måleteknikk som har nær tilknytning til standardisering, med 0,5 MSEK.

For å vurdere fondets støtte og undersøke mulighetene til å effektivisere fondets innsats innenfor standardisering, er det i 1987 gjennomført en evaluering av fondets innsats på standardiseringsområdet i perioden 1973–83. Arbeidet er gjennomført av en ekstern konsulent.

Rapporten viser at prosjektresultatene i høy grad svarer til oppsatte mål. Videre framgår det at fondets støtte har vært avgjørende for prosjektenes gjennomføring på nordisk plan. Prosjektene har også bidratt til økt kontakt mellom ekspertene og generelt forbedret standardiseringsarbeidet. I rapporten foreslås endringer av fondets kriterier for støtte, bl. a. foreslås at det legges økt vekt på reduksjon av tekniske handelshindringer. Styret har delt denne oppfatning og de nødvendige forandringer er blitt gjennomført.

Organisasjon

Nordisk Industrifond er en permanent institusjon under ministerrådet. Fondet har et styre på 10 medlemmer med 2 styremedlemmer fra hvert land. Styret utpekes av de respektive lands regjeringer. I 1987 hadde styret følgende sammensetning:

Danmark:

Kontorschef Anders Korsgaard,
formann
Teknologistyrelsen

Professor Leo Alting
Danmarks Tekniske Højskole

Finland:

Överdirektör Juhani Kuusi	Professor Bengt Stenlund
Teknologiska Utvecklingscentralen	Finlands Akademi/Åbo Akademi

Island:

Afdelingschef Kristmundur Halldors- son	Afdelingschef Páll Lindal
Industriministeriet	Industriministeriet

Norge:

Avdelingsdirektør Andreas Mortensen	Direktør Tor-Odd Berntsen
Industridepartementet	Norges Teknisk-Naturvitens- skapelige Forskningsråd

Sverige:

Planeringschef Lars Ljung	Övering. Lennart Lindeborg
Industridepartementet	Styrelsen för Teknisk Utveckling

Styret har i løpet av året hatt syv styremøter. Av disse møtene ble fire holdt i Norge, ett i Danmark, ett i Finland og ett i Sverige.

Styrevedtakene iverksettes av fondets sekretariat, ledet av en direktør. Sekretariatet har sitt kontor i Oslo. Sekretariatet hadde 17 ansatte ved utgangen av 1987, d. v. s. 3 mer enn ved forrige årsskifte.

Fusjon med Nordforsk

Nordforsk fusjonerte med fondet 1.1.1987. Fusjonen har ført til økt aktivitet for fondet angående planlegging og initiering av teknisk forskningssamarbeid i Norden. Videre har fondet overtatt ansvaret for ulike Nordforskaktiviteter, som f. eks.:

- nordisk arbeidsgruppe for FoU-statistikk
- de tekniske høgskolerektorenes samarbeidsgruppe for FoU og utdanning
- prosjektkoordineringsansvaret for fondets bevilgede prosjekter
- planlegging innenfor materialteknikk

I samband med fusjonen har de nevnte aktiviteter blitt innlemmet i fondets løpende virksomhet. Integreringen har delvis blitt noe forsinket da kun en av Nordforsks medarbeidere fulgte med till fondet. Gjennom nyansettelse og omfordeling av arbeidsoppgaver har fondet likevel kunnet ivareta de positive resultatene av fusjonen.

Utvikling innen sekretariatet

Arbeidsmengden i sekretariatet har økt i løpet av året. Dette har først og fremst å gjøre med økt søknadsmengde, men økt innsats når det gjelder

planlegging, initiering, oppfølging og vurdering av nordisk samarbeid har krevd mye ressurser.

Årets omfattende virksomhet har likevel blitt gjennomført på en tilfredsstillende måte. Utvidede kontakter med nasjonalt ansvarlige FoU-organer, utnyttelsen av styre- og referansegrupper likesom tilføringen av eksperter og konsulenter har vært sentrale brikker i gjennomføringen av årets virksomhet.

Videre har sekretariatets personale, som representerer alle nordiske land, utviklet seg til et godt fungerende nordisk "team".

På slutten av året ble det installert et internt datasystem, som vil komme til å effektivisere sekretariatets virksomhet.

Fondet har i løpet av året fått utvidede kontorlokaler. Deler av lokalene har vært utleid til Nordisk Forum og det "Nordiske Teknologiåret" som fondet har et nært samarbeid med.

Samnordisk plantförädling (SNP)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Samnordisk Planteforedling
Hankkijas Växtförädlingsinstitut
SF-04300 Hyrylä
tel. (358) 90-25 52 11

Samnordisk Planteforedling (SNP) är en inom ramen för Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) under Nordiska ministerrådet (NMR) etablerad institution. SNP verkar för en nationell samordning av de nordiska ländernas insatser inom växtförädling på jord- och trädgårdsbrukets område och spänner sin verksamhet över växtförädlingsforskning via egentlig växtförädling till sortprovning och sortidentifikation.

Inledning

Växtförädling är ett verksamhetsfält, där samarbetet mellan de nordiska länderna successivt blivit allt fastare och effektivare organiserat. En viktig orsak till just ett samgående inom detta verksamhetsfält har varit de gemensamma klimatiska förutsättningarna. Golfströmmen för värme upp till nordliga latituder med utpräglat lågdagsklimat. Med rätt odlingsmaterial har dessa förhållanden skapat goda förutsättningar för ett intensivt jordbruk och trädgårdsbruk. Försöker man skatta växtförädlingens insats i förvandlingen från ett svältdrabbat och emigrerande Norden under 1800-talet till dagens agrara struktur, blir andelen så hög som 40–50% av skördeökningarna.

De gemensamma problemen har givetvis skapat goda skäl för de fem nordiska ländernas växtförädlare att söka samarbete. Den utlösande anledningen till dagens fasta organisation hade dock ett mer begränsat, initialt motiv. Kraven på en snabbare och bättre styrd doktorandutbildning förutsatte ett kursutbud även på denna högre nivå samt en fastare handledning. Undervisningen inom växtförädling på nationsnivå var i de små nordiska länderna inte dimensionerad för att tillfredsställande klara en dylik upptrappning. Man beslöt därför 1974 att gå samman och inrätta årliga, nordiska forskarkurser i ämnet. Kurserna, nu fjorton i rad, erbjuder äldre yrkesutövare en fortbildning samtidigt som deras erfarenhet kan utnyttjas i undervisningen av de unga. Redan i starten var Nordiska ministerrådet (NMR) via Nordiska forskarkurser med och hjälpte till ekonomiskt.

Dessa kurser har starkt ökat sammanhållningen inom Norden bland växtförädlarna. När det svenska jordbruksdepartementet år 1975 kom fram med ett betänkande om att bygga upp en genbank för jordbruk och trädgårdsbruk tedde det sig åter naturligt att snarare satsa nordiskt. Nyåret 1979 var tanken realiserad och Nordiska Genbanken (NGB) kom till även den under NMR:s hägn.

Det stod omedelbart klart, att vinsterna med ett nordiskt samgående inte borde stoppa vid bara forskarutbildning och bevarandet av genresurser. Samma år togs initiativet till att även söka upprätthålla ordnade former för samarbete även inom målforskning, metodutveckling, mer komplicerad materialframställning samt ren sortframställning. I sistnämnda fall var behovet mest markant, där växtförädling ej visat sig kommersiellt försvarbar men agrarpolitiskt önskvärd. Man borde dessutom kunna göra vinster med en samordnad sortprovning. Klimatiska snarare än nationella gränser borde sättas. Krav på möjlighet att identifiera sorter och bedöma deras renhet måste lika litet vara en nationell angelägenhet utan beröra alla länder, där dessa sorter skulle odlas.

Efter förberedelser och uppmuntrad av Nordisk ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) samlades en stor del av Nordens växtförädlare vid Hanaholmens kursgård i Finland i slutet av år 1981. Resultatet blev att Samnordisk planteforedling (SNP) grundades.

SNP började formellt som ett projekt under NÄJS. SNP:s styrelse fungerade således som ett rådgivande organ till NÄJS, som själv måste ta det avgörande beslutet och ansvaret. I princip blir system av denna typ något klumpiga, då det överordnade organet ständigt måste in och ta ställning till ekonomin kring varje delprojekt. För att komma till stånd måste anslagsärenden dessutom passera onödigt lång administrativ tågordning för att kunna godkännas och initieras.

När SNP väl hunnit bevisa sitt värde och sin intensitet, blev det alltmer logiskt både för SNP själv och inom NÄJS att söka nå fram till en institutionalisering av SNP. Under 1986 togs beslutet av samsamarbetsministrarna. Nyåret 1987 blev SNP en institution under NMR efter det att stadgar och mer formella former för val av styrelse utarbetats. Den andra fasen för SNP kunde börja med arbetsåret 1987.

Redan från början hade SNP:s styrelse fått en mycket lyckad sammansättning genom att varje land representerades av en person med central ställning inom den officiella administrationen samt en från växtförädlarhåll. Island föredrog att låta sig representeras av en person. Detta gav tyngd åt båda hållen och mönstret har bevarats och införts i stadgarna.

Styrelse och administrationsformer

Respektive lands jordbruksdepartement har för perioden 1987–89 utsett följande medlemmar i SNP:s styrelse:

Danmark:

Forstander Kurt Hjortsholm, Landbrukets Kornforædling
Kontorschef Arent Josefsen, Statens Planteavlkontor

Finland:

Lantbruksråd Olli Rekola, Jord- och Skogsbruksministeriet
(vice ordförande)
Professor Seppo Pulli, Lantbrukets forskningscentral

Island:

Direktör Thorsteinn Tómasson, Lantbrukets forskningsinstitut

Norge:

Professor Knut Aastveit, Norges landbrugshøgskole
Statskonsulent Carl Erik Semb, Lanbruksdepartementet

Sverige:

Avdelningsdirektör Evert Jonsson, Lantbruksstyrelsen
Professor emer. James Mac Key, Sveriges lantbruksuniversitet
(ordförande).

Innan institutionaliseringen utsågs styrelsemedlemmarna mer informellt. Man tog hänsyn till deras möjligheter att utan ersättning från SNP kunna aktivt deltaga i verksamheten. Genom det större egenansvaret fann sig SNP nu nödsakad att inrätta ett sekretariat och en central kassaförvaltning. Agronom Reino Aikasalo vid Hankkijas växtförädlingsinstitut, Hyrylä, Finland har deltidsanställts för sekreteraruppgiften. Statens Spannmålsförråd, Helsingfors, Finland, har varit vänlig nog att åtaga sig det kamerala ansvaret.

Vid sidan av denna byråkratisering av de administrativa uppgifterna inom SNP har styrelsen under budgetåret byggt upp fastare regler för sin och sina handhavares verksamhet. Bl. a. har tiden från ansökan till beslut om anslag från SNP avsevärt förkortats. Ansökan kan nu lämnas in den 1 oktober varje år och vara färdigbehandlad inför det nya budgetåret den 1 januari.

För att på bästa sätt söka informera personer, som via utredningar eller projekt kommer in under SNP:s verksamhet har styrelsen låtit framställa en liten "regelbok för internt bruk", där olika befattningshavares uppgifter, arbetssätt etc. finns beskrivet liksom former för insändande av fakturor, publicering av skrifter m. m. SNP har således snabbt kunnat anpassa sig till sin nya roll med ökad handlingsfrihet kombinerat med ett ökat ansvar.

Arbetsformer

Någon markerad omvälvning har dock ej skett. Under sin tidigare funktion som enbart rådgivande organ hade SNP utvecklat så aktiverande och

effektiva rutiner, att mycket endast blivit en konsolidering. De program, som varit på gång, har fortflöpt utan andra störningar än delvis omlagda rutiner.

I sin strävan att stimulera ett nordiskt samarbete och få länderna att gemensamt ta initiativ till nya uppgifter till gagn för jordbruk och trädgårdsbruk arbetar SNP i huvudsak efter två linjer. Dess styrelse söker lägga upp ett långsiktigt program och tar steg för steg upp områden, där den anser att nordism bör kunna ge rationaliseringsvinster eller ett tillräckligt stort underlag för en nysatsning. Varje sådant avsnitt blir föremål för en utredning, för vilken i regel en expert per land engageras under vanligtvis en tvåårsperiod. Arbetsgruppen får ekonomiska möjligheter att sammanträffa och deras insats förväntas bli en publiceringsbar genomgång av verksamhetsområdet. Man redovisar betydelsen och resurserna i de olika länderna liksom behovet av eller värdet av standardisering av metoder, anpassning av nationella program samt var de nordiska insatserna bör ligga. Som regel kan man finna dessa utredningar som SNP-publikationer under NMR:s NORD-serie.

Nästa fas blir att skapa projekt för att söka genomföra de rekommenderade insatserna. Inget hindrar givetvis, att dylika kan initieras direkt utan föregående utredning, om de kan anses ha beaktat grundsyftet med SNP tillräckligt klart. Detta att få fram insatsvinster på växtförädlingens område genom ett nordiskt samgående betyder att dessa s. k. projekt kan ha mycket olika former. Det kan vara fråga om en ren forskningsuppgift, helst i så fall med en klar målinriktning. Det kan gälla en praktisk växtförädlingsuppgift, vanligen där en gemensam satsning verkligen kan åstadkomma ett lyft. Det kan gälla att skapa ekonomiska förutsättningar för förädlare av vissa växtslag att kunna sammanträffa och på så sätt bättre integrera sina nationella resurser. Det kan också röra sig om att bygga upp en samnordisk service av något slag eller rent av en kortvarig lobbyverksamhet för att samla argument och få igenom en nordisk vinkling på nationella budgetresurser.

a. Utredningar

Såsom ovan beskrivits utgör utredningar en fas av grundlig genomgång, innan aktiva handlingsprogram sätts igång. Under budgetåret 1987 har följande utredningar avslutats respektive fortgått:

Produktionen av vegetabiliskt protein till husdjursfoder

Arbetsgruppens sammansättning: föredningsleder Per Sepstrup, DK; professor Erkki Kivi, SF; dr Bragi Olafsson, IS; byråchef Nordahl Roaldsøy (ordf.) och forskare Magne Gullord (sekr.), N; professor Sigvard Thomke, S.

Denna utredning avslutades redan tidigt under 1987. Bakgrunden är det nordiska lantbrukets överproduktion av kolhydratiska växtslag men under-

skott på och därmed importbehov av foderprotein. Läget i de olika nordiska länderna har redovisats samt de forskningsuppgifter, som närmast ligger till hands för att förbättra utgångsläget för ökad odling av proteinrika växtslag. Man önskade främst satsningar på arter (bättre aminosyrebilans, elimination av antinutriella substanser, avkastningsanalys), åkerbönor (genetisk analys och elimination av antinutriella substanser, främst garvämnen), raps och rybs (möjligheter att selektionera på hög proteinhalt och aminosyresammansättning samt låg halt av glukosinolar och fibrer), havre och rågvede (genetisk variation i proteinhalt och lysinhalt). I övrigt hänvisas till SNP-publikation Nr 17 i NORD-serien.

Databehandling i växtförädling

Arbetsgruppens sammansättning: lektor Brian Dennis, DK; forskare Marketta Saastamoinen, SF; dr Aslaug Helgadóttir, IS; professor Knut Aastveit (ordf.), N; forskningsassistent Torbjörn Säll, S; dr Flemming Yndgaard, NGB.

Även denna utredning kunde avslutas under 1987. Den undersökte intresset för att skapa en samnordisk service kring programmering och datorprogram inom växtförädling, sortprovning och genbankskatalogisering. NÄJS liksom de två systerorganisationerna till SNP, dvs. NGB (Nordiska genbanken) och SNS (Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning), hade varit inne på samma tankegångar att skapa ett bättre utnyttjande av datoriseringens möjligheter. Det fanns goda skäl för ett samgående och ett delat ekonomiskt ansvar i avsikt att snabbt kunna förverkliga en nödvändig dimensionering av en dylik verksamhet. Denna kom till stånd redan under våren 1987 genom igångsättandet av Nordisk Biometriprojekt (*se nedan*) med SNP som fackligt huvudansvarig och NÄJS som huvudfinansär. Utredningen kan ses som belägg för det samarbete, som sker inom NGB, SNS och SNP, dvs. de tre institutioner med växtförädlingsanknytning, som sorterar under NÄJS/NMR.

Genteknologi i växtförädling och förädlingsforskning

Arbetsgruppens sammansättning: professor Diter von Wettstein, DK; forskningsledare Seppo Sorvari, SF; direktör Thorsteinn Tómasson (kontaktman), IS; professor Knut Aastveit och docent Odd-Arne Olsen, N; professor Waheeb Heneen (ordf.) och professor Lars Rask, S.

Detta är en tredje utredning, som kunde avslutas under 1987. Den hade till syfte att inventera, var de olika länderna står och vad de avser att ytterligare satsa på inom genteknologi. Det som härvidlag främst intresserar växtförädlingen, rör uppläggandet av genbibliotek för viktiga växtslag, molekylärgenetiska diagnosmetoder, genöverföringar mellan arter, olika sätt att utnyttja protoplasttekniken samt färdigheten att från pollen-korn få fram haploida plantor. Inom dessa unga forskningsområden är det väsentligt att skapa ett nordiskt kontaktnät. De berör i hög grad andra

specialister än rena växtförädlare och därmed ej forskare med samma nordiska samhörighetstraditioner. Utredningen kom bl. a. fram till att forskarstipendier måste ses som ett mycket effektivt sätt att både stärka dylika kontakter och lära sig de olika teknikerna, där i Norden man kan dem bäst. Mycket talar för att ett nordiskt samarbete på området kommer att få en stark stimulans genom de medel, som Nordisk industrifond och NÄJS avser att satsa på bioteknologi i stort med start förhoppningsvis redan våren 1988.

Vinterhärdighet

Arbetsgruppens sammansättning: forstander Kurt Hjortsholm, DK; lic. Saija Ravantti, SF; forskare Bjarni Gudleifsson och direktör Thorsteinn Tómasson (ordf.), IS; forskare Anne Marie Tronsmo, N; docent Stig Larsson, S.

Nordens klimat kräver resistens mot övervintringsskador, vilka kan vara av olika slag (ren kölldöd, uppfrysning, isbränna, uttorkning på tjälad mark, snömögelssvampar etc). Problemen får olika utformning, när det gäller biannuella, kortvarigt perenna eller mycket långvarigt perenna växtslag. Det blir dessutom en delvis annan inriktning och målsättning i de södra respektive norra delarna eller i de ostliga, mer kontinentala och de västliga, mer maritima delarna av Norden. Förutom en inventering av skadornas omfattning och orsaker i de olika nordiska länderna utfördes en sammanställning över olika forskningsaktiviteter på området inom Norden. Man framhöll särskilt behovet av en gemensam satsning på att få fram snabba och enkla testmetoder helst i laboratorier för att slippa årsvariationerna i fält. Det vore även önskvärt att få fram en referenslista på sorter med kända egenskaper att användas som mått på reaktioner av olika slag samt i samband därmed också bättre kunna förstå miljöns inverkan på härdning m. fl. avgörande yttre influenser. Mer direkt forskning kring olika samband som plantans växtsätt, svampangreppens betydelse för härdningsprocessen osv. borde väl lämpa sig för en arbetsfördelning mellan länderna. Utredningen väntas bli publicerad under 1988 som SNP-publikation i NORD-serien.

När SNP väl hunnit bevisa sitt värde och sin intensitet, blev det alltmer logiskt både för SNP själv och inom NÄJS att söka nå fram till en institutionalisering av SNP. Under 1986 togs beslutet av samarbetsministrarna. Nyåret 1987 blev SNP en institution under NMR efter det att stadgar och mer formella former för val av styrelse utarbetats. Den andra fasen för SNP kunde börja med arbetsåret 1987.

Förbättrat sortmaterial av vedartade prydnadsväxter

Arbetsgruppens sammansättning: konsulent Poul Erik Brander, DK; föreståndare Marjatta Uosukainen, SF; stadsträdgårdsmästare Johann Palsson IS; konsulent Siri Horntvedt, N; försöksledare Rune Bengtsson och professor emer. James Mac Key (kontaktman), S.

Utredningen sker i samarbete med Nordiska genbanken, som tillför arbetsgruppen lika många medlemmar, bland vilka ordförande och sekreterare utsetts. Utredningen har på grund av dödsfall och ändrade anställningsförhållanden fått en fördröjning och kan ej avslutas förrän under 1988. Initiativet har föranletts av tendenser inom den alltmer storskaliga handeln med plantskolematerial att föredra den billiga massproduktionen i sydligare länder. Ett genetiskt sett annorlunda och för särskilt de nordiska regionerna ej odlingsäkert material har fått ersätta inhemska eller under längre tid utprovade typer. Detta äldre material har ej blott kommit att ersättas av sämre material utan det finns även risk för att det försvinner, innan en eventuell återintroduktion kan ske. Problemställningen är således gemensam för SNP och NGB genom att inrymma en bevarandefunktion och i första hand ett urval mot ett odlingsäkert sortiment, helst vidgat att omfatta en större artvariation. I andra hand kan sedan en mer nyskapande växtförädling komma till med möjlighet att bli lönsam, om hela Norden blir dess arbetsfält.

Samnordisk rågvete förädling

Arbetsgruppens sammansättning: forstander Kurt Hjortsholm, DK; professor Peter Tigerstedt (ordf.), SF; dr Kåre Ringlund, N; professor Arnulf Merker, S.

Rågvete odlas på över miljonen hektar men i de varmare länderna. Ur hårdighetssynpunkt finns det inga direkta skäl till att rågvete ej skulle vara intressant även i Norden. En viktig förklaring till sämre konkurrensförmåga hos rågvete i Norden är, att inmatning av assimilat till kärnan inte förlöper tillfredsställande och att här uppenbarligen existerar ett temperaturberoende. Det finns även andra anpassningsproblem, som delvis torde bero på att mycket av det material, som hittills provats i Norden, kommer från sydligare länder och därmed också har en mer allmänt sämre anpassning. Under varma år som t. ex. 1985 gav i Sverige förädlat rågvete över 30% högre kärnskörd än bästa vete sorter, medan ett samnordiskt mindre försök med vårrågvete på fyra olika platser under det kalla året 1987 blev klart nedslående. Här finns uppenbarligen en potential, och de nordiska länderna har ett gemensamt intresse av att förstå, hur man exakt måste gå fram. Rågvete är intressant även genom sin relativt höga proteinhalt och proteinkvalitet.

Växtförädling av majs för Norden

Arbetsgruppens sammansättning: foredlingsleder Arent Kleinhout, DK; professor Peter Tigerstedt (ordf.), SF; professor Knut Aastveit, N; forskningsledare Mats Gustafsson, S.

Problemet och förväntningarna är relativt lika, då det gäller rågvete och majs. Majsen har under de senaste två decennierna gjort markanta framsteg mot norr inom Europa. Det har således framkommit sortmaterial, som

är allt tidigare. Som grönfodergröda och som sockermajs är den klart intressant i Danmark och sydligaste Sverige men med väl stora årsvariationer kopplat till sommarens längd och värmesummor. Åter blev det extremt kalla året 1987 en katastrof för majsodlingen men gav å andra sidan förädlaren viktiga informationer. Det ter sig naturligt att samla erfarenheter som gjorts i de olika nordiska länderna och söka arbeta fram ett gemensamt selektionsprogram med syfte att föra majsen definitivt upp i åtminstone Nordens klimatiskt mer gynnade områden.

Växtförädling för otraditionell användning av lantbruksväxter

Arbetsgruppens sammansättning: lic. agro Jens Chr. Knudsen, DK; direktör Risto Lampinen, SF; direktör Thorsteinn Tómasson (kontaktman), IS; dr Stein Frogner, N; agr. dr Arne Wiberg (ordf.) S.

Den snabba agrara utvecklingen inom Norden har förändrat ett importbehov av viktiga stapelvaror till en överproduktion av desamma. Prispolitik och stora utbud på världshandeln gör export olönsam, varför man ivrigt söker efter för Norden mer otraditionella sätt att utnyttja åkermark och behålla ett levande, agrart landskap. Även om prispolitiska ageranden kommer att bli avgörande, fordras även att växtförädlingen träder in och satsar på att få fram nya grödor eller ny användning av gamla. Den lär därför få spela en viktig roll, där man utanför den egna kretsen har tendens att vilja övervärdera möjliga förvandlingskonster och särskilt tidsbegreppet i samband därmed. Växtförädlarna har alltså skäl att ur egen synvinkel söka bedöma, var chanserna för framgångar är störst. Dessa värderingar bör sedan konfronteras med andra för att få fram ett mer konkret handlingsprogram. I de första faserna måste detta innehålla ganska mycket målinriktad forskning kring genetisk variationspotential, selektionsmetoder etc., varför en gemensam nordisk satsning och klok arbetsfördelning måste framstå som en rationell åtgärd.

b. Projekt

Efter gjorda utredningar men även direkt skapas enligt ovan handlingsprogram av olika slag, som sammanfattas under begreppet projekt. Av de, som löpt under arbetsåret 1987, har inget slutförts. De befinner sig således samtliga i något mer eller mindre avancerat mellanstadium. Det bör betonas, att SNP endast träder in, där nationella resurser ej kan skapa de förutsättningar för ett samarbete, som SNP velat få fram. Det kan även vara skäl att beakta, att växtförädling är en långsam process, som kräver sin tid. De projekt, som under året löpt med SNP:s stöd är följande:

Förädling av betes- och vallväxter för Nordens nordligaste områden ('Nordgräs')

Arbetsgruppens sammansättning: lektor Brian Dennis och dr K.J. Frandsen, DK; konsulent Kaj Egede, Grönland; dr Oiva Nilssinen och lic.

Saija Ravantti, SF; dr Aslaug Helgadóttir och direktör Thorsteinn Tómasson (ordf.), IS; dr. Arild Larsen och dr. Ivar Schjelderup, N; agronom Eva Lindwall och agr. dr. Arne Wiberg, S.

Detta projekt har varit och kommer ännu en tid att förbli SNP:s största engagemang. Det rör praktisk växtförädling inom ett geografiskt område, där jordbruket i hög grad är beroende av husdjursskötsel, men där satsningarna på sortframställning av betes- och vallväxter inte lokalpolitiskt sett varit tillfredsställande. Försäljning av frö har ej kunnat motivera en insats för enbart detta område och sydligt framtaget material har ej kunnat ge den säkerhet, som ens gamla lokalstammar utgjort. Respektive regeringar har känt ett visst ansvar, vilket skapat ett förmånligt utgångsläge för en gemensam, nordisk satsning. Denna har klart visat, vilken betydelsefull stimulans den inneburit. SNP vill därför först se en definitiv konsolidering, innan den anser att programmet kan fortsätta utan dess direkta medverkan och ekonomiska stöd. En nedtrappning i SNP:s direkta engagemang måste därför ske med stor försiktighet.

Projektet Nordgräs har inneburit en systematisk strävan att gemensamt utnyttja insamlat och framställt material av främst timotej (*Phleum pratense*), änsgröe (*Poa pratensis*), rödsvingel (*Festuca rubra*), ängsvingel (*Festuca pratensis*), rödven (*Agrostis capillaris*) samt rödklöver (*Trifolium pratense*). Hittills har ca 90 olika försök lagts ut efter gemensamma planer från Grönland, Island över norra Norge, Sverige och bort till Finland. Avgörande anpassningsegenskaper som tidighet, vinterhärdighet och allmän uthållighet har noga studerats och jämförts vid sidan av strävan att nå högsta avkastning och kvalitet. Det omfattande materialet har med främst timotej som modellväxt givit möjligheter till genetiskt ekologiska studier av vikt för att konkretisera förädlingsmålen. Även Danmark har kommit med i projektet med syfte att studera effekterna av en sydlig fröproduktion av inom nordkalotten framförädlad sortmaterial. De effekter, en naturlig selektion i en mindre krävande miljö kan åstadkomma på en nordligt anpassad sorts genetiska uppsammansättning, måste klargöras. En ävenledes nordkalottlokaliserad fröproduktion av här framförädlade sorter torde bli för osäker och dyrbar i jämförelse med möjligheterna till en mer sydligt förlagd fröodling.

Kornmjöldaggens angreppsstrategier

Arbetsgruppens sammansättning: dr J. Helms Jørgensen (ordf.), DK; dr Reijo Karjalainen, SF; lic. agro S. Olofsson, IS; förste amanuensis Håkon Magnus, N; agronom Jan Meyer, S.

Angrepp av mjöldagg (*Erysiphe graminis hordei*) får särskilt i de sydligare delarna av Norden ses som den allvarligaste sjukdomen på korn (byg). Projektet har således en mer sydlig orientering än 'Nordgräs'. Det får emellertid än mer ses som ett modellstudium för att lära sig förstå de genetiskt styrda angrepps- respektive försvarsstrategierna i ett förhållande

mellan en värdväxt och dess obligata parasit. Mjöldagg på korn innebär ett förhållande, där man kan särskilja en rasspecifik och en ospecifik resistens. Den förra är enkelt baserad på enskilda gener. Den senare kan ha liknande bakgrund men är oftast styrd av ett större antal, var för sig mindre markanta gener, har en s. k. polygen nedärvning. Denna senare resistensform är analytiskt svårare att ge sig på men har fördelen att vara säkrare, om den kan utnyttjas. Den rasspecifika resistensen har varit föremål för tidigare, intensiva studier, varför ifrågavarande projekt satsat på den ospecifika resistensen genetik och urvalsmetodik.

Under 1986 och 1987 har arbetena koncentrerats till att söka få fram reproducerbara metoder för att påvisa olika grader av aggressivitet hos olika isolat av kornmjöldagg. Resultaten i varje enskilt försök tyder på klara skillnader men de har varit svåra att kunna reproducera. Det är uppenbart, att många yttre faktorer (kornplantans kondition, infektionsförfarandet, temperatur, fuktighet etc.) liksom påvisandet av en antagonistisk svamp, *Tilletiopsis* spp., inverkat. Svårigheterna har gjort att studierna alltmer kommit att glida mot en mer speciell form av resistens, som kan uppfattas som ett slags mellanläge mellan rasspecifik och ospecifik resistens. Denna resistens, som fått namnet efter det locus, som styr den, kallas ml-o-resistens, påträffades först på mutationsexperimentell väg men har därefter även upptäckts förekomma spontant. Man känner för närvarande elva olika varianter (alleler) med sinsemellan mycket lika men gentemot andra resistensloci klart olika reaktion. ml-o-resistensen är vidtäckande men har vissa sidoeffekter, som påverkar den specifika avkastningsförmågan. Den är alltså värdefull men ännu något problematisk och tarvar studier både då det gäller värdväxten och parasitens förhållande till denna.

Variation och stabilitet i nordiskt material av korn

Arbetsgruppens sammansättning: lektor Hans Larsen-Petersen, DK; prof. Peter Tigerstedt (ordf.), SF; direktör Thorsteinn Tómasson, IS; professor Knut Aastveit, N; professor Roland von Bothmer och agr. dr. Arne Wiberg, S.

Projektet har en utpräglad modellkaraktär. En växtförädling baserad på urval av olika miljöer (s. k. shuttle breeding) har sedan de lyckosamma satsningarna i Mexiko, som utlöste den gröna revolutionen, varit frestande att försöka även i andra situationer. En nära till hands liggande, nordisk problemställning är att söka förstå, vad skillnaderna i Nordens olika ekologiska odlingsmiljöer kan tänkas erbjuda. Ett mer systematiskt nordiskt samarbete under själva förädlingsgången skulle kunna skapa delvis nya framgångar. Man borde åtminstone lättare få fram sorter med vid anpassning och därför med möjlighet för ett bredare marknadsunderlag och bättre ekonomiska premisser.

Korn (byg) valdes som modellgröda, därför att det som art har vid anpassning, är ett mycket viktigt nordiskt växtslag och är föremål för en

omfattande nationell växtförädlingsinsats med redan visst bilateralt samarbete mellan länderna. 220 olika marknadsorter och förädlingslinjer från samtliga fem nordiska länder ingår i en treårig försöksplan med första utläggningsåret 1987 och fyra olika försöksplatser (Højbakkegård, DK; Svalöv, S; Vik, SF; Ås, N) samt de 40 tidigaste linjerna på två mer utsatta försöksplatser (Röbäcksdalen, S; Korpa, IS). Ej mindre än tjugo olika egenskaper studeras. 1987 med sin extrema kyla och fukt får uppfattas som ett unikt år, där graden av anpassningsvidd verkligen satts på prov.

Nordiskt biometriprojekt

Arbetsgruppens sammansättning: lektor Brian Dennis, DK; professor Peter Tigerstedt, SF; professor Knut Aastveit (ordf.) och dr Tore Skröppa, N; forskningsassistent Torbjörn Säll, S; dr Flemming Yndgaard (verkstäl-lande).

Projektet startades under våren 1987 och kan sägas ha en trefaldig servicefunktion. Det skall dels inventera vad som redan finns av för växtförädling och genbanksfunktioner utarbetade datorprogram och samla dessa i ett mer lättillgängligt bibliotek. Dels skall man vara behjälplig med att utarbeta eller tillrättalägga program, som önskas inom samma intresseområde. Dels skall projektet direkt och indirekt arbeta för en ökad kunskapsuppbyggnad bland nordiska växtförädlare, då det gäller att utnyttja datorer i deras växtförädlare, då det gäller att utnyttja datorer i deras verksamhet. Under 1987 har den nyskapande verksamheten inom projektet främst satsat på att lägga upp program för statistisk analys av enskilda försök upplagda efter olika principer samt för optimal planering av försöksfält av värde både inom växtförädling och officiell sortprovning.

Koordinering av sortprovning inom Norden

Arbetsgruppens sammansättning: dr Flemming Espenhain och afdelingsbestyrer Jutta Rasmussen, DK; byråchef Olli Rekola, SF; dr Holmgeir Björnsson, IS; kontorschef Leif Robert Hansen, N; statsagronom Anders Bengtsson, föreståndare Tage Fritz (sekr.) och byråchef C. G. Junback (ordf.), S.

Efter två tidigare utredningsrapporter (SNP-publikation Nr 5 och 14 i NORD-serien) har gruppen arbetet vidare på att undersöka, hur en samordning av de nationella sortprovningssystemen skulle kunna genomföras. Den officiella sortprovningen har blivit en dyrbar post för både växtförädlare och staten. Ökad konkurrens och internationell handel med utsäde och därmed ett större utbud samt allt fler egenskaper att ta hänsyn till har drivit upp kostnaderna för det enskilda försöket. Undantar man det rent tekniska utförandet och skötseln, betingas det vägledande värdet av varje sådant enskilt försök främst av edafiska, klimatiska och årsmånsbetonade faktorer. Så länge som dessa är i stort sett desamma på ömse sidor om en nationsgräns, har denna ingen saklig giltighet för en annorlunda utvärde-

ring eller ett annorlunda utnyttjande. Avsevärada vinster borde därför förväntas, om klimatzoner kunde anges tvärs över Norden, och varje sådan zon fick sin speciella växtslagsvisa försöksplan. Antalet försöksplaner för det enskilda landet skulle kunna nedbringas och därmed dess kostnader utan att frångå kravet på en säker bedömning. På samma sätt kan kravet på en klar sortidentifikation som grund för att bevaka sortäktighet och upphovsmannarätt lösas gemensamt, om regler samordnas och utlåtanden får nordisk i stället för blott nationell giltighet. Kan man här nå en arbetsfördelning, bör åter rationaliseringsvinster kunna göras.

Det är efter dessa riktlinjer, gruppen har arbetat och kom under 1987 fram till att man för vidare konkretisering måste gå fram växtslagsvis. En ettårig eller flerårig jordbruksgröda eller en frilands- eller växthusodlad trädgårdsväxt kräver både olika omfång på sortprovingen, olika utformning och ställer olika samordningskrav. På analogt sätt kan en vetesort eller en ny ros inte identifieras efter samma mall och kunskaper.

I september 1987 samlades de nordiska experterna inom hela odlingsvärderingens område till ett möte i Uppsala, där riktlinjer för en framtida arbetsuppdelning växtslagsvis lades upp. Man beslöt att arbeta i sju olika sektioner omfattande: 1. stråsäd, trindsäd, oljeväxter m. m.; 2. potatis; 3. betes-, vall-, grönyte- och grönfoderväxter; 4. köksväxter; 5. frukt- och bärväxter; 6. prydnadsväxter på friland; 7. prydnadsväxter i växthus.

Koordinering av nordisk potatisförädling

Arbetsgruppens sammansättning: forständer Karl Tolstrup, DK; agronom Anne Vainio, SF; dr Sigurgeir Olofsson, IS; professor Lars Roer, N; avdelningschef Lennart Erjefält och professor Magnhild Umaerus (ordf.), S.

Projektet har en kontakt- och koordineringsfunktion med syfte att inom Norden samordna testning av samt metodutveckling och forskning på potatis. Som praktiska resultat av detta samarbete kan nämnas samplanerade försök under 1987 inom resistensprovning och metodutveckling rörande bladmögel (*Phytophthora infestans*) på blast och knöl, phomaröta (*Phoma* spp), fusariumröta (*Fusarium* spp), vanlig skorv (*Streptomyces scabies*), potatisvirus Y och bladrullvirus. Arbetena med lackskorv (*Rhizoctonia solani*) har t. o. m. drivits så långt, att det frigjorts som eget metodforskningsprojekt (se nedan). Även på kvalitetssidan har vissa gemensamma försök varit i gång under 1987. Arbetsgruppen presenterade sin gemensamma planering och därvid vunna resultat vid 10th Triennial Conference of the European Association for Potato Research i Aalborg, DK i juli 1987.

Resistens mot lackskorv på potatis

Arbetsgruppens sammansättning: forständer Karl Tolstrup (ordf.), DK; agronomerna Leena Pietilä och Anne Veinio, SF; dr Sigurgeir Olafsson,

IS; forskare Tore Bjor och förste amanuensis Leif Sundheim, N; avdelningschef Lennart Erjefält och statsagronom Börje Olofsson, S.

Angrepp av lackskorv (*Rhizoctonia solani*) förorsakar varje år stora skador förorsakade av nedsatt uppkomst och utbyte av samt sänkt kvalitet på potatis. Trots dessa förluster och i fält observerade tydliga sortskillnader har man ej tidigare i Norden gjort systematiska undersökningar som utgångspunkt för en medveten resistensförädling. I första hand har man koncentrerat sig på att få fram en reproducerbar utvärderingsmetod med hittills relativt lovande resultat med två olika förfarande utprovade både i växthus och i fält. Dessa preliminära resultat presenterades i en poster vid NJF:s 18:e kongress i Århus, DK i juli 1987 samt vid ovannämnda inter-europeiska potatiskonferens.

Koordinering av nordisk växtförädling av frukt- och bärväxter

Arbetsgruppens sammansättning: forstander J. Vittrup Christensen och forsøgsleder O. Vang Petersen, DK; professor Jaakko Säkö, SF; förste amanuensis Gustav Redalen (ordf.) och forskare Jonas Ystaas, N; professor Ingevald Fernqvist och statshortonom Viktor Trajkovski, S.

Projektet har en kontakt- och koordineringsfunktion med syfte att bättre utnyttja varje nordiskt lands resurser inom förädling av fruktträd och bärväxter samt att även planera för en samordnad sortprovning inom växtslagsgruppen. För att dessa planer skall förverkligas och löpa friktionsfritt fordras en bättre standaridering av bedömningar och vilka som rutinmässigt bör utföras. En samordning bör vidare kunna öka kapaciteten att framställa korsningspopulationer för decentraliserat urval, då det här gäller växtslag med ofta lång tid fram till blomning och därför dyrbara att lägga upp. Ett första, mer konkretiserat projekt gäller plommonförädling (se nedan).

Nya nordiska plommonsorтер

Arbetsgruppens sammansättning: samma som föregående projekt.

Projektet startades redan 1984 med fri pollinering mellan 62 olika plommonsorтер vid Balsgårds försöksstation, Sverige som utgångsmaterial. År 1985 utfördes 17 kontrollerade korsningar mellan utvalda föräldrasorтер, år 1986 ett antal av 13 kombinationer och 1987 ytterligare 11, allt efter samfärd planering men utförda vid Balsgård. Efter urval på tillväxthastighet på fröplantastadium har materialet sedan fördelats och således blivit utsatt för en decentraliserad urvalsfas. Förutom målet att få fram bättre sorter är man angelägen om att skaffa sig kunskaper kring eventuell korrelation mellan tillväxthastighet och andra mätbara parametrar på ungplantsstadiet och slutligt marknadsvärde. Främst på grund av ojämn och otillfredsställande uppkomst efter kärnsådd har försöken ej förlöpt helt tillfredsställande, varför viss upprepning i framtiden torde bli nödvändig.

Koordinering av nordisk köksväxtförädling

Arbetsgruppens sammansättning: forsøgsleder Kaj Henriksen, DK; magister Raili Pessala, SF; konsulent Oli V. Hansson, IS; forsker Steinar Dragland, N; f. d. avdelningschef Henry Gustafsson (ordf.) och statshortonom Bo Nilsson, S.

Projektet är ytterligare ett fall, där växtförädlare ansvariga för en viss växtslagsgrupp söker bygga upp ett nordiskt samarbete. Ett stort problem är att tillgängliga köksväxter framställs i de sydligaste delarna av Norden eller rent av ännu sydligare. De är därför föga välanpassade för frilandsodling inom de mellersta och nordliga delarna av Norden. Eftersom resurserna är främst koncentrerade till Danmark och Skåne, ter det sig logiskt att här framställa korsningspopulationer men att sprida urvalsarbetet även till de nordligare regionerna. Hur detta skall ske i detaljer, måste planeras, varvid ekonomiska konsekvenser av en både sydlig och nordlig merinsats måste beaktas. Som underlag för ett handlingsprogram samlades Nordens växtförädlare och utvärderare av köksväxter till ett seminarium i december 1986.

Avslutande kommentarer

1987 har för SNP:s del varit ett händelserikt år. Samtidigt som en omläggning skett till mer fasta rutiner med sekreteriat och central kassaförvaltning, har verksamheten haft en hög puls. Man kan t. o. m. våga påstå, att utredningsaktiviteten varit väl intensiv, och att en viss uppbromsning kanske bör ske under närmast efterföljande år.

De allra flesta utredarna utmynnar i förslag till handlingsprogram, dvs. projekt för vilka man vill se ekonomiskt stöd från SNP:s sida för att kunna realisera. Det är viktigt, att SNP då har denna kapacitet, medan entusiasm och önskan att realisera sina förslag är aktuell. Viss konkurrens kring sökta medel bör alltid finnas, men det sätt på vilket SNP arbetar kräver en viss konsekvens i uppföljningen. Eftersom SNP i begynnelsen av en institutionalisering och med en allmänt kärv ekonomisk situation ej kan påräkna avsevärda ökningarna i budgeten, måste en viss koordination finnas mellan utflödet av idéer och möjligheter att få dem genomförda.

Av de utredningar, som slutförts under år 1987, kan man dock förvänta sig, att den kring 'Genteknologi i växtförädling och förädlingsforskning' bör kunna finna externa medel för ett behandlingsprogram. Som ovan nämnts finns mycket avancerade planer på en nordisk satsning på bioteknologi, där växtförädling uppfattats som ett intressant specialområde för tillämpning. Utredningen 'Databehandling i växtförädling' har vidare inte bara utmynnat i en snabb realisering, utan här har den ekonomiska sidan fördelats på fler håll än SNP. De likaledes avslutade utredningarna 'Produktion av vegetabiliskt protein till husdjursfoder' och 'Vinterhärdighet' har kommit fram med angelägna arbetsuppgifter väl anpassade för en

nordisk samordning särskilt i starten. Under 1988 beräknas dessutom utredningarna 'Förbättrat sortiment av vedartade prydnadsväxter', 'Samnordisk rågveteförädling' samt 'Växtförädling av majs för Norden' bli klara. I samtliga tre fall kan man förvänta sig, att just en samordning mellan de nordiska länderna måste till för att få tillräcklig intensitet på forskningen och utprovningen.

Vissa problemområden pockar dock på snabba insatser, vilka först måste tas upp till grundlig analys. Mest angeläget är något som kan betecknas som 'Klimatzoner över Norden'. Hela det stora projektet kring en samordning av sortprovningen behöver ett dylikt underlag. Det finns material av olika slag att utnyttja i sammanhanget, men det kräver både agronomisk, hortonomisk och jordbruksmeteorologisk expertis och sammanställningar. Andra frågor, som så att säga ligger direkt i tiden är sådana som 'Biologisk kävefixering', 'Växtförädling med sikte på low-input jordbruk' etc. Även nu aktuella diskussioner kring möjligheterna att skapa en europeisk union torde öppna möjligheter för Norden på växtförädlingsfronten, vilka bör beaktas. Uppgifter saknas således ej för SNP. Med tanke på uppgifter, som trycker på, blir det viktigt att söka få några av nu pågående och då särskilt de större projekten avslutade eller åtminstone successivt nedbantade. Detta kräver från styrelsens sida en noga bevakning så att inte en lovande start kommer av sig genom brist på medel för samverkan.

NORDTEST

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

NORDTEST

(gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Prästbordsgränden 2

SF-00340 Helsingfors

Tel. 09-48 05 88

1. Institutionens uppgift

NORDTEST påbörjade sin verksamhet den 1 juli 1973 och fördes in på ministerrådets allmänna budget fr. o. m. 1 januari 1979. NORDTEST har till uppgift att

- utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar och tekniska system för förfaranden,
- ha ansvaret för ett kontinuerligt informationsutbyte på provningsområdet,
- utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,
- främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet,
- initiera och främja forskning på verksamhetsområdet.

2. Organisation

NORDTESTs verksamhet leds av en styrelse med 5 representanter, en för vart och ett av de nordiska länderna. Den fackmässiga verksamheten handhas av områdesvis utsedda fackgrupper, för närvarande 8 stycken samt två programgrupper. Sekretariatet, som har 4 anställda, är placerat i Helsingfors (fr. o. m 21 mars 1988 i Esbo).

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	1 000 FIM Budget	1987 Bokslut	Avvikelse
Löner	865	915	- 50
Varor och tjänster	530	560	- 30
Projekt	5 569	5 674	-105
SUMMA	6 964	7 149	-185

3.2 Beskrivning av verksamheten

Verksamheten bedrivs enligt ett allmänt måldokument Doc Gen 022 "NORDTESTs verksamhet - mål och strategier". Insats inom olika arbetsområden styrs av NORDTESTs långtidsplan som sträcker sig över 5 år. Den revideras årligen. Arbetet inom fack- och programgrupper regleras av separata 5-års långtidsplaner, separata för varje område. Fyra av dessa långtidsplaner har reviderats under 1987.

Arbetet för framtagning av gemensamma nordiska *provningmetoder* sker huvudsakligen i de åtta fackgruppernas regi. Under året har framtagits 45 nya och 9 reviderade NORDTEST-metoder. 14 metoder har återtagits. Detta innebär att sammanlagt 803 NORDTEST-metoder i "NORDTEST Register of approved NORDTEST-methods" nu är rekommenderade för gemensamt nordiskt bruk.

Inom *konsumentområdet* har programgruppen genomfört behovsanalys och långtidsplan. Arbetet med planens förverkligande har påbörjats.

Arbetet för *kvalitetssäkring av provningsverksamhet* leds av en programgrupp med två medlemmar från varje land. Den ena representerar provningsverksamheten, den andra auktorisationsverksamheten. På programgruppens initiativ har framkommit kvalitetshandböcker inom i stort sett alla av de laboratorieområden som är representerade i NORDTEST fackgrupper. Erfarenheterna av detta arbete har resulterat i generella NORDTEST riktlinjer för framtagning av kvalitetshandböcker. Ytterligare pågår eller planeras arbete för framtagning av riktlinjer för ringprovning, kalibrering av provningsutrustning m m. Även andra åtgärder planeras som är nödvändiga för nedbrytning av tekniska handelshinder inom provningsområdet.

Arbetet för avveckling av tekniska handelshinder fick ökad betydelse under 1987. Utvecklingen av provningsmetoder ses nu ur västeuropeisk i stället för nordisk synvinkel. I samarbete med INSTA följer NORDTEST det internationella standardiseringsarbetet i CEN/CENELEC som fått ökad betydelse. På uppdrag från ämbetsmannakommittén för industripolitik utreder NORDTEST den pågående utvecklingen om tekniska krav och

kontrollordningar, med sikte på en effektiv anpassning till ECs interna marknad.

Inom området *kompetensutveckling* genomförs ett omfattande forskningsprogram för NDT-området med finansiering nationellt och med bidrag från Nordisk industrifond. Arbete för initiering av liknande projekt inom områdena mekanik och brand pågår.

NORDTESTs *certifieringsordning* för NDT-personal har reviderats till bättre överensstämmelse med internationell praxis. Hittills har ca 1 500 certifikat utdelats.

Informationsverksamheten har under året skett genom utgivning av publikationer och genom seminarieverksamhet. Årsberättelse, register över provningsmetoder, NORDTEST-metoder och allmänt broschyrmaterial publiceras på engelska, medan informationsbladet NORDTEST-nytt utges på svenska. Flera nordiska och nationella seminarier har hållits. Internationella kontakter har upprätthållits med organ inom NORDTESTs verksamhetsfält.

4. Beslut

Styrelsen för NORDTEST överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1987.

Erik Repstorff Holtveg
Styrelsens ordförande

Bo Lindholm
Institutionschef

Nordel

Verksamhetsberättelse 1987

Nordels uppgift

Nordel, som grundades 1963, är ett från ministerrådet fristående organ för nordiskt elkraftsamarbete vars målsättning är att optimalt utbygga och utnyttja det nordiska kraftsystemet. Nordel arbetar för teknisk och administrativ standardisering och koordinering för att uppnå en god ekonomi och hög säkerhet i elleveranserna. Nordel fungerar som rådgivande och rekommenderande organ med syftet att befrämja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

Nordel har följande fasta arbetsuppgifter:

- att kontinuerligt följa utvecklingen av produktionen och konsumtionen av elenergi i de nordiska länderna, bl. a. genom att publicera lämplig statistik.
- att sammanställa konsumtionsprognoser och utbyggnadsplaner uppgjorda inom de enskilda länderna.
- att publicera en årsberättelse som innehåller Nordels verksamhetsberättelse, ländernas årsredogörelser, specialartiklar och statistik.

Nordels organisation

Nordel består av ledande personer inom kraftförsörjningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Varje land har fyra fasta representanter. Nordel har tre utskott: Driftutskottet, Planeringsutskottet och Värme-kraftutskottet samt ett flertal arbetsgrupper. En stor del av Nordels arbete utförs av utskotten och arbetsgrupperna. Genom dessa har man tillgång till specialister inom alla områden av elförsörjningen. För insamling av statistik och annan periodisk rapportering finns kontaktmän i de olika länderna. Inom Nordel finns också kontaktmän i många internationella organisationer.

Nordels ordförande väljs för en period om tre år. Ordförandeskapet cirkulerar mellan länderna. Ordförande utser en sekreterare och svarar för sekretariatet.

Nordel har inga anställda utan varje land står för de kostnader representanterna förorsakar. Sålunda har Nordel inte heller någon separat budget.

Nordel holdt årsmøte i Aalborg den 27. august 1987. Årsmøtet behandlet årsberetningen for 1986, den aktuelle kraftsituasjon i de nordiske land og kraftbalansene de nærmeste tre år. En studie av utviklingen i effektbalansen i Nordel-systemet ble fremlagt.

På årsmøtet ble Rolf Wiedswang fra Norge valgt til ny formann og Henning Buhl fra Danmark til vise-formann for treårsperioden frem til 1990. Sigmund Larsen fra Norge og Jan-Erik Ryman fra Sverige gikk ut av aktiv tjeneste og dermed ut av Nordel. Erling Diesen fra Norge og Claes Lindroth fra Sverige ble valgt som nye medlemmer.

Planleggingsutvalgets formannsverv ble flyttet ifølge rotasjonsordningen fra Norge til Danmark. Jon Tveit gikk av og Paul-Frederik Bach ble valgt til ny formann i Planleggingsutvalget.

Som et ledd i samarbeidet med de nordiske energimyndigheter, hadde representanter fra Nordel møte med Nordisk Ministerråds embetsmannskomite for energipolitikk den 8. desember 1987 i Helsingfors. I dette samarbeidet skjer det en gjensidig utveksling av informasjon og diskusjon av aktuelle energispørsmål.

Nordel holdt et formanns- og sekretærmøte den 26. februar 1987 i Helsingfors der utvalgenes og sekretariatets virksomhet ble behandlet.

Driftutskottet

Utskottet har liksom tidligere fortløpende behandlet aktuelle samkøringsfrågor såsom kraftsituationen i de nordiska länderna, kraftutbytena länderna emellan, driftsäkerhet och drifttekniska frågor samt störningar inom det nordiska kraftsystemet. För bedömning av kraftsituationen under de närmaste tre åren har översiktliga effekt- och energibalanser avseende denna tidsperiod upprättats.

Förbrukningsökningen i Nordel-länderna varierar mellan 2 och 4 % utom för Finland som redovisar 6 % ökning. Sommaren 1987 var exceptionellt kall, vilket bidragit till en del av ökningen.

Vattentillrinningen var under årets första del fram till vårflo den något under normal. Vårfloden inträdde vid i stort sett normal tidpunkt och blev på grund av kylig väderlek dämpad men av normal omfattning. Sommaren och hösten blev i Sverige och Finland mycket nederbördsrika med åtföljande höga tillrinningar. Däremot var situationen i Norge helt annorlunda med tillrinningar något under de normala, vilket är ett unikt korrelationsförhållande enligt nu använd tillrinningsstatistik.

Magasinsläget vid årets slut var mycket över normalt i Finland och Sverige och normalt i Norge.

Kärnkraften har fungerat mycket väl under hela året. Tillgängligheten har varit mycket god och årets revisioner har genomförts i stort sett helt planenligt.

På grund av den rikliga vattentillrinningen har kärnkraftproduktionen

nedreglerats med knappt 3 TWh huvudsakligen i Sverige. Härutöver har små mängder spill förbi driftklara maskiner förekommit i Finland och Sverige.

Kolpriset har som följd av dollarkursfallet sjunkit under året och ligger nu på en låg nivå. Oljepriset har bortsett från smärre variationer legat på en relativt stabil nivå under året.

Kraftutbytena under första hälften av 1987 har varit mycket små beroende på små skillnader mellan ländernas kraftvärden. Utbytena bestod då i huvudsak av att Sverige och Jylland köpte kraft från Norge under den kalla delen av vintern. Under sommaren och hösten har Sverige med anledning av den mycket rika vattensituationen exporterat kraft till alla tre grannländerna och i speciellt stor omfattning till Danmark. Under årets sista del har kraftutbytena ånyo varit små.

Driftutskottet har under året slutfört en analys av Nordel-systemets effektbalanssituation. Arbetet har innefattat analyser av effektbalanserna under kallperioderna 1985 och 1987 samt en effektbalansprognos för 1990. Resultatet av analyserna visar på

- att effektmarginalen i Nordel-systemet minskar genom att förbrukningsökningen är större än tillkommande produktionskapacitet
- att en betydande del av produktionskapaciteten är otillgänglig av olika orsaker
- att produktionskapacitet finns instängd av nätbegränsningar under topplasttid.

Översikten för de närmaste tre åren visar att balanserna är relativt goda. Med anledning av att balanserna blir successivt mer ansträngda har Driftutskottet beslutat att kraftbalansanalyserna för de närmaste tre åren skall göras på ett mera detaljerat sätt. Detta gäller i första hand effektbalansanalysen.

En sådan mera detaljerad effektbalansanalys för vinterperioden 1987/88 har genomförts med gott resultat. Effektreserven inom varje delsystem (egen reserv och överförbar via samkörningsförbindelserna) bedöms som tillfredsställande vid prognoserad topplastsituation.

Med anledning av den mera ansträngda effektbalansen har Driftutskottet påbörjat ett arbete syftande till en klarare precisering av kraven på driftreserver inom delsystemen i första hand när svårigheter föreligger att upprätthålla kraven på reserver.

Driftutskottets arbetsgrupp för systemfrågor, NOSY, har arbetat vidare med drifttekniska analyser på Nordel-systemet.

Under september 1987 höll Driftutskottet ett gemensamt sammanträde med UCPTÉ I Helsingfors. Härvid utväxlades värdefull information beträffande kraftsituationen, drifterfarenheter, drifttekniska problem samt analyshjälpmedel. Nästa sådant sammanträde är planerat till april 1989 i Holland.

Planeringsutskottet

Planeringsutskottet har som löpande arbetsuppgift att följa utvecklingen av samkörningskapaciteterna mellan länderna och att med erforderlig framförhållning föreslå lämpliga ändringar av dessa kapaciteter. Till Nordels årsmöte 1987 redovisades en rapport med förslag till *överföringskapaciteter på samköringsförbindelserna i stadium 1995*. Nordel godkände förslaget som innebär följande.

Med hänvisning till respektive Nordel-länders utbyggnadsplaner för produktions- och överföringsystemet och gällande dimensioneringsregler rekommenderar Nordel följande överföringskapaciteter i stadium 1995.

Från	Till	MW
Sverige norr	Norge norr	250 ¹
Norge norr	Sverige norr	250 ¹
Sverige mellan	Norge mellan	500 ²
Norge mellan	Sverige mellan	500 ²
Sverige syd	Norge syd	1 600
Norge syd	Sverige syd	1 300
Sverige	Finland	1 400 ³
Finland	Sverige	1 200 ^{3, 4}
Sverige	Själland	700 ⁵
Själland	Sverige	1 100 ⁵
Sverige	Jylland	600 ⁶
Jylland	Sverige	600 ⁶
Norge syd	Jylland	510
Jylland	Norge syd	510
Norge	Finland	150 ⁷
Finland	Norge	150 ⁷

¹ Omfattar 400 kV Ritsem-Ofoten och 132 kV Tornehamn-Rombak. 400 kV förbindelsen har i sig relativt stor kapacitet men studier tyder på att utbytet bör begränsas av driftmässiga orsaker.

² Omfattar 300 kV Järpströmmen-Nca och 220 kV Ajaure-N. Røssåga. Värdet gäller vid gynnsamma produktions- och belastningsförhållanden. Speciellt viktigt är överföringen Trøndelag-Østlandet i Norge och i snitt 61° N i Sverige.

³ Samkörningen består av växelströmsförbindelserna i norr och den nya 420 MW HVDC-förbindelsen Fennoskan.

⁴ Kapaciteten på växelströmsförbindelserna kan ibland (i huvudsak under toppeffektid) begränsas av överföringsmöjligheterna på det svenska nätet. Det innebär dock ingen praktisk begränsning av Finlands exportmöjligheter till Sverige.

⁵ Överföringskapaciteten kan ofta vara högre. Den är beroende av aktuell produktionssituation och driftläggning.

⁶ Värdet 600 MW förutsätter att Kontiskan I fortfarande är i drift.

⁷ Värdet i 150 MW förutsätter att 220 kV förbindelsen i Finland byggs ut ända fram till Pirttikoski.

Utöver de rekommenderade överföringskapaciteterna enligt ovan redovisas också förslag om vissa landsvisa åtgärder som bör vidtas.

En *översyn av Nordels nätdimensioneringsregler* har beslutats och en ad hoc-grupp har tillsatts för arbetet. De nu gällande reglerna antogs av Nordel år 1972. De har sedan dess varit oförändrade, trots att det nordiska kraftsystemets såväl struktur som storlek ändrats avsevärt sedan dess. Arbetet med översynen beräknas ta ett par år.

Nätgruppens eget arbetsprogram innebär visst kompletterande arbete

på stadium 1995. Därefter skall man starta upp arbete med nätstudier på ett stadium vid sekelskiftet. Nätgruppen förutses också bidra med underlag för de landsvisa åtgärder som föreslagits i rekommendationen enligt ovan.

Med användande av de utvecklade kraftbalansmodellerna har *Produktionsgruppen* studerat Nordel-systemets produktions- och samköringsförhållanden i stadium 1995. Man har också bidragit med underlag för de studier som Nätgruppen gjort om överföringskapaciteter på samkörningsförbindelserna i stadium 1995. En del kompletterande studier på stadium 1995 återstår. Därefter kommer Produktionsgruppen att starta upp arbete med studier på ett stadium kring sekelskiftet.

Den ökande osäkerhet på energiområdet som blivit rådande under senare år har lett till att kraftföretagens planering baseras på allt osäkrare förutsättningar. Utbyggnaderna av kraftsystemet bör dock så långt som möjligt ge ett tekniskt-ekonomiskt acceptabelt system även om utvecklingen blir annorlunda än vad man har bedömt som mest sannolik. *Scenariostudier på Nordel-systemet* kan vara en möjlig väg att möta de nya utvecklingstrenderna. Inom Planeringsutskottet pågår förberedelser för att starta upp scenariostudier.

Nordiska rådet har beslutat att 1988 skall vara ett nordiskt teknikår. Mot denna bakgrund pågår en hel del aktiviteter på olika håll i Norden. Norge har fått huvudansvaret för energiområdet. En *Nordisk energikonferens* planeras i Stavanger den 26–28 september 1988. Konferensen kommer att behandla ämnen av intresse såväl för tekniker som för verksamma i de politiska myndigheterna. Nordel ingår i planeringskommittéen för konferensen.

Värmekraftutskottet

Syftet med utskottets verksamhet är att etablera samarbete och befrämja erfarenhetsutbytet inom värmekraftområdet i Norden. Utskottet har hållit två möten under 1987 och har behandlat följande rapporter och frågor:

Kärnbränslegruppen konstaterar i sin sista årsrapport att bränslemarknaden är stabil med t. o. m. svagt fallande priser. Nordels årsmöte beslöt att gruppen skulle nedläggas.

Utskottets drift- och underhållsgrupp anordnade på hösten ett möte för underhållschefer. Gruppen har också behandlat upprustning och livstidsförlängning av gamla kraftverk och beslöt att detta skall vara huvudtema för driftchefsmötet som skall hållas hösten 1988.

Gruppen har också tillsammans med ad hoc-gruppen för miljöfrågor sammanställt två omfattande rapporter om kostnader och teknik för rökgasrening. Den ena handlar om avsvavling och den andra om reduktion av kväveoxider i rökgaser.

Ad hoc-gruppen har preciserat sina arbetsuppgifter att omfatta erfarenhetsutbyte beträffande lagstiftningen inom miljöområdet i Norden samt kraftföretagens möjligheter att administrativt och tekniskt hantera miljö-

kraven. Gruppen skall i tekniska frågor samarbeta med drift- och underhållsgruppen. Generellt skall gruppen verka inom de områden, där drift av kraftverk skapar externa miljöproblem såsom luft-, vatten- och markföroreningar och bullerproblem.

Forsknings- och utvecklingsarbetet inom värmekraftområdet har fortsättningsvis följts upp av utskottet. Speciellt intresse har ägnats arbete inom NKA (Nordiskt Kontaktorgan för Atomenergifrågor) för att erhålla praktisk nytta av bl. a. deras säkerhetsprogram för kraftindustrin.

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA)

Verksamhetsberättelse 1987

1. Aktuelle kernesikkerhedsspørgsmål

Såvel i Norden som internationalt var året 1987 præget af opfølgning af reaktorulykken i Tjernobyl. En række nationale udredninger vedrørende informationsforløbet, beredskabet og varslingssystemer i forbindelse med ulykken blev udarbejdet. Samtidig har man fortsat målingerne af radioaktivitet i nedfaldsområderne i de nordiske lande og fulgt radionukleidernes vandring i de forskellige naturlige kredsløb. De enkelte nordiske lande har underskrevet de nye IAEA-konventioner om gensidig varsling og bistand, og herudover er der i 1987 indgået en række bilaterale aftaler om informationsudveksling, dels mellem forskellige nordiske lande, dels med andre omgivende lande. Forskellige ændringer både af teknisk og af administrativ art blev besluttet i de enkelte lande for at man bedre kan imødegå en reaktorulykke i fald den skulle optræde i fremtiden.

2. Nordisk opfølgning

Det nordiske samarbejde på NKA's arbejdsområde har været præget af disse problemstillinger, og de har været til behandling ved årets to ordinære møder i NKA. I møderne deltog repræsentanter for de forskellige departementer og myndigheder i Norden som er ansvarlige for dette arbejde: energi, miljø- og udenrigsministerier, reaktorsikkerheds- og strålingsbeskyttelsesmyndigheder, forskningsorganisationer og enkelte industrirepræsentanter. Iøvrigt behandlede man specielt kernekraftens affaldsspørgsmål og sikkerhedsnormer, både ved temadiskussioner og ved befaring af lagrene for reaktoraffald i Forsmark og for brugte brændselementer i Olkiluoto.

3. Varsling, anlægssikkerhed, sikkerhedskrav, radioaktivitet i levnedsmidler

De forskellige kredse som indgår i NKA har hver for sig fortsat deres direkte samarbejde vedrørende oven for nævnte problemstillinger. Således behandles spørgsmål om varslingssystemer og om radioaktivitetsniveauer i strålings- og sikkerhedsmyndighedernes samarbejde. Et af NKA foreslået

specifikt udviklingsprojekt om varslingsystemer har ikke kunnet finansieres med nordiske midler i 1987. Informationsudveksling om kernekraftanlægs sikkerhedsforhold sker ligeledes i reaktorsikkerhedsmyndighedernes regie. I NKA har man diskuteret spørgsmålet om i hvilket omfang det vil være ønskeligt og muligt at komme frem til internationalt anbefalede sikkerhedskrav og normer. NKA's temadiskussion peger på fordelene ved at de detaljerede sikkerhedskrav udformes nationalt, men på grundlag af internationalt accepterede generelle sikkerhedsstandarder. Også de nordiske landes position i internationale overvejelser om normer for radioaktivitetsindhold i levnedsmidler er blevet behandlet.

4. Information og kompetence

NKA har besluttet at igangsætte fællesnordisk arbejde på to aktuelle områder. Det første drejer sig om informationsspørgsmål i tilfælde af en ulykkeshændelse. Hensigten er at oprette et nordisk kontaktnet mellem informatører, at udveksle informationsmateriale, og at behandle spørgsmål om hvordan information bedst præsenteres i en krisesituation. Det andet område som er taget op drejer sig om opretholdelse af kompetence i de nordiske lande. Man kan forudse vanskeligheder med at sikre tilgang af personale og finansiering af det kompetenceberedskab som er nødvendigt for i fremtiden at kunne leve op til kravet om fagkyndig assistance til myndighederne om reaktorsikkerhed, strålingsbeskyttelse og beredskabsiltag. For hvert af disse spørgsmål blev en arbejdsgruppe oprettet i 1987.

5. FN's konference om atomenergiens fredelige anvendelse

Sikkerhedsarbejdet i Norden kan tjene som eksempel for mange andre lande. Dette fremgik af FN's konference i 1987 om fredelige anvendelser af atomenergi (PUNE), hvor man fra Norden bidrog med et stort antal indlæg, og hvor det nordiske samarbejde i NKA's regie blev præsenteret som eksempel på et fremgangsrigt regionalt samarbejde.

6. Radioaktivitet i miljøet

Der er mange års tradition for nordisk samarbejde om målinger af radioaktivitet og spredningen gennem forskellige økologiske systemer. Radioøkologi indgår ikke som selvstændigt programområde i NKA's sikkerhedsprogram 1985–89, men derimod i en række projekter i programmerne aktivitetsspredning (AKTU) og affald (KAV), se også afsnit 7. På NKA's initiativ er der udarbejdet et forslag til et nyt flerårigt radioøkologiprogram. De højere koncentrationer af radioaktivt materiale som skyldes Tjernobyl nedfaldet kan udnyttes til at følge stoffernes omsætning i forskellige nordiske miljøer. Det har ikke været muligt i 1987 at skaffe nordisk finansi-

ering til dette program, men arbejdet har givet anledning til at de ansvarlige organisationer selv finansierer forberedelse og afholdelse omkring årsskiftet 1987/88 af fire nordiske mini-seminarer om målemetoder og andre radioøkologiske spørgsmål.

7. NKA's sikkerhedsprogram 1985-89

NKA's sikkerhedsprogram er et effektivt bidrag når man i Norden vil udvikle avancerede kundskaber som er en forudsætning for at opretholde den høje sikkerhed for reaktorer og affaldsanlæg, og for at man kan bedømme sikkerheden og konsekvenserne ved hændelser i anlæg uden for Norden.

Dette program blev igangsat af energiministrene i 1985. Med 1987 har det gennemløbet over halvdelen af sin periode, og interessante resultater er inden for rækkevidde. Det gælder forståelsen af hvilke mekanismer som vil bestemme om radioaktivt materiale slipper ud af en kernekraftreaktor ved forskellige ulykkescenarier (AKTI), hvordan radioaktivitetens spredning i omgivelserne beregnes, og hvordan modforholdsregler kan reducere dyr og menneskers indtag af radioaktivt materiale (AKTU). På affaldsområdet (KAV) vil mange af resultaterne også kunne udnyttes ved håndtering af andre affaldstyper, for eksempel hvordan miljøgiftes transport og akkumulering i naturen kan beregnes. Man arbejder med hvordan risici skal bedømmes og reduceres (RAS), især når det drejer sig om komplicerede anlæg med flere uafhængige sikkerhedssystemer. Ved hjælp af optimeringsmetoder kan strålingsdoser fra kernetekniske anlæg holdes nede. Metoder til bedømmelse af ændringer med tiden i materialeegenskaber (MAT) er under udvikling, således at man kan bedømme om en sprække vil udvikle sig til et farligt brud. Mere pålidelige beredskaber ved ulykkesituationer kan opnås ved hjælp af moderne informationsteknik (INF).

8. Det fremtidige samarbejde om atomenergi- og sikkerhedsspørgsmål

NKA's statutter blev endeligt vedtaget af Nordisk Ministerråd i 1987. Ifølge statutterne skal NKA også i fremtiden befordre nordisk samarbejde om de spørgsmål af fælles interesse som knytter sig til den fredelige anvendelse af atomenergi, herunder spørgsmål vedrørende sikkerhed og miljøeffekter. En nordisk udredning har i 1987 på initiativ af de nordiske miljøministre under ledelse af den svenske statssekretær Rolf Annerberg ligeledes vurderet nordisk samarbejde om atomsikkerhed og radioaktiv forurening. NKA har i 1987 ladet udføre en ekstern vurdering af forudsætninger og behov for et nyt fællesnordisk sikkerhedsprogram efter 1989. Vurderingen udførtes af den forhenværende norske industriminister Finn Lied som konkluderer at et nyt program bør gennemføres, men at dette bør ske på basis af de ændrede forudsætninger og behov for kundskaber i Norden.

9. Økonomi

Bortset fra sikkerhedsprogrammet finansieres NKA's løbende virksomhed direkte af de deltagende lande. Til sikkerhedsprogrammet har NKA i 1987 fået bevilget 7.204 mio. DKK over ministerrådets budget. Nationale indsatser til programmet modsvarer to til tre gange den nordisk finansierede del.

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
Box 257/Kyrkogatan 12, 5:te vån.
SF-00171 Helsingfors
Tel. 0-60 47 37

1. NordREFOs uppgift

Det Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) har, enligt de stadgar som Nordiska ministerrådet fastställt, till uppgift att

”svara för det nordiska samarbetet om den regionalpolitiska forskningen. NordREFO skall, efter samråd med berörda myndigheter och forskare, utforma i tiden avgränsade program för den regionalpolitiska forskningen. Programmen skall spegla de problemen som regionalpolitiken på längre sikt kan stå inför. De skall sikta mot tillämpbara resultat. NordREFO skall också främja information om den regionalpolitiska forskningen mellan de nordiska länderna och över fackgränserna.”

De regler som nu gäller för institutet innebär alltså att NordREFO *initierar och samordnar forskning* av regionalpolitiskt intresse. Samspelet med den praktiska politiken är viktigt men syftet är också – och kanske primärt – att långsiktigt *bygga upp väl fungerande nätverk* mellan nordiska forskare.

NordREFOs huvudsakliga arbetsuppgifter kan konkretiseras i följande punkter:

- NordREFO *lägger*, efter omfattande konsultationer med forskarvärlden och användare, *fast forskningsprogram* för skilda problemområden.
- Inom dessa programområden *bedriver* institutet *egen forskning*. Detta sker i forskningsgrupper, som rekryteras nordiskt. Därvid eftersträvas nordiskt komparativa studier.
- I detta sammanhang *skapar nordiska nätverk* inom den regionalpolitiskt intressanta forskningen. Detta sker främst genom de forskningsgrupper som konstitueras, men också genom en omfattande seminarie- och konferensverksamhet.
- NordREFO har slutligen som uppgift att *samordna forskning* inom det regionalpolitiska fältet. Förutom de översikter som sker i anslutning till det egna forskningsprogrammet innebär detta att styrelse och sekretariat följer verksamheten inom angränsande institutioner, vad gäller sym-

posier, konferenser, publicering av böcker och forskningsrapporter etc. NordREFO-tidskriften intar en central plats vad gäller överföringen av information.

2. Organisation

Institutet leds av en styrelse där varje land har två representanter (en ledamot och en personlig suppleant), samt en representant från Nordiska ministerrådets sekretariat. De nationella ledamöterna utses av de ministerier som är ansvariga för regionalpolitiken. Sekreteraren i NÄRPs basprojekt är adjungerad liksom en representant för Direktoratet för Egnsudvikling i Danmark.

Lokalmässigt är institutet nu förlagt till Inrikesministeriets regionalpolitiska avdelning i Finland. Personalen består av en institutchef och en administrativ sekreterare. Institutchefen är rekryterad för perioden 1985–1989. Institutet skall år 1989 flytta till Danmark.

Det bör uppmärksammas att institutets praktiska forskningsarbete till allra största delen sker i *forskningsgrupper* där forskare och praktiker från de nordiska länderna är representerade. Genom att endast små medel står till förfogande för *direkt* forskningsfinansiering engageras i dessa grupper forskare som huvudsakligen arbetar inom ramen för *nationellt* finansierade forskningsprogram. NordREFO fungerar därmed som en *länk* mellan dessa program; institutet skapar m. a. o. en nordisk miljö.

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall i FIM

Anslagspost	Budget	Utfall	Avvikelse
Löner	411 000	312 401	98 599
Varor och tjänster	559 000	468 393	90 607
Projektverksamhet	781 000	960 279	-179 279

3.2 Beskrivning av verksamheten

Arbete har pågått inom sex forskningsområden.

Inom ramen för den s. k. *nätverksgruppen* har detaljerade studier startats om *dels* företagets beteende i en nätverksekonomi, *dels* tjänstesektorns arbetssätt och lokaliseringsmönster, *dels* de medel som kan användas för att påverka företag som arbetar i ett allt mera utpräglat nätverksberoende. I detta arbete är totalt ett tjugotal forskare engagerade. Gruppen har genomfört ett större seminarium (avrapporaterat i NordREFO 1987:4) och arbetet är nu inriktat mot en samlad avrapportering vid ett internationellt seminarium våren 1989.

Decentraliseringsgruppen har genomfört en studie över de nordiska kommunerna som regionalpolitiska aktörer (avrapporerat i NordREFO 1988:4). I detta arbete har ett tiotal forskare deltagit. Gruppen har nu startat sin avslutande etapp som handlar om de nyckelfaktorer som avgör om en kommun skall lyckas som utvecklingsagent eller ej.

Av de s. k. explorativa studierna har *framtidsstudiegruppen* avrapporterat (NordREFO 1988:1) och med utgångspunkt i gruppens förslag finansierar NordREFO, den svenska ERU-organisationen och Norges Miljøverndepartement gemensamt uppbyggandet av ett scenarium om Nordens regionala framtid. *Miljö- och naturresursgruppen* har också avslutat sitt arbete (rapporterat i NordREFO 1988:3) och förberedelser pågår f. n. för ett seminarium om miljöfrågornas långsiktiga regionala betydelse. *Politik-områdesgruppen*, slutligen, kommer att sommaren 1988 avrapporteras i bokform.

TVå nya explorativa studier har startat som behandlar *utbildningens* resp. *kulturfrågornas* betydelse för den regionala utvecklingen. Båda studierna avrapporteras under 1988.

Ett antal *seminarier* har hållits under året där bl. a. märks ett *storstadsseminarium* tillsammans med NÄRP och Nordplan (avrapporerat i NordREFO 1987:2-3) och ett *glesbygdsseminarium* med titeln "Den urbaniserade glesbygden" (NordREFO 1988:2).

NordREFO överlämnar härmed sin verksamhetsberättelse för år 1987.

Helsingfors den 18 juni 1988

Anssi Paasivirta
Styrelseordf.
t. o. m. 19 juni 1988

Gösta Oscarsson
Institutschef

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiska kommittén för byggbestämmelser
Administrativa sekretariatet
c/o Statens tekniska forskningscentral
Itäutuulentie 2
SF-02100 Espoo
Tel. 90-4561

1. Kommitténs uppgift

Det direkta målet för NKBs arbete är enligt arbetsprogrammet att samordna – harmonisera – byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom de områden där en samordning är angelägen samt att främja nordiskt samarbete och erfarenhetsutbyte om byggbestämmelser.

Ett grundläggande motiv för denna harmonisering är att underlätta handelsutbytet mellan de nordiska länderna. Som ett viktigt inslag i harmoniseringsarbetet ingår därför att avlägsna handelshindrande bestämmelser och att motverka att nya sådana införs.

2. Organisation

Nordiska Kommittén för Byggbestämmelser (NKB) är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter:

Danmark: Byggestyrelsen
Finland: Miljöministeriet
Island: Skipulag ríkisins
Norge: Kommunal- og arbeidsdepartementet och Statens bygnings-
tekniske etat
Sverige: Statens planverk

Det beslutande organet, huvudkommittén, består av två representanter från varje land utom Island som har en. Huvudkommittén har till sin hjälp ett administrativt sekretariat, tekniska sekreterare samt arbetsutskott och ad hoc-grupper. Det administrativa sekretariatet är inrättat i Helsingfors. De tekniska sekreterarna verkar vid de centrala byggmyndigheterna i de olika nordiska länderna.

Kommittén har under 1987 haft följande sammansättning:

Danmark:	Kontorchef Ella Blousgaard Direktör Marius Kjeldsen
Finland:	Äldre regeringssekreterare Sven-Eric Roman Överingenjör Esko Mononen
Island:	Överarkitekt Sigurdur Thoroddsen
Norge:	Direktør Olav Ø Berge Underdirektør Karl M Johnsen
Sverige:	Generaldirektör Lennart Holm Tekn. direktör Allan Wallin

Ordförandeskapet i kommittén har ombesörjts av Norge genom direktør Olav Ø Berge.

Som administrativ sekreterare har tjänstgjort:

Civilingenjör Bengt Wahlström

Som tekniska sekreterare har tjänstgjort:

Danmark:	Civilingenjör Henning Ibsen
Finland:	Diplomingenjör Helena Vuorelma
Norge:	Overingenjör Odd Zapffe
Sverige:	Avdelningsdirektör Jan-Olof Nylander

Arbetsutskott och ad hoc-grupper har liksom tidigare utarbetat förslag till riktlinjer samt behandlat olika frågor och gjort utredningar som underställts dem från huvudkommittén.

3. Verksamheten 1987

3.1 Ekonomiskt utfall

Kapitel 231 (alla belopp i 1 000-tal FIM)

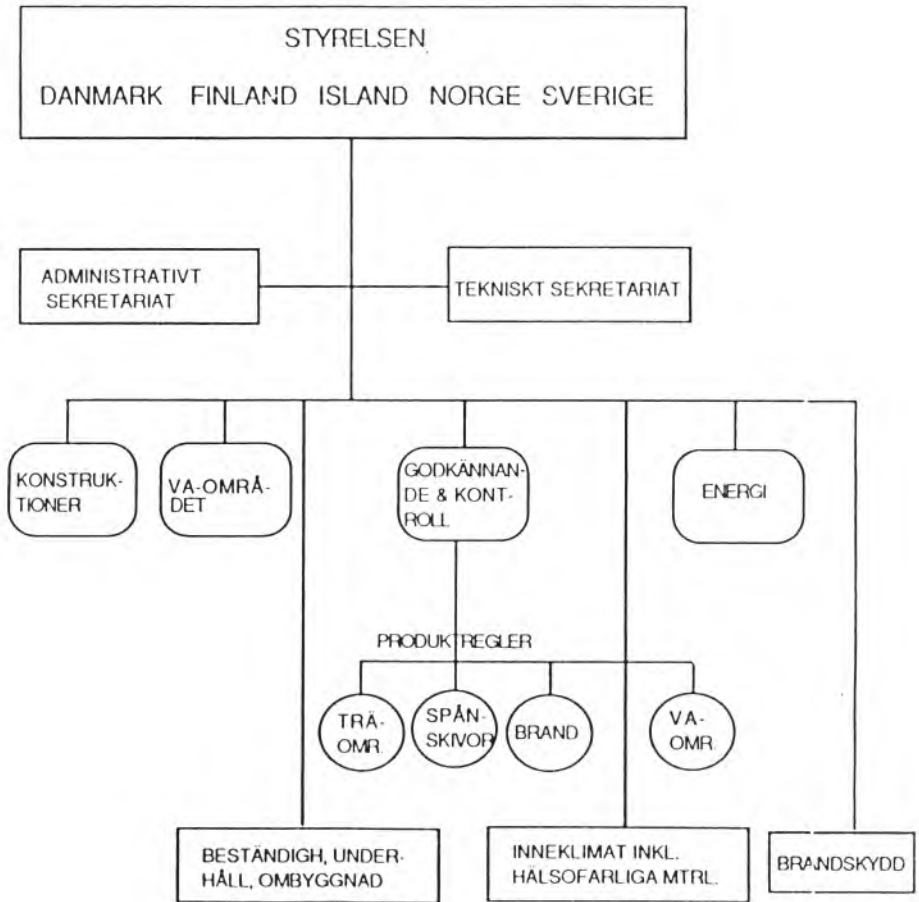
Anslagspost	Överfört från 1986	Budget	1987 Bokslut	Avvikelse
Löner	–	235	268	– 33
Varor och tjänster	–	230	225	+ 5
Projekt	407	768	737	+438
Summa		1 233	1 230	

3.2 Beskrivning av verksamheten

Verksamheten har under året fortsatt enligt det tidigare fastlagda programmet.

På harmoniseringsområdet har sålunda revideringen av riktlinjerna för last- och säkerhetsbestämmelser slutförts och redovisats i NKB-skrift 55. Riktlinjerna ur brandsynpunkt för överbyggda gårdar har slutbearbetats och är under tryckning som en rapport.

NKBs organisation under verksamhetsåret 1987 framgår av nedanstående tablå:

ARBETSUTSKOTT

AD HOC GRUPPER FÖR PRODUKTREGLER

PROJEKT-ELLER AD HOC GRUPPER

Huvudvikten av arbetet under året har emellertid lagts vid handel och internationella frågor samt säkerhets- och miljöfrågor.

Arbetet med produktregler har under året intensifierats och förutom de fem produktregler som tidigare utkommit i tryck är ytterligare ett 10-tal under arbete.

För undanröjande av handelshinder har NKB utgjort remissorgan för aktualiserade problem och ett flertal utredningar har genomförts genom det tekniska sekretariatet.

Genom en särskild programgrupp tillsammans med Insta-Bygg knyts nu arbetet med produktregler samt avvecklandet av handelshinder intimt till de prioriteringar som görs i europeiska sammanhang. Genom förberedelser i Norden ökas därmed möjligheterna att påverka arbetet inom EG-CEN. Finansieringen av detta förberedande arbete och deltagandet i CEN-kommittéernas verksamhet har blivit ett problem och återspeglas i NKBs äskande om ökning av budgetmedlen för åren 1989–91 jämfört med 1988 års nivå.

När det gäller säkerhetsfrågor har som ovan nämnts last- och säkerhetsbestämmelserna reviderats och fortlöpande följer ett särskilt arbetsutskott utvecklingen på konstruktionsområdet, där särskilt arbetet med Eurocodes och ISO-standarder bevakas.

Arbetet på inneklimateområdet inklusive hälsofarliga material har intensifierats och ett femårigt handlingsprogram har fastlagts. Detta arbete kräver även ökade resurser.

Fortlöpande erfarenhetsutbyte sker på bl. a. beständighetsområdet inklusive underhåll och ombyggnadsfrågor samt dataområdet.

I övrigt är bestämmelsesystemfrågorna föremål för återkommande diskussioner.

Förutom samarbetet med Insta-Bygg enligt ovan har NKB fortlöpande kontakter med Nordtest och NBS.

Närmare detaljer beträffande projekt- och utskottsverksamheten redovisas i bilaga 3¹.

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Olav Ø Berge

Bengt Wahlström

¹ Här ej tryckt.

Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF)

Verksamhetsberättelse 1987

Foreningens formål

NJF har til formål å fremme jordbruksforskningen og formidlingen av dens resultater. Foreningen skal arbeide for å utvikle et hensiktsmessig samarbeid mellom forskere og forskningsinstitusjoner i de nordiske land. NJF skal også arbeide for at forskning, som kan løses mest hensiktsmessig ved nordisk samarbeid, blir tatt opp.

Foreningens ledelse

Foreningen ledes av et sentralstyre som består av formennene i de nasjonale avdelinger. NJFs høyeste myndighet er delegertforsamlingen, som er sammensatt av sentralstyret, seksjonsformennene og én representant utpekt av hver nasjonal avdeling. Dessuten kan det, uten stemmerett, delta ytterligere én representant fra hver seksjon.

Foreningens sentralstyre har i 1987 hatt følgende sammensetning:

- Afdelingsleder Helge Holstener-Jørgensen, Danmark, *formann*
- Lantbruksdirektør Nils-Erik Kasberg, Sverige, *nestformann*
- Lektor Magnus Jónsson, Island
- Dr. Johan Korkman, Finland
- Professor Knut Rønningen, Norge.

Økonomi

Foreningens utgifter var i 1987 på 1,8 millioner NOK. Av dette beløp er kr 1,0 millioner dekket ved statsbidrag og kr 800.000 ved hjelp av medlemskontingenter og avgifter ved deltakelse i seminarer som foreningen har arrangert.

Litt fra virksomheten

NJF dekker over et stort område og den har derfor opprettet seksjoner som er foreningens faglige organer. De er bl. a. viktige bidragsytere til langtidsplanarbeidet, foretar utredninger og forskning innen sine respektive områder og arrangerer bl. a. årlig en rekke seminarer og forskerkurs.

NJF arrangerer kongress hvert 4. år og de legges til et av de nordiske land etter en bestemt turnus. NJFs XVIII. kongress ble holdt den 1.–3. juli 1987 i Danmark. Det var en typisk arbeidskongress med et omfattende faglig program.

Kongressen samlet i alt 628 deltakere som fordelte seg slik på land:

Danmark	186 deltakere
Finland	94 deltakere
Island	22 deltakere
Norge	159 deltakere
Sverige	167 deltakere

Seminarvirksomheten legger NJF stor vekt på. Under seminarene tas opp spesielle emner til behandling gjennom foredrag, diskusjoner og gruppearbeid. I 1987 ble det arrangert 20 seminarer og som samlet følgende antall deltakere fordelt på land:

Danmark	276 deltakere
Finland	272 deltakere
Island	19 deltakere
Norge	243 deltakere
Sverige	330 deltakere

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" (NJ). Det kommer ut med fire hefter i året. En årgang er på 700 sider og har et opplag på 3 000.

Etter hvert seminar blir det tatt inn i tidsskriftet en rapport med abstracts av foredragene, utdrag av diskusjonene og konklusjonen på vedkommende seminar.

NJF utgir også en utrednings- og rapportserie. Den inneholder utredninger avgitt av NJF eller dens underorganer. Dessuten inntas i denne serien fortrykk av de foredrag som holdes på NJF-seminarene og kongressene. Det legges vekt på at de trykkes og sendes ut til deltakerne før vedkommende arrangement holdes, slik at deltakerne får muligheter til på forhånd å sette seg inn i det stoff som legges fram.

Det skal også nevnes "Acta Agriculturae Scandinavica", som utgis i samarbeid mellom Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien i Sverige og NJF. Dette tidsskriftet inneholder vitenskapelige avhandlinger fra forskere i Norden. I 1987 ble det i tidsskriftet trykt 43 avhandlinger.

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

Verksamhetsberättelse 1987

1. Institusjonens oppgave

Samarbeidsnemnden for nordisk skogsforskning (SNS) har til oppgave å samordne nordisk skogforskning og å prioritere og støtte felles forskning, samt å fremme nordisk forskerutdannelse innen skogbruk.

2. Organisasjonsbeskrivelse

SNS ble opprettet i 1972 og kom i 1978 inn på Ministerrådets budsjett. Nordiske Skogsarbeidsstudiers Råd (NSR) som hadde vært en selvstendig institusjon på Ministerrådets budsjett, ble i 1982 innlemmet i SNS.

Styret i SNS består av 3 representanter fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige og 1 representant fra Island.

For en 4-årsperiode fra 1. januar 1985 har Norge formannskapet. Sekretariatsfunksjonen ivaretas i samme periode av Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVVF). Det er etablert en kontaktpersonordning med en representant fra hvert land som bistår sekretariatet.

SNS støtter seg i sitt arbeid til en rekke samarbeidsgrupper som representerer forskjellige fagområder. Det er for tiden 18 samarbeidsgrupper i SNS. Nordiske Skogsarbeidsstudiers Råd (NSR) er den største av gruppene med et omfattende forskningsprogram og et vel utbygd kontakt- og informasjonssystem. NSR er et felles forum for det skogstekniske forsknings- og utviklingsarbeidet i de nordiske land. Sekretariatet for NSR er for tiden lagt til Forskningsstiftelsen Skogsarbeten i Sverige. Organisasjonsstrukturen i SNS er framstilt i figur 1.

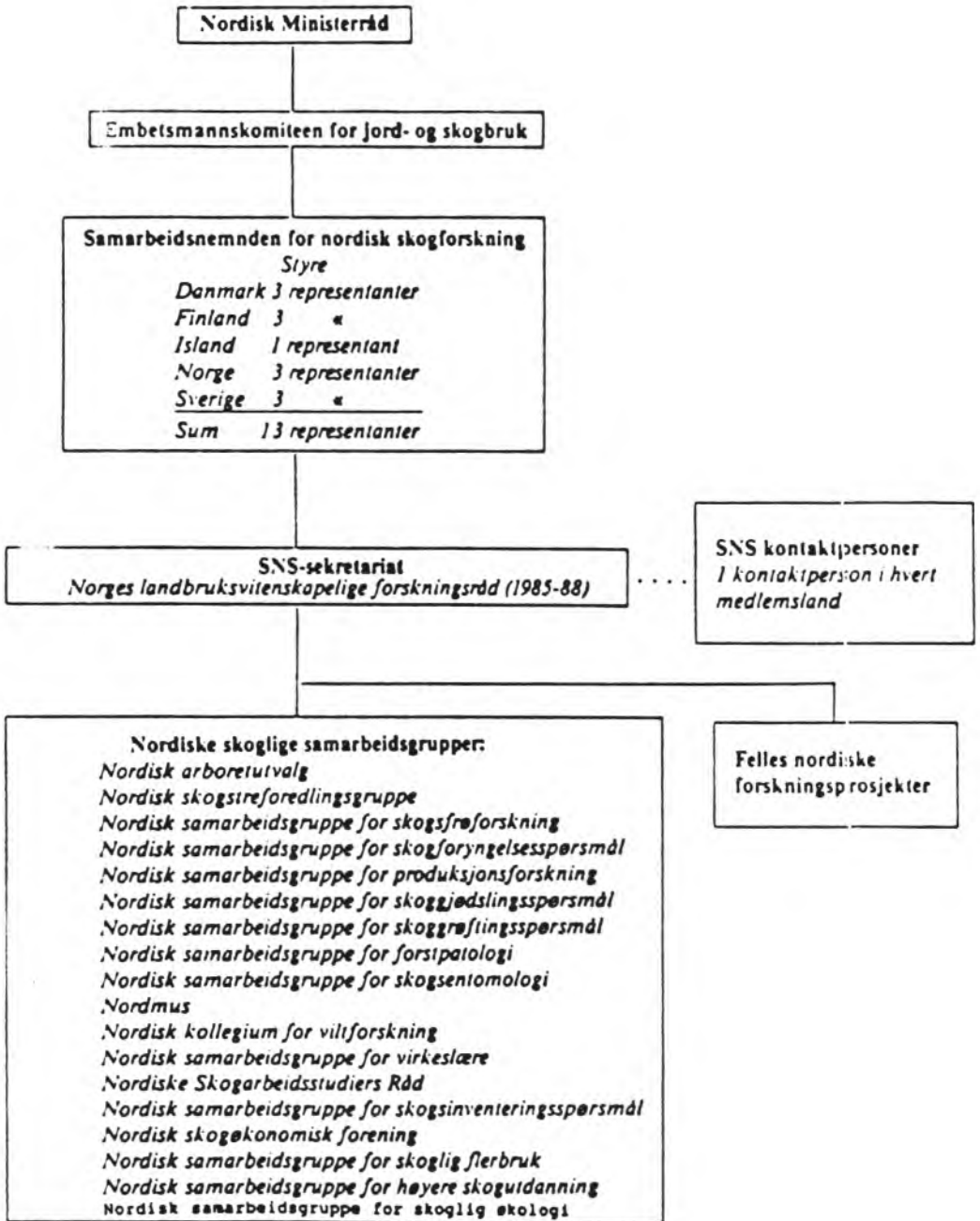
3. Beskrivelse av virksomheten i 1987

Økonomisk utfall (NOK)

Bevilgningspost	Overført	Budsjett	1987	
			Regnskap*	Avvik
Lønn	—	158	ca 158	
Varer og tjenester	—5	400	ca 400	
Prosjekt	—	6 649	6 649	
Sum		7 207	ca 7 207	

* Regnskap vil foreligge ca. 20. mars 1988

Fig. 1. Organisasjonsstrukturen i SNS

SNS har som i tidligere år holdt to møter. Vårmøtet var lagt til Bergen, Norge og høstmøtet ble holdt i Växjö, Sverige.

SNS har utover ordinære møtesaker vurdert de skoglige samarbeidsgruppene arbeid, herunder behovet for komplettering/omstrukturering. Som et resultat av dette er det etablert en samarbeidsgruppe for skoglig økologi. SNS har videre tatt opp til behandling henstillingen i Nordisk handlingsprogram på jord och skogbruksområdet om å overveie hvordan den formelle kontakten mellom SNS og de nasjonale forskningsrådene kan sikres. I 1987 igangsatte SNS arbeid med nytt handlingsprogram for perioden 1988–1993.

Muligheten til å bevilge midler til reiser, møter og seminarer og konferanser anser SNS som ett av sine viktigste instrument når det gjelder å få igang og opprettholde et godt samarbeid i Norden. SNS bevilger midler til slike formål til de 18 samarbeidsgruppene som representerer ulike skoglige kompetanseområder. En av gruppene, nordisk samarbeidsgruppe for høyere skogbruksutdannelse, fikk i 1987 ca. 0,2 mill. NOK til planlegging og gjennomføring av 3 forskerkurs innen skogbruksfag. De øvrige samarbeidsgrupper fikk tilsammen ca. 0,3 mill. NOK til 12 forskjellige aktiviteter.

Gjennomføring av fellesnordiske prosjekter er økonomisk den mest omfattende aktivitet i SNS's virksomhet. I 1987 finansierte SNS 16 flerårige forskningsprosjekter med et samlet beløp på ca. 6 mill. NOK.

Samtlige prosjekter har deltakelse fra 3 eller flere av medlemslandene, og et 30-talls institutter mottok bevilgninger.

Prosjektmidler ble tildelt følgende flerårige prosjekter:

	Bevilgning 1987 (1 000 NOK)
SNS 01 Samspelseffekter mellom gödsling och gallring (1975–89)	160
SNS 23 Näringsämnenas fördelning och dynamik på torvmark under olika klimatförhållanden (1984–87)	516
SNS 24 Övervakning och riskvärdering av barkborreangrepp i granskog (1985–86)	100
SNS 25 Kvalitetsvirke (1983–87)	318
SNS 26 Provenienskrysninger av gran (1985–89)	214
SNS 27 Skogsplantors kvalitet – mätmetoder för sortering i plantskolan (1986–88)	416
SNS 28 Integration av satellitfjärranalysen i skoglig planering (1986–88)	750

	Bevilgning 1987 (1 000 NOK)
SNS 29 Insamling av frø från barrträd i västra Nordamerika för testning i skogliga marginalområden i Norden (1987–88)	300
SNS 30 Rotskader i planteskoler (1987–89)	300
SNS 31 Databehandling og biometri inden for planteforedling (Nordisk biometriprosjekt) (1987–89)	50
NSR 20 Utvikling av metoder og utstyr for vedlikehold og opprustning av skogsbilveger (1983–87)	240
NSR 23 Utnyttjande av givarteknologin inom skogsbruket (1985–87)	382
NSR 24 Markbehandlingsteknik (1985–88)	505
NSR 25 Skogsteknisk forskningsmetodik (1986–88)	494
NSR 26 Røjningsteknik (1986–88)	520
NSR 27 Flerträdsteknik och skonsamma maskiner i första-gallring (1987–89)	750

SNS har inngått en avtale med Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien om utgivelse av Scandinavian Journal of Forest Research for en prøveperiode fram til utgangen av 1988. Formålet med tidsskriftet er bl. a. å gjøre nordisk skogforskning internasjonalt kjent. Tidsskriftet utkom med 4 nr. i 1987 og inneholdt tilsammen 48 vitenskapelige rapporter. Direkte bevilgninger fra SNS til tidsskriftet utgjorde ca. 0,1 mill. NOK i 1987.

4. Planlagt virksomhet 1988

Nordisk Ministerråds bevilgning till SNS for 1988 er:

	(1 000 DKK) Budsjett 1988
Lønn	210
Varer og tjenester	490
Prosjektvirksomhet	8 129
Sum	8 829

SNS har vedtatt å fordele de administrative midlene til sekretariatene for SNS och NSR som følger:

	1 000 DKK		
	SNS	NSR	SUM
Lønn	113	97	210
Varer og tjenester	265	225	490
Sum	378	322	700

SNS har disponert prosjektmidlene som følger:

	(1 000 DKK)	
Prosjektvirksomhet		8 129
Samarbeidsgruppene møter/ekskursjoner/konferanser og andre tilsvarende tiltak innen SNS sitt totale ansvarsområde	813	
2 forskerkurs innen skogbruksfag	150	
Videreføring av 12 igangværende forskningsprosjekter	5 566	
6 nye prosjekter	1 600	
Sum	8 129	8 129

Det er planlagt 5 SNS-konferanser i 1988 innen fagområdene skogøkologi, flerbruk, driftsteknikk og skogøkonomi. Det er planlagt 2 forskerkurs. Ytterligere ett kurs som var planlagt gjennomført i 1988, ble overført til 1989.

Det forelå 7 forskningsprosjektsøknader om nye prosjekter med et samlet søknadsbeløp på ca. 3,3 mill. DKK. Samtlige søknader lå innenfor områder som er høyt prioritert i SNS's handlingsplan for 1985–1989 og søknadene fikk positiv omtale av SNS. Følgende 6 søknader er tildelt bevilgning på tilsammen 1,6 mill. DKK for 1988.

	(1 000 DKK)	
SNS 32 Biologiska, tekniska och ekonomiska förutsättningar för bekämpning av röteangrepp i gran- och tallbestånd med stubb-behandling (1988–90)	200	
SNS 33 Behov och etablering av mykorrhiza i nyplanteringar av skog, speciellt på marker där planter kan ha svårigheter att etablera sig	250	
SNS 34 Tallvednematoden – riskfaktor i nordiskt skogsbruk? Støtte til koordinering av nasjonale prosjekter (1988)	50	
SNS 35 Ungdomsved i gran I. Definitioner og identifikation af ungdomsved i gran (1988–89)	450	

(1 000 DKK)

NSR 28	Seriell kommunikation och funktionsstyrning på skogsmaskiner – en utvärdering av behov, möjligheter och förutsättningar (1988–91)	300
NSR 29	Lövträdsteknik i nordiskt skogsbruk (1988–90)	350

SNS' styre vil i 1988 slutføre arbeidet med nytt handlingsprogram for perioden 1988–1993.

5. Foreslått virksomhet 1989–1991

Skogen i Norden har stor betydning for miljø, landskapsopplevelse, rekreasjon og friluftsliv. Den økonomiske verdien i form av salg av skogsprodukter er betydelig. Antall arbeidsplasser i Norden knyttet til skog og skogindustri med tilhørende ringvirkninger er av størrelsesorden 0,5 millioner årsverk. Skogbruket i Norden er generelt en virksomhet med gode muligheter for økt produksjon og avvirkning. Europa har som helhet et betydelig underskudd på skogsprodukter og er avhengig av import.

SNS er i det nordiske handlingsprogrammet på jord- og skogbruksområdet pålagt å medvirke på områdene genbankvirksomhet på skogbruksområdet, arbeidsfordeling i skogplanteforedlingen og i samarbeid med islandske skogmyndigheter og Nordkalottkomitéens skogbruksgruppe koordinere nordiske proveniensforsøk med skogstrær som kan vokse ved grensen til marginale områder. Disse områder er inndratt i SNS's virksomhet i 1989–1991, de to siste bl. a. i form av forskningsprosjekter.

Det nordiske handlingsprogrammet på jord- og skogbruksområdet vil sammen med SNS's handlingsprogram 1988–1993 danne basis for SNS's virksomhet og prioriteringer.

Behovet for forskningsinnsats på skogbruksområdet vil være betydelig framover. Forskning vil være et nødvendig og viktig virkemiddel for å nå de nasjonale mål en har for skogens og skognæringens rolle i samfunnet. Ved at skogforskningen samarbeider innen Norden vil ressursene utnyttes mer effektivt. Forskningsarbeidet vil være preget av at skogbruket arbeider i et langsiktig perspektiv med fornybare ressurser over store arealer.

Prosjektmidlene til forskningsprosjekter utgjør SNS sitt instrument for å få i stand felles satsinger innen svært høyt prioriterte områder. I perioden 1984–1988 har det på grunn av stram økonomi ikke vært mulig for SNS å opprettholde de prosjektbevilgninger NSR forventet til driftteknisk forskning.

I forhold til 1988 er det for 1989 foreslått en budsjettøkning på ca DKK 100 000 til forskningsprosjekter. I tillegg til fortsatt betydelig støtte til den driftstekniske forskning, er det ønskelig å sette igang nye prosjekter f. eks. innen følgende områder:

– Økt produksjon av skog med sikte på høy kvalitet og markedsverdi
Forskningsprosjekter kan her være aktuelle innenfor feltene:

- Vekstforedling/Bilteknologi
- Treteknologi/Virkesutnyttning
- Skogøkonomi/Markedsanalyser

– Eksterne og interne miljøpåvirkninger på skog.

Både gjennom langtransporterte forurensninger og skognæringens egen virksomhet skjer det en utvikling som kan påvirke skognaturens økologi og skogens langsiktige produksjon.

Det kreves økt forskningsinnsats med sikte på å kunne overvåke utviklingen og klargjøre sammenhengen mellom ulike påvirkningsfaktorer.

Felles nordisk forskningsinnsats kan her være aktuelt innenfor:

- Skogøkologi
- Skoglig vekstlære
- Skogregistrering/Fjernanalyse

– Flerbruk av skog – optimalisering/harmonisering av ulike (bruker) interesser

– Lauvskog i Norden (flersidig prosjekt som omfatter økologi, miljø, produksjon, drift, anvendelse, økonomi)

– Eierstruktur/bruksstruktur i skogbruket – betydning for ressursutnyttelsen

I det nye handlingsprogrammet vil det bli lagt økt vekt på evaluering av forskningsprosjektene.

For at samarbeidsgruppene virksomhet skal drives på en aktiv og tilfredsstillende måte er det budsjettet med DKK 480 000, dvs. ca. 30 000 til hver av gruppene utenom NSR som forventes å ha møte i 1989.

Det er ønskelig å arrangere 3–4 større konferanser i SNS-regi i 1989, aktuelle temaer er bl. a. innen emnene skoglig økologi, skoglig foryngelse under ekstreme forhold, juletrær/pyntegrønt og skogøkonomi. Til dette er det budsjettet med DKK 200 000.

Det er budsjettet med 3 forskerkurs og et budsjett på DKK 300 000 i 1989, kursene er enkeltstående kurs innen emner som er spesielle for skogbruket. Erfaringene de siste årene viser at satsningen på slike forskerkurs har vært vellykket og at det er vel anvendte midler.

Det foreslås etablert en stipendordning i SNS for skogforskere som et supplement til stipendordningen gjennom Nordiske forskerstipendier.

Når det gjelder de administrative oppgavene i sekretariatene i SNS og NSR, ventes de ikke å bli vesentlig endret i omfang eller funksjon. 1. januar 1989 ventes SNS-sekretariatet overført til Finland. Med bakgrunn i tidligere erfaringer og utførte tidsregistreringer er det klart at institusjonene foretar en betydelig subsidiering av sekretariatets drift, men dette vises ikke i regnskapet. De reelle lønnskostnadene for sekretariatholdet går fram av tabell 2. Det er imidlertid ikke budsjettet med økning i lønnsmidler eller varer og tjenester i 1989 utover prisjustering.

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)

Verksamhetsberättelse 1987

Namn och adress

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)
Box 41
S-230 53 Alnarp
Tel.: 040-41 50 00

1. Institutionens uppgift

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB), startade sin verksamhet den 1 januari 1979. NGB har till uppgift att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för Norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl förädlingsmaterial, som ursprungligt material. NGB skall betjäna växtförädlare och andra växtforskare. Ett nära samarbete med dessa präglar verksamheten.

Inlagrat material och dess dokumentation är fritt tillgängligt för envar. Den nordiska genbanken utgör en länk i det europeiska genbanksnätet och ingår i det globala samarbetet. Detta möjliggör ett fritt utbyte av material och dokumentation med andra genbanker och samtidigt ett undvikande av dubbelarbete.

2. Organisation

NGB leds av en styrelse. Varje land utser en medlem och en suppleant. Mandattiden är två år. Ordförande och vice ordförande väljes av och bland styrelsens medlemmar och utgör styrelsens arbetsutskott. Ordförandeskapet cirkulerar mellan styrelsens medlemmar.

Specialister i de enskilda länderna ingår i en rådgivande nämnd för styrelsen. Den rådgivande funktionen förenas ofta med det praktiska genomförandet av genbanksarbetet. Detta har skett genom att samnordiska arbetsgrupper etablerats för de viktigaste växtgrupperna. Medlemmarna i dessa samnordiska arbetsgrupper är nationella specialister för de ifrågakommande växtslagen. När genbanksarbetet planlägges och genomförs under medverkan av dessa samnordiska arbetsgrupper i samarbete med NGB, säkras en koordinerad och avbalanserad nordisk lösning, som samtidigt tillgodoser nationella intressen.

Verksamheten vid NGB ledes av direktören, som till sin hjälp har två avdelningschefer för material respektive information, en konsulent för

förökning/karaktärisering, en konsulent för fröhantering, en tekniker för fröinlagring, en konsulent (halvtid) för databehandling, en byråsekreterare och en intendent (halvtid) för ekonomiförvaltning och personaladministration.

3. Verksamheten 1987

Allmänt:

Verksamheten har i stort följt planerna men inte kunnat realiserats helt då personalsituationen inte varit tillfredsställande. Sekreterare och kamrer lämnade sina tjänster. Den nyinrättade biologtjänsten fick ingen sökande från Norge eller Island där tjänsten utlysts med ambitionen att kunna bredda den nordiska profilen vid NGB. Biträdande föreståndaren blev projektledare för Nordisk Biometriprojekt och lämnade genbanken 1987-07-31.

I avvaktan på NMR-beslut rörande styrelsens framställan om förbättrade löne- och anställningsförhållanden vid NGB har verksamheten upprätthållits genom korttidsanställning och extra hjälp på vakanta tjänster (utom biologtjänsten).

Den reducerade verksamheten har först och främst gått ut över in situ bevarande, information, arkiv- och biblioteksfunktionerna.

Styrelse och arbetsutskott

Styrelsen har haft följande sammansättning under året:

H. Skog	DK
S. Andersen	DK
T. Tomasson	I ordf.
O. Hansson	I
L. R. Hansen	N v. ordf.
A. Wold	N
L. Kåhre	S
A. Bexell	S
E. Kivi	SF
O. Rekola	SF

Styrelsen har hållit följande möten:

19–20/3 på NGB

24–26/8 i Danmark

Styrelsens arbetsutskott bestående av dess ordförande och vice ordförande har hållit följande möten:

2/2 på NGB

8–9/7 i Island

27–28/10 på NGB

21/12 per capsulam

Utvärdering av NGB

1986 lät styrelsen genomföra en utvärdering av NGB. Flera av rapportens rekommendationer har genomförts av styrelsen, övriga är under bearbetning. Sålunda har styrelsen etablerat ett arbetsutskott, upprättat förslag till ny organisationsplan för NGB, utarbetat nya arbetsbeskrivningar för NGB:s tjänstemän samt föreslagit ändringar av NGB:s stadga. Upprättade förslag har godtagits av NEJS och fastställts av NMR (Samarbetsministrarna) 1987-11-10. Arbetet med långtidsplan - 25 års - för genbankens verksamhet har inletts.

Utvärdering av BIRS

Då utvecklingen av NGB:s informationssystem BIRS (Biological Information Retrieval System) var avslutad, beslöt styrelsen låta utföra en evaluering av systemet. För denna evaluering tillkallades organisationsdirektör Göran Lindeberg, Statskontoret, Sverige, avdelningsbestyrer Kristian Kristensen, Statens Planteavlsvorsøg, Danmark, professor Kåre Ringlund, N.L.H., Norge. Gruppen avgav sin rapport 1987-12-18. Rapporten kommer att behandlas på styrelsemötet 1988-01-25-26.

Samnordiska arbetsgrupper

Följande arbetsgruppsmöten har hållits:

Frukt och bär	Ås	16-17 mars 1987
Grönskaer	ÅS	26-27 mars 1987
Vallväxter	Löken	1-2 september 1987
Potatis	Tjötta	3-4 september 1987
Krydd- och läkeväxter	NGB	9 november 1987

Möte med arbetsgruppen stråsåd var planerat för december månad men kommer att hållas 7 januari 1988. Möten i övriga arbetsgrupper var planerade men har av olika skäl flyttats till nästa år.

Fröhantering: Eva Hagen

INLAGRING:

Inlagring av frömaterial har skett av följande:

Ca. 5 500 kornmutanter från Svalöv har inlagrats temporärt. Registrering av den biologiska informationen för detta material pågår. Först då denna avslutats kan en bedömning om materialets framtida status ske. Totalt har nu omkring 9 000 prov av kornmutanter överförts till NGB ifrån Svalöv.

Till NGB har under 1987 inkommit och inlagrats ca 600 prov av bl. a. svenska vetesorter från Svalöv AB, vildarter av *Hordeum* från Institutionen för växtförädling, SLU, Svalöv, vallväxter ifrån SFL, Danmark (nytt frömaterial av tidigare inlagrade sorter med låg grobarhet) och Norge - från SF Löken, SF Holt.

Av ärter har inlagrats dels efter förökning 1986, dels tidigare inkommet material ca 1 300 prov.

Till säkerhetslagret på Svalbard har skickats omkring 1 300 prov, 18 trälådor.

FÖRÖKNING/FÖRYNGRING:

Förökning av ca 200 ärtlinjer har skett vid Weibullsholm, Landskrona. Resultatet blev relativt dåligt p. g. a. ogynnsam väderlek under sommaren. Endast ett fåtal ärtlinjer har utsåts i föryngring.

I Borg på Öland förfogar NGB över mark för att kunna tillgodose behovet av föryngring/förökning av i denna miljö anpassat lokalmaterial. Under 1987 har ett mindre antal accessioner såtts ut: vete, lin, fårsvingel och korn.

KARAKTÄRISERING:

I Finland, Statens Frökontroll, har omkring 60 lokalsorter av rödklöver/rödklöver+timotej vilka insamlats i landet 1980–1983 såtts ut för sortidentifiering.

TESTNING:

Totalt har under 1987 analyser med avseende på grobarheten utförts på 318 accessioner. Testerna har gjorts vid statens utsädeskontroll i St Råby.

Resultat:

nyinkomna fröprov (148)

<75 %	1 st
>75 % <90 %	17 st
>90 %	130 st

Återtestning av inlagrade accessioner (170)

<65 %	30 st
<70 %	39 st
>75 % <90 %	88 st
>90 %	28 st

FRÖDISTRIBUTION:

Under året har till NGB kommit 65 förfrågningar rörande frömaterial. Dessa härrör ifrån alla världsdelar och den geografiska spridningen fördelar sig enligt följande:

Norden	26
övriga Europa	22
Nordamerika	3
Sydamerika	1

Asien	5
Afrika	2
Australien	6
Förfrågningar angående	
kollektionen av arter	22
kollektionen av kornmutanter	3
forskning om alternativgrödor	3
museala ändamål, forntidsbyar, hem- bygdsföreningar o. dyl.	6
ingen förexpeditering	4

Exempel:

Omnämns bör en ökad kontakt med Australia Winter Cereals Collection, 4 förfrågningar, främst vete och kornlinjer.

Frömaterial har införskaffats för provodling av olika leguminosor och gräs, för ett norskfinsierat jordbruksprojekt i Mali (Västafrika), ca 75 prov.

Ett urval av nordiska sorter av korn och vete har skickats till UNDP, Nigeria, för utvärdering under lokala förhållanden i landet.

Till ett projekt vid SLU, Institutionen för växtförädling, rörande undersökning av lämpliga mellangrödor, i syfte att minska urlakningen av näringsämnen, har ett omfattande material inskaffats från ett stort antal institutioner och genbanker i världen. Sammanlagt har 575 prov skickats från/eller förmedlats genom NGB för detta projekt.

Totalt har omkring 1 700 prov skickats från NGB under året.

MÖTEN OCH KONFERENSER:

Ulf Johansson:

Posters vid Potatismöte, augusti, Danmark

Skansens potatisutställning, september

Julita potatisutställning, september

Eva Hagen:

Polen, utbyte med Polska Vetenskapsakademien, främst studier i frögro-
ning av vedartade växter/träd 870501–870515

EUCARPIA – workshop "Evaluation of Genetic Resources for Industrial Purposes, Braunschweig (BRD) 870623–870624

"Canada and the Nordic countries", Lund (S) 870811–870814

Personal för fröhantering under 1987:

Eva Hagen	870101–871130	100 % tjänstgöring
	from 871201	75 %
Ulf Johansson	870101–870530	80 %
	870601–870831	100 %
	870901–871231	80 %

Eva Johansson	870407-871231	80 %
Kerstin Kjellqvist	870601-870630	100 %
Ylva Blixt	870701-870731	100 %

Databehandling: Gullan Rydström/Aune Kurki

Systemutveckling

Slutjusteringar, uppdateringar och test av samtliga faciliteter i BIRS har företagits under 1987. Speciellt bör nämnas "Utility" funktionerna lagerstyrning, översikt av databaser, klassificering av descriptorer, kommunikations- och härstamningsprogrammen.

För utbyte av genbanksinformation har "Exchange" filer inrättats enligt ECP/GR beslut 1984.

Vidare har en "Quick Reference" funktion inrättats, som ger BIRS användaren vägledning direkt på bildskärmen.

Rapportgeneratoren har vidareutvecklats och ger nu möjlighet att producera utskrifter med rubrikblad och lista över definitioner för descriptorer/variabler inkluderade i en rapport.

NGB och Dansk EDB-Logik A/S har avslutat och godkänt utvecklingen av datasystemet BIRS genom undertecknande av referat från avslutande möte mellan parterna 87-07-17 och 87-07-24.

Systemdokumentation

Handledning "User Guide", för BIRS förelåg färdig i maj 1987; upplaga 100 ex. Kursdeltagare och övriga användare har erhållit handledningen. Uppdaterad och reviderad version beräknas färdig februari 1988.

Nordisk Databas, korn

Inför stråsådesmötet 88-01-07 förberedes ett nytt utkast till Nordisk Databas för korn.

Utbyte av NGB:s mikrodatorer och konvertering av data

NGB:s mikrodatorer "NGB IRS-83" har under 1987 ersatts av IBM-kompatibla KLONE-PC anläggningar; NGB har en "NGB IRS-83" kvar för att fullgöra sina uppgifter i anslutning till ECP/GR samarbetet.

5 av KLONE-PC anläggningarna har kompletterats med harddisk-kort och NGB förfogar därmed över 7 stk mikrodatorer med harddisk; kapacitet 10-30 MB.

Alla NGB:s databaser är konverterade till IBM-format samt kontrollerade med hjälp av programmet "CHECK DATA ENTRIES".

BIRS distribution

BIRS disponeras för närvarande av ca 30 föreläsare/forskare i Norden.

Dataregistrering

Dataregistrering i de nordiska länderna fortsätter. Nya databaser definierades samt existerande kompletterades och uppdaterades. Under 1987 har registrerats bl. a.: havre, vete och oljeväxter vid Svalöf AB, Vallväxter vid S.F., Löken i Norge, svenskt grönsaksmaterial och korn i Danmark, äpple och lantbruksväxter i Finland. Registrering av kornmutanter fortsätter vid Svalöf AB.

NGB:s databaser säkerhetskopieras med vissa tidsintervall och bevaras på NGB som disketter.

''Översikter''

Under hösten producerades översikter av NGB:s alla nationella databaser. I dem framgår vilka deskriptorer som är använda samt deras utfyllnadsgrad. Samtidigt utskrevs definitionslistor (deskriptorlistor) på samtliga databaser för arkivering. Program CLASS i BIRS användes för att klassificera data registrerade under deskriptor ''GENETIC ORIGIN''.

Nordisk Databas, korn

Inför stråsädesmöötet 88-01-07 förberedes ett nytt utkast till Nordisk Databas för korn.

Utbyte av NGB:s mikrodatorer och konvertering av data

NGB:s mikrodatorer ''NGB IRS-83'' har under 1987 ersatts av IBM-kompatibla KLONE-PC anläggningar; NGB har en ''NGB IRS-83'' kvar för att fullgöra sina uppgifter ianslutning till ECP/GR samarbetet.

5 av KLONE-PC anläggningarna har kompletterats med harddisk-kort och NGB förfogar därmed över 7 stk mikrodatorer med harddisk; kapacitet 10-30 MB.

Alla NGB:s databaser är konverterade till IBM-format samt kontrollerade med hjälp av programmet ''CHECK DATA ENTRIES''.

BIRS distribution

BIRS disponeras för närvarande av ca 30 föreläsare/forskare i Norden.

Kursverksamhet

1. DOS-KURS

Vid en 1-dagarskurs på NGB 87-03-31 gavs tillfälle för anställda vid NGB att få en kort introduktion till användningen av operativ-systemet DOS. Kursledare: F.Mortensen, Dansk EDB-Logik A/S.

2. GRUNDKURS I ANVÄNDNING AV DATASYSTEMET BIRS

NGB anordnade under tiden 87-05-18--22 en grundkurs i utnyttjande av BIRS. Kursdeltagarna, 10 stk, var föreläsare/forskare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

3. PÅBYGGNADSKURS I ANVÄNDNING AV DATASYSTEMET BIRS

NGB anordnade under tiden 87-05-25--27 kurs för mer avancerad användning av BIRS. Kursdeltagarna, 20 stk, var föreläsare/forskare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. 7 av deltagarna deltog också i grundkursen, se ovan.

4. INTERNATIONELL KURS I GENBANKSTEKNOLOGI

NGB och Den Kongelige Veterinär- og Landbohøjskole, Danmark, genomförde 1987-06-10--7-25 en kurs i genbanksteknologi för 15 kursdeltagare; 14 från Östafrika, 1 från Jugoslavien. Kursen finansierades av DANIDA. Kursdeltagarna tillbringade ca 3 veckor vid NGB för att studera databehandling, fröhantering m. m.

ECP/GR

Prunus "European Data Base", är uppdaterad och delad i 6 växtslagsvisa databaser, som distribuerades till ECP/GR koordinatörer i rapportform under november. Data kommer att levereras som IBM-disketter.

NGB har konverterat ECP/GR och IBPGR-databaser från disketter och magnetband till disketter, IBM-format.

Övrigt

AK deltagit i Nordisk språkkurs i Kungälv 20-24.9.1987. GR deltagit i akademisk 10 poängskurs i ADB vid Lunds Universitet – kvällskurs.

Möte med Dansk EDB-Logik A/S, 30/1, 1/4, 28/4, 27/5, 17/7, 24/7

Möte med Evalueringsgruppen, BIRS, 1/9, 5/11.

Möte med J. Konopka, IBPGR, 6/10.

Möte med P. Perret, IBPGR, 22–23/10.

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1986	1987		
		Budget	Bokslut	Avvikelse
1 Löner	–	1 543'		
		–65'*		
		1 478'	1 478'	± 0
11 Varor o tjänster	–	797'		
		+65'		
		+75'**		
		937'	937'	± 0
21 Projekt	406'	1 039'	1 241'	+204'
Summa	406'	3 454'	3 656'	204'
Överföres till 1988				204'

* Överfört till post 11 "Varor och tjänster"

** Disponering ur 1986 års ränteintäkt

Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

Verksamhetsberättelse 1987

A. Namn och adress

Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
Finländska delegationen
Jord- och skogsbruksministeriet
Avdelningen för fiske och jakt
Regeringsgatan 3 A
00170 Helsingfors 17

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna, Grönland och Åland

D. Mål

Utbyte av information och erfarenheter i samband med nationella och internationella fiskerifrågor.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktorganets presidie- och sekretariatsfunktioner har skötts indelat i tvåårsperioder. Uppgifterna ankommer på det land, där följande nordiska fiskerikonferens kommer att ordnas. Finland har mandat under åren 1987 och 1988. Mötena cirkulerar enligt turordning och sammankallas av presidiet i samråd med värdlandet.

2. Styrelsens sammansättning

Kontaktorganets nationella delegationer består enligt grundstadgan av envar fyra medlemmar (två från fiskeriförvaltningen, två från fiskerinäringen) med varsin suppleant.

3. Personal

Kontaktorganet har inga permanenta funktionärer.

F. Verksamhet

Kontaktorganet har under år 1987 sammanträtt till två möten. Det första hölls i Svolvær, Norge, den 18 mars och det andra i Pargas, Finland den 20 oktober.

Vid det första mötet lämnades skriftliga rapporter om fisket i de nordiska länderna under år 1986.

Vid båda mötena har aktuella fiskeregleringsföretag samt kvotförhandlingar rapporterats och diskuterats. Härvid har en regional uppdelning skett i större havsområden.

Vid båda mötena behandlades kontrollen av fiskeregleringar och likaså prissättning och marknadsföring av fisk och fiskprodukter samt vid det första mötet även nationell lagstiftning om fisk och fiskprodukter. På båda mötenas program stod föreningen av havsmiljön. Förvaltningen av bestånden av sälar och valar ägnades vid båda mötena en ingående diskussion.

Verksamheten inom de internationella organisationerna inom fiskeripolitiken samt EG har också dryftats.

Enligt tidigare kutym behandlade kontaktorganet vid båda mötena arrangemangen för följande nordiska fiskerikonferens (sommaren 1988 i Finland).

G. Framtidsplaner

De flesta frågor nämnda ovan i avsnitt F. leder till uppföljning vid senare sammankomster. Direkta framtidsplaner uppgjordes inte under år 1987. En viss anpassning skedde till verksamheten inom Nordiska ämbetsmannakommittén för fiskerifrågor (NEF), som inlett sin verksamhet under år 1986.

H. Finansiering

Kontaktorganet disponerar inte gemensamma medel.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användning av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

(Meddelandet, se C 1, s. 1415)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

(Meddelandet, se C 1, s. 1474)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
2. att intensifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

(Meddelandet, se C 1, s. 1553)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

(Meddelandet, se C 1, s. 1460

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2224)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten.

Utskottet har vid flera tillfällen påpekat, att ungdomens arbetslöshet måste ges en särskild prioritet då den innebär stora risker både för individ och samhälle.

Utskottet har därför med tillfredsställelse följt ministerrådets projekt-samarbete, t. ex. ungdomsgarantiförsöken i fyra lokalområden och SKOL-ARB-projektet, som skall följas upp med en handbok för vägledare. Ett projekt om nya sätt att bekämpa ungdomsarbetslösheten har ingått i handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning "Norden i växt". Utskottet har i anslutning till handlingsplanen framhållit, att en realistisk lösning på sikt endast kan åstadkommas genom att ungdomarna bereds fast avlönad anställning och vill även erinra om den i samarbetsprogrammet uttalade målsättningen att upprätthålla och vidareutveckla den gemensamma nordiska arbetsmarknaden som ett realistiskt komplement till de nationella marknaderna för arbetssökande. Ungdomen med sin större rörlighet borde kunna dra särskilt nytta av den nordiska arbetsmarknaden. Utskottet noterar i ministerrådets berättelse en fortsatt nedgång av ungdomsarbetslösheten.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 28/1981 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* införa likaratade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig åga eller annan kränkande behandling av barn,
2. *att* samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt
3. *att* särskilt beakta de handikappade barnens situation.

(Meddelandet, se C 1, s. 1490

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2226)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående barns miljö

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö.

Av de senaste årens meddelanden om rekommendationen framgår, att lagstiftning mot aga funnits i Sverige sedan 1979 och efter rekommendationens tillkomst införts i Danmark, Finland och Norge. Insatser beträffande handikappade barn sker både i flera av de nordiska länderna och samnordiskt i Nordiska hälsovårdshögskolans regi. I meddelandena har även redogjorts för en rad åtgärder i de nordiska länderna på föräldrautbildningens område. Utskottet föreslår till sessionen en rekommendation med anledning av medlemsförslag (A 832/s) om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitik. Mot bakgrund härav anser utskottet det ej erforderligt att ytterligare följa denna rekommendation och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 10/1982 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (s)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska ministerrådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1490)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2228)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående internationell konvention om barnens rättigheter

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter.

Ministerrådet redovisar i de senaste årens meddelanden de nordiska regeringarnas samarbete inom FN:s kommission för mänskliga rättigheter. En andra reviderad version av en konvention om barns rättigheter föreligger och skall via kommissionen och ECOSOC föreläggas FN:s generalförsamling 1989. Rekommendationen är sålunda på väg att uppfyllas.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 11/1982 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (s)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystem samt
2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.

(Meddelandet, se C 1, s. 1490

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2230)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående epidemiologiskt bevakningssystem

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem.

Ministerrådet har i tidigare meddelanden redogjort för nordiskt samarbete i form av informations- och erfarenhetsutbyte gällande redan etablerade system inom ramen för Nordiska medicinalstatistikkommitténs (NOMESKO) arbetsgrupp för medicinsk födelseregistrering samt de nordiska cancerregistrens samarbetsorgan.

Utskottet noterade 1987 att rekommendationen behandlades endast av socialpolitiska kommittén och erinrade om att rekommendationen syftade till en samordning av hälso- och miljösektorerna. Ministerrådet meddelar nu, att utgångspunkterna för en nordisk miljöprovbanks eller något slags nordiskt bevakningssystem diskuterades inom hälso- och miljösektorerna. Man har därvid enats om att det finns ett visst behov för samordnade undersökningar av den epidemiologiska situationen. Dessa bör kunna ligga till grund för en ev. etablering av större bevakningssystem än de databaser som redan förekommer i länderna.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1982 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 3/1983 angående vilt-
olyckor i vägtrafiken**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att utföra en översyn av genomförd forskning om viltolyckor i vägtrafiken i syfte att koordinera och systematisera information om resultaten av den forskning som har genomförts.

(Meddelandet, se C 1, s. 1561

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s.2232)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående viltolyckor i trafiken

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att

1. organisera ett tvärvetenskapligt samarbete för att pröva olika kombinationer av åtgärder i syfte att reducera viltolyckor
2. stödja forskning om olika åtgärders effektivitet för att begränsa viltolyckor
3. stödja produktutvecklingen, vars syfte är att begränsa viltolyckor.

Enligt meddelandet har Nordiska trafiksäkerhetsrådet låtit utföra en utredning enligt rekommendationens syfte samt hållit ett seminarium i frågan. Rapport från seminariet har publicerats.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

- att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 3/1983 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1983 angående video- gram med nordiska TV-program och filmer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att vidta åtgärder för att åstadkomma överenskommelse med upphovs-
männens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till video-
gram med nordiska TV-program och filmer.

(Meddelandet, se C 1, s. 1416)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att ge ett aktivt stöd i strävandena för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen.

(Meddelandet, se C 1, s. 1517

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2235)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen.

Av det om rekommendationen avgivna meddelandet framgår att ministerrådet för sin del anser att rekommendationens syfte är uppfyllt bl. a. genom att skärpta fredningsregler införts för isbjörn och havsfågel. Vidare har en rad forskningsprojekt igångsatts i Grönland, bl. a. beståndsvärderingar av valar, valrossar, isbjörnar och sillgrisslor samt uppärbetning av databas över levande resurser. Med hänsyn till att rekommendationens yrkande till sin formulering är mycket allmänt och ej tidsbegränsat och att forskningsprojekt pågår kring sambanden mellan sälarna och det marina ekosystemet i de norra havsområdena finner utskottet att dessa miljöfrågor i avsevärd utsträckning kan följas i samband med denna rekommendation.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 23/1983 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1983 angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för de psoriasis sjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnader för denna vårdform.

(Meddelandet, se C 1, s. 1491)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande och att detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

(Meddelandet, se C 1, s. 1491)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1984 angående beräkning av naturresurser

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en gemensam beskrivningsmodell för naturresurser.

(Meddelandet, se C 1, s. 1517)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att låta utarbeta ett handlingsprogram för läkemedelsregistrering.

(Meddelandet, se C 1, s. 1492

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2240)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering. Av de om rekommendationen avgivna meddelandena tidigare år har framgått att ministerrådet för sin del anser att det ej funnits förutsättningar för ett ömsesidigt godkännande av registreringar av läkemedel. En av utskottets medlemmar ställde en fråga till ministerrådet vid rådets 35:e session. Av svaret framgick att man med hänsyn till "olika läkemedelspolitiska värderingar" ej ville uppge den nationella beslutanderätten om själva registreringen, men att läkemedelsnämnden skulle öka sina harmoniseringsinsatser. Nämndens ordförande och generalsekreterare framhöll vid utskottets möte i februari 1988 att förutsättningar saknades att tillmötesgå önskemålet om en handlingsplan.

Ministerrådet anser att huvudsyftet med rekommendationen nåtts genom nämndens harmoniseringsarbete. Utskottet finner mot bakgrund härav, att ytterligare åtgärder från rådets sida med anledning av rekommendationen ej är motiverade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 12/1984 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homsexuellas mänskliga rättigheter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer de nordiske landes regeringer til inden for FN og andre internationale organer at samarbejde i spørgsmål, som berører homoseksuelles menneskerettigheder, med henblik på at hindre diskriminering.

(Meddelandet, se C 1, s. 1354)

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2242)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående arbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter

Til Juridisk Udvalg er henvist den af de nordiske landes regeringer til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 18/1984 om samarbejde inden for FN og andre internationale organer vedrørende homoseksuelles menneskerettigheder.

Det fremgår af meddelelsen, at ingen af de nordiske lande inden for rammen for det internationale arbejde for menneskerettigheder har taget nogle initiativer, som specifikt tager sigte på de homoseksuelles situation. Det anføres, at det sandsynligvis ikke ville have været muligt isoleret at opføre spørgsmålet om de homoseksuelles retsstilling på dagsorden i internationale organer, og endnu mindre at nå frem til aftaler, som specifikt tager sigte på homoseksuelles rettigheder.

Samtidig anføres det, at regeringerne hver for sig i organer, hvor man bedømmer det som meningsfuldt, er parat til at tage disse spørgsmål op i taler og indlæg. Ligeledes erklærer man sig parat til at reagere, hvis der skulle opstå situationer, hvor specielt rettede initiativer er påkrævet og kan give resultater.

De nordiske landes regeringer mener hermed, at rekommandationen har fået så udtømmende en behandling, som forudsætningerne tillader, og foreslår derfor, at den afskrives.

Juridisk Udvalg oplyste i sin betænkning over meddelelsen til 36. session, at man havde haft samråd med repræsentanter for Nordisk Råd for Homoseksuelle (NRH), der bl. a. berettede om forfølgelser af homoseksuelle kvinder i Peru og om diskriminerende lovgivning i England, Østrig og Irland.

På denne baggrund udtalte udvalget som sin opfattelse, at de nordiske lande i fællesskab bør arbejde for en sikring af de homoseksuelles menneskerettigheder både i FN, i Europarådet og for Danmarks vedkommende ligeledes i EF.

Nordisk Råd for Homoseksuelle er efter opfordring fra Juridisk Udvalg fremkommet med to konkrete forslag, som NRH mener, vil gavne de homoseksuelles retsstilling internationalt.

Det drejer sig om følgende:

1. Konsultativ status i Europarådet for ILGA (International Lesbian and Gay Association).
2. Revidering af Europarådets konvention om menneskerettigheder.

Med hensyn til det første forslag har NRH oplyst, at der siden slutningen af 1970'erne har været et internationalt samarbejde mellem forskellige organisationer for homoseksuelles rettigheder, inden for rammerne af

ILGA. Det nordiske engagement inden for ILGA er stort. F.eks. har organisationens informationssekretariat siden 1982 været i Sverige.

ILGA har stor betydning både med hensyn til at støtte organisationer i lande, hvor situationen for homoseksuelle er svær, og med hensyn til at formidle kendskab om forskellige landes indstilling til homoseksuelle. Ikke mindst ILGAs årsbøger opfylder en unik funktion.

I den kommende tid har ILGA til hensigt at søge om såkaldt konsultativ status hos Europarådet i lighed med andre organisationer. Hvis dette bevilges, indebærer det bl.a., at ILGA kan blive remissinstans til Europarådet i spørgsmål, som vedrører homoseksuelle, og at ILGA desuden får kontinuerlig information om Europarådets aktiviteter. Dette vil være afgørende for, at ILGA vil kunne intensivere sit arbejde for at forbedre de homoseksuelles situation i forskellige lande.

NRH mener at vide, at den norske regering har besluttet at støtte en ansøgning fra ILGA om konsultativ status. Det er vigtigt, at også de øvrige nordiske lande bakker en sådan beslutning op.

Med hensyn til punkt 2 har NRH oplyst, at homoseksuelle, der forfølges i deres hjemlande på grund af deres homoseksualitet, i dag ikke får nogen beskyttelse ifølge Europarådets konvention om menneskerettigheder. I den forbindelse gør NRH opmærksom på, at man fortsat kan straffes med op til livstidsfængsel i republikken Irland for homoseksuelle handlinger.

Ifølge NRHs opfattelse er det af afgørende betydning, at den aktuelle konvention omgående ændres. Dette ville være helt i overensstemmelse med såvel Nordisk Råds som Europarådets egne udtalelser, påpeges det af NRH.

På denne baggrund henstiller Juridisk Udvalg til de nordiske landes regeringer at arbejde for ovennævnte to forslag i Europarådet og indstiller, at nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 18/1984 til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Ashbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast tillställa rådet en sammanställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik för att skapa underlag för framtida överväganden om ytterligare harmonisering av transportpolitiken i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1554

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s.2245)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

att snarast tillstålla rådet en sammanställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik för att skapa underlag för framtida överväganden om ytterligare harmonisering av transportpolitiken i Norden.

Enligt meddelandet har ministerrådet publicerat rapporten "Transportpolitiken i Norden". Rapporten har ställts till kommunikationsutskottets förfogande. Som framgick av utskottets möten under 1988 både med ministerrådet/trafikministrarna samt med NÄT, fortsätter arbetet med harmonisering av den nordiska transportpolitiken som en fas i strävandet att skapa en stark nordisk transportmarknad innan EG:s åtgärder inom området träder i kraft.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 19/1984 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer
å innføre økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for
eget bruk i forbindelse med reiser.

(Meddelandet, se C 1, s. 1610)

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2247)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa

Udvalgets indstilling

Det fremgår af ministerrådets meddelelse at der reelt ikke er sket nogen fremskridt på det konkrete område: forøgelse og harmonisering af beløbsgrænserne ved indførelse af varer til eget forbrug. Det fremgår imidlertid også af meddelelsen, at arbejdet med at etablere Norden som hjemmemarked går fremad og at en række initiativer er igang i form af afvikling af handelshindringer, økonomisk handlingsplan og tilpasninger til EF's indre marked.

Udvalget finder fortsat at forhøjede og harmoniserede beløbsgrænser ville kunna styrke de nordiske forbrugeres muligheder for at benytte Norden som hjemmemarked, men tager på baggrund af de øvrige initiativer til efterretning at ministerrådet og de nationale regeringer kun har taget begrænsede initiativer som følge af rekommandationen.

Udvalget foreslår således at Nordisk Råd afskriver rekommandationen.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Porsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart:

2. att verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande internationellt i frågor av gemensamt nordiskt intresse inom handelssjöfarten

3. att utreda behovet av ett gemensamt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor.

(Meddelandet, se C 1, 1354

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s.2249)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete om handelssjöfarten

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete med handelssjöfarten.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

1. att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart.

2. att verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande internationellt i frågor av gemensamt nordiskt intresse inom handelssjöfarten.

3. att upprätta ett gemensamt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor.

Vid utskottets möte med NÅT i maj 1988 konstaterades att det knappast fanns underlag för att få fram rekommendationens syfte med undantag för det sjöfartstekniska samarbetet. Enligt meddelandet pågår arbetet med rekommendationens punkt 1. Kommunikationsutskottet anser därför att rekommendationens punkter 2 och 3 kan avskrivas.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser punkterna 2 och 3 i rekommendation nr 9/1985 för rådets del slutbehandlade.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønnerby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1985 angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för att utöka och fördjupa det nordiska stoffet i
läromedel och läroplaner.

(Meddelandet, se C 1, s. 1434)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att utforma ett enhetligt system för ersättning till kommuner för specialutbildning av elever från annat nordiskt land.

(Meddelandet, se C 1, s. 1434)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa bör kunna utformas på den nordiska arbetsmarknaden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1460)

Meddelande**om rekommendation nr 22/1985 angående åtgärder mot drogmissbruk i trafiken**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a) låta utreda omfattningen av drogproblemet i trafiken i de nordiska länderna, samt
- b) utveckla metoder som ger möjligheter för snabb och effektiv analys av förekomsten i organismen av narkotika såsom cannabis och andra medel som verkar på det centrala nervsystemet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1492)

BILAGA**Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot rusmedelsmissbruk i trafiken**

(Se sak E 11, s. 2435)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att fastställa en handlingsplan mot narkotika, i enlighet med minister-
rådsförslag B 57/s och med beaktande av de synpunkter som framförts av
social- och miljöutskottet.*

(Meddelandet, se C 1 s. 1492)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genom en parlamentariskt förankrad kommitté utreda möjligheterna för en mer omfattande harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på miljöskyddsområdet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1518)

BILAGA

Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av den nordiska miljöskyddslagstiftningen

(Se sak E 13, s. 2437)

Meddelande

om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådets presidium anmodar Nordiska ministerrådet

att under en försöksperiod åren 1987–1990 genomföra ett radio- och TV-samarbete via satelliten Tele-X utgående från ministerrådets förslag B 61/k och med beaktande av de synpunkter som framförs av kulturutskottet i utskottets betänkande över ministerrådsförslaget,

att verka för ett danskt deltagande i samarbetet.

att i skyndsam ordning fastställa hur programservicen till och från Island skall ske och att ange en nordisk kostnadsram för detta utbyte, och

att i god tid före försöksperiodens utgång till Nordiska rådet avge förslag om ett fortsatt nordiskt radio- och TV-samarbete.

(Meddelandet, se C 1, s. 1417)

Kulturutskottets betänkande över meddelandena om framställningarna 1/1986/k och 1/1988/k, se s. 2257)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om framställning angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden samt meddelandet om framställning 1/1988 angående radio- och TV-samarbetet i Norden

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 37:e session avgivna meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat TV-samarbete i Norden och framställning nr 1/1988 angående radio- och TV-samarbetet i Norden.

Utskottet konstaterar att ministerrådet har ansett att programmässiga, tekniska och ekonomiska förutsättningar inte föreligger för att nå en uppslutning kring etablerandet av ett permanent utbyte av nordiska TV-program via direktsändande satellit. Ministerrådet framhåller att mot denna bakgrund finns ingen anledning att påbörja den treåriga försöksverksamheten med användning av satelliten som beslutats år 1985. Utskottet uttalar sin förvåning över att ministerrådet konstaterar att syftet med rekommendationerna härmed har uppnåtts. Utskottet understryker att avsikten med rekommendationerna ingalunda förverkligats med detta beslut men mot dess bakgrund anser utskottet att det inte längre föreligger några skäl att kvarhålla rekommendationerna på rådets dagordning, och föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser framställningarna nr 1/1986 och nr 1/1988 för rådets del slutbehandlade.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Rynnänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reinulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att låta utreda möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare.

(Meddelandet, se C 1, s. 1460)

Meddelande**om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fullfölja utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" genom att

a) harmonisera reglerna om tillträde till offentliga tjänster i riktning mot likställighet för nordiska medborgare,

b) utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1379)

BILAGA**Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordbors rättigheter**

(Se sak E 20, s. 2444)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1986 angående sysselsättning för ungdom inom kultursektorn

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med amt/fylken/län och berörda organisationer genomföra ett erfarenhetsutbyte om de olika åtgärder och projekt som utförs på lokalt och regionalt plan för att skapa sysselsättning för ungdom inom kultursektorn, samt

2. ta initiativ till och stödja tidsbegränsade nätverksprojekt på lokal och regional nivå syftande till att engagera arbetslös ungdom inom kultursektorn.

(Meddelandet, se C 1, s. 1461)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1986 angående skydd för älvar på Nordkalotten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

att låta utföra erforderliga utredningar för att åstadkomma ett gemensamt skydd för Tana-, Torne- m. fl. älvar av gemensamt intresse på Nordkalotten.

(Meddelandet, se C 1, s. 1518)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att låta utreda möjligheterna att inrätta ett nordiskt rehabiliterings-,
informations- och forskningscenter för funktionshämjade på Nordkalot-*
ten.

(Meddelandet, se C 1, s. 1493

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelan-
det, se s. 2263)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående center för handikappade på Nordkalotten

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten.

Av de om rekommendationen de två senaste åren avgivna meddelandena framgår att ministerrådet för sin del anser att det inte finns grundlag för att inrätta ett särskilt center för handikappade på Nordkalotten. Det hänvisas till en arbetsgrupp som föreslagit att eventuella stödmedel istället bör användas till att förbättra förutsättningarna för redan existerande rehabiliteringsanläggningar.

Social- och miljöutskottet konstaterar sålunda att syftet med rekommendationen ej synes möjligt att uppnå, och finner att ytterligare åtgärder från rådets sida är påkallade.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1986 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att yrka för att blyfri bensin snabbt blir tillgänglig i alla delar av de nordiska länderna, samt att överväga att genom prispolitiska åtgärder gynna försäljning av blyfri bensin.

(Meddelandet, se C 1, s. 1519)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för enhetliga regler beträffande utformning och montering av tilläggsbromsljus på bilar.

(Meddelandet, se C 1, s. 1561

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s.2266)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående till- läggsbromsljus på bilar

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att verka för enhetliga regler beträffande utformning och montering av tilläggsbromsljus på bilar.

Enligt meddelandet är högt placerade tilläggsbromsljus nu tillåtet i samtliga nordiska länder. I ett flertal av länderna är även två högt placerade tilläggsbromsljus tillåtna.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 17/1986 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna och konsekvenserna av att i Norden införa låsningsfria bromssystem i bilar.

(Meddelandet, se C 1, s. 1562)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att trafikundervisning i samband med cykling stimuleras i undervisningen i grundskolan och att informationskampanjer arrangeras i skolorna och informationsmedierna inför varje cyklingssäsong i syfte att öka cyklisternas kännedom om trafikreglerna och särskilt för att minska antalet korsningsolyckor samt

2. att stödja utvecklandet av lämpliga cykelhjälmars samt att främja deras bruk med speciell hänsyn till de ungas behov.

(Meddelandet, se C 1, s. 1562

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s.2269)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående ökad trygghet för cyklister i Norden

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att trafikundervisning i samband med cykling stimuleras i undervisningen i grundskolan och att informationskampanjer arrangeras i skolorna och informationsmedierna inför varje cyklingsäsong i syfte att öka cyklisternas kännedom om trafikreglerna och särskilt för att minska antalet korsningsolyckor, samt

2. att stödja utvecklandet av lämpliga cykelhjälmarna samt att främja deras bruk med speciell hänsyn till de ungas behov.

Enligt meddelandet har Nordiskt trafiksäkerhetsråd använt de kanaler som står till förfogande för att främja rekommendationens syfte. Utskottet noterar att arbetet med utvecklandet av lämpliga säkerhets hjälmarna för cyklister pågår.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 19/1986 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Søndersby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1986 angående data- teknologin i regionalpolitiken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. å intensivere kartleggingsarbeidet av hvilke type virksomheter innen datateknologiområdet som egner seg best for desentralisering. Kartleggingen bør også omfatte en oversikt over aktuelle stimulerings tiltak som kan føre til bedre spredning av virksomheten;

2. – å gjennomføre tiltak som forbedrer koordineringen av utdannings-tilbudene innen Norden på datateknologiområdet. Det er viktig at hele Norden kan få nytte av den spesialkompetanse som finnes ved de enkelte institusjoner;

– å la en eller flere av de eksisterende nordiske institusjoner bygge opp undervisningstilbud innen databruk, spesielt med tanke på de tynnest befolkede distriktene.

Det bør vurderes om slike undervisningstilbud kan kombineres med å gi praktisk hjelp/konsulenthjelp til små bedrifter og institusjoner i distriktene.

(Meddelandet, se C 1, s. 1434 och 1621

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelan-
det, se s. 2271)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående data- teknologi i regionalpolitiken

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 20/1986 angående datateknologin i regionalpolitiken.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

1. att intensifiera kartläggningsarbetet av vilka typer av verksamheter inom datateknologiområdet som ägnar sig bäst för decentralisering. Kartläggningen bör också omfatta en översikt över aktuella stimuleringsåtgärder som kan leda till bättre spridning av verksamheten,

2. att genomföra åtgärder som förbereder koordineringen av utbildningsmöjligheterna inom Norden på datateknologiområdet. Det är viktigt att hela Norden kan få nytta av den specialkompetens som finns hos de olika institutionerna,

att låta en eller flera av de existerande nordiska institutionerna bygga upp undervisningstillfällen inom dataanvändningen, speciellt med tanke på glesbefolkade distrikt.

Det bör utvärderas om dylika undervisningsmöjligheter kan kombineras med praktisk hjälp/konsult hjälp åt mindre företag och institutioner i distriktet.

Enligt meddelandet har ett intensivt arbete bedrivits för att få fram rekommendationens syfte. Arbetet kommer att bedrivas kontinuerligt i diverse nordiska fora.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 20/1986 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. i samråd med nært berørte organisasjoner, og med ivaretagelse av de erfaringer som er oppnådd innenfor rammen av det forskningsprogram som er etablert innen den landbrukskooperative sektor, å utarbeide et nordisk forskningsprogram for kooperasjonen;

2. snarest, og innenfor rammen av tilgjengelige prosjektmidler, å gi rom for delfinansiering også av samnordiske forskningsprosjekter vedrørende konsumentkooperative spørsmål;

3. å medvirke til at man i de nordiske land fremmer forskning og utdanning vedrørende både produsent- og konsumentkooperativ virksomhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1389

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2273)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn

Udvalgets indstilling

Ministerrådet meddeler, at man i samarbejde med involverede myndigheder og forskere har fundet frem til en række temaer, som synes at være interessante og relevante for kommende forskningsprojekter.

Temaerne er

- ny kooperativ virksomhed
- medlemskab i Kooperationen
- forudsætninger og muligheder for indflydelse
- forholdet mellem forbrugerpolitiske organer og forbrugerkooperationen

Ministerrådet konstaterer videre, at der ikke er nogen hensigtsmæssig forankring af disse forskningsopgaver i Norden, og at man ikke har modtaget konkrete forslag til forskningsprojekter fra Kooperationen eller forskerne. Ministerrådet konstaterer på denne baggrund, at man ikke for tiden kan komme længere med rekommandationen.

Udvalget finder at der er beklageligt, at det ikke er lykkedes at komme videre med konkrete projekter. Udvalget går imidlertid ud fra at de udpegede forskningstemaer indgår i det kommende arbejde inden for forbrugersektoren og inden for jordbrugssektoren, og at yderligere meddelelser om arbejdet i fremtiden gives i ministerrådets beretning.

Udvalget foreslår på denne baggrund at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 30/1986 angående sam- arbete inom flyktingpolitiken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at tage initiativ til et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningespørgsmål med henblik på at sikre nordisk samarbejde om initiativer til forebyggelse af flygtningeproblemer, modtagelse og placering af flygtninge i de enkelte nordiske lande, fælles nordisk holdning til behandling af modtagne flygtninge og hjælp til flygtninge, der kan og vil returnere til hjemlandet, samarbejde om informationsvirksomhed om flygtninges vilkår samt fælles indsatser i lande uden for Europa, som er første asylland.

(Meddelandet, se C 1, s. 1355

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2275)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete inom flyktingpolitiken

Til Juridisk Udvalg er henvist den af de nordiske landes regeringer til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 30/1986 om samarbejde inden for flygtningepolitiken.

Generelt set er det udvalgets opfattelse, at det er en både omfattende og detaljeret meddelelse, de nordiske regeringer har afgivet om rekommandationen. Der redegøres stort set for alle de elementer, der er nævnt i rekommandationen, og der er generelt en positiv holdning over for de overordnede formål med rekommandationen, dvs. et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningepolitik.

Udvalget har bemærket, at den særlige samrådsgruppe i flygtningepolitiske spørgsmål, der blev nedsat i efteråret 1986, i det omfang det er muligt, søger at koordinere de nordiske landes holdninger, således at Norden i fællesskab står stærkere i internationale sammenhænge. Man søger bl. a. at koordinere forholdet til UNHCR, hvis repræsentant i Norden også deltager i dele af samrådsgruppens møder.

Udvalget har ligeledes bemærket, at det generelt er regeringernes holdning, at man bedst fremmer de igangværende bestræbelser på repatriering ved aktivt at støtte UNHCR, fremfor ved at foreslå særlige nordiske initiativer.

Det fremgår ligeledes, at samrådsgruppen som et fast punkt på sine møder drøfter EF-arbejdet vedrørende immigration, og at gruppen følger udviklingen med henblik på forberedelsen af det indre marked.

Ligeledes drøfter samrådsgruppen spørgsmål med relation til EF-samarbejdet om grænsekontrol, asylpolitik og visumpolitik.

Juridisk Udvalg noterer sig med stor tilfredshed, at samrådsgruppens virksomhed vil blive konsolideret igennem, at landene fra 1989 tager ansvaret for formandskab og sekretærservice på skift for et år ad gangen.

Med hensyn til integreringen af flygtninge i de enkelte lande er dette samarbejde lagt til den Nordiske Migrationsgruppe under NAUT. Juridisk Udvalg vil her udtale sin anerkendelse af, at man nu planlægger projekter om placering af flygtninge og indvandrere på arbejdsmarkedet, om den sociale og kulturelle integration og om de særlige spørgsmål, der knytter sig til flygtninge og indvandrere med tilknytning til ikke-kristne trossamfund.

Udvalget kan også støtte, at det tidligere påbegyndte arbejde om indvandrerkvindernes særlige problemer fortsættes.

Problemer i forbindelse med repatriering tages op i et seminar i foråret 1989 og informationsproblematikken, der har været taget op i et forprojekt i 1988, forventer man at arbejde videre med i 1989.

Det er Juridisk Udvalgs opfattelse, at det nordiske samarbejde om flygtningepolitik nu er blevet så fast en del af det nordiske samarbejde, og at det er kommet ind i så faste rammer, at der ikke er grundlag for at opretholde en speciel rekommandation om dette længere.

Udvalget forudsætter naturligvis, at der redegøres for det nordiske samarbejde på området i de årlige redegørelser fra Nordisk Ministerråd, således at Nordisk Råd fortsat har mulighed for at følge dette meget vigtige samarbejde.

Hermed betragter Juridisk Udvalg rekommandation nr. 30/1986 for opfyldt og indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 30/1986 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. at undersøge mulighederne for at indføre ensartede regler om forbud mod at drive virksomhed i de nordiske lande, herunder at et forbud i et nordisk land også vil få virkning i de øvrige nordiske lande samt

2. at det overvejes at indføre et system, som gør det muligt at indhente oplysninger om økonomisk kriminalitet fra de andre nordiske lande med henblik på at forhindre, at personer, som er idømt forbud mod at drive virksomhed, udøver forretningsvirksomhed i andet nordisk land.

(Meddelandet, se C 1, 2. 1379)

Meddelande

om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde en nordisk konvention om folkeregistrering (til afløsning og udvidelse af overenskomsten af 5. december 1986) med det formål at samordne og forenkle reglerne med hensyn til flytning, midlertidigt ophold og fast bopæl mellem de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i så henseende.

(Meddelandet, se C 1, s. 1358

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2279)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk konvention om folkregistrering

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommendation nr. 33/1986 om en nordisk konvention om folkeregistrering.

Det fremgår af meddelelsen, at ministerrådet til 37. session har fremlagt et ministerrådsforslag om en ny nordisk konvention om folkeregistrering og dermed anser rekommendationens formål for opfyldt.

Juridisk Udvalg henviser til sin betænkning over ministerrådsforslag B 92/j og indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommendation nr. 33/1986 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 31 januar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Åsa Solberg Iversen (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Juhani Laitinen (Kok)

Helge Adam Møller (KF)

Arnljot Norwich (H)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Björn Samuelson (vpk)

Asbjørn Sjøthun (A)

Birte Weiss (S)

Meddelande

om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnokonferenser 1988

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium at arrangere en nordisk kvindekongference – Nordisk Forum – i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-officielle foreninger eller sammenslutninger,

2. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium at arrangere en officiel kongference samtidig med Nordisk Forum,

3. at afsætte projektmidler til forberedelse og gennemførelse af kongferencerne.

(Meddelandet, se C 1, s. 1404

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2280)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiska kvinnokonferenser 1988

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 34/1986 om nordiske kvindekongresser.

Nordisk Forum og den officielle nordiske ligestillingskonference blev arrangeret i et samarbejde mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, så Juridisk Udvalg har haft lejlighed til både at følge forberedelserne og deltage i konferencerne. I øvrigt deltog der repræsentanter fra alle Nordisk Råds udvalg og fra præsidiets både i Nordisk Forum og i den officielle nordiske ligestillingskonference.

Med hensyn til Nordisk Forum var hovedansvaret herfor overladt til en planlægningsgruppe, hvor størstedelen af medlemmerne kom fra kvindeorganisationerne i de nordiske lande. Disse påtog sig også det nationale arbejde med at sprede kendskab til og interesse for konferencen for på den måde at få mobiliseret kvinderne nationalt, specielt de kvinder, der normalt ikke deltager i denne slags arrangementer. Dette lykkedes i overvældende grad, idet der jo deltog mindst 8.000 kvinder.

Planlægningsgruppens medlemmer og med dem store dele af kvindebevægelsen udførte et meget stort, ulønnet arbejde igennem de halvandet år forberedelserne varede. Det var en meget flot indsats, som Juridisk Udvalg vil udtrykke sin store anerkendelse af.

Juridisk Udvalg havde inviteret et par repræsentanter fra planlægningsgruppen til sit møde i januar 1989 i Stockholm, dels for at få lejlighed til at blive orienteret om arbejdet i planlægningsgruppen og det nationale forberedelsesarbejde, og dels for at høre om afviklingen af Nordisk Forum og de nationale opfølgingsplaner. Endvidere ønskede udvalget at få lejlighed til at udtrykke sin tak personligt over for disse repræsentanter.

Juridisk Udvalg mødte ligeledes Nordisk Ministerråd (ligestillingsministrene) i januar 1989, og havde i den forbindelse lejlighed til at høre om ministrenes planer om en opfølgning af Nordisk Forum.

Udvalget fik oplyst, at der er en positiv stemning over for forslaget om afholdelse af et nyt Nordisk Forum. Ministrene har ifølge det oplyste, bedt Nordisk Ligestillingsudvalg om at fremlægge et konkret forslag til dette i løbet af det næste år. Der skal bl.a. fremlægges forslag om tidspunktet, om hvilket land der skal have værtskabet, om konferencen skal koncentreres om et bestemt tema og mændenes evt. rolle dels i forbindelse med forberedelsen og dels som deltagere.

Med hensyn til hovedtemaer for konferencen blev det på fællesmødet nævnt, at der har været forskellige forslag fremme. Det blev bl.a. oplyst, at man fra norsk side havde nævnt børn i forbindelse med ligestilling. medens Island havde nævnt ligeløn. Fra Juridisk Udvalgs side har været nævnt

muligheden af at gøre handlingsplanens to hovedtemaer til hovedtemaer også for et nyt Nordisk Forum. Ligeledes har man peget på muligheden for at inddrage arbejdsmarkedets parter i planlægningsarbejdet for en ny konference.

Juridisk Udvalg vil understrege, at dette kun nævnes som et par muligheder blandt mange andre, og at det ikke er tanken allerede på nuværende tidspunkt at lægge sig fast på noget bestemt forslag.

Udvalget ser frem til, at ministerrådet på Nordisk Råds session i 1990 lægger et konkret forslag frem til et nyt Nordisk Forum og går ud fra, at man vil få lejlighed til at udtale sig over de konkrete forslag, inden der træffes endelig beslutning.

Juridisk Udvalg betragter hermed rekommandationen som opfyldt og indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 34/1986 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1987 angående barns skydd i krig

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer at virke for

1. at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes,

2. at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker forhøjes fra 15 til 18 år, og

3. at Genève-konventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.

(Meddelandet, se C 1, s. 1358

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2284)

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående barns skydd i krig

Til Juridisk Udvalg er henvist den af de nordiske landes regeringer til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 1/1987 om beskyttelse af børn i krig.

Med hensyn til punkt 1 om at virke for at fremskynde arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder oplyses det, at man nu regner med, at en sådan konvention vil kunne vedtages under FN's 44. generalforsamling i 1989.

Med hensyn til punkt 2 om forhøjelse af aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker fra 15 til 18 år oplyses det, at det fortsat anses for urealistisk at komme igennem med dette.

Samtidig oplyses det dog, at man på svensk initiativ har fået en forbedring igennem, således at det forudsættes, at ældre rekrutteres først.

Med hensyn til punkt 3 om ratificering af Genevekonventionen og specielt tillægsprotokollerne fra 1977 i større udstrækning arbejdes der aktivt på dette fra de nordiske landes side, oplyses det.

For så vidt angår punkterne 2 og 3 vil udvalget udtale sin anerkendelse af regeringernes indsats, selv om man naturligvis må beklage, at det ikke er muligt at komme igennem med en forhøjelse af aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker fra 15 til 18 år.

Udvalget finder det endvidere tilfredsstillende, at man nu er nået så langt, at konventionen om børns rettigheder forventes vedtaget i 1989.

Utvalget ønsker dog at opretholde denne rekommandation på rådets sagsliste i afventen på den endelige vedtagelse af en konvention.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg indstille:

at Nordisk Råd tager meddelelsen om punkt 1 i rekommandation nr. 1/1987 til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session og

at Nordisk Råd tager meddelelsen om punkterne 2 og 3 til efterretning og anser disse dele af rekommandation nr. 1/1987 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (A)

Asbjörn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande**om rekommendation nr 2/1987 angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk ministerråd i samarbete med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.

(Meddelandet, se C 1, s. 1494

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2286)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 2/1987 om nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik.

Det fremgår af meddelelsen, at en arbejdsgruppe nedsat af Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning (NAD) har udarbejdet retningslinier for et komparativt forskningsprojekt vedrørende narkotika og kontrolpolitik i Norden.

Projektet kommer til at bestå af to dele, oplyses det. Et om kontrolsystemets hverdag, dvs. hvordan kontrollen udformes og fungerer i praksis og et om narkotika i massemedier og offentlige diskussioner.

Det oplyses endvidere, at projekterne tænkes gennemført på 2-3 år, og at der deltager 2 forskere pr. land. Endelig anføres det, at projektet "bør finansieres både nationalt og nordisk".

Juridisk Udvalg er tilfreds med, at der nu – efter 2 år – er udarbejdet så konkrete planer, at det egentlige projekt nu skulle kunne sættes i gang.

Juridisk Udvalg vil dog henvise til sin udtalelse over Nordisk Ministerråds budgetforslag for 1989, hvor man om dette projekt sagde:

"På Nordisk Råds 35. session blev bl.a. vedtaget rek. nr. 2/1987 om et nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik.

I sin meddelelse over rekommandationen til 36. session oplyste ministerrådet, at der i løbet af 1988 ville blive udarbejdet en videnskabelig holdbar forskningsplan.

Så vidt man kan se, er der ikke afsat midler til dette projekt i budgetforslaget. Udvalget vil dog foreløbig afvente ministerrådets meddelelse over rekommandationen til sessionen i Stockholm 1989."

På denne baggrund vil udvalget bede ministerrådet om på Nordisk Råds 37. session at oplyse, hvornår projektet rent faktisk vil blive påbegyndt, og hvorledes det tænkes finansieret.

Juridisk Udvalg indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 2/1987 til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1987 angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. *at* udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere, samt
2. *at* under frihedsberøvelsen give muligheder for behandling som alternativ til fængelsophold for stofmisbrugere i nordisk lovgivning, hvor muligheden ikke allerede findes.

(Meddelandet, se C 1, s. 1380

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2289)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 3/1987 om udvidet behandlingsindsats for narkotikamisbrugere som alternativ til fængselsophold.

Det fremgår af meddelelsen, at spørgsmålet om behandling af narkotikamisbrugere inden for rammerne af Kriminalforsorgen på flere måder har været aktualiseret i nordiske sammenhænge efter afgivelsen af Nordisk Strafferetskomites betænkning fra 1980 om "Alternativer til frihedsstraf". Der henvises bl. a. til kontakt mellem de berørte myndigheder og til den nordiske handlingsplan mod narkotika, hvor det Nordiske Kontaktmandsudvalg for Narkotikaspørgsmål bl. a. fik til opgave at initiere virksomhed vedrørende narkotikamisbrugere, som er under kriminalforsorg. Man har også på anden måde udvekslet erfaringer, bl. a. gennem nordiske seminarer.

Derudover redegør ministerrådet for situationen i de enkelte nordiske lande. I Danmark, Norge og Sverige er der i lovgivningen i lidt forskellige former mulighed for behandling af narkotikamisbrugere som alternativ til fængselsophold. I Finland er der i øjeblikket ingen planer om at indføre en sådan mulighed.

På denne baggrund anser Juridisk Udvalg formålet med rekommandationen opfyldt, så langt som det er muligt på nuværende tidspunkt, og indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 3/1987 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1987 angående nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att upprätta en nordisk mediefond för att främja produktion av film, TV-
och videoprogram i Norden.*

(Meddelandet, se C 1, s. 1418)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1987 angående samarbetsprogram för den högre utbildningen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* utarbeta ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen, och att i programmet bl. a. fästa särskild vikt vid en utvidgad tentamens- och examensgiltighet, samt att i anslutning till programarbetet framlägga förslag om hur samarbetet inom den högre utbildningen i Norden kan utformas som ett särskilt område inom den nordiska samarbetsorganisationen,

2. *att* verka för att högre tjänster vid universitet och högskolor ledigas slås i samtliga nordiska länder,

att införa förenklade regler för studiestöd vid studier i annat nordiskt land, och

att avskaffa diskriminerande avgifter på studieplatser för studerande från annat nordiskt land.

(Meddelandet, se C 1, s. 1452

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2292)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprogram för den högre utbildningen

Ministerrådet meddelar att en Ledningsgrupp för den högre utbildningen i Norden har tillsatts för nordiskt samarbete inom den högre utbildningen med uppgift att planera, implementera och koordinera ökade satsningar på området. Ledningsgruppen har under 1988 igångsatt NORDPLUS-programmet och särskilt vikt har fästs vid tentamens- och examensgiltighet. Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att ledningsgruppen har tagit initiativ till en utredning med uppgift att granska befintliga hinder för etablering av en nordisk utbildningsgemenskap med avsikt att bl a se över reglerna för studiestöd, avgiftsbelagda studieplatser samt hinder för etablering av en gemensam arbetsmarknad för universitets- och högskolelärare.

Utskottet konstaterar att ministerrådet, i enlighet med rekommendationen, har vidtagit åtgärder för samarbete inom den högre utbildningen och att det inte längre finns några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning. Samtidigt väntar utskottet sig nästa år en redogörelse för vad dessa initiativ om utredning har lett till. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 5/1987 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1987 angående vänskoleleverksamhet med skolor i europeiska grannländer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att utveckla vänskoleleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i europeiska grannländer.

(Meddelandet, se C 1, s. 1437

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2294)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående vänsko- leverksamhet med skolor i europeiska grannländer

Utskottet konstaterar att i kulturhandlingsplan anses lärar- och elevutbyte vara ett grundläggande element för att stödja den nordiska kulturgemenskapen, och att Nordiska rådet vid behandlingen av kulturhandlingsplanen vid rådets 36:e session underströk lärar- och elevutbyte som prioriterat ämne. Ministerrådet beslöt att bevilja 500 000 DKK årligen under perioden 1988–90 för att öka elevutbytet mellan Västnorden och övriga Norden på grund av de höga resekostnaderna mellan dessa områden.

Utskottet anser att vänskoleverksamhet och lärar- och elevutbyte inom och utanför Norden är av stor vikt för kunskapen om andra länder och kulturer. Utskottet delar ministerrådets uppfattning att på grund av begränsade ekonomiska resurser är det naturligt att prioritera denna typ av verksamhet inom Norden och härvid öka intresset för utbytesanordningar i allmänhet, också till länder utanför Norden. Utskottet förutsätter att ministerrådet fortsätter med ökade anslag till lärar- och elevutbyte även efter 1990 och redogör för verksamheten varje år.

Utskottet konstaterar att ministerrådet har vidtagit åtgärder för att stärka lärar- och elevutbytet. Några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning föreligger därför inte längre, och utskottet föreslår, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 7/1987 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1987 angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utgående från de principer som ligger till grund för stödet till nordiskt idrottssamarbete fortsatt förbättra förutsättningarna för detta, och att härvid genomföra särskilda satsningar på handikappidrott samt på junior- och ungdomsutbyte, och

2. att för ett aktivt nordiskt samarbete vid behandlingen av idrottspolitiska frågor på det internationella planet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1419

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2296)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden

Av ministerrådets meddelande framgår att en redogörelse om idrotts-samarbetet i Norden har utarbetats under 1988 som beskriver nuvarande samarbete och föreslår konkreta satsningar, bl. a. på det allmänskulturella området, högre utbildning och forskning. Redogörelsen föreslår en handlingsplan på idrottsområdet och även budgetramar för en sådan handlingsplan.

Kulturutskottet har mottagit denna redogörelse för yttrande och konstaterar att den bl. a. innehåller de i rekommendationen angivna områdena. Utskottet uttalar tillfredsställelse över dessa åtgärder och anser mot bakgrund härav att det inte längre föreligger några skäl att kvarhålla rekommendation på rådets dagordning. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 8/1987 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marita Peterssen (Jvfl)

Mirja Ryyänen (K)

Reiulf Steen (A)

Jan P. Syse (H)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jón Kristjánsson (F)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Marianne Samuelsson (mp)

Otto Steenholdt (At)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande**om rekommendation nr 10/1987 angående nordiska orkester- och ensemblerävlingar för musikelever i de nordiska länderna**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att genom nordiska orkester- och ensemblerävlingar förbättra förutsättningarna för ökade kontakter mellan musikelever i de nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, s. 1419)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1987 angående ökad satsning på polarforskning i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för ökade insatser inom och förbättrad koordinering av polarforskning i Norden, och att härvid särskilt stärka den forskning som avser klimat och miljö.

(Meddelandet, se C 1, s. 1452

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2299)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökad satsning på polarforskning i Norden

Utskottet har noterat att vid en nordisk idekonferens om nordiska samarbetsaktiviteter inom Norden ansågs att arktisk forskning var ett av huvudområdena som var lämpade för nordiskt samarbete.

Av ministerrådets meddelande framgår att till samarbete inom arktisk forskning/polarforskning 1987-88 har man inom den ekonomiska handlingsplanen Norden i växt beviljat särskilda resurser. Därvid har initiativ vidtagits, bl. a. iskärnbörning på Öst-Grönland, gemensamma nordiska symposier om arktisk forskning och gemensamma möten mellan myndigheter som ansvarar för koordineringen med polarforskningen i de nordiska länderna varje halvår.

Med hänvisning till de åtgärder som har vidtagits anser utskottet att det inte finns några skäl att längre kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning och föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 11/1987 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1987 angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att införa en nordisk utbytesordning som ger tolkar och translatorer som arbetar med de nordiska språken möjligheter att under en viss tid arbeta i annat nordiskt land.

(Meddelandet, se C 1, s. 1360

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2301)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatörer

Av meddelandet från ministerrådet framgår att utbyte av tolkar och translatörer började i 1988 på försöksbasis som en del av ordningen med nordiskt tjänstemannautbyte. Två översättare från den finska statsförvaltningen tjänstgjorde 2 månader i Sverige och erfarenheterna var ytterst positiva. Målet är att denna form för utbyte ytterligare skall utvecklas i 1989.

Utskottet utgår ifrån att denna utbytesordning skall ändras från försöksverksamhet till en permanent utbytesordning för tolkar och translatörer. Mot denna bakgrund anser utskottet det inte vara ändamålsenligt att hålla rekommendationen kvar på rådets dagordning och föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 12/1987 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Rynänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1987 angående skydd av vatten- och havsmiljön

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om föroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;

2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits eller planeras mot dessa föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt

3. att på grundval av vad som framkommer av kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar innefattande både nationella, nordiska och internationella åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, s. 1520

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2303)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående skydd av vatten- och havsmiljön

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 14/1987 angående skydd av vatten- och havsmiljön.

Ministerrådet hänvisar i meddelandet till det ministerrådsförslag om åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön (*B 86/s*) som tillsammans med ändringsförslaget *B 86 Å/s* antogs vid Nordiska rådets extrasession den 16 november 1988 (*rek nr 48/1988*). Utskottet finner att dessa frågars vidare behandling bör följas i samband med sistnämnda rekommendation och att syftet med rekommendation nr 14/1987 är uppfyllt.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 14/1987 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1987 angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet om arbetstidsfrågor inom ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild uppmärksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1474)

Meddelande**om rekommendation nr 16/1987 angående sam-
arbete kring högspecialiserad sjukvård**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1494)

BILAGA**Fråga till Nordiska ministerrådet angående högspecialiserad sjuk-
vård**

(*Se sak E 23, s. 2448*)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1987 angående handlingsprogram mot AIDS

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av AIDS;
2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område innefattande bl. a. åtgärder beträffande forskning och information, i tillämpliga fall i samarbete med forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer.

(Meddelandet, se C 1, s. 1495)

BILAGA

Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbetsgruppen för AIDS-problem

(Se sak E 7, s. 2428)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1987 angående internationell samverkan mot AIDS

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka
för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.

(Meddelandet, se C 1, s. 1496)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1987 angående handlingsprogram mot cancer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1497

Social- och miljöutskottets betänkande över minister-
rådsförslag B 96/s om en nordisk handlingsplan mot
cancer samt över meddelandet, se B 96/s, s. 1226)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1987 angående ökat samarbete inom hälsopolitiken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken;

2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal, samt

3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

(Meddelandet, se C 1, s. 1497

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2310)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökat samarbete inom hälsopolitiken

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 21/1987 angående ökat samarbete inom hälsopolitiken. Av meddelandet framgår bl. a. att ministerrådet inom ramen för sitt nya samarbetsprogram inom social- och hälsovårdssektorn som har sin utgångspunkt i WHO:s strategiprogram "Hälsa för alla år 2000" vidtagit en rad åtgärder för att öka samverkan mellan länderna på det hälsopolitiska området. Sålunda har Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) ålagts bl. a. att intensivifiera sitt samarbete med andra forsknings- och utbildningsinstitutioner inom området folkhälsovetenskap. NHV har ingått avtal om samverkan (konsortieavtal) med en rad institutioner i Norden. Hälsovårdshögskolan har också fått i uppdrag att samordna genomförandet av en "Nordisk folkhälsodag" 1989 med huvudinriktning på världshälsodagens tema, men med nordisk anknytning för att stärka den hälsopolitiska förankringen i de nordiska länderna. Vidare har utformats ett forskningsprogram för ett tvärnordiskt och tvärvetenskapligt samarbete med sikte på att förklara orsaker till ohälsa och skillnader i hälsotillståndet mellan olika befolkningsgrupper.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 21/1987 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 22/1987 angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

(Meddelandet, se C 1, s. 1498)

BILAGA

Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

(Se sak E 21, s. 2445)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1987 angående ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttnings-
möjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.

(Meddelandet, se C 1, s. 1498)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1987 angående samarbete kring genteknologi

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a. att utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet;
- b. att undersöka om någon form av förhandlingsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete;
- c. att verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utvecklingen av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.

(Meddelandet, se C 1, s. 1360)

BILAGA

Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete rörande genteknologi

(Se sak E 32, s. 2457)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1987 angående ex-portsamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning;

å komplettere Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneordning med et "mykt vindu" dvs. at visse land kan motta prosjektinvesteringslån med innslag av rentesubsidier eller risikodekning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1610)

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2315)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående export-samarbete

Udvalgets indstilling

Ministerrådet henviser i sin meddelelse til arbejdet inden for den Nordiske projektforskningsfond, som pr. 1. januar 1989 bliver en permanent institution. Der henvises endvidere til initiativerne i den nye økonomiske handlingsplan.

Udvalget foreslår på denne baggrund at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 29/1987 angående lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbeite i annat nordiskt land

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å raskt vedta tiltak med sikte på lempninger i beskatningen av feriearbeite av den type som Nordjobb 1985 utgjør eksempel på, slik at ungdom som tar feriearbeite i annet nordisk land skattemessig behandles generøst og likt i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1581)

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2317)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land

Udvalgets indstilling

Ministerrådet har foretaget en undersøgelse af forholdene og konstaterer at problemet er særlig akut i Danmark. Dette er nu løst ved revision af den nordiske dobbeltbeskatningsaftale, og udvalget finder dermed at formålet med rekommandationen er opnået.

Økonomisk Udvalg foreslår på denne baggrund at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 31/1987 angående sam- nordiskt projekt för främjande av vandringsfisk- bestånden i Östersjön och Bottniska viken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniske viken.

(Meddelandet, se C1, s. 1651)

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2319)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken

Udvalgets indstilling

Ministerrådet henviser til det igangværende fiskerisamarbejde i Norden vedr. Østersøen og Den Bottniske Bugt og til de internationale drøftelser i Fiskerikommissionen for Østersøen.

Udvalget finder, at det fortsat er vigtigt med indsats for at bevare bestanden af vandringsfisk i de nævnte farvande og forudsætter, at arbejdet viderføres inden for rammerne af det nye samarbejdsprogram for fiskerisektoren og på internationalt plan.

Udvalget foreslår på denne baggrund at rekommendationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Porsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 32/1987 angående nordiskt samarbete på tjänstehandels område

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenestehandels område.

(Meddelandet, se C1, s. 1610)

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2321)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt samarbete på tjänstehandels område

Udvalgets indstilling

Ministerrådet henviser i sin meddelelse til arbejdet inden for den Nordiske projektsportfond, som pr. 1. januar 1989 bliver en permanent institution. Der henvises endvidere til initiativerne i den nye økonomiske handlingsplan.

Udvalget foreslår på denne baggrund at rekomandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>
<i>Carl Bildt (m)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Hans Engell (KF)</i>	<i>Lahja Exner (s)</i>
<i>Einar Førde (A)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson (Ab)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Anders Talleraas (H)</i>	<i>Þorsteinn Pálsson (Sj)</i>
Formand	

Meddelande

om rekommendation nr 38/1987 angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag *B 72/t* och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1563

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2323)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 38/1987 angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag *B 72/t* och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet.

Nordiska ministerrådet antog handlingsplanen för säkrare trafik i Norden den 20 maj 1988.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 38/1987 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønnerby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 41/1987 angående förenkling av vägmärkessystemet i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även "mjuka trafikanter") förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodoräkna sig den information de ger i syfte att ta ställning till om ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta, samt

att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras av vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.

(Meddelandet, se C1, s. 1563)

BILAGA

Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska vägmärken

(*Se sak E 29, s. 2454*)

Meddelande**om rekommendation nr 42/1987 angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att gemensamt driva frågor rörande förenklingar och harmonisering av vägmärkessystemet på internationellt plan.

(Meddelandet, se C1, s. 1564)

BILAGA**Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska vägmärken**

(Se sak E 29, s. 2454)

Meddelande**om rekommendation nr 43/1987 angående inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsreskort**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att göra det nordiska ungdomsreskortet permanent,
att kortets pris utgör hälften av priset för Inter-Rail-kortet,
att kortet kan användas för resor i eget land, samt
att undersöka möjligheterna för att utvidga kortets användningsområde till de delar av Norden där kortet hittills inte har kunnat användas.

(Meddelandet, se C 1, s. 1555)

Meddelande

om rekommendation nr 44/1987 angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn, samt

att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1555)

Meddelande**om rekommendation nr 45/1987 angående finansieringen av det nordiska samarbetet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
å utarbeta alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige ressurser.

(Meddelandet, se C 1, s. 1582

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2329)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet om rekommendationer angående finansieringen av det nordiska samarbetet

Till Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 45/1987/b angående finansiering av det nordiska samarbetet.

I meddelandet påpekas att ministerrådet under arbetet med den nya ekonomiska handlingsplanen utrett frågan om möjligheten att etablera en finansiering av det nordiska samarbetet baserad på mervärdesskattesystemen (omsättningsavgiftssystemen). Ministerrådet har därvid funnit att det i dagens läge skulle stöta på stora praktiska problem. Ministerrådet avser därför inte för närvarande att föreslå någon förändring av formen för finansiering av det nordiska samarbetet.

Mot bakgrund av rekommendationens lydelse:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide alternative normer for finansiering av det nordiske samarbeidet, som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige resurser”

kan utskottet inte instämma i att syftet med rekommendationen ”så långt möjligt har tillgodosetts”. Ministerrådet har endast utrett frågan om möjligheten att etablera en finansiering baserad på mervärdesskattesystemen. Utskottet menar emellertid att det finns andra finansieringsformer som bör utredas.

Ministerrådet nämner t. ex. i ”Ett starkare Norden” möjligheten att knyta finansieringen av den nordiska budgeten till bruttonationalprodukten, till de offentliga utgifternas ökning och till bruttoinkomstens utveckling.

Mot bakgrund av ovanstående förutsätter budget- och kontrollutskottet att ministerrådet arbetar vidare med frågan om alternativa former för finansieringen av det nordiska samarbetet.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelande om rekommendation nr 45/1987/b till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 13 februari 1989

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Kjell Magne Fredheim (A)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A)

Ivar Hansen (V)

J. K. Hansen (S)

Förman

Elver Jonsson (fp)

Wiggo Komstedt (m)

Theo Koritzinsky (SV)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om framställning nr 1/1988 angående radio- och TV-samarbetet i Norden

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ge det pågående arbetet med en uppbyggnad av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit, som genomförs med utgångspunkt i Nordiska rådets framställning 1/1986, en sådan inriktning att sändningar av program från de nordiska länderna över fyra kanaler i Tele-X kan möjliggöras,

att i anslutning till detta samarbete vidta åtgärder för att underlätta nordisk programproduktion och verka för starkt ökad nationell programproduktion, och

att till Nordiska rådet avge förslag om ett permanent nordiskt radio- och TV-samarbete i god tid före Tele-X-satelliten tas i bruk för nordiska sändningar.

(Meddelandet, se C 1, s. 1419

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se meddelandet om framställning 1/1986/k, s. 2257)

Meddelande**om framställning nr 3/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90**

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råds presidium henstiller til Nordisk Ministerråd

å øke fremlagte budsjett for 1988 med 17 millioner DKK i overensstemmelse med Budsjett- og kontrollutvalgets vurderinger samt å vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjett- og kontrollutvalgets merknader.

(Meddelandet, se C 1, s. 1361

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2332)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet om framställning angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989-90

Till Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har hänvisats meddelande om framställning nr 3/1988/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989-90.

Då budgeten för 1988 inte längre är aktuell föreslår utskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att framställning nr 3/1988/b för rådets del är avskriven.

Stockholm den 31 januari 1989

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Kjell Magne Fredheim (A)

Flemming Hansen (KF)

J. K. Hansen (S)

Elver Jonsson (fp)

Anders Talleraas (H)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Eiður Guðnason (A)

Ivar Hansen (V)

Formann

Per Olof Håkansson (s)

Wiggo Komstedt (m)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation 4/1988 angående handlingsplan för säkrare trafik i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

– att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådets förslag *B 75 Å/t* och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter, och

– att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, *C 1*.

(Meddelandet, se C 1, s. 1564

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2334)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående hand- lingsplan för säkrare trafik i Norden

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 4/1988 angående en handlingsplan för säkrare trafik i Norden.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådets förslag B 75Å/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter, och

att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Nordiska ministerrådet vidtog handlingsplanen för säkrare trafik i Norden den 20 maj 1988. Arbetet enligt handlingsplanen har redan påbörjats.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Olof Jansson (ÅC)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Nils Svensson (s)

Søren Hansen (S)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Peder Sønnderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande**om rekommendation nr 5/1988 angående turist-
främjande samarbete mellan djurparkerna på
Nordkalotten och i Kvarkenområdet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka på vilket sätt det etablerade samarbetet mellan djurparkerna i Bardu, Lycksele, Ranua och Ähtäri kan utnyttjas och stimuleras för att främja turismen på Nordkalotten och i Kvarkenområdet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1623)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1988 angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inhämta och förmedla information om i vilken mån kommunikationsutrustning i bilar bidrar till trafikolyckor,

att bedriva en informationskampanj om en trafiksäker användning av denna utrustning, samt

att verka för att den tekniska utvecklingen av biltelefoner påskyndas i riktning mot trafiksäkrare apparatur.

(Meddelandet, se C 1, s. 1564

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2337)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 6/1988 angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att inhämta och förmedla information om i vilken mån kommunikationsutrustning i bilar bidrar till trafikolyckor

att bedriva en informationskampanj om en trafiksäker användning av denna utrustning, samt

att verka för att den tekniska utvecklingen av biltelefoner påskyndas i riktning mot trafiksäkrare apparater.

Enligt meddelandet kommer Nordiska trafiksäkerhetsrådet att följa upp rekommendationens syfte genom samarbete med skilda organisationer. Vidare har NTR för avsikt att ge information om trafiksäker användning av kommunikationsutrustning i bilar.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 6/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Margrete Auken (SF)

Søren Hansen (S)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Sirpa Pietikäinen (Kok)

Nils Svensson (s)

Peder Sønnerby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1988 angående storstädernas trafik- och miljöproblem

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiska storstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar, samt

att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösa storstädernas trafik- och miljöproblem.

(Meddelandet, se C 1, s. 1556

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2339)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående storstädernas trafik- och miljöproblem

Rekommendation nr 7/1988 angående storstädernas trafik- och miljöproblem har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiska storstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar, samt

att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösa storstädernas trafik- och miljöproblem.

Enligt ministerrådets meddelande över rekommendationen har ministerrådet beslutat att inleda projektarbetet med att Transportøkonomisk Institutt under 1989 gör en sammanställning av tillgängliga data angående de nordiska storstädernas trafik- och miljöpolitik och erfarenheter inom området. Rönen från pågående nationella utredningar skall också beaktas. Sammanställningen skall ge underlag för det vidare utredningsarbetet.

Kommunikationsutskottet anser det i och för sig intressant att få till handa en sammanställning över storstädernas trafik- och miljöpolitik, men det påpekas att detta inte är det som rekommendationen går ut på. Där rekommenderas att man skall göra en sammanställning av storstädernas *trafik- och miljöproblem*. Visserligen kan det konstateras att de omtalade trafik- och miljöproblemen kan uppstå på grund av trafik- och miljöpolitiken, men i detta sammanhang är det frågan om problem och inte politik.

Kommunikationsutskottet anser därför att arbetet med den ovan anförda sammanställningen omedelbart skall ändras till att omfatta storstädernas trafik- och miljöproblem.

I kommunikationsutskottets betänkande över medlemsförslag A 814/t som ligger bakom den rubricerade rekommendationen erinrar utskottet om Transportøkonomisk Institutt i Norge som ett exempel på en institution som har både vidsträckta erfarenheter och kompetens som krävs för att genomföra ett projekt av det slag som föreslås.

Med dessa ord vill utskottet ingalunda binda arbetet enligt rekommendationen till TØI utan det skall läggas till den institution inom Norden som har störst kompetens på att utföra det arbete som rekommendationen syftar till.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 7/1988 angående storstädernas trafik- och miljöproblem till handlingarna, i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Oslo den 17 februari 1989

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Sakari Knuutila (Sdp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1988 angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, s. 1556)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1988 angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet

1. att ställa tillräckliga ekonomiska resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt

3. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet inom hälso- och socialsektorn.

(Meddelandet, se C 1, s. 1499

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2343)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1988 angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn.

Av meddelandet framgår, att ministerrådet fastställt sitt samarbetsprogram den 28 juni 1988. I slutfasen i arbetet anser ministerrådet att man tagit hänsyn till de synpunkter som utskottet framförde vid sessionen.

Den vidare rapporteringen om uppföljningen av programmet utgör huvudinnehållet i det socialpolitiska avsnittet i ministerrådets berättelse C 1. Utskottet uttalar sig härom i sitt uttalande över C 1 respektive betänkande över plandokumentet C 2.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 9/1988 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Jo Benkow (H)

Knud Glønborg (KrF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Marit Rotnes (A)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 10/1988 angående intensifierat behandlingsarbete mot missbruk

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. verka för ökat samarbete mellan amt/fylken/län och kommuner samt berörda offentliga och fristående organisationer i syfte att genomföra ett erfarenhetsutbyte om behandling av alkoholister och narkomaner för att identifiera och upplysa om de metoder som visar sig särskilt effektiva i behandlingen,

2. ta initiativ till och stödja försöksprojekt på lokal och regional nivå i syfte att intensifiera rehabiliteringen av missbrukare.

(Meddelandet, se C 1, s. 1499)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1988 angående rök- fria miljöer m. m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda restriktiva regler i Norden innebärande exempelvis

(a) begränsning av rökning i offentliga lokaler och på offentliga kommunikationsmedel

(b) förbud mot tobaksreklam, och

(c) märkning av tobaksprodukter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1500)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1988 angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att på internationellt plan verka för restriktiva regler för tobakskonsumtion.

(Meddelandet, se C 1, s. 1501)

Meddelande

om rekommendation nt 13/1988 angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att systematiskt inarbeta relevanta miljöaspekter vid fullföljandet av arbetet med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1583

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2348)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående miljö- aspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 13/1988 angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen. Av meddelandet framgår att ministerrådet i mandatet för arbetet med den nya handlingsplanen "Ett starkare Norden" angav att miljöskyddsaspekterna skulle beaktas vid utformandet av handlingsplanen och hänvisar till Världshälsokommissionen för Miljö och utveckling.

Utskottet noterar, att förslaget till ny handlingsplan innehåller konkreta åtgärder om miljöteknologi, nya låneordningar vid Nordiska investeringsbanken för miljöinvesteringar i Norden och vissa andra länder, om miljöprojektexport genom NoPEF, om ökat toxikologiskt samarbete samt om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Därutöver redovisar ministerrådet sina generella överväganden om sambandet mellan miljöskyddet och den ekonomiska utvecklingen. Utskottet kommenterar dessa avsnitt i sitt uttalande om handlingsplanen (*B 89/e*).

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 13/1988 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Jo Benkow (H)

Knud Glønborg (KrF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Mats Nyby (Sdp)

Marit Rotnes (A)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 14/1988 angående reduktion av svavel- och kväveutsläpp

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inom ramen för ministerrådets handlingsplan mot luftförorening utreda konsekvenserna för industri, energi, transport och jordbruk i de nordiska länderna av dels 50 procents reduktion av svavel och kväveoxid, dels 80 respektive 75 procents reduktion av svavel respektive kväveoxid fram till 1995.

(Meddelandet, se C 1, s. 1520)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1988 angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom ramen för ECE verka för:

(a) *att* samtliga europeiska länder, inklusive Storbritannien, binder sig för en reduktion av svavelutsläppen med minst 30 procent – med 50 % som mål – år 1993 och

(b) *att* bindande protokoll ingås mellan samtliga europeiska länder i syfte att reducera kväveoxidföreningarna med minst hälften fram till mitten av 1990-talet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1521

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2351)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående ECE- protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1988 angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp.

I ministerrådets meddelande redogörs för förhandlingar inom ECE, som lett till undertecknande av ett kväveprotokoll. Danmark, Finland, Norge och Sverige anser dock inte att kväveoxidprotokollets målsättningar i det första steget är tillräckliga och underskrev därför tillsammans med ytterligare åtta länder en separat deklaration med målsättningen att minska kväveoxidutsläppen med i storleksordningen 30 % till 1998 i förhållande till ett år i intervallet 1980–1986 som länderna själva väljer.

Ministerrådet anser det angeläget att de nordiska regeringarna även fortsättningsvis agerar aktivt inom såväl ECE-konventionen som i andra internationella sammanhang för att minska utsläppen av svavel och kväveoxider till den nivå naturen tål. Utskottet instämmer i ministerrådets uppfattning och finner att ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av denna rekommendation ej är påkallade.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1988 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1988 angående miljövänlig avfallshantering

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att sammanställa ett samarbetsprogram för en mer miljövänlig avfallshandling i Norden, innefattande både samnordiska och nationella insatser.

(Meddelandet, se C 1, s. 1521)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1988 angående handlingsplan mot havsförorening

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett samnordiskt handlingsprogram för bekämpande av havs- och kustförorening i Norden, där också havsområdena i Nordatlanten och kring Västnorden får sin berättigade plats, samt formulera en samnordisk politik i internationella sammanhang. Ett ministerrådsförslag om handlingsplanen bör föreläggas Nordiska rådets 37:e session.

(Meddelandet, se C 1, s. 1522

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2354)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående hand- lingsplan mot havsförorening

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 17/1988 angående handlingsplan mot havsförorening.

Ministerrådet hänvisar i meddelandet till det ministerrådsförslag om åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön (*B 86/s*) som tillsammans med ändringsförslaget *B 86 Ä/s* antogs vid Nordiska rådets extrasession den 16 november 1988 (*rek nr 48/1988*). Utskottet finner att dessa frågors vidare behandling bör följas i samband med sistnämnda rekommendation och att syftet med rekommendation nr 17/1988 är uppfyllt.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 17/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 18/1988 angående forskning kring sälbestånden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att intensifiera forskningen kring sälbestånden och sambanden mellan sälarna och det marina ekosystemet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1653)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1988 angående decentraliserat miljösamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att initiera ett decentraliserat samarbete om miljöskyddsfrågor i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1522

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2357)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående decentraliserat miljösamarbete

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 19/1988 angående decentraliserat miljösamarbete.

Ministerrådet erinrar i sitt meddelande om pågående samarbete på regionalt och lokalt plan och till att det nya miljöprogrammet innehåller områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor. Det erinras även om att ett viktigt led i decentralisering av beslutsprocessen utgör informations- och opinionsskapande verksamhet. Det är viktigt att beslutsfattare på regional och kommunal nivå liksom en bredare allmänhet blir mera miljömedveten. Ministerrådet har börjat ett arbete med att stärka och utveckla informationssamarbetet.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 19/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1988 angående åtgärder för en bättre miljö

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att sammanställa nordiska erfarenheter om effekter på havet av närings-
tillförsel och utsläpp av kemiska substanser samt initiera eventuell kompletterande forskning härom,*

att starta ett långsiktigt FoU-projekt om skogsskadorna och metoder för att förebygga dem,

att undersöka möjligheterna att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken, t. ex. genom skatterabatter stimulera till en minskning av avgasutsläppen i trafiken eller genom miljöskyddsavgifter stimulera till minskning av olika slags utsläpp.

(Meddelandet, se C 1, s. 1523)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1988 angående utvecklingsbistånd och miljöproblem

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att i ökad grad inrikta utvecklingsbiståndet på lösande av miljöproblem i tredje världen.

(Meddelandet, se C 1, s. 1623

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2360)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående utvecklingsbistånd och miljöproblem

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 21/1988 angående utvecklingsbistånd och miljöproblem.

Ministerrådet redogör i meddelandet för de nordiska ländernas agerande på internationellt plan, där man bl. a. understryker vikten av en bärkraftig utveckling vilket innebär att miljöhänsyn prioriteras i den ekonomiska utvecklingen och att utvecklingsprojekt bedöms från miljösynpunkt. Som ett konkret exempel erinras om de nordiska ländernas samråd inom ramen för International Union for the Conservation of Nature (IUCN) miljöprogram för SAHEL-området. Utskottet finner mot bakgrund av ovanstående att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 21/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Páll Pétursson (F)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1988 angående årlig lägesrapport om miljöpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att årligen framlägga en lägesrapport på miljöpolitikens område inför Nordiska rådet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1523)

BILAGA

Fråga till Nordiska ministerrådet angående årlig rapportering på miljöpolitikens område

(Se sak E 28, s. 2453)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1988 angående nordiskt industriellt center i Oslo

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å opprette et nordisk industrielt senter i Oslo etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1590

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet se s. 2363)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt industriellt center i Oslo

Udvalgets indstilling

Ministerrådet meddeler, at det industrielle center træder i funktion fra starten af 1989. Centret består af den "nye" industrifond med udvidede arbejdsopgaver og omfatter desuden et næringspolitisk forum.

Udvalget foreslår på denne baggrund at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 24/1988 angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vedta et nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram i samsvar med ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1361

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2365)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram

Udvalgets indstilling

Ministerrådet meddeler at man den 26 marts 1988 har vedtaget samarbejdsprogrammet for bioteknologi i overensstemmelse med rekommandationen samt truffet de nødvendige følgebeslutninger.

Udvalget foreslår på denne baggrund at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 25/1988 angående program för nordiskt biståndssamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vedta et program for nordisk biståndssamarbeid i samsvar med ministerrådsforslag B 79/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1633)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1988 angående nordiskt biståndssamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å virke for at de nordiske land

- utlåner eksperter til de regionale utviklingsbanker
- vurderer hvorvidt den økonomiske støtten til IUCN skal økes
- tar initiativ til at det internasjonalt avsettes midler til et effektivt undersøkelses- og prosjektarbeid med henblikk på sikring av tropeskogen
- utreder spørsmålet om opprettelsen av en nordisk stasjon for biologisk og skogteknisk forskning i Tanzania.

(Meddelandet, se C 1, s. 1634

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2368)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt biståndssamarbete

Udvalgets indstilling

Ministerrådet meddeler at arbejdet på de områder, som nævnes i rekommendationen er igang eller vil blive vurderet. Udvalget forudsætter således at forslagene indgår i det løbende biståndssamarbejde og *udvalget foreslår* således at rekommendationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelyved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 27/1988 angående opp- rättande av en nordisk utvecklingsfond

Rekommendationen har følgende lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å opprette et Nordisk Utviklingsfond etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1638

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2370)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående upprättande av en nordisk utvecklingsfond

Udvalgets indstilling

Ministerrådet meddeler, at der er truffet beslutning om oprettelse af fonden og at den træder i funktion 1. januar 1989. Formålet med rekommandationen er derfor opfyldt og *udvalget foreslår* at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>
<i>Carl Bildt (m)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Sdp)</i>
<i>Gustav Björkstrand (Sfp)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Hans Engell (KF)</i>	<i>Lahja Exner (s)</i>
<i>Einar Førde (A)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson (Ab)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Fkfl)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Odrunn Pettersen (A)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok)</i>
<i>Harald Synnes (KrF)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Anders Talleraas (H)</i>	<i>Porsteinn Pálsson (Sj)</i>
Formand	

Meddelande

om rekommendation nr 28/1988 angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å gjøre Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning til en permanent del av bankens virksomhet etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforlaget.

(Meddelandet, se C 1, s. 1623

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2372)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning

Udvalgets indstilling

Ministerrådet meddeler at der 5. maj 1988 er truffet beslutning om at regionallåneordningen gøres permanent.

Udvalget foreslår derfor at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 29/1988 angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjøre Nordisk Prosjektekseportfond til en permanent institusjon i samsvar med de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1611

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2374)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution

Udvalgets indstilling

Udvalget konstaterer, at ministerrådet har besluttet at NOPEF gøres til en permanent institution fra 1. januar 1989.

Udvalget foreslår derfor at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Førde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande**om rekommendation nr 30/1988 angående nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å intensivere det nordiske samarbeid om utnyttelse av naturgass i energiforsyningen med sikte på å gi en nærmere vurdering av hvordan naturgasen kan spille en større rolle i den nordiske energibalansen.

(Meddelandet, se C 1, s. 1601)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1988 angående beskattnings av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å gjennomføre en generell utredning som belyser den skattemessige stilling for personer med fast bosted i et nordisk land og arbeid i et annet, herunder spørsmålet om likebehandling når det gjelder rentefradrag ved besittelse av boligeiendom i annet nordisk land.

(Meddelandet, se C 1, s. 1584

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2372)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat

Udvalgets indstilling

Ministerrådet henviser til at disse problemer har været drøftet i forbindelse med den nye nordiske dobbeltbeskatningsaftale. Man konstaterer samtidig at skattereglerne ikke er harmoniserede på dette område, men at der i alle landene findes regler, som søger at imødekomme problemerne hos personer med bolig og arbejde i forskellige nordiske lande. Samtidig henviser ministerrådet til, at der i alle de nordiske lande er bestræbelser igang for at begrænse værdien af rentefradraget. Vedr. den udredningsmæssige side henviser ministerrådet til at økonomisk handlingsplan indeholder forslag til en udredning om de nordiske landes skatteregler og behovet for ændringer vurderet i lyset af udviklingen i EF.

Udvalget konstaterer, at ministerrådet ikke har fundet det muligt at udarbejde den ønskede udredning. Udvalget forventer at udredningen vil blive gennemført i forbindelse med økonomisk handlingsplan, at problemerne løses inden for økonomisk handlingsplans tidsrammer, og at ministerrådet rapporterer om arbejdet i C 1.

Udvalget foreslår derfor at rekommandationen afskrives.

Stockholm, den 31. januar 1989

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Johan Buttedahl (Sp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Einar Fjørde (A)

Arne Gadd (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Oddrunn Pettersen (A)

Kimmo Sasi (Kok)

Harald Synnes (KrF)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 32/1988 angående av- veckling av kärnkraften

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer
å intensivere samarbeidet på det energipolitiske området for å legge
forholdene til rette for en ønskelig avvikling av kjernekraften.

(Meddelandet, se C 1, s. 1602)

Meddelande

om rekommendation nr 33/1988 angående ”fri-kommunförsök” över riksgränserna

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordiska Ministerråd

- å muliggjøre for kommuner på ulike sider av nasjonsgrensene i Norden å delta i et frikommuneforsøk i samsvar med Økonomisk utvalgs synspunkter, samt
- etablere en prosjektgruppe som gis tilstrekkelige ressurser for å evaluere forsøksvirksomhetene og foreslå endringer i lover og regler som hemmer det grenseregionale samarbeidet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1624)

Meddelande

om rekommendation nr 34/1988 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa en handlingsplan för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet i enlighet med ministerrådsförslag B 83/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet
2. att genomföra handlingsplanen under perioden 1989–1991 och att härvid särskilt prioritera
  - arbetet för ökad språkförståelse i Norden
  - ökat stöd till folkrörelsesamarbetet
  - utbyggnaden av studentutbytet, lärar- och elevutbytet samt Norden som gemensamt utbildningsområde
  - utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet samt upprättande av en nordisk mediefond
  - fortsatt utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet enligt gällande riktlinjer (B 69/k)
3. att mot bakgrund av den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit har för att stärka den nordiska kulturgemenskapen utforma en organisation för ett permanent radio- och TV-samarbete, som tillgodoser de kulturpolitiska målsättningarna för samarbetet
4. att tillföra handlingsplanen ytterligare resurser för att genomföra de aktiviteter som ingår i planen och särskilt för att möjliggöra en stark utbyggnad av Nordiska kulturfonden.

(Meddelandet, se C1, s. 1421, 1438 och 1624

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2381)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

Utskottet konstaterar att ministerrådet på sitt möte den 10 mars 1988 antog en ny handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete, jfr minister-rådsförslag B 83/k. I kapitlet VII, VIII och IX (utbildning, allmänkultur, forskning och högre utbildning) i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) 1988, redogörs för de åtgärder ministerrådet har genomfört i anslutning till handlingsplanen.

Utskottet förutsätter att ministerrådet varje år så länge handlingsplanen löper i sin berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) redogör för de åtgärder som har företagits inom planens ramar och om förverkligandet av handlingsplanen.

Utskottet konstaterar att med hänvisning till rekommendationens syfte finns inte några skäl att kvarhålla den på rådets dagordning. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 34/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marita Peterssen (Jvfl)

Mirja Ryyänen (K)

Reiulf Steen (A)

Jan P. Syse (H)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jón Kristjánsson (F)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Marianne Samuelsson (mp)

Otto Steenholdt (At)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 35/1988 angående program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* medverka till utformningen av ett program för ökat samarbete inom kulturminnesvården i Norden och att delta i samordningen av nordiska insatser i syfte att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer, föremål och minnesmärken i Norden,
2. *att* aktivt verka för att de nordiska länderna i internationella samarbetsorgan ger arbetet för att skydda världskulturarvet stor uppmärksamhet.

(Meddelandet, se C1, s. 1421)

Meddelande

om rekommendation nr 36/1988 angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utgående från principen om livslång inläring fortsatt bygga ut samarbetet inom vuxenutbildning och folkbildning i Norden, och

att härvid särskilt uppmärksamma insatser för korttidsutbildade, utvecklingen av folkbildningsorganisationernas samarbete och satsningar på vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete i Norden.

(Meddelandet, se C1, s. 1438

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2384)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen

Utskottet konstaterar att i handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete finns samma principer om livslång inläring som i rekommendationen. Inom ministerrådet har man nu påbörjat ett treårigt nordiskt nätverksprojekt om vuxenutbildning för korttidsutbildade i relation till arbetslivet. Ministerrådet meddelar att man nästa år vill fortsätta med att utveckla det nordiska folkupplysnings- och vuxenundervisningssamarbetet som rekommendationen föreslår och enligt riktlinjerna i handlingsplanen.

Med hänvisning till dessa synpunkter finner utskottet det tillfredsställande att arbetet med rekommendationen redan har lett till resultat. Utskottet förutsätter att närmare redogörelse beträffande fortsatt arbete på detta område föreläggs utskottet nästa år. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rek. nr 36/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Hans Gustafsson (s)

J. K. Hansen (S)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (c)

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Marita Peterssen (Jvfl)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Mirja Ryyänen (K)

Marianne Samuelsson (mp)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Jan P. Syse (H)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 37/1988 angående för- stärkt nordiskt ungdomssamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fortsatt stärka förutsättningarna för det nordiska ungdomssamarbetet särskilt genom att stöda ungdomsorganisationerna och nya utbytesprogram för ungdomar i Norden.

(Meddelandet, se C1, s. 1422)

Meddelande

om rekommendation nr 38/1988 angående Nordiska rådets teknologipris

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i anslutning till det nordiska teknologiåret 1988 i syfte att främja nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete låta utdela ett särskilt nordiskt pris, Nordiska rådets teknologipris.

(Meddelandet, se C1, s. 1590

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2387)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående Nordiska rådets teknologipris

Utskottet konstaterar att Nordiska rådets teknologipris har utdelats och tillfallit den finske professorn Pertti Törmälä från Tammerfors tekniska högskola för hans insatser med utveckling av biologiskt lösliga material. Pristagaren utsågs av styrelsen för Nordiska industrifonden efter att de nordiska civilingenjörsorganisationerna hade nominerat två kandidater per land.

Utskottet konstaterar att utdelningen av Nordiska rådets teknologipris står i överensstämmelse med rekommendationens syfte. Mot bakgrund härav anser utskottet att det inte längre föreligger några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning och föreslår,

Att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och annser rek. nr 38/1988 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marita Peterssen (Jvfl)

Mirja Ryyänen (K)

Reiulf Steen (A)

Jan P. Syse (H)

Hans Gustafsson (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jón Kristjánsson (F)

Saara-Maria Paakkinen (sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Marianne Samuelsson (mp)

Otto Steenholdt (At)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 39/1988 angående nordiskt kommunalt skolsamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stärka det nordiska samarbetet på skolområdet genom att i högre grad indra kommunerna och länen samt deras centralorganisationer i detta samarbete.

(Meddelandet, se C1, s. 1438)

Meddelande

om rekommendation nr 40/1988 angående sam- arbetsprogram på livsmedelsområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet i overens-
stemmelse med ministerrådsforslag B 80/j og Juridisk Udvalgs synspunk-
ter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1394

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2390)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 40/1988 om et samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet.

Det fremgår af meddelelsen, at ministerrådet den 26. marts 1988 har vedtaget samarbejdsprogrammet på levnedsmiddelområdet. Endvidere oplyses det bl. a., at det Permanente Nordiske Udvalg for Levnedsmiddelspørgsmål (PNUN) vil stå for gennemførelsen af programmet, og at der vil blive årlig afrapportering om samarbejdet i ministerrådets virksomhedsberetning.

Juridisk Udvalg indstiller på denne baggrund:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 40/1988 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm den 31 januari 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Åsa Solberg Iversen (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Juhani Laitinen (Kok)

Helge Adam Møller (KF)

Arnlot Norwich (H)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Björn Samuelson (vpk)

Asbjørn Sjøthun (A)

Birte Weiss (S)

Meddelande

om rekommendation nr 41/1988 angående livs- medelspolitik och livsmedelslagstiftning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at foretage en gennemgang af levnedsmiddelovgivningen og -kontrollen i de nordiske lande med henblik på at etablere fælles kvalitetskrav i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1395

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2392)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 41/1988 om levnedsmiddelpolitik og levnedsmiddelovgivning.

Det fremgår bl. a. af meddelelsen, at det er et grundlæggende mål i det nye samarbejdsprogram at udvikle forudsætninger for Norden som hjemmemarked. Dette indebærer bl. a. gennemgang af levnedsmiddelovgivningen og kontrollen.

Ministerrådet anser dermed for sin del, at hensigten med rekommandationen er tilgodeset.

Juridisk Udvalg skal henvise til sine bemærkninger og henstillinger om levnedsmiddelpolitik i udvalgets udtalelse over C 1/1989 og i udvalgets betænkning over C 2/1989 og indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 41/1988 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm den 31 januari 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Åsa Solberg Iversen (A)

Formand

Anneli Jäätteenmäki (K)

Juhani Laitinen (Kok)

Helge Adam Møller (KF)

Arnlfot Norwich (H)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Björn Samuelson (vpk)

Asbjørn Sjøthun (A)

Birte Weiss (S)

Meddelande**om rekommendation nr 42/1988 angående likartade nordiska regler för samhällstjänst**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at arbejde hen imod, at der i de nordiske lande indføres så ensartede regler som muligt om samfundstjeneste som strafferetlig sanktionsform.

(Meddelandet, se C 1, s. 1382

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2394)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående likartade nordiska regler för samhällstjänst

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommendation nr. 42/1988 om ensartede nordiske regler for samfundstjeneste.

I meddelelsen giver ministerrådet en redegørelse for situationen i de enkelte lande. I Danmark og Norge har der været forsøgsvirksomhed med det resultat, at man i Danmark p.t. overvejer, hvorledes ordningen kan gøres permanent, medens det i Norge forventes, at ordningen bliver permanent i alle fylker ved årets udgang. I Sverige har man foretaget udredninger og forventer snart at fremlægge forslag om indførelse af samfundstjeneste, medens der i Finland og Island er undersøgelser i gang om spørgsmålet.

Ministerrådet tilkendegiver, at interessen for nordisk retslighed bør tillægges stor vægt, når det gælder udformning af strafferetlige sanktioner. Dog anser man det også for naturligt, at de nordiske lande prøver sig frem på forskellig måde, og mener, at det kan være værdifuldt med forskellige praktiske erfaringer.

Ministerrådet anser det ikke for aktuelt på nuværende tidspunkt at foretage yderligere foranstaltninger og foreslår derfor, at rekommendationen afskrives.

Juridisk Udvalg er enig i, at nordisk retslighed er vigtig, når der er tale om strafferetlige sanktioner, men er også enig i, at det kan være nyttigt med forskellige praktiske erfaringer.

I betragtning af, at der i alle de nordiske lande enten er indført ordninger med samfundstjeneste som strafferetlig sanktionsform, eller er iværksat udredningsarbejde, finder udvalget ikke grund til at opretholde rekommendationen længere. Udvalget forudsætter dog, at der i ministerrådets årlige beretninger om lovgivningssamarbejdet også redegøres for udviklingen på dette område.

Juridisk Udvalg indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommendation nr. 42/1988 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 14 februar 1989

Lennart Andersson (S)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande**om rekommendation nr 43/1988 angående sam-
arbete om kriminalitetsefterforskning**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nedsætte en arbejdsgruppe til at udrede det nordiske samarbejde om kriminalitetsefterforskning samt til at undersøge behovet og mulighederne for en viderudvikling og evt. effektivisering af dette samarbejde.

(Meddelandet, se C 1, s. 1383)

Meddelande

om rekommendation nr 44/1988 angående reell likalön mellan kvinnor och män

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. at der iværksættes forundersøgelserprojekt og i forbindelse hermed eventuelt gennemføres praktisk forsøgsvirksomhed og evaluering med henblik på at få samlet den eksisterende viden om og få kortlagt årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og

2. på baggrund heraf at foreslå foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd, samt

3. at afsætte de fornødne midler til projekternes gennemførelse ved at lade projekterne, der er nævnt under punkt 1 og 2, indgå i den nye økonomiske handlingsplan for Norden

(Meddelandet, se C 1, s. 1406

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2397)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående reell likalön mellan kvinnor och män

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 37. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 44/1988 om reel ligeløn mellem kvinder og mænd.

Det fremgår af meddelelsen, at der i ministerrådsforslaget om en handlingsplan for det nordiske ligestillingsamarbejde under temaet: "Kvindens rolle i den økonomiske udvikling" indgår et afsnit om kvinders løn.

Ministerrådet oplyser i øvrigt, at man planlægger i løbet af 1989 at gennemføre en forstudie om ligeløn mellem kvinder og mænd med henblik på at udarbejde et projekt i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation.

Det oplyses endelig, at fra og med 1990 vil projektet indgå i den nye økonomiske handlingsplan.

Spørgsmålet om reel ligeløn mellem kvinder og mænd prioriteres meget højt af Juridisk Udvalg, jfr. også udvalgets betænkning over ministerrådsforslaget om en handlingsplan for det nordiske ligestillingsamarbejde.

Udvalget kan tilslutte sig ministerrådets planer i anledning af rekommandationen og indstiller:

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 44/1988 til efterretning og afventer ny rekommandation til næste ordinære session.

København, den 14. februar 1989

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Eiður Guðnason (A)

Liisa Hilpelä (Kok)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Kristen Poulsgaard (FP)

Asbjørn Sjøthun (A)

Arne Skauge (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 45/1988 angående nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att beakta budget- och kontrollutskottets konklusioner angående det nordiska skolsamarbetet i Nordiska ministerrådets regi.

(Meddelandet, se C 1, s. 1439

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2399)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi

Till Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 45/1988/b angående nordiskt skolsamarbete i nordisk regi.

Ministerrådet har, med anledning av budget- och kontrollutskottets konklusion avseende kontrolluppgiften 1987, vidtagit följande åtgärder:

- Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) kommer att ges nya stadgar som betonar NSSs samordnande roll i nordiskt skolsamarbete
- Ministerrådet har under 1988 beviljat 500 000 DKK som stöd till elevutväxling mellan Västnorden och övriga Norden. Motsvarande stöd förväntas 1989 och 1990.
- Ministerrådet har givit en arbetsgrupp i uppdrag att göra ett utkast till handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden. I handlingsprogrammet kommer Språksekretariatets och Språk- och informationscentrets arbetsuppgifter att behandlas, hänsyn kommer därvid att tas till budget- och kontrollutskottets synpunkter. I detta sammanhang bör även värderas möjligheten att knyta en person till Nordens hus i Reykjavik som förmedlare av skandinaviska språk till Island och av isländska språket till övriga nordiska länder.

Utskottet finner att syftet med rekommendationer därmed är uppnått och förutsätter att det vidare arbetet inom området kommer att på sedvanligt sätt rapporteras i C 1.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 45/1988/b för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Kjell Magne Fredheim (A)

Eiður Guðnason (A)

Flemming Hansen (KF)

Ivar Hansen (V)

Forman

J. K. Hansen (S)

Per Olof Håkansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Wiggo Komstedt (m)

Anders Talleraas (H)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 46/1988 angående nordiskt miljöprogram

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslag *B 85/s* samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts av social- och miljöutskottet och därvid omarbета de ovan fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser m. m. inom de områden som nämnts

b) ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet

c) årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötillståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1524)

Meddelande**om rekommendation nr 47/1988 angående inter-
nationell miljöpolitik**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och
därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1525)

Meddelande

om rekommendation nr 48/1988 angående handlingsplan mot havsföroreningar

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å vedta en handlingsplan mot havsföroreningar i överensstemmelse
med *B 86/s* og *B 86Å/s* og utvalgets forslag og bemerkning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1526)

Meddelande

om rekommendation nr 49/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1989

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1989 ta hänsyn till budget- och kontrollutskottets synpunkter och förslag.

(Meddelandet, se C 1, s. 1361

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2404)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående Nordiska ministerrådets budget för år 1989

Till Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har hänvisats meddelande om Nordiska ministerrådets budget för 1989.

I meddelandet påpekas, att ministerrådet vid fastställande av budgeten tagit hänsyn till budget- och kontrollutskottets synpunkter och förslag. Detta har bl. a. skett genom vissa justeringar av prisomräkningsfaktorn. Vidare har till kultursektorns förfogande ställts ytterligare 2 MDKK av tidigare ej disponerat medel.

Utskottet kommenterar budgeten för 1989 i betänkande till C 2/1989.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att Nordiska Rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 49/1988/b för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 31 januari 1989

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Kjell Magne Fredheim (A)

Eiður Guðnason (A)

Flemming Hansen (KF)

Ivar Hansen (V)

Forman

J. K. Hansen (S)

Per Olof Håkansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Wiggo Komstedt (m)

Anders Talleraas (H)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om framställning nr 1/1989 angående gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råds Presidium anmoder Nordisk Ministerråd om raskt og med fastlagte tidsgrenser å analysere de nordiske forutsetninger, ambisjoner og problemer i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid, og at tilstrekkelige ressurser stilles til disposisjon.

(Meddelandet, se C 1, s. 1362

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2406)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om framställning angående gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet

Udvalgets indstilling

Ministerrådet henviser i sin meddelelse vedr. fremstillingen til den række af initiativer, som ministerrådet har taget i årets løb og særlig til rapporterne "Norden i Europa", "Norden i Europa II" og analyserne i ministerrådsforslaget om en ny økonomisk handlingsplan. Dette arbejde vil danne grundlaget for udarbejdelsen af et nordisk program for samarbejde om europaspørgsmålene i perioden 1989–92. Programmet vil blive udarbejdet i første halvdel af 1989.

Udvalget finder med henvisning hertil og med henvisning til det arbejde om europaspørgsmålene, som er igangsat på Nordisk Råds side, at arbejdet med analyse af de nordiske forudsætninger, ambitioner og problemer i et bredere europæisk integrationsarbejde er godt igang.

Det er dog endnu for tidligt at konkludere, om arbejdet vil være tilstrækkeligt eller fører til de ønskede resultater.

Udvalget afventer derfor det videre arbejde og imødeser en *ny meddelelse* fra ministerrådet til næste års session.

Helsingfors, den 14. februar 1989

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Hans Engell (KF)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Marianne Jelved (RV)

Hans Jørgen Jensen (S)

Jógvan við Keldu (Fkfl)

Arvo Kempainen (Skdl)

Oddrunn Pettersen (A)

Harald Synnes (KrF)

Kimmo Sasi (Kok)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Skriftligt svar

på fråga angående Scandinavia Today ställd vid Nordiska rådets 36:e session¹

Spørsmål: Vilka erfarenheter har industriministerna i Norden gjort då det gäller samverkan mellan näringsliv och kultursatsningar i de aktuella projekten och vilka erfarenheter drar man av detta inför det framtida arbetet?

Svar, afgivet den 14. juni 1988:

Spørsmålet som ble stilt til de nordiske industriministrene er blitt henvist til utenrikshandelsministrene som tidligere har behandlet spørsmål om samordning av felles nordiske handelsframstøt i forbindelse med nordiske kultursatsninger.

De nordiske utenrikshandelsministrene har i senere år i regi av Embetsmannskomiteen for handelspolitiske spørsmål tatt initiativ til og aktivt støttet prosjekt og tiltak med formål å øke nordisk eksport til nye og fjerne markeder. I forberedelsene av de ulike initiativ har vært vurdert mulighetene for å sette eksportframstøtene inn i en fellesnordisk kulturell ramme.

Således ble det for et par år tilbake gjort en del forberedende arbeid for å etablere et utdanningstilbud til nordiske markedsførere og næringslivsfolk som arbeider med eksport til Japan. Utdanningen ville særlig sikte mot å formidle kulturkunnskap; språk, forhandlings- og forretningsskikk og mer allmen kulturforståelse.

Nordiske Eksportskoler og visse universitet i Norden har i noen år med aktiv støtte fra ministerrådet drevet korte eksportfremmekurs med en liknende innretning som beskrevet over.

Til den betydelige kulturelle satsningen Scandinavia Today i Japan 1987–88 gikk handelsembetsmannskomiteen inn med økonomisk støtte til produksjon og distribusjon av en nordisk eksportpublikasjon for det japanske marked. I tillegg foregikk en del nasjonalt organiserte eksportframstøt.

Som det vil framgå av det som her er sagt er utenrikshandelsministrene meget oppmerksom på den styrke som kan ligge i en forening av de

¹ *Frågan tryckt Nordisk Råd 36. sesjon, s. 3046.*

nordiske kulturelle krefter og ønsket om en utvidet eksport. I dette lys kan også ses den oppfordring som ministrene har rettet til de nordiske eksportfremmeorganisasjonene om innenfor rammen av den nye økonomiske handlingsplanen å utrede mulighetene for å erobre nye markedsandeler på sektorer som tjenestehandel, miljøtiltakinvesteringer m. v.

Utenrikshandelsministrene konstaterer at graden av suksess for slike initiativ som er omtalt er uløselig sammenkjedet med den interesse og det konkrete engasjement som måtte finnes hos næringslivets og eksportens egne organisasjoner. For tiden synes det som at eksportfremmeorganisasjonene finner det mer hensiktsmessig å gjennomføre slike framstøt i nasjonal regi.

Nordisk Ministerråd anser likevel at fellesnordiske satsninger er en god strategi, f. eks. i forbindelse med den pågående internasjonalisering av nordisk næringsliv, og vi er beredt til å støtte gode initiativ i en slik utvikling.

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

Skriftligt svar

på fråga till Nordiska ministerrådet angående naturmiljön i arktiska farvatten¹

Spørsmål: Vil ministerrådet behandle den eksisterende risiko for truslerne mot det arktiske naturmiljø, som skyldes havforurensning i fjerntliggende områder, inden for rammerne af rekommendation nr. 23/1983?

Svar, avgitt den 27. mai 1988:

Kampen mot radioaktiv forurensning av havområdene har i mange år vært prioritert oppgave i de nordiske land. Det er oppnådd viktige resultater. Gjennom arbeidet i Londonkonvensjonen har man oppnådd en frivillig avståelse fra dumping av radioaktivt avfall i havet. Vårt mål er å få tilstrekkelig flertall for et permanent forbud.

Når det gjelder utslippene fra Sellafieldanlegget ble dette senest behandlet av Ministerrådet i Reykjavik i mars 1985. Ministerrådet ga da uttrykk for tilfredshet med at Storbritannia nå har satt i verk et omfattende program for å redusere utslippene fra anlegget. På Nordsjøkonferansen i november 1987 lykkes det også å få Storbritannia og Frankrike med på en forpliktelse om å anvende best tilgjengelig teknologi for å minimalisere radioaktive utslipp fra slike gjenvinningsanlegg.

Når det gjelder Dounreay-anlegget, avga ministrene i februar 1987 uttrykk for store betenkeligheter overfor britiske myndigheter. Planene om Dounreay-anlegget har medført spesielt mange protester fra Norge, Færøyene og Island. De nordiske ministrene vil oppmerksomt følge saken og aktivt arbeide mot Dounreay inntil saken er avklart.

De nordiske ministrene har på denne måten arbeidet aktivt for å redusere radioaktiv forurensning til havområdene. Det har omfattet alle havområder også de arktiske. Det har derfor ikke vært ansett som påkrevd å behandle de arktiske farvann særskilt i denne sammenheng.

Sissel Rønbeck
Miljøvernminister

Fridtjof Clement
Generalsekretær

¹ *Frågan tryckt Nordisk Råd 36. sesjon, s. 3052.*

Skriftlig fråga

angående Nordiska investeringsbanken

(Svaret se s. 2411)

Til Nordisk Ministerråd

Spørgsmål: Hvilke oplysninger kan Nordisk Ministerråd give om Nordisk Investeringsbanks afskrivning på lån til Kongsberg Våpenfabrikk A/S, hvilke andre virksomheder med tilknytning til produktion af våben eller andet materiel af militær betydning har Nordisk Investeringsbank bevilget lån, og hvilke dispositioner agter ministerrådet at træffe for at forebygge, dels at Nordisk Investeringsbank i fremtiden lider tab på udlån til statsejede virksomheder, dels at Nordisk Investeringsbank i fremtiden bevilger lån til virksomheder som har tilknytning til produktion af våben eller andet materiel af militær betydning?

Begrundelse: Nordisk Investeringsbank har i 1987 bogført et tab på 6 mio SDR svarende til 53 mio NOK. Dette beløb udgør ca 70 % af de to lån, banken har ydet Kongsberg Våpenfabrikk A/S i henholdsvis 1978 og 1984. Lånene er gået til finansiering af investering i produktion af bilkomponenter for leverance til den svenske bilindustri.

Kongsberg Våpenfabrikk A/S, som er en statsejet norsk virksomhed, indstillede sine betalinger i juni 1987. På baggrund af at Kongsberg Våpenfabrikk A/S netop er statsejet, og på baggrund af Nordisk Investeringsbanks status som de nordiske landes "fælleseje" virker det påfaldende, at den norske stat som ejer af en bedrift lader den standse sine betalinger uden at give kreditorerne fuld dækning; derved må de øvrige nordiske lande indirekte bære et stort tab. Yderligere virker det påfaldende, at Nordisk Investeringsbank har ydet lån til en virksomhed som Kongsberg Våpenfabrikk A/S, der som koncern også har beskæftiget sig med produktion af materiel af militær betydning; uanset en virksomheds formelle selskabsform er det efter min opfattelse ikke rimeligt, at nordiske lån fra en fælles institution som Nordisk Investeringsbank kan stilles til rådighed for virksomheder, som har tilknytning til produktion af våben eller andet materiel af militær betydning.

København i marts 1988

Lilli Gyldenkilde (SF)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 10 juni 1988

Ministerrådet kan oplyse, at Den nordiske Investeringsbank (NIB) i 1977 bevilgede et lån på 4 mill. SDR (= ca. 25 mill. norske kr.) til A/S Kongsberg Våpenfabrikk, Norge, til finansiering af investeringer i maskiner og udrustning for produktion af bildele til svensk bilindustri.

I august 1984 bevilgede NIB's bestyrelse et nyt lån til A/S Kongsberg Våpenfabrikk, denne gang på 65 mill. NOK, til finansiering af investeringer i bildelsproduktionen i årene 1982-85.

De anlægsinvesteringer, der ansøgte om lån til, var henholdsvis to nye bildelsfabrikker i Rollag og Hvittingfoss i Norge, som opførtes i 1977/78, og udvidelse af produktionslinierne samt bygningsinvesteringer i de to fabrikker for perioden 1982-85.

Kongsberg Våpenfabrikk's bildels-division havde i 1983 en samlet omsætning på 197 mill. NOK, hvoraf Sverige aftog 180 mill. For 1984 var der budgetteret med en omsætning på 207 mill., hvoraf 180 mill. til Sverige.

Bildelsproduktionen omfattede drivaksler og styringsdetaljer for personbiler og bremseenheder for lastbiler og busser. Hovedaftagerne var Volvo og Saab Scania i Sverige.

Bildelsproduktionen byggede i sin helhed på et samarbejde af mere end 25 års varighed mellem Kongsberg Våpenfabrikk og svensk bilindustri. Produkterne, produktionsudstyret og produktionsmetoderne var resultatet af et nært samarbejde mellem parterne, og den opnåede kvalitet og effektivitet var til fordel for begge parter.

Der var således tale om finansiering af projekter, som var medvirkende til at udbygge det økonomiske samarbejde mellem to nordiske lande, og dermed opfyldte projekterne NIB's vedtægtsmæssige krav på nordisk interesse.

Under hensyntagen til selskabets finansielle stilling og ejerstrukturen (dvs den norske stat som ene-aktionær) blev lånene bevilget uden formel sikkerhedsstillelse.

I 1986 kom Kongsberg Våpenfabrikk i økonomiske vanskeligheder, men fortsatte driften året ud, efter at det norske Storting havde bevilget et driftstilskud på 200 mill. NOK. Et vilkår for driftstilskuddet var, at samtlige bankkreditorer gik med til at udskyde afdrag og tilbagebetalinger af bankgæld i et halvt år, hvorunder styret i Kongsberg Våpenfabrikk skulle arbejde på en sanering af virksomheden og fremkomme med forslag til en landsigtet løsning af problemerne.

I løbet af foråret 1987 forværredes situationen for Kongsberg Våpenfabrikk, og den 12. juni 1987 indstillede virksomheden sine betalinger.

På det tidspunkt var NIB's lån til Kongsberg Våpenfabrikk nedbragt til ca. 76 mill. NOK.

Kongsberg Våpenfabrikk's ene-aktionær, Den norske Stat's holdning var, at virksomheden skulle ligestilles med en normal, privatejet virksom-

hed i betalingsstandsning, og under hensyntagen hertil, vurderede NIB's administration og bestyrelse udsigterne til 100 % dækning af lånebeløbet som meget små. I overensstemmelse med god bankpraksis besluttede bankens ledelse derfor at foretage en foreløbig nedskrivning af tilgodehavendet.

Som det fremgår af NIB's regnskab for 1987, bogførtes nedskrivningen som et tab på 6 mill. SDR (53 mill. NOK).

I marts 1988 fremkom bestyrelsen for Kongsberg Våpenfabrikk med et akkordforslag, som indebærer en dividendeudbetaling i indeværende år på 42,5 % og med mulighed for en ekstra uddeling senere i størrelsesordenen 5–10 %. Dersom akkordforslaget godkendes af kreditorerne, vil NIB i indeværende år kunne indtægtsføre en del af det tidligere afskrevne lånebeløb.

Som det fremgår af NIBs årsberetninger fra årene 1976–87, har banken ikke finansieret projekter, som har tilknytning til våbenproduktion. Udover lånene til Kongsbergs bildelsfabrikker i Rollag og Hvitvingfoss har banken i 1977 og 1979 delfinansieret produktionsanlæg for aluminiumskofangere til svensk bilindustri i Raufoss A/S, også en norsk statsejet virksomhed.

NIB er en investeringsbank, og udlånsvirksomheden er projektorienteret. Hvert projekt vurderes ud fra en lønsomhedsbedømmelse og må opfylde kravet om at være af nordisk interesse. Bankens vedtægter kræver at betryggende sikkerhed stilles "såfremt nødvendig sikkerhed efter omstændighederne ikke allerede skønnes at foreligge".

Selv med bankens strenge krav til kreditvurdering kan det ikke garanteres, at den helt kan undgå tab. Dette er dog første gang i bankens historie, at sådant tab er opstået.

Hverken bankens kontrollkomité eller Ministerrådet har med udgangspunkt i denne sag fundet grund till særlige dispositioner angående bankens udlånspraksis, og bankens bestyrelse er bevilget ansvarfrihed.

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

Skriftlig fråga

angående gemesamt nordiskt godknande av livsmedel till specialnring

(Svaret se s. 2414)

Til Nordisk Ministerråd

Spørgsmål: Hvad gøres der på nordisk plan for, at levnedsmidler til specialernring, som f.eks. NUPO - Den nye Hvidovrekur - kan blive godkendt i Norge på samme måde, som tilfældet er i Danmark og Sverige?

Begrundelse: NUPO - Den nye Hvidovrekur - er i Danmark godkendt af Levnedsmiddelstyrelsen som "Levnedsmiddel til specialisering". I Sverige af Statens Livsmedelsverk som "specialdestinerat livsmedel".

Nr NUPO godkendes under disse betegnelser, skyldes det, at de normale regler for vitaminisering af levnedsmidler ikke kan anvendes til dette specielle produkt, der som et af de få levnedsmidler på verdensmarkedet kan anvendes som eneste ernæring med alle de nødvendige proteiner (aminosyrer), vitaminer, mineraler og sporelementer med et meget lavt kalorieindhold, således at det uden egentlig at være et slankemiddel automatisk bliver det på grund af sin særlige sammensætning.

Denne problematik er anerkendt af både Sverige og Danmark, som derfor også har administrative bestemmelser for levnedsmidler til specialernring. Dette er imidlertid ikke tilfældet i Norge.

På baggrund af det nordiske samarbejde på såvel næringsmiddelområdet som lægemiddelområdet, og i et bredere perspektiv: Norden som hjemmemarked og fjernelse af tekniske handelshindringer forekommer det ikke rimeligt, at et produkt af den omtalte karakter kun kan godkendes i Sverige og Danmark, men ikke i Norge.

København, den 28. april 1988

Dorte Bennedsen (S)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 10 juni 1988

Næringsmidler til spesiell ernæring reguleres idag på ulike måter i de nordiske land. I Finland og Sverige reguleres disse produkter som levnedsmidler og skal godkjennes i henhold til særlige forskrifter under levnedsmiddellovgivningen. I Danmark reguleres disse produkter som næringsmidler og skal være i overensstemmelse med næringsmiddellovgivningen. Når det er tilsatt vitaminer eller mineraler skal produktene godkjennes før markedsføringen. I Norge vurderes produktene dels som legemidler, dels som næringsmidler. I vedlagte notat fra Statens Næringsmiddeltilsyn redegjøres også for hvorfor NUPO næringspulver ikke er godkjent for salg i Norge.

Norske myndigheter er klar over at de nevnte ulikheter i lovgivningen kan skape problemer for den internordiske handel med næringsmidler til spesiell ernæring, og stiller seg positivt til et nordisk samarbeid for å få etablert en felles nordisk ordning for godkjennelse av denne gruppe produkter.

På denne bakgrunn vil ministerrådets Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål søke å innarbeide et prosjekt med sikte på å utarbeide forslag til felles nordiske ordninger for forvaltningen av dette produktområdet. Dette arbeid må skje i sammenheng med eksisterende og planlagte forskrifter i EF om næringsmidler til spesiell ernæring.

Mats Hellström

Ministerrådets ordförande

Fridtjov Clemet

Generalsekretærene

BIHANG I

Felles nordisk godkjennelse av næringsmidler til spesiell anvendelse (Dietetiske næringsmidler)

Forholdene i Norge for dietetiske næringsmidler

Dietetiske næringsmidler klassifiseres enten som legemidler eller næringsmidler i Norge. Dette innebærer forskjellig praksis i vurderingen av slike preparater alt ettersom de hjemles i legemiddelloven eller næringsmiddelloven. Vi har derfor ingen særskilt godkjenningsordning som omfatter alle dietetiske næringsmidler.

Dietetiske næringsmidler betraktet som legemidler, skal registreres som farmasøytiske spesialpreparater etter godkjenning av Spesialitetesnemda. For enkelte preparater har imidlertid Helsedirektoratet innvilget såkalt "generelt registreringsfritak". Dietetiske næringsmidler som er legemidler, må bare selges av apotek og Norsk Medisinaldepot. Norsk Medisinaldepot har også enerett til innførsel og utførsel av slike preparater. Norske

helsemyndigheter stiller strenge krav til dokumentasjon av effekt, kvalitet etc. for registrerte legemidler. Tilstrekkelig dokumentasjon for godkjenning som farmasøytiske spesialpreparater foreligger ofte ikke for disse preparatene.

For dietetiske næringsmidler betraktet som næringsmidler, er det ingen godkjenningsordning, men preparatenes sammensetning og merking må være i overensstemmelse med næringsmiddeloven og dens forskrifter. Det er f.eks. ikke tillatt å markedsføre næringsmidler med påstander om at de kan brukes til å forebygge, lege eller lindre sykdommer. Det er ikke strenge krav til dokumentasjon på effekt etc. for næringsmidler, men myndighetene kan kreve nærmere opplysninger om et produkt dersom det er ønskelig. Disse dietetiske næringsmidlene kan importeres og omsettes som næringsmidler. Eksempler på slike produkter er glutenfrie melblandinger og vitamin- og mineraltilskudd.

For dietetiske næringsmidler som vurderes som legemidler, har det vært foreslått en mindre tids- og ressurskrevende kontroll, og forslag er kommet om å regne dem som næringsmidler med et eget regelverk. Dersom varer av denne typen skal fritas fra legemiddelbegrepet, må det lages et nytt regelverk for omsetning, kontroll og markedsføring av slike produkter. Norske helsemyndigheter har ikke tatt noe standpunkt i saken da den må vurderes nærmere. Det er heller ikke avgjort hvorvidt en slik ordning bør hjemles i legemiddeloven eller næringsmiddeloven.

En felles nordisk ordning for godkjenning av slike produkter ville være til stor hjelp både for pasienter, myndigheter og andre berørte parter.

Vedrørende Nupo næringspulver:

Nupo næringspulver har tidligere vært omsatt som næringsmiddel i Norge. Markedsføringen var da i strid med markedsføringsloven, og dette ble påtalt av Forbrukerombudet.

I 1987 ble søknad om omsetning av Nupo næringspulver som næringsmiddel avslått fordi tillatelse til tilsetning av vitaminer og mineraler til næringsmidler ut fra ernæringsmessige hensyn ikke blir gitt med mindre det er godtgjort at vitamin- og mineralmangel er et folkehelseproblem og at den aktuelle vare egner seg som formidler av de vitaminene og mineralene det er lite av i kosten. Nupo næringspulver oppfyller ikke disse forutsetningene.

Vi vil også bemerke at det aldri er kommet inn søknad til norske helsemyndigheter om å få preparatet godkjent som farmasøytisk spesialpreparat eller søknad om registreringsfritak for produktet.

Til orientering kan vi også opplyse at Institutt for ernæringsforskning, Nordisk høgskole for husholdsvitenskap ved Universitetet i Oslo i 1986 undersøkte proteinkvaliteten i Nupo næringspulver. Netto proteinutnyttelse var på 55 prosent sammenlignet med vanlig melkepulver på 85 prosent. Produsenten av Nupo næringspulver ble gjort kjent med dette.

BIHANG 2

Vedrørende notat fra Statens næringsmiddeltilsyn om felles nordisk godkjenning av næringsmidler til spesiell anvendelse

Statens næringsmiddeltilsyn viser til Nordisk Ministerråds svar på spørsmål fra Dorte Bennedsen hva gjelder arbeid på nordisk plan for at dietetiske næringsmidler som f. eks Nupo næringspulver, kan bli godkjent i Norge.

I notat fra Statens næringsmiddeltilsyn redegjøres det også for hvorfor Nupo næringspulver ikke lenger er tillatt i Norge.

Da Nupo næringspulver var omsatt i Norge, ble markedsføringen påtalt av Forbrukerombudet. Av vårt notat kan det synes som om hele markedsføringen var i strid med markedsføringsloven- det medfører ikke riktighet.

I den forbindelse har Statens næringsmiddeltilsyn mottatt nye opplysninger. Det kom ikke til enighet mellom markedsførerne av Nupo næringspulver og Forbrukerombudet, og saken ble lagt fram for Markedsrådet.

Markedsrådets vedtak av 16.3.86 er følgende:

1. Markedsrådet forbyr med hjemmel i markedsføringslovens § 12, jfr. § 2, 1. ledd Cosmea A/S å benytte utsagnet "Det vitenskapelige slankesystem" i forbindelse med markedsføringen av Nupo.
  2. Forbrukerombudets påstand tas for øvrig ikke til følge.
  3. I saksomkostninger tilkommer Cosmea A/S av statskassen dekning for utgifter på 31.368 - trettientusentrehundreogsekstiåttekroner.
- Vi ber Dem vennligst gjøre dette kjent på en dertil egnet måte.

Oslo, 12 juli 1988

Atle Ørbeck Sørheim

Direktør

Anne-Wenche Løhren

Konsulent

Skriftlig fraga

angående godkannande av livsmedel till specialnring i Norge

(Svaret se s. 2418)

Til Norges regering

Spørgsmål: Hvilke instanser tager i Norge stilling til importansgninger om levnedsmidler til specialnring, og hvilke ankemuligheder findes der i disse sager?

Begrundelse: På baggrund af en konkret sag (godkendelse af levnedsmidlet NUPO til specialernring i Norge) har jeg erfaret, at der blandt producenter/importrer hersker en del tvivl om, hvilke instanser der i Norge tager stilling til importansgninger om levnedsmidler til specialernring og rækkevidden af disse instansers kompetence, herunder hvilke klageinstanser der findes i disse sager.

Med henvisning til det nordiske samarbejde på såvel næringsmiddelområdet som lægemiddelområdet og i et bredere perspektiv: Norden som hjemmemarked og fjernelse af tekniske handelshindringer forekommer det rimeligt, at sager af den omtalte karakter fr en ensartet behandling i alle de nordiske lande. Det skal i denne forbindelse oplyses, at det pgeldende produkt er godkendt både i Sverige og i Danmark.

København, den 28. april 1988

Dorte Bennedsen (s)

Svar frå Norges regering, avgivet den 1 juli 1988

Det kan opplyses følgende vedrørende hvilke myndigheter som tar stilling til importsøknad for dietetiske næringsmidler, og hvilke ankemuligheter som finnes i slike saker:

Dietetiske næringsmidler i Norge klassifiseres enten som legemidler eller næringsmidler.

– Alle legemidler som skal brukes i Norge må importeres av Norsk Medisinaldepot og omsettes gjennom apotek, enten de er godkjent eller skal brukes etter registreringsfritak. Lægemidler skal godkjennes som farmasøytiske spesialpreparater før de tas i alminnelig bruk. Godkjenning av farmasøytiske spesialpreparater avgjøres i Spesialitetsnemnda. Sosialdepartementet er klageinstans hvis vedtak fattet av Spesialitetsnemnda skal påklages, men departementet kan bare prøve vedtakets lovmessighet – ikke det skjønn som ligger til grunn for vedtaket.

Dersom det er ønskelig å anvende et legemiddel som ikke er godkjent, må norsk lege søke Statens legemiddelkontroll om registreringsfritak for preparatet for den enkelte pasient. Helsedirektoratet er klageinstans for vedtak fattet av Statens legemiddelkontroll og kan prøve alle sider av saken.

Dersom det er ønskelig å ha et ikke godkjent legemiddel lettere tilgjengelig, kan Helsedirektoratet innvilge generelt registreringsfritak. Dersom vedtak fattet av Helsedirektoratet skal påklages, er Sosialdepartementet klageinstans og kan prøve alle sider av saken.

– Import av næringsmidler i Norge foregår lokalt ved de kommunale/interkommunale næringsmiddelkontroller som godkjenner varepartiet for import forutsatt at det er i overenstemmelse med det norske regelverket. Dersom varepartiet ikke kan godkjennes av næringsmiddelkontrollen, kan det ikke fortolles. Vi bemerker at det ikke er godkjenning av enkeltprodukter i Norge. Klageorgan for næringsmiddelkontrollens avgjørelse er helse- og sosialstyret i den aktuelle kommune.

Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) er det sentrale organ som forvalter det regelverk som den lokale næringsmiddelkontroll bruker i sitt kontrollarbeid. Statens næringsmiddeltilsyn har myndighet etter næringsmiddel-lovgivningen underlagt tre departementer (Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet og Sosialdepartementet). Det er Kongen som er klageorgan for de vedtak som fattes av Statens næringsmiddeltilsyn.

Norske myndigheter er klar over at de nevnte ulikheter i lovgivningen kan skape problemer for den internordiske handel med næringsmidler til spesiell ernæring, og stiller seg positivt til et nordisk samarbeid for å få etablert en felles nordisk ordning for godkjennelse av denne gruppe produkter.

På denne bakgrunn vil ministerrådets Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål søke å innarbeide et prosjekt med sikte på å utarbeide forslag til felles nordiske ordninger for forvaltningen av dette produktområdet.

Bjarne Mørk Eidem

BIHANG

Uttalelse fra statens næringsmiddeltilsyn angående skriftlig spørsmål til Norges regjering

-----
Vi kan opplyse følgende vedrørende hvilke myndigheter som tar stilling til importsøknad for dietetiske næringsmidler, og hvilke ankemuligheter som finnes i slike saker:

Dietetiske næringsmidler i Norge klassifiseres enten som legemidler eller næringsmidler.

– Alle legemidler som skal brukes i Norge må importeres av Norsk Medisinaldepot og omsettes gjennom apotek, enten de er godkjent eller skal brukes etter registreringsfritak. Legemidler skal godkjennes som farmasøytiske spesialpreparater før de tas i alminnelig bruk. Godkjenning av farmasøytiske spesialpreparater avgjøres i Spesialitetsnemnda. Sosialdepartementet er klageinstans hvis vedtak fattet av Spesialitetsnemnda skal påklages, men departementet kan bare prøve vedtakets lovmessighet – ikke det skjønn som ligger til grunn for vedtaket.

Dersom det er ønskelig å anvende et legemiddel som ikke er godkjent, må norsk lege søke Statens legemiddelkontroll om registreringsfritak for preparatet for den enkelte pasient. Helsedirektoratet er klageinstans for vedtak fattet av Statens legemiddelkontroll og kan prøve alle sider av saken.

Dersom det er ønskelig å ha et ikke godkjent legemiddel lettere tilgjengelig, kan Helsedirektoratet innvilge generelt registreringsfritak. Dersom vedtak fattet av Helsedirektoratet skal påklages, er Sosialdepartementet klageinstans og kan prøve alle sider av saken.

– Import av næringsmidler i Norge foregår lokalt ved de kommunale/interkommunale næringsmiddelkontroller som godkjenner varepartiet for import forutsatt at det er i overensstemmelse med det norske regelverket. Dersom varepartiet ikke kan godkjennes av næringsmiddelkontrollen, kan det ikke fortolles. Vi bemerker at det ikke er godkjenning av enkeltprodukter i Norge.

Klageorgan for næringsmiddelkontrollens avgjørelse er helse- og sosialstyret i den aktuelle kommune.

Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) er det sentrale organ som forvalter det regelverk som den lokale næringsmiddelkontroll bruker i sitt kontrollarbeid. Statens næringsmiddeltilsyn har myndighet etter næringsmiddel-lovgivningen underlagt tre departementer (Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet og Sosialdepartementet). Det er Kongen som er klageorgan for de vedtak som fattes av Statens næringsmiddeltilsyn.

Norske myndigheter er klar over at de nevnte ulikheter i lovgivningen kan skape problemer for den internordiske handel med næringsmidler til spesiell ernæring, og stiller seg positivt til et nordisk samarbeid for å få etablert en felles nordisk ordning for godkjennelse av denne gruppe produkter.

På denne bakgrunn vil ministerrådets Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål søke å innarbeide et prosjekt med sikte på å utarbeide forslag til felles nordiske ordninger for forvaltningen av dette produktområdet.

Oslo, 23. juni 1988

Etter fullmakt
Atle Ørbeck Sørheim
Direktør

Brita Brandtzæg
Konsulent

Skriftlig fråga**angående tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten**

(Svaret se s. 2422)

Til Nordisk Ministerråd

Gode kommunikasjonstilbud er en forutsetning for god og positiv nærings- og befolkningsutvikling i regionen. Det er viktig at Nordkalotten får forbedret både de interne forbindelser og forbindelsene med "utenomverden". Kommunikasjonsutvalget har flere ganger tatt opp spørsmålet om de tværgående flyforbindelser, og de hindringer konsesjonsreglene utgjør for et best mulig samlet flytilbud.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hva akter ministerrådet å gjøre for at det samlede flytilbudet på Nordkalotten skal bli best mulig? Hvordan vil ministerrådet bidra til at de enkelte kommunikasjonsministre gir de nødvendige dispensasjoner fra konsesjonsreglene?

Oslo, 12. mai 1988

Ragna Berget Jørgensen (A)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 12 september 1988

Stortingsrepresentant Ragna Berget Jörgensen (Norge) har i ett skriftligt spörsmål till Nordiska ministerrådet (E4/1989) frågat vilka åtgärder ministerrådet tänker vidta för att medverka till att flygutbudet på Nordkalotten blir det bästa möjliga. Hon har vidare frågat hur ministerrådet kommer att bidra till att de berörda kommunikationsministrarna kommer att meddela de dispenser från koncessionsreglerna som behövs.

Efter det att frågan blivit behandlad av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) vid dess möte den 6 september 1988 konstaterar ministerrådet (trafikministrarna) att det inte föreligger några koncessionspolitiska hinder för att återupprätta flyglinjer i Nordkalottområdet. Det pågår också inom Nordkalottkommittén ett arbete med att återupprätta sådana flyglinjer. Såvitt ministerrådet erfarit diskuteras inom kommittén möjligheterna att etablera en flyglinje mellan Tromsö, Luleå och Uleåborg. Enligt vad ministerrådet vidare erfarit finns det från Evenes, Kiruna och Rovaniemi kommuner ett starkt intresse för en flyglinje mellan dessa kommuner. Med hänsyn till det pågående arbetet inom bl. a. Nordkalottkommittén synes inte nu behövas några särskilda initiativ från ministerrådets sida vad gäller nordkalottflyget.

Pekka Vennamo

Skriftlig fråga

angående möjligheten av ett ECE-protokoll om reduktion av utsläpp av kväveoxider

(Svaret se s. 2424)

Til Nordisk Ministerråd

Under Nordisk Råds sesjon i Oslo i mars 1988 ble de nordiske lands regjeringer innen rammen for ECE oppfordret bl. a. til å virke for at en bindende protokoll inngås mellom samtlige europeiske land med sikte på å redusere nitrogenforurensningene med minst halvparten frem til midten av 1990-tallet (jfr. rek.nr. 15/1988, pkt. b).

I et notat fra Ministerrådet fra april 1988 ble rekommendasjonens målsettinger betegnet som urealistiske.

Da sosial- og miljøutvalgets formann besøkte ECE i mai 1988, framkom det adskillig optimisme fra ECE's representant for så vidt gjaldt mulighetene for å inngå en protokoll for nitrogenutslipp.

På dette møtet ble et utkast til protokoll presentert, og det ble hevdet at man fra svensk side hadde uttalt seg til fordel for 30 % reduksjon i utslippene.

I Norge har Regjeringen lagt fram en stortingsmelding om reduksjon av nitrogenoksydutslippene i Norge (St.meld.nr. 47 for 1987/88). Det fremgår av meldingen at en målsetting på 30 % reduksjon fram til 1995 bare kan gjennomføres ved en snarlig og drastisk reduksjon av veg- og kysttrafikken i Norge. En 30 % reduksjon synes derfor lite realistisk, mener Regjeringen i Norge.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål:

- Hvor langt er arbeidet med en bindende ECE-protokoll vedrørende nitrogenutslipp kommet?
- Vil det være mulig for de nordiske land å ha en felles holdning og målsetting i dette arbeidet?

Oslo, 14. juni 1988

Svein Alsaker (KrF)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 15 september 1988

Arbetet med ett protokoll till luftföreningskonventionen om kontroll och minskning av kväveoxidutsläppen har pågått i Genève i ett par år. Detta har nu resulterat i ett förslag till protokoll, som experterna i kväveoxidgruppen till stora delar är överens om. Dessvärre har man inte kunnat enas i den mest väsentliga frågan, nämligen vilka faktiska åtaganden om minskningar av kväveoxidutsläppen, som protokollet skall innehålla. Ett antal länder har reserverat sig mot förslaget på skilda grunder.

Utsläppen av kväveoxider är ett av våra allvarligaste miljöproblem och bidrar i stor utsträckning till bl. a. skogsskador och övergödning av haven. För att skydda miljön måste därför dessa utsläpp minskas så snabbt som möjligt. Mot denna bakgrund är förslaget avseende frysning av utsläppen senast år 1994 på 1987 års utsläppsnivå, som är protokollförslagets åtagande i ett första steg helt otillräckligt.

Förslaget innehåller dock även ett andra steg enligt vilket länderna skall påbörja förhandlingar senast sex månader sedan protokollet trätt i kraft om ytterligare nedskärningar vars omfattning skall avvägas bl. a. gentemot internationellt erkända kritiska belastningsgränser för vad naturen tål i form av föroreningsnedfall. Det nordiska miljöprogrammet, som vi nu har enats om, utgör en god grund för ett fortsatt nordiskt agerande internationellt i denna fråga.

Birgitta Dahl

Ministerrådets ordförande

Fridtjov Clemet

Generalsekreterare

Skriftlig fråga

angående den öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne

(Svaret se s. 2427)

Till Danmarks och Sveriges regeringar

Vi är med rätta stolta över den överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, som i nu snart 15 år gjort det möjligt för arbetslösa i de nordiska länderna att söka arbete, där det finns att tillgå i olika nordiska länder. Speciellt vid de tillfällen där det finns utbredd arbetslöshet i ett land men brist på arbetskraft i ett annat har denna gränsöverskridande arbetsförmedling varit av stort värde både för medborgarna och samhällsekonomin i Norden. Men det förutsätter en aktiv arbetsförmedling så att arbetskraftsökande företag och arbetslediga personer kan möta varandra.

Sedan något år bedrivs på några orter i Skåne en försöksverksamhet med "butiker för arbete". De tillkom främst för att bereda unga arbetslösa möjlighet till arbete och omskolning.

Nu har "slink-in"-verkstaden i Helsingborg, belägen mycket nära färjelägena, under senaste halvåret haft besök av ca 1 000 danska arbetssökande och ca 300 danska arbetssökande har varit på planerade rekryteringsträffar där med svenska företag; dessutom har många danskar med direkt kontakt fått anställning i svenska företag. Många svenska företag har på detta sätt fått tillgång till för produktionen nödvändig arbetskraft.

"Slink-in"-verkstaden i Helsingborg får 25–30 telefonsamtal om dagen från danska arbetssökande och ända från Bornholm kommer besökare. I samarbete med danska arbetsförmedlingen förekommer också radioinformation om möjligheten till arbetsanvisning i Sverige.

Tyvär tycks nu av besparingsskäl och interna organisationsöverbäganden med hänsyn till arbetsmarknadsläget i Skåne denna öppna arbetsförmedlingsverksamhet i god nordisk anda vara hotad av nedläggning till stort förläng för såväl danska arbetssökande som svenska företag som söker arbetskraft.

Med hänvisning till ovanstående får jag till Danmarks och Sveriges regeringar ställa följande fråga:

Är arbetsmarknadsministrarna beredda medverka till att den effektiva och mycket uppskattade öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne riktad till danska arbetslediga kommer att fortsätta, bl. a. i den form som "slink-in"-verkstaden i Helsingborg bedriver?

Stockholm den 7 juli 1988

Grethe Lundblad (s)

Svar från arbetsmarknadsministrarna i Danmark och Sverige, av- givet den 13 september 1988

Grethe Lundblad har frågat arbetsministern i Danmark och arbetsmarknadsministern i Sverige om de är beredda att medverka till att den effektiva och mycket uppskattade öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne riktad till danska arbetslediga kommer att fortsätta, bl. a. i den form som den s. k. slink-in verkstaden i Helsingborg bedriver.

Efter samråd med den danske arbetsministern Henning Dyremose får jag som svar på frågan anföra följande.

Den s. k. slink-in verkstaden startade som ett jämställdhetsprojekt med bl. a. medel från det svenska arbetsmarknadsdepartementet. Projektet avsåg att få flickor att söka arbete inom verkstadsindustrin. För detta ändamål hyrde arbetsförmedlingen i Helsingborg en lokal i staden där möjlighet gavs för de arbetssökande att pröva olika verkstadsutrustningar. Arbetsförmedlingen ställde också personal till projektets förfogande.

I mitten av april månad i år kompletterades denna verksamhet med att även danska arbetssökande inbjöds att komma till lokalen. Syftet var i första hand att intressera dem för att söka arbete i den svenska verkstadsindustrin. Därefter har verksamheten utvecklats till att inte bara avse verkstadsarbete och arbete i Helsingborgsregionen, utan företag från hela landet har vänt sig till arbetsförmedlingen i Helsingborg för att få hjälp. Den nuvarande verksamheten bedrivs i fullt samförstånd med arbetsförmedlingen i Helsingör.

Den utveckling som projektet numera har fått innebär att länsarbetsnämnden i Malmöhus län, som i övrigt är mycket positiv till verksamheten och inställd på att den bör fortsätta, för närvarande överväger hur verksamheten med danska arbetssökande bör organiseras i fortsättningen. Överläggningar med arbetsmarknadsstyrelsen pågår i denna fråga och utformningen av den fortsatta verksamheten kommer att ske i samråd med den danska arbetsförmedlingen. Mot denna bakgrund är det inte aktuellt med någon åtgärd från vare sig den danska eller den svenska regeringen.

Ingela Thalén

Arbetsmarknadsminister i Sverige

Skriftlig fråga**angående den nordiska arbetsgruppen för AIDS-problem**

(Svaret se s. 2429)

Til Nordisk Ministerråd

Ministerrådet bedes oplyse, hvorfor den nordiske arbejdsgruppe vedr. AIDS-problemer ikke har levet op til sit kommissorium – blandt andet at holde kontakt til og samarbejde med de homosexuelles organisationer – samt oplyse, hvad Ministerrådet agter at foretage sig i den anledning.

Den 22.8.1986 nedsatte Ministerrådet en nordisk arbejdsgruppe vedr. AIDS-problemer. Den skulle bl. a.: ”i samråd med øvrige berørte parter i Norden – bl. a. de homosexuelles organisationer – udarbejde forslag til forebyggende indsatser med sigte på udsatte risikogrupper”.

Sygdommens alvor og risikogruppernes udsatte situation taget i betragtning er det helt uacceptabelt, at der efter mere end 2 år tilsyneladende *intet* er sket.

København, den 15. september 1988

Dorte Bennedsen (s)

Svar från Nordiska ministerrådet, avgivet den 18 oktober 1988

Nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor har sedan den tillsattes sommaren 1986 haft som huvuduppgift att tjäna som bas för informations- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna samt att rapportera till ministerrådet om AIDS-situationen i Norden och den internationella utvecklingen.

Arbetsgruppen har också på nordiskt plan initierat en rad projekt och aktiviteter i syfte att insamla och sprida informationsmaterial om HIV/AIDS, att utarbeta gemensamma nordiska riktlinjer för den epidemiologiska handläggningen av HIV-smittade och för skydd mot blodsmitta i arbetslivet samt att inventera pågående formella och informella nordiska samarbetsformer på riksnivå och lokalt. Närmast förbereder gruppen en samordnad informationsinsats till personer som reser utomlands och som uppehåller sig utanför Norden. För att täcka kostnaderna för detta projekt har social- och hälsovårdsministrarna hemställt om att samarbetsministrarna, inom ramen för 1989 års totala budget, tillskjuter ytterligare medel om minst 600 000 DKK.

På det nationella planet har arbetsgruppens medlemmar i sitt arbete inom ländernas olika AIDS-kanslier haft omfattande kontakter i AIDS-frågan med bl. a. de homosexuellas organisationer. För att nämna några exempel, "Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske" i Danmark, som är medlem av den danske Sundhedsstyrelsens rådgivande grupp i AIDS-frågan, och därmed har möjlighet till direkt inflytande på den officiella politiken. I Finland är en del av stödcentren för HIV/AIDS-smittade upprättade i samarbete mellan Organisationen för sexuellt likaberättigande (SETA) och hälso- och sjukvårdsmyndigheterna. Den isländska intresseorganisationen för homosexuella och bisexuella män, "SAMTÖKIN 78", har deltagit i ett samarbete om utformningen av myndigheternas strategi på HIV/AIDS-området. De homosexuella organisationernas Helseutvalg i Norge är representerat i "Landsforeningen mot AIDS" och har ett brett och välfungerande samarbete med hälso- och sjukvårdsmyndigheterna. I Sverige är Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) medlem av organisationsgruppen under socialdepartementets AIDS-delegation.

För att fortsätta den dialog som de senaste åren skapats på det nationella planet har den nordiska AIDS-gruppen planer på att under en del av sitt nästa möte i Oslo den 6 december 1988 bjuda in representanter för Nordiska rådet för homosexuella (NRH). Syftet med detta möte skall vara att ge NRH möjlighet att presentera sina synpunkter på bl. a. de förebyggande åtgärder som vidtagits i länderna, speciellt åtgärder med sikte på utsatta riskgrupper. Förhoppningen är att denna typ av informationsutbyte kan

ligga till grund för ytterligare åtgärder på såväl nordiskt som nationellt plan de närmaste åren.

Gertrud Sigurdson
Socialminister

Fridtjov Clemet
Generalsekreterare

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående nordiska studenters tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemländerna

Till Nordiska ministerrådet

Det råder enighet om att bevarandet av den nordiska kulturgemenskapen, grunden för det nordiska samarbetet, bör prioriteras högt. En grundförutsättning för att denna kulturgemenskap kan bevaras och förstärkas är, att det nordiska folket förstår varandras språk och har möjlighet att resa ohindrad till och vistas i grannländerna för arbete, utbildning och rekreation.

Nordiska ministerrådet har bl. a. genom det nyetablerade NORDPLUS-programmet gett uttryck för ambitionen att genom utökad lärar- och studentutväxling i Norden styrka denna nordiska kulturgemenskap.

Men programmet kommer bara att ha önskad effekt om nordiska studenter i verkligheten får tillträde till grannländernas utbildningsinstitutioner.

I överensstämmelse med tillträdesreglerna för en rad vidaregående utbildningsinstitutioner i Danmark får utländska studenter enbart tillträde till vissa utbildningslinjer om de antingen jämställs med danska medborgare enligt ratificerad konvention eller har särskild anknytning till Danmark. Enligt EØF förordning nr. 1612/68 art. 12 jämställs medborgare i EG-länderna under vissa förutsättningar med danskar, när det gäller tillträde till utbildningsinstitutioner i Danmark. Dessa sär rättigheter för EG-medborgare medför att nordiska icke-danska medborgare har sämre möjligheter att komma in på danska universitet än de annars skulle ha.

Med hänsyn därtill ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Kommer Nordiska ministerrådet att arbeta för att nordiska studenter får samma rätt som det egna landets medborgare till tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemländerna; eller kommer Nordiska ministerrådet att arbeta för att nordiska studenter får samma rätt till tillträde till utbildningsinstitutioner som de utländska studenter, som enligt redan gjorda överenskommelser har de bästa villkoren?

Reykjavík den 10 januari 1989

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Fråga

Vid Nordiska rådets 37:e session angående samarbete med de baltiska staterna

Til de nordiska landes regeringer

Et af de foreløbige resultater af glasnost- og perestrojka-nytænkningen i Sovjetunionen er de stærke bevægelser for frihed og uafhængighed, der er kommet til udtryk i De Baltiske Stater, Estland, Letland og Litauen.

For den videre politiske udvikling i de tre baltiske sovjetrepublikker må reaktioner i omverdenen og især i de nordiske nabolande være ganske afgørende.

Den opståede situation bør udnyttes til over en bred front at udvikle kontakterne mellem Norden og De Baltiske Stater. Vi vil kunne medvirke til en økonomisk, kulturel og social udvikling under fredelige og demokratiske former, og der er således en række områder, hvor Norden kan sætte ind for at fremme en proces, som i høj grad må være også i de nordiske landes og befolkningers interesse.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til de nordiske landes regeringer:

Vil regeringerne arbejde for at udvikle kontakterne til De Baltiske Stater, og kan regeringerne give oplysning om rammer og planer for et samarbejde mellem de nordiske lande og Estland, Letland og Litauen.

København, den 2. februar 1989

Kristen Poulsgaard (FP)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående främjandet ett nordiskt bistandsprojekt i Polen

Til Nordisk Ministerråd

Det nordiske samarbejde om bistandsprojekter har hidtil alene været til fordel for fjerntliggende lande i Sydafrika, Mellemamerika og Asien.

Kredse i Danmark arbejder på at yde forskellige former for hjælp til private familielandbrug i Polen. De fleste er ganske små og ofte af primitiv karakter og har stort behov for hjælp af veterinærmæssig, agronomisk og maskinteknisk art, dvs. en form for bistandsaktivitet, og spørgsmålet er nu rejst, om der kan opnås nordisk økonomisk støtte til en sådan hjælpeaktion.

Selvom Nordisk bistandssamarbejde hidtil udelukkende har koncentreret sig om de egentlige udviklingslande, bør dette dog ikke forhindre, at der kan blive tale om bistandspolitik på nye områder for så vidt angår lande, regioner og fagområder, jfr. det nordiske ministerrådsforslag om nordisk bistandsarbejde, som blev vedtaget på sessionen i marts 1988.

Videre foreligger nu betænkningen fra den internationale samarbejdskomité, hvori det bl. a. understreges, at parlamentarikerne i Nordisk Råd har en vigtig opgave, når det gælder at tage nye initiativer til internationalt samarbejde på områder, som er betydningsfulde ud fra et nordisk synspunkt. Blandt mange vigtige spørgsmål fremhæves betydningen af nye konkrete forslag til samarbejdsprojekter på bistandsområdet med særlig prioritering af miljømæssige, sociale og kulturelle dimensioner, ligesom der anbefales nye initiativer til forebyggelse af miljøkatastrofer, hvor Polen nævnes som eksempel. Man kan forestille sig, at der gennem en sådan bistand også vil kunne åbnes adgangsveje for nordiske holdningspåvirkninger til gavn for miljøforbedringer i et land, hvor forureningen synes særlig foruroligende med udsigt til alvorlige konsekvenser også for nordiske land- og havområder.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd kunne medvirke til at fremme et nordisk bistandsprojekt i Polen med landbrugstekniske, handelspolitiske, sociale og sundhedsmæssige samt ikke mindst kulturelle, miljømæssige og humanitære aspekter?

København, den 2. februar 1989

Knud Glønborg (KrF)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående åtgärder mot rusmedelsmissbruk i trafiken

Til Nordisk Ministerråd

Under sesjonen i 1985 ble det antatt en rekommendasjon angående rusmiddelmisbruk i trafikken. Rekommendasjonen bestod av to deler, for det første at Ministerrådet skulle foreta en utredning omkring omfanget av rusmiddelmisbruket i trafikken i de nordiske landene, og for det andre forsøke å utvikle metoder som gir mulighet for en hurtig og effektiv analyse av forekomsten i organismen av narkotika og andre midler som påvirker det sentrale nervesystemet.

Ministerrådet har tidligere meddelt at Nordiske nemnden for alkohol- og drogforskning (NAD) allerede tre måneder etter at rekommendasjonen var vedtatt, besluttet å sette igang arbeidet med å utrede omfanget av rusmiddelproblemet i trafikken. Sent i 1986 ble det videre avholdt et forskermøte med tema rusmiddelmisbruk og trafikk. Det kom fram at man i særlig grad mangler data, som belyser betydningen av andre rusmidler enn alkohol ved ulykker som ikke krever dødsopfer i normal trafikk og i befolkningen generelt.

Referatet fra forskermøtet omfatter også 5 forskningsforslag, hvorav hovedparten faller utenfor NAD's arbeidsområde, men altså noen innenfor. Det heter i årets meddelelse fra Ministerrådet at NAD bør fremme forskning ut fra epidemiologisk synsvinkel, men at hittil er ikke slik forskning kommet igang. Det gis ingen begrunnelse for at arbeidet ikke er startet opp.

Hva er årsaken til at Nordiske nemnden for alkohol og drogforskning (eller andre organer) ikke har kommet igang med forskningsoppgaver angående tiltak mot rusmiddelmisbruk i trafikk, og dermed følger opp de intensjoner som er skissert i rekommendasjon nr 22/1985?

Oslo, 7. februar 1989

Svein Alsaker (KrF)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående lagstiftning på bioteknologins och genteknologins område

Til Nordisk Ministerråd

Under Nordisk Råds sesjon i 1988 ga Rådet sin tilslutning til et ministerrådsforslag om et nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram.

Som et ledd i gjennomføringen av samarbeidsprogrammet har det vært nedsatt en nordisk ekspertgruppe for å vurdere spørsmål angående bioteknologiske oppfinnelser og immaterielle rettigheter i Norden.

Så vidt jeg har brakt i erfaring har denne ekspertgruppen forsøkt å kartlegge lovgivningen i de nordiske land, påpeke forskjeller i lovgivning og praksis og redegjøre for internasjonale konvensjoner på området, samt forskjellige muligheter for harmonisering.

Den omfattende forskning som pågår innenfor bioteknologi og genteknologi kan ha uoverskuelige konsekvenser. Det haster med å få et globalt lovverk hvor også Norden kan ha innflytelse på utformingen.

Vil Ministerrådet medvirke til at lovarbeidet omkring bio- og genteknologi blir fremskyndet og samordnet i de nordiske land, og i den sammenheng også ta initiativ til at befolkningen i Norden får en saklig og forståelig informasjon?

Oslo, 7. februar 1989

Margit Hansen-Krone (H)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående harmonisering av den nordiska miljöskyddslagstiftningen

Till Nordiska ministerrådet

I rekommendationen 24/1985/s angående nordisk harmonisering av miljöskyddslagstiftningen sägs:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genom en parlamentariskt förankrad kommitté utreda möjligheterna för en mer omfattande harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på miljöskyddsområdet.”

I en rekommendation till årets session anser ministerrådet att i det antagna handlingsprogrammet på miljöns område slagits fast så konkreta målsättningar att man nu kan avskriva rekommendationen angående en harmonisering av miljöskyddslagstiftningen.

Detta anser jag vara helt oacceptabelt. En harmoniserad lagstiftning är en förutsättning för en aktiv och fungerande miljöpolitik.

Jag vill med anledning av detta ställa följande fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att se till att harmoniseringsarbetet på miljövårdsområdet påskyndas?

Stockholm den 6 februari 1989

Gunnar Björk (c)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna

Till Nordiska ministerrådet

Hälsokostprojektet, som Nordiska ministerrådets utskott för livsmedelsfrågor tillsatte, har färdigställt sin slutrapport, i vilken föreslås en hel del förändringar i gällande lagstiftningen om hälsokostprodukter i de nordiska länderna. Enligt min mening vore det klokt att genomföra en totalreform, m. a. o., uppställa egen lagstiftning för hälsokostprodukter, i vilken ingick definition om vad som avses med hälsokostprodukter, samt ställde kvalitetskrav för produkterna och utbildningen av försäljningspersonalen. Utgångspunkten borde vara harmonisering av lagstiftningen av hela hälsokostområdet i de nordiska länderna så att Norden i detta hänseende skulle bilda ett enhetligt marknadsområde.

Harmoniseringen borde inledas med tillåtna tillverknings- och tillsatsämnen. Tillåtna tillsatsämnen och innehållsgränser för dem borde vara desamma i de olika nordiska länderna. Även förpackningsmärkningen borde vara enhetlig i hela Norden. Då kunde t. ex en för Finlands marknad avsedd produkt säljas i de andra nordiska länderna utan ändringar i märkningen. Hälsokostprojektet betonade vikten av att harmonisera det acceptabla läkemedelsaktiga bruket i de nordiska länderna. Även tillåtna tillsatsämnen i piller, kapslar och extrakt borde vara desamma.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta

- 1 för att harmonisera lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna,
- 2 för att harmonisera tillåtna tillsatsämnen i och tillverkningsämnen av hälsokostprodukter samt läkemedelsaktigt bruk av dem i de nordiska länderna?

Helsingfors den 3 februari 1989

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående räddandet av laxbeståndet i Torne och Muonio älvar

Till Nordiska ministerrådet

För att lax skall kunna fås tillbaka i Torne och Muonio gränsälvar mellan Finland och Sverige är det nödvändigt att börja reglera fångsterna. Forskarna anser att ifall laxfångsterna i alla fångstområden reduceras med 25 %, skulle det ta 14–15 år innan produktionen av fiskyngel i älven skulle uppnå en nivå som är 75 % av maximinivån. I dag är den naturliga fiskyngelproduktionen bara 15 % av älvens produktionsförmåga.

Men ifall laxfångsterna skulle begränsas enbart i älven, skulle det ta uppskattningsvis 70 år innan en nivå på 75 % kan uppnås. En absolut förutsättning för att denna målsättning skall kunna uppnås är därför att det öppna havsområdet omfattas av regleringen. Som bekant utgör laxfångsterna på öppet hav 70% av laxfångsterna i hela Östersjöområdet. Ett problem är också de för omfattande laxfångsterna i Torne älvs mynning, i vilket fall lax inte kan komma in i lekfloden förbi fångstplatserna. När det gäller att begränsa fångsten bör verksamheten vara långsiktig.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta

- 1) för att reglera laxfångsten inom Östersjöområdet och i Torne älvs mynning
- 2) för att lax skall kunna återställas i gränsälvarna mellan Sverige och Finland?

Helsingfors den 3 februari 1989

Anneli Jäätteenmäki (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående finska tidningars postbefordran i Nordnorge

Till Norges och Finlands regeringar

I Nordnorge lever ett stort antal människor som är avkomlingar till dem som för ca 100 år sedan flyttade från Finland till Finnmarken samt finländare som utvandrat dit under de senaste åren. För dessa människor är det av vikt att upprätthålla kontakter till hemlandet, följa med det politiska livet och kulturlivet samt upprätthålla och befrämja finska språket. Ett medel till detta är att beställa och läsa finska tidningar.

Vid Nordiska rådets session 1988 antogs en rekommendation om snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna. Ätminstone tillsvidare har ingen förbättring skett. De finska tidningarna kommer till Nordnorge ofta 5–6 dagar efter utkomstdagen. Finländarna i Nordnorge har hänvänt sig i saken till såväl Finlands som Norges myndigheter utan att det skett någon förbättring i saken.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande fråga till Norges och Finlands regeringar:

Vilka åtgärder ämnar Norges och Finlands regeringar vidta för att finska tidningars postbefordran till Nordnorge skall förbättras?

Helsingfors den 3 februari 1989

Anneli Jäätteenmäki (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående tågförbindelse mellan Kemi—Torneå och Haparanda—Boden

Till Finlands och Sveriges regeringar

Statens järnvägar i Finland slutade rälsbusstrafiken mellan Kemi och Torneå senaste var och därigenom samtidigt avskar Finlands enda landförbindelse till Europa med järnväg. Då denna tågförbindelse inställdes, informerades därom daligt i Torneå och detta överraskade fullt de Interrailresenärer som senaste sommar kom från Europa.

Torneå stad har fått ett anbud från Statens järnvägar angående skötandet av persontågtrafiken mellan Kemi och Torneå från och med nästa midsommar ända till mitten av augusti med två tag varje dag. Det initiativ som Torneå stad har tagit beträffande återupptagande av tågtrafiken håller dock på att stranda i att Sverige har fattat ett beslut om inställande av rälsbusstrafiken mellan Haparanda och Boden i juni 1990.

Sparvidden på Finlands järnvägar avviker från sparvidden i Sverige och Västeuropa. Detta förosakar olägenheter på gränsen mellan Finland och Sverige. Dessa olägenheter är speciellt påfallande med tanke på Outokumpu Oys Torneåverk, vars export till Sverige och Europa är betydande, eftersom verket är beläget i närheten av gränsen mellan Sverige och Finland.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag till Sveriges och Finlands regeringar följande frågor:

- 1) Vilka åtgärder avser Finlands och Sveriges regeringar vidta för att persontågtrafiken skall kunna bibehållas och påbörjas på nytt mellan Kemi—Torneå och Haparanda—Boden?
- 2) Vilka åtgärder avser Finlands och Sveriges regeringar vidta för att ett järnvägsspår med svensk spårvidd skall byggas till Outokumpu Oys Torneåverk?

Helsingfors den 3 februari 1989

Arvo Kemppainen (Skdl)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående undervisning på eget språk för samer**

Till Nordiska ministerrådet

Samernas rätt till undervisning på eget språk från primärundervisning till undervisning i vuxenålder borde tryggas genom lag och samernas möjligheter att använda sitt eget språk i olika sammanhang borde stärkas. Undervisning på eget språk borde ges från daghemmen ända till den högre utbildningen.

Som kulturstater borde de nordiska länderna se de etniska minoriteternas situation och med särskild åtgärder, bl. a. genom språklag, tillförsäkra samerna de språkliga mänskliga rättigheter som tillhör dem.

Enligt en internationell konvention får språkliga och etniska minoriteter inte förvägras rätten att åtnjuta sin egen kultur. Jag anser att samerna är en sådan minoritet som konventionen avser.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag till Nordiska ministerrådet följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att samerna skall kunna få undervisning på eget språk på alla utbildningsnivåer i de enskilda nordiska länderna?

Helsingfors den 3 februari 1989

Arvo Kempainen (Skdl)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående finska TV- och radiosändningar i Nordnorge**

Till Nordiska ministerrådet

En betydande del av befolkningen i Nordnorge är av finskt ursprung. En stor migrationsvåg inträffade för ca hundra år sedan, då ca 10 000 finska invandrare flyttade till Finnmarken. De kallas kvener. Det finns många ättlingar till dessa invandrare som fortfarande talar finska och vill följa finskspråkiga TV- och radiosändningar. Utöver dessa invandrare bor i Nordnorge "nya invandrare". 1986 bodde i Nordnorge i Finnmarks, Tromsö och Nordlands län sammanlagt 1 130 finska medborgare. Utöver dem bor där ett tusental säsongarbetare. Enkäten om att vilja följa radio- och TV-sändningarna från Finland undertecknades av 5 500 personer.

För de finskspråkiga är det viktigt att få hålla kontakt med sitt tidigare hemland för att de inte skulle bli isolerade och alienerade från det tidigare hemlandet. Radio- och TV-sändningar är som gjorde för att förbättra och bibehålla kunskaper i finska och bidrar till anpassningen i främmande förhållanden. Detta är viktigt särskilt för barnen så att de inte skulle bli halvspråkiga. Att bibehålla och främja det finska språket är viktigt både för kvenernas ättlingar och nya invandrare.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att finska radio- och TV-sändningar skulle kunna nås i Nordnorge?

Helsingfors den 3 februari 1989

Marjatta Väänänen (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående nordbors rättigheter

Till Nordiska ministerrådet

Inför Nordiska rådets session i mars 1988 förelåg det sedan länge efterlysta informationsmaterialet i form av broschyrer till dem som flyttar till Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en samlad broschyr för alla dessa länder. Informationsmaterialet har distribuerats via arbetsförmedlingar, folkbokföringsmyndigheter, invandrarbyråer osv. Detta är glädjande.

Utredningsarbetet angående nordbors rättigheter har gått vidare och ministerrådet har avgränsat de områden där det är angeläget att förändra lagar och regler. Jag noterar att de områden som avgränsats omfattar större delen av de delområden av nordbors rättigheter vid flyttning inom Norden som ursprungligen togs upp av Nordiska rådets social- och miljöutskott i betänkandet om ministerrådets berättelse C 1/1983. Ett område som man lämnat utanför utredningen är det socialpolitiska området. Och då avser jag till exempel patientutbytet i Norden och pensionärers möjligheter att flytta mellan de nordiska länderna. Dessa frågor borde ingå i den nordiska trygghetskonventionen, men har naturligtvis samband med nordbors rättigheter och borde behandlas i utredningen om dessa rättigheter. Utlänningars möjligheter att förvärva fast egendom för helårsboende i ett annat nordiskt land i praktiken har inte heller utretts.

Mot bakgrund av det ovsagda vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

- 1) Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit för att utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden och
- 2) vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit för att utreda frågor i anslutning till den nordiska trygghetskonventionen när det gäller nordbors rättigheter?

Helsingfors den 3 februari 1989

Marjatta Väänänen (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

Till Nordiska ministerrådet

Vid sessionen 1987 rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete. Något utredningsresultat föreligger ännu inte men har utlovats till våren 1989. Det är också oklart vilken beredskap som finns i Nordiska ministerrådets budget för att införliva stödordningen så snart formerna klarlagts.

Jag anser att det är mycket angeläget att stödja samverkan mellan de 30–40-tal handikapporganisationerna i Norden. Jag anser också att det är viktigt att stödordningen snarast kommer till stånd och att handikappades egna representeranter genom sina organisationer har inflytande över utformningen av förslaget.

Jag vill därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka förberedelser har Nordiska ministerrådet vidtagit för att möjliggöra inrättandet av en ekonomisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete på den nordiska budgeten från budgetåret 1990?

Helsingfors den 3 februari 1989

Sakari Knuutila (Sdp)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående finska språkets ställning i Sverige

Till Sveriges regering

Sveriges kulturminister Bengt Göransson uttalade sig år 1987 i en proposition (1987: 100) lämnad till Sveriges Riksdag gällande hemspråksundervisningen i de svenska skolorna. Göransson ansåg, att hemspråksundervisningen i större grad än hittills skulle läggas utanför det ordinarie skolschemat.

Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige (RFFS) har reagerat kraftigt i denna sak och anser att denna proposition strider mot de uttalade mål om finska språkets ställning i Sverige såsom det konstateras i "Överenskommelsen mellan Finland och Sverige om riktlinjer för det fortsatta migrationssamarbetet" där det bl. a. konstateras, att "det är också värdefullt för båda länderna och för det nordiska samarbetet att finska språket ges en starkare ställning i det svenska samhället".

RFFS som för finländarnas talan i denna sak anser, att propositionen (1987: 100) har en motsatt verkan, dvs. att finska språkets ställning i Sverige undermineras kraftigt. Detta strider tvärt emot den ovannämnda överenskommelsens samt Nordiska språkkonventionens och även andra bilaterala överenskommelsers intentioner.

Vi kommer inte ifrån det faktum, att i Sverige är finskan det största minoritetsspråket. Det krävs ytterligare stöd för finskan som ett nordiskt språk och ett grannlandsspråk inom den svenska skolan och inom det svenska samhället. Stödet aktualiseras eftersom hemspråksundervisningen ser ut att försvagas i den svenska skolutbildningen.

Problemet är inte enbart svenskt utan frågan kan även lyftas upp på ett nordiskt plan. Sålunda kan jag påstå, att studier i finska som främmande språk på grundskole- och gymnasienivå bör möjliggöras både i det norska och i det svenska skolsystemet. Som allmän princip i Norden måste nordbornas rätt att få undervisning i och på sitt modersmål i ett annat land accepteras.

Med tanke på debatter som förs kring en "Nordisk hemmamarknad" och alla andra samarbetssträvanden bör man även kunna vänta sig, att skol- och utbildningsmyndigheterna i Sverige kan inse, att Nordens största

språkliga minoritet bör respekteras och att dess synpunkter iakttas i framtiden i alla diskussioner om sverigefinländarnas levnadsvillkor och språkliga rättigheter i Sverige. Så har ej skett, eftersom det finska språkets ställning som ett nordiskt språk och ett grannlandsspråk ifrågasätts genom förslagen om att försämra undervisningen i språket för en stor del av sverigefinska barn.

På längre sikt ses detta som ett hot mot hela den sverigefinska minoritetens existens.

Med hänvisning till vad som ovan sagts önskar jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

Avser Sveriges regering vidta konkreta åtgärder för att lösa frågan om finska språkets ställning inom skolundervisningen i Sverige i enlighet med den Nordiska språkkonventionens och andra bilaterala överenskommelsers anda?

Helsingfors den 3 februari 1989

Saara-Maria Paakkinen (Sdp)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående hög-specialiserad sjukvård**

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog 1987 en rekommendation (rek. 16/1987) till Nordiska ministerrådet att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård. Som uppföljning av rekommendationen har Nordiska ministerrådet startat ett projekt "Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården" och två delprojekt har slutförts under 1988. Dessa gäller tropikmedicinprojektet och brännskadeprojektets medicinska del.

Fortsatta utredningsaktiviteter kommer att koncentreras kring organförsörjningsfrågan, rutiner för remittering utomlands, små patientgrupper med specifika resursbehov och utbyte av knowhow för tjänstgöring inom annat nordiskt land för kunskapsutbyte. Däremot har frågan om praktiska, ekonomiska och juridiska problem i anslutning till patientutbyte i Norden inte kunnat bedrivas enligt uppgjorda planer, vilket är beklagligt, då det också har visst samband med frågan om nordbors rättigheter samt även med frågan om en revision av den nordiska socialkonventionen.

Mot bakgrund av det ovasagda vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Ämnar Nordiska ministerrådet vidtaga åtgärder för att främja frågan om praktiska, ekonomiska och juridiska problem i anslutning till patientutbyte i Norden?

Helsingfors den 3 februari 1989

Marjatta Väänänen (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner (KFK)

Til Danmarks regering

Ødeleggelsen av jordens beskyttende ozonlag og varsel om klimaforandringer forårsaket av forurensende utslipp til luft, gjør det til en hastesak å stanse disse utslipp hurtigst mulig. Gjennom de neste 40 år vil forandringene bli større enn hva som har skjedd de siste 100 000 år.

De nordligste områder av de skandinaviske land vil bli mest berørt av disse klimaforandringer med en betydelig temperaturøkning. KFKer bidrar med ca. 25 pst. til denne oppvarming ifølge UNEP.

En av mulighetene til å forsinke denne prosessen, er å fjerne de ozonødeleggende gasser, bl. a. KFKer. Både Norge og Sverige er gått meget langt i denne prosess, og har vedtatt at det skal være stans i forbruket av KFKer ved utgangen av 1994.

Det Nordiske Miljøprogram sier: "gjennom å stå sammen får de nordiske land en større gjennomslagskraft i det internasjonale samarbeidet. De nordiske land tar sikte på å spille en aktiv pådrivende rolle under forhandlingene av nye internasjonale avtaler og konvensjoner."

Med bakgrunn i det ovenstående vil jeg gjerne spørre den danske regering, om den etter EF-kommisjonens beslutning om ikke å føre sak mot Danmark angående anvendelse av freon i spraybokser, vil gå videre og følge Norge og Sverige i spørsmålet om en total reduksjon av freon, og dermed være villig til å følge prinsippet i det nordiske miljøprogram hvor det sies, at alle nordiske land skal følge de mest ambisiøse miljømål, som ett enkelt annet nordisk land har satt?

Oslo, 7 februar 1989

Theo Koritzinsky (SV)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående inrättandet av en nordisk professur i internationella transporter

Till Nordiska ministerrådet

Ett av de mest intressanta inslagen i trafikministrarnas talesman statsrådet Kjell Borgens inlägg vid 36:e sessionen var frågan om inrättande av en nordisk professur i internationella transporter. Enligt statsrådet Borgen skulle NÄT värdera behovet av en sådan professur och arbeta vidare med frågor kring ansvarsområde, lokalisering, finansiering etc.

I handlingarna till årets session finns ingenting nämnt om denna professur. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

Innebär denna tystnad att ministerrådet och NÄT funnit att det inte finns något behov av en nordisk professur i internationella transporter?

Om svaret på denna fråga är nej, vilket är planeringsläget för inrättandet av denna professur?

Stockholm den 1 februari 1989

Olof Jansson (ÅC)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående färjeförbindelserna Skåne—Bornholm

Till Danmarks och Sveriges regeringar

Frågan om att klassificera färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm som s. k. lång rutt har diskuterats i Nordiska rådet vid ett par tillfällen tidigare. Något beslut i frågan har dock ännu inte fattats.

De berörda kommunerna i Skåne och på Bornholm har i skrivelser till regeringarna i Sverige och Danmark ansökt om att färjeförbindelserna Rönne—Ystad respektive Allinge—Simrishamn får status som lång rutt. Detta har även tillstyrkts av Bornholms Amsråd.

I ett kommande beslut är det av stor betydelse att de bägge förbindelserna behandlas lika så att inga konkurrenssnedvridande faktorer uppstår. Sydöstra Skåne — Simrishamn och Tommelilla kommuner — är en sysselsättningssvag del av landet varför alla insatser som kan leda till positiva sysselsättningseffekter är nödvändiga. Turismen är den näring som de berörda kommunerna har satsat mest på under senare år. Beslutet hastar — de berörda färjelinjerna måste hinna att förbereda sig inför den stundande turistsäsongen.

Med anledning av detta vill jag fråga de danska och svenska regeringarna följande:

När kommer beslut i denna fråga att fattas?

Stockholm den 5 februari 1989

Wiggo Komstedt (m)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående åtgärder för ökad trafiksäkerhet

Till Nordiska ministerrådet

Även om trafiksäkerheten i Norden i ett internationellt perspektiv är hög, är antalet dödade och skadade i trafiken för högt. Nyligen presenterade beräkningar i Norge och Sverige visar att trafikolyckorna förutom det enorma mänskliga lidandet varje år kostar de inblandade och samhället åtskilliga miljarder kronor.

Vid Nordiska rådets 36:e session i Oslo 1988 antogs en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden. Målsättningen för denna handlingsplan är att den skall kunna verka som en förstärkande och kompletterande faktor i det nationella trafiksäkerhetsarbetet. Det är också en målsättning att de åtgärder som startas skall vara harmoniserade på nordiskt plan. Inom handlingsplanen skall konkreta åtgärder genomföras för att nå dessa målsättningar.

I den nordiska budgeten för 1988 ansåg ministerrådet att trafiksäkerheten skulle vara ett prioriterat område för nordiskt samarbete. I sitt betänkande över handlingsplanen ansåg kommunikationsutskottet att anslagen för handlingsplanen låg på ett minimum om åtgärderna verkligen skulle kunna medverka till en ökad trafiksäkerhet. Mot denna bakgrund är det med förvåning vi tvingas konstatera att ministerrådet i 1989 års budget inte längre anser att trafiksäkerhetsarbetet skall vara ett prioriterat område och att man faktiskt på de redan små belopp som anslagits har gjort nedskärningar.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor:

1. Hur har den nordiska trafiksäkerhetshandlingsplanen passats in i det nationella trafiksäkerhetsarbetet i de olika länderna
2. Av vilken anledning anser ministerrådet att trafiksäkerhetsarbetet inte längre bör vara ett prioriterat samarbetsområde
3. Anser ministerrådet att de mycket små belopp som anslås till nordiskt trafiksäkerhetsarbete på något avgörande sätt kan bidra till att minska antalet skadade och dödade i trafiken.

Stockholm den 5 februari 1989

Olle Östrand (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående årlig rapportering på miljöpolitikens område

Till Nordiska ministerrådet

Vid Nordiska rådets 36:e session antogs rekommendation nr 22/1988, i vilken rådet rekommenderade ministerrådet att årligen framlägga en lägesrapport på miljöpolitikens område inför Nordiska rådet.

Från rådets sida har understrukits behovet av mera utförlig rapportering på miljöområdet än den som ges i ministerrådets berättelse C 1. Enligt rådets mening bör de nordiska ländernas regeringar rapportera vad som på nationellt plan uppnåtts på miljöområdet under det gångna året och även ange läget vad gäller ratifikationen av internationella avtal på miljöområdet.

Rådets önskemål är att genom en sammanställning från ministerrådet av dessa nationella rapporter kunna göra jämförelser mellan länderna och få underlag för debatt och konkreta beslut på miljöområdet.

Av ministerrådets meddelande till årets session framgår att ministerrådet i enlighet med det nordiska miljöprogrammet avser att utarbeta särskilda handlingsplaner på samarbetsområden, där gemensamma nordiska insatser kan stödja och förstärka ländernas insatser. Vidare framgår det att handlingsplanerna kommer att innehålla beskrivningar av tillståndet i miljö och förslag till åtgärder.

Någon sammanställning över ländernas rapporter i enlighet med rådets önskemål nämns däremot inte. Den i meddelandet aviserade lägesrapporten med början 1992 motsvarar inte detta önskemål.

Mot bakgrund av det ovan anförda får jag ställa följande fråga:

Av vilka skäl anser ministerrådet det inte möjligt att avge en sammanställning över nationella rapporter på miljöområdet i enlighet med rådets rekommendation nr 22/1988?

Stockholm den 3 februari 1989

Sten Svensson (m)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående nordiska vägmärken

Till Nordiska ministerrådet

Vid Nordiska rådets 35:e session år 1987 antogs två rekommendationer om vägmärkessystemet (nr 41 och 42).

Den första (*rek. nr 41/1987*) handlade om förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden. I sitt meddelande till årets session om denna rekommendation redovisar ministerrådet att Nordiska Trafiksäkerhetsrådet 1988 startat arbetet med en revision av Nordisk Trafikkommittés förslag från 1965 om gemensamma regler för vägmärkningen i Norden. Föreliggande forskningsresultat om trafikanternas förmåga att uppfatta vägmärken kommer att användas i detta arbete. Vidare meddelar ministerrådet att ett projekt angående förståelsen av vägmärken kommer att startas 1989.

I den andra rekommendationen (*rek. nr 42/1987*) uppmanades de nordiska länderna att *gemensamt driva* frågor rörande förenklingar och harmonisering av vägmärkessystemet på internationellt plan. I sitt meddelande över denna rekommendation anger ministerrådet att ett arbete med en revision av den internationella konventionen om vägmärken från 1968 har startats inom ECE. Nordiska Trafiksäkerhetsrådet följer detta arbete och har anmodat Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV) att föreslå koordinering av de nordiska synpunkterna i detta arbete.

Mot bakgrund av dessa meddelanden vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet.

1. Vilka tidsramar gäller för de projekt som startas i anledning av rekommendationen nr 41/1987?
2. På vilket sätt menar ministerrådet att de nordiska ländernas regeringar *gemensamt driver* frågor om förenklingar och harmonisering i ECE genom att NTR *följer arbetet och har anmodat NKV att föreslå koordinering* av de nordiska synpunkterna?

Stockholm den 6 februari 1989

Sten Svensson (m)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående statistik rörande njursjuka

Till Nordiska ministerrådet

Vården av kroniskt njursjuka med dialys och transplantation, s. k. aktiv uremivård, har under de senaste decennierna utvecklats. Antalet äldre patienter ökar stadigt men undersökningar visar att trots utvecklingen av uremivården ett stort antal personer, mestadels äldre, avlider utan att ha fått adekvat behandling för sin njursjukdom. Uppgifterna härom har ej kunnat avfärdas då det saknas officiell statistik på detta område. Situationen torde vara densamma i alla de nordiska länderna.

Mot bakgrund härav och det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdsområdet får jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att få till stånd tillförlitlig, tillgänglig samnordisk statistik för att underlätta forskning, erfarenhetsutbyte och eventuella gemensamma insatser för njursjuka?

Stockholm den 6 februari 1989

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående ekonomisk trygghet för projektet Nordjobb

Till Nordiska ministerrådet

1986 bildades Stiftelsen Nordjobb. Syftet med Nordjobb är att genom arbete och kulturella aktiviteter för ungdomar bidra till ökad språkförståelse, samhörighet och integration mellan de nordiska länderna. Det är allmänt omvitnat att Nordjobb blivit mycket uppskattat och under åren 1986–88 har ca 4 000 ungdomar fått feriearbete i ett annat nordiskt land. För 1989 är målsättningen att Nordjobb skall omfatta 3 000 ungdomar.

Hittills har verksamheten finansierats genom bl a näringslivet och bidrag från ministerrådet. För att säkra en fortsättning av Nordjobb avser ministerrådet enligt den ekonomiska handlingsplanen för 1989–1992 att avsätta 1 miljon DKK per år för åren 1989 och 1990. Ministerrådet har därvid förutsatt att verksamheten också fortsättningsvis stöds av näringslivet.

Detta är givetvis bra men vad händer efter 1990? Om Nordjobb skall kunna fortsätta och vidareutvecklas krävs en ekonomisk grundtrygghet och de officiella samarbetsorganens permanenta medverkan. Även Nordiska rådets kulturutskott har i ett förslag till rekommendation vid denna session uttalat sig för att Nordjobb garanteras en ekonomisk grundtrygghet.

Med hänvisning till ovanstående får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Avser ministerrådet att även efter 1990 avsätta medel för att trygga Nordjobbs framtida verksamhet och utveckling?

Stockholm den 6 februari 1989

Ylva Annerstedt (fp)

Fråga¹**vid Nordiska rådets 37:e session angående samarbete rörande genteknologi**

Til Nordisk ministerråd

Nordisk Ministerråd henviser i sin meddelelse om rekommandation nr. 24/1987 om samarbejde omkring genteknologi til, at ministerrådet er i færd med at nedsætte et særligt nordisk udvalg for etik inden for bioteknologi i overensstemmelse med det vedtagne nordiske bioteknologiske samarbejdsprogram (*rek.nr. 35/1987*) og mener hermed at have sikret, at intentionerne i rekommandationen vil blive opfyldt.

Med henvisning til ovennævnte stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvorledes mener Nordisk Ministerråd med nedsættelsen af et særligt nordisk udvalg for etik inden for bioteknologi at have opfyldt rekommandationens ordlyd om at undersøge, om nogen forhåndsgodkendelse eller registrering af gensplejsning i nordisk samarbejde er mulig, og hvorledes påtænker ministerrådet, at dette etikudvalg skal opfylde rekommandationens intentioner vedrørende sikkerhed og teknologivurdering om genteknologi?

København, den 3. februar 1989

Lilli Gyldenkilde (SF)

¹ Frågan kommer att besvaras skriftligt av Nordiska ministerrådet.

Fråga vid Nordiska rådets 37:e session angående sjösäkerheten i Ålands hav

Till Finlands och Sveriges regeringar

I rekommendation nr 20/1982 rekommenderade Nordiska rådet regeringarna i Finland och Sverige att undersöka förutsättningarna för att införa trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken.

I anledning av rekommendationen meddelade Sveriges regering den 2 december 1983 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar bl. a. följande:

Frågor om sjöfart och sjösäkerhet handläggs i Finland av sjöfartsstyrelsen och i Sverige av sjöfartsverket. De båda myndigheterna har inom sina ansvarsområden ett omfattande och gott samarbete. Inom ramen för detta samarbete bevakas fortlöpande bl. a. sjösäkerhetsfrågorna i Ålands hav, Bottenhavet och Bottenviken. För närvarande pågår sålunda överläggningar om gemensamma åtgärder för att förbättra farlederna i Ålands hav i avsikt att öka sjösäkerheten i området. Också förutsättningarna för och behovet av trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken har behandlats.

Med hänvisning till ovanstående önskar undertecknad ställa följande fråga till Sveriges och Finlands regeringar:

Vilka åtgärder har från Sveriges och Finlands sida gemensamt vidtagits efter 1983 för ökad sjösäkerhet i Ålands hav och vad återstår eventuellt ytterligare i ett dylikt åtgärdsprogram?

Mariehamn den 5 februari 1989

Olof Jansson (ÅC)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser

Til Nordisk ministerråd

I en rapport fra den amerikanske miljøstyrelse (OSEPA) "Future Concentrations of Stratospheric Chlorine and Bromine" (august 1988) hedder det bl. a.: "En umiddelbar reduktion på 100% i brugen af fuldt-halogenerede produkter og en fastfrysning af brugen af metylkloroform er nødvendig for at stabilisere klor og halon forekomsterne i atmosfæren på nuværende niveau gennem de næste 100 år". Med andre ord er et øjeblikkeligt totalforbud mod anvendelse af de stærkeste ozonnedbrydende stoffer nødvendigt.

De halogenerede stoffer (kemikalier, der indeholder brom, flour, jod eller klor, især CFCer og haloner) er desuden drivhusgasser og medvirker til den globale opvarmning. De andre store kilder, for uden drivhusgasserne, er kultveilte fra afbrænding af fossilt brændsel og fjernelse af regnskoven. Drivhusgasser som bl. a. methan bidrager med ca 25%, CFCer med ca 25% og CO₂ med ca 50%. Da CFCerne ikke er "nødvendige" stoffer, så vil der umiddelbart kunne sættes ind ved at stoppe brugen af produkter, der indeholder CFCer.

Nedbrydningen af ozonlaget er størst over polerne. UNEPs forudsigelser peger på, at de nordligste områder i Norden kan imødesee en stigning i gennemsnitstemperaturen på 12 grader ind til år 2030, mens det globale klima gennemsnitligt vil blive 3 grader (+/- 1,5%) varmere.

En halvering af energiforbruget, som anbefalet af Brundtland Kommissionen, tager tid globalt og i Norden. En effektiv måde at gribe ind på kort sigt er over for drivhusgasserne.

Norden vil blive hårdt ramt, hvis videnskabens forudsigelser holder stik, og hvis emissionerne fortsætter i overensstemmelse med, hvad der er aftalt internationalt og vedtaget nationalt på nuværende tidspunkt. Men der er endnu ikke en fælles nordisk holding til problemet, de nordiske landes regeringer har således ikke kunnet enes om fælles høje reduktionsmål – en situation som vanskeliggør fælles-nordiske initiativer i Wien-konventionen.

Finland: Forventer en 50% reduction af CFCer med udgangen af 1993, og 85% senest i 1990.

Danmark: Der er ingen vedtagelser endnu, men et oplæg siger, at man skal reducere CFC forbruget med 50% inden juli 1998, og med mulig ophør i 1999, og at halon forbruget højst må svare til 1986 forbruget.

Norge/Sverige: Anser Montreal protokollen som en begyndelse på en proces for helt at fjerne CFCer. "Det er miljømæssigt nødvendigt og teknisk og økonomisk muligt". Man forestiller sig en 50% reduktion af CFCer inden udgangen af 1990, og ende med et stop for brugen inden 1. januar 1995.

Basisåret for reduktionerne er i alle tilfælde 1986.

I det Nordiske Miljøprogram, som blev vedtaget i november 1988, står der:

"De nordiske lande skal efterstræbe fælles mål for miljøkvaliteten. Alle nordiske lande bør, inden for rammen for hvad naturen tåler, stræbe efter at følge de mest ambitiøse miljømål, som et enkelt andet nordisk land har sat."

De nordiske lande bør derfor gå foran med et krav om et umiddelbart stop for anvendelse og produktion af CFCer og haloner, og et stop for andre ozonødelæggende drivhusgasser inden udgangen af 1994. De nordiske lande bør endvidere sikre global deltagelse under de kommende møder i Wien-konventionen.

Den britiske premierminister har indkaldt til en klimakonference den 5.-7. marts i London, hvor de ozonnedbrydende stoffer/drivhusgasser vil være på dagsordenen. Skal der komme andet end et forsøg på PR fra britisk side ud af konferencen, må der formuleres en fælles nordisk holdning til konferencen.

På baggrund af det ovenfor anførte stilles følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilken instruks vil de nordiske delegerede få til konferencen i London og de kommende forhandlinger i Wien-konventionen?

København, den 7. februari 1989

Margrete Auken (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående ett effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden

Til Nordisk Ministerråd

I den økonomiske handlingsplan, ministerrådet har præsenteret for rådet, er forbedringen af jernbaneforbindelserne i Norden fremhævet som en vigtig infrastrukturinvesteringsopgave. Ministerrådet har blandt andet peget på nødvendigheden af på lang sigt at reducere miljøbelastningen fra transportsystemet, så grundlæggende sundheds- og miljøkrav kan opfyldes. Ministerrådet siger selv, at om det skal opnåes, må der stilles store krav til den fortsatte udbygning af infrastrukturen i Norden.

Ved at udbygge en langt bedre jernbaneforbindelse mellem de nordiske lande og mellem Norden og Europa i øvrigt har regeringerne i Norden mulighed for at opfylde de målsætninger, ministerrådet selv har understreget i handlingsplanen. Skal dette imidlertid have nogen gennemgribende effekt er det vigtigt, at en sådan udbygning sker på baggrund af en fælles nordisk udviklingsstrategi, ikke mindst for at kunne kapitalisere de betydelige investeringer, der behøves for at skabe det alternative transportsystem for personer og gods, som kan reducere vejtrafikken.

På denne baggrund vil jeg spørge ministerrådet om følgende:

Hvad vil ministerrådet gøre på kort og lang sigt for at etablere et effektivt og miljøvenligt jernbanetransportsystem mellem de nordiske lande og mellem Norden og det øvrige Europa – og hvordan sikrer man sig, at nationale lønsomhedsbetragtninger ikke kommer til at ødelægge denne samlede strategi, sådan som det f. eks. var ved at ske på forbindelsen mellem Norge og Sverige?

København, den 6. februar 1989

Margrete Auken (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående en reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening

Til Nordisk Ministerråd

Ved extrasessionen den 16. november 1988 vedtog Nordisk Råd med knebent flertal Nordisk Ministerråds forslag til en nordisk handlingsplan imod havforurening, og med stor majoritet et nordisk miljøprogram.

Som det blev fremført af flere både før, under og efter extrasessionen, er den nordiske handlingsplan imod havforurening et udtryk for, at miljøbeskyttelsen i Norden tager udgangspunkt i de laveste miljømål vedtaget i et enkelt nordisk land.

Handlingsplanen er dermed i direkte strid med et væsentligt princip i Miljøprogrammet:

''De nordiska länderna skall eftersträva gemensamma mål för miljökvaliteten. Alla nordiska länder bör inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskilt annat nordiskt land har satt''

Handlingsplanen skal revideres og fremlægges til vedtagelse på sessionen i Reykjavík i 1990. Inden da afholdes Nordisk Råds konference om havmiljøet i oktober i København. Den nuværende handlingsplan er ikke noget godt nordisk udgangspunkt for Nordisk Råds konference – dertil ligner den i al for høj grad de planer, der allerede er vedtaget internationalt.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil den reviderede handlingsplan imod havforurening tage det mest ambitiøse miljømål i et enkelt nordisk land som udgangspunkt, og vil Ministerrådets forslag kunne foreligge i god tid inden Nordisk Råds konference?

København, den 6. februar 1989

Margrete Auken (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog vid sin 34:e session en rekommendation (*rek. nr 7/1986*) att Nordiska ministerrådet anvisar medel på den nordiska budgeten för NORDLEK från och med 1987. Rådet avskrev rekommendationen 1987 då ministerrådet hade via sina dispositionsmedel anvisat medel till NORDLEK.

Både vid kulturutskottets behandling inför rekommendationen och vid behandling av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet framhöll utskottet vikten av ett ökat stöd till folkrörelsesamarbetet.

I och med handlingsplanens genomförande bildades det fem kommittéer, var och en med sitt sakområde. NORDLEK skulle enligt ministerrådets budgetförslag för 1989 överflyttas till teater- och danskommittén.

Vid ingången av 1989 återfinns NORDLEK varken i ministerrådets dispositionsmedel eller i teater- och danskommitténs budgetanslag.

NORDLEK kan inte helt hänföras till en kommitté, då verksamheten omfattar hela det folkkulturella området (folkdans, folkmusik, dräkt, slöjd och seder och bruk). Med utgångspunkt från detta föreslog också kulturutskottet vid sin behandling att NORDLEK får särskilda medel i form av ett fast anslag på budgeten. Detta förslag omfattades även av budgetkommittén.

I och med att medel till NORDLEK för 1989 uteblivit har förutsättningar för fortsatt verksamhet till stora delar undanryckts, något som inte stämmer överens med Nordiska rådets rekommendation.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att trygga NORDLEK och dess verksamhet från och med 1989 och framåt?

Stockholm den 23 februari 1989

Karin Söder (c)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående skydd av fiskbestånden

Till Nordiska ministerrådet

Numera är fisket mestadels reglerat genom internationellt fastställda kvoter som dels skall säkra fiskbestånd för framtiden, dels garantera en rimlig nationell fördelning med hänsyn till fiskezoner och fiskbestånd.

Tyvärr bedrivs det inom vissa zoner ett rovfiske där man överskrider vad naturen tål och på andra håll ett tjuvfiske från andra nationers fiskezoner som rubbar ingångna avtal och hotar fiskbestånden samt skadar det naturliga kretsloppet i havsmiljön. Det finns flera exempel på att detta sker i nordiska innanhav och fiskezoner.

Det nu lagda avtalet om fiskesamarbete har inte några förslag om sanktioner och åtgärder vid brott mot ingångna fiskeavtal.

Kan Nordiska ministerrådet medverka till att skapa större respekt för ingångna fiskekvotavtal och gränser för fiskezoner till gagn för laglydiga fiskare och för havsmiljön?

Stockholm den 23 februari 1989

Grethe Lundblad (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående harmonisering av nordisk miljölagstiftning**

Till Danmarks regering

Eftersom den danska miljöministern inte var närvarande vid samtalen i Helsingör i november 1988 mellan social- och miljöutskottet och nordiska miljöministrarna vill jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Vilken är Danmarks regerings syn på utvecklingen av det framtida nordiska samarbetet mot miljöförstöringar samt inställning till ytterligare harmonisering av nordisk miljölagstiftning och miljöbestämmelser för industri och jordbruk?

Stockholm den 23 februari 1989

Grethe Lundblad (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader

Till Nordiska ministerrådet

Under senare tid har de nordiska länderna ett flertal problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader. Problemlistan upptar inte bara radon utan numera också mögel, dammkvalster och sjuka hus. Problemen drabbar inte bara äldre hus utan lika mycket eller mer de moderna hus som byggs efter dagens föreskrifter. Allmänhetens oro är stor inför dessa delvis nya ohälsorapporter och de brister i inomhusmiljön som de själva upplever. Befintlig kunskap bland myndigheter och forskare räcker inte till för att vi med säkerhet skall veta att de hus vi bygger i dag blir sunda hus.

Inneklimatproblemen har diskuterats i bl. a. den internationella konferensen "Healthy Building" i Stockholm i september 1988 och i en offentlig hearing i den svenska riksdagens bostadsutskott. Man är överens om att problemet är svårlöst och att det kräver snabba åtgärder på grund av de allvarliga sociala och ekonomiska konsekvenserna. Det är viktigt att för framtiden kunna garantera att de hus vi i dag bygger i Norden från början är sunda utan hälsorisker och komfortproblem och att husen så förblir. Det är också viktigt att vi får kunskap om hur dagens sjuka hus skall kunna saneras på ett bra sätt.

Nordiska forskare och myndighetsrepresentanter har i flera nordiska seminarier och arbetsgrupper utarbetat förslag till hur inneklimatproblemen skall beforskas, utredas och åtgärdas. Bl. a. har det nybildade inneklimatutskottet inom nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) framlagt en aktionsplan i frågan. För de nordiska länderna har frågan en vidare betydelse i samarbetet med och inom den Europeiska gemensamma marknaden (EG), t. ex. när det gäller materialkontroll och byggföreskrifter.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder kan ministerrådet vidta för att underlätta ett gemensamt nordiskt samarbete i syfte att komma till rätta med problemen med bristfälligt inomhusklimat i byggnader?

Stockholm den 27 februari 1989

Ylva Annerstadt (fp)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående NORDSAMs budget

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik har till uppgift att främja nordisk forskning och nordiskt forskningssamarbete på sitt område. I verksamheten ingår bl. a. en vetenskaplig tidskrift, en skriftserie, en informationsskrift samt seminarier. Vidare delar NORDSAM ut forskningsanslag.

Sedan NORDSAM bildades för mer än 20 år sedan har vid flera tillfällen önskemål framförts att det nordiska samarbetet på området skall ökas. Så sent som 1985, i samband med att ett fredscenter på Åland diskuterades, rekommenderade Nordiska kulturutskottet förstärkta resurser för NORDSAM.

Det är med förvåning som jag konstaterat att NORDSAMs projektmedel i år blivit kraftigt nedskurna, från SEK 513 000 år 1988 till ca SEK 270 000 för år 1989, alltså en minskning med ca 45 %.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till ministerrådet:

- Vad är orsakerna till att denna mycket drastiska nedskärning gjorts?
- Det är också anmärkningsvärt att meddelandet om beslutet först nådde NORDSAM den 20 februari innevarande anslagsår. Är det rimligt att en institution får meddelande om en så drastisk beskärning av tillgängliga medel på så sen tidpunkt?

Stockholm den 27 februari 1989

Berit Oscarsson (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående ungas
resemöjligheter i Norden**

Til Sveriges regering

Hvad agter den svenske regering at foretage sig for at give unge i de nordiske lande bedre muligheder for at rejse i Norden, når man ikke agter at opfylde *rek. nr. 43/1987* om etablering af et permanent ungdomsrejsekort, og når man nu også har opgivet de såkaldte "point-to-point-billetter for unge?"

Stockholm, den 27. februar 1989

Kaj Poulsen (S)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet**

Til Nordisk Ministerråd

Ministerrådet har fremmet et forslag om samarbeidsprogram på fiskeriområdet som ikke nevner behovet for spesielle tiltak for kvinner i kystdistriktene.

Under Nordisk Forum i sommer kom det fram ønsker om større innsats på kvinneretta tiltak innenfor fiskeriområdet, og den norske regjeringen har innsett behovet for sterkere satsing her. Norges Fiskarkvinnelag og de tilsvarende organisasjoner i Vestnorden har ved flere anledninger tatt opp disse problemstillingene.

Vil Ministerrådet støtte tiltak som kan sette kvinner i kystdistriktene bedre i stand til å skaffe seg utdanning og arbeid innen fiskerisektoren, og foreligger det nå noen konkrete prosjekter som man kunne tenke seg å støtte?

Stockholm, den 28. februar 1989

Brit Jørgensen (A)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående patentering av immateriella rättigheter på genteknologis område

Til Nordisk Ministerråd

Det vises til det nordiske samarbeide som er etablert i den såkalte TRIPS-gruppen under de pågående GATT-forhandlingene (Uruguay-runden).

De dominerende industrinasjoner USA, Japan og EF stiller under disse forhandlinger krav om vesentlige begrensninger i adgangen til unntak i nasjonal lovgivning m. h. t. patentering av immaterielle rettigheter også på genteknologis område.

Det er generelt erkjent at utviklingen på genteknologis område vil stille de enkelte land overfor vesentlige og kontroversielle spørsmål på etiske, helsemessige og ressurspolitiske områder. De begrensninger som nå kreves inntatt i Gatt-reglene, vil også kunne få betydelige negative konsekvenser for de enkelte utviklingsland.

På denne bakgrunn stilles spørsmålet:

Vil Ministerrådet legge vekt på at nasjonalforsamlingene i de enkelte nordiske land får høve til å drøfte de ulike sider ved utvidelse av patentrettigheter på genteknologis område før en gjennom et koordinert nordisk forhandlingsopplegg i praksis aksepterer begrensninger i de unntak som kan gjøres på nasjonal basis?

Stockholm, den 28. februar 1989

Harald Synnes (KrF)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående svensk tull- och passkontroll på Kastrup**

Till Danmarks regering

Det finns i dag ett antal direkta flygförbindelser från Sturup ut i Europa. Det är bra men det räcker inte. Det är många i södra Sverige som betraktar Kastrup som Sydsveriges storflygplats vilket den också lär förbli framöver. Som ett komplement till direktlinjerna från Sturup behövs därför flygförbindelser från exempelvis Kristianstad, Ronneby och Halmstad till Kastrup. Tull- och passkontrollen vid dessa mindre regionala flygplatser är dock i förhållande till passagerarmängden mycket resurskrävande. I den samnordiska andan och som ett sätt att rationalisera och effektivisera denna kontroll vore det lämpligt att förlägga den till Kastrup. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till den danska regeringen:

Är den danska regeringen beredd att i positiv anda pröva förslag om att viss svensk tull- och passkontroll förläggs till Kastrup?

Stockholm den 28 februari 1989

Wiggo Komstedt (m)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna**

Till Nordiska ministerrådet

Frågan om vissa grängångares problem med att köra utlandsregistrerade fordon över gränsen har påtalats här i Nordiska rådet vid ett flertal tillfällen. Nordiska ministerrådet har dock ännu inte kommit med någon lösning. Det framkommer ständigt nya exempel på människor som på grund av de regler som finns får sin vardagstillvaro mycket komplicerad. Det borde inte vara så när vi här i Nordiska rådet talar högtidligt om värdet av grängsamarbetet. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att lösa problemen för grängsbefolkningen när det gäller rätten att köra utlandsregistrerade fordon över gränsen.

Stæckholm den 28 februari 1989

Elver Jonsson (fp)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet

Till Islands och Norges regeringar

Den nordiska trygghetskonventionens huvudsyfte, som framgår i flera av konventionens artiklar, är att nordiska medborgare, som arbetar eller vistas i ett annat nordiskt land än sitt eget, skall ges samma sociala trygghet som det landets medborgare vid sjukdom och föräldraskap. Denna rätt föreligger enligt konventionens 12:e artikel även för sjukdom eller födsel, som inträffat före bosättningen i inflyttningslandet under förutsättning av att avsikten med flyttningen ej varit att erhålla sådan förmån. Det är en allmän regel att sociala rättigheter förloras i landet, som man flyttar ifrån när vederbörande blir folkbokförd i det nya bosättningslandet. Trots detta är det för närvarande så att en ensamstående isländsk mor, som flyttar med sitt barn till Norge för att studera, och förlorar rätten till mödrabidrag (morstryggd på norska, mæðralaun på isländska) i Island, erhåller "morstryggen" i Norge först efter tre års vistelse där.

Samma treåriga karenstid lär gälla för erhållande av andra sociala bidrag vid flyttning till Norge.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till Islands och Norges regeringar:

Anser regeringarna det vara i överensstämmelse med den nordiska konventionen om social trygghet att nordiska medborgare, som flyttar från Island till Norge, förlorar rätten till sociala bidrag under de första tre åren efter flyttningen och om så inte är fallet – vad avser regeringarna göra för att ändra på detta?

Stockholm den 28 februari 1989

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående export och avfall

Til Nordisk Ministerråd

Den 11. november 1988 fremlagde den venstresocialistiske gruppe medlemsforslag A 859/s om eksport af affald. Den 13. januar 1989 blev forslaget sendt i remis med frist til den 10. februar, således at miljø- og socialudvalget kunne færdigbehandle forslaget på mødet den 14. februar.

Første halvdel af den foreslåede rekommandation handler om de forhandlinger om en global konvention vedrørende transport af miljøfarligt affald over landegrænserne der afsluttes i marts måned.

Det er derfor komplet uforståeligt at social- og miljøudvalget ikke har kunnet færdigbehandle forslaget. Er udvalget uenig med den venstresocialistiske gruppe kunne man i det mindste have afvist forslaget. Nu skal forslaget behandles efter konventionen er underskrevet, og halvdelen af rekommandationen falder derved bort.

Den nordiske ageren i forbindelse med forhandlingerne om en global konvention har mildest talt været elendig. Der er kommet enkelte gode delforslag fra enkelte nordiske delegationer, men de nordiske lande har ikke stået samlet og ikke været pådrivende i forhandlingerne. En del af forklaringen på dette kan være Danmarks binding til EF og EF-kommissionens deltagelse i forhandlingerne. En anden kan være visse nordiske landes interesser i at tillade eksport af affald.

Under henvisning til ovenstående stilles følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for, at de nordiske delegerationer til UNEP-forhandlingerne om en global konvention vedrørende transport af miljøfarligt affald over landegrænserne, får instrukser til forhandlingerne i overensstemmelse med rekommandationen i A 859/s om eksport af affald?

Stockholm den 1. marts 1989

Margrete Auken (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående Nordplus-avtalet**

Til Nordisk Ministerråd

I det udmærkede Nordplus-arrangement er øjensynlig indbygget en særordning så udveksling mellem Grønlands universitet og et dansk universitet ikke kan nyde støtte. Dette må være en utilsigtet del af ordningen, da den reelt vanskeliggør samarbejde mellem ligeværdige institutioner. Jeg skal bede om en forklaring på dette forhold.

Hvorfor kan grønlandske institutioner ikke benytte Nordplus-aftalen med danske institutioner?

Stockholm den 1. marts 1989

Otto Steenholdt (A)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående Öresundsförbindelsen**

Till Sveriges och Danmarks regeringar

Nordiska rådet har deklarerat att kväveoxiderna måste minska och debatterar också koldioxiderna från bilismen.

I detta perspektiv ter sig frågan om en Öresundsförbindelse för biltrafik strida mot de målsättningar som Nordiska rådet har satt upp.

Naturskyddsföreningarna i de båda nordiska länderna har också klart deklarerat att en bro för bilar är ett ur miljösynvinkel sämre alternativ än en ren järnvägstunnel.

Med anledning av detta vill jag fråga:

Är förbindelse mellan Danmark och Sverige för biltrafik fortfarande aktuell eller är idén avskriven?

Stockholm den 1 mars 1989

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående arbetsmiljö och EG-anpassning**

Till Nordiska ministerrådet

I avgörande områden inom arbetsmiljön har de nordiska länderna mer långtgående krav än vad EG-länderna har.

I Sverige har t. ex. Arbetarskyddsstyrelsen deklarerat att en EG-anpassning ger sämre skydd mot asbest och lösningsmedel. I Danmark har märkningen av t. ex. styrén upphört.

Hur långt kommer nordiska länder att acceptera arbetsmiljöförsämringarna inom olika områden för att vara EG till lags?

Jag vill fråga de nordiska regeringarna följande:

Kommer man att acceptera sämre arbetsmiljöskydd som ett led i EG-anpassningen och i så fall inom vilka områden?

Stockholm den 1 mars 1989

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga

vid Nordiska rådets 37:e session angående Öresundsförbindelsen

Til Sveriges regering

I det nordiske miljøprogram hedder det:

Energi- og miljømæssigt gode transportalternativer, specielt jernbanetransporterne, bør gøres økonomisk attraktive.

Social- og Miljøudvalget gav udtryk for samme opfattelse i sin betænkning, hvor det bl. a. hedder, at en satsning på jernbanetransporter er klart mere miljøvenlig end lastbil- og trailertransport.

Ikke mindst den svenske miljøminister har givet stærk opbakning til dette. For kort tid siden kom den sidste Øresundsrapport, hvor der stadigvæk opereres med en kombineret vej- og jernbaneforbindelse.

Hverken rapporten eller udtalelser i øvrigt tyder på, at den svenske regering tager sin miljørigtige transportpolitik alvorligt, eftersom en kombineret forbindelse er en sikker måde at undgå jernbanernes succes.

Hvordan kan den svenske regering lade være med at støtte en jernbaneforbindelse mellem Malmö og København, når den i øvrigt entusiastisk og miljørigtigt går ind for en overflytning af transporter fra vej til bane?

Stockholm, den 1. marts 1989

Margrete Auken (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie**

Till Nordiska ministerrådet

I dagens trygga välfärds-Norden har vi kanske lätt att glömma bort att vi ständigt måste kämpa för det fria ordet. När då någon hotas till livet på grund av vad den skrivit står många i dag handfallna. Ett hot har plötsligt riktats mot våra fri- och rättighetsbegrepp.

Detta gäller den nu aktuella boken, *The Satanic Verses*, som åtskilliga nordiska bokhandlare plockat bort och bibliotek stoppat utlåningen av.

Denna undfallenhet för hot kan inte accepteras.

Med anledning av detta vill jag fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att i samband med Nordiska rådets möte uttala sig i den aktuella frågan och förelägga Nordiska rådet ett förslag till gemensamt uttalande?

Stockholm den 1 mars 1989

Birger Schlaug (mp)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående nordiskt miljöprogram**

Till Nordiska ministerrådet

Med hänvisning till mina inlägg i generaldebatten och till social- och miljöutskottets betänkande över ministerrådsförslag *B 85/s* om nordiskt miljöprogram som antogs av rådets extrasession den 16 november förra året, där utskottet talade om att medel borde beviljas till nordiskt skogsvårdsprojekt – får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Kan ministerrådet tänka sig att ställa överskottsmedel som finns kvar från 1987 till förfogande för nordisk, ur miljösynpunkter angelägen, skogsforskning vars anslag reducerades i budgeten med över 1 milj. DKK?

Stockholm den 1 mars 1989

Marjatta Väänänen (K)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående miljö- och biologiår 1990**

Til Nordisk Ministerråd

Sosial- og miljøutvalgets rekommandasjon om et nordisk miljø- og biologiår konkluderer med et forslag om at Ministerrådet bevilger midler til gjennomføring av et nordisk miljø- og biologiår i 1990. Jeg vil i denne forbindelse vise til de synspunkter formannen i utvalget fremholdt vedrørende gjenstående midler på Ministerrådets budsjett fra 1987 både i generaldebatten og i debatten om budsjett- og kontrollkomiteen, og vil på denne bakgrunn stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Er Ministerrådet innstilt på å stille overskuddsmidler eller andre budsjettmidler til disposisjon for arbeidet med planlegging og gjennomføring av et miljø- og biologiår 1990?

Stockholm, 2. mars 1989

Svein Alsaker (KrF)

Fråga**vid Nordiska rådets 37:e session angående skydd av nyfödda djur**

Till Nordiska ministerrådet

Enligt etiska regler och lagar är de flesta djur skyddade från jakt under "barnkammerperioden". Denna regel gäller i dag inte säljakt.

Under många år har det pågått kampanjer för att förbjuda slakt av nyfödda diande sälungar – utan resultat. Nu har debatten åter blossat upp. Norge inför stopp på slakt av ungar under 1989.

Jag vill med anledning av detta fråga:

Är ministerrådet nu villigt att arbeta för ett förbud av jakt på nyfödda sälungar?

Stockholm den 2 mars 1989

Marianne Samuelsson (mp)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I överensstämmelse med § 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsberättelse från Nordiska rådets presidium till plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 37:e session. Rapporten omfattar verksamheten från Nordiska rådets 36:e session fram till årsskiftet 1988/89.

Stockholm i januari 1989

För Nordiska rådets presidium

Jan P. Syse

President

Gerhard af Schultén

Presidiesekreterare

Innehållsförteckning

1.	Inför 37:e sessionen	2490
1.1	En nordisk miljöpolitik	
1.2	Den internationella dimensionen	
1.3	Norden i Europa	
1.4	Kulturpolitik på undantag	
1.5	Medborgarnas Norden	
2.	Plenarförsamlingen	2499
2.1	36:e sessionen	
	– Sessionens genomförande	
	– Framställningar, rekommendationer och yttranden	
	– Interna beslut	
2.2	Andra extra sessionen	
2.3	Framställning nr 1/1989 om gemensam nordisk studie om Europasamarbetet	
2.4	Frågeinstitutet vid 36:e sessionen	
2.5	Försöksordningen med skriftliga frågor och svar	
2.6	Rådets ärenden vid 36:e sessionen och inför 37:e sessionen	
2.7	Valfrågor inför 37:e sessionen	
3.	Presidiet	2506
3.1	Presidiets sammansättning och möten	
3.2	Presidiets møter med samarbeidsministrene og miljøministrene	
3.3	Presidiets møte med utvalgsformennene	
3.4	Internationella samarbetskommittén	
3.5	Ministerrådets rapportering om spørsmål vedrørende Norden i Europa	
3.6	Økonomisk utvalg – A 844/e og EF-spørsmålene	
3.7	Behandlingen av C 1 och C 2 i Nordiska rådet	
3.8	Översyn av rådets och ministerrådets informationsorganisation	
3.9	Nordisk Forum (rek 34/1986)	
3.10	Nordiskt teknologiår och Nordiska rådets teknologipris 1988 (rek. 21/1986 och 38/1988)	
3.11	Förberedelser inför Nordiska rådets internationella konferens om havsföreningar 1989	
3.12	En mer effektiv nordisk dialog	
4.	Utskotten	2515
4.1	Inledning	
4.2	Juridisk Udvalg	

- Viktige samarbejdsspørgsmål
- Medlemsforslag og ministerrådsforslag
- Kontakter med Nordisk Ministerråd
- Internationale kontakter
- Andre kontakter
- 4.3 Kulturutskottet
  - Viktiga samarbetsfrågor
  - Kontakter med ministerrådets organ
  - Övrigt
- 4.4 Social- och miljöutskottet
  - Viktiga samarbetsfrågor
  - Extrasessionen i Helsingör
  - Arbetsmiljö, socialpolitik m m
- 4.5 Kommunikationsutskottet
  - Viktiga samarbetsfrågor
  - Samarbetet med Nordiska ministerrådet och dess organ
  - Kontrollerande verksamhet
  - Övriga kontakter
- 4.6 Økonomisk utvalg
  - Medlems- og ministerrådsforslag
  - Utvalgets kontakter utad
- 4.7 Budget- och kontrollutskottet
  - Viktiga samarbetsfrågor
  - Kontrolluppgifter

- 5. Kontakt- och konferensverksamhet 2538**
- 5.1 Kontakter med internationella organisationer
- 5.2 Kontakter med intresseorganisationer
- 5.3 Konferenser och seminarier
  - Våldet i samhället
  - Officiella jämställdhetskongressen vid Nordisk Forum
  - Kulturkongressen
  - Krympta avstånd inom Norden
- 5.4 Ungdomens Nordiska Råd 1988

- 6. Information och publikation 2541**
- 6.1 Informationsverksamheten
  - Norden i samarbete
  - Overheadmaterial
  - Nordiska språkkongressen
  - Dias/videoserie om nordiskt samarbete
  - NORDPÅ
  - Nordisk Forum
  - Massmedia och det nordiska samarbetet

	–Journaliststipendier	
	–Översyn av informationsverksamheten	
6.2	Publikationsverksamheten	
	–Rådsförhandlingarna	
	–Rapporter	
	–Marknadsföring av publikationer	
7.	Nordisk Kontakt	2545
7.1	Redaktionelt 1988	
7.2	Personaleforhold	
7.3	Redaktionskomiteen	
8.	Sekretariatsorganisation och budget	2547
8.1	Presidesekretariatet och utskottssekreterarna	
8.2	Sekreterarkollegiet	
8.3	Nordiska rådets gemensamma budget	
9.	Delegationerna	2550
9.1	Danmarks riges delegation	
	–Delegationens beretning til Folketinget	
	–Miljøsamarbejde	
	–Den kulturelle handlingsplan	
	–Trafiksikkerhed og storbymiljø	
	–Andre sager i Folketinget	
	–Delegationens sammensætning	
	–Informationsvirksomhed	
9.2	Færøernes delegation	
9.3	Grønlands delegation	
9.4	Finlands delegation	
	–Riksdagens behandling av delegationens berättelse	
	–Delegationens verksamhet	
9.5	Ålands delegation	
	–Delegationens berättelse till landstinget	
	–Framställningar	
	–Delegationens verksamhet	
9.6	Islands delegation	
	–Delegationens berättelse till Altinget	
	–Delegationens verksamhet	
9.7	Norges delegation	
	–Delegasjonens rapport og Regjeringens melding	
	–Komitéinnstillingen	
	–Stortingsdebatten	
	–Vest-Norden fondet	
	–Nordisk Utviklingsfond	

9.8	Sveriges delegation	
	– Delegationens berättelse	
	– Sverige och den västeuropeiska integrationen	
	– Nordisk kulturell hemmamarknad	
	– Nordisk ombudsman	
	– Öresundsförbindelserna	
	– Nordisk utvecklingsfond för förmånlig kreditgivning till u-länderna	
	– Miljöfrågor	
	– Nordisk arbetsförmedling	
	– Delegationens informationsverksamhet	
10.	Partigrupperna	2576
10.1	Den konservativa gruppen	
10.2	Mittengruppen	
10.3	Den socialdemokratiska gruppen	
10.4	Den vänstersocialistiska gruppen	
10.5	Ekonomiskt stöd till partigrupperna	
10.6	Partigruppsekreterarnas deltagande vid utskottsmöten	
10.7	Sekretariatskontakter	
11.	Särskilda verksamhetsområden	2582
11.1	Nordiska kulturfonden	
11.2	Nordiska investeringsbanken	
11.3	Nordiska rådets litteraturpris	
11.4	Nordiska rådets musikpris	
11.5	Nordiska rådets journaliststipendier	
11.6	Nordiska rådets teknologipris 1988	
Bilagor		
1.	Nordiska rådets sammansättning; delegationerna och partierna representerade i Nordiska rådet	2589
2.	Utskottens sammansättning och möten	2594
3.	Presidiesekretariatets budget för 1988 och 1989 samt förteckning över befattningar vid presidiesekretariatet	2600
4.	Utdrag ur Arbetsordning för Nordiska rådets presidiesekretariat och sekreterarkollegiet. Ändring 1988-05-19 av § 18 angående revision	2601
5.	Regler om Økonomisk støtte til nordiske partigrupper og enkeltstående medlemmer av Nordisk Råd	2601
6.	Förteckning över frågor (E-saker) och svar inom ramen för försöksordningen	2603

Separata bilagor

7.	Budget- och kontrollutskottets evaluering angående Nordens Hus, Reykjavík och Nordens Hus på Färöarna (NORD 1989: 3)	2605
8.	Budget- och kontrollutskottets evaluering angående Nordtest och Nordiska industrifonden (NORD 1989: 4)	2606
9.	Budget- och kontrollutskottets evaluering angående NIOM (NORD 1989: 5)	2607

1. Inför 37:e sessionen

1.1 En nordisk miljöpolitik

Miljöfrågorna tilldrog sig som väntat stor uppmärksamhet på den 36:e sessionen i Oslo. Ett antal vittsyftande rekommendationer antogs. Där- emot grusades förhoppningarna om ett nytt samarbetsprogram på miljöpo- litikens område. Ministerrådet klarade inte att få fram ett slutligt förslag till sessionen. Någon handlingsplan till skydd för den marina miljön förelåg ej heller till sessionen. Vid Nordiska rådets extra session – den andra i rådets historia – den 16 november 1988 i Helsingör beslöt rådet godta tre rekommendationer om ett nordiskt miljöprogram (46/1988), om internatio- nell miljöpolitik (47/1988) och om en handlingsplan mot havsföreningar (48/1988).

Innan man nådde därhän hade presidiet, med algblommningen längs den svenska västkusten och den norska sydkusten i färskt minne, inkallat de nordiska miljöministrarna och samarbetsministrarna till ett krismöte den 13 juni. Ministerrådet utarbetade därefter med sällan skådad miljöför- slagen. Social- och miljöutskottet behandlade sedan förslagen i extra ordi- närt tempo.

Till bilden av ett arbete med osedvanliga insatser hör också att det allmänna miljöprogrammet godtogs med en tilläggslista på 19 kravpunkter och att handlingsplanen mot havsföreningar kunde godtas med ytterst knapp majoritet sedan ministerrådet lagt ett ändringsförslag kvällen innan sessionen. När dammet efter kampen nu lagt sig, är det inte menings- skiljaktigheterna mellan parlamentariker och regeringsmedlemmar som kommer att lämna det bestående intrycket. Det viktiga är att man inom ramen för Nordiska rådet, i en fråga av central politisk betydelse för de nordiska samhällena, kunnat lägga grunden för ett långtgående och allvar- ligt menat samarbete.

Färdriktningen är bestämd. Ministerrådet har utfäst sig att i rask takt marschera framåt och inte bara jämka positionerna i sidled. Tiden är förbi för en samnordisk miljöpolitik koncentrerad på punktinsatser och enstaka projekt. Ord som giftalger, syredöd, badförbud och övergödning samt bilder av säldöd och gipsbelagda havsbottnar är för alltid inetsade på rådsmedlemmarnas näthinnor. Vad man nu väntar sig är konkreta åtgärder för att verkställa det allmänna miljöprogrammet och en löpande revidering och avrapportering av den marina handlingsplanen.

Vägen till insikt har kantats av katastroftillbud. Vi inser nu att vi inte kan skylla ekosystemens balansstörningar enbart på industrins och samhälle- nas utsläpp eller på olyckshändelser och lagbrott. Den livsstil vi valt medverkar på ett ödesdigert sätt till att rubba den ekologiska balansen. Bestående förbättringar i miljöhänsende kan knappast uppnås om vi inte är villiga att ompröva våra konsumtions- och transportvanor och vårt sätt att bedriva jord- och skogsbruk. Nordiska rådet har en viktig uppgift i att

upplysa medborgarna om vikten av att produktion och konsumtion anpassas till det som naturen tål. Här förtjänar ministerrådets förslag om ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992 (B 89/e) – att uppmärksammas. Planen, som blir ett viktigt ärende på den 37:e sessionen, innehåller nämligen en kraftig markering av vikten att integrera ekologiska hänsyn i ekonomisk verksamhet.

Handlingsplanen och det allmänna miljöprogrammet utgör viktiga exempel på att man i Norden beslutsamt avser att förverkliga Brundtland-kommissionens förslag om att miljöhänsyn skall integreras i all aktivitet på andra samhällsområden.

Vårt beroende av omvärlden för att bibehålla en människovärdig miljö har blivit alltmer uppenbar. Det blir ett viktigt inslag i den nordiska miljöpolitiken att med utgångspunkt i våra egna åtaganden övertyga våra europeiska grannar om nödvändigheten av resoluta och vittsyftande åtgärder. Detta är en uppgift som kräver klarsynthet, ödmjukhet och beredvilighet till ett solidariskt handlande. Rådet tar för sin del ett nytt steg på det internationella miljöplanet genom den konferens om havsföroreningar, som anordnas i Köpenhamn den 16–18 oktober 1989 med deltagande från ett tjugotal länder och självstyrande områden.

Många lärdomar kommer att kunna dras av den andra extra sessionen. Den visar på vikten av att man arbetar med rimliga tidsfrister och att alla aktörer känner spelreglerna. Den kan också tjäna som en lektion i politisk dialektik genom att påminna om att strävan till enighet till varje pris inte alltid ger det bästa resultatet.

1.2 Den internationella dimensionen

När presidiet i november 1987 tillsatte en kommitté bestående av tio parlamentariker för att utreda hur det nordiska samarbetet i internationella sammanhang kan utvecklas och förstärkas var det den logiska följden av en process, som pågått en längre tid, snarare än startskottet för ett nytt engagemang inom ramen för det nordiska samarbetet. Redan Helsingforsavtalet innehåller ett antal artiklar, i vilka de nordiska länderna uppmanas rådgöra med varandra i internationella frågor. Den internationella dimensionen i det nordiska samarbetet inom (och utanför) rådsorganisationen har gradvis ökat i betydelse. Förslag med anknytning till händelser och problem utanför Nordens gränser har behandlats i plenarförsamlingen, generaldebatterna vid sessionerna har ofta färgats av meningsutbyten kring aktuella internationella frågor och rådets olika organ har upprätthållit kontakter med andra internationella organisationer, rådets internationella konferenser inte att förglömma. Under innevarande år har flera nya medlemsförslag med en klart uttalad internationell dimension presenterats. Här skall nämnas ett förslag om begränsning av export av farliga varor (A 852/j), ett förslag om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika (A

854/j), ett förslag som skall leda till att export av avfall upphör eller minskar (A 859/s), samt ett förslag om student- och lärarutbyte mellan Norden och SADCC-regionen inom ramen för Nordplus-programmet (A 865/k).

Den internationella utredningskommittén överlämnade sitt betänkande till presidiet den 9 december 1988. Under punkten 3.4. i förevarande rapport redogörs närmare för kommitténs slutsatser och förslag. Betänkandet ger en bred analys av hur det nordiska samarbetet inom en rad internationella organisationer fungerar och kartlägger rådsorganens internationella kontakter och aktiviteter. Betänkandet utmynnar i ett 70-tal förslag till fortsatta åtgärder för att ge den internationella dimensionen i det nordiska samarbetet större tyngd och kontinuitet. En del av förslagen rör organiseringen av det nordiska samarbetet i internationella fora, andra identifierar sakfrågor, där en ökad nordisk insats vore önskvärd. Förslagen riktar sig dels till de nordiska ländernas regeringar, dels till Nordiska ministerrådet och dels till rådets egna organ, de nationella delegationerna inbegripna.

Några förslag är av det slaget att de bör genomföras genom konkreta rådsinitiativ – medlemsförslag eller ministerrådsförslag – andra förutsätter beslut på regeringsnivå, andra återigen kan realiseras genom interna beslut i vederbörande rådsorgan eller efter överenskommelse med ansvarigt ministerråd.

Ett centralt element i betänkandet är förslaget om att inrätta ett nytt internationellt utskott, som utöver beredningen av medlemsförslag och behandlingen av berättelser rörande internationellt samarbete skulle ha ett samordningsansvar för de internationella sakfrågorna inom Nordiska rådet, inklusive de frågor, som sammanhänger med etableringen av EG:s inre marknad.

När det gäller det vidare arbetet med frågorna om konsekvenserna för det nordiska samarbetet av den europeiska integrationsprocessen föreslår kommittén utöver ett antal synpunkter i sak, att den får ett förlängt mandat att slutföra arbetet med Europafrågorna. För detta redogörs närmare under punkten 1.3. i presidierapporten.

Presidiet presenterade kommitténs betänkande för samarbetsministrarna den 9 december 1988. För att göra det möjligt för plenarförsamlingen att snabbt ta ställning till kommitténs förslag har tvenne medlemsförslag väckts. Medlemsförslaget A 866/j tar sikte på inrättandet av ett internationellt utskott genom ändring av rådets arbetsordning § 24.

- I medlemsförslaget A 867/e föreslås att Nordiska rådet rekommenderar
- regeringarna att inrätta ett ministerråd för de för utrikeshandeln ansvariga ministrarna,
  - Nordiska ministerrådet att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6

i internationella samarbetskommitténs betänkande samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, samt – regeringarna, ministerrådet och presidiet att till rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som kommitténs betänkande ger anledning till.

Presidiet har bett de nationella delegationerna och de nordiska parti-grupperna att yttra sig över medlemsförslagen innan de utskottsbehandlas. Den valda arbetsmetoden bör kunna säkra, att kommitténs konklusioner och förslag får en grundlig behandling inom rådsorganisationen.

1.3 Norden i Europa

I presidierapporten till den 36:e sessionen i Oslo framhålls i fråga om den europeiska integrationsutvecklingen och dess betydelse för det nordiska samarbetet behovet av en konsekvensbeskrivning och av en bedömning av möjligheterna att genom samnordiska strategier och gemensamt nordiskt agerande kunna påverka denna utveckling. Denna uppfattning bekräftades med stor tydlighet under generaldebatten, där mer än hälften av debattinläggen kretsade kring Nordens förhållande till EG. I många inlägg påpekades att realiserandet av den inre marknaden kan komma att vända intresset från de möjligheter det nordiska samarbetet erbjuder, men att å andra sidan dynamiken i EG-samarbetet kan smitta av sig på det nordiska samarbetet och att utvecklingen inom EG därför kan ha en vitaliserande verkan på det nordiska samarbetet. Detta förutsätter dock att man snabbt kan enas dels om att med större beslutsamhet och i ett högre tempo än hittills utveckla den nordiska hemmamarknaden dels om att påbörja ett systematiskt programarbete för att stärka det nordiska samarbetet på områden, där de nordiska länderna med hjälp av en samfäll, offensiv strategi kan ha möjlighet att utöva inflytande på utvecklingen i Europa. Det är också angeläget att redan nu börja dryfta vilka prioriteringar som måste göras för att Norden skall kunna dra största möjliga nytta av den situation, som uppkommer i och med att den inre marknaden realiserar.

Diskussionen kring strategier och målsättningar förs med stor intensitet i alla nordiska länder. Sedan Oslosessionen har EG-frågan debatterats i de finska, norska och svenska parlamenten på basen av regeringarnas redogörelser. Nämnda länder har också byggt upp ett omfattande utrednings- och förhandlingsmaskineri för att tackla Europafrågorna inom EFTA och bilateralt. Förhandlingarna mellan EG och EFTA om utvecklandet av ett europeiskt ekonomiskt område har förts in på nya områden och har även lämnat synliga resultat. Inom EG framskrider verkställandet av målsättningarna i den s. k. vitboken i stort sett enligt planerna.

Inom Nordiska rådet har arbetet bedrivits på flera plan. Genom kontakter bl. a. med EG:s olika organ och med nordiska intressegrupper och experter har presidiet och utskotten sökt bilda sig en uppfattning om

föreliggande problem, alternativ och möjligheter. Här kan som exempel nämnas presidietts sammanträffande med företrädare för EG-kommissionen i Bryssel i april och med styrelsen för Stiftelsen för industriutveckling i Norden i oktober 1988.

Nordiska ministerrådet har ägnat stor uppmärksamhet åt att klargöra vilka kontaktytor, som finns mellan arbetet på att utveckla EG:s inre marknad och den verksamhet som bedrivs på olika nordiska samarbetsråden. Som ett resultat av denna kartläggning har ministerrådet utarbetat en rapport "Norden i Europa", som offentliggjordes i maj 1988. En utvidgad och uppdaterad rapport är under utarbetande. I ministerrådets förslag till ekonomisk handlingsplan 1989–1992 (B 89/e) markeras den europeiska dimensionen bl. a. när det gäller frigörelse av kapitalrörelser, avvecklandet av handelshinder och standardiseringssamarbetet.

Presidiet har för sin del drivit på detta arbete dels i direktkontakter med samarbetsministrarna dels genom att, på förslag av ekonomiska utskottet, den 11 augusti 1988 avge en framställning över medlemsförslaget A 819/e, enligt vilken ministerrådet uppmanas att analysera de nordiska förutsättningarna, ambitionerna och problemen i ett bredare europeiskt integrationssamarbete och ställa tillräckliga resurser till förfogande härvidlag.

Den internationella utredningskommittén har också ägnat integrationsproblematiken stor uppmärksamhet. Det har emellertid inte varit möjligt för kommittén att inom mandattiden lägga fram konkreta förslag beträffande Europafrågorna bl. a. på grund av att tillräckligt underlagsmaterial saknats. Presidiet har därför den 9 december 1988 beslutat ge kommitténs medlemmar ett nytt utredningsuppdrag av den innebörden, att kommittén senast den 1 oktober 1989 skall framlägga en rapport med förslag till vilken inriktning det nordiska samarbetet under de närmaste åren skall ges med beaktande av den pågående integrationsprocessen i Europa. Kommittén skall i sina bedömningar beakta de synpunkter och förslag, som ministerrådet väntas presentera inför den 37:e sessionen, den nya ekonomiska handlingsplanen och andra nordiska samarbetsprogram och handlingsplaner.

1.4 Kulturpolitik på undantag

Vid den senaste sessionen i Oslo var förhoppningarna stora i fråga om kulturpolitiken. Efter några år av satsningar särskilt på samarbetet kring ekonomiska frågor skulle kultursamarbetet rustas upp med hjälp av en ny omfattande kulturhandlingsplan, i vilken många rådsinitiativ på allmänskulturens, undervisningens och forskningens områden hade inarbetats. Planens tillskyndare räknade med en ekonomisk tillväxtram på tiotals miljoner kronor, och man kan utläsa ur både plenarförsamlingens beslut och ministerrådets ställningstaganden, att kulturhandlingsplanens förverkligande var ett topprioriterat område.

I presidierapporten till den 36:e sessionen lyfts dock ett varnande finger mot att man antar handlingsplaner, som inte är underbyggda med tillräckli-

ga resurser och därför är ägnade att skapa falska förväntningar. Rapporten konkluderar: "Det nya ministerrådsförslaget till handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet måste därför också i detta avseende undergå en omsorgsfull prövning". Det förslag till budget för 1989, som rådet behandlade på extra sessionen i Helsingör, och som sedermera fastställts av ministerrådet, visar med beklaglig tydlighet att farhågorna besannats. Om man ser bort från de medel, som tillförs Nordplus och Nordunet över den nya ekonomiska handlingsplanen, innebär budgeten för 1989 en reell minskning för kultursektorn, medan den genomsnittliga reelltillväxten för hela budgeten är 3%. Hur kulturhandlingsplanens intentioner skall kunna förverkligas, när starten är så dålig, är en gåta.

Under det gångna året skulle vi också få bevittna hur en ny fixstjärna bokstavligt talat skulle utplaceras på det kulturpolitiska firmamentet. Beslut skulle nämligen äntligen fattas om att inleda nordiskt satellitburet tv-samarbete med användning av Tele-X-satelliten. Medborgarna i flera av de nordiska länderna skulle härigenom beredas möjlighet att se grannländernas tv-sändningar. För att citera den senaste presidierapporten: "Sista kapitlet i Tele-X-frågan måste skrivas 1988 och sluta på ett för det nordiska samarbetet och dess trovärdighet acceptabelt sätt."

Den 3 maj 1988 kraschade det nordiska tv-projektet innan satelliten ens hunnit skjutas i vädret. Ministerrådet fann att det inte förelåg förutsättningar att nå en uppslutning kring ett permanent utbyte av nordiska tv-program via direktsändande satellit. Sagt i klartext: det skulle bli för dyrt. Besvikelsen var och förblir stor. Än en gång har det visat sig omöjligt att nå över molnen i det nordiska samarbetet.

I den beklagliga situation som uppstått bör vi ställa krav på ministerrådet om en förstärkt utveckling av det nordiska tv-programsamarbetet understryker rådets president Jan P. Syse i ett offentligt uttalande med anledning av ministerrådets beslut. Blickarna vänds här särskilt till rådets rekommendation 4/1987 om upprättande av en nordisk mediafond för att främja produktion av film, tv- och videoprogram i Norden. En resursstark fond för finansiering av konkurrenskraftiga, för en nordisk publik relevanta filmer och tv-program skulle otvivelaktigt kunna komma att bli en identitetsförsvarende klippa i den stormflod av massproducerat bildskval som den internationella underhållningsindustrin i ökad utsträckning öser över oss nordbor.

Frågan om att inrätta en mediafond blev hänskjuten till den statssekreterargrupp, som på uppdrag av ministerrådet under det gångna året utarbetat förslaget till ekonomisk handlingsplan för åren 1989–1992. Förslaget, som bär den anslående titeln "Ett starkare Norden", innehåller emellertid ingenting om en mediafond, inte ens något i den riktningen, till trots för att filmbranschen skulle finansiera sin del av fonden. Ett ekonomiskt starkt Norden kräver en stark kulturell bas. Pengar, som används för att finansiera konkreta kulturproduktioner, ger ofta en nationalekonomisk avkastning, som vida överstiger initialinsatsen. Varför denna tvekan?

1.5 Medborgarnas Norden

Det nordiska samarbetet har en sådan bredd och utspelas på så många plan – i gemensamma organ, i nationella instanser, i sekretariat, kommittéer och institutioner – att det kan vara svårt att urskilja vilka som ytterst drar nytta av detta samarbete. Den enskilda individens behov och förhoppningar är inte alltid lätta att upptäcka bakom ordsvallet i samarbetsprogram och handlingsplaner eller sifvertablerna i budgetuppställningar.

Intressegrupper inom näringsliv och kulturliv och fria folkliga organisationer är initierande och pådrivande krafter också i det nordiska samarbetet. I sista hand skall all denna aktivitet dock tjäna den enskilda nordbon: göra det möjligt för honom eller henne att förverkliga sina aspirationer i ett Norden, där nationsgränserna spelat ut sin roll.

Det kan vara nyttigt att i en redovisning av ett nordiskt arbetsår vända blicken mot marknivån och ställa frågan, har samarbetet gett ny näring åt gräsrotterna i de nordiska länderna. Uppmärksamheten skall först fästas vid två exempel på den växelverkan mellan det officiella Norden och medborgarrörelsernas Norden, som i många avseenden är unik i ett internationellt perspektiv.

Nordiskt Forum utspelades under en dryg vecka i augusti 1988 i Oslo. Denna regionala uppföljning av FN:s kvinnokonferenser samlade drygt 10000 kvinnor – unga och gamla – från Nordens alla hörn till en manifestation och demonstration av kvinnoandens och -handens skaparkraft. Tanken på en sådan konferens fick sin upptakt i rekommendation 34/1986 angående kvinnokonferenser. Ministerrådet ställde upp med över 5 miljoner DKK och med viss hjälp av kunniga politiker och tjänstemän planerades och genomfördes Forum av kvinnoorganisationer, fackliga organisationer, föreningar och informella grupper av varierande schatteringar. Nordiskt Forum hade knappast kommit till stånd utan det finansiella stödet från ministerrådet, men det hade heller aldrig blivit en sådan succé utan en hängiven insats av otaliga kvinnor runt om i Norden.

Under Nordiskt Forum ordnades också en officiell jämställdhetskonferens, vid vilken man bl. a. diskuterade ministerrådets förslag till en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet. Till sessionen kommer att föreligga ett slutligt förslag till en sådan plan. Man får hoppas att denna version tagit intryck av stämningarna och visionerna på Nordiskt Forum. Kvinnorna vill föra in alternativa lösningar i samhällspolitiken, där också drömmarna skall ha utrymme konstaterade Grete Knudsen, norsk ordförande för planeringsgruppen. "For en rikere velferd for alle, må vi ta kvinners tradisjonelle liv og levekår med som norm for velferdsstatens politikk alternativt till mannens" var den norska professorn i kvinneverett Tove Stang Dahls konklusion. Vad svarar det officiella Norden?

Nordisk Teknologiyår 1988 bygger också på en rekommendation av Nordiska Rådet, rek 21/1986. Också här beviljade ministerrådet ett bidrag, 2,8 miljoner DKK för sekretariatskostnader och ett antal gemensamma pro-

jekt och arrangemang. Också här är det gräsrotsorganisationerna, särskilt de nationella ingenjörs- och industriorganisationerna, som stått för merparten av planerings- och programarbetet. Teknologåret genomfördes emellertid, till åtskillnad från Nordiskt Forum, ej som ett engångsarrangemang, utan genom en lång rad olika arrangemang både nationellt och samnordiskt. På ett annat ställe i denna rapport redogörs närmare för detta. Vad som här är angeläget att återigen notera är bredden i engagemanget och påhittigheten när det gäller att föra ut teknologårets budskap – ökad kunskap om och större förståelse för teknologins betydelse för samhället och individen, mer nordiskt teknologiskt samarbete – till skolor, arbetsplatser och politiska fora.

Teknologåret har medverkat till att utveckla ett nordiskt nätverk, som omfattar industrin, utbildningsväsendet, de fackliga organisationerna och de politiska beslutsfattarna. Alla krafter bör nu sättas in på att ny teknik får snabb spridning inom Norden, att företagen i högre utsträckning än hittills går in för att samarbeta när det gäller att utnyttja det teknologiska kunnande som finns i Norden, att stimulerande miljöer för nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete kan skapas genom att underlätta mobiliteten bland forskare och annan högutbildad arbetskraft och genom att integrera forskningsresurserna. Teknologåret kan lägga grunden för en nordisk hemmarknad för teknologi. Nordiska Industrifonden och det industriella centret i Oslo har en viktig uppgift att fylla som lokomotiv för en sådan utveckling.

Teknikens uppgift är att göra livet lättare och tryggare för människan. Vid teknologårets avslutningskonferens i Köpenhamn den 15 december 1988 utdelades ett särskilt nordiskt teknologipris, vilket tillkommit på initiativ av Nordiska rådet (rekommendation 38/1988). Priset tillföll den finska professorn Pertti Törmälä, som utvecklat biologiskt lösliga biomaterial att användas som fixationsmedel t. ex vid benbrott. Detta är en uppfinning i världsklass med en djup mänsklig dimension; att underlätta kroppens läkande process och samtidigt minimera smärtor och besvärliga efteroperationer. Rådet har som bäst till behandling ett medlemsförslag om ett nordiskt biologiår 1990 (A 855/s). Förslaget tar fasta på det starka intresse för miljöfrågor som vuxit fram i de nordiska länderna och syftar till att engagera folkrörelser och organisationer i kampen för en bättre miljö. Med utgångspunkt särskilt i ungdomens miljömedvetenhet och motivering till ett aktivt engagemang skulle förslaget kunna utvecklas till ett nytt fruktbart exempel på hur nordiskt samarbete kan föras ned på det individuella planet.

Våra nordiska länder är måna om att värna om de svaga i samhället. Kanske är det ett uttryck för det nordiska välfärdstänkandet att samhället har ett speciellt ansvar för att de, som av olika orsaker har det sämre ställt eller annars riskerar att bli bortglömda, skall stödjas ekonomiskt och politiskt. Det kan gälla etniska minoriteter, arbetslösa, kroniskt sjuka,

handikappade osv. Ytterst handlar det om kollektivt ansvar och värdesättande av individens inneboende resurser. Det är väl dokumenterat, att det nordiska samarbetet varit resultatrikt inom socialpolitiken i vid bemärkelse. Vid den 37:e sessionen kommer några initiativ att presenteras, vilka kan ses som nya brickor i det stora socialpolitiska pusslet.

Medlemsförslaget A 826/s tar upp frågan om en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade och i medlemsförslaget A 864/s efterlyses åtgärder som garanterar handikappade med behov av tjänster och utrustning via telekommunikation generösa villkor. I medlemsförslaget A 832/s fästes uppmärksamheten vid småbarnsfamiljernas situation och man vill bl. a. få utrett hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd. I medlemsförslaget A 829/j föreslås ett antal projekt på flyktingområdet i samarbete med FN:s flyktingkommissariat och berörda lands regeringar, genom vilka Norden kan lämna ett konstruktivt bidrag till lösandet av flyktingarnas problem. Det skall också påpekas att frågan om samebefolkningens framtida ställning inom Nordiska rådet kommer att tas upp till diskussion inom kort med utgångspunkt i en färsk rapport om det nordiska samarbetet beträffande samernas rättigheter.

I en framställning om medborgarnas Norden har arbetstagarna sin självklara plats. Inte för att de skulle utgöra en sämre lottad grupp i samhället eller för att de skulle sakna möjligheter att själva hävda sina legitima intressen. Utvecklandet av den nordiska arbetsmarknaden är emellertid ett viktigt led i arbetet på att fördjupa den nordiska integrationen och stärka Norden i den pågående europeiska integrationsprocessen. Sett i ett internationellt perspektiv är frågan om inflytande och förhandlingsstyrka alltid relativ. Fackföreningsrörelsen i Norden är orolig för att den strukturrationalisering och internationalisering, som sker på det nordiska företagsplanet, innebär minskade möjligheter för facket att genom insyn och inflytande i företagen ta tillvara sina medlemmars intressen i fråga om sysselsättning och arbetsförhållanden. Löntagarorganisationernas krav på rätt till koncernfackligt samarbete har avviserats av de nordiska arbetsgivarna. Frågan har nu lyfts upp på Nordiska rådets bord genom medlemsförslaget A 857/e, i vilket samordnad nordisk lagstiftning föreslås som en utväg att komma till rätta med problemet. Förslaget bereds av ekonomiska utskottet i samband med ministerrådförslaget om en ekonomisk handlingsplan för åren 1989–1992.

Till 37:e sessionen har också utlovats ett förslag till nordisk arbetsmiljökonvention. Detta har länge efterlysts av rådet. Utarbetandet av en sådan kombination är i sig ett naturligt led i utvecklandet av den gemensamma arbetsmarknaden, men frågan har, sedd i relation till utvecklandet av EG:s inre marknad, en ytterligare dimension. Kan vi påverka den europeiska integrationsprocessen genom att förstärka den nordiska integrationen med bindande överenskommelser?

2. Plenarförsamlingen

2.1 36:e sessionen

Sessionens genomförande

Nordiska rådets 36:e session hölls i Oslo den 7–11 mars 1988.

Plenarförsamlingen består av valda medlemmar och regeringsrepresentanter. Vid 36:e sessionen deltog 72 regerings-, landsstyre- och landskapsstyrelserepresentanter. Antalet valda medlemmar är 87 och väljs enligt följande:

Danmark:		Färöarna:		Grönland:	
Folketinget	16	Lagtinget	2	Landstinget	2
Finland:		Åland:		Island:	
Riksdagen	18	Landstinget	2	Altinget	7
Norge:		Sverige:			
Stortinget	20	Riksdagen	20		

Två av rådets valda medlemmar ersattes av suppleanter under hela sessionen och tjugotre av de valda medlemmarna under delar av sessionen. Sammanlagt tjugotvå suppleanter tjänstgjorde som ordinarie medlemmar av rådet.

Regeringarna, landsstyrena, landskapsstyrelsen samt rådets valda medlemmar och suppleanter har av presidiet den 19 maj 1988 kallats till rådets 37:e session, som äger rum i riksdagshuset i Stockholm den 27 februari–3 mars 1989.

Av Nordiska rådets valda medlemmar i januari 1989 är femtiosju män och trettio kvinnor. Av suppleanterna är femtio män och trettiosex kvinnor.

Framställningar, rekommendationer och yttranden vid 36:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av rekommendationerna. Inför sessionen antogs 3 framställningar och vid sessionen antogs 42 rekommendationer.

Framställningar

Nr 1. Radio- och TV-samarbetet i Norden

Nr 2. En europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar

Nr 3. Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90

Rekommendationer

Nr 4. Handlingsplan för säkrare trafik i Norden

Nr 5. Turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet

- Nr 6. Kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet*
- Nr 7. Storstädernas trafik- och miljöproblem*
- Nr 8. Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna*
- Nr 9. Samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn*
- Nr 10. Intensifierat behandlingsarbete mot missbruk*
- Nr 11. Rökfria miljöer m. m.*
- Nr 12. Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion*
- Nr 13. Miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen*
- Nr 14. Reduktion av svavel- och kväveutsläpp*
- Nr 15. ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp*
- Nr 16. Miljövänlig avfallshantering*
- Nr 17. Handlingsplan mot havsförorening*
- Nr 18. Forskning kring sälbestånden*
- Nr 19. Decentraliserat miljösamarbete*
- Nr 20. Åtgärder för en bättre miljö*
- Nr 21. Utvecklingsbistånd och miljöproblem*
- Nr 22. Årlig lägesrapport om miljöpolitik*
- Nr 23. Nordiskt industriellt center i Oslo*
- Nr 24. Nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram*
- Nr 25. Program för nordiskt biståndssamarbete*
- Nr 26. Nordiskt biståndssamarbete*
- Nr 27. Upprättande av en nordisk utvecklingsfond*
- Nr 28. Permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning*
- Nr 29. Nordiska projektexportfonden som permanent institution*
- Nr 30. Nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas*
- Nr 31. Beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat*
- Nr 32. Avveckling av kärnkraften*
- Nr 33. "Frikommunförsök" över riksgränserna i Norden*
- Nr 34. Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet*
- Nr 35. Program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet*
- Nr 36. Ökat samarbete inom vuxenutbildningen*
- Nr 37. Förstärkt nordiskt ungdomssamarbete*
- Nr 38. Nordiska rådets teknologipris*
- Nr 39. Nordiskt kommunalt skolsamarbete*
- Nr 40. Samarbetsprogram på livsmedelsområdet*
- Nr 41. Livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning*
- Nr 42. Likartade nordiska regler för samhällstjänst*
- Nr 43. Samarbete om kriminalitetsefterforskning*
- Nr 44. Reell likalön mellan kvinnor och män*
- Nr 45. Nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi*

Yttranden

På förslag av juridiska utskottet, kommunikationsutskottet, social- och miljöutskottet samt ekonomiska utskottet antogs 4 yttranden i anledning av Nordiska ministerrådets berättelse (C 1). På förslag av budget- och kontrollutskottet antogs dessutom ett yttrande med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2).

I yttrande 1 – kommunikationsutskottet – hemställes att ministerrådet tittar på de kostnader som en speciell transportservice för handikappade kan innebära i jämförelse med kostnaderna vid handikappanpassning av kollektiva transportmedel, att skapa ett gemensamt forum för internationella sjöfarts- och luftfartspolitiska frågor, att omedelbart igångsätta konstruktiva förhandlingar beträffande den tvärgående flygtrafiken i Norden, att verka för en harmonisering av den nordiska transportpolitiken, att verka för att Norden blir en gemensam transportmarknad, att verka för att effektivitetsökningar av de nordiska transportererna blir miljöförbättrande och försäkrar alla trafikantgruppers mobilitet samt att aktivt och konstruktivt arbeta för ett permanent ungdomsresekort.

I yttrande 2 – social- och miljöutskottet – föreslås att större insatser ägnas de svaga gruppernas situation i samarbetet på arbetsmarknaden, att förslag till nordisk arbetsmiljökonvention föreläggs Nordiska rådet till 37:e sessionen, att konkreta åtgärder vidtas för att förverkliga WHO:s målsättning att minska alkoholkonsumtionen med 25 procent fram till år 2000 samt att ett samarbetsprogram på miljöområdet framlägges före rådets 37:e session.

I yttrande 3 – ekonomiska utskottet – hemställes att ministerrådet medverkar till att dess organ intar en mer aktiv roll för att främja och samordna gemensamma nordiska intressen inom den europeiska integrationsprocessen, att Nordiska industrifondens budget för 1989 inte minskas som en följd av att handlingsplanen utlöper 1988 utan att fonden tillförs ytterligare resurser, att ministerrådet kommer med förslag om fortsatta beviljningar till Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor sedan nuvarande säkerhetsprogram utlöper 1989 samt att ministerrådet verkar för att arbetet med avvecklandet av handelshindren i Norden effektiviseras och ges hög prioritet i alla nordiska samarbetsorgan.

I yttrande 4 – juridiska utskottet – hemställes att ministerrådet antar utskottets förslag till ett moderniserat lagstiftningsprogram som ett led i det kommande lagstiftningsarbetet samt i samband med värderingen av bemanningen i ministerrådets sekretariat överväger att låta förankra kommittén för lagstiftningsarbetet i sekretariatet.

I yttrande 5 – budget- och kontrollutskottet – hemställes till ministerrådet att nya aktiviteter av större dimensioner tillförs nya medel, att det till kommande år utarbetas ett bättre koordinerat plandokument, innehållande en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål och en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna, att det vid utarbetandet

av budgeten används samma prisökningstal som i andra sammanhang, att i stället för procentsats som mått på den reala tillväxten i budgeten görs en krontalsuppräknig, att förslag till handlingsplaner och program till sessionen framläggs året före ikraftträdandet, att det under kommande år satsas särskilt på kultur, utbildning, forskning och utveckling samt miljö och trafiksäkerhet samt att de synpunkter som fackutskotten framfört läggs till grund för det fortsatta arbetet.

Interna beslut

1. Internt beslut angående organisering av informationsverksamheten (A 800/k)

Nordiska rådet anmodade rådets presidium att "i nära samarbete med Nordiska ministerrådet låta en från Nordiska rådet och ministerrådet fristående expert utföra en översyn av Nordiska rådets och ministerrådets informationsorganisation, och att därefter utgående från de resultat översynen ger, fortsatt i nära samarbete med ministerrådet, föreslå behövliga förändringar av informationsverksamheten och dess uppbyggnad som beaktar de krav som ställs på informationsarbetet i respektive land."

För en rapport om presidiets och ministerrådets åtgärder se avsnitt 3.8.

2. Internt beslut angående behandlingen av dokumenten C 1 och C 2

Nordiska rådet anmodade rådets presidium att överväga en ändring av den interna behandlingen i rådets organ av dokumenten C 1 och C 2.

För en rapport om presidiets åtgärder se avsnitt 3.7.

2.2 2:a extra sessionen

Presidiet beslöt den 12 juni 1988 med hänvisning till Helsingforsavtalets artikel 51 att inkalla Nordiska rådet till extra session onsdagen den 16 november 1988 för behandling av miljöfrågor. Sessionen ägde rum på hotell Marienlyst i Helsingör.

Vid extrasessionen antogs följande rekommendationer:

Nr 46 Nordiskt miljöprogram

Nr 47 Internationell miljöpolitik

Nr 48 Handlingsplan mot havsföroreningar

Nr 49 Nordiska ministerrådets budget för 1989.

2.3 Framställning nr 1/1989 om gemensam nordisk studie om Europasamarbetet

Med hänvisning till artikel 56 i Helsingforsavtalet gjorde Nordiska rådets presidium efter förslag av ekonomiska utskottet en framställning till Nordiska ministerrådet den 11 augusti 1988 med anmodan om att snabbt och med fastställda tidsgränser analysera de nordiska förutsättningarna, ambitionerna och problemen i ett bredare europeiskt integrationsarbete

samt att ställa tillräckliga resurser till förfogande. Framställningen baserade sig på medlemsförslag A 819/e.

2.4 Frågeinstitutet vid 36:e sessionen

Vald medlem i Nordiska rådet kan enligt Helsingforsavtalets artikel 57 och rådets arbetsordning § 15 ställa fråga till regering eller till ministerrådet. Frågan skall ställas 3 veckor före sessionens början. Frågan kan också lämnas in under pågående session som en s. k. "snabbfråga", dock senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

Till rådets 36:e session inkom 43 frågor varav två besvarades efter sessionen. Frågor som besvarades under sessionen fördelade sig på utskottens sakområden enligt följande: ekonomiska utskottet 4, kommunikationsutskottet 5, kulturutskottet 14, juridiska utskottet 6 och social- och miljöutskottet 12.

Svaren på frågorna, som besvarades under sessionen, återfinns i 36:e sessionens protokoll. De två skriftliga svaren, som avlämnats efter sessionen, kommer att återfinnas i dokumentationen i rådsboken från 37:e sessionen.

2.5 Försöksordning med skriftliga frågor och svar

Plenarförsamlingen beslöt på 36:e sessionen om en försöksordning på 2 år med skriftliga frågor och svar mellan sessionerna. Frågorna skall med en kort motivering sändas till presidiet senast 1 maj, 5 augusti eller 20 september. Ministerrådet besvarar frågan inom 6 veckor räknat från nämnda datum.

I enlighet med försöksordningen har sju frågor inlämnats och besvarats i perioden mellan 36:e och 37:e sessionen. En förteckning över frågorna finns i bilaga 5.

2.6 Rådets ärenden vid 36:e sessionen och inför 37:e sessionen

De ärenden som Nordiska rådet har på sin saklista benämns A-saker (medlemsförslag och ändringsförslag), B-saker (ministerrådsförslag eller regeringsförslag), C-saker (berättelser), D-saker (meddelande med anledning av tidigare rekommendationer/framställningar) och E-saker (frågor till ministerrådet eller regeringarna).

Vid rådets 36:e session hade rådet sammanlagt 55 medlemsförslag, 1 ändringsförslag och 12 ministerrådsförslag (varav 1 ändringsförslag) på saklistan. 43 av medlemsförslagen samt ändringsförslaget och samtliga ministerrådsförslag togs upp till behandling på sessionen. I samband med sessionen väcktes 16 nya medlemsförslag. I perioden fram till årsskiftet 1988/89 har ytterligare 24 medlemsförslag och 1 ändringsförslag samt 11 ministerrådsförslag (varav 1 ändringsförslag) väckts. 4 av dessa 6 ministerrådsförslag togs upp till behandling på 2:a extra sessionen.

Inför 36:e sessionen hade rådet 113 rekommendationer och 3 framställningar på saklistan. Vid ordinarie sessionen antogs 45 nya och slutbehandlades 43 tidigare antagna rekommendationer. Vid extra sessionen antogs 4 rekommendationer.

Inför 37:e sessionen har rådet 111 rekommendationer och 3 framställningar på saklistan.

Vid 36:e sessionen antogs 5 yttranden med anledning av ministerrådets berättelse (C 1) och ministerrådets redogörelse om planer för det nordiska samarbetet (C 2) (se punkt 2.1).

Vid 36:e sessionen ställdes 43 frågor till ministerrådet eller regeringarna. 31 av frågorna hade lämnats inom den ordinarie tidsfristen tre veckor före sessionen och 12 var s. k. snabbfrågor under sessionen.

2.7 Valgspørsmål foran 37. sesjon

Regler og uttalelser av betydning for valgene

- Hvert land velger selv sine medlemmer til Rådet. I Art. 47 uttales at det ved valg skal tilses at ulike politiske meningsretninger blir representert i Rådet. Ifølge Fagerholm-komiteén (NU 1969: 20, s. 39) bør dette prinsipp anvendes slik at man streber etter å oppnå en representasjon som så nær som mulig svarer mot styrkeforholdet mellom ulike partier i de nasjonale folkerepresentasjonene. H-fors Art. 47
- Plenarforsamlingen utpeker presidiet H-fors Art. 52
- Delegasjonene fordeler medlemmene på utvalgene H-fors Art. 53
- Utvalgene velger sin formann og nestformann Arb.ord. § 25
- Ulike politiske retninger bør være representert i presidiet H-fors Art. 52
- Sammensetning av presidiet bør følge den partipolitiske styrke i Rådet A 692j
- Sammensetning av Budsjett- og kontrollutvalget bør følge den partipolitiske styrke i Rådet presidiet
- Presidiet utgjør valgkomité for alle valg Arb. ord. § 32

Spørsmålsstillinger

Presidiet har på sine møter høsten 1988 drøftet det kommende presidiums sammensetning og har latt de nordiske partigrupper få uttale seg om dets sammensetning og virkningen på den tallmessige fordelingen av formannspostene på partigruppene.

Presidiet har lagt til grunn de samme retningslinjer ved valg av fortroende-poster for Rådets 37. sesjon som presidiet vedtok for Rådets 36. sesjon i møte 9. desember 1987:

- '' – Liksom tidligere deles fortroendepostene i en primærgruppe og en sekundærgruppe.
- I primærgruppen inngår de 10 presidiemedlemmer og de 6 utvalgsformenn. De 16 poster fordeles fortløpende etter partipolitisk styrke, etter forhandlinger.
  - I sekundærgruppen inngår de 6 nestformenn i utvalgene.
  - Formann og nestformann i et utvalg skal fortrinnsvis komme fra forskjellig politisk hovedretning.
  - Sammensetningen av Budsjett- og kontrollutvalget bør følge den partipolitiske styrke i Rådet. Formennene for de 5 fagutvalg skal inngå i denne beregningen.
  - Formannspost og nestformannspost i Redaksjonskomitéen henføres ikke til henholdsvis primærgruppen og sekundærgruppen, men fordelingen skal skje i sammenheng med den øvrige fordelingen av poster.''

Presidiet ba i møte 9. desember 1988 de berørte parter om å forhandle om mulige løsninger av presidiets sammensetning innen 30. januar 1989.

Presidiet vil fortsette diskusjonene om valgspørsmål foran 37. sesjon på møtene 30. og 31. januar 1989.

3. Presidiet

3.1 Presidiets møten och sammansättning

Vid 36:e sessionen den 7–11 mars 1988 i Oslo valdes Jan P. Syse (H), Norge till rådets president. Till övriga medlemmar av presidiet valdes

Margrete Auken (SF), Danmark	Ólafur G. Einarsson (Sj), Island
Anker Jørgensen (S), Danmark	Páll Pétursson (F), Island
Ilkka-Christian Björklund (Sdp), Finland	Kjell Magne Fredheim (A), Norge
Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Finland	Grethe Lundblad (s), Sverige
	Karin Söder (c), Sverige

Presidiet har under 1988 hållit följande möten:

10–11 februari i Stockholm	11 augusti i Reykjavik
6–7 mars i Helsingfors	30 augusti i Stockholm
10–11 mars i Helsingfors	21 oktober i Oslo
21 april i Bryssel	13–15 november i Helsingör
18–19 maj i Stockholm	16 november i Helsingör
12 juni i Köpenhamn	9 december i Stockholm

Presidiet och ordförandena i rådets utskott höll ett gemensamt möte den 18 maj i Stockholm.

Presidiet och samarbetsministrarna höll gemensamma möten 19 maj och 9 december.

Presidiet och ministerrådet (samarbetsministrarna och miljöministrarna) höll gemensamma möten 13 juni i Köpenhamn och 30 augusti i Stockholm.

3.2 Presidiets møter med samarbeidsministrene og miljøministrene

Presidiet har i 1988 holdt to møter med Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene), 19. mai og 9. desember i Stockholm. Presidiet hadde to møter med samarbeidsministrene og miljøministrene 13. juni i København og 30. august i Stockholm.

Møtene med samarbeidsministrene har omfattet følgende saker:

Oppfølging av Nordisk Råds 36. sesjon

Eventuelle ministerrådsforslag til 37. sesjon

Tele-X-prosjekt

Kulturhandlingsplanen

Bistandssamarbeidet

Gassamarbeidet

Ungdomsreisekortet

Transportspørsmål

Konsernfaglig samarbeid

Effektivisering av arbeidet innenfor rammen av gjeldende regelverk, spesielt hva gjelder prosjekt, rekommandasjoner og andre initiativ

EF og Norden. Rapport fra Ministerrådet

Nordisk Råds 37. sesjon

Felles informasjonsplan for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd

Erfaringer fra Nordisk Råds 2. ekstra sesjon

En mer effektiv nordisk dialog

Informasjonsutredningen

Havforurensningskonferansen

Thistedmøtene

Nordbors rettigheter

Mediefond

Utredningen fra den internasjonale samarbeidskomitéen

Norden i Europa

Fellesmøte presidiet og statsministrene

Rettsstillingsavtalens bestemmelse om rettigheter ved tilbakegang fra nordisk til nasjonal tjenste.

Møtene med samarbeidsministrene og miljøministrene 13. juni og 30. august har vært konsentrert om miljøspørsmål og Rådets 2. ekstra sesjon.

Rådets fagutvalg har i 1988 hatt i alt 9 møter med Ministerrådet i dets forskjellige sammensetninger. Budsjett- og kontrollutvalget har hatt to møter med samarbeidsministrenes formann, 10. februar og 30. mai.

Presidiet har ved flere anledninger i løpet av året henvendt seg til Nordisk Ministerråd og de nordiske lands regjeringer, fremst etter initiativ fra Rådets utvalg som har etterlyst Ministerrådets eller regjeringens stillingstaken eller for å skynde på utviklingen av saker.

3.3 Presidiets møte med utvalgsformennene

Presidiet har i 1988 holdt ett møte med utvalgsformennene. Møtet fant sted 18. mai. Møtet behandlet følgende saker:

Erfaringene fra Nordisk Råds 36. sesjon 1988

Oppfølgingen av sesjonens resultater

Uttalelser og henvendelser under sesjonen

Spørsmålsordningen

Arbeidssituasjonen i utvalgene og Rådet

Seminarer og høringer arrangert av Rådets utvalg

Utvalgenes europeiske kontakter

Kjønnsmessig fordeling av sjefer og saksbehandlere i Rådets organisasjon

Tolkning

Kommende møter

3.4 Internationella samarbetskommittén

Nordiska rådets internationella samarbetskommitté överlämnade sitt betänkande till presidiet den 9 december 1988. Kommittén föreslår en rad åtgärder för att aktivera Nordiska rådets arbete med sådana nordiska samarbetsfrågor som har internationell anknytning. Kommittén har särskilt ägnat sig åt frågor som berör Norden och det nordiska samarbetets roll i den västeuropeiska integrationen. I betänkandet ingår förslag om en förstärkning av den nordiska samarbetsorganisationen, bl. a. föreslås ett nytt internationellt utskott inom Nordiska rådet, ett nytt ministerråd för utrikeshandelsministrarna samt en förstärkning av den nuvarande ställföreträdarkommitténs roll.

I kommitténs arbete har huvudvikten legat på Europafrågorna. Kommittén utgår från att de nordiska länderna, genom att påskynda och fördjupa den nordiska integrationen, kan stärka sina positioner inför utvecklingen i Västeuropa och samtidigt bidra till att minska hindren för fri rörlighet i hela Europa. Utgående från detta resonemang är det viktigaste bidraget de nordiska länderna kan ge integrationsarbetet i Europa ett fördjupat samarbete inom Norden i syfte att eliminera de gränser och hinder som ännu finns i vår del av Europa och att genomföra detta arbete snabbt. De förslag kommittén lägger fram syftar till att aktivera det nuvarande arbetet och att se det i ett större europeiskt perspektiv.

Den linje för handläggningen av västeuropeiska integrationsfrågor som i flera sammanhang har slagits fast i de nordiska länderna är att kontakterna till EG i första hand skall skötas genom EFTA, i andra hand som gemensamma nordiska frågor och i tredje hand bilateralt. Kommittén finner det angeläget att de nordiska länderna skaffar sig den beredskap som behövs för att vid behov, och på områden där speciella förutsättningar för samarbete direkt mellan Norden och EG föreligger, etablera ett direkt samarbete med EG. Som exempel på sådana områden nämns EG:s forskningsprogram samt student- och ungdomsutbytesprogram, konsumentskyddsfrågorna och det europeiska standardiseringsarbetet. En utredning av behovet av en nordisk institution för EG-rätt föreslås också. Kommittén föreslår vidare att länderna i ett samarbete med EG skall eftersträva sådana lösningar som innebär att nordiska medborgare och medborgare från EGländerna har samma ställning vid resor i Västeuropa och samma möjligheter att fritt flytta och söka arbete inom hela detta område.

Vid sidan av europafrågorna behandlas i betänkandet vissa aktuella frågor för de nordiska länderna inom det internationella miljösamarbetet, biståndssamarbetet och kultursamarbetet.

På miljöområdet föreslås bl. a. en systematisering av de nordiska ländernas arbete inom de olika miljökonventionerna och en arbetsfördelning mellan länderna. För att en i större utsträckning gemensam biståndssamarbetsverksamhet skall kunna utformas är det enligt kommittén nödvändigt att det nordiska biståndssamarbetet får en klarare politiskt styrning. Kommittén

föreslår därför att ett formellt fackministerråd för biståndsministrarna upprättas.

Erfarenheterna av de gemensamma kultursatsningarna utanför Norden, bland annat Scandinavia Today-kampanjerna i USA och Japan, har varit goda. Vid sidan av dessa större satsningar av engångskaraktär föreslås nu att den kultur- och utlandsinformation varje nordiskt land för sig bedriver i högre grad samordnas. Detta kan t. ex. ske genom gemensamma kultur- och informationscentra i större städer utanför Norden.

Den kartläggning kommittén har gjort av det nordiska samarbetet i internationella organisationer visar att ett organiserat och regelbundet nordiskt samarbete har etablerats i organisationerna. GATT och UNESCO är kanske de organisationer där samarbetet har utvecklats längst, en långtgående och formaliserad arbetsfördelning mellan länderna har etablerats.

På det organisatoriska området är ett väsentligt förslag av kommittén att Nordiska rådet inrättar ett nytt permanent internationellt utskott och att rådet i anslutning därtill förstärker sina sekretariatsresurser. En utgångspunkt för detta förslag är, att säkerhetspolitiska frågor inte skall behandlas i Nordiska rådet.

Avsikten är att det nya utskottet skall engageras i ett utrednings- och programarbete på ett sätt som inte regelmässigt förekommer inom Nordiska rådets utskottsorganisation. Utskottet skall snabbt och grundligt bereda frågor som berör Norden och den västeuropeiska integrationen och bl. a. delta i arbetet med ett långsiktigt nordiskt arbetsprogram. I övrigt blir det för det nya utskottets del främst fråga om ett fåtal stora övergripande frågor. Nordiska rådets nuvarande utskott skall även i fortsättningen vart för sig ta upp de internationella aspekterna i samband med den ordinarie sakbehandlingen. Kommittén föreslår att Nordiska rådet utgående från rådets eget programarbete och förslag från ministerrådet håller en särskild session om Europafrågorna hösten 1989.

Kommittén har även mera allmänt behandlat Nordiska rådets arbetsformer. Det accelererande EG-samarbetet skärper kraven på ett effektivt arbete inom Nordiska rådet. I detta skede är det emellertid viktigast att få igång arbetet med nya stora sakfrågor. Man vill därför inte att samarbetsorganisationen skall engageras allför djupt i inre administrativa frågor. Kommittén menar emellertid att en allmän översyn i början av 90-talet av rådets arbetsformer blir nödvändig.

Inom ministerrådsorganisationen föreslår kommittén redan nu att de nordiska samarbetsministrarnas ställning stärks och att nya åtgärder vidtas för att underlätta deras arbete. Samarbetsministrarna bör ha ställföreträdare på statssekreterarnivå och med det nordiska samarbetet som sin huvudfunktion. Ställföreträdarna bör ges förhandlingsmandat och tillräckliga resurser för sakbehandling. På det nationella planet bör ställföreträdarkontoren ha en stark koppling till de organ som har etablerats för förhandlingar med EG. Kommittén stöder ett tidigare förslag från Nordiska rådet om att

ett særskilt ministerråd inrättas för utrikeshandelsministrarna. En förstärkning av samarbetsorganisationen i denna form skulle underlätta arbetet med koordineringen av västeuropeiska och nordiska integrationsfrågor.

Arne Gadd har reserverat sig mot förslaget att inrätta ett internationellt utskott. I övrigt är kommittébetänkandet enhälligt.

Kommittén, som tillsattes av presidiet den 9 december 1987 har haft följande sammansättning: Danmark: Folketingsmedlem Lone Dybkjær (RV), som den 8 juni 1988 efterträddes av Jørgen Estrup samt Folketingsmedlem Ivar Nørgaard (S). Finland: Riksdagsman Ilkka-Christian Björklund (Sdp) samt Riksdagsman Ingvar S. Melin (Sfp). Island: Altingsman Ólafur G. Einarsson (Sj.) samt Altingsman Páll Pétursson (F.). Norge: Stortingspresident Jo Benkow (H), som den 2 februari 1988 efterträddes av Arne Skauge samt Stortingsrepresentant Theo Koritzinsky (SV). Sverige: Riksdagsledamot Arne Gadd (s) samt Riksdagsledamot Karin Söder (c), ordförande.

3.5 Ministerrådets rapportering av spørsmål vedrørende Norden i Europa

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) la på møtet med presidiet 19. mai fram den første rapporten om "Norden i Europa". På samme møte ble opplyst at en tilleggsrapport ville foreligge høsten 1988. Rapporten ble av presidiet oversendt Rådets utvalg for uttalelse. På grunnlag av de mottatte uttalelser besluttet presidiet i møte 11. august å avgi en uttalelse til Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene). Presidiet uttalte bl. a. at man anså det som viktig at Ministerrådet umiddelbart burde organisere arbeidet på ministerrådssiden slik at organisasjonen bedre kunne svare til den arbeidsrytme som finner sted innen EF og at presidiet på sin side var beredt til raskt å ta stilling til saker som Ministerrådet ville legge fram.

Samarbeidsministrene la på møte 9. desember fram en delrapport av "Norden i Europa II". Den endelige rapporten blir først lagt fram medio januar 1989 og vil bli bilag til C2-dokumentet.

Ministerrådets rapportering av spørsmål vedrørende Norden i Europa har tatt noe mer tid en forutsatt. Dette har medført at Internasjonale samarbeidskomitéen ikke kunne slutføre sitt arbeid med denne delen av mandatet innen desember 1988 som forutsatt.

Presidiet har derfor i møte 9. desember gitt komitéen et nytt mandat om å utrede den europeiske dimensjonen i det nordiske samarbeidet. Komitéen forutsetter å levere sin endelige innstilling innen 1. oktober 1989.

Ministerrådet har meddelt at man tar sikte på å legge fram utkast til et arbeidsprogram for Europa-spørsmål til sesjonen 1989 og at et endelig forslag vil foreligge innen utgangen av juni 1989.

3.6 Økonomisk utvalg – A 844/e og EF-spørsmålene

Økonomisk utvalg behandlet medlemsforslag A 844/e om det nordiske samarbeidet og EF's indre marked på sitt møte 29. juni.

Uvalget vedtok å rette en henstilling til presidiet om raskt å virke for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet innen Rådets samarbeidsapparat intensiveres for å møte utfordringen fra EF's arbeid med det indre marked. Økonomisk utvalg forutsatte at presidiet i god tid før 37. sesjon informerte utvalget om de tiltak som ble iverksatt. Utvalget vil på bakgrunn av disse opplysningene avgi en betenkning til plenarforsamlingen ved Nordisk Råds 37. sesjon.

Presidiet besluttet i møte 11. august å ta Økonomisk utvalgs henstilling til etterretning samt å informere Økonomisk utvalg i god tid før 37. sesjon om presidiets initiativ og tiltak.

- Presidiet har på flere måter fulgt opp henstillingen fra Økonomisk utvalg
- Det er avgitt en framstilling om medlemsforslaget A 819/e om felles nordisk studie angående Europa-samarbeidet.
  - Det arbeides med en informasjonskampanje i de store byene om temaet Norden i Europa.
  - Det er arrangert møte mellom presidiet og representanter for "Gyllenhammargruppen" om den europeiske integrasjonen og det nordiske samarbeidet.
  - Presidiet v/presidied medlem Karin Söder og presidiesekretær Gerhard af Schultén gjennomførte en reise til Be-Ne-Lux 24.–25. november.
  - Presidiet har besluttet å besøke EF-parlamentet i tiden 10.–14. april 1989.
  - Presidiet har gitt Internasjonale samarbeidskomitéen et nytt mandat om å utrede den europeiske dimensjonen i det nordiske samarbeidet.

3.7 Behandlingen av C 1 og C 2 i Nordisk Råd

Nordisk Råd vedtok ved 36. sesjonen å henstille til presidiet å overveie en endring av den interne behandling i Rådets organer av dokumentene C 1 og C 2.

Presidiet fastsatte i møte 18. mai – etter å ha hørt utvalgsformennene – følgende prosedyrer for behandlingen av C 1 og C 2 ved Rådets 37. sesjon 1989:

- Budsjett- og kontrollutvalget avgir, på grunnlag av uttalelser fra fagutvalgene, en samlet betenkning om C 1.
- Alle utvalg behandler C 2 og fremmer forslag til uttalelse for orientering i plenarforsamlingen.
- Budsjett- og kontrollutvalget avgir en betenkning om C 2 som skal gi en samlet budsjettmessig oversikt og munne ut i forslag til uttalelse for votering i plenarforsamlingen.
- Som en prøveordning ved 37. sesjon finner budsjettdebatten sted umiddelbart etter generaldebatten.

3.8 Översyn av rådets och ministerrådets informationsorganisation

Plenarförsamlingen fattade vid 36:e sessionen utgående från medlemsförslaget A 800/k om en förbättrad nordisk informationsverksamhet ett beslut, enligt vilket "Nordiska rådet anmodar rådets presidium att i nära samarbete med Nordiska ministerrådet låta en från Nordiska rådet och ministerrådet fristående expert utföra en översyn av Nordiska rådets och ministerrådets informationsorganisation och att därefter utgående från de resultat översynen ger, fortsatt i nära samarbete med ministerrådet, föreslå behövliga förändringar av informationsverksamheten och dess uppbyggnad som beaktar de krav som ställs på informationsarbetet i respektive land."

För att leda detta arbete har en styrgrupp tillsatts i vilken ingår för rådet stortingsrepresentant Reiulf Steen och för ministerrådet statssekreterare Lars Strandberg. Till projektansvarig expert har utsetts direktör Lars Buer. Efter en första kartläggning och problembeskrivning skall det egentliga utvärderingsarbetet under ledning av en kommunikationskonsult genomföras genom några delprojekt, varav de två första syftar till att reda ut de problem och flaskhalsar, som existerar på det organisatoriska planet, samt till en mer operativ definiering och prioritering av målgrupper för informationsverksamheten. Dessa delprojekt beräknas bli klara under våren 1989. Därefter kommer man att ta ställning till behovet av att kartlägga informationsmottagarnas uppfattningar och behov. En sammanfattande rapport av översynen torde föreligga till hösten 1989.

3.9 Nordisk Forum (nr 34/1986)

För redogörelse av Nordisk Forum hänvisas till avsnitt 4.2.

3.10 Nordisk teknologiår 1988

Med hänvisning til Nordiska rådets rekommendation 21/1986 beslutet Nordisk ministerråd den 17. oktober 1986 å gjennomføre et nordisk teknologiår 1988 med det mål å:

Öka kunskapen om teknologi och förbättra förståelsen för teknologin och teknologiutvecklingens betydelse för samhället och den enskilda människan i alla delar av Norden.

Främja nordiskt teknologiskt samarbete mellan företag, forskningsinstitut, undervisningsinstitutioner och offentliga myndigheter utifrån behovet av ett bättre utnyttjande av de samlade nordiska resurserna.

For å planlegge, samordne og gjennomføre teknologiåret nedsatte ministerrådet en nordisk samarbeidskomite med 5 representanter for hvert nordisk land samt en representant fra Nordisk råd, ordfører i rådets kommunikasjonsutskott Elver Jonsson. Den nordiske samarbeidskomites ordfører har vært den norske næringsminister Finn Kristensen og ordfører i komiteens arbeidsutvalg har vært ordfører i Sveriges Civilingenjörsförbund, Ingrid Bruce.

Samarbeidskomiteen har forøvrig vært sammensatt av fremstående representanter for industri og forskning og for ingeniør og fagorganisasjoner. Over Nordisk ministerråds budsjett 1988 fikk komiteen en bevilgning på 2.8 mill. DKK. Det nordiske sekretariat har hatt kontor i Nordisk Industrifonds lokaler i Oslo.

I alle de nordiske land ble det tidlig i 1987 nedsatt nasjonale komiteer med bred representasjon fra arbeidslivet for å planlegge og gjennomføre teknologiårets aktiviteter. Det har aldri i Norden i løpet av et enkelt år vært lagt ned så meget arbeid for å øke kunnskapen om teknologi. Med stor frivillig innsats fra enkeltmennesker og organisasjoner, gjennom skrift og tale, møter og seminarier og bedriftsbesøk er mange hundre arrangementer avviklet.

Aktuelle emner har vært teknologi i arbeid og hverdag, teknologi og miljø, teknologi og kultur og kvinner og teknologi. Ungdom under utdanning har vært en primær målgruppe i alle land. Det har således vært en rekke lokale og nasjonale initiativ for å gi de unge bedre informasjon om teknologi og tekniske yrker enn de normalt får gjennom sin skolegang.

Den store nasjonale aktivitet under teknologiåret er gjennomført i samarbeide mellom ingeniør og industri-foreninger, fagorganisasjoner, skolemyndigheter og lærere, studenter og ungdomsorganisasjoner, og med god oppslutning fra næringslivets bedrifter. Dette har vært et samarbeid som har sin verdi i seg selv og som mange steder både nasjonalt og lokalt, vil bli ført videre med det mål å bidra til en bedre forståelse for teknologiens betydning.

Også på nordisk plan har det vært mange møter og seminarier – ca 100 ialt, for å bringe folk sammen for å skape nye kontakter med det mål å bidra til bedre utnyttelse av de samlede nordiske ressurser.

Aktuelle emner har vært nordisk samarbeid om høyere teknisk utdanning og etterutdanning, utveksling av forskere og studenter, teknologi og ledelse, industriell tilvekst og nyetableringer. Også på nordisk basis har ungdommens yrkesvalg og kvinner og teknologi vært aktuelle tema.

Åpne grenser for teknisk forskning og utvikling har vært et programområde med prosjekter for å gjøre det lettere å finne den tekniske kompetanse en søker og å bidra til at fremstående teknologiske miljøer ved å søke hele Norden som sitt hjemmemarked for bidrag og oppdrag utvikler seg til nordiske centres of excellence. Det er utarbeidet en rapport om teknologiåret med flere forslag til videre oppfølging av de resultater som er oppnådd og forslag til nye initiativ. Av rapporten fremgår at det ikke er bare lett å arbeide for Norden som et fellesmarked for teknologi i en tid da både bedrifter og forskningsmiljøer hver for seg og uavhengig av hverandre, er mest opptatt av å komme med i det europeiske forsknings samarbeide som er i så sterk utvikling for tiden.

I flere av teknologiårets prosjekter har flere av Nordisk råds utskott vært aktivt med. De nordiske industriministre har stillet opp ved en rekke

arrangementer og mange fra presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet og andre fra de offisielle nordiske samarbeidsorganer har deltatt. Det har vært et mål under teknologiåret å skape kontakt og dialog mellom folk fra de offisielle nordiske samarbeidsorganer og fra arbeidslivet. Det er grunn til å tro at dette blant folk i arbeidslivet, har skapt en bedre forståelse for betydningen av det praktiske nordiske samarbeid og at arbeidslivets organisasjoner i fremtiden vil ta mere aktivt del i virksomheten i Nordisk råd og Ministerrådet.

Det henvises til avsnit 11.6 om opplysninger vedrørende Nordisk Råds teknologipris 1988, som ble innrettet under henvisning til rådets rekommandation nr. 38/1988.

3.11 Internasjonell konferens om havsföreningar 1989

Presidiet beslöt vid möte den 11 november 1987 att arrangera en internationell konferens om havsföreningar.

Syftet med konferensen är dels att lyfta fram frågan om havsföreningarna som ett ökande hot mot Nordens och den närliggande omvärldens livsmiljö, dels genom ett slutdokument engagera parlamentariker från de deltagande länderna i arbetet på åtgärder för ökat skydd mot havsföreningarna.

Till konferensen har inbjudits parlamentariker från 17 länder. Härutöver har representanter från 14 internationella organisationer inbjudits att som observatörer följa konferensen.

Konferensen äger rum i Köpenhamn den 16–18 oktober 1989. Kostnaderna har beräknats till SEK 1 100 000.

3.12 En mer effektiv nordisk dialog

Presidiet og samarbeidsministrene besluttet på sitt møte 19. maj 1988 å gi presidiesekretæren og generalsekretæren i oppdrag å utarbeide et felles dokument om mer effektiv behandling av Nordisk Råds rekommandasjoner og Nordisk Ministerråds meddelelser om disse.

Presidiesekretæren og generalsekretæren la fram sin rapport på fellesmøtet mellom presidiet og samarbeidsministrene 9. desember 1988.

Presidiet vil ta stilling til forslagene i rapporten på sitt møte 30. januar 1989.

4. Utskotten

4.1 Inledning

Enligt Helsingforsavtalets Artikel 53 har utskotten till uppgift att förbereda sakernas behandling i rådet. Plenarförsamlingen bestämmer utskottens antal och verksamhetsområden, samt även det antal medlemmar av varje delegation som skall ingå i varje utskott. Plenarförsamlingens bestämmelser beträffande utskotten finns i Nordiska rådets arbetsordning §§ 24–30. För budget- och kontrollutskottet finns dessutom särskilda regler, fastställda av presidiet.

Antal ledamöter i de olika utskotten är följande:

	Dan- mark	Fin- land	Is- land	Nor- ge	Sve- rige	Totalt
Juridiska utskottet	3	3	1	3	3	13
Kulturutskottet	4	4	1	4	4	17
Social- och miljöutskottet	3	3	1	3	3	13
Kommunikationsutskottet	3	3	1	3	3	13
Ekonomiska utskottet	5	5	2	5	5	22
Budget- och kontroll- utskottet	3	3	2	3	3	14 ¹

¹ Däribland de fem fackutskottsordförandena.

Sakområdes- och ärendefördelningen mellan utskotten är följande:

Juridiska utskottet har hand om lagstiftningsfrågor och konstitutionella frågor, frågor rörande mänskliga rättigheter och flyktingar, jämställdhetsfrågor, livsmedelsfrågor, konsumentfrågor, samefrågor, rådets interna regler.

Kulturutskottet behandlar kultursamarbete, forskning, högre undervisning, skol- och yrkesutbildning, vuxenutbildning, folkrörelser och ungdomsfrågor samt radio- och TV-frågor.

Social- och miljöutskottet har hand om social- och hälsovård, arbetsmarknad, arbetsmiljö, miljövård.

Kommunikationsutskottet ansvarar för transport- och trafiksektorn, trafiksäkerhet, turism, teknik och datateknik, telekommunikation, post, meteorologi.

Ekonomiska utskottet behandlar ekonomi, handelspolitik, industri- och energipolitik, regionalpolitik, biståndsfrågor, jord- och skogsbruksfrågor, fiske, bygg- och bostadsfrågor.

Budget- och kontrollutskottet koordinerar fackutskottens behandling av ministerrådets budgetförslag, utövar rådets kontrollfunktioner när det gäller verksamhet finansierad över ministerrådets budget.

Nordiska rådets samtlige utskott håller 5–6 möten årligen. Utskotten konstituerar sig i samband med sessionerna. Vid två tidpunkter under året håller utskotten möten samtidigt, i månadsskiftet januari/februari och i november.

Mötena 1988 hölls den 10–12 februari i Stockholm och novembermötena den 14–16 november i Helsingör. Nästa mötesserie är den 30 januari–1 februari 1989 i Stockholm.

Presidiet har beslutat att novembermötena 1989 skall hållas vecka 46 på Åland.

4.2 Juridisk Udvalg

I tiden efter 36. session t. o. m. januar 1989 har udvalget holdt 5 møder, og der er planlagt endnu et møde den 14. februar 1989.

Endvidere har udvalget i november 1988 holdt to møder med Nordisk Ministerråd: ministre ansvarlige for flygtningespørgsmål og justitsministrene. I januar 1989 vil udvalget møde ligestillingsministrene.

Udvalgets formand har været Eiður Guðnason. Næstformand har været Hagen Hagensen, og fra den 21. juni 1988 Helge Adam Møller.

Vigtige samarbejdsspørgsmål

a. På Nordisk Råds 36. session i Oslo blev vedtaget Juridisk Udvalgs forslag til et **moderniseret nordisk lovgivningsprogram** som en del af det fremtidige lovgivningssamarbejde.

Lovgivningsprogrammet blev udarbejdet på grundlag af drøftelser på det møde med sagkyndige i lovgivningsspørgsmål, som udvalget holdt den 20. oktober 1987, jfr. nærmere præsiderapporten til 36. session.

Lovgivningsprogrammet indeholder forslag inden for følgende områder:

- Almene synspunkter om det nordiske lovgivningssamarbejde
  - Realistiske og urealistiske samarbejdsområder
  - Nytten af det nordiske samarbejde uden retslighed
  - Nordisk retslighed kan være enighed om principper
- Procedurespørgsmål
  - Ændringer under den nationale parlamentsbehandling
  - Forskellige departementer.
- Person-, familie- og arveret.
  - Ændrede samfundsforhold og familiestrukturer
  - Regler om børn
  - Forælderes samværsret.
- Moderne biomedicinsk teknologi m.v.
- Formueret, herunder spørgsmål vedr. erhvervsliv og konsumenter
  - Franchising
  - Leasing
  - Forretningshemmeligheder
  - Class action.

- Transportret, erstatningsret
  - Rationalisering af transportdokumenter
  - Erstatning ved personskade
  - Farligt gods m. v.
- EDB
  - Generel gennemgang af lovgivningen
  - Grundlæggende juridiske begreber
  - Beskyttelse af dataprogrammer
  - Edb-baserede værdipapirsystemer
  - Fejl i offentlige registre – forkerte beslutninger.
- Arbejdsret
  - Virksomhedsoverdragelser
  - Forhandling med koncernledelsen
  - Systematikken i arbejdsmarkedslovgivningen
- Offentlig ret
  - Nye retlige informationssystemer
  - Regelinformation fra det offentlige til borgerne
  - Ytringsfrihed i lyset af den teknologiske udvikling.
- Områder, der hører hjemme i Nordisk Råds andre udvalg
  - Generel lovgivning om forskning
  - Etableringsfrihed i Norden
  - Merværdiafgift ved edb-ydelser
  - Entreprenørarbejde i andet nordisk land – dobbeltbeskatning
  - Beskyttelse mod overregulering i arbejdsmarkedslovgivningen
  - Kontrol af arbejdsmiljøreglernes overholdelse i andet nordisk land
  - Forebyggelse af psyko-sociale risici
- Synspunkter, der kan være af interesse for Nordisk Råds Internationale komite
  - EF – Norden
  - Mulighederne for påvirkning af udviklingen inden for EF
  - EF-normernes påvirkning af den nordiske lovgivning.

Fra mødet blev udarbejdet en rapport, der sammen med lovgivningsprogrammet blev fremsendt til Nordisk Råds øvrige udvalg og komiteer til orientering med henblik på eventuelle initiativer.

På mødet i november 1988 med justitsministrene fik Juridisk Udvalg en redegørelse for ministrenes arbejde med lovgivningsprogrammet, jfr. nærmere nedenfor.

b. I rekommandation 34/1986 blev det anbefalet, at Nordisk Ministerråd i fællesskab med Nordisk Råds Præsidium arrangerede dels en nordisk kvindekongress – **Nordisk Forum** – i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-officielle foreninger eller sammenslutninger og dels en officiel konferens samtidig hermed.

Til planlægning af Nordisk Forum nedsatte Nordisk Ministerråd efter aftale med Nordisk Råd en planlægningsgruppe, der bestod af repræsentanter fra kvindeorganisationerne i de nordiske lande samt en repræsentant fra Nordisk Råds Juridiske Udvalg og Nordisk Ligestillingsudvalg. Juridisk Udvalgs repræsentant har været Åsa Solberg Iversen, og udvalgets sekretær har deltaget som observatør. Planlægningsgruppen har holdt 9 møder, hvortil kommer daglige møder i en 14 dages periode i forbindelse med afviklingen af konferencen og et afsluttende og opfølgende møde i oktober 1988.

Nordisk Forum blev holdt i perioden 30. juli–7. august 1988 i Oslo. Det var ikke en konference i almindelig traditionel forstand, men et Forum i lighed med de alternative konferencer, der blev holdt i tilknytning til FNs kvindekonferencer i Mexico, København og Nairobi, dvs. et stort udbud af workshops, seminarer, høringer, udstillinger og kulturarrangementer. Der var ca. 10 000 deltagere på Nordisk Forum.

De emner, der blev taget op på konferencen var mangfoldige. Det meste af det, som i dag diskuteres i forbindelse med kvinde- og ligestillings-spørgsmål, blev taget op. Af mere gennemgående temaer kan nævnes:

- freds- og sikkerhedspolitik
- miljø- og boligpolitik
- kvinder i politik, herunder kvindeparti
- kvinders situation i arbejdslivet
- kvinders sundhed
- kvinder og magt
- vold mod kvinder
- kvinder og teknologi
- indvandrerkvinders situation
- en ny økonomisk verdensorden.

Nordisk Råd udgav en lille publikation til Nordisk Forum: "Nordisk Råd og Ligestilling", der kort fortæller om Nordisk Råds initiativer på området.

Juridisk Udvalg har besluttet, at man på mødet i Stockholm i januar 1989 vil invitere repræsentanter for Planlægningsgruppen for Nordisk Forum og for Norske Kvinders Beredskab til at fortælle om erfaringerne fra Nordisk Forum og den nationale opfølgning.

I øvrigt henvises der til den evalueringsrapport, som planlægningsgruppen har udarbejdet efter Nordisk Forum. I denne rapport findes også de nationale sekretærers rapporter.

c. Den **officielle nordiske ligestillingskonference** blev arrangeret i fællesskab mellem Nordisk Ministerråd (Ligestillingsudvalget) og Nordisk Råd (Juridisk Udvalgs sekretær). Konferencen blev holdt den 3.–5. august 1988 som en del af Nordisk Forum. Deltagere i konferencen var: De nordiske ligestillingsministre, repræsentanter for Nordisk Råd, de nordis-

ke parlamenter, arbejdsmarkedets parter, kvindeorganisationer samt eksperter og forskere.

Hensigten med konferencen var bl. a. at diskutere ministerrådets forslag til en handlingsplan for det nordiske ligestillingsamarbejde. Konferencen havde derfor samme hovedtemaer som handlingsplanen, dvs. 1) Kvinders rolle i den økonomiske udvikling og 2) At kombinere familieliv og arbejdsliv.

Der henvises i øvrigt til rapporten, der udgives fra konferencen.

Medlemsforslag og ministerrådsforslag

Efter 36. session er der henvist 7 medlemsforslag til udvalget: A 829/j om projekter på flygtningeområdet, A 839/j om viseringsfrihed for udenlandske statsborgere, der er bosat i Norden, A 852/j om begrænsning af eksport af farlige varer, A 854/j om oprettelse af en samnordisk udredningsenhed med den opgave at følge og undersøge efterlevelsen af lovgivningen mod Sydafrika, A 862/j om oprettelse af en nordisk kommission og gennemgang af beslutningssystemet i det nordiske samarbejde, A 866/j om oprettelse af et internationalt udvalg og A 870/j om De Baltiske Staters optagelse i Nordisk Råd.

Endvidere har udvalget haft lejlighed til at udtale sig over medlemsforslag A 820/t om nordisk informationssystem og fælles nordisk databank og A 861/s om yderligere indsatser for en aktiv miljøpolitik.

Endelig vil udvalget skulle behandle følgende ministerrådsforslag: B 91/j om et nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet, B 92/j om nordisk overenskomst om folkeregistrering og en handlingsplan for det nordiske ligestillingsarbejde.

Medlemsforslagene A 829/j, A 839/j, A 852/j og A 854/j forventes færdigbehandlet på udvalgets møder i januar 1989, medens A 862/j, A 866/j og 870/j forventes færdigbehandlet på udvalgets møde i februar 1989, således at alle syv medlemsforslag kan medtages på sagslisten for 37. session. Det samme gælder de tre ministerrådsforslag.

Kontakter med Nordisk Ministerråd.

a. Den 15. november 1988 mødtes udvalget dels med flygtningeansvarlige ministre og dels med justitsministrene.

På mødet med **”flygtningeministrene”** drøftede man:

– Norden som en enhed flygtningepolitisk, hvordan nås det?

Fælles kvote, herunder om der er sket ændringer i kvoternes størrelse i de enkelte lande.

Et fælles syn på flygtningene i de nordiske lande.

Lovharmonisering på området

Embedsmandsgruppen på højt plan (Hvordan fungerer den?)

Hvilke emner drøftes?)

- Mulighederne for at forkorte ventetiden for asylsøgere, herunder spørgsmålet om, hvad der gøres for at give asylsøgere en meningsfuld tilværelse under ventetiden.
- En vurdering af modtagelsen og integreringen af flygtninge i de nordiske lande.
- Hjælp til flygtninge, der ønsker at vende tilbage til deres hjemland. En redegørelse for aktuelle planer i de enkelte lande, om der er en fælles nordisk holdning, og om man ved, hvor mange af flygtningene, der selv ønsker at vende tilbage.

På mødet med **justitsministrene** drøftede man:

- JUs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram
- Mulighederne for forankring af embedsmandskomiteen på lovgivningsområdet i Nordisk Ministerråds Sekretariat.
- Mulighederne for et fast selvstændigt budget for projektvirksomhed på lovgivningsområdet.
- Personskadeerstatning.
- Norden i Europa.
- Vold mod kvinder.

b. På det planlagte møde med **ligestillingsministrene** i januar 1989 er det tanken, at følgende spørgsmål skal drøftes:

- Opfølgning af Nordisk Forum 1988.
- Handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde.

c. Efter indbydelse fra Nordisk Ministerråd deltog Juridisk Udvalgs sekretær sammen med præsidiasekretæren i "Konsumtminister"-mødet i Stockholm den 21. marts 1988, ligesom udvalgets sekretær efter indbydelse fra ministerrådet deltog i et seminar om elektroniske betalingsmidler arrangeret af Nordisk Embedsmandskomite for Konsumentspørgsmål den 3. maj 1988 i København.

Internationale kontakter

Juridisk Udvalgs daværende formand – Berhardt Tastesen – besøgte sammen med udvalgets sekretær og generalsekretær Henrik Hagemann fra Nordisk Råds Danske Delegationssekretariat, en række internationale organisationer i Europa. Besøget fandt sted den 5.–8. januar 1988. Følgende organisationer blev besøgt: Europarådet, Menneskerettighedsdomstolen, EF-parlamentet, EFs Økonomiske og Sociale Udvalg og FN's Højkommissær for Flygtninge.

Under møderne drøftede man specielt, på hvilke områder man med størst udbytte og på hvilken måde der mest hensigtsmæssigt vil kunne etableres et mere fast samarbejde mellem Nordisk Råds Juridiske Udvalg og de pågældene internationale organisationer.

Der er udarbejdet en rapport fra besøget, som både har været forelagt Juridisk Udvalg og Nordisk Råds Præsidium (P-JU 137 b/1988).

Kontakten med UNHCR blev videreført gennem lederen af Flygtningehøjkommissariatets kontor i Norden – Søren Jessen-Petersen. Efter anmodning fra udvalget var han til stede ved udvalgets møde i Kolding den 21. juni 1988, hvor han gav en redegørelse for flygtningesituationen både globalt og nordisk, ligesom han svarede på spørgsmål fra udvalget.

Samarbejdet mellem Juridisk Udvalg og UNHCRs kontor for Norden har i øvrigt fundet sted lige siden kontoret blev oprettet i januar 1986 i Stockholm. Der har været tale om både officielle kontakter, hvor Søren Jessen-Petersen har orienteret udvalget om flygtningesituationen, og mere uformelle kontakter, ligesom UNHCR deltog i den arbejdsgruppe, der forberedte Nordisk Råds seminar om flygtninge- og indvandrerpolitik i Norden i 1987.

Andre kontakter

Udvalget holdt sit *sommermøde i Kolding* i Danmark i juni 1988, hvor man bl. a. besøgte Kolding Tekniske Skole, Koldingehus og det netop indviede Trapholt Kunstmuseum. Udvalget besøgte ligeledes den dansk-tyske grænse ved Siltoft, Rudbøl/Rosenkrantz og Møllehus/Aventoft. Udvalget blev orienteret om *politi- og toldmæssige* opgaver af Tønders politimester P. Jacobsen og distriktstoldchefen fra Padborg Hans Jørgen Sørensen.

Endelig havde udvalget lejlighed til i Flensborg at møde repræsentanter for *det danske mindretal i Sydslesvig*, hvor man fik en orientering om politiske og kulturelle forhold i Sydslesvig.

Efter anmodning fra *Nordisk Råd for Homoseksuelle* (NRH) modtog udvalget på sit møde i februar 1988 to repræsentanter for denne organisation. Repræsentanterne redegjorde for forskellige problemer såvel nationalt som internationalt, men henstillede specielt til udvalget, at man interesserede sig for situationen internationalt. Kontakten mellem NRH og udvalget har bl. a. resulteret i, at udvalget vil henstille til de nordiske landes regeringer at arbejde for, at ILGA (International Lesbian and Gay Association) får konsultativ status i Europarådet.

Endvidere har en henvendelse fra *Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige* (ROKS) om vold mod kvinder ført til, dels at udvalget tog spørgsmålet op på mødet med justitsministrene november 1988 og dels til en beslutning om udarbejdelse af et medlemsforslag om bekæmpelse af denne vold og bedre behandling af ofre.

Endelig kan det nævnes, at en repræsentant for Juridisk Udvalg – Mikko Elo – deltog i *Nordisk Idrættskonference*, der blev holdt den 13.–15. juni 1988 på Lidingö uden for Stockholm. Som en udløber af dette har udvalget besluttet at invitere en national idrætsleder til udvalgets møde i

januar 1989 for at fortælle om problemerne i forbindelse med *doping* og om eventuelle initiativer fra Nordisk Råds side på dette område.

4.3 Kulturutskottet

Under 1988 har kulturutskottet hållit sju möten, samt ett möte med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Utskottets ordföranden har varit Eiður Guðnason, t. o. m. den 8 mars Bernhardt Tastesen t. o. m. den 8 juni och J. K. Hansen därefter. Viceordförande har varit Otto Steenholdt t. o. m. den 11 mars och därefter Valgerður Sverrisdóttir.

Viktiga samarbetsfrågor

Arbetet i kulturutskottet har under året dominerats av uppföljningen av handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete, frågor angående den europeiska dimensionen inom den högre utbildningen i Norden, TV-samarbetet samt de medlemsförslag som utskottet har haft på sin dagordning.

Vid kulturutskottets möten har utskottet behandlat frågor angående uppföljning av kulturhandlingsplanen som antogs vid sessionen i mars. Information om Nordplus har lämnats vid tre möten, det första på mötet med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), på septembermötet informerades utskottet om studentorganisationernas syn på Nordplus och vid novembermötet fick utskottet en redogörelse om Nordplus från Ledningsgruppen om högre utbildning i Norden. Vid budgetberedningen för år 1989 uttryckte kulturutskottet sitt missnöje över budgetförslaget på kultursektorn och ansåg att det inte vore möjligt att följa upp handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete om budgeten inte skulle utökas.

Kulturutskottet behandlade utbildningsfrågor vid sina möten, speciellt temat om den europeiska dimensionen inom den högre utbildningen i Norden som blev huvudämnet på utskottets seminarium i Sønderborg den 26–28 september.

Vid utskottets möte i juni diskuterades innehållet i Tele-X-beslutet, men ministrarna hade beslutat att TV-satelliten Tele-X skulle läggas ned. Utskottet diskuterade fortsättningen av TV-samarbetet och utskottets roll som initiativtagare i den fortsatta utvecklingen av mediefrågan. Utskottet var av den uppfattningen att nordborna bör kunna se varandras TV-program och att regeringarna bör arbeta för att det möjliggörs. Att TV-samarbetet endast skulle bestå i detta ansåg utskottet dock otillräckligt. En vidareutveckling av samarbetet mellan de nordiska radio- och TV-bolagen efterlystes samt upprättande av en nordisk mediafond. På novembermötet fortsatte diskussionen om mediefrågorna. Det konstaterades att en nordisk mediafond inte hade fått de pengar som man väntade för att inrätta mediafonden. Information om nordiskt programsamarbete, speciellt rörande Nordvision, lämnades på novembermötet. Utskottet beslöt att diskutera

frågan om nordiskt mediasamarbete den närmaste tiden och försöka finna en ny grund för mediefrågorna.

Internationella frågor blev behandlade på några av utskottets möten under året. Nordisk kulturinformation i utlandet diskuterades vid två möten och internationalisering angående den högre utbildningen behandlades i förhållande till förberedelserna för utskottets seminarium i Sønderborg. Dessutom fick utskottet information på novembermötet om Danmarks arbete i EG på kulturområdet och beslöt att ta upp denna sak senare. I utskottets betänkande över medlemsförslaget A 822/k om projekt Nordjobbs fortsättning föreslår utskottet en rekommendation angående att Nordjobb garanteras en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden. I betänkandet uttrycker utskottet att det är ytterst positivt att ungdomar bereds tillfälle att vistas i ett annat nordiskt land och inhämta sociala och kulturella impulser. Inte minst anser utskottet det vara viktigt att ungdomar lär sig förstå och även tala ett annat nordiskt språk och att för framtiden kan detta verka för ett öppnare Norden och en ökande samhörighet. Dessutom anser utskottet att eftersom landsgränserna i Europa har börjat utsuddas och en omfattande internationalisering pågår, huvudsakligen med inflytande från den anglo-amerikanska kulturen, är det av största vikt att bevara och sprida den gemensamma nordiska kulturen till Nordens ungdomar.

Många av de medlemsförslag som utskottet har behandlat under åren har berört upprättande av nya institutioner på kulturområdet. Utskottet är av den uppfattningen att en restriktiv linje skall följas angående inrättande av nya institutioner på kulturområdet, och föreslår att berörda områden införs under redan upprättade institutioner. Medlemsförslagen om utveckling av dataassisterad utbildning av ingenjörer och tekniker, A 837/k, och A 840/k om åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet anser utskottet viktiga, eftersom de också berör den pågående internationaliseringen.

I sitt betänkande över medlemsförslag A 823/k om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land föreslår utskottet att ett arbete skulle inledas med ett statsbidragssystem till Föreningarna Norden för att öka och intensifiera arbetet med nordiska lägerskolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta avseende. I betänkandet konstateras att skolutbytet i Norden är en av de högst prioriterade frågorna på kulturutskottets verksamhetsområde, och utskottet anser att man inom det nordiska samarbetet bör inrikta arbetet på att åstadkomma ett omfattande elevutbyte inom Norden. Det hänvisas till att inom den europeiska gemenskapen har man nu avsatt resurser för att mellan 25 000 och 30 000 ungdomar under en treårsperiod skall få möjlighet att tillbringa en vecka i ett annat EG-land inom ramen för programmet Youth for Europe (YES). Det hänvisas dessutom till det betänkande över ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kulturella samarbetet där utskottet prioriterade speciellt

utbyggnaden av studentutbytet, lärar- och elevutbytet i genomförandet av handlingsplanen under perioden 1989–1991.

Kulturutskottets möte i juni hölls i Kuopio och Joensuu i Finland. Utskottet fick där bl. a. information om den aktuella språk- och utbildningssituationen i Östra Finland, besökte Valamo kloster, informerades om den kulturella verksamheten i Kuopio och Joensuu och besökte Joensuu konstmuseum.

På förslag av kulturutskottet avskrevs under 36:e sessionen tolv rekommendationer på kulturområdet. Utskottets förman hade i en särskild ordning genomgått de av ministerrådet angivna och till kulturutskottet hänvisade berättelser och meddelanden, och för utskottet lagt fram förslag till åtgärder med anledning av dessa.

Kontakter med ministerrådets organ

Den 15 april 1988 fördes gemensamma överläggningar mellan utskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om det nordiska kultursamarbetet 1989. Inför överläggningarna utarbetade kulturutskottet på sedvanligt sätt en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete (bihang till utskottets betänkande över C 1/1988) som överlämnades till ministerrådet och utgjorde underlag för diskussionerna vid mötet. Budgeten för det nordiska kultursamarbetet 1989, den nordiska mediafonden, kulturhandlingsplanen, Nordplus, Tele-X, Nordiska rådets musikpris, amatörgruppernas representation i förbindelse med den nya organisationsformen som den presenterades i kulturhandlingsplanen och forskningsinstitutionen i Norden utgjorde de viktigaste diskussionspunkterna vid mötet. Utskottet underströk att ministerrådet, när totalnivån för kommande budgeter fastslås, särskilt bör beakta den nordiska mediafonden. Vidare betonades den vikt utskottet fäster vid handlingsplanen för kultursamarbetet och Nordplusprogrammet.

Vid utskottets möte i september hörde utskottet representanter från Nordiska ministerrådet angående beredningen av budgeten för år 1989 på kultursektorn. På inbjudan av utskottet har representanter för Nordiska ministerrådets sekretariat regelbundet deltagit i utskottets möten, för att vid behov kunna lämna uppgifter om arbetet inom kulturavtalets organ.

Övrigt

Kulturutskottet höll ett seminarium om den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet på den högre utbildningens område den 26–28 september 1988. För närmare redogörelse hänvisas till kapitel 5.3.

På sommarmötet i Finland informerades utskottet om Nordiskt teknologiår 1988. Nordiska ministerrådets beslut om att ägna år 1988 åt teknologi avsåg att öka kunskapen om tekniken och teknikens betydelse. Ett led i att informera om Nordiskt teknologiår 1988 har varit en affischtävling där konststuderande fick tekniskt material som utgångspunkt för utförandet.

På kulturutskottets möte i november informerades om Danmarks arbete i EG på kulturområdet. I Romfördraget finns inte några egentliga bestämmelser om kultursamarbete inom EG. Enhetsakten stöder dock strävanden att bygga ut ett kultursamarbete inom EG. Ett ramprogram om samarbete på kulturområdet har antagits inom EG och gäller för perioden 1988–1992. Inom EG tillsattes en särskild kulturkommitté sommaren 1988. Kommittén består av representanter för medlemsländerna och för EG-kommissionen. Ett av kommitténs arbeten är att bereda frågor som skall behandlas av ministerrådet eller kulturministrarna inom EG.

4.4 Social- och miljöutskottet

Under tiden 1 januari–31 december 1988 har utskottet hållit 8 möten, varav två med Nordiska ministerrådet (miljöministrarna respektive arbetsmiljöministrarna).

Utskottets ordförande har varit Marjatta Väänänen (Kesk) och vice ordförande Svein Alsaker (Kr.F). Ordföranden deltog vid möte mellan Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna/miljöministrarna den 13 juni och vice ordföranden vid ett motsvarande möte i Stockholm den 30 augusti, där ministerrådets förslag till allmänt miljöprogram respektive handlingsplan mot havsföroreningar presenterades.

Viktiga samarbetsfrågor

Vid den 36:e sessionen antog rådet 14 rekommendationer inom social- och miljöutskottets område, varav 4 inom det socialpolitiska området, nämligen om ett samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn, om intensifierat behandlingsarbete mot missbruk, om rökfria miljöer samt om internationella restriktioner mot tobakskonsumtion. 10 rekommendationer avsåg miljöpolitik, bl. a. miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen, reduktion av svavel- och kväveutsläpp, miljövänlig avfallshandling, handlingsplan mot havsförorening, forskning kring sälbestånden, decentraliserat miljösamarbete, utvecklingsbistånd och miljöproblem samt årlig lägesrapport om miljöpolitik.

Vid rådets extra session den 16 november i Helsingör antogs 3 rekommendationer inom utskottets område, nämligen om nordiskt miljöprogram, internationell miljöpolitik och handlingsplan mot havsföroreningar.

I utskottets yttrande till 36:e sessionen över ministerrådets berättelse C I behandlades bl. a. arbetsmarknadsområdet (de svaga gruppernas situation), nordisk arbetsmiljökonvention (hemställan om ministerrådsförslag till 37:e sessionen), WHO's målsättning att minska alkoholkonsumtionen med 25% fram till år 2000 och samarbetsprogram på miljöområdet (ministerrådsförslag före rådets 37:e session).

I sitt uttalande över ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet framhöll utskottet att ministerrådets planer för de närmaste åren borde innehålla

- insatser för miljövänlig produktionsteknik,
- åtgärder för de svagaste grupperna på arbetsmarknaden,
- konkreta åtgärder mot alkoholkonsumtionen i de nordiska länderna,
- ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar.

Utskottets arbete under året har dominerats av miljöfrågorna, från arbetsgruppsmötet i februari för att förbereda mötet med miljöministrarna vid sessionen och fram till och med extrasessionen.

Extrasessionen i Helsingör

Extrasessionens huvudsakliga rekommendationer, dvs. nr 46 om nordiskt miljöprogram, nr 47 om interntionell miljöpolitik och nr 48 om handlingsplan mot havsföroreningar hade sitt ursprung i betänkanden av social- och miljöutskottet. Bakom det första betänkandet som grundades på ministerrådsförslaget B 85/s om nordiskt miljöprogram och 3 medlemsförslag från socialdemokraterna, högern respektive mittenpartierna, stod ett enigt utskott och de båda rekommendationsförslagen antogs också enhälligt av plenum.

I utskottets betänkande framhölls särskilt bl. a. att de nordiska länderna borde föreslå att FN:s generalförsamling antar en resolution att de industrialiserade länderna inriktar en viss andel av sin BNP till globalt miljö-samarbete. Vidare borde de nordiska länderna föreslå en global strategi för skogsvård och lägga fram förslag till en europeisk miljöfond för att göra modern miljöteknologi tillgänglig för länder som står för stora gränsöverskridande föroreningar. Nordiska investeringsbankens olika finansieringsordningar borde enligt utskottet utvidgas till att omfatta samarbete kring export av miljöteknologi till länder utanför Norden. Vidare förordar utskottet en nordisk energibudget, åtgärdsplaner för avfallshantering och naturvård samt ett system för miljödeklaration för olika produkter.

Utskottet delades i majoritet och minoritet när det gällde handlingsplanen mot havsföroreningar. Utskottet hade den 25 oktober i Oslo enats om att föreslå en rekommendation till ministerrådet att till sessionen 1989 lägga fram ett nytt förslag till åtgärdsplan mot havsföroreningar, vilket alltså innebar att utskottet underkände ministerrådsförslaget B 86/s. Vid utskottsmötet den 15 november förelåg ett uttalande från ministerrådet där ministerrådet gjorde ett antal utfästelser bl. a. att varje nordiskt land före den 31 december 1989 skulle lägga fram en nationell åtgärdsplan för att reducera utsläppen av närsalter (fosfor och kväve) till de havsområden som indirekt eller direkt påverkas eller kan förväntas bli påverkade av dessa utsläpp (Östersjön, Kattegatt, Skagerack och områdena väster om Danmark) med 50 % före 1995, sett i förhållande till 1985 års utsläppsnivå. Tilläggen överlämnades av ministerrådet som ett ändringsförslag. Utskottsmajoriteten beslöt dock – vid en votering där siffrorna blev 8 mot 5 – att stå fast vid sitt förslag till betänkande med tillägg av en hänvisning till ändringsförslaget.

Den socialdemokratiska minoriteten förordade en rekommendation till ministerrådet att anta en handlingsplan mot havsförorening i överensstämmelse med det ursprungliga ministerrådsförslaget och ändringsförslaget samt utskottets synpunkter i det tidigare betänkandet. I plenarförsamlingen vann reservationen med 45 röster mot 39 (rekommendation nr 48/1988).

Arbetsmiljö, socialpolitik m. m.

Vid ett gemensamt möte med Nordiska ministerrådet/arbetsmiljöministrarna den 15 november presenterade ministerrådet – i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet över C 1 – ett förslag till *nordisk arbetsmiljökonvention* som utsänts på remiss och skall läggas fram som ett ministerrådsförslag till 37:e sessionen. I diskussionen behandlades bl. a. problem i anslutning till undgående av handelshinder i förhållande till en vidare europamarknad.

Utskottet har under hösten även behandlat ett antal medlemsförslag. Utskottets betänkanden slutjusteras vid januarimötena 1989. Ett medlemsförslag gäller en nordisk utredning om möjligheterna till en gemensam utbildning för *kiropraktorer*, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktorerers legitimation och yrkesutövning. Utskottet ansåg att då de flesta myndigheter och organisationer som hade ansvar för sjukvård och administration därav var positiva, borde en rekommendation föreslås i enlighet med medlemsförslaget.

Utskottet föreslår även en positiv rekommendation med anledning av ett förslag om en modell för *hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet*. Förslagsställarna underströk vikten av att de handikappade verkligen får tillgång till de utmärkta hjälpmedel som utvecklas. Utskottet noterade, att vissa centrala organisationer ställde sig skeptiska till ett förmedlingssystem då man redan ansåg sig ha löst problemen på nationell nivå. Utskottet beslöt att en positiv rekommendation till sessionen skulle föreslås.

Ett antal rådsmedlemmar hade väckt ett förslag om ökade *nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken*. Förslaget avsåg en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden, erfarenhetsutbyte mellan forskningscentra angående barn och barns uppväxtvillkor, samt utvärdering av hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl har behov av särskilt stöd. Dessutom föreslogs att en gemensam målsättning skulle utarbetas för hur de nordiska välfärdssamhällena kunde medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social serice. Utskottet beslöt föreslå en rekommendation i enlighet med de förstnämnda yrkandena men ville ej ställa sig bakom tanken på en gemensam målsättning osv. innan man sett resultatet av de kartläggningar m. m. som föreslogs i de första yrkandena. Vidare föreslår utskottet en rekommendation med anledning av ett medlemsförslag från representanter från alla partigrupper om samordnad insats för minskad *alkoholbruk i Norden*. Utskottet ville

dock bara ställa sig bakom förslagsställarnas första yrkande, nämligen att rekommendera ministerrådet att utarbeta ett aktionsprogram för att uppfylla världshälsoorganisationens målsättning om 25 % minskning av alkoholkonsumtionen fram till år 2000. Däremot ville utskottet inte som rekommendationstext föra fram övriga yrkanden t. ex. att upprätta alkoholfria zoner i samhället, att verka för ny gemensam trafiksäkerhetslagstiftning syftande till drogfri trafik, ny teknik för t. ex. luftutandningsprov för att göra nykterhetskontroller i trafiken snabbare och säkrare, eller att samma regler som tillämpas på land vad gäller promillegränser och påföljder även skall gälla trafik till sjöss. Dessa yrkanden utgör enligt utskottet exempel på delmoment, som kan ingå i ett aktionsprogram.

Social- och miljöutskottets medverkan i *teknologiåret* ägde rum genom dels ett möte med representanter för teknologiåret i samband med utskottsmötet i Hyvinge den 12 april, dels genom deltagande i ett nordiskt miljömöte som arrangerats av teknologiåret i Oslo den 26 oktober. Vid detta möte diskuterades ingående, mellan utskottet och representanter för industrin, de miljökrav som politiker och samhället ställer på industrin samt industrins tekniska möjligheter och syn på miljöfrågorna.

4.5 Kommunikationsutskottet

För den tid som denna rapport avser har kommunikationsutskottet hållit fem ordinarie möten. Utskottet har också hållit ett möte med Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) samt ett möte med Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté. Inom utskottet har två ad hoc-grupper arbetat. Den ena har behandlat frågor gällande turism och den andra datateknologifrågor. Ad hoc-grupperna höll fyra möten.

Vid sitt konstituerande möte den 11 mars 1988 valde utskottet till ordförande Elver Jonsson och till vice ordförande Sakari Knuutila.

Viktiga samarbetsfrågor

Under verksamhetsåret har kommunikationsutskottet behandlat 8 medlemsförslag. Dessa är:

- A 820/t om gemensamt informationssystem och gemensam nordisk databank
- A 821/t om utvidgat Nordresekort
- A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan
- A 833/t om utökat fordonstekniskt samarbete
- A 836/t om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden
- A 856/t om ökat nordiskt samarbete inom turism
- A 858/t om ett nordiskt integrerat järnvägssamarbete om godstransporter
- A 863/t om nordisk trafikläroarskola.

Vidare har utskottet beretts tillfälle att yttra sig om medlemsförslag A 828/s om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstefrågor, A 864/s om telekommunikation för handikappade samt ministerrådsförslag (B 93/t) om ett nordiskt turistprogram.

I skrivande stund har enbart två av dessa förslag slutbehandlats (A 833/t och A 836/t) men fram till och under 37:e sessionen kommer utskottet troligen att slutbehandla alla ovan anförda förslag.

Vid behandlingen av medlemsförslag A 833/t om utökat fordonstekniskt samarbete noterade utskottet det stora flertal remissinstanser som tillstyrkt förslaget. Utskottet beslöt därför föreslå Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet

att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft, samt

att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

Både trafikministeriet och miljöministeriet i Finland ställde sig negativa till medlemsförslaget. Med hänvisning till det reserverade sig utskottets vice ordförande mot den andra att-satsen i förslaget.

Medlemsförslag A 836/t om skattefri försäljning för flygpasagerare vid inresa inom Norden är nästan detsamma som medlemsförslag A 691/t, vilket Nordiska rådet vid sin 34:e session i Köpenhamn i enighet med kommunikationsutskottets förslag beslöt att inte göra någonting åt. Remissinstansernas utlåtanden nu var i stort sett desamma som tidigare. Med hänsyn till detta och eftersom utskottet menade att ingenting hade inträffat som skulle betyda att utskottet ändrar inställning, beslöt utskottet föreslå

att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

I enlighet med rekommendation 21/1986 blev år 1988 ett temaår kallat "Teknologiåret 1988". För planläggning och genomförande av "Teknologiåret" utsåg ministerrådet en samarbetskommitté. Nordiska rådets representant i kommittén är kommunikationsutskottets ordförande Elver Jonsson.

Samarbete med Nordiska ministerrådet och dess organ

Kommunikationsutskottet och Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) möttes i Helsingör den 15 november 1988. Vid detta möte diskuterades följande frågor:

- Trafiksäkerhetshandlingsplanen, aktiviteter och finansiering
- Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1989
- Vad har ministerrådet gjort under året för att möta de utmaningar som planer på liberalisering och harmonisering av EG:s transportsektor har på den nordiska transportmarknaden? Vilka konsekvenser anses detta få för arbetsmiljön, yrkestrafiken, infrastrukturinvesteringarna och transporttekniken?

- Tvärgående transporter på Nordkalotten, i Kvarkenområdet och i Mittnorden
- En ny "turistskatt" i Danmark
- Kostnad för att finansiera det tillskott av pengar som föreslås i medlemsförslag A 821/t om utvidgat Nordreskort.

Den 6 maj 1988 i Norrköping mötte utskottet Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och representanter för samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté. Vid detta möte togs bl. a. följande frågor upp:

- NÄT:s allmänna verksamhet och finansieringen av denna
- Utvecklingen inom EG:s transportsektor och hur denna utveckling kommer att påverka den nordiska transportsektorn
- Planering av infrastrukturinvesteringar inom Norden
- Järnvägstrafiken i Norden
- Tvärgående kommunikationer i Norden och i det sammanhanget hur internationella regler inom transportsektorn har hindrat den naturliga regionala utvecklingen i regioner som t. ex. Nordkalotten
- Ungdomsresandet i Norden
- Posttransporter

Kontrollerande verksamhet

Kommunikationsutskottets kontrollerande verksamhet utövas genom behandling av till utskottet hänvisade meddelanden om rekommendationer samt berättelser från organ under utskottets verksamhetsområden. Enligt utskottets begäran innefattas alla berättelser i ministerrådets verksamhetsberättelse C I.

Kommunikationsutskottet har under den senaste tiden lagt allt större vikt vid sin kontrollerande verksamhet. Detta återspeglas bl. a. i de frågor som tas upp vid utskottets och ministerrådets gemensamma möten samt de kontakter som utskottet har tagit.

Som framgår av det ovan anförda träffade utskottet bl. a. NÄT under det gångna verksamhetsområdet. Utskottets ad hoc-grupp har också träffat RU-datagruppen för att diskutera det fortsatta datasamarbetet i Norden, eftersom den nordiska datahandlingsplanen löper ut 1989. Vidare har utskottets ad hoc-grupp om turism hållit ett möte med ministerrådets turistutskott, vid vilket framför allt ett utkast till nytt turistprogram för Norden diskuterades.

Efter värdering av mötet med NÄT har utskottet beslutat fortsätta med att regelbundet träffa ministerrådets ämbetsmannakommittéer för en grundlig genomgång av deras verksamhet. Således har utskottet nu beslutat att under det kommande året försöka få till stånd ett möte med ministerrådets turistutskott samt med Nordiska turistrådet.

På förslag av utskottet avskrevs under den 36:e sessionen 4 rekommendationer på utskottets verksamhetsområde.

Övriga kontakter

Under verksamhetsåret har utskottet haft kontakt med flera nordiska samarbetsorganisationer, företag och myndigheter. Utskottet anser dette viktig bl. a. for att utröna på vilka områden det finns behov att förstärka nordiska insatser och for att utöva sin kontrollerande verksamhet.

Utskottet har till sina möten inbjudit sakkunniga, som har redogjort for projekt och ämnesområden inom utskottets verksamhetsområden. Som exempel hänvisas till de kontakter som har tagits med ministerrådets ämbetsmannakommittéer, vilket redogörs for här ovan. Det kan dessutom nämnas att utskottet vid sitt möte på Färöarna i augusti särskilt studerade kommunikationer och turism i Västnorden.

Inom kommunikationsutskottet har under ett par år diskuterats möjligheterna till internationella kontakter inom utskottets verksamhetsområden. Som ett led i denna strävan avlade utskottets ordförande och sekreterare ett fyra dagar långt besök i oktober hos några internationella organisationer i Genève, Strassbourg och Paris.

Följande organisationer besöktes:

- Genève: EFTA (European Free Trade Association)
ECE's Inland Transport Committee
(United Nations Economic Commission for Europe)
Digital Equipment Corporation
- Strassbourg: EG-parlamentets transport- och energiutskott
- Paris: OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development)
– Ambassadör Bo Kjellén
– Road Transport Research Program
– CEMT (Conference of European Ministers of Transport)

4.6 Økonomisk utvalg

Økonomisk utvalg har avholdt 2 møter i 1988 etter 36. sesjon. Neste møte i utvalget finner sted 31. januar 1989.

Utvalgets formann fram til 36. sesjon var Jan P. Syse. Etter 36. sesjon overtok Anders Talleraas formannsvervet. Utvalgets nestformann under året har vært Arne Gadd.

På utvalgets møter i 1988 har utvalget ferdigbehandlet 4 medlemsforslag og 6 ministerrådsforslag. To av medlemsforslagene og samtlige ministerrådsforslag ble behandlet ved Nordisk Råd 36. sesjon. Nordisk Råd avga rekommandasjoner i tilknytning til forslagene til Nordisk Ministerråd. Utvalget har forøvrig behandlet saker aktualisert av tidligere rekommandasjoner, ytringer og beretninger fra nordiske institusjoner hvis virksomhet utvalget følger samt forslaget vedrørende Nordisk Ministerråds budsjett for 1989. Utvalget har møtt Nordisk Ministerråd (finansministrene) og Nordisk Ministerråd (energiministrene).

Medlems- og ministerrådsforslag

Medlemsforslag A 813/e om opprettelse av en nordisk stasjon for biologisk og skogteknisk forskning i Tanzania og medlemsforslag A 816/e om konkrete initiativ for effektivisering av det nordiske bistandsarbeidet for en bæredyktig utvikling i utviklingslandene ble sluttbehandlet på utvalgets møte 11.–12. februar.

Utvalget besluttet å foreslå at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å virke for at de nordiske land

- utlåner eksperter til de regionale utviklingsbanker
- vurderer hvorvidt den økonomiske støtten til IUCN skal økes
- tar initiativ til at det internasjonalt avsettes midler til et effektivt undersøkelses- og prosjektarbeid med henblikk på sikring av tropeskogen
- utreder spørsmålet om opprettelsen av en nordisk stasjon for biologisk og skogteknisk forskning i Tanzania

Nordisk Råd antok rekommandasjonen ved 36. sesjon.

Medlemsforslag A 819/e om felles nordisk studie angående Europasamarbeidet og medlemsforslag A 844/e om det nordiske samarbeidet og EFs indre marked ble sluttbehandlet på utvalgets møte 29. juni.

Utvalget besluttet å foreslå at

- I. Nordisk Råds Presidium anmoder Nordisk Ministerråd om raskt og med fastlagte tidsgrenser å analysere de nordiske forutsetninger, ambisjoner og problemer i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid, og at tilstrekkelige ressurser stilles til disposisjon.
- II. Nordisk Råds Presidium for sin del aktivt virker for at arbeidet med å utvikle det nordiske samarbeidet i forhold til EFs arbeid med det indre marked intensiveres og informerer Økonomisk utvalg om hvilke tiltak som er iverksatt i god tid før 37. sesjon.

I anledning av rekommandasjonens 1. ledd avga Nordisk Råds Presidium – under henvisning til artikkel 56 i Helsingforsavtalen – på et møte 11. august en framstilling til Nordisk Ministerråd i samsvar med utvalgets forslag.

På møtet 11.–12. februar ferdigbehandlet utvalget seks ministerrådsforslag. Disse var

- Program for nordisk bistandssamarbeid
- Opprettelse av et nordisk industrielt senter i Oslo
- Omdannelse av Nordisk Prosjekteksportfond til en permanent institusjon
- Permanentisering av Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning
- Nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram
- Opprettelse av et Nordisk Utviklingsfond

Etter forslag fra utvalget antok Nordisk Råd ved 36. sesjon rekommandasjoner i anledning av ministerrådsforslagene.

På møte 15. november fikk utvalget overlevert ministerrådsforslagene om en ny nordisk økonomisk handlingsplan og en ny nordisk samarbeidsplan på energiområdet. I desember vil et ministerrådsforlag på fiskerisektoren bli oversendt utvalget. Disse ministerrådsforslagene skal behandles ved Nordisk Råd 37. sesjon. Det samme gjelder et medlemsforlag om konsernfaglig samarbeid.

Utvalgets kontakter utad

Utvalgets sommermøte ble lagt til Vest-Finnmark i juni. Under oppholdet møtte utvalget bl. a. politikere og representanter for næringsliv i fylket.

Utvalget hadde til sitt møte i Helsingør 15. november invitert finansministrene fra de nordiske land. Utvalget har i syv år på rad holdt felles møte med finansministrene. Det er således blitt en tradisjon at Økonomisk utvalg og finansministrene årlig diskuterer aktuelle nordiske økonomiske problemstillinger. Årets møte var imøtesett med spesiell interesse i og med at finansministrene skulle presentere den nye nordiske økonomiske handlingsplanen 1989–1992 "Ett sterkere Norden" og en første diskusjon med utvalget skulle finne sted. Hensikten med handlingsplanen er å fremme betingelsene for en balansert økonomisk utvikling gjennom å styrke den økonomiske integrasjon i Norden og Nordens stilling i forhold til omverdenen.

Det foreslås avsatt 250 MDKK over de nordiske budsjetter til gjennomføring av handlingsplanen. Visse program inneholder også finansiering fra næringslivet og over nasjonale budsjetter slik at den samlede satsing oppgår til et betydelig større beløp. Noen av handlingsplanens tiltak har ikke direkte budsjettmessige konsekvenser. Det gjelder f. eks. forslagene vedrørende kapitalliberalisering.

Den økonomiske handlingsplanen vil nå bli diskutert i Nordisk Råd. Økonomisk utvalg vil etter å ha mottatt synspunkter fra Rådets øvrige utvalg avgi en betenkning som vil bli behandlet ved Nordisk Råd sesjon i Stockholm i 1989.

Ved utvalgets møte 15. november møtte utvalget og Nordisk Ministerråd (energiministrene). Den nye samarbeidsplanen på energiområdet, finansiering av virksomheten til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål, avvikling av kjernekraft og det nordiske gassamarbeidet ble drøftet på møtet.

Utvalget har under året forberedt et seminar om europeisk integrasjon og nordisk økonomisk samarbeid som skal arrangeres i september 1989 i Visby på Gotland.

4.7 Budget- og kontrollutskottet

Under tiden 1 januar–31 desember 1988 har hela utskottet hållit 8 möten och arbetsgruppen "de nio" 6 möten. Två möten har hållits med ordföranden för Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

Utskottets ordförande har varit Ivar Hansen. Under tiden januari–september var Ingrid Sundberg vice ordförande. Vid utskottets möte den 14 november valdes Wiggo Komstedt till ny vice ordförande efter Ingrid Sundberg, som då lämnat rådet.

Viktiga samarbetsfrågor

Utskottet har under verksamhetsåret behandlat två ministerrådsförslag dels redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2/1988) dels ministerrådsförslag om nordiska ministerrådets budget för 1989 (B 87/b).

Vid utskottets möte den 10 februari deltog ministerrådets ordförande, Bjarne Mørk Eidem, som gav en kort redogörelse för ministerrådets planeringsdokument C 2/1988.

Beträffande ramarna för kommande år arbetar ministerrådet med en real tillväxt på 3% per år. Bjarne Mørk Eidem påpekade att detta är ett planläggningstal, som kan komma att ändras, både uppåt och nedåt.

I det betänkande över C 2/1988, som utskottet framlade till 36:e sessionen, framhölls, att utskottet kan ta en real tillväxt på 3% som utgångspunkt för kommande års planering, men att nya prioriterade aktiviteter av större dimension bör tillföras "nya pengar".

I betänkandet valde utskottet att särskilt prioritera allmän kultur, utbildning, forskning och utveckling samt miljö och trafiksäkerhet.

I betänkandet över C 2/1988 uttalade utskottet sig även om rekommendation nr 45/1987 angående finansieringen av det nordiska samarbetet samt om meddelandet om framställning nr 3/1988 angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90.

Budget- och kontrollutskottet har under verksamhetsåret haft ytterligare ett möte med ministerrådets ordförande, denna gång med Mats Hellström, som efter 36:e sessionen övertagit ordförandeskapet efter Bjarne Mørk Eidem. Mötet ägde rum den 30 maj i ministerrådets lokaler i Köpenhamn.

Underlag för diskussionen med Mats Hellström var en sammanfattning av institutioners och ämbetsmannakommittéers budgetönskemål för 1989.

Den 16 november hölls en extrasession, primärt för att behandla miljöfrågor, men i enlighet med artikel 56 i Helsingforsavtalet blev även ministerrådets förslag till budget för 1989 föremål för behandling av plenarförsamlingen. I betänkandet över budgetförslaget framhöll utskottet bl. a. vikten av att frågan om finansieringen av den nordiska budgeten löses på ett för alla tillfredsställande sätt. Utskottet menade att de mål, som uppställts i handlingsplaner och program, inte kan uppfyllas i dagens strama budgetläge och att det ligger en inkonsekvens i att fastställa nya handlingsplaner om de inte ges tillräckliga medel för verkställandet.

I betänkandet över budgetförslaget för 1989 yttrade utskottet sig även över medlemsförslag A 838/b om ökning av resurserna för förverkligandet av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet.

Ett ämne som debatterats livligt under året har varit Nordens möjlighe-

ter att anpassa sig till planerna på en harmonisering av EGs inre marknad. Budget- och kontrollutskottet har, i likhet med övriga utskott, yttrat sig till presidiet över ministerrådsrapporten "Norden i Europa".

Presidiet har under året fattat ett par beslut av formell karaktär, som berör utskottets arbete. Det ena beslutet rör budgetdebattens placering vid sessionen, det andra rör rådets behandling av C 1 och C 2.

Frågan om budgetdebattens placering togs upp på mötet mellan presidiet och utskottsordförandena den 18 maj. Presidiet beslöt därvid att, som en försöksordning vid sessionen 1989, låta budgetdebatten komma direkt efter generaldebatten.

Kontrolluppgifter

Budget- och kontrollutskottet har bl. a. till uppgift att "utöva rådets kontrollerande uppgifter över Nordiska ministerrådet och nordiska institutioner som finansierar sin verksamhet över ministerrådets budget samt vidare kontrollera godkända årsräkenskaper och revisionsberättelser".

Vid möte den 14 november behandlade utskottet bl. a. bokslut och revisionsberättelse över ministerrådets budget för 1987. Utskottet kunde därvid konstatera att bokslutet för 1987 utvisade ett överskott på 35 MDKK. Utskottet beslöt att i brev till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) föreslå att överskottet överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten. I första hand i enlighet med de förslag som framförs i budget- och kontrollutskottets betänkande till ministerrådets budgetförslag för 1989 och i andra hand till en ökning av ministerrådsreserven.

Tre olika granskningsuppgifter har under året genomförts i utskottets regi.

Vid möte den 11 februari beslöt utskottet att uppdra åt fil. kand. Kristian Slotte, från Handelshögskolan i Helsingfors, att utvärdera verksamheten vid Nordens Hus i Reykjavik och på Färöarna.

Utvärderingen har bedrivits i enlighet med av utskottet godkänd plan, och resultaten presenteras i en slutrapport.

Kristian Slotte har genom granskning av stiftelseurkunder, verksamhetsplaner och – berättelser, styrelseprotokoll samt budgetförslag försökt kartlägga inriktningen och omfattningen av verksamheten vid de båda husen. Han har vidare intervjuat tidigare och nuvarande styrelseledamöter samt representanter för brukargrupper för att få synpunkter på verksamheten. Han har även besökt de båda husen för att på ort och ställe studera verksamheten.

Rapporten består av två delar, den ena beskriver Nordens Hus i Reykjavik, den andra Nordens hus på Färöarna, det görs även vissa jämförelser mellan husen. Först ges en bakgrundsskildring av husens tillkomst, därefter görs en allmän genomgång av verksamheten enligt stadgarna. Huvud-

delen av rapporten upptas av en ingående beskrivning av arbetet vid husen med utredarens synpunkter och förslag, som på de flesta punkter stämmer överens med budget- och kontrollutskottets (de nio) intryck vid dess besök på Norden hus i Reykjavik och på Färöarna den 15 och 17 juni.

Rådets kulturutskott har beretts tillfälle att yttra sig över rapporten.

Utskottet beslöt vid möte den 6 mars att anlita civilingenjör Ivar Foss, Bedriftsutveckling A/S, för utvärdering av verksamheten inom provning och standardisering vid Nordtest och Nordisk Industrifond.

Utvärderingen har gjorts i enlighet med godkänd projektplan och särskild vikt har lagts på:

- avveckling av tekniska handlingshinder i Norden
- Nordens anpassning till EGs inre marknad.

I utvärderingen har resultaten värderats utifrån brukarnas synvinkel och uppdraget har genomförts med hjälp av tre enkätundersökningar och ca 25 personliga intervjuer. Inom uppdraget har även värderats behovet av ändringar i det framtida arbetet. Ivar Foss har även studerat dokumentationen ang. beviljningsförutsättningar, projektspecifikationer, ekonomi, resultat m. m.

I rapporten pekas på den nya situation som uppstått inom standardisering, provning och kontroll sedan EG beslutat att etablera en fri inre marknad före utgången av 1992. Det visas också till den förändring som skett inom standardiseringsområdet. Standardisering var tidigare i hög grad koncentrerad till variantbegränsning, medan den nu i allt högre grad går in som en integrerad del i produktionsprocessen. Samtidigt utnyttjas standarder för att specificera tekniska krav i lagar och förordningar. Standardisering och provning har alltså fått en helt annan betydelse än tidigare, från att i vissa fall ha bidragit till att öka de tekniska handelshindren har det i dag blivit en möjlighet att öppna marknader.

Utskottet (de nio) fick vid sitt besök på Nordisk Industrifond den 29 september en närmare redogörelse för rapporten.

Rapporten har skickats till ekonomiska utskottet för yttrande.

Utskottet beslöt vid möte den 11 februari att uppdra åt sin sekreterare att undersöka hur brukarna ser på Nordiskt Institut för Odontologisk Materialprovning (NIOM) och på möjligheten till avgiftsfinansiering av materialprovningen.

Arbetet har bedrivits som en intervjuundersökning, framför allt genom att en enkät skickats ut till myndigheter, branschorgan, producenter och inköpare av odontologiskt material, totalt 116 st. Personliga intervjuer har även gjorts med ett par tandläkare.

Vid utskottets (de nio) besök hos NIOM den 29 september gav sekreteraren en redogörelse för resultaten av enkätundersökningen.

Rapporten har skickats för yttrande till social- och miljöutskottet.

Budget- och kontrollutskottet kommer att i sitt betänkande till C 1/1989

redovisa sina synpunkter och förslag till åtgärder med anledning av årets kontrolluppgifter.

Rapporterna över kontrolluppgifterna medföljer presidierapporten som separata bilagor.

5. Kontakt- og konferensverksamhet

5.1 *Kontakter med internasjonale organisasjoner*

Behovet for å øke Nordisk Råds kontakter har blitt mer markert i 1988 enn tidligere. Arbeidet til Internasjonale samarbeidskomitéen om internasjonale spørsmål og Ministerrådets og presidiets arbeid med Norden i Europa har aktualisert dette.

Presidiet anser at det er naturlig med kontakt, besøksvirksomhet og utveksling av synpunkter med andre internasjonale organisasjoner. Som passende måter å øke de internasjonale kontaktene har bl.a. ansett å være: a) holde regelmessige møter med representanter for europeiske institusjoner, b) å innby skandinavisktalende eksperter fra slike institusjoner til utvalgsmøter, c) å la utvalgenes formenn og nestformenn samt sekretær avlegge besøk i internasjonale organisasjoner og d) å opprette kontakter på sekretariatsnivå.

Juridisk utvalgs formann Bernhard Tastesen, utvalgssekretær Hanne Nielsen og generalsekretær Henrik Hagemann besøkte 5.–8. januar FN's flyktningkommisær i Geneve, Europarådets sekretariat i Strasbourg og EF-parlamentets sekretariat i Bryssel.

Stf. presidiesekretær Gustaf Stjernberg representerte presidiet på Østersjøkommisjonens møte i Helsingfors 15.–20. februar.

Presidiet besøkte EFTA og GATT i Geneve 20. april og EF-kommisjonen i Bryssel 21.–22. april.

Sosial- og miljøutvalgets formann Marjatta Väänänen, utvalgssekretær Eric Hultén og bitr. generalsekretær Greta Lohiniva besøkte 26.–27. mai internasjonale organisasjoner i Geneve.

Presidiesekretæren besøkte 30. juni Be-Ne-Lux-parlamentet.

Presidiesekretæren deltok på et symposium arrangert av College of Europe i Brügge 30. juni–2. juli.

Kommunikasjonsutvalgets formann Elver Jonsson, utvalgssekretær Tomas H. Sveinsson og byrådirektør Lars Holm besøkte 10.–14. oktober EFTA, ECE, Digital, EF-parlamentets trafikkutvalg og energiutvalg og OECD.

Presidied medlem Karin Söder og presidiesekretæren besøkte 24.–25. november Be-Ne-Lux-parlamentet.

5.2 *Kontakter med interesseorganisasjoner*

Rådets presidium møtte under sesjonen 1988 representanter for Nordens faglige samorganisasjon og Ungdommens Nordisk Råd og fikk seg overrakt uttalelser fra disse organisasjoner.

Presidiet arrangerte møte med representanter for "Gyllenhammargruppen" 20. oktober.

Rådet benytter ideelle- og interesseorganisasjoner som remissinstanser ved behandlingen av forslag som er fremmet i Rådet, ifall disse forslag berører organisasjonenes interesseområde.

Øvrige kontakter

Presidiet var representert ved presidiemedlem Margrete Auken og utvalgssekretær Anders Kleppe på Norske Samers Riksforbunds seminar og landsmøte i Vadsø 23.–26. juni.

Juridisk utvalg møtte 11. februar representanter for Nordisk Råd for homoseksuelle.

Sosial- og miljøutvalget møtte i forbindelse med Rådets 2. ekstra sesjon 15. november representanter for Öresund Vattenvårdsförbund, Dansk Fiskeriforbund, Danmarks Havfiskeriforening og Sveriges Fiskares Riksförbund, og Ungdommens Nordiske Råd samt representanter for de nordiske natur- og miljøvernorganisasjonene.

Av øvrige kontakter kan nevnes presentasjoner, studiebesøk m. m. som inngår i utvalgenes løpende virksomhet og som nærmere beskrives i kapittel 4. I presidiesekretariatet skjer et økende antall besøk fra myndigheter i de nordiske land samt fra nordiske samarbeidsorganisasjoner, representanter for organisasjoner i Norden, utenlandske ambassader, internasjonale organisasjoner, massemedia samt personer med interesse for nordisk samarbeidsspørsmål. Tilsvarende besøksvirksomhet skjer også ved delegasjonenes sekretariat. Rådets parlamentarikere og tjenestemenn holder dessuten ofte foredrag og gir informasjon ved ulike arrangement i Norden.

5.3 Konferenser og seminarier

Under 1988 gjennomførtes tre seminarier i utskottens regi. Härutöver var Rådet medarrangör vid den officiella jämställdhetskongressen, Nordisk Forum, i Oslo.

Juridiska utskottet och social- och miljöutskottet arrangerade tillsammans 12–14 april ett seminarium om *Våldet i samhället* i Hyvinge, Finland. Rapport från seminariet har utgivits i *NORD 1988:77*. Avsikten med seminariet var att belysa utvecklingen i de nordiska länderna vad gäller våldsbrottsligheten samt dess sociala och psykologiska bakgrund.

I samband med Nordiskt Forum i Oslo anordnades en *officiell jämställdhetskongress* den 3–5 augusti. För närmare redogörelse se avsnitt 4.2.

Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Föreningarna Nordens Förbund arrangerade den 22–23 september 1988 en kongress om turism och resande i Norden. Kongressen hölls på Bohusgården i Uddevalla och kallades "*Krympta avstånd inom Norden*".

Kongressen riktade sig till nordiska politiker, de nationella turistråden, nordiska statsjärnvägar, representanter för flygbolag, färjebolag, turistföreningar och andra intresserade av turism i Norden.

Vid kongressen diskuterades möjligheterna till harmonisering av rabattordningarna inom Norden, interna nordiska reseerbjudanden jämfört med europeiska, nordiskt turistsamarbete, chartertrafiken samt andra aktuella frågor inom den nordiska turismsektorn.

Syftet med kongressen var att genom konkreta turism- och trafikpoliti-

ska framställningar – såväl inom det nordiska samarbetet som i de nationella parlamenten – nå sådana resultat som kan leda till ett enat Norden inom denna sektor.

Kulturutskottets seminarium om den *europiska dimensionen i det nordiska samarbetet på den högre utbildningens område* hölls i Sønderborg i Danmark den 26–28 september 1988. Där redogjordes för den högre utbildningen inom de nordiska länderna, EFTA och OECD. Teknologi, humanistiska aspekter, samhällsvetenskap och framtidsvisioner diskuterades och experter och parlamentariker i panelen framförde sina idéer. Det konstaterades att forskningen för samhällsvetenskap och humanistiska områden måste styrkas, även om naturvetenskaplig och teknisk forskning ansågs mycket viktigt. Det framhölls att andra områden inte borde glömmas på grund av konkurrensen som Europa har från andra delar av världen. ERASMUS programmet och NORDPLUS programmet diskuterades en hel del på seminariet.

Rapport från seminariet kommer att utges i NORD-serien 1989.

5.4 Ungdomens Nordiska Råd 1988

Presidiet beviljade Föreningarna Nordens Ungdomsrepresentantskap ett bidrag om SEK 200 000 för genomförande av ett seminarium i Oslo i anslutning till Nordiska rådets 36:e session. Seminariet hade 3 huvudteman:

- Förslag till kulturhandlingsplan
- Miljöfrågor
- Kampen mot rasism

Seminariet sammanfattade sina synpunkter på de aktuella ämnena i ett slutdokument.

Presidiet beviljade Föreningarna Nordens Ungdomsrepresentantskap ytterligare ett bidrag om SEK 60 000 för genomförande av ett seminarium i Helsingör i anslutning till Nordiska rådets 2:a extra session.

Vid seminariet stod miljöfrågorna i centrum. Seminariets synpunkter sammanfattades i en kommuniké.

För genomförande av ett seminarium i anslutning till Nordiska rådets 37:e session i Stockholm har presidiet beviljat Föreningarna Nordens Ungdomsrepresentantskap ett bidrag med SEK 250 000.

6. Information och publikation

6.1 Informationsverksamheten

Det löpande informationsarbetet vid Nordiska rådets presidiesekretariat består bland annat av kontakter med press, radio och TV, politiska partier, folkrörelser (Föreningen Norden m. fl.), intresseorganisationer och en initierad allmänhet.

De stora evenemangen under året har varit rådssessionen i mars i Oslo, Nordiskt Kvinnoforum i Oslo och Bok- och biblioteksmässan i Göteborg i augusti samt rådets extra session om miljöfrågor i oktober.

Under året har bland annat följande material producerats och aktiviteter ägt rum:

Norden i samarbete

Nya reviderade upplagor av Nordiska rådets/Nordiska ministerrådets basinformation, femfärgsbroschyren "Norden i samarbete" har utkommit under året.

Broschyren finns nu på nio nordiska språk, danska, finska, isländska, norska (bokmål och nynorsk), svenska, grönländska, färöiska och samiska samt på engelska, tyska, franska och spanska. Under året har broschyren också utkommit på japanska, som ett led i uppföljningen av kulturprojektet "Scandinavia Today" i Japan under 1987.

Under 1989 blir det aktuellt att göra en mer genomgripande revidering av broschyren.

Produktionen av nya faktablad och sektorsbroschyrer samt revidering av tidigare blad har fortsatt. Ett mera omfattande faktablad om nordiskt samarbete inom hälso- och socialsektorn har under året utkommit på svenska och finska. Det beskriver det formella samarbetet inom rådet och dess social- och miljöutskott, inom ministerrådet samt inom olika institutioner, kommittéer och projekt.

Overheadmaterial

Ett nytt overheadmaterial om det nordiska samarbetet, som ersätter material från 1982 och 1985, har producerats. Materialet omfattar 24 overheadbilder och kompletteras med text. Materialet kan användas som underlag vid föredragningar och vid studiebesök om det nordiska samarbetet för olika målgrupper som nordiska institutioner, skolor, olika intresseorganisationer, Föreningen Nordens medlemmar m. fl.

Overheadmaterialet har till en början tagits fram i en svensk och finsk version. Avsikten är att översätta det till de andra nordiska språken och eventuellt även engelska. Materialet skall under nästa år kompletteras med ett fördjupningsmaterial om olika sektorer av det nordiska samarbetet.

Nordiska språkkonventionen

Den nordiska språkkonventionen trädde i kraft den 1 mars 1987. Under 1988 har för dansk, finländsk, isländsk, norsk och svensk television producerats ett tv-inslag på en minut för att informera allmänheten om rättigheten för nordisk medborgare att vid behov kunna använda sitt eget modersmål i kontakt med olika myndigheter.

Inslaget har under våren och sommaren sänts flera gånger i form av ett meddelande i OBS i Danmarks television, i Tietoisku (finsk och svensk version) i Finlands television, i isländsk och norsk TV i anslutning till nyheterna och i Anslagstavlan i Sveriges television (svensk och finsk version).

Dias/videoserie om nordiskt samarbete

Produktion av en dia/videoserie om det nordiska samarbetet påbörjades under året. Målgruppen är skolor och studiecirklar, kurser om nordiskt samarbete m. fl. Arbetet fortsätter under 1989.

Nordpå

Det nordiska undervisningsmaterialet Nordpå, som startade som ett danskt pilotprojekt 1984, har under 1988 utkommit med två nummer. Redaktör har varit Erik Ingemann Sørensen, Danmark. I häftet "Ung är bättre" behandlas de ungas situation i dagens Norden, bland annat analyseras de nordiska skolornas uppgifter. Häftet har under året tryckts i två upplagor på grund av stor efterfrågan. Nordiska rådets finska delegation har utarbetat en redigerad finsk version för finska högstadieskolor. Också i Island görs en isländsk version av grundmaterialet.

I samband med Nordiska teknologiåret utgavs i slutet av året ett nordiskt Nordpå-nummer med rubriken "Norden og teknologien" med stöd av Nordiska teknologiåret och i en upplaga på 45 000 exemplar, som distribueras till alla nordiska länder. Olika sidor av teknologiproblematiken i det moderna nordiska samhället behandlas. Texten till häftet finns också översatt till finska och isländska.

Fortsättningen av Nordpå, som är det enda egentliga samnordiska undervisningsmaterialet för skolor när det gäller funktionell språkinläring, är nu beroende av vilka beslut som fattas av Nordiska ministerrådet.

Nordisk Forum

Rådet deltog tillsammans med Nordiska ministerrådet med olika informationsinsatser i den stora nordiska kvinnokonferensen "Nordisk Forum" i Oslo den 31 juli – 7 augusti. Bland annat med en egen utställningsmonter och med presservice. Konferensen, som samlade ca 10 000 kvinnor från alla nordiska länder, dokumenterades på video i form av en 30 minuters film producerad av Nordiska ministerrådets informationsavdelning och med finansiellt stöd från rådet. Filmen visades senare under hösten vid ett par tillfällen i Sveriges Television.

Massmedia och det nordiska samarbetet

Massmedia är en prioriterad målgrupp för den nordiska informationsverksamheten. Att det nordiska samarbetet är viktigt visar det ökade intresset bland massmedia och allmänhet. Vid sessionen i Oslo i mars var drygt 300 journalister ackrediterade. Extra sessionen i Helsingør den 16 november bevakades av drygt 100 journalister.

Service till massmedia sker bland annat genom pressmeddelanden från och presskonferenser vid utskottsmöten och seminarier, genom förhandsinformation (Sessionssammanfattningen av ärenden) och pressservice vid rådets sessioner, utskottsmöten och seminarier.

Ett tjugotal nordiska journalister, som deltog i Nordisk Journalistkursus tremånaders kurs under våren följde sessionen i Oslo i början av mars. Extra sessionen i Helsingør i oktober bevakades av en grupp journalister, som deltog i en specialkurs om miljöfrågor arrangerad av Nordisk Journalistkursus.

Journaliststipendier

Under 1988 har Nordiska rådets journaliststipendier på totalt 250 000 svenska kronor utdelats, 50 000 kronor per land. 5 journalister från Danmark, 6 från Finland, 7 från Island, 3 från Norge och Sverige har tilldelats rådets journaliststipendium (se också avsnitt 11.5).

Översyn av informationsverksamheten

Under senare delen av året påbörjades en översyn av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets informationsverksamhet med anledning av ett medlemsförslag om förbättrad information. Nordiska rådet beslöt vid sessionen i mars att en fristående expert bör göra översynen av informationsorganisationen. En styrgrupp, i vilken ingår statssekreterare Lars Strandberg, ministerrådet och stortingsrepresentant Reulf Steen, rådet och med presidiesekreteraren Gerhard af Schultén som sekreterare tillsattes. För uppdraget engagerades direktör Lars Buer. En förstudie utfördes under hösten 1988. Arbetet fortsätter 1989.

6.2 Publikationsverksamheten

Rådsförhandlingarna

Redaktörer för förhandlingarna vid 36:e sessionen har varit Åke Edwall och Ingegerd Wahrgren.

36:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band om tillsammans 3 355 sidor. Remissyttrandena trycks som supplement till rådsförhandlingarna och finns tillgängliga på sekretariaten.

Rådsförhandlingarna har tryckts av Norstedts Tryckeri i Stockholm. Inbindningen har gjorts av Herzogs Bind i Nacka. Upplagan på rådsförhandlingarna är 1 415 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 36:e sessionen ägde rum i slutet av november 1988.

Rådsböckerna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, olika ämbetsverk, offentliga bibliotek, politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt till vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har rådsböckerna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

Rådsförhandlingarna innehåller rådets dokument på danska, norska eller svenska. Vissa av dokumenten såsom medlems- och ministerrådsförslagen, utskottsbetänkanden, ministerrådsberättelsen samt viss övrig dokumentation föreligger även på finska och kan erhållas genom Nordiska rådet, Finlands delegation.

Rapporter

Under året har rådet utgivit följande publikationer:

Våldet i samhället (NORD 1988:77). Rapport från det seminarium som rådets juridiska utskott samt social- och miljöutskott arrangerade i Hyvinge, Finland, 12–14 april 1988. Avsikten med seminariet var att belysa utvecklingen i de nordiska länderna vad gäller våldsbrottsligheten samt dess sociala och psykologiska bakgrund.

Nordiska samarbetsorgan 1988 (NORD 1988:57). Publikationen, som redovisar personer anställda i det offentliga nordiska samarbetet, utges årligen sedan 1973 i samarbete mellan Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska ministerrådets sekretariat. De isländska namnen upptas – enligt isländsk praxis – även på förnamn samt på textsidorna uppställs förnamnet först.

Rapport från Förste Nordiske Symposium om MBD. Symposiet ägde rum den 15–17 oktober i Sandefjord 1988 Norge. MBD är en förkortning av engelskans Minimal Brain Dysfunction och brukar översättas till svenska med termen "lindriga funktionsstörningar i det centrala nervsystemet". MBD-barnens utseende skiljer sig inte på något sätt från normala barns utseende. Deras intellektuella kapacitet är inom normalvariationerna.

Marknadsföring av publikationer

Försäljningen av Nordiska rådets publikationer sker i Danmark genom Svensk-Norsk Bogimport A/S, i Finland genom Statens tryckericentral/Valtion painatuskeskus. I Norge sker försäljningen genom Akademika A/S samt i Sverige genom Allmänna Förlaget.

För fjärde året i rad deltog rådet tillsammans med ministerrådet i den årliga Bok- och biblioteksmässan den 18–21 augusti i Göteborg med informationsmaterial och publikationer för att informera om det nordiska samarbetet.

7. Nordisk Kontakt

7.1 Redaktionelt 1988

Nordisk Kontakt udgives af Nordisk Råd og udkommer med 17 årlige numre. Hvert nummer udsendes i et oplag på omkring 10 000.

Det redaktionelle arbejde varetages fra Præsidiensekretariatet i Stockholm af en heltidsansat chefredaktør, der har hjælp af en deltidsansat redaktionsassistent. Herudover findes der 5 nationale redaktører samt en redaktionel medarbejder på Åland. Spørgsmålet om ansættelse af en redaktionel medarbejder på henholdsvis Færøerne og Grønland søges endeligt afklaret i løbet af 1989.

Redaktørerne mødes 3–4 gange om året for på redaktionsmøderne at vurdere udgivelserne og fastlægge fremtidige temaer med mere. I 1988 holdt redaktionen sit årlige sommermøde i Thorshavn i forbindelse med Kommunikationsudvalgets sommerrejse i dagene 2.–5. august. Redaktionen drøftede under sine møder på Færøerne en række konkrete forhold vedrørende udgivelsen af Nordisk Kontakt. Der er enighed om at de temarækker, som man er begyndt at inddrage i Norden-afsnittet i Nordisk Kontakt bør fortsætte, da der har været mange positive reaktioner herpå. I forbindelse med Nordisk Råds ekstra session i Helsingør i november 1988, hvor man blandt andet behandlede havmiljøplanen, inddrog Nordisk Kontakt miljølovgivningen i Norden.

Nordisk Kontakt har fortsat samarbejdet med Nordisk sprogsekretariat i Oslo, der med jævne mellemrum leverer stof til rubrikken "Nordiska sprogsekretariatets sprogspalt".

I 1988 har man yderligere lagt megen vægt på den kulturelle afdeling i Nordisk Kontakt. Der bringes her artikler om film, teater og litteratur, således at læserne kan følge med i Nordens kulturelle bølgeslag.

Nordisk Kontakts redaktører stiller fortsat deres artikler frit til rådighed for Nordisk Ministerråds informationsafdeling, der benytter disse ved udarbejdelsen af det engelsksprogede nyhedsbrev Nordic Contact.

I øvrigt arbejdes der fortsat med fornyelsen af Nordisk Kontakt. Fra efteråret 1988 (NK 11–12) gik man således blandt andet efter opfordring fra Svenska Naturskyddsföreningen over til at anvende papir, der ikke er bleget med klor. For på denne måde at gøre en indsats for at være med til at beskytte miljøet. Samtidig med at Nordisk Kontakt bliver trykt på det nye papir, er Norstedts Trykkeri gået over til at ombryde tidsskriftet maskinelt, hvilket har været medvirkende til at give Nordisk Kontakt et lidt andet udseende.

7.2 Personaleforhold

Chefredaktør og ansvarlig udgiver af Nordisk Kontakt Einar Karl Haraldsson fik af Nordisk Råds Præsidium barselsorlov i 3 måneder oktober–december i 1988. I denne periode blev den danske redaktør Erik Ingemann Sørensen ansat som chefredaktør og ansvarlig udgiver ved Præsidiensekre-

tariatet i Stockholm. Under den svenske redaktør Åke Mauritzons sygeorlov i foråret 1988 vikarierede journalist Hans Norrbom som svensk redaktør. Byråassistent Guðrún Garðarsdóttir, Island, var i perioden 15.3–31.7. tilknyttet Nordisk Råds Kulturudvalg som t. f. udvalgssekretær. Den finlandske redaktør er Marit Ingves, den islandske redaktør er Björn Jóhannsson, den norske redaktør er Einar Aaras. Redaktionel medarbejder på Åland er Pernilla Cammert.

7.3 Redaktionskomiteen

Redaktionskomiteen har siden sessionen 1988 i Oslo haft følgende sammensætning:

Formand: Helge Adam Møller (KF) Danmark

Næstformand: Guðrún Helgadóttir (Ab) Island, frem til 19 december.

Øvrige medlemmer:

Danmark:

Robert Pedersen (S) frem til 10 maj 1988. Herefter Birte Weiss (S).

Finland:

Saara-Maria Paakkinen (Sdp), Heikki Rihijärvi (Smp)

Island:

Valgerður Sverrisdóttir (F) frem til 19 december. Herefter Hjörleifur Gutormsson (Ab)

Norge:

Thea Knutzen (H), Reiulf Steen (A)

Sverige:

Per Olof Håkansson (s) Ingrid Sundberg (m) blev udskiftet med Hans Nyhage ved konstitueringen i okt. 1988.

Redaktionskomiteen holdt møde i Oslo i forbindelse med Nordisk Råds session. Her valgtes den nye formand efter Guðrún Helgadóttir, Island. Valget faldt på det konservative danske folketingsmedlem Helge Adam Møller. På mødet drøftede Redaktionskomiteen den fortsatte udvikling af Nordisk Kontakt. Der var i komiteen enighed om, at Nordisk Kontakt er inde i en positiv udvikling. Politikerne ville dog gerne behandle de mange spørgsmål i forbindelse med den fremtidige udvikling på et heldagsmøde. Dette møde fandt sted i København i oktober 1988. På mødet drøftede man blandt andet mulighederne for at omlægge Nordisk Kontakt til et månedstidsskrift med 4 tilknyttede kvartalsnumre, der skulle beskæftige sig med specielle nordiske spørgsmål. Og gerne med varierende målgrupper. Man drøftede endvidere hvilken rolle Redaktionskomiteen skulle have fremover. Diskussionen fortsattes i forbindelse med sessionen i Helsingør i november. Redaktionskomiteen enedes her om en ny formulering for reglerne og beføjelserne for Redaktionskomiteen. Denne formulering tilstiles nu Præsidiets til beslutning. Redaktionskomiteen justerede endvidere instrukserne for chefredaktøren og for de nationale redaktører.

I forbindelse med tidligere drøftelser enedes man om endnu en gang at se nærmere på, om der er mulighed for at lade en del af Nordisk Kontakts udgivelser financiere ved annoncer.

8. Sekretariatsorganisation och budget

8.1 Presidiesekretariatet och utskottssekreterarna

Nordiska rådets presidiesekretariat inrättades 1971 och har status som internationell organisation. Detta regleras i ett särskilt avtal om Nordiska ministerrådets sekretariat och dess rättsliga ställning från den 12 april 1973, med tilläggsprotokoll avseende Nordiska rådets presidiesekretariat från den 15 maj 1973. Ett reviderat rättsställningsavtal, gemensamt för ministerrådssekretariat och presidiesekretariatet som godkänts av samarbetsministrarna och presidiet den 26 november 1986 undertecknades den 13 maj 1987. Gällande arbetsordning för presidiesekretariatet och sekretärkollegiet är från 1986.

Sekretariatets arbetsspråk är danska, norska och svenska. Vid sekretariatet tjänstgör i januari 1989 sammanlagt 30 personer. Sekretariatets adress är Tyrgatan 5–7 i Stockholm.

Presidiesekreterare har under året varit Gerhard af Schultén, Finland. Ställföreträdande presidiesekreterare har varit Gustaf Stjernberg, Sverige samt Kjell Myhre-Jensen, Norge t. o. m. den 30 september och Jostein Osnes, Norge, från den 1 oktober 1988.

Informationschef t. o. m. den 31 juli var Claus Jacobsen, Danmark. Informationssekreterare Bitte Bagerstam, Sverige, utsågs till ny informationschef den 30 augusti. Till ny informationssekreterare efter Bitte Bagerstam utsågs Ove Caspersen, Norge. Som tf. informationssekreterare har fungerat informationsassistent Renee Sundberg, Sverige, fram till att Caspersen tillträder i februari 1989.

Utskottens sekreterare har under 1988 varit:

Ekonomiska utskottet	Anders Kleppe, Norge t. o. m. den 31 december, därefter Henrich Wichman, Danmark
Juridiska utskottet	Hanne Nielsen, Danmark
Kommunikationsutskottet	Tómas H. Sveinsson, Island
Kulturutskottet	Guy Lindström, Finland t. o. m. den 14 mars, därefter Guðrún Garðarsdóttir, Island, som tf sekreterare t. o. m. den 31 juli, och därefter Elín P. Flygenring, Island
Social- och miljöutskottet	Eric Hultén, Sverige
Budget- och kontrollutskottet	Marianne Anderson, Sverige, sedan den 1 januari 1988.

Under året utökades sekretariatets kamerala avdelning med en assistent, då Margit Sergenius påbörjade sin anställning den 1 februari. Lillemor Miskar, som tjänstgjort som assistent åt kommunikationsutskottets sekreterare sedan den 11 april 1983, avgick med pension vid årsskiftet 1988/89.

Redaktören för rådets förhandlingar sedan 1965 Åke Edwall avled den 25 september. Byrådirektör Ingegerd Wahrgren har förordnats som tf. redaktör t. o. m. året 1989, och byråassistent Viveca Wiklund som tf. byrådirektör under samma tid.

Tjänsteförteckning för presidiesekretariatet finns i Bilaga 3 till denna rapport.

Personalen vid presidiesekretariatet är organiserad i en personalförening som bl. a. företräder personalen i medbestämmandefrågor, löneförhandlingar och vid tillsättande av lediga tjänster. Ordförande och fr. o. m. juni 1988 är Marianne Anderson och vice ordförande Eric Hultén.

8.2 Sekreterarkollegiet

Stadgandena om sekreterarkollegiet ingår i bl. a. §§ 33–34 i Nordiska rådets arbetsordning och i §§ 13–14 i arbetsordningen för Nordiska rådets presidiesekretariat och sekreterarkollegium.

Sekreterarkollegiet har under 1988 bestått av generalsekretær Henrik Hagemann, Danmark, generalsekreterare Håkan Branders, Finland, generalsekreterare Snjólaug Ólafsdóttir, Island, sekretariatsleder Gudvin Låder Ve, Norge, tf. kanslichef Birgitta Malmros, Sverige, fram till den 31 juli, kanslichef Bert Isacson, Sverige från den 1 augusti, samt presidiesekreterare Gerhard af Schultén (ordförande).

Kollegiet har hållit 8 möten under år 1988.

8.3 Nordiska rådets gemensamma budget

De samnordiska kostnaderna för rådets verksamhet framgår av Nordiska rådets gemensamma budget, som fastställs av presidiet årligen. Härtill kommer kostnader för de nationella delegationerna och sekretariatet.

I budgeten för 1988 beräknas nettokostnaderna till SEK 25 875 000.

De samnordiska nettokostnaderna för rådets verksamhet för år 1989 har budgeterats till SEK 29 880 000 (se bil. 3).

Revision och bokslutsgranskning har liksom tidigare genomförts av riksgäldskontoret i Sverige. Inga anmärkningar har därvid framförts. Från den 1 januari 1989 utförs revision och bokslutsgranskning av revisionsavdelningen vid Sveriges Riksbank.

Fördelning av de gemensamma utgifterna

Av Helsingforsavtalets artikel 58, som behandlar fördelningen av rådets gemensamma utgifter framgår, att plenarförsamlingen eller, efter plenarförsamlingens bemyndigande, presidiet för varje budgetår fattar beslut om hur de gemensamma utgifterna skall fördelas mellan delegationerna. Presidiet kan i särskilda fall besluta om att ändra denna fördelning.

Presidiet beslöt den 23 augusti 1982 att samma fördelningsnyckel skall gälla för rådet som för ministerrådet. Ministerrådet beslöt den 10 novem-

ber 1982 att ländernas bruttonationalprodukt skall ligga till grund för beräkningen av fördelningsnyckeln på basis av två års rullande genomsnitt. Detta innebär att en bestämd fördelningsnyckel fastställs för varje år.

För 1987, 1988 och 1989 har presidiet och ministerrådet fastställt följande fördelningsnyckel:

	1987	1988	1989
Danmark	20,5 %	20,0 %	20,9 %
Finland	20,0 %	20,3 %	20,4 %
Island	0,9 %	0,9 %	1,0 %
Norge	21,5 %	21,5 %	20,5 %
Sverige	37,1 %	37,3 %	37,2 %

9. Delegationerna

9.1 Danmarks Riges Delegation

Delegationens beretning til Folketinget

Den Danske Delegationens beretning til Folketinget om Nordisk Råd 35. session i Helsingfors 23.–27. februar 1987 blev forelagt Folketingets Udenrigsudvalg, som i sin betænkning og indstilling tog beretningen til efterretning og stillede forslag til folketingsbeslutning om, at Folketinget gjorde det samme. Et mindretal – Fremskridtspartiets medlem af udvalget – ønskede bl. a. at udtale følgende i betænkningen:

”Nordisk Råd bør i langt højere grad beskæftige sig med praktiske og gennemførlige forslag, som i det daglige vil have betydning for borgerne i de nordiske lande. I øjeblikket og i de sidste mange år er tiden og kræfterne blevet brugt på store teoretiske forslag, som alligevel ikke kan gennemføres. Det skaber et alt for stort bureaukrati og koster alt for mange penge.

Mindretallet ønsker ligeledes at understrege nødvendigheden af en gennemgribende forandring af arbejdsgangen, således at forslag, der ikke kan gennemføres, afskrives og ikke som nu går fra session til session i årtier”.

Folketinget behandlede beretningen i to møder, den 24. og 26. februar 1988. I forbindelse med 1. behandlingen fandt der som tidligere år en længere drøftelse af det nordiske samarbejde sted forud for den kommende session i Oslo. Behandlingen er gengivet i Folketingets Forhandlinger 1987/88 1. samling, sp. 7253–7300 samt sp. 7454.

Blandt de emner, der blev taget op, var foruden en generel drøftelse af det nordiske samarbejde og af de forslag, der skulle behandles på sessionen i Oslo, de nordiske landes forhold til EF med baggrund i opbygningen af det indre marked med fri bevægelighed for arbejdskraft, varer, kapital og tjenester i 1992 og specielt Danmarks rolle i den forbindelse. Også spørgsmålet om den nordiske pasfrihed blev berørt i sammenhæng her-

med. Desuden drøftedes kulturhandlingsplanen, en ny nordisk handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse, bistandssamarbejdet og miljøsamarbejdet med inddragelse af bl. a. Brundtland-Kommissionens konklusioner i den nordiske miljøindsats. Af andre emner, der blev taget op, kan nævnes det nordiske ungdomsrejsekort, Nordjob-ordningen og det kommende Nordplus-program for lærere, uddannelsessøgende og studerende samt mulighederne for en fælles nordisk turistpolitik. Endelig blev budgetniveauet i det nordiske samarbejde diskuteret, og muligheden for direkte valg til Nordisk Råd blev berørt.

Den nordiske samarbejdsminister, *Lars P. Gammelgaard* (KF), sagde i sit indlæg bl. a., at regeringen lagde vægt på aktivt at skabe større effektivitet i det nordiske samarbejde, og at man ville fortsætte sine bestræbelser på at gøre arbejdet endnu mere målbevidst. Ministeren fandt det derfor glædeligt, at rationalisering og effektivisering af det nordiske samarbejde også var et spørgsmål, der optog Nordisk Råd. Lars P. Gammelgaard afsluttede med at sige, at han kunne ønske sig, at Folketinget i højere grad på forskellig vis beskæftigede sig med det nordiske samarbejde. Ministeren så gerne et nærmere samarbejde mellem Nordisk Råds Danske Delegation og den nordiske minister for at få en nærmere kontakt mellem ministerniveauet og parlamentarikerniveauet i det nordiske samarbejde.

Forslaget til folketingsbeslutning blev vedtaget med 90 stemmer, mens 4 – Fælles Kurs – hverken stemte for eller imod.

Det nordiske samarbejde på en række forskellige områder har i beretningsåret været genstand for drøftelse i Folketingssalen. Det gælder fx miljøet, den kulturelle handlingsplan og trafiksikkerheden.

Under åbningsdebatten i oktober 1988 sagde *Marianne Jelved* (RV) generelt om det nordiske samarbejde, at Danmark i det internationale samarbejde skulle yde en aktiv og konstruktiv indsats. Dette gjaldt også det nordiske samarbejde, hvor Danmark bærer nordiske synspunkter med ind i EF-samarbejdet. Hun henviste til, at Danmark og Norden har nogle kvaliteter, en kultur, nogle traditioner, som har deres værdi i det internationale samfund.

Udenrigsminister *Uffe Ellemann-Jensen* (V) sagde i sin eksportpolitiske redegørelse i december, at udbygningen af samarbejdet mellem EF og de nordiske lande især i forbindelse med etableringen af det indre marked spiller en særlig rolle.

Miljøsamarbejde

Miljøminister *Christian Christensen* (KrF) sagde i sin redegørelse om det europæiske miljøsamarbejde i januar, at det nordiske samarbejde på luft- og havområdet var blevet oprustet i de senere år med mulighed for nordiske forslag. Ministeren omtalte bl. a. den nordiske havmiljøplan, som skulle færdiggøres og bruges som et redskab for fællesnordiske initiativer i havkonventionerne og som baggrund for en øget harmonisering af de

nordiske landes egen indsats imod havforureningen, hvor dette var ønskeligt. Planen skulle indeholde og tage stilling til alle de væsentlige havmiljøproblemer, der knytter sig til f. eks. næringsalte, tungmetaller, persistente stoffer, radioaktive stoffer, dumpning og havafbrænding. Om monitorering og forskning henviste ministeren til Nordisk Ministerråds beslutning i efteråret 1987 om endnu et 3-årigt projektprogram i forlængelse af arbejdet i Genèvekonventionen og EMEP. I forbindelse med drøftelserne af dette program, især med Nordisk Råd, havde der vist sig et ønske om en egentlig nordisk handlingsplan på luftområdet, indeholdende fælles målsætninger og en koordineret nordisk indsats i årene fremover. Dette ville blive overvejet i Nordisk Ministerråd i forbindelse med en kommende revision af den vedtagne plan på luftforureningsområdet.

Brundtland-rapporten var genstand for en forespørgselsdebat i Folketinget den 21. januar, hvor flere af talerne var inde på en fælles nordisk opfølgning af rapporten. Udenrigsminister *Uffe Ellemann-Jensen* fremhævede, at de nordiske samarbejdsministre allerede i juni 1987 havde besluttet at følge Brundtland-rapporten bredt op på ministerrådssiden, og at en rapport herom skulle behandles på Nordisk Råds session i Oslo i marts. Miljøminister *Christian Christensen* pegede på, at Brundtland-Kommissionens rapport havde givet det nordiske samarbejde en inspiration, ikke mindst på miljø siden. Ministeren brugte udkastet til nordisk samarbejdsprogram på miljøområdet til at illustrere dette.

Miljøminister *Lone Dybkjær* (RV) nævnte under en forespørgselsdebat i juni om næringsbelastningen af havmiljøet den kommende ekstrasession den 16. november og sagde i den forbindelse, at ekstrasessionen var et tegn på, at miljøpolitikken i nordisk regi tages alvorligt. Ministeren fandt det glædeligt, at der var indledt et samarbejde om på fælles nordisk plan at iværksætte et overvågnings- og varslingssystem, som kunne bidrage til en bedre forståelse af vandmiljøets tilstand.

Leif Hermann (SF) så også frem til Nordisk Råds ekstrasession med betydelige forventninger, navnlig hvad angik den forebyggende indsats, fordi Nordisk Råds Præsidium klart havde understreget betydningen heraf. *Jan Trøjborg* (S) og *Niels Ahlmann-Ohlson* (KF) udtrykte ligeledes tilfredshed med, at Nordisk Råd havde taget initiativ til at afholde en ekstrasession, hvor der blev fokuseret på miljøspørgsmålene. *Hanne Severinsen* (V) fandt det glædeligt, at man nu på nordisk plan ville iværksætte handlingsplaner, der i hovedtræk havde samme indhold som den danske vandmiljøplan, og at dette blev fulgt op i andre internationale sammenhænge.

Under forhandlingen om en redegørelse om mål og midler i miljøpolitikken i november henviste *Dorte Bennedsen* (S) bl. a. til den nordiske havmiljøplan og målsætningen om at forfølge det mest ambitiøse mål, et andet nordisk land har sat. Flere andre omtalte i deres indlæg den kommende ekstrasession i Helsingør.

Også *Leif Hermann* nævnte denne målsætning om at forfølge det skrap-

peste mål, et nordisk land havde sat. Det skete under 1. behandlingen af forslag til lov om afgift af visse chlorfluor carboner og haloner m. v. i november efter sessionen i Helsingør.

Herudover blev der i Folketinget stillet en række spørgsmål om det nordiske miljøsamarbejde:

Margrete Auken (SF) bad den 27. januar den nordiske samarbejdsminister om at give oplysninger om resultatet af hvaltællingerne i Nordatlanten, der delvis var finansieret af Nordisk Ministerråd.

Margrete Auken spurgte den 2. marts fiskeriministeren, om han ville fastholde Danmarks officielle fredningsvenlige politik i hvalfangstspørgsmålet på et nordisk embedsmandsmøde, der skulle finde sted under sessionen i Oslo. Dette bekræftede fiskeriminister *Lars P. Gammelgaard*, at man ville.

Margrete Auken spurgte den 13. april miljøminister *Christian Christensen* om, hvorfor de nordiske miljøministre ikke kendte til detaljerne i det danske forslag til Londonkonventionen om et globalt forbud mod havafbrænding af kemisk affald. Ministeren svarede, at forslaget var blevet fremsendt til sekretariatet for den nordiske kontaktgruppe mod havforurening (NKH), og at Nordisk Ministerråd var positivt indstillet til det danske initiativ. Forslaget skulle drøftes på et møde i efteråret 1988.

Den kulturelle handlingsplan

Kjeld Rahbæk-Møller (SF) omtalte i februar under en forespørgselsdebat om det internationale forskningssamarbejde den kulturelle handlingsplan og det forskningspolitiske samarbejde. Han udtalte i den forbindelse sin bekymring over, at der stort set ikke var afsat økonomiske midler til handlingsplanens gennemførelse. Rahbæk Møller konstaterede, at Nordisk Ministerråds forskningsbudget var uændret fra 1987 til 1988, og at de samlede midler til nordisk forskningsarbejde var direkte faldende. Han fandt, at den forskningspolitiske del af den kulturelle handlingsplan med dens pragmatiske vægt på fællesnordisk deltagelse i internationale samarbejdsprojekter og på fællesnordiske forskerkurser og styrkelse af forskernetværk i øvrigt fortjente en bedre skæbne.

Undervisnings- og forskningsminister *Bertel Haarder* (V) svarede, at det nordiske forskningsbudget var kraftigt stigende og nævnte bl. a. teleskop-samarbejdet, Ocean Drilling Projektet og det nordiske datateknologiprogram som eksempler.

Trafiksikkerhed og storbymiljø

Under 1. behandling af forslag til lov om ændring af færdselsloven (hastighedsgrænser) i november henviste justitsminister *Erik Ninn-Hansen* (KF) til Nordisk Råds session i Oslo, hvor man drøftede spørgsmålet om en harmonisering af hastighedsgrænserne i Norden. Justitsministeren havde ved den lejlighed sagt, at man fra dansk side var meget indstillet på at

medvirke til en sådan harmonisering. Det ville efter ministerens opfattelse formentlig betyde, at de danske hastighedsgrænser for motorveje skulle hæves, idet både Finland og Sverige havde højere hastighedsgrænser end Danmark. *Frode Nør Christensen* (CD) fandt, at den harmonisering på nordisk plan, justitsministeren omtalte, gerne måtte udvides til også at omfatte EF.

Margrete Auken henviste til Kommunikationsudvalgets betænkning over trafikikkerhedshandlingsplanen og bemærkningerne heri om "hastighedsanpasning", som efter hendes opfattelse ikke betød, at man skulle harmonisere opad.

Hastighedsgrænserne var også temaet for et nordisk færdselsikkerhedsseminar i Finland i december med deltagelse af politiske repræsentanter og embedsmænd.

Under en forespørgselsdebat i december om byernes miljø- og trafikproblemer citerede *Margrete Auken* rekommandationen om storbyernes trafik- og miljøproblemer (rek. nr. 7/1988) og understregede bl. a. betydningen af også at inddrage miljø siden i denne debat.

Andre sager i Folketinget

Margrete Auken spurgte under debatten om Brundtland-rapporten i januar regeringen om, hvordan den forholdt sig til vedtagelsen i Nordisk Råd om, at de nordiske bistandsorganisationer skal samarbejde med Nordisk Investeringsbank om at yde "bløde" investeringslån til u-landene. Udenrigsminister *Uffe Ellemann-Jensen* understregede i sit svar nødvendigheden af at udnytte de økonomiske ressourcer så effektivt som muligt.

Hagen Hagensen (KF) lagde under 1. behandlingen af lovforslag om registreret partnerskab i marts vægt på den omfattende retsenhed, vi har i Norden, på familierettens område og i særlig grad på ægteskabslovgivningens område. *Ebba Strange* (SF) nævnte i den forbindelse lovforslagene om fælles forældremyndighed.

Kjeld Rahbæk Møller gjorde under forhandlingen af en EF-redegørelse vedr. retsbeskyttelse af bioteknologiske opfindelser i december opmærksom på, at der længe i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd havde fundet drøftelser sted om de justeringer på plantebeskyttelses- og patentområdet, som genteknologien vil medføre. *Rahbæk Møller* spurgte om, hvordan direktivet forholdt sig til det arbejde, der foregik på nordisk plan. Industriminister *Nils Wilhjelm* (KF) svarede, at regeringen i arbejdet i EF altid holder tæt kontakt til det nordiske. "Som brobyggernation prøver vi i høj grad at få de nordiske synspunkter ind i billedet" sagde ministeren.

Delegationens sammensætning

Efter folketingsvalget den 10. maj konstituerede delegationen sig den 8. juni med *Anker Jørgensen* som delegationsformand og *Flemming Hansen* som delegationens næstformand. Nye medlemmer efter valget var *Birte*

Weiss, Bernt Johan Collet, Marianne Jelved, Jette Pors samt den hidtidige suppleant *J.K. Hansen*. Den 5. oktober foretog Folketinget valg til delegationen. *Hans Engell*, der afløste *Bernt Johan Collet* som medlem af delegationen, valgtes til delegationens næstformand, mens *Anker Jørgensen* som delegationsformand fortsatte sammen med *Margrete Auken* i rådspræsidiets indtil næste ordinære session.

Informationsvirksomhed

Nordisk Råds Danske Delegation har foruden pressemøder i forbindelse med Nordisk Råds præsidie- og udvalgmøder afholdt en pressekonference og en konference for repræsentanter for de politiske ungdomsorganisationer med præsentation og drøftelse af de spørgsmål, der kom op på sessionen i Oslo. Også i forbindelse med ekstrasessionen i Helsingør i november var der et møde mellem ungdomspolitikere og de danske medlemmer af Social- og Miljøudvalget, hvor man bl. a. drøftede de to ministerrådsforslag om miljøet, der skulle behandles på sessionen i Helsingør.

Forsøgsprojektet med nordisk undervisningsmateriale til 8.-10. klasse om væsentlige samtidsproblemer – ofte i historisk perspektiv – det såkaldte NORDPÅ-projekt – er udvidet til et fællesnordisk projekt og anvendes nu i alle de nordiske lande.

NORDPÅ udsendes fra og med skoleåret 1987/88 til samtlige skoler i Norden som et fælles undervisningsmateriale. I 1988 er således udgivet følgende hæfter: "Norden på vej", "Ung är bättre" og i anledning af det nordiske teknologiår "Norden og teknologien".

Der er ofte gjort opmærksom på, at der i danske skoler er et stort behov for materiale og anden information om det nordiske samarbejde og for en nærmere orientering om anvendelsen af nordisk stof i undervisningen.

Derfor har Nordisk Råds Danske Delegation indledt et forsøg på at styrke forbindelsen til skoleverdenen og udvikle undervisningsmateriale om nordiske forhold. Fra efteråret 1987 har amtscentralerne for undervisningsmidler fået tilbudt et éndagskursus om det nordiske stof i undervisningen – primært med henblik på målgruppen: lærere i dansk, historie og samtidsorientering.

Kurserne er uden omkostninger for amtscentralerne, der alene behøver at stille lokaler og faciliteter til rådighed. Der har vist sig stor interesse for dette tilbud, og der regnes med ca. 25 lærere pr. kursus og med ca. 10 éndagskurser i skoleåret 1987/88 og et lignende antal kurser i 1988/89.

I beretningsperioden har sekretariatet modtaget besøg af højskoleelever, gymnasielærere og -elever samt andre grupper, der er blevet orienteret om det nordiske samarbejde og om arbejdet i delegationen. Herudover har sekretariatet ved foredrag og artikler i dagspressen fortalt om det nordiske samarbejde og bistået med oplysninger og dokumentation til undervisningsbrug, møder mv.

9.2 Færøernes delegation

Medlemmer af Færøernes delegation frem til 29. juli 1988 var Jákup Lindenskov (Jvfl) og Agnar Nielsen (Sb). Deres suppleanter var Jóannes Dalsgaard (Jvfl) og Ivan Johannesen (Sb). Fra den 29. juli 1988 er delegationens sammensætning denne: Jákup Lindenskov (Jvfl) med Jóannes Dalsgaard (Jvfl) som suppleant og Jógvan Sundstein (Fkfl) med Anfinn Kallsberg (Fkfl) som suppleant. Jákup Lindenskov har tilhørt Rådets Kulturudvalg, idet bemærkes, at Jákup Lindenskov for en kortere periode tilhørte det Juridiske Udvalg i begyndelsen af valgperioden, men flyttede derefter til Kulturudvalget. Jógvan Sundstein og Agnar Nielsen har tilhørt det Økonomiske Udvalg.

9.3 Grønlands delegation

I 1988 har Grønland været repræsenteret i Nordisk Råd ved de hidtidige medlemmer, landstingsmedlem Preben Lange (Si) og landstingsmedlem Otto Steenholdt, MF (At), som er medlemmer af henholdsvis økonomisk udvalg og kulturudvalget.

Ved sessionen i Oslo deltog landsstyreformand Jonathan Motzfeldt, men den grønlandske delegation var iøvrigt reduceret i forhold til de tidligere år grundet politisk travlhed i Grønland.

Interessen for nordisk arbejde er fortsat stort, og Nordens Institut i Nuuk har travlt med mange opgaver, men har i 1988 været hæmmet af mangel på kontorphonale. Det er ikke kun det nordiske arbejde, der lider under den anstrengte boligsituation i Nuuk, men en løsning skulle være sikret fra 1989.

Der har ikke været udvalgsrejser til Grønland i år, men der har været vækst i det vestnordiske samarbejde, og for 3. gang har de vestnordiske lande afholdt en fælles turistkonference.

En principiel hovedbegivenhed fandt sted i november 1988, da Grønland delte sin administration mellem landsstyret og landstinget, og landstinget fik egen formand for første gang. Hidtil har landsstyreformand Jonathan Motzfeldt varetaget opgaven som såvel landsstyre- som landstingsformand. Den nye formand for landstinget er Lars Chemnitz (At).

Også i minisessionen i Helsingør deltog både landsstyreformanden og de 2 grønlandske parlamentarikere, idet miljøspørgsmål og ikke mindst havmiljøet af indlysende grunde har meget stor interesse i Grønland.

9.4 Finlands delegation

Riksdagens behandling av delegationens berättelse

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 35:e session i Helsingfors överlämnades den 9 februari 1988 till riksdagen. Utrikesutskottet avgav sitt betänkande över berättelsen den 26 februari 1988.

I betänkandet noterar utskottet att en av de centrala frågorna vid Nordiska rådets session gällde de nordiska relationerna till den övriga världen. Utgångspunkt för diskussionerna var Nordiska rådets tidigare rekommendation att tillsätta en kommitté för att utreda hur det nordiska samarbetet i internationella sammanhang kan förstärkas. Utrikesutskottet konstaterade, att Finland i tiden gjort ett förbehåll om att de finländska representanterna inte borde delta i behandlingen av sådana frågor i rådet som är säkerhetspolitiska eller leder till ställningstaganden i intressekonflikter mellan stormakterna. Utskottet ansåg att förbehållet alltjämt är nödvändigt men fäste uppmärksamhet vid att ett stort antal internationella frågor inte berörs av förbehållet. Sådana frågor gällde bl. a. ekonomi, miljövård och kultur. För deras vidkommande kunde det nordiska samarbetet i internationella sammanhang utvidgas.

I fråga om det ekonomiska området konstaterade utskottet, att den allt intensivare integrationstrenden i Europa utgör en utmaning för det nordiska samarbetet. Utskottet ansåg att rådets internationella kommitté kunde lägga fram förslag om hur de nordiska länderna å ena sidan effektivare kunde agera gemensamt i fråga om integrationstrenden och å andra sidan befästa det traditionella nordiska samarbetet under omvandlingsprocessen. Den av Finland av tradition poängterade allmänuropeiska synvinkeln bör beaktas i det nordiska samarbetet.

Samtidigt som handelshindren avskaffas inom ramen för den ekonomiska integrationen och det nordiska samarbetet bör också möjligheterna att stärka den sociala tryggheten som s. k. nordiskt medborgarskap medför främjas. I det nordiska samarbetet gäller det enligt utskottets uppfattning att speciellt uppmärksamma hur den nivå som uppnåtts inom miljövärden, arbetskyddet och konsumentskyddet kan bedrivas och höjas. Det är önskvärt att det samnordiska arbetsmiljöavtalet skyndsamt kunde åstadkommas.

Utskottet fäste uppmärksamhet vid att det samnordiska televisionssatellit- och programsamarbetets framtid fortfarande är helt öppen, trots att saken beretts i mer än tio år och ministerrådet fattade beslut i saken år 1985.

Utskottet fann det positivt att tolknings- och översättningsservicen effektiviserats på utskotts- och kommitténivå. Behovet av finländsk personal för tolkning och översättning borde emellertid inte få inverka direkt på Finlands andel av rådets och ministerrådets personal. Utskottet underströk samtidigt betydelsen av goda språkkunskaper inom den nordiska verksamheten. De ökade krav som den nordiska språkkonventionen ställde på tjänstemän kunde uppfyllas bl. a. genom effektivare tjänstemannautbyte.

Slutligen ansåg utskottet att ett lämpligt förfarande för snabbare distribution av Nordiska rådets beslut och rekommendationer till riksdagen och inom statsförvaltningen bör utredas.

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen som ägde rum vid plenum den 4 mars 1988. Delegationens ordförande *Elsi Hetemäki-Olander* tackade utrikesutskottet för en saklig och initierad behandling av delegationens berättelse. I samband med den effektivare tolknings- och översättningsservicen konstaterade hon, att delegationen för sin del strävade att fortsätta sina studier och kursverksamhet i svenska men också i danska och norska. Beträffande frågan om en snabbare distribution av rådets beslut och rekommendationer till riksdagen framhöll hon att målet var att göra översättningsarbetet omedelbart och leverera besluten till riksdagsledamöterna vid första tillfälle.

Delegationens viceordförande *Ilkka-Christian Björklund* framhöll i anledning av ett yrkande som *Suomalaisuuden Liitto* (Förbundet för finskhetens befrämjande) ställt om en starkare ställning för finska språket i det

nordiska samarbetet att finska språkets ställning aldrig varit så stark som nu. Han tillbakavisade vidare skarpt de tankar som förbundet framför om att engelskan skulle införas som rådets officiella språk. Den nuvarande ordningen fungerade väl och det fanns ingen orsak att ändra på den. Också för det finska språkets del skulle en dylik förändring enbart innebära en försämring. Samtliga deltagare i debatten som tog upp språkfrågan var inne på liknande tankegångar.

Björklund konstaterade, att det nordiska samarbetet i dag står inför sådana stora frågor som motsvarar situationen på 1950-talet och slutet av 1960-talet. På 50-talet medförde bildandet av EG ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna. På 60-talet utvidgades EG-samarbetet och detta blev impulsen till NORDEK-planen. I dag står vi inför ett tredje skede i och med den tilltagande integrationen i Europa. Frågan är om vi passivt skall underordna oss integrationen eller om vi genom nordiskt samarbete aktivt skall försöka påverka integrationens innehåll. De nordiska ländernas mål bör härvid framför allt vara att i den västeuropeiska utvecklingen stärka de nordiska välfärdsstatsprinciperna och de demokratiska idealen.

Han fann det viktigt att notera att det skedde en snabb utveckling också i Östeuropa tack vare Perestrojkan. Det tal som generalsekreterare Gorbatsjov höll i Murmansk om ett arktiskt samarbete mellan Sovjetunionen och Norden var ett mycket intressant initiativ. Bl. a. kunde detta medföra att kontakter skapades över blockgränserna, vilket i sin tur kunde bidra till att öppna vägen för ett nytt Europa.

Riksdagsman *Ensis Laine* konstaterade som medlem av utrikesutskottet att utskottets betänkande över delegationens verksamhetsberättelse var enhälligt men ville för sin del ytterligare betona att Europa måste ses som en helhet och underströk därvid starkt betydelsen av generalsekreterare Gorbatsjovs tal i Murmansk där flera betydelsefulla samarbetsområden angavs. Även om inte säkerhetspolitiska frågor hörde till rådet var det också i detta sammanhang skäl att betona att det var viktigt att fortsätta arbetet med att åstadkomma en kärnvapenfri zon i Norden.

Riksdagsman *Arvo Kemppainen* ansåg att det redan var tid att börja avlägsna Finlands förbehåll gällande utrikes- och säkerhetspolitiken i all synnerhet som huvuddelen av diskussionerna i generaldebatten under rådets sessioner berör olika aktuella säkerhetspolitiska frågor.

Riksdagsman *Mikko Elo* framhöll att ökade resurser behövdes för det nordiska samarbetet på grund av att integrationen framskrider inom EG. Det ekonomiska samarbetet bör ökas. Därvid bör framför allt handelshindren mellan de nordiska länderna avlägsnas. Han noterade vidare att debatten om flyktingpolitiken skulle fortsätta i rådet och att det var skäl också för Finland att öppna delta i denna.

Riksdagsman *Gustav Björkstrand* framhöll att det nordiska samarbetets betydelse snarare accentuerades än minskades av de pågående integra-

tionssträvandena i Europa och betonade att det bl. a. behövs en ökad satsning på forskning och utbildning för att Norden skall kunna hävda sig i konkurrensen med EG:s projekt såsom Erasmus och Comett. Det var angeläget att tillräckliga medel anslags för den nordiska handlingsplanen på kulturområdet.

Talaren understödde idén om grundandet av ett nordiskt översättningscentrum lokaliserat till Vasa. Det vore vidare skäl att med bistånd av Nordiska industrifonden börja producera utbildningsplaner på nordisk nivå för teknikers och ingenjörers grund- och fortsättningsutbildning.

Riksdagsledamot *Marjatta Väänänen* uttryckte tillfredsställelse över att Nordiska rådets verksamhet denna gång debatterades så ingående i riksdagen och överhuvudtaget över att rådets angelägenheter i olika medier behandlats på ett sakligare och mångsidigare sätt än tidigare. Också på det internationella planet hade man börjat inse att rådet var ett unikt och avundsvärt samarbetsorgan.

Speciellt miljöfrågorna var för ögonblicket i förgrunden i rådet bl. a. i form av olika medlemsförslag och detta område skulle bli ännu viktigare i framtiden.

Talaren fann det nödvändigt att slå vakt om och investera i kultursamarbetet, rådets flaggskepp. Speciellt viktigt var det att beakta skoleleverna och ge mera information om Norden. Det vore skäl att gå igenom skolböckerna och granska den information som ges om Norden. Också ungdomsresandet i Norden borde stödas i högre grad för att på detta sätt öka kunskapen om Norden.

Delegationens verksamhet

Delegationen har hållit 7 möten och delegationens arbetsutskott 9 möten. Därjämte har delegationen deltagit i en överläggning 2.3.1988 om den europeiska integrationsutvecklingen med utrikeshandelsminister Pertti Saalolainen som värd.

Delegationen har ytterligare företagit studiebesök 25.5.1988 i Nordiska Investeringsbanken och 25.11.1988 hos Imatran Voima Oy för att bekanta sig med NORDEL:s verksamhet.

Samarbetsfrågor, som speciellt upptagit delegationen under året har varit det nordiska samarbetet i förhållande till den europeiska integrationsutvecklingen särskilt med utgående från ministerrådsutredningen "Norden i Europa", det nordiska samarbetsmaskineriets effektivitet, miljöfrågorna samt mot slutet av året den internationella samarbetskommitténs verksamhet.

Vid delegationens möte 11.11.1988 deltog ministrarna Matti Louekoski, Kaj Bärlund och Ole Norrback vid behandlingen av frågan om Nordiska ministerrådets verksamhet. I delegationens möte 16.11.1988 deltog ministrarna Kaj Bärlund och Ole Norrback, varvid den förre avgav en redogörelse för behandlingen av miljöfrågorna inom ministerrådet. Vid mötet

1.12.1988 deltog nordiske samarbetsministern Matti Louekoski i behandlingen av frågan om det nordiska samarbetsmaskineriets effektivisering och utvecklande.

Vid delegationens möte 20.10.1988 och arbetsutskottets möte 20.12.1988 redogjorde de två finländska representanterna i den internationella samarbetskommittén, riksdagsmännen Ilkka-Christian Björklund och Ingvar S. Melin för kommitténs verksamhet och diskuterades på basen av hithörande frågeställningar.

Delegationens arbetsutskott beslöt vid mötet 6.10.1988 godkänna ett arrangemang, enligt vilket riksdagsbiblioteket i sina utrymmen förvarar och ställer ut de genom det danska rådssekretariatet förmedlade otryckta dokument från det danska folketingets markedsudvalg, som kontinuerligt tillsänds rådssekretariatet i Finland. Dessa dokument, som på detta sätt blir tillgängliga även för andra medlemmar av riksdagen än delegationens medlemmar, kan brukas enligt samma regler som Danmarks tryckta riksdagshandlingar.

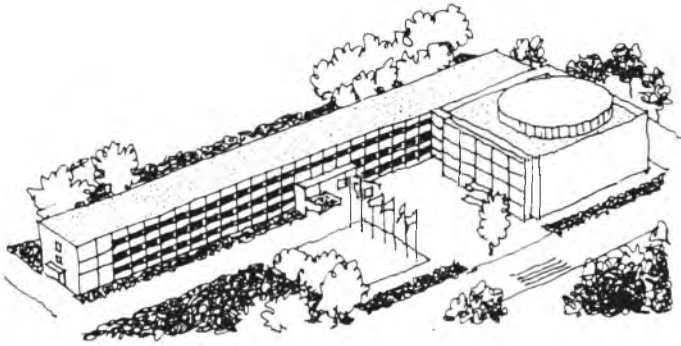
Vid delegationens möte 1.12.1988 och arbetsutskottets möte 20.12.1988 diskuterades erfarenheterna av höstsamlingen och rådets 2:a extra session i Helsingör. Samtidigt som det noterades, att höstsamlingen i Helsingör förlöpt väl och i sakligt hänseende varit framgångsrik, fäste man uppmärksamhet vid de trånga utrymmena speciellt för plenisalens vidkommande och de alltför kraftigt nedskurna inläggen vid extra sessionen. Man uttryckte önskemål om att totalantalet deltagare i framtiden borde reduceras samt att övriga arrangemang i samband med mötena borde trappas ned.

Vid mötet 19.2.1988 beslöt delegationen efterlysa effektivare tolkningsutrustning vid utskottsmöten innefattande bl. a. trådlösa anläggningar. Dessa önskemål har sedermera tillgodosetts.

Delegationens medlemmar och representanter för delegationens kansli har vid ett flertal tillfällen presenterat delegationens och rådets verksamhet vid olika kurser, möten, seminarier och konferenser anordnade bl. a. av Föreningen Pohjola-Norden och statens utvecklingscentral.

Delegationen har i samråd med Nordiska språk- och informationscentret och Föreningen Pohjola-Norden fortsatt den föregående år inledda skolkampanjen om det nordiska samarbetet. Delvis med bidrag från samnordiska medel har inom ramen för denna verksamhet utgetts två häften på finska i NORDPÅ-serien för skolbruk.

Delegationen avgav den 16 januari 1989 sin berättelse till riksdagen över rådets 36:e session och rådets 2:a extra session jämte redogörelse för övrig verksamhet under redogörelseåret. Berättelsen torde bli slutbehandlad i riksdagen före rådets 37:e session.

9.5 Ålands delegation

Delegationens berättelse till landstinget

Delegationens berättelse till landstinget över de för Åland väsentliga frågorna i Nordiska rådet under perioden 28 februari 1987 till 11 mars 1988 överlämnades till landstinget den 29 april 1988.

Berättelsen undergick inte någon utskottsbehandling utan antecknades direkt för kännedom den 2 maj 1988.

Framställningar

Den 13 januari 1988 behandlade landstinget en framställning från republikens president angående regeringens till riksdagen överlämnade proposition med förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om den rättsliga ställningen för Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat. Landstinget lämnade sitt bifall till lagförslagets ikraftträdande i landskapet Åland. Samma dag behandlade landstinget en framställning från republikens president angående regeringens till riksdagen överlämnade proposition med förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i avtalen mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad för ämneslärare, lärare i praktisk-estetiska ämnen och speciallärare i grundskolan samt för ämneslärare och lärare i praktisk-estetiska ämnen i gymnasieskolan (gymnasiet och yrkesläroanstalterna) samt om tillämpningen av avtalen. Landstinget lämnade även i detta fall sitt bifall till lagförslagets ikraftträdande i landskapet Åland.

Landstinget godkände den 2 maj 1988 en ändring av livsmedelslagstiftningen på Åland. Ändringen innebär att landskapsstyrelsen framdeles har rätt att besluta att livsmedel som är godkänt för försäljning i Sverige även får hållas till salu och överlåtas i landskapet Åland. Vid ärendets behandling i landstinget framhöll lantrådet lagändringen som en del i ett brett upplagt arbete för att avlägsna tekniska handelshinder i Norden.

Delegationens verksamhet

Ålands delegation i Nordiska rådet har under år 1988 hållit sex sammanträden.

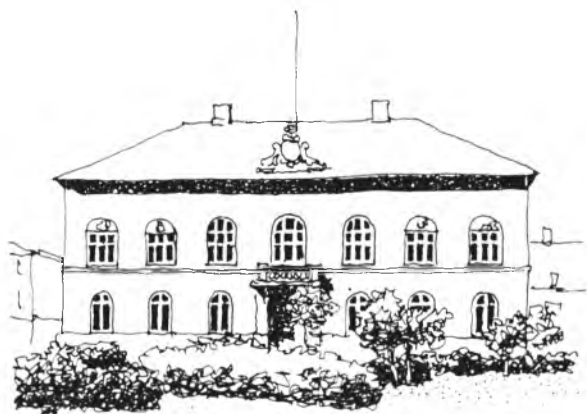

Vid delegationens möte den 2 februari upptogs frågan om åtgärder beträffande särskilt farliga sjötransporter i Östersjön till behandling. Frågan resulterade sedermera, vid Nordiska rådets höstmöten i Helsingör, i ett medlemsförslag om åtgärder för att med ekonomiska styrmedel främja dubbelbottnade tankfartyg i Östersjön.

Frågan om de självstyrande områdenas representation i kulturfonden har under året varit fortsatt aktuell.

Delegationen har under året ingående följt Nordiska ministerrådets arbete med att framta åtgärdsprogram för den marina miljön. Vid sitt möte den 10 november konstaterade delegationen att det då framlagda förslaget (B 86/s) saknade tillräckligt effektiva och konkreta åtgärdsförslag. Denna ståndpunkt framförde även delegationens ordförande, talman Olof Jansson, vid rådets 2:a extra session i Helsingör.

Bland övriga frågor som behandlats under året kan här nämnas det nordiska idrottssamarbetet, det gränsregionala samarbetet samt samarbetet rörande turismfrågor.

9.6 Islands delegation

Delegationens berättelse till Altinget

Delegationens berättelse till Altinget över nordiskt samarbete under perioden mars 1987 till mars 1988 framlades i Altinget 25. april 1988 tillsammans med berättelse från samlagsministern om nordiska ministerrådets arbete 1987 till 1988, som nu framlades för första gången. Önskemålet om en särskild berättelse om nordiskt samarbete separat från utrikesministerns berättelse om utrikespolitik hade framförts flera gånger av Islands delegation och senast av rådsmedlemmarna Páll Pétursson och Eiður Guðnason vid Altingets behandling av delegationens årsberättelse året 1987. Det påpekades då att detta skulle möjliggöra en separat behandling i Altinget av berättelserna och bilda grundlaget för en konstruktiv debatt om det nordiska samarbetet. Av tidsskal uteblev dock debatten denna gång.

I samarbetsministerns årsberättelse redogörs bl. a. för ställföreträdarkontorets verksamhet och budget, Nordiska ministerrådets budget, Nordiska ministerrådets berättelse C1 och plandokument C2, de ministerrådsförslag som framlagts, utvecklingsfonden för Västnorden samt EG utvecklingen fram till 1992 i nordiskt perspektiv.

I delegationens berättelse redovisas bl. a. delegationens verksamhet, presidiet och utskottens verksamhet, debatten under rådets 36:e session samt sakernas behandling där.

Delegationens verksamhet

Islands delegation har under perioden som denna rapport avser hållit 11 möten.

Delegationen diskuterade under året bl. a. rådets fördelning av förtroendeposter med hänsyn till den partipolitiska balansen varvid enighet framkom om att delegationernas förslag om representation i presidiet borde följas och den totala partipolitiska balansen uppnås genom fördelning av övriga förtroendeposter.

Av medlems- och ministerrådsförslag, som diskuterades, nämns särskilt medlemsförslag A790/s om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden och ministerrådsförslagen B85/s om ett nordiskt miljöprogram och B 86/s om en nordisk handlingsplan mot havsförening. Delegationen följde noggrant nordiska ministerrådets uppföljning av medlemsförslaget A 790/s, och när ministerrådsförslagen förelåg höll utskottet två möten med isländska experter på miljöområdet, och ett möte med regeringens samarbetsminister, socialminister och kommunikationsminister under extrasessionen. I samråd med experterna beslöt delegationen, att vid behandlingen av ministerrådsförslagen lägga vikt vid bl. a. att få in i ministerrådsförslagen en stark betoning av behovet av gemensamma åtgärder mot radioaktivt utsläpp i havet bl. a. från sjötrafik i nordliga områden. Vidare ansåg man det angeläget att omvänd bevisbörda borde införas beträffande den förorenande effekt som dumpning medför. Likaså bedömdes det som nödvändigt att Norden gemensamt skulle ta initiativet till att förbränning av avfall till havs helt förbjöds inte senare än 1994. Med hänvisning till Brundtland-kommissionens rapport ansåg delegationen det naturligt att man i betänkandet över ministerrådsförslaget om en nordisk handlingsplan mot havsförening införde en hemställan om att de nordiska länderna arbetade för att så många länder som möjligt ratificerade FN's Havrättskonvention, men Island är det enda landet i Norden, som redan har ratificerat den.

Med hänsyn till utarbetandet av ett ministerrådsförslag mot cancer som har avicerats till rådets 37:e session, höll delegationen ett gemensamt möte med Islands cancerförenings styrelse, men delegationens medlemmar hade haft samarbete med bl. a. den vid utarbetandet av det medlemsförslag som låg till grund för det aviserade ministerrådsförslaget.

Kulturhandlingsplanen och finansieringen av de aktiviteter som borde genomföras som en följd av planen diskuterades vid ett par tillfällen varvid framkom bekymmer över, att Nordiska ministerrådet i sina budgetbeslut inte hade visat tillräcklig vilja att genomföra planen.

Nordisk Kontakts verksamhet var uppe till diskussion vid flera tillfällen. Där framkom bl. a. den åsikt, att politiker oftare borde synas bland tidskriftens skribenter.

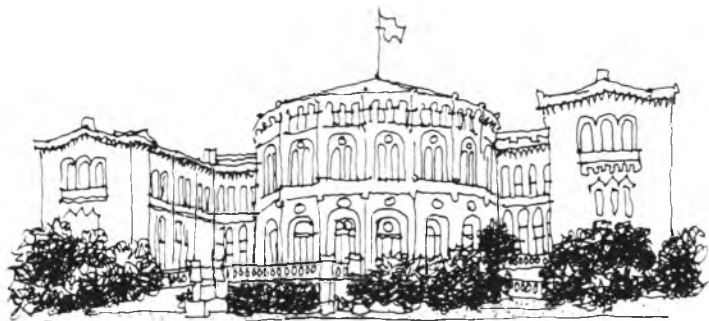
Vid rådets 36:e session höll delegationen ett möte med de isländska ungdomspolitikerna, som deltog där, och fick överlämnat ett slutdokument, där de nordiska ungdomspolitikerna bl. a. betonade vikten av elev- och lärarutbyte, ungdomskort och förstärkt miljösamarbete.

Delegationen diskuterade en skrivelse från De handikappades idrottsförbund, i vilken förbundet föreslår ett nordiskt stipendium för lovande handikappade idrottsmän. Delegationen ansåg syftet positivt och skulle återkomma till saken i ett senare skede.

Delegationen beslöt utdela journaliststipendierna, som tillföll Island, 50 000 SEK, till 7 journalister. De inkallades sedan till ett gemensamt möte med delegationen.

Delegationen diskuterade de förslag, som har framkommit om att de isländska verk som nomineras till Nordiska rådets litteraturpris, framläggs och bedöms på isländska. Delegationen nådde inte fram till en enhällig ståndpunkt om saken. Delegationen diskuterade vidare frågan om tolkning mellan isländska och övriga språk i Norden, dels vid sessionerna och dels vid utskottsmöten, konferenser och seminarier. Delegationen var enig om, att nästan alla isländska representanter hade betydande språkproblem som hade negativ inverkan på rådsarbetet. När det däremot gällde frågan om att hemställa om att få införd tolkning så som de finska representanterna redan har, tog några medlemmar en avvaktande hållning, och delegationen beslöt att inte föra ärendet vidare i denna omgång.

Delegationen höll tre presskonferenser i samband med 36:e sessionen, extrasessionen och journaliststipendierna.

9.7 Norges delegasjon

Delegasjonens rapport og Regjeringens melding

Delegasjonens rapport fra 35. sesjon ble 12. februar 1988 sendt Stor-

tinget som tillegg til Regjeringens melding om det nordiske samarbeidet (St. meld. nr. 30 for 1987–88).

Delegasjonen uttrykte tilfredshet med at spørsmålet om å utrede hvordan det nordiske samarbeidet i internasjonal sammenheng ytterligere kunne utvikles, fikk en avklaring i løpet av året.

Delegasjonen la videre vekt på at det fra norsk side stort sett er grunn til å være fornøyd med det opplegg som foreligger for det nordiske industri-senter i Oslo, og forutsatte at det ikke lengre ville bli svikt i tempoet under etableringen, og at de nødvendige ressurser ble skaffet til veie.

Delegasjonen hilste forøvrig velkommen det forslag til kulturell handlingsplan som Ministerrådet nettopp hadde oversendt Nordisk Råd. Fra parlamentarisk hold har man lenge følt behov for at de store og viktige arbeidsområder som omfattes av den nordiske kulturavtale, ble gjort til gjenstand for en grundig gjennomgang og oppdatering. *Delegasjonen* så fram til en konstruktiv debatt, etter de tilbakeslag man har måttet tåle under arbeidet med å få etablert et nordisk samarbeid om radio- og fjernsynsformidling via satellitt.

I stortingsmeldingen opplyste *Regjeringen* at det i det nordiske samarbeidet foregår en viss tyngdeforskyvning av ressursene i retning av en større satsning på områder der de nordiske land har særlig behov for økt samarbeid, i første rekke områder av betydning for den økonomiske utvikling, sysselsetting og forskning. For første gang ble det lagt fram planleggingsrammer for det nordiske samarbeidet for de kommende år. *Regjeringen* mener dette vil gi Nordisk Råd og Ministerrådet ytterligere grunnlag for en samlet vurdering av det nordiske samarbeidet, og en basis for prioritering, bedre ressursanvendelse og planlegging.

I et eget avsnitt i meldingen omtalte *Regjeringen* den europeiske integrasjonens betydning for Norden. Det påpekes at de nordiske land nødvendigvis må ta hensyn til utviklingen i Vest-Europa, og så langt som mulig søke å medvirke i den europeiske integrasjonsprosessen. Det heter at Norden bør søke etter muligheter for å påvirke utviklingen, ikke minst på områder hvor man er langt fremme, f.eks. arbeidsmiljø, forbrukerspørsmål og miljøvern.

Komiteinnstillingen

Utenriks- og konstitusjonskomiteen i Stortinget drøftet Regjeringens melding om Nordisk samarbeid og delegasjonens rapport, og avgav 25. februar 1988 en detaljert innstilling om det nordiske samarbeidet foregående år.

Komiteen hadde merket seg at mens rapportene fra forrige sesjon var preget av utålmodighet i påvente av konkrete initiativ fra Ministerrådet, ville det på kommende sesjon i Oslo bli lagt frem en rekke plan- og programforslag på flere sentrale felter av det nordiske samarbeidet.

Komiteen registrerte med interesse at Presidiet i Nordisk Råd har gitt en

spesiell utredningskomité i oppdrag i løpet av 1988 å undersøke mulighetene for økt kontakt med andre internasjonale organisasjoner, og at mandatet også nevner økonomiske spørsmål som arbeidsfelt. Samtidig har regjeringene intensivert sitt samarbeid innen Ministerrådets organer med sikte på å fjerne hindringer for det norske hjemmemarked og forberede tilpasninger til det kommende integrerte marked i Vest-Europa. *Komiteen* regnet med at de analyser som gjøres i denne sammenheng vil være nyttige for de forhandlinger EFTA-landene har med EF's organer og i de bilaterale kontakter det enkelte nordiske land har med fellesskapet.

Komiteen bemerket at Nordisk Råd har måttet tåle mange tilbakeslag under arbeidet med å få etablert et nordisk samarbeid om radio- og fjernsynsformidling via satellitt, og hadde notert seg at Ministerrådet skal vurdere om det kan finnes tekniske løsninger som åpner for direkte-sendinger i tre kanaler når Tele-X-satellitten etter planen begynner å sende fra våren 1989.

Stortingsdebatten

Stortinget drøftet Regjeringens melding og delegasjonsrapporten 1. mars 1988 med utgangspunkt i utenrikskomiteens innstilling. Debatten, som ble mer livlig enn på lenge, ble innledet av *Johan Buttedahl* (Sp), som sa at i framtiden vil avhengigheten av det internasjonale økonomiske klima og av et utstrakt samarbeid med land og regioner utenfor Norden bli viktigere enn noensinne. Han minnet om at det i løpet av 1987 er oppnådd enighet om at det på parlamentarisk nivå skal foretas en utredning om – og i hvilken grad kontakten med internasjonale organisasjoner skal utvikles videre. Han understreket at det primært er tale om samordnede innsatser i det internasjonale miljø- og bistandssamarbeidet, kultursamarbeidet, arbeid med narkotikas spørsmålet, likestillingsarbeidet, samt spørsmål knyttet til den nordiske representasjonen i internasjonale organisasjoner. Han syntes det var nyttig at dette utredningsarbeidet var kommet igang, og regnet med at de analyser som gjøres, spesielt spørsmålet om økt kontakt med organisasjoner som har internasjonale økonomiske spørsmål som arbeidsfelt, vil bli nyttige for de forhandlinger som EFTA-landene har med EF's organer.

Jan P. Syse (H) tok opp den smule uro som har vært i Nordisk Råd omkring omfanget av internasjonale spørsmål og i hvilken grad disse skulle diskuteres innenfor Nordisk Råd. Han poengterte sterkt at man må trekke en klar grense slik at Rådet holdt seg til spørsmål som er av betydning for det praktiske nordiske samarbeidet og internasjonale forhold som har direkte betydning for dette samarbeidet.

Kjell Magne Fredheim (A) sa med henvisning til den tilpasning som kommer til å skje innen EF med utviklingen av et indre marked, at man må passe seg for at samarbeidet i Norden ikke bare drives av den integrasjonsprosessen som skjer ute i Europa. Derfor er det viktig at man inten-

siverer det nordiske samarbeidet på en rekke områder. *Kåre Willoch* (H) synes ikke det nordiske samarbeidet hadde den framdrift som man kunne ønske, og uttrykte noen kritiske merknader, slik som flere andre talere, til det omfang som de årlige sesjoner hadde fått.

Samarbeidsminister *Bjarne Mørk Eidem* (A), opplyste at det fra norsk side er tatt initiativ til å effektivisere det nordiske samarbeidet. Man har foreslått en gjennomgang av ministerrådene og en evaluering av samarbeidsformer, prosjekter og institusjoner, for å effektivisere og bedre ressursanvendelsen.

Svein Alsaker (KrF) understreket at det nordiske samarbeidet om miljøspørsmål er et satsningsområde som vokser i betydning både for parlamentarikere og miljøvernforvaltningene. Han så det nordiske samarbeidet på dette området som en viktig "byggeblokk" for det videre internasjonale samarbeidet. Han opplyste at det på arbeidsmiljøområdet så ut til å være en viss bevegelse i arbeidet med å utarbeide en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon. Med henvisning til de store gassforekomstene i Norden håpet han det ville la seg gjøre å etablere et felles nordisk energimarked basert på gass.

Theo Koritzinsky (SV) sa at også Sosialistisk Venstreparti gjerne er med og diskuterer hvordan vi skal forholde oss til utviklingen i EF, men det må være en debatt som har som utgangspunkt at vi er en del av Europa. Han sa at en av de store utfordringene vi står overfor er etableringen av det indre marked i EF. Det er viktig at vi på viktige områder både kan, og bør tilpasse oss det indre marked i EF, men det er like viktig at det på andre områder er svært betenkelig å gjøre det, fordi en slik tilpassing vil kunne bety en klar nedgang i miljøkrav, standarder og grenseverdier på norsk og nordisk side.

Åsa Solberg Iversen (A) redegjorde for opplegget for den store kvinnekonferansen, Nordisk Forum, som skulle avholdes i Oslo i dagene 31. juli–7. august 1988.

Einar Førde (A) tok opp tråden fra et par talere som uttrykte seg noe kritisk til vitaliteten i det nordiske samarbeidet. Han mente at det er til skade for nordisk samarbeid at en ikke i større grad har klart å gjennomføre viktige samarbeidsprosjekter gjennom de siste årene. Det å kunne diskutere det nordiske samarbeidet i internasjonal sammenheng var en viktig og nødvendig faktor bak en vitalisering av Rådets arbeid.

Lars Roar Langslet (H) var betenkt over å åpne for utenrikspolitiske debatter i Nordisk Råd, og trakk en parallell til Europarådet, som han mente hadde fått redusert politisk betydning etter flere og flere debatter om utviklingen i andre deler av verden.

Kåre Kristiansen (KrF, tidligere olje- og energiminister) pekte i sitt innlegg bl. a. på utnyttelse av olje- og gass, hvor han syntes det nordiske samarbeidet nå måtte avspeile realiteter og ikke bare verbal tilslutning. Det som nå skjer i forbindelse med forhandlinger om kjøp av gass, blir en

aktuell prøvestein på ikke minst Sveriges vilje til å prioritere nordisk samarbeid, mente han.

Vest-Norden fondet

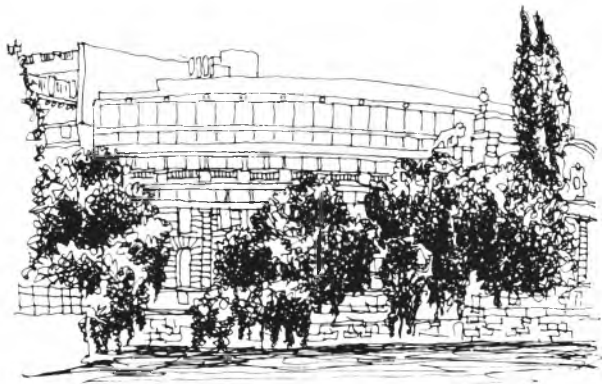
Også opprettelsen av Det nordiske utviklingsfond for Vest-Norden var oppe til behandling i Stortinget samme dag som meldingen om Nordisk samarbeid. Saken gjalt Stortingets samtykke av inngåelsen av overenskomsten av 19. august 1986 om opprettelsen av dette fondet.

Regjeringen måtte tåle kritikk av behandlingsmåten av denne saken, fordi Stortingets samtykke ikke var innhentet før avtalen trådte ikraft. Med andre ord burde saken vært forelagt Stortinget på et tidligere tidspunkt. Men saksordføreren, Johan Buttedahl, opplyste at utenriks- og konstitusjonskomiteen tross dette, hadde gått inn for stadfestelse i etterhånd, særlig på bakgrunn av at saken rent innholdsmessig hadde bred politisk støtte. Ved avstemningen stemte bare Fremskrittspartiets to representanter imot.

Nordisk Utviklingsfond

Torsdag 27. oktober behandlet Stortinget regjeringens forslag om samtykke til undertegning og ratifikasjon av avtalen mellom Norge og de andre nordiske land om opprettelse av Nordisk Utviklingsfond og forslag om bevilgning til Norges første bidrag til fondet.

Saksordfører *Johan Buttedahl* sa i debatten at Nordisk Råd har drøftet saken grundig i de tre siste år. Det har imidlertid ikke vært reist tvil om behovet for dette supplementet til de nordiske lands utviklingshjelp. Samarbeidsminister *Bjarne Mørk Eidem* sa i sitt innlegg at han så opprettelsen av fondet som et nytt og viktig skritt videre i det omfattende nordiske samarbeidet og var glad for at en enstemmig utenrikskomité har gitt Nordisk Utviklingsfond sin tilslutning. På forespørsel fra *Buttedahl* bekreftet han sin tidligere uttalelse om at samarbeidsministrene forutsetter at virksomheten i fondet tilpasses de krav om en bærekraftig utvikling som FN's verdenskommisjon for miljø og utvikling så sterkt har understreket. Ved voteringen stemte Fremskrittspartiets to representanter imot avtalen om å opprette Nordisk Utviklingsfond og Norges første bevilgning til dette.

9.8 Sveriges delegation

Delegationens berättelse

Sveriges delegation överlämnade den 27 oktober 1988 till riksdagen en redogörelse för rådets verksamhet sedan den 35. sessionen. Berättelsen behandlas i utrikesutskottet och följs av en behandling i kammaren den 8 februari 1989.

Sverige och den västeuropeiska integrationen

Den svenska regeringen har i en proposition framlagt riktlinjer för Sveriges medverkan i det västeuropeiska integrationsarbetet. Enligt propositionen är det övergripande målet att åstadkomma ett gemensamt europeiskt samarbetsområde som omfattar samtliga EFTA- och EG-länder. Vidare att EFTA:s ställning stärks, att förbindelserna med EG utvecklas på en rad olika områden och att det nordiska samarbetet fördjupas. I propositionen lämnas också en redogörelse för utvecklingen av det västeuropeiska samarbetet på olika områden.

Ett stort antal motioner har väckts i anslutning till propositionen liksom under den allmänna motionstiden. Bl. a. har de socialdemokratiska ledamöterna i delegationen i en motion hemställt om att det nordiska samarbetet såsom det bedrivits genom Nordiska rådet skulle utvecklas vidare och utgöra en förebild för de svenska insatserna i ett bredare europeiskt samarbete. Det var därför positivt ansåg motionärerna att en av riktlinjerna för Sveriges medverkan i det västeuropeiska samarbetet enligt propositionen var att vi skulle fortsätta det nordiska samarbetet. Positivt var det också att det nordiska samarbetet beskrevs som en förebild och påskyndare av europeiska samarbetsåtgärder.

Nordisk kulturell hemmamarknad

Under 1986–87 företogs, på uppdrag av Nordiska ministerrådet, en kartläggning av sådana förhållanden av juridisk, ekonomisk, praktisk eller annan karaktär som förhindrar eller försvårar utvecklingen av Norden som

kulturell hemmamarknad. Kartläggningen resulterade i en rapport benämnd "NORDEN UTAN GRÄNSER – en kartläggning av hinder för strävanden att göra Norden till en kulturell hemmamarknad."

I en flerpartimotion om en nordisk kulturell hemmamarknad har motionärerna tagit fasta på de förslag som framlagts i rapporten i syfte att främja strävanden att skapa en hemmamarknad för nordiska kulturyttringar inom områdena teater, bildkonst, litteratur, musik, film, radio och TV och andra elektroniska medier samt annan kulturell verksamhet.

Motionen behandlas i riksdagens utrikesutskott och kommer att behandlas i kammaren samtidigt med delegationens berättelse.

Nordisk ombudsman

Under ett antal år har samma motionär föreslagit att det inrättas en "Nordisk ombudsman". Skälet härför är den snårskog av bestämmelser som komplicerar förhållandena för den enskilde medborgare som önskar flytta från ett nordiskt land till ett annat eller för personer som är "gränsgångare". För den fasta befolkningen i gränstrakterna finns också en rad tull- och gränsproblem. I motionen anförs att det skulle vara av mycket stort värde om den enskilde medborgaren hade en samlad rådgivningsmyndighet att vända sig till. Motionen behandlas i riksdagens utrikesutskott.

Öresundsförbindelserna

Historiebeskrivningen visar att redan 1952 års riksdag uttalade sig för undersökningar angående förutsättningarna för en direktförbindelse i form av bro eller tunnel mellan Sverige och Danmark. Under hösten 1988 har sex motioner behandlats i riksdagen om Öresundsförbindelserna.

I juli 1987 presenterades de danska och svenska Öresundsdelegationerna rapporter som behandlade tekniska, ekonomiska och miljömässiga aspekter på fasta förbindelser över Öresund. Enligt dessa rapporter talar de trafikala bedömningarna entydigt för att en kombinerad järnvägs- och vägförbindelse byggs mellan Malmö och Köpenhamn. Rapporterna har remissbehandlats. Många av remissinstanserna redovisar klara ställningstaganden för eller emot delegationernas slutsatser om en kombinerad förbindelse medan andra tillstyrker en sådan förbindelse endast under förutsättning att den inte medför någon påverkan på miljön. Öresundsdelegationerna har efter remissbehandlingen fått i uppdrag att komplettera 1987 års rapporter med bla en utredning om en borrhad järnvägstunnel mellan Malmö och Köpenhamn. Detta arbete pågår för närvarande och beräknas vara avslutat vid årsskiftet 1988/1989.

I avvaktan på att de kompletterande studierna blir färdiga och på regeringens ställningstagande i frågan om Öresundsförbindelserna har riksdagens trafikutskott föreslagit att samtliga motioner lämnas utan någon åtgärd, ett förslag som riksdagen följde.

I en gemensam reservation framhöll c, vpk och mp att riksdagen av

miljöskäl borde slå fast att en bilbro över Öresund inte borde byggas. I en m-reservation framhölls att en fast förbindelse och då i första hand en kombinerad väg- och järnvägsförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn snarast borde byggas och att regeringen snarast borde ta upp överläggningar med den danska regeringen i syfte att nå en sådan överenskommelse.

En fråga hade ställts till statsministern om regeringen i handling ville bekräfta sitt avståndstagande till *Scan Link* genom att avbryta motorvägsbygget Steningssund–Ljungskile samt stoppa Öresundsplanerna före valet 1988.

Kommunikationsminister *Sven Hulterström* svarade att regeringen hade för avsikt att ompröva den påbörjade utbyggnaden av väg E 6 som motorväg. Beträffande frågan om fasta förbindelser över Öresund hänvisade ministern till den pågående utredningen.

Nordisk utvecklingsfond för förmånlig kreditgivning till u-länder

Den svenska regeringen har i en proposition framlagt förslag om att riksdagen godkänner en överenskommelse mellan de nordiska länderna om upprättande av en nordisk utvecklingsfond samt ett därmed förenat kapital. Fondens ändamål är att främja ekonomisk och social utveckling i u-länderna genom att delta i finansiering på förmånliga villkor av projekt av nordiskt intresse.

Med anledning av propositionen har fyra motioner väckts. Moderata samlingspartiet och vänsterpartiet kommunisterna yrkade på avslag på propositionen men av olika skäl. *Moderaterna* ansåg att fondens syfte skulle kunna tillgodoses genom den kreditgivning de nordiska länderna själva svarar för och att de tilltänkta medlen kunde användas på bättre sätt via de ordinarie biståndskanalerna i respektive land. *Vänsterpartiet kommunisterna* föreslog att propositionen skulle avslås huvudsakligen med motiveringen att krediter av detta slag innebär en ytterligare kommersialisering av biståndet.

Centerpartiet ansåg att en nordisk fond fyllde en angelägen uppgift men underströk samtidigt att fonden måste inrikta sig på projekt som underlättar en miljömässig uthållig utveckling. Även *miljöpartiet* ställde sig bakom huvuddragen i propositionen men hade som förutsättning för godkännande av förslaget att det i fondens stadgar skulle tas med ett antal speciella kriterier.

Riksdagen beslöt den 30 november 1988 att godkänna överenskommelsen om upprättande av en nordisk utvecklingsfond för förmånlig kreditgivning till u-länder.

Miljöfrågor

En nordisk miljödebatt ägde rum i den svenska riksdagen den 25 mars 1988. Bakgrunden var en interpellation ställd av Gunnar Björk (c) som hade frågat om regeringen var beredd att påskynda arbetet med att utveck-

la en nordisk miljöhandlingsplan och vidare om regeringen ville arbeta för att en "extrasession" anordnades kring miljöfrågor i Nordiska rådets regi i samband med utskottsmötena i november 1988. *Birgitta Dahl*, miljö- och energiministern svarade att de nordiska miljöministrarna avsåg att till Nordiska rådets session år 1989 redovisa både ett nordiskt handlingsprogram på miljöområdet och ett särskilt program mot havsföroreningar. Detta innebar en försening jämfört med de ursprungliga planerna. En anledning till denna försening var att endast Sverige hade underlag i form av nationella planer på bla havsföroreningsområdet. Det hittills redovisade utkastet till handlingsprogram motsvarade bla därför inte de krav som måste ställas.

Vid de överläggningar som ägde rum mellan de nordiska miljöministrarna och parlamentariker i samband med Nordiska rådets session i Oslo kom man överens om att ministerrådet skulle redovisa ett förslag till program på miljöområdet i sådan tid att parlamentarikerna skulle kunna lämna synpunkter på det i samband med utskottsmötena i november 1988. Om det vid det tillfället skulle kallas till en extrasession med Nordiska rådet var i första hand en fråga för Nordiska rådets presidium.

Gunnar Björk beklagade att miljöplanerna hade försenats. Svaret visade också att miljöministern inte hade för avsikt att påskynda arbetet. Parlamentarikerna skulle enligt *Birgitta Dahl* få lämna sina synpunkter på arbetet vid utskottsmötena i november. Detta var emellertid inte tillräckligt. Miljöpolitiken och inte minst havsföroreningarna krävde snabba beslut och konkreta ställningstaganden.

I debatten deltog även *Elver Jonsson* (fp) som pekade på ett antal miljöproblem i de nordiska länderna. De redovisade problemen visade att det fanns stora uppgifter att ta itu med såväl nationellt som internationellt och underströk vikten av att ett aktivt arbete igångsattes så att miljöpolitiken kunde realbehandlas på en extra session i november.

Nordisk arbetsförmedling

I oktober 1988 startade ett särskilt arbetsförmedlingsprojekt i Helsingborg under benämningen "Slink-in". Projektet tillkom ursprungligen för att med otraditionella metoder intressera kvinnor för arbete i verkstadsindustrin. Under inflytande av det ökande trycket från dansk arbetskraft vidgades emellertid uppgifterna under projektets gång och "Slink in" fungerar nu även som informationscentral och arbetsförmedling för den danska arbetskraft som söker arbete i Sverige. Sedan april månad 1988 har förmedlingen haft en genomströmning av 5 000 danskar och drygt 500 av dessa har fått arbete i Sverige.

Då medel för projektet beviljats endast för ett år ställdes i riksdagen en fråga om regeringen avsåg att förnya anslagen till den särskilda Helsingborgsförmedlingen även efter utgången av detta år.

Av svaret framgick att regeringen var positiv till en fortsättning av

projektet men att ansvaret för den fortsatta verksamheten låg hos arbetsmarknadsmyndigheterna i länet och hos arbetsmarknadsstyrelsen.

Delegationens informationsverksamhet

Service till massmedia hör till de vardagliga inslagen i det informationsarbete som utförs vid delegationens kansli. Förutom pressmeddelanden, ca 25–30 per år, och vid behov presskonferenser utgör ackreditering och förhandsinformation i samband med sessionen det största enskilda arrangemanget för massmedia årligen. Till sessionen i Oslo ackrediterades från Sverige 65 svenska och 5 utländska journalister.

Information om Nordiska rådets journaliststipendium 1988 finns i särskilt avsnitt (11.5).

Information till skola/utbildningsväsen har ökat påtagligt det senaste året. Efter några års försöksverksamhet i Danmark med utgivning av ett temamaterial för grundskolans högstadium "Nordpå" har under den gångna perioden två samnordiska tema-häften utgivits, "Norden på väg" och "Ung är bättre". Kansliet har distribuerat tema-häftena i Sverige till ca 2500 lärare i samhällskunskap och via Föreningen Nordens lokala informationskontor. Skolor har i begränsad utsträckning kunnat beställa klassuppsättningar gratis.

Den svenska delegationen har fortsatt den seminarieverksamhet riktad till lärare i samhällskunskap som sedan cirka fem år tillbaka bedrivs gemensamt med Föreningen Lärare i Samhällskunskap (FLS). Under perioden har ett seminarium arrangerats för 24 gymnasielärare från Gävleborgsdistriktet och ett för 23 skolledare från Göteborgs gymnasier. Vid båda seminarierna har Nordiska rådets danska delegation, Folketinget och Nordiska ministerrådets sekretariat gjort värdefulla insatser. Gemensamt för dessa sk lärarseminarier är ambitionen att dels ge grundinformation om det nordiska samarbetet, dels väcka motivation för att lärarna skall arbeta med nordiska frågeställningar i undervisningen. För närvarande saknas både grundinformationen som de motivationsskapande momenten i såväl lärarutbildning och läromedel som i läroplaner och anvisningar. Parlamentarikernas medverkan i seminarieprogrammen ger inblick i nordiskt partipolitiskt arbete, vanskigheter och framgångar i samarbetet, och uppskattas högt av deltagarna. Seminarierna får nog anses höra till de bäst mottagna informationsinsatserna och ger samtidigt sakligt, god underbyggnad för förslag och idéer till den gemensamma informationsplanen.

I samarbete med riksdagens informationstjänst sänds nytt nordiskt informationsmaterial ut till svenska skolor och föredrag/studiebesök om nordiskt samarbete har genomförts via riksdagens informations- och visningstjänst.

Delegationens *samarbete med Föreningen Norden* består fortsatt i medverkan med en egen informationssida i Föreningen Nordens tidskrift "Nordens Tidning". Tidskriften utkommer med 4 nr/år och når ca 32 000 mottagare.

Delegationen medverkade i den svensk-norska kulturmanifestationen "NY GIV" med en utställning i Stadshuset i Stockholm den 30 januari 1988. I monter, som var livligt besökt, presenterades kandidaterna till Nordiska rådets litteraturpris och en del av Nordiska rådets informationsmaterial.

Delegationsmedlemmar och tjänstemän vid kansliet medverkar med föredrag, debattinlägg etc inom Föreningen Nordens distrikts- och lokalavdelningar. Nordiskt informationsmaterial distribueras löpande via funktionärer i lokalavdelningar och de två regionala informationskontoren i Göteborg och Umeå.

Den 1 december 1988 hade Föreningen Nordens Centralstyrelse inbjudits till ett möte med svenska delegationen. Härvid diskuterades det gränsregionala samarbetet i Norden, Norden och EG, Norden och skolan samt nordiskt ungdomsprojekt.

I samarbete med Svenska institutet distribueras informationsmaterial om Nordiska rådet och samarbetet på engelska, tyska och franska till svenska ambassader och konsulat utanför Norden. Under perioden har institutets faktablad om det nordiska samarbetet förnyats. En ny upplaga på engelska respektive tyska planeras.

10. Partigrupperna

10.1 Den konservativa gruppen

Den konservativa gruppen i Nordiska rådet består av valda medlemmar och suppleanter från följande partier:

Danmark:	Det Konservative Folkeparti (KF)
Färöarna:	Folkeflokkun (F)
Finland:	Samlingspartiet (Kok)
Island:	Selvtændingdpartiet (Sjálfstæðisflokkurinn) (Sj.)
Norge:	Høyre (H)
Sverige:	Moderata samlingspartiet (m)

Hela den konservativa gruppen möts vid tre tillfällen om året. Gruppens möten sker alltid i samband med Nordiska rådets session (då gruppen möts varje dag), höstens minisession och januarimötena i Stockholm. Däremellan möts naturligtvis konservativa medlemmar av Nordiska rådets utskott och kommittéer vid ett flertal tillfällen.

Carl Bildt (m) är ordförande för den konservativa gruppen i Nordiska rådet.

Integrerat med Nordiska rådets arbete pågår även det övriga samarbetet mellan de nordiska konservativa partierna, ett samarbete som sedan länge är väl etablerat och utgör grunden för partiernas samarbete i rådet.

Ett viktigt område under året har varit frågan om den västeuropeiska integrationen, fullbordandet av den inre gemensamma marknaden och dess konsekvenser för Norden. I mars väckte den konservativa gruppen ett medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad. Där konstaterade gruppen bl. a. att det nordiska och det västeuropeiska samarbetet icke kan ses som ett alternativ eller ett komplement till varandra, utan man måste i allt större utsträckning se det nordiska samarbetet i perspektivet av ett vidare europeiskt samarbete.

Miljöpolitiken har engagerat rådet i mycket stor utsträckning under året. Ett engagemang som kulminerade vid extrasessionen i Helsingör. I mars väckte den konservativa gruppen ett medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar och växthuseffekter. Utifrån konstaterandet att luftföroreningsproblemen är gemensamma för de nordiska länderna krävde gruppen långtgående insatser för att minska utsläppen av svavel och kväveoxider, att intensifiera forskningen kring tungmetallutsläppen samt att användningen av ämnen som nedbryter ozon kraftigt reduceras.

Slutligen är det beklagligt att de nordiska länderna inte kunde enas om ett användande av Tele-X satelliten för gemensamma nordiska TV-ändamål. Under året gick detta nordiska symbolprojekt i graven vilket var ett stort bakslag för det nordiska samarbetet.

Anders Kempe, Moderata samlingspartiet, har under året arbetat på deltid som gruppens sekreterare.

10.2 Mittengruppen i Nordiska rådet

Mittengruppen i Nordiska rådet är det samlande namnet för en rad olika partier i mittenfältet i Nordiska rådet. Gruppen bildades formellt 1982. Mittengruppen består av valda ledamöter och suppleanter från följande partier i Nordiska rådet:

Danmark:	Det Radikale Venstre (RV), Centrum-Demokraterne (CD), Kristeligt Folkeparti (KrF) och Venstre (V)
Grönland:	Atassut (At)
Finland:	Centerpartiet (K), Finlands kristliga förbund (SkI) och Svenska folkpartiet (Sfp)
Åland:	Liberalerna på Åland (lib) samt Åländsk Center (ÅC)
Island:	Fremskridtspartiet (Framsóknarflokkurinn) (F)
Norge:	Kristelig Folkeparti (Kr.F.) och Senterpartiet (Sp)
Sverige:	Centerpartiet (c) och Folkpartiet (fp).

Mittengruppen är rådets näst största partigrupp och består av 23 ordinarie ledamöter. Mittengruppen har hållit tre ordinarie möten under året. Ett i samband med utskottsmötena i Stockholm den 10/2, ett vid den ordinarie sessionen i Oslo den 7/3, ett vid utskottsmötena och i samband med extra sessionen den 14/11 i Helsingör. Ordförande i mittengruppen är riksdagsledamoten Karin Söder (c), Sverige. Vice ordförande är altingsman Páll Pétursson (F), Island. Mellan mittengruppens ordinarie möten sköts verksamheten av ett arbetsutskott. Arbetsutskottet består av en representant per land, och förutom ordförande och vice ordförande ingår folketingsledamoten Peder Sønderby (V), riksdagsledamoten Marjatta Väänänen (K), och stortingsrepresentanten Harald Synnes (Krf). Arbetsutskottet har fem suppleanter. Vid ett par tillfällen har nationella samlingar hållits av mittengruppens partier i de nordiska länderna.

Mittengruppens sekretariat är förlagt till svenska centerpartiets riksdagslokaler. Gruppsekreterare är Håkan Ekengren, och som assistent till gruppen har Solveig Pettersson fungerat.

Efter initiativ av mittengruppen hölls i november Nordiska rådets extra session om miljön. Mittengruppen framlade, i samband med sessionen i Oslo, en skrivelse till presidiet och föreslog att en extra session kring miljön skulle hållas. Presidiet beslöt sedan i juni att så skulle bli. Extra sessionen föranledde mycket arbete inom gruppen i denna så viktiga fråga, bl. a. hade en rad enskilda ledamöter i gruppen lagt fram medlemsförslag kring miljön.

Gruppen har också arbetat med att följa upp 1987 års mittenkonferens som hade regional- och miljöpolitik som tema. Inom gruppen pågår en diskussion om Nordiska rådets framtid, utifrån händelseutvecklingen inom Europa. Det internationella engagemanget kommer att spela en allt viktigare

re framtida roll inom det nordiska officiella samarbetet. En diskussion om rådets arbetssätt har också påbörjats i gruppen.

Förberedelser har påbörjats inför den mittenkonferens som skall hållas i november 1989. Vid konferensen ska gruppen anta ett nytt program. Målsättningen är att forma en politisk grund inför 90-talets utmaningar som Norden nu står inför.

10.3 Den socialdemokratiska gruppen

Den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet skall enligt stadgarna bl. a. verka för ett nordiskt samarbete präglat av den samhällssyn som företräds av de socialdemokratiska partierna i de fem berörda länderna samt samordna gruppmedlemmarnas insatser i rådet och dess organ.

I den socialdemokratiska gruppen har under 1988 ingått parlamentariker och regeringsledamöter tillhörande:

- Danmark: Socialdemokratiet (S)
- Finland: Finlands socialdemokratiska parti (Suomen sosialdemokraatinen puolue) (Sdp)
- Island: Det socialdemokratiske parti (AlPýðuflokkurinn) (A)
- Norge: Det norske arbeiderparti (A)
- Sverige: Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

I partigruppen har under 1988 även ingått företrädarna i Nordiska rådet för Siumut (Si), Grönland, och Javnaðarflokkurin (Jvfl), Färöarna. Där emot har socialdemokraterna på Åland inte haft någon ordinarie representation i rådet.

Partigruppen höll under 1988 fem möten (varav tre i anslutning till råds sessionen). Dess arbetsutskott var samlat till sammanträde vid sex tillfällen. Också de socialdemokratiska ledamöterna i rådets olika utskott har vid flera tillfällen överlagt om gemensamma angelägenheter.

I samband med sessionen 1988 framlade partigruppen ett medlemsförslag om harmonisering av miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna. Förslaget hänvisade också till rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling och rekommenderade ministerrådet att med utgångspunkt i denna rapport utarbeta förslag till konkreta åtgärder för Norden.

Under hösten har förslagen till nordiskt miljöprogram och nordisk handlingsplan mot havsföreningar särskilt uppmärksammats i gruppens arbete.

I samband med sessionen väcktes också ett medlemsförslag om ökade insatser inom barn- och familjepolitiken. Enligt förslaget rekommenderas ministerrådet bl. a. att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna samt att utarbeta en gemensam målsättning för att stimulera barns utveckling.

Under hösten väcktes ett medlemsförslag om koncernfackligt samarbete

i Norden. I förslaget hänvisas till den stora enighet som råder om vikten av att utöka det ekonomiska samarbetet i Norden. Det ökade samarbetet är viktigt, inte minst för att stärka de nordiska företagens konkurrenskraft internationellt. Löntagarnas positiva syn på det utökade ekonomiska samarbetet och därmed sammanhängande rationaliseringar samt utveckling och introduktion av ny teknik har som grundläggande förutsättning att de fackliga organisationerna, genom insyn och inflytande i företagen, kan ta till vara sina medlemmars intressen. Det förutsätter i sin tur koncernfackligt samarbete över nationsgränserna. Nordiska ministerrådet rekommenderas att utarbeta ett förslag till en samordnad nordisk lagstiftning, som tillförsäkrar löntagargrupporganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete.

Under året har partigruppernas ställning i det nordiska samarbetet och särskilda prioriteringar för partigruppens arbete tagits upp till ingående diskussion. I detta sammanhang har bl. a. också den europeiska integrationen uppmärksamats.

Partigruppen har under året varit representerad i utredningsarbetet angående det nordiska samarbetet i internationella sammanhang.

Under 1988 har Bengt Ohlsson fungerat som partigruppens sekreterare. Inga-Lisa Lundin har på deltid fullgjort vissa arbetsuppgifter för partigruppen. Sekretariatet har sina lokaler i anslutning till den socialdemokratiska riksdagsgruppens kansli i Stockholm.

10.4 Den vänstersocialistiska gruppen

Den Venstresocialistiske gruppe i Nordisk Råd samler partier i Norden til venstre for socialdemokratierne. Gruppens formål er at koordinere partiernes arbejde i Rådet og udarbejdelse af fælles forslag. Den hersker ingen krav om gruppe-loyalitet ved afstemninger i Rådet.

I gruppen indgår:

- Danmark: Socialistisk Folkeparti (SF)
- Finland: Demokratiska Förbundet för Finlands Folk (Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Dfff))
- Island: Folkeforbundet (ALPýðubandalagið) (Ab)
- Norge: Socialistisk Venstreparti (SV)
- Sverige: Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

Gruppens formand har i 1988 været Arvo Kemppainen (Dfff) og næstforkvinde Guðrún Helgadóttir (Ab). Gruppen har sekretariat hos SF i Danmark og Anders Andersen (SF) har fungeret som sekretær for gruppen.

Den Venstresocialistiske gruppe har afholdt 8 møder i 1988. Et under mødet i Stockholm i februar, tre under Oslo-sessionen i marts, to under minisessionen i Helsingør i november og to under gruppens seminar i juni i København. Af centrale spørgsmål som gruppen har beskæftiget sig med, har været Nordens internationale relationer, Norden og EFs Indre Marked, den nordiske miljøsituation, Nordisk Kulturhandlingsplan og grup-

pens repræsentation i Præsidiet. Desuden har gruppen beskæftiget sig med trafikikkerhed, med nordisk transportmæssig infrastruktur, med afvikling af atomkraft, den manglende ligestilling mellem kønnene, med Nordisk Investeringsbank og med en nordisk arbejdsmiljøkonvention.

I forhold til arbejdet med Nordens internationale relationer har gruppen med tilfredshed fulgt det arbejde, som er fundet sted i den internationale komité. Gruppen kan kun erklære sig positiv overfor komiteens konklusion om nedsættelse af et permanent internationalt udvalg i Nordisk Råd.

I forhold til Norden og EFs indre marked, har gruppen afholdt et to-dages seminar i København, med deltagelse af eksperter og repræsentanter for de partier som indgår i gruppen. Gruppen har med bekymring konstateret, at de nordiske lande kun i meget lille udstrækning handler som en samlet blok i forholdet til EF og det i EF planlagte "Indre Marked". I dag sker den nordiske tilpasning til EFs regler i det store og hele ukritisk og i et stadigt stigende tempo. Lykkes det ikke de nordiske lande at finde en fælles slagkraftig strategi overfor EF, vil denne bevidstløse harmonisering fortsætte.

På miljøområdet har arbejdet selvsagt været præget af den alvorlige situation, som præger miljøet i det nordiske område. Gruppen har med glæde konstateret, at denne problemstilling i stadig stigende grad tages alvorligt af Nordisk Råds parlamentariske forsamling og af Ministerrådet. På sit møde i juni fastlagde gruppen sine krav til indholdet af et nordisk miljøprogram. Disse krav kan gruppen med tilfredshed konstatere er indarbejdet i Ministerrådets forslag. Gruppen ser nu frem til at de planer som blev udarbejdet til sessionen i Helsingør bliver udmøntet i mere konkrete forslag, både på nordisk plan og i de enkelte lande. Den Venstresocialistiske gruppe vil gøre sit til at dette sker – i form af egne forslag og initiativer i de nordiske parlamenter.

Mindre begejstret var gruppen for at Ministerrådet ikke har besluttet sig for at prioritere tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre den Kulturhandlingsplan som Ministerrådet selv har foreslået.

Til gengæld ser gruppen så med tilfredshed, at dens forslag om problemet med den fortsatte *u*-ligeløn mellem mænd og kvinder blev vedtaget af Nordisk Råd. Forslaget er, to-strengt og indeholder en undersøgelse af årsagerne til den manglende ligeløn mellem kønnene og som konsekvens af en sådan undersøgelse initiativer til fjernelse af denne forskel. Endelig har gruppen arbejdet for at sikre, at Nordisk Investeringsbanks midler ikke bliver brugt til våbenproduktion, og for at en nordisk arbejdsmiljøkonvention ikke bliver helt tandløs i et forsøg på at tilfredsstille EFs harmoniserings krav.

10.5 Ekonomiskt stöd till partigrupperna

Vid rådets 33:e session 1985 beslöt rådet uppdra åt presidiet att införa ett system för ekonomiskt stöd till rådets valda medlemmar.

Stödet beräknas dels som ett grundbidrag som är lika stort för varje bidragsberättigad partigrupp, dels som ett tilläggsbidrag baserat på antalet partigrupsmedlemmar. Valda rådsmedlemmar som inte tillhör någon nordisk partigrupp får var och en ett tilläggsbidrag.

Partistödet skall användas för att täcka utgifter för sekreterarhjälp och kontorsutgifter samt för att täcka utgifter för resor och möten mellan sekretariatspersonal och partigrupsmedlemmar.

Partistödet var 1988 SEK 900 000. För 1989 har stödet fastställts till SEK 2 000 000.

10.6 Partigruppsekreterarnas deltagande vid utskottsmöten

Mot bakgrund av en förfrågan av partigruppsekreterarna i september 1987 och efter att ha inhämtat partigruppernas synpunkter, rekommenderade presidiet att rådets utskott vid sina konstituerande möten i mars 1988 beslutar:

”at de nordiske partigruppsekreterene for perioden frem til neste konstituerende møte skal ha en personlig rett, men uten talerett, til å delta i utvalgenes møter, jfr Rådets arbeidsordning § 27.”

Samtliga utskott beslutade i enlighet med presidiets rekommendation.

10.7 Sekretariatskontakter

Under 1988 har presidiesekretariatet hållit två gemensamma möten med de fyra nordiska partigruppernas sekreterare – den 8 april och den 14 oktober. Sammankomsterna ingår som en naturlig och viktig del i förberedelserna inför rådsessionerna och som en uppföljning av dem.

Partigruppsekreterarna har under året bla deltagit i förberedande diskussioner kring uppläggningsen av rådets tredje partisekreterarkonferens, som skall äga rum i augusti 1989.

Partigruppsekreterarna har under året inbjudits att delta i seminarier anordnade av rådet.

På inbjudan av rådspresidiet deltog vid 1988 års session även partisekreterare för de partier som är representerade i Stortinget. Inför 1989 års session har inbjudan sänts till partisekreterarna för de partier som är representerade i Sveriges riksdag.

11. Särskilda verksamhetsformer

11.1 Nordiska kulturfonden

Nordiska kulturfonden upprättades 1966 genom en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utser vardera fem ledamöter i styrelsen för fonden. För varje ledamot utses en suppleant. För verksamhetsperioden 1987–1988 utsågs de av Nordiska rådet valda medlemmarna av plenarförsamlingen vid rådets 34:e session den 3 mars 1986.

Ledamöterna utsedda av Nordiska rådet för kalenderåret 1988 har varit följande:

Danmark:	Svend Jakobsen med Karen Thurøe Hansen som suppleant
Finland:	Elsi Hetemäki-Olander med Claes Andersson som suppleant
Island:	Pétur Sigurðsson med Guðrún Helgadóttir som suppleant
Norge:	Kjell Magne Fredheim med Georg Apenes som suppleant
Sverige:	Barbro Nilsson med Hans Nyhage som suppleant

Nordiska rådet utser även revisorerna. För åren 1987–1988 utsågs vid 35:e sessionen Jimmy Stahr och Jørgen Mohr till revisorer med Aase Olesen och Ib Gerner Hansen som suppleanter.

Fondens styrelse och dess sekretariat, som finns vid Nordiska ministerådets sekretariat i Köpenhamn, har under året löpande hållit Nordiska rådets organ underrättade om aktuella frågor inom fonden.

Vid Nordiska rådets 36:e session beviljades fondstyrelsen ansvarsfrihet för år 1986. Berättelsen C5 behandlades i plenarförsamlingen den 11 mars 1988. Betänkandet hade avlämnats av budget- och kontrollutskottet. Den berättelse som inlämnats till rådets 37:e session avser verksamhetsåret 1987.

11.2 Nordiska investeringsbanken

Nordiska investeringsbanken upprättades 1975 genom en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Samtidigt fastställdes stadgar för verksamheten. Stadgarna har kompletterats och ändrats 1981/82, 1983 samt 1987 (Se Nordisk statutsamling). Investeringsbanken har sitt säte i Helsingfors och har f. n. ca 80 anställda.

I enlighet med stadgarna utser länderna en styrelse bestående av tio ledamöter. Dessutom utses en kontrollkommitté som svarar för revisionen. Av kontrollkommitténs ledamöter utses fem av Nordiska ministerrådet och fem av Nordiska rådet.

De av Nordiska rådet valda medlemmarna i kontrollkommittén för perioden den 1 maj 1987 till den 30 april 1989 valdes av plenarförsamlingen den 23 februari 1987:

Jens Steffensen, Danmark
Peter Muurman, Finland
Ólafur G. Einarsson, Island
Håkon Kyllingmark, Norge
Arne Gadd, Sverige

Vid möte den 12 maj 1987 utsåg presidiet Ilkka-Christian Björklund till kontrollkommittéledamot fram till sessionen 1988 i stället för Peter Muurman. Den 7 mars 1988 valdes Ilkka-Christian Björklund till medlem av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté t. o. m. den 30 april 1989.

Investeringsbankens verksamhetsberättelse över år 1988 inlämnas till Nordiska rådet före 37:e sessionen och behandlas av ekonomiska utskottet. Utskottet behandlar även kontrollkommitténs berättelse.

Berättelsen till rådets 36:e session avsåg år 1987 (C 3/e) och behandlades av plenarförsamlingen den 10 mars tillsammans med ministerrådets förslag (B 82/e) om att göra Nordiska investeringsbankens regionallåneordning permanent. I enlighet med ekonomiska utskottets förslag antogs en rekommendation (rek 28/88) om att göra Nordiska investeringsbankens regionallåneordning till en permanent del av bankens verksamhet.

11.3 Nordiska rådets litteraturpris

Nordiska rådets litteraturpris inrättades av de nordiska ländernas regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1961. Statuter och instruktion fastställdes 1961 och ändrades åren 1964 och 1971. Nordiska ministerrådet fastställde nya statuter den 8 maj 1983. Dessa trädde i kraft den 1 juni 1983.

Priset har delats ut årligen sedan 1962 och utdelningen 1988 var därmed den 27:e i ordningen. Prissumman höjdes från 1976 från 50 000 till 75 000 danska kronor och från 1987 till 125 000 danska kronor. Från och med 1989 är prissumman 150 000 danska kronor.

Bedömningskommittén som består av tio ledamöter (två från varje land) beslöt den 26 januari 1988 i Tórshavn, Färöarna, att till pristagare för Nordiska rådets *litteraturpris 1988* utse Thor Vilhjálmsen, Island för romanen "Gråmossan glöder".

Bedömningskommitténs motivering:

"På ett språk som förenar isländsk berättartradition med nyskapande uttrycksformer skildras en domares ödesmättade resa genom ett magiskt landskap som mångfasetterat reflekterar den inre brottningen med tillvarons grundfrågor om skuld och ansvar, dikt och verklighet".

Priset som är på 125 000 DKK överlämnades vid en högtidlighet i Oslos konserthus tisdagen den 8 mars 1988, under Nordiska rådets 36:e session. Presentatör var redaktör Ingmar Swedberg, finländsk medlem i bedömningskommittén.

Till Nordiska rådets *litteraturpris för 1989* har följande verk nominerats av de nationella ledamöterna i bedömningskommittén:

Danmark	Jens Christian Grøndahl	”Rejsens bevægelser”, roman, Vindrose 1988
	Rolf Gjedsted	”Gå om bag spejlet”, dikter, Gyldendal 1988
Färöarna	Gunnar Hoydal	”Hús úr ljóði” (Huse af lyd), dikter, Forlaget Tyril, Torshavn 1987
Finland	Rosa Liksom	”Unohdettu vartti” (Frusna ögonblick), novellsamling, AWE/Gebers, 1988
	Gösta Ägren	”Jär”, dikter, Söderströms/Norstedts 1988
Island	Stefan Hörður Grímsson	”Tengsl” (Samband) dikter, Mál og menning 1987
	Birgir Sigurðsson	”Dagur vonar” (En dag av hopp), drama, Mál og menning 1987
Norge	Liv Koltzow	”Hvem har ditt ansikt?”, roman, Aschehaug forlag 1988
	Dag Solstad	”Roman 1987”, roman, Oktober forlag 1987
Sverige	Lars Ahlin	”Din livsfrukt”, roman, Bonniers 1987
	Sigrid Combüchen	”Byron”, roman, Norstedts 1988

Pristagaren utses vid bedömningskommitténs möte i Köpenhamn den 27 januari 1989.

Priset överlämnas tisdagen den 28 februari 1989 i Stockholm i samband med Nordiska rådets 37:e session.

11.4 Nordiska rådets musikpris

Nordiska rådets musikpris inrättades 1964 av de nordiska ländernas regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1964. Statuter och instruktion fastställdes 1965. Priset utdelades första gången 1965 och skulle till en början delas ut vart tredje år. Denna bestämmelse ändrades dock och priset utdelas vartannat år sedan 1969. Prissumman höjdes från 50 000 till 75 000 danska kronor från och med 1978 års pris, och till 125 000 från och med 1988 års pris.

Inför bedömningen av mottagare av Nordiska rådets musikpris 1988 var följande verk nominerade:

Danmark	<i>Gunnar Berg</i> : Aria for fløjte og orkester <i>Ib Nørholm</i> : Ekliptiske instinkter. Symfoni nr. 7
Finland	<i>Magnus Lindberg</i> : Kraft <i>Einojuhani Rautavaara</i> : Symfoni nr. 5
Island	<i>Þorsteinn Hauksson</i> : Ad astra <i>Áskell Másson</i> : Koncertsats for lille tromme og orkester
Norge	<i>Alfred Jansson</i> : Mellomspill for orkester <i>Rolf Wallin</i> : Mandala for 2 pianos and percussion
Sverige	<i>Anders Eliasson</i> : Symfoni nr. 1 <i>Miklós Maros</i> : Konsert för trombon och orkester

Pristagaren 1988 utsågs vid bedömningskommitténs möte den 15 januari 1988 i Köpenhamn och priset överlämnades den 24 mars vid en ceremoni i Finlands riksdag.

Nordiska rådets musikpris 1988 tilldelades kompositör Magnus Lindberg från Finland för musikverket "Kraft".

Bedömningskommitténs motivering:

"Verket visar en fantasifull kombination av symfoniorkestern och otraditionella ljudkällor. Genom användning av datastyrning och elektronisk ljudbearbetning förenas råa och raffinerade klanger i ett övertygande spänningsförlopp. Verket förenar en orädd öppenhet för nutidens ljudvärld med viljan att behärska den".

11.5 Nordiska rådets journaliststipendier

Nordiska rådets journaliststipendier är instiftade för att öka journalister-
nas intresse för och möjligheter att skriva om förhållanden i de andra
nordiska länderna samt om nordiskt samarbete. Stadgarna antogs av Nor-
diska rådets presidium 1980 och reviderades 1983 och 1986. År 1988 fanns i
Nordiska rådets budget anslaget 50 000 svenska kronor per land eller totalt
250 000 svenska kronor. Från och med 1989 är anslaget 60 000 svenska
kronor per land, totalt 300 000 svenska kronor.

Nordiska rådets journaliststipendiat 1988:

Danmark	<i>John Bech</i> , Helsingør Dagblad A/S, 10 000 SEK, til en analyse af de nordiske samarbejdeorganer samt forholdet mellem Norden og EF. <i>Thorild Dahl</i> , TV 2, 12 500 SEK, til en undersøgelse af Finland efter 2. verdenskrig. <i>Ulrik Holmstrup</i> , TV-Avisen, 8 000 SEK, til en undersøgelse af svensk og norsk arbejdsmiljølovgivning. <i>Holger Koejød</i> , Fyens Stiftstidende, 9 500 SEK, til en analyse af danske håndværkeres og teknikeres forhold i Norge. <i>Randi Mohr Nielsen</i> , BT, 10 000 SEK, til et studium af Islands og Færøernes stilling i NATO.
---------	--

- Finland *Kari Arokylä*, Kaleva, 15 000 SEK, för att stifta bekantskap med de nordiska ländernas förhållande till det ekonomiska samarbetet i Norden och EG samt vilka möjligheter de nordiska länderna anser att det nordiska samarbetet har.
Seppo Määttänen, Talouselämä, 15 000 SEK, för att stifta bekantskap med återanvändning av råämnen, speciellt med insamlingsmetoderna och marknadsföringen av returpapper samt rengöringsmetoderna som används i Sverige och Danmark.
Heikki Vuohelainen, Timo Heikura, Mikko Määttä, Pekka Rautio, Oy Yleisradio Ab/radio "Tänään klo 10", 20 000 SEK för att stifta bekantskap med det isländska samhället och isländsk kultur.
- Island *Björn Vignir Sigurpálsson*, Morgunblaðið, 7 143 SEK, for at studere børshandel i de nordiske lande samt nyhedsformidling i forbindelse hermed.
Sigmundur Ernir Rúnarsson, Stöð 2, 7 143 SEK, for at producere nogle dokumentariske fjernsynsudsendelser fra Finland, specielt om samiske forhold.
Eliás Snæland Jónsson, Dagblaðið – Vísir, 7 143 SEK, for at studere de etiske regler, der gælder for journalister i Danmark, Norge og Sverige.
Óðinn Jónsson, Ríkisútvarpið, 7 143 SEK, for at studere nordisk kulturelt samarbejde indenfor Nordisk Råd samt nordisk bogudgivelse.
Friða Björnsdóttir, Hús & Híbýli, 7 143 SEK, for at studere udgivelsen af lejerforeningernes blad "Vår Bostad" i Sverige.
Axel Ammendrup, Dagblaðið – Vísir, 7 143 SEK, for at studere udgivelse av nyheds- og undervisningsmateriale for folk med sukkersyge.
Ólafur K. Magnússon, Morgunblaðið, 7 142 SEK, for at studere opbygning og datamatisering af pressefoto- og filmsamlingen ved Aftenposten i Oslo.
- Norge *Arne Bjørndal* och *Svein-Erik Bakken*, Arbeiderbladet, 30 000 SEK, prosjekt: "Liten i Skandinavia" og "Kollektivtransport i storbyene".
Grete Sigvaldsen, Askøyværingen, 20 000 SEK, prosjekt: "Studietur til vennskapskommuner i Danmark, Sverige og Finland".

- Sverige *Bengt Lindroth*, Expressen, 30 000 SEK, för att studera den nordiska samarbetstankens utveckling från krigsåren och dess framtidsutsikter.
- Håkan Sandberg*, TV 2 – Växjö, 8 000 SEK, för utveckling av samarbete mellan "Unga tvåan" och motsvarande redaktion vid Danmarks radio.
- Willy Silberstein*, Ekoredaktionen, 12 000 SEK, för att studera de många företagsköpen i Norden under senare år.

11.6 Nordiska rådets teknologipris 1988

Nordiska rådets teknologipris inrättades i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 38/1988.

Enligt rekommendationen skall i anslutning till det Nordiska teknologipriset 1988 ett särskilt nordiskt pris utdelas – Nordiska rådets teknologipris – i syfte att främja nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete.

I det medlemsförslag (A810/k) som ligger bakom rekommendationen om teknologipriset framgår bl. a. att Nordiska rådet med detta pris kan framhäva teknologins betydelse och samtidigt symboliskt erkänna det nordiska ingenjörskunnandet.

Enligt statuterna för teknologipriset framgår att priset skall utdelas till en person eller en arbetsgrupp som på ett betydande sätt främjat det tekniska kunnandet i Norden. Det prisbelönade teknologiarbetet skall kännetecknas av kreativitet, originalitet eller förverkligande av en idé eller teori i praktiken.

En bedömningskommitté från vart och ett av de nordiska länderna, bestående av representanter från de nationella ingenjörsföreningarna, nominerade följande kandidater till priset:

- Danmark: Förbundsformand Anton Johannsen och forskare Carsten Elert, för framtidens slakteri
Lego A/S, för "Lego Technic Control"
- Finland: Professor Pertti Törmälä, för system för biologiskt lösliga biomaterial
Dipl. ing. Sirpa Hämälä, för LIFAC-avstavningsmetoden
- Island: Dr. Jón Hálfðánarson och dr. Þorsteinn I. Sigfússon, för ferrosiliciums temperaturförlopp och materialegenskaper
Ársæll Þorsteinsson, Elías Gunnarsson, Þórður Theódórsson och Þorkell Jónsson, för automatik och arbetsbesparing i fiskefabrikens filéavdelningar
- Norge: Sivilingeniør, professor John Ugelstad, for monodispersa polymerpartiklar
Sivilingeniør Arne Wøien for blodstrømmåtning med ultraljud

Sverige: Professor Sten Andersson och docent Lars Fälth, för luftreningsteknik baserad på zeoliter
Östen Mäkitalo och Thomas Haug, för nordiskt mobiltelefon-system

Styrelsen för Nordisk industrifond utsåg professorn, filosofie doktorn Pertti Törmälä till mottagare av Nordiska rådets teknologipris 1988 för utveckling av biologiskt lösliga kompositmaterial som används som fixationsmedel inom kirurgin.

Styrelsen har motiverat sitt beslut på följande sätt:

''Professor Törmälä erhåller priset för sina banbrytande insatser med utveckling av biologiskt lösliga material. Pristagaren har visat att kombinationen grundläggande forskning och utnyttjande av avancerad materialteknologi snabbt kan resultera i industriell utveckling och kommersiella produkter. Professor Törmäläs forskargrupp har som resultat av sitt arbete utvecklat tillämpningar som är unika i världen. De utvecklade s.k. fixationsmedlen minskar behovet av operationer och därigenom medicinska komplikationer. Medlen används i dag vid sjukhus över hela Europa.''

Nordiska rådets teknologipris, som utgörs av ett diplom och ett penningpris av samma storlek som Nordiska rådets litteratur- och musikpris, 125 000 DKK, överlämnades vid en högtidlighet i samband med Nordiska teknologårets avslutning i Köpenhamn den 15 december 1988.

BILAGA 1

Nordiska rådets sammansättning. Delegationerna och partierna representerade i Nordiska rådet

DANMARK RIGES DELEGATION

Valgt af Folketinget den 5. oktober 1988

Medlemmer

Flemming Hansen (KF)
 Hans Engell (KF)
 Helge Adam Møller (KF)
 Ivar Hansen (V)
 Peder Sønderby (V)
 Kristen Poulsen (FP)
 Marianne Jelved (RV)
 Jette Pors (CD)
 Knud Glønborg (KrF)
 Dorte Bennedsen (S)
 J.K. Hansen (S)
 Anker Jørgensen (S)
 Kaj Poulsen (S)
 Birte Weiss (S)
 Margrete Auken (SF)
 Lilli Gyldenkilde (SF)

Stedfortrædere

Kent Kirk (KF)
 Knud E. Kirkegaard (KF)
 Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)
 Jens Peter Jensen (V)
 Povl Brøndsted (V)
 Pia Kjærsgaard (FP)
 Elisabeth Arnold (RV)
 Lis Noer Holmberg (CD)
 Inger Stilling Pedersen (KrF)
 Hanne Andersen (S)
 Søren Hansen (S)
 Svend Jakobsen (S)
 Poul Nielson (S)
 Bjørn Westh (S)
 Birgitte Husmark (SF)
 Inger Harms (SF)

Formand: Anker Jørgensen

Næstformand: Hans Engell

Partierne

CD Centrum-Demokraterne
 FP Fremskridtspartiet
 KF Det Konservative Folkeparti
 KrF Kristeligt Folkeparti
 RV Det Radikale Venstre
 S Socialdemokratiet
 SF Socialistisk Folkeparti
 V Venstre

FÆRØERNES DELEGATION

Valgt af Færøernes Lagting den 3. august 1988

Medlemmer

Jákup Lindenskov (Jvfl)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Stedfortrædere

Jóannes Dalsgaard (Jvfl)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Partierne

Jvfl Javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet)

Fkfl Fólkaflokkurin (Folkeflokken)

GRØNLANDS DELEGATION

Valgt af Grønlands Landsting juni 1988

Medlemmer

Preben Lange (Si)

Otto Steenholdt (At)

Stedfortrædere

Lars Emil Johansen (Si)

Peter Ostermann (At)

Partierne

At Atássut

Si Siumut

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA/
FINLANDS DELEGATION

Vald den 9 februari 1988

Kompletterad den 19 februari 1988

Valda medlemmar

Esko Aho (K)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Gustav Björkstrand (Sfp)

Mikko Elo (Sdp)

Karl-Gunnar Fagerholm² (lib)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Liisa Hilpelä (Kok)

Olof Jansson² (ÅC)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Suppleanter¹

Arja Alho (Sdp)

Claes Andersson (Skdl)

Kaarina Dromberg (– 19/2 1988)
(Kok)Sinikka Hurskainen-Leppänen
(Sdp)

Tuulikki Hämäläinen (Sdp)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Roger Jansson² (FS)

Marita Jurva (Smp)

Heikki Järvenpää (Kok)

Antti Kalliomäki (Sdp)

¹ Suppleant ersätter ordinarie medlem i utskotten efter en av delegationen fastställd särskild ordning.

Arvo Kemppainen (Skdl)	Juhani Laitinen (Kok)
Sakari Knuutila (Sdp)	Lauri Metsämäki (Sdp)
Anna-Kaarina Louvo (Kok)	Eeva-Liisa Moilanen (Skdl)
Mats Nyby (Sdp)	Seppo Pelttari (K)
Saara-Maria Paakkinen (Sdp)	Elisabeth Rehn (Sfp)
Sirpa Pietikäinen (Kok)	Riitta Saastamoinen (Kok)
Heikki Riihijärvi (Smp)	Eino Siuruainen (K)
Mirja Ryyänen (K)	Jouko Skinnari (Sdp)
Kimmo Sasi (Kok)	Jouni J. Särkijärvi (Kok)
Marjatta Väänänen (K)	Eeva Turunen (19/2 1988–)
	(Kok)
	Pekka Tuominen ² (ÅSD)

Ordförande: Elsi Hetemäki-Olander

Viceordförande: Ilkka-Christian Björklund

Partierna

K	Centern i Finland (Suomen Keskusta)
Skdl	Demokratiska förbundet för Finlands folk (Suomen Kansan Demokratiaattinen Liitto)
Sdp	Finlands socialdemokratiska parti (Suomen sosialidemokraattinen puolue)
Kok	Samlingspartiet (Kansallinen kokoomus)
SkI	Finlands kristliga förbund (Suomen Kristillinen Liitto)
Smp	Finlands Landsbygdsparti (Suomen Maaseudun Puolue)
Sfp	Svenska folkpartiet
ÅC, FS, ÅSD, lib; se under Ålands delegation.	

ÅLANDS DELEGATION

Valda av Ålands landsting den 4 november 1988

Medlemmar

Olof Jansson (ÅC) ordförande

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Suppleanter

Roger Jansson (FS)

Pekka Tuominen (ÅSD)

I delegationen ingår också de av landskapsstyrelsen den 25 januari 1989 utsedda representanterna.

Partierna

FS Frisinnad samverkan

lib Liberalerna på Åland

ÅC Åländsk center

ÅSD Ålands socialdemokrater

² Se också under Ålands delegation.

ÍSLANDSDEILD/ISLANDS DELEGATION

Valgt af Altinget den 12. december 1988

Medlemmer:

Páll Pétursson (F)
 Ólafur G. Einarsson (Sj)
 Eiður Guðnason (A)
 Þorsteinn Pálsson (Sj)
 Hjörleifur Guttormsson (Ab)
 Óli Þ. Guðbjartsson (B)
 Valgerður Sverrisdóttir (F)

Suppleanter:

Guðni Ágústsson (F)
 Friðjón Þórðarson (Sj)
 Árni Gunnarsson (A)
 Friðrik Sophusson (Sj)
 Guðrún Helgadóttir (Ab)
 Guðrún Agnarsdóttir (K)
 Jón Kristjánsson (F)

Formand: Ólafur G. Einarsson

Næstformand: Páll Pétursson

Partierne

A Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti)
 Ab Alþýðubandalagið (Folkeforbundet)
 B Borgaraflokkurinn (Borgerpartiet)
 F Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet)
 K Samtök um kvemnalista (Kvindelisteforbundet)
 Sj Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet)

DEN NORSKE DELEGASJON

Valgt av Stortinget 26. oktober 1988

Medlemmer

Einar Førde (A)
 Oddrunn Pettersen (A)
 Ragna Berget Jørgensen (A)
 Reiulf Steen (A)
 Kåre Øvregard (A)
 Brit Jørgensen (A)
 Kjell Magne Fredheim (A)
 Åsa Solberg Iversen (A)
 Asbjørn Sjøthun (A)
 Jo Benkow (H)
 Margit Hansen-Krone (H)
 Jan P. Syse (H)
 Anders Talleraas (H)
 Arne Skauge (H)
 Thea Knutzen (H)
 Harald Synnes (KrF)
 Svein Alsaker (KrF)

Suppleanter (i rekkefølge)

Thor-Eirik Gudbrandsen (A)
 Ernst Wroldsén (A)
 Ranveig Frøiland (A)
 Haakon Blankenborg (A)
 Marit Rotnes (A)
 Hans Frette (A)
 Roger Gudmundseth (A)
 Mary Eide (A)
 Berit Brørby Larsen (A)
 Arnljot Norwich (H)
 Lars Lefdal (H)
 Per-Kristian Foss (H)
 Ingrid I. Willoch (H)
 Hallgrim Berg (H)
 Brita Borge (H)
 Kjell Furnes (KrF)
 Borghild Røyselund (KrF)

Johan Buttedahl (Sp)
 Johan J. Jakobsen (Sp)
 Theo Koritzinsky (SV)

Ole Gabriel Ueland (Sp)
 Anne Enger Lahnstein (Sp)
 Hanna Kvanmo (SV)

Leder: Kjell Magne Fredheim
 Nestleder: Jan P. Syse

Partiene

A Det norske Arbeiderparti
 H Høyre
 KrF Kristelig Folkeparti
 Sp Senterpartiet
 SV Sosialistisk Venstreparti

SVENSKA DELEGATIONEN

Vald den 18 oktober 1988

Medlemmar

Grethe Lundblad (s)
 Lennart Andersson (s)
 Carl Bildt (m)
 Arne Gadd (s)
 Bengt Westerberg (fp)
 Karin Söder (c)
 Lahja Exner (s)
 Wiggo Komstedt (m)
 Per Olof Håkansson (s)
 Lena Öhrsvik (s)
 Olle Östrand (s)
 Hans Nyhage (m)
 Elver Jonsson (fp)
 Gunnar Björk (c)
 Lars Werner (vpk)
 Marianne Samuelsson (mp)
 Berit Oscarsson (s)
 Anna-Greta Leijon (s)
 Sten Svensson (m)
 Hans Gustafsson (s)

Suppleanter

Lars Ulander (s)
 Yvonne Sandberg-Fries (s)
 Arne Andersson i Ljung (m)
 Karl-Erik Svartberg (s)
 Ylva Annerstedt (fp)
 Gunilla André (c)
 Anita Johansson (s)
 Filip Fridolfsson (m)
 Sten-Ove Sundström (s)
 Ulla Johansson (s)
 Jan Fransson (s)
 Görel Bohlin (m)
 Hugo Bergdahl (fp)
 Olof Johansson (c)
 Björn Samuelson (vpk)
 Birger Schlaug (mp)
 Bruno Poromaa (s)
 Birthe Sörestedt (s)
 Inger Koch (m)
 Nils T Svensson (s)

Ordförande: Karin Söder

Viceordförande: Grethe Lundblad

Partierna

c	Centerpartiet
fp	Folkpartiet
m	Moderata samlingspartiet
mp	Miljöpartiet de Gröna
s	Sveriges socialdemokratiska arbetareparti
vpk	Vänsterpartiet kommunisterna

BILAGA 2

Utskottens sammansättning och möten

JURIDISK UDVALG

Medlemmer ved afslutning af 36. session

Danmark	Hagen Hagensen (KF) Jákup Lindenskov (Jvfl) Kristen Poulsgaard (FP)
Finland	Mikko Elo (Sdp) Liisa Hilpelä (Kok) Anneli Jäätteenmäki (K)
Island	Eiður Guðnason (A)
Norge	Åsa Solberg Iversen (A) Asbjørn Sjøthun (A) Arne Skauge (H)
Sverige	Lennart Andersson (s) Hans Nyhage (m) Lars Werner (vpk)

Forandringer under året

Den 8. juni Helge Adam Møller (KF) i stedet for Hagen Hagensen og Birte Weiss (S) i stedet for Jákup Lindenskov.

Formandskab og sekretær

Formand:	Eiður Guðnason
Næstformand:	Hagen Hagensen; fra den 21. juni Helge Adam Møller
Sekretær:	Hanne Nielsen, cand.jur.

Møder i 1988

Den 20. januar i Sigtuna
Den 11. – 12. februar i Stockholm
Den 6. og 11. marts i Oslo
Den 12. april i Hyvinge

Den 21. og 23. juni i Kolding

Den 14. oktober i København

Den 15. november i Helsingør

Den 15. november i Helsingør med Nordisk Ministerråd (ministre med ansvar for flygtningespørgsmål og justitsministre)

KULTURUTSKOTTET

Medlemmar vid 36:e sessionens avslutning

Danmark	Robert Pedersen (S) Kjeld Rahbæk-Møller (SF) Otto Steenholt (At) Bernhardt Tastesen (S)
Finland:	Elsi Hetemäki-Olander (Kok) Saara-Maria Paakkinen (Sdp) Heikki Riihijärvi (Smp) Mirja Ryyänen (K)
Island	Valgerður Sverrisdóttir (F)
Norge	Thea Knutzen (H) Jan P. Syse (H) Reiulf Steen (A) Kåre Øvregard (A)
Sverige	Gunnar Björk (c) Hans Petersson (fp) Berit Oscarsson (s) Barbro Nilsson (s)

Förändringar under året:

Den 8 juni	J.K. Hansen (S) efter Bernhardt Tastesen Jette Pors (CD) efter Kjeld Rahbæk Møller
Den 3 augusti	Jákup Lindenskov (Jvfl) efter Robert Pedersen
Den 21 oktober	Hans Gustavsson (s) efter Barbro Nilsson Marianne Samuelsson (mp) efter Hans Petersson

Ordförandeskap och sekreterare:

Ordförande	Eiður Guðnason fram till den 8 mars, därefter Bernhardt Tastesen t. o. m. den 8 juni och därefter J.K. Hansen
Viceordförande	Otto Steenholdt t. o. m. den 11 mars, därefter Valgerður Sverrisdóttir
Sekreterare	Guy Lindström pol.mag. t. o. m. den 14 mars tf Guðrún Garðarsdóttir 15 mars–31 juli Elín Pálsdóttir Flygenring från den 1 augusti

Möten

den 11–12 februari i Stockholm
 den 6, 10 och 11 mars i Oslo
 den 15 april i Köpenhamn
 den 27–29 juni i Kuopio och Joensuu
 den 26 september i Sønderborg
 den 15 november i Helsingør

SOCIAL- OCH MILJÖUTSKOTTET

Medlemmar vid 36:e sessionens avslutning

Danmark: Dorte Bennedsen (S)
 Knud Glønborg (KrF)
 Lilli Gyldenkilde (SF)

Finland: Anna-Kaarina Louvo (Kok)
 Marjatta Väänänen (K)

Island: Sverrir Hermannsson (Sj)

Norge: Svein Alsaker (KrF)
 Jo Benkow (H)
 Brit Jørgensen (A)

Sverige: Grethe Lundblad (s)
 Sten Svensson (m)
 Lena Öhrsvik (s)

Förändringar under året:

Den 10 oktober Friðjón Þórðarson (Sj) efter Sverrir Hermannsson (Sj)
 Den 12 december Páll Pétursson (F) efter Friðjón Þórðarson

Ordförandeskap och sekreterare:

Ordförande Marjatta Väänänen (K)
 Vice ordförande Svein Alsaker (KrF)
 Sekreterare Eric Hultén, fil.kand.

Möten:

Den 11 februari i Stockholm
 Den 7 och 11 mars i Oslo
 Den 7 mars i Oslo (gemensamt möte med miljöministrarna)
 Den 12 april i Hyvinge
 Den 28–29 september i Arendal
 Den 25 oktober i Oslo
 Den 15 november i Helsingør
 Den 15 november i Helsingør (gemensamt möte med arbetsmiljöministrarna.)

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTET

Medlemmar vid 36:e sessionens avslutning:

- Danmark: Margrete Auken (SF)
Kaj Poulsen (S)
Peder Sønderby (V)
- Finland: Sirpa Pietikäinen (KoK)
Sakari Knuuttila (Sdp)
Olof Jansson (ÅC)
- Island: Óli P. Guðbjartsson (B)
- Norge: Margit Hansen-Krone (H)
Ragna Berget Jørgensen (A)
Ole Gabriel Ueland (Sp)
- Sverige: Elver Jonsson (fp)
Wiggo Komstedt (m)
Olle Östrand (s)

Förändringar under året:

- 18 oktober Anna-Greta Leijon (s) efter Wiggo Komstedt
26 oktober Johan J. Jakobsen (Sp) efter Ole Gabriel Ueland

Ordförandeskap och sekreterare:

- Ordförande Elver Jonsson
Vice ordförande Sakari Knuuttila
Sekreterare Tómas H. Sveinsson

Möten:

- 11–12 februari i Stockholm
7–11 mars i Oslo
5 maj i Linköping
6 maj i Norrköping – med Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté
2–5 augusti i Tórshavn
23 september i Reykjavik (arbetsgrupp med RU-datagruppen)
29 september i Oslo (arbetsgrupp)
26 oktober i Köpenhamn (arbetsgrupp med Nordiska ministerrådets turistutskott)
14 november i Helsingör (arbetsgrupp)
15 november i Helsingör
15 november i Helsingör med Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna)

EKONOMISKA UTSKOTTET

Medlemmar vid 36:e sessionens avslutning

Danmark	Jens Bilgrav-Nielsen (RV) Flemming Hansen (KF) Anker Jørgensen (S) Preben Lange (Si) Agnar Nielsen (Sb)
Finland	Esko Aho (K) Ilkka-Christian Björklund (Sdp) Gustav Björkstrand (Sfp) Arvo Kempainen (Skdl) Kimmo Sasi (Kok)
Island	Guðrún Helgadóttir (Ab) Páll Pétursson (F)
Norge	Johan Buttedahl (Sp) Einar Førde (A) Oddrunn Pettersen (A) Harald Synnes (Kr.F.) Anders Talleraas (H)
Sverige	Carl Bildt (m) Lahja Exner (s) Arne Gadd (s) Karin Söder (c) Bengt Westerberg (fp)

Förändringar under året

Den 23 mars	Aase Olesen (RV) efter Jens Bilgrav-Nielsen
Den 8 juni	Marianne Jelved (RV) efter Aase Olesen
Den 3 augusti	Jógvan Sundstein (Fkfl) efter Agnar Nielsen
Den 13 oktober	Hans Engell (KF) efter Flemming Hansen

Ordförandeskap och sekreterare:

Ordförande	Jan P. Syse (t. o. m. 10 mars 1988) därefter Anders Talleraas
Vice ordförande	Arne Gadd
Sekreterare	Anders Kleppe (t. o. m. 31 december 1988) därefter Henrik Wichmann

Möten:

Den 11–12 februari	i Stockholm
Den 7 och 11 mars	i Oslo
Den 29 juni	i Karasjok
Den 15 november	i Helsingör

BUDGET- OCH KONTROLLUTSKOTTET

Medlemmar vid 36:e sessionens avslutning

Danmark:	Ivar Hansen (V) Helge Adam Møller (KF)
Finland:	Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp) Karl-Gunnar Fagerholm (Lib.)
Island:	Ólafur G. Einarsson (Sj)
Norge:	Kjell Magne Fredheim (A) Theo Koritzinsky (SV)
Sverige:	Per Olof Håkansson (s) Ingrid Sundberg (m)
<i>Ekonomiska utskottet:</i>	Anders Talleraas (H)
<i>Juridiska utskottet:</i>	Eiður Guðnason (A)
<i>Kulturutskottet:</i>	Bernhardt Tastesen (S)
<i>Kommunikationsutskottet:</i>	Elver Jonsson (fp)
<i>Social- och miljöutskottet:</i>	Marjatta Väänänen (K)

Förändringar under året

Den 8 juni	Bernt Johan Collet (KF) efter Helge Adam Møller J. K. Hansen (S) efter Bernhardt Tastesen
Den 13 oktober	Flemming Hansen (KF) efter Bernt Johan Collet
Den 20 oktober	Wiggo Komstedt (m) efter Ingrid Sundberg

Ordförandeskap och sekreterare:

Ordförande	Ivar Hansen
Vice ordförande	Ingrid Sundberg, från den 14 november Wiggo Komstedt
Sekreterare	Marianne Anderson, fil.kand.

*Möten**Hela utskottet:*

den 10 februari i Stockholm (också med representanter för NMR-SAM)
den 6, 7 och 11 mars i Oslo
den 30 maj i Köpenhamn (också med representanter för NMR-SAM)
den 30 september i Oslo
den 19 oktober i Stockholm
den 14 november i Helsingör
"De Nio"
den 11 februari i Stockholm
den 6 mars i Oslo
den 15 juni i Reykjavik
den 17 juni i Tórshavn
den 29 september i Oslo
den 15 november i Helsingör

BILAGA 3

**Presidiesekretariatets budget för 1988 och 1989 (i 1 000-tal SEK)
samt förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidiesek-
retariat**

	<i>Budget 1988</i>	<i>Budget 1989</i>
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader	10 200	11 550
Resekostnader	2 150	2 330
Förvaltningskostnader	3 350	3 630
Datautrustning	500	400
Internationell konf.		1 000
Information	2 615	2 760
Rådets tryck	4 275	4 000
Nordisk Kontakt	2 850	3 050
Till presidiets förfogande	1 755	2 250
Partistöd	900	2 000
Summa kostnader	28 595	32 970
<i>Intäkter</i>		
Interna avgiftssystemet	1 650	1 890
Finansiella intäkter	270	400
Rådets tryck	800	800
Summa intäkter	2 720	3 090
Medelsreserv		
<i>Summa nettokostnader</i>	25 875	29 880

Förteckning över befattningar per den 31 december 1988

Presidiesekreterare
 Stf. presidiesekreterare (2)
 Informationschef
 Chefredaktör
 Utskottssekreterare (6)
 Redaktör
 Informationssekreterare
 Kamrer
 Byrådirektör (2)
 Byråsekreterare (2)
 Intendent
 1:e byråassistent
 Byråassistent (8)
 Expeditionsassistent (2)
 Lokalvårdare

BILAGA 4

Arbetsordning för Nordiska rådets presidiesekretariat och sekretärkollegium

Arbetsordningen antagen av Nordiska rådets presidium den 7 maj 1985 och i kraft den 12 februari 1986. Den ersätter tidigare arbetsordning för sekretariatet av den 19 november 1972 (NStat 1973 s. 28). Presidiet beslutade den 19 maj 1988 om ändrad bestämmelse beträffande revisionsorganet att träda i kraft den 1 januari 1989.

Utdrag ur arbetsordningen— — —
18 §*Revision*

Revision av presidiesekretariatets räkenskaper utförs av *revisionsavdelningen vid Sveriges Riksbank*. *Revisionsorganet* tillställer Danmarks folketing, Finlands riksdags, Islands altings och Norges stortings revisionsorgan vederbörliga revisionsrapporter. Instruktion för revisionen fastställs av presidiet.

— — —

BILAGA 5

Regler om økonomisk støtte til nordiske partigrupper og enkeltstående medlemmer av Nordisk Råd

Reglerna fastställdes av Nordiska rådets presidium den 3 juli 1985 och de trädde ikraft den 1 januari 1986. I enlighet med § 10 företogs en revision under 1988. Ändringar fastställdes i §§ 4, 5, 6, 7, 8 och 10 den 21 oktober 1988 och i §§ 2 och 6 den 13–15 november 1988. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 1989.

§ 1.

For å bedre arbeidsvilkårene for medlemmene av Nordisk Råd, utbetales etter nedenstående regler over Nordisk Råds felles budsjett, økonomisk støtte til nordiske partigrupper og til medlemmer som ikke er tilknyttet noen slik gruppe.

§ 2.

Økonomisk støtte utbetales til partigrupper som består av minst 4 medlemmer fra minst 2 land og som har vedtekter for sin virksomhet inneholdende bl. a. bestemmelser om avleggelse av regnskap for forbruket av bevilgede midler.

Økonomisk støtte utbetales likeledes til medlemmer av Nordisk Råd som ikke er tilknyttet noen nordisk partigruppe. Disse medlemmer må føre særskilt regnskap over de mottatte midler fra Nordisk Råd.

§ 3.

Den økonomiske støtte ydes dels som et grunnbidrag som er like stort for hver bidragsberettigede gruppe, dels som et tilleggsbidrag basert på antallet av partigruppemedlemmer.

Medlemmer som ikke er tilknyttet til noen nordisk partigruppe tilstås hver tilleggsbidrag beregnet etter en person.

Det samlede omfang av grunnbidragene begrenses til 15 prosent av det til enhver tid bevilgede beløp til økonomisk støtte.

§ 4.

Grunnbidrag og tilleggsbidrag utbetales etter rekvisisjon til de nordiske partigrupper med en halvdel i januar måned og en halvdel i august måned i budsjettåret basert på medlemsfortegnelse pr. 1. januar i budsjettåret.

Tilleggsbidrag utbetales etter rekvisisjon til medlemmer som ikke er knyttet til noen nordisk partigruppe forskuddsvis i januar måned i budsjettåret.

§ 5.

Den økonomiske støtte – grunnbidrag og tilleggsbidrag – skal anvendes til dekning av utgifter til sekretærhjelp og kontorutgifter samt til dekning av utgifter til reise og møter mellom sekretariatspersonale og partigruppens medlemmer og til andre kostnader som kan henføres til partigruppens virksomhet i Nordisk Råd.

§ 6.

Ubrukte beløp av den utbetalte økonomiske støtte kan overføres fra et budsjettår til det neste. Ved opphør av nordiske partigruppers virksomhet, skal ubrukte beløp tilbakebetales til Nordisk Råd.

§ 7.

Regler om økonomisk støtte trer i kraft 1. januar 1986.

Red. anm.

§§ 6, 7 och 10 i de ursprungliga reglerna har upphört att gälla per den 1 januari 1989.

BILAGA 6

Förteckning över frågor (E-saker) och svar inom ramen för försöksordningen

- E1 den 31 mars 1988 (Dnr 153/M5-88)
Ställd av Lilli Gyldenkilde (SF), Danmark till NMR angående *Nordiska investeringsbanken*.
Besvarad av Mats Hellström den 10 juni 1988.
Frågans lydelse:
"Hvilke oplysninger kan Nordisk Ministerråd give om Nordisk Investeringsbanks afskrivning på lån til Kongsberg Våpenfabrikk A/S, hvilke andre virksomheder med tilknytning til produktion af våben eller andet materiel af militær betydning har Nordisk Investeringssbank bevilget lån, og hvilke dispositioner agter ministerrådet at træffe for at forebygge, dels at Nordisk Investeringsbank i fremtiden lider tab på udlån til statsejede virksomheder, dels at Nordisk Investeringssbank i fremtiden bevilger lån til virksomheder som har tilknytning til produktion af våben eller andet materiel af militær betydning?"
- E2 den 28 april 1988 (Dnr 196/M3-88)
Ställd av Dorte Bennedsen (S), Danmark till NMR angående *Gemensamt nordiskt godkännande av livsmedel till specialnäring*.
Besvarad av Mats Hellström den 10 juni 1988.
Frågans lydelse:
"Hvad gøres der på nordisk plan for, at levnedsmidler til specialnæring, som f. eks. NUPO – Den nye Hvidovrekur – kan blive godkendt i Norge på samme måde, som tilfældet er i Danmark og Sverige?"
- E3 den 28 april 1988 (Dnr 197/M5-88)
Ställd av Dorte Bennedsen (S), Danmark till Norges regering angående *Godkännande av livsmedel till specialnäring i Norge*.
Besvarad av Bjarne Mørk Eidem den 1 juli 1988.
Frågans lydelse:
"Hvilke instanser tager i Norge stilling til importansøgninger om levnedsmidler til specialnæring, og hvilke ankeligheder findes der i disse sager?"
- E4 Den 12 maj 1988 (Dnr 240/M5-8)
Ställd av Ragna Berget Jørgensen (A), Norge till NMR angående *Tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten*.
Besvarad av Pekka Vennamo den 12 september 1988.

Frågans lydelse:

- ”Hva akter ministerrådet å gjøre for at det samlede flytilbudet på Nord-kalotten skal bli best mulig? Hvordan vil ministerrådet bidra til at de enkelte kommunikasjonsministre gir de nødvendige dispensasjoner fra konsesjonsreglene?”

E5 Den 14 juni 1988 (Dnr 274/M5-88)

Stålld av Svein Alsaker (KrF), Norge till NMR angående *Möjligheten av ett ECE-protokoll om reduktion av utsläpp av kväveoxider.*

Besvarad av Birgitta Dahl den 15 september 1988.

Frågans lydelse:

- ”– Hvor langt er arbeidet med en bindende ECE-protokoll vedrørende nitrogenutslipp kommet?
– Vil det være mulig for de nordiske land å ha en felles holdning og målsetting i dette arbeidet?”

E6 Den 7 juli 1988 (Dnr 275/M5-88)

Stålld av Grethe Lundblad (s), Sverige till Danmarks och Sveriges regeringar angående *den öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne.*

Besvarad av Ingela Thalén den 13 september 1988.

Frågans lydelse:

”Är arbetsmarknadsministrarna beredda medverka till att den effektiva och mycket uppskattade öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne riktad till danska arbetslediga kommer att fortsätta, bl. a. i den form som ”slink-in”-verkstaden i Helsingborg bedriver?”

E7 Den 19 september 1988 (Dnr 330/M5-88)

Stålld av Dorte Bennedsen (S), Danmark till NMR angående *Den nordiska arbetsgruppen för AIDS-problem.*

Besvarad av Gertrud Sigurdsen den 18 oktober 1988.

Frågans lydelse:

”Ministerrådet bedes oplyse, hvorfor den nordiske arbejdsgruppe vedr. AIDS-problemer ikke har levet op til sit kommissorium – blandt andet at holde kontakt til og samarbejde med de homosexuelles organisationer – samt oplyse, hvad Ministerrådet agter at foretage sig i den anledning.”

BILAGA 7

till

Rapport från Nordiska rådets presidium
till Nordiska rådets 37:e session 1989,
DOKUMENT 1

**UTVÄRDERING AV
VERKSAMHETEN VID
NORDENS HUS,
REYKJAVÍK OCH NORDENS
HUS PÅ FÄRÖARNA**

TRYCKT
SOM SEPARAT
PUBLIKATION

NORD 1989: 3

BILAGA 8

till

Rapport från Nordiska rådets presidium
till Nordiska rådets 37:e session 1989,

DOKUMENT 1

**UTVÄRDERING AV
NORDISKT SAMARBETE
OM STANDARDISERING,
PROVNING OCH
KONTROLL**

**TRYCKT
SOM SEPARAT
PUBLIKATION**

NORD 1989:4

BILAGA 9

till

Rapport från Nordiska rådets presidium
till Nordiska rådets 37:e session 1989,

DOKUMENT 1

**UTVÄRDERING AV
BRUKARNAS SYNPUNKTER
PÅ VERKSAMHETEN VID
NORDISK INSTITUT FÖR
ODONTOLOGISK
MATERIALPROVNING
(NIOM) I OSLO**

**TRYCKT
SOM SEPARAT
PUBLIKATION**

NORD 1989: 5

Förslag

från Nordiska rådets presidium om regler för sessionens genomförande

1. Taletidens begränsning i genraldebatten

Presidiet foreslår at plenarforsamlingen beslutter om tidsbegränsning av innleggene i genraldebatten til *12 minutter* for presidiets første innlegg, innlegg av Ministerrådets formann og statsministrene samt innlegg av en representant for hvert av de selvstyrende områdene. Presidiet foreslår dessuten at de nordiske partigrupperes talsmenn får hver *7 minutter* til disposisjon til et hovedinnlegg. For alle øvrige medlemmer foreslås en tidsbegränsning på *5 minutter*.

2. Taletidens begränsning i saksdebattene

Presidiet foreslår i henhold til arbeidsordningens § 9 at plenarforsamlingen beslutter om tidsbegränsning på *7 minutter* for utvalgenes og Ministerrådets talsmenn ved behandlingen av Budsjett- og kontrollutvalgets betenkning om Ministerrådets virksomhetsberetning (C 1) og ved behandlingen av utvalgenes betenkninger om planene for det videre nordiske samarbeidet (C 2) og *5 minutter* for andre medlemmer.

I saksdebattene ellers foreslår presidiet at det blir en taletidsbegränsning på *5 minutter*.

3. Replikkordningen

Presidiet viser til Rådets arbeidsordning § 9, der det bl. a. heter:

''... medlemmer som ønsker ordet til replikk, (skal) gis adgang til det i tilknytning til det innlegg replikken gjelder.''

Samme paragraf gir Rådets president mulighet til å foreslå for plenarforsamlingen at for en bestemt debatt å begrense innleggenes lengde.

I overensstemmelse med dette foreslår presidenten en tidsbegränsning på to minutter pr. replikk. Presidenten som leder debatten kommer i regel å gi samme medlem høyst to replikker i ett og samme replikkordskifte samt å søke og begrense hele replikkordskiftets varighet til høyst 10–15 minutter.

Presidiet vil understreke at medlem bare kan begjære replikk til hovedinnlegget.

Presidiet anser at vedrørende praktiseringen av reglene, bør den som replikken stilles til, få anledning til å svare med en gang.

Presidiet anser dessuten at når medlemmer begjærer replikk, må hensyn tas til fordelingen av partigruppene.

BESLUT

Lista över framställningar, rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 37:e session i Stockholm, 27 februari—3 mars 1989

Framställning

Nr 1. Gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet

Rekommendationer

- Nr 2. Samarbetsplan på energiområdet*
- Nr 3. Ett starkare Norden – Ekonomisk handlingsplan för 1989–1992*
- Nr 4. Samarbetsprogram på fiskeriområdet*
- Nr 5. Ökat samarbete i internationella frågor*
- Nr 6. Ökat samarbete i internationella frågor – de nordiska regeringarnas rapportering om åtgärder till 38:e sessionen*
- Nr 7. Ändring av det nordiska kulturavtalet*
- Nr 8. Projekt Nordjobbs fortsättning*
- Nr 9. Nordiska lägerskolor*
- Nr 10. Stöd till den skogsfinska kulturen*
- Nr 11. Barnboksinstitut för de små språkområdena*
- Nr 12. Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer*
- Nr 13. Utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG*
- Nr 14. Nordisk bokserie*
- Nr 15. Samarbetsprogram på konsumentområdet*
- Nr 16. Nordisk överenskommelse om folkregistrering*
- Nr 17. Handlingsplan för jämställdhetssamarbetet*
- Nr 18. Projekt på flyktingområdet*
- Nr 19. Begränsning av export av farliga varor*
- Nr 20. Intensiverad övervakning av hojkottlagstiftningen mot Sydafrika*
- Nr 21. Ökat samarbete inom turismen*
- Nr 22. Nordiskt turistprogram*
- Nr 23. Samnordisk användning av informationssystem och databanker*
- Nr 24. Utvidgat Nordresekort*
- Nr 25. Ökat samarbete inom järnvägstrafiken*
- Nr 26. Fordonstekniskt samarbete*
- Nr 27. Samordnad trafik- och trafikläroutbildning*
- Nr 28. Handlingsplan mot cancer*
- Nr 29. Nordisk arbetsmiljökonvention*
- Nr 30. Utbildning och legitimation för kiropraktorer*
- Nr 31. Hjälpmedelsförsörjning för handikappade*
- Nr 32. Samarbetsorgan för räddningstjänstområdet*
- Nr 33. Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken*
- Nr 34. Nordisk arbetsmarknad för lantmätare*
- Nr 35. Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden*

- Nr 36. Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden*
- Nr 37. Skydd av den nordiska havsfågelfaunan*
- Nr 38. Nordiskt miljö- och biologår 1990*
- Nr 39. Nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen*

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (budget- och kontrollutskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet)*
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över bilagan till Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet – Norden i Europa II (budget- och kontrollutskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*
- Nr 6. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 7. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet)*
- Nr 8. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet)*

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet nedan-
stående framställning angående
*gemensam nordisk studie om
Europasamarbetet (A 819/e)*

FRAMSTÄLLNING nr 1/1989

Med hänvisning till artikel 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 augusti 1988 gjort nedanstående framställning efter förslag av ekonomiska utskottet (A 819/e).

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råds Presidium anmoder Nordisk Ministerråd
om raskt og med fastlagte tidsgrenser å analysere de nordiske
forutsetninger, ambisjoner og problemer i et bredere europeisk
integrasjonssamarbeid, og at tilstrekkelige ressurser stilles til dis-
posisjon.

Reykjavík den 11 augusti 1988

Jan P. Syse
President

Gerhard af Schultén
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
samarbetsplan på energiområdet

REKOMMENDATION nr 2/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*B 88/e*) med 80 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. at vedtage en samarbejdsplan på energiområdet efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag *B 88/e* og særligt indarbejde følgende:
  - stillingtagen til finansieringen af det nye NKA-sikkerhedsprogram,
  - en fælles nordisk holdning til problemerne omkring transport og bortskaffelse af højradioaktivt materiale,
  - planer for hvordan de nordiske regeringer vil intensivere det energipolitiske samarbejde for at lægge forholdene tilrette for en ønskelig afvikling af kernekraft,
  - planer for hvordan ministerrådet vil arbejde videre med sårbarhedsspørgsmålene i energiforsyningen.
2. at i løbet af 1989 forelægge Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:
  - regeringernes tilrettelæggelse af rammerne for udviklingen af det nordiske samarbejde om udnyttelse af naturgassen,
  - det nye energiforskningsprogram,
  - opfølgning af Brundtlandkommissionens anbefalinger, idet dette arbejde gives den højeste politiske og budgetmæssige prioritet.

De 80 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Esko Aho

Svein Alsaker

Lennart Andersson

Gunilla André

Ylva Annerstedt

Margrete Auken

Jo Benkow

Dorte Bennedsen

Carl Bildt

Ilkka-Christian Björklund

Gustav Björkstrand

Johan Buttedahl

<i>Atli P. Dam</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Einar Førde</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Oddrunn Pettersen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Mirja Rynänen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Birger Schlaug</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Jógvan við Keldu</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Olle Östrand</i>
<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Kristen Poulsgaard avstod från att rösta.

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*ett starkare Norden – ekonomisk
handlingsplan för 1989–1992*

REKOMMENDATION nr 3/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*B 89/e*) med 75 röster. 6 medlemmar avstod från att rösta och 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta og gjennomføre en ny nordisk økonomisk handlingsplan i samsvar med ministerrådsforslag B 89/e og Økonomisk utvalgs synspunkter, herunder særskilt at Ministerrådet i forbindelse med handlingsplanen:

1. kartlegger i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkninger av eventuelle ulikheter
2. konkretiserer og spesifiserer hvordan myndighetene tar sikte på å medvirke for å tilrettelegge og kontrollere utviklingen av det nordiske gassamarbeidet
3. fastsetter konkrete tiltak med sikte på å øke muligheten for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område
4. iverksetter tiltak som vil effektivisere arbeidet med å avvikle handelshindringer, herunder en rask vurdering av spørsmålet om å opprette en særlig ombudsmannsfunksjon for å intensivere arbeidet
5. følger opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning
6. tar opp spørsmålet om subvensjonering av miljølån i den foreslåtte NIB-miljølåneordningen
7. foretar en grundig evaluering av "Norden i vekst" og en løpende evaluering av den nye planen slik at en senest innen 1991 kan få grunnlag til å vurdere hvordan disse to handlingsplaner best mulig kan følges opp, og vurdere spørsmålet om hensigtsmæssigheden af rullende økonomiske handlingsplaner og en finansieringsreform for det nordiske samarbejde.

8. foretager omprioriteringer i planen, således at turistkampagnen i USA, vejrradarprojektet og den skattevidenskabelige forskning overføres til vurdering i de respektive sektorbudgetter og der i stedet satses på øget udbygning og langtidssikring af de nordiske forskerstipendier, Nordplus og Nordjobb.

De 75 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Jógvan við Keldu</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Carl Bildt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Oddrunn Pettersen</i>
<i>Einar Førde</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Kristen Poulsgaard</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Mirja Rynnänen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>

Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik

Olle Östrand
Kåre Øvregard

Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Arvo Kempainen, Theo Koritzinsky och Birger Schlaug *avstod från att rösta.*

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
samarbetsprogram på fiskeriområdet

REKOMMENDATION nr 4/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*B 90/e*) med 81 röster. 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at vedtage et samarbejdsprogram på fiskeriområdet med udgangs-
punkt i ministerrådsforslag B 90/e og under hensyntagen til de
synspunkter, som fremgår af Økonomisk Udvalgs betænkning.

De 81 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Carl Bildt</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Jógvan við Keldu</i>
<i>Einar Førde</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>

<i>Preben Lange</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Mats Nyby</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Karl-Erik Svarthberg</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Sirpa Pietikäinen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Kristen Poulsgaard</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Heikki Riihijärvi</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Mirja Ryyänänen</i>	<i>Olle Östrand</i>
<i>Kimmo Sasi</i>	<i>Kåre Øvregard</i>
<i>Birger Schlaug</i>	

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökat samarbete i internationella
 frågor*

REKOMMENDATION nr 5/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 867/e*) med 76 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a) *att* före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (*NU 1988:4*) samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, och
- b) *att* till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovan nämnda utredning ger anledning till.

De 76 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Arne Gadd</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Hans Gustafsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Lilli Gyldenkilde</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Ikka-Christian Björklund</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>

Anker Jørgensen
Brit Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Jógvan við Keldu
Thea Knutzen
Sakari Knuuttila
Wiggo Komstedt
Berit Brørby Larsen
Anna-Kaarina Louvo
Grethe Lundblad
Eeva-Liisa Moilanen
Helge Adam Møller
Mats Nyby
Hans Nyhage
Ólafur G. Einarsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Sirpa Pietikäinen

Kaj Poulsen
Kristen Poulsgaard
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryytänen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Karin Söder
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
ökat samarbete i internationella frågor
– *de nordiska regeringarnas rapporte-*
ring om åtgärder till 38:e sessionen

REKOMMENDATION nr 6/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 867/e*) med 73 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att till Nordiska rådets session i Reykjavík 1990 redogöra för de åtgärder, som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (*NU 1988:4*) för regeringarnas del ger anledning till.

De 73 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Lilli Gyldenkilde</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Johan Buttendahl</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Jógván við Keldu</i>

<i>Thea Knutzen</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Sakari Knuutila</i>	<i>Marianne Samuelsson</i>
<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Ashjørn Sjøthun</i>
<i>Berit Brørby Larsen</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Anna-Kaarina Louvo</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Helge Adam Møller</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Mats Nyby</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Sirpa Pietikäinen</i>	<i>Kåre Øvregard</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	

Kimmo Sasi avstod från att rösta.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
ändring av det nordiska kulturavtalet

REKOMMENDATION nr 7/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*B 95/k*) med 65 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fastställa ändringar i Artikel 5, litra d i avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete i enlighet med ministerrådsförslag B 95/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

De 65 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>

Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryyänen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Ashbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt

Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Karin Söder
Peder Sønderby
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Pouls-
gaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
projekt Nordjobbs fortsättning

REKOMMENDATION nr 8/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 822/k) med 63 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att utarbeta ett förslag som garanterar NORDJOBBS en ekonomisk
 grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden.

De 63 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Mirja Rynänen</i>

Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Ashjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder

Peder Sønderby
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Pouls-
gaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiska lägerskolor

REKOMMENDATION nr 9/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 823/k) med 64 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att inleda ett arbete med ett statsbidragssystem till Föreningarna
 Norden för att öka och intensifiera arbetet med nordiska lägers-
 skolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta
 avseende.

De 64 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Anneli Jätteenmäki</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>

Saara-Maria Paakinen
Inger Stilling Pedersen
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Mirja Rynnänen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Ashbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt

Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Karin Söder
Peder Sønderby
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Poulsgaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
stöd till den skogsfinska kulturen

REKOMMENDATION nr 10/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 830/k*) med 58 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att snarast stödja den pågående försöksverksamheten angående
forskning om den skogsfinska kulturen som bedrivs i samarbete
med berörda intressegrupper.

De 58 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Marianne Samuelsson</i>

Kimmo Sasi
Ashjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson

Harald Synnes
Karin Söder
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Poulsgaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*barnboksinstitut för de små språk-
områdena*

REKOMMENDATION nr 11/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 834/k) med 58 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att medverka till att vid ett befintligt institut på Färöarna sätta igång verksamhet, t. ex. i form av en tjänst, med syfte att stärka de små språkområdena i Norden såvitt gäller barn- och ungdomsböcker på färöiska, grönländska och samiska.

De 58 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>

Kaj Poulsen

Heikki Riihijärvi

Mirja Ryyänen

Marianne Samuelsson

Kimmo Sasi

Asbjørn Sjøthun

Arne Skauge

Otto Steenholdt

Karl-Erik Svartberg

Sten Svensson

Karin Söder

Anders Talleraas

Valgerður Sverrisdóttir

Marjatta Väänänen

Olle Östrand

Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Poulsgaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*datorstödd utbildning av tekniker
 och ingenjörer*

REKOMMENDATION nr 12/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 837/k) med 57 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Johan Buttledahl</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>

Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryyänen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Asbjørn Sjøthun
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg

Sten Svensson
Karin Söder
Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*utbildnings- och praktikantsutbytes-
 samarbetet med EG*

REKOMMENDATION nr 13/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 840/k) med 55 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med
 intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera ut-
 bildnings- och praktikantsutbytessamarbetet med EG.*

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Lüisa Hilpelä</i>	<i>Marianne Samuelsson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Arne Skauge</i>

Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder
Anders Talleraas

Valgerður Sverrisdóttir
Þorsteinn Pálsson
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordisk bokserie

REKOMMENDATION nr 14/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 848/k) med 50 röster. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att vidta åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie upptagande god
 nordisk litteratur.

De 50 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Mirja Rynnänen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Marianne Samuelsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Lüisa Hilpelä</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Karin Söder</i>

Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir

Marjatta Väänänen
Kåre Øvregard

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
samarbetsprogram på konsument-
området

REKOMMENDATION nr 15/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*B 91/j*) med 66 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen, 1 medlem avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 at vedtage et samarbejdsprogram på konsumentområdet i overens-
 stemmelse med ministerrådsforslag *B 91/j* og Juridisk Udvalgs
 synspunkter.

De 66 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Jógvan við Keldu</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>

Inger Stilling Pedersen
Sirpa Pietikäinen
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryynänen
Riitta Saastamoinen
Kimmo Sasi
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Karl-Erik Svartberg

Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønnerby
Valgerður Sverrisdóttir
Lars Werner
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Pouls-
gaard*.

Marianne Samuelsson avstod från att rösta.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordisk överenskommelse om folk-
 registrering*

REKOMMENDATION nr 16/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*B 92/j*) med 60 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at vedtage den nordiske overenskomst om folkeregistrering i over-
 ensstemmelse med ministerrådsforslag *B 92/j* og Juridisk Udvalgs
 synspunkter.

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Claes Andersson
Lennart Andersson
Gunilla André
Margrete Auken
Jo Benkow
Dorte Bennedsen
Johan Buttedahl
Mary Eide
Eiður Guðnason
Mikko Elo
Hans Engell
Lahja Exner
Karl-Gunnar Fagerholm
Filip Fridolfsson
Arne Gadd
Flemming Hansen
J. K. Hansen
Margit Hansen-Krone
Liisa Hilpelä
Hjörleifur Guttormsson
Olof Jansson
Marianne Jelved
Hans Jørgen Jensen

Ulla Johansson
Elver Jonsson
Anneli Jäätteenmäki
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Jógvan við Keldu
Thea Knutzen
Sakari Knuuttila
Theo Koritzinsky
Preben Lange
Berit Brørby Larsen
Anna-Kaarina Louvo
Lauri Metsämäki
Eeva-Liisa Moilanen
Helge Adam Møller
Hans Nyhage
Ólafur G. Einarsson
Óli Þ. Guðbjartsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Inger Stilling Pedersen
Sirpa Pietikäinen
Kaj Poulsen

Kristen Poulsgaard
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryyänen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Ashbjørn Sjøthun
Arne Skauge

Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Peder Sønnerby
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsplan för jämställdhets-
samarbetet

REKOMMENDATION nr 17/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*B 94/j*) med 73 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at vedtage en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde
 i overensstemmelse med ministerrådsforslag *B 94/j* og Juridisk
 Udvalgs synspunkter.

De 73 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Jógvan við Keldu</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>

<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Lauri Metsämäki</i>	<i>Otto Stenholdt</i>
<i>Helge Adam Møller</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Sirpa Pietikäinen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Heikki Riihijärvi</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Mirja Rynnänen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Riitta Saastamoinen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Marianne Samuelsson</i>	<i>Kåre Øvregard</i>
<i>Ashbjørn Sjøthun</i>	

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Pouls-gaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
projekt på flyktingområdet

REKOMMENDATION nr 18/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 829/j) med 75 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer:

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering).
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration.
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

De 75 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Lüisa Hilpelä</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Jógvan við Keldu</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>

<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Helge Adam Møller</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Sirpa Pietikäinen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Heikki Riihijärvi</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Mirja Ryyänen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Riitta Saastamoinen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Marianne Samuelsson</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Kimmo Sasi</i>	<i>Kåre Øvregard</i>
<i>Ashjørn Sjøthun</i>	

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Pouls-gaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*begränsning av export av farliga
 varor*

REKOMMENDATION nr 19/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 852/j) med 64 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
*at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at
 produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på
 grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangs-
 punktet bør være, at sådanne produkter kun må sælges dér under
 forudsætning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om
 sikkerhedsmanglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen.
 For sådanne produkter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør ek-
 sport overhovedet ikke tillades.*

De 64 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Filip Fridolfsson</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Lilli Gyldenkilde</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Lüsa Hilpelä</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Hans Engelll</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Sakari Knuutila</i>

<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Theo Koritzinsky</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Berit Brørby Larsen</i>	<i>Marianne Samuelsson</i>
<i>Anna-Kaarina Louvo</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>	<i>Ashbjørn Sjøthun</i>
<i>Helge Adam Møller</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Óli P. Guðbjartsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Kristen Poulsgaard</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *intensiverad övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika*

REKOMMENDATION nr 20/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 854/j) med 58 röster. 18 medlemmar röstade mot rekommendationen, 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer
at intensivere arbejdet med overvågning af boycotlovgivningen
mod Sydafrika både nationalt og nordisk.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Riitta Saastamoinen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Asbjørn Sjøthun
Karl-Erik Svartberg
Harald Synnes
Karin Söder

Birthe Sörestedt
Valgerður Sverrisdóttir
Lars Werner
Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Jo Benkow, Hans Engell, Filip Fridolfsson, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Inger Stilling Pedersen, Kristen Poulsgaard, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Jan P. Syse, Peder Sønderby och Anders Talleraas.*

Heikki Riihijärvi avstod från att rösta.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
ökat samarbete inom turismen

REKOMMENDATION nr 21/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet, (*B 93/t* och *A 856/t*) med 66 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
- att göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet,
  - att initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränsen barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel,
  - att samordna turistprojekt i det Nordiska regionala samarbetet och verka för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett,
  - att särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden,
  - att utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen, värdera hur man skall gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser,
  - att utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna,
  - att på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildningen inom turistsektorn,
  - att verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

De 66 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Svein Alsaker
Hanne Andersen
Lennart Andersson
Gunilla André
Ylva Annerstedt
Margrete Auken
Ilkka-Christian Björklund

Gustav Björkstrand
Johan Buttedahl
Atli P. Dam
Mary Eide
Eiður Guðnason
Mikko Elo
Lahja Exner

<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Mirja Ryyänän</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Birger Schlaug</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Sakari Knuutila</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>
<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Berit Brørby Larsen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Anna-Kaarina Louvo</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Kristen Poulsgaard avstod från att rösta.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiskt turistprogram

REKOMMENDATION nr 22/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (*B 93/t* och *A 856/t*) med 65 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att anta ett nordiskt turistprogram i enlighet med ministerrådets förslag *B 93/t*, och vad kommunikationsutskottet anfört,
- att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av programmet i sin verksamhetsberättelse, *C 1*.

De 65 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>

Ólafur G. Einarsson
Óli Þ. Guðbjartsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Sirpa Pietikäinen
Kaj Poulsen
Mirja Ryyänen
Birger Schlaug
Arne Skauge
Otto Steenholdt

Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder
Birthe Sörestedt
Anders Talleraas
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Kristen Poulsgard avstod från att rösta.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samnordisk användning av informa-
 tionssystem och databanker*

REKOMMENDATION nr 23/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 820/t) med 54 röster. 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvaran-
 de nationella informationssystem och databanker,
 att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssy-
 stem och databanker för t. ex. miljöfrågor, turism och trafiksäker-
 het,
 att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig
 till motsvarande standarder inom EG.*

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>

Kaj Poulsen
Mirja Ryyänen
Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg

Sten Svensson
Karin Söder
Birthe Sörestedt
Anders Talleraas
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
utvidgat Nordresekort

REKOMMENDATION nr 24/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 821/t) med 60 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att skyndsamt undersöka förutsättningen för ett bibehållande av en generös prisnivå på "Nordturist för unga" även efter breddning,
att inleda förhandlingar med järnvägsföretag, flygbolag, bussbolag och aktuella rederiföretag för att kortet fr. o. m. 1990 skall omfatta även Västnordens färje-, flyg-, och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer, samt
att med särskild betoning av tidsaspekterna beakta vad kommunikationsutskottet anfört i sitt yttrande över dokument C1/1989.

De 60 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Hanne Andersen</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Mats Nyby</i>

<i>Hans Nyhage</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Sirpa Pietikäinen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Mirja Ryyänen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Kimmo Sasi</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Birger Schlaug</i>	<i>Kåre Øvregard</i>
<i>Asbjørn Sjøthun</i>	

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökat samarbete inom järnvägs-
 trafiken*

REKOMMENDATION nr 25/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 827/t och A 858/t) med 62 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investeringssamarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden, samt
att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna att skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av godstransportsystemen.

De 62 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>

Eeva-Liisa Moilanen
Hans Nyhage
Ólafur G. Einarsson
Óli Þ. Guðbjartsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Kaj Poulsen
Mirja Ryyänen
Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Asbjørn Sjøthun

Arne Skauge
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Jan P. Syse
Karin Söder
Birthe Sörestedt
Anders Talleraas
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Kristen Poulsgaard avstod från att rösta.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
fordonstekniskt samarbete

REKOMMENDATION nr 26/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 833/t) med 58 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna
 förbättras och får större genomslagskraft, samt
att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning
 av fordon.

De 58 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Hanne Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>

Birger Schlaug
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Jan P. Syse
Karin Söder

Birthe Sörestedt
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Gustav Björkstrand, Sakari Knuutila och Kimmo Sasi *avstod från att rösta.*

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samordnad trafik- och trafiklära-
 utbildning*

REKOMMENDATION nr 27/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (*A 863/t*) med 47 röster. 15 medlemmar röstade mot rekommendationen, 3 medlemmar avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom
 Norden,
 att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklära­rhögskola, samt
 att trafiklära­rexamen som avlagts i ett nordiskt land också får
 giltighet i de övriga nordiska länderna.

De 47 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Hanne Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Óli P. Guðhjartsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

*Asbjørn Sjøthun
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Jan P. Syse
Birthe Sörestedt
Anders Talleraas*

*Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Liisa Hilpelä, Sakari Knuuttila, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug och Marjatta Väänänen.*

Ylva Annerstedt, Þorsteinn Pálsson och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsplan mot cancer

REKOMMENDATION nr 28/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 96/s*) med 57 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att anta en nordisk handlingsplan mot cancer i enlighet med ministerrådsförslag *B 96/s* och med hänsyn tagen till social- och miljöutskottets synpunkter.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Mirja Ryyänen
Riitta Saastamoinen
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder

Birthe Sörestedt
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Kristen Poulsgaard och Birger Schlaug *avstod från att rösta.*

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordisk arbetsmiljökonvention

REKOMMENDATION nr 29/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 97/s*) med 55 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att anta en nordisk arbetsmiljökonvention i enlighet med minister-
 rådsförslag *B 97/s* samt med beaktande av social- och miljöutskot-
 tets synpunkter.

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>

Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder
Birthe Sörestedt

Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Birger Schlaug*.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*utbildning och legitimation för
 kiropraktorer*

REKOMMENDATION nr 30/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 825/s) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Birger Schlaug</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>

Sten Svensson
Karin Söder
Birthe Sörestedt
Anders Talleraas
Ole Gabriel Ueland

Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
hjälpmedelsförsörjning för handikappade

REKOMMENDATION nr 31/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 826/s) med 50 röster. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att un-
dersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälp-
medelsförsörjning för handikappade.

De 50 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>J.K. Hansen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Lena Öhrsvik

Kåre Øvregard

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samarbetsorgan för räddnings-
 tjänstområdet*

REKOMMENDATION nr 32/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 828/s) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för rädd-
 ningstjänstområdet.*

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Iikka-Christian Björklund</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Birger Schlaug</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Anneli Jätteenmäki</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Sten Svensson</i>

Karin Söder
Birthe Sörestedt
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir

Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökade insatser inom barn- och
 familjepolitiken*

REKOMMENDATION nr 33/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 832/s) med 53 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra en kartläggning av småbarnfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar,
2. att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
3. att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>

Helge Adam Møller

Mats Nyby

Hans Nyhage

Berit Oscarsson

Páll Pétursson

Inger Stilling Pedersen

Sirpa Pietikäinen

Kaj Poulsen

Mirja Rynnänen

Riitta Saastamoinen

Kimmo Sasi

Birger Schlaug

Karl-Erik Svartberg

Sten Svensson

Karin Söder

Birthe Sörestedt

Ole Gabriel Ueland

Valgerður Sverrisdóttir

Marjatta Väänänen

Lena Öhrsvik

Kåre Øvregard

Kristen Poulsgaard avstod från att rösta.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordisk arbetsmarknad för
 lantmätare*

REKOMMENDATION nr 34/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 842/s) med 51 röster. 36 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att snarast möjligt skapa en fri nordisk arbetsmarknad för lant-
 mätare.

De 51 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Kristen Poulsgaard</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Mirja Rynnänen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Sten Svensson</i>

Birthe Sörestedt
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen

Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*insatser för minskad alkohol-
 konsumtion i Norden*

REKOMMENDATION nr 35/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 846/s) med 58 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

De 58 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Kristen Poulsgaard</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Mirja Rynnänen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>

Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder
Birthe Sörestedt

Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*plan för förstärkta insatser mot
 reumatiska sjukdomar i Norden*

REKOMMENDATION nr 36/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 850/s och A 850Å/s) med 52 röster. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendation har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsre-
 surser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår
 1991,
 att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska
 sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning
 och utbildning.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>

Riitta Saastamoinen
Kimmo Sasi
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder
Birthe Sörestedt

Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*skydd av den nordiska havsfågel-
 faunan*

REKOMMENDATION nr 37/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöskottet (A 853/s) med 57 röster. 5 medlemmar avstod från att rösta och 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlings-
 plan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att
 klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta
 åtgärder.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>

Kaj Poulsen
Riitta Saastamoinen
Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Asbjørn Sjøthun
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Karin Söder

Birthe Sörestedt
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Clæs Andersson, Margrete Auken, Hjörleifur Guttormsson, Kristen Poulsgaard och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiskt miljö- och biologiår 1990

REKOMMENDATION nr 38/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 855/s) med 59 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp
 miljö- och biologiåret.

De 59 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Birger Schlaug</i>

Asbjørn Sjøthun
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Birthe Sörestedt
Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir

Lars Werner
Marjatta Väinänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Kristen Pouls-
gaard*.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordisk plan för att reducera
 koldioxidutsläppen*

REKOMMENDATION nr 39/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 869/s) med 59 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att i sitt arbete med en ny handlingsplan mot luftföroreningar inklu-
 dera förslag till åtgärder mot utsläpp av koldioxid, både vad gäller
 energisektorns och trafiksektorns andelar därav.

De 59 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Hanne Andersen</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Mirja Rynnänen
Riitta Saastamoinen
Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Asbjørn Sjøthun
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Birthe Sörestedt

Ole Gabriel Ueland
Valgerður Sverrisdóttir
Lars Werner
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Kristen Poulsgaard *avstod från att rösta.*

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *berättelse*
rörande det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 1/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budget- och kontrollutskottets betänkande. 70 medlemmar röstade för yttrandet och 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att ministerrådet tar ansvar för, att nationella myndigheter, som skall verkställa av Nordiska ministerrådet fattade beslut, snarast möjligt får klara direktiv om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av besluten,
2. att lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för det fortsatta arbetet,
3. att ministerrådet beaktar de synpunkter och förslag som budget- och kontrollutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1988 samt att ministerrådet rapporterar till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits.

De 70 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Kjell Magne Fredheim</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Arne Gadd</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Hans Gustafsson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Lilli Gyldenkilde</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Elver Jonsson</i>

Riitta Järvisalo-Kanerva
Anker Jørgensen
Brit Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Jógvan við Keldu
Thea Knutzen
Sakari Knuuttila
Wiggo Komstedt
Theo Koritzinsky
Preben Lange
Anna-Kaarina Louvo
Grethe Lundblad
Eeva-Liisa Moilanen
Mats Nyby
Hans Nyhage
Ólafur G. Einarsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Oddrunn Pettersen

Kaj Poulsen
Kristen Poulsgaard
Mirja Ryyänen
Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Asbjørn Sjøthun
Reiulf Steen
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sønderby
Birthe Sörestedt
Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir
Lars Werner
Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för det
nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 2/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budget- och kontrollutskottets betänkande. 64 medlemmar röstade för yttrandet och 2 medlemmar röstade mot, 1 medlem avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att nya aktiviteter av större dimensioner tillföres nya medel eller att ministerrådet på annat sätt säkrar genomförandet av dessa aktiviteter,
- att ministerrådet beslutar att överskottet från 1987 års verksamhet överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten,
- att i kommande planeringsdokument ge en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna för olika aktiviteter samt att ange preliminära sektorramar,
- att vid eventuella omprioriteringar inom planeringsperioden ta hänsyn till rådets synpunkter och prioriteringar,
- att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller kostnads- och finansieringsplaner,
- att under planeringsperioden fortsatt satsa på allmänskultur, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse och trafiksäkerhet samt att verka för att lagstiftningsarbetet får en egen budget för projektverksamhet.

De 64 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Esko Aho
Svein Alsaker
Gunilla André
Ylva Annerstedt
Jo Benkow

Carl Bildt
Ilkka-Christian Björklund
Gustav Björkstrand
Johan Buttedahl
Mary Eide

<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Oddrunn Pettersen</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Jógvan við Keldu</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Sakari Knuutila</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

De medlemmar som röstade *mot* yttrandet var: *Kristen Poulsgaard* och *Birger Schlaug*.

Marjatta Väänänen avstod från att rösta.

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *bilagan till Nordiska minister-
rådets redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet – Norden i
Europa II (NORD 1989:21)*

YTTRANDE nr 3/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över bilagan Norden i Europa II till Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budget- och kontrollutskottets betänkande. 64 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem röstade mot, 22 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att vid utarbetande av det nordiska arbetsprogrammet för perioden 1989–1992 ange klara mål och tidsfrister samt kostnads- och finansieringsplaner för föreslagna åtgärder och initiativ,
- att vid utarbetandet av arbetsprogrammet beakta Nordiska rådets synpunkter,
- att bereda Nordiska rådet tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det slutligen fastställs.

De 64 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Arne Gadd</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Hans Gustafsson</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Carl Bildt</i>	<i>J. K. Hansen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Hans Jørgen Jensen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Anneli Jätteenmäki</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Brit Jørgensen</i>

<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Mirja Ryyänen</i>
<i>Jógvan við Keldu</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Birger Schlaug</i>
<i>Sakari Knuutila</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Anna-Kaarina Louvo</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Inger Stilling Pedersen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Oddrunn Pettersen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Sirpa Pietikäinen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Den medlem som röstade *mot* yttrandet var *Kristen Poulsaard*.

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för det
nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 4/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 71 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem röstade mot, 3 medlemmar avstod från att rösta och 12 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk ministerråd, at eventuelle bud-
getudvidelser for 1990 og 1991 drøftes ud fra en nøje prioritering
af virksomheden og ud fra en konkret bedømmelse af aktiviteter-
ne i økonomisk handlingsplan og på andre højt prioriterede sam-
arbejdsområder.

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de enkelte natio-
nale regeringer at efterleve egne erklærede målsætninger vedr.
politisk beslutsomhed og styring af de normgivende myndighe-
der, således at der kan opnås en hurtig afvikling af tekniske
handelshindringer.

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at et ministerråds-
forslag om et nyt regionalpolitisk samarbejdsprogram forelægges
rådet til sessionen i 1990, og at forslaget kommer til at bygge på en
grundig evaluering af den hidtidige virksomhed.

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de nationale rege-
ringer at der snarest nedsættes et formelt fagministerråd på bi-
standsområdet samt at der gennemføres et tæt koordineret nor-
disk bistandsarbejde i relation til et frit Namibia.

De 71 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Esko Aho

Svein Alsaker

Lennart Andersson

Gunilla André

Ylva Annerstedt

Margrete Auken

Jo Benkow

Dorte Bennedsen

Ilkka-Christian Björklund

Johan Buttedahl

Mary Eide

Eiður Guðnason

Mikko Elo

Hans Engell

Lahja Exner
Karl-Gunnar Fagerholm
Kjell Magne Fredheim
Einar Førde
Thor-Eirik Gulbrandsen
Hans Gustafsson
Lilli Gyldenkilde
Flemming Hansen
Ivar Hansen
J. K. Hansen
Margit Hansen-Krone
Liisa Hilpelä
Hjörleifur Guttormsson
Per Olof Håkansson
Olof Jansson
Hans Jørgen Jensen
Elver Jonsson
Anker Jørgensen
Brit Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Jógvan við Keldu
Thea Knutzen
Sakari Knuutila
Wiggo Komstedt
Theo Koritzinsky
Preben Lange
Grethe Lundblad
Helge Adam Møller
Mats Nyby

Hans Nyhage
Ólafur G. Einarsson
Óli Þ. Guðbjartsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Oddrunn Pettersen
Sirpa Pietikäinen
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryyänen
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Karin Söder
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* yttrandet var *Kristen Poulsgaard*.

Arvo Kemppainen, Birger Schlaug och Lars Werner *avstod från att rösta*.

Stockholm den 1 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för det
nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 5/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 65 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem röstade mot, 21 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att ministerrådet i fortsättningen avger en mera konkret plan för det nordiska samarbetet (C 2) med angivande av tidsramar,
- att kulturhandlingsplanen tillförs erforderliga resurser för dess genomförande och att medel till den Nordiska kulturfonden kraftigt utökas,
- att Nordiska ministerrådet framlägger förslag för att få till stånd ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet i Norden,
- att Nordiska ministerrådet i god tid före den 38:e sessionen lägger fram en handlingsplan för språkområdet,
- att Nordiska ministerrådet utarbetar och avger nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet före den 38:e sessionen,
- att Nordiska ministerrådet beaktar de synpunkter som framförs i tilläggsbetänkandet över "Norden i Europa II".

De 65 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Eiður Guðnason</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Mikko Elo</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Lahja Exner</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>
<i>Ylva Annerstedt</i>	<i>Kjell Magne Fredheim</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Filip Fridolfsson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Arne Gadd</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Hans Gustafsson</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Flemming Hansen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Atli P. Dam</i>	<i>J. K. Hansen</i>

Margit Hansen-Krone
Elsi Hetemäki-Olander
Per Olof Håkansson
Johan J. Jakobsen
Olof Jansson
Hans Jørgen Jensen
Riitta Järvisalo-Kanerva
Anneli Jääteenmäki
Anker Jørgensen
Brit Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Thea Knutzen
Sakari Knuutila
Preben Lange
Berit Brørby Larsen
Anna-Kaarina Louvo
Mats Nyby
Hans Nyhage
Ólafur G. Einarsson
Óli P. Guðbjartsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen

Páll Pétursson
Inger Stilling Pedersen
Sirpa Pietikäinen
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Mirja Ryyänen
Marianne Samuelsson
Kimmo Sasi
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønderby
Valgerður Sverrisdóttir
Marjatta Väänänen
Þorsteinn Pálsson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* yttrandet var *Kristen Poulsgaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för det
nordiska samarbete

YTTRANDE nr 6/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 70 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem röstade mot, 16 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

- Nordisk Råd henstiller till Nordisk Ministerråd i den vidare planläggning också at være opmærksom på samarbejdet i forbindelse med områder som f. eks. menneskerettigheder og samernes stilling.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i forbindelse med det videre arbejde med reglerne om forældremyndighed o. lign. at undersøge mulighederne for økonomisk hjælp fra samfundets side til de forældre og børn, der efter en skilsmisse bor så langt fra hinanden, at udøvelsen af samværsretten bliver en økonomisk byrde.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i lovgivningssamarbejdet dels at prioritere et projekt om økonomisk kriminalitet i forbindelse med miljøforbrydelser, og dels at intensivere arbejdet med regler om erstatning for miljøskader.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der på konsumentområdet gives høj prioritet til et projekt om frivillig miljømærkning.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at overveje at omorganisere Det Permanente Nordiske Udvalg for Levnedsmiddelspørgsmål – PNUN – således, at det får status som en nordisk embedsmandskomite med direkte reference til Nordisk Ministerråd.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der som en opfølgning af Nordisk Forum 1988 til Nordisk Råds session i 1990 fremlægges et konkret forslag til et nyt nordisk Forum.

De 70 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Esko Aho</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Claes Andersson</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Gunilla André</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Mirja Rynnänen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Marianne Samuelsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Kimmo Sasi</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Marianne Jelved</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Peder Sønnderby</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Jógván við Keldu</i>	<i>Olle Östrand</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Den medlem som röstade mot yttrandet var *Kristen Poulsgaard*.

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för det
nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 7/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kommunikationsutskottets betänkande. 62 medlemmar röstade för yttrandet och 25 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att i sitt planeringsdokument, C 2, visa sektorernas budgetramar, samt visa i dokumentet vilka åtgärder som planeras för att nå ministerrådets målsättningar,
- att i fortsättningen prioritera högt arbetet inom trafiksäkerhetssektorn,
- att verka för en gynnsam utveckling av den nordiska transportmarknaden i förhållande till den europeiska utvecklingen,
- att när den nordiska databehandlingsplanen upphör, avsätta ett belopp i sin budget som motsvarar beviljningarna till handlingsplanen till datarelaterade projekt som främjar den mänskliga sidan i data- och informationstekniken,
- att en nödvändig höjning av den nordiska turistbudgeten inte får förorsaka en minskning av budgetbeviljningarna till andra sektorer inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde,
- att verka för en fri nordisk transportmarknad, som också kan påverka den europeiska transportmarknaden i en riktning svarande till nordiska målsättningar där miljö och trafiksäkerhet ges hög prioritet,
- att i sitt planerade arbetsprogram för perioden 1989–1992 beakta kommunikationsutskottets synpunkter som framförs i utskottets betänkande 2 (C 2, *suppl.* 8).

De 62 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Claes Andersson
Lennart Andersson
Gunilla André

Ylva Annerstedt
Margrete Auken
Jo Benkow

<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Berit Brørby Larsen</i>
<i>Mary Eide</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Lauri Metsämäki</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Óli Þ. Guðbjartsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Birger Schlaug</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Arne Skauge</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Anneli Jäätteenmäki</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Þorsteinn Pálsson</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Olle Östrand</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Stockholm den 2 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för det
nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 8/1989

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1989 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 56 medlemmar röstade för yttrandet, 1 medlem avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. De nordiska länderna bör inom FN föreslå att de industrialiserade länderna inriktar en viss del av sin BNP till globalt miljöarbete.
2. I den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar bör åtgärder inom energi- och trafikpolitiken för att minska utsläppen av koldioxid ingå.
3. Mot bakgrund av utvecklingen mot en inre marknad inom EG måste bevarande och vidareutveckling av den nordiska modellen inom de socialpolitiska, arbetsmarknads-, arbetsmiljö- och miljöområdena ges hög prioritet.
4. Ministerrådets plandokument bör innehålla en klarare uppställning av prioriteringar och kompletteras med budgetciffror.

De 56 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Hanne Andersen

Claes Andersson

Lennart Andersson

Gunilla André

Margrete Auken

Ilkka-Christian Björklund

Gustav Björkstrand

Eiður Guðnason

Mikko Elo

Hans Engell

Lahja Exner

Karl-Gunnar Fagerholm

Kjell Magne Fredheim

Arne Gadd

Thor-Eirik Gulbrandsen

Hans Gustafsson

Lilli Gyldenkilde

J. K. Hansen

Margit Hansen-Krone

Liisa Hilpelä

Hjörleifur Guttormsson

Olof Jansson

<i>Marianne Jelled</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Hans Jørgen Jensen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Ulla Johansson</i>	<i>Inger Stilling Pedersen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sirpa Pietikäinen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Mirja Rynnänen</i>
<i>Brit Jørgensen</i>	<i>Riitta Saastamoinen</i>
<i>Thea Knutzen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Sakari Knuutila</i>	<i>Karl-Erik Svartberg</i>
<i>Wiggo Komstedt</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Theo Koritzinsky</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Birthe Sörestedt</i>
<i>Anna-Kaarina Louvo</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Eeva-Liisa Moilanen</i>	<i>Porsteinn Pálsson</i>
<i>Hans Nyhage</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Birger Schlaug avstod från att rösta.

Stockholm den 3 mars 1989

Karin Söder

Gerhard af Schultén

Övriga beslut

A. Beslut att icke företa sig något i anledning av

(1 mars)

1. medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad (A 844/e)

(2 mars)

2. medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk forskning (A 817/k)
3. medlemsförslag om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning (A 849/k)
4. medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa (A 835/k)
5. medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning (A 841/k)
6. medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade (A 847/k)
7. medlemsförslag om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden (A 839/j)
8. medlemsförslag om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet (A 870/j)
9. medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet (A 875/j)

(3 mars)

10. medlemsförslag om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden (A 836/t)
11. medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden (A 845/s)
12. ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum (A 855Å/s)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spörsmål

(1 mars)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet (C 1)
2. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till budget- och kontrollutskottet hänvisade kapitlen (C 2)

3. Norden i Europa II – bilaga till Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)
4. berättelse från Nordiska kulturfonden (C 5)
5. meddelande om framställning nr 3/1988/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90
6. meddelande om rekommendation nr 45/1988/b angående nordiskt skol-samarbete i Nordiska ministerrådets regi
7. meddelande om rekommendation nr 49/1988/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1989
8. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 2)
9. medlemsförslag om koncernfackligt samarbete i Norden (A 857/e)
10. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 3/e)
11. berättelse från Nordiska projektexportfonden (C 4/e)
12. berättelser tillhörande ekonomiska utskottets sakområde 1987 (C 15/e)
13. meddelande om rekommendation nr 4/1985/e angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa
14. meddelande om rekommendation nr 29/1986/e angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn
15. meddelande om rekommendation nr 26/1987/e angående exportsamarbete
16. meddelande om rekommendation nr 29/1987/e angående lättnader i beskattningen av ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land
17. meddelande om rekommendation nr 31/1987/e angående samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bott-niska viken
18. meddelande om rekommendation nr 32/1987/e angående nordiskt samarbete på tjänstehandels område
19. meddelande om rekommendation nr 23/1988/e angående nordiskt industriellt center i Oslo
20. meddelande om rekommendation nr 24/1988/e angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram
21. meddelande om rekommendation nr 26/1988/e angående nordiskt biståndssamarbete
22. meddelande om rekommendation nr 27/1988/e angående upprättande av en nordisk utvecklingsfond
23. meddelande om rekommendation nr 28/1988/e angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning
24. meddelande om rekommendation nr 29/1988/e angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution
25. meddelande om rekommendation nr 31/1988/e angående beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat

(2 mars)

26. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 2)
27. berättelser tillhörande kulturutskottets sakområde 1987 (C 12/k)
28. meddelande om framställning nr 1/1986/k angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden
29. meddelande om rekommendation nr 5/1987/k angående samarbetsprogram för den högre utbildningen
30. meddelande om rekommendation nr 7/1987/k angående vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer
31. meddelande om rekommendation nr 8/1987/k angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
32. meddelande om rekommendation nr 11/1987/k angående ökad satsning på polarforskningen i Norden
33. meddelande om rekommendation nr 12/1987/k angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer
34. meddelande om framställning nr 1/1988/k angående radio- och TV-samarbetet i Norden
35. meddelande om rekommendation nr 34/1988/k angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet
36. meddelande om rekommendation nr 36/1988/k angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen
37. meddelande om rekommendation nr 38/1988/k angående Nordiska rådets teknologipris
38. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 2)
39. meddelande om rekommendation nr 34/1986/j angående nordiska kvinnokonferenser 1988
40. meddelande om rekommendation nr 30/1986/j angående samarbete inom flyktingpolitiken
41. berättelser tillhörande juridiska utskottets sakområde 1987 (C 11/j)
42. meddelande om rekommendation nr 33/1986/j angående nordisk konvention om folkregistrering
43. meddelande om rekommendation nr 1/1987/j angående barns skydd i krig punkterna 2 och 3
44. meddelande om rekommendation nr 3/1987/j angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll
45. meddelande om rekommendation nr 40/1988/j angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet
46. meddelande om rekommendation nr 41/1988/j angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning
47. meddelande om rekommendation nr 42/1988/j angående likartade nordiska regler för samhällstjänst

48. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till kommunikationsutskottet hänvisade kapitlen (C 2)

(3 mars)

49. meddelande om rekommendation nr 3/1983/t angående viltolyckor i trafiken
50. meddelande om rekommendation nr 19/1984/t angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden
51. meddelande om rekommendation nr 9/1985/t angående samarbete om handelssjöfarten (punkterna 2 och 3)
52. meddelande om rekommendation nr 17/1986/t angående tilläggsbromsljus på bilar
53. meddelande om rekommendation nr 19/1986/t angående ökad trygghet för cyklister i Norden
54. meddelande om rekommendation nr 20/1986/t angående datateknologin i regionalpolitiken
55. meddelande om rekommendation nr 38/1987/t angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden
56. meddelande om rekommendation nr 4/1988/t angående handlingsplan för säkrare trafik i Norden
57. meddelande om rekommendation nr 6/1988/t angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet
58. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 2)
59. meddelande om rekommendation nr 19/1987/s angående handlingsprogram mot cancer
60. berättelser tillhörande social- och miljöutskottets sakområde 1987 (C 13/s)
61. meddelande om rekommendation nr 28/1981/s angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
62. meddelande om rekommendation nr 10/1982/s angående barns miljö
63. meddelande om rekommendation nr 11/1982/s angående internationell konvention om barns rättigheter
64. meddelande om rekommendation nr 15/1982/s angående epidemiologiskt bevakningssystem
65. meddelande om rekommendation nr 23/1983/s angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen
66. meddelande om rekommendation nr 12/1984/s angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering
67. meddelande om rekommendation nr 15/1986/s angående center för handikappade på Nordkalotten
68. meddelande om rekommendation nr 14/1987/s angående skydd för vatten- och havsmiljön

69. meddelande om rekommendation nr 21/1987/s angående ökat samarbete inom hälsopolitiken
70. meddelande om rekommendation nr 9/1988/s angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn
71. meddelande om rekommendation nr 13/1988/s angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen
72. meddelande om rekommendation nr 15/1988/s angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp
73. meddelande om rekommendation nr 17/1988/s angående handlingsplan mot havsförorening
74. meddelande om rekommendation nr 19/1988/s angående decentraliserat miljösamarbete
75. meddelande om rekommendation nr 21/1988/s angående utvecklingsbistånd och miljöproblem

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(1 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 45/1987/b angående finansieringen av det nordiska samarbetet
2. meddelande om framställning nr 1/1989/e angående gemensam nordisk studie om Europa-samarbetet (A 819/e)

(2 mars)

3. meddelande om framställning nr 44/1988/j angående reell likalön mellan kvinnor och män
4. meddelande om rekommendation nr 18/1984/j angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter
5. meddelande om rekommendation nr 1/1987/j angående barns skydd i krig (punkt 1)
6. meddelande om rekommendation nr 2/1987/j angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik

(3 mars)

7. meddelande om rekommendation nr 7/1988/t angående storstädernas trafik- och miljöproblem

c. bemyndigande för utskotten att lägga meddelanden till handlingarna

(27 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 24/1974/j angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
2. meddelande om rekommendation nr 18/1980/s angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

3. meddelande om rekommendation nr 18/1981/t angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
4. meddelande om rekommendation nr 13/1983/k angående videoprogram med nordiska TV-program och filmer
5. meddelande om rekommendation nr 24/1983/s angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
6. meddelande om rekommendation nr 25/1983/s angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
7. meddelande om rekommendation nr 10/1984/s angående beräkning av naturresurser
8. meddelande om rekommendation nr 9/1985/t angående samarbete om handelssjöfarten (punkt 1)
9. meddelande om rekommendation nr 13/1985/k angående nordiska stoffet i läroedel och läroplaner
10. meddelande om rekommendation nr 14/1985/k angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
11. meddelande om rekommendation nr 21/1985/s angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
12. meddelande om rekommendation nr 22/1985/s angående åtgärder mot drogmisbruk i trafiken
13. meddelande om rekommendation nr 23/1985/s angående handlingsplan mot narkotika
14. meddelande om rekommendation nr 24/1985/s angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden
15. meddelande om rekommendation nr 9/1986/s angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
16. meddelande om rekommendation nr 10/1986/s angående nordbors rättigheter
17. meddelande om rekommendation nr 11/1986/s angående sysselsättning för ungdom i kultursektorn
18. meddelande om rekommendation nr 13/1986/s angående skydd för älvar på Nordkalotten
19. meddelande om rekommendation nr 16/1986/t angående blyfri bensin i Norden
20. meddelande om rekommendation nr 18/1986/t angående låsningsfria bromssystem i bilar
21. meddelande om rekommendation nr 32/1986/j angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse
22. meddelande om rekommendation nr 4/1987/k angående nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram
23. meddelande om rekommendation nr 10/1987/k angående nordiska orkester- och ensemblerävlningar för musikelever i de nordiska länderna
24. meddelande om rekommendation nr 15/1987/s angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor

25. meddelande om rekommendation nr 16/1987/s angående samarbete kring högspecialiserad sjukvård
26. meddelande om rekommendation nr 17/1987/s angående handlingsprogram mot AIDS
27. meddelande om rekommendation nr 18/1987/s angående internationell samverkan mot AIDS
28. meddelande om rekommendation nr 22/1987/s angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
29. meddelande om rekommendation nr 23/1987/s angående ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden
30. meddelande om rekommendation nr 24/1987/s angående samarbete kring genteknologi
31. meddelande om rekommendation nr 41/1987/t angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
32. meddelande om rekommendation nr 42/1987/t angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet
33. meddelande om rekommendation nr 43/1987/t angående inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort
34. meddelande om rekommendation nr 44/1987/t angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
35. meddelande om rekommendation nr 5/1988/t angående turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet
36. meddelande om rekommendation nr 8/1988/t angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
37. meddelande om rekommendation nr 10/1988/s angående intensifierat behandlingsarbete mot missbruk
38. meddelande om rekommendation nr 11/1988/s angående rökfria miljöer m. m.
39. meddelande om rekommendation nr 12/1988/s angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
40. meddelande om rekommendation nr 14/1988/s angående reduktion av svavel- och kväveutsläpp
41. meddelande om rekommendation nr 16/1988/s angående miljövänlig avfallshantering
42. meddelande om rekommendation nr 18/1988/s angående forskning kring sälbestånden
43. meddelande om rekommendation nr 20/1988/s angående åtgärder för en bättre miljö
44. meddelande om rekommendation nr 22/1988/s angående årlig lägesrapport om miljöpolitik
45. meddelande om rekommendation nr 25/1988/e angående program för nordiskt biståndssamarbete
46. meddelande om rekommendation nr 30/1988/e angående nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas

47. meddelande om rekommendation nr 32/1988/e angående avveckling av kärnkraften
48. meddelande om rekommendation nr 33/1988/e angående "frikommunförsök" över gränserna
49. meddelande om rekommendation nr 35/1988/k angående program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet
50. meddelande om rekommendation nr 37/1988/k angående förstärkt nordiskt ungdomssamarbete
51. meddelande om rekommendation nr 39/1988/k angående nordiskt kommunalt skolsamarbete
52. meddelande om rekommendation nr 43/1988/j angående samarbete om kriminalitetsefterforskning
53. meddelanden om rekommendation nr 46/1988/s angående nordiskt miljöprogram
54. meddelande om rekommendation nr 47/1988/s angående internationell miljöpolitik
55. meddelanden om rekommendation nr 48/1988/s angående handlingsplan mot havsföreningar

C. Beslut i interna spörsmål

(27 februari)

1. bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden till handlingarna som ej upptagits på saklistan för sessionen eller som ej slutbehandlas på sessionen
2. bemyndigande för presidiet om tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten och sakdebatterna (Dokument 2)

(28 februari)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(1 mars)

4. internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (A 867/e)

(3 mars)

5. att utlysa 1990 till ett nordiskt miljö- och biologiår (A 855/s)
6. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
7. bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1990
8. fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Val

(27 februari)

1. val av presidium
2. val av redaktionskommitté
3. val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 mars 1989–30 april 1991
4. suppleringsval av medlem i styrelsen för Nordiska kulturfonden för perioden 27 februari 1989–31 december 1990
5. val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1989–1990

(3 mars)

6. val av förman och vice förman i utskotten samt val av förman och vice förman i redaktionskommittén

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Karin Söder, Sverige, president
 Ivar Hansen, Danmark
 Anker Jørgensen, Danmark
 Ilkka-Christian Björklund, Finland
 Elsi Hetemäki-Olander, Finland
 Ólafur G. Einarsson, Island
 Páll Pétursson, Island
 Kjell Magne Fredheim, Norge
 Jan P. Syse, Norge
 Grethe Lundblad, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Margrete Auken
 Hans Engell
 Ivar Hansen
 Anker Jørgensen

Finland

Ilkka-Christian Björklund
 Gustav Björkstrand
 Elsi Hetemäki-Olander
 Olof Jansson
 Arvo Kempainen
 Heikki Riihijärvi
 Marjatta Väänänen

Island

Eiður Guðnason
 Hjörleifur Guttormsson
 Ólafur G. Einarsson
 Óli þ. Guðbjartsson
 Páll Pétursson

Norge

Johan Buttedahl
 Kjell Magne Fredheim
 Oddrunn Pettersen
 Harald Synnes
 Jan P. Syse

Sverige

Lennart Andersson
 Arne Gadd
 Wiggo Komstedt
 Grethe Lundblad
 Karin Söder

De nationella delegationernas sekretariat
Kansallisten valtuuskuntien sihteeristö

Danmark

Beierholm, Bente, overassistent
 Friberg, Kaj, betjent
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Hagemann, Henrik, generalsekretær
 Kejlbo, Elsa, assistent
 Madsen, Grethe, assistent
 Nielsen, Anne, assistent
 Nielsen, Ingrid Sylvest, fuldmægtig
 Smerlø, Jan, betjent
 Svendsen, Annelise, overassistent
 Sørensen, Erik Ingemann, redaktør

Færøerne

Bech, Esther, sekretær
 Rein, Marius, sekretær
 Thomasen, Kristoffur, sekretariatschef

Grønland

Christensen, P. Bo, afdelingsleder
 Lyberth, Dorthe, kontorfuldmægtig
 Steenholdt, Alibak, bureauchef

Finland – Suomi

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, bitr. vaktmästarchef
 Eriksson, Magnus, biträdande sekreterare
 Heikkinen, Jorma, kansliassistent (vaktmästare)
 Husman, Paula, avdelningssekreterare
 Kaikkonen, Paula, bitr. sekreterare
 Kakko, Leea, byråsekreterare
 Lohiniva, Greta, biträdande generalsekreterare
 Nieminen, Risto, biträdande sekreterare
 Pimenoff, Berith, avdelningssekreterare
 Rahkonen, Sirpa, byråfunktionär
 Salo, Kari, biträdande sekreterare
 Tallqvist, Kristiina, byråsekreterare
 Talvitie, Ossi, äldre kansliassistent (vaktmästare)

Åland

Nauclér, Elisabeth, delegationssekreterare

Island

Snjólaug, Ólafsdóttir, generalsekretær
 Lene Hjaltason, fuldmægtig
 Áslaug Skúladóttir, afdelingschef

Norge

Ve, Gudvin Låder, sekretariatsleder
 Andersen, Tom, vaktleder
 Andreassen, Bjørn K. første konsulent
 Austin, Kjell, første konsulent
 Braaten, Else Marie, førstesekretær
 Flatøy, Liv Marion, førstesekretær
 Haanæs, Anne, betjent
 Jæger, Kirsten, fullmektig
 Ravneberg, Arvid, resepsjonssjef
 Trolle, Lisa, konsulent
 Valderhaug, Bibbi, kontorsekretær

Sverige

Alvarson, Dan, expeditionsassistent
 Andersson, Eivor, 1:e byråsekreterare
 Bergman, Karl-Olof, överbakmästare
 Bergstrand, Linnéa, 1:e byråassistent
 Berken, Ingbrit, byråassistent
 Hanell Carpelan, Annalena, utredn. sekr.
 Holm, Lars, byrådirektör
 Isacson, Bert, kanslichef
 Lindström, Margareta, byråassistent
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Nilsson, Ann-Kristin, byråassistent
 Smekal, Eva, avdelningsdirektör
 Stenberg, Marianne, kamrer
 Söderman, Anita, byrådirektör
 Tjernström, Vanni, informationssekreterare
 Tollin, Ingrid, byråassistent
 Vejdegren, Iréne, byråassistent

Presidiesekretariatet – Puheenjohtajiston sihteeri

Andersson, Pia, kamrer	Munk Carlsson, Inge, byråassistent
Bejmar, Marianne, byråassistent	Olsen, Jone May-Britt H., byråassistent
Hagen, Gro, 1:e byråassistent	Osnes, Jostein, stf. presidiesekretær
Johanson, Birgitta, byråsekreterare	af Schultén, Gerhard, presidiesekreterare
Joneken, Anneli, byrådirektör	Sergenius, Margit, byråassistent
Koumi, Margaretha, byråassistent	Stenberg, Stig, intendent
Lindfors, Viveca, byråsekreterare	Stjernberg, Gustaf, stf. presidiesekreterare
Lindström, Guy, sekreterare, internationella kommittén	Wahrgren, Ingegerd, tf redaktör
Lundqvist, Bo, expeditionsassistent	Vauhkonen, Sirkku, byråassistent
Ländin, Ove, expeditionsassistent	Wiklund, Viveca, tf byrådirektör

Utskottssekreterare – Valiokuntasihteerit

Andersson, Marianne, utskottssekreterare, budget- och kontrollutskottet	Nielsen, Hanne, utskottssekreterare, juridiska utskottet
Elin Flygenring Pálsdóttir, utskottssekreterare, kulturutskottet	Tómas H. Sveinsson, utskottssekreterare, kommunikationsutskottet
Hultén, Eric, utskottssekreterare, social- och miljöutskottet	Wichmann, Henrik, utskottssekreterare, ekonomiska utskottet

Informationssektionen – Tiedotusjaosto

Bagerstam, Bitte, informationschef	Juhlin, Rune, expeditionsassistent
Caspersen, Ove, informationssekreterare	Sundberg, Renée, byråassistent
Guðrún Gardarsdóttir, byråassistent	

**Nordiska ministerrådets sekretariat –
Pohjosmaiden ministerineuvoston sihteeri**

Andersen, Poul, konsulent	Guttermann, Harriet, afd. sekretær
Arnstrup, Steen, konsulent	Gutterød, Jørn, konsulent
Björck, Staffan, konsulent	Ingimar, Einarsson, konsulent
Boheman, Anders, konsulent	Kivelä, Markku, konsulent
Clemet, Fridtjov, generalsekretær	Kolu, Marja-Liisa, adm. sekretær
Emborg, Kerstin, avd.sekretær	Laudal, Birgit, konsulent
Enarsson, Bo, sekretær	Lindgren, Susanne, konsulent
Erdal, Inger, konsulent	Lundberg, Elizabeth, konsulent
Fabricius Jensen, Else, konsulent	Lund, Henning, konsulent
Feldborg, Judy, sekretær	Lundberg, Lars, konsulent
Goldschmidt, Ernst, vicegeneralsekretær	Milne, Karen, adm. sekretær
Guðný, Helgadóttir, konsulent	Nielsen, Ib, betjent

Nilsson, Viveka, adm. sekretær
 Pellikka, Rauni, konsulent
 Persson, Margaretha, adm. sekretær
 Pettersen-Hagh, Nils, konsulent
 Potila, Sirkka, konsulent
 Raben, Birgit, afdelingschef
 Sandstedt, Birgitta, informationschef
 Storgårds, Johan, konsulent
 Ståhle, Bertel, specialrådgiver
 Tamm-Buckle, Monika, konsulent
 Thompson, Marianne V., konsulent

Tienari, Risto, afdelingschef
 Tivéus, Ylva, konsulent
 Tranberg, Jørgen, specialrådgiver
 Tryggvi Gíslason, afdelingschef
 Tveito, Terje, afdelingschef
 Vermeer, Liisa, konsulent
 Vestergaard, Mette, konsulent
 Wahlberg, Ingemar, afdelingschef
 Widing, Barbro, afdelingschef
 Williams, Johan H., konsulent
 Övelius, Pia, konsulent

Stenografer – Pikakirjoittajat

Danmark

Andersen, Kirsten, assistent
 Duncan, Jane, assistent
 Holle, Finn, referent
 Jørgensen, Birthe, referent
 Ricci, Birthe, assistent
 Sander, Inger Merete, referent

Norge

Hammerstad, Anne Lise, referent
 Hylback, Lisbeth, referent
 Limseth, Synnøve, referent
 Raanes, Gudrun Strand, referent
 Schwartz, Kari, referent
 Smiseth, Ingeborg, referentrevisor

Finland

Filppa, Birgitta, stenograf
 Karrento, Anita, stenograf
 Krause, Helene-Sophie, maskinskriverska
 Niittuinperä, Jari, stenograf
 Rätty, Unto, stenograf
 Sundström, Marina, maskinskriverska
 Vesterlund, Riitta, maskinskriverska

Sverige

Djurström, Stig, förste stenograf
 Löfving, Arne, förste stenograf
 Nilsson, Lars, förste stenograf

Simultantolkar – Simultaanitulkit

Andersson, Pirkko-Liisa
 Hafrén, Fredrik

Kaljunen, Riitta
 Laakso, Ritva

Nordiska partigruppernas sekretariat Pohjoismaisten puolueyhymien sihteeristöt

Andersen, Anders, vänstersocialistiska
 partigruppen
 Ekengren, Håkan, mittenpartierna

Kempe, Anders, konservativa partigruppen
 Svensson, Jerry, socialdemokratiska parti-
 gruppen

**Övriga medarbetare i gruppsekretariaten
Ryhmäsihteeristöjen muut toimihenkilöt**

Ahlén, Christer, socialdemokratiska parti-
gruppen
Heister, Chris, konservativa partigruppen
Lundin, Inga-Lisa, socialdemokratiska par-
tigruppen
Ljunggren Allardt, Barbro, mittenpartierna
Norstein, Ingrid, socialdemokratiska parti-
gruppen
Pettersson, Solveig, mittenpartierna

Sköredal, Jarle, mittenpartierna
Svengard Kalms, Yvonne, konservativa par-
tigruppen
Korhonen, Martti K., bitr. sekr. Centerns
riksdagsgrupp
Piispanen, Pekka, tf. bitr. sekr., Samlings-
partiets riksdagsgrupp
Sirjamo, Anna-Liisa, inf. sekr., Soc. dem.
riksdagsgruppen

Partisekretarare — Sverige — Puoluesihteerit — Ruotsi

Pettersson, Åke, centern

**Internationella och nordiska organisationer
Kansainväliiset ja pohjoismaiset järjestöt**

Johansson, Berndt Olof, vice generalsekrete-
rare, EFTA
Vuohula, Eero, EFTA
Ragnhildur Helgadóttir, vice president,
Europarådet
Aldea, Josep Verde I, Europaparlamentet
Baer, Lars Anders, Nordiska samrådet
Ahlén, Sune, generalsekreterare, Nordens
fackliga samorganisation
Myrdal, Hans-Göran, direktör, De nordiska
arbetsgivareföreningarna

Erlandsson, Kristoffer, De nordiska industri-
förbundens fellesorganisation
Reini, Jorma, ordförande, Nordiska unionen
för arbetsledare
Bergman, Björn, andre ordförande, Nordiska
unionen för arbetsledare
Ullenhag, Jörgen, vice ordförande, Nordiska
akademikerrådet

Sakkunniga — Asiantuntijat

Danmark

Alken, Ib, fuldmægtig
Andersen, P. Lundbæk, departementschef
Boisen, Ida M., fuldmægtig
Christensen, Erling, kontorchef
Christensen, Inge, overassistent
Fischer, Per, fuldmægtig
Halck, Jørgen, departementschef
Hugau, Anita, konsulent, stedfortræder for
ministeren for nordisk samarbejde

Højrup Lone, overassistent
Jensen, Vibeke, sekretær
Katznelson, Ib, afdelingschef
Koch, Hans-Jørgen, afdelingschef
Larsen, Peter Jon, generalsekretær
Larsen, Peter Juhl, protokolsekretær
Lauritzen, Annette, kontorfuldmægtig
Lindhard, Lasse, fuldmægtig
Lysgård, Dorthe, fuldmægtig
Matthiessen, Michael, ministersekretær

Moltke-Leth, Kjeld, fuldmægtig
 Møller, Lone Bach, fuldmægtig
 Nielsen, Flemming G., ministersekretær
 Nilas, Claes, ministersekretær
 Rasmussen, Jan, fuldmægtig
 Rasmussen, Jørgen Harder, departements-
 chef
 Rotne, Per Lindegaard, assistent
 Samuelsen, Annette, fuldmægtig
 Schmidt, Jan Høst, specialkonsulent
 Schmidt, Jacob, ministersekretær
 Thorup, Søren, ministersekretær
 Trønning, Christian, afdelingschef
 Vinje, Merete, fuldmægtig
 Voetmann, Per, ministersekretær
 Vorre, Poul, kontorchef
 Würtzen, Hans, departementschef

Færøerne

Kruse, Birgir, sekretær
 Velbastad, Niels á, fuldmægtig

Grønland

Christiansen, Hugin S., direktør
 Møller, Aqigssiaq, hjemmestyredirektør
 Olsen, Ida, sekretær
 Paulsen, Jens, fuldmægtig
 Søndergaard, Jørgen S., fuldmægtig
 Vesterbirk, Lars, direktør

Finland – Suomi

von Boguslawsky, Peter, byråchef
 Engberg, Per-Mikael, handelsråd
 Forsberg, Fredrik, äldre regeringssekreterare
 Gustafson, Matti, bitr. avdelningschef
 Heiniö, Jarmo, statsministerns sekreterare
 Holmberg, Kaj-Erik, inspektör
 af Hällström, Gustav, verkställande direktör
 Immonen, Sakari, överinspektör
 Kangas, Lauri, politisk sekreterare
 Kangasperko, Raila, politisk sekreterare
 Kauppila, Aulikki, överinspektör
 Keinänen, Eino, understatssekreterare
 Koli, Ilse, byråchef
 Korhonen, Keijo, konsultativ tjänsteman

Korkman, Sixten, överdirektör
 Korpela, Juhani, kanslichef
 Krokfors, Karl-Johan, sekr. för internatio-
 nella ärenden
 Laakso, Veikko, politisk sekreterare
 Laitinen, Reetta, socialattaché
 Lassig, Julius, överinspektör
 Laurent, Marcus, statsministerns specialråd-
 givare
 Laxén, Kaj, legationsråd
 Lehtinen, Markku, konsultativ tjänsteman
 Lemmetty, Markku, politisk sekreterare
 Liedes, Jukka, konsultativ tjänsteman
 Maljonen, Juhani, regeringsråd
 Mätti, Raija, tf. kultursekreterare
 Mattlin, Håkan, konsultativ tjänsteman
 Melkas, Tapani, överläkare
 Niinioja, Markku, byråchef
 Numminen, Jaakko, kanslichef
 Paavola, Maire, politisk sekreterare
 Peltola, Juha, avdelningschef
 Pesola, Tauno, specialforskare
 Puro, Helena, byråchef
 Salmenperä, Matti, bitr. avdelningschef
 Satuli, Antti, bitr. avdelningschef
 Sevón, Leif, avdelningschef
 Siikala, Kalervo, avdelningschef
 Sinkko, Kaija-Leena, politisk sekreterare
 Slotte, Per-Håkan, överinspektör
 Stenius-Mladenov, Birgitta, legationsråd
 Suortti, Kalevi, politisk sekreterare
 Toppila, Jussi, inspektör
 Tuominen, Eeva-Liisa, översinspektör
 Turunen, Taisto, överdirektör
 Westergård, Tom, statsrådets informations-
 chef

Åland

Björkholm, Susanne, utredningssekreterare
 Erland, Olof, avdelningschef
 Karlsson, Börje, utbildningschef
 Lindbäck, Peter, tf. kanslichef
 Lindström, Bjarne, utvecklingsplanerare
 Söderlund, Tor-Erik, överinspektör

Island

Guðmundur Benediktsson, departements-
chef
Páll Flygenring, departementschef
Björn Friðfinnsson, departementschef
Þorsteinn Geirsson, departementschef
Berglind Ásgeirsdóttir, departementschef
Ólafur S. Valdimarsson, departementschef
Birgir Árnason, ministersekretær
Haukur Ólafsson, ambassaðráð, samarbejds-
ministerens stedfortræder
Árni P. Árnason, vicedepartementetschef
Kristján Skarphéðinsson, afdelingschef
Árni Gunnarsson, vicedepartementetschef
Bjarni Einarsson, vicedirektør for Det regio-
nalpolitiske Institut
Bolli Bollason, chef för finansministeriets
nationaløkonomiske afdeling

Norge

Berg, Hans, førstekonsulent
Bruzelius, Karin, departementsråd
Christoffersen, Tore, personlig rådgiver
Eide, Kjell, vitenskaplig rådgiver
Eide, Kjell, vitenskaplig rådgiver
Ekeberg, Jan Ove, info. leder.
Fisknes, Eli, byråsjef
Grydeland, Bjørn T., ekspedisjonssjef
Gullvåg, Steinar, personlig sekretær
Hansen, Svein Roald, pers. rådgiver
Haugland, Edvard, personlig sekretær
Helle, Karen, underdirektør
Helseth, Anders, avd. direktør
Jahr, Hanna Marit, statssekretær
Jensen, John Arild, underdirektør
Jørgensen, Karen, byråsjef
Jensen, Kjell Myhre, førstekonsulent
Lauritzen, Jon, informasjonleder
Løvaas, Harald, generalsekretær
Magistad, Vigdis, personlig rådgiver
Mehl, Tor, underdirektør
Nordbø, Eldrid, statssekretær
Nyhamar, Olav, byråsjef
Opdahl, Øystein, byråsjef

Ramm, Kristin Jahre, fung. lovrådgiver
Reegård, Stein, statssekretær
Saxrud, Gudmund, spesialrådgiver
Solheim, Johan, statssekretær
Steen, Karen Sophie, byråchef
Strugstad, Bjørn Christian, konsulent
Sætness, Gerd, ekspedisjonssjef
Sørbotten, Steinar, ekspedisjonssjef
Tveitereid, Sigurd, ekspedisjonssjef
Waalder, Erling, departementsråd
Wicksell, Sissel, kontorsekretær
Østby, Lars-Erik, rådgiver
Øvergaard, Tomas, førstekonsulent
Aamo, Bjørn Skogstad, statssekretær

Sverige

Annerberg, Rolf, statssekreterare
Bouveng, Richard, departementsråd
Carlson, Per, departementssekreterare
Croneborg, Rutger, departementsråd
Dahlgren, Hans, ambassadør
Danielsson, Lars, departementssekreterare
Edholm, Laila, informationssekreterare
Ekman, Dag, hovrättsassessor
Engman, Gerd, statssekreterare
Ettarp, Lars, departementsråd
Färm, Gunnel, statssekreterare
Gustavsson, Sverker, statssekreterare
Göransson, Ulf, statssekreterare
Hall, Kurt Arne, departementsråd
Hallman, Katrin, informationssekreterare
Heckscher, Sten, statssekreterare
Hörstadius, Gunnar, departementssekretera-
re
Jacobsson, Ranveig, informationssekreterare
Jansson, Kjell, departementsråd
Karlberg, Lars, departementssekreterare
Kastman-Heuman, Åsa, hovrättsassessor
Korpi, Sture, statssekreterare
Landqvist, Åke, direktör
Larsson, Kjell, statssekreterare
Lidal, Bengt, departementsråd
Lidbeck, Åse, departementsråd
Lindström, Lennart, sakkunnig

Lund, Gunnar, statssekreterare
 Lönnberg, Anders, statssekreterare
 Moberg, Axel, kansliråd
 Nordström, Gun, departementssekreterare
 Ohlson, Bengt, sakkunnig
 Palm, Merike, informationssekreterare
 Peterson, Carl-Gunnar, departementsråd
 von Redlich, Charlotte, departementssekreterare
 Rustand, Håkan, hovrättsassessor
 Rylander, Sten, departementsråd
 Stenqvist, Gunnel, departementssekreterare
 Strandberg, Lars, statssekreterare
 Svanell, Dan, informationssekreterare
 Svanström, Inger, departementssekreterare
 Svenningsson, Levi, departementsråd
 Svensson, Gunnar, statssekreterare
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Wedin, Jörgen, departementssekreterare
 Weiss, Lennart, sakkunnig
 Wenström, Anders, departementsråd
 Westerberg, Ulf, statssekreterare
 Wretborn, Christer, departementsråd
 Zachrisson, Ann, kansliråd
 Zetterqvist, Urban, departementsråd

Nordiska

Callerström, Jan, vice verkställande direktör,
 NIB

Laurson, Peter, vice verkställande direktör,
 NIB
 Lindbaek, Jannik, verkställande direktör,
 NIB
 Löfgren, Monica, informationschef, NIB
 Ringskog, Klas, bitr. direktör, NIB
 Waltré, Björn, direktör, NIB
 Gjelsvik, Per, adm. direktör, Nordiska industrifonden
 Modee, Åke, adm. saksbehandlare, Nordiska industrifonden
 Danielsson, Kalle, utredningssekr., Nordens fackliga samorganisation
 Jansson, Christer, utredningssekr., Nordens fackliga samorganisation
 Maltesen, Ib, utredningssekr., Nordens fackliga samorganisation
 Nilsson, Inga-Britt, assistent, Nordens fackliga samorganisation
 Hauge, Lars S, Föreningarna Nordens förbund
 Berg, Fredrik, generalsekreterare, NORD-LEK
 Hemmer, Mona, generalsekretarare, Nordiska akademikerrådet
 Aro, Esko T., generalsekreterare, Nordiska unionen för arbetsledare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA
RÅDETS LITTERATURPRIS

Stockholms stadshus

28 februari 1989

Program

Under samlingen:

Torsten Nilsson: Fornklang för 2 bronslurar 1989
 (Uruppförande)
 The New Sweden Fanfar II 1988
 Jørgen Johansson och John Petersén

*

*

*

*

J.H. Roman: I:a satsen ur Drottningholmsmusiken
 Ingvar Lidholm: Toccata et Canto
 Stockholmsmusikens Sinfonietta
 Dirigent Per Lyng

HÄLSNINGSANFÖRANDE Nordiska rådets president
 Riksdagsledamoten Karin Söder

Wilhelm Stenhammar: I Seraillets Have
 P. Lange-Müller: Madonna over Bølgerne
 Edvard Grieg: Ave maris stella
 N C Fougstedt: Scherzo
 Sigvald Tveit: Påls fuge
 Vokalensemblen Åtta Röster

UTDELNING AV

NORDISKA RÅDETS LITTERATURPRIS

Presentation av pristagaren: Fil. lic. Sveinn Einarsson
 Utdelning av priset: Rådets president
 Pristagarens tal: Dag Solstad
 Lars-Erik Larsson: Lyrisk Fantasi
 Stockholmsmusikens Sinfonietta
 Dirigent Per Lyng

Nordiska rådets president Karin Söder:

Ers excellenser, fru kommunfullmäktiges förste vice ordförande, ärade litteraturpristagare, mina damer och herrar! Det är en mycket kär plikt för mig att på Nordiska rådets vägnar få hälsa er välkomna till denna traditionsrika högtid – för det är ju verkligen en högtid när vi får dela ut Nordiska rådets litteraturpris.

Det är också en högtid att än en gång få komma till Stockholms stadshus, gästa Stockholms stad och njuta av stadens utomordentliga gästfrihet, som vi får göra här i kväll. Det här stadshuset behöver för de flesta av oss här ingen speciell presentation, eftersom det sedan länge har räknats som det främsta exemplet på svensk nationalromantisk byggnadsstil och är väl känt runtom i världen. Inte minst har de som deltagit i Nobelfestligheterna tagit med sig intryck från stadshuset när de rest härifrån till andra delar av världen. I huset finns ett antal konstverk av framstående svenska konstnärer, som vi alla kommer att kunna beundra under kvällens lopp.

Någon kanske undrar varför denna sal heter Blå hallen. De flesta brukar undra det första gången de kommer hit. Man kan knappast skönja något blått här annat än i de fanor som vi ser i salen. Man hade väl en gång tänkt sig att måla denna sal blå, men när man byggt salen färdig såg man att teglets alla mångskiftande vackra färger inte kunde överträffas av någon annan färg. Därför är Blå hallen i stället tegelröd. Det är ett gott exempel på att en ändrad uppfattning också kan leda till något gott.

När vi samlades här möttes vi av musik som vi inte så ofta får lyssna till. Det var musik från bronslurar, sådana bronslurar som användes för 2000–3000 år sedan här i Skandinavien. Man har funnit bronslurar i mossar i södra Sverige och i Danmark.

För att anknyta till den nationalromantik som präglar detta hus vill jag peka på att det också var nationalromantiska tendenser som gjorde att man började tillverka nya bronslurar.

De verk som vi hört här i kväll har komponerats av organisten Torsten Nilsson, som finns med bland oss här. Låt mig först berätta varför det som vi först hörde inte stämde med programmet. Man blev "lurad" på en av lurarna, eftersom man på en av dessa inte kunde spela alla de toner som förekommer i stycket "fornklang för två bronslurar". Vi fick också njuta av ett uruppförande som egentligen skulle ha ägt rum 1988 under New Sweden-dagarna i USA men som där aldrig blev uppfört.

Därutöver hörde vi ett stycke beställt av Kungl. Teatern som ett mellanspel i Operan Malin. Till sist hörde vi ett stycke som är skrivet i dag: Happening. Jag tror att bronslurarna bidrog till att göra denna "happening" litet mer avancerad än den från början var tänkt. Jag tycker att vi skall hedra komponisten och för den delen även musikanterna med en applåd – det är inte alltid som man har komponisten närvarande vid ett uruppförande.

Jag tycker också att man gott kan säga att de fanfarer som vi hört framföras också var tillägnade vår litteraturpristagare Dag Solstad.

Fil. lic. Sveinn Einarsson, Island:

Excellenser och andra ärade nordbor!

Dagr es upp kominn,
dynja hanafjadrar.

Detta klassiska citat låter något så där på modern centralskandinaviska: Dag har kommit upp och det susar om den! De som vill ha en mera noggrann översättning hänvisas till en visa i Heimskringla, vårt gamla nordiska litterära arv.

Och säga vad man vill, nog är det fan så bra med det nordiska och med det nordiska samarbetet – åtminstone på det kulturella området. Bortsett från dem som åkt in i en trångsynens återvändsgränd, där skapandets mångfald offrats för kommersialismens kortvariga vinster, och som vill översätta oss alla till engelska en gång för alla, så är de som över huvud taget är kulturellt vakna i Norden nog så överens om att Nordiska rådets kulturavtal har gjort nytta. Och det kommer i ännu högre grad att ha möjlighet att visa sitt värde i våra stundande internationella satellittider.

Inte så, att vi t. ex. inte följde med i varandras litteratur innan Nordiska rådets litteraturpris kom till. Ty så skedde; vår familj är inte en ny uppfinning. Men i den stora världen, som vi under de sista decennierna har hamnat i, utgör det en styrka, när vi kan låta vår röst höras gemensamt. Litteraturpriset är ett bra exempel. Och dikten är på något sätt vårt samvete. Men jag vill ändå använda detta tillfälle att påpeka att det i praktiken kunde vara bättre. Pristagaren badar naturligtvis i den sol han förtjänar, men de andra nominerade, trots översättningsordningen, kommer för sällan till tals med någon annan publik än sitt eget lands. Förläggarna och teaterledarna är rädda att satsa nordiskt.

Författaren sitter isolerad vid sitt skrivbord. Därför har det ofta varit svårt, trots god vilja, att hitta fruktbara nordiska samarbetskanaler på det litterära området. Låt mig missbruka tillfället igen för att peka på ett annat exempel, där vi kunde göra bättre.

För några år sedan stiftades ett nordiskt författarcentrum, där Dag Solstad har varit ordförande i flera år, och vars uppgift var att se till att nordiska författare inbjöds till de nordiska grannländerna, låt oss säga en grupp med en norsk, en svensk, en dansk och en samisk författare som åkte till Island och läste upp ur sina verk, först för en allmän publik, sedan på ett gymnasium. Samtidigt åkte en finsk, en dansk, en norsk och en färöisk diktare till Sverige för samma ändamål. Detta fungerade utmärkt i tre år tack vare Nordiska kulturfonden, men sedan tog det slut. Jag framför härmed en vädjan om att ett dylikt arrangemang upptas i den ordinarie nordiska kulturbudgeten.

Detta kan förefalla prosaiskt i ett högtidstal, men det handlar om verkligheten, en nordisk författares verklighet. Dag Solstads böcker handlar också om verkligheten, och de är oftast mycket medvetet prosaiska, om man får uttrycka det så om texter som samtidigt är stor litteratur. Ibland är han så verklighetsnära att man nästan tror att det är fråga om noggrant återgivna memoarer. Låt oss ta ett exempel ur den prisvärda boken *Roman* 1987.

Man blir helt övertygad om, att författaren måste ha varit historiestuderande, när man läser avsnittet om huvudpersonens avhandling om Absalon Pederson Beyer, biskop i Bergen. Och sedan läser man i en intervju, att så inte alls är fallet. Man blir nästan lättad, när det framkommer att han åtminstone har varit sportjournalist, gudskelov. Så närgången är denna annars mycket tillgängliga och spännande bok, liksom många andra av Solstads böcker.

Huvudpersonen blir nämligen sportjournalist efter studentexamen, läser sedan historia, blir lärare i en mindre stad, engagerar sig i vänsterpolitiken och blir fabriksarbetare för att visa sin samhörighet med arbetarna; ironiskt nog får han ingen kontakt med dem och till sist blir han uppsagd, blir lärare igen, och det hela slutar med ett småborgarbröllop. Detta händelseförlopp ger författaren tillfälle att framstå som en av vår tids skarpsinnigaste krönikerskrivare i Norden. Jag skall i övrigt inte här berätta om vad som sker i denna bok, eftersom jag förutsätter att många av er redan har läst den, andra ämnar göra det när de kommer hem, och de som inte har tänkt på det ännu, borde göra det.

Solstad är född 1941. Hans första böcker i mitten av sextitalet präglades av en på filosofisk botten baserad experimentlusta, men sedan följde romanerna som kallats "socialrealistiska", där sprängstoffet bestod i en dialektik mellan författarens vardagsspråkliga skildringar av vanliga människor och hans egen intellektuella på maoistisk lära baserade livssyn. Centrala verk är också en trilogi om krigsåren, från slutet av sjuttitalet. Åttitalet har sedan bjudit på mycket uppriktiga böcker, som många har velat inränga under Ibsens gamla och för ofta citerade "at holde dommedag over sig selv". Man har uppfattat dessa böcker, vars krön den prisbelönta romanen är, som ett avsteg från den marxist-leninistiska doktrinen, något som författaren förnekat. Alla är dock eniga om att det här är fråga om ovanligt ärliga och insiktsfulla tidsdokument, där bl. a. den s. k. 68-generationen får sitta med en spegel framför sig och en bakom sig.

I en av dessa böcker "Forsøk på å beskrive det ugiennemtregelige" från 1984, återger Solstad en lustig liten dialog om skrivandets intentioner. Författaren i egen person träffar efter 20 år en gammal kamrat, AG, som anser att Solstad är en stor humorist, vilket Solstad ivrigt förnekar. "Men hva i all verden er det du har skrevet da, spør AG himmelfallen som man sier." "Jeg har skrivi ei bok som burde angå alle intellektuelle, som mener noe med livet sitt", svarar Solstad. Båda har väl rätt. Solstad har skrivit

böcker som angår alla och inte bara intellektuella, som menar något med sitt liv. Och det skadar inte att detta är gjort med lysande berättarglädje.

Solstad intervjuades för något år sedan, när han besökte Nordens Hus i Reykjavík – ett annat bra exempel på praktisk nordism – och då kallades han för skáldjöfur, diktarihövding. I en intervju i en isländsk tidning i förrgår medgav Solstad att han hade tyckt bättre om den benämningen än humoristens. Det tål också att upprepas i hans fall. Den som mottager Nordiska rådets litteraturpris hyllar vi nämligen som en skáldjöfur.

Halldór Laxness har på några ställen angivit skillnaden mellan en historiker och en författare. Historikern tror i sin enfald att han säger sanningen. Författaren däremot ljuger men kommer ofta närmare sanningen, inte minst den poetiska sanningen som inte behöver vara den sämsta av sanningar.

Jag har äran att gratulera sanningssökaren Solstad!

Heill dagur!

Heilir dags synir!

Nordiska rådets president Karin Söder:

Jag ber att få tacka för denna strålande beskrivning av Dag Solstads författarskap. Jag har den stora glädjen att se pristagaren komma fram för att ta emot Nordiska rådets litteraturpris 1989, som är det 28:e i ordningen.

Det är en särskild glädje att som värmlänning med Karlstad som huvudstad få överlämna priset till Solstad, då Karlstad är intimt förknippat med "Sola i Karlstad". Norge har både sin Solstad och Kullstad. Den senare är ju mycket framgångsrik på skøiter (skridskor). Kanske är framgång i det området lika svår vunnen som i litteratur.

Prissumman är 150 000 danska kronor. I diplomaten, som är illustrerat av konstnären Gunnar Brusewitz, står bedömningskommitténs motivering, som lyder:

"Dag Solstad skildrar på ett spänstigt språk med ironi, lätthet och medkänsla 1968-generationens utveckling, misstag och öden i en mindre norsk stad."

Som läsare har jag konstaterat Din eminenta förmåga att beskriva det inre skeendet hos människor i den yttre verkligheten.

Det är en glädje att få överlämna detta pris.

Forfatteren Dag Solstad, Norge:

"Roman 1987" forbyr meg egentlig å stå her og framføre en tale i dette hus og for denne forsamling. Det er ikke en roman som taler, men som mumler. Det er en omstendelig og sær monolog, beregnet på å bli lyttet til under naknere vilkår enn dette. Når jeg likevel står her og skal tale, skyldes det at jeg har folkeskikk nok til åpent å stå fram og vise min glede

over å ha blitt tildelt Nordisk Råds litteraturpris for den forsamling som har gitt denne pris sitt navn. Mitt problem er imidlertid at jeg må gjøre det uten å komme på kant med min roman.

Jeg må derfor vende blikket mot en norsk småby og henlede forsamlingens oppmerksomhet på en gutt i 16–17-årsalderen som ligger på golvet foran radiokabinettet. Han lytter til 1950-tallets radio. Det er meg. Hjemme i Sandefjord. Slik lå jeg støtt og stadig. Jeg lyttet på radio. Det var en viktig del av min oppvekst, et av de mest vesentlige gjøremål jeg foretok meg i min ubevisste jakt på å bli den som man omsider blir. Hva var det jeg lyttet på? Å, alt mulig. Først og fremst de direkte overføringer fra de store sportsbegivenhetene, sjølsagt, og lørdagsunderholdningen i Store Studio, de altfor sjeldent sendte kriminalserier, og de muntre spørrekonkurranser. Men også radioteatret, diktopplesninger, samtaler med kulturpersonligheter, bokomtaler, lange foredrag, filmkronikker, opplesning fra romaner. Fra dette mitt faste tilholdssted på golvet foran radiokabinettet fikk jeg de informasjonen som førte meg til et annet sted som jeg nå, når jeg framfører min takk over å ha mottatt Nordisk Råds litteraturpris, vil rette oppmerksomheten på. Det er byens folkebibliotek.

Det holdt til i et rom i annen etasje i en forhenværende skipsredervilla på en høyde over bykjernen. Her fantes det bøker i meter på meter i bokhyller langs veggene, som man fritt kunne forsyne seg av, og levere til stemping hos to kvinnelige bibliotekarer. Egentlig forbauser det meg at jeg ønsker å vise min takknemlighet mot dette bibliotek akkurat nå, i denne stund. Jeg har jo aldri likt biblioteker, heller ikke Sandefjord Folkebibliotek. Jeg husker best det grelle lyset, den rituelle stillheten, varmen, som gjorde at det dogget på brilleglassene mine når jeg trådte inn, de to kvinnelige bibliotekarene, så fjerne for meg at jeg ikke visste hva de het engang, og min egen uimotståelige lyst til å komme ut i frisk luft når man hadde oppholdt seg altfor lenge der i min jakt etter bøker som muligens kunne interessere meg. Og om det var et spesielt godt bibliotek er jeg også i tvil om. I hvert fall hendte det ofte at det ikke hadde den bok som radioen hadde gitt meg lyst til å lese. Men likevel er det til dette muligens ikke altfor gode folkebibliotek jeg nå ønsker å knytte min ulenkelige 1950-tallskropp, som bestemmende for den person jeg seinere skulle bli.

For jeg var uten å vite om det, og også uten egentlig å ville det, innenfor rammene av en stor idé, tenkt lenge før jeg var født. Det var idéen om det opplyste folket. Det var en idé som ennå var virksom på mitt 1950-tall, men den var ikke unnfanget av de som styrte akkurat da, for det var en idé som gikk lenger tilbake, og favnet djupere, enn den velferdsstat jeg vokste opp i. Det var forestillingene hos et nasjonalt borgerskap på 1800-tallet om at det var nødvendig for et lite folk å ha en opplyst allmue. At den fattige allmuen burde ha tilgang til et bibliotek, til glede og kunnskap. Derfor ble det opprettet over 1 000 folkebiblioteker rundt om i mitt vidstrakte land, og da Rikskringkastingen begynte sine sendinger på 1930-tallet, ble den natur-

lig tuftet på den samme idé, for den sosialdemokratiske elite så på seg sjøl som en naturlig arvtager etter 1800-tallets nasjonale borgerskap.

Slik vokste jeg opp i tradisjonen fra en elite som innså at et lite folk ikke kunne overleve uten at det var et opplyst folk. Derfor hadde man en radio som vel la stor vekt på underholdning, men som likevel vurderte det høyere å sende dikt fra den nasjonale kulturarven utover eteren og inn i sinnet på en 17-åring fra Sandefjord og tenne et sug i ham. Og derfor hadde man tusen folkebibliotek spredt utover landet hvor 17-åringen fritt kunne leite seg fram til det han ville ha, og som også inneholdt perlene fra verdenslitteraturen og den nasjonale litteraturen.

Jeg vil ikke påstå at jeg benyttet biblioteket til på systematisk måte å gjøre meg kjent med verdenslitteraturen eller den nasjonale arven. Få har vel lånt så mange dårlige romaner på folkebiblioteket som jeg. Men innimellom kunne jeg lese Raskolnikov, og i løpet av en høst slukte jeg Hamsuns samlede verker. Og jeg fant, helt tilfeldig, bøker med radikale meninger. Eller bøker hvor de tapte oppfatninger sto å lese, i underlig kontrast til de herskende. Jeg slukte alt, for jeg var nysgjerrig, og min nysgjerrighet ble næret ved at jeg hadde tilgang til et bibliotek.

Men det måtte være gratis. Hadde det ikke vært gratis, hadde jeg ikke benyttet meg av det. Min økonomi var svært knapp, og mine prioriteringer krystallklare. Hadde det å låne ei bok kostet like mye som å kjøpe idrettsbladet Sportsmanden, hadde jeg aldri lånt ei bok, for Sportsmanden måtte jeg ha mandag og torsdag, og på mandag måtte jeg også kjøpe Oslo-avisa Dagbladet for å lese hovedstadens vurdering av siste serieomgang i fotball. At jeg også begynte å røyke på den tida, gjorde ikke min økonomi bedre eller mine tilbøyeligheter til å oppprioritere mine lesebehov større, hvis det altså hadde vært på tale å gjøre en slik prioritering. Men det var det ikke, biblioteket var gratis, og jeg kunne fritt forsyne meg av det det hadde å tilby. Takket være gratis bibliotek kunne til og med slyngler som jeg bli opplyst, hvis de ikke forsmådde det, og det gjorde jeg ikke, og jeg vil gjerne påpeke at folkebiblioteker er til nettopp for slyngler i 17-årsalderen som ikke direkte forsmår det.

Men derved risikerer også de som styrer land og rike at slyngelen blir opplyst på en for dem gal måte. Til tross for at 1950-tallets radio var svært så systemtro, og biblioteket i min hjemby ikke akkurat utmerket seg ved å ha de dristigste bøker, fører likevel ideen om folkeopplysning til at slyngelen uforvarende kan stusse ved å høre en uvant tanke bli framført, eller ved at en scene i en roman stiller spørsmål ved sjølve grunnlaget for samfunnet. Sjøl Dostojevskij kan nettopp gjennom sin gjennom boring av sjelstilstander avleire en opprørsk tanke hos en 17-åring fra folkedjupet. Bygger man på idéen om at et folk skal være opplyst, på 1950-tallets radio og folkebiblioteker, risikerer man å få et ukjent antall personer man ikke helt kan stole på. Jeg er en slik en. Jeg er et produkt av opplysningstidas radio og gratis bibliotek. Som sådan står jeg her. Som en representant for den

opplyste delen av allmuen takker jeg herved for å ha blitt tildelt Nordisk Råds litteraturpris for 1989. Tusen takk!

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 817/k	Medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning
A 819/e	Medlemsförslag om gemensam nordisk studie angående Europa-samarbetet
A 820/t	Medlemsförslag om gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank
A 821/t	Medlemsförslag om utvidgat Nordreskort
A 822/k	Medlemsförslag om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning
A 823/k	Medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land
A 825/s	Medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer
A 826/s	Medlemsförslag om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet
A 827/t	Medlemsförslag om nordisk järnvägstrafik i samverkan
A 828/s	Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor
A 829/j	Medlemsförslag om projekt på flyktingområdet
A 830/k	Medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen
A 832/s	Medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken
A 833/t	Medlemsförslag om utökat fordonstekniskt samarbete
A 834/k	Medlemsförslag om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena
A 835/k	Medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa
A 836/t	Medlemsförslag om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden
A 837/k	Medlemsförslag om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker
A 839/j	Medlemsförslag om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden
A 840/k	Medlemsförslag om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet
A 841/k	Medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning
A 842/s	Medlemsförslag om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare
A 844/e	Medlemsförslag om det nordiska samarbetet och EG:s inre marknad
A 845/s	Medlemsförslag om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden
A 846/s	Medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden
A 847/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade
A 848/k	Medlemsförslag om en nordisk bokserie
A 849/k	Medlemsförslag om utvecklandet av en nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning
A 850/s	Medlemsförslag om nordiskt reumatikerår 1991

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
455	279			utan åtgärd	A 817/k
465	231	1	2614		A 819/e
477	369	23	2658		A 820/t
488	370	24	2660		A 821/t
503	279	8	2628		A 822/k
515	281	9	2630		A 823/k
527	409	30	2672		A 825/s
543	411	31	2674		A 826/s
555	373	25	2662		A 827/t
572	412	32	2676		A 828/s
586	322	18	2648		A 829/j
603	282	10	2632		A 830/k
613	413	33	2678		A 832/s
635	376	26	2664		A 833/t
645	283	11	2634		A 834/k
657	287			utan åtgärd	A 835/k
667	378			utan åtgärd	A 836/t
677	284	12	2636		A 837/k
687	329			utan åtgärd	A 839/j
695	286	13	2638		A 840/k
707	287			utan åtgärd	A 841/k
709	415	34	2680		A 842/s
720	231			utan åtgärd	A 844/e
727	416			utan åtgärd	A 845/s
738	416	35	2682		A 846/s
767	287			utan åtgärd	A 847/k
778	288	14	2640		A 848/k
791	287			utan åtgärd	A 849/k
796	419	36	2684		A 850/s

Sak	
nr	rubrik
A 850Ä/s	Ändringsförslag om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden
A 852/j	Medlemsförslag om begränsning av export av farliga varor
A 853/s	Medlemsförslag om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (<i>Uuria aalge</i>)
A 854/j	Medlemsförslag om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika
A 855/s	Medlemsförslag om nordiskt biologår 1990
A 855Ä/s	Ändringsförslag om avhållande av ett Grönt Nordiskt Forum
A 856/t	Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete inom turism
A 857/e	Medlemsförslag om koncernfackligt samarbete i Norden
A 858/t	Medlemsförslag om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport
A 863/t	Medlemsförslag om en nordisk trafikläroarskola
A 867/e	Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor
A 869/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk plan för att reducera koldioxidutsläppen och därmed den s. k. växthuseffekten
A 870/j	Medlemsförslag om de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet
A 875/j	Medlemsförslag om ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 88/e	Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete på energiområdet
B 89/e	Ministerrådsförslag om ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992
B 90/e	Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på fiskeriområdet
B 91/j	Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet
B 92/j	Ministerrådsförslag om nordisk överenskommelse om folkregistrering
B 93/t	Ministerrådsförslag om nordiskt turistprogram
B 94/j	Ministerrådsförslag om handlingsplan för det nordiska jämställdhets-samarbetet för 1989–1993
B 95/k	Ministerrådsförslag om ändring av det nordiska kulturavtalet
B 96/s	Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer
B 97/s	Ministerrådsförslag om nordisk arbetsmiljökonvention
<i>C. 1989 Berättelser</i>	
C 1	Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet
C 2	Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet
C 2: Bilaga	Norden i Europa II (NORD 1989: 21)
C 3/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1988)
C 4/e	Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1988)

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
812	419	36	2684		A 850 Ä/s
814	330	19	2650		A 852/j
824	420	37	2686		A 853/s
835	331	20	2652		A 854/j
849	423	38	2688	hemst. till NR/NMR	A 855/s
864	423			utan åtgärd	A 855 Ä/s
866	365	21, 22	2654; 2656		A 856/t
884	232			utan åtgärd	A 857/e
894	373	25	2662		A 858/t
896	379	27	2666		A 863/t
905	248	5, 6	2622; 2624	uppdrag till presidiet	A 867/e
914	426	39	2690		A 869/s
918	335			utan åtgärd	A 870/j
923	338			utan åtgärd	A 875/j
927	200	2	2615		B 88/e
964	209	3	2617		B 89/e
1113	225	4	2620		B 90/e
1127	306	15	2642		B 91/j
1138	309	16	2644		B 92/j
1178	365	21, 22	2654; 2656		B 93/t
1190	312	17	2646		B 94/j
1221	278	7	2626		B 95/k
1226	398	28	2668		B 96/s
1273	402	29	2670		B 97/s
1317	177	1	2692	(budget- o. kontroll.)	C 1
1737	184	2	2694	(budget- o. kontroll.)	C 2
	197	4	2698	(ekon.)	
	263	5	2700	(kultur)	
	302	6	2702	(juridiska)	
	347	7	2704	(kommunik.)	
	388	8	2706	(soc. o. miljö)	
1802	189	3	2696	(budget- o. kontroll.)	C 2: Bilaga
1819	253			till handlingarna	C 3/e
	254			till handlingarna	C 4/e

Sak	
nr	rubrik
C 5/b	Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1987)
C 11/j	Berättelser på juridiska utskottets verksamhetsområde
C 11/j:1	Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
2	Nordiska utlänningsutskottet
3	Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
4	Nordiska straffrättskommittén
5	Nordiska samerådet
C 12/k	Berättelser på kulturutskottets verksamhetsområde
C 12/k:1	Nordens folkliga akademi
2	Nordisk journalistkursus
3	Nordiska språksekretariatet
4	Nordiska språk- och informationscentret
5	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
6	Nordiskt kollegium för marinbiologi
7	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
8	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
9	Nordiska institutet för sjö rätt
10	Nordiska geoexkursioner till Island
11	Nordiskt kollegium för ekologi
12	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
13	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)
14	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (No-SAMF)
15	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)
16	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
17	Nordiskt vulkanologiskt institut
18	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)
19	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
20	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
21	Nordens Hus i Reykjavík
22	Nordiska teaterkommittén
23	Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
24	Nordiskt samiskt institut
25	Nordiskt konstcentrum
26	Nordens Hus på Färöarna
27	Nordens institut på Åland
28	Nordens institut i Grönland
29	Nordisk federation för medicinsk undervisning
30	Nordiska sommaruniversitetet
31	Nordiska samfundet för latinamerikaforskning
32	Nordiska kommittén för öststatsforskning
33	Nordiska amatörteaterrådet
34	Nordiska konstförbundet
35	Skandinavisk förening i Rom
36	Nordkalottmuseet
C 13/s	Berättelser på social- och miljöutskottets verksamhetsområde

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1831	194			till handlingarna	C 5
1875					C 11/j
				Ej avlämnad	C 11/j: 1
1876	340			till handlingarna	2
1878	340			till handlingarna	3
				Ej avlämnad	4
1889	340			till handlingarna	5
1904					C 12/k
1908	289			till handlingarna	C 12/k: 1
1911	289			till handlingarna	2
1914	289			till handlingarna	3
1918	289			till handlingarna	4
1926	289			till handlingarna	5
1928	289			till handlingarna	6
1931	289			till handlingarna	7
1937	289			till handlingarna	8
1942	289			till handlingarna	9
1946	289			till handlingarna	10
1948	289			till handlingarna	11
1951	289			till handlingarna	12
1957	289			till handlingarna	13
1960	289			till handlingarna	14
1963	289			till handlingarna	15
1967	289			till handlingarna	16
1971	289			till handlingarna	17
1976	289			till handlingarna	18
1979	289			till handlingarna	19
1984	289			till handlingarna	20
1991	289			till handlingarna	21
1995	289			till handlingarna	22
2012	289			till handlingarna	23
2016	289			till handlingarna	24
2031	289			till handlingarna	25
2040	289			till handlingarna	26
2045	289			till handlingarna	27
2052	289			till handlingarna	28
2055	289			till handlingarna	29
2059	289			till handlingarna	30
2064	289			till handlingarna	31
2070	289			till handlingarna	32
2073	289			till handlingarna	33
2079	289			till handlingarna	34
2083	289			till handlingarna	35
2087	289			till handlingarna	36
2089					C 13/s

Sak	
nr	rubrik
C 13/s:1	Nordiska läkemedelsnämnden
2	Nordiska hälsovårdshögskolan
3	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
C 13/s:4	Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
5	Nordiska nämnden för handikappfrågor
6	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
7	Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
8	Kommittén för Bottniska viken
C 15/e	Berättelser på ekonomiska utskottets verksamhetsområde
C 15/e:1	Nordiska ekonomiska forskningsrådet
2	Nordisk statistisk sekretariat
3	Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
4	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond
5	Samnordisk planteforädling (SNP)
6	Nordtest
7	Nordel
8	Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
9	Nordiska tulladministrativa rådet
10	Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORDREFO)
11	Nordiska kommittén för byggbestämmelser
12	Nordiska jordbruksforskarens förening
13	Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
14	Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
15	Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
<i>D. 1989 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer/framställningar</i>	
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
*18/1980/s	Meddelande om rekommendation angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
*18/1981/t	Meddelande om rekommendation angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
28/1981/s	Meddelande om rekommendation angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
10/1982/s	Meddelande om rekommendation angående barns miljö
11/1982/s	Meddelande om rekommendation angående internationell konvention om barnens rättigheter
15/1982/s	Meddelande om rekommendation angående epidemiologiskt bevakningssystem
3/1983/t	Meddelande om rekommendation angående viltolyckor i vägtrafiken
*13/1983/k	Meddelande om rekommendation angående videoprogram med nordiska TV-program och filmer
23/1983/s	Meddelande om rekommendation angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2094	427			till handlingarna	C 13/s: 1
2101	427			till handlingarna	2
2107	427			till handlingarna	3
2110	427			till handlingarna	C 13/s: 4
2120	427			till handlingarna	5
2126	427			till handlingarna	6
2129	427			till handlingarna	7
2135	427			till handlingarna	8
2140					C 15/e
2146	255			till handlingarna	C 15/e: 1
2150	255			till handlingarna	2
				Ej avlämnad	3
2152	255			till handlingarna	4
2166	255			till handlingarna	5
2181	255			till handlingarna	6
2184	255			till handlingarna	7
2190	255			till handlingarna	8
				Ej avlämnad	9
2194	255			till handlingarna	10
2197	255			till handlingarna	11
2201	255			till handlingarna	12
2203	255			till handlingarna	13
2210	255			till handlingarna	14
2218	255			till handlingarna	15
2220	63			(till handlingarna)	*24/1974/j
2221	63			(till handlingarna)	*18/1980/s
2222	63			(till handlingarna)	*18/1981/t
2223	447			slutbehandlad	28/1981/s
2225	447			slutbehandlad	10/1982/s
2227	447			slutbehandlad	11/1982/s
2229	447			slutbehandlad	15/1982/s
2231	384			slutbehandlad	3/1983/t
2233	63			(till handlingarna)	*13/1983/k
2234	447			slutbehandlad	23/1983/s

Sak	
nr	rubrik
*24/1983/s	Meddelande om rekommendation angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
*25/1983/s	Meddelande om rekommendation angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande
*10/1984/s	Meddelande om rekommendation angående beräkning av naturresurser
12/1984/s	Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering
18/1984/j	Meddelande om rekommendation angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter
19/1984/t	Meddelande om rekommendation angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden
4/1985/e	Meddelande om rekommendation angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa
9/1985/t	Meddelande om rekommendation angående samarbete om handelssjöfarten
*13/1985/k	Meddelande om rekommendation angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner
*14/1985/k	Meddelande om rekommendation angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
*21/1985/s	Meddelande om rekommendation angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
22/1985/s	Meddelande om rekommendation angående åtgärder mot drogmisbruk i trafiken
*23/1985/s	Meddelande om rekommendation angående handlingsplan mot narkotika
24/1985/s	Meddelande om rekommendation angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden
1/1986/k	Meddelande om framställning angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden
*9/1986/s	Meddelande om rekommendation angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
10/1986/s	Meddelande om rekommendation angående nordbors rättigheter
*11/1986/s	Meddelande om rekommendation angående sysselsättning för ungdom i kultursektorn
*13/1986/s	Meddelande om rekommendation angående skydd för älvar på Nordkalotten
15/1986/s	Meddelande om rekommendation angående center för handikappade på Nordkalotten
*16/1986/t	Meddelande om rekommendation angående blyfri bensin i Norden
17/1986/t	Meddelande om rekommendation angående tilläggsbromsljus på bilar
*18/1986/t	Meddelande om rekommendation angående låsningsfria bromssystem i bilar
19/1986/t	Meddelande om rekommendation angående ökad trygghet för cyklister i Norden
20/1986/t	Meddelande om rekommendation angående datateknologin i regionalpolitiken
29/1986/e	Meddelande om rekommendation angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2236	63			(till handlingarna)	*24/1983/s
2237	63			(till handlingarna)	*25/1983/s
2238	63			(till handlingarna)	*10/1984/s
2239	447			slutbehandlad	12/1984/s
2241	341			nya meddelanden	18/1984/j
2244	384			slutbehandlad	19/1984/t
2246	260			slutbehandlad	4/1985/e
2248	384			slutbehandlad/nya meddelanden	9/1985/t
2250	63			(till handlingarna)	*13/1985/k
2251	63			(till handlingarna)	*14/1985/k
2252	63			(till handlingarn)	*21/1985/s
2253	63			forts. behandling	22/1985/s
2254	63			(till handlingarna)	*23/1985/s
2255	63			forts. behandling	24/1985/s
2256	300			slutbehandlad	1/1986/k
2258	63			(till handlingarna)	*9/986/s
2259	63			forts. behandling	10/1986/s
2260	63			(till handlingarna)	*11/1986/s
2261	63			(till handlingarna)	*13/1986/s
2262	447			slutbehandlad	15/1986/s
2264	63			(till handlingarna)	*16/1986/t
2265	384			slutbehandlad	17/1986/t
2267	63			(till handlingarna)	*18/1986/t
2268	384			slutbehandlad	19/1986/t
2270	384			slutbehandlad	20/1986/t
2272	260			slutbehandlad	29/1986/e

Sak	
nr	rubrik
30/1986/j	Meddelande om rekommendation angående samarbete inom flyktingpolitiken
*32/1986/j	Meddelande om rekommendation angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse
33/1986/j	Meddelande om rekommendation angående nordisk konvention om folkregistrering
34/1986/j	Meddelande om rekommendation angående nordiska kvinnokonferenser 1988
1/1987/j	Meddelande om rekommendation angående barns skydd i krig
2/1987/j	Meddelande om rekommendation angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
3/1987/j	Meddelande om rekommendation angående ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll
*4/1987/k	Meddelande om rekommendation angående nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram
5/1987/k	Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram för den högre utbildningen
7/1987/k	Meddelande om rekommendation angående vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer
8/1987/k	Meddelande om rekommendation angående utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
*10/1987/k	Meddelande om rekommendation angående nordiska orkester- och ensembletävlingar för musikelever i de nordiska länderna
11/1987/k	Meddelande om rekommendation angående ökad satsning på polarforskningen i Norden
12/1987/k	Meddelande om rekommendation angående nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer
14/1987/s	Meddelande om rekommendation angående skydd för vatten- och havsmiljön
*15/1987/s	Meddelande om rekommendation angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
16/1987/s	Meddelande om rekommendation angående samarbete kring högspecialiserad sjukvård
17/1987/s	Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram mot AIDS
*18/1987/s	Meddelande om rekommendation angående internationell samverkan mot AIDS
19/1987/s	Meddelande om rekommendation angående handlingsprogram mot cancer
21/1987/s	Meddelande om rekommendation angående ökat samarbete inom hälsopolitiken
22/1987/s	Meddelande om rekommendation angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
*23/1987/s	Meddelande om rekommendation angående ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden
24/1987/s	Meddelande om rekommendation angående samarbete kring genteknologi
26/1987/e	Meddelande om rekommendation angående exportsamarbete
29/1987/e	Meddelande om rekommendation angående lättnader i beskattningen av ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2274	322			slutbehandlad	30/1986/j
2277	63			(till handlingarna)	*32/1986/j
2278	347			slutbehandlad	33/1986/j
2280	312			slutbehandlad	34/1986/j
2283	347			slutbehandlad/nya meddelanden	1/1987/j
2285	342			nya meddelanden	2/1987/j
2288	347			slutbehandlad	3/1987/j
2290	63			(till handlingarna)	*4/1987/k
2291	300			slutbehandlad	5/1987/k
2293	300			slutbehandlad	7/1987/k
2295	300			slutbehandlad	8/1987/k
2297	63			(till handlingarna)	*10/1987/k
2298	300			slutbehandlad	11/1987/k
2300	300			slutbehandlad	12/1987/k
2302	447			slutbehandlad	14/1987/s
2304	63			(till handlingarna)	*15/1987/s
2305	63			forts. behandling	16/1987/s
2306	63			forts. behandling	17/1987/s
2307	63			(till handlingarna)	*18/1987/s
2308	398			slutbehandlad	19/1987/s
2309	447			slutbehandlad	21/1987/s
2311	63			forts. behandling	22/1987/s
2312	63			(till handlingarna)	*23/1987/s
2313	63			forts. behandling	24/1987/s
2314	260			slutbehandlad	26/1987/e
2316	260			slutbehandlad	29/1987/e

Sak	
nr	rubrik
31/1987/e	Meddelande om rekommendation angående samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken
32/1987/e	Meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete på tjänstehandelns område
38/1987/t	Meddelande om rekommendation angående plan för ökad trafiksäkerhet i Norden
41/1987/t	Meddelande om rekommendation angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
42/1987/t	Meddelande om rekommendation angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet
*43/1987/t	Meddelande om rekommendation angående inrättande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort
*44/1987/t	Meddelande om rekommendation angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
45/1987/b	Meddelande om rekommendation angående finansieringen av det nordiska samarbetet
1/1988/k	Meddelande om framställning angående radio- och TV-samarbetet i Norden
3/1988/b	Meddelande om framställning angående nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–90
4/1988/t	Meddelande om rekommendation angående handlingsplan för säkrare trafik i Norden
*5/1988/t	Meddelande om rekommendation angående turistfrämjande samarbete mellan djurparkerna på Nordkalotten och i Kvarkenområdet
6/1988/t	Meddelande om rekommendation angående kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet
7/1988/t	Meddelande om rekommendation angående storstädernas trafik- och miljöproblem
*8/1988/t	Meddelande om rekommendation angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
9/1988/s	Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn
*10/1988/s	Meddelande om rekommendation angående intensifierat behandlingsarbete mot missbruk
*11/1988/s	Meddelande om rekommendation angående rökfria miljöer m. m.
*12/1988/s	Meddelande om rekommendation angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
13/1988/s	Meddelande om rekommendation angående miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen
*14/1988/s	Meddelande om rekommendation angående reduktion av svavel- och kväveutsläpp
15/1988/s	Meddelande om rekommendation angående ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp
*16/1988/s	Meddelande om rekommendation angående miljövänlig avfallshantering
17/1988/s	Meddelande om rekommendation angående handlingsplan mot havsförorening
*18/1988/s	Meddelande om rekommendation angående forskning kring sälbestånden
19/1988/s	Meddelande om rekommendation angående decentraliserat miljösamarbete

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2318	260			slutbehandlad	31/1987/e
2320	260			slutbehandlad	32/1987/e
2322	384			slutbehandlad	38/1987/t
2324	63			forts. behandling	41/1987/t
2325	63			forts. behandling	42/1987/t
2326	63			(till handlingarna)	*43/1987/t
2327	63			(till handlingarna)	*44/1987/t
2328	195			nya meddelanden	45/1987/b
2330	300			slutbehandlad	1/1988/k
2331	195			slutbehandlad	3/1988/b
2333	384			slutbehandlad	4/1988/t
2235	63			(till handlingarna)	*5/1988/t
2336	384			slutbehandlad	6/1988/t
2338	383			nya meddelanden	7/1988/t
2341	63			(till handlingarna)	*8/1988/t
2342	447			slutbehandlad	9/1988/s
2344	63			(till handlingarna)	*10/1988/s
2345	63			(till handlingarna)	*11/1988/s
2346	63			(till handlingarna)	*12/1988/s
2347	447			slutbehandlad	13/1988/s
2349	63			(till handlingarna)	*14/1988/s
2350	447			slutbehandlad	15/1988/s
2352	63			(till handlingarna)	*16/1988/s
2353	447			slutbehandlad	17/1988/s
2355	63			(till handlingarna)	*18/1988/s
2356	447			slutbehandlad	19/1988/s

Sak	
nr	rubrik
*20/1988/s	Meddelande om rekommendation angående åtgärder för en bättre miljö
21/1988/s	Meddelande om rekommendation angående utvecklingsbistånd och miljöproblem
22/1988/s	Meddelande om rekommendation angående årlig lägesrapport om miljöpolitik
23/1988/e	Meddelande om rekommendation angående nordiskt industriellt center i Oslo
24/1988/e	Meddelande om rekommendation angående nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram
*25/1988/e	Meddelande om rekommendation angående program för nordiskt biståndssamarbete
26/1988/e	Meddelande om rekommendation angående nordiskt biståndssamarbete
27/1988/e	Meddelande om rekommendation angående upprättande av en nordisk utvecklingsfond
28/1988/e	Meddelande om rekommendation angående permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning
29/1988/e	Meddelande om rekommendation angående Nordiska projektexportfonden som permanent institution
*30/1988/e	Meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas
31/1988/e	Meddelande om rekommendation angående beskattning av personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat
*32/1988/e	Meddelande om rekommendation angående avveckling av kärnkraften
*33/1988/e	Meddelande om rekommendation angående "frikommunförsök" över gränserna
34/1988/k	Meddelande om rekommendation angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet
*35/1988/k	Meddelande om rekommendation angående program för kulturminnesvård och skydd av världskulturarvet
36/1988/k	Meddelande om rekommendation angående ökat samarbete inom vuxenutbildningen
*37/1988/k	Meddelande om rekommendation angående förstärkt nordiskt ungdomssamarbete
38/1988/k	Meddelande om rekommendation angående Nordiska rådets teknologipris
*39/1988/k	Meddelande om rekommendation angående nordiskt kommunalt skolsamarbete
40/1988/j	Meddelande om rekommendation angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet
41/1988/j	Meddelande om rekommendation angående livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning
42/1988/j	Meddelande om rekommendation angående likartade nordiska regler för samhällstjänst
*43/1988/j	Meddelande om rekommendation angående samarbete om kriminalitetsefterforskning
44/1988/j	Meddelande om rekommendation angående reell likalön mellan kvinnor och män
45/1988/b	Meddelande om rekommendation angående nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2358	63			(till handlingarna)	*20/1988/s
2359	447			slutbehandlad	21/1988/s
2361	63			forts. behandling	22/1988/s
2362	260			slutbehandlad	23/1988/e
2364	260			slutbehandlad	24/1988/e
2366	63			(till handlingarna)	*25/1988/e
2367	260			slutbehandlad	26/1988/e
2369	260			slutbehandlad	27/1988/e
2371	260			slutbehandlad	28/1988/e
2373	260			slutbehandlad	29/1988/e
2375	63			(till handlingarna)	*30/1988/e
2376	260			slutbehandlad	31/1988/e
2378	63			(till handlingarna)	*32/1988/e
2379	63			(till handlingarna)	*33/1988/e
2380	300			slutbehandlad	34/1988/k
2382	63			(till handlingarna)	*35/1988/k
2383	300			slutbehandlad	36/1988/k
2385	63			(till handlingarna)	*37/1988/k
2386	300			slutbehandlad	38/1988/k
2388	63			(till handlingarna)	*39/1988/k
2389	347			slutbehandlad	40/1988/j
2391	347			slutbehandlad	41/1988/j
2393	347			slutbehandlad	42/1988/j
2395	63			(till handlingarna)	*43/1988/j
2396	312			nya meddelanden	44/1988/j
2398	195			slutbehandlad	45/1988/b

Sak	
nr	rubrik
*46/1988/s	Meddelanden om rekommendation angående nordiskt miljöprogram
*47/1988/s	Meddelande om rekommendation angående internationell miljöpolitik
*48/1988/s	Meddelanden om rekommendation angående handlingsplan mot havsför- oreningar
49/1988/b	Meddelande om rekommendation angående Nordiska ministerrådets bud- get för 1989
1/1989/e	Meddelande om framställning angående gemensam nordisk studie om Eu- ropa-samarbetet
<i>E. Frågor¹</i>	
34 (1988)	Skriftligt svar på fråga till Nordiska ministerrådet angående Scandinavia Today, ställd vid Nordiska rådets 36:e session 1988
40 (1988)	Skriftligt svar på fråga till Nordiska ministerrådet angående naturmiljön i arktiska farvatten
1	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investerings- banken
2	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt godkännande av livsmedel till specialnäring
3	Skriftlig fråga till Norges regering angående godkännande av livsmedel till specialnäring i Norge
4	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående tvärgående förbindel- ser på Nordkalotten
5	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheten av ett ECE-protokoll om reduktion av utsläpp av kväveoxider
6	Skriftlig fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående den öppna arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne
7	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbets- gruppen för AIDS-problem (D 1989/17/1987/s)
8	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska studenters tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemländer
9	Fråga till de nordiska regeringarna angående samarbete med de baltiska staterna
10	Fråga till Nordiska ministerrådet angående främjandet av ett nordiskt biståndsprojekt i Polen
11	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot rusmedelsmiss- bruk i trafiken (D 1989/22/1985/s)
12	Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftning på bioteknologins och genteknologins område
13	Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av den nordiska miljöskyddslagstiftningen (D 1989/24/1985/s)
14	Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av lagbestäm- melserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna
15	Fråga till Nordiska ministerrådet angående räddandet av laxbeståndet i Torne och Muonio älvar

¹ Nordiska rådet beslutade på 36:e sessionen i Oslo att genomföra en tvåårig försöksordning med skriftliga frågor mellan sessionerna. Frågorna 1–7 har kommit före den 20 september 1988 och har skriftligen besvarats av Nordiska ministerrådet eller regeringarna.

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2400	63			(till handlingarna)	*46/1988/s
2401	63			(till handlingarna)	*47/1988/s
2402	63			(till handlingarna)	*48/1988/s
2403	195			slutbehandlad	49/1988/b
2405	231			nya meddelanden	1/1989/e
2407					34 (1988)
2409					40 (1988)
2410	2411				1
2413	2414				2
2417	2418				3
2421	2422				4
2423	2424				5
2425	2427				6
2428	2429				7
2431	289				8
2432	343				9
2433	255				10
2435	428				11
2436	343				12
2437	428				13
2438	345				14
2439	256				15

Sak	
nr	rubrik
16	Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående finska tidningars postbefordran i Nordnorge
17	Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående tågförbindelse mellan Kemi–Torneå och Haparanda–Boden
18	Fråga till Nordiska ministerrådet angående undervisning på eget språk för samer
19	Fråga till Nordiska ministerrådet angående finska TV- och radiosändningar i Nordnorge
20	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordbors rättigheter (D 1989/10/1986/s)
21	Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (D 1989/22/1987/s)
22	Fråga till Sveriges regering angående finska språkets ställning i Sverige
23	Fråga till Nordiska ministerrådet angående högspecialiserad sjukvård (D 1989/16/1987/s)
24	Fråga till Danmarks regering angående Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner (KFK)
25	Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av en nordisk professur i internationella transporter
26	Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående färjeförbindelserna Skåne–Bornholm
27	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för ökad trafiksäkerhet
28	Fråga till Nordiska ministerrådet angående årlig rapportering på miljöpolitikens område (D 1989/22/1988/s)
29	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiska vägmärken (D 1989/41/1987/t och D 1989/42/1987/t)
30	Fråga till Nordiska ministerrådet angående statistik rörande njursjuka
31	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ekonomisk trygghet för Nordjobb
32	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete rörande genteknologi (D 1989/24/1987/s)
33	Fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående sjösäkerheten i Ålands hav
34	Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser
35	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden
36	Fråga till Nordiska ministerrådet angående en reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening
37	Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete
38	Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av fiskebestånden
39	Fråga till Danmarks regering angående harmonisering av nordisk miljölagstiftning
40	Fråga till Nordiska ministerrådet angående problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader
41	Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDSAMs budget

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2440	354				16
2441	355				17
2442	290				18
2443	291				19
2444	432				20
2445	433				21
2446	293				22
2448	433				23
2449	434				24
2450	355				25
2451	356				26
2452	357				27
2453	438				28
2454	358				29
2455	439				30
2456	294				31
2457	440				32
2458	359				33
2459	436				34
2461	359				35
2462	440				36
2463	296				37
2464	257				38
2465	430				39
2466	259				40
2468	297				41

Sak	
nr	rubrik
42	Fråga till Sveriges regering angående ungas rese­möjligheter i Norden
43	Fråga till Nordiska ministerrådet angående kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet
44	Fråga till Nordiska ministerrådet angående patentering av immateriella rättigheter på genteknologins område
45	Fråga till Danmarks regering angående svensk tull- och passkontroll på Kastrup
46	Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna
47	Fråga till Islands och Norges regeringar angående tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet
48	Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av avfall
49	Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus-avtalet
50	Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående Öresundsförbindelsen
51	Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmiljö och EG-anpassning
52	Fråga till Sveriges regering angående Öresundsförbindelsen
53	Fråga till Nordiska ministerrådet angående yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie
54	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt miljöprogram
55	Fråga till Nordiska ministerrådet angående miljö- och biologiår 1990
56	Fråga till Nordiska ministerrådet angående skydd av nyfödda djur
	<i>Utanför saklistan förelägges för rådet:</i>
Dokument 1	Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2	Regler för sessionens genomförande

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2469	361				42
2470	258				43
2471	344				44
2472	346				45
2473	362				46
2474	442				47
2475	443				48
2476	300				49
2477	362				50
2478	444				51
2479	363				52
2480	346				53
2481	445				54
2482	445				55
2483	446				56
2484	63				Dokument 1
2608	63				Dokument 2

Personregister*(Siffrorna hänvisar till sidor)**Aho, Esko*, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455

nordiskt översättarcentrum i Vasa: 657

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 110

koncernfackligt samarbete: 244

Alsaker, Svein, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

projekt Nordjobb: 503

minskat alkoholbruk i Norden: 738

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 88, 133

nordisk arbetsmiljökonvention: 408

minskat alkoholbruk i Norden: 417

nordiskt biologiår 1990 samt Grönt Nordiskt Forum: 423

rusmedelsmissbruk i trafiken (fråga): 428

nordiskt miljöprogram samt miljö- och biologiår 1990 (frågor): 445

Andersson, Claes, Finl. del. (Skdl)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordiskt reumatikerår 1991: 796

Yttranden:

undervisning på eget språk för samer (fråga): 290, 291

samarbete inom FN och andra internationella organ om homosexuellas mänskliga rättigheter: 341

tågförbindelse mellan Kemi-Torneå och Haparanda-Boden (fråga): 355

Andersson, Georg, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

tågförbindelse mellan Kemi-Torneå och Haparanda-Boden (fråga): 355

inrättande av en nordisk professur i internationella transporter (fråga): 356

sjösäkerheten i Ålands hav (fråga): 359

ungas rese möjligheter i Norden (fråga): 361

Öresundsförbindelsen (frågor): 363, 364

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fordonstekniskt samarbete: 635

Yttranden:

samarbetsprogram på konsumentområdet: 306

nordisk överenskommelse om folkregistrering: 310

ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet: 338

André, Gunilla, Sv. del. (c)

Suppleant

Yttranden:

handlingsplan för det nordiska jämstälthetsarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 317

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 394

harmonisering av miljöskyddslagstiftningen (frågor): 429, 430

Andrén, Margareta, Sv. del. (fp)

Suppleant till 18 oktober 1988

Medlemsförslag:

minskat alkoholbruk i Norden: 738

Annerstedt, Ylva, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytesarbetet: 695

Yttranden:

generaldebatt: 135

ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 219

koncernfackligt samarbete: 234, 243

bristfälligt inomhusklimat i byggnader (fråga): 259

projekt Nordjobb: 280

ekonomisk trygghet för Nordjobb (fråga): 294, 295

gemensamt informationssystem och gemensam nordisk databank: 369

Auken, Margrete, Danm. Riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- lättlästa böcker för läshandikappade: 767
- nordisk bokserie: 778
- nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791
- begränsning av export av farliga varor: 814
- skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 824
- utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835
- järnvägssamarbete om godstransport: 555
- nordisk trafikläroverkshögskola: 896
- ökat samarbete i internationella frågor: 905
- plan för att reducera "växthuseffekten": 914
- ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet: 923

Yttranden:

- generaldebatt: 77, 78, 94, 95, 96, 130, 143, 145, 161
- plan för samarbetet på energiområdet: 202, 205
- ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 214, 224
- ökat samarbete i internationella frågor: 250, 251
- handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 320
- projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 327
- samarbete inom FN och andra internationella organ om homosexuellas mänskliga rättigheter: 342
- Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 353
- effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden (fråga): 359, 360
- Öresundsförbindelsen (frågor): 363, 364
- utvidgat Nordreskort: 371, 372
- nordisk järnvägstrafik i samverkan samt järnvägssamarbete om godstransport: 373, 375
- storstädernas trafik- och miljöproblem: 383
- skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 421, 422
- plan för att reducera koldioxidutsläppen och "växthuseffekten": 426, 427
- gemensam nordisk hållning till ozonned-

brytande kemikalier/drivhusgaser (fråga): 436, 437

reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening (fråga): 440, 441

export av avfall (fråga): 443

Balstad, Jan, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 113

Benkow, Jo, Norges del. (H)

Vald medlem

Yttrande:

projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 326, 327

Bennedsen, Dorte, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613
  - ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687
  - ökat samarbete i internationella frågor: 905
- Yttranden:
- generaldebatt: 83
  - ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 223
  - projekt Nordjobb: 280
  - ekonomisk trygghet för Nordjobb (fråga): 295

Bergdahl, Hugo, Sveriges del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

- ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455
- utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835

Bildt, Carl, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetet och EG:s inre marknads: 465

Yttranden:

- generaldebatt: 69, 79, 80, 95, 96, 162
- nordiska samarbetet och EG:s inre marknads samt nordisk studie om Europa-samarbetet: 231

Bilgrav-Nielsen, Jens, Danm. Riges del. (RV)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

plan för samarbetet på energiområdet: 206

Björk, Gunnar, Sveriges del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 465

utvidgat Nordreskort: 488

projekt Nordjobb: 503

bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land: 515

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603

barnboksinstitut för de små språkområdena: 645

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytesamarbete: 695

stipendieordning för skönlitterär översättning: 657

minskat alkoholbruk i Norden: 738

nordiskt biologiår 1990: 849

nordiskt översättarcentrum i Vasa: 657

skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden: 667

data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: 677

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytesamarbete: 695

stipendieordning för skönlitterär översättning: 657

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

minskat alkoholbruk i Norden: 738

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

Norden i Europa II (budget- och kontrollutskottet): 193, 194

data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: 285

nordiskt översättarcentrum i Vasa samt stipendieordning för skönlitterär översättning: 287

finska TV- och radiosändningar i Nordnorge (fråga): 292

skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden: 378

nordisk trafikläraryhögskola: 381

Brundtland, Gro Harlem, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 75, 77, 78, 79, 80

Buttedahl, Johan, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 465

projekt Nordjobb: 503

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 78, 80, 85, 129, 147, 151

ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 221

samarbetsprogram på fiskeriområdet: 225

ökad samarbete i internationella frågor: 249

nordiskt biologiår 1990 samt Grönt Nordiskt Forum: 424

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613

skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden: 667

data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: 677

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709

nordisk bokserie: 778

utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835

koncernfackligt samarbete: 884

ökad samarbete i internationella frågor: 905

Yttranden:

generaldebatt: 118

Norden i Europa II (budget- och kontrollutskottet): 193

koncernfackligt samarbete: 233, 235, 236, 241, 245

Björkstrand, Gustav, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455

Carlsson, Ingvar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 85, 89

Dam, Atli P., Danm. Riges del., Färöarna (Jvfl)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 173

barnboksinstitut för de små språkområdena: 283

nordisk trafiklärarhögskola: 380

Dybkjær, Lone, Danm. Riges del. (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

harmonisering av miljöskyddslagstiftningen (frågor): 429, 430, 431

Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner (fråga): 434, 435, 436

gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser (fråga): 436, 437

årlig rapportering på miljöpolitikens område (fråga): 438, 439

reviderad nordisk handlingsplan mot havsförorening (fråga): 440, 441

export av avfall (fråga): 443, 444

Egede, Kaj, Danm. Riges del., Grönland (Si)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

samarbetsprogram på fiskeriområdet: 228

Eidem, Bjarne Mørk, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 121

berättelse från Nordiska ministerrådet (budget- och kontrollutskottet) samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter: 180

samarbetsprogram på fiskeriområdet: 230
kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet (fråga): 258

finska TV- och radiosändningar i Nordnorge (fråga): 291, 292, 293

yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie (fråga): 347

Eiður Guðnason, Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613

barnboksinstitut för de små språkområdena: 645

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687

nordisk bokserie: 778

begränsning av export av farliga varor: 814
koncernfackligt samarbete: 884

Yttranden:

generaldebatt: 79, 159

koncernfackligt samarbete: 244

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (juridiska utskottet): 303

projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 327

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 329

Elo, Mikko, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytessamarbete: 695

stipendieordning för skönlitterär översättning: 657

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709
lättlästa böcker för läshandikappade: 767

nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791

Yttranden:

generaldebatt: 154

koncernfackligt samarbete: 245

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 277

projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 322, 326

de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet: 337

Engell, Hans, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 142, 144, 145

ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 212, 214, 216
koncernfackligt samarbete: 241

Engseth, William, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om

planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 351
 finska tidningars postbefordran i Nordnorge (fråga): 354, 355
 åtgärder för ökad trafiksäkerhet (fråga): 357
 nordiska vägmärken (fråga): 358
 fordonstekniskt samarbete: 376
 nordisk trafikläroshögskola: 380

Eriksson, Sune, Finl. del., Åland (lib)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 123

Exner, Lahja, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk järnvägstrafik i samverkan: 555
 fordonstekniskt samarbete: 635
 ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687
 handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferens 1988: 319
 ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 329

Fagerholm, Karl-Gunnar, Finl. del., Åland (lib)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709
 nordiskt biologår 1990: 849

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 274

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 93
 ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 210, 224

Flodin, May, Finl. del., Åland (FS)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 393

Fredheim, Kjell Magne, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603
 ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613
 koncernfackligt samarbete: 884

Yttranden:

generaldebatt: 101, 168, 169
 finansieringen av det nordiska samarbetet: 195

Freivalds, Laila, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (juridiska utskottet): 305

Førde, Einar, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 138, 139, 140
 ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 213

Gadd, Arne, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687

Yttranden:

generaldebatt: 108
 ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 209, 213, 214

Gammelgaard, Lars P., Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 158
 samarbetsprogram på fiskeriområdet: 226

Gerhardsen, Tove Strand, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

stördordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (fråga): 433
 statistik rörande njursjuka (fråga): 439
 tillämpningen av nordiska konventionen om social trygghet (fråga): 442

Glønborg, Knud, Danm. Riges del. (KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- minskat alkoholbruk i Norden: 738
- lättlästa böcker för läshandikappade: 767

Gradin, Anita, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 216

Guðrún Helgadóttir, Isl. del. (Ab)

Suppleant

Medlemsförslag:

- gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank: 477
- begränsning av export av farliga varor: 814
- nordisk trafiklärarhögskola: 896

Gyldenkilde, Lilli, Danm. Riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer: 527
- modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet: 543
- projekt på flyktingområdet: 586
- ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613
- begränsning av export av farliga varor: 814
- skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 824
- utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835
- Grönt Nordiskt Forum: 864
- järnvägssamarbete om godstransport: 894
- plan för att reducera "växthuseffekten": 914

Yttranden:

- generaldebatt: 111
- koncernfackligt samarbete: 236, 239, 244
- handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 318
- nordisk arbetsmiljökonvention: 402, 407
- nordiskt biologiår 1990 samt Grönt Nordiskt Forum: 425

Göransson, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 125
- Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 264, 275

Hagensen, Hagen, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem till 8 juni 1988

Medlemsförslag:

- nordiska samarbetet och EG:s inre marknad: 465

Halldór Ásgrímsson, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- samarbetsprogram på fiskeriområdet: 229
- skydd av fiskbestånden (fråga): 257, 258
- komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik: 342

Halonen, Tarja, Finl. del. (Sdp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- samarbete med de baltiska staterna (fråga): 343
- Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 397
- nordisk arbetsmiljökonvention: 404
- rusmedelsmissbruk i trafiken (fråga): 428

Halvorsen, Einfrid, Norges del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- samarbetsprogram på konsumentområdet: 308
- handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 315

Hansen, Flemming, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem

Yttrande:

- generaldebatt: 153, 154, 162

Hansen, Ivar, Danm. Riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709
- nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 127, 129, 130
berättelse från Nordiska ministerrådet (budget- och kontrollutskottet) samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter: 178

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 185

Hansen, J.K., Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

järnvägssamarbete om godstransport: 555
nordisk trafikläroarskola: 896

Yttranden:

generaldebatt: 120

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 263, 272

NORDSAM:s budget (fråga): 298

handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 319

Hansen-Krone, Margit, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk trafikläroarskola: 896

Yttranden:

generaldebatt: 155

lagstiftning på bioteknologins och genteknikens området (fråga): 343, 344

nordiskt turistprogram samt ökat samarbete inom turism: 365

Hellström, Mats, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 64, 100

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 186, 188

Norden i Europa II (budget- och kontrollutskottet): 191, 193

laxbeståndet i Torne och Muonio älvar (fråga): 256

samarbete med de baltiska staterna (fråga): 343

harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter (fråga): 345

nordiskt miljöprogram samt miljö- och biologigrupp 1990 (frågor): 445, 446

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

nordisk bokserie: 778

Yttranden:

generaldebatt: 89

nordisk bokserie: 288

Hilpelä, Liisa, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603

Yttranden:

de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet: 337

Hjelm-Wallén, Lena, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 165

nordiskt biståndsprojekt i Polen (fråga): 255, 256

Hjörleifur Guttormsson, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 83, 84, 98, 99, 136, 140

berättelse från Nordiska ministerrådet (budget- och kontrollutskottet) samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter: 183

ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 222

nordisk överenskommelse om folkregistrering: 311

Holkeri, Harri, Finl. del. (Kok)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 96, 98, 99

Hulterström, Sven, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

handlingsplan resp. -program mot cancer:
399

nordbors rättigheter (fråga): 432
högspecialiserad sjukvård (fråga): 434

Hurskainen-Leppänen, Sinikka, Finl. del.
(Sdp)

Suppleant

Yttrande:

generaldebatt: 174

Husmark, Birgitte, Danm. Riges del. (SF)

Suppleant

Medlemsförslag:

järnvägssamarbete om godstransport: 555

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor:
572

Haarder, Bertel, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om
planerna för det nordiska samarbetet
(kulturutskottet): 271, 272

nordiska studenters tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemlandet (fråga): 289

Nordplus-avtalet (fråga): 300

Isakson, Finnbogfi, Danm. Riges del., Färöarna (Tvfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 175

Isohookana-Asunmaa, Tytti, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455

Iversen, Åsa Solberg, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687

minskat alkoholbruk i Norden: 738

nordisk trafikläroarskola: 896

Jakobsen, Johan J., Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk trafikläroarskola: 896

Jansson, Olof, Finl. del., Åland (ÅC)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709

nordiskt biologiår 1990: 849

nordisk trafikläroarskola: 896

Yttranden:

generaldebatt: 113

inrättande av en nordisk professur i internationella transporter (fråga): 355, 356

sjösäkerheten i Ålands hav (fråga): 359

skattefri försäljning för flygpasagerare vid inresa inom Norden: 378

skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 421

Jelved, Marianne, Danm. Riges del. (RV)

Vald medlem

Yttrande:

berättelse från Nordiska projektexportfonden: 254

Jensen, Ole Vig, Danm. Riges del. (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 266

stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (fråga): 296, 297

Jóhanna Sigurðardóttir, Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 320

nordisk arbetsmiljökonvention: 406

Johansson, Olof, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 465

Yttranden:

generaldebatt: 77, 78, 99, 100, 101

Johansson, Ulla, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer: 527

Yttrande:

samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer: 410

Jón Sigurðsson, Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 105

berättelse från Nordiska ministerrådet (budget- och kontrollutskottet) samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter: 179

ekonomisk trygghet för Nordjobb (fråga): 294, 295

lagstiftning på bioteknologins och genteknikens område (fråga): 344

patentering av immateriella rättigheter på genteknologins område (fråga): 344, 345
skydd av nyfödda djur (fråga): 446, 447

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

minskat alkoholbruk i Norden: 738

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 119

berättelse från Nordiska ministerrådet (budget- och kontrollutskottet) samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter: 182, 184

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 348, 351

gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna (fråga): 362

minskat alkoholbruk i Norden: 417

Jonäng, Gunnel, Sv. del. (c)

Suppleant till 18 oktober 1988

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 465

projekt Nordjobb: 503

bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land: 515

Järvenpää, Heikki, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791

Järvisalo-Kanerva, Riitta, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytessamarbete: 695

stipendieordning för skönlitterär översättning: 657

lättlästa böcker för läshandikappade: 767

Yttranden:

generaldebatt: 163, 164

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 391

Jätteenmäki, Anneli, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt översättarcentrum i Vasa: 657

skattefri försäljning för flygpasagerare vid inresa inom Norden: 667

data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: 677

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytessamarbete: 695

stipendieordning för skönlitterär översättning: 657

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709
utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

lättlästa böcker för läshandikappade: 767

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 157

laxbeståndet i Torne och Muonio älvar (fråga): 256

handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 312, 316

begränsning av export av farliga varor: 330
utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 334

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 352

finska tidningars postbefordran i Nordnorge (fråga): 354, 355

Jørgensen, Anker, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

projekt på flyktingområdet: 586
 nordisk bokserie: 778
 begränsning av export av farliga varor: 814
 utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835
 koncernfackligt samarbete: 884
 ökat samarbete i internationella frågor: 905

Yttranden:

generaldebatt: 70, 135, 139, 143, 145, 154
 plan för samarbetet på energiområdet: 201, 203
 ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 215, 216
 koncernfackligt samarbete: 237

Jørgensen, Brit, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 170
 kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet (fråga): 258
 nordisk arbetsmiljökonvention: 408, 409
 samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer: 410
 skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 422

Jørgensen, Ragna Berget, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbete inom turism: 866
 nordisk trafiklärrhögskola: 896

Yttranden:

generaldebatt:
 forskningsinsatser inom kooperativa sektorn: 260
 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 349
 nordiskt turistprogram samt ökat samarbete inom turism: 367
 nordisk trafiklärrhögskola: 381

Keldu, Jógvan við, Danm. Riges del., Färöarna (Fkfl)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 132

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet): 199

Kemppainen, Arvo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

projekt Nordjobb: 503
 nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791
 skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 824
 utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835
 järnvägssamarbete om godstransport: 555
 stöd till partigrupperna i Nordiska rådet: 923

Yttranden:

generaldebatt: 109, 126

Knutzen, Thea, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603
 nordiska samarbetet och EG:s inre marknad: 465

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 269
 stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 282

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613
 ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687
 minskat alkoholbruk i Norden: 738

Yttranden:

generaldebatt: 130, 131
 nordisk järnvägstrafik i samverkan samt järnvägssamarbete om godstransport: 373
 fordonstekniskt samarbete: 376
 stödordning för handikapporganisationers nordiska samarbete (fråga): 433

Komstedt, Wiggo, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709

Yttranden:

Norden i Europa II (budget- och kontrollutskottet): 190, 194

svensk tull- och passkontroll på Kastrup (fråga): 346

färjeförbindelserna Skåne-Bornholm (fråga): 356

Koritzinsky, Theo, Norges del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk trafikläroarskola: 896

ökad samarbete i internationella frågor: 905
ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet: 923

Yttranden:

generaldebatt: 88, 128, 129, 160, 161, 162, 168

ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 213, 215

Danmarks inställning till att upphöra med användningen av klorfluorkarboner (fråga): 434, 435, 436

Lange, Preben, Danm. Riges del., Grönland, (Si)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barnboksinstitut för de små språkområdena: 645

Yttrande:

samarbetsprogram på fiskeriområdet: 228

Lantz, Inga, Sv. del. (vpk)

Suppleant till 18 oktober 1988

Medlemsförslag:

minskat alkoholbruk i Norden: 738

Leppänen, Urpo, Finl. del. (Vade)

Suppleant

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 396

Lindenskov, Jacob, Danm. Riges del., Färöarna (Jvfl)

Suppleant

Medlemsförslag:

barnboksinstitut för de små språkområdena: 645

minskat alkoholbruk i Norden: 738

skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 824

Louvo, Anna-Kaarina, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetet och EG:s inre marknad: 465

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

minskat alkoholbruk i Norden: 738

nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791

Yttranden:

generaldebatt: 137

harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter (fråga): 345

handlingsplan resp. -program mot cancer: 399

samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor: 412

högspecialiserad sjukvård (fråga): 433, 434

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer: 527

modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet: 543

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613

nordisk järnvägstrafik i samverkan: 555

förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar: 796

koncernfackligt samarbete: 884

Yttranden:

generaldebatt: 146

koncernfackligt samarbete: 242, 243

skydd av fiskbestånden (fråga): 257

nordisk järnvägstrafik i samverkan samt järnvägssamarbete om godstransport: 374, 375

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 394, 395

nordisk arbetsmiljökonvention: 404

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 414

skydd av den nordiska havsfågelfaunan:
420, 422
harmonisering av miljöskyddslagstiftning-
en (frågor): 430, 431

Lönnqvist, Ulf, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om
planerna för det nordiska samarbetet
(kulturutskottet): 268

Löw, Maj-Lis, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

projekt på flyktingområdet; samarbete
inom flyktingpolitiken: 323

Moilanen, Eeva-Liisa, Finl. del. (SkI)

Suppleant

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om
planerna för det nordiska samarbetet
(social- och miljöutskottet): 390
nordbors rättigheter (fråga): 432

Motzfeldt, Jonathan, Danm. Riges del.,
Grönland (Si)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 148

Møller, Helge Adam, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetet och EG:s inre mark-
nad: 465
utökad flexibilitet på den nordiska arbets-
marknaden: 727

Yttranden:

utredningsenhet för efterlevnaden av lag-
stiftning mot Sydafrika: 332, 333
komparativt forskningsprojekt om narkoti-
ka och kontrollpolitik: 342

Møller, Kjeld Rahbæk, Danm. Riges del.
(SF)

Vald medlem till 8 juni 1988

Medlemsförslag:

projekt Nordjobb: 503

Nielsen, Agnar, Danm. Riges del., Färöarna
(Sb)

Vald medlem till 3 augusti 1988

Medlemsförslag:

minskat alkoholbruk i Norden: 738

Nilsson, Barbro, Sv. del. (s)

Vald medlem till 18 oktober 1988

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen:
603

barnboksinstitut för de små språkområde-
na: 645

minskat alkoholbruk i Norden: 738

lättlästa böcker för läshandikappade: 767

Nordberg, Ivar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 152

Nyby, Mats, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fordonstekniskt samarbete: 635

nordiskt översättarcentrum i Vasa: 657

Yttrande:

generaldebatt: 141

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utökad flexibilitet på den nordiska arbets-
marknaden: 727

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om
planerna för det nordiska samarbetet
(kulturutskottet): 274, 275

projekt på flyktingområdet; samarbete
inom flyktingpolitiken: 328

de baltiska staternas upptagande i Nordis-
ka rådet: 336

ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nor-
diska rådet: 339, 340

Ólafur G. Einarsson, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk bokserie: 778

ökat samarbete i internationella frågor: 905

Yttranden:

nordiska studenters tillträde till utbild-
ningsinstitutioner i andra nordiska län-
der än hemlandet (fråga): 289, 290

tidpunkt och plats för nästa ordinarie ses-
sion: 448

Olesen, Aase, Danm. Riges del. (RV)
 Regeringsrepresentant; vald medlem till 8 juni 1988

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 465
 utvidgat Nordresekort: 488
 projekt Nordjobb: 503
 bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land: 515

Óli Þ. Guðhjartsson, Isl. del. (B)

Vald medlem

Medlemsförslag:

gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank: 477
 minskat alkoholbruk i Norden: 738

Yttranden:

generaldebatt: 171
 nordisk trafikläroarskolor: 379

Oscarsson, Berit, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barnboksinstitut för de små språkområdena: 645

Yttranden:

bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land: 281
 NORDSAM:s budget (fråga): 297, 298, 299

Paakkinen, Saara-Maria, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 116
 berättelse från Nordiska ministerrådet (budget- och kontrollutskottet) samt redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter: 183
 koncernfackligt samarbete: 243
 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 275
 ändring av nordiska kulturavtalet: 278
 finska språkets ställning i Sverige (fråga): 293, 294

Páll Pétursson, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 465
 utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835
 nordiskt biologår 1990: 849

ökat samarbete i internationella frågor: 905

Yttrande:

generaldebatt: 102

Pedersen, Inger Stilling, Danm. Riges del. (KrF)

Suppleant

Yttranden:

generaldebatt: 167
 nordiskt biståndsprojekt i Polen (fråga): 255
 minskat alkoholbruk i Norden: 418

Pedersen, Thor, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 107
 koncernfackligt samarbete: 238, 239
 bristfälligt inomhusklimat i byggnader (fråga): 259
 nordisk överenskommelse om folkregistrering: 311
 svensk tull- och passkontroll på Kastrup (fråga): 346
 färjeförbindelserna Skåne-Bornholm (fråga): 356, 357

Pelttari, Seppo, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791

Persson, Göran, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

finska språkets ställning i Sverige (fråga): 293, 294

Pesola, Helena, Finl. del. (Kok)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 395

Petersson, Hans, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt biologår 1990: 849

Pettersen, Oddrunn, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fordonstekniskt samarbete: 635

Yttrande:

koncernfackligt samarbete: 242

Pettersson, Hans, Sv. del. (s)

Suppleant till 18 oktober 1988

Medlemsförslag:

begränsning av export av farliga varor: 814
utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835

Pietikäinen, Sirpa, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttranden:

gemensamt informationssystem och gemensam nordisk databank: 369
nordisk trafikläroverkshögskola: 380

Pors, Jette, Danm. Riges del. (CD)

Vald medlem

Medlemsförslag:

lättlästa böcker för läshandikappade: 767
nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791
skydd av den nordiska havsfågelfaunan: 824

Poulsen, Kaj, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687
järnvägssamarbete om godstransport: 555
nordisk trafikläroverkshögskola: 896

Yttranden:

koncernfackligt samarbete: 239, 244
ungas rese möjligheter i Norden (fråga): 361
nordisk arbetsmiljökonvention: 408
samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor: 412

Poulsaard, Kristen, Danm. Riges del. (FP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet: 918

Yttranden:

generaldebatt: 83, 144, 162, 166, 168, 169
projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 325, 326

de baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet: 336

samarbete med de baltiska staterna (fråga): 343

Rehn, Elisabeth, Finl. del. (Sfp)

Suppleant till 7 februari 1989

Medlemsförslag:

ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455
skattefri försäljning för flygpasagerare vid inresa inom Norden: 667

Riihijärvi, Heikki, Finl. del. (Smp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791

Yttranden:

plan för samarbetet på energiområdet: 207
projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 324
samarbete inom FN och andra internationella organ om homosexuellas mänskliga rättigheter: 341

Ryynänen, Mirja, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603
förbättrat utbildnings- och praktikantutbytesarbete: 695
stipendieordning för skönlitterär översättning: 657
lättlästa böcker för läshandikappade: 767
nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 169
Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 272
data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: 284

Saastamoinen, Riitta, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk tidskrift om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning: 791
nordisk reumatikerår 1991: 796

Salolainen, Pertti, Finl. del. (Kok)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 106

ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 218

Samuelsson, Marianne, Sv. del. (mp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

plan för att reducera koldioxidutsläppen och "växthuseffekten": 914

Yttranden:

generaldebatt: 84, 88, 125, 167, 171

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 276

projekt Nordjobb: 279

samarbetsprogram på konsumentområdet: 309

handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 321

yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie (fråga): 346, 347

arbetsmiljö och EG-anpassning (fråga): 444, 445

skydd av nyfödda djur (fråga): 446

Sasi, Kimmo, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden: 667

data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: 677

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytesamarbete: 695

nordiska samarbetet och EG:s inre marknad: 720

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

Yttranden:

generaldebatt: 172

koncernfackligt samarbete: 245, 246

berättelse från Nordiska investeringsbanken: 253

Schlaug, Birger, Sv. del. (mp)

Suppleant

Medlemsförslag:

plan för att reducera koldioxidutsläppen och "växthuseffekten": 914

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 187, 188
plan för samarbetet på energiområdet: 205
ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992: 220

samarbetsprogram på fiskeriområdet: 229
koncernfackligt samarbete: 243

Öresundsförbindelsen (frågor): 362, 363

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 392, 394, 395
handlingsplan resp. -program mot cancer: 400

nordisk arbetsmiljökonvention: 403, 405, 406, 407, 408, 409

Schlüter, Poul, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 80, 83, 85

Siuruainen, Eino, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455

Sjøthun, Asbjørn, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

begränsning av export av farliga varor: 814

Yttranden:

utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 331, 333

skydd av nyfödda djur (fråga): 446

Skauge, Arne, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

Yttranden:

generaldebatt: 109

ökat samarbete i internationella frågor: 249, 250, 251

handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 314

Skinnari, Jouko, Finl. del. (Sdp)

Suppleant

Medlemsförslag:

utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835

Steen, Reiulf, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinska kulturen: 603

Yttranden:

generaldebatt: 140, 150, 151, 154

Steenholdt, Otto, Danm. Riges del., Grønland (At)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ombildande av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF): 455

Yttranden:

generaldebatt: 79

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 270

Nordplus-avtalet (fråga): 300

Steingrímur Hermannsson, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 91

Steingrímur J. Sigfússon, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

nordiskt turistprogram samt ökat samarbete inom turism: 366

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)

Vald medlem till 18 oktober 1988

Medlemsförslag:

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

Sundstein, Jógvan, Danm. Riges del., Färöarna (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 104

Suominen, Ilkka, Finl. del. (Kok)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 134

Svavar Gestsson, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 115

Svensson, Sten, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetet och EG:s inre marknad: 465

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar: 796

Yttranden:

generaldebatt: 156

koncernfackligt samarbete: 235, 236, 238, 243

nordiska vägmärken (fråga): 358, 359

arbetsmarknad för lantmätare: 415

plan för att reducera koldioxidutsläppen och "växthuseffekten": 426, 427

årlig rapportering på miljöpolitikens område (fråga): 438, 439

Sverrir Hermannsson, Isl. del. (Sj)

Vald medlem till 12 december 1988

Medlemsförslag:

nordiska samarbetet och EG:s inre marknad: 465

Synnes, Harald, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835

nordiskt biologiår 1990: 849

patentering av immateriella rättigheter på genteknologins område (fråga): 344, 345

Syse, Jan P, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk bokserie: 778

Yttranden:

öppningsanförande: 55

val av presidium: 59, 60

generaldebatt: 66

Söder, Karin, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk studie om Europa-samarbetet: 645

utvidgat Nordreskort: 488

projekt Nordjobb: 503

bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land: 515

nordisk bokserie: 778

utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 835

nordiskt biologiår 1990: 849

ökat samarbete i internationella frågor: 905

Yttranden:

inledningsanförande: 60

generaldebatt: 73

koncernfackligt samarbete: 240

ökat samarbete i internationella frågor: 248, 251

stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (fråga): 296

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 414

avslutningsanförande: 448

Sønderby, Peder, Danm. Riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt biologiår 1990: 849

samarbete inom turism: 866

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 352

Talleraas, Anders, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetet och EG:s inre marknaden: 465

Yttranden:

generaldebatt: 90

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet): 197

koncernfackligt samarbete: 232

Tastesen, Bernhardt, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem till 8 juni 1988

Medlemsförslag:

projekt på flyktingområdet: 586

barnboksinstitut för de små språkområdena: 645

ökad viseringsfrihet för utländska medborgare bosatta i Norden: 687

Taxell, Christoffer, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 103

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 272

undervisning på eget språk för samer (fråga): 290, 291

NORDSAM:s budget (fråga): 298, 299

Thalén, Ingela, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 112

koncernfackligt samarbete: 237, 239

nordisk arbetsmiljökonvention: 402, 408

arbetsmiljö och EG-anpassning (fråga): 444, 445

Ueland, Ole Gabriel, Norges del. (Sp)

Suppleant

Medlemsförslag:

utvidgat Nordreskort: 488

nordisk arbetsmarknad för lantmätare: 709

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

fordonstekniskt samarbete: 376, 377

Valgerður Sverrisdóttir, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytessamarbete: 695

stipendieordning för skönlitterär översättning: 657

nordiskt biologiår 1990: 849

nordisk trafiklärrarhögskola: 896

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kulturutskottet): 267

förbättrat utbildnings- och praktikantutbytessamarbete: 286

tillämpningen av nordiska konventionen om social trygghet (fråga): 442

Wallström, Margot, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993; reell likalön mellan kvinnor och män; nordiska kvinnokonferenser 1988: 313, 316

Vennamo, Pekka, Finl. del. (Smp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottet): 350
effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden (fråga): 360
utvidgat Nordresekort: 371

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

begränsning av export av farliga varor: 814

Yttranden:

val av presidium: 58, 59
generaldebatt: 72
projekt på flyktingområdet; samarbete inom flyktingpolitiken: 327
begränsning av export av farliga varor: 330
utredningsenhet för efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika: 333
ekonomiskt stöd till partigrupperna i Nordiska rådet: 339, 340
samarbete inom FN och andra internationella organ om homosexuellas mänskliga rättigheter: 341

Westerberg, Bengt, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt biologiår 1990: 849

Wroldsen, Ernst, Norges del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

minskat alkoholbruk i Norden: 738

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till forskning om skogsfinnska kulturen: 603
förbättrat utbildnings- och praktikantutbytesamarbete: 695
stipendiordning för skönlitterär översättning: 657

utökad flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden: 727

nordiskt reumatikerår 1991: 796

nordiskt biologiår 1990: 849

Yttranden:

generaldebatt: 151

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 189
finska TV- och radiosändningar i Nordnorge (fråga): 291, 292

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet): 389

nordiskt reumatikerår 1991 samt förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden: 419

årlig rapportering på miljöpolitikens område (fråga): 439

nordiskt miljöprogram samt miljö- och biologiår 1990 (frågor): 445

Þorsteinn, Pálsson, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 122

Öhrsvik, Lena, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer: 527
modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet: 543

nordisk järnvägstrafik i samverkan: 555

ökade insatser inom barn- och familjepolitiken: 613

förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar: 796

Yttranden:

modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet: 411

nordiskt reumatikerår 1991 samt förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden: 419

statistik rörande njursjuka (fråga): 439, 440

Øien, Arne, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

plan för samarbetet på energiområdet: 203

Østergaard, Knud, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

gränsbefolkningens problem med att köra
utlandsregistrerade bilar över gränserna
(fråga): 362

Öresundsförbindelsen (frågor): 363

Östrand, Olle, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fordonstekniskt samarbete: 635

samarbete inom turism: 866

nordisk trafikläroarskola: 896

Yttranden:

ett starkare Norden – ekonomisk hand-
lingsplan 1989–1992: 218

koncernfackligt samarbete: 240, 241

åtgärder för ökad trafiksäkerhet (fråga):
357, 358

Øvregard, Kåre, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barnboksinstitut för de små språkområde-
na: 645

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse om
planerna för det nordiska samarbetet
(kulturutskottet): 273

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2739. Övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen.)

Acceleratorbaserad forskning: se NOAC
ADB: 1375

AIDS

handlingsprogram: *D 17/1987/s*, 2307, *E 7*, 2428

internationell samverkan: **D 18/1987/s*, 2307

Akademien, folkliga, *C 12/k:1*, 1908

Alkohol

forskning: se NAD

intensifiering av kampen mot:
**D 10/1988/s*, 2344

Allmänkultur: 1408

Amatörteaterrådet: se NAR

Arbetsförmedlingsverksamheten i Skåne:
E 6, 2425

Arbetslöshet

ungdoms-: *D 28/1981/s*, 2223

utförsäkrade, stöd till: **D 21/1985/s*, 2252

Arbetsmarknad: 1454, 1741

fria näringsidkare: **D 9/1986/s*, 2258

utbildningscenter: se Nordkalotten

Arbetsmiljö: 1463, 1741

och EG-anpassning: *E 51*, 2478

vid graviditet: **D 18/1980/s*, 2221

konvention: *B 97/s*, 1273

utbildning: se NIVA

Arbetsbudsfrågor: **D 15/1987/s*, 2304

Arktisk(a)

farvatten, naturmiljön: *D 23/1983/s*, 2234,
E 40/1988, 2409

medicinsk forskning (NoSAMF): *A 817/k*,
455, *C 12/k:14*, 1960

Asienforskning: se CINA

Associationsrätt: 1374

Atomenergifrågor, se NKA (Nordiska kontaktorganet)

Atomfysik, institutet för teoretisk:
se NORDITA

Avfall(s)

export: *E 48*, 2475

hantering, miljövänlig: **D 16/1988/s*, 2352

Avtalsrätt: 1367

Baltiska staterna i Nordiska rådet: *A 870/j*,
918, *E 9*, 2432

Barn

boksinstitutet för små språkområden:
A 834/k, 645

och familjepolitik, ökade insatser: *A 832/s*,
613

skydd i krig: *D 1/1987/j*, 2283

och miljön: *D 10/1982/s*, 2225

och deras rättigheter: *D 11/1982/s*, 2227

Bensin, blyfri: **D 16/1986/t*, 2264

Beskattning

av personer med fast bostad: *D 31/1988/e*,
2376

av ungdom i samband med feriarbete:
D 29/1987/e, 2316

Bevakningssystem, epidemiologiskt:

D 15/1982/s, 2229

Bil(ar)

bromsljus: *D 17/1986/t*, 2265

bromssystem, låsningsfria: **D 18/1986/t*,
2267

kommunikationsutrustning: se Trafiksäkerhet

utlandsregistrerade över gränserna: *E 46*,
2473

Biologiår: *A 855/s*, 849, *E 55*, 2482

Bioteknologi

lagstiftning: *E 12*, 2436

samarbete: 1348

samarbetsprogram: *D 24/1988/e*, 2364

Bistånd(s)

arbete för en bärkraftig utveckling i

u-länderna: *D 26/1988/e*, 2367

program för nordiskt: **D 25/1988/e*, 2366

projekt i Polen: *E 10*, 2433

samarbete: 1626

Bostads- och byggsektorn: 1654

Bottniska viken

kommittén för: *C 13/s:8*, 2135

vandringsfiskbestånd: *D 31/1987/e*, 2318

BRYT-projektet: 1397

Bygg

bestämmelser: se NKB

sektorn: 1654

Cancer

handlingsplan: *B 96/s*, 1226

handlingsprogram mot: *D 19/1987/s*, 2308

CINA (Centralinstitutet för nordisk asienforskning): *C 12/k:12*, 1951

Cyklister. ökad trygghet: *D 19/1986/t*, 2268

Data

assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker: *A 837/k*, 677

bank. gemensam: *A 820/t*, 477

samarbete: **D 13/1985/t*, 2250

teknologi: 1347

teknologi i regionalpolitiken: *D 20/1986/t*, 2270

Djur

nyfödda, skydd av: *E 56*, 2483

parker på Nordkalotten och i Kvarkenområdet: *D 5/1988/t*, 2335

Drogforskning: se NAD

Drogmissbruk i trafiken: *D 22/1985/s*, 2253, *E 11*, 2435

Drivhusgaser: *E 34*, 2459

ECE-protokoll om reduktion av svavel- och kväveutsläpp: *D 15/1988/e*, 2350

EDB: se ADB

EG-anpassning och arbetsmiljö: *E 51*, 2478

Ekologi. kollegium för: *C 12/k:11*, 1948

Ekonomisk(a)

forskningsrådet: *C 15/e:1*, 2146

handlingsplan 1989–1992: *B 89/e*, 964

politik: 1569

Eksport: se Export

Elever: se även Orkestertävlingar

från ett annat nordiskt land, specialutbildning: **D 14/1985/k*, 2251

El-samarbejde: se Nordel

Energi: 1592

försörjning genom utnyttjande av naturgas: **D 30/1988/e*, 2375

samarbete: *B 88/e*, 927

Esambletävlingar: se Orkester

Epidemiologiskt bevakningssystem:

D 15/1982/s, 2229

Europasamarbete, gemensam studie:

A 819/e, 465, *framst. 1/1989/e*, 2405

Familje

politik, ökade insatser: *A 832/s*, 613

rätt: 1363

Feriearbete, beskattning för ungdom: se Beskattning

Film: se TV- och videoproduktion

Finansieringen av det nordiska samarbetet: *D 45/1987/e*, 2328

Finska språkets ställning i Sverige: *E 22*, 2446

Fisk(eri): 1648

bestånden, skydd av: *E 38*, 2464

frågor, kontaktorganet för: *C 15/e:15*, 2218

kvinnoanpassade åtgärder: *E 43*, 2470

samarbetsprogram: *B 90/e*, 1113

Fjernsyn: se TV

Flyktning

området, samarbetsprojekt: *A 829/j*, 587

politik: 1350, 1743, *D 30/1986/j*, 2274

Flyttningmöjligheter för pensionärer:

**D 23/1987/s*, 2312

Folk(liga)

akademien: *C 12/k:1*, 1908

diktning: se NIF

kulturellt samarbete, stöd: *E 37*, 2463

registrering: se Konvention

Fond för samproduktion av film, TV- och videoprogram: **D 4/1987/k*, 2290

For: se För

Forburer: se Konsument

Fordontstekniskt samarbete: *A 833 /t*, 635

Forskning: 1441, 1740

accelerationsbaserad: se NOAC

alkohol: se NAD

arktisk medicin: *C 12/k:14*, 1960

asienforskning: se CINA

drog: se NAD

freds- och konflikt: *C 12/k:15*, 1963

kooperativa sektorn: *D 29/1986/e*, 2272

Latinamerika: se NOSALF

massmedia: se NORDICOM

polar: *D 11/1987/k*, 2298

projekt om narkotika och kontrollpolitik: *D 2/1987/j*, 2285

regionalpolitisk: se NordREFO

skogs: se SNS

sälbestånden: **D 18/1988/s*, 2355

vetenskaplig: se NORDINFO

Öststats: *C 12/k:32*, 2070

Forskningsrådet, ekonomiska: *C 15/e:1*, 2146

Frikommunförsök över riksgränserna:

D 33/1988/e, 2379

Funktionshämjade

center på Nordkalotten: *D 15/1986/s*, 2262

samarbetsprojekt: **D 25/1983/s*, 2237

Fællesmarked: se Ekonomiskt samarbete

Færdsel: se Trafik

Färjeförbindelserna Skåne – Bornholm: *E 26*, 2451

Färöarna, Nordens Hus: *C 12/k:26*, 2040

Försäkringsrätt: 1370

Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter: se NGB

Genteknologi: *D 24/1987/s*, 2313, *E 12*, 2436, *E 32*, 2457, *E 44*, 2471

Geoexkursioner till Island: se Island

Godstransport: se Järnvägssamarbete

Graviditet, arbetsmiljörisiker: **D 18/1980/s*, 2221

Grönland, Nordens institut: se NAPA

Grönt Nordiskt Forum: *A 855 Å/s*, 865

Handel(s)

hinder, avveckling: 1737

politik: 1604

sjöfarten: *D 9/1985/t*, 2248

tjänster: *D 32/1987/e*, 2320

Handikapp

funktionshämmandes center på Nordkalotten: *D 15/1986/s*, 2262

hjälpmedelsförsörjning: *A 826/s*, 543

nämnden för frågor: se NNH

organisationernas samarbete: *E 21*, 2445

organisationer, stödordning för: *D 22/1987/s*, 2311,

Handlingsplan

cancer: *B 96/s*, 1226

havsföreningar: **D 48/1988/s*, 2402, *E 36*, 2462

jämställdhet: *B 94/j*, 1198

miljöaspekter i den nordiska: *D 13/1988/s*, 2347

narkotika: **D 23/1985/s*, 2254

starkare Norden: *B 98/e*, 964

ökad trafiksäkerhet: *D 4/1988/t*, 2333

Handlingsprogram

AIDS: *D 17/1987/s*, 2306 *E 7*, 2428

cancer: *D 19/1987/s*, 2308

havs- och kustföreningen: *D 17/1988/s*, 2353

kultursamarbetet: *D 34/1988/k*, 2380

läkemedelsregistrering: *D 12/1984/s*, 2239

narkotika: **D 23/1985/s*, 2254

Havs

förening: se Handlingsplan och kustföreningen i Norden:

se Handlingsprogram

miljön, skydd av: *D 14/1987/s*, 2302

Homosexuella, åtgärder mot diskriminering: *D 18/1984/j*, 2241

Hushållsvetenskap: se NHH

Hälso

kostprodukter: *E 14*, 2438

politiskt samarbete: *D 21/1987/s*, 2309

socialsektorn, samarbetsprogram:

D 9/1988/s, 2342

vårdhögskolan: se NHV

Idrottssamarbete inom Norden: *D 29/1987/k*, 2295

Immaterialrätt: 1373

Industri

center i Oslo: *D 23/1988/e*, 2362

fond, nordisk: *C 15/e:4*, 2152, se även NORDFORSK

politik: 1585

Information(s)

system, gemensamt: *A 820/t*, 477

vetenskaplig: se NORDINFO

Infrastrukturinvesteringar: **D 44/1987/t*, 2327

Införsel av varor för eget bruk: *D 4/1985/e*, 2246

Inomhusklimat i byggnader: *E 40*, 2466

Internationell(t)

politik, inkl. konflikt- och fredsforskning: *C 12/k:15*, 1963

samarbete: *A 867/e*, 905

Investeringsbank, nordisk

berättelse: *C 3/e*, 1802

permanent regionallåneordning:

D 28/1988/e, 2371, *E 1*, 2410

val till kontrollkommittén: 63

Island, geoexkursioner: *C 12/k:10*, 1946

Jord- och skogsbruk: 1639

Jordbruksforskarens förening: se NJF

Jordbruksväxter: se NGB

Journalistkursen: *C 12/k:2*, 1911

Jämställdhet: 1396, 1745, se även Likalön handlingsplan: *B 94/j*, 1198

Järnvägssamarbete: *A 827/t*, 555

godstransport: *A 858/t*, 894

Järnvägstransporter, miljövänliga: *E 35*, 2461

Kastrup, tull- och passkontroll: *E 45*, 2472

Kiropraktorer: *A 825/s*, 527

Klorfluorkarboner: *E 24*, 2449

Koldioxidutsläpp, reducering: *A 869/s*, 914

Kommunikation: 1548

Koncernfackligt samarbete: *A 857/e*, 884

Konfliktforskning: se Forskning

Konst

centrum: *C 12/k:25*, 2031

förbundet: NKF

Konsument

området, samarbetsprogram: *B 91/j*, 1127

politik: 1384

Kontrollpolitik och narkotika, forskningsprojekt: *D 2/1987/j*, 2285

Konvention

barnens rättigheter: *D 11/1982/s*, 2227

folkregistrering: *B 92/j*, 1138, *D 33/1986/j*, 2278

social trygghet: *E 47*, 2474

Kooperativa sektorn, forskningsinsatser: se Forskning

Kraftsamarbejde: se Energi

Kriminalitetsforskning: **D 43/1988/j*, 2395

Kriminologi, samarbetsrådet: *C 11/j:3*, 1878

Kultur

avtal, ändring: *B 95/k*, 1221

fond: se Nordiska kulturfonden

minnesvård och skydd av världskulturarvet: **D 35/1988/k*, 2382

samarbete, handlingsplan: 1738, *D 34/1988/k*, 2380

skogsfinsk: *A 830/k*, 603

Kustförening: se Handlingsprogram

Kvarkenområdet, djurparker: **D 5/1988/t*, 2335

Kvinno

anpassade åtgärder inom fiskeriområdet: *E 43*, 2470

konferens, nordisk: *D 34/1986/j*, 2280

Kväveutsläpp, reduktion av: *D 14/1988/s*, 2349, *D 15/1988/s*, 2350, *E 5*, 2423

Kärnkraft, avveckling: **D 32/1988/e*, 2378

Lagstiftning: se även Sydafrika

samarbete: 1363, 1753

Landbruk: se Jordbruk

Latinamerikaforskning: se NOSALF

Laxbeståndet i Torne och Muonio älvar: *E 15*, 2439

Levnedsmidler: se Livsmedel

Ligestilling: se Jämställdhet

Likalön mellan kvinnor och män: *D 44/1988/j*, 2396

Likestilling: se Jämställdhet

Litteratur: se även Översättning

pris, Nordiska rådets: 2583, 2727

Livsmedel: 1391

politik och lagstiftning: *D 41/1988/j*, 2391

samarbetsprogram: *D 40/1988/j*, 2389

till specialnäring: *E 2*, 2413, *E 3*, 2417

Lovgivning: se Lagstiftning

Lägerskolor: *A 823/k*, 515

Läkemedels

nämnden: se NLN

registrering: *D 12/1984/s*, 2239

Läromedel och -planer med nordiskt stoff:

*D 13/1985/k, 2250

Marinbiologi: se NKMB

Massmediaforskning: se NORDICOM

Materialprovning, odontologisk: se NIOM

Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer och framställningar: 2200

Mediasamarbete: 1408

Medicinsk undervisning: *C 12/k:29*, 2055

Mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram: **D 4/1987/k*, 2290

Migrationsfrågor: 1459

Miljö: se även Havsmiljö och Vattenmiljö

aspekter i handlingsplanen för ekonomisk utveckling: *D 13/1988/s*, 2347

för barn: *D 10/1982/s*, 2225

och biologiår: *E 55*, 2482

lagstiftning: *E 39*, 2465

problem och utvecklingsbistånd:

D 21/1988/s, 2359

politik, internationell: **D 47/1988/s*, 2401

politik, årlig lägesrapport: *D 22/1988/s*, 2361, *E 28*, 2453

program: **D 46/1988/s*, 2400, *E 54*, 2481

samarbete: 1745, *D 19/1988/s*, 2356

skydd, lagstiftning, harmonisering:

*D 24/1985/s, 2255, *E 13*, 2437

skydd i samernas kärnområden:

D 24/1974/j, 2220

skyddsfrågor, decentraliserat samarbete: *D 19/1988/s*, 2356

trafikproblem i storstäderna: *D 7/1988/t*, 2338

åtgärder för bättre **D 20/1988/s*, 2358

vård: 1503

Ministerrådet, Nordiska

berättelse: *C 1*, 1317

budget: *D 3/1988/b*, 2331, *D 49/1988/b*, 2403

planerna för det nordiska samarbetet: *C 2*, 1732

Missbruk, intensifierad behandling:

*D 10/1988/s, 2344

Musikelever, orkester och ensemblerävlingar: *D 10/1987/k, 2297

NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning): C 13/s:3, 2107

NAPA (Nordens institut i Grönland): C 12/k:28, 2052

NAR (Nordiska amatörteaterrådet): C 12/k:33, 2073

Narkotika

handlingsplan mot: *D 23/1985/s, 2254

intensifiering av kampen mot:

*D 10/1988/s, 2344

och kontrollpolitik, forskningsprojekt:

D 2/1987/j, 2285

missbrukare, behandling av: D 3/1987/j, 2288

Natur

etik: se Genteknologi

gas i energiförsörjningen: *D 30/1988/e, 2375

miljön i de arktiska farvatten:

D 23/1983/s, 2234, E 40/1988, 2409

resurser, modell för beräkning:

*D 10/1984/s, 2238

NGB (Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter): C 15/e:14, 2210

NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): C 12/k:5, 1926

NHV (Nordiska hälsovårdshögskolan): C 13/s:2, 2101

NIB: se Investeringsbank, Nordisk

NIF (Nordiska institutet för folkdiktning): C 12/k:8, 1937

NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning): C 13/s:6, 2126

NIVA (Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet): C 13/s:4, 2110

NJF (Nordiska jordbruksforskarens förening): C 15/e:12, 2201

Njursjuka, statistik: E 30, 2455

NKA (Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor): C 15/e:8, 2190

NKB (Nordiska kommittén för byggbestämmer): C 15/e:11, 2197

NKF (Nordiska konstförbundet): C 12/k:34, 2079

NKMB (Nordiskt kollegium för marinbiologi): C 12/k:6, 1928

NLN (Nordiska läkemedelsnämnden): C 13/s:1, 2094

NNH (Nordiska nämnden för handikappfrågor): C 13/s:5, 2120

NOAC (Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning): C 12/k:18, 1976

NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete): C 12/k:23, 2012

Nordbors rättigheter: 1349, D 10/1986/s, 2259 E 20, 2444

Nordel: C 15/e:7, 2184

Norden i Europa: 1344

Nordens Hus

Färöarna: C 12/k:26, 2040

Reykjavík: C 12/k:21, 1991

Nordens institut på Åland: C 12/k:27, 2045

NORDICOM (Nordiskt samarbete inom masskommunikationsforskning): C 12/k:19, 1979

NORDINFO (Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information): C 12/k:16, 1967

Nordisk Kontakt: 2545

Nordiska Industrifonden: se Industrifond

Nordiska Investeringsbanken (NIB): se Investeringsbank

Nordiska kulturfonden: 2582

berättelse: C 5/b, 1831

val: 63

Nordiska rådet

budget: 2600

budget- och kontrollutskottet: 2599

ekonomiska utskottet: 2598

informationsverksamhet: 2541

juridiska utskottet: 2594

kommunikationsutskottet: 2597

kontakt- och konferensverksamhet: 2538

litteraturpris: 2583, 2727

medlemmar: 9

nationella delegationerna: 2550, 2589

plenarförsamlingen: 2499

presidierapport: Dokument 1, 2484

presidiet: 2506

sammansättning: 58

publikationsverksamhet: 2543

redaktionskommittén: 63, 388

rekommendationer: 2614

meddelanden om: 2220

översikt över 1989 års: 2612

rådsförhandlingarna: 2543

sekretariatsorganisation: 2547

social- och miljöutskottet: 2596

utskotten: 2515

yttranden: 2692

- 37:e sessionen
 arbetsordning: 2601
 arbetsutskott: 2718
 arrangemang, särskilda: 52
 avslutningsanförande, presidentens: 448
 berättelser till: 1317
 generaldebatt vid: 63–176
 kallelse till: 7
 medlemslista vid: 9
 namnupprop: 56
 partigrupperna: 2576, 2589
 presidium vid: 58, 2718
 protokoll vid: 53–451
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
 sakernas fördelning på utskott: 38
 sakkunniga vid: 2722
 saklista vid: 23
 sekretariat vid: 2719
 sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2789
 utskott: 386
 öppningsanförande, presidentens: 55
 översikt över: 57
 övriga beslut: 2542
- Nordiskt Forum: 2542
- Nordiskt samarbete
 finansiering: *D 45/1987/b*, 2328
 planer för: *C 2*, 1732
- Nordkalotten
 arbetsmarknadscenter: *C 13/s:7*, 2129
 djurparker: **D 5/1988/t*, 2335
 flygförbindelser, tvärgående: *E 4*, 2421
 funktionshämjade, center för:
D 15/1986/s, 2262
 museum: *C 12/k:36*, 2087
 skydd för älvar: **D 13/1986/s*, 2261
- NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 12/k:7*, 1931
- Nordjobb: *A 822/k*, 503, *E 31*, 2456
- NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 12/k:20*, 1984
- Nordplus-avtal: *E 49*, 2476
- NordREFO (Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning): *C 15/e:10*, 2194
- Nordresekort: *A 821/t*, 488
- NORDSAM (Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. konflikt- och fredsforskning): *C 12/k:15*, 1963
 budget: *E 41*, 2468
- NORDTEST (Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet):
C 15/e:6, 2181
- NOSALF (Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning): *C 12/k:31*, 2064
- NOSAMF (Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning): *C 12/k:14*, 1960
- NSU (Nordiska sommaruniversitetet):
C 12/k:30, 2059
- Näringsidkare, arbetsmarknad för fria: se Arbetsmarknad
- Näringsmiddelsspørgsmål: se Livsmedelsfrågor
- Näringspolitik, handlingsplan: 1747
- Oceanografi, fysisk: *C 12/k:13*, 1957
- Odontologisk materialprovning: se NIOM
- Offentlig rätt: 1377
- Orkester- och ensembletävlingar:
 **D 10/1987/k*, 1197
- Oslo, industriellt center: *D 23/1988/e*, 2362
- Ozonnedbrytande kemikalier: *E 34*, 2459
- Partigrupperna i Nordiska rådet, stöd:
A 875/j, 923
- Pensionärer, flyttningsmöjligheter:
 **D 23/1987/s*, 2312
- Plantförädling: se SNP
- Polarforskning: se Forskning
- Polen, biståndsprojekt: *E 10*, 2433
- Postgången mellan de nordiska länderna:
 **D 8/1988/t*, 2341, *E 16*, 2440
- Processrätt: 1377
- Projektexportfond, nordisk: *C 4/e*, 1819,
D 29/1988/e, 2373
- Provning och kontroll: *se NORDTEST
- Psoriasispatienter, klimatologisk vård:
 **D 24/1983/s*, 2236
- Publikationsverksamhet, Nordiska rådet:
 2543
- Radio och TV: se även TV
 samarbete: *D 1/1986/k*, 2256, *D 1/1988/k*, 2330
- Regionalpolitik: 1612
 datateknologi: *D 20/1986/t*, 2270
 forskning: se NordREFO
- Resor: se Nordresekort
- Reykjavík, Nordens Hus: se Nordens Hus
- Rom, skandinavisk förening: *C 12/k:35*, 2083
- Rushdie, Salman, mordhot: *E 53*, 2480
- Rusmedelsmissbruk i trafiken: *E 11*, 2435

- Räddningstjänst: *A 828/s, 572*
 Ränteavdrag vid innehav av bostadsfastighet i annat nordiskt land: *D 31/1988/e, 2376*
 Rättigheter för nordbor: se Nordbor
 Rökfria miljöer: **D 11/1988/s, 2345*
 Rörelse, förbud att driva: **D 32/1986/j, 2277*
- Samarbete, nordiskt
 ekonomiskt: *C 1, 1317*
 finansieringen av: *D 3/1988/b, 2331*
 planer: *C 2, 1732*
- Samarbetsprogram
 fiskeriområdet: *B 90/e, 1113*
 konsumentområdet: *B 91/j, 1127*
- Same(rna)
 institut: *C 12/k:24, 2016*
 miljön, skydd för: **D 24/1974/j, 2220*
 rådet, Nordiska: *C 11/j:5, 1889*
 språkundervisning: *E 18, 2442*
- Samfärdsl: 1749
- Samhällsplanering, institutet för: se
 NORDPLAN
- Samhällstjänst, likartade regler: *D 42/1988/j, 2393*
- Scandinavia Today: *E 34/1988, 2407*
- Sjukvård, högspecialiserad: *D 16/1987/s, 2305, E 23, 2448*
- Sjöfart, handels: *D 19/1987/t, 2248*
- Sjörätt, institutet för: *C 12/k:9, 1942*
- Sjösäkerhet i Ålands hav: *E 33, 2458*
- Skadeståndsrätt: 1370
- Skattefri försäljning: *A 836/t, 667*
- Skogsbruk: 1639
- Skogsfinsk kultur: se Kultur
- Skolsamarbete: se även Vänskoleverksamhet
 kommunalt: **D 39/1988/k, 2388*
 i ministerrådets regi: *D 45/1988/k, 2398*
- Skov: se Skog
- SNP (Samnordisk plantförädling): *C 15/e:5, 2166*
- SNS (Samarbetsnämnden för skogsforskning): *C 15/e:13, 2203*
- Social
 och hälsovård: 1744
 och hälsovårdssektorn, samarbetsprogram: *D 9/1988/s, 2342*
 politik: 1476
 trygghet: se Konvention
- Sommaruniversitet: se NSU
- Specialutbildning av elever, ersättning: **D 14/1985/k, 2251*
- Sprog: se Språk
- Språk: se även Grannspråk
 och informationscentret: *C 12/k:4, 1918*
 sekretariat: *C 12/k:3, 1914*
 små språkområden, barnboksinstitut: *A 834/k, 645*
- Statistiskt sekretariat: *C 15/e:2, 2150*
- Storstädernas trafikproblem: *D 7/1988/t, 2338*
- Straffrätt: 1376
- Studenters tillträde till utbildningsinstitutioner: *E 8, 2431*
- Sundhed: se Hälso-
- Svavelutsläpp: **D 14/1988/s, 2349, D 15/1988/s, 2350*
- Sydafrika, utredning för granskning av efterlevnad av lagstiftning: *A 854/j, 835*
- Sälbestånden: **D 18/1988/s, 2355*
- Sø: se Sjø
- Teater
 amatörteaterrådet: se NAR
 kommittén: *C 12/k:22, 1995*
- Teknologi
 och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
 pris, nordiskt: *D 38/1988/k, 2386*
- Television: se TV
- Tjänstehandel, samarbete: *D 32/1987/e, 2320*
- Tjänstemannautbyte, nordiskt: 1350
- Tobakskonsumtion, internationella restriktioner: **D 12/1988/s, 2346*
- Tolkar och translatorer, tjänsteutbyte: *D 12/1987/k, 2300*
- Trafik
 drogmisbruk i: *D 22/1985/s, 2253, E 11, 2435*
 lärarhögskola: *A 863/t, 896*
 och miljöproblem: se Miljö och Koldioxidutsläpp
 problem i storstäderna: *D 7/1988/t, 2338*
 säkerhet: 1557, *D 38/1987/t, 2322*
 säkerhet och kommunikationsutrustning i bilar: *D 6/1988/t, 2336*
 säkerhet, ökad: *E 27, 2452*
 säkrare, handlingsplan: *D 4/1988/t, 2333*
 viltolyckor: **D 3/1983/t, 2231*
 och vägbeläggning: **D 18/1981/t, 2222*
- Translatorer: se Tolkar
- Transport: 1548
 internationell professur: *E 25, 2450*
 politik, harmonisering: *D 19/1984/t, 2244*
 rätt: 1372
 system, miljövänligt på järnvägarna: *E 35, 2461*

Trädgårdsväxter: se NGB

Turism: 1565, 1749

program: *B 93/t*, 1178

samarbete: *A 856/t*, 866

TV: se även Videoprogram

och radiosamarbete: *D 1/1986/k*, 2256

och radiosändningar på finska i Nordnorge: *E 19*, 2443

Tågförbindelse Kemi–Torneå och Haparanda–Boden: *E 17*, 2441

Ud: se Ut

Uddannelse: se Utbildning

Undervisning, medicinsk: *C 12/k:29*, 2855

Ungdom(s)

arbetslöshet: *D 28/1981/s*, 2223

besiktning av feriearbete: *D 29/1987/e*, 2316

reskort: **D 43/1987/t*, 2326

resemöjligheter: *E 42*, 2469

samarbete: **D 37/1988/k*, 2385

sysselsättning inom kultursektorn:

*D 11/1986/k, 2260

Universitets- och högskoleområdet, samarbete: *D 5/1987/k*, 2291

Utbildning: 1423, se även Dataassisterad, Vidareutbildning och Vuxenutbildning högre: *D 5/1987/k*, 2291

institutioner, tillträde till: *E 8*, 2431

och praktikantutbyte: *A 840/k*, 695

specialutbildning av elever från annat nordiskt land: **D 14/1985/k*, 2251

Utdannelse: se Utbildning

Utlänningsutskottet, nordiska: *C 11/j:2*, 1876

Utvecklingsfond, upprättande av en nordisk: *D 27/1988/e*, 2369

Vandringsfiskbestånd i Östersjön och Bottniska viken: *D 31/1987/e*, 2318

Varor, införsel för eget bruk: *D 4/1985/e*, 2246

Vattenmiljöproblem: se Havsmiljö

Veg, Vej: se Väg

Vetenskaplig forskning: se NORDINFO

Vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet: se NIVA

Video

gram med nordiska TV-program och filmer: **D 13/1983/k*, 2233

program, fond för samproduktion:

*D 4/1987/k, 2290

Viltolyckor i trafiken: *D 3/1983/t*, 2231

Viseringsfrihet för utländska medborgare: *A 839/j*, 687

Vulkanologiskt institut: *C 12/k:17*, 1971

Vuxenutbildning: *D 36/1988/k*, 2383

Vägbeläggning och trafiksäkerhet:

*D 18/1981/t, 2222

Vägmärkessystemet

internationella: *D 42/1987/t*, 2325, *E 29*, 2454

i Norden: *D 41/1987/t*, 2324, *E 29*, 2454

Vänskoleverksamhet: *D 7/1987/k*, 2293

Växthuseffekt: se Koldioxidutsläpp

Åland(s)

hav, sjösäkerhet: *E 33*, 2458

Nordens institut: *C 12/k:27*, 2045

Älvar på Nordkalotten, skydd av:

*D 13/1986/s, 2261

Økonomisk: se Ekonomisk

Öresundsförbindelsen: *E 50*, 2477, *E 52*, 2479

Östersjön, vandringsfiskbestånd:

D 31/1987/e, 2318

Öststatsforskning: se Forskning

Översättning(s)

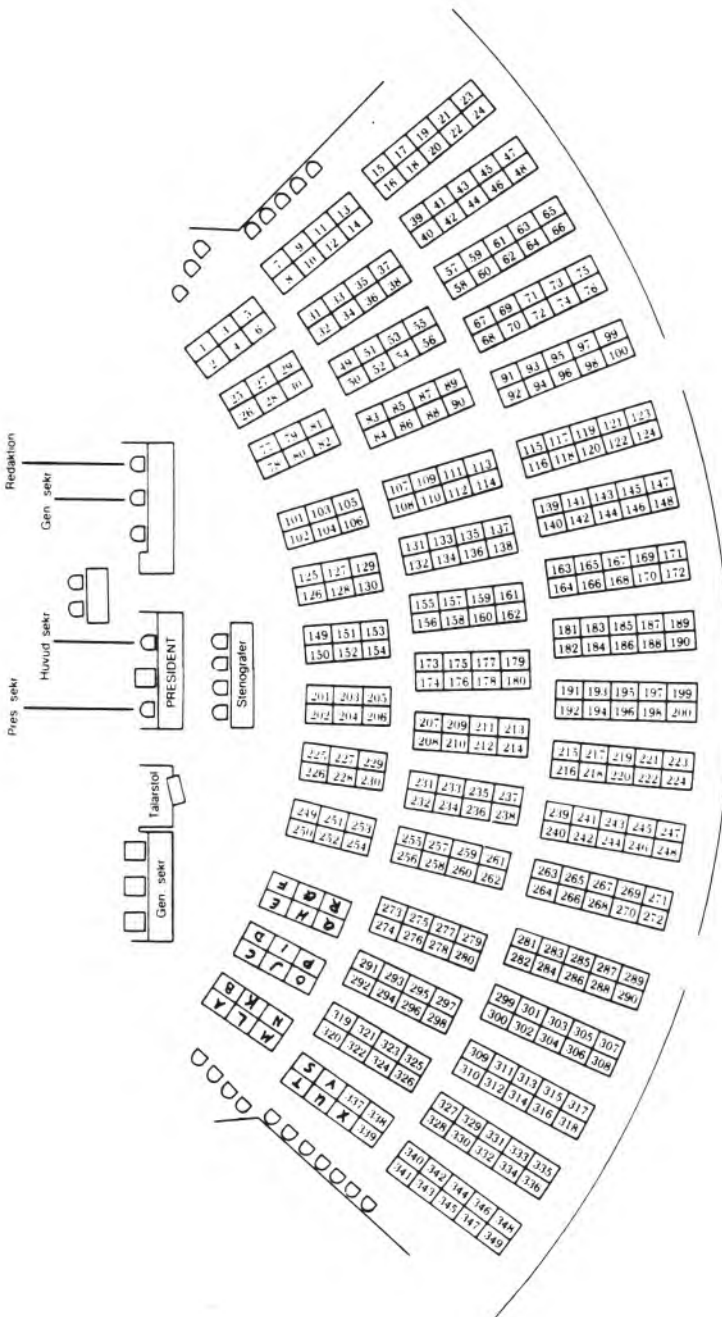
centrum i Vasa: *A 835/k*, 657

hjälp: se Tolkning

stipendieordning för skönlitterär: *A 841/k*, 707

Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas placering i sessionssalen

Plenisal

Regeringsrepresentanter – Hallitusten edustajat

A. <i>Andersson, Georg</i> , Sverige	323. <i>Jensen, Ole Vig</i> , Danmark
B. <i>Bakke, Hallvard</i> , Norge	324. <i>Jóhanna Sigurðardóttir</i> , Island
C. <i>Balstad, Jan</i> , Norge	337. <i>Johansson, Bengt K.Å.</i> , Sverige
D. <i>Bengt, Göran</i> , Åland	339. <i>Jón Sigurðsson</i> , Island
E. <i>Berge, Gunnar</i> , Norge	338. <i>Kanerva, Ilkka</i> , Finland
F. <i>Bilgrav-Nielsen, Jens</i> , Danmark	326. <i>Kasurinen, Anna-Liisa</i> , Finland
G. <i>Borgen, Kjell</i> , Norge	325. <i>Kristensen, Finn</i> , Norge
H. <i>Brundtland, Gro Harlem</i> , Norge	298. <i>Kvidal, Mary</i> , Norge
I. <i>Bärlund, Kaj</i> , Finland	297. <i>Liikanen, Erkki</i> , Finland
J. <i>Bøsterud, Helen</i> , Norge	280. <i>Lindqvist, Bengt</i> , Sverige
K. <i>Carlsson, Ingvar</i> , Sverige	279. <i>Louekoski, Matti</i> , Finland
L. <i>Clausen, H.P.</i> , Danmark	281. <i>Lundberg, Magnus</i> , Åland
M. <i>Dahl, Birgitta</i> , Sverige	282. <i>Lönnqvist, Ulf</i> , Sverige
N. <i>Dybkjær, Lone</i> , Danmark	299. <i>Lööw, Maj-Lis</i> , Sverige
O. <i>Egede, Kaj</i> , Grönland	300. <i>Motzfelt, Jonathan</i> , Grönland
P. <i>Eidem, Bjarne Mørk</i> , Norge	309. <i>Nordberg, Ivar</i> , Sverige
Q. <i>Engseth, William</i> , Norge	310. <i>Ólafur Ragnar Grímsson</i> , Island
R. <i>Engström, Odd</i> , Sverige	327. <i>Olesen, Aase</i> , Danmark
273. <i>Eriksson, Holger</i> , Åland	328. <i>Paasio, Pertti</i> , Finland
274. <i>Eriksson, Karl-Göran</i> , Åland	340. <i>Pedersen, Thor</i> , Danmark
291. <i>Eriksson, Sune</i> , Åland	341. <i>Persson, Göran</i> , Sverige
292. <i>Feldt, Kjell-Olof</i> , Sverige	343. <i>Pesola, Helena</i> , Finland
319. <i>Flodin, May</i> , Åland	342. <i>Puhakka, Matti</i> , Finland
320. <i>Freivalds, Laila</i> , Sverige	330. <i>Salolainen, Pertti</i> , Finland
S. <i>Gammelgaard, Lars P.</i> , Danmark	329. <i>Schlüter, Poul</i> , Danmark
T. <i>Gerhardsen, Tove Strand</i> , Norge	312. <i>Simonsen, Palle</i> , Danmark
U. <i>Gradin, Anita</i> , Sverige	311. <i>Steingrímur Hermannsson</i> , Island
322. <i>Göransson, Bengt</i> , Sverige	302. <i>Steingrímur, J. Sigfússon</i> , Island
321. <i>Haarder, Bertel</i> , Danmark	301. <i>Sundstein, Jógvan</i> , Färöarna
294. <i>Halldór Ásgrímsson</i> , Island	284. <i>Suominen, Ilkka</i> , Finland
293. <i>Halonen, Tarja</i> , Finland	283. <i>Svavar Gestsson</i> , Island
276. <i>Halvorsen, Einfrid</i> , Norge	285. <i>Taxell, Christoffer</i> , Finland
275. <i>Hellström, Mats</i> , Sverige	286. <i>Thalén, Ingela</i> , Sverige
277. <i>Hjelm-Wallén, Lena</i> , Sverige	303. <i>Vennamo, Pekka</i> , Finland
278. <i>Holkeri, Harri</i> , Finland	304. <i>Wallström, Margot</i> , Sverige
295. <i>Hulterström, Sven</i> , Sverige	313. <i>Øien, Arne</i> , Norge
296. <i>Isakson, Finnbogi</i> , Färöarna	314. <i>Østergaard, Knud</i> , Danmark

Valda medlemmar – valitut jäsenet

101. *Aho, Esko*, Finland
 102. *Alsaker, Svein*, Norge
 125. *Andersson, Lennart*, Sverige
 126. *André, Gunilla*, Sverige
 149. *Annerstedt, Ylva*, Sverige
 150. *Auken, Margrete*, Danmark
 201. *Benkow, Jo*, Norge
 202. *Bennedsen, Dorte*, Danmark
 225. *Bildt, Carl*, Sverige
 226. *Björklund, Ilkka-Christian*, Finland
 249. *Björkstrand, Gustav*, Finland
 250. *Buttedahl, Johan*, Norge
 252. *Dam, Atli P.*, Färöarna
 251. *Eiður Guðnason*, Island
 228. *Elo, Mikko*, Finland
 227. *Engell, Hans*, Danmark
 204. *Exner, Lahja*, Sverige
 203. *Fagerholm, Karl-Gunnar*, Åland
 152. *Fredheim, Kjell-Magne*, Norge
 151. *Førde, Einar*, Norge
 128. *Gadd, Arne*, Sverige
 127. *Gustafsson, Hans*, Sverige
 104. *Gyldenkilde, Lilli*, Danmark
 103. *Hansen, Flemming*, Danmark
 105. *Hansen, Ivar*, Danmark
 106. *Hansen, J K*, Danmark
 129. *Hansen-Krone, Margit*, Norge
 130. *Hetemäki-Olander, Elsi*, Finland
 153. *Hilpelä, Liisa*, Finland
 154. *Hjörleifur, Guttormsson*, Island
 205. *Håkansson, Per Olof*, Sverige
 206. *Iversen, Åsa Solberg*, Norge
 229. *Jakobsen, Johan J.*, Norge
 230. *Jansson, Olof*, Åland
 253. *Jelved, Marianne*, Danmark
 161. *Jensen, Hans Jørgen*, Danmark
 254. *Jonsson, Elver*, Sverige
 256. *Järvisalo-Kanerva, Riitta*, Finland
 255. *Jätteenmäki, Anneli*, Finland
 232. *Jørgensen, Anker*, Danmark
 231. *Jørgensen, Brit*, Norge
 208. *Jørgensen, Ragna Berget*, Norge
 207. *Keldu, Jógvan við*, Färöarna
 174. *Kempainen, Arvo*, Finland
 173. *Knutzen, Thea*, Norge
 156. *Knuutila, Sakari*, Finland
 155. *Komstedt, Wiggo*, Sverige
 132. *Koritzinsky, Theo*, Norge
 131. *Lange, Preben*, Grönland
 108. *Louvo, Anna-Kaarina*, Finland
 107. *Lundblad, Grethe*, Sverige
 109. *Møller, Helge Adam*, Danmark
 110. *Nyby, Mats*, Finland
 133. *Nyhage, Hans*, Sverige
 134. *Ólafur G. Einarsson*, Island
 157. *Óli P. Guðbjartsson*, Island
 158. *Oscarsson, Berit*, Sverige
 175. *Paakkinen, Saara-Maria*, Finland
 176. *Páll Pétursson*, Island
 209. *Pedersen, Inger Stilling*, Danmark
 210. *Pettersen, Oddrun*, Norge
 233. *Pietikäinen, Sirpa*, Finland
 234. *Pors, Jette*, Danmark
 257. *Poulsen, Kaj*, Danmark
 258. *Poulsaard, Kristen*, Danmark
 260. *Riihijärvi, Heikki*, Finland
 259. *Ryynänen, Mirja*, Finland
 236. *Samuelsson, Marianne*, Sverige
 235. *Sasi, Kimmo*, Finland
 212. *Sjøthun, Asbjørn*, Norge
 211. *Skauge, Arne*, Norge
 178. *Steen, Reiulf*, Norge
 177. *Steenholdt, Otto*, Grönland
 160. *Svartberg, Karl-Erik*, Sverige
 159. *Svensson, Sten*, Sverige
 136. *Synnes, Harald*, Norge
 135. *Syse, Jan P.*, Norge
 112. *Söder, Karin*, Sverige
 111. *Sønderby, Peder*, Danmark
 113. *Talleraas, Anders*, Norge
 137. *Valgerður Sverrisdóttir*, Island
 138. *Väänänen, Marjatta*, Finland
 162. *Werner, Lars*, Sverige
 114. *Þorsteinn Pálsson*, Island
 179. *Öhrsvik, Lena*, Sverige
 180. *Östrand, Olle*, Sverige
 213. *Øvregard, Kåre*, Norge

